AVENDAÑ

IN

Matthæum

Universidad de Deusto
Biblioteca

enitque eum vir err
interrogâuit quid qu
ſpóndit. Fratres me
mihi vbi paſcant gre
Receſſérunt de loc
eos dicéntes: Eámu
réxit ergo Ioſeph po
inuénit eos in Dóth
ſent eum procul, án
ad eos, cogitauérũt
mútuò loquebántu
venit, venîte, occi
tâmus eum in ciſté
múſque, fera péſſi
Et tũc apparêbit,
nia ſua. Aúdiens
tebâtur liberáre
rum, &dicêbat: N
mam éius, nec effu
ſed proiícite eum
que eſt in ſolitúdi
ſeruâte innóxias.
volens erípere e
rum, & réddere
Pſal. 119. Graduale. A d D
lârer clamâui, & e
líbera ánimam m
& à língua dol

Pſal 102. DOmine,
noſtra, quæ
ſecúndùm iniqu
buas nobis. ℣. D
iniquitâtum noſ
citò antícipent
quia páuperes fa
Pſal. 78. Adiúua nos De
propter glóriam
líbera nos: & p

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIBLIOTHECA ONATENSIS SOCIETATIS IESU

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENTARIA
IN EVANGELIVM DIVI MATTHÆI, PER PATREM
Fratr. Alfonſum de Auendaño, Dominicani Ordinis, generalem prædicatorem, ac Præſentatum, edita in gloriam Dei, & ſacroſanctæ matris Eccleſiæ obſequium.

TOMVS PRIMVS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EL REY.

POR Quanto por parte de vos fray Alonso de Auendaño, de la orden de santo Domingo, nos fue fecha relacion, que vos auiades compuesto con mucho trabajo y cuydado vn libro, intitulado Commentaria, sobre todo el Euangelio de san Matheo, el qual era muy vtil y prouechoso para toda la Republica Christiana, como del cõstaua y parecia, de que haziades presentacion: y nos suplicastes os mandassemos dar licencia para lo poder imprimir, y priuilegio por veynte años, ò como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos vltimamente sobre ello hecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien: por la qual vos damos licencia y facultad, para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes, que corren y se cuentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos ò la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna, podays imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos, qual vos nombraredes, para que por esta vez le pueda imprimir por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado al fin de Alonso de Vallejo nuestro escriuano de Camara, y vno de los que en el nuestro Consejo residen: con que antes que se venda le traygais ante ellos juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el, o traygays fee en publica forma como por Corrector por nos nombrado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho original. Y mandamos al dicho impressor que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al Autor, o persona a cuya costa le imprimieren, ni a otra alguna para efecto de la dicha correccion, y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido, y tassado por los del nuestro Cosejo: y estando hecho, y no de otra manera, podays imprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual seguidamẽte se ponga esta nuestra licencia, y la aprouacion, y tassa, y erratas: ni lo pueda vender ni venda el ni otra persona alguna hasta que este el dicho libro en la forma susodicha, so pena de caer è incurrir en las penas contenidas en

Universidad de Deusto
Biblioteca

la dicha pragmatica y leyes de nuestros Reynos que sobre ello disponen. Y mandamos que durãte el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir, ni vender, so pena q̃ el que lo imprimiere, y vendiere aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis: la tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para el que lo denunciare: esto por cada vez que lo contrario hiziere. Y mandamos a los del nuestro Consejo Presidente, y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa, Corte y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistente, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier, a cada vna en su juridicion, assi a los que agora son, como à los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que assi vos hazemos: y contra ella no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Fecha en san Lorenço a veynte dias del mes de Iulio de mil y quinientos y nouenta è vn años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor,

Iuan Vazquez.

APRO-

APROVACION.

COMMENTARIA In Euangelium diui Matthæi, authore patre Præsentato F. Ildefonso Auendaño ordinis Prædicatorum, summa cum attentione & voluptate legi de mandato summi Senatus; in quibus statim intellexi, quantum certaret authoris zelus pro domo Dei, cum summa diligentia, eò quòd prater Christi sensum, qui est in antiquis Doctoribus, vt habet Paulus, precisè locis citatis explicatum, & punctim ostensum ab authore: nihil est contra fidem, imò instat opportunè & constanter pro Euangelij & interpretum eius veritate dignoscenda, summa cum disquisitione: vnde, poterit cum authoris laude, & Ecclesiæ vtilitate hoc opus typis mandari. In conuentu diui Philippi, ordinis diui patris Augustini, anno. 1591. die vero tertio decimo mensis Iulij.

Fr. Gabriel Pinelo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TASSA.

YO *Alonso de Vallejo, escriuano de Camara del Rey nuestro señor de los que residen en el su Consejo, doy fee, que auiendose visto por los señores del vn libro que compuso fray Alonso de Auendaño, de la orden de señor santo Domingo, intitulado Commentarios sobre todo el Euangelio de san Matheo que con su licencia fue impresso, le tassaron a tres marauedis y medio cada pliego del dicho libro en papel: y mandaron que antes de venderse se ponga esta tassa al principio de cada volumen del, para que se sepa y entienda lo que se ha de lleuar del. Y para que dello conste de mandamiento de los dichos señores del Consejo, è pedimiento del dicho fray Alonso de Auendaño di esta fee en la villa de Madrid a veyntiquatro dias del mes de Diziembre de mil y quinientos y nouenta y dos años.*

Alonso de Vallejo.

FRATRI

FRATRI LAVRENTIO

A Figueroa, Dominicani instituti dignissimo Præsuli Seguntino: frater Ildefonsus de Auendaño, eiusdem instituti professor, salutem, atque diuini numinis benedictionem precatur.

QVM Episcopale munus (dignissimè præsul) in hoc potissimè institutũ sit, vt qui præest, sollicitus sit pascere sibi cõmissum gregem Christi, non eo dũ taxat pauulo quod corporibus propriũ est, sed eo maximè quod animas pascit, quod est verbum Dei, iuxtã illam Domini sententiam qua aduersariũ profligauit cùm illi dixit, Nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei: hinc fit quòd ea, quæ huic muneri deseruire possunt, ei potissimè dedicanda sint. Nam quantumuis bicorni mitra tanquam galea caput muniat, baculoq; pastorali tanquam gladio armatus incedat, vt hostibus terribilis efficiatur; tamen quia aduersarij multi, ijq; fortissimi sunt, opusque magnum integritaté fidei inter media agmina conseruare; non sibi soli fidere debet, sed auxiliares copias vndecunq; poterit, congregare nitatur. Sic enim Paulus Episcopum hortatur, vt faciat, cùm ad Titum scribens ait. Oportet enim Episcopum, tanquam Dei dispensatorem, sine crimine esse. Nullum enim maius ad præliandum cũ hostibus impedimentũ, quàm peccata propria. Hæc enim sunt arma illa iniqui Regis Saülis, quæ ad præliandum cum gigante puer Dauid depositit: quoniam maximum sibi impedimentum ad certamen præbere cernebat. (Non superbum) ideſt suis viribus fidentem. (Non iracundum) nam maximum opus fortitudinis est sustinere. (Non vinolentum) quoniam qui vino delectatur non erit sapiens. (Non percussorem) nam sine gladio mittit Deus prædicatores suos. (Non turpis lucri cupidum) quia sine sacculo & pera prædicatores pergere debent. Sed ècontra (Hospitalem) vt Angelos, velut Abraham recipiens, illi sibi con-

Matth. 4.

Ad Tim. 1

Prou. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra hostes præsidio sint. (Benignum) quatenus sua benignitate socios sibi ad dimicãdum asciscat. (Prudentem) quavirtute dux belli potissimum præcellere debet. (Sobrium, iustum, sanctum, continentem) quatenus his præfulgens ornamentis, in suum auxilium omnes probos post se rapiat. Amplectentem eũ, qui secundum doctrinam est fidelẽ sermonẽ, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maximè qui de circunciſione sunt, quos oportet redargui. Ac si diceret. Cũ tot sint hostes, ac seductores, qui docent ea quæ non oportet; necessum est, vt Episcopus qui eos redarguere tenetur, amplectatur fidelem sermonem. Hoc est non sibi soli fidat, sed manus, & brachia extendat, ad amplectendum fidelem sermonẽ, vbicunq; illum comprehendere valeat. (Vt potens sit exhortari, in doctrina sana.) Nam salus vbi multa consilia, quibus stipatus contradicentes reuincere possit. Hoc enim, & bicornis illa mitra significat, nẽpè vtriusque Testamenti peritiam, quibus tanquam cornibus inimicos feriat, atq; ventilet. Debet enim Episcopus aduersarijs cũ his duobus cornibus apparere, sicuti Moyses populo illi visus est duas tabulas in manibus ferens. Fimbriæ verò ac ligulæ quæ ex ea pendent, auxilia, quæ sibi contra hostes adiungit, significare videntur. Idem & baculus pastoralis denotat. Innititur enim illi, & cum illo ferit inimicos. Ideò quippè aliorum auxilia quærit, vt de aduersarijs vindictam sumat. Eget igitur Episcopus aliorum fidelium pijs auxilijs, quibus suæ additis diligentiæ; melius tantum munus exequi valeat. Ea propter & omnes Christi fideles illi suppetias ferre debemus. Sicut enim membra capiti, & milites duci, sic & Episcopis accurrere tenemur. Nam quantò in loco superiori, tantò in periculo maiori versantur. Insuper maiora, necessariora, & vtiliora munera exercent: qui ergo illis quod potest offert, in publica cõmoda beneficus est, atq; ideó & maiorẽ accipiet mercedem, iuxta illam Christi Domi ni sententiam. Qui recipit prophetã, in nomine prophetæ, mercedẽ prophetæ accipiet. Igitur hac ego ratione adductus tibi, ò dignissime Præsul, munusculũ hoc meũ offerre decreui. Nã etsi tantillum, ac exiguum est; tamen cũ vidua illa Euangelica

Prouer. 11.

Matth. 10

quod habeo offero, nec quantum, sed ex quanto Deus pensat. Si enim plus valuissem, plus etiam libentissimè obtulissem. Alij aurum, argentum, byssumq; retortum, in opus Tabernaculi offerent; mihi plus non valenti pelles caprarum, & saga cilicina abũdabunt. Omnia ad opus Tabernaculi conferũt, offerat vnusquiq; quod valet: quoniã bonum habemus Dominũ, qui etiã minima à suis accipere non dedignatur. Tibi autẽ inter alios Præsules meas has lucubratiunculas trado: quoniam id ordo exigit charitatis, vt propinquioribus, prius obsequia præstemus. Tibi autẽ præter hoc (quod in hoc diui Dominici instituto conciues sumus) & ego, & Ordo meus maxime debitores sumus. Ordinẽ quippè meũ tuis literis, doctrina, ac exẽplis decorasti, eligens magis improperiũ Christi, pauperemq; ac tenuem agere vitã, quã regũ, aut magnatum, à quibus originem trahis, amplitudinẽ sequi. Quo exẽplo motus cõsobrinus tuus frater Petrus Pontius, idẽ nuper amplexus est, quod & in magnum cedere bonũ, Deo auspicante, speramus. Ego autẽ fateor nihil sum; tamen me multotiens vltra mea merita honorare tibi placuit. Nã & cõmentariola quædã, quæ super Psalmũ centesimũ decimũ octauũ ediderã, cũ in publicũ dedissem, tibi maxime placuerunt; grauissimisq; verbis, ac charitate plenis (cũ apud te essem in oppido quod Molina dicitur) exhortatus es, vt ab huiusmodi laboribus minimè manũ auerterem. Cumq; tibi explicuissem mihi in animo esse cõmentaria maiora, super totũ Euangeliũ Matthæi edere, ad id efficiendũ animũ addidisti, gratumq, multis futurum asse uerasti: quibus verbis fateor me maximè accensum fuisse, quem tamen meamet conscientia pusillanimẽ fecerat. Nec enim exiguitati meæ tantũ vnquã tribuere potui, vt nec cogitatus vllus meã ascẽderit mentẽ, quòd ego tantillus homunculus Ecclesiæ Dei vsui esse valerẽ. Sed Deus optimus maximus (qui infirma, ac stulta mundi eligit, vt confundat fortia) id propter aliorum vtilitatem, in me efficere dignatus est, vt tàm in publicis concionibus, quæ ore tenus hucusque protuli, quam in his, quæ manu scripsi, & prælo mandaui, aliquem fructum, vt fertur, Christi fidelibus attulerim. Qua propter ei accepta refero, atque in eius obsequium, & me & mea omnia impendere, & superimpendere cupio. Tuũ erit, ò optime Præsul, meæ exiguitati

tua

Universidad de Deusto
Biblioteca

tua maxima amplitudine vires addere, cui me coadiutorem offero. Nam si (teste Paulo) Dei adiutores sumus, quid mirum si ministrorũ eius coadiutores nos esse dicamus? Voluit quippè Deus, vt alter alterius indigeremus auxilio. Nam & diuiti pauper necessarius est. In hoc autè tibi meum opus deseruiet, quod qui ouibus tuis prædicare verbum Dei voluerint, ex hoc opusculo aliqua decerpere poterunt, quæ in vtilitatem tui gregis cedant. Quod & tu humilitatis exercendæ causa, aliquando efficere poteris. Interim te meis, licèt indignis, precibus adiuuabo, vt & tu tua maxima authoritate qua polles huic operi fauorẽ præbeas; quatenus te auspicante conualescat, & prosperè currat, vt quod ei ex mea tenuitate deest; tua magnitudine cõpleas, atq; perficias. Quod etsi ego gratum habere nequiuero; Deus optimus maximus, in æterna beatitudine præmiet, & te vndique gratia sua circundet, protegat, atq; defendat; quatenus munus tuũ sic prudenter, ac sanctè exequi valeas, vt inter summos Dei Sacerdotes viridi redimitus corona triumphes.

PIO

PIO LECTORI
Salutem.

EN Tibi (pie ac Christiane lector) cõmentaria super totum Matthæi Euangelium edita profero, quæ anteà in cõmentarijs nostris super Psalmum centesimum decimum octauum pollicitus fueram. Nam cùm illa gratè susceptа vidissem, quasi pro accepto beneficio gratias rependo. Sic enim, & Philosophus de gratitudine loquens ait. Refamulari oportet eum qui accipit, & iterùm ipsum reincipere. Hoc est dicere: Qui beneficium accipit, rependat illud, aliquid supra addendo; vt ille cui impenditur superadditis etiam gratias debeat, quas ampliores reddendo te de nouo obliget, & tu iterum illum: vt sic semper debitores ad inuicem simus, consilium Pauli adimplentes quo dicit: Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Cùm ergo tu vltra meritum meum prædictum opusculum gratũ susceperis; maiora tibi nunc offero munera, quasi pro susceptо beneficio aliquid addens, vt & tu vicißim aliquid maius reddas, saltem aliquantulũ gratiosius hoc opus recipiens quàm illud, vt & ego semper maiora rependam, & sic inter nos charitas, & perseueret, & coalescat. In illismeis cõmentariolis nõnulla quæ ad sensum literalem, plura autem quæ ad componendos mores conferebant dixi. Cæterum non ita plenè, sed potius tanquam fragmenta, ac symbola quædam dedi. In his autem cõmentarijs integras conciones quas ad populum frequentes habui, tàm in Salmanticensi, quàm in Complutensi Academijs, atq; in hac Regali curia tibi offero, & gratißimè trado, vt & tu ex eis quod videbitur pro cõmuni vtilitate recipias. Sensum autem literalem magna cum diligentia etiam explico, quoniam multi quidem illum negligentes, impropria multa, ac ridicula proferunt, quæ aures doctorum virorum maxime offendunt. Sensus quippè literalis basis est, ac fundamentum mystici, ac spiritualis: quarè qui illo neglecto ad alios sen- Roman. 13

sus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſus ſe transfert, quaſi abſq; fundamento ædificare conatur, vnde facillimè omnia dicta ſua corruent. Vt igitur ſenſum literæ germanum non prætermittas, illum prius ſummis laboribus excerptũ trado, quo tanquã fundamento iacto, ea quæ ad mores pertinent profero: vt ſi hæc auidius concupiſcis, cùm ſenſui literali alligata ſint, velis nolis illũ etiam conſpicias. Quidquid ex tribus Euangeliſtis, Matthæo, ſcilicet, Marco, ac Luca, in Eccleſia legitur, atq; à Prædicatoribus publicè prædicari ſolet, in hoc opere ſub nomine moralitatis fœcundiſſimè explicatum inuenies, ita vt tres, quatuor, & aliquandò plures cõciones ex eis quæ hìc ſcripta inuenies, pro quolibet die in quo prædicari ſolet, conficere valeas. Atq; ex antiquiſſimis patribus ea producta eſſe ſcias, quatenus qui hunc laborẽ ſubire neglexerit, vt illos legat, hìc eorum ſanam doctrinam, quaſi in cõpendium redactam legat. Circa ſenſum autem literalem ſcias me plurimum de ſudaſſe, pluresq; authores legiſſe, ex quibus quaſi cathenam quandã contexui, eorum placita circa literã referens, vt & tu quæ plus placuerint eligere poſſis. Sed inter omnes plus Cornelio Ianſenio adhæreo: eo quod omnia antiqua, & noua legerit, & ex eis aliquãdo meliora acceperit, licet nonnunquam ab his quæ cõmuniora ſunt ſe ſubtraxerit, in quibus & ego etiam ab illo me ſubtraho. Gratè ac benignè has meas lucubratiunculas accipe, meq; Deo optimo maximo, cui omnia bona referenda ſunt, tuis precibus cõmendatũ habeto. Apud Matritum ex hoc ſancti Thomæ conuentu, vigeſima ſeptima die Octobris, anno. 1590. Vale.

PRO-

PROOEMIVM IN EVANGELIVM ſecundùm Matthæum.

PRIVSQVAM Ipſum opus aggrediamur aliqua præhabenda ſunt, quæ in initio cuiuſlibet operis prælibari ſolẽt. Et primò videndum eſt, quid ſit Euangelium: ſecundò quibus alias ſcripturas Euangelium excellat: & tertiò de numero Euangeliorum: demum quartò, de conuenientia eorum. Et circa primum aduertendum eſt, quòd largo quodam modo, quodcunque nuntium bonum dici poteſt Euangelium, vt Auguſt. refert libr. 2. contra Fauſtum, cap. 2. ſolebat tamen appellari Euangelium, munus quod pro bono nuntio dabatur. Nam Cicero ad Atticum ſic ait: O ſuaues Epiſtolas, quibus Euangelium deberi fateor. Imò apud Græcos ſolet accipi Euangelium pro ſacrificio, quod ſolet fieri pro publicis nuntijs, vt author eſt Socrates Xenophon lib. 1. Græcorum. Nos vero Euangelium vocamus nuntium bonum, proprijſsimè accipiendo pro nuntio, quod detulit Saluator in mundo, vt Auguſt. libr. 2. contra Fauſtũ Manichęi cap. 2. docet. Quarè hoc modo narratores originis, dictorum, factorum, paſsionũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, propriè dicti ſunt Euangeliſtæ, vt ibidẽ refert Auguſt. Nam & excellentia doctrinæ, & lætiſsima nuntia, quæ in Euãgelio nobis annuntiantur, iurè optimo Euangelij nomen ſibi vſurpare exiſtimandum eſt. Quatuor enim gaudio plena, in Euãgelio nobis annuntiantur. Primum Meſsiæ aduẽtus, diù ab omnibus deſideratus. Quarè Angelus ad paſtores ait: Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. Circa quod notandum ſacram Scripturam docere, Chriſti aduẽtum ſummis deſiderijs, à Iudęis, ac gentibus fuiſſe expectatum, concupitum, ac ſummis precibus expoſtulatum. Nã ideò dicitur Chriſtus deſiderium collium æternorum, hoc eſt, ſanctorũ Patrum, qui diù in hac expectatione vixerunt, iuxtà illam Iacobi ſententiã, quã iam iam moriturus expreſsit dicẽs. Salutare tuũ expectabo Domine. Nam Chriſtus Dominus ad Iudæos dixit: Multi Reges deſiderauerunt videre, quæ vos videtis. Et Ioannis cap. 8. in contentione quadam, quam cum Iudæis in templo habuit, dixit: Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meũ, vidit & gauiſus eſt. Vbi Irenęus lib. 4. aduerſus Hebræos cap. 13. docet fuiſſe hunc diem demonſtratũ Abrahę, in re quidẽ, quando voluit ſacrificare Iſaac filium ſuum, in ſigno autem, quando vidit arietem hærentem cornua inter vepres, ſed in verbis quando dixit illi Deus. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes, quod exponit Paulus de Chriſto. Et addit etiã Irenęus, quòd cùm Abraham intellexiſſet, nõ poſſe humanũ genus ſaluari, niſi filius Dei morti ſe obijceret: filium ſuum obtulit Deo, vt ipſe dignaretur filium ſuum offerre pro nobis. Item Iacob (vt modo diximus) propè mortem dixit: Salutare tuũ expectabo Domine, hoc eſt, ad inferos deſcendere debeo, ibique ſalutem tuam præſtolabor. Moyſes etiam

Auguſt. Cicero. Socrates Xenophõ. Auguſt. Auguſt.

Luca. 2.
Gene. 49.
Ibidem.
Luc. 10.
Ioan. 8.
Irenæus.
Galat. 3.
Gene. 49.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.4. etiam hoc popoſcit cum Exod. 4. cap. dicebat: Domine mitte quem miſurus es. Et
Pſal.79. Dauid cum clamabat: Excita Domine potentiam tuam, & veni: oſtende faciē tuam,
Eſai. & ſalui erimus. Nam oſtendere in Hebræo ſignificat exhibere. Eſaias etiam exultat huius Meſsiæ deſiderio, vt in multis locis patet. Fuit etiam deſideratiſsimus cunctis
Ageus.2. gentibus, vt Ageus cap.2. exprimit dicens. Adhuc modicū, & veniet deſideratus cunctis
Gene.49. gentibus. Et Iacob Geneſ. 49. Et ipſe erit expectatio gentium. Quod Eccleſia in hymno quodam ad Virginem exprimit dicēs: Deſideratus gentibus, cuius per aluum fuſus eſt. Sed hinc oritur non contemnendum dubium. Quomodo Chriſtus Dominus dicatur deſideratus gentibus, quibus ta
Roma.10. men non erat notus. Vt ad Roma. 10. docet
Eſai.66. Paulus adducens illud Iſaiæ. 66. Inuentus
Pſal.17. ſum à non quærentibus me. Et in Pſalmo: Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi. Sed pro explicatione ſciendum, quòd hoc teſtimonium Agei in noſtra verſione habet, vt citatum eſt, tamen in Hebræo ſic habetur: Veniet deſideratum cunctarum gentium, quòd eſt ambiguum, & duos compati
Hierony. tur ſenſus. Alter quem Hieronymus exprimit, id eſt, veniet deſideratus cunctis gentibus. Vel ſecundò ſic: Venient quæ ſunt deſiderata ex gentibus, hoc eſt, optima quæq; ex gentibus venient, ad Meſsiam. Nam tres gradus hominū erāt inter gentes inſignes. Principes ſapientes, & antiſtites. Et hos dicit concurſuros eſſe ad Meſsiam,
Eſai.49. ita Eſaias. 49. &. 66. dicitur: Veniēt demiſ-
Eſai.66. ſo in terram vultu, te adorabunt, & fortitudo gentium conuertetur ad te. Quem ſenſum, in verſione ſua etiam ſequuti ſunt ſeptuaginta interpretes. Etſi ſic exponitur locus, nulla in loco difficultas eſt. Cæterum ſecundum noſtram tranſlationem manet difficultas, & ideò reſpōdetur primò, quòd non debet intelligi deſiderat us ab ipſis gentibus, ſed quòd Patriarchæ, & Prophetæ & alij ſancti, ex Iudæis deſiderabāt Meſsiam, non ſolùm ſibi, ſed etiam gentibus. Secun-
Auguſt. dò reſpondetur cùm Auguſtino lib. 14. de ciuitate Dei. cap. 35. quòd ille locus intelligendus eſt de ſecundo aduentu, & non de primo, & de gentibus conuerſis ad Chriſtum. Vnde ſubdit. Vt eſſes deſideratus expectantibus oportuit credentibus eſſe dilectum. Eodem modo ait Iuſtinus martyr in-
Iuſtinus mart. telligendum eſſe illud Geneſ. 49. Et ipſe
Gene.49. erit expectatio gentium. Tertiò reſponde-

tur, quòd ille locus intelligatur de gentibus expectantibus primum aduentum Chriſti. Nam multi ex gentibus ſalui facti ſunt in aduentu Chriſti: Ità affirmat beatus Auguſtinus lib. 17. de ciuitate Dei cap. 46. Nam Iob fuit ex gentibus, & beatus Dionyſius, imò & Melchiſedec dicit, quòd fuit Gentilis, & multi alij habuerunt fidem Chriſti, ſine qua ſalui fieri non poterant. Nam ait Auguſtinus ibi: Nemini acceſſum fuiſſe ad Deum credendum eſt, cui non fit reuelatus Chriſtus Ieſus: vt ità vna fides Chriſti omnes prædeſtinatos, ad gloriam perduceret. Cæterum duplex eſt fides, vna implicita, & altera explicita: fides ſaltem implicita Chriſti ſemper neceſſaria fuit omnibus ad ſalutem, & propoſitiones vniuerſales in ſacra Scriptura debent accipi pro maxima parte, hoc eſt, pro generibus ſingulorum. In hoc ſenſu Chriſtus fuit notus omnibus gentibus, quæ ſaluæ factæ ſunt. Secundum nūtium quod hæc doctrina affert, eſt quod venit Meſsias ad ſaluandum homines, vt dixit Angelus, & Zacharias. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebis eius. Et ipſe Dominus: Venit filius hominis ſaluare, quod perierat. Et alibi: Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant, vt ſim hominibus via, veritas, & vita ad inſtaurādum, ſiuè quę in cœlis, ſiuè quæ in terris ſunt, vt ait Paulus: Et ad liberandum genus humanum à morte ſecūda, & à maximis laboribus, nam in ſudore vultus ſui veſcebatur pane ſuo. Cùm enim homo ſeruituti diaboli eſſet addictus, & ad infera condemnatus, venit filius hominis ab his malis illū eripere: nam iſtius regis vexillum cum hoc titulo venit. Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Tertium nuntium eſt, quoniam (vt ait Eſaias) venit ad ſaluandum, tam eos qui ſunt propè, quàm eos qui ſunt longè. Venit enim verus Paſtor, vt cōgreget oues propter has rationes. Quoniam ipſe erat Deus omnium, ergò oportebat quòd eſſet Deus in omnes, vt ait Paulus: Vt ſicut ipſe omnes creaturas ex nihilo condiderat, ità ex nihilo regeneraret. Secū dò quia per Adam omnes ſunt damnati, ergò per Chriſtum omnes erant ſaluandi, vt Paulus decet. Tertiò, quia paſsio Chriſti erat infiniti valoris, non ergò decebat vt tantum pretium pro Iudæis dumtaxat profunderetur. Deniq; quartò, ita erat prædictum per Prophetas iuxta illud Pſal. 2. Poſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.

Auguſt. Luc.1. & 2. Matt.18. Ioan.10. Ioan.14. Eph.1. Geneſ.3. Pſal.129. Eſa.57. 1.Cor.15. 1.Cor.15. Pſal.2. Eſa 49.

tuam, & apud Eſaiam: Dedi te in lucē gentium, vt ſis ſalus mea, vſq; ad extremum terræ, & primò prænunciatus fuerit Chriſti aduentus Iudeis, quam gentibus. Nam illis fuit promiſſus Chriſtus, illi erāt in cultu, & cognitione veri Dei. Quarè cornu, in quo dicitur Epiſtola ſignificat populum Iudæorum, & cornu in quo dicitur Euangelium populum gētium: nam quia Iudæi non crediderunt Moyſi & Prophetis, tranſlatū eſt Euangelium ad gentes. Quartum nuntium eſt quod Chriſtus Dominus non fuit Saluator ad breue tempus, vt Ioſeph, Gedeon, Iephthe, & præſentiū ſolùm, ſed omniū, & per omne tempus, vt ipſe dixit: Eccè
Matt.vlt. ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad conſumationem ſæculi. Quarè ſeipſum in altari reliquit, pro omnium ſalute. Fundauit enim Eccleſiam inexpugnabilem, contra quam nec portæ inferi poterunt præualere, & dedit illi caput quo infallibiliter re-
Ioan.vlti. geretur. Nam dixit Petro: Paſce oues meas. Secundò reliquit verbum Dei expreſſum, vel per ſcripturas vel per traditiones, & dedit Eccleſiæ infallibilem poteſtatem interpretandi ſacras Scripturas. Tertiò reliquit ſeptem ſacramenta, tanquam canales per quos deriuetur diuina gratia. Quartò ſeipſum reliquit in ſacramento Euchariſtiæ, in cibum & ſacrificium. Quintò dedit Eccleſiæ ſuæ verum cultum Dei, & ità Eccleſia eſt ſicut arca Noæ, in qua qui non fuerit non euadet diluuium iræ Dei. Igitur propter hæc dicitur, hæc doctrina Euangelica.
Chryſoſt. Hinc & Chryſoſtomus ait: Quid igitur tantis his bonis fiet æquale? Deus in terra homo in cœlo, amicitia Dei ad humanam facta naturam, infinitum debitum ſolutum, cōfuſus diabolus, mors deſtructa, patefactus Paradiſus, & hæc nobis gratis data ſunt ſupra conditionem noſtram non quia laborauimus, ſed quia electi ſumus. Vndè in libro
Oeconomia bibliorum. partium Theologicarum lib. 3. tabul. 5. omnia hæc bona nuntia referuntur in Euangelijs nobis propoſita, nempè pœnarum ſublationem, veniam peccatorum, ſanctificationem atq; iuſtitiam, redemptionē, adoptionem filiorum, cœlorum hæreditatem, cùm Dei filio fraternitatem, paternitatem Dei, reſurrectionem mortuorum, vitę immortalitatem, ſocietatem Angelorum & communicationem ſpiritus, beatitudinē cœleſtem, poſſeſsionem gloriæ ſempiternæ, hæc omnia nobis Euangelium nuntiat. Vnde Ori-
Origenes. genes in præfactione ad Euāgelium Ioannis ſic definit Euangelium. Euangelium, inquit, eſt oratio, quæ bonam, & conuenientem rationi rerum annuntiationem continet, quæ lætum redunt authorem, propter vtilitatem, ſimul atq; ab ipſo admiſſa fuerint quæ annuntiantur. Vel Euangelium oratio eſt continens boni præſentiam, cuicunq; credenti. Vel oratio affirmans adeſſe bonum, quòd expectabatur. Ioan. autem
Driedon. Driedonis lib. 2. cap. 3. ſic definit Euangelium. Euangelium eſt bonæ rei nuntium, à manifeſtatum, in ſcripturis legis, & Prophetarum velatum. Vndè dicitur Euangelium pacis, Euangelium regni cœlorum, Euangelium ſalutis æternæ, Euāgelium gloriæ Dei, Euangelium gratiæ & miſericordiæ, Euangelium magni gaudij. Et hæc de nomine Euangelij dicta ſufficiant. ¶ De ſecūdo autem quod à principio propoſuimus, nempè excellentia Euangelij doctrinæ ſuper alias, deinceps dicendum eſt. Quod autem doctrina Euangelia ſuperet veteris teſtamēti doctrinam, abſq; controuerſia eſt. Beatus Au-
Auguſt. guſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 1. ſic ait: Inter omnes ſcientias quæ ſacris literis continentur, Euangelium excedit. Nam quod lex, & Prophetæ promittūt Euangelium iam completum oſtendit. Hoc eſt, quod Euāgelium præſtat nobis promiſſa à veteri teſtamento. Sed quoniam Hiere
Hiere.31. mi. asc. 31. extollit præſtantiam fœderis noui, quod in nouo teſtamento nobiſcum pepigit Deus cùm antiquo; ideò duas habere excellentias ſingulares ego dico. Prima eſt ab authoribus eius. Nam principalis author fuit Chriſtus, qui vel docuit, vel egit ea quæ ſcripta ſunt in Euangelio, & interno ſpiritu illos mouit ad ſcribendum, atq; aſsiſtebat eis ſicut ait Apoſtolus ad Hebræos. 1. Multiphariè multiſq; modis, olim Deus loquens
Hebræ.1. patribus in Prophetis, nouiſsimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio. Quod & Ioā. 1. di-
Ioan.1. citur. Vnigenitus qui eſt in ſinu patris ipſe
Auguſti. narrauit. Et hoc dicit Auguſtinus ſignificaſſe Dominum, quando dicitur in mōte aperuiſſe os ſuum. Id eſt, docuit per ſeipſum. Secundò ſcriptores noui teſtamenti fuerunt Apoſtoli, qui quatuor rebus fuerunt excellentiores Prophetis. Primò in ſcientia: quia habuerunt ampliorem ſcientiam rerum humanarum, & diuinarum, vt patet ex Euangelio vbi dicitur Spiritus ſanctus docebit
Ioan. 14. vos omnia, & ad Epheſ. 5. ſecundum diui-
Eph.5. tias gratiæ eius, quę ſuperabundabit in nobis, in omni ſcientia, & prudentia. Secundò

Universidad de Deusto
Biblioteca

in plenitudine gratiæ excelluerunt: quia ac
Roma.5. ceperunt primitias spiritus, vt dicitur Roman. 8. id est, abundantiùs & perfectiùs vt ait Glossa. Tertiò in authoritate, & potestate. Habuerunt enim authoritatem prædicandi Euangelium in toto mundo, & fundandi, & regendi Ecclesiã in vniuerso mundo, & condendi nouas scripturas, & potestatem dimittendi peccata, & ad administrationem sacramentorum, nouas ordinare cæremonias. Quartò habuerunt etiam potestatem faciendi miracula, loquendi variis linguis, quarè Paulus Ephe. 4. & 2. Corin. 12. numerans ministros Ecclesiæ, primò ponit Apostolos, deinde Proppheras. Secũda excellentia est ex ipso genere, & ordine propter quinque. Primò, quia de rebus credendis, sperandis, & amandis copiosiùs, & explicatiùs & faciliùs in doctrina Euangelica agitur. Secundò, quia hæc doctrina nullum defectum permittit, sicut lex veteris testamenti. Et ipse Dominus dixit: Nisi
Matth.5. abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisęorũ, non intrabitis in regnum cœlorum. Tertiò, quia hæc doctrina æterna non temporalia promittit. Quartò, quia lex Euangelica nõ est lex timoris, sed amoris, non seruitutis, sed libertatis, nõ paruulorum, sed adultorum, non solum Iudæorum, sed omnium gentium, non lex mortis, vel peccati, sed gratiæ, & vitæ. Deniq; quintò, non est data in tabulis lapideis, vt Hieremie. 31. dicitur: Vndè Paulus de lege veteri dicit, neminem ad perfectum aduxisse &
Hebr.7. Ioan.1. Ioan. 1. lex per Moysem data est gratia, & veritas per Iesum Christũ facta est. Id est, per Euangelium. Et notandum, quòd licet hæc Euangelica doctrina non sit argumentatiua, vt philosophia, vel eloquens, aut Ciceroniana, tamen virtute, potestate, & efficatia magis argumentatiua est, quã Philosophorum doctrina, & magis eloquens
Simile. quam doctrina Rethoricorum. Vt sol licet non sit calidus actu potestate tamen, & virtute longè calidior est igne. Effectus quippè argumentationis est probare, & persuadere. Euangelium autem vtriusq; rei magnas habet vires. Quod patet quòd cùm ea quæ suadet sint contra hominum cõmunes opiniones, & contrà concupiscientias proprias cuiuscunq;: nihilominus totus mundus conuictus, & persuasus est. Deinde tria sunt officia eloquentiæ docere, delectare, & persuadere, quę omnia Euangeliũ habet. Nam propter primum appellatur lex sacra, propter secundum dicitur aqua, panis, vinũ, lac. Et Psalmista dixit quam dulcia faucibus
Psal. 118. meis eloquia tua. Et propter tertium appellatur eloquium ignitum, sermo viuus &
Hebræ. 4. efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, vt ait Paulus.

Tertiò agendum est de numero Euangeliorum. Circa quod primò dubitatur an præter hęc quatuor Euangelia olim fuerint alia scripta. Nã id videtur insinuare diuus Lucas, cum in initio sui Euangelij, inquit. Luc. 1. Quoniam quidẽ multi conati sunt ordinare narrationẽ, quæ in nobis completæ sunt rerum, &c. Et antiquitus circunscribebantur multa Euangelia. Nã erat Euangelium secundum Aegyptios, secundum Hebræos, nomine Petri, & Pauli Andreæ, Matthæi, & deniq; erat Euangelium sub nomine omnium Apostolorum. Euangelium Valẽtini, Luciani, Basilidis, & alia de quibus lege Ireneum lib. 3. aduersus Hebræos cap. 11. Eusebium lib. 3. historiæ Eccles. cap. 19. libro. 6. cap. 20. & diuum Ambrosium super cap. 1. diui Lucæ. Hæc autem Euangelia non recipit Ecclesia. Primò propter eorum authores: nam vel erant Hæretici, vel inertes, vel incogniti, vel dubij in fide, vel, vt ait Augustinus, non credebantur habuisse veram notitiam rerum, quę scribebãt, & quia Ecclesia non iudicauit illos habuisse spiritũ Dei, in scribendo. Secundò propter ipsammet scripturam, in qua quædam, vel erant Hæretica, vel falsa, vel superstitiosa, vel ab eis conficta. Tertiò propter modum scribendi. Nam inordinatè, & confusè scripta erant, vt de Euangelio Valentini patet. Et stylus non erat grauis, sed nimia affectatione cõpositus, & subobscurus. Secundò dubitatur an hæc quatuor Euangelia fuerint recepta ab Ecclesia? Ad quod respõdetur quod sic. Primò quia Ecclesia cognouit authores ipsorum habuisse veram notitiam eorũ quæ scripserunt. Nam Matthæus & Ioannes, & viderunt ea, & edocti sunt à Christo, Marcus à beato Petro Euangelium didicit, Lucas, vt ipse testatur, ab his edoctus est, qui ipsis rebus interfuerunt, & à beata Virgine nonnulla accepit. Secundò quia Ecclesia sciebat hos authores authoritate diuina scripsisse. Nam de Matthæo & Ioãne perspicuum est, qui Apostoli fuerunt à Christo missi ad prædicandũ, & edocti ab eo. Euangelium Marci diuus Petrus approbauit, & proposuit Ecclesiæ, vt docet Hieronymus. Euangeliũ verò Lucæ nõ solũ ab Apostolis

Irenæus. Eusebius. Ambros. Augustin. Hieronym.

verum

verum ab omni Ecclesia receptũ est. Nam
2. Cor. 8. de eo dicit Paulus. 2. Corin. 8. Cuius laus est in Euangelio, per omnes Ecclesias. Tertiò, quia isti quatuor scripserunt in exordio Ecclesiæ, quando viui erant Apostoli, & illi, qui cum Christo interfuerunt, & nullus fi-
Ioan. vlt. delis contradixit. Hoc indicat Beatus Ioannes, cùm in fine sui Euangelij dicit: Et scimus, quia verum est testimonium eius, id est Ecclesia scit. ¶ Dubitatur tertiò, quare quatuor Euangelia sint scripta? Ad quod
Irineus. respondetur de hoc non posse reddi certa ratio. Tamẽ cum Irineo, & alijs aliquot reddemus congruentias. Irineus enim libr. 3. cap. 11. docet, quòd quia doctrina Euangelica, ex mandato Domini erat diuulganda per quatuor mundi partes, in quas totus orbis diuidimur: ideò quatuor fuerunt Euangelia, & eorum scriptores etiam quatuor. Secundò, quia venti principales sunt quatuor, qui reddunt terram mundiorem, salubriorem, & fœcundiorem, & id quatuor Euangelia in animabus operantur. Tertiò, quia quatuor status habuit mũdus, in quibus diuersa testamenta, atq; præcepta contulit Deus. Primum ante diluuium, in quo interdictus est visus carnium. Secundũ post diluuium, quando fuit permissus & pactũ cum homine fecit Deus, quod non amplius aquis deleret eum, & circumscionẽ dedit. Tertiũ in lege Moysi, vsq; ad Christum. Quartum à Christo vsq; in finẽ mundi. Et quartò, quia
Ezech. 1. præcesserat figura apud Ezechielẽ illorum animalium, quę referebant aquilã, vitulum, hominem, & leonem, vt statim videbimus. Præterea, quia Euangeliũ est de Christo, in quo sunt quatuor excellẽtiæ, nempè diuinitas, potestas Regia iudiciaria, & Pontificia.
Genes. 2. Deinde, quia figura horũ fuerunt illa quatuor flumina, quæ exierunt de Paradiso, & arca veteris testamenti, quæ habebat quatuor angulos, & vectes, qui non separabãtur
Exod. 25. ab arca Exod. 25. Hi vectes sunt quatuor Euangelistæ, qui arcam noui testamẽti per totum mundũ circunduxerunt. Fuit etiam
Zachar. 1. huius rei figura visio illa, quam vidit Zacharias. c. 1. Vidit enim quatuor fabros, de quibus dixit. Isti sunt qui reparabunt domum Dñi, & destruent cornua gentiũ. Et vltimò
Prouerb. apud Salomonẽ in Prouerbijs. c. 8. dicitur. Sapientia ædificauit sibi domũ excidit columnas septem, quæ sunt doctrina veteris testamẽti, & doctrina Apostolorum in epistolis, doctrina Euãgelica, prophetia Ioannis in Apocalypsi, & historia Apostolorum in actis, quibus si iungas vetus testamẽtum, quod in historia, & prophetia includitur, facies has septem columnas.

Quartò agendum est de conuenientia Euangelistarum, nempè in quo conueniant & in quo videantur differre: sex sunt in quibus conueniunt. Primò, in materia principali, scilicet, in Christo Domino, & in præcipuis eius mysterijs, nempè Passionis, & Resurrectionis. Secundò, in fine, qui duplex est: proximus, qui fuit demonstrare Dominum esse Messiam promissum Dei Filium, & mundi Redemptorem: alius est, vt credentes in Christum vitam æternam consequerentur. Quos fines indicat Beatus Ioannes, cùm dicit: Hæc scripta sunt, vt cre Ioan. vlt datis Iesum esse Christum Dei filium, & vt credentes vitam habeatis. Tertiò, conueniunt omnia Euãgelia in principali authore, nimirum, quia Spiritu Sancto inspirati omnes loquuti sunt. Quartò conueniunt in nobilitate & dignitate, quæ æstimari potest ex doctrinæ excellentia, vel ex rectitudine doctrinæ, quæ tractatur, vt ait Arist. Aristot. lib. 2. de Anima. Hæc autem in Euangelijs æqualia sunt, secundum quid autem potest dici vnũ Euangelium nobilius altero, nempè si æstimatur nobilitas, & dignitas proximorum scriptorum, secũdum quam consideratione Ioannes, & Matthæus nobiliores erant Luca, & Marco. Et licet omnes scribebant de Christo: tamẽ quia consideratio de eo secũdum diuinitatem præstantior est, quàm quæ est secundum humanitatem; inde fit quòd Euangelium Ioannis, secũdum quid potest dici nobilius. Quintò, conueniunt in authoritate, & fide, quam habent apud Ecclesiam. Et vltimò conueniunt in veritate, omnia enim sunt æquè vera. Pro quo notãdum falsitatem in scriptura posse contingere tripliciter. Primò ex ignorantia scriptoris: secundò ex obliuione scripturæ: tertiò ex mẽdatio, ex malitia. Et nullo horum modorum est falsitas in scriptura, vt docet Aug. lib. 2. de consensu Euan- Augustin. gelistarum cap. 12. Secundò notandũ, quòd si in aliquo Euangelio narratur aliquid, quod sit, vel appareat falsum, seruandum est quod ait Augustinus loco citato. Vt illud vel Augustin. impuretur scriptori codicis, vel interpreti, vel tribuatur id ignorãtiæ nostræ. Et tertiò aduertendum est nullã posse esse contradictionem inter Euangelistas: verumenimuerò minimè cõtrariatur. Quare si est aliqua in Euangelistis apparẽt contradicere, verè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Augusti. tamen non contradicunt. Ad quod S. Aug. quatuor tradit regulas in 2. lib. de consensu
Regulæ de concordia Euangelistarum. Euangelistarũ. c. 5. 26. 29. 49. & 56. & lib. 3. cap. 13. & 18. Prima regula est, quòd aliquãdo Euangelistæ videntur loqui de eadẽ re, cùm tamen sit diuersa, licet similis videatur. Secunda aliquando loquuntur de eadem re, quæ res non est semel acta, vel dicta, sed est dicta vel acta diuersis temporibus, vel diuersis locis: & ideò habet diuersas circunstantias. Tertia regula est, quòd
1. Regula.
2. Regula.
3. Regula. Euangelistæ aliquando eandem rem exprimunt diuersis nominibus & modis, ita vt videantur dicere diuersa: tamen, quia omnes exprimunt sententiam, quæ principaliter intenditur, ideò non est dicenda talis contradictio, vt illud de Ioanne Baptista tic refert Matthæus. Non sum dignus portare eius calceamenta, & alij Euangelistæ dicunt: non sum dignus soluere corrigiam calceamẽti eius. In quo omnes Euangelistæ intẽdunt humilitatem Ioannis explicare, & tamẽ non repugnat quod vtrumque dixerit Ioannes. Quarta regula est,
Matth. 3.
4. Regula quòd Euangelistæ eandem historiam narrant dissimili ratione. Alij plenè seruato ordine loci, & temporis, & expressis omnibus circunstantijs. Alij breuiter, ita quod vnus taceat quod alius dixerat, in quo non est repugnantia. imò vt ait Augustinus hoc arguit eos bona fide scripsisse. Ex his dilucidum est quatuor Euangelia vnum esse
Chrysost. Euangelium, vt docet Chrysostomus in epistola Pauli ad Galat. cap. 1. dicens. Cùm enim quatuor eadẽ loquantur, non est aliud, atq; aliud, ob personarum differentiam sed vnum ob eorumque loquuntur consonantiam. Nam etsi decies millies sint Euangelistæ, qui scribunt Euãgelia, dummodò scribant eadẽ multa illa vnicũ sunt Euãgelium, neque quidquam obstat scribentium multitudo, quominus vnum sit Euangelium. Quemadmodũ ex aduerso si quis vnus scribens commemoret contraria non esset vnũ Euangelium quæ scribũtur. Vt enim vnum sit Euangelium, aut non vnum, non æstimatur numero scribentium, sed hinc eadem res sint an diuersa, quæ scribuntur. Sunt autem è regione sex differentiæ inter Euangelistas. Prima est penè proximos scriptores Euangeliorum, quorum duo
August. fuerunt Apostoli, alij duo non, vt ait Augustinus lib. 1. de consensu Euangelistarum.
Theophil Euthim. Marcus enim, & Lucas non interfuerunt rebus Christi. Theophil. & Euthimius in prol. super Lucam aiunt Marcum, & Lucam fuisse ex septuagintaduobus Discipulis Christi, quibus fauet Epiphanius hæresi. *Epiphan.* 3. qui ait Marcum, & Lucam fuisse ex illis, qui audito sermone Domini, de corpore & sanguine eius abierunt retrorsum dicentes: Durus est hic sermo, & quod Lucas postea reuocatus est à diuo Paulo, Marcus autem à Petro. Sed contra hoc potest obijci quod ipse Lucas in principio sui Euangelij dicit, illud scripsisse prout ab alijs audierat. Ad quod tamen respondet Euthimius, *Euthim.* quòd hic fuit Discipulus Christi, non tamen à principio. sed vltimo anno, quando illud dixit Dominus. Vtrumque probabile est, & potest teneri. Secundò differunt in lingua. Nam Matthæus scripsit Hebraicè, vt ait Irineus lib. 3. contra hæreses cap. 1. & *Irinæus.* est communis opinio omnium scriptorum, vsque ad hoc tempus. Et Diuus Hieronymus, in præfatione ad Damasum in quatuor Euangelia, & in cathalogo scrip. Eccles. id dicit, & seruatum fuisse in Bibliotheca Cæsarienſi, quam Pamphilus Martyr studiosissimè confecit, sibiq; à Nazareis, qui in Berrhea vrbe Siriæ illo volumine vtebantur ad describendum accommodatum. Et Eusebius lib. 1. de historia Ec- *Eusebius.* cles. cap. 10. ait, reperisse apud Iudæos, & alias nationes Euangelium Hebraicè scriptum, traditum illis à Diuo Bartholomeo; licet Caietanus hoc neget, ad cuius tamen *Caietan.* rationes in ipsius operis processu respondebimus. Igitur Matthæus Hebraicè suum scripsit Euãgelium, reliquæ tres Græcè licet aliqui dicant Marcum scripsisse Latinè, quia Romæ ædidit suum Euangelium. Tamen hoc est contra communẽ omnium sententiam. Nam Græca lingua tunc communior erat. & quia scripsit Euangeliũ mox iturus ad prædicandum in Aegyptũ, vbi lingua Græca vigebat, & quia Paul. Romanis Græcè scripsit. Tertiò differunt in loco eo, quod Matthæus scripsit in Iudæa, Lucas in partibus Achayæ Ioannes in Asiã, Marcus Romæ. Matthæus quia Hebræis Euangeliũ prædicauerat, ab eis discessurus eadẽ lingua illis reliquit Euangelium scriptum. Marcus rogatus à Romanis, vt doctrinã Petri scribe
Eusebius. Hieron. ret id fecit. Sic Euseb. & Hieron. docẽt. Lucas scripsit Euangeliũ rogatus à Theophilo; & quia vidit duos antea Euãgelistas multa prætermisisse pertinentia ad infantiam Christi. Ioannes autem legens alios Euangelistas approuauit quidem eorum scripta: vidit

vidit tamen præternisisse ea, quæ gesta sunt primo anno prædicationis Christi, & ea diuulgauit. Et quia Cherinti hæresis pullulabat negantis Christi diuinitatem, eam nobis manifestauit. Quartò, differũt in modo scribendi. Alij enim sunt vberiores, vt Matthæus, & Ioannes; alij breuissimi, vt Marcus; alij ea, quæ sunt humanitatis Christi prolixiùs scribunt, vt tres primi, Ioannes autem ea, quæ sunt diuinitatis. Et à diuersis exordium sumũt, vt patet in ipsis. Quintò differerunt in tempore. Circà quod primò sciendum, non fuisse conueniens vt scriberetur Euangelium, dum viueret Christus Dominus: nam debebãt priùs omnia consumari. Et secundò, quia ante aduentũ Spiritus Sancti erãt Apostoli rudes & imperfecti, & posteà conueniebat, vt incumberent prædicationi Euangelicæ, erantq; testes oculati præsentes, nempè omnes Apostoli, & Discipuli, qui omnia Christi facta viderant. Secundò tamen sciendum est, maximè expediens fuisse, vt Euangelium scriberetur, vt notitia certa rerum gestarum à Christo in Ecclesia perpetuò conseruaretur; tàm contra infideles & hæreticos, quàm in consolationem fidelium. De ordine tamen tanquàm certum habetur priùs scripsisse Matthæum, deinde Marcum, tertiò Lucam, quartò Ioannem. Marcus secun-
Onufrius. dum Onufrium scripsit sextodecimo anno
Theophil. post Passionem Domini. Lucas (secundum Theophilatum) quintodecimo, secundum Onufrium decimonono. Certum est tamẽ, quòd ante Claudium scripsit, hoc est, ante duodecimum annum à Passione Christi. Nam Paulus. 2. Cor. 8. eius meminit Euan- *2. Cor. 8.* gelij, ergò iam scripserat illud, Ioannes sexagesimo sexto anno post Christum passum, vt est communior opinio. De Matthæo autem diuersæ sunt sententiæ. Nam Ireneus *Irinæus.* lib. 3. aduersus Valentinum cap. 1. affirmat Matthæũ scripsisse Euangelium dum Petrus, & Paulus Romæ Euangelizarent. Eu- *Eusebius.* sebius verò in chronicis, & quidam alij tradunt, dùm Petrus Antioquenam regeret Ecclesiam Matthæum scripsisse, anno, scilicet, tertio Caligulæ, qui longè præcesit secundum Neronis annum, qui fuit vigesimus quintus à morte Christi, in quo Paulus vinctus Romam mittitur, vt Hieronymus de *Hieron.* viris illustribus, & Eusebius in chronicis re- *Eusebius.* ferunt. Sed si Matthæus, dùm Paulus prædicaret Romæ ædidit Euangelium, quo modo Euangelium Lucæ, qui post Matthæũ probatur scripsisse commendatur à Paulo? cuius laus (inquit) est in Euangelio per om- *2. Cor. 8.* nes Ecclesias. Hanc autem epistolam constat Paulum scripsisse, antequàm Romam vinctus duceretur, quomodo ergò hæ sententiæ cohærent? Ad quod poterit responderi Matthæũ scripsisse priùs Euangelium suum in Iudæa; & posteà Petro, & Paulo prædicantibus Romæ dedisse illum in lu- *Dridon.* cem, & dedisse legendum omnibus. Driedonis de scrip. Eccles. cap. 4. & Theophil. in præfactione Matthæi dicũt octauo anno ab Ascensione Christi scripsisse Matth.

ARGVMENTVM TOTIVS EVANGELII Matthæi.

MNES Euangelistę hunc sibi præcipuum præfixerunt scopũ, vt Christum Dominum ostenderẽt verum esse Messiam, in lege promissum, & adũbratum, à Prophetis annuntiatum, ac à veteribus Patribus summis desiderijs concupitum. Nam ob hoc à Iacob appellatur desiderium collium ęternorum. Hoc est illorum Patruum, qui longo tempore in hac spe atq; auiditate vixerunt. Dein *Gene. 49.* dè vt manifestum facerent ipsum esse Regem mundi, Saluatorem, ac Sacerdotem, demum verum Deum Patri, Deoq; cõsubstantialem. Sed hæc omnia inter se diuisse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt. Matthæus, qui Iudæis scripsit, ipsum esse verum Messiam demonstrat ex progenie Dauid, quemadmodum & ipsi expectabant, ex Dauidica prole Messiã Originem ducturum, atq; in vico Bethleem, ipsius Regis Dauidis oppido nasciturum. Quod primo & secundo capite manifestũ facit. Marcus ipsum Regem ac Imperatorem esse demonstrat, summam eius potestatem describens, ac obsequium quod illi tanquam omnium Imperatori reliquæ potestates impendunt, ostendens. Lucas summum eius sacerdotium declarat, quo se pro omnium salute hostiam obtulit, ob quod & nomen Saluatoris sortitus est. At Ioãnes naturam eius diuinam docet, ab æterna generatione incipiẽs, qua filius à patre ipsissimã eius essentiam simul ac potentiam accipit. Quæ omnia in figura quatuor animaliũ, quę Ezechiel. c.1. se vidisse docet, adumbrata sunt. Nam cap.10. Vnum animal nominat illud, quod cap.1. quatuor dixerat animalia. Quod quatuor facies habebat, hominis, leonis, vituli, atq; aquilæ. In quibus Christũ Dominum refert: quippequi, & faciem hominis habet, verus homo natus ex matre, testante Dauide Psalmo.86. Homo natus est in ea. Est & leo de tribu Iuda, ac proinde Rex, cum Regnum tribu, Iuda applicitum sit: Leonem autem tanquam cæterorum animalium Regem corona præditum à natura videmus. Quod & Psalm.1. Regius Psaltes decantat dicens, ex ipsius Messię nomine: Ego autẽ constitutus sum Rex ab eo. Est & sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec. Vt Psal. 109. idẽ Propheta docuerat, vitulus autem cuius tertius erat vultus, in sacrificium olim mactabatur. Est & Deus verus, de Deo vero: quod in Ascensione manifestum dedit, quandò sicut aquila ascendit Deus in iubilatione. Nam qui descendit, ipse est & qui ascendit. In quo etiã manifestantur incarnationis eius mysteria, nẽpè Natiuitatis, Passionis, Resurrectionis, atque super cœlos Ascẽsionis. At vero facies istę quatuor vnius Christi Saluatoris nostri fulgẽt super iustos, quia ipse videt eos, secundũ illud Psal.33. oculi Domini super iustos. Ex qua visione illos similes sibi facit, faciesq; suas illis imprimit atq; sculpit: multo efficatiùs, quã sol specula penetrat, suãq; in illis imaginem format. Præteriens Iesus vidit hominem sedentẽ in theloneo Mattheum nomine, vidit inquam illum sol iustitię, verus, & impectoris eius speculo, faciem

Christus Rex.

Christus sacerdos.

Ezech.1.

Christus homo. Psal.86.

Christus leo. Psalm.1.

Psal.109.

Ephes.4.

Psal 33.

Christus sibi similes facit iustos. Matth.9.

formauit hominis. Vidit & Marcum, illiq; insculpsit leonis vultum. Similiter aspiciens Lucam, vitulum, Ioanni autem aquilam impressit. Vnde quilibet suam sequẽs faciem, istud sanctum animal reddit. Oculis plena sunt hęc animalia: quoniã luce cœlesti vndiq; perfusa sunt, nẽ à vero nec vnguẽ transcursum aberrent. Nam Spiritu sancto inspirati (ait Petrus) loquuti sunt sancti Dei homines. Igitur Matthęus, cùm Phariseos videret in hunc lapidem offendentes, ignorantes ipsum ex progenie Dauidis ortum, potiùsq; Nazarenum, quàm Bethelemitem ęstimantes, eorum prouidens insciticę, ipsum verum Messiam, ex omnibus signis ostendit, vt in singulis videbimus locis. Atq; hoc est argumentum quod assumit. In quocũq; homine veteris testamenti absolutę, & perfectę sunt prophetię ad Messiam pertinentes, is verus & solus Messias est: sed in homine Iesu reuera absolutum, & perfectum est quidquid de venturo Messia vsquã in sacris literis scriptum est: ergò ipse Iesus solus, & verus Messias est. Hanc minorem in toto opere efficacissimè probat sacer noster Euãgelista, vt in suo quoque loco Deo dante videbimus. Et quoniam primum signum venturi Messiæ erat, Dauidica & Regia propagatio ex semine, & radice Iesse, hãc primam omnium in initio sui Euangelij demonstrat. Nam id prædixerat Esaias cap. 11. dicens: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascẽdet; & requiescet super eum Spiritus Domini, &c. Quem locum Hebręi (teste Batablo) de Christo interpretantur. Et Hierem. cap. 23. ait: Ecce dies venient dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex & sapiens erit. &c. Hunc etiam locum (eodem Batablo referente) de Christo intelligũt omnes Hebręi. Et Ezech. 37. Ecce ego assummã filios Israël de medio nationum, & erunt mihi populus, & seruus meus Dauid erit Rex super eos, & Princeps in perpetuum. Amos. 9. In die illo suscitabo tabernaculum Dauid quod cecidit, & reędificabo aperturas murorũ eius, & ea quę corruerant instaurabo. Quem locum omnes ferè Hebræi, de Christo interpretantur: maximè de vocatione gentium. Hęc & alia quãplurima sunt in sacra Scriptura testimonia, quę verum Messiam ex Dauidica prole propagandum asserunt, quę omnia in Christo adimpleta Mattheus demõstrat. Talẽ autẽ ordinẽ sequitur. Primò Christi Ortũ describit, deinde Baptismum, tertiò

2. Pet. 1.

Christus ex semine Dauid natus scitur.

Esaias. 11.

Hiere. 23.

Ezech. 37.

Amos. 9.

tertiò Tẽtationem, quartò Doctrinã, quintò Miracula, sextò Passionẽ, vltimò Resurrectionem & Ascensionem. Huius autem ordinis talem accipito rationem. Generatio Christi carnalis, effectiua causa est nostræ regenerationis spiritualis. Nã ex hoc quod Verbum caro factum est, dedit hominibus potestatem filios Dei fieri, eò quod tactu mundissimę carnis genitę: vim regenerationem aquis contulit. Quare eius carnalis generatio facta est, vt in nobis perficiat regenerationẽ spiritus. Idcircò protinus de Baptismo tractat, in quo regeneramur filij Dei. At quoniam Deo ascripti statim à Sathana impugnantur, (secundum illud Eccles. filij accedens ad seruitutem Dei sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem) ideò post Baptismum tentatio Christi describitur. Sed quoniam hæc regeneratio non habet locum, nisi in vocatis & illuminatis, sequitur doctrina qua de cœlestibus instruemur, & vt talis doctrina authoritatem haberet, miraculis eam confirmat. Vnde post sermonem in monte, miracula quamplurima à Christo Domino edita referuntur, vis autem nostrę regenerationis à Passione, & Resurrectione Christi dimanat. Vnde post hęc omnia eius Passio, & Resurrectio narrãtur, & quia per hæc omnia cœlestem consequimur hereditatem: in Christi Ascensione historia hęc Euangelica clauditur, & liber concluditur, in exercitio huius regeneratio nis, cùm Apostolis præcipitur baptizare gẽtes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Nam per hanc regenerationem, quę fit in nobis per gratiam pertingemus ad illam, quę erit in gloria. Vnde facies hominis in toto hoc libro ostenditur. Ecce argumentũ, & ordinem huius Euangelici libri. Nunc illud Deo aspirante aggrediamur.

Ioann. 1.

Eccles. 2.

Sapien. 7.

CAP. I.

D. Chrys.

LIBER Generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Diuus Chrysost. Tom. 3. Homil. 1. super Matthęum eleganter docet mysteria diuina, secundũ primam intentionem Dei doceri, per internam inspirationem, & communicari alijs traditione & ministerio vocis. Cęterum institutionem literarum, quibus liber inscribitur, introductam fuisse, propter ignorantiam, & hominum errores. Sapien. 7. Habetur, Sapientia, in animas sanctas se transfert, Prophetas, & amicos Dei constituit, Hoc cœlesti modo edocti sunt primi Patriarchę, & mysteria diuina alijs communicarunt viuę vocis oraculo, iuxta illud Gene. 18. Scio quod Abraham præcepturus sit filijs suis, vt custodiant viam Domini. In lege Euangelica similiter modus iste est obseruatus à principio. Ioãnis. 14. habetur. Paracletus autem Spiritus sanctus docebit vos omnem veritatem, & suggeret vobis omnia, quęcunq; dixero vobis. Sed quod communicatio doctrinę facta fuerit vocis ministerio, patet ex illo Matth. vltimo: Docete omnes gẽtes, & Marcus. 16. Predicate Euangelium omni creaturę. Et illud Pauli Roman. 10. Quomodo audient sine prędicante? Et hęc doctrina communicata ministerio viuę vocis, vocatur à Paulo depositũ. Dicit enim ad Thim. O Thimotee depositum custodi: deuitans prophanas vocum nouitates. &.2. Thimo.1. Formã habe sanorum verborum, quę à me audisti: Bonum depositum custodi in Spiritu Sancto. Ità explicat Vincẽtius Lirinienſis in opusculo aureo, contra prophanas Hęreticorum nouitates. Cęterum videmus quòd crescente ignorantia in mundo, Deus (vt refertur Exod. 32. &. 34.) præcepit legem scribi in tabulis lapideis, & postea Prophetę: Oracula sua mãdauerunt scriptis. Ita dicitur Esai. 29. Erit vobis visio omnium, quasi verba libri signati & Ezech. 2. & 3. vocatur prophetia illius Prophetæ: liber inuolutus. & tota sacra Scriptura per excellentiam, & anthonomasiam vocatur liber. in Psalm. 39. In capite libri scriptum est de me. & Apoca. 5. in dextera Dei erat liber scriptus intus, & foris signatus sigillis septem. Iste liber est sacra Scriptura scriptus foris per literam, & intus per mysterium. Quem librum aperuit Christus, iuxtà illud Luc. 24. aperuit illis sensum vt intelligerent Scripturas. Igitur quemadmodum in antiqua lege introducti sunt libri propter ignorantiam, & hominũ cœcitatem: ita similiter est vsus ipsorum in lege Euangelica. Et ideò diuus Hieronym. in prolo. 2. super Mattheum docet. quod sicut necesse fuit prædicari Euangeliũ, propter confirmationem fidei: ita oportuit scribi propter Hæreticos. Et ita diuus Matthę. contra Iudęos negantes Christum habuisse originem ab Abraham, & Dauid. scripsit hoc Euangelium. Ioan. aduersus Ebionitas asserentes Christum esse purum hominem, nec ante Mariam Matrem eius extitisse

Genes. 18.

Ioann. 16.

Ioan. 14.

Matth. vltimo.

Marc. 16.

Roma. 10.

1. Thi. 6.

2. Thi. 1.

Lirinienſ.

Exod. 32. & 24.

Esai. 29.

Ezech. 2. & 3.

Psalm 39.

Apoca. 5.

Luca. 24.

D. Hieron.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euangelium suum mandauit literis. In quo declarat æternam Christi à Patre generationem. At Lucas, vt ipse fatetur in prologo Euangelij sui, voluit scribere Euangelium: quoniam multi conati sunt humana industria recensere mysteria Christi admiscētes multa falsa veris. Marcus autem fecit Epithome Euangelij Matthæi. Imò Plato in phedrō in fine illius Dialogi, docet, multo melius tradi doctrinam, per instrumenta vocis, Scripturas autem fuisse introductas, propter hominum tarditatem, & ignorantiam, atque Christus Dominus doctrinam suam per se ipsum non mandauit literis, vt docet Augustinus, Tom.4.libr.1.de cōsensu Euangelistarum.cap. 7. & diuus Thom. 3.par.quæstio.42.artic.4. iuxtà morem excellentium Philosophorum Pythagoræ, videlicēt & Socratis qui nihil scripserunt. Isti enim Philosophi, maximè excelluerūt: alter in speculatiuis, alter in practicis, vt docet August. Tom.5.libr.8.de Ciuitate. ca.2. &.3.Elegit tamen Christus cōsulens nostræ tarditati quatuor historicos dictorum & factorum suorum: quos August. loco citato de consensu Euangelistarum, vocat quatuor quadrigas, quibus vectus subijcit sibi gentes: vt susciperēt iugum suaue suę legis. His cōstitutis talis erit sensus horum verborum. Vult enim dicere Euangelista: Ego mando literis, & monumentis generationem Iesu Christi. Etenim ità comparatum est, vt ea quę ad perpetuam rei memoriam volumus propagare mandemus literis, iuxtà illud Iob.19. Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro. Sed aduertendū q liber Hebraicè dicitur, Sepher, à verbo Saphar, quod apud Hebræos habet tres significationes. Prima est propria quę significat numerare. Secunda significat narrare: nam qui narrat numerat vnū post aliud. Vndè Rabi Dauid, hoc modo exponit illud Genes. 5. Hic est liber generationis Adam, id est: Hæc est enarratio generationis Adam. Ità Pagninus. Tertia significat etiam literas. Nam Hebræi per literas numerant. Vndè quia literę continentur, & scribuntur in libris: ob hoc, Sepher, dicitur Scriptura, & liber. Quare Hieron. 32. instrumenta illa, quibus confirmabatur emptio agri, vocantur libri, hoc est, Scripturę. Inde est & quod dicimus libellū repudij: cùm propriè non esset libellus, sed charta tantum, in qua dabatur mulieri potestas nubendi alteri marito. Sed hæc tranſlatitia, & impropria acceptio est. In proposito tamen, propriè ponitur liber, pro enuntiato, enarrato, & descripto, è Cathalogo Abraham & Dauid.

Plato.

D. Aug. D. Tho. 3. p.q.42.artic.4.

D. Aug. Quatuor Euangelistæ quatuor quadrigæ quibus Christus vehitur.

Iob.19.

Genes.5.

Pagninus.

Hiere.32.

Generationis Iesu Christi. Generatio in Scriptura quatuor habet significationes. Primò sumitur pro fructu, vt Eccl.24. Et â generationibus meis adimplemini, id est, implemini meis fructibus: Et Luc.22. Non bibam de generatione vitis, id est, de fructu vitis. Secundò sumitur pro tota vita hominis: Marc.13. Amen dico vobis non prēteribit generatio hec, donec omnia fiant. Quoniam euersio Hierosolymitana fienda erat, ante quam homines qui tunc erant vlli interirent. Multi enim ex illis, qui tunc viuebant, eam oculis viderunt, nec omnium hominum vita deficiet, vsq; ad diem aduentus Christi. Tertiò sumitur propriè pro productione, quę in Scriptura duplex est. Vna fit in vtero, quę dicitur Conceptio. Secunda de vtero quę dicitur Natiuitas, vt est illud quod dixit Angelus ad Ioseph: Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Quartò significat genealogiam & genus aliquorum descendentium ab vno, vt est illud Genes.5. Hic est liber generationis Adæ, id est, descensio progeniei Adæ. Et cap. 36. Hęc sunt generationes Esau. Et in hac vltima significatione sumitur, hic hęc vox. Nam & apud Hebræos mos erat, suas genealogias descriptas habere, & sic solebāt eas nominare: Hic est liber generationis talis, quod & obseruauit Matthęus.

Ecclc.24.

Luc.22.

Marc. 13.

Matth. 1.

Genes. 5.

Genes.36.

Sed aduertendum est, quòd verba hęc Liber generationis Iesu Christi, &c. nō sunt titulus totius huius libri; cùm non solū hoc in eo tractetur, imò solo hoc primo capite de hoc fit mentio. Sed titulus totius operis est, quem ante omnia p̄efixit, nempè Euāgelium secundum Matthæum, hic autem titulus est huius primę partis id est hoc cōtinetur, in hoc primo capite. Vel si vis dicum Caietano, quod hic totius libri materiam explicat in specie quam prius in genere dixerat: Euangelij nomine. Ità quod sensus est: Iste est liber generationis Iesu Christi hoc est libri istius materia, est generatio Iesu Christi id est, Iesus Christus, inchoando ab eius generatione, qua est filius Dauid, & Abraham, & hoc ad differentiā aliorum librorū qui de Christo historiā texūt. Nam Ioā. scripsit Christū Iesum, sed à generatione eterna: Lucas ab Annūciatione præcursoris, Marcus à Prophetia qua Ioann. pronunciabatur

Caietan.

tiabatur præcursoritā q solus Matthęus ab hac patrū, pgenie Euāgelio suo initiū dedit.

Verum, & adhuc notandum quadruplicem esse Christi generationem. Vnam ex vtero Patris æternam. Secundam temporalem ex vtero Matris. Tertiam allegoricam ex vtero legis, quam vterum vocat Psalm. cùm dicit perfidis Iudæis: errauerunt ab vtero, sequuti sunt falsa, hoc est. In ipsa lege in qua nati, & enutriti sunt adhuc errauerunt. Sed Christus Dominus in lege tanquam in vtero inclusus implicitè continebatur: quoniam oportebat impleri omnia, quæ in lege & Psalmis erant scripta de eo. Parturiebat siquidem Christum lex, cùm ipsum implicitè sub vmbris illis desiderabat ac profitebatur. At cùm omnia adimpleta sunt, quæ de illo scripta erant, quasi ex vtero peperit, cùm in lucem prodijt, qui sub vmbra latebat. Ibique, & populus Christi continebatur inclusus in eam fidem quæ reuelāda erat. Quarta generatio Christi est moralis, ex vtero mentis per fidem & charitatem illius. Nam vt ipse docuit, ille Mater eius est, qui voluntatem Patris sui fecerit. Tamen ex his quatuor generationibus, primam Ioanni Euangelistæ relinquemus, secundam tamen & quartam differemus: quoniam ex secunda oritur vltima. Ex eo enim quod filius Dei homo genitus est, & nos generamur in filios eius per gratiam, quæ fide atq; charitate cōalescit.

Psal. 59.

Moralitas

Liber generationis Iesu Christi: Hic liber ipse Christus est, qui duo habet folia, alterum quod continet generationē æternam, quam à Patre procedit, a qua initiū sumpsit Euangelista Ioan. cùm dixit: In principio erat verbū. Qui vt docet D. Aug. de consensu Euāgelistarum, transcendit huius mūdi nebulā, & peruenit vsq; ad liquidū cœlum. Vndè firmissima atq; certissima acie mentis contē platus est dicens: In principio erat verbum. Folium autem hoc nullus legit; nisi ipsemet Deus, nō est solium impressum sed expressum. Nā filius nō est factus, nec creatus, sed genitus expressa imago Dei inuisibilis, vbi id quod inuisibile est in Deo, nēpe eius substātia, clarissimè legitur, atq; videtur cùm sit figura substātię eius, & speculum sine macula Maiestatis Dei. Seraphim autē nec Cherubim, nec altissimi quiq; spiritus hoc foliū suis solūmodo oculis legere queūt; imò coram eo oculos suos suis alis tegūt, profitētes se etiā illis alis, quibus super cętera creata volant absconditaq; eorū penetrāt, ad legendū hoc foliū pertingere nō valere, nisi ab ipso Deo, supra omnes vires suas subleuētur oculosq; suos, cū illud aspicere satagunt cęcutire, nisi nouo lumine gloriæ perfusi ad tam immēsum lumē intuēdum roborētur. Quid homunculus faciet, ignorantiæ ac stultitiæ plenus? Cui legere hunc librum maximè vtile ac necessarium est, ad suos corrigendos errores. Iā enim à principio hoc deliderio flagrabat, quando serpenti dicenti sibi q comederet ex arbore vetito, & fieret sicut Deus sciens bonum & malum, fidem adhibuit. Tāta auiditate tenebatur legēdi hunc librum. Stultior tamen ex tali comestione remāsit? Quid ergo faciet? Quod sibi remedium quæret? hoc quod inferā certè. Si primum illud folium legere non valemus, quoniam non impressum sed expressum est, operetiū erit, vt aliud foliū in nro prelo imprimat in quo aliquid legere ac pcipere valeamus. Et ità cōtigit cū verbū caro factum est cū in purissimo prælo B.M. Mariæ, non viro sed Spiritu sancto cooperāte nrā naturā assumpsit. Vbi legimus Librū generationis Iesu Christi filij Dauid filij Abrahæ, vbi legim⁹ verbū caro factū est, legim⁹ etiā q habet scriptū in fœmore suo, hoc est in carne Rex Regū & Dns Dominātiū. Nā & secundū naturā humanā data est ei oīs potestas, in cœlo, & in terra. In qua humanitatis pagina aliquid de prima diuinitatis legim⁹. Nā est verbū tā aere vestitum, quo internū Dei conceptū aliqualiter intelligere valeamus. Nā si Deū nemo vidit vnqua, vnigenitus tamē, qui de sinu Patris ad sinū Matris descēdit ipse enarrauit. Nā hoc verbū caro factū illud est, q in principio erat apud Deū. Per quod Pater sibi loquit, & p illud etiā loquutus est nobis. Ille qui multipharie multisq; modis olim loquebatur in Prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio. Adimpletū est Spōsæ desiderium, quo flagrabat dicēs: Osculetur me osculo oris sui. Os Dei verbū eius est, quo sibi loquitur, osculasunt verba vitę eternę, quibus nos de cœlestibus instituit, & quibus in animas nostras se trāsfert. Vndè & in hac pagina impressa aliquid illius expressæ legimus: cum idē sit vtrobique. Verbum hoc, hodie ex Maria Virgine, tanquam ex prælo prodijt: de ea quippè natus est Iesus qui vocatur Christus⁹. Hic ergo est Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid filij Abraham. Tām illustri titulo nominare suum librum voluit Euangelista; vt statim in ipso vestibulo

Apoc.19.

Matt.vl.

Ioan.1.

Hebræ.1.

Cant.1.

ope-

Universidad de Deusto
Biblioteca

operis nos attentos redderet, ex materiæ magnitudine. Ac si diceret: Attendite quia de rebus magnis loquuturus sum. Generationem quippe Messiæ, ex tã illustri propagine geniti, a talibus Patribus orti; vobis texere volo. Sic suis titulis libros suos illustrabant Prophetæ: vt ex ipsis nominibus auditores allicerent ad legendum. Visio Esaię filij Amos: Visio Hieremiæ Prophetæ. Attendite quoniam ea: quæ in reuelatione diuina vidi; hæc vobis his literis annunciaturus sum. Altiores materias hic liber noster habet. Nec enim ea solùm, quæ Prophetis reuelata sunt continet sed generationem Iesu Christi filij Regum, Iudicum, ac Patriarcharum. *Liber generationis Iesu Christi.* Liber factorum grandium, rerũ illustrium, quæ Iesus Christus filius Dauid, & Abrahã, in mundo gessit. Sic enim in Scriptura sumitur hæc vox generatio aliquando. Hæc sunt generationes Noë, id est, grandia ac illustria facta eius. Nam subdit. Noë vir iustus atq; perfectus, in generationibus suis fuit: hoc est, in rebus benè gestis ab eo. Nã cum Deo ambulauit. Sic in proposito. Liber generationis, id est, hic liber (ecclipticæ enim est oratio Euangelistæ) est generatio nis Iesu Christi. Hoc est, qui continet atq; narrat res omnes benè gestas à Christo, Heroica, inaudita, atq; magnifica facta eius, admiratione digna ac stupore, præ magnitudine sua. *Liber generationis*: fundamenta iacit omnium in hoc libro tractandorum, ac si sterneret viam ad credendum cætera. Veluti si diceret: Certiores vos facere volo, vt intueamini indubitabile esse filium Dei hominem factum: cum omnem progeniẽ eius vobis ob oculos ponam: qui patres, quibus sint nominibus appellati, quibus splenduerint titulis, quæ munia gesserint, qua tempestate, quibus sæculis ac temporibus vixerint atq; genuerint: vt nulla vobis restet dubitandi de tanta veritate ratio. *Liber generationis, &c.* Fundamenta nobis aperit, quibus totum hoc ædificium initur iacto quippè hoc fundamento atq; admisso, quod Deus in vtero Virginis sit factus homo; facilè nobis erit cętera eius facta credere. Nã si verus homo & mori, & pati, & sepelliri potuit. Si verus Deus, & resurgere à mortuis ipse, & alios ad vitam reuocare valuit. Quarè Ecclesia in symbolo Missę cum fatetur filium Dei hominem factum, cum pausa ac magna consideratione id dicit: Cætera faciliori voce pertransijt, quod passus ac sepultus sit. Quasi id volẽs sentire. Nempè quod credere Deũ hominem factum; grauior ac difficilior res est, ea tamen admissa, atq; credita facilis transitus ad cætera credenda præparatur. Hac ergò ratione, à generatione carnali Christi suum inceptat Euangeliũ Matthæus, ac ab Abraham passim per quadragintaduas generationes eam nobis manifestat: vt hac vna accepta fundamẽtali veritate, cætera faciliora ac credibiliora fierent.

Liber generationis Iesu Christi. Non est certè liber hic generationis Adæ, sed Christi. Non illius de terra terreni, sed istius de cœlo cœlestis. De illo dicitur hic est Liber generationis Adam: hic dicitur hic est Liber generationis Iesu Christi. Generatio hæc (ait hic Beatus Anselmus:) Opposita est illi. Illa duxit nos ad damnationem, ista ad reparationem. Illa de Paradiso expulit, ista reduxit. Ista est generatio nõ Adæ nos perdentis, sed Iesu nos saluantis. Non expellentis à Paradiso, sed Christi, reducẽtis nos ad Paradisum. Ille incipit à generatione primi hominis, & creatione mundi, iste à generatione secundi hominis, & restauratione mũdi. Moyses quidem edidit librum, quo mundi huius veteris generatio recensetur, nempè cœli, terræ, hominis, auium, piscium, ac cæterorum, quæ in hoc veteri mundo continentur, at Matthæus librum scripsit noui cuiusdam orbis, nouæ legis noui Pontificis, in quo & nouarum virtutum, & nouorum hominum generationem texit. Vt Esaiæ. 65. prædictum fuerat cùm dixit: Ecce ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora non ascendent super cor, sed gaudebitis, & exultabitis in sempiternum in his quæ ego creo, hoc est, quòd præterita generatio respectu huius quam recensere contendimus, adeò minor ac imperfectior erit: vt cum nostra collata, non hominum sit memoria digna. Iam olim homines nouarum rerum cupidos se esse profitebantur: cùm per Ecclesiasticum. 36. clamabant. Innoua signa, & immuta mirabilia. Audierant quidem Ecclesiastem concionantem, ac dicentem. Nihil nouum sub sole, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est. Iam enim præcessit, in sæculis quæ fuerunt ante nos. Quod assertum verissimum est. Iam enim in prima omnium rerum creatione omnia cõdita sunt. Tã ea quæ tũc esse acceperũt, quã effecta eorũ quę postea genita sunt. Eo quod omnia in primis rerum indiuiduis, quasi

Gene. 6.

Alia moralitas. 1. Cor. 15.

Anselm.

Esai. 65.

Eccl. 36.

Eccles 1.

quasi in principio ac semine præcesserunt. Homines omnes eiusdem sumus speciei ac naturę, indiuiduaq;, ac singularia humanę speciei regulariter alia alijs similia nascuntur. Hic patrem in figura reddit, pater auo simillimus est, ille proaui effigiem refert. Quarè quod hodie est semper fuit, vel in virtute, ac semine, vel saltim in imagine, ac similitudine. Cœli à principio quo creati sunt, vniformi ac perpetuò tenore labuntur, eademq; in effectibus sempiternè operantur. Nox, & Dies, Hyems, ac Ver, Autumnus, & æstus nequaquam quiescunt nec desinunt. Suo tempore arbusta florent, fnoq; videmus arescere. Suis statutis mensibus gignere animalia experimur, alijsq, à generatione cessare: omnia enim suum tẽpus habent, & suis spacijs transeunt vniuersa per orbem. Deniq; nihil nouum sub sole, sed vniuersa semper perpetuò tempore eadem videmus fieri atq; corrumpi. Hæc autem iam homines fastidiebant. Nã etsi magna atq; mirabilia, tamen ex quotidiano vsu vilescebant. Quarè noua alia efflagitabant dicentes: Innoua signa, immuta mirabilia. Ac si dicerẽt: Noua signa confer, quibus tuam agnoscamus misericordiam: nam per quotidiana quę cernimus potiùs ordinẽ tuę iustitię imuestigamus. Inclinatus Deus, huic mortalium petioni respondit per Hieremiam. 31. dicens: Nouum faciet Dominus super terram, fœmina circundabit virum. Nouitas hęc in toto ordine naturę inueniri nequit. Quòd vir vndequaq; perfectus, intrà iuuenculę angusta viscera coarctetur: hęc est nouitas quam se non posse inuestigare fatebatur Sapiens cum in Prober. 30. dicebat. Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam viri in adolescentula (vt alia litera habet) Quo ordine, qua via, perfectus ille vir, in Virginis vtero intrare potuerit, & ibi concipi atq; generari, cùm non per viam qua alij fœtus ingrediuntur intrauerit, sed supra omnem naturæ vsum hic conceptus extiterit, hoc omnino à me abesse fateor. Nam ; eodem instanti ac pũcto, quo Christus in Virginis vtero conceptus est perfectus, atq; completus homo factus est, quod in alijs hominibus, minimè contingere potuit. Quarè cętera omnia opera Dei, licet in se admiranda sint; huic tamẽ collata desinunt esse magna, totaq; admiratio ad hoc admirabile opus transfertur. Id in hoc opere contingit Deo, quod eleganti artifici, in pingendi, vel sculpendi scientia contingere solet. Quasdam imagines suæ artis habet aliquando in publico, quas cum admiratione videt alios laudare, ac magnifacere: cùm tamen non in illis omnem suę artis industriam ostenderit, & ideò solet respondere laudantibus eas. Has admiramini figuras? Has veluti optimas, & vndequaq; perfectas laudatis? Non in his meę artis scientia ostẽsa est; nec in eis mei styli elegantia pręclarior apparet. Alias intus habeo venustiores, adeoq; pulchritudine has excellentes: vt eis collatę quasi nihil hæc vobis videbuntur. Sic optimus maximus Deus homines videns stupore affectos, hãc creaturarum pulchritudinem intuentes, ac per eas artificis summi sapientiam admirantes, speciosioremq; factorem quã facturam profitentes, cum inuisibilia Dei (vt Paul. docet) per ea quę facta sunt intellecta conspiciantur. Nam & cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Hoc est, quod opera hęc visibilia ostendant nobis quis sit Deus. Quod adumbrabat velum illud, quod ante Sancta sanctorum penpebat, & per quod homines intrabant ad illa. Erat quippè quadruplici colore depictum, qui vniuersum orbem significabat ex quatuor elementis completũ, vt docet D. Hieronym. in Epistola ad Fabiolam, de Veste Sacerdotali. Sed per illud velum ingrediebatur in Sancta sanctorum: quoniam per cognitionẽ creaturarum visibilium, ad inuisibilium notitiam eleuamur, & per hanc nobis patet ingressus ad illam. Est enim creaturarũ notitia (vt doctissimus ex Iudæis Philon docet) Scala illa quam vidit Iacob, cuius culmen attigebat cœlum, cui inixũ videbat Deum. Quoniam per creaturarum perfectiones ascendentes, in Dei tamen aliqualem notitiam peruenimus, cum Deus, inquam, homines stupefactos huius mundi fabricam admirantes cerneret dixit ad illos: Hæc vobis miranda videntur? Ecce ego facio opus, cui hęc omnia collata in nihilum computabuntur. Vnde Esai. 43. dicit: Ne memineritis priorum, & antiqua nè intueamini. Ecce ego facio noua, & nunc orientur, vtiq; cognoscetis. Ea etiam opera mea antiqua oblita volo, nempe huius mundi primam creationem, quæ & si infinitam mei potentiam expresserit, ab hac tamen noua vincetur. Ecce ego facio noua, adeò noua, quę nèc mentes hominum vnquam attigerunt. Ponam in deserto viam (subdit ibi Propheta) & in inuio flumina.

Ecclef. 3.

Eccl. 36.

Hiere. 31.

Prober. 30.

Simile.

Roma 1.

Pſal. 18.

Figura.

D. Hiero.

Philon. figura.

Gene. 28.

Esai. 43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mina. Viam in deſerto ponam, quam nũquam pes viri calcauit: quoniam in vtero Virginis filius Dei inuenit viam, quam tamen vir nunquam cognouit. Ex hoc prodijt Alueo fluuius aquarum viuentium, nec tamen foſſam aut inciſam reperies terram.

Prouer.30. Hanc viã Sapiẽs ſe fatetur ignorare. Viam viri in adoleſcentula. Quoniam nec ingrediens, nec egrediens eam læſit, vel veſtigiũ vllum talis tranſitus inuenies. Quoniam eſt

Ezec.44 porta illa Orientalis, quam Ezech. vidit ca. 44. quæ clauſa iubebatur eſſe Principi. Per eam Princeps pacis ingreſſus eſt, & tamen clauſa permanſit. Per eam exijt tanquam

Pſal 18. ſponſus de thalamo ſuo; & tamen clauſtra pudoris intacta permanſerunt. Quis nõ tantæ rei nouitate obſtupeſcat? Quis non miretur? Quis non paucat? Cui non parua cætera huic collata videbuntur? Miretur homo tanta nouitate perculſus, & pauens, ac ſtupens cũ Eccleſia canat & dicat: Veni Redemptor gentium, oſtende partum Virginis, miretur omne ſæculum, talis decet par-

Geneſ. 5. tus Deum. Hęc ergò noua generatio, in hoc libro texitur. Dicat Moyſes: Hic eſt Liber generationis Adam. Dicat Matthæus: Hic eſt Liber generationis Ieſu Chriſti. Vetera quippè tranſierunt, ecce noua iam facta ſunt omnia. In Chriſto quippè Ieſu omnis mundus innouatus, imo & deificatus eſt. Aſumens quippè humanã naturam Deus, cum in ea tanquam in quadam ſpherula breuiq; mundo, cætera omnia includantur: (habet enim eſſe cũ entibus, vitã, cum viuentibus, ſenſum cũ ſentientibus, intellectũ cũ intelligentibus) omnis creatura in eo aſſumpta ac deificata eſt. Subiecit quidẽ Deus à princi-

Pſal. 18. pio omnes creaturas ſub pedibus hominis. At cũ homo qui Dñs erat terrenus eſſet, & cætera quæ ei ſubdebantur eandem conditionem ſubire debebant. Nam & ſerui dominorum ingenium induere ſolent. Venit ſecundus homo de cœlo cœleſtis, cui & omnia ſubiecit Pater, vt Paul. dicit. 1. Corin. 15.

1. Cor. 15. & ipſemet Dominus teſtatur in vltimo dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo

Matth. vltimo. & in terra. Erunt igitur iam omnia cœleſtia, vt qualis rector eſt ciuitatis tales & ſint eius miniſtri, iuxtà Sapientis ſententiam:

Eccle. 10. Si ergo creator cœleſtis, & miniſtri ad cœleſtia ſubleuantur: vt verum ſit verbum

Eph. 1. Pauli dicentis Epheſ. 1. Per eum placuit inſtaurari omnia. In eo innouatur vniuerſus orbis: vt omnia in eo cœleſtia reddantur. Vt ſicut olim terreni, qualis & terrenus eramus, ità & nunc cœleſtes, qualis & cœleſtis euadamus, & ſicut portauimus imaginem terreni; ità & nunc portemus imaginem cœleſtis, nec iam terrenum quid

1. Cor. 15. ſapiat in Chriſto renatus fidelis, ſed cœleſtem redoleat vitam, cuius iam imaginem refert.

Alia moralitas. Hic igitur eſt Liber generationis Ieſu Chriſti. Hoc eſt vnum nomen ex duabus copulatum, ac confectum: nempè ex Ieſu, & Chriſto, Ieſus Saluatorem ſignificat, Chriſtus Græcè, Latinè, vnctus, Hebraicè Meſſias dicitur. De primò infrà dicemus, quando ab Angelo imponetur nomen. De ſecundo, eſt notandum: Quod ſub hoc nomine Meſsiæ, ſeu Chriſti, expectabat populus ille Dominum Ieſum. Vnde Ioannis

Ioan. 1. 1. dicebant aliqui: Inuenimus Meſsiam, quod interpretatur Chriſtus, & Ioannis. 4.

Ioann. 4. dixit mulier Samaritana: Scio quia Meſsias venit, qui dicitur Chriſtus, Et Ioannis. 8.

Ioann. 8. Nos audiuimus ex lege, quod Chriſtus manet in æternũ. Imò & ſub hoc nomine, tam in veteri, quàm in nouo teſtamento fit mentio de illo. Pſalm. 83. Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.

Pſal. 83. Abacuch. 3. Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutẽ cum Chriſto tuo. Et quidem in

Abacuc 3 hoc vocabulo, Chriſtus, explicatur fons, & origo, ex qua in Redemptore noſtro emanauit efficatia ad ſaluandum humanum genus, Illa autem eſt gratia vnionis perſonalis, quæ extitit cauſa gratiæ habitualis, & omnium Chariſmatum, quibus anima Redemptoris noſtri mirificè exornata fuit, & quod iſta communicatio gratiæ diuinæ in Chriſto Ieſu, ſignificetur per vnctionẽ: patet

Pſal. 44. Pſalm. 44. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo letitiæ. Et Eſai. 61. Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, vt mederer

Eſai. 61. contritis corde. Itaq; idẽ pollet Ieſus Chriſtus, ac ſi diceres Saluator, qui ex vnctione, & efficatia diuinæ gratiæ habet virtutem, ad ſaluandum. Veluti ſi dicas: Medicus eſt, ecce medicamina: Saluator eſt ecce vnctiones, quibus ſalutem confert. Samaritanus eſt ecce caſsidilem, ex qua profert vinum, & oleum ad vulnera hominis linienda, quia latronibus circunuentus vulneratus eſt. Eſt autẽ vnctus Spiritu ſancto, vt dicitur Act.

Act. 10. 10. quoniam Spiritus ſanctus eſt, qui in modum olei, ac vnctionis in noſtras ſe animas liqueſcit, ac influit, quibus delinitæ in blanditias diuini amoris erumpunt. Vndè Can.

Canti. 1. Oleum effuſum nomen tuum dicit Sponſa,

ſa, cum pediſſequis ſuis. Nam ſubdit. Ideò adoleſcentulę dilexerunt te nimis currẽtes in odorem vnguentorum tuorum, quæ ſunt ſpiritualia chariſmata, quę per Spiritus ſancti infuſionem nobis tribuis, quibus allectę in tuum properamus amorẽ. Igitur nomen hoc, ex his duabus dictionibus coniunctis, & copulatis in vnum; explicite exprimit myſterium filij Dei Incarnati, & gratiam qua vnctus eſt ad tantum miniſterium exequendum, cuius pleraq; mentio in nouo teſtamento inuenies. Deniq; ab hoc vocabulo Chriſtiani nomen ſortiti ſumus, vt patet

Act. 11. Act. 11. Etenim primitus profeſſores religionis Chriſti vocabantur Diſcipuli, vt colligitur Act. 9. à Iuliano autem apoſtata, inderiſum vocabantur Galilęi. At Anthioquię vbi

Act. 9. multus populus adictus eſt Chriſto; primũ

Act. 11. Chriſtiani appellati ſumus: Quaſi à Chriſto Ieſu vncti Spiritus ſancti vnctionibus, ſuo ſanguine, quaſi oleo puriſsimo deliniti ab ipſo Saluatore noſtro Egregium ac Regale nomen vendicamus. Nã olim apud Hebræos, Reges Chriſti, appellati ſunt, ſicut apud AEgyptios Pharaones, & apud Romanos. Cæſares, vt refer Chriſtianus Druthmarus, & ideò à D. Petro præclaris nomenclaturis, atq; honorificentiſsimis titulis decoramur

1. Pet. 2. Chriſtiani, cùm nos admonet dicens: Vos autem populus acquiſitionis, id eſt, acquiſitus Deo per Chriſtum, Gens Sancta, Regale Sacerdotium: vtpotè filij Chriſti Ieſu, qui & Rex, & Sacerdos eſt: nam filius Dauid Regis, & Abraham, qui Sacerdotij munere ſuo tẽpore functus eſt. Huic ergo Chriſto ex progenie Dauid, & Abraham, ſuum dedicat librum Matthæus, cùm ait: Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham. Quoniã omnia opera noſtra Deo offerre, ac dedicare debemus, ſi proſpera, atq; conducentia volumus quod ſint. Huic Regi ſua opera dedicabat Dauid Egregius

Pſal. 44. Pſaltes Iſraël, cùm Pſalm. 44. dicebat: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. Quoniam Pſalmus iſte expreſsè de Chriſto concinebatur, etiam apud Hebræos, vt ex titulo patet, qui eſt, Pſalmus Dauid pro dilecto Chriſtus autem Dominus eſt dilectus ille, ſicut filius Vnicorniũ, cui pater non ſemel teſtimonium perhibuit eſſe filium ſuum dilectum: Huic Regi verba ſua bona referebat Dauid dicens: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. Solent homines opera ſua Regibus, Magnatibus, aut ampliſsimis Prælatis offerre, eiſq; dicatas dare: vt illorum fauore, munita gratioſius ac iocundius à cæteris accipiãtur. Optas tuis rebus fœlicem exitum, ac gratiam omnium; eas Deo offer, illiq; accepta velis, & ſic proſpera cuncta erunt. Fauſtè inceptabis ea fœliciterq; claudies ac finies, ſi à Dei gloria exordium ſumant, in eamq; finaliter referantur, iuxtà Apoſtoli doctrinam, qui nos admonet omnia propter Dei gloriam facienda: Tunc à Deo initium

1. Cor. 10. accipient opera tua, ſi priuſquam ea aggrediaris attendas, an aduerſa diuinæ voluntati ſint, an conformia, etſi aduerſa dimitte, vel corrige; ſi conformia vade, age, proſpera cuncta euenient. Venit in animum ſtatum ſumere, diuitias pro filijs cõgregare, aliquem inceptare modum tranſigendi vitam: cùm Deo confer, cùm Deo ac lege eius conſilia capta, nec quid contra illum coneris agere, quod tibi in interitum vergat. Sed ab illo ordiaris, & in illũ referas: vt benè tibi, atq; tuis rebus ſit ſemper. Igitur huic Regi Chriſto ſuum dedicat librum Matthæus cũm dicit: Liber generationis, &c. *Filij Dauid, filij Abraham.*

Iaſenius. Quidam inter quos Ianſenius ſic ordinãt literam. Hic liber generationis Ieſu Chriſti, qui fuit filius Dauid, qui Dauid fuit filius Abrahæ. Iocundius tamen erit, ſi filius vtrinq referat Chriſtum, & ſit ſenſus. Iſte Liber generationis Ieſu Chriſti, qui Chriſtus, & eſt filius Dauid, & filius Abrahæ, iuxtà morem ſacræ Scripturæ appellantis filios eos, qui ſunt pronepotes remoti ducẽtes originem ab aliquo, vt Exod. 15. Iudæi di-

Exod. 15. cuntur filij Iſraël. Quod ſi interroges cur Chriſtus dicitur potiſsimùm filius illorum duorum Patruum. Reſpondetur eſſe duplicem cauſam magni momenti. Alterã quoniam ad iſtos duos Patres facta eſt promiſſio Meſsiæ, cum iuramento, quaſi Incarna-

Reſolutio dubij. tio filij Dei eſſet merces ipſorum, propter eximia eorum merita; eo modo accipiendo vocabulum meriti, quo Theologi ſumunt, cùm diſputant quomodo Sancti Patres Incarnationem Chriſti meruerint. Sed Deus vt oſtendat horum Patrum excellentiam meritorum quaſi pro præmio eis pollicetur Chriſtum cum iuramento dicens primò ad Abraham Geneſ. 22. poſtquam ſacrificare

Geneſ. 22. voluit filium ſuum dilectum Iſaac, ob Dei obedientiam. Quia feciſti hanc rem & non pepercisti filio tuo, per memetipſum iuraui dicit Dominus, in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Quem locum explicat Paul.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paul.Gatl.3. Non dicit in seminibus, quasi in multis,sed in semine tuo, quod est Christus. Similiter de Dauid Psalm.131.Iurauit Dominus Dauid veritatem,& non frustrabitur eum; de fructu ventris tui ponã super sedem tuam. Et quidem iuramentum Dei manifestat firmitatem consilij diuini, & promissionis suæ:vt patet Hebræ.6.Volens Deus ostendere immutabilitatem consilij sui interposuit iusiurandum: vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum;fortissimum habeamus solatium,qui confugimus ad tenẽdum propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam. Quòd si arguas Genes.26. &.28. facta est promissio Isaac, & Iacob Incarnationis filij Dei : dictũ est enim vtriq;, in semine tuo benedicentur omnes gentes. Respondetur, quòd istis Patribus facta est hæc promisio, propter merita Abrahæ: Et præterea isti tres Patres insignes fuerunt valdè,in veteri testamẽto, quos Deus summopere dilexit.Deut.10.Conglutinatus est Deus Patribus vestris, & dilexit eos: & Exod.3. Vocatur Deus Abraham, Isaac, & Iacob: &. 32. vt Moyses placaret Deum dixit. Recordare obsecro Abraham, Isaac, & Iacob. Vt ergo firmas esse promissiones Dei crederemus;hos quibus præcipuè factę sunt nominat Patres:secundum quod Paul. docet.2.Corin.1. Christus Iesus non fuit in illo est,& non,sed est in illo fuit.Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo est. Ideò, & per ipsum amen Deo, ad gloriam nostram,id est, per Iesum Christum omnes promissiones Dei confirmamus, ac verbis declaramus:nam Amen Hebræa, particula confirmandi est,à verbo Aman,quod significat firmum esse. Et Roman. 15. dicitur: Dicimus Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis, ad confirmandas promissiones Patrum. Deinde etiam horum duorum Patrum,in ipso vestibulo meminit:quoniam isti Patres plus noti,atq; recepti,in ore omnium Iudæorum,quibus Matth.scribit versabantur. Vt hinc discamus aduersarios fidei deuincere, per easdem veritates, quas ipsi fatentur & admittunt; vt eos suo ipsorum gladio iugulemus, sicut Dauid Gigantem. Fuerunt etiam isti duo Patres insignes in fide, & charitate. Nam de Abraham dicitur. Quòd præter spem in spem credidit, & charitas eius manifestata est, in obedientia, qua voluit immolare filiũ suum. Quare ob hoc maximè sua iustitia commendatur.

Psal.131. *Hebr.6.* *Gene.26. & 28.* *Deut.10.* *Exod.3.* *Exod.32.* *2.Cor.1.* *Roma.15.* *Roma.4.*

Hebræ. 11. Et de Dauid dicit Paul.Act.13. quòd fuit vir secundum cor Dei:& Eccles. 47. dicit de eo, quòd sicut adeps separatus à carne, sic Dauid inter filios Israël. Nam tota pinguedo corporis, quasi imbibita in adipe est: quare separatus à carne reliqua, ibi pinguedo omnis apparet, & caro macilenta relinquitur. Sic cæteri filiorũ Israël respectu Dauid, quasi macilenti, ac tenues in spiritu videntur: cùm ipse adipem spiritus sibi vendicasse videatur. His ergo rationibus horum duorum fit ab Euangelista peculiaris mentio. Quare isti duo Patres sunt duæ columnę ille,quas posuit Salmon ante fores templi, qui catenis duodecim circulorum cingebantur, qui duodenum Apostolorum numerum referebant. Et inter eas erat ianua, qui Christus est,per quem accessum habemus adDeũ,& per eos Christus ad nos intrauit.

Hebr.11. *Act.13.* *Eccle.47. Simile.* *Figura. 3.Regũ 6 & 2.Paral.3.*

Sed adhûc quæritur, quid sibi vult iste ordo,quem Euangelista seruat,priùs numerans Dauid, quàm Abraham. Omissis alijs, quæ negotium nobis facesserent, quod magis consonum sacris literis apparet ostendam. Primò,quoniam Dauid facta est promissio Christi venturi, cum maxima claritate, & in ea explicatum est, quòd Messias esset filius Dei naturalis.2. Reg.7.dicitur ad Dauid. Suscitabo semen tuum, & firmabo Regnũ illius,vsq; in sempiternum. Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium. Hæc eadẽ promisio facta est.1.Paral.17.&.22. & quod ista promisio sit accipienda de Christo; explicat Paul. Hebr.1. dicens. Cui enim aliquando Angelorum dictum est, ego ero illi in Patrẽ, & ipse erit mihi in filium. Secundum est, quòd Dauid promissus est Christus habiturus Regnum eius,cum maxima sublimitate, & gloria; ità quod esset futurus Rex spiritualis;vt dicitur Esai.9. Super solium Dauid, & super Regnum eius sedebit, vt confirmet illud atque corroboret à modo, & vsq; in sempiternum. Et ita dixit Angelus Virgini, Luc.1.Dabit illi Dominus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternũ.De quo Regno loquebantur Pueri spiritu prophetico.Cum Marci. 11. dicebant:Benedictum quod venit Regnum Patris nostri Dauid. Et Luc.19.Benedictus qui venit Rex in nomine Domini. Tertium est, quòd reuelatum est in sacris literis, Christum non solùm ducturum originem à Dauid, verum etiam nasciturum, in Bethleẽ vico Dauid.

Dubium. *Resolutio dubij.* *2.Reg.7.* *1.Paral.17.&22.* *Hebr.1.* *Esaiæ.9.* *Lucæ.1.* *Marc.11.* *Luc.19.*

Mich.

Miche.5. Michæ.5. Et tu Bethleem paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui *Ioan.7.* regat populum meum Israël: & Ioan. 7. dicebant Doctores legis: Nunquid à Galilea venit Christus? Nonnè scriptura dicit, quòd ex semine Dauid, & de Bethleem Castello vbi erat Dauid venit?Quartum est, quòd Dauid fuit expressa maximè figura Christi. Etenim Dauid fuit pastor ouium interficiens vrsum, & leonem pro defendendo grege suo: vt dicitur. 1. *1.Reg.17.* Reg. 17. & tandem consequutus est Regnum. Ita similiter Christus, vt ipsemet fatetur Ioan.10. Est bonus pastor ouium, de *Ioan.10.* cuius manu nemo rapiet oues, & est etiam *Esai.32.* Rex iuxta illud Esai. 33. Dominus Rex noster Legifer noster. Quintum est, quòd *Eliere.23.* Christus in sacris literis sæpissimè vocatur Dauid:Hierem.23. Ecce dies veniet dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & hoc est nomen, quod vocabunt eum Dñs iustus noster. Similiter Ezech. *Ezech.34. & 37.* 34.&.37. Suscitabo super oues meas seruũ meum Dauid, & Dauid erit Princeps, & *Osea.* Rex in medio eorum. Oseę.3.cùm fit mentio de cœcitate populi Israël ita dicitur: Dies multi sedebunt filij Israël sine Rege, sine sacrificio,sine altari, & post hæc quærent Dominum Deum suum,& Dauid Regem suum, & pauebunt ad Dominũ. Propter quod Messias communiter dicebatur *Matt.22.* à Iudæis filius Dauid. Etenim cùm Matth. 22.Christus interrogaret Iudæos,Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Imo & mulierculæ, & homines de media plebe existimantes Re- demptorem nostrum esse Messiam; voca- *Matt.15.* bant eum filium Dauid. Matth. 15. dicit Chananea: Miserere mei fili Dauid. Et *Luc.18.* Luc.18.cœcus mẽdicans ita deprecabatur: Fili Dauid misere mei. Cùm igitur hoc in ore omnium, tunc temporis versaretur, & Matthæ.scriberet Euangelium Iudæis, voluit designare Messiam ex progenie Dauid: quoniam illa nomenclatura erat maximè celebris in populo Israël,propter causas, quas modò diximus.

Filij Dauid, Filij Abraham. Dauid fuit Rex, & Propheta, Abraham Sacerdos, & Propheta: quoniam vnigenitum suum offerre Deo voluit, atque sacrificare, quod fuit maximum signum passionis, ac sacrificij Christi, qui semetipsum ex obedientia patris pro nobis obtulit in salutarem victimam. Igitur, vt ostenderet Euangelista Christum Dominum, Prophetã, Regem,ac Sacerdotem esse ex horum progenie ipsum præmittit fuisse: Nam in Rege potestas,in Sacerdote holocaustũ designatur, vt certiores nos faceret huius salutaris sacrificij, quod à potente Saluare oblatum est. Proprium quippè Regum est saluare. Vndè illa vox mulieris ad Regem Israël, *4.Reg.6.* Salua me Rex. Quare illi, qui salutem à Christo Domino poscebant, eum filium *Luc.17.* Dauid nominabant, dicendo: Fili Dauid *Psal.19.* miserere nobis. Ac si dicerent. Potens es *Matt.21.* ad saluandum, cùm filius Regis sis. Holo- *Psal.109.* caustum tuum pingue fiet: quia potestatem hábes ponendi animam tuam, & iterum sumendi eam. Quare & pueri clamabant: O sanna filio Dauid. Hoc est.Ideò à te petimus salutem: quia filius Regis es: & ideò saluare potens. Idcircò dicitur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui & Rex Salem fuit simul,& Sacerdos. Sed ad- *Rupertus.* uertendum cum Ruperto Abbate in hoc loco, quòd olim in lege naturæ omnes primogeniti erant Sacerdotes,vsque ad Iacob. Fuit Abraham Sacerdos, fuit & Isaac Sacerdos simul & hostia, in quo maximè Christum Dominũ figurauit. Fuit & Esau, qui primogenitus erat Isaac: sed quia profanus fuit vendidit primogenita sua fratri suo Iacob, propter lentis edulium, cui ex ordinatione Diuina debebantur. Quare *Gene.25.* vestes illę pretiosę, quæ erant Esau,quibus *Gene,27.* Rebecca induit Iacob, vt acciperet benedictionem ab Isaac patre suo:aiunt Hebræi, quòd erãt vestes Sacerdotales, quibus primogeniti in sacrificijs vtebãtur,quarũ odorem, vt percepit Isaac in benedictiones tãtas prorupit,quibus cũ etiam in Sacerdotẽ consecrabat. At postea Sacerdotiũ iure primogenituræ debebatur Ruben primogenito Iacob: sed quia concubuit cũ vxore patris sui in pœnam priuatus est hoc iure, cùm ei dixit Iacob: Non crescas,quia ascendisti cubile patris tui, & translata sunt pri- *Gen.49.* mogenita ad Ioseph. vt habet.1.Paralip.6. *1.Paral.6* Non tamẽ translatũ est Sacerdotiũ,eò ꝙ in Aegypto nõ vsi sunt hac dignitate, nec legitur post Iacob aliquẽ ex Patriarchis obtulisse hostias,nec erexisse altare vsq; ad Aaron.Sed ex duobus,quę ius primogenituræ consequebãtur(nẽpè Sacerdotiũ, & aliqua hæreditatis pars extra alios fratres) primo prætermisso, secundũ mandauit Iocob filio suo Ioseph, in quẽ primogenita maioris filij transtulit, dicens ei:Gene.48.Do tibi par- *Gen.48.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo. Posteà verò clamantibus filijs Israël, ac dicentibus: Eamus & sacrificemus Deo nostro; instituit Dominus Sacerdotium Aaron de tribu Leui, & tulit illam tribum Dominus pro cunctis primogenitis filiorum Israël; vt ostenderet quod Sacerdotium primogenitis debebatur, & loco eorum assumpserit tribum Leui. Igitur cùm Christus Dñs fuerit primogenitus Matri suæ, ei ex antiquo iure Sacerdotium debebatur. Quare Sacerdotium Aaron translatum est ad Christum, qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedech: vt Paul.
Hebr. 7. ad Hebræos docet. c. 7. Melchisedech autem fuit Sem primogenitus Noæ: vt ex Hebræorum traditionibus constat. Fuit enim Abraham decimus à Noe, & à diluuio vsq; ad Abraham fluxerunt. 292. anni,
Genes. 11. vt ex cap. 11. Genes. colligi potest, & Sem vixit. 600. annis, vt ex eodem cap. constat: vnde totam ætatem Abraham complexus est: & quia primogenitus, ideò & Sacerdos. Secundum quem ordinem, & Christus Dominus tanquàm primogenitus omnis creaturæ Sacerdos à Patre vnctus est, qui panem, & vinum obtulit Deo, scilicet, corpus, & sanguinem suum. Vn-
Esai. 7. dè Dominus Esai. 7. pollicetur, dicens: Et restituam Iudices tuos sicut fuerunt priùs, & Consiliarios tuos, sicut antiquitus, id est, quandò primogeniti erant Sacerdotes, qui & Consiliarij & Iudices simul erãt. Quoniam in Christo omnia restaurata sunt: & quia primogenitus, & Rex, & Sacerdos, & Iudex, & Consiliarius fuit.
Matth. 1. & Luc. 2. Quod videtur expressisse Euangelista Luc. cùm dixit: Et peperit filium suum primogenitum: quasi ad memoriam nobis reducens iura antiqua primogenituræ, quæ omnia excellentissimè ad Christum translata sunt. Ecce rationes, ob quas isti Patres primi recensiti sunt in Christi Genealogia.
Genes. 17. *Abraham autem genuit Isaac.* Abraham priùs vocatus est Abram, id est, Pater excelsus. In circuncisione autem quando accepit promissionẽ Christi dictus est Abraham, hoc est, Pater multitudinis. Licet aliquibus non immeritò videatur, quòd debeat manere dignitas prioris nominis, cum adiectione noua, & ita vocatur Pater excelsæ multitudinis, qualis est Ecclesia. Sed aduertendum, quòd in nomine Tetragrammaton, Iheouah, sunt duæ, h, h, secunda litera est, h, quæ sonat: vltima etiam litera est, h, quæ non sonat, sed vocatur quiescens, quasi ad ornatum solum dictionis posita. Tres literæ huius nominis Iheouah, quod interpretatur fons essendi: ostendunt tres esse personas in natura Diuina, à qua omnium rerum esse, tanquàm à suo fonte dimanat. Sed secunda litera, quæ est, h, duplicatur ad designandum, quòd secunda persona, quæ est filius, duas deberet habere naturas. Primam, hoc est, diuinam, sonantem. Secundam, id est, humanam, respectu illius quiescentem. Nam operum, quæ exercebat Christus diuinitas erat principalis causa: humanitas verò solùm instrumentalis. Erat tamen ad ornatum: quoniam erat pretiosissima vestis, qua *Ad Phil. 2.*
induebatur diuinitas. secundũ illud Paul. Habitu inuentus, vt homo. Igitur secunda litera huius nominis, Iheouah, scilicet, prima, h, addita est nomini Abrahæ, ad designandum, quod secunda persona, id est, filius, assumptura erat carnem de stirpe Abrahæ: vt Pater filij Dei vocaretur, secundum illud Hebræ. 2. Semen Abrahæ *Hebr. 2.*
apprehendit, *Genuit Isaac*, Ismaele, & filijs Cethuræ omissis, solùm meminit Isaac; quoniam ab illa progenie erat deriuandus populus Dei, vnde erat nasciturus Messias. Cæteri enim filij, ad alios populos translati
Genes. 21. sunt: vnde Genes. 21. In Isaac vocabitur tibi semen, id est in hac generatione Christi, qui per miraculum est incarnatus: & quia ipse Christus fuit specimen eximiæ gratiæ; aptissimè sumitur exordiũ, ab Isaac genito per miraculum, & per beneficium gratuitæ promissionis diuinæ. Quod beneficiũ promissionis (vt explicatur Rom. 9.) *Rom. 9.*
indicatur, in illo Genes. 18. Secundum hoc *Gene. 18.*
tẽpus veniam, & erit Saræ filius. Deinde *Gene. 21.*
notandum, quòd Isaac (vt ex cap. 21. Gen. colligitur) idem pollet ac fidicas risum, & lætitiam: & hoc nomen fuit impositum filio Abrahę: quoniam vt refertur Genes. 17. *Gene. 17.*
cùm Abraham intellexit ex reuelatione diuina se habiturum filium, ex quo venturus erat Messias; cecidit pronus in faciem suam, in signum reuerentiæ, per quam Deum adorabat, ac reuerebatur ob tantum beneficium, & risit in corde suo lætitia maxima spirituali. Hæc enim omnia sunt plena mysterijs, & manifestant illud gaudium supremum, quod debebat redundare propter Incarnationem filij Dei in genus humanum. Ita dicitur Isai. 9. Læ- *Esai. 9.*
tabuntur

tabuntur in te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda,
Zach 9. quando diuidunt spolia. Similiter Zachar. 9. Exulta satis filia Syon, iubila Hierusalem, ecce Rex tuus venit tibi: & hoc
Luc. 2. ipsum dicebat Angelus Luc. 2. Euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator. Etenim Pro-
Prouerb. 8 uerb. 8. dicitur de Sapientia, quæ est filius Dei. Delectabar per singulos dies. Quia ipsamet sapientia est lætitia Patris, per essentiam; & tamen pro maximis delitijs habebat esse cum filijs hominum, vt ibidem dicitur. Nam ex eo, quod vnita
1. Ioan. 1. est humanæ carni emanauit indè eximia lætitia. Quare dicitur. 1. Ioannis. 1. Vita, quæ erat apud Patrem manifestata est: & hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrum plenum sit. Expressum est etiam, in Isaac aliud Christi mysterium. Quoniam cùm Pater suus ipsum ex mandato Dei sacrificare vellet, prohibitus est illum mactare, & loco illius suffectus est aries, quem offerret loco filij Isaac. Typum gessit Christi in hoc, qui ex obedientia æterni Patris est oblatus, in victimam baiulans sibi crucem, sicut Isaac ligna. Tamen tunc nondum aduenerat tempus, quo tantum sacrificium expleri deberet, sed interim aries sacrificatus est; declarans per hoc, quòd in eo interuallo donec veniret plenitudo temporis, quo Deus missurus erat filium suum, vt pro nobis in holocaustum offerretur: arietes, hirci, atque vituli iugulandi erant, per quæ vmbratica sacrificia ad illud verum, quo filius offerendus erat, præpararemur.

Isaac autem genuit Iacob. Etiam in hoc loco prætermittit Euangelista alterum fratrẽ Iacob, qui dicebatur Esau: eo quòd fuit reiectus à Deo, nè numeraretur in popu-
Malac. 1. lo Dei: iuxta illud Malac. 1. Iacob dilexi,
Gene. 25. & 27. Esau autem odio habui. Iacob autem surripuit benedictionem, & ius primogenituræ; & ideò ipse solus hic numeratur. Nec
Gene. 22. id vacare mysterio arbitror. Nam illa lucta, quam Iacob habuit cum Angelo Genes. 32. multa ex Christi mysterijs expressit, vt docet Augustin. tom. 5. lib. 6. de Ci-
August. uitate, cap. 39. Etenim Iacob præualuit contra Angelum, & accepit benedictionem ab eo, sed claudus euasit ex lucta. Præualuit autem contra Angelum: quoniam ipse voluit vinci ab eo, & ibi nominatus est Israël, à quo totus ille populus hanc denominationem accepit. Sic ergo populus Israël, in passione præualuit contra Christum, & re vera illum occidit: tamen oblatus est, quia ipse voluit, & permisit se capi, & occidi ab illo populo: vt
Ioan. 10. ipse Ioan. 10. dixerat: Nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam à me ipso. Et ex hac victoria subsequuta sunt duo. Alterum quod Israël mansit benedictus in his, qui Christo crediderunt, & mansit claudicans in his, qui Christo rebelles fuerunt: iuxta illud Psalm. 17. Clau-
Psal. 17. dicauerunt à semitis suis. Præterea ista lucta significat efficaciam, ac potestatem quam habent Sancti cum Deo. Videtur enim, quòd Deus se illis submittat, atque obediat: vt Iosue. 10. dicitur: Quod obedi-
Iosue. 10. uit Deus voci hominis. Permittit enim se vinci eorum precibus, ac obsecrationibus: vndè Oseæ. 12. dicitur: Iacob in fortitudi-
Oseæ. 12. ne sua directus est cum Angelo, & inualuit ad Angelum, & confortatus est. Fleuit, & rogauit eum, in Bethel inuenit eum. Quare ex defectu talium querebatur Esai.
Esai. 64. cap. 64. dicebat: Non est qui inuocet nomen tuum, qui consurgat & teneat te. Secundum quem modum loquendi dicebat Dominus ad Moysem Exod. 32. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos: &
Ezech. 22. Ezech. 22. habetur: Quæsiui virum, qui interponeret sepem, & non inueni.

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. Iudas quidem nõ fuit primogenitus Iacob, sed quartus filius eius. Cæterum quoniam electus est, vt ex tribu eius oriretur Messias (iuxta illud Psal. 77. Elegi tribũ Iuda)
Psal. 77. præfertur Iudas cæteris filijs Iacob. Recensentur autem fratres eius: quoniam omnes pertinent ad populum Dei, & omnes sunt duodecim Patriarchæ. Ita dicitur Ruth. 4.
Ruth. 4. Fiat ista mulier sicut Lya, & Rachel, quæ ædificauerunt domum Israël. Ibi autem etiam intelliguntur, Bala, & Zelpha, quæ etiam fuerunt vxores Iacob. Etiam Act.
Act. 7. 7. dixit Stephanus: Iacob genuit duodecim Patriarchas. Et quoniã in benedictionibus, quas Iacob moriturus protulit super Iudã, exprimũtur maxima mysteria Christi; operæpretium duximus eã paucis hîc explicare, prætermissis plurimorum sententijs, tàm Hebraicorum authorum, quàm cæterorum, qui multas circa hoc opiniones, translationes, & interpretationes versant, quas in suis authoribus curiosus indagator videre poterit. Igitur Iacob benedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cens filios suo: conuertit sermonem ad Iudam, vndè ducturus erat originem Christus: & quidem, quod Iacob in illo loco verba faceret spiritu prophetico prospiciens mysteria Christi; docet Diuus Hie-
D. Hiero. ronymus tomo. 5. super Esaiam, cap. 2. Nam dicit Iacob. Congregamini filij: vt annuntiem vobis quæ futura sunt in nouissimis diebus. Vocat nouissimos dies
Gene. 49. ætatem Christi, hoc est, tempus gratiæ
Esai. 2. Euangelicæ. Nam simili phrasi vtitur Esai. 2. cap. cùm dixit: Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini, in vertice montium, & quod scriptura nouissimos dies appellet tempus gratiæ Chri-
1. Ioan 2. sti: patet ex illo. 1. Ioan. 2. Fili, nouissima
1. Cor. 10. hora est. Et. 1. Corint. 10. Nos sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt. Idem
D. Aug. docet Diuus Augustin. 6. tom. lib. 12. contra Faustum, cap. 12. quo in loco prophetiam istam Iacob, reducit ad septem partes, & eas eleganter explicat; licet nos maioris claritatis gratia, nonnulla addere
Gene. 49. satagemus. Prima pars est: Iuda te laudabũt fratres tui, & adorabunt filij patris tui. Alludit primò ad nomẽ Iudæ, quod significat confessionem, siuè laudationem: quoniam Christus est laudatus, & maxima reuerentia adoratus à Iudæis, & gentibus credentibus in eum: & ideò dicit filij patris tui. At Iacob dixerat Isaac: Incuruen-
Gene. 27. tur ante te filij matris tuæ. Ad Christum
Gene. 24. verò addit ipse Iacob, filij patris tui. Quoniam non solùm filij Sinagogæ, quæ erat mater Christi secundum carnem adorauerunt eum, nempè illi, qui ex Iudæis eum tanquàm verum Messiam receperunt: verumetiam quàmplurimi ex gentibus, qui
Ephes. 3. erant filij Dei electi ab ipso, & quia ipse est pater omnium per creationem, à quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur. Ac si diceret: Omnes homines, qui à Deo Patre sunt, qui & Pater tuus est te adorabunt, atque siuè spontanei, siuè inuiti sub pedibus tuis corruent. Secunda pars est: Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorũ. Quoniam Christus subiecit iugo legis suæ vniuersum mundum, qui illi erat inimicus propter peccatum idololatriæ. Quæ victoria maximè extollitur apud Esai. cap. 2. Tertia pars est: Catulus leonis Iudas. Ad prædam fili mi
Esai. 2. ascendisti, requiescens accubuisti, vt leo,
Gene. 49. & quasi leæna, quis suscitabit eum? In his verbis exprimitur fortitudo Christi descendentis ad prædam inferni, & mortis, & ad prædam hominum, qui captiui detinebantur propter peccata. Tamẽ hanc prædam fecit ascendẽdo priùs in crucem (alli se abalançò à la presa.) Deindè anima eius descendit ad infernorum prædam auferendam. Requieuit quidem moriens, sed ex morte surrexit Victor, quasi leo, & leæna, quæ rugitibus fœtus suos viuificat talesque, ac tantos emittit; vt timorem incutiat caueæ, in qua catulos habet. Sic cõmouendo sepulchrũ terræmotu magno, custodibusque tremefactis vocis suæ imperio viuus euasit ex morte: vndè dicit: Quis suscitabit eum? id est dicere. Non indiget virtute extrinseca, qua suscitetur: ipse enim cùm sit per essentiam vita seipsum suscitare valuit, iuxta illud Ioann. 2. *Ioann. 2.* Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ille autem dicebat de templo corporis sui. Quarta pars est: Non au-
Gene. 49. feretur sceptrum de Iuda, & Dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Ista verba verificantur de Messia, etiam secundum quam plurimos Hebræos: nam & Chaldaica paraphrasis dicit: Donec veniat Messias: quoniam vsque ad aduentum Christi nunquàm defuit Gubernator de Iuda, siue haberet titulum Regis, siuè Ducis, siuè Præsidis. Quoniam vsque ad captiuitatem Babylonicam Reges sceptra tenuerunt; in captiuitate ipsa, licet, Regnum Iuda fuerit interpolatum, non tamen penitùs ablatum. Licet possemus dicere, quòd eos iudicauerit Daniel, vt in *Dani. 13.* Susannæ historia visum est; & tamen Da- *Daniel. 1.*
niel ex semine Regio erat, vt colligitur Dan el. 1. Posteà autem sub Zorobabel restitutum fuit sceptrum, qui fuit Iudæorum Princeps ex tribu Iuda, quem in eodem Principatu sequuti fuerũt Machabæi, *1. Exdr. 2. & 4.*
qui quamuis essent Leuitæ, & Sacerdotes materno tamen genere de Iuda descendebant: cùm constet has duas tribus commixtas inter se fuisse. Ex quibus Ioannes Hyrcanus Simonis Machabæi filius capiti suo Regiam coronam imposuit, post quem regnauit Aristobolus, deinde Ioannes, posteà Antigonus, subinde alter Ioannes, post quẽ Herodes Idumeus prorsus alienus à genere Iudæorum. Potest etiam dici, q̃ licet Machabei nõ fuerint ex tribu Iuda: nõ tamen habuerunt Ducatum, nisi in depositò ex cõsensu ipsius tribus Iuda, vt habetur. 1. Machab.

Machab. Machab. 14. Quod consenserunt Sacerdotes, & Seniores Iudæi Simonem esse Ducem eorum, donec surgat Propheta fidelis, & pugnet pro Sanctis. Id est Mes-
Hierony. sias. Quarè Hieronymus super cap. 3. Oseæ, sic legit hunc locum: Non donec veniat, qui mittendus est, sed donec veniat, cui repositum est. Id est, Christus, cui seruatum erat Imperium, & Regnum Dauid, & quasi in depositò ab eo tempore, quo defecerunt Reges de domo Da-
D. Thom. uid. Decuit autem, vt ait Diuus Thomas super hunc locum Genes. quòd aliquantulum ante Christi ortum aliqualis ablatio Regni Iudaici inchoaretur: vt ex hoc innueretur quòd Christi aduentus iam iam in ianuis erat. Nam protinùs ablato de Iuda Regno, & ad hominem idumæum translato Christus in mundum aduenit, vt ex temporum dinumeratione constat. Quarè hoc est euidentissimum signum verum iam aduenisse Messiam. Vndè Di-
D. Hiero. uus Hieronym. ait: Iam diù apud Iudæos ex semine Iudæ Reges fuerunt, donec Christus ex Virgine nasceretur. Primus enim in gente Iudæorum Rex alienigena fuit Herodes, quandò iam Christus natus est. Qui ergò negat venisse Christũ ostẽdat Regem de tribu Iuda in gente Iudæorum. Christus autem venit ablato Regno ex Iuda, ad confirmandum illud, non temporali potestate, sed spirituali ac æterna, se-
Esai. 9. cundum illud Esai. 9. super solium Dauid, & super Regnum eius sedebit: vt confirmet illud, atque roboret in iudicio, & iustitia à modo, & vsque in sempiternum. Dicitur autem Christus mittendus, & expectatio gentium: quoniam propter promissiones factas Patribus missus est, & tamen gratia illius se deriuauit in gentibus,
Roma. 11. vt dicitur Roman. 11. Quinta pars est li-
Gene. 49. gans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili mi, asinam tuam. His verbis explicatur vocatio populi Gentilis ad Ecclesiam, qui erat veluti pullus indomitus, asueti oneribus legis, id est, Iudæi, veluti
Ephes. 2. asina. Ità dicitur Ephes. 2. quòd Christus est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. In significatione cuius Christus ingressus est Hierosolymam insidens asinæ, & pul-
Matt. 21. lo. Matth. 21. Nam vinea Ecclesia Chri-
Esai. 5. sti est, vinea enim Dñi Sabbaoth, Domus Israël est, vitis autem Christus, secundum
Ioan. 15. illud Ioan. 15. Ego sum vitis vera. Quos ergo ad se trahit, ad vitem simul, & ad vineam ligat, id est sibi, atque Ecclesiæ copulat: quoniam impossibile est coniungi Christo, & non Ecclesiæ, sicuti coniungi viti, & non vineæ Quoniam vitis non est extra vineam, sic nec Christus extra Ecclesiam: Quoniam, vt Sancti, ac Concilia diffiniunt, extra Ecclesiam nunquàm vlli potuit patere salus. Nec vitis extra vineam, nec Christus extra Ecclesiam. Vndè Christo copulari, nisi in eius Ecclesia nullus potest. Quare valdè errant Hæretici, qui negantes hanc Christi visibilem Ecclesiam, quæ est Catholica Romana, sibi audent arrogare Christum: quoniam extra illam non Christus, sed Antichristus est. De decem virginibus *Matt. 25.*
dicitur, quòd exierunt obuiam sponso, & sponsæ. Nunquàm seiuncti inueniuntur sponsus Christus, & sponsa Ecclesia, sed indiuiduus comes vterque est alterius: vndè vni sine alio obiam ire nemo poterit. Alligans ad vineam pullum suum, & ad
D. Hiero. vitem, &c. Hic legit Hieronymus, Soreth, qui dicitur planta electa, & maximè frugifera. Per quam vitem fructuosam ego volo intelligere crucem Christi, quæ beatum illum Cypri nobis expressit, ex vineis Engaddi, id est, cœlestibus, quo liquore inebriatæ animæ in eius amore
Hiere. 11. liquescunt, de qua Propheta Hieremias. 11. dixit: Oliuam, vberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocabit Dominus nomen tuum. Huic viti nos ligatos esse oportet: vt cum Christo carnem nostram cru-
Galat. 5. cifigamus, cum vitijs, & concupiscentijs. Sexta pars est: Lauabit in vino stolam
Gene. 49. suam, & in sanguine vuæ pallium suum. Hic scribitur lauacrum Ecclesiæ factum à Christo, in passione sua. De quo lauacro dicit ipse Luc. 12. Baptismo habeo
Luc. 12. baptizari. Ecclesia autem describitur nomine pallij, vt dicitur Esai. 49. Viuit Do-
Esai. 49. minus, quia his omnibus, tanquàm ornamento vestieris: similiter palsio Christi describitur per calceationem vuæ: iuxta illud Esai. 63. Torcular calcaui solus. Sep-
Esai. 63. tima pars est pulchriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores. Quæ quidem sententia sic est accipienda, quod oculi Christi, quatenus sunt intenti contemplationi diuinorum mysteriorum, ex qua contemplatione oritur ille effectus amoris, qui comparatur vino, qui inebriat, & calefacit animas in Dei amore, & leras reddit, ac promptas, in eius obsequium, ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc dicuntur pulchri eiusmodi oculi. Cæterum quoniam Christus ita erat deditus contemplationi, vt etiam incumberet vtilitati hominum prædicando, & docendo; dicuntur dentes eius lacte candidiores. Secũ-
2.Cor.5. dum illud Paul. 2. ad Corinth. 5. Siue mente excedimus Deo: Ecce oculos pulchriores vino. Siue sobrij sumus vobis: Ecce dentes lacte candidiores. Quoniam iusti Christi imitatores, & in Dei amore feruentes, & in proximorum vtilitate sobrij sunt ac studiosi.

Iudas autem genuit Phares, & Zaran de
D Hiero. *Thamar.* Diuus Hieronymus sapienter admonet in explanatione huius loci, in hac Christi Genealogia, excepta Virgine Maria, non recenseri nisi fœminas peccatrices, nempe Thamar, quę fuit nurus Iudæ, & tamen fraudulenter in habitu meretricio cum eo semel concubuit, & genuit hos duos filios, quos ambos commemorat Euangelista: quia ad populum Dei pertinuerunt & in eo numerati sunt. Secũda est Raab, quam dicunt meretricem fuisse, licet alij dicant cauponariam, fuit tamen anteà idolatra, vt Ruth, quę fuit tertia ex Moab idolatrice gente genita. Quarta fuit Bethsabeæ, quæ adulterium commisit cum Dauid, & multi suspicantur consciam extitisse necis viri sui. Et quidem si ad literam attendas, harum quatuor mentionem facit Euangelista noster, quoniam nouo quodam ac singulari modo viris cõiunctę sunt. Thamar simulans se meretricem, cum socero proprio rem habuit, Raab exploratores occultans in populum Dei translata est, atq; digna habita fuit coniugio principis tribus Iudæ. Ruth Moabitidis, quoniam propter famen ortam in terra Israël, ad Moabitas profugi Abimelech cum vxore sua Nohemi, ibi filijs suis coniuges Moabitidas accepit, quæ orbatæ viris vna remansit cum suis, Ruth adhæsit socrui suæ, atque colligens spicas post messores, in agro Booz viri potentis, ipsi in coniugem copulata est, ex qua Dauid atque Christus prodierunt. Bethsabeæ casu à Dauid visa est cùm se lauaret, & eius amore captus eam à viro rapuit, quo interfecto in coniugem sumpsit. Ex quo primum collige, quomodo id, quòd Deus in sua prædestinatione ac præscientia habet definitum, per media tamen subinde prorsus indeterminata, & humano iudicio omnino casualia siuè fortuita peragit. Nam generationem Christi de tribu Iuda, ab æterno prædestinauit Deus, quam tamen per tot intermedias coniunctiones humano iudicio prorsus casuales ac fortuitas adimpleuit. Sic deinde perpende quomodo ea, quæ hominibus fortuita sunt, Deo tamen (cui nihil est fortuitum aut casuale) maximè sunt præuisa, ex proposito ad talem finem directa. Quæ consideratio pijs mentibus suauissima est, maximamque affert fidelibus consolationem: atque ob hoc harum fœminarum, quæ casu coniunctæ sunt viris, fit hic specialis mentio. Cæterum absquè dubio est nihil maculæ accessisse Christo ex harum mulierum peccato. Nam authore Hieronymo in Dialo- D. Hiero.
go de origine animarum. (Respondens quibusdam, qui arguebant Deum, quod animas adulterinis fœtibus infundebat) non est vitium sementis (inquit) in tritico, quod furto dicitur esse sublatum, sed in eo, qui frumenta furatus est, nec idcirco terra non debuit in gremio suo semina confouere, quia sator immunda ea proiecerit manu. Cùm quis aquam ex longinquo loco ad simile.
suum vult adducere fontem: arca illa, in qua primò recipitur pulchra atque maximè polita est. Vltimum autem vas, in quo fontis aqua cadit, ex lapide iaspide, siuè porphiretico, vel quouis alio modo potest pulchrum atque optimè cultum parat. Fistulæ autem aliæ, per quas aqua currit, ac ducitur, minimè curat pulchræ nè an deformes sint, etiam si ex luto fuerint non cauet. Sic in hac seriæ generationis Christi, Prima arca fuit Abraham, cæteriq; Patriarchæ fide ac deuotione præditi, in charitate ac obedientia decori, atque vas vltimum vbi recipitur, nempe vterus purissimus virginis, tanquàm vas auri solidum est ornatum omni lapide pretioso. Cætera verò vasa, vel fistulæ, per quas hæc series ad Virginem deducitur, nihil ad rem luteæ, an aureæ sint. Etiam si sit Thamar, Raab, Ruth, atque Bethsabeæ nihil pulchritudi-
ni prolis nocent. In hoc enim instruimur filium Dei, qui venit in mundum pro peccatoribus redimendis, non respuisse originem peccatorum. Vnde diuus Augusti. August.
tom. 6. lib. 22. contra Faustum cap. 64. impugnans hæresim Manichæorum asserentium Christũ non fuisse verũ hominem ducentẽ originẽ ex fœminis peccatricibus ait: Isti hæretici ignorant veracissimum, & verissimum Saluatorem nostrum, non solũm loquendo, sed nascendo Magistrum extitisse.

extitisse. Etenim fideles congregandi erat ex omnibus gentibus, & ita ex generatione Christi discere debuerant parentum iniquitatem sibi non obesse, hæc August. Et ideò primus in hac serie recenletur Dauid, qui peccator fuit: vt doceret nullius peccatum impedire potuisse quin promissa Dei adimplerentur, secundum illud
Rom.3. Roman. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuabit? Id est, potuit facere, nè fidelis Deus ac verax in promissis suis euaderet? Absit (subdit Paulus.) Est autem Deus verax, omnis autem homo men-
August. dax. Quare (vt infert Augustin. loco modò citato) in illo sacrificio agni Paschalis,
Exod. 12. quod præcipitur Exod. 12. Hœdus simul & agnus immolabantur: & vt colligitur ex
Matt.25. Matth. 25. per agnos significantur boni, & per hœdos peccatores, vt intelligeremus Christum, qui significabatur per hoc
Moralitas sacrificium ex bonis & malis originem duxisse. Nec enim peccatores horret Rex, ac Legifer noster Christus, sed intelligant gentes, peccatoresque se ius ad Christum habere. Horrebant Isaac, & Iacob filios suos peccatricibus iungere, nè eorum hæreditas ad alienos transiret; noster autem verus Isaac, ac Iacob, etiam peccatores amplectitur, cohæredesque, ac concorporales cum sui populi hæredibus facit: hæreditas quippè eius etiam in plures distributa, nequaquàm minor fit. Alia ratio est, nè quis grandes peccatores despiciat, ex quibus nonnunquàm tam sublimes fructus oriri solent. Nunquid ingressus es thesauros niuis, &c? ait Dominus ad Iob. 38. vt
Iob.38. ostenderet, quòd Deus in frigiditate peccati habet thesauros, vt in magnis peccatoribus visum est, qui conuersi ad Christum summa sanctitate præfulserunt, vt Paulus, Magdalena, August. & alij. Aut thesauros grandinis aspexisti? Quoniam in grandine lapidum, quibus Saulus consentiens lapidabat Stephanum, Paulus qui thesaurus gratiarum posteà fuit quasi inclusus seruabatur. Docet etiam vltimò in hoc neminem ob parentum vitia laudandum, vel vituperandum. In te sit oportet, quòd te laudabilem, & Deo charum fa-
Ezech.18. ciat. Anima, quæ peccauerit, ait Ezechi. ipsa morietur. Non occidentur patres pro
Deut.24. filijs, Deut. 24. vnusquisque onus suum
Galat. 6. portabit, & vnusquisque recipiet, prout
2.Cor.5. gesit in corpore. Hinc Ioann. glorianti-
Luc 3. bus Iudæis se patrem habere Abraham, ait: Nolite dicere Patrem habemus Abraham: potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Nos ferè similes Iudæis sumus, gloriamur in patribus nostris, Dominico, Francisco, Hieronymo, vel alijs, qui patroni nostri sunt, cùm tamen omninò degeneres illis simus. Vndè nobis dicitur: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Hinc Paul. Imitatores Ioan. 8.
1. Cor. 4. mei estote, sicut filij charissimi. Propterea & 11.
Tobi. 8. Thobias ait: Filij sanctorum sumus, non licet nobis viuere, sicut gentes viuunt. Quantò studiosior pater, tantò maiori confusione dignus est filius, si degenerauerit.

Iudas autem genuit Phares, & Zaran de
Tamar. Augustinus de Ciuit. lib. 1. cap. Aguſt.
83. 84. 85. &. 86. Sublime mysterium in hoc incestu Thamar cum socero contineri docet. Nam Christus cùm progrederetur ad tondendas oues suas, vt Iudas tunc temporis ibat, id est, ad exuendos electos à vetustate peccati, Ecclesiæ gentium (quæ tunc habebat ornatum meretricium, propter idololatriam, sicut Thamar) copulatus est, & in signum beneuolentiæ dedit illi agnum, armillas, & virgam, sicut dedit Iudas Thamar, hoc est, dedit dona gratiarum, & spirituale regimen. Cæterum in Ecclesia genuit duos filios, quorum primus fuit populus Iudæorum, qui quidem habebat filum coccineum, sicut habuit Zaram, qui eduxit primò manum, cui obstetrix ligauit filum coccineum, dicens. Iste egredietur prior. Quoniam populus ille propter circuncisionem, quam significabat filum coccineum, putabat se iura primogenituræ mereri; tamen populus gentium egressus est prior: nam quia Iudæi repulerunt verbum Dei, quibus ob promissiones debebatur primùm, ad gentes conuersi sunt Apostoli, vt Petrus Act. Act. 13.
13. dixit ad Iudæos: & illi dicitur propter Genes.36.
te diuisa est maceria, sicut dixit obstetrix ad Phares, iuxta illud Ephes. 2. Ipse est Epheſ.2.
pax nostra, qui fecit vtraque vnum & medium parietem maceriæ dissoluit. Quoniam ille populus Gentilium, qui erat remotus à Christo appropinquabit illi. At verò licet retrahẽte Zaran manum egressus est prior Phares: tamen posteà & ipse exiuit. Quoniam licet populus Iudæorum retraxit manum à Christo, vt intrarent gentes: tamen posteà & ipse suũ recognosceret verum Messiam Christum Dominum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roma.11. Secundum illud Rom.11. Cœcitas ex parte contigit in Israël, donec plenitudo gentium intraret; & sic omnis Israël saluus fieret. Licet Diuus August. per filum coccineum intelligat sanguinẽ Prophetarum, quẽm populus ille effudit.

D. Aug.

Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aran. Aran autem genuit Aminadab. Aminadab autẽ genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit

1.Para. 2. *Booz de Raab.* Istæ quinq; generationes leguntur. 1. Paral. c. 2. vbi dicitur, quòd Naasson fuit Princeps filiorum Iuda. Vbi habetur, quòd Booz quidem fuit filius Salmon, sed nihil dicitur ibi de Raab, nihilominus tamen certum est ipsam copulatam fuisse in coniugio cum Salmon, cùm tantopere eam commendet scriptura, propter fidem quam seruauit cum exploratoribus. Nec huiusmodi matrimonium erat lege prohibitum. Nam Deut. 21. habetur, quòd filij Israël possint ducere vxores Gentiles, dùmodò ipsę conuerterentur ad Iudaismũ quibusdã cæremonijs, nẽpẽ, quòd raderentur capilli, & vngues præscinderẽtur. Nam istum Salmon aiunt fuisse vnum ex duodecim exploratoribus missis ad explorandos aditus vrbis Hierico, qui cum cæteris latuit, in domo Raab. Et cùm ipse esset Princeps tunc in tribu Iuda diuina afflante inspiratione eam accepit in coniugem, vt ex ipsa prodiret Christus. De qua Heb. 11. dicitur. Fide Raab meretrix, non perijt cum incredulis excipiens exploratores cum pace. Et licet dicatur meretrix; tamen, vt Liranus dicit, potuit hoc esse cognomen eius, sicut aliquis dicitur Petrus Rex, cùm non sit Rex, sed est cognomen eius. Signanter quòd in Hebræo est, Zonah, quæ meretricem, & aliquando cauponariam sonat, vel hospitatricem. Imò & Iacobus. 2. cap. suæ Canonicæ dicit. Raab ex operibus iustificata est suscipiens nuntios, & alia via eijciens. Et Augustin. (super illud Psalm. 86. Memor ero Raab, & Babylonis scientium me) docet istam meretricem, Raab fuisse typum Ecclesiæ Christi vocatæ ex gentibus, quæ quidem propter fidem passionis Christi, quæ significatur per funiculum coccineum accepit salutem gratiæ receptis exploratoribus, id est, Apostolis. Ità Christus Matth. 21. verba faciens Iudæis dicit publicani, & meretrices præcedũt vos in Regno Dei: & Paul. Roman. 9. id etiam his verbis docet. Quid est quod gentes, quæ non sectabantur iustitiam apprehenderũt iustitiam, iustitiam autem quæ ex fide est, Israël autem sectando legem iustitiæ ad iustitiam non peruenit? Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis.

Deut. 21. *Hebr. 11.* *Iacob. 2.* *August. Psal 86.* *Raab typus Ecclesiæ ex gentibus.* *Matt. 21.* *Rom 9.*

Booz autem genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit Iesse. Iesse autem genuit Dauid Regem. Hic oritur difficultas quomodo in his paucis generationibus fluxit spatiũ tot annorum; nam à Ducatu Iosue, quo tempore Salmon duxit Raab, vsque ad natiuitatem Dauidis fluxerunt. 366. annĩ, quod facilè erit videri exploranti ex ipsa scriptura tempora. Quomodo ergò quatuor hæ personæ, Salmon, Booz, Obeth, & Iesse, tantum temporis consumpserunt? Lyranus. & alij respondent fuisse tres, qui hoc nomine Booz vocabantur. Itaque Salmon genuit Booz de Raab, & iste alium Booz, qui & genuit hunc tertium, de quo hic fit mentio: & quoniam Euangelista volebat tres tessaradecadas in hac generatione ponere, prætermisit duos primos, & tantùm meminit vltimi: vt sic quatuordecim tantùm remanerent generationes, vsque ad Dauid. Sed si hoc authoritatem haberet firmam, qua fulciretur, sustineri posset, voluntariè tamen videtur dici. Præcipuè cùm in libro Ruth hæ tantùm generationes numerentur, quando in fine libri fit epilogus generationis Phares, vsq; ad Dauid. Similiter (quod magis vrget) 1. Paralip. 2. referendo generationes Phares per Esron, vsque ad Dauid, vnus tantùm inuenitur Booz, filius Salmon, & pater Obeth. Imò & Chronicon Hebræum, quod, Seder olam Zutha dicitur, vnum tantùm Booz assignat filium Salmon, qui Obeth genuit. Quare dicendum erit, quòd isti quatuor, scilicet, Salmon, Booz, Obeth, Iesse adæquent totum prædictum tempus. Nam computando annos æquis portionibus potuit quilibet viuere annum & dimidium super nonaginta, etsi aliquis eorum minùs vixit, alius potuit tantoplùs viuere, & sic numerus adimplebitur. Imò Augustin. 15. de Ciuitate. cap. 11. refert ex Plinio libr. 7. cap. 48. quosdam homines vixisse. 150. alios. 200. annos, & nostris temporibus apud Indos inuenta est mulier, post ducentos annos & 40. adhuc superstes & viua. Quid mirum si aliqui illorum longiorẽ vitam protraxerint

Dubium. *Lyranus.* *Ruth. 4.* *1.Para. 2.* *Resolutio dubij.* *August*

rint alij breuiorem? Igitur Booz genuit Obeth ex Ruth. Hoc iam olim vaticinatus

Esa 61. fuerat Esai. cum cap. 16. prædicens vastationem vrbis Moabitarum, de qua oriũda erat Ruth, tamen ad Messiam orationem conuertens per Apostrophẽ dicit: Emitte Agnum Domine dominatorem terræ. Id est, Christum, qui est verus Agnus tollens peccata mundi, cui à Patre danda erat omnis potestas in cœlo & in terra. De petra deserti, id est, de vrbe Moabitica, quam nunc redigis in petram deserti, eam deuastando. Vndè ante hanc cladem subducta Ruth est, ad quam Euangelista Christi ortum refert. Ad montẽ filię Syon, id est, in Iudęam quando huic tantæ Moabitarum ruinæ tot sæculis ante subduxisti Ruth, vt indè nasceretur Messias. Emitte illum iam tandẽ: vt his malis omnibus medeatur.

Oboth autem genuit Iesse. Pater Dauid dicebatur Iesse, & etiam Isai. In veteri testa-

Esai. 11. mento communiter vocatur Isai, sed Matthæus eum vocat Iesse, sicut Esai. c. 11. hac eum nuncapauit nomẽclatura dicens: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Vt exprimeret Euangelista mysterium Christi consonare antiquis vaticinijs. Veteres Patres hãc virgam pro sceptro & insigni Regni Dauid, q̃ Christus erat instauraturus, interpretantur, & fortè hæc est illa virga, cuius Iacob adora-

Genes. 47. uit summitatem, vt legitur Gene. 47. Sũmitatem inquam, id est, florem hunc exortum in summitate virgæ huius, quæ exijt de radice Iesse. Nam quid aliud adorat Israël? Adorauit Israël super summitatem virgæ eius. Sic enim apud. 70. legitur, quam florem hunc ortum de radice Iesse? Iesse enim ad Iacob originem refert, vt radix Iesse & virga Iesse eadem sit radix Iacob & virga Iacob. Atq; veteres sic explanant illud Paul. ad Hebræ. 11. Fide Iacob

Hebræ. 11. fastigium virgæ adorauit, vt per virgã sceptrum Regni intelligant, per fastigium autem huius sceptri, Christũ, qui futurus erat Regni Iudæorum caput, quem in illa virga

chrysost. fide adorauit Iacob. sic Chrysost. explicãs hæc verba Paul. ait Ioseph adorasse Christum in suo typo & adorandum significasse suis fratribus & nationibus. Hac ergo ratione eum nominat Iesse cũ Esai. & Naas eriam diceretur, vt patet. 2. Reg. 17. Et etiã

2.Reg.17. quia Iesse significat incendiũ propter virtutis calorem, vndè dicitur: Egredietur virga de radice Iesse. Nam calida in radice alta germinant, & fructificant. Et ideò dicitur genitasse Dauid Regem, quem solum Regem & solus dicitur: quia solus secundum cor Dei in Regnum profecit, & alij ipsius merito.

Moralitas seu cõtio. Decuit quidem Christi generosam ac regalem progeniem nobis describere Euangelistam his potissimùm inter alias rationibus. Nam Christus de cœlo descendẽs ideò venit ad nos, vt viam Dei doceret, nouam legem, noua dogmata, nouamq; institueret Rempublicam, in qua nouis ritibus coleretur Deus, scilicet, septem Sacramentis, fidesq; explicitè ad noua extenderetur dogmata, nempè ad fidem Trinitatis profitendam, anteà nunquam nisi paucis cognitam, vtq; inimicum etiam velut proximum diligeremus, iustitiamq; nostram, non quæ ante homines iustitia est, sed quę ante Deum æstimaremus, aliaq; quamplurima, in quibus noua lex veterem excellenter superaret. Propter quod operepretium fuit, vt homines aliqua ex parte Christi dignitatem & regalem eius stirpem ac progeniẽ agnoscerent. Oportuit enim, vt in Christo Domino omne id splendesceret bonum, quod illum ad tantum munus obeundum decoraret. Et quoniam genus simul cum virtute iunctum amplitudinem magnam personæ habenti addere solet; hinc decuit vt ex illustri ac regali prosapia noster verus Rex ac Messias originem duceret, & quod nobis etiam id innotescere vellet. Sic Paul. vt suum decoraret ministerium ad Gala. 2. di-

AdGal. 2 cebat: Nos natura Iudæi & non ex gentibus peccatores. Qua ex re inferre deberẽt illi, qui tot sibi stemata progenitorum proferunt gloriantes in maioribus suis, quam inanis sit gloria eorum, quiq; ex parentum ignobilitate erubescunt, quam inaniter cõfundantur. Quoniam si illi, qui ex genere

simile. nobili sunt virturem, nec colunt nec amplectuntur, quæ maiorum suorum claritati respondeat multum illis obest parentum nobilitas. Est enim veluti speculum maculas vultus ostendens. Nam maiorũ gloria (ait

Marius apud Sal. Marius apud Salustrium:) Quasi lumẽ est, nec bona eorum nec mala in occulto patitur. Vide qualis fuerit pater tuus, dicitur ille cur tu à tanta virtute degeneras? Cur gloriaris in patre, cuius nõ vis imitari egregia facinora? Quæ omnia plùs erubescentiæ, quàm gloriæ eis afferre quis non nouit? Si verò sint boni ac studiosi viri, ad quid maiorum nobili ate egeant non video. Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi in se habent vnde maiorum consequãtur laudem, imò & maiorem ipsi sibi acquirant. Virtus enim est radix, vnde vera nobilitas emanat. Nam primus qui tuam decorauit familiam ac nobilitatis titulum acquisiuit, ob aliquam bene gestam rem, vel studiosè factum opus illũ lucratus est. Vndè magis habes vndè gaudeas de virtute quam de genere. Qui vero ex infimis parentibus originem ducent, cur tristentur ignoro, cùm ipsi sibi maiorem laudẽ cum virtute lucrari queãt; si virtutibus ac studio sis operibus ipsi incipiant suam illustrare progeniem. Maioris quippè virtutis opus est, maioriq; laude dignum nobilitatem cõdere, quam cõditam hæreditario iure possidere, honorabiliusq; est caput tui generis, quam caudam esse. Quod Marius vbi suprà populo Romano dixisse fertur his verbis. Quia imagines non habeo aduersarij mei obiectant, & quia mihi noua nobilitas est, quam certe peperisse quam acceptam corrupisse melius est. Sed quod mihi in hac re maximè dolendum censeo, id est, quod cùm ex duplici capite nobilitatẽ quis prætendere possit (aut quia studiosè se gesserit in virtutum operibus adimplendis, aut quia ex nobilibus sit ortus parentibus) illa priori ac digniori prætermissa, de hac minori solũ gloriantur homines. Imò quod peius est a spernentur primam, & non solũ studiosos esse non volunt quin potius erubescunt ex eo. Prohdolor ô hominum insaniam nequissimam, virtus omnium rerum decor in dedecus perditissimis hominibus versa est, nec iam opera veri Orthodoxi facere audias, etiam si tibi placeant metuens ne ab iniquis irrisoribus contemptui habearis. Quia scriptum est Hieremię. 9. Vir fratrem iuum deridebit, & veritatem non loquetur. Vtpotè quia ad Ecclesiam pergis ad rem sacram audiendam derideris, aut ad confessionem in auribus Sacerdotis faciendam, aut conciones audiendas, eleemosynas, cæteraq; pia opera faciẽda, sed quod sit tibi in opprobium versa virtus, sine qua, nec honor, nec decus in rebus vllum inueniri possit? Quia gloriaris in genere terreno, ideò cœlestia, quæ pulchriora ac honestiora sunt, horres? Vide quid tibi Sapiẽtia genita dicat: Qui me erubuerit & sermones meos coram hominibus, hunc & filius hominis erubescet coram Angelis Dei. Contrà alios vero Hieremiæ. 9. scriptũ est: Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur qui gloriatur scire & nosse me. Et iustè id nobis intimas optime Deus: quoniam scire te, (vt ait Sapiens) consumata sapientia est. Verum est quod cum generis claritatem virtus ac fides Christiana comitantur, tunc parẽtum nobilitas quasi margaritum quoddam in auro inclusum resplendet. Solent enim filij non solum nobilitatem hæreditare, verùm & parentum mores imitari. Quinimò & ipsa nobilitas ad virtutem potius cõcitat animos, boniq; sanguinis habitudo meliores confert inclinationes habẽtib⁹. Quarecũ Christus nobis Patris mysteria edisserturus esset cõueniẽs fuit: vt ex nobilibus sanctisq; parentibus originem traheret, quatenus ipsa maiorum claritas atq; virtus ipsum commendabilem maximè in animis audientium faceret. Secundò decuit vt Christi nobilitas nobis innotesceret, vt nostra retunderetur inanis superbia, videntes talem virum tantoq; genere ortum, tot tamq; indigna pati supplicia. Ex parte quidẽ Patris in principio erat verbum, nec rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Ex parte matris filius est Dauid Regis, & Abrahæ Patriarchæ; & tamen semetipsum exinaniuit, & humiliauit vsq; ad mortem crucis. Vndè Paulus: Nos prædicamus Christum crucifixum Iudæis quidem scandalum (erubescunt enim quod Messias suus dicatur crucifixus) gentibus autem stultitiam. Quoniam tanta in eo humilitas fuit, vt moria, id est, stultitia diceretur à Sapientibus huius sæculi. Quod mirabiliter depingit Esai. cap. 53. dicens: Vidimus enim nouissimum virorum (en el postrero y mas bajo asiento de los hombres) vndè nec reputauimus eum (no hizimos cuenta del) & tamen generationem eius quis enarrabit? Cùm tàm æterna quàm tẽporalis vtraq; inenarrabilis sit. Et tamen tanta adhuc est superbia nostra, vt nec tantæ cedat humilitati. Fuit etiam conueniẽs hæc enarratio vt certi de Christi temporali Natiuitate efficeremur, confunderenturq; Hæreticorũ proterua, qui eũ corpus phantasticum accepisse autumnãt & nõ verum, videntes tot annos, proauosq; narrari, ex quibus eius vera carnalis generatio texitur. Postremò id decuit, quia eum sperabãt Iudęi Regem suum, ne ob ignobilitatem despiceretur ab eis, sed inposterum hac veritate cõfusi proni quasi Regẽ suũ, ex regali progenie Iudęorũ natũ adorẽt eũ ac venerẽtur.

Marius.
Moralitas
Hiere. 9.
Lucas. 9.
Hiere. 9.
Sapien. 6.
Ioan. 1.
Ad Philipen. 2.
1. Cor. 1.
Esai. 53.

Ex ea

D. Greg. *D. Aug.* *Apoc. 5.* *Aggæi. 2.* *Cant. 4.* *Ad Eph. 5*

Ex ea, quæ fuit Vria. Nec id vacare mysterio docent Patres Greg. 3. Mor. cap. 21. Augustl. libr. 22. contra Faustum cap. 87. Nam Dauid, qui idem pollet quod fortis & desiderabilis est figura Christi: de cuius fortitudine dicitur Apocaly. 5. Vicit leo de tribu Iuda. Cæterum quod ipse fuerit summopere desideratus testatur Propheta Aggę. c. 2. Tunc veniet desideratus cunctis gentibus. Bethsabeæ autem quæ significat septimum puteum aquarum, est typus Ecclesiæ, de qua Cantico. quarto. Fons hortorum puteus aquarum viuentium. Vocatur autem septimus puteus propter septiformẽ gratiam Spiritus, sancti, vel propter septem Sacramenta. Istam ergo Ecclesiam se lauãtem per Baptismum adamauit Christus, secundum quod Paul. testatur Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit se metipsum pro ea mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & occisso priori marito nempè diabolo apud Gẽtiles, cui per idolatriam maximè copulati erãt, vel lege veteri apud Iudæos, quam veluti virum amplexabantur, eam sibi iungit in coniugem.

Salomon autem genuit Roboam: Salomon Rex inclytus, ac sapiens, qui magnificatus est super omnes Reges terrę, tria (secundũ Hieronymum in principio Ecclesiast. sortitus est nomina) Primò vocatus est Salomõ & hoc fuit vulgatum nomen. Secundò vocatur Choelet Hebraicè, Græcè autem Ecclesiastes, latini concionatorem dicimus. Tertiò dicitur Hebraicè Hyedidia, vel Hidida, Latinè amabilis Domino vel dilectus Deo. 2. Reg. 12. Quod nomen non humana industria, sed diuino afflatu fuit impositũ. Vndè. 70. dixerunt in verbo Domini sic vocatum fuisse, per hoc significante Spiritu sancto tale nomen, non tam ipsi conuenire quam illi cuius gerebat imaginem, scilicèt, Christo, cui & reliqua omnia mirificè conueniunt. Nam Salomon dicitur pacificus; at Christus est, qui pacificauit per sanguinem crucis eius, siuè quæ in cœlis, siuè quæ in terris sunt. Colos. 1. Ipse etiam Ecclesiastes noster est, id est, conuocator, qui vocauit nos vocatione sua sancta, non secũdum opera nostra. 2. Thimo. 1. Ille caput & Saluator corporis Ecclesiæ est. Ephe. 5. Ipse etiam est Filius Paternę dilectionis, de quo Pater & in Baptismate. Matt. 3. Et in Trãsfiguratione cap. 17. testimonium perhibuit dicens: Hic est filius meus dilectus. Huic dilecto consecrati sunt. Psalm. 44. & alij, quorum tituli prænotãtur pro dilecto. Sed Salomon ille sapientissimus, ac potentissimus Rex in maxima flagitia tandem prolapsus est, quæ referuntur. 3. Reg. cap. 11. & Eccles. 47. vbi dicit Scriptura. Posuisti maculam in decore tuo (echaste vn borron sobre toda tu vida) & inclinasti fœmora tua mulieribus, & profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos & in cęteris stultitiam tuam. Quarè in bonis actionibus insplendore curię, quem habuit in ædificatione templi, ac domus Regis perspicuè ex titit figura Christi, qui ædificauit Ecclesiã, quæ secundum Paul. 1. Thimo. 3. est domus Dei viui. Fuit etiam Christus plenus gratia & veritate, quæ sunt sapiẽtia & diuitiæ spirituales. Qua propter promissiones quæ factæ sunt Dauid. 2. Reg. 7. & 3. Reg. 6. & 1. Paralip. 22. Non sunt intelligendę de Salomone sed de Christo, sicut & ea, quę Psalm. 71. dicũtur: Non ad Salomonem omnia, sed ad Christum referẽda sunt, iuxtà regulam D. Augustl. 3. libr. de doctrina Christiana. c. 37. quam accepit ab Iticonio: Nempè quod quando aliqua dicuntur de membris, quæ præmagnitudine illis conuenire non possunt ad caput recurrendum est. Et quoniã in illo Psalmo quamplurima dicuntur, quæ nullatenus Salomoni cõuenire possunt, nec in eo verificata sunt; ad Christum Dominum, qui caput est omnium recurrendum est, in quo omnia excellentissimè adimpleta sunt. Qui etiam multoties in Scriptura vocatur Salomon, vt in Psalm. de quo loquimur. 71. Deus iudicium tuum Regi da, sub nomine Salomonis de Christo Domino fit sermo. Nam Psalmus Salomoni inscribitur, cui tamen non omnia, quæ ibi dicuntur vnquam conuenerunt. Et Cant. 3. in his verbis: Ferculum fecit sibi Rex Salomon, per Salomonem Dominus Christus intelligitur, vt indaganti patebit.

Figurá. 1. ad Thimot. 3. *2. Reg. 7.* *1. Reg. 6.* *1. Paralipo. 22.* *Psal. 71.* *D. Aug.* *3. Reg. 11.* *Eccls. 47.* *Psal. 71.* *Cant. 3.*

Roboam autem genuit Abiam. Iste Abias non fuit primogenitus Roboam, vt habetur 2. Paralip. 11. sed quia fuit maximè dilectus à Patre, eò quod cæteros fratres suos, qui viginti & octo fuerunt, sapientia & fortitudine antecellebat, & matrem eius Maacha super alias vxores & concubinas diligebat: ideò illum constituit in Regem. Mater autem Abiæ fuit Maacha filia Absalon, vel potiùs neptis ex filia eius Thamare genita, vt vult Iosephus lib. 8. cap. 10.

Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram.

2. Paral. 13. *Ioseph. libr. 8. c. 10*

Ioram

Ad Colos. 1. *2. ad Thimot. 1.* *Ad Eph. 5* *Matth. 3. & 17.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioran autem genuit Oziam. Aduerte quod Ozias non fuit filius immediate genitus à Ioran, imò nec nepos, nec pronepos, ſed potiùs abnepos eius, ſed vt dicitur. 4. Reg. 8 & 2. Paralip. 22. Ioran duxit vxorem Athaliam filiam Achab, & ex illa genuit Ochoziam, qui. 2. Paralip. 27. vocatur Ioacham, & iſte genuit Ioas, qui & Amaſiam, à quo Azarias qui. 2. Paralip. 4. vocatur Ozias, fuit ergo abnepos Ioran. Conſultò autem iſtos tres Reges omiſit Euangeliſta: quoniam ipſe volebat tres theſaradecades texere Patriarcharum, Regum & Ducum, propter myſterium decem mandatorũ, & quatuor Euangeliorum. Et idcirco in hac ſecũda theſaradecada, id eſt, quaterdena omiſit tres Reges, vt eſſent tantum quatuordecim generationes in illa, & non ſuperfluèrent hæ tres trium Regum generationes. Iſti autem ſpecialiter Reges ſunt omiſsi propter impietatem Ioran, qui duxit vxorem idololatram filiam Amri, ex genere Achab, iniquiſsimo Rege. Et Scriptura Miche. 6. vituperat populum Iuda: quoniam ſequutus eſt præceptum idololatrici Amri. Et in hac ſerie generationis Chriſti, ſolùm hi Reges numerantur, qui aliquam ſimilitudinem habuerunt cum Chriſto, ſiuè ratione ſuæ virtutis, aut Patris aut Filij. Quarè vt author eſt D. Anſelmus ſolummodo recenſentur hi Reges, qui vel habuerunt Patrem aut filium Dei cultorem, vel ipſe talis fuit. Sed dices: Quomodo ſaluatur veritas Euangelij dicentis, genuit Oziam? Reſpondetur quod per generationem mediatam factam à pronepote verificatur illa ſententia. Nam frequens eſt in Scriptura nepotes & pronepotes filios dicere vt Chriſtus dicitur filius Dauid & Abraham, & Ruth. 4. habetur. Natus eſt filius Nohemi, qui fuit genitus à Ruth & Booz: vt ſuſcitaretur ſemen filio Nohemi. Et licet Athalia, fuerit filia Amri, & ſoror Achab, vocatur tamen filia Achab quia ipſe eam adoptauerat ſibi in filiam. Miſcuit ergo Ioran ſanguinẽ Dauid religioſiſsimi Regis cũ ſanguine impiſsimi Achab idolorum cultoris: & ideò ſi lij eius non recenſentur cum alijs Regibus qui id non fecerunt. Ipſe autem numeratur: quoniam filius fuit optimi Regis Ioſaphat.

Vt hinc perpendas Chriſtiane lector, quantum malum ſit impijs miſceri ac ſceleratis: ex ipſorum quippè ſocietate impuritas tibi adhæret. Nam ſcriptum eſt: Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, & qui cõmunicauerit ſuperbo induet ſuperbiã (Veſtirſea de ſu librea) Ideò quippè lex vetus leproſos arcebat à ſocietate cæterorum, nè alij ſani inficerentur ab eis, Prouerbiumq; antiquum fuit. Aliquid mali, ex vicino malo. Quarè cùm præco hæreditatem quandam publicaret, quam dominus fundi vendebat multaq; bona de ea dixiſſet, vtilitateſq; eius proclamaſſet audiens Alcibiades dixit: Dic inter cæteras commoditates bonum etiam habere vicinum. Ex malo quippè vicino malum etiam tibi adhæreat neceſſe eſt. Fuge ergo ab eis, nè pereas cum eis. Audi Moyſen clamantem. Recedite de tabernaculis impiorum, nè inuoluamini in peccatis eorum. Quid communicabit cacabus ad ollã (ait Sapiens:) Si enim ſe colliſerint confringẽtur. Lureus es tu, cui facilè adhæreſcit lutum, mollis ac fragilis qui facilè confringeris, fuge à cõquinatione alicrum nè plùs ſordeſcas ex eorum cõtactu, nec cum malo colliſſeris ne confringaris. Nè tangas mortuum ne polluaris, vſque ad veſperam, id eſt, vſq; ad mortem. Quæ conuentio luci ad tenebras? aut quæ participatio Chriſti cum Belial? Tu pergis ſurſum nempe ad cœlum, alius deorſum, ſcilicet, ad infernum cur illi iungeris? Quid nauigans in Italiam iungeris cum eo, qui ad Indos properat? Denũciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti (ait Paul.) Vt abſtineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante, & non ſecundum traditiones, quas accepiſtis à nobis. Quod ſi omnes peccatores, qui nobis nocere poſſunt fugere debemus, maximè Hæreticos quorum ſermo vt cancer ſerpit. Cùm huiuſmodi nec cibum ſumere, nec aue eis dicere debemus, exemplo Beati Antonij, qui ad Arrianos, nec faciem quidem leuare dignabatur.

Ozias autem genuit Ioathan, Ioathan autẽ genuit Achaz, Achaz autem genuit Ezechiam, Ezechias autem genuit Manaſſem, Manaſſes autem genuit Amon, Amon autem genuit Ioſiam, Ioſias autem genuit Iechoniã & fratres eius in tranſmigratione Babylonis. 4. Reg. 23. & 2. Paralip. 36. Iechonias iſte vocabatur Ioachim & Eliachim, vt colligitur ex locis Scripturæ modo citatis, recenſentur autẽ omnes filij Ioſiæ, quoniam omnes fuerunt Reges Iudà diuerſis tẽporibus, vt. 4. Reg. 23. & 24. & 2. Paralip. 36. habetur. Sed aduerte quòd cũ dicitur iſtos tres filios Ioſiæ fuiſſe

Moralitas

Ecclef. 13.

D. Anſelmus.

Ruth. 4.

Leuit. 13.

Num. 16.

Eccleſ. 13.

Leuit. 11.

2. ad Corinth. 6.

2. ad Theſal. 3.

2. ad Thimoth. 2.

2. Reg. 23.

2. Paralipo. 36.

4. Reg. 23. & 24.

2. Paralipo. 36.

fuiſſe genitos in tranſmigratione Babylonis eſt ſenſus q̃ omnes iſti fratres extiterũt in mundo tempore tranſmigrationis cuius fit mentio Ezechi. 1. & Hierem. cap. 27. & 29. Vocatur autem tranſmigratio hæc captiuitas prima: quia ipſe Ioachin velut ſpontè migrauit in Babylonem, quandoquidem ex conſilio Hieremiæ dedit ſe Chaldæis. Quidam tamen dicunt non eundem fuiſſe iſtum Ioachin, ſed alterũ à priori. Primus enim fuit pater ſecundi, & primus inſcribitur per. K. & m. IoaKim, alter per ch. & n. Ioachin teſte Hieronymo. Contrà quos eſt quod vtrobiq; penitus eiſdem literis ſcribitur Iechonias, cum. ch. cum priori loco deberet ſcribi. Ieconias, niſi dicant ſcriptorum inſcitia, tàm apud Græcos, quàm apud Latinos id eſſe confuſum. Alijs magis placet omiſſam eſſe patris IoaKim mentionẽ: quia non à populo Iſraëlitico, vt Reges cæteri, ſed à Pharaone Necchao Rege Egypti Rex fuit conſtitũtus: fratre ipſius Ioachaz à populo electo legitimo Rege, ſub moto. Ioachin autem filius IoaKim, non legitur ab vllo alieno per vim inſtitutus, ſed quomodo de cæteris Regibus patri legitimè ſuccedentibus dici ſolet, ità & de hoc dicitur dormiuit IoaKim cum patribus ſuis, & regnauit Ioachin filius eius pro eo. Nomen autem Iechoniæ, quod vtrobiq; ab Euangeliſta per Ch, ſcribitur, magis ſuadet vtrobiq; accipiendum filium, qui etiam hoc nomine apud Hierem. diſtinctè contra patrẽ appellatur dicentem. Viuo ego dicit Dominus, quia ſi fuerit Iechonias filius IoaKim quaſi annulus in manu dextera mea, indè euellam eum. Poſtremò quia in tota genealogia hoc obſeruatur, vt ſinguli bis nominẽtur, priùs quidem vt geniti poſteriùs vt genitores, excepto Abraham primo huius generationis principio, qui tantum vt gignẽs, & excepto etiam Chriſto qui tantum vt genitus deſcribitur: nam Ioſeph & Maria ſimul, vt coniuges & contribules aſſumpti ſub vtraq; conditione nempè & gignentis & geniti deſcribuntur, Ioſeph quidem vt genitus Maria vt genitrix. Vndè veriſimile eſt, & in hoc nomine Iechoniæ eundem vtrobiq; intelligendum, nempè Ioachin, quem Hieremias appellat Iechoniam filiũ IoaKim. Mihi tamen cum Caietano & alijs magis conſonum videtur fuiſſe alterũ hũc, qui poſt tranſmigrationem Babylonis genuit Salathiel. Quoniam Iechonias ille filius Ioſiæ occiſſus eſt extra portã Hieruſalẽ & ibi ſepultura aſini ſepultus: quia inhumatus permanſit, vt dixit Hierem. cap. 22. & Ioſephus lib. 20. cap. 8. & filius eius Iechonias cognominatus ſucceſsit in Regnum paucis tamen diebus: quia ipſum tranſtulit Nabuchodonoſor cum decem millibus in Babyloniam conſtituens Sedechiam patruum eius Regem. Vbi patet quod iſte Iechonias, qui poſt tranſmigrationem genuit Salathiel eſt nepos Ioſiæ non filius. Nec Euangeliſta omiſit hanc generationem, ſed ſufficienter ſignificauit dicendo: Et poſt trãſmigrationem Iechonias genuit. Quarè iſte generans poſt tranſmigrationẽ, non eſt ille filius Ioſiæ, ſed nepos ſub ijſdẽ tamen nominibus: quia vterq; appellatur Ioachin. Sed eſt dubium quo pacto Matthæus Chriſti originem ex Iechonia deſcribit. cùm apud Hierem. de eo dicatur ſcribe virum ſterilem, nec enim erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſolium Dauid. Sed tamen reſpondetur quod ſterilitas illius eſt intelligenda ſecundum Regnum temporale Dauid, quod defecit poſt Iechoniam, non tamen eſt intelligenda de quouis alio ſemine, à quo Chriſtus ſumeret originem. Nam Chriſtus erat habiturus Regnum Spirituale Dauid, cùm Regnum eius non eſſet de hoc mundo, ſecundum illud Lucæ. 1. Dabit illi Dominus ſedem Dauid Patris eius. Generatio autem Salathiel ex Iechonia habetur. 1. Paralip. 6.

In tranſmigratione Babylonis & poſt tranſmigrationẽ Babyloniæ. Hinc diſcè ò Chriſtiane, infallibiles eſſe diuinas promiſsiones, nec aliquo vnquam caſu impediri poſſe. Captiua fuerat tribus Iuda, ex qua Chriſtus ſecundum carnem procedere debuit, atq; tranſlata in Babyloniam, ſterilis remanſerat domus Dauid ac velut ſtirpata ac emortua ex Regibus domus eius, alij extincti, alij captiui abducti. Cum ergò videretur radix Ieſſe velut euulſa ac emortua: quia tamen radices ſuas fixas habebat infirmiſsimis Dei promiſsionibus, etiam poſt tranſmigrationem Babylonis, de nouo germinare ac florere incipit, cùm poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel & iſte Zorobabel. Quod venuſtè certè ac eleganter Eſaia Propheta nobis inſinuauit cap. 11. Nam cùm per aliquot capita præcedentia hanc domus Dauid euerſionem prædixiſſet, cùm iam extincta ac penitus euulſa putanda eſſet, ecce ſubitò ac improuiſò. Rurſus cap. 11. Quaſi euigilans Prophe-

Ezech. 1. D. Hiero. C. 26. & 29.

D. Hiero.

Hiere. 22.

Hæc ſentẽtia eſt Titel. mani. Caieta.

Hiere. 22.

Ioſep. lib. 20. cap. 8.

Luc. 1.

1. Paral. 6

Moralitas

Eſa. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propheta dicit:& egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendit. Ac ſi patenter dicat: Ne putetis prorſus extinctam radicem Ieſſe, etiam ſi & tribum ſuã in alienigenas tranſmiſſam, Reges ſuos interfectos ac captiuos, abq; Regis cultu ac nomine remanſiſſe videatis: quoniam fidelis eſt Deus ſeipſum negare non poteſt. Verba ſpoponderat, defixerat apud homines manum ſuam, nec poterat ſolui aut præteriri, nec iota quidem aut apex, ex omnibus quæ promiſerat Deus. Nam ex his captiuis ac mancipijs, ex his iam quaſi obliuioni datis filijs Regum, rurſum vireſcet radix Ieſſe et ũpetque flos de trunco eius ac germinabit. Egredietur virga de radice Ieſſe, que ſit Virgo de domo Dauid, & flos, ideſt, Nazarenus, de radice eius aſcendet. Videmus ſalicem longè aliquando ab aquis ac fontibus eſſe plantatam; tamen ſubterraneas, & aridas radices emittit, quæ cùm ad crepidinẽ aluei atq; ad ripas fontis appulerint, ibi virórem ex humiditate ſortiẽtes arbori penè extinctæ rurſum germinare concedunt. Sic arbor iſta de domo Dauid, cuius radices iam penè emortuas videbamus; tamen quia paulatim quaſi ſub arenis ac ſubterraneæ in captiuitate, & poſt captiuitatem ad ripas, ac fontem accedebant, cùm minus ſperaretur, rurſum virorem, ac germen recipiunt. Ibant, enim omnes illi priſci patres, velut ſub terra, ac ſiccis arenis, per legem veterem, per tot diſcrimina, ac exilia properantes; tamen radices appropinquabant ad fontem & ripam, quæ fuit beata Virgo, & cùm domus Dauid oblita, ac expulſa videretur alienigena Herode regnãte, cum paupercula eſſet Virgo de domo Dauid fabro cuidam pauperi, ac ſeni deſponſata; de ea tamen natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus, in ea rurſus cœpit pullulare radix hæc emortua Ieſſe, quod & Eſai. prædixerat cap. 53. dicens: Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti. Radix quæ de captiuitate venerat rurſum pullulaſcit, ac creſcit, quouſquè ad fontem proprior, ex ea naſceretur Chriſtus, qui ex illa radice promiſſus erat. Id Iob in ſinuare videbatur, cùm cap. 14. dicebat: Lignum habet ſpem, ſi præciſſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami eius pullulant. Si ſenuerit in terra radix eius, & emortuus fuerit ſub puluere truncus illius, ad odorẽ aquæ germinabit, & faciet comam ſicut cùm primum plantatum eſt. Arbor hæc generationis Chriſti ſemper ſpem habuit, nam cum Abrahã promiſſus fuiſſet Chriſtus ex Iſaac, & eum ex mandato Dei pater ſacrificare vellet; ſpem tamen promiſſionis non amiſit fidens Deo, qui potens eſt, etiam à mortuis reuocare quem vellet, ſuſcitaturum poſtea filium ſuum: vt in eo re promiſſiones factæ ad implerẽtur. Hac ſpe Iacob moriens dicebat: Salutare tuum expectabo Domine. Si ſenuerit in terra radix eius, & emortuus fuerit, ſub puluere truncus illius ad odorem aquæ germinabit. Iam per tot exilia, ac captiuitates emortuus videbatur truncus Ieſſe, ſed ad odorem Mariæ quæ eſt fons hortorũ, rurſum virorem ſuum accepit, & protulit florem ac fructum. Ideò ergo in tot calamitatibus conſeruatus eſt Iudas: quia ex illo procedere debebat Chriſtus, ſicut & tribus Beniamin conſeruata eſt cum penè deleta eſſet: quoniam ex illa debebat procedere Paulus, quemadmodum & tu ſpinetum in horto tuo conſeruas, quoniam ſcis ex illo naſcituros flores. Quid mirum ſi hanc radicem Ieſſe inter tot ſpinas, peccata, calamitates, & exilia ſeruaret Deus: quoniam ex ea germinare debebat flos ille campi, ac lilium cumallium, vt & hinc etiam diſcas tu ô homo, non deſpondere animum, etiam ſi videaris à Deo derelictus, etiam ſi in profundo miſeriarum veneris, videarisque à Deo proiectus, adquè in locum infimum tanquam de quo nulla cura ſit demiſſus, nequaquam deſpondeas animum ne deſperes, nec Deum omnino tui oblitum exiſtimare velis: quoniam Deus adiutor opportunus eſt in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Nam cum minus id cogitas ſuppetias feret, tequè ex imo ad ſummum ſubleuauit locum, nec patietur ſuper vires tentari, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſsis ſuſtinere. Nunquid non ipſe eſt de quo Prophera dixit: Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem; vt collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi ſui? Numquid non ipſe eſt, qui de ſterquilinio in quo iacebat Iob à planta pedis vſquè aduerticem plenus vlceribus, qui

Matth.5.
Simile.
Gene.49.
Iudæi.20.
Simile.
Pſal. 45.
1.Cor.10.
Pſal. 132.
Iob.2.

qui teſta ſaniem radebat ab amicis, ab vxore deriſus atq; derelictus, eum in locum priſtinum reſtituit, imò & duplicia contulit; pœnę huius vitæ medicamina ſunt, quæ potius commodum quam damnum afferãt. Vt curetur vulnus vulnerat medicus non vt interficiat ægrotum. Putridę carnes ferro indigent & cauterio (ait Hieronymus ad Amadum) Nec eſt medicinę culpa ſed vulneris, cùm clementi crudelitate nõ parcit medicus vt parcat, ſæuit vt miſereatur. Ipſe enim eſt cui Pſalmus dicit: Cùm iratus fueris miſericordiæ recordaberis & nũquid continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Ecce in captiuitate poſitum non obliuiſcitur Deus populum ſuum, ſed miſericorditer punitos tãquã filios miſericorditer eis etiam blandiatur velut Pater, & ad proprios iam reducit lares. Sic nec te obliuioni tradet, ſi patienter feras flagellãtem patrem, blandientem ipſum ac mille bonis afficientem citò ſenties. Audi Eſai. cap. 28. ſic loquentem: Nunquid tota die arabit arans vt ſerat? proſcindet & ſarriet humũ ſuam? Id eſt, dicere quod non in perpetuũ iraſcetur Deus, nec in æternum comminabitur. Nec enim agricola totum conſumit tempus in terræ cultu eam purgando, dura proſcindendo, blanda irrigando, alijſq beneficijs afficiendo, verumetiam ſeminat fruges, metit ac terit. Vndè ſubdit: Nonnè cum adequauerit faciẽ eius Seretgith? &c. Sic & Dominus Deus faciet. Et ſi ſemper beneficijs afficiat homines, paſcat, veſtiat, delicias conferat, blandiatur illis; tamẽ aliquãdò etiam triturabit eos, virga excutiet, pedibus beſtiarum conculcabit. Hoc eſt quod aliquandò ferit homines atq; caſtigat, ſed non eodem modo cum omnibus ſe gerit Deus. Nam ſubdit idem Propheta: Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit, ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo, panis autem comminuetur. Id eſt, dicere: Aliquos tantum virga percutiet leuiter ac obiter flagellabit: triticum autem, id eſt, electos ſuos, & populum ſuum plauſtris ferreis triturabit, hoc eſt, maioribus afficiet cladibus vt reſipiſcant, & granum diuidãt à paleis, hoc eſt ſpiritum fortiter à carne diuellant. At tamen id ad tempus erit, nam ſubinfert Propheta. Verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, nec vexabit eum rota plauſtri, nec vngulis ſuis comminuet eum. Quod veluti explicantes ſic

Simile.
D. Hiero.
Abacuc.3
Pſal. 76.
Eſai.28.
Simile.

transcripſerunt ſeptuaginta. Nec enim in ſempiternum ego iraſcar vobis. Imò & per mundata area triticum congregabit in horrea ſua. Et hoc ait Propheta à Domino Deo exercituũ exiuit: vt mirabile faceret conſilium, & magnificaret iuſtitiam, nempè dum eam ſua magnifica miſericordia temperat.

Salathiel genuit Zorobabel: Hec generatio habetur. 1. Eſdræ cap. 3. & fuit qui ædificauit templum ex conceſsione Cyri, Regis Perſarum, vt patet. 1. Eſdræ. 5. & non eſt ille Zorobabel, cuius meminit primus liber Paralip. cap. 3. Quoniam ille fuit filius Nõ, Salathiel, ſed fratris eius.

Zorobabel autem genuit Abiud. Abhinc vſq; ad Chriſtum nullum ex veteri teſtamento habetur teſtimonium, ſed ſola Matthæi authoritate has generationes credimus. Aiunt enim Herodem omnes Annales in quibus regiũ Dauid genus continebatur cõbuſiſſe, ne inueniretur Meſsias, quẽ ipſe ſciebat populũ illũ expectare Regem ſibi ex ſemine Dauid, cùm nõ inueniretur ratio talis progeniei. Tamẽ Matthæus ex diuina reuelatione ſciuit, vel Ioſeph qui potuit anteà ſcire ordinem ſtirpis ſuæ, & habere aliquem arborem illius apud ſe has generationes Matthæo narrauit. Imò & apud Iudæos debebant eſſe tunc temporis notæ hę generationes, qui earum memoriam ac ſeriem in ſcriptis ſeruabant, nè commiſcerentur tribus, & hæreditates ad alienas tribus tranſmigrarent: aliàs non eos conuincere poſſet Matthæus has generationes narrando Chriſtum eſſe ex ſemine Dauid, quod erat eius intentum. Quomodocunq; tamen ſit, eas tanquàm à vero Euangeliſta ſcriptas indubitanter credimus.

Abiud autem genuit Eliachim, Eliachim autem genuit Azor, Azor autem genuit Sadoc, Sadoc autem genuit Achim, Achim autẽ genuit Eliud, Eliud autem genuit Eleazar, Eleazar autem gennit Mathan, Mathan autẽ genuit Iacob, Iacob autem genuit Ioſeph Virũ Mariæ.

Has perſonas in generatione Chriſti recenſet Matthæus, ponit autẽ inter eas Patriarchas, Reges, & quod omnium maximum eſt etiam peccatores. Cuius rationem Eſa. cap. 9. reddit his verbis ſcribens de Chriſto, & vocabitur nomen eius admirabilis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis. Admirabilis, quia à peccatoribus: Pater, quia à Patriarchis: Princeps pacis, quia à Regibus natus. Admirabile dicitur q̃ non ſecundũ natu-

Moralitas
Eſai.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturæ curſum ſit, & quod raro fit, igitur ſicut Chriſtus admirabilis dicitur, non ſolùm quod miracula fecit, ſed etiam quod mortuus & ſepultus fuit; cùm inſolita res ſit Principem mori pro ſubditis ne dicam inimicis: nã in hoc ait Paul. Commẽdat Deus charitatẽ ſuam, ac admirabilẽ reddit quòd cùm adhuc peccatores eſſemus Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Sic etiã Chriſtus admirabilis dicitur, non ſolùm quod homo factus, ſed quod tales habuit progenitores, homicidas, adulteros, idolatras, qui nihil à fœditate noſtra abhorruit, quod maximo gaudio afficit peccatores. Quantò enim ſe magis humiliauit, tantò fiducius ad eum accedere poſſumus, tantò etiam minus excuſationis habemus, ſi neglexerimus. Niſi enim ipſe ad nos deſcẽdiſſet peccatoresq; non horruiſſet, ſed ex eis natus eos etiam ad ſe vocaſſet dicens: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos, nequaquam peccatores proprij delicti conſcij, ad eũ accedere auderemus; ſicut nec fratres Ioſeph, qui eum Iſmaelitis vendiderunt, ad eum accedere auſi fuiſſent, ſi ipſe prius eos non vocaſſet, atq; ad ſe accedere mollibus verbis, ac obortis lachrymis iuſſiſſet. Accedite, in quit, ad me nolite timere: pro ſalute enim veſtra miſit me Dominus ante vos, Ec Chriſtus blandè alloquitur peccatores, cũ eis manducans, & bibens inſinuans ſe non ſolùm nomine, verùm etiam re eorum Saluatorẽ eſſe, atq; pro ſalute eorum miſſum fuiſſe à Patre. Secundum illam ſententiam Paul. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus: Quoniam venit Chriſtus Ieſus peccatores ſaluos facere. Propterea magna nobis damnatio manebit, ſi tantam neglexerimus ſalutem. Secundo vocabitur nomen eius, Pater futuri ſeculi, quo ſignificabatur Chriſtum non modo naturam humanam aſſumpturum, ſed & Patrem futurum, & filios habiturum, non carnales ſed ſpirituales ad imaginem ſuam. Patris autem eſt necdum educare & nutrire, ſed & veſtire, erudire, caſtigare, curam gerere, hæreditatẽ congregare, nec ſcabioſum, aut leproſum abhorret filium, ſed fouet, tergit, debilemq; ſtabilire conatur. Rectè, ô, bonè Ieſu Pater noſter diceris, qui nos tuo corpore nutris, tua gratia, ac virtutibus in hac vita induis, & in alio te ipſo nos paſcis, ac veſtimentis gloriæ circundas. Ipſe nos in infirmitatibus geris, ſicut pater filios, ſicut paſtor agnum, nec protinus peccati cauſa proijcis ſed mederis & medicamina adhibes. Sic Moyſes de te præconium protulerat dicens: Tulit eum in humeris ſuis, id eſt æquè cum illis agit, atq; cum infantibus agit mater, quæ portat, ſuccurrit, tergit, medetur, fouet. Ipſe enim peccata noſtra tulit, ipſe agnus qui tollit peccata mũdi, ipſe Samaritanus qui vulneratum ſuper iumentum ſuum poſuit, ipſe paſtor, qui ouem perditam in humeris ſuis portat, ſecundum illud Eſai. 40. Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit; fœtas ipſe portabit. Hinc Matth. 22. ipſe de ſe dicit: Quoties volui congregare filios ſuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti. Ecce vbi comparat ſe gallinæ. Nam quemadmodum gallina, cùm pullos nutrit, & vocem mutat, & ſe ipſam euiſcerat, vt illos foueat, atq; à rapacibus auibus ſub alas protegit illos. Itaq; cùm audieritis illam crocitãtem, debilem, ore inhiantem, atq; extenſis alis pullos ad ſe aduocantem; facilè colligetis eam filios habere atq; nutrire. Sic qui hunc Patrem noſtrum conſiderat hominem factum, ieiunijs afflictum, ad fontem ſitientem, ficus eſurientem, macilento vultu incedentem, in cruce alas extendentem, & ſinum lancea apertum demonſtrantem apertoq; ore pro crucifixoribus exorantem, & latronẽ ad ſe vocantem, immutata voce patri ſpiritum commendantem, quis non intelliget talem eſſe patrem filios ſub ſua cura gerentem: ac veluti verus pellicanus ſuo ſanguine ſuisq; viſceribus eos paſcentem. Nec tamen ſimpliciter Pater dicitur, ſed Pater futuri ſeculi, vel Pater in ſempiternum, aut ſemper Pater, id enim vult textus Hebræus, quod de Patre carnali dici non poteſt, qui & moritur & liberos poſt ſe relinquit, Chriſtus autem non moritur filiosq; vnà ſecum retinet, vt ſempiterna vita fruãtur cum eo. Quod Pſal. 47. dicitur: Quoniam hic eſt Deus Deus noſter in æternum, & in ſeculum ſeculi, ipſe reget nos in ſecula, vel ipſe paſcet nos in ſecula, ſecundum Hebræ. vel ipſe ceu iuuentutem nos ducet, vt habet alia litera. Id eſt, quod quemadmodum iuuentus in ædibus educatur, & fouetur paterno affectu; ſic Chriſtus nos tanquã adoleſcentes ac teneros filios ſecum habeat, nutriat ac foueat, tanquàm verus omnium pater ac dominus. Tertiò dicit

Ad Rom. 5.

Chriſtus dicitur ad mirabilis.

Matt. 11.

Gene. 37.

Gene. 45.

1. ad Thimot. 1.

Chriſtus pater futuri ſeculi.

Deute. 32.

1. Pet. 2.

Ioann. 1.

Luc. 15.

Eſai. 40.

Simile.

Matth. 22.

Simile.

Simile.

Pſal. 47.

Simile.

dicit Eſai. Erit nomẽ eius Princeps pacis, quo oſtẽditur Chriſtũ Regẽ futurũ, populi ſui gubernatorẽ, ac cõſeruatorẽ, qui omnia quãtũuis ardua deuicturus ſit, & omnia quãtũuis cõcuſſa reſtituturus ſit: nã per eũ inſtaurãtur omnia, quæ in cœlis & quę in terris ſunt, & illud. Suſcitabo Dauid germen iuſtũ. Et regnabit Rex & ſapiẽs erit, & faciet iudiciũ, & iuſtitiã in terra. Et. c. 30. Conuertã cõuerſionẽ populi mei Iſraẽl, & Iuda ait Dñs, & cõuertã eos ad terrã quã dedi patribus eorũ, auferã iugũ de collo eorũ, nõ dominabũtur eis alieni, ſed ſeruiẽt Dño Deo ſuo, & Dauid Regi ſuo. Quod & indicat Matth. aſſerẽs Chriſtũ è regia ſtirpe natũ. Dicitur autẽ Princeps pacis: quoniã in dieb⁹ eⁱ⁹ orietur iuſtitia, & abũdãtia pacis. Et quia nos Deo recõciliauit, & peccatũ abſtulit, quo ſolo à Deo ſeiũgimur. Quęenim ſocietas lucis ad tenebras? Peccato autẽ ablato pacẽ habem⁹ ad Deũ, & acceſſum ad ipſum. Hac libertate ait Paul. Chriſtus nos donauit. Et hęc eſtvera libertas quã filius facit, vt ipſe dicit: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Quia ãſeruitute peccati nos liberat. Igit liberati à peccato & facti ſerui iuſtitiæ, inhac libertate permaneam⁹, nec rurſus ſeruitutis iugo noſmet inuoluamus: ne nra culpa denuò inimici Dei ac diaboli mancipia efficiamur.

Chriſtus Princeps pacis.

Ad Eph. 1
Hier. 23.
Hier. 30.

Pſal. 71.
2. ad Cor. 6.
Ad Eph. 2
Ad Gal. 4
Ioan. 8.
Epheſ. 2.
Ioan. 8.

Iacob autẽ genuit Ioſeph virũ Mariæ. Aliquot hic ſunt difficultates adeò graues, vt nullatenus eas præteriſſe liceat. Prima eſt q̃ Ioſeph Marię maritus, quẽ Matthęus ex Iacob natũ affirmat, Lucas. c. 3. dicit illũ eſſe filiũ Leui, vnius autem duos eſſe patres impoſsibile eſt. Secunda eſt, q̃ Salathiel, & Zorobabel, quos Matthæus in poſteritate Salomnis recenſet, Lucas inter nepotes ipſius Nathã qui fuit Salomonis frater german⁹ etiã ex matre eos cõnumerat. Ad primã difficultatẽ ſic reſpõdetur cõmuniter, quòd Matthęus recẽſuerit naturalẽ lineã Ioſeph, Lucas vero legalẽ. Pro cuius intellectu reuocãda in memoriã eſt lex illa quæ de reſuscitando ſemine fratri habetur Deut. quæ ſic dicit. Quãdo habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſq; liberis mortu⁹ fuerit, vxor defuncti nõ nubet alteri, ſed accipiet eã frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & primogenitũ ex ea filiũ nomine illi⁹ appellabit, vt nõ deleaꝰ nomẽ eius ex Iſraẽl. Ex qua lege liquet talẽ primogenitũ duos habere patres vnũ naturalẽ, & alterũ legalẽ. Dicunt ergo Ioſeph fuiſſe filiũ naturalẽ vnius, legalẽ vero alterius, ipſumq; Iacob & Heli fuiſſe vterinos fratres, ex eadẽ, ſcilicet, matre genitos, & diuerſis patrib⁹. Et licet poſſemus remittere lectorẽ ad authores qui hãc ſeriẽ recẽſent; tamẽ quia omnia etiã literę dubia hic enodare cõtendimus, vt omnia ſimul habeat lector, & ſi ab alijs ad literã deſumpta hic tamẽ recẽſebimus. Euſebius, ex Africano quodã, qui hæc à Chriſti cõſanguineis tradita aſſerit, ſic refert factũ Mathã, & Melchi diuerſis tẽporibus de vna eadẽq; vxore Eſtha nomine, ſiue Iſcha, ſingulos filios genuerint. Quia Mathan qui per Salomonẽ deſcẽderat vxorẽ eã prius acceperat, & relicto vno filio nomine Iacob, defunct⁹ eſt, poſt cuius obitũ Melchi, qui per Nathã genus ducit, cũ eſſet ex eadẽ tribu, ſed non ex eodẽ genere relictã à Mathã accepit vxorẽ, ex qua & ipſe ſuſcepit filium nomine Heli, per q̃ ex diuerſo patrũ genere efficiuntur Iacob & Heli vterini fratres. Iacob abſq; liberis à vita diſceſsit, cuius frater Heli ex mãdato legis vxorẽ eius ſibi copulauit, ex qua genuit Ioſeph natura quidẽ generationis filium ſuũ, ſecundũ verò legis ordinationẽ filiũ Heli.

Ioſeph ſecundum Matth. ex Iacob, ſecundũ verò Lucam, ex Leui dicatur natus.

Antiquorum ſentẽtia.

Deut. 25.

Euſeb. lib. 1. Hiſtor. Euangel. cap. 6

Sed in hac narratione aliqui viri docti apertiſsimũ inueniũt errorẽ, inter quos Ianſenius. Quoniã dicitur Melchi genuiſſe Heli, & tamẽ apud Lucã inter Melchi & Heli duo ponũtur intermedij, nẽpe Mathat & Leui pater eius, qui fuit filius Melchi. Niſi dicas apud Euſebiũ ſcriptorũ incuria nomen Melchi poſitum pro Mathat. D. Hieron. teſtatur ſuo tẽpore extitiſſe epiſtolã huius Africani, ex quo hæc Euſebi⁹ deſumpſit ad Ariſtidem, in qua pleniſſimè ſcripſit de hac differentia, quę in genealogia Saluatoris videtur eſſe inter Matth. & Lucã. Damaſcenus idẽ aſſerit ſimili narratione licet aliquãtulũ diuerſa. Dicit enim quod Leui genuit Melchi & Panther, Panther autẽ genuiſſe Bar Panther, qui & genuit Ioachin patrẽ Virginis. Sed tamẽ Melchi frater Pantheris, ex eadẽ vxore ex qua Mathã prius genuerat Iacob genauit Heli. Quo ſine liberis defuncto Iacob ex ipſius vxore genuit Ioſeph ſuũ quidẽ filiũ natura, fratris verò ex lege. Et hic etiã eſt idẽ error quẽ anteà prædiximus, cũ Melchi dicatur filius Leui, cũ apud Lucã Leui dicatur filius Melchi, niſi & hic nomen Melchi poſitũ ſit, p̃ Mathat. Idẽ tenet Ambr. ſuper Lucã. Omnes autẽ hæ narrationes in hoc conueniũt, vt oſtendant Ioſeph duos habuiſſe patres, vnũ naturalẽ & alterũ legalem, eosq; fratres quidẽ fuiſſe, ſed vterinos tantũ, quorũ patres deſcenderunt ex diuerſis familijs, quarũ vnã reducit ad Reheſam filiũ Zorobabel Lucas, alterã verò Matthęus ab Abiud alterũ filiũ eiuſdẽ Zorobabel. Et ſimiliter ſoluunt ſecundũ dubiũ quidã dicẽtes, Salathiel patrẽ Zorobabel, quẽ Mathan filiũ Iheconiæ nominat fuiſſe eius filiũ naturalẽ, legalẽ autẽ

Ianſenius. c. 24. Concordant.

Hier. in cõthalogo ſcrip. eccl.

D. Damaſcen. lib. 9. cap. 11.

D. Ambr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsius Neri, quē ex Nathā descēdentē ponit Lucas. Secundū quē modū etiā oportet dicere Neri, & Iheconiā fuisse fratres, sed vterinos tantū: hæc solutio licet antiquissima sit, nō tamen videtur adeò probabilis, nec sufficiens. Primò quia legalē filiū ex vxore defuncti nemo potest suscitare, nisi frater defuncti germanus, id quod apud Iudæos sine controuersia est. Patet ex verbis Moysi, dicit enim. Quādo habitauerint fratres simul, qđ quidē nō contingit, nisi ex eodē patre natis: nā qui diuersos habēt patres diuersas etiā capiūt hæreditates & domos, in quib⁹ habitāt, ac ideò nō habitant simul. Et secundò quia sequitur in lege illa vxor defuncti nō nubet alteri, velut habeāt verba Hebræa aduerbiū, non erit vxor defuncti foris viro alieno, nubit autem foris viro alieno, cū traditur marito, qui nō sit de domo soceri sui prioris. Postremò iubet, vt accipiat eā frater eius. pro frater autē in Hebræo est Iabā, ꝙ nomen in vniuersa scriptura non significat nisi fratrem germanum, aut cognatū germanum. Et tertio, quia si Ioseph fuisset filius Heli secundū legē debuisset habere nomenclaturam Heli, vt ipsa lex dicit.

Affricanus. Prætereà Affricanus, vndè omnes alij sumpserūt, nihil præter auditū habuit ex hac re, nec referentibus certā habuit fidē. Nā postquā rē perindè vt Iudæis quibusdam acceperat ad Aristidē retulisset, huiusmodi verba Musculo interprete adiecit. Siue itaq; ad hunc modū, siue aliter habet res ista, non poterit quisquā meo iudicio clariorē illius, scilicet, quæ obiecta erat Euangelistarū discrepātiæ expositionē reperire. Quisquis autē æquo animo præditus est idē qđ nos curabit, etiā si certū desit testimoniū, ob id videlicet, quod meliorē ac veriorē expositionē proferre nō poterit. Euāgeliū sanè per omnia quę vera sunt tradit hactenus Affricanus. Quib⁹ verbis satis ille significat, si cōponendis Euāgelistis ratio aliqua quæcūq; probabilior appareret eā se libenter amplexurum. Postremo si Matth. genealogiā Virginis per Ioseph tanquā eius cognatę docuerat, quid opus fuit vt Lucas legalem ipsius Ioseph generationē texeret? vtilius foret, vt nobis Virginis matris naturalē progeniē ostēderet. Dixerat enim Ioseph nō naturalē, sed putatiū tantū Christi Patrē fuisse, quid ergo opus fuit illius nobis recensere naturalē originē quē patrē naturalē negauerat esse Christi, cuius gen⁹ demōstrare cupiebat? & Matt. quidē quoniam Hebræis scribebat apud quos mos nō erat fœminarum genealogias texere, & apud quos notum erat Ioseph, & Mariam cognatos esse ipsius Ioseph naturalem omnē stirpem discripsit. Operępretiū igitur videbatur, vt Lucas qui gentibus scribebat, apud quos nec ille mos erat, nec tàm nota cognatio Mariæ & Ioseph, vt ipsam nobis Christi dñi generationem ostenderet, qua sicut Iudæi ex Matthæo, ita & gentes & ex Luca conuicti crederemus Christū ex progenie Dauid fuisse, sicut de vero Messia prædictum fuerat.

Quare alij ex Neothericis non improbabiliter dicunt, Matthæū quidē naturalē generationē Ioseph texuisse: Lucā verò beatæ Virginis, & Ioseph ex Dauide per Salomonem descendere, Virginē vero per Nathā, qui ambo fuerant geniti à Dauid ex Bethsabee, atq; cū dicit Lucas, qui fuit Heli relatiuū qui, non referre Ioseph, sed Christum, idest qui Iesus fuit nepos Heli. Nā cùm patrem carnalē non habuerit necesse fuit trāsitū facere ad auum, idest ad patrem Virginis, qui etiā dicebatur Heli. Nam Ioa Kimus Heli, & Eliachin, idē ferè significant, & pro eodem ferè vsurpantur 4. Reg. 23. 2. Paralip. 36. Imò Philo Annianus tradit; Sirijs, & Egyptijs hęc tria nomina esse sinonoma. Quamquā & relatiuū ad Ioseph quoq; referri potest, vt intelligas eū fuisse nō naturalem filiū Heli, sed ad eū modū quo gener soceri filius esse dicitur. Hanc refert Canus, qui dicit etiam fuisse: Augustinum saltim eius meminit. Tenuit eam etiam author libelli de ortu Virginis, qui Hieronymo falsò tribuitur. Hāc Ioannes Annius, Ioannes item Lucidus, Georgius Vvicelius, alijq; nonnulli iuniores amplexi sunt, & quidē ego priorē sententiam tāquā antiquiorē veneror & amplector, licet secūda hæc probabilis valdè videatur. Ex qua ego colligo Ioseph, ex paterna progenie à Dauide per Salomonē descēdere, & ex materna per Nathan, Mariam verò spōsam eius, econtrà per paternā progeniē à Dauid per Nathā venire, at per maternā per Salomonē. Nā si cognati fuerūt Maria & Ioseph, vt est rei veritas, ergò aliquos auos siue proauos habuerunt eosdem, cū scilicet, aliquis ex proauis Ioseph nupsit alicui ex proauis Mariæ, vbi iā progenies Salomonis & Nathā iunctę sunt, atq; ob hoc Maria, & Christus ab vtroq; descendunt.

Ad aliud dubiū omissis fabulis aliquorum qui dicūt progeniē omnem Salomonis deletā ab Athalia, & Rege Ioas ex progenie Nathā fuisse, quia sic erat à Dauide iussum, vt cum deficeret Salomonis genus filij Nathan acciperēt Regnum, omissis, inquā, huiusmodi figmentis, cum scriptura clarè Regē Ioas filium Ochoziæ nominet. 4. Reg. 11. dicitur simplicius & probabilius Zorobabel, & Salathiel, quos ponit Matth. alios esse ab illis

4. Reg. 23
2. Paralip. 26.

Cano. lib. 11. de locis cap. 5.

August. lib. 2. qq. Euāg. c. 5.

4. Reg. 11.

quos ponit Lucas. Vsitatissimū enim erat apud Hebræos eadē nomina pluribus imponi imprimis autē insigniū, & laudabilium.

Alia difficultas est, an sufficienter probauerit Euāgelista beatā Virginē esse ex stirpe Dauid: quia contendit Ioseph virū eius ex ea oriri. Et respōdetur primò Matthæū describendo hāc genealogiā vsq; ad Ioseph sufficiēter probasse, Christū esse ex semine Dauid, & hoc tripliciter. Primò ad hominē secūdū opinionē quā Iudei habebāt de Christo. Existimabāt enim Christū esse filiū naturalē Ioseph: quia nōdū sciebāt mysteriū Incarnationis. Et quidē si Matthęus solùm scripsisset Euāgeliū ad conuincēdos Iudæos satis esset hoc: tamē quia etiā intēdit Matthęus docere veritatē hāc oēs gentes; ideò respōdetur secūdò, ꝙ Matthęus simpliciter probauit Christū esse ex semine Dauid. Nā licet Christus nō esset fili⁹ naturalis Ioseph erat tamē legitim⁹ natus ex vxore legitima ipsius Ioseph, & nō ex alieno viro. Sic Aug. Vndè Dñs noster Christus esset legitimus hęres ipsius Ioseph, si ipse Ioseph post obitū reliquisset aliqua bona. Sednec hęc secūda solutio tollit scrupulū. Nā Paul. dicit: Christū factū fuisse ex semine Dauid, secūdum carnē, at licet esset filius Ioseph legitimus, nō tamē erat filius ei⁹ secūdū carnē. Quare respōdetur tertiò, quod ostēdēdo fuisse Ioseph ex semine Dauid; ex cōsequēti ostēditur beatā Virginē ex eodē semine esse. Erat enim lex num. vlt. quòd etiā filiæ succederēt in hęreditatē patrū, & quādo filia esset vnica patribus suis, nec haberēt filios ad eā deueniret hęreditas, & tūc tenerēt nubere cōtribulib⁹ suis, ne ad aliā tribū hæreditas trāsiret, & cōfunderētur sortes tribuū. Sed beata Virgo vnica fuit patrib⁹ suis, ꝙ apud Iudæos cōpertū erat, ac ex cōsequēti ꝙ erat cognata Ioseph. Nā nec ipsi Iudei permisissent, vt alij nuberet, ob causam supra dictā.

D. Aug. lib. 23. contra Faust. c. 8. & 9. & li. 2. de cōsensu Euang. c. 2. Ad Rom. 1.

Num. vlt.

Luc. 2. Quod etiā colligitur ex Luc. c. 2. vbi dicit: Quòd ambo Ioseph, scilicet, & Maria ibāt in Bethleē, ad profitendū quod Romanus Imperator iusserat: eo ꝙ essent de domo & familia Dauid. Et etiā colligitur ex illo Esai. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, sed quia Matthæus scribebat Iudęis, quibus vsus nō erat describēdi mulierū genealogias, eo ꝙ possent nubere alijs tribubus, nisi quando essent hæredes: ideò non descripsit Seriem generationis Mariæ, sed solùm Ioseph.

Esai. 11. Vltimò quęritur, vt nihil iā prętermittamus ꝙ dignū scitu sit, si beata Virgo fuerit

ex tribu Leui etiā, & ex genere sacerdotali. Nā apud Lucā Angelus Elizabeth vxorē Zachariæ sacerdotis vocauit cognatā Virginis, Elizabeth autē erat ex tribu Aarō, vt ipse Luc. in principio testatur. Hoc argumēto vtitur Faustus Manicheus, ad probandū Christū Dñm nō esse ex progenie Dauid, vt refert Aug. & Suidas Græcus in suo logicō Græco, in nomine Iesu cōfirmat testimonio cuiusdā nobilis Rabini Dñm nostrum cōmuni sacerdotū suffragio fuisse adoptatū in tribū Leui, & in familiā Aarō, vt fungeretur Sacerdotio. Hoc autē cōmentū est, quoniā Christ⁹ dñs dicitur sacerdos secundū ordinē Melchisedec, nō secundū ordinē Aarō. Vt docet Paul. Respōdetur ergo, quod licet beata Virgo fuerit ex tribu Iuda, erat etiā cognata Elizabeth. Pro quo notandum apud Iudæos, nō esse simpliciter prohibitū vnā tribū cū altera copulari. Nā in lib. Iud. Astricti sunt iureiurādo filij Israēl, ne darēt suas filias viris ex tribu Bēiamin, si autem erat lex ad quid iurabāt. Prætereà quia David qui erat ex tribu Iuda duxit Michol filiā Saulis qui erat ex tribu Bēiamin. Tertiò quia li. 4. Reg. & 1. Paralip. quidā Ioiada sacerdos erat pater vxoris Regis Iuda, ergo nō erat prohibitū. Sed tantū prohibebatur, quando erat periculū, vt vna hæreditas de vna tribu veniret in aliā, vt supra diximus. Quare quecūq; trib⁹ poterat ducere vxorē ex tribu Leui: quia in hac tribu nulla erat hæreditas, & ita potuerūt maiores natu ex sanguine beatæ Virginis coniungi cū alijs ex tribu Leui, ꝙ sic ex veteri traditione narratur ab aliquib⁹. Quod fuit quidā nomine Solō, vel vt alij aiūt Solam⁹, qui duxit vxorē nomine Emerentianā, & ambo erant ex tribu Dauid. Isti habuerunt duas filias maior, quæ dicebatur Anna, nupsit Ioachin ex tribu Dauid, minor vero nupsit Apiano ex tribu Leui, & de familia Aarō, & ita Elizabeth erat cōsobrina beatæ Virginis.

D. Aug. 23. lib. contra Faust. cap. 9. Suidas.

Ad Hebr. 7.

Iudic. 22.

1. Reg. 18.

De qua natus est Iesus qui vocatur Christus.

Vide quā distinctē Euangelista loquatur. Initio dixit Abrahā genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, modo non dicit Ioseph genuit Christum; sed Iacob genuit Ioseph virū Mariæ, de qua, nō dicit de quo, sed de qua natus est Iesus. Hoc autē fecit vt ostēdat mirā dā fuisse Christi natiuitatē, in qua Ioseph nihil cōmune habuerit, sed totā naturā Christū ē Virgine Spiritus sancti operatione assumpsisse. Christū autē nuncupat per excellentiā. ne forte vnctū illū esse putemus ad instar Regū, sacerdotum, aut prophetarū

Universidad de Deusto
Biblioteca

antiquorū. Nemo enim talis est natus, sed sensibili oleo cōsecratus, hoc habuit, vt Christus Dñi diceretur. At vero Iesus talis est natus, qualis prædicatur. Natus est Christus, idest, vnctus, quē Deus vnxit Spiritu sancto, atq; omni gratiarū plenitudine repleuit, ab instanti suæ cōceptionis. Quarē hoc nomine etiā apud homines deinceps, vocatus est, q̄ innuit Euangelista dicens: Qui vocatur Christus. Non solum Iesus, verum Christus etiam ab hominibus appellari debet.

Genc. 18. *Virum Mariæ de qua natus est Iesus.* Ecce vltimū gradū illius scalę mysticæ, quā in somnis vidit Iacob, per quā Angeli ascendunt, & descendunt. Lucas ascendit vsq; ad supremum gradū nēpe Deū, cū finit Christi genealogiā dicēdo qui fuit Dei. Nā primus genitor Christi secundum diuinitatē Pater est, Matthęus autē descendit ab Abraham vsq; ad Mariā, de qua vltimus gradus huius scalæ prodijt, nēpe Christus secundū humanā naturā de Maria genitus. Vt intelligas maiestatē eius secūndū diuinitatē, & humilitatē secundum humanitatē. Secundū illā cunctis creaturis cellior, secundū quā à Patre genitus procedit, secundū hanc nouissimus virorū effectus, ab vtero Virginis caro factus prodijt: vt & Angeli ascendant & descendāt ad ipsum. Ascendant vsq; ad cœlorū summa adorando eius diuinitatē, in sinu Patris; descendant vsq; ad terrarū infima, nēpe vsq; ad præsepe & stabulum imo vsq; ad sepulchrū & inferos venerando eius humanitatem in gremio Matris. Ascendāt quoniā ad eius contēplandā maiestatem & celsitudinē supravires suas ascendere opus est, nec tātum suis viribus se potest erigere Angelica natura, vt ad eius intuendā diuinitatē pertingere valeat. Descendunt autē secundū humanitatē, secundūm quā ab Angelis minoratus est: quoniā vt illū in tanta humilitate aspiciāt amplexari oportet præsepe ac crucem. Quarē cū procūbens Christus oraret Patrē sanguineo perfusus sudore

Luc. 22. Angelus ad eum descendit: vt exterius in tanta pressura ipsum confortaret.

De qua natus est Iesus. Indignū censeo hic

D. Grego. prætermittere q̄ D. Greg. super illud Iob. 40. dicit: An extrahere poteris Leuiathan homo, aut fune ligabis linguā eius? Item in oculis eius quasi homo capiet eū. Hęc nāq; generatio Iesu Christi ab Abrahā vsq; ad Ioseph virū Mariæ, de qua Iesus qui vocatur Christus natus est, quasi longa piscātis linea est, cui videlicet lineę ferreus hamus subligatus carne velut esca adoperitur: ob hoc vt piscis edulio prouocatus, q̄ foris patet ferro seipsum strāgulet. Diuinitas Iesu Christi quasi ferrum diabolo extitit, & ex Maria verā assumēdo carnis naturā ibi fortitudinē suā abscōdit, sine dubio futurum sciēs, q̄ ille homicida ab initio carnē suam morte appeturus foret, illāq; serui formā foris obiectā carnifici animo esset aggressurus, & ita ferro q̄ intus latebat, idest diuinitate, captus atq; extractus eiect⁹ est foras, sicut factū esse credimus, propter q̄ & loquimur. Quod & Ezech. pronuntiauerat dicens: Extrahā te draco magne, de medio fluminū quibus inhabitas: & ipse dñs Ioan. 12. dixit: Nunc iudiciū est mundi, nunc Princeps huius mundi eijcietur foras. Itē ibidē dicit Iob: Nunquid pones circulū in narib⁹ eius, & armilla perforabis maxillam eius? Matthæus in genealogia Christi, quasi lineā texuit, Lucas velut circulū reflexit. Nā cū Matthæus ab Abrahā vsq; ad Christum descendisset; hanc lineā reflectēs Lucas ad Patrē vsq; perduxit: vt circulū reflexione lineæ faceret. Incipiens enim à Christo, qui Deus & homo est, in ipsum lineā finiuit, à quo incepit dicēs. Qui Christus fuit Dei filius naturalis. Idem quippe Deus & homo Christus dñs est. Ecce vbi principiū cōiungit fini, & hæc est definitio figuræ circularis. Verē ò diabole iste est circulus, quo Deus nares obstruxit tuas, ista est armilla qua maxillā tuā perfora uit. Iungit se initiū fini, idest Deus homini, & ita hoc initiū & finis in vtero Virginis occurrerunt sibi, vt tali circulo nares obstrusas teneas: nē pessimo odore tuo animas adte atrahere iam valeas, sicut de serpentibus quibusdā dicitur: Solo nariū fœtu ad se trahere homines, vt deuorēt. Sic tu antique ac virulente serpēs solebas harū immundarū rerū fœtore ad te homines adducere, vt deuorares eos. Tamē iā obstructis hoc circulo narib⁹ minimē poteris, sed vice versa ipse Christus dñs qui flos est cāpi, lilium cōuallium, qui vnguentis afluens à superis venit, cui & Propheta dicit: Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis, suo cœlesti odore ad se animas allicies trahet, itavt spōsa fiducialiter dicat. Trahe me post te; curremus in odorē vnguentorū tuorū. Simulq; hac armilla perforabitur maxilla tua: vt quos deuoraueras reddas, atq; dete iterū dicat Iob. Diuitias quas deuorauerat euomet, & de vētre eius extrahet eas Deus. Diuitias autē has, quas nisi electos ac prædestinatos dixerim? quos de vētre ceti extrahere solet Deus, & ad se trahere.

Christus dicitur hamus.

Ezec. 29.

Ioann. 12.

Iob. 40.

Simile.

Cant. 2.
Psal. 44.

Cant. 1.

Iob. 20.

De

De qua nat⁹ est Iesus. Nō Ioseph genuit Christū, sed Maria absq; Ioseph, aut alio viro. Decebat enim ait Paul. vt talis nobis esset Pōti-

Hebr. 7. fex sanctus, innocēs, impollutus, segregatus à peccatorib⁹, & excelsior cœlis factus. Nō ergo decuit, vt impollutovtero generaretur,

Esai. 11. qui tantā secū præseferebat mudiciē sed sicut ipse flos est de radice Iesse; ità & radix

Cant. 3. florida esset, & diceret ipse verus Rex Salomō: Lectulus noster floridus. Nā si radix

Rom. 11. sancta & ramī. Nō q̄ aliqua ex Matre sanctitas accesserit Christo, cū ex vnione hypostatica illā haberet, sed q̄ maximē decuit tā

Virginitas Mariæ tā sanctitatē Matrē etiā omnis labis expertem habere. Quāuis dicere possemus carnis eius pulchritudinē, ac optimā cōplexionē corporis, ex Virgine matre accepisse. Speciosum forma præ filijs hominū eū vocat regius Propheta, imò & spōsa ipsa atq; Virgo

Psal. 44. mater, cū ipsū pānis inoluueret, falcijs cingeret, dulciterq; os sacrū de oscularetur, ipsi infantulo blādiēs dicere solebat: Ecce tu

Cant. 1. pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher es & decorus. A tuo purissimo sanguine tantam hāc accepit pulchritudinē, ò Virgo mater,

Psal. 73. cooperāte etiā Spiritu sancto, qui optimus artifex est, vtpote qui fabricatus est aurorā & Solē pulcherrimāq; speciē rebus omnib⁹ dedit, à te, inquā, accepit, ò pulcherrima mulierū, cuius caro ex tuo purissimo sanguine

Gene. 24. coagulata est. Tu enim es vera illa Rebecca gratiarū plena, Virgo pulcherrima & in-

Figura. cognita viro, quā excellsus Pater filio suo vero Isaac matrē ac sponsam elegit: vt tu illū nostræ carnis pellibus indueres, quibus patri placens suā nobis lucraretur benedictionē, adimplere sq; quod dictū est ad Abrahā patrem tuū. In ipso benedicentur oēs gentes. Nā vbi sensit fragrantiā vestimētorum

Genes. 22. eius (ex lectulo enim tuo florido surgebat, quid mirū q̄ flores liliaq; redoleret) protinus in amplexus, benedictionūq; plenitudinē prorūpens ait. Ecce odor filij mei, sicut

Gene. 27. odor agri pleni, cui benedixit Dñs. Granū quippe hoc frumenti in virginea terra tui vteri Spiritus sancti operatione seminatū est, & tamē vēter tuus ager est plenus lilijs,

Cant. 2. inter quæ pascit agnus, ac hortus concluſus

Cant. 4. omniū florū atq; rosarū fragrantiā superās. Quare & tu illū florē ac liliū blandiens appellabas, ipse secretò tibi arridēs respōdebat. Lectulus noster floridus. Ac si diceret à te mea mater hanc corporis pulchritudinē

Cant. 1. accepi, quippe quę florē pudicitiæ nō amisisti, sed Virgo Deū & hominē genuisti, & post partū Virgo inuiolata permānsisti, qua re flores tui fructus honoris, & honestatis dī cūtur. Quoniā inter virginitatis flores fructū hūc cœlestē totius honestatis authorē in vtero florido cōcepisti, ac inter ipsas flores effudisti. Quo circa hanc Virginis eximiæ pulchritudinē, si inuestigare volum⁹ eo modo vti debem⁹, quo res magnas indagare soliti sumus. Nēpe ascēdendo per rerū perfectiones, denudatisq; defectibus ipsas puras perfectiones Virgini attribuēdo (v.g.) Virginū status in Ecclesia perfectionis est. Angelorūq; imitatur naturā, cū corpore, & Spiritu sanctę ac mūdę sint; Virginitas tamen nescio quid defectus, ac imperfectionis secū fert, nēpe quoniā & si flos sit; est tamen flos absq; fructu. Igitur si volumus hāc perfectionē Virgini tribuere auferam⁹ id; quod imperfectionis est, ipsamq; dicamus Virginē, nō tamē sterilē, sed fœcūdā florē; nō tamen sine fructu, sed flore Virginitatis permanēre fructū nobis pulcherrimū cōtulisse, vt gratias illi referētes dicamus: Benedicta tu filia à Dño: quia per te fructū vitæ cō municauimus. Itē nuptæ ac maritatę mulieres, quæ matronę dicuntur, nō in scriptura vituperātur, imo stat⁹ bon⁹ ac sanct⁹ est matrimoniū à Deoq; à principio seculi in primis parēt⁹ institutus, atq; à Christo Dño sua præsentia decoratus, & primo miraculo veluti cōfirmatus, quinimo & ex septē Sacramētis quę Christ⁹ instituit vnū eorū factū; tamē maximā secū præsefert imperfectionē. Quoniā & si fructus affert, sunt tamē fructus sine flore, nec carnis integritas manet, sed tali corrupto decore matres fiūt. At beata Virgo, nec hac caruit perfectione. Nupta quippe fuit viro optimo Ioseph, fructūq; sicuti nuptę protulit filiū genuit, nō tamē florē amisit. Alb⁹ tumescit Virginis, sed clausura pudoris permānserūt. Mater est, sed Virgo simul, cui cōcinit dicēs: Gloria Lybani data est ei decor Carmeli, & Sarō. Lybanus mōs alb⁹ est, à niuibus sic dictus, quę eū à procul dealbatū ostendunt, Sarō autē ac Carmelus fertilissimi mōtes sunt, feracesq; fructuū. Vt ergo ostēderet Prophetavtrūq; in vna fœmina reperiri; ait ad Virginē: Gloria Lybani data est tibi: quoniā candor tibi virginitatis manet; decor Carmeli & Sarō: Quoniā simul cū Virginitatis honore Matris tibi fœcūditas cōmunicatur: vt simul cū candore lybani feracitas tibi Carmeli conueniat, sisq; cū Virginib⁹ flos; qua permanē te cū nuptis etiā fruct⁹ feras, & hoc maximus sit honor filij tui, vt dicatur filius Virginis. Quis dubitat maximam nos tribue-

Ecclesi. 14.

Venter Mariæ dicitur Beatus.

Esai. 35.

Iudith. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re Christo dño gloriã, cũ illũ filiũ Virginis nuncupamus? Quæ honorabilis nomẽclatura nunquam alio cõuenire poterit. Quarè scriptura diuina Eccl.24. Virginẽ cõparat quatuor generibus arborum, qui flores pro fructu habent, cum dicit: Quasi cedrus exaltata sum in lybano, & quasi cipressus in mõte Syõ, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plãtatio roseę in Hierico. Cedr⁹ eximiæ altitudinis arbor, atq; oromaticus, in mõte lybano niue dealbatus apparet, & significat eximias Virginis Matris virtutes, quas simul cum odore aromatico ac cãdore nuis fuę maximè puritatis possedit. Et quasi cipressus in monte Syõ. Qui etiã in altitudinẽ maximã se tollit, sed tamen arbor est tristitiã significans: quoniã tã beata Virgo, quã cæteri sancti excelsi, quorũ cõuersatio in cœlis est, hic tristãtur maximè ob dilationẽ æternę fœlicitatis, quã auidissimè appetunt, dolẽtq; maximè viuere in hac miserrima vita, quæ præter alias miserias hanc vnã plus alijs deplorãt, quod in ea amitti potest Deus, qui tamẽ in alia securissimè possidetur. Hinc illa vox iusti, heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cũ habitantibus Cedar. Idest cũ his qui tabernacula mutant habitãtes in eis, sicut faciebãt Ismaelitæ, qui in Cedar habitabãt. Viuere in hac vita in qua mutari possunt tabernacula, atq; à gratia in culpam trahi hoc piorũ animos maximè tristitia afficit. Quarè eorũ gaudiũ in hac vita mixtum est, in alia plenum, sicut dicit Christus: Quoniã tunc nullus erit loc⁹ à gaudio vacuus in beatis, in quo se possit intromittere tristitia, & ideò dicit in mõte Syõ, idest in hac Ecclesia militãte, vbi potest habere locũ tristitia. Quasi palma exaltata sunt in Cades. Palma humilitatẽ significat: nã quãtò magis eã depresseris, tantò plus eleuatur, sic qui se humiliat exaltabitur. Quare statura spõsæ, idest Virginis, assimilatur palmæ: quoniã cũ ipsa se humiliauit ancillã se Dñi dicens, tunc eam Deus plus exaltauit Matrẽ vnigeniti sui eã faciens. Et quasi plantatio rosæ in Hierico. Hierico, idest Luna, quę mundũ istũ significat, in quo plures facies ac mutabilitates sunt quã in Luna. Hoc ergo mirabile in hac beatissima Virgine, ꝙ in mundo hoc tot in munditijs sordidato, tot scandalis pleno, in quo non nisi spinæ ac tribuli generãtur, ipsa rosas ac flores tantæ puritatis protulerit, quòd adeò admirãdũ Angelis apparuit, vt ipsam cœlorũ intima penetrantẽ, cernẽtes, admirantes dicerent. Quæ est ista quæ ascẽdit de deserto delicijs affluens? Ac si dicerent: Quomodo fœmina tanta puritate prestans, tot virtutib⁹ affluens, tantis odoribus fragrans, ex deserto mundi, vbi nõ nisi dracones, ac serpentes generãtur, ascendit.

Ecclesi.24

Cant.8.

De quã natus est Iesus, qui vocatur Christus.

Hoc vno verbo facer Euangelista quidquid excelsum, quidquid admirandũ de hac beatissima Virgine dici potuit, inclusit. Dicendo quippè ipsam esse matrẽ Dei, nihil amplius restat dicendũ. Quare pauca præter hoc ipsi S. Euangelistæ de Virgine Maria scripserunt: cũ hæc nomẽclatura tantæ celsitudinis sit, vt quò superius ascendere possit nõ appareat. Cũ rex regali comitatu vrbẽ aliquã ingreditur prędeũt Duces, Comites, Proceres, Nobilesq; viri. Est ibi aliquis alienigena, qui cupit scire quis qualis sit, quæ sit eius potentia atq; diuitiæ, videtq; Ducẽ trãseũtẽ Albanũ (v.g.) aut Infantuũ, & tu qui eũ doces de his dicis illi. Hic est, Dux Albanus, Dux Infantuum, habet tot millia Ducatorũ per singulos annos, tot castra, tot villas, tot vasallorũ millia. Ille alius Comes Benebẽtanus est diues valde, magnã possidet terrã, mõtes, pascua, hortos ad delicias, venationes, ceruorũ, damularũ, ac leporum. Ille alius Prior religionis S. Ioannis est diues ac potens, ille Cruciferarius maior S. Iacobi, & sic de alijs. At cum Regẽ vides intrantẽ, nihil aliud dicis quã hic est Rex. Cur ergo non illi numeras diuitias, regna, populos, ciuitates, subditos, clientes? Quid id opus est? Respondebis. Hoc vno verbo, cætera includuntur. Si enim Rex Hispanię est, omnia hæc possidere, & plura alia intelliges, sic sacri omnes Euangelistę fecerunt. De alijs sanctis opus est vt doceamur, quæ priuilegia habuerunt, quib⁹ prædíti fuerunt virtutib⁹, quæ signa per eos Deus operatus sit. At cũ de Virgine: Dicãt ipsam fuisse matrẽ Dei, superuacaneũ erit quidquid ad hoc addideris: ibi enim quidquid magnũ, quidquid optimũ inclusum inuenies. Nã si eam matrẽ sibi elegit Deus, quidquid boni ad tantũ munus opus haberet, credendu est ei contulisse. Si semper sanctam, si semper Virginem, si Angelos, ac Cherubin transcendentem dixeris; omnia mihi facile credibilia erunt, imò minora, quàm tantam dignitatẽ deceat. Maximè cùm Deus eos quos ad aliquod mun⁹ elegerit ipse eos tales facit, quales ad tãtũ munus exequẽdũ oportet, vt sint: hoc enim interest inter hominem

Simile.

nem & Deum, quod homo si indiget artifice ad aliquod opus faciendum, non ipse efficit artificẽ, sed illum quem scit tali arte pollere hunc eligit. At Deus quos eligit simul tales facit, quales vult, ad suũ opus

Exod. 31. faciendũ, vt quia elegit Beseleel, & Ooliab ad opus tabernaculi fabricãdum, eis simul industriam ac intelligentiam fabricandi, sculpendi, deaurandi, in auro texendi infudit. & quia Apostolum Paulum sibi vas electionis elegit, ipse illũ ad impleuit gratia, ac diuina scientia: vt coram Regibus, & gentibus, & filijs Israël portaret nomen

2. Ad Corint. 3. suũ. Idem de alijs ministris dicendum est. Vnde idem Paulus dicit: Ipse idoneos nos ministros fecit noui testamẽti, simul eos elegit ministros, & simul idoneos fecit ad suũ ministerium exequendũ. Sic de beatissima Virgine philosophandum est. Ipsam ad tãlem dignitatem euexit, vt mater Dei diceretur & esset. Talẽ ergo fecit, qualẽ ad tãtum munus oportebat vt esset, tot decorauit virtutibus, tot gratijs ac priuilegijs ditauit, quibus decẽter ornata mater tanti filij meritò videretur vocari. Si ergo hoc mihi de ea referas, iã quidquid addideris minus apparebit. Si auri dominum hunc hominẽ mihi dicis esse, superuacaneè inculcas ipsũ etiam æs, ac cuprum possidere vel ferrum. Aurum omniũ metallorũ pretiosius possidet, quid magnũ si ferrum, aut cuprum etiã habeat. Si beata Virgo mater est Dei, quid amplius de ea mihi dicere poteris? Quod virgo concepit, quod virgo peperit, quod virgo in æternũ permanit, quod gratia plena, quod sancta in cõceptione, sancta in ortu, sancta in omni opere fuerit, quod super choros Angelorum eleuata, iã minora hæc apparent quã primum. Quid non pro tanta matre faceret, qui omnia potest? Quare summa à lacritate, ac deuotione, in cõcilio quodã apud Græcos decretum est, ꝙ Beata Virgo theotocos idest Dei mater dicere

Maria dicitur mater Dei. tur. Vndè eã Virginẽ appellando magnã dicimus rẽ, si simul matrẽ maiorẽ, at si Dei genitricẽ summã, & qua maior excogitari

Bernar. non potest. Vnde Bern. serm. 7. de aduẽtu sic dicit. O Virgo virga sublimis, in quam sublimè vertice sanctum erigis, vsq; ad sedentẽ in throno, vsq; ad dominiũ maiestatis. Nec enim id mirũ quoniã in altũ mittis radices humilitatis, ò verè cælestis plãta, pretiosior cunctis, sanctior vniuersis. O verè lignũ vitæ, ꝙ solũ fuit dignum portare pretiũ salutis, studeamus & nos dilectissimi adipsum per eã ascendere, qui per ipsã ad nos descendit. Per eam venire in gratiã ipsius, qui per eã in nostrã miseriam venit. Per te accessum habemus ad filiũ, ò benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Margaritas ac lapides pretiosos magno æstimamus pretio: quoniã sol in illis nõ nihil lucis ac radiorũ suorum impressum relinquit, ob quod gẽmæ ipsæ, cùm resplendeant vel rubicundũ aut viridẽ, vel albũ ac lucidũ exprimãt colorẽ in precio maximo sunt. Quod si dedisses mihi margaritũ vnum, in quo totus ipse sol clausus splendesceret, quanti talẽ extimares gẽmam? Nõne excellentia illius margariti quodlibet quantũuis magnũ exuperaret pretium? Ideò pretiosos, sanctos ac iustos habemus: quoniã in eis aliquis radius diuinæ gratiæ resplendet, vt in Paulo charitas, in Petro fides, in Moyse ac Dauide mansuetudo, & sic de alijs. Rubent quidẽ Martyres sanguine ceu carbunculus, virẽt cõfessores veluti smaragdũ, lucent virgines tanquã adamãtes: ac beata Virgo margaritum illud est, in quo integer Sol iustitiæ, se se inclusit. Nã & si diuinitatis radios abscondit sub humanitatis nube, non tamẽ dimisit, sed totus Deus & homo se in hanc inclusit gẽmam. Nã vt Hieronymus dicit: *D. Hiero.* Cæteris sanctis per partẽ distribuitur gratia, at in beata Virgine tota se simul effudit maiestas. Quã solẽ posteà tanquã vera *Cant. 6.* aurora nobis effudit, vt de ea ad mirãtes dicam⁹: Quę est ista quæ pgreditur quasi aurora cõlurgens? Nimirũ hæc veri solis spõsa, quæ tãti luminis radijs perfusa eũ nobis orientẽ ostendit. Atq; hinc intelligimus, id quod tanquã inexplicabile interrogabat Dominus Iob dicẽs: Dic mihi si habes in- *Iob. 36.* telligentiã, per quã viam spargitur lux, diuiditur æstus super terrã? Per hanc viã nẽpè per virginis vterũ lux orta est super terrã sparsiq; radij eius per eã. A Estus quoq; ac diuinus amor per hanc clausam portam *Ezec. 44.* exiuit vndè de ea canit ecclesia ac dicit: Tu Regis alti ianua, & porta lucis fulgida. *Luc. 2.* Quare cùm in hac pretiosa margarita ipse sol inclusus sit; omniũ gẽmarũ in se continet pretium ac virtutẽ. In ea quippè rubet martyrũ sanguis: Quoniam & si corpus nõ tetigit gladius animã tamẽ eius pertrãsiuit, cũ dilectissimũ filium in cruce pendentẽ clauis cõfixũ, lancea perforatũ, pretiosissimã resolutus in mortẽ proprijs occulis intuita

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuita eſt. Confeſſorũ viriditas, virginũ claritas; quòd in Virgine luceãt quis ambigat? In ea patiẽtia Martyrũ, Apoſtolorũ fides, deuotio confeſſorũ, Zenobitarũ humilitas, eremiticarum auſteritas; tanquã in omniũ ſuprema congeſta reperies. Et quod magis mirabilẽ hãc Virginẽ reddit hoc eſt, quod admirabatur Sapiens Eccleſ. primo dicẽs. *Eccleſ. 1.* Omnia flumina intrãt in mare, & mare nõ redundat: Nã ſicut in mare omnia flumina confluunt, ſic in Virgine omnium ſanctorũ virtutes concurrunt, & tamẽ mare non redundat: quia cũ hæc omnia bona excellentiſsimè in Virgine inuenias, adhuc in ea capacitas eſt ad ampliores gratias recipiẽdas. Talẽ ac tantã eã ſuus cõdidit filius qualem eſſe decebat, vt Dei fieret Mater. De pingit poeta quidã ſolis domũ, ita dilucide ac propriè, vt diceres, ſi ſol domũ deberet habere; nulla illi conuenientior quã iſta quæ hic adũbrata eſt. *Ouidius.* Fecit Deus domũ vero ſo li iuſtitiæ Chriſto domino, ſecundũ illud *Simile.* Pſal. 18. In ſole poſuit tabernaculũ ſuũ. vbi alia litera dicit: Soli poſuit tabernaculum ſuũ, ideſt, Chriſto dedit Deus Pater tabernaculũ, nẽpè beatæ Virginis vterũ, quẽ tamen tantis ornauit bonis; tanta puritate cõſtruxit, vt quicũq; vidiſſet diceret, talẽ domũ tali Regi cõuenire, ac talẽ thalamũ tali ſponſo, talẽq; Matrẽ tantò filio decere. Vnde Cant. 3. de pingitur: Hæc domus, quã ſibi fabrefecit Deus ſub nomine ferculi, cũ dicitur: Ferculũ fecit ſibi Rex Salomõ de lignis lybani, colũnas eius fecit argenteas, reclinatoriũ aureũ, aſcenſum purpureũ, media charitate cõſtrauit, propter filias Hieruſalẽ. Iã ſuprà diximus, per Salomonẽ optimè intelligi Chriſtũ: nã de Salomone nuſquã legitur tale ſibi feciſſe ferculũ. Nomen autẽ ferculũ deducẽdo ab Hebræo, & Græco, propriè lectícã, vel carriculũ, quo Regũ vxores, aut pueruli portari ſolẽt, ſignificat. Igitur hoc ferculũ beata Virgo fuit, quã ſibi in matrem elegit Deus, vt eſſet ipſa lecti ca qua per mundum veheretur, carriculus quo adhuc puer ambulare diſceret per terram. Locus vbi primò poſuit pedes vterus *Pſal. 131.* Mariæ fuit: Adoremus ergo locum vbi ſteterũt pedes eius. In hoc ferculo vel lectica, ad Ioannem properauit, quem ex codẽ loco in præcurſorem ſuum cõſecrauit, quem & in matris vtero etiam ſaltare fecit, vt ambularet ſicut & ipſe ambulauit. Fuit vterus Virginis templum in quo nouenarum deuotionem compleuit filius Dei: quia nouẽ ibi mẽſes latuit. Fuit etiã nouitiorũ domus, in qua ſui nouiciatus annũ expleuit Chriſtus cũ primũ habitũ noſtræ humanitatis aſſumpſit. Imò & ibi hunc habitum profeſſus eſt: nã ex quo illũ cœpit, nunquã amplius exuit, iuxta theologorũ ſententiam. Chriſtus quod ſemel aſſumpſit, nunquã dimiſit, nã nec ipſa mors, quæ animã à corpore eius ſeparauit, diuinitatẽ tamen nullatenus ſe iungere valuit. Imò & anima ipſa quaſi in depoſito ipſi diuinitati cõmendata fuit, vt eã tertia die eidem corpori reſtitueret. Sibi ergo verus Salomon hoc fabricauit ferculũ, de lignis lybani: Ligna alba, odorifica, ac incorrupta perleuerauit Virgo ſemper. *Exodi.* Cũ enim arca Dei deberet eſſe, quã ex incorruptibili materia lignorum fieri præcepit Deus; decebat vt nullatenus eã corruptionis macula tãgeret, atq; hanc munditiã redolebant ligna illa lybani. Vnde Pſal. 44. *Pſal. 44.* Myrrha, & gutta, & caſsia à veſtimẽtis tuis, à domibus eburneis. Domus eburnea virgineo candore præfulgens Virgo mater eſt, quæ ſtatim myrrhã redolet, quæ incorruptionẽ ſignificat, & hic odor nimius erat in veſtimentis eius, hoc eſt in carne quę nunquã ſenſit corruptionẽ. Et hic odor ab anima etiã ortũ habuit, quã nunquã fœtor vllius criminis coinquiniuit. Erãt etiã alba ligna lybani propter niuẽ, quę ſignificat animarũ candorẽ. Iuſti quippe cõparãtur niui: quia int⁹ & extra alba eſt, etiãſi ad intima *Simile.* penetres niuis, nihil niſi albedinẽ reperies. Sic iuſti intũs & extrã albi ſunt, vtraq; fulgẽt ſanctitate. Econtrà mali exteriùs tantũ apparent mundi, cũ intus ſpurtilijs ſcaturiant. Quare Paul. Quẽdam peccatorẽ pa- *Act. 23.* rietẽ dealbatũ dixit: Percutiet te Deus paries dealbate. Quippe qui tantũ in ſuperfitie alb⁹ eſt, & ſtatim lutũ apparet. Veſtimẽta etiã Chriſti dñi alba in trãsfiguratione apparuerunt ſicut nix. Quæ veſtes ſigni- *Matth. 17* cant iuſtos, quib⁹ induitur Deus: Secundũ *Eſai. 49.* illud. Viuit Dñs quia his omnibus, ſicut veſtimẽtis veſtieris. Virgo tamẽ ſuper lybanũ fuit exaltata, ſicut ſuprà diximus: Quia ſuper omnes ſanctos excedit. Vndè & dicit *Pſal. 50.* ad filiũ: Lauabis me, & ſuper niuẽ dealbor. Ideſt ſuper omnes ſanctos me ſanctiorẽ, ac candidiorẽ feciſti. Quo circa eã vidit Euangeliſta Ioan. habentẽ ſtellarũ coronã *Apoc. 12.* ſuper caput ſuũ & lunã ſub pedibus eius: vt oſtẽderet Angelorũ, ac cœlicolarũ munditiẽ ſuper caput ſuũ, tanquã coronã portare; ſanctos

ſanctos verò omnes, qui in terra ſunt, ſub pedib⁹ tãquã inferiores habere. Fuit ergo fer- *Prouer. 9.* culũ delignis lybani. Colũnas ei⁹ fecit argẽteas. In Prou. dicitur: Sapientia ædificauit ſibi domũ excidit colũnas ſeptẽ. Septenarius numerus vniuerſitatẽ ſignificat, quia in dieb⁹ ſeptem cõſumatũ eſt vniuerſum: vt oſtẽderet Virginẽ vniuerſitatẽ omniũ virtutum, donorum, ac gratiarũ habuiſſe, omneſque fundamentales virtutes, ſuprà omnes puras creaturas, ſuper quas tale ſurgeret ædificium. Sunt autem hæc fundamentales virtutes tres theologicæ, nempè Fides, Spes, Charitas, in quibus ſuper omnes emicuit Virgo. Acceſerunt cæteræ tàm Cardinales, quàm Morales, quas in gradu heroyco poſſediſſe quis dubitet? Quod ſi tale ſubſternitur fundamentum, quale putatis fore fabricã, quę indè conſurgere debet? Si fundamenta ciuitatis cœleſtis Hieruſalẽ *Apoc. 18.* ſunt ex optimis margaritis, vt ait Ioannes Qualis erit quæ ſuper ædificabitur domus indè colligetis? Si argenteæ columnæ, quid niſi aurum ſuper eas conſtrui licebit? Si columnæ argenteæ reclinatorium fuit au- *Eſai. 66.* reum, ſuper quem requieſcit Spiritus Domini (ait Eſai.) niſi ſuper humilẽ, & manſuetum? Super hanc ergò humilitatẽ Ma- *Luc. 1.* riæ requieuit Chriſtus: Quia reſpexit humilitatem Ancillæ ſuæ, quæ adeò placuit Chriſto, vt in ipſa reclinaret caput ſuum. Quare ego credo, quòd quando Dominus in Cruce caput ſuum moriendo reclinauit, verſus illud latus, qua Mater eius erat reclinaſſe illud, quaſi diceret. In tua viuẽs humilitate, ac manſuetudine requieui, ô Mater mea, in ipſa & moriens requieſcere volo. *Matth. 8.* Ipſemet dixerat: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autẽ hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Hoc eſt dicere. Ipſi dæmones animas habent, in quibus reclinantur, & quieſcunt; ego tamen, quia animam manſuetã & humilem quæro, & ipſam non inuenio, nõ habeo vbi caput meum reclinem. Ecce Domine habes Matrem tuam, quæ reclinatorium aureum eſt, ad ipſam ergo inclina caput tuum. Non in- *Geneſ. 8.* uenit columba vbi requieſceret pes eius in terra, ac ideò reuerſa eſt ad arcã. Non adeò alium humilem, ac manſuetum reperies ſpiritum, quàm illum quem habet Mater tua, quæ arca tua fuit, ad ipſam ergo conuertere, & inclina caput tuum. Aſcenſum eius fecit purpureum, hoc eſt ſanguine tinctum. Guttæ enim ſanguinis, quæ ex corpore filij in Cruce pendentis defluebãt ſanguineas veſtes Matris, ac lint eamna fecerãt. Vel per gradus purpureos intelligamus gradus humilitatis, quos D. Be- *D. Bened.* nedictus in ſua Regula docet: Humilitas. quippè animũ, ac faciẽ rubere facit præ verecundia. Sicut quandò Beata Virgo ab *Luc. 1.* Angelo tã altè ſalutata eſt, ex humilitate erubuit, ac rubicũda eius Virginea ora viſa ſunt. Media charitate cõſtrauit. (*La bo-* *Ad Eph. 3* *ueda lo interior dela camara.*) Interiora quippè charitate lucida erãt, hæc enim eſt animarum ſplendor, ac decus. Charitas verò ipſam animam perficit, interioraque omnia occupat: nam in intimis animæ ſita eſt, ſecundum illud Pauli: In charitate radicati, & fundati, id eſt, non ore tenus eam habere debetis, ſed intus in radicibus animæ, ſecundum illud Ioannis: Fratres diligamus, non verbo, nec lingua, ſed opere & veritate. Tunc enim verum opus eſt, quandò ex intima veritate procedit. Si enim aliud lingua proferas, aliud mente teneas, iam illud opus mendax eſt, cùm contra mentem ſit. Vt cùm manus voce, vel ore oſcularis, quas velles cernere truncas. Propter filias Hieruſalem, id eſt, propter animas fideles, quæ talem, ac tantam adiutricem coram filio ſuo haberent. Magnum enim fidelibus ſolatium eſt ſcire ſe patrocinijs tantæ Virginis adiuuari. Eſt enim hæc Beatiſsima Domina vniuerſalis omnium aduocatrix, ac patrona. Illum Diuum pro peſte aduocatum habemus, alium pro febribus, vel pro dẽtium dolore &c. Prædicatorum ordo ſuum patrem Dominicum aduocatum habet, ſuum Diuum Franciſcum Minoritæ, alij alios ad ſuas inuocant oppertunitates; at Beata Virgo omnibus, & per omnia aduocatrix eſt, nec eſt ſtatus, aut ſexus, qui illam in ſuis neceſsitatibus, quotquot illæ ſint celerẽ adiutricem non ſentiat. Inuocet eam coniugatus: quoniam & ipſa viro, licet caſtiſsimo iuncta fuit. Clamet ad eã Virgo: nam, & ipſa flos virginum eſt. Accedat ad eã religioſus: quoniã & ipſa perpetuæ caſtitatis, etiã votũ edidit. Ad ipſam etiã currãt, & Reges: quoniã & ipſa ex Regali pgeniæ genita fuit. Nec ipſos etiã infimos fabros dedignabitur: nã & ipſa fabro deſponſata fuit. Animabus ſautijs medebitur, quæ ſemper ſanam continuit mentem. Corporibus etiam ægris aderit, cuius ſemper caro integra fuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deniq; dies est in omnes, qui inuocant illam. Quare optimè de ea Spiritus Sanctus in Cant. aiebat: Sicut turris Dauid collum tuū, quæ ædificata est cum propugnaculis mille clypei pēdent ex ea omnis armatura fortium. Recte collo Beata Virgo comparatur: quoniam sicut collum caput membris coniungit, sic in eius purissimo vtero caput, quod est Deus, membris, id est creaturis coniunctum est. In collo est arteria vbi vox formatur; sic Virgo est organum, quo voces nostræ, ac preces in auribus Dei insonant. Per collum alimenta in stomachum veniunt, atq; deinde per singula diuiduntur membra, vt ea nutriant. Sic sicut per Virginē ascendunt preces nostræ ad Deū per eam, tanquàm per scalam Iacob, etiam & Dei munera ad nos descendunt. Rectè ergò collo hæc Domina comparatur, & est sicut turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clyperpendent ex ea omnis armatura fortium (*El armeria es la Virgē donde ay armas ofensiuas, y defensiuas.*) Erat enim turris Dauid armamentariū Regis. In hac ergo Beata Virgine, tanquàm in quodam Castro (est enim ipsa Castellum illud, in quo introiuit Iesus) est omnis generis armatura, contra omnigena peccatorum, ac dæmoniorum monstra. Carnis illecebris stimularis, ad hoc curre propugnaculum, atq; Angelica eius puritate subuentus victor euades. Quis tam impudicus oculus vultum huius purissimæ Dominæ aspiciet, qui non erubescat, & tremat? Nostræ Hyspaniæ historiæ referunt de maximo illo viro Roderico de Viuar, qui à Saracenis dicebatur, *El Cid*, tantùm in eius vultu terrorem fuisse, vt nullus Maurorum illum vnquàm sine tremore aspexerit, & pallore. Tanta grauitas, tanta maiestas, tanta seueritas, atque honestas in facie huius nostræ heroes splēdet, vt omniū impudicos oculos eā intuentes tremere, ac erubescere cogat. Si superbia eleuatus tumes, huius respice humilitatem, & humiliaberis. Si motus iræ te exagitat, huius almæ Virginis mansuetudine mitigaberis. Deniq; quisquis es, & in quacunq; te inueneris præsura, siue animæ, siue corporis, ad hanc turrem cōfuge, & saluus eris. Vndè Diuus Bernardus de hac alma Virgine sic ait: In ea inueniet tristis consolationem, æger curationem, captiuus redemptionem, peccator veniam, Angelus lętitiam, filius Dei nostræ carnis substantiā, deniq; tota Trinitas gloriam. Quot enim hęc Virgo in se continet virtutes, tot ora habet ad deprecandū pro nobis. Ioan. in Apocal. eam vidit vestitam, calciatam, imò & velatam luce. Erat enim amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius stellarum corona. Lux hæc virtutes significat, quibus tota effulgebat Virgo. Sic enim ad Rom. eas appellat Paul. cùm dicit: Induamur arma lucis, id est, virtutum opera, quæ & animam lucidam faciunt, & exterius per fructū boni operis in oculis etiam aliorum splendēt. Erant igitur virtutes vestimenta Virginis. Sed Spiritus Sanctus in Cant. ad eam dicit: Odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris. Per thus autem in diuina Scriptura oratio designat, secundū illud Psal. Dirigatur Dñe oratio mea, sicut incēsum in conspectu tuo, id est, placeat in conspectu tuo, accepta sit oratio mea, sicut olfactui placet thus redolēs in diebus æstatis. Quid igitur erit vestes huius almæ Virginis, quæ lucidæ virtutes sunt, thus redolere, nisi id apertè significare, ꝙ virtutes eius orāt pro nobis ante Deū, totq; ora habeat ad deprecandū, ꝙ nobis, quot virtutes? Sua puritas pro nostra intercedit impuritate, vt tantæ puritatis interuentu, ac contemplatione nostras misereatur, atq; detergat sordes Deus. Sua humilitas pro nostra interuenit superbia: vt tantæ intuitu humilitatis humilitatem, & veniam cōsequamur. Sic de pacientia, atq; alijs virtutibus dicere poteris. Rectè ergò Spiritus Sanctus eam alloquens dicit: Mel, & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Dulces pro nobis preces effundis, ô Beata Virgo, & ideò mel, & lac sub lingua tua. Et quia virtutes tuæ, quibus induta es voces pro nobis sunt apud Deū: ideò odor vestimētorum, sicut odor thuris est. Diuus Paul. instruens in officio Episcopatus discipulum suum Timotheum docet, vt hortetur populum, vt publicè fiant preces, ac orationes: eò quòd id maximè vtile est, vt ex multarum personis facierum (ait) gratiæ agantur pro omnibus Deo. Facies (ait Diuus Thom.) vocat hic Paul. peculiares virtutes, in quibus aliqui Sancti præfulgerunt: nam illis veluti per faciem cognoscuntur, vt Abraham præceluit fide, Isaac obedientia, Iob pacientia, Moyses, & Dauid mansuetudine, Diuus Franciscus humilitate, Diuus Dominicus animarum zelo, & sic de alijs. Nam pro istis singularibus virtutibus, in quibus aliqui Sancti præceluerunt

Cant. 4.

Gene. 28.

Luc. 10.

D. Bern.

Apoc. 12.

Ad Rom.

Cant. 4.

Psal. 140.

Eccl. 50.

Cant. 4.

1. Ad Timoth. 2.

2. Ad Cor. 1.

D. Thom.

dicitur

dicitur de quolibet. Non est inuentus similis illi, vt in māsuetudine nullus sicut Moyses, de quo dicit Scriptura, quòd fuit mitissimus super omnes homines, qui erant super terrā: & in fide quis similis cū Abrahā cui propter fidem promissus est Christus, atq; Pater omnium credentium appellatus est? & Iob patientissimi nomen sortitus est. Ait ergò D. Paulus quod communes orationes gratiores sunt Deo, propter personas diuersarum virtutum, quæ ibi conueniunt, in quibus ipse specialiter gratæ fuerunt Deo. Sed virtutes omnes, quę in alijs sanctis diuisę fuerunt, in Beata Virgine vnitę atq; congestæ sunt, secundum D. Dionysi. doctrinā, quod ea, quæ in inferioribus sunt diuisa, in superioribus vniuntur. Sunt ergo omnium sanctorum speciales virtutes in Maria copulatę, & hoc in perfectissimo ac heroico gradu. Quapropter omnes virtutes in ea congestæ validiores, ac gratiores suas reddunt orationes coram Deo. Igitur hanc talem ac tantam fœminam condidit Deus, vt esset refugium nostrum, & virtus, adiutrix in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis, aduocata atq; patrona nostra coram filio suo Domino nostro. Et ideò dicit hoc ferculum fecisse sibi Rex Salomon, propter filias Hierusalem: vt per eam quasi per lecticam vehamur ad Deum. Credo enim (nec vanam in hoc reputo fidem meam) multos huius Sanctæ Virginis orationibus, tanquam per media esse prædestinatos, vt consequantur vitam. Sicut de Beato Paulo, ait August. mediante sancti Stephani oratione, qua pro inimicis deprecatus est fuisse electum. Nam dicit in libro de prædestinatione sanctorum. Si Stephanus non orasset Ecclesia non haberet Paulum. Sic & per Beatæ Virginis merita, ac suffragia multi salui fiunt. Quare cùm ego aliquos video deuotione affectos ad Beatam Virginē, atq; ad eius roseum Psalterium, non immerito exinde coniector eos tali medio salurem consequuturos. Nam Virgo pro eis interueniet vt rectè viuant, & rectè viuendo salui fiant: nam malè operando, etiam si millies rosarium dicant, non effugient inferi supplicia. Sed vt has Beatissimæ Virginis laudes vna claudam sententia, videndus est D. Ansel. de laudibus Virginis, vbi sic dicit. Mira res inquam sublimi contemplor Mariam locatam. Omnis naturaà Deo est creata, & omnis Dei natura ex Maria est nata. Deus omnia creauit & Maria Deum genuit. Deus qui omnia fecit & creauit, ipse se ex Maria fecit, & sic omnia quæ fecerat refecit. Qui potuit omnia de nihilo facere noluit ea violata sine Maria reficere. Deus igitur est Pater rerum creatarum, & Maria Mater rei increatæ. Deus est Pater constitutionis omnium, & Maria est Mater restitutionis omnium. Deus enim genuit illum per quem omnia sunt facta, & Maria peperit illum, per quem omnia sunt saluata. Deus genuit illum sine quo penitus nihil est, & Maria peperit illū, sine quo omne nihil bene est. O vere Deus tecum, cui dedit Dominus vt omnis natura tantum tibi deberet secum. Boni consulat pius lector, si in huius sacratissimæ Virginis memoria, quasi aliorum oblitus aliquantulum immoratus sum; quoniam post hoc capitulum non iterum redibit sermo de ea, totq; sunt eius merita ac virtutes, vt etiam si exaltemus eam quantum valemus superualebit tamen adhuc. Quarè concedendum est mihi, vt in hoc capite, cùm iterum de ea habendus est sermo alia quæram, quæ de eius purissima integritate dicere queam.

De ea igitur natus est Iesus qui vocatur Christus. Nobis natus est Christus, nobis datus ex hac intacta Virgine, datusq; nobis est, non quomodo cæteris rebus, quibus de nihilo conditis suum esse creatum tantum contulit, quod esset simile suo esse in creato, sed longè aliter. Non enim humanitati Christi Deus largitus est esse creatum, sed suum ipsissimū esse increatum dedit, ità ꝙ humanitas in Christo non in suo esse subsisteret, sed illo eodemq; esse subsisteret quo subsistit ipse Deus, quod nos consequi poterimus per gratiam. Vt sicut ipse Christus quatenus homo esse diuinum habet, nos qui sumus eius membra id consequi possimus per gratiam, vt diuinæ simus consortes naturæ. Certè sicut in Adam omnes sumus formati, nam omnes in illo peccauimus vt ait Paul. Roma. 5. ità in Christo pij omnes reformati sunt: vt per eum consequantur vitam & plenitudinem benedictionum Dei.

De qua natus est Iesus. Audisti huius sanctissimę Matris dignitatem, qua ad tantam euecta est celsitudinē, vt Mater Dei dicere tur & esset. Vis tu mi frater vt dem tibi consilium bonum, quo hanc tam grandem adipiscaris dignitatem, vt non solum mater, verum & pater & frater Christi & Dei

dica-

Ecclesi. 44

Num. 12.

Gene. 17.

D. Dionys.

Psalm. 45

D. Aug.

2. Pet 1.

Roma. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicaris? Fac voluntatem Dei, & hæc omnia
Matt. 12. bona consequeris. Cùm Christus aliquãdo
Marc. 3. loqueretur ad turbas accessit ad eũ quidam
Luc. 8. dicens: Ecce mater tua, & fratres tui foris
stant quærentes te. At ipse respondens dicenti sibi ait: Quæ est mater mea, & qui
sunt fratres mei? Et extendens manum in
discipulos suos dixit: Ecce Mater mea, &
fratres mei. Quicunq; enim fecerit voluntatẽ Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus
frater, & soror, & mater est. Carnis quidẽ
propinquitas ad Christum, nõ est quæ nos
Ioan. 7. beatos faciet certè: multi enim consanguinei Christi damnati sunt, cùm Euangelistæ
referant, quòd fratres sui non credebant in
eum, imò & deridebant, dicentes eum in
Marc. 3. furorẽ versum. Propinquitas ergo spiritus
est, quę nos verè Deo iungit & beat, secun-
Ioan 1. dum illud Ioan. 1. Qui non ex sanguinibus,
nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate
viri, sed ex Deo nati sunt. Igitur quod Beata Virgo, per carnis propinquitatem consequuta est, poterit quilibet per spiritum
adipisci, nimirùm Dei faciendo voluntatem. Mater Christi ipsum carnaliter concepit, ac genuit, cùm Dei legationi obediuit, quæ ei per Angelũ nuntiata est, cùm
Luc. 1. dixit: Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum; deindè suo tempore
peperit, atq; in lucem edidit Saluatorem.
Sic & tu, si verba Dei cordis aure audieris,
in desiderioq;, ac voluntate acceperis, iam
concepisti Dei verbum. Voluntas quippè
vterus est animæ, in quo omnia desideria
Esai. 26. concipiũtur. Quare Esai. c. 26. dicebat. A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus spiritũ salutarem. Hoc est, à legatione Dei, quãdo per Angelos bonas nobis affert inspirationes, si eas acceptamus,
iam Deum in corde concepimus. Quando
autem posteà sancta desideria concepta in
bona opera exteriùs prodeunt, iam partus
edimus, iam in lucem proferimus Deum,
quem antea in mente conceptum portabamus. Istæ enim sunt ceruæ illæ, de quibus
Iob. 39. Dñs ad Iob dicebat: Nunquid parturientes ceruas obseruasti? Incuruantur ad fœtum,
& pariunt, & rugitus emittunt. Ceruæ istæ
animæ sanctæ sunt, quę agiles, ac promptæ
veluti ceruæ ad cœlestia saliunt. At cùm
sancta desideria per bona opera pariunt incuruantur per humilitatẽ, & rugitus emittunt, hoc est, suspiria edunt, lachrymas fundunt, propter vim, quã caro infert spiritui,
atq; diabolus, & satellites eius nè in iniusta
opera iustus prorumpat. Quare opus est humiliari corã Deo, prosterni, atq; curuari,
de profundis clamare, atq; rugitus emittere, quatenùs fœtus integer prodeat in lucẽ,
& nec abortiuus sit, nec diminutus. Vel secundò die cum Diuo Bernardo: Generatio *Bernard.*
carnalis facit carnalem propinquitatẽ, ergo
generatio spiritualis faciet etiam cognationem spiritualem. Qui ergo, vel exẽplo, vel
doctrina Deũ in corde proximi genuerit,
iam pater eius erit, cùm illum in alterum
generauerit, & mater etiã. Nam velut partu editum, in alium transmisit, secundum
illud Paul. Filioli mei, quos iterũ parturio, *Galat.* 4.
donec formetur Christus in vobis. Et ille,
qui opera veri Christiani operatur, cur non
frater Christi dicetur? Quoniam adquirit
ius ad hæreditatem fraternã, quam quidem
Christus iure primogenituræ secundum se
habet, nos autem tanquàm fratres eius ad
paternam hæreditatẽ aspiramus. Nam illi
dicuntur fratres apud homines, qui ad paternam hæreditatem ius habent, hoc ius
per fidem Christi habemus cõiuncti etiam
ei operibus bonis ex charitate factis secun-
dum illud Paul. Si filij & hæredes, hæredes *Roman.* 8.
quidem Dei, cohæredes autem Christi: vides quomodo adimplendo Dei volũtatem,
tantam dignitatem adipiscaris. Operæpretium igitur erit agnoscere, quę sit hæc voluntas Dei, quæ talibus nos titulis ornat.
Paul. eam nobis explicat. 1. Thes. 4. dicẽs. *1. Thes.* 4.
Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.
Id est, vt sitis sancti. Sanctitas autẽ secun- *D. Thom.*
dum D. Tho. 2. 2. q. 81. art. vltim. duo dicit.
Alterũ rem puram, & à terra, quæ coinquinat seiunctam: idem enim est dicere sanctum Latinè, quod Græcè dicitur Agios,
hoc est, sine terra. Secundum quod significat sanctitas rem stabilem, firmam, immobilem. Quare leges sancita dicebantur,
quasi dicerent res permansuras, immobiles
duraturas. In his ergo duobus Dei volũtas
secundum Paul. doctrinam consistit. Nimirum, vt mundi & absq; terra simus, stabilesq; ac firmi in bono perseueremus. Seiungendus est animus à terra, vt mundus sit:
nihil enim adeò coinquinat animam, quam *Simile.*
amor ac solicitudo terrenorum. Quemadmodum argentum illud sordidum est,
quod stanno plumbeovè commiscetur, illud autem purum, quod auro superioris naturæ metallo ligatur, secũdum illud Esai. 1. *Esai.* 1.
Argentum tuum versum est in scoriam.
Si ergo anima his terrenis cupiditatibus
misceatur

misceatur impura erit, ac indigna diuino
conspectui, quem soli mundi oculi intueri
Leuit. 11. possunt. Quare animalia, quæ reptant su-
& Deut. per terram, qualia sunt colubri, atq; serpen-
14. tes, immunda tàm ad æsum, quàm ad sacrificia erant. Quoniam anima, quæ his prosternitur terrenis, nec manu solùm haurit
aquam, sed pectore toto procidens, quasi
adorans ea, tanquàm immundus à Dei ar-
Iud. 7. cetur conspectu. Quid ergò faciet anima,
vt sancta sit. Diuellatur à terra, & carne,
quæ terra etiam est, atq; se multò inferior,
copuleturque superiori metallo, quod est
Deus, & sic ab immunditia, quam à terra
contraxit, sanctificabitur, simulq; puriori
iunctus purior erit. Quod facit cito, si carnem spiritui subiungauerit, & spiritũ Deo:
nam sic & caro transit in puritatem spiritus, & spiritus in purissimam Dei similitudinem ascendit. Interrogatus quidam quomodò discipulus Magister fieret, respondit: Audiendo Magistrum. Sic caro fiet
spiritus, si dicto audiens fuerit illi, audiendo, scilicet, & obediendo illi. Hoc fuit consilium, quod dedit Angelus Agar ancillæ
Sarai, cùm fugeret à facie Dominæ suæ,
quod sequens consequuta est benedictionem sibi, & filio suo. Nam cùm eam offenderet Angelus Domini fugientem, in sol-
Gene. 16. tudine dixit ei: Agar Ancilla Sarai, vndè
venis, aut quo vadis? Quæ respondit: A facie Sarai Dominę meæ ego fugio. Cui Angelus ait: Reuertere ad Dominam tuam, &
humiliare sub manu illius. Et rursus: Multiplicãs (inquit) multiplicabo semen tuum,
& non numerabitur præ multitudine. Id
fiet, si caro, quæ ancilla spiritus est, humilietur sub manu illius, & ei obediat, nec vellit sibi vsurpare imperium. Tunc enim multiplicabitur semen bonorum operum, cùm
caro, & spiritus in bonum ipsum conuenerint, & posit de illis dici: Iam nõ sunt duo,
sed vnus spiritus non vna caro. Ecce primum. Secundum autẽ, nempè firmitatem
ac stabilitatem in bonum, apprimè necessarium est. Quid enim proderit bonum incepisse, si statim demisseris illud? Nemo
enim mittens manum suam ad aratrum,
& respiciens retrò aptus est Regno Dei.
Amos. 5. Vndè Amos. 5. Dicunt filij Israël se quadris lapidibus ædificaturos, Aegyptij verò
rotũdis petris ædificia construũt. Petra rotũda motui maximè apta est, nec quieta cõsistere potest: nam si vel paululũ contigeris
eam statim moueri incipiet. At lapis quadratus, cum quatuor lateribus figatur difficilè mobile erit, stabilius, ac firmius stabit. Sic Aegyptiorum, id est, mundanorum,
ac peccatorum animæ rotundis ædificant
lapicibus: quoniam facilè à bono diuelluntur, vel minima occasione mouentur, bonumq; virtutis, quod heri inceperant hodie dimittunt. Sed filij Israël, id est, iusti
quadris ædificant saxis: quoniam ex proposito, & perseuerantes operibus studiosis
assistũt, nec facilè ab eis seiungere poteris.
Nam audi Paulum constanter dicentem: *Rom.* 8.
Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angusta, an nuditas, an fames, *Luc.* 10.
&c.? Et Maria Magdalena, vt viam iustitiæ ingressa est, secus pedes Domini sedẽs
audiebat verbum illus, non mobiliter, sed
sedens (*De assiento y de proposito*) viam studiosam agressa erat. Ecce quomodo mater,
& frater Christi eris. Caue tamen, nè fias
diaboli genitor tuo pessimo exemplo, atq;
doctrina, illum in aliorum cordibus generando, & sedens in cathedra pestilentiæ
animas aliorum tua peste inficias, nè discipulis tuis dicatur, vos ex patre diabolo estis,
Nec sis frater eius particeps in hæredita- *Ioan.* 8.
tem nostram non hæreditabis, nisi serpentes, & bestias, & vermes, nimirum vermen
illum conscientiæ, qui semper viscera tua
pascat, nec consumat aut quiescat, sed velut vultur Ticium (quod Poëtæ fingebant)
semper intima tua corrodat, atq; ore feriat,
dilaceret, exugat, & nunquàm cesset. Improperium, & contumeliam malus hæreditabit, ait Sapiens. Ecce quid conferat voluntatem Dei adimplere. Quinimò hoc fecit Virginem in cœlo beari facere voluntatem Dei. Quoniã Matrem Dei fieri non
cadit sub merito propriè loquendo, vt do- *D. Thom.*
cet Diuus Thom. 3. p. q. 2. artic. 11. ad. 3. & *3. p.*
Caiet. in vltimis verbis ibi: Nam sicut pri- *Caiet.*
ma gratia nõ cadit sub merito, sed est principium merendi, sic nec author gratiæ, qui
fuit Christus Deus & homo potuit propriè
loquendo à nobis mereri, vt veniret, cùm
ipse sit initium, & causa totius nostri meriti. Quid ergo Beatam in gloria fecit esse
Virginem? Certè merita sua, opera sua,
Dei obsequi volũtati eius adimplere mandata. Vndè mulieri clamanti ad Christum, *Luc.* 11.
& dicenti: Beatus venter qui te portauit, &
vbera quæ suxisti, respõdit: Quinimò Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
illud. Licet illa particula, quinimò, non sit
ibi aduersatiua, sed sensus est. Non nego

Beatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beatum vterum eſſe, qui me portauit, benè ſit ita; tamē qui beatam vitam aſſequuturi ſunt, illi erunt qui audiunt verba mea, & opere complent. Si igitur tàm excelſa dignitas non præſtat ad fœlicem vitam, ſine adimpletione diuinæ voluntatis, quid cætera conferent, quæ multò minora ſunt? Etiam ſi Rex, Papa, Dux, ſapiens, diues, magnus concionator, magnus doctor fueris, ſi Dei non obedias mandatis, nihil tibi proderit, imò maius tibi lucrabuntur ſupplicium.

Magnamoralitas pro multis cõtionibus.

At verò hæc, quæ hucuſq; dicta ſunt de Chriſti generatione carnali diximus, ſupereſt modò de generatione ſpirituali agere, quæ ab hac carnali originē traxit. Ideò quippè filius Dei naturalis, homo factus eſt: vt homines deos faceret, & in diuinam transferret ſimilitudinem, atq; cognationem, vt & eſſemus filij Dei ſecundum id

1. Ioan. 3. 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater: vt filij Dei nominemur, & ſimus. Et Ioan. 1. Dedit illis poteſtatē filios

Ioan. 1. Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: & Verbum caro factum eſt; vbi, &, pro quia, ſumitur, ſicut mos eſt aliquando in nouo teſtamento. Hoc eſt, quia Verbum caro factū eſt: Ideò homines in Dei transferimur propinquitatē. Adoptamur quippè

Roma. 9. in filios Dei, ſecundum D. Paul. quorum adoptio eſt filiorum: Tamen hoc oportuit, quòd fieret per filium Dei naturalem, ſub noſtræ tamen ſimilitudine naturæ. Quoniam adoptiua filiatio fundatur in naturali, & ad eius ſimilitudinē fit: quare iura cauēt, nequis adoptare poſsit filios, niſi qui filiū naturalē habuerit, vel habere potēs ſit, quare eunuchi, & impotentes adoptare non poſſunt ſecundum iura: quoniam filium naturalem habere nequeunt, quia deficit eis fundamentum, nempè filiatio naturalis ad cuius ſimilitudinē fiat adoptatio. At Aeternus Pater benè potuit filios adoptiuos facere: quoniam filium habet naturalem naturali generatione (licet ſupra omnes noſtras naturales) tōtius ſuæ poteſtatis hæredem, quare ad eius ſimilitudinem nos adoptamur: nam qui eius geſſerit ſimilitudinem hæreditatis eius particeps fiet. Ob

Roman. 8. hoc quippè nos vocat Paulus hæredes Dei, & cohæredes Chriſti: quoniam adoptati per ipſum, & ad eius ſimilitudinem filij facti, per ipſum & cum ipſo hæreditatem

2. Pet. 1. paternam accipimus. Quod & Petrus Apoſtolus docet, dicens: Per quem maxima, & pretioſa promiſſa nobis donauit; vt diuinæ ſimus conſortes naturæ, *Hijos y parientes de Dios.* Quæ filiatio, atq; propinquitas nobis per gratiam Chriſti contigit, quæ nos in diuinæ naturæ conſortium, ac ſimilitudinem transfert. Vndè Iacob. 1. Voluntariè *Iacob. 1.* genuit nos in ipſo, vt eſſemus initium aliquod creaturæ eius, *Començaſſe en noſotros eſta generacion, y parenteſco eſpiritual.* Quarè ſub hac generatione carnali Chriſti, quā nobis recenſuit Euangeliſta, generatio hæc ſpiritualis adumbrata, atq; delineata fuit. Ob hoc quippè ab Abraham incipit, cui primo facta eſt promiſsio Chriſti: vt in illo inciperet hoc nouum genus filiorum, ac cognatorum Dei. Nam ideò qui anteà Pater excelſus vocabatur aucto nomine dictus eſt Pater excellæ multitudinis: quoniam ab eo oriri incipiebat hæc excelſa generatio per gratiam & fidem Chriſti, ſub qua prædeſtinatorum multitudo includebatur. Quem ſenſum Paul. magnificè extollit per aliquot capita epiſtolę ad Rom. *Rom 9.* ſignanter. c. 9. vbi ſic dicit: Non enim omnes, qui ex Iſraël, ij ſunt Iſraëlitæ, nec qui ſemē ſunt Abrahæ omnes filij, ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen, id eſt, non qui filij carnis hi filij Dei, ſed qui filij ſunt promiſſionis extimantur in ſemine. Habuit quidem Abraham alios filios ſecundum carnem, vt Iſmaëlem, & filios Cethuræ, at ſolus Iſaac promiſſus eſt, & ex eius ſemine proditurum Chriſtum. Sic ergo illi computantur inter filios Abrahæ, qui huic promiſsioni Chriſti credentes, atque ei per fidem, & charitatem adhærentes in filios Dei per gratiam, & adoptionem transferuntur. Vndè ſecundum hunc ſenſum horum tantum Pater Abrahā vocatur. Quare & ante Circunciſionem, & poſt facta eſt ei huius tantæ paternitatis promiſsio, vt patet Geneſ. 17. &. 18. vt eſſet Pater omnium *Geneſ. 17. & 18.* credentium tàm per Circunciſionē, quàm per Præputium, vt Paul. infert Roman. 4. *Rom. 14.* Igitur ideò ab Abrahā Matth. ſeriem hanc generationis incepit: quoniā ab ipſo etiam hæc altior generatio exorta eſt, & ab eo incepit Circunciſio, per quam à cæteris differrent gentibus: quoniam hi filij Dei, quorum iam generationem texere incipimus, & carnem & ſpiritum circuncidunt, intùs *2. Cor. 4.* prauas amputantes affectiones, & ſuperfluas colligentes curas, extrà etiam mortificationem Chriſti in corpore circunferentes. Quapropter in hac ſerie non computa-

tur

tur Adam, quia in eo lex concupiſcentiæ incepit, in Abraham autē per ſpiritualem circunciſionem, quam carnalis exprimebat, hæc concupiſcentiæ lex ſubijci incepit, ac amputari. Quare, vt D. Auguſt. lib.

D. Aug. 18. de Ciuit. c. 1. adnotauit, quando primò incepit reproborum Regnum, ac ciuitas: tunc Abraham Pater iuſtorum natus eſt, nempè regnante Nino apud Babylonics, à quo terrenū cepit Imperium: vt in Abraham hæc cœleſtis, ac noua generatio ſegregari inciperet à terrena, ac vetuſta corruptione primi peccatoris Adam. Induentes

Coloſ. 3. enim hunc nouum Adam, ſcilicet, Chriſtum (per quem in hāc ingredimur ſeriem) veterem cum ſuis actibus exuimus. Prima ergo generatio, quæ hic ponitur, hæc eſt. *Abraham genuit Iſaac.* Per Abraham fides ſignificatur: quoniā per fidem accepit promiſsionem iuſtitiæ, fidei, vt ait Paul. Credidit Abrahan Deo, & reputatum eſt illi

Rom. 4. ad iuſtitiam. Quoniam primum, quod neceſſarium eſt ad hāc nouam generationem fides eſt vnius mediatoris, nempè Chriſti.

Hebr. 11. Sic Paul. Hebr. 11. Accedentem ad Deum oportet primùm credere, quia eſt, & quia remunerator eſt. In quo fides Chriſti includitur, per quem & gratiam, per quā eſt meritum & gloriam, quæ eſt præmium conſequimur. Hęc eſt radix huius arboris fides,

1. Cor. 3. hæc fundamentum huius nouæ fabricæ, iuxta illud Paul. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. At in Abraham hæc fides viua fuit, nempè quæ per charitatem operatur. Hæc enim eſt fides iuſtificans, & quæ Abrahæ reputata eſt ad iuſtitiam, & per quam conſequimur ius ad hæ-

Rom. 4. reditatem. Vndè cum Paul. dixiſſet Abraham per fidem iuſtificatum, intelligens per ſpiritum Iacobus hæreticos prauè intellecturos de ſola fide, atque charitate, & ope-

Iacob. 2. ribus dixit cap. 2. Nonne Abrahā ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac, &c.? Imò ſacra Scriptura, cùm de fide iuſtificante agit, ſemper de fide formata per charitatem intelligenda eſt. Nam cùm de fide ſola abſque operibus agit Scriptura, cum addito loquitur, vel fidem mortuam eam appellando, vel fidem ſine operibus. Vnde & Eccleſia abſolutè dicit ſine addito: Tu deuicto mortis aculeo aperuiſti credentibus Regna cœlorum, intelligens de fide formata, & perfecta, de qua ſemper loquitur Scriptura, niſi cum ſe aliquo addito declarat: hæc ergo fides perfecta eſt, quæ generat Iſaac. Vnde ſubditur: *Abraham autem genuit Iſaac.* Id eſt obedientiam mandatorum Dei, quā ſignificat Iſaac obediens patri vſque ad mortem. Ex eo eſt enim, q̄ quis Deum cognitum per fidem ſupernaturaliter amat, protinùs eius obedire mandatis deſiderat, ac dixit: Legem pone mihi Domine, id eſt, præcipe quidquid libuerit, in omnibus obſequens ero. Deſidero, vt vo- *Pſal. 118.* luntas tua mihi innoteſcat, vt videas quàm promptè eam exequar. Et alibi: Inclina cor *Pſal. 26.* meum, vt faciam voluntatem tuam. Et iterum: Vnam petij à Domino hanc requirā: vt videam voluntatem Domini. Sed obſerua, quòd oculi Iſaac velati erant, atque operti, nè videret gladium ferientem ſuper ſe: oculi tamen Abraham aperti erant, illiſq; videbat quid faceret. Quoniam oportet quidem oculos carnis operire, vt Dei obſequamur mandatis, ſoliſq; oculis Abrahæ, id eſt, fidei videre: aliàs timore concuſi retrocedemus. Si enim ſolùm humana ra- *Moralitas* tione perſpexeris, iniuſtum tibi apparebit inimicum diligere, in ipſum beneficū eſſe, alteram maxillam percutienti, ſi opus fuerit, prebere. Nimis arduum rigidumq; alij homini tua ſcelera pandere, tuas aperire cogitationes, atq; pleraq; alia, quæ in lege Dei continentur. Cæterum ſi id oculis fidei attenderis, nihil iuſtius, nihil ſuauius, nihil facilius tibi videbitur, quòd ea, quæ ſunt bona, & à Deo in proximo meo, quiſquis ille ſit, diligam. Quod meipſum non vindicem, nec Dei mihi auſus ſim vſurpare iudicium. Quod iniuriæ immemor paratus ſim pro Chriſto plura alia ferre, vt ipſi vices rependam, qui pro me maiora perpeſſus eſt, quod Iudici delegato à Chriſto mea fateor delicta, vt ipſe vice ſupremi Iudicis me abſoluat ab eis ſalutarem iniungendo pœnitentiam, cæteraq; alia, quæ fides docet perpendam. Tantùm abeſt, vt iniquā, aut crudelem legem Dei iudicem, quod potiùs tanquàm æquiſsimam, imò & æquitatem ipſam benigniſsimamq;, atque amoris dulcedine plenam eam amplecter, atque ſummopere diligā. Claudantur ergo oculi Iſaac, id eſt, rationes humanæ hic ſileant, & oculi Abrahæ videāt quid faciant. Fides ipſa conſideret optimum eſſe filios, imò ſeipſum hoſtiam viuam offerre Deo, atque ſciens, & prudens carnem ſuam cru- *Galat 5.* ciſixere ſatagat, cum vitijs, & concupiſcen- *2. Cor. 10.* tijs, redigendo in captiuitatem omnem intellectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tellectum in obsequium fidei; & sic obedientia est cœca non considerando humanas rationes videns autem per diuinas, & æternas, & per eas se suasque actiones gubernando, quod voluntariè, & hilariter facere oportet. Debet enim obedientia esse sic cœca, & sic videns. Debet etiam esse alacris deuota, & prompta. Vnde Isaac risus interpretatur: quoniam nõ ex tristitia, aut necessitate obedire debemus, sed prompte & delectabiliter operari. Hilarẽ enim datorem diligit Deus, consilium Sapientis sequentes, qui dicit: Fili, in omni dato hilarem fac vultum tuũ. Et Regius Propheta dicebat: Voluntariè sacrificabo tibi. Et hic erat modus antiquitus apud Sanctos se salutandi: Det Dominus vobis cor, vt faciatis eius voluntatem corde deuoto, & animo volenti.

2. Cor. 9. Eccles. 35. Psalm. 53. 2. Matt. 1.

Isaac autem genuit Iacob. Iacob luctatorem significat: quoniam protinùs ille, qui obedire Deo incipit, inimicos obuios habebit, qui illum impedire contendent, cum quibus congredi, atq; luctari necessarium erit, secundum illud consilium Sapientis Eccles. 2. vbi dicit: Fili, accedens ad seruitutem Dei sta in patientia, & timore, & prepara animã tuam ad tentationẽ. Accingere statim gladio tuo super fermur tuum potentissimè: sume scutum fidei, & galeam spei, & loricam, ac thoracem iustitiæ, *Echa mano, y embraça el escudo.* Nec enim ociosos seruos, aut ingauos vult Dominus, cui seruire statuis: nam omnes, qui piè volunt viuere in Christo Iesu (ait Paul.) persequutionem patiuntur; Considera Beatam Magdalenam, protinùs vt ad Deum conuersa est innumerabiles contra eam insurgunt hostes. Phariseus illam peccatricem iudicat, Iudas & discipuli alij murmurabant de ea, Martha soror eius querellas contra eam fundebat ad Christũ, deniq; lapides ipsi (vt dicunt) videntur insurgere contra eum, qui nouam & religiosam inceptat viam. Attende ad luctatorẽ hunc Iacobum suum fratrem germanum, & vterinum inimicum ab vtero matris habuit, socrum cognatosq; persequutores sustinuit, quinimò quãdo iã hostes cæteri cessasse videbantur, Angelus Domini luctabat cum eo tota nocte. Nam nè ignauia, ac desidia molescat seruus Dei, quando alios hostes non habuerit, ipsemet Deus ipsum incitabit ad bellum, & mittet Angelum, qui pugnet cum eo: otiositas quippè multa mala decuit. Dormiebat Samuel in domo Domini, nec quiẽtos passus est Deus eũ carpere somnos, sed semel & iterum, & tertiò illum excitauit, atque à lecto ipsum resilire fecit. Non patitur somno torpere seruum suum Deus, sed nè dormiat ipsum excitat, & vigilare facit. Sed ex hac lucta Iacob cum Angelo, quid successerit audi: remansit Iacob vno claudicans pede. Nam ex assiduis prælijs, quæ gesit Dei seruus cum hostibus suis manet sinister eius pes claudus. Ipsa prælia ipsum ad spiritũ frequenter recurrere fecerunt, & ea, quæ carnis sunt obliuisci. Pes dexter spiritus est, sinister caro, illo innititur seruus Dei, illo ambulat, illo se mouet quocunque pergit caro, quia non prodest quidquã, nihil nisi quod summè necessarium est facit. Sic Paul. docet spiritu ambulate fratres, & desideria carnis nõ perficietis, id est, spiritu ducemini non carne, quæ ad interitum vos ducet. Qui claudus vno pede est super sanũ pedem innititur, illumq; fortiùs in terra figit, vt stet, aut ambulet; cum infirmo vix tangit solum, nec multum illi innititur, aut fidit. Verus filius, aut seruus Dei veri Iacob imitator, non carni, sed spiritui innititur (nã spiritus est, qui viuificat, caro non prodest quidquam) de carne minimè curat, nisi quatenus ad transigendam vitam necessarium est: amplexans illud consilium Paul. habentes victum, & quibus tegamur, his contenti sumus. At homines carni dediti, ac animales carnis pede omnia peragunt negotia, cum spiritu nec passum dãt, ad spiritualia claudi, ad carnalia agiles ac celeres sunt. Non defatigantur circumeundo plateas, tribunalia, agros, vineas, nauigando maria, currendo, & ad exteras vsque nationes proficiscendo; & si parum à domo sua distet Ecclesia, vbi verbum Dei prædicatur, vel hospitale, vbi pauperes, ac infirmi sunt, ad hoc podagra impeditos habent pedes. Ad carnalia ferreos pedes, quicunq; lassantur, ad spiritualia laneos, qui statim deficiunt, habent. Qui ergo in hanc nobilissimam filiorum Dei generationem intrant pugiles, ac strenui bellatores oportet quòd sint.

Psal. 44. Genes. 32. Eccles. 33. 1. Reg. 30. Gal. 5. Ioan. 6. 1. Tim. 6.

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. Iudas confessionem sonat, quæ alia laudis est, alia peccatorum, vtramq; assumat seruus Dei. Confiteatur Deo illi gratias referendo, quod victor ex tot prælijs suo opportuno adiutorio euaserit, confiteatur etiam peccata sua, cùm opus fuerit, & ad hoc

hoc assumat etiam fratres Iudæ, hoc est, comites veræ confessionis, nempè quòd sit integra, simplex, lachrymosa, &c.

Iudas autem genuit Phares, & Zaran de Thamar. Phares diuisionẽ significat, Zaran oriens, Thamar amaritudinem. Nam vera cõfessio generat diuisionem à vitijs, & ortum virtutũ de Thamar, id est, amaritudine pœnitentiæ, vt hic docet B. Ansel. Sed Zaran, qui dicitur oriens, funiculũ coccineum habet ligatum in manu: quoniam, vt omnia hæc mysteria sint & prosint, à fide sanguinis Christi, in cuius virtute Sacramenta operantur, oriri debent.

Ansel.

Phares autem genuit Esron. Hic Esron iam sub onere Aegypti gemebat: quia super viros gementes signatur thau, id est, Crux Christi, & vocẽ turturis habet sponsa, quæ gemitum habet pro cantu. Nam sub hac corporis sarcina gemũt Sancti, cùm videãt se propter eius opera à sacrificijs Dñi impediri, & in colligendis palleis lateribusq; coquẽdis occupari. Nam necessitates huius vitæ plures sunt, ac terrenæ, & nihil habẽt ponderis, vt palleę impediunt nihilominus animam, nè ad terram properet promissionis. Hinc illa vox Pauli, quasi sub onere gemẽtis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis? Non dicit absolutè de corpore, sed de corpore mortis huius, id est, mortali, & corruptibili: nã sic onus est animæ, secũdum illud Sapientis: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Nam quia in resurectione corpora, nec erũt corruptibilia, nec mortalia; non erunt animæ oneri, sed potiùs eorum consortio delectabitur, Esron autem interpretatur sagitta. Nam postquàm aliquis diuisus est à vitijs, & secularibus debet effici sagitta, vt in alijs vitia prædicando puniat, & corda hominum amore Dei pungat. Esron autem genuit Aram, qui interpretatur sublimis: quia per hæc anima ad sublimia ascendit.

Ezech. 9. Rom. 7. Sapien. 9.

Aram autẽ genuit Aminadab. De Aminadab dicũt Hebræi, quod cum esset Dux filiorum Iuda, & mare rubrũ esset diuisum, in exitu Israël de Aegypto, nec auderent alij transire videntes aquas à dextris, & à sinistris: ipse primus assumpto vexillo tribus Iuda, in quo erat insigne leonis (quia cum Iacob leonem dixerat, in benedictione qua benedixit ei) assumpto (inquã) vexillo, tanquàm fortis signifer primus mare siccum ingressus est. quem postea cæteræ tribus intrepidè subsequutæ sunt, quare ex consensu totius populi Ducatus ad eum translatus est. Generatio filiorum Dei fide aucta, spe nutrita, charitate firmata, obedientia prompta, seipsam immolare solita, confessione mundata à vitijs, & pessimis concupiscentijs, separata assumpto vexillo Crucis, intrepidè per mare rubrum viam inueniens transit: vt ad terram promissam properet, à cæterisq; timorem transeundi longè repellat. Nam cum reliqua, quæ diximus transegerint, ad martyrium intrepidè properãt, & per rubeas aquas suí proprij sanguinis ab Aegypto, id est, mundo hoc ad cœlum transitum faciunt. Nam vt inuenirentur illæsi in aquis validis, terra apparuit arida, & in mari rubro via sine impedimento. Quare Aminadab spontaneus populus interpretatur: quoniam Martyres sponte & intrepidè, seipsos ad mortem obtulerunt, quod & Beata Lucia, cùm torqueretur à Præsule sic dicit: Ego per tres annos non cessaui sacrificare Deo quidquid habui, modò quia nihil superest me ipsam offero, faciat quod voluerit de hostia sua.

Gene. 49.

Post transitum maris rubri *Aminadab genuit Naasson.* Nam post luctum sequitur exultatio, secundum illud: Beati qui nunc fletis, quia ridebitis, & quia filij Dei etiam in deserto generant. Nam diuisi à seculo nequam in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ magnos pœnitentiæ fructus gignebant, iuxta illud vaticinium Esaiæ. 43. Ponam in deserto viam, & in inuio flumina, tàm gratiarum, quàm lachrymarum: & Dauid aiebat: In terra deserta, inuia, & inaquosa, sic in Sancto apparui tibi. Quare Diuus Hieronymus narrat se cognouisse in deserto Aegypti viginti millie cellas Eremitarum. Vide quot generationes in deserto producunt augurantes (id enim significat Naasson) promissionis terram optimam filijs Dei præparatam. Ingressi autem promissionis terram. *Salmon genuit Booz de Raab, & Booz Obeth ex Ruth:* vbi vides dilatationem seminis sancti in exteras nationes: quia ipsæ commixtæ sunt semini sancto. Raab enim habitauit in medio filiorum Israël, & pependit funiculum coccineum ad fenestram domus suæ, id est, credidit in Christum crucifixum, & Ruth dixit: Deus tuus Deus meus, & adimpleta est promissio, quæ facta est primo huius sancti seminis Patri, nempè Abraham. Futurus est Abrahã in gentem

Hebr. 11. Esai. 43. Psal. 62. D. Hier. Ioshue. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gene. 18. robustissimã. Et id quod Paul. docet Ephe. 2. Vos qui eratis longè, facti estis propè.

Ephes. 2.

Obeth autem genuit Iese: quod significat incendium. Semper enim in incendio diuini amoris proficit sancta generatio: vt de ea dicatur: O quàm pulchra est casta generatio cum charitate. *Iese autem genuit Dauid Regem.* Sic progrediendo in vitam hanc, ac generationem spiritualem, tandem euades in Regem, non solùm quia in futura vita coronaberis, verùm & in præsenti eris compos tui, atque in Regno tuo, hoc est, in te ipso tu dominaberis non caro tua, eritque spiritus rex non caro, anima non corpus, hoc est enim Regem esse. Secundum illud Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Dauid autem Rex manu fortis interpretatur, qui & leonem, & vrsum, & gigantes interfecit. Sic tu facies, si carnem tuam necaueris, cum vitijs & concupiscentijs. Sic enim facies quod Paul. Rom. 6. docet: Vt non regnet peccatum in tuo mortali corpore: Non dixit, vt non sit, sed non regnet. Impossibile quippè est omnia peccata venialia cauere, possibile tamen est nè peccatum regnet, id est, nè fomes peccati, quæ passim peccatum in Scriptura appellatur, tyrannidem exerceat contra spiritum, velitque vsurpare sibi animæ Regnum, & coronam, ac sceptrum eius tollere, & colaphis eam cedere, vt faciebat amica illius Regis, quam depinxit Zorobabel. De quo consule (si placet) commentarios nostros, quos super Psal. 118. edidimus, tract. 5. fol. 185. Vide etiam hunc Regem Dauid peccantem, & tamen à peccato resipiscentem: quoniam si imitatus eum fuisti peccantem, imitari debes & pœnitentem, eritq; filius tuus sapiens, sicut fuit Salomon Regis Dauid filius, si carni dominaberis tuæ. Nisi posteà in stultitiam degeneraueris, iterum filium gignèdo Roboan, qui stultitia gentibus dicetur, sequendo iuniorum consilium, hoc est, carnis tuæ, quæ tecum in delitijs nutrita est, eius consilijs crudelibus acquiescendo, & eius prudentiæ innitendo, quæ, secundum D. Paul. stultitia est apud Deũ. Et aduerte, quòd in hoc Roboan cœpit Regnum Iuda in duo diuidi; alterum Israël, quod possederunt Idolatræ; alterum Iuda, in quo habitauerunt vnius veri Dei cultores, licet aliqui maximi peccatores. Nam etiam generatio fillorum Dei diuisa est in hæreticos, & fideles: quoniam hæretici ex hac sancta generatione, nẽpè ex Catholicis exierunt, secundum illud Ioan. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Quare omnes Reges Israël pessimi fuerunt peccatores, ex Iuda autem aliqui fuerunt iusti, licet nonnulli peccatores. Quoniam ex hæreticis nullus bonus, sed omnes detestabiles, & pessimi sunt: ex Catholicis fidelibus, tamen etiam si multi peccatores sint, & mali, nonnulli iustitiam colunt. Ex his autem est Christus secundum spiritum: quoniam semper Christus in Ecclesia Catholicorum est. Tamen diuiso Regno vterq; populus, tàm Iuda, quàm Israël captiuus ductus est, ille in perpetuum, hic ad tẽpus: hæretici quippè in sempiternum pereunt, at Catholici sæpè cùm fidem habeant, quæ radix est Christiani ædificij resipiscentes à peccatis, in pristinã dignitatem redeunt. Vnde & post transmigrationem Babylonis, nunc recẽsentur generationes. Quoniã electi fideles, etiam si aliquando transmigrẽt in montẽ, sicut passer, atq; à gratia ad peccatũ descisc̃at, quod est miserabilis seruitus (quia qui facit peccatũ seruus est, ac mancipium peccati, quã captiuitatem plorauit Esai, dicens: Propterea captiuus ductus est populus meus, quia nõ habuit scientiam) tamen si electi sunt tandem resipiscent, & iterũ gignent, id est, bonis operibus incumbent, veluti Dauid post peccatum, quod commisit cum Bethsabe, in quo genuit filiũ, qui & mortuus est. Post pœnitentiam genuit Salomonẽ, qui dictus est amabilis Dño: quoniam & si opera, quæ facit peccator, dum est in mortali mortua sint, nec viuificari possint; sed post pœnitentiã potest opera meritoria, & quæ Deo placeant operari. Sic ergo per has quadraginta duas generationes (quæ significatæ sunt in quadraginta duabus mãsionibus, in quibus manserũt filij Israël per desertum) peruenies tandem ad Christũ filium Mariæ, qui est, & author, & consummator, & principiũ, & finis huius generationis, per quem ascendes ad Deum, vbi & in æternam hæreditatẽ, simul cum Christo & omnibus filijs Dei, in sempiternum recipiaris. Nunc ad literam reuertamur.

Prouer. 16.

Rom. 6.

1. Cor. 3.

1. Ioan. 2.

Ioan. 8.

Esai. 5.

Omnes itaq; generationes ab Abrahã vsq; ad Dauid generationes quatuordecim, & à Dauid vsq; ad trãsmigrationẽ Babylonis generationes quatuordecim: & à trãsmigratione Babylonis vsq; ad Christũ generationes quatuordecim

Summa

Summam eorum omnium, quos in genealogia posuit Saluatoris, in tres redigit Euangelista quaterdenas, quæ diuersis modis sumi possunt. Primùm quidẽ coniunctim sumendo, videlicet pro capite secundæ quaterdenæ illum, qui in prima est infimus, itidẽ pro initio tertiæ sumendo eum, in quo secunda desinit, atq; ita non nisi ad Ioseph extenditur tertia quaterna, & Iechonias tantùm filius constituitur omisso patre Ioakim. Ordo autem iste talis erit.

Ordo primæ tessaradecadis.

Abraham, Isaac, Iacob, Iudas, Phares, Esron, Aram, Aminadab, Naasson, Salmon, Obeth, Booz, Iese, Dauid.

Ordo secundæ tessaradecadis.

Dauid, Salomon, Roboan, Abia, Asa, Iosaphat, Ioran, Ozias, Ioatan, Achaz, Ezechias, Manasses, Amon, Iosias.

Ordo tertiæ tessaradecadis.

Iosias, Iechonias, Salathiel, Zorobabel, Abiud, Eliachim, Azor. Sadoch, Achim, Eliud, Eleazar, Mathan, Iacob, Ioseph.

Hic vide tres quaterdenas sic ad inuicem coniunctas, vt finis præcedentis initiũ sit sequentis, atq; huic computationi satis ipsa textus verba videntur fauere, in quibus dicitur, vsque ad Dauid quatuordecim, & à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis quatuordecim. Dum eim in priori dicit, vsq; ad Dauid, & iterum in posteriori à Dauid; videtur finẽ prioris initium constituere posterioris. Alio modo asignari poterunt hæ quaterdenæ diuisſę, vt finis prioris nõ ponatur posterioris initiũ, atq; hoc modo tertiæ quaterdenæ erit vltimus Christus, & sub Iechoniæ nomine duos oportebit intelligere; patrem priori loco, in posteriori filium, atque sic vltimus primæ tessaradecadis erit Dauid: primus secundæ Salomon, & vltimus Ioakim: sed primus tertiæ erit Iechonias filius eius: vltimus autem Christus, & hæc est verior. Nam D. Hieronymus super primum capud Danielis indubitanter asserit, alium fuisse istum Iechoniam tertiæ quaterdenæ à priori, & per generationes hic intellige personas genitas: quarum prima, scilicet, Abraham non numeratur, vt genita. Vnde sensus est, quòd omnes personæ secundum singulas generationes ab Abraham vsq; ad Dauid sunt quatuordecim, & similiter à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, nempè vsque ad Ioachim filium Iosiæ sunt quatuordecim, & à transmigratione, hoc est, à Iechonia, siue Ioachim nepote Iosiæ, vsq; ad Christũ inclusiue sunt etiam quatuordecim, & sic omnia consonant: & in hos tres ordines hãc seriem generationis Christi diuisit Matthæus, vt Regiam dignitatẽ segregaret à reliquis, quippè quæ media est inter has tres quaterdenas. Igitur ab Abrahã vsq; ad principium Regni Dauid fluxerunt anni. 942. A Regno autẽ Dauid, vsque ad transmigrationẽ Babylonis anni 484. ab hac vsque ad Christum. 596. *Christi autem generatio sic erat.* Quasi diceret, (ait Ansel.) cæteræ generationes sunt ex concupiscentia carnis, sed generatio Christi fuit diuersa ab illis, quæ fuit tantùm de Spiritu Sancto. *Christi autem generatio sic erat.* Hieronym. Thom. 4. de vera circunscisione sic ait. Hic est liber ille scriptus intus & foris, secretus & publicus, apertus & opertus, paginis superioribus videndus, interioribus non videndus, quia incomprehensibilis est. Intus scriptus cùm Prophetа dicat, generationem eius quis enarrabit? Foris, cùm Euangelista dicit, liber generationis Iesu Christi: Intus, cùm ait Psalmista: Eructauit cor meum verbum bonum. Foris, cùm ait Euangelista: Ecce Virgo concipiet, &c. Intus, cùm dicit Ioannes: In principio erat Verbum. Foris, cùm ait Matthæ. Christi autem generatio sic erat.

D. Ans.

D. Hier. Apoc. 5.

Esai. 53.

Psal. 44.

Ioan. 1.

Cùm esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph. Nullus hominum tale habuit suæ natiuitatis exordium. Salomon ditissimus, potentissimus, atque sapientissimus Rex, hæc de sua (tametsi tantus Rex) generatione sic profert: Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui primus formatus est, & in ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectatione somni conueniente: nemo enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium. Christi autẽ nostri generatio sic erat. Cùm esset desponsata, &c. Quid mihi narras mirã aliquarum rerum generationem. Coralium enim in profundo maris, è rupibus sensim emergit, & suas radices & ramos habet, etiam si tandem ad rupis duritiem accedat. Sed & noua quædam de plantarum creatione referunt, qui earum describunt naturam. At talis generatio, nec visa,

Sap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec audita est aliquando. Cùm esset desponsata &c. Hæc sunt mirabilia, quæ homo olim cõcupierat fieri, cùm dicebat: In noua signa, immuta mirabilia: & ecce in re responsum quod Dominus dedit, dicens: Nouum faciet Dominus super terram fœmina circundabit virum. Hoc est, ipsa sola fœmina, sine viri adiutorio virum hunc mirabilem, in suo circundabit vtero. Fœminam dicit, absq; mentione viri: quoniam ipsa sola absque viro cooperante Spiritu Sancto concepit, & peperit talem virum. Vnde Leo Martyr, sermone. 10. de Natiuitate sic ait: Agnoscendum sanè dilectissimi, & toto corde confitendum, quòd hæc generatio, qua & Verbum & caro, id est, Deus & homo, vnus Dei filius, vnusque Christus efficitur suprà omnem originem humanæ creationis excellit. Nec enim aut Adæ de limo terræ formatio, aut Euæ de viri carne plasmatio, aut cæterorum hominum de vtriusque sexus permixtione conditio Iesu Christi potest ortui comparari. Genuit Abraham senex diuinæ promissionis hæredem, & transgressa fœcunditatis annos sterilis Sara concepit. Iacob dilectus est à Deo antè quàm natus, & præueniente gratia voluntarias actiones, ab Hispida genniti fratris asperitate discretus est. Malach. 1. Roman. 9. Here. cap. 1. dicitur: Priùs quàm te formarem in vtero noui te, & antequàm exires de vulua sanctificaui te. Anna diù fœcunditatis aliena Samuelem Prophetam, quem Deo offerret enixa est: vt & partu clara esset & voto. Zacharias Sacerdos de Elisabeth sterili sanctam prolem cœpit, & præcursor Christi futurus Ioannes spiritum Propheticum intra viscera matris acceperat, & nondùm æditus puer genitricem Domini signo clausæ exultationis ostenderat. Magna hæc omnia, & diuinorum operum sunt plena miraculis, sed hoc ipso immoderatiùs stupenda, quo plura. Natiuitas enim Domini nostri Iesu Christi omnem intelligentiam superat, & cuncta exempla transcẽdit, nec potest vlli esse comparabilis, quæ est inter omnes singularis descripta. Igitur consueta, ac naturali generatione Patrum, nunc noua, ac supernaturalis Christi generatio describitur: *Christi autem generatio sic erat.* Tanquàm dicat: Prædicti solito modo generati sunt, per seminis decisionem; Christi autem generatio singulari modo, ac ordine facta est. Vnde Petrus Chrylogolus sermone. 146. ait: Non dixit generatio sic facta est, sed sic erat: quia Christi generatio erat apud Patrem, quando generabatur ex Matre. Quod erat semper erat, quod factum est hoc reddebatur. Erat Deus reddebatur homo, ex vtero nos suscipit ille, qui nos plasmauerat ex luto. Salientem in montibus, transilientem colles videt eum sponsa (ait Diuus Bernard. sermone. 1. de Aduentu) quoniam per Patriarchas, Reges, ac Duces descendens, tanquàm transiliens omnes, atque transcendens ad vterum vsque Virginis veniens, ibi hac mirabili generatione se abscondit.

P. Chryso.

Can. 2. D. Bern.

Cùm esset (inquit) *desponsata Mater Iesu Maria Ioseph inuenta est in vtero de spiritu Sancto habens.* Studiosorum gratia aliqua priùs inuestiganda sunt, quàm ad literam accedamus: & primò quæritur cuius ætatis Beata Virgo fuerit, cùm Mater Dei effecta est. Circa quod sunt duæ opiniones. Prima est vulgatissima, nempè Beatam Virginem fuisse. 14. annorum. 6. mensium &. 18. dierum. Tostatus quæst. 91. in. 2. caput. Matth. huic ætati addit annum vnum. Dicit enim verisimilius videri Beatam Virginem fuisse. 15. annorum. Sed vt hoc intelligatur sciendum primò est parentes Beatæ Virginis fuisse Annam, & Ioachim, hunc ex tribu Iuda illam ex tribu Leui, vel secundum alios Iuda. Hi diuina reuelatione ab Angelo facta ad Ioachim, qui in deserto pascebat greges coniuncti sunt, votoque se obstrinxerunt, si prolem habuissent eam se oblaturos Deo imitantes aliam Annam Prophetæ Samuelis matrem. Hanc traditionem reperit Damascen. 4. de Fide. cap. 15. & Epiphani. libro. 1. contra hæreses. cap. 78. &. 79. & apud Nizephorum Clodius discipulus Beati Petri. Parentes autem eius memores voti quod vouerant, cùm Beata Puella esset ablactata, & esset trium annorum eam in templo obtulerunt, vt diuinis laudibus vacaret. De hac oblatione meminit Gregor. Nizenus in homil. de Humana Christi generatione. Damascen. lib. 4. & apud Nizephorum Euodius Metaphrastes, in oratione de ortu & educatione Beatæ Virginis. Erat autem locus deputatus virginibus in templo, inter altare & templum. Hoc tradit Orig. tract. 26. in Matth. & Cyrillus. Alex. lib. contra Anzo-

Dubiũ. 1.

Tostatus.

Damasc. Epiphani.

Greg. Niz.

Orig. Cyril.

Anzotromorphitas. c. 15. Theophilactus in cap. 23. Matth. & Ambros. 2. de Virginitate. Quod etiam colligitur ex illo Exod. 38. vbi legitur Moysem fecisse labrum æneũ cum basi suo, ex speculis mulierum, quæ excubabant ad ostium tabernaculi. De quo etiam fit mentio in. 2. libro Machabæorum, & Lucæ. 2. legitur de Anna, quòd nunquàm discedebat de templo. Igitur Beata Virgo mansit in templum vsq; ad quatuordecim annum, & deinde per manus Sacerdotum data est in vxorem Ioseph, & quarto mẽse post desponsationem cum illo venit Angelus Gabriel ad eam, & Mater Dei facta est, & hoc tradunt suprà dicti Doctores, & quòd mense Nouembri desponsata fuit Ioseph. Secunda opinio est Caiet. super primum caput Lucæ, est singularis, & quæ certè mihi magis placet, in qua ait sibi videri Beatam Virginem fuisse tunc ad minimum. 20. vel. 24. annorum. Cuius fundamentum est hoc. Verisimile est Beatam Virginem nõ fuisse traditam marito, nisi in ætate matura, atq; ad matrimonium apta, hæc autẽ vt minimum debet esse completum tempus augmenti. Nam tempus totum augmenti est indiuiduo necessarium, natura autem non tribuit speciei, nisi superfluum indiuidui, nõ quòd illi necessarium est. Vnde docent Philosophi tunc esse aptum aliquem ad generationem, cùm est perfectus, quando expletur tempus augmenti, quod in fœminis est ad minimum anno. 19. Verùm ad edendos partus opus est habere firma latera, vt & fœtus capere possit, & faciliùs effundere, quod fit quartoseptenario, id est, expleto vigesimoquarto anno. Plato etiam. 4. de Repub. precipit, non dandas virgines nuptui ante vigesimum annum: eò quòd ante illam ætatem, non adeò aptæ sint ad generationem. Et Aristot. 7. Politic. cap. 16. docet, non esse dandas virgines viris ante. 18. annum. Cùm ergo Christus homo, ea, quæ sunt perfectiora in natura, quam assumpsit etiam elegit; credendum est in fœmina integra, atq; matura, & apta ad generationem voluisse concipi, ac generari.

Theophil. Ambros. Exod. 38.

Luc. 2.

Caiet. Resolutio dubij.

Plato.

Aristot.

Dubiũ. 2. Secundò quæritur, cuius ætatis fuerit Ioseph cùm ei tradita est Beata Virgo.

Epiphan. Epiphanius contra hæreses cap. 31. &. 78. ait fuisse pene decrepitum octoginta annorum, & forte senior, & postquàm Beatam Virginem duxit ait vixisse. 12. annos, & mortuum esse anno. 92. Sed quidam Georgius Cedunus in compendio historiarum ait fuisse octogenarium, cùm duxit Beatam Virginem; sed postea vixisse. 30. annos. Chrysost. homil. 5. in Matth. ait, Ioseph um vixisse vsque ad tempus Passionis, atque ideò Christum Matrem Ioan. Euangelistæ commendasse, vt ostenderet Ioseph um tantùm fuisse custodem Virginis, qua custodia iam grandeua non indigebat. Ambros. in. 1. & 13. cap. Lucæ hoc innuit. Sed dico primò, id quod compertum est in Euangel. Lucæ, hoc est, Ioseph vixisse duodecim annos post acceptã Virginem: quia cùm Christus duodecim annorum remansit in tẽplo, ipse, & B. Virgo ipsum dolentes quærebant, vt patet Lucæ. 2. vltrà tamen quandiù vixerit non scitur: quia nulla amplius de eo fit mentio in Euangelio. At tamen vulgaris opinio, quòd fuerit senex mihi non probatur. Primò, quia regulariter, nec octogenarij ducunt vxores, nec generare possunt, quod esset occasio maxima data Iudæis, vt Christum dicerent spurium, & ex adulterio natum: cùm omnes existimarent illum esse filium Ioseph, & sic non obuiaretur per tale coniugium huic scandalo, cùm tamen hæc fuerit ratio, quare decuit Virginem esse desponsatam, vt statim videbimus. Et licet proditum sit Caronem exacto. 80. anno genuisse filium, & Masanissam Regem annos natos. 86. accepisse etiam filios; tamen quia id rarò contingit non satis esse ad tollendam suspicionem, ex Iudæorum malitia procedentem. Prætereà parentes Beatæ Virginis, non traderent eam viro tàm grandeuo, de quo dubitari poterat, quòd non posit generare, nec per eum suæ potestati prouidere valerent, quinimò nec pudori Virginis satisfuisset prouisum, vt diximus, videntes iuuenculam pregnantem, & tamen virum exactæ ætatis habentem. Postremò Ioseph traditus est Beatæ Virgini, in eius solatium, atque adiutorium, vt esset ei adiuuamen, ad nutriendum filium, ad solatium, ad perferendos itineris labores, eundo, & redeundo in Aegyptum, & ab Aegypto, ad sustinendam paupertatem, reliquaque peragenda negotia, quæ pudoratæ mulieres, nec possent facere, nec deceret, vt facerent: hæc autem homo tàm prouectæ ætatis prestare non valeret, quinpotiùs vice versa ipse indigeret sponsæ suæ adiutorio, atque ministerio, & cura.

Chrysost.

Ambros. Resolutio secũdi dub.

Luc. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quapropter ego credo illum fuisse ætatis maturæ, & aptæ ad matrimonium, illā autem vulgarem opinionem increbruisse propter authoritatē Epiphanij. Sed ꝙ non tot annos post Christum natum vixerit, quod asserūt alij etiam mihi verisimile apparet, ex eo quod Matth.13. & Marc.6. dicitur, ꝙ audientes turbæ eius mirabilē doctrinam, ac sapientiam, dicebant: Nonnè hic est faber? Nonnè mater eius, & fratres, & sorores apud nos sunt? Nullam autem mentionem faciebant de patre, cùm hoc dicebant, ex quo conijectari potest ipsum tunc non fuisse superstitem: alioquin sicut dicebant matrem eius, fratres, ac sorores, apud eos esse, dixissent etiam de Patre.

Matth.13. Marc.6.

Dubiū.3.

Tertiò quæritur, cuius cōditionis fuerit Ioseph. Et ex Euangelio clarè colligimus fuisse fabrū, vt ex testimonijs modò citatis patet. Tamen, quia (faber) tā Græcè, quàm Latinè est nomē genericum ad omnes artes, quas dicunt mechanicas, ideò opinandi relictus est locus, cuiusnam artis fuerit faber. Diuus Hilar. Can.14. in Matth. tradit fuisse fabrum ferrariū, cui cōsonat Beda super. c.6. Marci: quoniam faber ferrarius tribus vtitur ad suam artē, nempè aqua, igne, ac aēre. Christus Dominus venit, vt emoliret ferrea hominū corda, atq; vsus est aqua Baptismi, igne amoris, ac ipso Spiritu Sancto, qui flatu suo diuino calefaceret aquas. Hæc tamen sententia non placet D. Tho. super. c.13. Matth. D. Aug. ser.1. de Natiuitate, tradit Iosephū fuisse fabrum cemmentarium, & non sine magno mysterio: vt qui secundum diuinam generationē filius erat eius, qui ex nihilo mundū fabricauerat, secundum generationem humanam æstimaretur filius fabri cemmentarij, maximè qui tam pulchram domū fundasset, qualis est Ecclesia. At verò magis placet D. Thomæ id, quod communiter tenetur, nimirùm Iosephum fuisse fabrum lignarium, cui opinioni antiquæ figuræ maximè fauent, quæ solēt esse antiquitatis memoriale, in quibus tanquàm faberlignarius depictus apparet. Et dicunt Christum Dominum, ideò dictum à Iudæis fabrum: quoniam adiuuabat patrem in hoc opere, & iuga & aratra faciebat, vt qui ad proscindenda corda, & imponēdum sanctissimū iugū suæ legis super ceruices hominum venerat; priùs ea veluti in figura fabricaret, & qui in ligno Crucis tot tantaq; opera fabricare venerat, rectè faberlignarius diceretur.

Hilarius. Beda.

D. Thom. D. Aug.

Resolutio dubij tertij. D. Thom.

Quarta maioris pōderis quæstio est hęc. An Ioseph vnam tantùm coniugē habuerit Beatam Virginem, & an Virgo ad eius nuptias venerit. Vetus est opinio à plurimis scriptoribus, & glorioſissimis probata Iosephum fuisse bigamum, & antè coniugium Beatæ Virginis aliam vxorem habuisse, ex qua suscepit filios. Huius sententiæ est Nizephorus lib.2. Eccles. historiæ, imò & laudat eius authorē Hyppolitum Martyrem, à quo proditū est Iosephum à priore vxore habuisse quatuor filios, Iacobum fratrem Domini, Iudam, Simonem, & Ioseph: duas item filias, Hesther, & Thamar. Similia scribit Epiphanius contra hæreses cap.51. & 78. & Hilar. Can.1. in Matth. & Euseb. 2. histor. Eccles. cap.1. & Ambr. de Institut. Virgini. c.6. & author Comment. in epist. ad Galat. cap.1. Præter eos est Carimenius, & Caiet. in.1.c. epistolę ad Gala. Euthimi, in.1.cap. Math. Theophil. in.13.c. Matth. & 19. Ioan. Vbi non solùm probat hanc sententiam, sed addit Ioseph habuisse fratrem Clopam, siuè Cleopham, quo sine liberis defuncto Ioseph, secundum legem Moysis duxit vxorē eius, & suscepit dictos filios. Hæc opinio præter antiquitatē habet tot Doctorum authoritatem. Accedit ratio nam in Euangelio reperimus, quosdā dici fratres Domini apud Matth.12. & 13. cap. & apud Marc. cap.6. apud Luc. Act.1. apud Ioan. cap.2. & apud Paul. ad Galat.1. Si ergo fratres habuit, cùm ex alio esse non possint eius fratres, nisi ex Ioseph, ergo ipsius Ioseph erant filij. Hanc sententiam maluerunt sequi antiqui Patres, quàm consentire cum impio Heluidio, & alijs, qui dicebant intemeratam Virginem alios habuisse filios. Diuus Hierony. & Beda contrariæ sententiæ sunt, quorum ille dicit super. 12. cap. Matth. esse deliramētum apocriphorū: & Beda ait sententiam hanc esse ortam ex corde hæreticorum, & Arrianorum. Et certè ego ita credo horum sententiam falsam esse, & ex ipso Euāgelio manifestè probo. Nam isti dicūt Iacobum, Simonem, Iudam, & Ioseph fuisse filios Ioseph, ex alia vxore, sed ipsemet Marc. c.15. ait fuisse filios cuiusdam Mariæ, quæ tempore Passionis stabat iuxtà Crucē Domini cum alijs, ergo viuebat mater istorum cum Beata Virgine, ergo Ioseph habuisset duas vxores simul Beatam Virginem, & aliam. Quòd certè non est verosimile, ergo non erant filij Ioseph. Quare est aliorum sententia

Dubiū.4.

Nizeph.

Epiphan. Euseb. Ambros. Hilar. Euthim. Theoph. Carimen. Caiet.

Matt.12. & 13. Marc.6. Ioan.2. Et Act.2. Galat.1.

D. Hier. Beda.

Resolutio quarti dubij.

tentia Sanctum Ioseph vnicam Beatam Virginem habuisse vxorē, & Virgo venit ad eius nuptias, atq; Virgo simul cum ea permansit. Hanc habuit Hieronym. contra Heluid. quia Ioseph ante coniugium Virginis nullam habuit vxorem: quia nec ex Euangelio, nec ex historia probata habetur: ergo Virgo venit ad nuptias Virginis, & virgo permansit. Nisi velijs dicere illum in adulterium, & fornicationē prolapsum, quòd de tanto viro nephas est affirmare. Accedit authoritas August. ser.14. de Natiuitate, vbi ait; Mariam, & Ioseph virgines fuisse, idem Beda in cap.2. Ioan. Rupertus in.1.cap. Matth. & probat ex Cant. Quia dilectus pascitur inter lilia, *Fue el niño Iesus criado entre dos flores.* Idem tradit Hugo de Sancto Victore, de coniugio Virginis. D. Thom. in.1. cap. ad Galat. hac ratione. quia si Dominus noster Iesus Christus Matrem suam iam proiectæ ætatis noluit commendare, nisi Virgini nēpē Ioanni, quanto credebilius est eam puellam non commendasse, nisi Sancto ac Virgini? Et hæc opinio est pijssima, & tenenda, & ad argumentum, quod Christus dicitur habuisse fratres dupliciter à Patribus respondetur. Quidam dicunt fratres fuisse Domini: quia filij fuere sororis Beatæ Virginis. Aiunt enim Beatam Annam tres habuisse viros, ex primis nuptijs genuisse Beatam Virginem, ex secūdis genuisse Mariam Salome vxorem Zebedei, matrē Iacobi, & Ioannis Euāgelistæ, ex tertijs nuptijs peperisse Mariam Cleophe vxorē Alphei, quæ fuit mater Iacobi minoris Iudæ, Simonis, & Ioseph. Cui opinioni videtur fauere Hieronymus super. 28.c. Matth. & in lib. contra Heluid. & Beda super. 15.c. Marc. & Isid. lib. de ortu, obitu, & vita Sanctorū. Dicunt enim hi Patres Mariam Iacobi fuisse sororē B. Virginis. Hæc tamen sententia non est habenda pro certa: quoniam Theophil. & Euthim. super. c. Ioannis dicūt, quòd Beata Virgo fuit vnigenita suorū parentum, nec alios habuisse fratres, aut sorores. Præterea Nizeph. lib.1. histor. cap.6. & colligitur ex quadā Homil. quę ascribitur Eusebio, & ex Epiphanio contra hæreses. c.79. dicit, quòd Parentes B. Virginis vixerunt vsq; ad senectutem sine prole, & post quasi per miraculum acceperunt B. Virginem, & vixit Ioachim duodecim annos post eius ortū, & mortuus est octogenarius, & Anna cum peperit B. Virginē erat sexagenaria, quomodò ergo potuit post ad secundas, & tertias tranire nuptias. Et tertiò, quoniam apud Hebr. nulla erat lex, quæ cogeret, vel hortaretur ad secundas, & tertias nuptias, imò in pretio habebat mulier, quæ vni viro tantùm adhæsisset, quo mortuo in continētia permansisset, vt patet de Iudith, & de Anna Prophetisa filia Phamelis, de qua Luc. 2. fit mentio. Vndè tertiò dicitur Iosephū habuisse germanū fratrem nomine Cleophani, huius vxor soror appellatur B. Virginis, & filij eius vocantur fratres Domini, erant enim secundum hominū extimationem cōsobrini Christi, & Scriptura omnes descendentes ex eadē stirpe fratres vocat, vt omnes filij Israēl fratres vocantur. Huius sententiæ est Eusebius. 3. historiæ Eccles. quod confirmat authoritate Egesippi, ad quod accedit testimonium Epiphanij contra hæreses. cap. 78. & Theoph. super. 19. cap. Ioan. & illa Maria Cleophe est, quæ vocatur soror B. Virginis. Posset etiam dici, ꝙ licet B. Virgo non habuit sorores: tamen Anna habuit sorores. Hyppolitus enim Martyr referēte Nizephoro lib.2.c.3. tradit fuisse tres sorores germanas; nēpē Anna, quæ genuit B. Virginem, secūda Maria, quæ genuit Salome, tertia Sobam, quæ genuit Elizabeth: & illi, qui dicuntur fratres Domini erant consobrini B. Virginis.

Hierony.

August. Beda. Rupertus. Can.2. & 6.

Hugo. D. Thom.

Iudith.15. Luc.2.

Eusebius, Epiphani. Theophil.

Tandem quæritur, an inter Mariam, & Ioseph fuerit verum matrimonium: & respondetur. Et si multi Patres tenuerint partem negatiuam, vt Hilar. in Matth. Cyrill. Hieronymus. Matth.1. Epiphanius contra hęreses cap.78. Theophil. Matth.1. tamen sine dubio verum fuit & legitimum inter vtrosq; coniugium, vt docet D. August. de consensu Euangelistarū, cap.1. & ferè omnes Theologi post Magistrum in.4. distin. 30. D. Thom.3.p. q.29. Nam in Euangelio Ioseph dicitur vir Mariæ, & Maria coniux Ioseph: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Pro quo breuiter est notandū, quòd matrimonium tripliciter consideratur, & inchoatum per verba de futuro, quod dicitur sponsalia. Secundò perfectum quoad substantiam, quando contrahitur matrimonium per verba de præsenti. Tertiò est matrimonium consummatum, & dicitur perfectum quoad actum secundū, & hoc matrimonium habet iunctam copulam carnalem. Matrimonium Beatæ Virginis cum Ioseph fuit verū primo & secundo modo, non tertio, & Beata

Dubiū.5.

Resolutio dubij.

D. Aug.

M. Scntē.

Verū matrimoniū fuit inter Mariam, & Ioseph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virgo consensit absolutè in copulã coniugalem, in carnalẽ tamen conditionaliter, si id Deo placeret, cui perpetuã virginitatem vouerat: nam in omnibus instruebat eam Spiritus Sanctus, cuius erat templum. Imò
D. Aug. vt addit August. vbi suprà, præter substantiam matrimonij fuerunt etiam alia accidentia, scilicet, perpetua cohabitatio, mutua officia, quibus sibi inuicem deseruiunt coniuges. Fuerunt etiam tria bona matrimonij, nimirùm Proles, Fides, & Sacramentum: quia non fuit diuortium factum inter eos. Et his distinctionibus conciliantur illi Patres, quos suprà citauimus. Scito tamen, & pro certo habe, quòd quando Beata Virgo nupsit Ioseph, sequuta Spiritus Sancti afflatum commisit se diuinæ prouidentiæ, certò sciens, nec ex petitione debiti ex parte sua, nec ex parte Ioseph se habituram aliquando commertium viri. Id
Luc. 1. enim voluit dicere Lucæ. 1. ad Angelum, virum non cognosco, id est, quomodo fiet istud, vt ego concipiam: quoniam firmo proposito statui abstinere à congressu viri, & scio, quòd ex parte viri mei hæc voluntas nunquàm violabitur. Secundò scito, ꝙ eximia & peculiaris fuit prouidentia Dei in conseruanda puritate Virginis Mariæ, & ista prouidentia explicata fuit ab An-
Luc. 1. gelo, Lucæ. 1. cùm dixit: Dominus tecum.
Iud. 6. Ita consuetum est in sacris literis, vt prouidentia Dei assistens rebus humanis, & quæ
Ruth. 2. exoptatur, vt assistat explicetur hoc modo loquendi. Iud. 6. dicitur Gedeoni Dominus tecum virorum fortissime. Et Ruth. 2. dicit Booz messoribus suis: Dominus vobiscum.

Cùm ergo esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph. Plures ad hoc rationes adduci solẽt, an conueniens fuerit Christũ ex Virgine
D. Thom. desponsata nasci, quas videre licebit apud D. Thom. 3. part. quæst. 29. art. 1. Primo ex parte ipsius Christi, nè ab infidelibus, tanquàm illegitimus abijceretur. Secundò, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur. Tertiò ad tutelam eius, nè diabolus contra eum vehementiùs nocumenta procurasset. Quartò, vt à Ioseph nutriretur: quare pater eius, hoc est, nutritius dictus est. Ex parte Virginis etiam decuit. Primò, nè lapidaretur quasi adultera. Secundò, vt ab infamia liberaretur. Tertiò, vt ei à Ioseph ministerium exhiberetur. Ex parte nostra id etiam conuenientissimum fuit: vt ab ipsomet marito haberemus tantę puritatis testimoniũ. Secundò, quia per hoc magis credibilia redduntur verba Matris suam virginitatẽ asserentis. Tertiò, vt tolleretur excussatio virginibus, qui propter suam incautelam non vitant infamiam, vt
Ambros. dicit Ambro. Quartò, quia Beata Virgo, & fuit despõsata & Virgo: vt in eius persona, & virginitas simul, & matrimoniũ honoraretur. Sed præter has optimas rationes accipito alias. Prima, nè matrimonium, quod ipse Christus vnũ ex septem Sacramentis facere volebat, careret optimo, ac excellentissimo fructu, qualis fuit Iesus; sed vt hoc fructu maximè decoraretur matrimonium, eximioque honore afficeretur. Nam licet non est conceptus ex vsu talis matrimonij, sed ex Spiritu Sancto; tamen quoniam durante tali legitimo matrimonio, Christus non ex alieno viro, sed ex propria coniuge ipsius Ioseph natus est, inter fructus illius castissimi matrimonij computatur, ac proindè ipsum matrimonium in summam euectum est celsitudinẽ. Alia ratio est Ignatij
Ignatius. Anselm. Martyris, atq; Anselmi, vt partus eius diabolo celaretur: Videns enim ex muliere coniugata nasci Christum, non aduertit an integra, vel corrupta mansisset. Ac sicut
1. Reg. 16. 1. Reg. 16. quadam figura occultare voluit Dñs vnctionem Dauid, nè Sauli innotesceret. Nam cùm præcepisset Samueli, vt impleret cornu oleo, & in Bethleẽ pergeret ad vngendũ Dauid, & ipse responderet quomodo vadã, audiet enim Saul, & interficiet me, ait illi Dñs: Vitulum de armẽto tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Dño veni, vt hac veluti simulatione occulta esset vnctio Dauid in Regem. Sic cùm misit Dñs Christum suum in vterum Virginis, vbi eius sacratissima humanitas vncta est oleo lætitiæ præ consortibus suis, vt diabolo talis partus, ac conceptus celaretur eam voluit esse desponsatã Ioseph: quatenùs diabolus videns eam cum viro simul habitare Dei Sacramentũ nõ intelligeret. Quod & potuit fieri. Quoniam diabolus nõ ad omnia aduertit & videns eos coniunctos in matrimonio nulla illi suspicio oriri poterat, ꝙ Virgo conciperet, aut pareret. Et licet experire poterat claustra pudoris clausa permanere, nõ tamen ad id attendit, cũ id sibi non appareret necessarium considerare. Itaq; ex eius inaduertẽtia, hoc ab eius notitia fugit mysterium. Prætereà nõ omnia, quæ diabolus facere potest, permittit Deus, vt exequatur: aliàs totus mundus non

posset

posset eũ ferre, cũ non sit potestas in terra quę cõparetur ei, sed frequẽter impeditur à Deo per vim sanctorum Angelorum, ne faciat omne quod vult, aut facere potest, secũdum illud Iob, qui dissipat cogitationes impiorum, ne possint implere manus eorũ quod cæperant. Postremò ab ipsa mysteriorum celsitudine obrutus est, ne ea videre aut intelligere posset. Quid enim poterat cogitando indagare, cùm & videret virum & vxorem cohabitantes simul, fœminam coniugatam prægnantem parere, filiũ nutrire ac secum habere. Etiam si sua subtilitate eius carnem integram esse intellexisset, à qua tamen causa id proueniret omnino ignorasse certum est: cùm & effectus
Psal. 18. & causa supernaturalia fuerint, atq; sine Dei reuelatione nulla creatura pertingere valuit. Vnde Psal. 18. dicitur. In sole posuit tabernaculum suum. Quia sicut Sol nimio splendore suo reuerberat oculos intuentium; ita fulgor mirabilium huius natiuitatis reuerberat intellectum nè capere
Simile. posset. Inter ipsos radios super naturalis luminis ac diuini hæc mysteria celebrata sunt, atq; oculi omnium creaturarum, nec respicere valent, nec attendere: protinus enim ab ipsis splendoribus superantur, atq; recutiunt multò validius, quàm oculi nocte à radijs Solis. Imo & Angeli ipsi oculos suos suis alis tegunt confitentes; quod
Eccl. 11. notitia eorum, qua celeriter super omnia volant, ad Dei cernenda sacramenta cœca est operta quæ sunt ab eis, & longè ab oculis eorum. Vndè Eccles. 11. dicitur: Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione compungantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium. Nesciuit diabolus quæ esset via Spiritus sancti segregantis, & congregantis, & conuertentis, & formantis spiritus in beata Virgine, & qua ratione membra Christi compingerentur, & simul animarentur, & vnirentur cum deitate. Nam
Esai. 24. omnia hæc clauso ostio facta sunt, ille minimè videre potuit cùm Dominus Esai. 24. dixerit. Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Idest, secretum in matris pudore, & secretum in filij incarnatione. Et-
Thob. 12. Chrysost. Ioann. 3. enim sacramẽtum Regis abscondere bonũ est, vt dicitur Thob. 12. Alia ratio est secundum D. Chrysostо. quoniam fideles sumus filij Ecclesiæ, quæ quidem sponsa est Christi, secundum illud testimonium quòd dedit Ioan. de illo dicens: Qui habet sponsam sponsus est. Et Osee. 2. Sponsabote mihi in
Osee. 2. fidem. Et Apocal. 19. Date gloriam Deo:
Apoc. 19. quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se, & eadem quæ hic dicitur vxor appellatur sponsa cap. 21. Igitur ne fi-
Apoc. 21 lij adoptiui qui sumus nos aliquid amplius, vel melius in nostra regeneratione, aut natiuitate haberemus, quam filius naturalis; si nos ex sponsata nasceremur: & ille non: ideo etiam (vt per omnia similis fratribus esset) ex matre desponsata nasci voluit, ad cuius similitudinem nostra etiam deberet esse natiuitas. Deniq; vt doceret nos, non *moralitas* posse Christum nasci in anima orbata viro. Vir & sponsus animæ Christus est, secundum illud Paul. despondi vos vni viro Vir-
2. Cor. 11. ginem castam exhibere Christo, vir autem dicitur à virore Christus autem est, qui virorem ac vigorem nostris animabus per suã gratiam confert. Igitur anima quæ hoc viro orbata fuerit, nec concipere, nec parere optimos fœtus poterit, nec in se habere filium Dei, nec opera quæ illum referant,
Ioan. 15. facere iuxta illud quod ipse dixit Ioann. Sine me nihil potestis facere. Mollis & effœminata est anima, quæ non habet hunc virum, nempè Christum in se, carnisq; fragilitati potius obnoxia quã Deo. Id autẽ volebat Pharao, vt viri interirent, fœminæ
Exod. 1. viuerent, sic Demon hunc virum vult petire, & suffocari in nostris animabus, qui & spiritui robur conferebat, & animæ tenebat imperium, vt carni fragili vsurpante sceptrũ fragilia omnia, ac debilia opera no
Esai. 3. stra, ac nullius roboris sint, & adimpleatur in nobis maledictio illa cõtra AEgyptum: Mulieres dominabuntur eis.

Cùm esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph. Mater Iesu Maria, ô inefabilis Marię
Mariæ celsitudo. cellitudo, quæ mater Iesu appellari meruit sancta & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam nescio: quia quem cœli capere non poterant tuo gremio contulisti, vt excellentiam Christi super omnes Angelos ostenderet Paul. ad Hebræos. 1. ait.
Hebr. 1. Cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu, ego hodie genui te? Cui etiã creaturarum, vel stellarum, vel Angelorũ, vel quorumcumq; cœlicolarũ, aut terrigenarum vnquam dixit Deus, Mater mea es tu, ego hodie elegi te? Et tamen de hac fœlicissima fœmina dicit hodie Euangelista. Cùm esset desponsata mater Iesu Maria. Meritò ergo exaltata est sancta Deigenitrix super choros Angelorum. Tu enim es

Universidad de Deusto
Biblioteca

fortis illa mulier, quã procul quærebat Salomon, & tamen in suo genere adinuenit.

Prouer.13. Cùm dicebat Prou.31. Mulierem fortẽ quis inueniet? Procul & devltimis finib⁹ pretiũ eius. Finis & extrema Deus sunt, & homo, & tamẽ si duo fines, hæc duo tanto interuallo inter se distantia extrema, in vtero Virginis in vnum reperiuntur coadunata suppositum. Quare ex istis finibus pretium Virginis æstimandum est si enim per eam Deum & hominem reperimus, quorũ primo nihil altius in cœlo, secundo nihil maius in terra, quo digno pretio æstimãda tãta fœmina erit. Attingit enim à fine vsq;

Sapien.8. ad finem fortiter. Hęc duo in suo vtero attigit extrema, & in vnam coeuntia personã in se ipsa recepit.

Mater Iesu Maria. Post dulcissimum nomẽ Iesu (de quo statim dicturi sumus, quod

Marianomen excel sum. est nomen super omne nomen) nullũ aliud nomen dultius, gratiosius, vtilius, ac deuotius nominari potest, quam Maria. Maria luminare, ac Stella dicitur, Stellam dico illam quæ oritura erat ex Iacob: signifi-

Num.24. cat etiam mare amarum, & in lingua siriaca Dominam. Mundi luminare Maria est,

Maria mari compa ratur. ac maris, orbis huius polus, ad quem respicientes nautę ad portum securitatis appellunt. Vndè Ecclesia hoc nomine frequentissimè eam salutat, cùm dicit: Aue maris stella. Amarum etiã mare dicitur: quoniã amaritudine repleta est, cùm dilectissimũ filiũ suum in cruce pendentem vidit. Tũc enim cum vsuris exegit ab ea natura gemitus ac dolores, quos in partu negauerat, & quia tunc ab illis eã prẽseruauit Deus; nũc natura exigit, vt septuplum reddat. Quare multò maior fuit dolor, quẽ tunc iuxta crucem pertulit, quàm omnes parturiẽtis dolores, vndè verè mare amaritudinis dicitur:

Simile. Mare mediterraneũ ex reddundãtia aquarum maris Occeani adimpletur: tot enim congregantur aquæ in Occeano, vt ex superabũdantia earum aliud mare fiat. Occeanũ dolorum Christus fuit in cruce, vbi tot congregatæ sunt aquæ, idest, tot genera tormentorũ, iniuriarũ ac dolorũ in corpore, tot causæ mœroris in anima, vt magnũ mare tribulationum videretur, ità vt ipse

Psal. 68. clamaret ad Patrem, Psalm. 68. ac diceret: Saluum me fac Deus: quoniam intrauerũt aquæ vsq; ad animam meam veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. At superabundantia harum aquarum, hoc est tribulationem & dolorum in mare Mediterraneum, idest, in cor Virginis redũdarunt, ibiq; aliud mare mœroris, ac doloris fecerunt. Omnes quippè dolores filij in cor Virginis resonabant, atque in cruce Christi vnum erat corpus, sed duæ animæ, nempè corpus solius Christi, ac anima eius, & anima Matris eius. Tunc enim verè ad-

Luc.2. impletum est vaticinium Simeonis, cùm ad Virginem sanctam dixit: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quid gladio crucis penetrantius? Qui & Christi corpus, & animam Virginis pariter scindebat ac vulnerabat. Pertransiuit autem gladius vsq; ad crucem, vt dicitur, *Metiose la espada hasta la cruz.* Cor enim Virginis confixum erat in cruce, & crux ipsa con-

Ruth.1. figebat viscera eius, vndè dicere poterat id quod Nohemi Mater eius dixerat ad Bethleemitides mulieres. Non vocetis me Nohemi, idest, pulchram, sed euocate memaram, idest, amaram, quia amaritudine valdè repleuit me Dominus. Et ad animas transeuntes iuxta crucem videtur dicere

Thren. 1. illud Thren. 1. O vos omnes qui transitis, per viam attendite, & videte, si est dolor similis sicut dolor meus. Est etiam Domina

Beata Maria Regina cœlorũ est Cant. 6. mundi, cœlorum Regina, quam videntes filiæ Syon vernantem in floribus rosarum, & lilijs conuallium beatissimam prædicauerunt, & Reginæ & concubinæ laudauerunt eam. Reginæ ac Dominæ, eam tanquàm supremam omnium venerabantur reginam, omnibus imperantem vt Domina. Igitur si te circumfusum peccatorum tenebris perspexeris, ad hoc luminare magnum eleua oculos, & in credibili lucè perfunderis, qua profligatis tenebris quid acturus sis videas. Si tempestas ingruerit tentationumque procellas super te insurgere

Beata Maria inuocanda. senseris, ad hunc respice polum stellamq; maris in voca, & ecce omnia placata tibi videbis. Si iam iam te obruì à carnis illecebris videris, quæ velut tumentes fluctus te suffocare nituntur, in hoc amaritudinis mare te ablue, eius dolores in memoriam reuoca, & iam te mundum inuenies. Deniq; si prævalere inimicos senseris, teque iam victum iri timueris; eleua mentis oculos ad hanc omnium Dominam ac Reginam, & illa præcipiente confusus inimicus recedet.

Ioseph. *Mater Iesu Maria Ioseph.* Ioseph augmentũ interpretatur, sicut Iacob benedicens filio suo Ioseph dixit filius accrescẽs Ioseph filius accrescẽs, *Hijo crecido, q̃ siẽpre yua en au-*

Gene.49. *mento.*

Ioann. 1. *mento.* In illo quippè Mariæ & Ioseph matrimonio nascìturus erat ille, qui in cremẽta ac plenitudinem gratiarum nobis protulit, secundum illud Ioann. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius omnes accepimus. Qui & in altero Ioseph tãquã in typo prefiguratus fuit, qui fuit filius Patriarchæ Iacob, vir omni sapientia, decore ac prudentia præditus, qui tempore famis horrea frumenti seruabat, quo mũdus famelicus aleretur. Sic & viro huic nostro Ioseph in custodiam traditus est venter ille, in quo tanquam in camera quadam seruatum est granum illud frumenti, quo mundus alendus erat tempore quò spiritualis fames vniuersam terrã premebat, atq; eo saturarẽtur animæ, pingueſcerent spiritus, alerentur corpora, deniq; vniuersis nostris indigentijs subueniretur. Imò plus illi creditum fuit, quã pri-

Gene. 39. mo. Nam vt ipse Dominæ suæ impudicè illum allicienti respondit: Vniuersa quæ in domo Domini sui erant sibi tradita fuisse præter vxorem eius; huic tamen nostro Ioseph, & mater & sponsa sui veri Domini sibi tradita, atq; cõmissa est, quod vt statim videbimus, maximè virtutis indicium fuit. Ipse enim fuit custos optimi thesauri, ac pretiosissimæ margaritæ. Illum iure optimo dicimus Deum in plus habere, cui maiora ac pretiosiora dona credidit, sicut & apud Reges terræ illum credimus in maiori esse pretio, cui & maiora committuntur munera. Volẽs Paul. ostendere nobis excellentiam Israëlitici populi, super cæteras

Rom.3. gentes, quæ tunc in mundo degebant sic ait: Quid ergo amplius Iudæo est, aut quæ vtilitas circunciſionis? Multum per omnẽ modum. Primũ, quia credita sunt illis eloquia Dei. Quid maius quam credere illis

Rom.9. Deus promissiones ac verba suæ? Et rursum cap. 9. Optabam ego ipse, ait, anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israëlitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentũ, & legislatio, & obsequium, & promissa, ex quibus est Christus secundũ carnem, qui est Deus super omnia benedictus. Quoniam Israëlitæ tanti erant apud Deũ volebant ego pro illis meipsum sacrificium offerre, atq; sicut hostia, quæ olim diuis mactabatur, segregabatur ab alijs; sic & me separatum tamquam holocaustum volebã. In hoc autem ostendam vobis, quanti sunt apud Deum Israëlitæ. Illis enim credidit Deus & gloriam suam, & filiorum adoptionem, & legem suam, & testamentum, & cęremonias, quibus ipsum colere deberent, deniq; vnigenitum filium suum ex eorum progenie carnem accipere voluit. Si ergo ex hoc colligis eorum apud Deum pretiũ, vide quid huic sancto viro Ioseph crediderit Deus. Non promissa sed promissum, nõ legem sed legislatorem, non arcam testamenti sed illam in qua ipse testator nouem latuit menses, non futurorum vmbram sed ipsam rerum veritatem. Vide quod margaritum eius confidentiæ crediderit. Cùm esset (inquit) desponsata mater Iesu Maria Ioseph. Mater illi credita est. At quæ Mater? ait Origenes. Mater immaculata, Mater intacta, Mater incorrupta, Mater ma- *Origenes.*
tris dolorem nesciens. Mater immaculata: quoniam immaculati agni Mater esse debebat, de qua & scriptum erat: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Mater intacta, cuius virgineum pudorem nunquam aliquis læsit. Quæ enim peperit florem de radice Iesse, circumsepta floribus oportebat vt esset & diceret sponsus: Lectulus noster floridus. Vndè & ad eam dicit Ecclesia: In prole Mater, & in partu Virgo, gaude interiùs, & lætare exteriùs Virgo Mater Dñi. Mater incorrupta: quia virgo post partum, Mater matris dolorem nesciens: nã mutauit nomẽ AEue, in aue: Vndè Ecclesia: Sumẽs illud aue, &c. mutãs nomen AEue, in nomine AEue: est, ve, aue, idest, sine ve: cætere mulieres filiæ AEue, cum ve, & gemitu parturiunt filios; at beata Virgo sine ve, sine gemitu, sine dolore suum infantulum Iesum edidit. Vndè Esai. 35. Germinans germinauit, & exultauit lætabunda, & gaudens, *Pario florecienᵈo.* Cum flore ipsa germina protulit, ac *Esai 35.*
ideo sine ve, ac dolore, Isaac, idest, risum, cum risu & gaudio peperit: & ideò exultauit lætabunda & gaudens. Non Benoni, idest, filium doloris vocauit filium suũ: quia nullum dolorem in pariendo pertulit, nec gemitum edidit; sed Beniamin, idest, filiũ dexterę: quia prosperè fortiter talis partus successit. Talis ergo fuit mater, cuius erat Ioseph sponsus. Inuiolata, intacta, & casta es Maria, Quæ es effecta fulgida cœli porta. At cuius fuit Mater, talis Mater Iesu, idest, Saluatoris, qui debebat saluum facere populum à peccatis eorum. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? iuxta illud Proph. Ego Deus qui deleo iniquitates *Esai. 43.*
tuas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuas. Ergo si mater talis Saluatoris erat, Mater Dei erat. Mater illius, qui in cœlo Deum patrem habet, & in terra Virginẽ Matrem. Ecce quæ Mater illi credita est.

Figura. Dedit Iacob filio suo Ioseph partem vnam
Gene. 48 extra fratres suos, quam tulerat de manu Amorrei, in gladio, & arcu suo, hæc autẽ pars fuit ager ille vbi erat fons Iacob, cui insidens Dominus mulierem Samaritanã conuertit, vt dicitur Ioan. 4. In hoc etiam noster Ioseph inter cæteros viros singulariter ditatus est: quoniã illi datus est fons ille signatus, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Lybano. Aquæ mundæ, ex mundissimo fonte manentes, vbi Samaritana, & cæteri peccatores salutem inueniunt, vbi enim debet esse filius, nisi propè Matrem? vbi aqua, nisi iuxtà fontẽ? vbi debet reperiri flos, nisi in horto. Ad Matrem accede inuenies filium. Ad fontẽ reperies aquam: nam tibi dicitur: Omnes sitientes venite ad aquas. Ad hunc hortũ
Esai. 55. propera, & inuenies florem, quam tulit de manu Amorrei Iacob, in gladio & in arcu suo: quoniam Deus suæ omnipotentia, qua omnia potest ipsam Matrem suam à peccati, atq; corruptionis legibus immunẽ reddidit, ne iuxtà consuetudinem aliarum pareret mulierum. Rectè ergo filius accrescẽs
Genc. 49. dicitur iste Ioseph, filius accrescens, cùm adeò auctꝰ atq; meliorꝰ fuerit à Deo, cui tanta Mater credita fuit. Ideò filiæ discurrerunt per murum, vt de alio Ioseph dicitur, quòd mulieres super fenestras ac muros se erigebant, vt eius saltẽ aspicere possent pulchritudinem. Itâ & nos, vt intueamur mirabilia, in hoc viro facta discurrere possumus. Imò & cum Moyse, qui videbat ardentem rubum, nec tamen combustum, dicere. Vadam & videbo visionem hanc
Exod. 3. magnam, quare non comburatur rubus.
Figura. Ioseph fuit virgo Quod sit maritus puellamq; sibi desponsatam habeat, in eadem domo cohabitantẽ sibi, & tamen quod virgo vterq; sit, nec flamma illum concupiscentiæ tangat, stupenda res dignaq; spectaculo apparet. Vadam & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Cur ergo non comburitur rubus? Quoniam vt ipse Moyses Ioseph benedicens dixit. Benedictio eius, qui apparuit in rubo descendit super caput Ioseph, ideſt, ipse filius Dei, qui in vtero Virginis tanquam in rubo apparuit (faciẽs etiam mirabile hoc vt Mater fieret, nec tamen ardore concupiscentiæ combusta, & Virgo, & Mater extiterit, ità vt de ea posset Ecclesia canere ac dicere: Rubum quem viderat Moyses incombustũ conseruatam agnouimus tuam laudabilem virginitatem) ipse etiam faceret hãc ipsam benedictionem, ad Ioseph descendere; vt *Esai.* 52. & maritus esset, & Virgo. Quoniam si ad vasa Domini deferenda iubebantur mundari sacerdotes, cùm ad eos clamabat Dominus dicens: Mundamini, qui fertis vasa Domini, quæ mundicies ad hoc purissimũ vas perferendum oportebat, vt esset in Ioseph, cũ Virginis vterus vrna illa aurea esset, in qua illud dulcissimum Mannà seruabatur? rectè ergo accrescens Ioseph dicitur, cùm talis Matris sponsus ac maritus extiterit. Sed iterum etiam accrescens dicitur: quoniam tanti filij pater meruit appellari, ac verè nutritius ac pedagogus eius fuit, & si non pater natura, officio tamen, *Similes.* ac nomine fuit. Cùm quis alicuius magni Principis eligitur in pedagogum, quot curę trahuntur, quot examinationes fiunt, vt talis sit qualis ad tantum munus oportet, vt fit. Si ergo vt hominem & filium corruptibilis hominis in custodiam accipiat talis debet esse, quanto magis, vt tali officio fungeretur cũ filio Dei? Imò vt pater eius diceretur. Pater tuus, & ego dolentes quæ- *Ioseph pãter Christi fuit appell.* rebamus te; dixit beata Virgo ad filiũ suũ. Pater tuus & ego inquit. Ego vera Mater tua, & meus vir, qui & si pater tuus naturalis non est; est tamen pater tuus officio, *Luc.* 2. amore, ac fama. Quotiens Ioseph puerum Iesum Filium appellabat? Quotiens & puer Iesus eum etiam Patrem nuncupauit? videte qualem charitatẽ dedit nobis pater (ait Ioan.) vt filij Dei nominemur & simus. Vi- *1. Ioan.* 3. dete qualem dedit huic viro Ioseph; vt Pater Dei diceretur: & cura atq; officio esset, vt ostenderet Rex magnus Assuerus, quãti fecerit seruum suum Amã, sic scripsit de eo ad populos, Tantam in se expertus est *Hester.* 16 benignitatem, vt Pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post Regem secundus: hanc expertus est in se Ioseph, vt Pater Christi diceretur, vt ab omnibus post Reginam, ideſt, post matrem Virginem, tanquam alter Pater Christi veneraretur. Accipiat eum in vlnas suas, sanctissima osculabatur ora, lachrymulas nõnunquam detergebat, in cunabulis inclinabat, atq; ibi suis blanditijs dormire faciebat, nutricis ac gerulæ officium multoties exercens, cùm sanctissima sponsa sua alijs necessitatibus domus vacabat: nec enim familiam seruulorum, aut ancillarum habebant, sed vt pauperes ac egeni, vel soli erant, vel sola vna ancillula præ egestate vtebantur. Quemamodum & Nohemi cùm accepit Obeth ex Ruth eum accepit in sinum *Ruth.* 4. suum, & nutricis ac gerulæ fungebatur officio. Sic cum Christo Ioseph, ita vt posset
Osea. 11. dicere illud Propheræ & ego quasi nutritius Ephraim portabat eũ in brachijs meis semel accepit eum Symeon in vlnas suas, & tanto est affectus gaudio, vt benedicens
Luc. 2 Deum diceret: Nunc dimittis seruum tuũ Domine, secundùm verbum tuum in pace. Quid Ioseph diceret? Quæ gaudia in cor
Luc. 3. eius ascendebant, cùm crebro Christum in suis proprijs brachijs cernebat? Magna Ioann. Baptistæ dignitas, quòd pro Christo habitus est; magna Ioseph excellentia, quòd pro Patre Christi reputatus est. Ecce quisnam fuerit iste Ioseph beatæ Virginis sponsus.

Cùm esset (inquit) *desponsata Mater Iesu Maria Ioseph antequam conuenirent.* Istæ dictiones (antequam) siue (priusquam) vt eleganter differit D. Hierony. tom. 2. in Apo-
D. Hiero. logia aduersus Heluidium negantem perpetuam virginitatem Mariæ, non designant semper euentum rei subsequentis, quæ explicatur in particula annexa dictioni (antequam) sed significat illud quidem existimari, vt faciendum illud (inquam) quod cõtinetur in particula annexa dictioni (antequam). Itaq; sicut cùm dicimus antequam in portu pranderem nauigaui, volo quidẽ dicere, quod non pransi, nec manducaui, non tamen quod post nauigationem comederim. Sic in proposito, cùm Euangelista dicit: Maria inuenta est habens in vtero de Spiritu sancto, antequam vir eius & ipsa conuenirent, hoc est, haberent commercium maritale, vult dicere: Maria extitit grauida, non interueniente hoc commercio. An verò posteà illud commercium extiterit nihil dicit: Sed nec necessarium est, quod existat ad veritatem illius assertionis, satis est quod secundùm legem coniugum commercium illud tunc æstimabatur futurum. Itaq; sensus est: Cum secundum consuetudinem coniugum deberent conuenire, quasi præuenta est à Spiritu sancto, qui
D. Hiero. eam grauidam facit. Est aliud exemplum in D. Hieron. Si diceres: Heluidius antequam pœniteret mortuus est, non intelligitur quod post mortem pœnituerit, vel secũdo dic: hunc esse modum loquendi, ac si di- *Simile.* ceres: Iudex antequam causam cognosceret protulit sententiam, ideſt, dicere non cognita causa protulit sententiam, ideſt, cũ ante causam cognoscere debuisset non fecit, sed absq; cognitione causæ condemnauit. Similiter antequam conuenirent inuẽta est in vtero habens, ideſt, absq; eo quod conuenirent, sed cum secundum consuetudinem naturæ deberent prius conuenire non id fecerunt, sed absq; tali commercio inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. More Græco eleganti pro hoc quod nos dicimus esse grauidã, & pro eo quod etiã Latinè eleganter dicitur gestare vterum, pro hoc quod est grauidã esse, & participiũ habens pro infinitiuo sumitur; ideſt, habere in vtero. Ne autẽ quis turbaretur, quod audierit ipsam esse grauidã adiecit, de Spiritu sancto. Nec tamen hæc oratio coniungi potest, cum toto illo præcedenti, inuenta est habens in vtero. Nam Ioseph qui eã reperit grauidam, non intellexit quod esset de Spiritu sancto, sed postea reuelatum est ei ab Angelo. Sed debet tantùm coniungi cum participio habens, inuenta est habens in vtero, & post modum Euangelista quasi se ipsum explicans adiecit, habens (in quã) de Spiritu sancto, non ex viro. Obserua modum loquendi Euangelistæ. Inuenta est inquit, &c. Etenim de rebus insolitis, & quæ maxima fœlicitate obueniunt solemus dicere, quod inueniũtur, vt est illud Matt. *Matth.* 13 13. Simile est Regnum cœlorum thesauro abscondito, quem qui inuenit homo abscõdit, &c. Similiter Ioseph ignorans supremam fœlicitatem, quæ illi concessa est inuenit in vtero sponsæ suæ infinitum thesaurum, nempè filium Dei incarnatum. Itaq; *2. Cor.* 4. potest dicere virgo Deipara illud 2. Cor. 4. Habemus thesaurum istum, in vasis fictilibus. Inuenit quidem Adam vxorem suã, sed cum serpente colloquentem, imò & seductam ab ea. Inuenit Ioseph coniugẽ suã, non cum serpente, sed cũ eo qui venit serpentem pellere, non seductam, sed ab Angelo salutatam, à Spiritu sancto illuminatã, de Spiritu sancto, non suscepto semine viri sicut aliæ fœminæ, sed ab extrinseco habẽtem de Spiritu sancto: non ex virili semine sed mistico spiramine, vidisti feraces, ac vberes terras aliquas, quæ nullo tacto semine, sed solùm radijs solis percussæ ac cœ- *Simile.* lestibus influentijs madefactæ, aurum, argẽtũ, gemmas pretiosissimosq; lapides ferunt?

Talis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Talis mihi vterus Mariæ apparet. Qui nullo suscepto semine viri solo Spiritus sancti afflatu, Deum & hominem genuit, illum nempe ad quem collatum aurum arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius, qui pretio fior est cunctis opibus nec quidquam desiderabile ei valet comparari. Quid mirum si opus hoc fuit Spiritus sancti, qui optimus artifex in omnibus rebus est? vt sic dicamus nos de hoc filio Dei esse filiũ fabri, nõ blasphemè, vt Pharisæi dicebant, sed fideliter profitentes illum filium fabri, qui fabricatus est auroram & solem, qui & sciuit & potuit facere hanc carnalem generationem similem illis generationibus, quas Sol operari solet. Qui cum causa sit omnium generationum, quæ sub sole fiunt, nec tamen illis alteratur, aut inficitur, sed cum murem, araneam, muscam liuidosq; serpentes generet, nec his maculatur generationibus, nec aliquid claritatis suæ aut puritatis amittit. Sic beatissima Virgo, verè genuit ac peperit filium suum, ita propriè suum, sicut est alterius fœminæ filius, quem genuit, ac peperit, & tamen nihil eam læsit genitura, sed purior quam anteà permansit. Cœlum, ait philosophus, non patitur peregrinas impressiones: Virgo cœlum est, secundum illud Psalm. Cœlũ cœli Domino, Virgo sua puritate cœlum est, venter suus itidẽ cœlum est, in quo nouem mensibus habitauit Deus. Hoc ergo cœlum cœli, ideſt, vterus qui fuit cœlum Dei, & Virginis, quæ etiam ob puritatem fuit cœlum Domino, ideſt, Christo paratum, non recipit peregrinas impressiones: quia non ex virili semine: sed mistico spiramine, in eo verbum Dei factũ est caro, & fructus eius vteri flos fuit non corruptio: vt sic artificis subtilitas in hoc opere nobis innotesceret. De Appelle & Protogene celeberrimis in arte pingendi artificibus fertur, quod vnus aliũ quærens, cum non inuenisset illum in domo sua accepto instrumẽto lineam rectam tenuem, ac delicatissimam in tabula delineauit dicens seruis alterius: Dicite Domino vestro, quòd qui hanc lineã duxit quẽfuit illum. Cùm alter veniens eam vidisset alteram lineam delicatiorem per medium prioris duxit, absq; hoc quod prima deleretur, & dixit seruis suis: Dicite homini illi, si reuersus fuerit, quod hunc quærit artificem, qui hanc figurauit lineam. Subtilissima linea fuit tam puram creare fœminam, vt nec scintilla quidem, aut vestigium aliquod corruptionis, nec leuis vlla culpa in ea vnquam visa fuerit. At subtilior quidem, ac delicatior secunda linea fuit Christum in medio vẽtris eius generari, absq; præiudicio prioris lineæ, sed manẽte in sua pricri mundicia, Deum verum ac hominẽ concipere: vt de ea canere posset Ecclesia ac dicere: Sicut lidus radium profert virgo filiũ pari forma. Sicut enim lidus illas lineas, vt radios lucis à se emittit, quæ illud splendidiùs ac fulgentiùs reddunt; sic Virginis primam puritatem radius lucis, quæ in vtero eius apparuit splẽdidiorem ac clariorem reliquit. Ecce quid inuenta est beata Virgo habere in vtero de Spiritu sancto. Quare quędam mulier deuota audiens concionantem Christum exclamauit voce magna & dixit: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Beatũ dixit beatæ Mariæ Virginis vterum. Habet enim nescio quam similitudinẽ cum beatitudine. Beatitudo enim status est, in quo quidquid boni ac perfectionis in rebus creatis est, inuenies; semotis tamen imperfectionibus, quibus in hac vita hæc bona miscentur: vt si quęris voluptatem in cœlo, inuenies quidẽ, sed puram absq; ea fœditate, quam hic habet, reperies honorem, tamen sine onere, diuitias sine cura, vitam sine dolore tamen, aut amittendi timore, hoc beatitudinis specimen vterus Virginis habet. Habet enim id quod bonum ac perfectum est in vtero, nempè fœcunditatem ac prolem, absq; fœditate tamen ac corruptione, quæ in vteris aliarum mulierum contingit. Quod si ex fructu arbor agnoscitur, fructus quidẽ perfectissimus est, qui vitam dat æternam sumentibus: vndè ipsa Virgo arbor vitæ in medio paradisi politus est. Videntes ergo talem fructum dicamus cũ Elizabeth. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Contemplantes etiam talẽ arborem, qui hunc fructum protulit, nempè Virginis vterum, exclamemus cum hac deuota fœmina ac dicamus: Beatus venter qui te portauit, vt sic arborem propter fructum, & fructum propter arborem laudemus, matrem propter talem filium; filium qui talem sibi præparauit matrem. Nam nescio quid laudis aut honoris (vt supra diximus) filio accrescit, ex hoc quod tantæ matris ac Virginis filius dicitur. Vndè in quodam hymno in eius laudẽ dicimus Virginis proles. Beatus ergo venter qui talem filium

Sapien. 7. Prouer. 3.

Psal. 73.

Similc.

Aristot. Psal. 113. Beata Virgo dicitur dicitur cœlum.

Cur vẽter beata vtinis dicaturbeatus.

Luc. 1.

filium genuit: nam ad modum beatitudinis quidquid boni de vtero speratur habuit, absq; tamen fœditatis corruptione, vt sic benedicta dicatur inter mulieres. Inter dicit: Quia quasi medium est inter illas. Medium (aiunt Philosophi) est quòd participat extrema, vt inter colores, album, & nigrum, sunt extrema medij: colores sunt cæteri, pallidum, viride, &c. hi enim ex extremis participant: nec enim omnino alba, nec omnino nigra sunt, sed media aliquid ex vtroq; extremo sumentes. Inter mulieres extrema sunt Virgines, & coniugatæ, medium beata Virgo. In Virginibus est flos, in coniugatis fructus. Est ergo beata Virgo velut medium inter vtrumq; extremum ab vtrisq; participãs quod melius est. A Virginibus sumit flores, à coniugatis fructus, ab illis integritatẽ, ab istis fœcunditatẽ accipiens: vt sic de illa canẽtes dicamus cum Ecclesia: gaudium matris habens, cum virginitatis honore: & ideo nec primam similem visa est, nec habebit secundam, & Spiritus sanctus in Cãticis dicat: Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias. Nam sicut lilium inter pungentes, & fœtentes spinas suo candore lucet, suaueſq; aspirans odores fragrat; sic Deipara Virgo inter spinas concupiscentiæ, quibus cæteræ mulieres in concipiendo punguntur, inter corruptionis fœtores quæ in parturiendo patiũtur, sicut liliũ suę puritatis cãdore splẽdet. Cõcepit enim ac peperit illũ, qui cãdor dicitur lucis æternæ, ac integra inter corruptas permanens suauissimos suæ puritatis aspirat odores, cùm aliæ puerperæ fœtores emittant: eo quod flores eius fructus sunt honoris & honestatis. Et quoniam hæc cura cõmissa fuit Spiritui sancto, qui ventrẽ eius filio Dei præparauit habitaculum, vt hic ait Euangelista, ideò in Cant. hanc solicitudinem nobis exprimit dicens. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliũtur vineas, nam vinea nostra floruit: vinea sanctissima Virgo est, ex cuius vtero vitis illa processit cum botro cipri, qui in prælo crucis expressus suauissimum haustrum Angelis, ac animabus stillauit: vulpeculæ paruulæ fomitis stimuli sunt, ac sensualitatis & concupiscentiæ motus, quæ flores reliquarum mulierum pascunt: has Spiritus sanctus iubet in Virgine capi, atq; captiuas teneri; ne flores huius vineæ demoliantur; & ita factum est. Nam antequam Virgo conciperet filium Dei ligatum, ac captiuũ tenuit fomitem; ac postquam concepit procul ab ea profligatus fuit: nam omnino deletus, atq; ablatus est, & sic nullus eius demolitus est flores, sed inter suæ puritatis flores Nazarenum, ideſt, floridum nobis protulit puerum Iesum. Ergo beatus vẽter, qui talẽ nobis detulit fructum. Fœlix vterus tuus, ô Deipara Virgo certè, & quia locus in quo fuit filius Dei conceptus, folium ac liber, in quo verbum hoc scribendũ erat, fuit mensura ad quam se colligens verbum Dei æquare debebat, prelum in quo imago illa inuisibilis Dei maiestatis sumere debebat imaginem hominis, thalamus in quo Deus humanæ naturæ in vnitatem personæ coniunctus est, arca vbi thesaurus ille sapientiæ & scientię Dei seruatus fuit, capsula in qua gemma hęc pretiosissima inclusa est, vrna vbi est Mannà, regalis domus in qua cœlorum Rex habitauit, cubiculum vbi nostro indutus est habitu, hortus in quo radix Iesse plantata est. Quis non fœlicissimum talem vterum proferat. In eo quippè conceptus est filius Dei, atq; ideò ab omni macula conseruatus. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiũt, ex fortissimis Israël. Cœlestium curię Angelorũ custodia ventrem eius circundant, ne vel minimaillum contaminare posit macula. Et Cant. 7. Venter tuus, sicut acerbus tritici; vallatus lilijs. Nam ex sanguineis ac purissimis guttulis, quas Virgo in conceptu ministrauit acerbus ille membrorum confectus est, qui fuit frumentum, quo animæ nostrę nutriri debebant; sed tamẽ vallatus est lilijs ac floribus; totus puritate circundatus, vt nullus locus vacuus à munditia in eo inueniatur, quo se posset intromittere turpitudo: vndẽ de eo dicit Filius: Lectulus noster floridus. Fuit etiam folium illud album, in quo Dei verbum scribi debebat, de quo ad Esai. dictum est: Sume tibi librum grandẽ, & scribe in eo stillo hominis. Strictus fuit vterus Virginis, sed grandis propter magnitudinem mysterij, quod in eo celebratũ est. In hoc autẽ libro calamo, quo homo scribere solet scriptũ est, ideſt, quod ibi Deus homo factus est: nam quod ibi scribitur est hoc verbum factũ caro, vt nobiscum habitet & viuat, atq; inde egressus est tanquam sponsus procedẽs de thalamo suo, cũ gloria ac maiestate, quę Patris vnigenitum decebat. Fuit etiam mensura, ad quam verbum hoc abreuiatum est, secundum quod Deus per Esai. prædixerat:

Verbum

Cant. 2.

Ecclesi. 24

Cant. 5.

Cant. 7.

Cant. 1.

Esai. 8.

Psal. 18.

Iob. 1.

Esai.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verbum abreuiatum faciet Dominus super terram. Debebat enim in vtero Virginis lucerna hæc, tanquam sub modio abscondi: vt indè exiens super candelabrum Ecclesiæ poneretur. Debebat enim se commensurari puerulo, quem suscitaturus erat, velut alter Heliseus, & ex inanire se ipsum formam serui accipiens, atq; in vtero Virginis, tanquam in lectulo quo Heliseus se colligit super puerum, se ipsum admensuram hominis facere, *Alli se hizo al talle del hombre.* Et ibi, habitu inuentus est, vt homo, *Alli tambien se vistio de su librea.* Fuit enim cubiculum, vbi nostro indutus est sacco Regis filius, atque mensura ad quam se adæquauit, fuit humilitas Virginis, secundum illud: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Qui enim se metipsum humiliare venerat viq; ad mortem crucis, humile etiam habituculum elegit, & qui in domo Zachæi ingreditur qui erat pusillus statura, in ventre pusillæ Virginis præ humilitate etiam tabernaculum sibi quærit: quoniam statura sponsæ assimilata est palmæ, quæ non multum in altum se erigit, licet frondosa & fructuosa sit. Sic humilis, qui se Deo submittit magnos fructus bonorum operum profert. Fuit etiam vterus Virginis prælum, in quo ille qui splendor gloriæ Dei, & figura substantiæ eius nostram accepit figuram. Præparauit Mater eius ceram, eum purissimum, ac Virgineum sanguinem protulit, in quo sigillo nostræ carnis signatus est Deus. Vndè ille qui ex vtero Patris, in similitudinem Dei ab æterno procedit, secundum illud Psalm. Ex vtero ante Luciferum genui te: nunc ex vtero Matris in similitudinem hominum factus prodijt: vt quia ipse hominis imaginem accipit nos vicissim in Dei imaginem trâsformemur, quę in nobis per peccatum deleta erat. In hoc vtero etiâ tanquam in arca thesaurus ille reconditus est, de quo Baruch. 3. dicitur. Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in thesauros illius? & Salomon in Prouer. ait. Thesaurus desiderabilis requiescit in corde sapientis, licet in hac Virgine & in corde, & in ventre requieuit. In qua & reseruatum est margaritum illud inestimabile, quod Pater in sinu eius semper secum seruatum habuit: vt & nos videntes in Virgine hunc thesaurum reconditum, hanc margaritâ seruatam, demus omnia nostra, vt eius nobis reconciliemus fauorem. Est enim illa Materfamilias, quæ profert de thesauro suo noua, & vetera: Illum nempè, qui ab antiquo Deus erat noua nostræ carnis natura indutum nobis protulit. Beatus ergo, ò bone Iesu, venter qui te portauit. Portauit Symeon in vlnas suas, portauit & crux in brachijs suis, portauit & Maria in vtero suo, sed per crucis brachia sanguis eius effluebat, Virgo in ventre sanguinem colligebat, quo caro Christi formaretur. Beata etiam vbera quæ suxisti. Beata vbera quæ lactauerunt Dominum: quia non de terra, sed de cœlo plena erant. Ideo enim in Cantic. dicitur ei: Vbera tua sicut botrus, qui de cœlo illo liquore adimpletur. Sic ipsum Regem Angelorum sola Virgo lactabat, vbere de cœlo pleno. Vndè gratia illa quæ diffusa erat in labijs Iesu, ad quam omnes concurrebant mirantes verba gratiarum, quæ de labijs eius effluebant, ex his vberibus, quæ suxit forsan accepit, à quibus puerulus Iesus pendebat, & inebriatur, atque cùm illi diceret Mater sua: Osculetur me osculo oris sui; ille quasi ludens cum Matre ad virginea vbera confugiebat dicens: Meliora sunt vbera tua vino fragrantia vnguentis optimis.

Ioseph autem vir eius, cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Iustus eum Euangelista vocat, qui tamen per Spiritum sanctum loquebatur: quoniam non qui se ipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat. Quare hoc speciale habet beatus Ioseph, quod in Euangelio ab Spiritu sancto canonizatus est. Iustus autem dicitur à iustitia prout est virtus generalis omnium virtutum actus comprehendens, ficut in iustitia ei opposita omnia vitia includit. Origenes quem sequitur Anselmus, & alij antiqui patres, sic intelligunt hunc locum piè interpretantes in beatæ Virginis fauorẽ, quòd Ioseph quidem ignorauit beatæ Virginis vterum esse ab Spiritu sancto impregnatum. Quo modo enim rem tangrandem absq; reuelatione scire posset; tamen cùm exaltera parte sibi constabat sponsam suã esse nimia sanctitate præditam, & expertus erat in illam Spiritum sanctum habitare. Tanta enim Spiritus sancti abundantia beatissimam eius repleuerat mentem, vt per sensus, ac membra eus ebulliret, ita vt se passim in sponsi oculis proderet, nam in ipsius oculis vultuq; lucebat,

in ipso incessu, gestu, sermone quæ sese manifestabat: quoniã Spiritus sanctus non est ociosus, ne tarda molimina nouit. Nun quid potest quis abscondere ignem in sinu suo (ait Sapiens) vt vestimenta illius non ardeant? Quomodo ignis hic cœlestis in corde ardebit, quin etiam in vestimentis, hoc est, in carne ardor eius appareat? Denique Ioan. Baptista lucerna ardens, & lucens dicitur. Nam ex cordis ardore extra, etiam relucebat in carne. Quis enim celauerit ignem? (ait quidam Poëta) lumine qui proprio proditur ipse suo. Multi se de Spiritu & Euangelio iactant, sed in opere nihil nisi caro cõspicitur. Hinc Paul. Roman. 8. Si spiritus Christi in vobis est corpus quidem mortuum est propter peccatum. Hinc D. Ezech. 36. cùm promisisset se spiritum suũ daturũ hominibus adiecit. Et auferet à vobis cor lapideũ, & dabit vobis cor carneum: vt timeatis eũ. Qua si dicert: Hoc erit signum spiritus. Conspiciebat igitur Ioseph in Maria, quid homine maius, nota sibi ex euidentibus signis eximia sanctitas eius erat. Vnde Chrysost. in imperfecto super hunc locũ sit ait: Videbat Ioseph in Maria cõpositissimos mores: non enim erat vinolenta, quoniam omnis mulier quæ vinolenta & cõmessatrix est meretrix est. Non leuis, nõ iocosa, non cantatrix, non turpium verborũ amatrix: nam licet aliquæ puellæ erubescant dicere tamen delectantur audire. Non super virũ oculos suos extulit, nec infixit aspectum: nam hæc documenta meretricis sunt. Eccles. 26. Fornicatio mulieris inextollentia oculorum eius: è contrario multa bona, & super homines in ea videbat. Omnibus igi tur documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi & argui potest deficientibus, sola apud eum remanebat suspitio gratiæ Dei. Propter hæc omnia existimabat eam habere in vtero de Spiritu sancto: nam nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita eius disciplinata, pudica, &c. O inestimabilis laus Mariæ, magis credebat sanctitati eius, quam vtero eius, & plus gratiæ quan naturæ, possibilius esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare. Aliarum vxorum viri etiam ex his quæ non sunt suspitiones fingunt; Mariæ sponsus & ab eo quod videbat tollebat eas. Nam & maritalem zelum, & vteri clamantis accusationem sola præteritæ conuersationis documenta vincebant. Hactenus Chrys. Fortè in mentem sancti viri venerat scriptum esse Messiam ex Virgine nasciturum, atque intra se dicebat. Quid scio ego an hæc sit Virgo illa, ex qua Christus nasciturus est? Id enim eius eximia sanctitas præsagire videbatur: hæc etiam ex sanctitate ipsius Ioseph procedebant: Quoniam vera probitas suspitionem non habet, quia charitas non cogitat malum, nec præceps est ad vindicandum. Igitur cùm tantam rem animo concepisset suo vir Dei, tanta ad Mariam reuerentia in eo genita est, vt non auderet illam in domũ suam traducere, indignum se reputans tantæ consortio mulieris. Sicut Petrus cùm aliquandò vidit Christum miracula perpetrantem indignum se reputabat, vt apud se tantus vir maneret, & ex maxima reuerentia ac timore dixit ei. Recede à me Domine: quia homo peccator sum. Et ille alius Centurio respondit Christo: Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meũ. Et Moyses trepidabat accedere ad rubum, quandò vidit in eo maiestatem Dei. Verùm hæc interpretatio licet pia ac sancta videatur: veritate tamen historię non adeò congruere videtur. Ad quid enim ei ab Angelo facta est posteà reuelatio, quod de Spiritu sancto esset id quod coniux eius habebat in vtero; si ipse iam istis signis cognouisset? Nec traducere significat in domum ducere. Nam vt ait Ambro. cur dimittere volebat quam nunquam in domum acceperat? Nec satis prouisum fuerat pudori Marię, si antequã ipsa impręgnata appareret, non cohabitasset cum viro. Igitur vt ex verbo Græco cõstat, quod est (paradigmatisse) traducere ibi significat exemplificare, seu infamare *No quiso ascrgonçar à la Virgen.* Id enim significatum habet apud Paul. cùm dicit: Spolians principatus & potestates traduxit illos palam triumphans illos in se metipso, vbi traducere pro infamare & exemplificare sumitur. Ideſt, *Truxolos a la verguença.*, & Pagninus transfert, & nollet eam vituperare. Cùm ergo esset iustus noluit vxorem suam infamare, & tamen ob id ipsum etiam quia erat iustus, non oportebat vt adulteram teneret, cuius adulterium omnium hominum iudicio constare poterat, ex manifestissimo signo vteri impręgnati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed voluit occultè dimittere illam. Non quidem eundo in exilium, patriam, hæreditatem proprioſq; lares relinquendo, ſed potius dando ei libellũ repudij. Hoc enim apud Iudæos etiam ſecretò fiebat abſque teſtibus, & publicis inſtrumẽtis. Sic enim lex aiebat. Dabit libellum repudij in manu eius. Vnde trãſlatio noua Vatabli ſicait: Voluit repudiare eam. Nam conuenire cũ illa non expediebat, cùm ſcriptum ſit, Prouerb. 18. Qui expellit mulierem bonã, expellit bonum, qui autem tenet adulterã ſtultiſsimus eſt: hoc eſt, maximus peccator. At in hoc manifeſtatur ſancti huius viri iuſtitia ac pietas, qui cùm coniugem ſuã grauidam inueniret, certus quod ipſe eam non cognouiſſet, cùm poſſet eam acriter ſecundum legem punire, id non fecit ſed zelotypiæ motu m in ſe ipſo repreſsit, qui tamen grandis ac crudelis eſſe ſolet. Nam vt ait. Salom. Zelus viri ſicut infernus eſt inexorabilis, & alibi. Plen⁹ furore eſt zelus viri. & non parcit in die vindictæ. Nã multos zelotypia impulſit ad crudeliſsimã vxorum necem, ad amiſsionem bonorũ, ad voluntarium exilium, ad inſaniam & deſperationem; & tamen vir ſanctus omnia hæc pietate tẽperauit, & in id quod minus erat malum declinare decreuit. Eam aſſumere non ſibi licitum eſſe videbatur, erat enim conſentire cum peccato illius quod ille probabiliſsimè exiſtimabat perpetraſſe, at illam vel occidere, vel infamare atrox pio animo etiam apparebat, id quod mitius eſt elegit, atque eam repudiare decreuit. Ecce iuſti ſententiam in miſericordiam ſemper declinare exemplo illius qui dixit: Eſtote miſericordes ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Si tanti patris vos filios eſſe gloriamini imitamini mores ac opera, & quem videtis in omnes miſericordem, ac mitem tales vos in veſtris actionibus oſtendite.

Vatablus. *Prouerb. 18* *Prouerb. 6.* *Luc. 6.*

Nam in hac vita miſericordia Dei (ait Iacobus) ſuperexaltat iudicium, ideſt, ſuperat, atque vincit iuſtitiam, vel ſuperexaltat iudicium, vt alia litera habet, ideſt, *Triunfa de la juſticia*, ſicut exultant victores capta præda, quando diuidunt ſpolia: hunc ergo miſericordiarum Patrem imitari ſatagit iuſtus ſe mitem ac pium, in omnibus & omnibus quibus poteſt tribuens. Non ſic hodie viri, quibus vxores talem faciunt iniuriam, ſe habent, ſed protinus ad necem & carceres ac gladios truculentiſsimè currunt, nec vlla in eas, nec in commplices miſericordia flectuntur, plus ſe vindicare exiſtimãtes, quam Dei optimi Maximi imitari naturam. Sed quid mirum? Scriptum quippè eſt, quod vera iuſtitia compaſsionem habet, falſa indignationem: vndè quia impij in alios homines ſimiles ſibi peccatores ſunt; Dei miſericordiã non impetrabunt: homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ait Sapiens; Reſpõdebit illi Domin⁹ ſuus ac dicet: Nonnè, ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? At in hoc turbine cogitationum quæ premebant Ioſeph virginis animus ſecurus incedebat. Præſentiebat quidem Virgo, geſtibus vultuque diſcernebat, quas coniux ſecum cogitationes volueret, at cùm conſcientia eã ſecuram faceret, nihil aduerſi trepidabat. Nam ſecura mens (ait Sapien.) quaſi iugæ conuiuium: vbi nihil triſtitiæ eſſe ſolet. Non contriſtabit iuſtum quidquid ei acciderit. Nam cù ad conſcientiæ ſuæ tribunal recurrit, nullumque crimen accuſans inuenerit, nihil ſibi timendũ exiſtimat, nec iudicem, nec lictorem, cum nullum intus accuſatorem ſentiat, ſed ſcit ſibi dicendum à iudice: Nemo te condemnabit mulier. Nemo Domine. Nec ego te condemnabo: Vade in pace. Quem propria non carpit conſcientia intrepidus procedere debet: nam non inuenit cogitationes accuſſantes, ſed defendentes. Vndè Paul. 2. Corint. 1. hæc eſt gloria noſtra teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Vbi Bernardus, nihil hac luce clarius (ait) nihil hoc teſtimonio glorioſius, cùm veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt: ſed qualem? pudicam, verecundam, pauidam, circunſpectam, nihilque admittentem quod euacuet gloriam conſcientiæ atteſtantis, in nullo conſciam ſibi quo erubeſcat in conſpectu veritatis. Ideſt, cùm ante tribunal veritatis poſitum, cor non habet de quo erubeſcat, aut confundatur. Quare Ioann. Apoſt. Filioli, ſi cor noſtrum nõ reprehenrit nos fiduciam habemus ad Deum, *Es nueſtro ſaluo conducto el no nos reprehender la concienciа*. Ideſt, eſt maximum in hac vita ſolatium: per hoc enim habemus non minimam coniecturam, ex his quæ in hac vita habere poſſumus quod ſumus filij, & amici Dei: quia nos cor non reprehendit. Non loquor de illis qui ſibi metipſis mentientes, atque corda propria ſilentes præſumptione quadam diabolica, ac phariſaica ſe ipſos iuſtos exiſtimant, atque hac cœcitate deluſi nihil ſibi videtur in ſe ipſis eſſe, quod malum ſit. Sicut & Phariſæus ille tumidus, qui Deo gratias referebat propter bona opera, quæ in ſe inueniebat, cũ tamen intus in corde peior eſſet, quam publicanus. Hoc accidit præcipuè illis, qui hominibus placere contendentes, vel queſtus vel honoris gratia, in exteriori iuſtitia amplius confidentes, cùm apud homines teſtimonium bonum habeant, interius teſtimonium nec exquirunt, nec formidãt, imo quod peius eſt ſibi metipſis perſuadentes q̃ iuſti ſint, omnia ſibi quæ faciunt opera iuſta videtur. Sic Phariſæus ille fecit, qui cũ exteriora opera quę apud homines iuſta vidẽtur ſibi videretur habere, interius nõ requirens teſtimonium, tanquam iuſtus ſe coram Deo iactabat publicanum iudicans ac contemnens, qui tamen iuſtificatus diſceſsit ab illo. Quare Dominus Lucæ. 15. ad Phariſæos dixit: Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus, Deus autem eſt qui nouit corda veſtra: quoniã quod apud homines altum eſt abominatio eſt apud Deũ. Nec etiam de alijs loquor, qui curis ac cupiditatibus huius ſeculi depreſsi, quaſi necatum habent conſcientiæ vermen, nec aliquando ad eam recurrunt, nec impulſum aliquem interiorem habent, adeò à mente alienatos ſeculi eos detinet ſolicitudo. Sed de iuſtis intelligo, quibus ſui cordis cura atque ſolicitudo maxima eſt, qui illum conſilium Moyſi approbant dicentis: Cuſtodi igitur te, & animam tuam ſolicitè: Quare iſtum nihil contriſtat, aut conturbat, impium autem omnia contriſtant, ſecundùm illud Prouerb. Fugit impius nemine perſequente, iuſtus autem ſicut leo confidens abſque terrore erit. Impiũ omnia conturbant: quoniam intus habet ſuæ nequitiæ teſtem, qui non patitur eum multa mala perpetrare. Peccauit Adam ædendo de ligno vitæ, & audiuit Dei vocem deambulantis in paradiſo, ac protinus fugit & ſub ficu deliteſcere voluit. Quid agis Adam? Cur fugis? Quis te perſequitur? Quis aduerſum te currit? Quis te accuſſat, aut rationem facti adhuc poſtulat? Hem. quid dicitis? A meipſo fugio, mea me ipſum conſcientia ferit. Hæc eſt lictor, & prætor qui me perſequũtur. Dum me ipſum mecum fero, à me ipſo veluti ab hoſte recedo. Ab hac mei facti conſcientia me ipſum erubeſcere didici. Ab hac intellexi me eſſe nudum, & ideo ex folijs ficum perizomata mihi feci. Fugit impius nemine perſequente: quoniam ſecum fert ſui criminis accuſatorem. Vndè Seneca dicit: Prima & maxima pœna peccantium eſt peccaſſe. Et Epicurus ait: mala facinora propria conſcientia flagellari. Quod magnum argumẽtum eſt, quod natura ipſa nos à ſcelere abhorrere iubet. De quo conſule ſi libet ea quæ nos diximus, in noſtris Commentarijs ſuper Pſal. 118. tractatu. 10. verſu. 6. fol. 145. 146. Videt fur à tergo viatorem & fugit: quia æſtimat quod illum querat. Quodſi baculum paſtoris, aut agricolæ à longè proſpexerit iam virgam iudicat adeſſe lictoris, ac nemine perſequente fugit: teſtimonium enim reddit illis cõſcientia ipſorum, cogitationibus accuſantibus eos. Vndè Sapien. 4. dicitur: Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidè: nam ſæpæ præſumit ſeua perturbata conſcientia. Vndè alludPoëtæ, degeneres animos timor arguit, & Paul. Cauteriatam dicit eos habere conſcientiam. Hoc eſt, ſignatam ac ferro peccati inuſtam, quo mancipia eſſe diaboli cognoſcantur, ſicuti ferrum quod fert mancipium ſignum eſt rebellem ac fugitiuum fuiſſe. Fugit ergo impius nemine per ſequente, iuſtus autem ſicut leo confidens abſq; terrore erit. Leo fortiſsimus beſtiarum (dicit alibi Sapiens) ad nullius pauebit occurſum. Leo quaſi cęterorum animalium rex, impauidus alia expectat animalia. Tranſit lupus à quo ſe abſconderet ouis, leo autem nihil curat. Pertranſit vrſus, pardus, aliæque ferociſsimæ beſtiæ; & tamen leo abſque terrore vllo intrepidus perſeuerat. Sic iuſtum non contriſtabit quidquid ei acciderit. Veniat ſuper eum tentatio, fames, nuditas, gladius; perſequutio, inſtantia, futura, Angeli, dæmones eodem eos aſpicit vultu, idem conſtans in omnibus perſeuerat. Quis credidit puellarem animum, tanta viri ſui nouitate non turbandum, & tamen quia ſecuram ſecum mentem gerebat, quaſi leo confidens abſque terrore erat. Animus innocens etiam inter corporis cruciatus hilarem ſempe vultum ſeruat. Videmus in æſtate aliquando ſolem nigris nubibus operiri, mugire tonitua, corruſcare fulgura, homines pauidos latibula quærere, pluuiam,

Luc. 18. *Deut. 4.* *Prouerb. 18* *Gene. 3.* *conſcientia mala.*

Greg. *Eccleſ 28.* *Matth. 18* *Prouer. 15* *Conſcientia bona.* *Ioan. 8.* *2. ad Cor. 1.* *D. Bern.* *1. Ioan. 3.*

Seneca. *Epicurus* *Similes.* *Sapien. 4.* *Virgilius.* *1. Adth. 4.* *Simile.* *Prouer. 30* *Prouer. 12* *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

grandinemq; totas replere regiones; tamẽ omnis illa turbulenta commotio, in media aëris regione fit, non ſolem tangit aut percutit: ipſe enim in ſua ſphera ſuis micatibus lucet, ſuiſq; radijs omnes illas nebulas percutit: ſic in iuſto euenire conſidera. Cũ tentatur animus, cũ corpus doloribus quati tur, cũ emittit gemitus, cũ clamat & plorat; non ad mentẽ hæ voces pertingunt, in ſua ſe claritatecõſ r uat, tranquillus animus patiẽter extera ſufert, ſuiſq; radijs diaboli tẽtamẽta diſpergit: videmus ſtellas ſcintillare per noctem, nũquid titillatio illa in illis eſt? minimè gentiũ: quoniã ipſæ fixæ in firmamento ſtãt. Debilitas proſpectus noſtri, qui tã alta nõ poteſt aſpicere in cauſa eſt, quod ita nobis appareat. Imbecillis oculus carnis, qui ſpiritus interiora non penetrat, cũ hæc mala quę apparent conſiderat titillare putat internã mentẽ, quę tamen infirmamento diuini amoris immota perſeue rat. Vndè Sapiens. Iuſtorũ animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illas tormentũ mortis, non ad illas pertingebat mors, aut tormẽta, quę corpus tantũ eorũ affligebãt. Sic animus Virginis immotus in omnibus his ſtabat: erat enim cor eius fiduciam habens in Dño, vt de Suſanna, Daniel dicit. In quo imitata fuit patris ſui Abrahã fidẽ, qui tot acceptis repromiſsionib⁹ in filio ſuo Iſaac; tamen cũ Deus vt immolaret illũ præcepit, non hæſitauit deſſidentia, nec dixit, Dñe quid eſt hoc quod mandas? Num oblitus es pollicitationis tuæ. Ad quid in eũ vocandũ mihi ſemen dixiſti, ſi antequam ex eo filios accipiam præcipis, vt interficiam illũ? ſed fidens in Domino, ſciens quod potens eſt à mortuis ſuſcitare quem vellet, quod inſſerat intrepidè exequebatur. Sic beata Virgo, vt vera Abrahæ filia fecit. Poterat enim ad Deum dicere: Cur me ancillam humilem intui filij matrem elegiſti, & temel ad tantum euectam munus hoc ignominiæ genus in mei viri corde permittis, vt patiar? ſed fidẽs in Deo, illi talem curã commiſit memorans dictum illud Dauid: Iacta cogitatum tuum in Domino, vel volue cogitatum tuum, aut curam tuam in Domino, vt legit Hebræus, ideſt, in Deũ reflecte curas tuas: quoniã ipſi cura eſt de omnibus, quanto magis illius cui tantum iam commiſerat filium: vndè nec ſponſus cum ea expoſtulare de hac re auſus eſt, nec ipſa illum præuenire aperiendo veritatem, cum tanti miraculi ei non eſſet adhibenda fides;

Simile.

Sapien. 3.

Daniel. 13
Gene. 22.

Pſal. 54.

ſed omnia hæc in Deum refflectens abſq; vlla heſitatione eius expectabat auxilium. Quod & rei probauit euentus. Nam hæc eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph dicens. *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.*

Hæc eo cogitãte. Rectè dicitur Deus adiutor in opportunitatibus: cùm ad id tempus ſuppetias ferat, cùm maximè neceſſarium eſt, *A la mayor fazon acude*: vnde & per Hieremiam dicit: In tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te. Tunc enim plus placet adiutorium cùm magis illo indigemus, nempè cũ in maiori periculo verſamur, cùm iam iam deficiebant vires. Quare nunquam debes animum deſponere: quoniam etſi videatur diuinum auxiliũ tardari, tandem ad extremum venit, ideſt, cùm iam tuæ exauriebantur vires, & anteà non venit: quia adhuc erant in te vires ad reſiſtendum, vt reſiſtendo tua accreſcant merita: vndè Propheta, Si moram fecerit expecta eum: quia veniens veniet & non tardabit. Veniens, ait, veniet, ſemper diuinum auxilium venit, ſed venit veniendo, ideſt, expectando certamen tuum: vt diſcas cum hoſtibus præliari, vſq; quo obrigeſcat gladius: tunc enim palam ſe manifeſtauit, qui anteà velut occultus expectator aſsiſtebat. Sicut & beato Antonio apparuit, cũ poſt conflictum eũ dæmonibus, quaſi deficiens viribus laſſus remanebat: & cùm illi dixiſſet Antonius: Obone Ieſu vbi eras? Reſpondit Ieſus: Antoni hic eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Fidelis quippè eſt Deus, qui non permittet nos tentari, ſupra id quod poſſumus, hoc eſt quod nec in duratione, nec in quantitate, non ſuperabunt tentationes vires noſtras, ſed tunc adderit diuinum auxilium, vt ſic faciat cum tentatione prouentum, vt poſsimus ſuſtinere: vnde Ioſepho hæc cogitanti.

Pſal. 19.

Hieron.

Abacuc.

1. ad Cor. 10.

Angelus Domini apparuit. Domini ait non Sathanæ, qui ſe aliquando transfigurat in Angelum lucis, vt dicitur. 2. Cor. 11. Nec ſpiritus mendax qui decepit Achab. 3. Reg. 6. Sed cur Deus per ſe ipſum non fecit hanc reuelationem. Dion. reſpondet adeò Deũ diligere ordinem naturæ quem inſtituit, in quo ordinauit per ea quæ ſunt priora ea quę ſunt media, & per ea quę ſunt media ea quę ſunt vltima diuinis illuminationib⁹ illuſtrare; q⁹ etiã quãdò filius Dei vltimam naturã ſibi coniungit, hoc eſt, humanam

2. Cor. 11.
3. Reg. 6.
Dionyſ.

manam, etiam eos qui circa eum erant in hoc vltimo gradu naturæ, ſecundum quam dicitur in Pſal. 8. Eſſe minorem Angelis, nempè homines, voluit tamẽ per mediam naturam, ideſt, per Angelos illuminare. Angeli quippè medij ſunt inter homines, & Deum, vt vnaquæque naturarum in gradu ſuo miniſtraret circa Sacramentum redemptionis. Vndè Alexander lib. de motu cordis dixit: Quod anima humana illuminationum quæ ſunt à primo, nempè à Deo, vltima reuelatione eſt perceptiua. Angelus autem ex conditione ſuę naturæ prima reuelatione ea recipit. Ideſt, dicere quod Angeli primò illuminãtur à Deo quam homines, qui per Angelos illuminantur. Vndè Eſai. 6. Cũ propheta ſtaret iuxta thronum Dei, non tamen illuminabatur à Deo ſed volauit ad eũ vnus de Seraphin, & illuſtrauit ac purgauit eum. Et Daniel. 9. dicitur: Gabriel fac intelligere iſtam viſionam, patribus autem Angeli apparebant, ſed in perſona Dei. Non enim eſſet ratio, quare Deus ſapiens ordinem deſcenſus illuminationum confunderet, quem ipſe ſua ſapientia diſpenſauit. Pſal. 75. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. Ideſt, à verticibus Angelicis tuã æternitatem participantibus. Hoc dicit Dionyſ. ſignificari per ea quæ dicuntur Eſai. 6. Ibi enim Seraphin ſtabant iuxta thronum, ſine medio coniuncti, & ea quæ ſub ſolio erant replebant templum. Ad deſignandum, quod illi qui erant iuxta thronum illuminabant inferiores Angelos: vt illi templum, ideſt, Eccleſiam ſuis illuminationibus replerent. Nam cũ de Angelis dicat Dominus Matt. 18. Quod ſemper vident facient Dei ipſo intuitu recipiunt has illuminationes, quas ſuo ordine, & ſuis gradibus ad Eccleſiã perferunt, & ad ſanctos. Vndè Iob. 25. Numquid eſt numerus militum eius? & ſuper quem non ſurget, vel fulget lumen illius? hoc eſt, omnem militiam Angelorum replet lumine, vt ab ipſis & homines illuminentur, vt ſic non ſit qui ſe abſcondat à lumine eius. Cùm ergo huius luminis fons ſit Deus, non poteſt tenebras erroris habere: quia origo omnis veritatis Deus eſt.

Alexan.

Eſai. 6.

Daniel. 9

Pſal. 75.

Dionyſ.

Eſai. 6.

Matth. 18

Iob. 26.

Apparuit in ſomnis Ioſeph. Quia tunc animus iuſti Ioſeph (ait Caietanus) cùm magnis fluctuaret cogitationibus præparabatur maximè ad diuinum lumen ſuſcipiendum. Sicut animus Nabuchodonoſor cogitans quid poſt ſe futurũ eſſet, præparatus eſt

Caietan.

ad ſuſcipiendum ſomnium futurorum præſagium. D. Th. ſuper hunc locum duo in Ioſeph cõmendat ſapientiam, ſcilicet, & clementiã. Sapientia quidem in eo fuit: quia priuſquam rem tã arduã aggrederetur, diù apud ſe deliberauit, quid potius cõueniret facere, ſecundũ illud Prouer. 4. Palpebrę tuę procedant greſſus tuos, hoc eſt, nihil ſi ne iudicio facias, nã inſipientes & ſtulti ſtatim proferunt quę habent in corde, de quibus Prou. 25. dicitur. Sicut vrbs patens & abſq; murorum ambitu; ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. Ea propter Ioſepho Angelus Dñi opportunè affuit. Aug. in Enchi. ad Lauren. c. 9. ait. Quis autẽ explicet, quo modo ſpirituali potẽtia quaſdam viſiones nõ oculis corporeis ſed ſpiritualibus, vel mentibus ingerãt Angeli, vel dicant aliquid non ad aurem foris ſecus, ſed intus in animo hominis etiã ibidẽ conſtituti, ſicut ſcriptum eſt in prophe. lib. Zach. 2. & dixit mihi Angelus qui loquebatur in me. Non enim ait qui loquebatur ad me, ſed in me. Vel appareant in ſomnis, & colloquantur more ſomniorũ, ſicut & apparuit Ioſeph. Cùm iſta queruntur, & ea ſicut poteſt quiſq; coniectat, quid opus eſt vt hęc arq; huiuſmodi affirmẽtur, aut negẽtur, vel diſſiniantur ſine diſcrimine, quãdo ſine crimine neſciuntur: hęc ille. Aduerte etiã Angelũ ſic apparuiſſe Ioſeph, vt manifeſtaret ſe eſſe Angelũ Dñi, alioquin ille verbis eius nullam adhibuiſſet fidem. Vndè D. Th. hic ait. Apparere propriè eſt illius rei, qui de natura ſua eſt inuiſibilis: in cui⁹ tamen poteſtate ſitum eſt vt videatur, ſicut eſt Deus vel Angelus. Sed Dion. Carthuſ. art. 3. in Matth. c. 1. ait. Apparuit autem ei apparitione viſionis imaginarię, & hoc tempore ſomni, in quo reuelationes diuinę atq; propheticæ fieri ſolent: quia tunc anima aptior eſt ad talium receptionem, propter externorum ſenſuum clauſuram, & à ſenſibilium perceptione vacantium, & præſertim propter imaginationis ampliorem quietem. D. Tho. dicit, quod quia ſecundũ doctrinam Paul. 1. Corinth. 14. prophetia data eſt fidelibus, ſigna autem in fidelibus, prophetica autem reuelatio propriè fit in ſomnis, ſecundum illud numer. 12. Si fuerit propheta Dñi inter vos, per ſomniũ loquar ad illum, cũ Ioſeph iuſtus eſſet, & fidelis ipſi tãquam fideli debuit fieri apparitio, non quidem corporalis qualis eſt miraculoſa, ſed prophetica, & in ſomnis.

D. Thom.

Prouer. 4.

Prouerb. 25

D. Aug.

Zachar. 2.

D. Thom.

Dion. Car.

D. Thom. 1. Cor. 14.

Num. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caiet. Quare Caie. ait, ꝙ hæc appatitio prestare videtur, aut æquiualere omnibus apparitionibus Angelorum, in veteri testamento. Quoniam hæc fuit cum tanta claritate mentis, quod nulla interuenit hęsitatio. In apparitionibus autem factis
Gene. 18. Abrahæ, ad Illicem Mambræ Iacob, Iosuæ & cæteris, imo etiam in apparitione facta Zachariæ patri Ioann. Baptistæ
Gene. 32. *Iosue.* 5. *Luc.* 1. interuenit aliqua hęsitatio. Quidam Doctor dicit, quod est duplex somnium
Aristo. quod accidit dormienti. Quoddā naturale, vt est phantasma in somno factum exterioribus sensibus ligatis, quod fit multiplici de causa, vt docet Philosophus lib. de somno, & vigilia, aliud verò somni m non pendet ex motu phantasmatum, sed est quædam recordatio præteritorum, præsentium vel futurorum, im-
Gene. 28. mediatè à Deo vel ab Angelo sectalis phā-
Gene. 20. tasmatibus, quales permultæ leguntur in scripturis, vt quando Iacob vidit scalam, & quandò Abimelech in somnis est admonitus, ne tangeret vxorem Abrahæ, & Salomon in somnis accepit sapientiam, & multa alia, &c. Non ergo mirum si Iosepho in somnis appareat. Hæc autem somnia diuisit Deus ab alijs, quæ ex corporis dispositione proueniunt: nam certam habent veritatis notam, vt hic Ioseph habet adiunctam sacræ & propheticæ scripturæ probationem. Vltimò hic aduerte quæ sit Dei erga suos prouidentia, qua dormientes etiam paterna vigilantia quid agendum sit, quidve cauendum instruit, cirinsque illos extra ordinario hoc modo docturus est, quam vt errare periculosè permittat, secundum illud
Iob. 33. Iob. Per somnum in visione nocturna, quandò irruit sopor super homines, tunc aperit aures virorum & erudiens eos instruit disciplina. Virorum ait, qui tanquam viri dormiunt bonis præparati cogitationibus, non vt mulierosi lasciuientes institutis suis. Sed cur beatæ Virgini, & pastoribus in vigilia apparuit Angelus, Iosepho autem in somnis: ratio est, quoniam Virgo ante rem ipsam instruenda erat de tanto mysterio per apertissimam reuelationem, pastores quoque tantò debuerunt instrui manifestiùs, quantò magis ab eiusmodi eruditione per agrestem vitam remoti erant. Attamen exactnida sunt somnia, nec illis fides præceps adhibenda est, sed probandi spiritus si ex Deo sunt, cùm Sathanas transfiguret se *2. Cor. 11* in Angelum lucis: verū audiamus, quid ad eum Angelus dixerit.

Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Blandè alloquitur Angelus Ioseph, vt eum demulceat ac deliniat, eum proprio nomine nuncupando, quasi notum ac amicum Dei, ac reducendo in memoriam progeniem Dauid, ex qua Christus nasciturus erat. Ac si diceret: *Origene.* (secundùm Origenem homil. prima in diuersis) Ne timueris, ne contabueris, sed securus & intrepidus accipe eam, sicut cōmendatum cœlestem thesaurum, vt Deitatis diuitias, & plenissimam sanctitatem. *Euse. Emi.* Et Euseb. Emiss. humil. in vigilia natiuitatis Domini ait. Noli dubitare, tolle hanc zelotypiam, tolle omnem suspitionem, non est vt cogitas: ipsa enim est templum Dei, ipsa est porta cœli, ipsa est Dominia tua, quam putas esse sponsam tuam. *Noli timere.* Timor (ait Caietan.) est respectu mali. Ioseph timebat offendere *Caiet.* Deum si acciperet adulteram, quia quasi patronus adulterij efficeretur, atque hunc timorem ab eo propellit Angelus. (Accipere) Quid est autem accipere? (ait Euthimius) intus retinere, vel ad se ipsum *Euthim* rursus capere: iam enim mente ab ipso diuisa erat, accipere verò non ad nuptias, sed ad custodiam (Mariam) cuius nomen notum est Angelis, vtpotè quia scriptum erat in cœlis. Esai. 26. Nomen tuum & memoriale tuum in desi- *Esai. 26.* deanimæ. *Coniugem tuam*; hinc liquet quod ita erat desponsata, quod erat coniux: erat enim inter eos verum coniugium, quia erat vera copula coniugalis: vt supra dictum est.

Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Natum in ea dicit: quoniam opus naturæ significat, & confutat errorem Valentini dicentis: Christum corpus cœleste habuisse, & per vterum beatæ Virginis, quasi per fistulam transisse (in ea) ideſt, in vtero eius. Nam est duplex natiuitas: alia in vtero, qualis est ista, alia ex vtero qualis fuit cùm peperit eum: vbi aperitur naturale opus maternum. Nam ex eo quod hic dicit in ea natū est, & eam vocat matrē eius, quod in ea natū est & quod pariet filium; manifestissimè significat naturale opus maternū, intra viscera Beatę Virginis interuenisse, quo est Mater & pariet filiū: & hoc oportet scire, vt intelligamus beatā Mariā, vt

vt naturalem Matrem Christi, sicut reliquæ matres sunt naturales matres suorum filiorum, hoc solo dempto, quod non ex virili semine concepit, sed de Spiritu sancto, vt Angelus subiungit dicendo: Quod in ea natum est, id quod est naturæ ex parte matris ostendit. Dicendo, de Spiritu sancto, id quod est miraculi ex parte Dei manifestat. Dicit autem natum in ea: quoniam Christus ab instanti suæ conceptionis fuit verus, & perfectus homo factus, ac proinde in illo instanti fuit vera nactuitatis in vtero. *De Spiritu sancto est.* Hæc dictio (de) significat principium effectiuum, & consubstan-
D. Thom. tiale, vt docet D. Thom. 3. part. quæst. 82. articul. 2. & verumque verum est, si consideremus quod corpus Christi effectum est à Spiritu sancto, & tamen suppositum quod est Christus genitus ratione Deitatis à Patre; est consubstantiale Spiritui sancto. Nihilominus, vt ibidem docet D. Thom. articul. 3. Spiritus sanctus non debet dici Pater Christi, secundum humanitatem: quoniam ille est Pater qui gignit filium in similitudinem eiusdem naturæ, attamen Christus secundum quod homo est, non est eiusdem naturæ cum Spiritu sancto. Sed notandum est ex D. Thom. super hunc locum, quod in conceptione aliarum mulierum est virtus formatiua cuius subiectum est semen, & per hanc virtutem formatur fœtus, & vegetatur in corpore mulieris; sed hanc virtutem seminis supleuit virtus Spiritus sancti, & ideò aliquandò inuenitur dictum à sanctis Patribus, quod Spiritus sanctus fuit ibi pro semine. Aliquando tamen dicitur quod non fuit ibi semē, & hoc est quia in semine viri duo sunt, nempè ipsa corpulēta substantia, quæ descendit à corpore viri, & ipsa formatiua virtus. Igitur Spiritus sanctus fuit ibi pro semine, quantum ad virtutem formatiuam, sed non quantum ad corpulentam substantiam: quia non de substantia Spiritus sancti facta est caro Christi: & ideò patet quod Spiritus sanctus non potest dici pater Christi, nec secundum diuinam naturam, nec secundum humanam. Secundum Diuinam quidem; quia quamuis Christus sit eiusdem gloriæ cum Spiritu sancto filius tamen nihil ab eo accipit, cum interim proprium sit filio vt accipiat aliquid à Patre. Similiter secundum humanam naturam: quia Pater & Filius debent conuenire in substantia, quod secus est in Spiritu sancto, & Christo homine: hactenus Diuus Thom. At verò queri *Dubium.* potest cur potius hæc operatio tribuatur Spiritui sancto, cum actiones ad extra cōmunes sint toti Trinitati. Quidam Berra- *Berratus Carmelit.* tus Carmelita. lib. de Incarnatione verbi, capit. 9 has reddit rationes. Primò propter causam Incarnationis, quæ consideratur ex parte rei. Est namque Spiritus sanctus *Ioann. 3.* amor Patris, & Filij. Sic autem Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. Tam magnus quippè effectus in quam aliam causam reduci poterat nisi in amorem, cuius operari magna si adest? Secundò hoc conuenit ex parte naturæ assumptæ: quia cùm dicitur facta cōceptio per Spiritum sanctum, innititur, quod natura humana assumpta est à Filio Dei in vnitate personæ, non ex aliquibus meritis nostris, nec propter dignitatem naturæ humanæ; sed ex sola gratia quæ Spiritui san- *2. Cor. 12.* cto congruit, iuxta illud. 1. Corinh. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Tertiò ex parte obiecti & finis Incarnationis, vt sicut homo ille qui cōcipiebatur sanctus erat & Filius Dei; ita & nos & sancti & filij Dei perficeremur, quod per Spiritum sanctum perficitur. Galat. 4. *Ad Gal. 4* Quoniam estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantē Abba Pater: & idē Spiritus sanctificationis nuncupatur. Obseruādum etiam, quod primus locus in quo spiritus Dei nominatur sanctus est hic, qui semper solebat nuncupari spiritus Domini, hic Spiritus sanctus dicitur. Quod minimè vacare mysterio credendum est: Nam ex hoc opere, quod in Maria Spiritus sanctus operatus est (quod reuerenter cogitandum est) maximè claruit spiritus Domini quod vere sanctus sit: & etiam quoniam opus hoc omni sanctitate plenum est, nec vlla in eo se immiscet impuritas: ideò spiritus à quo factum est sanctus oportuit appellari. Hoc etiam aduertendum est, quia dum Spiritus sanctus est Dominicæ carnis Creator Spiritus sancti, hinc maiestas ostē ditur. Quod vero Deus maiestatis de Ma- Maria in carne natus est, non est sordidatus nascendo de Virgine, qui non fuit pollutus hominem condens de puluere. Ergo Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est de Spiritu san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancto est, nec alienus vir tuam sacram maculauit sponsam. Spiritus sanctus accepit eam, non quo te iniuria afficeret; sed vt maximo decoraret honore. Nec tu negligès custos huius terreni simul & cœlestis paradisi fuisti, cui datus es in custodem, vt alter Angelus similis illi, qui custodiebat illum terrestrem. Hortus hic conclusus à quo flos Iesse prodire debet, in suo virore ac odore perseuerat: Spiritus sanctus eam impregnauit, absq; suæ puritatis dedecore. Nec enim est Deus vt homo, qui nescit vnum tibi conferre donum, quin aliud à te auferat priùs, nec te maiori donauit honore, nisi minorem à te tollat, nec fructum confert nisi conculcet florem, quod si matris homines prestant honorem, integritatem prius pudoris rapiunt. Deus autem qui omnipotens, purus, liberalis atque vndiq; perfectus est maius confert, & minus non tollit, & sponsam tuam Matrem fecit, nec tamen virginitatis furatus est florem, sed vt ipsa integra manente dulcissimum nobis proferat fructum, vt gaudium Matris habeat cum virginitatis honore, & nec prima similis visa sit, nec habere sequentem. *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Particula (de) potestatem dicit, vt non credas in hac generatione esse alicuius patris seminalem materiam, sed sicut dicitur Esai. 53. Erit sicut radix de terra sitienti: radicis enim, non est alia radix: & ideò radix prima generationis Christi fuit verbum filius Dei, non alia radix, sicut semen quod dicitur radix generationis. Quare vterus virginis terræ sitienti siue arenti comparatur: quia nullo humore virilis seminis est infusus. Vndè Esai. 11. dicitur, & flos de radice eius ascendet. Non ab alia extera seminali radice prodiet, sed de Spiritu sancto de virtutis Deitate, sicut flos qui cœlesti rore perfusus gignitur. Quare dicitur Christus ascendisse nubem leuem, hoc est, vterum Virginis nullo virilis seminis onere grauatum. *De Spiritu sancto est*, Spiritus sanctus superueniet in te (ait Angelus ad Mariam) & virtus altissimi obumbrauit tibi, ne calor in ordinatæ concupiscentiæ subrepat tuamq; nec in minimo maculet puritatem virtus altissimi obumbrabit tibi, ideſt, faciet tibi vmbram sub qua videre possis hoc prorsus inaccessibile Sacramentum. Vmbra quippè temperamentum visus est: temperat enim lucem atque vnit, vt sic vnita fortior ad videndum sit: hinc natura nobis supercilia nigra concessit, quibus vmbra oculis fieret, vt aptius videre possint luce sub illis collecta atque coadunata. Quare qui supercilia habent alba minus vident: quia non eis faciunt vmbram: hinc manum super oculos extensam ponere solemus, vt melius videre possimus. Sic Spiritus sanctus vmbram in Virgine fecit, vt hoc videre posset mysterium, atque lucem diuinitatis inaccessibilem radiosque, & calorem eius temperauit, ne à tanta luce superata fragilis eius natura deficeret. Nubes internos, & solem interponuntur, vt vmbram nobis faciant, ne radij caloris nos feriant, ne splendoribus eius visus noster obruatur. Quis cernere possit immensum diuinitatis lumen, quin ad ipsius radios cœcutiret? ad hoc enim Seraphim oculos suos operiunt, ne à tanto lumine obruantur. Quis autem sustinere posset vim diuini radij quin periret, nisi Spiritus sanctus vmbram nobis faceret in vtero Virginis, interponendo nubeculam istam carnis Christi, quæ nobis immensum illud lumen temperaret, atque quasi sub lucerna includeret, vt sic sub vmbra illud videre valeremus? Nam Esai. cap. 33. ait. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Deus autem noster ignis consummès est. Intermediet nubes ista carnis pueruli Iesu, sol hac carne tegatur, ità vt possemus dicere: Vere tu es Deus absconditus, & sic Mater in vtero portare poterit, & homines super terram illum conspicere valebunt. Ascendet Deus nubem lucè (ait Prophera) (leuem quia sine onere peccàti, atque ideò nec Matris vterum grauabat) & ingredietur AEgyptum, ideſt, mundum: & Ezech. 32. Dicitur solem nube tegam, quatenus homines ipsum cernere possent, & dicat sponsa in hac vitâ: Sub vmbra illius quem desideraueram sedi: hoc est, sub humanitate Christi, quæ velut vmbra est diuinitatis: ergo quod in ea natum est de Spiritu sancto est, cuius virtus obumbrauit Virginem, & etiam quia vmbra effigies quædã est illius cui? est vmbra, vnde imago quæ in speculo reflectitur vmbra dicitur. Dicit ergo Orig. Quod si fingeremus hominem, ità magnum vt totus mundus eum capere non posset, sicorã speculo poneretur, totus in ipso speculo videretur, præcipuè si speculum est res viua. Quare perspectiui asserunt, quòd tota vmbra magni montis in oculo muris cernitur. Attenuantur quippè radij, ac species visibiles, quæ ex ipso reflectuntur ad oculum muris, & in modũ pyramidis effecti paruulum oculum muris ingrediuntur, vt cum lucem à longè videmus nocturno tempore experimur. Fecit ergo Spiritus Sanctus vmbram in vtero Virginis; quoniam ibi formauit imaginem, ac figuram immensi illius gigantis, ac altissimi montis: ita quòd totus Deus ibi esse absque hæsitatione asserimus, imò & Virgini ipsi canentes dicimus: Virgo Dei genitrix, quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera factus homo. Sed vt ten es hominis oculi ipsum cernere valerent, ita se attenuauit, ac exinaniuit formam serui, ac infantuli accipiens, vt in vmbra Virginalis vteri totus clauderetur Deus. Nam ad modum sphęrulæ, ac orbiculi corpusculum illud effectum est: ita quòd oculi muris, ac hominis eum iam videre possunt. Istę enim sunt sphęrulæ illæ simul, ac lilia, quæ in opere candelabri aurei olim sculpta erant, significantia corpusculũ pueruli Iesu in florido Virginis vtero in modum sphęrulę orbiculatum, ac strictum manere. Ecce ergo quo modo quod in Virgine natum est, sit de Spiritu Sancto, qui in eius vtero hanc vmbram fecit.

Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Obserua, non dixit pariet tibi filium, quemadmodum dixit Zachariæ, sed pariet filium: quoniam Christus omnibus natus est, secundum illud Esai. 9. Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Nobis datus, nobis natus ex intacta Virgine, & vocabis nomen eius Iesum. Ac si diceret: Iam officium tibi Patris iniungo, vt & ipsi nomen imponas, quemadmodum & patres facere solent: *Vocabis nomen eius Iesum.* Obserua propter tria nomẽ aliquod excellens dicitur. Primò, habet excellentiam ab impositore: nam si ille, qui nomen alicui imponit, est aliqua regalis persona, vel magna pluris nomen illud æstimatur. Ideo nomẽ Ioseph celebre factũ est in vniuersa terra Aegypti: quoniam à Pharaone impositum est illi, vt diceretur Saluator mundi. Ob hoc enim in pretio tale nomen est, quoniam Regem quasi patrinũ habuit, maximè quando nomen importat, vel dignitatem, vel statum, quod per tale nomen consequitur, vt quando Rex aliquem appellat Comitem stabilẽ, vel Marchionem, vel Ducem: nam in hoc Principes sunt talis conditionis, quòd dando nomen simul dant statum, vel dignitatem quam significat nomen. Quæ authoritas incomparabiliter maior reperitur in Deo, in quo & dicere, & facere, pari passu currunt, *Corren à las parejas*, secundum illud Psalm. Ipse dixit & facta sunt: vnde D. Thom. 3. p. q. 27. art. 2. docet, quòd vbicunq; in sacra pagina legimus Deum alicui imposuisse nomen, semper intelligitur simul dedisse illi aliquam gratiam, non qualemcunq;, sed supernaturalem, qua nominis illius significatum impleret. Vt quia mutauit nomen Abrahæ (nam qui priùs dicebatur Abram, post promissiones Messiæ dictus est Abraham, id est, Pater excelsæ multitudinis) simul & cõcessit ei, vt esset Pater omnium credentium in Christo. Similiter & Beato Petro, qui antea dicebatur Simon dedit nomen, in quo recepit pro se, & suis successoribus in deficientẽ Spiritus Sancti assistentiam vt in doctrina Fidei, & morum compositione errare non possent. Igitur si hæc nomina celsitudinem quandam fortiuntur, quia à Regibus imposita sunt, quantò magis dulcissimum Iesu nomen omnibus excellentius erit, qui non à Rege terreno, aut mundi Imperatore, vel Monarcha, sed ab ipso Deo, cuius volũtati potestas subest, cui idẽ est dicere ac facere nominatũ est. Non enim nomen hoc impositum est à Iosepho, aut Maria, sed ab Angelo, qui à Deo accepit. Non enim ipse ex suo capite tantum nomen auderet imponere, sed impletum est illud Esai. 62. Vocabitur tibi nomẽ nouũ quod os Domini nominauit. Nouum dicitur quantùm ad effectum: quia nullus ex his, qui vocati sunt hoc nomine saluum fecit populum Dei à peccatis suis, vt statim videbimus. Imò (vt aliqui ex peritis linguæ Hebreæ dicunt, inter quos Galatinus quidam de arcanis Fidei) cæteri, qui hoc nomine nuncupati sunt vna litera redundabat nomẽ eorum à nostro Iesu, nempè (he) quare dicebãtur. Iheosuac, quod significat Deus saluabit, Christus autem dicitur Iheſuac absq; (he) & significat Saluatorẽ. Primus, qui hoc nomine appellatus est, fuit Iosue Dux. Secundus dictus est Iesus Sacerdos: tertius Iesus filius Sirac præceptor,

Gene. 3. *Esai. 53.* *Esai. 11.* *Luc. 1.* *simile.* *simile.* *Ezech. 32.* *Esai. 6.* *Humanitas Christi dicitur vmbra diuinitatis.* *Esai. 33.* *Deut. 4.* *& Heb. 12.* *Esai. 45.* *Esai. 19.* *Cant. 2.* *Origen.* *Simile.* *Exod. 37.* *Esai. 9.* *Gene. 41.* *Psal. 148* *D. Thom.* *Gene. 17.* *Matt. 16.* *Esai. 62.* *Galatinus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui librum Ecclesiastici scripsit. Iesus autem noster, ipse est Dux noster, ipse Legifer noster, ipse Præceptor noster, atq; Sacerdos, secundum ordinem Melchisedec:
Psal.109. Esai.30.
Esai. 45. Vocabis nomen eius Iesum, ecce nomen Domini venit de longinquo, ait Propheta. Quoniam de cœlo à Patris maiestate descendit. Hinc illa Patrum vox apud Esai. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustũ aperiatur terra & germinet Saluatorem. Nam sicut ros de cœlo per os Angeli hoc nomen Iesus ad nos descendit. De longinquo etiam venit: quoniam per tot Patrum thesaradecades ad nostram notitiam peruenit. Nam post quadraginta duas generationes, ab Abraham vsque ad Christum, tandem finit eas Euangelista, ac dicit: De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Et non solùm à Prophetis, ac Patriarchis hoc nomen ad nos reuelatum venit: verum etiam ab origine mundi cœpit: quoniam nec religio vlquàm incepit, aut coaluit, nisi
Genes.4. sub hoc nomine Iesus. Genes. 4. loquens Scriptura, de Euos filio Seth ait: Iste cœpit inuocare nomen Domini. Quomodo hoc verum est? Nonnè anteà inuocatum fuerat? Nonnè Chaim, & Abel fratres in nomine Domini primitias & hostias obtulerunt Deo? Quomodo ergo dicitur Euos primum inuocasse nomen Domini? Fortè nouum hoc nomen Saluatoris primus inuocare cœpit, quod forsam tunc reuelatum est ei. Quoniam in illo incipiebat iustorum generatio, de qua nasciturus erat Christus.
D. Thom. Anteà quidem, vt D. Thom. & alij docent, reuelatus fuerat Christus Adæ tanquam Glorificator: operæpretium erat, vt post peccatum reuelaretur tanquam Iustificator, ac Saluator: vt scirẽt homines iam peccatores, ad quem confugere pro venia deberent. In Seth autẽ, & Euos filio suo oriri incipiebat iustorum generatio, quæ duratura erat vsque ad Christũ: nam illa Chaim & impiorum in diluuio deleta est, ita vt nulla eorum in posterum memoria perstaret. Vnde specialiter, cùm Scriptura refert generationẽ Seth, ait: Genuit autẽ Adam Seth ad imag nem & similitudinem suam.
Genes.5. Quoniã in illo, ac successoribus suis, nempè Noe, & filijs eius, permanere deberet imago hominis: nam cæteri suffocandi, ac delendi erant. Quod si verum est, quod Hebræi astruunt, nimirum quod nomen illud, quod tunc cœpit inuocare Euos fuit nomẽ Tetragrammaton, seu Iheouah: cuius inuocationi mirabiles effectus Hebræi tribuere solebant: tamen hoc etiam fauet nostræ sententiæ, eò quòd in nomine Iheouah tres personæ diuinæ includantur; & secunda, quæ est filius sub duabus literis, h h, significatur: quoniam duas debebat habere naturas Diuinam, scilicet & humanam, vt suprà explicatum dedimus. Igitur si Euos reuelatum fuit nomen Iheouah, etiam mysteria quæ ibi includuntur reuelari ei debebant?
Dani.10. quoniam vt dicitur Dani. 10. in Prophetia debet esse intelligentia, ibi autem nomen Iesus includitur, vt dictum est, consequens ergo fit hoc nomen etiam ei reuelatum fuisse, ac proinde ipse primus tale nomen inuocauit, & inuocandum posteris docuit. Nam nomen Græcum, quod noster interpres vertit, inuocare, etiam significat profanare, seu diuulgare. Primus ergo Euos
Can.1. hoc nomen Iesus manifestum alijs fecit, ac diuulgauit, nam nomẽ hoc (vt dicit Sponsa) est oleũ effusum. Ab initio ergo mundi oportuit, quòd diffunderetur in corde, & ore, saltem aliquorum Patrum, qui initium huic sanctæ generationi dabant. Dixerat
Genes. 4. paulòante Moyses filios Chaim, id est, reprobos inuenisse musicam, arma, atque pastorale ministerium, & protinùs de electis infert inuenisse inuocationẽ nominis Dei: vt insinuaret diuersa vtrorumq; studia, ac
Moralitas curas. Filij nequam nihil nisi quod ad delitias carnis pertinent, quærunt, ac inueniunt: at iusti, quod ad cultum attinet Dei potiùs adiuenire laborant: vt vel noua inueniant, vel inuentis addant. Quare forsam Euos nouis ceremonijs, ac ritibus docuit Deum colere, vnde auctus fuit tunc cultus Dei sub hoc nomine Iesus nouiter iustis reuelatum, sicut & sub eodem nomine creuit in Abraham, cum huius Iesu ei facta
Exod. 28. fuit repromissio, & amplius tẽpore Moysi, cùm super frontem in lamina aurea scriptum ferebat hoc nomen Summus Sacerdos: quoniam nec cepit, nec creuit religio, nisi sub hoc nomine Iesus. Benè ergo dicitur hoc nomen de longinquo venire, cùm à primis parentibus, vsque ad nos deriuatum sit. Adde, quòd ante Christum natum tempore Consulum Romanorũ fuit Rabbinus quidã Haccados nomine, qui Antoniũ cõsulẽ alloquẽs hæc de ipso nomine inter cætera dicit: Quia Messias homines saluabit, vocabitur Iheſuac, gẽtes autẽ alterius nationis, quæ fidem eius sectabuntur, vocabunt eum Iesum. Et 4. Esdræ. 7. clarè dici-
4. Esdr.7.

tur: Reuelabitur filius meus Iesus cum ijs, qui cum eo sunt, & iucundabuntur, qui derelicti sunt, in annis quadringentis, & post hos annos morietur filius meus Iesus, & conuertetur ad me seculũ. Sed & Sibylla Erichtrea, quæ circa tempora Ezechiæ vaticinata fertur de Christo carmina Græca composuit; quorũ primæ literæ constituunt
D. Aug. Lactant. hæc verba. Iesus Christus filius Dei Seruator. Aut hoc est Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei, cap. 23. Et vide Lactantium lib. 3.
Cicero. cap. 18. Et quoniam fertur Marcum Tullium Ciceronem in Latinũ vertisse versus illos, cum ijsdem literis capitalibus, studiosorum gratia: libuit illos hic scribere. Sunt autem numero. 27.

Iesus Christus Dei filius Seruator.

Iudicij insignum tellus sudore madescet,
Et Rex aternus summo descendet olympo,
Scilicet vt carnẽ mundumq;, vt vindicet omnẽ.
Vnde Deum fidi diffidentesq; videbunt,
Summum cum Sanctis in cœli fine sedentem
Corporeum, animas hominum quo iudicet olim,
Horrebit totus tum densis vepribus orbis,
Reijcient simulacra viri gazasq; repostas,
Igniſq; exuret terram, cœlumq; salumq;
Intendetq; fores angusti carceris orci,
Sanctorumq; omnis caro libera reddita lucem
Tunc repetet, semper cruciabit flamma scelestos.
Vtq; quis occultè peccauerit omnia dicet,
Sub luccmq; Deus reserabit pectora clausa.
Dentes stridebunt, crebrescent vndiq; luctus,
Et lux deficiet solemq; nitentiaq; astra.
Inuoluent tenebræ tum Lunæ splendor obibit,
Possas attollet, iuga deprimet ardua montes,
Impediet q; nihil mortales amplius altum,
Longa ratina fictũ non scindet montibus, arua
Ipsa æquabuntur, nam fulmine torrida tellus,
Vnaq; & sicci montes & flumina hiabunt
Sidereisq; sono tristi tuba clanget aheneis.
Stultorum facinus mœrens mundiq; dolores
Et chaos ostendet, & tartara terra dehiscent,
Regesq; ad solium sistentur numinis omnes,
Vndaq; de cœlo fluens ignea sulfure misto
Atq; omnes homines signum præsigne notabit.
Tempore eo lignum, cor nuper amabile fidis
Oppositus mundo cassus sed vita piorum
Respergendo lauans duodeno fonte necatos.

Ecce ergo primam huius nominis dignitatem ab impositore. Secundò sumitur excellentia alicuius nominis, ex eo, quod acquisitum est propter aliquod ægregium facinus benè perpetratum, sicut apud Romanos Scipio, vnus sortitus est nomen Affricani, ac dictus est Scipio Affricanus: propter deuictam Affricam, Augustus etiam, quia auxit Rempublicam. Hispaniarum Reges Ferdinandus, ac Elisabeth Catholici dicti sunt à destructione Maurorum, ab exilio Iudæorũ, à zelo fidei, quo ardentes sanctum Inquisitionis Officium in Hispania primi instituerũt. Sic Christus Dominus hoc nomẽ Iesus suo sanguine acquisiuit, ob rem benè gestam redemptionis
Ad Phil. 2. nostræ, secundum illud Paul. Philip. 2. Humiliauit semetipsum Dominus noster Iesus Christus factus obediens vsq; ad mortem, mortem autẽ Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen super omne nomẽ, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. In vexillo Crucis pro Patris obedientia, & populi sui acquisitione, & augmento moriens: hoc tantum nomen lucratus est, ad quod omne genu flecti debet, omne genu ait, vnde sanctus Vincentius
D. Vinc. Ferrer. Ferrer nos docet, quòd ad Regem temporalem inclinare debemus sinistrum genu, ad Papam destrum, ad Christum vtrumq;. Quare quasi Christi honorem vsurpare videntur, qui homines genu flexos antè se
Moralitas stare patiuntur. Quod si id Rex, aut Papa fortasis facerent, aliquantulum tollerabile esset: cùm vterq; diuinum referat Imperatorem; vnus in temporali regimine; alius in spirituali: atquòd vxor, aut mercatoris diuitis, aut alterius singularis personæ, etiam in titulo aut dignitate constituræ hoc vellit: intollerabile penè sacrilegium est, atq; à Christiana abolendum Republica: Mihi
Ad Rom. 14. (ait) incurbabitur omne genu, me adorabunt omnes gentes. Quid tu id, quod diuinum est, tibi propter corruptibiles diuitias arrogas? Flecto genua mea (ait Paul.) ante
Ad Ephe. 3. Patrẽ Dñi nostri Iesu Christi. Genua dicit, non genu: quoniam toto corpore, ac omnibus membris Christus à nobis adorandus est. Tertiò, aliquod nomen excellit, propter id quod significat. Sicut hoc nomen Rex excelsum ac magnũ nomen est, propter id quod significat: nam eius significatum est persona Regalis, quæ omnibus alijs tãquam subditis imperat, ac vitæ & mortis habet potestatem. Hoc nomen Iesus celsitudine super omnia alia nomina includit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

significat enim personam diuinam totam in se Dei continens maiestatem, secũdum illud Ioan.1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Importat etiam iucundissimum opus nostræ salutis, secundum illud quod dixit Angelus pastoribus Luc.2. Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator. Et in Act.4. Apostolorũ dicit Petrus: Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, præter nomen Domini nostri Iesu Christi, vnde Sponsa cõparat hoc nomẽ oleo effuso, dicens: Oleum effusum nomen tuum. Oleum effusum cuicunque alio liquori supereminet, atq; super cæteros liquores sedet: ita virtus huius nominis, scilicet, gloria, notitia, & fides Iesu Christi effusa per prædicationem in toto orbe terrarum, tandem omnibus legibus supereminet creditus Deus, vt docet Apost. Ephes. 1. Constituens illum ad dexteram suam in excelsis super omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Sed & nobis dulcissimum nomen est super omne nomen. Nam olim Deus nomina sibi imposuit à creatione: vt ostenderet se esse fontem ac principium essendi, quod significabat nomen Iheouah, quo antiquitus Deus, vt plurimum nuncupabatur. At quoniã in nouo testamento voluit Deus cognosci tanquàm Saluator, sicut in veteri cognoscebatur tanquàm Creator: ideò à salute nomen accepit, & Iesus, id est, Saluator nuncupatus est. Hæc enim erant illa noua signa, quæ ab antiquo poscebant homines, cùm dicebant: Innoua signa. Ac si dicerent terribilibus appellaris nominibus, quæ nobis potiùs timorẽ incutiant, quàm amorem excitent (diceris enim Deus Zelotes, Dominus, Iudex, Deus vltionũ, vindicans peccata patrum in filios, vsq; ad plures generationes) optamus, vt nomen aliud nouum nobis reueles, quo te mitem ac placidum nobis ostẽdas, quo audito timore excusso, ad te potiùs amore properemus. Ecce modò nuncupatur Iesus, id est, Saluator, vbi plenitudo diuini amoris erga nos manifestatur, cùm propter nos Iesus, hoc est, homo Saluator factus sit. Vidit Ezechiel virum quemdam similem electro, cuius extremitates erant igneæ. Electrum secundum D. Gregor. *Es el ambar quasado*, nempè mixtio quædã ex auro & argento, & significat Christum sub duabus naturis, diuina scilicet & humana, quarũ vna auro, altera argento comparatur. Sed extremitates eius sunt igneæ: quoniam in nouissimo tẽpore, quando homo factus est igneos eius amores erga homines plus patefecit, nam in nouissimo caloris illius, quis poterit sustinere? Eccles. 43. vnde nomen claritate plenum accepit, nam vocatus est Iesus, id est Saluator. Quod nomen suauius infirmo potest esse, quam salus? Aut quæ dulcior vox captiuo, quàm libertas? Quid verò placidius auribus intonat cœci quàm lux? Et tamen omnia hæc in dulcissimo nomine Iesus inclusa reperies. Vnde D. Bern. ait: Iesus mel in ore, melos in aure, & in corde iubilus. In ore enim memoria eius, quasi mel dulcurabitur, ibique dulcissimè distillatus in corde liquescit. Melos in aure: quia quasi musica in conuiuio vini. Vox exultationis, & salutis ægroto: vox vitæ, ac resurrectionis mortuo. Vox autẽ libertatis vincto. Et in corde iubilus. Quoniam vsque ad cor oleum hoc diffunditur, atque omnia interiora penetrans gaudio, ac lætitia implet. Vnde cùm Beatum Ignatium tortores excruciarent: Iesus tamen nomen ab eius ore non deficiebat. Cùmque illum carnifices interrogarent, cur nomen illud nunquam caderet de ore eius? repondit: Quoniam illud in corde literis aureis scriptum gero. Quod vt experirentur tortores eo mortuo cor eruerunt, atque nomen Iesus aureum ibi sculptum repererunt: quoniam oleum hoc illuc vsq; penetrarat, atq; pertingerat. Est ergo Iesus in corde melos atque lætitia. Vnde August. ait: Quid est Iesus nisi Saluator? Ergo propter temetipsum esto mihi Iesus. Noli Domine, noli sic aspicere malũ meum, vt obliuiscaris bonum tuum. Infirmus enim sum, ideò ad te propter salutem curro. Vasculum quoddã est (ait D. Bern.) iucundissimum nomẽ Iesus, in quo tiriaca continetur, atque medicamina cætera, quę contra serpentis venena cæteroſq; animæ morbos nobis medeantur: quoniam nõ solùm Saluator, verũ ipsamet salus est. Quare nulla iam plaga incurabilis est, nec Propheta amplius dicet: Incurabilis plaga tua. Quoniam nulla est pestis, nullum vulnus, vlcera vlla, vel cicatrix, quæ hoc oleo fota non conualescat. Iesus (ait Petrus de Rabena) præbuit lumen cœcis. Iesus consolidauit claudos. Iesus sanauit ægrotos. Iesus dedit vitam mortuis. In nomine Iesu profligati fuerunt dæmones, illuminati cœci, mundati

Ioan.1.
Luc.2.
Act.4.
Cant.1. Simile.
Ad Ephe. 1.
Eccles.36.
Ezech.1.
D. Grego.
Eccles.43
D. Aug.
D. Bern.
Mich.1.
Petrus de Rabena.

mundati leprosi, mortui in vitam reuocati: quoniam in hoc nomine salus, vita, lumen, saturitas, vigor ac virtus animæ continentur. Hoc dulcissimum nomẽ Iesus fortassis est nomẽ illud, quod antiquis Patribus occultatum fuit: quoniam non habebant salutem præsentem, quare non nominabatur tunc hoc nomen Iesus, nisi tantùm in vmbra ac spe, & ideò vacua erant eorum vasa, quæ Paul. vocat infirma ac egena elemẽta. Quoniam oleum hoc non adimplebat illa, sicut modò nostra Sacramenta, quæ vasa sunt plena hoc salutifero liquore. Hoc eim nomen vas est illud olei, quod nunquam defecit, quoaduſq; vas, in quo æliquaretur defecit: vt legitur. 4. Reg. Cum quo paupercula mulier, & creditoribus quod debebat soluit, & sibi filioque suo abundanter superfuit quo viuerẽt. Quoniam in hoc bal sami ac pretiosissimi liquoris vasculo, adeò gratiæ, ac misericordiæ superabundanter effluũt: vt & reddere Deo debita, ac satisfacere valeamus, & corda nostra diuitijs plena ac lucupletata remaneant. Non stat oleum hoc, nisi cum vas vacuum deest, in quo distillet. Quia corda vacua terrenis cupiditatibus ac carnis curis desunt: ideò stat oleum hoc. Quare (vt D. adnotauit Bern.) ideò in die circuncisionis hoc nomẽ puero Iesu imponitur, vt sciamus quòd non est salus, nisi tantùm illis, qui circuncisi sunt spiritualiter, non carnis pelliculam amputantes, sed superflua ac noxia à corde resecantes. Ideò dicitur oleũ effusum, vel exinanitum (vt alij legunt) quoniam exinaniuit semetipsum (vt ait Paul.) formã serui accipiens: In forma Dei non potuit exinaniri: quoniam in illa non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, at accipiens formam serui potuit exinaniri, hoc est, euacuari ac effundi: quoniam potuit plagas ac vulnera susc ipere, per quæ tanquam per foramina hic pretiosissimus liquor exinaniretur, ac super vulnera nostra æliquatus sanaret ea, vt verum esset Esai vaticinium, quo dicit: Et liuore eius sanati sumus. Quare vbi nos legimus apud Esai. Vidimus eum nouissimum virorum. 70. legunt virum deficientẽ præ omnibus, hoc est, plenum pœnis, ac vulneribus, per quæ diuinus humor euacuatus super nostra vulnera effunderetur. Hoc est ergo nomẽ quod præcepit Angelus Ioseph, vt imponeret puero, dicens: Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorũ. In hoc est speciale nomen Iesus: quoniam nullus alius, qui hoc nomine vocatus est talem attulit salutem, sed nec potuit: quoniam solius Dei est remittere peccata, vt suprà docuimus. Nam cæteri saluatores à corporis hostibus saluabant populum, at noster Iesus à peccatis animæ, quibus alij saluare non poterant. Quare postquàm Iacob moriturus filios benedicens alios prophetaret esse iudices, alios saluatores; vt doceret, non illos ad animæ salutem ipsum expectare subdit: Salutare tuũ expectabo Domine. Ac si diceret: Adhûc Messiam tanquam verum animæ Saluatorem expectabo, etiam si alij futuri sint, qui populum ab inimicis vindicent: quoniam isti non saluabunt animam à peccatis. Et certè saluando à peccatis, à cæteris inimicis nos saluat noster Iesus: quoniam radix omnium malorum est peccatum, qua abscissa & reliqua mala cessabunt. Quoniam propter animæ peccata hostes cæteri aduersus nos insurgunt, quæ si eradicẽtur nullus erit qui perturbet nos. Vnde Ecclesia in quadam collecta petit à Deo, vt à nobis auferat peccata subdens pro ratione ac dicens: Quia nulla ei nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Id Achior ille Princeps filiorum Ammon dixit ad Holofernem Ducem Regis Nabuchodonosor, cùm contra filios Israël pergeret ad debellandum eos, vt legitur apud Iudith cap.5. Nunc ergo mi Domine (ait ad Holofernẽ Achior) perquire, si est aliqua iniquitas eorũ in cõspectu Dei eorũ, & ascendamus ad illos: quoniam tradens trader illos Dominus eorum tibi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. Si verò non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium vniuersæ terræ. Radix ergo omnium malorum, quæ nobis eueniunt peccatũ est, vel illud primum originale, ad quod pœnalitates hominum consequutæ sunt, aut actuale nostrum, quo iram Dei ad vindictam prouocamus. Vnde & nomine radicis appellauit peccatum Paulus cùm dixit: Nequa radix amaritudinis sursum germinans, & per eam inquinentur multi. Hanc radicem Christus euulsit, cùm nos saluos fecit à peccatis. Iob ait: Extendit manum suam ad silicem, subuertit à radicibus montes. Silex est Christus, qui dicitur petra, ex quo tanquàm ex silice igneę scintillę amoris egressæ sunt.

Ad Gal. 4.
D. Bern.
Esai.53.
Ad Phil. 3.
Iudith. 5.
Gene.49.
Ad Hebr. 12.
Iob.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sæ sunt. Nam percussus in Cruce clauibus, lancea, & tormentis, quot guttas sanguinis dedit, tot charitatis scintillas, quæ nostra adurerent corda emisit. Sed hunc silicem nempè Christum hominè Pater assumpsit tanquam instrumentum manus suæ, quo à radicibus subuerteret montes, hoc est, quo deleret iniquitates omnium nostrum. Nam humanitas Christi instrumentum coniunctum diuinitatis fuit, quo hæc opera fecit. Per mõtes autẽ intelligo ego iniquitatuum cumulum, ac vniuersitatẽ peccatorũ, quæ omnia per Christũ subuersa sunt. Nisi etiã vellis per montes intelligere superbos, qui tanquã montes in suo cogitatu eleuantur, quos etiam Christus sua humilitate subuertit. Radix autẽ peccati superbia est, Eccles.

Eccles.10. 10. Initiũ oĩs peccati superbia. Et Thob. 4.

Thob. 4. dixit Thobias filio suo: Superbiam nunquã in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Hanc ergo radicẽ Christus euellere conatus est sua maxima humilitate[1]. Quod in imagine illa, quã vidit in somnis Nabucho. Dani. 2. nobis expressũ fuit. Habebat quippè imago illa caput aureum pectus argenteũ, ventrẽ æneũ, crura ferrea, pedes tamen erant lutei, quibus cætera innitebantur: vidit autem petram de monte, absque manibus eradicari, & percutere pedes luteos, atque illo ictu cætera metalla omnia in fauillam conuerti ac resolui. Imago hæc typus est hominis peccatoris, qui cũex luto ac puluere conditus sit: tãta tamẽ superbia intumuit, vt à pedibus luteis ad caput aureũ ascendere præsumpserit, & esse sicut Deus, qui omnibus præeminet sicut aurũ cæteris metallis. Nec hoc satis eius arrogãtiæ fuit, sed voluit splendorẽ habere in mundo, sicut argentũ, atq; super omnes sonare, vt argentũ quod sonorũ est, *Queria sonar, y tronar y hazer ruydo en el mundo.* Deinde ventrẽ habere æneũ, hoc est, ventri ac cupiditatibus eius seruire, ex quo in crura ferrea declinauit: quoniã durus ac immisericors fact[a] est impietas quippè ad diuitias, & luxũ sequitur, vt apparuit in diuite illo

Dani. 2. *Figura.*

Luc.16. Epulone. At lapis ille angularis, hoc est, Christus à mõte cœli, vsq; ad nos descẽdit, & in ventre Virginis absq; manibus, id est, absq; viri opere Spiritu Sancto afflante, fact[a] est homo, & pedes luteos percussit: quoniam paupertatẽ, præsepe, fœnũ, stabulũq; amplexus est, & sic subuertit à radicibus montes: quoniam superbos omnes hac tanta humilitate comminuit, hancq; radicem omnis mali subuertit. Quomodò puluis ascendere audebit, cùm Dei maiestatem in præsepio humiliatam videat? Vel si vis. Tunc dedit in pedibus luteis hic lapis, cùm lutulentos pedes discipulorũ suis manibus abluit, vt sic omnia subuerteret alta. Quomodo enim hyssopus ascendere præsumet ad montes, si cedrus alta libani in valle descendit? Ecce ergo à quo impositum hoc iucundissimum nomen Iesu, nempè ab hoc maximo effectu, quod est nos liberare à peccato, quod radix omniũ malorum est. Nomina enim imponimus ab effectibus, at ipsam rei substantiam significat nomen. Sicut lapidem nominamus à lædendo pedem, qui est effectus eius, & tamen lapis ipsam rei substantiam significat: & Adam cùm vidit ex costa sua formatam mulierem, ab hoc effectu Iscam, id est, virago vocauit eam: quia de viro sumpta fuit. At cùm posteà conceptus eius consideraret Heuam nuncupauit ab hoc effectu, quia Mater omnium viuentium hominum futura erat. Et tamen vtrunq; nomen ipsam personam ac naturam Heuæ significabat, licet à diuersis effectibus impositum. Sic nomen Iesus diuinam significat personam, sub duabus naturis existentem, licet ab effectu saluandi nos à peccatis impositum sit: & ideò nomen est super omne nomen, cui omnes genua flectere debemus. Cæterum nomen hoc iucundissimum & admirabile, cùm oleum effusum sit, si supra vulnera cordis apponitur sanabit ea, at si super terram effundatur lapsus ac lubricitas fiet, quibus ipse qui effudit labatur, acvulneretur. Ea enim est olei conditio, vt super vulnera positum mœdeatur, in terram effusum lapsum gradientibus paret. Quare illi qui Iesus nomen super cor apposuerit, vt Beatus Martyr Ignatius, sanabit vulnera eius. Cæterum si tanquam rem inutilẽ in terram proiecerit, ac contempserit, tanquam in lubrico loco labetur, & vulnerabitur, nam ideò dixit Simeon de illo: Ecce hic positus est in ruinam, & resurectionem multorum. Accipientibus & venerantibus nomen eius erit resurectio à peccatis: proijcientibus ac contemnẽtibus (vt faciũt hi qui sanctissimũ ei[9] nomẽ blasphemãt, vel passim in ore ferũt iurantes falsum in nomine eius, vel incautè aut sine causa in eius nomine testificãtes) erit in lapsum & in ruinam. Nam ideò dicit Sa-

Genes.2. *Genes.3.* *similes* *Luc.2.* *Moralitas*

Eccles.23. cit Sapiens Eccles. 23. Vir multum iurans replebitur iniquitate, & à domo eius non recedet plaga. Et Paul. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinẽ testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Sed de hoc infrà Deo dante, cùm de iuramentis ex proposito fiet sermo. At verò in hoc quod dicit: Saluũ faciet populũ suum, est obseruandum quod si loquamur de salute, quoad sufficientiam nomine populi sui, intelligitur totum genus humanũ, iuxta

Ad Hebr. 10.

1. Ioan.2. illud. 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non solùm pro nostris, sed etiam totius mundi. Cæterum si fiat sermo de salute quoad effectũ subsequutum: nomine populi sui intelligitur collectio electorum, de quibus dicitur Ioan. 10. Oues

Ioan. 10. meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum. Sed quoniam diximus modò, quòd in hoc quod saluat nos Christus à peccatis nostris, ab omnibus nos redimit malis. Vt vltimam huic doctrinæ addamus lineam considerandum est præterea, quòd sub hac vna

Triplex salus. salute triplex salus insinuatur. Nam cùm necesse sit vt medicina morbo respondeat, & sit triplex captiuitas in peccatore, triplex & debet esse salus. Hæc autẽ triplex miseria atque captiuitas est. Subiectio peccati, subiectio diaboli. & subiectio mortis æternæ. Hac triplici subiectione subiectum erat genus humanum, à quibus per Christum liberatum est, ita vt possit dicere

Roman.8. Paul. Rom. 8. Nihil ergo nunc damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu. Id est, nulla iam restat captiuitas, siue miseria redemptis per Christum, qua damnentur. Nam lex spiritus vitæ, in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Et quemadmodum sub peccati subiectione includuntur duæ aliæ, nempè subiectio Diaboli, & obligatio damnationis: ita in salute à peccatis continetur salus à potestate diaboli,

Ioan.8. & damnatione mortis æternæ. Vnde & ipse dicit: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis: quia liberat vos à peccato, ad quod cæteræ captiuitates sequuntur, qua extirpata verè liberi erimus, vt sic videtes

Psal. 47. omnem salutem ab hoc dulcissimo Iesu nobis prouenire dicamus cum Psalmista. 47. Secundum nomen tuum, ita & laus tua: quoniam Saluator est qui nos ab omni infirmitate & miseria liberat, atque radicem omnium malorum à nobis euellit.

Hoc autem totum factum est: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam, &c.

Cùm non, nisi vnam tantùm rem præmiserit, nempè Christi conceptionem, ita loquitur modò ac si multa prædixisset, cùm dicat: Hoc totum factum est, &c. Verum id magis ad magnitudinem rei & profunditatem Sacramenti, quàm ad multitudinem narratorum referendum est. At si dicat hoc tàm admirabile Sacramentum, tàm grande mysterium factum est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam: Obserua quòd hæc particula, vt, in hoc & in alijs multis consimilibus locis, non significat finalem causam, sed tantùm cõsequutionẽ. Nec enim hęc, aut illa, quę facta sunt in tẽporis plenitudine, ad eũ finẽ sic peracta sunt, vt illa, quæ multò ante prædicta fuerant adimplerẽtur, sed potiùs econtra idcircò Prophetæ illa prædixerũt: Quoniam sic erãt in temporis plenitudine fienda. Finalis ergo causa hic non significatur, sed quid consequutum sit ex tali re gesta indicatur. Cùm ergo secundum modum sacris Euangelijs vsitatum dicitur hoc aut illud factum, vt hæc aut illa Scriptura impleretur, sic intellige. Huius aut illius rei exhibitione consequuta est impletio Scripturæ, vel hoc aut illo facto impleta est hęc aut illa Scriptura, quæ id aliquando futurũ prænuntiauit: *Quod dictum est à Domino per Prophetam.* Rectus distributor vnicuique quod suum est tribuit, vt Deum omnis prophetiæ & Scripturæ sanctæ primarium authorem & efficiẽs principium asserat esse, ipsum verò Prophetam, vt instrumentum tantum, & ministrum sancti sermonis secundo loco constituens. Quod & Propheta

Psal. 44. Dauid Psalm. 44. his verbis mirificè expressit: Eructauit cor meum verbũ bonum dico ego opera mea Regi: lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis. Diuinum namq; spiritum scribam velociter scribentem, suam verò linguam talis scribæ tãtum calamum asserit. Sed dubitatur, an hæc verba fuerint ipsius Euangelistæ, an Angeli, qui loquebatur ad Ioseph. Nam multi

Dubium. dicunt, quòd sunt verba Euangelistæ, volentis insinuare mysteria Christi ex oraculis Prophetarum. Sed alij existimant verba fuisse ipsius Angeli, quasi diceret: Ioseph tu audisti, ecce Virgo concipiet, &c. ab Esaia

Esai. 7. dictum: aduerte hoc esse impletum in tua coniuge Maria. Nam August. sermone. 15.

D. Aug. de Natiuitate Dñi ait: O Ioseph tu audisti

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pſal.47. D.Chryſ. hoc vaticinium, nunc vides impletum, dic ergo cum Dauid. Sicut audiuimus ſic vidimus, &c.in Ciuitate Dei.Ita tenet Chryſoſtomus homil.5. in Matth. Theophilact. & Euthimius in Matth.

Ecce Virgo concipiet & pariet filium, &c.

In argumento huius operis diximus, intentum Euangeliſtæ eſſe probare Chriſtum Dominum eſſe verũ Meſsiam,in lege promiſſum & prophetatũ, & id probat ex ſignis & notis aliquibus,quibus verus Meſsias in lege præfigurabatur:quarum prima fuit, quod deberet eſſe ex ſemine Dauid, quod iam ex dictis ſatis conſtare poterit.Secũda verò eſt, quòd deberet naſci ex virgine, quod ex hoc teſtimonio Eſaiæ probat, & manifeſtat virum ſuũ non cognouiſſe eam ante partum : & ſtatim docebit, quòd nec poſt partum. Hoc autẽ teſtimonium Eſaiæ perfidi Iudæi nobis inficiari conantur.Dicunt enim nõ debere legi, ecce virgo concipiet, ſed ecce adoleſcentula concipiet. Quoniam ibi eſt alma, quæ ſignificat adoleſcentulam. Nam vocabulum,bethula eſt quod ſignificat virginem adoleſcentulam.

D.Hiero. Sed tamen D. Hieronym. ſuper hunc locum, & in alijs locis probat nunquam in Scriptura inueniri nomen hoc,Alma,quin

Gene.42. ſignificet virginem:vt Geneſ.24. vbi dicitur de Rebecca : Virgo pulcherrima & incognita viro,eſſe pro virgine, alma.At hoc nomẽ,bethula, licet ſignificet virginẽ, etiã ſignificat adoleſcentulam corruptam : vt

Ezech.23. Ezech.c.23. vbi nos legimus ibi tracta ſunt vbera, & ſubactæ mammæ pubertatis earum, pro pubertate earũ Hebraicè eſt bethula, vbi bethula adoleſcẽtulam corruptã ſignificat:nam agit ibi de meretricib⁹ duabus. Imò non ſolùm ibi bethula ſignificat adoleſcentulam corruptam, verum & meretricem in proſtibulo poſitam. Et Ioël.1.

Ioel.1. dicitur: Plange ſicut virgo accincta ſacco, ſuper virum pubertatis ſuæ : vbi virgo quæ luget maritum cui nupſerat puella, id eſt, adoleſcentula iam viro iuncta, quæ maritum luget lugubri veſte amicta, à Ioële bethula dicitur: Ecce vbi bethula adoleſcentulam corruptam ſignificat.Alma verò ni-

D. Hiero. hil tale,ſed ſemper virginẽ integram ſignificat,aliàs (vt ait Hiererony,) dent ipſi locum in vniuerſa Scriptura,vbi ſit alma, & non ſtet pro virgine. Imò aliqui dicunt, ꝙ

Gene.24. in illo loco Gene.24.vbi primùm fit mentio de puella Rebecca,ponitur alma ſolùm, ſed in ſecũdo loco ponitur bethula, & ideò addit Moyſes,incognita viro,quod non dixit primo loco, vbi erat vocabulum,alma, vt oſtenderet quòd alma ſemper ſignificat virginẽ,& ideò nõ opus erat addere incognita viro, ſicut in alio loco vbi ponitur bethula, quia ſignificat etiam adoleſcẽtulam corruptam, licet D.Hierony. dicat, quòd D. Hiero. vtrobiq; ponitur alma, quæ ſignificat adoleſcentulam abſconditam,ſummoq; ſtudio cuſtoditam,ſicut virgines veræ eſſe ſolent. Imò addit D. Hierony.quòd etiam lingua D. Hiero. Punica,quæ ab Hebræa duxit originẽ, virginem vocat alma. Et hoc ex contextu huius cap.Eſaiæ patet.Nam pro ſigno hoc datur Regi Achab,& pro ſigno magno potentiæ Dei,quod non ſolùm eſſet potẽs ad liberãdos eos de manu Regis Siriæ, & alicrum, ſed quod etiam poſſet dare virgini conceptum : nam corruptam concipere & parere,quodnam miraculum eſt? Signa autem quæ promittit Deus ſemper ſuprà naturam ſunt,vt in Moyſe,Samuele,& Helia viſum eſt.Igitur prouidens Scriptura huic calumniæ, ibi non bethulam,ſed almam poſuit:quia nos damus illis Scripturæ loca, in quibus,bethula pro adoleſcentula corrupta ponitur,illi autẽ non dabunt locum, in quo,alma,nõ ponatur pro virgine. Nam vt ait Epiphanius libro.2. contra Hæreſes, Epiphan. quando diſputat cõtra Theodoſianos:Circunſpectiſsimus eſt Spiritus Sanctus,cauet omnia, & proſpicit omnia. Scio quidẽ Iudæos illum locum Prouerb.31. Viam viri in adoleſcentula, vt ſunt impudentes interpretari de ſcorto,quod eo faciunt conſilio, vt hunc locum Eſaiæ labefactent, & nobis præripiant. Ego verò exiſtimo etiam de adoleſcentula, & innupta, & virgine eſſe ſermonem in illo Salomonis loco, nec per mevnquã efficient,vt aut de viro adoleſcẽtulam peremitem loquatur Sapiens,aut de iuuene in adoleſcentia, aut de viro rem cũ ſcorto habente. Nam præter hoc, quod cõtextus ſeries, & Sacræ ſcripturæ authoritas has interpretationes vix benè admittunt: vſus ipſe vocum illas damnare videtur. Oſtẽdant namq; oportet, vbi vox illa, quæ in Hebræo eſt ſcortum notet.Nam vt quidam Neothericus Hebrææ linguę non modicum eruditus ſuper hunc locum Eſaię adnotauit, vſquam illa vox in tali ſignificato reperitur, aut quomodo amor ille iuuenum poſsit his vocibus explicari via viri in adoleſcentula. Quare ſi contextus, & ſimilitudines expendantur myſterium partus

tus virginei, ni fallor, explicat.Multò enim difficiliùs eſt cognoſcere, quà vir ille tranſierit, quã qua nauis,aut ſerpẽs,aut aquila. Singula enim iſta aliquid efficiunt,aliquid ſcindũt,aut diuidũt, in partuvero virgineo adeò nullũ veſtigium trãſitus remanſit, vt ſi negare vellet Mater ſe peperiſſe,non eſſet vnde mẽdatij conuinci poſſent, non ſecùs quã adulterę ſi dicãt ſe nihil mali perpetraſſe. Et hæc eſt reddicio cõparationis, quæ in Salomone ſequitur. Conſule Neothericos aliquos ſuper hunc locũ, & præcipuè Leonẽ, ac Foreyrũ, & multa circa hoc inuenies.Aduertendũ etiã, quod iuxta veritatem Hebraicã ſic legitur hic locus.Ecce virgo prægnãs, vel fœta pariens ens:vbi ſimul cum virginitate, & conceptũ & partũ iungit:vt explicetur virginitas ante partũ, & in partu.Quod ſi iungeris huic loco Eſaiæ illũ Ezech.44.Et cõuerti me ad viã portæ ſanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientẽ,& erat clauſa,& dixit Dñs ad me: Porta hæc clauſa erit, & non apierietur, & vir non trãſiet per eã: quoniam Dñs Deus Iſrael ingreſſus eſt per eã,eritq; clauſa Principi, Princeps ipſe ſedebit in ea, habebim⁹ perpetuã V.Mariæ integritatẽ,cõtra Heluidiũ & alios perfidos hæreticos. Nam hũc

D. Amb. locũ D.Ambr. de inſtit. virginum.c.7. de B.Virgine explicat,quæ dicit via ſanctuarij:quoniã per illã intrauit atq; exiuit ille, qui Sanctificator eſt animarum:vel vt dicit

D. Aug. D.Aug.ſicut Heua eſt mater omniũ viuentium: ita Maria Mater eſt ſanctorũ viuen-

1. Cor. 15. tium hac vita ſpirituali, ſicut Heua illa fuit mater viuẽtium vita animali : prius autẽ eſt animale,deinde qd ſpirituale, vt ait Pau. & ideò illa prior typũ geſsit huius ſecũdæ, & hæc porta erat clauſa: quia virgo erat, ait Ambroſ. Princeps ipſe ſedebit in ea. Vbi

D. Amb. Ioan.1. Ambr.c.12.de inſtit.virginũ ait: Ipſe Dux ſedit in ea,quãdo verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis, quaſi Rex ſedẽs in aula Regali vteri Virginalis. Et vt oſtẽderet, ꝙ hæc ſeſsio deberet eſſe abſq; reſeratione,& præiudicio ſuæ integritatis, ait: Princeps ipſe ſedebit in ea,id eſt,Deus ipſe ad cuius ingreſsũ non eſt opus reſerare vterũ. Vnde Hebræa lectio dicit: Et Princeps,Princeps ipſe ſedebit in ea.Princeps autem eſt,ipſe, ſubaudi Deus Iſrael,de quo ſermo erat præcipuè.cùm apud Hebr.ipſe, ſolicariè ſumptum Deum referebat. Vnde diſcipulos Pithagoræ mutuatos putò illud de ſuo præceptore ipſe dixit. Quod cùm dicebant præceptorẽ Pythagorã ſignificabant. Tãta erat hominis arrogantia,vt ſe honore Dei affici vellet.Habebat enim originem à Iudæis,& ideò ex libris ſacris multa eſt mutuatus.Ergo ex vtroq; loco Eſai. & Ezech. Virgo deſcribit in partu,ante partũ, & poſt partũ. Vnde & Eccleſia de ea canit & dicit:Inuiolata, intacta, & caſta es Maria. Intacta ante partum, inuiolata in partu, caſta & integra

Eccleſ.24 poſt partũ. Et Eccl.24. dicit in ꝑſona Virginis: Ego quaſi libanus nõ inciſſus euaporaui habitationẽ meã, & ſicut balſamũ non mixtũ odor meus.Libanus cãdidatio interpretatur,per quod ſignificat puritas ac integritas Mariæ nunquã inciſſa.Balſamũ autẽ non mixtũ ſignificat puriſsimũ ſanguinem eius viri ſemini impermixtũ: talis enim eſt odor eius, & talis euaporatio habitationis eius,quã filio Dei exhibuit,quibus odorib⁹ ad ſe allexit eum.Decebat enim, vt ea quã ſibi filius Dei in Matrẽ accipiebat, & virgo eſſet ac permaneret : vt ſicut Deus de Deo, & homo de homine, ita & virgo de virgine naſceretur.Et quia Deus voluit facere natiuitatẽ hanc ſecundã, qua filius ex Matre homo factus naſcitur,quã ſimillimã illę primę natiuitati,qua ex Patre procedit Deus,quoniam vtrobiq; idẽ Verbũ naſcit. Vt verificaretur, ꝙ Abacuch de hac natiuitate,& egreſſu ab vtero Virginis dixerat. Et egreſſus eius ſicut ab initio à diebus æternitatis. Hoc eſt. Hic ſecũdus egreſſus à Matre, quã ſimillimus eſt illi priori, quo à Patre ab æterno procedit.Et in prima generatione habet Patrẽ ſine Matre,in ſecũda debuit habere Matrẽ ſine Patre. Ibi naſcitur ſicut candor de luce,cũ filius ſit candor lucis ęternæ,hic ſicut flos de terra.Flos

Abrutal. enim ait Abrutal.Philoſoph.habet in cœlo patrẽ ſine matre, nimirũ Solẽ in terra matrem ſine patre, nempè ipſam terrã. Sic flos iſte de radice Ieſe in cęlo habet patrẽ ſine matre, nempè Deũ, & in terra matrẽ ſine patre,ſcilicet Mariã Virginẽ, de qua dictũ eſt:Ecce virgo cõcipiet, vt etiã.70.tranſferunt. Eſt eĩm verè alma, id eſt, abſcondita virgo:quoniã ſemp publicos vitauit aſpectꝰ, in cubiculoq; ſuo cũ Deo latebat,itavt oportuerit Angelũ ad illã intrare, vt alloqueretur eã ex parte Dei,vt ait Luc.vt doceret iuuẽculas virgines,aliter nõ poſſet virginitas ſeruari,niſi ſe à publico abſtineant conuictu. Talib⁹ nãq;(ait Hier. de aſſumpt. virginis D. Hiero. ad Pau.&Euſth.) Decebat virginẽ eppignerari munerib⁹, quæ dedit cęlis gloriã, terris

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominum,pacemq; refudit, fidem gẽtibus, finem vitijs, vitæ ordinẽ, moribus disciplinam. Est & alia similitudo huius tẽporalis cùm illa ęterna natiuitate. Quoniã ibi filius absq; fœditate aut corruptione procedit à Patre, velut splendor à Sole. Sic de Virgine nascitur in secũda natiuitate integra atque pura permanẽte, sicut radius à lidere, vt Ecclesia dicere possit. Sicut lidus radiũ profert Virgo filium pariforma, nec lidus radio, nec Mater filio fit corrupta. Sed sicut radius Solis per vitreã fenestram tranſit ea integra ac lucida permanente: sic filius â Matre, &c. Vnde Hiero. vbi suprà ait: Sanè
D. Hiero. vterus Virginis quãuis mundus, quãuis impollutus, & alienus à contagione peccati,
Simile. quãuis sanctus: tamẽ adhûc vilitate humanitatis induitur, vt ita dicã, ac si lana candissima suoq; colore dealbata: ad quã sanè cùm accessisset Spiritus Sanctus, quasi ipsa eademq; lana, cùm inficitur sanguine conchilij, vel muricis vertitur in purpurã versa est & ipsa sine coitu in matrẽ, vt nõ sit iam à modo quod fuerat, sed purpura verissima ad indumentũ, & gloriã summi Regis diuinitus aptissimè dedicata: vt nulli deinceps ea vti vsu fœmineo licuerit, nisi soli Deo. Item illa prima natiuitas absq; vllo dolore, & cum infinito gaudio est: in hac secunda natiuitate filius procedit ex vtero Virginis sine vllo dolore: imo summa cũ lætitia & gaudio. Vnde Esai. 35. Germinãs germina-
Esai. 35. bit, & florebit sicut liliũ & exultabit lætabunda & gaudẽs. Et Psal. 71. Descẽdet sicut
Psal. 71. pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillãtia super terrã. Vbi D. Hierony. vbi suprà ait:
D. Hiero. Vellus cũ sit de corpore nescit corporis passionẽ: sic & virginitas cũ sit in carne nescit vitia carnis, nec Virgo, quæ verbũ caro factum peperit dolores carnis sensit, sed sicut
Simile. cœlestis imber in Virginis vellus placido se infudit illapsu, & tota diuinitatis vnda se contulit in carnẽ quando verbum caro factum est, ac deinde per Crucis patibulum
Ioan 1. expressum terris omnibus salutis pluuiam effudit, & stillicidia gratiæ humanis prestitit mentibus. Et quidẽ hoc priuilegium soli Mariæ debebatur, vt absq; dolore pareret
Sola Maria absque dolore pepe rit. vnigenitum Patris: quoniam si inter homines mos est, vt ille liber sit à vectigalibus,
Simile. quæ cæteri soluũt, qui nouas fruges primus ad ciuitatem adduxit, cur B. Virgo à tributis, quæ aliæ mulieres in cõceptibus ac partibus soluunt libera nõ erit, quæ prima nouum ac saluberrimum fructũ in terris protulit? Et florebit sicut lilium, ait Propheta. Vbi Simmachus ponit nomẽ significãs rosam clausam, antequam aperiantur flores, teste Hiero. super illud. c. 35. Esai. Vt significaret, quòd ita florebit B. Virgo clausstris pudoris permanentibus. Est & alia ratio, quare decuit vt Mater Christi Virgo esset, nempè vt in hoc mysterio summa atq; infinita Dei potẽtia ac fortitudo manifestaretur. Inauditũ quippè ac suprà omnem naturæ ordinem est, vt remanẽte priuatione ad actum actus nuncietur inesse, vt, v. g. cœcus priuationẽ dicit ad videndum, qua manente videre impossibile est: tamen si ei miraculosè dentur oculi naturaliter videbit illis oculis, quos supnaturaliter accepit. Miraculũ quidẽ fuit cœco oculos prebere posteà tamen naturaliter videt cũ eis. Idem de homine mortuo dices: Quãdiù mortuus est viuere nequit, at si per miraculũ detur ei vita naturaliter viuit. Illud tamen suprà omne mirabile esset, si cœcus absq; visu videret, & mortuus sine vita viueret, perinde enim esset ac si cœcus permanẽs cœcus videret, & mortuus permanens mortuus viueret. Virgo quãdiù virgo est priuationem habet conceptus, ac inhabilis est ad partus edendos. Si desinit esse virgo, & cõcipit ac parit, nihil mirabile est. At si permanens virgo concipit, si manens virgo parit, & sit mater, hoc suprà omnia mirabilia erit. Perinde quippè esset, ac si cœcus permanens cœcus videret, & mortuus manens mortuus viueret. Hoc ergo admirandũ & stupendũ miraculũ in B. Virgine accidit. Quippè & quæ mater est, & virgo permansit, & gaudium matris habet & virginitatis honorẽ. Quare & ipsa natura miratur, cùm omnes suas leges hic fallere videat. Vnde quidam Neotericus Poëta dixit.

Miratur natura suam euanescere legem.
Hac vna prater secula cuncta die.

Potẽtia ergo Dei summa ac fortitudo eius, maximè in tali ostẽditur mysterio, & ideò Gabriel, qui fortitudo Dei dicitur, ad illud annuntiandũ venit. Sunt & aliæ rationes plures, ex quibus duas tantũ accipito. Pri-
Luc. 1. ma ex D. Bonau. 3. sent. distinct. 21. nempè
D. Bonau. propter perfectionẽ & complementũ vniuersi, vt implerẽtur omnes modi possibiles generandi hominem. Primus modus est ex viro & fœmina & hic est cõmunis. Secũdus nec ex viro, nec ex fœmina, sicut Adam. Tertius ex viro, & non ex fœmina, sicut Aeua. Quartus ex fœmina, & nõ ex viro, sicut

sicut Christus. Ad quod & potest accõmodari illud, quod dixit Dñs ad Abraham
Gene. 15. Genes. c. 15. futurum, vt posteri sui quarta generatione in terrã promissionis reuertantur. Hoc est tẽpore Christi, in quo fuit hæc generatio. Secũda ratio, vt ostẽderet Christus Dñs quantũ amaret, & honoraret virginitatem. Nascitur ex virgine, ipse est virgo, dilectum habuit discipulum virginẽ, in cœlo sequũtur illum canẽtes solæ virgines. In statu innocentiæ fuerũt virgines, in veteri lege prestantiores fuerunt virgines, vt
D. Ignat. ait D. Ignat. in epistol. ad Philadelnum, dicens: Virgo fuit Abel, Melchisedech, Maria soror Moysi, Iosue, Daniel, tres pueri, Helias, & Helyseus, Ioannes Bapt. Innouo testamẽto fuerunt innumerabiles virgines:
Zach. 9. quoniã Christus in Euangelio vinũ propinauit germinãs virgines, vt ait quidã Propheta: Nec solùm apud populũ Dei, sed & apud Gentiles etiã fuit maximo honore habita virginitas Minerua Dea scientiarum dicebatur virgo, Pithia, quæ reddebat oracula, fuit virgo, Sybillæ etiam fuerũt virgi-
D. Hiero. nes: & vt ait Hiero. propter donum virginitatis illa prædicebãt, apud Romanos vestales etiam erant virgines, quæ in summo ho-
Plinius. nore habebantur. Plinius lib. 28. c. 2. refert vnam ex vestalibus virginibus, falsò accusatam, de incestu miraculo quodam se purgasse. Et l cet quidã existiment illud factũ
D. Thom. fuisse per dęmonis potestatẽ: tamẽ D. Tho. in disput. q. 6. de potentia. art. 5. ad. 5. proponens hoc prodigium respõdet, sibi admodum probabile videri, illud verũ fuisse miraculũ & factũ à Deo ministerio boni Angeli, non quidem in confirmationem religionis illius, sed ad demonstrationem veritatis, tùm etiam ad defensionẽ innocentiæ, & in honorẽ virginitatis. In collationibus Patrum collat. 14. refer Cassianus, q̃ cùm adduxissẽt quẽdam oppressum à dæmone, ad Abbatẽ Ioannẽ, qui nimia pollebat sanctitate, non potuit curare illũ. Ad aduentũ autẽ cuiusdam agricolæ secularis expulsus est dæmon. Quod factum admirans Abbas Ioannes agricolam illũ secretò alloquẽs interrogauit eum, si aliquod bonũ opus fecisset, ob cuius virtutẽ illud miraculũ factũ esset. Qui ex humilitate dixit se nihil boni habere nisi peccata. Tamẽ cũ instaret sanctus Abbas dixit se semper cũ ibat & redibat ad suum laborẽ iter facere per Ecclesiã, Deo per omnia gratias redditurus, & q̃ antequã grana in horreis seruaret decimas & primitias soluebat, nemini vnq̃ læsisse, sed si iter faciebat per aliena sata os boũ occludebat, nè vel minimum damnũ faceret in alieno. Hæc omnia parua visa sunt Ioãni ad tantũ miraculũ, quod nec ipse facere poterat, atq; iterũ obsecrationibus illiũ interrogãs, si alia bona opera haberet: tandẽ fassus est se vxorem habere, & tamẽ virginem permanere, vxorẽq; suam tanquã fororem habere: quoniam solũ propter obedientiã parentũ eam duxerat, & vndecim annis intactã eam habebat. Et tũc huic tãtę virtuti hoc miraculũ attribuit S. Abb. Nam fassus est se in seipso tantã hanc virtutẽ non inuenisse, si sese talis occasio obtulisset. Prætereà apud sanctos magna passim sunt virginitatis præcc-
D. Hiero. nia, ex quibus vnũ ex D. Hiero. loco proximè citato accipito: Sẽper est Angelis (ait) cognata virginitas: nam in carne prẽter carnem viuere nõ terrena vita est, sed cęlestis. Vnde in carne Angelicã vitam acquirere maius est meritũ, quàm habere. Esse enim Angelũ felicitatis est, esse verò virginẽ virtutis: dũ hoc obtinere nititur virgo viribus, cum gratia, quod habet Angelus ex natura. Vtrũq; tamen & esse virginẽ, & Angelũ diuini muneris est officiũ, nõ humani. Huius autẽ rei, q̃ filius Dei nasciturus erat ex Virgine multæ præfuerũt mirabiles figuræ ab exordio mũdi. Prima figura fuit Adã
Gene 2. formatus ex terra virgine, quæ nec fuerat
Ad Hebr. 7. cõpluta, nec culta ab homine. Secũda Melchisedech sine patre & matre. Tertia rubus incombustus. Quarta virga Aaron sine
Exodi. 3. humore florẽs, & fructificãs. Quinta vellus
Num. 17. Gedeonis. Sexta lapis Danielis excissus de
Iud. 6. mõte sine manibus. Septima porta Orien-
Daniel. 2. talis, quã vidit Ezech. quę erat clausa Prin-
Ezec. 44. cipi, de qua modò diximus. Et quia ideò dicitur Christus flos cãpi. Nam sicut flos cãpi
Cant. 2. nascitur sine cultura, & Psal. 21. dicit Chri-
Psal. 21. stus: Ego sum vermis & non homo. In quæ verba ait Euthim. & S. Pagnin. Christum
Euthim. Pagninus. propter admirabilẽ generationẽ dici vermen. Non enim generatur vermis ex mare & fœmina, sicut nec Christus. Cæterũ tria fuerũt insignia virginitatis B. Marię, quib⁹ longè alias omnes virgines excellit. Primũ insigne fuit quod prima ab orbe condito vouit virginitatẽ. Secundũ non solùm fuit virgo, sed habuit summã puritatẽ virginitatis, quæ potest esse in pura creatura. Vnde sapiẽter dixit Ansel. lib. de cõceptu Virg. Domina nostra, ex qua filius Dei carnem sumpturus erat, tãta puritate esse decebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt maior sub Deo esse non posset. Tertium fuit, quòd virginitas illius non fuit sterilis, sed fœcũda. Vnde Epiphan. contra Hæreses. c. 78. ait fuisse antiquissimum morem Ecclesiæ, & omnium fidelium, qui mos suo etiam tẽpore durabat, vt nunquã nominaretur Domina nostra Maria, quin adiungeretur Virgo. Ecce ergo explicatũ hoc testimoniũ Esai. Ecce virgo concipiet & pariet filium. *Et vocabitur nomen eius Emanuel.* Aliqui legunt: Et vocabit, nempè vel Ioseph, vel virgo Maria, qui tanquam parentes nomen filio imponebant. Licet Petrus Galat. lib. 3. de arcanis Fidei, inthalmut inuentis. c. 18. ad fœmineum sexum referri obseruat Verrath, vt sic transferamus. Et vocabit ipsa nempè Mater Virgo filium suũ Emanuel. Ex quo dabatur intelligi Christũ non habere Patrẽ, sed Matrẽ. Nam apud Hebr. patres imponebãt nomina filijs, vt vidimus in Ioan. Bapt. cui nunquã impositũ est nomen, etiã si mater dixerit, quoadusq; pater postulato pugillari scripsit, dicẽs: Ioannes est nomẽ eius. Atverò, quia Christus nõ habuit patrẽ in terra, in Matre remãsit ius imponendi ei nomen. Et vocabitur nomẽ eius Emanuel. Hic est dubium, quoniam Dñs noster, nunquam tale nomen habuit, non enim appellatur nisi Iesus. Sed respondetur, quòd Propheta in illo vaticinio nihil aliud voluit dicere, nisi insinuare, quòd hoc ipsum, quod est nobiscum Deus, id enim designat Emanuel, verissimè & propriè ac commodandum esse Christo. Quoniam cùm ipse sit filius Dei incarnatus, verissimè est nobiscum Deus, secundum illud Ioan. 1. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Tum etiam, quoniam Deus est nobiscum per operationem salutarem cuiusmodi est salus generis humani. Ita solemus dicere: Si tu istud facinus egregium fueris exequutus, vocaberis *Hombre de bien y de valor*, non quia hoc circunloquium sit nomen impositum; sed quia res significata per ipsum, verè & propriè adaptatur illi personæ insigni. Ad istum modum loquendi dicit Esai. c. 8. faciens verba de Christo: Voca nomen eius accelera spolia detrahere, festina prædari. Non quia Christus habuerit istam nomenclaturam, sed idcircò, quia res significata per ista vocabula accommodentur Redemptori nostro, cum veritate & proprietate considerando efficaciam ipsius, & celeritatem in saluando genus humanum, in detrahendis spolijs, quibus infernus & diabolus fruebantur. Hoc est dicere, *Tendra fuerças y prestеza para despojar al infierno y à la muerte: Quod est interpretatum nobiscum Deus.* Felix profectò, atq; beata promisio omnibus alijs, quæ homini contingere possunt altior, vtiq; vt nobiscũ sit Deus, non illa tantũ generali assistentia, qua omnibus assistit reb⁹, nempè per præsentiam, potentiam, & essentiam; sed quod sua diuina persona præsentialiter nobis adsit nostræ vnita humanitati. Omne hominis bonum in hoc situm est, vt Deum secum inhabitantem ac præsentem habeat, & vniuersum damnum ac malum hominis est, vt diuina careat assistentia. Vnde & cõsequitur nullum aliud bonum, quod verè hoc nomine gaudeat homini obuenire posse, præter Dei assistentiam secum, nec aliquod ei posse contingere malum, quod verè malũ sit præter carentiã Dei. Vnde etiam consequens sit nullam rem per seipsam necessariã homini esse præter Deum, nec esse, nec viuere, nec salus, nec diuitiæ, postremò nec ipsa virtus per se homini necessariæ sunt, nisi in ordine ad Deũ, nempè in quantum per ipsas consequimur Deum. Hãc veritatẽ tradere voluit Christus Dominus Marthæ, cùm querenti de sorore sua Maria, quia solam illam reliquerat ministrare, respondit: Martha Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partẽ elegit, quæ non auferetur ab ea. Ac si diceret, & si bona sint opera erga quę solicitaris, tamen per se necessaria non sunt, sed quod per se & absolutè necessarium est Deus est, quem soror tua elegit in partẽ, quę sola consistere potest: nam cætera omnia fugacia sunt. Quid enim homini prodest, vel esse aut viuere, si absque Deo deberet esse? De homine quodã, quẽ Deus ob sua peccata deserturus erat dictũ est. Bonũ erat ei, si natus non fuisset homo ille. Ac si diceret. Melius foret illi, nec esse habuisse, nec vitam, quàm esse aut viuere sine Deo. Nam non esse nihil est, esse autẽ & sine Deo summa miseria computanda est: quoniam nec esse, nec viuere prestãt homini, nisi cum eis l cretur Deum. Ad hoc desideria illa tendere videbãtur, quæ Iob verbis suis explicabat, quibus videbatur appetere, nec fuisse nec vitã habuisse: quoniam loquebatur ibi de peccato originali, in quo homo & concipitur, & nascitur sine Deo, id est, absq; eius gratia. Et videbatur illi optimum, nec concipi,

Epiphan.

Esai. 7.

Galatin⁹.

B. Virgo nomẽ filio suo imposuit.

Luc. 1.

Dubium.

Ioan. 1.

Simile.

Esai. 8.

Moralitas

Moralitas seu continua de eadem.

Moralitas

Luc. 10.

Matt. 26.

cipi, nec nasci, nec esse, quam hæc absque Dei gratia habere. Vnde & cap. 3. dicitur: Post hæc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo, & loquutus est: Pereat dies, in qua natus sum, & nox in qua dictum est conceptus est homo. Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex vtero non statim perij? Quare exceptus genibus? Cur ablactatus vberibus? Et alibi: Quare de vulua eduxisti me, qui vtinam cõsumptus essem, nè oculus me videret? &c. Quare misero data est lux, & vita his qui in amaritudine animæ sunt? Ac si diceret: Quid vita confert peccatori, si illam absque Deo transigere debet? Bonum ei erat non viuere, aut esse: quam id absq; Deo habere: quoniam nihil horum sibi necessarium est, nisi vt per ea lucretur Deum. Quod cùm perpendisset Deus protinùs, vt hominem inesse constituit, ei simul & gratiam contulit, ac cùm insuflasset in faciẽ eius spiraculum vitæ, quo viueret corpus, simul & spiritum gratiæ spirauit in anima, quo & ipsa viuificaretur: vt hic intelligeret homo sibi nec esse, nec viuere, aliquid conferre, nisi per illa lucraretur Deum. Hinc etiam fit ad nullum aliud obiectum hominis voluntatem necessitari, nisi ad solum Deum, quod cuidens signum est solum Deum sibi necessarium fore, cætera omnia & velle & nõ velle potest, Deũ autẽ ipsum nõ potest nõ velle, & sæpè putans se aliud velle Deum etiam si id ignoret ibi vult: quoniã in quocunq; bono diligibili illud summum ac necessarium bonũ est. Hoc autẽ ex ipsa propensione potentiarum ad propria obiecta colligere possumus. Visus enim nihil aliud, quam colorem videre potest, qui proprium eius obiectum est, & vbicunq; color fuerit sibi præsens, si in actũ prodeat, non potest non videre illum. Ac si visui præsentetur res quædam, quæ partim sit colorẽ habens, partim illo careat: illam solam partem, quæ colore circũfusa est necessariò videbit aliã colore carẽtem minimè. Obiectũ adæquatum voluntatis est bonum, siue verum sit, siue apparens. Si ergo illi proponas rem, quæ nõ tota bona est, sed in parte sit bona, & in parte mala: eam solùm, in qua bonitas est necessariò volet (quoniam ibi solum ratio sui obiecti resplendet) alterã autem nõ obligabitur ad volendum. Ac si tale ei proponas bonũ, quod vndiq; bonum sit, nec quidquã habeat admixtũ mali: non poterit nõ diligere illud totũ: quoniam voluntas non potest non velle bonum vbicunq; illud reperiat, sicut nec visus non potest nõ videre colorem vbicunq; illum offendat, vnde vbi totum obiectum est coloratũ, totum necessariò videbit. Sic volũtas, vbi totum quod ei offertur bonum est, totum necessariò amabit. Nullum autem bonum purum est, nisi solus Deus: nam cætera entia creata, quæ de nihilo condita sunt, & in nihilum tendunt mixta potentiæ, ac alijs imperfectionibus sunt. Deus autem pelagus quoddã bonitatis est, vbi nihil aliud quam bonitatem reperies: quare solum Deum necessariò vult voluntas, quoniam in illo solo tota sui obiecti ratio absq; vlla impuritate resplendet. Quocirca beatorum voluntas, quibus ipse Deus summè bonus, sicut est præsentatur, necesitatur ad amandum Deum, nec potest non diligere illum: ex quo ibi tota sui obiecti ratio in summo suo esse splendet. Ex his ergo consequitur solum Deum esse homini per se necessarium: cætera minimè, nisi in ordine ad consequendũ Deum, secundum quod D. Aug. sæpè in suis meditationibus dicit: Domine qui te habet beatus est, ex hoc quod te habet, etiam si cætera non habeat. Qui autem alia habet, & te nõ habet infœlix est. Qui autem te & alia habet, nõ ideò beatus est, quia alia habet, sed quia te habet, in quo omnia bona, & summa beatitudo est. Hoc autẽ prouenit ex hoc quod Deus est finis hominis, & ideò non potest quiete viuere donec hunc cõsequatur finẽ, sicut nec lapis quiescit nisi in centro, atq; ibi semper suo põdere vadit, sicut & flãma sursum. Vnde Aug. ait: Fecisti nos Dñe ad te, & inquietum est cor nostrũ donec perueniamus ad te. Igitur omne bonum hominis solus Deus est, solus Deus per se necessarius est homini. Sit ergo nomen Domini benedictum in secula, qui fecit hãc misericordiã nobiscũ, vt diceretur Emanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus. Gaudete homines & exultate: quoniã Deus qui propter peccata à nobis aberat, iam hodie in Virginis vtero restituitur vobis, nobiscũ Deus. Quod & Angelus Mariæ nomine totius humani generis annunciauit, dicẽs: Dñs tecũ. Ac si diceret: Per te Deus homini restituitur, qui propter aliã fœminã ab eo ablatus fuerat. In lib. Ruth refertur, q̃ tempore messis, cũ messores Booz inclinati in medijs æstibus sudore respersi meterẽt agrũ eius, vt eos in tanto recrearet labore dixit eis: Dominus vobiscum,

Iob. 3.

Iob. 10.

Iob. 3.

Gene. 2.

Simile.

D. Aug.

Deus finis hominis est.

D. Aug.

Luc. 1.

Ruth. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vobiscum. Sic cùm homines calore concupiscentiæ depressi incuruati terrena respicerent, nec auderẽt oculos ad cœlũ leuare, nihil aliud potuit eos magis in tãto refrigerare labore, quã hoc verbũ, vobiscũ Deus. Expergiscimini homines, respicite & leuate capita vestra: quoniam iam Dñs vobiscum est, non solùm ea generalitate, qua omnibus assistit rebus, sed sua propria persona vestræ vnita naturæ, vobiscum adest. Vnde iam Ecclesia sæpissimè nos hac voce salutat, dicens: Dñs vobiscum. Hoc modo nobiscũ est, quo erat necessarium, vt nos à peccatis saluaret. Vnde hoc nomen Emanuel, quasi explicatio nominis Iesu est, qui dicitur Saluator à peccatis. Modus autem quo nos saluare debet hic est, nimirùm ad nos in carne veniẽdo, & pro nobis nascendo morti se tradere pro nostra salute. Hoc autẽ apprimè conueniens ac necessarium fuit, vt Deus ipse, qui hominem condiderat ipsum à ruina repararet. Error hominis maximus fuit, quoniam fuit error circa principia qui omniũ maior, & irreparabilior est. Fuit enim error circa Deum, qui finis & principium nostrum est, nam sicut principium in speculabilibus, ita finis in operabilibus. Quoniam sicut ex principijs illationes conclusionũ facimus, & per veritatem principiorum regulamus conclusionũ veritatem: ita ex fine tanquam ex principio ad media deuenimus, & ex bonitate vel malitia finis bonitatem, vel malitiam mediorum iudicamus. Igitur error hominis fuit circa principium: error autẽ circa principium intollerabilis est, vnde cõtra negantes principia docẽt Philosophi non esse arguendum. Quapropter oportebat, vt ipse Doctor, qui principia docuerat hominem, qui fuit Deus, ipsemet ad illa ipsum hominem reduceret, & ab eorũ errore reuocaret. Quod insinuabat, cùm clamãs dicebat: Venite ad me omnes. Ac si diceret: Redite ad principium, qui ab illo longè errabatis. Artifex eadem arte qua fecit opus reparat si corruerit. Omnia per verbum facta sunt, tanquam per artem ac sapientiam Dei: per ipsum ergo reparãda omnia erant, vt Paul. dicit: Per ipsum placuit reconciliari omnia. Cùm peritus artifex in pingẽdi arte aliquã perfecit imaginẽ, in qua omnem suæ artis industriã ostendere voluit; si postea vel deletur, vel aliqua in parte deficit: ipsemet emendare debet defectũ addendo vel delendo, quod redũdat aut deficit: aliàs fœda remaneret imago si additamentum ab alia fieret manu, *Echarsehia de ver el remiendo*. Deus eleuauit manum suam ad cõdendum hominem super alias res, in hoc inferiori orbe creatas, atq; in eius conditione maximè opificium decorauit suũ. Fecit quippè ipsum ad imaginẽ & similitudinem suam. At per peccatũ deleta est hæc decora imago, atq; fœdata. Quisnam illam emendare posset, nisi ille qui primo condidit eam? Quisnam artifex Dei artificium corrigere auderet, vel quæ manus omnipotentis adæquaret manum? Appelles peritus pictor iulu magni Alexandri Veneris depinxit imaginem, atq; cùm faciem adhærentem collo summo decore perfecisset obijt, ac imperfectã reliquit. Accersiuit Rex omnes artifices, quos in illa arte præstare nouerat, sed cùm vidissent tanto decore deliniatam faciem timuerunt cætera membra addere confitentes se non posse corpus adæquare capiti, nisi velent humano capiti ceruicem iungere æquinã, dissimiliaq; membra pulcherimo adiungere vultui. Hominẽ Deus condidit ad imaginem suam cæterarũ rerum inferiorum caput, & quamuis Deus eam perfectã conderit, tamen propter peccati mortẽ fœda ac obscura remansit. Quis nisi primus artifex eam in pristinũ decorẽ reducere poterat? Quis talẽ abluere fœditatem, nisi primus cõditor Deus? Quis potest facere mũdum de immundo conceptũ semine? Nonnè tu qui solus es? Ad hos ergo defectus resarciendos est nobiscũ Deus. Et vt præsentia hæc perpetua ac inamissibilis esset suam diuinam personã nostræ copulauit naturæ: nam natura ipsa Dei nobis cõmunicari non poterat. Hoc enim fieret vel suã in nostram conuertendo naturam, vel nostram in suam, quorum vtrumq; per quamcunq; potentiã fieri non potest. Nam diuina natura est incorruptibilis, & incommutabilis, quomodo in aliam conuerti poterit. Nec nostra in diuinam transire valet, propter infinitã distantiam inter vtramq; & infinitũ impertransibile est. Restabat, vt persona hoc ineffabili modo, possibili tamẽ Deo, nobis cõmunicaretur, ac ita factũ est, vt Deus homo, & vicissim homo Deus dicatur: & Deus mortalis, egenus, vulneratus, despectus dicatur, econtra homo dives, æternus, omnipotens, infinitus nominetur: eò quòd vnamet persona diuina vtriusq; sit naturæ suppositum, & ratione diuinæ hæc prædicata, ratione humanæ illa

Matth.11. *Ioan.1.* *Coloss.1.* *Simile.* *Gene.1.* *simile.* *Iob.4.*

illa de illo verissimè pronuntiantur. Veluti si Rex pauperculæ nuberet mulieri, illa Regina, ille pauper diceretur. Vnde Paul. incunctanter dicit: Cùm diues esset, pro nobis egenus factus est. Vide Commentaria nostra super Psal. 118. tract. 15. fol. 447. in illo verbo non desunt tamen.

simile. *2.Cor.8.*

Exurgens autem Ioseph à somno fecit sicut præcepit ei Angelus (vide promptam obedientiam Ioseph protinus Angelo credidit) *& accepit Mariam coniugem suam.* Accepit eam ad perpetuum conuictum, quam à sua conuersatione cogitauerat repellere. Dignum autem consideratione est, quid tunc Ioseph Beatæ Virgini diceret. Certè flens ad pedes eius prouolutus veniam petijt, quod talem coniugem non agnouerit, gratias referẽs Deo, quod in sua domo promissiones Messiæ Patribus factæ adimplerentur. Interrogabat eã millies? Quomodo Angelus ad eã intrauerit? Quid cum ea alloquutus fuerit? Quid spiritus eius in tali cõceptu senserit? Quid modò vterus eius tãto imprægnatus fœtu haberet? An molestè ferret, vel non? Ipse etiam narrauit quid ei Angelus in somnis dixerit. Atque his sanctis, ac pudicis confabulationibus Angelicam vitam summo cum gaudio inter se agebant, conuenientes simul, non vt homines in carne victitantes, sed sicut Angeli Dei, iam in cœlestibus conuersatione, ac desiderio habitantes.

Et non agnoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Hic obstrepit Heluid. perpetuam virginitatẽ Mariæ labefactare volens, ac sic arguens: Non cognoscebat eam donec peperit filiũ suum, &c. ergo postea cognouit eam: id enim videtur exprimere aduerbiũ illud donec. Sed nos negamus consequentiam. Falsissima ac impudẽs est illatio. Nam verba hæc Euãgelistæ negant quidẽ carnalem commercium Ioseph cum Maria vsq; ad partũ: non tamen affirmant illud post partum. Fatemur ingenuè verba hæc & Euangelistæ non affirmare, q̃ post partum non cognouit eam Ioseph, nec tamen id negare, neutrũ ex his verbis colligi potest. Quoniam Euangelistæ sõlicitudo hæc sola fuit ostẽdere Christũ non solùm natum in Virgine, sed etiã ex Virgine, id est, q̃ Mater virgo peperit eũ. Hæc enim duo cadere poterant sub dubio: quoniam ambo supra vires naturæ sunt, & valdè mirabilia, reliquũ autem dimisit intelligentiæ nostræ, qui nisi despipiamus intelligere debemus, quod cognitis & visis tot mysterijs à Ioseph, quæ Dñs in coniuge sua exercuerat, nec cogitauerit quidẽ illã tangere, nè sanctissimum diuinitatis tabernaculum fœdaret. Nec imprudentiæ arguendus est Euãgelista, quia sic loquutus fuerit: cùm & Dauid etiam dixerit: Dixit Dñs Domino meeo sede à destris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Manifestum quippè est, quod non minus sedebit à dextris Dei filius post inimicorũ subiectionem, quã antea, sed id de quo dubium esse poterat expressit, nempè quod ante inimicorum suorũ vindictam sederet à dextris Dei, cùm nõdum subiecta ei fuerint omnia, tanquàm vero Regi: nam post omnium subiectionẽ, nõ relinquebatur ratio dubitandi, q̃ filius iam omnib⁹ sib. subiectis sederet ad dexterã Maiestatis, super omnia Imperium exercẽs. Similiter Euangelista id de quo maximũ poterat esse dubium expressit, nempè, quòd virgo conciperet & pareret, nam si nec in conceptu, nec in partu virgo esse defuit, quod impossibile secundum naturam videbatur, nullus deinceps relinquebatur dubitandi locus. Similis loquutio est illa. Igitur Michol non est natus filius vsq; in diẽ mortis suæ. Non asseritur hic quòd post mortem habuerit filium. Cuiusmodi loquutiones plures inuenies in Scriptura, si legeris D. Hierony. Tho. 2. in Apolog. contra Heluid. Sed dices cur Matth. non expressit nobis clarè perpetuam Mariæ virginitatẽ, vt eos impudentibus obstrueret hæreticis? Respondetur Euangelist. non assumpsisse prouintiã scribendi vitã Beatæ Virginis, sed solùm Iesu Christi filij Dauid, à cuius carnali generatione exordium sumpsit, qua descripta officio suo functus fuerat, nec tenebatur de matre sua plura dicere, nè metas sui muneris videretur excedere. Nihilominus secundò potest dici q̃ in isto loco implicitè continetur, quod nec post partũ Ioseph carnaliter cognouerit B. Virginem, vt dictũ est: & quod fuerit perpetua virgo colligitur ex traditione Apostolica, & ratione manifesta, quam explicat S. Tho. 3. p. q. 28. art. 3. nempè, q̃ cùm Virgo Maria cognouerit perfectè donũ virginitatis sibi concessum in concipiendo & pariendo: credendum est nisi vellimus maximam absurditatem admittere, quod si virginitas Mariæ tanto miraculo in conceptu & partu cõseruata est, minimè illam ampliùs violatisse, sed ad di-

Heluid. *2.Reg.6.* *D. Hiero. Dubium.* *Resolutio dubij.* *D. Thom.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

uinam iam expectabat prouidētiam in illo virginali proposito, magis ac magis sanctissimam Mariam stabilire.

Et peperit filium suum primogenitum. Nomine primogeniti (vt explicat Hieronym. in Apologia citata contra Heluid.) non intelligitur filius, post quem sequuntur alij, sed ante quem nullus est genitus. Et hoc patet (ait Hieronym.) nam illud præceptum Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum implebatur, cùm nascebatur filius ante quem nullus præcesserat, etiam si alij nunquam nascerentur: aliàs expectare deberet, an haberet alios filios respectu quorū diceretur primogenitus.

D. Hiero. *Exod.13.*

Et vocauit nomen eius Iesum. Hoc nomine vtuntur omnes Euangelistæ, quia erat nomen proprium personæ Christi, & consuetum est apud Historiographos vti nomine proprio personæ.

Cap. II.

CVM natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriēte venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est Rex Iudæorū? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Aliud signum Messiæ fuit, quod Reges adoraturi erāt eū venientes ab Oriente, & oblaturi munera secundū illud Psal. Reges Tharsis, & Insulæ munera offerent, quod in hoc cap. Euangelista manifestat adimpletū fuisse in Christo. Et prætermissa Natiuitate eius, quam Lucas narrat, & manifestatione, quæ facta est pastoribus ab Angelo in illa nocte, vtpotè, quæ nota erat Hebræis ad quos Matth. scribebat; manifestationem, quę facta est gentibus in hoc secundo cap. nobis ostendit, dicens: *Cùm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ.* Ad differentiam alterius Bethleē, quæ erat in Galilea in sorte Zabulon, vt patet Iosue. 19. Quare arbitratur D. Hieron. legendum esse Iudę, non Iudeæ: eò quòd Iudeæ appellatione contineatur tota Israëlitarum hæreditas, ac proinde etiam Galileæ, ita vt nomine Iudeæ addito non posset distingui ista Bethleem, quæ erat in tribu Iudæ, ab ea quæ erat in Galilea. Quare legendum putat Iudæ: vt significetur sola terra tribus Iudæ, maximè cùm posteà dicatur: Et tu Bethleem terra Iuda. Verum est hanc rationem D. Hieronym. non conuincere: nam quamquam nomine Iudeæ nonnunquā significetur tota Israëlitarum hæreditas, non nunquā tamē sola ea pars hoc nomine designatur, quæ sorte obuenit tribui Iudæ, vt cùm posteà hoc eodem cap. dicitur Archelaum regnasse in Iudea, ac propterea Ioseph timuisse illò ire, & secessisse in Galileam. Et aduertendum est, quòd hæc Bethleem priùs dicta est Ephrata ab vxore Caleb, ibi sepulta. Sed cùm accidisset fames ibi, vt dicitur Ruth. 1. posteà tāta vbertas frugum in ea fuit, vt veluti horreum circumadiacentis regionis esset, ac proinde mutato nomine Bethleem, hoc est, domus panis dicta est. Quod figurabat post diuturnam famen verbi Dei panem de cœlo ibi nasciturum, qui omnem famen ab humano genere sua abundantia profligaret. Vbi enim nasciturus erat panis de cœlo, panis Angelorum, panis viuus, panis vitæ, nisi in domo panis, quæ Bethleem est? Et vbi debuit nasci germen, & fructus terræ sublimis, nisi in Ciuitate frugifera? Ipsa est Bethleem Ephrata, quæ domus panis & frugifera dicebatur: vt videntes bestiæ, hoc est homines, qui à prima conditione degenerantes, in pecorum, ac iumentorum naturam transierunt secundum illud Psalm. Homo cùm in honore esset non intellexit, cōparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, videntes (inquā) homines iumenta effecti, in domo panis præsepe plenum, nec rugiant, nec mugiāt amplius, sed possent dicere Iob: Nunquid rugiet onager, cùm habuerit herbam, aut mugiet bos cùm ante præsepe plenum steterit? Fœnum habet onager, id est, peccator, absq; iugo, quod comedens ad pristinam hominis dignitatem redibit. In fabulis est Circem in horto suo homines in iumenta conuertere, si ex certis herbis, ac fructib⁹ comederēt. At si ex alijs æderent floribus, iterū eos ad hominū naturā redire. Diabolus suis incantationibus, ac mēdatijs hominē in bestiam conuertit, faciens eum ędere de ligno vetito. At si modò ex fœno hoc, quod est in præsepio comederit, iterum in hominis naturam euadet. Ejus quippè iste de radice Iesse, non solū iumēta in homines vertit, sed & homines Deos facit factus homo; quare nec bos mugiet, quia præsepe plenū habet, id est, homo qui labore suo Deū cognouit, secundū illud: Cognouit bos possessorē suū.

Psalm.7. *Iosue. 19.* *D. Hiero.* *Mich.5.* *Matth.2.* *D. Hiero.* *Matthæ. hoc.2.cap.* *Ruth.1.* *Moralitas* *Psal.48.* *Iob.6.* *Simile.* *Esai.1.*

Inda-

Indagando quippè per naturam Deus ab hominibus inuentus: si ergo antè hoc præsepæ steterit nihil ei deficere poterit: quia plenum diuinitate est, ex quo, & per quē, & in quo omnia sustinentur & sunt. Nam de hoc pane dicitur Genes. 49. Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias regibus, vt nobis hic manifestat Matth. quia Reges isti à longinquo venerunt, vt hoc pane reficerentur. & quia Bethleem erat hęditaria ciuitas Dauid, vbi & ipse & filius eius sibi promissus nasci debebat, secundū illud Ioan. 1. In propria venit. Vndè &. 1. Paralip. 20. dicitur de Dauid à Deo datus, Bethleemites, filius saltus. Christus filius Dauid à Deo datus fuit: nam paruulus datus est nobis à Deo. Filius saltus: quia in cœlestibus saltibus generatus est à Patre, & ibi vsq; in Bethleem salijt, vt de eo dicat sponsa: En iste venit saliens in montibus. Nam quasi saliens ad nos venit incarnata maiestas, cùm à sinu Patris in ventrem Matris salijt, & à Matris vtero in præsepium, à quo & in crucem, inde in infernum, & in sepulchrum alium dedit saltum, ac de inferno iterum anima eius in sepulchrum salijt, à quo cum corpore exiens saliens à Iudea in Galilæam discipulis suis multoties apparuit, & indè ad montem Oliuarum veniens, inde saliens vsq; ad Patris dexteram ascendit, à qua alio saltu iterum venturus est iudicare viuos & mortuos. Ideò dicitur filius saltus, Bethleemites: nam ibi secundū oracula natus est ipse. Tanquam tenerrimus ligni vermiculus, *Como la tarcoma*, quæ cor ac duritiē ligni rodens ipsum leue reddit: sic Christus duritiem præsepij, ac lignū crucis rodēs nobis leues omnes labores efficit, cùm & paupertatē in diuitias, lachrymas in risum, eluriem in saturitatē, ac demum mortem in vitā transtulit. Ecce qua re in Bethleem Christus nascitur. *In diebus Herodis Regis*, vt omnia oracula quę de Christo dicta erāt adimplerentur: & Iacob prędixerat tunc defecturum sceptrum de Iuda, cum Messias iam iam veniret: & ecce cum Christus nascitur alienigena Herodes regnat, cùm antea vel iudices, vel Reges, vel Duces proprios habuisset Iudęa. Herodes autem fuit filius Antipatris Ascolonitis, quem latrunculi ex Idumea captiuum duxerunt, atq; ibi ex vxore Arabæ genuit Herodem, qui dictus est magnus, quem pater fecit regnare in Hierusalem authoritate Pompei, & Cassij, quem postea Antonius, ac demum Augustus in regno confirmauerunt, vt refert Iosephus antiq. lib. 14. per aliquot capita. Atq; hic fuit primus Rex alienigena, qui. 37. annis regnauit in Iudęa: & Daniel. cap. 9. secundum. 70. dixerat: Cùm venerit Sanctus sanctorum cessauit vnctio vestra, id est, Reges qui Christi, id est, vncti dicebantur. Tunc ergo venit plenitudo temporis, quando Deus decreuerat filium suum mittere natū ex muliere, factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. Et vt hęc videas mysteria temporum vide D. Augustē. lib. 12. contra Faust. cap. 9. vbi dicit, quòd abinitio mundi vsq; ad Christi natiuitatem fluxerūt anni. 3096. & in his seculis longissimis extiterunt quinq; ætates. Prima ab Adam vsq; ad Noe. Secunda à Noe vsq; ad Abraham. Tertia ab Abraham vsq; ad Dauid. Quarta à Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis. Quinta à transmigratione Babylonis vsq; ad Christum. Et istę quinq; ætates respondent illis quinq; diebus, quibus Deus creauit vniuersum excepto homine, nam sextus dies creationis hominis correspondet ætati sextæ, in qua filius Dei est natus, & perseuerat Euangelicum lumen in mundo. Nam si in sexto die homo creatus est, in sexta ætate redimendus erat, ac ideò in mense sexto Angelus Gabriel ad Mariam missus est à Deo, & in die sexto conceptus ac passus est vt omnia tempora cum mysterijs consonarent. At post istam sextam ætatem succedet beatitudo aut gloria corporum, & animarum, sicut & à principio scriptum est, quod post sextum diem requieuit Deus ab omni opere quod patrarat.

Ioann. 1. *1. Paralip. 20.* *Esai. 9.* *Cant. 2.* *Simile.* *Gene. 49.* *Ioseph.* *Daniel. 9* *Galat. 4.* *D. Aug.* *Luc. 1.* *Gene. 2.*

In diebus Herodis Regis. Ad differentiā aliorum, qui hoc nomine nuncupati sunt, & tamen non fuerunt Reges. Tres enim sic appellati sunt. Primus hic filius Antipatris, qui dictus est magnus, & Ascalonitas qui ab Ascalone originem duxerat. Sub hoc natus est Christus, & hic occidit innocētes. Secundus dictus est Herodes Antipas, qui Ioannem Baptistam decollauit, & Christū Iudibrio habuit in passione, cum illum indutum vesta alba remisit ad Pilatum: hic fuit filius primi tetrarche Galileę. Tertius fuit Herodes Agrippa à Iosepho sic dictus nepos prioris, & filius Aristobuli, quem pater Herodes interfecit: hic occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, & apposuit apprehendere & Petrum, vt habetur Act. 12.

Luc. 1. *Luc. 23.* *Act. 12.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quia solus primus nomine Regis potitus est, ideò eum vocat Regem Euangelista, ad differentiam aliorum.

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Multa dubia cira hanc historiam studiosorum gratia tractanda sunt, quæ prætermittere nequaquam poterunt. Primum est quidnã hoc nomine (Magi) significetur. Nam non desunt Doctores, qui hoc nomen hic in malã partem sumant, vt magia sit illa scientia, quæ pactum includit cum dæmone, vt mira arte diabolica faciant, vt magi Pharaonis. Alfonsus Tostatus ex hac eos esse magia putat. Chrysostomus, etiam Augustinus, & Hilarius; vt eò magis splendeat Dei bonitas, quod deditos maleficis artibus ad se misericorditer attraxerit. Alij tamen probabilius meo iudicio, existimant non maleficos esse sed sapientes. Triplex enim est magia. Altera naturalis, quæ & Astrologia iudicialis dici potest, quãdò ex motu, situ, atq; alijs Planetarũ signis, vel pluuiã, vel siccitatẽ, famem aut vbertatẽ coniecturamus. De qua Virgilius in Georgicis ait.

Primũ dubium.
Tostatus.
Chrysost.
Augustin.
Hilari.
Resolutio dubij primi.
Virgilius.

Hinc tempestates dubio prædicere cœlo
Possumus, hinc messisq; diem tẽpusq; serẽdi
Et quando infidu remis impellere marmor:
Conuenit, quãdo armatas deducere classes.
Aut tempestiuã in syluis euectere pinũ, &c.

Alia etiam est naturalis altior tamen quam hæc prima, vel potius ipsamet ad maiora extensa, quandò ex cognitione proprietatum herbarum, ac lapidum, applicando actiua passiuis fit aliquid quod mirabile apparet, & præter rerum ordinem. Nã ea quæ diabolus sic operatur naturaliter operatur. Si ergo homo aliquis has penetrans naturas, ac proprietates rerum ea suo ordine applicaret, etiam faceret quæ diabolus facit. Vt magi Pharaonis veras serpentes, veras ranas, verumque sanguinem fecerunt arte diaboli: sed si ipsi illas proprietates actiuas ac passiuas, & eorum applicationes calerẽt, quod certè possent cum naturalia sint, illa etiam mirabilia patrassent. Hanc dicunt habuisse magiam Pitagoram, Empedoclem, Democritum, Platonẽ, cuius parentes dicunt fuisse Zamolxidem, & Zoroastum. Hæc scientia includit Phisicam, Astrologiam, & Mathematicam. Hanc & nostrum Albertum Magnum caluisse ferunt, imo & Noe suos filios, & illos alios docuisse. At quoniã hęc scientia subtilissima est, & difficilis, nec homines valent omnes rerum naturas penetrare, sicut Angelus, nec ita facile aut citò actiua passiuis applicare; hinc factum est, vt diabolus in his se intromiserit, seducens aliquos homines quos nimium curiosos in his indagandis cernebat, atq; hinc cœpit magia malè audire, apud viros probos, nec huius diabolicæ magiæ credendum est hos magos stetisse. Nam si dæmoniacis artibus adicti fuissent, & in malignos spiritus iurassent, ad Christum adorandum non accessissent: cùm nihil nisi illorum consilio facturi essent. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? Quæ luci ad tenebras? Nemo potest duob⁹ Dominis seruire. Nemo Deũ & dæmones colere. Nõ admittit regia Christi incantores, dæmones, Ariolos. Admittant Aulici, admittant Reges terreni, non admittit Christus, nõ Ecclesia. Hæc enim Domini lex posita est: Anima quæ declinauerit ad magos, & ad Ariolos separabo eam de medio populi mei. Quin etiam Regibus & Principibus male cessit, quoties huic magiæ crediderũt. Sic Iannes & Mãbres Pharaonem, sic Sedechias & Pseudo prophetæ Achab Regem deceperunt: sic Sauli male cessit, cùm phitonissam consuluisset. Quod si ad Christũ conuolarunt, hi qui fuerant prius curiosa sectari, ità tamen vt libros suos comburerent (teste Luca in Act. Apost.) & magicum Dæmonum cultum adiurarent. Ciprianus Martyr primum quidem dæmonum cultor erat, magię infamiæ, & Sathanicæ addictus, verum vbi nihil se suis incantationibus ad inducendam Christianam Virginem profecisse vidit; dæmones abiurauit, vt Christum profiteretur: sed & vt scribit Gregorius Nazianzenus oratione in laudem eius magicos libros publicè proposuit, amentiã prædicauit, ingentem ex illis flammam excitauit. Relinquitur igitur illos, qui Christũ adorauerunt in posturis magicis minimè se adiunxisse, sed rerum naturalium cognitione præditos fuisse, maximè cùm hoc nomen illis Christum adorantibus deferatur. Quod autem non omnis magia vituperabilis sit, author est D. Hieronym. Daniel. 1. Nam ibi præfecit Rex Danielẽ super omnes Ariolos, & Magos: vbi magia, ait Hieronimus, in bonam partem accipitur: nec enim pessimis artibus, ac lege vetitis vacaturus esset Daniel sanctissimus Propheta Domini.

Magia naturalis est & in bonã partem accipitur.
Magiamẽ audit apud viros probos.
2. Cor. 6.
Matth. 6.
Leuit. 20.
Exod. 7. & Deuter.
1. Ad Th. 3.
3. Reg. 22. & 2. Paralip. 18.
1. Reg. 28.
Act. 18.
Ciprianus
Gregor. Nazian.
D. Hieron. Dani. 1.

Et hinc poterimus secundam soluere dubitationem, circa hanc historiam nempè an magi isti fuerint Reges, quia Euangelista non Reges sed magos eos nominat, non autem tacuisset si Reges essent, cùm id ad Regis nati dignitatem pertineret, quod Reges eum tanquam supremum Regem adorassent: & quia Herodes magnificè eos susciperet: nec sic eos abire sineret, sed tamẽ ex dictis constat fuisse Reges. Quoniam olim apud Persiam sapientes regnabant, vt fœlices essent respublicæ secundum quod Plato dixerat: Tunc demum fœlices fore respublicas, si vel sapientes regnarent, vel Reges sapientiam addiscerent. Author est Tullius. 1. lib. de diuin. vbi dicit: Olim sapientes gubernasse respublicas, imo & Thob. 1. amici illi Iob Reges appellãtur, & tamen Chald. paraphra. eos magos vocat, vt. c. 15. Vbi nos legimus, nunquid sapiens respondebit tibi. dicit Chald. magos: & in eodem cap. vbi nos dicimus sapientes consitentur, dicit paraphra. Chald. dixerunt magi. Si ergo scriptura eos Reges appellat, & alij magos, pro eodẽ videtur summi esse magos aut esse Reges. Ac ideò forsan apud Persas magus fuit nomẽ regale, sicut apud AEgyptios Pharao, omnes enim Reges dicebãtur Pharaones, & apud Romanos omnes Imperatores Cesares, sic apud Persas omnes Reges fortè dicebantur magi. Adde quod vt habetur Hester. cap. 1. septem sapientes assistebant semper Regi Assuero, quorum consilio omnia gubernabantur, vnde constat vel magos fuisse Reges, vel coadiutores Regum, quorum cõsilio cuncta fiebant. Huius sententiæ nempè quod fuerint Reges, est D. Cipria. serm. de baptismo, & de Trinitate Athanasi⁹ ad secũdã quæstionem antioqui. Chrysost. homil. 7. Theophil. super hunc locum. Hieronym. super Psal. 71. D. Tho. hic, & Albertus & Lyra. Claudianus etiam quidam Poẽta gentilis, cuius versus citat D. August. lib. 20. de ciuitat. qui sic habent.

Dubiũ. 2.
Resolutio dubij.
Magireges fuerunt.
Plato.
Tullius.
Iob. 15.
Pro eodem sumitur rex, & sapiens.
Hester. 1.
D. Cipria.
Athana.
Chrysost.
Theophil.
Hierony.
D. Thom.
Alber. Lyra.

D. Agust. *Dant tibi Chaldæi præuntia munera Reges*
Myrham homo, Reve aurũ, suscipe thura Deo.

Et in missaliqđ dicit moçarabe, qđ fert esse B. Isidori, in præfatione hui⁹ festiuitatis vocãtur Reges & Christian⁹ Drut Marius antiquus author Matth. 2. ait magi Reges fuerunt, de tribus regnis, & terra Ebilac, vbi Moyses dicit esse aurum optimum. Accidit & longa iam consensio fidelium, & quasi traditio ab antiquo ad nos deriuatã. Imo ipsa vetus pictura, quæ solet loco authenticæ historiæ aliquando haberi id etiam nos docet. Quare scandalosum videretur in publico suggestu populum docere, non fuisse Reges. Adduci solet etiam ad hãc veritatẽ confirmandam illud Psam. Reges Tharsis, & insulæ munera offerent, Reges Arabum & Sabba dona adducent, & adorabunt eũ omnes Reges. Et illud Esai. Surge illumina re Hierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: & ambulabunt gẽtes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui: licet aliquibus videatur hoc non esse adeò magnum argumentũ ac firmum: quoniam Ecclesia non vsurpat has sentẽtias, quo teneat per illas designatos fuisse istos magos: non enim illis conueniunt, quippè qui nec fuerunt Reges Tharsis, nec insulæ, nec Arabum & Sabba, quia hoc regnum Arabum erat australis Iudeæ, vt de Regina Sabba patet, & isti venerunt ab Oriente: & illud testimonium Esai. nõ de istis magis, sed de Ecclesia gentium dictum putant. Sed vsurpat illas sententias Ecclesia: quia per illas prædicta fuerat cõuersio Principũ, & Regum Gentilitatis ad Christum: & quia isti magi fuerunt primitiæ gentiũ ideò illorum festiuitati accommodat Ecclesia. Ego tamen cui semper antiqua placuit traditio, existimo illa testimonia etiam de istis Regibus loqui. Nam plurimi existimant inter quos D. Thom. vt iam videbimus, de vltimis finibus terræ veniisse, vndè venit Regina Sabba, ac proindè de illis loqui Prophetam. Et licet terra illa respectu Iudeæ sit australis, secundum suum situm poterat esse Orientalis. Qua propter licet alij dicant illos non fuisse Reges sed regulos, qui aliqua oppida propria haberent, sicut potentatus Italiæ modo, quia sic videtur sentire Ambros. lib. 4. de officijs de amicis Iob. & quod essent viri potentes & diuites, & de stirpe Regia nati; mihi tamen semper magis arridet communis sententia, quod verè fuerint Reges. Et ad id quod in contrarium obijcitur si Reges fuissent id Euangelistam non silentio præteriisse, respondetur primo secundum dicta, quod nomine illo magi eos Reges appellauit: quia illud erat inter Persas, & illas nationes, à quibus isti venerant, nomẽ regale: & secundò quoniam non existimauit Matthæus Euangelij testimonium Regio apparatu cumulandum esse, quod magorum, idest, sapientum grauitas amplissimè ornauerat. Adde, quod vt tyrannorum Græcis, ità Regum Romanis nomen displicuit,

D. Tho.
3. Reg. 10. & Mat. 12.
Ambr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

euit, non poteſt autem nomen ſapientum nõ omnibus acceptiſsimũ eſſe. Et ad teſtimonium veritatis, plus valet teſtimonium ſapientis, quam Regis. Quod ſi Herodes eos magnificè tractauit, vel non, id Euangeliſta non curauit narrare: quoniam potuit contingere, quod ex ſuperbia ſua & inurbanitate eos non vt Reges acciperet, vel forſan id fecit, nec ad Euangelij authoritatem id pertinebat docere. Ad aliud autem quod obijci ſolet, ſi regalia munera, & digna Regibus obtuliſſent, beata Virgo diuitum etiam oblationem ad templum deferre debuiſſet in ſua purificatione, & tamen turtures obtulit, quæ erat pauperum oblatio, ſignum ergo fuit, non tanquã Reges munera magna dediſſe. Ad quod reſpondetur, vel quod beata Virgo in pauperes erogauerit filium ſuum intelligens paupertatis amatorem, ac ſuaſorem futurum, vel Dei nutu ac prouidentia ad iter AEgypti ſeruaſſe, quo poſſet & in via & in exilio filium, ſponſum, & ſe ipſam alere, vel tertio exiſtimans id non ſibi licere, quę ſemper tanquam pauper & fabri coniux habita fuit.

Dubiũ. 3. Hinc oritur alia dubitatio, an fuerint tres iſti Reges. Leo Papa in contionibus huius feſtiuitatis tres eos dicit eſſe, quod & pictura antiqua, ac communis fidelium conſenſus comprobat, vt tria munera quæ obtulerunt id videntur indicare. Et hoc etiam habet aliam non minimam probabilitatem. Nam cùm ſepulti eſſent Mediolani in eccleſia ſancti Euſtorgij Ordinis Prædicatorum, Federicus Imperator, qui eam ciuitatem deuaſtauit ipſorum tria corpora in Coloniam tranſtulit, vbi & nunc requieſcunt. An autẽ vnus fuerit AEthiops nullam aliam habet probabilitatem præter picturam, & vſum niſi huic rei vellis adaptare illud Pſalm. Coram illo procident AEthiopes, &c. Magiſter hiſtoriæ ſcolaſticæ, & Iacobus de Voragine aſſerunt nomina eorum Hebraicè hæc eſſe, ſcilicet, Appellius, Amelius, & Damaſcus, in Græco Galaath, Magalath, Saratim, & in Latino, Gaſpar, Balthaſar, Melchior. *Pſal. 71.*

Dubiũ. 4. Alia quæſtio eſt, ex qua terra fuerint, ideſt, de qua natione. Chryſoſtom. Theodoretus, Euthimius, in hoc loco dicunt eos fuiſſe Perſas. Prudentius Poëta in carmine de Epiphania ait, ex Perſico ſinu eos veniſſe. Iuſtinus martyr in dialogo cum Triphone, & Turtulianus aduerſus Iudæos ait fuiſſe Arabes, ex Arabia fœlice. Hieronymus in ſecundo capit. Daniel. & Leo Papa ſermone de Epiphania iudicant eos fuiſſe Chaldæos. Alfonſus Toſtatus & Lyra dicunt eos fuiſſe Aſyrios, ſeu ex Meſopotania. Fuerunt autem poëtæ, quia magi appellantur: quoniam apud Perſas poëtę floreſcebant, & ſcriptores poëtici, vel oratores Perſarum ſapientes Magos eſſe dicunt. Quo argumẽto conuictus Caietan. aſſerit eos eſſe Perſas: quoniam apud illos ſapientes appellantur Magi. Nam ſi eſſent ex India, diceret eos Gimnoſophiſtas, vt per proprium idioma exprimeret patriam ex qua erant. Sed hoc argumentum non conuincit: quoniam etiam apud alias gentes ſapientes dicuntur Magi, vt patet apud Philoſtrat. lib. 1. Appollonij. capit. 18. vbi dicit, apud Babylonios ſapientes appellari Magos: & Plinius lib. 15. cap. 2. ſapientes Arabiæ, & AEthiopię appellat Magos. & apud Danielem ſapientes, qui erant in Babylonia appellantur Magi, cap. 2. 4. & 5. & aliquando ſcriptura videtur nomen Perſidis ſumere pro Babylonia, & Chaldea. Nam 2. Machab. 1. dicit ductos eſſe Iudęos captiuos in Perſide, cùm tamen conſtet captiuitatem fuiſſe in Babylonia, ſed quia Rex vnus erat vtrorumque, tam Perſarum, quam Chaldęorum; ideò pro eodem vtroſque vſurpat ſcriptura. Et Chryſoſtom. homel. 6. ſuper hunc locum ait Iudæos eſſe liberatos à captiuitate Perſica. Alij dicunt Reges iſtos fuiſſe, ex Aſyria, vel ex Meſopotania, & Syria: quoniam multi patres dicunt poſteros fuiſſe Balaam, de quo fit mentio num. 24. qui fuit ex Meſopotania. Et certe hęc videtur probabilior ſententia. Nam hęc prouintia eſt vicinior Iudeę, Perſia autem diſtat 300. milliaria, quod iter non poterant in tã breui tempore pertranſire. Et etiam quia in hac prouintia maximè florebant Aſtrologi, de quorũ numero iſti magi fuerũt, quod maximè probat Stella per quam Chriſti natiuitas eis manifeſtata eſt, quaſi per rẽ cõuenientiorem ſuorum ſtudijs. Et vt hoc melius intelligatur aduertendum eſt, in ſcriptura nunquam nominari terram Orientalem, quæ ſit vltra ſinũ Perſicum, cuius extremitas eſt vbi euphrates influit in eũ: diſtat à Hieroſolymis menſura mathematica 12. gradibus: vt ait Ptolomeus: Quare attribuendo cuilibet gradui. 60. milliaria faciunt

Chryſoſt. Theodor. Euthim. Prudent. Poëta. Iuſtinus martyr. Turtulia. Hieronym. Leo papa. Toſtat. Iyr. Caiet. Philoſtra. Plinius. Daniel. 2. 4. & 5. 2. Mach. 1. Chryſ. Num. 24. Ptolem.

ciunt. 720. milliaria, per lineam rectam ab extremo ſinu Perſarum, verſus Iudeam & Armeniam. In ſcriptura dicitur Orientalis Aſyria, Perſia, Chaldea, Meſopotamia, & aliæ quæ ſunt viciniores regiones. Vnde mare rubrum, & ſalſum, ſiue mortuum dicitur eſſe in Oriente. Idumei, Moabitæ, Ammonitæ, Amalechitæ, & Madianite dicuntur Orientales, & Meſopotamia etiã. Et Gene. 29. profectus eſt Iacob Meſopotamiam terram Orientalem: & nu. 23, dicitur Balaam veniſſe à montibus Orientis, ex Aram, quæ ciuitas in Meſopotamia: hoc ergo loco ſignificat, ex Oriẽte, ex Syria, & Meſopotamia, quæ ſimpliciter reſpectu Iudeæ appellatur Oriẽs. Quod myſterio minimè caret. Nã homo qui in Oriẽte conditus eſt (ad Orientẽ quippè fuit paradiſus poſitus) & ibi à Deo ob peccatum expulſus, ab Oriente ab ipſo Deo reuocaretur ab exilio paradiſi, vt recuperaret per gratiam, & vocationem Chriſti, quæ per peccatum amiſerat. *Gene. 29. Num. 23. Moralitas*

Dubiũ. 5. Epiphan. Alia quæſtio eſt quanto tempore poſt ortum Chriſti iſti magi venerunt Hieroſolymam: ſunt quatuor opiniones. Prima eſt veniſſe biennio poſt Chriſtum natũ. Hæc eſt Epiphanij contra hæreſes cap. 51. Licet contrarium ei attribuant, ſermone de Epiphania. Nam ſermone. 4. bis affirmat eodẽ die quo natus eſt Chriſtus Stellam apparuiſſe in Oriẽte. Poſt ſermonem ait magos adoraſſe Chriſtum biennio poſtquam illis apparuerat Stella. In eadem ſententia fuit Zacharias Hieroſolymitanus Epiſcopus, & Faber. Et probãt: Quia Herodes occidit infantes ſecundum tempus, quod à magis exquiſierat, ſed occidit ab imatu & infra, ergo Magi dixerãt ꝙ biẽnio antè apparuerat eis Stella. Secundò probant, quia venerunt ab extremis partibus Oriẽtis. Contra hanc opinionẽ tamẽ eſt ipſe Euangeliſta Matth. qui dicit eos veniſſe ſtatim poſt natiuitatẽ, cùm ait. Cum natus eſſet Ieſus in Bethleẽ Iudæ. Quod tamen de re præſenti ac ſubita dici ſolet, non de re iam diù tranſacta, ſicut Geneſ. 24. dicitur: Necdum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egrediebatur: & cum Angelus dixit ad Mariam ecce concipies in vtero & paries filium, intelligens quod ſtatim conceptura erat, reſpondit: Quo modo fiet iſtud quoniam virum non cognoui. Ac ſi diceret ſi iam iam conceptura ſum, quo modo fieri poterit, cùm me non cognouerit homo? & Poëta quidam ait, *Matth. 2. Gene. 24. Luc. 1.*

Audiat hæc aliquis, vel qui venit, ecce Palemõ.

Ergo recens natus erat puer, quando Magi iſti venerunt, & quia Luc. 2. dicitur: Parentes puerileſu poſt purificationem iuiſſe in Nazareth ciuitatem ſuam, nec in Bethleem habebant proprium domicilium, cùm nec in diuerſorio fuerit eis locus. Ad quid ergo biennium trasegiſſent in Bethleem. Poſtremò iſti Patres dicũt Magos Chriſtũ reperiſſe in præſepio, quomodo tanto tempore in tam iniquo loco fuerunt. Ad argumentum autem eorum infra reſpondebimus, cum explicabimus illum locum.

Secunda opinio eſt eos veniſſe. 13. die à natiuitate Chriſti, ſed Stellam illis apparuiſſe multò ante Chriſti natiuitatem, vt tempus ſupperet illis præparandi ſe ad tam longum iter. Hanc D. Thom. 3. part. queſtio. 36. attribuit Chryſoſt. & Auguſtino, licet aliqui viri docti dicant id modo nõ reperiri in eorum operibus. Fundamẽtum huius opinionis eſt, quod venerunt ex vltimis partibus Orientis, vndè. 13. diebus nõ poterant venire. Contra hoc eſt quia Herodes diligenter didicit, à Magis tempus Stellę ideſt, tempus quo Stella indicauit Chriſtum eſſe natum, ergo cùm Stella apparuit indixit eis iam Regem illum eſſe natum: nam & hoc Magi declarauerunt dicẽtes: vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus enim Stellam eius in Oriente. *D. Thom. Matth. 2.*

Tertia opinio eſt, quod venerunt ex vltimis partibus Orientis, & quod. 13. diebus venerunt, & quod Stella eis apparuit die natiuitatis Domini, ſed dicunt hoc miraculoſè factum eſſe, ita Remigius, & alij. Hoc autem improbatur quoniam non ſunt fingenda miracula ſine neceſsitate, quæ ſcriptura non tradit, vel ponit: & quia ſi miraculoſè veniſſent poterant vno die venire, ſicut & Abacuch in momento trãſlatus eſt, ab Angelo à Iudea in Babyloniam. *Daniz. 14*

Quarta opinio, quæ nobis plus arridet, ac probatur eſt magis apparuiſſe Stellam ſtatim cùm natus eſt Chriſtus, & protinus eos iter arripuiſſe, ac tertiadecima die poſt Chriſtum natum veniſſe in Bethleem. Primò quia magi dederunt pro ſigno Chriſti nati Stellam, quam viderant dicentes: vbi eſt qui natus eſt, &c. Vidimus enim Stellam eius in Oriente. Secundò quia Herodes queſierat à magis tempus Stellę, quę apparue *Sententia authoris. Matth. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

parauerat eis, vt inde nosceret natiuitatem pueri. Deinde Magi Christum inuenerunt in Bethleem, vbi solos quadraginta dies demorati sunt parentes eius, nempè vsq; ad purificationem, nam post purificationem in Nazareth perrexerunt, vt docet Luc. cap. 2. Præterea id habet antiqua traditio Ecclesiæ, quæ aduentum & adorationem Magorũ tertiadecima die post Christi ortum celebrat, quod mihi semper maximũ fuit argumentum. Sed tamen aduersus hãc veritatem duæ se offerunt difficultates. Altera quo modo potuerint Magi, tantum itineris spatium tredecim diebus conficere. Respondetur potuisse, & commodissimè id facere: quoniam (vt supra diximus) illi ex Mesopotamia & Syria venerunt, quæ in scriptura dicitur Oriens, & distantia talis est, vt. 13. diebus peragrari possit. Nam Genes. 31. habetur Laban persequutum fuisse generum suum Iacob ex Mesopotamia, & septimo die comprehendisse illum in monte Galaad, qui mõs distat ab Hierosolymis itinere duorum dierum, præsertim si Camelis aut Dromedarijs vsi sunt in itinere, vt cõmunis habet opinio, quibus illa regio maximè abundat. Nam vt author est Philostratus lib. 2. de vita Appollonij. c. 3. illius iter describens cameli vna die conficiunt mille stadia, idest. 120. milliaria. Arist. lib. 9. de historia animal. dicit camelos esse velociores equis. Et Caietan. refert vna die camelos tantum itineris conficere, quantum veloces equi tribus diebus. Secunda difficultas est: Nam si antè purificationem venissent; vtique Beata Virgo, ex auro quod ab eis acceperat habuisset vnde emeret agnum, quæ erat oblatio diuitum, & non offerret pauperũ oblationem, ad quod tamen iam supra respondimus.

Luc. 2.

Philost.

Aristo.

Caietan.

Dubiũ. 6.

Alia quæstio est cur Magi Hierosolymã venerunt, cum Christus ibi nõ esset natus. Quatuor à sanctis patribus rationes reddũtur. Prima quia ità congruit historiæ: quia cum Magi attigerunt Iudeam deseruit eos Stella, qua propter derelicti ductu Stellæ recta via Hierosolymã petierunt, quę erat Regni caput existimantes ibi natum esse Regem Iudæorum, vel saltim quod ibi haberetur notitia de eo. Secundò vt Magi, & miraculo Stellæ, & prophetiæ testimonio à Iudeis tradito confirmati Christum ardẽtiori fide quærerent. Tertiò vt Iudæorum Principes essent inexcusabiles, qui nec miraculo Stellæ, nec prophetiæ testimõnio, nec Magorum fide commoti sunt, vt Christum quærerent. Has tres rationes D. Augus. & Leo Papa tangunt in sermonibus huius festiuitatis. Nam August. dicit: Stella quæ Magos perduxit, vbi erat cum matre semper Virgine Deus infans poterat eos ad ipsam perducere ciuitatem Bethleem, in qua natus est Christus, sed tamen subtraxit se donec de ciuitate, in qua Christus nasceretur etiam Iudęi testimonium perhiberent: vt sic geminato testimonio confirmati (sicut Leo Papa dicit) attentiori fide expectarent, quem & Stellæ claritas, & prophetiæ manifestabat authoritas. Ità ipsi annuntiabant Christi natiuitatem (ait August.) & interrogabant locum. Credunt & quærunt tanquam significantes eos qui ambulant perfidem & desiderant per spem. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Christi similes facti sunt fabris arcæ Noe, qui alijs vbi euaderent præstitetunt, & ipsi diluuio perierunt. Audierunt, & abierunt inquisitores; dixerunt & remãserunt doctores, similes lapidib⁹ milliarijs, qui viam alijs ostendunt, nec ipsi ambulãt. Diuino autem nutu factum est, vt aspectu Stellæ subtracto Magi humano sensu in Hierosolymam venirent quęrentes in ciuitate regia Regem natum: vt in Hierusalem primum Christi natiuitas publicæ annuntiaretur, secundum illud Esai. 2. De Syon exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem, & etiam studio Magorum, de longe venientium damnaretur Iudęorum pigritia propè existentiũ. Quarto vt hoc facto doceremur ad cõfirmandum aliquod dogma fidei, non satis esse priuatam reuelationem etiam firmatam miraculo, nisi Ecclesiæ approbatio & Pontificũ declaratio accedãt. Tunc enim Pontifices Iudęorum erant Hierosolymis, nec improbitas Pontificum & Sacerdotum obstat definitioni veritatis.

D. Aug. Leo papa.

Ratio ob quam Stella subtraxit se ab oculis Magorum.

Agus.

Simile.

Esai. 2.

Est etiam alia quęstio, qualis fuerit ista Stella, & respondetur fuisse longè diuersa ab alijs in splẽdore & fulgore. Ignatius martyr epistola ad ephesios, Et Leo Papa sermone. 1. de Ephipania, & Augustinus etiã dicunt istam fuisse splendidiorẽ omnibus alijs Stellis. Quod dictum cum grano salis est intelligendum. Nam re vera Stella ista multò splendidior erat, quam quę in octauo cœlo sitę sunt. Attamen si aliqua ex illis ipsis Regibus tam propinqua foret, quàm quę

Dubiũ. 7.

Ignatius martyr.

Leo papa.

Augustin.

Stella quæ apparuit Magis modo fuit cæteris splẽdidior.

Simile.

quæ apparuit eis fulgentior esset illa: quia vel totam terram occupasset, cũ multę earum etiam quælibet per se sumpta maior sit tota terra. Vndè intelligendũ est, quod erat fulgentior Magorum oculis, propter vicinitatem ad illos, vt cometæ aliquæ ob propinquitatem lucidiores alijs sideribus nobis apparent. Secundò erat diuersa in substantia: quia non erat ex materia cœli, sed ex corruptibili materia de nouo est facta, & post tredecim dies peracto officio, in præiacentem materiam est resoluta: Quia lumine inuento alio lumine non indigemus: & ideò etiam fides quæ est ex parte deficit, quando per speciem contemplamur Deum, vt dicitur. 2. Cor. 13. secundum illud Esai. 60. Nõ erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, &c. Tertiò fuit diuersa secundum apparitionem. Nam cæteræ Stellę apparẽt nocte, hęc autem die ac nocte prefulgebat. Quartò secundum motum: quia mouebatur ab Oriẽte, versus septentrionem declinans ad meridiem: iter enim à Mesopotamia in Iudęam i. a se habet. Præterea mouebatur motu progressiuo & vniformi, aliquandò lentè, aliquãdo vniformi prout Magi ambulabant, aliquãdò se attollebat quando pertransibant mõtes, & aliquandò se demittebat, cùm in planitiè ambulabant. Aliquandò mouebatur, aliquandò etiam stabat, nempè quando Magi nocte quiescebant. Tendebat ergo per lineam rectam versus Iudeam, cùm tamen reliquę Stellæ in circuitu rotentur: & ideò dicitur oriri super Iudeam: quia ortu suo tendebat ad eam, vt ad Solẽ, sicut omnis Stella declinaret ad solẽ si posset relicto aquilone frigido & tenebroso. Ad meridiẽ calidam & luminosam sanctorum habitationem festinabat, & quasi alloquens ad Hierusalẽ dicebat illud Esai. 60. Venit lumen tuum Hierusalem, & gloria Domini super te orta est, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Quinta differentia fuit secundum situm: quia hęc non erat in cœlo, aliàs non potuisset ità ostendere eis iter, sed erat in aëre, vt posset commodè demonstrare Magis viam, ad modum quo solent apparere Stellæ errantes Iob. 38. dicitur: Nunquid nosti ordinem cœli, aut pones rationẽ eius in terra? Huius quidem Stellæ ratio, in terra in spatio huius aëris posita est: quia incorruptum lumen cœli ad nos aëre circundatum venerat secundum illud Baruch. 3. Post hęc in terris visus est, & cum hominibus cõuersatus est: & Malac. 4. Vobis autem timentibus Deum orietur Sol iustitię, & sanitas in pennis eius, ideſt, in radijs huius solis, quæ ad modum pennarum videntur. Differebat sexto Stella hæc à cæteris astris, secundum significationem. Nã cœlestia sidera nihil nisi naturales & vniuersales effectus significant, hæc vero nouum & supernaturalem & cunctis retro seculis inauditum effectũ annuntiabat, nempè natiuitatem Dei in humana carne. Erat enim similis columnæ quę ductabat filios Israël in deserto, à qua tamen differebat tripliciter. Primò figura: quia hęc erat in modum Stellę, illa in modum columnę. Secundò officio: quia illa tantum pręmõstrabat iter, hęc autem id faciebat, insuper & Christũ natum ostendebat. Tertiò quia mota columna mouebantur Hebręi, & quiescente quiescebant; hęc verò ad motum Magorũ mouebatur, & eis quiescentibus quiescebat.

Stella hæc ex corruptibili materia fuit facta.

2. Cor. 13. Esai. 60

Stella quæ magis apparuit in aëre sita erat.

Iob. 38.

Esai. 60.

Baruch. 3.

Mala. 4.

Hæc stella fuit similis columnæ quæ ducebat filios Israël.

Sed queres iterum à quo mouebatur hęc Stella. Absq; dubio ab Angelo. Nam motus eius non poterat esse naturalis, si quidẽ accõmodabatur motui Magorum, qui erat voluntarius & variabilis, sicut mouebatur columna in deserto ab Angelo. Et sic est intelligendus Chrysostom. cum dicit Stellã istã fuisse virtute quadã inuisibilem & intelligentem, non quod substantialiter ipsa esset intelligens, sed quia regebatur ab intelligentia. Nec est putandum quod Angelus assumpsisset Stellam tanquam corpus: quia nusquam legimus Angelos assumpsisse corpora inanimatarum rerum.

Dubiũ. 8.

Chrys.

Adhuc autem queres quãdo Magi quiescebãt in hospitijs, quid faciebat Stella, manebat nè, an occultabatur? & si à solis Magis videbatur, an etiam ab alijs, ante quorũ oculos erat. Iansenius putat tantum apparuisse cum Magi iter facerẽt: quia aliàs frustra apareret, & quod à solis Magis videbatur. Nam si omnibus conspicua foret totus mundus fuisset commotus. Alfons. Tostat. in cap. 2. Matth. q. 14. tenet contrarium, & probabilius certè: quoniam non sunt multiplicanda miracula sine necessitate, dicere autem quod toties apparebat & occultabatur, quod à magis & non ab alijs videbatur est multiplicare miracula, & de columna quę precedebat filios Israël per desertũ diceba-

Dubiũ. 9.

Iansenius

Tostat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicebatur, quod semper apparebat, & quod ab omnibus videbatur. Quod & in Christi maximè resultat gloriâ, quod natiuitas eius, quæ posteà erat prædicanda, iam antea celebraretur, & hęc essent velut præuiæ dispositiones cordiũ, vt posteà suauius eius prædicatio reciperetur.

Dubium 10. Alia dubitatio est cur Christus voluit manifestari Magis per Stellam. Ad quod respondetur causam veram & propriã fuisse, quod cum omnia Deus suauiter disponat, atq; rerum se naturis ac conditionibus accõmodet, voluit per signum maximè illis familiare, & eorũ professioni conuenientius illis manifestare. Illi autẽ vt diximus Astrologię inter alia dabant operam. Item quia non poterat melius declarari conditio Christi nati, quã per Stellam: vt intelligatur claritas, & sublimitas eius, cuius regnum non tantum terrenum, sed & cœleste futurum

Leo papa. erat. Tertiò quia vt dicit Leo Papa: Abrahę promiserat Deus multiplicationẽ sui seminis ad similitudinẽ multiplicationis Stellarũ quę significat multiplicationẽ iustorũ imitãtiũ fidẽ Abrahæ, cum iusti apud Dan.

Daniel.12 Stellis firmamenti compararentur. hoc autem iustorum incrementũ præcipuè ex gẽtib⁹ assumendum erat, propter Iudęorũ incredulitatem. Isti autem Magi fuere primitiæ gentium. Igitur, vt ostenderetur multi

Genes.31. plicationem iustorum imitantium fidem & iustitiam Abrahæ, ex gẽtibus assummendã esse istis Magis, qui nomine gentilis populi recipiebant Christũ Regem apparuit Stella, quæ de tali eos mysterio certiores faceret. D. August. docet obseruatione dignũ

D. Aug. esse nascente Christo nouum lumen oriri, moriente autem Christo antiqua lux solis obscurari, significabat enim Iudæis sua incredulitate excœcatis, ac in tenebris incredulitatis permanentibus gentibus nouũ lumẽ oriri, secundũ illud quod Christus Dominus cœco nato dixit. In Iudiciũ ego veni in mundum, vt qui non vident videant, & qui vidẽt cœci fiãt. Sed cur dicitur Stel-

Ioan.9. la eius? Dicunt enim Magi: Vidimus Stellam eius. Primò dicitur eius quia fuit ab ipso Christo condita, præter aliarum Stellarum ordinem: vt ostẽderet se esse Stelliferi cõditorem cœli: & sicut à principio cœlum, quod habitatio eius debebat esse lucentibus Stellis ornauit, sic modo qui terrã in habitationem suã eligebat, velut alterũ cœlum nouis etiã decoraret sideribus, atq; nouo lumine suæ cognitionis illustraret, secũdum illud. 2. Cor. 4. Deus qui dixit de tene

2. Corinth. bris lumen splendescere ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in faciem Christi Iesu: & etiam quia famulabatur Christo adducẽdo ei primitias gentium, secundũ quod ad Iob

Iob.38. cap. 38. dixerat: Vbi eras, cũ me laudarẽt simul astra matutina? Vel quia ista Stella ab antiquis fuerat prædicta, quod ea nascẽte Redemptoris mundi natiuitatem ostenderet: sic enim prædictum fuerat à Balaam

Num.24. num. 24. (isti autem Magi posteri eius creduntur, ex terra Orientali; vnde venit Balaam) orietur Stella ex Iacob, & consurget virga de Israël, hoc est, cùm videritis Stellam talem exortam scitote Regem Israël, qui virgam dominantem accepturus est. iã natum esse. Vndè hoc est aliud signũ quod Christus Dominus sit verus Messias: quia in eo adimpletum est hoc vaticiniũ. Astrologi ac priscilianistæ hæretici docuerunt, quemlibet hominẽ natum sub aliqua Stella, vel Stellarum dispositione quæ sit illi fatalis, hoc est effectrix, & prænonstratrix omnium, quæ euentura sunt homini, in tota vita sua. Tamẽ hic error dãnatus est in

Cõcil. Brac. concilio Bracharensi. Volunt autem suæ *car.* adiungere sententiæ exemplum Stellæ, quę apparuit Magis, quod tamen nulla probabilitate fulcitur. Quoniã Stella hęc non fuit de numero cœlestium, quas fatales illi vocant. Suetonius narrat in vita Cęsaris

Suetonius. Augusti, Astrologum quemdã contemplata cœli dispositione in die quo Augustus natus est exclamasse Dominum orbis esse natũ. Quantò magis isti Reges Magi visa Stella pro Christo exclamare potuissent, verè natum esse Regem orbis. Sed dices: Vndè Magi nouerunt illam Stellã significare esse natum in Iudea Regem Iudæorum, nam Stella illa tantum poterat monere aliquid effici, vel futurum inusitatum, vel nouum. Author operis imperfecti in Matth. qui citatur à D. Thom. nomine Chrysostomi nar

D. Thom. rat quandam traditionem seu fabellã, quæ tunc temporis absq; authoritate circumferebatur. Quod in regione Orientis, quo die natus est Christus apparuit Stella, in qua erat infans nouiter natus, & super illum effigies crucis, de qua Stella exijt vox ad Magos dicẽs: Ite in Iudea natus est enim Rex

Leo papa. Iudæorum. Leo & alij tradunt præter Stellam alia via nouisse omnium Dominũ esse natum. Nam Leo Papa ait, illud fuisse reuelatum Magis interiori lumine, & illustratione

Aug. tione mentis. Aug. docet eis fuisse reuelatum, per Angelum. Nam sicut posteà fuerunt ab Angelo moniti in somnis, ne reddirẽt ad Herodem; sic anteà vt venirent ad Christum, alij dicunt Magos id nouisse, ex traditione magni Iob, qui fuit Oriẽtalis Idumeus, & circa illam regionem versatus fuit. Qui sicut de vltima resurrectione apertè vaticinatus est, ità & de Christi ortu plura disseruit. Licet nõ

Euseb. omnia eius vaticinia apud nos extent. Alij si tut Euseb. lib. 1. de peremni philophia. c. 13. & 22. à Sybilla Chaldea filia Berosi id acce

Iustinus. pisse hos Magos asserit: vt ait etiam Iustinus in exortatione ad gentes. Nã multa de Christo, & de eius natiuitate vaticinata est. Cicer.

Cicer. lib. 2. de diuinatione refert: suo tempore interpretes Sybillarum admonuisse senatum, venturum esse Regem, quem nisi adorarent. & appellarent saluos fieri non posse. Quod tamen Cicero vt adularetur cęsari, de illo in

Num.24. terpretatus est. Multorum tamen patrũ sententia est, ex illo vaticinio Balaam iam citato id illos intellexisse, nihilominus præter Stellam opus fuisse noua reuelatione. Quod autem verisimilius apparet, ideſt, quod Caieta-

Caietan. nus docet illos motos fuisse aliqua antiqua traditione, siue hac, siue illa, simul cum interiori mentis illustratione facta à Deo, ac ideo tantopere turbatum fuisse Herodem. Nam si quærenti Herodi quomodo per illam Stellam id nouissent, solùm respondissent, ità in somnis habuimus, ità est nobis reuelatum; irrideret quidem illos, nec timore illo turbaretur. Atsi dixisset id antiqua traditione nouisse rationabiliter timeret, ac turbaretur. Cæterum studioſorum gratia refferre hic libet,

Petrus de Aliaco. id quod Petrus de aliaco in quæstio. super Genes. quæstio. 30. & lib. de legibus tradit, nempè potuisse tunc temporis noui Regis natiuitatem cognosci ex positione siderum. sub quibus fuit natus Christus. Ait enim quod eo tempore, quo Christus natus est duo fuerunt in cœlo indicia, quæ portendebant natum aliquem, virum insignem potentia & gloria, qui esset dominaturus orbi, atque nouam conditurus religionem. Quoniam primò erat insignis coniunctio Iouis cum Saturno, in signo Cancri, quæ facta est circa tempus natiuitatis Christi, qua inspecta omnes Astrologi dixerunt esse signũ portendens magnam rerum mutationem, in vniuersum. Secundum indicium fuit, quia Christus natus est ante mediam noctem vigesimoquinto die Decembris, anno quadragesimo secundo imperij Augusti, in quo articulo temporis ascendebat Virgo super Orizontem tali comitatu siderum, vt eum ostenderet. Albertus Magnus, in libr. speculum

Albertus Magnus. citat Albumazarem, qui hoc ipsum tradit de natiuitate Domini, sub ascensu Virginis. Hæc tamen tanquã ineptiæ abijciendæ sunt à mentibus pijs. Primo quoniam isti non potuerunt cognoscere punctum temporis, quo natus est Christus, ergo vana est huiusce-

Christi natiuitas ex positione siderũ cognosci non potuit. modi obseruatio. Quia concessione ipsorum singulis momentis, variantur positiones siderum, & ipsi pro certo dicunt fuisse Christum natum, ante mediam noctem cùm tamen communis opinio sit, quod post mediam noctem. Secundò, demus eis compertum fuisse tempus & positionem siderum; tamen nihil obtinebunt. Nam quia multi alij nati sunt illo puncto temporis in orbe, imò in Iudea & in ipsa Bethleem, & vnus tantum est Christus, ergo id non potuit cognosci. Tertiò non potuerunt cognoscere, quod illa positio siderum esset signum alicuius talis qualis fuit Messias. Nam vel ista positio siderum fuerat ante aliquando, vel nunquam fuerat. Si primum oportet alium Christum natum anteà, si verò nunquam fuit: vnde sciunt Astrologi quod talis positio habet talem effectum, vel significationem: obseruatio enim Astrologiæ vtitur experimentis: vt ipsi fatentur. Quare vanè imò & præsumptuosè, & sacrilegè. & absque vlla causa dicunt isti potuisse Magos, ex positione cœli cognoscere Christi natiuitatem, sicut per illam Stellam. Vndè Diuus Au-

D. Aug. gustinus contra Faustum sic ait: Si autem sub fato Stellarum millius hominis Genesim ponimus liberum arbitrium hominis, ab omni necessitatis vinculo vindicemus, quanto minus illius temporalem generationem, sub Astrorum conditione credimus factam, qui est vniuersorum æternus Creator, & Dominus. Itaque illa Stella quam viderunt Magi Christo secundum carnem nato, non ad decretum dominabatur, sed ad testimonium famulabatur. Non ideo Christus natus est, quia illa extitit, sed illa extitit, quia Christus natus est. Ipse quippè illi, non illa huic nascendi attulit causam.

Idem. Hactenus Augusti. accedit ad hoc q̃ propter velocissimum cursum ac motum cœli vix potest percipi punctum quo quis nascitur: cum enim modi attendis iam hoc punctum transactum est, imò & millia alia puncta, vt dicebat Nigidius quidam, quem citat August. li. 5. de ciuit. Dei. c. 3. vbi videre ad longũ poteris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vndecimũ dubiũ. Caietã. Ianſeni.

Alia difficultas eſt, an ſtella iſta tantum apparuerit Magis in Oriẽte, an etiam eos toto itinere comitata fuerit quaſi Dux. Caieta. & Ianſenius affirmant tantum in Oriente apparuiſſe, & non fuiſſe in eorum comitatu, vſque in Iudæam. Primò quia Magi cum de ſtella loquuntur tantum nominant apparitionem eius in Oriente, & non in comitatu. Vidimus ſtellam eius in Oriente. Et Matthæ. etiam ait: Stella quam viderant in Oriẽte antecedebat eos. Non dicit quæ comitata fuerat quod non tacuiſſet Matthæus, quia ad mirabilius eſſet, ſicut dixit antecediſſe eos ab Hieruſalem vſque ad Bethleem. Adde inſuper quoniam comitatus ſtellæ vſq; in Iudeã erat ſuperuacaneus: Nam Magi venerunt ex Meſopotamia. Vndè iter in Iudæam erat notiſſimum, & ipſi erant diuites, & facilè homines quærerent itineris gnaros. Non improbabilis hęc opinio videtur, illiq; forſam adheſiſſem, niſi me quaſi prehenſa manu ab ea deduceret tàm Patrum authoritas, quàm Eccleſię, qui omnes dicunt ſtellam iſtam toto itinere fuiſſe illis Ducem ac Comitem. Sic Leo Papa ſermone. 1. &. 4. Auguſt. ſermone de Epipha. & lib. 2. contra Fauſt. c. 5. vbi dicit ſtellã iſtam non ſolũ indicis, ſed & Ducis functam eſſe officio. Chryſoſto. Homel. 6. ſuper hunc locum egregiè confundit aſtrologos ex motu iſtius ſtellæ ducentis Magos. Et quod grauius eſt ità ſentit Eccleſia in Hymno de Epiphania cùm dicit: Ibant Magi quã viderant ſtellam ſequentes præuiam. Et licet alij dicant hoc carmen eſſe Claudij Poętę, tamen Eccleſia illo vritur tanquam rem veram aſſerendo. Quod etiam hac ratione fulciri apparet. Nam Euangeliſta cùm dixit: Ecce ſtellam quam viderant in Oriente antecedebat eos; Satis innuit hoc idem officium toto itinere preſtitiſſe. Nam plùs indigebant Magi quod ſtella comitaretur eos à Meſopotania in Iudæam, quàm ab Hieroſolymis in Bethleem, qui tantũ per tria milliaria diſtat ab Hieruſalem. Quod ſi dicas ad indicandum locũ pueri id opus fuiſſe, reſpondeo ſatis fuiſſe, quod ingredientibus Bethleem illis apparuiſſet ſuprà vbi erat puer, non ergò comitatus eos fuiſſet ſtella tantillo itinere, niſi idem anteà officium præſtitiſſet, vt continuaret illud. Et ad argumentũ aliorũ reſpondetur ſtellam fuiſſe Comitẽ non propter ignorantiã tantum Magorum, ſed potiſsimum ad maiorem confirmationem eorum atq; lætitiam. Erat enim eis in itinere, non minimum ſolãtium ſtellã ſemper tãquam Ducem ante ſe proſpicere, quod etiam in maiorem gloriam Chriſti cedebat.

Leo Papa. Auguſt. Chryſ. Eccleſia in Hymno Epiphania

Duodecimũ dubiũ.

Et vt omnes dubitationes quæ ad literam pertinent ſimul expediamus, vt deindè ad additiora myſteria miſtici ac tropologici ſenſus nobis ſupperat locus, quæritur poſtremò quomodo Euangeliſta in hoc cap. citauerit teſtimonium illud Micheæ. 5. nõ ſolum aliis verbis verum etiam contrario ſenſu, ſicut primâ facie legenti apparebit. Nã apud Micheã ſic legimus. Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël. Euangeliſta autem ſic refert: Et tu Bethleem terra Iuda nequaquã minima es in principibus Iudæ, ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſraël. Hierony. tom. 6. ſuper Miche. ca. 5. dũas adhibet ſolutiones. Altera eſt quod forſam Sacerdotes, & Scribę perperam citauerunt teſtimonium Micheę. & Euãgeliſtę ſine aliquo errore ex parte ſua retulit illud ſicut illi citauerunt. Tamen hæc ſolutio non ſatisfacit: quoniam Phariſæi non ſunt à Chriſto reprehenſi, quod Scripturę teſtimonia corrumperent, aut infideliter citarent, aut ſcriberent. Et cũ alia minora vitia in eis reprehẽderit, hoc maximum minimè tacuiſſet. Altera ſolutio eſt, quod ſi forſitam aliquis error imputandus eſt Euangeliſtæ, non eſt magni momenti: quoniam fuit lapſus memoriæ in Matthæo. Sed hæc ſecunda ſolutio intollerabilis eſt, & etronea, nec eſt ſententia D. Hierony. ſed aliorum quorum placita ac interpretationes in Commentarijs ſuis referebat, vt ipſemet faretur reſpondens Rufino in Apolog. contra illum. Et quod ſit intollerabilis ac falſitate plena patet, quoniam Euangeliſtæ, vtpote ſcriptores Canonici in omnibus partibus Scripturę ſuę, ſiue paruis ſiue magnis Spiritu ſancto ſuggerente diriguntur, ne labi poſſint: alioquin ſi aliquando lapſi ſunt, periret authoritas eorum, nec eſſet irrefragabilis veritatis: maneret enim ſemper rationabilis ſuſpitio ac timor quod ſicut in vna parte errauerunt, & memoria lapſi ſunt poterant & in alijs ſic errare. Lingua autem Canonici Scriptoris dicitur velox: quoniam ſequitur ſine cunctatione Spiritus ſancti inſtinctum. Ita. 1. Eſdrę. cap. 7. vocatur Eſdras velox Scriba. Et Ptalm. 44. dicitur. Lingua mea calamus Scribæ, velociter ſcribentis. Quę authoritas explicatur à Diuo Ambroſio in commentarijs ſuper Lucam à principio ſuper illud. Quoniam multi conati ſunt, & cætera. Non conatus eſt Lucas (ait Ambroſio.) nec etiam conatur aliquis ſcriptor canonicus, ſed

Micheæ. 5

D. Hiero.

1 Eſdr. 7. Pſal. 44. D. Amb. Luc. 1.

ſed diuino ſpiritu vbertatem dictorum rerumque omnium adminiſtrante, ſine vllo molimine cœpta compleuerunt. Quare iure optimo malè audit Eraſmus quoniam in annotationibus huius loci multis diſſeruit, nõ eſſe maximum incõmodum ſi fateamur Euãgeliſtã erraſſe in rebus leuiculis. Alij dicunt quod ſcribæ retulerunt illam ſententiã Herodi, non ſicut erat ſcripta, ſed ſicut ipſi intelligebant eã, & ita ſicut illi retulerunt eã nobis ſcripſit Matth. Nã ſecunda oratio eſt prioris cauſa ac ſi diceret: Non es minima: quoniã ex te exiet Dux, &c. Nã illi ita intelligentes, ità dixerunt ſcriptum eſſe, nõ eſſe minimam Bethleem: quoniã ex ea Chriſtus ortum acciperet, quorũ verba ſide qua oportuit Matt. retulit: Et hæc ſolutio, non mihi diſplicet, quę eſt Cano. 2. de locis cap. 14. Vltima ſolutio quæ probabilior cæteris apparet hæc eſt. Quod ſiqua mutatio eſt in hoc teſtimonio citato ea Euangeliſtæ aſcribẽda eſt, ſed ad eius intellectũ aduertẽdũ eſt, ex Euthim. Matt. 3. & ex Hieron Eſai. 7. & Ad Eph. 2. & de optimo genere interpretandi ad Pãmach. Quod Chriſtus, & Euangeliſtæ, & Apoſtoli, cum citant teſtimonia veteris teſtamenti, non alligantur verbis rigore nimio, ſed ea referunt quadam libertate paraphraſtica, nihil tamen à ſententia diſſidentes. Eſto exemplum Zacha. 13. habetur: Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, & virum coherentem mihi. Percute paſtorẽ, & diſpergentur oues. Hoc teſtimoniũ citat Chriſtus Matth. 26. Percutiã paſtorẽ, & diſpergentur oues gregis. Eſt quædã varietas in verbis, ſed eſt idẽ ſenſus. Similiter Zach. 11. cum fit ſermo de pretio, quo venditus eſt Chriſtus dicitur: Proijce argentũ in ſtatuarium decorum pretium quo apretiatus ſum ab eis: & tamen Matth. 27. cuin refertur iſte locus citatur ſic, & acceperunt triginta argenteos pretium apretiati, quẽ apretiauerũt à filijs Iſraël, & dederunt illud in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dñs: vbi facile eſt intelligere eſſe aliqualem verborum diſcrepantiũ, ſine mutatione ſententiæ. Similiter id q̃ habetur Eſai. 64. A ſeculo non audietur, oculus non vidit Deus abſq; te, quæ præparaſti diligentibus te. Citat D. Pau. 1. Cor. 2. aliqua i verborum diſſimilitudine. Nec oculꝰ vidit, nec auris audiuit, nec in corde hominis aſcenderunt, quę præparauit Deus his qui diligunt illum. Igitur ſequẽdo iſtum canonẽ dicimus, q̃ Euangeliſta citauit teſtimonium Mich. ad ſenſum Prophetę. Nã primò cũ dicitur: Bethleẽ terra Iuda, ibi dicitur Bethleem ephrata: nã vtrãq; habuit nomenclaturam, vt ſupra diximus. Primò enim dicebatur ephrata, ideſt, frugifera, poſteà dicta eſt Bethleem, ideſt, domus panis, & hic additur terra Iuda, ad differentiam alterius Bethleem, quæ erat in Galilea. Mich. autem ob id dixit ephrata: quoniã illa quæ erat in Galilea, nuſquã hoc nomine appellata eſt. Secundò hic dicitur, nequaquã minima es: ibi dicitur paruula es, ſed non eſt repugnantia. Nam quoad paruitatem loci dicitur minima, quoad natalẽ vero Dauid & Meſsiæ non erat minima: vel vt illud paruula es, legatur cum interrogatione, paruula, nè es in millibus Iuda? Ac ſi dicat: Minima, vel quia Hebræi carent genere neutro, & ali quando vtuntur maſculino vel fœmino pro neutro, vt ibi vnã petij à Domino, ideſt, vnũ: & in Geneſ. vbi legimus: Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, in rigore linguæ Hebraicæ legendum erat, non eſt bonus. Igitur ſecundum. 70. legendum erat: & tu Bethleem ephrata minimum es, vt ſis mihi in millibus Iuda. Ideſt, parũ eſt hoc ad id quod ego æſtimo tecum facere. Nam ex te exiet mihi Dux qui paſcat populum meum Iſraël. In Hebræo autem eſt in fœmenino, quoniam caret neutro vel ſic. Paruula mihi es, ideſt, ſecundum ea, quæ ego cogito in te facere paruula es modò: decreui enim magnificare te ortu Chriſti mei. At ſi Rex cupiens honorare aliquem dicat in noſtro ſermone, *poco es lo que tiene fulano para lo que yo pretendo hazer en el*. Tertia differentia hic habetur, inter Principes Iuda, ideſt, inter Principes ciuitatis Iuda. Ibi dicitur in millibus, ideſt, in pluribus. Ponitur numerus indeterminatus pro determinato, vt in ſcriptura fit frequenter. Quarta differentia eſt. Ex te exiet dux, qui regat populum meũ, ideſt, ex te exiet, qui ſit dominator in Iſraël. Idẽ enim eſt regere ac paſcere in Hebr. vt ibi Dñs regit me. Hebræi: paſcit me. Chriſti autẽ regimen fuit admodum paſtoris, ſecũdum q̃d ipſe dixit Ioan. 10. Ego ſum paſtor bonus: & Ezech. 34. Suſcitabo paſtorem ſuper eos, qui paſcat eos. Dicitur autẽ, exte exiet, vt ad notauit Theophilactus, quia tantũ in Bethleẽ natus eſt Chriſtus, non tamen ibi habitauit: & licet Iudæi teſtimonium hoc ad Zorobabel torquere contendant, nulla tamen probabilitate fulciuntur, cum non in Bethleẽ, ſed in Babylonia natus ſit, vt patet ex nominis ſignificatione, ſignificat enim in Babylonia ſeminatus: & nec illud q̃d ſequit ei poteſt adaptari, nam ſubdit Propheta: egreſſus eius ſicut ab initio à diebus æternitatis. Quaſi dicat:

Eraſmus. Can. delo. Euthim. D. Hiero. Zach. 13. Matth. 26 Zach. 11. Matth 27 Eſai. 64. 1. Cor. 2. Pſal. 26. Geneſ. 2. Mich. 2. Pſal. 22. Ioan. 1. Ezech. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cat: Licet in tẽpore secundũ naturã assumptã in Bethleẽ nascetur; tamẽ nequis hunc Principẽ tantũ esse hominẽ existimare posset, aut tũc primũ esse incepisse sciat egressum ei⁹ esse a binitio, à dieb⁹ æternitatis, licet in Hebr. sit in plurali, nẽpe egressiones ei⁹: quia semp à Patre iugi, processione & emanatione, procedit, vndè erit ver⁹ Deus à Patre procedẽs. Vndè Rabenos hocados, ex his verbis Christũ fuisse Deũ, & hominẽ cõfitetur, in lib. galerazeya petit. 7. Quia duę inquit sunt egressiones, altera diuinitatis quę est ęterna, ideò dicit à diebus æternitatis: altera humanitatis, quę in suę Matris substantia extat. Quæ verba, vt rectè

Galatinus Chrys. intelligantur, legendus est Galatinus de arcanis linguę Hebręæ. lib. 7. c. 2. & 3. & Chrysost. in lib. quod Christ⁹ sit Deus, hisce verbis (inquit) diuinitatẽ & humanitatẽ indicat. Nã dũ dicit & exitus eius ab initio, & à diebus seculi substãtiã declarauit, quę ante secula fuit. Cũ autẽ dicit egredietur dux, qui regat populum meũ Israël, natiuitatẽ secundum carnem docet. Idem asserit. Psal. 44.

Psal. 44. moralitas seu cõtior. Maiora iã nos aduocant mysteria, postquã Dei gratia quæ ad literã attinẽt difficultates pro captu nostro absoluimus. Mysteriũ quippè hoc memoriale nostrũ est, quandò primò gentes quę Deũ ignorabant manus Deo vero dederunt, atq; primitiæ gentiũ in odorẽ Deo

Leuitic. 23 Figura. primũ oblatæ sunt. Præceptũ erat in Leuitico Hebręis, vt primus dies quo fructus terræ colligerent sanctus, ac venerabilis esset, faceretq; ex primis fructib⁹ manipulum sacerdos, atq; Deo offerret, quasi profitẽtes Deo à quo acceperũt, & accepta referre sic hodie primi

Esai. 11. Cant. 1. fructus gẽtiliũ terræ, quę hucusq; arida ac sterilis fuerat Deo efferuntur. Iste triũ spicarũ manipulus, simul cũ alijs donis Deo vero, in stabulo ac præsepio oblata reddũtur: vt & nouos ac primos sibi fructus accipiẽs vẽturos augeat atq; benedicat. Hodie flos de radice Iesse procul odorẽ suũ effudit, atq; nomen eius q̃ oleũ effusum ab sponsa dicitur, vsq; ad Oriẽtalia penetrans regna à solis ortu vsq; ad occa-

Simile. sum magnũ effectũ est: vnguenta odorifera si clausa in pixide sint odorẽ ex se emittere nequeunt; at si aperiuntur, & effundantur à longè sua fragrantia delectãt. Olim clausum erat nomen Iesu, in vmbraticis illis veteris legis sacramentis; at cũ iã èclaustris Virginis prodijt, in quæ præsepe effusum est, etiã gentes quæ lõgè erãt suo affecit odore, velocesq; ad adorã-

Cant. 1. dũ eũ veniunt dicentes: In odorẽ vnguentorũ tuorũ currimus. Est quidẽ nõ Iudæorũ tantũ Deus, verũetiã gentium, quibus aliquando innotescere parerat. Accepit Gedeõ pro signo quod prima nocte vellus tãtum rore perfunderetur, reliqua parte terræ sicca permanente. At secunda nocte è contrariò petijt, vt

Iud. 6. Figura. accideret, nẽpè vt vellere sicca permanente terra quæ in circuitu eius erat madefacta appareret. Per vellus populus Iudaicus intelligi debet, qui tot sacrificijs arietũ, ouiũ, & hyrcorum, & aliorũ animaliũ, quæ vellere teguntur abundabat. Primùm ergo verus Deus imò & Christus annuntiatus est illis, cæteris gẽtibus in idolatria permanentibus: vndè illi rore fidei & agnitionis filij Dei erant perfusi, gentibus in sua ariditate relictis. At postea cõmutatæ sunt manus, & relictus est Israël ad sinistrã, & gentilis populus applicatus est ad dexterã veri Iacob. Nã cum Iudæi increduli suũ verũ Messiã, ac Regẽ accipere renuissent; po-

reprobatio Sinagogæ & vocatio gentium. pulus gentium illũ summa deuotione recepit, atq; sic cõmutata sorte vellus, ideſt, Iudæorũ populus aridus apparuit, cum tamen gratia ac vnctio Christi gentilium populum humectauerit, vt Psa. 45. dixerat Dauid: trãsferendos,

Psal. 45. scilicet mõtes in cor maris, hoc est, prædicatores Euãgelij significati per mõtes, ppter altitudinẽ doctrinę & sanctitatis trãsferendos esse ad gẽtes, quę velut marevarijs erroribꝰ fluctuabãt. Id etiã Petr⁹ Apost. Iudęis dixit: Vobisquidẽ primum oportebat prædicare Euan-

gelium, sed quoniã repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitę, ecce conuertimur

Act. 13. ad gentes. Quod & Apost. Paul. in primis capitibus in Epistola ad Rom. docet: Quomodo incredulitas Iudæorum occasionalis causa fuerat fidei gentilium. In cuius signum prima nocte quã Christus natꝰ est pastoribꝰ Bethleemitis apparuit: quia primum oportebat apparere Iudæis, iuxta illud: Notus in Iudea Deus.

Psal. 75. At post tertiumdecimum diẽ gentibus ibidẽ reuelatus est, insinuans quod post Iudæos gentes ad sui agnitionẽ ascituras esset. Fuit quippè lapis ille angularis, qui fecit vtrãq; vnum, & vtrumq; parietẽ in vnum copulauit ædificium. Erexerat quidẽ vnum parietẽ, cũ Iudæo-

Ephes. 2. rum primitias, nempè pastores ad se adorãdũ atraxerat, nunc alterum erigit, cũ ad se primitias gentium vocat, vt in sui agnitionẽ coeuntes ambos in vnũ coniũgat opus. Fœlix vtiq; imò & fœlicissima cõmutatio adumbrata per

1. Reg. 25. Figura. illã, quando Abigail priori viro Nabal stulto mortuo nupsit Regi Dauid: sic gentilitas stultitia idololatriæ relicta ac mortua Christo cõiuncta est, & ipse Christus qui & Dauid dicitur relicta pristina vxore, nempe Synagoga, ob multa perpetrata adulteria gentium Eccle-

siæ

stellaſi dei cognitionẽ significat. siæ nupsit. Fuit autẽ Stella veluti nuntius, qui gentiliũ populum ad has nuptias inuitaret. Nã hęc Stella, quæ supra naturã in aëre formata est fidei cognitionẽ significat, quæ supra naturã nostrã est. Mysterium enim Christi, & nouum & supra totã nostrã naturã eleuatum, noua ac supernaturalis lux illud nobis indicare debebat. Nam licet per naturale lumen ad cognitionem vnius veri Dei pertingamus, & q̃ sit vnũ primũ principium ac causa, à quo cuncta sunt & subsistunt æternũ, infinitum, immutabile, ac cætera his similia quæ lumine naturali cõstãt cognoscamus; tamen q̃ Deus sit trinus & vnus, quod homo factus sit, quod natus, q̃ passus & cętera quę fides docet, nec per naturale lumen, nec per creaturarum notitiã, nec per effectus aut motus, nec per aliquem humanũ aut Angelicũ discursum sciri aut perueſtigari possunt. Quare opus fuit, vt hoc cœlesti sidere mẽs illustraretur nostra, quo de his altissimis rebꝰ certiores nos faceret Deus. Nec enim nobis hæc diuina proportionata sunt, sed in immẽsum excellũt, tanquã res alterius generis, quæ captum nostrũ lõgè exuperãt. Ex quo colligere licebit nullo modo hominum potuisse adinuentũ, aut figmentũ forè. Ea quippè homines fingunt, quæ norunt. Nã quia mõtes & aurum nouerunt, hinc montes aureos fingere possunt. At ea quæ fides docet nunquã mortaliũ animos ascenderunt, nec cogitari vnquã ab aliquo intellectu creato potuit, q̃ Deus in vnitatẽ suppositi diuini potuerit aliã copulare naturã, nec quod ad hominũ reparationẽ oportuerit Deũ pati, aut mori: adeò remota hæc à mente omnis creaturę erant, vt nec Angelos ipsos finxisse credendũ sit: vndè restat id nobis sola diuina reuelatione constare. Quare & necessariũ fuit, vt cœleste sidus hęc Magis reuelaret mysteria. Cæterũ, vt quantũ fuerit istud beneficiũ hodie nobis à Deo collatũ satis exploratè sciam⁹, oportet animaduertere in quanta caliginẽ errorum gentiliũ populus tunc tẽporis versaretur. Noctẽ illã in qua Deus filios Israël de tenebris ac captiuitate AEgyptiorũ eduxit præcepit memorabilẽ esse populo illi, ac sanctã, vtq; cęremonijs quibusdã coleretur quę memoriã tãti beneficij in eis excitaret. Nã cũ dura præmerentur seruitute, per columnã ignis splendentis, ab AEgyptiorũ te

Exod. 14. nebris eos segregauit: sic dies ista in qua gentium populus, qui in tenebris & in vmbra mortis sedebat nouo splendore illustratur obseruabilis debet esse nobis magnisq; cæremonijs colẽda⁹, ne vnquam à nostra memoria excidere queat, vt Paul. ad Ephes.

Ad eph. 2. ad monet gentes dicens: Propter q̃ memores estote quod aliquãdo vos qui eratis gentes in carne, qui dicebamini pręputiũ, ab ea quæ dicitur circũcisio, in carne manufacta, qui eratis illo tẽpore sine Christo alienati à conuersatione Israël, & hospites testamẽtorũ, promissionis spẽ non habentes, & sine Deo in hoc mundo: ecce statũ in quo tunc tẽporis erãt gentes, quo illis Stellã suã misit Deus. Erãt enim omnino segregati à populo Dei, qui circuncisionis signo profitebãtur se sperare hoc lumen, quod de eis oriri debebat, secundũ illud nu. 24. orietur Stel-

Num. 24. la ex Iacob. Vos autẽ nec signo, nec professione aliqua, hanc sperabitis lucem sine Christo: nec enim Christiani eratis, nec Christũ cognoscebatis, nec nomen eius vnquã vestris auribꝰ insonuerat. Alienati à cõuersatione populi Dei, & hospites testamẽtorũ facti: quia nec habebatis scripturarum promissiones, nec Prophetarũ oracula, sed in his quasi peregrini, & extranei habebamini: & sine Deo in hoc mundo. Deniq; tãta caligine effuscati, vt sine Deo viueretis, in hoc mundo. Quo quid stultius excogitari potest? Nã licet plures Deos colebatis illi tamen nõ erãt Dij, & verum Deum omnino

Ad eph. 2 ignorabatis: cũ ergo in tali ac tanta versaremini miseria, nunc autem (subdit Paul.) in Christo Iesu vos qui eratis longè facti estis

Ad eph. 2 propè, in sanguine Christi. Prospicite à quibus tenebris in quantã peruenieritis lucẽ, à qua captiuitate in quã erecti fitis libertatẽ. Propter quod iã nõ estis hospites & aduenę, sed estis ciues sanctorũ & domestici Dei. Iã nõ peregrini & alieni, sed familiares Dei, & promissionum eius participes effecti. Eratis

Ad eph. 5 aliquãdo tenebræ, nunc autẽ lux in Dño. Iocundam ergo talis dici memoriam facite, nec vnquã ingratæ obliuio eã à mentibus vestris diuellat. Solẽt amãtes magna cũ iocunditate ad memoriam reuocare sæpiusq;

Simile. repetere initia suorũ amorũ. vbi & quando, & quomodo inceperunt, qui successus, quę incrementa, quæ inter eos iocunditates ac ciderint. Ita videtur Deum id facere voluisse, cùm se synagogæ amatorem ostendẽs, quasi gaudens ad memoriã reuocat, quo tẽpore se illius amore captum sensisset, cum

Hieremi. 2. per Hieremiam dicebat: Recordatus sum tui memorãs adolescentiã tuã, quãdo secuta es me in deserto: hoc est, tẽpus iuuentutis tuæ ad memoriã reuoco, quãdo in deserto primũ mihi tanquã vero sponso manũ de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

disti, meq; in tui amorē vinctū tunc maximē oſtēdi. Et Apoc. 2. quærebatur Deus de illo, qui primos oblitos fuerat amores cū dicit: Habeo aduerſum te pauca, ꝙ charitatē primā dereliquiſti, *Oluidaſte los primeros amores*. Cū igitur hoc primū die Deus Eccleſiæ gentiū dederit manus, atq; ei⁹ amore ſe capi inceperit, donaq; ac pignora prō arrabone ſibi mutuo cōferāt, ſpōſaliaq; inter eos celebrata ſint, celeberrimus, atq; memoria dignus in Eccleſia debet omnibus poſteā ſeculis dies iſte eſſe, ſæpiuſq; oportet illū in memoriā reducere. Id nobis oſtendebat ſpōſa cū Cāt. 3. ex ꝓpoſito narrare incipiebat, quando ſpōſo obuiā iuiſſet, quomodo capta eius amore fuerit, quibus vijs, qua ſolertia, quot paſsib⁹ ipſū in ciuitate queſiuiſſet, ait quippē: In lectulo meo per noctes quæſiui, quē diligit anima mea. Queſiui illū, & non inueni. Surgā & circuibo ciuitatē, per vicos & plateas quērā quem diligit anima mea. Queſiui illū, & nō inueni. Inuenerūt me vigiles, qui cuſtodiūt ciuitatē. Nū quē diligit anima mea vidiſtis? Paululū cū pertrāſiſſē eos, inueni quem diligit anima mea. Tenui eū nec dimittā, donec introducā eū in domum Patris mei, & incubiculū genetricis meæ. Hoc animæ accidit, cū Deū quærere ſatagit, imo hoc idē homines fecerūt, vt inuenirēt eū, id ipſumq; Reges iſti, qui hodie illū ad tantū bonū ſuū atq; noſtrū in Bethleē inuenerunt. Inſatiabili ardebant homines deſiderio inueniēdi Deum, quippequi quoniā centrū omniū rerū eſt, omnes illū inuenire appetunt. Sed tamen illū in iſtis rebus quærebāt, quæ minimā quidē notitiā illius referebant, & hanc longo tēpore adquiſitā, multisq; cōmixtā errorib⁹. Nā primū Deū in ſeipſis quæſierūt homines in lectulo ſuo, hoc eſt, in mēte, & in interioribus eius. Solēt enim lectula homines in interioribus domus habere. At cum homo ad imaginē Dei ſit conditus, per ſeipſum quaſi per Dei optimā factūrā aliquātulū factorē agnoſcere poterit. Cæterū vt id cōſequatur in intima intellectus ſui introire oportet, hoc enim eſt intelligere, quaſi intus legere, ab exterioribus rebus, imo à ſeipſo ſegregatus, intus in penetralibus mentis ſuæ ſuper omnes alias res eleuatus contēplari debet, qui ſui conditor ac artifex fuerit. Attamē ſcrutiniū hoc qđ hoc per ſeipſū ſolū de ſeipſo facit, in tenebris fit, ac ſine luce: vndē dicit ſpōſa: In lectulo meo per noctes, ideſt, in tenebris, abſq; cœli ſuperno lumine; quare multis mixtū erat errorib⁹, ac mendatijs. Quod li quidē cōſtat animaduertendo mōſtruoſas, ac varias ſententias, quibus philoſophi illi ſuos decipiebant diſcipulos. Quare regius Propheta: Feras arundinis hos appellauit philoſophos, cum dixit: Increpa feras arūdinis. Nā ſicut aper ſi lueſter in arundineto deliteſcens arundines, hinc & indē moueri facit, ſic iſti philophorū Principes in diuerſas homines flectebāt ſententias falſitate ac mendacijs plenas, & quaſi attoniti circūſerebant omni vēto doctrinę, veluti arūdines vento agitatę, nec vllā ſolidā veritatē agnoſcebāt: quoniā in nocte & in tenebris erāt, nec huius Stellæ radijs illuſtrabātur. Vndè Eſai. dicebat: Quia ecce tenebræ operient terrā, & caligo populos. Homines tūc in caligine, & in tenebris verſabātur, nec erat exortū ſidus, qđ eas à mētib⁹ hominū profligaret. Quare tūc dēmō, qui fur eſt: & in nocte ambulat, vt in tenebris mortales cōprehēdat innumeras in eis exercebat cœdes, ac latrocinia perpetrabat, ſecūdū illud Pſa. 103 Poſuiſti tenebras & facta eſt nox, in ipſa pertrāſibunt oēs beſtiæ ſyluę catuli leonū rugiētes, vt rapiāt, & quærāt eſcā ſibi. Hoc eſt, quia homines tūc in tenebris erāt: ideō in eis diabolus veluti leo ſeuiſsimas prędas excercebat. Quare ſpōſa fatetur ſe ſpōſum in lectulo ſuo queſiuiſſe, nec inueniſſe: & nō inueni ait. Quoniā modicū lumen adhuc erat, nec ſufficiens ad inueniendū dilectū. Quid ergo faciēdū? Surgā & circuibo ciuitatē, per vicos & plateas, queRā quē diligit anima mea. In lectulo ſuo nō inuenit dilectū, nec ꝓſui ipſi⁹ cognitionē omne, ꝙ de Deo inueſtigare querebat reperit: ideo decreuit totū hunc mudum perluſtrare per vicos & plateas eius. Mundus hic inferior plures habet vicos. Vnus eſt terra vbi animalia reſpirantia habitāt, oues & boues vniuerſæ, inſuper & pecora cāpi, in cui⁹ ſupremo loco homo viuit, cui reliqua ſeruiūt, ſecundū illud omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. Alius vicus eſt mare, vbi piſces natant, alius aēr, vbi aues volāt, volucres cœli & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris. Nō ſolū vicos peragrauit homo Deū ſuū quērēs, verū etiā plateas hui⁹ ciuitatis deambulare decreuit: hæc ſunt magna illa corpora cœleſtia, quæ amplitudine ſua mundū hūc inferiorē ambiunt, & ideō plateę dicuntur contēplātes mot⁹, ſydera, ac luminaria eius. Omnia hęc circuibāt, perluſtrabāt, ac deambulabāt homines; tāta eos fames inueniēdi Deū augebat, ſecundū illud Pſa. Famē patiētur, vt canes, & circuibūt ciuitatē, & tamen nec ſic

Apoc. 2.

Cant. 3.

Gene. 5.

Simile.

Pſal. 67.

Eſai. 60.

Pſal. 103.

Pſal. 8.

Pſal. 113.

inuene-

Ad Rom. 1. inuenerūt: quoniā etſi verū ſit ſecūdū Pau. doctrinam, ꝙ inuiſibilia Dei per ea quę facta ſunt intellecta cōſpici poſſunt, tamē id âpaucis, & per longū tēpus inueſtigari poteſt. Imo nec ab iſtis paucis pura veritas inueniebatur, ſed multis erroribus mixta. Deniq; ſupernaturalis notitia Dei, quę homines beat, hac humana inquiſitione nullatenus ab hominibus reperiebatur: deerat enim illis Stella, quæ ſapiētes noſtros illuſtrauit, ac de myſterijs gratiæ inſtruxit.

Pſal. 126. Vndè Pſal. 126. Vanum eſt vobis ante lucē ſurgere. Etiā ſi manicarent homines, tamen ſine Dei luce, nihil illis ꝓderat. Tenuis eſt enim quęcūq; humana diligētia, niſi eis ſupernū ſidus effulſerit. Cū ergo vidiſſet ſpōſa, ſe nec per ſui notitiā inueniſſe dilectum ſuū, ſecūdū illud Iob. 9. Si venerit ad me nōvi debo eū, nec per creaturarū cognitionē, ea quæ ſunt diuinæ gratię pertingiſſe interrogare ſapiētes ac doctores hui⁹ mūdi decreuit, & dicit: Inuenerūt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatē. Hi enim erāt ſapiētes ſeculi huius, qui libris ſuis ac ſtudijs inuigilabant: & dixit ad eos: Nū quē diligit anima mea vidiſtis? Nec expectato ab eis reſpōſo, quippe quod etiā inſufficiens erat ſubdit. Paululū cum pertrāſiſſem eos inueni quē diligit anima mea. Sic enim oportuit, vt eos ſapiētes præteriret, ac poſt ſe relinqueret, vt ea quæ de Deo inueſtigabat haberet: & quam uis dicit paululū, nō ob id intelligas propè ſapientiū illorū cognitionē hanc ſupernaturalē fuiſſe: quoniā longè altior eſt, quā illa. Sed vt oſtenderet, quod poſtquā homo diligentē fecerit inquiſitionē, nēpē eā quæ ex parte ſua fuerit ſibi poſsibilis, atq; accōmoda inquirendi Dominū ſuum, protinus Deus apparebit illi, quod in Cornelio, ac Eunucho Reginę Chādaciæ factū legimus, in actibus Apoſtolorum. Quod & in Magis iſtis cōſiderare licebit. Erant ſapientes in ſeipſis ac in cætetis reb⁹ à Deo cōditis ipſum Deū quærebant, prędeceſſores ſuos ſapientes interrogabāt, eorūq; traditiones tenebant, & libros legebāt, & tamen nunquā ad hanc pertingiſſent veritatem, quā modo cōſequuti ſunt, niſi eos Stella de ſuper illuſtraret tāteq; rei eos certiores feciſſet. Quare ingredientes Hieroſolyman dicunt.

Act. 10. *Act. 8.*

Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorū? Quod duplicitер poteſt conſtrui. Primò ſic: Vbi eſt Rex Iudæorū, qui natus eſt? Sed melius ſecundo modo dicendo ſic: vbi eſt ille, qui Rex Iudæorum natus eſt, ſolus enim Chriſtus natus imo & conceptus fuit Rex plenus ſapiētia, & decore, quæ ipſum dignum reddebant imperio. Solus ergo Chriſtus, & natus, & mortuus eſt Rex. Ecce recentē natū Reges ipſum vocant Regē, & cum cruci fixiſſent eum, in morte ſua ipſum Regē appellant ponentes titulum ſuper crucē, qui ipſum Regem Iudæorum referret. Tā naturale eſt Chriſto Dño Regem eſſe, vt naſcēs & moriens Rex ab hominibus appelletur. In quo Iudæorum perfidia cōdemnabilior apparet. Nā cum à gentibus, & alienigenis Rex profiteatur, ipſi naturales ipſum ab negauerunt. Magi gentiles illū Regem nominant, Pilatus ait, etiā ad illos, cum eius clamoribus exꝑeterent mortem. Regē veſtrū crucifigā. Qui tamen renuentes dixerunt. Non habemus Regem niſi Cęſarē: cuius infidelitatis figura, in ipſis Iudæis pręceſsit, quādo multis retroſeculis Samuelē reſpuētes, Regē ſibi petierunt cōſtitui dicētes: Da nobis Regem. Et Dns dixit ad Samuelem: Nō abiecerūt te, ſed me, ne regnē ſup eos.

Matt. 28. & Marc. 15. & Luc. 23. & Ioan. 19.

Ioann. 1. Figura.

Audiēs autē Herodes Rex turbatus eſt. Nec cœlū duos ſoles, nec terra plures patitur Reges, ſed vnus alium expellere nititur, *Et omnis Hieroſolyma cū illo.* Optimè Deus capita noſtra ſeruat, quoniā ſi illa tremunt mēbra, ſimul cū illis cōmouebuntur: ſi Rex, ſi Prælatus, ſi Princeps turbatur, & omnes cū illo turbabuntur: ſi fundamenta tremunt, quomodo ſtabit ędificiū, quin etiā & ipſū moueatur & ruinā minetur? Percute cardinem, (ait Dns per Amos proph.) & cōmouebūtur ſuperluminaria. Vnde Rex Grecē Baſeos dicitur (ideſt) vaſis ac fundamētū omnium. Parua licet ęgritudo, in capite tamen graui dāno cætera mēbra afficit: quon ā ab ea ſpirit⁹ vitales, ac ſenſationes in mēbra alia diffunduntur, quib⁹ & mouētur, & viuūt. Vndè Eſai. c. 1. dicit: Omne caput lāguidū, & omne cor merens à plāta pedis vſq; aduerticē capitis nō eſt in eo ſanitas. Lāguidū nōdum ægrotū, nō dum valido afflictū vulnere, ſed languidū tantū, hoc eſt, paululū à bona diſpoſitione reflectens. Quęcumq; enim, vel parua turbatio, aut ſiniſtra diſpoſitio in Rege; ſubditis tamen maxima peſtis eſt. Et omne cor mœrēs, cor eſt fons vitæ, atq; lætitiæ, quocumq; quātumuis minimo mœrore afficiatur cor, cætera triſtantur membra. Siue temporales Reges turbantur, qui per capita ſignificantur, ſiue eccleſiaſtici Prælati qui corda ſunt populi à quibus ſpiritualis lætitia in ſubditos diffunditur, mœrore

Amos. 9.

Eſai. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquo, aut in deuotione tepeſcant, maximum dānum inferioribus inferent. Quare
Eſai. 10. Eſai.10.hoc cōminatur nos malo Dominus dicens: Ponam in pinguibus eius tenuitatem. Nam ſi illi qui pinguedine deuotionis veluti adeps abundare debebāt, fide ac charitate repleti, in tenuitatem ac tepiditatem deſciſcāt, quid reliquū vulg⁹ faciet? Si imbecilles in fide, in Dei ac ꝓximi amore tepidi extiterint, amore proprio pleni, ſecularibus negotijs implicati fuerint, quid alios minores facturos æſtimabis, niſi vel eadem vel peiora? Nam ſi pingues ita ambulant, quid tenues facient? Si tali ſe modo habēt capita, qualiter ſe mēbra habebunt? Igitur ſi turbatur Rex, qui caput eſt, nihil mirum quod turbetur populus: *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt.* Ad hoc quippe venerat Chriſtus in mundum, vt turbaret eum nouam, ac optimam religionem condendo antiquoſq; errores depellendo. Quod ipſe
Matth.10 met nos docuit, cùm dixit. Nolite putare quod pacem venerim mittere in terra: nō enim veni pacem mittere ſed gladium: veni enim ſeparare filium aduerſus patrem ſuum, &c. turbatus eſt, imo diabolus in ip-
Chryſoſt. ſo Herode turbatus eſt: ait Chryſoſ. ad hoc enim venit Chriſtus, vt diabolum turbaret, & diſſolueret opera eius, longēq; ab hominib⁹ profligaret eum. Nunc iudicium eſt mundi, nunc Princeps huius mundi ejicietur foras: ait ipſe. Extraham te draco magne de medio fluminum in quibus habitas,
Ioan. 10. Ezech.29. comminatur ei Deus per Prophetam. Quod ab ipſis incunabulis incipit facere, vt Eſai.
Eſai.11. 11. prædixerat dicens: Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidum: ſugens vbera matris faſcijs ligatus puerilibus, tamen aſpidum foueas ſcrutatur, vt indē ſerpentes educat ac ſuffocet: vna manu mammillam matris ſugens tenebat, alia ſerpētes à caueis effugabat. In ſtabulo poſitus matris vbera præ fame ſugens eſt, & iam à gentibus ſerpentes deterret, dæmones fugat, eliminat tenebras, eoſq; noua luce perfundit. Quid ergo mirum ſi diabolus in Herode turbatur, cù iam è regno quod in gentibus poſsidebat deturbatur? Quid magnū ſi conturbetur mundus, quem renouare vult Chriſtus? Eius turres euetere, vireſq; diminuere, ſceptra, vexilla, ac ſtēmata ei⁹ tollere, vt hui⁹ infantis vexillum accipiat, quod eſt ſignum crucis.

Et congregans omnes Principes ſacerdotum ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur. Non vtiq; malum eſt Reges ac maiores cō ſilia cum ſapientibus ac doctoribus habere. Doctores autem dico, non qui leges Vlpiani, aut interpretationes tātum Bartoli norūt; Sed qui in lege Chriſti docti, quæ ſint illa bona cognouerint. Euangelium regula eſt, qua Principes ſuos ſubditos regere, ac gubernare debent: quare primum conſiliū à lege Dñi accipiendum eſt, ſicut & Rex Dauid faciebat, vt ipſe de ſe dicit: Nā & te- *Pſal. 118.*
ſtimonia tua meditacio mea eſt, & conſiliū meum iuſtificationis tuæ: & certè omnium rerū iudex, qui optimè legē Chriſti nouit deberet eſſe, quē & omnes Principes, etiā ipſi auſcultare deberent, ſecundū illā Pau. *1.Cor.2.*
ſententiā. Spiritualis iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicat. Cui⁹ ratio eſt: Quoniā rectū iudex eſt ſui & obliqui. Sicut qui vigilat, & quod ipſe vigilat iudicat, & ꝙ alius *Simile.*
dormit, quivero dormit neutrū iudicare poterit. Sic ſpiritualis & ſeipſum per Euāgelij doctrinā iudicat, ꝙ altiſsimā ſapientiā continet, alioſq; etiā iudicare valet: quoniā illuminatos ac vigilantes oculos habet mētis ac ſupernaturali luce illuſtratos, quib⁹ peccatores (quos ſtultos ac cœcos ſcriptura dicit) carent, ſecundū illud Eccleſ. 22. Cū dor- *Eccleſ.22.*
miēte loquitur, qui narrat ſapientiā ſtulto. Et Sapient. 3. dicitur: Quod ſanēti iudica- *Sapien. 3.*
bunt nationes. Cumq; Reges iſti conſuluiſſent ſacerdotes, ac doctores Hieruſalē, vbi naſci deberet Chriſt⁹, poſtquā ab eis inſtructi ſunt, quod in Bethleem eſſet naſciturus, exeunt ab Hieruſalem, vt illum in Bethleē quærerent.

Et ecce ſtella quā viderant in Oriente antecedebat eos, vſq; dū veniēs ſtaret ſupra vbi erat puer. Antequā ingrederentur Hieruſalē, vt Doctores conſulerent Stellā viderunt, & poſt egreſſum iterū eā viderunt: quoniā tā ad conſulendas ſcripturas, quā ad credendas opus eſt ſuperno lumine.

Et procidentes adorauerunt eū. Vide quid fides ſentiat ac poſsit, vt homo ſeipſum vincat ac contra propriā ſententiā ac cogitatū hisque fides docet ſe ſubijciat. Quis dubitat quin Reges iſti alia cogitabāt, quā quæ nūc vident? Quærebant quippe Iudeorū Regē Dauidis, ac Salomonis potentiſsimorū regū prolē ac hæredē, quē opinabātur in magna domo optimis ornata tētorijs inuēturos eū. Seruis, ancillis, nutricibus, ac puerulis ſtipatū. At nunc eū in ſtabulo vident, in præſepio reclinatū, fœno coopertū, aranearū telis circūſeptū. Propè eū vident pauperem puellā

puellā, pauperib⁹ inductā pānis, ſolā ipſam abſq; aūjs ancillis puerulo miniſtrantē. Nā fortè tunc aberat Ioſeph dicunt multi autho res, ne virū iuxtà eā videntes de ſuo dubitarent pudore: & tamen quoniā Stella & fides illos intus docebat illū eſſe, quē quærebāt Regē procidentes adorāt eū, & de Theſauris ſuis miſticas ei obtulerunt ſpecies, redigentes omnē intellectū in obſequium fidei, ſuiſq; opinionibus abiectis, his quæ fides eos docebat aſentiunt.

Obtulerunt ei munera aurum, thus, & mirrham. Per aurū bona temporalia modò in-
Moralitas telligo: quoniam in auro omnia includuntur cùm ſit inter metalla primum. Per thus orationem accipio, ſecūdum illud Pſalmi: Dirigatur Domine oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo. Ac ſi diceret. Oratio eſt veluti thus, quod odorem gratum de ſe emittit, ſic oratio Deo gratiſsima ac ſuauiſsima eſt. Per mirrhā autē carnis mortificationē ſume: quoniāmirrha amara eſt, & opera pœnitētię ſignificat. & ſicut mirrha corpora à corruptione ſeruat, ſic pœnitentia animam à corruptione peccati cuſtodit. Habes ergo tria dona, quæ debet offerre Deo anima. Obſerua non ſolùm thus obtulerunt Magi, ſed ex vno latere circundatū auro, ex alio mirrha: vt intelligas nōſolùm orationem Deo gratam exiſtere, ſed coniunctam eleemoſynæ ac ieiunio. Altiſsimū quidem ſtudium orationis eſt, & acceptiſsima oblatio Deo, maximēq; ad ſalutē neceſſaria viro Chriſtiano: ſed tamen nec ſola ſufficit, neque eius authoritati condecere videtur, ꝙ tàm nobilis ac ſublimis dña ſola è domo exeat, & abſq; ancillis in conſpectu Regis appareat, ſed his duabus ſtipata puellis, eleemoſyna ſcilicet ac ieiunio.
Eſther.15. Hæ enim videntur eſſe puellæ illæ duæ, quæ Reginam Eſther comitabantur, cùm ante Regis Aſueri thronū apparere decreuit, quapropter illi aureā virgam inclinauit Rex in beneuolentiæ ac manſuetudinis ſignum. Sic illam acceptam fert orationem Deus, quæ ſimul cum eleemoſyna ac ieiunio offertur, nempè ſi erga proximum miſericors cōtra te rigidus ac aſperus ſis. Durus mihi ſermo videtur, qui hiſce temporibus inter fideles circunfertur, qui paſsim homines inter diuorum cathalogum collocant, ob hoc ſolùm quod tot horis in oratione perſiſtunt. Quod ſi vltra quæritis, an in
1. ad Thi. 1. pauperes miſericordes ſint, an pœnitentiæ & abſtinētiæ cultores: inuenietis illos erga pauperes duros ac tenaces, erga ſe liberales ac prodigos, auaros nimis ac delicioſos. Qui certè intollerabilis error eſt totum nomen virtutis vni tantùm parti tribuentes, quæ licet pars principalis ſit, alia tamen principalior exiſtit, nempè charitas quæ ſubſtantia Chriſtianæ vitæ eſt, ac finis omniū præceptorum, ſecundum illud Paul. Finis præ- *1.Thim.1.*
cepti eſt charitas, cætera omnia etiam ipſa oratio medium ad conſequutionē illius eſt. Fateor orationem ad amorem Dei, & proximi aſſequendum aptiſsimū eſſe medium, ac fini ipſi propinquiſsimum. Solet enim amor Dei maximè in oratione feruere, ſola tamen ipſa expers fructus, ac meriti eſt. Quare thus, mirrha, atq; aurum conſtipare debent, id eſt, orationi eleemoſynā ac ieiunium comites dare: quæ adeò bona doctri- *Tob. 12.*
na eſt, vt ipſam Angelus Dei Tobiam docuerit cùm dixit: Bona eſt oratio cum ieiunio, & eleemoſyna. Ecce noſtram canonizatam doctrinam, vt credatis non eſſe hominum commentum, ſed veri Dei documentum, & has duas alas D. Auguſtinus *D. Aug.*
tribuit orationi, quibus vſque ad thronum Dei volare poſsit.

Per aliam viam reuerſi ſunt in Regionem ſuam. Hoc eſt dicere. Si homo recelsit à Deo per ſuperbiam, debet redire per humiliationem, ſi per inobedientiam per obedientiam, ſi per luxuriam per caſtitatem. *D. Chryſ.*
Chryſoſt. ait: Si venis per viam luxuriæ ad Herodem: ambula de cætero per viam caſtitatis. Veniſti per viam auaritiæ, ambula de cætero per viam eleemoſynarum. Si enim per primam viam redieris, iterum *Cant.6.*
ad Regnū Herodis vadis. Vnde Can. 6. dicitur: Reuertere reuertere Sunamitis reuertere, vt intueamur te, hoc eſt, ſi vis, vt Deus te placidè reſpiciat reuertere à vijs tuis peſſimis ad vias Dei quæ ſunt pulchræ, & ad ſemitas eius quæ ſunt pacificæ, vt dicitur prouerb. 3. *Prouerb.3.*

Alia moralitas, ſeu contio.

Sed obſeruandum etiam eſt, quòd in hac die tria contigerunt myſteria, quæ Eccleſia ſimul in ea celebrat. Primum hoc quod tractamus: nam tertiadecima die à natiuitate Pueri, Magi ad illum adorandum venerunt. Secundum autem myſterium eſt Baptiſmus Chriſti. Nam cum eſſet viginti & nouem annorum ac tredecim dierum baptizatus eſt. Erat enim incipiens quaſi annorū triginta. Tertium eſt primum miraculum, quod in nuptijs fecit aquam conuertendo in vinum, quod contingit cùm eſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

set triginta annorum, & tredecim dierum in quo id primum nobis insinuatur, nempè tot fuisse misericordias, quas Deus suo aduentu nobis attulit, vt in vna die plures debeāt accumulari nec satis esse. Id enim significat venisse Iesum in Hierusalem per montem Oliuarum, id est, per cumulum misericordiarū, quæ per oleum significantur. Secundò docemur tres misericordias magnas, quas Deus hac die operatus est in nobis. Prima fuit cæcos illuminare, non solùm in corpore, verumetiam in anima, quales tunc temporis erant Gentiles omni
Luc.1. superno lumine orbati. Sic enim & Zacharias pater Baptistæ de eo prædixerat: Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Et Ioan.1. dicitur de eo: Erat lux
Ioan.1. vera, quæ illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū: & ideò rutilante stellam illis mittit, qua illuminati verā lucem cognoscentes adorent. Secunda misericordia fuit regeneratio spiritualis, quæ fit per Baptismum, qua filij Dei nascimur, secundum illud Ioan.3. Oportet vos nasci denuò, vel desuper, vt alia litera habet. Hac enim noua natiuitate, qua veterē hominem suffocamus in nouum renascimur, vt filij Dei nominemur & simus. Id enim fit in Baptismo, quod etiam in aquis maris Rubri contigit, vbi suffocati sunt Aegyptij, filij autem Israël liberati. Ibi enim peccata pereunt, & nos filij Dei per adoptionē effecti à morte & à peccatis saluamur. Tertiū fuit aquam in vinum conuertere, hoc est, fragilitatem nostram in suam conuertere for-
3. Esdr.3. titudinem. Nam aqua debilis est, vinum autem forte, secūdum illud nihil fortius vino. Accepit ergo ipse infirmitatem meam, vt suam mihi vicissim virtutem conferret. Sicuti quādo à principio homines Deus creauit, costam viri in mulierem conuertit, sed repleuit carnem pro ea. Costa quæ durum os est fortitudinem, caro autem fragilitatem significat. Tullit ergo Deus virtutem suam & eam nobis contulit, & pro ea nostram assumpsit carnem, ac fragilitatem induit. O magnum pietatis Sacramentum, quod Deus in filio suo reuelauit nobis. Magna bonitas tua erga nos, ô bone Iesu. Pauper efficeris, vt ego diues euadam. Meos assummis labores, vt ego in perpetua sim requie. Lachrymas fundis, vt os meum impleas risu. Infirmus efficeris, vt ego fortis
2. Cor.8. sim, secundum illud Paul. testimonium: Qui cùm diues esset pro nobis egenus factus est: vt illius inopia vos ditaremini. Vbi
D. Amb. Ambros. sic ait: Meum ergo paupertas illius patrimoniū est: & infirmitas Domini mea virtus est, me illius infantiæ vagientis abluunt fletus, mea lachrymæ illæ delicta labāt. Nam ideò meas ille assumpsit miserias: vt suas mihi vicissim diuitias cōferret. Meam secum copulauit infirmitatē: vt suam mihi condonaret virtutem. Quod ergo tenera puella mundum, carnem, tormenta, diabolum, tyrannosq; deuinceret, ex costa, & fortitudine Dei fuit. Quod ille lachrymulas fundat, & frigore tremat, quod fame crucietur, ex carne & ex fragilitate mea est, Fortitudo ergo mea ex te, infirmitas autem tua ex me. Ecce tria habes mysteria, quę in vno hoc sanctissimo concurrunt die. Tamen in primo se totam effundit Ecclesia, gaudens gaudio magno: quoniam vsque ad gentes peruenit hoc verbum Dei factum caro, vi-
Luc.2. dens adimpleri quod Sanctus Simeō prædixit: Puerum hunc esse lumen ad reuelationem gentium, sibiq; nimis gratum videtur, quòd tantillus Puer, qui pridiè ex vtero Matris prodijt, iam diabolum deprædetur, spoliaq; eius diripiat sibi. Hoc enim videntur significare nomina illa, quibus illū
Esai.8. appellari præcepit Deus Esaiæ.8. dicens: Voca nomen eius, accelera spolia detrahere, festina prædari: quia antequàm sciat Puer vocare Patrem suum, & Matrē suam *antequàm sepa dezir tayta*, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram Rege Assyriorum. Tam citò prædas iam ex
Iob.20. inimico exercet, & diuitias quas deuorauerat, euomere facit, & de ventre eius extrahit illas Deus. Vnde Psalm.68. dicitur: Et
Psal.68. placebit Deo super vitulum nouellum: cornua producētem, & vngulas. Nimio se gaudio affectum ostendit Deus, quod nouellus hic vitulus, qui expiationis sacrificium futurus est iam vngulas producat, quibus leonem, ac vrsum dilaniet, & de ore eius extorqueat prædam, cornuaq; iam ostendat, quibus è mundo propellat diabolū. Quod etiam
Micha.4. Michæ. cap. 4. prædixerat, dicens: Cornu tuum ponam ferreum, & vngulas tuas ponam æreas, & commines populos multos: & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino vniuersæ terræ. Hoc ergo mysterium est, quod nobis in hoc cap. Euangelista narrat, cùm dicit: *Cùm natus esset Iesus in Bethlem Iuda.* Nihil aliud de tanta natiuitate nobis refers, ô sacer Euangelista? Ita festinanter per hoc tantum

tantum mysterium transis, vt nihil aliud dicas nisi hoc tantum modū verbum. *Cùm natus esset Iesus.* Id ideò Euangelista facit, vt tacitè nobis ostenderet celsitudinem, ac excellentiam huius inefabilis natiuitatis, de qua meliùs existimat silere, quàm aliquid loqui: cùm nec multis verbis explicari possit. Est enim veluti fluuius ille, quem vi-
Ezech. derat Ezech. qui in ipsa statim ripa profun-
Luc.2. ditatem magnam præsefert. Quare Lucas etiam nihil aliud dixit, quàm peperisse Mariam suum filium primogenitum, quem & pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit: vt ostenderet, quòd sine dolore aut alia quauis infirmitate peperit Puerum, quem statim potuit inuoluere, ac lactare. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* Iam suprà ostendimus Magos istos fuisse Reges, in quo ostē-
Prouer.21. ditur Puerum istum Deum esse, qui Reges ad se adorandum attrahere potuerit. Prouerbiorū. 21. dicitur: Sicut diuisiones aquarum, ita & cor Regis in manu Dñi, quocunq; voluerit inclinabit illud. Homines, nec corpus Regis in sua habent potestate, quanto minus cor. At Deus etiam cor Regum sub sua habet dictione: vt quocunque voluerit, inclinet illud. Sicut diuisiones aquarum, id est, ea facilitate qua diuiduntur aquæ. Nam aqua facillimæ diuisionis est. Vel sicut hortulanus per areolas diuidit aquas, vt partem in hanc, partem in illam emittat: sic Deus cor Regis vbicunq; vo-
Gene.1. luerit, trahit. Vel tertio, sicut diuisiones
Psal.103. aquarum, hoc est, sicut à principio diuisit Deus aquas, & separauit eas à terra, & terminum posuit quem non transgredientur, nec conuertentur operire terram: sic cùm Deus cor Regis in manu sua habet, ipsum sicut aquam liquefacit, vt nec durus nec iniustus sit, sed seipsum contineat, nè vel iniustis bellis, aut tributis terras occupet, aut suffocet, nè vltra terminos suos, sibique à Deo præfixos se extēdere vellit Rex temporalis. Et nè in spirituale Regnum, quod Summus Pontifex Ecclesiæ gubernat, velit sceptrum suæ potestatis extendere, sed se ipsum in temporalibus contineat, spiritualibus spiritualia relinquens, nè mittat falcem in alienam messem: nè aliorum vsurpet iura, sed sua sibi data sorte contentus viuat. Hoc autem vt Reges faciant solus
Iob.38. Deus, qui eorum corda tenet potens est. Vnde dicit cap. 38. Iob: Quis cōclusit ostia mare, quando erumpebat, quasi de vulua procedens? Cùm ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerē? Circundedi illud terminis meis, & posui vectes & ostia, & dixi: Vsq; hûc venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Habet enim Deus mare obuolutum, quasi pannis infantię, hoc est, sicut fascijs ligatur infans, vt nec manus nec pedes extendere possit, sic præcepto suo quasi ligatum habet Deus mare, *Atado de pies y de manos*, nè vltrà præfixas ripas se extendere possit. Ita & Deus corda Regum, ac volūtates suis ligat legibus: vt vltrà imperium, quod eis commissum est non pergant, legibus iustitiæ astricti, quas prætermittere scelus immane sit. Ex quo colligere poteris, quātùm subditis expediat, vt Regum nostrorum corda sua manu moderetur Deus, ac inclinet illa, vbi voluerit, quòd semper in bonū, ac vtilitatem subditorum erit. Quod si cor Regis à se dimittit vt feratur quocunq; voluerit irati signum est numinis, quasi mare relinquens trāsire terminos suos: vt terrā, & omnia viuentia obruat, ac suffocet, & perdat, secundum illud Prophetæ: Dabo eis *Oseæ.13.* Reges in furore meo, & Principes in ira mea. Per Reges ipsos, qui summam Imperij tenent intelligens, per Principes verò, vel Regum ministros, vel inferiores dominos ab illis. Nam tam Regum, quàm istorū corda oportet, q̄ Deus moderetur: vtrique enim exercentes potestatē, siue propriam vt Reges, siue ab illis acceptam vt alij, in tyrannidem erumpere possunt, nisi Deus corda & manus eorum teneat nè faciant. Nam pessimi Reges titionibus fumigantibus comparantur in Scriptura. Per Esaiam *Esai.7.* dicit Dominus: Noli timere à facie istorum duorum titionum fumigantium: A Zaele Rege Siriæ, & Phacee filio Fromeliæ. Nam *simile.* sicuti boni Reges per iustitiam & æquitatem splendent, flammasq; placidas subditorum oculis emittunt: ita ēdiuerso pessimi ac tyranni stincto splendore iustitiæ ac æquitatis, fumo malorum operum oculos subditorum plorare faciunt, vt titiones fumigantes. Quare non immeritò D. Paul. nos admonet vt pro Regibus preces fundamus, dicens: Primum obsecro petitiones *1. ad Thi.* fieri pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt: vt quietam & tranquillam vi- *2.* tam agamus in omni pietate & castitate. Id petere ac obsecrare debemus Deum, vt corda nostrorum Regum sua manutenentia dirigat. Et Rex ipse cor suum soli Deo tradere

Universidad de Deusto
Biblioteca

tradere debet. Nobilissimũ cor Regis est, nec res aliqua inferior à Deo meretur illud: aliàs sibi ipsi iniurius erit: vnde Dauid
Psal.26. Rex dicebat: Tibi dixit cor meum: tibi ait non alteri tradidi cor meum: quia cor Regis in manu tua debet esse. Et ipse Dñs id
Prouer.23. petit, dicens: Fili, prębe mihi cor tuum. Igitur quoniam isti Reges corda sua in manu Dei tradiderant: ideo inclinauit illa, vt se-
Esai.41. querentur se, secundum illud: Quis vocauit ab Oriente iustum: adduxit illum vt sequeretur se? Cùm ergo vidissent stellam in Oriente, & intellexissent signum magni Regis esse (eo modo quo suprà explicuimus) ascenderunt dromedarios, & arripuerunt iter versus Hierusalem, quo eos stella ductabat. Calcaribus bestias præmebant, oculosq; in stellam fixos habebant, scientes quoniam illûc erat iter ad inueniendum Christum Regem. Sic quilibet fidelis debet facere. Pungere bestiam, & aspicere stellam: quoniam illûc est iter ad cœlum. Anima est eques, corpus dromedarij: punge bestiam & aspice stellam: quoniam illûc est iter ad Deum: verbera corpus, atq; spiritui subdere illud satage animaduertens, quoniam fides docet hanc esse viam in cœlestem Hierusalem. Nulla res orthodoxo viro adeò poterit in suis laboribus plus solatio esse, quàm hoc animo fideli considerare. Si enim durum tibi videtur à carnibus abstinere ieiunijs, ac inedia macerare carnem, iniuriam ab altero illatam patienter ferre, percutienti vnam maxillam alteram prębere, & plura alia ad quæ lex Christi nos obligat aciem mẽtis in stellam fige, hoc animo pio animaduertẽs: quoniam per multas tribulationes oportet nos introire in
2.ad Tit.3 Regnum Dei. Et quoniam omnes, qui piè volunt viuere in Christo Iesu persequutionem patiuntur, & respiciendo finem, qui
Actor.14. extali tibi prouenit opere, nempè æternã beatitudinem facile tibi, qui quid pateris
Roman.8. fiet, & dices. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Cùm Dominus ex Ru-
Exodi.3. bro loqueretur ad Moysem prącepit illi, vt virgã quam habebat in manu in terrã proijceret, quæ versa est in colubrum, & faciem dirigebat contra Moysem, ita vt terga verteret præ metu, sed clamãs Dñs dixit ei, vt per caudã serpentẽ acciperet, & statim iterum in virgam versa est. Sic viro Christiano cõtingere solet. Si enim facie ad faciem labores consideres, quod teipsum negare debeas tuæ aduersus voluntati ac libidinĩ, inimicum diligere debeas, quod alteri homini facta ac cogitata patefacere obligeris: si hæc omnia facie ad faciem consideres, nihil aliud animaduertens timore concussus fugies, ac veluti à facie colubri terga vertes. Si autẽ caudam acceperis, hoc est, finem operis consideraueris (cauda quippè extremum ac finis est serpentis) quòd per talia opera properas ad vitam, & requiem, iam leuis virga tibi omnia hæc apparebũt. Punge ergo bestiam, & respice stellã. Verbera corpus & respice finem, quæ te docet hoc esse iter, quo inbeatitudinem pergas. Hoc Paulum in suis laboribus fixũ ac constantem continebat, cùm dicebat: Propter *2.Cor. 4.* quod non deficimus, sed licet is quis foris est noster homo corrumpatur: tamẽ qui intus est renouatur de die in diem hoc scientes: quoniam momentaneum hoc & lenæ tribulationis nostræ, suprà modum sublimitate æternum gloriæ pondus operabitur in nobis. Sic istis sanctis Regibus cõtigit, qui stella duce facilè itineris incommoda perferebant, & placuit Deo nè absque magno labore Christum inuenirent: quoniam res pretiosæ non absque pretio vendi debent. Nullus sciens pretium alicuius rei eam minoris distrahet, nisi venditor sit stultus. Deus seipsum comprehendit, seipsum ponderat ac metitur. (Si tamen pondus, aut mensuram sua infinita substantia habere potest) cur gratis & absque pretio se tibi tradere vellit? Non æquum vtique esset, sed quidquid habes debes dare, vt Deum *Ad Phil.* consequi possis, nempè voluntatem tuam, *3.* vitam, rem familiarem, honorem, & reliqua omnia quæ possides: cùm opus fuerit perdere debes, vt Christum lucrifacias, vel saltim ad id voluntatem promptã habere. *Matth.13.* Est enim pretiosum illud margaritum, & thesaurus, quo adinuento homo vendit omnia quæ habet vt emat illud.

Cùm igitur Magi sua via pergerẽt stellã sequentes præuiam, ecce cùm ingressi sunt Hierusalẽ disparuit stella. Quid hoc miraculis est fratres? Per totam viam viderunt stellam, & in Hierusalẽ euanuit. Tres (præter alias) vobis de hoc rationes tradam. Prima, quoniam cùm homines, ac Doctores sint, qui nos de via Dei instruant, non oportet miraculosas reuelationes expetere: quoniam Deus per viam tritam pergit, nec vnquàm nouitas illi placuit. Magi isti dum essent in patria sua, non habebãt homines, aut

aut Magistros, qui eos hæc mysteria docerent. Et ideò misit Deus illis stellã suam, quæ eos intus illuminaret. At in Hierusalem Doctores ac Scribæ erãt in sacris Scripturis docti, qui eos de Christi natiuitate instruerent, & idcircò iam illis non erat necessaria stella, & disparuit. Hæc est ordinaria via, qua Deus homines suas vias ac mysteria docet. Pater filio suo reuelauit, filius homo factus Apostolos suos docuit, illi Ecclesiam quæ & sanctos Doctores instruit, ab illis nos quæ prædicamus accipimus. Dum hic ordo in Ecclesia perseuerauerit, non indigemus noua aut miraculosa reuelatione. Iam enim hanc viam & ordi-
1. ad Cor. nem nobis reuelauit Deus, vt Paul. dicebat: Ego accepi à Dño quod & tradidi vobis. Ac si diceret, nos sumus veluti stellę, quæ corda vestra hac luce superna perfundimus.
Dani. 12. Nam Daniel Doctores sacros stellas vocat. Quare Pater Abraham diuitis illi auaro, qui ex medijs cruciatibus ipsum deprecabatur,
Luc.16. vt mitteret Lazarum, qui moneret fratres suos, quos in mũdo reliquerat, nè in illũ locũ tormentorũ deuenirent, respondit illi. Habẽt Moysem, & Prophetas, illos audiãt. Et rursum replicãti auaro, ac dicenti: Non, Pater Abrahã, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Responsum est. Si Moysem, & Prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Quia ergo & Hierosolymis erãt legis Doctores, qui Magos instruerẽt, euanuit ab oculis eorum stella, atque ita factum est, vt illi eos docerent vbi Christus nasceretur. Secunda ratio hæc est. Hæc fuga stellæ significat eam, qua Deus in hac vita à nobis se absentat, nec clarè suam nobis ostendit lucem, nec vultum demõstrat nisi velatum. Hoc autem Deus facit suo prouidens honori, sciens inuerecundiam nostram, nè in eius faciem expueremus. Detestabilior quippè esset iniuria, quæ Deo fieret, si eius faciem videntes ipsum contemneremus.
Simile. Cùm Rex inter cortinas latet, vel in triclinio est, si quis ante fores perstreperit, vel aliquid indignũ gesserit pœnæ reus est læsæ Maiestatis: & si corã facie eius id faceret, multò grauiꝰ crimẽ esset. Sic quidquid malè gesseris in templo coram Deo, qui intra albas illas cortinas latet: impium, ac temerarium crimen est, quod si Deus clarè ibi videretur intollerabile facinus esset. Vt ergo suo honori cõsuleret Deus, videns nos tantæ maiestati irreuerentes: quasi fugiens à nobis abscondit vultum suum: nè tantam irreuerentiam videatur consentire. Olim *Exod. 26.* Deus præcipiebat, vt ante fores propitiatorij, vbi gloria eiꝰ solebat apparere, pẽderet velum, quod propitiatorium cooperiret: nè videretur Deus eorum irreuerentiam aspicere, nec punire. Indignum esse facinus censeo, vt homines Christiani in templo Dei irreligiosè ac irreuerenter assistant, nec tantam vereantur maiestatem, ante cuius aspectum fugiunt cœli, columnæque eius contremiscunt: ibi vermiculus audeat garrire, chachinum mouere, oculos impudicos gerere, verba vel turpia vel leuia dicere. Deniq; vbi iudicis clementiam interpella- *Iob.26.* re deberet, eius potiùs iram ampliùs prouocare? Vt de illo querelam possit Deus habere dicens: Quid est quod soror mea in domo mea commisit scelera multa? Manducare & bibere, quæ secundum se rectè actiones sunt in templo factæ, penè sacrilegium reputantur, secundum illud Paul. Nunquid domos nõ habetis ad manducan- *2.Cor. 11.* dum & bibendum? Aut Ecclesiã Dei contemnitis? Quãtò magis opera illa ibi facere, quæ de se mala ac irreligiosa sunt. Vidit Esai. cherubim coram throno Dei alis suis, *Esaiæ.* pedibus ac facie velatis assistere, in signum (vt ait Chrysost.) reuerẽtiæ, quam ad præ- *D. Chrys.* sentiam Dei gerũt: quod nec oculos leuare, nec pedes mouere audeant: adeò compositè ac reuerenter ante tãtam maiestatem assistant: & hoc est tremere potestates ante eum, magna cum grauitate, ac reuerentia ibi esse. Quod & facit homo, cùm coram Rege terreno adest, & ante Deũ cœli, cui omnia subdita pauent parum pudicè ac religiosè, audet se gerere homunculus, qui certè, si id attentè consideraret, cùm ad templum Dei venit, nec dum attingeret limen, & iam tremefactus deberet attendere, ad quem accederet adorandum, & demissis oculis corde compuncto se humiliter prosterneret ante Deum, in cuius conspectu, si nõ oculis corporis, tamẽ mẽtis, ac fidei, videt Angelos summa cum reuerẽtia, ac religione assistere. Hac ergo ratione fugit stella, & Deus abscondit vultum suum à nobis, nè maiori simus digni supplitio, si tantę simus irreuerentes maiestati. Tertiò, se abscondit Deus à nobis aliquando, vt cùm iterum ad nos venerit maiori perfundamur lætitia, sicut & ijs cõtingit Regibus. Qui cùm posteà iterum viderunt, stellam gauisi sunt gaudio magno valdè. Ideò enim

dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit illos gauiſſos gaudio: quoniã gaudium
Ad Phil. 4. illud erat Dei, de quo Paul. dicit: Gaudete
in Domino ſemper gaudium ſpirituale, non
carnale (quod quidem magnum eſſe ſolet.)
Nam gaudia huius vitæ exigua ſunt, quo-
Prouer. 14 rum extrema luctus occupare ſolet. Stella
iterum illos duxit, vſque dum veniens ſta-
ret ſuprà vbi erat Puer. Ibi ſtatum fe-
cit ſtellæ: quoniam ſola fides ibi ſiſtere poſ-
ſet. Quod in paruo vico Iudææ, nempè Be-
thleem, & in pauperiori caſula illius vici,
qualis erat porticus ille dirutus, & in obſcu
riori loco domunculæ, nimirum in ſtabulo,
& in minori loco ſtabuli, ſcilicet, præſepio
ibi Deus naſceretur, ad firmãdum cor ſyn-
cerum, in huiuſcemodi myſterio ſola fides
Fides Regum. ſufficit. Quare procidentes adorauerunt
eum ſubſternẽtes, & in captiuitatem redi-
gentes omnem intellectum in obſequium
2. Cor. 10. fidei: quoniam vbi fides loquitur, hominum
& Angelorum linguæ ſilere debẽt. Et pro-
cidentes has ſupremas veritates adorant,
profitentes ſe illis ſubmitti, atq; ſuprà om-
D. Aug. nem captum ſuum eſſe. Ideo paruulũ Re-
ges in præſepio adorant: quoniam fide quid
magnum in illo latere videbant. Vnde &
Auguſt. ſermone de Epipha. ſic dicit: Cùm
autem multi nati, atq; defuncti eſſent Re-
ges Iudæorum, nunquid quemquã eorum
Magi ad adorandum quæſierunt? Quia nec
quemquam illorum de cœlo loquentẽ di-
dicerunt. Nec enim huius ætas erat ſaltem
cui adulatio humana ſeruiret. Non de mem
bris purpura, non in capite diadema fulge-
bat, non pompa famulantium, non terror
exercitus, nõ gratioſa fama præliorum hos
ad eũ viros ex remotis terris, cũ tanto voto
ſupplicationis attraxerunt. Iacebat in præ-
ſepio Puer, ortu recens, exiguus corpore,
contemptibilis paupertate, ſed magnum
aliquid latebat in paruo, quod illi homines
primitiæ gentium, non terra portante, ſed
cœlo narrante didicerant.

Et reſponſo accepto in ſomnis, nè rediret, ad Herodem: per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Alia via aggrediendum eſt
iter, poſtquam Deũ inuenijſti, nec vllo mo-
do ad priſtina vitia, nec ad eorum occaſio-
Exod. nes reuerti debes. Ideò quippè præcepit
Deus filijs Iſraël poſt egreſſum de terra
Aegypti, vt non ampliùs viam illam repe-
terent, per quam venerunt, vt docerent
Chriſti fidelem, quem de tenebris Aegypti
1. Pet. 2. in admirabile lumen ſuum vocauit Deus:
non ampliùs ad priſtinas vilitates eſſe re-
uertendum, ſicut canis ad vomitum, & ſus
lota inuolutabro luti, nec vitia, de quibus
2. Pet. 2. iam abſolutus eſt, iterum eſſe repetenda:
ſed nouam debere inceptare vitam, nouos
mores adinueniẽdos nè illi dicatur à Deo:
Hiere. 2. Et nunc populo meus quid tibi eſt cum via
Aegypti, vt bibas aquas turbidas? Adhûc
tenellus eſt Puer Ieſus in mente tua, nè il-
lum ante Herodem præſentes, nè perimat
illum, & tu ſine illo pereas, ſed fuge ab illo,
& per aliam viam perge. Hoc enim nos ad-
Ad Tit. 2. monet Paul. dicens ad Titum. 2. Apparuit
gratia Saluatoris Dei omnibus hominibus
erudiens nos, vt abnegantes impietatem,
& ſecularia deſideria ſobriè & iuſtè, & piè
viuamus in hoc ſeculo expectantes beatam
ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei. Ad
hoc venit Chriſtus in mundum, vt abnegã-
tes priorem ſeculi viam, quæ in impietate,
& vanis deſiderijs erat ſobriè erga nos, iu-
ſtè circa proximos, piè & religioſè ad Deũ
viueremus, expectantes non temporalia,
ſed æternam beatitudinem. Nam ibi ſpes
pro re ſperata ſumitur. Et aduentum
gloriæ magni Dei. Quoniam ibi premiandi
iuſti ſunt coram Deo, Angelis, & homini-
bus. Coram paruulo Ieſu erant Angeli, pa-
ſtores, ac Magi. Nam qui infantem iſtum
adorare meruit, debet eſſe purus veluti An-
gelus ſimplex ac humilis cum paſtoribus,
ſapiens ac intelligens ceù iſti Magi.

Aliamoralitas ſecuntio. Cæterum, quoniam myſterium hoc ma-
gnum eſt: altius etiam tertiò repetendum
cenſeo. Nam & cum Angelis erat etiam
bos. Si enim non ita ſubtiliter penetrare
poſſumus myſteria hæc veluti Angeli per-
tractare, ac ruminare veluti bos, ac anima-
lia munda debemus. Iam enim incipit puer
Ieſus manifeſtare nobis intentum, quod
proſequi debet vſque in diem mortis ſuæ.
Exordium hodie facit illius prolixæ ora-
tionis, quam in ſuæ vitæ curſu debet per-
orare: cuius finis ac concluſio erit verbum
illud vltimum, quod loquutus eſt in Cruce,
dicens: Pater in manus tuas commẽdo Spi-
Luc. 23. ſimile. ritum meum. Cùm quis orationem retho-
ricam in publico ſuggeſtu dicit in ipſo ora-
tionis exordio proponit ea quæ in tota di-
cturus eſt: vt animos ſtatim attẽtos reddat.
At in ipſo curſu, ac proſequutione oratio-
nis auditores, quaſi ſuſpenſos ac attonitos
tenet expectantes quidnam illis rationibus
concludere vellit. Verum in peroratione,
ac epylogo claudit, ac concludit omnia illa,
quæ in toto ſermone perorauerat. Sic
Chriſtus

Chriſtus Dominus fecit. Tota eius vita
quaſi quædam prolixa oratio fuit, in qua
niſus eſt, tàm verbis quàm exemplis homi-
nes ſuadere, vt ad ipſum accederent, ſi vi-
tam beatã, ac verum lumẽ aſſequi vellent.
Vnde in ipſa infantia, quæ fuit veluti ex-
ordium, ac narrationis initium intentũ ſuũ
nobis patefecit. Nam antequam ſciat loqui
Luc. 2. nutibus nos id manifeſtat. In ipſa quippè
ſuæ natiuitatis nocte Angelum circumfæ-
prum luce ad paſtores miſit: quos quaſi pri
mitias Iudæorum ad ſui cognitionẽ traxit.
Deinde poſt dies tredecim Reges ac ſa-
pientes hoc ſydere illuſtrat: vt eos ad ſe
tanquã primitias gentium adduceret. Ecce
intentum ac thema, quod in toto hoc ſer-
mone proſequendum eſt. Ecce narratio-
nem, ac exordium totius huius profixæ
orationis. At poſteà proſequutus eſt ſermo-
nem hunc. Ferè triginta tranſegit annos
nihil dicens aut faciens, quò homines in-
telligere poſſent, quiſnam eſſet. Incepit
poſteà prædicare innumerabilia miracula
Matt. 21. edere, homines ſuſpenſos & quaſi attoni-
tos poſt ſe trahere, dicentes: Quis eſt hic?
Luc. 4. Quid ſibi vult mirabilis homo iſte? Nam
de illo refert Luc. 4. Quod cùm prædica-
ret in Synagogis oculi omniũ intenti erant
in illum, quaſi ſuſpenſi ac attoniti. Alij di-
Ioan. 10. cebant: Quouſq; animam noſtram tollis?
Para que nos traes ſuſpenſos? Si tu es Chriſtus
dic nobis palam. Et cognati eius dicebant
Ioan 7. ad eum: Manifeſta teipſum mundo, *declarare concluye.* At poſteà in epylogo ac pero-
Matth. 27 ratione in illis ſeptem verbi, quæ in Cruce
Luc. 23. protulit concluſit, ac clauſit quidquid in
Ioan. 19. tota vitã dixerat, oſtẽdens illud fuiſſe pro-
Luc. 23. poſitum ſuum, vt morientem homines il-
lum faterentur Deum, vt fecit latro, atque
Centurio ille cœcus, cuius in vltimis verbis
Mar. 15. Chriſti aperti ſunt oculi ac dixit: Verè hic
homo filius Dei erat. Quod veluti in typo
viſum eſt in Helyſeo, cùm ſuſcitare voluit
Figura. 4. Reg. 4 filium viduæ, qui dolore capitis mortuus
fuerat. Nam intrauit cubiculum, & clauſit
oſtium poſt ſe, & menſus eſt ac incuruatus
ſuper puerũ, & continuò calefacta eſt ca-
ro pueri. Deinde hûc illûcq; ambulauit, &
iterum mẽſus eſt, ac collectus ſuper puerũ,
& oſcitauit puer ſepties, apertiq; ſunt oculi
eius, atq; viuum illum tradidit Matri ſuæ.
Puer hic qui ex dolore capitis obierat ge-
nus humanum eſt, quod propter primi pa-
rentis peccata, quod caput noſtrum fuit,
mortem incurrerat animæ & corporis: ſed
clamoribus ac precibus hominum adductus
eſt ad nos verus noſter Helyleus Chriſtus
Dñs qui clauſo hoſtio intrauit in hoſpitiũ
vbi mortuus iacebat puer: atq; menſus & in
curuatus eſt ſuper illũ. Quod tunc factum
eſt quando homo factus in vtero Virginis
tanquam in hoſpitium introiuit, quod clau
ſa porta fecit: quoniam clauſtra pudoris in
Virgine permanſerunt. Menſus eſt autem
& incuratuus ſuper puerum: quoniam Gi-
gas ille immenſæ magnitudinis factus eſt
Infans vnius diei, atq; ad eius quantitatis
menſuram coarctatus eſt. Et protinus cale- *Luc. 1.*
facta eſt caro pueri: Nam cùm vnitus eſt
noſtræ ſubſtantię Deus ſtatim accepit calo
rem humanã natura. Et adhûc in Matris vi- *Luc. 2.*
ſceribus exiſtebat, & præcurſorem ſuum in
vtero etiam materno latentem ſua gratia ca
lefaciebat, ipſaq; nocte qua natus eſt popu- *Marci. 6.*
lus Iudęorum iſtum calorem ſenſit cum Pa-
ſtores in præſepio ipſum adorauerunt. Po- *Actо. 10.*
pulus etiam gentium eadem hora ab ſtella
calefactus eſt. At deinde ambulauit hûc,
atq; illûc, cùm villas, atq; caſtella circuibat,
prædicando, & ſanando omnes oppreſos à *Luc. 13.*
diabolo, & à varijs langoribus curando. Sed
poſtrema ò iterum mẽſus eſt ſuper puerum,
cùm in brachijs crucis commenſuratus eſt.
Et tunc oſcitauit puer ſepties, cùm illa ſep-
tem verba protulit, ad quorũ vltimũ aperti
ſunt oculi Centurionis, & reuixit homo.
Hoc autem totum tanquã in figura quadam
adumbratum eſt Gene. 24. quãdo Abrahã *Gene. 24.*
miſit ſeruũ ſuum in Meſopotamiã, vt quæ-
reret vxorẽ filio ſuo Iſaac nolens vt accipe-
ret coniugẽ ex filiabus Chanaã. Qui aſcen-
dens ſeptẽ camelos Domini ſui Abraham,
perexit iter ſuũ. Cùmq; in Meſopotamiam *Figura.*
peruenijſſet ſedit circa fontem, vbi depre-
catus eſt Deum Domini ſui Abraham, vt
indicaret illi quænam ex illis puellis, quæ
ad fontem veniebant, deberet eſſe coniux
filij Domini ſui. Et ecce Rebecca veniebat
ad hauriendam aquam, virgo pulcherrima,
& incognita viro. Quam intelligẽs eſſe illa
quæ Domino ſuo vxor debebatur poſuit in
aures, in auriculis eius, & armillas in mani-
bus, atq; impertans illam à parentibus ſuis
adduxit ad Dominum ſuum. Fortè tunc
Iſaac exierat ad meditandum in agrum,
quem cùm vidiſſet Rebecca ex camelo, ſe
proiecit procidens coram Iſaac. Quam ac-
cipiens in coniugem introduxit in taber-
naculum ſuum. tantoq; amore ille coniun-
ctus eſt, vt obliuiſceretur doloris, quem de
morte

Universidad de Deusto
Biblioteca

morte Matris cõceperat. Æternꝰ Pater spõsam ex populo Gẽtili vnigenito filio suo quærebat, postquã ob incredulitatẽ ac idolorũ fornicationes, primã vxorẽ, nempè Synagogam repudiauerat, secundum illud quod per Hierem. dixerat: Quis est iste libellus repudij, quẽ ego dedi matri tuæ? Et ad hoc misit seruum tuum, nimirum stellam. Nam quando homines suppetunt, qui reuelent mysteria: illos misit Deus, quando verò illi deficiũt, per Angelos homines docet. Nunc autem homines ibi aberãt, qui hæc mysteria docerent. Et ideò stellã suam misit. Et prope aquas inuenit eos, hoc est, in libris sapientium legentes, ac studio literarum vacantes. Nam per aquã in Scriptura, sapientia intelligitur. secundum illud Prouer. 18. Aqua profunda verba ex ore viri. Nam per sapientiã, sicut per aquã perspicua fiũt hominibus ea, quæ anteà difficilia erãt, iuxta illud: Quomodo in aqua respondẽt vultus prospicientium: Sic corda hominũ manifesta sunt sapiẽtibus. Et inaures ponit in auribus eius. Primũ, quod Deus in illis posuit, fuit fides vnigeniti sui Dei & hominis Christi. Nam accedentem ad Deum oportet primum credere. Fides autẽ ait Pau. ex auditu est, auditus autẽ per verbũ Christi. Vnde Esai. dicit: Dñs Deus aperuit mihi autem: ego autẽ non cõtradico. Vide nè sint inaures istæ illæ, quas sp̃ôsus promittebat sponsæ, cùm diceret: Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argẽto, *haremos te vnas arracadas de oro, labradas de gusanillo de plata.* Quod significat fidem diuinitatis, & humanitatis Christi. Nam diuinitas per aurum, humanitas verò per argentum significatur. In hac autẽ cognitione nostra beatitudo consistit imperfecta, cùm id per fidẽ cognoscimus, perfecta cùm in patria videbimus, secundũ illud quod Dñs dixit: Hæc est autẽ vita æterna, vt cognoscant te Deũ verum, & quẽ misisti Iesum Christum. Sed est obseruãdum, quòd aurũ hic dicitur tegi argento: quoniam diuinitas sub humanitate occultabatur in Christo: tamẽ non omnino quoniam ad modũ vermiculi virgã auream cingebat; ita vt per partes etiam aurũ appareret. Vt si cõsideres vermiculum cingentem virgã aliquã, & extentũ, videbis quòd relinquat partes vacuas, quibus ipsa virga videatur: quoniam & si humanitas tegebat diuinitatem in Christo: tamen loca relinquebat veluti vacua: quibus ipsa diuinitas tanquã aurũ relucebat. Vides illum ex mulieri nasci, sicut & cæteri homines ex mulieribus nascimur: hoc quidẽ orbiculus quidã vermis argẽtei videt humanũ quippè est ex muliere nasci. At si cõtempleris illũ ex muliere quidẽ, sed virgine: hoc diuinũ est certè, & suprà hominũ vsum. Ecce vbi aurũ in argento ipso splendet: quoniã inter humana opera Christi diuina perlucebat natura. Vides illum in præsepio positum, frigore, ac fame cruciatum; hoc certè humanũ est. Eleua tamen oculos pauliſper, & Angelos concinentes ei laudes videbis & Reges coram ipso procidentes ipsum tanquã verum Deum adorare; quod diuinũ vtiq; esse non dubites. Si illum vides tanquã hominẽ exurire: ipsum considera tanquam Deũ infinitam quinq; panibus multitudinẽ pascentem. Vides virgã auream sub vermiculo argent eo. Vnde D. Hierony. super. cap. 3. ad Ephes. ait: In Ecclesia est multiplex fides, & multifaria sapientia; vt non solùm varia sit, sed multa varietate distincta. Respicis cunas Christi vide pariter cœlum. Vagientem in præsepio intueris infantẽ; Angelos simul ausculta laudãtes. Herodes persequitur, sed adorant Magi. Ignorant Pharisæi, sed stella demonstrat. Baptizatur à seruo, sed vox desuper Dei intonans auditur. Aquis mergitur, sed columba descendit, imò Spiritus in columba. Quid hac stultitia prudentius? varietate distinctius? sapientia obscurius? Quam fecit Deus in Christo Iesu Domino nostro. Hactenus Hieronymus. Christus autem secundũ humanitatem vermis dictus est, secundum illud Psalmi: Ego autẽ sum vermis, & nõ homo; propter puritatẽ carnis eius, quæ absq; semine sicut vermiculus generata est. Et quia sicut vermis circuncinxit Crucẽ, cùm in ea appensus est. Et propter hanc puritatem dicitur vermiculus argenteus. Igitur ijs inauribus, ideſt, hac cognitione Dei, & hominis Christi, aures huius sponsæ ornauit, & armillas posuit in manibus eorum. Ad opera etiam dispoſuit eos, nempè ad fidem, quæ per charitatem operatur. Et acceptis thesauris suis ascendunt ad literam camelos pergẽtes quo eos ducebat seruus, nẽpè stella. Exierat noster verus Isaac ad meditandum in agrũ iuxta aquas, quæ significãt culpas, quas & si Christus nõ accepit, sumsit tamẽ pœnalitates, quæ consequutæ sunt culpam: & ideò prope illã videbatur ambulare: quoniam in similitudinẽ carnis peccati venerat. Meditabatur autem ea quæ ad

Esai. 50. *Hierem. 3.* *Prouer. 18* *Prouer. 27* *Ad Hebr. 11.* *Ad Rom. 10.* *Esaiæ. 50.* *Cant. 1.* *Ioan. 17.* *Luc. 2.* *Ioan. 6.* *D. Hiero.* *Matth. 3.* *Psal. 21.*

pacem nostram erant, sicut & ipse dixerat: Ego cogito cogitationes pacis. Quas cogitationes, & Angeli manifestas fecerũt, cũ ipsa nocte qua natus est per aera cãtabant: Gloriam Deo & pacem hominibus. Cumq; per stellæ ductũ cognouissent illũ esse Regem, quem quærebant; è camelis exilientes, coràm ipso procidunt, adorantes eũ. Qui eos in Ecclesia sua introducẽs, oblitus est doloris, quẽ de interitu veteris Synagogę cõceperat, præ amore nouæ nuptæ, id est, Ecclesiæ gentiũ. Ecce totum mysterium hoc in hac figura optimè adumbratum.

Cùm ergo natus esset Iesus in Bethleẽ Iudeæ: ecce Magi ab Oriente venerũt. Protinùs vt cognouerunt vbi erat Deus eorum, arripuerunt iter, atq; intra. 13. dies appulerũt Hierusalẽ: quoniam statim quo Deus se animæ manifestat, ipsamque intus de hac instruit veritate: omni excluso torpore ipsum attentissimè quærit; nescit enim tarda molimina Spiritus Sancti gratia. Vnde ad literam de istis Magis dixerat Esai. Qui sunt ij qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Nam sicut nubes percusæ à vento austro, leuissimè ab vna in aliam regionẽ volant: sic isti, quos Spiritus Sanctꝰ suauissimè aspirauerat, in tàm breui tẽpore venerunt. Quos nec viarũ difficultas terruit, nec distãtia loci detimuit, quin in tã breui tẽporis spatio, tantas peragrarent regiones. Et sicut colũbæ ad fenestras suas, eo impetu, quo coluba sonãtibus alis aerẽ fortissimè verberans in sua se colligit foramina, vbi pullos suos famelicos reliquerat; ita isti in suis actionibꝰ sunt. Veluti nubes volãt: nubes ex vaporibꝰ quæ de terra in aëris regionẽ ascendũt, quæ dicitur cœlũ, generantur, ibiq; à vento percusæ vniuersam irrigant terrã, vt fructificet. Sic nimirũ iusti eleuati à terrena conuersatione in cœlestiũ amorẽ rapti, fuit ipsorum compotes, sua desideria vsq; ad cœlum efferunt, vbi ab Spiritu Sancto percusi, vniuersum peragrãt orbẽ, Euangelica doctrina irrigãtes animas: vt Deo fructũ acceptabilẽ reddãt. Sic Apostoli, sic & multi alij prædicatores fecerunt. Vide Paul. vsq; ad illiricũ volantẽ, orbemq; totũ Euangelio Christi replentem: charitas enim Christi vrgebat eũ, vt sicut nubis volaret. Sicut & de Christo Dño dicitur, ꝙ expulit eum Spiritus in desertum. Agiles eim ac prõptos reddit Spiritus, quos inhabitat. Et quasi columbæ ad fenestras suas. Simplices absq; felle & amaritudine, nec cũ proximo, nec secũ, sed summa cum alacritate, ac deuotione iustus ad diuinas ascendit considerationes, ex quibus cœlestia contẽplatur, atq; auspicatur mysteria. Ideò ergo tàm propere Magi isti venerunt; quoniam Deus se illorum cordibus fortiter, atq; suauiter manifestum fecerat. Et propterea in cincinno capitis eos trahit, tãquàm Abacuch. At cum intrassent Hierusalẽ stella disparuit. Cur Deus nõ continuauit miraculum quod fecerat? Miraculosè eos in suis domibus illuminauerat, atque stella duce, eos vsque Hierosolymam perduxerat. Cur hoc modo miraculum cessat? Dicam libenter. Hoc facit Deus, vt ostendat suam liberalitatem in creaturis suis, quibus suum etiam vult impertiri honorem. Miraculosè Deus pluuiam misit in terram per Elyam, quam etiam absq; nubibus immittere poterat. Noluit tamen hoc causas secundas honore priuare; sed voluit vt & ad hæc miracula facienda seruirẽt sibi, talisq; essent consortes honoris. Id etiam & in mysterijs gratiæ facere voluit; vt homines quasi adiutores eius essemus, & possit dicere Paul. Dei adiutores sumus. Quare per hominum prædicationẽ mundum illuminauit, & per Ananiam instruit, postea Paulum, quem tamen ipse miraculosè ad se conuerterat. Imò & in iustificatione impij (quod opus maximum inter opera Dei est) id etiam placuit Deo, vt homines vice eius peccatores absolueremus à peccatorũ vinculis; & quod nos solueremus in terris esset solutum & in cœlis. Sic modò cõtigit vt Deus q primus hos Reges sua luce illustrauerat, etiam homines quasi adiuuantes eum, & opus suum continuantes illos de eadem veritate & instruerent, & docerent, quod & factum est. Nam ipsi dixerunt: In Bethleem, Christum quem quærebant nasciturum.

Ad Rom. 8. *Hiere. 29.* *Luc. 2.* *Ad Rom. 15.* *2. Cor. 5.* *Matth. 4.* *Ezech. 8.* *1. Cor. 13.* *1. Cor. 3.*

Et obtulerunt ei munera, aurum, thus, & mirrham. Et nos etiam aliquid offerre debemus Deo. Nam præceptum est in lege, quæ dicit: Non apparebis in conspectu Dñi Dei tui vacuus. Quod si non habemus corporale aurum, thus, aut mirrham; optimum erit offerre ei cor nostrum, quod præstantius est auro. Vndè & Psaml. dicebat: In me sunt Deus vota tua; id quod tu cupis in me est, nempè cor meum. Hoc enim est desiderabile cœlorum tuorum. (Fili præbe mihi cor tuum) dicit Deus. Vnde D. Aug. 4. lib. de virtutibus cardinalibus, sic ait: Quod Abraham dictum est: Da mihi vnicum dilectum filium tuum, tibi dicit sapientia: Da mihi fili

Moralitas Exod. 23. & 24. & Deut. 16. *Psal. 55.* *Prouer. 23.* *August.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cor tuum. Ipſe eſt dilectus vnicus tuus. Quid metuis offerre cor tuum? Offer ſacrificium, contritionẽ Dño Deo tuo, & dic ei cum Propheta: Holocauſtis non delectaberis, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Et alibi: Holocauſta medullata offerã tibi. Medulla autẽ animæ cor, id eſt, voluntas eſt. Et hoc ſignificat aurũ quod Magi obtulerunt. Sicut enim aurum præſtat alijs metallis, ſic cor & volũtas præſtat in homine. Atq; cùm prius aurum, id eſt, cor tuum obtuleris Deo, tunc & thus & mirrha placebunt. Nam niſi prius teipſum tradideris Deo, reliqua nõ accepta ei erunt. Ideò enim reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius, & non ad munera Chayn: quia Abel prius ſe obtulerat Deo, deinde ſua; Chayn autẽ ſolus fructus terræ obtulit, ſeipſum autẽ ſibi reſeruauit. Quod inſinuat Scriptura cũ dicit: Reſpexit Deus ad Abel, id eſt prius ipſum acceptauit Abel, quem vidit cor ſuum ſibi tradere.

Pſal. 105. *Pſal.* 44. *Gene.* 4.

Sed obſeruandum hic etiam cenſeo ſtultitiam magnam Regis Herodis, qui ad hos Magos dixit: Ite & interrogate diligẽter de puero, & cùm inueneritis renunciate mihi, vt & ego veniens adorẽ eum. Volebat enim illos laborare in quærendo Deũ, & ipſe remanere in palatio ſuo, & quod abſq; vlla difficultate Deus ipſe ſe illi offerret. Sic multi ſtultiſſimi Chriſtiani faciunt, *Querrian que Dios ſe les entraſſe por ſus puertas ſin buſcarle ellos*. Dicunt enim quærãt alij Deum, & inuentum adducant ad nos. Ieiunet Monachus, oret Clericus, me autẽ deſinãt in meis permanere delitijs. Sufficit vnam Miſſam in domo mea audire, & aliquando ex lecto, in quo cum coniuge ſua cubat. Quo quid ſtultius, aut nequius excogitari poteſt? Quare eis contigit, ſicut Herodi; quod alij ad quos remiſit hoc negotium quærendi Deũ, ipſum inueniãt: ipſe autẽ in peccatis ſuis moriatur.

Et circa iſtud, *Gauiſi ſunt gaudio magno valdè*, poteris etiam conſiderare, quòd ſi ſolùm videre ſtellã, quæ Deũ demonſtrabat, tantum iſtis hominibus attulit gaudiũ, quid faceret viſio illius quẽ oſtendebat ſtella? Si ſolum hic videre Deũ in ſpeculo, & in enigmatibus, ac vmbris, ſicut illum nobis oſtendit fides, quæ eſt ſtella, hæc affert cõmoda, quid erit ipſummet videre Deũ clarè in diuinitate, ac maieſtate? Si ſic delectat ſidus, quid faciet Sol à quo accepit ſuã lucẽ ſidus.

Et inuenerũt illum in ſtabulo, vbi ea, quæ habentur tanquã immunda, & quæ à domo expellentur ſunt: quoniam Chriſtus in illis rebus, quæ mũdus tanquam immũda reijcit, ibi inueniturin paupertate, in fame, in lachrymis, in ſufferendis iniurijs, & alijs quæ mundus tanquã ſtercora expellit à ſe. Ideò Paulus ait, Apoſtolos eſſe omnium peripſema, id eſt, excrementa, quæ corpus à ſe expellit: quoniam ſequebantur hæc quæ mundus tanquàm immunda abhorret.

1. Cor. 4.

Recurrere operæpretium iudico etiã hac vice totũ hoc Euangelium, vt ſi fortè aliquid per obliuionẽ, aut negligẽtiam relictum eſt, tàm ad literam, quàm ad mores, aut myſterium pertinẽs, in hac quarta animaduerſione dicamus. Et primò obſeruãdum eſt figuram huius myſterij extitiſſe id quod narratur. 2. Paralip. c. 32. nempè cùm Rex Babylonis miſit legatos in Iudæã, vt ſciſcitarentur, & recognoſcerent de portento, quod acciderat ſuper terram, cùm Sol ad petitionem Regis Ezechiæ per decem lineas retrocelit. Iſti Magi ex Caldæa veniunt, vt recognoſcerent portẽtum factum ſuper terram, quod Sol iuſtitiæ deſcendens de cœlo, tranſiliens nouem Angelorum lineas, in decima, hoc eſt, in vtero Virginis, vmbram fecerit, ac ſteterit homo factus. Nam nuſquàm Angelos apprehendit, ſed ſemẽ Abrahæ apprehendit. Hoc enim longè maius portentũ fuit, quàm illud. *Cum ergo natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæa.* Bethleem domus panis dicitur. Per panem autẽ doctrina Euangelica ſignificatur, quæ paſcit animas, ſicut panis corpora: quoniam ſapiẽtia in corde iuſti requieſcit, vbi naſcitur Chriſtus. Quod ſi dicat illud Eſai. Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis: pulſet fores vicini ſui, & petat accommodatos panes. Quærat à ſapientibus ſapientiam, qua & ſeipſum paſcat, & amicũ de via venientem in hoſpitio recipiat ac cibet. Vel ſecundò, in domo panis naſcitur Chriſtus: quoniam in anima illa eſt, in qua eſt panis miſericordiæ, qui pauperibus erogetur. In qua & mittitur panis ſuper tranſeuntes aquas, vt poſt tempora multa inueniatur. *Ecce Magi ab Oriente veniunt.* Ab Oriente vbi duxit originẽ genus humanũ. Nam in paradyſo eſt homo cõditus, qui tamen erat ad Orientem: vt vbi incepit carnis generatio, ibi etiam & initium ſumat ſpiritalis regeneratio; & quoniã ab Aquilone pandetur omne malum; ab Oriente quod eſt contrarium illi bonũ oriatur, quo poſsit malum aliud profligari.

Aliamoralitas. *2. Par.* 32. *Eccleſ.* *Hebr.* 2. *Moralitas* *Eſai.* 3.

Vbi ex qui natus eſt Rex Iudæorũ. Intrepidè

pidè de Rege Iudeorũ quærunt; ſcientes tũc aliũ eſſe Regẽ, qui hoc æquo animò audire nõ poſſet: quoniã vbi Deus per fidẽ charitati vnitã inhabitat, omnis abeſt timor, procul ſunt pudor ac metus. Ferũt ſecũ veritatem, quæ eos ab omni timore liberos facit. Qui ſert ſecũ diuinã veritatẽ, habet in ſuo comitatu quaſi virum fortẽ armatũ, cui nemo reſiſtere poteſt, & q fortior omnib⁹ eſt. Quare tali comite ſtipatus, nõ eſt cur timeat Herodem, nec Principes aut ſcribas. Fateor cũ id quod verũ ac iuſtũ eſt, doceo vel proſequor, nihil, quod me retrocedere faciat timeo, ſed tali comite omnib⁹ me ſuperiorẽ reputo, talique munitus auxilio hoc ſchemate contrarios refuto, ac ludifico, dicẽs: Veritas ſuper omnia vincit, & veritas liberauit vos. Nam ideò animalia illa ſanctа ibãt, & non reuerte bãtur: quoniã ſpiritus veritatis inſufflabat in eis. Cũ ergo ſancti iſti Reges veritatẽ quærerent, intrepidè de ea loquũtur in ciuitate. Sicut & Apoſtoli Chriſti poſtq̃ hac veritate repleti ſunt; cũ fiducia loquebantur verbum Dei. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum.* Id quærebat ſponſa: Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie? Hoc eſt, in veritate, quæ luce plena eſt, vt meridies.

Simile. *3. Eſdr.* 3. *Ioan.* 8. *Ezech.* 1. *Acto.* 2. *Cant.* 1.

Vidimus enim ſtellã eius in Oriente, & venimus adorare eũ. Hic noſtra cœcitas reprehenditur. Illis ſtella fulſit, nobis ipſe Chriſtus ſplẽdet; at illi tã longũ iter arripiunt, nos nec pedẽ mouemus. Illos calefacere potuit ſtella etiã in media Hyeme; nos nec ipſe Sol iuſtitiæ calefacit, nobiſcũ ſemper in euchariſtia manens. Et ſtella viſa nõ quieuerũt, ſed protinus iter aggreſsi ſunt: ſic & nos fide edoctos, atq; illuminatos de terra noſtra, & cognatione exire debemus ad quærendũ Deũ. Sicut & qui theſaurũ reperit, non eſt piger effectus; ſed ſtatim abijt & vendidit omnia ſua, & comparauit eum.

Simile.

Audiens autẽ Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cũ illo. Arbores quæ in cacumine montiũ ſunt, quocunq; vento cõcutiuntur, at quę in vallibus plantãtur, ſolũ magna vi vẽtorũ cõmouenẽ. Reges, Principes, & Duces, & q in ſublimitate conſtituti ſunt cito turbãtur: habẽt eĩm multa quæ paueãt; ſi deſcendit Turca, ſi pyrata Indię naues depredabitur; ſi Mauri in maritimis populis impetũ faciẽt; ſi vulgus ſcãdalizaẽ; ſi magnates conſpirẽt, & plura alia eos ſolicitos habẽt. Et qcũq; rumor eorũ vel turbat, vel exagitat animos. At q in humiliori loco ſunt ſecuriores viuũt, nec eos quęlibet cogitatio cõcitat; ſed magna ẽbet eſſe cauſa quę eos cõturbet.

Et oĩs Hieroſolyma cũ illo. Nã qualis eſt Rector ciuitatis, tales & miniſtri eius. Subditi eĩm ſunt veluti vmbra Principis, q eũ in omnibus imitantur; ſi ait, aiunt, ſi negat, negãt; ſi triſtatur, & ipſi mœrent; ſi lætatur, & ipſi gaudẽt: imò ſi ipſe peccator ſit vel hęreticus, id ipſum vt plurimum & ſubditi imitantur. Quod in Rege Angliæ Henrico. 8. patuit, vt Prou. 29. dicit: Rex impius oẽs miniſtros habet iniquos. Quare & de illis Iob dicit: Operient vmbræ vmbrã eius. Vmbra Principum peccatũ eſt: nam peccatũ tenebræ, ac vmbra mortis eſt; hoc ſubditi alijs vmbris cooperiunt, vel imitantur eadẽ mala, vel aſſentationibus Principum peccata tegunt, ea tanquàm virtutes laudibus efferentes.

Eccleſ. 10. *ſimile.* *Prouer.* 29 *Iob.* 40.

Et oĩs Hieroſolyma cum illo. Hic per ſynedochem pars pro toto accipitur, vel quia pręcipua pars (nẽpè Principes, ac maiores qui vt plurimũ Regibus adulãtur, eorũ affectantes fauores) turbati ſunt, vel quia alij ex admiratione turbati ſunt. Nã vt Aug. & Chryſ. dicunt, pugnantibus inter ſe vẽtis cõtrarijs, mare verberat, & diuexatur. Sic in diſcordia Principũ, magnis cladib⁹ afficitur populus. Obſerua: Turbatur mũdus aduenięte Chriſto: qa venit tanq̃ Imperator & Dux, indicens bellum grãe mũdo, diabolo, & carni; cũ quibus hi erãt coniuncti. Secundò, quia venit vt medicus curaturus animorũ morbos; medicina autẽ qua curat, licet ſalutaris ſit, eſt tamẽ amariſsima, cum amara autẽ medicina neceſſariò turbãtur viſcera. Tertiò venit vt agricola, vt ſpargeret ſemina gratiæ, & doctrinæ in hominũ corda; reperit ſolùm incultum, & horridum, ſpinis confectũ, herbiſq; infructiferis plenũ, quare illud debebat proſcindere, arare, atq; turbare. Vnde in Euangelio Ioannis narratur, quòd probatica piſcina erat in Hieruſalem, ad quam deſcendebat Angelus de cœlo, ſecundum tempus, & turbabat aquam, & qui primus intrabat ſanabatur. Sic qui vult ſanari, turbari debet. Huius figura fuit, quando Deus voluit liberare Hebræos ab Ægyptijs, creuit turbatio, & afflitio Hebræorum, & poſt per decem plagas turbat inimicos Hebræorum.

Auguſt. *Chryſoſt.* *ſimile.* *Ioan.* 5. *Figuræ* *Exod.* 5.

Et congregans oẽs Principes Sacerdotũ, & ſcribas ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur. Ita cõuenit Sacerdotes, ac Põtifices adire, vt de rebus pertinentibus tãm ad fidẽ, q̃ ad mores nos inſtruant. Scriptum quippè eſt apud Prophetã: Labia Sacerdotis cuſtodiũt ſcientiam: & legem requirunt de manu eius. Et

Malac. 2. *Epheſ.* 4. 1. *Thi.* 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paul.ait:Posuit Deus in Ecclesia alios quidē Apostolos, alios Pastores, & Doctores. Et Thim. instruit, debere Episcopū esse doctū in scriptura, vt potēs sit instruere in doctrina sana, & eos qui cōtradicūt reuincere. Sed scire oportet, quinā sint isti scribæ, ac Principes Sacerdotū. Et primò id qđ Latinē dicitur scriba, Hebraicē nominat sopharim, qđ vel deducitur à nomine sophar, significās librum vel literā, & tunc sopharim significat hominem literatū & sapientē. Potest etiam deduci à verbo sophar, quod significat enunciare & narrare: quare sopharim, seu scribæ erant, qui diuinam legem annunciabant, & enarrabāt populis. Sicut cācelarius dicitur, qui Regni scripta tenet, & exponit suo tēpore. Sic dicitur scriba Dauidis, Salomonis, & Esdras dicitur scriba velocissimus, id est, expeditissimus, & promptissimus ad explicandam legem, & scripturas aperiendas.

1. Esdr. 7.

Erant autē apud Iudæos duo genera hominū, quibus erat potestas explicandi sacrā Scripturam, scilicet, scribæ & pharisæi: & hi dicebantur sedere in cathedra Moysis: quia interpretabantur legem. Hieronymus adinuenit hoc discrimen; q̄ scribæ interpretabātur scripturā, secundū sensum literalē, & curabant vt asseruarentur scripturæ; sed pharisæi eas interpretabātur secūdū Allegoricos, & Tropologicos sensus. Et isti habitu, & vita magnā sanctitatē præseferebant, vnde dicebantur pharisæi, id est, ab alijs diuisi. Itaque scribæ habebantur doctores. Vnde Christus infrà. 13. Omnis scriba doct⁹ in Regno cœlorum. Et Pau. Vbi sapiēs vbi scriba? Sanctiores autē habebātur pharisæi. *Et Principes Sacerdotum.* Scito, q̄ apud Iudæos fuerunt olim triā genera eorū qui versabantur in ministerio diuini cultus, nimirū Leuitę, Sacerdotes, & Pontifices. Leuitæ erant oēs qui ex tribu Leui veniebant, sed hi nec intrabant tabernaculū, nec offerebāt sacrificia. Sed Sacerdotes erant oēs, qui ex semine Aaron descendebāt: & quia Aarō habuit duos filios Eleazarum, & Ithamar, oēs posteri eorum fungebantur sacerdotio. Erat autē maxima multitudo istorū, quæ à Dauide fuit diuisa in. 24. familias. 1. Paral. 24. Quarū decē & sex erāt ex Eleazaro. 8. autē ex Ithamar: & p̄tereà omnium caput vnū fuit, sicut fuit Aaron, & Eleazarus. Iste autē, qui dicebatur Pōtifex, multis præcellebat rebus alios Sacerdotes. Primò appellatione; nā dicebaī Princeps Sacerdotū, Sacerdos magn⁹, Summ⁹ Pōtifex, Princeps populi, & Præpositus domus Dñi.

Hieron.

Matth. 13.

1. Cor. 1.

1. Par. 24

Secundò, numero; quia vnus tantùm erat. Tertiò, cōsecratione; nā plures & sanctiores cæremoniæ in eius consecratione, q̄ in aliorū adhibebātur, Exo. 29. Num. 8. Quartò, habitu; qa Sacerdos tātum quatuor vestes habebat: Pontifex verò ista, & quinq; alia maioris p̄tij, & dignitatis, Exod. 28. Quintò, redditibus; nā Sacerdotū redditus constabāt exoblationibus, primitijs, votis, redēptionibus primogenitorū, & partibus sacrificiorū: Pontificis verò erat centesima pars omniū fructuū totius populi Israël. Nā Deus iubebat, vt populus daret decimas omniū Leuitis, & de illis darēt Leuitæ decimas Pontifici. Nu. 18. Sextò, obseruātijs & abstinētia, vt patet Leui. 21. Septimò, officio; nam Pontifex poterat fungi omnib⁹ officijs Sacerdotum; & p̄ter hoc habebat quædā, quæ solus poterat obire, solus poterat intrare in Sanctasanctorū, solus in die expiationis, solus de cima die mēsis septimi, Leuit. 16. & Hebr. 9. Octauò, Priuilegijs honoris, & dignitatis; nam qui propter homicidium casuale erant exules, non poterant reuerti in patriam, viuente Pontifice, Num. 21. Nonò, Pontifex nulli debebat aperire caput; deinde post Regem habebat summam potestatem in populo. Noster verò Pontifex in lege gratiæ, omnes Reges p̄cellit excellentia & honore. Quā differentiam pulchrè à D. Tho. inuenies explicatā, đ regimine Principū. c. 14. Quia ille Pōtificatus erat carnalis, nullū habebat spiritale officiū: atverò Pontifex Euāgelic⁹ est spiritalis. Vltimò, Pōtifex decebat esse primogenit⁹, ex omnib⁹ familijs Aarō.

Exod 29. Num. 8.

Exod. 28.

Num. 8. Leuit. 21.

Leuit. 16. Hebr. 9.

D. Thom.

Dubium.

His autē suppositis orīt dubiū, quomodo hic dicat Herodē cōgregasse Principes Sacerdotū, cùm tantū esset vnus. Aliqui dicūt, q̄ hic sumitur singulare pro plurali, quod familiare est sacris scripturis. Atverò simplicius dicit, q̄ ipse Herodes cōmutauit ordinē & vsum summi Pōtificatus. Nā antea primogenitus erat p̄cipius; sed tēpore Herodis erat quē ipse volebat vel primogenitus vel alius, & erat solū annualis. Et oēs illi qui functi fuerant hoc officio semp retinebāt nomen, etiā si tūc non essent summi Sacerdotes; & tunc idē erit ac si diceret: Congregauit oēs Principes Sacerdotū, id est, tàm illū qui tunc erat, q̄ qui ante eū suo anno functi fuerāt illo primatu. Et sic intelligitur illud Lucæ. 3. sub Principibus Sacerdotum Ana, & Caipha: Non quod simul fuerint Sacerdotes, sed vnus tunc erat, alter iam præfuerat. Vel respōdetur, quòd quælibet familia habebat suum

suum caput, & omnes illi dicebantur Principes sacerdotū, quilibet in familia sua. Sed dices malè fecerunt isti respondentes Regi impio, ac alieno, qui indignus erat cui Prophetarum secreta panderētur. Et secundò, cur tacuerūt, id quod statim sequit in Prophetā, & egressus eius ab initio, à dieb⁹ æternitatis? Sed respondetur, q̄ illi non potuerunt resistere Regi, qui super eos habebat potestatē. Et quia proselitus fact⁹ fuerat, & erat circumcisus, & translatus ad suam legē.

Mich. 5.

Moralitas

Aliud autē tacuerunt: quia nō erat ad rem, quam ipse Herodes interrogauit. Docemur autē per hoc factum Magorū, qui etiam si stellam ducē habuerint, tamē Sapiētes interrogauerunt; q̄ si tu habes reuelationes, & mirabiles in mēte tua illuminationes, nō tamē ita credas illis, quin & viros sapientes consulas, nè fortè sit aliqua dęmonis illusio,

2. Cor. 11.

cùm Paul. dicat, q̄ ipse Sathanas trāsfigurat se in Angelū lucis. Pròh Deū immortalem, quot homines hac nīa tempestate, has patiuntur dæmonū illusiones ac illuminationes, ex quibus peruersa dogmata, ac intollerabiles errores prodeunt. Quod si doctos homines, ac sapientes cōsuluissent; fortasis non in tantā dementiam incidissent. Sed quoniam hæc longiorē exigebant tractatum: de his hæc dicta sufficiant.

Tunc Herodes clam vocatis Magis. Clam dicit, nè Iudæi videntes illū cum Magis tractantē suspicarentur ipsum machinari necē puero. *Diligenter didicit ab eis tēpus stellæ.* Vt cognosceret tēpus natiuitatis Christi, vt postea eum posset cognoscere, & occidere. *Et mittens eos in Bethleē dixit: Ite & interrogate diligenter de puero.* Hic superbia eius ostenditur, nominans puerū, quē Magi Regem Regum prædicabāt. Imò & hic obseruandum est, q̄ vbicunq; Euangelista puerū nominat, in Græco est, puerulus; ad ostendendum Christū Iesum ita puerulum effectum in teneritudine, in quātitate, in necessitate, ac infirmitate ętatis, sicut alij pueruli sunt. Et deinde hic insinuat, q̄ Pater Æternus ita cū filio suo Christo se gerebat, quasi pater carnalis cū filiolo, qui præ teneritudine amoris ipsum suū puerulum, filiolum suū, parulū, ac reliqua blādientis nomina dicit. *Et cùm inueneritis renunciate mihi.* Credendum est ipsos obstrinxisse fide, & iure iurando, vt redirēt. *Vt ego veniens adorē eum.*

Fulgētius.

Vbi Fulgētius ait: O callidissime tyranne, ex nece puerorū patet adoratio & reuerentia, quam exhibere cupiebas. Credidit autē Herodes simplicitati Magorū: & ideò non misit cū illis alios ex seruis suis, & nè suspectum se redderet vel illis, vel Iudæis. Et deinde id prouidētia Dei factum est, nè puer Iesus periclitaret. Et ecce stella, &c. Hæc stella, statim vt puerū Iesum inuenerunt, dissipata est; sicuti aduenięte luce Solis stellarum splēdor euanescit. *Et inuenerūt puerū cum Maria matre eius.* Non dicit cū Ioseph: quia diuina dispositione factū est, vt illa hora absens esset: nè crederēt de ipso Christū natum. Vnde dicit Hyllarius super locum istum, q̄ Ioseph non legitur post natiuitatē Christi, vir Mariæ dictus, in quo innuitur, q̄ ante natiuitatē vir eius dicebatur, quasi nuntius ad officium. Sed post natū puerum nō est dictus vir: vt per hoc insinuaretur, q̄ Christo nato poterat Matri pueri solatium sufficere. *Et procidentes adorauerunt eū.* Fortè in puerulo viderūt aliquod magnū signum, quod tantā referret maiestatē. Possē ego dicere illis: O Magi magna est fides vra. Quid inueneristis in puero dignū adoratione? Fides ait Paul. est argumentū nō apparentū. Sed isti Magi non solùm cōtraria adorant, verùm contraria in contrarijs. Adorant enim in infantia æternitatē, in infirmitate omnipotētiam, in humanitate hominis Dei maiestatem: vt ait Leo Papa.

simile.

Hyllarius.

Hebr. 11.

Leo Papa.

Sed dices. Quidnam Magos mouere potuit, vt in tanta infantiæ humilitate puerū illum, tanquā verum Deū adorent? Primò pōt dici, q̄ miraculū stellę id eos persuasit. Secūdò, intelligētia prophetię: Ex te enim exiet Dux, qui regat populū meum Israel; & egressus eius sicut ab initio, à diebus æternitatis. Tertiò, mouit eos illustrario Spiritus Sancti, qui docuerat eos illum infantem esse verū Deū, sicut docuit Simonem, & Andreā. Quartò ait Tostatus q̄ viso infante, ex eius vultu emicabat quid diuinum, ostēdens, q̄ lateret in eo diuina maiestas. Nam & cum posteà miracula magna faceret, aliquando se terribilē aspectu præbebat hominibus, vt Hieron. ait: Nam hoc modo fugauit ē tēplo funiculo ementes & vendentes nonnunquā deterrebat viros; & prosternebat eos, vt cum in horto dixit his qui ad comprehendendū eum venerāt: Ego sum, statim ceciderūt retrorsùm. Aliquādo emittebat quandā virtutē attractiuā, sicut cum vocauit Matthæum, & Petrū, & alios Apostolos. Nunc etiā radios quosdā ex se fortasis emisit, quibus percusi eius agnouerunt diuinitatē. Pulchritudo etiam pueruli

Tostatus.

Hieron.

Ioan. 18. Matth. 9. Luc. 5. Matth. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

talis ac tanta erat, vt quâ intus gerebat maieſtatē referret. Vnde D. Aug. ſuper Pſal. 44. ſic ait: Pulcher in cœlo puer Ieſus, pulcher in terra, pulcher in ſinu Patris, pulcher inter vbera Matris, pulcher inter Angelos, pulcher inter paſtores, pulcher inter thronos, pulcher in præſepio, pulcher in Cruce, pulcher in ſepultura, vbiq; pulcher.

D. Aug.

Et procidentes, &c. Ecce ad literam vaticinium Eſai. c. 49. adimpletū, in quo dixit: Et erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ. *Parece que vienen á criar y á regalar el niño.* Vultu in terrā demiſſo adorabunt te, puluerem pedum tuorum lingent. Quod ad literā fecerunt Magi. *Et apertis theſauris ſuis.* Hīc colligi poteſt magnos attuliſſe theſauros, quandoquidem in tecis eos ſerebāt reconditos. *Obtulerunt ei munera.* Narrat Seneca lib. 2. epiſt. 17. fuiſſe hunc morē apud Reges Perſarū, vt nemo poſſet eos ſalutare ſine munere aliquo. Actus autē ſalutandi Reges erat procūbentes, & proſtratos adorare. Iſti Magi erāt ſub imperio Parthorū, tunc enim Parthi dominabantur Meſopotamiæ, vſq; ad Orientem, quare morē patriæ ſequentes, hęc munera compararūt ad adorandum Chriſtū. *Aurum, thus, & mirrham.* Horum trium munerū cauſa & ratio quadrupliciter poni poteſt. Primò, hiſtoricè: ſecundò, anagogicè: tertiò, alegoricè: quartò, tropologicè. De literali ait D. Tho. hīc quod Magi tria circa infantē aduerterunt. Primò, locum ſordidum, ſcilicet ſtabulum, deinde paupertatem parentū eius: tertiò, imbecillitatem membrorū infantilium. Ad loci fœtorem expellendum, obtuler ūt thus: ad ſubleuādam paupertatē aurum, ad confortanda infantilia membra mirrham. Secūda ratio, quia in regione Orientis hęc tria abundant, & in his poſitæ ſunt opes & diuitiæ Principum orientalium: & cūm volunt offerre munera, vel Regi ſuo, vel alieno, hæc offerunt: vt Regina Saba, hæc obtulit Salomoni, quæ ſua regio ferebat, quæ cùm partim ſit Orientalis, partim Auſtralis illa omnia gignebat.

Eſai. 49.

Seneca.

D. Thom.

3. Reg. 10.

Dubium.

Sed poteſt quæri, quo pacto Magi hæc munera obtulerint? Potuit enim fieri vno ex trib⁹ modis, vel vt quilibet obtulerit hęc tria munera, vel quilibet vnū ex his tribus muneribus, vel tertiò, q̄ omnes coniunctim obtulerint iſta tria, hoc eſt, vnū munus à tribus oblatū; conſtās ex trib⁹ iſtis munerib⁹. Sed quia Matth. dixit obtulerunt munera, videtur congruentius, q̄ quilibet hæc tria obtulerit. Ratio allegorica, quæ pertinet ad fidē poteſt triplex afferri. Prima hac oblatione aſtruitur fides ac myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ prædicanda erat apud gentes, & mirrha eſt inſignis propter potentiam quā habet conſeruandi corpora à corruptione. Quare hæc offertur Patri, cui attribuimus potentiā. At in Scriptura aurū ſapientiam ſignificat, cui eam cōparat frequenter Salomon, per quod profitentur filium, cuius attributum eſt ſapientia. Porrò thus ex ſe emittit ſuauiſsimum odorem, ac amabilē, qui odor tribuit Spiritui Sancto, cui attribuimus amorem. Et præterea thus deſignat orationē, vt ſuprà diximus, & orationis Magiſter, ac Doctor in Scriptura appellatur Spiritus Sanctus. Quid oremus ſicut oportet neſcimus. Ipſe autem Spiritus poſtulat pro nobis. Et Galat. 4. Miſit Deus Spiritū filij ſui in corda noſtra, clamantem Abba Pater. Poteſt etiā hęc ratio ipſi Chriſto applicari, de quo tria confitemur. Diuinitatem, animā, & carnē. Has tres ſubſtantias Chriſti hæc munera profitentur. Aurū ſignificat diuinitatē; thus animā, quæ ſemper erat eleuata in Deū, pars ſuperior erat beata; mirrha autem ſignificat corpus eius mortale. Triplex etiā dignitas Chriſti deſignatur, Regia per aurū; Sacerdotalis per thus; Officium redemptionis per mirrhā. Tertia eſt anagogia, quę pertinet ad beatitudinem, & hæc eſt duplex. Nam conſumata felicitas hominis comprehēdit animam, & corpus, felicitatem animæ aurum pretio & ſplendore ſignificat, mirrha immortalitatē corporis. Thus ſignificat vtranq; felicitatē à Deo eſſe; vel quia felicitas æterna habet tria bona. Prima eſt plena ſufficientia, quæ deſignatur p aurū; per thus ſuauitas, voluptas, & iucunditas. Tertiū bonū eſt, q̄ ſit incorruptibile, & hoc denotatur per mirrhā. Tropologica ſignificatio præter eas quas ſuprà diximus, hæc erit. Per thus ſignificatur fides ſurſum tēdens; ſpes per mirrham, quæ eſt circa ardua, & nobis robur præſtat nē frangamur in aduerſis; charitas per aurum. Nam has tres virtutes offerre debemus Deo. Erga proximū etiam per alia tria ſic nos gerere debemus. Adiuuare illū noſtris diuitijs, quæ per aurū ſignificantur, & per orationes quas ſignificat thus, & per admonitionem, licet ſit amara, vt mirrha. Iuſtitia etiam erga nos hæc tria habet. In intellectu ſapientiam, per aurū ſignificata, in affectu deuotionē, per thus, in ſenſualitate mortificationem,

Rom. 8.

Galat. 4.

cationē, per mirrhā denotata. Prælati etiā hæc tria offerre debēt. Aurū, id eſt, ſapientiam in docēdo, & prædicādo ſubditis, thus, ſcilicet deuotionē orando pro ipſis, mirrhā in corrigendo Principes ſeculares etiā hæc tria reddere debent. Aurū, id eſt iuſtitiam; thus, id eſt, religionis cōſeruationē; mirrhā, hoc eſt, moderantiam & continentiā. Item hæc tria offerant Religioſi; aurū, id eſt, paupertatem; thus, id eſt obedientiā, obediendo Prælato propter Deum; mirrham, ideſt, carnis puritatem, & incorruptionem, cum obſeruantiæ cuſtodia.

Et reſponſo accepto in ſomnis, nè redirent ad Herodem. Vox, reſponſo, ſignificat Magos dubitaſſe, num deberēt redire ad Herodē, quia narrauerunt Mariæ, & Ioſephio, quod Herodes eis dixerat, quibus ipſi dixerunt ſubeſſe dolum in illis verbis Herodis: tamē quia fidē dederant, erant in dubio; & ideò reſponſo accepto in ſomnis, per aliā viam reuerſi ſunt. Decipitur hic Eraſmus, qui dicit non deberet verti reſponſo, ſed oraculo, quod nomen Græcū (Cilmos) id ſignificat; ſed tamen quod redditur petēti & conſulenti rectē reſpōſum dicitur per Angelum. Primò docuit eos Deus per ſtellā: ſecundò per Prophetā: tertiò per reuelationē interiorem. *Reuerſi ſunt in regionē ſuam.* Verisimile eſt eos rediſſe per mare: nam à Bethleē diſtat Ioppe decē leucis, illic naues cōſcenderunt, & petierunt Syriæ Maritimā. Lege Greg. in hom. huius Euangelij, in qua docet, q̄ fides & gratia Chriſti nō prohibet nos tenere quod antea tenebamus, vt diuitias, honores, & alia, ſed iubet vt per aliam viā redeamus, ideſt, vt aliter vtamur his reb⁹. Nā ante fidē Chriſti homines vel ponebant finē in his bonis, vel referebāt ad cultum & honorem idolorum. Præterea ante Chriſti gratiam: his rebus homines vtebantur ſine modo, ſed in lege gratię modus adhibetur, vt temperatē & modeſtē his vtamur rebus.

Eraſmus.

Gregor.

Moralitas

Qui cum receſſiſſent, ecce Angelus Dñi apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge & accipe puerū, & matrē eius, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi vſq; dum dicā tibi. Futurū eſt enim vt Herodes quarat puerū ad perdendū eum. Qui conſurgens accepit puerū, & matrem eius nocte, & receſſit in Ægyptū, & erat ibi vſq; ad obitū Herodis: vt adimpleretur quod dictum eſt à Dño per Prophetam, dicentē: Ex Ægypto vocaui filiū meum. Primò, vt in more habemus ea, quæ ad hiſtoriam attinēt, expedi emus. Incertū eſt, an fuga hæc in Ægyptū præceſſerit reuerſionem in Galileam, an reuerſi ſint ſtatim poſt purificationē in Nazareth, & inde profecti ſint in Ægyptū. Nam Lucas poſt exacta legalia circa puerum Ieſum, quæ in purificatione ſunt finita, dicit illos in Nazareth fuiſſe reuerſos. At Matthæus dicit, q̄ poſt receſſum Magorū facta ſuit hæc reuelatio Ioſepho; & ſtatim profectos eſſe in Ægyptū. Sæpē enim dū aliquid poſt aliud factū narrant Euangeliſtæ, nō narrāt quaſi mox poſt illud factū ſit, cùm multa tamen interceſſerint. Quoniā autē Lucas videtur voluiſſe ſignificare nullā aliā cauſam fuiſſe, quare à partu nō ſtatim redierint in Nazareth vnde venerāt, quā obſeruatio dierū purificationis, & quoniā dixit reuerſos poſt q̄ omnia perfecerūt, veriſimile videt, in Nazareth reuerſos fuiſſe, antequā in Ægyptū fugerent. Rurſus ex eo, q̄ Ioſeph, ſecundū narrationē Matthæi, rediēs ex Ægypto cogitauit redire in Iudæam, admonitus autem in ſomnis receſſit in Galileam; appareat è Iudæa, & nō è Galilea ipſum fuiſſe; alioquin enim, vt videtur eò non dubitaſſet redeundū vnde fugerat, maximè cùm ibi etiā domum haberet propriam. Et hāc opinionem ſequitur Aug. quā etiam Caiet. habet: Vnde dicit debere intelligi hanc reuelationem Angeli ad Ioſeph factā fuiſſe poſt cōſumatū receſſum Magorū, non quod eo die quo cœperunt recedere nec altero, aut tertiò: ſed poſtquā iam omnino à tota Iudæa receſſerant, & tranſacti erant illi quadraginta dies, quibus exactis lex purificationem præcipiebat fieri.

Auguſt. Caiet.

Sed quæritur, cur Dñs fugere voluerit, cùm alias potuiſſet nullo negotio euadere manus Herodis, vel illū deſtruendo, vel ſe inuiſibilē faciēdo? Quatuor ad hoc rationes reddi ſolent. Prima, vt demōſtraretur veritas humanæ naturæ, quā aſſumpſerat. Nam nō poterat manere & defendere ſe ab Herode, niſi faciendo miracula, quod tamē illi ætati minimè cōueniebat. Secundò, vt iam inde ab ortu præmōſtraretur, qualē vitam acturus eſſet Chriſtus in terra, nempe laboriosam multis ob noxiā periculis, ac eruminis; ſimulò, vt oſtenderet, q̄ Regnum eius non erat de hoc mundo, & quòd primo aduentu vt ſe ſubderet paſſionibus veniebat. Tertiò, vt exēplo ſuo ferāt Dei intelligerēt iuſtorū vitā in hoc mūdo mixtā proſperis, & aduerſis trāſigendā eſſe, & q̄ potētia Dei aliquādo in ipſis miracula faceret, aliquando eos

Dubium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do eos in sua relinqueret infirmitate, vt sic & Dei potentiam, & suã simul agnoscerent imbecillem naturam. Vltimo vt Ecclesia exemplo Christi doceretur, seruos Dei aliquando & posse & debere fugere infideliũ persequutionẽ: quod quatuor modis ostendi potest. Primò exemplo Sanctorum, qui tyrannos fugerunt, Moyses fugit Pharaonem, Dauid Saulem, Helias Iezabelem Reginam, Paulus à Damasco per murum demissus est, Petrus liberatus ab Angelo fugit. Et Paul. ad Hebr. de Sanctis dicit: In solitudinibus errantes, & in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ. Deinde exẽplo Christi, qui infans istum Herodem, vir factus alium fugit Herodem, & sæpè Iudæorum insidias fugiendo euasit. Quod etiam verbis docuit suos, dicens: Si vos persequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliã. Et ratio naturalis id etiã suadet. Quoniã sicut naturale est conseruare vitam, & amplecti ea quæ eius conseruationem consequuntur: ita est naturale fugere mortem, & quæ eam afferunt. Diuus Augustinus in libro de doctrina Christiana hanc circa hoc docet veritatẽ: Siquis seruus Dei vereatur, nẽ captus tormenta sustinere non possit & timeat quòd in fide deficiat: benè sibi consulit fugiendo. Secundò si verè intelligat plus profecturum Ecclesiæ Dei, si vitam suam conseruauerit, secundum quod Paulus dicebat, manere ipsum in carne esse magis necessarium propter illos, quibus prædicabat Euangelium vitæ. Vltima ratio est Athanasij, ni mirũ quando serui Dei nescíunt finẽ vitę suæ præfinitũ à Deo, non debent temerè committendo se periculis agere cõtra Dei prouidentiam & ordinẽ. Nec vero tantũ priuato Christiano, verum etiã Prælato licet aliquãdo fugere, & deserere gregẽ, nẽpè quãdo scit aduersarios mortem suã expetere, nõ propter causam fidei publicã, sed ob priuata odia quæ cũ illo gerunt. Tunc enim etiã subditi desiderare debent vt fugiat, vel quãdo intelligunt Prælati ipsorũ vitã ideò peti, quo liberius possint in gregem debacchari, & in oues ac greges grassari, & hac ratione fugit Athanasius, & scripsit apologiã de hac re, contra caluniatores suæ fugæ, vide Aug. Epistola. 180. ad Honoratum.

Act⁹, & 2. Cor. 11. Acto. 12.

Ad Ebr. 11.

Matth. 10

Simile.

D. Aug.

Philippẽs. Athanas.

D. Aug.

Dubium. Secundò quæritur, cur fugerit in Egyptũ? Duplex est ratio, altera literalis, altera mixtica: Literalis est vt esset occultior secessus parẽtũ Christi Herodi, nec posset scire quo abissent. Nã ad alia regna finitima Iudeæ, erat breuior, & frequẽtior accessus hominũ: ad Egyptum vero lõgior via & magna ex parte propter vastas solitudines interiectas, minimè frequentabatur. (Aiunt enim) à terra Chanaã ad Egyptũ esse iter septuaginta leucarum: ex quibus viginti habitãtur, alię vasta solitudine protẽdutur. Sed dices: Quare Ioseph non fugit per mare? Nam portus Ioppe à Bethleem tãtum aberat decẽ leucis, vndè erat facillima nauigacio in Egyptum: Sed respondẽtur primo, quòd quia loca maritima sunt valdè frequẽtata ab hominibus, & præcipuè à Regũ ministris, non erat ibi refugium tutum. Et Secundo: quia veritus est Ioseph, ne nausea, & molestia maris, ipli Infanti vel Virgini officeret. Mysticæ rationes sunt plures Chrys. Theoph. & Euth. duas excogitarũt. Altera, quia duæ nationes maximè in mũdo abundabant superstitionibus, nẽpè Caldęa, & Aegyptus: quare voluit Christus statim post ortum suum ostẽdere se venisse in mundum, vt idolatr am ac cæteras dæmonum illusiones superstitiosas exterminaret, ac ab hominibus longè fugaret. Quare per Magos cœpit expiare Chaldæã, & sua præsentia Aepyptũ consecrauit. Secundò, quia primus agnus Paschalis fuit occissus in Aegypto, cuius cædes fuit expressissima figura immolationis Christi progeneris humani redemptione: & ideò fugit in Aegyptum, vt ostendat se esse verum agnũ illum, quo phase, id est tranſitũ facimus à tenebris Aegypti ad lucem columnæ cœlestis: nam ipse de tenebris nos vocauit in admirabile nomen suum. Tertiò, vt renouaretur memoria quatuor Patriarcharũ, quibus fuerat promissus Christus, & qui eius gesserant figuram: qui omnes ex Iudæa fugerant in Aegyptum, nimirum Abrahã, Isaac, Iacob, & Ioseph. Quartò, vt hac figura significaretur Regnũ Dei transferendũ esse ex Iudæis ad gentes. Moyses, vt effugeret Pharaonem, fugit ex Aegypto versus Iudæam: Christus vt fugiat Herodẽ tendit ex Iudæa in Aegyptum. Per quod significabatur aliquando fore, vt propter Christũ Aegyptus fieret vera Iudæa recepta fide Christi propter multos Martyres, Eremitas, Cenobitas, & Anachoretas, qui ibi futuri erãt. At verò Iudæã futurã spiritualiter Aegyptum, & in sua perfidia permansurã: vnde Apoc. 11. loquens de ea Ioan. inquit, esse spiritualiter Sodoma & Aegyptus.

Exod. 12.

Exod. 2.

Apoc. 11.

Alia

Dubiũ. Alia quæstio est, quando Christus fugerit, & quot annis in AEgypto fuerit? Nã aliqui dicunt, quod vno anno post, vel biennio post. Alij vt D. Thom. quod septẽ annis fuerit in AEgypto, quę omnia nisi coniecturis minimis indagari nequæunt. Ianſenius dicit Dominum fuisse vno anno post ortum suum, & mansisse quatuor annis in AEgypto; quod sine fundamento dicitur: Id autẽ procerto habetur, quod fugit antecędem innocentium, quæ si facta est paruo tempore post discessionem Magorum, colligitur protinus post purificationem fugisse. Si autem exacto plus vno anno, vt ex Euangelio colligi potest dicente, occidisse Herodem infantes abimatũ & infra, sequitur quod plus vno anno transacto ab eius natiuitate fugit, de quo statim disseremus. Secundũ certũ est, quod non fuit nisi vsq; ad obitum Herodis. Sed quod ego ex Iosepho coniectare potui, vno tantũ anno fuit Christus in AEgypto. Nam secundum cõputationem Iosephi, Herodes iste regnauit 37. annos, & incepit in Olimpiada. 174. Christus natus est olimpiada. 193. quæ olim piades à regno Herodis vsq; ad Christum, conficiunt. 36. annos. Herodes autem post fugam Christi in AEgyptũ, regnauit vno tantum anno: nam regnum obtinuit. 37. & Christus fuit in AEgypto vsq; ad obitũ Herodis, ergo illo tantũ anno ibi moratus est: & hoc credo certũ, si certa est Iosephi computatio.

Ianſen.

Dubiũ. Alia quæstio est, quidnam ibi contigerit puero Iesu & Matri eius. Magister historiæ scholasticæ in historia Euangelij capit. 25. & Tostat. q. 60. in. 2. c. Matth. Ricardus in descriptione terræ sanctæ tradunt hæc miracula. Primum accedentibus Christi parentibus propè vrbem quę modo dicitur, *el Cayro*, palma quędam inclinauit ramos suos, vt possent capere fructus eius. Nizephorus lib. 10. historiæ Euangelicę cap. 31. sed & fama apud AEgyptios adhuc obtinet (ait) Dei genitricem Ioseph ductu Hermopolim venisse, & quam primũ portas vrbis attigisset Perseam arborem aduentum Christi ferre non potuisse, & quamuis procera admodum esset, ad solum tamen se demisisse, & paradisi olim satorem adorasse. Fortè arbor illa Græcorum more, ab illis incolis diuino honore colebatur, & commota fuit: quoniam dæmon, qui ibi colebatur commotus est, ex horrescens ad præsentiam eius, qui aboliturus & oppressurus eos erat omnino, & dæmone ex illa arbore pulso, ad certum rei gestæ indicium, prona & inclinata permanſit, fide accedentes sanans: Harum rerum AEgyptij idonei, fideque digni testes sunt. Eadem recensentur à Sazomeno lib. 5. historiæ Euangelicę. cap. 21. Imò & supradicti authores referũt, cum primum, Heliopolim, ideſt, solis vrbẽ, ingressi sunt, & diuertissent ad quodam tẽplũ, in quo (vt ait Tostatus) tot idola erãt, quot sunt dies in anno, ingressu tamẽ Christi omnia corruerunt; sicut cum arca Dei in tẽplo dagon est illata, cõfractũ est simulacrum, & huic videtur adaptare illud Esai. 19. ecce Dominus ascendet super nubem leuem (ideſt, diuinitas super humanitatẽ leuem a peccatis, quia nullum habebat) & ingredietur AEgyptum, & corruent simulacra: & ait Magist. hist. quod sicut egrediẽte populo Hebræorũ, ex AEgypto Exod. 12. nulla fuit domus, in qua non iaceret mortuus, ita ingrediente Christo ibidem, nullum fuit templum, in quo no corrueret idolum. Dicitur etiam beatam Virginem, & Ioseph habitasse in loco quodam 10. milliaribus à Cayro distanti, vbi est fons, in quo beata Virgo dicitur lauasse pãnos, & ipsum puerũ Iesum, & ibi esse lapidẽ vbi sedebat; qui locus etiam à Sarracenis honoratur, & habent ibi accensam lampadem, & in illo fonte se crebrò labant existimantes, ibi sordes eorũ ablui: & Brocardus ait se vidisse, & quod in loco illo, posteà ortus est arbor Balsami, quę rigatur ex aqua illius fontis, & ideo melius est Balsamum illud quã alia omnia & nostri Patres (ait) etiam viderunt, & narruerunt nobis. Nonnulli putant priora esse fabulosa: nam non fuit conueniens, quod Christus in illa ętate miracula ederet, sed bono iudicio relinquamus. Verum est, quod Iosephus lib. 2. antiq. c. 9. narrat, quẽdam sacerdotem & Magum AEgyptiorum prophetasse, quod de Hebræorum gente talis homo nasciturus esset, qui totam terram illam perderet, ac proinde Pharaonẽ de interficiendis masculis cogitasse. Hoc autẽ ideò faciebat, vt ille vnus, qui quærebatur, vel sic inter alios occidi posset, sicut & modo fecit Herodes interficiens reliquos pueros, vt inter illos puerũ Iesum perimere posset: sed frustratus est sicut & ipse Pharao. Nec hoc mirum de AEgypto, cùm Augusto Cæsari scisciitanti à Pythio, quis post se regnaturus esset (vt scribit Suydas) illa responderit.

Magiſt. hiſt. ſcho. Thoſtat. Ricard.

Nizephor.

Toſtat? 1. Reg. 5.

Eſai. 19.

Magiſt. hiſt. euã. Exod. 12.

Brocardus

Ioſeph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Me puer Hebræus, diuos deos ipse gubernās
Cœdere sede iubet, tristemq; repellit ad Oreū.
Cæris ergo de hinc tacitus abscondito nostris.

Nizephor. Chrys. Et Nizephorus lib.1.hist.Ecclesia.c 17. tali inquit responso accepto Cesar Rom. est reuersus: atq; ibi in capitolio aram maximam extruxit, cum eiusmodi Latina inscriptura. Ara primogeniti Dei, sed & Chysost.in suis homil.in Babylam martyrem refert Appollo Daphneus Ob martyris illius cineres proximos conticuit. Quid facerent ad præsentiam Christi idola Ægypti? Vndè *Origenes.* Origines homil.3.in diuer. fuge in Ægyptum(dixit Angelus) vt fugiant de Ægypto, qui ibi sunt dæmones, vt habitēt ibi Angeli sancti, qui Deum consequuntur, qui sanctis iunguntur; vt pro multitudine templorum, atq; abominationum, multitudo exuberet Ecclesiarū, pro vitijs & erroribus multis, multa sanctitas, castitas, & virginitas superabundet. Sensus autem literæ hic est, *surge & accipe puerum.* Idest dicere. Sperrectus accipe puerū, *Qui cum surrexisset:* hoc est, sperrectus fuisset, ita fecit & ita vertunt Vatablus & Pagninus, idest, surgens assume puerum. Itaq; secundum *Vatab. Pagnin.* Caietan.non præcipitur, vt surgat, sed tantum vt postquā euigilauerit, accipiat puerum & fugiat. Verum ex facto Ioseph magis apparet, vt intelligatur Angelum præcipisse Ioseph, vt etiam surgeret. Vnde etiā quidam vertit surge & assume. Idem etiam accidit in secunda admonitione Angeli.

Hoc autem totum fructum est: vt impleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicētem, ex Ægypto vocaui filium meum. Prima difficultas circa hoc testimoniū est, quoniā non reperitur apud. 70. reperitur tamen, in Hebræo & in versione Hieronymi, Oseę. *Osee.11.* 11. quia puer Israēl dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filium meum. 70. vero eo loco non ita habēt: sed ex Ægypto vocaui filios eius. Euthim. & quidam Græci quia hoc testimonium non reperiebant in.70. suspicati sunt illud esse à Iudæis ablatum inuidiosè, sed tamen iudæi habent, &. 70. omisserunt: Quo circa Hier. mult s in locis hoc argumento conuincit, necessariā fuisse traditionem scripturę ex Hebræo præter illam quę dicitur.70. quoniam citantur aliqua testimonia ab Euangelistis & Apo- *Num. 23. 24.* stolis, quæ nō reperiūtur in.70. licet in lib. Num.cap.23.&.24. similis sententia reperiatur etiam apud.70.Eduxi Israēl ex Ægypto, sed non est quam citat Matthæus. Secunda difficultas est, quoniam Matth. dicens hoc loco: vt impleretur quod dictum est per Prophetam, significat illud dictum Oseæ secundum litera dictum esse de Christo, & tamen secus esse videtur. Nam reuera Oseas ibi loquitur de populo Hebræo. cui Deus exprobrat beneficium, quod ei præstiterat liberando eum ex Ægypto, & carpit eius ingratitudinem. Quare Iulianus *Hieron.* apostata lib.7.ad ersus Christianos, vt refert Hier.super. c.11. Oseæ, & Hebræi etiā calumniātur hanc citationem Matth. Hæc *Iansenius* difficultas multos anxios tenuit. Iansenius ait: aliquando scripturam dicere aliqua impleri in aliquo, non quia illud sit prædictū in scriptura, sed quia quod vno loco ait scriptura, potest isti rei pulcherrimè applicari: sicut id quod dixit Dñs Pharisæis: Hypocritæ bene prophetauit de vobis Esai. Populus hic labijs me honorat, & tamen Esai.de hypocritis sui temporis dicebat: ita quod dictum est per Oseā de populo Iudaī co, totū istud accōmodari potest Christo, *Matth.15.* vt fecit Matthæus: sicut si esset Pater val- *Simile.* de diligens filium suum diceret aliquis huic potest accommodari illud Virgilij.

Omnis in Ascanio charissat cura parentis.

Hoc autem certe mihi nullo modo pla- *Sententiā authoris.* cere potest, imò maximè displicet: periret enim maximè Euangelistæ authoritas, si sacræ scripturę testimonia, quibus ad conuincendum Hebræos corroborare nititur Euāgelium suum, solum per accomodationem Christo conuenirent. Quod si hoc solo modo hoc testimonium intelligit Matth. non dixisset, vt impleretur quod dictum est per Prophetam: nam non fuisset adimpletum, si hoc non diceretur de Christo. Hieron. *Hieron.* super hoc cap. Oseæ dicit: hoc dictum secūdum literam pertinere ad populū Hebræū, sed secundum figuram, & typum dici de Christo, sicut & eggressio illius populi de Ægypto, fuit figura huius eggressionis: Christi, & multa similia reperiuntur in scriptura Ad Galatas.4.quod scriptura narrat de *Galat.4.* monte Syna & Hierosolyma, de Sarra & *1.Cor.10.* Agar: Paulus accommodat ad duo testamēta. Nam vt ait Paul. Omnia illis in figura contingebant, & August. non solum illius *August.* populi lingua, sed & vita, prophetia & figura erat. Imo addere possumus hoc: omnia cæremonialia habebant duos sensus, vnum literalem historicum congruentem illis, alterum mixticum, quod erat figura eorū quę erant ventura in lege Euangelica. Iubebat

lex

lex vt non comminuerentur ossa agni paschalis, hoc secundum literam & historiam *Exod. 12.* de illo agno, qui in paschate immolabatur dictum est, & ita seruabatur, aliud secundum figuram pertinebat ad Christum, *Ioan. 19.* vnde Ioan. accommodauit Christo, vt impleretur quod dictum est os non cōminuetis ex eo. Et vt clarius intelligatur, sciendū est, in scriptura poni quasdam personas, *Multi fuerūt figura Christi.* quæ continent expressam figuram Christi inter alias, vt Salomon, & Dauid, vnde *Hier.13.* Messias nominantur in scriptura nomine vtriusque, vt Hiere.30.& seruient Domino soli, & seruo meo Dauid, qui tamen iā erat *Ezech.34.* mortuus. 400. annis ante, & Ezech. 34. mittam ad eos seruum meum Dauid loquitur de Messia. De Salomone in Cant. dicitur: Eggredimini filię Syon, & videte Re- *Cant.3.* gem Salomonem: sed obseruandum aliqua dici in scriptura de istis, quæ ipsis solis conueniunt non Christo, vt Psal. 21. Longè à salute mea verba delictorum meorum, hoc ipsius est Dauid literaliter: quædam ipsi conueniunt Dauid in illo Psal. & Christo, vt Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Tertio quędā dicuntur in persona Dauid, sed soli Christo conueniūt, vt illud quod ibidem dicitur: Foderunt manus meas, & pedes meos, & dinumerarunt omnia ossa mea. Considerandū ergo quod quædam illis conueniunt, secundum quod sunt tales personæ, quædam secundū quod gerebant figuram Christi. Secundum quod sunt tales personæ, de illis loquitur historia & litera, misticè vero de Christo. At ea quę de illis dicuntur tantum secundū quod gerebant figuram Christi, secundum literalē sensum cōueniunt Christo, vt plurima quę *Psal. 71.* Psal.71, dicuntur de Salomone secundum quod erat figura Christi, nullo modo secundum literā conueniunt Salomoni, sed Christo, vt illud, regnauit à mari vsq; ad mare; & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarū, & adorent eum omnes Reges, omnes gētes seruient ei: & stabiliam thronum eius in æternum, & alia quæ ibi inuenies, quę nullatenus Salomoni conuenire poterunt, sed Christo. Ad propositum ergo populus He- *Figura.* bræorum in hoc fuit figura Christi: quoniā metu famis in terra Chanaam vbi habitabat, fugit in Ægyptum Iacob, scilicet, & *Gene.46.* duodecim Patriarchæ: deinde monitu Dei, ex Ægypto iterum reuersus est in terrā promissam. Sic Christus metu Herodis fugit in Ægyptum: deinde monitu Angeli reuersus est Iudeam, vbi prædicatione sua promisit se dare vitam æternam, & in hoc adaptatur testimoniū Oseæ, ac Matth. Tertia opinio est dictum Oseę habere duos sensus literales, secundum alterum pertinere ad populum Iudæorum, sed secundum alterū ad Christum: non enim negandum est, eūdem locum posse capere plures sensus literales. Michaël Medina minorita lib.6. de *Michaël medina.* recta fide cap.15. refellit hanc opinionem, eo quod ipse contendit vnius loci nō posse esse nisi vnum sensum literalem, cæteros omnes mixticos inter quos est aliquis principaliter intentus ex quo licet argumentari. Hoc autem certè non placet mihi, cum *Sententia authoris. D. Aug.* sit expresse contra D. August.lib.3.de doctrina Christiana &.10. confessio, & contra communem sententiam ferè omniū doctorum, & ratione arguitur contra hoc. Nam aut sensus literalis diffinitur esse is qui per se intentus est ab authore scripturæ: & hoc modo non est dubium quin po- *Multos sensus continet sæpe eadē litera.* tuerit scripturæ author intendere multos sensus per eadem verba, secundum propriā significationem, si propriè sumantur, vel secundum metaphoricam, si metaphoricè vsurpentur, sicut in parabolis, sed possunt verba vnius loci secundum propriam significationem admittere multos sensus literales ergo. Exemplum est in illo, In principio *Genes.* creauit Deus cœlum & terram. In principio, idest, ante omnia alia. Vel in principio, idest, ab initio temporis. Non ergo potest dici, quod vnus est literalis tantum: nam verba vtrumq; æquè admittunt. Sed quoniam sententia D. Hieron. ferè ab omni- *Hieron.* bus amplectitur (etiam si mihi potius arrideat quod sit sensus literalis ille quem citat Euangelista, vt statim videbimus) tamen in gratiam tanti Doctoris, & illorum qui illius sententiā sequūtur, & q doctrina hæc vtilis erit ad intelligentiā sacrarū literarū, quod mihi mulcū in animo est docere, aduertēdū est primo, q duplex est genus sensus mixtici. Alterum pro arbitrio cuiusq; confectū qui sensus si habet veritatem & pietatem, non est contemnendus, verum talis sensus est inefficax ad probanda dogmata fidei (quoniam vt Hieron.super. c.13. Matth. & *Hieron. August.* August.in. contra Vincentium Donat. & *Dion.* D. Dionys.docent. Theologia mixtica nō est argumentatiua. Quare cū Hieronymus & qui eum sequuntur dicunt, dictum Oseę conuenire Christo secundum sensum mixticum, non intelligitur de hoc sensu: quia

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non diceret Matth. vt adimpleretur, iste enim sensus est indefinitus, & nō pertinet ad complementum scripturæ. Alius tamen sensus mixticus est, qui ab authore scripturæ intentus fuit, & voluit designari & signi ficari per illam historiam, & literam quam
Num. 21. natrat scriptura (v. g.) Exaltatio serpentis
Exod. 12. in deserto, fuit figura intenta exaltationis Christi in cruce. Non esse comminuenda ossa agni paschalis fuit figura, nō cōminutū iri ossa Christi in carne. Talis sensus mixticus pertinet ad complementum scripturæ; quia est intentus ab eius authore, & est efficax ad argumentandum, non ex verbis sed ex intentione authoris scripturæ habet robur. Et hoc modo plerunq; Euangelistæ Apostoli, & ipse Christus, arguunt secundum hunc sensum mixticum, sicut Paul. ad
Paul. Gal. 4. Galatas vbi illum sensum appellat allegoricum, &
1. Cor. 10. 1. Cor. 10. appellat illum figuratiuū,
Hebr. 10. & Hebræorum. 10. adumbratiuum. Sed dices: Qua ratione discerni poterit, quis sensus mixticus sit intentus ab authore scriptu
Regula. 1. ræ? Ad hoc cognoscendum sunt tres regulę. Prima est, quando in aliquo loco scripturæ multa dicuntur de aliqua persona, vt Psal. 2. & 21. de Dauid & Psal. 44. & 71. de Salomone, quæ ita conueniunt illi secundum historiam, vt etiam pulchrè conueniāt Messiæ, secundū figuram, si in eo loco præter ea quæ sunt communia illi personæ de qua loquitur historia, tradantur aliqua quæ non conueniunt illi sed Messiæ: est argumētum illa cōmunia vere conuenire Chri-
Psal. 2. sto, secundū sensum mixticū intētū ab Spiritu sancto. Sicut Psal. 2. dicitur de Dauid: Filius meus es tu ego hodie genui te. Hoc certum est non conuenire Dauid, sed Chri
Psal. 21. sto, & Psal. 21. Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerūt omnia ossa mea: Christo tantum hoc conuenit. Similiter
Psal. 71. Psal. 71. Adorabunt eum omnes Reges terræ. Hoc non conuenit Salomoni, & alia quæ ibi sunt plurima: est signum manifestum, quod in istis Psalmis author scripturę loquitur de Christo, in persona Dauidis, & Salomonis. Secunda regula: si sit aliquis locus scripturę, cuius sensus literalis est admodum humilis, & non valde dignus; sensus autem mixticus maximè conuenit grauitati scripturæ & sapientiæ Dei, ille fuit
1. Cor. 9. intentus ab authore 1. Cor. 9. probare nititur Paul. prędicatorem Euangelij, alendū esse à Christianis, quia dignus est operarius cibo suo; & probat ex illa sententia Deuteron. 25. non alligabis os bobi trituranti, & *Deut. 25*
subdit. Num quid Deo cura est de bobus? Significat in hoc D. Pau. quod non solum sensus literalis illius loci est intentus à Spiritu sancto, sed etiam mixticus, imò & potissimum mixticus. Tertia regula est, quan *Regul. 3.*
do sensus mixticus est receptus ab Ecclesia vel sacris scriptoribus, vel à communi doctrina patrum, ille est habendus intentus ab Spiritu sancto, vnde Euāgelistę & Apostoli sępe argumentātur secundum sensum mixticū, argumētātur tamē efficaciter: quia eo tempore, in sinagoga erat receptus ille sensus mixticus, sicut quod Dauid & Salomon erant figura Messię, & modo inter catholicos apud patres cōmuniter receptum *Esaiæ. 14.*
est, quod illud Esai. quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? secūdum historiam dictum esse de Rege Babylonis, sed secundum sensum mixticū de casu Luciferi. Attamen licet hac rectè dicta sint; *Sententia.*
ego tamen probabilius existimo, illa verba prophetię in sensu literali dici de Christo. Caput. 11. sic incipit. Sicut mane transit, sic pertrāsijt Rex Israël, quia puer Israël & dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filiū meū. Igitur pro huius loci intelligentia, reuocare oportet in memoriā, quod Christus venit in hunc mundum, vt sua præsentia, atq; doctrina doceret populum Israēliticū, atq; illi innumera beneficia cōferret: secūdū il
Zach. 9. lud Zacharię: Ecce Rex tuus tibi venit mā suetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Quæ verba Matth. 21. & *Matth. 21.*
Ioan. 12. explicant de introitu Christi in *& Ioa. 12.*
Hierusalē in die palmarū, in super Mat. 15. *Matth. 15.*
dixit Dominus mulieri Chananea: Nō sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. & Rom. 15. etiam cum dicitur, dico *Rom. 25.*
Christum Iesum ministrum fuisse circunci sionis (idest Iudęorū) ad confirmandas promissiones Patrum. Insuper considerandum est Christum sæpissimè dici in sacra scriptura Regem Israël. Zach. 9. Ecce Rex tuus ti- *Zach. 9.*
bi venit: & Oseas: Post hęc filij Israël quę- *Oseæ. 3.*
rent Dauid Regē suū. Matth. 21. & Luc. 19. *Matth. 21*
Benedictus qui venit Rex in nomine Do- *& Luc. 19*
mini. Et Ioan. 1. Tu es filius Dei, tu es Rex *Ioan. 1.*
Israël. His constitutis explicatio nostra facillimè coheret, vt lignum nectitur ligno. Vult dicere Propheta: Sicut mane citissimè trāsit cum illuminat: ita etiam Messias Rex Israël, paucis diebus in mundo conuersabitur, iuxta illud Luc. 13. Ecce ego hodie & cras, sanitates perficio, & tertia die consu-

consumor. Attamen quoniā populus Israëliticus à me est dilectus, tanquam filius te-
Hierem. 31 nellus, & delicatus, secundū illud Hier. 31. Si filius mihi honorabilis est ephraim, si puer delicatus. Ego misi filium meum in mun-
Esai. 62. dum, vt illuminaret Israël, secundum quod prædixerat Esai. 62. Propter Syon non tacebo, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius, vt lampas accēdatur; & hac de causa nolo, vt filius meus diù moretur extra populum Israël, quare sublata occasione fugæ eius in Ægyptum, ex Ægypto vocaui filium meum. Hoc est traduxi citò illum ab illa prouincia in terrā Israēl. Istæc interpretatio suadetur etiam ex contextu Euangelico. Nam dicitur, & erat ibi scilicet, in Ægypto, vsq; ad obitum Hero-
Quo tēpore fuerint occisi Innocentes. dis. Vult dicere Euangelista: Transmigratio illius solum modo facta est, vt euitaretur Herodis sæuitia, & subdit vt adimpleretur, quod dictum est. Ex Ægypto vocaui filium meum.

Tunc Herodes videns quoniā illusus esset à Magis, iratus est valde. Quæstio est quanto tempore post ortum Christi, & post adorationem Magorum facta sit ista cædes. Primò statuendum est tanquam certissimum, factam fuisse post purificationem, ideſt, post 40. dies ab ortu Christi. Nam si antea facta fuisset cędes, Christus fuisset deprehensus: quia fuit in Bethleem vsque ad diem purificationis. Quod si arguas non esse credibile Herodem ante diem purificationis non intellixisse discessum Magorum, quia Magi venerūt Bethleem tertiadecima die post ortum Christi, nec potest dici quod Christus miraculosè se defendit: quoniam illi ætati id non conueniebat, quod si fecisset Euangelistæ id non tacuissent, & etiam quia superflua fuisset monitio Angeli, vt fu-
Epiph. & Agust. gerent in Ægyptum, si miraculosè euasisset Herodem. Aliqui dicunt biennio post ortum Christi factā fuisse cędem. Nā aiūt Magos venisse biennio post, in qua sententia sunt Epiphanius, & Augustt. quia Euangelista dicit, abimatu & infra, secundū tempus quod exquisierat à Magis. Secunda opinio est istam cędem factā fuisse biennio postquā apparuit Stella Magis, sed aliquot diebus post purificationē, volunt enim stellam apparuisse biennio ante ortum Christi
mag. hist. schol. vnde Herodes arbitratus est fuisse ortum
D. Thom. Christum tempore apparitionis Stellæ. In
Ly. & Ca. hanc sententiā veniunt Chrys. & Euthim. Tertia opinio est quā Magist. histor. schol. super Euangel. cap. 11. ponit (cui subscribunt D. Thom. Lyr. & Caiet. & alij) cædē hanc factam fuisse biennio post adorationem Magorum, & rationem quare tantum tempus hanc stragem distulit Herodes aiūt fuisse: quia coactus est Herodes Romam pergere conuentus à filijs proprijs, qui eū coram Cæsare accusarunt. Sed tamen huic sententiæ videtur aduersari quod Matth. dicit, nempè quod videns Herodes, quoniā illusus esset à Magis, occisionem illam puerorū fecit, ideſt, protinus quod intellexit. Et secundò, quia profectio illa Herodis in tali tempore ex nulla autentica historia cō stat: nam licet Iosephus illam scribat; non tamen designat tempus, imò verò si quis *Ioseph.*
attentè consideret Iosephum, reperiet in aliud tēpus incidisse: & contra omnes istas opiniones simul est hoc argumentum. Si Herodes biennio post apparitionem Stellæ, vel ortum Christi fecisset hanc cędem, non fecisset ab imatu & infra, sed potius ab imatu & supra: quia certo sciebat trāsactū biennium, & quod in aduentu Magorū iā erat natus Domin⁹ cū ipli Magi dixerint: Vbi est qui natus est Rex Iudęorum? Quarta opinio est Bedæ super hunc locum, hāc *Beda.*
occisionem factam fuisse vno anno, & quatuor diebus post ortum Christi: sed hæc infirmo innititur fundamēto, nimirum quod Ecclesia ita celebrat: nam nō ex hoc sequitur quod tunc fuerit, cum multas celebret festiuitates alio tempore quam fuerint, vt martyrium S. Stephani, S. Iacob. Deinde dicens fuisse eodem die, quomodo probat non fuisse altero anno. Quinta opinio est factam fuisse aliquanto tempore post purificationem, quanto autem post, in certum est: sed hoc potest dici esse factā ante bien nium ab ortu Christi, nam Herodes iusit occidi abimatu & infra. Et ad arg. quod supra fecimus (quia non tanto tempore potuisset latere Herodem discessum Magorū, cum Bethleem parū à Hierosolymis distet) respondet Tostatus, quia existimauit eos, in inquirendo de puero occupatos, non est percontatus de illis. At post purificationem videns eos longiores traheremoras, requisiuit & intellexit eorum discessum. Vel potest dici Herodem quidem cognouisse Magorum discessum ante purificationem, sed putasse præ pudore quia non inuenissent puerum, non fuisse ausos redire ad illum. Sed quæres: Cur post purificationē, tanta exarsit ira Herodes? Respōdet fortè dela-

Universidad de Deusto
Biblioteca

delatum ad illũ fuisse, quæ Symeon, & Anna de illo in templo publicè dixissent: nam hoc Hierosolymis contigit, vbi & Herodes erat. Quare ille tunc cognouit se illusum à Magis, conferens quæ Magi dixerant cum his quæ in templo contigerant. Existimauit autem se à Magis illusum, & quia premi serant se illi renuntiaturos de puero, quod minimè fecerunt, & quia frustratus est spe sua; nam sperabat se per Magos deprehensurum puerum & necaturum, *Iratus est valde*, de cuiusq; hominis ira benè dixit Iacobus: Ira viri Dei iustitiã non operatur: cæterum Regis ira pernitiosior cũctis est. Vnde Prou. 20. dicitur: Sicut rugitus leonis, ita & Regis ira. & cap. 16. Indignatio Regis nuntij mortis. Illa autem Regum ira inextinguibilis est (ait Chrys.) quam zelus Regni accendit. Nã Iud. 9. dicitur de Abimelech, quod vt securus regnaret, occidit. 70. fratres super lapidem vnum, & similiter Saul, cũ timeret sibi regnum ablatum iri à Dauide, præ furore occidit vna die. 85. sacerdotes; eo quod Abiathar receperat in domo sua Dauid. Vndè & Iulius Cæsar dicere solitus erat. Si ius violandum est amore regnandi violandum est, in cæteris pietatem colas.

Iacob. 1. *Prouer. 2.* *Proverb. 16* *Chrys.* *Iudith. 9.* *1. Reg. 22.*

Et mittens. Credendũ est Herodẽ prius quam mitteret vsum esse hac cautione. Misisse qui explorarent ætatem puerorũ, à bimatu & infra, & hoc occultè, vel aliqua bona causa simulata; posteà misisse satellites ad cædem eorum perpetrandam. Nisi enim ita fecisset indiscreta ac confusa fieret cædes multorum, *Iussit occidi omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Immanis crudelitas & exe cranda. Tres legimus in scriptura Reges crudelissimos contra infantes Iudæorum. Primus Pharao, qui mares omnes suffocari præcepit, protinus vt nati essent. Secundus fuit Anthiocus Epiphanes, qui iubebat suspendi infantes. 1. Mach. 1. Tertius iste Herodes, *Et in omnibus finibus eius*, in finibus, idest, in agro, & in locis finitimis existentibus in Bethleem. Vel in finibus, idest, in territorio Bethleem. Causa occisionis fuit: quia cognouerat Herodes ex vaticinio Micheę, Christum in Bethleem nasciturum. Causa autem quare occidit eos qui erant in finibus est, prima, quia in scriptura nomen alicuius vrbis aliquãdo sumitur. vel pro ipsa vrbe vel etiam pro agris ipsius vrbis, vt Ios. 5. iuxta Latinam versionem, dicit Iosue vidisse Angelum stantem in agro vrbis Hierico, & in Hebr. est in vrbe Hierico, sed Iosue erat tunc in agro, Herodes nesciẽs vtro modo sumeretur cautionis causa occidit etiam infantes, qui erant in vrbe & in agro. Est etiam & altera causa quia ciues alicuius vrbis solent habere in agro villas suas, quo certis temporibus commigrare solent: sic etiam in agro Bethleemitico erant domus, in quibus aliquando incola Bethleemitæ habitabant. Ideo Herodes ob maiorem cautionem, ne vlla in parte euaderet Christus, etiam finitimos occidi iussit. Mihi admodum fit credibile Herodem cognouisse ex Bethleemitis, parentes Christi esse Galilęos, & illuc venisse professionis causa: quamobrem Herodem misisse in Galilęam viros, qui explorarent, an ibi posset inueniri Christus, & cum non inuenissent fecit occidi Bethleemitas: nam quia Christus nõ esset tutus in Galilęa fugit in Ægyptum. Quare est existimandum, Herodem totam Iudeam lustrasse Christum quærendo, *A bimatu & infra*. Tres sunt opiniones quæ nulla fulciuntur veritate, circa hoc. Prima est quam statim retulimus hanc eẽdem esse factam biennio transacto post apparitionẽ Stellæ, in qua sunt plurimi Epiphan. Augustt. Chrysost. Euthim. Mag. hist. schol. Lyranus. D. Thom. & alij, sed hanc supra redarguimus nõ esse probabilem, ex contextu ipso. Nam si iam erat transactum biennium ab apparitione Stellæ, debuisset potius occidere pueros, qui erant supra bimatum, & non infra. Altera opinio est dicentiũ fuisse occisos pueros à bimatu vsq; ad quinquenniũ, quo finitur pueritia: quia inter cæsa innocentium ostenduntur quędã, quę arguunt ipsos fuisse grandiores bimatu. Sed contra hoc facit dictio infra, ad quam tamen ipsi respondent, in hoc loco hanc dictionem, infra, non significare ordinem temporis, sed numeri, & idem valere ac si diceres binarius numerus est primus, ternarius secundus, &c. Sed hoc nulla probabilitate fulcitur. Quoniam nusquam nec in in scriptura, nec alibi sic accipitur dictio ipsa. Præterea, quia nulla ratio est quare Herodes occidere vellet à bimatu vsque ad quinquennium, hanc refert Magister historiæ scholastic. & Tostatus, sed non nominant authores eius. Tertia opinio est Bedæ qui illud, infra, extendit vsque ad infantes vnius diei. Sed contra hoc facit etiam illa particula, infra, & illa, secundum tempus quod exquisierat à Magis, idest, secundũ tempus apparitionis Stellæ: cum

Exod. 1. *1. Mach. 1 et 2. Mac. 6.* *Iosua. 5.* *Tostatus.* *3. opinio Bedæ.*

cum ergo iam multum tẽporis defluxisset ab apparitione Stellę erat irrationabile, & sine proposito occidere infantes vni⁹ diei.

Beda. Respondet tamen Beda veritum fuisse Herodem, ne puer ille mutaret vultum suum, & indueret vultum pueri vnius diei: eo q̃ sidera cœlestia illi famulari videbat. Hoc

Tostatus. autem confutat Tostatus, quia Herodes nõ credidit Stellam illã mirabilem apparuisse Magis. Deinde si Herodes putasset Christum posse mutare vultum suum, sicut poterat vnius diei vultum fingere, ita & maioris ætatis; & si hoc credidisset Herodes, facile sibi persuasisset puerum euasurum manus suas. Igitur qđ mihi videtur posse quasi certum affirmari hoc est. Cædem illam fa-

Sententia propria. ctã fuisse post purificationem, & ante bienium nauitatis Christi, idest, à bimatu. Sed si facta est ante biennium, quare ergo occidit bimulos? Respondet, nõ solum occidisse infantes quorum natiuitas congruebat apparitioni Stellæ, sed etiam paulo ante natos: quia dubitare potuit, num Stella eo ipso die natiuitatis apparuisset an antea, ideo vt tutius procederet, occidit omnes à bimatu, & infra. Itaq; constructio horum verbo-

Euthim. rum secundum Euthim. & alios hæc est. Iussit occidipuerulos à bimatu, idest, bimulos, securitatis & cautionis causa, & hic fiat punctum, & legatur deinde; & infra secutum tẽpus quod exquisierat à Magis, idest, non omnes sed eos quorum natiuitas conueniebat apparitioni Stellæ. Nã sicut crudelitate sua extendit locum, cautionis causa, vt non solum pueros quierant in Bethleem, sed etiam finitimos occideret: ita extẽdit & tempus, vt non solũ trium aut quatuor mensium, aut vnius anni, sed vsq; ad duos extendit tempus, vt nec tempore, nec loco euaderet Christus, *Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam Prophetam: Vox in Rama audita est, &c.* Quæstio est circa lo-

Hierem. 33 cum hunc Hierem. 33. an citetur ab Euangelista in sensu literali; ita quod voluerit vaticinari Propheta hãc necem in his verbis.

Chrysost. Theoph. et Euthym. Chrys. Theoph. & Euthym. id affirmant, scilicet, quod in sensu literali citatur: vt ostenderet Euangelista hanc necem à Deo

Caiet. præuisam & prædictam, nec à casu factam: Caietan. dicit ad literam loqui de captiuitate decem tribuum, quæ nondum restituta est: nam vsq; in finem mundi non saluabunt reliquæ, & hic secũdum sensum mysticum, tantũ adduci à Propheta, quod etiã

D. Hiero. videtur insinuare D. Hieron. in illud c. Hie-

rem. Igitur intelligendum est Spiritũ sanctum per illa verba Hierem. secundum historiam, voluisse describere calamitatem & luctum captiuitatis, sed in eadem historia voluisse significare luctum futurum in Ecclesia, de cæde martyrũ, quorum primitiæ fuerunt Innocentes. *Vox in Rama audita est.* Obserua, nomen Rama, aliquando significat vrbẽ in tribu Beniamin, distantem duabus leucis à Hierusalem, & quatuor à Bethleem. Hierosolyma erat media inter Bethleem & Rama. Non sic accipitur hoc loco: Nam non est sensus fletum Bethleemitarum auditum fuisse vsq; in Rama: nã in loco Hierem. non accipitur pro vrbe ista, ergo nec hic. Deinde quia non est credibile fletum Bethleemitarum auditum esse vsq; in Rama, cuius vrbis fit mentio. Iud. 19. Ali- *Iudic. 19.*
quãdo autem hęc vox, Rama, significat sublime & excelsum, & est sensus. Tantus fuit luctus ac planctus, vt spargeretur per aërem. Vnde Hiero. vertit: Vox in excel- *D. Hiero.*
so audita est, & alij etiam ita vertunt. Miratur Tostatus cur Latinus interpres reliquerit vocem Rama. Respõdeo fecisse hoc sequutus 70. qui in loco Hieremiæ ita vertunt. Vox in Rama, *Ploratus & Vlulatus multos*: in Hebr. est fletus amaritudinũ. Causa nanq; magni doloris erat infantulos in- *Similitudo.*
fontes ad mortem crudelissimè tradi, & sicut apud Ægyptios, cum omnium primogenita ab Angelo percuterentur, factus est planctus magnus; ita vt nulla esset domus in qua non esset fletus & luctus, quia nulla erat in qua non iaceret mortuus: sic apud Bethleemitas factum esse cogita, *Rachel plorans filios suos.* Hieremias dixit Rachel, eo *Hier. 31.*
quod Principes decem tribuum de quarum captiuitate agebat, erãt de Ephraim. Nam Hieroboã primus eorum Rex de tribu fuit Ephraim, qui fuit nepos Rachelis. At Mat. multo cõmodiùs dixit Rachel pro Bethleẽ, quia Rachel erat sepulta in Bethleẽ, vt patet in Gen. *Et noluit consolari quia non sunt.* Nõ *Gene. 35*
quasi non essent, quia sciebat illos esse in vita æterna, sed Hieremias, & Matth. tantum dicunt fuisse dolorem, vt consolationem nõ admitteret, sicut & dolor Iacob pro Ioseph, qui noluit filiorum consolationem admittere. Est enim phrasis Hebræa, quia non sunt, idest, quia erãt mortui. Sed quæritur quantus fuerit numerus horum Innocentium. Aliqui dicũt fuisse mille, & ad hoc accomodant illud Cant, dilectus meus can- *Cant. 5.*
didus, & rubicundus, electus ex millibus.

Cãdi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cãdidus in Ioanne, propter virginitatem: rubicũdus in Eſtephano, propter effuſionẽ ſanguinis, electus ex millibus propter innocentes: idcirco Eccleſia horum feſtiuitatem celebrat poſt natiuitatem Chriſti. Verum hæc ſententia nihil firmum habet, quoniam mixtica eſt omnino: præſertim cum eſſe electum ex mille, ſit phraſis ſcripturæ ideſt, ex plurimis, licet poſsit in confirmationem huius ſententiæ afferri carmẽ Prudentij in carmine de Romano martyre; vbi dicit, mille pueros paruulos in Bethleem bibiſſe calicem Chriſti: ſed frequeus eſt in ſacris & prophanis numerum mille, vel decemmillia vſurpari pro numero indefinito. Nam ſcriptura vtitur numeris ſepties, centies, & mille pro indefinitis, & ſic multiplicando, vt millia millium ſeptuagies ſepties. Alij dixerunt fuiſſe centum quadranginta quatuor millia, quia Eccleſia celebrat in eorum feſto viſionem Ioann. Euangeliſtæ Apocal. 14. vbi dicit, ſe vediſſe centũ quadraginta quatuor millia ſignatos ſtantes cũ agno, ſed nullo modo eſt hoc credibile, tot pueros bimulos repertos fuiſſe in Bethleẽ, imò nec in tota tribu Iuda. Eccleſia autem vſurpat illud teſtimonium Ioannis fortaſsis per illum numerũ determinatũ volens exprimere indeterminatũ numerum innocẽtium, vel adaptat, non quia tantus fuerit numerus occiſſorum, ſed propter aliquod myſterium deſignatum illo numero, pertinens ad cædem, vel gloriam innocentium.

Prudentius

Apoc. 4.

Vel tertio poteſt dici: Ideo Eccleſia accõmodat illud Ioann. propter communia verba quæ ibi ſubduntur, quæ congruere iſtis infantibus valde videtur, nempe cum dicitur: Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt. Hi empti ſunt ex omnibus primitiæ Deo & agno, & in ore eorum non eſt inuentum mendaciũ.

Numerus innocẽtiũ quos occidit Herodes incognitus.

Dicimus ergo numerum iſtorum infantium eſſe hominibus incompertum, & ſoli Deo cognitũ. Attamen conueniens fuit, vt Chriſtus hos infantes permitteret occidi, etiam ſi eos ſeruare alias poſſet. Primò vt oſtenderet ſe eſſe Dominum vitæ & mortis. Nã vita cuiuſcumq; creaturæ, magis eſt Dei quam vita gallinę ejus qui poſsidet. Secundò, quia poteſt minus bonum exponi periculo pro maiori, maius autem bonum erat obſeruatio vitę Chriſti, quam omnium hominũ. Nam ſi Princeps pro defenſione vitę ſuæ poteſt exponere vitas ſubditorũ quanto magis Chriſtus, Et maius bonum accedebat infantibus: nam decedebant à vitatẽporali accedebat ad eos æterna, atq; beata vita, & inſignis palma martyrij. Vnde Hilarius dicit: In profectum æternitatis, per martyrij gloriam offerebantur. Alia grauior queſtio eſt an poſsint iſti dici martyres verè. Cauſa dubitãdi eſt, quia nullius virtutis actus cenſetur bonus & laudabilis, niſi fuerit voluntarius. Martyrium eſt præſtantiſsimus actus fortitudinis ergo requirit maximè voluntatem, iſti autem infantuli eam non habuerunt ergo. Pro huius difficultatis intelligentia aduertendum eſt perfectam martyrij rationem tribus conſtare. Primò debet concurrere perpeſsio mortis, ſi quis enim grauiſsima tormẽta perferat, niſi moriatur, non eſt martyr, ſed confeſsio & paſsio quæ faciunt martyrium, debent afferre mortem, vel paulatim, vel ſtatim. Secundò debet concurrere cauſa martyrij, vt ſit propter veram fidem Chriſti: ſi quis enim hæreticus, vel ſciſmaticus ſui erroris pertinax occidatur à paganis propter Chriſtum, non eſt martyr: ait enim Cyprianus martyrem cauſa non pœna facit, & Auguſt. non ſuſcipimus in martyribus quod paſsi ſunt; ſed propter quẽ paſsi ſunt. Non eſt eorũ pœna in laude, ſed fides eſt in honore. Scire ergo oportet quænã debet eſſe cauſa martyrij. Omnis actꝰ cuiuſlibet virtutis omnis peccati venialis euitatio ſi ex fide fiat propter Deum eſt iuſta cauſa martyrij. Nam ſi quis mortẽ oppeteret pro defenſione virtutis, vt eſt moralis virtus tantũ, vel politica non eſt martyr. Iſti autẽ pueri occiſi ſunt propter Chriſtum; quia Herodes quærens Chriſtũ occidit illos. Tertiò martyrium debet eſſe voluntarium. ſic docet D. Tho. 2.2. q. 124. art. 1. vbi dicit, dixiſſe quoſdam, iſtis pueris acceleratum fuiſſe vſum rationis, vt ita fieri poſſent martyres, ꝙ tamẽ ipſe reprobat: quia non ſunt admittenda miracula ſine neceſsitate: & falſum hoc eſſe ex D. Auguſt. arguitur. Qui in .1. ſermon. de innoc. attribuit eis vlalutum & planctum, indicium naturæ repugnãtis & nolentis mori. Chryſoſt. homil 2. de innoc. quæ habetur ſub fine. tom. 2. ait. Agnoſcunt & prædicant Dominum, quem non illos humana docuit perſuaſio, ſed quem illis diuinitas inſpirauit. Quæ verba ſic ſunt interpretanda, ſicut cum dicunt patres, ſidera & elementa luxiſſe mortem Chriſti, & coarguũt perfidiam Iudæorum, ideſt, quod homines videntes illa intellexerunt maieſtatem Chriſti,

D. Hilar.

An innocentes propriè dicantur martyres.

D. Cyprin.
D. Auguſt.

D. Aug.

Chryſoſt.

Chriſti, & perfidiam Iudæorum, ſic iſti innocentes prædicant Chriſtum: quia nos illum in morte eorum prædicamus. Alij dicunt propriè non conuenire innocentibus palma martyrij, ſed ex priuilegio eis conceſſam fuiſſe à Deo, qui in hoc diſpenſauit cum illis, ſed tamen veritas eſt eos fuiſſe martyres, nec opus fuit proprio arbitrio aut voluntate: quoniam vt docet Auguſtin. & Bernard. ſicut in infantibus baptizatis in Chriſto, vt ſalui fiant non eſt opus libero arbitrio, ſed per Chriſti merita ſaluantur; ſic in innocentibus iſtis non fuit opus libero arbitrio, ſed ſufficit mors tolerata pro Chriſto. Vnde ait Auguſtin. Qui dubitant an innocentes fuerint martyres Chriſti, quia non habuerunt vſum liberi arbitrij: dubitant etiam an infantes baptizati decedentes à vita ſaluentur. Ratio D. Thom. ad probandum quod fuerint martyres hęc eſt. Sicuti pueris configuratio mortis Chriſti per baptiſmum prodeſt, vt per meritũ Chriſti ſaluentur: ita imitatio realis mortis Chriſti eſt cauſa, vt habeant per meritum Chriſti martyrij coronam. Alia quæſtio eſt, an innocentes rectè appellentur primitiæ martyrum? Reſpondetur ſi abſolutè loquamur innocentes fuere primitiæ: vnde Prudentius, & Auguſtin. appellant eos flores, primitias martyrum, primas erumpentes Eccleſiæ gemmas; quas pruina profecutionis decoxit: Prudentius dixit (Vos Chriſti prima victima) Si vero loquamur de his qui voluntariè martyres ſunt, ſic ſanctus Stephanus primus eſt martyr. Sed contra: quia martyr Latinè interpretatur teſtis, ſed hi non fuerunt teſtes fidei Chriſti ergo, reſpondetur, quod iſti non ſunt teſtificati ore, ſed opere. Vnde Eccleſia canit, dicẽs: Deus cuius preconiam innocentes martyres, non loquendo, ſed moriendo confeſsi ſunt. Alio rum martyrum pretioſa mors fuit in confeſsione Chriſti, iſtorum vero in conſummatione martyrij. Tandẽ quæritur an fama tantæ necis ad exteras nationes peruenerit. Leo ſermo. 2. de Epiphan. ait ortum Chriſti fuiſſe diuulgatum, etiam apud nationes externas, tum propter miraculum ſtellæ, tum etiam propter crudelitatẽ Herodis. Macrob. lib. 2. Saturnal. mentionem facit huius cædis, commemorans dictum Auguſti Cæſaris, cum hanc reſciuit crudelitatem, & quod filium etiam ſuum inter alios interfecerit, dixit: Satius eſſe fuiſſe porcum Herodis, quam filium. Ioſephus autem Hebræorum hiſtoriographus hanc non comemmorat cędem. Incertum eſt, an obliuione, an vero ignorantia facti id fecerit: nam & plura alia ex his quæ in ſcriptura narrantur tanquam memorabilia ipſe omiſit; nempe hiſtoriam Iob, Iudith, & Thobiæ: Ecce quæ ad literam attinent credo ſatis explicata dedimus, nunc admores alioſque mixticos ſenſus tranſeamus.

Innocẽtes verè fuerũt martyres.

D. Benar.

Auguſt.

D. Thom.

Quomodo innocẽtes dicantur primitiæ martyrum Prudentiꝰ et D. Au.

Macrob.

Ioſeph.

Et primo obſeruandum eſt, quòd ſicut Dauid fecit victimam ſolẽnem multorum animalium, cum arca Dei in Bethleem duceretur: ita Deus cum in hunc mundum introduxit filium ſuum Chriſtum ſignificatum per arcam; fecit victimam ſolennem, in innocentum martyrio. Nam de martyribus habetur Sapientiæ. 3. Sicut holocauſti hoſtiam accepit eos; & quia hi ſunt, qui ſequuntur agnum quocunque ierit. Ideo ſtatim poſt Chriſtum natum feſtum horum martyrum celebratur, quod ad ſplendorem & maieſtatem tanti Principis condecens maximè eſt. Non enim eſt Deus ſicut ſol, qui ortu ſuo aliorum aſtrorum operit luces. Chriſtus ſol iuſtitiæ ſic in orbe lucet, vt aliorum ſanctorum ſplendorem non occultet, qui tanquam ſtellæ in hoc ſpirituali cœlo, ideſt, Eccleſia lucent, & ſplendent; ſed etiam eorum lucem & ſplendorem apparere ſinit. Hoc enim etiam in gloriam Dei cædit, cum ſit ipſe à quo reliqui ſancti ac iuſti, tanquam à totius iuſtitiæ, ac ſplendoris fonte, ſuũ quiſq; lumen ac iuſtitiam ſortitus eſt. Recedentibus igitur Magis, *Ecce Angelus Dñi apparuit in ſomnys Ioſeph.* Iuſtorũ ſomnia ex vehementiſsima depreſsione ſenſuũ exteriorum ad interiora contingunt. Veluti cũ ex quadã grandi attentione ad aliquam rem ſolent homines in ſoporem maximum rapi. In his ergo ſomnijs ſeſe iuſtis manifeſtat Deus. At impiorũ ſomnia ex nimio cibo ac potu proueniũt, ex quibus fumoſitates ab ſtomacho in cerebrum aſcendunt, à quo & frigiditates ad cætera membra deſcendunt, quæ ea quaſi paralipſi quadam oppreſſa immobilia reddunt: & in his ſomnijs ſeſe intromittit dæmõ, phãtaſmataq; cõmuni ſenſui offert cauſæ horũ ſomniorũ ſimilia. Quare id dormiẽtes patiuntur, quod vigilantes concupierant: & quoniam iuſtorum vita, imitatur naturam quæ vitam à corde inceptam, in exteriora membra diffundit; ita & iuſti vita à corde ac interiori mente oritur, atque

moralitas ſequentis.

Sapien. 3.
Apocal. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inde exteriora componit, ideo in exterioribus sensibus sese illis reuelat Deus. At impiorum vita à carne incipit ad animam, quam ab origine carnalem reddit: ideo in phantasmatibus, ac corporalibus figuris sese illis representat iniquitas. Vnde de iustis apud Iob dicit: Per somnium in visione nocturna, quando sopor irruit super homines, & dormiunt in lectulo suo. Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina: id est, quando iusti in lectulo mētis suæ quiescentes, quietem etiam ac somnium sensibus afferunt; tunc mentis eorum aures aperit Deus quibus etiam dormiētibus diuina oracula percipere valent, vtpote qui cum sponso dicere possunt. Ego dormio & cor meum vigilat. *Tolle puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptū.* Petrus Chrysologus ait, si pietatis esse diximus quod natus est Christus, q̄ fugisse legimus quid dicemus? Fortè si natum diximus, vt repararet naturam: dicamusve fugaces reuocaret aufugisse: sicut & Adam & Ionam à facie eius fugientes reuocauit. *Fuge in Ægyptum* iam vide quæ miseria Christum puerum & matrē inuadit, vt nec illis tutum fuerit manere in patrio solo. His olim afflictionibus probati sunt electi Abrahā, Iacob, Moyses, ipse etiā Dauid toties adcircūuicinos populos transfugiens, quod se tyranni Saulis insidijs vndiq; circūuentū videret. Vnde & ait: quoniā & aduena ego sum, & peregrinus sicut omnes patres mei. Hęc tentatio nō primos modo martyres, sed & Athanasiū, Basiliū, Chrysost. & Hieronymum probauit: nam vt Poēta quidam dicit,

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor
Et volucri vacuo, qui patet orbe locus.

Ita redit secundus Moyses in Ægyptum, non tamen vt illā perdat sed restituat, eiq; & cæteris gentibus spem ingerat illius trāsmigrationis fidei, & prædicationis Euāgelij, *Futurū est enim, vt Herodes quærat puerum, ad perdendum eum.* Ioann. in Apoc. dixit, vidisse se mulierem pregnantem, quæ crutiabatur vt pareret, & peperit filium masculū & fugit cum eo, & draco misit post illum fluuium magnum ab ore eius, vt suffocaret eū: Beata Virgo est hæc mulier, cuius virgine? partus à cunctis gentibus præstolabatur; at post partum obnetum draconis, nēpe Herodis, fugit cum puero suo in Ægyptū; post quem misit draco iste, id est, Herodes fluuiū sanguinis innocentum quem fudit, vt in illo interimeret Iesum. Quis est autem iste Herodes propter quem Christus fugit in Ægyptum, & qui tanta cæde in innocentū sanguinem grassatus est? Hic vt supra diximus alienigena à populo Israël erat, nempe Ascalonita, & Idumeus: tamē vt obtineret regnum Iudæorum, proselytus factus & circumcisus, in Iudeorum ritus translatus est. Iste significat illos, quī vt obtineant Principatum in Ecclesia se in sacerdotes ordinare faciunt, circuncidunt q; se, atq; sunt de illis qui semetipsos castrauerunt, à coniugio abstinentes; nō propter regnum cœlorum, sed propter temporales prouentus; nempe vt pinguem venentur Episcopatum, dignitatē, aut beneficium, in choro psalentes, non vt laudes Deo canant, sed vt diuites ex bonis Ecclesię fiant, lautēq; ipsi viuentes, consanguineos suos opulentos faciant. Hinc fit q̄ cū hac seculari intētione ad Ecclesiæ Principatum venerint: ita in administratione eius segerant. Qui cum fortè extra Ecclesiam pomposè viuere nequirent; atq; delicatè: id postquam dignitatem adepti sunt exequantur. Pensandum quippe est (ait Gregor. lib. de cura pastorali) ad culmem regiminis quisq; qualiter veniat, qualiter veniat, ait, nam si seculari, ac profana intentione id appetat, eadem & munus eius exequetur. Taliter venit ad illud, taliter & viuet in illo: regulariter ita enim fit. Hi ergo sunt, qui Herodē imitantes, propter tēporalē dignitatem se circūcidunt; cumq; nihil nisi seculare sapiant, regnum Christi, quod non est de hoc mundo, perditum eant, spiritualiaq; munia omnino obliti, ea tantum quæ sunt cārnis gerant. Proh Deum immortalem, quot ex hoc strages in Ecclesia consecutæ sunt. Nam quia pessimi homines in Ecclesia Principatum volebant, nec ob sua demerita consecuti sunt; in eam postea iniquissimè seuierūt, nouas hæreses, ac dogmata, contrā orthodoxam fidem statuētes. Sic Symon Magus Apostolorum tempore, quia non dederunt ei potestatem dandi visibiliter Spiritū sanctum, quā potestatem lucri causa experiri volebat, ab Apostolis repulsus, in Christianos postea maxime desæuit. Sic Tertullianus quia à dignitate quadam repulsam passus est, in plurimas postea aduersus Ecclesiā declinauit hæreses. Quid de perfido Martino Luthero dicemus? Qui ob id in insaniam contra Ecclesiā Catholicam versus est: quia ei cruciatæ prædicatio non est commissa, ex qua prædicatione & lucrum & honorem, summa ambitione

Herodes significat ambitiosos.

Act. 8.

expe-

Iob. 33.

Cant. 5.

Petrus Chrisolog.

Genes. 3. Ioann. 1.

Psal. 38.

Ouidius.

Apoc. 12.

expectabat. Ab his relegatus est Christus, à qua plurimis prouincijs, ab his fugit & delitescit veritas eius. Hi sunt qui in sanctos & innocentes desæuiunt; quorum in culpabilis vita eorum arguit impudentem luxum. Imò hi sunt qui non solum ab Ecclesia eliminant Christum, verum quo & suis patsibus aduehunt Antichristum. Præcursores quippè eius sunt. Nā hęretici omnes hypocritæ sunt; qui ob lucrum temporale sanctitatem vitę iungunt. Nam ex his hypocritis regulariter hæretici orti sunt: vnde & hi maximè sedem præparāt Antichristo. Quare D. Augustin. lib. 20. de ciuitat. cap. 29. sic intelligit illud Pau. de Antichristo loquens, quod etiam nunc iam mysterium operatur iniquitatis. Mysteriū ait, ocultatur in hypocritis, qui turpis lucri causa vniuersas penetrant domos, docentes quæ non oportet. Vide (ait Augustin.) cū abundare hypocritis conspexeris Ecclesiā, time, ne iam ille perditionis filius reueletur hypocritarū pater. Nā si videmus duos aut tres equites currere, nōdum ex illis colligimus Regē aduentare. At cum ministros videmus sedes præparare, multosq; simul equites conspicimus; iam ex hic colligere licebit appropinquare Regem. Omnes peccatores quasi ministri sunt Antichristi, hypocritæ quasi hospitium ei parant, atque metantur ei locum: si videmus paucos in Ecclesia esse, non ex illo colligimus aduentare Antichristum. At cum passim eos in vicis, domibus, ac plateis offenderis, iā suspicari poteris ipsius pernitiosissimum aduentum appropinquare. Hi ergo, qui commoda temporalia quærunt veluti præmia suæ virtutis, sunt qui nouas confingunt hęreses, vnde Augustt. lib. de veritate credendi ait: Hęreticus est qui alicuius temporalis commodi, & maximæ gloriæ Principatusq; sui gloria falsas ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Ab his fugit Christus in Ægyptum, quod significat tenebras: nam cum huiusmodi hypocritæ ac hæretici veram fidem ab Ecclesia pellunt, ad alias se trāsfert nationes, vbi antea fuit annuntiatus Christus: vt illas suo lumine lustret, fugetque infidelitatis tenebras, vt modo videmus nouas gentes ad Euangelium venire, quando illæ quæ illud receperunt apposthatare ab eo cōspicimus. Nā cum fluuius aquarum abundantia redundat, si illum per vnam partem sepias, per alias multas erumpet. Christus est fluuius cœlestibus gratijs abundans; hunc si erroribus ac peccatis compreseris: in alias se dabit nationes, quas fonte baptismatis abluat: Hinc apud Iob dicitur: Venter meus sicut mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Vinum nouū è cœlo nobis attulerat Christus si in hac prouincia ipsum spirare non sinas, nec eius veritatem prædicare permittis; nouos dirumpet riuulos, quibus in alias gentes influens suo sanguine eas sanet, ac roboret. Vnde Sponsa ait: Fuge dilecte mi, & assimilare capræ hynuloque ceruorum, super montes aromatum. Eum videtur monere sponsa, vt fugiat ab hac generatione praua, & ascendat aromatum montes, nempe eas adeat gentes, quæ post diuinitatis eius odorem currant. Ab hoc ergo Herode monet Angelus vt fugiat Ioseph, cum puero Iesu & Matre eius, *Qui consurgens accipit puerum & matrem eius nocte, & fugit in Ægyptum.* Hic animaduerte promptam sancti Ioseph fidem, ac obedientiam. Qui statim audita Dei voluntate obediuit, nihil cunctatus. Nec causabatur itineris longitudinem, nec de victu sollicitus erat. Simile legis de ipso Abraham Gen. 12. Deinde obserua ipsius fidem quanta immobilitate ad hęsit verbo Angeli, quantumcunque contrarium videbat. Audierat Christum verum mundi Saluatorem esse, nunc autem videbat quod nec seipsum seruare poterat; nec tamen dubitauit, aut malè quid cogitauit. Poterat enim intra se dicere. Quomodo credam illum seruatorem mundi, qui modo nec seipsum seruare potest? Si Deus est, quid opus ei fuga tam longinqua? Nihil horum cogitauit, sed simpliciter credidit: hæc enim est natura fidei, quæ etiam in tentatione manere solet, quantumcumque omnia videantur disparata. Solet enim Deus tentare fidem nostram, non quod ipse nesciat qui permansuri sint, vel non: sed vt nos ipsi discamus qui simus, & vt alijs exempla fidei rectè ostendat. Promittit & contrariū infert, vt videatur de reliquisse, deducit ad inferos & reducit, hoc est ita tentat, vt omnibus desperatis, vbi nihil possumus tribuere viribus nostris: magis ad mirandā nobis cōmendet suā prouidentiā. Sic Abrahæ promiserat, per Isaac filium suum, multiplicandum semen suum: interim

D. Aguſt. 2. ad Thes. 2.

Simile.

D. Aug.

Simile.

Iob. 32.

Cant. 2.

Fides Ioseph.

Gene. 12

Aliquando Deus tentat fidem nostram.

1. Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rim tamē eundem occidi præcipiebat. Sic populo Israël in Ægypto promittebat se introducturum in terram lacte & melle manantem, interim tamen in deserto eos ducebat. Vndè non nulli eorum diffidentes Moysi dicebant. Verè induxisti nos in terram lac & mel fluentem. Sic Dauidi promittebat regnum, interim tamen eundem à patria fugari permittebat: sic promittit se prouisurum nobis; & tamen paupertatem immittit: sic promisit Christus, vobiscum sum, vsque ad consumationem seculi, & tamen sæpius visus est, & videt dereliquisse: vndè qui crediderit nō festinet. Esai. 38. Verbum Dei firmiter intueatur quantumcumque omnia disparata videantur: cœlum enim & terra transibunt, verba autem Dei non præteribunt. Talem fidem habuit Ioseph, talem Virgo Maria, talem Magi, talem Abraham, Dauid, & alij. Vult enim Deus, vt verbo eius credamus, & intellectum nostrum captiuemus in obsequium Christi. Simulq; considera promptam sancti Ioseph obedientiam, qui nihil interrogans eorum quæ possent animum dubium reddere, protinus ex somno consurgens, præceptum Dei adimpleuit. Quoniam non est subditorum cautas indagare mandati maiorum; sed simpliciter obedire. Epicheya quippe quæ interpretatrix legum est, in Principe tantum debet esse, secundum Philosophi doctrinam, non in subdito nisi in casibus quæ maxima secum afferunt pericula, de quibus superior adiri non potest: Quare subditi simpliciter obedire tenentur absque alia caulæ inquisitione, dum modo mandatum non præseferat manifestam iniquitatem. Quod & in lege veteri adumbratū fuit. Præceptum quippe erat, vt sacerdotes maiores vasa tabernaculi in fundis cooperta & inuoluta imponerent humeris minorum, qui non auderent ea ex cooperiorijs educere, sed id esset munus maiorum: at minores ita cooperta portarent. Vt intelligat inferior se non habere potestatem discooperiendi causas & rationes, quibus moti superiores talia super eorum humeros onera imponant; sed simpliciter obedire, nec euoluere debent causas, sed cum silentio & humilitate subijcere humeros ad portandum. Vnde D. Benedictus in sua regula docet, quod etiamsi impossibile aliquando præciperet prælatus, saltim tē-

Genes. 13. & 22.
Exod. 3. & 13.
Num. 13.
1. Reg. 16. & 20.
Matth 18
Esaiæ. 38.
Luc. 12.
2. Cor. 10.
Obedientia Ioseph.
Num. 4.
D. Ben.

tandum est facere, ne videatur impossibili repugnare, quo vsque eius impossibilitas appareat. Sic ergo fecit Ioseph simpliciter Dei obsequēs iussui. *Accipe puerum & matrem eius*, ait Angelus ad Ioseph. Prius dicit puerum, ideſt, quoniam propter illum omnia illa gerebantur. Deindè vt ostenderet quod puer ille deberet esse primus in laboribus supportandis, & quod propter illum orta erat illa tempestas, & ideo mittendus in Ægyptum, plurelque aliæ debebant oriri, quæ eum in mare omnium tribulationum ac dolorum iactarent, *Et matrē eius*. Quoniam propriè & vrbanè loquuntur Angeli, *Hablan cortesanamente*. Non enim ex nomine proprio Virginem vocat, sed ex dignitate tanta ad quam Dei gratia euecta est, nempè vt Mater Dei diceretur: & essent sicuti cum quis in Episcopum creatur aut in Comitem aut Ducem, iam illum nomine proprio appellari non licet, sed nomine dignitatis aut hominis, vt quem anteà nuncupabas Petrum aut Ioannem, nunc Episcopum, vel Comitem appelles. Simul vt discamus, potius gloriari in his quæ ex gratia Dei habemus, quam ex nostris cùm vera dignitas nostra in his quę super naturaliter à Deo nobis collata sunt, potius consistat, quam in naturalibus aut fortuitis. Vnde & Paulum seruum se Christi & Apostolum ac ministrum eius, potius quam Paulum noncupabat. Et Esai. prædixerat de Ecclesia ac dixerat: Vocabuntur in ea fortes iustitiæ. Hoc nomine potius gaudebunt iusti in Ecclesia quam suo. *Llamarse han valedores de la justicia. Et fuge in Ægyptū*, Hic docemur fugiendas esse occasiones, etiamsi opus sit de nocte consurgere: nam si in eis tantum moramur peribimus in eis iuxta illud. Qui amat periculum peribit in illo: nam vt ait D. Hieronym. satius est non posse perire, quam in periculo non perijsse: & Sapiens alibi nos admonet dicens: Quasi à facie colubri fuge peccatum. Protinus enim, vt serpentem venena aspirantem conspicimus, pedem referimus, terga vertimus nec iuxta illam iter agere audemus, etiam si magnes circuitus porteat pertransire. Peccatum coluber est, qui animum mortali veneno inficit, iuxta illud Sapient. de peccato loquens: Ingreditur blandè sed infine mordebit vt coluber, & tanquam regulus venena diffundet. A facie ergo eius fuge, quomodocunq; appareat peccatum,

Ioann. 1.
Simile.
Prouidentia.
Ad Rom. 1.
Esai 16.
Occasiones cauti fugiēda.
Eccles 3.
D. Hiero.
Eccle. 21.
Simile.
Prouer. 23

peccatum, ab illo auertere. Occasio enim facies peccati apparet esse, nā in illa iā iam se insinuare videtur peccatum, ab hac ergo terga vertere debes, in ea nullatenus immorari contendas, alias vt subinfert Sapiēs si in peccati occasione persistas, eris quasi sopitus gubernator amisso clauo, & dices: Vulnerauerunt me sed nō dolui, traxerunt me sed non sensi, quando euigilabo & rursus vina reperiam? Cum nauis gubernator ebrius sit à vino deuictus dormit, amissoque timone nauis periclitatur in fluctibus, quare alij nautæ eum percutiunt ac per solum trahunt, nec tamen ipse euigilat aut sentit. Sic si peccator intuetur vinū, quando flabescit in vitro color eius (vt antea dixerat Sapiens) ideſt, in peccati occasione persistit, aut delectetur, v. c. in aspectu mulieris pulchræ, aut alterius rei vetitæ, ibique tandiu immoretur, donec bibat & consentiat in peccatum; periclitabitur anima à fluctibus libidinum tracta, nec sentiet se malū in quo est, sed dicet: Quando euigilabo, & rursus vina reperiam? ideſt, quādo iterum vadam ad videndum illam mulierem qua potitus sum: vel sperat se iterū habere pecunias; vt rursus ad ludum, & ad cætera vitia reuertatur. Fuge ergo cito ab Herode, antequam puerum Iesum, qui adhuc tenellus est in anima tua, perimat, *Fuge in Ægyptum*. Cur Christus hac via sibi laboriosa, imò & apud homines infami, sibi voluit prouidere? Cur non alia vsus est? nempè vel occidendo Herodem, vel alio damnō illum afficiēdo? Certè vt nobis exemplū præberet, vt talia nobis eligamus media, quæ licet aliquo modo nobis incommoda sint, proximis tamen nostris minimè sint damnosa, atque incongrua, vt v. c. si proximus iniuriis afficit, non tu ipsum vindicare debes, quantūuis mundus totus cōtrarium clamet: quoniam iustitia vindicatiua non est in homine priuato sed in Principe, aut iudice eius vices gerente; quoniā alias Dei iudicium vsurpare videris, qui dixit, mihi vindictam & ego retribuam. Nec id pusillanimitati aut timiditati tribuēdum est, sed fortitudini potius, cuius præcipuus actus, secundum Philosophū, est sustinere. Nam Christus & sancti qui ipsum sequuti sunt in sustinendo mortem ab inimicis illatam suam ostenderunt fortitudinem, non in occidendo alios, nisi vitia eorū. Vnde in die iudicij crux Christi in publico appare-

Idem.
Simile.
Deut. 32 & ad Hebr. 10.
Aristot.

bit, ad malorum confundendam ignorantiam, vbi clare perspicient, quomodo ea quæ ipsi tāquam infirma ac sine honore abijciebant; quod plena omni honore ac fortitudine fuerunt. Ibi etiam crateres sancti Laurentij, gladius quo decollatus est Paulus, ac cætera quibus sanctī mortem sustinuerunt, in eorum gloriam ac fortitudinē apparebunt esse: licet aliter stultus mundus iudicet, est enim rusticus, ac insipiens in iudicando: vt pote cœcus qui non iudicat de coloribus. Conspicit rusticanus hasti ludium, & cum videt aliquem equitem plures lanceas confringere, vociferatur, ac laudat; existimans illius esse pretium statutum, sed iudices qui id melius norunt, alteri qui pautiores lanceas fregit dāt premium: quoniam iste eleganter eas confringebat, dirigens ictum ad galeæ visum, atque ad oculorum aciem, ibique subtiliter eas dirumpens. At alius & si plures fregit, ictus tamen non ita eleganter, vt industrij equites, ac ægregij solent dabat. Sic stultus, ac rusticanus mundus, illum existimat fortē, qui timidus ac imbecillis est. Nec enim cor habuit ad sustinendum. Deus autem qui sapiens, ac iustus iudex est alteri palmam tribuit, nempè illi qui fortiter mala ab alijs illata propter suum amorem sustinuit, alterum tanquam imbecillum, & qui mulierum more se vindicare voluit immunem, imò & punitum reliquens: nam qui vindicari vult (ait Sapiens) à Domino inueniet vindictam. Quod intelligens Dauid id antè oculos Dei proponebat, vt ipsi premia largiretur dicens: Memento Domine Dauid, & omnis manuetudinis eius.

Herodes autem videns quoniam illusus esset à Magis iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, &c. Indignum certe facinus, ac crudele nimis hoc fuit. Vndè Seuerianus Gabalanus Episcopus hom. de infantium nece sic dicit: Dolet impietas se esse delusam, dilatam se crudelitas furit, fremit dolositas se deceptam, & in se fraus re vera colliditur: & Hieronymus hunc Herodem feræ rabiosæ comparat, quæ quicquid occurrit dilaniat. Quid enim ferocius excogitari potest, quam pueruios ex ipsis matris vberibus pendentes more pardorum dilaniare? Vnde idem Seuerianus vbi supra sic ait:

Ecclesi. 28
Psal. 131.
Seuerian.
D. Hiero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quorum lingua tacuit, oculi nihil viderunt, nihil audierunt aures, manus nihil fecerunt, & quibus actus nullus est vnde culpa? sumpserunt mortē, qui viuere nescierunt, non tempus affuit, non excusauit ætas, silentium non defendit, quibus apud Herodem solum quod nati sunt hoc fuit crimen: & reuera quomodo nō redderent naturæ creditum, à quibus causa exigebatur authoris. In fœlix homo, qui sibi ad accusationem parauit omnia, ad excusandū spacium non reliquit, sed totum parauit ad pœnam. Quis excusabit quē pulsat innocētia infantia impetit, lac vt sanguis accusat? Et paulò post arridebat (inquit) paruulus occisori, gladio adiocabatur infantulus, nutricis loco attendebat lactans, percussoris horrorem, nescia lucis ætas moritura gaudebat; siquidem infans omnem hominem non hostem reputat sed parentem. Nec tamen hęc illos vicit simplitas, sed omnis rationis, & humanitatis expertes sibi satis esse putant, modo tyranni decretū exequantur. Illa interim omnia cædunt, in paruulorum gloriam, in Christi confessionem, in tyranni perniciem, in cōmune totius Ecclesiæ gaudium: & Chrysostom. homil. 3. in varijs Matth. locis norunt, inquit, laudare Christum infantes; qui loqui non nouerant, fiunt periti laude, qui fuerant imperiti sermone, fiunt sine magistro diserti, docti sine doctore, agnoscunt Christum non quem persuasio humana docuerat, sed quē diuinitas innocentibus inspirabat. Necesse est enim terrena succumbere, cum cœlestia prædicantur, & naturalia silere cum virtutes loquūtur, dignus à dignis laudatur, & innocens innocentum testimonio prædicatur. Sed hoc testimoniū iam supra nos explicuimus quomodo debeat intelligi, & D. Augustin. sermone. 10. de sanctis, aliorum (inquit) pretiosa mors martyrum, laudem in confessione promeruit; horum inconsumatione complacuit: quia incipientis vitæ primordijs, ipse eis occasus initium gloriæ dedit, qui præsentis terminum imposuit, quos Herodis impietas lactātes matrum vberibus abstraxit. Qui iure dicuntur martyrum flores, quos in medio frigoris infidelitatis exortos, velut primas erumpentes Ecclesiæ gemmas quædam persecutionis pruina decoxit: ideo dignum est interfectis pro Christo infantibus honores impēdere, sacramentis dare vota non lachrymis: quia ipse illis causa fuit pœnę, qui extitit, & coronæ, ipsæ odium causæ qui premiū. Vnde & Prudentius poēta sic eos salutat dicens.

D. Chrys.

D. Aug.

Prudentius.

Saluete flores martyrum,
Quos lucis ipso in limine,
Christi insecutor sustulit,
Ceu turbo nascentes rosas.

Nizephorus histor. Ecclesiast. lib. 1. capit. 14. ait, quod dum hæc cædes patrabatur Ioann. Baptista vna cum matre Elisabeth in spelunca quadam admontanam regionem delituit: sed ex his omnibus liquet verè hos infantulos martyres extitisse, vt nos statim explicuimus: quoniam siquis volens occidere hominem nobilem aliū interfecit loco illius; tenetur ex æquitate nobilis ille in cuius persona hic innocens interfectus est illum in morte honorare, atque in filios & consanguineos eius beneficum esse. Cur non id liceat Dei nobilissimam naturam, vt his puerulis qui in eius persona occisi sunt, honorem impertiatur ac vitam. Atque hoc solum Racheli ploranti filios suos restare potuit solatium, quod immortalem vitam sine dubio cōsecuti sunt. Quare subdit Propheta Hierem. vbi supra volens consolari matres ob cædē horū filiorū: Quiescat vox tua à plora tu, & oculꝰ tuus à lachrymis, quia est merces operi tuo, & spes in nouissimis tuis, ideſt ne fleueris tanquam mortuos in sempiternum filios tuos: quoniā ipsi vitam immortalem in corporibus consequentur. Hac de causa Sapi. 3. de iustis dicitur: Visi sunt oculis insipientum mori, illi autem sunt in pace: & Prouerb. 14. Sperat iustus in morte sua. Quę sententia quamuis omni iusto verissime accommodatur, maximè tamen est martyri ascribenda, qui mortem oppetit pro Christo. Etenim huiusmodi mors vocatur sua: quoniam cædit in maximum illius fructum, & commodum. Econtra autem mors peccatorum dicitur pessima: quoniam ordinata in sempiternam ipsius miseriam: vnde & dicitur peccator mori in tempore non suo. Iuxta illud Eccle. 7. Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Sed & aduertendum est, quam irrationabilis ac stulta fuerit hæc Herodis indignatio: quoniam negotium illud quod tantæ molis erat alijs commisit, & ipse indelicijs palatij sui remansit. Hoc negotium quod est quærere Deum

Nizeph.

moralitas seu contio.

Hierem. 31

Sapien. 3.

Prouer. 14

Eccles. 7.

Deū tantę magnitudinis est, vt nulli alteri cōmittere debeas, tute ipse profice, tu quære, tu labora vt inuenias, sic enim & Sapiēs admonet. Si quæsieris eum quasi pecuniā, & quasi thesaurum effodieris eam: tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Ideſt dicere: Si ea cupiditate Deū qui est summa sapientia quęsieris, qua auarus pecuniā quærit, qui vniuersum voluit vrbem per saxa per ignes, vtrumq; vertit polum, nullum omnino lapidē non mouet, vt diues fiat, hac ergo cupiditate ac solertia thesaurus iste cœlestis quærēdus est, & ea cura qua mineralia terræ fussodiūtur, vt vena auri, vel argenti inueniatur: & tūc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Nondum eris perfectus, sed incipies intelligere, in quo negotium hominis Christiani consistat. Vnde ego soleo id in publicis concionibus sæpe admonere Christianos, vt nunquam putent se intellexisse dignitatem status sui, quoad vsq; sint persuasi nullum alium negotium hominē Christianum habere, nisi satagere vt saluus fiat. Hoc enim est negotiū, quod nullū compatitur otiū; reliqua omnia respectu huius parui momenti æstimet, & quasi negotiola (vt ita dicam) reputet. Nam si hoc negotiū tuæ saluationis perfeceris, etiāsi in reliquis infortunatꝰ sis, nihil refert. Quod si in alijs tibi maxime fortuna afflauerit, hocq; perdideris, infœlicissimus ac miserrimus eris. Quare hoc negotiū tuum proprium est, no si alteri rē tantā cōmittere, vt Herodes stultissime fecit. Quid alios importunis precibus torques, vt in orationibus suis te Deo cōmendet, si tu in tuis vitijs, seculiq; inutilibus negotijs implicatus remanseris? Tutemet ipsum expedi ab eis, & Deum pro te exora, & tunc aliorū preces tibi proderunt. Ecce stultitiam Herodis, qui tamen innocētes ac teneros pueros occidit, in hoc referēs diaboli typū, qui quando perfectos ac robustos interficere nequit, in insipiētes ac teneros debachatur; vt in eis primordia spiritus seccet ac perimat, secundū quod Hier. dixerat: Impleuit ventrem suum tenericudine mea.

Prouer. 2.

Hieron. 51

Defuncto autem Herode ecce Angelus Domini in somnijs apparuit Ioseph in Ægypto dicēs: Surge & accipe puerum & matrem eius, & vade in terrā Israēl, defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri. Aduertendum est proliterali explicatione, quod hic Herodes qui dictus est magnus defunctus est. 70. anno ætatis suæ, &. 37. regni sui, per i jt autē miserabili morte, vt crudelitatis suę iustitiæ simas pœnas lueret. Nā vt refert Iustinus, & Iosephus lib. 17. antiq. Paulo antequam moreretur inualuit illud lenta febris, quę tamē torquebat viscera eius, atq; in modum flammę vrebat. Secūdò cruciabatur insaciabili voracitatę & auiditate cibi. Tertiò summa difficultate anhelitus. Quartò fœdissima scabie totius corporis. Quintò exulceratione intestinorum. Sextò putrefactione verēdorum. Septimo scaturigine vermiū. Octauò contractione omnium membrorum. Nono intollerabili fœtore totius corporis, quē sui tollerare non poterant, deniq; tāta erat vis dolorum, vt ipsemet tentauerit se occidere, nisi fuisset prohibitus a nepote. Nam tam iste quam omnes alij, qui Dominum nostrum Iesum Christū persecuti sunt, habuerunt in fœliciſsimos exitus. Archelaus eius filius erat malo animo contra Christū, quod innuit euangelista cū ait: Angelū monuisse Iosephum, ne iret in Iudeam: quia ibi Archelaus regnabat. Ideò ignominiosè priuatus est regno ab Augusto, & relegatus Viennam Galliæ vrbem ibi obijt. Tertius fuit Herodes Antypas, qui & Ioannē decollauit, & Christum dominum indutum veste alba illusit, & hic spoliatus regno missus est in exiliū Lugduni, & ibi perijt. Quartus fuit Pilatus, vt narrat Euseb. li. 2. histor. accusatus apud Caligulam, tantis malis est ab eo affectus, vt sibi ipsi mortem conciuerit. Cayphas (vt refert Clemens Papa lib. 8. constit.) præ dolore vitæ seipsum interemit. Pharisæi, Scribę, Sacerdotes, qui procurarunt mortem Christi, eadem morte, & ipsi perierunt, vt Nizephorus refert libr. 1. &. 2. Denique vniuersus populus Iudaicus magnis cladib⁹ affectus quadrage simo anno à Christi morte, sub Tito & Vespasiano perijt: & vsque in præsens tempus, exul ac timidus pervniuersum mūdum dispersus, tantis sceleris pœnas luit: vt discas Deum timere, eiusq; offensas semper cauere, qui potens est & in præsenti seculo & in futuro delinquentes punire.

Iustin. & Iosephus.

Moralitas

Euseb.

Clemens papa.

Nizephor.

Sed quæritur, cur Dominus non manserit in Ægypto vsque ad ætatem maturiorem? Respondeo, primo quoniam necesse erat parentes eius multa incommoda perpeti in Ægypto. Secundò, quia Iudæi existimarent illum tanquam alienigenam & hac sumpta occasione ipsum repudiassent. Tertiò conueniebat vt à pueritia Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter Iudæos educaretur, vt eius egregiam indolē acvirtutē præ oculis haberent ſemper. Quarto ne exiſtimarent ipſum virtutē operandi miracula, & ſapientiam quā prædicabat, habere per artem magicam, quam didiciſſet in Ægypto, vbi hæc diabolica ſciencia maximè profitebatur.

Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. Vnus erat Herodes, quomodo in numero plur. loquitur Euangeliſta. Reſpondetur frequenter in ſcriptura numerū
Exod. 32. pluralem pro ſingulari poni: ſicut in Exodo, cū dicitur: Ecce Dij tui Iſraël; & vnum tantum vitulum conflauerant: & vnus tantum Pharao quærebat animam Moyſi, & tamen dictum eſt ad illum: Vade & reuertere in Ægyptum: defuncti ſunt enim qui quærebant animam tuam: & benè quidem
Exod. 4. iſdem verbis præcipit Angelus Ioſepho reditum, quibus olim locutus fuerat Moyſi: quia Moyſes vt in alijs multis, etiam in hac fuga typum prætulit huius pueri. Vel dic ſecundò, quod ex hoc loco conijcitur non Herodem ſolum, ſed per multos eius conſiliarios Chriſto inſidiatos fuiſſe, ita manife-
Eccleſ. 10 ſta eſt Sapiētis ſententia. Qualis rector populi, tales & conſiliarij eius. Verum in eos conuertit Dominus ipſius Principis ſeu ty-
D. Thom. ranni flagellum. Namvt refert D. Thom. in hoc loco, qui ab Herode ante eius obitū interfecti ſunt fuerunt Hēi primoribus, qui in tāpeſimo cōſilio occidendi Chriſtū ipſum Regem adhibuerunt. Succedit enim, vt qui cum Dei, religionis ac pietatis præiudicio blandiuntur, & ſibi ad tempus tyranuum conciliant Deo vindice & animum tyranni ab illis auertēte experiantur id verū eſ-
Pſal. 145. ſe quod Regius pſaltes ait: Nolite confidere
Simile. in Principibus in quibus nō eſt ſalus. Hoſtē ſentiant quem in contempū Dei amicum ſi bi conſtituere nitebantur. Ita Deus ſimul cum vno capite plura ſubuertit, & facit vt hoſtes ſui ſeſeipſos interimāt, diſeminatis inter eos diſcordijs. Sic ſe inuicē Amalechitæ, & Moabitæ peremerunt, cū pugnarent
Iudic. 7. contra Gedeonem: & hic eſt ſpiritus vertiginis, quem vbi dicunt, aut regno, aut exercitui immiſerit, efficit vt ipſi ſe inuicem, ad inſtar nubium & fluctuum collidant. Si in-
Ad Gal. 5 uicem mordetis (ait Paul.) videte ne inuicē
Pſal. 54. conſumamini, ita ſe pridem inter ſe diuiſi
Pſal. 67. obruerunt, & ſubuerterunt. Sic pſaltes: Di-
Pſal. 82. uide linguas eorum. Et rurſus, diſipa gentes quæ bella volūt, & pone illos vt rotam & ſicut ſtipulam ante faciē venti. Quærebant hi animam pueri, vt Herodi blandirent; & ecce Herodes animas illorū effudit, aut ſaltim Deus ſuis illos ad inſtar gigantum montibus obruit, *Audiens autē quod Archelaus regnaret timuit illo ire.* Vt ſemel intelligas qui ſint iſti Herodes Reges ac Tetrarchæ, de quibus multotiens fit ſermo in Euangelio & in actibus Apoſtolorum; ſcito ex Ioſepho. 17. l. antiq. quod Herodes ille innocentium interfector reliquit tres filios hęredes imperij, Archelaum cui reliquit regnum Iudeæ, & Idumeam, & Samariam, ex quibus regionibus capiebat per ſingulos annos ſexcenta talenta, quæ apud nos faciunt tercenta ſexaginta millia aureorum. Secundus fuit Herodes Antypas decollator Baptiſtæ, cui reliquit Galileam, habebatque ducenta talenta, quæ conficiunt centum viginti millia aureorum. Tertius fuit Philippus cui Herodes reliquit Calamitidem, & Traconitidē, & Batanēa prouincias, & habebat centū talenta. Reliquit & ſorori ſuæ quinquaginta talenta annui redditus, in certis vrbibus & caſtellis quæ ei dedit, itaque totum regnum Herodis redibat in ſingulos annos ad mille talenta, hoc eſt, ſexcenta millia aureorum. Archelaus tamen licet habuit regnum Iudeæ, non tamen habuit nomen Regis: quia Auguſtus noluit ei dare tale nomen, ſed promiſit ſe daturum ſi benè regeret, & ſic Matth. dicit audiēs quod Archelaus regnaret, ideſt, dicere quod habebat regnum Iudeæ, licet nomen Regis non habuerit. Notandum eſt etiam habuiſſe in animo Ioſeph ire in Iudeam, cum tamen ipſe habitaret in Gallilea, non quòd in Iudea haberet aliqua bona, ſed primo voluit ire in Iudeam, quia fortè putabat quod Chriſtus qui natus erat in Iudea eſſet etiā ibi educandus, maximè in ciuitate regia, quæ erat Hieruſalem: ſecundò, vt viſitaret gentem ſuam, Deoq; publicè gratias referret, & ſacrificia, quia eos incolumes in toto itinere reduxerit, vel tertiò, quia euntibus ex Ægypto in Gallileam recto itinere media ſe interponebat Iudea. Sed cur non eſt veritus Herodem Antypā qui regnabat in Gallilea, & ſeceſſit in partes Galileæ? Reſpondetur, Magis timuiſſe ire in Iudeam: nam Archelaus, vt regni, ita & ſæuitię, ac crudelitatis paterne hęres fuit: Antypas autem, mitior erat in moribus. Secundò, quia timuit, ne vel in Bethleem, vel in Hieruſalē agnoſceretur Chriſtus, & nuntiaretur Archelao, illum eſſe puerum quem

Ioſeph.

tanto

tanto ſtudio pater ad occidendum quæſierat, at in Galylea non hoc inſtabat periculum. Vltimò nota, vt hæc Euāgelij veritas
Galatinus ex authenticis hiſtorijs corroboretur, quod Petrus Galatinus lib. 8. de archanis fidei, in Thalmut inuentis. c. 4. docet prædictum & intellectum ab antiquis Iudæis fuiſſe, quòd Meſsias ex Ægypto reuocandus erat,
Pſal. 80. quod probat ex eo quod legitur Pſalm. 80: Vineam de Ægypto tranſtuliſti, & ex interpretatione Rabbi Moyſi Adarſan, qui ſcribens in Geneſim, per vitem Meſsiam interpretatur, & hæc vitis, quæ dicitur Chana, id eſt, benè præparata & ordinata eſt Rex Meſsias ex Ægypto transferēdus. Ad prædicta quoq;, inquit, plurimum facit quod ſcriptum eſt in libro, Berachot, id eſt, benedictionū, quod vidit in ſomnio palmitem vitis, id eſt, Meſsiam, de quo ſcri-
Pſal. 80. ptum eſt Pſalm. 80. Vineam de Ægypto tranferes. Sic enim ipſi legunt, & ita habet textus Hebræus. Quod etiam Lucidius per Rabbeni Hecados expoſitionem oſtenditur in illo libro, quem Galeraztya, id eſt, reuelatorem archanorum nuncupauit, in ſeptima enim eiuſdem libri petitione legitur, quod cùm inter cætera ab eo Antonius vrbis Romæ Conſul petiuiſſet, quid ſibi vellet illud Pſal. 80. Vitem de Ægypto transferes, vel remouebis, reſpondit ei: Hic eſt Meſsias. Dixit ei Antonius, ergo Rex Meſsias in Ægypto naſciturus eſt, nonnè Micheas dicit, quòd in Bethleem? Reſpondit ei Rabbenus: Fateor Regem Meſsiam in Bethleem naſciturus, ſed dicit vitem de Ægypto transferes. Cùm enim natus erit Meſsias, Herodes qui in Hieruſalem regnauit, quæret eum ad necem: reuelatione autem diuina in Ægyptum fugere cogetur, vbi aliquandiù morabitur, & poſtea in Hieruſalem iuſſu Dei reuertetur; idcircò
Sibylla Erythrea. textus dicit: Vineā de Ægypto transferes. Hoc etiam Sibylla Erythrea lib. 1. oraculorum prædixit, dicens.

Cū lapis Ægypti fœlix ſeruatus ab oris venerit.

Moralitas ſeu contio. Sed vt aliquid ad mores componēdos ac commodum dicamus, aduerte primò, quomodo impijſsimi Regis mortem cōmemoret Euangeliſta, vt omnes nos ingenitæ miſericordiæ commoneſaciat, vt iuſtos conſo-
Iſai. 51. letur, ſecundum illud: Quis tu vt hominem timeas, qui vt fœnum areſcet? Et nolite timire eos qui occidunt corpus, animam autem occidere nequeunt. Demum vt terrorem incutiat hominibus impijs, & Dei verbum perſequentibus. Dei enim virga ſunt impij ad correptionem iuſtorum, quibus emendatis virga in ignem proijcitur. Exiſtimas enim qui alium iudicas, quod tu effi-
Rom. 2. gies iudicium Dei? Vnde Eſai. 10. dicitur:
Eſai 10. Væ Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea. Et tamen eodem capite comminatur illi Dominus exitium: quoniam non bona intentione: ſicut Deus permiſerat, ſed crudeli, & aliena à recta ratione proſequutus eſt ipſe vindictam, vt ibidem dicit. Sic enim, & dæmones & mali omnes, quibus vt flagello vti ſolet Deus ad corrigēdos filios facere ſolēt. Deus eīm rectā intētione id permittit, illi verò aduerſa, atq; crudeli exequuntur. Sed & per reditum iſtum pueri Ieſu ab Ægyptijs ad terram Iſraël intelligo ego reuerſionem illam, quam filij Iſraël facient ad verum Meſsiam ſuū in fine ſeculi: quan-
Rom. 11. do cùm iam intrauit plenitudo gentium,
Ioan. 10. omnis Iſraël ſaluus fiet, & fiat vnum ouile,
Gene. 11. & vnus paſtor: ſitque terra labij vnius, ac ſermonum eorundem, & omnes iurent in nomine Domini. Ad quē reditū & ſponſa illum vocat Cant. 2. dicens: Reuertere di-
Cant. 2. lecte mi, & aſsimilare capræ hinnuloq; ceruorum ſuper montes Bether, id eſt, diuiſionem. Petit vt ad terram diuiſam reuertatur, in vnumq; ouile omnes gentes congregatas conſeruet. Sed obſerua ſecundò, quomodò iam reuerſo puero Ieſu à terra Iuda, iterum in Galyleam quaſi fugiendo recludat. Nullam illum requiem patiuntur habere. A Iudæa in Nazareht reuertitur, indè in Ægyptum fugit, ab Ægypto iterum in Iudæam reuerti inſtituit; ſed inde timore Archelai exterritus iterum in Nazareht quaſi fugibundus redit. Hoc enim ſignificat perſequutiones multas, quas Eccleſia pati debet, in qua ipſe Ieſus reſidet. Nunquàm enim illam tranquillam eſſe peſsimi ac ſcelerati homines ſinunt. Vno enim mortuo alius contra eam inſurgit, nec dum ſopita eſt hæc hæreſis; & ecce iam alia denuò pullulaſcit, hic ſciſmaticus perijt, alius pro eo conſurget, qui crudeliùs impugnet Eccleſiam. In quo & firmitas Eccleſiæ, atq; Dei aſsiſtentia continua in illa perſpicuè cernitur. Dic mihi frater, ſi vidiſſes nauem lapideam ſuper aquas natare, vimq; tempeſtatum pati, atque vndiq; ab inimicis obſideri, qui eam tormentis, cātapultis, ac cæteris machinis bellicis, ex omni parti quatiūt: at ipſam ſemper immotā, ac ſtabilem per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

manere, quid diceres? Nonnè mirareris, & obstupesceres super tantæ rei miraculo? Tale miraculū hic prospice. Ecclesia nauis
Simile. *Matt. 16.* lapidea est, quia Dominus dixit Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo
1. Cor. 10. Ecclesiam meā; fundamentū est petra, imò Christus ipse petra est fidelis: qui super hoc fundamētum consurgunt; lapides viui
1. Pet. 2. vocantur à D. Petro: Vos autem ficut lapides viui coædificamini, ait ipse Petrus: Aquæ super quas nauis hæc saxea natat, corda sunt hominum, quæ instabilia sunt ac lubrica, sicut aqua. Homo enim solium est arboris, quod à quolibet mouetur vēto, nec
Isa. 14. vnquam in eodem statu permanet. Hanc nauem vndique quatiunt vent, procellæ, hostes; multi eam submergere nituntur, & tamen super aquas semper immersa prævalet, secundum quod de illa scriptum est: Bellabunt aduersum te, sed non præualebunt. Hoc miraculum alijs verbis prædixerat Psalm. cùm dixit: Qui fundabit terram
Hiere. 1. et 5. *Psal. 135.* super aquas. Vbi Chrysost. ait: Fundamentum non debet esse lubricum, aut humidum, sed siccum ac durum, verum vt Dei appareat potentia; terra ipsa quæ omnium elementorum grauior est, super aquas videtur fundata. Sic Ecclesia quæ terra dicitur,
D. Chryso. *Simile.* & propter æternam durationem & stabilitatem, & quia in terra modo est; super aquas perseuerat eterna, quod maius adhûc
Eccles. 1. miraculum est. Vnde Sapiens: Generatio præterijt, & generatio aduenit; terra autem in æternum stat. Terra secundum se totam immobilis est, etiam si secundū partes moueatur. Et ratio est: quoniam terra secundum se totam æqualiter respicit centrum, quoniam sphericum corpus est: cuius definitio apud mathematicos hæc est, q̄ sit cuius lineæ à centro vsq; ad circunferentiam æquales sunt. Cùm ergo æqualiter respiciat centrum, non habet verius quam partem secundum se totam moueatur: cùm motus grauium sit ad centrū, & ad appropinquandum illi. Secundum partes verò mouetur, quia partes omnes tendunt ad centrum. Sic Ecclesia est veluti terra fundamētum omnium motuum: quoniam super illam fiunt tot mutationes ac generationes, veluti super terram. Perijt Arrius, surgit Manichæus, illo ablato Mahumetus regnat, deinde Lutherus, &c. At verò quoniam secundum se totam æqualiter respicit centrum, scilicet, Christum, qui in medio discipulorū stetit, & est in medio eorum qui in nomine suo congregati sunt, quales sunt fideles, secundum se totam immobilis est, atque in ea semper fides recta in Christum, & charitas perseuerabunt; cæterum secundum partes mobilis est: nam vna vel altera Prouincia à Fide deficere potest, vt de facto defecisse videmus. Hoc etiam est, quod Dominus ad
Ezechi. 4. Ezechielem præcepit. c. 4. dicens: Fili hominis sume tibi laterem, & pones eum coram te, & scribes in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinabis aduersus eam obsidionē, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Ciuitas Hierusalem cœlestis, quæ dicitur visio pacis, in latere depicta est: quoniam hæc Ecclesia quæ in terra est, eadem est cum illa cœlesti, imò expressio quædā, ac scalptura illius: illa enim
Ad Gal. 4. quæ sursum est Hierusalem mater nostra est, & hæc Ecclesia quasi expressa quædam similitudo illius. Sed in latere, hoc est, in terrenis, ac lateritijs cordibus, nempe in hominibus est, & obsessa ac impugnata ab hostibus; & tamen cùm in terrenis ædificijs sic, & tantam hostium impugnationem patiatur, semper victrix ac integra perseuerat: quoniam Christus rogauit pro ea, vt nō
Luc. 22. deficeret fides eius. Quare Ecclesia nauis quidem est quia semper subiecta fluctibus,
Simile. & sicut nauis nunquam est quieta; sed siue in caumate, siue in tēpestate hûc illûcque mouetur: sic Ecclesiā quandiù in hoc mari est quietam esse nō permittitur. Cæterum licet quantum ad hoc nauis sit: tamē quantum ad firmitudinem petra est. Secundò, hæc pueri Iesu persequutio etiam significat persequutiones, quas iusti (quorū omnium personam egit Christus) in hac vita patiuntur. Nam quando recenter Christus in eius mentibus natus est (vt suprà diximus) tunc
Eccles. 2. eum insequūtur nè crescat. Vnde Sapiens: Fili accedens ad seruitutem Dei sta in patientia & timore, & præpara animā tuam ad tentationem. Cæterum cùm te videris
Exod. 1. ita ab hostibus impugnari, fuge in Ægyptū. Ægyptus est locus, vbi populus Dei fuit acriter afflictus, & significat pœnitentiam,
Psal. 103. vbi affligendo carnem ieiunijs, & animam fletibus, augebitur Iesus in corde tuo. Nam petra describitur refugium herinatijs, hoc est, in asperitate pœnitentiæ, illi qui sub spinis ac sentibus delitescunt: refugium sibi parant. Hoc enim optimum remedium est,
Ad Gal. 4. vt Christus crescat, ac cōsolidetur in nobis. Vnde Paul. dicebat: Filioli mei, quos iterū parturio,

parturio, donec formetur Christus in vobis. Dolores sicut parturientis, qui grauissimi esse solent, debemus perpeti, vt Christus formetur, & perficiatur in nobis. Vnde & Patres antiqui ad Ægypti deserta confugerunt, & ibi operibus pœnitentiæ deuotissimè se dederunt. Cæterum postea poteris Nazareth adire, Nazareht quippè flores significat: quoniam post pœnitentiæ
Num. 6. opera ad flores contemplationis ascendere poteris, vt Magdalena fecit. Sed ibi vt verus Nazareus non ociosam vitam agere debes, sed radēdo pilos, hoc est, superflua omnia amputando, indies semper ad maiora eueharis: vt sic vna manu teneas gladium, vel nouaculā resecando mala, & alia opera fabrices virtutum, quibus ad perfectionem ascendas.

Sed circa illud testimonium, quod citat Euangelista ex Prophetis, quoniam Nazareus vocabitur, est dubium: quoniam apud nullum Prophetarum inuenitur hoc testi-
D. Hiero. monium. Hieronymus in hoc loco sic ait: Si fixū de scripturis posuisset è exemplū, nunquàm diceret quod dictum est per Prophetas, sed simpliciter quod dictū est per Prophetam. Nunc autem pluraliter Prophetas
Theophil. vocans, ostendit se non verba de scripturis sumpsisse, sed sensum. Theoph. verò ait: Ecquis Propheta hoc dixerit nō inuenitur nunc: per negligētiam enim Iudæorū multi libri desiderātur, & ob continuas captiuitates; & fortasis absque scriptura hoc di-
Iosue. 10. cebatur apud Iudæos. Quod autem multi
Num. 21. libri desiderentur manifestum est. Vbi liber iustorū? Cuius tamen mentio fit Ios. 10. cùm de Sole stante iussu hominis agitur. Et Num. 21. cùm de Arnon torrentibus agitur? Sic enim legitur. Vnde dicitur in libro bellorum Domini; sicut fecit in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon. Demum
2. Par. 33. vbi liber Ahiæ Prophetę, & cæteri, de quibus 2. Paralip. 33. reliqua verborū Manasses cùm pœnitentiam egit, & verba videntium qui loquebantur, sunt in libro sermonum Regum Israēl, oratio eius, & mala quæ
2. Par. 29. fecit sunt in libro Hozai. 2. Paralip. 29. Liber Gad vidētis, & liber Nathā Prophetæ, de scriptis priorib⁹ & posterioribus Dauid
2. Par. 12. recensentur, qui plenius narrant peccatum & verba & pœnitētiam Dauid. 2. Paral. 12. Liber Semei, & Ado de gestis Roboam? Cùm autem hi omnes libri desiderentur, quid mirum est si desiderentur illæ sententiæ, quæ dicuntur à Prophetis enunciari de Christo? Huius etiam sententiæ sunt Chrys. & Euthim. dicentes: Tempore Matth. hāc perstare scripturam, quæ hoc dicit quæ tamen postea periit. Contra hoc est argumē-
D. Chrys. Euthim. tum. Nam si tempore Matth. fuissent talia scripta, quæ dicerent Messiam vocandum esse Nazarenum; non latuisset hoc sapientes Iudæorum: qui tamen hoc argumento probant Christum non esse Messiam, quoniam erat Nazarenus. Quo argumēto reijcitur etiam opinio aliquorum, qui dicebant Matthæum non citare scripta, sed dicta, & per Prophetas intelligitur sapientes interpretes scripturæ, de quibus Paul. alij interpretatio sermonum, vt sit sensus, tempore
1. Cor. 12. Matthæi Doctores Synagogæ hoc dicere solitos. Difficultas huius rei in hoc consistit: q̄ hæc dictio, Nazareus, potest scribi per literam, Zaim, id est. Z. vel per Saddi, id est. S. Per Zaim significat separatum & sanctum: per Saddi, floridū vel germinantem. Est autem incertum quando Christus dicitur Nazareus ab vrbe, quomodo sit scribēdum. Et causa incertitudinis est: quia vrbs, Nazareht, nō reperitur in toto veteri testamento sic appellari, vel propter obscuritatem loci; vel quia alio nomine habebatur. Hierony. ait scribi per Zaim, & signi-
D. Hiero. ficare separatum & sanctum, & ita Dominum appellari Nazareum: quoniam autem non vnus, sed omnes Prophetæ clamant Christum fuisse Sanctum, & Sanctum sanctorū: ideò Matthæus dixit dictum esse per Prophetas. Facit pro Hieronymo: quia ipse ait in vita Matthæi, se vidisse & legisse Euangelium Hebraicum ipsius, in quo poterat videre quomodo Nazareht scribatur. Alij dicunt Matth. non citare vaticinium Prophetarū, sed id vnde verè Messias Nazareus appellari posset: licet nullus Prophetarum prædixerit hoc vaticinium; tamen prædixerunt Messiam esse eum, qui verè dici posset Nazareus: vt Dani. 9. San-
Dani 9. ctus sanctorum dicitur, ideò vt impleretur scriptura, non quantū ad vocem, sed quantum ad significationem intelligendum est. Nonnulli ex Neothericis dicunt Matth. respexisse ad illud quod dicitur Iudic. 13. de
Iudic 13. Samsone: Vocabitur puer Nazareus in vtero: & quia Samson fuit in multis figura Christi, accommodatur hoc testimonium Christo, secundum sensum mixticum. Cæterum non desunt qui dicant debere scribi per Saddi, & significare germē seu florem: & quoniā Prophetæ prædixerūt Messiam fore

Universidad de Deusto
Biblioteca

fore germen & florem sanctitatis, ideò Matth. dixit, vaticinia Prophetarum impleri in Christo, quod vocandus esset Nazareus. Esai. 11. dicitur, & flos de radice eius ascendet. Hebraicè est, Nether, quod significat florem vel germen. Paraphrasis Caldaica ita vertit: Egredietur Rex de filijs Iesse, & Christus de filijs filiorum eius crescet. Hierem. capit. 23. & 33. germen Messiam appellat. Zachar. 3. & 6. Oriens nomen eius, Hebraicè est germen pro oriens. Vnde Hieronym. super hoc caput Esai. ait, eruditos Hebraicorum tradere testimonium Matth. ex hoc loco Esai. esse desumptum. Hæc opinio est Lyræ, Burgensis, D. Thom. & Iansenij. Sed (vt diximus) difficultas est qua litera debeat scribi hoc nomen, cùm in toto veteri testamento non sit mentio ciuitatis Nazareht; nisi dicas standum esse D. Hiero. qui in libro de viris illustribus in vita Matthæi ait se legisse Euangelium Hebraicum, quod scripsit Matth. & ibi per, Zaim, esse scriptum quod significat sanctum; & dicendum quòd Prophetæ dixerunt ipsum sanctum esse vocādum.

Esai. 11. *Hiere. 23. & 33.* *Zach. 3. et 6.* *D. Hiero. Lyra.* *D. Hiero.*

Paginus. Paginus tamen contrarium asserit in titulo sanctissimæ Crucis, per, Sadde, scribi hoc nomen Nasareus, non per Zaim; & citat antiquos Hebræos, qui sic scribunt. Sed nihilominus restat dubium. Quod si Christus fuit dictus Nazareus, quia fuit habitator vrbis illius, & Prophetæ dixerūt Christum fuisse Nazarenum, provt significat germen, vel florem, vel sanctum; semper Matth. vsum fuisse æquiuocatione. Potest responderi Matth. non citasse illud testimonium, quia Prophetæ, vel secundum literalem sensum, vel mixticum dixerint Christum appellandum esse Nazarenum, id est habitatorem ciuitatis Nazareht; sed eius intentio hæc fuit dicere: Christus habitauit in Nazareht, & inde dictus est Nazareus: quæ appellatio non casu ei contigit, sed summo Dei consilio: nam, Nazareus, si expectes significationem vocis, significat germen, florem, vel sanctum: cum hac autem significatione conueniunt vaticinia Prophetarū. Quasi dicat: Benè euenit quod diceretur Christus Nazareus propter significationem vocis, quæ de Christo verificatur: & quasi diceret Iudæis, quibus scribebat hoc Euangelium, non debere offendi, quòd Christus dicatur Nazareus: quia istud nomen habet quandam significationē præ-

dictam de ipso à Prophetis. Mihi quidem ex his omnibus opinionibus plus illa placet quæ dicit, hoc testimonium fuisse in aliquo Propheta tempore Matthæi, & temporum iniuria periisse librum illum Prophetæ. Fortè enim aliqua ex scripturis perierunt, quæ non adeò necessariæ erant, sed ad superabundantiam, vt populus ille rudior melius caperet sacras scripturas, quæ modò postquàm plus edocti sumus ab ipso Christo, & Apostolis eius, nō adeò necessarię nobis sunt, vel illa quę ibi continebātur vnita, fortè distinctè, ac sparsim modò continentur in libris sacris qui apud nos sunt: quare etiam si illi desint, non tamen deest nobis, quòd ad rectam fidem habendam in Deum necessaria sunt: cùm multò meliùs prouisum sit Ecclesiæ, quā olim Synagogæ. Vel tertiò, ꝙ illi libri qui perierunt, non habebāt totam Scripturæ sacræ authoritatem; continebāt tamen aliqua quæ vel ex traditione, vel ex similitudine sententiarū, cum his quæ erāt in sacris libris tanquam canonica habebantur, & fortè potuit esse, quòd hæc sententia quam citat Propheta ex his esset, quæ tanquàm sacræ ac canonicæ habebantur tunc temporis. Scimus enim multa signa sensibilia in Prophetis esse de vero Messia dicta, quibus illum agnoscere possint homines: vt quòd in Bethleem nasciturus esset, quod ingressurus esset Hierusalem super asinam. Similiter possumus respondere, quod ad dignoscendum Messiam erat Prophetatum, ipsum habitaturum in ciuitate Nazareht. Et ad id quod contra hoc adduximus, nempè si id verum fuisset, non latuisse scribas ac peritos legis inter Iudæos. Respondetur in hoc maximè cœcitatem ac inuidiam eorum apparere, qui ideircò existimabant Christum non esse Messiam: quia erat Gallyleus. Dicebant enim Ioann. 7. Nunquid à Gallylea venit Christus? Nonne dicit Scriptura, quòd ex semine Dauid, & de Castello Bethleem vbi erat Dauid venit Christus? (Etenim vt omittam præsens testimonium, si forsam perijt) certissimum est, quod Esai. 9. Prophetatum fuit Christum moraturum in Gallylea gentium. Et ita refertur Matthæ. 4. quod Christus relicta ciuitate Nazareht, cùm esset iam iuuenis, imò initium iam suæ prædicationi dedisset, habitauit in ciuitate] Capharnaum, in finibus

Micheæ 5. *Zacha. 9.* *Ioann. 7.* *Esai. 9.*

finibus Zabulon & Nepthalim: vt adimpleretur quod dictū est per Esaiam: Terra Zabulon, & terra Nepthalim, via maris trans Iornanem Gallyleæ gentium, &c. Iudæi autem allucinabantur in cognitione Christi non expendētes, nec inter se conferentes varia testimonia Scripturæ. Nam si scriptum est Christum nasciturū in Bethleem, etiam reuelatum fuit à Propheris habitaturum in Gallilea. Quocirca iure optimo admonet Christus Iudæos Ioan. 5. Scrutamini scripturas, in quibus putatis vitam æternam vos habere: ipsæ enim testimonium perhibēt de me. Tandem hic possumus illud de Iudæis dicere, quod asserit Augustinus. tom. 4. lib. de Fide, & operibus. c. 4. de hæreticis, dicens: Errant homines nō scrutantes, non seruantes modum, & cùm in vnam partem procliuiter ire cœperint, non aduertūt alia diuinæ legis testimonia: vt possint in illa veritate quæ ex vtrisque temperata est consistere. Sed & obseruandum est, quòd idem nomen quod & Nazareum & Sanctum significat; etiam custodē significare apud Hebræos compertum est. Nam à verbo Nathar, quod custodire significat, deducitur: vnde Iob. 7. Quid faciam tibi Natser Haadam? id est, custos hominum. Omnia autem hæc Messiæ cōuenire quis dubitat? Sileant ergo Iudæi, dicentes: A Nazareht potest aliquid boni esse? Ergo tantū ex magnis vrbibus bona nobis emergunt, & non potiùs mala? Ex oppidis verò nonnunquam, imò dixerim ex solitudinibus, nihil quod in pretio esse possit enascitur? An non væ Babyloni, væ Carozaim, væ Bethsaidæ, væ Hierusalem? Securitas autem in indefensis prædicitur. 24. Qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes. Ne glorieris in multitudine, quàm breuis pestis consumptura est: & bella subuertēt, & fames. Sunt qui quod ex magnis vrbibus orti sunt, aut illis imperent, glorientur? Christus Nazareus vocatus est. Quot hominū Principum insignes tituli, vt dicantur Reges, Archiduces, Duces, Comites, Infantes, hæredes, vt olim Imperatores, Pontifices, Consules, Patrici, Germanici, Galli, Iberi. Poterat quidem maiora sibi nomina vindicare Christus Rex Regum, & Dominus dominantium; sed ex eorum esse numero noluit, qui fecerunt nomina sua in terris suis. Maluit Nazareus vocari à Prophetis, ab Euangelistis etiam ab Angelis: siquidē post resurrectionem Angeli mulieribus dixerunt: Iesum quæritis Naxarenum crucifixum. Derisere Iulianus, & Porphyrius, derideant & infideles; nos in hoc nomine Christi conceptionem, educationem, & magna mysteria agnouimus. Flos est, custos est, & idem ipse Dominus segregatus. Docemur autem hic præterea, quòd Christo visu venisse videmus idem omnibus electis euenire. Nempè nihil tam minutum esse, quod fortuitò & non certa Dei prouidentia illis accidat. Quod meritò pios in omnibus rebus mirificè consolatur & cōfirmat. Res enim leuicula, & nullius momēti carni videtur; quod quis à loco educationis cognomen trahat: sed Christo id adeò remere non contingit, vt etiam à Prophetis sit indicatum; & ex his omnibus collige Christum esse verum Messiam; cùm in eo adimpleta sint omnia signa hæc de vero Messia dicta. Nempè quod à Magis adorandus esset, propter eum innocentes occidendos, ipse reuocandus ab Ægypto, atque Nazareus vocandus: quæ omnia mirificè in hoc nostro Christro adimpleta cernimus.

Marci. 16 *Ioan. 5.* *D. Aug.* *Iob.* *Ioan. 1.* *Apoc. 18.* *Matth 11. & Luc. 10* *Matth. 24* *Moralitas* *Psal. 48.*

Cap. III.

POstquàm de generatione carnali Christi Euāgelista sermonem texuit; ad regenerationem nostram spiritualem transit, cuius illa carnalis Christi causa fuit: ex hoc enim, quod verbum caro factū est, dedit nobis potestatem filios Dei fieri. Et prætermissis illis annis, quos Christus in pueritia & adolescentia transegit, ad præcursoris historiam transit, per quam maximè probatur ipsum esse verum Messiam, ex Ioannis testimonio, quod multò antè prædictum fuerat, & ante conceptum eius, & ortum à Prophetis, & post ortum à proprio parente. Continentur autem in hoc capitulo duo testimonia. Alterum de terra, quod præstitit Ioannes; alterum de cœlo, quod à Patre pclamatus est suus dilectus, ac naturalis filius; vt per hæc duo testimonia vtraq; nobis eius natura manifesta fieret, & illa carnis quam in terra accepit, & diuina quam à Deo sumpsit: vt sic in ore duorū testium omni exceptione maiorum ster huius verbi veritas. Pater Deus est, qui nec fallere nec falli potest, Ioannes homo est, sed inter natos mulierum nullus maior

Ioan. 1. *Matt. 18.* *Matth. 11.*

eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan. Baptista laudes.

eo surrexit. Ea propter decuit, vt B. Ioan. summa polleret authoritate apud homines, singulariq; ac eximia splendesceret sanctitate; quatenus eius testimonium ab omnibus maximè æstimaretur. Quare Christus Dominus, nec Matrem suam, nec aliquem ex suis Apostolis laudauit, nisi solum Ioannem Baptistam; cuius præconium coram omni turba Iudæorũ mirificis verbis prædicauit; infrà. 11. vt doceret Christianos quantum debent æstimare prædicatores, saltim ratione officij: quoniã testimonium perhibẽt veritati. Ideò enim ipsemet Ioannem tot laudibus extulit, vt authoritatem testimonio eius, quod de se ferebat conferret. Et ob id etiam ipsum Ioannem magnificis priuilegijs decorauit, in tantum, vt ea quę ipsi Christo propria erãt, Ioanni quantum fas erat præberet. Quid enim amplius Rex cum amico suo potest facere, quã suos seruos in suum occupare ministerium? Vt qui ipsi Regi seruiunt etiam illi ministrẽt, suamq; illi supellectilem præbere, qua ipso honoretur, & magnus appareat? Sic Christus cum Ioanne Baptista fecit. Nam idem Angelus, vt puta Gabriel, qui cõceptionem ipsius Christi Virgini nunciauit, idem inquam, fuit nuntius cõceptus Baptistæ: nam vt Luc. refert: Ipse Patri Zachariæ prænuntiauit futurum, atque in templo Dei fuit, vbi ipse suam habebat supellectilem, vasorum aureorũ, & plura alia, quæ ad decorẽ diuini cultus pertinebant, quasi hæc omnia vellet etiam ipsi Ioanni deseruire. Quid plura? Christus ex Matre Virgine conceptus & natus est, hoc ipsum quantum fas fuit etiam contulit Ioanni. Nam si ex Matre Virgine non est natus, ex sterili tamen, atque ex ea, quæ secundum naturam conceptus ferre non poterat, natus est: vt sicut Christi conceptio fuit miraculosa, esset & Ioannis, suo modo tamen sicut conceptus Sarræ, & Rebeccæ, & matris Samuelis, miraculoli fuerunt. Fuit in vtero sanctificatus, fuit ab ipso Domino in ventre matris visitatus, ac in præcursorem electus. In Christi natiuitate Angeli ministrarunt, in Ioannis ortu ipsa Virgo, quæ Regina Angelorum est, officia, ac opera materna præstitit: manfit enim tribus mensibus cum cognata sua, vsq; ad ortũ pueri. Fuit etiam summa præditus sanctitate: quoniam fuit in confinio vtriusq; legis nouæ, scilicet ac veteris, ac perinde ex vtraq; quod optimum erat mutuauit. Antiquæ legis fuit veluti epylogus, nouæ tanquã exordium. In epylogo clauditur, ac præcingitur, quicquid in oratione dictum fuerat: in exordio etiam summatim & cõpendiosè ꝓponitur omne id, quod tota oratione tractandũ est, vt statim ab initio attẽtos reddat auditores. Antiquam legem Deus dedit in monte Sinay, magnis terroribus, ac miraculis, & vt ipse qui eam condiderat perficeret, voluit in fine eius illam tanto viro decorare: in quo veluti in compẽdio quodã diceretur, quicquid illa, tot cœremonijs, sacrificijs ac baptismatibus, dicebat. Paul. finem legis dicit esse Christum, ad quem veluti ad scopum attendebat lex illa, *Era el blanco à quien miraua la ley.* Vel dicitur finis legis: quia consummatio eius fuit, vt ipse dixit: Consummatum est: quia omnia quæ in lege erant dicta, in Christo consummata & adimpleta sunt, vt & ipse alibi dixerat: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt de filio hominis. Et alibi ante passionem dixit: Omnia quæ scripta sunt de me finem habent. Et alibi de se ipso dixit: Non veni soluere legẽ, sed adimplere. Quoniam in Christo adimpleta sunt omnia, quæ in lege erant scripta, & figurata, & ideò ipse fuit complementum legis. Cæterum omnia illa quæ lex, & Prophetæ de Christo dicebant Ioannes vno cõclusit verbo, cùm dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. In hac vna sententia tanquàm in epylogo perstrinxit, quicquid lex tot sacrificijs & cœremonijs adumbrabat, quicquid oracula Prophetarum cecinerant. Ecce agnus Dei. Ecce agnũ illum, quem & agnus Paschalis, & cætera animalia, quæ lex iubebat mactari significabant. Ecce qui tollit peccata mũdi, hoc omnes prædixerant Prophetæ hic est omnis fructus, vt deleatur peccatũ dixit Esai. & Dani. prædixerat consummandam esse iniquitatem tempore Messiæ. Ecce ergo illum, qui peccatum & peccata mundi tulit: quoniam tàm originale peccatum, quàm actualia sua morte deleuit. Rectè ergo dicitur Ioan. epylogus veteris legis, digito ostendens illum, in quo omnia quæ scripta erant consummabantur, atque vno verbo quidquid lex prædixerat comprehendens. Insuper sanctitas veteris legis in Ioanne, quasi comprehensa videtur. Fuit in veteri lege Moyses, qui populum per desertũ adduxit: monita salutis dando, & vsq; ad Iordanem deducens, non in promissam terrã intro-

Matt. 11.
Genes. 21. & 25. 1. Reg. 1. Luc. 1. Luc. 2. Luc. 1.
Luc. 1.
Exodi. 20.
Ad Rom. 10.
Ioan. 19.
Luc. 18.
Luc. 22.
Matth. 5.
Ioan. 1.
Exodi. 12.
Esai. 27.
Dani 9.
Exodi. 16.
Deut. 31.

introduxit illũ, sed cuidam Iosue, vel Iesu commisit populum, qui illum faceret transidere Iordanem. Fuit autem Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra; sic B. Ioan. Baptista vir patiens, ac mitis, per desertũ deducens populum hortamenta dando salutis, atque in Iordane assuefaciens homines ad baptismũ Christi, ad illum verũ Iesum omnes remittebat, qui per baptismum Iordanis homines in cœlum introducturus erat, dicens: Ego baptizo vos aqua, qui autem post me venturus est, ante me factus est, ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne. Ac si diceret: Non meum baptisma vobis aperiet cœlum, sed illius qui ignẽ Spiritus Sancti tribuere potest aquis: vt remittant peccata, & trãsitum per aquas baptismi vobis præparabit ad cœlum. Item Moyses cùm minaret gregem ad interiora deserti, vidit in Rubo quod ardebat nec tamen comburebatur, gloriam Dei, & soluit calciamentum de pedibus suis, vt illum alloqueretur. Sic Ioannes in deserto, vbi populum tanquàm pastor oues ducebat, vidit Rubum in combustum, in quo erat gloria Dei, nempè diuinitatem, quæ ignis consumens est, vnitam humanæ carni, & tamen non consumens, nec comburens eam; in qua maiestatem ac gloriam Dei adorauit, & non solum calciamentum suum coram eo soluit, imò & confessus est se non esse dignum, vt solueret corrigium calciamenti Christi. Fuit alter Dauid sanctissimus, qui caput amputauit Giganti. Ioannes caput suum carnifici amputandum dedit propter veritatem. Vixit etiam lege veteri vnus Helyas vestitus pellibus à Iezabel Regina persequutus, qui cõfidẽter idolatras, aciniustos Reges arguebat: Ioannes ab Herodiade cõcubina Regis Herodis persequutus fuit, indutus pilis cameloru̇m, & zona pellicea circa lumbos suos, anguens fiducialiter Reges, qui & venit in spiritu & virtute Helyæ. Fuit etiam sterilibus parentibus genitus, at in statu circunscisionis, quamplures quorum Patres ad generandum steriles erant, ex eis geniti sanctitate maxima floruerunt. Sara sterilis Isaac obedientem filium vsq; ad mortem, qui risus interpretatur peperit. Elisabeht sterilis & ad edendos fœtus impotens Ioannem concepit & peperit, qui gaudium suo ortu in mundũ attulit, cùm de illo prædixerit Angelus. Multi in natiuitate eius gaudebunt, qui & obediens Deo vsq; ad mortem exitit. Rebecca sterilis Iacob peperit, qui Luctator dicitur, & cum Angelo tota nocte luctatus est. Sic Ioannes sterili matre natus, cum vero Angelo Christo luctabatur nolens ex humilitate baptizare illũ. Samson ex matre sterili natus, sua magna fortitudine portas ciuitatis Gazæ è cardinibus rapiens, eas secum vsque ad montem deduxit. Sic Ioãnes cardines portarũ cœli conciuiens, prædicabat appropinquare Regnũ cœlorum. Vnde & de eo prędicabat Christus, dicens: A diebus Ioan. Baptistæ vsque nunc Regnum cœlorum vim patitur. Hoc est dicere: Primus qui portas Regni cœlorum concutere cœpit, & diuitias eius ostendere (Gaza quippè diuitiæ interpretatur) Ioannes Baptista fuit, *Fue el primero que comenco à desquiciar el cielo.* Samuel etiam ex matre sterili vngebat Reges: sic Christum vnctũ Regem à Patre aquis Iordanis Ioannes tingit. Ecce quomodo Ioannes veluti epylogus fuit, in quo sanctitas veterum Patrum, quasi in compẽdio redacta fuit: vt sic verificaretur illud dictum Sapientis: Melior est finis orationis, quàm principium. Vnde etiam fuit quasi finis ac consummatio antiquitatis. Nam cum in die circuncisionis eius, vellent eum vocare nomine Patris sui Zachariam; noluerũt parentes eius, sed dixerunt: Ioannes est nomẽ eius. Quoniam filij solent nuncupari nomine parentum, vt in eis memoria eorum conseruetur. At Zacharias Sacerdos erat, eius tamen sacerdotium finẽ habebat: sacerdotium enim Aaron transferebatur ad Christum, qui fuit Sacerdos consecratus à Patre, secundum ordinem Melch sedech. Quia ergo sacerdotium illud cõsummabatur, non opus erat vt Ioannes Patris nomine vocaretur; sed vmbræ cedant corpori; figuræ veritati, & adueniente lumine fugiant vmbræ, & nec nomen perituri Sacerdotis remaneat in filio, sed vocetur Ioannes, id est, gratia: quoniam sacerdotium quod illam non conferebat, in illud quod eam abundãtissimè dabat transferendum erat & ille Sacerdos perituro succedat, qui in æternũ duraturus est, iuxta illud: Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Et hinc forte mos inter Christianos ortum habuit, vt in natiuitate Ioannis Baptistæ, domus veteres relinquant homines, & in nouas transeant ad habitandum; vnde dicitis de eo qui mutatur, *Haze san Iuan*: quoniam in aduentu Ioannis in mundũ; Deus veterem illam

Num. 12.
Matth. 3.
Ioan. 1.
1. Reg. 17.
Matt. 14.
3. Reg. 18. & 19.
Marci. 6.
Marci. 1.
Luc. 1.
Gene. 21.
Luc. 1.
Genes. 25. Genes. 28. Matth. 3. Iudic. 3. et 16.
Matth. 3. Matth. 11.
1. Reg. 1. et 10.
Matth. 3.
Eccles. 7.
Luc. 1.
Psal. 109.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam Synagogæ domum, ac tabernaculum iam dimittebat, & ad noua Ecclesiæ fatagebat transire ædificia. Iam enim pristina domus illa præ vetustate cadebat, ſtellicidijs plena; vnde quotidie ſarta tecta eius innouabantur: nam ſecundùm ſententiam
Ad Heb. 8. Pauli, de ea loquentis, quod antiquatur & ſeneſcit prope interitum eſt. Nouam do-
Apoc. 21. mum fabricabat, de qua Ioan. Euangeliſta dixit: Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam deſcendentem de cœlo, tanquàm ſponſam ornatam viro ſuo. Veterem relinquit ſupellectilem, nouiſque ornauit veſtibus ſponſam ſuam Eccleſiam, nempè nouis ſacramentis, ſtatutis, nouis conſilijs, vt ipſe
2. Cor. 5. dicit: Vetera tranſierunt, ecce noua facio
Ad Heb. 12. omnia. Quare Paul. mobilia bona vocat ea,
Luc. 16. quæ in lege veteri continebantur. In Ioanne ergo hæc tranſlatio incepit, vt ipſe Dominus dicit: Rex & Prophetæ vſq; ad Ioannem. Ab ipſo quippè cœpit prædicari nouus Legiſlator, nouus Præceptor, & Dominus. Sic & nos etiam tranſitum debemus facere in Ioanne, à veteri corruptione peccati, ad nouam vitam gratiæ, decrepitum Adam ac putidum, iam præ nimia corruptione fœtentem exuentes, & nouum Chriſtum cœleſtibus fragrantem odoribus
Ad Gal. 3 induentes, vt nos docet Paul. Galat. 3. dicens: Nunc autẽ deponite vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonẽ de ore veſtro: Nolite mentiri inuicem, expoliantes vos veterem hominem, cum actibus ſuis, & induentes nouũ hominem. Et declarans quis ſit iſte nouus homo, ſubdit: Induite vos ergo, ſicut electi Dei ſancti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatẽ, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicem in charitate. Et ſic debemus nos honorare Ioannẽ, *Haziendo*
Moralitas *ſ. Iuan de la culpa à la gracia.* Cæterũ ſicut fuit finis ac epylogus veteris legis: ita fuit initium ac exordium nouæ. In exordio autem orationis compẽdioſe includitur, quod in ea diffuſè continetur. Sic in Ioanne perfectio nouæ legis, tanquàm in quodã compendio reperitur: quoniam ipſe propoſuit thema totius doctrinæ Euangelicæ. In themate autem totum ſermonis intentum in-
Matth 4. cluditur. Thema prædicationis Chriſti hoc
Matth 3. fuit: Pœnitentiam agite, appropinquauit
Marci. 1. enim Regnum cœlorum. Hoc etiam fuit thema prædicationis Ioannis. Vnde fuit veluti initium ac exordiũ legis nouæ. Audi diuum Marcum Euangeliſtam, ſic ſuum inceptantem Euãgelium: Initium Euangelij *Malac. 3.*
Ieſu Chriſti filij Dei. Et ſtatim: Sicut ſcriptum eſt (inquit) in Eſai. Propheta: Ecce ego mitto Angelum meũ, &c. Ecce vbi in Ioanne Baptiſta dedit initium Marcus Euangelio; quaſi ipſe fuerit exordium ac initium eius. Fuit quippè Angelus ille, quem Ioan. Euangeliſta in Apoc. vidit, qui habebat pe- *Apoc. 10.*
dem vnum in mari, alterum in terra. Per mare quod ſœuit procellis, & inconſtans eſt, ac mutabile, legem veterem intelligo, quæ aſpera nimis erat ac rigida & mobilis: quoniam ab ea debebat fieri tranſitus, ſicut per mare ad nouam: vnde poſt tranſitum maris Rubri data eſt lex illa. Cæterũ per terram lex noua intelligitur, quæ perſtare debet in æternum, iuxta illud: Generatio præte- *Eccleſ. 1.*
rijt, & generatio aduenit; terra autem in *Malac. 3.*
æternum ſtat. Ioan. ergo, quẽ Malach. Angelum vocat, finitimus eſt vtriuſque legis; nam veteris eſt finis, & nouæ initium, & ſicut diues paterfamilias protulit de the- *Matth. 13.*
ſauro ſuo noua & vetera. Vnde ipſe cœpit prædicare Regnum cœlorum, quod in noua lege clarius promittitur: & ideò conſluebant ad eum omnes gentes. Quare Ioannes dictus eſt qui ſignificat gratiã, quæ in noua lege datur, veluti pignus gloriæ. Vnde de eo dicitur: Scribã ſuper eum nomẽ nouum, & nomen ciuitatis nouæ Hieruſalem. Ipſe *Matth. 3.*
enim illam cœpit prædicare cœleſtẽ Hieruſalem, dicens: Appropinquauit Regnum cœlorum. Atque ipſe eſt later ille, in quo præcepit Dñs Ezech. vt ſculperet Hieruſa- *Ezechi. 4.*
lem: quoniam in ipſo vtriuſq; Hieruſalem deſcripta apparet imago: nam cœlicolarũ vitã agebat, Angelus quippè vocatur, atque puritate carnis, & ſpiritus multos ſuperauit Angelos. nec comedebat, nec bibebat, vt Angeli. Secundũ illud quod dixit Chriſtus: Venit Ioannes nõ manducans nec bibens. Hieruſalem autẽ terrena, hoc eſt, Eccleſia *Matth. 11.*
hæc, quæ dicitur militans, etiam in Ioanne deſcripta eſt, ac veluti in exordio comprehenſa. Conſtãtia martyrum in Ioanne viſa eſt, in eo etiam eſt virginum puritas eremitarum auſteritas, atque ſolitudo cõtemplatiuorum. Charitas etiam in eo deſcripta apparet, atque via qua ad hanc altiſsimam vitam aſcenditur, nempè pœnitentia, aſperitas vitæ, eremi ſolitudo. Errant certè errant, qui docẽt ad vitam contemplatiuam neceſſarias eſſe carnis delicias, ſcilicet, vt benè paſcatur corpus, vt poſteà fortis ſit ad contẽplanda cœleſtia, nè carnis debilitas animam

Luc. 3. animam etiã ad ima deijciat; errãt (inquã) toto cœlo, atq; mentiuntur. Ioan. Baptiſta contemplatiuorũ pater, etiam à pueritia ad eremũ fugit, publicos deuitans conſpectus, atque incredibili inedia macerabat corpuſculum adhûc puer: nã veſtimẽta eius erãt
Matth. 3. de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos ſuos; cibus autẽ eius erãt locuſtæ ac mel ſylueſtre. Chriſtus Dñs cùm contemplatiuæ vitæ voluit vacare in deſertũ ſeceſſit, & ibi ieiunauit quadraginta diebus, &
Matth. 4. quadraginta noctibus. Imo ipſemet Dñs, cùm de oratione ageret, cum ieiunio iungebat illam, dicens: Hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi in ieiunio & oratione. Daniel vir deſideriorũ, & contẽplator
Dani. 10. & 1. diuinorũ leguminibꝰ paſcebatur conceptis Regijs cibis. Deniq; omnes Sancti quotquot in nouo teſtamẽto ſe vere contemplationi dare voluerũt; eremiticã vitam agere decreuerunt, atq; in deſerta Syriæ, & Ægypti; decedentes, ibi herbis tantũ paſcebantur. Quomodò ergo tu dicis oportere corpus delicatè paſcere, vt attentius oret, &
Ad Phil. 3. contempletur: Mentiris certè in caput tuũ: quoniam inimicus eſt Crucis Chriſti, cuius Deus venter eſt, & ideò etiam finis erit interitus. Igitur contemplatiui ſpecimen ſuæ vitæ in Baptiſta habent, & qui vacant vitæ actiuæ actiones eius imitentur, confeſſo-
Matth. 11. res in eo videant fidem ſuam, Prophetæ pluſquàm Prophetam reſpiciant; prædicatores zelum ac integritatem, qua cotam Regibus, imò & contra Reges veritatem profitebatur imitentur. Deniq; quicquid boni, ac optimi in noua lege videmus, in Beato Ioanne reſplendet, ac in eo veluti in exordio quodam inſinuatur, atque in ſuo themate doctrina noſtræ legis includitur. Fuit ergo finitimus harum duarum legum antiquæ finis & epylogus, nouæ verò exordium ac principium. Vnde Diuus
Cyril. & Hierony. Ambroſius ſerm 64. ſic ait: Quiſquis natus eſt de muliere, inferior eſt Ioanne. Cyril. & Hieron. cap. 3. in Matth. Ioannes maior (inquiunt) fuit Enoch in paradiſum tranſlato, Elia cœlum aſſumpto, Moyſe legiſlatore, Hieremia in ventre matris ſanctificato, Prophetarum maximus legis antiquæ terminus initium Euãgelij, Archidux noui
D. Auguſt. teſtameti. Aug. ſuper Pſal. 29. Nihil maius
D. Chryſ. in genere humano fuit Ioan. Bapt. & ſerm. 4. de Ioan. Bapt. Quiſquis Ioanne plus eſt, non homo tantùm ſed etiam Deus eſt. Autho operis imperfecti: in Matth. hom. 27. Omnibus Sanctis maior eſt Ioan. quo ſolus prior eſt Chriſtus. Cyril. Alex. l. 2. in com- *Cyril. Alexand.*
ment. in Ieb. c. 39. & l. 2. theſauri. c. 4. Ioan. (ait) virtutis apicem tetigit, ad ſummã humanæ iuſtitiæ perfectionem proue ctus eſt, & ad eum ſanctitatis terminum peruenit, ad quem humana natura peruenire poſſet. Bernar. ſerm. de Ioan. ait: Non ſolùm nouẽ *D. Bern.*
Angelorum choris inſertus eſt; ſed etiam vſq; ad ſeraphin culmẽ aſcendit. Ex quibus omnibus manifeſtum ſit Ioannem cõſenſu omniũ fuiſſe omnibus Sanctis veteris teſt. maiorem, etiam ſi includas Patriarchas & Propheras; fuit etiam maior omnibus Sanctis noui teſt. præter Apoſtolos. Controuerſia tamen eſt, ſi fiat cõparatio inter ipſum, & Apoſtolos; quæ dupliciter poteſt fieri: vel ratione dignitatis officij, vel ratione ſanctitatis & gloriæ. Anſel. ſup hũc locũ Matth. *D. Anſe.*
cuius iudicium mihi modo placet, ſic diriminit hanc litem. Ioan. ratione miniſterij & officij inferior fuit Apoſtolis: quia primum & præcipuũ miniſterium Eccleſiæ eſt Apoſtolatus. Quidam (ait Paul. Eph. 4.) dedit *Ad Ephe. 4.*
Deus primũ quidẽ Apoſtolos, ſed ratione Sãctitatis & glorię ſorte illis nõ eſt inferior. Et videtur hanc controuerſiã verſari poſſe inter iſtos quatuor Sanctos; inter Baptiſtã, & Euangeliſtã; inter Petrum, & Paulum, quis ſit maior alijs: quia vnuſquiſq; habet peculiaria argumenta, quibus eius dignitas probatur. Hæc enim erãt illa quatuor difficilia, quæ Sapiens confitetur ſe omnino ig- *Prouer. 30.*
norare, cùm dicit: Tria ſunt difficilia mihi, & quartũ penitus ignoro. Viam colubri ſup petrã: hic eſt Paul. qui tot voluit greſſus, tot attriuit itinera ſuper petrã gentilitatis, quæ peccatorũ duritie preſſa tenebatur. Viam nauis in medio maris: hic eſt Petrus, huius nauis Eccleſiaſticæ primus Gubernator, & nauta: & difficultas eſt, quomodò nauis hęc ſuper hoc pcelloſum mare perſtat: nec fluctibus vllis ſubmergit. Viã aquilæ in aëre: hic eſt Ioann. Euangeliſta qui velut aquila radios Solis intuitus eſt, in ipſamq; diuinitatem defixit oculos, cunctaque creata tranſcendens tulit medullam cedri, hoc eſt, diuinam ſubſtantiam nobis expreſsit. Eſt enim aquila illa magnarum alarum, quam vidit Ezech. quæ venit ad libanũ, id eſt, ad Chri- *Ezech. 17*
ſtum hominẽ, & tulit medullã cedri: quoniã nõ ab humana ac rẽporali natiuitate, ſed ab æterna, & diuina initiũ ſui Euãgelij ſumpſit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed quartũ se dicit penitus ignorare, nẽpe viam viri in adolescentia. Hic est Ioannes Baptista, qui à teneris annis ad eremũ properauit, ibiq; abdita Christi mysteria cognouit. Nam licet aquila, de qua modò diximus in tã sublime volatũ euexerit; tamẽ de hoc nostro puero dicimus: Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Quod enim ille alter Ioannes in senectute scripsit (nimirum Æternam verbi generationem) hoc noster Baptista adhûc puer intellexit, ac in ventre matris per os genitricis prophetauit, exultationeq; sua reuerentiam Christo intranti in vtero Virginis facere nisus est, quasi recognoscens diuinam ad se intrantis dignitatem, ac personam. Cæterum licet hæc ita dici possent: tamen temerarium videtur id nos velle dijudicare, cùm scriptum sit: Spirituum põderator est Dominus. Quod si Baptistam in sanctitate, ac meritis non inferiorem Apostolis facimus, qui tàm ipse, quam illi propinquissimi fuerunt sanctitatis authori, ac principio, qui fuit Christus Dominus, & quantò res propinquior suo principio, tantò perfectior erit; sicut calor quantò proprior accedit ad ignem, tantò perfectior est in illo genere, vt docet D. Thomas. 2.2. quæst. 1. artic. 7. ad. 4. & si id non incongruè dici posset; fatendum tamen est Diuum Petrum omnes alios in sanctitate excelluisse; quippèqui corã omnibus in charitate, quæ est meta omnis perfectionis à Christo examinatus inuentus est plus alijs diligens, atque proinde plus alijs sanctior, atq; perfectior. Igitur, quia testis tantæ rei debebat esse Ioãnes, oportuit vt esset omni exceptione maior; & ideò omnibus alijs à Christo antefertur, cũ de eo dicit: inter nãtos mulierũ, non surrexit maior Ioãne Baptista. Et ideò omnes Euangelistæ de eo testimonium ferunt, nec tanta de B. Virgine, aut de B. Iosepho dicũt: Quanta de Ioanne Bapt. quoniã Ioan. in hoc missus fuit à Deo, vt ostenderet & probaret Iudæis Dñm nostrũ esse Messiã, sicuti testatur Ioan. 1. Fuit homo missus à Deo, &c. Testimonium eius fuit multò grauius & efficacius, quàm aliorum Prophetarũ. Non enim fuit aut dixit testimoniũ de futuro; sed de eo qui iam venerat, & in conspectu omniũ iam erat, nõ ambiguè & obscurè; sed clarè & distinctè digito demonstrando. Quantum autem valuerit eius testimonium, ac quantum in populo profecerit: patet Primò, quia vt dicit Ioannes. 10. Venientes Iudæi ad Christum dicebant: Quia Ioannes quidem nullum signum fecit: omnia autem quæcunq; dixit de hoc vera sunt, & multi crediderunt in eum. Secundò, primi discipuli, qui sequuti sunt Christum, authoritate Ioannis promoti sunt, & testimonio eius firmati, vt patet Ioan. 1. Tertiò, quantum emolumentum adducturus esset Ioannes prædixerat Angelus cùm dixit: Et multos filiorum Israël conuertet ad Dominum Deum ipsorum. Aduertendum insuper, quòd quatuor modis de Christo dixit testimonium. Primò negando se esse Messiam confessus est, & non negauit, & confessus est, quia nõ sum ego Christus. Secundò, declarando Christum esse filium Dei. Tertiò, testificando Christum esse verum Deum & Dominum nostrum, atq; peccatorum nostrorum victima, & expiatio cùm dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Si tollit peccata ergo est Deus: nam nemo potest dimittere peccata nisi solus Deus. Si agnus, ergo homo immolandus pro nobis. Quartò, magnificiendo Christum, seq; sub illo deprimendo, atque cum se illi confert minima de se dicendo: Qui post me venit prior, & fortior me est, illum oportet crescere, me autem minui; ille est sponsus, ego sum amicus sponsi; ego baptizo aqua, ille baptizabit vos in Spiritu Sancto; cuius ego procumbens non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum eius. Sed quæres in quo apparet Ioan. fuisse testem idoneum & fidedignum? Primò notitia rei, de qua testatur. Secundò, authoritas personæ, & fides apud eos, apud quos testatur. Tertiò, dignitas personę. Quartò, sanctitas, quę omnia in Ioanne excellentissimè claruerunt. Primò, habuit plenissimam notitiam Christi, quatenus de eo posset testimoniũ ferre, notitiam, inquam, non humanam, sed diuinitus reuelatam, quæ certior omnibus humanis est; vt ipse dixit: Et ego nesciebã eum, sed qui misit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum Sanctum descendentem, ille est qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, & hic est filius Dei. Secundò, erat in Ioanne maxima fides & authoritas apud Iudæos: nam Iudæi existimauerunt illum esse Messiam, quòd si ipse annueret, pro Messia illum accepissent omnes.

Psal. 102. *Luc. 1.* *Prouer. 16* *Simile.* *D. Thom. 2.2.q. 1. artic. 7. ad 4.* *Ioan. 21.* *Matth. 11.* *Ioan. 1.* *Ioan. 1.* *Ioan. 10.* *Luc. 1.* *Ioan. 1.* *Matth. 3.* *Ioan 3.* *Matth. 3.* *Ioan. 1.* *Luc. 3.*

Iosephus. nes. Et Iosephus. l. 18. antiquit. refert tantam fuisse estimationẽ Ioan. apud Iudæos: vt in ore omniũ pro certo circucũferretur, ideò infœliciter pugnasse Herodẽ aduersus quẽdam Regem, atq; exercitum amisisse: quia talem occiderat virum. Imò & Pharisæi non ausi sunt respondere Christo cùm eos interrogauit de baptismo Ioannis, vnde fuerit, ex Deo an ex hominibus: quia timebant plebem, eo quòd omnes Ioan. tanquã Prophetam habebãt. Quod etiam maximè confirmatur; quia ipsemet Herodes, qui à Ioanne durissimè obiurgabatur, & qui eum vinctũ habebat in carcere; timebat illum, & libenter illum audiebat. Verumtamen quærere hic posset aliquis, an Christ⁹ egue rit hoc testimonio Ioãnis? Respõdeo secundum quid, id est, ꝓpter Iudæos necessariũ fuit, simpliciter autẽ & propter Christum minimè, vnde id omnibus dicebat Iudæis Ioan. 5. Ego testimonium ab homine nõ accipio, id est, non egeo: habeo enim testimonium maius Ioan. Habebat autem Christus quatuor testimonia maiora testimonio Ioãnis. Primum fuit Dei Patris, quod dedit in baptismo, & in transfiguratione: vt & ipse dixit Ioan. 5. Ipse Pater testimoniũ perhibebit de me. Secũdum fuit testimonium sacræ Scripturæ, quare eodem cap. dicebat: Scrutamini scripturas, quia ipse testimoniũ perhibent de me: & si crederetis Moysi crederetis forsitã & mihi, de me enim ille scripsit: & Ioan. 10. dicitur de Christo: Huic testimoniũ perhibẽt omnes Prophetæ. Tertium testimoniũ fuit miraculorũ, quæ gessit, quibus conuincebantur ipsum esse verũ Messiam. Primò, quia faciebat eadem quæ Prophetæ prædixerãt facturũ esse Messiã, secundũ illud Esai. Tunc saliet tanquã cervus claudus, & apertũ erit os mutorũ, &c. Secundò, quia faciebat ea ad cõfirmationẽ huius veritatis, ꝙ esset Messias. Si mihi nõ creditis, operibus credite, dicebat illis: Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatũ non haberent. Quartũ testimonium fuit ab Angelis, qui in eius natiuitate concinebant, atq; dicebant: Gloria in excelsis Deo, &c. Et ad pastores annuntio vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo, quia natus est hodie Saluator, qui est Christus Dñs in ciuitate Dauid. Fuit autẽ necessarium testimoniũ Ioan. propter nos, vt assueti oculi nostri luci, qualis fuit Ioan. non obrueremur à tanto lumine, quod præ seferebat Christus verus Sol iustitiæ; & hoc lumine tanquã luce Auroræ spergefacti ad radios Solis luceſcẽtes aspicere valeremus. Nam ortũ Solis (ait quidam Doctor) sidus matutinum præcedit, ꝙ pecudes, volucres, cæteraq; bruta animalia, etiã homines, ad Solẽ ipsum ꝓmouet. Nec ea modò dixerim quæ sensibilẽ, sed quæ vegetatiuam habent animam, flores, plantas, & arbores, statim atq; illud apparuerit erigi, & quasi lætiora apparere videm⁹. Per. Chriysol. serm. 77. ita inquit: In Ioan. accẽdit, & præmisit Dominus sui luminis lucernã, vt degustato lumine, in se iam diuini Solis iubar ipsum præferrẽt, & ipsam deitatis caperent claritatem, iuxta illud quod dictũ est de Ioan. Ipse erat lucerna ardẽs, & lucẽs; vt ille densas noctis placido lumine aperiret tenebras & nescium noctis diem desiderantibus ad lucem perpetem redonaret. Hinc est, quòd & Magos adhûc noctis incolas, & totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefecit ad lucem, & gradatim pertraxit ad fontẽ luminis & dierũ. Itaq; sicut quæ nuper videndi facultatem acceperunt, paulatim educuntur ad lucem, & primum quidem vmbris, demũ maiori lumini assuefiũt; donec firmata oculorum acie Solis ipsius radios plenius intueri possunt. Ita quoque Deus cùm nos capaces cognitionis filij sui fecisset; paulatim in eum erexit, vt primũ eius typos & vmbras, Patriarchas, & Prophetas, & antiqua legis sacrificia seruaremus. Vbi verò confirmari sensus nros oportuit, potius ad ipsum Solẽ Christũ, scilicet eduxit: ita tamen subtenuiori ac faciliori lumine sub Ioã. scilicet anteà probaremur. Nec enim qui ad Reges accedunt, statim illos obuios habẽt, sed aut Comites, aut Duces: ita licet Christus inquãtum Deus omnia cõpleat, & omnia nostra perspiciat, vt aliquis nostræ infirmitatis præfiguretur ordo, quoad ipsum gradiremur, præmiserat viros pietate, & vitæ sanctimonia insignes, illum etiam quo maior inter natos mulierũ nemo surrexit, quorum fuit & iter ad Christum dirigere, & nos etiã ei parare; vt tandem tanquã ab elementis ad solidiorẽ doctrinam proueheremur. Hoc nos in ipso Ioan. dicturi sumus. Ille enim, vt conceptus ita & semestri ante Christum natus erat, eratq; omnium iuxta Patris oraculum spectatio, quod statim quod in virum euasisset præiret ante faciem Domini parare vias eius. Et D. Chrysost. homil. 3. in imperfecto sic ait: Sol appropinquãs ad processum, an-

Matth 2. *Marci. 16.* *Ioan. 5.* *Matth. 13.* *Ioan. 5.* *Ioan. 10.* *Esai. 35.* *Ioan. 10.* *Ioan. 15.* *Luc. 2.* *Per. Chrys. solog.* *Ioan. 5.* *Simile.* *Simile.* *Matth. 11.* *Luc. 1.* *D. Chrys.* *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tequã appareat mittit radios suos,& facit al bescere Orientẽ, vt procedens Aurora aduentum diei demonstret. Sic Dñs natus in mũdo,antequã appareat Spiritus sui fulgore transmisso illuminauit Ioannẽ,vt precedens ille aduentũ Saluatoris annuntiet, nè fortè subitò veniens & Dñs se esse filiũ Dei prædicet, propter ipsãm magnã atq; terribilem indicationem rei, magis se incredibilem redderet, & ostẽderet. Sic enim nec Christo per Ioannem filium Zachariæ Sacerdotis, & ipse mirabilis in vita non crediderunt; quantò magis si nulla denuntiatio præcessisset? Nam quantũuis fuerit persona laudabilis, in sua causa non potest esse testis idoneus. Venit Ioannes quasi magni Regis præparator fidelis, qualis Rex talis, & Nuncius Regis, natus ex gratia non ex natura (hoc intellige, quia erant parentes steriles.) Sicut Christi conceptionem antè Angelus nuntiauit, sic istius sicut illius nomen antequàm conciperetur auditum est: *Luc.1.* sic istius, sicut & illius potestas antequàm nasceretur ostensa est; sic & istius virtus, &c. Hæc fuit inter illos differentia(ait statim) quia Christo concepto fidelis mater confessa est gratiam Deo, dicens: Ecce ancilla Domini, &c. Ioanne autem concepto, incredulus pater obmutuit; quia Ioãne nato lex de cætero fuerat tacitura, Christo autem nato postmodum fuerat loquutura. Poterat hic quæri, an sanctificatus fue- *D. Aguſt.* rit in vtero D.Ioann. & licet Aug. epistola ad Dardanũ videtur de hoc dubitare; non tamẽ apparet ratio dubitandi, cũ expresè de illo dixerit Angelus: Et replebit Spiritu Sancto ex vtero matris suæ. Vinũ & sicerã *Luc.1.* non bibet,& præcedet in virtute,& spiritu *D. Amb. & Theo-phil.* Eliæ. Imò vt Ambr. Theoph. & alij volunt, acceleratus fuit puero vsus rationis in vtero,atq; ex vtero adorauit Christum. Quod *Luc.1.* colligũt ex eo quod exultauit præ gaudio. Quã sententiam videtur sequi Ecclesia in Hymno,quẽ de Ioanne canit,dicens: Ventris obstruso positus cubili,senseras Regem thalamo manentem. Et hoc fuit secundum miraculum quod fecit Christus per potestatem excellentiæ. Nam primum fuit, Matrem excellentissimè sanctificatam reddere; nempè vt non solùm ligatum haberet fomitem, imò omnino extinctum & ablatum. Secundum fuit per eam potestatem excellentiæ, suum præcursorem in vtero sanctificare, atque ei pro illo tempore accelerare, & conferre vsum rationis. Cæterum postea mansit puer Ioan. in illo somno & priuatione vsus rationis, quæ pueritiæ debetur; quoniam solus Christus per modũ habitus permanentis habuit integrum iudiciũ viri ab instãti suæ conceptionis, secundum illud quod prædixerat Hiere. Nouum *Hierem.* faciet Dñs super terram; fœmina circundabit virum. Virum dicit: quoniam in actu iam operationes intellectꝰ ac rationis, quas viri solent exercebat ipse in vtero Matris. *Dicit ergo noster Euangelista: In diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim Regnũ cœlorũ.* In hac particula, *In diebus illis*, Matth. designare voluit tempus, quo Ioan. cœpit prædicare, non se tamen refert ad illud tẽpus, quo Christus ex Ægypto redijt (fuit enim interstitiũ ab illo tempore vsq; ad istud plusquam viginti annorum: nam Ioan. cœpit prædicare incipiente Christo trigesimum annum) sed indefinitè sumitur significando totum illud tempus iam exactum, vsq; ad prædicationem Ioannis: & est iste mos scripturæ, indefinitè notare tempus, vt cùm dicit in illo tempore. Hoc autem tempus prædicationis *Luc.3.* Ioan. Luc. distinctè significauit.c.3. Nam ostẽdit quãdo cœperit Ioan. prædicare, describens tẽpus Imperatoris Romanorũ, qui tunc regnabat Præsidis Iudææ, & omnium Tetrarcharũ, & Sacerdotiũ nomina: functus officio optimi historiographi; cuius munus est in enarratione rerũ, præcipuè hæc tria explicare, Cronologiã, id est, notare & significare tẽpora. Topographiã, idest, loca vbi res gestæ sunt. Prosopographiam, idest, describere personas illustres illius tẽporis: quoniam multũ conferũt hæc ad intelligen tiam Euangelij: *Factum est verbum Dñi super* *Luc.3.* *Ioan. Baptist.* Phrasis est hæc scripturę, cùm loquitur de Prophetis; ac si diceret: Ioannes Bapt. editus inspiratè missus à Deo, cœpit prædicare Iudæis. Hoc autẽ quando, quo tempore factũ est? Anno.15. Tiberij Cæsaris, & hoc eodẽ anno baptizatus est Christus, vt Luc. dicit. Tiberius fuit primus Romanorum Imperator post Iulium, & Augustum. 22. & 6. mẽsibus, &. 29. diebus: cœpit imperare. 19. die Augusti, qua mortuus est Auguſtꝰ. Christus Dñs cũ esset incipiẽs. 30. annorũ, hoc est, exactis. 29. annis, & preter ea. 13. diebꝰ baptizatus est anno. 15. Tiberij, quod sic intelligitur. Exacto. 14. anno Tiberij, & tantum præter ea anni. 15. quantũ est à. 19. Augusti vsq; ad. 6. Ianuarij quando Christus fuit baptizatus. Et quia Augustus imperauit quinquaginta sex annis vno mense minus, sequitur, quòd Christus natus sit. 42. anno Imperij Augusti. Ex quo apparet error Iosephi historici Iudæorum, qui ait, Augustum imperasse per 57. annos &. 6. menses, quod est contra omnes scriptores rerum gestarum Augusti; & ex eo sequeretur, vel quòd Christus Dñs natus est. 44. anno Regni Augusti, quod est contra omnes Ecclesiasticos, vel fuisse baptizatum. 32. anno, suæ ætatis, quod est contra Lucã. Nam mortuus est Dominus noster. 18. anno Tiberij, id est, quòd præterierãt. 17. anni, & agebatur tunc octauus mensis. 18. anni. Lucas autem nominauit annum Tiberij: eo quòd tunc temporis totus penè orbis subdebatur Imperio Romano, & mos erat communis subditarum Prouinciarum, publica acta & scripta signare per annos Imperatoris tunc regnantis. Erat autem tunc Pontius Pilatus procurator Iudææ. Nam postquam Augustus relegauit Archelaum apud Vienam Galliæ ciuitatem, vbi & mortuus est, assumpsit sibi populus Romanus administrationẽ Iudææ Prouinciæ, & misit Præsides qui eam administrarent; quos Latinus interpres sub nomine procuratoris, quia vtrunq; significat nomen Græcum, comprehẽdit. Primus autem procurator Prouinciæ Iudææ dictus est Coponius, secundus Marcus, tertius Rufus. Hi fuerunt sub Augusto. Tiberius vero initio sui Imperij misit Valeriũ Graecum, qui exactis. 11. annis decessit; & post eum missus est Pontius Pilatus; & præfuit Iudææ per decem annos integros, vsq; ad mortem Tiberij. Cœpit autem præesse Iudææ. 12. anno Tiberij, quare Ioan. cœpit prædicare. 3. anno procurationis Pilati, & Christus mortuus est. 7. anno eius. Describit etiam tres Principes Tetrarchas, nimirum Herodem Antypam Tetrarcham Gallilææ, Philippum eius fratrem Tetrarcham iturææ, & Traconitidis: tertium Lysaniam Tetrarcham Abiliniæ. Et aduertendum hunc Lysaniam non fuisse fratrem Herodis Antypæ, & Philippi: quoniam Iosephus qui. l. 17. antiq. totam progeniem Herodis diligẽtissimè descripsit de hoc nul lam facit mentionem; sed quoniam tẽpore quo Luc. hoc scripsit Euangelium, Abilina regio erat sub ditione Imperij Iudææ: quoniam Caius Cæsar, & Claudius eam Regi Herodi Agryppæ concesserunt, simul cum tota illa ditione Iudææ, quã Herodes magnus auus suus possederat, vt refert Iosephus, *Iosephus.* ideò de illa mentionem facit Lucas. Quare falsum est, quod tunc dicit Ianssenius hunc *Ianſen.* Lysaniam fuisse filius Ptolomei Regis, cuius mentionem facit Iosephus. Nam illum Lysaniam Iosephus refert. l. 15. fuisse occisum à Cleopatra, ante victoriam Actiacã, hoc est plusquàm. 30. annis ante natiuitatem Christi: nam hanc victoriam lucratus est Augustus, in initio Imperij sui ab Antonio & Cleopatra in promontorio Actiaco, vbi & nostri nuper alteram à Turcis adepti sunt insignem victoriam, captis ferè omnibus vasis eius regnante Philippo. II. sub Duce Ioanne de Austria charissimo fratre suo. Quis ergo fuerit iste Lysanias incompertũ est; nam Iosephus nullam de eo mentionem facit. Verisimile tamen est, fuisse vel filium, vel nepotem illius Lysaniæ occisi à Cleopatra, de quo etiam meminit Luc. quoniam Abilina regio vicina est Trachonitidi. Dicit etiam Luc. quòd sub Principibus Sacerdotum Anna, & Caypha fuerit hæc Ioannis prædicatio. Et dubitari potest quomodo potuerint esse duo Summi Pontifices simul in eodem anno: quia non possumus hoc loco per summos Sacerdotes intelligere Principes familiarum, quia erant plurimi. Quidam respondent eo tempore non benè seruari legem; & ideò contra legem erant duo summi Sacerdotes simul: quoniam & contra legem erat Pontificatus annuus, qui tamẽ debebat esse perpetuus. Et etiam quia non dabatur summum Sacerdotium solis descendentibus ex tribu Aaron. Sed hoc videtur absque pro- *Iosephus.* babilitate dici: quia Iosephus qui hos abusus enarrat, non commemorat fuisse factum, vt simul essent duo summi Sacerdotes. Et ideò respondet Eusebius lib. 1. hi- *Euſebius.* storiæ cap. 20. quod Lucas numerando Annam, & Caypham non solùm voluit significare hos gessisse Pontificatum, quo tempore Ioannes cœpit prædicare; sed etiam voluit definire totum tempus, quo durauit prædicatio Christi per duos Pontifices, sub quorum vno cœpit prædicare, scilicet, sub Anna, sub altero vero passus est, scilicet, sub Caypha. Nam prædicatio Christi durauit quatuor annos non integros, secundum Bedam. In primo fuit Pontifex *Beda.* Annas, in quarto Cayphas, & probat testimonio Iosephi. l. 18. &. 20. vbi ait, demptum fuisse Pontificatum Annæ, sue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceſsiſſe ei Iſmael; altero anno Eleazarus; tertio Simon; quarto Cayphas. Sed profecto non videtur in omnibus hæc ſententia tenere: quoniam dicunt Lucam hic voluiſſe deſcribere totum tempus prædicationis Chriſti: tamē ex Luca conſtat oppoſitum. Nam Lucas deſcribit quo tempore cœpit prædicare Ioan. non quando Chriſtus: nam ait: Factū eſt verbū Dñi ſuper Ioan. deinde dicit Luc. Ioan. prædicationē cœpiſſe anno 15. ergo eo anno erant Pontifices Annas, & Cayphas; non ergo inter hoc mediauit tempus quatuor annorū. Deniq; Ioſephus illis aduerſatur: nam in citato loco dixit illam ſucceſsionem Pontificum, ab Anna vſq; ad Cayphā, fuiſſe factam à Valerio Graccho, priuſquàm Pilatus veniret in Iudæam. Ianſenius reſpondet, ideò nominare hos duos, non quia ſimul eodem anno geſſerint Pontificatum; ſed quia largitionibus, & pecunijs obtinuerunt à Pilato, vt toto eius tempore alternatim gererent Pontificatū, vno anno Annas, altero Cayphas. Sed quia hoc etiam caret probatione, reſpondeo ideò hos duos nominari: quia revera Cayphas geſsit Pontificatum toto tempore Pilati, vt videtur innuere Ioſephus, nam initio procurationis Pilati fecit eum Pontificem, & decedente Pilato fuit priuatus à Vitellio. Annas verò vocatur Pontifex, non quia tunc gereret Pontificatum; ſed quia ſæpiſſimè geſſerat, non ſolùm ipſe ſed filij eius; & erat ſocer Cayphæ: & ideò fruebatur & nomine & honore Pontificis; ſicut & qui Conſules olim fuerunt, aut Duces idem nomen in perpetuum retinent. His iam circa literā iactis ad mixticos accedamus ſenſus. Rupertus ſuper hunc locum Matth. ſic ait: Quā pulchrè narratio hæc prophetiæ Danielis viſioni concordat: Aſpiciebam (ait) in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabilis, & fortis nimis dentes ferreos habens magnos, comedens, atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans: aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce in nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & Regnum, & omnes populi, & linguæ ſeruient ei; poteſtas eius poteſtas æterna, quæ non auferetur, & Regnum eius quod non corrumpetur. Quid enim erat videre illam talem beſtiam, non ſolùm comedentem, ſed etiam comminuentem? Sed quod hic pulchrè commemorat Romanum Imperium, non ſolùm vt cæteras gentes Regnum Iudæorum ſuæ ditioni ſubdidiſſe, verūetiam Tetrarchis comminuiſſe. Vt enim Iudaici Regni cōminueret potentiam propter nimiam gentis illius inſolentiam: idcircò in Tetrarchas illud, id eſt, in quatuor Principes diſsipauit, videlicet Pontiū Pilatū, Herodem, Philippum, & Lyſaniam. Nec verò ſolummodò Regnum; verumetiam ſacerdotij Principatū in duos, ſcilicet, Annam, & Caypham diuidendo comminuit. Futurum autē erat vt reliqua pedibus ſuis conculcaret; quod tunc fecit quando gentem, & locum tulit, & eos qui in bello ſuperfuerunt in captiuitate depoſuit. Nunc igitur leuemus oculos noſtros, oculos mentis, & proſpectum fidei; quia quod illic Propheta videbat in viſu noctis venientem in nubibus, quaſi filium hominis, dum comediſſet, atq; comminuiſſet illa beſtia, terribilis atq; mirabilis; & fortis nimis, hoc eſt, quod hic narrant Euangeliſtę veniſſe, & manifeſtum eſſe in Iſraël, hunc verè filium hominis, & initium veniendi feciſſe à baptiſmo Ioannis, dum Regnū Iudaicæ gentis ſibi ſubdidiſſet, & in Tetrarchias (vt iam dictū eſt) comminuiſſet magna potētia Romani Imperij. Incipiens enim (ait Petr. Apoſtolus) poſt baptiſmū quod prędicauit Ioan. Ieſum à Nazareht quomodò vnxit eū Deus Spiritu Sancto, & virtute, &c. vſque quia ipſe eſt Iudex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Initium ergo faciēdi, veniens à baptiſmo Ioannis, qui eatenus latuerat habitans cum parentibus in Nazareht & ſubditus illis, quouſq; proceſsit? Vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & Regnum, & ipſe eſt qui conſtitutus eſt Iudex viuorum & mortuorum: & ſicut ait Dauid: Gloria & honore coronauit eum, & conſtituit eum ſuper opera manuum ſuarum omnia ſubiecit ſub pedibus eius. Cæterum ea ego ratione dixerim: Euangeliſtā Lucam tanto ſtudio tempora, Regna, & Pontificatus notaſſe: quoniam res magnas, cunctiſque retrò ſeculis inauditas narraturus erat. Solent autem hiſtoriarum ſcriptores, quando aliquam rem magni ponderis, atque nouam ſcribere volunt, tempus, & ſigna cætera illius temporis (putà Reges, & mun-

Ianſenius

Ioan 8.

Moralitas

Rupertus. Dani. 7.

Actо.10.

Luc.2.

Pſal.7.

& mundi Gubernatores notare. Quid autem maius excogitari poteſt, vel quæ res magis noua vnquā viſa eſt, quàm Virginē parere filium Dei, Deumque ipſum, & pati ac mori? Quod annuntiaturus erat Ioannes. Vnde Propheta Baruch poſtquam immenſam Dei maieſtatem ac potentiam declarauerat, quomodo & ſtellæ cœli, & ea quæ ipſius cœli ambitu continentur ad nutum eius obſequuntur Imperia, cunctæque res creatæ teſtimonium ſuæ infinitæ potentiæ perhibent; quaſi hæc omnia in nihilum reputaret, comparatione aliorum quæ dicere cogitabat, ſubdens dixit: Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Ac ſi diceret: Hic omnipotens omnium Dominus, cui ipſæ poteſtates ſubduntur, ante cuius conſpectum columnæ cœli contremiſcunt, cunctaque aſtra ſe inferiora fatentur: poſt hæc tàm magna fabricata opera, in terris viſus eſt, atque cum hominibus homo factus familiariſsimè conuerſatus eſt. Quid altius? Quid mirabilius? Quid iucūdius excogitari aut dici poterit? Sed quid dicam fratres mei? Quo me vertam? Ante quē lachrymans querelas meas effundam? Res tàm grandis hæc eſt, vt cætera omnia Dei mirabilia ſuperet, quam & Prophetæ, & Ioannes prædicauerunt; & tamen nobis, vel ex ipſa nimia familiaritate, qua res ſæpiùs tractatæ vileſcunt, aut certè ex ſocordia, ac ingratitudine noſtra, quaſi iam ex memoria exciderint, nec harum rerum recordamur, imò & loqui de eis, quaſi dedignamur. Non ſic certè non ſic diſcipulus ille dilectus faciebat, ſed ſæpiſsimè talia repetens in ſua prima epiſtola dicebat: Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem. Vide quantis eadem repetat vocibus eiſdem terminis eadem iterum, atque iterum dicens, quaſi qui nunquàm tantam rem faſtidiret, nec faciaretur eadem millies repetere, prædicare, in mentem reducere, magis ac magis de ea ſtupeſcere ac mirari. Ecce ergo quantæ rei teſtimonium profert Ioan. quæ myſteria in deſerto prædicare gentibus vadit. Sed cur in deſertum ſecedit? Et cur Deus voluit, vt in tanta viueret aſperitate? Reſpondetur hoc quatuor de cauſis cōueniens fuiſſe. Primò, vt vita illius ſanctior, & mirabilior haberetur à Iudæis: vt ex hoc teſtimonium, quod ipſe de Chriſto reddebat, grauius & firmius apud Iudæos eſſet. Nam Ioannes Baptiſta aſperitate vitæ ſuperauit omnes Sanctos ante eum: quia nullum talem legimus, & hoc ob id conueniebat, cum Ioannes Baptiſta virtute miraculorum minor eſſet cæteris Prophetis; operæpretium erat vt eos aſperitate excelleret; ita quòd tota vita eius miraculum ac prodigium maximum videretur. Secundo, vt intelligereretur Ioannem fuiſſe non ab hominibus, ſed à Deo edoctum, ab eoque immediatè accepiſſe quæcunque prædicabat de Chriſto. Tertiò, nè teſtimonia, quæ de Chriſto reddebat Ioannes calumniarentur à Phariſæis, & dicerent ex affectu naturali ad Chriſtum procedere, & ex familiari conuictu cum illo: cum ipſemet fatetur nō nouiſſe illum; nec etiam ex amicorum ſubornatione, cùm ipſe in deſerto cum nullo illorum conuerſatus fuiſſet. Quartò, vt mala, quæ ex conſortio hominum ſolent accidere euitaret, nec tangeret picem, vt inquinaretur ab illa. Id enim exoptabat Hierem. c. 9. cùm dicebat: Quis dabit me in ſolitudinem diuerſorium viatorū, & derelinquam populum meum, & diſcedam ab eis? Quia omnes adulteri ſunt cœtus præuaricatorum. Extenderunt linguam ſuam, quaſi arcum mendacij, & non veritatis. Prouerbium antiquum fuit: Deus eſt homo homini, Id eſt dicere, quòd ſicut Deus omnibus diebus abundanter tribuit ea, quibus egent homines; id officium deberet homo alteri homini præſtare. At verò creſcente malitia, & charitate refrigeſcente, aliter iam dicitur, ſcilicet, lupus eſt homo homini. Vnuſquiſq; enim in proximum ſuum quaſi lupus rapax inſilit, vt decipiat, laceret, ac perdat eum. Quid ergo faciet miſer homo, niſi velut alter Timon Athenienſis hominum conſortia fugere, & cum feris commorari? Quæ ſaltem beneficijs manſueſcunt, quibus homines impij peiores euadere ſolent. Nam ſi ab ea, quæ in ſinu meo dormit monet Micheas Propheta, vt me ſeruem, & ſi ille qui ſimul mecum dulces capiebat cibos, & in cuius conſortio ambulaui cum conſenſu leuat poſtea contra me calcaneum ſuum, cuiuſnam fidei me cōmittere audebo? Deinde multa mala ex malorum conſortio adhærere

Baruch. 3.

1. Iuan. 1.

Eccleſ. 13.

Hierem. 9.

Mich. 7.

Pſal. 54.

Ioan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sulent eis, qui illis commiscentur: nam ita
D. Chrys. comparatum est hominibus(ait Chryf.) vt
si bonus malo adhæret eiusq; conuictui se
commiscet, nõ malo ex bono virtus, sed po-
tius bono ex malo vitium adhæreat, secun-
Eccles. 13. dum illam Sapientis sententiam: Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo induet superbiam. Quod
Simile. durius ferro? Et tamẽ si subtus terrã diu delitescat, in terræ mollitiem suam duritiem cõuertit; quantò magis fragilis caro mollescet, si in terrenis cõuersationibus diù perseueret. Hinc timores illi, qui B. Franc. angebant, timens hominũ conspectus, atque conuictus, ita vt etiã ad prædicandũ, & docendum eos ægrè è montibus descendere vellet: dicebat enim ex Dei familiaritate homines deos fieri, ex hominum conuictu homines homines fieri: multum enim illis humanitatis iungebatur: & quantò plus humana crescebant, tantò diuina minuebantur. Vnde & Seneca Gentilis hoc idẽ sentiens in quadam epistola dicebat: Auarior, ambitiosior, luxuriosior, imò verò crudelior & inhumanior redeo, quia inter homines fui. Vnde & periculo suo doctus amicum quemdam admoner, dicens: Quid tibi præcipuè vitãdum existimem? Quæris turbam, nunquã tuto te illi commiseris. Nunquam à turba mores quos extuli refero: aliquid ex eo quod composui turbatur, aliquid ex his quæ fugaui redit. Inimica est multorum conuersatio, nemo aliquod vitium nobis non ingerit, aut cõmodat, aut imprimit, quo maior est populus cui miscemur; hinc periculi plus est. Et quid opus est cuiusque sententias in medium afferre ad comprobandum quod nos experientia rerũ mater docet? Qui enim cum mercatoribus tractat dolos & vsuras dicit, qui cũ mulieribus ea, quæ leuia ac turpia sunt ex eorũ colloquio trahit, qui in domibus Regũ commoratur, ambitiosus ac vanus euadit. Quare Ioannes adhûc puer, vt hæc incõmoda euitaret nobis tantũ præbens exemplũ, in solitudines secedit, atq; ibi docet homines de Regno
D. Bern. Dei. Nam vt docet Bernard. ad fratres de mõte Dei: Qui cum Deo est nunquã minus est solus, quàm cũ solus est. Quintam tamẽ rationem poteris addere, quare Ioannes ad deserta loca fugit, atq; ibi prædicat, quæ allegorica erit. Quia lex Mosayca data est in deserto Synai. Ioan. fuit terminus legis
Exod. 20. veteris, & initium nouæ (vt suprà diximus.)
Ioan. 1. Vnde & baptizauit in deserto finẽ ponens legalibus cœremonijs, & initiũ dedit Euangelio ex deserto ad vrbes exiens, vt prædicaret Christũ. Cæterũ qui propter negotia humana nõ possunt desertum petere, ejusmodi est pars maxima hominũ; debet secedere in desertũ spiritali quodãmodo, nimirum fugientes solicitudines huius mũdi, quę animã extra se rapiũt, iuxta illud Pau.
1.Cor.7. 1.Cor.7. Qui vtuntur hoc mũdo tanquam nõ vtãtur. Volo vos sine solicitudine esse. In figura huius mysterij habetur Exodi. 5. Exod.5. ℣ populus Dei eductus fuit ab Ægypto, vt sacrificaret Deo in desertũ, & subdit dixisse Pharaonem: Vacatis otio, & ideò dicitis eamus & sacrificemus Dño in deserto. Ita enim comparatũ est, vt cùm homines spirituales amoueãt animũ à rebus huius seculi, vt se totos tradãt obsequio Dei, & quodãmodò (ut dixi) secedant in spirituale desertum reputãtur otiosi à carnalibus hominibus, qui perinde ac Ægyptij existimãt negotia secularia esse magni momenti, similia operibus filiorum Israël, qui dum erant in Exod.1. Ægypto occupabantur operibus luti & lateris, & in colligẽdis palleis. Thema autẽ suæ prædicationis hoc fuit: *Pœnitentiã agite: appropinquauit enim Regnũ cœlorũ.* Obserua, pœnitentia duplex est, altera mentalis, id est, contritio; altera vocalis, id est, confessio: sed prima includit votum secundæ in noua lege, in qua nõ dimittitur peccatũ nisi in ordine ad claues Ecclesiæ: nõ enim sine causa traditæ sunt Petro claues Regni cœlorum, vt suo loco videbimus. Itaq; confes- Matth. 16
sionis sacramẽtũ necessariũ est vel in re, vel voto. Sumitur autem tertiò pœnitẽtia pro actu pœnitẽtis, siue interno siue externo, Ioan. autẽ pro illis quibus tunc prædicabat primo & tertio modo sumpsit pœnitẽtiam: nondũ enim institutũ fuerat sacramentum auricularis confessionis. Nobis autẽ quibus hoc sacramẽtum intimatũ est, necessarium erit etiam sic agere pœnitentiam, confitendo, scilicet, pecca nostra. Cæterum pœnitentia interna est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum, cum proposito satisfaciendi. Est autẽ hic dolor duplex, alter qui dicitur contritio, alter attritio, & vterq; dolor cum sacramẽto sufficit ad placandũ Deum. Sunt enim duæ puellæ illæ, quibus innixa Esther Regem Assuerum placauit. Esther. 4. & 5.
Ea quæ erat ad dextris significat contritio- Figura.
nẽ, quæ ortum habet ex amore, qui est dextera; ea vero quę à sinistris refert attritionem, quæ oritur ex timore, qui est siniſtra.

Sed

Sed tamen animę cum hoc comitatu ingredienti inclinat rex virgam auream, ideſt, misericordiam: sunt enim irriguum illud superius & inferius quæ Axa filia Caleph
Iudith. 1. suspirans petijt à patre suo. Irriguum superius est cõtritio, quę ex amore diuino nascitur, est enim dolor & displicentia de peccatis propter Deum summè dilectum, irriguum inferius est attritio, quę ex timore nascitur. Dolet tamen de offensis aduersus Deum commissis, propter inferni timorẽ, & tamen in sacramento vterq; dolor sufficit, & his duobus irriguis anima irrigatur atq; lauatur. Sunt etiam aquæ ductus il-
2. Reg. 18. li quos Elias fecit, vt humectaretur sacrificium, sed ipse prius composuit ligna singula simul, atq; aquæductus super ea induxit, deinde petijt vt ignis descẽderet de cœlo, & contumeret sacrificium. Sic debet
Figura. peccator facere, prius singula in memoriam reducat atq; cõponat peccata, deinde lachrymarum fletus super ea effundat, atq; à Deo postulare cõtendat, vt sui amoris igne ea consumat atq; comburat. Opus erit tamen vt seipsum excitet peccator ad lachrymas atq; dolores, singultibus, gemitibus, flagellis atq; alijs pœnitentiæ signis; sicut ferui Holofernis ipsum plausu manuũ,
Iudic. 14. atq; strepitu excitare contendebant; vocibus etiam prædicatorum, atq; lectionibus seipsum exitare conetur, ad seipsum ipsemet clamando, infernus, infernus, æternitas, ignis, vide quid agas, ad mentem redire non pigeat. Debet enim verus pœnitens si
Simile. cut hericius se gerere. Qui carnem suã intra corium illud sentibus plenum colligit, atq; claudit, nihilq; videnti ac tangenti nisi pungẽtes illas spinas ostẽdit. Sic sic veræ pœnitẽtiæ amator se gerere debet seipsum sub spinis ac sentib⁹ colligat, hoc est sub ieiunijs, flagellis, ciliciis, ac cæteris pœnitentiæ operibus, seipsum operiat atq; abscondat, vt nihil ex eo diabolo ac cæteris inimicis appareat, nisi pungentes illi aculei ac spinę: vt in ipsis vulnerati recedant. Et sic per veram pœnitentiam iustificatus poterit di-
Psal. 72. cere illud Psalm. Renes mei cõmutati sunt, & ego ad nihilum redactus sum & nescivi. Vertitur enim incinerem, resoluitur in fletus, ipse in suo aspectu, quasi nihil esset se reputat. Commutantur renes, ideſt, desideria carnis in spiritualium rerum amorem;
Ad Gal. 2 mutatur in virum alterũ, ita vt dicere posset cum Paulo: Viuo ego iam non ego. Et nescivi. Quoniam hæc noua cõmutatio absque Dei reuelatione, capi non potest, est Psal. 76. & 72.
enim mutatio dexteræ excelsi. Vt iumentum factus sum apud te. Qui antea indomi- Iob. 11.
tus & absq; iugo, tanquam filijs onagri ambulabat: iam cervices suas iugo Dei libenter inclinat, seq; domesticum ac onerarium iumentum ad quælibet Dei onera portanda fatetur, & sic per pœnitentiam Deus homini copulatur, à quo tanquã fugitiuus & deuius receserat. Vnde D. Hieron. in Epist. D. Hiero.
ad Chromatium sic ait: Mors & vita sibi contraria sunt, & tamen pœnitentia copu- Luc. 15.
lantur. Quanta fœlicitas, vt de salute nostra exultent cœlestia: gaudium enim est in cœlis super vno peccatore pœnitentiã agẽte. Septies in die cadit iustus, & resurgit. Iu- Prouer. 24
sti vocabulum non amittit, qui per pœnitẽtiam semper resurgit. Sunt tamẽ aliqui peccatores qui seueluti baiuli ac onerarij homines gerunt. Hi enim dum onera super scapulas portant gemunt; at cum iam deposuerint ea rident atq; gaudent, & si illis pretiũ Simile.
soluas eandem vel alia grauiora realument. Sic multi miseri peccatores se habent: Antequam peccata confiteantur, veluti onera gemunt ac suspiria super ea emittunt; cæterum cum iam ad pedes confessoris existimant ea deposuisse, lęti ac securi procedunt, & tanquam canis ad vomitum ad ea
Prouer. 26 protinus reuertuntur. Ecce ad quam pœnitentiam per Baptistę vocem exhortamur, *Appropinquauit enim regnum Cœlorum*, Regna terrena tunc quidem proxima erant, & in promptu; at regnum Dei longè ab hominibus tunc erat, procul quippe erat ab hominum notitia & affectu, quinimò & ac-
Ioan. 1. cessu longissimè ab eis distabat. Cęterum postquam verbum caro factum est, tunc primò cœpit regnum cœlorum aperiri: quia tunc homo assumptus in Deum primò beatus fuit secundum partem superiorem animę; & ideo quando Ioannes Baptista prædicabat, iam regnum cœlorum appropinquauerat, non tamen adhuc aduenerat; quoniã regnum Dei non venit vsq; ad Christi mor-
Luc. 23. tem & resurrectionem; in morte, cum ipse
Matth. 28 dixit latroni, hodie mecum eris in paradiso, in resurrectione cum dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Nam id fuit quod ante mortem suam prædixerat. Non bibã à modo de genimine vitis huius,
Matth. 62 donec vobiscum bibam in regno Patris mei quando iam homo beatus etiam secundum corpus fuit, sed tamen cum his omnibus adhuc non aduenit palam vniuersis regnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 11. Dei, ſed continuè oramus: adueniat regnũ tuum. Quare nonnulli codices legunt per futurum appropinquabit regnum cœlorũ. Quoniam niſi poſt Chriſti paſsionem, non omnibus hominibus patuit regnum cœlorum. Per hanc regni cœlorum prædicationem, intellige regnum illud vnum Meſsię, quod tunc ſpectabant Iudæi, non futurum regnum quoddam terrenum, ſicut illorum plerique ſomniabant, ſed cœleſte planè, ac proinde tanto præſtantius omni regno terreno, quanto præſtat cœlum terræ, tantoq; ſolidius & optabilius, quanto ſolidiora ſunt & magis optanda cœleſtia quam terrena. Vnde hic regnum cœlorum, vel pro fœlicitate æterna qua fruuntur beati, quam Chriſtus nobis contulit ablato impedimẽto peccati, vel poteſt ſecundo accipi regnum cœlorum pro eo regno, quod Deus per Euangelicam doctrinam & ſpiritum ſanctũ, cordibus fidelium inſuſum regnaturus erat in electis, fracta diaboli poteſtate, & electi ſimul cum Deo regnaturi erant, in hoc mundo per fidem; dominãtes iam huic mundo, diabolo & carni, & hoc in vniuerſo mundo: nam non tantum notus in Iudæa Deus, ſed iam vidit omnis caro ſalutare Dei. Quod re ctè regnum cœlorum dicitur: quia regnum cœleſte ſicuti regnum terræ dicitur regnũ terrenum. Dicitur autem cœleſte eo quòd omnia quæ ad regnum iſtum pertinent cœleſtia ſint, cœleſtis enim qui in eo regnat Deus cœleſtis lex, & ſpiritus per quem regnat, cœleſtes ſecundum conuerſationẽ qui regni huius ſunt conſortes, & de hoc regno dicitur regnũ Dei intra vos eſt: quia Chriſtus regnat per fidẽ in cordibus noſtris. Vnde & Eccleſia hæc militans etiã dicitur regnũ cœlorũ, in qua ſpiritualiter regnat Deus in cordibus fidelium, quorum conuerſatio in cœlis eſt, atq; hoc modo poti⁹ videtur accipi in hoc loco, ex eo quod pro eo ꝙ Matt. c. 10. Apoſtolis dictũ ſcribit, vt prædicarent appropinquaſſe regnũ cœlorum. Luc. 10. c. ſcribit diſcipulis dictum, vt dicerẽt recipiẽtibus Euangeliũ, appropinquauit in vos regnũ Dei. Cæterũ quoniã vnũ eſt regnũ cœlorum, quod hic per fidẽ initiũ accipit, poſteà per gloriã perficiendũ, ſicuti vnica eſt Eccleſia quę modo in terris militat, cum ea quę in cœlis triũphat, ideo vtraq; hæc acceptio ſimul cõprehẽditur appellatione regni cœlorũ: quia nõ ſolũ conſequitur ſecundus huius regni ſtatus priorẽ iſtũ, ſed & in prio re poſterior iã ſaltẽ in certa ſpe obtinet, ſicuti & vita æterna hic in electis incipit. Si ergo tibi, ó homo regnũ cœlorum appropinquat, quid tu terrena tãta auiditate procuras. Si ſeipſum tibi Deus remuneratorẽ inſinuat, cur tu illũ iudicẽ punitorẽ tuũ tuis ſceleribus facere ſatagis? Ecce tibi regnũ cœlorũ appropinquat, cur nõ tanti prẽmij te prę ſentia allicit tãta raptus conſolatione quanto magis videris appropinquãtẽ diẽ, vt Pau. ad Hebr. te admonet. Quoniã antiqui patres nõ has acceperant repromiſsiones, ſed à lõgẽ eas ſalutabãt atq; ſolefaciebãt: & ideo Ioan. Baptiſta dictus eſt pluſquã propheta, quoniã primus hanc vocẽ emiſit: Appropinquauit regnũ cœlorũ. Aliæ Prophetæ terrena promittebãt regna Iebuſeorum, & ammorreorũ, primus Ioa. regna nobis promittit cœleſtia. Quod ſi aliqui priſci patres de hoc cœlorũ regno aliqua polliciti ſunt, non præſentes ſed longiſsimè diſtabant pollicitationes illæ, Ioann. autem appropinquare clamat iam regnum cœlorum. Vnde Hieronym. ſic ait: Primus Baptiſta regnum cœlorum prædicat, vt præcurſor Domini hoc priuilegio honoraretur. Regnum cœlorum legitimum eſt, nam terrena regna rapina fuerunt: quoniem homines ea ſibi per tyrannidem rapuerunt, præter regnũ Dauidicum, quod huius legitimi regni præparatoriũ fuit. Ergo homines pœnitentiã agite, appropinquauit enim regnũ cœlorum. Præuaricatores redite ad cor: Quoniã iubilęi annus in ſorib⁹ eſt, in quo omnes ad ſuas redibãt poſſeſsiones, peccator autẽ extra ſeipſũ eſt, nec ſe poſsidet, qui tamẽ debet eſſe poſſeſsio ſua ſed poti⁹ à diabolo & vitijs poſsidetur. Redite ergo ad cor, reſipiſcite, in veſtras poſſeſsiones reuocamini: quoniã appropinquat regnũ Dei, ac iubilęi & iucunditatis tẽpus: amen dico vobis cito eſt in ianuis. Igitur hæc Ioannis concio ad pœnitentes tantũ pertinet, non ad otioſos, aut ſecuros homines oblatam Chriſti gratiã recuſantes: nã ſic Chriſtus inquit Luc. vlt. ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius remiſsionẽ peccatorũ in omnes gẽtes. Ex quo collige pœnitentiã & crucẽ eſſe viam ad regnum cœlorum. Collige etiam qualis debeat eſſe noſtra prædicatio, nec enim compoſita verba, aut prophanas fabulas prædicare debemus populo, ſed vt recedant à malo, & ſequantur bonum, quæ ſunt duæ partes integrantes iuſtitiam, has enim comprehendit hæc Ioannis concio:

Ad Hebr. 10.

Matth. 11.

D. Hiero.

Eſai 46

Matth. 24

Luc. vlt.

Cum

Cum enim dixit pœnitentiam agite, à malo nos reuocat, vera enim pœnitentia mala ante acta dimittit, at cum ſubiungit appropinquauit regnum cœlorum, bona opera docet facienda, quibus appropinquamus regno Dei. Obſerua quod Chryſoſtom. hom. 14. & eius abreuiator Theoph. legunt appropinquauit de præterito, nam Græci præterito vice præſentis nonnunquam vtuntur, appropinquauit pro appropinquat, hoc eſt inſtat hue adeſt regnum cœlorum, *Hic eſt enim de quo dictũ eſt per Eſai. Prophetam dicentem.* Ab hoc oraculo & antiquitate dignitatem & munus Ioannis Baptiſtę magnificat dicẽs: *Hiceſt de quo dictũ eſt per Eſai. &c.* Ne putaremus, vel illũ ibi hãc vſurpaſſe legationem, vel ab humana authoritate accepiſſe, ſed ab ipſo Deo Eſaiæ teſtimonium citat id dicentis. Quod teſtimonium cæteri omnes Euangeliſtę afferũt: vt Ioann. teſtimonia quæ de Chriſto tulit quam vera ſint hoc diuino oraculo comprobent. Licet B. Marc. duo teſtimonia alterum Malachiæ, alterum Eſai. in vnum conflet, ſub nomine Eſaiæ, quod quidẽ in vſu eſt aliquando ſacris ſcriptoribus, ex pluribus teſtimonijs vnum corpus efficere, vt in Pſal. 13. videre licebit, quemadmodum hic docet Hieron. Licet nonnulla exemplaria apud Marc. legant. Sicut ſcriptũ eſt in Prophetis nec Eſaiæ mentionem faciant, & ſic legunt Batablus & Pagninus cum Theoph. ac Euthim. Cæterum teſtimoniũ hoc Eſai. de beato Ioann. Baptiſta ad literã intelligi poteſt; nam licet de libertate à ſeruitute Babylonica videtur agere propheta in illo 40. c. quo vaticinio conſolarivult tali captiuitate oppreſſos, tamen contextui etiam quadrare videtur, quod de captiuitate humani generis ſub tyrannide diaboli ibi fiat ſermo. Nam hanc captiuitatem nõ ſimplicibus verbis, ſed ſub typis frequenter prophetæ promunt: & non ſolum de hac captiuitate ſub figuris frequenter loquuntur prophetę, verumetiam deliberatione ab illa per Chriſtũ faciendaverba faciunt. Erat autem hominum genus ſub diabolo captiuũ, erant & Iudæi olim captiui ſub Rege Babylonio, ſoluta eſt eorum captiuitas, itidem & humani generis, hanc vtrãq; captiuitatẽ, & liberationẽ è captiuitate, ita miſcẽt prophetæ, vt ſæpe neſcias quo reſpiciant. Læta ergo quę in hoc capitulo prędicuntur, etiã à nonnullis Hebræorum ad tempora Meſſiæ referuntur, intelligunt ſi quidem beneficia hæc maiora eſſe, quam quę conueniãt liberationi è captiuitate Babylonica. Videbantur enim ſub beneficio Cyri, maius aliquot beneficium, nempe Chriſti adumbratum eſſe, vnde ſubiungit vocem clamantẽ in deſerto, quę tanti boni nępe Chriſti vaiula erat, *Vox clamãtis in deſerto*. Hebraiſmus eſt ac ſi diceret, vox clamans: Filius dilectionis, filius dilectus. Huius vocis memores Scribę & Phariſęi, cũ audirent Ioãnem in deſerto docere populum, miſerunt ad eum Leuitas & ſacerdotes, vt ab eo ſciſcitarentur an ipſe eſſet Chriſtus, qui cum negaret ſe eſſe Chriſtum, aut Heliam, aut Prophetam, ſubiungit eſſe hanc vocem clamantem in deſerto, quam Eſaias prædixerat. Vnde indubiè aſſerendum eſt, de ipſo Ioann. ſingulariter prædictum fuiſſe, cum ſubiungat in deſerto. Nã licet cæteri Apoſtoli voces fuerint, ſolus tamen Ioan. in deſerto Iudeæ hęc quę ſubiunguntur pro clamabat. Dixit igitur, ſe eſſe hanc vocem quã prędixerat Eſai. ac ſi diceret: Ego quidẽ nõ ſum conceptus ille ſupremus quẽ pater deſe concipit, & per quem ſeipſum totum intelligit ac comprehendit: ſed dũtaxat ſum vox quę talem exprimit conceptum. Nec ſum verbum illud, per quod Deus ſibi loquitur, ſed ſum vox explicans verbũ iſtud. Voces (ait Philoſophus) ſunt ſigna conceptuum: nam ſi conceptus non deberent explicari, ac manifeſtari, nequaquam neceſſarię fuiſſent voces. Cęterum quoniam cõceptus nobis occulti ſunt operępretiũ fuit, vt voces ederemus, quibus occultos conceptus, ac cogitationes alijs manifeſtas daremus. Si conceptus iſte ſemper in patris intellectum deberet ſiſtere, nec vnquam nobis explicandus aut manifeſtandus foret, nequaquam voce hac indigeret: quoniã benè in patris intellectum exiſtebat, vbi clariſsimè intelligebatur ſecundum illud Ioan. In principio erat verbũ, hoc eſt in Patre qui hoc verbum proferebat. Cęterum neceſſe fuit conceptum iſtum nobis manifeſtari, vt per illum, & Patrem etiam proferentẽ intelligeremus, neceſſaria etiam nobis vox fuit, quę tantum nobis diceret ac explicaret conceptum, adeoq; nobis manifeſtum daret: vt digito oſtenderet ac diceret: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vnde ſicut vox eſt vehiculum verbi, nam in aëre illo percuſſo à voce verbum ipſum vehitur ac profertur, ita & Ioann. vaiulus fuit huius verbi, & fuit veluti vehiculum

per

Pſal. 75. Luc. 3.

Luc. 17.

Ad Ph. 3.

Matth. 10

Luc. 10.

D. Chryſ.

Eſaia. 40

Marci. 1.

Pſal. 13. D. Hiero.

Theoph. et Euthim.

moralitas

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Ariſtot. 1. periher. cap. 1.

Ioan. 1.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per quod nobis manifestum est, cum dixit, Ecce agnus Dei. Hac voce vobis verbum ostendo, vt audiatis ac intelligatis illud. Ipse est preco ille, qui preibat ante Ioseph clamans, vt omnes genua flecterēt ante illum, & scirent ipsum esse Saluatorē mundi. Sic enim Pharao eleuauit Ioseph, illum incurru suo secundo sedere faciens, torquem aureum collum eius circundans, clamante præcone, vt omnes illum genu flexo adorarent, scirentq; ac cognoscerent ipsum esse Saluatorem mūdi. Hic Ioseph Christus est, qui frumentum verbi Dei cum mundus hac fame periclitaretur, in horreis Euangelij sui recondit, ne hac inedia totus periret orbis. In curru suo secundo sedere illam fecit: nam humanitas Christi, post diuinitatem adoranda venit. Primus currus diuinitas est, in qua Christus ab æterno permanet. Secundus currus humanitas eius est, in qua diuinitas per terram vecta est, quæ post diuinitatem altior cæteris rebus est: torques aurea circa colū ei⁹ est lex ac Sapiē tia eius, quibus ipse decoratus etiā colla nostra suo suaui subiecit iugo. Ipse enim legifer noster est ait Esai. Cæterum præco, qui ante faciem eius præibat Ioann. est, qui in deserto clamabat ipsum esse Saluatorem, qui tollere peccata mundi deberet, cui omnes deberent intendere, quem colere ac adorare tenerētur, cuius necipse dignus erat corrigiam quidē calceamēti soluere. At sicut prolato verbo vox definit, quæ est aër ille verberatus qui post prolationē verbi quiescit; sic Christo incipiente publicè predicare decollatus est Ioan. & desijt vox cum ad uenisset verbum, secundum quod ipsemet Ioann. testificatus est dicens: Me oportet minui illum autē crescere. Audiamus autē quid vox hæc clamet. *Parate viā Domini rectas facite semitas eius*, Esai. secundū Hiero. dicit, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Augustin. tom. 10. in festo sancti Ioann. Baptistæ serm. 10. de sanctis, mirabiliter interpretatur hunc locū dicens: Videamus in quo deserto paranda est via Domini, & in qua solitudine nempe in gentilium populo: vacua enim timore Dei pectora & Spiritu sancto carentia deserto cōparantur. Desertus enim erat hic mundus ab omni cultura fidei, & timoris Dei peccatorū spinis obsitus squalebat tanquā ager incultus, nullam bonorum operum fœcunditatem afferebat, nullum imbrem gratiæ spiritualis acceperat; premittitur B. Ioann, lucerna ante solem, seruus ante Dominum: Sed quid est quod Ioann. vox dicitur, Dominus verbum? Vox sonus est index cogitationis, cogitatio verbū est. Quando ergo verbū corde cōcipimus necessaria est vox quasi quoddam verbi vehiculum, vt verbū quod mente concepimus transferatur alio voce opus est. B. Ioan. quasi vox fuit, per quam ad nos Dñs protulit verbum suū iam incarnatum. Preco verbi fuit Ioann. & vox per quam declaratum est verbum caro factum. Et D. Hierony. sic dicit in hoc loco. Animas credentium separabat, in quibus ambulatur⁹ erat Dominus, vt purus in vijs purissimis ambularet dicens: Habitabo in eis, & inhabitabo, & ero Deius ipsorum, & ipse erit mihi populus, hactenus Hieron. Quare consultò dicit parate vias Domini, non vestras; nam vestræ viæ peccata sunt, meæ autē viæ virtutes. Sicut enim separantur cœli à terra, ita viæ meæ à vijs vestris, & de malis dicitur in Prouer. Via impiorum tenebrosa, & vocātur peccatorū vię polluti. De vijs autem Dei dicit, Vię eius vię pulchrę. Vias ergo Domini parare debetis: virtutibus animas preparantes. Via quippe preparatur humilia siue defossa exaltādo, alta humiliādo, curua dirigēdo, polluta mundando, aspera complanando. Primum fit cum timorem propellis humanum. Secūdum deprimendo superbiam. Tertiū cum ea quę curua sunt, & per morum distorsionē deflexa, directa ac erecta reddim⁹, pollutavitijs mūdādo aspera, hoc est ira & odio exasperata molliendo, quę omnia in predicta Esai. sententia continentur cum dicitur: Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt plana in directa, & aspera in vias planas. Vias ergo Domino parare debemus non pecunię, vt quæstuarius; nō mūdo vt fastuosus; non diabolo vt hereticus, sed Domino vt serui eius. Hęc autem via paratur etiam per pœnitentiam, quę & offendicula peccatorum tollit, & rectitudinem virtutum amplectitur. Nam via impiorum apud Salomonem in Prouer. dicitur complantata lapidibus, hoc est plena offensionibus, & peccatis. Nec tolluntur per primam partem pœnitentię, quę facit declinare à malo. Vnde Esai. 62. dicitur prędicatoribus, vt preparemus hanc viam populo eligentes lapides de ea, hoc est tollendo offendicula prędicando pœnitentiam, & cōplanando iter per rectitudinem virtutum: nā Plato docuit quod rectum

Figura. Gene. 41.
Esaiæ. 33
Ioan. 1.
Ioann. 1.
Marci. 6.
Ioan. 3.
D. Hiero.
D. Aug.
D. Hiero.
Esai. 55,
Prouer. 4.
Prouer. 3
Ecclesi. 21.
Esai. 62
Plato.

rectum est quid breuissimum inter duo extrema positum, nā virtus in medio cōsistit, nempe in quadam indiuisibiliter, vt nec ad hoc nec ad illud declinemus extremū, sed punctum illud indiuisibile, nempe medium in quo est virtus, per totū iter continuemus, vt sic faciamus lineam rectam: nam punctum continuatum facit lineam, vt dicunt Mathematici, & ratio quare sic viam præparare debeamus redditur à Propheta vbi supra dicendo: Ecce Saluator tuus venit, ergo præpara vias suas ei. Ecce quomodo præparanda est hæc via. Vnde idem est dicere parate viam Domino, ac dicere pœnitentiam agite, & ideo hoc clamabat in deserto, quia locus aptus est pœnitētia & mœrori, vbi & Moyses Dominum videt in rubo, ad interiora deserti minando gregem, id est sensus, & ibi legem suam Deus ac secreta docet, secundum illud: Ducam eā in solitudine, & loquar ad cor eius. Consulesi placet commentarios nostros in Psal. 118. tract. 1. versu. 5. fol. 41. ab illo verbo, sed vt ad moralia trāseamus & deinceps. Et fol. 50. in illo verbo itaq; Propheta: tandem aduerte hoc esse aliud signum quod Christus fuerat verus Messias. Nam vt Iustinus martyr in dialogo aduersus Tryphonem docet, multa signa data fuere veteribus, vt Christum veniē tem agnoscerent, vt illud de Magis qui venerunt Hierosolymam Christum adoraturi, & quod in asello ingressurus esset Hierusalem, cui acclamare deberent pueri, & quod esset reputandus nouissimus virorum, & alios huiusmodi, inter quæ etiam est hoc signum, quod Ioan. futurus esset præcursor eius, & quod ad eum deberet confluere vniuersa Iudæorum terra, & coram eis hæc testimonia de Christo ipse esset prolaturus, nempe quod ipse esset vox, & alia quæ hic & in alijs Euangelistis referuntur, *Ipse autē Ioan. habebat vestimentum de pilis Camellorū.* Quo significatur vestem Ioan. fuisse contextam de pilis camellinis, vt sic etiam in uestitu redderet Eliam, qui simili vsus est veste, quē & in spiritu & virtute referebat. Quod Iuuenc⁹ poēta in suo carmine sic dicit:

Texta Camellorum fuerant velamina setis.

Euthim. quærit: quisnā contexebat hāc vestem Ioannis? & concludit eam esse factam singulari Dei prouidentia & ministerio Angelorum. Vestis hæc significat habitum pœnitentię, erat enim genus vestimenti aspertimū ac vilissimum. Vnde Petrus Chrisologos serm. 167. sic ait. Ioan. habitatione, vestitu, & victu totus deniq; ad pœnitentiam incedit. Accepit enim pilos animātis tortuosissimi, nihil recti, nihil gratiæ, nihil decoris habentis, quod natura duro dedit labori, magno addixit ponderi, extremæ subiecit seruituti, tali magister pœnitentiæ indui debuit vestimento. Adde quod vestitus hic demostrabat conditionē populi Iudaici, cui Ioan. prædicabat, & hoc in duobus. Primum quia camellus est animal aptissimum ad onera & labores, sic ille populus ad onera legis portanda. Secundū, quia camellus partim erat mundus quia ruminabat, partim immundus, quia vngulas inferiores non habebat diuisas, talis erat populus ille, mundus quidem ore, quia bonam habebat doctrinam sed pedibus, idest, operibus & affectibus immundus incedebat, & Christus Dominus hanc vestium asperitatem Ioannis ostendit cū dixit: Quid existis in desertum videre? Hominem mollibus vestitum? Vnde D. Hieron. hic ait: De pilis, inquit non de lana: quia aliud austerę vestis indicium est, & aliud luxuriæ mollioris, *Et Zonam pelliceam circa lumbos suos.* Hanc etiam gestabat Elias. 4. Reg. 1. Chrysost. ait: fuisse morem in Palestina, vt homines vterentur cingulis laneis, & qui erant nobiliores & ditiores cingulis magni pretij, & colligitur ex scriptura, nam Prouer. vlt. dicitur; Cingulum tradidit Cananeo. Chananei autem præcipue mercatores tunc tēporis diuites, ac nobiles erant: & Esai. 3. Minatur Dominus se ablaturum omnia pretiosa ornamenta. In illa die erit pro zona funiculus, &c. Ioan. vtebatur zona pellicea circa lūbos, idest, circa carnē, quo denotatur etiam habitus pœnitētię: nam pellis est pars animalis mortui, in lumbis viget concupiscentia, quo significatur quod præcipua pars pœnitentiæ est carnis concupiscentias mortificare. Vnde Theoph. ait: In scriptura semper describi sanctos accinctos, secundum illud Luc. sint lumbi vestri præcincti; per quod significatur viros sanctos semper esse paratos ad benè agendum, semperq; Christi mortificationē in corpore suo circunferre esse solitos, *Esca eius erant locustæ, & mel siluestre.* Quidā greculus per has locustas ait significari genus quoddam pomorum siluestrium: quoniā nomen quod in Græco locustas significat, vna immutata litera, poma etiā interpretatur: & ideo ipse emendare vult codices, cum tamen in omnib⁹ sit aceridos, idest, locusta, nō aceradis, idest,

Simile.
Matth. 11.
D. Hiero.
4. Reg. 1.
D. Chrys.
Prou. vlt.
Esai. 3.
Theoph.
Luc. 12.
Matth. 2
Matth. 21
Esai. 53.
Luc. 1.
Iuuencus.
Euthim.
Petrus Chrisolog.

Universidad de Deusto
Biblioteca

id eſt, poma, & ita legit Eccleſia, Epycurei noſtri temporis dicunt ſignificari genus piſcis maximè ſimile Cancris, de quo Ariſt. libr. 4. de hiſtoria animalium. c. 2. Hoc autem minus probabile eſt: quoniam hic deſcribitur maxima Baptiſtæ pœnitentia, piſcis autē ille delicatiſsimus cibus eſt. Deinde quis hos piſces illi afferebat in deſerto? Ad quos parādos & coquēdos igne, aqua, & alia neceſſaria forēt, quę in deſerto deerāt. Tertia opinio eſt locuſtas has nō fuiſſe animalia, ſed genus herbę, ꝙ naſcebatur in cāpo præcipuè in paleſtina. Ità Atanaſ. in ſcholijs ſupno teſtim. Euth. ſup hūc locū, nec hęc ſententia diſplicet Caye. Toſtatus Epiſcopus Abulenſis in confirmationē huius opinionis citat Ricar. in deſcriptione terrę ſanctę, qui ait ſe fuiſſe in monaſterio circa Iordanem, cuius monachi veſcebantur herbis, quæ vulgo locuſtæ vocantur, eratq; fama publica & antiqua traditio, fuiſſe huiuſmodi locuſtas eas, quibus Ioannes veſcebatur. Nam in eiſdē locis habitauit Ioan. Hoc teſtimonium Ricardi certè magni ponderit eſſet, vt teſtatur Ianſe. ſi reperiretur in illo, ſed tamen ne ipſe nec alij reperire potuerunt. Quare opinio hæc non eſt tenenda: nam vox quæ hic ponitur, nunquā nec apud Græcos; nec apud Latinos aut Hebræos, heruam ſignificauit. Quarta opinio eſt, has locuſtas fuiſſe animalia terreſtria omnibus nota, quæ vulgò ſic appellātur, de quibus Hiero. ſuper. 4. c. Ionę ſic ait: Locuſta eſt paruum animal infirmas habēs alas, de terra ſurgens, ſed altiùs non valens auolare, qđ plus eſt quam reptile, minus autē quam auis. Huiuſmodi locuſtis multas veſci gētes ait Pli. lib. 11. c. 29. vbi ait: Locuſtas Parthis in cibo gratas eſſe, &. lib. 6. c. 30. pars quædam Aethyopū, inquit, locuſtis tantum viuit, fumo & ſale duratis in anuua alimenta. Imo dicit aliquas locuſtas longitudine triū pedū eſſe, & ꝙ eas modò vulgò comedunt Aegyptij. Hier. etiā. l. 2. cōtra Iouin. Oriēta les & Libię populos, inquit, quia deſertū & calidam eremi vaſtitatē locuſtarum nubes reperiuntur: locuſtis veſci moris eſt. Idem docet Hermolaus Barbarus lib. 1. corolario 150. in Dioſcor. Imò ait hoc cibo vſum fuiſſe Ioann. Baptiſtam in deſerto, etiam ſi Atanaſ. & alij aliter arbitrati ſint. Origen. Hom. 11. in Luc. idem tenet Ambroſ. lib. 2. ſuper Luc. Auguſt. lib. 2. confeſ. c. 31. Beda etiam, & ferè omnes Patres ita intelligunt hunc locum. Et ratio eſt, quoniam hoc nomen locuſta, Latinè & Acris, Græcè ſimpliciter nō ſignificat niſi animal terreſtre: cùm ergò Matth. dicat Ioann. vſum cibo locuſtarum, ſimpliciter intelligendus eſt. Et Hiero. in. c. 12. Eccleſ. in illa verba ſlore bit agmidalus, diſipabitur capparis, impinguabitur locuſta, dicit quod vox Hebraica Arbeh ſignificat locuſtam, vel brucum, id eſt, ſpeciem locuſtæ paruam. Deinde ſi huiuſmodi locuſtarum erat copia in deſertis & locuſtæ erant in cibum alijs gentibus, & Iudæis, qua ratione dicemus herbas fuiſſe? Sed difficultas reſtat, quoniam locuſtę crudæ non comeduntur, quomodo ergo Ioan. eas comedebat? Lyranus dicit quod locuſtę oleo frixæ erant cibus pauperum, tamen minimè credendum eſt Ioannem olei habuiſſe delicias, nec commoditatem: aliàs nō eſſet tanti habenda eius abſtinentia, præſertim cum Hieronymus dicat, eremitis in deſerto vti cibis coctis, in luxuriam reputari, Ioan. autem Baptiſtæ auſteritas alias omnes ſuperauit, Cayetan. dicit, quod etſi locuſtæ grandiores non poſſent crudæ comedi, tamen paruulæ ſic; veluti videmus manducari crancos tenellos marinos crudos. *Et mel ſilueſtre*, Suidas ait per mel ſilueſtre ſignificari rorem ſilueſtrem vulgò dictum Manna, & quod hic erat cibus Ioann. Sed præter impropriam ſignificationem, Manna non eſt cibus, ſed lambitur. Deinde Manna habet vim relaxandi ventrem. Iacobus Faber ait fuiſſe ex tertio genere mellis quod deſcribit Plinius lib. 11. c. 16. ait enim: iſtud mel eſſe rude & ſilueſtre, & conficitur ex certo arbore, & gignitur pridiē idus Septēbris: ſed hoc cōmentum videtur, & deberet probare hoc mel reperiri in deſertis Iudeę. Gloſ. interlinialis ait hoc mel manare ex truncis arborum, ad ſimilitudinem gūmi lachrymæ adhærebat arbori, & hunc liquorem Ioannes manducabat. Rabanus & Beda dicunt, fuiſſe ſuccum, ex quibusdam foliis attritis expreſſum ad modum mellis. Diuus Thomas in hoc loco citat opinionem dicentium fuiſſe, id quod vulgo appellamus cannas mellis, & certe Brocardus circa finem libri deſcriptionis terræ ſanctæ deſcribens vbertatem illius terræ, inter alia ait in ea eſſe magnam copiam harum arundinum mellis. Vltima ſententia eſt intelligi mel quale eſt noſtrum, ſed ſi lueſtre, id eſt, non purgatū nec defęcatū, ab apibus agreſtibus & ex herbis agreſtib⁹, ſine vlla cultura confectū huius

Ariſtot.

D. Atan. Euthim. Cayetan. Toſtatus.

D. Hiero.

Plinius.

D. Hiro.

Hermola. Barbar. Origenes. Ambroſ. Beda.

D. Hiero.

Euthi.

Luc. 10. Eccliſia. 29

Lyranus

D. Hiero.

Caiet.

Suidas.

Iacobus Faber.

Plinius.

Gloſſa.

Rabanus & Beda. D. Tho.

Brocardus

ſententia propria.

huiuſmodi autē mel abundare in deſertis illis ſatis liquet. Nam. 1. Regum. 12. traditur exercitū Saulis cum veniſſet in ſaltum quē dā inueniſſe magnam copiam mellis, & in Pſalm. dicitur: Vt ſuggeras mel de petra oleumq; de ſaxo duriſsimo: & de petra mel le ſaturauit eos. Nam vt ait Euthim. Apes agreſtes ſolent mella conficere in concauitatibus arborum, & in cauernis, & in ſciſſuris petrarum, maxime in illis partibus. Vnde hac deſcriptione ſignificatur Ioan. non fuiſſe vſum cibis quęſitis, ſed oblatis. Et licet Euangeliſta nihil nobis de potu Ioan. dixerit, credendum eſt aquam fuiſſe: nam Angelus prædixerat ipſum nec vinum nec ſiceram bibiturum, & in Eccleſiaſtico dicitur, initium vitæ hominis eſſe aqua & ſal & panis. Habebat autem hoc mel dulcedinem mixtam cum aliqua amaritudine. Obſerua hic, quod in ſacris literis vbicunque recenſetur aliqua inſignis pœnitentia, ſemper fit mentio aſperitatis veſtimentorum, & abſtinentiæ in alimento. 3. Reg. 21. habetur Acab cum pœniteret de peccato ſuo, operuiſſe cilicio carnem ſuam, ieiunaſſeq; ac dormiſſe in ſacco. Item Ioel. 2. cum populo ſuaderet, pœnitentiam inſolita quæ dā præcepit: nempè vt ſanctificet populus ieiuniū vſque adeò vt pueri ſuggentes vbera abſtineant à lacte. Id ipſum colligitur ex. 14. c. Heſther. Nam illa Regina actura pœnitentiam, aſſumpſit veſtimenta vilia. Quem modum pœnitentiæ depingit etiam Eſai. c. 3. Nam poſtquàm multis verbis amplificarat delicias & ornamenta filiarum Syon, cùm vellet formam pœnitentiæ adumbrare dixit: Et erit proſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro faſcia pectorali ciliciū, & pro criſpanti crine caluitium, demum ita erat creber vſus cilicij & cineris in pœnitētia, vt dicat Chriſtus Matth. 11. Si in Tyro & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Sed quorſum hęc? Certè vt intelligatur Ioan. Baptiſtam prædicaturū pœnitentiā, ſcilicet, Spirit⁹ Sācti inſtinctu egiſſe aſperrimā vitam, in victu & in veſtitu. Nuſquam enim legitur ante Ioann. extitiſſe aliquem, qui tàm eximium pœnitētiæ ſpecimē exhiberet. Vndè Theoph. ait: Ad pœnitentiam hortabatur Ioan. etiā habitu: lugubrem enim gerebat veſtem. Vt enim veſtium aliæ nuptiales ſunt, aliæ primogenitorum, aliæ prædilectorum filiorum, alię viduarum. Ità ſaccus, & cinis olim pœnitentium erat veſtis, vt manifeſtum eſt in Achab Rege, Niniuitis & Dauidæ, pœnitentia enim, vt ſcribit Tertulianus lib. de pœnitentia, ipſo quoq; habitu atq; victu mādat ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus deficere, illa quæ peccauit triſti tractatione mutare. Cæterum paſtum & potum pura noſſe, non ventris, ſcilicet, ſed animę cauſa: plerunque enim ieiunijs pręces alere, ingemiſcere, lachrymare & mugire dies noctesq; ad Dominum Deum tuum, pręſbyteris ad uolui, & aris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuę iniungere. D. Bernad. ſermone de Ioann. Baptiſ. reprehendens conſuetudinem Chriſtianorum, qui cum celebrent feſtiuitatem Ioannis, delitijs & luſibus ſe totos dedunt; non ſecus atque illi in quos inuehitur, Eſai. c. 5. dicens: Cytara, & timpanum, & lyra in conuiuijs veſtris, & opus Domini non reſpicitis nec opera manuū eius conſideratis, mirabiliter extollit pœnitētiā Baptiſtę. Ait enim. Cōtemplare hominem Oraculo diuino promiſſum, mira culoſe conceptum, ſanctificatū in vtero, & tamē ita affligentem & exte nuātē corp⁹ propriū, vt pœnitētiaipſi⁹ videatur potiùs laudanda quam imitanda, ita egreditur limites humanę fragilitatis, & cōmunis perfectionis, etenim ait Paul. 1. Thimoth. 6. habentes alimenta & quibus tegamur his contenti ſimus. Hęc eſt perfectio Apoſtolica, at Ioan. Bapt. vt fatetur Chriſtus Matth. 11. nec manducauit nec bibit. Plane, inquit, Ber. nec habuit indumentū, etenim ſicuti locuſta & mel ſilueſtre non ſunt alimenta etiam pœnitentium, qui quidem ſibi videntur ſatis corpus macerare, ſi in pane & aqua ieiunent: ita ſimiliter veſtimentum confectum de pilis Camellorum, non eſt indumentum vſurpatum à pœnitētibus, qui quidem cum cilicio induuntur, vel ad tempus maximam videntur pręſe, ferre aſperitatem. Itaq; Ioann. Bapt. qui venit in ſpiritu Elię, magno interuallo reliquit poſt ſe Eliam, quantum attinet ad pœnitentiam de quo dicitur. 3. Reg. 19. quod aliquando habuit in deſerto pro alimento panem ſubcinericium. Pręterea. 4. Reg. 1. dicitur, quod Elias erat pręcinctus ad renes zona pellicea. Nihil tamen de cilicio dicitur. Ambroſ. etiam lib. de Elia & ieiunio. ca. 3. Ioan. ait: humanę vitę poſsibililatem abſtinentia ſupergreſſus fuit, ideò quod non homo ſed Angelus appellatur, de quo

Tertulia.

Iona. 3.

1. ad Thi. 6

Matth. 11. D. Bern.

Luc. 10.

3. Reg. 19.

4. Reg. 1.

D. Amb.

1. Reg. 2.
Deut 32.
Pſal. 80.

Hester. 14
Eſai. 3.

moralitas

Matt. 11.

Teophi.

Ioel. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.11. quo & Dominus dixit: Venit Ioann. Baptista non manducans nec bibens. Vlterius & considerandum est, in sacra Scriptura mentionem fieri primorum parentum post peccatum, & vestimenti Ioan. & vestimenti Christi. Genes. 3. habetur: parentes post peccatum indutos fuisse tunicis pelliceis Ioan. Baptista vt hic refertur: Habuit vestimentum de pilis Camelorum, & Ioann. 19. inter indumenta Christi Redemptoris fit mentio de tunica, quæ carni adhærebat, quæ quidē inconsutilis erat desuper cōtexta per totum. In his tribus generibus vestimenti designatur triplex status hominis. Primus post peccatum ante renouationem gratiæ. Secundus sub lege veteri. Tertius in renouatione spiritus per gratiam iustificantem. Etenim in statu peccati indutus est homo, & morte animæ per recessum à Deo, & mortalitate corporis; & ita dicitur Psal. 108. Induit maledictionem sicut vestimentū. Hæc maledictio est mors animæ & corporis, quæ exprimitur per vestimentum pelliceū, quæ detrahuntur de mortuis animalibus. Cæterum status sub lege quæ fuit iugum onerosum, de quo dicitur Actor. 15. quod nec nos nec patres nostri potuimus portare, quibus verbis explicat Petrus difficultatē & onus veter. legis, talis status onerosus declaratur per vestimentum de pilis Camelorum: quoniā Camelus est animal ad onera portanda aptissimum. attamen cum dicat Paulus ad Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouū hominem, qui secūdum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis declarauit renouationem per gratiam esse quoddam indumētum diuinum & cœleste, quod designauit tunica Christi in consutilis: nam sicut illa erat cōtexta mirabili artificio ita in iustis est connexio virtutum omnium; verūtamen in Ioā. Bapt. (vt supra diximus) oportet considerare, & ea quæ expectant ad statum legis veteris; & id quod pertinet ad spiritus renouationem: Quo circa vt cilicium ex pilis camelorum exprimit legis onus, ita per zonam lumbos stringentem intelligimus mortificationem Euangelicam, de qua dicit Paul. semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circunferentes. Nam (vt supra diximus) carnis mortificatio per lumbos precinctos intelligitur; secundum illud Luc. 12. Sint lumbi vestri precincti, & Ephes. 4. State precincti lumbos vros in veritate. Et huius ratio est, quoniā in lumbis viget libido, vnde præcingere lumbos nihil aliud est quam mortificare carnis appetitus, hæc autem mortificatio maximè decebat Ioannē, ne quod verbis prædicabat moribus videretur impugnare, vt ait Greg. Docet quippe Hilarius. 7. de Trinitat. dicēs in principio: Oportet ità perfectū esse verbi Dei concionatorem, vt vita eius ornetur docendo: & doctrina viuendo, & ita Paul. instruit Thimo. dicens: Esto exemplū fidelibus in Fide, in Charitate, in Castitate, attende tibi & doctrinę, hoc enim faciens & teipsum saluum facies & eos qui te audiunt. Quod D. Ioan. contigit. Qui cum se exhiberet eximium sanctitatis specimen, prædicatio sua populos conuertebat, nā subditur. *Tunc exibat ad eum Hierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem.* Ecce vis verbi Dei quanta sit, nam quasi magnes ferrum, ità ad se trahit gentes. Simul & cōsidera quanta fuerit energia verborum Ioā. quandoquidem omnes ad vocem clamantis confluebant, non solum ex vrbe Hierosolymorum, verumetiam ex vniuersa Iudea, præsertim his regionibus quę ad Iordanem sitę erant. Vbi aduertendum quod in Ioanne tria videbantur esse, quę populos ad se trahebant. Primum quod a secunda temporis reædificatione ad idvsque temporis, Prophetis caruerat ille populus, ideo velutī Prophetam visuri tanta ad illum auiditate concurrebant, vnde Christus infra cap. 11. Quid existis in desertum videre? Prophetā. Iudicio quippe Dei id factum fuerat, vt Prophetarum Oraculis priuarentur, quorum dum illorum esset copia, nullam rationem habuerant, vt postea sentirent quantum bonum proprijs vitijs amisissent, hinc illud Psalm. 73. Signa nostra non vidimus, iam non est Propheta. & nos non cognoscet amplius. Secundum fuit nouum prædicationis genus nullis retro seculis auditū. Nec enim vt priores Prophetę, nec ad mores legis & sacerdotum, simpliciter pœnitentiam & legis obseruantiam prædicabat, sed viam iubebat parare Domino, & regnum cœlorum adueniisse nuntiabat. Tertium fuit prodigio sa illa sancti Baptistę pœnitentia ac austeritas hominibus insolita, necvllis antè se culis audita, de qua infra. ca. 11. Dominus dicit: Venit Ioann. Baptista non manducans nec bibens. His rebus ad se multitudinem hominum trahebat, eisque verum Messiam annuntiabat: Sic enim prædictum fuerat à Malachia ca. 4. & ab Angelo Gabr. Luc. 1. quod mul-

Genes. 3.

Ioan. 19.

Psal. 108.

Actor. 15.

Ad Ephe. 4.

Ioan. 19.

2. Cor. 4.

Luc. 12.

Ad Ephe. 4.

Greg.

1. Thim. 4.

Matth. 11.

Malac. 4. Luc. 1.

multos filiorum Israël deberet conuertere ad Dominum Deum ipsorum, & illud: Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ, vt conuertat cor patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Et aduerte quod hic conuentus vndique ad Ioannem specimē quoddam fuisse videtur eius quod tunc incipiebat, & paulò post per Spiritus sancti missionem in die Penthecostes inplendum erat, de quo & Esai. prædixerat reuelandam esse gloriam Domini, & quod omnis caro debebat videre salutare Dei. Indicat etiam hæc hominum frequentia ad Ioann. impleri illud quod dictum est, à diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc regnum cœlorum vim pati & violenter, id est, ardentissimè innumeris irruentibus rapi fide & ardenti charitate. Aduertendum secundò hunc tantum populi feruorem, diuinitatem Euangelij ipliusque potentiam indicare, quod tunc prædicari incipiebat. Sed quo hic populus primò fuit feruentior, eo paulò post fuit remissior: vtpote qui & Ioan. reliquerit, & Christum aduersatus fuerit. Omnia enim noua placent. Verum vbi carnis mortificationem sui ipsius abdicationem, postremò crucem Christi ferendam prædicant; permulti pedem referunt, ac abeuntes retrocedunt. Quo exēplo docemur, ne multum populis fidamus, vtpote qui variabiles sunt, atque quam citò à proposito deuiant. Deinde ne prædicator cristam erigat, quia frequens populus ad eius concliones tumultuariè conflluit: nam præterquā quod hoc est à Deo dispensante, & maiesta ferent, alioque se quam citissimè conferent, præcipuè si ea quæ solida atq; austera sunt eos docuerit. Rursusque hoc declarat multos quidem vocatos paucos vero electos esse, qui audita & iniuncta cruce subsistere velint. Quare curare debet in primis prædicator solidos potiùs quam multos habere auditores; quod fiet si magis salutaria quam plausibilia & placentia verba docuerimus, rei illi toti addicti, in qua legimus Ioan. verfatum fuisse, nimirum in prædicanda pœnitentia, & clamando cum Apostolorū principe ex Esai. ca. 4. Omnis caro fœnum & omnis gloria eius quasi flos fœni, ex sicca tum est fœnum & cecidit flos, verbum autē Domini manet in æternum. *Et baptizabantur ab eo in Iordane.* Hic à Doctoribus quæri solet quodnam fuerit hoc baptisma Ioannis? An sacramentum extiterit, veteris, vel nouæ legis? An gratiam conferret? An determinata verba habuerit? A Deove institutum, vel præmonstratum? Quæ omnia quoniam dilucidè a D. Thom. in. q. 38. 3. p. tractantur paucis absoluemus. Primum certum est non fuisse sacramentum nouę legis quoniā ea omnia immediate à Christo Domino instituta sunt, & non ab alio homine; licet nonnulli dicant fuisse sacramentum veteris legis, tamē probabilior est opposita sententia, quæ est D. Tho. quæst. 38. art. 1. ad. 1. vbi dicit quod baptismus Ioā. nō erat per se sacramentum, sed tanquam quoddam sacramentale disponens ad baptismū Christi, & ideò aliqualiter pertinebat ad legem Christi, & non ad legem Moysi: quia non erat cæremonia veteris legis, nec fuit institutū ad significandum, sed ad præparandum seu assuefaciendum homines ad Christi baptisma. Quare baptismus Ioannis, nec conferebat gratiam, nec remissionem peccatorum, vt patet vbi dicit Ioannes: Ego baptizo in aqua in pœnitentiam, sed qui post me venturus est, ipse vos baptizauit in Spiritu sancto, significans se non baptizare in Spiritu sancto, sine quo non est remissio peccatorum. 2. Ioann. 1. dicit, dicit idem Ioannes: Ego baptizo in aqua, sed ille qui misit me baptizare dixit mihi: Super quem videris Spiritum descentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Tertius locus est: Actor. 19. vbi ex mandato Pauli baptizati solum baptismo Ioannis, rursus in nomine Christi sunt baptizati: Ex quo loco Hieronymus contra Luciferianos colligit, baptismum Ioann. fuisse imperfectum, & remissionem peccatorum non contulisse. Dicitur autem Ioannes prædicasse baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, quia inducebat homines ad pœnitentiam, quæ ducit in remissionem peccatorum. Vel secundum Hieron. dices quod per baptismum Christi gratia datur, qua peccata gratis dimittuntur. Quod autē cōsummatur per sponsum, initiatur per Paranimphum. i. per Ioan. vbi dicit q̄ prædicabat baptismū pœnitentię in remissionē peccatorū, nō quia ipse perficeret, sed quia præparādo adhoc homines disponebat. Cęterū licet baptism⁹ Ioā. gratiā nō cōferret, habuit tñ alias cōmoditates, ob quas rectè fuisse in institutū asserēdū est. 1 quia op⁹ erat Christū baptizari ab eo, vt baptismū cōsecraret.

Esai 4. Matt. 11.

Moralitas

Matth. 10

Esai. 4.

D. Thom.

D. Thom.

Matth. 3.

Actor. 19.

D. Hiero.

D. Hiero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo vt manifestaretur Christus cõcurrẽtibus ẽ turbis ad baptismũ Ioan. annuntiabat Christum, quod quidem facilius sic factum est, quam si per singulos discurrisset. Tertio vt homines assuefaceret ad baptismum Christi, cum præcurr. or esset. Quarto vt homines inducerẽt ad pœniten iam, & sic dignè baptismum Christi susciperent. Et quia Ioannes non solum fuit Prophera, sed plusquam Propheta, vt dicitur infra
Matt. 11. 11. Fuit terminus legis & initium Euangelij, ideò magis pertinebat ad Deum Verbo, & opere inducere homines ad legem Christi, quam ad obseruantiam legis. Excelluit etiam Pharisæorum baptismata baptismus Ioann. Nam Pharisæorum baptismata erant inania, scilicet, ad solam carnis mundiciem: Ioannis autem baptismus immunditiam spiritualem ablueuat, eò quod inducebat homines ad pœnitentiam, qua peccata delentur. Ex his etiam soluitur aliud dubium; an baptismus Ioannis habuerit determinata verba pro forma? & licet multi viri docti affirment, dicentes quod in nomine Christi venturi conferebatur hoc baptisma. Tamen verisimlius erit dicere, nulla habuisse determinata verba,
Baptism. Ioan. non habuit determinata verba pro forma. cum non fuerit Sacramentum, & quia eodem baptismate baptizatus est Christus à Ioanne, quo & cæteri Iudęi, & tamen certum est Christum nullis verbis fuisse baptizatum: & quia tota virtus in sacramentis est à verbis quia se habent veluti forma, sicuti tota virtus & actio in naturalibus est à forma. Baptisma autem Ioan. nullam habebat actionem, quia nec conferebat gratiam, nec imprimebat characterem, ergo nullis indigebat verbis. Quod
Acts. 19. si adducas illud Actor. 19. Ioann. (inquit ibi Paul.) Baptizabat baptismo pœnitentiæ, populum dicens, vt in eum qui venturus esset post ipsum crederent, vbi videtur insinuare in nomine Christi venturi collatũ fuisse baptismum Ioann. Respondetur ex hoc testimonio non posse colligi, Ioannem
D. Chrys. hac vsum fuisse forma; sed quod inter baptizandum vt ait Chrysostom. Homil. 4. super Matthæum prædicabat, vt crederent in eum qui esset venturus. Nam tametsi in carne venerat, nihilominus venturus erat ad baptizandum in Spiritu sancto.
D. Thom. Sed an fuerit à Deo hoc baptisma vel ab hominibus? Diuus Thomas articulo. 2. respondet Ioannis Baptismum considerari, vel quoad ritum, vel quoad effectum.

Quoad ritum quidem fuit à Deo reuelatum Ioanni, vt ipse dicit Ioann. 1. qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, *Ioan. 1.* &c. Quoad proprium tamen effectum fuit ab homine: quia nihil efficiebat quod homo efficere non potuisset: quia, scilicet, non conferebat aliquid spirituale, quapropter ideò nominatur ab ipso baptismus Ioãnis, quia in eo nihil agebatur quod ipse non ageret, vt docet Diuus Thomas. ad. 1. *D. Thom.*
Confitentes peccata sua. Obserua, duplex est confessio vna interior quæ fit Deo, & hęc omni homini & omni tempore fuit necessaria, quia nihil al ud est quam detestatio peccati coram Deo, petitio veniæ, & propositum deinceps vitandi peccata, de qua
Psal. 31. Psalm. 31. dixi: Et confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Alia confessio est exterior, & hæc est triplex, vna moralis alia legalis & cæremonialis. Tertia Euangelica & sacramentalis. Moralis est cum quis sua delicta aperit alicui homini amico, vt eius consilio regatur & iubetur, de qua Proberuio. 18. dicitur. Qui abscondit scelera sua non dirigetur. Et Eccle. *Eccles. 4.* 4. Non confundaris peccatum tuum confiteri, sed nec te subijcias, omni homini pro peccato. Legalis rursus erat duplex, vna generalis & publica, quæ fiebat à Pontifici in festo expiationis, quando ingrediebatur Sanctasanctorum, cum positis manibus super hircum emissarium, confitebatur peccata populi in communi, vt pa-
Leuit. 16. ter Leuit. 16. Altera confessio erat particularis, qua quis confitebatur peccata sua sacerdoti, non omnia tamen sed externa tantum, imò nec omnia externa, sed quædã præscripta lege Moysi, & præter confessionem offerebat certam oblationem pro præuaricatione, & tunc remittebatur ei peccatum, non quoad interiorem iustificationem, sed quoad exteriorem immunditiam & irregularitatem. Erat nihilominus alia confessio publica, quam priuata persona pro proprio aliquo peccato debebat agere sacerdoti, quæ præcipitur Leuit. 15. his verbis: Anima quæ iurauerit & protulerit labijs suis, vel malè quid fecerit, vel benè & non fecerit, & id ipsum iuramẽto & sermone firmauerit oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiã pro peccato, &c. Vbi pro eo qđ nos habemus, agat pœnitẽtiam pro peccato,
Cyril. litera Cyri, sic habet: Pronũtiat peccatũ qui pec-

peccauit. Cui consonat hæbrea veritas quæ sic habet, & confiteatur quod peccauit. Est & illud quod Numeror. 5. legimus in
Nume. 5. hunc modum. Vir siue mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis quæ solent homini accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque delinquerint, confitebuntur peccatum suum. Nec dubium videtur esse posse, quin id facere præcipiantur, cùm de ipso totum caput loquatur eique Deus iubeat offerre pro peccato, & de hac confessione sacerdoti aut homini bono qui opem sua oratione ferre possit facienda, diximus supra loqui Sapiens
Eccles. 4. cum Eccles. cap. 4. dicit: Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subijcias te omni homini pro peccato. Nam à confessione soli Deo facienda, non reuocat pudor, sed ab ea quæ fit homini. Vltima confessio est sacramentalis, qua exponuntur omnia peccata sacerdoti habenti potestatem ordinis, & iurisdictionis: & per eam absoluuntur à peccatis confitentes. His suppositis dico: quod confessio quæ fiebat Ioanni, non erat sacramentalis, quia non remittebat pec-
Ioan. 20. cata: nam potestas remittendi peccata data est à Christo Domino. Ioann. 20. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: fuit tamen veluti ry pus nostræ sacramẽtalis confessionis, ac præparatio ad eam, sicuti veteris legis & Ioann. lotiones præparatoriæ erant ad verum & efficacem Christi baptismum, vnde aliqui dicunt, quod confessio illa quæ fiebat Ioanni, non constabat verbis sed factis, nam petendo ab eo baptismum vt ablueretur confitebantur se sordes habere, à quibus ablui petebant. Et etiã quando ab eo petebant consilium Publicani, & milites, & hi qui ad ipsum concurrebant, interrogando quid deberent facere, hoc enim erat compunctionis signum,
Actor. 2. sicut quando Actor. 2. prędicans Petrus Iudęis, peccatum mortis Christi eis imposuit, qui corde compuncti dixerunt: Quid faciemus viri fratres? Certè hoc responso se peccatores profitebantur. Vel dic quod fiebat hęc confessio verbis, sed generalibus tantum, vel apperiebant Ioanni peccata secreto tanquam amico & viro probo, vt ab illo aliquod remedium, vel consilium acciperent. *Videns autem multos Pharisęorum, & Saduccorum venientes ad baptismum suum dixit eis:* Obserua, tres fuisse sectas Iudęo-
Ioseph. rum, vt Iosephus libro. 2. de bello Iudaico. & secundo de antiquitate refert. Prima Saduceorum, qui non solum errabant in vita sed etiam in doctrina, isti enim negabant Dei prouidentiam, Resurrectionem mortuorum, immortalitatem animę, orationem nostram spiritualem & incorpoream, nec recipiebant libros sanctos, nisi tantum Penthateucum, id est. quinque libros Moysi. Huius sectæ erant ditiores & voluptuosi illius populi, quibus & Christus dixit erratis nescientes Scripturas. Hi contentiosè nimis aduersus Pharisęos agebant: eo quod Pharisęi traditionibus suis, ac nimia auaritia grauabant valdè populum. Fuit enim secunda hæc Pharisæorum secta, qui non adeò errabant in scripturis: nam Saduceorum errores omnes, qui ex eis erant habebant, erat enim secta eorum. Cęterũ Pharisęorum hæreses erant aliquorum singularium, cùm plurimi ex eis sancti viri extiterint. Ideo in Actis Apostolorum, hęc secta rectior appellatur, de quibus & Christus dixit: Super Cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisęi, *Matth. 13* quod dicunt facite. Errabant tamen in moribus, & Christus exprobrat eis quatuor vitia, hypocresim, auaritiam, ambitionem, & superbiam, inanes & superstitiosas obseruantias, post habita obseruantia præceptorum Dei. Tertia secta erat Essenorum, qui in multis similis erant Monachis ac religiosis nostris, simul habitabant cõmunes erant labores eorum, ex quo viuebant, & in agris morabantur. De quo videndus est Iosephus. 2 libro bell. Iudęo. capit. 7. &. 15. libro antiquit. capit. 8. & *Ioseph.* libro. 18. capit. 2. eius tempore Esseni fuerunt plusquam quatuor millia, fato tribuebant omnia, Saducei nihil fato sed omnia libero hominum arbitrio dabant. Pharisęi fatum cum libertate tamen nostrę volũtatis agnoscebãt. Esseni mirã abstinẽtiam & continentiam profitebantur, ab vxoribus & seruis abhorrebant, illas iniquitatis, istos seditionis, occasiones existimantes, quos Porphirius libro de abstinentia miris laudibus effert: Eos Vates ac Prophetas fuisse pronuntiat. Plinius etiam libro *Plin.* 5. naturalis Historia. capit. 17. mira de eorum abstinentia refert, nullum Principem terrenum præter Deum agnoscebant. Hæc autem sectarum & hęresum varietas cœpit pullulare tempore Hieroboan Schismatici, qui populum à cultu veri Dei abstraxit, quo tempore falsi Prophetæ multi fuere, qui falsa docebant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos veri Prophetæ Elias, Eliseus, & alij damnauerunt. Deinde populus Iudæorum, qui in cultu veri Dei in Iudæa remanserat, cœpit etiã in idolatriam, & alia quamplurima facinora declinare, atque tunc etiam sectæ & hæreses fuere, contra quas Esai. Hierem. & reliqui Prophetæ insurrexerunt, vsque ad captiuitatem Babylonicam, in quam ob hos errores traditi sunt. Cæterum cum post reditum à captiuitate aliquot annis religiosè vixerint, studioque sacerdotum vera ac sana doctrina in populo conseruata fuerit, tamen cùm postea ipsi Pontifices inter se dissidere cœperunt, atque de splendore ac maiestati Imperij, de corona & diademate, de paludamento, & nescio quibus Imperij signis altercari, tunc demum defluxit religio vera, & exerti sunt homines praui, qui tamen propter insignem hypocresim sancti ac iusti videbantur, qui & hæreses, & diuisiones in populo excitarũt, ac suis traditionibus & institutis, sacrosanctam Dei religionem obscurarunt; & oppresserunt, vt Ioannes Baptista, simul & Christus iam venientibus vera religio, & simplex veritatis doctrina parum fuerit cognita ipsorum traditionibus prorsus corrupta. Quam corruptionem manifestat Christus infra cap. 6.7.&. 8. in quibus reprehendit Pharisaicas traditiones & repurgat quæ ab ipsis infecta sunt. Cœpit autem hæc corruptio Machabeorum, fermè tempore & perfecta est plenius in sequentibus seculis, vt Iosephus refert antiq. libro. 3. capit. 8. loquens de Ionatæ factis. Ex quo colligi potest, has sectas præcessisse Christi Domini aduentum, annis paulo minus centum quadraginta & octo, quibus, & adiuncti sunt illi, qui tempore census, quem induxit Augustus Cæsar sequuti sunt Iudam Gaulonitem. Igitur aliqui ex istis sectis Pharisæorum, scilicet, & Essenorum, vel Essæorum veniebant ad baptismum Ioannis (vt quidam dicunt.) Simulata pœnitentia vt commendati testimonio Iannis Sanctiores haberentur à populo: hæc enim eos in omnibus suis actionibus exagitabat cupido. Alij dicunt quod veniebant malitiosè, vt obseruarent in Ioanne, siquid aduersus eum calumniari possent, vt cum Christo Domino faciebant. Nonnulli dicunt eos sincero animo & bona fide ad Ioannem conuenisse; sed falsa æstimatione rati, per Ioannis baptisma, posse assequi suarum sordium emundationem, & suorum peccatorum veram remissionem. Ego credo illos non recipisse baptismum Ioannis, sed malitiosè ad baptismum eius venisse, vt aliquam aduersus eum occasionem calumniæ inuenirent. Quod patet ex ea legatione, quam miserunt ad eum, quam refert Ioann. cap. 1. & Luc. 7. in qua interrogauerunt ab eo, cur baptizaret, si nec Christus nec Propheta esset. Et Luc. cap. 7. clarè dicit hæc verba: Et omnis populus audiens, & Publicani iustificauerunt Deum baptizati baptismo Ioannis. Pharisæi autem & legisperiti consilium Dei spreuerunt in semetipsis non baptizati ab eo. Et ita tenent Rupertus Abbas super hunc locum Matthæi. Pharisei autem dicti sunt eo quod religione ac vestitu diuisi erant à reliquo populo, vel à verbo, Pharas, quod etiam significat, exponere: quia eorum erat scripturas explanare. Saducei autem, qui in habitu cum Pharisæis conueniebant, dicti sunt à Sadich, quod significat sanctitatem, in qua alios præsumebant excellere, siue à Sadoch, eorum hæresiarcha. Hæ duæ sectæ quæ præcipue erant venerunt ad Ioannem ad quas dixit: *Progenies viperarum quis vos demonstrauit fugere à ventura ira.* Multi putant hæc verba non esse obiurgantis, sed quasi admirantis: Mirabile quippe visum est Ioann. quod Saducei & Pharisæi homines superbia intumentes, qui cæteros sanctitate ac sapientia excellere præsumebant, qui nunquam interrogauerant ipsum quid deberent facere vt salui fierent, sicut reliquæ gentes quæsierant, nunc quasi concussi metu iræ venturæ, veluti pœnitentes segererent. Admirabatur Ioannes Dei misericordiam erga illos, quippe qui homines obduratos, & de sua præsumentes iustitia ad pœnitentiam videretur reducere. Admirabatur etiam quam pauci ex omnibus veram agnoscerent iustitiam, ac colerent: quod & mirabilius erat in Saduceis, ac Pharisæis, quippe cùm Saducei aliam non cognoscerent vitam, Pharisæi autem quia se iustos existimabant, aliosomnes contemptui habebant.

Matth.6. 7 &.8.

Iosephus.

Ioan.1.

Luc.7.

Rupertus.

Progenies viperarum. Durus sermo, sed aptus tam ei, qui dicebat, quam eis quibus prædicabat. Ideò quippe prædicator dicitur sal terræ: quoniam acriter vulnera mordere debet, si tamen ipse ea polleat sanctitate qua Ioannes: Nam qui carpit vitia, vitio carere debet: alias dicitur ei

Matt.5.

Simile. tur ei illud Lucę: Medice cura te ipsum. Incisio quidem salutaris est, eam tamen non quilibet facere debet, sed in arte curandi peritissimus. Reprehensio peccatorum salubris ac necessaria est, sed eam perit⁹ in exercitio virtutis faciat. Superbo etiã dura conueniũt verba, secundum illud Paul.

ad Tit.1. docentis Titum superborum vitia, nempe hæreticorum carpere cum ait: Increpa eos durè, vt sani sint in fide. Fortem quippe virum oportet esse Sacri verbi concionatorem, vt intrepidè vitia carpere valeat, sic

Esai.58. enim ad Esaiam Dominus loquitur dicens: Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, grandis vox tubæ horrorem auribus incutit: Sic prędicatoris vox peccatores terrere debet. Et Hierem.1. Constitui te super

Hiere.1. Principes & Regna, vt euellas & ditsipes, &c. Superiorem Regibus ac Regnis prædicatorem suum constituit Deus, & ibidem ait: Ego dedi te in ciuitatem munitam, & in

Ezechi.3. columnam ferream, & in murum æneum populo Iuda, & Principibus eius: Et ad Ezechiel.c.3. sic alloquitur Deus: Vt ad amantẽ & silicem dedi faciẽ tuã. Quibus in locis vt patet, declarat Spirit⁹ sanct⁹, qua fortitudine ac libertate debeat pollere verbi Dei prædicator, vt nihil vereatur publica peccata carpere, ac ipsis peccatoribus firmissimo

Eccle.48. animo obuiam ire. Nam ita dicitur de Elia, Ecclesiast. 48. extitisse in perterritum, ante Reges, & Præsides. Similiter Paul. vt ipse

ad Gal.1 refert Galat. 1. in faciem restitit Petro, quia reprehensibilis erat. Igitur Baptista hac animi fortitudine præditus, acriter Pharisęos, ac Saduceos pessimos peccatores alloqui-

Matth.3 tur dicens: *Progenies viperarum.* Simili modo Christus Dominus infra. c. 23. eos obiurgat dicens: Progenies viperarum. Vtitur autẽ Ioan. similitudine viperarum: quoniam consuetum est in sacris literis homines sceleri-

Esai.30. b⁹ infectos, & maximis iniquitatib⁹ obuolutos, significari per methaphorã vocabulis ferociũ animaliũ, ac virulentis & venenosis

D. Hier. serpentibus comparari. Sic Esai. 30. dicitur

Esai.35. in terra tribulationis, (hoc est vt ait Hiero. in terra quæ digna est supplicio) Leena & Leo, Vipera, & regulus volans, &c. Et. c. 35. In cubiculis vbi habitabant dracones, hoc

Ezech.19 est maximi peccatores. Et Ezechiel. 19. Mater tua Leena inter Leones acubuit. Et Sophon. 3. Principes vt Leones, iudices quasi

Sopho.3. Lupi. Et Psalm. 57. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ,

Psal.57. & obturantis aures suas. Nunc ergo viperis eos confert Ioan. cum dicit: *Progenies viperarum.* Multa & insolita de viperis recenset Plin. lib. 10. c. 62. licet aliqua eorum multis viris doctis fabulosa videantur. Primo (vt author est Chrysost. in imperfecto Hom. 3. in Matth.) Vipera cum morsu lethali hominem premit, ad aquas currit, quas si non reperit, & ipsa perit. Sic isti Saducei & Pharisei cũ multos venenosa doctrina ac vita peremissent, modò & ipsi veniunt ad aquas spe salutis consequendæ: verum cum ob sua delicta eam non sint consequuti, in suis peccatis & ipsi pereunt. Secunda proprietas est, quam Basil. in exam. tradit simul cum Ambrosio lib. 5. in exam. c. 7. Nimirum Viperam sibilo murenam ad coitum vocare, & depositio veneno cum illa coire, sic isti ad tempus deponere videbantur venenum suę malitiæ, vt adiungerentur Ioã. & circa hãc proprietatem nota quod Pli. lib. 39. c. 2. citat quendam Philosoph. asserentem in murenis nõ esse mares sed fœminas, & ideò multis alijs serpentibus misceri & lib. 5. cap. 23. ait: vulgo dici murenas cum serpentibus cõmisceri, sed mox citat Aristot. dicentem, in murenis esse marem & appellari murimum vel mirimum. Quamobrem Iansenius, & alij, non approbant hanc doctrinam Ambrosij & Basilij, immerito tamen profecto: nam constat experientia fœminas vnius speciei appetere congressum, cum masculis alterius speciei, vt Leena cum Pardo, & ità licet inter murenas sint mares, nihilominus possunt alijs serpentibus commisceri. Tertia proprietas traditur à Plinio, lib. 10. capi. 62. in coitu viperæ, mas caput mittit in os fœminę, quod illa voluptatis dulcedine abscindit. Petrus Chrisologus, sermone. 137. dicit, quod id fecit Synagoga cum Christo, quod Vipera facit erga maritum: nam Iudas blandè osculatus est Christum, vt eum morti traderet. Quarta proprietas eiusdem Plinij sic ab omnibus traditur, nempe quod Viperulę in vtero Viperę, eius viscera dirumpunt, & cum interitu matris nascuntur, cui proprietati videntur alludere antiquę leges duodecim tabularum; cum talem assignarunt parricidis pœnam, vt simul cum Vipera in vtre affueretur parricida, & in flumine mergeretur, vt qui Viperam in parricidio imitatur, simul cum illa pœnas luat, vnde Grammatici dicũt, sic nominari quasi vi pariat, vel vi pe-

Plin. D. Chrys. proprietas viperæ.

Simile.

Basilius. Ambros.

Plinius.

Iansenius

Plin.

petrus. Chrisol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.23.

reat,licet verius Ariſt. doceat ſic dici.quia ſola inter ſerpentes viuum pariat animal, ſic iſti parricidæ erant: quia patres & Prophetas occidebant, ſecũdum illud quod eis dixit Chriſtus: Hieruſalem Hieruſalem quæ occidis Prophetas. Tamen ſi verũ fatear,ego credo hanc eſſe fabulam, vulgóq; abſque vlla veritate dictam Secuti Plinii. qui loco citato hanc docuit fabulam,citans Ariſt.quem,vel malè intellexit,vel mendoſe ſcriptum reperit.Nam vt ait Ariſt.lib 5. hiſto.anim.c.31.Vipera intra ſe gignit oua, & tertio die parit catulos, & viginti fœtus emittit per viginti dies,ſingulos ſingulis diebus, nonnunquam tamen poſteriores non ſuſtinentes moram extra vterum prodeundi,vt prorumpant vterum matris corrodũt ac rumpunt, & ſic cum matris interitu prodeunt.Imò Philoſtratus lib.de vita Apollonij.c.8. ait: Apollonium dixiſſe viſam eſſe Viperam,linguam lambentem,& quaſi polluentem catulos ſuos. Vnde Albertus Magnus, ſuper. 4.Luc. hanc vulgi ſententiam veluti fabulam abijcit. Videtur enim contra naturæ leges eſſe, vt non poſſint filij ſine parentum nece prodire, quod natura ipſa abhorret, dediſſetq; nobis crudelitatis exemplum natura magiſtra, quæ tamen ea ſemper quæ ſunt mitiora nos docet. Quare dicitur Viperãquidẽ pectus ſtrictũ habere, ventrem tamen ampliorem in pectore concipit ouum, & exinde ad vẽtrem illud trãſmittit, vbi fit ſerpens, tamen quia in ipſo ouo incluſam quaſi in teſta parit ſerpentẽ & vi deprimit ouum, ideo dicitur quaſi vi pariens. Sic iſti faciunt & omnes hæretici ac praui homines. In pectore prius venenoſam concipiunt doctrinam,quã adventrem transferunt: protinus enim quod prauam gignunt doctrinam in pectore, ardent deſiderio eam pariendi ac prædicandi,ac veluti prægnanti oneri eſt fœtus, vſque dum illum pariat: ſic hæreticus niſi cito ſuam hæreſim extra doceat,quaſi prægnans oneroſus incedit. Cæterum cum iam doctrinam foras per verba exprimere ac parere vult tamen à principio obuolutam ouo ac membrana eam tenent, hoc eſt non ſtatim clarè ac manifeſtè ſuam profert hæreſim impius; ſed quaſi obuolutam obſcuris quibuſdam verbis docet ne capiatur, quouſque Diſcipulorũ animos diſpoſitos videat, ſeque iam authoritate pollere in populo cognoſcat, tũc enim oua aſpidum rumpit vt dicit Eſai. c.59.Oua aſpidum ruperũt, velum rũpunt, & palã ſuam exerant hæreſim. Quinta proprietas quam tradit Ariſt.libr..4.hiſt.c.4. Viperas vſque adeo delectari vino vt inebrientur, & ſic ebriæ nonnunquam capiantur, ſic iſti malitia inebriati,in ſua malitia capti ſunt, vel quia multoties hæretici ac hypocritæ delitioſi ſunt. Sexta proprietas quam ibidem tradit Ariſt.c.19.eſt,quod Vipera paſcitur venenoſis animalibus,&quod deuorat ſcorpiones, atq; ideò morſus eius hominibus lethalis eſt.Experientia quippe conſtat,ſerpentes quę venenoſis paſcuntur animalibus pernitioſiores ac mortiferos maximè earum morſus eſſe. Sic iſti & alij hæretici, qui venenoſis paſcuntur doctrinis diſcentes ab alijs hæreticis, &commertiũ eum eis gerentes maiorem Eccleſiæ pernitiem quam alij inferre ſolent. Septima traditur ab Ariſt.lib.10.proble. 44. Proble.nempe quod Vipera eſt de illis animalibus, quæ nunquam manſueſcunt, nec ferocitatẽ aliquando exuunt:nec enim domeſtica aut familiaris vnquam effici poteſt.Eodem modo iſti Phariſæi, nullis Chriſti beneficijs, vel verbis placari potuerunt,quin ſolita feritate in ipſum vſq; ad crucem ſæuirent. Octaua proprietas hæc eſt, quoniam & ſi Vipera ſit inter cæteras ſerpentes venenoſior, tamen occiſa ex eius carnibus frixis,antidotũ ſalutare conficitur contra omnia venena, Arabes Theriacam vocant,eoq; Viperam appellant Therion, quaſi beſtia mira. Sic iſti Phariſæi miſerabiliter perierunt,& omnes hæretici cum puniuntur, ſicut antidotũ quoddã cõficit cõtra eorũ venenata dogmata:nã peſtilente flagellato,ſtulto ſapiẽtior erit. Plin.lib.29.c. 6. diſputat de multiplici vſu Viperę,& ait eſſe quaſdã gẽtes quæ incolũt montẽ Athion, quę viperinis tantum carnibꝰ paſcũtur,atq;ideo viq;ad cẽteſimũ quadrageſimum annũ vitã producunt, nec vllum animaliũ quæ cæteris venenoſa ſunt illis vnquã obeſſe.D.Chry.in imperf.hom. 3.dicit ꝙ Vipera in pelle pulchra apparet, cũ tamẽ intus veneno maximè intumeſcat. Sic iſti hypocritę exterius mundi in pelle apparebãt,in mẽte tamen mortiferis ſcaturiebant peccatis. Vltimò ꝙ magis ad propoſitũ accedit illos vocat progenies Viperarũ *viuoreznos*,quoniã filij erant peſſimorũpatrẽtũ,quorũmoreſimilabãtur.Nãrefert Plin. lib.11.c.55. Scitasvſurpaſſe Sagittas infectas ſanguine viperarũ,vt vulnus ipſarũ abſq;vllo remediomortẽ induceret.Sic iſti Sagittas infectas in ſanguine parentũ ſuorũ, hoc eſt in doctrina ac peſſimis eorũ moribꝰiaciebãt aduerſus Chriſtũ Dominum,eorũ infidelitatem ac immanitatem imitantes, vnde eis dicit Chriſtus:Quẽ Prophetã nõ ſunt perſecuti patres veſtri? & vos implete menſuram patrũ veſtrorum. Et Matth. 12. Generatio mala & adultera. Et Eſaias 1. Væ genti peccatrici, ſemini nequã, filijs ſceleratis. Hos ergo(ait hic Chryſ.in imperfe.)ex facie deprehẽdit Ioãn. quemadmodũ peritus medicus ex colore faciei, & ex oculorũ ſitu genus morbi,quo laborat infirmus deprehendit. Sic Ioan. interiorẽ mentis venenoſam ægritudinẽ, ex eorum aſpectu veriatus eſt. (*Quis vos demõſtrauit fugere à ventura ira?*) Geminũ ſenſum hęc ſententia patitur primus quẽ ſupra tetigimus, vt præferat admirationẽ rei factę,quomodo ſcelerati homines quaſi à tãta malitia reſipiſcentes, ad bapti ſmũ venirent.Sed ſecundus ſenſus eſt,vt de notet impoſsibilitatẽ ex dificultate conuerſionis eorũ peruenientẽ,ac ſi diceret: Quis vos demonſtrauit,vel docuit,fugere à ventura ira?Quaſi dicat nullus.Et hæc ſecũda explicatio mihi magis arridet, eo ꝙ conſonet ſimili ſententię quam eis dixit Dñs infra.c. 23. Serpentes genimina viperarum,quomodo fugietis à iudicio gehẽnæ? Nã quod Ioãt dixit iram venturam: vocat Chriſtus iudicium gehennæ,id eſt,ſuppliciũ inferni,& illa dictio,quomodo,deſignat maximam difficultatẽ,quæ ſolet moraliter loquẽdo appellari impoſsibilitas,vt eſt illud Ioã.c.5.Quomodo poteſtis credere,qui gloriam ab inuicem quæritis-Et Eccleſ. 7. Conſidera opera Dei, quod nemo poteſt corripere quem ille deſperit, *Ab ira ventura*. Nomine iræ, intelligitur ſeueritas & vindicta ſupplicij æterni,vt eſt illud Roman. 1. Reuelatur ira Dei de cœlo.Et cap.2. Theſaurizas tibi irã in die iræ.Et Sopho.2.Dies illa dies iræ, diestribulationis &anguſtiæ,&c. Licet per venturã iram nonnulli intelligant excidiũ Hieroſolymitanum, quod cito ſuper illos venturum erat.*Fugere à ventura ira*. Obſeruate duplex eſt genus fugę ab ira Dei,vnum eſt vanum & irritum, quod eorum eſt qui corpore tantum fugam moliuntur, horum fuga vana eſt, vt in ipſis Iudæis eſt experimento cognitum, nam qui ab Hieroſolymis fugiebant,alibi capiebantur, vel occidebantur, aut in Syria, vel in Aſsia; aut Aegypto, ſiquidem paſsim in Iudæos iraſcente illis Deo ſæuiebatur.Et quidem qui ſic effugiunt non euadunt manũm Domini. Vnde Amos.5.dicit: Quomodo ſi fugiat vir à facie Leonis. & occurrat ei Vrſus, & ingrediatur domum, & innitatur manu ſuper parietem, & mordeat eum coluber. Et Dauid:Quo ibo(inquit)à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Alterum genus fugę ab ira Dei ſit animo reſipiſcendi, & pœnitendi à peccato, de quo hic ſit mentio cum dicit Ioannes: Quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira? Hęc enim vnica erat ratio euadendi diuinam vltionem, quam ſequuti Niniuitę non perierunt. Vnde Chriſtianus Druthmarus in Mattheum ſic ait: Quiſquis de peccatis ſuis ſolicitus eſt, vt ei dimittantur per opera bona, à ventura ira fugit:quia feſtinat ſe tollere à ſiniſtra parte hædorum, & fugit in deſteram cum agnis: nam hędi cruciabuntur, agni autem protegentur à Domino. (*Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.*) Hoc eſt. Non ſufficit geſtu, habitu, aut verbis ſignificare pœnitentiam, ſed oportet facere fructus, & operibus illam demonſtrare. Sicut enim qui militiam profitetur, oportetvt in ſuis operibus ſe militem oſtendat, & qui in Senatorem eligitur conuenit vt opera digna Senatoria dignitate faciat,ſic qui ſe pœnitentem profitetur opera conuenientia ad pœnitentiam tenetur facere. Sed obſeruandum dupliciter poſſe conſtrui hanc ſententiam. Primò vt genitiuus pœnitentię iungatur cum fructus,dignos vero abſolutè ſumatur, vt ſit ſenſus, facite fructus pœnitentiæ dignos.Hoc eſt non quoſlibet, ſed fructus ſolidos, plenos & optimos. Vera opera pœnitentię demonſtrat Paulus.2. Corinthyorum.3.dicens:Quę ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Nam triſtitia ſecundum Deum operatur internam pœnitentiam, quę tribus actibus veluti fructibus integratur: nẽpe diſplicentia de homicidio, verbi gratia, commiſſo,velle iterum non commitere, & propoſitum ſatisfaciendi pro commiſſo. Deindè ſequuntur alij fructus, quos ibi Paulus ponit ſubinferens. Ecce enim hoc ipſum quod ſecundum Deum contriſtati fuiſtis vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem, ſed defenſionem, ſed indignationem,ſed timorem.Tria hęc circa malum præteritum, preſens & futurum ſunt. Manet enim ſolicitus pœnitens ne iterum ruat, cogitat quomodo veris pœnitentię operibus ſe coram tanto iudice defendat, indignatur ſibi ipſi.Nã ſic Aug.diſinit verũ

Ariſt.

Ariſt.

Plin.

Philoſtra.

Alb.Magnus.

Ariſt.

Plin.

Plin.

Simile.

D. Chryſ.

Plin.

Eſai.59.

Matth.12

Eſai. 10.

D. Chryſ.

Simile.

Matth.13.

Ioan.5.

Eccleſ.7.

Ad Ro.1.

&.2.

Sopho.2.

Amos.5.

Pſal.138.

Ionæ.3.

Matth.15.

Chriſtian.

Druthm.

Simile.

2.Cor.3.

D.Aguſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœnitentem dicens: Quid est pœnitens? Homo iratus sibi ipsi, & cum timore & tremore suam salutem operatur. Sed tria quæ sequuntur sunt circa bonum cum subdit, sed desiderium, perfectionis boni, scilicet, sed æmulationem, quodammodo certantium ad actiones bonas, sed vindictã, nẽpe bonum iustitiæ exercẽdo. Sed secũdo potest construi cum genitiuo, sic vt dicat: Facite fructus dignos pœnitentiæ, id est, cõgruos & condignos pœnitentiæ. Et sic explicat Ambros. Chrysost. & Gregor. qui dicunt Ioan. his verbis tradere doctrinam præclaram. Non enim eadem debet esse ratio pœnitentiæ in omnibus, sed debet pœnitentia respõdere peccatis. Pro grauitate & multitudine peccatorũ debet esse pœnitentia, vel grauior, vel leuior, nã secundũ mensuram delicti præcipiebat olim Deus, vt esset & plagarũ modus, & in Apoc. Ioã. quãtũ ait: Glorificauit se: & in delicijs fuit, tantũ date illi tormentorũ & luctus. Grandis plaga ait Ambr. alta & prolixa indiget medicina: Grego. Talis (ait) sit pœnitentia, vt opera virtutũ fiant contraria operibus vitiorũ. auarus liberaliter donando, libidinosus castè viuendo. Et Chrisost. hi digni pœnitentiæ fructus sunt (inquit) cum commissis peccatis aduersa facimus. Aliena rapuisti incipe donare propria: longo tempore fornicatus es, à legitimo quoque vsu coniugij suspẽdere, ac perpetuam continentiam paucorum dierum castitate sępius meditare. Iniuria, vel opere, vel sermone quemq; affecisti, refert benedictionis verba, conuitijs te percutientem affecisti? nunc officijs, nunc beneficijs placare contende: delitijs antea & temulenta defluebas ieiunio & aquæ, potu vtrumque compensa, vt famẽ superes imminentem. Vidisti impudicis alienum decorem oculis, fœminam omnino iam nõ videas, maiori tactus cautione postvulnera, sicut enim ait ibidem: non sufficit vulnerato ad salutem tantum espicula euellere de corpore, sed etiam remedia adhibere vulneribus, sic non sufficit malum deserere quod animam nostram pungebat, nisi per bona opera medicamina adhibeamus, secundum illud Psal. Declina à malo & fac bonũ, &c. & quoniam materia hæc vtilis est valde, ad componendum mores, obseruardum est, quod peccata ipsa quæ committuntur, propter corruptionem appetitus sunt oblectamenta quædam, quæ animas mortalium alliciunt, secundum illud Iac. 1. Vnusquisq; tentatur à sua concupiscentia abstractus & illectus, & Augustin. 11. confess. mirabiliter depingit, quomodo peccator ab his oblectamentis impeditur ne pœniteat & resipiscat à peccatis suis, quoniam difficultas maxima inest, vt animus ab his sensibilibus oblectamentis diuellatur. Cum ego vellem (ait) ad te conuerti Deus meus, detinebant me nugæ nugarũ, vanitates vanitatum, antiquæ amicæ meæ; & succutiebant vestem carnem meam. & dicebant mihi: Dimittis ne nos? si nos dimittis, iam in æternum nõ erit hoc & illud. Et Gregor. 3. p. past. admonitione tertia explicat illud Genes. 34. quod Sychen postquam Dinam filiam Iacob corrupit, tristem postea deliniuit blanditijs, nam Diabolus postquam per peccatum corrupit animam, quæ erat virgo dicata Deo per fidem & charitatẽ deliniuit blãditijs ipsam animam, ne exuat peccatum & conuertatur ad Deum. Igitur contra istas blanditias & oblectamenta oportet tanquam remedium efficax pœnitentiam in corde radicari, quæ producat fructus doloris, & bonorum operum: Ita docet Paul. Roma. 6. Humanũ dico propter infirmitatẽ carnis vestrę, sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ: ita nunc exhibite seruire iustitiæ in sanctificationem. Huius legitimę & germanę pœnitentię exhibuerunt exemplar duo magni reges peccatores. Ezech. 5. & Dauid. Etenim primus de se ipso dicit Esai. 38. recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ Dauid autem Psal. 76. dicit: Meditabar & exercitabar, & scopebam spiritum meum, Et Psal. 6. Per singulas noctes lachrymis meis stratum meum rigabo. Cęterum quantum attinet ad fructus bonorum operum, in quibus excollendis maximè debet incumbere pœnitens, Esai. 1. docemur cum dicitur: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, quiescite agere peruerse, discite bene facere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate viduam, & venite arguite me dicit Deminus: Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint nigra quasi vemiculus, velvt lana alba erũt. Quod si quæras vnde habebit anima peccatrix causam & motiuum tam perfectæ pœnitentię, que fructus legitimos producat? Respondetur, quod pœnitentia sumit exordium tanquam à motiuo, ex consideratione diuinæ maiestatis, contra quam

Deut. 25. *Apoc. 18.* *Ambr.* *D. Grego.* *D. Chrys.* *Augst.* *Ad Rom. 6.* *Esai. 38.* *Psalm. 76 & 6.* *Esai. 1.* *simile.* *Psal. 36.*

quam offensa perpetrata est, vt Iob. 42. dicebat: Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus vidit te. Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Perpendens quippè homo quanta sit Dei maiestas quam offensam habet, inde cõtra se ipsum irascitur, ac operibus rigidis punire contendit, tantæ maiestatis offensam. Nam & Dominus contra peccatores impœnitentes inuehitur, cùm per Prophetã dicit: Nemo est qui agat pœnitentiam, super peccato suo dicens quid feci. Et D. Greg. homil. 28. super. c. 7. Luc. cum admirabili quadã eloquentiæ vi commendaret pœnitentiam Magdalenæ, quæ in domum conuiuij nõ vocata ingressa est, & stetit secus pedes Domini, ait: Consideranit quod fecerat, & noluit moderare quod faceret. Et quidẽ quoniam hæc fœlicissima peccatrix fuit in exemplum veræ pœnitentiæ data, legitimos fructus veræ pœnitentiæ fecit. Nam omnia illa quæ oblectamenta fuerant peccatorum, nempè vaniloquia, oscula, ornamenta capillorum, odorum, & vnguentorum delitias conuertit in satisfactionẽ criminum cõmissorum; dum ore pedes Domini osculatur, lachrymis irrigat, capillis tergit, odoriferis eos etiam vngit vngentis. Quem modum veluti per anthitesim à contrarijs videtur depingere Dominus, cùm apud Esai. cap. 3. sic dicit: Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium. Hac enim pœna eos puniendos dicit, qui contraria faciebant. Præterea, vt optimè annotauit Orig. illud vnguentum effusum à Magdalena super caput & pedes Christi, vt refertur Ioan. 12. & Matth. 26. Ex cuius fragrantia domus impleta est, designat fructũ sanctitatis in perfectè pœnitentibus, ex qua in tota Ecclesia redũdat odor. Deinde obseruandum est etiam cum D. Greg. 3. past. admon. 30. explicans illud Thren. 3. Diuisiones aquarum deduxit oculus meus super contritione filiæ populi mei, quòd tũc diuisiones aquarũ deducimus, cùm singulis peccatis dispertitas lachrymas damus. Quemadmodum hortulanus, qui vult hortum perfectè irrigare aquam torrentis dirigit ad areas singulas; ita vt postquàm vna perfectè est irrigata aquam ducat ad aliam. Sic perfectus pœnitens, postquàm motu diuinæ gratiæ imbrem lachrymarum in se videt incitatum; debet singula peccata sigillatim deflere; hoc est, inquit Grego. singulis peccatis dispertitas lachrymas dare. Exemplo Esther cap. 14. vbi depingitur perfecta pœnitentia illius Reginæ, quæ post humiliationem corporis, in cilicio & ieiunijs, subdit, Scriptura dicens; quòd singula loca, in quibus lætari solebat crinium laceratione compleuit; quod factum sine dubio non potuit sine magnis lachrymis & interno dolore fieri. Quare duplices fructus veræ pœnitentiæ à nobis exiguntur alij interni, quos suprà memorauimus; & alij externi, nẽpè hęc opera satisfactoria. Vnde Dominus apud Ioel. hæc à nobis exposcit, dicens: Conuertimini ad me in toto corde vestro; ecce internos fructus in ieiunio, & fletu, & planctu; ecce externa pœnitentiæ opera. Vide si placet, quæ in Comment. nostris super Psal. 118. scripsimus tracta. 17. vers. 8. fol. 541. Hos ergo fructus monet Ioan. Phariseos vt faciant: & quoniam fundamentum veræ pœnitentiæ est fides Christi, cui nostra satisfactio innititur, vt docet August. lib. de vera & falsa sapientia. c. 2. admonet eos vt suum verum recipiant Messiam, hypocrisi, & reliquis fructibus impietatis relictis: *Et nè velitis dicere intra vos Patrem habemus Abraham.* Valet hoc ad adimendam Iudæis inanem fiduciam generis Abrahæ, qua freti non curabant agere pœnitentiam. Vnde vult dicere ad eos Ioan. Nè inani fiducia decipiamini dicentes, sufficit nobis nos esse filios Abrahæ, hac vna re euademus omnia. Gloriabantur Indæi primò de Dauide, tanquàm de potentissimo, ac glorioßissimo Rege; qui & Regno Iudææ initium dedit: gloriabantur & de Moyse, tanquàm de Legislatore, & suæ religionis authore: sed præter cæteros de Abraham tribus de causis plus gloriabantur. Primò, quia primus omnium Abraham segregauit se ab infidelibus, & cœpit esse pater populi fidelis, & ipse primus appellatus est Hebræus Gene. 14. Secundò, quia Abrahæ datum est Sacramentum circuncisionis maximum omnium, quia eo purgabatur peccatũ originale, & veluti quadam nota discernebatur populus fidelis ab infideli. Tertiò, propter promissa Messiæ; & de multiplicatione seminis, & de possessione terræ Chanaã; cuius primus ex eis Accola fuit: *Et nè velitis dicere intra vos Patrem habemus Abraham.* Chrysost. homil. 3. imperf. Quid enim prodest ei (ait) quẽ sordidant mores, genera clara? Aut quid nocet illi genera-

Iob. 42. *Hiere. 8.* *D. Grego. Luc. 7.* *Esai. 3.* *Origenes.* *Ioan. 12.* *Matth. 26* *D. Greg. Thren. 3.* *Simile.* *Esther. 14* *Ioel. 2.* *D. Aug.* *Gene. 14.* *Geneſ. 17. & 22. & 16. & 17.* *D. Chryſ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuũ ab omnibus bonis actibus ostendat; qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham q̃ filius fuit Noe? Nonnè separatus de medio filiorũ? qui secundum carnẽ frater natus fuerat, secundum animum factus est seruus, nec familia eius sancta potuit defendere impios eius mores. Aut quid nocuit Abrahę, quod patrem habuit Thare, luteorum deorum cultorem? Nonnè separatus à genere suo positus est in caput fidelium? vt iam nõ diceretur filius peccatorũ, sed pater sanctorum, nec potuerunt gloriã eius sordidare paterni errores. Nam & aurũ de terra nascitur; sed non est terra, & aurũ quidem eligitur, terra autem contemnitur, & stannum de argento egreditur, sed non est argentum, itaq; argentũ locatũ seruatur; stannum autem foras expellitur, melius est de contemptibili genere clarũ fieri, quã de claro genere cõtemptibilem nasci. Qui enim de claro genere clarus nascit, gloria claritudinis eius nõ est eius solius, sed quòd communis videtur cum genere, qui autem de contemptibili genere clarus egreditur tota gloria claritudinis eius, eius solius est. Item qui de contẽptibili genere contẽptibilis nascitur; turpitudo contemptibilitatis illius non est eius solius, sed etiam generis eius: qui autẽ de claro genere cõtemptibilis autem nascitur; omnis turpitudo eius solius est. Ideò melius est vt in te glorientur parentes, qui talem filiũ habent, quàm tu glorieris in parentibus: Sic & vos nolite gloriari dicentes: Patrem habemus Abraham, sed magis erubescite, quia filij eius estis, & sanctitatis eius nõ estis hæredes. Ipse enim vos suo testimonio conuincit, quod velut de adulterio nati non assimilamini patri. Sermonem dictum ad Iudæos cõuertamur ad Christianos: quia Iudæi putabãt se propter hoc solũ esse saluãdos, quia erant filij Abrahæ; sic & multi insipientes Christiani per hoc putant solũ esse saluandos, quia sunt Christiani, ad quos cõuenienter dicit Ioã. nolite dicere, quia sumus Christiani; sed facite fructũ pœnitẽtiæ dignos. *Dico enim vobis quia potẽs est Deus de lapidib⁹ istis suscitare filios Abrahæ.* Vult reprimere hanc audaciã hac ratione, si vos peccatis, nihilominus tamen promissa facta Abrahæ de semine eius non erũt irrita: quoniã potest Deus Abrahæ dare aliud semen ex lapidibus, in quo impleantur promissa. Pro quo nota, quod vt scribit Ios. 4. postquàm Hebræi siccis vestigijs transierunt Iordanem: Iosuæ imperauit, vt ex alueo Iordanis. 12. lapides tollerentur, & figerentur in loco, in quo castrametati sunt, vt essent in ranti miraculi monimentum. Alios etiam. 12. lapides iussit in medium aluei Iordanis collocari. Remigius, Tostatus, & Lyra, imo & D. Thom. hic dicunt Ioan. cùm baptizabat propter Iordanem fuisse in eo loco, vbi erant isti lapides; qui locus (vt ait Ioseph. lib. 5. de bello Iud. cap. 4.) distabat ab Hierico. 60. stadijs, septem, scilicet, milliaribus & dimidio: ab Hierosolimis tamẽ. 220. stadijs. Igitur cùm Ioan. dixit: potẽs est Deus de lapibus istis suscitare filios Abrahæ, illos. 12. lapides signauit, vt significet quod Deus ex. 12. Apostolis suis, qui propter ignobilitatẽ & insciciam erant veluti lapides: poterat suscitare veros filios Abrahæ secundum spiritum, nempè ex gentibus per prædicationem Apostolorum, filios fidei Abrahæ suscitandos esse. Sed dices quomodò verificatur hoc dictum Ioan. nam licet possit Deus ex lapidibus facere homines, licut ex nihilò fecit, tamen filios Abrahæ non potest: nam vt quis dicatur genus Abrahæ, debet genus habere ex illo. Quare si intelligimus vt verba sonant, non videtur posse fieri, nisi Deus animas illorum qui fuerũt filij Abrahæ reuocaret ad corpora formata ex lapidibus, & hac ratione isti dicẽtur filij Abrahæ secundũ quid. Vel si cogitemus aliquos de his qui fuerũt filij Abrahæ redactos in puluerem, & conuersum puluerẽ illũ in lapides, quos in homines conuerteret postea Deus. Tamen non oportet nos in has incidere angustias, nõ enim se cundũ quod verba sonant, vel secundũ carnem intelligẽda sunt verba hæc, sed secũdum spiritũ. Quoniam, vt Paul. docet Rom. 9. Non omnes, qui ex semine sunt Abrahæ oẽs filij, sed in Isaac vocabit tibi semen, id est, non qui filij carnis hi filij Dei, sed qui filij sunt promissionis æstimantur in semine. Isaac enim potiùs videtur filius fidei Abrahæ credentis repromissionibus: ideò illi dicuntur filij Abrahæ per Isaac, qui fidẽ & iustitiam imitãtur Abrahæ, de qua admirabili paternitate. c. 4. dixerat, vt sit pater omniũ credentium per præputium, vt reputetur & illis ad iustitiã, & sit pater circuncisionis, nõ ijs tantũ qui sunt ex circũcisione, sed & his qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nr̃i Abrahæ. Igitur vult docere Ioan. promissa facta Abrahę, nõ pertinere ad filios

Genes. 9.
Genes. 11.
Simile.
Luc. 3.
Ioshæ. 4.
Remigius.
Tostatus.
Lyra.
D. Thom.
Iosephus.
Ad Rom. 9.
Ad Rom. 4.

filios Abrahæ, secundũ carnem; sed ad eius filios, secundũ spiritum, fidem & obedientiam, quod ad gentes potest accommodari; qui erat tanquàm lapides colentes ligna & lapides, de quibus Psal. dicit: Similes fiant illis qui colunt ea, & facti sunt à Deo filij Abrahæ, secundum fidem & obedientiam, mediãte Christo Domino. Nam lapis quidem durus est ad opus, sed cùm factum fuerit opus ex eo deficere nescit: sic & gẽtes cũ difficultate quidẽ crediderunt; tamen credentes permanent in æternũ in fide. Vnde Orig. hom. 22. in Luc. ait. Quod in his verbis Ioannes prophetat expulsionem prioris populi, & vocationem gentium, in cuius typum Exod. 5. dicitur, secundum Orig. Vertantur in lapides, donec pertranseat populus tuus Domine, donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti: rogatur Deus, vt paulisper conuertantur in lapides (nam ita verba Græca sonant) donec pertranseat populus Iudæorum, haut dubium quin postquam illi pertrãsierint gentes lapideæ esse cessabunt, & pro duro corde recipient in Christo humanã rationabilemq; naturam. Potest etiam dici Ioan. allusisse his verbis ad veram historiam, & ad miraculum Abrahæ, & Saræ, qui propter sterilitatem erant, vt duo lapides aridi, & infœcundi; & tamen eis Deus dedit filium. Qua similitudine vsus est Esai. cùm dixit: Attendite ad petram vnde excisi estis; attendite ad Abraham Patrẽ vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. Si ergo Deus ex Abrahã, & Sara, tanquàm ex siccis lapidibus suscitauit semẽ; sic ex lapidibus istis poterit facere filios Abrahæ. Vnde articulus Græcus ostendit, hic Abrahæ esse datiui casus, non genitiui, quasi dicat Abrahæ non defecturos filios, etiam si ipsi non sint nati. Quare hæc Ioan. ratio sumpta est ex consideratione diuinæ potentiæ, qua possibilia sunt etiam quæ nobis videntur esse implicita. Cogitabant Iudęi filios Abrahę defecturos si ipsi perirent, & cum implicitè sit irritas fieri promissiones Dei, cogitabant se nullo posse excidio perire, sed vt eos confundat Ioan. dicit, quòd potens est Deus ex lapidibus facere filios Abrahę modo dicto. Vnde hæc loquutio dici potest quòd est hyperbolica, vt non sit necesse commẽtari Deum miraculosè ex lapidibus condere homines; sicut alibi eodẽ tropo dicit Christus: Si hi tacuerint lapides clamabunt. Quare sensus forsàm hic erit. Et si excidamini ad vnum omnes propter scelera vestra, nunquàm tamen deerit semen Abrahæ: potens est enim Deus suscitare ex alienigenis, qui fidem excipiant Abrahæ, & verius filij sint Abrahæ quàm vos. Quæ potentia etiã extenditur ad peccatores, quos ad se conuertit, auferens ab eis cor lapideum, & dans cor carneum. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Hic excidium Hierosolimitanũ eis minatur, per quod probat vanè confidere eos in eo, quod filij sint Abrahæ: nihilominus enim funditùs euertendi sunt. Iam enim securis ad radicem arboris posita est: dicendo iam insinuat se loqui de tempore præsenti: nam si de punitione loqueretur malorum, non oporteret dicere iam, quasi nunc eorum immineret periculum, semper enim securis diuinæ iustitiæ eos secat, ac cõminuit; sed loquitur de eo excidio, quod tunc instabat, nempè Romanorum. Securim ad radicem arboris esse positam, significat eos iam totaliter Romanis subiectos; eosq; super illos imperium gerere, vel quod iam iam euẽturum esset malum illud. Ad radicem arboris esse positam securim; id notat quòd radicitùs euellendi essent, nec amplius in suam reuersuros patriam. Non enim debebat esse. 70. annorum captiuitas illa, quemadmodum & illa Babylonica; sed erit sempiterna radice auulsa, vt amplius repululascere nequeant. Vnde Chrysost. hom. 3. in Matthæum; nihil (inquit) terribilius hac vna exhortatione sermonis. Non enim adhùc illic falcem volantem, non destructionem sæpis, non conculcationem vineæ comminatur; sed securim secantem, quodq; multò est terribilius imminentem, & iam iamq; cedentem. Quia cum in Prophetarũ verbis increduli sæpè dicebant, vbi est dies Dñi? Et veniat consilium Sancti Israël, vt sciamus; eò quòd multa annorum spatia quæ dicebantur venirẽt necessariò, ab hac eos desidia retrahẽs nisi la ipsorum vicina constituit; id enim egit dicendo, & radicibus securim admotã esse, monstrando. Nihil (inquit) est medium, sed ipsi iam radici imminet prorsus abcisio. Nec enim aut ramis minatur, aut fructibus, sed ipsi vtiq; radici ostendens illos si fortè neglexerint immedicabiliter esse feriendos, & nè spem quidẽ curationis esse habituros: non enim qui aduenit seruus vt priores; sed profectò omnium Dominus grauissimam certè contemptoribus suis ac potẽtissimam inferens vltionẽ. Licet etiam

per

Psal. 113. & 114.
Simile.
Orig.
Exod. 15.
Esai. 51.
Simile.
D. Chrys.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per hanc securim diuini iudicij sententia intelligi possit, quæ & comparatur gladio secũdum illud Iob.19. Fugite à facie gladij: quoniam vltor iniquitatis gladius est, & scitote esse iudicium. Et Esai.27. Visitauit Dominus in gladio suo duro grãdi & forti, super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentẽ tortuosum. Vel per hanc securim verbum Euãgelicum intellige, quod est gladius ille biceps, quem Christus in ore gerit, quo & animam proscindit & corpus, cum vtrique comminetur gehennã. Id est dicere, quòd iam iam Euangelicum verbũ ad radices animarum prædicandum erat: in quo (vt ait Paul.) reuelatur ira Dei de cœlo, super omnes gentes, & per Euangelium arbor illa vetus secanda erat radicitùs; quoniam cessare in perpetuũ debebat lex illa, incipiente noua, & per illam incisionem carnales filij Abrahæ perimendi erãt, vt spirituales loco eorum sufficerẽtur. Vel per securim ad radices arboris positã intellige ipsum Dñm Iesum, qui in fine seculorum venit, post quem nõ restat alius spectandus, quem nisi receperint exterminabuntur, vt Moys. prædixerat, ac si diceret: Iã seruos ac Prophetas occidistis, qui fructum vineæ à vobis exigebant, & patienter spectauit vos Dominus vineæ, donec mitteret vnicum filium suum, si forsam illum vererẽtur; quod si non feceritis, auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Et nobis profectò Dei ira imminet, vt qui paterna correctione non emendamur. Appositа est (inquit) securis, at nondum seccat, vt innuat adhùc esse tempus effugiendi hanc iram per pœnitentiam. Dicitur autem Christus securis: quoniã sicut securis diuidit ligna scindẽdo; sic Christ⁹ diuisurus est malos à bonis corpus & animã per ignẽ scindendo. Cùm autem securis secare inceperit, implebitur illud Prouerb.18. Tunc inuocabitis me, & nõ exaudiã. Potest & per illã radicẽ arboris vita humana intelligi, cui imminet securis, mors, scilicet, in iuuis, quæ si secare inceperit, non amplius erit tẽpus pœnitendi, sed quocunq; tæciderit arbor, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem illic manebit, eò autem cassura est arbor, quo plures ramos, ideſt, desideria habuerit. Vnde, & subditur *Omnis ergo arbor, quæ nõ facit fructum bonum extindetur, & ignẽ mittetur.* Omnis arbor (ait) citra acceptionem personarum, siue ab Abraham, siue à quouis alio ortum habeat. *Non faciens fructum.* Non dicit quæ non fecit, sed nõ faciens: semper enim oportet fructum ferre, & præsens bonum vsq; in finem continuare: nam Deus secundum præsentem iustitiam iudicat. Nihil Deus in vinea sua infructuosum vult, iuxta illud Ioan. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & in ignem mittet & ardet: in cuius signum ficum non ferentem fructum maledixit: seruum etiam inutilem, qui nihil suo talẽto lucratus fuerat, tametsi integrum cõseruasset, in exteriores tenebras intrudere iussit. Non igitur de otiosa tibi fide blandiaris, stat enim sententia, non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum. Nec ad otium conducti sumus in vinea Domini. Vnde Paul. Ephes.2. ait: nos creatos esse in Christo in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. Ex quo & colligere poteris, quanta seueritate in eos animaduertet Deus, qui malos proferunt fructus, & talentis sibi creditis abutuntur: cùm eas arbores incidendas, & igni tradendas dicat, quæ nihil boni fructus proferunt, vt discas non illos statim, vt Sanctos prædicare, qui nulli nocent in aliquo, nisi etiam in bonis operibus exerceantur. Vnde Fulgentius sermone de confessione ait: Si sterilitas in ignẽ mittitur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui alienũ tulerit, si semper ardebit, qui de suo non dederit? Et si iudicium sine misericordia fiet ille qui non facit misericordiam, quale iudicium erit illi qui fecerit & rapinam? Timeamus ergo fratres, timeamus act⁹ nostros. Sed de hoc infrà sæpiùs redibit sermo. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, &c.* Ambros. lib.2. in Luc. cap.11. ait, quòd priùs nos lapidibus comparauit, nunc autem arbores nos vocat: nam cùm eramus peccatores sine Christo nudi, vt lapides absq; facie aliqua boni videbamur: at post Christi cognitionẽ iam arbores folijs ac fructibus vestiti debemus esse, fructus proferẽtes, iustitiæ ac verè pœnitentes, ipsi Deo viuentes, faciem bonorum operum habentes: nẽ tanquam arbores infructuosi scindamur, & præcipiat Dominus hortulano, vt siculneam sterilem scindat, & in ignem mittat, nè superuacuè terram occupet. Vnde D. Augustⁱ. tom.9. lib. de contritione cordis. c.4. quàm tollerabilius, ait, canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo? Magis infœlix ista Deo, quã illa hominibus. Anima peccatrix arbor infructuosa es, vbi sunt fructus tui? Talis autem arbor digna est securi & igne, & digna succidi & incendi. Qui sunt fructus tui? Vtiq; spinæ pungentes, & amara peccata, quæ vtinam sic te pœnitendo pungerent, vt confoderent; sic amarescerent, vt euanescerent. D. Gregor. ait, quòd quando filij prauorum tolluntur arboris rami scinduntur, nè iniquorum semen prosperetur; sed cùm ad patres etiam vindicta retorquetur, radix etiam succiditur. Iudæorum populus secũdum carnem penè extinctus est, remanet tamen secundum spiritum radix fidei Abrahæ, cui radici insertus est oleaster, nempè gentilium populus: vt fieret socius radicis & pinguedinis. Ira Origenes hom.23. in Luc. In hoc autem (ait Gregor.) constat, quòd corda audientium Ioannem turbata sunt ac concussa: quoniam omnes interrogabant eum, quid facerent vt salui fierent. *Ego baptizo vos aqua in pœnitentiam.* Magnum humilitatis exemplum. Existimabat populus nè fortè Ioan. esset Christus, ipse autem confessus est & non negauit, & confessus est quia non sum ego Christus imò quòd baptismus suus nihil valeret ad emũdationẽ sordium animę: erat enim baptismus in aqua frigida, cui ille nullam aliam virtutem conferre poterat, quam eam quæ ex se habet aqua, nempè sordes corporis tantummodò emundare, nisi quòd Ioan. in hoc baptismate speciẽ quoddam pœnitẽtiæ populis ostendebat, vt agnoscerẽt se esse immundos, atq; indigere speciali ablutione, quam illa corporalis significabat; non tamen efficiebat, quia hanc virtutem Ioan. non poterat præstare aquæ; hoc Christo vero Deo reseruabatur. Vnde subdidit: *Qui autẽ post me venturus est, fortior me est.* Ac si diceret: Ego in spiritu & virtute Elię præcedo Messiã ergo qui post me venturus est, est verus Messias, & ego Angelus sum ille quẽ dicit Malac.c.3. mittendũ ante faciem Messiæ, qui viam suã ante eum præpararet. Igitur qui post me venit verus erit Messias, vt vaticinia omnia consonent: *Post me (inquit) venturus est*: velut Sol post Auroram, velut vita post præparationes ad vitam; ac si diceret: hactenus lex in aluo suo, sicut mater in vtero suo, puerum formabat, hominem præparabat, & disponebat; post me venit in plenitudine temporũ, vita ipsa gratia & veritas. Post figurã igitur veritas, post vmbras lux, post noctem dies appropinquauit. Post me venturus est: quia iam nullus post Christum veniet: venit enim primum hominum innocentia, posteà lapsus ab illa, deinde lex naturæ, quã sequuta est lex scripta, hanc repræsentabat Ioan. & & ideò dicit: Post me venturus est; postremò omnium finis venit Christus, post quẽ nemo alius in hominum salutẽ veniet: ipse enim author & consummator est fidei nostræ, qui vnica oblatione consummauit in æternũ sanctificatos, vt Paul. ad Hebr. docet: Veniet sanè in vltimis dieb⁹ Antechristus: sed hic erit fur & latro, veniet vt dissipet, mactet, & perdat. *Fortior me est.* Fortitudo ad sustinendum & ad vincendum est. Ioan. fortis quidem fuit, & sustinẽdo mala, & vincendo ea quæ mundi, & quæ diaboli erant. Sed Christus fortior, tum sustinendo maiora mala, tum debellando aëreas potestates vincendo mundum, superando mortem. An non fortis tibi videtur Christus, cuius omnes fortes, qui præcesserunt illum typum gesserunt? Ipsum retulit Samson, Gedeon fortissimus virorum, Dauid manu fortis, Iacob qui etiam cum Deo fortis. Fuit enim ille fortior armatus, qui tyrannum illum fortem hominum oppressorẽ alligauit, & vasla eius in quę cõfidebat dirupit, atq; prædam omnem, quam tot seculis fecit, abstulit. Et pastor fortis qui non solùm vnam ouem; sed omne genus humanum, & omnia eorũ peccata super humeros suos portauit, super quem Pater omnium nostrum scelera posuit. Fortis, cuius fortitudo similis est Rhinocerõtis. *Cuius non sum dignus calciamenta portare.* Hoc est, nec vilissimum hoc genus seruitutis coram eo exercere. Et licet alij Euangelistæ referãt dixisse: Cuius non sum dignus corrigiam calciamenti eius soluere: tamen vt August. refert lib.2. de consensu Euangelistarum. c.12. vtrumq; potuit dicere Ioan. vidilicet dicere: Nec sum dignus calciamẽta portare, nec corrigiam calciamenti eius soluere; & vnus retulit primum, alij secundum. Vel Ioan. hoc non semel dixit, sed bis; & primo dixit vno modo, secundo altero. Vel tertio, vt idem August. refert, Euangelistæ non habuerunt rationẽ verborum, sed explicuerunt sententiam, & intentionem Ioannis. Hoc est, quid voluit significare, nimirum se esse indignum, qui etiam vilissimum & abiectissimum famulatum exhiberet Christo. *Cuius non sum dignus calciamenta portare.* Miraris, cur non dixit; non sum dignus adorare eum, quem adorant Reges terræ? Non sum dignus ei seruire,

Iob.19. Esai.27. Apoc.1. Ad Rom. Deut.18. Matth.21. Eccles.11. Matt.21. Matt.25. Matth.7. Ad Ephe.2. Fulgẽtius. Iac.2. D. Ambr. D. Augⁱ. Origenes. Ioan.1. simile. Malac.3. D. Gregor. Ad Hebr.12. Iudic.14. Iudic.6. Genes.32. Luc.11. D. Augⁱ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruire, cui omnes gẽtes seruient? Non sum dignus eius lambere puluerem, de quo dictum est, quòd inimici eius terrant ligent?
Psal. 71. Cur igitur placuit ei dicere: Non sum dignus calciamenta portare? Et quid tandem id verbum significat? Cæteris omissis literalis sensus est, quem modò diximus, ipsum non esse dignum, nec minimum hoc obsequium præstare Christo. Cæterum si mysterium inuestigare volumus, aduertendũ est, quòd per pedem intelligitur diuinitas Christi; eò quòd sicut pes est vasis ac fulcimentum corporis, quototum pondus corporis sustinetur; ita diuinitas est quæ omnia creata sustentat, & aqua omnia pendẽt,
Ad Hebr. 1. secundum illud: Ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia: & ad Hebr. Portãs omnia (id est sustentans omnia) verbo virtutis suæ. Calciamentum huius diuinitatis in Christo, caro & humanitas eius fuit, se-
Psal. 59. cundum illud Psal. In Idumeam extendam calciamentum meũ, hoc est, notitiam Verbi incarnati, in gentibus etiam extendam, & propagabo. Vult ergo dicere Ioan. Non solum indignũ me reputo coram eius diuinitate apparere; sed nec humanitatem eius tangere dignus sum. Vel per calciamenta, per quæ terram terimus, intellige conuersationem Christi terrenam, qua inter homines conuersabatur, de qua Propheta quidam dixerat: Post hæc in terris visus est, & cum hominibus cõuersatus est.
Barn. Dicit ergo Ioan. se non modò cœlestem ac diuinam eius conuersationem imitari non posse; sed nec ad terrenam illam, qua cum hominibus cõuersabatur, posse pertingere: erat enim tanta dulcedine ac sapientia plena, vt nullus hominum talem vnquàm habere potuit. Quare D. Auguſt. tria dicit
Aug. summo desiderio concupisse videre: Primã conuersationem Christi inter homines. Sed occasione huius quæritur, an Christus Dominus nudis pedibus ambulauerit, an calceis vteretur. Probabilior certè opinio est, Dominum nostrum Iesum Christum calciamentis vsum fuisse, quod probatur primò his verbis Ioan. qui dixit, se non esse dignum Christi calciamenta portare: licet hæc ratio non multum vrgeat. Dupliciter enim solui potest. Primò, si dicamus hanc loquutionem Ioan. non esse propriam, sed figuratam, instar prouerbij; vbi non est attendendũ quid significetur verbis, sed quid intendit significare ille qui loquitur: vult enim Ioan. per hoc significare se esse indignum & vilissimum seruum Christi: sicut si dicas, Apostolos militasse sub vexillo Christi, non intelligis Christum portasse vexillum; sed quòd sub fide & sacramentis eius militarũt. Secundò responderi posset sic Ioan. fuisse loquutum: quia nondum viderat Christum, quare putabat eum more aliorum hominũ incedere calciatum. Quapropter alia ratio sit, quòd Christus Dominus communem vitam egit, in cibo, & potu, & alijs, & nihil habuit singulare præter communem consuetudinem aliorum: ergo etiam in vestitu ambulauit sicut alij. Et tertiò, quoniam si Christus nudis pedibus incessisset, id Euangelistæ minimè silu-
Matth. 11. issent: quia insigne exemplum pœnitentiæ & austeritatis esset in Christo, qui sæpè peragrauit pedibus illas regiones, Iudæam, Samariam, & Gallileam. Quartò, Ioan. austeriorem vitam agebat, quàm Christus, vt ipsemet Dominus cõfitetur, dicens: Venit Ioan. Baptista, non manducans nec bibẽs; sed Ioan. nõ incedebat nudis pedibus: quia id non tacuissent Euangelistæ, qui omnia eius vestimenta accurate scripserũt, & quia in populo Hebræo illustriores Prophetæ, qui populo fuerũt exemplum austeritatis, & pœnitentiæ, non ambulabant nudis pedibus; ergo nec Christus, nec Ioan. Quod pa-
Esai. 20. tet Esai. 20. vbi Deus dicit ad Esai. Dimitte saccũ de lumbis tuis, & depone calciamentum de pedibus tuis. Quibus verbis ostenditur Esaiam portasse calciamenta. His tamen ego addo videri mihi satis verisimile, Christum nõ gestasse integros calceos, sed tantùm sandalia. Sandalium vox Græca est, infernè solidum constans supernè verò patens & apertum, Id est dicere, *Las suelas no mas cõ algo atadas al pie*: quo genere calciamentorum credo vsos fuisse Christum,
Marci. 6. & Apostolos eius. Primùm, quia Marc. 6. præcipit Dominus Discipulos suos ire ad
Actor. 12. prædicãdum calciatos sandalijs. Et Act. 12. dixit Angelus Petro: Calciate caligas tuas. Vbi pro caligas Græcè est sandalia. Et in
Esai. 20. supra citato loco Esai. 20. vbi nostra versio habet depone calciamẽta, Græca lectio habet sandalia. Adde quod D. Bonauentura
D. Bonau. in epistola quadam, in qua obiter de hac re tractat, dicit, Romæ seruari & ostendi fidelibus solidam sancti Petri. Lyranus tamen,
Lyranus. Tostatus. & Tostat. in. 3. cap. Matth. quæst. 68. & alij Doctores dicunt Christum Dominum nudis pedibus incessisse. Quod primò probari
Luc. 7. potest, eò quòd Maria Magdalena stans retrò

retrò secus pedes Domini lauit, & vnxit eos. Sed respondetur olim apud Iudæos, & Gentiles fuisse consuetudinem non sedere in prandio, sed recũbere. Vnde & mensæ lectisternia vocabantur; quare inuitati ad conuiuium, cõsessuri lectos, discalciabant
Actor. 1. pedes & lauabant. Alia ratio istorum est,
Luc. 10. quoniam Christus priùs fecit, quàm præcepit; cœpit enim Iesus facere & docere, sed ipse præcepit Apostolis suis, vt sine calciamentis pergerent ad prædicandum, ergo.
Marc. 6. Sed respondetur, quòd Apostoli ibant quidem sine integris calciamentis; non tamen sine sandalijs. Nam Marcus narrans eundem sermonem, ait Christũ dixisse, vt portarent sandalia. Tertiò, quia milites acceperunt vestes & tunicam Christi inconsutilem, de caligis tamen, & calceis non fit
Ioan. 19. mentio, ergo non ea portabat. Respondetur caligas quidem non portasse Christum: quia tunc temporis fortè non erant in vsu; de calceis tamen tanquã de re nullius pretij non est facta mentio, quia erant sandalia.
Moralitas *Ipse vos baptizauit in Spiritu Sancto, & igne.* Si tantùm dixisset in Spiritu Sancto, facilè erat intelligere hanc sententiam; nunc autem quia addidit in igne, occasionem sumpserunt ex hoc verbo Hæretici, Hermiani, & Seleuciani, vt dicerent omnes Christianos baptizandos esse in vero & corporeo igne, & ipsi candenti ferro inurebãt quos
Ad Gal. 6. baptizabãt; & sic intelligebant illud Paul. Ego stigmata Christi in corpore meo porto. Sed vera intelligentia duplex esse potest. Nam possunt referri ad ordinariũ baptismum Christianorũ, qui dicitur esse in Spiritu Sancto. Primò, quia sit virtute Spiritus Sancti. Aqua enim vt instrumentum est Spiritus Sancti, habet vim lauandi animam, & purgandi peccata: itaq; sicut Christus generatus est ex Matre Virgine &
Simile. Spiritu Sancto; ita fideles regenerantur ex aqua & Spiritu Sancto. Nam sicut ventus, qui in Scriptura frequenter Spiritus vocatur, aquas in immensum eleuat: ita vt videantur pertingere cœlum; sic & Spiritus Sanctus aquas materiales sua infinita virtute tantùm eleuat, vt cœlestes ac spirituales effectus efficere possint. Et tunc cùm dicitur in igne potest sic sumi, vt sit expositio præcedentis particulæ, hoc est, baptizabit vos in Spiritu Sancto, qui se habebit in vobis vt ignis: nam Spiritus Sanctus in sacris literis aliquando dicitur aqua, aliquando dicitur ignis, vt intelligamus neutrum esse secundum substantiam, sed solùm secundum similitudinem effectuum. Tunc autem dicitur aqua, quando exercet effectus similes illis quos aqua facit, vt quando lauat à peccatis animam, refrigerat, fœcundat, & extinguit sitim rerum temporalium; quam promisit Dominus Samaritanæ, &
Ezech. 36. priùs per Prophetam dicens: Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Sed tunc dicitur ignis, quando spiritualiter exercet effectus similes illis quos exercet ignis. Nam in baptismo illuminat infundendo lumen fidei, calefacit cùm infundit charitatẽ, attollit sursum dãdo spem, consumit vitia meritum passionis applicandò. Itaque vult dicere Ioan. quòd baptismus suus erat in aqua frigida, quæ interiores nõ
Simile. potest abluere sordes, nisi calefaciat Spiritus Sancti gratia: sicuti nec aqua frigida sordes, quæ multum penetrãt pannum non diluit, nisi calefiat, & fiat lixiuiũ; sic aqua per se internas animæ maculas non delet, nisi hoc igne calefacta fit. Hoc enim desiderio flagrabat Esai. cùm cap. 64. dicebat:
Esai. 64. Vtinam aquæ arderent igni: vt in eas omnium hominum sordes ablui valerent. Dicere ergo, quòd baptizabit vos in Spiritu Sancto & igne, est dicere, quòd baptismus Christi animas iustificabit & abluet: nam erit in Spiritu Sancto, cuius est iustificare peccatores. Et dicendo, *vos* insinuat, quòd illi qui baptizabantur ab illo, deberent postea baptizari baptismo Christi. Sed secundo modo possunt accipi, referendo ad singularem baptismum, quo Apostoli baptizati sunt in die Penthecostes, per Spiritũ
Act. 1. Sanctum descendentem super illos in forma ignis. Nam Act. 1. dixit eis Iesus: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non post multos hos dies. Obserua, ante aduẽtum Christi, quatuor fuere baptismata puræ aquæ. Primum fuit figuratiuũ, tale fuit diluuium,
1. Pet 3. vt interpretatur Petrus in. 1. can. c. 3 & transitus etiam per mare Rubrum, vt habetur
1. Cor. 10. 1. Corin. 10. Secundum fuit legale, de quo
Leuit. 25. Leuit. 25. Tertium superstitiosum, quale
Marc. 7. fuit Pharisaicum: nam vt dicitur Marc. 7. Pharisæi habebant varia genera baptismorum. Quartum præparatorium quale fuit baptismus Ioannis. Euangelicum baptisma etiam quadruplex est. Vnum singulare in Spiritu Sancto visibiliter dato in primitiua Ecclesia. Secundum commune, in aqua & Spiritu Sancto. Tertium flamminis, quãdo

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per contritionem perfectam delentur peccata. Quartũ est sanguinis, id est, martyrij. *Cuius ventilabrum in manu sua.*

Postquam explicuit dignitatem Christi in baptizando, adiungit potestatem quam exercebit in iudicando omnes gentes: malos quidem in ignem æternum detrudendo, bonos autem in cœlo collocando; vt hoc magis ac magis Iudæos excitaret in reuerentiam Christi. Ventilabrum instrumentum rusticum est, quo ventilatur triticum in area, vt repurgetur à paleis. D. August. super cap. 92. pro ventilabro legit palam. *D. Aug.*

Obserua: quadruplex munus collatum est Christo à Patre, quo fungi deberet diuersis temporibus. Primum, Legislatoris & Doctoris, quo munere functus est prædicando & docẽdo. Secundum, Redemptoris, quod explicuit in sua passione. Tertium, Aduocati, Patroni, & Intercessoris apud Patrẽ, quo munere nunc in cœlis vsque in diem Iudicij fungitur. Quartum, Iudicis, quòd exhibebit in fine seculi. *Cuius ventilabrum*, id est, authoritas iudicatoria, qua agnos segregauit ab hœdis; sicut ventilabrum ventilat paleas à tritico. *In manu sua*, id est, penès ipsum, hoc est in potestate eius, vt sit sensus, authoritatem iudicandi in sua habet potestate, vtpotè qui constitutus est à Deo Iudex viuorũ & mortuorũ; & de quo Ioan. 5. dicitur: Potestatẽ dedit ei Deus iudicium facere: quia filius hominis est. Vel in manu, id est, iam paratus ad iudicandum, & procinctus iam vult facere iudicium, vt sic maiorem terrorem nobis incutiat. Sed dices quomodo Christus est paratus hoc facere iudicium, cùm dies illa longè absit ad minus ex tunc, quando hæc dicebat Ioan. Respondeo primò, habet in manu & exercet, sed particulariter in vno quoq; homine, cum ex hac vita quis discedit: nam vnicuiq; tunc ille dies venit, quando talis hic discedit, qualis iudicandus est illo die ait Augustinus. Secundo dicitur habere in manu, etiã respectu iudicij generalis: quia quãuis longè absit, tamen totum illud tempus est exiguum respectu æternitatis: quia apud Deũ mille anni sunt dies vnus. Tertiò dicitur habere hoc iudicium in manu; quia iniquitas hominum meretur, vt iam totum mundum ad iudicium vocet: ipse tamen sua benignitate spectat, vt homines conuertantur ad pœnitentiam, & numerus electorum compleatur, vt dicitur Apocal. 6. *Et permundabit aream suam.* Declaratur hic effectus iudicij Christi. Area methaphoricè significat hoc loco Ecclesiam Christi militantẽ: & aptè quidẽ. Primò, quoniam triticum non nascitur in area, sed alibi; vnde ad aream importatur: sic homines non nascuntur filij Ecclesiæ, sed iræ: tamen adducuntur ad Ecclesiã regenerati per baptismum: sicut Adam creatus extra paradisum, translatus est inde in paradisum. Secundò triticum cùm est in area expositum est multis periculis, pluuiæ, ardoris Solis, fluminũ, cùm ripas aluei complent; sic homines in Ecclesia militante, innumeris patent periculis, mundi, carnis, & diaboli. Tertiò, quia in area congregatur triticum, vt ventiletur & mundetur; sic Ecclesia est congregatio hominum per vnitatem fidei, vt accipiant purgationem peccatorum, & munditiam vitæ. Aduertendũ tamen, quòd Ecclesia maximè mundatur per tribulationem, quarũ quinq; sunt generalitates, quæ passa est Ecclesia. Prima fuit quã passi sunt fideles à Iudæis. Secunda à gentibus Romanis. Tertia ab Hæreticis. Quarta ab improbis Christianis. Ista quatuor hactenus vexarũt Ecclesiam; restat quinta, quæ erit tempore Antichristi. In qualibet area mundatur area; sed non permundatur, hoc enim erit in vltima, scilicet, in die iudicij. Et quod necessariè sint tribulationes in præsenti, vt area purgetur, docet D. Chryso. homil. 3 in imperf. Quoniam granũ quod adhæret paleæ, vt ab ea excutiatur, opus est, vt tritu-retur. Sic quia anima quæ est granũ adhæret carni, quæ est palea, oportet, vt pesundetur, trituretur, super eam rotæ transeant, conculcetur ab hominibus; vt sic à carne excutiatur & seiungatur. *Et congreganit triticum in horreum suum.* Persequitur in eadem parabola, electos appellat triticũ suum, id est electi Christi, secundũ illud Prophetæ: Quid enim bonũ eius? aut quid pulchrum eius, nisi frumentũ electorũ? Dicuntur autẽ triticum: quia sunt filij Christi, qui se granũ frumenti appellauit, ex quo grano tanquã ex radice alia sunt nata grana, nẽpè electi; nam ex Christo per mortem seminato in terra germinauerunt iusti; sicut post mortẽ Ioseph filij Israël creuerunt in Ægyptum, & repleuerunt terrã, vt ait Orig. Secundò, quia sunt pleni bonis operibus, graues moribus, & vita vtiles. Sunt enim spicæ illæ vberes quas somniauit Pharao, quæ alias tenues, & percussas vredine deuorauerunt: quoniam vita iustorũ plena bonis operibus; impe-

Actor. 10. *Ioan. 5.* *D. Chrys. similes.* *Zach. 9.* *Exodi. 1.* *Origenes.* *Apoc. 6.*

impiorum vacua opera condemnat. Sunt autem vtiles Deo, & hominibus propter vtriusque charitatem. Nam sunt vasa aurea & argentea à Deo præparata in honorem & vtilitatem Ecclesiæ suæ; in qua & sunt vasa aurea, & fictilia, vt docet Paul. Item triticum est proprium & substantiale hominis alimentum: nam cum solo pane & aqua multi vixerunt, secundum illam Sapientis sententiam: Initium vitæ hominis sal, & aqua, & panis: at sine pane nullus potuit hanc alere vitam. Vnde cætera alimenta præter panem, potiùs ad delicias videntur pertinere, quàm ad vitæ necessitatem. Sic iusti sunt substantia mundi, nam propter eos illum sustinet Deus; iam enim millies consummasset mundum, nisi propter electos sustinuisset illum. Vnde quia hoc frumento carebant Sodomitæ illos in momento disperdit, *romoles por hambre*, quia nec decem iusti in illis ciuitatibus inuenti sunt. Vnde Esai. dicit: Nisi Dominus Sabbaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuissemus, & sicut Gomorra similes essemus. Semen vocat hæc tritici grana, quæ sunt iusti, per quos mundus sustinetur; alias Prophetа horum alimentorum penuriam deplorabat, cùm dicebat: Defecerunt alimenta de domo Dei, id est, iusti de terra, & ideò fame peribit, secundum illud Mich. Perijt iustus de terra, & sanctus in hominibus non est: modò veniet vastatio eorum. De quo frumẽto & Sapiens dicebat: Qui abscondit frumẽta maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentium. Illi enim maledicti sunt qui obscurare volunt iustos, atque detrudere, vel fugare: & sicut qui tempore famis frumenta abscondit ab omnibus maledicitur: sic qui iustos ita odio prosequuntur, vt, vel fugere, vel occultari faciant. Imò aliqui, vel paleis occultant hoc triticum: quoniam quando grauia peccata non possint illis imponere de leuiculis culpis eos volunt infamare: quare tales maledicti erunt. Benedictio autem super caput vendentium. Reges, vel magnates, qui (veluti fecit Ioseph) horrea aperiunt, & vendunt hoc triticum; nempè qui bonos quærunt, & honorant, & in publicum efferunt, dignos eis impartientes honores: hi benedictionibus merentur repleri. Sunt ergo electi hæc grana tritici, quibus tanquàm ex substantia subsistit mundus: nam pessimi homines redundant in seculo; non enim necessarij sunt ei homines impij, ait Sapiens. Et Psalm. eos vocat inutiles, dicens: Omnes declinauerunt simul, & facti sunt inutiles; non est qui faciat bonum, &c. Quod si aliquod emolumentum aliquando mundo inferunt, ex Deo est, quia mala eorum in bonum electorum ordinat. Nam vt magnus Augustinus docet, adeò bonus est Deus, vt nullum permitteret malum in mundo, nisi esset simul adeò Sapiens, vt ex malo sciret elicere bonum: Nam qui stultus est (ait Sapiens) seruiet sapienti: sic mali iustis obsequium præstant, materiam eis administrantes, siue patientiæ, siue humilitatis, siue alterius cuiusquam boni; sicut crudelitas tyrannorum, fuit occasio patientiæ martyrum. Cæterum, vt iusti ad hoc perueniant, vt sint veluti triticum & substantia mundi, oportet per multas tribulationes transire, quèadmodum & triticum, priùsquam fiat alimentũ hominis, & pertingat ad hoc, vt in eius conuertatur substantiam, multas patitur macerationes. Nam primò defoditur in terram, & ibi moritur. Secundò, natum & maturum metitur. Tertiò, in area teritur & ventilatur. Quartò, in pistrino molitur. Quintò, fit ex eo massa. Sextò, coquitur. Vltimò, manditur, & conuertitur in substantiam hominis: hic est enim finis eius. Sic finis electorũ est transformari in gloriam Dei, & consortes fieri diuinæ naturæ; sed priùs quàm ad id perueniant, oportet vt per multas tribulationes macerentur: quia ab ipso sunt prædestinati, vocati, iustificati, conseruati, conformes facti imagini Christi, & sunt dati Christo à Patre, vt ipse dixit: Pater quos dedisti mihi, &c. *Congregabit triticum in horreũ suum.* Ecclesia militans congregatio est fidelium, sic & triumphans, sed hic sumus permixti boni cum malis: sicut in area triticũ cum paleis: in triumphatrice Ecclesia soli boni sunt segregatis malis. Hic congregantur in fide, spe, & charitate imperfecta, ibi in visione & fruitione, & perfecta comprehensione; differunt hæc & illa, vt perfectũ & perfectius. Vnde Ecclesia militans est area, & horreum dicitur patria cœlestis: quoniam ibi nõ sunt paleæ, sicut in area, sed grana mũda: quia nihil ibi erit coinquinatum, *limpio de polvo y de paja.* Deinde in horreo grana sunt tuta à periculis, quibus patent in area. Sic in cœlo

2. ad Timoth. 2. *Simile.* *Eccles. 39.* *Genes. 18. & 19.* *Esai. 1.* *Ioel. 1.* *Mich. 7.* *Prouer. 11.* *Simile.* *Moralitas* *Gene. 41.* *Eccles. 15* *Psalm. 13* *D. Aug* *Prouer. 11* *Simile.* *Ioan. 7.* *Simile.* *Apoc. 21.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

beati liberi sunt à malis, quibus hîc subiecti
Ad Gal. 6. sumus. Quare Galat. 6 illam vocat liberam
Pau. Illa autẽ quæ sursum est Hierusalẽ mater nostra libera est; & hæc seruit cum filijs suis, multis obnoxia periculis. *Paleas autem cõburet igni inextinguibili.* Per paleas nõ infideles intelligit, sed fideles peccatores &
Simile. impios. Nam palea surgit ex eadẽ radice cũ tritico, & in eadẽ area ponitur; sic boni & mali Christiani habent quidẽ eamdẽ radicem fidei, & sunt in eadem Ecclesia. Tamen sicut palea non ideò in horreum colligitur, sed in ignem mittitur, quia ex eadem radice erat cum tritico: ita non ideò pessimus Christianus in horrea cœli recondetur cum bonis, quia eadẽ fide, & ijsdem Sacramentis communicauit cum illis: sed dicentibus illis: Domine, nonnè in nomine tuo prophetauimus, dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Respondebit:
Matth. 7. Amen dico vobis nescio vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Palea in area cum tritico eadem res videtur, imò totum apparet palea, tamen quilibet ventus paleas exuflat, tritico sua grauitate in area manẽte. Sic pessimi Christiani simi les videntur bonis, cum opera externa fidelium simili modo ipsi exerceant ac boni; qualia sunt sacris ac concionibus assistere, Sacramenta recipere, orare, eleemosynas elargiri, ad indulgentias consequendas etiã ipsi properare. Tamen cùm ventus vel tribulationis, vel diuitiarum, vel voluptatum insuflauerit, tunc tanquã paleæ impij ventilabuntur, iustis in sua iustitia permanentibus. Deinde palea est esca bestiarũ, & pabulũ ignis: sic & pessimi Christiani dæmoniorum & æterni ignis esca erũt. Palea etiã putrescit aqua, & consumitur igne; sic & improbi rebus secũdis per superbiã, & aduersis per desperationẽ cedũt. Palea est vtilis tritico: nam protegit illud aduersus iniurias Solis, ventorũ, & pluuiæ: sic mali dùm vexãt bonos, probant & curãt illos. Ratio autẽ quare Ioan. dixerit hic fideles esse iudicandos, potiùsquã infideles est: quia licet oẽs homines sint iudicãdi à Christo merito punitionis, vel remunerationis, sed soli fideles iudicio discussionis iudicabũtur: nam infideles non veniunt ad hoc iudicium, se-
Ioan. 3. cundum illud Ioan. 3. Qui non credit iam iudicatus est. Aliter enim puniuntur hostes, aliter ciues. Illi absq; vlla alia discussione, vbicunque reperiãtur occiduntur: cæterum ciuium causæ priùs examinantur, quàm iudicentur. Infideles sunt veluti hostes, fideles ceu ciues. Secundò, quia fideles improbi seuerius iudicabũtur, acerbiùs punientur multiplici de causa. Primò, quia viam veritatis edocti eam sequi noluerunt; sed quasi de industria recesserunt à Deo: seruus autem sciens voluntatẽ domini sui, & nõ faciens eam plagis vapulabit multis.
Luc. 12. Secundò ob maiorẽ ingratitudinem; quippèqui maiora beneficia receperunt. Tertiò, quia habuerunt maiora auxilia ad rectas operationes exercendas, quas tamen neglexerunt facere. Et demùm ob violationem fidei, quam in baptismo polliciti sunt, & eam nihilomius posteà violauerũt.
Comburet igni inextinguibili. Iustos in hac vita Deus batizat igne tribulationis, & tentationis, impios in alia punit igne æternæ durationis. Dupliciter depingit supplicium inferni. Primò, dicendo ignem, demõstrativum & penetrationem supplicij: nam ignis actiuitas maximè penetratiua est; & addendo inextinguibiliostendit æternitatem tormentorum. De hoc igne inferni tractari possent aliquot quæstiones. Prima, an sit verè corporeus: secunda, an præter ignem sit in inferno aliud genus tormenti: tertia, quomodo ignis incorporeus possit cruciare spiritus: quarta, quomodo post diem iudicij cruciabit corpora, & non consumet, corrumpet, & nec consumetur ipse: quintà, quomodo posset esse æternus, cùm semper indigeat alimento & pabulo: sexta, quomodo sit æquum pro punctò temporali, in quo fit peccatum imponere pœnam æternam Hæc tractantur ab August. lib. 22. de *D. Aug.*
Ciuit. Dei. per totum; & à Greg. 4. Dial. & *D. Greg.*
ab Aug. super Psalm. 31. à schol. lib. 4. Sent. & forte in progressu huius operis aliquot harum quæstionum dissoluentur à nobis, si Deus dederit. Hoc tantùm in præsentiarum dico de illo igne quatuor, vel quinque esse miraculosa, quæ conueniunt ei non vt est ignis, sed præter naturã suam, vt est instrumentum diuinæ iustitiæ. Primò, cùm ipse sit lenissimus & calidissimus, tamẽ manet in centro: secundò, cùm indigeat pabulo, sine quo statim consumitur, ille tamen est inconsumptibilis sine vllo pabulo: tertiò, cùm sit corporeus, potest agere in spiritus: quartò, alterat corpora & torquet, ita tamen quòd nec corrumpit, nec dissoluit.
Moralitas Ex tota tamẽ hac sententia collige granum purũ recondi debere in cœlestia horrea, paleas autẽ omnes cõburendas: quoniã sola

sola ea opera quę purè ac syncerè pro Christo fiunt, præmianda veniunt in cœlestib⁹, quæ autẽ miscentur hisce rebus, nẽpe quæ fiunt aliquo carnis, vel mundi intuitu, tanq̃ paleæ exurendæ sunt. *Tunc venit Iesus à Galilea in Iordanẽ ad Ioan. vt baptizaretur ab eo.* Tria de baptismo hic Matth. tradit. Primò describit contentionẽ inter Christũ peretem baptismum, & Ioan. recusantem illum baptizare; deinde prodit tria prodigia, quæ baptizato Christo contigerunt: nẽpè apertio cœlorum, descensus Spiritus Sancti in specie colũbæ super Christũ, vox Patris de cœlo cõtestantis Christũ esse filiũ eius di-
Luc. 3. lectum. Lucas. 3. Addidit, nimirũ qua ætate Christus ad baptismum venerit, & dicit, q̃ erat incipiens quasi annorum. 30. quæ omnia, Deo dante, & nos pro posse explicata dabimus, prius quæ ad historiam ac literalem sensum attinet, vt in more habemus expedientes; vt posteà quę ad moralem doctrinam pertinent, expeditiùs & solidiùs dicamus. *Tunc venit Iesus à Gallilea, &c.* Quis non obstupescat considerans inenarrabilem humilitatem Christi, qui tanquàm peccator aggregauit se illis, qui immundos se profitebantur. Nunc primum prodit ex Nazareth, vbi vsque ad hoc tempus fuerat. Primò, vt diximus, voluit baptizari à Ioanne, vt illius baptismum approbaret: nè posteà redarguens Pharisęos negligentes baptismũ Ioannis, possent ei in faciem dicere quare ergo tu nõ accepisti illud? Secundò, vt haberet Ioan. occalionem Christum manifestandi coram tanta Iudæorum multitudine. Tertiò, vt baptizatus Christus in Iordane conderet Euangelicum baptismum,
Beda. & vt ait Beda, tactu suæ mundissimæ carnis, vim regeneratiuã aquis tribueret. Hic quæritur à Theolog. quando fuerit institu-
Tostatus. tus baptismus. Tostatus dicit fuisse postquã cœpit Christus prædicare, fortè quando dixit Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit ex
Rupertus. aqua & Spiritu Sancto. Rupertus, & alij dicunt esse institutũ post resurrectionem; sicut & actus ipse baptizandi. Tamen omnes ferè Theologi, tàm Patres, quàm Scholastici in quarto cõsentiũt fuisse institutũ, quo tẽpore Christus baptizatus est in Iordane. *Ioannes autẽ prohibebat eũ dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Vt quidam aiunt, etiam iniecta manu prohibebat Christum, verbis etiam recusabat tale ministerium præstare Christo, *Debeo*, non significat Ioannes habuisse debitũ & necessitatem suscipiendi baptismũ Christi, quia nec Ioãnes nec vllus alius ad id tenebatur, nisi post resurrectionem, & sufficientem promulgationem Euangelij: & Græcè hunc reddit sensum, ego opus habeo & indigeo, sicut si quis ditissimus peteret à mi- *simile.*
nùs diuite eleemosynã. Posset iste respondere: Ego potiùs à te, quàm tu à me petere deberem. His verbis Ioannes adfert duas causas, propter quas conueniebat potiùs Ioanni baptizari à Christo, quàm è contra. Prima est considerata vtriusq; conditione. Ioannis conditio erat serui, Christi vero Domini. Ioannes erat peccator, saltem habebat veniale & originale; Christus nullum prorsus peccatum habebat. Ioannes poterat proficere in gratia; Christus habebat gratiam consummatam, quæ nõ potest augeri. Altera causa considerando differentiã vtriusq; baptismi. Ioã. baptismus nihil per se conferebat; baptismus verò Christi Spiritum Sanctum tribuebat. *Respõdens autem Christus dixit: sine modò*, id est, noli prohibere. Omitte nũc istud humilitatis officiũ, fac modò quod peto. *Sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Pronomen istud, nos, vel refertur ad Christum, & Ioan. simul, & tunc erit sensus, vt nomen iustitiæ significet obedientiam diuini præcepti: ac si diceret: Tibi præceptum est à Deo, vt baptizes omnes venientes ad te; mihi præceptũ est à Patre, vt suscipiam hunc baptismum; vel (quòd magis credo) refertur ad solum Christum plurali pro singulari, posito, nos, idest, me oportet implere oẽm iustitiam. In sacris literis iustitia significat plerũq; obseruationẽ diuinorũ præceptorũ, vt Psal. 20 *Psal. 20.*
& in Deut. pluries. Cęterũ obseruatio legis *& 110.*
diuinæ cõsistit in duob⁹. Primò, vt qui sub- *Deut.*
iectus est legi obseruet eã; sicut nos omnes natura sumus legi subiecti. Secunda, vt ille qui nõ est ratione suæ naturæ subiectus legi, vltrò se subijciat legi, & hæc est pfectio summa iustitiæ. Et hanc habuit Christus. Altera expositio est, quoniam Christus docuit nos, dicens: qui fecerit & docuerit hic magnus erit; Christus erat præcepturus baptismum; voluit primò obseruare, & non *Matth. 5.*
solum docere verbo, vt exẽplum antecedat præceptum. Sic Ambrosius, & Cyprianus. *D. Amb. & Cypri.*
Tertiò, per iustitiam intelligimus humilitatẽ. Primus gradus est subijcere se maiori, & non præferre se æquali. Secundus, subijcere se æquali, & nõ preferre se minori. Tertius, subijcere se minori, & nulli se

Universidad de Deusto
Biblioteca

præferre. Christus omnes partes humilitatis complexus est, non solùm pari, sed minori se subiecit. Sed quæritur, an quia Ioannes dixerit: Ego à te debeo baptizari, verè petierit baptismum à Christo, & baptizatus fuerit baptismo Christi. Nam, quod Christus respondit sine modo; indicare videtur Christum non negasse, sed distulisse baptismum. Author operis imperf. in Matth. homil. 3. ait Ioann. fuisse baptizatum à Christo baptismo Christi.

D. Hiero. Caiet. Tostatus. Et Hieronym. hoc videtur innuere, Caiet. in dubio reliquit, Tostat. negat. Sed mihi probabilissimum videtur, fuisse baptizatum baptismo Christi. Primò, Ioannes cognouit singularem efficaciam baptismi Christi, quia prædicauit illum; si agnouit quis dubitat ipsum desiderasse? Si desiderauit cur non peteret? Si petiuit, cur non fieret à Christo? Secundò, Ioannes erat medius inter legem veterem, & nouam; ergo sicut acceperat circuncisionem signum Iudaismi, ita conueniens erat vt acciperet baptismum. Sed dices: Quid operatus est baptismus Christi in Ioanne? Respondeo, abstulit venialia, auxit gratiam, impressit characterem, vt esset ex Ecclesia Christi. Sed dicit Tostatus hoc non esse scriptum in Euangelio, nec id tacuissent Euangelistæ. Sed respondetur,

D. Aug. quòd nec in Euangelio scriptum est, quòd Apostoli fuerint baptizati; & tamen Augustinus in epistola ad Seleucianum instat probabilissimum esse baptizatos fuisse à Christo ante passionem eius: nam ipsi baptizabant alios. Ioann. 3. & 4. & in cœna

Ioan. 3. & 4. fuere consecrati Sacerdotes, & post resurrectionem habuere potestatem remittendi peccata, & baptismus est ianua cæterorum Sacramẽtorum. Quomodò ea possent recipere sine illo? Et quomodò prædicassent alijs legem baptismi, quam ipsi non obseruassent? Augustinus hoc colligit ex illo Ioannis. 13. Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet. Et credo, quòd

Ioan. 13. Beata Virgo etiam fuerit baptizata. Nam quæ habebat exemplum Christi baptizati, & sciebat legem baptismi esse vniuersalem, & quòd per baptismum fiebat membrum Ecclesiæ Christi; & imprimebatur ei character, quasi signaculum quod esset Christi: cur tot bona noluisset lucrari? & cùm Mater esset Christi, cur non etiam Christiana ex Christi signaculo fuisset? Alia quæstio est, nam hic locus Matth. videtur omninò pugnare cum dictis ipsius Ioannis: hoc enim loco apertè ostendit Ioannes se benè nouisse Christum, dicens: Ego à te debeo baptizari. At verò Ioannes 1. cap. refert Ioannis verba, in quibus dicit *Ioan. 1.* se nescisse Christum, sed ex signo solùm cognouisse eum. Ait enim: Et ego nesciebam eum, sed qui misit me ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum Dei descendentem & manentem ipse est, &c. Caiet. *Caiet.* ait Ioannem bis vidisse columbam super Christum. Primò, cùm venit petens baptismum à Ioanne. Licet alij Euangelistæ non dicãt, putat Caiet. hoc dictum fuisse à Ioanne. Ioan. 1. vbi supra. Secundò, quando baptizatus est prima vice solus Ioannes *Iuan. 1.* vidit columbam; secunda ambo, sed cùm hoc clarè non constet ex Euangelistis, imò potiùs, q tantum semel visa sit columba, videtur voluntariè dictum. Tostat. q. 76. *Tostatus.* super hoc cap. 3. Faber, & Erasmus super *Erasmus.* cap 1. Ioannis, dicunt Ioan. cùm Christus petiuit baptismum, non cognouisse eum tanquàm Messiam, sed tanquàm virum innocentem & sanctum, & hoc vel ex signis externis, vel ex fama & sermonibus omnium, vel ex speciali reuelatione Dei; posteà tamen ex signo columbæ cognouit ipsum esse Messiam. Nam sicut Christus paulatim illuminauit quemdam cœcum, sic paulatim & per gradus docuit Ioan. Christum esse talem. Sed contra hos hæc militat ratio: quoniam Ioan. sciebat duos tantùm homines missos fuisse ad baptizãdum; se ad baptizandum in aqua, Messiam ad baptizandum in Spiritu Sancto. Si ergo Ioan. quando venit ad ipsum Christus non nouisset ipsum esse Christum, non dixisset: *Luc. 3.* Ego à te debeo baptizari, &c. Deinde antequã Christus veniret ad Ioan. iam Ioan. prædicauerat ipsum Christum esse Messiam, & eum qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, iudicem viuorum & mortuorum esse futurũ. ergo. Tertia opinio est eiusdem Erasmi ibidem dicẽtis, Ioannem ante *Erasmus.* signum columbæ cognouisse Christum interna reuelatione, & ibi tantùm in baptismo cognouisse exterioribus signis, vt doceret alios. Et illud; ego nesciebã eum, interpretatur; nesciebam vt alijs manifestarem, id est, non habui mandatum à Deo manifestandi Christum Iudæis, nisi postquàm vidi columbam. sicut Christus dicitur nescire diem iudicij, vt alijs manifestet. Hæc interpretatio est minùs violenta. Quarta est

D. Hiero. D. Thom. est Hiero. vt refert S. Tho. super. 1. c. Ioan. dicentis, Christum fuisse notum Ioan. tanquàm Messiam filium Dei ante baptismũ, sed quod ipse esset saluaturus mundum per baptismum suum, fuisse sibi notum per signum columbæ. *D. Aug.* Quinta est Augustt. tractatu. 5. in Ioan. lib. 5. de baptismo, contra Donatistas notat. c. 13. & lib. 7. de consensu Euangelico. c. 13. dicentis, Christum fuisse notum Ioan. ante baptismum, sed non sciuisse illum habuisse potestatem excellentiæ in baptismo, & alijs Sacramentis, & hoc cognouisse ex signo columbæ. Pro quo nota, quòd potestas excellentiæ Christi in Sacramentis, consistit in quinque rebus. Primò, quia ipse solus instituit omnia Sacramenta, & hanc potestatem non communicauit alijs, licet potuisset dare. Secundò, ipse solus est author principalis baptismi, & Sacramẽtorum: quare nihil refert per quemcunque ministrum detur Sacramentum. Tertiò, quia Sacramenta efficaciam habuerunt ex merito passionis Christi. Quartò, quia voluit Sacramenta omnia conferri in nomine suo. Vltimò, quia ipse virtutem, & effectum Sacramentalem potest conferre sine Sacramento. *Beda.* Sexta est Bedæ super. 1. cap. Ioann. Licet (ait) Ioannes ante nouisset Christum; tamen cognitio quam accepit, dum baptizauit Christum, tantò maior fuit vt eius comparatione prior illa reputatur inscitia, & ignorantia. Sed contra istas tres proximè dictas interpretationes est argumentum validum & apertum, quia ex Matth. liquet Ioannem perfectè cognouisse Christum ante baptismum, & quod ipse esset baptizaturus in Spiritu Sancto. *Cyril.* Septima est Cyrilli libro. 2. Comment. in Ioan. cap. 2. dicentis, quòd dicitur Ioan. 1. Ioan. nesciuisse Christum ante baptismum esse intelligendum de sensibili & externa cognitione, non verò de interna. Cognouit Christum externè per apertionem cœli per descensum columbæ, & per vocem Patris cognouit in baptismo, visu, & *D. Chrys.* auditu. Octaua & vltima est Chrysost. homil. 16. in Ioan. & Lyræ, & Iansenij, & eam probat Theophil. Licet etiam approbet illam Augustt. Hoc est, quòd Ioan. antequàm Christus veniret ad illum ad baptismum nõ nouerat illum de facie: quia ab infantia solitariam vitam egerat in deserto, tantum sciebat per reuelationem Dei iam venisse Messiam: quando verò venit Christus ad illum petiturus baptismum, tunc interius facta est Ioanni reuelatio. Iste est Messias Saluator hominum: in baptismo autem accepit signum columbæ, non vt cognosceret quem non cognoscebat; sed vt magis cognosceret quod cognoscebat, & vt posset per illud signũ manifestare Iudæis. Et illud verbum ego nesciebam illum, dicunt, non debere referri ad tempus precisè, quo baptizatus est Christus, sed ad tempus quo venit ad baptismum, ergo antequàm ipse veniret ad baptismum non nouerat illum de facie. Pro quo nota, quòd cùm Deus misit Ioannem ad baptismum, mandauit illi, vt manifestaret illum Iudæis, & quia Ioan. poterat dicere: Domine non noui illum; ideò Deus dedit hoc signum illi, vt super quem illorum, qui venerant ad baptismum vidisset signũ columbæ, intelligeret quod ille esset. Cùm autem venit Christus ad Ioannem petens baptismum reuelauit ei Deus; iste est super quem dixi tibi descensuram columbam cùm baptizaretur; posteà dum baptizatus est, apparuit sensibiliter signum columbæ. Sicuti quando Samuel venit in domum Isai oblatis alijs filijs neminem vnxit; sed cùm venit Dauid *1. Reg. 16.* reuelauit ei Deus; Iste est quem elegi vt vngeres. *1. Reg. 16.*

Cùm autem baptizatus esset Iesus, confestim ascendit de aqua. Euthimius ait, fuisse *Euthim.* mõrem Ioannis, alios quos baptizabat, tandiù immersos tenere vsque ad collum, quousque confiterentur peccata sua. Christum autem non tenuit in aquis, quia non habebat peccata. Alij dicunt per hoc significari mysterium, nempè eos, qui baptizantur baptismo Christi, depositis sarcinis peccatorum surgere alacres ad benè operandum. Conuenientiùs est dicere, quòd confestim non referatur ad ascendit, sed ad tria prodigia, vt sit hic sensus. Protinùs vt Christus baptizatus est, & ascendit ex aquis, apparuerunt ista signa. Vndè colligitur Christum baptizatum per immersionem, & non per aspersionem, *Et ecce aperti sunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei descendentem, sicut columbam, & venientem super se.* Quidam dicunt hanc cœlorum apertionem fuisse spiritualem, & intellectualem tantùm: quia Christus intellexit per baptismum quem hic condebat, apertũ iri cœlum hominibus, sed hoc non placet: quia Christus ab initio sciuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia. Alij dicunt fuisse apertionem imaginariam, hoc est, quod in potentia imaginatiua Christi formata est similitudo cœlorum apertorum; sicut Ezech. Sed nec hoc probabile est, quia eadem est ratio trium signorum, quæ hic contigerunt; sed vox Patris & columba fuerunt vera, & non imaginaria, ergo & apertio cœlorum. Dicendum est ergo, quòd fuit vera, realis, & visibilis apertio veri cœli: hoc est dicere, Non est apertum corpus cœleste sidereum: quia non posset aperiri nisi miraculosè. Nulla autem causa erat, vt fieret hoc miraculum, sed facta est in aëre superiori, quæ consuetudine Scripturæ dicitur cœlum; sicut dicitur vox facta de cœlo, id est, de superiori aëre facta est: vel per diuisionem partium aëris, vel eo modo quo solent fieri scisuræ in aëre per methereologicas actiones, quas hi actus aëris appellant. Apparet enim aliquando splendor quidam in aëre, & quia medium non habet illud lumen, videtur quasi profundissima aperiri fenestra. Et ideò columba & vox de cœlo veniunt, vt intelligamus patefactum cœlum baptizatis baptismo Christi, & per Christum peccatum, quod erat ostium quo claudebatur cœlum esse ablatum.

Ezech.5.

Et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam & venientem super se. Hic quæritur, an hæc columba fuerit verum animal, an tantùm species & similitudo columbæ. Augustinus libro de agone Christiano, cap 22. & Diuus Thomas. 3. part. quæst. 39. artic. 7. censent fuisse verum animal. Sed Lyra, & Caietanus, Tostatus quæst. 84. in cap. 3. Matthæi dicunt non fuisse verum animal: quoniam Euangelistæ dicunt: Vidit, sicut, & tanquàm columbam. Et Actor. 2. dicitur venisse Spiritum Sanctum super Apostolos, tanquàm ignem. Constat autem apud omnes non fuisse verum ignem. Imò Diuus Augustinus epistola. 102. docet vtrumque sustineri posse. Licet videatur in hanc magis declinare sententiam. Mihi verisimilior apparet D. Thom. sententia: quoniam sicut non decuit, vt ipse Christus assumeret corpus phantasticum, sed verum: ita nec oportuit, vt Spiritus Sanctus, qui veritatis dicitur, fictitiam assumeret columbam, sed veram: licet non in vnitate suppositi. Quod si Euangelistæ videntur dicere, in similitudinem columbæ apparuisse; non id volunt, vt excludant veritatem columbæ; sed ad ostendendum, quòd ipse non apparuit in specie suæ substantiæ. Apparuit autem in specie columbæ: vt demonstraretur excellentia, & baptismi proprietates manifestarentur, de quibus statim cùm ad moralia deuenerimus, dicemus. Columba Noe fuit huius figura: nam sicut illa significauit Dei iram iam mitigatam aduersus genus humanum, post diluuium: ita hæc significauit, Deum per Christum placatum iri, & venisse Christum afferentem ramum oliuæ, hoc est, Dei misericordiam erga nos. Spiritus Sanctus descendit non mutando locum, sed nec quantum ad effectum alicuius gratiæ, quam Christus non haberet prius; sed tantum ad significandum ipsum esse Christum, qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, & daturus illum.

D. Aug.
D. Thom.
Lyra.
Caiet. & Tostatus.
Actor. 2.
D. Aug.
Genes. 8.

Et ecce facta est vox de cœlo, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Sicut persona Spiritus Sancti manifestata fuerat in specie columbæ, propter proprietates singulares columbæ; ita & persona Patris est declarata aptè per vocem: nam in diuinis Patrem gignere filium, est intellectum paternum dicere verbum æternum. Et circa hoc est aduertendum, quòd Matth. refert hæc verba per tertiam personam, & pronomen demonstratiuum. Marc. & Luc. referunt per secundam personam, dicendo: Tu es filius meus dilectus, &c. Et hoc est verisimile, nempè dictum fuisse in secundam personam: quia duo sic referunt Euangelistæ. Sed quia siue per secundam, siue per tertiam narretur personam, eadem est omninò sententia; parum refert sic, vel sic referre, cùm idem omninò sensus constet. Fortassis Matth. quia in transfiguratione vbi similis vox refertur de cœlo facta fuit in tertiam personam: voluit etiam hanc referre per tertiam. Secundò nota, licet Matthæ. & Luc. habeant hoc pronomen, mihi; tamen Græcè in nullo Euangelista est tale pronomen, imò nec in Latina est apud Marcum, quinimò sacrarum literarum phrasis est, quæ apud Hebræos est peculiaris, iungi cum ablatiuo & præpositione, in, id est dicere: Deus complacet in filio, vel in nobis. vt Psal. 149. vbi legimus, Beneplacitũ est Dño in populo suo. Græca & Hebræa habent, & complacet Dñs in populo suo; & ita hic in quo complacui.

Marc. 1.
Luc. 3.
Matt. 17.
Psal. 149

Vnde

Vnde aliqui existimant pronomen illud, mihi, adiectum esse ad maiorem explicationem, sed ego credo mihi ibi redundare, & Euangelistam ad maiorem emphasim posuisse, quasi ostenderet Pater complacentiam illam in filio suo peculiarem esse, atque super omnes alias cæterorum hominum excellẽtem. Vnde & apud Petrum in. 2. epist. cap. 1. sic etiam legitur: In quo mihi complacui.

2. Pet. 1.

Quatuor sunt interpretationes huius loci. Prima Theophil. & Chrysost. in quo placeo mihi id est, in quo delector, in quo requiesco. Sic enim & Moyses loquitur, quando Deus produxit lucem: Vidit Deus quia bonum erat, quod significat complacentiam Dei in opere suo; quanto magis sibi complacere potuit & debuit in Christo? Secunda, quæ optima est, sit hæc: In quo mihi complacui, id est, in quo mihi nihil displicet; sed quæcunque agit mihi sunt placita, vt & ipse Dominus dixit: Ego quæ placita sunt ei facio semper. Tertia, in quo placitum est mihi. Quid? nempè inhabitare in eo plenitudinem diuinitatis corporaliter, & per eum restaurare omnia. Hæc est desumpta ex Pau. ad Colos. 1. Quarta, Ita ipse mihi placet, vt nemo mihi placeat nisi per ipsum: quia est membrum Christi. Olim Deus propter peccatum primorum parentum, adeò sibi displicuit in homine, vt diceret: pœnitet me fecisse hominem. Contrarium modò affirmat: Propter Christum omne genus humanum iam mihi placet. Sed quæritur, an hæc tria signa fuerint manifesta omnibus præsentibus, an tantùm Christo. Hieronym. & Chrysost. D. Thom. & Caiet. existimant non fuisse manifesta omnibus. Probare nitũtur ex narratione Matth. & Marci, dicentium cœlos apertos fuisse, & ipsum vidisse columbam; ergo solus ipse vidit. Sed tamen probabilissimum est, fuisse Ioanni, & alijs hæc signa manifesta. Constat enim Ioann. vidisse columbam, vt patet Ioan. 1. ergo ita vidit, & alia signa. Præsertim cùm videre hæc signa apparet congruentissimum testimonio, quod ipse reddebat de Christo. Manifestabat illum Iudæis, & tantò melius hoc facturus erat, quantò plura signa de illo vidisset. Quod autem & Patris audierit vocem patet: quia illa signa fuerunt Realia, & sensibilia: quare qui ea negant fuisse manifesta præsentibus, consequenter debe-

Theophil.
Chrysost.
Genes. 1.
Ioan. 8.
Ad Col. 1

rent dicere Deum miraculosè impedisse sensus eorum, nè illa signa sensibilia sentiret. Et secundò, quia alia signa quæ fecit Iesus volebat, vt multi ea viderent, propter Christi dignitatem. Denique si solus Christus vidit frustrà sunt facta: quia Christus non opus illis habebat, sed facta sunt vt Christus manifestaretur. Et ad argumenta quæ in contrarium adducta sunt, respondetur duas ob causas illud esse additum. Primò, vt intelligeretur ista signa facta esse propter Christum, & non propter Ioannem. Vnde quod dicit Matthæus: Aperti sunt cœli, intelligendum est, id est, ad eius manifestationem. Deindè, vt intelligeretur quicunque baptizarentur in Christo, oculis fidei visuros talia signa, nempè sibi aperiri cœlum, sibi dari Spiritus Sancti dona: & deniq; homines filios Dei fieri.

Sed quæres, quare facta sunt hæc signa in baptismo Christi. Primò, vt declararetur dignitas Christi, per hoc quod appellatur dilectus filius Dei, authoritas Christi per hoc quod baptizaret in Spiritu Sancto, quod significauit columba, potestas Christi aperiendi omnibus Regnum cœlorum. Secunda causa, quia baptismus Christi fuit exordium prædicationis, & conuersationis eius, sicuti D. Petrus Act. 1. ostendit, dicens: Ex quo Christus intrauit, & exiuit inter nos, incipiens à baptismo Ioannis. Quare conueniebat vt exordium doctrinæ eius confirmaretur, & corroboraretur multis miraculis, atque prodigijs. Etquia duo sunt præcipia capita doctrinæ Christi, nimirum mysterium sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis. Ideò ista duo sunt in baptismo Christi declarata. Nam Spiritus Sanctus manifestatus est in specie columbæ Pater & filius in voce, mysterium Incarnationis, in eo quod dicitur, hic est. Denotabat enim illum hominem, qui homo appellatur filius Dei naturalis propter vnitatem personæ diuinæ. Tertia causa fuit, quia hæc tria signa valent contra tres blasphemias, quas contra Christum dicebant Iudæi. Primùm enim dicebant Iudæi: Hunc nescimus vnde sit, & hic homo non est à Deo. Contra quod est, quia cœli in baptismo aperti sunt ei. Secundò dicebant: In Beelzebub principe dæmoniorum ejici dæmonia. Contra quod est, quòd Spiritus Sanctus apparuit super ipsum: vt manifestetur, in eius virtute

Act. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opera sua facere. Tertiò, dicebant Iudæi: Hic homo blasfemat: quia facit se filium Dei. Contra hoc est, quòd auditur vox Patris: Hic est filius meus dilectus. Vltima causa est, vt baptismus Christi esset perfectum exemplar baptismi Euangelici, quo omnes fideles erant baptizandi. Noster baptismus in tribus est illi similis; in materia, quia vtraque in aqua; in forma, quia in baptismo Christi facta est manifestatio Trinitatis; in nostro eiusdem Trinitatis inuocatio. Tertiò quoad effectum. Tria illa miracula præmonstrabant, quòd baptismus aperit ianuam cœli. Secundò, baptismus donat nobis charismata Spiritus Sancti. Tertiò, facit nos filios Dei per adoptionē. Deinde inuestigandum est, cuius ætatis erat Christus cum est baptizatus. Solus Lucas indicauit eius ætatem, sed obscurè, *Luc.3.* & ideò variæ sunt sententiæ. Verba Lucæ.cap.3. sunt hæc: Erat Iesus incipiens quasi annorū triginta. Et loquitur de Christo cùm est baptizatus. Hæc verba ambigua sunt. Nam si dixisset erat Iesus triginta annorum tantùm, fuissent etiam ambigua: quia ambiguum fuisset an Christus eos iam compleuisset, an tantùm inchoasset, & sic tunc agebatur tricesimus annus, quot menses præterierant. Quantò magis obscurè dictum est: Erat incipiens quasi annorum triginta?

Pro quo notandum est, quòd illa particula, quasi, Græcè est, osi, id est, tanquàm, vel, quasi, fermè. Quæ tamē tripliciter potest sumi. Nam vel significat id quod est propè initium eiusdem, vel quod est post expressum numerum proxime. V.g. dicitur, Christum fuisse fermè triginta annorum. Potest intelligi primum, vt tunc incepisset trigesimum annum. Secundò, vt esset propè finem. Tertiò, parum abfuisse ab explendo trigesimo anno. Vel etiam vt significet Christum iam expleuisse, sed parum anteà expleuerat. Et licet hic postremus modus videatur durus & inusitatus: *Exod. 12.* tamen in Scriptura habetur, vt Exod.12. vbi dicitur: Hebræos qui egressi sunt ex Ægypto fuisse ferè sexcenta millia: constat autem ex lib. Numer. fuisse paulò plures quàm sexcenta millia. Nam fuerunt insuper tria millia quingenti & quinquaginta; præter occisos circa montē Oreb, propter adorationem vituli, & præter Læuitas, qui non erant numerati. Hinc exorta est varie- *Epiphan.* tas opinionū. Prima Epiphanij lib.2. contra Hæres. hæresi.50. dicentis Christū natum esse sexto die Ianuarij, & baptizatū sexto die Nouembris, expletis.29. annis integris, & decem mensibus anni trigesimi. Vnde quod Luc. ait, sic interpretatur ipse fuisse propè exitum trigesimi anni. Hanc ententiam probat Ianſen. cap. 14. concordan. Et *Ianſenn.* affert pro se Iræneū, quasi sentientē idem. Sed in tertia opinione probauimus, non sic sentire Iræneum. Primò Epiphanius dicit, *Iraneus.* Christum natum. 6. die Ianuarij; & hoc est contra antiquam Ecclesiæ traditionem, vt *August.* ait August. lib. 4. de Trinitate. c. 5. Alterū est baptizatū esse Christum sexto die Nouembris: nam fuisse baptizatum sexto die Ianuarij est receptum in Ecclesia post tempora Augustin. nam eius tempore non erat hoc adeò certum. Ipse tamen serm. antra Octauas Epiphaniæ, qui est. 37. de tempore dicit, secundum traditionem maiorum incertum esse, quid horum contigerit sexto Ianuarij, vel adoratio Magorum, vel baptismus Christi, vel mutatio aquæ in vinū, *Maximus* quem sequitur Maximus serm. de Epiphania. Tertium autem, quod dicit Epiphanius Christum baptizatum propè exitum trigesimi anni non videtur posse sustineri. Nam ei videtur obuiare participium illud, incipiens, quod est apud Lucam, maximè secundum eius interpretationem, qui participium refert ad ætatem Christi. Secunda opinio est, Christum fuisse triginta annorum, cùm venit ad Baptismum, & insuper tredecim dierum. Vnde illud, quasi triginta annorum, exponitur, id est, paulò post trigesimum annum. Ita Beda libro de *Beda.* ratione temporum, cap. 45. & videtur esse in eadem Bernard. sermone. 1. de Epiphan. *Bernar.* Ait enim Christum, cùm iam impleuisset triginta annos, baptismū accepisse à Ioanne. Chrysost. etiam homil. 10. in Matthæ. *Chrysost.* dicit: Venit Christus post triginta annos ad baptismum. Eodem modo loquitur Euthimius super tertium caput Matthæi. Ly- *Euthim.* ra super tertium Lucæ, hanc opinionem *Lyra.* attribuit Augustino, licet non ita facilè reperiatur in eo. Nam libro. 2. de doctrina Christiana cap. 28. (quem locum multi adferunt.) Augustinus ait, Christum cùm esset ferè triginta annorum fuisse baptizatum. Sed hæc sententia ob duas causas reijcienda est. Primò, quia secundum eam necessariò fatendum esset, Christum vixisse 34. annos. Nam post baptismum contans est prædicasse tribus annis, & dimidio,

& nos

& nos ostendemus infra, Deo dante, non, vixisse Christum nisi triginta duos annos & prope dimidium. Altera causa est quæ *Beda.* nunc vrget. Quia Christus Dominus natus est. 42. anno Imperij Augusti, (& hoc etiam fatetur Beda, libro de sexta ætate mundi, & ferè omnes) Baptismus autem fuit anno 15. Tiberij Cesaris, vt refert Lucas, à quadragesimo autem secundo Augusti, vsque ad quintum decimum Tiberij, non fluxerunt nisi viginti nouem anni integri, ergo tunc fuit baptismus. Nam Augustus (iuxta omnes historicos) non imperauit quinquaginta sex annos integros. Sed Beda deceptus est sequutus Iosephum in cōputatione annorū Augusti, in quibus errauit. Tertia opinio & probabilior est; Christus cùm est baptizatus inchoauit. 30. annum: tantum per tredecim dies. Nam vigesima quinta Decembris expleuerat vigesimum nonum, & sexta die sequentis Ianuarij est baptizatus: quare verba Lucæ sic interpretatur, parum aberat ab initio trigesimi anni, & probatur hæc opinio. Primo illud, quasi, non potest intelligi, nisi tripliciter, aut quod esset propè finem trigesimi, aut quod esset paulò post finem trigesimi; aut quod esset in initio trigesimi: sed priores duos modos refutauimus, ergo tertius probandus est, & authoritate *Clemens Alexan. Tertulia. Affrica. D. Hier. Lactan. Ireneus. Ianſenius* probatur. Nam Clemens Alexand. 1. libro Strom. Tertul. 1. libr. contra Iulian. Africanus. lib. 5. annalium, vt commemorat Hieronymus super cap. 9. Dan. Lacta n. lib. 4. diuin. Iustit. cap. 10. affirmant Dominum Iesum baptizatum esse initio trigesimi anni, & sic interpretantur verba Lucæ, & præter eos Ireneus quem pro se citat Ianſenius libro. 2. contra hæreses. ca. 39. ait: Venit Christus ad baptismum, cùm non impleuisset 30. annos. Erat enim incipiens esse triginta annorum, vndè patet nostræ potius sententiæ fuisse Ireneum. Euseb. lib. 1. historiæ. c. *Eusebius. Ignatius. Iustinus.* 10. ait: Incipiebat agere trigesimum annum cùm est baptizatus Dominus. Idem Ignatius, vt Iustinus martyr refert in Dialogo cū Triphone: & probatur. 3. quia Lucas id videtur ostendere cum ait: Erat incipiens quasi annum trigesimum, & si instes adhuc: Quid sibi volunt in Euangelio illa verba incipiens, & quasi? Nam videtur alterum sufficere? Respondetur primò: vt illud incipiens, non coniungatur cum sequentibus, sed absolutè sumatur stans pro se, vt sit sensus: Erat incipiens quasi, id est, quādò Christus venit ad baptismum, erat quasi triginta annorum, tamen quia plerique patres illud, incipiēs, cōiungunt cum sequentibus. Respondetur secundò quod illud, incipiens, non debet coniungi cum particula, quasi, sed cum genitiuis, triginta annorum, vt sit sensus. Erat Christus quasi triginta annorum, & consultò Euangelista, adiungit participiū, incipiens, vt contrahens illam particulam, quasi, ad insinuandum initium trigesimi anni. Et hoc apertius in exemplaribus Græcis est, vbi incipiens ponitur post quasi, vnde sic sonant verba Græca: Erat quasi triginta annorum incipiens, & si secūdo instes quid dicendum sit ad testimonium Chryso. Euthim. & Bernard? Respondetur voluisse dicere, quod postquam ingressus est trigesimū annum baptizatus est. Nam hoc modo loquitur Scriptura. Marc. cap. 18. dixit Chri- *Marc. 18.* stus: Post tres dies resurgam, & tamen resurrexit tertia die. Et Lucę. 2. dicit, quod post- *Luc. 2.* quam consummati sunt dies octo, circuncisus est Iesus: hoc est die octauo: Sic & sancti illi dicunt consummatis triginta annis, id est, trigesimo anno.

Moralitas seu cōcio Enhemiū baptismi.

Sed iam ad ea, quæ ad mores attinent properemus. Si primum omnium baptismi nostri virtutem omnibus fidelibus, qui ipsum recipiunt manifestam demus: vt magnificare sciamus thesaurum istum gratiæ, ac donorum cœlestium, quem in Ecclesia Dei habemus: nempe fontem istum aquæ viuæ, qui de latere Christi in cruce pendentis exiuit, quem Ezechi. cap. 47. vidit egre- *Ezech. 47* dientem de altari à latere dextro: quoniam ex latere Christi, quia altare thymiamatis est, (quia Deo maxime placuit,) & altare etiam holocaustomatum, (quoniam in sacrificium, & holocaustum pro nobis oblatus est) exiuit hæc aqua salutaris, quæ omnes sordes peccatorum lauat, secundum illud quod ipse promiserat per Prophetam dicēs: Erit fons patens domui Iacob in ablu- *Zacha. 13* tionem peccatoris & menstruatæ. Et Ioel *Ioel. 3.* vidit fontem irrigantem torrentem spinarum, id est, multitudinem peccatorū abluētem. Circa quod sciendum quod quia homo erat rebus sensibilibus affectus, quarū amore captus diuinum præceptum neglexerat, voluit Deus in ipsismet rebus, quas amore prosequebatur anthidotum & medicinam contra peccati ægritudines, apponere, ac si peritus ac prudens medicus, in illismet ci- *Simile.* bis quibus infirmus affectus est, medicinas suæ saluti proficuas misceret. Vndè, in aqua qua maxime vtitur homo, in balsamo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius odore afficitur, in pane, & vino, in oleo & in cæteris rebus, quibus & vtitur & afficitur homo, suæ salutaris gratię appositi Deus medicamenta. His quippe, rebus tanquam materia sacramenta constant. Quare ijsdem rebus quibus abstractus fuit, à demo neque captus est homo, ijsdem, inquam, ipsum ad se atrahere atque capere nisus est Deus: Nam sicut in cibo illo visibili, quem *Genes.3.* homo contra Dei præceptum sumpsit inuisibiliter virulentæ serpentis venena latebant: ità in his visibilibus rebus, quibus tanquam ex materia sacramenta constant: inuisibilis gratiæ effectus quo ab illo veneno sanus sit homo occultatur. Quare sacramentum baptismi, verbi gratia, est quasi hamus, per quem Christus piscatur, & capit *Simile.* homines, & trahit ad se. Quia in hamo est aliquid visibile, nempe, cibus, & aliquid occultum, scilicet, hamus; ità in baptismo est aqua visibilis, & suscipiendo aquam exterius, anima interiùs capitur gratia, & efficitur Christi. Sed quoniam solus Deus hunc inuisibilem effectum conferendi gratiam, & remittendi peccata conferre poterat sensibilibus rebus: Aduertendum insuper est, *Exo.5.* quod sicut virga Moysi in manu eius tot fecit signa ac mirabilia in rebus sensibilibus, & præcipue in aquis. Sic humanitas Christi in manu Dei, hoc est, diuinæ vnita personæ, voluit tot miraculosos effectus, aquis *Exo.5.* rebusque sensibilibus conferre. Proiecit Moyses virgam suam in terram, atque in serpentem versa cæteras virgas, quæ in serpentes mutatæ fuerant Magorum Pharaonis deuorauit. Virga hæc, per quam Deus tot prodigia operatur humanitas Christi *Psal.109.* est, de qua Psalmista dixerat: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Syon, quam humanitatem Christi quæ fuit veluti instrumentum diuinitatis, qua multa miracula patratus est, de cœlo allatam dicimus: eò quod licet in terra generata fuerit in purissimis Matiæ visceribus, tamen quoniam hæc generatio Spiritus sancti obumbratione facta est, ideo, cœlestem eam ac supernam asserere licet. Hæc ergò virga in terram proiecta dicitur: quoniam super nudam terram ex vtero effusa est, & in præsepio reclinata, ac in terram, in horto coram Patre prouoluta. Multa tamen prodigia per eâ Deus operatus est, alias enim deuorauit serpentes: quoniam colubrum illum tortuosum, ac satellites eius deuicit, & nobis serpens effectus est, qui in deserto Caluariæ eleuatus; aspicientes in eum à serpentium ignitarum morsibus liberamur. Virga sua Moyses *Exo.5.* aquas conuertit in sanguinem, hac virga Christus virtutem sui sanguinis eis contulit, vt possint peccata remittere; quam ex se habere nullatenus poterant. Et sicut Moyses cũ virga illa aquas maris Rubrij diuisit *Exo.24.* aperiens viam, qua filij Israël transirent liberati ad terram promissionis; sic in aquis bapti mi, per sanguinis sui meritum aperit nobis viam, qua transeamus ad gloriã. Nam *Roma.6.* datur in baptismo nobis gratia, quæ est via ad vitam æternam, secundum illud gratia Dei vita æterna. Cæterum has virtutes miracula atque prodigia virga Moysi operabatur, cum in manu ipsius Moysi à qua talem sortiebatur virtutem erat, sic humanitas Christi hæc magna opera faciebat, in quantum instrumentum erat diuinitatis vni *Ioan.5* ta verbo, in vnitatem personæ. Et sicut quã do Angelus mouebat aquas illius piscinæ, quam refert Ioann. cap. 5. tunc accipiebant aquæ illæ virtutem sanandi infirmum, à qua cumque detineretur infirmitate; sic per motionem Christi, qui est Angelus consilij aquæ hanc accipiunt potestatem liberandi animam, a quocumque detineatur peccato. Nunquid serra virtutem habet faciendi scamnum? Minimè gentium. Sed quia artifex sua manu eleuat eam, atque mouet, *Simile.* prout vult ad formam scamni dicitur serra facere scamnum. Sic nec aqua ex se virtutem habet ad dimittenda peccata: sed quia Christus sacramentorũ institutor, qui & peccata remittere potest, eam vt instrumentũ sumit, eleuat illam, vt peccata remittat, suaque arte mouet ad tantum effectum. Quare sacramenta artificiata quædam sunt à Christo Domino confecta, vt instrumenta sint *D. Aguſt.* nostræ iustificationis. Vnde Augustinus ait: Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Ecce Dei artificium. Cùm enim aqua sordes animæ abluere non valeret; adiunctis verbis, quæ à Christo hanc habent efficatiam, efficitur ad artificium quoddam, quo animæ maculæ deleantur. Quo circa & ipse Augustinus addit: Quæ *Augusſ.* est ista tanta virtus aquæ quę corpus tangit & cor abluit? A quo habet? À Christo artifice, qui ei hanc communicauit virtutem. Potest ne aqua calefacere, si secundũ suam consideretur naturam? Nihil minus: Imò *Similes* eius qualitas frigiditas est. Tamen si ad ignem applices eam, imprimit illi suum calorem, quo & alia calefacere possit, & alios ignis

ignis effectus producere licet videantur esse contra suam naturalem virtutem, saltim sunt supra illam. Sic aqua quia ignitus ille carbo, nempe, Christus, nostræ humanitati coniunctus, in illas intrauit, virtutem calefaciendi animas calore gratiæ ac charitatis illis impressit. Prius malitia comparabatur *D. Hier.* aquę secundũ illud Hiere. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, ita frigidam fecit malitia animam tuam. Nunc autem talem eis virtutem confert Christus, vt supra suã naturã ad spirituales eas eleuet operationes *Simile.* talemque eis imprimit calorem carbo hic ignitus, vt & animas calore gratiæ afficiant, & ab eis maculas diluere valeant. Quoniã si videmus aquas eo quod per venas ac mineralia calida transeunt, virtutem calefaciendi ac sanandi eos qui in eis abluuntur accipere, quare aquæ Iordanis, quæ per hũc gratiæ fontem transierunt, atque ex latere suo tanquam ex vena prodierunt, non sortientur virtutem animas, quæ in eis abluuntur sanandi, atque calefaciendi? Ipse enim Dominus Christus ille est, qui adinuenit aquas calidas in deserto, cum pasceret asi- *Genes.36.* nas Patris sui, vt legitur Genes. 36. Nã Christus Dominus veniens ad pascendos homines verbo, ac doctrina sua, qui in iumenta de genereuerant (vt Psalmis. dicit:) Has aquas *Psal.47.* calidas adinuenit, quibus nostris mederetur languoribus. Atque ita adimpleuit Esaię de *Esai.64.* siderium qui cap. 64. clamabat dicens: Vti *Genes.1.* nam aquæ arderent igni. Quod & à principio nobis insinuatum est, cùm dicitur post mundi formationem, quod Spiritus Domini ferebatur super aquas. Vbi alia litera dicit: Incubabat, vel fouebat aquas, illis calorem ac virtutem incipiebat conferre, quibus animabus iustitiam ac gratiam communicarent. Sed tamen vt diximus hanc sortiuntur virtutem, à Christi motione & vir- *Arist.* tute. Certum est (ait Aristo.) cœlum ac solem suis motibus omnia generabilia produ- *Simile.* cere, non solum ea, quæ non viuunt, verum etiam vegetatiua ac viuentia. Quod si quæras: Quomodo sol ac cœli qui vita carent, eam conferre possunt viuentibus, cum prouerbium certum sit, neminem dare quod nõ habet? D. Thom. respondet, quod sol, & cœli licet ipsa viuentia non sint: tamẽ quia coniunguntur Angelo cœlorum motori qui viuẽs est, hãc ab eo accipiunt virtutem, vt viuentia generent, etiam si ipsa vita careant. Sic aqua ac cæteræ res sensibiles, quæ materia sunt sacramentorum, per se non valerent spirituales effectus conferre, cum ipsa corporalia sint, nisi ab hoc magni consilij Angelo, ad tales mouerentur effectus. Et ideo dicitur Christus sol iustitiæ: quoniam propter vnionem carnis ad verbum fortitur virtutem iustificandi animas. & ideò hodie aquas ingreditur; vt suo mundissimo tactu, ac motione tales ei virtutes communicet, quales nec ipsę aquæ habebant, nec Ioannes Baptista eis conferre vllatenus valebat. *Dion.* Accipe optimum discrimen inter baptis- *Discrimẽ* mum Ioannis & Christi. Diony. dicit supre- *inter bap* mum infimi attingit infimum supremi: vt *tismũ Ioã* homo in suo supremo, hoc est, in mente, in *nis &* qua simpliciter ac sine discursu principia *Christi.* veritatum accipit, attingit infimum supremi, nempe, modum intelligendi Angeli, qui sine discursu res Intuetur, qui tamen infimus est inter supremas ac intellectuales creaturas. Igitur inter baptismata infima erant ea, quibus Pharisęi vtebantur, quorũ supremum fuit Ioannis baptisma: Cęterum supremum inter omnia baptismata fuit baptismus Christi, cuius infimum erat carnis ablutio: Sed quoniam baptismus Ioann. qui erat supremus inter infima baptismata illius populi attingebat hoc quod est lauare corpus, quod tamen infimum erat in batismo Christi, qui etiã animas abluebat; ideo de illo hoc verificatur quòd supremum infimi attingit infimum supremi. Hæc autem virtus quam Christus contulit aquis multipliciter olim insinuata fuerat, vt refert D. *Hiero.* Hieronym. tom. 2. in Epistola ad Occanum his verbis: Cùm nondum sol, aut luminare aliquod cœlum & mundum illustraret; solus Spiritus Dei in aurigæ modum super aquas ferebatur; & nascentem mundum in figura baptismi parturiebat, cùm adhuc incompositus erat. Aquæ etiam sunt super cœlum; & faciunt cœlum christalinum. Et *Ezech.1* Ezech. Christallum super Cherub videt ex *Genes 1.* tentum. Primum de aquis quod viuit egreditur, & pennatos fideles de terra ad cœlos leuat. Fons Paradisi in quatuor flumina, qui *Ezech.47* postea egrediens de templo, & contra solis ortum vadens, amaras aquas mortuasque viuificat: peccat mundus, & sine aquarum diluuio non purgatur, statimque columba Spiritus sancti, expulso alite teterrimo ita ad Noẽ quasi ad Christum in Iordane deuolat, & ramo refectionis ac luminis, pacẽ orbi annuntiat. Pharao in typo baptismi suf- *Exod.14.* focatur, & de eo dicitur in Psalm. Tu confir- *Psal..73.* masti in virtute tua mare; cõtribulasti capita

draco-

Universidad de Deusto
Biblioteca

draconum in aquis: tu cõfregisti capita draconis, vnde reguli & scorpiones arentia quæque sectantur, & postquam ad aquas venerint limphaticos faciunt. Abraham & Isaac puteos fodiunt repugnantibus allophilis, & Bersabeę ciuitas iuramenti, regnumq; Salomonis nomen sumit à fontibus. Rebecca inuenitur ad puteum, Rachel propter aquas supplãtatoris osculo salutatur. Moyses filias Sacerdotis Madian; aperto puteo ab iniuria vindicat, Baptista iuxta Salim, id est pax, populos in aquis parat. Post baptismum prædicat Christus, appropinquare regnum cœlorum. Primum signum in aquis facit. Samaritana vocatur ad puteum; quia ab aquis cœperat in aquis finit, latus Christi percutitur lancea; & baptismi, atque martyrij pariter sacramenta funduntur. Et tom. 4. sermone de Epiphania declarat Psal. 28: ad hoc propositum dicens: Vox Domini super aquas; quando dixit Dominus Ioanni: Sine modo, & Deus maiestatis intonuit; cum Paterna vox est audita, quæ dixit: Hic est filius meus dilectus. Vox Domini confringentis cędros: quia in baptismo dæmones demolliti sunt. & dilectus quemadmodum filius vnicornium: quoniam Christus est filius crucis, de quo dicitur, cornua in manibus eius, & postquam crucifixus est, vox eius tanquam intercidentis flammam ignis, intellige gehennę, vox Domini concutientis delertum: quia fecit commoueri gentilitatem, vt pareret tot filios desertum, Cades, id est, sanctitatis. Nam quæ non habuerat sanctitatem cœpit parere ceruos, qui demoliuntur serpentes; hoc est, sanctos agiles ad saliendum in vitam æternam, qui & venena contemnunt, nam & si mortiferum quid biberint non eis nocebit. Dominus diluuium inhabitare facit, id est, multitudinem baptizatorum. Quare consummatum est tabernaculum (quoniam hoc tali titulo prænotatur Psalmus) quoniã Ecclesia ex viuis lapidibus ędificata est, qui per baptismum efficiuntur eius, hactenus Hieronymus: Rectè autem per aquam fit baptismus; quoniam sicut per aquam abluitur corpus exterius; ita significatur quod tota anima abluitur interius. Item, sicut aqua est clara, & diaphana, & susceptiua lumnis, ita significatur quod anima intrà illuminatur, & effugantur omnes tenebræ spirituales. Item sicut aqua est per suam frigiditatẽ refrigeratiua, significatur quòd intrà refrigeratur concupiscentia carnis, quæ animã inficiebat per libidinosum calorem. Datur etiã intelligis quod anima recipit refrigerium à pœna æterna; ad quam per peccatũ quod ibi debetur obligata remanserat. Itẽ, sicut ablutio fit in capite, & inde ad totum corpus diffunditur: ita significatur plenaria remissio omnium peccatorum, tam quoad culpam, quam quoad pœnam; ita quod inter animam & Deum, iam nullum intermediet obstaculum, quin anima recto itinere ad eum pergat, quod etiam significauit apertio cœlorum. Igitur ad sanctificandas aquas & viuificandas, vt & ipsę viuificare animas possent; venit hodie à Galilea in Iordanem ad Ioannem, vt baptizetur ab eo. Per triginta ferè annos ignotus hominibus vixerat Christus, vt suo nos exemplo instrueret, paruipendendam esse hominũ opinionem ac notitiam, & si enim per totam vitam ignotus illis sis, si tamen Dei tibi pares notitiam, nihil refert. Parum quippe tibi proderit notitia, vel bona opinio hominum. Mihi pro minimo est (ait Paulus) vt à vobis iudicer, aut ab humano die; qui enim iudicat me Dominus est. Corã Deo notus sis: hominũ scientia, p nihilo cõputãda est. *A Galilea in Iordanem ad Ioannem.* Nomina communia posuit. Non dixit à Nazareth (quo ipse cum parentibus vitam agebat) in Bethaniã vbi morabatur Ioannes, sed communioribus vsus est verbis: vt statim insinuaret aliquod ibi latere mysterium. Galilea rota interpretatur Iordanis descensio, siue iudicium. Reliquit ergo Galileam, hoc est, mundum, qui velut rota voluitur, & eius incolas, cùm quibus vsque ad id temporis fuerat suas veluti dissimulando virtutes; & venit ad locum descensionis & iudicij. Venit adimplere omnem iustitiam, descendendo ad talem humiliatis gradum, vt non solum superiori vel æquali, verum & inferiori se subijceret. *Venit ergo à Galilea in Iordanem ad Ioãnem.* Ad quid bone Iesu ad Ioannem venis? Nonnè conueniẽtius esset vt ipse ad te veniat, te quærat tanquam seruus Dominum, tanquam miles Imperatorem? Cur tu ad illum pergis? *Vt baptizaretur ab eo.* Ad hoc venit, vt baptismum ab eo recipiat, eruditos nos; vt sacerdotes Dei ac ministros omni diligentia quæramus: vt ab illis Dei sacramenta recipiamus. Tu debes ad sacerdotem ire, non ille venire ad te. Vult in hoc damnare hominum superbissimam amentiam ac insaniam, qui ministros Dei ad se vocant, vt ab illis vel rem sacram audiant; aut sacramẽtum

Genes. 21. & 26.

Genes. 24 & 29. *Ioan* 3. *Matth.* 4. *Ioann.* 2. & 5.

Ioan. 19.

D. Hiero. Psal. 89.

Abach. 3.

Marc. vlt.

Simile.

Aliã mẽralitas sermõtis.

2. *Cor.* 4.

tum aliquod recipiant, eo Imperio ac seueritate, sicuti mancipio suo imperant, vt equum paret, existimantes se alicui gratiã præstare, quia illi volunt confiteri, cum potius ab eo sumum in hoc ministerio beneficium accipiant. Perinde enim esset me tibi obnoxium esse putare, quia mihi tua cõfiteris peccata, ac si diceres tuum me existere debitorem, quia tuum emundaui ab stercore stabulum, & veluti sporta foras extuli tuæ domus immundicias. Quid enim aliud confessor facit, nisi sentinam tui cordis emundare? Ecce Christus ad Ioannem venit, vt abeo baptizetur, & tu in domum tuã vocas sacerdotem, vt in cubiculo tuo rem sacram faciat, & corpus ac sanguinem Christi consecret, ac offerat Deo? O certè sacrilegium infandum: Olim nec vnus quidem turtur extrà templum offerri fas erat inter Iudæos; & hodie inter Christi cultores corpus & sanguis eius extra templum, in domo tua tuis immundicijs, ac sceleribus fœdata, satagis vt offeratur. Satius esset missam nõ audire (si rationabilis extat causa) quam talem irreuerentiam tantis sacramentis irrogare. Sed tu, ò sacerdos Dei ministerio sacratus, cur ob vilem obolum sacrum ministerium tuum contemnis? Munus tuum ęsti mare disce, memento quomodo Propheta Eliseus nec exire ad Naamam Regis Syrię Ducem dignatus est, sed per seruulum suũ loquutus est ad eum: Nec id superbia elatus fecit, sed vt ministerium, quod à Deo habebat dignificaret. Sic deberent hodie sacerdotes, ac ministri Dei facere: nisi eos, vel rerum temporalium cupido, vel mundanus metus ad placendum seculo coarctaret. *Ioannes autem prohibebat eum dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Vt Ioan. vidit Saluatorem suum ac Dominum coram se prouolutum, vt baptizaretur ab eo, contremuit, nec audet tangere Sanctum Dei verticem, sed clamat cum timore: Sanctifica me Saluator. Prohibebat eum tàm manu quam lingua; ne sic tanta Maiestas coram seruulo se deprimeret. Videtur mihi hæc Ioan. ac Christi de humilitate contentio, ac si duo viri fama præclari, cùm alter alterius clara facinora audit, protinus desiderant se videre, quinimo & periculum suæ virtutis vnus cum altero facere. Duos homines tunc terra tenebat; quos ad totius mundi reformationem elegerat Deus, hi Christus erant & Ioannes. Audierat vterque alterius egregia facta: & ecce videre se mutuo cùm concupiscerent assequutum vtriusque desiderium. Imò iam inter se conferunt manus de humilitate decertantes. Christus audierat Ioannem dixisse se non esse dignum sua calceamenta portare. Christus dicit. Tu dicis quod nod est dignus meos calceos tangere, ego te faciam dignum, vt & verticem tangas. Si nec ad pedes meos iacere dignũ te esse existimas; ego te super caput meum sublimare conabor, vt scias te non solùm nõ posse de humilitate mecum contendere; quinimo à me eam debes discere, qui mittis sum & humilis corde. Eia bone miles Ioannes magno in periculo te versari video, non palmam certe ex tanto certamine feres. Minime; quoniam ipse prohibebat eum dicẽs: *Ego à te debeo baptizari.* Non hoc tuam condecet Maiestatem, Deus coram homine, Dominus ante seruum genua flectere, ac batizari velle. Sed ècontrà ego à te debeo baptizari, & coram te prouolutus iacere. Maior hæc concertatio est illa, quam Petrus cum eodem Domino gessit, cùm eius pedes lauaret volebat Christus, & Petrus renuens dicebat: Domine tu mihi lauas Pedes? Quoniam quod homo à Deo lauetur condecens est, ipse quippe est qui nostra facinora expurgat: Cæterum quod Deus ab homine abluatur, hoc mirabilius est: quoniam ipsa mundicies quę modò ab immundicie lauari poterat? Et ideo Ioannes prohibebat eum dicens: *Ego à te debeo baptizari & tu venis ad me?* Sed altero ictu ipsum prosternuit Christus dicens: *Sine modò, sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Modò Subijcete mihi, vt à te baptizer; alia vice fiet quod tu vis, vt & ego baptizem te. Vel modò dimitte me, vt humilitatis exerceam officia, hoc enim tempus meæ humilitatis est, veniet dies quando in nubibus cœli, cum potestate magna & maiestate veniam homines iudicaturus. *Sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Et ego eã quam debeo Patri; qui me misit modò, vt omnibus specimen humilitatis exhibeam, & tu eam quam mihi debes meam exequendo voluntatem. Nec enim minoris virtutis est honorem à Deo exhibitum acceptare, quam illum quem ipse nõ dat detestari, & ideo sine modo, vt vterque suam iustitiam impleat, vel: *Sic decet nos implere omnem iustitiam.* Hoc est, cũ humilitatis virtute omnium virtutum adimplentur officia: nam sine illa vana sunt & inania, cuiuscumque virtutis opera. Implere quippe id significat, quod vacuũ est adimplere;

Ergo

Simile.

4. *Reg.* 5.

Simile.

Ioan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergò sine humilitate virtutum opera vacua sunt, & ita verum est. Nam si mulier honesta sit, superba tamen, honestas eius vanitas facta est. Si abstinens & præsumptuosa, vana temperantia eius est. Si multum orationi vacans, & humiliando corpus cor tamen eius superbè erigitur: vacua & insania plena oratio eius est. Igitur cum humilitate plena virtutum opera sunt, sicuti sine illa vacua. *Tunc dimisit eum.* Hic consideremus Christum Dominum ingredientem Iordanis fluuium; non sicut particularem personam, sed sicut vniuersalem, hoc est, caput cum suis membris; quæ membra nos sumus, in quorum nomine baptismi gratiam petere venit. Gratiam quippe solus Deus petere non poterat: quoniam ea non indiget, purus homo eam consequi non merebatur, accedat ergo Deus & homo simul ad baptismatis gratiam, quam vt homo postulare posset, largiri autem eam vt Deus. Postulet homo, largiatur Deus, & quod Deus petere non poterat poscat homo, & quod homo nec mererinec dare poterat largiatur Deus, vt sic impleatur omnis iustitia, nempe & Dei iustitia & hominis. Nam hominis cum Deo iustitia constare non poterat, propter peccatum & inæqualitatem; sed homo in Christo hanc assequitur iustitiam cum Deo, & meretur id quod antea mereri non poterat, & in illo hominis iustitia adimpletur. Quare vocat eum Paul. iustitiam nostram in abstracto: quoniam plenã in illo iustitiam habemus cum Deo. Ita quod opera facta in charitate Christi; de rigore iustitiæ augmentum gratiæ, & vitam merentur æternam. Adimpleatur etiam iustitia Dei, quam plenissimè exequutus est in Christo, conferendo per eum nobis id quod toto iustitiæ rigore meruit. Igitur in membrorum loco, hodie Christus Iordanis aquas ingreditur sanctificaturus eas, vt nostram possint efficere sanctitatem, totusque est in eis, non maculas suas quas nec habuit nec habere potuit, sed nostras (quæ in illis aquæ guttulis defluebant) lauet, vt ait Ambrosius, O prorsus fœlices aquas Limphasque beatas, quæ Dominum omnium tangere meruerunt, taleque ministerium Creatori suo, qui verbo eas creauerat exhibuerunt. Quod si in eis rationis vsum fingere licebit, videtur mihi magnam inter eas controuersiam futuram, quales nunc ex eis talem exhiberent famulatum Creatori. Illę namque quæ properantes præcedebant, retrocedere vellent, sicut in Iosue tempore, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrosum, vt ipse essent quæ factori suo deseruirent. Quæ autem sequebantur alias propellebant velociter; vt ipsę essent quæ mundissimas Creatoris sui carnes abluerent. Fœlix vtique imò fœliciſsimum elementum aqua, tactuque mundissimę carnis Christi consecratum, quod talem in nobis operatur effectum; in eius nomine, qui eas suo tactu sanctificat: vt nos regeneratos & mundos, ex inimicis Dei & filijs iræ, in amicos & filios Dei transferant. Videtur mihi certè quoties iuxta aquas Christi fidelis transit, taleque elementum aspicit; eas benedicere debere, quæ talem ac tantam virtutem in eius anima operatæ sint. O benedicta flumina, quæ à Christo Domino consecrata, veterem illam maculam, quam â parentibus hæreditario iure perceperam abluistis, meque inter filios Dei & cohæredes Christi connumerare fecistis. Sed iam ingressus templum, vbi tale ac tantum beneficium recepit: in Dei laudes prorumpere deberet, qui in illo loco illum in suum filium, ac hæredem regenerauerit. Aqua quippe omnium generabilium mater est, vt ex humiditate feminum patet; Quare ipsam etiam ad nostram nouam generationem elegit Deus. Igitur Saluator aquas ingreditur; vt pellat ab homine timorem, quem de illis conceperat. Iratus quippe Dominus homini, per aquas diluuij totum deleuerat mundum, nec ex omni hominum genere aliquis superstes euasit, nisi solum octo animæ, quæ in arca Noë saluatæ sunt. Quapropter homo aquas maximè cauebat, quasi qui in illis mortem suam præsentem conspiceret. Ideo Deus iurauit homini se nunquam deleturum mundum per aquas diluuij, in cuius signum, & arcum posuit in nubibus cœli, sed nec postea auditum est Deum per aquam hominem lęsisse, nisi quando Pharaonem & exercitum eius in mari Rubro suffocauit, cùm populo suo per medias aquas iter aperuisset. Ad confirmandum igitur hoc fœdus, quod cum homine pepigerat, se amplius non deleturum mundum per aquas; hodie ipsemet Dominus aquas ingreditur, eisque vim animas viuificandi confert, vt iam non mortem in eis paueat homo, sed vitam ab eis præstoletur æternam. Ne timeas ò homo aquas, quia

quia iam non mortem sed vitam tibi sempiternam præparât. Timeat eas Pharao, cum exercitu suo diabolus & peccata aquas paueant: nam in eis suffocãtur & pereunt, homini vero per eas iter aperitur ad cœlum.

Cant. 1. Vnde & in Cant. pro omnibus baptizatis dicitur ad Ecclesiam. Aequitatui meo in curribus Pharaonis, assimilaui te amica mea. Nam sicut in mari Rubro subneruabit Deus Pharaonis currus, ferabanturque in profundum, & denique suffocati sunt,

Genes. 7. sic in Ecclesia in aquis baptismi, quę à Christi sanguine virtutem lauandi animas accipiunt, & ideo rubræ dicuntur, dæmones & peccata subneruantur & delentur; vt Christi fidelibus locus pateat ad cælum. Et sicut in diluuio chataractę cœli apertæ sunt ad

Simile. suffocandos homines; ita in aquis Iordanis

Simile. aperitur cœlum, vt ab eo vitam & gratiam recipiant. Vbi vnicornia sunt, sic à naturali bus refertur fieri: Quod vnicornis accedit primus quam cætera animalia ad aquas, easque suo cornu purificat à veneno quod in eis virulentæ serpentes reliquerant, quæ

Psal. 28. nocte venientes ad bibendum eas venenatas dimiserant; & post illum cætera animalia iam accedere ad bibendum audent. Ve-

Psal. 91. nenatas reliquerat aquas diluuium, vtpote, quæ totum peccatorum venenum hauserãt, mortiferæque humano generi extiterant. Quapropter summopere homo eas cauebat; Ingreditur hodie illas vnicornis iste, qui dicitur dilectus vt filius vnicornis, & de quo scriptum est: Et exaltabitur sicut vnicornis cornu meum, & cornu suæ sanctissimæ innocentiæ, atque tactu suæ purissi-

Esai. 55. mæ carnis eas mundificat venenumq; pellit. *Y hazela salua al hombre.* Vt absque timore iam securus bibat accedatque ad eas. Vnde iam quasi ad delicias ad aquas inuitatur homo, cùm ei per Esai. dicitur: Omnes sitientes venite ad aquas: & haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris: gratias agentes & dicentes: Confitemini Domino & in

Esai. 25. uocate nomen eius. In gaudio dicit, hoc est, securi omni exclusо timore & horrore. Quod & voluit significare Dominus, cùm Ioannidixit: Sic decet nos implere omnem

Ambros. iustitiam. Vbi Ambros. dicit: Omnis iustitia est; vt quod aliũ facere vis, tu ipse prior facias. & sic Christus prius baptismate aquarum vtitur, vt nos absque timore idem faciamus. Cõsidera sapientiam Dei. Fecit Deus hominem de limo terræ. Sed dices: Cur nõ de igne, aut alio eleuatiori elemento, vel certè de cœlo? Quoniam nouerat Dominus inanem hominis superbiam. Si enim de terra conditus omnia transiliuit elemẽta, imò & cœlos ipsos, & voluit esse sicut Deus, assentiens serpenti quæ dixit illi, Eritis sicut Dij; Quidnam facturus esset si de igne aut cœlo illum condidisset? si ex infimo elemento factus, super omnia eleuari voluit, quid faceret si de summo cõditus esset? Igitur in baptismo ad primam conditionem reducere eum voluit Deus. *Quisole tornar al molde:* atque sub aquis (vbi terra quæ infimum omniũ elementũ est latet) ipsum submergit, vt redeat ad id quod erat, & intelligat se non aerem, ignem, aut cœlum, sed omnium infimum terram esse: *Torneſe á ſu menester.* Et dicatur illi illud Horatij. *Horatius.*

Quod supereſt iterum Cinamæ tonſor eris.

Et hoc est q̃ Ecclesia singulis annis, quasi ad memoriã reducẽs hominẽ illi dicit: Memẽto homo quia cinis vel puluis es, &c. *Et cæli apertiſunt ei.* Quãdo clausũ est cœlũ Christo, qui ab instanti suæ Conceptionis ei patuit & beatus fuit? Cur ergo dicitur aperiri cœlum; cui nunquam est clausum? Ita est: sed dicuntur ei aperiri cœli: quoniam propter ipsum nobis aperti sunt, eo modo loquẽdi quo solemus dicere, id quod propter ali- *Simile.*
quem ex primoribus Rex dat alicui, dare illi propter quem datur, vt datum est officium tale cubiculario regis, vt ipse daret alteri clientulo suo, vel amico. Ita quia propter ipsum Christum cœli nobis aperti sunt dicuntur illi aperiri: quia nobis propter ipsum. Et verè hic est vnus ex effectibus baptismi; quoniam per illum nobis patent cœ- *Apoc. 4.*
li. Cœli quidem aperti sunt, quia Ioann: dixit: Vidi ostium apertum in cœlo: Sed peccatum est veluti pessulum quod claudit cœlum, per baptismum deletur peccatum, & ideo dicitur aperire cœlum. Eiecit Deus ho- *Genes. 3.*
minem de paradyso propter inobedientiæ ac superbiæ peccatum. & posuit Seraphim, qui gladio igneo custodiret illum, ne iterum homo ingrederetur in illum. Itaque paradisi ostium igneum est. Quomodo ergò ignea porta destrui poterat, nisi per aquam quæ extinguit ignem? Quare aqua baptismi nobis ianuam paradisi patefacit; Sicuti aquæ Iordanis apertę sunt, & quasi ianuam aperuerunt: qua filij Israël promissionis terram ingrederentur. *Et aperti sunt cœli.* vt intelligat homo quod post batismum iam est aperta rimula vel ianua in cœlo aut fenestra, qua bonã cœlestia descendant, & per illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam ſe emittant ad nos, & qua etiam noſtra merita, ac bona opera ingrediantur cœlos. Anteà cũ peccatũ regnabat clauſum erat cœlũ nec vllũ commerciũ inter illud & terrã celebrabatur. Cæterum in baptiſmo aperitur cœlum: quia iam eſt locus quo Dei benedictiones ad nos deſcendant, & merita noſtra ad illum aſcendant, ſecundum illud
Epheſ. 1. Paul. Benedictus Deus, qui benedixit nos, in omni benedictione ſua in cœleſtibus. Quoniam iam è cœlis benedictiones ad nos proueniunt: & iam diuites facti ſumus in illo, in omni verbo & in omni ſcientia: ita vt nihil nobis deſit in vlla gratia (vt ipſemet
1. Cor. 1. Paul. alibi dicit) Quoniam per hanc ianuam diuitiæ eius affluenter ad nos deſcendunt. Quare poſt baptiſmum dicitur, quod Chriſtus confeſtim aſcendit de aqua: quoniam & ipſe ad nos deſcendit communicando nobis ſuam gratiam, & dona cœleſtia per baptiſmum; & nos viciſsim ad illum aſcendimus; quoniam opera noſtra per gratiam baptiſmi ſubleuantur, vt vitam mereantur cœleſtem. Atque vtinam ſicut quotidie è cœlo nobis tot bona deſcendũt; aliquid etiã à nobis aſcendat; quod placitum & acceptum ſit in cœlo. Portæ cœli nobis ſemper
Eſai. 60. apertæ ſunt; ſecundum illud Eſai. Et aperiẽtur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur. Quoniam iugiter bona quamplurima, per illas portas in nos effluunt: Oportet vt nec in nobis inueniatur porta clauſa; cũ intrare voluerit Deus ad nos. Sic ſolent homines loqui ad inſinuandam magnam familiaritatem cum aliquo. *No ay puerta cerrada en ſu caſa para mi, nien la mia para el.* Si ergo nulla eſt ianua clauſa in cœlo homini bus, cur in domo noſtra inueniet Deus occluſum oſtium, cùm ipſe pulſauerit illud? Aliàs ingratus eris ac iniuſtus, vide ſi tu claudis oſtiũ cordis tui Deo, ne & ipſe claudat oſtium miſericordiæ ſuæ tibi, ſicut clauſum eſt fatuis virginibus. Clauſa eſt ianua.
Matth. 25. Veilli cui ianua miſericordiæ Dei clauſa fuerit: quoniam clauduntur ei portæ olibe, quales erant templi ianuæ, & aperiuntur ei ferrea oſtia quibus infernus occluditur, Clauditur porta miſericordiæ, & aperitur porta iuſtitiæ. Clauduntur cœli oſtia; aperiuntur inferni. Aperiuntur eriam cœli: vt poſsimus illos deprædari. *Darſaco mamo al cielo.* Aperuit Rex Ezechias portas theſaurorum ſuorum Babyloniæ legatis: Sic hodie
4. Reg. 20 aperiuntur nobis cœli, vt in theſauros eius ſi voluerimus ingrediamur. Hodie per tũtum mundum melliflui facti ſunt cœli, antea ferrei, ac felle amarioresvidebantur. Deſcendebat quippe ignis de cœlis, qui & ciuitates comburebat, & quinquagenarios deuorabat. Nunc autem mel, manà, gratia, virtutes, quamplurimaque bona, nobis ab eis proueniunt. Hodie per totum mundum melliflui facti ſuntcœli, qui prius abſinthio amariores videbantur; *Et vox Patris audita eſt: Hic eſt filius meus dilectus.* Obſerua, quod in baptiſmo adoptamur in filios Dei. Quoniam ſecundum leges nullius poteſt adoptare, niſi qui habet filium naturalem, vel habere poteſt. Quare impotentes & eunuchi, per leges ciuiles prohibentur, ne quempiã poſsint adoptare: Carẽt enim naturali filiatione, ad cuius ſimilitudinẽ debet eſſe adoptiua, vt ergo oſtenderet Pater ſe poſſe adoptare filios, fatetur ſe habere hunc naturalem filium, ad cuius exemplar & nos adoptari debemus. Nam quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij
Roma. 8. ſui vt ſit ipſe primogenitus in multis fratri
Ioan. 3. bus. i. vt ad eius ſimilitudinẽ nos dicamur
Iacob. 1. filij Dei. Secundũ illud Ioan: Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & ſimus. Ille eſt filius naturaliter genitus à Patre, nos autem voluntariè genuit in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt Apoſtolus docet. In illo placeamus Deo ſicut ipſe dicit. *In quo mihi complacui.* Ac ſi aperte diceret: Sicut omnis poſteritas in Adam mihi diſplicuit; ita in Chriſto mihi placuit, & grata facta eſt. Vt Rom. 5.
Roma. 5. docet Paul. dicens: Sicut per vnius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per vnius obedientiam iuſti conſtituentur multi. Et alibi: Gratificauit nos in
Epheſ. 1. dilecto filio ſuo. Itaque ſicut naturam humanã in primo parente peccaſſe, nihil aliud eſt, quàm in Adam Deo inuiſam eſſe, ſic naturam humanam in Chriſto placuiſſe Patri, nihil aliud eſt, quam naturam noſtram per Spiritum Chriſti quam accipiunt credentes eſſe Deo gratam. *Et vidit Spiritum ſanctum ſicut columbam.* Manſuetos nos facit baptiſmus, atque ſine felle, & amaritudine vlla, voluit enim Deus, vt eſſemus piſces aquæ. Nam coluber qui in terra nutritur, ve
Luc. 3. nenoſus eſſe ſolet; ſed qui in aqua degunt minime. Ante quã homo ingrediatur aquas baptiſmi, adhuc virulentis colubri in ſe habet venena. Vnde Ioan. Phariſeos venientes ab baptiſmum; genimina viperarum appellabat, quia nondum in aqua baptiſmi venena

nena reliquerant. Nam illa aqua abluti, fa-
Abacuch 1. & 3. nies illa ac venenũ deponitur. Vnde Abacuch dicebat, facies homines ſicut piſces maris, vę illi miſerrimo fideli qui ablut⁹ his aquis; adhuc virulẽtis viperę venena retinet, Heũ heũ ꝓhdolor, ò in dulcibus Iordanis aquis abluti fideles; quomodo vos video adhuc cũ baſiliſcorũ veneno, cum viperarũ ſanie, cũ cerberi ſpuma permanere? Plenos inuidia, odio, felle, amaritudine aduerſus ꝓximos vros, occiſſores, percuſſores, carnifices ad inuicẽ factos? Quid vobis dicã? Quem nã fructũ eduxiſtis ex illis aquis huius agni mãſuetudine cõſecratis? Ingredit hic filij⁹ vnicornis in aquis, vt à veneno eas mundificet, & tu venenatus exis ab eis? Baptizatus es in aquis Chriſti, & videris indutus tyrãnide ante Chriſti? Nõ appares baptizatus in aquis Iordanis quæ aperiũt cœlũ; ſed in aquis ſtigijs quę inferna aperiũt. Parũ emulẽti; ò Chriſtiani, ex aquis baptiſmi lucrami ni; quoniã nõ ex eis facti colũbæ, ſed dracones ac reguli exitis: & cũ ibi depoſueritis ve
2. Pet. 2. nena ſerpẽtis antiquę, iterum reaſſumitis ea, ſicut canis reuerſus advomitũ, & ſus lota in voluta bro luti. Manſuetudo quippe ꝓpria viri Chriſtiani virtus eſt, licet ab eorum animis obliterata, qui vident bibere ex aquis lerheis vt ꝓ in ⁹hęc omnia oblitioni tradãt & ad ſerpẽtis antiquę crudelitatẽ reuertant.

Aliamolitas ſeu contio.

Sed iterũ ex integro Euãgeliũ totũ recurramus, adhuc em̃ habeo quid circa tãtũ myſteriũ loquar, & primũ mihi in mẽtẽ venit, cũ memoria repeto ea quæ his ꝓximis capitibus ab Euãgeliſta enarrata ſunt; qđ beata Mater Eccleſia ſit veluti tabula quędã magna, in qua nr̃ę redẽptionis myſteria depicta ſunt, & veluti in rota quadã voluãt. Sicuti in tabula quę eſt in cõuẽtu Chartuſiẽſi de ania go videre licebit. Vbi poſtquã Chriſtus natus oſtẽdit ſculpt⁹ voluit rota, & apparet idẽ circũciſſus, atq; iterũ pictura illa diſparuit, & apparet à Magis adoratus, qua abſcõſa videt in tẽplo inter Doctores atq; reuoluta tabula, apparet ante pedes Baptiſtæ baptizatus ab eo. Sic Eccleſia quæ nr̃ę redẽptionis arcana celebrat, oſtendit puerulũ Ieſum in
Simile. præſepio natũ, quẽ cũ iã per octo dies aſperxerimus, quaſi voluęs rotã huius tabulæ, ipſum circũciſſũ oſtẽdit, deinde à Magis adoratũ, & deniq; hodie ad pedes ſui ꝑcurloris, p uolutũ & baptizatũ ab eo. Quiingrediẽtaquas vt tactu ſuę mundiſsimę carnis eas ſanctificet, virtutẽ ꝓbeat ſanctificãdi animas. Si em̃
4. Reg. 13. defunct⁹ ille reuixit eo ſolũ ꝙ oſſa Elyſæi tetigit, oſſaq; illa virtutẽ vitalẽ habuerunt, quãto magis tactus Chriſti viui poteſtatem animas viuificandi tribuere poterit aquis? Hoc autẽ oportet meditari diſcrimẽ inter nos & Chriſtũ, qđ nos ad baptiſmũ pergimus peccatores & filij iræ, & eximus iuſti & filij Dei ꝓ adoptionẽ, Chriſtus iuſtus vadit ad baptiſmũ, in quo illũ Pater prędicat filiũ ſuum naturalẽ: Nos in baptiſmo ſepelimur ſub aquis, ſed Chriſto ibidẽ aperiũt cœli. De niq; nos ad baptiſmũ ſine gratia accedim⁹: Super Chriſtũ apparet Spirit⁹ ſanctus dator munerũ gratiæ. Hic autẽ & formã baptiſmi in ipſis rebus videmus, & baptizãtẽ miniſtrũ & ſuſcipiẽtis baptiſmum, & aquã quę eſt eius materia. Pater apparet in voce, Filius in carne, Spirit⁹ ſanctus in ſpecie colũbæ, hæc eſt autẽ forma baptiſmi: Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus ſanẽti. Miniſter baptizãs eſt Ioãnes, Chriſt⁹ autẽ eſt qui ſuſcipit baptiſmũ: aquęIordanis materia: vt creaturę vilibiles quę prius, ꝓpter peccatũ aduerſum nos inſurgebãt, nũc iã tale miniſterium præbeãt, vt ſint nr̃æ iuſtificationis inſtrumẽta, & ꝓ Chriſti aduẽtũ omnia in bonum hominis cõmutẽtur. Olim ad emundationẽ leproſi, inter præcepta cę- *Leuit. 14.*
remonialia hoc vnum erat, quod ſumerent duo paſſeres viui, & ſimul aquæ viuę adducerent, vnus autẽ ex paſſeribus viuus dimitteret, alter immolaret in aquis viuis: in quib⁹ humectarent hyſopum, atq; cum illo leproſum aſpergẽtes emundarẽt Hi duo paſſe- *D. Thom.*
res, vt vult D. Tho, Chriſtũ Dñũ referunt, ratione duarũ naturarũ quas habet, diuinę ſcilicet, & humanę. Paſſer qui liber relinquif, diuinitas eſt, nec enim paſſa eſt aut immolata, licet diuina perſona ratione humanitatis immolata ſit: quoniã diuina natura, nec doloris nec mortis erat capax: Nam diuinitas quæ erat in dolente non erat in dolore, vt
Leo Papa. ait Leo Papa ſermone de Paſsione Dñi. Alter paſſer qui fuit humanitas, in aquis viuis immolatus fuit, ſuper quas & ſanguinem ſuum effudit, quibus virtutem animas mundandi à lepra peccati communicauit. Cùm hyſopo aſpergitur anima, hoc eſt cùm applicatur ſacramentum, & abluitur iſtę aquis, iã ſanguine Chriſti actuatis, ad emundationem leprę peccatorum, & ſicut Naaman
4. Reg. 5. leproſus, qui ſepties in Iordane baptizatus eſt, mundus à ſua lepra exiuit, & reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri paruuli ſic qui perfectè ſumit baptiſmum (numerus enim ſeptenarius perfectionem deſignat in Scriptura in quo mundus iſte perfectus eſt) qui perfectè, inquã, non ponendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

obicē ad aquas baptismi venit; ita perfecte emūdaſ à lepra peccati, vt reſtitutaur caro eius ſicut caro pueri paruuli, hoc eſt, ꝙ reſtituſ ei innocētia illa quā à principio ſuæ cōditionis acceperat à Deo, & ſicut puerul⁹ abſq; vlla malitia remanebit. Ideo quippe vocat baptiſmus regeneratio ſecundū illud
Ioan.3. Ioā.3. Oportet vos naſci denuo; nā ſicut in generatione tota res quæ generat denuo incipit eſſe; ita per baptiſmū totus renaſcitur homo, peritq; ibi vetus Adā, cū actibus & accidētibus ſuis, & generatur Chriſtus, cū gratia & alijs donis eius. Et hoc eſt qđ D. Pau.
Rom.6. docet Roma.6. dicens: An ignoratis fratres quia qui cūq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? In morte dicit, quia in virtute mortis Chriſti, vel repræſentādo, aut agēdo mortē Chriſti. Cō ſepulti eī ſumus cū illo, per baptiſmū in mortē: vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriā Patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. Sepelimur in baptiſmo cū Chriſto. Vbi aduertendū eſt tria nos agere in baptiſmo vel ſignificare, vnū præteritū, aliud præſens, tertiū futurum. Agimus eī ſepulturā Chriſti, cum ſub aquis mergimur & reſurrectionē eius, cū ab aquis eximus, hoc tāquā præteritū. Tāquā præſens repreſentamus peccatū, vt vetus peccatū ſepelitur & ſuffocetur, & exeamus regenerati in Chriſto, eius induentes ac imitātes iuſtitiā. Tanquā futurū id ſignificamus in baptiſmo quod corpora nra tradētur ſepulturæ ſicut corpus Chriſti, reſurgēt tamē in nouiſſimo die, ad exēplar corporis Chriſti ſuſcitati. Sed ſecundū quod tanquā præſens agimus, magis nro proposito cōuenit. Sicut eī ſepelimur peccato, & reſurgimus gratię, ita debemus in nouitate vitę ambulare, hoc eſt nō opera peccati facere, qđ iā mortuum eſt: ſed opera viua gratię Chriſti operari, ad quā regenerati ſumus. Vnde & ſubdit Paul. Si eī
Roma.6. cōplantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Hoc eſt inſerti ſumus Chriſto homini cum illo cōmoriēdo peccato, & ſic inſerti eius morti, etiā eius vitā cōmunicauimus. Pro cuius clariori intelligētia cōſideremus duos arbores alterū mortis, alterū vitę. Arbor mortis fuit Adam, qui ob eſum cibi vetiti mortuus eſt gratię Dei, cui arbori inſerti naſcimur omnes, & cū huius arboris fructu, nēpe peccato ac morti obnoxij. Arbor vitæ Chriſtus eſt in medio paradyſi; id eſt, Eccleſiæ ſuæ. Igitur in baptiſmo preſcindit̄ ramus ab arbore mortis, nēpe ab Adā, & inſeritur in arbore vitæ, hoc eſt in Chriſto: quoniam poſt baptiſmū iā non ſumus mēbra veteris Adā peccatoris, ſed Chriſti iuſti & viui. Nā ille arbor hic præſcinditur vt dicebat Ioan. iam *Matth.3.* ſecuris ad radicē arboris poſita eſt. Nā Chriſtus ſecurim crucis ſuæ poſuit ad radicē peccati, quod virtute paſsionis ſuę prēciſum ac deletū fuit. Hæc autē virtus ſanguinis Chriſti, in ſacramentis nobis communicatur. In crucis tribunal morti dānatum eſt peccatū, ſecundū illud Paul. Et de peccato dānauit *Rom.8.* peccatum in carne, & ab animabus profligauit illud & exul fecit, hoc eſt, præſcidit nos ab illo vetuſto arbore, & in ſe ipſo inſeruit, vt iam amplius non fruſtificemus peccato, ſed iuſtitiæ eos progignendo fructus, quos arbor cui inſerti ſumus gignere ſolet, *1.Ioan.3.* nēpe fructus charitatis & pacis. Vnde Ioā. ait: In hoc cognoſcimus quod trāſlati ſum⁹ de morte ad vitā: quoniā diligimus fratres, *Quereis ver ſi prendio la paz: mirad el fruto que lleua.* Fructus autē Spiritus (ait Pau.) eſt pax *Gala.6.* quæ eſſectus eſt charitatis. Hic autem eſſectus, nempe inſerere nos in ſe ipſo, eſt effectus gratiæ præueniētis, quæ nō cadit ſub merito. Verū iā inſerti per gratiā quā abſq; noſtris meritis primā in baptiſmo accipimus debemus nos fructificare huius arboris *Roma.6.* fructus. Si eī cōplantati (ait Paul.) facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Atqđemodū loquēdi Pau. Sufficit nos aſsimilari morti eius, & ſi eā nō patiamur qualē ipſe paſſus eſt, tamē reſurrectionē non in ſimilitudine ſolū, ſed in veri- *Rom.6.* tate cōſequemur. In ſuſceptione baptiſmi aſſimilamur morti eius, cōſepulti enim ſumus per baptiſmū cum eo. Hæc ergo aſsimilatio, quādo nō ſeſe offert ocaſio moriēdi p Chriſto ſufficit, vt verā cōſequamur reſurrectionē. Ipſe in veritate pati voluit, nos in aſsimilatione tantū ſufficit, vt gloriā reſurrectionis in veritate habeamus, quēadmodū & Sā- *Figurā. iudit.14.* ſon ſolus ipſe cū leone luctatus eſt, & interfecit illū, tamē fauū mellis quē de ore eius eduxit, patri, & matri, & alijs diſpertiuit. Sic *Eſai.63.* Chriſt⁹ torcular mortis calcauit ſolus, tamē fructū dulciſsimū ſuę mortis omnib⁹ cōmunicare voluit. Vita quā in hac vita egit Chriſt⁹ humilis fuit, ſed reſurrexit p gloriā Patris: Sic & nos repulſa peccati vilitate ad quam mortui ſumus in baptiſmo, reſurgamus ad vitam, & opera quæ in gloriā Dei cedāt, & ſicut ipſe Chriſt⁹ cū vulnerū cicatricib⁹ reſurrexit, nō quę deformitatē in corpore ei⁹ glo-

glorioſo faceret, ſed quę decorē pulchritudinēq; glorificatę carni adderēt, ſic in nra memoria impreſſa remaneāt & ſigna delicto rū nrorū, nō ad deformitatem vt nobis placeāt, ſed ad gloriā Dei, vt ſemper ea plāga mus, cautiores ſimus, cū timore, tremore & humilitate nrā ſalutem operātes, & vt cicatrices vulnerū, nēpe reliquias, & malos habitus quas in anima tua reliquerunt peccata, cures ac reſeces, vt integra perfruaris ſanitate, ſecundū illā ſententiā Iob, vbi dicit: Si
Iob.10. peccaui & ad horā pepercisti mihi, cur non pateris me mundū eſſe ab iniquitate mea? Aeſi nro ſermone diceret: *Si una vez meaueis perdonado el pecado para que me dais cō el en los ojos? Para q̄ quereis q̄ lo traiga ſiēpre delante de mi?* Ob hoc certe, vt humilieris in recordatione peccati tui, vt nō tanquā mūdus de te preſumas, & negligas, ſed ſordidū te cōſideräs, ſemper magis ac magis lauari cures, ſe-
Eſal.50. cundū illud Dauid: Peccatū meū cōtra me vel corā me eſt ſemper. *Baptizatus autē Chriſtus, cōfeſtim aſcēdit de aqua.* Vt intelligam⁹ ꝙ poſt baptiſmū debemus ad maiora cōſcēdere. Nimirū cœleſtia ſitire, quęrere ac meditari, & maiora ſpiritus munia adire laboremus: ſicut Spiritus ſanctus in Cant. Videt
Cant.4. oues tōſas aſcēdentes de lauachro: hoc eſt, animas per baptiſmū ablutas, depoſito peccatorū onere ꝙ eas deprimebat; iā expeditiores ad cœleſtia aſcēdere, depoſitoq; velle re veteris. Adā & exutis tunicis illis pelliceis animaliū mortuorū, quę peccati mortificatiōnē referebant, abluti Chriſti ſanguine in eā dealbatas faciāt ſtollas ſuas, & ambulēt cū agno, in albis quoniā digni ſunt. Hic ergo effectus eſt baptiſmi, & ad hoc p eius ſuſceptionē obligamur, vt fructificem⁹ Deo fructus, ſcilicet, huius arboris Chriſti, cui inſerti ſumus, quę ſunt opera charitatis & gratię. *Et vidit Spiritū Dei deſcēdētē ſicut colūbam & venientē ſuper ſe.* Miſit Noe colūbā ab arca ſic Pater hodie Spiritū ſanctū mittit ſicut colūbā. Hoc autē eſt vnā pſonā aliā mittere nō ꝙ ſuperior ſit ſed quia origo eius eſt, ac ſimplex principiū: eo modo loquēdi, quo dicim⁹ arbor mittit flores: quia eſt origo earū ſic Pater dicit mittere filiū (Miſit Deus filiū ſuū ait Paul.) quia eſt origo & principiū
Apoc.3. eius, ſecundū illud. In principio erat verbū. Sic Pater & Filius dicūtur mittere Spiritū
Geneſ.8. ſanctū (ſecundū illud: Cū venerit Paraclitus quē ego mittā vobis à Patre, & quē mittet Pater in nomine meo) quia Pater & filius, ſunt vnū principiū Spiritus ſancti. Miſit er-

go Noe colūbā ab arca, quæ nō inueniēs vbi requieſceret pes eius reuerſa eſt ad arcā; Sic Spiritus Sanctus, quē miſit Pater de cœlo, nō inuenit in terra vbi requieſceret pes eius niſi ſuper Chriſtū qui eſt arca, in qua omnes theſauri ſapiētiæ & ſciētiæ Dei reconditi *Ioan.1.* ſūt, vt adimpleret̄ qđ dixerat Eſa. Requieſcet *Eſai.11.* ſuper eū Spiritus Dñi. Venit autē in ſpecie colūbę, vt oſtēderet fructus quos ferre debemus, nēpe amoris & pacis. Multæ quippe ſunt proprietates columbæ. Primū caret fel le, ſic Chriſti fidelis abſq; felle & amaritudi *Ioan.14.* ne debet cū proximis cōuerſari, ſecundū il *& 15.* lud Paul. Hebr. Nequa radix amaritudinis ſurſum germinās, & per eā inquinēt̄ multi. Abſit à corde fidelis baptizati, vt in eo ſe laut odiū cū proximo ſeruet. Certe mihi valde diſplicet Chriſtianus, qui in corde ſuo odia aut amaritudines cōtra proximos recōdit ac ſeruat. Vbi nā eſt olibę ramus, quē colūba gerebat in ore? Oliba pacē ac miſericordiā ſignificat; hanc Spiritus ſanctus docet, hāc Chriſtus Dñs ſemper gerebat in ore. Diligite inuicē pacē habete inter vos. Vbi eſt mel *Proprietā* in ore leonis mortui. Nā Chriſtus in cruce *tes colūbæ* moribūd⁹ clamabat: Pater ignoſce illis, cū & *Hebr.12.* inimici felle potarent eū. Vt diſcas, O Chri *Ioan.14.* ſti fidelis, inimicis parcere & bona præcare *Iudic.14.* illis, etiā quando ipſi ſeueriores aduerſum te *Luc.23.* inſurgūt. Quod ſi memor es iniuriæ etiā læuiſſimæ nec parcere noſti, non credā tibi, etiā ſi multa alia bona ante reperero. Hęc eſt legis Chriſti ſubſtātialis forma, ac conſūmatio, nēpe charitas ſine qua nullū aliud opus, quantūcūq; magnū, placere poterit Deo. Sit ergo mel in ore leonis, hoc eſt qđ prælatus iudex ac Rex, qui in caſtigando mala quaſi leones debent eſſe, etiā mel habeāt in ore, bona verba conſolatoria, blādē alloquātur ſubditos, & aliquando etiā eos quos punire debēt, vt poſſit cognoſci, ꝙ nō inimico animo ſed amico in eos animauertāt. Secūdū habet columba, ꝙ roſtro & ore nulli nocet; ſic Chriſtianus ſecundum illud Paul. Epheſ. 4. Omnis ſermo malus, ex ore
Epheſ.4. vro nō procedat (ac ſi diceret) Tāquā colū bę ſitis, vt nō venena eſſlare videamini, ſed bona verba, nulli lingua inferētes malū. Tertiū nec vnguib⁹ percutit, aut dilaniat quēquā colūba. Hoc eſt nec ore, nec manu nocere debes proximo, *Ni cō palabras ni cō obras.* Hoc eī ſignificat innocētiā, quā ver⁹ Orthodox⁹ ſeruare debet. Cuſtodi innocentiam & vide
Pſalm.36 equitatem: quoniā ſunt reliquię homini pacifico. Hęc enim hereditario iure à Chriſto

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis proueniunt. Quartū necvnguibus granum quærit ſicut coruus, nec ore veluti gallina, ſed his quæ caſu offenditveſcitur. Quoniam Chriſti fidelis, nec nimis cupidus, nec nimis vorax debet eſſe, quoniam non ex rapina ſibi delicias ſuperfluas parare debet, ſed quæ licitè, & abſq; nimia cupiditate ad quirere poſsit, his veſcatur, ſecundum illud
Eccleſ.31. Eccleſi. Vtere quaſi homo frugi his, quę tibi apponuntur. Quintū etiam quando videtur mordere colūba, oſculatur potius quā mordeat. Quoniam etiam corrigendo fratrem debes mollem erga ipſum animū oſtēdere, vt potius ex charitate quā ex odio videaris ipſum corrigere, & oſculum pacis potius videaris porrigere, quam punitionē aut flagellum. Vnde Auguſt. ait: Columba etiā
Auguſt. quando mordens eſt, dulciter & quaſi oſculando mordet. Gratāter recipit oſculum columbinum benigniſsima charitas, dentem autem caninum vel euitat cautiſsima humilitas, vel retundit ſolidiſsima charitas. Id eſt, dicere: Ne mordeas proximum vt canis, ſed oſculum porrige ſicut columba. Sextum ſagaciſsima eſt columba, vt rapaces aues euadat. Ab accipitre quippe, qui in aere prędas facit, fugit ad terram, ab Aquila vero quę in terra rapit eſcas, ad aera volitat. Sic verus Chriſti cultor, cùm vanitatis aer eum pulſat, ad terram fugit, ſe puluerem ac cinerem conſiderans, cum terrenæ autem in ipſum
Phil.3. cupiditates irruent, ad aera volitat cœleſtia conſiderans, & cùm Paulo dicens conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Septimū iuxta aquas graditur columba, vt in eis vmbram auium rapacium, quæ per aera volicant, conſpiciat & fugiat: vt in hoc ſagacitas animæ ſanctæ denotetur, quæ per ſacras Scripturas graſſatur, & ſanctorum ſcripta legit, in quibus ſi
Canti.12. vmbram peccati conſpexerit, quaſi pauida ab eo fugiat. Vnde comparantur oculi ſpōſæ columbæ deſuper riuos aquarum. Octauum alienos paſcit pullos: ſic iuſtus alienas curas, vt proprias habet: diligit enim proximū ſicut ſe ipſum. Imò ſua negligit, vt aliena curet, ſecundū illud Paul. Quis infirmatur & ego non infirmor, &c.. Nonū habet
Pſal.136. gemitū pro cantu, ſic iuſtus in hoc exilio, ſuper flumina Babylonis ſedet & flet, & in ſalicibus eius ſuſpendit organa ſua dicens:
Pſal.139. Quomodo cantabimus canticū Domini, in terra aliena, gemēs cū Dauid & dicēs: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt,
Exo.12 comedēs agnū cū lacticis agreſtibus, & cum
Iob.3. Iob dicēs: Antequā comedā ſuſpiro, & flēs in conuiuijs cū Thobia, ſciens q̄ riſus doloris miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupabit, & quia cor quod nouit amaritudinē animæ ſuæ, in gaudio ſuo nō miſcebitur extraneus. Hic lachrymātur iuſti, & gemūt expectantes quod in alia vita ridebunt, & cātabunt cāticū nouū. Decimū colūba animal eſt gregale & otiale, nec ſola graditur vnquā: ſic iuſti in charitate adunati cū alijs ambulāt. Ecce quā bonū & quā iocūdū, habitare fratres in vnū. In tribus bene placitum eſt ſpiritui meo, concordia fratrum, & amor proximorum. Procul à nobis ſint homines, qui à conſortio & modo viuēdi aliorum ſegregātur. *Que no ſe huellan como los otros.* Qui nō ſunt ſicut cæteri hominū, & forte in corde ſuo id dicunt cū Phariſæo, qui & nouas adinueniūnt vias, atque ſeparatim volūt cōdere rēpublicā. Hi em magnū exiliūminantur Eccleſię, niſi Deus auertat; eorūq; machinas aliquando diſſoluat & manifeſtas faciat
2.Timo.3. vt Paul. ad Timoth. vaticinatus eſt: Vndecimū colūba in petra collocat nidū ſuū, ſic iuſti in Chriſto qui petra eſt; & in plagis
Canti.2 eius: Colūba mea in foraminib⁹ petrę, in cauerna maceriæ. *Eſai.2.* Ingredere in petra: Hos omnes effectus Spiritus ſanctus operatur, in animabus in quibus requieſcit, eas ex ſerpentibus columbas reddens.
Eſai.2.

CAP. IIII

Tob 2. *Prouer.14* *Apoc.14* *Pſal. 132.* *Eccli.25.* *Luc.18.*

VNC ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tētaretur à diabolo. Poſt regenerationē baptiſmi ſequit tentatio, & ideo Eccleſia in baptiſmo vtitur exorciſmis quibus ligatur dæmon, nè impediat regenerationē, ſed de hoc cū ad moralia peruenerimus pluradicemus: Nūc circa literā eſt ſciendum quod Chriſtus Dñs baptizatus eſt ſexta Ianuarijdie, & protinus poſt baptiſmū ieiunauit per. 40. dies, & .16. die Februarij eſurijt, & tentatus eſt. Hinc Moyſes daturus legē Iudæis, ſeceſsit ab illis in monte & .40. dies ieiunauit. Eodem modo Chriſtus prædicaturus legē Euāgelicā, ieiunat prius, in deſerto alios. 40. dies. Elias etiā alios. 40. dies & noctes ieiunauit, vſq; ad montē Dei Oreb. Sed ſecūdum Hiero. differt maximè ieiunium Chriſti, à ieiunio illorum. Quod Chriſtus propria virtute ieiunauit, illi autē virtute aliena: quia Moyſes refectus fuit ex con-
Exod.24. *3.Reg.19.*

conſortio ſermonis Dñi, quia cum contemplaretur Deum, ita tota mentis intentio, & animæ ferebatur in contemplatione, quod ſpiritus & calor receſſerunt ab imo corporis, & ferebantur ad intellectum: calor quidem ſpiritum mouendo, & ſpiritus formas intellectui miniſtrando. Quare actiones animæ, & caloris & ſpiritus paucæ, & ipſæ minimæ fuerunt in corpus. Propter quod corpus ſolùm ſtetit in membris, & humore qui diffuſſus erat in membris, ſine ſenſibili permutatione, & ſic ieiunauit. Vnde & ibidem dicitur quod reſplenduit facies eius ex conſortio ſermonis Dñi: quia ſpiritus & formæ adeò illuminatæ ſunt ex ſpecie Dei quæ apparuit, quod corpus immutatum fuit in ſplēdorem. Elias autem ieiunauit ex fortitudine cibi, non quid em manibus hominū præparati, ſed manibus angeli, cuius virtute ita contemperatus fuit panis quem comedit, & aqua quā bibit: quod & nutriebat paulatim quadraginta diebus: & tamen non reſoluebatur niſi per ſucceſsionē quadraginta dierū, & quadraginta noctiū & ideò in fortitudine illius cibi dicitur ambulaſſe, & hoc
D. Chryſ. nō facit cibus ab homine prępparatus, qui ſimul reſoluitur & putreſcit, quare nō poteſt diù nutrire; quia ſi ſanus eſt homo, infra ſedecim horas cibus, vel digeſtus, vel corruptus deſcēdit ab ſtomacho ad mēbra. Cæterū Chriſtus Dñs neutro iſtorū modorū ieiunauit ſuſtentatus: quia ex contēplatione ſuæ deitatis, non abſtrahebatur à corpore anima, ſpiritus & calor, cùm ſimul fuerit cō prehenſor & viator: nec etiā cibo aliquo prę parato ſic ieiunauit. Chryſo. autē aliā aſignat differentiā dicēs q̄ Moyſes & Elias, ⁹om nib⁹ diebus ſimul & eſurierūt & ieiunauerūt, Chriſt⁹ autē nō: quia in litera dicitur q̄ poſteà eſurijt. Ex quo videtur colligi q̄ qua draginta diebus & noctib⁹ nō eſurijt; & ideò quādovoluit eſurijt, & quādovoluit nō eſurijt & vtrūq; erat in poteſtate ſuę volūtatis, qđ
Albertus Magnus. non cōueniebat Moyſi & Eliæ, qui neceſſe habebant eſurire. Secundū quā ſententiam oporteret dicere quòd poteſtate diuina cō ſeruata fuerint corpora Moyſi & Elię, ne reſoluerētur, deficiēte calore per ſamē. Hæc Alber. Magn. docet. Sed de hoc ſtatim dicem⁹. Interim aduerte qđ circa hoc tēpus quo ieiunauit Chriſtus, duo huic populo magnalia cōtigerunt. Alterū fuit illuſtris victoria illa quā adepti ſunt Mardoch. & Eſther contra Amā: Alterū eſt q̄ hoc eodē tēpore Iudas Macchab. deſcēdit in pugnā cū Nichanore cuius caput abſcidit, & populū ſuū liberauit. *Ductus eſt Ieſus in deſertū.* Brocar. in deſcriptione terręſanctę ait iſtū deſertum fuiſſe circa Iordanē & Hierico, vbi dicit eſſe montē altiſsimū & arduū, & nūc vulgo appellari, *Quarentenā*, iuxtà quē locū eſt fōs ille Eliſæi, de quo. 4. Reg. 2. qui cum haberet aquas amaras, ſteriles & peſtilētes, Eliſæus aſpergēs eas ſale dulces reddidit, ac potabiles & fœcūdas. Quod huius myſterij figura
4.Reg.2. prefuit. Nā ante Chriſti aduentū, tentationes diaboli erāt hominibus amariſsimę, horribiles & ſteriles: Pauci quippe tentabātur qui nō ſucūberent, ſed Chriſtus ſuæ cētationis exemplo eas curauit, & tentationes ſalutares reddidit, manus adiutrices tribulatis iūgens. Tentabatur in deſerto & erat cum beſtijs, ait Marc. Quatuor hic ſignificari videntur. Primū q̄ fuerit multa illa ſolitudo, & inhabitabilis. Secūdū quanto ferociores fuerint Iudęi beſtijs. Nā cū ferisinnoxiè cōuerſat⁹ eſt Dñs, nō tamē cū Iudęis. Tertiū nouū miraculū, nēpè fuiſſe Chriſtū familiariter verſatū, cū feris, leonibus & vrſis; quod Eſai. vaticinatus fuerit, nimirū puerū paruulū minaturū eſſe has beſtias. Vltimū vt intelligāt omnes, in quē ſtatū deciderat homo propter peccatū. Quoniā cōparatus eſt iumētis, & Chriſtus per omnia voluit aſsimilari homini, excepto peccato, vt à tali ſtatu homines deduceret & ſuſcitaret. *Et ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Hic quęri poteſt quonā modo factū ſit vt Chriſtus quadraginta dies perduraret ſine cibo & potu. Nō quęro an ſit factū naturaliter, vel ſupernaturaliter, nā certū eſt fuiſſe ſupra omnē humanę naturæ faculeatem, quę tātū ieiuniū nō patiē, ſed de modo quærimus, quo Deus hoc miraculū fecit. Ad qđ reſpōdetur vno triū modorū fieri potuiſſe. Primò vt Chriſtus ante ſumpſerit cibū aliquem qui vim habuerit quadraginta dierū ſpatio ſuſtentandi illum, qualis fuit panis Eliæ de quo ſtatim diximus, & qualis erat vis fructus arboris vitæ. Secundò vt Deus ſuſpenderet actionē caloris naturalis depaſcētis humorē radicalem, quo ſuſtentatur vita ſicut in fornace, cohibuit igni vim vrēdi. Tertiò vt De⁹ humorē naturalē inſitū corpori multiplicaret, vt eſſet ſufficiēs pabulū calori per. 40. dies ſicut multiplicauit materiā quinq. panū, & duorum piſcium, vt eſſet tot millium hominum ſufficiens alimentum. Incertum autem nobis eſt quonam iſtorum modorum id factum fuerit. Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis pro certo constat est, suæ maximæ potestatis indicium fuisse quadraginta dierum ieiunium: Quoniam in die operatio & motus sensuum exhaurire debebāt humiditatem membrorum, & facere languere, & destitui: Et ieiunium quadraginta noctium, fuit etiam signum suæ amplissimę potestatis: Quoniam in nocte propter frigus; & tenebras mouentur calor & spiritus ad interiora, & agunt in humidum dissoluendo illud, & si non inuenerint humidum in quod agant, exiccant corpus. Hoc autem in Christo non fecerunt. Quare vtrumque fuit ex vi potestatis eius, secundum quod ipse dixit Ioannis. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. Sed quod dicitur postea esurijt, indicat, quod tunc præcepit, quod vires naturalis caloris & spiritus in corpus agerent, quare & ieiunium, & esuries fuerunt secundum voluntatem suam. Sed dices: Si Christus in toto quadragenario tempore non esurijt, sed postea, non videtur fuisse multum pœnale ieiunium suum, cùm tamen omnia opera pœnalia in Christo maiora fuerint, quàm in nobis, quia & pro nobis pœnituit, & nobis relinquere voluit exemplum. Vnde non videtur conueniens, quod non senserit famen toto illo tempore. Quare dicendum mihi videtur, famen quidem habuisse in quotidiano illo ieiunio: Sed tamen etli fames pœnalis esset corpori Christi, non tamē tanta, vt in discrimen eū poneret vitæ voluntate sua sic dispentante vt diximus. Cæterum esuries illa quam passus est, post quadraginta dies tanta fuit, vt vitæ pateretur periculum, nisi vel cibū sumpsisset, vel miraculose vitam sustinuisset: fuit enim fames hominis, qui per continuos quadraginta dies & noctes, nec cibum nec potum gustasset. *Et accedens tentator.* Multa hic examinanda sunt dubia. Primò quæritur in qua specie dæmon apparuit Christo Domino. Respondeo quod forma sensibili oculis conspicua, vel ergo apparuit forma humana simulans se esse incolam quempiam illius eremi, qui interfuerit baptismo eius, cùm est appellatus filius Dei, & cùm Ioannes hoc testimonium dedit: vel verisimilius est forma quidem humana, sed quæ repræsentaret potius Angelum, quam hominem: quia hoc modo potuit ei liberius dicere si filius Dei es? quali si ipse sciret sicut Angelus, & quia sic liberius potuit dicere hæc omnia tibi dabo. Et tertio quia facilius ad adorādum inducere poterat eum, denique quo facilius posset Christum rapere, vel in Hierosolymam, vel in montem excelsum, sine vllo terrore Christi, sicut Angelus rapuit Abacuch in Babylonem ad Danielem. Secundo quæritur quis fuerit iste dæmon. Probabiliter dicitur fuisse Luciferum. Primò quia est admodum credibile hunc fuisse à quo tentati sunt primi Parentes, & hic etiam Christum tentare voluit. Nam & erat calidior cunctis animalibus, id est, cæteris Angelis apostaticis: qui dicuntur animalia, propter peccatum ob quod à tanta fœlicitate in tantam miseriam desciuerunt. Secundò Christus est Princeps omnium bonorum, Lucifer vero omnium malorum: & hæc tentatio fuit tanquam singulare certamen Principis contra Principem, & pertinebat etiam ad excellentiam victoriæ. superato enim Principe dæmonū omnes erant superati in illo. Deinde dæmones ambigebāt vtrum ille homo esset filius Dei, & explorare volebant: ergo ad tantum opus mittendus fuit omnium sagacissimus & astutia præualens.

Sed tertiò quæritur qua fiducia accessit dæmon? Primo fiducia famis ac indigentiæ quam in Christo sensit, ex qua occasionem sumpsit illum tentandi. Secūdo fiducia suæ astutiæ, qua sciebat se esse superiorem omni homini. Tertio fiducia fretus tot victoriarum, quas de excelentissimis viris vsq; ad diem illum reportauerat. Ita enim apud se memoriam tēporum voluēs dicebat Lucifer: Nunquid hic fortior erit angelis quos ego in cœlo decepi? Perfectior ac fœlicior primis parentibus hominū, quos ego tamen seduxi, atq; àtanta fœlicitate deieci? Charior ne erit Deo, quam Dauid? Sapientior Salomone? Sanſone fortior? Quartòque ricur cur dicitur tentator absolutè: Ob quatuor: Ob eius officiū propter vsum & experientiā, & inueterat ū affectū nocendi, & propter vniuersalitatē tentandi. Primò dæmon habet officiū tentandi ob vsum: quia hoc facit ab initio mūdi, itaq; præter naturalē solertiam & sapientiā inditam, habet etiam experientiā. Tertio ardet incredibili desiderio nocēdi hominē, tum inuidia humanæ fœlicitatis, tum odio Dei. Quartò propter vniuersalitatē: quoniam caro tantum tentat inclinatione, mundus tantum obiectione, id est, ostendendo obiecta vitiorum, & concupiscentiæ, homines mali sua siue & sug-

& suggerendo mala, dæmon autem tentat omni tempore, omni loco, omne genus hominum, per omnia media, & per omnes vias. Ergo licet omnes dæmones dicantur diaboli, tamen per Anthonomasiam Lucifer dicitur diabolus, sicut Dominus dixit. Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, & Apocalyp. 12. Proiectus est draco magnus serpens antiquus qui vocatur diabolus. Nam ipse primus munus tentandi obuiuit. *Si filius Dei es.* Primò quæritur, an sciuerit Christum esse filium Dei, an tentare voluerit. Quidam dicunt sciuisse Christum esse filium Dei per vnionem hypostaticam, & probant ex nuntio Gabrielis allato ad Beatam Virginem, ex modo Conceptionis & Natiuitatis Christi, ex Vaticinio Simeonis, ex baptismo Christi, & testimonijs Ioannis Baptistæ. Quod si obijcias, cur ergo tentauit, quem sciebat se non posse vincere? Respondent putasse diabolum illum hominem assumptum non posse peccare, & si peccaret quod Deus dissolueret vnionem illam hypostaticam, propter illius peccatum: Sed multo probabilius est id diabolum non intellexisse: quia nisi per fidem infusam talis notitia haberi non potest, hac tamen carebat dæmon. Quod si talē haberet notitiam, ex consequenti poterat cognoscere, quod esset impeccabilis. Bene enim scit dæmon personæ diuinæ repugnare pecatum. Ad argumenta tamen respondetur. Potuit cognoscere ex prædictis. Dico primò dæmonem non id aduertisse, Deo auertente mentem eius ab istorum consideratione. Secundo dico, hæc diuina mysteria non posse verè cognosci solo lumine naturali, sed opus esse speciali Dei auxilio, ac Spiritu eius. Quod si aliquid dæmon cognouit hoc solum fuit, quod Christus erat filius Dei, non per vnionem hypostaticam, sed peculiari quodam modò, nempe per quandam excellentem gratiam; super omnes alios homines illi collatam. Ita enim Iudei existimant Messiam fore filium Dei, atque in hunc sensum adiurauit Dominum Iesum Cayphas, vt diceret an esset filius Dei. Quoniam Iudæi mysterium Trinitatis adhuc non cognoscebant. Id ergo voluit explorare diabolus, hac ratione ductus, Aut cognoscam esse filium Dei, aut non. Si cognouero, licet non possim ei nocere, conabor tamen impedire alios ne illis profit. Si cognouero non esse filium Dei, omnem operam nauabo, omnesque meas machinas contra eum admouebo, vt ipsum ad peccandum inducam. *Dic vt lapides isti panes fiant.* Primò propter famen aggressus est tentare illam: Quoniam forte audierat à Ioane: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, ergò multo magis panes: Deinde existimauit hac via posse cognoscere quod esset filius Dei. Quoniam si hoc miraculum facit ad confirmandam hanc veritatem faciet, si id non potest facere non est verus Messias. Obserua, triplex latebat peccatum gulæ, in hoc quod suadebat diabolus. Primò vt inordinatè, id est, per miraculum vellet habere cibum, cum posset alia via parare sibi. Secundò vt posset habere superfluum cibum, quia dicit panes in numero plurali. Teophilactus putat Matthæum narrasse ita vt dixit diabolus; Lucam vero vsum fuisse singulari pro plurali. Tertio suadebat vt expeteret cibos delicatos: Nam quæ per miraculum fiunt dulciora & suauiora sunt. *Qui respondens dixit: Scriptum est non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Christus his verbis, mirabili actione illusit dæmonem. Primò nec negat se esse filium Dei, nec affirmat, quare reliquit Dæmonem, magis dubium. Secundò, nec dicit se posse facere miraculum, nec non posse, sed dicit non esse necessarium. Et probatur. Causa vt fiat miraculum, vel est vtilitas, vel necessitas, neutrum hic aderat modo. Non vtilitas: nam non erat cui fuisset vtile, diabolo non, qui conuerti non poterat: non alijs: quia nullus aderat. Necessitas etiam nulla erat. Primo quia poterat habere cibum sine miraculo, nempe comedendo locustas, aut herbas; vel ad proximos pagos accedendo ad quærendos cibos. Deinde & si fuisset destitutus humano remedio ad quærendum cibum, & opus esset miraculo: non tamen deberet præscribere Deo hunc modum: Poterat enim Deus sustentare illum varijs modis. Sicut & Moysem pauit in monte, & populum Israël per desertum cibauit Manā; & Eliam pauit per coruum, Danielem autem per hominem, nempe per Abacuch, vnde verbum hic pro Dei voluntate sumitur; quatenus per verbum explicatur voluntas. id est, omnire alia quacunq; voluerit Deus, potest hominē sustentare, hoc autē q̄ tu petis fiet

Universidad de Deusto
Biblioteca

postea. Sicilicet, quando lapidatus est Estephanus, tunc lapides erunt illi panes. Secunda tentatio: *Tunc Assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & posuit supra pinaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum: Scriptū est enim: Quia Angelis suis Deus mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidē pedem tuum.* Hic quæri potest quo pacto eum adduxerit diabolus, an corporaliter; an tantum per visionem sensibilem, & si corporaliter, an more humano, scilicet, per manum illum trahens, an rapiens per aerem. Primus modus dicendi est fuisse factum per visionem imaginariam, sicut Ezech. & Ioannes in Apocalyp. rapti dicuntur ad varia loca per solam imaginationem. Hic modus certe non placet: quoniam doctrina Patruū est, Christum solum exterius esse tentatum; quod indicat Matth. dicens: Accessit ad eū diabolus & hoc dignitas Christi poscebat. Non enim decebat Christum pati à diabolo perturbationem sensuum interiorum. Denique si traditur à sanctis, primos parentes in statu innocentiæ nō potuisse tētari nisi exterius propter dignitatem illius status, quanto minus id decebat Christo. Secundus est modus Cipriani sermo. de ieiunio, & tentatione Christi, (licet aliqui existiment non esse suum illum sermonem) vbi ait fuisse factum per visionem imaginariam, non formatam à dæmone, sed ab ipso Christo, qui in sua imaginatione formauit istas species templi & montis. Sed improbabilior est ista opinio: quia Matthæus ait diabolum assumpsisse Christum in montem, & in templum, ergo. Tertius modus est Ianseni dicentis, quod fuit facta à diabolo per representationem quandam sensibilem exteriorem, sicut solent facere incantatores. Repræsentauit ante oculos Christi imaginem montis & templi, & fecit vt apparerēt oculis Christi ipsum templum & mons, & videre multa regna, non tamen decipiebatur Christus: quia sciebat esse apparitionem tantum, & non ita esse. Sinebat tamen dæmonem illa operari. Ratio Ianseni est, quia omnes tres Euangelistæ Matthæus scilicet, Marcus ac Lucas; dicunt Christum tentatum fuisse in deserto, omnes ergo tentationes factæ sunt in deserto, ergo assumptio Christi in Hierosolymam, non fuit corporea & vera. Sed contra hoc est, quod narratio Euangelistarum hoc loco est historia, ergo eorum verba accipienda sunt vt sonant, sed ipsi dicunt simpliciter Christum esse assumptum, & adductum à diabolo in templum, ergo, & ad argumentum dicitur, quod Euangelistę non dicūt omnes tentationes factas fuisse in deserto, sed quia in deserto aggressus est tentator Christum tentare existentem in deserto. Quartus modus est, quod revera hæc assumptio fuit facta corporaliter, sed non fuit raptus per aerem, sed more humano ductus fuit gressibus suis. Ita sentire videntur Theophilat. Euthimius, & Caietanus. Sed contra hoc est quod prius quam dæmon aggrederetur tentare Christum cœpit esurire Christus, & certum est ipsum nihil comedisse; nisi expletis tentationibus, tunc enim Angeli accesserunt & ministrabant ei. Sed à deserto in quo erat Christus vsque ad Hierosolymam erat iter aliquot dierum, non est ergò verò simile Christum tot dies potuisse pati famen, quia iam tunc suæ naturæ relicta fuerat eius caro. Fuit ergo raptus à dæmone per aerem, & ductus ad templum & montem, & hoc verba ipsa significant, quibus vtuntur Euangelistæ. Assumptus est, Adductus est. Ita Chrysostomus secunda expositione super Matthæum. Gregorius, Homil. de tentatione Christi. Sed dupliciter potest intelligi, quod dæmon traheret Christum per aerem. Primò vt aprehendere it eum manu tactu aliquo sensibili, sicut Angelus Abacuch; vel insensibiliter, aut in uisibiliter; quia Angelus virtutē motiuam potest applicare inuisibiliter. Propositum diaboli erat ducere Christum per aerem, vt videretur ab omnibus; vt cùm prædicaret deinde haberetur tanquam Magus, sed Christus sua omnipotentia faciebat se inuisibilem. Nec erat indignum Christum tolli à dæmone. Primò quia sponte & vltrò id permisit Christus fieri. Secundò fecit vt celaret diabolo suā diuinitatē. Tertiò voluit omni modò tentari, vt omnimodò etiam diabolum vinceret. Quartò vt seruis suis relinqueret exemplum patientiæ, nec ideò malè de sanctis putaremus, si eos à diabolo vexari videamus. *Iterum assumpsit eū diabolus in montē excelsum, &c.* Circa hanc tertiam tentationem est dubiū, an fuerit tertia iuxtà ordinem quem narrat Matthæus. An vero secunda. In quo loco eam describit Lucas. Respondetur fuisse tertiam vt narrat Matth. qui seruauit ordinem rei gestæ in describendis tentationibus. Quod probatur, quia

Ciprianus

Ianſenius

Theophil. Euthim. Cayetan.

D. chryſ. Grego.

quia Matth. dicit: Et iterum assumpsit Iesum. Iterum, denotat hanc fuisse posteriorem, & aliam priorem. Deinde patet quia Matth. ait in hac tentatione dixisse Christum diabolo: Vade retrò Sathan, & tunc recessit diabolus, ergo. Lucas narrauit numerum, sed non ordinem. Secundò quæritur quis mons fuerit iste excelsus. Quidā dicunt fuisse vnum ex altissimis montibus totius terræ. Aliqui, ꝙ fuit in Syria mons vnus, qui dicitur à Plinio lib. 5. cap. 20. Casius propinquus deserto, vbi erat Christus. Alij, quòd fuit mons ille, ex quo Moyses totam cōtemplatus est terrā promissionis. Brocardus ait montem hunc fuisse alium, qui distabat à deserto, vbi ieiunauerat Christus, duabus leucis; de quo adhūc manet antiqua traditio in illa terra. Sed de hoc nihil certum habemus. Tertiò quæritur, quomodo ostendit ei omnia Regna mundi. Respondetur hoc non posse intelligi verè. Primò, quia nullus potest esse mons adeò altus; vnde possint omnia Regna videri propter inæqualitatem montium, vallium, & marium, & rotunditatem terræ. Quia vis potentiæ visiuæ humanæ est finita. Et secundò non debet intelligi factū esse per visionem imaginariam, vt suprà diximus: quia Christus nihil est passus à dæmone interiùs; & si ita fuisset non oporteret assumere illum in locum excelsum. Restat ergo (vt ait Ianseni us) quòd factum fuerit hoc per repræsentationem quādam. Duxit Christum in montem excelsum, & in illa planicie fecit comparere multa Regna & exercitus, & thesauros multos, si cuti faciunt Magi. Et ad hoc videtur facere quod Lucas dicit in momento temporis. Nam quòd quidam dicunt ostendisse omnia Regna descripta, est ridiculum: quia ad hoc nō opus erat ducere illum in montem excelsum; & hoc admitti potest in hac tertia tentatione: propterea quòd Lucas dicit in momento. Sed tamē meliùs est dicere ob oculos posuisse ei Regna mundi ostendens climata, plagasq; terrarum, ac dicens ei: Versùs illam partem est talis regio, quæ gignit aurum, illic gemmæ pretiosissimæ, &c. Sicut quando Dominus dixit ad Abraham: Tibi dabo terram hanc, non illam illi præsentem fecit, sed hanc in cuius plaga ac situ stas. Ita Albertus Magnus, & Caiet. Vnde tunc hoc quod dicitur apud Lucam in momento, intellige, id est, in exiguo tempore. Sed quæritur, qua intentione tentauerit eum hac tertia vice. Respondetur cum Caietano: Non fuit propositum diaboli inducere Christum ad idolatriam. Intelligebat enim eum, qui in alijs probabilioribus rebus superare non poterat, multò minùs in hac vicisset eum, quæ tàm impia & execrabilis erat. Eius ergo intentio fuit explorare an esset filius Dei. Hoc autē astutissimè considerauit. Nam in alijs aggressus est eum dicendo: Si filius Dei es, & Christus illusit illum: Nunc autem absq; hoc proloquio adorsus est Dominum, existimans Christum respōsurum ei: Tu debes me adorare, quia Deus ego sum. Alia quæstio est, an hæ tentationes continuæ fuerint. Et respōdetur, quòd sic: quia Christus ante esurierat, nec comedit nisi post deuictas has tentationes, ergo non potuit multùm temporis pertransire in eis. Nam & Lucas, & Matth. dicūt post tertiam tentationem, tunc diabolus reliquit eum, ergo ante hanc vltimam tentationem nondum recesserat. Aliqui dicunt præter istas tres habuisse multas alias tentationes; ita Origenes, & post eum Ianſenius. Quod tamen credibile non est: quia Euangelistæ dixissent vtique illas, cùm maximè ad nostram expectarent eruditionem: & Matth. ait, quòd post esuriem accesit tentator; sed non esuriuit nisi post quadraginta dies. Postremò, si tàm multis vicibus tentatus fuisset à diabolo, diabolus victus & confusus, quomodo tàm leui tentatione Christum adoriretur, qualis fuit famis? Vltimò not. ex Alberto Magno, qui ait, quòd pinnaculum templi, ad quod in secūda tentatione adduxit diabolus Christum, non fuit cacumen superius templi, sed fuerunt Exedræ in templo, de quibus Ezech. 42. fit mentio, id est, exteriores ædes, per modum pinnarū præeminentes à fronte templi, vbi erant cathedræ cōcionantium & docētium populum, ad similitudinem ambonum, à quibus illum voluit præcipitare tentator.

Sed quoniam historia hæc diuinis est repleta mysterijs, & tēpore quo populus frequentiùs ad contiones audiendas cōcurrit, recitatur: operæpretium erit plusquàm in alijs in hoc Euangelio immorari. Et primò sciendum est in hoc Euangelio graphicè depictas esse contentiones, ac bella, quæ inter iustū ac diabolum in toto vitæ curriculo geri solent, in quo & instruuntur iusti, quo pacto se gerere debeāt cū illo. Quoniā volo vos omnes scire (ô viri Christiani) ꝙ

Plinius.

Brocard.

Ianſen.

Luc. 4.

Albert. Caiet.

Origenes. Ianſen.

Albert.

Ezech. 42

Moralitas seu cōcio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tota vita Dñi N. Iesu Christi,& quidquid in ea gesit, ab eo die quo natus in Bethleē fuit vsq; ad illā qua in Cruce Spiritū efflauit;nihil aliud fuit, nisi imago quædam, ac figura earum rerum, quæ homini iusto in toto suæ vitæ cursu contingere solent. Omnis quippè Christi actio (vt proloquiū Sanctorū est) nostra est instructio. Id etiā diuina Scriptura in se ipsa quasi delineatū, & adumbratū continet. Est quippè diuina
D. Chrys. Scriptura (ait Chrysost. super Psalm.50.) veluti lintheū, in quo bellū quoddā depictum est. Sicuti enim ibi videmus alium
Simile. interfectum, alium in terra prostratum, sed viriliter conātem resurgere, & inimico resistere:iam iste illum vincit, atque ab alio victus cadit; videmus ibi arma, Reges, arcus, sagittas, catapultas, tormenta, lanceas, equos, sanguinem, fumum, & alias belli machinas eleganter depictas. Sic in sacra Biblia considerare debemus;vbi bella iusti cum dæmone,tanquàm in quodam lintheo aut tabula mirificè adūbrata conspicimus. videmus enim aliquem in peccato iacentem, atque in ipso peccato spiritum efflantem, alium protinùs vt cecidit surgentem, hostiq; fortiter obuiam ire. Videbitis Iudā auaritiæ telis prostratum,ibiq; spiritum simul cum viscerum effusione dare. Aspicietis alium Petrum miserè ab ancillula deuictum; & tamen protinùs ad vocem galli resurgere, contrà; aduersarium arma verbi Dei cōuertere, quib⁹ illum è mundo profligauit; & Coapostolum eius Paulum in terra prostratum, orbatum luce, & tamen ex persequutore effectū electionis vas, admirabile opus excelsi: quoniam & si prostratus sit sequissimus persequutor,tamē erectus est fidelissimus prædicator. Aspicite, & Dauid ad mulieris pulchræ aspectum cecidisse, sed confestim cognito peccato erectum,atq; lachrymis abluere quod fecerat. Quid plura, videbitis patientissimum Iob, vulnera atq; ictus plures recipere quàm ille Scęuola; & tamē semper integer ac imperterritus in bello permanere. Deniq; quidquid iusto in suo vitæ progressu accidere solet, eleganti artificio ibi depictum videbimus. Christus Dominus finis atq; compendium totius diuinæ Scripturæ est, quē maximè illius linthei deliniator ac pictor, nempè Spiritus Sanctus adūbrare voluit.
Rom.10. Finis enim legis Christus, ait Paul.quoniā est verbum quoddam breue, quod omnia Scripturæ verba dicunt,& in quod tanquā in compēdio redacta sunt. Vnde quidquid bonū & perfectū,quidquid asperū ac difficile, quidquid excellēs ac forte, de cæteris iustis in Scriptura depictū est;totum simul inuenies in Christo Iesu, tanquā in quodā compendio perfectiùs atque excellentiùs cōsummatum. Quoniam si oculos nostros attentè in talem virū fixerimus; ibi omnia quæ iusto accidere solent, à die suæ regenerationis per baptismum, cùm se Christi militem profitetur, vsq; in diem exitus ab hac vita, cùm prælia iam omnia exhausta finiuntur viuido colore conscripta videbimus. In eo quippè disces quid facere debeas,quando in te Dei fauorem conspexeris, & quid agendum sit, quando à diabolo te senseris fatigatum. Quo pacto in prosperis te gerere debeas, & quomodo in aduersis te habeas. Quando hostē adoriri. Quando verò terga vertere debeas. Quando ferire hostem; & quando ab eius te protegere ictibus. Deniq; tota Christi vita præludiū quoddam est, ac simulachrū huius spiritualis prælij, ac exercitium spiritualiū armorum, & liber quidam insignium bellorum animæ, in cuius lectione sese exercere debet verus Christi miles, qui palmam ac triumphum in his prælijs adipisci desiderat. Videbitis enim nobilem istum bellatorem equitem, qui hodie in desertū ad præliandum cū hoste pergit, quomodo in prosperis, quomodo se in aduersis gerebat. Cùm enim per eum magna Deus operabatur prodigia mortuos suscitando, cœcos illuminando, leprosos mundando, omnes ægrotos sanādo; pro omnibus gratias Patri referre,tanquàm à quo cūcta illi bona procedebant, interdicereq; illis quos sanabat, nè id in populum diuulgarent,tanquàm qui mundi auram,atq; opinionem vanam declinare cupiebat; vt discas bona tua Deo tribuere, vanumq; mundi applausum euitare. Videbis eum fugere,cùm illum facere Regem volebant turbæ:at quando ad eum rapiendum veniebant, vt occiderent, obuium se illis æquo animo ostendere:vt scias & mundi delicias fugere, & Crucem ac labore pro Christo libentissimè ferre. Aspicies eum hodie in campum cum hoste ad manus venire, illumq; admirabili dexteritate prosternere. Quapropter Propheta dicebat,ipsum in signū poni debere nationibus: *Esai.5.* Leuabit Dñs signum in nationibus. Ipse quippè signum est ac imago, in quem omnes respicere debent, qui piè ac rectè viuere

viuere concupiscunt. Quoniam quid rigidum, quidvè laboriosum alicui contingere potuit, quod non priùs expertus ille in se fuerit? Tentatum per omnia eum prædicat
Hebr.4. Paul. Edidit quemdam librum Cicero, in
Cicero. quo mirificè depingit perfectissimū Oratorem,quibus deberet esse præditus rebus, tàm naturalibus,quàm artificialibus; vt in orandi arte cōsummatus ac perfectissimus esset. Vis (ó homo) vt ostendam tibi codicem vnum, in quo adumbratus est homo, vndique perfectus tàm in diuinis, quàm in humanis:tàm in naturalibus, quàm in supernaturalibus, tàm quoad inferiorem portionem, quàm quoad supremam? Fige mentis oculos in hunc virum, quem nobis Euangelista athletam ostendit; & ibi inue-
Esai.29. nies quidquid in perfectissimo,ac consummato viro desiderari potest. Est enim liber signatus,de quo Esai. prædixit, qui scienti literas,& nescienti porrigitur ad legēdum. Quoniam licet quantùm ad hoc, quod est comprehendere ea omnia, quæ in Christo sunt omnibus signatus sit liber iste: tamen ea solùm, quæ ex eo legere possumus omnibus proficua sunt, tàm literatis, quàm illiteratis, tàm magnis, quàm paruis, tàm peccatorib⁹, quàm iustis,tàm rustico,quàm erudito. Igitur liber iste, nempè Christi Euangelium,& ipse Christus, qui in eo legitur; perfectissimè nos vestit ac instruit, in hoc belligerandi genere cum antiquo
Psal.143. nostri generis hoste. Quod & considerans Dauid gratias pro eo Domino referebat, dicens: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Ac si diceret: Ipse in seipso quasi in præludio quodā me ad belligerandum cum diabolo, & armat, & instruit. Vnde in hoc Euangelio in persona Christi instruimur, quo pacto pugnare cū hoc hoste debeamus, vt ab eo palmam ac honorem reportemus. Quod sic incipit dicere: *Tunc ductus est Iesus à Spiritu in desertū,vt tētaretur à diabolo.* Ecce quis sit imperator,qui hoc indicit bellū, inter diabolum & iustum,nempè Spiritus Sanct⁹, qui Deus est. Pro certo sciat omnis fidelis, nullam contra eum inimicum potestatem habere, nec exercere posse, nisi mandato aut per-
Iob.1. missione diuina interueniente. Nec enim ausus est adoriri Iob, nec lædere eum, nec
Matth.8. res suas, vsq; dum à Domino potestatē ac-
Simile. cepit. Quid mirum, cùm nec porcos in iussu Dei intrare potuerit? Est quippè Deus velut generalis Dux totius vniuersi, sine cuius nutu, nec bellum indici, nec fieri vllatenus poterit. Verum est hoc posse intercedere discrimen. Quoniam vnum Deus vult cùm tentari permittit iustum, aliud dæmon qui hunc iussum exequitur. Deus quippe hoc vult, quòd vel humilietur iustus suam agnoscendo infirmitatem in tentatione, vel quod sibi meritum lucretur vincendo. Dæmonis autē intentio in exequutione diuinę permissionis aliena ab hac est. Intendit enim hominem perdere, Dei minuere honorem, ac timorem inter homines. Deniq; nihil bonum intendit, sed quodcumque posset facere malum. Sicuti *Simile.* cùm Rex bellum iustum indicit aduersus alterum suam conseruare iustitiam ac potestatem intendit, cùm militi præcipit vt pugnet: ipse verò miles suam explere vindictam cum hoste intēdere potest,si illum ob aliam peculiarē causam anteà odio habebat. Conseruare suam iustitiam in suis vult Deus,cùm tentari eos ab hoste permittit, nempè vt iustitia Dei firmiter, humiliter,ac perseueranter teneatur:aduersarius tamen de Deo vindictam sumere intendit, in amicos Dei suam iram explendo, propterea quòd tàm Deum, quàm suos æterno ac summo semper prosequatur odio. Vnde (vt optimè ibi adnotauit D. Thom.) cùm *D.Thom.* Dominus facultatē dedit diabolo, vt cōtra Iob sæuiret, dicitur quòd erat Sathan corā Domino. Cæterum cum posteà exequutionem est aggressus, dicitur quòd egressus est Sathan à conspectu Domini. In quo datur intelligi quòd facultas illa, quam dedit Deus Diabolo, vt tentaret Iob, erat iusta ac digna Dei conspectu: & ideo dicitur, q̄ tunc stabat Sathan coram Domino; verùm quoniam exequutio illius facultatis facta à diabolo fuit peruersa intentione facta; dicitur, quòd est egressus à conspectu Dei, quasi iam talis intētio non esset digna diuino conspectui. Idem adnotauit D.Gregor. *D.Greg.* super illud spiritus malus Domini exagi- *1.Reg.16.* tabat Saul;nam si malus quomodo Domini; & si Domini quomodo malus? Quoniam tentationes Domino permittente fiunt,qui iusta ac pia hoc facit intentione: sed quia diaboli exequentis intentio pessima est, ideò dicitur malus.Igitur Deus est qui hoc permittit certamen ac duellum propter tui vtilitatem: vt per hoc in tentatione consoleris,sciens quoniam Deo iubente ac permittente id fit, vt humilieris ab eoq; suppetias

Universidad de Deusto
Biblioteca

petias poſcas, & auxilium agnoſcens fragilitatem tuam. Deinde quæ à Deo ſunt, ſiue iubente, ſiue permittente rectè ordinata
1. Cor. 10. ſunt: ſciens veram eſſe illam Paul. ſententiam, qua dicit: Fidelis Deus qui non permittit vos tentari, ſupra id quod poteſtis; ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſsitis ſuſtinere. Hoc ergo eſt Chriſtum ab Spiritu duci in deſertum, vt tentetur à diabolo. Nimirùm docet nos, quòd domino permittẽte hæc proueniunt certamina, ex quo habemus à quo ſit bellum hoc indictum. Oportet deinde ſcire,
Simile. quiſnam ſit hoſtis contra quem dimicare debemus. Hoc enim optimi Ducis officium eſt, priùs ſi poteſt inquirere, quænam vires inimici ſint, quiſnam ordo bellandi, quis numerus militum, quibus machinis bellicis vti ſoleat: vt ipſe è contra ſe præparet aduerſus eum, ſecundum ea quæ de hoſte cognoſcit. Inimicus ergo cum quo noſtrum certamen habemus, diabolus eſt, *vt tentaretur à diabolo*, antiquus hoſtis & aduerſarius, cui mille modi nocendi ſunt, inſidiæ quamplurimæ ars bellandi incredibilis, & in bellicis rebꝰ experientiſsimus eſt: vt potè qui ab initio homicida eſt, & pater homicidarum, & diſſenſionũ potentiſsimus omIob. 41. nium: quoniam vt Iob dicit: Non eſt poteſtas in terra, quæ comparetur ei. Non ei adæquabuntur Cæſares, nec Alexandri, nec Pirrhi, omnes fortitudine ac induſtria ſuperat. Nec enim carnalibus armis quæ frangi poſſunt præliatur, ſed ſpiritualibus; ſicut &
Ephes. 6. ipſe Spiritus eſt. Vnde Paul. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus Principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarũ harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Principes ſunt qui ſub ſe milites habẽt auxiliarios, rectores, ac Duces poteſtatem in aëra exercentes, nequiſsimi ac calidiſsimi; imò potiùs ipſa iniquitas ac malitia. Quare ſi inimici noſtri ſpirituales ſunt, ſpiritualibus armis dimicantes: & nos viciſsim eiuſdem generis armaturã induere debemus. vt pares ſaltẽ ſimus ad reſiſtendum. Vnde
2. Cor. 10. Paul. id dicit: Arma militiæ noſtræ nõ carnalia ſunt, ſed potentia à Deo. Ea propter poſtquam ipſe Paul. nobis potentiam ac
Ephes. 6. vires hoſtis oſtenderat eo. cap. ad Epheſ. 6. Nos contra inimicos armis ſpiritualibus induit, dicens: Propterea aſſumite armaturam Dei, vt poſsitis reſiſtere in die malo; ſtate ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate. Fortis armatura eſt veritas, de qua dicitur, quòd ſuper omnia vincit. Loquimini veritatem, vnuſquiſque cum proximo ſuo (ait Paul.) & multò fortiùs cum Deo, quem nullus ſeducere aut falliere poteſt. Eſt quippè veritas ſicut cingulum quod cæteras veſtes cõſtringit ac colligit; ſic & veritas aliàs in ſe cingit virtutes: quoniam virtus veritas eſt, cùm tamẽ vitium mendatio innitatur. Vel ſuccincti lumbos tẽperantia ac ieiunijs, quæ carnem conſtringunt, nè in ſua varia deſideria effluat; ſicut cingulũ continet veſtes. Et induti loricam iuſtitiæ, quæ totam animam tegat, nec ſit locus dirutus, quo ſe intromittat in iuſtitia. Calciati pedes, hoc eſt affectus, in præparatione Euãgelij pacis. Moderandi ſunt affectus carnis Euangelicam ſequendo doctrinam. In omnibus ſumentes ſcutũ fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere. Scutũ cor ſeruat, ſic fides quæ cor circuit, quæ eſt illa quæ per dilectionem operatur; quæ non in ſolo intellectu ſiſtit, verùmetiã ad cor ſe extendit, ideſt, ad voluntatem. Et galeã ſalutis aſſumite: galea caput tegit; ſic ſpes firmat voluntatẽ in bono, & conſtantem eam in tentatione facit ſpe præmij, quod vincentibus promittitur. Et gladium
Hebr. Spiritus quod eſt verbũ Dei: ſermo quippè Dei viuus eſt, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, vt ad Hebræos docet idem Paul. Per omnem orationem, & obſecrationem. Terribilis armatura eſt oratio
D. Anto. aduerſus dæmonem, quam pertimeſcit, maximè vt Diuus Antonius diſcipulos ſuos docuit. His armis hodie Chriſtus aduerſus tentatorem ſe munit. Igitur armatis Athletis, & in campum iam præparatis, ad dimicandum detur ſignum, & ad prælium, conſerant hi duo Principes manus; Chriſtus verus Princeps cœli & terræ, & diabolus qui ſibi huius mundi principatum vſurpauerat. Ait ergo Euangeliſta: *Et accedens tentator dixit ei: ſi filius Dei es, dic, vt lapides iſti panes fiant*. Ecce primum huius prælij congreſſum. Solent ſolertes Duces in prima acie totius exercitus, tyrones, ac minùs exercitatos milites collocare, & duplici ratione ducti. Primò, vt primus hoſtis impetus, qui fortior eſſe ſolet, in debiliori parte exercitus frangatur, reliqua quæ fortior eſt in ſuis viribus permanente. Secundò, vt iſti primi teſtudinem militum rumpentes, iter apertiant, quò reliquæ acies intrare poſsint, ac in

in hoſtium agmina graſſari. Sic enim Turcæ facere conſueſcunt; At Sapios qui debiliores ſunt in primis ordinibꝰ collocantes, vt hos duos effectus peragẽtes, reliqua pars exercitus vincat. Sic modò diabolus facere videtur; nam in primis ordinibus, *En la vanguardia*, debiliorem militẽ collocat: ſed qui aduerſarij vires frangat, ad reliquoſq; milites iter pandat. Gula quidem minimum
Hierony. omnium ſeptem mortalium peccatorũ eſt, ſaltem alia ſunt maiora; tamen & animam debilitat, & ad reliqua vitia ianuam aperit: quoniam, vt ait Hieronym. Venter pinguis craſſum ſenſum generat. Vno quippè contrario creſcente; alius neceſſe eſt, vt minuatur; ſicut creſcente calore frigoris vis decreſcit. Corpus & anima contraria ſunt; ſi
Iob. 11. caro pingueſcit, animam neceſſe eſt debilitatem pati, ſecundum illud Iob: Spes illorum (ſcilicet iniquorum) abominatio eſt animæ. Cùm igitur mali corpus delicioſè tractent, hæ corporis deliciæ detrimentum ſunt animæ. Quare gula inter reliqua vitia animam inertem, ac inhabilem ad ſpiritualia negotia reddit. Videmus eĩm viros alios ſapientes, poſt multam tamẽ comeſtionem parũ aptos ad negotia ſeria pertractanda eſſe. Ecce primum damnum; animæ vires
Simile. debiles facere. Secundò cæteris vitijs aperit ianuam, qua turmatim ſe intromittant, atq; in omnes animæ potentias graſſentur. Eſt enim gula veluti puer paruulus, qui licet per ſe ipſe ſpoliare non poteſt domum, ſed quoniam per minimum foramen quod non caperet virum, ſe poteſt intra domum iacere, poteſt & aperire ianuam ab intrò cæteris latronibus, vt domum diruant, & ſpolia eius rapiant. Sic gula quæ minimum peccatorum eſt, quoniam cõtra proximum non eſt; tamen alijs ſternit viam, & fores aperit, quibus in animam ſe intromittant, vt ſpolient eam. Quis mihi daret eruditam linguam, vocemq; ferream, ac ſpiritu plenam, vt poſsim enarrare damna, quæ gula animabus afferre ſolet? Primùm gula aperit ianuam Veneri, hoc idolum primò introducit in animam luxuriam, ſcilicet. Dic mihi ſi placet, quò plebeius homo à cauponaria taberna pergit, in qua ſatis vino potatus eſt? Quò? Ibi vbi pudica lingua abſq; pudore dicere non audebit. In domum meretricum pergit, vbi eum vinum quod potauit inuitat. Quò iuuenis nobilis, ac diues poſt cœnam exiliens à domo ſua vadit, niſi ad domos impudicarum mulierum, cum quibus ſuam expleat libidinem, quam cibus ac potus ei pepererunt? Scriptũ quippè
Terẽtius. eſt quod ſine Cerere, & Bacho friget Venus. Aperit etiam iter ad detractiones. Ite ſi placet ad menſas diuitũ, poſtquàm ſplendidè ac lautè paſti ſunt, & attendite quas gratias referant Deo propter tot bona eis collata, loco gratiarum actionis detractiones aduerſus proximos audietis. Nec enim pareunt Regi, nec conſultoribus eius, nec clericis, nec monachis, nec monialibus, de quibus quælibet non effutiant, vt eorum famam denigrent. Imò nec Deo parcit lingua benè potati: quoniam blaſphemiæ, ac falſa iuramenta, tunc etiam foras ſe pandunt; imò in iurgia, in contumelias, & in ſeProuer. 20 ditiones, eos excitat etiam gula. Vnde Prouerb. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas. Et Eccleſ. dicitur: Vinum Eccleſ. multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Et Paul. Rom. 13. cum Rom. 13. gula omnia hæc mala iungit, cũ dicit: Non in commeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione; deniq; ad omnia vitia aperit ianuam gula. Vnde Nabuzardan Princeps coquorum Regis Babylonis, fuit 4. Reg. 25 & Hier. qui diſsipauit muros Hieruſalẽ, & vaſa tem- 39. 40. 41 plo conſecrata abſtulit, & in profanos vſus conuercit. Quis eſt iſte Princeps coquorũ, niſi gula? Quæ ſemper edulia, quę in coquina condiuntur meditatur. Muri Hieruſalẽ ſunt virtutes, quæ animam contra vitia muniunt, caſtitas contra luxriã, patientia contra iram, liberalitas contra auaritiam, &c. Hæc menia diſsipat gula, vt dictũ eſt. Vaſa autem Deo conſecrata ſunt animæ: vna quippè vas eſt adorandum, alia ad prædicandũ, alia ad eleemoſynas largiendũ, &c. Hæc autem vaſa ſacra conuertit in profanos vſus, cùm eas mouet ad cõmeſſationes, & ebrietates, vt in hos ſemper meditetur, ſecundum illud Paul. Quorum Deus ven- Philip. 3. ter eſt: quoniam ſicut Deus eſt finis noſter, ita iſti pro fine habent ventrem, vt omnia ſua ad illum explendunt dirigant; ſicut & Sapiens dicit: Omnis labor hominis in ore Eccleſ. 6. eius, id eſt, circa cõmeſtionem, quæ fit cum ore. Vnde & in Quadrageſima, & in diebus in quibus pœnitere debet homo: gula tot delicias adinuenit, vt lautiùs & ſuauiùs paſcatur homo illis diebus, quàm alio tẽpore. Ecce gulę mala ac incommoda. E contra verò de Ieiunio dicitur, quòd vitia comprimit; quæ tamen gula viuificat. Mentem

eleuat;

Universidad de Deusto
Biblioteca

eleuat; quam gula deprimit, virtutes largitur & præmia, quas gula pellit. Hic ergo fuit primus huius pugnæ cõgressus. Videamus quomodo alter Athleta huic congressui resistat. *Et respondens Iesus dixit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Ecce quibus è contrario armis ab inimico se defendit Christus: tribus Scripturæ testimonijs ipsum pepulit, quæ fuerunt lapides illi, quos Dauid misit in peram pastoralem, vt Gigantem illum
1. Reg. 17. Goliath prosterneret. Et certè crede mihi Christi fidelis frater, non inuenies aptiorem armaturam contra dæmonem, quàm sacræ Scripturæ testimonia, vel audiendo in concionibus verba Dei, vel legendo in libris sacris, & in corde tuo meditando, & conseruando ea: vt cùm te adortus fuerit tentator, ex sinu tuo quasi expera testimo
Psal. 118. nium sacrum proferas, quò eum veluti lapide ferias. Dauid enim dicebat: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Vt si te aggredi diabolus per desperationem vidēs in te tot & tàm magna pec-
Ezech. 18. cata profer ex sinu tuo illud Ezechi. testimonium: In quacunq; hora peccator ingemuerit peccatum suum, omnium iniquitatum eius non recordabor ampliùs. Si per
Matth. 5. iram te adoritur, memẽto illius verbi Domini: Beati mittes: quoniam ipsi possidebunt terram, & sic de alijs. Hoc enim est scutum fidei, quod protegit cor contra nequissimi tela ignea. Ex quo ego duo infero. Alterum quàm maxima sit vtilitas, quæ ex lectione sacrorum librorum, & ex sacris concionibus lucrari solet. Quoniam appetitus animæ ad bonum grandis est, his sacris sermonibus ac lectionibus excitatur, ac viuificatur, qui ob harũ indigentiam, quasi mortuus ac sopitus videbatur. Secundum quod ex hoc sequitur è contrario est, quãta labes ac pestis animabus sint, vel turpia colloquia, vel librorum inutilium ac profanarum lectio. Quoniam sicuti sacrata lectio armatura est contra hostem; ita & profana quasi cuspis diaboli est aduersum nos. Nam sicut ex sacris lectionibus excitatur appetitus ad virtutem; ita ex prauis vires adquirit libido vitiorum. Pudet me certè modò recensere libros, quos hodie Christiani homines in manibus versant: Eia vade si placet in die quodam festiuo ad domos reconditarum virginum; & vide in quibus exercitijs tempus terant, quãdo à domesticis laboribus vacãt. Videbis nè in manibus eius libros, qui Sanctorum egregia facta commemorent? Quorũ exemplo motæ ad virtutem excitentur, vel alios qui de moribus componendis disserunt? Libros in manibus eorum inuenies, qui eas potiùs ad vitia & pessimos mores excitent, quã ad bona promoueant. Prohibetis eas, nè cum viris colloquia misceant, nè eas ad turpitudinem prouocent; & permittitis, vt legant libros, qui amores ac lenocinia melius docent, quàm ipsi viri procaces facerent. In manibus earum comburendos censeo, nè ex illorum lectione fragilis eorũ natura ad turpia prouocetur. Sicut exemplum est nobis apud Terentium (quod D. August. ad hoc propositum refert in lib. de Ciuitate Dei) *D. Aug.* quòd cum iuuenis quidam procax videret tabellam, in qua erat depictum stuprum Iouis cum Danae, ex illa pictura ille incitatus est ad offerendum vitium virgini, quam seruabat. Libri autem isti profani picturæ quædã sunt, in quibus turpes amores deliniantur, quorũ lectione ad eos fragilis caro prouocatur: vt antiquus hostis sensit quali eum ictu Christus petiuit: secundam aciem cõtra ipsum instruxit. Nam ait Euangelista: *Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit illi: Mitte te deor-* Psal. 90. *sum. Scriptum est enim: quoniam Angelis suis Deus mandauit de te, in manibus tollent te, nè forte offendas ad lapidem pedem tuũ.* Grauior hæc secunda tẽtatio quam prima est. Quoniam prima fuit gulæ, hæc autem est vanæ gloriæ, quæ fortior ac subtilior hostis est. Et volebat ipsum è templo præcipitari, sciens periculosum esse casum Ecclesiasticorum, qui templo assistunt; atq; de cathedra præcipitem dare Magistrum multorũ esse causam ruinæ. Sed quoniam de hoc statim dicturi sumus, ad tertiam properemus tentationem, in qua diabolus tantum reseruauit pondus belli, atque in ea vltimum adiecit colophonem. Sic enim homines facere consueuerunt, vt in postrema militum acie robur exercitus collocent, qui & renouare bellum possit, si fortè iam milites deficiebant, vel victoriam continuare, & citius bellum finire. Si iam alij initium illius fecerant. Sic ergo nunc aduersarius fecit, nam ait Euangelista: *Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Hæc est omnium fortissima tentatio,

tatio, auaritia scilicet, id est, pecuniarum amor. Nam multos deiecit gula, quàm plu-
1. Tim. 6. rimos vana gloria; sed multò plures prosternit auaritia. Vnde Paul. ait, qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in
Ibidem. laqueum diaboli. Laqueus est in quo plurimi adhæserunt. Et alibi ait: Radix omnium malorum est cupiditas. Licet videatur in hoc contraire illi sententiæ, quam dicit Sa-
Eccles. 10. piens: Initium omnis peccati est superbia, quomodo ergo cupiditas radix erit? Diuus
D. Thom. Thom. hæc duo conciliat loca dicens: Superbiam quidem initium ac radicem esse peccati, quantùm ad intentionẽ: auaritiam verò quantùm ad exequutionem. Nam superbia est appetitus singularis excellẽtiæ, quam superbus in omni opere suo intendit, Si enim vult lautè comedere & bibere: hoc est, vt in hoc singularis inter cæteros appareat; si fœminarũ amores habere, si ludere, & quidquid aliud volunt superbi: vniuersa ordinant ad hoc, vt singularis excellentiæ, inter reliquos omnes videantur. Ecce quomodò in intentione primum vitium est superbia. Cæterum in exequutione radix ma-
Simile. lorum est auaritia. Quoniam sicut radix
Eccles. 10 alit arborem & fructus eius; sic pecunia omnia vitia, iuxta illam sententiam: Pecuniæ obediunt omnia, *el dinero todo lo puede.* Pecunia quippè meretrices, lenones, parasytos, sycophantas, factiosos, homicidas, reliquosq; omnes peccatores sustentat: quoniam hæc omnia sceleratorum hominum monstra, in domibus diuitum inuenietis. Ex quo ego infero, prohdolor, hãc esse causam, quare hac tempestate vitia adeò coalescunt, & in summo sita sunt honore, virtutes verò absq; fauore & honore iaceant. Quoniam pecuniæ abundant in Hispania, magnum enim pondus auri & argenti, ab Indis ad nos quotannis vehitur; & quia vitia suam radicem habent: ideò crescunt & abundant, & ex consequenti virtutes, quæ eis cõtrariæ sunt, decrescunt & diminuuntur. Olim cùm Reges & magnates apud nos parùm pecuniæ habebant, & eam in quotidianis prælijs aduersus Mauros expẽdebant; nec vitiorum potentia tanta erat, nec virtutum gloria tàm parua: quoniam deerat pecunia malorum omnium altrix. Nunc verò omnia mala cum pecunia abundant. Dicitur etiam auaritia radix omnium malorum: quoniam verũ est illud dictũ Poëtæ. *Crescit amor numi, quantũ ipsa pecunia crescit.* Et ratio huius est in sufficientia bonorum temporalium, quæ non possunt omnibus abundare; imò si vnus esurit, alius ebrius est. Sunt enim sicut duo cum vno calceo, *Simile.* vt dicitur in Prouerbio: Quem si vnus calciat, alius discalciatus remanet: sic si vnus vsq; ad saturitatẽ comedit, alius fame perijt: & si vnus abundat vestimentis, alium nudum incedere necesse erit. Cùm ergo auarus abundantiã diuitiarum summopere concupiscat, & eam habere non possit, nisi ab alio quæ habet auferat, hinc oriuntur furta, vsuræ, simoniæ, reliquaq; vitiorum ac iniustitiæ monstra. Vnde de his dicitur Iob. 27. Ædificabunt, vt tinea domum *Iob. 27.* suam. Tinea quippè sibi operimẽtum parat alterius rodendo ac consumendo vestem. Videbis tineam vestitam, tuum autem indumentum dirutum & aporiatum. Sic si iste diues bonum operimentum habet, ab altero furatus est, & in re aliena detrimentum fecit. Nam quia magnates multos sumptus facere volunt, nec ad eos sufficiant sui annui redditus, noua confingant tributa, quibus iniustè subditos grauent. Idem de mercatoribus dices, qui ex seruis dominos vasallorum euadere volunt, necesse est, vt vsuris aliorum corrodant bona; & si ædificant sibi domos tanquàm magnates, vt tinea id faciant aliorum consumendo bona. Idẽ poteris dicere de scribis, qui sericis indui volunt, auro & gemmis ornatas vxores ac filias habere, necesse est vt id faciant, accipiendo plusquàm secũdum iura possunt. Ecce quid auaritia faciat. Vnde eam comparat Paul. idolatriæ, vocat enim auaritiam idolorum seruitutem. Nam sicut simulacra *Colos. 3.* gentium erãt argentum & aurum; ita isti ar- *Simile.* gentum & aurum pro Deo colunt. Quare *Psal. 113.* Indi à principio aurum vocabant Deum Christianorum. videbant enim pro illo vehementer inhiare, & quasi pro Deo colere, qui est finis noster, & appetitus finis est infinitus de se, appetitus medij mensuratur in ordine ad finẽ: non enim plus Reubarbi sumo in potione, quã quod ad expellendã choleram satis sit, salutem autẽ absq; mensura appeto, quoniam est finis: ita quia auari absq; mẽsura diligunt pecuniam, secundum illud Prophetæ: Non est finis acquisitionis *Baruch. 3.* illorum: ideò dicitur auaritia idolorum seruitus. Vide si placet Comment. nostros super Psal. 118. tract. 5. fonl. 167. Id ergo sciẽs aduersarius in idololatriam voluit prosternere Christum præter auaritiam, dicens: *omnia hæc tibi dabo, si cadens adoraueris me.*

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed quid dicit illi diuinum responsum? Alium è pera lapidem eduxit, ac dixit ei: *Vade retrò Sathana; scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Quo ictu, & aduersarius terga vertit, vim tanti sermonis ferre nō valens, & Christus
. sal. 117. ex illo victoriam reportauit. Vnde & Angeli accesserunt & administrabant ei, canentes & dicentes: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini cōfregit inimicum: & ministrabant cibos esurienti, & simul applaudebant victori. Ecce bellum inter iustos & diabolum, admirabili pictura in Christo Domino adumbratum.

Alia moralitas seu concio. Alia via modò id ipsum Euangelium repetamus. *Tunc ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo.* Tunc (ait) hoc est, protinùs post baptismum, postquam ei tot ostēderat fauores cœlum, quod & apertum est ei, & vox Patris de cœlo intonuit, & Spiritus Sanctus è cœlo descendit, sicut colūba super illū: tunc ductus est vt à diabolo tētaretur. Vt intelligamus quàm vera
Eccles. 2. sententia est illa Eccles. Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore; & præpara animā tuam ad tentationē. Quos enim Dominus diligit, vult & tentationibus probare, vt non solùm ipsi Deo, sed & alijs manifesta sit iustitia illorū, vt in Abraham, & in Iob manifestè vidimus. Vult enim Deus habere probatos amicos & certos, & per experientiam etiam alijs notos:
Luc. 4. *Ductus est ergo Iesus à spiritu, &c.* Lucas dicit:
Marc. 1. Agebatur à Spiritu. Et Marcus: Expulit eum Spiritus; vt ostenderēt illos, in quibus Spiritus Sanctus inhabitat agiles ac promptos fieri ad quælibet opera bona: nam qui
Roman. 8. Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Videntur enim quasi rapi iustos, ad ea quæ sunt Dei. Ait enim de eis Esai. quòd erunt quasi turbo, quem Spiritus Domini cogit. Vnde multoties animaliū nomine appellantur iusti. Quoniam sicuti animalia ab
Simile. alio aguntur, nempè ab instinctu quodam naturali rapti; sic videntur iusti ab Spiritu Sancto agi. Tanto enim impetu ea quæ sunt placita Deo sequuntur, vt quasi acti, ac rapti ab alio videantur: sicut de animali-
Ezech. 1. bus illis Sanctis dicitur: Quòd vbicunque impetus Spiritus eos agebat, illùc gradiebantur, nec reuertebantur cum incederēt: tanta attētione ad ea bona quæ ante se videbant, cum Paulo extendebant seipsos. Cæterum nè putaremus hunc impetū Spiritus, necessitatē imponere libero arbitrio iustorum, dicit Matth. *quòd ductus est Iesus à Spiritu, &c.* hoc est, suauiter ducit Spiritus Sanctus eos, quos videtur agere, & quasi impellere ad bonum. Taliter quippè impetum illum moderatur, vt nequaquam liberi arbitrij potestatem auferat. Sed attingit à *Sapiēs. 8.* fine vsq; ad finem fortiter, hoc est, ab extremo vitiorum ad virtutum culmina rapit suos; ac si compulsos vi fortitudinis suæ eos impelleret. Et tamen disponit omnia suauiter: quoniā tali impulsu, ac vi Spiritus stāte suauiter tamen suo libero concurrente arbitrio, & eis suauiter volētibus ad iustitiam ducit. *Et cùm ieiunasset, &c.* At quid hoc ieiunium Christi? Ad quid tot labores accumulatos assumpsit Dominus? Cùm quælibet actio eius propter infinitatem personæ sufficientissima fuerit ad integrā totius generis humani redemptionem: esset quippè
Rom. 8. ratione personæ infiniti valoris, sed ipse abundanter satisfacere pro nobis voluit: vt ostenderet superabundantes diuitias gratiæ suæ in nobis. Sed in hoc ieiunio duo nobis ostendere voluit. Primùm, quibus armis aduersus inimicū agere deberemus:
Ephes. 2. quoniam sicut ipse spiritualis est, ita arma militiæ nostræ non carnalia debent esse. Sed de hac re statim diximus. Secundò, docere nos vult, quomodo ieiunare debemus, vt ieiunium nostrum placeat Deo. Putatis nè fratres mei, quòd ieiunare est tantùm semel in die cibum capere, & à carnibus, & lacticinijs abstinere? Minimè gentium. Nam licet hoc sufficiat ad adimplendum Ecclesiæ præceptum; tamen vt ieiunium nostrum meritorium sit, & acceptum Deo; oportet, vt fiat ad instar ieiunij Christi, qui non solùm gustu, verùm & alijs omnibus sensibus ieiunauit. Secesit in desertum, auertēs oculos à seculo nequam, & linguam à colloquijs hominum, & omnes sensus tàm animæ quā corporis in Dei obsequium mancipauit: vt & tu sic discas
Esai. 58. ieiunare. Audi apud Esai. cap. 58. Multos ieiunātes, tales proferre querelas ad Deum. Quare ieiunauimus & non aspexisti? Humiliauimus (id est afflixímus) animas nostras, & nescisti? Sed quid dicit illis diuinū responsum? Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, hoc est, sequiminī concupiscentias vestras vt antea. Si quādo non ieiunabas, mulierosus, aut auarus, aut blasphemus, aut detractor eras: idem in Quadragesima perstas; & omnes debitores vestros repetitis. Indiscriminatim tàm pau-

peres,

peres, quàm diuites, qui debitores tui sunt affligis, vt soluant, nec vlla saltim super pauperem misericordia flecteris. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Dissensiones, iræ, rixæ, sunt etiam inter vos, in die ieiunij, sicut antea. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. Id est, vt placeat Deo ieiunium vestrum, & ascendat in conspectu Dei, vt acceptetur. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominē animam suam? Per diem (ait) & fortè noctibus delicijs vacare. Nunquid contorquere, quasi circulum caput suum? *Hazer cabeça de Crucifixo*, hoc est, plures versare vultus, motus multos cum capite coram Deo facere, vt Pharisæi illi hypocritæ faciebant, & saccum & cinerem sternere. Num istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino? quasi dicat: Nonnè hoc est magis ieiuniū quòd elegi? Dissolue colligationes impietatis, *Dexa los malos tratos y las malas compañias.* Solue fasciculos deprimentes, *Rompe las injustas obligationes que tienes contra tus proximos firmadas*: Dimitte eos, qui confracti sunt liberos, *Deshaze las fuerças que al proximo hazes*, & omne onus dirūpe, & præterea hæc fac. Frange esurienti panē tuum, & egenos, vagōsq; induc in domum tuā, cùm videris nudū operi eum, & carnē tuam nè despexeris, hoc est, exerce etiā te
Tob. vlt. in operibus misericordiæ: quoniā, vt dicitur Tob. vlt. Bona est oratio cū ieiunio & eleemosyna. Sic enim & Iesus ieiunauit. Nam in deserto non erat ociosus, sed pro nostris delictis preces ad Patrē fundebat, & vt ieiunium suū nobis proficeret ad salutem, flebat etiam super nra peccata. Quoniam Christus priùs nos lachrymis abluit, quàm sanguine. Quòd si tu à vitijs non
Gregor. cessas, quid proderit tibi ieiunium? Nam vt ait Grego. in homil. dom. primæ. 4. In vanum atteritur caro, si à suis cupiditatibus animus non refrenatur. Sed ieiunent etiam sensus à peccato: vt sicut antea membra nostra erant arma peccati, nunc sint
Rom. 6. iustitiæ, secundū illud Paul. Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatē, ita nunc exhibete seruire iustitiæ in sanctificationem. Oculus qui antea impudicus erat, nunc lachrymas fundat pro illicitis, quæ ad concupiscendum aspexit. Manus quæ ad auaritiam extendebātur, & da eleemosynas dandas col-
Eccles. 4. ligebantur: nunc è diuerso sint ad dandum porrectæ, & ad accipiendum collectæ. Vt Sapiens in Eccles. nos admonet: Pedes quæ ad malum currebant, & festinabant, vt effunderent sanguinem: nunc ad templa, &
Prouer. 1. ad hospitalia, & cætera bona opera properent, & sic de alijs. Sic & olim etiam in
Leuit. 5. Leuit. præcipiebatur: Quòd qui aliquid surripuisset de Sanctuario redderet quod abstulit, & quintam partem vltrà: Corpus nostrum (ait Paul.) est templum Dei, quare tollere membrum à Dei seruicio, & peccato mancipare, est veluti sacrilegium, tol-
1. Cor. 6. lendo aliquid de templo. Vnde Paul. fornicarijs ait: Tollens ergo membrum Christi, faciam membrum meretricis? Deinde homo quinque sensibus constat. Oportet ergo, vt qui Deum offendit, pro offensa illa satisfaciat, & quintam partem vltrà porrigat, hoc est, sensum illum cum quo plus peccato deseruit, nunc ad meliora reuocet opera; vt oculum, Verbi gratia, ad flendum: linguam, ad confitendum peccata, & laudandum Deum: aures, ad audiendum verbum Dei: gustum (si per illum peccauit) ieiunijs maceret: tactum, flagellis vulneret, & sic de alijs. Tempus quippè ieiunij est, quo debent peccatores à peccatis cessare,
Esai. 1. secundum illud quod nobis ex Esai. proponitur: Quiescite agere peruersè, *Hazed pausa del pecado.* Pessimi quippè homines totū tempus peccando consumunt. Cæterū nos
Psal. 54. debemus aliquando à vitijs abstinere. De malis quippè dicitur in Psal. Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos, hoc est, totam vitam consequenter vsq; in finem, in peccatis agunt. Nos autem saltem dimidiemus dies; & quod supereſt viræ in pœnitentiæ ac misericordiæ operibus consumamus: hic poterit adduci illud D. Greg.
Gregor. 1. Reg. 6. super. 1. Reg. c. 6. quando viri quinq; ciuitatum, qui irreuerenter arcam Dei tractauerant, cùm ad requisita naturæ ibant, vulnerabantur in secretioribus partibus à muris; & ideo postea pœnitentia ducti quinque anos aureos ante arcam obtulerunt, iuxta numerum ciuitatum suarum. Sic nimirùm (ait Gregorius super illum locum) sub prætextu necessitatis, & earum rerum, quæ ad naturæ conseruationem requiruntur, in secretioribus animæ partibus nos percutit diabolus. Quoniam sub specie necessarij cibi in gulam nosprosternit, & sub protextu alendi familiā in auaritiam, & sic de alijs, vt confestim videbimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed cùm ab his animæ plagis pœnitemus, iam ea quæ pudenda erant ac turpia aurea redduntur, hoc est, ipsa peccata per pœnitentiam remissa, iam non sordida aut deformia, sed aurea & speciosa apparent, & ante arcam Dei apparere possunt: quia talia peccata sic per pœnitentiã deleta, iam nec displicent Deo, nec pœnitentem pudefaciunt, aut confundunt; quia ipse homo tunc placet Deo, eò quòd peccata detestatus est. Hoc enim Deo gratum est, quòd peccata peccator detestetur. Hæc ergo nos Christus suo ieiunio docet: *Et accedens tentator dixit ei: si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* In deserto vbi nulla se offerebat occasio, nec erant ibi nisi lapides, illos assumit diabolus, vt instrumenta ad tentandum. Quid faciet his, qui seipsos occasionibus peccatorum ingerunt? Quos nõ opus habet diabolus quærere: ipsi enim ipsum quærunt, cùm occasiones procurare non cessent. Et ita ego credo certè, quòd nunc tẽporis modico labore diabolus suam exequitur voluntatem in homines. Quoniam ipsi arma ei in manibus ponũt, ipsum prouocant; immò ferè deprecãtur, vt auxilietur eis in suis sceleribus. Diuus Hieronymus narrat, quòd cùm quidam sanctus Confessor, ex his qui in eremo zenobiticam vitam agebant, secum ligatum deferret quẽdam dæmonem, cùm transitum facerent propè vnum zenobium eremitarum; vidit ingentem dæmonum multitudinẽ super tegulas, super fenestras, super portas; ita vt totum monasterium occuparent dæmones, & tamen cùm postea iter agerent per vnã opulentam ac populosam ciuitatẽ, solum vnum dæmonem vidit supra muros eius, qui ibi quasi ociosus super mœnia ludebat. Quòd cùm ille sanctus vir aspexisset, admiratus est, & diabolum, quem secum diuina virtute ferebat, adiurauit, vt ei redderet causam cur in zenobio, vbi tot viri sancti degebant tanti dæmones assisterent: in ciuitate autem illa vbi multi erant peccatores, vnus solus adesset aduersarius. Qui respondit: In monasterio illo sunt multi, qui nobis bellum inferant ac resistant: quoniam orationibus, vigiliis, ieiunijs, ac cæteris bonis operibus vacant, contra quæ omnia multi ex nostris necessarij sunt, nec tamen sufficiunt eos subuertere. Cæterum in hac peccatrice ciuitate, ipsi nos quærunt, ipsi nobis arma quibus eos debellemus, offerunt, sufficit vel quilibet ex nostris, qui solùm tanquam speculator assistat, nè fortè aliquis iustus inter eos suscitetur, qui nos oppugnet, & tunc certiores facti, maiores nostri plures copias auxiliares ibi mittent. Igitur in deserto, vbi minimè videbatur occasio tentationis; cum lapidibus diabolus Christum aggressus est, dicens: *si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Ecce quomodo dæmon sub necessitatis prætextu ad superflua nos propellit. Christus indigebat pane, sed non panibus: sic tu cibo quidem, & potu indiges, sed non tanto. Vnde superfluum in quod homines deuenimus, in naturali necessitate radicem habet. Esau vir pilosus & hirsutus peccatores refert; pillorum autem superfluitas, intùs radicem habet. Sic cùm nimirùm cibo & potu, & cæteris naturæ necessitatibus indigemus; nimietas hæc in naturæ necessitate fundatur, cui plusquàm oportet indulgemus, quoniã natura paucis contenta est. Quare Philosophus quidam cùm in magnum emporium deuenisset, & ibi multa vidisset quæ potiùs ad luxum, quàm ad naturæ necessitatem conducebant; fertur dixisse. O quantis ego non indigeo! quippè qui necessarijs contentus erat: illa autem superflua sibi non conducere intelligebat. Seruus Christi, qui solùm necessarijs contentus est pluribus rebus non indiget; pro quibus tamen habendis, alij maximam pecuniæ quantitatem expendunt. Vnde diabolus semper ad superflua nos impellit, Deus autem solùm necessaria tribuit. Esuriuit Elias, & Angelus panem vnum subcineritium, & vas aquæ tantùm ministrauit ei: sed cum alia vice famen passus est, coruus ei bis in die panem & carnem conferebat. Coruus enim dæmonem significat, qui semper ad luxum & nimietatem nos prouocat, & tamen secundum regulas prudentiæ liberalitas cum amicis exercenda est, inimico sufficit tribuere, quo indiget. Cæterũ si liberalis cupis esse, cum amicis hæc virtus exercenda est. Deus est amicus, caro inimica, cum Deo auarus, cum carne liberalis ac prodigus es? Deo qui tibi amicissimus est, vix quæ ei debes confers, *si no eres parece que anda el hombre recatando con el, si es mortal, ò venial,* vt experientia nobis ostendit, etiam in his qui nomen virtutis habent, & cum carne, quæ nimis tuæ saluti aduersa es, non solùm libe-

Hieron.

Genes. 25.

3. Reg. 19.

3. Reg. 17.

liberalis verùm & prodigus & nimius est? Imprudenter agis certè; imò & impiè, & nimis inurbanus cum Deo tuo es. *Respondit Iesus & dixit: Non in solo pane viuit homo, &c.* vt suprà, *Tunc assumpsit eum diabolus, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: mitte te deorsum. Scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandauit de te, in manibus tollent te, nè fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Videns inimicus quoniam Scripturæ testimonio, primum eius ictum propulsasset, quasi suo gladio eum iugulare vellet; ipse modò etiam testimonio Scripturæ vius est. Sed vide versutiam Diaboli. Psalmus ille loquitur de iusto, qui sub Dei protectione viuit, quam potestatẽ etiam super ipsum diabolum habeat: quoniam ibi legitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Sed hoc quia contra ipsummet diabolum dictum erat, tacuit; protulit autem, quòd ad rem suam faciebat. Sic enim & hæretici facere consuescunt. Ea sacræ Scripturæ testimonia, quæ ipsi subdola intelligentia ad suos confirmandos errores afferre possunt; ea affirmant & admittunt: cætera quæ contra ipsos videntur militare, non admittunt; sed tanquã apocrypha refutãt: Sunt enim (ait Augustinus) hæretici sicut aucupes, qui vt aues aucupent omnia loca riui, in quibus ipsi non habent laqueum, vel viscum obturant, & replent terra, nè ibi ad bibendum aues veniant; & ea sola loca aperta, ac apta ad bibendum simunt, in quibus ipsi laqueos armatos habent. Sic nimirùm hæretici ea sola loca, in quibus ipsi suos errores fundant prauè intellecta, dicunt esse sacra Scriptura: cætera quæ sic glossare aut interpretari nõ possunt, sed quæ aperto Marte videntur contra ipsos militare, obturant, negant, inficiantur, & ea addita asserunt; quia nec sic est in Græco, aut in Hebræo: cùm tamen Ecclesia magistra, ea tanquàm sacram Scripturã admittat. *Respondit ei Iesus. Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.* Deum tentare est, cùm ea quæ humano modo fieri possunt, expectamus vt Deus miraculosè faciat. Vt si tu qui cibo alere vitam potes, nolles capere cibum, & expectares, vt Deus te miraculosè pasceret, vt Eliam. Ab illo pinnaculo erat descensus per gradus, & scalas, quæ ibi erant: Se mittere deorsum, expectãs quod Deus adimpleret, quod in illo Psalm. 90. promiserat, non videbatur conueniens: esset enim tũc clarè tentare Deũ. *Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè.* Nescio quid diabolus in montibus querat, & quomodo ex periculo cautus non euaserit. Nam cùm alia vice Aquilonem ascẽdere properauit; è summo cœlum, vsq; ad imũ terræ præcipitatus est; sed hoc facit abstinata iniquitas, vt nullo periculo corrigatur. *Et ostendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Nec reputes te magnum quid in hac re facere: quoniam multi propter minutiores res me adorant. Nam propter argentum & dipondiolum Deum peierant, atque blasphemant, & in meã se conferunt ditionem ac Regnũ. Et Lucas hic dicit q̃ ostendit ei omnia Regna mundi in momento temporis: vt ostenderet omnia hæc momentanea, & transitoria esse. Quoniam tanquã momentum stat ere: Sic cit ante te orbis terrarum, ait Sapiens. Et Iob dixit: Gaudium hypocritæ instar puncti. Sed aduerte diaboli superbiam, quia Deum in cœlo adorare noluit, sed sibi ipsi nescio quid arrogare ausus fuit, in profundum abysi detrusus est. Et tamen nunc non modò non vult adorare Deũ; quin potiùs vult vt ipse Deus ei cultum adorationis exhibeat. Et quoniam diabolus malorum omnium simulachrũ quodam est, per hoc docemur veram esse illam Paul. sententiam, qua dicit: Seductores & peccatores proficiunt in peius, id est, *Van siempre de mal en peor.* Hoc autem nullatenus ferre potuit Christus Dominus; sed illum à se duris verbis profligauit, dicens: *Vade Sathana. Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Psal. 90.

Esai. 14.

Sapiẽs. 11.

Iob. 20.

2. Tim. 3.

Ecce iam tertiò super idem Euangelium verba facere volo: quoniam diuinis mysterijs ipsum sca urire video. *Tunc ductus est Iesus &c.* Post baptismum tentatur Christus (ait Chrysost.) vt intelligat Christi fidelis aquis baptismi asperius: quoniam virtutes quæ ei in baptismo infunduntur, non illi dantur, vt ociosas eas habeat, & absque vllo exercitio contineat. Sed vt cum illis discat cum inimico congredi, suos ictus repellere, & illum vicissim lædere. Ideò, quippè virtutes hominis Christiani dicuntur à Paul. arma lucis: quoniam ad protegendum nos contra aduersariũ infunduntur, vt suas intelligamus thecnas, & in illis quasi in luce versatilẽ gladiũ videamus, &

Tertia moralitas seu concio.

D. Chrys.

Roma. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum etiam percutere, cum eisdem armis properemus. Et vt experiētia discat Christianus homo, quanto fortior, & aptior ad pugnam post susceptra Christi Sacramenta seipsum inueniat, quàm ante eorum susceptionem. Priùs enim timidus, ac imbecillis, cuicumq; etiam minimo succumbebat hosti: iam verò his indutus armis, cum omnibus dæmonum phalangis congredi non veretur. Imò ita conueniens est, vt post inceptam viam Dei, aduersus iustum tentationes insurgant, quibus purificatus mundior euadat. Id enim efficiunt tentationes in anima, quod inundationes aquarū in fluminibus. Immundicias quippè illas quæ intra ipsos fluuios continebantur foras apud ripas proijciunt, & aqua ipsa fluminis post inundationem purior ac clarior perstat. Sic anima post tentationem mundior euadere solet: quoniam inundatio illa reliquias vitiorum, quæ in ipsa remanserant foràs pepulit. Quare non mirum, aut nouum debet iustis apparere, si tentatione probentur, nec plurimum ob id contristari debent: quoniam fructus hic illis contingere solet, qui viam meliorem inceptare contendunt, *Es fruta de los nouicios la tentacion.* Quare Iob, qui hæc ante cognouerat, semper præparatam habebat animam ad tentationem, & quando super eum tot tribulationes venerunt, patienter tulit, nec ei noua res visa est, sed id quod antea iam sperauerat venit. Vnde & ipse dicebat: Idcircò timor quem timebā euenit mihi, & quod verebar accidit. Et Diuus Gregorius docet, quòd ideò Christus tentatus fuit, post tot ei è cœlo exhibitos fauores; vt discamus propterea Deū multotiens animam suis delicijs ac supernis consolationibus replere; vt cùm super eos irrepserit tentatio, protinus eam à se propellant, vt ad consuetas Dei consolationes citiùs reuerti possint, tantæ dulcedinis auiditate compulsi. Sic enim & Petro accidit, qui post acceptam tantam gloriæ Dei dulcedinem in transfiguratione, postquàm humano metu ipsum Dominum suum negauerat, quàm totiùs ad ipsum reuersus est, cùm ad memoriā reuocauit tanti boni dulcedinem, quam antea iam prægustauerat. Quare in Canticis animā ad hoc exhortatur Sponsus, cū dicit: Reuertere, reuertere, vt intueamur te. Ac si diceret: Non tāto tempore faciem auersam à me habeas; sed conuerte iterum faciem tuam ad me, vt

Simile.

Iob.3.

Gregor.

Matt.17.

Matt.26.

Cant.6.

te in mea amicitia & gratia, sicut antea intueri possem. Ea similitudine vsus quæ inter amantes accidere solet; nempè cum vnus offensus ab altero faciem ab illo auertit & vadit, alter amoris impatiens blandè illum alloquitur, dicens: Eia quæso, non tanto tempore ira duret, sed ad nos verte faciem, vt intueamur te. *A Spiritu.* Quonam Spiritu nisi Dei, quo filij eius adoptiui aguntur, quantò magis naturalis? Sed dices: Ergo Deus tentat suos, si Spiritus Dei Christum vt tentaretur egit in desertum. Et tamen Iacobus docet, quòd Deus neminem tentat. Sed dico, quòd Deus nè sui ociosam agant vitam, & cùm aduersum se prælia insurgere non viderent, quasi oscitantes, ac securi arma relinquerent; ipsemet Deus videtur contra eos insurgere, & cū ipsis iustis manus conserere, nè ocio ac inertia torpeant. Exemplum habemus in sacris historijs huius rei. Nam cùm Iacob, iam effugisset manus Esau fratris sui, & declinasset iram Laban soceri sui, cùm iam nullus persisteret hostis contra eum, & ipse quasi securus dormiret; ipsum Angelus excitauit, atque cum eo tota nocte luctatus est. Quoniam quando cæteri aduersarij cessant, nè ocio torpeas, Deus ipse tecum contēdet, & excitauit contra te aduersarios, qui te escitari non sinant. Tranquilè vitam agebat Abraham, diues valdè, ac potens, ac pacificè cum omnibus viuens plenus dierum, atque iam adepto filio suo Isaac, quem tantopere desiderauerat, qui iam tunc adolere incipiebat, & ecce cùm quietus dormiret in lectulo suo, excitat eum suis vocibus Deus dicens: Abraham, Abraham tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres illum mihi in holocaustum, super vnum montium quem monstrauero tibi. Ecce quomodo ipse Deus tentauit Abraham. Sic enim & loquitur ipsa Scriptura: Tentauit Deus Abraham. Sic ergo & Christum Dominum, qui typum omnium iustorum gessit in se, ab Spiritu Sancto ducitur in desertum, vt tentaretur à diabolo. *In desertum*, ait. Obserua, quòd tentatio hæc in deserto fuit facta: quoniam illum aggreditur diabolus, quem solum inuenerit, absque consiliatore, aut adiutore. Sic enim serpens expectauit tēpus, quando mulier absente viro sola in paradiso existeret. Vnde hic illum vocamus solum, non qui ad solitudinē confugit, vt mūdi inquietos mores declinet: sed illum dico solū, qui sibi

Simile.

Rom.8.

Iacob.1.

Genes.32.

Genes.3.

sibi ipsi fidens, nec cum alio consiliatur, nec ab alio auxilium poscit, sed sibi ipsi sufficiens esse videtur. Vel illum dico solum, qui cùm in medio hominum mente corruptorū cōuersetur, & infinitis se immisceat peccatis: nunquàm tamen illum inuenies aliquem probum virum alloquentem; vt si fortè alienos à rectitudine habet mores aut vsus, ipse illū doceat quo pacto eos emendare aut corrigere debeat. Hos enim aduersarius adoritur, facilemq; ab eis victoriam adquirit. Vnde Sapiens dicebat: Si duo fuerint simul fouebūtur mutuò, vnus quomodo calefiet? Et ibi: Væ soli: quia cùm ceciderit non habet subleuantem se. Et frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. *Et accedens tentator*, id est, diabolus, qui anthonomaticè dicitur tentator, secundum illud Paul. Nè fortè tentauerit vos, is, qui tentat. Nam licet Deus (vt diximus) etiam aliquando tentet; tamen Deus dicitur tentator bonus, diabolus tentator malus. Tentare quippè aliquem, est experiri quid in illo sit, vel boni, vel mali. Deus igitur tentat aliquem, vt ipsemet tentatus fragilitatem suam agnoscat, vel vt alij cognoscant virtutē eius, vt imirentur illam: ideò quippè tentauit Deus Abraham, vt tantæ obedientiæ nobis notæ haberemus exemplū. Sic enim intelligitur illud: Nunc cognoui quòd timeas Deum, id est, nunc feci cognoscere alios, quòd timeas Dominum. Sed diabolus aliorsum tendit. Nam si te fragilem in tentatione experitur; fortiùs instat vt cadas, si te fortem inuenerit alios conuocat auxiliatores, vt te saltem multitudine prosternat. *Die vt lapides isti panes fiant.* Ecce insidiatoris nostri versutiem, ac dolos. Vnumquemq; tentat, secundum suum modum illi adæquatum & accommodatum: vt sic faciliùs prosternat illum. Vnde Iob. 18. de eo dicitur: Abscondita est in terra pedica eius, & muscipula illius super semitā. Vbi Greg. ait, hunc esse tēratoris modum. Laqueum abscondit, & escam manifestam super illum ponit. Quemadmodum & venatores faciunt. Super semitam per quam transire solēt animalia, quæ ipsi capere volunt abscondites armant laqueos, escā autem qua vesci illa animalia solent, super laqueos ponunt discoopertam, vt à transeuntibus videantur: & sic inescata illaqueētur. Sic nimirum iste venator sortis contra Dominum, ostendit escā, & abscondit laqueū;

Eccles. 11.

Prouer. 18

4. Thes. ii.

Genes. 22.

Iob. 18.

Gregor.

Genes. 10.

Simile.

panē ostendit famelico, & sub illo laqueū abscondit gulæ; honorē demonstrat ac offert ambitioso, & sub illo laqueos vitiorum celat. Hoc autem facit super vniuscuiusq; semitam, hoc est, super vniuscuiusq; conditionem ac mores. Pauperi enim sub necessitatis suæ obtētu coopertos armat laqueos auaritiæ, inordinatæ cupiditatis, latrociniorum, & alia multa mala ibi celat, persuasum habens omnia hæc sub prætextu suæ necessitatis licere. Crudelem inescat sub obtentu zeli iustitiæ, affabilem sub vrbanitatis prætextu, in leues ac dissoluras loquellas eū declinare facit, & sic de alijs. Ibi ergo pedicam ac laqueū abscondit, quo videt homines per affectiones transituros esse. Igitur cùm vidisset Christum esurire, in panibus quibus egebat, laqueum, ac pedicam gulæ occultare volebat. Sed frustrà iacitur rete, ante oculos pennatorū; oculi enim Domini lucidiores sunt Sole, & omnia abscondita patent oculis eius. Et ita respondit, vt supra vidimus: *Non in solo pane viuit homo, &c. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, &c. Et dixit ei: Mitte te deorsum, &c.* Cur ipse diabolus nō ipsum Christum præcipitē dedit? Cur expectauit, vt ipse mitteret se deorsum? Respondeo: quoniam nisi ipse homo se velit in tartara præcipitē dare, nullus alius eum poterit prosternere. D. Chrysost. honāliam quamdam scripsit, cuius titulus est, quòd nemo lēditur nisi à seipso. Tu teipsum præcipitem das ac prosternis: quoniam diabolus sine te id facere non valeret. Qui dicunt animæ tuæ incuruare, vt transeamus. Dæmones poscunt à te vt te prosternas: vt ipsi conculcantes te transeant super te. Nec enim ipsi te possent humiliare, nisi tu vellis. Incuruare vt trāseamus, *Haze puente para que passemos por ti.* Vnde Iob de dæmone dicit: Conuulnerauit lumbos meos. Non dicit vulnerauit, id est, ipse solus vulnus mihi insligit; sed cōuulnerauit, id est, simul mecum me læsit: nisi enim ego voluissem, non me læsisset. Vnde Bernardus super illud Psalm. Domine libera animam meā de manu peccatoris, ait: Domine ego ipse peccator iste sum, meipsum à me ipso libera, ac de manu mea erue: nisi enim ego me ipsum læsero nullus inimicus prævalebit. Hinc Sapiens nos admonet dicens: Si spiritus potestatē habentis super te ascēderit: locum tuum nè dimiseris, hoc est, etiam si

Prouer. 16

Iob. 16.

Bernard. Psal. 70.

Eccles. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuersa dæmonum potestas aduersum te ascenderit ad prælium nete loco submoueas, sed fortiter in bono perseuera: nec enim illorum potestas te dimouere valebit, nisi tu volueris. Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis qui peccas, cùm nec cœlum, nec terra, nec stellæ, nec dæmones, vim tibi inferre valeant, vt pecces, nisi tu velles. *Mitte te deorsum.* De templo ipsum præcipitare voluit Christũ. Scit enim ipse quàm periculosus casus sit è templo deorsum, & maximè ex superiori templi parte. Sacerdotes, Prælati, Episcopi, & religiosi sumus veluti in fastigio & pinnaculo templi; sumus quippè in exedris, & in cathedris templi; casus noster multos post se trahit deorsum. Cùm cadit secularis solus ipse videtur cadere: cæterum cùm cadit Ecclesiasticus tertiam partem stellarum secum fert in casum: quemadmodum cum Lucifer ex superiori parte cœli cecidit, multos Angelos in suum casum adduxit. Vnde
Luit.4. Dominus dicebat olim: Si peccauerit Sacerdos peccare faciens populum: vt ostenderet peccatum Sacerdotis semper esse scandalosum, atque alios suo exemplo in peccatum adducens; vnde tales prosternere nititur diabolus. Deinde si isti, qui columnæ sunt Ecclesiæ cadunt; necesse est vt ædificium totum corruat. Scriptum est
Amos.9. enim: Percute cardinem, & trement superliminaria templi. Hi sunt cardines super quos ostium cœli vertitur, omne ædificium super illos erectum tremet ac corruet. Hinc prouenit, quòd hæretici, qui damnificare Ecclesiam volunt, primum ipsos Ecclesiasticos feriunt; quod fecit Lutherus Sacerdotum ordinem, Pontificum, ac religiosorum destruens. Volunt enim occidere canes, vt liberè in oues ipsas grassentur. Quare isti, qui modò contendunt religiosos viros, ac ecclesiasticos prædicatores verbi Dei, ac cæteros Ecclesiæ ministros detrectari, eorum famam denigrare coram Regibus, & Principibus eorum authoritatem detractionibus minuere; ministros eos ego dico, ac cæteres Antichristi, præcursores omnium hæresum &
Simile. malorum. Qui nauclerum perditum iri vult, nonnè dices ex consequenti, & ipse velle, vt nauis pereat? Ecclesiastici viri nautæ sunt, qui hanc Petri nauiculam gubernant, Episcopi gubernacula tenent: quoniam baculum potestatis habent speculatores, qui in Carthesio, hoc est, in suprema parte nauis sedent, sunt prædicatores, qui suis sibylis aut nutibus, de periculis quæ speculantur admonent. Qui ergo hos præcipitare, aut minuere vult, ex consequenti vult Ecclesiam perdere ac præcipitem dare. Quare isti videntur velle tentare Deum, si fortè posset absque istis naucleris suam nauiculam gubernare, & certè benè posset, sed non facit: quoniam iam decreuit per illos illam regere, secundum illud Pauli Actorum. 20. Attendite *Act.20.* vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Sicuti benè posset Deus absque Sole, Luna, & stellis illuminare mundum; non tamen facit: quoniam iam ab illo decretum est per hæc luminaria lucem terris dare. Vnde talibus responderi poterit, quòd Christus diabolo: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Hoc est, nè ecclesiasticos viros contemnas: quoniam per illos *Psal.104.* sustinetur Ecclesia: Nolite tangere christos meos (ait Dominus) & in Prophetis meis nolite malignari. *Tunc assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum* Diabolus doctus est, omnesque scientias naturales optimè nouit. Quare situm orbis melius quàm Ptholomeus scit: vnde ad sensum omnia Regna mundi ostendit, signans in qua parte esset optimum aurum, vbi pretiosæ geminæ, vbi feraces, ac vberes agri, & dixit ei: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Hinc colligere potest, quàm aspera res est peccatum maximè iustis, & quomodo hoc intellexerit aduersarius, cùm ob id solùm quod vnum faceret peccatum totum promittit ei mundum, & patribus nostris promisit se illos facturum deos, eritis sicut *Genes.3.* dij, intelligens quòd tanti faceret iustus peccatum, vt nec pro tota mundi substantia vellit, nec vnum committere, secundum illud quod ipsemet Christus docuit, cùm dixit: Quid prodest homini, si *Matt.16.* mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Hoc autem detrimentum animæ per peccatum euenit. Vnde Paul. hanc in seipso æstimationem faciebat, cum nomine iustorum dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? & dicit, quòd nec Angeli, nec *Roman.8.* potestates, nec dæmones, nec aliqua creatura id poterit. Separatio autem à charitate Christi fit per peccatum mortale, & Balaam ad Balaac dixit: Si dederit mihi Balaac domum suam plenam auro, non
Genes.43. potero præterire verbum Domini. Hoc intelligentes iusti grauissimam rem vnum peccatum mortale reputant. Accipe de hoc egregium exemplum in sacra Scriptura: Cruciabatur fame terra Chanaam, & misit Iacob filios suos in Ægyptum, vt emerent escas. Erat tunc Ioseph filius suus Gubernator in tota terra Ægypti, secundus post Pharaonem, ad cuius nutum vendebatur triticum; cognouit fratres suos, & non est agnitus ab eis; misit illos retento Simone: denuncians eis, quòd non viderent faciem suam, nisi adducerent alia vice secum Beniamin, quem dicebant fratrem suum minimum, qui cum patre sene remanserat. Cùm tempus venit, vt iterum pro frumento eundum esset in Ægyptum: filij Iacob nolebant ire, nisi secum ducerent Beniamin; pater renuebat illum dare: quoniam erat veluti solamen senectutis suæ loco Ioseph, quem æstimabat mortuum, cuius frater vterinus erat Beniamin: filij clamabant se non posse ante faciem illius viri, qui gubernabat Ægyptum apparere, nisi cum Beniamin: pater rursus querebatur de filijs suis, qui volebãt deducere canos suos cum merore ad inferos. Accesit Ruben & dixit: Duos filios meos interfice (quos loco obsidum dimittã tibi) Si non reduxero tibi so spitem filium tuum, nec ob hoc pater acquieuit illis. Illi iterum clamabant adiuratos ab illo viro esse, vteum secum ducerẽt; pater querebatur, dicens: In miseriam meã dixistis, vos alterum habere fratrem: illi è contra dicebant: Interrogauit nos vir per ordinem de patre, de fratribus, & alijs; quid dicere deberemus? Nec tamẽ ob hoc acquieuit illis, vsq; dum Iudas sic alloquutus est: Mitte puerum meum, vt proficiscamur, & posimus viuere, nè moriamur nos & paruuli nostri: ego suscipio puerum de manu mea require illum: Nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore, *Acusa me de pecado si no te lo truxere: Yo me obligo a peccado sino lo truxere.* Vt Iacob audiuit peccatum, & quod tale susper se onus imposuisset Iudas: confestim concesit illi filium suum. Ac si diceret illi: Ad peccatum te obligas, accipe puerum, rape illum, adduc tecum; ego enim noui quanti boni æstimant, vt non committant vnum peccatum, & ideò ob hoc filium concesit illis. Vnde & Danielis persequutores in nulla alia re potuerunt eum capere, vt accusarent eum coram Rege, nisi in ea quæ esset peccatum. Optimè quippè nouerant, & vitæ & honoris ipsum potiùs subire periculum, quàm peccatum aliquod committeret contra Deum. Quare in idololatria illi laqueum posuerunt suadentes Regi, vt iuberet imaginem suam adorare, intelligentes, q̃ Daniel id nullatenus faceret. Cæterum pessimi viri & peccatores nihil pensi habent peccatũ, sed proqualibet, vel minima occasione millies Deum offendunt. Ratio autẽ est: quoniã non ponderãt peccatum pondere iusto, quo illud ponderant iusti. Sed solũ æstimatione vulgi, qui plus æstimat, q̃ ambules sericis indutus, vxor tua plena gemmis, & auro, filij tui insidentes equis, seruulis ac pedisequis stipati: quã q̃ millies offendas Deum vsuras, simonias, iniustaq; multa opera committendo. Ab- *2. Reg.14*
salon semel in anno tondebat cæsariem suam, quam vendebãt pondere publico. Absalon, qui rebellis ac inobediens fuit patri suo, peccatores significat, qui rebelles ac inobedientes sunt patri, & Deo suo. Per cæsariem quam superfluitas capillorum facit, intelliguntur peccata, quæ & redundant in mundo, & ex superfluitate hominum procedunt: quoniam extrema sunt. Peccatores ergo semel in anno tõdent cæsariem: quoniam semel in anno confitentur, & hoc fortè plùs metu Episcopi vel parochi, quàm propria ducti voluntate ac deuotione: quia peccatum pondere publico, pondere vulgi, mensura hominu mente corruptorum ponderat, de quibus Psal. *Psal.61.*
ait: Mendaces filij hominum in stateris, Chanaam, id est, mundus in manu eius statera dolosa, hoc est falsum iudiciũ Osee 12. *Osee.12.*
& Mich.6. Nunquid iustificabo stateram *Mich.6.*
impij, & sabuli pondera dolosa? Iustus autẽ pondere iusto peccata põderat, nempè per legem Dei, & naturæ conslderans quanta passus est Deus, vt destrueret peccatũ. Ex hoc enim rectè colligitur grauem rem esse peccatũ: & ideò peccata maximè detestat. Vnde Iob, qui tali pondere æstimabat peccatũ dicebat: Verebar omnia opera mea, *Iob.9.*
sciens quod non parceres delinquenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tremens ac pauens eram nè peccarē, ponderans quanto odio proſequeris peccatum; quoniam nemini peccanti parcis, cum proprio filio tuo non peperceris, qui ſe pro peccatoribus vadem dedit. Quare Petrus, & Magdalena, qui etiam hac menſura æſtimabant peccata, vſque in finem vitæ plorauerunt ſua. Sed Chriſtus aſperè propulſauit eum, qui victus receſſit: *Et acceſſerunt Angeli & miniſtrabant ei.* Semper paratus eſt Deus tentatis ſuppetias ferre, & Anggeli propè illum ſunt adiuuātes eum. Quare tentatus non debet deſpondere animum; ſed ſperet in Domino, etiam ſi videatur tardare, quia citò veniet. Vult enim
Pſal. 9. Deus, vt tu experiaris vires tuas, vſq; dum obrigeſcat gladius: tūc enim tibi aderit diuinum auxilium, quando magis tibi neceſſarium eſt: ideò enim dicitur Deus adiutor in opportunitatibus, *Porque viene à la meſor ſazon.* Sunt aliqui, qui ſi vident commorari Deum animum deſpondēt, & tentationi ſucumbunt; & tamen ſi tantillum ſperaſſent iam adeſſent Angeli ei. Inter ſe
1. Reg. 13. conuenerant Samuel, & Saul, vt expectaret Saul ſeptem dies Samuelem, vt pro eo offerret ſacrificiū: & quia viſum eſt Sauli, quòd moras faceret Samuel, ipſe contra legem obtulit ſacrificium, & tamen vix illud finiebat, & iam veniebat Samuel: propter quod iratus Dominus è Regno depulit illum, qui tamen ſi tantillo tempore ſperaſſet, ſtabilitum fuiſſet Regnum eius. Sic tu ſi paulò plus temporis expectaſſes,
Abac: 2. Angeli iam adeſſent tibi. Vnde Prophe-ta dicebat: Si moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit. Veniens venit, quia antequàm tu ſentias ipſum adueniſſe, iam tacitè tibi adeſt interiùs adiuuando. Quare Dauid dicebat:
Pſal. 15. Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, nè commouear. Ac ſi diceret, *A la mano le tengo.* Nam alias Sanctus Iudas Thadæus
Iudæ. dicit: Væ illis, qui perdiderunt ſuſtinentiam, hoc eſt, qui neſciunt patienter expectare Deum. *Acceſſerunt Angeli.* Nam poſt tempeſtatem Deus tranquillum facit,
Iob. 3. & remanet anima poſt tentationem, ſi victrix euaſerit purior, quam antea Angelicam redolens naturam. Sicuti cùm cœlum
Simile. remanet ſerenū poſt procellas & imbres: *Et miniſtrabant ei.* Quoniam noluit dæmonum panes, qui lapides ſunt Angelorum panis miniſtratur ei. Nè putes ſerue Dei, qui propter Chriſtum ſeculi, ac carnis delicias reliquiſti, quod eas perdideris. Minimè quidem, ſed in melius commutaſti: dantur enim tibi pro eis Angelorum diuitiæ; ſicut pro theſauro terreno, quem in pauperes erogaſti, cœleſte tibi reſeruatur qui non perijt. Vnde id Chriſtus nos admonet, dicens: Nolite vobis theſaurizare *Matth. 6.* theſauros in terra, &c. Theſaurizate autem in cœlo, &c. Et Sapiens dicit: Mitte *Eccleſ. 11.* panem tuum ſuper tranſeuntes aquas: quia poſt tempora multa inuenies illum. Panem lapideum ſeculi contempſiſti, pauperibuſq; largitus es: poſt tempora multa inuenies illum in manà, ac in panem Angelorum conuerſum.

Nunc quaſi curſu quodam celeri alia *Alia mo ralitas.* vice pertranſire volo hoc Euangelium, quaſi qui colligit racemos poſt vindemiatores, ſi fortè aliquid inueniamus, quod ſocordia, aut obliuione prætermiſſum ſit: Receſſit Ieſus in deſertum, vt ieiunaret, & tentaretur à diabolo. Per deſertum Deus filios *Exod. 13.* Iſraël ad terram promiſionis duxit, vbi habebant nubem per diem, & columnam ignis per noctem, quæ eos in illa ſolitudine ducebat, & conſolabatur per deſerta, & aſpera loca. Nos Deus ad cœlorum Regna ducere ſatagit, cùm mortificationem carnis, atque noſtrorum deſſectuum nos doceat, opus erat vt ipſe quaſi columna ignis, & quaſi nubes lucida nos illuminaret, nè in terra deſerta, inuia, & inaquoſa aberraremus à recta via. Imò dicere poterimus cum Moyſe ad Dominum: Niſi tu *Exod. 33.* ipſe præceſſeris nos, non educas nos de loco iſto. In quo enim ſcire poterimus nos inueniſſe gratiam in conſpectu tuo, niſi tu ipſe præceſſeris nos? Tali igitur duce ſecuri hanc aggrediamur viam: nam vt ieiunium ſit acceptum, oportet quòd fiat in deſerto. Non dico quod dimittas domum tuam, & omnia hominum conſortia fugias; ſed quòd in teipſo deſertum facias omnes claudens feneſtras ſenſuum tuorum ad illicita, nè aliquid quod ſtrepet aut inquietam reddat animam tuā ingrediatur ad eā ſed intra in cubiculum tuū, & clauſo oſtio *Matth. 6.* ora Patrem tuum, & claude feneſtras, per quas intrat mors in animam tuam, & pone *Hiero. 9.* leges; atq; fœdera facito cum ſenſibus tuis, *Iob. 3.* ſub grauis pœnæ comminatione, nè quid illicitum vellint, vel videre, vel audire, guſtare, olfacere, aut tangere. Et ſic in- *Gregor.* telligit Diuus Gregorius illud Eſaiæ. 60: *Eſai. 6.*

Qui

Qui ſunt hi; quivt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? 21. Moral. cap. 2. Quod iuſti veluti nubes eleuantur à terra, ad contemplationem diuinorum, tamen prius quaſi columbæ ſ. giunt ad feneſtras ſuas, hoc eſt, ad ſenſus ſuos, quos claudentes ad interiora confugiant. vbi omni ſtrepitu ceſſante, ac mundo & cæteris rebus eius ſilentibus Deo ſuo melius vacare poſsit, atq; ſumma cum tranquillitate ipſo frui: hoc eſt enim in deſertū ſecedere ad ieiunandum. Et
Marc. 1. Marc. dicit, quod ibi morabatur cum beſtijs vt oſtenderet peſsimos homines, peiores eſſe quam beſtiæ, & ideo ad illas ſe conferre, vt hominum ingratitudinem & crudelitatē
Eſai. 1. deuitaret. Nam Eſai. ait: Cognouit vos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, me autem Iſraël non cognouit, & popu-
Hierony. 8. lus meus nō intellexit. Et Hieremias dicit: Miluus & hirundo, & ciconia, cognouerunt tempus ſuum. Homo autem, qui ratione vtitur id non cognouit. Quod ſi Chriſtus qui optimè nouerat quid eſſet in homine, elegit potius cum beſtijs, quam cum hominibus habitare: non erit magnus error ſi dicamus nos homines modò eſſe adeò doloſos, ac mendaces, vt nullatenus eorum conſortium deſiderandum ſit, ſed verum eſſe
Hiere. 9. conſilium Hieremiæ, ab omni fratre, imò
Eccleſ. 6. & ab vxore quæ dormit in ſinu tuo cautos nos debere eſſe, & quod Sapiens dicit: Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende: Quia omnis frater (ait Hierem.) ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulentus erit, & poſſe modò de multis dici, quod de Iuda proditore Pſalm. dixit: Qui manducat meum panem lebauit cōtra me calcaneum ſuum. Calcaneum ait: quoniam doloſè & inſidioſè feriunt te. In conſpectu laudant: ſed verſa facie calcibus inſidioſè te feriunt, tanquam beſtia maligna. Vel quia calcaneum extremum eſt hominis, etiam ſi aliquot diebus videantur in veritate te diligere, tandem leuabunt contra te calcaneum ſuum: quoniam in fine inſidioſè agent tecum. Imò quando ſperabas dulciſſimum fructum amicitiæ colligere, tunc cum expectares vbas inuenies labruſcas. Sunt enim modò infœliciſsima tēpora, quæ Pau-
Pſal. 40. lus dixerat homines ſine affectione, ſine pace, ſine fœdere eſſore, hoceſt. *Deſamorados, rebeteſos, fementidos.* Quoniā nullus alium in veritate diligit, nec fidem ſeruat, ſed inſidioſè alter aduerſus alterum procedit. Et ſine miſericordia ait fore homines, quam nun quam minorem vidimus ſicut hoc tempore, denique totus mundus in maligno poſitus eſt. Crudelitate magna præditi ſunt modò homines: quoniam peccatores ſunt. Qua *Rom. 1.* re Scriptura peccatores, leones, lupos, dæmones, ſerpentes, & quidquid crudelitatem ſignificat, vocat, & Sapiens ait: Commorari cū leone & dracone placet, quam habita- *Rom. 5.* re cum muliere nequam, & idem de viro dicens: Quare ſponſa in ſolitudinem reuocat ſponſum dicens: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Quod ſi dicas ei: Si feroces beſtias offenderis quid facies? reſpondebit forſam: Minus mihi nocebunt beſtiæ: nam vel me lacerabunt, vel deuorabunt, homo vero mille nocendi modos habet, ferēvnum habent inſtrumentum ad nocendum, vel cornuā, vel brachia, vel dentes, homo vero mille modos atque tormenta, quibus me magnis doloribus afficiat adinuenit: & thaurum Phalaris, & craticulas, & vngulas, & ignes, & ſudes, & funes, & innumera alia tormenta finget, quibus mihi noceat dilaceret, & interimat me. Egrediamur ergo in villas, atque in deſerta loca cū Chriſto. Imo aſſumamus pēnas cum aquila, & in rupibus & ſilicibus demoremur: vt impiorum hominum deuitemus conſortia. Nam de aquila dicit Iob. c. 29. In petris manet, & in præruptis ſilicibus commoratur, atque in acceſsis rupibus. *En las peñas taja-das.* Ibi ergo egreditur Chriſtus ad ieiunandum, vt ſe ipſo ſanctificaret ieiunium noſtrum, ſicut enim quia ingreſſus eſt aquas Iordanis eas ſanctificauit, vt homines ſanctos facerent. Sic quia ipſe ieiunauit, ieiunia noſtra ſancta fecit, ac in ſe ipſo conſecrauit. Et ſicut videmus aquas, ſecundum qualitatem mineralium, per quæ tranſeunt talem, & ipſe accipere conditionem ac ſaporem: Nam ſi per terram ſalſuginis tranſeūt amaræ ſunt, ſi per ſulphurea mineralia calidas eas accipimus, ſic quia ieiunium noſtrū per Chriſtum videtur iter ad nos egiſſe (nā ab illo accepimus ieiunium noſtrum) ideo ſaporem Chriſti debet habere. Nam ieiunium ſuum noſtrum ieiunium acceptum ac ac meritorium fecit, ideo ſi in eius amore ac charitate ſit, ſaporem ſui ieiunij habebit, nempe meritum coram Deo. Et carnis noſtræ in nobis ipſis mortificationem ſentiemus. Hic enim erit fructus ieiunij noſtri, vt carnem caſtigantes, arma inimici noſtri hebetemus ne feriant. Diuerſus eſt modus militiæ Chriſtianę ab alijs. Nā in alijs prælijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportet acuere arma, vt scindere queant in nostra autem militia oportet obtundere & hebetare arma ne feriãt, ratio discriminis est: quoniam in alijs prælijs cum tuis armis pugnas, non tamen inimicus cum tuis. Et ideo oportet vt gladius tuus sit; Cæterum in hoc genere pugnę spiritualis, quam cum inimico gerimus Christiani ipse potius cum nostris armis aduersus nos pugnat, & nostro nos gladio iugulare contendit sicut Dauid Goliam. Nam carnem nostram
1. Reg. 17. sumit pro instrumento contra nos, & ideo oportet retundere; ac hebetare hæc arma ieiunijs, vigilijs, & alijs macerationibus eius retundere vires, ne cum eis hos-
1. Reg. 13. tis nocere queat. Faciamus id quod Philistijn fecerunt, cùm pugnabant contra Israël. Cauerant enim ne esset in Israel faber ferrarius, qui gladium, vomerem, aut ligonem acuere posit, sic tu caue in te ipso ne aliquid sit quod ad delicias carnis pertineat, ne præacutis te feriat armis hostis. Nam si arma hæc obtusa repererit, cùm te ferire vult non poterit nocere. Vnde Diuus Antonius dicebat Di-
D. Anto. cipulis suis: Credite mihi experto. Pertimescit Sathanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipue purum cor erga Christi amorem. Et hoc est, quod
Esai. 2. Esaias prædixerat, & conflabunt lanceas suas in vomeres, & gladios suos in falces. Nouum genus bellandi, nam non lanceis, aut gladijs pugnandum nobis est. Vomeres, & falces instrumenta sunt, quibus agri coluntur, vomeribus proscinditur terra, falcibus metuntur meses. Vis inimicum tuum propugnare? vomeribus proscinde carnem tuam, hoc est ieiunijs ac disciplinis eam macerare contende, falcibus etiam superflua resecando, ne fructũ oportunum impediant. Et sic eodem gladio quo te iugulare contendebat ipsum interimes. Nam eadem caro quæ delicatè nutrita Dæmonis est instrumentum bellicum aduersum te: eadem castigata, & spiritui subiecta est gladius, quo ipsum ècontra inimicum propugnes, & tunc facies de inimico amicum, nam caro quæ antepugnabat contra te, vicissim iam pu-
Prouer. 16 gnat pro te, & adimplebitur illud Sapientis: Cum placuerint Domino viæ eius inimicos quoque eius conuertet ad pacem *hara del ladron fiel*. Imò in equestribus præ-

lijs, est etiam diuersus modus belläadi in hac spirituali militia. Nã in alijs prelijs, habenas debet sumere equesin sinistra manu, gladiũ vero in dextera, in nostra militia ècontra habenas in dextera debemus gerere, gladiũ in sinistra. Nam cor nostrum est, quod habenis ac fraeno debet esse correctũ, nè ad illicita desideria cursum torqueat, & quia hoc est quod magis expedit ad hoc quod victoriam reportemus ab inimico; ideò dextera cor regendum est: quoniam ea quæ per dexteram fiunt, fortius ac expeditius facimus. Omnes vires tuas ad hoc debes impendere, vt cor sit lege Dei veluti frẽno, & eius præceptis tanquam habenis infrænatum. Vnde Sapiens ait: Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex
Prouer. 4. ipso vita procedit, id est, palma & victoria. Si enim cor sic habueris, plus feries cum sinistra manu, quam malus qui cor habet in sinistra, & gladium in dextera, molliter enim ac trepidè seruat cor. Et ideò faciles sunt ictus eius, etiam si dextera teneat gladium. Vnde Sapiens
Eccle. 10. Eccles. Cor Sapientis in dextera eius, & stulti in sinistra illius. Et Esaias de iu-
Esai. 40. stis ait: Mutabunt fortitudinem, hoc est erunt fortes in hoc genere prælij, aliter quam in alijs. Quoniam in hoc bello hebetando arma, & tenentes habenas in dextera, & gladium in sinistra bella nostra gerimus. *Dic vt lapides isti panes fiant*. Lapides porrigit Diabolus loco panis. Nihil bo-
Luc. 11. ni ab eo speres, sed lapides in quibus confringaris. Quis ex vobis erit cui si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porrigit ei? aut si petierit ouum, nunquid porigit ei scorpionem? Diabolus est iste pater: quoniam non pater aut mater, sed vitricus & nouerca est: Putas quod dat tibi panẽ; quia peccuniam vsurariam seu simoniacam porrigit; & lapidẽ potius aut scorpionẽ subministrat vt in æternũ pereas. In secunda tentatione duxit eum super pinnaculũ templi &c. Etiam in templo tentat nos Sathanas, in rebus spiritualibus, in operibus virD. Augus. tutis, secundum illud Augustin. Etiam bonis operibus insidiatur vt pereant, & transfigurat se in Angelum lucis, & inter filios Dei apparuit Sathan, quo-
D. Aug. Iob. 2. niam etiam bonis operibus se immiscet, vt eas destruat delicatus ac subtilis inimicus, qui in subtilioribus rebus quales sunt spirituales etiam se ingerit. *Hieden in capello*. In. 20. cap. libr. Iud. legitur de quibusdam

dam viris fortibus, etiam sinistra vt dextra præliantibus, & sic fundis lapides ad certum iacentes, vt capillum quoque possent percuteret, & nequaquam in alteram partẽ ictus lapidis deferretur. Sic noster hostis à dextris & à sinistris nos percutit, non solũ in corporalibus verùm & in spiritualibus: quoniam & pilos qui delicatissimi sunt ferit, in spiritualibus etiam nos percutere satagens: *Mitte te deorsum*. Nec timeas læsuram aliquam: quoniam scriptum est Angelis suis, &c. Vult ab eo auferre timorẽ; quoniam sic solet homines seducere, auferendo ab eis timorem, quemadmodum fefellit primos parentes, auferens ab eis metum mortis dicens: Nequaquam moriemini. Et tenes
Genes. 3. illi id dixerunt ad Susannam: Nemo nos vi-
Dan. 3. det commiscere nobiscum: Sic dicit peccatori, nullus te videbit, parietes contegunt te. Imò Deus è superna sede nos intuetur, & homines videbũt, & erimus in derisum populo. (In tertia tentatione voluit, vt Christus adoraret eum) Ecce ambitiosorum naturam ac conditionem. Ipsi prius adorant alios, vt postea adorentur ab eis. Humiliter ambitiosus procedit, reuerenter alios alloquitur, omnibus etiam infimis se submittit à quibus sperat se quod petit consequuturũ; sed postquam assequutus est quæ volebat, superbia tumescit, & super omnes erigitur, ab ijs denique vult iam ipse adorari. Quid hoc monstri est? Qui alijs se antea submittebat, nunc ab illis vult vt superior veneretur. Quid mireris? Id est, quod illa via intendebat assequutus est intentum, & persequitur illud. Huius tẽtationis nõnullæ figuræ præ-
Zachar. 3. cesserunt. Primò illud Zacha. 3. Erat Iesus Sacerdos magnus, vestitus vestimentis sordidis, & Sathan erat à dextris eius, vt aduersaretur ei. Nomen conuenit, & officium. Vestimentum sordidũ est humanitas Christi, habens similitudinem carnis peccati, li-
Prouer. 30 cet ipsa limpidissima fuerit. Sathan stat modò contra eum. Salomon etiam inter cætera quæ non poterat cognoscere, vnum est viam colubri super petram. Serpens diabolus est, petra autem erat Christus, & non inuenit vestigium peccati in Christo, vt ipse
Ioan. 14. dixit. Venit Princeps huius mundi, & in
Iob. 40. me non habet quidquam. Item Iob. 40. ca. dicit; Nunquid tu capies Leuiathan hamo; aut illudes ei tanquam aui, & ligabis eum ancillis tuis? Nunquid facies, vt concidant eum amici tui? Christus hamo famis traxit ad se diabolum, quem victum relegauit, & fortitudinem præbuit amicis suis, vt illum vincerent. Imo & puellæ ligatum eum tenerent, & tanquam aui illuderent ei, contemnentes vires ac caliditates suas. Et hoc est sextum signum, quo Prophetæ notauerunt verum Messiam, nempe ipsum conculcaturum diabolum, & victoriam ab eo reportaturum, vt Psalm. 90. dicitur. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Deindè ibi exprimitur quod Angeli ei ministraturi erãt, cùm dicitur: Angelis suis Deus mandauit de te, &c. Quòd autem Psalmus iste ad litera loquatur de Christo author est Eusebius lib. 9. de demonstratione Euangel. c. 7. *Euseb.* Nam tanta custodia Angelorum soli Messiæ conuenit, cùm cæteris permissum sit ad lapidem offendere pedem, omnes enim peccauerunt, licet Beata Virgo peculiari primilegio, exempta fuerit, ab actuali peccato. *Psal. 90.*

Cùm autem audisset Iesus quod Ioannes traditus esset, secessit in Galileam, & relicta ciuitate Nazareth venit & habitauit in Capharnaum Maritima, in finibus Zabulon & Nephtalim. Euangelista prætermisit totum integrum annum, à Baptismo Christi vsque ad incarcerationem Ioannis, quem tamen solus Euangelista Ioannes literis mandauit, vsque ad caput quartum inclusiuè. Quoniam licet tunc Christus Discipulos fecerit & docuerit, & aliquot miracula patrasset, nempè cum aquam mutauit in vinum, & filiũ regulo moriturum sanauit, tamen per illum annum non egit officium prædicatoris, sed potius Doctoris. Non enim ita publicè prædicauit, sicut post incarcerationem Ioannis, quando tacente iam voce oportebat, vt adueniret verbũ; & lucifero abscondito sol iam inciperet illustrare terras. Quare quod hic dicit Euangelista, reliquisse Dominum ciuitatem Nazareth; non est intelligendũ fuisse illam derelictionem quam Euangelista Lucas narrat, quando voluerunt illum præcipitare de supercilio montis, in quo ciuitas illorum condita erat: quoniam tunc dixerunt illi, quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua; & tamen hoc tempore de quo loquitur Matth. nondum fecerat miracula in Capharnaũ, nec adhuc publicè in Synagogis prædicauerat, & tamen tunc publicè in Synagoga testimoniũ Esaię exposuit. Sed Euãgelista Lucas quasi per anticipationem illa narrauit, hac forte ratione ductus, vt ex eo quod postea contigit, ostẽderet Christum merito in principio

Universidad de Deusto
Biblioteca

suæ prædicationis reliquisse Nazareth, & habitationem sibi alibi elegisse, quemadmodum & Matthæus scripsit, vt August. docet lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 42. Vnde quod hic dicitur relicta ciuitate Nazareth, potius intelligendum est ac si diceret præterita, non enim tunc egressus est Nazareth, vt est probabile, sed præteriuit eam, & habitauit Capharnaum, vbi incepit suæ prædicationis officium, sicut enim vt sol primum oriri cœperit, non statim omnem terræ faciem suo fulgore illustrat; sed eam quę magis est conspicua, & orienti vicinior, vbi vero vt Poëta dicit (*Medium conscenderit axem.*) Tunc tandem & in valles etiam fertur, & in omniũ capita suos radios immittit. Ita quidem Christus Iesus omniũ terras illustraturus erat, (Ipse enim est lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum) Et ideo non palestinæ modò, sed mundi se lucem esse prædicauit. Verumtamen non statim ab ipso suæ prædicationis exordio, mundum omnẽ peruagatus est; Sed vbi primum conceptus, & educatus fuit; quia in sui ortu viciniori regioni suam lucem communicauit, & ideo hic duo illa signa fecit, & hic primum concionari & Euangelicam doctrinam enuntiari cœpit, vt ex Galilea tandem in Iudeam, demum ex Iudea in omnem terram diffunderetur, hoc nobis Matthęus, Marcus & Lucas proponunt. Capharnaum autem elegit; quoniam erat ciuitas maritima, & emporiũ magnum vbi multæ confluebant ex omni parte gentes. Metropolis illius partis Galileę quæ mari Tiberiadis propinqua erat & erat prope Nazareth, vbi ipse conceptus &, educatus fuerat. Dicitur autem Capharnaũ fuisse in finibus Zabulon & Neptalim, non quod pro diuersis partibus fuerit in duabus istis sortibus, vt quidam putant. Sicut Hierusalem fuit in sorte Beniamin & Iuda; sed quia circa Capharnaum terminarentur hæ sortes, & quia ab illis sortibus Capharnaum non longè abesset. Meminit autem Zabulõ & Neptalim propter Prophetiam Esaiæ, nam subdit Euangelista, *Vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam Prophetam. Terra Zabulon & terra Neptalim, via maris trans Iordanẽ Galilææ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis.* Circa quã aduertendum plura verba omisisse Euangelistam huius sententiæ, vt potè quæ ad rem suam non pertinebant. Nam Esaias sic habet ca. 9. Primo tempore alleuiata est terra Zabulum & terra Neptalim, & nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanem Galileæ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Idcirco autem Matthæus non adduxit totam hanc authoritatem, quoniam de illa alleuatione & aggrauatione loqui nolebat: sed tantum de illuminatione facta populis in aduentu Christi. Voluit tamen verborũ supposita præmittere dicendo. Terra Zabulon & terra Neptalim, via maris trans Iordanem Galileę gentium: vtex horum pręmissione significaretur, quis aut cuias esset ille populus de quo prædictum fuerat, populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Nec hoc nouum tibi videri debet familiare quippe est Euangelistis hoc facere. Est enim veluti regula ac canon Scripturæ, quem præscribit Origenes. cùm alijs locis, tùm in Ioannem tom. 7. disputans illud Esai. Vox clamantis in deserto, Euangelicas in se voces conferens; solere Apostolos & Euangelistas, cùm citant prophetica loca breuitatis, & prespicuitatis causa resecare media, & omittere voces obscuras mutare in planiores & dilucidiores. Quę omnia ab Euangelista hoc loco facta sunt, non tantum breuitatis causa, quam illustrandę Prophetiæ. Cùm enim triplex sensus hic sit, primus has tribus primum esse crediturus. Secundus Apostolos hic esse eligendos. Tertius has tribus vissuras Dominum potissimũ in his locis versantem: Euangelista vt ostendere hæc omnia verba esse referenda ad illud vltimum, populus qui ambulabat in tenebris, &c. Vt veliet dicere terra Zabulon & terra Neptalim vidit lucem magnam: media omnia omisit iuxta canonem prescriptum ab Origene. Hoc enim intellecto, facile esset reliqua dicta esse perzeugma seu cõnexionem à superiori, vt sic hic sensus terra Zabulon, & Neptalim prima credit prædicanti Messię, vel prima alleuiata est onere peccatorum, & terra Zabulon & Neptalim postremo aggrauata est propter ingratitudinem: nam post tot edita in eis miracula à vero Messia desciuerunt. Vel gloriosa reddita est (Secundum translationem. 70.) Quoniam inde electi fuerunt Apostoli, & terra Zabulon & Neptalim, & via maris trans Iordanem Galileæ gentium vidit lucem magnam, per zeugma seu connexionem à superiori, & secundum hanc interpretationem inte-

August.

Simile.

Ioan. 1.

Origen.

Esai. 9.

integrum testimonium Esai. ad hoc propositum adducere voluit Euãgelista, nec omisit media quia non pertinebant ad suum intentum, sed maioris explicationis causa secundum Canonem Orig. His dictis dubiũ est in quo sensu Euangelista adduxerit hoc testimonium Esai. & Iansenius quidem, Caieta. ac multi alij dicunt non in sensu litterali aut historico, sed in sensu mistico, equè tamen intento à Propheta fuisse adductum & quod secundum historiam intelligendũ est vaticinium hoc de liberatione Hierusalem tempore Ezechiæ Regis de manu Sẽnacherib, vt sit iste sensus. Non enim permittetur Assirio in Hierusalem, quod permissum eiest in decem tribus, quas deuictas in terram suam transuexit. Primum enim ab Assirio leuiore malo afflicta est terra Zabulon, & terra Neptalim, cùm, scilicet, Teglat Phalasar duas has tribus in captiuitatem adduxisset, vt scribitur. 4. Reg. 15. Posteriori vero tẽpore grauiori malo oppressa est vniuersa maritima regio, quæ est trãs Iordanẽ Galileæ gentiũ: cùm, scilicet, Salmanasar reliquum vniuersum Israẽlem captiuum adduxit, vt legitur. 4. Reg. 17. & 18. Sed populus Hierusalem agens in extremo periculo, ac ideo quasi in ipsis tenebris mortis ac regione vmbræ mortis, hoc est; apud inferos (quibus significatur grauissima obsidio, qua fuerunt à Semnacherib oppressi Hierosolymitani) vidit lucem magnam, admirandam illam sui liberationem, cum Dominus in vna nocte percussit in exercitu Assiriorum centum octoginta quinque millia. Quoniam autem salus hæc populo Iudaico facta typus fuit redemptionis factæ per Christum; commodè præsens vaticinium de Christi luce mortalibus perditis illata adductum est. Nam de ea luce non dubium est etiam tunc sub typo vaticinatum Prophetam, qui mox posteà omisso typo, nudè de Christo adumbratæ salutis authore vaticinari incipit dum dicit: Paruulus enim natus est nobis, & Filius datus est nobis, &c. Cùm autem hæc Euangelica lux primum spargi cœpit apud Gallileos vitum est Euangelistæ sic oraculum, hoc adducere, vt præsenti loco conueniret intelligens à Spiritu Sãcto hoc significatum, vt quemadmodum tribus Zabulon & Neptalim totaque Gallilea primum senserunt exterminium ab Assirijs; ita illis quoque primùm splenderet lux vera orbis Christus Dominus, & Euangelica eius prædicatio. Christũ enim & prædicationem eius appellat hic non lucem tolũm, sed lucem magnam; ad differentiam legis & Prophetarum. Ita Iansenius & alij. Cæterum Magister Leo qui luculenta commentaria super Esai. scripsit: Vir diligentissimus & pijssimus multis verbis contendit super. 9. cap. Esai. quod hic locus non debeat nec posset intelligi nisi de solo Christo, secundum propositum in quo illum citat Euangelista, & debacchatur contra istos, qui aliter hunc locum interpretãtur, dicens eos cùm Iudæis ad alia trahere testimonia, quæ de Messia dicuntur, sicut & Iudęi faciunt, vt Messiæ ministeria labefactent. Circa quod notandum est quod. 70. quorum versionem antiqui Patres sequuti sunt, sic legunt hoc testimonium: Hoc primum bibe, velociter fac, hoc est, tu prima bibe poculum Euangelij, & crede citò, O terra Zabulon. Ad prima namque prædicationis verba, Apostoli relictis retibus sequuti sunt Christum. Ita Euseb. libro. 7. de demonstratione Euangelica. cap. 4. & significari ait: Hoc loco qui primi ex gentibus in Christum credidere, & ex quibus tribubus primi Apostoli, & Discipuli Domini sunt vocati. Idem Tertulianus lib. 4. cõtra Marcionem, & ad idem propositum Euseb. vbi suprà aliter explicat hunc locum. 70. sic: In terra Zabulon & terra Neptalim, tu prima bibe hunc poculum Euangelij, scilicet, cito fac. id est, cito crede. Vel primùm bibe hoc poculum aquæ mutatæ in vinum, id est, primùm miraculum vide tu, & bibe poculum illud, cùm aqua mutata est in vinum, in Chana Galileæ in ijs locis; & fac citò, id est citò crede recipe Euangelium: vt sit sensus. Primum omnium miraculum in te fiet aquæ mutatæ in vinum: O terra Zabulon, & terra Neptalim; & prima credes, & Domino Apostolos dabis, & ita explicat D. Hierony. hunc locum secundum. 70. Ergo iuxta translationem. 70. hęc tria hac perodo prædicantur à Propheta. Primùm terra Zabulon: & terra Neptalim, prima credet, prima recipiet Christi fidem. Secundum terra Zabulon & Neptalim, & reliquus populus glorioſam fecit viam maris trans Iordanem dando Apostolos. Tertium terra Zabulon & Neptalim, & reliquus populus trans Iordanem, & Gallilea gentium, & populus qui erat in tenebris vidit lucem magnam; Christum, videlicet, qui erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed hunc postremũ sen-

Iansen. Caietan.

4. Reg. 15.

4. Reg. 17. & 18.

Euseb.

Tertul.

Hierony.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sensum expresit nobis Euangelista, vt reseraret hoc oraculum, & sensum eius nobis aperiret, & deserens reliqua omnia verba, solùm reliquit postremum verbum: vt intelligeremus omnia illa superiora, terra Zabulon & terra Neptalim, & reliqui illius Orę & Galileę gentium, ad illud posttemũ verbum (vidit lucem magnam) esse referendũ: nam hoc intellecto, reliquos duos sensus medios appositis verbis facile erat intelligere. Igitur Euangelista alijs locis breuitatis causa, resecare solet media, vt diximus, in hoc autem loco, & breuitatis & claritatis causa omisit, vt aperiret Scripturæ sensum, vt modò diximus, hoc secundũ. 70. dictum sit, vt si forte Iudæi nostram neglexerint translationem, ex hac septuaginta duorum virorum, quam ipsi in maximo pretio habent, confundantur. Sed iuxta D. Hieronymi versionem quæ nostra est, sic interpretandus est locus iste: Primo tempore alleuiata est terra Zabulon & terrra Neptalim, peccatorum scilicet, onere, quòd crediderit prima, & Apostolos dederit, & sequuta sit Dominum. Postremo tempore aggrauata est, quod primo tempore aduolarit ad Christum, & primitias dederit fidelium. postremo fuerit incredula, & ideò à Romanis subuersa, & hæc per parenthesim dicta sunt, nam postea redditur ad superiorẽ sententiam; & describitur adhuc regio quæ prima esset creditura, & qua esset frequentissimè versaturus Dominus: via maris trãs Iordanem, hoc est, alleuiata est via maris trans Iordanem. Semper enim præoculis habendus est ille Scripturæ canon, scilicet cùm verbum Hebræum plura significat, quæ rei de qua agitur conueniant, intelligẽdum esse prævbertate Spiritus sancti. qui in Prophetis loquebatur: illa omnia à Prophetis esse significata. Cùm videamus orationes grauissimorum hominum duos, & sæpe plures habere sensus. Imò ipsos vna oratione plura voluisse significare. Sic in his trãslationibus. 70. & D. Hieron. quoniã verba Hebręa quę ibi ponuntur vtrumque significant tam aggrauare, quam gloriosam reddere. Quę doctrina est August. in lib. de doctrina Christiana. Idem videtur sentire Doctor innominatus, in. 4. cap. Matthę. Homel. 6. qui ait: Sicut docet historia. Hę tribus ante omnes transmigratę sunt in Babylonem, conuenienter ergo, quos ante omnes ira Dei percussit ipsos primum Dei misericordia visitauit, & qui primi ducti sunt in captiuitatem corporalem, ipsi prius de spirituali captiuitate reducti sunt. Nazarei etiam, vt super hunc locum refert Hieronymus, ita explicant: quod per Christi prędicationem hęc terra primo alleuiata est à iugo, & traditionibus Pharisęorum, sed postea per Paulum (qui nouissimus Apostolorum omnium fuit) ingrauata est, id est, multiplicata prędicatio vsque ad gentes, & vniuersum mare. Sed licet hęc ita sint (quod hunc sensum Euangelistæ significare voluerit Esaias, & ego semper amplector hanc sententiã vt certiorẽ. Quod quãdo Apostoli & Euangelistę aliquem locum Scripturę citant, in proprio sensu, & non in translatitio citant, aliàs multum eorum authoritati detraheretur.) Tamẽ nõ ideo censeo, ita durè damnandos esse istos authores, qui aliàs catholici & benemeriti de Ecclesia sunt, maximè cùm dicant sensum Euangelistæ fuisse ab Spiritu Sancto æque intentum, sicut illum alium quem Historicum dicunt, pręcipuè cùm D. Hieronymus in hoc loco dicat, quod Iudæi qui in Christum crediderunt, sic intelligunt. Duę tribus Zabolon & Neptalim, ductæ sunt ab Assitijs captiuę, & Galilea deserta mansit, quam nunc Propheta dixit alleuiatam esse: eo quod peccata populi sustineret. Sed postea etiam reliquę tribus captiuę ductę sunt; & hoc dicit Prophera: quod regio cuius populus primus ductus est in captiuitatem, & Babylonijs seruire cœpit, & quę prius in tenebris versabatur erroris: ipsa primum lucem prędicantis viderit Christi, & ex ea in vniuersas gẽtes sit Euangelium seminatum. Igitur licet mihi plus arrideat sentẽtia hęc, quod in sensu literali adduxerit hoc testimonium Matth. Tamen non omnino damno aliorum sentẽtiam citatam, qui in sensu mistico, quem etiam Spiritus Sanctus voluit, dicunt eam adduxisse Euangelistam: de quo vide quæ cap. 2. diximus: Super illud ex Aegypto vocaui filium meum, licet non videam inconueniens esse asserere, quod in sensu literali loquitur de illa obsidione Sennacherib, & de hac illuminatione per prędicationem Christi: cùm vnus locus sacrę Scripturæ plures secum compatiatur literales sensus, & in vna & eadem sententia loquatur Scriptura, de Dauide, Salomone & de Christo. & caput quartum Threnorum Hieremiæ loquitur ad literam, de Iosia, & de Christo, Domino. Sed dices: Quid sibi vult illud Gallileæ gentium? Quænam erat ista Gallilea gentium? Aliqui dicunt, hac ratione sic dicit: quia in hac parte erãt illa viginti oppida, quæ Salomon dedit Hiram Regi Tyri, & habitabantur à gentibus, vel quia exima erat Philistinorum regioni. Strabo lib. 16. cùm agit de Gallilea, ideò dicit dictam esse Gallileam gentium: eo quod à varijs nationibus, & gentibus incoleretur. Idem dicit Ioseph. libr. 3. cap. 4. & Ambros. super Psalm. 43. interpretans hunc locum, docet multas nationes mixtas esse his tribubus, & causam reddit, vt ad nationes aliqua lux rerum cœlestium peruenire. Diuiditur autẽ in duas partes. Gallilea inferior est dicta quæ excurrit in meridiem, superior verò quæ vergit ad Septentrionem, finitima finibus Tyri, & Sydonis Gallileæ gentium. Ita legit Hieronymus & in aliquibus exemplaribus in nominatiuo legitur in Matthæo, vt patet apud Vatablum, vt locus esset planior, & dilutior oratio, & vt nobis innotesceret, hoc esse mare circa quod versatus est Dominus, nempè circa mare Gallileę; & iungitur genitiuus iste cum alijs verbis, terra Zabulon & terra Neptalim, quæ est via maris trans Iordanem Gallileæ gentium. Via maris Hebraismus est, id est, secus mare trãs Iordanẽ respectu Hierusalẽm, aliàs citra Iordanem erat, non vbi remanserant duæ tribus & dimidia. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. In Græco est. Populus qui sedebat in tenebris. Nec enim omnia verba seruant Euangelistæ, sed sensum tantum, & aliquando Spiritus sancti licentia ea ponunt verba, quæ lucidiorem reddunt sententiam, licèt hæc lectio magis consona sit Hebreæ, vbi non est verbum sedendi, sed ambulandi. Vndè videtur ex Hieronymi in Esaiam versione hùc deriuatum verbum ambulandi, & ambulare hic, secundum phrasim Hebraicam pro agere, & viuere sumitur, quemadmodum illud Psalm. 12. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, hoc est: Si vixero & conuersatus fuero in regione vmbræ mortis, id est, in idolatria & peccatis, quæ vmbra mortis sunt: quoniam sicut mors occidit corpus ita & peccatum animam. Vndè Hieronym. ait: Vmbra mortis eorum est, qui cum peccent, necdum de vita ista egressi sunt: possunt enim si voluerint pœnitere. Albertus Magnus dicit: Peccatum dicitur regio vmbræ mortis, tenebræ enim exteriores quæ

Hieron.

Strabo.

Ioseph. Ambros.

Vatab.

Psalm. 12.

Hieron.

Albert.

sunt in inferno vmbras suas emittunt in hãc vitam, quæ sunt tenebræ ignorantię, & obscuritatis peccati, secũdũ illud Eph. 4. Vt iã non ambuletis, sicut gentes ambulant, in vanitate cordis sui tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ est in illis, propter cœcitatem cordis ipsorum. D. Thom. dicit, quod illi qui dicuntur ambulare in tenebris: intelliguntur Iudæi, qui etiam si peccatores essent non tamen idolatrę, sicut Gentiles qui dicuntur esse in regione vmbræ mortis: vtrisque enim lux Euangelica fulsit. Nam cùm mors damnationem significet, secundũ illud Psalm. 48. Mors depascet eos, vmbra mortis est, similitudo futuræ damnationis, ad quam accedunt omnes infideles secundũ illud Ioann. 7. Qui non credit iam iudicatus est. Sic enim & iusti similitudinem habent futurę beatitudinis, vt legitur. 2. Cor. 3. Nos autem Domini gloriam speculantes, in eãdem imaginem transformamur à claritate in claritatem. Sed adhuc dices, quod perfidi aliqui Iudei dicunt, nempè quod tempore Christi non erant decem tribus, quæ ductę fuerant captiuę, quomodo ergo ex illis tribus Zabulon, Neptalim & Asser, potuerunt eligi Apostoli, aut extare qui Christi prędicationem crederent? Sed respondetur verè tempore Christi extitisse omnes duodecim tribus Israël: nam licet decem ductę sunt in captiuitatem; tamen multi ex illis timentes Deum fugerunt ad Roboam, & roborauerunt Regnum eius ne sacrificarent vitulis, quos fecerit Ieroboam. Sic legitur. 2. Paralip. cap: 11. in hęc verba. Sed & de cunctis tribubus Israel. Quicunque dederant cor suum, vt quærerent Dominum Deum Israël venerunt in Hierusalem ad immolãdum victimas suas coram Domino Deo Patrum suorum, & corroborauerunt Regnum Iuda. Quibus verbis liquet, plurimos ex decem tribus confluxisse in Hierusalem, & ibi mansisse. Idem refert Iosephus lib. 8. antiqui. cap. 3. vbi scribit. Sacerdotes decem tribuum, & multitudinem omnem quę Deũ colebat, relictis suis vrbibus confluxisse in Iudeam, & auxisse imperium Roboam Regis Iuda, vt stare posset contra Israel, ex quibus potuerunt decem tribus renouari, ficut ex paucis, scilicet, sexcentis viris, renouata est tribus Beniamin. Vide quoque. 4. Reg. 23. & 2. Paralip. 34. Et intelliges post ductas captiuas decem tribus fuisse reliquias quasdam, quę captiuitatem fugerunt in vrbibus Israel

Ephes. 4.

D. Thom.

Psal. 48.

Ioan. 3.

2. Cor. 3.

Ioseph.

Iud. 21.

4. Reg. 23.

2. Paralipom. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iſrael, & Ioſiam Regem peragraſſe omnes tribus Iſrael,& contriuiſſe idolaex vrbibus eius, ſubuertiſſe altaria, expurgaſſe omnes vrbes; & omnes vicos decem tribuũ, quod profectò nunquam feciſſet,ſi in vrbibus Iſrael reliquiæ reſiduæ nõ eſſent. Lege etiam 2.Paralip.34. vbi dicitur congregatam pecuniã de tribu Manaſſe,& Ephraim, & vniuerſis reliquijs Iſrael, ad reficiendum templum Hieroſolymorum, & hoc factum eſt imperio Ioſiæ Regis Iuda, poſt ductas captiuas decem tribus,ergo fuerũt illę reliquiæ.

Ioſeph. Idem Ioſeph. lib. 10.antiqui. c.4.Poſtremo cùm rediere Iudæi ex captiuitate Babylonia,copia facta eſt omnibus Iudæis, qui reuerti voluiſſent, & reuerſi ſunt plurimi ex

2.Paralipome.30. decem tribus cum populo Iuda. Et.2. Paralipo.30.Poſt ductas captiuas decem tribus. (Si bene tempora numeres, & ipſo eodem ca.30.liquet) tamen mentio fit omnium tribuum Non enim prorſus ſunt deletæ, ſed penè omnes ſunt captiuæ ductæ, adhuc tamen ſunt relictæ decem tribus illæ,aſtrictæ tamen,& ad maximam paucitatem reductę vt ex illo &ſequentibus capitulis colligitur. Iam ergò habemus,q̃ in his partibus Chriſti prædicatio cœperit, & quod hic ſita ſit ciuitas Capharnaum, & in hoc ſitu erant viri ex quibus ſelecti ſunt Apoſtoli, vt & ſic

Geneſ.49 adimpleretur vaticinium Iacob. Geneſ.49. vbi ait: Neptalim ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis. Quod adimpletum eſt in Chriſto;qui in terra Zabulon & Neptalim cœpit prædicare, & inde Euangeliũ eius quaſi ceruus emiſſus totam terram velociſsimè peruolauit: vnde ſequitur. Dans eloquia pulchritudinis. Quid enim pulchrius & iocundiùs Euangelio Chriſti?

Moralitas Sed quod ad mores attinet;Chriſtus poſt tentationem & ieiunium cœpit prædicare; vt doceret prædicatores debere eſſe,&abſtinentes & aſſueti bellis,in quibus non vinci, ſed vincere ſcirent. Et in trigeſimo anno eius cœpit prædicare: quoniam prædicator maturus debet eſſe, & ſenex in moribus iux

Sapien.4 tà illud ætas ſenectutis vita immaculata. Rectè autem Ioanne incarcerato incipit Chriſtus prædicare: quoniam Ioannes figura fuit legis. Adueniente Euangelio, lex obſcuratur:preſente vera libertate,lex vinculis aſtingitur; preſente vero capite Ec-

Ioan.3. cleſiæ,lex decapitatur, ſicut & ipſe Ioann. prædixerat; illum oportet creſcere me autẽ minui. Et in Galilęa gentium prædicat, vt oſtenderet quod Euangeliũ ad gentes deberet defferri ipſis Iudęis ipſum repellentibus. Galilęa autem initium Euangelij ſui auſpicatus eſt:quoniam Galilęa tranſmigratio interpretatur, vt doceat,quòd quicũq; voluerint audire Chriſtum prędicantem, à priſtinis ritibus, & cupiditatibus oportet demigrare, vt nouę cœleſtiſque doctrinę poſsint eſſe capaces. Nouum enim vinum eſt Euangelium,nouos vtres requirit; alioqui rumpuntur vtres veteres, & vinum perit. Id quod experientia docet carnales homines ex audito Euangelio peiores fieri. Prętermiſit autem Nazareth, quę erat ciuitas in qua nutritus & conceptus fuerat: quoniam ibi volebant illum facere miracula conſanguinei eius ac ciues propter vanam gloriam, vt dicerent ſe habere talem ac tantum ciuem aut cognatum, vt patet quando ei poſteà dixerunt. Quanta audiuimus facta Capharnaum, fac & hic in patria tua:

Ioan.8. Sed ipſe dixit: Ego gloriam meam non quęro. *Tunc cœpit prædicare, & dicere:Pœnitentiã agite appropinquauit enim regnum cœlorum.* In hoc Ioannis doctrinam confirmat, cum ab eius etiam incipiat themate:vt oſtẽderet vtraque à Deo eſſe. Ideò enim aliquando citat Prophetarum teſtimonia ad confirmãdam ſuam doctrinam;vt aperiat eodem ſpiritu ipſum quo Prophetas,& Prophetas quo ipſum loquutos fuiſſe, & etiam in hoc nos docet, quòd quę ab alijs etiam minoribus incœpta ſunt bona, ea proſequi non vereamur.hoc enim eſt virtuti fauere: Vel vt D.

D. Thom. Thomas hic dicit; Inſtruimur, ne dedignemur,quę ab alio dicta ſunt, etiam nos prędicare,dũmodo ad ędificationẽ ſint fidelium. *Pœnitentiam agite.* Pœnitentia eſt correctio malę voluntatis,nõ naturę; aliàs ipſe culpãdus eſſet,qui malã cõdidiſſet naturã, vt ait

D. Chryſ. hic Chryſoſ. Cõueniens igitur fuit à pœnitẽtia incipere, q̃ malũ voluntatis corrigit; gratia autẽ Dei eſt, quę malã corrigit uoluntẽ;Sed quoniã initiũ huius correctionis eſt à malo recedere, & ad bonũ appropinquare, ideò pœnitẽtiã quę hoc facit,p̃dicat. Quare

Alber. primũ prędicabile(ait Mag. Alber)in Euangelio eſt pœnitẽtia, ſi primũ accipiatur ex parte ſubiecti, & materiæ: quia primus motus ex parte materiæ eſt recedere ab vno cõtrario,verbi gratia,à frigiditate,& ad caloręaccedere;ſic ex parte volũtatis prim⁹ motꝰ eſt à malo adbonũ,p̃perare. Quare primũ prædicabile oportet q̃ ſit deſtructiuũ peccati,ſicut primus motus ad calorẽ eſt deſtructiuus frigiditatis. Hoc autẽ facit pœnitẽtia

quæ

quæ eſt ſacramentum deſtruens peccatum actuale commiſſum,in quantum contrariũ gratiæ,hoc enim modo vocatur culpa,ſicut in quantum opponitur virtuti dicitur vitiũ, vt per eum incurritur pœna dicitur reatus, qui deletur per ſatisfactionem, ſicut per gratiam deletur culpa, & per virtutes quæ ſunt ſubiectæ gratię,delentur vitia. Peccatum autem dicitur, in quantum eſt contra legem, & ſic maculam contrahit, & hoc modo deletur per pœnitentiam quæ deteſtatur illud, in quantum legi Dei contrariũ fuit,atque hoc modo ſanatur bonum naturæ,& deletur maculæ turpitudo: Chriſtus

Luc.10. autem ad hoc venerat, vt & hominem vulneratũ ſanaret,& ſpoliatum veſtiret, vt in parabola de Samarithano nobis innotuit, & ideò congruentiſsime à pœnitẽtia exordium ſumit. Itẽ, vt prædicatores prurientes auribus illuderet, qui populo loquuntur placentia, nec quid quod aſperum videatur eorum auribus intonant. Chriſtus autem à pœnitentia incipit,quæ pœnam,& dolorem ac ſatisfactionem includit. (*Appropinquauit enim regnum cœlorum.*) Quia,vt diximus pœnitentia eſt motus quidam à peccato ad iuſtitiam: nam in motu continuo abijcitur vnũ contrariũ,&inducitur aliud:ſic per pœnitentiã excluditur vitiũ, & introducitur iuſtitia regni Dei:Quatenus hęc iuſtitia eſt rectitudo in ſe ambiens rectitudinem legis,

Auguſt. & conſiliorũ,officiorũ,graduũ diuinorũ,& ciuilitatũ, & poteſtatuũ, qualis rectitudo eſt in cœlo indeflexa,per hoc q̃ voluntates omniũ nullatenus à volũtate diuina retorquẽt:quoniã in illa eſt exẽplar, & cauſa omnis rectitudinis,vt ait Aug.8.de Trini. & ſic hũc ſenſum habẽt hęc verba. Si per pœnitẽtiã malã voluntatem corrigitis, & rectitudinẽ iuſtitiæ facitis,appropinquabitis ad hãc perfectã rectitudinẽ,quæ eſt in regno cœlorũ,vbi cõſumabitis motus veſtros,& adquiretis perfectiſsimũ bonũ, in quo perpetuo quieſcetis. Vnde in Pater noſter dicimus:

Simile. Adueniat regnũ tuũ.Id eſt perfecta illa rectitudo per merita adquiratur à nobis, quæ in regno tuo poſsidetur. *Pœnitẽtiã agite appropinquauit,&c.* Ac ſi quis filios cõtra quos pater iratus erat,videẽs eos à patris ira fugiẽtes cõmoneſaceret dicẽs: Redite filij ad patrẽ veſtrũ,iã enim placatus eſt vobis, & omnia ſua vobis cõferre deſiderat. *Appropinquauit enim regnũ cœlorũ.* Vide legis nouę ſuauitatẽ. Olim Prophetę minis de terrebãt homines niſi legi Dei obedięntes exiſterẽt, Chriſtus autẽ promittẽs regna cœleſtia, homines ad pœnitentiã inuitat. Quare Aug. lib.4.cõtra Fauſtũ,ait, qđ ideò dicitur teſtamentũ vetus:q̃ bona tantũ tẽporalia,caducaq; promittebat,quæ ſeneſcũt: noſtrũ vero dicitur nouũ eo qđ ſempiterna pollicetur quæ ſem per vireſcũt. Nõnulli dicũt nõ eſſe eũdem ſenſum huius thematis,& q̃ Ioãn. ſumpſit; Ibi enim rem piſcentiã à peccato prædicauit Ioãn.hic vero à lege veteri,ac ſi diceret. Re

Auguſt. ſipiſcite ab his cęremonijs,deponite iugum hoc ab humeris veſtris,iã em̃ appropinquat lex gratię, quæ vos introducet in regna cœleſtia. Sed quoniã ijſdẽ omnino verbis Matthę⁹ ponit Ioãnis & Chriſti prædicationẽ, nõ apparet ratio,quare diuerſum ſenſum in altera faciam⁹:ſed qđ Ioãnes incepit p̃parationẽ,Chriſt⁹ pfectiuè cõſumauit,& expecta uit vt ipſe taceret Ioãnes,nẽ inuidia ſtimularẽtur vtriuſq: diſcipuli,& ne iudicarẽt homines aliquã ęmulationẽ, tã inter magiſtros, quã inter diſcipulos. Quare modò ex ꝓpoſito p̃dicare publicè,& vbiq; incipit. Et hæc eſt.7.nota, ſiue ſeptimũ ſignũ;quo cognoſcim⁹ Chriſtũ eſſe verũ Meſsiã:quoniã de illo ſcriptũ erat, cõuerſationẽ eius, ac p̃dicationẽ futurã circa mare Galilęę,vt ex prędicto teſtimonio patet.

Auguſt. *Ambulãs autẽ Ieſus circa mare Galilææ,vidit duos fratres Simonẽ qui vocatur Petrus, & Andreã fratrem eius mittẽtes rete in mare: erant enim piſcatores.Et ait illis:Venite poſt me faciã vos fieri piſcatores hominũ.* Primò ſciendũ eſt hãc Petri & Andreę vocationẽ nõ eſſe eãdẽ cũ ea quę legitur Ioã.1.ſed illa lõge poſteriorẽ. Nã hęc accidit in Galilęa, Ioãne Baptiſta iã in carcerẽ miſſo, illa verò in Iudęa Ioãne baptizãte in Bethabara. Vnde dicẽdũ eſt tũc quidẽ primũ vocatos fuiſſe cũ Ioãnes narrat, ſed nõdũ relictis oibus ipſum ppetuo ſequutos fuiſſe,ſed relicto illo rediſſe ad artẽ,qua ſibi parare cibũ ſolebãt:in hac autẽ vocatione oibus relictis ipſum fuiſſe ſequutos. Sed nihilomin⁹ diſficultas nõ parua eſt, an hæc vocatio,quã & Matth.& Marc.ſcribunt,ſit eadẽ cũ illa quã. c.5.ſcribit Lucas. Et quidẽ *Luc.5.* pleriq;, immò fere omnes poſt Auguſtinũ intelligũt non fuiſſe eandem,quod patet ex diuerſa narratione facti. Apud Matthęum, & Marc. legitur primũ vocaſſe duos fratres Petrum & Andream,deinde progreſſus puſillum alios duos fratres filios Zebedęi,& illos quidẽ dicit inueniſſe piſcantes, hos autẽ reſarcientes retia ſua. Apud Lucam autẽ dicitur inuenisſe omnes hos piſcatores lauãtes

Universidad de Deusto
Biblioteca

retia sua subductis ad terrā nauibus, eosq; posteà territos illo miraculo, quo iussu Christi tantā multitudinē piscium traxerunt, cū solo Petro dictū fuisset (noli timere, ex hoc iam homines eris capiēs.) subductis in terrā nauibus, simul cū Petro sequutos fuisse Dominum. Intelligunt ergo cu Augustino *Augus.* quod Lucas scripsit primo esse factū, sed tamen non tunc à Domino vocatos ad discipulatū, sed tantum fuisse Petro prædictū q̄ vocandus esset. Et illud quod Petro dictū est (ex hoc iam homines eris capiens,) non esse intelligendum q̄ non esset redditurus ad piscationē: nam & post resurrectionem remeasse videmus, & modò iterū ad piscandum abierunt, quando secundum narrationem Matthæi & Marci eos binos vocauit Dñs, iubens, vt se sequerētur. Itaq; secundū horū intellectum triplex fuit Petri, & Andreę vocatio. Prima, ad notitiā solū vt eum agnoscerent, quā narrat Ioannes. Secunda, ad familiaritatem, de qua loquitur Lucas. Tertia, ad discipulatū, & sequelam, de qua hic Matthæus sermonē facit: & licet hoc aliquo modo videatur prima facie satisfacere, tamen cùm Lucas dicat q̄ tunc viso illo miraculo, subductis ad terram nauibus relictis omnibus sequuti fuerunt Christū Dominū; non potest nō dubitari probabilissimè vnā, & eādem fuisse vocationem, & hanc quam nobis Matth. narrat, & illam quā refert Lucas. Si enim tunc relictis retibus Christum sequuti sunt, quomodò mox posteà ad piscationē redierūt derelicto Domino, vt deindè rursus vocandi essent à Christo, vt derelictis omnibus sequerētur se vt narrāt Matthæus & Marc? Nā (vt posteà docuit Dñs.) nemo mittēs manū suam ad aratrum, & respiciēs retro aptus est regno Dei. Quidam ad hoc respondent, apud Luc. subduxisse istos naues ad terram, veluti animo redeundi, ac reliquisse omnia, sed ad tēpus: sequutosq; eos tunc Dominū tantūmodo causa reuerētiæ, eum aliquo vsq; deducēdo. Sed hęc interpretatio nimis coactа videtur, cū Lucas sic dicat: Relictis omnibus sequuti sunt Dominū, eo modo quo Matth. & Marc. id dixerūt: Quare Ianse. vir eruditissimus, simul & diligētissimus, in cōcordiā Euāg. c. 26. tenet vnā & eandē fuisse hāc vocationē; & dupliciter dicit posse cōciliari Lucæ narrationē cū alijs duabus. Primò, vt intelligatur Dominū ambulantē iuxta mare Galileæ vidisse Petrū & Andreā adhuc piscationi vacantes, ac deindè progressus, vidisse Ioānem & Iacobū resartientes retia: posteàverō stetisse iuxtà illud mare, cū desiderio audiendi illū turbæ irruerent in eū, ac intereà nauibus illis duabus ad terrā adductis, piscatores descendisse, ac lauasse retia sua: tunc ingressus Dñs in nauiculam Petri docuisse turbas, ac miraculū illud edidisse, quo attonitus Petrus nomine aliorū dixisse: Recede à me Domine, &c. Tunc Dñs postquam dixit Petro noli timere, &c. omnes vocasse, eosq; simul omnibus relictis, sequutos esse Dominum. Nā etsi Matth. & Marc. dicāt, q̄ postquam vidit Dñs Petrū, & Andream mittētes rete in mare, dixit illis: Venite post me, &c. Nō intelligitur q̄ statim sequuti fuerunt Christū, sed post editū miraculum, quod Matth. & Marc. brevitati studentes prætermiserunt. Lucas vero post eos scribens suppleuit ea, omittēs quæ ab alijs in hac vocatione scripta erant. Similiter quāuis Matth. & Marc. seorsum scribant vocationē Petri & Andreę à vocatione Ioann. & Iacobi: intelligi tamē potest, simul eos vocatos. Non enim dicunt Dominum vocasse eos tunc, cū videret eos reficientes retia sua, sed intelligi eos quemadmodū de Simone, & Andrea, ante miraculū vidisse eos resartientes retia, post miraculū autem vocasse, quando vocauit & alios duos fratres: Secūdò q̄ sic intelligatur, non quòd adhuc cū iuxtà mare ambularet Christus viderit eos piscātes: (Nam secūdum Lucā, Christo stāte iuxtà mare piscatores qui nocte piscati erant, desciderunt) sed quod posteà eos piscātes viderit, cū eius iussu laxassent rete; vt quæ non eodē facta sunt tēpore, Matth. & Marc. brevitatis causa simul narrasse, intelligantur: Deindè intelligatur facto miraculo postquā dixisset Dñs Petro attonito: Noli timere, &c. in suam stationē filios Zebedęi sese recepisse, tūq; primū ad sequelā vocasse Petrū, & Andreā, ac deindè cū Petri nauim terræ adductam exissent illiq; duo sequerētur, progressus paululū inuenisse filios Zebedęi, cum patre in naui resartientes retia sua, quæ ex nimia illa piscium multitudine erāt rupta, & tūc demū etiā illos vt se sequerētur euocasse. Hactenus sentētia Iānsenij, quæ quidē mihi, pbabilis valde videtur; vrget em̄ vehēmenter, id qđ Lucas dicit, subductis ad terrā nauibus, omnibus relictis, sequutos fuisse Dominū. Hoc autē mare q̄ Matth. & Marc. vocāt Galileę; est idē cū eo qđ Luc. vocat stagnū Genezareth; nā varia mare hoc sortitur nomina. In Scriptura mare dicitur eo modo loquendi, quo apud

apud Hebræ. magnæ aquarum collectiones appellantur mare: sicut lacus Asphaltitis mare desertū & salis, dicitur in Scripturis. Aregione ipsa dicitur mare Galilęę, ab insigni quadā ciuitate, quæ propè illud est, dicitur mare Tyberiadis. De hoc lacu sic scribit *Plinius.* Plin. libr. 5. c. 15. Ergo Iordanis vbi prima conuallium fit occasio, in lacum se fundit quem plures Genesara vocant; sexdecim milliū passuum longitudinis, sex mille latitudinis, amœnis circumseptum oppidis, ab Oriēte Iuliade & Hippo, à meridie Tarichea, quo nomine aliqui etiam lacum appellant, ab Occidente Tyberiade aquis ca- *Iosephus.* lidis salubri. Ioseph. etiam lib. 3. de bello Iudaico. c. 18. sic de hoc lacu scribit. Lacus autē Genesar quidem à terra continente appellatur, quadraginta vero stadijs in latitudine patens, centūq; in lōgitudinē, aquedulcis est, atq; potabilis: Palustri em̄ crassitudine tenuiores habet latices, & vndiq; in littora, & arenas desinens purus est, ac præter hoc temperatus ad hauriendum, & fluuio quidem siuè fonte leuior est; semper autē frigidior, quam lacus diffusio patitur, manet, æstiuisque noctibus eius aquæ sub diuo perflatæ; nequaquam œstibus cædunt: id enim facere indigenis moris est, varia autem sunt in eo piscium genera, ab alterius loci piscibus tā sapore quā specie discreta, medius q; fluuio Iordane secatur. Hæc ille. Habuit hic lacus ab Occidētali parte in superiori littore ciuitatē Capharnaū; sic dictā, vt apparet à fluuio quodā eius nominis de quo apud Iosephū loco prædicto. A Capharnaū autē secūdo lapide fuit (teste Hieronymo) Corozaim ciuitas, Christi miracu lis clara, sicut Capharnaū. Infrà Capharnaū fuit Bethsaida patria Petri, & Andreæ, quā Philippus Herodis frater ædificatam, & *Iosephus.* exornatam Iuliam cognomine Iuliæ Cæsaris filię vocauit. Iosephus lib. 3. antiquit. c. 18. Non longè à Bethsaida est ciuitas Magdalum, de quibus omnibus fit mentio in Euangelijs. Hæc non parum conducunt ad intelligentiam historiæ, quam quia omni diligentia explicare in animo est, vndecūq; inuenero quæ ad hoc propositum faciunt, siuè ex Iansenio, siuè ex quocumque alio authore (quoniam plusquam viginti authores super Matthæum lego) non prætermittam, quin omnibus proferam. Fateor Iansenium, qui iunior est omnes alios, legisse, atque ideò quę in alijs diffusè lego, in eo collecta inuenio, & sic aliquando transcribo, nec vereor ex aliorum diligētia meam etiā augere rem: quia nec nouam doctrinam cudere volo, nec ab antiqua separari. Hoc idē ferè refert Hiero. super. c. 9. Esai. *Hieron.*

Sed iam abditiora spiritus mysteria accedamus. Primò, grauiter attendendum est *Moralitas seu cōcio.* quales fuerint isti homines; quos Dominus vocat ad apostolatus officium, per quos & mundus omnis commutandus est, atque à vana idolorum cultura ad Deum viuum cōuertendus. Nunquid magni viri sunt? Fortes viribus, armis strenui? Elegit nē Dominus duodecim viros, magnos Duces, ex his qui dicuntur (*De la fama*) vel magni philosophi isti fuerunt, in Platonis scholis, aut Aristotelis versati? Minimè gentium (erant enim piscatores) homines sine literis, & sine gladio: arma sua fuere arundines, setæ, hami, & lumbrices in vasculo ad inescandos pisces, & quādo iam hæc arma videbantur reliquisse, solum duo gladij inter eos inuēti sunt. Homines erant etiā sine literis, vt inimici sui fatebātur, & cū his totū debellauit atq; confudit orbē, vt sublimitas esset virtutis Dei, & nō ex nobis. Quod & Paul. manifeste. 1. Cor. 1. nos docet, dicens: Videte fratres vocationē vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. Per hos enim illiteratos huius mundi sapientes confudit, ita vt relictis suarum scientiarum libris, ad pedes Apostolorum conuicti, prouoluti iacerent: scriptum quippe est: Perdam sapientiam sapientium. Hoc est: Confundam, & conuincam eos mea sapientia suam stultitiam fuisse: quippè quæ ad tot mysteria intelligenda non peruenit, & ideò dicit: Sapientiam sapientium, non sapientiam absolutè: quoniam nulla vera sapientia etiam naturalis contraria est diuinę: quoniam vtraque ab eodem Deo authore est, Deus autem non potest sibi ipsi *1. Cor. 10.* contrarius esse: Quoniam fidelis est (ait Paulus) seipsum negare non potest; sed sapientiam sapientium ait, id est, eorum qui nimis fidentes suę scientiæ; per eam volebant conuincere falsam esse doctrinam Apostolorum, vana quadam præsumptione suam naturalem scientiā, extra suos limites extendere cupientes. Vnde eos sibilat ac contemnit dicens. Vbi sapiens, vbi Scriba, vbi inquisitor huius sæculi? Ac si dicat: Nusquam sunt, perierunt. Nonnè stultam fecit Deus sapientiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius ſæculi? Non multi potentes, non multi nobiles: quoniam non multi Cæſares, aut Alexandros, aut eos qui in nominibus fami liarum gloriantur, vt Gothomani, Mendocini, &c. Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes. Nam pudore affecti ſunt ſapientes huius mundi, cum cernerent per Apoſtolos condemnatas ſuas ſectas, & opiniones circa beatitudinem, vt in
1. Cor. 1. hoc illuceſceret maximè Dei ſapientia; quæ ſtultam facit hominum ſapientiam, nam quod ſtultum eſt Dei, ſapiētiùs eſt hominibus. Quoniam quæcumque res quantumcumque ſtulta & imbecillis, tamen per cōiunctionem ad Deum fit fortior, & ſapien
Hieron. tior reliquis omnibus: vnde Hieronymus ait: Illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium, non virtute Dei, ſed eloquentia, atque doctrina fieri putaretur. Tanta ſtultitia mundum occupauerat, vt non neceſſe fuerit ſapientes quærere, qui ipſum confunderent, ſed ſtulta mundi elegit Deus, hos, ſcilicet piſcatores, qui eos reuincerent, ſicuti quando tu diſputas cum
Simile. aliquo ruſtico, nō elegantiores rationes quas ſcis adducis illi, ſed minores: illas, ſcilicet, quæ ſuæ ſimplicitati ſufficere putas. Ita
Hieron. idem Hieronymus tomo. 4. de tribus virtutibus, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contēptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt; vt ea quæ ſunt deſtrueret. Hoc eſt illos elegit, qui coram hominibus quaſi nihil reputabantur, vt ea quæ in conſpectu hominum magna erāt deſtrueret. Vnde Theo
Theodor. doretus de Græcorum affect. ſermone de legibus, ait: quod piſcatores Chriſtus aſſumpſit, per quos vniuerſum orbem ſibi vendicaret, & ita ſublimitas hæc non fuit hominum ſed virtutis Dei, vt ait Paulus. 2. Co
2. Cor. 4. rinth. 4. & Auguſtinus. tractat. 7. in Ioannē. Idiotas elegit, vt confunderet mundum, non purpuram elegit Deus; non diuites & rethores, non in his apparatibus agnoſcitur
Auguſt. Spiritus Dei, ſed vt olim Heliæ oſtenſum eſt, in ſibilo auræ tenuis, in humilitate & ſimplicitate. Proſper quidam Aquinaticus,
Proſper Aquina. parte. 2. cap. 22. & 21. de promiſſionibus & predicationibus, huius typum ex Samſone accipit, qui mola aſini Philiſtęos occidit: nā ſi per aſinū, ſimplicē quemuis ex populo, per molā, ſeu maxillā, verbū eius intelligamus; videbimus Philiſtęos, ſeu ſapiētes omnes Apoſtolorū, & hominū ſimplicium verbis cōfuſſos eſſe & proſtratos. Hæc ille, Præceſſit etiā huius rei figura. 1. Reg. 30. vbi le-
1. Reg. 30. gitur; q̄ cùm Dauid inſequeretur latrūculos queſdā, inuenit puerū quendā, quē (quia eos nō poterat ſequi) reliquerant, à quo cùm interrogaſſet Dauid qui eſſet, & refeciſſet cū alimento, eleuabit à terra, & ſecū adduxit, vt duceret eū ad eos latrones, quos in cāpo offendit iacentes, cōmedētes, atq; bibētes: & irruens in eos, ferè omnes illos occidit, atq; prædā eorū tullit ſecū. Hic Dauid qui hos inſequitur latrūculos Chriſtus Dñs eſt, ex progenie Dauid, qui mundū & diabo *Figura.*
lū perſequitur: ſed Duces ad hoc bellū aſſumit homines debiles, pauperes; ſine literis quos mundus poſt ſe reliquerat, quia illum nō poterant ſequi in diuitijs, delicijs, ac magnificentijs ſuis, hos eleuat à terra Chriſtus, & à vili piſcationis officio retrahit, & eos reficit pane ſuæ doctrinæ, & gratia Spiritus ſancti replet, & per hos apprehendit mundū ac diabolū, & prædam eius ac ſpolia, & arma in quibus confidebat diripit. Et ſic intelligit D. Hier. loco ſupra citato illud Pſal. *D. Hier.*
Educens nubes ab extremis terræ, hoc eſt; Apoſtolos, de quibus Eſai. dixit. ca. 60. Qui *Eſai. 60.*
ſunt hi qui vt nubes volant, Spiritu ſancto afflati, peragrantes mundū, vt illum imbre doctrinę Euāgelicæ fœcundarēt? Hos autē educit ab extremis terrę, hoc eſt, ex infima plebe, ſecundū illud Paul. Puto q̄ nos Deus Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, quaſi morti ficatos, &c. Et cum his nouiſſimis virorū omniū debellauit mundū, & ſubiecit ſibi. Quare D. Aug. ſuper Pſal. 44. ſic explicat verſum ſeptimum illius Pſal. qui dicit: Sagittæ *Auguſt.*
tuæ acutę, populi ſub te cadēt, in corda inimicorū regis. Sagittarij ſunt Apoſtoli, Sagittę verba Dei: nam Apocalyp. 6. Vidit Ioann. *Apoc. 6.*
virum ſedentem ſuper equum album, cui datus eſt arcus, & exiuit vincens vt vinceret. Hic Chriſtus Dominus eſt ſedens ſuper humanitatem ſuam, albam propter innocentiam: arcus eſt ſacra Scriptura, quæ in manu eius eſt: Sagittæ, verba quę poſuit ipſe in ore Apoſtolorum ſuorum, ſecun- *Hiere. 5.*
dum illud Ioſue. Verba mea in ore tuo, & aperuit illis ſenſum vt intelligerent Scripturas. Has Sagittas Apoſtoli prædicatione ſua infixerunt in corda hominum, qui antea erant inimici Dei, & eos ſubditos illi fecerunt, vt cadentes adorarent eum. Vnde illud Pſalmi. Sicut Sa- *Pſal. 116.*
gittæ in manu potentis: ita filij excuſſorum, interpretatur Hieronymus ad *Hieron.*
Marcellam tom. 3. id eſt, filij robuſtorum:

appel-

lans Apoſtolos robuſtos ad iaciēdas ſagittas verbi Dei. Sic enim leūgt. 70. illud
2. Eſdr. 4. Eſdræ. Media pars faciebat opus, media pars excuſſorum faciebat opus, hoc eſt ro-
Figura. buſtorum. Typus etiam huius myſterij præceſſit in imagine illa, quam Nabuchodonoſor vidit, quæ quidem, ex diuerſis conflata erat metallis, habebat enim caput aureum, pectus argenteum, ventrem æneum, crura ferrea, & pedes luteos, ſed auulſus lapis à monte ſine manibus, pedes luteos eius imaginis percuſit, & aureum, argentum, æs, terreum, comminuta ſunt, ac redacta in fauillam. Imago hæc, ex diuerſis conflata metallis, mundum refert, ex diuerſis ſtatibus ac conditionibus hominum conſtantem lapis hic excuſſus à monte ſine manibus, Chriſtus Dominus eſt, à cœlorum monte deſcendens, factus homo, ſine viri manibus aut adiutorio. Hic tetigit pedes luteos, qui fuerunt Apoſtoli ex fece populi, & contēptibiliori gente nati; Sed tamen hos luteos pedes, ac lutulentos Chriſtus ſuis eburneis manibus lauat, candidoſque reddit, tangensque eos ſuis ſanctiſſimis māibus plenis hyacinthis, tot virtutes, gratias, priuilegia que eis contulit, vt per totum mundum fulgentes: ſua prædicatione vniuerſum immutarent orbem, aurumque atque argentum, æs, ferrum, ac lutum, in nihilū redegerunt, fecerunt enim, vt homines hæc omnia tanquam ſtercora raputarēt, Regeſque ac Duces, Imperatores etiam, coronas aureas atque argenteas deponerent de capitibus ſuis, & earum loco crucem Chriſti ſuper frontes portarent. Fecerunt etiam, vt ex omni gente, & hominum ſorte omnibus relictis ad Chriſtum anhelantes conuolarent. Quod in ſpiritu cernens Eſai. Hos
Eſai. 25. pedes luteos adeò ſpecioſos factos, ſic cap. 25. dicebat. Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona! Quid mirum ſi ſuper niuem dealbati eſſent pedes illi, quos Chriſtus Dominus puriſſimis ſuis manibus lauerat? Igitur pedes horū Apoſtolorum (quæ cùm terram ac puluerem tangant, lutumque conculcent ſordidiores cæteris corporis partibus ſolent eſſe) ſi inquàm hi pedes horum Euangeliſtarum, adeò ſpecioſi apparent, quid de manibus, quid de facie, quid de cæteris membris dices? Sed qui pacem ac bona omnia euangelizant, & pedes, & manus, & faciem & affectus, & opera, & ea omnia quæ oculis hominum apparent, munda vt gerant oportet, ecce Dei ſapientiam in his hominibus manifeſtatam. Quare maximum & irrefragabile argumentum eſt, quod noſtra fides ſit ex Deo, cùm illam homines iſti inermes, imbelles, ſine literis, per totum diuulgauerint mundum, vniuerſumque immutarent orbem eo tempore quo in omnibus corruptior ac deterior erat: quod ſine magno Dei auxilio, atque miraculo tales homines facere non potuiſſent. Sed dices quidnam nouum nobis refers? Mahometus, Lutherus, & alij Hæreſiarchæ, ac peſſimi viri: nonnè ſectas ac errores ſuos, penè per totum orbem diſſeminauerunt; Nec tamē ideò à Deo credimus, ſed à Diabolo potius adiuto? Bene habet. Sed audi me: Ea quæ iſti ſeductores mundum docuerant, confinia erant affectibus eorum: prædicauerunt enim carnis libertatem, licentiam peccandi, ac ſequendi libidines ſuas: denique omnia ad ea, quæ caro concupiſcit videntur redacta Cæterum Apoſtoli: ea quæ ſpiritus ſunt docuerunt; qui tamen carni aduerſatur. Chriſtum crucifixum inter duo nequam, tanquam Deum, homines adorare fecerunt: & vt ipſi homines diuitijs ac deliciis carnis abiectis, crucem Chriſti amplecterentur, mortem ac tormenta appeterent, ad eaque tanquam ad epulas currerēt. Quis mortalium hominibus ſuadere poſſet ſine numinis ſuper excellenti iuuamine? Præterea alij bello, ac ſanguine ſuas ſectas plantauerunt; Apoſtoli ſolummodo incultis verbis Euangelium hominibus prædicauerunt: quomodo id aſſequi potuiſſent niſi ex Deo eſſent? Et quoniam hoc argumentum grauiſſimum eſt. vo- *Theodor.*
lo hic illud confirmare ex Theodoreto Epiſcopo Cyrenſi, libro de curandis Græcorum affectionibus, cuius verba reperi tranſcripta in commentarijs Claudij Guilliandi ſuper caput Matthæi, quæ ſic habent. Veritas Dei quia per ſe firma eſt: deinde diuina virtute probē munita; non habet opus mundanæ ſapientię, vel potentiæ ſubſidio: at falſa doctrina: quia per ſe ſubſiſtere non poteſt, opus habet, vt humana induſtria: & viribus huius ſæculi ſuffulciatur. Mendatium multo opus habet artificio, vt veriſimile videatur: opus habet etiam tyrannide, vt violenter defendatur. Huius ſæculi Principes, quæ eximia ſunt prudentia, doctos, robuſtos, & nobiles admini ſtrādis regni negotijs præficiunt. Quare? Quia impotentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt, nec possunt dare ministris suis sapientiã,& prudentiã, & quæ ad alia obeũda negocia necessaria sunt: Ideò opus illis est,vt doctos,sapiẽtes, ac prudentes eligãt.At hic Rex Iesus Christus ex infirmis,robustos:ex indoctis,doctos:ex ignobilibus,nobiles: ex rudibus,& rerũ imperitis, doctos & intelligẽtes,diuina sua virtute reddere potest, ita vt illis cedere cogatur, quo quid in hoc sæculo eximium est.Hac ratione magis facie bat ad gloriã Christi,vt idiotas eligeret,quã doctos & eximios. Proinde veritas Christi, per Apostolos orbi inuulgata est:vt lux est, ita per se satis est cõmendata,ade ò, vt per viros ignobiles, & humiles, & tamẽ Deũ timẽtes, & Spiritu Christi imbutos,probe posset administrari. Nec ideò tamẽ a pernãdi sunt Apostoli,q nullibi legũtur exculti disciplinis,opus potius est expectandũ expendenduq;,q suis laboribus effectum reliquerunt.Nõ potuerũt eloquentes gentiũ philosophi, nisi pauculis quibusdã discipulis suis suã quisq; sententiã de Deo , & cultu Dei, deq; iustitia, & vera fœlicitate,persuadere. Fuerunt olim legislatores sapiẽtissimi,& eloquentissimi,sed nõ potuerunt vel finitimos inducere, vt ad suas leges vitã instituerent. Celebratissimus ille Solon, Draco, præterea & Clisthenes; Athenienses leges quidem tulerunt , neque tamen vt Atticis vterẽtur legibus,vel Megarenses, vel Eubocios, vel Thebanos,conterminos populos,adducere (quãtũuis Attica instructi eloquẽtia) potuerunt.At simplices isti piscatores non solum Græcas istas gẽtes,sed etiã Romanos,& nationes barbarissimas, Scythas, Massagetas, Sauromatas,Indos,præterea Æthiopes, Persas,Seras, Hircanos,Colchos,Gallos,Britanos,Cimmerios;&ipsos Germanos,&(vt semel dicatur) omne genus hominũ nationesque omnes impleuerũt. Crucifixi Christi leges accipere non armis vsi;nõ delecta militũ ui, nõ verborũ exquisita elegãtia,sed simplicissima , & verissima prædicatione Euãgelij Iesu Christi, qua inadmirationem sui trahebant doctos ac potentes. Vndẽ Act.4 legimus. Videntes autem Petri in dicendo constantiam,ac Ioannis,compertoque quod homines essent illiterati, & idiotæ admirabantur, &agnoscebant eos,quòd cum Iesu fuissent;hominem autem videntes stantem cum eis , qui sanatus fuerat ,nihil poterant contradicere.Ecce aduersarij Christi sapiẽtes ; ac potentes , comperto,quod Apostoli isti homines essent idiotæ, & illiterati obstupescunt,& confunduntur nec inueniunt quod contradicant. Cæterum quod magis mirandum est;ea quę mundo annuntiarunt (præterquam quod omni caruerunt sermonis exquisito cultu)eius generis sunt, vt nihil inde magnificum nostris oculis ac perspicuum proposuerint. Nullum enim regnũ ostenderunt , quod hic videri à futuris possessoribus queat,non illi purpura exornatũ Regem , non corona & victorijs insignem demonstrauerunt,sed præsepe , cunas, fasciam;fugam & paupertatem ostendebant, proponebãtq;.Christus perpessus est, infortunia,infirmitates, famẽ,sitim,lassitudinẽ, dolores,inuidiã,odia,tœdiũ. Post hæc autẽ omnia superaddebatur supplitiũ illud passim ab omnibus decantatum; alapæ cũ colaphis indignissimè in maxillas incussæ : terga flagris discissa:immò totũ corpus plagis afflictum:gestata crux:pedibus, & manibus infixi claui:corona ex acutissimis spinis cõposita capiti affixa , lancea in ipsum adacta pectus:acetũ sitiẽti porrectũ,mortis deniq; genus:ignominia & crutiatu per horrendũ. Et tamẽ cũ hæc & similia narrent Apostoli persuasserunt tamẽ cũctis hominibus, eũ de quo hæc narrabant,esse Dei filiũ Saluatorẽ mundi , Deũ verũ ante secula genitũ, factorẽ rerũ omniũ, qui humã assumpsisset naturã atq; salutẽ humani generis perfecisset.Ipsum testabantur resurrexisse gloriosum, & præordinatis aparuisse. Quadragesimo itẽ die à resurrectione ascẽdisse ad dexterã Patris,& misisse Spiritũ suũ in discipulos,ipsumq; expectandũ iudicem, ante quẽ sisterẽt omnes resumptis corporibus,audituri atq; accepturi,prout vnusquisq; gesserit, siuè bonũ siuè malũ. Neque vero horũ omnium tenuem fidẽ fecerunt , sed adeò profundis nixam radicibus ; vtingens hominũ multitudo pro his dogmatis retinendis mortẽ libentissimè sustinuerit,eaq;inficiari volentibus non linguas ad defensionem obiecerit; sed flagris humeros , sed lampadibus latera , ferreisq; vngulis totum corpus, & ceruices gladijs suppositurit : Palis infixa constiterit , & ab immanibus se feris laniari intrepidè conspexerit.Hæc ille. Ea propter opus fuit , vt ab ipso Christo Domino idonei fierent ministri : secundum illud Pauli. Qui idoneos ministros nos elegit noui testamenti. Ille qui illos ad tale ministerium elegit,tales fecitatq; cõposuit,quales ad tãtum ministeriũ decebat vt essent. Quare sine dubio sanctiores om-

Act. 4.

2. Cor. 3.

omnibus alijs sanctis fuere Apostoli ; acceperũt enim primitias spiritus (ait Paul. *Primitias del spiritu.* Fuerũt enim duodecim illæ tubæ argẽteę, quibus olim ad festa Dei populus Israel vocabatur:hi enim duodecim Apostoli vocibus suis argẽtinis , mortales omnes ad festa regni cœlorũ vocauerunt: Pueri enim illi sunt,per quos verus pater familiãs ad nuptias & ad cœnã vniuersos homines inuitat.Fuerũt emi lla duodecim iugabouũ,in quib⁹ arabat Heliseus nã ver⁹ Heliseus Christ⁹ Dñs,his duodecim Apostolis vniuersam coluit terrã,vt Deo fructus vitę ęternę fructificaret. vndè Iob.1.dicit,Boues arabãt & asinę pascebãt iuxta illas.Istiem duodecim boues aratro crucis proscindebãt terrena corda, & illi qui iumenta propter peccata facti fuerant,eorum doctrina iuxta illos pascebantur , vt ex iumentis iterum homines Euangelio credentes fierent.

Num. 10.

3. Reg. 19

Iob. 1.

Ambulãs Iesus iuxta mare Galileę, &c. Hinc discimus, quæ sit cura ac solicitudo Dei in quęrẽdis operarijs,qui colere possint vineam suam.volebat Rex noster Christus (ait hic Chrysost.)vniuersum orbem debellare,vt ipsum tanquam verum Regem agnosceret, & decreuit scribere milites, duces cõstituere ac centuriones,qui bellum hoc optime perficere valerent:quemadmodum cum rex temporalis bellum alicui indicere cupit,prius milites ac duces scribit , qui ad debellandos hostes valeant. Timpanum tamen quo ad hoc bellum vocantur homines solum hoc verbum fuit: Venite post me faciam vos piscatores hominũ. Id hodie Christo Domino accidit in horum quatuor Apostolorum electione , quod lapicidæ vel, latomo, accidere solet,qui ad lapidicinam pergit,vt ibi eligat lapides quibus ędificiũ quod vult constituatur. Videt aliquos lapides & illos eligit ad claues inde poliendas, vel columnas constituẽdas, aut alias potiores ędificij partes. Qui artem talem ignorat,videns impolitos illos lapides contemnit eos, nec eos aptos ad aliquod stremum opus vllo modo putat; ipse tamen artifex scit, quòd post quam ille instrumentis suæ artis illos poliuerit: faciet illos aptos ad id quod in mẽte sua gerit opus. Primus artifex , atq; architectus huius spiritualis ædificij Ecclesiæ Dei Christus Dominus est, qui per lapidicinia ambulabat quęrens lapides , quibus hoc fabricaretur templum , longe altius quam illud antiquum Salomonis . Offendit autem hos homines rusticos, rudes impolitos ac pauperes , & vissum est ei bonum illos facere suæ Ecclesiæ columnas, ac fundamentum. Qui huius artis peritia carebant , irridebant eum,qui tales homines ad tantum opus eligebat , vnde & sui dicebant ipsum infurorem versum , quando elegit duodecim , & mutauit eorum nomina , vt quando Simonem vocauit Petram,vt Marc. refert. Quis enim mente concipere possit , quod miserellus ille homo pauperculus , & illiteratus deberet fieri fundamentum,super quod fabrica hæc erigeretur? Sed tamen ipse qui artifex & conditor omnium est , ipse eos poliet,ornabit , atque manibus suis tales reddet:vt possint esse columnæ ; ac fulcimenta Ecclesiæ suæ. In scapha illa nudus,squãmis plenus,aqua immunda fœtidus, Simon piscando stat ; & tamen Petrus vocari debet ; quoniam erit petra super quam Christus ædificabit Ecclesiam suam, sicut & ipse Dominus dixit ei:Amen dico tibi , quia tu es Petrus , & super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. O Deum immortalẽ, cui tale in mentem venire vmquam potuit. Hoc est ænigma illud quod Dominus interrogauit Iob,ca.38,dicens: Vbi eras quando ponebam fundamentum terræ ? Indica mihi si habes intelligentiam. Super quo bases illius solidatæ sunt,aut quis dimisit lapidem angularem eius ? Ecclesiam suam hic terram vocat,non ob id solum quòd in terra est,verumetiam propter eius perpetuitatem. Scriptum quippe est generatio præterit, &generatio aduenit:terra autem in ęternũ stat. Sic enim Ecclesia in omnibus rerũ mutationibus,& ipsa immobilis perseuerat: Quis ergo tunc adiuuit Spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit cùm fundamenta huius Ecclesiæ ponebat . & quando pauperem quendam piscatorem fundamentum eius faciebat ? Quis scire poterat quos bases ac columnas facere vellet? Quem lapidem angularem, qui tantum claudere ędificium constitueret? Nullus hominũ id scire poterat nisi ipse qui fabricator est operis. Vides cum isto piscatore Andream fratrẽ Petri, æquè miserum,ac diffutum,sicut & ille? Hic in ligno crucis mirabilia opera effecturus est. Hic biduo viuens pendebit in illa , & ex ea tanquam ex cathedra docebit populum, atq; adorans , & amplexans eam dicet. Saluè crux,quę in corpore Christi dedicata es , & ex membris eius tanquam ex margaritis ornata , suscipe Discipulum eius,qui pepẽdit in te Magister meus Christus

Alia moralitas seu contio. Chrysost.

Simile.

Simile.

Matt. 3.

Iob. 38.

Eccles. 1ª

Matt. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stus, vt per te me suscipiat; qui per te me redemit. Vides alios duos fratres filios Zebedei, resartientes retia sua, Iacobum, scilicet, & Ioannem? Hi sunt de quibus dicit Paulus ad Galatas. 2. quod videbantur columnæ esse Ecclesiæ. Ipse enim Dominus nouerat eos, & sciebat se elaboraturum in eis, vt possint bases ac columnæ esse. Namipse confirmaturus erat columnas eius vt Psalmista prædixerat, & daturus erat eis talem ac tantam fortitudinem, vt portæ inferi non prævalerent aduersus ædificium, quod superillos erigendum erat. Nam qui in capillis capitis Samson tantam fortitudinem contulerat, vt contra Philisteos suumdefenderet populum, cur in cordibus horum piscatorum non potuit tantam conferre gratiam, vt contra hostem humani generis eiusque satellites fortiter prævalere possent? Igitur hoc fine atque proposito ad ripas maris Galilææ deambulabat Dominus, vt spumam illam quam mare à se propellebat, colligens, consolidaret eam, atque in corallium lapidesque pretiosos conuerteret; homines illoseligens, quos mundus tanquam spumam; ac peripsema, & incrementa, à se expellit; ipse in lapides viuos coagularet, quibus & ornare, & fabricare posset Ecclesiam suam. Nam lapides quos reprobauerunt ædificantes facti sunt angulares ac bases, & infirma mundi elegit Deus, vt per ea fortia quæque confunderet: (Ambulabat ergo Iesus, iuxta mare Galilææ.) Contemplor ego Dominum meum Iesum, in crepidine maris deambulantem, mareque ipsum oculis corporis simul & mentis contemplantem, potestates ventorum, vndarumq; inflationes aduertentem, pisces super vndas saltantes, atque ludentes; simulq; considerantem, hæc omnia super effluentes aquas ac labiles fieri. Metum ipse reuoluo, quod tunc fortè meus Dominus in animo suo voluebat, id hominibus contingere in hoc mundo (qui mare quodã procellosum est, secundum illud Psal. Hoc mare magnũ & spatiosum manibus, id est; si nubus vbi nunquã serenitas vel trãquillitas est, sed semper procellę, vndarũ motus, ventorũ flatus, ibi Charibdis & Scilla, que naues deuorãt, ibi rupes quæ eas frangũt, tempestates quę eas propellũt, deniq; nulla pax nulla homines trãquillitas sinit esse quietos & tamẽ videbat homines rationis cõpotes, in hoc fluctuoso mari, tanquã pisces saltantes, ac inter medios fluctus ludẽtes, (secũdũ illud Prophetę: Facies homines sicut pisces maris) submersos in huius sęculi curis, plenos squammis atq, spurcitijs, quas mundus iste sordidus gignit, & nihilominus invacuũ super aquas labiles saliẽtes. Contẽplabatur etiã quomodo pisces minores essent maiorũ prędæ, qui eos deuorabãt & cõmedebãt, & sp sic in hoc sęculo nequã cõtingit. Minores enim ac pauperes præda sunt, ac spolia diuitũ atq; maiorũ; contra quos Dñs per Esai. 10. debacchatur dicens. Vę qui cõdũt leges iniquas: & scribẽtes, iniustitias scripserunt, vt essent viduę prędа eorũ, & pupillos diriperẽt. Et Psal. 13. Qui deuorãt plebẽ meã vt cibũ panis. *Comense à bocados la hazienda del otro.* Iste vsuris paulatim alterius diuitias deuorat: nunc tertiam partem, & post quatuor mensęs quartam, ac sic deinceps penè totã consumens pauperis hominis rem familiarem. Nam ideo apud Hebræos vsura morsus appellatur: quoniam vbi dicimus, non fœnerabis ad vsuram, Hebræi dicunt, non facies morsus. Nã frustratim rem alienã vsuræ consumunt. Vel deuorant plebem meã vt cibum panis: quia rem alienam cibum suum faciunt, & ex alieno sudore. *Se comen el mejor bocado.* Vel sic, deuorant plebem meam vt cibum panis; scilicet, ea auiditate qua famelicus panem edit, isti rem alienam surripiunt, vel deuorant, vt cibum panis, hoc est, faciunt quotidianum cibum suum res alienas. Sicut enim panis quotidianus cibus est, sic istis ex praua consuetudine quotidianus cibus effectus est aliena rapere: Nullum prætermittunt diem, in quo vel vsuras non faciant, vel dolos non machinentur, vel vim inferentes, aut alia via aliquid alienum non furentur. Hæc ergo & his similia mente sua agitabat Dominus meus Iesus, atque prope mare illud deambulans, hos lapides ibi quærebat, ninirum qui illos, è periculoso mari, quale mũdus iste est, eos educere satagebat. Dein de vniones ac gemmas eos volebat facere, quibus portas huius suæ ciuitatis Hierusalem exornaret. Ioannes Apocalyp. 21. vidit ciuitatem sanctam Hierusalem fundatam super duodecim lapides, quos dicit esse duodecim Apostolos, & quilibet ex lapidibus erat quædam margarita ac gemma. Vniones, (hoc est, *las perlas*. In ripis maris generantur, ex spuma maris calore solis coagulata. In conchis gemmas istas, ac vniones quærebat Dominus, quæ murum suæ sanctæ ciuitatis exornare debe-

Galat. 2.

Iudi. 16.

Psal. 103.

Abac. 1

Esai. 10.

Psal. 13.

Apoc. 21.

Simile.

deberent: & ideò per maris ripas deambulat eas quærens, & ibi in suis conchis, idest, in scaphis in quibus erãt, vel piscantes, vel reficientes retia, eos inuenit, atque ipse Sol iustitiæ suis radijs, ac calore coagulauit eos, consolidauitque, candidos, ac robustos faciẽs, ac puros, vt possint, & ædificare, & exornare Ecclesiam suam. Videmus etiam nubes generari ex vaporibus, quæ de terra ac mari ascendũt. De mari eleuãtur hæ nubes, quæ totam irrigare terrã debebant imbre Euangelicæ doctrinæ, de spuma, de fece, ex contẽptibiliori parte mundi; vt fœcundent terrã, & faciant eam fructificare flores, ac fructus, quæ antea spinas ac tribulos germinabat. Igitur Petrus, & Andreas mittebant rete in mare: erant enim piscatores. Ac si diceret, nullum alium officium habebant, ad nihil aliud erant apti, adeò rudes ac inhabiles erant, vt nisi piscículos capere pauculos, aliam omninò artẽ ignorarent; & hos eligit Christus ad tam magnifica munia obeunda. Petrus, & Andreas mittebant rete in mare, alij filij Zebedei reficiebant retia sua: quoniam Petrus debebat esse pastor ouium Christi, cuius officium est semper laborare, nunquam quietum aut ociosum esse, semper tendere retia prædicare, docere, instruere populum, arguere, animas piscare, vt introducat in cœlum, secundũ illud Paul. instruens Episcopum Timot. Argue (inquit) obsecra, increpa in omni pacientia & doctrina, ministerium tuum imple, nihil vacuum relinquas, quin omnia, quæ ad tantum ministerium requiruntur impleas, nec horas vacuas vllas habere licebit. Idem Roman. 12. Qui præest, in solicitudine, id est, cũ magna cura se gerere debet, vt tantum impleat ministerium. Alij reficiebant retia. Rete Petri non indiget refactione: quoniam nunquam rumpetur: nam fides quæ est in Ecclesia, nunquam deficiet, nec in minimo, & Summus Pontifex in quantum caput est Ecclesiæ errare non poterit in fidei definitionibus, nec alius eum emendare valebit: quoniam scriptũ est apud Esaĩ. Quôd funiculi eius non rumpẽtur, *no se desmallará su red.* Poterunt aliorum retia rumpi, & ipse reficere ea, aliorum errores corrigere damnare, atq; emendare ipse autem caput minimè: quoniam vt sic, nullum vnquam habebit errorem, secundum illud quod ei dixit Christus: Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipse enim habet clauem scientiæ, quia alios corrigere, ac emendare potest: nam Ecclesia Romana est magistra, à qua aliæ Ecclesiæ addiscere debent, non tamen ipsa ab alijs. Mittentes rete in mare. Contigit sæpè, quòd plures sint piscículi parui, quos in rete piscatores inueniunt quàm magni, ex illis minimis multi, ex magnis paucissimi. Sic prædicatores, qui Euangelij rete expandimus, non venamur magnates, opulentos, ac proceres; sed ex media plebe homines pauperes, humiles ac paruulos. Vnde Paul. Videte fratres vocationem vestram, quia non multi potentes, secundum carnem, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus & infirma, & ea quæ non sunt. Et de Christo Domino dicebant, vt refert Ioan. Nunquid aliquis ex Principibus credidit in eum? Sed turba hæc quæ ignorat legem. Et cũ Paul. apud Athenas extendisset rete, & prædicasset, pro magno miraculo dicitur, quòd Iidia purpuraria adhæsit ei, & Dionysius Areopagita. Ratio autem est: quoniam Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam; diuitiæ autẽ superbum ac elatum reddunt animum possidentis. Vnde Paul. ad Timot. ait: Diuitibus huius sęculi præcipe, non sublimè sapere, *Que no se entonen.* Superbia autem excęcat cor, secundum illud Iob. Operuit crassitudo vultum eius, per crassitudinem intelligens superbiam (vt ait Grego.) quæ operit faciem animæ, nè veritas Euangelij ei eluceſcat. Et verè ita est. Quoniam inter diuites peccata maiora vigẽt, & inter purpurarias vanitas ac libido dominatur, quod vtinã experientia quotidiana non probaret: *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Non officium tollam, sed in melius commutabo. *At illi relictis retibus, & nauí, secuti sunt eum.* Ad vnius iussionis vocẽ (ait Gregorius) Dominum secuti sunt. Erat vox hæc efficax illa qua suos ad se vocare solet, contra quam resistentia non est. Nam licet liberum maneat arbitrium in homine sic vocato: tamen nescio quam vim secum defert vox illa, vt suaui er videatur cõpellere ad se corda: quare Eccles. orat Deum, vt rebelles ad se nostras trahat voluntates. Hæc enim vox illa fuit, qua vocauit Paul. persequentem se, cùm dixit: Saule, Saule, quid me persequeris? Cui quasi iam deditus Paul. respõdit: Domine quid me vis facere? Ad vnius iussionis vocem: Non necesse ha-

2. Tim. 4.

Roma. 12.

Esai. 33.

Luc. 22.

Simile.

1. Cor. 1.

1. Tim. 6.

Iob. 15.

Gregor.

Actu. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bes multa pensare, diù deliberare; an sequi debeas Christum, vel non; securus ibis cum
Genes.24 eo, proijce te in ipso, ipse te recipiet. Interrogauerunt Rebeccam parentes eius, an vellet esse sponsa Isaac filij Abraham, & absq; vlla deliberatione protinùs respõdit quod sic. Quid ni faceret? Multa illi bona ex coniugio proueniebant. Vnicus erat hæres Patris sui Isaac, qui valdè dives erat, ipse optimus ac studiosus adolescẽs ac pulcher. Cur moras traheret? Cur non confestim assensum præberet? O fidelis anima:
Hebr.1. quia vocat te Pater æternus, vt fis sponsa filij sui, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula qui adolescens est dives, ac sapiens, in quo sunt om-
Psal.44. nes thesauri sapientiæ, ac scientiæ Dei; speciosus forma præ filijs hominũ, qui vocatur Isaac, quod interpretatur risus: est enim gaudium ac hominum iocunditas, & Angelorum. Quid inutiles moras trahis? Quid in te stas, & non stas? Quid consilia petis? Ingreditur Deus per ianuas tuas, aperi cor & suscipe eum. Relinque retia tua, perplexa negotia dimitte, quæ te nexibus peccatorũ, quasi rete constringunt. Relinque scapham, domunculam luteam, quæ propediem cassura est; & illũ sequere, qui te recepturus est in æterna tabernacula. Sed obserua quòd Petrus, & Andreas retia & nauim reliquerunt, quia patrem non habebant. Ioannes verò patrem etiam reliquit. Sed vide æquabile præmiũ. Petro loco retium, quæ dimisit Euangelij rete, tanquam capiti ei cõtulit Christus; & loco
Mich. 16. nauis ligneæ nauẽ istam lapideam, scilicet, Ecclesiam Dei illi commisit. Andreæ verò Crucem suã dedit, quæ verè nauis est, qua transuehimur in cœli ripas: Ioani verò loco patris, quem dimisit, Matrem suam illi in
Ioan.19. Matrem dedit, dicens de Cruce illi: Ecce Mater tua. Vide quomodo centũ pro vno dat Deus: confert enim rem cencies meliorem illa, quam pro illo reliquimus.

Alia moralitas seu concio. Iterum ad Euãgelium reuertamur. *Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres.* Duos fratres vocauit, vt nouam prædicarent legem, qui & duos etiam vocauerat ad antiquam statuendam, nempè Moysen, & Aaron: vt ostenderet nobis, quòd vtraque lex in duobus clauditur mandatis, quæ inter se quasi fratres sunt, nimirùm, dilectio Dei, & proximi? Hic lex antiqua constringitur hic & noua clauditur: quare qui hæc duo cõpleuerit mandata vtramq; adimpleuit & legem: quoniam plenitudo legis est dilectio, *El cumplimiento de la ley es el amor*: Et qui proximum diligit legem im-
Rom.13. pleuit, ait Paul. sæpè: quoniam tam præcepta & cœremoniæ antiquæ legis, quàm consilia nouæ, ad hunc præcipuè scopum tendunt, vt homines, & Deum & proximum diligant, atq; hæc duo præcepta fraternitatem quamdam secum habent: ita vt vnum sine altero inueniri non posset, atq; in vno aliud etiam inclusum cernimus: quoniam in Deo diligimus proximum, & in proximo etiam amamus Deum. Nam qui diligit Deum, & creaturas suas, in quantum opus Dei sunt, diliget, & in creatura nihil aliud bonus diligit, quàm quod Dei habet in se: vitia quippè, atque peccata, quæ ex Deo non sunt, nequaquam diligit bonus in aliquo. Offendit illos piscantes in mare: quoniam ad illudmet officium eos eligebat, licet meliori modo exequẽdum. Mare, mundum hunc significat, & præter rationes superiùs dictas, hanc etiam accipe. Quo- *Simile.*
niam sicuti mare non est locus ad habitandum homines, sed tantùm transitus ad proprias habitationes (nam per mare homines ad suas vehuntur mansiones) sic mũdus iste non est propria hominum habitatio, sed transitus solummodò ad patriam: nam vt Paul. docet. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Quare si aliquid boni seculum hoc continere dices, secundum se, id erit, quodest transitus ad alterum seculum. In eo quippè potest futura vita æterna mereri; per hunc enim mundum, tanquam per mare trãsit anima; etiam si cum multis periculis, ac procellis ad terrã securitatis & vitæ. Deseruit quippè mundus hic hominibus, eò quòd & mare Rubrum filijs Israël: dedit enim illis transitum ad terram promissionis. Hoc autem *Exod.14.*
inuenio discrimen inter bonos, & malos, quòd illi etiam si periculosè transeunt, tandem ad ripam alterius seculi appellunt; isti suffocantur in eo, quemadmodum Pharao, & exercitus eius, in profundumq; inferni submergũtur. Quoniã mali adeò se in hoc seculo immergunt, vt ab aquis & periculis eius suffocentur, & descendant in profundum quasi lapis: iusti verò solùm ea quæ necessaria sunt, ad transigendam vitam ex eo accipiunt. Ac ideò sicut pars illa solùm *Simile.*
nauis sub aquis natat, quæ necessaria est, vt tota nauis se super aquas teneat: ita boni solùm in mundo hoc se ingerunt, quatenus

ab eo quærunt, quæ necessaria sunt ad vi-
1.Tim.6. tam, secundũ illud Paul. Habentes victum, & quibus tegamur, his contenti simus. Et reliquum extra vndas liberum se tenet, ac siccum: quoniam eorum conuersatio in cœlis est. Anima sicca pergit, nec eam vndæ huius seculi tangũt, aut immundã reddũt: quoniã non finit, vt scapha (nempè corpusculum quod animã velut scapha portat) se se in fluctib⁹ multũ immergat, aut negotijs secularibus multum vacet; quapropter libera ad portum fœlicitatis accedit. Igitur in hoc mare præcipit Deus extẽdere rete, hoc est, Euangelium prædicare, quod comparatur reti; secundũ illud: Simile est Reg
Matth.13. num cœlorũ sagenę missæ in mare infra. 13. Nec enim comparatur balistæ, quæ tantum auesavt bestias, nec arundini, quę solos pisces capit; sed sagenæ ac reti, quæ omnium generum animalia venatur: nam cum ea & aues, & bestias, & pisces illaqueare soles. Sic Euangelium omnium genera hominum capit, Iudæos, Gentiles, Græcos, Romanos, Barbaros, ac Scythas, Indos, & Æthiopes, Ægyptios, ac Palestinos; deniq; omnes
Chrysost. mundi nationes ac statꝰ, ex omni genere piscium congregati. Vocatur etiam rete, ait Chrysost. quoniam sicut qui expandit rete ignorat, quinam pisces in illud intrare debeant, sed quos ventus, aut casus attulerit; sic prædicator Euangelij nescit, quinam in eã ingressuri sunt homines, sed id Deo remittit quos ipse vocare voluerit, quos Spiritus Sanctus sufflauerit, quos bona fortuna ad illud adduxerit: credunt quippè, qui prædordinati sunt ad vitam æternam. Est enim Euangelij prædicatio, venatio, quæ apud nos dicitur (*de hoyco*) nam quos Deus oculis suæ misericordię respexerit, capiuntur ab eo. Crediderunt quotquot Deus tetigerat corda, ait Lucas, *Los que tenia Dios aparados*: rete habet plumbũ, quo summergi posset subꝰ aquis, habet etiam subernũ corticem hoc est, *el corcho*, quo super aquas subleuari possit: quoniam in his duobus punctis tota Euangelij prædicatio continetur; nempe vel nimis deterrendo homines, vel pœnis alliciendo, secundũ illud Solonis dictũ: Duo numina mundũ gubernant, præmium & pœna. Nam cõminationes gehennæ, homines submergere faciunt, & in seip
Psal.54. sis coarctari, atq; in inferni ignes per cõsiderationem venient, secundum illud Psal. Descendant in infernum viuentes, in profundo sui cordis, eius concipientes horrorem. Per præmia autẽ cœlorum, subleuantur, & eorum erigitur spes, ad quæuis aspera sustinenda, sine hoc quod deficiant, aut sumergantur in eis. Vnde Paul. aiebat: Pro-
2.Cor.4. pter quod non deficimus, *No nos hundimos*. Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur; tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Hoc sciẽtes, quoniam momentaneum hoc, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operabitur in nobis, id est dicere, hæc præmij consideratio super fluctus ac vndas tribulationum nos sustinet, nè submergamur. Quod etiam & Martyres inter tormenta integros ac illæsos continebat, nè eis sucumberent, dicentes. Non sunt *Rom.8.*
condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Hos ergo fratres elegit Deus, vt sagenam hanc Euangelij super totũ orbem expanderent, Deus autem adiuuabat eos, vt tantam piscium multitudinem caperent: nam ideò dicitur quòd Spiritus Domini fereba-
Genes.1. tur super aquas. Nisi enim Spiritus Sanctus afflaret corda hominum, qui in aquis huius mundi fluctuant, nequaquam possent eos isti pauperes piscatores capere; vnde adimpletum videmus vaticinium Esai. cap. 9. di-
Esai.c.9. centis: Iugum enim oneris eius, & virgam humeri illius superasti; sicut in die Madiã.
Iud.7. Iud. 7. legitur præcepisse Dominum Gedeoni, vt dimitsis alijs, cum solis trecentis viris contra Madian pergeret ad bellum. Qui habentes tubas in dextris, ollas autem luteas cum lucernis accensis in sinistris: cùm appropinquassent ad castra Madian clangerunt tubis, & adinuicem confregerunt ollas luteas, & apparuerunt lucernæ, & clamauerunt dicentes gladius Domini, & Gedeonis. Tantus autem terror extunc inuasit Madianitas, vt quasi æbrij inuicem se interficerẽt, & sic victoria ex eis adepta est. Eodem modo, ait Esai. Christum vicisse mundum, & diabolum, & excussisse iugum eorum ab hominum ceruicibus. Pauci viri, nempè duodecim clangentes tubis, hoc est, prædicantes verbum Dei cum ollis luteis, & lucernis accensis; hoc est, corpuscula lutea, sub quibus fidei lumen accensum habebant: quæ corpuscula tormentis, ac varijs cædibus à tyrannis confracta sunt, sed tunc magis relucebat fides, quam intus inclusam gerebant, & clamabant, dicentes: Gladius Dñi & Gedeonis, hoc est Christi, cuius figura prætulit Gedeon; & tunc cædibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

dibus mutuis interficiebantur Madianitæ: quoniam patres inſurgebant contra filios, & eos interficiebant, vt patet de patre ſanctæ Barbaræ, & fratres cõtra fratres ſæuiebant, vt Chriſtus prædixerat; & ſic ex mundo & diabolo victoria hæc miraculoſa
Exod.8. parta eſt. Sapientes Ægyptiorum, cùm vidiſſent quòd Moyſes ex puluere terræ eduxiſſet ciniphes, & quòd ipſi conati eſſent idem facere, & non potuiſſent, cognouerunt Dei virtutem, atque dixerunt: Digitus Dei eſt hic. Certè potẽtia ac virtus Dei, in hoc cernitur: quoniam ex puluere terræ hos prædicatores eduxerit, qui ideò ciniphes dicuntur; quoniam & ſonitum edunt, & ore pungunt carnes, & qui prædicant verbum Dei, vocibus intonãt, & ſtrepitum faciunt, & corda impiorum pungunt, atq; nonunquam compungunt: quod mundus etiamſi conaretur facere minimè poſſet, tam tenui auxilio ſibi Regna terrena parare. Cognoſcat ergo mundus Dei potentiam, ac dicat: Digitus Dei eſt hic, qui per ciniphes iſtos ex puluere terræ factos, vniuerſum debellauerit Ægyptum, hoc eſt, mundum omnẽ ſibi ſubiecerit. & dicamus Chriſtum eſſe Dei virtutẽ, & Dei Sapientiam: cùm in ſui nominis prædicatione, maximè poteſtas, & ſapientia Dei apparuerint. Ecce qui faerint debellatores orbis. Et per hæc dicta poteris ampliare, ea, quæ à principio ſenſus myſtici huius capitis diximus. Poteris etiam hic dicere, quæ in. 1. c. diximus, ꝙ fecerit Deus iſtos Apoſtolos, etiam arundinis piſcatores, adducens illud
Gregor. Grego. ſuper illud Iob. 40. An extrahiere poteris Leuiatan hamo? Arundo (ait) fuit Chriſti Crux: hamus ipſe Chriſtus ſub humanitate; ſeta, filum illud ſuę generationis, vbi poſt tot recitatos, & inter ſe aſſutos Chriſti, parẽtes ſubdit: Iacob autem genuit Ioſeph virũ Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Ecce quomodò tanquam hamus in hac ſeta ponitur. Eſca autẽ qua dæmonem ineſcauit, fuit ſanctiſsima caro ſua, qua cælauit ſuæ diuinitatis hamũ, cum quo capiendus diabolus erat: vt carni affectus mordẽs in ea per flagella, alapas, & lanceã appareret diuinitas, quæ eũ capiens victum, ac palpitantẽ ad inferni frixorium cum palma deduceret. Itẽ hamus fuit amor Dei, & proximi: quoniam hic amor animas illaqueat, ſecundũ illud: In funiculis Adam
Oſea.1. trahã eos, in vinculis charitatis. Habet quippe hamus quandã linguam, ſiue gallam minorem ſe, tamen quæ ab eo exijt, & illi adhæret. Sic amor proximi minor debet eſſe, quàm amor Dei: tamen ab illo exordium ſumit, & illi ſemper adhæreſcere debet: quoniam in Deo, & propter Deum debet diligi proximus, ſecundum illud Auguſt. dictum: Minus te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te amat. *Auguſt.* Et ſicuti non poteſt piſcis hamo adhærere, niſi linguamillam haberet, qua firmius hæreat; ſic impoſsibile eſt te in Dei amore perſeueranter habere, niſi & proximi tenearis charitate. Si enim (vt ait Ioan.) fratrem tuum *1. Ioan. 4.* quem vides non diligis, Deum quem non vides quomodò potes diligere? Eſt argumentum à minori ad maius. Eſca autem qua venati ſunt homines, fuerunt promiſsiones Regni cœlorum. Sed obſerua, quòd ſicuti plures ſunt piſces qui capiuntur in rete, quam diximus ſignificare fidem; quàm qui arundine piſcãtur, quæ refert charitatem: ita plures ſunt qui ſolam fidẽ teneant, quam qui eam ſimul cum charitate poſſideant. Ideò quippè ſcriptũ eſt: Multi ſunt vocati, *Matt. 20.* pauci verò electi. Obſerua etiam, quòd *Simile.* quemadmodum contingit aliquando venatoribus ferarum, qui volentes illas capere, illi potiùs capiuntur ab eis, & dilaniantur: ita & Beato Andreæ contigit, qui volens virga Crucis animas hominum piſcare; ipſe ab ea captus fuit, atque in ea pendens occiſſus: quoniam cum feris, id eſt, cum peccatoribus omnibus feris ſœuioribus tractabat: ſed hoc ipſe ſemper optauit, & votis omnibus exquiſiuit, vt ſuauia, atq amatoria verba quæ Cruci dicebat, teſtantur.

Ecce iam tertiò fruſtratim ac tumultuariè, ſicuti ſe ſe offert res, volo alia dicere ſuper Euangelium hoc, quod in die Sancti Andreæ canitur: *Ambulãs Ieſus iuxta mare Galileæ.* Galilei fuerũt omnes Apoſtoli Chriſti, & ex genere illo Iudæorum, ſecundum illud Actorum: Nonnè omnes iſti qui loquuntur, Galilei ſunt? Sic quippè Deo contigit cũ populo illo, quod homini accidere ſolet, qui domum ſuã renouare vult. Ligna vetera, & putrida, lateres confractos, tegulas imminutas, partes conciſſas, in ignem, vel in ſterquilinũ proijcit: cęterum, columnas fundamentales, lapideſq; qui integri perſeuerant; hæc omnia ſeruat, vt ſuper ea nouam erigat domum quam ædificare deſiderat. Iam Sinagoga illa, ac vetuſtiſsimum templum illud, quod Salomon ædificauerat præ ſenectute computruerat, cùm totiens

Aliamoralitas.

Act. 2.
Simile.

Hebr.8. tiens deſolatum ab inimicis fuerit, ſecundum illam Paul. ſententiam: Quod enim antiquatur, & ſeneſcit, propè interitũ eſt: & ideò cœremonias illas, ac ſacrificia, quæ iam præ ſenectute defecerant, proiecit; ſimul & populum illum ingratiſsimũ longè â ſe in captiuitatem abegerat: cæterum columnas ac fundamẽta dimiſit. Elegit enim hos duodecim lapides, qui remanſerunt in monumentum duodecim tribuum Iſraël, ſicut illos quos in Iordane Ioſue erexit; has dimiſit columnas (ſic enim eas vocat Paul.
Galat.2. ad Galat.) qui videbãtur columnæ eſſe, vt ſuper illas hoc nouum erigeret ædificium Eccleſiæ ſuæ, quod in æternum permanſurum erat. Super hos quippè lapides ac ſuper has columnas, ædificata eſt Eccleſia.
Epheſ.2. Vnde Paul. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum: ſuperædificati, hoc eſt, iterum ædificati: quoniam ſuper eundem populum iterum nouum ædificauit templũ. Has ergo columnas corroborauit,
Pſal. 74. vt ſuper eas ſtaret Eccleſia, ſecũdum illud Pſalm. Ego confirmaui columnas eius. Et
Rom.11. hoc fecit Chriſtus, nè omninò videretur repuliſſe populũ illũ. Vnde Paul. Rom. 11. ait: Nunquit repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit? Abſit (ait:) Nam & ego Iſraëlita ſum de genere Abraham. Ac ſi diceret: Non omne genus Abraham reprobatum eſt, nam & ego, & alij Apoſtoli ſocij mei, tanquam reliquiæ illius populi remanſimus, vt adimpleatur vaticinium Eſai. dicentis: Si fuerit numerus filiorum Iſraël,
Eſai.2. ſicut arena maris: reliquiæ ſaluę fient. Nam reliquiæ ciborum illa ſunt fragmenta, quæ
Simile. canibus dantur, vel per feneſtras tanquam immunditiæ proijciuntur: ſic contemptibilia mundi, & infirma, & ea quæ ab omnibus tanquam peripſemata, & excrementa proijciebantur; elegit Deus ex illo populo:
Egeus. vt per ea nouam conderet domum ſuam. *Vidit duos fratres.* Ideò dicuntur fratres (ait Auguſt. ſuper Pſal. 44.) quoniam ſuſcitaerunt ſemen fratri ſuo, hoc eſt, Chriſto
Ioan.20. eunti ad cœlum, ipſi ſua prædicatione ei genuerunt filios quos ipſe vocat fratres, ſecundum illud: Dicite fratribus meis. Vnde
1. Cor.4. Paul. 1. Corint. 4. ait: Per Euangelium in Chriſto Ieſu ego vos genui. Non Paulinos, aut Petricinos, ſed Chriſtianos: ſuſcitent ſemen fratri ſuo, & filij eius nomine vocentur Chriſtiani: ſic enim præcipiebatur
Deut.25. Deuter. 25. Vnde ſancti, illud Pſalm. Pro
Pſal. 44. patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtituens eos Principes ſuper omnẽ terram, de Apoſtolis intelligunt, qui loco Abraham electi ſunt: quoniam ſunt filij fidei Abrahã, quam prædicauerunt gentibus, & filijs Iſraël: vt conuerterent corda filiorum ad parentum fidem, nempè ad eam quam Abraham habuit de Chriſto. Hi enim Principes vocantur: quoniam Duces fuerunt verbi Dei, ſecundum illud: Principes Iuda Duces eorum, Principes Zabulon, & Principes Ne- *Pſal. 67.*
ptalim. Nam ex his tribub⁹, quarũ ſors erat in Galilea: electi ſunt Apoſtoli, vt ſupra diximus. Ibi Beniamin adoleſcẽtulus in mentis exceſſu, hoc eſt Paul⁹ ex tribu Beniamin, qui de ſe dicebat: Siue mẽti excedimus Deo. *Erant enim piſcatores:* Vt adimpleretur quod dictum fuerat per Prophe- *Hiere. 16.*
tam Hiere. c. 16. Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos. Hierony. ſuper cap. 47. Ezech. expli- *Hieron.*
cans illud Ioan. 21. quando miſsis retibus in dexteram nauigij educti ſunt. 153. piſces grandes, ait: Illi qui de rebus naturalibus diſſerũt, inter quos Oppianus Silix Poëta doctiſsimus, centum quinquaginta tria eſſe genera piſciũ docet, quæ omnia capta ſunt ab Apoſtolis, & nihil remanſit incaptum, dum nobiles, & ignobiles, diuites, & pauperes, & omne genus hominũ de mare huius ſęculi extrahitur ad ſalutem: *Venite poſt me, &c.* Venire poſt Chriſtum, ſiue ſequi Chriſtum (ait Claudius Guilfiauldus) eſt *Claudius.*
obſequi Deo, Deũ obſeruare, illius te curæ, magiſterioq; concredere, ab illo pendere, & in illũ reſpicere, perpetuò adhærere ei, indiuulſè, & imitari ipſum per omnia. Poſtulat ergo Dominus à ſuis diſcipulis, vt ſe totos componant ad voluntatẽ, doctrinam & exemplum ſuum: hoc qui faciunt verè ſequũtur Dominũ, qui alios ſibi magiſtros, alia dogmata, & aliena exempla diligunt; libidinem animi ſui, & non Dominum ſequuntur. *At illi relictis retibus, & naui ſequuti ſunt eum.* Mira res. Iſti paucis ſignis viſis intrepidè, & ad vnius iuſsionis vocem ipſum ſequuntur; nos autem poſt tot ſigna, poſt tot voces, poſt tot terrores: ignaui ac oſcitantes ſtamus. Vnde Dñs per Hierem. cap. 2. de populo ſuo conqueritur, quòd in *Hierem.2.*
deſerto ſequebatur eum, & in terra promiſſionis ipſum dimiſerit, dicens: Recordatus ſum tui miſerans adoleſcentiam tuã, quando ſequebaris me in deſerto. Iſti in deſerto ſequuntur Chriſtum, quando pauciſsimi ei adhærebant; nos toto iam mũdo credente,

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel discredimus, vel minùs fidimus ei. *Et progressus inde vidit alios duos fratres.* Id est,
Exod. 18. quod Iethro socer Moysi ei consuluit, vt eligeret viros qui eum adiuuarent, & elegit septuaginta duos viros; quibus & spiritum suum impartiuit: vt illi essent adiutores. Sic Christus Dominus hos duodecim, & alios quàm plures postea elegit, quibus & spiritum suum diuisit, vt ad conuertendas animas, manus illi adiutrices præberẽt.
1. Cor. 3. Vnde Paulus intrepidè dicit ad Corinthios, Dei adiutores sumus, & alibi: Ego au
1. Cor. 7. tem puto, quòd spiritum Dei habeam. *Et circuibat Iesus totam Galilæam.* Sicut Sol (ait
Eccles. 1. Sapiens) oritur & occidit, & ad locũ suum reuertitur, ibiq; renascens girat per meri-
Moralitas diem, & vertitur ad Aquilonem: lustrans vniuersa in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos reuertitur. Sic Christus Dominus, qui tanquam Sol venit in mundum
Ioan. 8. (sicut ipse dixit: Ego sum lux mundi) omnem terrã circuibat sicuti Sol, vt Solis ef-
Simile. fectus in animas operaretur. Sol quippè terras, quibus appropinquat viuificat, illuminat, fœcũdat, ac miras res gignere facit; sic Deus animas ad quas accedit. Et sicut videmus Solem, omnẽ circuire terram, hãc dimittere, & illi appropinquare, & rursus ad hanc quam nuper dimitteret reuerti, & quasi anhelans hunc celerem cursum suum explere (imò vox quæ in Hebræo est, quã nostri interpres dicit, renascens: significat quasi anhelare, vt exprimeret curam indeficientem, quam Sol gerit circũeundi terras) sic Christus Dominus quasi anhelans animarum salutem: omnem circuibat terram; ita vt aliquando fatigatus ex itinere,
Ioan. 4. sederet sic supra fontem. Et sicut Medicus
Chrysost. prudens (ait hic Chrysostomus) omnes cir-
Simile. cumit ægrotos, cuilibet pharmacum applicando, secundum quod infirmitas sua poscit; quia debiles ad illum venire non possunt: sic & Dominus ad hoc propositum tanquam verus animarum medicus singulas circuibat regiones. Nos autem qui sumus vniuscuiusque regionis pastores, etsi regiones circuire non sit necesse: tamen singulas species passionum circuire, & considerare debemus, id est, qui auari sunt, qui
Simile. libidinosi, &c. Et eis applicare salutem. Sicut paterfamilias studiosus scit in domo sua, quod cuiq; necessarium est: ita Sacerdotes singulorum conuersationẽ, mores, & actus
Simile. scire debent. Et sicut infirmus ille, qui ipse se ad Medicum confert, & gressibus suis ad eum venit: signum profert in hoc, quod sanus sit; sic peccator, qui ipse ad Sacerdotẽ per se properat, videtur quòd secũ afferat salutem. Cæterum illum quem opus est, vt Sacerdos prosequatur, ac quærat prædicationibus, consilijs, atq; minis, & nec sic audit, sed euomit ea quæ audierat, vt ille qui stomachi lassitudinẽ patitur; signum pes-
Psal. 106. simæ ægritudinis promit. Nam de talibus scriptum est: Omnem escam abominata est anima eorum, *Docens in Synagogis eorũ.* Synagoga dicitur congregatio, quod est pecudum. Ecclesia autem conuocatio, quod est hominum, ad differentiam nouæ legis, quæ amore nos ducit sicut homines, & antiquæ quæ terroribus, & oneribus præmebat homines tanquã iumenta. Videtur autem (ait *Claudius.*
Claudius) ædificationem Synagogarum, ex legis instituto defluxisse. Legimus enim Leuiticas vrbes nõ paucas, per omnẽ Israëlis terram, per Moysem Num. 35. diuinitus *Num. 35.*
esse ordinatas, in quibus habitarẽt ministri Verbi, ac docerent populos, ac viros finitimos. Sed posteà Ieroboan institutis duobus templis cathedralibus, hoc sanctum Dñi institutum in decem tribubus dissipauit, quod tamen vbi è captiuitate Babylonica redijssent Israëlitæ, restaurare videtur extructis passim in locis paulò celebrioribus Synagogis, in quibus per Sabbata doceretur populus, qui secundũ legem, ex agro & vrbibus suis, nõ nisi ter in anno Hierosolymam profiscicens sacra frequentabat, quin domi interim sola doctrina, quę in Synagogis tra debatur, citra sacrorũ exercitium exerceretur. Docebat autẽ in Synagogis (ait idem *Claud.*
Claud.) nequis suspectã haberet suam doctrinam, non in angulis aut in deserto, sed frequentibus Iudæorũ Synagogis. Docebat Christus nõ aniles fabellas, sed quæ ad mores, legẽ, & ad religionẽ, ac pietatẽ maximè expectabãt, prædicãs Euangeliũ regni, & sanans omnẽ languorẽ, & omnẽ infirmitatem in populo. Dicitur autẽ Euangelium Regni Dei, bonũ illud nuntiũ, quo prædicabatur adesse iam tẽpus, quo Deus humano generi reconciliatus regnare inciperet in hominibus, & homines simul cũ eo, tùm hìc, tùm in futura vitæ æternitate regnaturi essent in cœlis. Tria autem Christi opera, in Galilæa facta perhibẽtur: docuit enim & hoc in Synagogis, quę loca publica erãt, vt diximus. Et certè attentè hoc considerandum est, nunquam Dominũ Iesum docuisse, nisi in Synagogis aut in templo, vbi omnes

Ioan. 18. omnes Iudæi conueniebant, vt ipse dixit Annæ: Nihil quando eum populus in campo vel in alijs partibus occupassiet, vbi non posset esse facilis recursus ad Synagogas, aut ad templum: vt intelligeretur, quod doctrina eius esset conformis Moysi, & Prophetis, quę in Synagogis eorum legebantur. Sic modò doctrina, quæ publicè in Ecclesia docetur, hanc sibi vendicat authoritatem, quod conformis sit Euangelio, quod in ea quotidie canitur. Quæ vero seorsum, & quasi furtiuè docetur, in domibus mulierc. *Concil.* cularum musitando: suspicioni merito obnoxia est, quòd non sit eadem cum illa quæ publicè docetur; quod & damnat Concilium quodam Gangrense. Cæterum Christus Dominus, non solũ hoc docebat, quod Scribæ & Pharisæi, sed etiam prædicauit Euangelium Regni cœlorũ. Hæc enim sunt duo officia prædicatoris Euangelici, quorum neutrum abesse potest. Docere enim quæ virtutis sunt, aut quæ ad scripturarum pertinent intelligentiam, sine annunciatione Regni cœlestis, inutile est, & ineffícax ad salutem æternã. Et rursum, annuntiare Regnum cœlorum sine doctrina, velut fabulosum habetur. Nec enim fieri potest, vt quis non edoctus, nec exequẽs, quæ iustitiæ sunt, consequatur Regnum cœlorum: nec rursus quis recta exequatur constanter ac fructuosè, nisi fide ac spe cœlestium bonorũ, in officio contineatur. Tertium autem, scilicet, *quod sanauit omnẽ languorem, & omnẽ infirmitatem*, maximè concatio Euangelij Regni cœlorum doctrinam eius commendabilem reddidit; ita & operatio miraculorum nouam eius, tùm doctrinam, tùm prędicationem, comprobabat. Et hæc est vna ac prima ratio, quare miracula operatus est Christus; nempè, vt sequentibus signis suam cõfirmaret veritatem. Secundò, vt se verum Deum, ac Messiam esse demonstraret. Sed tamen talia miracula edidit, non quæ præter ostentationem, & admirationem nihil aliud boni habebant, qualia sunt ea quæ arte Magica fiunt, sed quæ ad hominum vtilitatem conferebant, & ad eorum subleuãdas miserias. Sic enim conueniebat ei, qui omnia semper facit ad salutem hominũ, & hoc maximè eius prædicationem commendabat. Ideò autẽ morbos corporum depellebat, vt ostenderet se venisse, vt auferretur peccatum, à quo talia mala processerant. Nam si effectus peccati tollebat, multò meliùs ad ipsam eradicandam causam veniebat, maximè quia corporales ægritudines, signum esse solent spiritualium morborum, sicut effectus est signum causæ; morbi autem effectus peccati sunt. Vnde Esai: Verè lãguores nostros ipse *Esai. 53.* tulit. Quod potissimum de animæ morbis intelligẽdum est. Ostendit etiam per hoc, tempus aduenisse Messiæ, cùm de illo tempore dixerat Esai. Tunc saliet sicut ceruus *Esai. 35.* claudus, & aperta erit lingua mutorum. *Et abijt opinio eius in totam Syriam.* Opus est, vt prædicator bonam habeat opinionem, quæ ad alios diffundatur, secundum illud Sapien. Curam habe de bono nomine. Et *Eccli. 41.*
2. Timot. 2. Solicitè autẽ cura, teipsum pro- *2. Tim. 2.*
babilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Obserua. Nomen Syriæ tripliciter accipitur, quandoq; enim valdè generaliter, vt etiam Mesopotamiam includat, quandoq;, vt terminetur Euphrate, & includat in se Palestinam, Phœniciam, Damascenam, Cœlem, Decapolitanam, Antiochenam, Comagenã, & Apamenã regiones. Propriè autẽ & strictè dicitur Syria, quicquid est harum regionum, præter Palestinam & Phœniciã, quod scilicet, à Damasco incipit, & Euphrate terminatur; aliqui dicunt quòd secundo modo accipitur hic, alij quod tertio. *Et obtulerunt ei omnes malè habentes variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos.* Caro carnalia beneficia quæ sentit pluris æstimat, quàm spiritualia, quæ nec dum agnouit. Et ideò cateruatim populi confluunt, pro corporali salute ad Christum. Sed Dominus Iesus eorum annuens fragilitati, corporibus eorum medebatur, vt in se fidem eorum pararet, ad prædicandum eis spiritualia, & cœlestia: vt & nos, his qui adhùc non capiunt spiritualia, carnalia, quæ eis necessaria sunt non negemus; vt per hæc minora beneficia, ad maiora recipienda disponantur. Languores vocat febres, & alia similia, tormenta illium, dolores, podagra, & alia huiusce modi. Alias autem species infirmitatis numerat, quæ apud Medicos penè incurabiles sunt; quò sic diuinitatem, & omnipotentiam Christi magis declaret: vt lunatici, de quibus aliqui dicunt: inter quos Perotus, hos, esse qui comitialem morbum patiuntur, hoc est caducũ; sic dictos quòd eos qui interlunio nati sunt, hunc morbum

ferè

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferè pati compertũ:& citat quendam Poëtam Serenum, qui sic suis versibus canit,& hoc modo morbus ille naturalis erat. Alij verò etiam intelligentes hunc morbũ esse naturalẽ, putant lunaticos dictos quosdam, qui pro augmento, aut decremento Lunæ, quæ humoribus dominatur, affligebantur in cerebro, propter nimiam humorum, vel abundantiam, vel tenuitatẽ & defectum.

Matth.17 Verumtamen (quoniam inferius cap. 17. dicitur: Cuiusdã filius fuisse lunaticus, qui etiam dicitur habuisse dæmonium, idque surdũ & mutum) alijs post Hieronymum, videtur hos lunaticos fuisse verè dæmoniacos, non naturali, scilicet, morbo, sed à diabolo afflictos, non quidem omni tempore. sed certis temporibus augmenti & decrementi lunæ, cuius afflictionis diuersæ, per certa tempora diuersæ redduntur causæ.

Hieron. Hieronymus enim super hunc locum Matthæi, ait: Non verè lunaticos, sed qui putãtur lunatici, ob dæmonum fallaciam, qui obseruantes lunaria tempora, creaturã infamare cupiebant, vt in Creatorem blasphemiæ redundarent. Idẽ de his lunaticis

Theophil. sentit Theophilactus. Alij aliam afferunt rationem huic similem, videlicet, vt homines à luna credentes fieri huiusmodi mala; lunam inciperent, reuereri & colere pro Deo. Additur & tertia ratio, scilicet, quia propter mollitiẽ cerebri in nouilunio, quãdo abundant humida, super quæ luna habet dominium, cerebrũ est aptius, vt in ipso dæmon aliquid operetur. Verum de hoc ampliùs infrà cap. 17. Igitur hos omnes languores curauit Christus. Vnde Mantuanus

Mantuanus. noster, hæc his versibus canit.

Languida, quæ nulla potis est humana iuuare,
Ars ope, per vicos, gradiens, per rura, per vrbes.
Nunc prece, nunc solo sanabat corpora tactu.

Et sequutæ sunt eum turbæ multæ, de Galilæa, & Decapoli, & de Hierosolymis, & de Iudæa trans Iordanem. Alij curiositati quadam ducti, Christum sequebantur, vt oculos pascerent; alij vt sanarentur à suis languoribus, vel suis sospitatem impetrarent; alij & forte maior pars, dulcedine verborum, ac veritatis cognoscendæ studio allecti; quidam fortè etiam, vt ex sermonibus eius aliquid caperent, quo possent eum accusare. Obserua. Decapolis, est regio sic dicta à decem ciuitatibus, has (secundum

Brocard. Brocardum) complectitur ciuitates principales, Tyberiadẽ, Sephet, Cedes, Nepthalin, Assor, Cæsaream Philipi, Capharnarũ, Ioniter, Abethsaide, Corozaĩ, & Bethsan, & de trans Iordanẽ, id est, de terra Seon, vbi remanserant duæ tribus, & dimidia. Et sic adimpletum videtur vaticinium illud Esai. 45. Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti & negotiatio Æthiopiæ, & Sabbaim, viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt, post te ambulabunt, vincti manicis pergent, & te adorabunt, teq; deprecabuntur; tantùm in te est Deus, & non est absque te Deus: verè tu es Deus absconditus, Deus Israël Saluator. Per quos significantur, qui de tenebris gentium, & de nigredine vitiorum, & de eloquentia sapientiæ huiusmodi, quæ Sabbaim interpretatur, venerunt ad Christum, & factus est Princeps eorum. Vt de Dauid legitur. 1. Reg. 22.

Esai. 45.

1. Reg. 22.

Cap. V.

Videns Iesus turbas ascendit in montem, &c. Ab hoc cap. incipit instructio, & illuminatio pertinens ad informationẽ regenerandorũ, per doctrinã Christi; quæ quidem est duplex: vna pertinens ad vitæ sanctitatem, quæ præexigitur, & hæc continetur in his octo beatitudinibus: alia quæ pertinet ad institutionẽm ministrorum, quantum ad regimẽ Ecclesiasticum, & ista sequitur, cùm in hoc capite dicitur ministris: Vos estis sal terræ. Posteà sequuntur Sacramenta Christi, quæ dant virtutem verbo ministrorum, & Sacramentis Ecclesiæ, vt Passio, Resurrectio, & Ascensio, per quæ complentur omnia præcepta ad vitæ sanctitatem pertinentia, & ea quæ ad vitæ sanctitatem pertinent, extenduntur vsq; ad caput decimum; à decimo verò vsq; ad vigesimum, informatio ministrorum: à vigesimo vsq; in finem; Sacramenta Christi.

Videns Iesus turbas, &c. Tria nobis in huius capitis vestibulo explicanda sunt, quæ ad historicũ sensum sunt necessaria. Primùm, quo tempore Christus hunc sermonem habuerit: est enim in hac parte, inter veteres, & nouos interpretes dissensio. Præterea de loco est etiam controuersia, vtrùm in montis vertice, an verò in planitie, quæ erat ad montis radicẽ, habitus fuerit. Tertiò etiam dubitari solet, quis fuerit mons iste. Et quidem de tempore Ammonius Alexandri-

Ammon. nus Origenis Præceptor, in armonia quatuor

tuor Euangelistarum ait, quòd primo anno suæ prædicationis Christus hunc sermonem habuerit: nam cùm duodecim discipulos ad se vocasset, Regnumque Dei prædicasset, & Euangelium hoc multis miraculis confirmasset; ingressus Synagogam Nazareth, apertòque libro locum illum

Esai.61. Esai. 61. legisset: Spiritus Domini super me, eò quod vnxerit me, &c. Omnia illa verba sibi congruere demonstrauit: indè egressus ingen.i turba eum protegente ascendit in montem, & ibi hanc Euangelicam doctrinam tradidit, cui subscribit

Tostatus. Tatian. Tostatus. Tatianus verò discipulus Iustini martyris, in sua harmonia constanter asserit, non primo sed secundo anno suæ prædicationis, hanc concionem habuisse Christum, cui suffragantur omnes ferè sacri interpretes, tàm veteres, quàm recentiores. Et meritò: Nam qui historiam Euangelicam perpenderit; deprehendet duo festa Paschalia mediasse, inter initia prædicationis Christi, & hanc concionẽ: cùm post nuptiarum miracula, & testimonium Ioannis de Christo, cœpit prædicare Regnum Dei, & ingentem turbam magnis beneficijs, & sanitatum miraculis sibi conciliare.

Matth.21 Et ex Galilæa, propter instans festũ Paschale, Christus Hierosolymam ascendit, vbi ingressus templum facto flagello de funiculis, ementes, & vendentes, abegit è templo: inde in patriam suam remeauit. Anno verò sequenti, instante rursus Paschali die Hierosolymam petijt, vbi in probatica piscina, eum qui triginta & octo annos languens iacuerat curauit in Sabbato, quo facto ingens disputatio exorta est cum Pharisæis, qui cùm suis beneficijs sœuiores euaderent, atque de morte sua cogitarent; rursum Galilæam est reuersus, vbi transacto mari multis comitãtibus turbis ascendit in montem, & hunc mirificum habuit sermonem. Sit ergo nobis compertum, quòd secundo anno prædicationis Christi, habitus fuit hic sermo. Sed de secunda difficultate est maior concertatio, propter dissonantiam Euangelistarum, quæ prima fronte se offert. Matth. quippè clare videtur asserere. ꝙ ascendẽs Iesus in mon-

Luc.c.6. tem, cùm sedisset, in præsentia discipulorum proposuit hanc doctrinam. Luc. verò cap. 6. ait, quòd descendit cum discipulis de monte, & cum eo erat turba discipulorum, & multitudo copiosa, & quòd in loco cãpestri, vel planitie stetit. Ecce dissonantiam, quæ prima facie apparet. D. August.

August. lib. 2. de consensu Euangelistarum, ait, duos fuisse sermones à Christo habitos; alter in monte in conspectu discipulorum; secundus in planitie, quæ erat ad radicem montis, cui interfuerunt non solùm Apostoli, & discipuli; sed numerosæ turbæ, quæ ex omni regione ad Christum confluxerant. Quæ sententia suaderi potest. Primò, quoniam Matth. videtur insinuare, quòd Christus, vt subtraheret se à multitudine turbarum, montem ascendit, in quo solis discipulis hanc mirabilem doctrinam tradidit. Et Matth. inquit, quòd Christus sedens loquebatur, Lucas quòd stans, ait enim ꝙ stetit in loco campestri. Rursus Matth. inquit, ꝙ in monte, Lucas quòd in planitie; Matth. quòd ascendit, Lucas quòd descendit, vt turbas doceret. Hanc sententiam amplectuntur præter Amon. Alexand. & Tatianum, qui historiam Euangelicam, illiusque harmoniam diligẽter conciliauerunt: *Ambros.* Ambros. *Anselm.* Anselm. Chrys. *Theophil.* Theophil. Bonauent. *Bonauen.* Hugo Carrensis vel Decaro, & D. Tho. 1. 2. *Hugo.* q. 69. art. 3. ad. 6. & Caiet. Aug. de consensu *D. Thom.* Euangelistarum. c. 19. qui ait, hanc opinio- *Caiet.* nem esse probabilissimã. Quòd si obijcias, *August.* quòd in fine huius concionis apud Matth. c. 7. dicitur: Factũ est, cùm consummasset Iesus verba hæc admiratæ sunt turbæ: quia *Matth.7.* docebat eos tanquam potestatem habẽs, & non sicut scribæ eorum, & Pharisæi; ergo turbæ fuere præsentes illi concioni, quam narrat Matth. Diuus Aug. respondet, quòd *D. Aug.* nomine turbarum intelligit Matth. multitudinem septuaginta duorũ discipulorum, & aliorum qui Christi erãt discipuli, quod confirmat Aug. ex verbis Lucæ. c. 6. dicen- *Luc.6.* tis, quod Christus descendit de monte cum duodecim Apostolis, & quod erat cum eo turba discipulorum, & multitudo copiosa plebis. Distinguit ergo Luc. inter turbam discipulorum, & multitudinẽ plebeiam, & popularem. Quod si rursus opponas, quòd eadẽ sunt apud Matth. & Luc. idẽ est principiũ: Beati pauperes, idẽ finis: Omnis qui audit verba hæc, &c. Vnus ergo videtur sermo apud vtrũq;. Respondetur cũ Ambr. *Ambros.* & D. Tho. ꝙ cùm hæc doctrina esset ma- *D. Thom.* ximè necessaria, postulabat, vt primo Apostolis, & discipulis illis traderetur fusiùs; rursus autem breuiùs. Et etiam oportuit, vt eadem doctrina, eadẽ die, iterũ magis repetita ingereretur, in discipulorũ memoriam; eamque ipsi posteà prædicarent, tanquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euangelicæ legis sumã, & fundamentum. Cæterum idem D. Aug. vbi suprà, potiùs declinat in hoc, quod fuerit vnus, atque idem sermo, quem vterq; Euangelista narrat; cui subscribunt ex antiquis Chromatius, & Gregorius Nizenus super hunc locum. Quare in memoriam reducẽdum est, id quod in argumẽto huius operis diximus. Nempe, quòd Euangelistæ in scribendo, materias sibi à Spiritu sancto diuisas assumpserunt. Nam cùm Matthæ. intendat probare Christum esse Messiam, & Doctorem generis humani, ex consequenti intendit in hoc capite referre verba & doctrinam Christi. Lucas verò, cuius propositum erat demonstrare Christum authorem esse salutis nostræ; gesta illius quæ manifestabant ipsum esse Saluatorem longiùs enarrat. Vnde Lucas ait, quòd ascendit in montem, vt oraret, vel preces effunderet ad Deum, pro salute generis humani, & fœlici successu Euangelici Regni: addit etiam, quòd totam noctẽ transegit in oratione insomnis; orto verò Sole quid egerit declarat, nimirùm quòd statim vocauit duodecim ad se, quos Apostolos nominauit, & hoc explicat Matthæus, cùm ait, quòd videns turbas ascendit in montem, & cùm sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. Nam sedit Christus tanquam supremus Præses illius Senatus constituti; in quo superexcellenti authoritate, qui à Patre donatus erat, voluit duodecim eligere, quos Apostolos nominauit. Hanc autem electionem tacuit modò Matth. breuitati studens, & quoniam nondum tuam scripserat vocationem, quam nobis vsque ad caput nonum distulit, referendam. Lucas verò docet, quòd curam gerẽs salutis multitudinis ipsum sequentis, descẽdit de monte cum Apostolis, & stetit in loco campestri, in radice montis, & tradidit hunc sermonem, & hoc explicauit Matthæus, cùm ait: Aperiens os suum, &c. Probabiliùs tamen mihi apparet certè, hunc sermonem quem Matthæus scribit habitum fuisse in monte. Quam sententiam tenent omnes illi, qui asserunt duos fuisse sermones, & ipse Augustinus tom. 4. duos libros scripsit de sermone Domini in monte. Gregor. Nizenus in homil. super caput primum Matth. Chromatius, Tostatus, & Hieronymus super hũc locum, & communis animi consensus videtur omnium Christianorum. Fauet huic sentẽtiæ vaticinium Esai. dicentis, Quòd erit præparatus mons, & fluent ad eum omnes gentes, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & docebit nos vias suas. Et cap. 40. ait: Super montem excelsum ascende tu, qui Euangelizas Syon. Et cap. 52. quàm pulchri sunt super mõtem pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona, dicentis: Syon regnabit Deus tuus. Pulchri pedes, quia debet totus esse mundus prædicator à planta pedis, vsque ad verticem capitis. Quapropter dicendum est, hunc sermonem habitum fuisse in monte coram Apostolis, & discipulis, & copiosa multitudine eorum, qui ad Christum confluxerunt. Quod si opponas Luc. dicentem, quòd descendit de monte cum Apostolis, & stetit. Respondetur secundò cum August. quòd fortè erat in littore illius montis planities aliqua, in qua turba Dominum expectabat, & ad hanc Christus cum Apostolis descendit de monte, & stetit in loco campestri. Tene quod malueris, nam certè dicere quòd fuerint duo sermones, nullũ apparet inconueniens, quod non facile diluatur: nam Matthæ. tacuit, quòd iterum ad turbas factus est idem sermo, quod Lucas explicuit, & ad illum sermonem quem fecit ad turbas, dirigenda sunt verba Matth. de admiratione populi: Omnibus quippè perspicuum erat, illum sermonem habitum etiam fuisse ad turbas. Quis autem fuerit hic mons, si fidem damus his qui describserunt loca terræ sanctę, reperiemus, quod fuit mons Thabor, iuxta D. Hiero. sententiam, cuius vertex erat campestris, viginti stadia habens longitudinis, & latitudinis: erat enim ipse mons, vt dicit Hieronymus lib. de locis Hebrai. & Beda libro de situ terræ sanctæ, & Iosephus lib. 4. de bello Iudaico cap. 2. ex omni parte rotundus. Erat enim in hoc mõte pars superior multò sublimior, in qua veluti in secessu secreto ascendit Christus, vt oraret; ibique facta est electio duodecim Apostolorum, & ex hoc sublimiori loco descendit Iesus in loco campestri, & sic poteris omnia conciliare. Aliqui dicunt, quòd hic mons fuit Oliueti, vt dicit Chromatius, tamen hic mons multis milliaribus distat à mare Tyberiadis; hic verò mons, in quem Christus ascendit, erat in prouincia Galilæa, vt ex contextu Euangelistarum liquidò constat. Vnde (vt diximus) fuit mons Thabor, vbi Christus transfiguratus est, in cuius

August. *Cromat. Nizenus.* *Esai. 40.* *Esai. 52.* *August.* *Nizenus. Hierony. Chromat. Tostat.* *Hieronym. Beda. Iosephus.*

ius vertice, tempore Bedæ erat constitutum templum monachorum Diui Basilij, & intra murum tres Ecclesiæ, quæ videbantur voci Petri respondere, cùm dixit: Faciamus hic tria tabernacula. Et hæc de litera.

Cæterum, quoniam ab hoc capite initium sumit admirabilis doctrina Christi Præceptoris nostri: operæpretium existimaui nonnulla de eius excellentia prædicare, & ad hoc propositum occurrit mihi testimonium illlud Esaiæ cap. 25. vbi dicitur: Ego Dominus loquens iustitiam, annuntians recta. Et aliud cap. 28. Ego Dominus docens te vtilia. Ex quibus testimonijs mihi venari videor ea, quæ in doctrina Christi continentur, tàm in præceptis, quàm in consilijs: vtraque enim in hac Christi concione continentur. Continet enim doctrina Christi, & præcepta iustitiæ, quæ æqualitatem erga proximum faciunt in præceptis negatiuis, & in affirmatiuis habet charitatis præcepta, quæ rectitudinem in anima efficiunt. Nam charitas dirigit animam ad Deum, qui est obrectum charitatis, in qua directione rectitudo voluntatis consistit, in hoc autem quod dicit cap. 28. docens te vtilia; includuntur consilia, quæ vtilissima sunt. Ea quippè dicuntur vtilia apud Philosophos, quæ conducunt ad finem intentum: consilia autem maximè conducentia sunt ad finem nostrũ, quæ nobis Christus ostendit, nempè ad beatitudinem. Igitur vtilia sunt: hanc minorem in ipsismet consilijs explicatam dabimus. Sunt quippè consilia veluti semitæ compendiosæ quibus expeditiùs peruenitur ad patriam. Vnde idem dominus in præfato cap. 25. Esai. antè verba citata dicit: Non dixi semini tuo frustrà quærite me. Id enim dicitur frustrà fieri (iuxtà Philosophum 2. Phis.) quo posito non consequitur finis: vt agricola frustrà laborasse in agro dicitur, qui fructus ei opportunos non contulit. Sed media, quæ Christus Dominus nos docuit ad quærendum, & inueniendum Deum, non frustrà dicentur data: nam adeò accommodata sunt ad finem, vt illis positis in foribus ipsis adsit Deus: nam, vt August. docet 2. lib. de doctrina Christiana, quidquid noxium est per doctrinam Christi damnatur, quidquid vtile ibi inuenitur. Vnde & Prouerb. 3. dicitur: Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ. Per vias præcepta, per semitas consilia intellige; viæ dicuntur pulchræ, quoniam præcepta iustitiæ pulchritudinẽ in rebus faciunt: pulchritudo quippè in membrorum, ac sensuum proportione consistit, vt & staturæ corporis membra proportionabiliter respondeant, & ipsa membra inter se proportionalem æqualitatem habeant: nam si facies est grandis, & oculi parui, aut è diuerso: deformitatem in facie ipsa efficient. Iustitia proportionem in rebus ipsis facit, vt nec iste plùs, nec ille minùs habeat, quam debeat habere; vt si Petrus habebat decem, tu nouem: sustulisti à Petro vnum, id tu habes plus quàm debes, & ille minus: redde ergo illi vnum, & sic facies æqualitatem. Cùm ergo iustitia proportionem efficiat in rebus, ex consequenti, & pulchritudinem causat. Amor etiam hanc facit proportionem, & per consequens pulchritudinẽ: quoniam est propensio voluntatis, in id quod sibi proportionatum, ac congruũ videtur. Igitur, quia Christi præcepta, & sunt iustitiæ, & amoris; dicuntur viæ pulchræ: & quia animam etiam pulcherrimam reddunt, quæ si his ornata fuerit habitibus, decora in conspectu Regis apparebit. Nam propter iustos spõsa dicitur pulchra, secundùm illud: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, & decora. Pulchra, propter iustitiam, quæ lucidissima est; nam de illa dicit Philosophus, quòd nec hesperus est sicut illa, pulcherrima, atque decora, propter charitatem, cuius lampades sunt ignis, atque flammarum. Et omnes semitæ eius pacificæ. Consilia quæ per semitas intelliguntur, pacem maximam in anima efficiunt: nam opera consiliorum, carnem maximè spiritui subdunt, vt aduersus illum rixas mouere non audeat: nam in pauperibus spiritu lites propter pecunias non mouebit, in pacificis, ac mansuetis non excitabit discordias, & sic de alijs. Quare ab effectu pacifica dicuntur consilia; quoniam pacem maximam, ac tranquillitatem in anima causant, ac per hoc penè beatam habentem reddunt ac immortalem. Vnde subditur: Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam, & qui tenuerint eam beati. Nam sicut fructus ligni vitæ immortale reddebat corpus; ita præcepta, & consilia Dei obseruata, & corpus & animam, ad immortalem beatitudinem euehũt. Transferunt enim corpus, ex animali in spirituale, cùm corpus

Moralia de doctrina Christi *Esai. 25. & 28.* *Esai. 25.* *Aristot.* *August.* *Prouer. 3.* *Simile.* *Cant. 1.* *Philosoph.* *Prouer. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus iam non suam, sed spiritus vitam agat.
Vnde Dominus ad Iudæos dixit: Verba quæ ego loquor vobis, spiritus & vita
Ioan. 6. sunt: quoniam vos spirituales reddent, &
vita æterna donabunt: nam vos tandem
ad beatitudinem perducent, vt subinfert
Prouer. 3. Sapiens, dicēs: Et qui tenuerint eam beati.
Superexcelluit etiam hæc Christi doctrina omnes alias; eò quòd magnis miraculis confirmata fuit: nam & varij languores curati sunt: mortui ad vitam reuocati: cœci illuminati: consolidati claudi, & multa alia mirabilia in eius confirmationem patrata sunt. Et secundò, quia facta est humanis mentibus suprà naturam inspiratio: quum idiotæ, & simplices Spiritu sancto repleti, summam sapientiam & facundiam sunt ex templò adepti. Tertiò, facta est mirabilis mundi conuersio, atq; suprà naturam: quoniam non vi armorum, aut voluptatū promissione, sed ex diuinorum operum inspectione, innumerabiles viros, ac fœminas, pro hac doctrina mortem subire; immò & appetere vidimus, quæ omnia suprà prolixiùs explicuimus. Hoc argumēto tanquam
August. fortissimo Augustinus vtitur, in oratione contra infideles: Vel enim (ait) virtute signorum, & prodigiorum totus mundus ad vitæ austeritatem, & ad Christum adorandum, est conuersus: vel nullis miraculis, ad hanc recipiendam fidem est prouocatus: si fateris mundum tractum fuisse vi miraculorum; fateri te oportet à Deo authore miraculorum, hanc religionem processisse, & comprobatam fuisse. Si verò neges vlla miracula interuenisse; negando miracula, ingens miraculum concedis. Quid enim dici potest mirabiliùs, quàm quòd sine miraculis totus mundus in nouam, & inauditam Christi doctrinam fuerit conuersus? Quòd si dicat quispiam, hæc quæ commemorauimus admiranda; casu, subitoq; euenisse, sciat se grauiter esse deceptum, ex eo quod hæc se facturum Deus multis antea Prophetarū prædixit oraculis; quod est euidens argumentū diuinæ dispositionis: nullus enim potest futuros euentus prædicere, maximè qui pendent à libera Dei voluntate, nisi per reuelationem diuinam. Vnde
Esai. 41. Esai. c. 41. dixit: Annuntiate quæ ventura sunt nobis, & dicemus quia dij estis vos. Profectò magnum, & euidens inditium veritatis doctrinæ Christi est vox Prophetarum: nihil enim Christus gessit, nihilq; cum illo gestum est; non prius præuisum, oreq; Prophetarum prænuntiatū. Hinc est illud à sacro Euangelista relatum Luc. 24. Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, in- *Luc. 24.*
terpretabatur illis in omnibus scripturis, quę de ipso erāt. Ex quo, palam est, illa nec à casu, nec subitò contigisse; sed ex ordinatione Dei, qui solus futura contingētia cognoscit. Nec putes paucos annos præterijsse, post denunciationem antequam fuerit facta: nam alij prædixerunt ea antè quingentos, alij antè mille annos, quidam antè duo millia vel tria; vnde patet, quòd solùm inspiratione Dei hæc prædicere potuerūt. Illud etiam demōstrat super excellentiam huius doctrinæ, & quod à Deo fuerit tradita. Nam antè passionē Iesu Christi, Crux fuit omnibus ad terrorē, & maledictionē; nunc verò habet cœlestem amorē, & omnia benedicit, & colitur, & adoratur; & olim vbiq; in pretio habita fuit, & modò in vniuerso orbe resplendet. Sed hoc Deus non permisisset longo tempore, nisi Iesus fuisset verus Deus, qui hanc doctrinam docuit, & prædicauit: Accipe, & aliud maximè admirandum signum, quod hæc doctrina super omnes alias sit, & à Deo: nempè Ecclesiæ sanctæ maximum incrementum. Impugnauit enim vniuersus orbis armatus, potens, diues, ac crudelissimus eam, inermem, pauperem, imbecillem, & mansuetam, sicut agnus; & tamen ipsa, plùs potuit moriendo, quàm mūdus ipsam occidendo. Quotidie Christiani crudeliter occidebātur, & quotidie crescebat numerus eorum, qui pro Christo libenter moriebātur. Sanè Roma, quæ vniuersum orbem subiugauerat, non potuit Ecclesiam Christi pauperculam subiugare; quinimò, & ipsa cum omni imperio suo colla subiecit suaui iugo Euangelij Christi; & piscatori Petro, iam subiectus est Imperator Romanus. Confirmat etiam hanc veritatem, quòd homines literis ornatissimi, præclarissimi ingenio, hanc doctrinam deuotissimè ac constantissimè amplexati sunt, quales fuerunt Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Hyllarius, &c. Thomas Aquinas, &c. Ex effectu etiam apparet huius doctrinæ excellentia. Eius enim studiosos vehementer inflammat, atq; in cœlestium rapit amorem; ita vt per eam homines, quasi dij efficiantur, terrena, quasi stercora reputantes, totosq; se in cœlestium amorem consecrātes. Virtus autem huius doctrinæ, ex eo clarè patet, quòd postquam ea in mundo prędicari cœpit,

cœpit, idolorū cultura cecidit, & dissipata
1. Reg. 5. est; sicut intrante arca testamenti, templum Dagon: ipsum idolum ad pedes arcæ prouolutum iacuit, amputatis manibus, & pedibus, ac capite: quasi iam extunc, nec responsa dare, nec suos adiuuare, nec quic-
Esai. c. 2. quam moliri valeret. Quod & Esai. cap. 2. prædixerat, cùm ait: Exaltauit Dominus solium suum, & idola penitùs conterentur.
August. Quæ omnia ex August. confirmantur contra epist. fundam. cap. 4. sic dicente: Tenet me in gremio Ecclesiæ, & in eius doctrina, communis consensio populorum, tenet au-
Ioan. 21. thoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli cui pascendas oues suas, post resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum; successio Sacerdotum, quam nemo Principum huius mundi, nec portæ inferi potuerunt impedire. Ex quibus omnibus, excellentia huius doctrinæ euidenter patet, & quòd à solo Deo sit. Quòd si
Caiet. cum Caiet. addideris, quod solius Dei est (vt experientia monstrat) docere vniuersum orbem tàm grandes res: nam sicut lumen naturale impressū est à Deo in men-
Psalm. 4. tibus nostris absque scriptura (secundùm illud Psalm. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine) ita hoc lumen supernaturale fidei Euangelij sui ac legis à solo Deo infusum est, secundùm quod ipse pro-
Hierem. miserat: Dabo legem meam scriptam in cordibus eorum, quod manifestum est solius Dei esse. Quare de Christo dicitur, quod docebat quasi potestatem habens, scilicet imprimendi legem suam in cordi-
Actor. 17. bus audientium, secundùm illud Actorum. Crediderunt Paulo prædicanti hi quorum tetigerat Deus corda. Hæc omnia euidentiam faciunt credibile esse hanc doctrinam esse à Deo, vel faciunt euidentiam in attestante, quæ non repugnat fidei, vt Theologi in suis locis docent. Quare omnes alias hominum doctrinas, longè superat Christi doctrina, immò & stultas, ac inutiles facit, docens contraria omninò ab illis, vt in hoc capite patet, & cordibus hominum ea imprimens, vt acceptēt. Superat etiam maximis excellentijs; veteris testamenti legem, atque doctrinam. Illud antiquatum fuit, & abrogatum, hoc nostrum perpetuò manet. Illud promittebat suis bo-
Matth. 5. na temporalia, & peritura; hæc bona sempiterna: Beati pauperes, quoniam vestrum est Regnum Dei. Illius antiqui testamenti promulgator fuit Moyses; huius nostri, Christus Legislator est, & promulgator. Aperiens os suum, &c. Illud erat sculptum in tabulis lapideis: nouum in visceribus, & tabulis cordis, non carnalibus, sed spiritualibus, secundùm illud quod per
Hieremiam, cap. 31. Hieremiam, cap. 31. ipse Dominus promiserat, dicens: Hoc est pactum meum, quod feci cum domo Iuda, & Hierusalem: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam, & feriam vobiscum pactum sempiternum. Quod de
August. nouo testamento intelligit Augustinus libro. 1. de sermone Domini in monte. Vnde Esai. 51. dicitur: Ecce testem populis
Esai. 51. dedi eum; Ducem ac Præceptorem gentibus. Quibus verbis significantur tria munera, quibus egregiè functus est Christus. Fuit enim testis, Legislator, ac Dux, ipsomet dicente Ioan. 16. Ego in hoc natus sum
Ioan. 16. & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et Ioan. 3. Quod
Ioan. 3. scimus loquimur, & quod vidimus testamur. Dux fuit etiam: quoniam talem habemus testem mysteriorum fidei nostræ, vt etiam ipse sit Dux, cuius ductu & auspicio perueniamus ad æternam fœlicitatem. Qui etiam dicitur Dux noster: quoniam aduersus vitia, ac præsentia vitæ discrimina pugnaturis; ipse & vires præstat, & arma, & industriam; deniq; & ipsam nobis lucratur victoriā; & quia exēplo suo, tanquam Dux nos ad benè beatèque viuendum inducit. Præceptor verò noster dicitur: quoniam & Legillator, & conditor noui testamenti fuit.

His ita præiactis, ad textum ipsum iam Deo auspicante accedamus. *Videns Iesus turbas ascendit in montem.*

August. Moralitas seu cōcio. Et primò ex Diuo August. in sermone Dñi in monte aduertendum est, quòd totus hic sermo in mōre à Domino habitus, & initium eius, est veluti fudamentum, ac basis totius ædificij Christiani: continet enim veluti prima rudimenta totius doctrinæ Christi. Quare Dominus consummato hoc sermone dixit capite septimo:
Matth. 7. Omnis qui audit omnia verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam suprà petram. Ac si diceret: Ædificare super hanc doctrinam: est supra petram opus erigere. Quoniam hæc doctrina, fundamentalis petra est, quæ principia ac fundamenta

Universidad de Deusto
Biblioteca

continet totius huius Christianæ philoso-
Psal. 86. phiæ. Vnde Psal. ait: Fundamenta eius in montibus sanctis. Quoniam fundamenta Ecclesiasticæ doctrinæ, in hoc mõte, quem Dominus sua præsentia sanctificauit, iacta sunt. Cæterum, & si totus hic sermo, hæc principia contineat, præcipuè tamen initium eius, in quo beatitudo, quæ est vltimus noster finis, insinuatur. Finis autem principium, ac fundamentum est nostrarum actionum: nemo enim operatur, nisi respiciendo aliquem finem, à quo moueatur. Quare finis, & si sit posterior in exequutione, est tamen prior in intentione: si enim curiam cupis adire, id primũ te mouet, vt pares iter, licet curiam ipsam vltimò attigeris. Quare causa finalis est prima, quæ mouet, & ex consequenti finis est principium, ac basis nostrarum actionum. Quapropter, præsens Euangelium principium dicitur, ac fundamentum: quoniam in illo noster præfigitur finis, qui est æterna beatitudo, quæ in Regno cœlorum possidetur: Deo enim videndo perfrui; præmium est, ac merces, quæ his beatitudinibus correspõdet. Vel, dicitur doctrina hæc fundamentum: quoniam in ea fundatur excellentia nouæ huius Christi doctrinæ; quam nouam dico, quoniam huic inepto mundo, ac rudi noua visa est. Quis enim vnquam, vel cogitare potuit, quod in paupertate sita esset fœlicitas, & in lachrymis gaudium, & in ignominia honor? Quinimò in diuitijs, in saturitate, in mundi pompa, in delitijs suam habebant sitam beatitudinem homines. Vnde August. 19. de Ciuit.
August. cap. 1. ex Varrone eruditissimo viro, inter Latinos, refert. 228. Secta-, ac opiniones, in quibus dispertitæ erant Philosophorum sententiæ, circa fœlicitatem nostram, vbi nam esset sita. Et tandem omnes hac in re errauerunt: quoniam nullus vnquam cogitare potuit, quod in his rebus (quæ potiùs miseria, quàm fœlicitas apparent) haberet Deus nostram beatitudinem sitam. Attende ergo, quæ sint huius pulcherrimi ædificij fundamenta. Paupertas, fames, fletus, persequutio, ignominia, ac deniq; Crux. Ex vna parte viliora, ac contemptibiliora, quæ in mundo sunt, nobis proponit, qualia sunt hæc; & ex alia rem omnium nobiliorem, ac preciosiorem statuit, nempè beatitudinem, ac Regnum cœlorum: nam ex ambabus his rebus fundamentum hoc construitur. Mos ex antiquo fuit, cùm primus figitur lapis in fundamento alicuius magni ædificij, vt solemnis processio fiat, & sub illo fundamentali lapide, vel aurum recondatur, vel aliquãdo carbones, etiam ibi recludũtur: quoniam hæ duæ res incorruptibiles sunt. Sic refert August. August. lib. 21. de Ciuitat. quòd in magnis ædificijs carbones sub fundamentali lapide reconduntur; & etiam in confinium populorum terminis: quoniã carbo incorruptibilis est; ignis enim qui omnia consumit, ipsum incorruptibilẽ reddit. Quare ad perpetuam talis ædificij memoriam id fit, & ad tollendas lites, quæ super populorũ terminos oriri solent. Vnde Ctheliphon in famoso illo templi Dianæ ædificio: carbones sub fundamentis recõdisse, fertur. Sic hodie considera Christum Dominum, quasi solemnĩ processione, cum discipulis suis, ad montẽ Thabor ascendentem; vt ibi prima huius tanti ædificij iaciat fundamenta. Et primò lapides ibi preciosos recondit, nẽpè Regni cœlorum gaudia, quæ nobis hic repromittit: nam (vt Ioan. refert Apoc.) Fundamẽta Apoc. 18.
illius cœlestis Hierusalẽ, ex lapidibus preciosis affirmat esse. Carbones insuper etiã in hoc fundamẽto ponit: quoniam paupertas, esuries, lachrymæ, ignominiæ, ac persequutiones, faciem nobis tetriorem quam carbones ostendunt. Sed hæc quæ consumere videntur hominem, ipsum fœlicem, ac immortalem constituũt. Igitur ad huius structuræ perpetuitatem, hæc iacere fundamenta oportebat. In quo etiam maximè huius sacrati Magistri nostri sapientia splẽdet: quippè qui doctrinam talem hodie in monte nos docet, qualem nunquã humanæ aures audierunt. Quis enim vnquam Philosophorum docuit, quod vnum contrarium posset, alium contrarium generare? Immò sibi aduersantur, & contrà pugnãt contraria: sic enim à Philosophis definiũtur. Contraria sunt, quæ maximè distant, & quæ se mutuò expellunt. Frigiditas quidem non calorem generat, sed ab eodẽ subiecto expellit. At in hac noua philosophia, quam iste nouus, ac cœlestis Magister nos docet; vnum contrariorum alterum generat, atq; producit: paupertas, quippè, diuitias generat, ac ditissima Regna tribuit, cùm dicatur eis: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est Regnũ cœlorum: lachrymæ, risum gignunt, & esuries, saturitatẽ; cùm dicatur: Beati qui nunc fletis, quia ridebitis, beati qui nunc esuritis, quia saturabimini.

Quare

Quare iure optimo Christus infrà cap. 13.
Matth. 13. doctrinã suam thesauro absconditο in agro inculco, contulit; vbi non nisi spinæ, ac tribuli generantur, & tamen ibi effodientes thesaurũ reperient. Quis vnquam cogitare potuit, quòd in paupertate essent diuitiæ? Aut inter lachrymas risus, vel inter spinas flores? Et tamẽ ita est: quoniam si hæc credens periculum feceris; ita esse inuenies. Quare de hac abscondita sapientia dicitur
Prouer. 2. Prouer. 2. Si quæsieris eã quasi pecuniam, & tanquam thesaurum effoderis eam: tunc intelliges timorem Dñi, & scientiam Dei
Simile. inuenies. Nam sicut ille, qui thesaurum fodiendo quærit; etiã si spinas, carbones, vel lapides offenderit, nihil moratur, aut timet; sed nihilominus trãsit fodiendo; sciens quoniam subtus ea latet thesaurus quem quærit: sic verus Christi orthodoxus, qui hunc absconditum thesaurũ quærit, etiam si spinas, clauos, famẽ, paupertatẽ, ignominiam, tribulationes, flagella, ac demũ Crucẽ offenderit; nihil timeat, nihil vereat, sed potiùs gaudeat se iam iam inuenisse thesaurũ, quẽ vult: quoniam subtus ea inueniet illum. Tunc enim intelliget timorẽ Domini, hoc est, quanto timore concuri debeat amittẽdi hunc thesaurum, quem inter tot difficultates occultari voluit Deus. Fodiat fide, fodiat spe, ac cupidine tanti boni, & sic inueniet hãc scientiam Dei, immò sapientiam, quam nemo Principum huius sæculi (id est Philosophorum) agnouit. Est enim thesaurus iste, flos inter spinas reconditus. Non te deterreat spinea corona: inter illã quippè, floridus Nazareus (sic enim interpretatur hæc vox) vel flos ipse de radice Iesse: placidos spirat odores. Inter hæc flagella, spinas, clauos, lanceas, ac durissimam Crucem; redolet flos paradisi cœlestis. Inter ignominias has, Iesus Christus gloria tua splendet.
Matth. 4. In fame ipsa, ac quadraginta dierum ieiunio; inuenies Angelorum, ac hominum saturitatem. Inter lachrymas illas, quas super Hierusalem, ac in Cruce fudit: verus
Luc. 19. Isaac (hoc est Angelorum ac hominum gaudium, & risus) inuenitur. Inter illas ignominias, ac cõtumelias; gloria, & honor æterni
Luc. 9. Patris latebat. In illa paupertate, ac indigentia, quam pertulit; ita vt non haberet vbi caput suum reclinaret: thesauri omnes Dei reconditi sunt. In illa preciosissima morte; vita æterna est. Deniq; ibi fœlicitatem reperies, vbi summa mundi miseria apparet quod sit. Videtur hic voluisse Dominum Christum, illam rerum orationem facere voluisse; quam refert D. Aug. lib. 11. August.
de Ciuitat. cap. 18. ex terminis vtiq; contrarijs constantem. Nam sicut verbis fit pulchra compositio contrariorum, cùm dicimus laudando virgines puellas, quæ se fortiter pro Christo morti obtulerunt. Videres fortitudinẽ magnã, in fragili vasculo inclusam; virile pectus in fœmineo corpore; videres illam inuenisse, in morte vitam, in dolore gaudium, in tormentis delitias. Hæc oratio ex his anthytesibus constans; iocunda, ac elegans auribus audientium intonat: hoc etiam rethorico colore Dominus in hoc capite vtitur, cùm pauperes, diuites: flentes, gaudentes: esurientes, saciatos nominat. Quo etiam diuino artificio vsus est
2. Cor. 6. Paul. 2. Cor. 6. dicens: Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam; vt seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti; quasi morientes, & ecce viuimus, vt castigati & non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egẽtes multos autem locupletãtes; tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Cæterũ non minima admiratio mihi exoritur, quomodò in foribus ipsis, quibus ad suam doctrinam nobis patet ingressus, has nobis difficultates statuit. Res tàm asperas proposuit, quibus ab ingressu potiùs deterreremur, q̃ alliceremur. Nunquid qui te inuitauit in domum suam, lanceatum virum, vel ferocem leonem, in ingressu collocat, qui te ab introitu deterreat? Ad doctrinam suam nos inuitat Christus, quomodò ergo famẽ, paupertatem, lachrymas, ignominias, lanceas, spinas, Crucem, clauos, nobis in ipso vestibulo collocat; quibus territi potiùs ad fugã, quàm ad ingressum inuitemur? Tamen fratres mei attendite: Res hæ, quas hic nominat Magister noster Christus, facie tenùs, asperæ, ac difficiles videntur: nam introrsum circumspectæ, non adeò graues sunt; nec tàm ferox (vt aiunt) videbitur leo, sicut depingitur. In gradibus illis, quibus ad thronum Salomonis ascendebatur, in quolibet gradu duo leunculi; vnus ex vna, alter ex
3. Reg. 10. alia parte sculpti erant: vt legitur. 3. Reg. 10. Attamen leunculi, non leones; depicti, non tamen viui erant: qui potiùs puerulos, quã viros deterreãt. Ita paupertas, esuries, persequutio, &c. potiùs secundũ imaginationẽ terribiles apparẽt; introrsum quippè circumspectę, leunculi depicti videbuntur. Inerti quippè, ac pigro sic apparent: fortis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouer.26 enim nihil ea veretur. Vnde Sapiens ait: Dicit piger, leo eſt in via, in medio plateārum occidendus ſum. In via publica, qua omnes abſque pauore tranſeunt; exiſtimat piger, quod ſit leo, qui eum diſcerpere debeat; & in medio platearū, vbi omnes ſecuri in ſuis negotijs incedunt; putat iners, quòd ibi occidendus ſit. Sic tepidus, ac piger Chriſtianus; virtutis viam per quā plurimi iter egerunt, & non ſolùm non perierunt, immò & ſalutē conſequuti ſunt, exiſtimat ſibi impoſsibilem, ac exitioſam eſſe. Nonnè per eā tranſierunt pueri, & puellæ, iuuenes, ac ſenes? Quid tu barbatus homo trepidas? Quid vereris? Quid times? Nunquid non vides puerulum illum, adhūc ante ætatis ſuæ incrementa, ieiunijs, vigilijs, ac alijscarnis macerationib⁹ vacare; & tamen ſanum, pulchrū, ac corpulentum apparere? Hoc fuit phantaſma illud quod D. Auguſt. à ſua conuerſione deterrebat; exiſtimans ſe nō poſſe ea, quæ in lege noua videbat præcepta, atq; conſilia adimplere. Tamē ſubitò ei Matrona quædā nobilis apparuit, quæ ſub velamine multos vtriuſq; ſexus iuuenculos, ac maiores, recōditos habebat: ipſum Auguſtinū inertiæ, ac deſidiæ cauſans, dixit: Quid times, ô homo? Quid in te ſtas, & non ſtas? Quæ te hæc vana inſomnia terrent? Et eleuans velum, omnem illam multitudinem puerorū, ac puellarum oſtendit, dicens: Nunquid tu barbate vir, nō valebis facere quæ iſti pueruli, gratia Dei adiuti geſſerunt? Vide Agnetē tredecim annorū tyrannum, ac tormenta ſuperantē. Aſpice puerulos Iuſtum, & Paſtorem libēter ceruices percuſſori porrigētes pro Chriſto. Intuere reliquos iuuenes eremiticā vitam, per multos annos intrepidè duxiſſe. Cur tu eodē cōſiſus auxilio, nō eadē, immò & maiora valebis efficere? Igitur virtus primo aſpectu terribilis apparet: nam poſteà potiùs allicit quàm deterreat, ſecundū illud teſtimonium
2. Cor.6. Paul. proximè citatū: Quaſi mortui, & ecce viuimus, quaſi egentes, multos autē locupletātes: quaſi triſtes, ſemper autē gaudentes, &c. Quaſi, dicit (ait) hic D. Th. quoniā
D. Thom. mala præſentis vitæ nō omninò mala ſunt, ſed quaſi, hoc eſt, facie tenùs; ita timidis apparet, cùm tamē, ineffabilia ſecū afferebat bona: eo modo loquendi, quo dicere ſolent homines, cùm aliquis alteri ſimilis eſt, *Caſi quiſo ſer eſte aquel*. Vnde, & de Chriſto dicit Ioan. quòd fecit quaſi flagellū, vt eijceret
Ioan.2. ementes de tēplo. Quaſi flagellum, dicit: quoniam huius vitæ pœnæ, ac flagella, non omninò talia ſunt, ſed quaſi, quia ita apparent, ac uidentur eſſe. Leunculi depicti, ſimilitudinē tantùm maſorū habent, ac vmbram; nili quòd te tanquā puerulum ipſa tantùm vmbra deterret. Quādo Moyſes virgā proiecit à ſe, verſa eſt in colubrū, *Exod. 4.* ita vt fugeret Moyſes: cæterum quando aſſumpſit, & tenuit in manu: virga tantūmodò apparebat; quoniam virtus ſi in manu, hoc eſt, in opere eam habueris, virga directionis tibi erit, qua opera tua dirigas; quod ſi eamà te proieceris, tunc ſerpens apparebit, & ab ea fugies. Id eſt clariùs dicere: virtus exercitata facilis eſt, quæ extra exercitium grauis apparet: præcipuè, quia bona opera ſecū afferunt præmium ac mercedē, quam cuilibet adiungit Chriſtus: vt ad talem mercedem aciem dirigentes reliqua faciliora nobis, ac planiora videantur: Ecce enim merces eius cum eo, vt ait Eſaias. *Eſai. 40.*

Videns autē Ieſus turbas, aſcendit in montē. *Alia moralitas ſeu concio. ſimile.* Chryſoſt. in imperfecto ſuper hunc locum ait: Solent artifices, ſi quando in materiam ſuo opificio accommodā incidunt, lætari. Nam artifices periti, vt aurifices, ſi rubentē ſmaragdū, aut flāmeſcentē carbunculū viderint, geſtiūt, & anulo aureo inſculpūt. Et ſtatuarius, ſi cedri, ac cupreſsi lignū videat, gaudet ſe inueniſſe ſuæ artis materiam, qua pulchrā imaginē fabricet. Sic & prædicator, cùm videat ad ſe euntes turbas, maximo afficitur gaudio: quoniam materiā præſentem videt, in qua ſuam artē oſtendat, vt in eis vel Chriſtū inſculpat, vel ex eis ſimilitudinem imaginis eius formet. Et ſicut *Similid.* agricola videns terrā ſuo aptam ſemini, geſtit, ac mirificè delectatur: & ſicut aquila à longè videns eſcam, toto impetu ad eā rapiendā deſcēdit: equumq; in curſu iam poſitum, nullus impedire valet; Sic Chriſtus conſpecta turba, quaſi oblata dicēdi materia, protinùs aſcendit in montē, vt doceret. Quare nō vanitati prædicatori ſemper tribuendum eſt, ꝙ velit ſibi multos aſsiſtere auditores; ſed aliquādo prudētia erit id expetere: nec enim Euangelicum granū adeò vile, ac infrugiferū eſt, vt inter lapides ſeminandum ſit, ſed in cordibus hominū figendū. Etiam dicitur: Videns turbas aſcendiſſe in montē: quoniam videre Dei eſt approbare, vt in Gene. dicitur: Reſpexit Deus *Geneſ. 4.* ad Abel, & ad munera eius, ad Caim autem, & ad munera eius non reſpexit; quod clariùs exponens Sapiens, ait, Prouerb. 25. *Prouer. 25*

Munera

Munera impiorum non probat altiſsimus,
Abacu.1. nec reſpicit oblationes ipſorū. Et Abac. 1. Mundi ſunt oculi tui Domine, ne videant malum, & ad iniquitatem reſpicere non potes. Præterea quia ſæpe Deus dicitur eos reſpicere, quibus incipit auxiliari; ita vt Dei aſpectus ſit, quaſi initium diuinæ beneficiētiæ. Nam ſicut ſol, qui eſt veluti mundi oculus, herbas, & cætera ſublunaria, ex illius beneficio dependentia, tunc perficit, cùm
Simile. præſentia ſua ea aſpicit, ita Deus tunc auxiliari nobis incipit, cum pulcherrimos illos ſuos oculos ad nos conuertit. Qua phraſi vſus eſt Dominus, cùm
Exod.4. Exod. 4. dixit: Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto, & deſcendi liberare eum. Et
Pſal.10. Pſalm. 10. Oculi Domini in pauperem reſpiciunt, & quoniam volebat his turbis beneficia ſuæ ſalutaris doctrinæ conferre; ideò dicitur vidiſſe eas.

Aſcendit in montem. Hic mons (vt diximus) fuit mons Thabor, & in Pſalm. dicitur: Thabor, & Hermō in nomine tuo exultabunt. Olim ex hoc monte, Delbora & Baracha, ad dimicandum contra Siſaram deſcēderunt, atque ipſum manu valida profligārunt, & circa Hermon contigit illud mira
Ioſue.4. culum, quod Ioſuę. 4. narratur, nempe quādo ad ingreſſum arcæ in Iordane, aquæ ſteterunt, & in tumulum elatę ſiccum tranſitum per Iordanis aluеum populo Dei fecerunt. Sed quid opus eſt ad antiqua confugere, cùm de futuro vaticinetur Propheta di
Pſal. 88. cens, Thabor & Hermō in nomine tuo exultabunt? Thabor enim exultat, videns Domi
Matt.17. num ſuum in ſpecie gloriæ transfiguratum, coram tribus diſcipulis ſuis, ac ipſius eccum Patris vocem reſonantem, qua illum ſuum naturalem filium noſtrumq; præceptorem annuntiauit, modoque eius argenteam vocem audiens, quę toti mundo talia, ac tam
Marc.1. magna intonat verba. Hermon autem iuxtà Iordanem ſitus exultauit, cùm Dominū Ieſum baptizatum, in Iordane vidit, in quo & vox eadem Patris intonuit, atque cœlos apertos, & Spiritum ſanctum ſicut columbam ſuper ipſum deſcendentem conſpexit. Super montem aſcendit, vt oſtenderet celſitudinem huius doctrinæ, quam ibi prædicauit, ſecundum illud Pſalm. Iuſtitia tua, ſi-
Pſal.35. cut montes Dei. Hoc eſt, iuſtitia illa quam ibi prædicauit, exuberans iuſtitiam Scribarum & Phariſeorum, magna & inacceſsibilis humanis obtutibus eſt, niſi fidei lumine ſubleuentur, ſicut montes Dei, hoc eſt magni & pulchri: phraſis enim Scripturæ eſt, ea quæ ſunt magna, Dei nuncupatione vocare, ſicut in communi vſu loquendi magnas res, regales dicimus; ſic enim intelligunt quidam illud Geneſ. Videntes filij Dei, id *Geneſ.6.* eſt, magni ac incliti, filias hominum. Vel dic, In montem excelſum aſcendiſſe Dominum, ad prædicandam Euangelicam legem, quæ toti mundo promulganda erat: ideo in loco ſublimi vt ab omnibus audiri, ac videri poſsit, aſcendit. Moyſes quidem; legem in monte accepit, quam illi populo promulgauit; tamen velamen erat poſitum ſuper faciem eius, vt oſtenderet quod lex illa nemi
Ad Hebr. nem ad perfectum adducebat, vt Paul. docet; non enim ad viſionē diuinæ faciei per- *9.* ducebat, ſicut lex hæc noua, quam Chriſtus in montem excelſum aſcendens Euangelizat, & ideò in loco communi diſcoperta facie, oſtēdens vſque ad Dei viſionem perducere, obſeruantiā legis ſuæ. Secūdò propter myſterium quod hic Chryſoſt. docet: *Chryſoſt.* Quoniam prædicator debet culmen virtutum aſcendere, vt omnes in illum intendere poſsint, quemadmodum Paulus docet. 1. Timoth. 4. nemo enim poteſt in valle ſtare, *1. Timo.4* & de monte loqui: ſed aut vbi ſtas, inde loquaris, aut vndè loqueris ibi ſta. Si in terra eſt animus tuus, vt quid de cœlo loqueris? ſi autem de cœlo loqueris, ibi conſiſte, vt poſſis dicere cum Paulo: Conuerſatio noſtra *Ad Philipen.3.* in cælis eſt, & populus etiam debet aſcendere in montem: quia diſcipulus imitator debet eſſe magiſtri, ſicut Paulus docet: Imita- *Ad Philipen.3.* tores mei ſtote, ſicut & ego Chriſti. Qui ar- *ſimile.* tem pingendi alium docet, eaſdem lineas quas ducit magiſter, & diſcipulus imitatur; aliàs nunquam artem illam addiſceret. Sic & diſcipulus, operibus debet ea quæ magiſter docet imitari. Quod ſi tu diſcipulus in monte virtutum fueris, & prædicator docens, in valle terrenarum cupiditatum; melius audies vocē eius, è loco ſuperiori, nam vox ſurſum aſcendit. Si autem tu in valle, & docens in monte, euaneſcet vox prædicantis, atq; per aērem diſperſa, ad aures cordis tui non perueniet. Vel Aſcēdit in montem, hoc eſt, in Eccleſia ſua, de qua dicitur: Mons Domini, mons pinguis. In hoc enim monte veritas Chriſti docetur; & in hoc *Pſal.67.* mōte cōſiſtere debet, qui audire vult Chriſtum. Sunt enim montes hæretici, non vberes, ſed coagulati, de quibus dicitur Pſalm. *Pſal.67.* 67. Vt quid ſuſpicamini, vel: Vt quid ſuſcipitis (vt legit Chryſoſt.) montes coagulatos. *Chryſoſt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quia coagulatum est sicut lac cor eorum, vt verba veritatis percipere non valeant, nec alia doceant, nisi quæ carnis sunt. *Et cũ sedisset.* Sedere in sacro eloquio multiplicẽ habet significationem. Sedere enim est agere personam Principis aut iudicis, vel exercere officium iuridicæ potestatis. Exod. 11. *Exod.11.* A primogenito Pharaonis, qui sedet in solio eius, id est. Qui ipsi Pharaoni in regia potestate est successurus. Exod. 18. Sedit *Exod.18.* Moyses vt iudicaret populum. Esai. 9. Super *Esai. 9.* solium Dauid sedebit; vt confirmet illud, atque corroboret. Sedit ergo Christus, tanquam Rex & legislator, & iudex ad ferendam Euangelicam legem, sicut rex in comitijs sedet, in throno sancitur leges, quæ ad regni sui vtilitatem, & pacem conducant. Sedere etiã in sacro eloquio, significat ipsius sedentis dignitatem, vt Esai. 6. dicitur: Vidi *Esai.6.* Dominum sedentem super solium excelsum. Et cap. 14. aiebat Lucifer: Sedebo in *Esai.14.* monte testamenti, in lateribus aquilonis, similis ero altissimo. Sedit ergo, vt dignitatẽ, *August.* & maiestatem, quam habet Ecclesia præseferat. Vndè Augustinus hunc locum exponens lib. 1. de sermone Domini in mõte ait: Sedere, ad dignitatem sedentis pertinet. Hinc forte mos inoleuit, vt Episcopi sedentes prædicent verbum Dei: quoniã hoc annexum est suæ dignitati, quam sedẽtes manifestant; sicut & dicebantur sedere super cathedram Moysi, illi quibus ex officio incumbebat legem Moysi scriptam interpretari. Sedere quoq; (Scripturæ diuinæ phrasi) significat quietem, & tranquillitatem. *Cant.2.* Cant. 2. Sub vmbra illius, quem desideraue- *Esai.33.* ram, sedi. Id est, quieui. Et Esai. 33. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, &c. Mich. 4. Sedebit vnusquisq; subter vineam suam, & subter *Luc.vlti.* ficum suam. Et Luc. vltimò: Sedete hic, donec induamini virtute ex alto. Igitur vt ostẽderet Dominus legem suam obseruatoribus adferre animi quietem; & tranquillum, ferenumq; animum conferre, sedens docet illam; & forte hinc mos increuit, vt iudices pro tribunali sedentes sententiam ferant, & non stantes: quoniam tranquillo animo, ac sereno iudicium debent facere, non quasi turbulẽti iudicare. Quare Aristo. 7. Phisi. *Aristo.* ait: quod in sedendo & quiescendo fit animus sciens, & prudens. Et Eccles. 11. dicitur: *Eccli.11.* Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum consedere illum fecit. Sedere præterea significat stabilitatem, & immutabilitatem, & firmitatem. Sedit ergo Christus, vt monstret Euangelicam legem esse immutabilem. Vndè Exod. 24. *Exod.24.* Vidit Moyses Deum loquentem sibi, & stantem. Qui situs erat quasi transeuntis, & transmigrantis: nam lex illa antiqua trãsferenda erat in nouam, nam translato sa- *Hebr.7.* cerdotio necesse est, vt & legis translatio *Exod.25.* fiat. Quapropter Cherubim, qui arcam veteris testamenti sustinebant, pingebantur alati: alæ enim sunt signum transuolantis. Nã (vt Iosephus refert libr. 4. de bello Iudai- *Ioseph.* co) paulo ante Hierosolymitarum excidiũ, auditæ sunt voces in tẽplo dicentes: Mutemus hanc sedem. Quare Paul. Hebr. totam *Hebr.12.* illam legis veteris suppellectilem; mobilia bona vocat. Sedet autem Christus, non in Salomonis templo, aut in Synagoga, sed in monte Thabor: qui (vt iam diximus) erat ex omni parte rotundus, & totius orbis simulachrum repræsentabat, vt ostenderet suam legem ad omnes pertinere, & quod per totum terrarum orbẽ promulganda erat. Vltimo (vt Hierony. placet) sedet Christus, *D.Hier.* vt hac Sessione ostenderet humanam naturam susceptisse, & exinaniisse semetipsum in forma mortali, vt cõmodius homines docere posset. Anteà enim ascendebat super *Psal.17.* Cherubim, & volabat, super pennas ventorum, ponebatq; tenebras latibulum suum. Quis enim ad eum in statura suæ diuinitatis stantem accedere, vel posset, vel auderet? Sed nunc homo factus visibilis, & tractabilis sedet, vt ad eum possimus accedere, vt etiam hoc exemplo instrueret homines, & præsertim Doctores, & concionatores, vt accommodarent sese, ac obtemperarẽt auditorum captui: Paul. namq;. 1. Cor. 9. de se *1.Cor.9.* aiebat: Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifaciam: Sapiẽtiam loquebatur inter perfectos: paruulis lac prębebat. Viri enim docti, sali comparãtur, quòd ciborum naturam, & saporem non mutat: sed condit, ac perficit; ita Doctores, & concionatores oportet, vt hominum status non mutent, sed Euangelica condiant, & perficiant doctrina. Vnde Iob. 26. de Deo Dicitur; Quod *Iob.26.* ligat aquas in nubibus, ne pluant pariter deorsum. Hoc est; Verba in prædicatoribus tenet quasi ligata, ne effluant verbis, suprà auditorum captum. Et Iob. 39. Nunquid *Iob.39.* obseruasti parturientes ceruas? Incuruantur ad fœtum, & pariunt. Hoc est, prædicatores qui fœcundi in populo volunt esse debẽt incuruari, & accõmodari captui audientiũ sicut

ante vos) depositio metu, ad eum accedentes, cum eo sedent, vnde Paul. Hebr. 12. Sic hęc effatur mysteria dicens: Non accessistis *Ad Hebr. 12.* ad intractabilẽ montem, & inaccessibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam, & tubæ sonum, & vocem verborum; quam qui audierunt excusauerunt se ne eis fieret verbum: non enim portabãt quod dicebatur; etsi bestia tetigerit montem lapidabitur, & ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus: sed accessisti ad Syon montem, & ciuitatem Dei viuentis Hierusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cœlis, & iudicẽ omnium Deum, & spirituũ iustorum perfectorum, & testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis asperſionem, melius loquentem quam Abel. *Accesserunt ad eum discipuli eius.* Prius discipulos suos hanc doctrinam do- *Genes.4.* cuit, deindè descendit, vt doceret eam populo: quoniam prius Ecclesiæ Doctores, & ministri; instructi debent esse, in heroicis operibus virtutum, & deindè ea docere populũ. Nã in lege præcipiebatur, vt Leuitæva sa tabernaculi proprijs humeris prius ferrẽt, deindè ea ostenderent populo: quoniã prius super proprios humeros legem Dei ferre debemus, quam illam populo proponamus, vt depositio metu oneris quod nos alacriter vident portare, etiam ipsi humeros suos legi Dei subijcere velint. *Et aperiens os suum docebat eos dicens:* Os in sacris literis aliquãdo accipitur pro ipso sermone, qui ab ore profi- ciscitur, tanquã à proprio instrumẽto & organo, vt est illud Iob. 9. Si iustificare me vo- *Iob.9.* luero; os meũ cõdẽnabit me. Et Luc. 12. Ex *Luc.12.* tuo ore te iudico serue nequã, id est, *Per tuspa labras:* Aperire ergo os, in hac significatione est initiũ loquẽdi facere, prẽsertim post diturnum silentium. Quare aperire os ad dicendũ, est magna cũ consideratione loquĩ, nõ in vanũ verba proferre, veluti amici Iob: nam absq; præuia consideratione loqui, est effutire, hoc est quasi fracto vase fictili aquã inconsiderate effundere. Attamen verba sapientium statera ponderabuntur (ait Sa- *Eccles.21.* piens) & alibi: Cor stulti in os eius, os autem sapientis in corde. Prius considerans quæ dicat, quam loquatur. Hinc exortum habuit *Eccles.21.* proloquium illud: Verba prius veniant bis ad limam, quam semel ad linguam. Nam os iusti meditabitur sapientiam, & deinde lingua eius loquetur iudicium: quoniam lex

4.Reg.4. sicut Heliſæus. 4. Reg. 4. Vt suscitaret puerulum mortuum incuruauit se super illum; & adiungit os ori, oculos oculis pueri, vt hac ratione reuiuisceret, & initia vitæ pueri fuerunt, & quod aperti sunt oculi eius, & quod aperuit os, & oscitauit septies. Nam tunc & aperiuntur oculi peccatori, vt videat peccata sua, & aperto ore perfectè ea confiteatur. Nam septenarius numerus perfectionem significat. Igitur cùm sedisset Christus, cum se diuinitas nostræ se humilitati similem fecit, protinus ad eum accedere audent homines. *Accesserunt ad eum discipuli eius.* Vt omnes intelligant Deum in humana natura, iam non perterrere homines, & reuocare ab accessu, sed per regium Prophetã. Psal. *Psal.31.* 31. dicere: Venite filij audite me timorem *Psalm.33.* Domini docebo vos, & Psalm. 33. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ nõ confundentur. Vndè & Esai. prædixerat. *Esai.2.* Erit præparatus mons domus Domini in uertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. Fluent, ait: id est. *Desiit arsele han.* Ad similitudinẽ aquę *Simile* è summis rupibus magno impetu defluentis. Nam licet aqua potius descendat, de mõtibus quam ascendat, tamen etiam sequitur ortũ ac manale suum, vnde tãtum ascendit, quantum & fons vnde emanauit ascenderit. Fons autem, & initium omnium rerum, verbum Dei est, vnde populi quasi aquæ (nam aquæ multę, populi multi) ortum suũ sequebantur, & eo ascendente, cũ eo ascen- *Simile.* debãt, & cũ eo descẽdẽte similiter descẽdebant, quemadmodum de illa herba, quæ Græcè Helyotropion dicitur, Latinè Soliſequium, Hiſpanè, *Tornasol*, Plinius refert, *Plinius.* quod semper ad aspectum solis vertitur, & cum est sol ad Orientem ibi aspicit, si ad Meridiem, vel Septentrionem, ibi versa facie solem ipsum circunspicit, nam ab eo vitam, & viriditatem mutuatur. Sic homo ad Deum factorem suum aspicere debet, à quo omnia sibi bona proueniunt; & ideo turbæ hunc iustitiæ solem, vbicumque properabat sequebantur, aspicientes in authorem, & consumatorem fidei Christum Iesum. *Exod.19.* *Accesserunt ad eum discipuli eius.* Olim cum Deus in monte Synai dedit legem, fugit populus ad tabernacula sua, & opertis capitibus, non audebat aspicere in montẽ: nunc autem cum eo ascendũt in montem: & (qua *Gene.45.* si audientes verum Ioseph dicentem fratribus suis: Accedite ad me, & nolite timere: pro salute enim vestra misit me Dominus

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei eius, in corde ipsius: prius in corde quã in ore. Quare de Iob dicitur: Post hæc aperuit Iob os suum. Hoc est, post diuturnã consideration em, & animaduersionem, ad dicendum. Et quidem Deus nullam rem tanta attentione ac præmeditatione effecisse videtur, quam hominum sanctificationem. Cætera quippe opera, tanquam ludens videtur fecisse, secundum illud Sap. 8. Ludens coram eo, ludens in orbe terrarũ. Cæterum homines sanctos efficere, magna cum consideratione operatus est. Cætera ipse dixit, & facta sunt: vocata sunt, & dixerunt ad sumus; sed ad hominum iustificationem multa prius meditatus est. Anteã enim per Prophetas, & amicos suos, id ostenderat; sed posteà ipsemet filius, qui verbum Patris est, nos ea docuit, quæ ad iustificationem nostram conducebant. Quod & Euangelista, non absque magna consideratione nobis insinuat dicens: *Aperiens os suum docebat eos.* Os quippè Christi instrumentum erat coniunctum diuinitati, per quod diuinitas ipsa loquebatur: Vndè infrà dicitur: Aperiam in parabolis os meum; eructabo abscondita à constitutione mundi. Ea enim eructamus; quę diù iam in stomacho fuerũt. Ab origine autem mũdi, immò & ante mundi constitutionem, hæc omnia Deus versauerat in corde suo, & per Prophetas prædixerat. Nec hoc satis fuit ad tantum negotium quale est hominum sanctificatio; sed cùm multipharie multisque modis, olim Deus loquutus fuisset Patribus in Prophetis: nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula. Et hoc fuit sponsæ desiderium, cùm post diuturnum silentium, quasi ex improuiso loquitur dicens; Osculetur me osculo oris sui. Iam Moysi verba, quæ per omnem Sabbatum leguntur, meum obtundunt caput; iam Prophetarum voces, meas obsurdescunt aures, nec hæc omnia meum desiderium adimplere valent; nisi ipse me osculo oris sui deosculetur. Hoc est, verbo ipso, quod de ore suo procedit ad me alloquatur, & os ad os in monte, quasi solet homo loqui ad amicum suum, ipsummet verbum mihi verba faciat, & ostendat mihi faciem suam. Sonet vox sua in auribus meis: quoniam vox eius dulcis, & facies sua decora. Nequaquam quippe vocem eius aspernabor, vt olim in Synai fecit populus, dicens: Non loquatur nobis Dominus, quin potius id totis viscer-

Iob. 3.
Sapiens. 8
Psal. 148
Matth. 13.
Ad Hebr. 1.
Cant. 1.
Exod. 20.

ribus opto, vt osculo oris sui me osculetur; oris sui verba meo cordis ori imprimantur, vt sic spiritus suus, meo etiam spiritui iungatur, vt sic spiritu labiorum suorum interficiat impietatem, quæ in spiritu meo à primi parentis ore insufflata est. Desiderabat quidem sponsa oculatum habere testem, (& non solum ex auditu, quemadmodum & fuere reliqui Prophetæ) qui ex visu enarraret, ea quæ tantopere sponsa desiderabat scire, quod desiderium, etiam Iob expressit cùm dixit; Atque vtinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi. Hic autem testis oculatus Christus fuit, de quo Ioannes testimonium perhibuit dicens; Deum nemo vidit vmquam, vnigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Et ipse Ioannis. 3. dixit ad Nicodemum. Amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. Aperuit ergò os suum, & effudit flumina gratiarum; nam (vt de eo refert Lucas) Mirabãtur omnes, de verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius. Quod Genes. 29. adumbratum est, quando Iacob perueniens Mesopotaniam Syriæ, ad conspectum pulcherrimæ illius Rachelis, circũuoluit lapidem quo operiebatur puteus, & ouibus præstitit largum potum, qui & osculatus est eam. Christus namque aperiens os suum, aperuit etiam puteum illum aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano, exhibuitque exuberantem potum omnibus ouibus suis; atque sic ore ad os loquens deosculatus est pulcherrimam Ecclesiam suam. Apocalypsis. 4. Ioannes in spiritu raptus, vidit in cœlo ostium apertum, & ibi vidit thronum, & in medio throni agnum stantem tanquam occisum, librumq; signatum sigillis septem, quem solus agnus aperuit. Hæc septem sigilla libri signati aperuit Christus, cum has septem beatitudines docuit, per quas adquirimus ius ad æternam hæreditatem. Olim Deus loquebatur quasi ore semiclusо *Entredientes*. Nunc vero clarissime loquitnr, aperto ore in monte altissimo atque rotundo. Et olim quidem effundebat nobis Deus in lege scripta spiritum timoris, quoniã spiritus exiens ex ore semiclusо, frigidus est ac tenuis, nũc autẽ aperto ore exhalat nobis, & aspirat spiritũ charitatis & filiorũ Dei. Vnde Pau. 2. Cor. 5. vt exprimeret ardentissimũ affectũ, & amorẽ quo flagrabat erga Corinthios dixit: Os meũ patet advos ô Corinthij, cor meum dilatatũ est ad vos. Quod ergò Christus aperto ore loquitur,

1. Ioan. 4.
Ioann. 3.
Luc. 4.
Genes. 29
Figura
Apoca. 4
2. Cor. 5.

tur, ostendit ardentiorem affectum erga generis humani salutem, cui cõsulit per legem Euangelicam. Licet aperire os etiam denotet attentionem, quam præstare debent audientes magno magistro, ita vt ab ore illius pendeant (vt Quintilianus docet) expectãtes quando aperiat os ad loquendum, vt nec verbum aliquod ab eius ore excidat, quin colligant ipsi, atque in armariolo pectoris sui recondãt. Quam attentionem sapientia postulat Prouer. 8. cùm dicit: Audite quia de rebus magnis loquutura sum, & aperientur labia mea, vt recta prædicent. Nam ad magnas sententias dicendas debet sapiens aperire os suum: Sola autem diuina sapientia de rebus magnis disserit, ac loquitur: nam scientiæ sæculares non de rebus magnis, sed de minimis sermonem faciunt, vt Seuerinus Boetius lib. 2. de consolatione prosa. 2. validissimis argumentis innititur comprobare. Hæ enim scientiæ sæculares, magis bonis fortunæ, quam bonis gratiæ insistunt, cùm tamen hæc illis in infinitũ sint maiores. Suetonius lib. 7. de vita Imperatoris Galbæ narrat, quod Imperator ille Galba somniauit semel fortunã ante fores suas stare, cuius ære simulachrum, sed magnitudo minor cubito, instareque, vt ingressus ei daretur, quod nisi citò fieret, cuicumque se volenti prædam fore. Nam omnia bona fortunæ minima sunt, atq; instabilia, celerique fuga recedunt. Nam quantũuis splendidam se ostendat fortuna, atque ex ære solidissimam se esse mentiatur: tamen quasi somnus celeriter euanescit, fugaciq; cursũ ex hoc in illum transfugit. Vndè & Seneca dicit in Prouerbijs. Fortuna quamuis videatur ærea, est tamen vitrea, & quamuis perspicuè splendeat; facile tamen frangitur. Verum est tamen quod communis huius loci expositio hæc est, quod Deus qui olim aperiebat ora Prophetarum, nũc aperit os proprium. Nec displicet expositio Chrysost. & Theophila, qui dicunt, quod Christus per totam vitam docebat exemplo; factis, & miraculis: nunc autem incipit docere sermone & voce. Tenuit Christus silentium triginta annis, in illo autem silentio maxima docebat: nunquam enim Christus minus erat otiosus, quam eo tempore quo otiosus videbatur. Nunc autem loquitur, vt discant Doctores, & prædicatores diuturnum amare silentium, in illo enim silentio magna vis comparatur loquendi. D. Gregor. lib. 4. cap. 4. in Iob sic dicit: Scriptura sacra in his quæ te-

Quintil.
Prouer. 8.
Boetius.
Suetonius
Seneca.
Chrysosto.
Theophil.
Gregor.

nuiter præmittit, reuerenter expectanda indicat. Sicut enim clausa vascula, quid intus habeant ignoramus; aperto vero ore vasculorum, quid intrinsecus cõtineatur agnoscimus; ita sanctorum corda quæ clauso ore occulta sunt, aperto ore deteguntur, & cùm cogitationes detegunt, os aperire referũtur, vt intẽta mente, quasi apertis vasculis, quid intus contineatur festinemus cognoscere, ac nos metipsos eorũ intimo recreare odore. Et vt plenius Scripturæ phrasim agnoscamus, scito quod etiam os in Scriptura sumitur pro imperio, nam Genes. 40. Vbi vulgata ædditio legit: Ad oris tui imperiũ omnis populus obediet, Hebræus legit: Os tuũ omnis populus exosculabitur, hoc est, tibi obedièt. Sumit etiã os pro interprete. Exod. 4. Aarõ frater tuus ipse erit os tuũ, & quidẽ si pro imperio vsurpetur, idem erit Christum aperire os, quod legem Euangelicam promulgare, præcipere, & imperare. *Docebat eos dicens*: Docere dicitur Christus (vt Caietan. & Ianse. adnotant) vt significaret Euãgelista discrimen inter legem Mosaycam & Euangelicã: quòd illa lex dicebatur, quasi ligamen; quoniam peculiari Dei arbitrio pro statu illo instituta est, & homines ligabat, erantq; quæ præcipiebat lex antiqua, non omnia natura sua honesta, sed quędam erant indifferentia, hoc est, ideò mala quia prohibita, ideò bona quia imperata. Hæc vero nostra lex nihil præcipit, aut consulit, quod nõ sit natura sua honestum, nihil prohibet quod non sit turpe, aut culpabile natura sua. Vndè Psalmus. 18. huius rei excellentiam prędicans, dicit: Lex Domini immaculata conuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis: Præceptum Domini lucidum, illuminans corda. Quare lex Euangelica, doctrina dicitur: quia non quæ ex arbitrio, sed quæ ipsa natura docet, continet in se. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Primò sciẽdum est ex D. Thoma. in. q. 68. primę. 2. Beatitudines has nõ esse habitus sed actus: quoniã Arist. 2. & 3. Ethi. expresse docet, quod beatitudo non consistit in habitu, sed in actu, & operatione; aliàs dormiẽs, esset fœlix & beatus. Ergo beatitudines Euãgelicę non consistunt in habitu, sed in actu. Et etiam quia beatitudo in spe est moueri ad illam per meritũ, & egregiã operationẽ: hoc vero in actu cõsistit. Quare beatitudo dicit quid excellentissimum, & gradum heroicum in actu virtutis: non enim dicũtur beati

Simile.
Exod. 4.
Caietan.
Ianſen.
Genes. 40
Psal. 18.
D. Thom.
Aristo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

beati liberales, aut qui non furantur, vel qui seruant iustitiam, sed illi qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Quare non quælibet virtus est beatitudo. Nã quamuis vniuersus actus virtutis sit meritorius; non tamen facit certam spem beatitudinis, hanc solum generat actus egregius, & heroicus: quem qui habet regulariter in gratia moritur. Ex quibus (si bene expendantur) efficaciter concluditur, quod beatitudines Euangelicæ, nec sunt dona, nec virtutes, sed sunt actus virtutum, seu donorum, per quos certa cũ spe ad beatitudinis consequutionem ferimur. Sic paupertas spiritus, sic luctus pariter dicuntur beatitudines. Vel dicuntur sic, quia sunt veluti quædam vitæ beatæ inchoationes, & prægustationes: quia hic quoddammodo possident regnum, & veluti illo fruuntur, vt in earum explicatione videbimus.

Beatitudinis diffinitio.

Quare beatitudo sic solet hic diffiniri. Beatitudo est gratia, non cuicũq;, sed vero sapiẽti nota; faciens ad suauitatem conscientiæ, propinqua gloriæ. Quæ descriptio sumi potest, ex eo quod D. Ambros. dicit in libr. de officijs: Dico (inquit) beatam vitam consistere, in altitudine sapientiæ, suauitate cõscientiæ, virtutis sublimitate. Nã quod nos dicimus quod beatitudo est gratia, non cuicumque sed vero sapienti nota, sumitur ex eo quod ipse dicit, beatam vitam consistere in altitudine sapientiæ: nam ad eos solum qui habẽt profundam sapientiam, pertinet cognoscere, quod paupertas, hominẽ beatum efficiat, & sic de alijs. Vndè Bernard. in sermonibus: Quid tam absconditũ, (ait) quam paupertatem esse beatam? Hinc illud Matth. 11. Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, à sapientibus inquam, huius sæculi, faciens ad suauitatem conscientiæ. Nam etsi prima facie aspera hæc videantur, operantibus tamen propter Deũ facillima, immò & suauia redduntur. Quod autẽ dicitur: Propinqua gloriæ, manifestũ est: quoniam actiones hæ maximè merentur gloriam, vt ex Augustin. in Enchir. patet, vbi dicit: Ille beatus est, qui omnia quę vult habet, nec aliquid vult quod non decet. In his autem qui has heroicas actiones sequuntur, impletum videmus hoc: quoniam hi nihil indecens appetunt, habent autem omnia quæ volunt, quantum ad bona transitoria; quoniam ea contemnunt, & amplius de illis habent quam velint. Sed tamẽ quantum ad bona alterius sæculi, quodammodo etiam habẽt ea, nempe in spe, & si non in re, immò & in re fere habẽt ea, propinquitate, vel facilitate perueniendi ad ea. Vnde & pauperum spiritu, & eorum qui persecutionem patiuntur propter iustitiã dicit Dominus, iam esse regnum cœlorum. ¶ Quæri etiam hic solet, an isti actus harum beatitudinum sint in præcepto, an verò solùm in consilio. Et ex doctrina Christi neutrũ colligitur; videntur tamen potius esse consilia viris apostolicis proposita, quamuis in gradu imperfecto, & communi, sint in præcepto, in gradu tamen perfecto solùm sunt in consilio: De quo videndus est D. Thomas 1.2. quæstion. 69. per quatuor articulos. Solet item hic dubitari de numero harum beatitudinum: Nam Luc. cap. 6. solùm quatuor videtur numerare. Hic Matth. octo ponit beatitudines. D. Augustin. libr. 1. de sermone Domini in monte, septem dicit esse, vt respondeãt septem donis Spiritus sancti, & septem virtutibus, tribus Theologicis, & quatuor Cardinalibus. Et quidem omnes patres vno ore fatentur, plures esse quam quatuor: quia Luc. potius res gestas à Christo narrare intendebat quam verba, & etiam quia si alius fuit sermo, quem in loco Campestri habuit ad turbas, illis illa solùm proposuit, quæ ipsi capere possent, & eo modo quo illis conuenire poterant: nam discipulis tanquam perfectioribus maiora docere conueniebat, & ideò, aliqua omisit ex his quæ Matth. narrauit. Nihilominus aliqui dicunt esse nouem beatitudines, vt respõdeant nouem choris Angelorum, ad quos iusti per has vias, quasi per gradus conscendere satagunt. Qui cùm sint nouem in tres Hierarchias distributi, ita etiam præ se ferunt nouem virtutum gradus distributos in tres virtutum ordines, quarum tres priores Paupertas, Mansuetudo, & Fletus, purgatiuę sunt actiones: Alię tres mediæ, nempè Esuries, & sitis iustitiæ, Misericordia perfecta, & Puritas cordis, sunt virtutes purgati animi; tres vltimæ, scilicet, Pacificatio: Perpessio martyrij propter iustitiam; & Persequutio æquo animo tollerata propter Christum, sunt virtutes exemplares. Sed quia octaua & nona proculdubio eadem sunt omnino, non est cur nouem esse dicantur. Et quidem opinio Diui Augustini probabilis satis est, nã octaua beatitudo potius videtur importare firmitatem & constantiam in illis septem virtutibus, quam peculiarem rationem virtutis. Verum quoniam cæteri omnes antiqui interpretes, Gregor. Nyss. Hiero. Ambros. Hilarius

Hilarius. Theophi. Hilarius, Chrysost. Theophil. octo beatitudines numerant, nos & seriem Euãgelicam, & illorum vestigia sequentes totidem esse dicamus. Istæ octo beatitudines obumbratæ sunt. Ezechi. 41. in octo gradibus, per quos ad templum ascendebatur: per octo namque virtutum gradus, ascendunt viri iusti ad sacrosanctum illud templum beatorum. Vidit Iacob scalam in somnis, cuius infima pars terram tãgebat, suprema verò cœlum; Deumque vidit præsidentem, & innixũ scalæ, Angelosq; ascendentes, & descendentes per gradus scalæ. Nũc Christus scalam nobis instruit, diuersis gradibus virtutum distinctam; pars inferior (nimirum, vitæ præsentis officia) terram tangit (nã cùm dicitur beatos esse pauperes, mites, &c. officia annotantur, quæ in vita præsenti peragenda sunt) sed altitudo scalæ mundũ trãscendit, & cœlos penetrat, illud enim significant verba illa: Quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et quoniam per has actiones virtutum, Angelicam vitam imitãtur; quid mirum si Angelos per eam ascendentes, & descendentes videamus, quasi ad sibi similes venientes, & familiariter nobiscum conuersẽtur? Nos ascendimus, eorum poscentes auxilium; ipsi descendunt vt nobis manus adiutrices porrigant. Deus vero huic scalæ præsidet, quoniam Christus Deus & homo, huius vitæ Euangelicæ antistes, & magister est. Quam ob rem homines tanquam Iacob euigilãtes dicere possumus: Quã terribilis est locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Quoniãin hac doctrina ea traduntur, quæ ducunt ad domũ Dei; hoc est, ad æternam beatitudinem, ita vt dicere liceat cum regio vate. Stantes erant pedes nostri, in atrijs tuis Hierusalem. *Beati pauperes spiritu.* A beatitudine exorditur suã doctrinam Christus, situt & Psalmista cùm dixit: Beatus vir qui non abijt: vt in ipso vestibulo præfixeretur nobis finis, ad quem dirigere debeamus actiones nostras, nempè ad beatitudinem, cuius appetitus omnibus innatus est; vt nos diffusius probauimus in nostris commenta. super Psalm. 118. tract. 1. fol. 20. & D. Augustin. lib. 10. confes. ca. 10. id à signo probat dicens: Si aliquem interroges, an vellit esse miles, respondebit vtique quod non, sed in literis doctor: si ab alio idem quæras, respondebit quod sic, quòd si ambos interroges, an vellint esse beati; incunctanter respondebunt quod sic, licet vnus id assequi intendat cum hoste pugnando, alter literis vacando. Aduertendum tamen, quod Theologi beatitudinem distinguunt, in beatitudinem vitę, & termini; prior habet tantum meritum ipsius beatitudinis, posterior præmium ipsius meriti. In prima, difficultas est, labor, & amaritudo: in secunda, summa est iocunditas, & gaudium maximum. Quod regius vates Psalm. 120. sic explicuit. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Nam beati qui lugent, venientes autem veniẽt cum exultatione portantes manipulos suos. Immò & possumus dicere quod duo præmia his virtutibus constituat in hoc loco Christus, vnum præsens, aliud futurum: *Vno de contado, y otro al fiado.* Quoniam pauperes mites, lugentes, &c. non solùm dicuntur hic esse beati, quoniam certa spe gaudent, & merito beatitudinis: sed etiam quoniam isti, iam habent quædã quasi semina, & prægustationes fructuum futuræ fœlicitatis. Sicut cum videmus arborem floribus plenũ, dicimus multos fructus habere: quoniam flores illi cõuertendi sunt in fructum. Sic (quia hæc paupertas vertenda est in diuitias, & lachrymæ in risum, fames in saturitate, &c.) dicimus hos esse beatos: habent enim in se semen, quod hos fructus beatitudinis producere debet, nempè, Dei gratiam, quæ vitæ æternæ semen est, & charitatem quæ teste Paul. 1. Cor. 13. nũquam excidit, sed manet in patria. Cæterũ illi, qui ad altiorem gradum virtutum peruenerunt, altiori quoq; ratione participes facti sunt huius beatitudinis. Nam cùm beatitudo (vt inquit. 1. Ioãn. 3.) in Dei perfecta similitudine consistat, cùm dicit: Cũ apparuerit, similes ei erimus, videbimus enim eum sicuti est, illi, inquam, qui per has virtutum semitas in hac vita incedunt, Deo maximè assimilantur. Nam etiam ex illis Philosophis, in quibus sola naturæ scintilla elucebat, quidam dixit sapientem, & iustum in vita præsenti beatũ esse, propterea quod diuinam imitaretur naturam, cui nullus nocere potest, & quantuncumq; mala impendeant sapienti, & iusto exterius, in penetralibus tamẽ beatus manet: instar facula in lucerna nauis, quę flãtibus, & fremẽtibus ventis semper ardet, & lucet; ita & vir iustus, & si aduersis concutiatur, aut æquo & læto animo ea sustinet, aut potius contemnit: instar palmæ ad altiora semper erectus. Igitur hic est fructus, quem in præsenti iusti colligunt, vndè & dicitur: Ecce merces eius cum eo: quoniam talia opera præcipuè hæc

Ezech. 14
Genes. 28.
Figura.
D. Thom.
Luc. 6.
August.
Ambros.
Bernard.
Matth. 11
August.
Psal. 121.
Psal. 1.
D. Augu.
Gregor. Nyss. Hieron. Ambros.
Isal. 120.
Simile.
1. Cor. 13.
1. Ioan. 3.
Simile.
Esai. 62.

heroica

Universidad de Deusto
Biblioteca

heroica secum etiam afferunt in præsenti præmium. Aduertendum tamen est hic in his beatitudinibus; quod sic se gesit in hac doctrina Christus Dominus, veluti pedagogus, qui nobilem puerum bonos mores suadere cupit: sic illum solet multotiens alloqui: Aduerte egregie puer, ne erres existimando quod hæreditas tua debeāt esse hæc bona temporalia, quę tibi parentes sunt relicturi; sed potius virtus, nobilitas in opere, egregiaq; facinora, quibus illustrare familiam suprà omnes progenitores tuos valeas. Sic nimirum, & noster pedagogus, ac magister Christus edocere nos volens, (ait) Vestra hæreditas, quam vobis hæreditario iure relinquo, hæc erit: O Filij nō diuitię propediem periturę, aut carnis delicię, quæ vobis ac pecoribus communes sunt, sed heroici actus virtutum, quibus non solùm pecora, sed &alios lōgè excedere valeatis mortales. Paupertatem vobis voluntariam relinquo, famen ac lachrymas, quibus ad æterna regna peruenire possitis. Sed dices: Cur tam asperas, ac amaras res Deus nobis reliquit tanquam media ad consequendam beatitudinem: qualia sunt paupertas, lachrymæ, fames, persequutio, &c. cur non mitiora reliquit? Respondebo tibi, hoc summa sapientia Deum excogitasse. Nam cùm à principio hæc omnia creata, pulchritudinem, ac paradysi delicias nobis reliquisset Deus, vt media ad consequendum eum, homines media fines fecerunt, ac in illis tanquam in fine quieuerunt. Vult ergò Deus modò talia media relinquere, vt nullatenus in illis tanquam in fine quiescamus. Quis enim pro fine eliget paupertatem, aut famen, aut crucē? Id voluit dicere Paul. cùm ait: Nam quia in Dei sapientia, non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Per philosophiam quam sapientiam ipsi vocabant poterant cognoscere Deum, nempè per cognitionem creaturarum quæ per philosophiam acquiritur, vt Paul. docet dicēs: Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur, sed quia hoc non fecit, per stultitiam prædicationis, nos ad sui cognitionem perduxit, hoc est, per ea quæ mūdus stulta ac inutilia ęstimat, vt paupertas, esuries, &c. *beati pauperes spiritu*. Tripliciter accipitur hęc dictio (pauper) aliquando significat eum, qui rerum temporalium penuria laborat, vt nomen pauper opponatur diuiti; aliquando dicuntur pauperes illi, qui quouis modo afflicti sunt, atq; in hoc mundo quasi derelicti habentur, quo modo frequenter in Psal. sumitur. Tertiò accipitur, pro eo qui se humiliat, nec inflatur, aut intumescit superbia; in qua acceptione videtur sumi Esai. vltimo. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum spiritu? Vbi Septuaginta transferūt: Humilē & trementem sermones meos. Aliqui in secunda acceptione intelligunt hæc verba Christi, vt intelligantur de afflictis animo, quos Scriptura vocat contritos, vel humiles, secundum illud Psalm. 33. Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Sed hoc non videtur congruè huic loco conuenire, Quoniam Luc. 6. his pauperibus opponit diuites, cū eis dicit Dñs: Væ vobis diuitibus, qui habetis hic cōsolationē vestram! & secundò quia in hac acceptione pauperes spiritu, nihil differunt à lugentibus, & sic frustrà dictum esset, beati qui lugent. Alij inter quos August. in tertia acceptione sumunt hoc vocabulum, pauper, vt intelligantur pauperes spiritu illi, qui carēt spiritu superbiæ; quæ solet homines inflare, sed humiliter de se sentiunt, omni superbia, ac arrogantia depositā. Cui interpretationi, etiam videtur obstare, quòd pauperibus opponuntur hic diuites. Quare rectius accipitur hic nomen, pauper, in prima acceptione, cui respondet vocabulum Hebreum, immò & Græcum, quod homines indigentes rebus tęporalibus significat. Sed tūc etiam est secundò aduertendum, quod pauperes spiritu possunt primò intelligi illi, qui propria voluntate tales effecti sunt, & nō quauis voluntate, sed spirituali, itaque dicātur pauperes spiritu, non qui aliqua de causa in paupertatem deuenerunt, sed qui voluntate propria pauperes effecti sunt, nec quauis voluntate, sed ea spirituali & sancta. Vel secūdo, pauperes spiritu possunt dici hi, qui etsi diuitias possideant, non tamen cor apponūt eis, sed parati sunt eas abijcere, vbicumq; id viderint expedire. Et quamuis hæc secūda intelligentia non abhorreat à prioris sensu, immò ad illam rectè pertineat, possitque cum illa comprehendi, tamen prior illa simplicior est, & magis accedens ad intentionem Christi; qui ob id discipulos suos beatos prædicat, quod omnia iam propter illum reliquissent. Vnde Basilius, quæstione. 205. bene explicat qui sint pauperes spiritu dicens: Hi sunt pauperes spiritu, qui non ob aliam causam pauperes facti sunt, nisi

Simile.

Esai. vlti.

Psal. 33.

Luc. 6.

Augusti.

Basilius.

nisi propter doctrinam Domini qui dixit: Vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: si vero quis etiam quomodocumque accedentem paupertatem susceptam gubernet ad voluntatem Dei, vel vt Lazarus, nec hic à beatitudine alienus est. Hactenus Basilius: ex quibus simul cum superioribus coniunctis, colligere licebit, triplices esse pauperes spiritu. Primò sunt illi, qui omnia propter Christum reliquerunt, & de his erant Apostoli, de quibus præcipuè Dominus loquitur. In secundo gradu sunt illi qui incidentem paupertatem patienti animo propter Deum suscipiunt, vt fecit Iob, diuitijs eam preferentes spe regni cœlorum. In tertia classe illos constitue, qui in præparatione animi habent eas abijcere, vbicumq; pietas id popoſcerit. Vnde Ecclesiastes. 31. dicitur: Beatus diues qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris, &c. Deinde obseruandum est rectè dici: Beati pauperes spiritu, non voluntate solum, quoniam sic multi Philosophi pauperes fuerant, quod à Diuo Bernardo sermone. 1. de festiuitate omnium sanctorum, sanctissimè est adnotatum. Diligenter (inquit) attende, quod non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, non laudabili voluntate, spero equidem profuturam eis, apud diuinæ bonitatis misericordiam, hanc ipsam afflictionis suæ miseriam. Scio tamen Dominum hoc in loco, non de huiusmodi fuisse loquutum, sed de his qui possunt dicere cum Propheta: Voluntarie sacrificabo tibi. Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud Deum: nam & Philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis, studio vanitatis possint vacare liberius, & nolebant censu abundare terreno, vt abundarent magis in sensu suo, hos discernit quod dictum est (spiritu) hoc est, spirituali voluntate: spirituali, scilicet, intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei, & salutem animarum. Idem indicauit Basilius in verbis proximè citatis, vbi dicit: Qui nihil ob aliud pauperes sunt, nisi propter doctrinam Christi, & præmiserat, Cùm Dominus dicat: Nunc quidem verba quæ ego loquor vobis spiritus & vita sunt, nunc vero Spiritus sanctus docebit vos omnia. Hi sunt pauperes spiritu, vbi ablatiuus, spiritu, sumitur vel pro spirituali Christi doctrina, vel pro Spiritu sancto, hoc est: Illi sunt pauperes spiritu, qui propter spiritualem Christi doctrinam, vel Spiritu sancto inspirati, pauperes effecti sunt. Quod tamen in idem redit cum sensu Bernar. qui spiritū hic accipit, pro nostro spiritu, à spiritu Dei afflato. Nam & Hierony. dicit illos esse pauperes spiritu, qui propter Spiritum sanctum voluntate sunt pauperes, hoc est; voluntate spirituali, quam, scilicet, Spiritus sanctus in spirauit. Cæterum etsi in hac beatitudine, primò & principaliter commendetur voluntaria paupertas pro Christo, ex consequenti tamen non erit ab re dicere, commendari etiam virtutem humilitatis vt Augustinus vult: vt in prima statim beatitudine ea virtus commendetur, quæ fundamentum ac basis est cœterarum virtutum, quemadmodum & Chrysostom. & Theophilactus hic docent. Immò & Diuus Hieronymus vtramque hic amplectitur interpretationem. Ex humilitate quippe animi prouenit voluntaria paupertas, licut ex elatione, & superbia cordis prouenit appetitus diuitiarū, & certe in Hebræo dictio est quæ significat humilem & abiectum. Et quoniam ad obediendum legi, requiritur humilitas, qua animi se subijciant legi, ideò Christus legem daturus nouam; animos subditos per humilitatem prius exigit, quam legem ferat: & quoniam altissimum ædificium erigere cupiebat, fossam prius, ac fundamentum iacere statuit, hæc autem humilitas est. Quod si ad erigendum ædificium, quanto plus erigis illud, tanto plus demittere debes fundamentum subtus terram, ita quod quælibet vlna, qua surgit ædificium exigat vnum pedem fundamenti, ædificium hoc quod cœlos debet tangere, vide quam profundam fossam, quam demissum fundamentum exigat. *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Attende obsecro mirabile artificium Dei, tale quippe præmium paupertati decernit, quale per diuitias expectatur: & tale esurientibus; quale qui saturari volunt, cupiunt: & tale pacificis, quale bella gerentes prætendunt, nempe possidere terram, vt sciamus Deū nolle bona concupita à nobis tollere, sed meliori modo, & cōmodiori

1. Cor. 1.

Roma. 1.

Ecclę. 31.

Bernardus

Psal. 53.

Hieron.

Augusti.

Chrysost.

Hieron.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis ea largiri: Per diuitiarum copiã hoc videtur homines intendere, vt semper ad altiorem gradum ascendant, donec ad regnum (quod suprema dignitas huius mundi est) perueniant, & hoc tanta cupiditate, vt hinc exorta fuerit vox illa Cæsaris blasphemię plena: Si ius violandum est, amore regnandi violandum est. Hoc ergo præmium paupertati promittitur, immo multo auctius: quoniam non regnum terrenum citò periturum pauperibus promittitur, sed cœlorum quod in æternum permanebit pollicetur eis. Itaque mundus dicit: Beati diuites, quoniam ipsorum est regnum terrarum, Christus vero contrà: Beati pauperes, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum. Nec dicit, ipsorum erit, sed de præsenti, est: quoniam illud iam possident in secura spe, quæ non confundit. Sed obserua, quod in Scriptura varia est acceptio (Regni cœlorum) Regnum cœlorum proprie loquendo est Regnum constitutum in quibusdam bonis supernaturalibus, quę Deus confert creaturæ rationali existenti in cœlo, tanquam in loco. Et ideo Matth. 6. dicitur Deum esse in cœlo: nimirum peculiari quadam ratione: quoniam in cœlo causat effectum supernaturalem gloriæ, qua potitur tota collectio beatorum. Nam in cœlis manifestat seipsum beatis, vbi Deus est omnia in omnibus, & ideo dicitur Regnum Dei, adueniat regnum tuum. 1. Cor. 15. Et. 1. Corinth. 15. Cùm tradiderit regnum Deo & Patri. Attamen & dicitur Deus in sanctis regnare, & ipsos esse regnum Dei, vt etiam sancti dicãtur regnare, secundum illud Apocalyp. 5. Fecisti nos Deo nostro regnum, & regnauimus super terram, & huius causa est satis idonea. Nam sancti per visionem beatificam habent dominium, & plenam libertatem suorum affectuũ, nam sunt liberi à peccato, & immunes ab omni corruptionis seruitute, secundum illud Ioann. 8. Ioannis. 8. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Et Romanor. 8. Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Præterea, quoniam collectio iustorum viuentium in hac vita habet ius, vt sit regnum Dei in gloria. Vocatur etiam regnum cœlorũ, & hoc nomine vocatur sæpissimè in literis Euangelicis Ecclesia catholica, vt patet Matthæi 13. Simile est Regnum cœlorum thesauro absconditο, &c. Et homini negotiatori, & sagenæ missæ in mare. Et olim. Exod. 19. vocata est Synagoga regnum Dei. Eritis in regnum sacerdotale. Vltimò quoniam iustitia infusa includens fidem & charitatem est semen, & origo, qua adquiritur ius ad regnum cœlorum in gloria, vocatur regnum Dei, & regnum cœlorum. Matth. 13. & Luc. 17. Regnum Dei intra vos est. Romanor. 14. Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. His constitutis dicendum est, regnum cœlorum hic accipiendum esse pro ipsa beatitudine formali, quæ est visio Dei, per quam sancti in cœlis constituti sunt sancti, & beati, & cum Deo regnant in æternum. Immò & in præsenti regnare dicuntur isti pauperes spiritu, atque gaudent quibusdam regalibus priuilegijs, vt Diuus Chrysostomus docet tomo, 5. in libello aureo, cui titulus est, Cõparatio Regis, & monachi. Reuera quicumque pauperculus & humilis spiritu regnare dicitur, & regio munere fungi, multo excellentiori ratione quam quicumque mundi monarcha. Rex enim imperat ciuitatibus, & Prouincijs: Regulis, & Subregulis: Prætoribus, & Proprætoribus, & cæteris subditis: noster vero pauperculus spiritu, imperat superbiæ, inuidiæ, libidini, iræ; & cæteris affectibus animæ, quibus dominari, atque sub rationis imperio tenere, multo laudabilius est, quàm si toti terrarum orbi dominaretur, secundum illam Sapientis sententiam. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Nam si mundi Imperator sis, affectus autem tui super te imperiũ gerant, iam ipsi plus imperant quam tu: cum omnia imperantem ipsi subijciant. Deinde Rex contra hostes bellum gerit, & contra rebelles, pro orbis, & terrarum finibus, ac possessionibus, & ad propulsandas, & vindicandas iniurias; iustus pugnat cum omnium dæmonum agmine, cum infernorum potestate, cum mundo, & carne, cum vitijs omnibus, non pro terrenis, & corruptibilibus rebus, sed pro Fide, Spe, Charitate, Religione, & Iustitia, pro diuitiarum suarum defensa, quę sunt virtutes, & dona diuina, ex quibus victoriam referre est pulcherrimum, & laude dignum. Regem videmus in throno aureo sedentem, purpureo rubentem vestimento, aureaque corona, & multis

Matth. 6.
Luc. 11.
Exod. 19.
Matth. 13.
Luc. 17.
Roma. 14
Chryso.
Eccles. 7.
Apoca. 5
Ioann. 8.
Roman. 8
Matth. 13.

tis millibus satellitum circumcinctum, magna cum maiestate & gloria, iustus autem habet Angelorum millia, qui illum custodiant, illiusque tutelam diligentissimè tueantur, vt Helisæus ostendit puero suo Giezi, multo plures cum iustis esse, quam cum Regibus. Præterea Rex in Regno conuersatur, cum tribunis, ducibus, Centurionibus, & militibus, & signiferis: in pace vero cum Prætoribus, & Proprætoribus, & Senatoribus, & causidicis, & Consulibus: noster vero pauperculus, interim conuersatur in cœlis, cum Deo, & Angelis, & Archangelis, & beatis: Conuersatio quippe eius in cœlis est, & hoc quando orat: quando vero incumbit lectioni, cum Euangelistis, cum Paulo, cum Prophetis, cum Doctoribus, cum gente sapienti, ac illustri, quo conuictu quid gratius, vel quid iocundius excogitari potest? Item Rex licet aliquibus possit beneficia impertiri; innumeris pennè est molestus, vtpote à quibus exigit tributa, expilatque subditorum crumenas. Noster vero iustus, nulli nisi prauis est molestus, immò & illis, à longe gratus apparet. In omnes beneficus, mitis, ac profícuus est: pro omnibus orat, & omnibus sese amabilem præbet. Vltimo, Rex innumeris agitatur curis, multos timet, ab omnibus cauet, nec cibum, aut somnum securus capere potest. Iustus vero, qui nihil quod huius mundi prædones, aut pyratæ eripere possint secum portat, securus incedit, quietus dormit, nec hostes, aut latrones veretur. Quare Licurgus interrogatus, quo pacto fieri posit, vt quis non indigeret custodia, nec satellitibus? respondit; Si pauper fuerit: Nam diuitias appetunt fures, & pro illis belligerantur milites. Hinc Poëta noster Hispanus sic dicit.

Licurgus.

Poeta Hispanus.

O vida segura la mansa pobreza!
Dadiua santa desagradecida.

Quod ex alio Poëta desumpsit, qui sic dicit.

O munera nondum intellecta
Domi paupertas, angustiq; lares!

Gregor.

Vndè Gregorius: Qui nihil habet in mundo quod diligat, nihil est in mundo quod pertimescat. Paupertas iuxtà verbum sapientis bonum est sine calumnia, pro ea non mouentur lites, non timet fures, vel raptores; non timet aëris passiones, ipsa est donum à paucis cognitum. Et Seneca dicit: Etiam in obessa via, pauperi pax est. Item Rex pluribus indiget, ac ideò semper pauper, ac indigens est. Pauperculus noster paucis contentus est: Et ideò paucis etiam indiget. Socrates cum aliquando per emporyum magnum transiret, in quo multæ ac pretiosissimæ res vendebantur dixit: O quantis ego rebus non indigeo! Et dicebat quod qui paucis contentus est paucis etiam indiget. Quare Deo maximè assimilatur qui nullius eget. Qua propter Rex adueniente mortis tempore dolet, & cruciatur, iustus vero tunc hilari vultu præstolatur mortem, quia transitus est ei ad æternam fœlicitatem, & ad regnum cœlorum, vt Sapiens dicit: Sperat autem iustus in morte sua. Rectè ergo dicitur: beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum: Cæterum pulsare alicuius animum poterit hæc dubitatio.

Seneca.
Prouer. 14

Quomodo Saluator præferat paupertatem sufficientiæ ac diuitijs, quoad beatitudinem. cum Sapiens dicat Ecclesiastes cap. 7. Vtilior est sapientia cum diuitijs, & magis prodest videntibus solem? Et idem Prouerbiorum. 30. Precatur Dominum dicens: Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: sed tantum victui meo tribue necessaria. Deindè quia qui sufficientiam harum rerum habent, melius diuinis possunt vacare, quam qui his indigent, qui vt necessaria quærant necessario distendi debent ad exteriora. Ad quod respondetur, quod ad beatitudinem naturalem, quæ in hac vita consequi potest, vtilius est aliquales diuitias, aut sufficientiam rerum temporalium habere, sed ad beatitudinem supernaturalem, de qua hic fit sermo magis prodest voluntaria paupertas, eo quod hæc paupertas lætissima est, hominemque expeditum facit, ad cœlestia quærenda, & terrena contemnenda, fidens maximè Deo, quod nec in his necessarijs deffecturus sit ei, vt in multis viris sanctis experientia compertum est. Sapiens autem non absolutè dicit vtiliorem esse sapientiam cum diuitijs, sed cum addito dicens: Et magis prodest videntibus solem. Quo satis significat diuitias quidem aliquid conferre ad beatitudinem vitæ præsentis, vnde & subiungit. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit

Eccle. c. 7.
Prouer. 30

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesi.30 pecunia. Oratio verè illa Prouerbiorum 30. Est oratio sapientis ex parte imperfectorum, sicut latis patet ex sequentibus. Deindè illo tempore nondum erat infirmo & rudi populo via perfectionis aperienda, cuius doctrina Christo perfectiori Magistro reseruanda erat. (Beati pauperes spiritu:) Obserua. Paupertas multis de causis commendabilis est. Quarum prima & maxima est, quia Deus eam amat, cuius primum signum est, quòd filius Dei eam assumpsit. Bernardus in sermonibus. Forte aliquis arbitraretur filio Dei sublimia esse quærenda palatia, vt cum gloria Rex gloriæ susciperetur; sed non propter hoc ille à regalibus sedibus venit. In sinistra illius diuitiæ & gloriæ, in dextera longiturnitas vitæ. Horum omnium in cœlis æterna sufficientia suppetebat, sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terra abundabat, & superabundabat hæc species, nesciebat homo pretium eius: hanc itaque filius Dei concupiscens descendit, vt eam eligeret sibi, & nobis quoque sua æstimatione faceret pretiosam. De paupertate Christi multa in Euangelijs habemus, nam Lucę. 2. dicitur, quod mater eius pannis eum inuoluit, & reclinauit in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. Et Matthæi. 18. Non habebat vndè soluere tributum. 2. Corinthiorum. Qui cùm esset dives pro vobis egenus factus est, vt illius inopia vos ditaremini. Thr. 3. Recordare paupertatis meæ, &c. Vbi Bernardus. Magna abusio, & nimis magna, vt dives velit esse vermiculus vilis, propter quem Deus Maiestatis; & Dominus Sabbaoth, voluit pauper fieri, paupertas Christi crescendo processit. In Natiuitate pannis inuolutus est, & pro domo habuit diuersorium, deindè hospitium non habuit. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. & Marci. 11. Circunspectis omnibus, expectabat quis ei daret hospitium (vt ait Glossator) & non inueniens exijt in Bethaniam. In Passione verò etiam proprijs vestibus spoliatus est. Aliud signum quo ostenditur Christum amasse paupertatem est, quod propter pauperes filius Dei in mundum venit, secundum illud Psalmi. Propter miseriam, inopum, & gemitum pauperum: nunc exurgam dicit Dominus. Et Lucæ. 4. Euangelizare pauperibus misit me. Bernard. in sermonib. Quærat diuitias paganus qui sine Deo viuit: quærat Iudæus, qui terrenas promissiones accepit: sed qua fronte, magis autem qua mente, Christianus diuitias quærit, postquam Christus beatos esse pauperes prædicauit, diuites autem infœlices? Væ vobis diuitibus. Lucæ. 6. Pauperes iudicat Christus dignos mensa sua. Lucæ. 14. Leguntur pauperes ad cœnam Domini introductos, secundum illud Psalmi. Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Item pauperes Deus adiuuat. Psalmus. Et adiuuit pauperem de inopia. Illis parcit, Esaiæ. 49. Pauperum suorum miserebitur. Illos elegit, Esaiæ. 48. Elegi te in camino paupertatis. Iacobi. 2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Illos exaudiuit Dominus: Ecclesiastes. 21. Deprecatio pauperis ex ore, vsque ad aures perueniet. Illorum est memor Psalm: Non in finem obliuio erit pauperis: Illorum est solicitus, Psalmus: Ego autem mendicus sum, & pauper Dominus solicitus est mei: Illorum est refugium & fortitudo, Psalmus. Factus est Dominus refugium pauperi. Et Esai. 25. Factus est fortitudo pauperi. Illos saluat, Psalmus: Parcit pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. 2. Regum. 22. Populum pauperem saluum facias, Et Psalmus: Eripiens inopem de manu fortiorum eius. Societatem pauperum prælegit Dominus in hoc mundo societati diuitum. Lucæ. 14. Omnes qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. 1. Regum. 30. Dauid puerum Ægyptium assumpsit, quem Dominus suus reliquerat, sic Christus assumit quem mundus reliquit. Psalmus: Pater meus, & mater mea deriliquerunt me Dominus autem assumpsit me. Tibi derelictus est pauper. Gregorius, in Homelia: Hos elegis Deus, quos despicit mundus; quia plerumque ipsa despectio hominem reuocat ad semetipsum. Idem infirmi quiq; atq; in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius vocem Dei audiunt, quanto in hoc mundo non habent vbi delectentur. Item pauperibus regnum cœlorum tribuitur, vt patet hic. Et Lucæ. 6. & non solum

Commendatio paupertatis.

Bernard.

Luc. 2.

Matth. 18

2. Corin. 9

Thre. 3.

Luc. c. 9.

Marc. 11.

Psalm. 11.

Luc. 4.

Bernar.

Luc. 6.

Luc. 14.

Psal. 106.

Esai. 49.

Esai. 48.

Eccles. 21.

Psal. 9.

Psal. 39.

Esai. 25.

Psal. 9.

2. Reg. 22.

Psal. 81.

Luc. 14.

1. Reg. 30.

Psal. 26.

Psalm. 9.

Gregor.

Luc. 6.

Luc. 16. solum ad possidendum, sed ad donandum alijs. Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula: ipse Deus pauperum est portio & hæreditas. *Num. 18.* Numerorum. 18. In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem, ego pars & hæreditas tua. Ipse est spes pauperum, & exultatio. *Esai. 14.* Esaiæ. 14. In ipso sperabunt pauperes populi eius. Et cap. 29. Pauperes homines, in sancto Israel exultabunt, illos faciet sedere super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. *Esai. 29.* Illos honorat Psalm. Honorabile nomen eorum coram illo. Illos agnoscit, & nominatim vocat, vt patet in Lazaro. Lucas. 16. *Psalm. 71* Illos ab Angelis deportare facit in locum quietis, ibidem, & (vt vno verbo dicatur) tanta est dilecti o eius ad pauperes, vt quod fit pauperi sibi reputet fieri, secundum illud Matthæi. 25. *Luc. 16.* Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, & quod vni eorum non feciſtis mihi non feciſtis. Sed væ pauperibus si eum non amant, qui tantum eos amat, qui tot signa amoris eis ostendit. Multum cõtemnerentur pauperes in mundo isto, nisi Christus nõ tãtũ eos honorasset. Alia etiam quam plurima faciunt ad recommendationem paupertatis. Primùm, quia ipsa munda est, sicut diuitiæ valdè immundæ, & amatores suos immundos facientes: quod ipsa rerum natura nos docere voluit. Quoniam aurum, & argentum quæ inter diuitias primatum tenent, tanquam in quinant. Bernardus in Epistola: Beatus qui post illa non abijt, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. Ecclesiastes. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, & super illud Iacob. 1. religio munda, &c. (ait glos.) Qui temporalia non diligit, immaculatum ab hoc sæculo se custodit. Item paupertas expedita est ad iter peragendum ad patriam cœlestem. Gregorius Liberius: Ad patriam tendimus, qui quasi in via pondere caremus. Terrena substantia æternæ fœlicitati comparata, pondus est, non subsidium. Augustinus, in libris de verbis Domini: Abijce à te diuitiarum onera, abijce vincula voluntaria, abijce anxietates, & tœdia, quæ te plurimis annis inquietant. Hieronymus in Epistola: Si habes vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: si non habes grandi onere liberatus es. Qui mihi onus diuitiarum abstulit, me ad currendum citius expediuit. Item paupertas læta est. Sæpe pauper fidelius ridet, nulla ei in alto solicitudo est. Idem. Qui fœlices uocantur, hilaritas ficta est, & grauis tristitia; eò quidem grauior quia interdum non licet palam esse miseros, sed inter cœrumnas cor ipsum excœdentes, necesse est agere fœlicem. In vitis Patrum legitur de quodam monacho, qui vnum tantum coopertorium habebat, ex cuius medietate se cooperiebat, aliam medietatem sibi submittebat. Rigebat tamen tunc validum frigus, & pater monasterij de nocte exiens, audiuit eum dicentem: Gratias ago tibi Domine. Quot sunt modo diuites, in custodia, & qui in inferno sedent, aut pedes habent in ligno constrictos; ego autem velut Imperator sum extendens pedes meos, & quo volo ambulo. Seneca. Fœlix paupertas læta, nec tamen paupertas est si læta est. Gregorius. Qui cum paupertate bene conuenit, non est pauper. Item paupertas secura est, vt iam supra diximus, & spiritualiter et iam secura est, secundum illud Prouerbiorum. 1. Frustrà iacitur rete, ante oculos pennatorum, vbi Glossat. ait: Facile laqueos euadit in terris, qui oculos habet in cœlis: Chaim habuit caput tremulum, & Chaim interpretatur possessio: quoniam qui possessiones habent in mundo isto, in tremore sunt. Vnde Psal: Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Iob. 15. Sonitus terroris semper in auribus eius, & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur. Seneca (ait) Quietissimè viuerent homines, si hæc duo verba tollerentur, meum, & tuum. Gregorius: Quid in hac vita laboriosius quam terrenis desiderijs æstuare? Quid quietiùs, quam nihil huius sæculi appetere? Hinc est quod Israël custodiam Sabbati accepit in munere; Ægyptus percutitur muscarum multitudine: quoniam iusti in tranquillitate viuunt, cùm interdum peccatores infinitis curis agitentur. Item paupertas, licet, terra debilis videatur, ferax tamen est verorum bonorum. Genes. 4. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Et ideò in hac terra voluit plantari filius Dei, qui lignum vitæ est. Item paupertas vitijs materiam subtrahit; quia non habet vbi suum

Gregor.

Seneca.

Vitæ Patrum.

Seneca.

Gregor.

Prouer. 1.

Psalm. 13.

Iob. 15.

Seneca.

Gregor.

Exod. 8.

Genes. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

paupertas pascat amorem. Iuuenalis ait:

Præstabat castas humilis fortuna Sabinas:

Seneca. Seneca, Inquis, pecuniam perdidi, ô te fœlicem, si cum illa auaritiam perdidisti, sed si non manet illa apud te, es tanto fœlitior, quo tanto malo materia, subducta est. Nam si radix omnium malorum est cupiditas, quia vitia alit; cur non erit omnium bonorum altrix paupertas, quæ eius contraria est, nec habet pecuniam qua vitia foueat? Item paupertas superbiam occidit, quæ est vernis diuitum, ipsa etiam duas filias sanguisugæ infernalis, quæ semper clamant, affer affer, suffocat: gullam videlicet, & luxuriam. *Prouerbior. 30.* Prouerbiorum. 30. Item paupertas medicinalis est. *Gregor.* Gregorius. Quos morum infirmitas vulnerat, paupertas medicina sanat. Pauperes in terra remanent, dum diuites in regnum diaboli transferuntur: *Hier. 29. Sopho. 3.* Sicut Nabuchodonosor pauperes dimisit in terra promisionis; nobilibus ac diuitibus translatis in Babyloniam. Hieremiæ 29. Sophoniæ. 3. Derelinquam in medio tui populum pauperem. Mobilia huius sæculi, sunt diuitum: regnum cœlorum permanens, pauperum: sicut Abraham dedit *Genes. 27* Isaac omnia bona sua; filijs autem concubinarum largitus est munera. Paupertas facit diuites: quoniam centuplum accipit pro vno. *Bernar.* Bernardus in sermonibus O mira nouitas eius, qui omnia noua facit! tollens iugum, inuenit requiem, relinquens omnia; centuplum habet. Illa vero paupertas eorum, qui etiamsi multas possideant diuitias, non tamen se reputant earum dominos, sed solùm ministros; notandum quod ipsa valde gloriosa est, ipsa quippè est velut lilium inter *Prouer. 14* spinas, de quo paupere Prouerbiorum. 14. dicitur: Est quasi pauper cùm in multis diuitijs sit, & qui in pios vsus eas dispensat, iam in thesauros cœlestes eas recondit, cùm eas corde iam Deo obtulerit. Sed aduerte, quod qui amat paupertatem, non debet eius sequelam fugere, nempe famen, & sitim, nuditatem, defectum tecti, defectum auxiliorum; defectum consolationum. *Bernard.* Bernardus in sermonibus. Videmus aliquos pauperes, qui si veram habent paupertatem, non adeò pusillanimes inuenirentur & tristes (vtpotè Reges) sed hi sunt qui pauperes esse volunt, eo tamen pacto, vt eis nihil desit, & sic diligunt paupertatem, vt nullam inopiam patiantur. *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.* In text. Græco qui vulgariter circunfertur, non est secunda beatitudo isthæc quam posuimus, sed illa quæ sequitur. Beati qui lugent. *Chrysost.* Chrysostom. Homilia. 15. super Matthæum. & Homilia. 9. in imperfecto, hanc lectionem sequitur. *Erasmus.* Erasmus illam amplectitur in versione sua, & existimat in huius loci annotatione incuria scriptorum fuisse deprauatum istum ordinem; licet in paraphrasi eundem ordinem sequatur quem nos sequimur. Verumtamen satis est authoritas editionis vulgatæ, vt intelligamus hunc ordinem sequendum esse, quem *D. Aug.* etiam sequitur Diuus Augustinus libro. 1. de sermone Domini in monte, capit. 3. *Gregor.* Gregorius Nizenus oratione secunda, in has beatitudines, qui & dicit in exemplaribus Græcis correctis hunc ordinem inuenisse, quinimo & apud Hebræos ferè eisdem characteribus scribitur nomen, quod significat pauperes, & humiles, & illud quod significat mites. Et ratio est optima. Quoniam humilitatem, siue paupertatem spiritus, statim sequitur mansuetudo naturæ ordine, vsqueadeò, vt humiles, & pauperes significentur nomine mansuetorum. *Esaiæ. 61.* Esaiæ. 61. Annuntiare mansuetis misit me, quem locum alij transferunt, Annuntiare pauperibus misit me. *Esai. 11.* Et Esaiæ. 11. Iudicabit in iuditio pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. *Iudith. 9.* Iudith. 9. Humilium, & mansuetorum semper tibi placuit depręcatio. *Matth. 11.* Mat thæi. 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. *Iob. 24.* Iob. 24. Subuerterunt omnem viam pauperum, & subuerterunt omnes mansuetos. *Gregorius Nizenus. Simile.* Et Gregorius Nizenus, in oratione illa supradicta (inquit) quod quēadmodum ascendentibus per scalam, primus gradus viam præparat, ad secundum, & secundus ad tertium, ita tendentibus ad beatitudinem æternam, prima beatitudo quasi præparat, & introducit ad secundam, & secunda ad tertiam, & quidem si rationem requiras: ille, qui ex animo humilis est, sibique vilescit, non potest non esse mansuetus, & etiam ille qui voluntarius est pauper, rarò irascitur, & semper modum iræ imponit. Et quidem tendētibus ad perfectionem Euangelicam, primus gradus est, vt valedicant honoribus, & diuitijs; secundus vt iracundiam cohibeant, & illatas iniurias æquo animo

Simile. mo ferant: Sicut enim terra mixta aquæ, eam turbidam reddit: sic terrena humano cordi per amorem sociata, causæ sunt perturbationum: si vero à corde humano fuerint separata, est tranquillitas in mente. Mites dicuntur secundum Augustinum vbi suprà, qui non solùm habent animum pacatum, & non turbatum iracundia: verumetiam ipsis à quibus accipiunt iniuriam exhibent se benignos, atque suaues, iuxta illud Romanorum. 12. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Tunc enim à malo vinceris, cùm irascenti irasceris, conuertit enim te in suam naturam, sicut ignis dicitur vincere aquam, quando eam conuertit in suam naturam, quæ calida est. Sed vince in bono malum. Cùm enim suauis ostenderis, illi, qui truculentus est, & hac tua mansuetudine illum placas, iam illum vincis, cùm in tuam eum transfers naturam. Hac metaphora fructus arborum, cùm matureſcunt, & dulcescunt, dicuntur mitescere, iuxtà illud *Virgilius.* Virgilij (Sunt nobis mitia poma) id est, matura, & dulcia. Et ratio huius metaphoræ est: quoniam fructus arboris, etiamsi diuellantur à ramo, nihilominus suam exhibent dulcedinem, etiam decerpentibus illos: sic mansueti quamuis offendantur iniurijs, sunt tamen benigni, & suaues. Et hic est actus heroicus huius beatitudinis. *D. Thom.* Diuus Thomas. 2. 2. quæstione. 257. dinstinctio. 4. docet mansuetudinem habere quandam excellentiam, inter virtutes morales, tum in ordine ad Deum, tum etiam ad affectum animæ. Etenim mansueti: quoniam habent tranquillitatem cordis, sunt maximè idonei ad *August.* percipiendum sapientiam à Deo. Ita Augustinus. 2. de doctrina Christiana. cap. 7. necesse (ait) esse auditori diuinæ sapientiæ, vt mitescat secundum illud Ecclesiastes. 1. *Eccles. 1.* Fides, & mansuetudo adimplent *Eccles. 5.* thesauros sapientiæ. Et cap. 5. Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei, vt intelligas. *Iacob. 1.* Et Iacob. 1. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Insuper, iracundia est vehemens tristitia, & causa existit multarum animi perturbationum, nimirum, *Prou. 27* vindictæ, contumeliæ, & iniuriæ. Prouerbiorum. 27. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum *Horatius.* animi concitati ferre quis poterit? Quod Oratius Epistola. 2. sic explicat.

Ira furor breuis est animũ Rege: qui nisi paret, Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Igitur contra istum furorem maxima est medicina mansuetudo, quæ animæ tribuit serenitatem, & pacem suauissimam. Immò facit vt animus imperet sibi, & homo sui compos sit, secundum illud Eccle- *Eccles. 10.* siastes. 10. Fili, in mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum. Hac virtute claruerunt in antiqua lege Ioseph, qui fratribus suis clementissimè donauit iniuriam, & *Gene. 45.* Moyses de quo dicit Scriptura quod fuit mitissimus super omnes homines, qui erant super terram. Numerorum. 12. & Dauid *Numer. 12* qui potuit dicere: Memento Domine Da- *Psal. 131.* uid, & omnis mansuetudinis eius. Vocat omnem mansuetudinem, quam exhibuerat ad omne genus personarum, ad Saulem se crudeliter persequentem. *1. Reg. 24* ad Semey sibi maledicentem, & Absalon filium suum *2 Reg. 16.* aduersus eum tyrannicè insurgentem, in no *2. Reg. 18.* ua autem lege Christus Dñs tocius mansue- *Albertus* tudinis exemplar qui cum malediceretur non maledicebat, &c. ¶ Obserua quod (secundum Alber.) Mititas seu mansuetudo est in triplici gradu. Primus, cum mitis, & si turbatur, non tamen alienatur à mentis ratione, vt aliquid perperam agat, & hæc mititas virtus est. Est mitis in secundo gradu, nec prouocans, nec prouocatus, sentiens aliquam turbationem, quæ est animi purgati virtus quasi heroica, vel herilis quæ ab altitudine animi sui per sensuum turbationem non inclinatur. De prima dicitur Psalmo. 76. Turbatus sum, & non *Psal. 76.* sum loquutus. De secunda vero; Prouerbiorum. 16. Melior est patiens, viro forti: *Prouer. 16* & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Ille enim proprie dominatur animo, qui excellentiam eius sensibus turbatis non inclinat, sed nec illis cedit, nec ab animi sui cellsitudine vllo sensuum exteriorum motu cadit. In tertiò gradu mansuetudinis est ille, qui non solum mala patienter sustinet, sed etiam bona pro malis rependit; & ille, qui non solum non turbatur, verumetiam mollis, & planus se iniuriantibus ostendit, & quæcūq; tangit non nisi molliter tāgit. Nā si loquitur, blanda verba alloquitur: si operatur, quæ bona sunt, & vtilia proximo operatur. Quemad- *Simile.* modum manus tactus qui est impulsus, si in re quæ habet angulum tangit, vulnerata recedit; si autem in re plana sed dura, licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

non vulneretur, renitentiam tamen ad tangendum inuenit, quia durum est quod resistit tangenti (ait Aristoteles:) Sed tamen si molle, non bene infusum, quale est lutum tangere, licet nō inueniat aliquid istorum: tamen in profundum non penetrat, nec id quod tangitur circunstat manum tangentis, sed labitur & cedit, nec adhæret manui tangentis. Sed tamen molle penetratum per humidum infusum, nec vulnus facit, nec resistentiam inuenit, nec impedimentum præstat, quin totum tangat, & in profundum mittat manum; quia statim id quod tangitur, manum tangentis circunstat adhærens ei, & mollificans eam. Sic in proposito considerandum est. Immittis resistit, quasi angulus acutus, profundius feriens manum tangentis, quam tangatur ab ipsa, sed mitis in primo gradu, & si non lædat, nec contrà nitatur, resistit tamen nocumento, & à se expellit, licet non retorqueat in alterum, sed mitis in secundo gradu, nocentem quidem tangit; sed molliter recipit; sed in profunditatem tangi non potest, quia cedit tangenti, patienter sustinet, nec contrà nititur. Immò molliter, & blande alloquitur, non tamen viscera pandit, nec se tam beneuolum præbet. Attamen mitis in tertio gradu, tanto spiritu pietatis infunditur, quod tactus à nocente protinus locum dat, vt in profundum tangat, vitam & res, & si vult auferat, nihil contra faciens, sed etiam pietatis opera, & benedictionis blandimenta rependit, vt Christus Dominus faciebat, quare spiritus pietatis illi attribuitur Esaias. 11. Et etiam eos ad pietatem molles, ac procliues reddat, vt. 1. Regum. 24. Dauid dicitur, quasi tenerrimus ligni vermiculus: qui tam mollis est, quod non sentitur mollities sub digitto tangentis, nisi sentiatur motus. Hæc autem mititas status est, potius quam aliquod vnum opus, quo totus blandus, ac mollis effectus est, vt nulli nocuus, omnibus autem proficuus sit: Et ideò oportet quod prius sit pauper spiritu, hoc est humilis, secundum illud quod docuit Christus infra, Matth. 11. Discite à me, quia mitis sum & humilis, corde. Et illud Ecclesia. 3. Fili, in mansuetudine opera tua perfice; & super hominum gloriam diligeris. Sed circa secundum gradum mansuetudinis aduertendum est, quod Ianseníus, & Abulensis docent mitem dici illum, qui omni ca; et affectu iræ. Quod non videtur adeò verum: quoniam

Arist.

Esai. 11.
1. Reg. 24
Matth. 11
Eccles. 3.
Iansenius
Abulen.

Christus ipse omnium mitissimus, in se ipsum excitabat iram, & zelum aduersus prophanatores templi, quando eiecit ementes de templo. Ioannes. 2. Vnde ibi citat illud Psalmi. 88. Zelus domus tuæ comedit me. Et Diuus Thomas. 3. parte. quæstione. 25. à. 9. idem docet. Et Numerorum. 12. dicitur de Moyse quod erat mitissimus omnium hominum qui tunc morabantur in terra. Et tamen aduersus idolorum cultores iratus est. Vndè & Psalmus. 4. dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Et Gregorius Nizenus exponens hæc verba. Beati mites, non iubet eos (ait) affectus iræ, omnino esse expertes: sed vt iram moderentur, & iniurijs lacessiti, non vindictam expectent, sed obseruent illud Pauli. Nolite vinci à malo. Et alioquin sapientissimus legislator ea præciperet, quæ humanæ naturæ existente in corpore essent impossibilia. Est igitur mitis, siue mansuetus ille, qui quamuis ira frangatur, moderatur tamen, & cohibet iram, ne in iracundiam, & cupiditatem vindictæ prorumpat. Et quidem in sacra Scriptura mansuetudo virtutem sonat, quę est habitus existens in appetitu irascibili, moderans iram; mititas vero sonat actum excellentiorem, quem hoc loco Christus nominat beatitudinem: quoniam est meritorius beatitudinis, & eiusdem præliba-tio, siuè præguſtatio. Vndè etiam mansuetudo, numeratur inter fructus spiritus: à Paulo Galat. 5. Quoniam suauitas & lenitas mitis, ac mansueti, est veluti suauissimus quidam fructus; ipsi habenti mansuetudinem, ac cæteris omnibus quibus conuersabantur.

Ioan. 2.
Psal. 88.
D. Thom.
Numer. 12
Psalm. 4.
Greger.
Niz.
Roma. 12.
Galat. 5.

Quoniam ipsi possidebunt terram. Caietanus hic per terram, intelligit vniuersum innouandum in vltimo die, iuxta illud Esa. 66. & Apocalypsis. 2. Ecce ego facio cœlos nouos, & terram nouam. Chrysostomus Homel. 9. in imperfecto, recitat sententias aliquorum existimantiū, terrā appellari à Christo hoc in loco corpus beatorum immortale, & æternum: illud enim in statu præsentis vitæ est terra mortuorum, id est, corpus terrenū, componens, & constituens homines mortales: cæterū in altero sæculo, est terra viuorum; quoniam licet sit idem corpus numero, quod de terra sumptū est, componit tamē homines viuentes in æternum. Idem autem Chrysost. hom. 15. super Matth. aliam intelligentiam amplectitur, vt velit Christus proponere māsuetis præmium

Caietā.
Esai. 66.
Apoc. 2.
Chrysost.
Chrysost.

mium temporale, possessionem, scilicet, terræ. Itaq; est sensus. Mansueti quantum est ex parte mansuetudinis, merētur quòd sint domini temporales terræ: nam mansueti sunt aptissimi ad regendum: omnes enim fugiunt gubernatores iracundos, atq; feroces; ita Psalm. 36. Mansueti hæreditabunt terram. Et inquit Chrysost. Non est alienum à Deo, nec peregrinum proponere præmia temporalia virtuti, tàm in nouo, quàm in veteri testamento. Exod. 10. Honora patrem tuū, vt sis longæuus super terram. Matth. 6. Quærite primùm Regnum Dei, & hæc omnia, scilicet, temporalia adijcientur vobis. Et cap. 19. Qui reliquerit patrem, aut matrē propter me: centuplum accipiet in hoc sęculo (vt explicat Marcus) & vitam æternam possidebit. Sed tamen ad intelligendū notandū est, ꝙ sicut Deus continet in se omnia bona: vt Exod. 33. Ego ostendam tibi omne bonum, ita similiter beatitudo formalis cōtinet omnia bona, quæ sunt necessaria ad complementum humani desiderij: iuxta illud Psalm. 102. Qui replet in bonis desiderium tuum, qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Quem locū eleganter explicat Diuus Thom. contra Gen. cap. 63. Ex hoc intelligetis quæ in Apoc. dicuntur, vbi beatitudo multis nominib⁹ designatur. Vocatur enim conuiuium, lignum vitæ, manna, manducatio, honor, gloria, sublimitas, regnum. Insuper ex hoc infertur, quàm rectè definiat Boëtius beatitudinem, dicens: Beatitudo est status omnium bonorū, congregatione perfectus. Et Cicero libro. 5. Tusculan. hanc veritatem elegantissimè explicat, dicens: Cùm beatum dicimus, nulla alia notio huic vocabulo subiecta est, quàm separatis malis omnibus, cumulata bonorum complexio. Hac veritate suppositā, dicēdum est Christum beatitudinem essentialem in qualibet virtute sigillatim, quæ describitur in hac doctrina, significasse, secundum proportionem, & analogiam ad meritum. Itaque sicut humilitati, ac paupertati correspondet sublimitas Regni, tanquam quid maximè consentaneū; ita mansuetudini consonat possessio terræ, propter rationem dictam ex Chrysostomo, & quia mites, qui neminem lædunt, qui non vtuntur vi, sed mansuetudine; ab omnibus amantur, & etiamsi exules mittantur, totus mundus est illis patria, & domus secura, qui aiunt: Domini est terra, & ideò dicit eis, quòd possi-

Psalm. 36.
Exodi. 10.
Matth. 6.
Matth. 19
Exodi. 33.
Psal. 102.
D. Thom.
Boëtius.
Cicero.
Psalm. 23.

debunt terram quietè, ac pacificè, & quasi hæreditario iure. Verùm Christus hoc loco, nō terrena Regna videtur mitibus promittere, sed cœlestia bona nunquam peritura; præsertim quòd paulò antè, pauperes volantarios beatos esse dixerit. Hac de causa Bernar. serm. 2. de omnibus sanctis, precatur mansuetos possidere terrā; quoniam corporis sui affectibus dominantur. Corpus enim, cùm de terra formatum fuerit, plerunq; terræ nomine significatur; immò per sinedochē totus homo terra dicit. Genes. 3. Et terra es, & in terram reuerteris. Et Hierem. 22. Terra, terra, audi verbum Domini. Possidere ergo terrā dicitur ille, qui subijcit corpus rationis imperio. Verùm quàm diù viuitur in corpore, in præsenti vita, nunquam in omnimoda tranquillitate, & perfecta possidetur corpus, iuxta quærimoniam Paul. Rom. 7. Infœlix homo, quis me liberauit de corpore mortis huius? Et ibidē: Caro cōcupiscit aduersus spiritū. Et Sap. 9. Corpus quod corrūpitur aggrauat animā, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Vndè D. Ambrosius, cui fauet Hilar. inquit: Perfectam huius terræ, hoc est corporis possessionem, non contingere in vita præsenti, sed in futura, quādo iuxta Apostol. ad Philp. 2. Reformauit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Cæterum licet hæc optimè dicta sint; tamen August. libro. 1. de sermone Domini in monte. c. 3. Et Gregor. Nizen. Cromatius, Beda, Ansel. Euthim. D. Tho. Caiet. Abul. Iansen. & ferè omnes recentiores, excepto Isidoro Claro, per terram intelligunt firmitatem, & stabilitatem gloriæ essentialis, quæ significatur metaphoricè nomine terræ. Terra enim (vt habetur Eccles. 1.) in æternū stat. Secundùm istam phrasim debetis accipere id quod habetur Psalm. 26. Credo videre bona Domini, in terra viuentium. Et Psalm. 141. Portio mea Domine sit in terra viuētium, id est, in stabilitate gloriæ beatorum. Igitur (vt vno verbo dicam) mansueti qui habēt animum pacatum, & tranquillum, & non succumbuntvarijs mutationibus iracundię, sed habent quendam statum stabilem, commodissimè dicuntur habere hoc præmium, vt possideant gloriæ stabilitatem, quæ per figuram & metaphoram vocatur terra, & ita accipitur illud Psalm. 36. Mansueti hæredi tabunt terram. Iste modus loquendi habet maximam energiam, nam illo indicatur,

Bernar.
Genes. 3.
Hierem. 22.
Roma. 7.
Sapien. 9.
Ambros.
Hillarius.
Philip. 2.
August.
Gregor.
Nizen.
Beda.
Anselm.
D. Thom.
Caietan.
Iansen.
Abulens.
Cromat.
Eccles. 1.
Psal. 26.
Psal. 141.
Psal. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd sicut Deus existēs, ex natura sua benignus, & placidus super ingratos, & malos: vt habetur Luc.6. Habet tāquam proprium, & naturale firmitatem, & stabilitatem beatitudinis; ita mites per diuinam gratiam accedentes ad consortium Dei, & Deo summopere assimilati, hæreditabunt terram, id est, firmitatem gloriæ. Dionys. Areopagita in epist. ad Demophilū, inquit, Moysem ex consortio, & familiaritate Dei assequutum fuisse mansuetudinē illam, qua inter omnes homines excellebat. Et quod ille locus Psal. 36. Mansueti hæreditabunt terrā; intelligatur de superna beatitudine, patet ex subsequētibus, quoniam subdit: Et delectabuntur in multitudine pacis. Quoniam multitudo pacis nusquam est, nisi in visione, & fruitione Dei, iuxta illud Esai. 47. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulēta. Et quoniam in hac vita Deus possedit mites, qui illi per humilitatem ac mansuetudinem subiecti fuerunt; ideo in alia vita possidebunt Deum: quoniam secundum Augustinū, nullius erit Deus possessio, nisi eius quem ipse priùs possederit.

Luc.c.6. *Dionysius Areop.* *Psalm.36.* *Esai.47.* *Augustī.*

Iam ea quæ ad dignitatem & commendationem huius virtutis (licet pauca) dicamus. Et quidem si cōsideremus subiectum, cui hæc virtus insidet, si actū, & obiectum, circa quod versatur; non videtur hæc virtus numeranda inter præcipuas; cùm resideat in appetitu sensitiuo, vel irascibili, & versetur circa affectum iræ, quem moderatur. Verumtamen si alta mente consideremus, huius virtutis mirabiles fructus, facilè intelligemus, eam meritò inter beatitudines secundo loco fuisse à Christo collocatam. Nam Deus ipse qui omnia (iuxta Psalmistæ testimoniū) in sapientia fecit, cùm cætera animantia ita finxerit, vt potiùs ad feritatem, quam ad māsuetudinem inclinasse illa videatur; vnum hominem totū ad mansuetudinem & lenitatem cōposuit, & configurauit. Dedit namque cornua tauris, leoni vngues, hericio spinas, elephanto, (præter duritiem & magnitudinem cutis) dedit probocidem, auibus alarum velocitatem, equis pernicitatem pedum, rinoceronthi cornu: vnum hominem produxit nudum, inermem, mollissimis carnibus, lenicute. Dedit ei oculos amicos, & interni amoris indices, frontis serenitatem, oculis sensum, ad animos coniungendos; brachiorum signum, & complexum. Dedit illi risum lenitatis, & hilaritatis, & beneuolentiæ inditium, lachrymas tribuit illi misericordiæ, & charitatis Symbolum: præstitit illi vocem, nō trucem, & horribilem, vt cæteris animantibus; sed gratam; & suauem: sermonem quoque efficacissimum, ad amicitias conciliandas; ita quod in hominis membris, aut totius illius opificio, nihil occurrere posset, quod non mansuetudinem præferre videatur: voluit namque Deus ita hominem inserere mansuetudini, vt in hoc terrarum orbe esset viuum quodam diuinæ mansuetudinis simulachrū, & quasi quodam terrenum numen omnibus benè vellet, omnibus benefaceret. Nam (vt quidā sapiēter dixit) Deus est homo homini: nam qui mansuetudinis, & beneuolentiæ signa alteri exhibet, Deus est illi: cùm Dei imitetur beneuolentiam erga illum. Quod si addas oraculum illud Genes. 1. Fecit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam; cùm Dei proprium sit misericordem & mansuetum esse: sequitur quòd hominis fœlicitas, in huius mansuetudinis possessionem sita erit. Quare mansuetudo maximè nobis commendatur, & prædicatur in sacris literis Danie. 3. Fac nobiscum iuxtà mansuetudinem tuam. Sopho. 2. Quærite Dominū omnes mansueti terræ, quærite iustum, quærite mansuetum. Ioel. 2. Conuertimini ad Dominū Deum vestrum: quia benignus, & misericors est. Et Psal. Suauis Dominus vniuersis. Deinde hac indutus virtute Christus ingressus est orbem terrarum, secundum illud Psalm. Propter veritatem & mansuetudinem, & iustitiam, deducet te mirabiliter dextera tua. Et Matthæus. 21. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Hieremi. 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Et Matthæ. 11. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Quare nos eius discipuli, & hoc ornamentum induere debemus: Induite vos viscera misericordiæ. Et Ehpesios. 4. Obsecro vos, vt dignè ambuletis, vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine. 1. Timot. 6. Tu autem homo Dei sectare sapientiam, & mansuetudinem. Et. 2. Timot. 2. Admone illos neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem. Commendat etiam maximè mansuetudinem, quòd Christus eam nos docuit, dicens: Vt discceremus ab eo hāc mansuetudinem: & vt ibi dicit Glos. Huius virtutis

Psal. 103. *Genes. 1.* *Dani. 3.* *Sopho. 2.* *Ioel. 2.* *Psal. 144.* *Psal. 44.* *Matth. 21.* *Hiere. 11.* *Matth. 11.* *Ephes. 4.* *1. Tim. 6.* *2. Tim. 2.* *Glos.*

virtutis quasi magnæ Magistrum se fecit Dominus, quod non faceret, nisi via summæ perfectionis ista virtus esset. Iterum mansuetudo seruat animam, secundum illud: Fili, in mansuetudine serua animam tuam. Nam mansuetudo est sicut antemurale, in castro animæ lapides durorum verborum leniter excipiens, & ideò ictus frustans, & hominem à læsione custodiens, sicut vasa vitrea in fœno, vel alia re molli inuoluuntur, vt sic à confractione seruētur; sic mansuetudo animam conseruat, nè ira eam dirumpat. Conciliat etiam mansuetudo hominum amicitiam, secundum illud proximè citatū: Fili, in mansuetudine serua animam tuam, & super hominum gloriam diligeris. Quare de Moyse, quem omnium mortalium mitissimum sacræ literæ testantur: dicitur Eccles. 45. Dilectus Deo & hominibus. Nam mansuetudo amicitias conciliat, cōcordiam parat, pacem reipublicæ conseruat; qua nihil est in republica vtilius, nihil fœlicius. Contrà, iracundia, vt Prouerb. 16. dicitur, iras excitat, diſsidia seminat, atq; discordias inter fratres, bella concitat. Quod si mala, quæ iracundia ipsi animo iracundo trahit, animo reputemus, clarissimè intelligemus mites esse beatos. Nam cùm aut propter iniuriam illatam, aut propter suspiciones aliquis furore iracundiæ corripitur; videbis ipsum omninò immutatum, oculi sunt sanguine suffusi, ora rubēt, labra tremunt, dentes strident, lingua balbutit, in summa non hominem dixeris, sed monstrum horrēdum. Vnde quidam Philosophus dixit: Si vis iracūdiam cōpescere cùm nimium iratus es te in speculo inspice & talem te videbis, quòd erubescas iterum irasci. Mansuetudo verò aut mala omninò pellit, aut hominem ex iracundia ad mansuetudinem reducit. Quare meritò beatitudo nūcupatur. Et (vt hoc stemmate huius virtutis laudes claudamus) hæc virtus maximè Regibus, ac Principibus necessaria est. Rex namq; à tyranno mansuetudine discernitur. Crudelitas igitur, atque immanitas peperit nobis Pharaones, Nabuchodonosores, Holofernes, Anthiocos: & inter Romanos, Nerones, Caligulas, Heliogabalos, & alia monstra humani generis. Clementia & mansuetudo protulit Moysem, Dauidem, Salomonem, Iosaphat, Iosiam, & inter Christianos Constantinū, & Theodosium; quos orbis terrarum patres patriæ, pacis, & tranquillitatis authores, celebrat.

Eccles. 10. *Simile.* *Eccles. 10.* *Num. 12.* *Eccles. 45* *Prouer. 16*

Et Deus ipse in apum examine, quod perfectè reipublicæ simulachrū est, hoc ostendit. Nam Regem non aculeo armauit, non aspectu truculēto terribilem fecit; sed mansuetudine, colore aureo, & pulchritudine condecorauit, à quo & aculeum subtraxit, vt Reges ex illo discerent clementiam, & mansuetuninem. Vnde Eccles. 20. dicitur: Sedes ducum superborum destruxit Deus, & statuit mites pro eis. Et in Cant. Virginis dicitur: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Et Prouerb. 20. Roboratur clementia thronus Regis. Cicero in oratione pro Marco Marcello ad Cæsarem, ait: Iracundiam cohibere, victoriam temperare, hæc qui fecerit, non ego illum cùm summis viris comparo, sed simillimum Deo iudico. Cùm audimus aliquid clementer & mansuetè factum, maximè diligimus. De qua re extat testimonium illud sacrum. 2. Reg. 23. vbi de Dauid dicitur: Dauid sapientissimus omnium sedens in cathedra, & ipse tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Quo loco Principis partes, atq; dotes nobis describit Spiritus sanctus: Quod Dauid fuerit omnium sapientissimus, & prudentissimus, & ipse Princeps inter tres: sic Rex fortissimus debet esse, tamen quasi tenerrimus ligni vermiculus, hoc est, Rex debet esse mitissimus, & humilis, & ipse vno impetu interfecit. 800. Nam talis vermiculus, quāuis sit tenerrimus; tamē arte, & industria durissimum lignū terebrat, atq; consumit, *Vale barrenando poco à poco.* Ita etiam vir lenis, & mitis in potestate constitutus, morum suauitate omnia vincit, & superat. Est etiam mansuetudo necessaria, in Euāgelicis ministris. Vnde Christus infra. 10. ouibus comparat suos ministros, dicens: Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum: immò & Christus ipse pastorum Princeps; agnus in sacris literis nuncupatur, quod Baptista ostēdit dicens: Ecce agnus Dei. Et Cant. 4. Euangelici ministri ouibus comparantur, cùm dicitur: Dentes tui, sicut greges tonsarum. Hoc est Doctores, & Prædicatores comparantur ouibus, propter mansuetudinem quam gerere debent. Tonsis autem propter paupertatem, quam pro Christo pati tenentur. Et Ioan. Apocal. 5. Vidit in cœlo Empyreo agnum; stantem, tāquam occisum, hoc est, Christū Dominum mitissimum, & pro salute generis humani occisum. In suma omnes viri

Simile. *Eccles. 20.* *Prouer. 20* *Cicero.* *Matth. 10* *Ioan. 1.* *Cant. 4.* *Apoc. 5.*

Christiani

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christiani & electi à Christo oues, & agni appellantur Ioan. 10. cùm dicit: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscũt me meæ; & animam meam pono pro ouibus meis. Ioan. vlt. dixit Dominus Petro: Pasce oues meas, pasce agnos meos. Matth. 25 Matth. 25. dicitur, quòd erunt oues ad dexteram, hędi verò ad sinistram. Vltimò aduertendum, quòd vera mansuetudo appareret, quando homini aliquid dicitur, vel fit Bernard. contra eius voluntatem. Vnde Bernard. serm. 4 de aduentu, ait: Sunt alij mites, sed quandiù nihil dicitur, aut agitur, nisi pro eorum arbitrio: patebit autem quàm longè sint à vera mansuetudine, si vel leuis oriatur occasio. Hæc mansuetudo quomodò hæreditabit, quę antè hæreditatem deficit?

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

1. Ioan. 2. Ioannes in sua Canonica ait: Omne quod est in mundo, aut est concupiscientia carnis, aut cõcupiscientia oculorum, aut superbia vitæ. Hoc est: His tribus vitijs scatet mundus, nẽpè Auaritia, Superbia, Luxuria, ad quę ferè cætera omnia vitia reducuntur; & ideò dicuntur vitia capitalia. Contra auaritiam opposuit paupertatem: contra superbiam, mansuetudinem: postremò contra luxuriam, luctum; vt per hæc efficiantur mundo corde ad videndum Deum, quod est omnium horum actuum præmium. Et his etiam respondent tria religiosorũ vota. Nam contra auaritiam est votum paupertatis: aduersus luxuriã, castitatis promissio: & contra superbiam, humilis per obedientiam subiectio; quibus & munditia cordis acquiritur, qua pergitur ad Dei visionem. Quod & in seminibus expressit Christus Dominus infrà cap. 10. Semen in terra ja- Matth. 10 ctatum præceptum legis est, ab humanis mẽtibus susceptum; sed id quod secùs viam cecidit, significat Christianos superbos, qui cunctis mundi honoribus inhiant: nam quod sup terrã petrosam, & siceã: eos designat, qui carnis desiderijs madẽtes, in spiritualibus arescũt; quod autem super spinas, amatores diuitiarum refert, qui rerum temporalium solicitudine, ac cupiditate suffocant verbum; quod verò in terram bonam, hi sunt qui corde bono, optimo, & puro, verbum suscipiunt, & fructum afferunt in patientia. Igitur cùm in duabus præcedentibus beatitudinibus osten derit falsam esse opinionem eorum, qui in diuitijs aut honoribus existimant sitam esse hominis beatitudinem; nunc Epycuri, & vulgi sentẽtiam explodit, qui in voluptatibus eam ponerẽ cupiunt. Mundus enim dicit: Beati ab omni luctu liberi, & ommibus delitijs affluentes: Christus verò dicit: Beati qui lugent. In quo & excellentia nouæ legis, super antiquam videtur nobis insinuari. Nam in veteri, ferè omnes promissiones tẽporale gaudium præseferebant, & lætitia, & iocunditas, pro mercede illis promittebatur; vt patet Hierem. 31. Confluẽt ad bona Domini, Hierem. 31. super frumento, vino, & oleo: & posteà: Lætabitur virgo in choro, iuuenes, & senes simul. Nunc verò ecce Christus beatitudinem proponit, in luctu dicens: *Beati qui lu-* Hebr. 13. *gent.* Et hoc vtiq; fit, quia non habemus hic consolationem nostram, sed futuram expectamus, quam ita proponit Psalt. Euntes Psal. 125. ibant, & flebant mittentes semina sua: venientes autẽ venient cum exultatione portantes manipulos suos. Hæc D. Tho. hic. D. Thom.

Cæterum, vt congruo ordine procedamus, aduertendum est esse tristitias aliquas, non bonas, de quibus hic non fit sermo: generaliter enim sæculi tristitia mala à Paulo prædicatur, vt potè quæ mortem operatur. 2. Cor. 7. Sed descendendo ad aliqua in speciali: primò luctus cupiditatis, qui ex amissa pecunia, vel alio temporali damno procedit malus est; de quo dicit Poëta quidam: Quidam Poëta.

Ploratur lachrymis amissa pecunia veris.

Est & luctus pro deceptione; de quo & Poëta dicit: Poëta.

Vt flerent, oculos erudiere suos.

Est & luctus inordinatæ compassionis; de quo Augustin. lib. 1. Confes. Cogebar (inquit) plorare Didonem mortuam, quæ se occidit ob amorem; cùm interea meipsum in ijs à te morientem, Deus vita mea, siccis ferrem oculis miserrimus. Quid enim miserius misero, non miserante seipsum? Est & in alia vita luctus æternæ damnationis, de quo Matth. ibi erit fletus & stridor dentium. Matth. 8. Isti luctus non beati, sed miserrimi dicendi & 22. & 25. sunt. At verò Dei tristitia, quam vitam, & alios plures fructus Paulus dicit operari in genere, in duas diuiditur. Prima est tristitia vel luctus pro peccatis suis, vel alienis. Secunda ex desiderio cœlestis patriæ, prior est irriguum inferius. Secunda, irriguum superius, de quibus legitur Ios. 15. Etenim Iosue. 15. iusti vndecunq; inueniunt causam fletus, siuè contẽplentur in inferioribus peccata, & pericula peccatorum, siuè considerent absentiam ab illa patria cœlesti, quæ in supremis boni constituta est. Prior luctus

lauat præsentes sordes; secundus accendit acriùs æternorũ amores, vt hic dicit Glossa. Sed in particulari loquendo, possunt distingui quatuor species luctus. Prima pro propijs peccatis, secundũ quod in Psal. 118. Psal. 118. dicit Dauid: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Et alibi. Lauabo per singulas noctes, Psal. 6. lachrymis meis stratum meum rigabo. Hi enim vitam in amaritudine transigunt dolentes maximè, se aduersus Deum ausos Esai. 33. fuisse peccare, secundùm illud Esai. 33. Recogitabo tibi annos meos, in amaritudine Ioan. 2. animæ meæ. Et Ioan. 2. Conuertimini ad Luc. 7. me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, Matth. 26 & planctu. Hunc luctũ habuit Magdalena, hunc Petrus, & alij peccatores, qui sordes suorum delictorum lachrymis abluere contendebãt, & libidinis ardorẽ quem peccata contraxerant talibus aquis temperare. Sic enim & Dauid in persona peccatorum dicebat: Quemadmodum desiderat ceruus Psal. 41. ad fontes aquarũ; ita desiderat anima mea ad te Deus. Cerui pascuntur serpentibus, Simile. ac viperis, cuius æstus ardorem maximum in ventre, & visceribus generat, quem vt temperẽt sitibundi ad aquarũ fontes properant. Sic peccator, qui peccata (quæ viperæ, ac serpentes sunt) deuorant, ardore nimio eorum viscera flagrant. Quare opus est ad lachrymas currere cum Magdalena, & Petro; quarum effusione talis ardor temperamentũ summæ. Alia species luctus est 1. Reg. 15. & 16. aliena peccata lugere. 1. Reg. 15. & 16. Samuel lugebat Saul. 2. Reg. 18. Dauid sum- 2. Reg. 18. mopere flebat peccatũ Absalon, quia mortuus est in peccato rebellionis contra patrem. Sic explicat eius lachrymas D. Aug. Gaudentius. 2. lib contra epist. Gaudentij, in. 7. tomo, Hierem. 9. cap. 14. Et Hierem. cap. 9. dicebat: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: et plorabo die ac nocte Ezech. 9. interfectos filiæ populi mei? Et Ezech. 9. Præcipitur viro, qui erat indutus linces, vt signaret, Thau, (hoc est signum Crucis) super frontes virorum gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio terræ. Hoc enim signum super se ferunt iusti, qui in hac lachrymarum valle, & sua & aliorum delicta lugent: nam in Cruce lachrymas fundẽs tradidit Christus spiritũ; vt Paul. ad Hebr. refert: & Hebr. Eccles. 22. Eccles. 22. dicitur: Super mortuum plora, deficit enim lux eius, & super fatuum plora, deficit enim sensu. Modicum plora su- per mortuum: quoniam requiescit. Luctus mortui septem dies, fatui autem, & impij omnes dies vitæ eius. Vbi docet deplorandum esse peccatorem: & Augustinus dicit: Non sunt in te viscera misericordiæ frater, si corpus luges, à quo recessit anima, & non luges animam, à qua recessit Deus. Et in nouo testamento Paul. ad Roman. 9. dicit: Roma. 9. Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Et ratio tristitiæ suæ erat infidelitas Iudæorum, qui erant fratres sui secundum carnem. Et 2. Cor. 12. ait: Ne fortè 2. Cor. 12. humiliet me Deus apud vos, & lugeã multos ex his, qui antè peccauerunt, & nõ egerunt pœnitentiã super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quã gesserunt. Et Christus Dominus videns ciuitatẽ fleuit super illam Luc. 19. Tertia species est pro Luc. 19. incolatu præsentis miseriæ, vbi tot sunt pericula, & occasiones peccandi: vnde Dauid dicebat: Heũ mihi, quia incolatus meus Psal. 99. prolongatus est. Et vehementer lugebat se esse exulem, à templo Domini, cùm erat profugus à facie Saul, in terra Philistijn, timens nè sibi esset occasio, aut offendiculũ derelinquendi Dominum. Quartus luctus est, pro dilatione patriæ, secundùm illud Psalm. Super flumina Babylonis illic sedi- Psal. 136. mus, & fleuimus, dum recordaremur tui Syon. Nec vllam consolationem admittũt, cùm se vident longè esse à Deo in regione dissimilitudinis, sed cum Dauid dicũt: Re- Psal. 76. nuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Hæ quatuor species luctus sunt velut quatuor hydriæ, quas iussit 3. Reg. 16. Helias impleri aqua, & effundi super holocausta; quam effusionẽ ignis cœlestis subsequutus est. Præter has species addit Iansen. etiam Iansenius aliam, scilicet, illi qui calamitates aliquas sibi à Deo immissas equo animo hic perferunt; qualis fuit illa, quam Luc. 16. Lazarus pauper perpessus est: nam diuiti dictum est ab Abraham: Fili, recordare quòd recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc verò hic cõsolatur, tu verò cruciaris. Vt sub hac beatitudine comprehendatur illud Iacobi: Beatus vir qui suf- Iacob. 1. fert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Lugentes enim hic dicuntur, non solùm qui lachrymas emittunt, sed etiam quotquot in rebus tristibus & calamitatibus agunt, maximè in his quæ fortunæ esse videntur. Itaq; voluit Dominus docere, non omnes lugentes esse beatos; sed tantum voluisse significare

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in genere; id quod omnes miserum putant viam parare ad solidam fœlicitatẽ, si modò tamen quis eo benè vtatur, & nihil alioqui desit, quod fœlicitatem æternã impediat, quomodò ferè oportet generales huiusmodi sententias intelligere. Sicut enim dùm postea in genere dicit: Væ diuitibus, væ vobis qui ridetis, væ qui saturati estis, & væ cùm benedixerint vobis homines! Nõ vult vniuersaliter omnes diuites, aut ridentes, aut commendatos ab hominibus condemnare; sed ex circunstantijs, alijsque locis facile patet, de quibus veræ sunt generales illæ sententiæ. Ita etiam hoc loco censendum. Ex alijs enim scripturis, atq; ex hoc ipso loco videndum quibus lugentibus hæc beatitudo conueniat, nimirùm, his qui mites sunt, vt præmittitur, & qui esuriunt, & sitiunt iustitiã, vt sequitur: Beati ergò quibus nõ contingit terrena hic frui fœlicitate; sed omnia eis in hoc mũdo aduersa eueniunt; si modò patienter immissas à Deo miserias sufferant, & cum Psalmista dicãt: Quoniam ego in flagella paratus sum: & cum Hieremia: Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo. Quòd si his addas aliud genus luctus, nempe, compassionis alienæ miseriæ, secundum illud Paul. Rom. 12. Flere cum flentibus, & Iob. 20. Flebam olim super eo, qui afflictus erat: Inuenies sex species luctus significatas per illas sex hydrias, quas Dominus iubet aqua impleri Ioan. 2. Igitur vel omnibus his generibus luctus, vel aliquibus eorũ iusti, in hac vita lugubres, ac tristes incedunt. Nam vt Gregorius Nizen. hic docet æsus agni Paschalis, cum lactucis aggrestibus ac amaris fiebat; Pascha autẽ nostrum Christus est, per quem transire debemus ab huiusmodi tenebris ad patriam claritatis æternæ, quem hic per fidem ædimus; tamen cum felle, & aceto mixtum, quem ipse potauit. Nam in cœlesti patria ipsum cum fauo mellis, quem ipse de ore mortis eduxit: super mensam eius mãducabimus.

Luc.6. *Psal.37.* *Hiere.10.* *Roma.12.* *Iob.20.* *Ioan.2.* *Gregorius Nizen.* *Figura.*

Simile. Considerandum quippè est, quod sicut ad hoc, quod sagitta recto tramite dirigatur ad scopum: oportet quòd & ipsa recta sit, ita quod medium non exeat ab extremis (sic enim à mathematicis definitur rectũ) sed ea directione qua cœpit, & mediet, & finiat, ita quod medium nõ exeat ab extremis; sic, vt vita nostra recta sit, atq; recto itinere dirigatur ad patriam; oportet quòd medium eius non distet ab extremis, sed sicut cœpit & claudetur, sic mediet. Initiũ autem vitæ hominis luctuosum est; nam primam vocẽ omnes plorantes emittimus; idem autẽ erit finis, nempè luctuosa mors: correspondeat ergo medium extremis, & sit etiam vita, quæ inter Ortum, & Occasum hominis mediat, luctuosa, & lugubris, vt ei posit dici: Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabũtur. In hac vita (vt diximus) incipiũt iusti esse beati: quoniã prælibationes, ac prægustationes quasdam accipiunt, similes illis, quas in beatitudine habebunt: lachrymæ quippè ac gemitus, quæ pro peccatis, vel pro rebus, quæ diximus, funduntur; consolationes maximas in anima pariunt, ita vt possint dicere cum Diuo Paulo: Sicut abundãt tribulationes Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra. Quare ipse Paulus inter tot tristia, & aduersa dicebat: Superabundo gaudio, hoc est, in immensum excedit consolatio Christi tristitiam. Et Thob. 3. dicitur: Quoniam post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem, & fletum, exultationem infundis. Et nota quòd dicit, infundis, quoniam cõsolatio hæc, non tàm externa, quàm interna, solet esse in alto, abditoq; mentis silentio constituta, secũdùm illud Psalm. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine quam abscondisti timentibus te! Abscondisti (ait) quoniam ille homo absconditus, & interior, illa perfruitur. Ideò agnus Paschalis, qui dulcis erat, cum aggrestis lactucis ædebatur: quoniam ipsa amaritudo, quæ pro peccatis sumitur dulcedinem, ac consolationem internam secum affert, secũdum illum quod Augustinus pœnitentem docet, dicens: Doleat, & de dolore gaudeat, hoc est, ipsa amaritudo, quàm pro peccatis sumit, sibi dulcescat. Simile est illud Paul. 2. Cor. 7. Nunc gaudeo, nõ quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam, hoc est, quoniam cõtristatio vestra talis fuit, quod gaudium generare potest. Sicut quãdo vulnus dolet, Medicus & æger gaudẽt. Solet enim esse signum, quod sit iam maturum, ad hoc quod aperiatur, & foras pellatur putredo. Sic quando peccator dolet, & tristatur de peccato, ipse, & animarum Medicus lætari debent: quia signum est quòd vulnus aperiri posset, & putridum sanguinẽ ab anima expellere. Vnde subdit Paulus: Tristitia enim, quæ secundum Deum est; pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Vnde & Psal-

Figura. Exod. 12. *Augustin.* *2. Cor. 7.* *2. Cor. 7.* *Thob. 3.* *Simile.*

Psal.29. & Psalmista ait: Conuertisti planctũ meũ in gaudium mihi: sicuti aquæ Marac conuersæ sunt in dulcedinẽ. Sed obserua, quòd etiam mali, & imprudentes lugent, ac tristantur; tamen id non faciunt in tempore suo. Eccles. 20. Imprudens non seruabit tempora. Seneca De negligentibus facere, quod faciendum est: Tunc (ait) lachrymæ nihil profuturæ cadunt, plorabunt fatui, sicut hic sapientes plorant, sed tunc plorabunt, quando lachrymæ erunt eis inutiles. Si ploraſſent in hac vita, vel vnã ex corde lachrymulam, in æternum riderent: nunc autem plorãt irremediabilibus lachrymis. Nam si nõ ploraſſent damnati, nisi lachrymam vnam corporalem singulis diebus, quibus essent in inferno, plus plorarent quàm sint guttæ aquæ maris. Omnes enim guttæ maris finitæ sunt, & posset Deus dicere: Tot sunt, & non plures; damnati verò sine fine erunt in inferno. Quare tunc illa verba furore plena dicent, quæ Sapiens Sap. 5. recensẽt: Quid profuit nobis superbia? & diuitiarum iactantia quid contulit nobis, &c. Ergo errauimus. Et tamẽ respondebitur eis illud Sapientis: Ex ore ſtulti reprobabitur parabola; quia nõ discit illam in tempore suo. *Quoniam ipsi consolabuntur.* Consolabũtur, pãsiuè accipiendũ est, hoc est, solatio afficientur. Illud ipsum quod dicit Regnum cœlorũ in prima beatitudine, & possessio terræ, in secunda; vocatur in præsentia consolatio. Etenim Luc. 2. de Simeone dicitur: Quòd expectabat consolationem Israël. Quod alijs verbis Luc. 23. explicatur, cùm dicitur de Ioseph Abarimathia: Quòd ipse expectabat Regnum Dei, quasi hæc esset consolatio illa Israël, quam Simeon præstolabatur. Itaq; status beatificus vocatur cõsolatio, secundũ illud quod dictum est ad Epulonem illum Luc. 16. Fili, recordare quòd recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc verò hic consolatur, tu verò cruciaris. Quod si attentè rem consideremus, præmium correspondens luctui, & dolori, aptissimè significatur per cõsolationem: quoniam (vt in præcedentibus diximus) merces, & corona cuiuscunque beatitudinis, consideratur à Christo, & explicatur secũdum analogiam, ac proportionem meriti. Itaq; quemadmodum Regnum cœlorum ascribitur pauperibus spiritu; ita etiam consolatio impenditur illis, qui vitam luctuosam egerunt, atq; in mœrore, & tristitia fuerunt, dum in hoc sæculo viuerẽt: ad hoc enim Christus in mundum venit, vt consolaretur lugẽtes, secundum illud Esai. 61. Spiritus Domini super me, &c. vt consolarer omnes lugentes, vt ponerem lugentibus Syon, vt darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris: oleum autem ad intima penetrat, vt de gaudio gloriæ omnia intima penetrante id intelligas dictum. Et notandum quòd non dicit consolationem in hac, vel illa tristitia esse accipiendam à iustis, vt intellectum esset omnibus illam consolationem continere omne genus cõsolationis, & leuamen cuiuscũq; tristitiæ. Exod. 3. explicatur Esse Dei illis verbis: Ego sum qui sum, nulla adhibita particulari ratione essendi: quoniam Esse Dei continet omnem perfectionem entis, non limitatè hanc vel illam: Similiter Esai. 3. dicitur: Dicite iusto quoniam benè, quoniam fructum adinuentionum suarum comedet. Cùm non dicat scriptura, in quo genere boni sita sit fœlicitas iusti; subindicat illum esse omne bonũ consequuturum. Secundum istã phrasim accipite hæc verba: Lugentes consolabuntur, id est, omne genus consolationis accipient, vt Psal. 93. Secũdum multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Et hoc ipsum quod in præsentia dicitur, consolatio, explicatur alibi in scriptura, per hoc quod est auferre omnem lachrymam. Esai. 25. Faciet Deus in monte hoc conuiuium pinguium, &c. Præcipitabit mortem in sempiternũ, & auferet omnem lachrymam ab omni facie. Apoc. 7. Deducet eos ad fontes aquarum vitæ, & absterget Deus omnem lachrymam. Et cap. 21. Absterget Deus omnẽ lachrymam ab oculis sanctorum, &c. Iam nõ erit amplius, nec luctus, nec clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora transierunt. Vbi Bernard. ait: Fœlices lachrymæ, quas pia manus conditoris absterget. Et Esai. 66. Ecce ego declinabo super Hierusalẽ fluuium pacis, quasi torrentem inundantem gloriam, vsque in Hierusalem consolabimini. Illa autẽ respublica cœlestis vocatur Hierusalem gloriosa, iuxta illud Psal. 147. Lauda Hierusalem Dominũ. Igitur beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Vnde Ambros. lib. 5. in Luc. ait: Abluetur lachrymis tuis, laua fletibus: si tu ipse te fleueris, alius te non flebit: nã si Saul fleuisset peccata sua, alius eũ non fleuisset. Et Chrysost. hom. 5. de pœnitẽtia:

Luc.2. *Luc.23.* *Luc.16.* *Exod.34.* *Esai.3.* *Psalm.93.* *Esai.25.* *Apoc. 7. & 21.* *Bernard.* *Esai.66.* *Psal.147.* *Ambros.* *Chrysost.*

O mag-

Universidad de Deusto
Biblioteca

O magnum donū (inquit) quod in pœnam dediz,in salutem vertit! Peccatū tristitiam peperit: tristitia peccatum contriuit. Et quemadmodum vermis in ligno natus, id ipsum comminuit; sic tristitia de peccato nata peccatum comminuit, per pœnitentiam inducta,secundum dictum Paul.suprà citatum,quòd tristitia quæ secundū Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Vnde Psaltes luctui lætitiam, & consolationem requirebat, dicens: Redde mihi lætitiam salutaris tui. Aduertendum tamen secundum Glos. quòd luctus pro peccatis, vel pro desiderio cœlesti consolationem meretur: alius verò luctus nō. Vnde Bern. sermone. 4. de aduentu, ait: Luctus eorum, qui perseuerantiam non habent, non meretur consolationem: Alios (inquit) lugentes video, sed si de corde procederent lachrymæ, non tam facilè illicò soluerētur in risum; nunc autē cùm abundantius otiosa, & scurrilia verba profluāt, quàm priùs lachrymæ, lachrymas huiusmodi, de his non esse arbitror, quibus consolatio diuina promittitur: quandoquidem post illas, tam facilè consolatio vilis admittitur.

Simile.

Psal.30.

Bernar.

Vltimò, de his quæ pertinent ad commendationem lachrymarum agendum est, lachrymæ maximè nobis in Scriptura commendantur: exhortatur quippè nos sæpè ad fletum Hierem.9. Luctum vnigeniti facite tibi. Et.c.9. Docete filias vestras lamētum.

Hierem.9.

Luc.23.

Luc.23. dixit Christus mulieribus, quæ ipsum ad Crucem flentes sequebantur: Super vos ipsas flete, & super filios vestros. Et Iacob.4. Miseri estote, & lugete, id est, considerantes vos miseros, flete super miserias vestras. Vnde cap.5. ait: Plorate vlulantes in miserijs vestris. Secundò debēt nos maximè ad lachrymas mouere exempla sanctorum, & præcipuè Christi Domini, secundum illud Bernard. Christus compatitur, & plorat; homo patitur, & ridebit. Et de lachrymis eius Paul. ad Hebræos dixit: Cum lachrymis, & clamore valido emisisse spiritum, & exauditus est pro sua reuerentia. Et Luc.19. Videns Iesus ciuitatem fleuit super illam. Et Ioan.11. ad mortē Lazari lachrymatus est Iesus. Primo fletu, compunctionis fletum nobis commendatū esse voluit: quoniam in Cruce fleuit, tunc qui statum pœnitentiæ designat: in secundo commendauit nobis fletū compassionis; in tertio lachrimas deuotionis, quando Lazarum ad præsentem miseriam reuocauit. Vnde

Iacob.4.

Iacob.5.

Bernar.

Hebr.5.

Luc.19.

Ioan.11.

Ioan.11.

Bernar. in serm. Christus super Lazarū, & super ciuitatē fleuisse, & in orationib⁹ pernoctasse lego; risisse verò, aut iocasse nunquàm. Item sanctorū exēpla. Petrus enim post peccatum fleuit amarè. Vnde Hiero. in epist. Petrū ter negantem, in locū suum amaræ lachrymæ restituēre; Magdalena etiam lachrymis rigauit pedes eius. Locus etiā in quo viuimus, maximè ad lachrymas nos prouocat, secūdum illud Aug. In valle miseriæ sumus, in qua eò magis flendū est, quò minùs flemus. Et Regius Vates ait de iusto viro, quòd ascēsiones in corde suo posuit, in valle lachrymarum. Cui respondet illud Eccles.22. Musica in luctu, importuna narratio. Inuitat nos quartò ad fletum, tempus: quoniam si (secundum sententiam Sapientis) omnia suum tempus habent, & est tēpus flendi; & tēpus ridendi: in præsenti vita potius est tēpus flendi, nam in alia est tēpus ridendi: quoniam lachrymæ damnatorū nullius valoris sunt. In hac vita multiplex est materia fletus, in qua sunt Dei iniuriæ, proximorū cōtumeliæ, strages animarum, incolatus præsentis miseriæ, dilatio patriæ, erumnæ, & miseriæ mulæ, quas recēsere infinitus esset labor. In futuro sæculo nulla erit materia fletus: quoniam absterget Deus omnem lachrymam: immò tunc ridebunt sancti pleno ore, secundum illud Iob.8. Deus non proijciet simplicem, nec porriget manū malignis, donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo. Hic ridetur ore semipleno: quoniam hic impletur illud Prouerb.14. Risus dolore miscebitur: tunc autē nulla erit tristitia, quæ gaudium beatorum præoccupet.

Bernar.

Apoc.21.

Iob.8.

Prouer.14

Habent etiam lachrymæ maximas virtutes. Nam primò animam mundant, est enim aqua lachrymarum mare æneum, in quo ingressuri tēplum, manus & pedes lauabant. Exod.vltim. Et.3. Reg.7. Est etiam aqua lachrymarum lauatorium in claustro spirituali, ad similitudinem illorum, quæ in claustris monasteriorū sunt; quæ si sint pro peccatis proprijs, quasi puteū in domo tua diceris habere; si pro alienis, in aliena domo puteus est; qui tamen illo ad rigandum domum suam non vtitur, secūdum illud: Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Hoc est, priùs domum propriam refice tuis lachrymis. Et subdit: Deriuentur aquæ tuæ foras, hoc est, si charitas suppetit, ad deflendum aliena peccata, etiam ad illa delenda dirige lachrymas tuas. Cæterum si lachry-

Exod.vltim.

3.Reg.7.

Prouer.5.

lachrymæ sint pro incolatu presentis vitæ, vel pro dilatione patriæ, iam sunt aquæ de fonte viuo scaturientes, secundum illud Ioan.4. Fiet in eo fons aquæ viuæ saliētis, in vitā æternam. Item lachrymarum aqua balneū est, in quo abluūtur animæ, vt sponsæ Regis cœlestis fiant; sicut in balneo, adamauit Dauid Bersabeæ, quam accepit postea in vxorē. Vnde Hiere.4. dicitur: Laua à malitia cor tuū, vt salua fias. Itē per lachrymas deletur chirographum decreti, quod aduersus nos erat, quod Christus suo sanguine prius deleuit. Nam in libris illis, qui in die iudicij aperiendi sunt; scribūtur peccata nostra, nisi sanguine nostro, aut lachrymis, & fletibus cruore Christi immixtis, illa deleamus. Lachrymæ sunt mare Rubrum, quod Pharaonem, & exercitum eius suffocauit; sic diabolus cum satellitibus eius, nostris lachrymis suffocantur, secundum illud Psalmi: Contribulasti capita draconum in aquis. Sunt etiam fons à paradiso egrediens, qui totā irrigabat terram; sic lachrymæ animam fœcundant. Eccles.14. Rigabo hortum plantationis. Et in Psalmo: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Item, lachrymæ holocaustum impinguant, secundum Grego. super Ezech. Holocaustum aridum est bonum opus, quod orationis lachrymæ non infundunt: holocaustum pingue est bonū opus, quod cùm agitur etiā lachrymis impinguatur. Lachrymæ ardorem concupiscentiæ sedant. Gregor. in Moral. Flammam suggestionum diaboli citiùs extinguit vnda lachrymarum. Si aliquis videat domum conscientiæ succendi, recurrat ad aquam lachrymarum. Humiliant mētem. Prouerb.12. Mœror in corde iusti, humiliauit eum. Ipsam etiam mitigant. Bernar. in serm. Equum indomitum flagella domant; animam immitem contritio spiritus, & assiduitas lachrymarum. Et (vt breuiter dicam) omnem infirmitatem sanant, secundum illud Iob.5. Mœrētes erigit sospitate. Item à Deo quod homo vult impetrant. 1. Regum. 1. Cùm esset Anna amaro animo orauit Deum flens largiter, quæ à Domino exaudita est. Esai.38. dictum est Ezechiæ: Vidi lachrymas tuas, & ecce sanaui te. Thob.3. Orauit Thobias cū lachrymis; Sara similiter, & exauditę sunt amborum preces. Iudith.8. Indulgentiam eius cum lachrymis postulemus. Et in Psalm. Auribus percipe lachrymas meas. Augustus.

Ioan.4.

Hiere. 4.

Exod.14.

Eccle.14.

Gregor.

Gregor.

Prouer.12

Bernar.

Iob.5.

1.Reg.1.

Esai.38.

Thob.3.

Iudith.8.

quæ violentæ sunt in precibus. Hierem.31. In fletu venient, & in misericordiam reducam eos. Christus etiam cum lachrymis orauit, & exauditus est pro sua reuerentia. Hebr.5. Sunt aquæ Syloë, quæ oculum mentis clarificant; sunt aquæ diluuij, quæ arcam eleuauerunt: sic & lachrymæ mentem eleuant. Gregor. in Moral. Cùm per fletum mens ad summa rapitur, compunctionis suæ pœnam gaudens miratur: quia afflictione sua se vidit ad alta subleuari. Vitām perditam reparant, Gregor. Tempus redimimus quando ante actā vitam, quam lasciuiendo perdidimus, flendo reparamus. Cœlum quasi vi quadam rapiunt. Grego. in homil. Regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Deniq; lachrymæ operantur, in cœlo, in terra, & in inferno. In cœlo. Eccles.35. Non nè lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentē eas? A maxilla etiam ascendunt ad cœlum. In terra operantur, cùm multiplices effectus operētur in hominibus, quos modò recensuimus. In inferno: quoniam qui eas hic fundit, ignem inferni extinguit. Lachrymæ Deum cogunt, sicut dicit Glos. Thob.3. Tunc Thobias ingemuit, & cœpit cum lachrymis orare Deū. Oratio Deum lenit, lachryma cogit. Lachrymæ Deum faciunt quasi obliuiisci iniquitatum nostrarum. Angelos lætificant, secundum illud Lucæ. 15. Gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente, vbi Bernardus: Delitiæ Angelorū sunt lachrymæ pœnitentium. In dæmones possunt: quoniam ab eis submerguntur; ecce quāta possunt lachrymæ. Benè ergo dicitur: *Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.* Impediūt tamen nonnulla vitia lachrymæ. Primum superbiam, quæ est, vt terra arens. Ioan.15. Terrā arentē dedisti mihi. Et Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi: humilitas autem est veluti aqueductus, per quē lachrymæ veniunt, quem diabolus vult incidi. Iudith.7. Incidi præcepit Holofernes aquēductū. Ipsa enim est vallis, ad quā descendūt aquæ lachrymarū. Duritiæ etiā, & impietas homines sicos facit, vt nè sibi, nec alijs misereantur. Genes.29. Os putei grandi lapide claudebatur, vbi Glos. Homines qui non habent pietatem ad proximū, non inueniunt Deum sibi misericordē; ideò corda eorum sunt vt petra durissima. Iob.12. Si continuerit aquas omnia siccabuntur.

Hiere.31.

Hebr.5.

Ioan.9.

Genes.7.

Gregor.

Gregor.

Bernar.

Thob.3.

Ioan.15.

Iudith.7.

Eccles.35.

Genes.29.

Iob.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ideò opus esset, vt virga Dei percuterentur, vt aqua lachrymarum inde efflueret,
Deut.8. vt fecit Moyses Deuter. 8. Percussit petram, & fluxerunt aquæ. Impedit etiam
Bernar. lachrymas peccati magnitudo. Bernard. in libro de consideratione. Si doles condoleo, si non doles doleo tantùm, & maximè sciens à salute longius absistere membrum, quod obstupuit, & ægrum sese sentientem periculosiùs laborare. *Gregor.* Gregor. in homil. loquens de Pharisæo, & Magdalena ait: Inter duos ægros Medicus aderat, sed vnus æger in febre integrum tenebat; alter verò in febre carnis, & sensum perdiderat mentis: in ægritudine quippè sensum perdiderat, qui hoc ipsum, quod à salute longè esset ignorabat.

Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam:
D. Thom. *quoniam ipsi saturabuntur.* Diuus Thomas super hunc locum sic dicit: Positis beatitudinibus, quæ ad remouenda mala pertinent, beatitudines explicat, quæ expectant ad operationem boni. Est autem duplex bonum nostrum, iustitiæ, scilicet, & misericordiæ. Prioris nunc meminit, dicens: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Vel sic accipe istum ordinem: quoniam prædictæ tres beatitudines, ad hanc quartam, animam disponunt: humilitas quæ ad paupertatem pertinet, ad hanc disponit esuriem: quoniam humilis se vacuum agnoscit; & ideò esurit repleri iustitia: sicut è contrario superbus, qui se vanè plenum æstimat, potiùs fastidit quàm esuriat iustitiam. Paupertas etiam voluntaria animã euacuat ab amore mundi, quare reddit eam capacem amoris veri boni: quoniam amor mundi, & amor veri boni, inuicem se expellunt ab anima, nec idem cor ambos capere valet. Coangustatum est
Esai. 28. enim stratũ, ita vt alter decidat (ait Esaias) & pallium breue vtrumq; operire non potest. Hoc est: Pallium, ac stratum veri amoris angusta sunt, nec vtrumque ambire poterunt amorem. Mansuetudo etiam exinanitum reddit cor ab amore iustitiæ: quoniam homines immites esuriunt malitiam, seu proximi iniuriam, ac ideò non possunt perfectè esurire iustitiam. Postremò, qui lugent recogitant annos suos in amaritudine animæ suæ, & concipiunt facere fructus dignos pœnitentiæ, volentes seruire iustitiæ, sicut priùs iniustitiæ seruierunt, se
Rom.5. cundum illud Roman. 5. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete seruire iustitiæ in sanctificationem. *Bernar.* Bern. esuriem iustitiæ ad præcedentem ordinat beatitudinem, his verbis: Quid aliud est (inquit) hæc consolatio, quæ lugentibus promittitur, quam procedens de spe veniæ gratia deuotionis, & suauissima delectatio boni, & gustus sapientiæ, licet exiguus, quibus interim benignissimus Deus afflictam refrigerat animã? Sed gustus ille nihil aliud est, quàm irritamentum desiderij, & incentiuum amoris, sicut scriptum
Eccli.24. est: Qui edunt me adhûc esurient, & qui bibunt me adhûc sitient. Propterea illicò subinfertur: Beati qui esuriunt, &c. Vel si vis alium ordinem, secundum diuisionem, quam à principio proposuimus, scito, quòd sicut virtutes, atque beatitudines distinguntur, in purgatorias, purgati animi, aut exemplares: Christus hactenus purgatorias virtutes nobis præscripsit, nimirùm, paupertatem spiritus, per quam affectum purgamus à cupiditate honorum & diuitiarum: mansuetudinem, & morum suauitatem, qua vindictæ appetitum cohibemus; luctum, per quem gaudia, & voluptates vitæ præsentis contemnimus: nunc quarto loco statuit beatitudinem, quæ est iam purgati animi perfectio, dicens: Beati qui esuriunt, &c. Sed statim occurrit dubium, quomodo Matthæus addat iustitiam, quod Luc. non dixit, nec subintelligi possit, cùm illi: Beati qui nunc esuritis, è regione ibidem opponatur, vt qui saturati estis; quod cùm de saturitate corporali intelligatur, de eodem debet & intelligi fames: quia contrariorũ eadem est disciplina? Sed dicendum ad hoc, quòd quemadmodum Lucas in prima beatitudine non apposuit ablatiuum, spiritu, eò quòd induceret Dominum alloquentem discipulos, ex quo facilè posset colligi quod de illis pauperibus loqueretur, quales fuerunt Apostoli, qui voluntariam paupertatem elegerunt: ita, nec hic addidit accusatiuum, iustitiam, quo exprimeretur quales esurientes vocaret beatos: eò quòd id satis poterat intelligi ex his, quibus Dominus loquebatur. Et quamuis hic intelligi videatur de esurie corporali, Matthæus tamen, qui has beatitudines generaliter proposuit, id explicuit de fame spirituali, vt doceret nec corporis famen esse beatam, nisi quatenus haberet adiunctum desiderium, ac sitim iustitiæ. Quemamodum & saturitas corpo-

corporis, ideò mala est ac damnabilis: quoniam secum fert neglectum iustitiæ. Vnde illi pronuntiantur beati, qui sic appetitu iustitiæ tenentur, vt pro ea corporis alimenta negligant; immò subtrahant aliquando, quæ superflua, aut voluptuosa corporis gustui videntur, vt mentem pascant, & impinguent iustitia. Vbi aduertendum est, quòd quemadmodum Scriptura vsurpat aliquando metaphoricè nomina cibi & potus; ita vtitur per tropum vocabulis significantibus famen & sitim, qui quidem duo tanquam appetitus naturales antecedunt actus comedendi, & bibendi. Cæterum vt intelligatur exactè hæc metaphora, quæ multum refert ad explicanda varia Scripturæ loca, notandum ex Philosophia, cibationem, & potationem esse actus circa alimentum & potum: cùm sunt actus præsentes gustui, & esse actus cum delectatione concomitante. Verumtamen fames, & sitis sunt actus, quibus appetũtur ea quę sunt comedenda, & bibenda, & habent annexam quandam anxietatem. Ita propter istam naturalem proprietatem, cum anima tendit in Deum per cognitionem & amorem, & delectatur, siue sit cognitio beatifica, siue fidei,
Esai.25. dicitur manducare, & bibere. Esai. 25. Faciet Dominus in monte hoc conuiuium.
Luc.22. Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in Regno
Eccli.15. meo. In his locis fit sermo de cognitione, & amore beatorũ. At verò cum Eccles. 15. dicitur: Cibabit illum Dominus pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum, sine dubio differit de
Ioan.6. cognitione Dei per fidem. Et secundum istam phrasim accipitur illud Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: de manducatione per fidem intelliguntur; licet etiam & de corporali manducatione, in Sacramento intelligi possit. Similiter & actus animæ,
Ioan.4. quibus diuina præcepta obseruat, dicuntur etiam cibus, secundum illud Ioan. 4. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Et infra: Ego cibum habeo
Ioan.6. manducare, quem vos nescitis. Et Ioan. 6. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Quam metaphoram & audientes intellexerunt: nam protinùs interrogauerunt, dicentes. Quid faciemus, vt operemur opera Dei? Id est, opera præcepta à Deo, & illi grata. Igitur quemadmodum cognitio & amor Dei, & exercitium in operibus legis dicũtur actus comedendi, & bibendi metaphoricè: ita similiter desiderium fruendi Deo, & desiderium virtutis exercendæ, significatur etiam metaphoricè, per actus esuriendi, &
Psal.41. sitiendi: vt Psal. 41. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, &c. Quam sitim in præcedenti Psalmo significauit per desiderium, dicens: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, &c. Item
Eccles.24. Eccles. 24. Qui edunt me adhûc esurient, loquitur de cibo, & potu spirituali, id est, cognitione Dei per fidem, quæ quidem non excludit desiderium Dei, sed potiùs auget, & ideò dicit: Qui edunt me adhûc esurient, id est, Desiderabunt me perfectè videre in patria, qui imperfectè in hac vita, mea cognitione fruuntur per fidem.
Esai.55. Quam phratim habent illa verba Esai. 55.
Ioan.7. Omnes sitientes venite ad aquas. Et Ioannis. 7. Si quis sitit veniat ad me, & bibat. Cæterum hic vocabulum, iustitia, sumitur prout iustitia est generalis virtus comprehendens, tàm quæ ad rectitudinem propriam, quàm quæ ad aliam attinent; ita vt hi dicãtur beati, qui innocentiã ac rectitudinem in proprijs actionibus omnibus appetunt, & satagunt habere; vel optando, vt id quod æquum & iustum est apud omnes fit, & ab omnibus præstetur, omni iniquitate secluſa, ac fastidita, & hic est iustus coram Deo. Hæc autem iustitia sig-
1. Tit.1. nificatur. 1. Timot. 1. his verbis: Finis præcepti est charitas, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Etenim tunc homo dicitur habere iustitiam coram Deo, cùm est rectè dispositus circa ipsum Deum, & proximum, & seipsum. Bona dispositio sui ipsius est habere cor purum: at verò circa proximum, conscientiam bonam debet habere: & circa Deum, fidem non fictam. Quæ triplex iustitiæ perfectio, alibi etiam insinuatur à Paul. ad Ti-
Tit.2. tum. 2. cùm ait: Vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo: sobriè erga nos, iustè erga proximum, piè coram Deo. Et quidem hoc desiderium iustitiæ rectè hic, non per desiderij nomen, sed per famen, & sitim designatur. Primùm vt ostendatur vehementia desiderij, fames enim & sitis, desideria sunt quæ longè superant

Universidad de Deusto
Biblioteca

perant alia desideria, vel opum, vel honorũ. Deinde, vt ostendatur quædã quasi naturalitas, quòd, scilicet, quemadmodum tam fames quàm sitis ex natura prouenit, ita vehemens iustitiæ desiderium vt naturale inest iustis, maximè secundum naturam spiritualem, secũdum quam ex Deo nati sunt. Postremò ad ostendendam qualitatem indigentiæ, quòd, scilicet, iusti desiderant iustitiam, & rectitudiem; sicut ad vitæ sustentationem indigent cibo, & potu esurientes, & sitientes. Sic enim & iustitia, velut cibus est, & potus spiritualis animam pascens & viuificans, aut in vita spirituali conseruans, de quo cibo dixit
Ioan. 4. Dominus: Meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris mei, qui in cœlis est. Dicit ergo: Qui esuriunt & sitiunt iustitiam, id est, qui eo amore eam prosequuntur, quo sitientes, & esurientes prosequimur cibum & potum, atque in ea oblectantur, veluti in cibo & potu. Non dicit autem, qui esuriunt, vel sitiunt scire vel facere iustitiam, sed absolutè qui esuriunt iustitiam; vt intelligamus vtramq; esuriem, qua, scilicet, desiderant iusti eam, & scire & perficere. Nec dicit, beati qui faciunt iustitiã aut custodiunt, & faciunt eam, vt Psalm. dixit: Beati qui custodiunt iudicium, & fa-
Psal. 105. ciunt iustitiam, in omni tempore Psal. 105. quoniam (vt Hieronym. docet) non nobis sufficit velle iustitiam, nisi iustitiæ patiamur & famen; quod est nos semper agnoscere, non satis iustos esse sed semper, quasi indigentes, iustitiæ opera esurire: quoniã iustorum hæc est conditio, cùm videant nec se, nec alios præstare posse in hac vita quod debent; nunquam satiantur iustitia, sed semper magis, ac magis iustos se esse
Glos. desiderant. Vnde Glos. hic dicit: Amatores veri boni sunt, quibus non satis est, quòd iusti sunt, sed semper sitiunt opus iustitiæ. Nam sicut extinctio appetitus cibi, signum est ægritudinis corporis, quapropter homines satagunt, nè talis in eis appetitus deficiat: sic, si fames hæc iustitiæ in anima interiret; signum esset exitialis morbi in ea: & ideò boni hanc esuriem conseruare procurant. Denique his desideria temporalia in eis vult extincta firi, vt spiritualia accendantur, atque ad æterna anhelent.
Quoniam ipsi saturabuntur. Nam in Regno cœlorum suum desiderium complebitur, cùm in plena iustitia consistant; nè retorquere vnquam ab eius rectitudine possint.

Frequens est in Scriptura per saturitatem intelligere beatitudinem, secundum illud
Psal. 16. Psalm. 16. Satiabor cùm apparuerit gloria
Psal. 35. tua. Et Psalm. 35. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ
Cant. 4. potabis eos. Can. 4. Venite comedite amici & inebriamini charissimi. Psal. 106. Re-
Psal. 106. pleuit animam inanem, & animam esurientem satiauit bonis. Etenim peccatores de delitijs huius sæculi, quibus sine modo aut mensura fruuntur (secundum illud quod ipsi Sap. 2. dicebãt: Venite fruamur
Sap. 2. bonis, quæ sunt, &c. coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra) videntur sibi comparasse saturitatem quandam, fallacem tamen, & commentitiam;
1. Cor. 4. quos ironicè irridet Paul. 1. Corit. 4. dicens: Iam saturati estis, iam diuites facti estis, sine nobis regnatis, atque vtinam regnetis. E contra verò iusti abducunt, & auocant animum à bonis terrenis, & patiuntur famen, & sitim iustitiæ; & tales famelicos Deus saciat, & eos qui sibi videntur saturitate abundare dimittit, ac de-
1. Reg. 2. serit, in summa inopia, secundum illud 1. Reg. 2. Repleti priùs pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt. Quod
Esai. 49. apud Esai. cap. 49. Eleganter declaratur, cùm Propheta dicit: Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: quoniam in regione peccatorum semper est fames valida: Ecce serui mei bibent, & vos sitietis.
Luc. 16. Vide diuitem illum epulonem, vel digitum intinctum aqua ad refrigerandam linguam sitientem; & tamen nec hæc illi concedebatur tantilla requies: nemo illi dabat, sicut & in domo sua nemini dabat micas quæ superauerant de mensa eius, & mittebantur canibus. Sissara ille hostis fi-
Iudic. 4. delis populi, à Delbora petijt aquam, quia
Figura. nimia siti cruciabatur, quæ illi soporiferum lac dedit, & occidit dormientem, cum clauo infixo in tempora eius. Quoniam hæc sitis mundanorum, non nisi mortiferis voluptatibus, quæ ad interitum ducunt extinguitur, & adhûc ardet etiam post mortem: quoniam ijsdem pessimis desiderijs æstuant in stagno illo ignis & sulfuris. At iustorum desiderium, omninô adimpletur, nec vlla iam eis restat, aut fames, aut sitis. Nam etsi diuina sapien-
Eccli. 24. tia dicat: Qui bibunt me adhûc sitiunt,
Gregorius Nizen. hoc sic intelligit Gregorius Nizenus in tractatu de beatitudinibus. Dicendum est enim,

enim, quòd electi Dei in illa gloria esurient, & saturabuntur; non tamen eodem modo quo hic: Modò esurimus, modò satiamur. Si quis enim hic esurit, non dicitur simul & semel, & de eadem re saturari; sed satur, seu fastidiens cibum vnũ, alterum appetit: at verò de eadẽ gloria hoc censetur in electis, quòd saturitatẽ, & esuriem adferet: saturitatem (inquam) non quę fastidium, sed desiderij completionẽ (vt ita dicamus) significet, esuriem autẽ, quæ continuum oblectamentum designet. Satiatur igitur, quia alium spiritualem cibum nõ requirit: esurit interim & sitit, quia nullo tædio præsentis boni afficitur. Sed obserua,
Bernar. quòd Diuus Bern. dicit vbi supra: Alij contra alios zelant, vt videantur esurire iustitiam, si esset apud eos de suis peccatis idem iudicium: sed pondus, & pondus, mensura, & mensura, abominabilis est apud Deum, quia vno põdere se, alio alios diiudicat.

Hæc omnia moralia sunt. *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Rectè post beatificam iustitiam, & misericordia beata prædicatur: quoniam vtraque respicit proximum: iustitia sub ratione debiti, misericordia, sub ratione gratuiti beneficij: atque ideò sæpè in Scriptura coniungũtur; & in viro iusto, oportet ꝙ sint coniunctæ, præcedere debet iustitia, subsequi deinde misericor-
Chrysost. dia; iustitia enim sine misericordia, veluti crudelitas est (ait Chrysostomus) misericordia verò sine iustitia, dissolutio. Quare adinuicem separari non debent. Vnde
Psal. 24. *Psal. 83.* *Psal. 88.* *Psal. 102.* Regius Vates multoties eas coniungit, dicens: Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Et misericordiam, & veritatem diligit Deus. Et misericordia & veritas præcedent faciem tuam. Vbi veritas pro iustitia sumitur. Item: Misericordiam,
Prouer. 20. & iudicium cãtabo tibi Domine. Prouerb.
Prouer. 16 etiam. 20. dicitur: Misericordia, & veritas custodiunt Regem. Et cap. 16. Misericordia, & veritate redimitur iniquitas. ¶ Sed difficultas hic oriri solet, quomodo Christus Dominus sapientiæ fons, quinto loco asserat misericordes esse beatos, cùm multi
August. docti viri misericordiam excludant à ratione virtutis, vt author est Augustinus libro. 9. de Ciuitate Dei. cap. 5. referens
Cato. Stoicorum sententiam, negantium misericordiam esse virtutem. Et Cato apud Salustium dicit: Omnes homines, qui de rebus magnis acturi sunt, ab ira, & miseri-
cordia oportet esse vacuos: Tamen nobis Christianis satis esse debet Christi testimonium, qui docet misericordiam homines beatos efficere. Nam sapientissimè Christus quinto loco hanc misericordiam inter beatitudines numerauit: cùm per esuriem, & sitim iustitiæ ad perfectam Euangelicam iustitiam aspiremus. Vbi autem iustitia iam perfecta est, alienas miserias
Simile. subleuare contendit. Quemadmodum Sol totius luminis fons; cùm ipse in se lucidissimus sit, terrena ac cœlestia corpora sua luce perfundit, & mare, in quo omnium aquarum est congregatio, per occultos terræ tractus, venas, atque aquæductus, flumina effudit. Ita etiã misericordia ex plena perfectione, quæ à charitate, & iustitia proficiscitur; ad alienos etiam se tranfert subleuandos deffectus. Quam misericordiam Deus nobis maximè commendatam vult, tanquam rem sibi apprimè dilectam; immò, & tanquam rem propriſsimè suam:
Simile. quemadmodum tu rem tibi dilectam, & propriam, plurimum amicis commendas; vt cùm filium à te maximè amatum, alicubi mittis, ibi ad amicos scribis, alijs etiam per alios mittis literas commendatitias, vt tuum filium in suam assumãt tutelam, respiciant, amplectentur, eo amore ac cura, qua tu res suas curares, ac prospiceres. Deus misericordiam tanquam filiam suam diligit, nempè qui Pater misericordiarum nuncupari vult, secundum illud Pauli: Be-
2. Cor. 1. nedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. Quidquid misericordiam redolet, ex progenie Dei dices esse, qui Pater non vnius misericordiæ, sed omnium misericordiarum esse dicitur. Qui-
Ecclesia. nimò, & ipsa est res propria sua, quemadmodum & Ecclesia in quadam collecta dicit: Deus cui proprium est misereri semper, & parcere. Misericordia res propria Dei est, sicut homines diuites, ex rebus
Simile. quas possident nominamus, vt Dominum talis oppidi, vel talis prouinciæ Ducem, vel Comitem nuncupamus, sic Deum hac appellamus nomenclatura: quoniam misericordia res propria Dei est, à qua dies denominatur, secundum illud Paul. Deus
Ephes. 2. qui dies est in misericordia. Cùm ergo misericordia adeò propriè Deo conueniat, tanquam res propriſsima sua; immò & tanquã filia eius; ipsam per vniuersum orbem ad peragrandum misit: immò est filia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beatæ Virginis, quæ etiam dicitur Mater misericordiæ. Vide quales hæc virtus habeat parentes, à qua progenie descendat, quantique ideò sit æstimanda. Eapropter illam nobis maximè commendatã esse vult Deus, vt nos de illa curemus, sicut & ipse de rebus nostris curã gerit. Quare nullam rem adeò commendatam in Scriptura, & præcipuè in Euangelio reperio quàm misericordiam. Deus enim videtur hic nobis dicere, vt misericordes simus in alios, si volumus quòd Deus nobis misereatur, *Que nos pagarà en la misma moneda*. Ac si diceret: Curam tu habe de hac re, ac filia mea, & ego vicissim de rebus tuis curam geram. Id *Thob.4.* videtur voluisse Thobiam sentire, cùm filio suo monita vitæ dans, dicebat: Nè auertas faciem tuam ab vllo paupere: sic enim & fiet, vt nec Deus auertat faciem suam à te. Hoc est, si de hac re sua curam gesseris, & ipse de tuis curabit; si misericors fueris in proximos, & Deus erit propitius tibi; secũ affert præmium misericordia, cùm dicitur: *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Eece merces eius cum ea. In hoc enim eritis filij patris vestri, qui in cœlis est, qui omnium semper miseretur, & omnibus parcit. Vnde & alibi dicit: Estote misericordes, sicut & Pater vester miseri- *Luc.6.* cors est (& hoc apud Luc.) quod explicãs Matth. in hoc cap. dicit: Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester perfectus est. Quoniam misericordia in Deo maximam perfectionẽ dicit, ac ex consequenti etiam in homine, suo modo tamẽ. Circa quod notandum est duos effectus habere misericordiam; alterum est sensibiliter compati miseriæ proximi mei, cùm concutiuntur viscera mea super pauperem, hoc enim est misereri, habere miserũ ac compassiuum cor. Quoniam Deus sapientissimus artifex, & misericordiæ maximè amator: non solùm in appetitu rationali impressit homini desiderium alienas miserias subleuandi; sed etiam in appetitu sensitiuo impressit vim quandam, quæ impelleret eum ad condolendum de aliena miseria, & ad subleuan- *Terentius.* dam eam. Vnde quidam apud Comicum dixit: Homo sum, humani à me nihil alienum puto. Cui sententiæ (vt Augustinus *Augus.* refert) adeò acclamatum à populo fuit, vt illam tanquam de cœlo allatam colerent. Voluit enim dicere, se hominem esse, ac ideo hominum affectibus non carere, quorum præcipuum est alienis compati miserijs, seque humanum ad illas subleuandas præbere: ipsa enim natura sensitiua, quæ inferior est, ac ministra: ministerium etiam præbet ad hanc exercendam virtutem, & caro, & sanguis, ad hoc ebulliunt, & impellunt. Quod Dominus Ezech.5. promiserat suis, dicens: Dabo spiritum nouum in visceribus vestris. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Vnde illi qui hac carent misericordia, cum ipsa natura sensitiua, & humana pugnare videntur. Immò Deus ipse, qui ab æterno *Ephes.2.* dines est in misericordia, nostram naturam humanam assumere dignatus est: vt etiam quantum ad affectum hanc experiretur virtutem, & videndo ciuitatem fleret super illam, & super amicum mortuum miseri- *Luc.19.* cordia concussus, lachrymas funderet, fle- *Ioan.11.* retque cum sororibus defuncti flentibus, & misericordia moueretur super vidua plorãte filium suum mortuum, & ex misericordia illum à mortuis reuocatum viuum redderet matri suæ. Quod Paul. ad Hebr.2. *Hebr.2.* sic explicuit: Nusquam Angelos aprehendit, sed semen Abrahæ aprehendit. Ac si diceret: Non assumpsit naturam incorpoream, & sensibus carentẽ, sed humanam ex Abrahamo originem trahens, qui fuit præstantissimus in misericordia; ita vt posset & noster Iesus cum Iob dicere: Ab infan- *Iob.31.* tia creuit mecũ miseratio, & ex vtero matris meæ egressa est mecum. Quoniam ex filia Abrahæ natus est; debuit enim per omnia fratrib⁹ alsimilari, vt misericors fieret, ait Paul. hoc est miserum haberet cor, & triste, & compassiuum alienæ miseriæ, & fidelis esset Pontifex pro nobis ad Deũ, & propiciaretur peccatis populi, & diceret de *Hebr.4.* eo Paul. ad Hebr.4. Non habemus Pontificem, qui nõ possit compati: didicit enim ex his quę passus est compassionem. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius; vt misericordiam cõsequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Et alibi dicit Paul. de eo: In similitudinẽ hominum *Philip.2.* factus est, & habitu inuẽtus vt homo. Quod etsi de nostræ carnis substantia intelligatur ad literam (qua veluti habitu indutus est, vt nobis appareret visibilis, naturamque nostram ad esse personale diuinũ eueheret:) tamen ego volo etiam modò de his habitibus intelligere, quos virtutes appellamus. Fuit enim omnium virtutum habitibus indutus. Et cum Paul. dicat: In- *Coloss.3.* duite vos viscera misericordiæ, ditemus,

nec

nec hunc habitum ei defuisse, sed indutum esse viscеribus misericordiæ, quibus nobis *Zacharias in Cant.* compateretur, secundum illud dictum Zachariæ: Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. *Esai.63.* Querebatur olim Esai. dicens: Vbi nunc fortitudo tua, & zelus tuus? Multitudo viscerum tuorum, & miserationum super me continuerũt se. Quiescat nunc oculus tuus à lachrymis, & vox tua à ploratu, ô homo! Ecce enim illum tibi donat Pater indutum misericordiæ viscеribus; ita vt quemadmo- *Genes.43.* dum Ioseph commouit viscera sua, super fratre suo vterino Beniamin: Ita viscera fratris nostri Christi, super nos commoueri videamus, vt nostri misereatur, & nostras non dedignetur releuare miserias. Vera matris viscera cõmota sunt super filio suo. *3.Reg.3.* 3.Reg.3. Quantò magis incolumitatem electorum optabit Christus, cuius viscera supra cuiusque salutem commouẽtur? Vnde *Esai.49.* & ipse per Esai.c.49. dicit: Syon dicit: Dereliquit me Dominus: Nunquid obliuisci potest mulier infantem vteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Immò sicut Paulus, & multò melius cupiebat nos habere in viscеribus suis, & in *Philip.2.* corde, vt ipse ad Philip. 2. dicit. Cæterum licet hæc ita sint, tamen isto modo considerata misericordia non est virtus, sed passio appetitus sensitiui. Secundo modo potest considerari quantum ad effectum, hoc est, ex voluntate velle alienam subleuare miseriam, & id exequutioni mandare cùm valeat. Et isto modo est virtus, nempè quatenus nominat motum appetitus intellectui, qui est displicentia mali alterius, & *D.Thom.* regulatur secundum rationem, & regulat motum appetitus sensitiui. Nam ratio virtutis consistit in hoc, quòd motus animi ratione reguletur, & tunc est virtus moralis circa passiones existens, vt Diuus Thomas docet in quæstione. 30. 2.2. Verùm etsi primo modo considerata non sit virtus, nec dicat perfectionem, immò imperfectio carnis videatur, quæ subiecta est passionibus, tamen secundo modo maximam dicit perfectionem. Aliorum enim miserias subleuare, perfectio non minima est. Duo quippè dicit, & carentiam mali illius quod subleuat, & potentiam releuandi illud: quorum vtrunque maximam perfectionem dicit. Nec enim ego eam miseriam subleuare possum quam habeo. Pauper quippè, qui alieno indiget victu, quomodò alteri pauperi subuenire valebit? Oportet ergo, vt illa careat miseria. Similiter qui ægro subuenire debet, oportet vt ipse sanus sit; & fortis ille, qui imbecillem; sapiens, qui ignorantem adiuuare debeat. Igitur quoniam omnia ea, quæ perfectionem simpliciter dicunt, semotis imperfectionibus Deo attribuenda sint: dicimus, quòd in Deo non est misericordia primo modo, nempè quantum ad affectum, quod passionem ac imperfectionem dicit: est tamen in eo misericordia secundo modo, nimirum quantũ ad effectum: ipse enim omnium subleuat, ac curat miserias. Ideò enim dicitur Pater misericordiarum: quoniam omnium miserijs adest, omnes exequitur misericordias, non hàc, aut illã, sicut ego & tu: Deus totius consolationis, qui consola- *2.Cor.1.* tur nos in omni tribulatione nostra. Non in hac, aut illa dũtaxat. Et in Psal. Qui sanat *Psal.102.* omnes infirmitates suas. Ergo si omnes subleuat miserias, omnium miseriarũ expers esse debet, quod maximam perfectionem dicit; nempè nullam posse experiri miseriam. Rursus si omnes subleuat miserias, ergo omnipotens est: quoniam omnibus potest suppetias ferre, & ita dicitur de eo: Mi- *Sap.11.* sereris omnium, quia omnia potes. Quare misericordia ex modo significandi, maximas in Deo perfectiones ponit, & secũdum istum sensum propriè & non metaphoricè dicitur de Deo. Quoniam cùm Deus nulli inferior, aut subiectus sit; non est venanda eius perfectio, per coniunctionẽ ad suũ superiorẽ; sed per ordinẽ ad eũ qui habet, in quo dicit, & potentiam subleuãdi miserias omnes, & carentiam earundem. Cæterum quoniã homo Deo subiectus est, eius perfectio potiùs cõsistit in maiori coniunctione ad Deũ, quod melius & maius est illi, quàm aliorum subleuare miserias. Quare charitas, quæ hanc facit vnionem, est potior virtus in homine Christiano, quàm misericordia. Verũtamen, quoniam misericordia potest cõsiderari, quatenus includit charitatem cuius filia est, & à qua proficiscitur. Tunc possemus dicere, eam perfectissimum hominẽ reddere, similemq; altissimo, qui omnibus, & bonis, & malis succurit, ac proinde prægustationes quasdam illius beatæ vitæ hic accipere, in qua nulla miseria est, nec erit amplius luctus aut clamor. Quoniã si tu miserijs quib⁹ potes subuenis; iam te illarũ experrẽ facis, ac ad esse beatitudinis p misericordiæ opera, pperas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Igitur rectè explicat Matthæus Lucam: cum esse misericordē vocat esse perfectū: quod D. Paul. in actis Apost. quibusdam discipulis suis dicebat: Mementote verbi Iesu quod dixit, beatius est dare quàm accipere, hoc est, magis accedit ad beatum esse largiri alijs, quàm ab eis aliquid mēdicare: quoniam recipere, indigētis est, largiri autem, habentis, & indigentia illa, carentis. Quare corpus cœleste inter omnia corpora primatū tenet: quoniam ipsum, motum, sensum, & alia bona corporibus inferioribus confert; cùm tamen ab illis nihil ipsum vicissim accipiat: quoniam non patitur peregrinas impressiones. Corpus etiam solare inter luminariū choros, primas habet partes: quoniā ipse Sol reliqua corpora lucida sua luce perfundit; cùm interim ipse à nullo illorū lucem suā mutuet. Quare ex hoc ego colligo hominum hodie viuentium miseriam esse magnam, nec similitudinē aliquā illius beatæ vitæ illos præseferre: cùm illos videam ad recipiendum auidos, ac faciles; ad dādum verò difficiles, ac tenaces, contra illud Sapientis consilium: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Primum enim est signū miseriæ, ac indigentiæ: secundum est fœlicitatis, ac superabundantiæ nota. Bone Deus, quæ hominum hodie miseria, ac tenacitas est ad elargiendum alijs! Nunquam satiantur in accipiendo, cùm in dando statim deficiant. Intrant onusta iumenta pecunijs in domum diuitis, implentur sacci, arcæ, ac triclinia: exit tamen compressus manibus numus aliquando, vt pauperi detur. Plaustra tritico plena ingrediuntur etiam in domum tuam, O auare diues, implentur horrea tua: & semel aut bis egreditur à te fragmentū panis durum, quod nec canes frangere valent, & hoc postquā pauper pulsauit millies portas tuas, ac gemitibus aures obtusit! Ecce miseram conditionem tuam, longè alienam à beatitudinis ratione. Hæc ergo duo debet habere vir misericors, & compati in corde pauperū, & animo desiderare subuenire misero; & cùm valet, id exequutioni mandare; sicut fecit Samaritanus ille, de quo Dominus apud Lucam sermonem fecit: Qui cùm vidisset hominem semiuiuum, plagis plenum, ac nudum, herbas suo sanguine rubentes, querulas voces, ac suspiria miseranda emittētem; concussa sunt viscera sua super eum: quem tamen, & Sacerdos & Leuita absq; misericordia præterierunt, & exiliens è iumēto ipsum miserum hominem super illud impo suit, cùm priùs alligasset vulnera, & oleo, & vino vnxisset, & curam illius egit, stabulario pecuniam tribuēs, vt de illo misero curam haberet. Et hic dicitur à Christo fuisse proximum illius. Qui re, & effectu misericordiā exequitur, hic est proximus, & amicus, & frater. Quid ad me qnòd plores super infirmum, si nec fragmen panis illi tribuas? Quid super eum lachrymas fundis? Funde pecuniam, funde panem, funde ea quibus indiget frater; & tūc eris proximus illi. Lachrymæ quippè solæ, mulierciarum solent esse solatium. Heū miseram huius temporis calamitatem! Videbis homines ex his, qui sanctitatis sibi nomen vsurpant, ingredi hospitalia, pauperes visitare, eis verbis ac gestu compati: & tamē nec filum lini eis relinquere, quo vulnera sua ligare, aut tergere possint. Miseram hanc sortem deploro, & quod cœcus mūdus id nō intel ligat. Sed quid dicemus, si nec primam misericordiæ partē vix hodie inter Christianos reperirem?: Adeò fœui, ac duri effecti sunt, vt nec exterius compatiantur misero. Sunt hodie homines (vt Paul. antè prædixerat) amantes seipsos, *Vnos Narcissos, enamorados de si mismos*, sine affectione, *Desamorados*, sine fœdere, *Fementidos*, absq; misericordia, qui nec faciem ad pauperē dignentur conuertere; sicut nec ille Sacerdos, & Leuita: immò nihil magis abhorrēt, quàm pauperes in ianuis suis offendere. O æneum pectus ac lapideum! Canes lingunt vlcera vulnerati Lazari, & tu homo induras cor tuū cum eo veluti alter Pharao? Vide quid Sapiens dicat: Cor durum malè habebit in nouissimo. Esto ergo misericors, sicut pater tuus cœlestis misericors est, qui effectu alienas subleuat miserias. Ideò quippè Deus dicitur diues in misericordia: quoniā in hoc est diues, quod mihi maximè necessarium est, non autem sibi. Quoniam Deus cùm nullam habeat miseriam, non sibi indiget misericordia; sed mihi apprimè opportuna est. Homo quippè natus de muliere repletus multis miserijs; ac ideò hac multiplici misericordia Dei indigebat. Oportebat vt diues esset in misericordia, qui tot curare debebat miserias; vt discas tu his etiam abūdare diuitijs, & cures esse diuitē, nō solùm tibi, verumetiam alijs. Etsi habes cōgeriem pecuniarum, vestimentorum, ciborum, vt tuis delitijs inseruias; habeas etiam aliquot segre-

Act. 20.

Eccli. 4.

Luc. 10.

2. Tit. 3.

Luc. 16.

Eccli. 3.

Ephes. 2.

Iob. 14.

segregatas pecunias pauperibus erogandas: aliquot vestes saltim ex vili panno, pro pauperibus vestiendis: aliquot cibos, etsi non tam delicioſos, quibus & famelicos pascas, vt sic sis perfectus, sicut & pater tuus perfectus est. Nam eiusdem corporis membra pro se inuicem curam habent, vt Paul. docet: Sic tu qui membrum huius corporis mistici es, etiam de proximo tuo cures. Nam sicut cætera membra cum capite, immò totum corpus gaudent, cū aliquod membrum morbidum sanitati restitutum est, sic cum tu curas proximum, vel indigenti subuenis, omnes Christiani & Angeli, immò ipse Christus, qui est caput & suppositum huius corporis mistici, nimia lætitia perfunduntur. Vndè qui in alium crudelis ac impius est, cōtra se metipsum sæuit, sicut qui curam membri sui negligit, aduersum semetipsum facit. Vndè Esai. Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq; induc in domum tuam, cùm videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Acsi diceret: Te ipsum despicis, si pauperi contemnis subuenire; nemo enim vnquam carnem suā odio habuit. Cicero. 1. de offici. ait: Quæ in terra gignuntur advtum hominum omnia creari, homines vero hominum causa esse genitos, vt ipsi inter se, alius alij prodesse possit. *Quoniam ipsi misericordiam consequentur. Pagarles ha Dios en la misma moneda.* Sed hoc paruum præmium videtur, misericordiam misericordia compensare. Sed tamen etiam si misericordiam pro misericordia hic polliceatur Christus, promittit tamen misericordiā Dei, quæ in immensum hominis misericordiam excedit: Nam Dei misericordia beamur. Vndè Psam. dicebat: Misericordias Domini, in æternum cātabo. Quasi misericordiæ Dei infinitę essent, quæ in æternum cantari deberent, & nec dum finiri. Quemadmodum si rex seruo suo aliquam paruam rem mandaret, promittens pro illa suam gratiam. Maior quippe regis gratia est quæ tot bona conferre potest: quam omnium aliorum hominū: sic & Dei misericordia omnium hominum gratias excellit. Vnde Psalm. 40. dicitur: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus, hoc est: Ille beatus est, qui tanta cura in pauperes prospicit, vt etiam superiorem potentiam qualis est intellectus, in eorum subuentione occupatam esse velit; nam liberabit eum Dominus in die mala, hoc est, in die mortis & in die iudicij, & mille benedictionibus eum statim benedicit dicens: Dominus conseruet eū, & viuificet eum, & beatū faciat eum in terra, etiam in præsenti eum benedictiones complectentur, & in futura maiores reseruabuntur. Ideo quippe dicebat Paulus: Pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. Hoc est, in infirmitate visitabit illum Deus, & medici personam cum eo aget. Vniuersum stratum eius, versabit in infirmitate eius, hoc est, lectum etiam illi molliet vt suauius quiescat. *Regalarle ha Dios al misericordioso.* Quinimo & misericordiam præsentem illis hic promittit. Nam qui in alios misericors est, inueniet aliquādo alios qui cū illo misericordiā exerceāt, sic enim ait Rupert. lib. 4. in Matth. Quod autē misericordes misericordiam consequantur Abdias ille exemplo sit, qui misericors fuit in eos qui esuriebant, & sitiebant iustitiam fugientes persequutionem Regis Achab. Ait enim ipse ad Heliā. 3. Reg. 8. Nùm indicatum est tibi Domino meo, quid fecerim cùm interficeret Iezabel Prophetas Domini? Quòd absconderim de Prophetis Domini, centū viros, quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pauerim eos pane & aqua. Dicitur enim hic fuisse tertius ille Princeps quinquagenarius, cui pepercit Helias dicenti. 4. Reg. 2. Homo Dei noli despicere animam meam, & animas seruorum tuorum, qui mecum sunt. Ecce descendit ignis de cœlo, & deuorauit duos Principes quinquagenarios primos, & quinquagenos qui cum eis erant; sed nunc obsecro, vt misereris animæ meæ. Misericordiam consequutus est; quia misericordiam fecerat, immò & gratiam Prophetiæ adeptus est. Ipse est enim Propheta ille Abdias, qui inter duo decim numeratur quartus, vt impleatur Sapientis sententia qui dicit. Prouerb. 22. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur, & sic adimpletur illud dictum Christi. Matth. 10. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ; mercedē Prophetæ accipiet. Gregor. Nice. de beatitudine, alia adducit exempla dicens; Sareptana excipiens Prophetam Heliam; misericordiam consequuta est in suscitato filio. Loth, ab excidio erep tus est; qui Angelos suscepit hospitio. Sunamitis filium impetrat, qui Helisæum domi excepit & aluit. Obserua etiam D. Bernard. sententiam dicētis: Sunt & alij misericordes

Rom. 12.

Esai. 58.

Cicero.

Psal. 88.

Psal. 40.

Tim. 4.

Psal. 40.

4. Reg. 2.

Prouer. 22.

Matth. 10

Gregor. Nizenus.

3. Reg. 17.

Genes. 19.

4. Reg. 4.

Bernar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ricordes, de his quæ ad ipsos non pertinent qui scandalizantur si non datur omnibus abundanter, sic tamen vt ipsi nec in modico quidem grauentur. Qui si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiam; si non possent de terrena substantia, saltim voluntate. Hoc sermone. 4. de aduentu.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Dupliciter sumitur immunditia in Scriptura, ac proinde, & munditia etiam: sumitur enim aliquando immunditia, particulariter pro venereis actibus, quibus & anima, & corpus polluuntur; vt cùm Paulus nominat inter opera carnis fornicationem, & immunditiam, ad Galatas. 5. Aliquando generaliter accipitur pro quocumque vitio mentem hominis coinquinante. Sic in præsenti aliqui dicuntur mundo corde, vel mundi corde, vt habent Græca exemplaria, aut mundi cordes, vt Augustinus legit, quorum cor castum est ab omni venerea delectatione, vel à quacumque mala concupiscentia alieni, quo modo intelligit Theophilactus, Chrysostomi compilator dicens, ideò munditiam cordis subiũctam post misericordiam quoniam multi inueniuntur misericordes, qui tamen scortantur, & aliàs immũdi sunt; & ob id iubere Christum cum alijs virtutibus, etiam esse mundos, hoc est, castos, non solùm corpore, sed etiam corde, & adiecisse, Quoniam ipsi Deum videbunt: quoniam nihil æque hebetat mentem atque deditum esse veneri. Sic castitas & continentia mentem maximè capacem reddunt visionis, & cognitionis diuinæ. Hæc Theophilact. Verumtamen satius est, vt accipiatur generaliter pro omni munditia, à quocumq; vitio, ita vt cor sit purum ab omni inquinamento, tam malarum cogitationum, quam praui desiderij, quam etiam malorum operum, in quo sensu Psalm. postulabat sibi mundum cor dicens: Cor mundum crea in me Deus. Quomodo & Basil. accipit, qui quæst. 208. explicans quis esset mundo corde (ait) Qui non reprehendit seipsum in reprobatione aut deffectu, aut negligentia mandati. Et Chromatius concione. 1. in caput. 5. Matth. (ait) Planè mundo corde sunt, qui pauperes spiritu, qui mites, qui lamentati peccata, qui iustitia refecti, qui misericordes, in aduersarijs quoque, tam sincerum, & lucidum mentis speculum gerunt: vt sine aliqua malitiæ lippitudine inaccessibilem Dei claritatem sine impedimento conspiciant. Mũditia enim cordis, & conscientiæ puritas, nullam nubem ad intuenduin Dominum patietur. Et contione. 2. Hos mundo corde esse significat, qui deposita sorde peccati, ab omni se carnis inquinamento purgauerint, & per opera fidei atque iustitiæ Deo placuerint, secũdum quod Dauid Psal. 15. testatur dicen: Quis ascendet in mõtem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui nõ accepit in vano animam suam neq; iurauit in dolo proximo suo: & subdit: Hęc est generatio quærentium Deum: quærentiũ faciem Dei Iacob. Vnde ad hoc testimonium videtur alluisse Dominum in hoc loco. Hieronymus etiam hic dicit: Mundo corde sunt, quos non arguit conscientia vlla peccati. In quo sensu etiam Paul. Hebræo. 12. (ait) Pacem sequimini & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, licet etiam per sanctimoniam possit intelligi castitas, melius tamen hæc munditia generalis intelligitur, ad quam nos inuitat Dominus per Esai. ca. 2. dicens: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Et Iacob. 4. Purificate corda vestra duplices animo, & sic rectè hæc beatitudo alijs subiũgitur, vt significaretur nõ sufficere si pauper sis, si mitis, si lugens, aut iustitiæ sitiẽs, misericordiã amplectens, nisi etiã mundo sis corde. Possunt enim illa opera exterius præstari, & tamẽ cor eius qui ea facit, vel prauis cogitationibus infectũ, vel aliqua sinistra intentione deprauatũ sit. Vel ideò hæc beatitudo superioribus subinfertur, tãquam appendix ab eis: quoniam ex illis videtur subsequi: Cordis enim munditia, effectus est præcedentium virtutum, per luctum quippe, & misericordiam purgatur cor. Vnde Basilius in Epistola de vita solitaria: Quemadmodum, inquit, in cera quis scribere non potest, nisi characteres impressos ante deleuerit, sic nec anima diuina dogmata degustare, nisi pristinos ex animo mores detraxerit. Et Augustinus Epistola Manichæi. cap. 42. Non enim (ait) eos oculos ad Deum cernendum præparari oportet, quibus cernitur lux ista diffusa per loca, & non vbique integra: verum illum aspectum aciemque purgemus, quo cernitur, quantum in hac uita licet, quid sit iustum, quid pium, quæ sit sapientiæ pulchritudo. ¶ Sed aduertendum quod hoc nomen, cor, in Scripturis frequentissimè accommodatur metaphorice voluntati. Nam quemadmodum cor per motum suum est principium motuum corporis, sic & voluntas per intentionem quæ est actio sua, est principium omnium actuũ humanorum, secundum illud Matthæi. 15. De corde exeunt cogitationes malę, adulteria, fornicationes, blasphemiæ, furta, homicidia, &c. Hoc est, de voluntate exeunt hæc. Peccatum enim in tantum est peccatum, in quãtum est voluntarium, & hoc modo dicitur cor induratum frequenter, hoc est, voluntas obdurata, & confirmata in malum. Et sic dicitur Psal. 7. Scrutari Deum renes, & corda. Tunc enim cor accipitur pro parte intellectiua animæ, & renes pro parte affectiua, licet multotiens sumatur pro tota mente. Sed dices, quis ergo poterit sic habere mundum cor? Nonnè Sapiens dicit Prouerb. 20. Quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato? Et Iob. 15. Cœli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquas iniquitatẽ? Sed ad hoc respondetur secundum doctrinam D. Hierony. in Comment super Abacuch. cap. 2. & Ambros. libr. 5. de pœnitent. cap. 8. Quod huiusmodi interrogationes in Scriptura, aliquando significant impossibilitatem, aliquando difficultatem. Illud Roma. 8. Quis nos separabit à charitate Christi? de impossibilitate intelligitur, hoc est, dicere: Nullus poterit nos ab amore Christi diuellere. Et Abacuch. 2. Quid proderit sculptile ei qui fecit illud? Ac si dicat: Nihil potest ei prodesse. Sed illud. 1. Reg. 2. Si peccauerit homo contra Deum, quis orabit pro illo? Secũdo modo intelligitur, hoc est, difficile inuenies quis pro illo orationes fundat, Et illud Oseæ. 14. Quis sapiens & intelligit hęc? Et Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Et Luc. 12. Quis putas est fidelis seruus & prudens, &c. In his locis & in illis, quos in argumẽto citauimus prorę valde difficili sumitur interrogatio. Itaque cordis mundities est quidem ardua, possibilis tamen per diuinam gratiam. Et si vis scire in quo munditia hæc cõsistat, consule Commentarios nostros super Psalm. 118. tractatu. 10. versu vltimo per totum folium. 351. Sed dices: Adhuc nullus quantũuis sanctus, reperitur immunis à peccatis venialibus, secundũ illud Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatũ nõ habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est. Et in Cõcil. Milleuit. cap. 8. &. 9. & in Concil. Triden. Sessione. 8. cap. 32. Respondetur tamen, & est elegantissima doctrina, quod quamuis ita sit nostra natura obnoxia peccatis, vt saltim absque venialibus vitam transigere nõ possimus, nihilominus per aliquos actus feruentes charitatis, ita sancti eleuantur in Deum, vt emundentur à præcedentibus delictis venialibus, ita vt sint omnino mundi, & iustitiæ splendore nitentes, secundum illud: Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus. Et Ephesios. 4. Renouamini spiritu mentis vestræ. Hoc est dicere: quod quæcumque macula venialis per hanc mentis renouationem purificari potest. Nam sicut fornax ignis valdè incensus, & inflammatus purificat argentum, & aurum ab omni sorde, ita motus charitatis ardentis inquinamenta leuiũ culparum abstergit. Hac de causa Ephes 3. Vocantur sancti lux in Domino, lux autem quando perfectè perfundit diaphanum, omnem expellit tenebram, quantũuis tenuem. Vnde Paul. 2. Cor. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? Sic enim lumen diuinũ, quod splendescit in sanctos omnes, peccati fugat tenebras, & omnia inquinamenta purificat. Accipe insignem locum. Sapientiæ. 7. De sapientia quippe quæ est comes gratiæ infusæ sic dicitur, quod est vapor virtutis Dei, & emanatio quædã charitatis omnipotentis Dei sincera, & ideò nihil inquinatum in ea incurrit: Candor est enim lucis æternæ. & speculum sine macula Maiestatis Dei, & imago bonitatis illius. Itaque per tales actus feruentes, etiam à venialibus mundantur electi. Vel secũdò poteris cum Iansenio dicere quod dicuntur quidam mundo corde, non absoluta munditia, sed munditia fragilitati nostrę possibili, si enim sit via aliqua multum lutuosa, per quã difficile quis possit transire, nisi multum luti contrahat, trãseat autem aliquis, qui pauculas & paruulas maculas contrahat, dicemus illum mũdum esse. *Quoniam ipsi Deum videbunt.* Optimè mundis corde, Dei visio promittitur: quoniam cùm Deus non corporeis oculis, sed mentis videatur, requirit oculos illos limpidos ac mundos: sicut enim sol requirit oculos corporis mundos, sic Deus oculos mentis: quod enim sol puris oculis, hoc Deus mentibus est, & quod pituita & scammæ sunt oculis, hoc peccata sunt animis. Nam cùm Ioann. dicat nihil coinquinatum intrare in regnum Dei, & quod Deus lux est, & tenebræ

Galat. 5. *Augustin.* *Theophil.* *Psal. 50.* *Basilius.* *Chroma.* *Hieron.* *Ambros.* *Matth. 15* *Esai. 7.* *Prouer. 20* *Iob. 15.* *Roma. 8.* *Abacu. 2.* *1. Reg. 2.* *Osee. 14.* *Psal. 14.* *Luc. 12.* *Ioann. 1.* *Hieron.* *Iacob. 4.* *Esai. 2.* *Psalm. 15.* *Hebr. 12.* *Basilius.* *Simile.* *Augustin.* *Concil. Mille.* *Cõcil. Tri.* *2. Cor. 7.* *Ephes. 4.* *Simile.* *Ephes. 3.* *2. Cor. 6.* *Sapien. 7.* *Iansenius* *Simile.* *Simile.* *Apoc. 21.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenebræ in eo non sunt vllæ, nullus eius faciem videre poterit, qui vel leuiculam portauerit maculam, nisi prius ab illa mundatus fuerit, sicut Absalō. 2. Reg. 14. postquā reconciliatus est patri suo, non tamen faciē eius vidit, nisi prius per spatium temporis magis ac magis purgaret offensam commissam in occisione fratris sui: sic & iusti, etiā si per contritionem in gratiam Dei reducti fuerint, si tamen vel venialia restent, vel aliquid residuum pœnę adhuc sit soluendum, ad facialem visionem non admittentur, donec vel in hac vita per actus feruentes, vel satisfactorios, vel in alia per ignem purgatorij omnia illa peccata deleant, & pœnas absoluant. Tamen sicut postea Absalom ad videndum Regis faciem admissus est, & Rex osculatus est eum, sic postquam iusti purgati fuerint, ad amplexus, & oscula Dei admittuntur. Vnde Paul. (ait) Audemus, & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Deum. Hæc præsentia est, quæ his verbis explicatur. *Quoniam ipsi Deum videbunt.* Consistit quippe beatitudo nostra in faciali Dei visione, quod tum ex alijs testimonijs Scripturæ, tum ex illo maximè constat quod Dominus dixit ad Moysem: Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. Hoc est, nunc cognoscimus Deū in effectibus, non in se ipso; à tergo, non in facie: scimus quippe ex effectibus Deum esse, nō autem quid sit Deus. Videmus nunc per speculum in enigmate (ait Paul.) tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. Sicut enim ex facie me cognoscit Deus, ita & tunc ego cognoscam Deum. Et Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen, & ibi: Apparebo in conspectu tuo, satiabor cùm apparuerit gloria tua. Apparere autē ad notitiam intellectiuam pertinet, quæ est visio. Et Esai. 33. Regem in decore suo videbunt. Et Ioann. 14. Ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Ecce quēadmodum manifestatio veritatis promittitur, tāquam præmium. Et Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum. Et illud: Videbimus eum sicuti est. Et August. Visio est tota merces. Quam veritatem attestatur etiam desiderium iustorū, qui per fidem cognoscunt in quo sita sit eorum beatitudo, hi enim summopere desiderant faciem Dei videre. Psal. 26. Faciem tuā Domine requiram. Et iterum: Quærite faciem eius semper. Et iterum: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei.

2. Reg. 14

2. Cor. 5.

Exod. 33.

1. Cor. 3.

Psal. 35.

Esai. 33.

Ioan. 14.

Ioann. 17

August.

Psalm. 26

Cæterū præter ea quę dicta sunt, ex hac Christi doctrina colligere poteris, quod prę paratio quæ requiritur ad nostram veram beatitudinem, non est ex parte potentiæ intellectiuę, vt Philosophi vane putauerūt dicentes, sapientes maximè appropinquare Deo, sed potius se tenet ex parte affecti ua, nempe ex voluntate bene affecta diuinis: alias solum sapientes, & optimo ingenio prædi ti possent esse beati; cùm tamen, & simplex vetula, & rusticanus stultus ad beatitudinem veram pertingere possint, si intellectum habentes illustratum fide, quę in symbolo continetur, mundum cor prępa rent corā Deo, quod omnibus per Dei gratiam possibile est. Hanc ergo opinionem, tanquam vanam hic refutat Christus dicens, cordis munditiem, ad Dei visionem præparatoriam esse, simul & excludēs cæcam Pharisæorum sententiam, qui in exteriori iustitia, ac corporum ablutione hanc præparationem sitam esse putabant. Pharisæi eum qui lotus erat corpore, dignum arbitrabantur obsequio & cultu Dei, Christus autem illum esse beatum prædicat, qui mūdus corde est. Immo & infra cap. 12. docet nihil prestare, nec corporis mundiriem, nec exteriorem cultum Dei, nisi à corde puro proficiscatur, citans illud Esai. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Vbi docet plus Deo placere cordis cultum, quam corporis: nam etsi vterq; cultus ei debeatur: tamen exterior absque interiori nullius meriti apud Deum est. Plato qui inter Philosophos Diuinus appellatus est, docuit nullam excellentiorem esse virtutem, quam ea quę cultum debitum exhibet Deo, quam ipsi appellauerunt pietatē, nos propter excellentiam religionem dicimus: Sed quomodo, quibus ritibus, ac cære monijs cultus iste exhibendus esset Deo, ipsemet Plato in lib. de Repub. fatetur, non debere esse hominum placitum, sed quòd ipse Deus id homines docturus esset: sic in his verbis Christi in hoc capitulo, & in illa sententia Esai. quam ipse loco citato adduxit, videtur quod ipse nos doceat, in quo maximè iste diuinus cultus consistat. Circa quod sciendum, quod cùm homo tam corpus, quam animam à Deo acceperit, ambobus debet cultum exhibere, nempe cum animæ virtutibus quæ sunt Fides, Spes, ac

Psalm. 41

Matth. 22

Esai. 29.

Plato.

Plato.

Charitas

Charitas, illum colimus, corpore etiam ieiunando, vigilando, ipsum vocibus laudando, genuaflectendo, illi cultum exhibemus. Est tamen aduertendum, quod sicut corpus, nec vitam, nec sensum, nec motum aliquem habet, absque anima, ita nec corporis cultus alicuius momenti est, aut meriti apud Deum, nisi ex cordis puritate procedat, & ab illo originem trahat, vt Sapient. Prouerb. 8. docet cùm dicit: Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso vita procedit. Id est dicere: Sicuti opus habes adhibere curam erga corporis cor, à quo vita & motus deriuantur, ita maximam debes nauare operam, vt cor animæ quod est mens, in sua puritate conseruetur: quoniam ab eo vita gratiæ ac meritum, corporis operibus cōmunicatur. Ex quo inferre poteris, quod tota solicitudo ac intentio hominis orthodoxi debet esse circa cordis puritatē, à quo & opera pura prodeunt. Quare Cassianus in prima collatione quæ fuit Abbatis Moysi, in qua plurimi ex illis Patribus, qui in eremo Deo seruiebant conuenerant, hanc excellentissimam docuit doctrinam. Ait quippe: Finis vltimus ac precipuus hominis Christiani consequutio beatitudinis, quę in cœlo possidetur, debet esse. Cæterum præter hunc finem alterum veluti scopum sibi præfigere debet, ad quem omnia opera sua dirigat, quibus cōsequi principalem finem debeat, & hic debet esse puritas cordis. Quemadmodum in omnibus artibus quibus homines viuunt videmus vnum vltimū finem prætendere artifices, & alterum proximum, seu scopum ob oculos ponere, cui suæ artis opera dirigant, quibus & vltimus ille finis consequendus est. Vt in arte pingendi vltimus artificis finis est quęstus, quo sibi victum quærat, scopus autem est rectè pingere, pulchrè deliniare figuram, & ad hoc tanquam ad scopum omnia requisita ad artem dirigit iustrumenta, colores, manus, oculos, voluntatem ad id opus perficiēdum accommodans: nam per illud debet vltimum suum finem assequi. Sic Christianus pro fine vltimo beatitudinem habeat: pro scopo proximo, munditiam cordis: nam si hanc imaginem puram habeat, per eā consequetur suam beatitudinem. Quare ieiunia sua, orationes, vigilias ad hunc scopum dirigere debet, nempe vt cor mundum possideat. Veluti si sagittario pro scopo præfigeres premium ipsum, scutum, verbi gratia, vt ad illud dirigeret ictum sagittæ, si tamen illud ab oculis eius deuiares, nullatenus ictū dirigere posset, & si dicas illi: Nonnè, pro præmio illo consequendo sagittas tuas dirigebas? Cur non eas modo iacis? Respondebit tibi. Verū est, sed si ab oculis meis auertas scopum, nō potero scire quo dirigere debeam sagittas. Sic in scopo isto, nempe in munditia cordis, affixum est præmium, dicitur enim: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, tamen si ab oculis auertas primum scopum, nempe munditiā cordis, ignorabo quo debeam opera mea mittere. Quorsum enim ieiuno? Quorsum macero carnes meas? Nunquid hæc opera me beatum facient per se? Minimè gentiū, sed puritas cordis quam facit charitas: nam cætera opera instrumenta tantum sunt ac media ad hunc finem. Sicuti si pictor non deberet depingere imaginem, ad quid penicillum sumit? Ad quid colores parat? Ad quid tabulam præparat? Nunquid ad parandum sibi victum? Nequaquam. Nec enim cum illis quæstum faciet, nisi imaginem deliniauerit. Sic tu ad quid ieiunas, vel cætera facis opera? Vt fim beatus, dices. Bene, sed hæc te non beatum facient, nisi puram in corde imaginē Christi depingeres. Hæc enim tantum media, & instrumenta sunt ad hunc finem proximum, per quem & illum vltimum consequuturus es. Hanc nobis diuinā Philosophiam Rusticus ille monachus, in eremi vastitate educatus docuit. Vnde & dicit: Ieiunia, solitudo, vigilię, orationes, carnis maceratio, instrumenta sunt, non finis ad hanc cordis puritatem faciendam. Qui instrumenta artis habet, nō ideò & ipsam artem habet: nec enim qui colores & instrumenta pingendi habet, vt vendat, ideò artem ipsam pingendi habet, & si dicat: Instrumenta habeo artis pictor sum, negabo illatum. Sic si dicas mihi: O pater ille vir vel illa mulier sancta est, ieiunat, media nocte ad matutinas surgit, ter in septimana vapulat, orat. Benè se habet. Sed tamen nisi munditiam cordis habuerit, nihil illi proderit. Habet quidem instrumenta, non tamen ipsam artem, quæ charitas est. Vnde Paul. ait: Habetis quidem fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Quid clarius? Ac si diceret: Vita æterna vltimus finis vester est, fructus autem quo illum debetis mereri est sanctificatio, quæ consistit in cordis munditia. Vndè & ipse alibi docet, quod nec eleemosyna, nec prophetia, nec ipsum martyrium

Prouer. 8.

Cassianus

Simile.

Simile.

Simile.

Roma. 6.

absq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

absque charitate sunt alicuius valoris: quoniam non sunt nisi instrumenta ad cordis puritatem faciendam. Quid enim prosunt instrumenta absque arte? Aut quid tibi proderit si citharam habeas in manu, nisi artem pulsandi fides noueris? Quomodo sonos dabi? Sic, si tantum hæc virtutum instrumenta habueris, nisi puritatem cordis assequutus fueris, parum tibi proderit. Verum est quod inter hæc media & instrumẽta, quædam magis apropinquant ad faciendam hanc cordis puritatem, dummodo cætera sint paria. Oratio mihi videtur accommodatius medium ad illam: nam illa familiaritas cum Deo, illi colloquendo, illi blandiendo, cum illo dulciter & amicabiliter tractando, maximè confert, vt anima ab his inferioribus diuellatur, & Deo totis viribus adhæreat, & ab hoc luto quod illam coinquinat seiuncta, Deo qui aurum est, amicabiliter iungatur. Ecce ad quid totis viribus conari debet seruus Dei, vt charitatem habeat, quæ est vinculum perfectionis; quæ & mentis puritatem facit: quoniam charitas ignis est, quæ ab omni immunditia; & scoria animam purgat. Et quemadmodum videmus teneram plantam, priusquam foras prodeat, & virgulta emittat, radices quantũ potest sub terra cõdere, se seque antea sub terra radicari & confirmari; sic totus serui Dei conatus, ad hoc tendat, vt se in hoc diuino amore confirmet, cõsolidet, radicesq; mittat interius, vt postea opera quæ ex tali radice prodeunt sint æternæ vitæ fructus; aliàs arida, siccaq; erũt eius opera, vtpote ab arbore emortuo, & eradicato prodeuntia.

Simile. *Simile.* *Ephes.*

Vnde Paul. nos admonet, vt in charitate radicati & fundati simus. Hæc via omnibus præuia est, nec adeò difficilis, quin omnes per Dei gratiam eam assequi possimus. Ieiunare quidem debilis non potest, eleemosynas dare nequit pauper, vigilias facere nõ valet ægrotus, longas orationes habere quomodo poterit Rex, aut qui potestatem publicam exercent? Cæterum Deum ex toto corde diligere, quis non poterit? Hanc ergo legem nobis proposuit Christus, quam omnes absque personarum acceptione obseruare possent. Hanc diues, hanc pauper, debilis, & infirmus, Rex & seruus adimplere possunt, per Dei gratiam, quæ omnibus non ponentibus obicem adest. Vnde Moyses dicebat: Hoc verbum quod tibi mandat Deus, non longe est à te, vt opus sit maria, vel peregrinas regiones peragrare, sed prope est verbum in ore tuo, hoc est verbũ fidei quod prædicamus. Nec enim est verbum Dei esca & potus, sed iustitia, pax & gaudium, in Spiritu sancto. Hoc est dicere: Non consistit iustitia legis Christi in exterioribus actionibus, quemadmodum de veteri iustitia existimabant homines; sed consistit in Dei charitate, quæ est opus Spiritus sancti. Nec tamen propter hoc opera externa excludimus, quæ tamen apprime necessaria sunt ad hanc cordis puritatem habendam, sed dicimus illa solum esse instrumenta accommoda, ad eam assequendam, nec in illis dumtaxat consistere Euangelicam iustitiam, nisi quando ab interna charitate & puritate cordis prodeunt. Multa enim ad hoc conferunt, sicuti verbũ Dei, frequens confessio peccatorum, vitæ austeritas: (quemadmodum vas melius mundatur cum panno aspero) oratio, vt diximus, ignis tribulationis, & frequẽs correctio alio rum. Vndè Bernard. sermo. 4. de aduentu ait: Sunt qui peccata sua sic confitentur, vt videri possit ex desiderio cordis mũdan di id agere: omnia enim in confessione lauantur, nisi quod ea, quæ spõte dicunt alijs, ab alijs patienter audire non possunt. Qui si verè mũdari desiderarẽt, vt videtur, non irritarentur, sed haberent eis gratiam, qui suas illis maculas demonstrarẽt. Et Gregor. ait: Ille solus amicus meus erit, qui ante aduentũ districti iudicis maculas mentis meæ abstergit *Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.* Dupliciter accipitur hæc dictio, pacificus, in Scripturis. Aliquando sumitur pro eo qui corde est pacato, quiq; cum omnibus pacem seruare studet, quomodo accipitur Psalm. 36. Quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Et. 119. Cùm his, qui oderunt pacem eram pacificus. Et isto modo non sumitur in præsentia: nam sic parum differt à mansuetudine. Hic autem loquitur de his, qui pacem faciunt, qui & pacificãtes, & reconciliatores vocantur, non solum illi qui secum pacifici sunt, quales sunt mundo corde, nec qui pacem cum omnibus student habere, quales diximus esse mites, verũetiam illi, qui alios à se dissidentes secum reconciliare satagunt, & eos qui inter se dissident amicos reddere procurant: postremo peccatores à Deo auersos, ad ipsum conuertũt. Sed audi, hanc pacem in seipso potest homo efficere, & in alijs. In seipso hanc efficit, quando omnia in eo ordinate consonant, nec schisma aliquod in homine est, nempe, quando

Deuteron. 30. *Roma. 10.* *Roma. 14.* *Simile.* *Beanar.* *Gregor.* *Psal. 36.* *Psal. 119.*

quando pars inferior absque renitentia superiori iam obedit, & superior Deo in omnibus subdita est, qui ita morigeratos habet affectus, vt eos iam absque strepitu ratio sibi subdat, & ipsa ratio, mẽs, & Spiritus diuino amore incẽsa, Deo in omnibus obtemperare semper velit: tunc enim beatus talis iam poterit dici, qui pacem illam cœlestis Hierusalem in seipso experiri cœpit, & filius Dei vocari meretur, qui ita placide obtemperat Deo Patri. Et quoniam talis pax hic omnino possideri nequit, vbi semper caro concupiscit aduersus spiritum: ideo non dicit: Beati qui hanc possident pacem, sed qui eam faciunt: ad hanc quippe faciendam pacem totus conatus iustorum tendit, & hoc modo intelligit hanc beatitudinẽ Augustin. in hoc loco, & Chrysostomus. Homel. 9. in imperfecto; & D. Hieronymus hic: & ex recẽtioribus Caietan. Sed tamen Iãsenius cum Ruperto lib. 4. in Matth. non sic intelligũt hanc beatitudinem, eo quod pacem istam munditiem cordis efficit. Illi quippe qui per charitatem mundum habent cor, illud à sensualitate quantum possunt diuellunt: quoniam ab illa quæ est inferioris ordinis inici solet, & illud Deo subdunt, qui superior est, à quo & munditiem & perfectionem magnam assequitur. Quælibet autem harum beatitudinum, super aliam addit aliquam excellentiam, ergo alia debet esse præter eam quam mundities cordis includit. Vnde secundum intentionem Saluatoris his tribus modis modò dictis contingit aliquem esse pacificum, vel pacis conciliatorem. Primò, pacifici sunt illi, qui etsi offensi ab alio sint omnem tamen dant operam, vt illum reconcilient sibi. Secundò, illi qui non solùm pacem cum inimicis suis componunt, verumetiam si aliquos viderint in se esse dissidentes eos in pacem redigere conantur. De primò habemus exemplar in Dauide, qui Sauli sibi mala facienti, bona pro malis reddebat. De secundò in Psalm. dicitur: Inquire pacem & persequere eam. Hoc est dicere: *Anda à rogar à otros con la paz.* Et sic intelligit hunc versum D. Chrysostomus. hic: Et benè hæc pacis effectrix septima ponitur beatitudo. Nam sicut post sex quæ odit Dominus, septimum quod detestatur anima eius ponitur, seminare inter fratres discordias. Sic è contra septima virtus erit inter discordes concordiam parare. Vbi etiam inter cetera quæ Deus odio habet prima ponitur sublimitas oculorum, cui aduersatur paupertas spiritus, quæ est prima inter beatitudines. Sed tertiò & vltimo modo dicuntur pacifici, qui auersos à Deo nituntur Deo reconciliare ac reddere, & de hac existimo, hanc intelligere beatitudinem Christum Dominum præcipuè quippe qui Apostolis suis modo loquebatur, qui hoc munus gesserunt, nempe Euangelium pacis hominibus prædicare, quo pacem inter illos & Deum componerent. Huius sententiæ est D. Basil. qui quæst. 215. proponẽs quis sit pacificus ille qui à Domino beatus prædicatur, respõdet, ille qui Domino cooperatur, iuxta Apostoli sententiam qua dicit: Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Et rursus iustificati ex fide pacẽ habeamus ad Deũ. Nam pax quæ aliter se habet negata est à Domino vbi ait: Pacem meam do vobis. Nõ quomodo mundus dat ego do vobis. Hæc ille. De his etiam vaticinatus est Esai. cap. 52. cùm dicit: Quam pulchri sunt pedes annuntiantis pacem Euangelizantis bonum, prædicantis salutem, dicentis: Syon regnabit Deus tuus! Igitur hoc modo intellecta hæc beatitudo, optimè septimo loco ponitur: quoniam postquam quis mũdo corde factus est, superest vt & alios Deo reconciliare studeat, ac dissidentes cõponere, quemadmodum & suarum virium partes iam ipse composuit, quod est maius omnibus prædictis, & ideò illis est adijciendum. *Quoniam filij Dei vocabuntur.* Hoc est, manifestum omnibus erit, quod sint filij Dei, sicut nomẽ quo quis vocatur, manifestum illum facit. Non solùm in effectu erunt filij Dei, sed etiam tali nomine apud omnes gaudebunt. Congruit autẽ hoc pacificis: quoniam pax quomodocumque definiatur, definitur per ordinem; teste August. lib. 9. de Ciuitate Dei. Pax corporis (ait) est ordinata temperatura partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, ordinata cognitionis, actionisque consensio. Pax corporis & animæ, ordinata vita & salus animantis. Pax hominis mortalis & Dei, ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax hominum ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax cœlestis ciuitatis, ordinatissima, & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo. Pax omnium rerum tranquillitas ordinis, ordo autem est parium dispariũq; rerum

Augustin. Chrysost. Hiero. Caieta. Iansenius Rupertus. *1. Reg. 26.* *Psalm. 33.* *Chrysost.* *Fromer. 6.* *Basilius.* *2. Cor. 5.* *Thom. 5s* *Esai. 52.* *August.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rerum sua cuique loca distribuens dispositio. Igitur Deus in omnibus operibus suis, tam naturæ quam gratiæ, pacem intendit. Quoniam pax ordinem dicit, ordo autem proprium opus Dei etiam à Philosophis dicitur. Itaque pax est quid resultans, ex ordine, finis autem Vniuersi est ordo, ergo pacifici qui hunc ordinem faciunt rectè filij Dei nuncupantur, cum opus suum exequi contendant, & illi in hoc opere suo assimilentur. Quod autem etiam in operibus gratiæ, Deus hanc pacem intendat, patet ex il
Iob.25. lo Iob.25. Qui facit concordiam in sublimibus suis. Hoc est, qui pacè facit in creaturis intellectualibus circa bona supernaturalia.
2.Cor.5. Et clarius Paul.2.Cor.5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum. Ecce pacè quam Christus fecit in nobis, hæc autem filiatio, quæ hic promittitur pacificis, est illa perfe-
1.Ioann.3. cta filiatio gloriæ, de qua Ioann. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus autem, quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, videbimus enim eum sicuti est. Hoc est dicere: Nunc quidem filij Dei sumus per adoptionẽ; sed hoc quod ex hac filiatione erimus in gloria filiorum nondum apparuit, sed cùm apparuerit ad similitudinem Dei nos prouehet in gloria Patris cœlestis, & tunc videbimus eum sine medio sicuti est, & ipsa visio nos lumine diuino implebit, & filios similes Patri efficiet. Sicut christallus (vt ait hic Magn. Albertus) cùm soli opponitur, statim vt lumine impletur similis soli quasi filius solis efficitur; ita filij gloriæ similes Patri cœlesti efficientur in lumine Patris, quo implebuntur, secundum illud Romanor. 8. Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Creaturam vocat hominẽ, eo quod est dignissima creaturarum aliquid conuenientiæ habens cum omni creatura. Et hoc præmium paci debetur. Quia etiam pax, non est nisi de bono diuino omnia nostra obtinenti, & ad pacem reducenti, in concordia & vnitate omnium virium Deo perfruentium, sic enim in pace factus est locus electorum, & illa quæ sursum est Hierusalem Mater nostra visio pacis libera est. Tũc enim fines nostros, quo ad omnes vires ponet pacem, & adipe frumenti æternæ dulcedinis per fruitionem nos satiabit. Hactenus Albertus. Sed obseruandum est, quod non dicitur, erunt filij Dei, sed vocabuntur, & præpter ea quæ modo diximus, aduertenda est energia horum verborũ. Primò enim explicat vocis Dei efficaciam, cuius dicere, facere est. Secundò vt per vocationem significetur munus gratiæ collatum, ex qua ortum habet gloria, quæ est consumata gratia iuxtà illud Rom.6. *Roma.6.* Gratia Dei vita æterna. Exprimitur autem quandoq; in Scriptura donum gratuitum, per vocationem, vt est illud Roman.1. Paulus vocatus Apostolus, hoc est, gratuita Dei vocatione accitus *Roma.1.* ad hoc munus Apostolicũ. Et Roma.4. Qui *Roma.4.* vocat ea quę non sunt, tãquam ea quæ sunt. Est sensus, Deus ad filiationem Abrahæ spiritualem ita elegit illos qui non sunt filij Abrahę, secundum carnem, sicut & eos qui sunt filij secundum carnem. Et Rom.9. Nõ *Roma.9.* ex operibus sed ex vocante dictum est, Ia- *Osee.2.* cob dilexi. Et Oseæ. 2. Vocabo non plebẽ meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam. Dicitur ergo, quod vocabuntur filij Dei, hoc est, quod gratuito dono Dei eliguntur, in hanc filiationem, quæ hic per gratiam incipit, & hanc pacem huic statui possibilem efficit. Cæterum quando apparuerit gloria filiorum Dei, per consumatã gratiam (quod erit in alia vita) tunc erit tranquillitas magna, secundum illud Esai.32. Et *Esai.32.* erit opus iustitiæ; pax. Id est, quòd filij Dei accipient tunc coronam iustitiæ, quam ex iustitia per gratiam Dei meruerunt, & hæc erit pax quam ibi possidebunt, & cultus iustitiæ silentium, id est, tranquillitas & securitas in sempiternum. Quod clarius explicat dicens: Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Obsecro quanta amplificatione verborum explicat tranquillitatem filiorum Dei, quam vno verbo dicit *Psal.147.* Psalmista cùm ait: Qui posuit fines tuos pacem. Id est, vbique pace terminaberis, à dextris, & à sinistris, à facie, & à tergo pace circundatus eris. Ex hac quippe pace quam hic filij Dei, id est, electi efficiunt, ad aliam pergunt quæ perfectissima erit, vt adimpleatur vaticinium illud: Erit Sabbatum ex Sabbato; hoc est, requies, tranquillitas patriæ, ab ea quam in via habuerunt filij Dei ortum habet. Et illud Esai. 57. secundum *Esai.57.* 70. Dabo eis pacem super pacem. Id est, perfectiorem, quam habuerunt in via. Multa dicenda erant ad cõmendationem Pacis, nisi in cõment. nostris super Psal. 118. fuissent plura iã dicta tract.21.fol. 635. in illum versum: Pax multa diligentibus legẽ tuam, quibus & addere poteris hanc sententiam

Bern.

Bernar. Bernard. vbi supra qui ait: Sunt aliqui, qui si viderint quempiam, vel leuiter scandalizatum, valdè soliciti sunt, quo modo in pacem eum reducere possint. Et viderentur pacifici, nisi quod eorum commotio, si forte quidquam contra eos factum dictumve videbitur, tardius vniuersis difficiliusque poterit sedari. Qui nimirum, si vere pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent sibi ipsis. *Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Septem præcedentes beatitudines, in actione aliqua consistunt, vt patet: hæ duæ vltimæ in laudabili passione propter opera iustitiæ, licet vltima includatur in hac octaua, tanquam species in genere, speciale in vniuersali. Maius autem est propter ipsa opera iustitiæ exercenda, & sustinenda perpeti passiones;
Ioan.15. quam ipsamet opera exercere, & Chri-
D.Thom. stus Dominus dixit: Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Quare Diuus Thomas super hunc locum dicit: quod hæc octaua beatitudo designat perfectionem omnium præcedentium: nam qui propter eas sustinendas aliquid patitur, eorum perfectionem attestatur, pro qua dignum æstimat quælibet aduersa sustinere, quam eam dimittere, & qui hoc facit perfectiones ceteras se habere insinuat, cum pro illis perpeti mala non vereatur. Pugnat enim pro eis quasi pro bonis suis, ergo eas & affectu, & effectu possidet, cùm pro eis quidquid euenerit libenter sustinet. Quare hic iustitia generaliter pro omni uirtute sumitur, si enim quis propter castitatem seruandam, aliquod malum pateretur, & alias esset auarus, nihil illi prodesset pati, sed propter omne opus virtutis
1.Pet.4. pati, hoc est esse iustum: quoniam iusto nulla virtus deficere potest. Vnde. 1. Petri. 4. dicitur. Nemo vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum
1.Pet.3. in isto nomine. Et capit. 3. Si quid patimi-
Et c.2. ni propter iustitiam, beati. Et capit. 2. Hæc est gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patiens iniustè. Quæ est enim gratia, si peccantes & colaphizati sustertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum: Quare pati hic persequutionem generalite: sumitur, pro pati quamuis iniuriam, siue verbo, siue facto illatam, cum in sequenti beatitudine specialius loquatur, de persequutionibus quæ fiunt factis. Sed arguit hic Albertus Magnus dicens: Persequutio est actio, ergo ab *Albertus Mag.* alio fit. Sed quod ab alio est, secundum quod tale est, nec est laudabile, nec meritorium, ergo impropriè dicuntur beati, qui persequutionem ab alijs illatam tollerant. Et respondet, quod licet passio sit effectus illatioque actionis, secundum quod est ab agente, tamen ex parte suscipientis requiritur tollerantia voluntaria, & æquanimitas interiorum animæ actionum, & in his propter difficultatem maximum collocatur meritum. Vnde secundum Philoso- *Arist.* phum, perfectior actus fortitudinis est sustinere, quam aggredi: nam & tali actu Christus fortissimus omnium fuit, & tanto perfectior est hic actus sustinendi, quanto secundum naturam sumus infirmiores, secundum illud. 2. Corinthiorum. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Et Apo- *2.Cor.12. Apoc.2.* calypsis. 2. Scio opera tua & laborem tuum & patientiam tuam; & quia non potes sustinere malos, & patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum. Et hoc modo multa perpessi sunt sancti propter Christum. *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Albertus Magnus hic ait: Tribus de- *Albertus Mag.* stituuntur, qui propter iustitiam sunt persequuti. Primò, quoniam iniustè iudicantur, contra leges & iustitiam regni, vt est illud. 1. Machab. 2. Testes erunt super nos *1.Mach.2* cœlum & terra, quod iniustè perditis nos. Et Actor. 23. dixit Paulus ad Sacerdotem: *Actor.23.* Tu sedens me iudicas, secundum legem, & contra legem iubes me percuti. Secundò, propter tyrannidem, quam in eos exercebant homines, de qua dixit Dominus ad Pilatum: Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset de- *Ioan.19.* super. Et Daniel.3. Tradidisti nos in manus inimicorum, & pessimorum præuaricatorum, & Regi iniusto, & pessimo. Et Iob *Daniel.3.* 9. Terra data est in manus impij, vultum iudicum eius operit. Et tertiò propter tyrannorũ auaritiam bonis spoliabãtur, vt dicitur Hebr. 10. Rapinam bonorum vestrorum, *Hebr.10.* cum gaudio sustinetis arbitrantes vos habere meliorem, & maiorem substantiam, hæc autem omnia in regno cœlorum restituuntur. Et etiam quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, ergo oportet pati vim in persequutionibus;

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt illud capiamus. Deinde qui persequutionem patiuntur propter iustitiã habent pretium pro quo venditur regnum cœlorũ.
Matth.20 Vnde Dominus Matth.20.dixit: Sedere ad dexteram meam, vel sinistram non est meũ
Augusti. dare vobis. Nam vendere potius illud volebat, quam intuitu cõsanguinitatis dare. Vnde Augusti. in persona Domini, ait: Venale habeo. Quid Domine? Regnum cœlorum. Quo emitur? Paupertate regnũ, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte
Roma.8. vita. Et quia hi compatiuntur Christo, ergò
2.Tim.2. conregnare debent cũ Christo vt ait Paul. Roma.8. & 2.Timo.2. Si cõmortui sumus, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabim⁹. Et.2.Cor.1. Sicut socij passionũ estis,
2.Cor.1. sic eritis & consolationis. Et Luc. 22. Vos
Luc.22. estis, qui permansistis mecum in tribulationibus meis, & ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnũ, vt edatis, & bibatis super mensam meã in regno meo.
Eccles.22. Quod vnica sententia nos docet Sap. Eccle. 22. Fidẽ posside cũ amico tuo, in pauptate ei⁹ si⁹ vt in bonis ipsi⁹ leteris. *Beati estis cũ maledixerint vobis homines, & persequuti vos fuerint & dixerint omne malũ aduersum vos mẽtientes propter me. Gaudete & exultate, quoniã merces vestra copiosa est in cœlis. Sic enim persequuti sunt Prophetas qui fuerunt ante vos.* Nouũ hoc genus persequutionis est, & ideo nouo modo premiũ ei decernitur. Prius enim homines iusti propter alia iustitiæ opera persequutionẽ patiebantur, cæterũ post Christi aduentũ ob sui nominis confessionẽ vituperabantur, & ideò in secunda persona, cum Apostolis suis loquitur: quoniã ipsi primi, & post eos martyres, ob hanc confessionẽ multa perpeti debebãt. Cõfitebantur enim hominẽ verũ, & verũ Deum morti damnatum, ac crucifixũ resurrexisse tertia die ex mortuis, esse Saluatorẽ ac Redẽptorem mũdi, quod nunquã anteà auribus hominum insonuerat, & tamen ob hanc nouã cõfessionem, noua etiã genera tormentorum in eis exercita sunt. Maledicebãtur enim tanquã
2.Cor.4. malefici, ac malefactores, secundũ illud Pauli: Maledicimur & benedicimus. Persequuti etiã sunt à ciuitate in ciuitatem, vt Paul. etiam dicit: Persequutionẽ patimur sed nõ Angustiamur. Falsa etiã testimonia ac mendatia eis imponebãt homines; nã (vt in Ecclesiastica historia legitur) imponebatur Christianis tũc, quod comederẽt pueros, &
2. Cor.6. abuterẽtur matribus ac sororibus. Vnde Paulus.2.Cor.6. dicebat. Vt seductores, & vera ces. Et.1. Cor·4. Blasphemamur & obsecramus, cõfidẽtes in illo qđ Sap. 10. dicitur de iusto: Mẽdaces ostẽdit, qui maculauerũt illũ. Sic enim fecit Deus cũ suis cõfessoribus ac testibus eos maximis prodigijs ac miraculis illustrãdo. *Sic enim persequuti sunt Prophetas qui fuerunt ante vos.* Hoc est, non ob hoc debetis despondere animũ: quoniã sic alios Prophetas persequuti sunt, & persquentur: nã vt Paul. docuit: Omnes qui pie volũt viuere, in Christo Iesu persecutionẽ patiẽtur; & ferè omnes sancti ab impijs persequutionẽ passi sunt, in tãtũ ut & de D. Tho. Aquinate fuerit suspitio ipsum veneno fuisse interẽptum, à quodã rege Neapoli, timens ne D. Tho. in Cõcilio Lugdu. ad quod vocabatur defenderet Ecclesiæ iura; cõtra tyrãnidẽ illius regis. Imô ipse Christus maximas cõtumelias ac persequutiones perpessus est, in tãtũ vt & iple discipulis suis dicere potuit. Si paterfamilias Beelzebub uocauerũt, quã to magis domesticos eius? Itaq; primo parẽti (ait Augu.) dictũ est: Ne pecces, vt nõ moriaris: Martyribus autẽ dicitur: Morere ne pecces. *Gaudete in illa die & exultate: quoniã merces vestra copiosa est in cœlis.* Hic est primus locus, in quo præmiũ iustorũ, q̃ est vita æterna vocat Christus, mercedẽ: quoniã ex pacto & cõdicto Dei qui sic voluit, iusti ex rigore iustitiæ merentur vitã æternã: quoniam Deus se obligauit ex pacto cũ hominibus, quod si seruassent legem suã daret illis vitã æternam, vt ex parabola operariorum qui cõducti sunt ad vineam patet, qua supposita ordinatione iã illud premiũ habet ratio nem mercedis, sicut & opera iusti rationem meriti. Sed quoniã hoc totũ prouenit ex gratia Dei, qui sua gratuita volũtate tãle premiũ nostris operib⁹ decernere voluit:
Roma.6. ideò dicit, gratia Dei, vita æterna, maxime cũ opera nostra, hanc efficatiam merendi habeant à Christo Dño, qui nobis meruit, & gloriam & gratiam de rigore iustitiæ. Quare cũ nã opera illi inhærent (quod fit cũ in fide & charitate eius fiũt) tunc cõmunicãt
2.Cor.5. iustitiam Christi, ex qua vitam æternã merentur. Quare Paul. dicit nos effectos iustitia Dei, in Christo. Id est dicere, quod propter meritũ Christi nobis cõmunicatũ opera nostra iustitiam habent coram Deo. Vnde iam ipse Paul. alibi vocat præmiũ coronam iustitiæ; cũ tamen per gratiam Dei id
2.Tim.4. cõcessum nobis sit. Vult enim Deus bona sua coronare in nobis: nam cum ea propria nostra fecerit, iam illis tanquam nostris operi-
Simile. bus

1.Cor.4. Sapien.10

Matth.10 Augusti. Matth.5. Moralitas

Simile. ribus meremur præmium. Quemadmodum si rex seruo suo gratuitò donasset pretium, quo posset emere agrum sibi, de iustitia sibi deberetur ager ille, suisque pecunijs posset dici illũ emisse. Quod si pecuniæ essent ex cupro uel alia viliori materia, si tamen Rex eas sigillo suo signaret, iam talem estimationem haberent. Similiter & si opera nostra quatenus à nobis prodeunt vilia sint & nullius valoris, antè Deum; tamen si Christi merito ac gratia sigillata sunt, iam regni cœlorum æstimationem habent, iustaque sunt coram Deo. Igitur quoniam in veteri lege nondum solutum erat pretium istud, nec Christi merita in suo sanguine diffusa erãt, etiamsi in fide istius mediatoris ventura fierẽt, & ideo essent meritoria, ideò rarò hoc nomine mercedis vtebatur cum illis Deus. Sed in lege noua, quando iam merita Christi nobis donata sunt, passim hoc nomen nostris auribus intonat. Hic autem est primus locus, in quo hanc honorificam vocem audiuimus, honorificam dico: quoniam pro maximo honore reputare debemus, quod nos ipsi nostris propriis operibus, in gratia Dei factis ipsum Deum mereri in veritate dicamur, & quod nos ipsi nostris manibus regnum cœlorum nobis lucremur.
Matth.5. Moralitas pro festo omnium Sanctorũ. *Gaudete ergo & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* In præsenti tempore gaudere debetis in corde, & exultare exterius in corpore: quoniam talis merces vobis decreta est in cœlo, quæ & animam simul & corpus beat. Quare duplex habent præmium sancti, vnum in presenti, alterum in futuro, vt supra diximus. Presens premiũ est gaudium, quo de bonis operibus à se factis gaudent, scientes quod per illa venturũ præmium ac æternum consequuturi sunt, ex quo proueniebat vt sancti martyres in tormentis læti ac exultãtes apparerent, &
Act.5. Apostoli gaudentes exirent à conspectu Concilij, post flagella accepta: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati, & Tiburtio martyri videretur cũ super prunas igneas nudis plantis ambularet, quod super roseos flores graderetur.
2.Mach.6 Et.2.Mach.6. cùm à tyranni torqueretur Eleazarus dixit: Diros corporis sustineo dolores, secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior. Vnde
Ezech.1 Ezechiel, quædam animalia vidit, quæ vnã faciem hominis, alteram Seraphim habebant, & in medio cuiuslibet erat palma quę dam in pariete depicta, & vna facie vnam palmam aspiciebant, altera aliam: ex quo nobis datur intelligi quod ad vtrumque præmium respiciunt iusti, tam ad præsens, quã ad futurum, licet ad futurum cum vultu seraphico respiciunt, ad præsens cum humano: quoniã illud lõge altius erit isto. Vel dic quod cum facie hominis aspiciunt ad præmiũ corporum, quod in resurrectione accipient, cum vultu autem Seraphim ad præmium animę, in quo vera beatitudo cõsistit. Nihilominus iusti semper, & in veteri lege, & in noua aspiciebant ad authorem, & con
1.Cor.13. summatorẽ fidei nostræ Christum Iesum: Tunc enim fidem consummabit, cum claram nobis sui visionem adhibuerit, nam vt ait Paul. cũ venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Quare, & corpore & anima exultare debent iusti: quoniam mercedem copiosam sibi reseruatã habent in cœlis. Sed aduerte quod Dominus his verbis nõ explicat qualis futura sit illa merces, hoc enim inexplicabile est, sed dumtaxat dicit quod copiosa veniet: quoniam talis ac tanta est, vt nullis possit explicari sermonibus, imò nec ipsimet beati, qui ea gaudia possident id poterunt declarare. Ostendent siquidem lętabundos, maximè alacres ac summo gaudio perfusos, si autem velint dicere quæ bona sunt illa, quæ illos sic placidos ac lætos contineant, minimè expli
Esai.24. care valebunt. Vnde Esa. capit. 24. loquens de illo gaudio, quod tunc possessuri sunt sancti dicit: Hi leuabunt vocem, atque laudabunt, & erit cum sanctificatus fuerit Dominus in eis hinnient de mari. Vox exulta
Psal.41. tionis, & confessionis audietur quidem in tabernaculis iustorum, sed cum explicare voces eas velint, hinnitus potius æquorum emittent. Hinnitus æqui vox grandis est, quæ à longe auditur, non tamen aliquem explicat conceptum: quoniam non terminus, sed vox dumtaxat est; sic beatis contingere ait Propheta, magnas quidem voces laudis, ac exultationis emittunt, quibus se maximè lætabundos ostendunt; tamen cũ ea gaudia explicare volunt minimè valent, deficiunt termini, nec est lingua ali
Gregor. qua quę illa vllo valeat sermone exprimere. Vnde D. Greg. super illud Iob. Donec impleatur os tuũ risu, & labia tua iubilo (ait) iubilũ esse lętitiã quandã magnã, quæ tamẽ explicari nõ potest. Vt cùm tu maximè de aliqua lætissima re rides, & interrogo te. Quid rides? Nec tamen responsum reddis, Simile. sed magis cachino distenderis, quod si iterũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque iterum, à te quæro quid habeas, cur tantum rides, adhuc & tu ridendo ac ſilendo reſpondes, maxima te lætitia perfuſum, quam tamen explicare non vales. Sic beati os plenum riſu habent, nimia gaudent lætitia, grandi exultatione fruuntur; cæterum ſi ab illis quæras, quid habeant, quid rideant, aliud reſponſum quam ridere, ac
2.Cor.12. lætari tibi reddere non valebunt. Quod & beato Paulo contigit, cùm vſque ad tertium cœlũ raptus eſt dicit ſe vidiſſe arcana Dei,
1.Cor.2. quæ non licet homini loqui: quoniã nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderũt, quæ præparauit Deus diligẽtibus ſe. Cæterũ licet hæc ita ſint, nobis tamẽ duas vias oſtẽdit natura ipſa, quibus aliquid poſſimus, quaſi reptãdo huius ineffabilis gaudij indagare: Altera via dicitur eſſe per negationes, altera per affirmationes: nã his duabus vijs, ad Deũ ipſum cognoſcendũ eleuamur. Si queras quid ſit Deus, dicã tibi me neſcire, ſed oſtendã quid non ſit, vnde poteris colligere quid ſit. Dicimus Deũ nõ eſſe ſolem, aut ſtellam, ſed quid lucidius ſole, ac ſtellis. Dicimus illum non eſſe Angelum, ſed quid in infinitum melius, ac perfectius quolibet Angelo. Eſt enim lucidior
Eccleſ.23. ſole: Sapiẽtia illa (ait Sapiens) & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur prior. Hac via vult D. Ber-
Bernardus nard. ſerm. 10. in Pſalm. 90. quod inueſtigemus aliquid illius ſupremi gaudij cœlorum.
Pſal.90. Ait ibi Dauid loquens de beatitudine: Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quidnam nobis dicis Propheta? Quæ gaudia ſunt illa, quæ in beatitudine erunt? Reſpondit ſe neſcire, ſed melius poſſe dicere, quid ibi nõ erit, quam quid ibi erit, per illud enim intelliges quid ibi erit. Primum ibi nullum eſt malum, igitur colligere poteris eſſe ibi ſummum bonum; illud enim eſt ſummum bonum, quod omni malo caret. Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
Si nõ erit punitio, erit præmium: ille enim
Apoca. 7 locus præmij eſt. Vnde Ioannes in Apocalyp. vidit ſanctos albos veſtitos, & palmas in manibus habentes, palma autem præmium ſignificat. Et de terra Promiſionis addu&ta ſunt mala granata, quæ coronam habent inter alios fructus: vt ſignificaret, in cœlo quod eſt terra promiſionis eſſe coronam, & præmium. Ioannes etiam in Apocalyp. in viſione vidit cœleſtem Hieruſalem, & tamen potius refert nobis ea, quæ non ſunt in illa ciuitate, quam ea quæ ſunt (ait enim) Abſterget Deus omnem lachrimam ab oculis ſanctorum; & iam non erit amplius, nec luctus, nec clamor, ſed nec vllus dolor. Si non ſunt lachrymæ, erit riſus: ſi abeſt luctus: aderit gaudium: ſi nõ eſt dolor, erit perpetua ſalus. Et Paulus etiam per negationes nobis explicat quid ibi viderit. Nec oculus vidit, nec auris audiuit. Maiora ſunt illa bona quã quæ oculus corporis vnquam proſpicere potuit. Imò nec auris audiuit. Etiamſi ficta bona aliquando ei propoſita fuerint, talia qualia ibi ſunt nõ erunt. Nec in cor hominis aſcenderunt, id eſt, in deſiderio, non põteſt cor tanta concupiſcere delectabilia, quanta ibi erunt: quoniam maior eſt Deus corde noſtro. Ecce quid per viam negationum, de illa beatitudine intelligere poſſumus. Per affirmationes ſic procedendum eſt. Attendere, quæ ſint bona, quæ ab hominibus deſiderantur in hac vita, & ea, ſemotis imperfectionibus quibus hic mixta ſunt, puriſſima ac integra inueniemus in cœlis. In hac vita homines concupiſcunt voluptates, ſed hic impuriſſimæ ſunt: deſiderant honores, ſed hic ſunt cum onere: amant diuitias, ſed curis magnis ob eas implicantur. Ibi ergo erunt puriſſimæ voluptates, honores ſine onere, diuitiæ ſine cura, vbi nec erugo nec tinea demoliuntur, & vbi fures nec effodiunt nec furantur. Vnde Eſai. cap. 32. ait: Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in taberna culis fiduciæ, & in requie opulenta. Pax illa erit pulchra: quoniam pax huius mundi fœda eſſe ſolet, ac infida, vnde non eſt pax impijs, dicit Dominus. Tabernacula hęc nõ ſunt ſecura: quoniam & ignis ea deuorat, & aër ſubrruit, & flumina obruũt. Illa taberna cula nihil horum tangit. Pluſquam ſexmillia annorum tranſacta ſunt, & ignis qui eſt proximus primo cœlo nunquam conſumit, nec illud vllo damno afficit, nec ibi flumina aſcendunt, nec aër concutit, niſi ſpiritus tenuis, qui eos ab omni calore refrigerat. Vnde Eſaiæ. 33. dicitur: Reſpice Syon ciuitatem ſolemnitatis noſtræ, oculi tui videbunt Hieruſalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur claui eius in ſempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur. (In requie opulenta) hic eſt requies paupercula: ſemper enim aliquid deficit. Si es diues ægrotus forte es: ſi ſanus & diues, honor tibi deficiet,

Apoc.21.
Gor.2
1.Ioan.3.
Eſai.32.
Eſai.48.
Eſai.33.

bi deficiet, ſi hæc omnia habes, adhuc vel lætitia vel aliquid aliud tibi deeſt, ibi autẽ omnia quæ deſideras habebis. Eſt enim requies illa opulenta, vbi nihil omnino deficit, vbi erit quidquid voles, & nõ erit quidquid noles, (vt ait Auguſt. & Eſai. cap. 25. dicitur:) Et faciet Dominus in monte hoc omnibus populis conuiuium pinguium: pinguium medullatorum, vindemię defœcatę, præcipitabit mortem in ſempiternum, & fugiet dolor & gemitus. Illud conuiuiũ erit pinguium: quoniam res huius mũdi tenues ſunt ac macilentę, nec ſaturare poſſunt homines, illic adipes pinguiſsimi ſunt qui animam omnibus bonis ſatiant. Vnde Pſalm.
Eſai.147 Lauda Hieruſalem Dominum: quoniã adipe frumenti ſatiatte. Pinguium medullatorum. Res præſentes medulla carent: quoniam vanæ ſunt, & vanitas vanitatum; mentiuntur enim ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſint.
Pſal.4. Vnde Pſalm. 4. Filij hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendatium? Mendatia ſunt ac falſa huius vitæ bona; cũ in facie promittant, quod intus non habent: quoniam vana ſunt. Vnde apud quendam
Oſe4.10. Prophetam dicitur mundanis: Comedetis fruges mendatij. Et ab alio dicitur: Veſtieris veſtimentis mendatiij. Nec enim nuditatem quam per peccatum patres noſtri incurrerunt cooperire poterunt aurea, vel ſerica, vel biſsina veſtimenta nec animæ ſitim, aut famẽ extinguere, etiam delicatiſsima edulia valent. Ibi autem bona medullata ſunt, cùm totam animam impleant. Vindemiæ:
Simile. Nam ſicut in fertili ac abundãti vindemia, omnia muſto madent, ſic in beatitudine omnes lætitia repleti ſunt, & conſequuntur ſancti, quod peſsimi volebant cùm dicebant: Vbiq, relinquamus ſigna lętitię. Vindemię defœcatę: quia abſq; fece vlla ſunt bona cœleſtis patriæ. Vnde vbi nos legimus de ſa-
Prouer.6. pientia, miſcuit vinum dicunt Hebræi, collauit vinum: quia nihil impurum, nihil ibi coinquinatum inuenitur, *Son bienes ſacados en limpio los del cielo*. Veluti cùm puer
Simile. qui neſcit rectè ſcribere, poſt quemlibet characterem, lituram facit, ſed tunc alius ſcripturam illã in alio mũdo papyro, abſq; maculis, aut lituris tranſcribit. Sic bona huius vitæ ſecum afferunt ſuas maculas & turpitudines, in alia vero trãſcribũtur bona purẽ, candidè, & abſq; macula vlla. Præcipitabit mortem in ſempiternum: quoniam ſimul cum peccatore Angelo mors à cœlo deturbata eſt. O fœlix vita, vita vitalis, quæ ſemper es vita, in te portio mea ſit, vbi eſt terra viuentium, cùm hæc in qua agimus ſit terra morientium, in qua nihil aliud eſt viuere, quã ad mortẽ properare. Ecce ergo quibus vijs, aliquid de hac copioſa mercede indagare poſſumus.

Sed quoniam Euangeliũ hoc in feſtiuitate omnium ſanctorum ab Eccleſia canitur; operepretium duxi, è quamplurimis concionibus, quas in ea feſtiuitate in publico ſuggeſſu prædicaui ſelectiora aliqua, ac meliora hic ſcribere. Et primo duo ſunt quę in hoc Euangelio ac ſolẽnitate in qua canitur me in maximam rapiunt admirationẽ. Alterũ eſt id q̃ in his beatitudinibus continentur, & quod in omniũ ſanctorũ ſolẽnitate S. Mater Eccleſia repræſentare nititur, nẽpè ſanctorũ gloriã, qui in Deo beãtur, quorũ beatitudo conſiſtit in aperta Dei viſione, hoc eſt, in clara contẽplatione diuinæ Eſſentiæ, in qua omnia bona ſimul comprehenſa cõtinentur eminentius, ac eleuatius quam in ſe ipſis, aut cogitari poſsint. Quod quidẽ adeò excellens, ac arduũ bonũ eſt, & adeò nr̃is ingenijs difficile, quod nunquã potuit aſcendere in cor hominis ſuã fœlicitatẽ, ac beatitudinẽ, in re tã eximia eſſe collocatam. Nec enim in hominis aut Angeli mente vnquã cadere potuit tantã vnionẽ eſſe poſsibilẽ, inter intellectũ noſtrũ, & eſſentiã Dei quãta eſſe ſolet inter intellectũ & id q̃ intelligit. Quoniã cũ hæc ſit noſtri intellectus natura, qđ nihil poſſet capere, aut intelligere, niſi ſimilitudine rei quã intelligit veſtiatur, aut informetur (nec enim ego poſſum intelligere hominẽ, niſi eius ſpecie aut ſimilitudine informetur intellectus meus, cùm ipſummet, hominem in intellectu meo nequeam habere, niſi per eius ſimilitudinẽ) nulla autem res creata poteſt eſſe perfecta ſimilitudo Dei, nec Eſſentiã eius prout in ſe ipſa eſt repræſentare, propter infinitam celſitudinem Dei, qua ſuper omnes res creatas ſe eleuat, ſecundum illud Eſai. *Eſai. 40.* Cui ſimilem feciſtis Deum, aut quam imaginem ponetis ei? Date mihi ſi poteſtis ſimilitudinem aliquam creatam, quæ repręſentet Deum ipſum ſicuti eſt, nulla certè inueniri poteſt. Quomodo ergo intelligere poſſet intellectus creatus Deum? Et ideò homines id maximè ignorabant. Quis enim fingere poterat, aut cogitare, quod ipſamet diuina Eſſentia viniretur intellectui creato loco formæ & ſpeciei, & hunc effectum per hanc vnionem faceret, quem

Moralitas ſeu cõcio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facit ſpecies intelligibilis, & quod per ipſammet eſſentiam, quaſi per formam actuatus intellectus, ad eam videndam capax fiat? Itaque per nullum aliud medium videat Eſſentiam diuinam, niſi per eandem vice formæ ac ſpeciei intelligibilis vnitam ſuo intellectui, vt & ſic poſsit intelligi illud
Pſal.35. Pſalm. In lumine tuo videbimus lumen, nõ ſolum per primum lumen intelligendo lumen gloriæ, verumetiam ipſam Eſſentiam illuminantem intellectum noſtrum vice ſpeciei intelligibilis, vt ipſum Deum in ſe cernere poſsit. Et cùm ex alia parte dicat
Philoſo. Philoſophus, quod intellectus in actu, eſt intelligibile in actu: nam tanta vnio fit intelligibilis ad intellectum vt eadem omnino res ſit intellectus cùm intelligit, cum ipſo intelligibili quod intelligit, ſi intellectus noſter ipſam Eſſentiam diuinam intelligit, ita vniri debet ei, vt pene videatur quod ſit Deus, adeò deificata reſtat per præſentiã tanti luminis, quod ſi millimum illud reddit Deo. Quare hæc veritas, quod in aperta viſione Eſſentiæ diuinæ conſiſteret noſtra fœlicitas, non poterat ab homine percipi, niſi per diuinam reuelationem, quã quia antiqui Philoſophi non habuerunt, in parti
Ariſto. cipatione rerum creatarum noſtram conſtituebant beatitudinem, vel in rebus ab homine inferioribus (qđ intolerabilis cœcitas erat) vel in rebus ſuperioribus illo, quales ſunt Angeli ac ſubſtantiæ ſeparatæ, & ab omni abſtractę materia, in quarum contemplatione noſtram conſtituebat beatitudinem Ariſtoteles, qui inter alios tollerabilius errauit, percipere nõ valẽs quomodo intellectus creatus vllatenus eſſet capax, vt ipſam Eſſentiam diuinam conſpiceret. Verũtamen, nos benedicimus Deum cœli, millieſq; illi, iterum atq; iterum gratias referimus, quia hanc nobiſcum fecit miſericordiam vt capaces nos faceret ſuam vidẽdi naturam, atq; ſubſtantiam, & quod id beatificaret nos, in quo & ipſe beatus eſt. Dei quippe beatitudo in comprehenſione, ac viſione ſuæmet Eſſentiæ conſiſtit: nec enim ab alio ſuam fœlicitatem mẽdicare poterat. In hoc etiam ſita eſt noſtra ſumma, ac vltima fœlicitas, in contemplatione ipſius Dei; & aperta viſione. Nec enim anima quieta vllo modo poterat eſſe, niſi ſe videret vnitã ſuo principio, ac vltimo fini, videretq; illã primam veritatem, & omniũ cauſarum cauſam cõſpiceret. Quod ſi huius ſolaris corporis viſio
Simile. tale gaudium oculis ac animis noſtris conferre ſolet, vt diceret Philoſophus ille, ſe ad videndum ſolem natum fuiſſe, quale gaudium, quantamq; lætitiam exiſtimas præſtabit viſio illius primi luminis, quod Pater lu
Iacob.1. minum ac origo eſt, qui lucem habitat inacceſsibilem cuius lux totam illuſtrat animã, vniuerſaſq; fugat tenebras, nec patitur eas eſſe vbi ſuum lumen clareſcere vult? Nam ſi ſol iſte viſibilis, ſi perfectè aerẽm illuminet, totum ſua luce perfundit, adeò vt nullas in eo remanere tenebras patiatur, quanto magis lumen illud omnium luminũ fõs, omnium ſe videntium, ac perfectè communicantium illuſtrabit animas, ac fugabit tenebras, vt nec ignorantiæ aut culpæ aliquæ in eo remanere poſsint? Cur non potius dicet homo, ad illud lumen videndum ſe natum fuiſſe, quam Philoſophum illum ad videndum ſolem? Hoc ergo primum eſt, quod me in maximam admirationem rapit. Secundum, quod mihi etiam valde admirabile apparet, eſt præſentis Euangelij doctrina, adeò noua atq; ſublimis, vt nunquam talis mortalium animis inſonuerit. Quapropter Chriſtus in montem aſcendit ſuoſq; diſcipulos intuens aperuit os ſuum, vt eam mundo propalaret: vt per hoc intelligeremus celſitudinem tantæ doctrinæ, quam dumtaxat illi qui diſcipuli ſui mererentur eſſe, percipere valerent. Aperuitq; os ſuum: quoniam ab ore ſuo ſolũm talis doctrina prodire poterat, nec eſſet alius Magiſter præter eum, qui tales poſſet docere veritates. Et talis decebat vt nobis eſſet Doctor qui contra communes hominum opiniones nouas introduceret veritates, & tantæ authoritatis eſſet vt omnes ſe illis ſubijcere deberent. Et tamen Eccleſia, ſumma ſapientia hoc Euangelium in feſtiuitate omnium ſanctorum canit: quoniam non ſolum vult gloriam eorum nobis depingere, verumetiam & vias quibus eam conſequuti ſunt oſtendere, quę ſunt iſtæ octo beatitudines, quæ in eo prædicatę ſunt. Cæterum cùm ego ſumma conſideratione attenderem hoc Euangelium, reperi quod in eo nobis adumbrantur bella ac cõcertationes quas iuſti in hac vita cũ aduerſarijs gerunt, ſi mul cum armis cũ quibus decertarũt, atq; victoriã quã ex his prælijs adepti ſunt, de qua modo palmã ac militarẽ coronã accipiũt. Pro quo imaginari debemus regnum cœlorum acquiri præliando, cum gladio, lancea, & ſcuto, ad modum quo & alia regna debellari ſolent. Quod nobis expreſsit ingreſſus filiorum Iſrael, in

terram

terram promiſionis præliando, debellando Gigantes, percutiendo Reges Ammorrhęorum, Eſſeborum, & Pherezęorum, quod & Chriſtus Dominus expreſsis verbis nobis
Matth.11 denuntiauit dicens: A diebus Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiũt illud. Ac ſi diceret: Vi & armis debellandum eſt regnum Dei. Et licet vnus hos hoſtes debellet, alius alios ſuperet, tamen præmium in ſubſtantia, idẽ eſt quod omnibus contingit, licet vnus alio auctius illud accipiat. Nam & pauperes, & lugentes, & eſurientes, & mites, & pacifici, & qui perſequutiones patiuntur propter iuſtitiam, omnes beati dicuntur: quoniam omnes iuſti in viſione clara Dei præmiantur, quod eſt vnum omnibus præmium, licet, vnus alio plus de hac viſione communicet.
Auguſt. ſimile. Quemadmodum (ait D. Auguſt.) Si Rex eodem metallo ſtipendium militibus ſuis ſolueret ex auro, verbi gratia, tamem vni ſolueret pondus aurei, quod valeret viginti, alij aliud quod valeret quinquaginta; & alteri pondus quod æſtimaretur valore centum; aurum quidem omnes recipiunt, ſed pondus auri quod huic contingit, plus valoris habet, quam quod alius recepit. Sic, beatis omnibus in eodem metallo ſtipendium ſoluitur: quoniam omnes in viſione aperta Eſſentiæ diuinæ præmiantur, licet huic auctius reddatur præmium: quoniam plus de hac diuina viſione communicat quam alius, vnde & eſſentialiter, & ſubſtan
Simile. tialiter beatior eſt hic quam ille. Sicut qui accipit pondus auri quod valet centum, ſubſtantialiter eſt ditior eo, qui accipit auri pondus valens viginti, licet omnes locupletes, omnes beati ſint: quoniam omnes hac diuina viſione perfruuntur, quæ omnes illam videntes beat. Vnus autem & primus hoſtis, qui ſe nobis obijcit in hoc introitu ad terram cœleſtem nobis promiſſam, diuitiæ ſunt, res adeò ab hominibus appetita, atque dilecta, in qua ſuam vltimam fœlicitatem collocare ſolebant, ob hoc quoniam diuitiæ neſcio quam ſimilitudinem habent cum beatitudine: nam ſicut ibi omnes hominis neceſsitates, ac miſeriæ finiuntur, ita quod nihil ibi illi deeſt, vbi erit quidquid voles, & non erit quidquid noles, ſic cum pecunia omnia quæ homo cupit habet, nec enim famen, aut ſitim, aut nuditatem patietur, qui diuitias poſsidet: quoniam omnia quæ has ſuble
Eccle. 10. uantm iſcrias per pecuniam habentur, quæ eſt omnium rerum pretium, atque ſic intelligitur illud Eccleſ. 10. Pecuniæ obediũt omnia, hoc eſt, omnia temporalia per pecuniam habentur, quæ eſt omnium rerũ pretium. Cùm ergo pecunia hanc vmbram beatitudinis ſecum ferat, fortiter hominem rapit in ſui amorem ac cupiditatem, adeò vt eam ſuum Deum faciat, ac vltimum finem
Marc.10. in eam cõſtituat. Quare Chriſtus dixit impoſsibile eſſe diuitem intrare in regnũ cœlorum: quoniam propter diuitias, bona æterna contemnit, & Deum, & omnia ſua præcepta obliuioni tradit. Hi ergo ſunt Gigantes ac filij Heliachim, qui nobis impedire contendunt ingreſſum regni cœlorũ. Quare nos contrà pugnare debemus aduerſus illos armis, etiam aduerſis & contrarijs: quoniam contraria contrarijs curantur, nempe cum voluntaria paupertate aut voluntariè renuntiantes omnibus temporalibus rebus, vel voluntatem diuellentes à pecunia, & diuitijs, vtendo illis dumtaxat in quantũ ſunt neceſſaria ad tranſigendam hanc breuem ac momentaneam vitam, quam propediem velimus nolimus dimittere debemus. Et hoc eſt aliud quod mirabile etiam in hac doctrina nobis apparet, quod ad debellandos hoſtes, tam cruentos ac fortes, quales illi ſunt, qui nobis viam cœli præcludere nituntur, tam debilibus ac minimis armis nos armatos vellet eſſe Deus. Quid contulit vnquam paupertas ad bella gerenda? imõ quod magis neceſſarium ſemper fuit ad bella, pecuniæ fuerunt, ſine quibus confici nequaquam poſſunt. Manſuetudine vult nos armatos eſſe ad hoc bellum, cùm tamen ira magis ad hoc neceſſaria ſit. Luctus, ac triſtitia, quæ dejcit animos, cùm tamen lætitia opus ſit, qua prompto animo mortis pericula aggrediantur. Pax etiam quæ omnino contraria eſt bello, nobis nunc maximè commendatur. Ita certe in hoc ſpirituali certamine comparatum eſt, quod alterius ordinis eſt ab alijs corporalibus bellis. Nam paupertas, quę debilis armatura fuerat ad bella carnis, ad certamen ſpiritus maximè cõfert. Noluit Dauid cũ armis Sau
1.Reg.17. lis quæ optima erant ad prælium deſcendere contra Goliath, ſed baculo ac pera paſtorali ſimul cũ funda eũ proſtrauit, ac decapitauit: quoniã paupertate hac ſancti vicerũt regna, & fortes facti ſunt in bello, eo quòd paupertas à Deo cõmendata eſt. Quare ſecum Dei fortitudinem affert. Quis vnquam hominum cogitare potuit, quod in re

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudith.17 tam fragili qualis est capillus haberet Sansom tantam fortitudinem positam? Nullus certe. Et tamen in capillis suis voluit Deus dare illi robur, quo inimicos prosterneret. Sic quia pauperibus spiritu Deus gratiã suã atque gloriam promisit, magna præstantes fortitudine eos fecit. Nam & hoc modo Athletæ ad alios deuincendos facere solẽt, vt se nudos ad luctam cum alijs exhibeant, ne aduersarius habeat, quo aprehendere illos valeat. Sic qui pauper est, nõ habet quo diabolus eũ aprehendat, sicut diues. Quare huic beatitudini associatur donũ timoris, secundũ illam mirabilem harmoniam quã D. *Augusti.* Augustinus adinuenit inter beatitudines & dona. Igitur ad deuincẽdũ hunc aduersariũ, tã quam coadiutor ac socius accõmodatur pauertati donũ timoris: nã sicut cõtingere solet, his qui in mari periclitãtur, qđ merces & diuitias, & arcas, ac thecas proijciũt in mare, vt aleuietur nauis, & nõ pereãt, sic in iustis timor Dei eos facit omnia bona tẽporalia aliquãdo dimittere, ne tẽpestas iustitiæ Dei eos in die iudicij obruat, aleuiantes animas ab his curis vt expeditius, ac securius ad portũ fœlicitatis æternæ perueniãt, secũdũ illud Iob. Sẽper enim quasi tumẽtes *Iob.31.* super me fluctus timui Deũ, & pondus eius ferre nõ potui. Ac ideo diuitias à se pellũt, vel restituendo id quod male acquisitũ est, vel in pauperes eas distribuẽdo, aut omnino dimittendo. Et tales pauperes vere Reges sunt: quoniam tanquam Domini diuitiarum, eas quibus volunt distribuunt, quod non potest facere auarus, qui potius seruus quàm Dominus pecuniæ est, vnde prouerbiũ illud dimanauit, auaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Sed vere pauper super omnia terrena eleuatur, altiorque illis sicut Rex in throno sedens eis imperat, ac leges discernit. In hac turma ac classi fuere, qui contra talem hostem dimicauerunt. Primùm Apostoli, qui omnibus re- *Matth.19* lictis Christum sequuti sunt, vt Petrus dixit ad Iesum. Deinde hi quibus hanc perfectionem imitari in animo fuit, quales fuerunt eremitæ illi, ac cœnobitæ, monachi, ac religiosi, qui omnia quæ possidere poterant à se abdicantes, voluntariam paupertatem professi sunt, qui hoc gladio armati talem hostem deuicerunt. Post hunc alius insurgit Ammorrheus, qui nobis obsistere nititur introitum in cœlestia regna. Hostis hic ferocissimus ira est ac cupido vindictę, quæ animos potentum ac nobilium præcipuè occupare solet, multisque introitum in terram fluentem lac & mel cohibet. Fœlices quippe illos mundus æstimat, qui potentes sunt ad vindicandas proprias iniurias, ita vt ob timorem seuitiæ eorum nullus audeat aperire os, aut gannire contra eos. Sed aduersus talem inimicum mansuetudinem nobis hic confert Christus. Hi enim sunt qui patientia, ac benignitate armati, omnia propter Christum mitissimè ferre voluerunt, & sic possessores terrę facti sunt: quoniam, vt supra diximus, mitis quouis in loco placidè viuere potest, omnesque illum volũt incolam habere. Cui sociatur donum pietatis à Deo donatum, vt adiuuet mites, quod donum inclinat animos ad compassionem proximorum; & ad facile donandum iniurias, & ad cohibendum appetitum vltionis. In quo agmine fuere Abraham, Moyses, Dauid, Iob, & alij quamplurimi in noua lege: Cuius agminis dux est Christus Rex noster, qui alios instruit in mansuetudine, quam à se vult vt addiscerent, & hac armatura hostem hunc ferocem debellarent. Ecce tertius contra te stat hostis, non minor alijs, qui caro tua est, quę delicijs ac voluptatibus corporis dedita animam vehementissimè ab amore supernorum seiungit, atque suis blanditijs ac Sireneis cantibus animam detinet, qui in naui huius corporis ad ripam alterius vitæ transmeare contendit. Huic opponitur tertia beatitudo, quę est luגentium atque gementium, in hac lachrymarum valle. Hi sunt qui corda sua tradere noluerunt his voluptatibus carnis, sed ad cœlestia semper suspirant, flentes super *Psal.136.* flumina Babylonis, & in salicibus eius suspendentes organa sua; nec volentibus cantare Canticum Domini in terra aliena, sed veluti turtures, qui gemitum pro cantu habent, dilationem supernæ vitæ suspirantes *Psal.118.* cum Dauid dicunt: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Cui associatur Spiritus sancti donum, qui dicitur donum scientiæ, per quam intelligunt quam vana ac inutilia sint hæc carnis gaudia, quæ potius à veris gaudijs animam abstractam tenent, atque eiusdem oculis quibus hanc agnoscunt veritatem plerant æternæ vitæ dilationem. In qua acie Sacræ Virginis sunt, quæ blanditias carnis, atque tormenta deridentes, spurcitiam sæculi immaculato calle transierunt, ita vt nec cogitatione quidem fœda macularent cor, vt legitur de B. Sicilia, quę cãtãtibus organis atq; musicis

musicis instrumentis, quæ carnis lasciuiæ deseruiebant, Sicilia soli Domino decantabat, dicens: Fiat cor meũ immaculatum, vt non confundar. Quare etiam de illis dicitur: Beati mũdo corde, quoniam ipsi Deũ videbunt. Cui munditiei donũ intellectus adaptatur: quoniam munditia cordis adiuuat ad intelligendum, sicut puritas & claritas pupillæ facit, ad rectè videndum, & *Simile.* speculi claritas ad rectam inspectionem. *Glos.* Vnde Glos. in hoc loco sic dicit: Spiritus intelligentiæ, huic gradui adaptatur: quia intellectus, mentis oculus est, & expletio mandatorum Dei aperit intellectum, & hoc est defensiuum aduersus fœdas cordis cogitationes, quæ aduersari solent animæ, nè ad Deum videndum ascendat. Martyrum cãdidatus exercitus sunt, qui esurientes iustitiam, atq; sitientes, propter illam persequutionem passi sunt, accipientes donum fortitudinis, nè per hanc esuriem, aut sitim in via lassarentur, & nè tormentis ac persequutionibus cederent; sed confractę testis corporum suorum, lumen fidei quę intus lucebat appareret, & per hãc fortitudinem hos aduersarios vicerunt. Sunt autem inter pacificos & misericordes, Confessores sancti, qui pacem secum cum Deo & proximis fecerunt, infestissimaq; bella carnis suæ, ac aliorũ sic in pacẽ redegerũt, cui paci correspondet donum sapientiæ: nam qui sic pacifici sunt meliùs penetrant diuina, quoniam vacui sunt ab omni bello, quod eos inquietare potest, secundum illud *Eccles. 8.* Eccles. 8. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. Et Psal. Vacate, primum scili- *Psal. 33.* cet, & videte, quoniã suauis est Dominus. Item, sic meliùs præparant sedem sapientiæ, quę est Deus: quoniam in corde talium requiescit sapientia. Fuerũt etiam viri misericordiæ, quorum pietates non defuerũt. *Glos.* Cui adaptatur donum consilij: quoniam (vt dicit Glos.) misericordia eget spiritu consilij, sine quo nemo circũspectè miseretur. Hæc breuiter dicta sunt, vt tibi locus supperat, hæc omnia magis ampliandi. Igitur hæ beatitudines simul cum donis his, quæ eis associantur, fuerunt arma, quibus sancti *Hebr. 11.* vicerunt Regna, verterunt castra exterorum, fortes facti sunt in bello, operati sunt iustitiam; & deniq; adepti sunt repromissiones, quibus nunc vestiti stolis albis, atq; triumphatrices palmas in manibus habentes, eis perfruuntur in cœlo, de quibus & dixerat Esai. Lætabuntur in te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Nam *Esai. 9.* quod seminauerunt in hac vita, nunc iam in messe colligunt, & veniunt modò cum exultatione portantes manipulos suos, zeleuma, & victorias suas canẽtes, sicut exultant victores capta præda, cùm iã se videãt ab hostibus liberatos, stipendiumq; sue militiæ tam copiosum iam accepisse.

Adhuc secundò hæc mihi sese offert cõ- *Alia mo-* sideratio, tam in hac solemnitate, in qua *ralitas seu* hoc Euangelium legitur, quàm in ipsomet *alia coctio.* Euãgelio, quod iam modò explicatum est. Videtur mihi, quòd in solẽnitate omnium sanctorum sancta Mater Ecclesia celebret nundinas diuitijs, ac preciosissimis rebus plenas, ex diuersis mũdi regionibꝰ allatas, siue ex India, siue ex Mileto. Aperit tabernacula, ac tentoria sanctorum, ostendit nobis diuitias sanctitatis eorũ: vt ex illis quilibet, quod animæ suæ maximè conuenire videbitur accipiat. Tentorium tamen, in quo omnes istæ diuitiæ sunt, Euangelium hoc est, sunt tamen in eo merces preciosissimæ, quasi sub sundis, ac coopertorijs occultatæ, *Es mercaderia aterada.* Solent enim *Simile.* merces sub vilis sundis ligari, atq; operiri, & quanto preciosiores est res, tanto sub viliori occultat sunda, sicut serica & auro intexta, sub coopertorijs sacci cilicini tecta, adducuntur; tamen si euoluas, ac discoopertias, preciosissimas res ibi inuenies. Sic in præsenti Euangelio contẽplari licebit: quoniam in eo omnes diuitiæ, quæ in cœlo sunt, continentur, tamẽ sub faccis cilicinis, ac vilissimis. Quid vilius apud homines quã paupertas? Quam luctus? Quàm fames? Quã persequutio? Et tamen si hæc coopertoria euoluas, Regni cœlorum ibi inuenies diuitias, nempè saturitatem, consolationẽ, beatitudinem; deniq; ipsum Regnũ cœlorum. In tabernaculo illo antiquo, sub pellis caprarum, sub sagis cilicinis delitescebat aurum, & argentum. Qui enim intrabat in tabernaculum, nihil aliud, nisi cortinas cilicinas videbat, quas si aperiebat, aurum argentum, gemmas, auriq; texturas conspiciebat. Splendebat argentum, rutilabat aurum, gemmæq; lucebant. Sic, qui has beatitudines intuetur, nihil nisi aspera videt; tamen si cortinam tollit, iam Regnum cœlorum ibi splendescit. Sacerdotes minores *Num. 4.* vasa aurea tabernaculi in fundis tecta portabant, summi Sacerdotis erat ea ex fundis educta ostendere populo: sic hodie Pontifex

Universidad de Deusto
Biblioteca

tifex Romanus facit. Hæc vasa aurea, has preciosas merces, quas sancti in suis fundis portabant, nobis aperit, quæ diuitiæ in paupertate, quæ gaudia in luctu, quæ saturitas in fame, quantus honor in ignominia delitescant, ostendens; vt talia ante oculos habentes, non reformidemus ea nobis comparare, etiamsi primo aspectu aspera
Apoc. 7. appareant. Vidit Ioan. in Apoc. Cùm esset Angelus cum eo, coram eo transire multitudinem magnã virorum illustrium stolis albis amictam, ac cum palmis triumphatricibus in manib⁹ eorum, cui Angelus dixit: Isti quinam sunt, aut vnde venerunt? Cui Ioannes respõdit: Domine mi tu scis. Tunc subintulit Angelus: Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine agni, modò coronantur, & accipiunt palmam. Ac si diceret: Nunquid non audisti dictum fuisse beatos pauperes, lugentes, luctuosos, ab hominibus abiectos, atque despectos? Ecce isti sunt. Hæc sunt vasa ac merces preciosæ, quæ sub illis tristibus tegumentis latebant. Vides illum virum splendidum, pulcherrimũ, tot gemmis ornatum, tanto auro fulgentem, ille est Franciscus, ille qui sub vili sacco tegebatur plenus lachrymis, atque egestate. Ille alter socius eius, Dominicus est, qui non minori videt gloria fulgere, sanctitate ac integritate plenus, qui tamen dum viueret, sub paupere tunica, sub ieiunijs & disciplinis vigebat. Vides vas illud honorificum Heliam Thesbitem, ante cuius conspectum, & Reges ipsi crudelissimi tremebant. Vides & Ioannem Baptistam, qui in eius venit Spiritu, quem etiam & Reges metuebant, & audito eo multa faciebant; sub camelorum pellibus cooperti ambulabant.
Hebr. 11. Circuierũt in melotis, & in pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hi ergo sunt qui venerunt ex magna tribulatione, hæ merces,
Simile. hæc vasa, quæ sub illis saccis latebant. Cæterum quemadmodũ in coopertorijs, quibus teguntur merces, atque ligantur venit sup saccos titulus, qui explicat, quid ibi tegatur: Dicit enim vnus titulus serica, alius auro texta, alius purpura, siue coccinum: sic in istis fundis est sua superscriptio, quæ exprimit quid intus lateat. Ait quippè: Beati pauperes: Beati qui lugent: Beati qui esuriunt, &c. Vis scire quid in his sacculis includatur? Beatitudo in his latet. Et quid est beatitudo? Est omnium desideriorum adimpletio, omnium bonorũ coadunatio: postremò omnium malorũ exclusio. Fœlices ergo ac locupletes sacci, qui tales secum diuitias adferũt. Quare cùm Christus Dominus nos beatos efficere veniebat, primum verbum, quod profert, beatitudinem sonat: Beati pauperes. Ad hoc verbum tàm mirificum proferendum os suum aperit, dicendo: Beati pauperes; Beati qui lugent. Cant. 4. Rectè Sponsa dicebat: Mel & lac sub lingua tua, cùm fœlicitatem omnium rerum dulcedinem superantem nobis promittas:
Augusta Magna hominis dignitas (ait D. Augustin. 21. de Ciuitate. c. 1.) quod inter cæteras inferiores creaturas, & fœlicitatis, & miseriæ capax est. Nec ideò (ait pater ille) melioris conditionis cæteræ creaturæ sunt, quàm homo, quoniam illæ miseræ esse nequeunt homo verò sic: ideò quippè miseræ esse nõ possunt, quia nec fœlices aut beatas esse valent. Sicuti non ideò manus perfectius
Simile membrum est, quàm oculus, quoniam illa cæca esse non potest, oculus verò sic: ideò tũppè illa cæca esse nequit, quia nec habere potentiam videndi, quam oculus habet, potens est, quæ tamẽ perfectissima virtus est, qua & manus caret, & eam oculus habet; sic si misera esse nequit irrationabilis creatura, id habet, quia nec fœlicitatẽ consequi potest; cuius capax est rationalis homo, hæc autem perfectio maxima est, qua & brutũ caret, & homo eam habet; & ideô quia homo capax est tantæ fœlicitatis, qualis est videre Deum, miser erit si illa caret. Igitur, quoniam Christus Dominus hoc innotescere volebat hominibus, quod diuinæ visionis essent capaces, à beatitudine suam exorditur doctrinam: omnes quippè volumus fœlices esse, sed in quo hæc nostra cõsistat fœlicitas, absq; Dei reuelatione agnoscere non poteramus. Hæc enim fuit hominum ignorantia, qui in corporalibus ac caducis rebus nostram constituere fœlicitatem nitebantur, contra quos Psalmista Psal. 143.
ait: Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os loquutum est vanitatem. Quid inanius quàm beatos prædicare voluptuosos, quod erat homines similes pecoribus facere, & dextera eorum dextera iniquitatis, id est, fœlicitatis: quoniã fœlices erunt ad dexteram? Ponebant ergo fœlicitatem suam, in rebus pessimis, ac iniquis. Quorũ filij sunt nouellæ plantationes à iuuentute sua. In hoc existimabant se esse beatos, si multos filios, illosq; blandè educatos haberent.

rent. Filiæ eorum compositæ circũornatæ, vt similitudo templi. Etli habuissent filias speciosas, quas omnes conspicerent, ac concupiscerent ornatas, ac compositas, & fucis exculcas, ac si essent imagines, quæ in templo adorandæ essent. Promptuaria eorum plena, eructãtia ex hoc in illud: Oues eorum fœtosæ, abundates in gressibus suis, boues eorum crassæ. Non est ruina maceriæ, neq; transitus, neque clamor in plateis eorum, *No ay quien les quite el sueño, ni quien les haga ruydo*: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Hæc impij dixerunt cogitantes apud se, non rectè: nos autem dicimus: Beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Hæc est vera beatitudo, non in temporalium rerum possessione consistens, sed in possessione Dei, quam qui in præsenti perfectam habere nõ possumus, quoniã in hoc statu sæpè abest à nobis Deus; ideò hic nec perfectam beatitudinem habere valemus: tamen perfectissimã consequemur in cœlum, vbi Deus est æterna, & inamissibilis possessio nostra. Ecce ergo merces preciosissimas, quas in his vilis fundis paupertatis, luctus, famis, ac persequutionis nobis adducit Ecclesia, quibus & sua inest beatitudinis superscriptio: quoniam per illas, & in hac vita per inceptionem, & in alia per consumationem beatos nos fore speramus. Euoluamus ergo, ac discooperiamus saccos istos, expandamus tentoria, vt appareant merces ac diuitiæ, quæ in his nundinis è cœlo nobis afferuntur, vt emamus ex eis quidquid nobis libitum fuerit. Audi quid
Ezech. 27. Ezech. Propheta dicat: Populus Israël, & Iuda ipsi institores tui, in frumento primo balsamũ, & mel, & oleũ, & resinam proposuerunt in nundinis tuis. Hæ sunt merces, quas alterius sæculi mercatores nobis vendere volunt, illi filij Israël, & Iuda, hoc est, videntes, & confitentes Deum. Primò frumentum optimum nobis adducunt. Hoc tentorium est sanctissimæ Trinitatis, in cuius cognitione panis noster supersubstantialis situs est: in cognitione quippè illius infinitæ substantiæ, immensæ, incomprehensibilis, omnipotentis, quæ omnia creat, cuncta conseruat, vniuersa imperat, atque gubernat, inefabilis, immobilis semper existens, semper viuẽs, cui nec præterita transeunt, nec futura succedũt, qui principium non habet; est tamen omnium rerum principium, quod nunquã finem habiturũ est, & tamen est omnium rerum finis: in eius igitur cognitione totum nostrum bonum situm est, & in eius amore totum nostrum gaudium consistit, cui seruire, regnare est, pro quo mori, viuere est; deniq; cuius visio fœlicitas nostra est. Attamen ex hoc tentorio nihil nos emere valemus: nec enim omnia nostra sufficere possent ad ea, quæ in hac ditissima preciosissimarum rerum cella continentur emenda. Plus est in ea, quod admiremur, quàm quod emamus. Inueniuntur quippè in ea omnipotentia, infinitas, æternitas, quæ tamen egestas nostra emere nullatenus valet. Quinimò videtur mihi, quòd tentorium hoc sit; veluti speculum quodam christalinum, purum, ac tersum, in quo omnia quæ in omnib⁹ illis tentorijs sunt, videantur, sicuti videmus antè
Simile. harum rerum officinas speculum quodam suspensum, in quo quidquid in tentorio illo continetur, conspicitur. Speculum, hoc est
Fulgẽtius. essentia diuina (ait Fulgentius) in qua omnia, quæ in cœlis & in terris sunt apertissimè conspiciuntur. Omnia quippè effecta in essentia diuina, tãquam in propria causa repræsentantur, atq; videntur, multò eminentiori ac perfectiori modo, quàm in se ipsis: meliùs quippè ac verius res creatæ sunt in Deo, quàm in seipsis: in Deo quippè habent vitã, ac esse Dei; nam (vt ait Ioan.) Ioan. 1.
quòd factum est in ipso, vita erat: in se res creatæ, veluti mortuæ sunt, in Deo vita substantiali ipsius Dei viuũt. Vnde Poëta quidam Christianus ait:

Mundũ mente gerẽs pulchrũ, pulcherrimus ipse.

In eo quippè sunt omnium rerum ideæ, ac formæ, in eo mundus ipse pulchrior quam in seipso resplendet. Hæc enim est cognitio illa matutina, quam D. Augustin. refert, August.
in qua beati vidẽt res creatas in Verbo, quę dicitur matutina: quoniam cognitio hæc rerum clarior est ac lucidior quàm illa, qua res in seipsis videntur, quæ respectu huius dicitur cognitio vespertina, in qua obscuritate quadam, vel minùs clara notitia res creatæ cernuntur. Flumen igneum, ac ra- Danie. 7.
pidum vidit Propheta, à throno Dei exire, quoniam in Deo omnia patẽt, summo cum fulgore ac luce omnia cernuntur. Sit ergo primùm hoc tentorium veluti speculũ omnium rerum, quę in alijs officinis continentur. Cæterum & si de hac officina nõ possumus ob nostram indigentiam eas diuitias emere, quæ ibi sunt; tamen in humanitate Christi, quæ eius diuinitati coniuncta est, multa & maxima inueniemus, quæ cãbiri,

atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque mercari possimus. O quàm preciosas res, quas imitari debeamus hic reperiemus! quot sunt ianuæ, quibus ad illam ingredi poterimus! Si per ianuam illam magnam, quã in latere apertam habet voluerimus intrare: videbimus cor eius diuino amore bulliens, atque feruens, vt ibi discamus & amicos simul, atque inimicos diligere. Preciosas amoris margaritas in hac camera reperiemus. Quòd si caput eius sacratum tot fenestris apertum ingredi libuerit, ibi inueniemus omnes thesauros sapientiæ ac scientiæ Dei recõditos, intellectũq; illum quo cuncta gubernat, atque inter spinas illas, quibus circumseptum est sacrum caput eius Nazarenũ, hoc est, florem illam de radice Iesse olfacere valebimus. In manibus eius liberalitatem erga pauperes addiscemus, in pedibus promptitudinem qua curramus in via Dei, ac virtutum vestigia, quæ sequamur obuiã nobis ire sentiemus. Deniq; ipse solus cõtinet merces omnes ac gemmas, quæ in his sæculis tegebantur: in ipso quippè diuitiæ illæ sunt, quæ in sacco paupertatis veniebant, ipse sacietas quæ in funda famis tegebatur: est enim panis ac saturitas beatorum, ipse consolatio, ac risus, quæ in lachrymis latebant: quoniam est verus Haac, quod interpretatur risus ac gaudium omnium, humanitas sua est terra, quam mites possidere debẽt, ipse est Deus ille quem conspicere habent mundi corde, ipse honor & gaudium, quo perfrui debẽt qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, ipse deniq; omnium beatorũ præmium, atque corona est: quoniam in ipso omnia quæ in alijs tentorijs continebantur eminentiori modo posita eluescunt. Post eam sequitur Beatissimæ Virginis tentorium. O quàm ornatum! quàm mundum! quantaq; curiositate compositum inueniemus illud! Proh Deum immortalem quantas pretiosissimas res ac venustissimas, ab hac Virginis officina emere potestis fœminæ, si adeò solicitę ad adornandam immortalem animam, sicuti ad excolendum corruptibile corpus existis! Hic honestas, ac mundities corporis & animæ venditur pretiosissima Margarita, sine qua etiam optima fœminarum, tanquam stercus reputabitur, adeò æstimabilis gemma, vt absque ea pulchrior ac excultior mulierum, fœda ac incõposita appareat. Reperiemus etiam hîc humilitatem, quæ omnibus necessaria virtus est, sed præcipuè mulieribꝰ, quarum est obedire maritis, secũdum Apostoli doctrinam, qua præcipit, vt mulieres sint subditæ viris suis cũ omni honestate, nec enim imperiosas fœminas oportet esse. Multa à tua officina comparare nobis possumus, ô Beata Virgo, cuius quæcunq; res tanto est æstimabilis precio, vt vel minima quæque locupletes nos ac diuites efficere valeret. Libeat aliquid ex tuis diuitijs, ô Regina cœlorũ, nobis impertire, vt sic diuites ante faciem Principis apparere mereamur. Post eam sequitur Angelorum camera, in qua & humilitatem & filialẽ reuerentiam erga Deum emere poterimus. Nam Deum ipsi Angeli laudant, adorãt dominationes, tremunt potestates, & columnæ cœli pauent, & contremiscunt coram eo. Quæ omnia timorem illum filialem, ac summæ reuerentiæ, quem in conspectu Dei habent Angeli significant. In tentorijs autem Patriarcharum inueniemus coniugalem amorem, ac fidem, rei familiaris prouidam, ac moderatam curam, fiduciam in Deum ac repromissionum fidem. Hæ autem veteres merces sunt. Ad noua nouí testamenti accedamus. Ipsi institores tui in frumento primo. Has merces adduxerunt Apostoli, nempè frumentum primum, hoc est, Christum Dominum, qui dicitur granum frumenti, quem per vniuersum orbem prædicauerũt magnis laboribus, atque periculis, immensisq; persequutionibus perpessis, vt illam inuenirent benedictionem Sapientis, qua benedicit hoc frumentum vendentes, cùm dicit: Qui abscondit frumenta maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentiũ. Hoc frumentũ in sacculis esurientiũ veniebat: quoniam illis hoc venditum, immò gratis datum est frumentum, qui illum esuriebant, ac desiderabant, in nomine eius poscẽtes baptizari, secundum illud quod Beata Virgo dixerat: Esurientes impleuit bonis. Quid amplius venditur in nundinis istis? Balsamũ, quod est preciosius omnibus liquoribus, quod adduxerunt Martyres, balsamũ sui sanguinis pro Christo effundentes, talẽ ac tantũ amorem erga eũ manifestantes: nam maiorẽ charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Nullus liquor preciosior balsamo, nulla virtus maior charitate, vt Paul. docet. Quare D. August. sanguinem Martyrũ vocat oleum charitatis: quoniam incentiuum maximum est ad amandum ea, pro quibus ipsi tot passi sunt tormenta.

Ephes. 5. & 1. Pet. 3.

Prou. 11.

Luc. 1.

1. Cor. 13. August.

menta. Hoc autem balsamum in sacculo persequutionis veniebat. Mel etiam in hoc emporio emitur. Hæc est doctrina, quam sancti Doctores docuerunt, quę melli comparatur propter dulcedinem, quam in cordibus generat, secundum illud Psal. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! Sed attendendũ est, vt sit bonum mel, non siluestre, aut melomphacinum, quod significat mel immaturum, & imperfectum, hoc est, quòd doctrina sit solida, vera, ea quæ semper in Ecclesia recepta fuit, non peregrina ac siluestris: de qua Paul. ad Hebr. nos admonet: Doctrinis varijs, ac peregrinis nolite abduci. Non sit doctrina noua hominum, qui superbia tumidi nouis rebus student, vt ipsi tanquam Doctores, ac Magistri habeantur; sed ex bonis floribus antiquorum Patrum collecta, eam redoleat sanam doctrinam, quæ semper inter fideles viguit. Hoc autẽ mel in vase misericordiarum latebat, qui zelo ac misericordia animarum, hãc misericordiam cum eis fecerunt. Resinam etiam adduxerunt mercatores isti cœlestes, hoc est, bona exẽpla, quæ sancti Confessores, ac religiosi viri nobis reliquerunt; quæ (sicut resina) adhærescere solent mentibus: nam verbum Dei simul cum opere plùs adhæret. Est enim bonum opus, veluti resina ac glutinũ, quo meliùs ligatur in anima audientis verbum Dei, atque harum mercium magna est in Ægypto penuria: nã ideò Iacob misit parũ mellis, & resinæ in Ægyptũ: quoniam hęc apud Ægyptios nõ erant. Sic & in mundo isto modo magna penuria est sanæ doctrinæ, simul cum opere conglutinatæ. Vnde Hiere. 46 & Hieremias dicit: Tolle resinam virgo filia Ægypti, frustrà multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi, nam cares resina hac: ideò nec sanam doctrinam vbiq; habes. Et illud cap. 8. Nunquid resina nõ est in Gabaa, aut Medicus non est in ea, quare ergo non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Ideò non est sanata plaga eius: quia resina hæc non est in Gabaa. Vltimum tentorium est virginum, quæ oleum secum deferunt: nam sicut oleum super alios liquores ascendit, sic & virginitas super alios status sese effert. Fuerunt enim virgines prudentes, quæ oleum hoc ferentes secum, exierunt obuiam sponso. Tribuit oleum, vt splendeat lampas; tribuit virginitas, vt aliæ virtutes luceant: nouum enim splendorem cæteris virtutibus tribuit virginitas. Virgo quippè cæteris exornata virtutibus, quandam videtur super alios excellentiã præseferre, quæ illam illustriorẽ ac clariorem alijs reddit. Computrescit iugũ à facie olei (ait Propheta) quoniam matrimonij iugum à facie istius olei putrescet. Primò, quoniam multi ob virginitatis amorem illud spreuerunt; deinde quoniam respectu virginitatis minus bonum videtur, etiamsi in se sanctum sit. Atque merces hæc interluctum cooperta veniebat: quoniam virgines luctuosam vitã potiùsquam voluptuosam pro Christo eligere voluerunt. Ecce nundinas, quas his diebꝰ Ecclesia celebrat, ecce merces, quæ illis saccis includebãtur. Videntes igitur tot diuitias in his tẽtorijs venales nobis proponi, in admirationem rapti, dicere poterimus id quod dixit Balaam, quando ex eminenti loco aspexit tentoria populi Israël, quæ horum cœlestium gesserunt typum: Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël; sicut valles nemorosi! hoc est, quàm pulchrum est videre flores, ac virorem virginum, martyrum, atq; innocentium diuersorum colorum, atque odorum! Sicut horti iuxta fluuios irrigui; quoniam iuxta essentiam Dei plantati sunt, à qua veluti è fonte aqua, viror, vita, ac gloria indeficienter emanant. Sicut tabernacula quæ fixit Dominus. Sunt enim tabernacula, quæ nunquam dissoluentur; quoniam fixa sunt ab immortali manu Dei, quæ omnibus rebus quas vult immortalitatẽ tribuit. Cuius fortitudo similis est Rhinocerotis, qui vnico cornu omnia animalia superat; sic beati ab omnipotentia vnius Dei protecti, mortẽ, & omnia mala deuicerũt: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea his similia, quod tunc consequar, cùm vita mea eorum vitæ similis fuerit. Ita enim fiet, vt & mors, & finis assimilentur in Patria.

Simile.

Psal. 118.

Hebr. 13.

Hiere. 46

Hiere. 8.

Num. 24.

Esai. 10.

Iam tertiò tàm circa solemnitatem (de qua loquimur) quàm circa ea, quæ in hoc Euangelio dicta sunt, mihi sese offert testimonium illud Ioan. in Apoc. c. 21. vbi ait: Vidi ciuitatẽ sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo. Nam quod Diuus Ioann. in spiritu raptus vidit; id in hac solemnitate Ecclesia omnibus suis fidelibus repræsentat. Nempè ciuitatem illam Hierusalem cœlestem, vbi tanquam in Curia Deus ipse cum suis electis residet æterna pace, ac libertate, summoque gaudio perfruentes,

Alia meditatio seu concio.

Apoc. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fruentes, vbi nec lachrymæ, dolor, aut gemitus ſonant, ſed in pulchritudine pacis, ac ſuperna trãquillitate illud ſummum ac infinitum bonũ, in ſtabili ac firma poſſeſſione habetur. Cæterum in ipſo ſtatim veſtibulo ſeſe mihi offert illud, quod Dominus interrogauit Iob, quaſi cum ipſo etiam quæreret illud, cùm cap. 38. dicebat: Nunquid conſideraſti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? Si enim nec ordinem ſtellarum, quas oculis cernimus inueſtigare poſſumus, quomodo ordinem cœli empyrei, quod tam longè à noſtris oculis abeſt explicare poterimus, & rationẽ eius ponere in terra? Omnis noſtra cognitio (ait Ariſtotel.) ortum habet à ſenſibus. Ita quod nihil poſsit intellectus noſter percipere, niſi priùs per ſenſus tranſierit, qui ſunt veluti hoſtiarij, ac nuncij intellectus, non eſt autem oculus hominis, qui ea quæ ſunt in cœlo viderit. Oculus nõ vidit Deus abſq; te, quæ præparaſti diligentibus te (ait Eſaias.) Quod Paul. ſic explicat, dicens: Nec oculus vidit, nec auris audit, nec in cor hominis aſcenderũt, quæ præparauit Deus his qui diligunt illum. Quod ergo per ſenſus non pertrãſiuit, quomodo id percipere poterit intellectus? Quod autem intellectus non percipit, quomodo lingua exprimere valebit, cũ nihil aliud lingua faciat, quàm eſſe inſtrumẽtum intellectus ad exprimendum eius conceptus? Tamen Diuus Ioannes dicit vidiſſe illam deſcendentem de cœlo nouam. Illa cœleſtis Hieruſalem antiqua eſt, illa non deſcendit, ſed potiùs aſcendit; igitur non de illa loquitur Ioannes, ſed de hac noua & viſibili: in qua fideles per Dei gratiam ſumus; quæ tamen expreſsio quædam, ac ſimilitudo illius inuiſibilis eſt. Quare per hãc, quaſi per quendam typum ac ſimilitudinem poterimus explicare aliquid de illis, quæ in illa inuiſibili continentur, & per id quod videmus, ſyllogiſare aliquid de his quæ non videmus.

Iob. 38.

Ariſtot.

Eſai. 64. 1. Cor. 2.

Hebr. 12. D. Paul. Hebr. 12. hoc diſcrimen docere videtur, inter hanc viſibilem Eccleſiam, & illam inuiſibilem. Quod hæc ab illa ſumit exordium, ac originem ducit: illa à nulla alia deriuatur: & ideò illã vocat Eccleſiam primitiuorũ, ſic dicẽs: Acceſsiſtis ad Syon montem, ciuitatem Dei viuentis, Hieruſalem cæleſtem & multorum millium Angelorum frequẽtiam, & Eccleſiam primitiuorum, qui cõſcripti ſunt in cœlis. Vocat Eccleſiam illam Angelorum primitiuã: quoniam primi incolæ illius ciuitatis fuerunt Angeli electi, ex qua originẽ ducit hæc hominum Eccleſia. Quoniam hominũ beatitudo occaſionem habuit ex ruina Angelorum: nam ex hominibus prædeſtinatis, tãquàm ex viuis lapidibus reſtaurari debent ruinæ Angelorum, ſecundum illud Pſal. 50. Benignè fac in bona volũtate tua Syon, vt ædificentur muri Hieruſalẽ. Poſtulat Propheta incrementum huius Eccleſiæ hominum, quæ dicitur Syon, & quod Deus benignè ſe habeat erga illam, vt per homines reædificentur muri illius cœleſtis Hieruſalem, & compleatur numerus electorum. Et ſine dubio hæc hominum Eccleſia, quæ in terris eſt, ab illa veluti ab origine, ſua ea quibus indiget mendicat, etiam ſi primum caput omnium electorum, tàm hominum, quàm Angelorum, qui fuit Chriſtus Dñs, in hoc numero ſtatuamus. Quoniam Chriſtus in quantum homo à Deo accipit munera, tanquã à capite, ſecundũ illud Paul. Caput verò Chriſti Deus: ab eo enim gratiã vnionis, ac cæteras gratias & dona accepit, ſicut & nos à Deo accepimus fidem, gratiam, ac cætera gratis nobis exhibita dona. Multa etiam recepit Chriſtus miniſterio Angelorum, à quibus ſecundum naturã humanam paulominus minoratus eſt, ſicut Matth. nos docet, cùm ſupra caput. 4. dixit: Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabãt ei. Quemadmodum & nos mediis Angelis multa bona à Deo communicamus: cùm Paul. dicat Angelos eſſe adminiſtratores ſpiritus miſſos in miniſterium, propter eos qui hæreditatem capiũt ſalutis. Licet Chriſtus maiora dona immediatè à Deo acceperit. Igitur hæc Eccleſia ab illa originem trahit, à qua tanquàm à ſuo principio alitur, atque ſuſtentatur. Quare Paul. Galat. 4. eam vocat matrem noſtram, dicens: Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ mater noſtra libera eſt. Matrẽ noſtrã illam vocat: quoniã ex ea tanquam ex matre originem trahimus, & ab ea nutrimur: quoniam gratiam, & reliqua dona ſupernaturalia & infuſa, ab ea tanquam à nutrice noſtra ſuggimus. Eapropter vbera Eccleſiæ comparantur botro, cùm in Cant. dicitur: Vbera tua ſicut botrus, qui cœli rore impregnatur: ſic Eccleſiæ vbera, quæ ſunt prædicatores, ac Doctores, ex reuelationibus Dei adimplentur, vt alios ſua doctrina lactent. Immô quidquid eſt veritatis in Eccleſia ex cœleſti nobis reuelatione conſtat. Licet

Pſal. 50.

Pſal. 8.

Matth. 4.

Hebr. 1.

Galat. 4.

Cant. 7.

cet etiam in ſacro eloquio aliqua res dicatur filia alterius, vel quia ab ea dependet quoad aliquid, quemadmodum triticum dicitur filius areæ. Eſai. 21. quoniam ab ea dependet, quãtum ad hoc quod in area trituratur, ac permũdatur. Et Threno. 3. ſagittæ dicuntur filiæ pharetræ: quoniam in ea ſeruantur, atq; ab ea tanquam ex matris vtero educuntur. Vel ſecundò, dicitur aliqua res filia alterius, propter ſimilitudinẽ quã habet cum illa. Sicut terra Promiſsionis vocatur, cornu filiũ olei: quoniã & figurã habebat ſimilẽ cornu, atque erat terra craſſa & ſuccoſa, in quo ſimilitudinem olei referebat. Quo modo loquendi impij dicuntur filij Belial & diaboli, propter ſimilitudinẽ quam cum illo habent. Igitur præſens Eccleſia non ſolùm originem ducit ab illa ſuperiori & inuiſibili, verumetiam ab ea dependet: quoniã ab illa conſeruatur per gratiam, & ſpiritum quem ab ea communicat, & quoniam Angeli cuſtodes nobis præſidio ſunt, nè ab alijs nobis damna inferãtur. Immo etiam propter ſimilitudinem quam habet cum illa: quoniam gratia, quæ in electis eſt, animas eorum veſtit, deificat, atq; ſimiles; immò & participes diuinæ naturæ efficit. Id ergo intelligere voluit D. Ioan. cùm dixit, vidiſſe ſe ciuitatẽ ſanctam Hieruſalem deſcendentem de cœlo: quoniam & ab illo ortum habet, & ab eo nutritur, atque conſeruatur. Eapropter & Eccleſia comparatur ſcalæ Iacob, quæ à terris vſq; ad cœlos pertingebat, & in ſuperiori parte ſcalæ, quæ cœlos tãgebat, vidit Dominum illę innixum, atq Angelos aſcendentes & deſcendentes per eam. Quoniam Eccleſia hæc, quæ in terris videtur iacere, ad cœlos vſq; pertingit: quia ibi eſt caput noſtrum, cui Eccleſia hæc innititur, ſicut vidit eam Spiritus ſanctus in Canticis innixam ſuper dilectum ſuum: & Dominus ei innititur: quoniam in hac Eccleſia Chriſtus conſeruatur, & eſt, ſecundũ illud quod Deus ipſe dixit: Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus. Vidit autem Angelos aſcendentes & deſcendentes: quoniam animę quotidie ex hac Eccleſia in illam transferuntur, & ex illa ad nos Angeli deſcendunt, vt nobis aduerſus hoſtes præſidio ſint. Aſcẽdunt quotidie ſuſpiria, orationes, atque bona opera; deſcendunt viciſsim ad nos gratia, lætitia, auxilia, conſolatio, quibus hæc mala præſentia ſuſtinere poſsimus. Magnum enim commercium inter nos & illos habetur, ſicut inter patres & filios, inter germanos, inter amicos conciueſq;, atq; ſodales, eiuſdemq; patris, ac Domini ſeruos & filios. Illa enim, cœleſtis radix eſt, ac ideò tales ex ſe germinat ramos, quales ſunt iuſti: quoniam ſi radix ſancta, & rami. Sed quoniam ſimilitudo alicuius rei non debet in omnibus tenere: aliàs non eſſet ſimilitudo, ſed eadem res, vt docet Damaſcenus, oportet primùm dicere, in quibus diſsimilitudinẽ habeant ac diſcõueniant hæ duæ Eccleſiæ, vt hinc colligamus, in quibus conueniant, ac aſsimilentur. Primò differunt in loco, quoniam illa ſurſum eſt hęc autẽ deorſum. Vnde Paul. hic. Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalem, &c. Ibi eſt vbi Deus reſidet: quoniam & ſi Deus ob ſuam infinitatem dicatur vbiq; eſſe, ſecundum illud Hierem. Cœlum & terram ego impleo; tamen ſingulari modo dicitur eſſe in cœlo empyreo, propter ſingulares ac excellẽtes operationes, quas ibi habet. Ibi quippè gaudium eſt beatorum, illiſq; ſe conſpicabilem præbet: quemadmodũ & anima propter ſuã indiuiſibilitatem eſt tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis. Cæterum dicitur ſpeciali modo eſſe in capite, propter pecuſiares & excellẽtiores operationes, quas ibi habet: quoniam ibi eſt ſenſus cõmunis, imaginatiua, ſenſitiua & memoria, quæ ſunt inſtrumenta quibus anima ſuas principales efficit operationes, quales ſunt intelligere ac ratiocinari. Eodemmodo Deus, & ſi totus vbiq; ſit, in empyreo tamen æthere peculiari modo dicitur eſſe: quoniam ibi habet illuſtriſsimã Curiam ſuam, vbi ipſe cum ſuis curialibus reſidet, excellẽtioreſq; ſuæ diuinitatis operationes cum eis exercet. Surſum ergo eſt mater noſtra Hieruſalem, ò veri Chriſti cultores! vt illũc opera, deſideria, gemitus & corda dirigamus, vbi eſt hæreditas, patria, & theſaurus noſter, admonentemque Paulum Apoſtolum audiamus, atque dicamus. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Non vbi Sol, non vbi ſtellæ, nõ vbi Angeli, ſed ſuperius aſcende vbi Chriſtus eſt, in dextera Dei ſedẽs. Quæ ſurſum ſunt ſapite, id eſt, guſtate, non quæ ſuper terrã. Quare Eccleſia quotidie id nobis in memoriam reducit, dicens: Surſum corda. Hinc Chriſtus hodie dicit: Beati pauperes ſpiritu, id eſt dicere, quòd oportet nos ſuper omnia terrena eleuari, quæ intelliguntur diuitiarum nomine: vt gaudijs matris noſtræ

Eſai. 21.

Thren. 3.

Eſai. 5.

Cant. 8.

Matt. vlt.

Geneſ. 28.

Rom. 9.

Damaſ.

Galat. 4.

Hierem. 23.

Simile.

Coloſ. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostræ Hierusalem mereamur perfrui. Illa
Galat. 4. autem quæ sursum est Hierusalem libera est. Hæc est secunda differentia. Illa ciuitas libera est, hæc nostra tributaria, illa triumphat, nec opus habet iam mereri aut militare, sed stipendio suæ militiæ perfruitur, nullum soluens tributum; hæc autem quæ in terris est tributa soluit, non solùm Regibus, atq; Principibus sæcularibus (& fortè tota reclamante iustitia) sed quoniam ex iustitia tenemur aduersus contrarias potestates, & vitiorum monstra dimicare: quoniam hic milites, illic triumphatores sumus. Hic dicit de nobis Iob: Militia est vita
Iob. 7. hominis super terram, illic triumphi palmam gerunt beati, vt Ioan. vidit in Apoc.
Apoc. 7. De hac Ecclesia dicitur in Cant. Quid vi-
Cant. 6. debis in Sunamite, nisi choros castrorum? quoniam in hac Ecclesia, castra, agmina, acies ac cætera classica instrumenta sunt: *Esai. 32.* de illa autem dicit Esai. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Illic sedere dicuntur: quoniam in tranquillitate, ac in pace pulcherrima gaudent hic stantes tanquã in acie sumus. Nunquid sedebit miles, cũ acies iam inter se conflixerint? Immò potiùs districto gladio, aduersus hostes pu-
Simile. gnabit. Alio modo se habet Dux dũ in acie est, alio dũ iam parta victoria ad, pprios remeauit lares. In bello stat lorica indutus, galea caput coopertus, districto gladio virgã habẽs in manu, qua milites moderetur, modò illos incitans ad bellum, modò seipsum mortis periculo offerens. Cæterũ cùm post partam victoriam domũ victor redit; dormit in lecto eburneo, in sericis sellis sedẽs, pellibus simiarum indutus, spolijs inimicorum iam fruitur. Sic & iustis euenit hic
Ephes. 6. stantes nos præcipit esse Paul. cùm dicit: State ergo succincti lũbos vestros, habitu
Esai. 32. militari induti, illic sedentes in pulchritudine pacis. Speciosa pax, quæ post partam victoriam succedit. Sit primùm pax, cùm victus victori succumbit, sit pulchra pax, cùm victor imponit leges victo. Sic in Patria iusti iudicabunt homines, & dæmones; eruntque illis ponentes leges, cùm assessores cum Christo impios iudicabunt.
Cant. 3. Hic vniuscuiusq; ensis super fœmur suum:
Apoc. 7. illùc quilibet palmam triumphi sui deferet
Galat. 4. in manu sua. Igitur illa libera est, hæc adhùc seruit cum filijs suis. Tertiò, illa inuisibilis, hæc visibilis est: nec enim modò fundamenta illius ciuitatis apparent nobis: quoniam fundamẽtum Christus est, secundum illud Paul. Fundamẽtum aliud nemo *1. Cor. 3.* potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Hoc fundamentum nos non clarè cernimus in hac Ecclesia, sed sub inuolucris & vmbra fidei: Fundamenta ipsius ciuitatis (ait Ioan.) sunt ex *Apoc. 21.* lapidibus precijs. Hæ res preciosæ, quæ ibi continentur, nobis nunc occultę sunt. Quare D. Thom. super Epist. ad Ephes. do- *D. Thom.* cet, quòd debemus considerare Ecclesiam *simile.* istam visibilem, sicut ciuitatem quandam descendentem de cœlo, taliter quòd fundamenta ibi remaneant. Apparent quippè muri, turres, capitella, domus, pulchraque atque erecta ædificia; cæterũ fundamenta latent nobis: quoniam remanent inclusa in cœlo. Sic in hac Ecclesia quandam similitudem, ac expressionem illius videmus, fundamenta tamen nobis latent: quoniam illùc manent. Principia enim earum rerum quas credimus nobis non patent, sed beatis solùm euidentia sunt. Quare scientia nostra dicitur subordinata, vel subalternata scientiæ beatorum. Vna quippè scientia dicitur alteri subalternata: quoniam ab illa accipit principia sua, & credit ea, nec probat, sed scientia illa, cui subordinatur probat ea, & euidentia facit. Sicuti Geometria est subalternata Arithmeticæ, à qua sua accipit principia credita, quæ quidem Arithmeticæ euidentia sunt. Sic nos sumimus principia nostæ scientiæ à beatis, quibus euidentia sunt, nobis autem dumtaxat credita. Principia nostrę scientiæ sunt articuli fidei, qui nobis ineuidentes sunt, beatis autem euidentes: quoniam vident clarè Deũ esse trinum & vnum, filium Dei esse hominem, atque in hostia cõsecrata totum consistere; nos autem solùm credimus hæc. Sed quoniam illis euidentia sunt hæc principia; sufficit ad hoc quod Theologia sit scientia, sicut Geometria verè scientia est, licet sibi non sint nota sua principia, satis est, quòd in superiori scientia sint clara. Quare ex illis principijs, quæ sunt beatis nota, nos nostras conclusiones, ac illationes cõponimus: quoniam quidem fundamenta huius ciuitatis nobis latent, radices huius arboris in cœlo sunt, & ideò nos non cernimus, nisi ramos, & folia, turres, atque capitella. Videmus similitudines quasdam illius, per quas aliquid quod in alia latet, innotescere nobis potest. Videmus mirabilẽ ordinem, in hac Ecclesia militante, qui mirabili, et nobis refert illum, qui seruatur in triumphante. Et hæc est prima similitu-
Cant. 2. do huius Ecclesiæ cum illa. Vnde Sponsa dicebat: Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Cella vinaria est præsens Ecclesia, in qua sanguis Christi, qui vinum optimum fuit, in Sacramentis dispensatur. In hac ergo cella vinaria mirabilem ordinem constituit Spiritus sanctus simillimum illi, qui seruatur in cœlo. Hic vnum dumtaxat caput est omnibus maius, & hoc caput est Summus Pontifex, Romanus Vicarius Christi, à quo veluti ex capite omnis veritas, ac vniuersa decreta fidei in vniuersum orbem deriuantur, simul cum his definitionibus, quæ ad componendos mores conferunt, à qua reliquæ omnes particulares Ecclesiæ, tanquam membra à capite dependent, atq; ab imperio suo moderantur. Sic in cœlesti illa Hierusalem vnum est caput, quod est Christus Dñs, cuius sanctissima anima omnes Angelicos spiritus, ac beatos gubernat, illuminat, atq; tanquã caput in eis innumeras illuminationes influit: quoniã beatissima anima illa, propter tantam vnionem, quam habet ad verbum, ab ipso immediatè recipit illuminationes. Cæterum, ab illa cæteri beati illumi-
Apoc. 21. nantur. Quare Ioannes in Apocal. ait: Quòd agnus est lucerna illius clarissimæ ciuitatis, quæ omnes illius ciues illuminat, atque sua luce perfundit. In hac Ecclesia diuersæ sunt ordines ac ministeria, quemadmodum & in corpore diuersa sunt membra, quæ ad longum recenset Paulus ad
Ephes. 4. Ephes. 4. Ex quibus quosdam dedit Apostolos; quosdam Prophetas; alios Euangelistas; alios Pastores atque Doctores. Isti docẽt, illi addiscunt: isti imperant, illi obediunt: quidam opitulantur, alij præsident: vnus interrogat, alius definit. Mirabilis ordo Hyerarchicus hic est. Verum talis ordo non est, nisi expressio quædam ac similitudo illius, qui in Ecclesia triumphãte seruatur. Illic enim etiam Angeli maiores minores illuminãt; aliqui præsident, alij ministrant; alijs etiam alia ministeria cõmissa sunt: licet omnes vnanimes in ipsius Dei
Psal. 127. ferantur obsequium. Hic etiam omnes vno pane pascimur, vno calice potamur; illic
Cant. 4. omniũ participatio est in idipsum, hoc est, in Dei visione. Est alia similitudo, quoniã ibi est Paradysus, ac viridarium malorũ punicorum, cum pomorũ fructibus, hæc autem Ecclesia etiã est Paradysus, & hortus Dei, nisi quod arbores, quæ hic nascuntur transplantantur in cœlesti Paradyso. Dicitur autem ille Paradysus malorum punicorum, quæ coronam habent: quoniam ibi accipiunt sancti coronã decoris de manu Dei. Dicuntur autem edere fructus *Apoc. 14* pomorum: quoniam opera illorũ sequuntur illos, & sicut dixit Dominus per Esai. *Esai. 3.* Fructum adinuentionũ suarum comedunt. De præsenti autem Ecclesia dicitur: Hor- *Cant. 4.* tus conclusus, soror mea sponsa, hortus, conclusus, fons signatus. Bis dicitur hortus conclusus: quoniam nec mysteria fidei hic videntur, nec apertè cognoscimus quæ sint plantæ quæ illùc transferendæ sunt. Dicitur autem fons, propter fontẽ Sacramentorum, qui per septem fistulas, quæ sunt septem Sacramenta, Christi sanguinem, ac rorẽ suæ gratiæ promanat. Signatus autem dicitur: quoniam effectus quos Sacramenta in animabus efficiunt, etiam nobis occulti sunt. Hic flores & arbusta multa, & sunt & præfuerunt. Hic vixit vi- *Gene. 49.* tis illa, nempè Virgo Beata, quæ botrum *Apoc. 7.* illum nobis protulit, qui expressus in Crucis prælo suæ gratiæ liquorem ex se effudit, in quo veri filij Iudà lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerunt. Sunt & lilia candida, qualia sunt virgines, quæ in corpore & anima florem intactum seruauerunt. Sunt & violæ paruæ purpureo colore rubentes, quæ sunt innocẽtes Martyres, & qui illos sequuti sunt. Sunt & mala granata rubea, quales fuerunt Apostoli, qui per totum mundũ grana Euangelica seminauerũt, suo sanguine humectantes ac rubricantes ea. Rosas etiam rubeas inuenies, quę sunt Martyres. Amigdala etiã florida, quæ Hyeme florent, & in Vere perseuerat eorum fructus, Hæc sunt antiqui Patriarchæ, ac Prophetæ, qui in Hieme antiquæ legis florere cœperunt, & tamen vsq; nunc perseuerat fructus eorum. Sunt & vberes oliuæ, quales fuerunt Confessores sancti, qui pinguedine deuotionis repleti, oleum pœnitentiæ, ac bonorum operum ex se fuderunt. Denique omnis generis plantatio in hoc viridario Ecclesiæ est, sed hinc in alio transplantantur, vbi constituunt Paradysum malorum punicorum, de quo statim diximus. In medio il- *Cant. 4.* lius Paradysi est lignum vitæ, hoc est, Christus Dominus verus homo, qui in medio

Universidad de Deusto
Biblioteca

medio dicitur esse Paradysi: quoniam in superficie conuexa cœli empyrei, in cacumine eius, glorioſa eius humanitas ſtat, omnibus ſui odoris ſuauiſsimam flagrantiam emittēs. Propè illum eſt radix illa ſancta, ex radice Ieſſe, nempè Beata Virgo, quæ talem nobis protulit fructum, cui & aſſociantur ſanctæ omnes mulieres, quæ roſetum quodam odoribus plenum conſtituūt. Aliæ, quæ integrum ſemper ſeruauerunt ſuæ integritatis florem; aliæ cum caſtiſsimo matrimonij fructu; aliæ cum fragranti viduitatis continentia. Spiritus etiam Angelici viridarium quodam mirabile ex ſe conſtituunt. Quilibet eorum eſt vna planta: quoniam quilibet eſt vnius ſpeciei, quare multas & mirabiles plantationes faciunt. Sequitur arborum veterum plantatio, nempè priſcorum Patrum, qui etſi in ſterili terra plantati mirabilem tamen fructum protulerunt. Radix eorum eſt Pater Abraham, cuius fructus fuere obedientia & fides. Ex arbore illo vitæ, qui eſt in medio huius Paradyſi, nempè Chriſto Domino, duodecim palmites, qui duodecim Apoſtoli ſunt, prodeunt, qui extenſi ſunt à mari vſque ad mare, & à flumine vſque
Pſal. 79. ad terminos orbis terrarum: quoniam in
Pſal. 18. omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sequitur Confeſſorum oliuetum, qui lachrymis ſuis irrigati, pinguiſsimum fructum dederunt. Igitur Paradyſus eſt ille, ſicut & iſte; iſte terreſtris, ille cœleſtis. Sed hinc trāſplantantur illic, vt ſi homo in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet. Vnde & Dominus ad
Luc. 23. latronem dixit: Hodie mecum eris in Paradyſo, id eſt, in horto meo. Fons autem, quo rigatur; ipſa eſſentia diuina eſt, à qua profluit vita, viror, & odor illis plantis, vt flores ſint ſemper viuæ, atque in perpetuō Vere perſeuerent, *En perpetua Primauera,*
Pſal. 86. ſecundum illud Pſalmi: Fluminis impetus
Cant. 4. ciuitatem Dei lætificat. Et illud: Fons hortorum, puteus aquarum viuētium, quæ fluunt impetu de Lybano, id eſt, de candore illo lucis æternæ, qui eſt Filius, de quo
Eccleſ. 1. dicitur: Fons ſapientiæ, verbum Dei in excelſis. Inæbriabuntur ab vberbate domus
Pſal. 35. tuæ, & torrēte voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te eſt fons vitę: Beati auteē ſemper habent os ſuū adhærens huic fonti, & ideò ſemper bibunt vitam, quare mori nullatenus poterunt. Quem fontem, & Dauid ſumma auiditate concupierat, cùm dixit: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum *Pſal. 41.*
fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Ad quem fontem omnes deſiderare debemus habere cordis noſtri os: quoniam hic extinguitur ſitis, refrigeratur calor, omniaque noſtra deſideria complentur, Amen.

Vos eſtis ſal terræ. Chryſoſto. in Imperfecto homil. 10. ait: Quaſi interrogantibus Apoſtolis, ad quos ſit omnia iſta loquutus: Vtrum generaliter ad populum, aut ad ipſos: volens oſtendere, quoniam ad ipſos præcipuè hæc loquebatur, addit. *Vos eſtis ſal terræ.* Ad illud reſpicit quod ſuperius dixit: quia Doctor omnibus virtutibus debet eſſe ornatus. Debet eſſe pauper, vt aua ritiam libera voce caſtiget. Debet eſſe ſemper ſuſpirans, & lugens, ſiue ſua, ſiue aliena delicta, vt confundat eos, qui nec peccare dubitant priuſquàm peccēt, nec poſtquàm peccauerint, triſtantur, quia peccauerunt. Ideò ſuſpiret, & plangat, vt per hoc oſtendat, quia grauis & periculoſus eſt mundus iſte fidelibus. Debet eſuriens, & ſitiens iuſtitiam eſſe; vt pigros circa opera bona, vel lectione fidei, aut increpationis flagello valeat excitare, magis exemplo ſuo quàm voce. Debet eſſe manſuetus, vt magis indulgendo, quàm vindicando regat Eccleſiam, vt magis ametur quàm timeatur. Debet eſſe miſericors alijs, ſibi autem auſterus; vt ſibi quidem graue pondus iuſtitiæ ponat, alijs autem leue. Debet eſſe mundo corde, vt non ſolùm non ſe immiſceat circa negotia ſæcularia, ſed nec cogitet de mūdo. Sicut enim oculus quan- *Simile.*
tò mundior fuerit, tantò longiùs videt: ſic & anima quantò longiùs fuerit à ſolicitudine mundiali, tanto ampliùs Deo proximior eſt. Cuius autem cordis oculus mundum aſpicit, illius mens non poteſt Deum videre. Sit autem pacificus, vt tota Eccleſia eius quaſi vna ſit anima, vbi autem concordia non eſt, nec oratio illic exauditur, nec oblatio ſuſcipitur; quia nec ibi eſt Deus, vbi diſcordia nominatur. Debet autem & paratus ad paſsionem eſſe, non vana deſideria martyrij habens, ſed conſtantiam fidei martyribus dignam. Nam quantum ad ſapientes, & miles non ille paratus dicitur ad bellum, qui

Chryſoſt. Moralitas ſeu cōcio.

qui concupiſcit exire, ſed qui potens eſt exire. Si ergo omnibus his virtutibus fuerit ornatus, tunc eſt quaſi optimum ſal, & totus populus de illo conditur, magis videndo eum, quàm audiendo. Nam prima
Ezech. 40 doctrina eſt videre bonum, ſecunda autem audire. Hactenus Chryſoſt. Ezechiel. cap. 40. refert, quòd cùm eſſet in captiuitate Babylonica, in viſionibus Dei adductus eſt in terram Iſrael, & dimiſſus eſt ſuper montem excelſum nimis, ſuper quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad auſtrum, & vidit ibi virum cuius ſpecies erat quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus, & calamus menſuræ in manu eius, *Tenia ſu cartabon, y ſu pedeſtal en la mano.* Hic vir Chriſtus Dominus eſt, cuius aſpectus erat tanquam æris, quod maximè ſonorum eſt (quoniam verba ſua, quæ in hoc monte loquuturus erat, in omnem terram reſonare debebant) ædificium quod in hoc monte, in quo hanc doctrinam prædicauit Chriſtus fabricare contendit, eſt Eccleſia ſua noua. Ad auſtrum autem vidit ædificium hoc fieri, qui ventus calidus eſt: quoniam in calore charitatis Dei, & proximi Eccleſia hæc fundata eſt. Funiculum lineum & calamum menſuræ gerit in manu: quoniam vult nouum ædificium erigere, nouam ciuitatē condere; cuius exemplar in monte hoc menſurare nititur, atq; componere. Vnde fundamenta eius hic iacere incipit, quæ fuerūt Apoſtoli: Offi-
Epheſ. 4. cia diuidit, atque huius Reipublicæ magiſtratus nominat: nam (vt Paul. Epheſ. 4. docet) ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Paſtores, atq; Doctores, ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem Corporis Chriſti. Hos enim conſtituit Senatores, atque Rectores huius nouæ, ac inclytæ ciuitatis. Et quemadmodum olim in monte alio dedit Deus Moyſi exemplar illius antiqui tabernaculi, & præcepit ei, vt omnia faceret ſecundum exemplar quod ei in monte monſtratū fuerat; ſic in monte hoc exemplar nobis præbet huius ſpiritualis tabernaculi, quod eſt Eccleſia, præcipiens nobis vt hunc modum, quem nobis in hoc monte conſtituit, in Eccleſiaſtica gubernatione
Epheſ. 2. ſeruemus; primaque iacit fundamenta, quæ fuerunt Apoſtoli, ſecundū illud Paul. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum. Ipſe quippè di- *Eſai. 65.*
xerat: Ecce ego creo cœlos nouos, & terram nouā. Eccleſia dicitur terra, quoniam in ea permanet: dicitur cœlum, quoniam ab illo deriuatur, & alitur, & eius conuerſatio in cœlis eſt. Ad hanc ergo ſaliendam nouam terram, miniſtros ſuos ſal vocat: ad hoc nouum cœlum ornandum, Apoſtolos ſuos luces nominat: ad hoc nouum orbem condendum, illos etiam ciuitates facit. *Vos eſtis ſal terræ.* Inter omnes res, quarum hominibus vſus neceſſarius eſt, nihil vtilius ſale, nec precioſius luce, nec illuſtrius quàm ciuitas ſuper montem poſita, & omnium harum rerum vices gerentes ſunt, qui in Eccleſia Doctores, Paſtores, atque Gubernatores ſunt. Et licet propriè, & ex officio id munus gerant dumtaxat illi qui Epiſcopatus gradum in Eccleſia acceperunt: nihilominus etiam illis hæc conuenire dicemus, qui ex commiſsione, licet non ex officio, munus prædicationis vice Epiſcoporum exercent in Eccleſia, quales ſumus religioſi nonnulli, & alij Eccleſiaſtici, qui id in Eccleſia facere conſueuerunt.
Sumas enim inter opitulationes, quas Pau- *1. Cor. 12.*
lus recēſet, quibus ſimul cum Epiſcopis, & Prælatis dicitur, *Vos eſtis ſal terræ.* Inter cæteras vtilitates, quas in ſale experimur, hæc vna eſt, & communior, quod edulia condit, ſapidaque ac comeſtibilia reddit, quæ fortè ſine illa congruè comedi non valerent, ſecundum illud, quod dicit Iob: *Iob. 6.*
Nunquid poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum? Virtus, atque eius opera cibus animæ ſunt, hanc tamen inſulſam diabolus ac communis inſania reddit. Ioannes in Apocal. Vidit ſtellam de *Apoc. 8.*
cœlo cadentem, quæ dicebatur Abſinthium, & omnes aquas terræ amaras, atq; impotabiles reddidit. Stella hæc fuit diabolus, qui propter ſuam ſuperbiam è cœlo deturbatus eſt, virtutemque amaram, ac inſulſam ſuis magicis artibus mortalibus reddidit. Dementauit quippè homines, vt virtutem quæ maximè ſuæ naturæ conuenit odio haberēt, & tanquam à ſe alienam *Seneca.*
refutarent. Vnde Seneca in quadam Epiſtola diſputans, quidnam ſit eſſe hominem ſtudioſum; reſpondet, id eſſe ſecundum rationem viuere, rem quidē facilem, quam tamen cōmunis inſania difficilem reddit. Facilis quidem res eſt virtus; vtpotè noſtræ naturæ conformis & amica, & quæ guſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tata dulcedinem non minimam præsefert,
Eccles.24 secundum illud Eccles. Qui edunt me adhûc esurient. Nec enim solùm hic de visione beatifica loquitur, qui cùm omnem nostram esuriem saciet, tamen nunquam nauseam, ac fastidium generat, sed sicut aqua dulcissima potata, adhûc iterum potandi eam in stomacho auiditatem relinquit; sic de beatitudine dicendum est. Sed tamen non solùm de illa loquitur in his verbis Sapiens; verumetiam de virtutis vsu, qui ita nobis connaturalis est, nostræque rationi adeò consentaneus; vt qui eius periculum fecerit, nec virtutem vnquam fastidiet, nec ab ea diuelli aliquando volet, sed semper noua eam auiditate desiderat. Sed tamen hanc communis insania difficilē reddit. Hęc stultitia, in quam homines inciderunt, vt non viuant vt homines viuere solent, sed sicut bruta, hic vsus siue abusus, qui iam inter homines increbuit, vt rationem subdant sensualitati, hæc communis insania, hoc est, parum sana natura (hoc enim significat insania) *Razon mal sana*, hæc virtutem difficilem,
Simile. atque amaram reddit. Quemadmodum infirmo contingere solet, vt cibum illum abominetur, quem priùs auidissimè sumebat: quoniam malus humor infecit gustum, vt sibi disipiat quod antea sapiebat. Sic hæc hominum communis insania, atque hæc diaboli astutia, qui absinthium hoc in virtutis exercitio miscuit; virtutem odiosam, ac insipidam & insulsam reddunt. Cùm tamen ipsa dulcissima sit, maximèque hominis appetitui conueniens, contra quos Dominus per Esaiam
Esai.5. inuehitur, dicens: Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes amarum in dulci, & dulce in amaro! Miserrimos illos iudico, qui in talem abusum deuenerunt, vt virtutem, quæ secundum se dulcissima est, amaram faciant, & è contra, vitium, quod ipsum absinthium est dulcescere dicant. Quoniam in iumenta degenerauerunt, & cibum iumentorum, hominum cibum fecerunt. Si aliquando
Simile. transis per sata viridis hordei, & dicis: O quàm pulchrum hordeū hoc est! nunquid descendis, vt manduces de illo quantumcumque tibi bonum appareat? Minimè quidem: quoniam hordeū non hominum, sed iumentorum cibus est. Quomodo ergò peccata tibi dulcescunt, quæ non hominum, sed dæmonum alimenta sunt? Communis quidem insania hoc fecit. Quid ergo faciendum? Mittere sal in has amaras aquas, vt nobis dulcescant. Quem-
4. Reg.2. admodū fecit Helisæus, quod super aquas Hierico, quæ amarissimæ erant, & impotabiles misit sal, & protinùs in dulcedinē conuersæ sunt. Sic nos sal hoc in virtute mittere debemus, vt impositam sibi amaritudinem perdant, nempè amplectendo virtutem ipsam, & in operibus eius ostendentes nullam in ea inesse amaritudinem, aut difficultatem; immò summam suauitatem habere, cùm videant homines nos illam summo cum gaudio exercere. Hoc enim est ostendere fidem nostram, quam prædicamus, ex operibus, *Hazer salua à los hombres de la virtud, para que la pierdan el miedo.* Vnde ad Titum *Tit.2.* 2. dicebat Paulus: In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in integritate, in grauitate, in castitate, hoc est, vt sis integer in virtute, nec videaris difficultatibus eius frangi, vt cùm te integrum in operibus virtutum videant existimationem falsam, quam habent de virtute (nempè quòd ossa frangat) amittant. Id enim voluit Dauid dicere ad *2. Reg.11.* Ioab, cùm quadam die malè præliasset aduersus filios Ammon: Non te frangat ista res, hoc est, non ideò despondeas animum ad prosequendum bellum; sed iterum atque iterum experire varios euentus eius. Sic & nos animositatem addere debemus hominibus, quibus à principio difficile apparet virtutis certamē, propter ea quæ diabolus aduersum eam machinatur. Sed cùm videant nos eius operibus integerrimo animo incumbere, non illos frangat timor ille mendax, sed iterum atque iterū illam experiri contendant. In grauitate etiam, & in castitate: quoniam ipsum virtutis exercitium graues nos, atq; castos efficit. Ipsa quippè virtus grauis, atq; pudica est (vt ait Iacobus) &c. 1. ad eumdem *Iacob.3.* instruens Prælatum qualem oporteat esse *Tit.3.* (ait Paulus:) Amplectentem eum (qui secundum doctrinā est) fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere: Amplectentem (ait) hoc est, manibus, & brachijs ambiat virtutem, operetur illam qui doctor est eius; vt possit in doctrina sana hanc hominū insaniam reuincere, ostendens

dens falsam esse hominum æstimationem de virtute: quoniam nec amara est, nec difficilis, sed leuis atque suauis eam exercentibus est. *Vos estis sal terræ.* Aliam
Psal.106. proprietatem habet sal, nam facit terram sterilem, secundum illud: Dedit terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Hoc est, propter malitiam incolarum, terram frugiferam sterilem reddit Deus. Vnde seminare sal super aliquam terram est illam sterilem reddere, & indignam vt fructus reddat, propter malitiam inhabitantium in eam. In
Iud.9. cuius signum Abimelech Iud. 9. Superseminauit sal super ciuitatem Sichem, in signum quod nunquam ampliùs habitari deberet, nec fructus producere ob sua peccata. Terra (hoc est caro nostra) post peccatum sponte spinas & tribulos germinat, secundum illud quod ei dixit Deus: Maledicta terra in opere tuo; spinas & tribulos germinabit tibi. Ergo oportet superseminare sal super hanc terram, vt sterilis reddatur, nec ampliùs has pessimas producat herbas, hoc est, mortificare carnem, castigare, vulnerare, ac super vulnera sal mittere correctionis, vt doleat, gemat, & conteratur, nec has peccatorum
Colos.3. spinas ampliùs producere audeat, secundum illud Consilium Pauli: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Ac si diceret: Sal seminate super ea, nè in ea pessimæ herbæ exoriantur. Item, sal vermes occidit, illos nimirùm qui in carnis sterquilinio, vbi nunc anima sedet, generantur, qui vermes animam corrodunt,
Iob.30. atque feriunt, nec eam quietam viuere patiuntur. De quibus dicebat Iob. Et qui me comedunt non dormiunt. Quoniam & vigilantes, atque dormientes, hæ carnis illecebræ comedunt animas. Quæ opera Pau-
Galat. 5. lus cōmemorat ad Galat. 5. cùm dicit: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes. Hos
Rom.7. ergo vermes (quos Paul. Roman. 7. fructus mortis nominat: quoniam totam animæ substantiam exedunt, atque corrodunt) hos, inquam, necare debemus, mortificando membra nostra ieiunijs, correctionibus, vigilijs, ac cæteris carnis macerationibus. Quinimò multi dicunt, quod etiam serpentes si gustauerint sal, moriuntur. Serpens primum hominem seduxit, cui serpenti maledicens Deus, dixit: Ter-
Genes. ram comedes. Mittamus ergo sal in hanc terram, in qua pascitur serpens hic antiquus. Hoc est, in carne nostra peccatrice, hæc opera ponamus plagis, ac ieiunijs, & cæteris religiosis obseruantijs eam seminemus, vt cùm ad eam pascendam venerit serpens, existimans se peccati cibum in eam inuenire, hoc sal offendat, quo gustato pereat. Et tunc cùm terram hanc maledictam, hoc est, carnem tuam hoc sale seminatam sterilem feceris, spiritum fertilissimum reddes, quemadmo-
Simile. dum si à spinis, ac cæteris inutilibus herbis purgaueris agrum tuum: triticum copiosissimum dabit. Id enim est, quòd Do-
Hierem.1. minus per Hieremiam cap. 1. Prædicatorem admonet, dicens: Ecce constitui te super gentes, vt euellas, & destruas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Hoc est Prædicatoris munus, qui talis officia gerit, vt euellat spinas, & tribulos, & bonum semen seminet in agro cordis eorū, quos docet. Quod alibi etiam
Hiere. 4. Dominus dicit: Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Id est, Eradicate plantas, ac malas herbas, & cùm purus fuerit cordis ager, & quasi nouus apparuerit; tunc poteritis bonum semen seminare: alias si ceciderit super spinas suffocabunt illud spinæ, & sine fructu fiet. ¶ Traditorum etiam atque proditorum domus sale seminari solent, in signum quod ampliùs tàm pessimum fructum non germinabunt. Oportet ergò domos peccatorum sale seminare, hoc est, illos proditores, atque præuaricatores aduersus Deum ostendere, vt publicos hostes Dei declarando, secundum illam Pauli sententiam, instruens prædicatorem, cui ait: Argue, obsecra, in-
2. Tit. 4. crepa, in omni patientia, & doctrina. ¶ Vnde alia salis proprietas est, quòd posita super vulnera mordet, & dolorem causat: vt intelligat Prædicator, quòd vulnera peccatorum mordere debeat. Sed tamen etiam saporem edulijs tribuit, quoniam amore, ac dulcedine debet condire correctiones, & reprehensiones quas facit. Vnde legis veteris Sacerdotes, sanguine simul, & oleo vngebantur; vt intelligerent, quòd deberent esse contra vitia sanguinolenti; alias leues ac suaues,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vino, & oleo vnxit vulnera illius ſemiuiui
Luc.10. Samaritanus (vt legis apud Lucam) quo-
niam vtrumque debet habere Prælatus.
Vinum mordet vulnera, oleum linit ea. Et
Hebr.9. in arca teſtamenti, ſimul erat mannà, &
virga Aaron, *Ha de auer del pan, y del palo en el Sacerdote, que es arca de Dios.* Et in
baculo Epiſcopali cuſpis eſt, qua ferit terram; baculus autē ſuſtinet, & cū correctio
ex charitate procedit (quod ſit quando
Prælatus, & neceſſaria abundanter ſubditis tribuit, & ſimul eorum errata caſtigat)
Prouc.27 tunc verum eſt pouerbium illud Sapien-
tis: Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm
fraudulenta oſcula odientis. Non tibi placeant (frater mi) Prædicatores, aut Magiſtri illi, qui nihil quod poſsit animum pungere audientis, aut confitentis, ſed ſemper
ea quæ placent, dicunt, vt verum faciant
2.Thi.4. Paul. vaticinium ad Thimot. ſcribens:
Quod in nouiſsimis temporibus deberent
homines coaceruare ſibi Magiſtros prurientes auribus. Id eſt, qui loquuntur placentiā, vt dixerat Eſaias, ea quæ homines
Eſai.1. volunt: vt ſi tu vis diues fieri, non ſolùm
non contradicant, verumetiam te doceant
quomodo poſsis locupletari, augere, atq;
ſeruare rem tuam. Immò quod peius eſt
te ſanctum prædicant coram omnibus, &
quod rectè officium tuum exequaris, &
tibi & alijs intonant, forte quoniam à te
Hieron. munera accipiunt, de quibus Hierony-
mus ſuper illud Eſaiæ cap.1. Omnes diligunt munera (ait.) Sunt enim qui diligunt
retributiones, & eos ſolùm habent amicos, à quibus munera accipiūt, nec os amicorum conſiderant, ſed manus, & eos
ſanctos prædicant, quorum exhauriunt
marſupia. Vnde quidam magnus Prælatus huius Regni, ſimul & doctiſsimus,
tanquam ſeductricem à ſe expulit quandam fœminam, quam multi viri ſapientes, ac probi tanquam ſanctam venerabantur: quoniam aiebat ille Archiepiſcopus:
Semper dicit mihi hæc mulier, quòd rectè gero officium meum, nec quidquam
quòd me poſsit offendere loquitur: cùm
tamen ego nouerim negligentias multas,
quas, & in me, & in officio gerendo habeam. Hinc Dominus per Hieremiam
Hier.23. Prophetam cap.23. dicit: Nolite audire
verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos. Viſionem cordis ſui
loquuntur, non de ore Domini. Dicunt
his, qui blaſphemant me, loquutus eſt Dominus: Pax erit vobis: & omni qui ambulat in vanitate cordis ſui, dixerunt: Non
veniet ſuper vos malum. Quis enim aſſuit
Exod.8. in conſilio Domini, &c.? Quare & incantatores Ægyptij in tertio ligno defecerunt, nec enim potuerunt educere cinipheſ, qui tamē ſonitum ore faciunt, & aculeum habent quo pungant, & elliciant ſanguinem. Quoniam mundani homines aſſentatores ſunt, nec vulnera infligere volunt peccatoribus, ſed eorum mala facta
laudare, aut pernicioſiſsimo ſilentio diſſimulare: cùm è contra boni ac pij, verbi
Dei ſonitu ſanguinolentos peccatores ferire non deſinant. Et ſic intelligit Dinus
Hieronym. Prouer.5. Hieronymus illud Prouerb. 5. Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo
guttur eius; nouiſsima autem eius amara
quaſi abſinthium, & acuta quaſi gladius
biceps. Meretrices ſunt hæretici, qui alienis hærent doctrinis, quibus & iunguntur
hypocritæ, qui per dulces ſermones, &
Rom.16. benedictiones ſeducunt corda innocentium, vt Paulus docet: Hi enim aſſentatores mundani potiùs ſunt, quàm prædicatores Euangelici, & amaritudine replent
corda, & quaſi gladius biceps, corpus &
Leuit.24 animam ſecant. Quare in omnibus ſacrificijs præcipiebatur, vt offerretur ſal, mel
autem in nullo: quoniam charitatis correctio familiaris debet eſſe ſeruo Dei; proeul autem ab eo mollis aſſentatio. Ex quo
etiam colligitur, quòd cùm in omni ſacrificio ſal præcipiebatur apponi; nobis voluit ſignificare Spiritus ſanctus, quòd in
omnibus operibus Chriſtiani hoc ſal miſcendum eſt. Volo dicere, quòd hi qui ſunt
ſal terræ omnia opera Chriſtianorum, ſic
ſuo exemplo, atque doctrina debent dirigere, vt ſalubria ſint facienti, nempè in
temporalibus Deum reſpiciant, inque ſpiritualibus modum per humilitatem ſeruent, vt ſic omnia opera eorum ſacrificia
ſint accepta: quoniam non inſulſa, ſed
ſale condita ſunt. Quare vniuerſaliter dicit illos hic eſſe ſal terræ, non populi Iudæorum tantùm, vt Moyſes, & reliqui
Prophetæ, ſed vniuerſaliter totius terræ. *Vos eſtis ſal terræ.* Terra ſalſuginis ſterilis ſolet eſſe; tamen ſi aliquem fructum
fert illum optimū, atq; dulciſsimum profert: quoniam etſi pauci ſint, qui Euangelij
doctrinā ſuſcipiunt per fidem, & pauciores
qui opere eam exequantur: tamen hi, qui
fructum ferunt dulciſsimum, atq; amabiliſsimum illum dant; quoniam eſt fructus
ſale conditus, charitate, ac amore confectus, quò quid dulcius excogitari poteſt? Vnde etſi vna tantùm pars grani cecidit
in terram bonam; tamen abundantiſsimum
Malac.3. fructum protulit, atque optimum. Quare Malach 3. dicitur bonis, qui in terra bona
ſale hoc mixta ſeminauerunt verbū: Eritis vos terra deſiderabilis, *Codiciada por buena*, nec erit ſterilis vinea in agro: quoniam erit
Hylarius. fructus dulcis, qualis eſt fructus vinearum:
Sal (vt D. Hylarius docet) ex aqua & igne
generatur. Prima mūdi renouatio per aquā facta eſt; ſecunda debet fieri per ignē, per
aquam ergo & per ignem debet mūdus hic
renouari, hoc eſt, per blandas correctiones
à charitate emanantes, & cùm hoc non ſufficit, oportet adhibere ignem duræ reprehenſionis, & cremare, atque cautherizare
2.Thi.4. dura corda, & pertinaces conſcientias, ſecundum illud Paul. Argue, obſecra: Ecce
Ad.Tit. aquam: Increpa: Ecce ignem. Vnde & ad
Titum dicit: Increpa eos durè, vt ſani ſint
in fide. Hoc eſt dicere: Si ad perfectam eorum ſanitatem oportet adhibere ignem in
ferro cādente; nè verearis ita facere, etiam
Pyerius. ſi ob id inſanus oblatret mundus, & contra
ſtimulū recalcitrare nitatur. Nam (vt Pyerius in ſuis Hieroglyphicis docet) Ægyptij
qui ſunt mundani obtenebratum habentes
Genc.46. cor (id enim Ægyptus ſignificat) ſal abominantur. Et ijdem Ægyptij (vt in Geneſ.
habetur) odio habent paſtores, qui dicuntur ſal terræ. Quoniam hoc officium ſic
exercere debemus, etiamſi id mundus abhorreat. Immò ea opera facere debemus,
quæ maximè mundus horret, nempè corpus affligere, diuitias deſerere, contemnere
honores, Crucē Chriſti, ac eius opprobria amplecti. Hoc quippè erit abominationes Ægyptiorum ſacrificare Domino. Cæterum hoc præcipuè aduertēdum eſt, quòd
priùs nos facit ſal terræ quàm luces: quoniam priùs condienda ſunt corda, hoc eſt,
voluntates, quàm illuminandos intellectus
per fidem. Quoniam (vt Theologi dicunt)
ad credendum requiritur pia affectio. Nam
veritates fidei, non conuincūt intellectum
noſtrum, ſicut rationes demonſtratiuæ faciunt. Illis enim etiam renitente voluntate, non poteſt non aſſentiri intellectus; vt
quod triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis. Cæterum quòd Deus ſit
trinus & vnus, quòd Chriſtus ſit Deus &
homo, non demonſtrantur, ſed voluntariè
creduntur imperante volūtate intellectui,
vt eis aſſentiat, quia Deus dicit, hoc ei obſequium præſtantes, vt propter ſolum verbum ſuum, abſque vlla alia ratione credamus. Quare credere eſt voluntarium, &
opus religionis, quo hoc obſequium præſtamus Deo dicenti, Quia ipſe dicit: Aliàs
fides non eſſet meritoria, ſecundum illam
D. Gregor. ſententiam. Fides non habet *Gregor.*
meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Vnde D. Auguſtinus ait: Nemo *Auguſt.*
credit niſi volens, quod in prouerbio Hiſpano dicitur: *El creer es corteſia.* Cùm igitur credere ſit voluntarium, oportet primùm hoc ſale voluntatem condire, vt ad
veritates fidei pietate quadam afficiatur.
Quod tunc fiet, cùm gratioſis verbis, atque efficacibus voluntatem attrahere ſatagemus, ita quod ſermo noſter ſit ſale conditus, vt Apoſt. docet, & ſic affecta voluntas *Coloſ.4.*
intellectum ad ſe trahat, atque captiuum
illum reddat in obſequium fidei. Nam ſi
voluntas ſit prauè affecta, circa falſa dogmata, ad illa etiam trahet intellectū: quoniam vicinus voluntati valdè eſt, & Græcorum proloquium fuit: Aliquid mali, ex
vicino malo. Nam ideò peccatores ſunt
ignorantes: quoniam illa praua voluntatis
affectio intellectui etiam adhæreſcit, & ſicut illa prauo eſt infecta affectu, ita intellectū prauis dogmatibus inficit. Igitur primùm condienda eſt voluntas, vt deinde illuminari intellectus poſsit. Et hunc ſenſum cum præcedenti (nempè illo in quo
diximus prædicatores eſſe ſal vniuerſæ terræ, vt omnium opera condirent in ordine
ad vitam æternam) exiſtimo germaniorem
eſſe huius loci: *Vos eſtis ſal terræ.* Obſer- *Alia mo-*
uandum hic eſt, quòd his rebus confert *ralitas ſeu*
prædicatores ſuos Chriſtus, quæ ſicut vti- *concio.*
liſsimæ ac neceſſariæ maximè ſunt, cùm
in ſua ſe conſeruant natura ac perfectione;
ita inutiles, impertinentes, ac prorſus vanæ erunt, ſi ab illa degenerent, atque in
ſui corruptionē deſciſcant. Confert enim
nos ſali, luci, ac ciuitati ſupra montē conſtructæ. Quid magis opportunum aut neceſſarium quàm ſal, dum in ſua eſt naturali perfectione ac natura? Quot commoditates humanæ naturæ præſtat? Poſt panem, qui præprius cibus hominis eſt, &
poſt potum, nihil ad vitam noſtram magis neceſſarium reperies quàm ſal, ſecun-
dum illam Sapientis ſententiam: Initium *Eccli.39.*
vitæ hominis aqua, & ſal, & panis. Immò

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipse panis post sal ponitur; quippè qui insipidus ac insustabilis sine sale est. Omnes cibos vitæ nostræ necessarios sal condit, corruptioni obuiat, fœtores fugat, deniq; ad omnia humana commoda necessarium est sal. Immò & ad diuina dixerim: quoniam veteri lege præcipiebatur, vt nullum sine sale offerretur sacrificium. Quod Dominus Marc. 9. dixit: Omnis victima sale salietur. Cæterum si corrumpatur, si infatuatũ fuerit, si à sua degeneret natura, nihil inutilius, nihil vilius in vita inuenies *Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Vel in sterquilinum proijciatur. Quid de luce dicemus? spiritualis qualitas, ac perfectissima ab omni corruptione remota, oculis amabilis, quibus hãc vniuersi pulchritudinem aperit, colores distinguit, & quidquid visui delectabile est, manifestat. Pedes nostros dirigit, offendicula ostendit, lætificat, viuificat, ducit & reducit nos, multasque alias nobis vtilitates confert: & tamen si (vt hic Dominus dicit) sub modio ponatur, prorsus inutilis efficietur ac vana, ac si non esset; immò potius inficiet omnia fumo, atque fœtore, comburet modium, in illam simul & in modiũ offendemus, atq; extinguemus & conculcabimus eam, & nos cadentes vulnerati resurgemus. Ecce quot mala luxecit, quæ antea tot bona faciebat. Ciuitas etiam super montem posita, quæ est veluti arx, atque castrum, quo se ab hostibus protegunt ciues, ac tenues defertiq;, & habitationi & commercio ciuium, & rectę, ac polyticæ gubernationi, accommoda: si tamen aduersus eam aduenerit hostis, & vi militum cœperit, funditus eam destruit, lapidesque dispergit in vijs, ita quòd absque offendiculo nullus potest trãsire per eam. Quemadmodum & Dominus per Esaiam cap. 1. fuerat comminatus, cùm dixit: Et relinquetur filia Syon, sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas quæ vastatur, in qua non relinquitur lapis super lapidem, qui non destruatur. His ergo tribus rebus ministri Dei comparantur, qui quantum vtilitatis Ecclesiæ afferimus, si in nostro rectè nos geramus officio; tantum damni adducemus; si ab eo, ad quod cõsecrati sumus degeneremus. Vnde & nobis dicitur: *Vos estis sal terræ.* Idem est ac si diceretur nobis: Vos estis res, qua maximè indiget terra, id est, ea res estis, quæ magis necessaria est in terra. Quid opus est plures hic coaceruare proprietates salis? Ipsum est in terra adeò necessarium ac vtile, vt absque ipso nullus sapiat cibus, nec ipse panis, sine quo vita hæc hominũ sustentari non potest. Sic nec absq; ministris vita hæc spiritualis transigi potest: quoniam nullum opus, bonum aut meritorium esse potest, absq; hoc sale, hoc est, absq; hac doctrina, quam Dei ministri docemus, absq; gratia, quam in Sacramentis administramus, secũdum illud Iob: Aut quomodo potest comedi insulsum, quod non est sale conditum? Quinimò nec panis ipse absq; sale gustari potest; audeo dicere, nec ipse Deus proficuus esse voluit, sine nobis. Volo dicere, quòd licet Deus potuit se communicare suis fidelibus, absque medijs ministris, tamen vt omnia in ordine & mensura disponeret noluit immediatè se dare fidelibus, nisi medijs ministris, ac Sacerdotibus suis. Sic enim & vniuersum disposuit ipse Deus, vt inferiora per superiora gubernarentur, & sic ascẽdendo peruenirentur ad ipsum, qui est fons & origo totius boni creaturarum. Quoniam doctrina Christi, gratia Christi, merita Christi, satisfactio Christi, quibus meritum Christiani innititur; per nos dispensantur, ac communicantur. Quare ob id existimauerim ego, Sacerdotes in scripturis vocari Deos, secundum illud: Dijs non detrahes: quoniam ea quæ sunt Dei nos administramus, eo modo loquẽdi, quo solemus dicere, cùm aliquis multũ valet apud Regem, ille est Rex: quoniam omnia quæ vult ipse facit, vt Aman apud Regem Assuerum vocatur pater Regis, sic quoniam ea quæ sunt Dei, nos efficimus; nempè eius merita, sanguinem, Sacramenta, verba, & mysteria eius per nos ad populum deueniunt, quid mirum quòd vocemur Dij? Nullum enim in Ecclesia sacrificiũ offertur sine hoc sale, hoc est, sine nobis ministris: quoniam vnũ dumtaxat sacrificium quod in Ecclesia offertur, pro viuis & mortuis (quod est Eucharistia) nos offerimus, nos consecramus, nos illud fidelibus cõmunicamus: nam nec Angeli habent hanc potestatẽ consecrandi Christi corpus, aut remittendi culpas, vel gratiam conferendi, quam tamen nos per ordinis characterem, & Ecclesiæ authoritatem habemus. Quare nos dicimur sal terræ. Sal quidem terra est, sed humectata priùs ab aquis salsis, & deinde radijs Solis calefacta congelatur in sal. Sic ministri

Leuit. 2. *Marc. 9.* *Iob. 6.* *Esai. 1.* *Exod. 22.* *Esther. 16.*

ministri Christi de terra sumus, sicut & alij, tamen suo rore nos intingit Deus, atq; suis radijs nos ferit sol iustitię Christus, cõmunicando nobis illam excellentiæ potestatem, quam etiam in quantum homo habet à Deo, & sic congelamur in sal, hoc est, effi cimur adeò necessarij in republica Christiana, vt sine nobis nullatenus constare poterit. Quare etiam dicuntur sal: quoniam signum pacis ac fœderis sunt inter Deum & homines. Diuersæ vtique ac variæ fuere cæremoniæ, ac modi quibus homines olim inter se pacem firmabant, sed quę apud Hebræos cõmunior extitit fuit effundere sal. Quare primum quod ante hospites ponebatur erat sal, in signũ fœderis ac pacis, quod cum illis constituere volebant. Sal quippe solida reddit corpora, sic & pax firmitatem amicitiæ constituit. Quare effusio salis in conuiuio pro infœlice omine habebatur. Existimabant quippe fore signum diuisionis, vel contentionis, & quod pax inter eos non erat duratura. Quod & Dominus ad literam explicauit Leuit. 2. dicens: Non auferes sal fœderis tui, de sacrificio tuo. Et clarius Numeror. 18. vbi dicitur: Omnes primitias Sanctuarij quas offerunt filij Israel Domino, tibi dedi, ac filijs tuis. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filijs tuis. Ac si diceret: Tibi concedo primitias, quæ in templo meo offeruntur, vt tibi ac filijs tuis proueniant, & vt firmiùs & securius id habeas eas tibi do cum pacto & fœdere salis, perpetuo tempore duraturum. Igitur cum sal sit signum fœderis ac pacis, si abũdantia huius salis sit in Ecclesia, signum erit amoris, ac charitatis Dei erga nos. Quod & ipse ostendit. Nam à principio cùm primã charitatem volebat manifestare, quam cum noua nupta, scilicet, Ecclesia sua habebat; multum ei huius salis contulerat. Nam post primos pastores qui fuerunt Apostoli, dedit Ecclesiæ illos Martinos, Augustinos, Ambrosios, & alios quamplurimos, qui doctrina ac exemplo suo, corda condiebant, incorruptam fidem in Ecclesia seruabant, serpentes ac vermes vitiorum interficiebãt, atque ideò inter Ecclesiæ primores meritissimè computantur. Deinde dedit Ecclesiæ insignem illum prædicatorem Domini cum: cui & associauit humilitatis exemplar diuinissimum Franciscum, alios etiam quãplurimos, qui & animas saliebant, Ecclesiã illustrabant, Deumque pacificum ac propitium cum hominibus habebant, vicissimq; homines in Dei officio continebant. Qua propter Dominus per Oseam ca. 2. dicebat: Exaudiam cœlos, & ipsi exaudient terrã. Cœli quippe medij sunt, inter terram & Deum, sic probi ministri Christi sequestres sunt inter nos & Deum: vt Moyses de se ipso dixit: Hos ergo cœlos Deus exaudit, cum pro nobis fundunt preces, & ipsi nostras exaudiunt orationes, cùm Deum nobis placare nituntur. Namvt Paul. docet ad Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur, in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia populo. Illi ergo viri sanẽti qui cœli dicuntur, propter puritatem vitæ exaudiuntur à Deo, cùm pro populo qui terra est depræcantur, atque in eis gratiam cœlestẽ effundunt, qua & ipsi ad cœlestia dirigãtur. Qua propter & Moyses pro populo intercedebat, quotiescumque Deum iratum aduersus eum cernebat. Quare sal hoc plurimum debemus cõcupiscere. Et sicut cùm in Scriptura numerantur oblationes, quas aliqui in templo faciebant earum rerum; quæ ad sacrificia peragenda necessarię erant, cũ peruenitur ad sal dicitur: Sal vero absq; mensura offerebant: ita & nos debemus à Deo flagitare, vt de hoc sale absque mensura suæ Ecclesiæ prouideat. Hoc est huiusmodi viros, qui condiunt ac saliunt terram verbo & exemplo suo multos nobis præbeat. Et per eos quasi per sal securi simus fœderis pacis ac amicitiæ Dei. Et quemadmodũ abundantia talium, signum est beneuolẽtiæ Dei erga nos, ita huiusmodi penuria nota esse solet, iræ, ac vindictę Dei ad nos. Quare hoc malum cõminatur Deus nobis, ob nostra peccata per Esai. cap. 29. cùm dicit: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eorum longe est à me: Ideò ecce ego addam, vt admiratione faciam populo huic miraculo grandi & stupendo. Hoc est talis erit vindicta, quã ego exequar in eis, vt quasi de re noua ac grandi omnes qui viderint, aut audierint obstupescãt. Erit autem hæc vindicta talis. Peribit enim sapientia à sapientibus, & intellectus prudentum eius abscondetur. Hoc est, pactum salis dirumpam, quod vobiscum constitui, cùm sapientes atque Doctores, & veræ doctrinæ magistros à vobis iratus tollã. Deinde sequitur. *Quod si sal euanuerit in quo salietur?* Vbi Græci legunt, si sal infatuatum fuerit. Nam sicut insulsum à cibo trãsfertur ad hominem, ita fatuum ab homine

Esai. 29. *Esdr. 7* *Deut. 5.* *Hebr. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martialis tra ısfertur ad cibum. Quare Martialis be
tas, quod insipidæ sint infatuatas vocat, &
Terentius Terentius quendam insulsum & fatuum vo
cat. Dicere ergo (euanuerit) idē est ac si di
ceret, si inefficax factum fuerit sapore suo
& acrimonia deperdita. *In quo salietur?* Hoc
potest accipi impersonaliter, vt sit sensus.
Per quid hat salitio, & conditura non erit
vnde reliqua insulsa condiantur, & saliantur sale iam corrupto. Vnde quædam Glos. paraphrastica dicit. Quid tandem erit reliquum, quo multitudinis insulsa vita condiatur? Et ita verum est, quod si Episcopi & Ecclesiastici ministri, non possunt populum docere, atque condire, quod non habeat populus alios à quibus doctrinam, & sacramētorum participationem requirat, sed plorabit cum Hieremia dicens: Paruuli petierūt
Thren. 4. panem, & non erat qui frangeret eis. Et poterit etiam cum eodem lachrymabiliter dicere: Egressus est à filia Syon omnis decor
Ibidem. 1 eius. Quoniam si sanctitas in Dei ministris deest, vbinam quærenda est? Et hoc quare?
Ibidem. Quia facti sunt principes eius, velut arietes non inuenientes pascua; & abierunt absq; fortitudine, ante faciem subsequentis. Arietes sunt Prælati in Ecclesia, qui aliorum duces sunt, & ideò debent fortitudine pascere, & cornibus de peccatoribus vindictam sumere: sic enim dicitur, in eorum cōsecratione, cū eis imponitur mithra. Imponitur tibi galea salutis, cùm cornibus vtriusq; testamenti, vt terribilis sis aduersarijs veritatis, & fortitudine horum cornuum defendas veritatē. Cuius figura præcessit Exod.
Exod. 34 34. Cùm facies Moysi apparuit cornuta; quare terribilis filijs Israel videbatur, ita vt
2. Cor. 3. non possent filij Israel in faciem eius intendere vt dicitur. 2. Cor. 3. Hic ergo quia infatuati sunt, & saporem diuinorum perdiderunt abierunt absq; fortitudine: Quoniam iam non possunt interponere sepem, nec stare, ante faciem Dei, pro peccatis populi deprecantes, quemadmodum & Moyses &
Esai. 56. alij sancti facere solebāt. De quibus & Esai. dicit, quod sunt canes muti, non valentes latrare. Quod nec audeant reprehendere vitia, aut populi aut etiam maiorum, sicut
1. Reg. 2. Hely sacerdos reprehensus est à Domino: quia nō correxit filios suos. Hi ergo ob hoc abierunt absque fortitudine, ante faciem subsequentis. Abeūt enim post Reges, post Magnates, post diuitias & honores, à quibus suspensi trahuntur, & quos non audent contristare. Sed meliu: est vt sumatut persō naliter, & sit sensus. Si ipsum sal insipidum & corruptum fuerit, in quo iam ipsum sal salietur? Ac si diceret: Si ipse calor qui cætera calefacit infrigidatur, quis illum poterit calefaccre? Et licet antecedens sit impossibile, tamen consequentia bona est, vt cum dicimus, si homo volaret haberet alas. Nam certe si ipsum sal quod cætera condit insipidum ac insulsum fiat, non habet vnde saliri possit. Infatuitas autem hæc idem est, quod esse insulsum, vt diximꝰ, hoc est, absq; rerum diuinarum gustu. Hoc est dicere: Si ecclesiastici ac religiosi carnis, ac mundi delicijs dediti suauitatem spiritus amiserint, quis deuotos ac feruidos reliquos faciet? Si enim cor mœret & tristatur, quis *Esai. 1.*
membra cætera lætificabit? Vnde Esa. Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vsque ad verticem capitis, nō est in eo sanitas. Si enim capita euanescunt; quomodo non turbabuntur membra? Et si cor mœret, hoc est, ecclesiastici ac religiosi, qui officium cordis exercent in hoc corpore mystico, à quibus deriuatur vita spiritus in alios, sicut à corde vita corporis in membra, si hi spiritus lætitia ac pinguedine deuotionis carent, quis alios hoc gaudio perfundet? Quasi dicat: nullus. Vnde
Hierem. 23. Hierem. cap. 23. dicitur: In Prophetis Samariæ vidi fatuitatē, & prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum. Fatuitas hæc (vt Theologia nos docet) opposita est sapientiæ, quæ significat sapidam scientiā hoc est, suauiter sapere diuina. Reperit ergo in Prophetis Samariæ fatuitatem, hoc est rerum diuinarum ignorantiam ac accidiam: quia nullum de spiritualibus gustum habebant, sed prophetabant in Baal, nihil aliud quam quæ mundi sunt sapiebant. Væ illis qui Prophetarum locum in Ecclesia obtinent, quales sunt prædicatores ac Doctores ex officio, vt Episcopi, qui non solum spiritualia nesciunt, verumetiam se totos carnalibus ac temporalibus negotijs dederunt! Hæc cogitant, hæc loquuntur, hæc scribunt, in his se fabulis exercent, quid Reges faciant, quis eorum maiorem aucupaue rit fauorē, cui obueniet ille alius pinguior Episcopatus. Mittantur nuntij, currant veredarei, xenia dentur illi, & illis, qui plus apud Reges possunt, seruentur aurea scuta, emantur annui redditus, concrescant in arca pecuniæ: cæterum quomodo docendi sint fideles; quo pacto impediendā peccata, qua via necessitatibus pauperū succurrendum

dum sit, nec verbum, nec cogitatio saltim vnquam eorum mentes ascendit: quoniam in illis fatuitas est, & non in Deo sed in idolo Baal, hoc est in mundo prophetant. Quare illis dicendum erit, quod Dominus
Matth. 16 aliquando dixit Petro carnalia suadenti. Vade post me Sathana: quia non sapis ea quæ Dei sunt. Hæc erit vindicta. *Echarle de casa.* Vnde & hic subditur. *Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus.* Mittere eum foras, est, illū interno gaudio priuare, vt solum ad exteriores cæremonias deseruiat, nihilque spirituale, aut internum, nec in se sentiat, nec alios docere valeat. Sapiens quippe dicit:
Eccles. 20. Homo acharis quasi fabula vana. Id est, homo insulsus, sine gratia, fabula ac derisio est expositus omnibus, nec vllam de eo æstimationem faciunt, sed tanquam vanus ac inu-
Ezech. 15. tilis floccipenditur. Quod Dominus Ezehi. in parabola vitis explicuit cap. 15. cum ait; Fili hominis quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna syluarum? Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus vt pendeat ex ea quodcumq, vas? Vtramq; eius partem consumpsit ignis, & medietas redacta est in fauillam. Mira res! Lignum vitis, quod dum ipsi viti adhærebat dulcissimum fructum ferebat, nēpe vinum, quod Deum & homines lætificat: si à vite abscindatur inutilissimum est & ad nihil prorsus aptum nisi ad ignem; ita vt nec sustinere ædificium, nec vasculum sustentare possit,
Numer. 15 quod ex eo pendeat. Sic & de nobis philosophandum est. Viri religiosi, ac Dei cultui & ministerio dicati, qui dum Deo per gratiam, & charitatem ac deuotionem iungimur, suauissimum fructum omnibus damus, nempe botrum illum terræ promissionis, quod in ligno crucis expressum liquorē protulit, quo Deum & homines lætificauit, ac verbis nostris & exemplis fidelium corda deuotionis gaudio adimplemus: si ab hac vite abscindimur, si mundana quærentes hæc spiritualia gaudia relinquimus, iā prorsus vani ac inutiles sumus, quoniam nec ad ædificandam Ecclesiam valemus, nec ad sustinendos fragiles ac peccatores sufficientes sumus: Cùm tamen de charitate scriptū
1. Cor. 13. sit, quod omnia suffert & omnia sustinet. In
Leuit. 1. sacrificio turturis, vesicula gutturis ac plumæ, in locum cinerum mittebantur. Volatilium sacrificium significat illud, quod viri ecclesiastici de se ipsis faciunt: Nam comparatione cæterorum, quasi aues sunt, qui alis scientiæ ac potestatis super alios volant. Sed postquam sacrificium hoc consummatum est, reliquiæ eius, nempe vesicula gutturis atque plumę, in locum cinerum proijciūtur. Prisci patres se verè Deo tanquam turtures sacrificauerunt effundentes sanguinē pro Christo, iugulantes atque relecantes ea quæ Deo displicere videbant. Cæterum reliquiæ huius sacrificij nos sumus, quibus tantum vesica gutturis ac plumę supersunt, nihil enim aliud quam effundere verba scimus. *Gorgear, hablar de papo.* Multa dicere, & pauca vel nulla facere. Plumas etiam habemus, hoc est, aērem verberamus. Nā per aerem mundi huius, cum dignitatibus ac diuicijs volare volumus. Quare in locum cinerum proiecti sumus, vbi à prætereuntibus conculcamur. Nam & verba nostra quantūuis alta floccipendunt, & vanitates nostras irrident, atque sic foras eiecti, à vera erga Deum interna religione; ea quæ exterius apparent, cùm ea videant mixta mundanis cupiditatibus, paruipenduntur ab hominibus. Vnde Dominus per Esai. cap. 7. dicit:
Esai. 7. Erit in pascua boum, & in conculcationē: Per boues ego Principes tēporales, ac Magnates intelligo, qui meliora bona Ecclesiæ depascunt, & insuper nos conculcant pedibus suis: quoniam nos nihili pendunt, & si-
simile. cut vestigia calcantis, apparent in calcato, ita in nobis vestigia mundi à quo calcamur apparent. Propterea enim conculcamur à mundo: quoniam in eius turbam nos intromittimus; concupientes ea quæ & ipse mūdus concupiscit, quem si fugeremus nullatenus ad nos calces eius pertingerent. Et iterum Esai. cap. 10. dicit: Ponam eam in con-
Esai. 10. culcationem, quasi lutum platearum. Quod conculcatum postea eijcitur extrà plateas. Quod & Hieremias in suis lamentationibꝰ plangebat dicens cap 4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus,
Thren. 4. dispersi sunt lapides Sanctuarij, in capite omnium platearum? Vbi D. Hieronymus
Hieron. sic ait: Cùm quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit; quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta pallescit. Sāctuarij lapides in plateas disperguntur, cùm causa sæcularium foras lata itinera appetunt, hi qui ad ornamēta Ecclesiæ interni mysterijs, quasi in secretis Sanctuarij vocare debuerant. Ad hoc quippe Sanctuarij lapides fiebant, vt intra Sancta sanctorum in vestimento communi

Universidad de Deusto
Biblioteca

communi Sacerdotis apparerent. Cùm vero miniſtri religionis à ſubditis honorẽ Redemptoris ſui, ex merito vitæ non exigunt, Sanctuarij lapides in veſtimento Pontificis non ſunt, qui diſperguntur per plateas, cùm perſonę ſacrorum ordinum, voluptatum ſuarum latitudini deditæ, terrenis negotijs inhærent. In capite autem, quia cùm terrena agũt ſummi videri appetunt, vt & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearũ ſint capite, ex honore ſanctitatis. Et cap. 4. etiam dicit: Diſperſi ſunt lapides Sanctuarij in medio platearum. Hoc fit cum miniſtri Dei, qui ſicut lapides viui ædificantur, diſperguntur in negotijs ſæcularibus. Hoc enim diabolus vult, ſicut Pharao filios Iſrael diſperſit ad colligendas paleas: cùm tamen ſcriptum ſit: Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus, vt ei placeat cui ſe probauit, hoc eſt, vt intus in Dei amore ſe teneat, ne eijciatur foras ad exteriora dumtaxat. Et eodem capite ſic dicit: Candidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſaphiro pulchriores. Denigrata eſt ſuper carbones ignis facies eorum, & non ſunt agniti in plateis Nazarei eius, hoc eſt, ſanctificati eius, ſegregati eius ac coronati. Hæc enim omnia Nazareus ſignificat. Coronati veluti Reges, quibus dicitur: Gens ſancta, regale ſacerdotium. Cum poteſtate ligandi atque ſoluendi animas, ſicuti & rex corpora. Et conſecrati & ſanctificati Deo, qui deberent eſſe candidiores niue, & nitidiores lacte, hoc eſt (vt D. Hiero. hic docet) in ſpiritu & in carne puriſſimi. Nam nix congelatur, ex aqua cœleſti, & ſignificat diuina & cœleſtia, lac autem ex animalis carne exprimitur, & ſignificat humana & terrena. Hi ergo Nazarei in diuinis & humanis, in cœleſtibus & terrenis: in ſpiritualibus & corporalibus: candorem ac puritatem mentis ſeruare deberent. Rubicundiores ebore antiquo. Ebur enim (ait D. Greg.) antiquitate rubeſcit, & ſignificat eos, qui *De puro Chriſtianos viejos eſtan colorados*. Voco autem veteres Chriſtianos, non quantum ad genus (hoc enim quantum ad Deũ parum refert) quoniam, vt Paul. docet, in Chriſto Ieſu nec circunciſio aliquid valet, nec præputiũ. Sed debent eſſe veteres Chriſtiani, quantum ad conſuetudinem, quam debent habere ad ſanguinem Chriſti. Debent enim frequenter ea intingi atque lauari in ſacramentis, qui hunc ſanguinem fundunt, vt cùm ex hac antiqua conſuetudine, & diuturna contemplatione Paſſionis Chriſti rubicundas iam reddiderint animas, ſic candidati ac rubricati ſimiles appareant Sponſo, de quo dicitur, quod eſt candidus & rubicundus. Saphiro pulchriores. Saphirus colorem cœli refert, ſic iſti Nazarei poſſent dicere, conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Et tamen cùm ſic deberẽt eſſe, vt omnibus candidi ac lucidi apparerent, proh dolor! Denigrata eſt ſuper carbones ignis facies eorum, & non ſunt agniti in plateis. Carbo (ait Hierony.) prius fuit ignitus, deinde extincto igne remanſit niger. Sic mali eccleſiaſtici, qui prius igne deuotionis ſuccenſi ſuum miniſterium implebant: extincto charitatis ac deuotionis igne, nigri, ac fœdi remanſerunt, ita quod in plateis nõ agnoſcantur: quoniam niſi in habitu ac exteriori ſplendore, in nullo alio à cæteris differunt. Quare iam non eis tantus honos defertur, vt olim, ſed ſicut alios ſæculares illos habent homines, nec in plateis plus eis deferunt quam alijs, ſaltim interiori reuerentia. Sed adimpletum videmus illud Eſaiæ vaticinium. Erit, ſicut populus ſic ſacerdos. Quoniam nec nos in moribus aut vita, ab alijs diſcriminamur. Igitur. *Si ſal euanuerit ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Nam cum ipſe non habeat ſal, nec ſibi nec alijs prodeſt. Sal (ait hic Albertus) hanc mirabilem naturam habet: quoniam per ſimilitudinẽ quam habet extrahit aliud ſal. Quare ſi piſces ſalſos, aut carnes ſalſas, in aqua recenter ſalſa immergas, citius ſal extrahitur ab eis, quam ſi in aquas dulces illa ponerẽs. Quod experientia conſtat. Nam in aqua maris quæ ſaliſsima eſt, ſi in illa immergas piſces ſalſos, citius amittunt ſal quam in alijs aquis. Vnde Heliſæus vt aquas Hiericho ſalſas dulceſcere faceret, ſal miſit in eas. Sic Prælatus qui ſal hoc habet, amaritudinem ſubditorum cum illa extrahit, & dulces in eis ſanctos labores efficit, vt ſupra diximus. Cæterum, ſi hoc ſale caruerit, nec ad hũc nec ad alios effectus vtilis erit. *Ad nihilum valet vltra*. Nullam vtilitatem habet ſal infatuatũ. Immo nec ſterquiliniũ ex illo fieri poteſt, vt ait Luc. Peccata ſeculariũ ſaltim ſterquiliniũ cõficere poſſunt, quoniam cautiores ſolent reddere peccatores. Quod Chriſtus innuit in parabola illa de ficu ſterili quã habebat homo in horto ſuo, & præcepit hortulano vt eradicaret eã, & tñ hortulanus

Thren. 4.
Exod. 5.
2. Tim. 2.
Ibidem.
4. Pet. 2.
Hieron.
Gregor.
Galat. 5.
Cant. 5.
Hiero.
Eſai. 24.
Albertus
Simile.
Luc. 14.
Luc. 13.

nus voluit, ſed miſit ſtercora ad radices eius vt p ea calefacta fructificaret. Per ficũ intelliguntur peccatores: quoniã patres nri poſt peccatũ ſub ficu delitescere voluerũt. Huic ſi ad radices ſterc⁹ ponas, fructificabit. Stercora ſunt peccata: radices, animę intellectus & voluntas: ponere ſtercora in radicibus, eſt, peccata ante oculos mentis peccatori ponere, vt videns eorum turpitudinem erubeſcat, & deteſtetur ea; nec amplius ea commit tere audeat, ſed in bonorũ operum fructus ſe transferat. Hæc vtilitas Prælato peccanti non obuenit: quoniam peccata eius ſcandaloſiſsima ſunt, ac ſacrilega multum radicib⁹ arboris huius (quę eſt Eccleſia) officiũt nec aliquis audet ea ſibi ob oculos ponere, propter reuerentiam dignitatis. Quod & D. Gregor. in Paſtorali his verbis docet: Nemo amplius (inquit) in Eccleſia nocet, quã qui peruerſe agens nomen vel ordinem ſanctitatis habet: delinquentem namq; eum redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, dum præ reuerentia ordinis peccator honoratur. Immo potius ſal hoc corruptum, & infatuatum radices inficit, eaſq; deſiccat, ac putrefactas reddit. Radices huius arboris fidelium, Eccleſiaſtici ſumus, ſi hęc exiccentur radices, totus arbor peribit. De Salamandra legitur quod ſe radicibus arborum iungit, quas & comburit & exiccat, & ſic totus arbor inuſtus perit. Diabolus qui in igne inferni ſicut ſalamandra viuit, radices huius arboris arefacere ac comburere nititur, & ideò iungitur Eccleſiaſticis eoſque corrumpit, vt exiccatis radicibus arbor etiam exiccetur. Vnde Paul. ad Roma. Si radix ſancta, & rami. Quod ſi radix corrupta fuerit, idem iudicium erit de ramis. Et ad Hebr. Nequa radix amaritudinis ſurſum germinãs, & per eam inquinentur multi. Quare D. Chryſoſt. homil. 38. in Imperfecto, docet, quòd ſicut quando agricola videt arborum folia, ac fructus exiccari, colligit quod radices putrefactæ ſunt, ſic quando viderimus charitatis rorem inter Chriſtianos exiccari, deuotionis pinguedinem attenuari, fidem paulatim corrumpi, bonos ac religioſos mores labefactari, exiſtimare debemus quod ex corruptis radicibus hæc mala proueniant. Et ſicut quando domus aliqua vel ciuitas, ob ſua delicta ſale ſeminatur volum⁹ ſignificare, quod deinde ad omnem bonum fructum ſterilis erit: ſic quandò viderimus ſal hoc per terrã diſperſum ac ſeminatum, & ab omnibus cõculcatum iri, iam inde colligere debemus & mundum proditorem eſſe; cùm per illũ ſal hoc ſpargatur ac ſeminetur, ac deinde ſterilem deinceps fore, ſicut terra ſalſuginis eſſe ſolet. Et certe cùm ego conſidero viros eccleſiaſticos ac religioſos in terra iacere, atq; contemptui Principibus ac Magnatibus fieri, & quaſi res infimas ab omnibus conculcari, mea & populi peccata in memoriam reuoco, ac ſuper ea ingemiſco timens, ne ob hoc quod mundus aduerſus Deum proditor eſt, hæc mala ſuccedant, cauenſq; maximè, ne terra deinceps bonorum operum ſterilis fiat. Nam ſcriptum eſt Pſalm. 106: quod Deus dedit terram frugiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantiũ in ea. Væ tibi terra, quæ ita ſal iſtud iacere, ac conculcare permittis; ſterilis quippe ac infructifera deinceps eris. Vnde Hierem. 22. dicitur cuidam regi, qui Prophetas ac Sacerdotes conculcabat, mediumque Eſaiam ſeccare fecit: Voca virum iſtum ſterilem: quoniam in diebus ſuis nõ proſperabitur. Sterile erit regnum, in quo Principes ac Magnates ſal iſtud cõculcauerint & conceptui habuerint. *Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Vt ab interioribus ad exteriora tranſitum faciant, curiſq; temporalibus impliciti ab internis diſtrahãtur. Vnde D. Gregor. 1. par. Paſtorali. ca. 4. ait. Dum mens per inſolentem curam foras trahitur, à timoris intimi ſoliditate euacuatur. Quoniam anima quæ ſe exterioribus implicat, ibi à fructibus ſpiritus euacuatur, quare tunc ab omnibus conculcatur, cùm eam videant bonis operibus exinanitam, & dicunt ei hoſtes ſui: Incuruare, vt tranſeamus, vt Eſai. dicit: Nam cùm tanquam reges hæc omnia contemnere deberemus, facti ſumus mancipia eorum, ac ideo mundus (vt aſſolet) tanquam ſequaces ſuos nos irridet. Iudi. 1. legitur, quod Adonicer tyrãnus quidam habebat ſeptuaginta reges captiuos, qui ſub menſa eius colligebant micas quæ de eius menſa cadebant amputatis pedum ac manuum extremitatibus. Sic enim mundus tyrannus, nunc cum viris eccleſiaſticis facit. Qui cũ deberent reges eſſe, regibuſq; iura ac leges imponere, nunc concupiſcentes temporalia, facti ſunt mundi mancipia, atque Regibus & Magnatibus ſubſunt, colligentes micas, quæ de menſa eorum cadũt, ambientes Epiſcopatum quem ſicut panem in fruſta iam frangunt Reges, accipientes & ſpolia, & penſiones, & iubſidia ex eo, illũq; in

Gregor.
Simile.
Roma. 11.
Hebr. 12.
Chryſoſt.
Simile.
Simile.
Pſal. 106.
Hiere. 22.
Eſai. 51.
Iudich. 1.
Gregor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in micas comminutum, huic vnam, alteri aliam micam aut fruſtum porrigunt. Amputatis ſummitatibus manuum ac pedũ. Extremitates ſunt fines: quoniam iam non habent Deum pro fine, aut animarum ſalutẽ, ſed ſuos prouẽtus ac delicias. Summitates manuũ & pedum dicimus nos, *las yemas*, in quibus delicatior eſt tactus: quoniam iam non delicatos fines intendunt: quales ſunt res ſpirituales, ſed ea quæ craſſa ac turpia qualia ſunt temporalia, volunt. Cæterũ vir orthodoxus intelligens quantæ molis ſit, quod ſal hoc non conculcetur, nec eccleſia ſtici contemptui habeantur, his non obſtãtibus debet (ſi poteſt) illos à terra erigere, nec ad id quod malum ac minus perfectũ in eis eſt, attendere, ſed ad vtilitates quas ex eis Eccleſia capit, & ad aliquos bonos omnique virtute refertos, quos in Eccleſia Dei norit eſſe. Nec enim debent eſſe homines Chriſtiani, ſicut Balaac Rex Moab, qui ſuburbana, ac infirmiora exercitus Iſrael oſtendebat Prophetæ Balaã occultans ea, quæ meliora videbantur, vt induceret eum ad maledicendum populo. Sic multi peſſimi Chriſtiani faciunt. Si aliquid minus bonum in viris religioſis ac eccleſiaſticis inuenerint, id efferunt, id omnibus manifeſtãt, indignum facinus proclamantes, quòd homines in carne vitam agentes ſigna quædã humanæ fragilitatis aliquando exhibeant. Cęterũ bonaquęfaciũt, (quę quamplurima ſunt) nec ſcire volũt, nec etiã ſi ſciant manifeſtant, & hoc (vt D. Auguſt. ſuper Pſal. 10. docet) faciũt, vt ſagittẽt in obſcura luna (ſic enim ipſe legit) rectos corde. Eccleſiã hanc militantem vocat lunam: quia à Chriſto qui eſt verus ſol accipit lucem, ac ſuam claritatem. Igitur mali ac homines peſſimi, ſi viderint obſcurari hanc lunam, ſi aliquos deficientes à recto, & à vera religione aberrantes in Eccleſia perſpexerint, hæc oblatrant proclamant, atque in ſydera efferunt, vt ſic homines rectos, ac ſimplices ab eorum deuotione retrahant, ac deterreãt. Tu tamen conſilium illud accipe, quod D. Auguſtin. docet dicens: Contingit aliquando quod in ſpineto aliquo, inter ipſas ſpinas deliteſcit vitis, cum botro præmaturo. Quid ergo debes facere, ſi racemum illum vis accipere? Botrum carpe, & ſpinam caue. Sic debes mittere manũ ad botrum, vt tamẽ caueas nẽ in ſpinis vulnereris. Sic ſi inter vitia ac humanos deffectus, quos in Prælatis ac eccleſiaſticis viris perſpexeris, etiam aliquid boni inueneris, nempe doctrinam Euangelicam, quam te docent, & alia quamplurima bona, quæ ex eis Chriſtianis eueniunt, botrum carpe, & ſpinam caue. Quæ bona ſunt accipe, quæ vero mala declina, ſicut dixit Dominus turbis. Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, quæ dicunt facite, ſecundum vero opera eorum nolite facere. Quinimo & attendere debet populus Chriſtianus, quod ſi ob eorum peccata multotiens permittit Deus, vt eccleſiaſtici viri non ſint tales quales oportebat vt eſſent, tamen collatione facta inter populũ & eccleſiaſticos, quantumuis peccatores ſimus reſpectu populi videbimur iuſti. Quod ſi tales nõ ſumus quales & patres noſtri fuerunt, & quales miniſterium noſtrum poſtulat, ſibi imputet populus Chriſtianus, quod in vindictam ſcelerum ſuorum id permittat Deus. Sic enim apud Eſai. Filij Iſrael ob ſua facinora fatebantur ſibi defficere iuſtos, Prophetas, ac prędicatores, quales olim cũ in Dei ſeruitio permanebant, habuerunt. Facti ſumus (ait) vt immundi omnes nos, & tanquam pannus menſtruatæ vniuerſę iuſtitięnẽę. Hoc eſt, tot deffectꝰ opera noſtra comitantur, vt plus immunditiæ quam candoris in eis appareat, quemadmodum & in panno menſtruatæ videre licet: Et cecidimus quaſi folium vniuerſi, & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos. Sicut enim arborum folia cũm eis defficit humor exiccantur, & ab arbore decidunt, ſic deſſiciente charitatis humore arida efficiuntur opera noſtra, ac ideò ab arbore expellimur. Loquebatur enim de captiuitate Babyloni ca Propheta, in qua à terra ſua expulſi ſunt propter hæc peccata, ita & peccator cui deficit charitas, quæ cũm fixum in Dei amore tenere debuerat quocumque vento circumfertur; & in qualibet occaſione à Dei amore decidit. Quid ergo conſequutum eſt propter huiuſmodi peccata? Ideò, ſubdit Propheta, non eſt qui inuocet nomen tuũ, qui conſurgat & teneat te. *No ay quien tenga las manos à Dios como Moyſen. Vos eſtis lux mundi.* Cum prius dixiſſet eos eſſe ſal ſignificans eos delectos ad condiendos mores, & affectus hominum, iã eos lucem vocat: quoniam etiam delecti erant, ad pellendas verbo & opere tenebras, in quibus totus iacebat mundus. Nam populus Gentilium nullum habebat lumẽ, Iudaicus adhuc vmbris legis adherebat, & indigebat luce, quę easil luſtraret atq; claritate veritatis obſcuritates illas

Numer. 23

Auguſt.

Simile.

Matth. 23

Eſai. 64

Similes

Moralitas ſeu cõcio

illas perfunderet. Item prius eos dixit, Sal terræ, nunc autem, lucem mundi eos vocat, lux vero à cœleſtibus venit, vtinter hęc duo extrema, terram & cœlum vniuerſitatem omnium creaturarum includeret. Nam inter extrema includuntur media, vt intelligeremus Apoſtolos debere eſſe totius orbis renouatores. Ideo enim in veſte Aaron totus erat deſcriptus orbis terrarum (vt dicitur Sapiẽtiæ. 18.) quoniam totum orbem poſuit Deus ſuper Sacerdotes ac miniſtros ſuos, vt illũ Deo prœpararent. Octo quippe veſtes Summus Sacerdos habebat olim. Veſtiebatur enim primò tunica linea, quæ ſignificabat terram: quoniam linum in terra naſcitur. Habebat etiam cingulum, quod omnes veſtes Aaron cingebat, & ſignificabat Occeanum mare, quod omnem terram cingit. Eſt quippe velut cingulũ terræ, quare cingulum illud aquas omnes referebat. Habebat etiam tunicam hyacinthinam, qua ſuper lineam veſtiebatur, & per eam intelligebatur aër, qui communiter cœlum appellatur: eo quod hyacinthus colorem ceruleum; quem cœlum videtur habere, referat. In ora etiam veſtimenti habebat tintinabula argentea, quę ſignificabãt tonitrua: malogranata aurea, fulgura ipſa referebant. Aliã veſtem qua induebatur diuerſis lapidibus pretioſis diſtinctam, ſtellatum cœlum reddebat. Mithra quam ſuperponebat capiti cœlum empyreum, lamina aurea quam ſuper frontem gerebat, Deũ ipſum ſuper omnia præſidentem ſignificabat. Nam & in ipſo erat ſcriptum nomen Thetragrammaton, quod ſignificat, Deum prout eſt fons eſſendi. Et ſic verificatur quod Sapiens dicit, quod in veſte podêris eius, id eſt, in veſte talari, totus erat ſcriptus orbis terrarum. Vt intelligat Sacerdos atq; Prælatus, quod à pede vſque ad caput habet ſuper ſe vniuerſum orbem, & quod eſt Omnipotentis Dei ac Creatoris omnium miniſter, & quod vniuerſus orbis ſuo eſt addictus miniſterio, vt illum recta fide illuminet, & bonis moribus inſtruat. Et ideò dicitur ſal terræ, & lux: quoniam cœlum & terram, & ea quæ cœli ambitu continentur, ſub ſua ſe habere cura intelligat. Sed obſerua quod quemadmodum ædificium, quod in hoc mõte Chriſtus ædificare aſcendit, huius terris nouæ, ac ciuitatis nouæ eſt ſupernaturale, ita & fundator eius, qui eſt Chriſtus Dominus, homo eſt ſupernaturalis, quia eſt homo & Deus ſimul. Ciuitas etiam ipſa ſupernaturalis eſt & cœleſtis: nam è cœlo eam vidit deſcendere Ioannes in Apocalypſi: miniſteria deinde ſupernaturalia ſunt, atque miniſtri: quoniam omnia hæc tendunt ad hoc, quod homines faciant beatos. Deinde conſidera quod eſſe beatum non eſt homini naturale, ſed eſt vltimus eius finis, ad quem per ſua opera moueri debet. Quoniam ſuis actionibus res ſuum vltimum finem conſequuntur, ſicut graue ſuo pondere ad centrum deſcendit, & leue aſcendit. Cæterum ex his actionibus, quæ media ſunt ad conſequendum finem vltimum, quædam ſunt adeo efficaces, vt ipſummet finem efficiant, ſicut medicina quæ eſt medium ad conſequendam ſanitatem ipſamet efficit eã, quæ eſt finis eius: eo quod media hæc habent proportionem cum fine. Attamen beatitudo hominis eſt ſupernaturalis, quare opera ſua ex ſe ipſis nullam habent proportionem cum iſto fine, niſi per gratiam Dei ad hoc eleuentur. Vnde opera noſtra non efficiunt hunc finẽ; ſicut medicina ſanitatẽ, ſed ab alia cauſa ſuperiori debet homini prouenire ſuus finis, nempe à Deo. Sed per opera noſtra Chriſtiani poſſumus mereri, vt Deus nobis hunc conferat finem, qui eſt beatitudo noſtra, & hoc merentur opera iuſti. Hoc docet Diuus Thom. 1. p. quæſt. 62. artic. 4. Quare ſicut finis noſter eſt ſupernaturalis, ita & media quibus illum conſequi debemus ſupernaturalia ſunt, quæ nobis præbere debet ipſemet Deus, qui finem prœbet, ſecundum illud Pſalm. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cæterum non ſolum finis & media, quæ ſunt gratia & virtutes per ſe infuſę, ſupernaturalia ſunt, verumetiam & miniſteria quibus hæc cõferuntur. Quare poteſtas quam miniſtri Dei habemus ad dimittendum peccata, & conferendum gratiam in nomine Chriſti tanquam eius vices gerentes, etiam eſt ſupernaturalis à primo Sacerdote Chriſto per alios miniſtros eius nobis ſupernaturaliter proueniens. Et non ſolum miniſterium eſt ſupernaturale, verumetiã & miniſtri, in quantum ſupernaturalia opera exercemus ſupernaturales etiam ſumus: quoniam non ad miniſteria naturalia, ſed ad ſupernaturalia acciti ſumus. Quare & nomina quæ nobis imponuntur, tanquam miniſtris huius ſupernaturalis mininiſterij, etiam ſunt ſupernaturalia, quæ hæc ſupernaturalia miniſteria ſignificarent, & ideò nos vocat ſal, lucem, ciuitatem ſupra montem, lucernam ſuper candelabrum. Creauit

Sapien. 18

Exod. 39

Apoca. 21

D. Thom.

Pſal. 83.

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus Adam primum hominem, & adduxit ad eum omnia animalia, vt illis imponeret nomina: & quia sapiens erat, & per scientiã infusam omnium rerum naturas ac quidita tes callebat: illis imposuit nomina, quę ligni ficarent propriam vniutcuiusque rei natu-
Genes.2. ram. Vnde dicitur ibi: Omne quod vocauit Adam: ipsum est nomen eius, hoc est signi cans propriam naturam eius. Idem fecit eũ Eua vxore sua, cui primò imposuit nomen Virago, quia à viro sumpta erat, & postquã peperit filium, Euam vocauit eam: eo quod esset mater omnium viuentium. Et idem fecit Dominus cum Abraham, & Sara, cũ eis nomina mutauit, postquam Abraham eleuauit, ad hoc quod esset pater omniũ credentium in Christo. Sic nouus hic conditor huius noui orbis quem modò constituit, facit. Eleuabat discipulos suos ad noua & supernaturalia munia, noua etiam ac superna turalia nomina eis imponit. Vnde & Simonii imposuit nomen Petrus: quoniam super illum tanquam super petram ædificaturus erat Ecclesiam suam. Ioannem vocat filium tonitrui: quoniam Euangelium suum altissimum super vniuersum orbem tonare debebat, & modò vocat eos Sal, Lucẽ, Ciuitatem,: quoniam ad hæc officia eos promo-
Esai.51. uebat. Ecce ego posui te (ait Propheta) vt plantes cœlos, & fundes terram. Ad hanc terram quam fundat, nouos agricolas, ac cul tores elegit, & ideò dicit illis. *Vos estis sal terræ*: Ad hoc cœlum nouum quod plantat, nouas etiam luces creat, & ideo dicit illis: *Vos estis lux mundi*. In hunc nouum orbem quem condit nouas etiam ædificat ciuitates, & arces super montes inexpugnabiles positas, & ideo eos vocat ciuitates. Ecce ho rum nominum rationes. *Vos estis lux mũdi*. Est nẽ res aliqua æstimabilior quã lux? Vident oculi nostri amabiliorem aliquã rem, quam sit lux? Minime certe. Nam ideo tan tum apud nos æstimatur sol: quoniam est fons atque origo huius excellentissimę qua litatis, quæ est lux. Hoc ergo officium, hanc nomenclaturam tribuit Deus suis discipulis hodie. Vos estis luces ac soles mundi.
Psal. 138. Non sine causa dicebat Dauid: Mihi nimis honorificati sunt amici tui Deus. Nam quis maior honor excogitari potest, quam hominibus titulos illos ac nomenclaturas com municare, quibus Deus ipse nominatur ac honoratur? Reges temporales vocabunt ali quem ex amicis suis, vel Comitem, vel Mar chionem, vel (ad summum) Ducẽ, cæterum Regem nullum omnino dicent, nec patientur tali nomine aliquem ex suis subditis ap pellari. Deus aute adeò cũ suis amicis amicus liberalis est, vt nomina propria sua eis communicare non pigeat: Deos enim eos
Psal.81. vocat secundum illud Psalm. Ego dixi Dij estis. Et quoniam ipse per excellentiam vo catur lux mundi, secundum illud Ioann. 8.
Ioann.8. Ego sum lux mundi, hunc etiam illustrissimum titulum hodie suis communicat cùm dicit: *Vos estis lux mundi*. Id est, estis id quod ego sum. Cæterum semper magnum mediat interstitium, in his appellationibus
D. Thom. inter Deũ & homines. Quoniam (vt docet D. Thom. quæstione. 13. primæ partis) nomina quæ propriè dicuntur de Deo, & non solum methaphorice, cùm ad creaturas trãs feruntur, æquiuoce, & secundum analogiã de illis dicuntur, & non secundum eam pro prietatem, qua dicuntur de Deo. De Deo quippe dicuntur eminenter, essentialiter, & perfectè, de creaturis vero imperfectè, accidentaliter, & per participationẽ. Quod autem est tale per participationem, non adęquat id quod est tale per essentiam, nec potest ei æquiparari: quoniam effectus nõ potest totum quod est in causa participare, nisi secundum suam capacitatem & naturã, maximè quando causa est alterius rationis. Quare in ipsa phrasi ac modo loquẽdi Scriptura id nobis insinuare videbimus. Nam ea nomina quæ dicta de Deo, vel de Christo etiam communicantur creaturæ, cũ ea de, Deo vel de Christo dicit Scriptura, altio ri modo etiam in verbis ipsis ipsi ea attribuit quam creaturis. Talibus enim terminis talia nomina Deo vel Christo tribuit, vt in eis superexcellentiam eius ad creaturas exprimere videatur. Verbi gratia, Christus dicitur Deus, homines etiam dicuntur Dij, sed homines per participationẽ vocantur Dij, Christus verò per essentiam. Quod discrimen Dominus videtur insinuare apud Ioannem, cùm adducens hoc testimonium Psalmistæ. Ego dixi Dij estis, quasi illud explicando, subdit. Si illos (inquit) dixit
Ioann.10 Deos ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui Scriptura, quem Pater sanctificauit & misit in mundum vos dicitis: Quia blasphemas, quia dixi filius Dei sum? Loqui tur de se ipso quatenus Deus & homo simul, & vult dicere quod altiori & veriori modo ipse dicitur Deus quam cæteri iusti. Quoniam alij dicuntur Dij qui hoc donum acceperunt à Deo, nempè verbum suum, quod

quod illos participes, & quasi cõfortes diui næ naturæ facit, cũ illi in veritate credunt. Christus autẽ est Deus, per donum vnionis personalis, qua factum est, vt natura nostra diuinæ personę fuerit vnita, ac proinde per sona illa, quæ est Christus, in veritate & secundũ naturã & essentiã suam dicitur Deus: quoniam est persona verbi, quod in principio erat apud Deũ, & Deus erat verbũ. Sed attende vt melius intelligas, quod aliud est loqui de persona Christi per se (nam sic ex natura sua habet quod sit Deus) aliud est lo qui de eadẽ persona, secũdum quod est sup positum huius humanę naturæ, & sic etiam altiori modo dicitur Deus, nempe per vnionem personalem. Ecce eminentiã qua Chri stus inter alios iustos vocatur Deꝰ. Quã Dei tatis naturã etiã explicat, in illo verbo (misit in mũdũ.) Nã in personis diuinis vnã aliam mittere, nec dicit superioritatẽ, nec imperiũ sed tãtũ originẽ, eo modo loquendi quo dici mꝰ, arbor mittit flores, quoniã est origo flo rũ, & ita Filius mittitur à Patre, in quãtũ ab illo ꝓcedit, & Pater dicit mittere illũ: quia est origo eiꝰ ac simplex principiũ nõ causa. Vult ergo dicere, quod sua diuinitas est ei naturalis, in quantum à Patre originaliter ab æterno procedit. Et misit in mundũ. Ergo antea quam esset mundus, iam ipse erat in principio apud Deum: Quoniam Deus non est pars vniuersi, sed ipse per se constituit aliud vniuersum, sed mittens Filiũ suum cùm nostrę carnis substantia: illũ fecit partem istius vniuersi, sicut quilibet aliorũ ho
Psal. 81. minũ est. Ecce ergo quomodo singulariter, hoc nomen dicatur de Christo. Eodem modo iusti dicũtur filij Dei in illomet testimonio, Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes.
1. Ioan. 3. Et Ioannes ait: Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Christus etiam dicitur filius Dei, sed altiori ac veriori modo, secũdum illud.
1. Ioan. 5. Vt simus in vero filio eius. Non dicit eũ verũ filiũ, quia nos simus filij falsi (verè enim sumus filij eius) sed vt ostendat superexcellentiã, qua ipse est filius Dei. Ille enim est filius naturalis, nos adoptiui, ipse est filius Dei per ętернã generationẽ, nos per gratiã: sua filiatio nõ alij innitur, quoniã est naturalis, nostra quia est adoptiua fundatur ac
Iacob. 1. innititur in sua: Quoniã filiatio adoptiua fundatur in naturali, ad cuius similitudinẽ fit. Vnde Iacob. volũtariè genuit nos, in ipso an te mũdi cõstitutionẽ. Ideo ergo dicitur Christus verus filius Dei: quia naturalis, ad differentiã nostræ filiationis, quæ est adoptiua. Quinimo nõ solũ in terminis illis qui essen tialiter dicũtur de Deo tenet hęc doctrina; verũetiã in illis qui secundũ metaphoram Deo tribuũtur: Nã excellentiori modo secundũ illã similitudinẽ dicũtur de Deo, vt
Ioan. 14. est illud Ioã. 14. Ego sum vitis vera, Nõ quod ipse secundũ naturã sit vitis, sed quod quan tũ ad proprietates, & similitudines cũ ea, in animabus exercet eas eminẽtiori modo, quã ipsa vitis in corporibus. Ad propositũ ergo: Christus dicitur lux, & nos etiã vocat luces, sed vt ostẽdatur eius superexcellentia, quantũ ad hoc quod est lux. Dicitur de
Ioann.1. illo Ioan. 1. Erat lux vera, quę illuminat om nẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ. Lux vera dicit: quia lux perfectissima, lux in qua infinite cõtinetur, quidquid pertinet ad lucẽ. Lux vera. Verũ, est obiectũ intellectus, quod cũ illo maximè cõuenit, dicere ergo quod est lux vera, est dicere, quòd est lux summe intelligibilis, quantum est de se: eo quod est summa veritas. Sicut sol est maxime visibilis, quantũ est de se, licet ob imbe cillitatẽ nostri visus nõ possimus illũ vide re. Ipse quidem est lux per essentiam, sicut cauła lucis, alij per participationẽ eius. Ipse
Genes.1. lucẽ corporalẽ fecit; secũdũ illud Gen. 1. Te nebręerãt super faciẽ abyssi, & dixit Deus fiat lux, & facta est lux. Est etiã efficiẽs cau
Psal. 4. sa lucis naturalis hominis, secundũ illud: Signatum est super nos lumẽ vultus tui Dñe. Cæteræ inferiores creaturæ sunt lumen pedũ Dei: quoniã solũ sunt vestigiũ quodam Dei indicãtes, quod per illas trãsiuit Deus, & quod in eis vestigiũ quodã suæ sapiẽtiæ *simile,* impressum reliquit, sicut quãdo homo vesti gium impressit in arena; cognoscimus quod homo per illũ locũ transierit: nõ tamen inde intelligimus, quis, vel qualis fuerit ille
Eccles.1. homo. Nã scriptũ est quod Deus effudit sa piẽtiã suã sup oĩa opera sua. At vero homo est lumẽ vultus ac faciei: quoniã per lumen naturale ꝙ habet potest Deũ aliqualiter cognoscere, nẽpe ꝙ sit, & ꝙ sit infinitꝰ & æternꝰ, primꝰ motor, & prima causa efficiẽs, & alia huiusmodi. Est quippe ad imaginẽ Dei, & ideo est lumẽ vultꝰ eiꝰ. Est etiã Deꝰ principiũ efficiẽs luminis supnaturalis, secũdũm illud Pau. Deꝰ qui dixit de tenebris lumẽ splẽ
2. Cor. 4. descere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientię claritatis Dei, in faciem Christi Iesu. Hoc est dicere, quod ipsemet Dominꝰ, qui cũ tenebre occupabãt terram dixit, Fiat lux, & illuminauit tene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bras, ipse cũ corda nostra essent obscurata absq; cognitione Christi Iesu, illustrauit ea hoc supernaturale lumine. Ipse igitur est lux per essentiam, à quo deriuatur lux ad omnes alias creaturas, quæ ad illum pergũt, vt accendant lucernulas suas; vnde non vocantur luces in abstracto, sed in concreto
Ioann. 1. lucernæ. Quare vbi apud Ioann. dicitur de Baptista: Nõ erat ille lux, est apud Græcos articulus, ocheos, id est, non erat illa lux, quæ essentialiter sic dicitur. Vnde de illo dicit Christus. Ille erat lucerna ardens & lucens. Non lux sed lucerna accensa, in ista luce. Et hic vbi homines vocat lucẽ, vt se explicaret, in quo sensu eos sic appellasset subiungit. *Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit.* Quasi diceret homines etiam istos esse lucernas, qui à vera luce eam quam ipsi habent mendicant. Itaq, ipsamet Scripturę phrasis nos docet, quod tales excellentiæ
August. nulli alij conuenire poterunt, nisi Christo, secundum illam regulam August. 2. libr. de doctrina Christiana, vbi docet, quod quando sacra Scriptura de aliquo singulari homine loquens: talia ac tanta videtur dicere de eo, quod superent capacitatẽ eius; de Christo ea tunc debemus intelligere. Quoniam multa de membris ac partibus dicuntur, quę de capite ac de toto debent potius intelligi. Quemadmodum in Psalmis multa prædicantur de Salomone, ac præcipuè Psalm.
Psal. 71. 71. quæ nullatenus in illo Rege verificata sunt, nec verificari potuerunt, & ideo ad verum Salomonẽ referenda sunt, nimirum ad
Colos. 2. Christum, cui omnia congruunt, vtpote in
Ioann. 1. quo sunt omnes thesauri Dei absconditi. Vnde id quod de illo dicitur, quod erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipsamet verba testantur, quod nulli alij possunt conuenire quam Christo Domino. Quis enim omnes homines illuminare posset, nisi ipse qui lux vniuersalis est? Nam & Paulus luminare magnum fuit, non tamen vniuersum orbem illuminauit, sed ab Hierusalem vsque ad Illyricum (vt ipsemet testatur) repleuit Euangelium Christi. Deinde solum sensus exteriores sua prædicatione illuminabat proponens illis hanc lucem: nã corda solus Deus illustrare poterat. Igitur aliter Apostoli lux dicũtur, aliter Christus. Illi enim dicũtur lux per participationẽ, Christus per
Simile. essentiã, qui tanquã Pater luminũ, in eis generat lumen quodã simillimũ sibi. Quemadmodũ & in cœlo videmus solẽ, per reflexionẽ radiorũ suorũ aliũ solẽ, immo & alios soles quasi videri generare: quoniã recipiũtur radij sui luminosi, in materia limpida ac clara, quæ quasi speculũ quodã recipit ipsum solẽ, & assimilatur ei, & refert illũ. Quod fit cũ aër ab alijs vaporibus purificatus est. Sic Sol hic iustitiæ Christ⁹ Deus noster suorũ discipulorũ animas mũdauit, ac purissimas reddidit, & ob hoc eas hodie in montẽ ascendere facit, quasi volens vapores istos à terra eleuare, hoc est, eorũ animas ab omni terrena infectione immunes reddere, & eas veluti specula limpida, quasi chrystallũ facere, vt recipientes radios istos luminosos soliste ceu in speculũ quoddã reflecteret, & similitudinẽ quandã ipsius Solis iustitiæ referrẽt, & posset tũc ad illos dicere. *Vos estis lux mundi.* Id est, estis veluti trãsumptũ quodã meũ, qui lux sum mũdi. Et posset etiã dicere D. Paul. 2. Cor. 3. Nos vero omnes reue *2. Cor. 3.*
lata facie gloriã Dñi speculãtes, in eandem imaginẽ trãsformamur à claritate in claritẽ, tanquã à Dñi spiritu. Hoc est, nos tãquã filij Aquilæ facie ad faciẽ intuemur Solẽ, si cut & discipuli Christũ intuebãtur & ipse *Luc. 6.*
illos. Vt Luc. refert, quasi qui in eos suã lucem imprimere volebat, & eos soles facere gloriã Dñi speculãtes, vel inspeculãtes (vt aliqui ex Græcis legũt) hoc est tanquã specula hanc lucẽ recipiẽtes, vt eã alijs reddamus, quẽadmodum speculũ imaginẽ recipit, *Simile.*
vt alijs videndã reddat, sic & nos Apostoli veluti specula hanc recipimus lucẽ, vt alijs in nobis tanquã in chrystallo quodam eam intueantur, & ab ea illuminẽtur. In eandem imaginẽ trãsformamur, tanquã à Dñi Spiritu. Hoc est, conuertimur in soles ac luces conformes imagini illi, à qua hanc lucem recipimus, quæ est Spiritus Dei, qui eam nobis confert. A claritate in claritatẽ. Hoc est, ab interiori claritate, ad exteriorem, nempe quod recipimus interius in cordibus, ac intellectibus nostris hanc lucem, & exterius alijs eam reddimus, verbis nostris illam hominibus ostendentes. *Vos estis lux mundi.* Lux à me communicata non in vestros vsus dumtaxat, sed vt mundo illam communicetis. Ac si diceret eis. Volo vos tanquam Vicarios meæ lucis constituere, vt cùm ego assumptus fuero à mundo (nam quamdiu sum in mundo lux sum mundi) vos illuminando meas vices agatis. Quemadmodum Sol suam lu- *Ioann. 9.*
cem communicat lunæ, & alijs astris cœlestibus, vt cum nocte adueniente ille ab hoc *Simile.*
mundo

amundo abfuerit, illa sint veluti vicem gerẽtia suæ lucis, sculpturæ illę cœlorum, quæ veluti carbunculi fulgent. *Aquellos esmaltes del cielo.* Suo lumine illustrent orbem. Sapiens in Eccles. c. 41. vocat solem vas admi
Eccles. 41. rabile, opus excelsi. Sicut eñ fecit solẽ veluti vas suæ lucis quam per totũ mundum deferret, sic & Apostolos suos tanquam vasa
Simile. suæ lucis suis manibus fabricauit, vt doctrinam suam quæ vera lux animarum est per totum portarent orbem. Vnde & Paulum vas vocauit cùm dixit ad Ananiam. Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum
Psalm. 18 coram Regibus, & gentibus & filijs Israel. Nomen autem Christi lux est cordium. Vnde & Psalm. 18. dicitur: In sole posuit taber
Hieron: naculum suum, vbi alia litera habet secundum Hieron: Soli posuit tabernaculum suũ hoc est, Christo, qui est sol iustitiæ dedit habitacula, ac vasa in quibus reciperetur, & habitaret sua lux, atq; veluti sol mouerentur ad illuminandum omnes homines huius mundi. Vel dic, quod ideo solem vocat uas: quoniam hæc est sacræ Scripturæ phrasis, vt instrumenta cuiuscumq; rei vocet vasa: vasa bellica, hoc est instrumenta bellica.
Psalm. 7. Et illud Psalm. In eo posuit vasa mortis, hoc est instrumenta, quæ solent adducere mortem, ac homines interficere, sic sol dicitur vas lucis Dei, hoc est instrumentum lucis. Homines etiam sunt vasa hoc est, instrumẽta huius lucis, nec enim sunt principalia agnetia, sed instrumenta dumtaxat quæ virtutẽ lucẽdi, ac motũ à causa principali quę est
Baruch. 3. Christus recipiunt. Vnde Baruch. 3. dicitur: Stellæ dederunt lumen in custodijs suis, & lætatæ sunt, vocatæ sunt & dixerunt, adsumus, & luxerunt ei cum iocunditate qui fecit illas. Videntur enim stellæ dare lucem in custodijs suis, quasi milites custodientes arcem, qui vigilias noctis custodiunt, vigilantes super arcem, & speculantes cum luce, nè hostes improuisò adueniant. Sic stellæ videntur custodias ac vigilias noctis seruare super orbem, nè in absentia solis pereat. *Hacen la guardia y la centinela al mundo.* Lætatæ sunt: Prosopopœia est, & anajogica locutio, cùm ea quæ hominum sunt alijs tribuuntur per similitudinem, quemadmodum & pratum dicitur ridere, cum floribus ac virore planum est: eo quod lętitiam quandam in oculis aspicientium causet. Sic stellæ dicuntur lætari: quia cùm de nocte nobis suas emittunt luces, apparet quod cœlum per ipsas tanquam per ora rideat atque lætetur, & in oculis aspicientium lætitiam quandam ac admirationem efficiunt. Vel dicuntur lætari, vt ostendatur promptitudo & hilaritas, qua mandata Dei exequuntur, qui eis præcepit, vt has noctis vigilias super orbem custodirent. Vo- *Genes. 1.*
catæ sunt & dixerunt (adsumus.) Nam dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux. Et luxerunt cum iocunditate, ei qui fecit illas. Hoc est, ad gloriam Dei lucent non ad suam, vt lux principalis causæ intelligatur. Lucent, non vt sibi illa pulchritudo imputetur, qui tantum instrumenta sunt, & hoc summa cum iocunditate faciunt gaudentes, in hoc maximè quod ipsa instrumenta sint Dei, per quorum pulchritudinem quanto speciosior sit factor eorum cognoscatur. *Simile.*
Sic & nos tanquam Dei instrumenta ei lucere debemus, qui nos fecit luces suas, sicut instrumentum mouetur ad opus, non quod decor operis instrumento tribuatur, sed principali agenti. Quod statim ipse Christus nos docet cùm dicit: Sic luceat lux vestra coram hominibus; vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Quare Thimiama illud ex tot rebus odoriferis confectum, quod in templo in honorem Dei cremabatur, interdicebat sub pœna mortis ne in alios vsus prophanos cremaretur, vt habetur Fxod. *Exod. 30.*
30. Sic vnguenta doctrinæ Christi, per quę eius bonus odor sumus, non debent in vius prophanos cremari. Hoc est Prædicator Euangelicus, non humanam ac propriam laudem intendere debet. (Hoc enim esset in prophanos vsus Thimiama conuertere) sed solummodo gloriam Dei in proximis ostendere quærat. Quis enim maior honor mihi prouenire poterit, quam quod per me glorificetur Deus ab omnibus, & gloria eius in vniuersum excrescat orbẽ? Ecce quomodo De? est causa principalis huius lucis, nos autem instrumẽtalis, qui moti à Christo operamur ad gloriam eius. Sed quoniam Christus Dominus non solum est causa effectiua & finalis huius lucis, verumetiam est causa exemplaris omnium rerum, ad cuius limilitudinem quicquid perfectum in rebus creatis esse potest debet exprimi, ideo oportet scire quo pacto ipse sit lux omniũ rerũ, vt ad eius similitudinẽ & nos nostrũ ministeriũ exprimamus. Primò ipse est omniũ rerum Magister ac Doctor, qui omnes creaturas suas exequi operationes docet, nõ solũ rationales verũetiã irrationales, quoniã tãquã au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

thor naturę ad ſuas ꝓprias operationes eas ducit. Ideoquippe dicit opꝰ naturę, opꝰ intelligẽtię: quoniã ita infallibiliter ſuos fines naturales attingunt, cùm tamen eos non cognoſcant, quod per hoc euidenter cognoſcitur ab aliqua alia cauſa ſuperiori eas dirigi. *ſimile.* Quemadmodum qui videt ſagittam attingere ſcopum, clare colligit, quod ab aliquo ad illum ſit directa, etiamſi ipſum non viderit. Creauit Deus à principio prima individua omniũ rerum, & reliquit in eis impreſſam virtutem alia ſimilia generandi ac producendi, Ac ſi dixiſſet illis: Videtis qualia ego hæc prima individua feci, ad horum ſimilitudinem debetis vos & alia generare. Vt Deus à principio fecit germinare terrã, plantas & arbuſta, quibus reliquit ſemen vt alias ſibi ſimiles producerent. Ac ſi doceret plantas, ac diceret. Ad harum ſimilitudinẽ alias debetis ꝓducere, & ſimiliter in animalibus fecit. Vnde & prima operatio creaturæ rationalis tribuitur authori naturæ, ac ſi eas inſtrueret dicens: Ad huius ſimilitudinem & exemplar veſtras operationes operari debetis. Quare prima operatio tã Angeli, quam hominis, ſi in homine inueniretur, non poteſt eſſe peccatum: quoniam attribuitur authori naturæ, qui tevoluit docere, quod ad ſimilitudinem illius operationis (quæ bona eſt) deberes tu & alias actiones operari. Hoc idem & multo melius, in ſupernaturalibus actionibus facit. Cùm igitur homines facere luces decreuerat docuit eos, quo pacto hoc officium exercere deberent. Et ad hunc finem aſcendit in montem & ibi aperiens os ſuum dixit: Beati pauperes ſpiritu, beati qui lugent, qui eſuriunt: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, gaudium, atque ſaturitas, &c. Ac ſi diceret eis: Hæc eſt lux qua illuminare debetis homines, oſtendere illis, quomodo ſub paupertate ſint diuitiæ, ſub mœrore gaudium, ſub fame ſaturitas. Ad hoc enim hoc ſupernaturali lumine egent homines. Quare primum dixit eis quod eſſent Sal terræ. Quoniam docere debebant homines hanc paupertatem, hanc famen, has lachrymas, hæc opprobria. Sed protinus eos luces facit: vt poſtquam docuerint illa omnia quæ hominibus aduerſa appareant, tanquam luces oſtendere poſſint ibi eſſe diuitias, honores ac præmia. Quod videtur cõtigiſſe Petro & condiſcipulo ſuo Ioãni. Nã cũ aſcenderẽt in tẽplum ad horã orationis nonã, & claudus quidã, abvtero, intẽdẽs in eos, peteret ab eis eleemoſynã *Actor. 3.* reſpondẽs Petrus dixit: Argentũ & aurum nõ eſt mihi: quod autẽ habeo hoc tibi do, In nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſurge & ambula. Et apprehenſa manu eius dextera aleuiauit eũ, & protinus cõſolidatę ſunt baſes eius & plantę. Nam cũ Petrus dixiſſet Argentum & aurum non eſt mihi: voluit docere quomodo ipſe eſſet pauper, ſed vt declararet theſaurũ qui ſub illa paupertate tegebatur tanquã illuminans hanc veritatem ait: In nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. Ecce officium lucis Euangelicæ, has veritates illuminare. Hoc ergõ eis vult dicere Chriſtus: *Vos eſtis lux mũdi.* Hoc eſt, has veritates debetis docere, nõ naturales quas docuit Plato aut Ariſto. Vnde cũ Simon Magus diſputationẽ iniſſet cum D. Petro, interrogauit eũ diffinitionẽ mali. Et reſpondit Petrus: Magiſter meus Chriſtus, non docuit nos diffinitionẽ mali, ſed quomodo deberemus fugere malũ. Hæc enim debet eſſe noſtri magiſterij ſubſtantia, ſupernaturalia quæ ad beatitudinẽ ordinantur docere, & hac luce mentes hominũ illuſtrare: quoniam hæc lux potior eſt omnib⁹ *Sap.7.* ſcientijs naturalibus, ſecundũ illud Sap. 7. Eſt enim ſpecioſior ſole, & ſuper omnẽ diſpoſitionẽ ſtellarũ, luci cõparata inuenitur prior. Illi enim ſuccedit nox: ſapientiam autẽ nõ vincit malitia. Hoc eſt, quod hęc ſapiẽtia diuina lucidior eſt omnibus ſcięt̃ijs naturalibus: quoniã (vt Ariſto. docet) minimũ de *Ariſt.* cognitione diuinorũ, deſiderabiliꝰ eſt quã quælibet cognitio rerũ naturalium. Dicitur enim lucidior ſole, cuius tamen effectus ſupereminẽt omnibus his inferioribus. Vnde *Eccleſ.43.* Eccle. 43. dicitur: Altitudinis firmamentũ pulchritudo eius eſt, ſpecies cœli in viſione glorię. Sol in aſpectu annũtiãs, in exitu vas admirabile, opꝰ excelſi. Ac ſi diceret, huius mũdi (qui dicitur firmamentũ) pulchritudo eſt ſol, qui etiã eſt ſpecioſitas cœli. Apparet enim veluti ſimilitudo, ac expreſsio quædã gloriæ Dei. Itaq; ſol nõ ſolũ ſpecioſum reddit cœlũ, verũetiã & terrã pulcherrimã facit quoniã facit luce ſua, vt ſpecioſitas eius appareat. Vnde dicit. Solin aſpectu annũtiãs: in exitu, vas admirabile, opꝰ excelſi. Nã quã doloriſt, radijs ſuis incipit lętificare terrã, & qꝓiã pulchra quę in ea ſunt oculis omniũ manifeſtẽt. In exitu autẽ cũ plenus luce cerniſt, apparet vas quodam admirabile aurum radijs lucidiſsimus ſplendens, partim roſeo colore, partim aureo diſtinguens cœlum, in quo maximè apparet opus eſſe excelſi

excelſi illius artificis qui omnia ſua ſapientia formauit. Vas admirabile, opus excelſi. Excellentia quadam dicitur ſol opus excelſi Dei: quoniam illud opus dicitur eſſe proprium artificis, quod maximè accedit ad ſapientiam ſuæ artis, & in quo plus ſplendet excellentia eius. Sapientia autem Dei inter hæc viſibilia plus videtur ſplendeſcere in ſole, quam in alijs creaturis: propter *Chryſoſt.* excellentiam lucis, & aliorum effectuum eius. Dicit enim D. Chryſoſto. ſuper cap. primum Ioann. quod ſol continet in ſe eminenter formas, & ſpecies atque effectus huius mundi viſibilis, ſicut cauſa vniuerſalis *Plotinus.* omnium generabilium, & corruptibilium. Et magnus ille Philoſophus Plotinus exponens ſomnium Scipionis quod Cicero eleganter ſcripſit ait, Solem vocari caput, principem, ac moderatorem luminum, animam mundi, & cor cœli. Caput dicitur quoniam cætera luminaria præcedit ſuæ lucis maieſtate, ac ideò dicitur ſol: quoniam ſolus eſt *Macrobi.* qui ex ſe ipſo habeat lucem. Eſt autem moderator luminum (vt dicit Macrobius) quoniam ipſe efficit motum retrogradum ab Occidente ad Orientem, & ſtationes ſtellarum, quæ dicuntur erraticæ. Sed anima mundi nuncupatur hac ſimilitudine. Quoniam ſicut quidquid homo facit, à deliberatione animæ procedit: ſic omnia quæ in hoc orbe ſublunari contingunt, ſunt veluti effecta ipſius ſolis, preter ea quæ libero ſubſunt arbitrio, quæ tamen, licet indirectè, etiam per ſuas influentias adiuuat, vnde ab eo diſtinctio temporum eſt: nempe Dies, & Nox: Ver, & Hiems: Æſtiuũ tempus & Autumnale. Eſt autem & cor cœli, quoniam ſicut cor in medio corporis eſt, & omnia mẽbra viuificat, ſic ſol in medio cœli omnibus viuentibus vitam tribuit. Et ſicut defficiente corde defficit motus, ſic defficiente ſole, omnia viuentia, & mobilia defficerent. In his ergo proprietatibus ſol mirabiliter Deum imitatur. In ipſo quippe ſunt formæ, ac eſſentiæ rerum ſuperna quadam eminentia, ipſe eſt princeps ac moderator omnium rerum, per cuius voluntatem omnia gubernantur, in quo viuimus, mouemur, & lumus, atq; in his omnibus in immenſum excedit ipſum ſolem. Et præterea ſoli ſuccedit nox, nã tenebræ poſt illũ ſunt, ſed *1. Ioan. 1. Sap. 7.* tamen tenebrę in Deo non ſunt vllę (vt ait Ioan.) Nã ſapientiã non vincit malitia, nec in eo ſunt tenebrę ignorãtiæ nec culpę. Huiuſcemodi etiã eſt doctrina quã nos prædicamus lucidior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarũ: Omnes enim alias ſcientias, tã naturales, quã adquiſitas, lõge ſuperat. Illis enim ſuccedit nox, ſapientiam autem, non vincit malitia. Nã in ſcientijs illis naturalibus tenebrę ignorantiæ, ac erroris immiſcẽtur, noſtra autem doctrina tota eſt lux ac veritas, nec hanc ſapientiam malitia erroris vincere poterit. Sed tamen ſicut ſol eſt princeps lucis, ita & nos alios debemus in hac luce prędcedere, tam quoad intellectum, quam quoad voluntatem. Secũdum illud Eſai: Præcedite, præcedite ante eos, leuate ſignum & ingrediantur portas *Eſai.13.* Duces. Primi enim qui occupant portas vrbis Duces eſſe debent, etiã inter confertos hoſtes irrumpentes. Ita & nos portas cœli, per vim in hoſtes irrumpentes, capere primi debemus. Et ſicut ſol ſuper terram eleuatur & in cœlo cõſiſtit, ſic & prędicatorem qui lux eſt, ſuper omnia terreſtria eleuatum eſſe oportet, & quod converſatio eius cœleſtis ſit. Et ſicut oculi ſuperiorem locum ob- *Simile.* tinent in corpore: quoniam alia membra dirigere debẽt: ſic Prælati & Prædicatores, qui alios illuminare tanquã oculi Eccleſiæ debent, locum etiam ſuper alios in virtute debent ſortiri, & ex hoc quod luminaria in cœlo ſunt, ſemper vno perpetuo tenore labuntur: quoniam non patiuntur peregrinas impreſsiones, vnde nec nubila ſolis claritatis minuunt. Calefacit ſol, & ipſe non calefit: frigefacit luna, nec ipſa vicicſsim repatitur: tranſit ſol per aquas, nec tamen humectatur: pertranſit ignem, nec comburitur: per lutum pergit, nec eo afficitur: quoniam expers eſt harum omnium impreſsionum. Sic verus religioſus ac eccleſiaſticus, ſi in cœlorum ſiſteret deſiderio ſtabilis & fixus, in omni virtute perſtaſſet, nec nubila eum peccatorum obtenebrarent, nec converſatio peſsimorum macularet, nec peregrinas has pateretur impreſsiones: quoniam omniũ terrenorum generabilium, & corruptibiliũ expers omnino eſt. Hoc enim ſignificare voluit Spiritus ſanctus, cũ Leu. 21. prędcipit *Leuit.21.* Sacerdotibus, vt nec in morte patris aut matris, immo nec Principis ſui, aut Regis cõtaminarẽtur. Hoc eſt quod nulla cura huius mũdi etiã ꝓpriorũ parẽtũ, aut Principũ Sacerdotẽ diſtẽdere poſſet ab ea in qua iſtere debet veritate ac doctrina, ſed ꝓ omnia hęc deberet abſq; macula ptrãſire, quaſi qui ſup omnia in cœlo tanquã luminare fixus eleuaretur. Vnde animalia illa quę vidit Propheta *Ezech. 1.* habebant

Universidad de Deusto
Biblioteca

habebant aſpectus in ſimilitudinem fulguris corruſcantis. Fulgur enim cum ſplendore illo ea per quę pertrãſit comburit. Quod ſi neſcitis fulguris Philoſophiam, ſcitote quod fulgur generatur ex vaporibus ſiccis, qui à terra per virtutem ſolis eleuantur, atque clauſi in aliqua nube illic paulatim inflammantur, qui cùm iam incenſi fuerint per virtutem caloris nubem rumpere conantur vt exeant, & tunc fit tonitruum illud quo dirumpuntur nubes, quod prius eſt quam fulgur, licet vltimò à nobis audiatur, & poſt tonitruum exit fulgur, quod ſplendore illo ſimul ſecum vim magnam ignis defe rens, quidquid ſibi ſeſe obuiam offert, dirumpit, atque comburit. Sic de iuſtis Philoſophandum eſt, quorum deſideria vapores quidam ſunt, qui à terra per virtutem ſolis hoc eſt, per virtutẽ charitatis eleuantur. De ſideria quippe iuſtorum non terrena ſed cœleſtia ſunt, quæ deſideria in corde iuſti quaſi in nube quadam recluduntur. Sic enim iuſtos vocat Eſai. cùm dicit: Qui ſunt hi qui vt nubes volant? nempe afflatu Spiritus ſancti attracti, ſuper omnia terrena volant, ibique per charitatem flãmeſcũt, atq; incenduntur ſecundum illud Paul. Charitas Chriſti vrget nos. Hoc eſt, hic amor Dei eſt qui incendit deſideria, in cordibus noſtris. Et ſequuntur tonitrua, nempe ictus flagellorum, ſuſpiria, lachrymę, pectoris ſingultus, quibus plus verbum Dei in illis incenditur. Et tunc exijt fulgur verbi Dei ab ore eorum dirumpens vitia, atque peccata hominum, & ſimul illuminans corda eorũ. Nam ſicut fulgur illuminando ferit, ſic & verbum Dei illuminando corda, vt intelligant mala quæ fecerunt vulnerat etiam, atque peccata caſtigat: eo quod hæc ſit proprietas verbi Dei, vt illuminando feriat, ſecundum illud Abacuch. 3. In luce ſagittarũ tuarum ibunt, in ſplendore fulgurantis haſte tuæ. Sagitte quippe ac lancea Dei, quibus verba ſua comparantur, ſplendentes, veluti fulgura feriunt. Et etiam quia verus Dei prædicator debet ſecum ferre ſplendorem bonorum operum, & tunc per flagellum correctionis ferire poterit peccatorum corda. Vnde aſpectus eorũ animalium, quę vidit Ezechiel, quæ prędicatorũ typũ referebant, erat quaſi carbonum ignis ardentiũ, & quaſi aſpectus lãpadarum. Nã coburebãt ſicut carbones, & illuminabãt ſicut lampades: quoniã veri prædicatores, verbis debẽt comburere vitia, operibus autẽ illuminare corda. *Vos eſtis lux mundi.* Lux non eſt corpus, ſed qualitas quædam ſpiritualis. Nec eſt, ex qualitate horum corporum, ſed ex alia quinta eſſentia qualia ſunt corpora cœleſtia. Vnde nec ipſa patitur peregrinas impreſsiones. Tales vult Deus ſuos condere prædicatores, vt non corporales ſed ſpirituales appareant. Ideò quippe, tot in illos immittit perſequutiones, flagella, ieiunia, ac tribulationes, vt groſſitiem illam corporis leuigantes, ac polientes conſumant, & tenues ac ſpirituales reddantur. Et quia hunc effectum optime operatur ignis, miſit in illos ignem Spiritus ſancti, qui groſſitiem illam, ac corruptionem corporum conſumeret, & eos quaſi ſpiritus agiles ac expeditos redderet. Sic enim ignis lapides duros atq; craſſos conſumere ſolet, vt eos pumicoſos ac agiles reddat. Sicut videmus in ora illa quæ vulcanes ignes appellantur, quomodo ex ea exeant lapides, quos pumices appellamus, per virtutem ignis adeò conſumptos pumicoſos atque leuigatos, vt & ventus tanquam plumas eos vbique circumferre poſsit. Sic ignis Spiritus ſancti in miniſtris ſuis aliquãdo operatur. Conſumit quidem craſsitiem ac corruptionem, & impedimenta corporum, & eos pumicoſos ac blandos, ad recipiendum humorem gratiæ reddit, & ſimul agiles, atq; paratos ad ea ad quæ eos Spiritus ſanctus ducere voluerit, quemadmodũ & animalia illa ſancta quocumq; impetus ſpiritus ea ferebat, ambulabant. Vnde & Pſal. dicit: Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, id eſt, nuntios ſuos ſpirituales facit, & miniſtros ſuos, ignem vrentem: quoniam illuminando comburunt, ſicut & lux ſolis. Quare iam non corporales actiones, ſed ſpirituales videntur exercere, quibus potiſsime eos vacare videmus. Nec videntur iam eſſe qualitatum corporalium capaces, ſed in quintam eſſentiam cœlorum tranſlati, non patiuntur peregrinas has impreſsiones. Quibus optime dicitur: *Vos eſtis lux mundi.* Lux ſua ſubtilitate omnia penetrat, atque per cancellos & rimulas ſe intromittit, & abdita quæque perluſtrat. Sic prædicator ſubtiliſsime hominum vitia penetrare debet: atque virtutes agnoſcere, vt vitia manifeſtet & corrigantur: virtutes autem pandat, vt imitentur. Ideo enim Chriſtus Dominus in Canticis comparatur capræ, cùm dicitur: Similis capræ; quoniam capra inter cætera animalia accutiſsimi viſus eſt, quam viſus acutiem etiam ſuis prædicatoribus

Simile. *Eſai. 60.* *2. Cor. 5.* *Simile.* *Abacu. 3* *Ezech. 1.* *Aliàmeralitasſeu concio.* *Simile.* *Ezech. 1.* *pſal. 103.* *Cant. 2.*

toribus communicat: Quoniam & ipſi comparantur hinnulis caprarum, cùm dicitur: Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli caprarum gemelli. Per vbera prædicatores intelliguntur, qui lacte verbi Dei animas lactant, atque paſcunt, & hi aſsimilantur filijs caprę qui acutiſsimi viſus ſunt. Immo & medici dicunt, quod capra in viſceribus gerit humorem quendam vtiliſsimum ad rectè videndum. Sic & prædicatores, quaſi ex humore & inclinatione debent appetere ſapientiam, per quam & bona & mala agnoſcere atque manifeſtare queant, atque pulchrum & fœdum oſtendere. Hæc eſt enim lucis proprietas omnia ſiue ſpecioſa, ſiue de formia manifeſta facere: hinc enim probat Philoſophus naturalem appetitum ineſſe homini ad ſciendum: quoniam diligimus ſenſus, & præcipuè viſus quia magis cognoſcitiuus eſt inter ſenſus, & plures rerum differentias nobis demonſtrat. Cuius ratio eſt quoniam viſus vtitur luce pro medio, ad videndum, quod non faciunt alij ſenſus, ſed viſus multiplicat ſpecies ſuas per medium lucidum, nam in tenebris non videmus, atque ideò plures rerum differentias, quam cæteri ſenſus demonſtrat. Quare & natura plures viſui cuſtodias poſuit quam alijs ſenſibus: vt oſtenderet præſtantiorem ac vtiliorem eſſe alijs. Vnde Paulus Epheſ. 5. ait: Omne quod manifeſtatur ſeu manifeſtat, (nam vtramque lectionem patitur litera) lumen eſt. Quare huius diuinæ Sapientiæ Magiſter, & bona & mala manifeſtare debet: bona laudando: mala vero, redarguendo. Nam (vt Paulus vbi ſupra dicit) Omnia quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur. Etiam ſi ægrè ferat peccator: nam de labijs Sponſæ dicitur in Cant. Labia tua diſtillantia mirrham primam. Labia Eccleſiæ prædicatores ſunt, mirrha autem amara. Prædicanda eſt ergo veritas in Eccleſia, etiam ſi peccatoribus ac peſsimis amareſcat. Nam veritas de ſe dulcis ac amabilis eſt, ſed quoniam lux eſt, quæ etiam mala manifeſtat, eam odio habent peccatores, ſecundum illam cælebrem ſententiam Diui Auguſtini. 10. Confeſſor. capit. 24. vbi inquit: Amant homines veritatem lucentem, odio habent eam redarguentem. Amant eam, cùm ſe ipſam prodit: odio habent eam cùm eos ipſos prodit. Sicut & alibi dixit, quod oculis ægris odioſa eſt lux, quæ puris eſt amabilis. Et Chriſtus Dominus dixit: Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Forte ideo peſsimi homines nolunt audire concionatorem, qui veritatem prædicat, nimirum vt non arguantur opera eorũ, cùm tamen omnis homo debeat igne ſaliri, hoc eſt, luce, vt dicitur Marci. 9. Ergo *Vos eſtis lux mundi.* Hanc vobis ego communico lucem, nam ideò hæc lux noſtra dicitur candor lucis æternæ. Sapientiæ. 8. Quoniam candor ſiue albedo videtur quod ſit filia lucis, nam plurimum illi ſimilatur propterea quod multum participat de luce. Ideo quippe albedo dicitur diſgregatiua viſus: quoniam lucem habet ſparſam, per quam quaſi diſgregatur & ſpargitur viſus. Sic in filijs huius lucis, qui candorem eius communicant, tot debent apparere quaſi ſparſa opera lucis, quæ ſunt opera ſancta, vt viſus ibi diſgregetur, & quaſi per campum latum ſpargatur. Vel ſi vis, per candorem intellige ſinceritatem, qua veritas Euangelica prædicanda eſt. *Quan candidamente ſe ha de predicar el Euangelio!* Nempe abſque vllo erroris condimento, aut ſiniſtræ intentionis commixtione, ſecundum quod docet Paulus. 2. Corinthio. 4. dicens: Non ambulantes in aſtutia, nec adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos, ad omnem hominum conſcientiam coram Deo. Ille ambulat in aſtutia, qui volens noua ac falſas doctrinas introducere, aſtutè inter veritates iam receptas alias noua immiſcet, quaſi quæ ex primis veritatibus conſequantur: & ſi videt quod nullus contra eas oblatrat, intrepide deinde eas docet: quod ſi viderit eis aduerſari, vel tacet, vel ad catholicum ſenſum eas retorquere nititur, ne adulterinæ appareant. Et hi quidem ſi docendi haberent facultatem, eas publice prædicarent. Contra quos Hieronymus ad Auguſtinum ſcribens, ait: Quidam vtroque claudicant pede habentes quidem affectum erroris, cùm docendi non habeant facultatem. Et hi dicuntur adulterare verbum Dei: quoniam oculus adulteri (vt ait Iob) obſernat caliginem, & iſti ſub æquiuocis verbis, quæ ad quemlibet ſenſum ipſi girare poſſent, ſuas incipiunt adulterinas proles miſcere. Vnde alia litera habet. Non cauponantes verbum Dei, ad ſimilitudinem cauponum, qui bonum vinum aquæ immiſcent, ſic iſti falſaueris immixta docere preſumunt. Contra quos ait Eſai. Argentum tuum verſum eſt in

Cant. 4. *Ariſtoteles in prologo Meta phiſic.* *Ephes. 5.* *Ibidem.* *Cant. 5.* *Auguſt.* *Idem.* *Ioan. 3.* *Marc. 9.* *Sap. 8.* *2. Cor. 4.* *Auguſt.* *Iob. 24.* *Eſai. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſcoriam vinum tuum mixtum eſt aqua. Igitur nō in aſtutia, aut ſiniſtra intentione prędicandum eſt verbum Dei, hoc eſt propter lucrum vel hominum gloriā (hoc enim eſt adulterare verbum Dei) Nam ſicut adulter *Simile.* non prolē ſed ſuam explere voluptatē intendit, ſic iſti prędicatores, non animarum fructum, ſed ſua commoda quærunt, & talis intentio iter parat ad falſas doctrinas, vn *Hier. 23.* de & quidam Propheta dicebat. In Prophetis Hieruſalem vidi ſimilitudinem adulterātium, & iter mendatij. Non, inquam, hac praua intentione prædicandum eſt verbū Dei, ſed iñ manifeſtatione veritatis, hoc eſt candidè, ac ſincerè, vt veritas quæ eſt lux, *2. Cor. 4.* omnibus palam fiat. Commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominū coram Deo, vt non ſolum homines nos tāquam veros ac candidos prædicatores agnoſcant, verumetiam coram Deo tales ſimus. Dicit ergo eis: *Vos eſtis lux mūdi.* Id eſt, hominū. Per methonimiā totum ſumitur hic pro parte principaliori mundi, quæ eſt homo. Nam & de Chriſto à quo iſtæ luces deri- *Ioann. 1.* uantur, dicitur. Et vita erat lux hominum. Lux hæc viſibilis cōmunis eſt nobis & brutis: nam & oculus boujs ea fruitur, ſicut oculus hominis: tamen verbū Dei quod eſt vita eſt lux hominum. Impreſsit quippe hominibus naturale lumen rationis, quo ſupereminent brutis, immo & ſupernaturale lumen gratiæ, cuius ſolus homo inter cætera animalia eſt capax. Quare harum luminū ſolus Deus eſt cauſa. Ideo quippe dicitur Pater luminum: quoniam eſt cauſa luminis corporalis mediante ſole, & eſt cauſa immediata luminis naturalis & gratiæ. Vnde & *Iob. 28.* Iob. c. 28. loquens de hac luce, quę eſt diuina ſapientia, aſſerit eam adeò profundam atq; difficilem, vt ſolus Deus eam cognoſcere poſsit, ac cui voluerit communicare. Ait quippe. Habet argentum venarum ſuarum principium, & auro locus eſt, in quo conflatur. Relationem hic facit Iob rerum pretioſarum, quas natura quaſi conſulto in viſceribus terræ abſconditas habet, quæ tamen ſuum habent originem, ſua ſingularia loca vbi generantur: Sed ſubdit. Sapientia tamē vbi inuenitur? & quis eſt locus intelligentiæ? Abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cœli latet. Hoc eſt, nec ipſi Angelici ſpiritus, qui accutiſsimo intellectu prediti multa abſcōdita ſecreta norūt, huius theſauri fontē aut venā intelligere queūt. Quis ergo hāc ſapientiā nouit, aut quis generator eius erit? Deus (ait) intelligit viā eius, & ipſe cognouit locum illius. Id eſt, ſolus Deus id perfectè nouit: quoniā ſe ipſum agnoſcit, in quo huius lucis origo eſt, & ipſe cui vult prębet illā. Vnde. ca. *Iob. 36.* 36, ait: In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei vt rurſum adueniat, & annuntiat de ea amico ſuo. In manibus ſuis eam habet, vt poſsit eam cui voluerit dare, & ita communicat eā amico ſuo. Et hæc eſt verior lectio per. N. licet alij legant cum duplici. M. M. hic, Immanibus abſcondit lucem, hoc eſt ſuperbis eam negat, & humilibus amicis ſuis eam concedit. Quare Ægyptijs in tenebris *Sap. 18.* conſiſtētibus, filijs Iſrael maxima erat lux: quoniā hui⁹ lucis author Deus eſt, qui inmanibus eā habet, & annūtiat de ea amico ſuo. Vnde Summi Sacerdotis munus erat olim *Exod. 25. & 30.* lampades templi accēdere, nempe candelabrum illud aureum, in quo erant ſeptē lampades, quod ſignificabat prædicatores. Erat autem ductile, non fuſile; quoniam fuſilia in momento fiunt, quæ autem ductilia ſunt plures ictus oportet recipere vt perficiātur. Quia prædicator. *Ha de ſer hecho à machi martillo.* Diſciplinis, ieiunijs, maximiſque macerationibus carnis, ſecundū illud Paul. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim ipſe repro- *9. Cor. 9.* bus efficiar. Hoc ergo munus etiam exercet modo Summus Sacerdos Chriſtus. Ipſe enim has accendit lampades atque purificat, quas ſuper candelabrum ſuæ Eccleſiæ conſtituit, vt ipſe dicit in Apocalypſi. *Apoc. 1.* Hæc dicit qui ambulat in medio candelabrorum aureorum. Nam in medio harum lampadarum conſiſtit, emungens eas ac purgans, & accēdens, vt luceant in templo ſuo. Quare adhuc puer in medio Doctorū *Luc. 2.* repertus eſt à parentibus ſuis in templo, quaſi iam agens officium Summi Sacerdotis, ad quem cura candelabri & lampadarum pertinebat. Vnde & ipſe dicicit eis. *Vos eſtis lux mundi.* Ac ſi diceret: Ego authoritate Summi Sacerdotis: qua à patre fungor vos in mei templi luces ac lampades conſtituo. Nā ſicut verbo meo lucē hanc corporalem feci, cum dixi: Fiat lux, & facta eſt lux, eadē authoritate vos luces ſpirituales mei tēpli facio. Vnde Paul. in teſtimonio quod ſupra citauim⁹ id docet, dicēs: Quoniā De⁹ qui *2. Cor. 4.* dixit: De tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordib⁹ noſtris ad illuminationē ſciētię claritatis Chriſti, in faciē Chriſti Ieſu. Hoc eſt. Qui à principio lucem condidit, & nobis

& nobis aliam infundit, qua cognoſceremus faciem Chriſti Ieſu, hanc enim, & Prædicatores alijs debemus oſtendere, vt *Ioan. 1.* fecit Ioannes, dicēs: Ecce Agnus Dei. Debemus quippè Chriſtum prædicare, & notitiam faciei eius in alios transfundere, vt *2. Cor. 4.* poſsimus dicere cum Paulo: Non enim nos metipſos prædicamus, ſed Chriſtū Ieſum. Sed obſeruādum, quòd Chriſtus Summus Sacerdos, nō ſolùm lucem his lampadibus præbet, atque eas ſua luce accēdit, verumetiam oleum præſtat, quo luceant. Diuus *Auguſt.* Auguſtinus in tractatu quodam, quem de Paſtoribus facit, docet oleum hoc ſignificare bona temporalia, quibus vita præſens *Simile.* ſuſtentatur; ſicut lumen lampadis oleo lucet, ac ſicut cibo eo alitur. Quoniam Chriſtus Dominus Prælatis quos lampades ſuas fecit, etiam tēporalia ſubſidia tribuit, quibus lumen illud, quod in ſe habent, ſuſtentetur, & alatur. Cæterum aduertēdum maximè eſt, nè oleum multum ſuperexcedēs ſuffocet mixum, in quo ardet lumen lampadis (vt ſæpè contingit) vt quando oleum ſuperabundat in lampade parùm lucet, & penè extingitur, ac ſilum tinctum oleo videtur ſuffocari. Sic, ſi multum abundent temporalia, extinguetur lāpas, & lux illa ſpiritualis, vel ſaltim parum eius lucis apparebit, quod vtinam his temporibus multis Eccleſiæ Prælatis non contingat, vt potiùs ſplendorem illum temporalem intendant, quàm lumen ſpiritus animabus præbere. Tunc enim parum, aut nihil huius ſupercœleſtis luminis apparebit. Igitur ex dictis habemus, quòd lux horū luminum, lux diuina eſt à Deo miniſtris ſuis communicata. Quod etiam docet Origenes ſuper *Origenes.* primum caput Ioan. dicens, Quòd quemadmodum aër, qui ex ſua natura lucē non *Simile.* habet, niſi communicatam à ſole, quod in eo reſplendet; non eſt prēcipuè ipſe aër qui lucet, ſed potiùs ſplēdor Solis, qui in aëre eſt. Sic in illo homine, quem Deus hac luce illuſtrauit, quod in eo ſplēdet præcipuè, non tam ipſe homo eſt, quàm radius ille ac ſplendor, quem à Deo communicatum habet. Quod ſi ita eſt (fratres mei) quòd lux iſta, qua vos illuminamus Prædicatores, eſt lux illa cœleſtis, ac diuina, quæ etiam ipſos Angelicos ſpiritus illuminat, quid cauſæ eſt quòd in vobis ita parum ſplendor huius lucis radiare videatur? immò potiùs vos in tenebris, quàm in tanta luce habitare videamini? Fortè cauſa eſt, quia lampades huius lucis, qui ſunt Eccleſiaſtici miniſtri, iam penè extinguntur. Sed eſtò in aliquibus hoc verū ſit; tamen alij adhùc ſuum integrum ſplendorē emittunt. Quare exiſtimo in cauſa etiā eſſe, quòd vos (ô Chriſti cultores) cœci ad tantum lumen facti eſtis. Nec enim aſſuefacitis oculos ad hoc lumen; ſed potiùs in Ægypti tenebris eos offuſcatos habetis. Vnde D. Auguſt. ſuper *Auguſt.* Ioan. ſic ait: Fraudati oculi ſuo cibo, luce quippè paſcuntur, defatigantur ieiunio, & debilitantur; ita quòd lucem ipſam, qua reficiuntur, videre non poſsint. Quod ſi diutiùs affuerit, extinguntur, & quaſi moritur in eis ipſa acies lucis. Vult dicere Auguſt. Si lux eſt oculorū cibus, & ea carēt oculi, quid mirùm quòd omninò extinguantur? & ſic videmus oculos aſſuefactos tenebris, *Simile.* non poſſe poſteà videre lucem. Quemadmodum corpus ſi priuetur ſuo cibo, attenuabitur, & tanto tempore abſque cibo relinquetur, quod omninò pereat. Sic de oculis dicendum eſt, & ſic de oculis animæ philoſophandum eſt. Si tu adeò odio perſequeris veritatem, quæ eſt lux oculorum mentis tuæ, vt ferè nunquam hac luce paſcas oculos, immò eos potiùs aſſueſcas tenebris errorum & ignorantiæ, quid mirùm ſi attenuetur eorum acies, vel omninò extinguatur? De Sacerdote illo Hely legitur *1. Reg. 3.* 1. Reg. quòd præ ſenectute caligauerant oculi eius, nec poterat videre lucernā Domini, antequàm extingueretur. Videbat quidem lumen Solis, propter eius magnos ſplendores. Videbat etiam lucernam templi, cùm in toto ſuo vigore ardebat: cæterum cum deficiebat lux eius, & penè iam extinguebatur, non illā tunc videbat propter debilitatem viſus. Et hic eſt proprius iſtius loci ſenſus. Sic & Chriſtianis in vſu venit. Habent enim debiles mentis oculos, per non vſum (vt diximus) taliter quòd niſi magnos errores ac communes, quos iam in ore omnium eſt contra fidem eſſe, videre non poſsint. Nam ſi alij inſurgant errores contra fidem, qui penitùs eam non extinguant, ſed extinguere volunt; & iam iam penè extinctam iri videamus, hos non omnes propter imbecillitatē viſus videre poteſtis. Opus eſt, vt alius vos moneat, vt caueatis. Nunquid ſi ego tunc dicerem tibi: Caue frater ab hac doctrina noua, quæ videtur caliginem aliquem in hac lampade inducere, facerem nè tibi iniuriam, an non potiùs benè mereri deberē apud te? Sicut

si quis Sacerdotē illū Hely admoneret, dicēs Dñe lampas extinguitur, præpara eam nè deficiat. Nunquid non illi gratias referret, quia sic eū admonuisset? Cur ergo tibi ego onerosus videor, quia hæc monita tibi præbeo, vt caueas ab his doctrinis, quæ viam præparant ad extinctionem Fidei? Itaque propter visus debilitatem cernere hodie homines non possunt parua lumina, qualia nos sumus, nisi maiora luminaria Deus mundo præbeat, quæ videre possit. Hæc precor Deum, vt populo suo, iam *Simile.* penè oculis deficienti prouideat. Videmus propter continuum, ac varium motum cœli multoties apparere stellas, quæ nūquam in eo visæ sunt. Cùm ergo quotidie in hoc inferiori cœlo, quod est Ecclesia, varios motus ac cursus videamus, quomodo non apparent iam nobis noua astra, quæ deficienti præ senectute mundo maiora lumina præstent? Cùm hoc cœlum plantauit Christus nouas ei prębuit luces, quales fuerunt Apostoli, magna huius mundi luminaria, quæ densissimas Ægypti tenebras ab eo sua luce fugarunt. Post quos Martyres sequuti sunt, qui veluti lampades suo sanguine, tanquàm oleo madidæ, non modicam lucem hominibus præstiterunt. Post quos Senatus ille Doctorum emicuit, qui moribus ac doctrina Ecclesiam Dei, tanquàm nouæ stellæ illustrauerunt. Nam, vt *Dani. 12.* Daniel. c. 12. dixit: Qui ad doctrinam eruditi sunt plurimos, fulgebunt tanquam stellæ in perpetuas æternitates. Iam post eorum tempora sancti cœnobitæ, ac eremitæ fulgerūt, deserta Ægypti, ac Scythiæ nouo lumine perfundentes. Post quos magnus pater Benedictus instituti Monachorum pater, quem & melifluus Bernardus sequutus est, qui tanquam noua astra in mundo apparuerunt; qui Apostolicam lucem mundo suis institutis, quasi suscitarunt. Ecce post illos (cœlo suo cursu labente) duas nobis ostendit stellas, quæ nunquam in eo visæ fuerunt. Dominicum dico, atq; Franciscum, qui veluti luminaria magna talem splendorem dederunt, vt ex radijs eorum, adhūc lux non modica in Ecclesia perseueret. Nunc verò deficiente iam luce & oculorum acie penè obtusa, cur non aliqua noua stella in cœlo hoc appareat, quæ orbem nouo perfundat lumine, atque sub intrantes tenebras fuget, & mundo penè iam in visu deficienti medeatur? Quænam sterilitas temporum hæc est (ô Domine Deus?) Vbi benedictio illa, quam Patriarcha Iacob, super filium suum Ioseph effudit, quando dixit: Omnipotens benedicat tibi, benedictionibus cœli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum & vuluæ? Hæc benedictio patres nostros, qui nos præcesserunt, comprehendit, quibus & cœlestia & terrena simul propitia erant, quæ tamen omnia nobis his temporibus aduersantur: cùm & cœlum æneum, & terra nobis ferrea sit. Benedictionibus etiam vberum, & vuluæ replebātur: quoniam & vterus Matris Ecclesiæ, tunc plurimos filios & illos optimos gignebat, & vbera eius, hoc est, Prædicatores dulcissimo lacte sacræ doctrinæ abundabant, quo pasti atq; nutriti fideles, deuotione, ac charitate repleti pinguescebant. *Malach. 2.* Nunc verò maledixisti Domine benedictionibus nostris, vt per Prophetam quendam prædixeras, quia non posuimus hæc *Osea. 9.* supra cor. Et illud Oseæ. 9. In nobis adimpletū videmus, qui dicebat ad Deum: Dñe Deus quid dabis eis? Da eis vuluam sine liberis, & vbera arentia. Paucos filios & illos debiles, ac desides in Ecclesia modò gignī videmus. Arentia vbera eius conspicimus, cùm prædicatores arentes absq; deuotione & feruore audiamus. Vt in nobis hodie irā Dei sentientes, à nostris malis omnibus resipiscamus, quatenus gaudium nobis quod amisimus restituatur, & lumen cœli videre possimus.

Moralitas seu cōcio.

Non potest ciuitas abscondi supra montē posita. Id est dicere: Tanta perfectione ac sanctitate fulgere debēt Prælati, ac Ecclesiastici viri, qui locum Apostolorum in Ecclesia Dei obtinēt; vt nullatenus occultari possit, sicut ciuitas in monte posita etiam à longè conspicabilis est: ac super alios ita emineant, sicut ciuitas supra montem ædificata supereminet viculis, qui in vallibus siti sunt. Et (vt vno verbo dicam) culmē ac fastigiū perfectionis attingere debēt, quantum in hac vita mortalibus fas est. Socrates cùm ab amicis reprehenderetur, quod esset nimium Philosophus, respondit, quòd Philosophus deberet esse tanquam Magister cantorum, qui aliquādo leuat vocem etiam plusquàm proportio musicæ petat, vt ab alijs audiatur, & eos ad consonantiam musicæ trahat. Sic & Prælatus debet esse, qui vt alios ad consonantiam virtutis trahat, & quēlibet in suo puncto collocet; oportet vt alios ipse plurimum in operibus excedat.

Socratis.

Simile.

Vnde

Esai. 58. Vnde Esaias: Clama nè cesses, quasi tuba exalta vocem tuā. Vbi & de vocibus operum potest intelligi; de quibus dictum est: *Genes. 18.* Clamor Sodomorum ascendit ad me. Nam tam bona opera, quàm mala clamant ad Deum, sed alia vindictam petūt, alia præmium. Ciuitas semper omnibus necessarijs abundat, quibus viculi ac parua oppida egent, quare ad ciuitatem concurrunt, pro his quę sibi necessaria sunt. Sic & Prælatus omnibus virtutibus abundare debet, vt ad eum pauperes concurrentes, quidquid petierint accipiant ab eo. Nam miser in eo misericordiam inuenire debet, ignorans sapientiam, impudicus castitatem, æbrius sobrietatem, & sic de alijs, secundum illud *1. Thim. 3.* testimonium Pauli. 1. Thimot. 3. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, nō percussorē, sed modestum, non litigiosum, non cupidum. Item: *Ciuitas super montem*: quoniam debet esse refugium & arx, vbi ab inimicis protegantur subditi, *Cant. 4.* secundum illud Cant. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendēt ex ea, omnis armatura fortium. Collum post caput gerit primum locum in corpore, atque iungit corpus capiti, & in eo formatur arteria vocis. Sic Ecclesiæ Prælati (post Christum qui est caput) secundum locum tenent in Ecclesia, sequestresq; sunt inter Deum & homines, placantes Deum hominibus, & homines reconciliantes Deo, quod voce ac prædicatione sua faciunt. Hi ergo sunt veluti turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, hoc est, quòd sicut in ciuitate munita sunt muri, antemuralia, turres, atque propugnacula, quibus ciues ab inimicis protegantur. Sunt etiam arma offensiua, quib⁹ hostes ferire possent; sic Episcopus non solùm sanam doctrinam debet docere subditos, qua veluti in propugnaculo quodam ab hostibus protegantur, verumetiam debet hostes ferire, reuincendo eos qui contradicunt, vt Paulus ad Titum docuit. Nam sunt ciuitates illæ refugij, quas Deus in veteri lege segregauerat, vt in eis posint homicidæ, qui casu aut ignorantia percusserant proximum à vindicta consanguineorum interfecti se defendere. Quoniam licet omnibus debeant esse refugium Prælati, sed præcipuè his qui ex ignorantia peccant, instruendo eos in via veritatis & vitæ. Sed tertiò dicuntur, ciuitas supra montem, hac ratione: quoniam ciuitates ex lapidibus polytis, atque manu artificis elaboratis ædificari solent, è contrà vici, atq; oppidula ex terra, vel ex impolytis lapidibus ædificātur: sic ergo Prælati, quoniam muri sunt ciuitatis sanctæ Hierusalem, non vt viculi, aut oppiduli ex impolyto lapide, sed ex optima atque arte elaborata materia debent esse. Scriptum quippè est per Psalmistam, quòd Hieruſa- *Psal. 121.* lem ædificatur vt ciuitas. Volo dicere (fratres mei) quòd ille qui in prælaturam Ecclesiæ assumitur, iam perfectus ac cultus omni genere virtutum debet esse. Priùs enim mortificatione carnis, ac cupiditatū eius expoliri debet, antea excussorio, ac ferro, alijsque instrumentis debet esse excussus ac cœlatus, quàm in hoc ædificio ponatur. Nam sicut in templo illo Salomo- *3. Reg. 6.* nis nullus audiebatur sonitus alicuius ferramenti, sed iam excusi ac polyti adducebantur lapides ex casulis artificū, ad hoc deputatis; ita quòd nullum esset impedimentum, quin statim in ædificio strui potuissent. Sic Prælatus ex diuturno virtutis exercitio, cùm ad Prælaturam accitur, ita integer & absque vllo vitio debet peruenire, vt nullo opus sit labore amplius, quo rectè se gerat in suo munere. Hoc *Tit. 1.* enim est quod Paulus dicit de Episcopo, quòd debet esse sine crimine, hoc est, absq; defectu aut impedimento; quod ipsum inhabilem ad tantum munus exercendum, reddat. Et ideò dicit etiam Paulus: Quòd *1. Tim. 3.* non sit neophytus, nè in superbiam elatus incidat in laqueum diaboli, hoc est, non sit nouitius in exercitio virtutis, vt opus sit in ipsa Prælatura ipsum docere elementa sermonum Dei, sed anteà iam dolatus atq; excultus in omni opere virtutis sit. Alias in superbiam erigetur, & gibbosus fiet, ita quòd non posit in ædificio cum alijs lapidibus collocari. Superbia enim, ac vana gloria familiares sunt his, qui sine humilitate, & alijs virtutibus, ad Episcopatus aut Prælaturæ arcem euehuntur.

Tit. 1. Deut. 4. & 19.

Alia moralitas seu concio.

Cæterum, non incongruè Ecclesiam hanc militantem, ciuitatē hanc super montem positā asseremus esse. Ciuitas quippè est ciuium vnitas, hoc est, congregatio ciuium sub vno regimine, ac sub eisdem legibus viuens. Sic in Ecclesia, multi vnum corpus sumus, vnum caput, vnū baptisma,

vnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnus spiritus, vna fides, vnica inconsutilis tunica Christi, absque vllo assumento, vel diuisione cõsistens. Quoniam Ecclesia vna doctrina sana absque sectione perseuerat,
1. Cor. 1. secundum illud Paul. 1. Cor. 1. Obsecro vos fratres, vt idipsum dicatis omnes, & nõ sint
Galat. 1. in vobis schismata. Et ad Galat. 1. Si quis vobis aliud prædicauerit, præter id quod
2. Cor. 1. prædicatum est, anathema sit. Et. 2. Cor. 1. Nonnè eodem spiritu ambulauimus? nonnè eisdem vestigijs? Id Christus etiam in
Ioan. 17. sua oratione postulauit, dicens: Peto vt sint
Hebr. 12. vnum, sicut & nos vnum sumus. Et exauditus est pro sua reuerentia. Secundò, ciuitas debet esse munita, circumsepta muris, roborata turribus, cæterisque belli machinis adornata. Hoc etiã habet hęc ciuitas Dei. Turres sunt altissimæ authoritates, ac testimonia firmissimæ veritatis, quibus sua corroborant argumenta huius Ecclesiæ Ma-
Cant. 4. gistri: sicut supra ex Cant. 4. cap. probauimus hoc testimonio. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Turris hæc, est solidissima veritas sacræ Scripturæ, quæ in Ecclesia Dei est: munitiones autem sunt expositiones harum authoritatum, confirmatæ authoritate Ecclesiæ. Hæ enim ex-
Simile. positiones sunt veluti scuta, in quibus depictæ esse solent imagines Regum, figuræ Ducum antiquorum: sic authoritates, vel testimonia, quæ in confirmationem harum veritatum adducuntur, oportet, vt secum ferant insignia ac imagines antiquorũ Patrum, quos Ecclesia nobis tanquam Doctores proponit, vt semper conformia sint eorum doctrinæ, atq; eius quæ semper in Ecclesia prædicata est. Nam quæ vanitatem, nouitatem, aut insanam afferunt ostentationem, tanquam aliena à fidelium cœtu releganda sunt: quoniam insignia antiquorum Patrum non præseferunt. Hoc enim
1. Tim. 6. est quod Paulus docet, dicens ad Timot. Prophanas vocũ nouitates deuita, hoc est,
Vincent. (vt ait Vincentius Lyrenienſis) sententiarum, dogmatum, rerum, quæ sunt vetustati contrariæ. Omnis armatura fortium. Hæc sunt argumẽta ratiocinationesq;, quas sacri Doctores aduersus hæreticorum versutias excogitarunt, vt eos reuincere possent, &
1. Petr. 3. vt parati sint ad satisfactionem omni poscenti eos rationẽ, de ea quæ in eis erat spe: quoniam hi sunt fortes armati, qui atria Ecclesiæ custodiunt, nè per ea se intro-

mittat hostis ad arcem veritatis debellandam. Esai. 54. Ponam iaspidem propugnacula tua. Iaspis, qui duritiem simul cum splendore habet, significat firmitatem fidei; simul cum sanctorum interpretatione, ac testimonijs, qui eam splendescere in intellectibus fidelium faciunt: Muri & antemurale (ait Chrysost.) sunt (vt supra nos Chrysost.
diximus) Prælati, ac Doctores, qui subditorum ignorantium, ac imbecillium, protectores sunt, secundum illud Esai. 26. Vrbs Esai. 26.
fortitudinis nostræ Syon, Saluator, ponetur in ea murus & antemurale. Murus huius ciuitatis Christus Saluator est; antemurale Doctores, & Prælati, qui aduersariorum ictus recipiunt pro Christo, ac resistũt nè præsidia veritatis expugnent. Nam qui id nobis non rectè præstant, à Domino arguuntur per Ezech. cap. 13. dicentem: Non Ezech. 13.
ascendistis ex aduerso, nec oposuistis vos murum pro domo Israël. Huius ciuitatis situs altissimus est, nempè mons virtutis ac contemplationis specula, iuxta illud Paul. Phil. 3.
Conuersatio nostra in cœlis est. Vel mons iste, super quem erigitur ædificium hoc, est Christus: de quo per Esai. dicitur: Erit Esai. 2.
præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluẽt ad eum omnes gentes: quoniam Christus super omnes alios montes eleuatur. Quod si per hunc montem intelligas Romanam ciuitatem, quæ super septem montes fundata est, non erit abs re: quoniam Episcopus Romanus est super omnes alios, & ideò dicitur, quòd eleuabitur super colles, cui Christus super omnes hanc potestatem dedit, vt ipsa esset radix omnium Ecclesiarum, & ad eam deberent fluere omnes gentes. Vnde ipsa est mons ille, de quo Psalmista dicit: Mons in quo beneplacitum Psal. 67.
est Deo habitare in eo, etenim Dominus habitabit in finem. Quoniam vsque ad finem erit in ea hæc veritas, etiamsi ad alias transferretur nationes, semper Episcopus Romanus diceretur, & esset caput. Quod significauit Christus, cùm apparens Petro propè Romam dixit ei: Vado Romam iterùm crucifigi. Ac si diceret, Quòd fides Christi crucifigi, deinceps deberet permanere apud Ecclesiam Romanam, & quòd ibi deberet permanere fixũ vexillum suæ Crucis. Hinc & de hoc monte Psalmista Psal. 67.
iterum ait: Mons coagulatus, mons pinguis, vt quid suspicamini montes coagulatos? Quod in illa Ecclesia Romana est pinguedo gra-

do gratiæ, & veritatis: quoniam in illa est Christus salus nostra, extra quem nulli potuit constare salus. Quare qui ab illa discuerit, in suspitionẽ hæresis veniet, immò verè erit Apostata, atque chismaticus. Ad illam enim regnum Christi, quod est spirituale, translatum est, in qua antea vigebat imperium temporale, vnde Episcopus Romanus, semper Rex ac Imperator Ecclesiæ erit. Quare dicimus in Symbolo Fidei: Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, per quam intelligimus Romanam. Sanctam dicimus, quia in ea semper per-
1. Cor. 13. manet charitas, quæ nunquam excidit, nec in hoc sæculo nec in futuro, vt ait Paulus: licet in alio in omnibus beatis perseueret, hic in aliquibus semper consistat. Catholica dicitur, hoc est, vniuersalis: quoniam eadem est Ecclesia, quæ est apud nos, & apud Indos, & apud Ægyptios, & vbicunq; sit vera Fides Christi. Confitemur enim sanctorum Communionem: quoniam omnes qui sunt in charitate, aliorũ bona opera communicant: immò & animæ quæ sunt in purgatorio nostris suffragijs fruuntur, secundum illud Psalmi: Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium
Psal. 118. mandata tua. Quem versum consulere poteris in Cõmentarijs nostris super Psal. 118. His ergo rationibus Ecclesia hæc dicitur esse supra montem, ac ideo non potest abscondi. Primùm, quoniã omnia sunt visibilia
Baruch. 3. in ea. Christus est visibilis, quoniã homo est ille de quo dictũ est. Post hæc in terris visus est. Petrus etiam est visibilis, alij Põtifices visibiles, aqua baptismi visibilis, species panis & vini, oleũ vnctionis omnia visibilia sunt. Sed dices: Si omnia in Ecclesia visibilia sunt, quomodo tanquã articulum Fidei cõfitemur Sanctã Ecclesiã Catholicã, cum
Hebr. 11. Fides sit inuisibilium? Nam Fides est credere quod non vides, quam, argumentum non apparẽtium definit esse Paul. Respondebo tibi & dicam: Quod credis inuisibile est. Videbant Discipuli humanitatẽ Christi, sed quod credebãt erat inuisibile, nempè diuinitas. Sic nos videmus puerum baptizari, sed ibi esse remissionem peccatorum, hoc est, quod credimus. Item videmus species panis & vini, sed credimus sub illis verè contineri Christum, hoc nõ videmus. Item non pteſt abscondi: quia non potest submergi, nam portæ inferi non præualebunt aduersus eã, & Christus dixit Petro:
Luc. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat Fides tua. Vnde Esai. 33. dicitur. Respice Syõ Esai. 33.
ciuitatẽ solemnitatis nostræ. Oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquã transferri poterit, nec auferentur claui eius in sempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: quia solummodò ibi magnificatus est Dominus noster. Antiquũ enim erat mutabile: nam ideò ferculum nominatur Cant. 6. cùm dicitur: Ferculũ sibi fecit Cant. 6.
Rex Salomõ de lignis Lybani. Erat enim Exod. 25.
quasi portatile: ideò quippè præcipiebatur quod asseres quibus portabatur Arca, semper essent in annullis inserti, quasi semper esset parata arca illa, vt amoueretur, *Era como tener calçadas las espnelas.* Tabernaculum autem hoc, quod est Ecclesia, nunquã transferetur: quia portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Vnde tres illi pueri Matth. 19
Artaxerxis Regis, quorum quilibet suam dixit sentẽtiam, sic fatsi sunt. Primus dixit: 3. Esd. 3.
Fortis est Rex. Secundus: Forte est vinum. Tertius: Fortiores sunt mulieres, super omnia autem vincit veritas, quoniam hæc veritas quæ est in Ecclesia, omnes alias res fortes vincit. Deuicit enim ac stetit super Reges horrendos atque tyrannos, quando persequebantur Martyres suos, Nerones, Traianos, Diocletianios. Deuicit & vinũ, hoc est, hæreticos sensuales atque æbrios, qualis fuit Mahumetus. Mulieres etiam, hoc est, domestica, atq; quotidiana peccata. Super omnia hæc palmam feret Ecclesiastica veritas. Quod si vis, etiam in hac ciuitate sunt emporia ac nundinæ ditissimæ. Si quæris alimentum, panẽ & vinum optimum inuenies in mensa Christi. Si oleum, in extrema vnctione. Si aquã, in Baptismo. Si balsamum, in confirmatione. Si vis sal, vt sapida sint opera tua; discipulos fecit sal, Christus, qua & calix aquæ frigidæ iam sapit, & dulcescit in cælo. In hac etiam ciuitate sunt diuersi status, ac officia; in quorum diuersitate pulchritudo Ecclesiæ conspicitur. Nam (vt Diuus Thomas docet) D. Thom.
oportuit diuersas esse creaturarum species ac genera, vt in illis multiplex perfectio Dei participaretur, ac manifesta fieret: quoniam nulla creatura est capax, vt in ea omnes perfectiones Dei includantur, sed oportuit vt tot essent vasa, ad hoc quod quodlibet id de perfectionibus Dei acciperet, quod secũdum mensuram naturæ suæ, ac vasis possit capere. Sic de perfectionibus supernaturalibus dices. Oportet, vt

vnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Cor. 12. vnus prædicet, alius confessiones audiat, alius oret, alius præsit; vt sic adimpleatur in Ecclesia analogia corporis naturalis, vbi sunt diuersa membra, ac diuersa officia, & non totum corpus sit oculus, aut auditus, Psal. 44. aut manus. Et sic appareat pulcherrima Regina hæc veri Regis Christi Sponsa stans à dextris eius circũamicta varietate, & cum Regina Sabba omnes in admirationem & laudes Dei, & Ecclesiæ suæ rapiamur; videntes sapientissimè distributos ordines, commissa officia, in hac veri Salomonis regia domo, & dicamus cum Psalmista: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Psal. 86. Ecce ergo quibus de causis Ecclesia hæc vocetur Ciuitas supra montem posita.

Moralitas *Nec accẽdunt lucernam, & ponunt eam sub modo, sed super candelabrum vt luceat omnibus, qui in domo sunt.* Simpliciter hoc intelligitur, sicut lucerna non accenditur vt occultetur: nam Marc. 4. & Luc. 8. vbi hæc Marc. 4. Luc. 8. sententia alio tempore etiam dicta citatur, additur, de positione lucernæ sub lecto. Et apud Lucam pro modo ponitur vas: Nemo (inquit) lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lectum ponit. Et idem. c. 11. Luc. 11. Nemo lucernam accendit, & in absconEuthim. dito ponit, nec sub modo, hoc est (vt Euth. dicit in Matthæum) nec enim ego vos eo fine diuina scientia accendi, vt & illa abscondatur: sed ecce pono vos super candelabrum, vt omnes qui in domo sunt illumiEccli. 26. netis. Vnde Eccles. 26. dicitur: Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & Exod. 25. facies species super ætatẽ floridã. Exod. 25. Præcipit Dominus fieri candelabrum aureum, cum septem hastilibus, & septem lucernis, non tamen quod lateat, sed in ipso templo manifestũ sit. Apoc. 1. Vidit Ioan. Apoc. 1. Dominum ambulantem in medio candelabrorum septem, quæ septẽ Ecclesias designant, vt sit aliquid super candelabrum, cùm in eminenti Ecclesiæ loco apparet. In eum autem vsum lucent, vt prosint his qui Genes. 1. in domo sunt. Genes. 1. Posuit Deus luminaria in firmamento, vt lucerent diei & noEccles. 43 cti. Et Eccles. 43. Mundum illuminans in excelsis Dominus. Talis autem doctrina Ibid. 24. & 33. diuini Verbi est. Eccles. 24. Doctrinã quasi antelucanum illumino omnibus, & narrabo illam vsque in longinquum. Et cap. 33. Videte quoniam non solùm mihi laboraui, Philip. 2. sed omnibus inquirentibus veritatẽ Phil. 2. Inter quos lucetis sicut luminaria, in hoc mundo verbum vitæ continentes. Et hoc significat Christum ambulare inter candelabra, hoc est, dare operam vt lucernæ ardeant, & nec extinguantur, nec occultenChromat. tur. Vnde & Chromatius cõcione. 2. in. c. 5. Matth. ait: Lucerna hæc legis & Fidei, non occultanda nobis est, sed ad salutẽ multorũ semper in Ecclesia, velut in cãdelabro constituenda, vt veritatis ipsius luce, & nos fruamur, & omnes credentes illuminentur. Ad cuius luminis contemplationem etiam per Esaiam nos Spiritus sanctus adhortatur, dicendo: Venite ambulemus in luce August. Domini. August. tamen hic altiori ac tropologica intelligentia hoc accipit, nempè quòd lux bonæ doctrinæ nõ est obscurãda, aut tegẽda propter commoda temporalia. Modius enim cum sit mensura rerum temporalium, rectè significat retributionem commodorum temporalium. Non est ergo occultanda lucerna sub modio, hoc est, non est tacenda veritas, nec spe lucri, nec metu damni. Aliàs Dominus aduersus illos qui Ezech. 13. contrà faciunt, inuehitur per Prophetam, cùm dicit: Propter pugillũ hordei, & fragmen panis violabant me ad populũ meum, vt viuificarẽt animas quæ nõ viuunt. Tunc Prælati ac Sacerdotes viuificãt animas quæ non viuunt, cùm absoluunt eos, qui indigni sunt absolutione, & quando hoc faciunt ob commoda temporalia, vt quando diuites aut potentes, qui non debent absolui, absoluunt; tunc Dominus dicit quòd violabant eum ad populum suum propter pugillum hordei, & fragmen panis, hoc est, sacrilegium committebat, sicut qui violant sacra, & etiam quando id timore faciunt mundano. Ex metu quippè eorum constricti, se sub modio tegere, ac occultare contendunt, vbi replentur fumo, ac fulligine lucernæ, quæ ibi est occultata; & facta est illis lux ad obscuritatem & tenebras, quæ ad claritatem & pulchritudinem debuerat esse. Quare illi, qui ob commoda temporalia prælaturas assumunt, & ambiunt, non vt veri sponsi, sed vt meretrices negligentiores sunt circa curam filiorum, & opprimunt eos iniurijs; sicut meretrix illa oppresit filium suũ nocte, quod si esset con- 3. Reg. 3. iugata, accuratiùs prouidisset nè occideret illum. Vnde Iob. 39. de struthione dicitur, Iob. 39. quòd dereliquit ouа sua in terra, & obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat: induratur ad filios suos, quasi nõ sint sui. Sic faciunt pessimi Prælati, qui ob sua commoda honores expetunt, non filiali

liali amore filios suos in Christo diligant, sed meretricio ac turpi: & ideò indurantur ad filios suos, quasi non sint sui. Claudit quippè cor pessimus Prælatus, vt non misereatur subditi sui, etiamsi viderit eũ necessitatem pati, ac si non esset ouis suæ protectioni commissa, sed quasi cũ alienis, durius cum illis agit, nec curã habet, an semẽ verbi Dei in eis coaluerit, an si transeuntes viam, conculcauerint. Quod si in alijs similitudinem habeat cum Prælatis bonis, tamen in hoc discernitur ab eis: nam in eadẽ Iob. 39. authoritate præmisserat Iob: Penna struthionis similis est pennæ accipitris: quoniã isti struthiones similes videntur auibus volatilibus, & tamen nec ad spiritualia volãt, Ambros. Beda, nec assumunt sibi pennas vt aquilæ. Ambr. verò, & Beda intelligunt hic per lucernam sub modio significari lucem Euangelicam, sub mensura legis nõ esse concludendam, nec intra terminos vnius gentis esse coarctandam, sed etiam ad Gentes, & Scythas, & Barbaros deriuandam super candelaHylarius. brum posita, vt omnes illuminare possit. Sic & Hylarius Synagogam (inquit) dignè Dominus modio comparat, quæ susceptos fructus intra se tantùm receptans certum modium dimensæ obseruatiæ continebat. Nunc tamen fructu omni adueniente se vacuauit, non tamẽ potens luminis occludendi; atque ideò iam lucerna Christi non recondenda sub modio est, nec operimẽto Chromat. occultanda Synagogæ. Hæc ille: Chromatius etiam vbi suprà sic dicit. Potest autem & aliter intelligi, quia multiplex intelligẽtia spiritualis est, vt in lucerna ipsum Dominum significari noscamus, propter assumpti corporis humilitatem, hic quidem non solùm secundum gloriam diuinitatis, Sol iustitiæ nuncupatur, sed secundum assumpti corporis Sacramentum, etiam lucerna ostenditur: quia cùm Deus esset gloriæ & maiestatis æternæ, humilis in hoc mundo tanquàm lucerna apparuit, & non sine causa tanquàm lucerna: quia lucerna per noctem lucere consueuit. Idcirco itaq; in hoc mũdo humilis tanquàm lucerna apparuit, vt tenebras erroris de cordibus nostris, & ignorantiæ noctem depelleret, qui in hoc mundo veluti in nocte positi degebamus. Huiusmodi ergo lucerna, & Incarnatio Christi ostensa à lege ac Prophetis; iam non obscura prædicatione legis, tanquàm modio tegitur, nec infidelitate Scribarum, ac Pharisæorũ, velut quodam vase perfidiæ operitur, sed in Cruce velut in candelabro constituta omnẽ Ecclesiæ domum illuminat. Secundũ mysterium itaq; Incarnationis lucerna est, secundum gloriã verò diuinitatis Sol iustitiæ est. Deniq; in ipso Crucis candelabro, tanquàm Sol resplenduit, cùm per Apostolorum prædicationem, quasi per quosdam radios vniuerso orbi clarissimũ suæ cognitionis lumen inuexit Dominus & Saluator noster, qui est benedictus in sæcula. August. etiam tom. 6. August. oratione de quinq; sensibus. cap. 7. in eamdem venit sentẽtiam: Vides (inquit) tenebras mundi, & tu lumen abscondis. Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, nec sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Ista domus, totus mũdus est: lucernæ accensio, est Incarnatio Verbi; candelabrum autẽ, Crucis est lignum; lucerna in candelabro lucẽs, Christus est in Cruce pendens. Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrtum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Vides tu, videamus & nos, tenebræ sunt, non offendamus in paganis, nè erremus cum hæreticis, luceat nobis lucerna, doceat nos Verbũ in carne super candelabrum, ibi illuminando consumatur; sicut candela alios illuminando 2. Cor. 12. consumitur, secundum illud Paul. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar pro vobis, *Gastareme, y regastareme por vosotros.*

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Cùm Apostolos suos Sol & luces fecisset, & eos manifestos debere esse mundo docuisset; nunc solerti cura optimus Magister duobus præceptis ostendit eis, quomodò in ijs dictis se gerere debeãt. Alterum est circa gloriam, non tamẽ prohibendo eis innanẽ gloriam (nam hæc à tantis viris longissimè abesse oportebat) sed ostendendo modum, quo lucere debeant. Ac si diceret eis: Modus lucendi sit iste. Sic luceat lux vestra, hoc est, doctrina coram hominibus, qui tantùm vident ea quę apparent, vt videant opera vestra bona, non solùm audiant verba, sed videant opera vestra, non aliena bona, non mala, nec speciem mali habentia: *Et glorificent Patrem vestrum, &c.* Hæc sententia, secundum phrasim familiarem Hebræis, sumenda est, pro eo quod est, vt videntes opera vestra bona glorificent Patrem vestrum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

strum, pro quò notandum est, quòd virtutis natura est quod sit publica, sicuti vitij quod sit secretum. Quoniam virtus à lumine naturali procedit, vitium verò ab ignorantiæ tenebris (omnis enim peccans est ignorans), quare in diuinis literis virtutes lux, peccata tenebræ nuncupantur, secundum illud Ioann. 3. & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, & Paul. nos *Ioan.3.* *Roman.13* admonet ad Roma. vt abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Hoc est vt depositis peccatis amplectamur virtutes lux autem de se visibilis ac patēs est, immò & causa visionis. Tenebræ autem inuisibiles sunt, & impeditiuæ visionis: quare peccatores apud Esai. reprehenduntur, quod *Esai.3.* peccata sua tanquam Sodoma prædicauerint, hoc est manifesta dederint. Sed hic Christus admonet suos, vt luceat lux eorum coram hominibus, & videant opera sua bona. Quòcirca, natura, ea quæ in nobis imperfectiora sunt contecta esse voluit faciē verò, è contra omnibus patēre. *Et glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.* Alias vanus esset iste finis lucendi coram hominibus, vt videant opera vestra bona, nisi comitem haberet hanc vtilitatem gloriæ Dei. Vt glorificent patrem vestrum, non *Aristote.* vos, nam quia sapiens magister nouerat, quantùm in homine valeāt appetitus proprij (secundum illud, amabile quidem bonum vnicuiq; autem proprium) ideò tanquam suauis rerum moderator, sic temperat appetitum propriæ gloriæ, vt non trahat discipulos ad appetitum gloriæ alienę, sed transfert illum appetitum in desideriū gloriæ, proprij patris. Consultò, quippè nō dixit vt glorificēt Deum, qui omnino à nobis diuersus est, sed glorificent patrem vestrum non alienum. Nam gloria & honor patris non est aliena à filijs, sed tanquam propria filiorum reputatur: eo quod filij naturaliter quærunt gloriam proprij patris. Vnde quærendo gloriam patris nostri, proprium quęrimus bonum, nam in filios redundat gloria patris, qui in cœlis est, vt distinguat illum à patre terreno, simul & explicet rationem quarē hæc gloria Deo patri nostro debeatur, nimirum ratione excellentis dominij quem habitatio, in supremo cœlorum exprimit. Per quod etiam datur nobis intelligi, quod filiali amore hanc patris gloriam debeamus quærere, hoc est tanquam filij gloriam patris quærere. Ità quod non sufficit discipulis qui sunt sal & lux mundi, vt intendant gloriam Dei per sua opera, sed exigitur ab eis, vt intendāt illam filiali affectu, alioquin non quærunt gloriam patris sui qui in cœlis est. Hæc interpretatio optima est Caietani. *Caietan.* Volo enim & ego hoc Christi præceptum seruare, vt in rectè dictis non meam expetam gloriam, sed eam in autorem reflectam, tam proximum quam primum.

Sed vt hoc melius explicemus aduertēdum est, quod sicut in corporalibus quædam sunt, quæ recipiunt lucem non tamen in alios reflectunt eam, quemadmodum lapides, qui etiamsi lucem recipiunt, propter suam grossitiem tamē non possunt alijs illam reddere. Quædam tamen corpora & recipiunt & reddunt, sicut speculum & lucem recipit & eam in alios reflectit, sic de hac spirituali luce philosophandum est. Hanc enim lucem, & bonus & malus recipiunt: nam hunc solem Deus suæ fidei, atq; cognitionis oriri facit super bonos & malos. Hanc tamen lucem prauus veluti lapis recipit (nam propter crassitiem illam, quam in anima sua efficiunt peccata, non potest illam alijs reddere sed in seipso extinguitur, nec bonis operibus coram alijs lucere potest. Bonus tamen tanquam speculum hoc lumen recipit (vt supra diximus) ac in alios tam doctrina quam vita radios tanti luminis reflectit, quod hic insinuat dominus, cum discipulis suis dicit. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona.* Hoc est alijs etiam lucere debetis. Vnde & de Ioanne Baptista *Ioan.5.* dicitur, quod erat lucerna ardens & lucens, non solùm in seipso ardebat, sed etiā in alios lumen retorquebat, sed quoniam hæc lux à patre luminum communicata est, in eius gloriam hæc omnia retorquenda sunt, quoniam sicut cætera lu- *Simile.* minaria, quæ à sole accipiunt lucem suam, tanquam à primo fonte lucis, ipsam maiestatem lucis ipsius solis pandunt nam cum sol se mundo manifestat cætera astra quasi retrahunt radios suos, nec tunc officium luminandi præstant, in quo videntur fateri se, à sole suā lucem accipere, & à tanti luminis maiestate se vinci. Et sic intelligi- *Psal.18.* tur illud Psal. 18. Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Nā sicut cùm Prin- *Simile.* ceps aut sponsus manè è lecto surgentē, & exeūtem foras domū omnes illū reuerētur, discooperiētes capita sua, superiorē sibi fatentes, sic eū sol in Oriente nascitur, quasi exurgere

exurgere de lecto suo videtur, tantaq; lucis suæ maiestate mūdum irradians ingreditur, vt cætera luminaria se se illi subijciant, tanquam inferiora, & discooperiunt capita sua: quoniam videntur tunc à sua supersedere luce, & claritate; sicut coram superiore fieri solet, & non est qui se abscondat à calore eius: quoniam omnibus suā communicat lucem, atque suis influentijs comparticipes facit. Sic luces istæ spirituales manifestando lucē suam, simul & gloriā Dei manifestant, à quo quidquid lucis habent, acceperūt: vnde licet Psal. hic. 18. ad literā videatur loqui de corporibus cœlestib⁹, & de Sole, cū versu primo dicit: Cœli enarrāt gloriam Dei, & opera manuū eius annuntiat firmamentū: nam ipsa cœlorum cōpositio, atq; aspect⁹ satis videt nobis referre ea, quę lumine naturali de Deo intelligere possumus: tamen Ecclesia sequuta *Rom.8.* D. Paul. ad Rom. hunc Psalmum intelligit etiam spiritualiter de Apostolis, & de his, qui eorū munera exequūtur, qui suis bonis operib⁹ ac doctrina gloriā Dei manifestāt, & qui eorū bona opera vident, glorificant Patrē omniū, qui in cęlis est. Vnde paraphrasis Chaldaica sic dicit: Qui suspiciunt *Simile.* cœlos, enarrāt gloriam Dei. Nam sicuti qui oculis corporeis pulchritudinē cœli cōspiciunt, in Dei laudibus prorūpere solēt, sic qui cœlos hos spirituales considerant, pro operibus eius bonis magnificāt Deū, & sic *Psalm.18.* tacēdo & operādo plùs prędicant, q̄ solummodò loquendo, vt ibidē subinfertur. Non sunt loquelæ nec sermones: quoniā cœli silendo, & mandatū Dei exequendo ipsum omnibus hominib⁹ prædicāt. Hoc ergo est quod Dñs hic Discipulos suos admonet, dicens: *Sic luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificēt Patrem vestrū, qui in cœlis est.* Semper gloriā sibi re- *Genes.15.* seruat Deus. Ac si diceret: Etsi vobis hæc nomina mea communico, vt dicamini lux mundi; sicut & ego tali titulo vocor: tamen gloriam tanti ministerij nō vobis sed mihi, vt proueniat, volo. Obtulit Abrahā sacrificium Deo quadā vice, ex animalib⁹ & auibus, & animalia quidem diuisit, aues verò non. Per animalia, opera hominis intellige; quippè, qui & animal est, & eius opera diuidi debent: quoniam fieri debent coram hominibus, vt videantur ab eis, vt hic dicit Christus: Vt videant opera vestra bona: intentio tamen significata per aues (quia subtiliores, & per æthera volitant) non debet diuidi, sed integra ad Deū debet referri, ipsumq; solum tanquā scopum omnium suorum operū aspicere. Nam gloria est veluti Dei vxor, & quemadmodum Puthifar *Genes.39.* herus Ioseph, oīa quę in domo sua habebat, posuit in manus suas, præter vxorē suā; vt ipsemet Ioseph dixit ad illā: sic & de gloria dicendū est: quoniam illā nemini vult concedere Deus, etiamsi prophetiā, interpretationem sermonum, & cæteras gratias gratis datas; immò & iustitiam suā tibi tribuat: vxorē tamen (quę gloria dicitur viri) hanc sibi soli reseruat Deus, secundū illud quod ipse dicit: Gloriam meam alteri non *Esai. 42.* dabo. Quoniam sicut penicillus, aut cætera *Simile.* pictoris instrumenta, non possunt sibi gloriam elegantis picturæ tribuere, sed manui pictoris, qui ea mouebat: sic nec homo qui instrumentū Dei est (secundum illud: Lin- *Psal.44.* gua mea calamus scribę) poterit sibi gloriam recti operis vsurpare, sed manui Om- *1. Cor.12.* nipotentis Dei, qui operatur omnia in omnibus, adscribere debet: Nunquid artifex, *Simile.* qui iussu & expensis alterius opus aliquod fabricat, stemmata sua, atq; insignia in eo ponit? Minimè gentium. Sed ille, qui imperauit, & sumptus fecit, suas ibi imagines, stemmata, atque scuta ponere solet. Deus tibi confert gratiam ad benè operandum, Deus iubet, Deus sumptus fecit, tu minimū quidem laboris in opere exerces, cur tua insignia, & non potius Dei in eo apparere voles? Sua stemmata, ac scuta, suū sanguinem, flagella, Crucem, mortem, ac merita ibi scribe, vt appareat quisnam talium operum fabricator fuerit. In authorē primum, qui Deus est, gloriam tuorum operū refer. Sicuti luminaria omnia in solē radios suos *Simile.* ac lucem retorquent. Nam ad locum, vn- *Eccles. 1.* dè exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant; aliàs velut ingratus seruus flagellaberis, & de te dicetur illud Sapien. 10. In- *Sap.10.* grati spes veluti hibernalis glacies transit, hoc est, quia non habuerunt recursum ad fontem, in semetipsis absq; fructu contabuerunt. Aliàs, qui humanam gloriam ex his expectant, dicuntur Oseæ. 12. Oleum *Osea.2.* portare in Ægyptum, hoc est, diuinæ gratiæ liquorem, pro huius tenebrosi mundi lucris vendere ac commutare. *Et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Eratis enim aliquādo tenebræ (ait Paul.) nūc autē lux *Ephes.5.* in Dño, vt filij lucis ambulate. Id dicitur esse vnaquæq; res, quod ei, secūdum suam naturā conuenit esse. Sicut aēr dicitur esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenebroſus, quoniam id eſt ſecundum ſuam naturā, iam lux ab extrinſeco ei aduenit, nempè à Sole. Lux hæc ſupernaturalis gratiæ & Fidei, non eſt homini naturalis, ſed ſuperaddita à Deo, & ideò dicit: Eratis eim aliquādo tenebræ, hoc eſt: Nō inerat vobis à natura hæc lux ſupernaturalis, ſed in ordine ad illam tanquā tenebræ eratis. Nunc autem eſtis lux in Domino, id eſt, ſi quid habetis de hac luce, totum eſt à Deo, & à Chriſto huius lucis authore. Vt filij lucis ambulate, Quaſi huius Solis filij in illū reflectite radios lucis veſtræ, vt ꝓpter eā glo-
Pſal.3. rificent Patrē veſtrū. Vnde Pſalm. 3. dicitur: Signatum eſt ſuper nos lumē vultus tui Domine: Super nos ait, quia intelligendo hunc verſum de lumine ſupernaturali, ſuperadditum eſt naturæ noſtræ, quæ quidem & ſi ſit capax huius lucis, non tamen
Simile. habet eam à natura. Quemadmodum cera habet quidem potentiam, vt ei imprimatur ſigillum, ſed tamen non habet illud ex ſe niſi aliunde ei addatur: ſic natura noſtra capax eſt gratiæ & Fidei ſecundum ſuam naturam, ſi tamen ei à Deo imprimatur,
Auguſt. iuxta illam celebrem ſententiam D. Auguſtini: Poſſe habere Fidē, ſicut poſſe habere charitatem, naturæ eſt hominum: habere autem gratiā, eſt fidelium. Vnde alia litera habet: Eleua ſuper nos Domine ſigillum tui luminis. Ad ſimilitudinem eius qui eleuat manū, vt feriat ſigillum, ad hoc quod imprimatur in cera, ſic eleuauit manum Deus ſuper cætera animalia: primùm quando impreſſit nobis lumē naturale, quo ſuper cætera animalia eleuamur; & ſecūdò quādo impreſſit nobis lumē ſupernaturale gratiæ, quo & ſuper Angelos euehimur:
Iacob. nam per hoc efficimur conſortes diuinæ naturæ. Igitur vt filij lucis ambulemus, vt omnia hæc referamus ad Patrē luminum, à quo dona hęc optima atq; perfecta ad nos
Gregor. deſcendunt. Vnde D. Gregor. 8. Moral. cap. 38. Occultanda ſunt ergo quæ agimus (ait) nè hæc in huius vitæ itinere incautè portantes, latrocinātium ſpirituum incurſione perdamus, & tamen veritas dicit: Videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt. Sed aliud eſt profectò cùm in oſtenſione operis gloria quæritur Largitoris, aliud cùm laus priuata concupiſcitur de dono Largientis. Vnde rurſus in Euangelio hæc eadē veritas dicit: Attendite, nè iuſtitiam veſtrā faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Opus ergo noſtrū cū hominib⁹ oſtēdetur, in cordis priùs examine penſandū eſt, per eiuſdē oſtēſionis ſtudium quid quæratur. Si enim dantis gloriā querimus, etiā publica noſtra opera in cōſpectu illius occulta ſeruamus: ſi verò per hæc, noſtrā laudem concupiſcimus, foràs ab eius conſpectu iam fuſa ſunt, etiamſi à multis ignorētur. Sed valdè perfectorū eſt ſic oſtēto opere, authoris gloriam quærere, vt de illata laude priuata neſciant exultatione gaudere. Tunc ſolū namq; innoxiè hominibus laudabile opus oſtēditur,
Auguſt. cum per deſpectū mentis veraciter laus impenſa calcatur. Aug. lib. 1. de ſermone Dñi in monte. c. 12. ait: Si tantummodò diceret Sic luceat lux veſtra corā hominib⁹, vt videant bona facta veſtra: finem conſtituiſſe videretur in laudibus hominum, quas quærunt hypocritæ, & qui ambiunt honores & captant vaniſſimam gloriam. Contra hos
Galat.1. dicitur Galat. 1. Si adhūc hominibus placerem Chriſti ſeruus nō eſſem. Et Pſal. 62.
Pſal.62. Qui hominibus placent, confuſi ſunt: quia Deus nihili fecit illos. Et iterū: Deus confringet oſſa eorū, qui hominib⁹ placent. Et
Galat. 6. rurſus Apoſt. Galat. 6. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. Et iterū: Probet autem ſe homo, & tūc in ſemetipſo gloriam habebit & nō in altero. Non ergo tantùm dixit: Vt videant opera veſtra bona, ſed addidit:
Et glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Vt hoc ipſum quòd homo per bona opera placet hominibus, non ibi finē conſtituat, ſed referat hoc ad laudē Dei, & propterea placeat hominibus, vt in illo glorificetur Deus. Hoc enim laudātibus expedit, vt nō hominem, ſed Deum honorēt, ſicut in ipſo homine quem portabant Dominus oſtendit, vbi admiratæ ſunt turbæ (paralytico ſanato) virtutes eius, ſicut in Euāgelio ſcritum eſt Matth. 9. Timuerūt & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatē talem hominibus. Cuius imitator Paul. Apoſt. dicit ad Galat. 1. Tantùm autē audientes erant, quoniam qui aliquādo nos perſequebatur, nunc euangelizat Fidē, quam aliquādo vaſtabat, & in me glorificabāt Deū. Hacten⁹ Auguſti. Igitur (vt omnia dicta in cōpendio redigamus) Prælati, & Prędicatores debēt eſſe ſal terræ, vt virtutē, quæ amara hominibus videtur, dulceſcat in illis, & quoniam debemus eſſe pacis ſignū populo Chriſtiano. Conuenit etiā, vt ſit lux cœleſtis, & ſuper candelabrū, id eſt, in Eccleſia; ſic enim in Apoc. Eccleſiæ vocantur candelabra; vt
Matth. 9. *Apoc. 1.*

non

non ſolùm dicantur lux propter altitudinē virtutū, quæ in eis debet ſplendeſcere; verumetiam ad hoc, vt conſumātur pro aliorum illuminatione. Debēt etiam eſſe ciuitates ſuper montē ædificatæ, ad defenſionem & offenſionem inimicorum. Qui ergo nihil horum habet, ad quid prælaturas Eccleſiæ ambit? Quomodò poterit eſſe ſal, qui inſipidus eſt? Quomodò lux, qui in tenebris ignorantiæ ſedit? Quomodo erit arx,
Eſai.3. aut ciuitas fortis, timidus ac puſillanimis? Repellat à ſe tale munus, ac dicat: Non ſum Medicus, & in domo mea nō eſt panis, nec veſtimentum, nolite me cōſtituere Principem: nec ſcientiam habeo, nec prudētiam, nec virtutis habitus, nec charitatis ſubſtantiam in me video, quid me vultis Principē
Hiere. 23. inter vos facere? Debent eſſe veritatis via, & aliquando ſunt iter mendatij, vt dixit Hierem. Dicunt enim, & nō faciunt. Confortauerunt manus peſsimas, vt nō conuerterentur vnuſquiſq; à malitia ſua. Nam qui deberēt manus peſsimorū confringere nè operentur malum; ſuo malo exemplo, vel doctrina aliquando confirmant eas. Deberent eſſe oculi, qui ſuper populū vigilarēt, & ſopitos eos videmus, atq; ex nimio ſomno oſcitantes, ſicut in Principibus ac maio-
Eſai.29. ribus videmus, ſecundū illud Eſai. 29. Miſcuit vobis Dñs ſpiritū ſoporis, claudet oculos veſtros, Prophetas, & Principes vros, qui vident viſiones, operiet. Hæc eſt oſcitantia, ac incuria, quam circa res ſpirituales videmus in Prælatis. Claudit prædicatorū oculos, nè videant populi peccata ad corrigendum ea. Deberēt eſſe ciuitates refugij, & fiunt ciuitas ſanguinū, hoc eſt, culparū & aliquando publicarū, quæ populū ſcandalizant, & cùm deberēt eſſe in defenſionem, fiūt in offenſionē: Væ ciuitati ſanguinum (ait Dñs per Ezech. cap. 24.) ſanguis
Ezech. 24 enim eius, in medio eius ſup limpidiſsimā petram effudit illū, non effudit illum ſuper terrā, vt operiretur puluere. Peccata cæterorum cito obliuioni traduntur, ac cooperiuntur puluere: Eccleſiaſticorum peccata maximè ſcandaloſa ſunt: quoniam effundimus ſanguinē ſuper limpidiſsimam petrā, & quia veluti omniū ſpeculū ſumus, à longè noſtra mala videntur. Plus nocent, plus offendūt, plus in auribus hominū ſtrepūt.
1.Reg.5. Quod ſi tales ſup muros Eccleſiæ ponātur, in deriſionem veniet Eccleſia Dei. Sicuti Iebuſæi ſuper muros Hieruſalem poſuerūt cœcos & claudos in irriſionem Dauid, qui expugnabat eam, quaſi dicerent, quod illi cœci, ac claudi potētes eſſent ad defendēdam ciuitatē contra Dauid. Sic cùm ſuper muros Eccleſiæ ignorantes, ac debiles, & impotentes ponuntur, quaſi cuſtodes, aut propugnatores, in irriſionē Chriſti cedere videtur, quaſi tales ſufficiant, vt præſint Eccleſiæ ſanctæ ſuæ.

Nolite putare, quoniam veni ſoluere legē, aut Prophetas. Nō veni ſoluere, ſed adimplere. Hoc eſt alterū præceptū, quod Dñs Diſcipulis imponit. Duo quippè erāt, quæ Diſcipulorum animos à recto vſu ſui miniſterij deducere poterāt. Et vana hominū gloria, & legis veteris vſus, illa ob vehementem animi propēſionem ad ꝓpriam gloriam, hic verò ꝓpter authoritatē Moyſi. (Et quoniā multi putabant Chriſtū legē ſoluere: quia Sabbatis curabat, & ob alia quę illi imponebāt ab hac falſa opinione vult remouere Diſcipulos ſuos, & etiam quia Dñs quædā præcepta maiora, q̄ quæ in veteri lege continebantur, docebat) reſecare vult aduerſam opinionē, quam de illo concipiebāt, nēpè, q̄ vellet deſtruere legem illam, & docet, q̄ ea quæ præceperus eſt, non aduerſantur legi & Prophetis, ſed potiùs ſupplere quod
Ioan. 15. legi deerat. Nomen autē legis licet aliquādo pro ſcriptura totius veteris teſtamēti accipiatur, vt in illo, ſed vt impleatur ſermo, qui in lege eorū ſcriptus eſt, qa odio habuerunt me gratis: tamen in hoc loco tantū pro quinq; libris Moyſi ſumitur, quos ſingulariter vocāt Hebręi, Torach, hoc eſt, legem, & hic ſoluere pro diſſoluere, ac deſtruere, ſumitur; nam ſic ſonāt verba Græca: immò & Euangelium Matth. (quod aliqui dicūt in Hebręo ſcripſiſſe) ſic habet Lebatel, hoc eſt, eneruare à verbo batal, quod idem ſignificat. Et ita legunt Batablus, & Pagnin. *Batablus, Pagnin.* Nam dupliciter dicitur, quis ſoluere legē. Videlicet, & dum eā tranſgreditur, & dū eā abolet & deſtruit. De primo modo ſtatim dicitur: Qui ſoluerit vnū de mandatis iſtis minimis. Et cum Ioan. 8. Dñs dicit: Nō ſoluiſſe legē Moſayſam p circūciſionē hominis in Sabbato factā: ijs enim locis ſoluere legē eſt eam tranſgredi. Hic verò potius videt ſecūdo modo loqui ꝓ hoc, quod eſt doctrina ſua veterē legē abolere, & deſtruere. Licet etiāvtroq; modo intelligi poſſit, & q̄ nec venit illā ſoluere trāſgrediēdo, nec diſſoluere, abolendo. Eſt deinde aduertendū, q̄ tripliciter dicitur adimpleri lex. Primò, vt ſit ſeruare illam, vt in illo Pauli:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui diligit proximum legem impleuit. Secundò, vt iit promisiones legis ipso facto exhibere, quomodo frequenter Euangelistæ dicunt aliquid in lege promissum adimpletum esse, vt cùm dicitur Lucæ. 24. *Luc. 24.* Necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege & Prophetis, & Psalmis de me. Tertio, implere legem est eam perficere, eiusque imperfectionem supplere. Quibus *Galat. 4.* modis Dominus adimpleuit legem. Nam legis præcepta in seipso seruauit factus sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret, & promissa legis & Prophetarum opere compleuit, imperfectionem autem legis suppleuit, & iustificando homines per Passionem & Fidem suam, quod lex præstare *Roman. 8.* non poterat (nam Paul. dicit ob id Christum damnasse peccatum in carne, vt legis iustificatio impleretur in nobis: quia eam lex non efficiebat, sed tantum ad illud disponebat) & secundò præceptis legis addendo consilia. Sed hic (cùm dicat Dominus se non venisse soluere legem, aut Prophetas, sed adimplere) videtur potissimè loqui de adimpletione legis, quæ fit exhibitione & completione promissorum legis, & quæ fit additione præceptorum, siue consiliorũ legem perficientium. Nam præcepta Sacramentorum addidit, quæ legem perficerent: quoniam de priori expletione patet, cùm subdit: Amen dico vobis, iota vnum aut vnus apex, non præteribit à lege, donec omnia fiant. Et de secunda etiam loquutum fuisse patet, cùm subdit: Nisi abundauerit iustitia vestra, plusquàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum cœlorum.

Dubium. Sed, vt hæc clariùs elucescant, difficultas magna hìc videtur oriri, quomodo verum sit, quòd Christus non venerit ad soluendam legem, cùm eam sustulerit & abrogauerit, saltem quoad cœremonialia & iudiciaria eius præcepta. Nam & Paulus *Ephes. 2.* Ephes. 2. dicit, quòd Christus medium parietem maceriæ soluit, & quòd legẽ mandatorũ decretis euacuauit. Et ad Hebr. 7. *Hebr. 7.* Reprobatio quidem fit prioris mandati, propter infirmitatẽ eius, & inutilitatẽ. Introductio verò melioris spei, per quam approximamus ad Deum: immò & videbatur opera etiam legis soluere, cùm iubebat in Sabbato tollere grabatum, & fecit lutum ex sputo in Sabbato, & alia. Caietanus re- *Caietan.* spondit, quòd Dominus negat se venisse personaliter ad soluenda vincula legis: nam hoc debebat facere per Discipulos suos, quemadmodũ & ipse dixit: Non sum missus, nisi ad oues quæ perierũt domus Israël: quoniam etsi conuersurus erat etiam gentes, tamen hoc non debebat facere in sua persona, sed suorũ Discipulorum. Sic modò, quia ipse non debebat per suam personam absoluere ab obligatione seruandi legem: sed Discipuli post mortem suam id erant facturi; ideò dicit, quòd nõ venit soluere, non dicit, Non soluam, sed, Non veni soluere. Et hoc patet, quia Discipuli sui post mortem suam seruabãt legalia, & mulieres Sabbato siluerunt secundum mandatum Lucæ. 23. Et Petrus dixit se nunquã *Luc. 23.* manducasse immundum aliquid contra legem. Actо. 10. Et illi, qui accusabant Stephanũ dixerunt: Iste dixit, quòd Iesus Nazarenus mutabit traditiones, quas tradidit *Act. 10.* Moyses: Mutabit (dicit) de futuro. Sed hęc *Act. 6.* solutio Iansenio non placet: quoniam certè *Iansen.* Dominus de sua persona hæc dicit, vt & Apostolos habeat etiam in hoc imitatores. Nam subiungit: Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, &c. Deinde, quoniam huic quod est soluere legem, opponitur adimplere legem, ita vt significetur, Si legem soluissem, hoc est, abrogassem, non eam impleturum, cùm tamen nihilominus adimpleuissem legem, si legem quam abrogauit per Apostolos, in sua persona abrogassem. Quare probabilior videtur sententia Ruperti, in hac *Rupert.* parte, quæ sic habet. Scriptura dupliciter loquitur de lege Moysi. Quandoque enim dum de ea est sermo, habetur respectus ad ea, quæ sunt illi legi propria, quæque per solam illam legem sunt introducta; qualia sunt iudicialia, & cœremonialia, quomodò Paulus loquitur in pluribus locis. Quandoque tamen respectus habetur ad ea quæ sunt præcipuè à Deo intenta, & maiora in lege; qualia sunt Decalogi præcepta & alia moralia, quibus Deus & illos, & alios docet quomodò iustè, sobriè, ac piè hic viuere posumus. Cœremonialia quippè, ac iudicialia veluti accessoria quædam fuerunt, ac accidentalia præcepta, quæ Deus pro conditione hominum & temporum iudicauit, conuenire illi populo pro illo statu, tanquã vtilia ad obseruationem eorũ, quæ præcipuè requirebantur. Quod Hierem. 7. *Hierem.* explicauit Dñs, cùm dixit: Holocaustomata vra addite victimis vestris, & comedite carnes: quia non sum loquutus cũ patribus vestris,

vestris, & nõ præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocaustomatum, & victimarum, sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus, & ambulate in omni via, quemadmodum mandaui vobis. Qua sententia satis indicat Deus, quod quasi coactus populi illius conditione, qui ad idololatriam erat deditus, cœremonias illas illis indixisset, non quia per se necessariæ erant, quemadmodum cætera Decalogi mandata. Quare *Ezech. 20.* Ezechiel. 20. dicit Dominus dedisse se primùm Israëli præcepta & iudicia sua, quæ faciens homo, viueret in eis. Significans præcepta Decalogi. Posteà tamen propter populi peccata dedisse etiam præcepta nõ bona, & iudicia, in quibus non viuerent. *Hieron. Rupert.* Significans (secundum Hieronymum, & Rupertum) cœremonialia. Et in Psalmis, cùm de lege fit mentio, & mandatis eius, ferè intelligendum de ipsa lege, secundum id quod est in ea præcipuum. Vt cùm dicitur, *Psal. 18.* Lex Dñi immaculata conuertens ani- *Psalm. 10.* mas, & fidelia omnia mandata eius con- *Psal. 118.* firmata in sæculum sæculi: & cùm in Psalmis precatur doceri legem Dei, aut in ea duci. Igitur in hoc loco, cùm Dominus dicit, Se non venisse ad soluendum legem, sed ad adimplendum eam: loquitur secundum ea quæ in lege sunt præcipua, nempè præcepta moralia & Decalogi; hæc enim semper perseuerant. Quare cùm posteà cum suis præceptis legem perfecit, tantùm adfert præcepta moralia, & non cœremonialia. Illam ergo legem, quæ dilectionem Dei, & proximi præcipit; & ea quæ moderantiam seruandam docent: Dominus non soluit, sed adimpleuit: eò quòd perfectius docuit quomodo hæc deberent adimpleri, quàm lex ipsa docebat vel exigebat, vel intelligebat exigere. Sed & de cœremonialibus dicendum est, non penitùs ea soluisse, sed potiùs cõpleuisse. Nam etsi, secundum literam abroganda docuit, ita vt vim obligandi ampliùs non habeant, non tamen penitùs soluit. Hoc enim fecisset, si docuisset ea mala fuisse, & tamen à Deo instituta fuerunt, adimpleuit tamen ea: quoniam in seipso exhibuit, quòd per illas cœremonias significabatur: & secundò, quoniam docuit quomodo illa præcepta spiritualiter intellecta perfectiùs obseruarẽtur à Christianis: immò hoc ipsum quod fecit soluendo obligationem cœremonialium, secundum literalem intelligentiam fuit potiùs adimplere illa: quoniam hoc ipsum à lege fuit prædictum, & promissum in multis locis. Et quod hic etiam loquatur de cœremonialibus, & non solùm de moralibus patet ex subiunctis: nam dicit nihil præteriturum de lege, donec omnia fiant. Vbi manifestè Dominus loquitur de lege, quatenus continet non solùm præcepta, sed etiam promissa, & prophetias. Cœremonialia autem præcepta, prophetiæ quædam erant spiritualiter intellecta: & Hie- *Hieron. August.* ronymus, & Augustinus etiam de cœremonialibus intellexerunt hunc locũ. Itaq; dicendum est, quòd Christus adimpleuit totam veterem legem. Primò, quantum ad finem; nam finis vtriusque legis est hominem Deo coniungere, hoc autem imperfectè præstabat lex vetus, perfectissimè autem id facit lex noua, quæ non solùm confert gratiam, verùm & ad gloriam inducit. Secundò, quantum ad effectum. Nam iustificatio quam vetus figurabat, in noua perficitur. Ideò quippè altare veteris legis erat vacuum & inane intus, per quod infinuabatur, quod ibi nihil solidum offere- *Exod. 38.* batur, quod ad iustificationem, secundum se præstaret. Altare autem nostrum solidum est, ac plenum pane ac vino, hoc est, substantia humanitatis, & diuinitatis Christi. Ac ideò Paul. Sacramenta veteris le- *Galat. 4.* gis vocat infirma, & egena elementa; egena quoniam diuitias gratiæ non continebant; infirma quoniam neminem poterant iustificare. De Sacramentis autem nouæ legis dicit Concilium florentinum, quòd gra- *Conc. Flor.* tiam continent, & verè eam suscipientibus conferunt. Si gratiam continent, non sunt egena nec vacua, sed diuitijs gratiæ plena: si eam verè suscipientibus conferunt, non infirma sunt, sed virtutem iustificandi habentia, per gratiam autem vires animæ administrantur. Præcepit Olim Helisæus *3. Reg. 17.* pauperculæ cuidam mulieri viduæ, vt vasa accommodata peteret à notis & vicinis, & super ea distillaret oleũ de lechyto, quo adimplerentur vasa, & venderet, & solueret creditoribus suis, quæ debebat vir eius, & de reliquo ipsa, & superstes eius filius viuerent. Hæc vidua fuit Synagoga repudiata à Deo, vt ipse dixit Esai. 50. Quis est iste *Esai. 50.* libellus repudij, quẽ ego dedi matri vestræ? et nondum sponsum Christum acceperat, pauper, quia lex gratiã non conferebat nec poterat debitum Deo soluere, nec sibi, ani-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mæq; sue prouidere. Vasa accõmodata habet: quia legem vsq; ad Christum habebat, tanquam commodatam: nam lex Christi est vera, & æterna possessio; lex enim, & Luc.16. Prophetæ (ait Christus) vsq; ad Ioannem, qui iam Christum præsentem annũtiabat. Venit Christus Dominus, & ex corpore suo (tanquam ex lechyto) oleum sanguinis sui fudit, & adimpleuit vasa vacua, ex quo oleo & satisfacere pro originali & actuali peccato possumus, & viuere de reliquo Deo grati. Hoc autem non est soluere legem, sed adimplere quod illi deerat. Vnde Rom.3. Paul. ait, quòd per fidem Christi statuitur lex, non destruitur. Hoc est, stabilitur, & firmatur, solidaque efficitur per gratiam, quæ & corda stabilia reddit, secundum illud Paul. Optimum est gratia stabiliri cor. Hebr. 13. Hocq; stabilimento gratiæ solidam ac perpetuam facit legem, quæ sine illa infirma erat, secundum illud Paul. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per Rom.8. carnem: quia per carnales obseruantias infirma erat, cùm carni iuuamina gratiæ non administraret. Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carnem, vt iustificatio legis (hoc est, eam iustitiam, quam lex promittebat, & non efficiebat) adimpleretur in nobis. Et hoc significauit senex ille Symeon, qui in vlnas suas Christum amplexus est. Quasi Christus esset, qui vacuum legis antiquæ, & præ ætate & infirmitate iam senescentis, adimplere deberet, & qui vlnas, ac mensuram legis veteris coagitatam, ac super effluentem faceret. Sed de hoc consule Comment. nostros super Psalm.118.fol.142.tract.4. &.143. vbi & hoc testimonium Paul. ad longum explicatum videbis: & tracta.5. fol.162. Tertiò, adimpleuit Christus legem veterem quantum ad promissa Prophetarum, vt hic docet ipse Christus. Propter quod in Euangelio sæpè repetitur. Hoc factum est, vt adimplerentur scripturæ Prophetarũ: & Esai.25. antiqui sancti in oratione petebãt. Esai.25. Consilium tuum antiquum verũ fiat. Nam quod per Prophetas suos Deus promiserat, præstitit in Euangelio. Quartò, quantum ad iudicialia, quæ ordinabantur ad pacificum Reipublicæ statum habendum. Sed Christus per Euangelium suum ad quandam tranquillitatem & pacem propèmodum cœlestem homines inuehit, dum docet nullis perturbationibus aut aduersitatibus cedendum esse. Vltimò, compleuit quantũ ad cœremonialia, dum figuris succedit veritas. Sed aduertendum insuper, quòd ex his omnibus præceptis, cœremonialia & iudicialia, quantum ad vim obligandi abrogata sunt; tamen cœremonialia, quia per illa significabatur Christus venturus, & per illa profitebantur illius legis professores Fidem implicitam, quam de Christo habebant: qui modò illis vteretur tanquam necessarijs infidelis esset: eò quòd profiteretur Christum venturum, qui tamen iam venit, secundum promissa Patriarcharum, & esset pernicioſum mendatium. Quare Christus implendo hæc cœremonialia euacuauit ea: nam aduenientе corpore, id quod vice corporis, tanquam vmbra erat, meritò exclusum fuit. Quare verè dicit hic Dominus, Se non venisse soluere, sed adimplere legem. Non enim legem tanquàm malam penitus abrogauit. Quod si luce prodita cedunt vmbræ, si iam factis ipsis præstò est quod Prophetæ prædixerant: Nihil legi derogatur, sed potiùs accedit perfectio. Vnde Leo Papa Leo Papa. sermone quodam de Passione Domini, sic ait: Hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas dum mutatur, impletur. Habuit illa tempus suum, habuit honorem suum, illa typis quibusdam adumbrauit, quod nunc in re ipsa toti orbi repræsentatur. Vnde (quemadmodum Prophetarum oracula) prædictiones futurorum erant, sic & tota legis illius historia nihil aliud apparebat, quàm theatrum quodam, vbi futurorũ comœdia agebatur, secundum illud Paul. Vmbram ha- Hebr. 10. bens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: Est enim lex noua (ait Diuus Thomas in quodam loco) veluti effigiatum quedam legis veteris. Lex enim D. Thom. vetus effigies erat legis nouæ. Illa quidem cœremonijs, & præceptis carnalibus, ceù cancellis quibusdam circumsepsit cupiditates hominum, nè impunè prolaberentur in omne flagitium, quo capatiores essent Euangelicæ doctrinæ, nunc quod perfectius est exprimitur. Illa carnalis & crassa hactenus profuit, nunc absque cœremonijs datur gratia, quæ peccata diluat. Non Similia. magis illa læditur, quàm si pictæ imagini Regis, Rex ipse viuens succedens, omnium oculos in se deflectat. Aut si puer imbecillis, progressu temporis grandescat in virum adultum. Aut si frondibus, & folijs

folijs succrescat fructus maturus, aut si lunam & stellas Sol exoriens obscuret. Illa conata est præstare quod promisit, & non potuit; nunc ad plenum quod illa non Roman.3. potuit præstatur. Repetamus ergo illud Paul. ad Roman. Legem ergo destruimus per fidem? Absit: Sed legem statuimus, hoc Leo Papa. est (vt ait Leo Papa sermone primo de Penthecoste) quoniam gratia promissa est per legem, & lex impleta est per gratiam. Theodor. Eucumen. Item, quia (vt ait Theodoretus apud Eucumœniũ) in hoc lex vet⁹ cõfirmatur: quia Figura. quod illa præstare non potuit, per Euangelium accepimus. Huius rei tanquam figura quædam nos admonet aurea corona, quæ Exod.25. iussu Dei Areæ superponebatur Exod.25. Nam sicut illa decorem & ornamentum adiecit Arcæ, non autem abstulit figuram; sic gratia Euangelica plenitudinem, & decorem contulit legi antiquæ. Vnde Greg. Nizen. Nizenus in libro de cognitione Dei, & capitibus contra Hebræos ait: Ipse enim tum antiqui, tum noui testamenti author Christus; ideò dicit: Non veni, vt soluerem legem, sed adimplerem, hoc est, vt illam propter Hebræorum imperfectionem imperfectam maiori, quàm & viris congruente Philosophia perficerem, & absoluerem. Illa enim erat pædagogus, qui ad Euangelium susciendum instituebat, hæc est autem Præceptor ipse, qui docet perfectiora. Et illa quidem corpora informabat, hæc autem animos erudit. Vetus ergo est ministra nouæ, ad nouam enim ducit, & viam ministrat, & parat. Ex quibus omnibus collige, quòd lex vetus por Christum perfecta & absoluta est. Nam (vt ait quidam Doctor Neothericus non contemnendus) si quãdo pictores primos tractus duxerint, & informem rerũ effigiem delineauerint, habent tamen apud se speciem ipsarum Auguſt. perfectam, sicut & omnes artifices (obseruat Auguſt. tractatu. 1. in Ioan.) eorum quæ facturi sunt, priùs ideas in mente concipiunt, vt si quis domum ædificaturus sit, priùs apud se ipsam domum effingit, & fundamenti parietis, tecti, commoditatũq; omnium rationẽ habet. Iam verò si contingat pictorem, post primas illas lineas penicillũ admouere, veros colores adijcere, rerum facies exprimere, & informem, rudemq; tabellam ad perfectum deducere, quis illum arbitretur contra suæ artis professionem concepti operis institutionem, & tabellæ puhritudinem fecisse? Aut quis existimet nouũ opus illum effinxisse? Hoc si quis obijciat, audiet à pictore, nihil nouũ obire, nihil non priùs conceptum effingo, primas lineas duxeram, nunc illas ad perfectum deduco. Sicut enim fœtus primùm informis est, disponitur tamen ad perfectiorem formam, quam vbi acceperit, non nouum quid, sed idem ipsum perfectum & completum esse incipit; ita quoque primi tractus ad perfectiores species disponuntur, quæ vbi successerint, vnum & idem, sed absolutum opus est. Ad eumdem sanè modum Christus ostendit se, vnum, eumdemq; legis veteris & nouæ institutorem, nèc aliam inter vtramq; distantiam esse, quàm quod hæc perfectior, illa verò perfectiorem appereret, ad quam etiam disponebatur: ad Hebr.7. Nihil ad perfectum adduxit lex. Ideò Christus non veni (inquit) legem soluere, sed adimplere. Vtiq; ad instar pictoris, qui lineas priores, non ita delet, vt nouum opus condat, sed quod illis adũbrauerat veris coloribus illustrat. Vnde Cyrillus Alexandrinus Dialogo de Cyrillus Alex. Adoratione, & Cultu in spiritu & veritate: Nam (inquit) & fabriferrarij statuam solidaturi; primùm obscuram speciem in cera faciunt, deindè illæ igni liquefactæ æs infundunt, & sic opus suum producunt, vt nouam speciem ac pulchritudinem habeat adiectis ad vmbras varijs colorum speciebus, & apparent quidem dum æs cerã liquefacit aboleri prima lineamẽta, res autem ipsa non sic habet. Verè enim dicere possunt, & faberærarius, & pictor, non destruximus vmbras, nec omnino inutiles figuras fecimus, sed impleuimus potiùs. Nam quod in vmbra & figuris, tantùm obscurè, deformiterque videbatur, id ad meliorem, clarioremque formam productum est. Eo siquidem sacram diuinitusque inspiratam scripturam, quis rectè perscrutari vellit, planè sciet verum esse quod dico. Moses enim velamen super faciem suam ponebat: eò quòd non possent filij Israël respicere faciem eius, propter claritatem illius, sicut scriptum est. Nam crassiores Iudæorum mentes, quæ externa legis videbant, quodãmodo ferre poterant, id est, ea quæ per literam legis videbantur. At intolerabilia erant & inaccessa, quæ intus latebant. Eapropter, & Diuus Paulus scribit, vsque in diem hunc velamen in lectione veteris testamenti manere non reuelatum, quia per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chriſtum aboletur, ſed vſq; in hunc diem quando legitur Moyſes, velamẽ ſuper cor eorum poſitum eſt; hactenus Iudæorum
2.Cor.3. res promouerunt: Nos autem (inquit) reuelata facie gloriam Domini, vt ſpeculo repræſentantes ad ipſam imaginẽ transformamur, à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu: hæc ille. Igitur ſic legem veterem perfecit Chriſtus. Quare non mirũm, ſi aduenientẽ quod perfectum eſt, euacuetur quod erat ex parte, nempè ea quæ tantum hanc veritatẽ ſignificabant, iam quantum ad hoc abolita ſunt. Paulus ait: Finis legis eſt Chriſtus, ergo conſequuto fine quieſcit motus. Omnia autem illa veteris
Hebr. 12. legis ſacrificia ac cœremoniæ (quæ Paulus ad Hebr. vocat mobilia bona) ad hoc tendebant & mouebantur quotidie per quotidiana ſacrificia, vt ad Chriſti ſacrificium pertingerent, quod ſignificabant. Et prophetícæ voces ad hunc etiam finem tendebant, tanquam ad ſcopum. Ergo ſicut cum
Simile. ſagitta attingit ſcopum, ceſſat motus ſagittæ: ita poſtquam lex & Prophetæ Chriſtum attigerunt, iam quieuiſſe ac ceſſaſſe dices, nec enim plus vltra habent quò tendant. Vnde Chriſtus lex & Prophetæ vſq;
Luc.16. ad Ioannẽ, qui ſcopum iſtum digito oſtendit, tanquàm qui iam attigiſſet illũ. Quare Sixtus Papa III. in epiſtolâ de diuitijs: Adimplet (inquit) legem, cùm eam veram eſſe oſtendit, quando per ſe ceſſare facit illa, quæ iam ceſſatura prædixerat, & de antiqua lege legem nouam produxit, & nouum teſtamentum promulgauit ex ve-
Eſai.2. tere, vt magis ac magis legis ac Prophetarum prædicta ſuppleret, in quibus continebatur: De Syõ procedet lex & verbũ Do-
Hebr.7. mini de Hieruſalem. Et alibi: Dabo eis teſtamentum nouum, non ſecundum quod diſpoſui patribus eorum. Quare lex vetus
Phil.3. comparatur ſtipulæ: nam vbi Paul. dicit ad Phil.3. Arbitror vt ſtercora. Græci legunt, Arbitror vt ſtipulã, & per ſtipulam (vt ait
Gagney. Ioannes Gagneyus) intelligit legem veterem. Sicut enim neceſſaria eſt ſtipula donec creuerit triticum, & ſeparatum inde fuerit: ita Chriſto (qui fuit verum granum frumenti) nondum nato, & in legis ſtipula latente, vtilis erat lex. Vbi autem per Paſsionem, & Reſurrectionem collatum eſt nobis hoc granum, & per Aſcenſionem in horrea æterni Patris reconditum; ad nihil amplius vtilis fuit legis culmus, & ſti-
Eſd.4. pula. In quarto libro Eſdræ dicitur, quòd quando natus eſt Iacob, in exitu ab vtero plantam Eſau fratris ſui manu propria tenebat, itaq; finis Eſau fuit initium Iacob. Sic lex vetus & noua, vna poſt alteram venit: ita tamen quod finis veteris legis fuit
Rom.10. initium nouæ. Vetus enim lex poſt ſe nouam trahebat, & noua finem legis aprehendit manu ſua, hoc eſt, Chriſtum tenuit, qui
Cant. finis legis dicitur, ſecundum illud Cantic. Tenui eum nec dimittã. Nam vt ipſe Dominus promiſit, ſemper nobiſcum erit omnibus diebus, vſque ad conſummationem
Matth.28 ſæculi. Hoc autem fecit, vt ex Iudæis, & Gentilibus vnum ſibi populum copularet: quoniam lex erat veluti maceria, & interſtitium ſeiungens Iudæos à Gentilibus. Nunc verò diſſoluens medium parietem maceriæ, & legem veterem nouis decretis euacuans, ex duobus vnum conflauit populum, vt ſit vnum ouile, & vnus Paſtor.
Ioan.10. Et hic eſt ſenſus illius ſententiæ Paul. ad
Epheſ.2. Epheſ.2. quam à pincipio citauimus, quæ ſic dicit: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens inimicitias in carne ſua, legẽ mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in ſemetipſo, in vnum nouum hominem faciens pacem, vt recõciliet ambos in vno corpore. Et ſicut Eſau, & Iacob in vno vtero continebantur, & collidebant; ſic lex noua in veteri veluti in vtero continebatur, & colluſio illa puerorum ſignificabat eam, quam Iudæi veteris legis cultores, cum nouæ legis obſeruatoribus debebant habere, quod lex noua contineretur in ve-
D. Thom. teri docet D. Thom. 1.2.q.107. art.3. Nam
Chryſoſt. quæ implicitè, & ſub figura in veteri lege continebantur, explicite & aperte traduntur in noua. Vnde Chryſoſtom. exponens
Marc.3. illud, quod habetur Marc. 3. Vltrò terra fructificat primùm herbam, deinde ſpicam, demum plenum frumentum in ſpica, dicit: Primò herbam fructificat in lege naturæ, poſtmodum ſpicas in lege Moyſi, poſteà plenum frumentum in Euangelio. Eſt ergo lex noua in veteri, ſicut frumentum in ſpica, in qua eſt veluti in vtero. Quæ ſententia eſt Auguſtini libro de Catechizandis rudibus. Docet enim, quòd lex noua occultabatur in veteri, & vetus lex manifeſtatur in noua. Eiuſdem eſt ſententiæ D.
Greger. Greg. homil.6. in Ezechi. explicans illud: Quaſi ſit rota in medio rotæ, ſcilicet, Euangeliũ in lege veteri contentũ. Sed hinc oritur dubiũ, quoniã ſi lex noua cõtinetur in
Dubium. veteri,

veteri, ſicut effectus in cauſa, ſequitur quod lex vetus eſt perfectior noua, quod eſt abſurdum. Sed reſpondetur quod lex vetus
Concil. Floren. continet nouam poteſtate & virtute, ſicut ſemen fructum. Et hęc explicatio eſt Concilij Florentini. Sed aduerte quod genus cõtinet ſpecies, & viciſsim ſpecies continet genus, diuerſimode tamen. Nam genus continet ſpecies, in potentia, & in confuſo, cæterum ſpecies continẽt genus, in actu, & formaliter. Nam genus eſt de intrinſeca rationeſpeciei, ſic igitur lex antiqua continet nouam ſicut imperfectum perfectius, quod dicit D. Thom. & hoc eſt continere poteſtate, vt genus ſpeciem, quod dicit Concilium: Viciſsim lex noua continet veterem eminentia quadam, & perfectione, ſicut rationale continet ſenſitiuum, & quadrangulus triangulum. Vnde vtrumque verum eſt quod altera alteram continet. Et vt diſtinctius procedatur, conſideratria, quę ſunt in lege noua, nempe, Fidem, Moralia præcepta, & Sacramenta gratię. Fides noſtra contiConcilium Nicenũ. nebatur in antiqua lege implicitè, quæ progreſſu temporis fuit diſtincta, prout in Cõcilio ſupra citato fuit declaratum, quod Fides de proceſsione Spiritus ſancti continebatur implicitè in Symbolo Apoſtolorum, & poſtmodum Conciliũ Nicenum explicitè & diſtinctè declarauit. Cæterum Moralia præcepta diſtinctè, & explicite ſatis, in antiqua lege continebantur, ſed hominũ abuſu obſcurata erant, luce autem Euangelica manifeſtata ſunt. At Sacramenta gratiæ continebantur in antiqua lege, ſicut ſignatum in ſigno, quæ quidem non eſt talis cõtinentia, ſicut continẽtur effectus in cauſa efficienti, & ideo non ſequitur quod perfectior ſit lex antiqua. Cæterum licet ex dictis ſatis explicatum videatur, quomodo Chriſtus non ſoluerit, ſed adimpleuerit legem, tamen quia poſtquam hæc ſcripſeram caſu uenit in manus pagella quędam, cuiuſdam viri docti noſtri ſeculi, in qua legi quędam quę mihi placuerunt, ideo ea communia facere volo. Nam quæ ſine fictione didici, ſine inuidia etiam communico. Ait ergo vir ille doct⁹. Chriſtus in his verbis: Nõ veni ſoluere legem ſed adimplere, vult dicere. Quoniam in tota concione mea nulla fit mentio præceptorum legis antiquæ, præceptorum, inquam, iudicialium, ſiue cæremonialium, quæ per ſe pertinebant ad illã legem à Deo poſitam, ne exiſtimetis quod ego venerim ad abrogandam legem per ſe, & ex intentione. Quoniam illa ipſa habẽt ſuã conſummationem, & finem, hoc ipſo quod per me complentur myſteria, ad quæ ſignificanda illa eſt inſtituta. Itaque complementum debet accipi, pro exequutione rerum ſignificatarum, & patet. Nam idem eſt iudicium quantum ad iſtum textum, de Prophetis, & de lege: nam eodem contextu dicitur: Nolite putare quoniam veni ſoluere legem, aut Prophetas. Complementũ autem Prophetię conſiſtit, in exequutione rei prophetatę, iuxta illud, quod ſæpiſsime habetur in hiſtoria Euangelica. Hoc factum eſt, vt adimpleretur quod dictũ eſt per Prophetam, ergo ſimiliter complementum legis, quantum ad rationem ſignificandi in futurum debet accipi pro exequutione myſteriorum Chriſti. Et hic eſt ſenſus perfectiſsimus illius loci. Luc.24. Neceſſe eſt im- Luc.24.
pleri omnia quæ ſunt ſcripta, in lege, & Prophetis, & Pſalmis de me. Quod ego etiam ex D. Paulo colligo, qui ad Hebr.9. dicit: So- Hebr. 9.
lummodo in cibis, & potibus, & varijs baptiſmatibus, vſq; ad tempus correctionis impoſitis. Vocat tempus correctionis quando non ſolum mala, ſed etiam imperfecta corrigenda erant, & in melius mutanda. Cęremonialia enim non tanquam mala, ſed tanquam inperfecta erant corrigenda: quia illa tanquam puerilia impoſita ſunt, vt per ea homines ducerentur ad perfecta. Itaq; volo dicere, quod quantum ad exercitium, cæremoniæ ille habuerunt tempus præfixum. nempe vſque ad Chriſtum, qui imperfectiora legis correxit, quantum vero ad rationem ſignificationis, & completa ſunt in Chriſto, & complentur etiam in Eccleſia, vſque ad diem iudicij, vt ſtatim videbimus. Immo ſi hunc ſenſum volumus extendere ad præcepta moralia, etiam in eis verificari poteſt. Nempe quod per Chriſtum impleta eſt lex naturalis. Quoniã gratia Chriſti fuit cauſa, quod perfectiſsime ſeruaretur lex naturæ. Ita docet Auguſt. libr. de vera Auguſt.
religione. cap.2. &.3. Et colligitur ex Paul. Roma.8. Roma.8. dicẽte: De peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis implere tur in nobis. Id eſt, Chriſtus per ſuam mortem damnando peccatum, fecit, vt iuſtitias legis adimpleremus, eo modo quo iuſtificaremur per eorum adimpletionem, nempe per gratiam Chriſti. Itaque, adimplere, habet iſtum ſenſum, Veni efficere, vt adimpleretur lex iuſtitiæ. Similis phraſis eſt cum Actor.2. dicitur de Iuda. Poſſedit agrum de Act.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mercede iniquitatis, hoc est, dando pretiũ fuit causa, quod ager posideretur. Et est phrasis Hebraica: quoniã in illa lingua aliqua verba significantia actum immanentẽ accipiuntur transitiue, vt cognoscere, pro facere cognoscere: adimplere, pro facere, adimplere. Et per hæc facile respondetur ad authoritates quæ in oppositũ adduci solent. Ex illis enim solũ colligitur, quod per mortẽ Christi lex vetus habuit suã consummationẽ, ea ex parte quæ erat positiua lex. Quod quidem factum est, non propter abrogationem eius, sed quoniam expletis rebus, ad quas significandas ad tempus quodã destinata est: functa est officio, & fine suo. Et sic intelligitur verbum illud Christi. Cõsummatum est, id est, omnia iam suam perfectionem adepta sunt in me, atque ad suũ finem peruenerunt. *Amẽ quippe dico vobis, donec transeat cœlum, & terra, iota vnum aut vnus apex, non præteribit a lege, donec omnia fiant.* Iota est minima literarum, saltem in Alphabeto Hebræo, quæ dicitur Iod. Apex dicũt aliqui quod sit minimũ punctũ, quod super dictionem ponitur, licet Iansenius dicat, quod hæc puncta apud Hebræos, & apud Græcos, sero sunt recepta, & apud Hebræos tempore D. Hierony. nondum erant notæ accentuum, aut notæ vocalium quas puncta vocant. Quare dicit apicem hic vocari summum elementi fastigium, licet hoc parum referat. Est autem hyperbolica loquutio, non enim laboratur de literarũ apiculis, cùm probabile sit multa volumina veteris testamenti intercidisse, quorum nomina videntur citata, in Canonicis libris, & tamen n õinueniuntur. Ergo ille apices & literæ etiam præterierunt. Sed planus sensus est, verè vobis illud affirmo, quod vsque ad consummationem sæculi, quando transibũt cœlum & terra, non quidem secundum substantiam suam, sed secũdum statum suum, nec minimum quidem ex vniuersa lege est periturum, sed perficientur vniuersa, quæ in ea sunt scripta, ita quod nihil omnino pro missum, aut proditum in lege Mosay ea fuerit, quod non adimpleatur. Nec intelligas propter aduerbium (donec) hic positum bis, minima legis esse peritura, postquam transierũt cœlũ & terra. Sed vult dicere, quod cœlum & terra, quæ stabiliores partes sunt orbis, aliquando transitura sint, cùm tamen nihil legis tunc prætermissum sit, & euentus, & perfectio omnium quæ lex promisit erunt. Nec significatur quod omnia, quę lex habet implenda sunt, ante quam cœlum & terra immutentur, cùm multa in ipsa immutatione sint adimplenda, & alia postea; nẽpe in ipsomet iudicio, quod etiam in lege adumbratum fuit, sed hoc significatur, quod nullo vnquam tempore sæculi lex dissoluenda sit sed futurũ esse, vt omnia impleãtur. Itaque lex quid diuinum est, quod nec perire, nec dissolui cum rebus perituris poterit. D. Augustinus libr. 1. de sermone Dñi in monte. c. 15, interpretatur hæc verba Christi, de summo, ac perfecto complemento antiquæ legis, quæ quidem continet etiam ea quæ sunt minutissima, cuiusmodi censentur Iota, & Apex. Et ex hoc loco facilè cõstat explicationem superioris clausulæ, quã dedimus vltimo loco, esse germanam, atq; literalem. Aduertendum est enim, quod si Christus in hoc loco verba faceret de adimpletione legis, quantũ ad exequutionẽ præceptorum omnium etiam minimorum, profecto difficile verificatur illa vniuersalis, donec transeat cœlum & terra omnia fient. Nam vt patet experimento, etiamsi antiqua lex aliquo tempore fuit in vsu apud Iudæos, post Passionem Christi, tamen post Concilium factum ab Apostolis. Actor. 15. Aliquæ cæremoniæ dumtaxat sunt præceptæ, quæ & progressu temporis abolitę fuerunt. Quare non loquitur Christus de eius exequutione, sed vult dicere: Intelligite quo modo ego venerim ad implendam legẽ, quoniam certissimè assero vobis, quoniam nec minimum præceptum, nec minima legis cę remonia caritura est suo complemento, in mysterio significato, dum perseuerauerit status huius mundi. Itaque ille modus loquẽdi (donec transeat cœlum & terra) istam habet energiam. Donec cœlum & terra habẽt istum statum transitorium, in motu seruientem corruptioni, dum (inquam) cœlum & terra istum statum seruant omnia fient, & complebuntur, hoc est, ante diem iudicij. Licet hæc expositio contraria videatur superiori, quantum ad hoc vltimum. Quare meliorem existimo, priorẽ quantum ad hoc quoniam multa quæ in lege prophetata, & adumbrata fuerunt complebuntur in ipso die iudicij, & in ipsa beatitudine corporum.

Iansenius

Augustin.

Actor. 15.

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Primò quæritur quę sint ista mandata minima, & quomodo cum superiori sententia hæc verba connectantur. Secundò quomodo intelligatur, quod qui non

non fecerit, & non facere docuerit minimus vocetur in regno cœlorum. Augustinus per mandata minima intelligit ipsa mandata legis, quæ per Iota, & Apicem sunt significata, quæ Dominus mox perficit per suã doctrinam, quę dicuntur minima respectu eorum, quæ Dominus mox docturus erat: quoniam minus hominem perficiunt & beatificant. Quæ autem Christus docet, maxima dicuntur: quoniam maxime hominem perficiunt. Et quod sic debeat intelligi patet, quoniam hæc sententia appendix est superioris, & ex ea infertur, & in illa de his quæ legis sunt fit mentio. Chrysost. vero quem sequitur Theophilact. per peccata minima intelligit ea, quæ Christus addidit præceptis legis, nempe cùm dicit: Ego autem dico vobis, qualia sunt non irasci, non concupiscere, diligere inimicum, quæ dicuntur minima à Christo humilitatis, & modestię causa. In Imperfecto vero dicit vocari minima, eo quod minor esset illorum trãsgressio, & minus necessaria eorũ obseruatio. Ait quippe ipse mandata Moysi in actu facilia, sunt, Non occides, Non adulterabis, &c. Et ideo in remuneratione modica, in peccato autem maxima. Mandata autẽ Christi, id est, Ne irascaris, Ne concupiscas, &c. Ipso actu difficilia sunt, & ideo in remuneratione magna sunt, in peccato autem minima. Nã abstinere ab homicidio & adulterio, facile est, nam ipsa criminis magnitudo voluntatem facientis repercutit, sed non irasci, non concupiscere: quia leue reputatur, non facile seruatur à multis, & multum laboriosum est posse non irasci, aut non concupiscere, aut non odio habere inimicum. Caietanus per mandata minima, non intelligit ea, quæ sunt circa venialia. Nam sicut veniale non est simpliciter peccatũ, sed secundũ quid: quia non contra legem, sed prẽter legẽ est. Ita nec præcepta quæ prohibent venialia dicentur simpliciter, sed secundũ quid præcepta. Sed appellatione minimorum intelligit minima quidem mandata legis, quorũ tamen transgressio esset contra legem. Iansenius tamen existimat non esse necessarium, quod omnia mandata Christi vocentur minima, sed talẽ vult esse sensum. Qui soluerit vnum de mandatis istis, etiamsi illa sint minima, hoc est, vnum mandatorum minimorum, vt significetur minimũ forte, nõ solũ eũ qui multa mãdata soluerit, sed etiã qui vnũ tantũ soluerit, etiãsi illud nõ sit ex maioribus, sed ex minimis, & hæc est etiam sententia Caietani. Quare & intelligi secundum hunc sensum potest, cùm dicit Dominus (de mandatis istis) demonstrare non tantum sua præcepta, sed etiam legis mãdata, quæ adducturus est, & omnino omnia præcepta, quę traditurus est, quãuis non omnia sint dicenda minima. Vnde tunc sic infertur hæc sententia ex superiori. Quoniã veni ad perficiendum, & implendum legẽ, quæ omnino dissolui non potest, ideò quicumque soluerit vnum quatumuis minimũ, ex his mandatis, quibus ego sum legem perfecturus; aut quę lex præcepit, minimus vocabitur, &c. *Et docuerit sic homines.* Hoc est, qui docet seruare quod ipse nõ præstat, nam docet vt alij seruent mandata, quæ ipse non seruat, minimus erit. Vel si docuerit homines, ita vt ego iam præscribo, id est, si rectè docuerit, sic vt egò doceo hęc præcepta intelligenda, & tamen ea non fecerit, hic non est eijciendus quidem à regno cœlorum: tamen non habebit talem locum qualem habiturus est, qui & rectè docet, & ea quæ docet opere adimplet, ita vt comparatio hic fiat inter Doctores, vt contextus ipse manifestare videtur. Id est dicere, non talem debet habere locum in regno cœlorum, hoc est, in præsenti Ecclesia Doctor ille, qui docet etiam minima præcepta seruanda, & ea ipse non seruat, sicut ille qui & docet, & facit etiam minima. Ita Iansenius cum Caietano. Non enim qui temere irascitur mox excludendus est in regno cœlorum, si non doceat. licere, temere irasci. Hieronymus vero sic explicat. Possumus intelligere, quòd Magistri eruditio etiamsi paruo peccato obnoxius sit deducat eũ de gradu maximo, nec prosit docere iustitiam, quam minima culpa destruat, & beatitudo perfecta sit, quæ sermone docuerit opere complere. D. Augustinus intelligit hoc de eo qui male docet & male adimplet, vt doceat alios soluere minima mandata, vt ipse soluit. Qui sensus nõ abhorret à contextu. Nam ipse dixit se nõ venisse ad soluendum legem, quam & verbo docuit & opere. Qui ergò aliter docet, & soluit legem quam ego dixi, me non esse soluturum, sed perfecturum, nempe perfectiora docendo. iste autem docet deteriora, ergò iste quoniam mihi aduersatur, minimus, id est, nullus vocabitur in regno cœlorum. In quo voluit & Scribas, & Pharisæos notare, qui ea mandata quæ legi iam erat additurus, & etiam quædam legis mandata, & soluebant transgrediendo ea, & docebant ea non

Augustin.

Chrysost. Theophil.

Caietanus

Iansenius

Iansenius Caietanus

Hiero.

Augustin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea non esse seruanda, vt satis Dñs posteà
Hieron. significat. Vnde Hierony. Sugillat, inquit
Pharisæos, qui contemptis mandatis Dei
statuebant proprias traditiones, quod non
eis profit doctrina in populo, si vel parum
quod in lege præceptum est destruant. Et
tũc cùm dicitur (minimus vocabitur in reg-
no cœlorum) vt accipiamus regnum cœlorũ
& Ecclesiam militantem, & triumphãtem.
Vnum quippe regnum costituunt tam mili
tantes, quam triumphantes, quod hic incipit per fidem, & ibi per gloriam cõsummatur, & perficitur. Talis autem in triumphãte Ecclesia, minimus, & contemptibilis habebitur, à Deo, & à sanctis omnibus. In hac etiam Ecclesia minimus reputabitur: quoniam tandem è numero ciuium eijciendus eritnisi resipiscat, omnes enim ji dicuntur, in regno cœlorum minimi, qui eo sunt loco in populo Dei, vt in eorum numero nõ sint semper permansuri. Verum ex his omnibus interpretationibus hanc vnam ego mihi conflare videor. Chrysosto. homel. 16. su-
Chrysost. per Matth. & homel. 10. in Imperfecto, &
Theophil. suus compilator Theophilact. existimant Christum, in illis verbis (qui soluerit vnum de mandatis istis minimis) mentionem facere de præceptis moralibus spectantibus ad charitatem, misericordiam, & iustitiam, quæ Christus in progressu huius concionis commendat Christiano populo. Nam ita in
Psal. 48. Psalm. 48. habetur: Audite hæc omnes gẽtes, & posteà subditur doctrina præceptorũ. Non secus profectò per illud pronomen (istis) designatur doctrina mandatorũ subij cienda. Nec enim videtur quid aliud pronomen (istud) possit demonstrare, quã ea quæ mox Dominus est præcepturus, vt sit sensus. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, quæ modo sum præcepturus. Et etiã ex subiunctis ex oppositio, qui autem fecerit, & docuerit, subintelligendum quippe indubiè est (mãdata ista.) Iã vero quæ sunt illa mandata, quæ qui fecerit & docuerit, magnus est vocandus, patet ex subiuncta ratione. Dico enim vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, &c. Inde enim patet magnũ non vocandum in regno cœlorum, nisi eum qui fecerit, & docuerit illa mãdata, quibus Christus legem perficit, & adimpleuit. Illa autẽ mandata dicuntur minima, non quia re vera non sint magna, & grauia: sed quoniam à Scribis & Pharisæis, per errorem tractabantur tanquam minima, & præcepta leuis momenti. Et Hieronymus super. c. 28. Hie-
Hieron. remiæ ponit hanc regulam. Quôd Scriptura quandoque loquitur de rebus secundum opinionem vulgi. Vocat enim Prophetas, qui re vera non erant, sed existimabantur esse. Et Ioseph. Luc. 2. dicitur Pater Christi
Luc. 2. & 3. qui putabatur filius Ioseph. Vt cap. 3. dicit:
Matth. 9. In hunc modũ solet explicari illud Matth. 9. Qui minor est in regno cœlorum, maior est illo. Hoc est, Christus qui existimatur minor esse in hac Ecclesia, ludæorum, reuera præstat Ioanni, & excedit illum. Vnde secundum istam phrasim dicuntur ista præcepta moralia, minima, quia sic æstimabantur à Pharisæis, ita vt dicãtur minima quasi per concessionem quandam. Ac si diceret, hæc mandata quæ vos habetis tanquam minima, esto ita sint vt vos dicitis parua, tamẽ qui ea non seruauerit suũ accipiet iudiciũ.
Matth. 23. Et ita habetur Matth. 23. Væ vobis Scribę & Pharisæi hipocritæ, qui decimatis menthã, & anethũ, & cyminũ, & relinquitis quę grauiora sunt legis, misericordiam, scilicet, & iudicium, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci scolantes culicem, camellum autem deglutientes. Ex his facile colligitur connexio & consequentia, in hoc textu. Etenim præmiserat Christus omnnia quæ ad legem pertinebant obseruanda esse. Quod quidem veritatem habet considerando diuersitatem mandatorum: nam cæremonialia erant spiritualiter adimplenda ratione rei significatæ, moralia autem secundum rem: nam per gratiã Christi (vt diximus) perfectissimè hæc præcepta moralia à Christianis erant adimplenda. Quocirca vt deterreat peruersos Ministros ac Doctores legis, à transgressione horum mandatorum moralium, quæ illi minima existimabant, dicitur eis, quòd si transgressi ea fuerint, minimi etiam ipsi vocabuntur in regno cœlorum. Perpendite obsecro illũ modum loquendi (soluere mandata) Lex di-
Prouer. 6. citur vinculum, ac ligamen quodam. Pro-
uerb. 6. Conserua præcepta Patris tui, & liga ea in corde tuo. Et Eccles. 6. Inijce pedes
Eccles. 6. tuos in compedes sapientiæ, & collum tuũ in torquẽ illius. Quare quando homo transgreditur legem dicitur soluere, ac rumpere vinculum & ligamen per metaphorã: quoniam se excutit à lege, secundum illud Hie-
Hierem. 2. rem. 2. A sæculo confregisti iugum, rupisti vincula, dixisti, non seruiam. Quis autem sit ille qui violat hæc minima legis, & docet violare, facile est intelligere considerando quod

quod vel loquitur Christus de doctrina, quæ oritur ex malo exemplo, & est scandalum, vel loquitur de illis, qui cũ sint nequissimi etiam peruersa docent in moralibus,
Ezech. 13. Osee 4. iuxta illud Ezec. 13. Cõfortastis manus peccatoris, & fecistis mœrere animam iusti mẽdaciter, quam ego nõ contristaui. Et Oseę. 4. Peccata populi mei comedebant, & ad iniquitatẽ animas eorum subleuabant. Vocabitur autem talis minimus in vtraq; Ecclesia, tam triumphante, quam militante absolutè loquendo: quoniam alienus erit à
August. gratia, & gloria Dei, ac proinde reprobus & damnatus. Nam vt docet August. libr. 1. de sermone Domini in monte, cap. 16. Qui vitã ęternã consequũtur habẽt magnũ digni tatisfastigiũ, & ita nõ possunt vocari minimi quod perinde est, ac si diceret, sunt nullius momenti Etenim cùm in Scripturis significatur vilitas in aliquo genere, dicitur homo
Abdię. 1. paruulus respectiuè. Abdię. 1. Dedi te paruulum in gentibus, contemptibilis es valde. Et
Mich. 5. Micheæ. 5. Tu Bethleem paruulus es in millibus Iuda. Attamen ad exprimendam vilitatem summam qualis erit damnatorũ, vtitur Christus hoc vocabulo, Minimus, quasi dicat, nihil. Et hinc habuit exordium illa consuetudo loquendi, vt hoc aduerbio Minimè, vtamur loco negationis, minimè faciam, id est, non faciam. Erunt igitur nihil: quia nulla inferior miseria excogitari potest, quam damnatorum, & est dicere dã
Albert. nabuntur. Vel secundum Albert. Non veni soluere legem sed adimplere, id est, superabundanter implere: quia minima legis addã super magna, & gratiam implendi super mandata, & intentionem legislatoris super opera, & formam super informia, & spiritũ super literam, & sic non solum implebo, sed addens gratiam gratiæ adimplebo: quia gra
Ioann. 1. tia, & veritas per Iesum Christum facta est. Qui autem adimplet legem, secundum intentionem legislatoris, nõ solum iustus, sed
Aristo. etiam epycheyes, id est, superiustus, ab Aristotele. 5. Æthico. dicitur: Forma autem est
1. Timo. 1 Charitas, quæ est plenitudo legis, & finis legislatoris, secundũ illud Paul. 1. Timoth. 1. Finis præcepti est charitas, hanc autem maxime docuit Christus. Et de Spiritu patet.
Ioann. 6. Quoniam ipse dixit: Verba quę ego loquor vobis spiritus & vita sunt, hoc est, spiritualiter intellecta viuificant. Et ad authoritatem
Ephes. 2. Paul. Ephes. 2. quæ dicit (legẽ mandatorũ decretis euacuans) respondetur, quod dupliciter aliquid euacuatur, vno modo à fine, altero ab ipso quod continetur, vel videtur in ipso contineri. Lex à fine non euacuatur, qui est Christus, & iustitia eius. Vt dicitur
Roma. 10. Roma. 10. Sed ab hoc quod videbatur in ipsa contineri; euacuata est à Christo, id est, vacua esse ostensa. Etenim salus credebatur esse in lege, cùm ab illa esset vacua, secundũ illud Paul. Galat. 2. Scientes quod ex
Galat. 2. operibus legis, non iustificatur homo. ¶ Cæ-
Moralitas terum vt aliquid quod ad mores attinet dicamus, aduertendũ est, quod Christus Dominus hic vult nos admonere, quod nec minima quidẽ negligam⁹, ne paulatim defluamus. Nam vt Gregor. docet in morali. Ille
Gregor. illicita declinare poterit, qui se à licitis aliquãdo cautè restringit. Et Augusti. homel.
August. quadam de tempore dicit. Quod vnum granũ arenæ, non multũ ponderis habet, multa autẽ simul, ponderosa valde erũt, sic mul
Simile. tæ minutæ culpæ, quæ si non corrigantur suo pondere in maiora trahent. Quare ani-
Ezech. 1. malia illa sancta plena erant oculis ante & retro: quoniam non solum debemus aspicere, ad ea quæ tanquã magna mala ante oculos habemus: verũetiam ad ea quæ tanquã minima in tergo posita despicimus. Vnde Hieronymus ad Helyodorum in epitaphio
Hieron. Nepotiani, ait, quod sicut Deus in magnis & paruis rebus creatis, suã sapientiã simul, & potentiam manifestat, vt in Elephanto, & in ape: sic Dei seruus qui illũ imitari nititur, in magnis, & minimis illi placere satagat. Sapiens etiam dicit, quod qui minima
Eccli. 19. negligit, paulatim defluit. Hoc est, dulciter moritur, & insensibiliter, sicut ille cui paulatim defluit cruor. Nam paruus error in
Ioann. 11. principio fit maximus in fine, & de Lazaro prius dicitur quod erat languens, deinde mortuus. Nã qui circa minima languescit paulatim disponitur ad mortifera. Et Ec-
Eccles. 10 clesi. 10. dicitur: In pigritijs humiliabitur contignatio: *Viene a desplomarse el maderamiẽto.* Et spiritualis ædificij fabrica inclinabitur ad ruinam, propter negligentiam operãtis.

Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Videntur hic omit-
Moralitas ti alij duo gradus, nempe qui faciunt & nõ docent, & qui docent & non faciunt. Sed hi quoniam medij gradus sunt, in extremis comprehenduntur. Nam qui docent & nõ faciunt, inter minimos reputantur, qui autẽ faciunt licet non doceant, ad magnos videtur pertinere. (Magnus vocabitur in regno cœlorũ.) Creaturæ in sua natura considera tæ, si ad Deum referantur dicuntur habere esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse exiguum & fragile, & reputantur quasi non sint Sapien. 11. dicitur. Quoniam tanquam momentum staterę, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris ante lucani, qui descēdit super terram. Et Esai. 40. Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, Ecce insulæ, quasi puluis exiguus, omnes gentes quasi non sint sic sunt coram Deo, & quasi nihilum, & inane reputatæ sunt. Consultò his testimonijs nostram deiecimus atq; minuimus naturam, vt mente cogitemus à quanta humilitate, in quantam celsitudinē nos euehat gratia Dei, vt magni efficiamur in regno cœlorum. Is tamen hanc celsitudinem consequitur, qui non solum seruat mãdata, verumetiam sua doctrina Ecclesiam ædificat, & fideles ad rectè viuendum instruit & inducit. Hic erit magnus in regno cœlorum: quoniam non solum gratiam & gloriam consequetur, sed summum gradum in vtroque obtinebit. Quare de Ioanne Baptista qui magnus Prædicator ac Doctor Euangelicæ doctrinæ futurus, erat dictum est Luc. 2. Hic erit magnus coram Domino. In republica Regum temporalium sunt varij gradus dignitatum, illę autem personæ, quæ maximè accedunt ad dignitatem regiam, tum propter nobilitatem generis, tum propter opulentiam, & diuitiarum abundantiam Magnates dicuntur, & Primates, & in lingua nostra dicuntur *Grandes*. Ita similiter in republica cœlesti; & summi Dei, qui maxime accedunt ad dignitatem illius Regis regum, & Domini dominantium dicūtur & sunt reuera Magni. Eiusmodi sunt viri Apostolici, qui simul obseruando præcepta, alios etiam docent obseruare ea. Et enim Deus in seipso summè perfectus est, tamen perfectionem suam creaturę communicat spirituales gignendo filios, qui sunt Esai. 66. Dij per participationem. Id volebat nobis Deus insinuare, cùm Esai 66. dicebat: Nunquid qui alios parere facio ipse non pariam? & qui generationē alijs tribuo sterilis ero? Vbi loquitur de generatione filiorum adoptiuorū. Similiter cōmentari oportet eos qui magni dicūtur in regno cœlorū excellere perfectione & genere alios, eāq; debere effundere in eos, docēdo spiritualiter, & cooperando, vt homines sint filij Dei per gratiā. Id enim nitebatur efficere Paul. dū quasi cū doloribus parturiēs hos filios dicebat Galat. 4. ad Galat. 4. Filioli mei quos iterū parturio, 1. Cor. 4. donec formet Christus in vobis. Et. 1. Cor. 4. Per Euāgeliū ego vos genui, & ad Philemo. rogo te, pfilio meo quē genui in vinculis.

Sap. 11.
Eccles. 40
Luc. 2.
Simile.

Mos est in scholis, vbi vniuersale studiū florere solet, vt nec gradus baccalaureatus, nec Doctoratus detur, nisi illis, qui tot annis probauerint se in scholis illis, & in aulis illius facultatis, in qua honorātur assiduè auditores fuisse, vel qui tot disputationibus re ipsōdētes affuerint. Sic in regno cœlorū gradus iste, vt quis nō Doctor aut Magister, sed magnus appelletur laureaq; ista glorię decoretur, oportet vt hos duos probet se habere cursus (vt ita loquamur) nēpe vt & fecerit hæc præcepta, & alios docuerit vt faciāt. Nā qui soluerit vnū de mādatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorū. Nō vult dicere q aliquē gradū etiā minimū adquirēt, sed qđ minimus vocabitur, hoc est, nihili pēdebitur. *Ne se hauenta del.* Nō solū autē qui dicūt, & non faciūt nullū honoris gradū adquirēt: verūetiā multa loquela eos ejiciet à regno Dei, cū linguas suas acuunt aduersus proximorū honorē, secūdū illud Paul. Nec fornicarij nec maledici regnū Dei possidere poterūt. Quoniā in hoc horto, ac parady so Christi arbores infructuosse si minimè admittūt, quęso lū folia aut flores habeāt, sed quę fructū affert in tēpore suo. Nā & ficū illā infructiferā præscindi iussit Dñs horti, nè terrā in vanū occuparet: sic corā Deo nihil prosunt folia verborū, aut flores rethorū, nisi operū fructus inter ea splēdeāt. Nā verba in vētū prolata potius animi inflationē quā morū correctionē ostēdūt. Quare de talib⁹ Dñs p Ezec. dicebat: Assur pulcher in ramis & nemorosus frōdibus, & inter cōdensas frōdes eleuatū est cacumē eius. Nā arbores quę fructū pōdere nō deprimūtur, sed solū folia habēt in immēsum eleuare solēt cacumina, sic qui verborū folijs luxuriāt, nec pōdus bonorū operū eos p humilitatē deijcit, superbi ac elati euadūt: nā inter cōdēsas frōdes eleuat cacumē eorū. Inter verborū phaleras ac sermonis lenocinia, in superbiā ac vanitatē efferūtur. Pau. quippe dicebat, q etiāsi linguis hominū & Angelorū loquerer, si tñ charitatis fruct⁹ nō haberet, nihil esset. In ora Sacerdotalis vestimēti, erāt tintinabula argētea, & malogranata aurea. Per tintinabula verba p malogranata opera intelligūt: quoniā malū punicū cū aperit, & pulchrū in granis apparet, & simul succi dulcedinē, pfert. Quoniā ille est admittēdus ad Sāctuarij ministeriū, qui nō solū verborū sonitum, verūetiā operum

Ad Philemonem.
Moralitas seu concio.
Simile.
Luc. 13.
2. Cor. 6.
1. Cor. 13.
Exod. 28.
Ezech. 31.

operū succū ac pulchritudinē habēt: habēt em & q auditū delectēt, & simul oculos ac gustū afficiāt. Quare Seneca respondēs cuidam amico suo, qui ab eo petierat quēnam eligeret sibi Magistrum, respondit. Eum elige Doctorem, quem cùm videris, magis mireris quā cùm audieris. Ne de illo dicatur quod quidā Spartanus audiens luciniā dulciter, & alta voce canentem, cùm postea in manus habuit tam paruulum paserculū dixit: Hic totus vox est, præterea nihil. Qui enim multa dicunt, & pauca faciunt, quasi monstra quædam videntur. Vnde D. Bernard. tanquam monstra naturæ tales depingebat dicens: Monstrum quodam videtur esse lingua magniloqua, & manus remissa. Ac si hominem videres cum pede magnæ mensuræ, & tamen ille tam pusillus, vt totum corpusculum pes operiret, qualia similia monstra depingi solent. Sic si videres hominem linguam tanquam Elephantis proboscidem habere, manus tamen sicut pueruli vnius diei, tanquam naturæ monstrum estimares illum. Tales arbitrare illos, qui magnificè loquuntur, & remissè in Ecclesia operantur. Tanquam monstra & pecata naturæ, ab ea expellendi sunt. Quoniā in Ecclesia Dei tales deformitates non admittuntur. Vnde Psalm. de bono viro ait: Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suū dabit in tempore suo, & folium eius nō defluet. Quare animalis, quod offerebatur olim, & pectusculum, & armus dexter in vsum Sacerdotum cedebant. Vt ostenderet Deus, & quod Sacerdos debet habere in pectore scientiam, & in opere efficaciam. Nimirum opus in brachio dextro, hoc est, facere opera vitæ æternę, quæ per dexteram significantur vbi erunt electi. Nec in sacrificijs quæ Sacerdotes offerebant miscebatur mel: quoniam dulcedo verborum nō multum confert ad hoc quod sacrificia sint Deo accepta. Vnde Hieron. 3. Tom. in Epistola ad Fabiolam, de veste sacerdotali ait: Quod in veste Sacerdotali, non prius erat rationale, deinde superhumerale, sed è contra prius superhumerale deinde rationale. Quoniam prius debemus operari humeris, deinde docere rationabilia, ne doctrinæ auctoritas casis operibus destruatur. Vnde Propheta Oseas cap. 10. secundum Septuaginta sic ait: Seminate vobis in iustitia, & mete fructum vitæ. Illuminate vobis lumen scientiæ. Prius semina in iustitia, postea lumen scientiæ: Vnde Psalmista dicebat: A mandatis tuis intellexi, hoc est, ex obseruatione mandatorum tuorum accepi scientię intelligentiam, operando mandata tua ea intellexi, ne prius inciperem esse magister erroris, quam discipulus veritatis. Ita etiam Paul. Roma. 2. docet. Quod non auditores sed factores legis iustificabuntur. Nam lex Euāgelica est scientia moralis quā (vt docet Aristoteles. 1. Ethi.) non tam discimus vt sciamus, quā vt boni simus. Hinc illud Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Quasi dicat, non tam deseruit oculis ad expectandum, quam gressibus ad dirigendū. Hinc legis factores dicuntur legēm implere. Nam sicut in fabrica, cum operis lineamenta ducuntur. *Quando se da la traça.* Vacua sunt & innania, donec cōstituātur quæ disposita sunt, sic prorsus notitia legis, lineamenta ponit operationis, tunc vero impletur cum exequutioni mādatur: Vnde Esai, 2. dicebant gentes. Docebit nos vias suas ambulabimus in semitis eius. Et inter spirjtualia animæ ornamenta quorum est mentio. Ezech. 16. Primum locum obtinent armillæ, cùm dicitur: Dedi armillas in manibus tuis. Per quas (authore Hieronymo) bona opera significantur, quæ nobis à Deo cōcessa sunt. Et torquem collo tuo, quo significatur legis obedientia, circulum in auribus tuis: vt prompto animo sacram doctrinam audiamus. Hoc ergo est quod dicit Paul. nō satis esse circulos habere in auribus, hoc est audire verba Dei, vel audita in alios effutire, sed habere oportet in manibus armillas, & torquem in collo, ne dicatur nobis illud Hierem. A sæculo confregisti iugum, rupisti vincula, dixisti non seruiam. Alias de his qui dicunt, & non faciunt, dicitur in Prouer. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Sicut enim sus si anulum habet in naribus, cum illo piscines, & stercora voluit, sic scientia in lingua peccatoris cū suis immūditijs inuoluitur, ceu mulier pulchra & turpis, quæ pulchritudine sua in cęno vitiorum voluptuatur. Ille ergo, qui facit & docet, magnus vocabitur in regno cœlorum. Nam (vt ait Hierony. libr. 1. contra Iorim.) Sicut ille qui de vena educit aurum, & deinde igne in fornace purificat illud, plurimum in hoc laboris insumit; & tamē operis laudem non ille assequitur, sed qui ex illo auro tanto cum labore perducto, vel vas, vel aliud quodlibet opus arte sua fabricat: Sic etiam si doctor, aut concionator tēpus

Psalm. 10
Ezuit. 7.
Hiere.
Ose. 10.
Birnar.
Simile.
Psal. 118.
Aristo.
Psal. 118.
Simile.
Esai. 2.
Ezech. 16.
Hieron.
Hiere. 2.
Prouer. 11.
Hieron.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus omne terat nimioque labore se excruciet, voluendo libros, ac sensus optimos sacræ Scripturæ meditando, non tamen ipse coronam aut præmium accipiet, sed qui ex illo sacræ Scripturæ auro, quod ille tanto labore eduxit, opera bona fabricare nouit.

Prouer 3. Vnde Prouerb. cap. 3. dicitur: Circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui.

Hieron. Hinc Hieronymus dicit. Benè gutturi circundari dicit virtutes cum vox loquentis potius in gutture fieri soleat: quia, scilicet, prædicationis vox, de internis manat, sed extra circundat. Nam quod alios ad benè viuendum suscitat, eo ad benè agendum & opera prædicantis ligat: nè extra sermonē actio transeat, ne voci vita contradicat. Hi ergo qui faciunt, & docent bona, sunt viri fortes ac validi, qui operibus suis mundum debellare contendunt. Sunt enim illi viri selecti, qui non se curuauerunt cum biberent, & ideo cum eis Gedeon debellauit Madianitas, sicut in libro. Iud. legitur.

Iud. 7. Quòd cùm aduersus Madianitas pergeret Gedeon ad bellum, præcepit illi Deus, vt in trāsitu fluminis probaret suos milites, & quòd illi qui flexo poplite biberent, tanquā inutiles domum dimitteret, qui vero stantes aquam acciperent manibus perferret ad bellum. D. Gregor. Per illos qui incuruati

Gregor. bibunt intelligit malos ac peccatores: nam è contra de bonis dicitur, qui non curuauerunt genua sua ante Baal, illi viri fortes in Ecclesia sunt ad bellandos dæmones, hæreticos ac rebelles, qui non flectuntur ad diuitias, honores, aut voluptates huius sæculi, qui non corruūt ante idola mundi, sed stantes & in bono fixi, per ea quæ sunt mundi

Esai. 35. transeunt. Quare Dominus per Esai. nos admonet dicens: Genua debilia roborate. *Que hagamos oficio de Algibristas.* Hoc est, quod roboremus illos, qui mox vt honores, diuitias, vel voluptates viderint corruunt ante illa, & adorant ea. Admonentes vt stent in statu illo, in quo Deus eos collocauit.

Esai. 2. Nā Deus hominē rectū fecit cœlūq; videre iussit, ne ab hoc statu cadas vt dixit Esai. In curuabit se homo, & humiliabitur vir. *Caen de su estado.* Qui quidem rectus erat, & obediunt inimicis, qui dicunt animæ suæ incuruare vt transeamus. Non hi sunt viri fortes,

Esai. 51. & Ecclesiæ propugnatores, sed illi qui stantes, & transeuntes bibunt. Qui nihil huius mundi sumunt, nisi quod necessarium ad transigendam vitam est, & aquas manibus ad os applicant, hoc est, qui manibus & lingua sapientiam diuinam hauriunt facientes, & docentes: ore docentes, manibus operantes quę docent. Vnde Paulus dicebat: *Paulus.* Ego autem sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum & in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar. Solis verbis docere, est aërem verberare: quoniam verbum nihil aliud est quam aër verberatus. *Es dar golpes en el ayre.* Sicut gladiator qui docet aliū *Simile.* quomodo offendat hostem, & quomodo se protegat ab eius ictibus, & cùm seriò cum alio strictis gladijs contendit nihil illorum quæ docuit alios, fecit. Sic pigri Prædicatores, qualis ego sum, docent alios artem istā degladiandi cum uitijs & diabolo, & tamen ipsi non faciunt ea quæ docent, nec talem normam in gladiatura seruant. Paul. autem *1. Cor. 9.* non sic pugnabat quasi aërem verberans. Sed castigo (ait) corpus meum, nè cùm alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar. Contra se ipsum cōuertebat arma, sciebat enim hostem corpus nostrum assumere tanquam arma contra nos. Confringe ergo hæc inimici tui arma, quòd si hostem ferire non vales quia spiritualis est, saltem carnem tuam percute qua velut instrumento bellico aduersum te vtitur inimicus. Sicut Eleazarus ille vir fortis, apud Machabæos, cùm non posset percutere eos qui ferebantur ab Elephanto, & a billo pugnabant, bestiam ipsam percussit & interemit; sic tu sciēs quod diabolus super carnem tuam æquitat, vt inde te feriat, si hostes petere non potes quia spirituales sunt, bestiam ipsam percute, hoc est, carnem tuam macerationibus spiritui seruire compelle. Et qui sic operantur sunt Sexaginta fortes illi, qui lectulum Salomonis, hoc est, Ecclesiam Dei, ambiunt vniuscuiusque ensis super femur suum, vel contra femur suum, vt alia litera habet, hoc est illi qui aduersum seipsos arma conuertunt. Igitur cùm tales viros habet Ecclesia, in pace sunt ea quę possidet, cùm verò defficiūt, hostes sæuiunt, & multiplicantur, insurgunt hæreses innumeraque mala succrescūt. Vn

Rom. 3. Deuter. 30 de Dominus per Esai. c. 3. hanc nobis calamitatem minatur dicens: Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Hierusalem, & à Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ, fortem & virum bellatorē. Hos fortes auferet ab Ecclesia sua, robur panis & aquæ, hoc est doctrinæ vires: quoniā qui eā docēt imbecilles sunt, & ad tēporalia cōmoda incuruantur.

Cant. 3. *Esai. 3.*

Quare

Quare Euangelica doctrina non ijs viribus ac vi prædicatur, qua animos audientium penetret, atq; deijciat: & ideo quia tali custodia caret Ecclesia ob nostra peccata, tot strages hostium in ea videmus grassari. Ecce quam necessarij sunt isti viri magni, qui faciunt & docent simul.

Dico enim vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum non intrabitis in regnum cœlorum. Hactenus ea nos docuit Christus, quæ ad dirigendum finem Christianæ vitæ conducebant, & quę ad informandos ecclesiasticos viros, qui ad hunc finem nos dirigere debent spectabant: nunc vero ad componendos omnium mores descendit, præcepta ac consilia docens, quæ ad hunc finem maximè conferre poterant, quam doctrinam sic exorditur. *Dico enim vobis.* Licet in multis exemplaribus sit (autem) in alijs, tamen, est (enim) & in Biblia Plantini sic legitur. Redditur enim ratio quare dixerit se venisse ad implē dā legē, & quare seruanda sint mādata sua, quibus legem est perfecturus & impleturus. Pharisæi suā iustitiā in solis exterioribꝰ actibus ponebāt, nihil curātes de interioribus, & licet exteriora opera legis in præcepto essent, maximè tñ interiora reformāda erant. Quare nō dicit: Ne præstemus nos Pharisęorū iustitiā, sed ꝙ super exteriorē iustitiā operū addamus interiorē cordis iustitiā. Quod autē illi in solis exterioribus obseruantijs suā cōstituerēt iustitiā, patet ex illo ꝙ dixit

Luc. 10. Pharisæus ille. Luc. 10. Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omniū quæ possideo, nō sum adulter, &c. Quæ omnia exteriora opera erant, ipsis etiam multa propter duritiem suam permittebantur, quæ nos facere nefas esset, vt dare libellum repudij, & quod illi intelligebant de vsuris, & de vindicta sumenda de inimicis. Tertio ipsi cortici legis inhærentes eam explicabant, vt in multis locis hic videbimus, nos autem non secūdū Scribarū & Pharisęorū interpretationē eā intelligere debemꝰ, sed secūdū verā Christi Dñi intelligentiā. Et aduerte ꝙ nō dixit debere abūdare iustitiā nrā, plusquā illa quā testificāt lex & Prophetę, nā iustitia Dei in

Rom. 3. Deuter. 30 fusa (vt inquit Paul. Roma 3.) testificata est à lege & Prophetis, & Deuter. 30. Fūdat ꝓ ceptū charitatis supernaturale, vbi explicat homines per charitatē viuere vita gratiæ & gloriæ. Dicit enim: Mandatū hoc ꝙ ego præcipio tibi hodie, nō est supra te, nā prope est sermo in corde tuo & in ore tuo, vt diligas Dominū Deū tuū, atq; illi adhæreas, & viuas: ipsa enim est vita tua. Quem locū Paul. Rom. 10. intelligit de iustitia Dei interna, & *Roma. 10.* infusa quam quidem ignorabant Scribæ & Pharisæi, & introduxerant iustitiam simulatam iuxta illud. 2. Timo. 3. Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius *2. Tim. 3.* abnegantes. ¶ Altius autem intelligendo *Moralitas seu contie* hunc locum, debet abundare iustitia nostra plusquam Scribarum & Pharisæorum: quoniam debemus illam internam ac supernaturalem iustitiam quærere, quæ animas iustificat, & Deo gratas reddit, & hæc est illa quæ consistit in Fide, Spe & Charitate Christi, & Dei. Pro quo aduertendum quod Christus Dominus in hoc sermone quem in mōte prædicat voluit generalem quandam totius orbis reformationem facere, tollendo prius impedimenta quæ peccatum adduxerat, inter quæ vnum fuit ignorantia. Peccatum quippe totum destruxerat ac voluerat orbem, nec rem aliquam in suo reliquerat loco, sed omnia à suis proprijs locis transtulerat: ac confusione quadam reuoluerat atque mutauerat, ita vt non idem sed alter, atque ille diuersus videretur mundus ab eo, qui primum formatus est. Cùm igitur finis aduentus Christi fuerit, auferre peccatum, & ea quæ illud consequuta fuerant, secun- *Esai. 27.* dum illud Esai. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum, intellige cum defectibus suis, & vnus eorum fuerat hæc mundi transuersio atque mutatio, qua omnia à suis proprijs locis translata erant, ideo hic nouus mundi Reformator contendit modò omnia ad sua, ppria loca reducere. Posuerat à principio Deus in paradyso hominem, quasi ille locus sibi conuenientior esset, peccatum illum à paradyso expulit, venit nouus artifex mundi, & hominem iterum ad paradysum reddere nititur incipiens prædicare, quod appropinquaret regnum cælorum: Hoc enim fuit, errantem ouem, super proprios humeros ad proprias caulas reducere. Item Deus hominem in sua gratia ac amicitia creauerat: peccatum ab illa eduxerat illum, Christus nos reducere ad illam satagit: Nam grātia (ait Ioannes) per *Ioann. 1.* Iesum Christum facta est. Et hoc fuit enigma illud quod Pharisæus intelligere nequibat, cùm Ioannis. 3. Dominus dixe- *Ioann. 3.* rat ei: Oportet vos nasci denuò, & respōdit Nichodęmus dicens: Quomodo potest homo nasci cùm sit senex? Nunquid potest iterato inventrē matris suæ introire & renasci?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ita debet fieri, & ad hoc venit filius hominis, vt nos iterum ad vterũ reuocet. In vtero quippe gratiæ formatus fuit homo, à quo quasi abortiue eductus à diabolo est, oportet nos iterũ in vterum gratiæ introire, vt nascamur filij Dei. Item a principio conditionis hominis illum immortalem, per iustitiã originalem condiderat Deus, sed per peccatum mortalis effectus ad hanc vitam immort. lẽ illum reuocat Dominus, cùm per Resurrectionẽ suam, qua ad vitam immortalem surrexit, nostræ resurrectionis ac immortalitatis causa factus, diceret: Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant, vt sic omnia ad sua priora domicilia reduceret: ad hoc enim (ait Esai.) erat vẽturus. Ecce in iudicio regnauit Rex, vbi alia litera habet: Ecce ad iustitiam faciendam regnauit Rex, nẽpe, vt iustitiam distributiuam in rebus conditis seruaret, quæ exigit vt quælibet res suum contineat ac conseruet locum. Igitur hoc malum peccatũ fecerat, vt omnia a suis locis euerteret, & in tantum hoc malum creuerat, vt & iustitiam ipsam à suo proprio loco expulerit. Nam proprius locus vbi iustitia inhidet, cor, anima, atq; voluntas est: (Summus autem hic iustitiã prout includit omnes virtutes, secundum quod est generalis virtus) intulerant autem illi vim, & inuitam ab anima in carnem traxerãt eam, ita quod in solis corporeis ac exterioribus actionibus iustitiam cõsistere existimabant, nullam de cordis iustitia curam habentes, adeò carnales effectierant homines, vt & ipsam virtutẽ carnem facere conarentur. Quare cũ Deus mundum prima vice destruere vellet, dixit: Non permanebit spiritus meus in homine: quia caro est. Alia litera: Ipsa caro, absq; spiritu, sine corde, sine Deo, itavt de eo diceret Propheta: Factus est populus meus quasi columba non habens cor: nihil enim de cordis munditiæ curabant, ac si cor non haberent. Qui error præcipuè inter Pharisæos tunc temporis vigebat, hi enim omnem legis iustitiam, in exteriori obseruantia constituebãt nullam de interiori curam habentes, contra quos Christus Dominus sæpe dicebat: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui mũdatis quod exterius est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis omni immunditia. Quare Apostolus eorum iustitias, carnis appellat, & sanctũ quoddam sæculare, quasi nihil de spiritu apud illos habens. Igitur Christus Dominus orbis moderator, ac artifex, videns etiam iustitiã à suo proprio loco exulare, ipsam nititur ad cor reducere, dicens: *Dico enim vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarũ & Pharisæorũ.* Hoc est, non solum exterius iusti debetis apparere, vt Pharisæi faciunt, sed potius de interiori iustitia debetis curã gerere: quoniam ibi est vera iustitia collocata, nisi per redundãtiam exterius se prodeat, propter colligantiam animæ cum carne. Duos hæc sententia Christi patitur sensus, alter qui & altior & principalior est, quod iustitia nostra quæ verè coram Deo iustitia est, & quæ in conspectu eius nos iustos ostẽdit, non ea est quã opera nostra per se solum sumpta efficere possunt, sed secundum quod innituntur iustitiæ Christi, hoc est, cùm fiunt per vnionẽ ad Christum, per charitatem, & fidẽ ac spẽ, quę sunt proprie virtutes Christianę. Et hoc est argumentum quod D. Paul. prosequitur in tota illa Epistola ad Romanos, vbi altissimè ostendit quod opera illa veteris legis adimpleta sicut illi adimplebant, nempe exterius dumtaxat ea faciendo, absq; vllo respectu ad Christum, solum in cortice non in spiritu illo, qui ibi ostendebat Christum, opera, inquam, illa tali iustitia Phari aica facta, non solum non efficiebant nostram iustificationem, quinimo nouam ad peccandum occasionem adferebant. Nam cum ex vnapartelex illa aliquavetabat, adquę caro propensa erat, ex alia non conferebat gratiam, qua carnis fragilitas roboraretur, hinc appetitũ fortius excitabatvt ferreretur in vetita, inde nullam gratiam, aut auxilium conferens, carnem in sua imbecillitate relinquebat. Quare quod nos vere iustificat fides viua in Christo est, illiq; consociata oportet vt sint opera nostra, vt meritoria sint. Quód vt intelligatur (quoniã a Iam exigit considerationẽ hic sensus) aduertẽdũ est, quod dupliciter poterant adimpleri opera legis. Primo modo secundum exteriorem formã præcepti, dumtaxat in cortice literæ sistendo, intelligendo omnia carnaliter, promissa etiam putando esse temporalia. Et talis obseruatio legis, nec animam iustificabat, nec metas carnis transigebat, sed ibi sistebant omnia intelligendo etiam promissa esse temporalia, nempe quia videbantur in cortice promittere vitam temporalem, vt qui eam legem obseruaret liberaretur à pœna, in trãsgressores legis lata. Et sic intelligitur illud Ezech. Dedi eis præcepta quæ faciens homo viuet in eis. Hoc est, viuet vita temporali: quoniã nõ occidetur tanquam legis transgressor.

Ioan.10. *Esai.32.* *Genes.6.* *Matth.23* *Luc.11.* *Ad Rom. per totam Epistolam* *Ezech.20*

gressor. Alio modo adimplebatur lex illa, ab aliquibus etiam spiritualiter faciendo illa opera in charitate Dei, & in fide implicita Christi, quæ in illa lege quasi arcanũ quoddã profitebatur, & sic verè illa opera iustificabant corã Deo, & sic intelligitur illud quod Christus Dñs respondit cuidam iuueni (qui illum interrogauit, quid sibi faciẽdum esset, vt advitã æternam admitteretur) Si vis (inquit) ad vitã ingredi, serua mandata. Nam si decalogus obseruetur exteriori dumtaxat obseruantia absq; hoc supernaturali modo quẽdicũt Theologi obseruari quãtum ad substantiam, nõ sufficit ad hoc ꝙ homo iustificetur: obseruare autem tali modo, sic. Vnde ei voluit dicere Christus: Serua mandata eo modo, quo Deus vult obseruari ad iustitiam internam, quę etiam in illa lege profitebatur. De primo modo obseruandi legem dixerat Christus Ezech. 20. Dedi eis præcepta nõ bona, & iudicia in quibus non viuent: quoniam opera illa ex se non iustificabant ex opere operato, vt Theologi dicunt, nisi ad hunc finem supernaturalem dirigerentur. Talis ergo erat Pharisæorũ iustitia absq; vlla relatione ad Christum: quoniam & si Christus ibi implicite profiteret, ipsi tamẽ, sic se gerebant ac si nulla talis relatio necessaria esset, sed solum exterius opera legis exequi, sicut & modo pessimi Christiani sic se habent in suis operibus, ac si nullam Christi fidem professi essent. Quare Pharisæi illi totam suam iustitiam, in solis suis operibus constituebant, erant quippe Pelagiani, quod patuit in Phariseo illo, qui se ex suis operibus iustificare volebat, vt modo dixim⁹. Quod Paulus Rom. 10. docet cùm ait: Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere: iustitiæ Dei non sunt subiecti. Illam vocat Paul. iustitiam Dei, quam Deus in nobis efficit mediante merito Christi. Et quoniã isti hãc ignorabant, & per iustitiã propriorũ operũ iustificari volebant, absq; vlla relatione ad hãc iustitiã: ideò dicit illos nõ esse subiectos huic iustitiæ: nec enim animę eorũ subiecta sunt, in quibus hæc Dei iustitia subiectetur & fit. Quod &c. ⁊. expresius docet: Si enim Abraham (inquit) ex operibus legis iustificatus est habet gloriam, sed nõ apud Deũ. Est iustitia apud homines, illa quæ nõ innititur Christo, sed nõ apud Deũ: quoniã apud homines vocãt iusti, propter habitũ iustitiæ acquisitum, sicut dicuntur scientes, qui habitibus scientiarũ fuerint imbuti. Sed quid dicit Scriptura? Credidit Abrahã Deo, & reputatũ est illi ad iustitiam. Id est, ex hoc iustificatus est, quod fide qua debuit, credidit promissionibus Messiæ, & illa fides Christi quæ in Abraham erat charitate cõmitata, illum coram Deo iustum reddidit. Quod & in illa sententia quam alibi explicuimus (vt iam supra retulimus) manifestũ fit, cùm ait Paul. cap. 8. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnẽ Deus filiũ suũ mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatũ in carnem: vt iustificatio legis impleretur in nobis. Id est, ea quam lex promittebat, minime tamen dare valebat. Vnde & Ioannes Baptista hoc testimonium perhibuit de Christo dicens: Lex per Moysem data est, gratia, & veritas, id est, iustitia per Iesum Christum facta est. Hinc & Psalmista, in hac iustitia gestiebat liberari cùm dixit. In iustitia tua liberame. Tua enim iustitia saluare potest, non mea. Ecce ergo in quo debeat iustitia nostra abundare, super eam quæ est Scribarum & Pharisæorũ. Et sic iustitiam Christus ad suum proprium locum deduxit, nempe ad ipsum Christum, in quo est veluti in causa efficienti, ac principio. Et nostra iustitia ab illo deriuatur, sicut lumen aëris à sole.

Matth.19. *Rom. 8.* *Ioann. 1.* *Psalm.30.* *Ezech.20.* *Rom. 10.* *Genes.15.* *Matth.4.*

Cæterum adeò increbuerat horum Scribarum ac Pharisæorum insipientia, vt non solum carerent hac Christi iustitia, qua sola iustificari potest homo, verum etiam iustitia illa naturali, qua homines naturaliter dicuntur iusti omnino essent orbati. Quoniam denominatur quis iustus ab habitu iustitiæ, quem in voluntate (quæ virtus est interior animæ) gerit, sed isti nihil iustum aut bonum in anima habebant, sed tota eorum iustitia, in solo exteriori actu consistebat, hoc est, solum ea opera reputabant iusta, quæ hominũ oculis videbantur, ita vt se reputarent iustos: quia homines illos vt iustos verebantur, cum tamen intus omni essent pleni iniquitate, ac auaritia, & ideo eos vocat Christus similes sepulchris dealbatis: qui tamen intus pleni sunt ossibus mortuorum. Hoc est, peccatis mortalibus inueteratis, & induratis in ossibus eorum. Atque vtinam hisce temporibus, non abundarent homines tali Pharisæorum ignorantia obcæcati, qui quoniam ab hominibus qui solum faciem vident & à mulierculis, quæ his vmbris ac fucis virtutis, veluti pueruli delectantur, tãquam beati ac iusti habentur, illam etiam ipsi de se æstimationem conciperent. Quod si aliquando intus se ipsos iudicarent & cernerent, quantum sibi de vera iustitia deest, forte non in hoc Pharisæorum iudicio deuenirent. Quare veri Euangelici Magistri,

Matth.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō hāc exteriorē iustitiā p̄cipere docere debēt, sed illā internā, quæ in charitate Dei & ꝓximi cōsistit, à qua & hęc exterior ortū debet habere. Nūquid ille qui in pingēdo est artifex, cū discipulū docet hāc artē pingēdi, docet ne prius quomodo dādi sint colores, quomodo ponēdę vmbræ, quomodo deaurādæ vestes, atq; cętera quę poti⁹ ornāt, quā effingūt imaginē? Minime gētiū. Sed pri⁹ quomodo delineāda sit figura docēt, quomodo lineas ducat, vt faciē, collū, brachia, ac cętera mēbra formet, postea addiscet quomodo eā suis coloribꝰ ac vmbris ornet. Exterior hęc iustitia ornat⁹ poti⁹ ipsius iustitię est, quā ipsa vera imago. Effigies quippe iustitiæ in anima est, vbi imago eiꝰ resplēdet p charitatē, humilitatē, ac cętera virtutes quę illā cōplēt atq; integrāt: hāc pri⁹ effingat ver⁹ Euāgelij magister: ornatus quippe exterior virtutis facile addiscet, si vera imago iustitiæ in anima prius formata sit. Quid em̄ ꝓderit pictori colores addere, nisi sit imago cui infint? Quid tibi ꝓficiūt hæc ornamēta virtutis, si nullā eius verā effigiē habeas? cērē colis hisce fucis, nō imaginē quā nō geris. Si tibi darēt vestes ad vestiēdā imaginē, & quę vestiēda erat imago nō daret, quid faceres, aut quid diceres? Vbi est hęc imago, quę his ornari debet vestibꝰ? Cur tu exteriora tantū addisci? vbi est virtutis imago, quæ his ornāda venit figuris? Verū est ꝙ in tabernaculo erāt saga cilicina, ac pilli caprarū, erāt etiā ornamēta aurea & bisina, erāt gēmę ac preciosi lapides, quę illis caprarū pillis ac cilicijs tegebāt si solū illa saga cilicina ac pilli caprarū in tabernaculo fuissent, ꝓfecto omniū oculis vilissima res appareret, ac ab omnibꝰ paruipenderet, nūc vero quoniā preciosas res tegūt, ac ab imbribus ꝓtegūt, nō incogruè in tabernaculo Dei sunt. Sic in anima quæ tabernaculū Dei est, cū in illa aurū charitatis fulget, gēmęque virtutū splēdēt, etiā pilli caprarū, & saga cilicina in ornamēto sunt: quoniā tūc exteriora hæc ꝓtegūt, atq; cōseruāt diuitias illas interiores. Alias autē si solę sint, quid efficiūt? Quid sunt? Pillivtiq; caprarū, hypocritarū larvę acluporū sub vestimētis ouiū simulactrū. Expressiones potius sunt peccatorū, sicut pilli hędi, quibꝰ manus Iacob occultabāt: Esau peccatorē significabāt. Capilli Sāsonis in capite suo magnā ei fortitudinē cōferebāt, sed ab illa abcisi pilli tātūmodo erāt. Capilli certe superfluidēt in corpore, poti⁹ ad ornatū capitis vidēt pertinere, sic exteriores cæremonię poti⁹ fūt ornamēta virtutis, q̄ ipsa virt⁹ q̄ vitiū in interiori actu cōsistat, & nō solum in exteriori vt Pharisęi existimabāt. Præceptū autē de vitādo homicidio habet. Exo. 20. & Deuter. 5. in quo oīs occisio hominis inordinata prohibet. Et quidē Aug. libr. 1. de ciuit. Dei. à. c. 17. vtq; ad 24. differit cōtra paganos, nūquā fuisse homini licitū, ꝓpter aliquā causam semetipsum occidere. Et ita præceptū nō dicit: Nō occides ꝓximū, sed Nō occides hominē quicūq; ille sit. Et Cicer. 1. Tuscul. amplificat doctrinā Socratis, qui istā veritatē luculēter expresit exēplo satis idoneo. Etenim nō decet militi deserere stationē sibi præfixā, & signāter à Duce, & à Prefecto. Omnes homines in hac vita sumus cōstituti à summo Imperatore Deo, tāquā in statione militari, quo circa discessus nostęr ab hac vita ad illā pertinet, non ad nos, ac proinde nullus sibi poterit mortē ascīscere. Homicidā autē esse reū iudicio, nihil est aliud, quā id ꝙ præcipitur in lege Exo. 21. Quod qui hominē occidisset vocaret in iudiciū, vt expēderet causa ꝓpter q̄ homicidiū illud perpetratū fuerit: nā in aliquo casu homicida nō dānabatur morte, sed habebat refugiū, in quibusdā ciuitatibus quæ Deuteronom. 19. designantur. Itaque si proprietatem vocabuli cōsideremus, reus per se loquendo importat delinquentem, sed cùm quis vocatur in iudicium, nū tibi roborē aduersus omnes hostes addēt. Sed si à capite fuerint abcissæ, hoc est, si nō à vera ac interna mētis virtute ꝓficiscāt, super fluū quid ac vanū reputabūt. Quod si à charitate, quæ est caput virtutū, ꝓdeāt, Philistęos, leones, ac queq; ferocia demolięt. Verūest, ꝙ sicut postquā Dalida rasit Sāsonis pillos, mox se viribꝰ sensit diminutū, ac in manꝰ Philistęorū traditus est: sic qui hæc exteriora virtutis exercitia omittit, citò se sentiet perditū iri. Si em̄ claustri solitudinē dimisseris, ꝓtinus senties te in deuotione tepescere. Si pœnitētiæ opera abijcis, videbis quātū supte Dalida tua, hoc est caro valeat. Si hilētiū rūpis, dissolutio te capiet, si orationē oblitꝰ fueris, iā multa te mala circūdabūt, deniq; qui minima negligit paulatim defluit. Postremò sicut capilli in capite Sāsonis significabāt ipsum esse Nazareū, hoc est, Deo sanctificatun ac consecratū, sic oīa hæc opera exteriora signū debēt esse interioris sanctitatis, ac deuotionis, & ꝙ intus & extra, corpore & animo consecratus sis Dño.

Audistis quia dictū est antiquis. Non occides. Qui autē occiderit reus erit iudicio. Ego autē dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autē dixerit fratri suo (racha) reus erit cōcilio. Qui autē dixerit (fatue) reus erit gehenna ignis. Hic manifestat ꝙ tā virt⁹ q̄ vitiū in interiori actu cōsistat, & nō solum in exteriori vt Pharisęi existimabāt. Præceptū autē de vitādo homicidio habet. Exo. 20. & Deuter. 5. in quo oīs occisio hominis inordinata prohibet. Et quidē Aug. libr. 1. de ciuit. Dei. à. c. 17. vtq; ad 24. differit cōtra paganos, nūquā fuisse homini licitū, ꝓpter aliquā causam semetipsum occidere. Et ita præceptū nō dicit: Nō occides ꝓximū, sed Nō occides hominē quicūq; ille sit. Et Cicer. 1. Tuscul. amplificat doctrinā Socratis, qui istā veritatē luculēter expresit exēplo satis idoneo. Etenim nō decet militi deserere stationē sibi præfixā, & signāter à Duce, & à Prefecto. Omnes homines in hac vita sumus cōstituti à summo Imperatore Deo, tāquā in statione militari, quo circa discessus nostęr ab hac vita ad illā pertinet, non ad nos, ac proinde nullus sibi poterit mortē ascīscere. Homicidā autē esse reū iudicio, nihil est aliud, quā id ꝙ præcipitur in lege Exo. 21. Quod qui hominē occidisset vocaret in iudiciū, vt expēderet causa ꝓpter q̄ homicidiū illud perpetratū fuerit: nā in aliquo casu homicida nō dānabatur morte, sed habebat refugiū, in quibusdā ciuitatibus quæ Deuteronom. 19. designantur. Itaque si proprietatem vocabuli cōsideremus, reus per se loquendo importat delinquentem, sed cùm quis vocatur in iudicium,

Similc. *Exod. 20.* *Iudic. 16.* *Similc.* *Genes. 27.* *Iudic. 16.* *Iudic. 16.* *Exodi. 21.* *Deuter. 19* *Exod. 20.* *Deuc. 5.* *Augus.* *Cicero.* *Simile.*

vt eius causa discepteturꝰ, licet secūdū Iālen. per iudiciū posit intelligi pœna vel condemnatio, quæ infligebatur homicidæ quāuis non videat quadrare sequenti ser tētiæ, in qua iam aliter illa oratio (re⁹ erit iudicio) accipiēda erit quāuis id nō videat esse absurdu. Ego autē dico vobis, quia oīs qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. *Quiautē dixerit fratri suo (racha) reus erit cōcilio. Qui autē dixerit (fatue) reus erit gehenna ignis.* In his verbis duo sunt maximè cōsiderāda alterū, ꝙ in ipsa phrasi loquēdi de signat Christū esse verū Deū. Etenim (vt bene aduertit Chryso. hom. 16. sup Matth.) Prophetæ antiqui, & Moyses legislator, cū verba populo faciebāt, vt verbis suis authoritatē ad derent idētidē repetebāt, hæc dicit Dñs. Cæterū Christus, vt docet Paul. ad Hebr. 12. ita excellere Moysem docet, vt Moyses esset quasi seruus fidelis in domo Dei: Christus autem esset, quasi filius in domo sua: & ideo tāquam Dñs & Deus, nō alterius authoritate se fulciri nicit, sed in propria loquitur dicens: *Ego autē dico vobis.* Alterū considerādū est, ꝙ in his correctionibꝰ legis naturę: in hac cōcione adhibitis, quādoq; error introductꝰ apponitur manifeste, quādoq, autē supprimit, etiāsi intel ligat ex correctione adhibita, verbi gratia, cū dicit infrà: Audistis quia dictū est antiquis, Diliges amicū tuū, & odio habebis inimicū tuū, error ibi exprimit introductꝰ à Phariseis ꝙ licitū esset odio habere inimicū: attamē cū dicto antiquorū, Nō occides, apponit à Christo, Si quis irascit, &c. Subindicat Pharisæos hac in parte errauisse existimātes actꝰ intrinsecos vindictę cōtra ꝓximū, si nōse explicarēt in actualē occisionē, vel vulnerationē, etiāsi ꝓrrūperēt in cōtumelias aut despectū externū, sine cōtumelia expressa, nō esse in lege ꝓhibitos. Sed quoniā rudibus turbis, & ex media plebe accitis discipulis loquebat Dñs: ideo vt vulgo hęc mādata à Phariseis acceperāt, refert, nō vt in lege ipsa cōrinebāt: quoniā vulgus, nō vt erāt scripta, sed vt à suis magistris ea acceperāt, sic & loquebāt de illis, ꝙ si Scribis & Pharisæis loquutꝰ fuisset, potiꝰ Scripturā q̄ vulgo dicta citasset, sicut legis perito scisciti quid facerer vt consequeret vitā ętern̄a, respōdit. In lege quid scriptū est? Quomodo legis? Et sic diceret modò. Audistis ꝙ in monte Sinai dictū est priscis patribꝰ: Nō occides, nā & illud. Qui autē occiderit reꝰ erit iudicio, cū in lege nō scriptū sit satis indicat, si vulgo cōmuniter referri, quia sic referebāt tūc Docto res legis. *Ego autē dico vobis.* Christi doctrina vocat argētū purū vt patet in Psal. 11. Hoc autē argentū, vt Dñs cōquerit ꝓ Esai. c. 2. Versum erat in scoriā, propter admixtionē peruersorū dogmatū, quę introduxerat iniquitas Pharisaica. Sed hoc argentū, vt Propheta Malachias dicit, Christꝰ cōflauit, atq; emūdauit sedens in mōte. Est etiā obseruādū ꝙ ira, de qua impræsentiarū fit sermo, nō est illa quæ est Passio, quæ abstrahit à bono & malo, nec illa dicit ira ꝓ zelū, de qua Psal. dixit: Irascimini & nolite peccare: sed ira quæ hic à Dño reprehendit ea est, quæ vnū ex capitalibus vitijs dicit, de qua differit D. Tho. 2. 2. q. 158. de qua statim dicemus. *Qui autē dixerit fratri suo (racha)* Dubiū est quid significet hæc dictio (racha) Hiero. in cōmen. huius loci, & Hilarius Chryso. hom. 16. & 11. in Imperfecto existimāt esse dictionē significātem, & importare hominē vilē pannosum, siue innanem aut parui cerebri, ꝙnos dicimꝰ, *Es vn pobre hōbre, es vn pobreton, ò mentecapto ò menguado.* Etenim (racha) Græcè hęc oīa significat. Licet Chrysost. etiā dicat ꝙ (racha) lingua Siriaca significat, nō grāde cōuiciū, sed initiū aliquod cōtēptus significās ac si stomachatus herus dicat seruo. Abi tu, dic illi tu. Sed tñ hæc interpretatio apud nullū Hebręorū interpretem̄ inuenit, nec in paraphrasi Chaldaica, quę (thargū) dicitur. Immo Hiero. dicit esse dictionē Hebream, vel potius Chaldaicā deriuatā ab Hebraica. Quod autem significet hominē vacui cerebri, nō videt cōuenire proposito: quoniam sic nō differrent secundus & tertius modus, idem quippe esset dicere (racha) & (fatue) licet Caie. dicat ꝙ illud dicitur hyperbolice hoc autē, scilicit, dicere (fatue) proprie. Illud est vitiū naturale, fatuitas autē opponitur prudentiæ. Et Ianse. dicit significare hominē vanissimū ac innanē, id est, vacuū omnibus bonis. Nā vbi nos legimus Iud. 11. Congregati sunt ad eū viri inopes. 2. Paralip. 13. dicit: Cōgregati sunt ad eū viri vanissimi, & hoc (dicit) minima iniuria est, & multo minor ꝙ dicere (fatue) tū parua hæc videtur differentia. Quare multo probabilius est ꝙ D. Aug. docet. 2. de doctrina Christiana. c. 11. & 1. lib. de sermo. Dñi in monte. c. 19. & dicit hoc didicisse à quodā Hebræo, ꝙ secūdū sermonē Hebręorū hæc dictio (racha) nō est significatiua ad placitū, sed potiꝰ interiectio significās despectū, sicut hæc interiectio (heu) apud Latinos & (ay) apud Hispanos exprimunt dolorem, ita (racha) apud Hebręos significat irati despectum: nam quælibet lingua habet suas interiectiones ad exprimendos affectus animæ, sicut apud Italos hæc vox (mo) despectum significat alterius, vel quando Hispanus mouens circulariter manum aduersus alterum, nullum

Lanse. *Chryso.* *Hebræo. 12.* *Matth. 5.* *Luc. 1.* *Psal. 11.* *Esai. 1.* *Malach.* *Psalm. 4.* *D. Tho. 2. 2. q. 158.* *Hiero.* *Chryso.* *Chryso.* *Caieta.* *Ianse.* *Iudi. 11.* *2. Paral. 13* *Augus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminū dicit, sed, āā, irrisorie & iracūdē, pfert ita apud Hebræos dicere (racha) exprimebat iratū animū aduersus alterum cum despectione. *qui autem dixerit (fatue)* Huic dictioni correspōdet in Græco (mori) & significat hominē stultū & insipiētē, stult⁹ autē in Scriptura sæpe dicit fatu⁹, ac si diceres hominē insipiēdū, omni sapore & gustu sapientię vacuū siue in iudicādo, siue in loquēdo, de quo Prou. 16. dicit: Expedit magis vrsę occurrere raptis catulis, q̄ fatuo cōfidēti sibi in stultitia sua, & Eccle. 20. Ex ore fatui reprobabit parabola: quia nō dicit illā in tēpore suo. Igitur Christ⁹ Dñs hic tria genera peccatorū describit, nimirū ira cūdiā internā, ei⁹ expressionē p vocē exprimētē irati despectū, & demū tertio in contumeliosa verba prorūpere, quę oīa mala, atq; p hibita sunt etiā sine pcussione aut occisione. Sed quoniā aliquādo licitū est irasci & Prælati punientes, siuē corripientes plures ostēdūt despectū & vocāt delinquētes stultos & insensatos, vt Pau. Galat. 2. O insensati Galatæ quis vos fascinauit. Et Luc. 24. O stulti, & tardi corde ad credēdū: ideō in aliquibus codicib⁹ (vt hic testatur Hier.) addit, Quicūq; irascit fratri suo temere, vel sine causa, & eadē appositio fit in, racha, & in (fatue) Sed tamen hæc appositio explicatio est, & nō pertinet ad textū, & ita dicit sup hūc locū appositionē fuisse illā, & explicationē alicui⁹ cui videbat nimis durū omnē actū irę esse peccatū. Sed tn̄ talis explicatio necessaria nō est, vt apponat textui: Sicut em̄ illud præceptū, Nō occides, intelligit nō occidere hominē irrationabiliter, & pręter ordinē iuris, ita similiter cum dicit Christ⁹: Qui irascit fratri suo re⁹ erit iudicio, ex subiūcta pœna insinuat prohiberi irā irrationabilē, nō tamē illā quā iusta vindicta pręcipit, q̄ exprimit Christ⁹ hic dicēs: Qui irascit fratri, aut qui dixerit fratri, nā Prælatus & corrigēs nō id dicit fratri, sed erranti.

Prouer. 16
Eccles. 20.
Paul. Galat. 2.
Luc. 24.
Hieron.

Dubium. Difficultas autē hic est nō modica, an hęc tria peccata, de quib⁹ hic fit mētio sint mortalia. Nā si attēdamus superficiē literę videt q̄ sola illa cōtumelia, qua dicit, pximo, fatue, sit culpa mortalis: nā illi soli delicto apponitur inferni pœna, cæteravero dicūt obnoxia iudicio. E cōtra autē videm⁹ irā cōtra, pximū reprehēsam à Christo, & alibi vituperatā in Scripturis esse culpā mortalē patet ex ipsa phrasi Scripturę. *Qui irascitur fratri suo.* Quod perinde est ac si dicas: Qui appetit vindictā irrationabilē cōtra, pximū: in quo appetitu manifestē violat charitas, ac proinde cōmittit mortale delictū. Similiter ac equialētī modo dicēdi habet Iob. 15. Virum stultū interficit iracūdia.

Iob. 15.

Quo fit, vt ira auferat vitā gratię. Et Eccles. 7. Ne sis velox ad irascēdū: ira em̄ in corde stulti requiescit. Et clarius Eccles. 28. Iræ malitia exagerat, cū dicit. Qui vindicari vult à Dño inueniet vindictā. Homo homini reseruat irā, & à Dño querit medelā? Tādē Pau. Ephes. 4. ita ait: Omnis ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollat à vobis. Et nomine clamoris intelligit peccata scādalosa cōtra iustitiā, iuxta illud Esa. 5. Expectaui iustitiā, & ecce clamor. Ecce quēadmodū ira cōnumerat interalia peccata mortalia. Sed de secūdo, hoc est de despectu pximi, qui cōtinet in voce (racha) manifesta est ratio illā esse mortalē culpā: quādo quidē ille contēptus superat in malitia irā, vt patet ex ipso gradu obseruato à Christo. Primo em̄ recēset irā, ac deinde cōtēptū (racha) tāquā aliquid graui⁹. Oportet tn̄ ad supficiē literæ quæ ducit ad cōtrariū sensum respōdere, & intelligētiā illi⁹ germanā adhibere. Aug. 1. lib. de sermo. Dñi in mōte. c. 19. inquit: Tacita quadā significatione Christū, in his verbis decreuisse distinctā pœnā, in his generib⁹ peccatorū, sed grauē & acerbā, qualis debet peccato mortali. Etenim quēadmodū in reb⁹ humanis cōparatū est, q̄ sunt aliqua delicta quæ quidē examinant in iudicio, & tn̄ licet grauia sint, habēt tn̄ nōnihil excusationis. Reperiūt etiā quędā peccata, quę quāuis sint manifesta & mereāt graue iudicium: non tn̄ taxatū est in lege, sed oportet cōsiliū adhibere sapientū, vt sciat qua pœna coercēda sit illa culpa. Cęterū cōtingit esse delictū, circa q̄ nihil oportet expectare: quoniā ei⁹ grauitas, & euidētia, & notitia legis, quæ illū coercet postulant, vt cōfestim puniat. Ita & in proposito oportet cōmētari, q̄ peccata quæ fiunt cōtra legē diuinā & charitatē, etiāsi sint mortalia, & mereant pœnā ętернā, est tn̄ in eis gradus malitię magn⁹, maior, & maximus, qui quidē subintelligūtur, in eo q̄ dicitur iracūdū esse reū iudicio: despectorem vero, pximi, cōcilio: cōtumeliatorē, gehenna ignis. Simili modo loquendi dicitur Ioann. 3. Qui nō credit iā iudicatus est, quasi dicat: Delictū infidelitatis tantū est, vt statim fidelis succūbat pœnæ, nullo præmisso iudicio, & examine. Vnde & subdit: Hoc est autē iudicium quia lux venit in mūdum, & dilexerūt homines magis tenebras q̄ lucem. Ac si diceret: Delicta eorū, qui fidei veritatem acceperunt sed nō obseruauerūt legem, quia dilexerūt magis tenebras quā lucē: nō habēt tantam grauitatē quāta in his est, qui nec veritatem recipere voluerūt: & ideo statim succumbēt pœnæ absq; vllo iudicio, aut examine causę. Et quia volebat Christ⁹ ostēdere etiam in peccatis

Eccles. 7.
Eccles. 28
Ephes. 4.
Esai. 5.
August.
Ioan. 3.

tis cordis cōsistere malitia, eadem quæ in exterioria ctu, ideō eādē pœnā q̄ decreuit homicidio exteriori, decernit etiā interiori cū p
1. Ioann. 3. irā fratris desidero mortē. Nā vt ait Ioann. Qui odit fratrē suū homicida est. Cū autem dixerit; qui occiderit reus erit iudicio, etiā dicit, qui irascitur fratri suo re⁹ erit iudicio: eadē quippe culpa cōmittitur interiori actu sicut exteriori, imo illa est radix istī⁹, & ideo
Quare dicitur gehenna. Hiero. simili pœna vterq; act⁹ plectit. Sed dices: Quænā sit hæc gehenna ignis, quę tā familiaris in Euāgelio est, quā significationē aut energiā habet? Hiero. super Matth. c. 10. & in lib. quæst. & traditio. Hebræarū. in secundū lib. Paralip. docet ad radicē montis Moriac, iuxta fontē Siloe sitā esse vallē amœnissimā, quę erat filiorū Enon, quibus expulsis
Iosue. 15. & 18. per Iosue sorte obtigit tribui Iuda, vt patet ex. c. 15. & 18. Iosuę, & vocabatur gehenna siue gehennon, id est, vallis (Hennō) & etiā dicebatur Gebenhon, id est, vallis filiorum Hennō. Ibi propter amœnitatē loci posuerunt abominādum idolū Moloc, cui popul⁹ ille rebellis sacrificabat filios suos paruulos, & cōburebat viuos corā illo. Ex quapessima ac praua cōsuetudine habuit exordiū alia nomēclatura, quę dicebatur thophet, q̄ ad literā significat seductionē siue tympanum: eo q̄ in illis nefandis sacrificijs, quādo cōburebantur paruuli, ne patres audientes eorū eiulatus flecterētur misericordia tympanis alijsq; musicis instrumētis sonabāt, vt auditus eiulatus impediret, & sic seducebātur parentes, & ideo etiā dicebatur vallis eductionis & tympanorū. Hāc vallē postea contaminauit Rex Iosias, & impleuit eā ossibus
Hiere. c. 7 & 19. & 4. Regum. 23. mortuorū, & in eius abominationē Dñs per Hiere. comminatur dicens. c. 7. & 19. & 4. Reg. 23. Illā vallē futurā morticinū quoddā, propter multitudinē corporū interfectorū, quæ in vindictā idolatriæ commissæ in illa valle in ipsam tanquam in sepulturam erāt proijcienda. Cęterū quoniā illa vallis erat pfunda, & ignis plena, & deputata est à Deo in supplicium peccatorum cōmittentium idolatriā, habuit originē iste vsus loquendi, vt infernus qui est locus damnatorum, in profundissimo valle situs, vbi est ignis, & sulfur dicatur gehenna ignis & topher. Vnde Esa. 29. Cū sermonē faceret de inferno sic dicit: Præparata est ab Heri topher, pfunda, & dilatata, à Rege præparata nutrimēta eius ignis & ligna multa, flatus sicut torrens sulfuris succendens eā. Vtitur autē gehenna ignis Hebraica phrasi, pro eo q̄ est gehenna ardēs, & ignita, etsi aliquādo nō apponit ignis debet subintelligi, vt patet ex illo Mat thę. 10. Eū timete, qui potest & corpus & animam mittere in gehennam, vt patet postea Marc. c. 9. vbi apponitur ignis.

Matth. 10.
Marc. 9.
Moralitas

Sed oportet scire (vt ad moralia trāseamus) quęnam sit hęc ira quam hic prohibet Dñs, & quæ sint eius mala vt prohibeātur. Et primū hæc ira, quæ tāquā peccatū vetat, est appetitus vindictæ contra proximū, nō seruato ordine iustitiæ. Et certē hęc ira in veteri lege prohibita erat, vt patet Leuit. 19 Non quæras vltionem, nec memoreris iniuriæ ciuiū tuorum. Et Iob. 36. Nō te superet ira, vt aliquē opprimas. Quo verbo insinuatur, quod ira hostis est nos impugnans, & tantō grauior, quantō hic appetitus resistendi contrarijs connaturalior nobis est. Nā (vt Aug. lib. 14. de ciuita. c. 15. docet.) Videmus homines contra res innaues irasci, vt quando male scribentem stillū collidit, vel calamum frangit iratus. Verum & ista licet irrationabilior, tamen quędam (ait) vlciscendi libido est, & nescio quę (vt ita dixerim) quasi vmbra retributionis, vt qui mala agit mala patiatur. Quare Scriptura ab ira maxime nos deterret. Ioseph fratribus suis dixit: Ne irascamini in via. Omnes nos fratres sumus, atq; viatores pergentes ad patriā, ex huius mundi tenebris bonis operibus onusti, quibus in illa patria vescemur, nō debemus in hac via irasci, sed pacifici pertransire. Quare aduersus talē inimicum maximē dimicandum est. Vnde Eccles. 12. dicitur: Auferi irā à corde tuo, Auferenda est ira à corde: quia est quasi tempestas, ceu grando mentem destruens, vt dicit Gregorius: Vnde sicut tempestas timetur vineæ sic ira timenda est cordi, auferenda est à corde: quia est ignis infernalis bona animæ exurens. Prouer. 6. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimentum illius non ardeat? Ira quippe de illis serpentibus ignitis est, quæ vexabant homines in deserto, vt dicitur Numeror. 12. Sic etiam hodie multos exurit ira in deserto claustri, quare irā veluti armaturā igneam assumit diabolus contra nos, ad destructionem boni spiritualis. Nā sicut ignis naturalis potentior est ad destructionē, quā alia elemēta, sic ira quę est ignis spiritualis. Quare in prælijs magnis, tormētis igneis pugnat cōtra hostes, sic diabolus veluti catapulta vtitur ira aduersum nos, & sicut Dominus ignē amori sacēdere voluit in terra ad destructionē regni

August.
Eccles. 12.
Gregor.
Prouer. 6.
Numer. 12.
Leuit. 19.
Iob. 36.
Genes. 45

Universidad de Deusto
Biblioteca

diaboli, sic diabolus vtitur ira, tanquam igne ad destructionem regni Dei, de quo igne potest specialiter intelligi illud Ioel. 1. Ignis comedit speciosa deserti. Pulchriorem enim orbis partem hic ignis infernalis esurit: quoniam in nobilibus ac opulentis magis exardescere solet. Vnde Eccles. 28. Secundum ligna syluæ, sic ignis exardescit, & secundū virtutē hominis sic iracūdia illius erit, & secundū substantiam suā exaltabit irā suā. Ecce vbi aperte dicit nobilib⁹ & diuitibus irā prædominari. Quare ira in exercitu diaboli incēdiaria est, quę & incēdia solet ipsa efficere. Est enim iracūdus veluti serpēs ignē ore vomēs, exurens eos qui sunt iuxta se. Vnde Prouer. 15. dicitur. Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiēs est, mitigat suscitatas. Rixa enim dicitur à ritu canum, qui se ipsos dentibus dilaniant, sic iracundi more canum alios mordent, & latratibus suis iram in alijs excitant. Vnde Paul. Quòd si ad inuicem mordetis, videte ne ad inuicem consumamini. Et profectò ira valdè nocet proximis: quoniam fere omnia mala, quę sibi inuicem inferunt homines ex ira procedunt: Vnde Prouer. 27. dicitur: Graue est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti vtroq; grauior. Et Eccle. 22. Super plumbum quid grauabitur, & quod illi aliud nomen quam fatuus? Arenam, & salem, & massam ferri fortius est ferre, quam virum imprudentem, fatuum, & impium. Et Prouer. 18, Spiritum ad irascendum faciem, quis poterit sustinere? Dicitur autem iracundus, fatuus: quoniam (vt Cato dicebat) iratus ab insano non differt, nisi mora tēporis. Vnde Horatius ait: Ira, furor breuis est. Et Prouer. 27. dicitur: Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Sicut enim ignis iuclusus intra nubem, prorrumpit in fulgura coruscantia; ita ille ignis iracundiæ nisi freno rationis cohibeatur nullam habet misericordiam, sed est valde pernitiosus, & præcipue amicis, & familiaribus. Vnde Prouer. 22. Noli esse amicus homini iracundo. Quoniam parum durat talis amicitia: ignis enim iræ comburit in eo vinculū amoris. Et secundò quia homines iracundi sunt veluti lignū ignitū, quod consueuit exurere ea quæ tangit. Et tertiò quia sunt veluti lignū spinosum, q̄ pūgit amplectentes se. Quare iracūdi familiari amore amplectēdi nō sunt, nā licet homo amet omnes arbores quas habet in horto, spinosas tamē libēter declinat. Sic licet omnes homines amādi sint, tamē iracundorū familiaritas declināda est. Quid amplius vis, vt dicā tibi iracūdē? Plus noces tibi ipsi, quā alijs, nā ira nocet corpori secundū illud Eccles. 30. Zelus, & iracūdia minuūt dies. Quare canículi breui tēpore vitā finiūt: quoniā valde iracundi sunt, immo nocet rei familiari, qđ & experientia testatur: quoniā propter irā se mutuò homines feriūt: & perdunt omnē substātiam suam à proprijs laribus extorres facti. Et Sapiens Eccles. 10. id dicit: Obiurgatio, & iracundia anihilabunt substantiam. Quare iracund⁹ cōparat homini qui habet domū ligneā, quę vel si tātillus ignis eā accēderit, subitò totā cōsumet, & qui manè à lecto surrexit diues, ad eundem lectū redibit pauper. Sic homo iracūdus sibilo vnius verbi, & se & substantiā suam in momento perdidit, atq; cōbusit. Vnde dicitur Eccles. 2. Væ illis qui perdiderūt sustinentiam. Quare comparatur etiam ollę nimium succensę quæ omnia quæ in se cōtinet foras emittit: Sic iracundię ignis, omnia bona sua foras iacit. Hinc Prouer. 15. dicitur: Cor fatui ebullit stultitiam. Item, ira aufert bona spiritualia, tollit enim ab homine misericordiam, secundum illam Sapientis sententiam quā paulò ante citauimus. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor. Cuius causa est: quia ira inquirit victoriam, finis enim iræ victoria est, qui autem in bello victoriā querit nullain hostes misericordia flectitur. Tollit etiam ab homine veram iustitiā Iac. 1. Ira viri iustitiam Dei non operatur: Vbi dicit Glos. Qui iratus iudicat, etiamsi iustitiam iudicet, tamen diuini examinis iustitiam, in quam perturbatio non cadit, non potest imitari. Nam Sapien. 12. dicitur: Tu autem dominator virtutum, cum tranquillitate iudicas. Et super illud Iob. 36. Non te superet ira, dicit Glos. Si ira correctionem superat, ante opprimit quā corrigat, sub specie zeli iustitię furor est. Zelus iustitiæ, qua si ignis ardere debet de oleo misericordiæ, & sicut ignis lampadem destruit, nisi adsit oleum, sic zelus iustitiæ cor hominis destruit nisi adsit oleum misericordiæ. Christus Dñs destructionē Hierusalē, quā ipse fatur⁹ erat, pri⁹ fleuit vt legit Luc. 19. Quinimo nō solū oīa bona animæ perdit ira; verū est ianua, qua se vniuersa mala intromittūt in cor. Quare Glos. Hiero. & Grego. super illud Prouer. 15. (Vir iracū dus prouocat rixas) ait. Ianua vitiorū est iracūdia, qua clausa

Ioel. 1.
Eccles. 28
Prouer. 15
Galat. 5.
Prouer. 27
Eccles. 22.
Prouer. 18
Cato.
Horatius.
Prouer. 27
Prouer. 22.
Similia.
Eccles. 30.
Eccles. 10.
Simile.
Eccles. 2.
Simile.
Prouer. 15
Iacob. 1.
Sap. 12.
Iob. 36.
Simile.
Luc. 19.
Gregor.

sa virtutib⁹ intrinsec⁹ dat quies, aperta ad omne facin⁹ armabit anim⁹. Vnde Proue. 19. Qui ad indignādū facilis est, erit ad peccādum procliuior. Et c. 19. Qui impatiens est, sustinebit damnum. Nam veluti lapidibus pretiosis obruimur, cùm iniuriarū cumulo petimur, si eas tamen patienter sustinemus. Igitur ira maximè à nobis deuitanda est. Vnde Paul. Date locum iræ, id est, *Dexalda passar*. Sicut enim (ait Chrysostomus) si sagitta iacitur à sagittante, & nō expectetur ictus eius, sed detur ei locus, vt transeat, neminem feriet, sed in vacuum transibit; sic si iræ proximi tui locum dederis, vt transeat, eius fugiens conspectum, nec eum etiam plùs tuis verbis prouocans, sed dimittendo sagittas suas, vt in vacuum transeant, nullum tibi vulnus infligēt. Vel date locum iræ, hoc est: Nē ita coangustatum habeatis cor, vt non possitis capere iniuriantium vobis verba, quin protinùs aduersus eos insurgatis, sed dilatate corda per charitatē Dei, & proximi, vt in vobis ipsa charitas plures recessus aut sinus faciat, in quibus possint recondi iniuriæ, non vt seruentur ad vindictam, sed vt sufferantur ad meritum: charitas quippè patiens est, benigna est, non agit perperam, non æmulatur. Hos omnes recessus ac sinus habet charitas, in quibus iniurias, ac contumelias, & quælibet aduersa capere possit. Hęc est interpretatio Cassiani in collatione. 16. Abbatis Ioseph. Hinc idem Paul. ait: Sol non occidat super iracundiam vestram, hoc est, non tantùm debet durare ira in corde hominis Christiani: vt post Solis occasum eat cubitum, absq; hoc quòd deponat iram, aut liuorem vindictæ. Vel sic: Sol non occidat super iracundiam vestram, id est, Christus Sol iustitiæ non separetur à vobis propter peccatum iræ. Hoc est dicere quod Psalmista ait: Irascimini, & nolite peccare, quod ex subiunctis à Christo Domino manifestius fiet. Ait enim: *si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habeat aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens, offeres munus tuum.* Cum superiori sententia docuerit, quanta diligentia cauendum sit, nè fratrem nostrū interiori, nec exteriori actu etiam quàm minimo lædamus, sciens homines faciles esse ad irascendum, nec omnes obseruaturos ea, quæ tāto rigore mandauerit; nunc ordine congruo docet nos, quidnam faciendum sit, si fortè in aliquo iltorum, quæ cōmemorauit, læserimus fratrem nostrum. Et quoniam illa particula, (Ergo) videtur insinuare, quòd hæc sententia ex superioribus inferatur, erit hæc connexio. Cùm tanta sit habenda cura erga charitatem proximi conseruandam, vt nec intus in pectore, nec exterius verbo etiam minimo offendatur, & tanta animaduersione Deus puniat eos, qui hanc charitatē lædūt, tàm qui tacitè læserit, quàm qui dixerit racha, vel fatue pœna gehennæ puniendus sit ante omnia opera danda est, vt charitas scissa resarciatur, & fratri suo reconcilietur; quæ reconciliatio etiam ipsi sacrificio, quod Deo offertur, anteponenda est, cùm nullum sacrificium acceptum sit Deo, absq; proximi charitate. Remedium igitur adhibet, vt lesio proximi resarciatur, quod ante sacrificium ei reconcilietur. In quo vult ostendere, quòd qui læsit proximum, etiam ipsum Deum offendit, cùm nō velit sacrificium de manibus eius ante reconciliationem cum fratre læso, & vt doceat etiam fratrem læsum, quanta velocitate ac liberalitate debeat donare iniuriam fratri petenti veniam: quoniam expectat id Deus, vt sibi offeratur sacrificium. Ac si dicat læso: Nè differas dimittere citò fratri petenti veniam: quoniā differs sacrificium quod mihi offerri debet. Vbi etiam ponderanda est mira Dei gratia, ac charitas erga nos, qui vt promoueat mutuam hominum charitatem, cùm alioquin liber sit Deus, nulliq; alteri astrictus nihilominus suam gratiam vult pendere à fratris gratia, ita vt suam impertiri nolit, nisi fratris gratia impetrata, in quo etiam abundare vult iustitiam nostram, suprà Scribarū, & Pharisæorum: quoniam illi etiam læso fratre, absque vlla reconciliatione, ad sacrificia illa externa recurrebant, existimantes omnia delicta mundari per ea, cùm tamen interim pleni essent proximorum odijs, & offensionibus, & tamē hic nos docet malle Deum fraternam charitatem, quàm sacrificia, vt ipsis Pharisæis aliquando dixerit, Euntes autem discite, quid est misericordiam volo, & nō sacrificium. In cuius figura exemplum præcesserit in Iacob, qui non nisi fratre Esau sibi reconciliato legitur altare erexisse, in quo sacrificium offerret Deo. *Quod frater tuus habet aduersum te.* Ille aduersum te aliquid habere dicitur (ait Aug.) quē tu offendisti; videlicet, qui habet vnde

Prouer. 29
Prouer. 19
Roma. 12.
Simile.
Cassian. Ephes. 4.
Psal. 4.
Augustin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tecum expostulet, & qui habet causam de te conquerendi, tanquam à te læsus, nec placatus; qui autem te offenderit, aduersus hanc tu aliquid habere dicendus es: quoniam habes vnde cum eo expostules, & de eo queraris. Signáter ergo Saluator iubet: Si aduersum te frater aliquid habet, vt nõ offeras oblationẽ, nisi reconciliatus; si verò tu aduersus alium habes aliquid, id est, si tu ab alio læsus es, nõ præcipitur tibi, vt ante oblationem reconcilieris fratri: quoniam quidem tu fratrem non offendisti, magnæ tamen perfectionis fuerit, si propter charitatem fratrem inducas, qui te offendit, vt tibi reconcilietur, & quasi offeras teipsum ad reconciliationem, ac illum tu ipse vltrò sollicites ad redeundum tecum in gratiam, à quo tu rogari debueras. Notanda est tamen differentia inter reconciliandũ fratri, & fratrem dimittere. Si enim te frater læserit, non debes Deo sacrificium offerre, nisi priùs fratri offensam dimiseris, non tamen exigitur vt fratrẽ vocans cum eo ipsũ te reconcilies, cùm eum non offenderis; sed tu si offenderis, reconciliationem debes curare antequàm offeras; itaque læsus debet dimittere: lædens, autem debet, antequam offerat reconciliari fratri suo.

Codices Latini. Quidam Codices Latini habent per infinitiuum (reconciliari) quem iungunt imperatiuo (vade) meliùs tamẽ per geminum imperatiuum legitur: Vade priùs recõciliare fratri tuo, cui cõsonat lectio Græca. Et vide quanti Deus faciat proximi charitatem, cui fratris reconciliatio satisfacit pro peccato, pro quo nec ipse gehennæ æternus ignis in perpetuum satisfaciet. Tamen doctrina hæc de reconciliatione cum fratre facienda, antequam offeratur munus; est cum grano salis intelligenda, nec debemus multum anxiè amplecti superficiem literę, sed sic intellige: Si læsisti fratrem, & accedis ad sacrificium celebrãdum, vel ad communicandum, & potes facili opera cũ proximo tuo reconciliari, confestim vt agas necesse est. Verumtamẽ si propter distantiam, vel aliam rationabilem causam, non potest exerceri satisfactio ante sacrificium & communionem, nullum est periculum si differatur, vel expectetur cõmoditas, dummodo intùs in anima cum illo fœdera iungas. Hoc est dicere: Si pedibus corporis reconciliationẽ facere nequis, pedib⁹ animæ vade ad eam faciendam, hoc est, intùs in corde fratri reconciliare, desiderans etiam exterius cum eo in gratiam redire, si tunc valeres. Et licet Christus de sacrificijs, quæ tunc offerebantur, ad literã videatur loqui, multò magis de Missæ sacrificio intelligẽdum est; cuius illa sacrificia vmbra ac figura extiterunt. Quod si à sacrificijs diuinis cessandum est ante reconciliationem proximi, quantò magis alia minùs bona, ac minùs necessaria opera relinquere debemus, vt cum fratre læso gratiam habeamus? Et aduertendum, quòd non satisfuit Christo cœlesti Magistro dicere: Cùm offers munus tuum antecedat recociliatio proximi, sed vt charitatem summopere commendaret tali genere orationis est vsus. Si cum actu offers munus tuum Deo, venit tibi in mentem iniuria illata proximo, cuius oblitus fueras, relinque ibi munus tuũ, &c. Ex quo colligitur concordiam fratrũ maximè Deo esse gratam, vt Psal. 131. Ecce quàm bonum, & quàm iocũdum habitare fratres in vnum. *Psal.132.* Et in Eccles. 25. cap. dicitur: In tribus beneplacitũ est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus. Concordia fratruim, & amor proximorum, & mulier, & vir benè sibi consentientes. *Eccles.25.* Alioquin si cõcordia deest, reijcitur à Deo sacrificium iuxta illud Esai. 1. Nœomeniam & Sabbatum & Festiuitates alias non feram. *Esai.1.* Quo mihi multitudo victimarum vestrarum? Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Hoc est peccatis contra proximũ sunt inquinatæ, & coopertæ. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum de medio vestri, vbi hi sermo de internis odijs. Sed oritur hic difficultas: quoniam videtur hoc præceptum superuacaneum esse, cùm in multis iniurijs proximo factis nulla admittatur reconciliatio. Nam Eccles. 22. habetur: Ad amicũ si produxeris gladium, non desperes; est enim regressus ad amicũ. *Eccles.22.* Si apperuerit os triste, ne timeas: est enim concordatio. Excepto cõuitio, & improperio, & superbia, & mysterij reuelatione, & plaga dolosa in his omnibus effugiet amicus. Ecce quomodò scriptura cõfert iniurias conuitij, & superbiæ, quæ continentur in (rachà) & in contumelia fatui minimè posse resarciri. Respondetur tamen, quòd Sapiens illo loco mentionem facit humanæ consuetudinis deprauatæ, nec statuit quid debeat fieri, sed quod ab hominibus perperam vsurpatur, explicat. Vel posset dici quod Sapiens loquitur secũdum quod, vt plurimum contingit

tingit inter homines, vt penè nunquam tales iniurias remittant, vel quòd videatur ipsarum iniuriarum natura secundum se, & absolutè considerata sic exposcere. Cæterum Christi charitatem omnibus obseruatu necessariam, hoc documento Christus *August.* Dominus declarauit. Diuus August. 12. de Ciuitat. cap. 22. Cùm exagerasset odium quod grassatur inter homines, nihilominus (ait) à Deo commendatam maximè fuisse charitatẽ & concordiam, & id explicuisse Deum statim à principio conditionis humanæ, in eo quod mulierẽ Deus ex costa Adã formauit, vt omnes homines vinculo quodam consanguinitatis necterentur. Et quoniam non ignorabat hanc charitatis legem ab hominibus huius sæculi obliuioni esse tradendam; voluit tamẽ in animis sanctorum eam sculpere.

Aliqui sic volunt explicare hũc locum, dicentes, quòd Scriptura frequenter vsurpat adagia vulgaria, & prouerbia, quæ tunc temporis inter homines circunferebantur, vt est illud: Neminem in via salutaueritis; ac si diceret: Ita festinanter properate ad prędicationis ministerium, vt etiam nec salutationis verba proferatis in via. Tanta attentione detẽtos vos esse oportet circa hoc ministerium. Nam prouerbium hoc erat inter Græcos, qui vt aliquem mouerent, vt festinanter iret, dicebant: Post tergum nè respiciatis. Ita videtur in proposito voluisse insinuare Dominum; ac si diceret: Tanta festinatione volo, vt cũ fratre scisam amicitiam resarcire cures, vt etiamsi sacrificium Deo offerre festines, illud dimittas, quantumuis magnum & excellens negotium sit & ad reconciliationẽ cum fratre faciendam properes. Sed quia secundũ hanc interpretationem, non videtur tantam habere hæc verba energiam, vt obligent tanquàm præceptum: ideò prima interpretatio, vt melior amplectenda est, nisi velis *Chrysost.* dicere cum Chrysostomo: hic etiam aliquid intermisceri consilij, & perfectionis Euangelicæ, vt siue sis lædens, siue læsus tanta velocitate hanc festines facere reconciliationem; ac si diceret in nostro vulgari, *No seas oydo ni visto. Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via cum eo, nè fortè aduersarius tradat te iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerẽ mittaris. Amẽ dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.* Superuacaneum existimo hic recensere diuersa placita circa hanc sententiam. Nam Diuus Hieronymus recen- *Hieronym.* set, aliquos per aduersariũ intelligere animam carni repugnantem, alios diabolum, de quo Petrus: Aduersarius vester diabolus. *1.Petr.5.* Nec enim intelligi potest, quomodo anima debeat tradere carnẽ tortori, cùm ambo simul luere debeant pœnas; nec conuenit vt intelligamus Deum præcipere, vt diabolo simus consentientes, vel (vt alij ex Græco transferunt) beneuoli: Gnostici faciebant aduersarium carnem & diabolum, quibus dicebãt, aliquandò consentiendum esse, vt suas expleret libidines; vt refert Epiphani. lib. 1. tom. 2. in hæresim. 27. Hæc *Epiphan.* autẽ monstra potiùs, quàm veritates sunt. Cæterum (vt docet Hylar. in Comment. *Hylar.* super Matth. Cant. 8.) non est conuellenda connexio textus, in explicatione literali, sed priora subsequentibus debent alligari. Igitur habita ratione sermonis Dominici in præcedẽtibus, iste textus geminã habet intelligentiam, eamq; literalem. Prima est adhibita à Chrysostomo, homil. 16. super *Chrysost.* Matthæum, & consistit in hoc, vt aduersarius dicatur ille ipse, qui passus est iniuriã, & habet iustam querelam aduersus offendentem. Erit igitur sensus: Cum eo, quem offendisti, qui proinde habet aliquid aduersum te, conare quàm citissimè poteris, dum negotium est in progressu; nec adhùc est datum tempus aduersario ad excogitandam vindictam pro iniuria accepta, siue ad quærendum remedium à iudice temporali, conare, inquam, quàm festinanter valueris, vt consentias cum aduersario, illiq; efficiaris amicus, illi satis faciendo, non coactus à iudice, sed beneuolè ex propria voluntate; nè fortè si tardaueris hanc adhibere medicinam aduersarius tuus conueniat te coram iudice, quod si euenerit, in carcerem traditus, lues pœnas omnes, secundum rigorem iuris debitas. Itaq; existimat Chrysost. Christum hoc in loco du- *Chrysost.* plici nomine voluisse homines allicere ad concordiam. Altero desumpto ex debito religionis & charitatis, quod hactenus explicatum est; altero quoniam habet vtilitatem temporalem minimè contemnendam; nempè fugere iudicũ pœnas easq; euitare, si se amicabili concordia reconciliauerint, si fortè fortuna propter aliquam iniuriam amicitiæ fœdus fuerit violatum. Etenim, sicut Paul. Rom. 13. ad coercendum pecca- *Rom.13.* torem, nè licentiosus ad peccandum fiat, exagerat vindictam iudicum, dicens: Non enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est vindex in iram ei qui malum agit. Ideò subditi estote, nō tantum propter irā, sed etiam propter cōscientiam, hoc est, ob timorem iræ, qua iudex exactè punire scelera solet; ita similiter non est alienum à vera philosophia, ad flectendos mortalium animos, ad amicitiam, vt ad euitādos carceres, torturas, ac cætera damna, quæ iudices infligere solent, fœdera rupta nos ipsi resarcire curemus. Hanc expli-
Caiet. cationem sequitur Caiet. quoad primum, nisi quòd intelligit per iudicem Deum, & per pœnam; illam quæ in altera vita infligenda est, siue æterna in inferno ei qui debitor erat pœnæ æternæ, siue temporalis in purgatorio ei, qui solùm temporariam pœnam debebat, hoc est, si non citò reconcilieris fratri tuo, eius iniuria clamabit contra te ad Deum, qui suam in te exequetur exactam iustitiam. Sed sequēdo istam explicationem Chrysost. (quadrans) accipitur pro minuta mensura pecuniæ, & hoc vocabulum Latinum est, quamuis vsurpetur à Græcis, & est genus nūmi duo minuta
Marc. 12. continentis, vt patet ex cap. 12. Marc. vbi dicitur viduam misisse duo minuta, & additur, quòd est quadrans. Est autem quarta
Plinius, Cicero. pars assis, quā à tribus vncijs Plinius triuntium vocat. Cicero verò tiruntium; vnde & prouerbium diuinauit: Nec tiruntiū quidem insumpsit; ac si nostro sermone diceremus, *Vna blanca, o vn maravedi, o vn cornado*: apud Italos, *vn quatrin*, hoc est, *Pagaras hasta el postrer maravedi*. Licet Eralm.
Erasmus. in annotat. huius loci censeat legēdum postremum quadrans, non nouissimum: quoniam nouissimum dicit vltimum in tempore; postremum verò designat ordinē aliarum rerum, in quibus nō est successio. Sed hæc annotatio nullius mihi momenti videtur. Nam siue dicas postremum, siue nouissimum, intelligitur ad id quod est vltimū, & minimū in mensura precij (vt diximus) Vltimò, notandum est circa illam doctrinam (donec) quæ hic significat consequentiam, itaq; est interpretatio legitima, Non exies donec soluas, postquam autem solueris, exies à carcere. Sed est altera intelligentia, quam sequuntur viri grauissimi,
Cyril. Chrysost. Cyril. super Matth. Cantic. 4. Chrysost. in imperfect. homil. 11. & vis huius interpretationis in hoc est sita, vt sermo Christi referatur ad eum, qui passus est iniuriam, & aduersarius sit inimicus lædens, siue in bonis corporis, siue in fama & honore, siue in facultatibus. In hoc sensu intelligitur illud
Philip. 1. Philip. 1. In nullo terreamini ab aduersarijs, quæ est illis causa perditionis; vobis autem salutis, & hoc à Deo. Item. 1. Tim. 5.
1. Tim. 5. Volo viduas nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Igitur vult dicere Christus: Tu qui offensus es iniuria, exue indignationem, & appetitū vindictæ, obliuiscere nocumenti accepti, esto benevolus & amicus aduersario tuo, & hoc effice quā
Ephes. 4. citissimè poteris, iuxta illud Ephes. 4. Sol nō occidat super iracundiam vestrā. Quam sententiam expressit August. egregiè in sua
August. regula, cùm dixit: Lites aut nullas habeatis, aut quàm citissimè finiatis, nè ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidā. Sic enim legitis: Qui odit fratrem suum, homicida est. Illud autem verbum (dum es cum eo in via) referendum est ad tempus huius vitæ, in quo integrum nobis est benè operari, & in virtutes incumbere, ac saluti animæ nostræ
Eccles. 5. consulere, iuxta illud Eccles. 5. Quodcunq; potest manus tua instanter operare, & subditur causa satis idonea: quoniam nec tempus, nec ratio, nec consilium erit apud inferos, quò tu properas. Etenim illa sententia Christi, Ioā. 9. (Me oportet operari, dum
Ioan. 9. dies est, venit nox quando nemo poterit operari) accōmodanda est membris Christi, quibus hæc lex necessariò obseruanda est; vt dum dies huius vitæ durat, instanter operemur: nam veniet obscuritas mortis, postquam neutiquam operādi tempus habebimus. Sed quomodò cohærebit secundum hunc sensum id quod sequitur: *Nè fortè aduersarius tradat te iudici, &c.* Est sensus, quòd cùm homo iniuria læsus, vult inimicitias exercere cum proximo; ille inimicus non reconciliatus, cui homo non placatur, est causa demeritoria, vt homo tradatur Supremo Iudici Deo, puniendus in in-
Eccles. 28. ferno propter vindictam, secundum illud Eccles. Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccatum illius seruans, seruabitur, id est, non obliuiscetur, sed in memoriam retinebit Deus, vt acriter puniat. Et infrà: Memento nouissimorum, & desine inimicari, memento timoris Dei, & nè irascaris proximo. Tabitudo & mors imminent in mandatis eius. Vult dicere Scriptura: Consumptio & miseria æterna parata est, atq; supplicium certissimū, his qui negligunt mandatum Dei, de amicitia ineunda

ineunda cū aduersario: *Nè fortè aduersarius tradat te iudici.* In verbo, tradat, est significatio tranſitiua, faciet te tradi propter demeritum tuum. Illa autem dictio, fortè, designat effectum fortuitum, considerata arbitrij libertate. Nam potest homo suum incommodum vitare, & illud incurrere, liberè tamen. Cæterum, reliqua quę sequuntur de ministro, & carcere, & solutione
August. quadrantis refert. August. ad pœnā æternam inferni. lib. 1. de sermone Domini in monte. cap. 21. Etenim minister est angelus malus deputatus à Deo, tanquam carnifex ad vindictam malefactorum. Ita di-
Matth 22 citur Matth. 22. Rex dixit ministris: Ligatis manibus, & pedibus mitte eum in tenebras exteriores. Attamen missio in carcerē nihil est aliud, quàm damnatio gehennæ ignis. Gehenna enim est perpetuus carcer, cuius perpetuitas explicatur illis verbis: Non exies inde, donec reddas nouissimum
August. quadrātem. Etenim, vt benè dicit August. in loco citato super illud Psalm. Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū, exprimitur Regnum Christi perpetuum. Nam si Christus regnat, dum ponuntur inimici sui sub pedibus eius, nullus erit aduersarius, qui impediat eius imperium, ac proinde durabit in per-
2. Cor. 15. petuum: vt explicatur. 2. Cor. 15. Oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Et sic intelliguntur
Esai. 22. verba illa Esai. cap. 22. Si dimittetur hæc iniquitas vestra, donec moriamini. Indicāt enim hæc verba illud peccatum nunquam fore dimittēdum: quoniam si ante mortem non dimittitur, post mortem nō est remissio vlla culpæ. Ita profectò commentari oportet in presentia, quod cum dicit Christus: Non exies inde (hoc est ex carcere) donec reddas nouissimum quadrantē; vult dicere, quòd nunquam exiet: quoniam status infernalis, est idoneus ad patiendum, sed non ad soluēdum, nec satisfaciendum, quo fit, vt qui illo carcere sunt addicti, perpetuis flammis cruciabūtur. Quænam istarum explicatio sit verisimilior, non facilè dixerim: mihi tamē (vt verum fatear) plùs
Matth. 18 placet secunda: nam simile documentum huic traditur à Christo Matth. 18. cùm dicitur: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum, inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus es fratrē tuum. Vbi sine dubio fit sermo de peccatis commissis contra proximum; & præcipit Christus quòd qui læsus est injuria, oblitus proprij nocumenti, det operam ad correctionem spiritualem inimici. Nec tamen per istam explicationem labefactatur præceptum correctionis fraternæ, sed maximè statuitur: quoniam, si cùm homo est affect⁹ iniuria, si sperat correctionem fratris, teneretur illū corripere oblitus proprij nocumenti; à fortiori tenebitur, cùm peccata non sunt contra ipsum corripientem. Iansenius existimat hanc *Iansen.* sentētiam esse parabolam similē illi, quam Christus Luc. 14. prædicauit de illo, qui in- *Luc. 14.* uitatus ad nuptias deberet recumbere in nouissimo loco, nè si in excelso sederit, honorator illo superueniens eum de illo loco deponat, & cum rubore incipiat nouissimū locum tenere: sed potiùs si in despectiori loco se posuerit, dicatur ei, vt ascendat superiùs, & sit illi gloria coram simul discumbentibus. Volens hoc exēplo docere, quod si nos humiliauerimus coram Deo, exaltabit nos; et si nos exaltauerimus, humiliabit nos. Sic in proposito, hoc exemplo vult docere, quantum commodi nobis afferat cita recōciliatio cum proximo offenso, & quot damna faciendo eā vitemus, adducens hoc exemplum: Si aliquem læsisti, & ipse te vult conuenire apud iudicem, nonnè ex vsu tuo facies, si dum vadis cum illo in via, antequam ad iudicem venias, cum illo pacem iungeris, beneuolèq; illi reconciliari nitaris? Euitabis enim & carceris damna, atq; inhonorationem, & simul ex re tua facies: quia conueniens cum læso, non integrum persolues debitū, ad quæ te iudex simul cum expensis exoluendis condemnasset. Sic vtiliter facies, si beneuolē pacē feceris cum aduersario quem læsisti, nè coram Summo Iudice te conueniat, qui debitum omne cum rigore exigat, & in carcerem retrudaris inferni, donec vniuersum persolueris debitum. Non abnuo hanc expositionem, licet eas (quas diximus) anteponam huic: quoniam si (vt iacent verba Christi) interpretari possunt, quid opus est parabolycos sensus fingere, præcipuè cùm apud nullum Doctorem, quos ego viderim, parabola hæc, sententia nuncupetur, nisi apud Epiphanium loco modò citato lib. 1. *Epiphan.* tom. 2. in hæresim. 27. qui referens illam Gnosticorum sententiam, dicit apud Beau- *Beauxa.* xamim, in harmonia Euangelica super hūc locum: Confingunt Gnostici ad parabolæ huius interpretationem, &c. Aliqui autem vermem conscientiæ, hūc aduersarium intelli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

telligunt, alij syndieresim rationis, quibus resistere nō valemus. Sed quoniam de hoc specialis sermo infra est faciendus, superuacaneum existimaui, id hic anticipare, dicendum. *Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad cōcupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Qui saluam esse Rempublicam volunt, cauent, nè qua rebus publicis, & quæ communem vtilitatem spectāt iniuria fiat, hoc est, communi vię fluminis alueo, aut fonti communi: quoniam omnes ciues harum rerum commoditate fruuntur. Christus itidem non ea modò, quæ priuato cuique expediunt, sed maximè, quæ ad communia commoda spectant, prouidere curauit. Quid autem ad agendam & stabiliendam Rempublicam magis spectat, quàm si proles ciuibus generosa nascatur? Hoc autem quomodo fieri poterit (vt Phylo Iudæus docet) nisi matrimonio suus honor, & leges à Deo positæ coniugatis seruentur? Et ideo postquā iram compescuit Dominus, qua etiam communi bono officere solet, nunc concupiscentiam coercere satagit, quæ est radix, qua coniugij fœdera violari solent, atque commaculari. Vnde & dicit: Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Sed statim occurrit dubium, quemnam errorem hic corrigere voluerit Christus prohibendo cordis in alienam vxorem concupiscentiam? Quoniam (vt supra diximus) verba illa: Ego autem dico vobis, correctionem alicuius Pharisaici erroris insinuare videntur, & tamen Pharisæi nunquam docuerunt concupiscentiam alienæ vxoris esse licitam, cùm in lege Exod.20. sicut expressè in Decalogo dicitur: Non mœchaberis, ita expressè prohibetur concupiscentia vxoris alienæ, quocirca videtur incredibile, quod Pharisæi existimauerint concupiscētiam talem non esse peccatum. Quare Augustinus dicit, quòd Pharisæi id intelligebāt de ablatione alienæ vxoris. Lyranus dicit, quòd illi solùm id intelligebant de exterioribus signis concupiscentiæ, qualia sunt oscula & tactus. Vel dicere possumus, quòd etiamsi intellexissent interiorem concupiscentiam esse vetitam, non tamē percipiebant per illam incurri adulterij, vel fornicationis crimen, maximè cùm in Decalogo sint distincta præcepta: Non mœchaberis, & nō concupisces vxorē proximi tui, Dominus autem hoc addidit Legi, quod docuit, sola concupiscentia hominē reum facere mœchiæ, aut adulterij. Vel (vt vult Caie.) quia lex dicebat: Non cōcupisces vxorem proximi tui, putabant non esse prohibitam cōcupiscentiam mulieris solutæ, quæ non erat coniugata, & ideò ad omnium mulierum, quæ nō sunt propriè cōcupiscentiā extendit Christus præceptū hoc: Ea quippè mulier, quæ mea vxor nō est, tanquā aliena reputanda est, vt aliena dicatur solū respectu propriè: & ideò Christus absolutè dixit: Quicunq; viderit mulierem ad concupiscēdum eam, iam mœchatus est eā in corde suo. Non dixit alienā, licet vsus fuerit verbo mœchari, quo vsus est lex, quā ipse interpretabatur, quasi extendens adulterij nomē ad quamlibet alienam, quæ non sit propria, etiam si in rigore adulteriū non sit. Alij id intelligunt de delectatione morosa, cùm quis delectatur in aspectu mulieris pulchræ, & secum cogitat de illa exardescens in illa sensibili cogitatione, absq; hoc quod velit cū illa mœchari, vel quia id reputat impossibile, vel quia vltrà sua cogitatio non progreditur, sed illam turpem cogitationē habet pro obiecto suæ delectationis, & hoc fortè Pharisæi non intelligebant esse peccatū, quod tamē hic prohibet Christus. Licet videatur huic sententiæ obstare verbū illud, ad concupiscendum eam, nisi dixeris illam cogitationem turpem, ac voluntariam esse interpretatiuè concupiscētiam alienæ mulieris: nam qui de tali turpi cogitatu voluntariè gaudet signū manifestum dat, quod plus gauderet de opere ipso turpi, si illud ad libitum exequi valeret. Igitur concupiscentia, quæ est cū animi deliberatione atq; cōsensu in delectationē, vel opus, est mortale peccatū, & hic prohibetur à Christo, quoniā hoc non solùm est titillare, sed consentire. Quare Sapiens nos admonet, vt auertamus faciem à muliere compta, sed quoniā visus principatur alijs sensibus corporis, sub illius nomine omnes alij sensus intelliguntur. Nam ea quæ tactu, gustu, auditu, & alijs sensibus corporis percipiuntur sub nomine visus solemus nominare, cum dicimus nos nunquam vidisse, nec talem cibum, nec tam sonoram vocem, cùm tamen, nec vox, nec cibus visu hauriantur. Cuius ratio est, quoniam visus inter omnes sensus maximè cognoscitiuus est, quare & aliorum sensuū perceptiones ei attribuuntur. Vnde hic sub visu, alij sensus intelliguntur,

Similc. *Phylo.* *Dubium.* *Exod.20.* *Augusti.* *Lyranus.* *Caietan.*

guntur, nempè, qui tetigerit mulierem ad concupiscēdum eam, vel aloquutus fuerit, aut audierit, & ex auditu in eius desiderium exarserit. Refrenandi sunt ergo sensus exteriores, maximè visus, tactus, auditus, nè mors intret animam per corporis sui fenestras, vt Hieremias lamentabatur, testante quippè Scriptura: Colloquium mulieris, quasi ignis inardescit, &: In specie mulieris multi corruerunt. Quare Iob.31. dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem de virgine quidem, hoc est, nè mihi veniret in mentem cogitatus pulchræ mulieris, quæ alliceret animum ad malum, statui firmitate quadam, vt oculos à muliere pulchra auerterem, nè ex visu certum haberet desiderium cogitatus libidinosus. Et Threno.3. Oculus meus depredatus est animam meam. Visus autem præcipuè refrēnandus est: quoniam per visum percipitur pulchritudo, venustas, color, incessus, atq; ornatus mulierum, quæ omnia animum pellicere solēt ad libidinē. Vnde 2.Reg.11. Dauid per visum captus est amore Bersabeæ, & simul cum adulterio perpetrauit Dani.13. homicidium. Senes etiam illi, apud Danielem, videndo sæpè pulchritudinē Susanæ in eius amore exarserūt. Quare Scriptura eos qui visum non cohibent, nè videant, quod non licet concupiscere, dicit habere oculos plenos adulterijs, & incessabilis delicti pellicientes animas. De quo vide quæ diximus in Comment. nostris super Psal. 118. super illū versum: Auerte oculos meos, nè videant vanitatem, tractatu. 5. fo. 172. Quare Christus Dominus perspectam habens fragilitatem nostram, vt auerteret ab hominibus intuitus libidinosos, ita pronuntiat: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, id est, vt concupiscat eam, vel viderit cōcupiscendo eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Dubium autem hic exoritur: quoniam videtur diminuta doctrina hęc Saluatoris, vtpotè quæ solos homines videtur amplecti, nihil de fœminis dicens, cùm tamen etiam ipsę per visum soleant cōcupiscere viros. Ad hoc dubium respondetur cum Augustino in quæstionibus super Exod.q.71. esse regulam obseruatam in Scriptura, vt vbi de sexu perfectiori qualis est viri, fit mētio, ibi etiam intelligatur fœmina, maximè vbi ponitur lex spectans ad vniuersum genus hominum, siue diferitur de perfectione virtutis, quæ est communis viris ac fœminis, vt quando Psalm.1. dicitur: Beatus vir, qui nō abijt in consilio impiorum, nulli dubium est quin etiam ibi intelligatur sexus fœmineus, cui & talia, qualia ibi dicuntur contingere possunt: quoniam fœminæ per gratiam & virtutem in virilitatem transeunt masculorū. *Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* Erasmus in annotationibus offenditur in verbo, scandalizo, quod non est Latinum, sed Græcum, potuisset enim dici, si oculus tuus fuerit tibi obstaculo, & etiam commodius (ait) potuisset dici, vnū oculum habentem ad vitam ingredi, & non in vitam ingredi: sed eius animaduersiones (vt rectè dicit Titel. in Apologia pro vulgata editione no. test.) ad hoc videntur tendere, vt labefactent omnino authoritatem interpretis, quæ tamen in magno pretio habenda est. Nec est mirandum, si verbum, scandalizo, Græcū vsurpetur à Latinis, propter sui energiā, significat enim causare in motum, ruinam & lapsum, *que se dize en Castellano, hazer tropieço*: quod quidem Latinè dici non potest, nisi per circumloquium. Quod verò illa phrasis Græca reperiatur in versione, nihil obstiterit sententiæ veritatis. His igitur omissis, quæ Grammaticę speculationes sunt, conuertamus animum ad intelligentiam huius loci, qui non nihil difficultatis habet. Legitur enim in Ecclesiasticis historijs, quosdā propter zelum, non secundum scientiam, intellexisse hæc verba Christi in cortice solùm, & in superficie literæ, & erubuisse sibi oculos, & amputauisse manus: quoniam illa membra corporis illis exciterunt aliquando occasio peccandi. Similiter viri grauissimi memorant Origenē, alioquin doctissimum, illud verbum Christi Matth.19. (Sunt Eunuchi, qui se castrauerūt propter Regnum cœlorum) pingui minerua, vt aiunt, ac materialiter accepisse, sibiq; genitalia præcidisse. Igitur qui hoc pacto verba Christi interpretatur, falluntur maximè. & (vt inquit Augustinus. lib. de doctrina Christiana. c.3. &.6.) carnaliter sapiunt, & figuratam loquutionem accipiunt tanquam propriam, nec eleuant mētis aciem ad percipiendum intelligentiam

Dubium. *Augusti.* *Psal.1.* *Erasmus.* *Titelm.* *Matth.19* *Augusti.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam ſpiritualem, quæ traditur in figura illa. Vnde idem pater Auguſt. eodem lib. c.16. adhibet regulã notatu digniſsimam, quæ ſic ſe habet: Cùm in ſermone diuino ſacræ Scripturæ fuerint aliquot verba, quæ propriè vſurpata continent aliquid truculentum, fœuum, atque inhumanũ, figuratè ſunt intelligenda. Huic regulæ debemus accommodare ſententiam, quam habemus in manibus. Igitur iſta figura poteſt dupliciter exponi. Primò, quòd oculi & manus propriè accipiantur; cæterum eruere oculos, abſcindere manus ſumatur methaphoricè, pro eo quod eſt abſtinere ab vſu oculorum, & vſu manuum. Conſuetum quippè eſt in ſcripturis, vt cùm aliquod inſtrumẽtum deſtinatum ad aliquod opus ceſſat à ſua operatione dicitur deſtrui, mortificari, & cadere de loco ſuo. 1.Cor.6. Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem hanc & illam deſtruet. Vult Paul. dicere: In hoc ſtatu animalis vitæ venter ſeruit ad egerendas eſcas, ſed in ſtatu reſurrectionis ceſſabit ab illa operatione; & ideò dicitur deſtrui: quia ab officio quodmodo exercet, ceſſabit. Et Coloſ. 3. Coloſ. 3. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, hoc eſt, prohibete illa, nè in operationes illicitas prorrumpant. Et quaſi exponens ſeipſum ſubiungit fornicationem, immunditiam, &c. Id eſt, vitia membrorũ occidite, ceſſent à prauis operationibus, exhibuiſtis ea arma peccati, exhibete ea arma iuſtitiæ, vt ampliùs non deſeruiant peccato. Et Luc. 21. dicitur. Virtutes cœlorum mouebuntur, quod Matth. 24. alijs verbis dicit: Stellæ cadent de cœlo. Nam cùm tunc non habeant hunc motum regularem, quem modò ſequunturluminaria cœli, ac ceſſent ab hac operatione ordinata, dicuntur cadere de cœlo, ac moueri de loco ſuo. Sic accipite verba Chriſti: *ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te.* Apponitur adiectiuus ille (dexter) ad deſignãdam maiorẽ dilectionẽ erga oculũ: nam in dextro oculo viget maior efficacia ad videndũ; & idẽ eſt iudiciũ de manu dextra, in qua excellit vis motiua, & operatio inſtrumentalis in varijs generibus operum, & ita dicitur manus potiſsimum organum. Si igitur oculus tuus dexter, vel manus tua dextera intuens, ſiue tangens eſt tibi occaſio peccati, omninò circà tale obiectum cohibe intuitum atq; tactum, non ſecus ac ſi oculum eruiſſes, ac manus amputaſſes. Itaq; vtitur Chriſtus hoc modo loquendi, ad exaggerandum quantopere vitandum ſit periculum ſenſibilis delectationis, quæ inducit ad illicita deſideria. Ac ſi diceret: Sic cohibenda ſunt mẽbra ab illicitis operationibus, ac ſi tunc non haberemus. Ac ſi quis à te peteret gladium ad occidẽdum hominem, poſſes ei reſpõdere: Non habeo gladium: quoniam illum nõ habes ad perpetrandum homicidium; & ſic rectè diceres: Ad hoc facinus, non habeo gladium. Vnde Hylar. ſuper Matth. Can. 4. in hunc modũ dicit: Fit enim puritatis gradus excelſior, dum præcipitur hominibus, vt non ſolùm caueant illicitas actiones, verũetiam ſi abſtineant à motiuis extrinſecis peccatorum. Quod maximè verum habet in materia luxuriæ, de qua inquit Paul. 2. Cor. 6. Fugite fornicationem. Alia explicatio adhibetur huic loco, quæ etiam videtur germana ac literalis, vt per oculos intelligamus res maximè dilectas & gratas, quæ nobis ſunt maximi emolumenti, inſtar oculorum. Ariſtotel. in principio Methaphi. idcirco ſuper alios ſenſus probat oculos ab hominibus amari: quoniam maximè ſubſeruiunt diſciplinis, ac ſcientijs acquirendis, eò quòd plures rerũ differentias, quam cæteri ſenſus, hauriant. Et hinc ortum habuit vulgare illud proloquium, *Amole como a las niñas de mis ojos.* Per manus autem intelligitur omne illud, quòd in agẽdo iuuat, & conducit, tanquam inſtrumentum ſeparatum. Hinc & de diligẽti viro ad operandum dicimus, *Fulano es mis pies y mis manos.* Quo loquẽdi modo etiam vtitur Scriptura, cùm Iob. 29. dicit. Oculus fui cœco, & pes claudo. Vnde (ſecundum iſtam methaphoram) vult dicere Chriſtus Dominus: Si amicus, quem diligis perinde, atque oculos tuos, eſtq; tibi loco oculi dextri. Similiter ſi miniſter, quo in agendo vteris tanquam manu dextra, ſi inquam iſte, vel ille eſt tibi in ruinam, vel ſcandalũ; relinque amicum, & ab illo tanquã ab hoſte teterrimo fuge. Eijce miniſtrum tanquã aduerſarium truculentum, etiamſi tibi adeò moleſtum ſit, ac ſi oculum dextrum eruiſſes, aut manum dextrã amputaſſes. Huic intelligentiæ adhæreſcunt viri grauiſsimi. Auguſt. lib. 1. de ſermone Domini. c. 24. Chryſoſtom. ſuper Matth. homil. 17. itemq; Hieron. & Hylar. Hic eſt autem vtraq; intelligẽtia tanquam germana accipiẽda, ac ſi tibi dixerit Chriſtus: Sicut ob totius corporis conſeruationem & ſtatum ſuſtineres, vt tibi erueretur oculus,

Auguſt. *Luc. 21.* *Matt. 24.* *2.Cor.6.* *Coloſ. 3.* *Hylar.* *Iob. 29.* *Auguſt. Hieron. Hylar.*

oculus, & manus abſcinderetur, nè totum corpus periret: ſic nè anima & corpus in gehennam intereant, debes ab his quæ maximè diligis aliquando abſtinere: melius enim tibi eſt, vt integer in æternam vitam conſeruẽris, quàm propter vnius diei voluptatem in ſempiternum pereas. Eſt autem diſcrimen cõſiderandum, nam ſequendo primam intelligentiam, perire vnum membrorum, ſiue oculum, ſiue manum, debet referri ad ceſſationẽ in operatione, ſiue per oculos, ſiue per manus. Cæterum, ſi ſequamur alteram explicationem, perire oculum ſiue manum, nihil aliud eſt quàm amicum fugere, & ſeruum deſerere, cùm offendiculum tibi præbent peccandi: quoniam in vtroq; ſenſu vtilius eſt perire oculum ſiue manum, quàm hominem amicis ac miniſtris ſtipatum mitti in ignem æternum. Alber. Magn. ſic procedit: *ſi oculus tuus dexter ſcãdalizat te, &c.* Secũdo de cœlo dicit Ariſt. quòd dextera eſt, vnde motus incipit, & ſiniſtra trahitur in motu: vbi enim virtus mouentis eſt, ibi incipit motus, & ibi eſt dextera. Et ſecũdum hoc proſpectus cordis; vnde eſt ordo & motus totius vitæ, eſt dexter oculus: ſiniſter autẽ qui trahitur, & obedit, eſt proſpectus corporis in organis ſenſualis motus. Senſualis autẽ motus ligari quidẽ poteſt, ſed curari nõ poteſt: quia ille eſt animalis, nam ſicut dicit Auguſt. Fertur diſſoluta laſciuia, in delectabilia ſenſuum. Et Galat. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Et ideò de ſiniſtro nihil dicitur, ſed ſupponitur, quia quãtum eſt de ſe ſemper ſcandalizat. Itaq; per dextrum oculũ, rationis proſpectum: per ſiniſtrum, ſenſualitatis motus intelligit, *Los malos ſiniestros de la carne.* Commemorat autẽ dextrum, qui in ſuum ordinem trahit ſiniſtrum, de quo dextro dicitur Epheſ. 1. Illuminatos oculos cordis veſtri. Et hi oculi dextri ſunt, quos Naas Iſraëlitis volebat eruere. 1. Reg. 15. Quoniam diabolus nouit, q̃ in exteriori oculo non eſt peccatum, niſi ab interiori, qui dexter eſt, trahatur ad illud, hoc eſt, conſentiendo interior oculus, in eo quod exteriori placuit, & ideo volebat paſsione vel libidinis, vel inuidiæ, aut iræ obcœcare interiorẽ, aut eruere, *Erue eum.* Notandũ eſt, q̃ dupliciter oculus eruitur, & materialiter & formaliter: materialiter quando pupilla excutitur, & ſic nõ debet erui oculus: alio modo eruitur ſecundum formã, nam oculus & cæteræ animæ potentiæ nihil omnino agũt, niſi per formas apprehẽſas, & illæ ſunt quæ ſenſus & potentias perficiũt ad operationẽ. Tunc ergò oculus dexter eruitur, quando forma mouens ad illicitas concupiſcẽtias amputatur, id eſt, quando peſsimæ cogitationes auertuntur, ſecundum quod Dñs per Eſai. monet, dicens: Auferte malũ cogitationũ veſtrarum. 1. Cor. 4. Fugite fornicationẽ: quia nõ eſt vincere niſi fugiẽdo tales formas & figuras, quæ ab exteriori proſpectu ad interiorẽ deriuantur. Et Pſalm. 54. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine, hoc eſt, quaſi abiq; conſortio exteriorũ ſenſuũ, cùm ſimilitudines corporũ, quas ad animas deferebant, auerterem. Et quoniam hoc concupiſcentiæ malum non vincitur niſi fugiendo; ideo hic nihil aliud percipitur, niſi excuſsio faciẽda. Sed malum iræ non perfectè vincitur, niſi beneficia impendendo inimico. Vnde dictũ eſt: Vade reconciliare fratri tuo. De quo videndus eſt locus modò citatus à nobis, in noſtris Comment. in Pſalm. 118. fol. 175. ab illo verbo, Occaſiones fugere, & tract. 11. fol. 365. Defecerunt oculi mei. *Dictum eſt autem. Quicunq; dimiſerit vxorem ſuam, det ei libellum repudij. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiſerit vxorẽ ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Dictum eſt autem. Non dicit, Audiſtis quia dictum eſt antiquis, vt in alijs: quoniam hoc non inducitur tãquam inter principalia præcepta numeratum, ſed tãquam annexum, & propterea non dicit, Audiſtis quia dictũ eſt, ſed Dictum eſt autẽ, proculdubio à lege veteri. Alber. Magn. in Matth. dicit, quòd cùm matrimonium ſit coniunctio maris & fœminæ legitima indiuiduã vitæ conſuetudinẽ retinens, actus prohibitus qui contra legẽ matrimonij eſt, dupliciter matrimonio cõtrariatur, legitimæ enim coniunctioni repugnat mœchia, & indiuiduæ vitæ conſuetudini contrariatur repudium, ideò poſt primi prohibitionẽ ſecũdum prohibet in hoc loco, cùm dicit: Ego autem dico vobis, &c. Ex his verbis perperã intellectis, quidã in Eccleſia induxerũt falſum dogma. Quòd qui dimittit vxorem propter adulterium ab ipſa commiſſum, poteſt aliam ducere, itaq; primũ matrimoniũ diſſoluitur ꝓpter adulteriũ, nõ ſolùm quoad thorũ & cohabitationẽ,

Albertus Magnus. Ariſtot. Moralitas *Auguſt.* *Galat. 5.* *Epheſ. 1.* *1. Reg. 15.* *Eſai. 1.* *1.Cor. 4.* *Pſal. 54.* *Matth. 5.* *Albertus Magnus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

verumetiam quoad vinculum, & idcircò hæc verba diligenter sunt expendenda. Sed primum omnium, quoniam radix & origo germanæ intelligẽtiæ huius textus sumitur ex intelligentia antiquæ consuetudinis vsurpatæ a Iudæis circa diuortiũ
Deut.24. vxoris, de qua habetur Deut. 24. operæprecium fuerit explicare, an licitũ fuerit antiquitus diuortium. Etenim permissio alicuius rei potest intelligi quatuor modis. Primus est per priuationem præcepti
1.Cor.7. in maiori bono; sicut 1.Cor.7. secundũ indulgentiam permittitur matrimoniũ: quoniam virginitas, quæ est maius bonũ, neutiquam præcipitur, sed consulitur. Secundus modus est, quãdo propter benignitatem legislatoris valentis cohibere aliquod factum sub mortali culpa apponitur lex obligans solùm ad veniale, tũc enim permittitur minus malũ culpæ, vt vitetur maius, cuius modi est mortale. Est exẽplum in regulis aliquarum religionum, vbi leges quarundam obseruantiarũ, non obligant nisi sub veniali, cùm potuisset legislator obligare ad mortale. Tertius modus est, cùm Deus voluntatẽ peccatoris nõ coercet, neq; cohibet à peccato apponẽdo gratiam specialem, vt homo nõ peccet. Et de
Rom. 9. hac permissione loquitur Paulus Rom. 9. Sustinuit in multa patientia vasa iræ aptata in interitum. Vltimus modus permissionis intelligitur, quando peccatum non punitur pœna externa in Republica, in quo sensu solemus dicere permitti vsurarios, & meretrices. His constitutis, omissis opinionibus alijs, dicendum est, quòd diuortium in veteri lege erat permissum: quia non puniebatur à legislatore, & hæc permissio fiebat ad euitanda vxoricidia, ad quæ populum illum esse procliuem videbat Deus. Probatur
Matth. 19 hoc manifestè ex doctrina Christi Matthæ. 19. Nam obijcientibus Pharisæis, Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere? ait Christus: Moyses ad duriciem cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras, ab initio autem non fuit sic. In hac responsione, nisi vim manifestam faciamus verbis Christi, & ipsa inflectamus ad sensus alienos menti ipsius, docemur manifestè repudium non fuisse licitum, sed dumtaxat permissum, ita vt impunè id possint facere. Libellus autem repudij erat testimonium publicum, quo constaret mulierem esse dimissam, & posse impunè, cui voluisset nubere. Immò & modò Iudæi vtuntur hac lege permissiua, vt refert Munsterus apud Iansenium his verbis. *Munster.* In quarta Sabbati, vigesima mensis Sinã, anno quinquies millesimo, ducẽtesimo, nonagesimo, tertio à creatione mũdi, hic & in hac ciuitate, Ego Iacob sic cognominatus, filius Rabbi Isaac volui ex animo, & citra vllã coactionẽ dimisi, & eieci hãc, quæ hactenus fuit vxor mea filia illius Rabbi, & cõcedo licentiã & potestatem, vt ꝓ libito suo vadat quò voluerit, duciq; possit ab omni viro, nec eam quisquã prohibere præsumat, in cuius rei testimoniũ dedi ei libellũ repudij, & schedã dimissionis, atq; signaculũ diuortij, iuxta consuetudinẽ Moysi, & Israël. Quod autẽ dicit, Facit eam mœchari, sensus est, impendit vxori occasionem, atque periculum, vt labatur in adulterium. Quantùm verò attinet ad vinculum matrimonij, nẽ quis existimet illud per diuortium dissolui, subiungit Christus: qui dimissam (quomodocunq; illa sit dimissa) duxerit, adulterium committit. Et est explicatio Catholica & vera huius loci, quam sequuntur Chrysost. & Theophil. quod confir- *Chrysost.* matur Marc. 10. Quicunque dimiserit *Theoph.* vxorẽ suam, & aliam duxerit, adulterium *Marc. 10.* committit super eam, etsi vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur. Et similiter Luc. 16. habentur eadem ver- *Luc. 16.* ba. Sensus igitur illius sententiæ Matth. *Matth. 19* 19. Dico autem vobis, quia quicunq; dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur, hic est, quòd propositio illa in virtute est vna copulatiua; at verò secundum phrasim Hebraicam constituitur copulatiua, etiamsi ponatur verbũ (semel) quod deseruit duabus partibus. Esto exemplum in Psal. 49. *Psal. 49.* Non in sacrificijs tuis arguam te, holocausta autẽ tua, in conspectu meo sunt semper. Est sensus: Non arguam te in sacrificijs tuis, nec etiam arguam te, quòd holocausta tua non sunt in conspectu meo. Similiter copulatiuè dicit Christus: Qui dimiserit vxorem suam, nisi propter fornicationem, mœchatur; & vlteriùs, Qui dimissam duxerit quomodocunq; dimissa sit, mœchatur; ita quòd non debet hic reduplicari, Nisi propter fornicationẽ, vt alij perperam faciunt. Et videtur mihi simile

Actor.3. mile illud Actor. 3. Scio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & Principes veſtri: Nonenim reduplicatur hic illud Per ignorantiam: quoniam non ex ignorantia, ſed ex malitia Principes Iudæorum morti tradiderunt Chriſtum; ſed vult dicere Petrus: Scio, quòd vos populus per ignorantiam feciſtis, quod Principes veſtri fecerunt, nempè morti tradere Chriſtum. Ita in propoſito illud, Niſi propter fornicationem, non debet in ſecunda parte copulatiuæ replicari, ſed verbum illud (dimiſerit) qui dimiſſam quomodocumque vir dimiſerit eam duxerit, adulterat. Et hæc interpretatio optimè conſonat cum verbis huius loci, quem explicamus. Hoc eſt dicere: Ille qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari. Mox ſequitur altera pars ſatis clara. Et qui dimiſſam duxerit quomodocumq; illa dimiſſa fuerit, & ob quamcumq; cauſam, adulterat. Et hic eſt ſenſus vniuerſalis Eccleſiæ, cuius magiſterio omnis ſe ſubdere debet intellectus. Itaque ſeparatio hæc intelligitur quantum ad thorum, & cohabitationem tantum. Meminit autem Chriſtus cauſæ fornicationis dumtaxat: quoniam hæc eſt maior & diuturnior; poteſt enim vir ob adulterium perpetuò abſtinere ab vxore, ob alias autem cauſas non perpetuò, ſed eo tempore quo durat occaſio, qua ceſſante, in idipſum debent reuerti. Similis ſententia habetur
1. Cor. 7. apud Paulum. 1. Corint. 7. Excipiuntur nihilominus aliquot caſus, quibus non licet viro vxorem fornicantem dimittere, nimirum vel quòd vxor à culpa ſit immunis, vel vterque æquè ſit culpabilis. Primò, ſi & ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit, *Auguſt.* nihil enim (ait Auguſtinus) eſt iniquius quàm fornicationis cauſa vxorem dimittere, ſi & ipſe conuincitur fornicari; occurrit enim illud, In quo alterum iudicas teipſum condemnas. Secundò, ſi ipſe vxorem proſtituerit. Tertiò, ſi mulier virum probabiliter mortuum credens, propter longam eius abſentiam, alteri nupſerit. Quartò, ſi eſt latenter ab aliquo cognita, ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. Quintò, ſi fuerit vi oppreſſa. Sextò, ſi reconciliauit eam ſibi, poſt adulterium perpetratum carnaliter eam cognoſcens. Et quanquam exceptis his cauſis licitum ſit marito vxorem dimittere, non tamen tenetur: non enim dimittere eam Dominus præcipit, ſed permiſit inculpabiliter, niſi quando ob dimiſsionem ſpes eſſet correctionis eius, vel eſſet ſcandalum quaſi ipſe adulterium eius conſentiret, tunc enim teneretur dimittere. Scriptum quippè eſt: Qui adulteram tenet, ſtultiſsimus eſt. Sed *Prouer. 18* quia iterum de hoc redibit ſermo, Deo dante, hæc modò dicta ſufficiant. *Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non periurabis; reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis, Non iurare omnino: nec per cœlum, quia thronus Dei eſt: nec per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius: nec per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt magni Regis: nec per caput tuum iurabis, quia non poteſ vnum capillum album facere aut nigrum. Sit autem ſermo veſter, Eſt, Eſt; Non, Non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.* In veteri lege Exod. 20. Et Leuitic. 14. Et *Exod. 20.* Deuter. 5. prohibetur periurium his ver- *Leuit. 14.* bis: Non aſſumes nomen Domini Dei tui *Deuter. 5.* in vanum, & non iurabis falſum in nomine Dei. Cæterum, illud, Reddes autem Domino iuramenta tua, non eſt expreſſe in lege veteri, ſed æquiualenter. Etenim, cùm dicitur Deuter. 6. Per nomen Do- *Deuter. 6.* mini Dei tui iurabis, non præcipitur iuramentum, ſed adhibetur modus iurandi licitè, hoc eſt, quòd ſi aliquando iuramentum eſt vſurpandum, non iurabis per nomen idoli, nec falſi Dei, ſed per nomen Dei veri, qui vt eſt veritas prima, ita eſt teſtis infallibilis veritatis; & hoc (inquit Chriſtus) nihil aliud eſt, quàm reddere Deo iuramenta, id eſt, veritatem iuramenti acceptam referre teſtimonio Dei. Et Cajetanus, & alij ſic intelligunt hæc *Caiet.* verba; vt ſit ſenſus, Quando iuraueris, per nomen Domini iurabis, & non per creaturas, nec per nomina falſorum deorum, vt hic duo diuerſa intelligantur adduci præcepta ad iuramentum ſpectantia, quorum ſecundum deſumptum, eſt ex Deuter. 6. vbi dicitur: Dominum Deum *Deuter. 6.* tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies, & per nomen eius iurabis. Sed huic intelligentiæ videtur obſtare verbum Græcum, quod idem eſt, ac perſolues, & reddes; ac proinde ſenſus ſit: Quod iuraſti, id perſolues, veluti Deo debitum, vt ſit explicatio eius, Non periurabis, ſic quòd hæc pars ex eiſdem locis intelligenda eſt eſſe deſumpta. Vnde illa: Non periu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabis, & hic est germanior sensus. Cæterum ex subiunctis verbis: Ego autem dico vobis non iurare omninò, variæ ortæ sunt hæreses prohibentes omne iuramentum. Primùm Vvaldenses, qui modò sunt Anabaptistæ, Vviclephus etiam, quem *Concilium Constan.* Concilium constantiense dānauit, etiam quantum ad hoc dogma, & Diuus Bernardus *D. Bern.* sermone. 65. super Cant. refert ridiculam hæresim aliquorum hæreticorum sui temporis, dicentium, non esse licitum iuramentum, esse tamen illis licitum periurare, nè secreta suæ sectæ ab alijs scirentur. Quare difficultas maxima in hoc loco est, propter varias Patrum sententias, *Sixt. Sen.* quos refert Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothecæ, annot. 26. in Matth. qui videntur omninò reddere illicita quælibet iuramenta, tam per Deum, quam per creaturas à Christianis exhibita. Nihilominùs tamen tanquam certum fidei dogma asserendum est iuramentum esse opus religionis, ac proinde honestum ac licitum, & quandoq; necessarium. Quinimò ipsemet Deus iu- *Genes. 22.* ramento vsus est, cùm Genes. 22. dixit. Per me metipsum iurauí (dicit Dominus.) Et *Psal. 109.* Psalm. 109. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum. Quæ iuramenta explicans *Hebr. 6.* Paul. ad Hebræos. 6. inquit: Cùm Deus non haberet maiorem per quem iuraret, per semetipsum iurauit, vt promissioni suę immobili veritas apponeretur iuramenti. Et quoniam forsitan dicet quispiam diuinum testimonium non esse consentaneum ad nostrum institutum, cùm fiat sermo de iuramento creaturæ, quod est opus religio- *Dani. 12.* nis, Ecce Daniel. 12. Et Apocalyp. 10. ha- *Apoc. 10* betur Angelum iurasse, per viuentem in sæcula seculorum. Quod si adhuc instes. exempla Angelica esse aliena ab intentione nostra, nam Christus promulgauit hæc exempla hominibus, & non Ange- *Erasmus.* lis: nam & Erasmus hunc errorem docet in annot. huius loci, quod in lege Euangelica est omninò prohibitum iuramentum. Hic tamen manifestus error est. Nam Diuus Paulus, qui homo erat, & sanctus fre- *Roman. 2.* quenter in suis epistolis iurat ad Roman. 1. Testis mihi est Deus, cui seruio in spiritu *Galat. 2.* meo, &c. Et ad Galat. 2. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non men- *Philip. 1.* tior. Et ad Philip. 1. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam vos in visceribus Christi. Nec possunt hæc testimonia labefactari, quia Paulus non dicit, Per Deum: nam (vt inquit Augustin. lib. 1. de sermone Domi- *August.* ni, cap. 30.) hæc omnia æquiualent: Testis mihi est Deus, iuro per Deum. Et Paulus huiusmodi iuramentum vsurpat. 1. Cor. 15. *1. Cor. 15.* cùm dicit: Quotidie morior, per gloriam vestram, fratres: vt ipsemet Erasmus legit, *Erasmus.* & intelligit quòd sit iuramentum, ac si diceret, *Yo juro por vuestra gloria y vida que cada dia muero y trabajo*. Dicere autem, quòd Paulus confirmatus in gratia Christi, & existens specimen eximium sanctitatis, violauerit Christi præcepta, blasphemum est & hæreticum. Insuper consuetudo Ecclesiæ antiqua confirmat hanc veritatem, nam cùm se offert grandis necessitas pacta, & conuenta humana iuramento firmantur, iuxta illud Paul. Hæbræ. 6. *Hebr. 6.* Finis omnis controuersiæ est iuramentum. Igitur ad dubium respondetur, quòd quemadmodum in illo præcepto, Non occides prohibetur occisio hominis nuda, non autem vestita suis circunstantijs, nempè quod publica iustitia id exigat, vt publicus malefactor capite plectatur: ita in hoc præcepto, Non iurare omninò, inhibetur iuramentum nudè acceptum, nam sic malum est moraliter. Si tamen debitis circunstantijs vestiatur, nempè veritate, iudicio, & iustitia, vt per Hieremiam Dominus docet; vt primò sit veritas in iuramento, nam hæc est nucleus & substantia eius, alias sine veritate semper erit mortale: Sit etiam ex iustitia, hoc est, pro re iusta & necessaria; & cum iudicio, id est, non temerariè iuretur, sed aduertenter & cum iudicio (quamuis si duo hi comites desint, si tamen veritas adest, non erit periurium mortale) si inquam his circunstantijs vestiatur, licitum & sanctum erit iuramentum, & religionis actus: quoniam per illud profitemur Deum esse summam veritatem, qui nec falli, nec fallere posset. Iuramentum enim, ex primæua intentione naturæ necessarium non erat; nimirùm si homines in veritate permansissent, quia tamen per peccatum defciuerunt ab illa, & mendaces facti sunt, ideò iuramentum introductum est, vt per illud homines sibi inuicem fidem adhiberent. Vnde Iacobus: Ante omnia (fratres mei) nolite iu- *Iacob. 5.* rare, nec per cœlum, nec per terram, nec aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester, Est, Est; Non, Non.

Ante

Ante omnia dicit: quoniam iuramentum non est ex primæua intentione naturæ, *Simile.* & ex his quę secundum se necessaria sunt, sed est veluti potio amara, quæ secundum se non est appetibilis, sed suppositæ corporis infirmitate, necessaria est. Et fortè in hoc sensu Patres omne iuramentum damnant, quasi secundum se bonum non sit, sed suppositæ hominum malitiæ, & quia Christus venit, vt hominem ad primam innocentiam reduceret, suppositò quod ad eam homines redire deberent, tunc Euangelicis viris, qui secundum *August.* Euangelij simplicitatem viuerent nō esset necessarium iuramentum, ac proinde nec bonum. Nostra autē sententia est August. lib. vnico contra mendacium. c. 15. & lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 30. &. 31. vbi dicit, quòd iuramentum quamuis sit opus bonum & religiosum, si tamen sit frequens, ac temerè vsurpatum inducit manifestum periculum peieran- *Eccles. 23.* di, iuxta illud Eccles. 23. Iurationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa. Et infra: Vir multum iurans, replebitur iniquitate, & non recedet à domo *Eccles. 27* eius plaga. Et cap. 27. Loquela multum iurans horripidationem capiti statuet, *Como quando vemos à vn hombre jurar mucho, parece que se nos espeluzan los cabellos de temor.* Ex his facilè colligitur intelligentia *Matth. 5.* huius loci. Nam Iudæi ex illo, Reddes Domino iuramenta tua, inferebant nullum incommodum affetre iuramentum, dummodò verum iuraretur, & per Deum verum, etiamsi sine necessitate, aut iudicio fieret; Christus autem docet omninò non esse iurandum, hoc est, ex primæua intentione iuramentum non esse licitum, & nisi adsit necessitas complens *Albertus Magnus.* nullatenus est iurandum. Albertus Magnus sic exponit hunc locum, non iurare omninò: Si formaliter negatio refertur ad totum, & est sensus dico vobis, Non omninò iurare, id est, non ex quacumque causa, vel leuitate iurare, & tunc non prohibet quin ex aliqua causa iurare possit. Si autem refertur materialiter, est sensus, Dico vobis non omninò iurare, id est, ex nulla causa iurare. In quo sensu *Chrysost.* Chrysostomus dicit, quòd iurare sit illicitum, & arguit Clericos, qui elementa porrigunt, & tenent iurantibus. Sed ait Albertus, quòd reuera sensus literæ est, quem dicit Chrysostomus: sed quia iurare est actus iurantis, cuius principium est voluntas, & non natura; prohibetur iste actus secundum quod exit à voluntate, & est dicere, nullam omninò voluntatem habeatis iurandi; sed semper sit in vobis voluntas contraria iuramento, & ideò quando contingit propter necessitatem iurare, indulgetur: procedit enim tunc iuramentum à voluntate, veluti coacta necessitate, quæ tamen absolutè abhorrebat à iuramento. Et sic intelligitur illud Ia- *Iacob. 5.* cobi. 5. proximè citatū: Ante omnia (fratres mei) nolite iurare, id est, id in commune habeatis, quòd nunquam iuretis, si tamen cogat necessitas, id vobis iam conceditur: quoniam aliter constare fides inter homines non potest. Vel secundum *Dionys.* Dionysium, Nolite iurare omninò, id est, non iurare omnibus modis indifferenter, vel ex qualibet causa, vt docebant Pharisæi, sed solummodo dicto modo. Nec tamen, etsi ita intelligatur hæc sententia sequitur (vt diximus) iuramenta incauta, aut leuia, id est, sine necessitate, & iudicio esse peccata mortalia, dummodo veritas non desit, satis est, quòd sit peccatum graue veniale. Esto exemplum. Ecclesiast. 7. habetur: Noli velle mentiri *Eccles. 5.* omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. In quo loco prohibetur omne mendacium quodcumque illud sit, & tamen mendacium, vno excepto pernitioso, non est peccatum mortale. De pernitioso tamen debetis intelligere, quod in eodem capite antecedit. Noli amare mendacium aduersus fratrem tuum, nec in amicum similiter agas. De quo videndi sunt Doctores Theologi in suo loco. Ex his omnibus colligere licet hanc Christi doctrinam, partim esse præcepti, partim esse consilij (nam in hoc Domini sermone, vt sancti dicunt mixta sunt præcepta cum consilijs) præcepti enim est quatenus prohibentur iuramenta falsa iniqua, & temeraria etiam per creaturas: consilij verò quatenus docemur fugere iuramenta quantum omninò fieri poterit, vt etiam vbi causa esse videtur rationabilis iurandi, non omninò iuremus, nisi magna sit, & maximè necessaria. Atque colligere etiam licebit tres causas, ob quas summopere vitanda sunt iuramenta. Primò, nè per assiduitatem iurandi deci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

datur aliquando in periurium, qua de causa malè audit iuramentum apud sanctos,
Ambros. vt apud Ambrosium Psalm. 118. vbi dicit, hoc præceptum maximè pertinere ad infirmos, qui sibi non satis conscij sunt, an
Eccles.23. præstare possint quod iurant. Hac de causa etiam Sapiens Eccles. 23. ea quæ retulimus dixit. Secundò, ob reuerentiam diuini nominis, quod tàm sacrosanctum esse debet, vt non nisi in re grauissima illud in testimonium adhibeamus, cùm in re leui, nec virũ quidem aliquem honestum in testem vocare deceret. Ad quam causam videtur hic respexisse Dominum, cùm dixit: Per cœlum non iurandum, quia thronus Dei est. Tertiò, ob fidem, quæ inter Christianos deberet esse mutua, & tanta, vt certus quisque esset, nec etiam in re minima ab alio posse decipi, etiamsi simplici assertione diceret, vt Dominus hic innuit, dicens: Sit autem sermo vester, Est, Est; Non, Non. Et ad authoritates sanctorum, qui vident omnia iuramenta interdicere Christianis, præter id quod suprà diximus, possumus & modò dicere eorum verba intelligenda esse, secundum exigentiam loci Euangelij, quem exponunt, videlicet, quòd iuramenta non sunt Christianis licita, sicut Iudæi sibi licita putabant, quodque veritas Euangelica nullum recipit iuramentum, tanquam per se bonum & appetendum, cùm quodlibet ex malo sit. Vltimò, aduertendum est ex
Caietan. Caietano, quòd in hoc perficit Dominus præceptum, non periurandi, tollendo non solùm periurium, sed & occasionem periurandi: quoniam sine iuramento impossibile est incurrere periurium. Perficit etiam præceptum referendi iuramentum in Deum, tollendo solicitudinem referendi, vbi namque non iuratur, nulla est opus solicitudine referẽdi iuramentũ in Deum. Dicit ergo: *Ego autem dico vobis, non iurare omnino, nec per cœlum, quia thronus Dei est: nec per terram, quia scabellum est pedum eius: nec per Hierosolymam, quia ciuitas est magni Regis: nec per caput tuum iurabis, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum.* In his verbis Christus prohibet iuramenta, quæ fiunt per creaturas, in quibus implicitè tanquam in effectis Dei continetur ipse Deus, vt causa vniuersalis omnium, & includitur etiam Dei testificatio. Etenim nomine cœli, & terræ intelligitur vniuersalitas creaturarum, quæ sunt corpora simplicia, siue mixta, vno excepto homine, qui secundum animam rationalem à Deo immediatè creatam, nec pendet à cœlo, nec à terra, sed est in hoc mundo tanquam in quodam domicilio. Genes. 1. dicitur: In principio creauit Deus *Genes. 1.* cœlum & terram, hoc est, vniuersas creaturas. Deuter. 32. Et Esai. 1. Audite cœli, *Deut.32.* quæ loquor; audiat terra verba oris mei. *Esai.1.* Est sensus: Vniuersæ creaturæ audiant. Hierem. 23. Cœlum & terram ego impleo, *Hierem.23.* id est, vniuersa quæ sunt, iuxta illud Vergilij: Iouis omnia plena. Luc. 21. Christus *Luc 21.* Dominus vtitur hac phrasi: Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Vult dicere: Quantumuis vniuersæ creaturæ transeant, atque mutentur, siue in propria substantia, siue in actione sua, verba autem mea firmissima erunt, nec succumbent alicui fallitati, sed infallibilia censebuntur, vtpotè profecta à diuina veritate. Sed quæritur, quare prohibetur iuramentum per quamcunque creaturam? Christus reddit rationem: Non est iurandum per cœlum: quia thronus Dei est. Hoc intelligitur, vel quoniam in supremis creaturis cœlestibus maximè resplendet maiestas Dei, sicut Regis amplitudo, magis perspicitur cùm sedet in throno suo. Sic dicitur Psalm. 18. Cœli enar- *Psal.18.* rant gloriam Dei. Et infrà: In Sole posuit tabernaculum suum. Quasi illa tam excellens creatura, qualis est Sol sit tabernaculum, & thronus Dei. Idipsum insinuatur *Sap.1.* Sapien. 1. Hoc quod continet omnia, scien tiam habet vocis. Nimirum cœlum, quod hæc omnia inferiora ambit, & quasi sub se continet, Dei maiestatem prædicat perinde, ac si loqueretur. Vel dicitur cœlum thronus Dei: quoniam est locus beatorum, in quibus Maiestas diuina per gloriam manifestatur. Et ita dicitur infrà. 6. *Matth.6.* Pater noster, qui es in cœlis. Cæterum, nec etiam per terrã iurare debemus: quoniam illa est scabellum pedum Dei. Per istam metaphoram indicat Spiritus sanctus efficientiam diuinam, atque eius præsentiam se extendere ad creaturas terrenas, sed non ita perfectè perspici in illis, sicut perspicitur in cœlestibus: nam creaturæ terrenæ sunt vestigium Dei, cœlestes verò imago Dei. At verò, quod attinet ad Hierosolymam, quæ est ciuitas Regis magni, ita intellige, q̃ forsam Iudæi iurabant per Hierosolymã, & templum eius, in qua vigebat

vigebat religio veri Dei, sicut vulgares solent dicere: *Iuro por este Templo santo de Dios.* Quocirca Hierosolymam esse ciuitatem Regis magni referendum est, ad esse spirituale & diuinum, quo illa ciuitas excellebat, tanquam existens Ecclesia Dei. In Scriptura autem Ecclesia Dei ciuitas
Psal.47. nominatur, vt Psalm. 47. Fundatur exultatione vniuersæ terræ, mons Syon ciuitas Regis magni. Dixerat autem Propheta versu præcedenti: Magnus Dominus, &
Psal.86. laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Et Psalm. 86. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Dixerat autem Psalmista, verba faciens de ista ciuitate: Fundamẽta eius in montibus sanctis. *Nec per caput tuum iurabis.* Ad insinuandum, quod cùm in homine peculiari quadam ratione existat Deus: quoniam illum gubernat, tanquam animal rationis particeps, & ratio habet pro instrumentis potentias, quę sunt in capite, peculiariter admonemur, vt nec per caput nostrum vsurpemus iuramentum. Idem autem est censendum de qualibet parte nostri corporis, quæ à capite habet exordium, & à capite regitur, & gubernatur: quare cum laudare volumus hominẽ prouidum, ac industrium in rebus agendis, dicimus, *Tiene muy buena cabeça.* Et ratio subiuncta est: *Quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum.* Vt intelligas minima quæque in homine subiecta esse diuinæ prouidentiæ. Secundum quem modum loquendi, dicitur in-
Matth.10 frà. 10. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt: quoniam etiam capilli diuinæ
Luc.21. subiacent prouidentiæ. Et Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit. Quod autem dicitur: Non posse capillum album facere, aut nigrum, intellige ab intrinseco: nam accidentaliter nihil vetat capillos denigrare tinctura. Itaque iurare per creaturas illicitum est, nisi adsint circunstantiæ supradictæ, quæ concomitari debent iuramentum: nam cum illis iurauit Ioseph,
Genes.42 per salutem Pharaonis, Pharisæi tamen existimabant absolutè licitum esse. Et licet tu non memineris Dei, quando per creaturas iuras: tamen ibi necessariò includitur: quoniam tu per iuramentum quodcunq; intendis tuum dictum confirmare per infallibilem veritatem, hæc autem non est in creaturis, nisi quatenus in eis est Deus. Quare iurando per creaturas, iuratur per Deum, qui in illis est, vel eas subijciendo Creatori, quod fit per iuramentum execratorium, vt cùm Ioseph iurauit per salutem Pharaonis: idem enim *Genes. 42* erat, ac si diceret: Deus auferat à Rege salutem, si hoc ita non est. Vel simpliciter per illas iurando; vel per cœlum, in quo gloria Dei manifestatur; vel per terram, in qua relucet dispositio potestatis diuinæ: & sic iurando per cœlum & terram, iuratur per eum; cuius Maiestas præsentatur in cœlo; vel cuius dispositio splendet in terra. Per hoc autem, Quòd non possumus vnum capillum album facere, aut nigrum in nostro capite: euidenter patet, quòd non à nobis, sed ab ipso Deo caput accepimus; & ideò iuramus per illum, à quo habemus caput. Voluit etiam Christus, prohibendo iuramentum per creaturas, inhibere idololatriam: nam idolatræ iurabant per creaturas, in quibus credebant diuinitatem, quæ est infallibilis veritas, latere. Albertus Magnus sic ait: Fi- *Albertus Magnus.* deles simplices olim, ideo per creaturas iurabant: quia putabant talibus iuramentis non obligari, eò quòd nulla in creaturis esset diuinitas, & nulla esset testificata per eas veritas, cùm de omnibus dictum sit Eccles. 1. Cuncta subiacent vani- *Eccles. 1.* tati. Qui arguuntur ab August. Nam licet *August.* creatura in se vana sit, tamen veritatem habet exemplatam à diuina veritate, & hoc quando iurat ipsa intentione iuramenti, refertur ad diuinam veritatem, sicut in veneratione imaginis, imago refertur ad sanctum cuius est imago; & tunc sic relata ad Dei veritatem obligat iuramẽtum, quod fit per creaturas. Infideles autem iurabant per creaturas: quia putabant aliquid numinis esse in eis, & attribuerunt eis venerationem immobilis veritatis, & vtrunque prohibet Christus. Pro quo est aduertendum, quòd terra dicitur scabellum pedum Dei: quoniam in scabello non figitur, nisi planta pedis, quæ est vltima pars pedis, quoniam in terra est minima, & vltima similitudo Dei; similitudo, scilicet, vestigij, quoniam non imitatur Deum in pulchritudine, sed in materialibus formis in materiam deiectis & calcatis, quæ repræsentant quædam indicia Dei creaturis, & non enarrant gloriam Dei, sicut cœlum, sed quasi transeundo per eas Deus eis vestigia quædam, ac indicia suæ sapientiæ impresit; ita quòd possumus dicere, *Por aqui passo Dios.* Sicut quando videmus ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stigium hominis, dicimus: *Por aqui passo vn hombre*. Cœlum autem & Angeli, & homo, secundum animam non dicuntur scabellum, sed thronus Dei & sedes, secundum illud: Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum est pedum meorum. *Esai. 66.*

Simile. Quoniam sicut lux sparsa per aërem purificat illum, atque serenat, vt subiectum capax suæ lucis ac pulchritudinis illum efficiat: sic cœli, ac Angeli, quoniam illos Deus sua luce mundificat, ac serenos reddit, efficiuntur throni, ac subiecta ipsius Dei: quoniam Deus illos purificando perspicuos reddit sicut cœlos, vt possint diuinæ pulchritudinis esse capaces. Quare Dionysius ait, quôd throni sunt eleuati à scabellari subiectione propter depurationẽ, & serenationem naturæ, & therchici, id est, diuini principatus efficiuntur immaterialiter susceptiui, & sic anima hominis, quæ post lumen intellectus agentis recipit supernaturale lumen Fidei, vel potius diuinæ visionis, quod animam adeò puram, serenam, atque immaterialem reddit in ea parte, qua recipere habet veritatem, quæ vocatur intellectus possibilis, quod efficitur tunc locus & thronus pulchritudinis altissimarum veritatum, sicut perspicuum, aspersum, ac serenatum lumine, efficitur locus specierum lucis, & sic dicitur: Anima iusti, sedes sapientiæ. Igitur cœlum imitatur Deum in repræsentatione pulchritudinis & gloriæ, tanquã thronus, ac subiectum capax talis pulchritudinis; terra autem tanquam scabellum, & vltimum, cui vestigia sua tantùm impresit Deus. Quare per has res iurare, nisi adsint comites iuramenti, iniquum est: quoniam hæc imitatio Dei, quam gerunt, refertur in diuinam veritatem, quam quælibet res suo modo repræsentat, & ideò obligat iuramentum tale. Hierosolyma etiam habet imitationem Dei in gratia: quoniam ab illa ciuitate exiuit vtrumque regimen, & Sacerdotale, & Regale, hoc est, spirituale, & temporale, quæ duo specimen quoddam, ac exẽplar referũt à iustitia Dei, quæ & animas per gratiam, & corpora per humanas leges, quæ à sua æterna originem ducunt, gubernat ac regit. Et ideò non est iurandum per illam, quia ciuitas est magni Regis, non Deus, sed exemplar quoddam Regni eius; & ideo obligat qui per illam iurat. *Sap. 1.* *Psal. 121.* Psal. 121. Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in id ipsum. *Nec per caput tuum iurabis*: quia homo est ad imaginem Dei, secundum animam, cuius operationes maximè in capite vigẽt. Et subiungit causam: *Quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum*: quasi dicat: Non iures per caput tuum, quasi sit Deus, cui numen aliquod tribuas, vt Idolatræ existimãt: quoniam si tu esses Deus, per quem iurandum est, omnia tua in tua caderent potestate, tamẽ nec in minimam rem, qualis est capillus valles; nec enim illum album facere poteris, vt fit in canicie, quæ est ex deffectu naturæ, & tamen nec ille deffectus tuæ subiacet potestati. *Sit autẽ sermo vester, Est Est, Non Nõ.* Secundũ phrasim Hebraicam, cùm aliquid respondetur affirmatiuè ad interrogationem non dicitur aliud, quam fecit, vel est, vel quidpiam simile, & non vsurpatur particula aliqua sincathegorematica, designans affirmationem. Est exemplum Matth. 20. Cùm interrogauit Christus filios Zebedei, dicens: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Respondent. Possumus. Et tamen non dicunt, sic, vel maximè. Igitur Christus volens reducere assertionem humanam, ad synceritatem pristinam (nam lingua Hebræa prima omnium fuit) ait: Cùm affirmatis dicite, Est; cùm negatis dicite, Non, nec oportet iuramentum annectere. Simili phrasi (ait Paul.) Nunquid, quæ cogito secundum carnem cogito, vt sit apud me, Est, & Non? Vult dicere: Nunquid cogitationes meæ sunt carnales, & mutabiles, vt nulla habita ratione firmitatis, atque constantiæ adulando alijs dicam, Est: quoniam ipsi volũt rem aliquam affirmare; aut dicam, Non: quoniam ipsi contendunt rem negare, vt viderer imitari parasytum illum Gnatonem apud Terentium, qui dicebat: Ait, aio; negat, nego. Secundo: *Sit autẽ sermo vester, Est Est, Non Non*: vt seiungantur pauliſper istæ dictiones, & sit sensus: Si interrogaris: Est ita hæc res? respondeas simpliciter: Est. Et si interrogeris: Non est ita hæc res? syncere dicas: Non. O quàm syceros, ac veraces vult Dominus noster Christianos suos efficere, vt tribus tantùm literis affirmationes omnes, & alijs tribus negationes vniuersæ includantur, vt tam familiaris nobis adsit veritas, vt eam quasi in compendio his sex literis habeamus inclusam! Vbi est erronea illa Platonis sententia, qui in libro de Republica dicebat, oportere rectores *Matth. 20.* *2. Cor. 1.* *Terent.* *Plato.*

ctores ciuitatum artem mentiendi callere, vt per eam seducerent rude vulgus, quando oportuerit: quoniam veritate non ducitur, cæteris tamen id non licere, ne pernicioſum exemplum latius serpat? Ecce veritatis magister omnes indiscriminatim tantam cordis, ac oris veritatem docet, vt nullis ambagibus aut fictionibus nobis sit licitum loqui, sed simpliciter respondere, est est, non non, hoc est, quod si est affirmatio in corde, sit etiam in ore, & si est negatio in corde, sit etiam in ore, ne dicatur tibi illud Psal. 17. In corde, & corde loquuti sunt. Hoc est, ne sis duplex corde, & aliud habeas cor, quo loquaris tibi, aliud quo loquaris proximo, habens in alio corde occultatum mendatium. Subdit autem Dominus pro ratione huius sententiæ *Quod autem his abundantius est, à malo est*. Est mirabilis sententia hæc & digna Christi magisterio abducentis homines à fallacijs, dolis, atq; astutijs, & volentis nostram loquelam conuertere ad pristinam synceritatem. Nam annectere iuramentum verbis nostris, à malo prouenit, vel alieno, vel tuo. Ab alieno nempe à malo incredulitatis alterius, qui tibi fidem adhibere non vult, nisi adhibeas iuramentum. A tuo autem: quoniam in more habes iurare, & ideò cùm possis simplici assertione respondere ex praua tua consuetudine iuramẽtum annectis. Verum est quod quãdo propter hoc malum naturæ nostræ, non adhibetur fides in re magni ponderis, nisi iuramentum adhibeas, adhibendum tunc est: nam est finis omnis controuersiæ, inter homines, (vt ait Paul.) Ex quo colligitur iuramentum non esse per se malum, sed debere vsurpari in casu necessitatis, quando vero nihil refert id quod dicitur, an credatur vel non, non est vsurpandum iuramentum: quoniam minus incommodum sine dubio est, non credi rem veram parui tamen momenti, quam irreuerenter adducere diuinũ testimonium, cùm negocium de quo agitur, non tantam exposcat confirmationem. *Psal. 17.* *Hebr. 6.* *Moralitas seu concio de iuramẽtis*

Sed quoniam hic Dominus noster tantopere nos deterrere curat à iuramentorũ vsu, operepretium existimaui aliqua hic in medium adducere, quæ ad id etiam nos adiuuare possint. Nam licet sola verba tanti magistri efficacissima deberent esse, vt nos à tali loquela abhorrere facerent, tamen quoniam Paulus dicit: Nos esse adiutores Dei eius interpretando sanctissima verba: aliqua dicemus, quæ etiã ad hoc quod Christus docet nos mouere valeant. Et primo incipientes ab hac vltima Christi sententia, id nos maximè abhorrere à iuramento deberet quoniam propter malum naturæ introductum est. Nam virulentus ille coluber, qui primos parentes per mendatium seduxit dicens illis: Nequaquam moriemini sed eritis sicut Dij, non solum illos suo morsu vulnerauit, verum & veneno infecit, quo & nos filios suos etiam commaculauit, vt iam primæ veritatis immemores mendatio potius acquiescamus, & de nobis audeat dicere regius psaltes. Mendaces filij hominum in stateris, ac si nos falsarios mendacissimos diceret. Et alibi: Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Ad corrigendũ igitur hoc malum naturæ (veluti medicina quædam) iuramentum adinuentum est, quo prauitas hæc naturæ lapsæ, atque infirmæ ad mentiendum fulciretur. Nam (vt Paulus dicit:) omnis controuersię, iuramentum est finis. Quod ergò ad contegendum naturæ vitium introductum est: ego in ore & in publicis verbis gestare audebo? Nunquid gloriaris de panno aut corio, quod ad tegendũ fœdus vulnus geris? Nunquid illud coram omnibus proferes, & non magis quantũ poteris celabis, ne vel signum aliquod tuæ fœditatis appareat? Si ergo iuramentum signũ est, quod homo est mendax, cur istud tantæ infamiæ signum pasim efferes, & in ore tãquã quid familiare versabis? Nisi emmẽdax esses, & hac apud alios laborares infamia, nullatenus iuramento indigeres. Quare Quintilianus libr. 8. refert quod olim infamiæ genus erat homines graues ac probos iurare, quasi eorum authoritas absque iuramento sufficere deberet, vt eis adhiberetur fides. Quapropter flãmines, hoc est, Sacerdotes, non cogebantur iurare, quoniam tanquam dedecus habebatur: erat quippe tunc nobilem ad iurandum cogere, quasi si illum in eculeo poneres, vt per tormenta ab eo extorqueres veritatem. Quod si iuramentũ medicina est aduersus istum morbum, quo nos infecit serpens (nam & ipse mẽdax est, & pater mendatij vt Christus dixit) quare omnis mendax est filius diaboli, si, inquam iuramentum medicina & pharmacum quodam est contra istam naturæ ægritudinem, cur tam frequenter ea vteris ô homo? Nunquid de pharmaco æger plus sumit, quam quod conueniens ac necessariũ est ad egerendum prædominantem humorem? Signanter si pharmacum fortissimũ est, cuius *Deut. 3.* *Psalm. 61.* *Psal. 115.* *Hebr. 6.* *Quintilia.* *Ioan. 8.* *Simile.* *1. Cor. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

si vel dragmã sumpseris suffocaberis. Pharmacum fortissimum est iuramentũ, in quo reuerentia diuini nominis assumitur, si plus æquo ex eo assumpseris mortiferum tibi erit, hoc est, si absque magna necessitate, veritate, & attentione iuraueris, exitium animæ tuæ æternum paras. (Vnde Sap. Eccle. 23. Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non recedet de domo eius plaga.) Hoc est, pessimus humor iniquitatis, in anima redundabit, (vt cùm plus æquo de medicina sumitur contingit in homine) & in præsenti, caro etiam plagis magnis vapulabi. Homines enim qui multũ iurant funestos successus habere videmus, & in opprobrium vitam finire. Ego vidi iuuenem quendam, qui cùm ob ingentia facinora duceretur ad mortem, cum ventum esset ad locum supplitij ante quam strangularetur, dixit se ideò, in illam miseram sortem deuenisse: quia in pessima consuetudine iurandi à primæua ætate vixisset. Debet etiam nos ab hoc vitio deterrere Dei nominis Maiestas, quod ineffabile est, cui omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, quod & adorant dominationes, & tremunt potestates, quod & summus Sacerdos in lamina aurea super frontem gerebat, in signum maxime reuerentiæ. Hoc tu ore tuo nequissimo passim mentiendo nominare audes? Quid faceres si præconem videres vinum venale, per vicos, & plateas defferre in calice, in quo consecratur Christi sanguis? Nũquid non nimio zelo ac ira aduersus illum exardesceres? Cur aduersus temetipsum arma non vertis, qui nomen Dei, quolibet vase sacratius, per vias, domos, & plateas, passim apud omnes affers, absq; vlla tanti nominis reuerentia ore tuo turpissimo illud peieras? Nunquid non falsarium illum dices, qui sigillo Regis mendatium aliquod sigillaret quod non mandauit ei dominus suus vt faceret? Quod si in literis Papæ id faceret excõmunicatus esset ipso iure. Nomen Dei venerabile sigillum est quo veritas confirmatur atque sigillatur. Si mendatium tali sigillo confirmas, nonne falsarius ac proditor eris, excommunicatusque manebis illa Paul. excommunicatione: Si quis non amat Dominum Iesum anathema sit? Quis vir alicuius momenti consentiret, vt tu illum semper tecum ferres, ad cõfirmãdum quidquid dixeris? & vis tecum afferre Deum, vt omnia dicta tua etiam falsa contestetur? Considera Christum Dominum,

Eccles. 23.

Simile.

Simile.

1. Cor. 6.

Simile.

in carne cum hominibus conuersantem ea authoritate ac opinione, qua inter mortales pollebat, auderes ne accedere ad illum & dicere: Dominevolo mentiri, confirma mendatium meum? Minime gentium. Incredibilis enim inuerecundia hęc foret. Hoc idẽ facis quotiescumque nomen Dei affers cũ mendatio: vocas enim Deum vt tuam contestetur fallitatem, quo quid nequius excogitari potest? Quare periurium grauius est homicidio, & adulterio, & alijs quibuscũq; peccatis, quæ contra proximum committuntur. Mira res! diabolus potuit hominibus nefas hoc suadere, quod ille nunquam commisit. Nusquam enim legimus diabolum iurasse, qui tot quotidie committit facinora. Periurium est veluti quędam diuini nominis denegatio, & habet secundum locũ post idolatriam, vt D. Thom. docet quot. 1. q. 9. à 2. Accedit ad hoc, q̃ in Scriptura periuriũ maximè detestatur. Primò enim ponitur inter ea quæ Dominus odit. Nam Zach. 8. legitur: Vnusquisque malum contra amicũ suum ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentũ mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt quę odio, dicit Dominus: Maledicuntur etiam periurij. Ibidem Zacha. 5. Dixit ad me Dominus: Hęc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur, & omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educã illud, dicit Dominus exercituum, & veniet ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & consumet eum, & ligna eius & lapides. Apparet etiam hoc apud Iosuè ca. 9. Quomodo delusus Iosuè à Gabaonitis iurauit illis per Dominũ, quod non interficeret eos, & postquam aperta est illusio illorum, volebat populus illos occidere, quod propter iusiurandum quod eis Iosuè præstiterat nullatenus permisit fieri. Immo & postea. 2. Reg. 21. Misit Dominus famen super omnem terrã Israel, & per tres continuos annos nõ pluit Dominus super terram, propter quod consuluit Dauid Dominum, & intellexit iratũ esse Deum aduersus populum: quoniã Saul fregerat iuramentum quod Iosuè præstiterat Gabaonitis, & nisi puniretur facinus illud, non cessaret ira Domini. Data est ergo optio Gabaonitis, & elegerunt septem viros, qui residui fuerant de domo Saulis, quos manibus suis interfecerunt Gabaonitæ suspendentes in septem lignis, & tunc

D. Thom.

Zacha. 8.

Zacha. 5.

Iosue. 9.

2. Reg. 21.

dicit

dicit Scriptura, repropitiatus est Dominus terræ. Quod si iuramentum post tot annos factum tantã vim adhuc retinebat, vt propter eius transgressionem talem vindictam Dominus sumpserit, quid faciet Deus his qui non semel aut bis, sed millies, & bis millies, hodie, heri, & cras, & iuramenta assertoria mendaciter iurant, & promissoria infringere non verentur? Et. 4. Reg. 25. Quoniam Rex Iuda iurauerat Regi Babylonis se sub illius imperio permansurum, nec aduersus eum reuelaturum, cùm postea fidem hanc fregisset, ipse & omnis populus captiuus ductus est in Babylonem. Ecce quanta clade Dominus periuria castiget. Vnde tã quam boni publici destructores à communi hominum conuictu relegandi essent iuramenti fractores. Nam propter eos Deus clades populis immittere solet, vt in exemplis potitis patuit. Propter quod ecclesiastica iura grauissimis pœnis in periurios animaduertunt. Nam. 22. q. 1. cap. Prædicandũ eadẽ pœna puniuntur periurij, qua & adulteri, & Can. Fabianus septem annos iubet pœnitere eum qui peierat, quemadmodũ & homicidã. Quod si hãc extimescens pœnitentiam confiteri renuerit, excommunicetur, atque à consortio fidelium expellatur. Et eadem. q. cap. Clericum. Interdicitur clerico, sub pœna excommunicationis iuramentum per creaturas. Et cap. Siquis præcipitur, quod si clericus per caput vel capillos Dei iurauerit, deponatur: laicus vero, excommunicetur. Vltimò ad hoc facere poterit gentium in iurando religio. Plutarchus in Problematibus refert, quod patres instituebant filios, si aliquando per Herculem iurare deberent, vt foras domos exirent ad plateas, vt spatium haberent prius meditandi quid facerent. Item, quãdo oportebat iurare per Deam Cererem, prius ingredi debebant templum sacramq; vestem induere, ac faculam in manu accẽsam tenere, quatenus attentè perspicerent, qua reuerentia nomen tantæ Deæ assumere tenerentur. Plato. 11. lib. Legum. docet esse maximè debitum, vt homines Deorum suorũ nomina magna cum veneratione tractent. D. Cyrillus etiam refert inter Athenienses religiosissimè obseruari, ne quis per progenitores suos iuraret. Tantam cum dæmonijs isti religionem obseruabant, & nos Deũ verum omnium conditorem & Patrem, in ore irreuerenter assumere non veremur. Socrates etiam gentilis sic suo Dæmonico

4. Re. 25.

Cap. Prædicandũ. Can. Fabi.

Cap. cleri.

Ca. Siquis

Plutharc.

Plato.

Cyrillus.

Socrates.

scribit. Iusiurandum coactum propter duas debes admittere causas, vel vt teipsum turpi crimine exoluas, vel vt amicos tuos, in magnis periculis serues. Pecuniarum autem gratia per nullum Deum iurabis, etiam si tibi verè iuraturus: videberis enim alijs peierare, alijs pecuniarum cupidus esse, & prius decet bonos viros exhibere se fideliores iureiurando. Et D. Basil. in sermone ad adolescentes, quomodo ex Grecia, &c. refert de Clinia vnum ex familiaribus Pythagoræ, quod cùm liceret illi per iusiurandum trium talentorum mulctam effugere, exoluit potius quam iurauit, & hoc cùm rectè iureiurando vsurus esset. Accipe denique, inauditum exemplum, quod docet quanta religione apud Æthnicos iusiurandum seruabatur. Refert Plutharcus, quod Cleomenes Lacedęmoniorum Dux, cùm indutias trium dierum iurasset Græcis, quibus cum bellum gerebat, tertia nocte eos somno oppressos, ac securos propter iuramentũ adortus est, & plurimos illorum interemit, illiq; periurium obijcientibus respondit, se dies iurasse obseruaturum inducias, non tamen noctes. Sed cum in ciuitate cognita fuit iniuria, quam Dijs suis fecerat peierando: mulieres armis quæ ẽ templis eduxerant eum foras ciuitatem pepulerunt, atque ipse omnibus rebus desperatis seipsum gladiolo quodam interemit. Quapropter vos ô Christi fideles, obsecro simul atque exhortor, vt ab hac peierandi labe vestras linguas cohibeatis: quoniam signum maxime impudentiæ, immo & contemptus Dei est, eius nomen passim in ore gerere, nihil de diuina reuerentia pensantes. In cæteris quippe vitijs aliquid emolumenti quæritur vel vtile, vel delectabile, in hoc autem vitio passim iurandi, nullum aliud commodum ego inuenio, nisi peccatum. *Pecear por peccar.* Quod ex maximo Dei contemptu, & peccandi consuetudine prouenire solet. Quare de talibus dici poterit illud Sapientis. Peccator cum in profundum venerit peccatorum contemnit.

Basilius.

Plutharc.

Prouer. 6.

Audistis quia dictum est. Oculum pro oculo, dentem pro dente, Ego autem dico vobis, non resistere malo, sed siquis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram: & ei qui vult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumq; te angariauerit mille passus, vade cum eo alia duo. Qui petit à te, da ei, & volenti mutuare à te, ne auertaris. Hæc lex Tallionis, quam ferunt fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse Radamnati, in lege veteri rudo illi populo constituta erat, vt vulgares homines ab expectatione vindictæ deterreret timẽtes quòd idem malum ipsi repassuri essent. Tamen hanc legem etiam ipsi Iudæi malè intelligebant existimantes ad literam obseruare debere semper, cùm tamen recta ratio exigat, vt qui Principem alapa percusserit non satisfaciat, si ipse etiam alapa repercutiatur, cùm & lex ipsa decreuerit, quod qui Principem malediceret occideretur. Intelligebant deinde vindictam ex proximo expetere, etiam propria authoritate, quinimo & ex liuore & vindictæ appetitu licere, quæ omnia hic damnare intendit Magister noster Christus perficiens legẽ quoad hæc. Nam ego lęsionẽ accipere possum, vel in meo corpore quod explicatur per maxillę percussionem, vel in rebus exterioribus, cùm res meas surripere à me aliquis iniuste vult tollendo tunicam meam, vel tertio in operibus vim mihi inferendo vt vadã quo alius vult: vt intelligamus ad omnia malorum genera præcipi, vt nos metipsos offeramus. In quo & intelligitur abundantia legis nouæ super antiquam: illa enim indulgebat peti vindictam oculi pro oculo: dentis pro dente: ista præcipit, non solum sustinere mala illa, sed etiam offerre se ad sustinendum alia inferenda. *Ego autem dico vobis, non resistere malo.* Est notandum in omnibus his Domini verbis, quod cùm tam præcepta quam consilia Christi, non aduersentur rectè rationi, esset enim Deus cõtrarius sibi ipsi, cùm & ipsa recta ratio à Deo sit, contra quòd dicit Paul. Fidelis est Deus, seipsum negare non potest. Cùm igitur hæc Christi verba rectę rationi non sint contraria, secundum illam intelligenda sunt. Nam cùm recta ratio dictat resistendum esse malo, ne vel deterior fiat proximus licentia, vel uitia impunita magis serpant, tunc publica potestas debet ea coercere, immo & priuata persona via iuridica, quando id recta exegerit ratio. Quando vero ipsamet ratio dictaueric sustinenda esse mala, & non resistenda, vel vt patientia nostra alijs in exemplum sit, & charitas erga Deum manifestetur, vt quando martyres fugere non volebant, sed se ipsos offerebant morti, quia tunc instabat proximorũ charitas, ne alij in tormẽtis deficerẽt, & honor Dei, qui etiã ipsi vitæ præponendus est, tũc in præcepto erit ita ad literã facere. Quare hoc præceptũ, vel est affirmatiuũ etiãsi habeat formã negatiui, vt vult Caieta. ita quod sit sensus *Caieta.* non resistere malo, hoc est, sustinere mala, quando oporteat, vel si est negatiuũ sit idẽ cũ eo quod dicit Paul. Non vos defendẽtes charissimi. Hoc est, quod cũ ratio recta id *Roma. 12.* dictauerit, etiãsi aduersario resistere valeamus, sustineamus mala potius, & succumbamus eis. Nã etsi præcepta negatiua obligẽt pro semper, etiã hic rectè intellecta semper obligant, nã semper quod recta ratio dictauerit expedire maximè ad Dei honorem, & proximi charitatem, faciendum est. Sic enim intellectũ, negatiuũ est, & sic intellectũ, nunquã licebit contrariũ, aliàs in præparatione animi sufficit hæc seruare, quod & in verbis subsequentibus liquet. Nã cũ dicitur alterã esse præbendã maxillã percutienti, non semper ad literã intelligendum est, cũ Dñs noster id nõ fecerit, immo & responderit danti ei alapã, & Paul. cũ coram Põtifice repercuteretur, non alterã præbuit maxillã, sed Sacerdoti respondit: Percutiet te Deus paries dealbata, vt habetur Actor. *Actor. 23.* 23. Sed sunt hyperbolicæ loquutiones, & figuratiuæ per illã figurã quæ dicitur auxesis seu augmẽtũ, perinde quippe est ac si diceret. Tã procul ab homine Christiano debet esse appetitus vindictę, vt potius debeat alterã porrigere maxillã danti alapã, quam repercutere. Quod si aliquando ratio recta dictauerit, id secundũ literã, ob aliquã vrgẽtẽ rationẽ esse faciendũ, ita debet fieri sicuti Christus Dñs, etiãsi illi qui percussit eum alapa nõ præbuit alterã maxillã, sed respõdit, tamẽ ipse de se per Prophetã dicit: Faciẽ meã dedi percutiẽtibus, & genas meas volẽtibus. Faciẽ meã nõ auerti, ab increpan- *Esai. 50.* tibus, & conspuentibus in me. Et Paul. etiã *2. Corint.* dicit discipulis suis Corinthijs, quos ipse secundum Euangelium genuerat. Sustinetis si quis in faciem vos cædit. Id autem quod dicitur: Siquis te percusserit in dexterã maxillam, idem est, ac si diceret, in alterã maxillam, nisi forte id dicatur ad exagerandã iniuriã, cũ semper in dextera sit aliquid magis honoris. Quare (vt rectè ait Iansę.) Hic *Iansenius* intermiscetur præcepta simul cũ cõsilijs, vnde hæc dicta partim vim præcepti habent, partim naturã cõsilij. Præcepti em vim habẽt quatenus prohibet, ne vnquã iniuriã nobis illatã ipsi vindicem⁹, aut ex ira ab alijs vindicari cupiam⁹, & quaten⁹ præcipit, vt iniurias malorũ patienti animo tolleremus, consilij vero naturã habet, quatenus prohibetur, vt tanta cum mansuetudine illatam iniuriam

iniuriam sustineamus, vt etiam vbi sine omni scandalo possemus vltionem, modò licitè expetere nõ requiramus. Immo & nos ipsos ad iniurias æquo animo offeramus. Aut sic præceptum est, cum propter gloriã Dei, aut proximorum ædificationem necessariũ fuerit non resistere malo, consilium verò cum expediens fuerit, etsi non necessariũ. Eodem modo intelligenda sunt, quæ sequũtur. *Qui vult tecum in iudicio contendere. &c.* *1. Cor. 6.* Secundum illud Paul. Iam hoc dictum est inter vos, quod lites habeatis. Quare non magis iniuriam accepistis? Quare non magis fraudem patimini? Præceptum quippe est, cùm sine magno scandalo lites esse non possint, consilium quando sine illo. Vel si *Iansen.* sit hyperbole, vt ait Iansenius: (Nam Christus sæpe vulgo loquebatur tropis, & metaphoris, sicut illis erat in vsu) erit sensus tantũ Christianos debere fugere lites, vt potius omnia sua voluntarie relinquant, quam eas gerant. *Omni autem petenti da ei.* Hoc est, liberaliter tribue, nam qui cito dat bis dat. *Ad Timotheũ 6.* Vnde Paul. ad Timoth. ait: Diuitibus huius sæculi præcipe, facilè tribuere. *Et volenti mutuare à te, ne auertaris.* Volenti (ait) non petenti, hoc est, quod si præ verecundia nõ audet petere, & intelligis quod vult à te petere, tribuas libenter. Vel ne auertaris. *Nolue stres malo vestro.* Nõ certe satiari possum hac sanctissima, ac pijssima doctrina Domini nostri Iesu Christi, quam mites ad sufferendas iniurias, quam liberales ad tribuendum proximis nos velit, vt iam non homines, sed quasi Dij videamur alijs hominibus esse, vt verum sit prouerbiũ illud in nobis: Deus est homo homini. Sed de his iam plura dicere paramus (nam sequitur) *Audistis quia dictum est antiquis: Diliges amicum tuum & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & peccatores.* Nusquam in Scriptura legitur Deum præcepisse, vt odio haberemus inimicũ, sed ex falso intellectu Pharisæorum hic error processit: quoniam terminus qui ibi ponitur videtur significare amicum, id est. Diliges amicum tuum. Vnde Hieron. Leuit. 19. *Hieron.* vbi hoc præceptum inter cætera ponitur vertit (diliges amicum tuum sicut te ipsum) *Albertus Magnus.* Ex hoc inferebant Pharisæi esse odio habẽdum inimicum, nam (vt refert Alber. Magnus hic) in suis traditionibus Phatisæi ponebant hoc esse diuinum præceptum, dicebãt enim Rabba vase, & Rabi Iosue, & Rabi Ionna, & alij Scribæ, quod Deus dedit duplicem legem, vnam in lapidibus scriptam, aliam in cordibus sapientum, & secundum hanc, vnum mandatum arguebatur ex alio, & sic quando Dominus dixit: Diliges amicum tuum appropinquantem tibi, ex amicitia, ex consequenti dixit: Odio habebis inimicum tuum recedentem à te per inimicitiam. Quod falsissimum quidem erat, atq; hunc errorem corrigit in hoc loco dicens: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros &c.* Ad cuius intelligentiam sciendum est, quod inimicus potest tripliciter considerari, vel in quantum homo, vel in quantum inimicus, vel in quantum homo inimicus. De primo, considerando hominem materialiter, absq; hoc quod sit inimicus, certum est quod debet diligi: nihil enim in illo tũc consideramus nisi naturam bonam, quæ à Deo est, & nihil habet quod odio habeatur. Si autem consideretur formaliter in quantũ inimicus, non exigit ratio recta, vt tunc sic diligatur. Idem est dicere: Dilige inimicum, in quantum inimicus, ac dicere, diligere malum in quantum malum, vel amare malitiam, quæ in inimico est, quod absurditatem dicit: Quare malitia illa non est amanda sed odio habenda, secundum illud Psalm. Iniquos odio habui, hoc est, ini- *Psal. 118.* quitatem in malis odio prosequutus sum. Et hæc malitia est in qua mihi aduersatur, cui & resistere possum cum moderamine in cuiparæ tutelæ. Si enim inimicus vult in me exercere suam malitiam, vel me occidendo, in honorãdo vel alio quouis malo me afficiendo, tũc resistere possum illi tanquam mihi contrario: id enim natura mihi, sicut & alijs rebus concessit. Meo contrario resi- *Simile.* stere, & contraniti possem, & in hoc satis prouidit mihi natura, sicut igni contulit vt aduersaretur aquæ, non absolutè sed in frigiditate, in qua & aqua contrariatur illi. Cęterum considerando tertio modo inimicũ, nempe hominem inimicum, sic diligendus est, scilicet, homo inimicus diligendus est: quoniam homo ille proximus meus est. Malum illius odio debeo prosequi, atque resistere illi, ipsum autem subiectum minimè mihi licet odio habere: quoniam bonum est & Dei creatura atque meus proximus est. Quare illũ teneor interius diligere, sicut & alios proximos: ita quod nec debeo illi desiderare

Universidad de Deusto
Biblioteca

derare aliquod damnum determinata, atq; efficaci voluntate, nec de damno eius gaudere, secundum illud Iob. 5. Si lætatus sum ad ruinam eius qui me oderat, & gauisus sum quod inuenisset eum malum, &c. Debeo etiam charitatis beneficia illi exhibere eo casu quo & alijs proximis. Nempe debeo illi benefacere, cùm indigens fuerit, eo casu quo alijs indigentibus tribuere teneor, orare etiam pro illo, cùm charitatis necessitas id exigit. Quare non possum hominem inimicum, à beneficijs communibus excludere, nec enim posset distributor boni communis inimicum suum à tali distributione separare, nec iudex poterit denegare illi ea quæ iura omnibus concedunt, quâuis à gratuitis beneficijs exceptare possem inimicũ, secluso tamen scandalo, nec ab orationibus communibus illum excludere possem. Denique ea quæ alteri proximo exhibere teneor charitatis iure, ea etiam inimico debeo: quoniam & ipse proximus meus est. Sed de solita familiaritate dicendum est, quod si antea quam mihi inimicus factus est, eum nimis familiariter tractabam, etiã si ab illa peculiari amicitia eum excludere possim, tamen omnino omnem ab eo tollere conuictum nunquam securum putaui. Hoc est, quod nec loquaris ei, vel verba saltem communia, & alia vrbanitatis signa nolis ei concedere, quæ omnibus hominibus in communi conuictu exhiberi solent, non tutum censeo. Primum quoniam mihi difficile erit credere, te intus in animo tuo rectam cum illo gerere mentẽ, cui nec verbum concedere velis, nec faciem respicere illius digneris, sed vultum semper auertas ab eo, quomodo charitas Christi in te manet ô frater? Deinde quomodo hoc non scandalizabit fratres tuos, si ita te auersum viderint ab eo, cum quo antea tantam iunxeras amicitiam? Maximè si religiosi sint vnius professionis & domus, qui & choro & mensa, & alijs communibus actionibus simul assistunt, si nec inuicem loqui, aut aspicere dignentur, quomodo fratres alios non scandalizabunt? Quis credet illos intus se diligere, qui talem exterius simultatẽ ostẽdunt? Et idem dico de his, qui sanguine iuncti sunt, aut grandem inter se amicitiam habuerunt. Quod si aliquando aliqua recta ratio dictet expedire pro tunc ab inimico omnino auerti, ad euitanda maiora dãna, esto concedo tibi aliquando id expedire quidẽ, tamen cautus sis oportet, ne has similes aut alias fingas causas, quibus odium quod intus geris occultes. Vide si in animo diligis fratrem tuum, vt tuus tibi Dominus mãdat, ne teipsum seducas amice, vt id quod ex odio quod habes aduersus fratrem tuũ procedit in alias fictas proijcere causas velis: Attende etiam ne scandalum pusillis præbeas, vel maioribus, qui ex talibus signis colligere possent te odio prosequi fratrem tuum. Omitto Prælatos, Patres ac Superiores, quibus vindicta criminum commissa est. Talibus enim vice punitionis, & vindictæ licebit conuictum eorum auertere, vt Dauid fecit cum filio suo Absalon. Sed aduerte (vt semel finiam) quoniam etsi difficile tibi appareat intus in corde diligere inimicum, si vim facias ad diligendum, te & illum Deo offerendo, & si illam difficultatẽ, & renitentiam sentias, non ideo de peccato mortali timere debes, nisi omnino vindictæ aut liuori consensum præbueris. Nam difficultates illæ, quæ ex praua nostra inclinatione proueniunt, communes sunt omnibus actibus virtutum, maximè huic qui difficilior est. Ecce quomodo diligendus sit inimicus, internis, & externis actibus.

Iob. 5.

Moralitas seu cautio

Cæterum quoniam materia hæc maximè prædicabilis est, operepretium erit plura ad hoc propositum hic inserere, & primo aduertendum est, quod Christus in hoc sermone, quem in monte ascendens prædicauit, id maxime voluit vt lex naturalis à Deo hominibus promulgata rectè, ac verè, atque secundum proprium & verũ sensum intelligeretur, quam tamen homines tunc temporis sua prauitate fœdauerant. Vigebant quippe tunc mortales, in vitiorum culmine collocati, erant enim carnales nimiũ, atque sensuales, ventri ac veneri satis obnoxij, quæ vitia rudos ac inertes reddiderant: Nihil enim adeò rectæ intelligentiæ obest, quam multum ventri ac veneri indulgere, secundum illam D. Hieronymi sententiam: Venter pinguis crassum sensum generat. Quare videmus homines lautè pastos, atq; potatos inertes, atque inhabiles, ad seueriora negotia persistere. Cum enim animus vt rectè intelligenda percipiat opus habeat, vt seipsum intra se colligat, atque ab exterioribus sensibilibus auertatur, si ad hæc exteriora ipsum relaxare sinitis, in crassitiẽ ac ruditatem quandam euadet, ita vt nec ea quæ manifestiora sunt intelligere queat. Atque hac ratione homines tunc temporis, in maximas deuenerant stultitias, ipsumq;

Hiero.

lumen

lumen naturale suis offuscauerunt vitijs, legemque naturæ hac luce solis clariorem prauis intelligentijs deturpauerant, & quasi sub nubilo quodam errorum velatam habebant. Quod malum non tantum inter gẽtes, quæ lumine diuino carebant, verum & inter ipsos Iudæos luce Scripturarum illuminatos serpserat, & increbuerat. Accedebat ad hoc quod prædicatores illius ætatis, assentatores potius quam veritatis assertores erant, nec quidquam aliud quam populi auram auspicabantur. Quapropter nihil quod graue videretur auditoribus, docebãt, sed loquebantur illis placentia, eorumque prauas inclinationes fouebant. Et quoniam populus ille inter alias nationes propensus maximè erat ad vindictam, crud eliſsimus namque ex natura existebat, nimisq; ægre ferebat, non se vindicare de inimicis, ideo Pharisæi ad eorum nutum legem interpretabantur, docentes, odio habendos esse inimicos, atque illis debere etiam nocendo resistere, quod vniuersam legem naturæ sub neruabat, res publicas omnes communẽq; ac ciuilem conuictum subuertebat. Idem enim erat illud hominibus persuadere, ac si tibi aliquis suadere vellet, vt temetipsum ac membra tua morsibus, ac manibus dilaniares. Omnes quippe homines vnum efficimus corpus (ait Paul.) Singuli autem alter alterius membra. Quod si inuicem se occidere ac vulnerare liceret hominibus priuata authoritate ad suam ipsorum vindictam, quid aliud erat quam proprium corpus dilacerare, vniuersasque communitates destruere, pacemque publicam eneruare, atq; illud quod Dominus Esai. cap. 9. clamabat perpetrari? Vnusquisque carnem brachij sui vorabit, Ephraim Manassem, Manasses Ephraim. Et illud Paul. Quod si ad inuicẽ comeditis & mordetis, videte ne ab inuicẽ consumamini. Atque vtinam, ô bone Deus hisce temporibus non id proueniat, vt quoniam homines maximè carnales sunt, & prædicatores prurientes auribus, aliqua dogmata in Ecclesia introducantur, quæ si antiquitùs temporibus patrum nostrorũ Augustini, Hieronymi, aut Ambrosij ad aures eorum peruenissent, tales & anathemate & excommunione ferirent. Igitur cùm Christus Dominus venerit ad illuminandas tenebras nostras, errorum nubila dispergere, atqueà sua Ecclesia falsa dogmata eliminare, ideo hodie ascendit in montem falsosq; errores condemnat, vociq; grandi quæ toti mũdo insonare debebat, ait: *Audistis quia dictum est antiquis: Diliges amicum tuũ, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, &c.* Ego qui Magister & Legifer sum, hæc vobis intimare volo præcepta. *Diligite inimicos vestros.* Hac prima concione (plures enim super hoc Euangelium scripturus sum) aliquot pias rationes in medium afferre volo, quibus hoc mandatum Domini Christianis suaderi possit, quod tam alienum à mentibus fidelium hodie videmus, & prima ratio sit. Quoniam ille qui tibi damnum intulit, non te principaliter offendit sed Deum, itaque primus offensus Deus est, tibi secundario offensa tetigit: cui pa quippe directe contra Deum inhibitore tendit, hominem autem quasi indirecte tangit, quare Dauid post occisum Vriam, post iniuriam adulterij illi illatam, clamabat ad Deum, atque dicebat: Tibi soli peccaui. Quid ais ô prudentissime Rex? Nõne Vriã insontem occidisti? Nonne vxorem eius Bersabeæ violasti? Quomodo nunc dicis solum te contra Deum peccasse? Quoniam etiamsi offenderim proximum, ac seruum meum iniuste, talis tamen offensa principaliter Deum respicit, hominem vero quasi secundariò, & ideo soli Deo me peccasse fateor. Si ergo ille qui principaliter offensus est iniuriam donat, cur tu ô miser dimittere renuis? Siquis vellet alterum glandine catapultæ occidere, & quia casu tu propè eras odor sulphurei pulueris nares tuas affecit, si alter cui directe damnum & iniuria facta est, libẽter illum donaret, cur tu cui tantùm casu illo odore affecit contumax esses ad dimittendum? Offensa quidem peccati aduersus Deum inhibitorem directe tendit, te secundario afficit. Si Deus eam liberaliter dimittit, cur tu ô homuncule procax ac durus ad cõdonandas iniurias eris? Nũquid tu nobilior aut honoratior Deo es, qui tamẽ offensas libẽraliter remittit? Secunda ratio sit. Quoniam principalis author iniuriæ tibi factæ Deus est, nam licet Deus non sit author mali culpæ, est tamen author mali pœnæ, in quantum pœnam illius offensæ tibi illatæ, in bonum tuum ordinat, si patienter feras, secundum illud Prophetæ. Si est malum in ciuitate quod Dominus non fecerit. Id est, pœna quam Dominus non intulerit. Offendens autem solum est instrumentum, cuius malum Deus ad tuum commodum dirigit, Christianus autem debet esse optimus Philosophus, qui effectus in

Simile.

Esai. 9.

Galat. 5.

Psal. 50.

Simile.

Amos. 6.

suas

Universidad de Deusto
Biblioteca

suas primas & principales causas reducere nouerit. Si ergo Deus hoc modo principalis author tuæ iniuriæ est, cum eo debes de iniuria conuenire, cum Deo autem quomodo contendere poteris, nisi caput & humeros tantę Maiestati submittendo? Occludendo os, & aures inclinando. Siquis homo nobilis ab alio offensus est, & ex mandato alterius fuste percussus à seruo, nũquid ille in fustem vindictam sumet illum in frusta conscindẽdo, aut iu seruo solo vlcisceretur tantam iniuriam? Non equidem arbitror, sed potius in principale agens deseuiẽt, alias suum non recuperasset honorem, secundum mundanas leges loquor. Cũm ergo Deus sit principale agens, ex cuius imperio ac voluntate, qua hæc mala permittit: processit vt hic pessimus homo tanquam flagellum esset ac fustis, quo te percuteret ac castigaret Deus, non cum fuste sed cum Deo de iniuria agendum est, cum quo contendere homunculus quomodo poterit, aut resistere? Amos. 3. Quis enim restitit ei & pacem habuit? Non Iob. 9. aliter cum Deo agere possumus, nisi patiẽter eius manum ferendo, atque humiliter omnia nostra suæ maiestati submittendo, pro omnibus ei gratias referendo. Sic enim & patientissimo Iob contigit. Qui cũ à Deo Iob. 1. percussus esset, à planta pedis vsque ad verticem capitis omnibusque bonis amissis, filijs orbatus, etiam ab amicis & vxore propria despiceretur; corruens in terram dicebat. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, Sit nomen Domini benedictum. Quid ais sapientissime Iob Dominus dedit Dominus abstulit? Nũquid nõ Iebusei, & Chaldei cuneis factis irruerũt in tua pecora, atque camelos tuos, & occisis pastoribus ea rapuerunt? Nunquid non ignis de cœlo reliqua consumpsit? Et ventus validus domum in qua erant conuiuantes filij tui & filiæ subuertit, & oppressit omnes gnatos tuos? Quomodo dicis ea dominũ abstulisse? O homines ignari! nescitis quod omnia hæc Dei volũtate facta sunt, cui nullus vnquam hominũ restitit? Cæteri quasi eius instrumenta fuerunt? Quid cum illis contendere debeo, ni si cum Deo cuius nutu hæc facta sunt? Cum Deo autem quid faciam, nisi me illi totũ humiliter submittere dicendo: Sit nomen Domini benedictum? 2. Reg. 16. Simile quoddam & sancto Regi Dauid contigit, cùm fugeret à facie filij sui Absalon exercitibus Ceretbi & Pheleti, qui & custodes corporis Regis erant circumseptus. E regione quidam vir vilis ex familia Saul, contra eum surrexit puluerem spargens ad uersus eum, & iniuriosis verbis ipsum Regem impetens varia opprobria in ipsum iactando. Quod cùm audisset Abisai Dux, eius, voluit amputare caput illius, qui Regi exprobrabat, nisi ipsemet Rex Dauid illi obuiam ijsset dicẽs: Dimitte illum vt maledicat mihi. Quis scit si Dominus præcepit ei, vt malediceret mihi? Ecce quomodo sanctus Rex omnia referebat in Deum. Quod & Dominus noster Iesus Christus etiam insinuauit ea nocte, qua captus à Iudæis est reprehendens Petrum, quia vulnerauerat seruum dixit: Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Et propinaturi illũ erant vas aceti cũ felle mixti Iudæi, tamen quoniam omnia ex Dei iussu fiebant, ideò in illum retorserat factum Christus, cui nisi obediendo aliter resistere non valemus. Sic verus Christi fidelis in Deum omnia hęc mala reflectat, tanquam in principalem causam resoluendo, vt doctus Philosophus omnia in primas causas resoluit, & sic intelligendo hæc damna à Deo esse in suum commodum ordinata, patienter feret & meritum patientiæ lucrabitur pro omnibus gratias agens ipsi Deo. Tertia ratio sit. Quoniã inimicorũ persequutio plus emolumenti, quã dãni nobis afferre solet: Nam patienter tolleratæ iniurię, æternam in nobis operantur gloriam. Vnde Dauid de inimicis suis dicebat: Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. Nã sicut apis etiamsi aculeo pungat, tamen dulcissima mella fundit, sic inimici iniuria tametsi nos pungere ex vna parte videatur; ex altera mella conficit: quoniam æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Et exarserunt sicut ignis in spinis. Nam sicut ignis in spineto deterret, crepitus illos, ac stridores sonando, tamen terram posteà ab spinis & tribulis mundatam reddit, sic inimici stridores ac strepit9 patienter accepti animam à peccatis mundant. Vnde & alibi dicebat. Qui tribulãti me exultabunt si motus fuero, ego autẽ in misericordia tua speraui, qua, scilicet, me permittis ab inimicis opprobria sustinere, vt postea æternum mihi retribuas honorem. Nam ob momentaneam iniuriam, sempiternam nobis gloriam comparamus, secundum illud Sapientis. Vsque in tẽpus sustinebit patiens, & postea redditio

Ioann. 18.

pſal. 117.

pſal. 12.

Eccleſ. 1.

redditio iocunditatis. Quare dicit Dñs. *Ego autem dico vobis.* Ego qui & gegennã, & coronas tribuo, qui & claues cœli, & abyssi cõtineo, qui mundo legem, Principibus decreta constituo. Dico vobis: *Diligite inimicos vestros.* Prius in corde diligite illos, vt opera externa exhibita veritatẽ habeant, & sint vera veræ dilectionis signa, secundum illud Ioann. Fratres diligamus, non verbo, nec lingua, sed opere & veritate. Nã verba mendatia esse solent, cùm non correspondeant interiori affectui: sic emdicit in puerbio.

Ioann. 3

Osculor ipse manus, quas vellẽ cernere trũcas.
Manos besa el hombre que las querria ver cortadas. Mentiri autem est contra mentem ire, quod tunc fit quando aliud sentis corde, & aliud profers ore, quod hodie inter homines maximè in vsu est, *Vt sitis filij Patris vestri qui in cœlis est.* Si enim tanti Patris vos filios esse iactatis, debetis illũ etiã in moribus imitari. Attẽdite ad petrã vnde excisi estis. Petra autẽ erat Christus, ex qua cũ in cruce penderet, ex latere eius lãcea percusso excisi sumus. Itaque sumus filij Christi mortui, cuius sanguis iemẽ fuit, quo in filios Dei generati sumus. Attẽdam9 ergo ad hũc Patrẽ nostrũ pendẽtẽ in cruce, & ibi Patrẽ pro crucifixoribus exorantẽ ac dicentẽ: Pater ignosce illis: quod enim faciũt, ne sciũt. Cõsidero ego hodie Christũ Dominum, in duabus cathedris sedentem, nempe in monte vbi hanc docet doctrinam, & in Caluario super cathedram crucis, & in vtraq; cathedra eandem docere doctrinam, nimirũ inimicorum dilectionem. Sed in vnã cathedra id docet verbis, & in alia exemplis. Si ergo attenditis ad hanc petram, vnde excisi estis, inimicos diligere, ac pro eis exorare debetis. Considerate hominem aliquem in ligno pendentem, manibus ac pedibus affixum, omniaque mẽbra sua illic ligata, tunc si quis illum opprobrijs, ac iniurijs lacesceret potius sibi quam illi faceret iniuriam, quoniam hominem sic affixum, qui nullum membrum mouere potest iniurijs petere, in te ipsum potius reflectis iniurias, qui taliter impedito homini detrectare non vereris. Homo Christianus cum Christo crucifixus est (secundum illud Pauli: Christo confixus sum cruci) quid illum iniurijs prouocas? Ligatus est, nec pedes, nec manus habet, quibus se defendere valeat, immo nec os, quo tibi respondere queat. Habet enim in ore aceti, & fellis incastratu-ram, manus clauis affixas, similiter & pedes, caput spinis obsitum, vt quocumque se verterit pungatur, quomodo se defendere valebit? In te ipsum iniuriam retorques, qui in talem hominem dicteria iactas. *Diligite ergo inimicos vestros, &c. Vt sitis tanti Patris filij.* Cur non dixit: Vt sitis filij Omnipotentis Dei, sed Patris vestri? Certe vt in ipso nomine Patris, iam nobis misericordiam insinuaret, pater enim nomen est pietatis, ac amoris, quem patres erga filios gerere solent, præcipue quia Deus dicitur Pater misericordiarum. *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos.* Si vis hoc intelligere spiritualiter etiam & mistice, per solem intellige Christum qui sol iustitiæ dicitur, qui pro omnibus ortus est (nobis enim est datus, & nobis natus ex intacta Virgine) & pro omnibus mortuus est, rorem etiã suæ gratiæ omnibus non auersantibus effudit. *si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habetis? Nonne & Publicani hoc faciunt?* Non habetis mercedem: quoniam hoc potius est rependere vicem, quam mereri mercedem, & hoc dicit Caieta. esse consilium, scilicet, diligere inimicum extra articulum necessitatis, & intelligit de diligere actuali dilectione, quando non teneor exire in talem actum, aut benefacere illi. Hoc enim etiam publici peccatores, qui nullam à Deo mercedẽ expectãt faciũt: & gẽtes, eos qui te salutãt, reialutare cõsueuerũt. Ampli9 ergo tu Christiane debes facere, vt amplioremmercedẽ accipias. Quare hic de mercede vberrima & superexcellenti, quæ superabundantibus operibus respondere solet, loquitur Christus: Hęc est lex Christi, ea quam mũdus hodie seruat Atqui ranus est Antichristi. Volens enim diabolus rursum hanc suã hæresim inter homines suscitare, eos sui honoris amantissimos facit, ita quod etsi capillum alterius tetigeris, vel aliquod minimũ verbum bili præpeditus protuleris, quod alteri videatur iniuriosum, iam omnia sanguine, & igne vindicanda sunt, & ut ita certe hominum insaniam, qui cùm honorem plusquam pecunias, & alia bona æstiment: pecuniam seruent in thecis æreis, honorem tamen in vasis vitreis inclusum gerant, vt vel vnum argentum extrahatur à te opus est agmine armato te adire, & vt auferatur tuus honor, plusquam pecunia habitus, minimum quodque verbum abũdat. Mentis hęc certe debilitas est. Quare in domib9 in quib9 olim lãcea, & cetra ac

1. Cor. 1.

Caieta.

Esai. 41: 1. Cor. 10.

Galat. 2.

Bb cætera

Similc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cætera bellica armamenta ad præliandum contra paganos inueniebantur, modo arma proditoria inuenietis ad dimicandũ contra proximum, vel ingenium ignis paruum, vel loriculam æreã, vel alia huiuſcemodi, quæ non aduerſus hoſtium agmina, ſed contra proximum tuum parantur.

Moralitas ſeu concio

Cõcludit hãc doctrinã Chriſtus dicens: *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Hanc nobis perfectionẽ lex noua cõtulit, vt in ea imitari Patrẽ noſtrũ cœleſtẽ poſsimus: nã ſicut amicis hæc nobis arcana cœleſtia pandit. Vnde & Dñs diſcipulis ſuis dixerat: Iã nõ dicã vos ſeruos quia ſeruus neſcit quid faciat dñs ſuus. Vos autẽ dixi amicos, quia omnia quæ audiui à Patre meo nota feci vobis. Ideò etiã Euãgeliũ dicitur bonũ nũtium: quoniã hæc noua annũtiat nobis quę antiquis occulta fuerũt, ſed quæ nobis lætitiã præbeãt. Quid enim gratioſiũs nũtiari nobis poſſet, quã dicere omnes iã mortales fratres, proximos, ac amicos eſſe? Nec eſſe iã inimicũ quẽ timeamus ſed vt ſecuri in vtramq; aurẽ dormire poſsimus, quoniã vt lex hæc Euãgelica ſeruet, iã nullus erit inimicus, aut hoſtis quẽ pauere debeamus. Vnde & Chriſtus Angelus conſilij dicitur: Hoc eſt bonus nũtius, qui talem nobis pacẽ annuntiat, præcipit ſimul atque cõſulit. Vnde & dicit Chriſtus: *Auditis quia dictũ eſt antiquis, &c. Ego autem dico vobis, &c.* Obſerua. Mandatum hoc de inimicis diligendis, etiamſi nouum illud dicimus antiquum tamen, ac vetuſtiſsimum eſt: quoniam eſt ipſa lex naturalis, quam à principio Deus mentibus hominum inſculpſit. Dicitur tamen nouum: quoniam Chriſtus Dominus illud interpretando, & maxime cõmendando renouauit, atq; à priſtina corruptionis vetuſtate purgauit. Inueniſti in domo tua imaginem quandam, in angulis atq; tectis abſcõditã, ac proiectam, puluere conſperſam, offuſcatis coloribus, lineamentorum obſcuritate fœdatam, fracta mẽbrorum ſculptura: ita vt trũcus incultus potius videatur quam imago, & tamen tu illam à puluere excutis, perficis, colores deducis: ſculpturas confractas reparas, renouas, corrigis: totamque quaſi de nouo depingis. Nũquid illa imago nõ udicetur tua atq; nua, cũ tu illã quaſi de nouo finxeris? Sic Chriſtus ſe habuit cũ hoc mãdato dilectionis proximi. Homines illum quaſi oblitum ac proiectum in angulis habebant, errorum puluere circumſperſum, atq; obſcuratũ, multis in partibus confractũ, ita vt iam nõ appareret quid eſſet. Apparebat quidẽ mandatũ: Diliges proximum tuum, ſed non apparebat quiſnam eſſet hic proximus diligẽdus: quoniã etiam inimicus, in ratione proximi venit, & ita ſolum corpus truncatum huius mandati videbatur. Aſſumpſit tamen illud Chriſtus Dominus in ſuis eburneis, ac tornatilibus manibus, atque errorum puluerẽ ab eo excuſsit, membra delineauit, colores perfecit, totumque quaſi ex integro renouauit dicẽs: *Auditis quia dictũ eſt antiquis.* Hoc eſt, iam antiquatum ac corruptum hoc mandatum erat, ego autem illud renouatũ ac perfectum vobis profero. Vnde ſuum vocat hoc mandatum Chriſtus cùm dicit: Hoc *Ioann.15.* eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Nam etſi præceptum hoc eſſet legis naturæ, tamen quoniam illud Dominus perfecit ac declarauit, dicitur ſuum. *Ego autem dico vobis.* Diuus Chryſoſto. ait, quod hoc modo ſe geſsit Deus cũ hominibus, in lege noua & veteri, quomodo Magiſter cum diſcipulis. Nouitios enim ac tyrones in diſciplinis, prius in minoribus ſcholis eos docet veritates aliquas vniuerſales, ac indigeſtas, quibus præparentur ad maiora, non enim adhuc capaces ſunt maiorum veritatum. Cęterum poſtquam in illis rudimentis ſufficiẽter inſtructi ſunt, eos ad maiores ſcholas transfert, vbi diſtinctius & clarius eis iam veritates proponuntur. Sic Deus in lege veteri homines quaſi rudes & nouitios, in mino *1.Cor.3.* ribus tenebat, tanquam paruulis lac dabat non eſcam, exteriora quædam illis propone bat, de interioribus pauca & ea confuſione quadam docebat. Quare Paulus legem *Galat.3.* veterem pædagogum vocat quæ ſicut puerorum magiſtra, de minoribus homines docebat. Erant enim homines in illa quaſi pupilli, ſub matre tutrice degentes. Cæterum Chriſtus Dominus, qui à Deo nobis venit Magiſter, homines ad maiora conuertit, & interiora clare ac diſtincte docet, & non ſolũ amicos diligendos, verũetiam inimicos prædicat. Non ſolum non eſſe de illis ſumẽdam vindictam, verum & illis benefaciendum eſſe. Quare dicit. *Eſtote ergo vos perfecti &c.* Quoniam maiorem vos perfectionem doceo, quam antiquos. Et ad hoc docendum in montem, quaſi in primariam cathedram aſcendit, ibi oppoſitam aduerſarijs doctrinam docet dicens: *Auditis quia dictũ eſt antiquis, &c. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, &cu interiori: Benefaciſte*

Simile.

facite his qui oderunt vos: Quantum ad actũ exteriorẽ. Et in hoc oportet quod noſtra iuſtitia abũdet ſuper Scribarũ & Phariſæorũ, nẽpe vt prius interiores actus reformemus, à quibus exteriores prodeunt, in quo non ſolum grauiorem non fecit ſuã legẽ, verum & faciliorem: homines quippe faciles reddidit ad exercenda exteriora opera virtutis,

Roma. 11. interiores actus rectificando. Nam cùm exteriores ab interioribus procedant tanquã à radice, ſi radix ſana fuerit, & rami ſanitate perfruentur. Si emtu interius, ex animo proximum diligis, facile tibi erit nec occidere, nec damnum aliquod illi inferre. Quòd ſi intus mulierẽ non cõcupiſcis, nec cum illa adulterium perpetrabis, & ſic de alijs. Quare faciliores nos reddidit his præceptis, & aptiores ad ſeruandam legem. Nã

Chryſoſt. ſimile. (vt ait hic Chriſoſt.) ſi duos inter ſe rixantes video, & volo inter eos pacem componere, quis melius hoc efficit, qui eos ad inuicem ſeparauit, an qui arma etiã quibus contendebant ſimul abſtulit? Proculdubio hic ſecuriorem pacem effecit. Id ergo in lege noua operatus eſt Chriſtus. Non ſolum fœdera inter homines iunxit, ac pacem fecit præcipiens illis, ne ſe alterutrum læderent, verumetiam, & arma ab eis abſtulit prohibens odia, illa enim ſunt arma incẽtiua bellorum, ex intrinſecis quippe odijs omnia bella procedunt. Non ſolum inimicum non lædas, verumetiam mando, vt interius diligas illum. *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter perfectus eſt.* Nonne affatim honorem habebis, ſi in eo ponas honorem tuum ac perfectionem, in quo & Deus? Videtur mihi certe quod ſic, ſed Deus honorẽ ſuum ponit, in hoc quod eſt inimicis parcere, delicta condonare, & in hoc maxime perfectus apparet, quod peccata dimittit, ſecun

Eſai.30. dum illud Eſai. Propterea expectat Dominus, vt miſereatur, & exaltabitur parcẽs vobis. Et in hoc ſuam collocat perfectionem, vt ei dicatur: Deus qui omnipotentiã tuam parcẽdo, maxime & miſerãdo manifeſtas. Hoc quaſi propriũ ſibi vſurpare præſumit, vt ei dicatur: Deus cui propriũ eſt miſereri ſemper & parcere. Cui etiam dicitur: Qui iraſceris & propitius eris diſsimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Quid ergo dicis homuncio, Deus ponit honorem ſuum in hoc quod eſt inimicis parcere, & tu in eo quod eſt vindictam de eis ſumere? Deus dicitur perfectus, quia ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, &c. & miles, glorioſus non æſtimat perfectum virum niſi illum qui ſe de inimico vindicauerit, vel occidendo, vel alijs iniurijs afficiendo? Proh Deũm atque hominum fidem! vel Deum ignorãtiæ nota inurere niteris, quaſi neſciat in quo verus honor ſitus ſit, & melius id norit pannoſus ac ſtultiſsimus miles, vel tu forſam honoratior Deo ipſo es, vt-potè qui in te vindicando colloces honorẽ tuum, quem Deus in parcendo ponit. Bone Deus, Nonne tu Rex Regum es, & Dominus Dominantium? Nonne filius tuus ſapientia tua eſt? Quomodo ergo homunculus clamat infamem virum atque imperfectum eſſe, qui non vindicauit iniuriam, cũ Sapientia tua dicat eam condonare diuinã eſſe perfectionem? & cùm ſis Rex omnium Regum, quis poterit honoratior te nuncupari? O hominum inſanam ſuperbiam! O Dei ſummam benignitatem, qui talem aduerſus ſeipſum contumeliam fert, cùm tamen poſsit facillimè eam vindicare! Hoc eſt quod in quadam parabola Dominus ſignificauit. Cùm Rex iratus contra ſeruum cui decem millia talenta dimiſerat, & tamen ipſe conſeruum ſuum propter centum denarios affligebat dixit: Serue nequam omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus ligatus manus & pedes ipſum in tenebras exteriores mitti iuſsit, donec vniuerſum perſolueret debitum. Vide ne ita tibi contingat ô miſer homuncio! *Eſtote ergo vos perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectius eſt.* Poteris hic dicere quod ſuper Pſal. 118. nos dixim° tract. 13. fol. 427. quomodo Ægyptij per lyram quæ ex vocibus temperatis ac conſonis conſtat ſignificabant amicitiam, ſed homines hanc lyram diſtemperarant, & Dominus eam temperare veniebat. Nam Phariſæi chordam ſiue fides proprij amoris nimis euectas habebant, præponentes parentibus ac alijs proximis propria commoda, fides vero ſeu chordam amoris proximi adeo laxatam ſubmiſſamque tenebant, vt ad inimicos non daret ſonitum. Tamen Chriſtus Dominus hanc temperauit citharã, vt cum fidium adæquata proportione æquabilem etiam ſonitum daret. Nam chordam proprij amoris laxauit, taliter quod deberet aliquãdo ſe & animã ſuã odio habere homo. Proximi verò amoris chordã eleuauit vt in æquali pũcto ac proportione cũ ſeipſo eſſet, cũ dicit: Diliges proximũ tuũ ſicut te *Matt. 22.* ipſum. Immo & vſq; ad inimicos hũc ſonitũ extẽdit. Docuit etiã artẽ quomodo opcuti de

Matth.18

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

berent fides iſtę: Nã ſine arte tãgendo chordas,cõfuſum, &diſſonũ emittũt ſonũ.Charitas ergo eſt ars qua debẽt fides huius citharæ tãgi,tali tenore ac induſtria, qua citharæ fides percutiũtur. Si em vnã percutis nõ debes aliã tãgere, cuius vox no cũ ea coeat atq; cõueniat, aliàs in cõcinnam facis melodiã.Sed quælibet per ſe tangatur, vel cũ ea percutiatur amica vox. Phariſæi talẽ ignorabãt induſtriã confuſeq; percutiebãt fides, atq; voces ipſas cõfundebãt,neſciẽtes diſtinguere inter hominem & inimicũ, ſed cõfuſe vtrũq; dãnabant.Nã aliter cõſiderãdus eſt inimicus quatenus homo,aliter quatenus inimicus. Primo modo amãdus eſt,ſecũdo minime. Prima vox tãgenda,ſecũda dimittẽda:quia diſſona eſt. Et hoc charitas docet,quod naturã quęin proximo eſt,quia bona eſt,ames, & hac charitatis arte percutias:nequitiam vero qua te perſequitur,proſequaris odio, quia malum amandum non
1.Cor.13. eſt. Vnde Paul.1.Cor.13.ait:Quod ſine charitate factus eſt velut ęs ſonans, aut cymbalum tinniens, ſed lex Domini vocatur Pſalterium decem chordarum ſecundum illud
Pſal.149. Pſal.149.In Pſalterio decem chordarũ pſallam tibi. Quoniam hac arte percutiuntur omnes decem chordæ,nempe charitate, cũ in his duabus mandatis dilectionis Dei &
Simile. proxtmi vniuerſa lex includatur. Vide prolixi⁹ loco citato,Medicus cũ infirmũ curat, infirmitatẽ vult in eo deſtruere,ipſum autẽ hominem ſaluum facere, & ad hoc propoſitum flegbotomiam, euacuationem; ignem, ac cætera medicamina applicat,vt peſſimus ac effrẽnatus humor conſumatur, & ſubiectũ ad priſtinam ſanitatem reducatur. Inimicus tuus homo eſt, ſed infirmus, humore peſſimo plenus,qualis eſt malitia,quę in illo illam ægritudinẽ cauſat. Tu ergo vt peritus medicus effrẽnatũ nit ere deſtruere humorem,bonis operibus aduerſus illum contranitẽdo,vt flegmata illa charitatis igne cõſumantur, hominem vero ipſum vt ſanus ſit,& optare debes & curare. Sic enim& Paul.dicebat: Si eſurierit inimicus,tuus ci-
Roma. 12. ba illũ: ſi ſitit,potũ da illi: hoc enim faciẽs
Prou.25. carbones ignis congeres ſuper caput eius. *Haraſte derretir las ſtemas*, & vt peſſimus ille humor digeratur. In proportione vocũ cõſiſtit muſica, &in diſproportione diſſonãtia, etiãſi voces inter ſe cõtrarię ſint,aliq; nimirum graues,aliæ acutæ, aliæ altę aliæ ſubmiſſe,tamẽ cõuenientia ac proportione placidũ auribus ſonũ emittũt: ſemper enim cõ
Similia. ueniẽtia rerũ eſt boni effectiua, diſcõueniẽtia vero mali: amor autẽ etiã cõtraria facit cõuenire. Humorũ proportio ac cõuenientia ſalutẽ efficit:diſcõuenientia ægritudinẽ cauſat. Elemẽta coeũtia generationes rerũ pariũt: diuiſa verò corruptionẽ earundem trahũt.Per elementorũ conueniẽtiã genera tur aurũ,argẽtũ,lapides pretioſi, & optima quęq; : ſic concordia omnia bona in anima *Empedo.* parat, quæ diſcordia diuellit. Empedocles aiebat,per elementorũ cõuenientiã mundũ *Saluſtius.* gigni,& per litẽ eorũ corrũpi:nã concordia paruæ res creſcunt,diſcordia maximę dilabũtur.Quoniam omne regnũ in ſe diuiſum deſolabitur.De lapide quodam qui (tyre⁹) dicitur fertur,quòd integer ſupernatat aquę: diuiſus, in partes ſubmergitur. Amore ac cõcordia ſuper omnes tribulationes pręualebũt homines,quę ſi diuidãtur & diſconueniant,deglutiẽt ab eis,ſecũdũ illud Paul. Si *Galat.5* ad inuicẽ mordetis, videte ne ab inuicẽ conſummani. Vnde D.Baſil.dicit quod cõcordia & amor eſt arca Noe,qui homines ſuper *Baſili.* omnes fluct⁹ incolumes ſeruat.Hic poteris etiã adducere,id quod à principio huius capitis nos adduximus,ex Aug.de ciuit. c.18. Quomodo Deus in rebus ipſis quaſi oratiõnẽ quãdã rethoricã fecerit, ex antitheſib⁹, *Auguſt.* & cotrarijs cõpoſitã,quæ maximè vniuerſum decorũ reddit, ſecundũ illud Eccle.33. *Eccleſ.33* Cõtra bonũ, malũ eſt: & cõtra vitã,mors: ſic & cõtra virtũ iuſtũ,peccator:& ſic intuere in omnibus operibus Dei duo cõtra duo, & vnũ cõtra vnũ.Ex his em cõtrarijs &vniuerſi hui⁹ pulchritudo conſtat.Nec em decor albedinis appareret, niſi cõtrapoſita nigredine,nec calor ignis placeret, niſi eſſet frigiditas quę diſplicet, nec amabilis omnibus lux, ſi res omnes lætas efficeret,.niſi tenebrarũ horror eas triſtes redderet: ſic nec iuſti bonitas ſplẽdeſceret, niſi cõtrapoſita malitiæ peccatoris,nec æquabilitas virtutis ſic eã decoraret, niſi vitij peruerſitas ẽ contrario aſpiceretur. Immo nec operationes rerum eluceſcerẽt, niſi actiones contrariorum eas excitarent. Ad quid enim combureret ignis, niſi eſſet frigus cui aduerſaretur? Nam per antyparíſthaſim operan *ſimile.* turres, hoc eſt ad præſentiam contrariorũ excitantur ad operandum. Ideo quippè in æſtate putei frigidi ſunt: quoniam tunc calor frigido contrarius viget, cui cùm nititur reſiſtere in ſe ipſo omnes ſuas colligit vires, & ideo fortior fit, & eadem ratione ventres animalium in hyeme calidiores ſunt. Sic etiam opus fuit hac antyparíſthaſi ac contrarietat einter bonos & malos

malos,ſi enim bonus contrarium non haberet tepeſceret fortſam, & quaſi ſecurus nihil de bonis actionibus curaret, ſed cum vi
Roma.9. det contrapoſitam malitiam ex aduerſo ſtare, in ſe vires ſuas colligit, vt contrarietur ei.Ecce ergo quid conferant inimici, in tantum vt Paul. dicat Deum ob id permittere malos,& quaſi neceſſarios habere,vt in illis qui ſunt vaſa iræ aptata in interitum ſuam oſtenderet iram,atq; vindictam, immo & ſuſtinentiam,ſuſtinens illos, in multa patientia. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt,qui in bene faciẽdo inimicis ſuã maximè potentiã,pfert.

Moralitas ſeu concio *Eſtote ergo vos perfecti ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.*Quoniam Chriſtus ad hoc venit vt homines perfectos faceret, & Deo
Hebr.7. ſimiles,quam perfectionem lex vetus præſtare non poterat,neminem enim ad perfectum adduxit lex, quare futuram ſperabat
Deute. 18 hãc perfectionem. Sancti eritis (ait eis Do-
2.Reg. 12. minus Deuter .18.) quoniam ego ſanctus ſum.Et.2. Regum.12. Ero perfectus coram eo. Futuram promittebant hanc perfectionem quæ fienda erat per Chriſtum, quam lex efficere non valebat.Quare modò dicitur:Eſtote vos perfecti,iã perfectionis Magiſtrum habetis præſentem, eſtote ergo iã
Ioann.19. pfecti. Vnde ipſe in cruce dixit (Cõſummatum eſt.) Hoc eſt omnia ad conſummatam perfectionem duxi. Quam perfectionem vnico verbo adimpleuit: nam in præcepto charitatis, quæ compẽdium totius legis eſt adimpleta eſt, ſecundum illud Pau. Vniuerſa lex hoc vno verbo impletur. Diliges proximum tuum ſicuti te ipſum. Quod antea
Eſai.10: Eſai.prædixerat.c.10. Conſummatio abreuiata innundabit iuſtitiam: conſummationem,& abreuiationem faciet Dominus ſuper terram. Illud enim verbum (Breue)ſed conſummans quo Dei & proximi dilectio præcipitur,innundationem perfectæ iuſtitiæ adduxit in homines.Nã perfectio creaturæ in coniũctione ad ſuum vltimum finẽ, qui eſt Deus conſiſtit, hanc autem vnionẽ facit charitas,quę immediatè totũ hominẽ
Col.3. iungit Deo: & ideo in ea tota perfectio conſiſtit. Vnde Paul.ait,Super omnia charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis. Quoniam charitas eſt vinculum quod ligat nos Deo,in quo conſiſtit noſtra perfectio. Vel dic,quod ideo dicitur vinculum perfectionis: quoniam eſt corona, conſummatio ac finis totius perfectionis ac legis,& idem eſt dicere, eſt vinculum perfectionis, ac dicere,eſt plenitudo legis,& velut clauis quæ ædificium complet,ac claudet,vniuerſamq; in ſe includit virtutem & perfectionem. Igitur Chriſtus Dominus hoc munus ſuper ſe aſſumpſit,nempe vt amorem hominibus ſuaderet,ſecundum illud: Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeatẽ & vt regnum amoris ad ſuos vſq; terminos extenderet: Vſurpauerant quippe Phariſæi, non minimam partem eius iuriſdictionis,atq; diſtrict⁹:quoniam ad amicos dumtaxat coarctauerant eam,inimicos ab eius regno excludentes,& tantus error etiã ſapientes mundi occupauerat.Nam Cicero
Cicero. 1.de offi.ait, Virum bonum eſſe,qui quibus poteſt prodeſt,nocet nulli,niſi laceſſitus iniuria. Quod arguens Lactantius Firmianus
Lactan. in ſuis diuinis inſtitutionibus ait, hoc eſſe, & patientiam, & innocentiam ab hominibus eliminare, cũm tamen vtiliſsimæ ſimul ac neceſſariæ ſint in mundo. Quoniam patientia in nulla alia re adeo manifeſtatur atque probatur,quam in ſufferendis inimicorum iniurijs. Nam ideò forſam Iacobus
Iacob.1. in ſua Canonica ait: Patientiã habere opus perfectum ,quod in hoc maxime reluceat ac perficiatur,nẽpe in tollerãdis inimicis.In nocẽtia etiã, in hoc maxime ſplẽdet, q̃ nec inimic⁹ eam perdere poſſit. Error autẽ iſte vſq;ad populũ Dei,qui tũc erãt Hebręi,extẽdebãt, decepti forſam Doctores illorum, quoniã apud illos terminus quo De⁹ præcepit illis amare ,pximũ ſignificat, & amicũ & vicinũ,& cõciuẽ,ſodalẽ & ,pximũ,quinimo & phraſis Hebręa omnes homines etiã
Exod. 11. inimicos,pximos vocat:Nã &Ægyptios crudeliſsimos illius populi hoſtes ,pximos vocat,quoniã ubi nos legim⁹:Petat vnuſquiſq; à vicino ſuo vaſa aurea,& argẽtea, legunt; Hebręi:Petat vnuſquiſq;à ,pximo ſuo.Et qui
Geneſ. 11. Babylonicã turrim ędificabãt ſic etiã vocãt cũ dicit:Dixit vnuſquiſq; ad ,pximũ ſuum. Itaq;omnes homines,qui inter ſe vnionẽ aliquã habẽt quacũq; via eã habuerint dicũt ,pximi:&quia omnes homines,in vna humana ſpecie vniũt,,pximi etiã dicũt. Phariſæi autẽ nolebãt hũc terminũ ad omnẽ ſuã ſignificationẽ extẽdere coarctãtes illũ ad ſolos amicos,& illos dicebãt eſſe amãdos ſecũdũ præceptũ legis,ex quo inferebãt inimi-
Hierem.8. cos eſſe odio habẽdos.Cõtra quos dicit Hiere.8.Veremẽdatiõperat⁹ eſt ſtyl⁹ mẽdax Scribarũ. & Eſai.1. Argentum tuũ verſum
Eſai.1. eſt in ſcoriã, vinum tuum mixtũ eſt aqua. Hoc eſt,q̃ eloquia Dei, quæ dicũt argentũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

igne examinatũ, in errores vertebant Phariſæi, & vim veritatis diuinæ in mẽdatij fragilitatẽ vertebant. Hoc autem (vt optime
Chryſoſto. ait Chryſoſto.) erat amorem à mundo propellere, & exulem facere: Quoniam ſi ſolũ amici ſunt diligendi, qui pauciſſimi ſunt, fere nihil amoris relinqueretur in mundo, ſine quo tamen mundus conſtare non poteſt,
Orpheus. eſt enim ſol vniuerſi. Vnde & Orpheus antiquiſsimꝰ Poeta dicebat, Amorẽ, omniũ rerũ claues habere, quibus cogitatus, cõceptꝰ atq; vniuerſa corda aperiebat. Nam cũ ipſe Rex cordiũ ac voluntatũ ſit, claues ei omniũ rerũ tanquã vero Dño traduntur, quare inter amicos nihil occultũ eſt. Habet em alter alterius mentis reſerantes claues. Igitur cùm Chriſtus, in hunc mundum venerit, tanquam lux ad illuminandas tenebras & tanquam iudex, non vt iudicaret ſed vt ſaluaret mundum, vnicuiq; reddendo quod
ſimile. ſuum erat, aſcendit in montem omneſque iſtos condemnat errores. Vnus ſol ſufficit ad tollendas è medio tenebras, nec vllum aliud luminare id valet, nec luna nec ſtellæ fixę, vel errantes in cœlo. Videmus quippe adhuc illis exiſtentibus tenebras in cœlo occupare terram, tamen protinus vt ſolis radij apparent, & tenebræ & omnia alia lumen accipiunt. Sic nullus potuit tenebras huius mundi tollere præter vnum Chriſtum qui ſol eſt iuſtitiæ, nec Philoſophi, nec Oratores, nec Moyſes, nec Prophetæ adhuc tenebras illuminare omnino poterant, donec venit Chriſtus, qui de tenebris ipſis lumen
Ioann. 1. fecit, nam lux in tenebris lucet (ait Ioann.) Inter ipſas tenebras, quæ totum obſcurauerant orbem ingreſſa eſt lux iſta, illuſtrauitque illas, atque à mundo pepulit, ſerenum totum ac lucidum reddens. Quare ſolus ille hunc ab eo abſtulit errorem dicens. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Diliges amicum*
Eſai. 16. *cuum, &c. Ego autem dico vobis, &c.* Venit enim vt iudex reddere velociter vnicuique quod iuſtum eſt: *Vino por juez de terminos*, vt terminos proprios daret amori, à quibus iniuſte expulſus erat, & extendens illum vſque ad inimicos, poſuit illum in ſua propria
Pſal. 118. poſſeſsione ac ſtatu. Vnde & Pſalmiſta dicebat Pſal. 118. Omnis cõſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Cùm cõfidero (ait Propheta) quantũ amoris ius extẽderis ac ampliaueris, quã latum feceris hoc præceptũ q̃ vocas tuũ, in hoc mihi apparet oĩs conſummationis vidiſſe finẽ, hoc eſt, amorẽ ipſum in ſuis finibus ac terminis collocatũ. Dicitur em̃ amor cõſummatio, vt diximus, quoniã eſt clauis, corona ac finis omniũ perfectionũ. Ideo quippe alas habere dicitur: quoniã ſuper omnia alia ſuo volatu ſe eleuat. Cũ ergo video amorẽ vſq; ad inimicos pertingere, videor mihi illũ in vltimis ſuis terminis videre. Sic enim de Chriſto Domino dicitur: Cũ dilexiſſet ſuos qui
Ioann. 13. erãt in mundo, in finẽ dilexit eos. Hoc eſt, amorẽ in ſuis terminis ac vltimis finibus poſuit, cũ pro crucifixoribus deprecatus eſt. Hoc etiã voluit oſtendere in genere mortis qd̃ pertulit. In cruce em̃ expaſis manibus ad dexterã, & ad ſiniſtrã occiſus eſt: vt doceret nos ad omnẽ locũ extendere alas amoris ſui, ad dexterũ & ad ſiniſtrã, ad bonos & ad malos, ad iuſtos & ad peccatores, & vſque ad latronẽ dilatatus eſt amor ſuus. Ibi in cruce quaſi in circulũ & orbẽ obuolutus eſt, vt omnia alta & profunda, lata & lõga cõprehendat amor ſuus. Id enim deprecabatur Paul. Deũ, vt ſuis clientulis reuelaret
Epheſ. 1. dicẽs: Flecto genua mea ad Patrẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti, vt det illuminatos oculos cordis veſtri, vt poſsitis cõprehẽdere quæ ſit lõgitudo & latitudo, ſublimitas, & profundũ, ſcire etiã ſupereminentẽ ſcientiæ charitatẽ Chriſti. Volebat enim, vt intelligeremus per reuelationẽ quantus fuerit Chriſti amor, ſupereminet enim omnẽ ſcientiã: quoniã extẽſus eſt, ad cœlũ & terrã, & abyſſum ipſum inferni penetrauit, cũ ad illũ expoliandũ deſcendit. Pacificauit enim per ſan-
Coloſ. 1. guinẽ crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quę in terris ſunt. Quare & Dauid dicit: Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. Hoc eſt in
Pſalm. 30. lege tua quæ eſt lex amoris, quem adeo latum & ſpatioſum feciſti, vt etiam inimici per hanc viam ambulare poſsint. Hoc etiam ſignificabat quod Deus in lege veteri præcipiebat, nempe quod non haberent diuerſa pondera. Nam pondus & pondus, mẽ-
Prouer. 20 ſura & menſura (ait Sapiens) abominabilis eſt apud Deum. Nec enim alio pondere debes regulare amicum, alio inimicum: quoniam amoris pondere vtrumque menſurare debes. Non dico quod non poſsis, immò & debeas, plus diligere amicum quam inimicum, ſed hoc aſſero quod in pondere amoris vterq; includitur, in hac æqualitate ponderis, q̃ eo caſu quo indigenti amico teneor prouidere, eodẽ etiã, & inimico, & ſicut interno amore teneor diligere amicũ, ita etiã & inimicũ: nã vterq; quãtũ ad hoc æqualiter proximus eſt. Quod etiã oſtẽdit tunica

Chriſti

Chriſti Dñi, quæ erat in cõſutilis deſuper cõtexta per totũ, & ideo nõ eſt diuiſa. Hæc
Ioann. 19. tunica eſt charitas, quæ integra abſq; diuiſione, vel acceptione perſonarũ ad omnes extenditur, etiam ad inimicos, qui hac lege amoris ſimul cũ alijs proximis cõprehendũ
ſimile. tur, in ſenſu in quo explicatũ eſt. Maioris actiuitatis eſt ignis ille, qui ad diſtãtiora loca ſuo calore pertingit, quã qui ad proximiora, ad hũc enim oportet accedere propè, vt calefacias: ille vero etiã à longè calefaciet te. Olim minimę actiuitatis erat calor iſte: quoniam ſolũ ad amicũ, qui propè eſt, extendebatur. Nunc vero extẽſa eſt ſphera ſuæ actiuitatis, atque vſq; ad inimicos dilatata eſt,
Epheſ. 2. etiã illos qui longe ſunt cõburit. Ideo quippe Chriſtus dicitur pax his qui longe erãt,
Eſai. 6. & his qui propè. Et Eſai. dicit volaſſe ad ſe vnũ de Seraphim, & forcipe carbonẽ ſuſtuliſſe, quo inuſsit labia eiꝰ. Significabat enim quod illũ Phariſæi hũc amoris ignẽ ſtrictũ, quaſi in forcipe tenebãt, nec erat niſi vnus carbo ignitus: quoniã ſolus amicus diligendus erat, & ideo oportebat accedere prope,
Ezech. 20. vt ad iſtum igniculum calefieres. Cæterum Ezechiel vidit præcepiſſe Deũ viro, qui erat indutus veſtimẽtis albis, vt de igne qui erat inter Cherubim impleret manus ſuas, & carbones illos ignitos per totam ciuitatem ſeminaret. Hoc quippe præcepit Deus Pater Chriſto homini induto carne noſtra linea, hoc eſt terrena & munda, vt de amore illo quo Cherubim ac Seraphim ardent impleret manus ſuas, & inter homines ſeminaret illum, quatenus omnes hic ignis accenderet tantoque igne iam mundus ardet, vt inimi-
Roma. 12. cus ad illum calefieri iam poſsit ſecundum illam Paul. ſententiam. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: & ſi ſitit, da illi potum: hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Hoc eſt dicere, cùm etiam inimicus huius ignis amoris noſtri ſit capax, ad illum vſq; debes extendere illum. Quare dicit Chriſtus. *Ego autem dico vobis, &c.* Hoc nobis ſufficere abunde deberet Domine Deus, quod tu hęc nobis ſanctiſsima mãdata intimaſ. Sufficiebat Pythagoræ diſcipulis, quod magiſter ſuus aliquid dixiſſet, vt ſtatim crederent, nec aliã rationẽ redderẽt q̃ dicere Ipſe dixit, & non ſufficit tibi (ô Chriſtiane) quod hęc mandet tibi ille, de quo dicitur: Ipſe dixit & facta ſunt.
Pſal. 32. Audaciſsimꝰ puer ille Abſalõ cùm ſeruis ſuis
2. Reg. 13. præcepiſſet vt Amnõ fratrẽ ſuũ in cõuiuio occideret, propter ſtuprũ qd̃ obtulit ſorori ſuæ Thamar, dixit poſtea eis: Nolite timere, Ego ſum qui præcipio vobis. Cur times hæc mãdata perficere? Vide quid dicat tibi Chriſtus verus Deus & homo. *Ego autem dico vobis.* Ego ſum qui præcipio vobis. Cur nõ credis hoc Chriſto hæc tibi dicenti, & fidẽ das ſtultiſsimo militi cõtraria aſſerẽti? Chriſtus dicit tibi: Parce inimico tuo: quoniam hoc maximus honor atque perfectio eſt, & renuis facere; pannoſus ac faruus homuncu lus dicit tibi, Dedecus tibi erit ſi non vindi ctam ſumis de illo, & facis, O Chriſtiane! quid dico Chriſtiane? Dicam potius ô paga ne, qui talem Deo tuo iniuriam irrogas, vt potius homunculo quam illi fidẽ adhibeas! *Diligite ergo inimicos veſtros, &c. vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum ori ri facit ſuper bonos & malos.* Et tamen poſſet malos hac luce ſolis priuare, ſicut priuauit
Sap. 18. Ægyptios, filijs Iſrael in luce permanentibus *Vt ſitis filij Patris veſtri.* Magna dignitas hominis Chriſtiani, vt dicatur filius Dei, propter imitationem tantæ virtutis, qualis eſt inimicis etiam beneficus eſſe. Sicut eſt grandis dignitas iuſtorum quòd vocentur filij Abrahæ propter imitationem eius maximę fidei, ſic dicantur filij Dei ob imitatio nem huius virtutis miſericordiæ, quæ plus in eo ſplendet, & in qua ſe perfectum dicit: Nã vbi Matth. dicit: Eſtote ergo vos perfecti ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt (ait Luc.) Eſtote ergo vos miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Quaſi ſe volẽs explicare, in qua virtute ſe diceret perfectum, & in qua vult vt imitemur illũ, nempe in hoc quod ſimus erga omnes miſericordes, maxime circa peccatores ad imitationem ipſius Dei, qui de hac virtute maxime videtur gloriari. Dicit enim quidam ſanctus Doctor, quod ſi eſſent duo homines & vnus offenderet Deum mortaliter, ſpe tamen veniæ conſequendæ ab eo, alter neutiquam peccaret mortaliter, tamen ob hãc cauſam quia Deus non parceret illi, nec ad hoc eius miſericordia valeret, maiorem iſte iniuriam Deo infert quam ille: quoniam iſte tollit ab eo id de quo Deus tantopere gloriatur. Tyrannus ille Iulius Cæſar, *Iuli. Cæſ.*
poſt partam victoriam ab inimico ſuo Põpeio, cũ reſciuiſſet Catonẽ Vticenſem ſibi mortẽ cõciuiſſe, ne in manus eius incideret, ferẽ fleuiſſe dicẽs: Inuidit Cato meę glorię q̃ illi parcẽdo mihi parauiſſem. Si ergo infidelis ille atq; tyrãnus gloriã & honorẽ ſuũ ponebat in eo quod erat parcere inimicis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus legitimus omnium rerū Rex atq; Imperator, cur nō & de hac magnificentia gloriabitur? Vnde Eſai. dicit: Propterea expectat Dominus, vt miſereatur & exaltabit parcens vobis. *Ganara honra perdonando.* Et à Paulo dicitur Diues in miſericordia. Per hāc enim fama Dei volat, hæc illū potentē facit: nā per illam omnipotentiā ſuā manifeſtat, ſicut diues per pecunias. Quinimo ad menſurā potētię ſuę habet & miſericordiā, & ſicut potentia eſt infinita, ita & miſericordia in Deo, ſecundū illud Sapien. Miſereris omnium: quia omnia potes. Vt in hoc ſæculo potentes atq; diuites doceret, quod ſecundum menſuram potentiæ ac diuitiarū debent eſſe miſericordes, qui enim multum poteſt, multam etiam debet præſtare miſericordiā. Immo ad hoc intellige tibi datā potentiā, vt cū illa oppreſſorum miſereari, atq; ab opprimētibus eos defendas. Ad hoc ſcias tibi datas eſſe diuitias, vt cum illis egenis ſubuenias, ad hoc ſcientiam, vt cum illa ignorantes doceas. Quemadmodum Deus vtitur potentia ſua ad benefaciendum omnibus, ac ſi ad hoc ſolum haberet illam. In hoc ergo Deus ſuam oſtendit perfectionem vt in omnibus benеuolus ac magnificus ſit. Quare ſancti qui hoc intelligebant, pro ſumma ducebant fœlicitate multas iniurias pati, ſcientes quantam pro illis accipere debent remunerationem. Vnde de quadam ſancta virgine quæ Ioanna dicebatur de Orbicto legitur, quod pro magno ducebat lucro, iniurias pati, & recitabat ducentos Paternoſter pro illis, à quibus eas accipiebat, quaſi in remunerationē accepti beneficij. Sed tu impie Chriſtiane id non capis, & ideo in tuo mundi alcorano permanes, quā tuncumque legi Chriſti aduerſetur.

Eſai. 30.

Epheſ 2.

Sap. 11.

Ioanna de Orbeto.

Moralitas ſeu breuis concio.

Cæterum vt hanc iam finiamus materiā aliquot veluti fragmēta circa illā dicamus. Et primō aduertendū eſt quod hic error quē hic condēnat Chriſtus, qui totum inuaſerat orbem, ortum habuit ex deprauata voluntate per vitia, quæ tunc maximè inter homines increbuerant. Nā cum voluntas propinqua ſit intellectui, ex tali propinquitate etiā corruptio aliqua illi adhæreſcit. Vnde vitia in voluntate, blanditiæ quædam ſunt, quibus intellectus allicitur, vt illi cōſentiat, & tanquā bona approbet, quæ volūtas concupiſcit. Quare cū abūdare vitia in mūdo videmus, timendū eſt, ne nouæ hereſes pullulare incipiāt. Peccata quippe in volūtate poſita, quaſi hoſtes ſunt, qui veritatē quę eſt in intellectu oppugnare cōtendunt. Secundō obſeruandu eſt q̄ vt mandatū hoc obſeruetur oportet recte diuidere, & ſeparare precioſum à vili, & amarū à dulci. Sicut em̄ ſunt aliquæ herbę intus dulces, pellē tamē habētes amarā, quā ſi detrahis ſuaues guſtui efficiūtur. Sic ſi in inimico homine detrahis amaram pellē malitiæ, remanet natura eius nuda quæ bona eſt & dulcis ac ſuauis volūtati. Nā ſic amabilis ab illa eſt. Et ſicut olim præcipiebat Deus, vt detraheretur pel dis animali immolādo, ſic debes detrahere nequitiā ab inimico, & bonā eius naturam amare, nam tunc acceptiſimū offeres ſacrificiū Deo. Vnde & Dauid dicebat de inimicis ſuis. Perfecto odio oderā illos. Illud enim eſt perfectū odium, cùm malū inimici odio habemus, bonum tamen eius amore proſequimur: hoc enim eſt facere de inimico amicū, ſicut & Dauid fecit cū Saule, quē cum ſemel & iterum interficere potuiſſet, abſtinuit tamen ab illo malo, quod cùm Saul intellexit reconciliatus eſt, & à perſequendo illum ceſſauit. Vnde Paul. Noli vinci à malo, hoc eſt, non te malū in ſe conuertat (hoc enim eſſet vinci à malo, ſicut ignis dicitur vincere aquam, quādo illam in ſe cōuertit) ſed vince in bono malū. Quod tunc efficis quādo bonis operib⁹ inimicū ad bonū & ad pacem cōuertis. Eſt em̄ magnū dedecus, q̄ à re tam vili qualis eſt malum te ſuperari permittas. Et hæc eſt ſanctorū victoria quę vincit mundum, quam & Dominus Hiere. 15. illis promiſerat cum dixit: Ipſi conuertētur ad te, & tu non cōuerteris ad eos. Aduertendū eſt etiā quod præcipuus actus fortitudinis, non eſt aggredi ſed ſuſtinere, vt Ariſtotel. & Diuus Thomas docent. Quoniam Chriſtus Dominus comparatur leoni propter fortitudinem, quam tamen non oſtendit aggrediendo ſed ſuſtinendo, quod etiā in martyrib⁹ videm⁹. Quare nō eſt ſignū ignauiæ perpeti inimicorū iniurias, vt mūdus ſtultus æſtimat, ſed potius eſt opus maximę fortitudinis. Immo eſſe impatientes ac iracūdos eſt ſignum debiliſsimę virtutis. Ex fragilitate enim tua prouenit, vt non poſsis iniuriam ſuſtinere, vt patet in fœminis, de quibus dicit Sapiens: Non eſt ira ſuper iram mulieris. Ex debilitate enim ſexus id prouenit, quod facile iraſcantur nihil valentes ſuſtinere. Quare de iuſtis dicitur, quod mutabunt fortitudinem, hoc eſt, non æſtimabunt fortes, quos mundus æſtimat eſſe, nempe qui vindictam ab hoſtibus expetunt

Similе.

Ioann. 5.

Hiere. 15.

Ariſt. Apoc. 3.

expetunt, ſed eos qui ſuſtinere aſpera poſſunt: Væ enim illis (ait Iudas Thadęus) qui perdiderunt ſuſtinentiam. Quare nec deſiderare malum inimico debemus, vel petere aut optare quod Deus illi vindictam inferat. Eſſet enim tunc velle nos facere Deum carnificem noſtrum. Idem namque eſſet, ac ſi diceres Deo (ait Greg.) Domine illum inimicum meum interfice, ſed ego non poſſum facere, tu ſis meæ vindictæ exequutor. Vnde & Iob dicebat: Si gauiſus ſum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui quòd inueniſſet eum malum: Non enim dedi ad peccandum gutur meum, vt expeterem maledicēs animam eius. Super quo vide D. Gregor. 22. Moral. cap. 6. Niſi fortè eſſet inſignis Reipublicæ hoſtis putà Turca, aut Antichriſtus, tunc enim ob bonum commune liceret illi deſiderare mortem, quemadmodū & inferre. Vltimò notandum eſt circa illa verba: *Ego autem dico vobis*: quod quemadmodum inter homines cōtingere ſolet, quòd ſi es offenſus ab alio, & vir magnæ authoritatis, & cui tu debitor es, pro eo te deprecatur, dicens tibi: Non propter illum, ſed propter me debes illi parcere, mihi hanc dona iniuriam, ego in meam reputabo partem. Sic Chriſtus Dominus dicit. Quod etſi inimici noſtri non mereantur, vt illis condonemus iniurias; tamen quia id talis Dominus benefactor, ac amicus noſter præcipit, propter illum facilè debemus facere. Quis enim ei mandāti contradicere audebit? Exauditus eſt (ait Paul.) pro ſua reuerentia.

Iud. Tha.

Gregor.

Iob 31.

Gregor.

Similе.

Hebr. 5.

Cap. VI.

Attendite, nè iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem nō habetis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Poſtquam Chriſtus Dominus præcedenti capitulo perfectionem Chriſtianæ religionis nos docuit, nunc modum quo eam exercere debemus, oſtēdit. Sicut poſtquàm perſuaſi alicui, vt artē pingendi addiſcat, tunc incipio illū inſtruere modum, quo artem illam exercere debeat. Eſt autem hic modus, recta intētio erga Deum, quam in omnibus operibus noſtris gerere debemus. Nam (vt Albertus Magn. hic docet) virtutis opus plus conſiſtit in modo, quàm in facto, ſecundum illud Deuter. 16. Iuſtè quod iuſtum eſt exequeris. Omnis autem modus abundantis iuſtitiæ conſiſtit in recta operis intentione; ſecundum quòd intentio ſumitur pro ea, quæ tendit in finē: quia quantum eſt de natura operis nō tendit in finem, niſi ſubſtantialiter fini debitis circunſtantijs proportionetur. Niſi enim ſimplicitas intentionis opus bonum comitetur; dicetur de operante illud Eccleſ. 2. Væ peccatori ingredienti terram duabus vijs. Et illud Iacob. 1. Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Et quia duo ſunt, quæ maximè intentionem retorquere ſolent, nempè gloriæ cupiditas, atq; pecuniæ, de his duobus in hoc capite agit. Quare hæc doctrina maximè aduertenda eſt: quoniam pulchras facere vias noſtras intendit, quæ tunc erunt pulchræ, quando finis earum, à quo pulchræ vel deformes dicuntur, pulcher ac bonus erit. Vnde Prouerb. 22 dicitur: Appone cor ad doctrinam meam, quæ pulchra erit tibi, & conſerua eam in corde tuo. Quare hic vult nos docere optimus Magiſter, vt omnia opera noſtra propter Deū faciamus, in eius amore perſiſtētes. Hic enim amor iungit opera noſtra Deo: & ideò ea pulcherrima ac ſpecioſiſsima reddit, ſecundū illud Eccleſ. 24. Ego Mater pulchræ dilectionis, & timoris, & ſanctæ ſpei. Pro quo notandum, quòd eorum quæ ſunt, quædam ſurſum, quædam deorſum feruntur, quædam medium locum tenent, ſecundū illud quod ſuo Metamorphoſeo Ouidius ex ludæorum libris tranſtulit, dicens:

Albertus

Deut. 16.

Eccleſ. 2.

Iacob. 1.

Eccleſ. 24

Ouidius.

Ignea conuexi vis, & ſine pondere cœli,
Eminuit, ſummaq; locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi leuitate, locoq;.
Denſior his tellus vltima poſſedit.

Id autē etiam in animabus inuenies. Quædam enim tendunt ſurſum Pauli conſilium ſequētes, qui ait. Quæ ſurſum ſunt querite, quæ ſurſum ſunt ſapite, ſuſcipientes id, ad quod Eccleſia quotidie nos hortatur, dicēs: Surſum corda. Et Pſalmiſta dicebat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam? Aliæ deorſum feruntur audientes hoſtes, & obedientes, dicentibus Incuruare, vt trāſeamus. Contra quas & quidam Poēta dicit:

Col. 3.

Eſai. 51.

O curuæ in terreas animæ, & cœleſtium inanes!

Quæ & ad inſtar ſerpentis, ſuper ventrem

Universidad de Deusto
Biblioteca

suum reptant, & terrã comedunt, atq; lingunt, & nihil præter terrena appetũt, quales erant hi ad quos sermonem suum Dominus noster Christus dirigit, quibus & dicebat: Vos de mundo hoc estis, ego de
Ioan. 8. supernis sum. Et quoniam Paul. contraponit duos homines: primum vocat de terra
1. Cor. 15. terrenum; secundum de cœlo cœlestẽ, sicut primus homo nos ad terrena deprimebat: ita secundus, qui est Christus Dominus, ad cœlestia subleuat, docẽs, vt non solùm non apperamus terrena, nempè diuitias, aut honores, aut voluptates, verumetiam, vt intentio omnium operum nostrorũ ad Deum feratur. Nec etiã sinistro oculo aliquid terrenum aspiciamus, sed quod cogitatione & auiditate in illa æterna patria cõuersemur,
Esai. 60. secundum illud Esai. 60. de viris iustis loquens: Qui sunt hi, qui, vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? In quibus verbis Propheta videtur loqui ad literam, de Apostolis, ac Apostolicis viris, nam sunt verba Prophetæ, quasi iam videntis. Comparat autem motum Apostolorum tendentium in Deum celeritati cursus nubium,
Simile. & columbarum: quoniam nubes maximo impetu ventus impellit, columbæ verò summa celeritate trahuntur amore pullorum, & quoniam à terra eleuantur, nihil in ea est, quod earum motum impedire, aut retardare possit. Ita similiter viri sancti cùm resecant istos affectus circa terrena, & per motum intellectus, & voluntatis tendunt in Deum, nihil eos impedit, sed libero motu, atq; celeri cursu ad Deum volant, ceù nubes, atque columbæ. Item
Esai. 33. Esai. 33. de viro iusto dicitur: Iste in Ecclesijs habitat (scilicet per cogitationem, & desiderium) munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est (nam Psalmista dicit: Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem) *No le falta de comer*: aquæ eius fideles sunt, hoc est, perennes & perpetuæ, quæ nunquam deficiunt. Iste autem sic eleuatus à terrenis, resecatis affectibus humanis, tendit sine aliquo impedimento in Deum, & ideò subdit Propheta: Regem in decore suo videbunt, oculi eius cernẽt terram de longè. Ea enim quæ de proximo videntur, maiora appa-
Simile. rent, quæ autem de longe parua: nam si quis ex alta turre hominem aspiciat, quasi formica videbitur. Cùm ergo vir iustus eleuatus sit à terra, Deum proximè aspicit; terram autem à longe videt: & ideò
Psalm. 36.

Deus decorus sibi videtur, omnia autem quæ in mundo sunt, tanquam parua, & nullius momenti reputabit. Quare & Propheta quasi parui faciens omnia terrena, illudens eis subdit statim: Vbi est literatus? Vbi legis verba ponderans? Vbi Doctor paruulorum? Sicut enim stellæ in con-
Simile. spectu Solis non splendent, sic & terrena omnia ante diuinæ Maiestatis conspectum nihil apparent. Et quoniam motus iste, & tendentia in Deum, potest impediri, per affectiones circa diuitias, & circa gloriam mundi: ideo in isto capite tales affectus reprimit Christus. Primum autem reprimit affectum humanæ gloriæ, quæ vehementiùs rapere solet hominis voluntatem; & ideò verbis grauissimis ab ea nos separare nititur statim à principio, dicens: *Attendite, nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, &c.* Quod quidem
Simile. verbum non apposuit, cùm reprimit affectum diuitiarum. Et ad similitudinem boni hortulani, priùs optimus Magister eradicare contendit vitium, quam virtutem plantet. Priùs enim dicit: *Cùm facis eleemosynam, noli tuba canere ante te.* Et posteà subdit: *Sit eleemosyna tua in abscondito.* Item: *Cùm oratis, &c. Sed intra in cubiculum tuum, &c.* Et idem de ieiunio, sic enim
Hiere. 4. dixerat Hieremias cap. 4. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Ita similiter Euangelicus prædicator priùs resecare debet vitia, quam plantare virtutes: *Attendite, nè iustitiam vestram, &c.* In his verbis Prædicator diuinus attentionem captare videtur, cùm dicit: Attẽdite. Nam exquisita petitionis attentio magnitudinẽ rei ostendit. Quotiescunque enim in diuinis literis apponitur verbũ hoc (attendite)
Hiere. 8. magnitudinẽ rei dicendæ designat Hiere. c. 8. dicit: Attẽdi, & auscultaui, nemo quod
Deut. 27. bonũ est loquitur. Item Deut. 27. Attende
Iob. 13. & audi Israël. Iob. 13. Iudicium labiorum
psal. 77. meorum attendite. Item Prouerb. 8. Esai. 49. Et in Psalmo: Attendite popule meus legem meam. Et cùm hoc verbũ bis tantum ponatur in hoc Dominico sermone, necessariò intelligendum est magnũ aliquid ibi contineri; cùm Prædicator summè sapiens, immò ipsa sapientia sit: *Nè iustitiam vestrã.* In pluribus exemplaribus Græcis est eleemosyna loco iustitiæ, sed in multis alijs est iustitia. Pro quo est notandum, quòd iustitia in diuinis literis accipitur aliquando largo vocabulo pro operibus virtutis,

iuxta

iuxta legem diuinam factis, vt est illud
Deuter. 19 Deut. 19. Nè dicas, Propter iustitias meas introduxit me Dominus in terram istam, id est, propter opera mea. Nec enim propter iustitias tuas, hoc est, propter opera
Psal. 17. tua. Et Psalm. 17. Et retribuit mihi Dominus secundum iustitiam meam, id est, se-
August. cundum opera mea. Qua phrasi vtitur etiã D. Augustꝰ. super Psalm. 30. dicẽs: Si attendas ad iustitiam meam, damnas me. Ratio autem, quare opera virtutis iuxta legem facta dicantur iustitia, duplex est. Prima, quoniam opera virtutis, quæ sunt conformiter ad legem, & ad Euangelium, sunt adeò in iustitiæ puncto constituta, vt nihil illis addi vel tolli possit, habentque maximam conformitatem, & æqualitatem cum ratione ipsa, sic adeò vt nihil conformius rationi excogitari possit, quàm lex, & Euangelium. Euangelium quippè, ac lex
Cant. 2. flores sunt rationis naturalis. Et ita intelligitur illud Can. 2. Iam Hyems transijt imber abijt, & recessit, flores apparuerunt in
Simile. terra nostra. In Hyeme arbores nihil aliud habent quàm radicem; in Vere autem ex hac radice pullulant flores, & fructus. Flores autem in Hyeme habẽt esse in radice & trunco. Ita flores Euangelij pullulant ex ratione naturali, veluti ex radice & trũco: & propterea ratio naturalis respectu legis Euangelicæ dicitur Hyems, Euangelica verò lex Ver. Vnde Euangelica opera dicuntur flores honoris & honestatis, vt ha-
Eccles. 24 betur Eccles. 24. cuius expositionem vide
D. Thom. in D. Thom. 1. 2. quæst. 70. art. 1. ad. 2. Secunda ratio est, quoniam in ipsis operibus virtutum ratio quædam iustitiæ reperitur
Caiet. inclusa ab ipso Deo, quod docet Caietan. 1. 2. q. 114. a. 1. Opera enim virtutum possunt dupliciter considerari. Vno modo, secundum quod egrediuntur à tali virtute; verbi gratia, à charitate, secundum quam rationem pertinẽt ad virtutem charitatis. Alio modo, secundum quod habent rationem meriti inclusam à Deo, & secundum istam rationem pertinent ad iustitiam; non quidem perfectæ, sed imperfectæ, qualis est inter filium & patrem. Et hac ratione in sacris literis opera virtutum dicuntur iu-
Matth. 5. stitiæ, vt supra dixit Christus: Nisi abundauerit iustitia vestra plusquàm Scribarũ, & Pharisæorum, *vestram.* Obserua, quòd Christus Dominus opera virtutum, & rationem meriti vocat iustitiam nostram, vt in hoc maximè manifestet liberalitatem, ac misericordiam suam. Nam cùm sit donum Dei, taliter nobis confert illud, vt faciat esse nostrum. Pro quo est aduertẽdum, quòd in quocunq; actu meritorio duo sunt consideranda. Aliud est, quod se tenet ex parte hominis, secundũ quã consideratio-
D. Thom. nem actus non habet rationẽ meriti. Aliud est, quod se tenet ex parte Dei, & secundum hoc actus habet quod sit meritorius, & satisfactorius. Doctrina est D. Tho. 2. 2. quæst. 161. artic. 3. quod etiam significatur
Oseæ. 13. Oseæ. 13. cùm dicitur: Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum. Ex quo sequitur, quòd in diuinis literis & in sanctis aliquando gloria attribuitur gratiæ Dei: quoniam meritum quod habet homo, fundatur in gratia Dei, & taliter est meritum quod est donum Dei, & gratia
Rom. 6. eius, secundum illud Roman. 6. Stipendia peccati, mors; gratia Dei, vita æterna. Vbi vita æterna tribuitur gratiæ. Item Psal 102.
Psal. 102. Qui coronat te, in misericordia, & miserationibus. Vbi Augustꝰ. ait: Deus coronat
August. dona sua, & non merita tua. Item Bernard. homil. 67. in Cantica: Gratiæ subtrahis,
Bernar. quidquid meritis deputas. Nolo meũ, quod gratiam excludat, horreo quidquid meum est, vt sit meum. Qua etiam ratione dicitur Cantic. vltimo, quòd ascendit Sponsa
Cant. vlt. per meritum, innixa tamen super dilectum suum, id est, super gratiam diuinam. Quæ est ista (ait Spiritus sanctus) quæ ascendit de deserto, delitijs affluẽs, innixa super dilectum suum? Item Esai. 50. Quis ex vobis
Esai. 50. timens Deum, audiens vocem serui eius, ambulans in tenebris, & non est lumen eis? innitatur super Deum suum. Scala etiam Iacob, quam vidit Genes. 28. posita erat su-
Genes. 28. per terram: innixa tamẽ super Dominum. Cæterum licet hæc ita sint, tamẽ quoniam ex dono Dei & gratia inest nobis meritum & iustitia: ideò aliquando in sacris literis vita æterna vocatur præmium iustitiæ, se-
1. Tim. 4. cundum illud. 1. Timot. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Aliquando verò in sacra Scriptura vnũ per aliud temperatur, vt asseratur quod in nostris operibus est iustitia, ex diuina tamen misericor-
August. dia, vt dicit August. 13. de Trinit. cap. 10. vbi ait: Ea quæ dicuntur merita nostra, dona sunt Dei. Est tamen locus insignis id ex-
Esai. 55. plicans Esai. 55. vbi dicitur: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, venite, emite, absque argento, & absq; vlla commutatione. Nam

quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam gratia ſupponitur ad meritum, & eſt donum Dei ipſum meritum: ideò dicitur abſque argento, & abſque vlla commutatione: quoniam id quod eſt ex merito, ex ea parte, qua eſt ex parte hominis, nullius prorſus valoris eſt. Cæterum, quoniam in ipſo merito reperitur iuſtitia ex dono Dei; ideò dicitur emptio. Immò ex parte emptoris exigit Propheta paupertatẽ ſpiritualem, ad emptionem vitæ æternæ. Et ita dicit: Et qui non habetis argentum. Qui enim plus cognoſcit ſuam ſpiritualem paupertatem, & quàm inualidus ſit ad bonum, & procliuis ad malum; iſte talis magis diſpoſitus eſt ad iſtam emptionẽ vitæ æternæ; magis enim cognoſcit beneficia diuina in ſe. Ex hoc etiam ſequitur ſecundò, quòd in hoc myſterio maximè ſplendet diuina miſericordia, & liberalitas. Nam iuſtitia, quę ſua eſt, taliter applicatur nobis, vt verè dicatur à Chriſto noſtra. Dicitur enim liberalis ille (ait Ariſtot. & D. Thom.) qui donat propter commodum ipſius cui donat, abſque vllo reſpectu ad propriam vtilitatem, aut lucrum, quod clarè patet in Deo. Immò, vt honor maior nobis ſuccreſceret; nomen liberalis ſubterfugit donans nobis gloriam propter merita noſtra, quæ tamen dona ſunt gratiæ eius: quod etiam contigit in redemptione generis humani. Taliter quippè peccatum hominem dimiſit, quod ex donatione ipſa & remiſsione, nõ intẽdat acquirere nomen liberalis; ſed taliter occultet hoc nomen Deus, vt ipſe homo dicatur ſatisfacere de rigore iuſtitiæ. Cæterum, hæc iuſtitia, quæ à Deo noſtra dicitur pro ſua liberalitate, à nobis ſua dicenda eſt: debemus enim diuinũ beneficium agnoſcere, & gratias ei pro tanto reddere bono. Quod Auguſt. recognoſcens Pſal. 30. ſuper illud: In tua iuſtitia libera me, dicebat: Libera me in tua iuſtitia: nam ſi ad meam attendas, damnas me. Eſt enim quædam iuſtitia Chriſti, quæ noſtra fit, cùm gratis donatur nobis. Vnde Baruch. 1. dicitur: Tibi Domine iuſtitia, nobis autem cõfuſio faciei noſtræ. Quod ferè eiſdem verbis habetur Daniel. 9. & Mich. 7. Educet me in lucem, videbo iuſtitiam eius. Et Baruch. 2. Anima quę triſtis eſt, & incedit curua, &c. dat tibi gloriã & iuſtitiam Domino. Quod ſi homo in ſeipſo debet cognoſcere iuſtitiam eſſe ſuam, hoc etiam debet eſſe quòd cognoſcat illam iuſtitiam eſſe ſuam, non ſuis meritis, ſed ex dono Dei, ſecundum illud Eſai. 45. In Domino (dicet) meæ ſunt iuſtitiæ. Et quoniam populus ille inſipiens Iudæorum, hanc ſecum non contulit mirabilem conſiderationem, à Deo ſuo derelictus in multa crimina corruit. Quod & apud Eſai. frequentiſsimè; & apud Paul. in epiſt. ad Romanos reperiemus; præcipuè cap. 10. vbi ait: Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei nõ ſunt ſubiecti. Regula eſt ſacræ Scripturæ, quam Diuus Auguſt. docet ſuper Pſalm. 103. in illo verſu: Sol cognoſcit occaſum ſuum; quod verbum (cognoſcere) in oratione affirmatiua, præter cognitionẽ ex parte intellectus, aliquando importat affectionem ex parte voluntatis, vt idem ſit cognoſcere, id eſt, recognoſcere, & benè affectum eſſe, vt in noſtro ſermone dicimus, *Reconocer el beneficio*: id eſt, cum affectu & gratitudine. Vnde ibi Sol cognouit occaſum ſuum, intelligitur Chriſtum cognouiſſe mortem ſuam, cum grandi affectu & deſiderio ad illam. E contrà verò in oratione negatiua importat neglectũ, atq; contemptũ. Quare, cùm Paul. dicit: Ignorantes iuſtitiam Dei, neglectum importat, hoc eſt, parui facientes Dei iuſtitiam & contemptui habentes, vt ſuam ſtatuerent. Verbum autẽ (ſtatuere) importat firmam adhæſionẽ cum affectu ad ſuam iuſtitiam; itaque vult dicere Paul. quòd ex nimio affectu ad propriam iuſtitiam, Dei iuſtitiam neglexerunt: & ideò iuſtitiæ Dei non fuerunt ſubiecti. Derelicti quippè ſunt à Deo, vt in proprias inuentiones abirent, de quibus dicitur Pſal. 80. Et nõ audiuit populus meus legem meam, & Iſraël non intendit mihi, ſcilicet, per gratiarum actionem. Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum; ibunt in adinuentionibus ſuis. In hoc ſenſu dicitur de filijs Heli, non cognoſcentes Dominum, id eſt, abſque reuerentia & bono affectu ad Deum. In quo etiam ſenſu de Chriſto dicitur, quòd non cognouit peccatum, hoc eſt, nullum affectum habuit vnquam ad peccatum. Et illud: Me autem Iſraël non cognouit, hoc eſt, nullum bonum affectum habuit erga Deum. *Faciatis coram hominibus*. Id nos in his verbis vult docere Dominus, quòd ſicut hæc iuſtitia, quæ in nobis reperitur, à Deo procedit tanquam à principio: ita ad ipſum ordinatur tanquam ad finẽ, Deus enim eſt principium, & finis omnium rerum, vt dicitur Apocal. 1. Ego ſum alpha & O. principium, & finis. Vnde

Ariſtot.
Auguſt. Pſal. 30.
Baruch. 1.
Dani. 9.
Mich. 7.
Baruch. 1.
Eſai. 45.
Rom. 10.
Auguſt. Pſal. 103.
Pſal. 80.
1. Reg. 2.
Rom. 8.
Eſai. 1.
Apoc. 1.

iuſtitia

iuſtita hæc, cùm ordinatur ad innanẽ gloriam, à proprio fine diſtrahitur, & in inferiorem finem ordinatur, ab eoq; inficitur; ſicut res ſuperioris ordinis, cùm ad inferiores ordinantur, ab eis inficiuntur. Quare iuſtitia Phariſæorum comparatur panno meſtruatę. Eſai. 64. Quoniam iuſtitia, quæ ex natura ſua ordinatur in Deũ, ſi in innanem gloriam retorquetur (ſicuti retorquebatur Phariſæorum iuſtitia, & Hypocritarum) tunc ab illo fine inficitur, quoniam tangit illũ; ſicut pannus inficitur à muliere menſtruata, cùm tangit illã. *Vt videamini ab eis*. Non vetat Chriſtus Dominus, nè faciamus opera noſtra corã hominibus, aliàs contrarius eſſet ſibi ipſi (qui ſuprà nos docuit) dicens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Non enim vult finem eſſe noſtrorum operum videri ab hominibus, ſed vt glorificetur Pater noſter cœleſtis. Rurſus non dixit ibi: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videamini ab eis, ſed vt videant opera veſtra bona. Aliud eſt enim velle ſe videri ab hominibus; aliud velle ſua opera videri. Nam qui vult ſe videri, propriam gloriam quærit ab hominibus, à quib⁹ vult ſe videri; qui autem vult ſua opera videri ab hominibus, non vt ab eis gloriam quærat, ſed vt ex bonis operibus laudẽt Deum, & alios ad ſui imitationem prouocent, non propriam gloriam, ſed eam, quæ Dei eſt, quærit. *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrẽ veſtrum, qui in cœlis eſt*: quoniam non illi laboraſtis, ſed vobis; non propter illum operati eſtis, ſed propter gloriam veſtram. Cur vobis erit debitor Deus? Et non dicit: Alioquin damnabimini, ſed, Mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum: ſiue quòd frequenter non eſt mortale peccatum vanæ gloriæ appetitus, ſed veniale; ſiue potiùs quòd proprium damnum boni operis ſit amiſsio mercedis à Deo reddendæ. Id enim oſtendit talia opera vana eſſe & inutilia, ac fruſtra fieri, vt quæ mercedem operis minimè conſequantur. Non autem dicit: Mercedem non habebitis à Patre veſtro, ſed apud Patrem veſtrum; vt mercedem bonorum operum intelligamus iam repoſitam eſſe, ac reconditam apud Deum, antequàm detur. Sicut & Paul. dicebat repoſitam eſſe ſibi coronam iuſtitiæ; vt ſic non ſegnes ad rectè operandum efficiamur ſcientes repoſitam iam eſſe nobis, ac præparatam mercedẽ pro eis. Frequenter autem repetit nomen Patris cœleſtis, vt plùs ad ſtudium placendi Deo, accendamur. Quis enim filius non plùs ſtudet placere Patri illiq; cœlesti, quàm homini terreno atque mortali, cuius merces caduca terrena, atque mortalis erit, cùm è contrà cœleſtis Patris præmium cœleſte immortale, ac æternum fore neceſſe ſit? Vnde Gregorius ait: Stultum eſt inde tranſitoria querere, vnde æterna poſſumus habere. Miſera profectò commutatio. Quare idem Gregorius. 8. Moral. cap. 37. de his loquens hypocritis, dicit: O miſeri, affectantes laudes hominum, in ſemetipſis diſsipant fructum bonorum operum! De quibus dicitur Hierem. 7. Fruſtrà conflauit conflator, malitiæ eorũ non ſunt conſumptæ. Argentum reprobum vocate eos: quia Dominus proiecit illos. Omni enim induſtria ſua, & omni labore adhibito, producunt argentum reprobum, quod ſolam apparentiam habet, & nullius valoris eſt.

Sed quoniam Chriſtus Dominus in toto hoc capite, à vanæ gloriæ ictibus nos vult eſſe munitos: operæpreciũ exiſtimaui aliqua hic, licet pauca, de hoc vanę gloriæ vitio inſerere. Et primò ab eius deſcriptione exordiendo. Vana gloria, ſecundum Auguſtinum, eſt iudicium hominum de aliquo benè opinantium: ſecundum Tullium verò vana gloria eſt magna dicti, vel facti frequens fama, cum laude. Tantæ autem vanitatis eſt peccatum illud, quod licet omnia, quæ ſub Sole ſunt, vanitas ſint; tamen vana gloria, quaſi vaniſsima hoc nomẽ ſibi appropriauit. Hoc autem vitium inde occaſionem ſumit, quod cùm frequẽs ſit peccandi cõſuetudo apud homines; pauci ſint qui virtutem ſectentur. Qui cùm ſeipſos tot iniquis conferant; videntes ſe illis ſuperiores, euaneſcunt: cùm tamen ſicut conſuetudo peccandi ruborem iam peccati, ac infamiam tollit, ſic & conſuetudo rectè operandi hanc iam debuiſſet vanitatem auferre. Qui ab hominibus gloriam quærit clauem arcæ, vbi eſt theſaurus ſuus, illis committit, ſecundum illud dictũ Bernardi: Fideliſsimus ſuimet cuſtos, non tutum arbitratur labijs hominum committere gloriam ſuam. Non tutum planè, ſed ſtultum eſt, ibi theſaurum tuum recondere, vbi non valeas reſumere cùm volueris. Si ponis in os meum, non in tua, ſed in mea poteſtate collocas: cùm vtiq; pro meo libito, vel te laudare

2. Tim. 4.
Eſai. 64.
Gregor.
Idem.
Hierem. 7.
Moralitas de vanæ gloriæ vitio.
Tullius.
Bernard.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudare possim, vel derogare tibi. Sanum vas & inconcussum est conscientia, & seruandis secretis idoneum, nullis patens insidijs, nulli violentiæ cedens, nullo quippè oculo vel manui accessibilis, excepto dumtaxat spiritui, qui scrutatur etiam profunda Dei. Quidquid ibi repositero securus sum, quia non perdam. Seruabit viuo, defuncto restituet. Nam quocunq; vado, ipsa mecum iter facit, secum ferens depositum, quod seruandum acceperat. Viuo adest, mortuum sequitur, vbiq; gloria vel confusio inseparabilis, pro qualitate depositi. Hactenus Bernar. Quid enim stultius existimari potest, quàm vt ab illo appetam testimonium, immò magno precio emam, qui nihil mihi vel prodesse, vel obesse potest, et à Deo non quæram, cuius testimonium me vel reprobum, vel probum facit?

1.Cor.4. Quod intelligens Paul. aiebat: Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Qui enim iudicat me Dominus est. Vnde & Bernar. ait: Vt quid alieno, vel mei ipsius testimonio contentus sum, cuius nec vituperio reprobus, nec laude dignus inueniar? Si ante tribunal vestrũ iudicandus astarem, meritò de laude vestra gloriarer. Nunc autem cùm solius Christi iudicio sim præsentandus, quantæ insaniæ est mei, vel alterius iudicio gloriari? Sicut

1.Ioan.5. dicitur. 1. Ioannis. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Et horum testimonio stabitur in omnibus. Præterea talis hominum gloriæ amator, in potestate hystrionum se ponit. Fingũt enim eum talem qualem volunt, iam vsq; ad fœces deprimunt, iam super aëra efferunt illum. De his enim vi-

Psal.106. detur dicere Psalmista. Ascendunt vsque ad cœlum, & descendunt vsque ad abyssos. Vnde Bernardus ait: Qui conscientias suas in alienis linguis posuerunt, modò parui, modò magni, modò nulli videntur, provt linguis hominum eos vel laudare, vel

Simile. vituperare placuerit. Hæc ille. Quare comparantur gallis in altis turribus positis, qui ad omnem ventum se mouent, contra illud

Eccles. 5. quod dicitur Eccles. 5. Non te ventiles in omnem ventum. Sunt & arundines vento

Iob.21. agitatæ, sunt & palleæ, vt Iob. 21. dicitur: Erunt sicut palleæ ante faciem venti. Timendum etiam maximè hoc vitium vanæ gloriæ est. Primùm, quoniam insidiatur mentis oculo, hoc est, intentioni; qui oculus si nequam fuerit, totũ corpus tenebrosum erit, id est, tota congeries operum, vt infrà dicitur. Quare comparatur Herodiadi illi Marc.6. saltatrici, quæ caput fecit amputari Ioannis: quoniã vana gloria, quæ se oculis mentis, quasi saltando offert, caput operis amputat. Nam cùm nõ fiat opus propter Deũ, qui caput omnium operum debet esse, sed propter hominum gloriam; quasi decapitat opus, & acephalum illud reddit: vnde sequitur quòd tollit meritum ab opere. Nam vt quidam senex dixit in vitis patrũ, sicut fieri non potest, vt herba simul nascatur & semen: ita impossibile est, vt laudem & gloriam sæcularium habentes, simul & fructũ habeamus cœlestẽ. Mira res! Ab ipso bono opere vana gloria nascitur, & ipsum bonũ opus à quo nascitur veluti vipera enecat. Nam sicut sagitta plumis passerum, quibus simile. vires volandi acquirit, ipsum passerem percutit; sic vana gloria ipsum opus bonum, à quo vires assumit, & interimit, & sine fructu aliquo efficit, immò & ipsum qui illam appetit, castigat. Nam secundum verbum Philosophi, hoc solum habet vana gloria, quod se appetẽtes fugit, & se fugientes appetit. Secundò, debet odio haberi hoc vitium: quoniam magnas habet vires. Quare dicit Augustinus: Quas vires nocendi ha- August. bet vana gloria, non sentit, nisi qui bellum ei indixerit. Quòd etsi cuiquam facilè est laudem non appetere, cùm negatur: difficilè est tamen ea non delectari, cùm offertur. Gregorius etiam ait: Aliquantulum fa- Gregor. cilè est humanam laudem non appetere; difficillimum oblatam reponere. Idem: Est timenda, quoniam illos vincit, qui cætera Hieron. vitia vincunt. Vnde Hieronymus: Difficiliùs arrogantia caremus, quàm auro vel argento, & gemmis. Interdum enim his abiectis glorioſis tumemus sordibus. August. August. Sunt qui de contemptu inanis gloriæ, vaniùs gloriantur. Tertiò, hoc vitium maximè cauendum est: quoniam remanet post alia. Vnde in libro Sentẽtiarum Prosperi Prosper. dicitur: Cùm omnia vitia superauerit homo, manet periculum, nè mens benè sibi conscia potiùs in se, quàm in Domino glorietur. Vitium illud inuadit res sacras, cùm alia vitia eas fugiant. Committitur etiam hoc peccatũ in Ecclesia, in seruitio diuino, & meliores in Ecclesia nititur maculare, scilicet, religioſos. Succumbere etiam facit viros religioſos spirituales in bello spirituali, sicut humilitas facit triumphare. Sicut enim Dominus virtutem tribuit ei, qui de victoria

victoria dat ei gloriam; sic vires non subministrat ei, qui furatur ei gloriã. Deniq; quomodò non timẽda sit vana gloria, quæ maximum impedimentum est ad credendum? Secundum illam Domini sentẽtiam

Ioan.5. Ioan.5. Quomodò potestis credere, qui gloriam ab inuicem quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est, non vultis? Quare hæretici omnes hanc gloriam humanam captare maximè appetũt, & vt eam consequantur, diſcredunt, nouaq; figunt dogmata, quibus populi auram venentur. Fugiendum igitur magnopere est hoc vanæ gloriæ vitium, soliq; Deo honor & gloria tribuenda sunt.

Leuit.27. Ideò quippè Dominus decimam partem bonorum nostrorum sibi dari mandauit, nouem partibus nobis retentis, vt insinuaret sibi omnia perfecta, nobis autẽ imperfectionem conuenire (in nouenario quippè numero imperfectio designatur, sicuti perfectio in decennario, qui est numerus numerorum) secundum illud quod suprà citauimus: Tibi Domine iustitia, nobis autẽ

Dani.9. D.Thom. confusio faciei. Id docet D. Tho. 2.2.q.87. art.1. Atq; adeò Christus Dominus non est decimatus in lumbis Abrahæ, qui decimas tribuit Melchisedech, licet ibi fuerit decimatus Leui, à quo vetus Sacerdotium prodijt: quoniam Christus nullam maculam, aut imperfectionem contraxerat, vt alij

Hebr.7. Sacerdotes, secundum illud Paul. Hebræ. Talis enim decebat, vt nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, & excelſior cœlis factus, qui non habeat necessitatem (quemadmodum & reliqui Sacerdotes) priùs pro suis, deinde pro populi

D.Thom. peccatis hostias offerre. D. Tho. 3.p.q.31. Et quemadmodum Mardocheus noluit genua sua flectere ante Aman, veritus nè honorem Dei transferret ad creaturas; sic

Hesther.13 nos gloriam, quæ solius Dei est, non nobis vsurpare debemus, sed dicere cum Psal-

Psal.113. mista: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Quod si nobis nimis infestum fuerit vitium hoc; Deo nos commendare debemus, dicentes: Domine vim patior, responde pro me. Nec tamen propter huius vitij timorem, quę bona sunt, ac conducentia prætermittere debemus, sed dicere, quod sanctus ille Pater diabolo, qui ei vanam gloriam ingererat, respondit: Nec propter te hoc opus incepi, nec pro-

D. Thom. Moralia. ter te dimittam. Sic docet D. Tho. opusc. 64. cap. de vana gloria. *Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba cantare ante te, sicut hypocrita faciunt in Synagogis, & in vijs, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, Receperunt mercedem suam.* In tribus operibus præcipuis nos admonet optimus Magister, nè ea ob hominũ gloriam faciamus. In eleemosyna, quæ charitatis ac misericordiæ opus est; in oratione, quæ est opus religionis ac fidei, ac in ieiunio, quod in Christianis opus videtur spei. Sperantes quippè in eo, qui dixit: Beati qui nunc esu- Matth.5. ritis, quia saturabimini, ieiunamus. Descendens ergo ad eleemosynam, dicit: *Cùm ergo facis eleemosynam*: quasi diceret: Cùm facis dico, quia non semper poteris facere: nec enim semper facultas suppetit, vt voluntas faciendi eleemosynam, secundum illud Ioan.12. Semper pauperes habebitis vobis- Ioan.12. cum, & cùm volueritis, potestis illis benefacere. Et 2. Corin. 8. Non vt alijs sit remis- 2.Cor.8. sio, vobis autem tribulatio. Tribulatio autem fieret dantibus, si semper darent. Secundò, effectũ eleemosynæ insinuat, cùm dicit, *Facis*: quoniam nõ sufficit verba bona pauperi dare, nisi cùm facultas adest opere ipso ipsi prouideas, secundum illud. 2. Co- Ibidem. rinth. 8. Nunc verbo & facto ostendite, vt quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita & sit perficiendi, secundum id quod habetis. Et Iacob. 2. Si frater, aut so- Iacob.2. ror nudi sunt, & dixeritis eis: Ite in pace, & calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit vobis? Tertiò, dicendo, *Eleemosynam*, quod opus misericordiæ significat; designat quo affectu eleemosyna tribui debeat. Debet enim ex misericordia (quæ charitatis est filia) procedere, iuxta illud. 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam 1. Ioan. 3. huiusmodi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodò charitas Dei manet in illo? Et Iob. 30. Iob.30. Flebam quondã super eo, qui afflictus fuerat, & compatiebatur anima mea pauperi. Et hoc est communicare necessitatib⁹ pauperum, quod docet Paul. Roman. 12. Et sic Rom.12. intelligi debet illud Thob. 4. Noli auertere Thob.4. faciem tuam ab vllo paupere. Non enim potest intelligi, quòd semper & vbique, & omnibus pauperibus tribuere debeamus, cùm hoc impossibile sit; sed quòd saltim affectu omnibus commiſereamur, nõ auertentes faciem ab eis, quasi contemnentes eos. *Noli tuba cantare ante te.* Mos erat olim, vt ad sonitum tubæ pauperes certa hora, & in certo loco conuenirent, vt sic ab eis tollere-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tolleretur labor vagandi,& discurrendi per vicos & domos, & nullus exciperetur pauper ab eleemosynæ beneficio, quod & faciebant Pharisæi,vt ab hominib⁹ viderentur. Quod tamen nos facere non debemus, sed sinamus tubas ad classicum vsum : vt

Virgil. Virgilius dicit:

Aëreum ciere viros, Martemq́ accendere cantu.

Christianorũ est in omnibus Dei gloriam

Laurẽtius Presbyter. quærere. Vnde Laurentius quidam, presbyter Nouariensis, de eleemosyna dicit: Fructifera arbor non loquitur,sed ex fructu cognoscitur. Apes non in publico cellas intexunt, sed sub vili cortice, hinc tandem

Simile. gratiæ dulcoris. Quid est quod tu ex tua eleemosyna gratiam ab hominibus captas? *Noli tuba cantare ante te*, hoc est, noli sicut musica delectari vana hominum opinione & gloria. Personabat enim hominum laus, in auribus horum hypocritarum, sicut musica,quę aures dulcedine sua afficere solet,

Amos.6. Iob.11. secundum illud Amos. 6. Sicut Dauid putabant se habere vasa cantici. Et Iob. 21. Tenent tympanũ & cytharam, & gaudẽt ad sonitum organi: tuba autem & organũ cum aëre suos sonos emittunt. *Ante te.* Non dicit, Post te, tunc enim esset tentatio vanæ gloriæ insequens opus bonum,cui & resistere poteris. Ante te autem præcedere tubam, est talem intentionem accipiendi gloriam ab hominibus, præcedere opus bonum. *Sicut hypocritæ faciunt.* Multa de hypocritis in animo est accumulare in sequẽti capitulo. Nunc autem id sciendum est : quòd hypocrita apud Græcos idem est quod mimus; siue histrio apud Latinos, qui in theatris alias personas agunt, quæ non sunt. Agit enim personam Regis, qui pauper sutor, aut sartor est. Sic & hypocritæ personas sanctorum fingunt, cùm ipsi interim in magnis delitescant peccatis. Et sicut qui in theatro alias agunt personas, id faciunt,vt videatur & spectatoribus placeant; sic & hypocritæ quasi in publico theatro opera sua faciunt,vt ab hominibus

Albertus spectentur, & laudentur. Albert. Magn. dicit, quòd olim histriones laruas Ducum & heroum induebant, & percussus aër vocis in laruam, sonum grauem personabat, hoc est, boatum vocis inflatæ reddebat. Sic hypocritæ aura populi inflati sono quodam vocis tumido ; mira de seipsis prædicare non verentur. Hoc autem faciunt in Synagogis, & in vicis, vbi homines conuenire solent,vt videantur ab hominibus. Intentio hæc,bonum opus, non minus quàm

Aristot. modicum fermentum totam massam corrumpit. Etsi enim (vt scribit Philosophus. 1.Ethic.) laus præmium virtutis esse censeatur ; ita tamen vt illud studiosi non appetant, cùm virtus & summũ bonum propter semetipsum expetendum sit. Qui autem gloriam propriam quærit,quomodò ijs incumbet,quæ ad Deum dirigi necesse est? secundum illud, quod suprà citauimus ex

Ioan.5. Ioan.cap.5.Quomodò potestis credere, qui gloriam ab inuicẽ accipitis, & gloriã quæ à

2. Cor.11. solo Deo est,non quæritis? Et.2. Cor.11. Si gloriari oportet, nõ expedit quidẽ,quæ infirmitatis meæ sunt,gloriabor. Et.1.Tim.1.

1.Tim.2. Soli Deo honor, & gloria. Vnde Petrus

Petr.Chrysologus. Chrysog.serm.9.ait:Dicet aliquis, Ergo in conuẽtu, in plateis, in triuijs, neganda est misericordia nõ præbẽdus est victus Planè & in omni loco, & in omni tẽpore faciẽda est misericordia, præbendus est victus, nuditas est tegẽda;sed sic quomodò docuit misericordiæ author, vt misericordia non terræ sit nota,sed cœlo,nõ hominibus sit insinuata sed Deo. In plateis,in triuijs suũ pietas habet secretum;è contrà platea triuium est,cùm in secreto facit. Hypocrita nihil secretũ facit. Fratres, Deus monendo sic vota culpat, non loca, sensum non opera, studium non datorem iudicat. Non vbi facias quãdo facias,sed qualiter facias: quia Deus de cordibus, non de manibus, facta metitur. Et de sensu, non de locis operum, colligit qualitatem. Misericordiam coram se solo vult fieri, qui solius est misericordiæ, & remunerator, & testis, & dicit Matth.25.

Matth.25 Esuriui & dedistis mihi manducare. Vult in paupere sibi dari, & qui vult sibi dari, vult quod datum est se debere. Et qui vult se debere quod datur, vult largientibus nihil perire. Deus parua poscit,maxima redditurus. Vnde homo si in paupere Deo fœneras, testes homines non requiras, fides arbitros non requirit. De accipientis fide dubitat, qui sine mediatoribus nihil dat. Qui credita diffamat,vrit verecundia debitorem. Ergo homo daturus Deo,da secretò, vt quod dederis non sit oneris, sed honoris.

Augustin. *Vt videantur ab hominibus.* Augustin.serm.60. de tempore: Qui enim (inquit) ideò facit eleemosynam, vt ab hominibus se laudari desideret, etiam si occultè fecerit, publicè facit : quia laudem ab hominibus quærit. Qui verò eleemosynã pro solo Dei amore facit, & vt opus illud bonũ reliqui imitentur,

tur, & non ipse, sed Dominus collaudetur, etiamsi publicè faciat eleemosynã,absconsè facit: quia pro eleemosyna illa non hoc quod videtur, sed hoc quod non videtur, desiderat, nec ab hominibus laudem, sed à Deo mercedem optat accipere. *Amen dico vobis, Receperunt mercedem suam.* Hoc est,

Hieron. quam ipsi in opere suo intenderunt. Vndè Diuus Hieronymus hîc : Suam (ait) non Dei mercedem receperunt. Verbum præteriti temporis ostendit mercedem de hoc sæculo intelligi : merces enim quam à Deo expectamus,in futurum reposita est; laudati sunt enim ab hominibus, quorum causa exercuerunt virtutes. Hæc ille. Non autem debes intelligere, quòd tales in futurum non iudicabuntur, sed tantum quòd illud quod erat bonum in illo opere, in hac vita suum præmium accepit, quod illi exquisierant, nempè hominum gloriam ac laudes : quare in futura nullum accipiet. Fallacia verò, quæ coniuncta est ei operi à Deo qui solus eam cognoscere potest, punietur. *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.*

Augustin. Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte, capite. 4. refert quasdam opiniones circa intelligentiam huius loci, & eas reijcit. Quare prima est, quòd per sinistram intelligantur infideles, hoc est,quòd eleemosyna non sit facienda coram infidelibus. Hanc opinionem confirmat Chry-

Chrysost. sostomus in imperfect. super hunc locum, ex Canone quodam Apostolorum hoc præcipiente, qui tamen Canon iam non inuenitur in his, qui modò sunt, nec talis

Augustin. sententia vera esse potest, vt Augustinus ibi docet. Et idem de illis, qui dicunt per sinistram intelligi inimicos. Nam Christus Dominus, & Apostoli, & coram infidelibus, & coram inimicis sanabant infirmos, & opera misericordiæ præstabant. Nec verò per sinistram intelligitur vxor (vt aliqui etiam Thomistæ intelligunt) existimantes, quòd cùm mulieres tenatiores esse soleant, ab illis debere maritos occultare eleemosynam, nè ipsam impediant: quoniam hoc omni probabilitate caret. Sed Augustin. per dexteram intentionem operis, per sinistram verò appetitum humanæ laudis intelligit. Vel per dexteram intentionem implendi legẽ, per sinistram, laudem delectationis accipiamus; nam tũc valor operis perijt. Cùm enim (ait) conscientiæ facientis eleemosynam, miscet se appetitio laudis humanæ; fit sinistra conscientia operis dextrę. Nesciat ergo sinistra tua quid faciat dextera tua, hoc est, non se miscеat conscientiæ tuæ appetitio laudis humanæ, cùm in eleemosyna facienda diuinum præceptũ contendas implere. *Vt sit eleemosyna tua in abscondito.* Hæc verba per hyperbolem legenda sunt, per quendã excessum, & eminentiam. Hyperbole figura est, cùm dictio excedens fidem ponitur augendi,vel minuendi causa,vt.2.Reg.1.Saul & Ionathas dicuntur aquilis velociores:minuendi causa,cùm aliquis dicitur testudine tardior. Ita hic locus hyperbole cum metaphora est. Ac si diceret: Taliter humanos conspectus fugere debes, in faciendo eleemosynã,aut alia bona opera; vt si fieri possет à te ipso cauere deberes nè scires. Ac certè tunc nescit homo opera sua, quæ ipse facit:quando ita facit ea,ac si nihil faceret. Contemnit enim opera sua,cùm ea videat mille deffectibus mixta, & esse tanquam pannus mestruatæ, quòd si aliquid boni habent,intelligit esse à Deo (vt suprà diximus) habet se quasi nesciens ea. Hoc enim *Leuit.1.* significabat turturis sacrificium ; nam cum iugulabatur retorquebant caput eius ad collum : vt intelligas quòd cùm te in bonis operibus sacrificium offers Deo, debes auertere caput, quasi abhorrendo opera tua, quæ cùm à te solo prodeunt, nullius valoris sunt, & ipsemet nescis an amore vel odio digna sint,an fortè aliqua sinistra intentione commaculentur. Sed te debes ha- *Simile.* bere veluti viator,qui auiditate magna pergens ad patriam, non illud iter quod perfecit, sed quod perficiendum restat, attendit; immò nihil aliud in mente gerit, quàm ad patriam suam iam accedere. Sic nihil aliud cogitare debes, nisi finem tuum consequi, qui est Deus. Quemadmodum & Paul.dicebat: Quæ retrò sunt obliuiscens, *Philip.2.* ad ea quæ ante me sunt,extendo meipsum, Sequor autem, si quo modo comprehendam. Quare seruus Dei id petere debet à Deo, & dicere: Domine oro vt sanctus sim, & ignorem egomet me esse sanctum. *Sea yo santo Señor, y no lo sepa yo.* Nesciat ergo sinistra tua quid faciat dextera tua. Sacra Scriptura per mẽbra nostra, quæ nobis inhærent, intima nra intelligere vult : quemadmodũ suprà dixit: Si pes tuus, vel manus tua scandalizat te, hoc est, si ea quæ intimiora sunt tibi scandalũ præbent, abscinde,&c. Sic modò ab intimis tuis cauere debes nè

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob eorum laudes eleemosynas elargiaris, velab his caue ob hoc ipsum, qui tam propinqui tibi sunt, sicut manus sinistra dexteræ. Et sic intellecta hæc sententia (ait Caiet.) potest esse præceptum, vel cautela. Præceptum in hoc sensu, vt si velimus, q̃ adimpletio legis ac consiliorum meritoria sit coram Deo, non debemus ea sinistra intentione facere; sed ab omni exteriori respectu ac alieno à Deo intentionem nostram auertere & celare: hoc enim exigitur ad hoc, quod legis adimpletio sit grata Deo. Si autem sit cautela, id erit dicere, ita parum nostræ infirmitati nos debere confidere, vt & nos ipsos in nostris operibus caueamus, quasi diffidentes nobis, nè fortè aliqua praua intentio omnia opera nostra inficiat. *Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* In abscondito intelligitur modo suprà explicato, vt per opera nostra non intendamus oculis hominum placere, sed oculis Dei, qui abscondita nostra penetrat,
Iob.31. secundum illud Iob. 31. Nonnè omnes vias
meas, & gressus meos dinumerat? 3. Reg. 8.
1.Reg.8. Solus nouit corda filiorũ hominũ. 2. Reg. 16.
2.Reg.16. Homo videt ea quæ apparẽt, Dominus au-
Hiere.27. tem intuetur cor. Hiere. 17. Ego Dominus scrutans corda. *Videt in abscondito.* Non modò, quia omnia illa quæ in corde latent, cognoscit; sed quia ex his hominum iustitiam dijudicat, nam ex corde prodeunt ho-
Matth.15. micidia, adulteria que, &c. Matth. 15. Ita
Ioan.4. veri adoratores adorãt in spiritu & veri-
1.Cor.14. tate. Ioan. 4. Psallã spiritu, psallam & mente. *Reddet tibi.* In antiquis exemplaribus Græcis (vt supra diximus) additur. In propatulo reddet tibi, siquidem te non modò coram Angelis suis, sed & coram omnibus maiori gloria donabit. Reddet, id est compensabit,
Matth.16 & retribuet. Reddet enim vnicuiq; secun-
Esai.3. dum opera sua. Et Esai. 3. Retributio manuum suarum fiet illi. Reddit autem Deus pro eleemosyna multiplicia bona, nimirũ
Prouer.28 temporalia in præsenti. Prouer. 28. Qui dat pauperi, nõ indigebit. Iterum ibidem: Qui despicit deprecantem, sustinebit miseriam.
Luc.6. Et Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Reddet &
Tob.4. gratiam. Tob. 4. Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat. Date eleemosynã,
Luc.11. & ecce omnia mũda sunt vobis. Reddet &
Luc.16. in futuro vitam æternam. Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Sed de hoc statim, Hic est sensus germanus huius sententiæ, Nesciat sinistra tua.

Mysticè verò sic intelligenda est, quòd *Moralis.* per dexteram, atq; sinistram vtramq; hominis naturã percipiamus spiritualem, scilicet, & carnalem, ita quòd spiritualis sit dextera, carnalis sinistra. In quocumque igitur opere exequẽdo nesciat sinistra quid faciat dextera, hoc est, spiritus nullatenus cõsulat carnem: quoniam carnis rationes, atq; motiui omninò aduersantur spiritui, secundum illã Paul. famosam sententiam: *Galat. 5.* Caro concupiscit aduersus spiritum. Fortissimus ille Samson in capillis capitis sui *Iud.16.* habebat sitam illam suam magnam fortitudinem Philistæis hostibus suis ignorantibus. Quis enim scire poterat, quod in re tam fragili, qualis est capillus, tanta esset fortitudo celatæ? Dum ergo hoc tacuit secretum, omnes funes ac vincula Philistæorum dirumpebat. At postquam id Dalidæ Philistææ reuelauit, protinus in manus inimicorum traditus est, atque ab eis illusus & excœcatus. Philistæa sinistra dicitur: Nescit Philistæus sinister, hoc est, mundanus, atq; carnalis, in quo suam habeat fortitudidinem vir iustus atque spiritualis; habet enim eam in pillis capitis sui, quæ res delicatissima est, hoc est, in rebus spiritualibus, commutat quippè (secundum Esaiæ testimonium) fortitudinem suam, quam non in *Esai. 40.* caducis rebus, quales sunt ea quæ ad carnẽ attinent; sed in perennib⁹ & spiritualib⁹, qualia sunt spiritualia, eam collocat, nimirum in sufferendis iniurijs, in persequutionibus tollerandis, in fame, & siti, in labore & erumna, in vigilijs & ieiunijs multis, quo quid remotius à carnalium opinione esse potest? Non ergo hæc cum Philistæa sinistra, hoc est, cum carne tua conferas, nec consilium ab ea capias, aliàs suis blandicijs auferet à te hanc magnam fortitudinem tuam, atq; in vincula conijciet te, & oculis euulsis ad pistrinũ desideriorum eius, quæ varia sunt, molere faciet. Nisi fortè velut alter Aiot vtraq; manu pro dextra vtaris, *Iud.3.* & cum Paulo dicere possis: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris. *2.Cor.6.* Vir quippè iam vndique in virtute perfectus, qui carnem spiritui subdere didicit, atq; deseruire cogit, iam sinistra ꝓ dextra vtitur; caro quippè ipsa vi consuetudinis spiritualis facta, iam libenter ad onera spiritus operã suam subministrat, quare talis non est cur sinistram timeat, cum dextera iam facta sit.

Etiam

Etiamsi caro sciat ieiunandũ, aut vigilandum esse, nec remittitur nec recalcitrat, nec tristatur, nec terga vertit, sed cum gaudio munia etiam spiritus exequitur; ita vt dicere possit
Psal.83. cum Dauid: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Igitur dum talem perfectionem assequutus non fueris, quam fortè per totam vitam tuam assequi nullatenus poteris, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Non carnis consilia captes, nec eius rationibus
Eccles. 7. acquiescas, sed accipe consiliũ illud Sapiẽtis, qui Eccl. 7. dicit: Noli cõsiliari cũ socero tuo, & à zelantibus te abscõde consilium, quia omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso, hoc est, nec cũ carne, nec cũ agnatis eius secreta spiritus tractes, sed tecũ in abscondito cordis tui cũ temetipso, hoc est, cũ tuo spiritu, qui potior pars tui est; ac proinde ab ipso tu ipse denominaris, huiusmodi arcana pertracta. Quod est clarius dicere: Nè ducaris carnis rationibus, sed spiritus & rationis.
Cant.2. Vndè & Sponsa dicebat. Lęua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Id est dicere: Carnem quæ lęua est, nolo videre, sed subtus eam habere opto: dextera autem (hoc est spiritualibus rationibus) me totam circumplecti desidero. Caro quippè me suadet, vt de inimicis meis vindictam sumam, aliàs quasi timidus, & inhonoratus habebor, spiritus vero fide illuminatus docebit nè id faciam, vt sim filius Dei, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, &c. Hoc sibi velit diabolus, vt Philistææ, id est, lęuæ suasionibus acquiescere, vt non oculis fidei, sed
3.Reg.11. carnis, ea, quæ facturus esses, cerneres. Sicut Rex Naas Ammonites hoc petebat à filijs Israël, vt oculos suos dextros erueret. Hoc & aduersarius petit, vt mentis oculo obcœcato, per carnis oculum ducereris, & illi mysteria tua panderes, ac cum Samsone perires. Et quia homines hodie non diuinis rationibus aguntur in suis operationibus, sed mundanis & humanis; ideò tot hæreses, tot peccata, tot stragres, homicidia, crudelitates, ac immania facinora exercentur. Non ergo sciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Vias enim, quæ à dextris sunt, nouit Dominus, peruersæ verò sunt
Prouer. 3. quæ à sinistris sunt. Prouer. 3. Quare reprobi à
Matth.25 sinistris erunt.
Moralitas de eleemosyna.

Sed quoniam iterum non redibit sermo, vt de eleemosyna misericordiæ filia tractemus, hi (clicet obiter) nonnulla de eius laudibus dicamus. Primum autem modum, quo eleemosyna fieri debet, explicemus, ex verbis Christi hic dicentis. *Te autem faciente eleemosynam.* In quibus verbis tria significantur, discretio facientis, perfectio facti, & commiseratio eius cui fit. Primùm dicendo (te) quasi dicat, Non alio quodam. Nam cùm ob hominum laudem eleemosynã pauperi damus, non facimus, sed vendimus illam. Cum pauperis importunitate extorquetur à nobis, non facimus sed cogimur. Tunc autem nos facimus, quãdo sola gratia & volũtate facimus. Nã ideò eleemosyna vocat omnis gratia, quia gratia vult dari, & in causa, & in dato, & in intentione, sicut Paul. 2. Cor. 9. *2.Cor.9.* ait: Potens es Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, vt abundetis in omne opus bonum. *Faciente.* Hoc denotatur operis perfectio, quæ his circũstantijs vestiri debet. Debet quippè eleemosyna largiter & profusè fieri, non tenuiter atq; contractè. Secundò, fieri debet bonis verbis, leniter & gratiosè, platis. Tertiò, expeditè & citò dari debet. Quartò, debes discretè attẽdere cui des. De primo dicit Prou. 3. *Prouer. 3.* Honora Dñm de tua substantia, & de primitijs frugũ tuarũ da pauperibus. Non enim honorat Deũ, qui nõ tribuit munus quod Deo dignum sit, nec de primitijs effert, qui vilia dat. Vnde Abel Genes. 4. obtulit Deo de adipibus gre- *Genes. 4.* gis sui; & Dñs per Prophetã cõqueritur, dicẽs: *Matth. 1.* Si offeratis languidũ & claudum, nonnè malũ est? Quod & Paul. 2. ad Corin. docet his verbis. *2.Cor.9.* Præparẽt benedictionẽ, sic, quasi benedictionem, non quasi auaritiã. De lenitate autẽ sermonis dicitur Eccles. 18. Nonnè ardorẽ refrige- *Eccles. 18.* rabit ros? Sic, & verbum melius quàm datum: & ideò à Paulo eleemosyna vocatur benedictio: quoniam simul, cum beneficentia operis debet esse bona dictio in sermone. Cur duris verbis pauperes tractas, qui Christi tui personam repræsentant? Quod autem expeditè & celeriter fieri debeat: habetur Prouerb. 3. Nè *Prouer. 3.* dicas amico tuo, Vade & reuertere, & cras dabo tibi, cùm statim possis dicere. Cum discretione etiã debet fieri eleemosyna, vt det plus indigẽti, & taliter quòd non alijs fiat remissio, nobis autẽ tribulatio, & illis occasio detur peccandi, quinimò subtrahatur furandi. Vnde Eccles. 12. Si benefeceris, scitò cui feceris, & *Eccles. 12.* erit gratia in bonis tuis multa. Et Rom. 12. Ra- *Rom. 12.* tionabile obsequium vestrum. *Eleemosynam.* Debet eim eleemosyna ex cõpassione fieri, & cõmiseratione miseriæ eius cui tribuit. Quarè nõ est danda ei, qui non indiget, secundũ illud *Esai. 56.* Esai. 56. Frãge esurienti panẽ tuũ, & egenos, vagosq; induc in domũ tuam, cùm videris nudũ operi eũ. Nec eim semẽ super aliud semẽ seris, *Simile.* nec ager qui iam seminatus est, iterũ seminat. Vnde Psal. 125. Euntes ibãt, & flebant mittẽtes *Psal. 125.* semina sua. Flebant ex cõmiseratione alienæ miseriæ, & ibi seminabãt misericordiæ fructũ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi indigentiã eius videbãt. *Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.* Hic inſinuatur, q̃ ſimplici intentione eleemoſyna dãda ſit, vt diximus, ſecundũ illud Paul. Qui tribuit in ſimplicitate. *Rom.12.* Si ẽim dextera eſt vnde ineipit motus, ſiniſtra defectus carnis, periculoſæ ſciret ſiniſtra opus bonũ: retraheret eim dexterã ab illo. Apoſtolus quidẽ delectabatur legi Dei ſecundũ interiorem hominẽ, ſed ſiniſtra eſt illud nõ bonũ, quod habitat in nobis, & propellit ad mala. *Rom.7.* *Mich. vlt.* Mich. vlt. Ab ea quę dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. Et cùm Abrahã aſcenderet in montẽ, ad ſacrificandum Dño filium ſuũ, dixit pueris ſuis: Spectate me hic cum aſino, ego & puer illuc vſq; properãtes, cùm adorauerimus reuertemur ad vos. Puer eſt ſpiritus, qui ab homine aſſumẽdus eſt, ſerui ſunt curæ carnales, & aſinus eit corpus, qui relinquẽdi ſunt tẽpore ſacrificij noſtri, nẽ retrahãt, vel diſtrahant nos ab eo. Vnde etiã famulis ſuis occultũ erat ſacrificium Abrahæ. *Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito,* ſecundũ illud conſiliũ Sap. Abſconde eleemoſynã in ſinu pauperis, & ipſa exorabit p̃ peccatis tuis. Obſeruandũ quippẽ eſt, q̃ antẽ orationem eleemoſynã hic nobis proponit Chriſtus: quoniã oratio, vt recta ſit, debet fundari in operibus miſericordiæ: nam animalia illa ſancta, quæ vidit Ezech. habebant manus hominum ſub pennis eorum. Pennæ orationẽ referunt, quæ eleuat mentẽ ad Deum; tamen debet habere pro fundamẽto manus hominũ, quę denotãt miſericordiæ opera, ſecundũ illud *Eccleſ.29.*

2. Cor. 5. Pau. Siue mẽte excedimus Deo, ſiue ſobrij ſumus vobis: quoniã licet vir ſpiritalis per contẽplationis pennas, vſq; ad tertiũ cœlũ euehatur; tamẽ aliquando deſcẽdere debet, & cõdeſcendere proximorũ vtilitatibus, ſicut & Chriſtus Dñs faciebat aliquãdo, qui cũ pernoctaſſet in orationibus in monte, tamẽ die facto deſcẽdebat, vt famelicos paſceret. & infirmos ſanitati reſtitueret. De recomẽdatione autẽ eleemoſynæ inter alia q̃ plurima quæ afferri ſolent, hoc vnum in ipſo ſtatim veſtibulo ſeſe mihi offert, quod me ſemp in maximã admiratiõnẽ rapuit. *Matth.25* Quòd cũ Matth. referat vltimã illã ſententiã, quã Dñs prolaturus eſt in die iudicij, & in dãnationem malorũ, & in fauorẽ bonorũ, nullam aliã rationẽ aſſignat præmij bonorũ, niſi exercuiſſe opera miſericordię, nec aliã aſſignat cauſam dãnationis reproborũ, niſi eadẽ opera neglexiſſe. Ait quippẽ ibi Matth. Tũc dicet Rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, poſsidete paratũ vobis Regnũ à cõſtitutione mũdi. Cur, ô iuſtiſsime iudex, tantũ eis bonũ paraſti? Nunquid quia ieiunarũt? quia miracula fecerũt? quia pro te tormẽta & mortẽ oppetierunt? Bona quidẽ hæc opera, ſed nõ ea hic modò cõmemoranda cẽſeo; ſed quæ ſequũtur tantũ. Eſuriui ẽim, & dediſtis mihi manducare; ſitiui & dediſtis mihi bibere; hoſpes eram & collegiſtis me; nudus & operuiſtis me; infirmus & viſitaſtis me; in carcere erã & veniſtis ad me. Tunc reſpondebunt iuſti, dicẽtes: Dñe, quãdo te vidimus eſurientẽ, & pauimus? ſitientem, & dedimus tibi potũ? quando autẽ te vidimus hoſpitẽ, & collegimus te? aut nudũ, & cooperuimꝰ te? aut quãdo te vidimus infirmũ, aut in carcere, & veniꝰ ad te? Et reſpondẽs Rex, dicet illis: Amẽ dico vobis quandiù feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Tunc dicet Rex his qui à ſiniſtris erũt: Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Quid cauſæ eſt, q̃ tã rigidè illos dãnas Dñe Deus? Nunquid quia nomẽ tuũ tota die blaſphemauerunt? quòd homicidæ, adulteri, facinoroſiq; fuerũt? Minimè. Immò licet nihil horũ fecerint, tamẽ ſi opera miſericordiæ dimiſerũt, cùm tenerẽtur, ob hoc dũtaxat condẽnaſſem eos. Tunc reſpondebũt illi: Dñe, quando te vidimus eſurientẽ, & non pauimus te? aut ſitientẽ, &c. Amen dico vobis, Quoties non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis. O verba prorſus omnẽ pietatẽ ac miſericordiam redolẽtia! quod pauperi tribuis, Chriſto tribuis; quod pauperi tollis, à Chriſto auferis. Sicut cũ B. Mart. partẽ chlamydis dedit pauperi, ipſe Chriſtꝰ illa coopertꝰ apparuit ei: vnde D. Hiero. ait: Quotieſcũq; manũ pauperi porrexeris, Chriſtum cogita: ac ſi diceret: Ipſe Chriſtꝰ eſt cui in paupere eleemoſynã tribuis. *Hieronym.* Et D. Aug. ait: Grãdis crudelitas & ingratitudo eſt, q̃ petat à te Dñs tuus partẽ earum rerũ quæ tibi cõtulit, & tu impudẽter ac crudeliter deneges ei. Habes quid cõferas meretrici, aleatori, paraſyto, & filio tuo, vt profundat ac diſsipet, & dicis te nõ habere quid tribuas Deo tuo, in paupere ſuo neceſsitatẽ patienti? Fac ſaltem hãc cũ Deo tuo partitionẽ. Si duos filios habes, ſit Chriſtus tertius, & q̃ de duobꝰ ſuperfuerit, tribue ei tanq̃ tertio. Si quatuor habes, ſit Chriſtus tuus quintus, & q̃ ex quatuor ſuperauerit, Chriſto tuo, qui quintus eſt, confer. Quid conuenientius inter te & Deũ tuũ excogitari poteſt? Id ei ſufficit cũ hoc contentus euadet. Id *Augnſt.* *Matth.25.* Chriſtus exprimere voluit in parbola talentorum, quando Rex quidã peregrè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et vni dedit quinque talenta, alij verò duo, alij vnum. Et cùm redijſſet, accepto Regno, poſuit rationem cum eis, quidnam cũ pecunia ſua negotiati fuiſſent. Et acceſsit qui quinq; talenta acceperat, & dixit: Dñe quinque talenta tradidiſti

didiſti mihi; ecce alia quinq; ſuper lucratus ſum. Similiter, & qui duo acceperat, quos Dñs in quinq; ciuitatibus ac duobus præmiauit. Cæterũ, qui vnum talentũ acceperat, abiens fodit in terrã, & ibi poſuit illud, & integrũ reſtituit Dño ſuo, exiſtimans id ſufficere ſibi. Iratus tamẽ Rex illũ durè increpauit, q̃ pecuniam ſuã non poſuerit ad mẽſam & ad vſuras, & iuſsit vt tollerẽt pecuniã ab illo, & darent illi qui habebat decem talẽta; ipſum verò ligatis manibꝰ ac pedibꝰ, mitti in tenebras exteriores. Rex iſte Chriſtus Dñs eſt, qui in regionẽ cœleſtem tam elongatam à nobis abijt, interim tamẽ bona ſua nobis reliquit, hæc ſunt & bona naturalia & gratiæ, immò etiã bona fortunæ. Nam licet hæc minimũ locũ, inter omnia teneant; tamẽ quia inſtrumẽta poſſunt eſſe ad beatitudinẽ, inter hæc bona etiam cõputari poſſunt. De his ergo intelligendo parabolã iſtã, ideò hæc bona confert nobis Deus, vt diſtribuẽdo ea pauperibus æternã nobis cõparemus vitã. Hoc enim eſt exponere pecuniã adviſuras, dare eã pauperibꝰ, *Prouer.19* ſecundũ illam celebrẽ Sapien. ſententiam, qua dicit. Dño fœneratur, qui miſeretur pauperis. Quã ſententiam miris modis amplificat Chryſ. O quã ſecurè (ait) tuã collocas pecuniã, ſi Dño ad vſuras tribuis! Homo quippẽ non ita ſecurus eſt. Poteſt enim & cũ capitali, & cum redditibꝰ fugere. Poteſt & mentiri, atq; te fallere. Poteſt & in pauperiẽ deuenire, & impotens eſſe ad reddẽdum. Quare periculoſè ei credis pecunias tuas. Qui autẽ Dño dat, in tuto eas collocat. Deus quippè non indiget bonis tuis. In hoc enim Deus eſt, q̃ nullius egeat, ſecundũ illud Pſal. Ego dixi Dño, Deus meus es tu: quoniã bonorũ meorũ non indiges; & ideò non fugiet cũ eis, nec à te furabitur ea, nec te decipiet: quia nec falli nec fallere poteſt. Nec timeas eũ in miſeriã, aut inopiã poſſe deuenire: quoniã ſecũ habet diuitias & gloriam, opes ſupernas & iuſtitiã, vt Sap. dicit: *Chryſ.* *Pſal.15.* *Prouer.8.* In ſeipſo quippè diuitias, abundantiãq; omnium habet. Non igitur te fraudabit, ſed ſaluo ſemper capitali copioſiſsimũ tibi lucrum accumulabit, hic & in futuro, ſicut & ipſe dixit. Centuplũ accipies, & vitã æternam poſſidebis. Vidiſti nẽ hominẽ ob eleemoſynarũ largitionẽ in pauperiẽ aliquãdo deueniſſe? Nunquã certè. Non ob hoc dũtaxat, q̃ nullus tantũ in eleemoſynas profundit, vt ſibi detrimentũ paret, verũetiam quoniam Deus in hac vita numerata pecunia ſoluit, cum lucro, quod ei tribuiſti: etſi modò, quia inſtat fratris neceſsitas ei ſuccurris cũ aliquo detrimẽto tuæ rei, ille alia via, quã tu neſcis, tibi illud lucrũ ceſſãs, aut damnũ emergẽs maximo cũ lucro reſtituet. Cùm igit in die iudicij Rex Chriſtus Dñs reuerſus fuerit ad mundũ, eos qui nõ ſolùm ſpiritualibus, verùm & tẽporalibus merita ſua accumularũt diſperdendo, & dãdo pauperibus, in ſedes cœleſtes, diuitijs ac gloria plenos collocabit; eos verò qui auaritia, & puſillanimitate pecunias ſuas in terra ſuffodientes ſeruauerint, in thecis æreis occludentes, nec pauperibus erogãtes, in infernorum tenebras intrudet. Et ſimul mãdat, vt pecunia illius alteri detur; quod in præſenti cernimꝰ oculis nr̃is. Videmus quippè multos opulẽtos mercatores, in pauperiem redactos, atq; ſeruos ſuos diuitijs affluẽtes: quoniã forte iſti miſericordes in pauperes extiterunt, & illi nimiũ tenaces fuerũt, ſecundũ quod & Sap. dicit: Argentũ impiorum diuidet iuſtus. Et hoc eſt enigma illud mirabile, quod hodie inter p̃ceres & diuites huius mũdi cernitur. Eorũ progenitores non adeò diuites ſicut filij eorũ fuerũt (aucta quippè res eorũ temporũ curriculo eſt) & tamẽ patres ac proaui eorũ, plus ſplẽdoris ac maieſtatis in domibꝰ ſuis habuerunt, & nihilominus ſic eorũ res familiaris abundauit, vt & hoſpitalia cõdere, eccleſias ac monaſteria ædificare, magnaſq; illis diuitias ac redditus annuos relinquere potuerint. Filij verò eorũ, qui modò ſunt, poſsidẽt plures agros, populos, auctiora tributa à vaſallis accipiunt, & minus ſplẽdent maieſtate clientulorũ, equitũ, atq; comitatus, q̃ patres eorũ; & tamẽ ſemper in egeſtate ſunt, immẽſum æs alienũ conflauerũt, totã rẽ ſuã in annuos cẽſus expendũt, nec aliã poteris reddere rationẽ niſi hãc, quã ego dicã tibi: quoniã eorũ patres ac proaui in communẽ vtilitatem expendebãt res ſuas: vt Mauros debellarẽt, equites ac milites plurimos alebant, irruptiones q̃ plurimas in Mauros facientes, Regibus ꝓprijs ſumptibus in ſuis bellis ſeruiẽtes: deinde hoſpitalia, monaſteria, ac domos publicas cõdentes. Iſti è cõtrà cũ aleatoribꝰ, & meretricibꝰ conſumũt bona ſua, & nõ ſolũ opera publica nõ erigũt, ſed ea quę patres ſui erexerũt, diripere cupiũt, litibus, ac thecnis eorũ bona vſurpãdo, quæ patres eorũ illis reliquerunt prætextu fictitię alicuius cauſæ, dicẽtes bona illa nõ fuiſſe libera, ſed maioricatui annexa, vel q̃ extra quintã partẽ bonorũ erãt. Ecce quid præſtet benè expẽdere res tuas. D. Chryſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait. Hoc maximè diuites torquet, cùm ex hac vita diſcedunt, ꝙ diuitias ſuas ſecũ deferre nõ poſſunt. Vis, ô diues, conſiliũ optimum, quo poſsis omnẽ tuã ſubſtantiã tecum in aliã vitã transferre? Inter pauperes diſpercire illã, & in alio ſæculo inuenies eã. Ipſi quippè erũt curſores, qui quicquid illis ꝓpter Deũ dederis, in conſpectu Dei collocabunt. Ibi enim iterũ diuitias tuas repeties, in multo maiora bona commutatas. Id
Eccleſ. 11. vult dicere Sapiens. cùm ait: Mitte panem
Simile. tuũ ſuper tranſeuntes aquas: quia poſt tempora multa inuenies illum. Apud lacunas, quæ dicũtur de Vrbion, ex quibus fluuius Duerus emanat, fertur id cõtingere. Quòd ſi lignũ mittas in eis, protinùs ſubmergitur, & poſt aliquod interſtitiũ tẽporis, longè à loco in quo ſubmerſum eſt, apparet. Sic qui in pauperes diuitias ſuas erogat, videtur ꝙ ſibi ſubmergantur & pereant, tamẽ tranſacto tẽpore, in æternitate eas inueniet. Videbit illuc ſuas eleemoſynas prodire. Pauperes autẽ ſunt aquæ: nam ſicut aquę tranſeunt, ſic & homines tanquam inundantes aquæ, iſti poſt illos tranſeũt properãtes ad mortẽ. Vnde alia litera habet: Mitte panẽ tuum ſuper faciem aquarũ, hoc eſt, ſuper pauperes, quorũ facies aquis lachrymarum
Actor. 9. humectatæ ſunt. In actib⁹ Apoſtolorũ erat quædã mulier vidua nomine Tabitha, plena eleemoſynis ac operibus bonis, quæ ex infirmitate quadã mortua eſt. Et accerſito Petro poſt mortẽ eius, orauerũt pro ea ipſum pauperes, oſtendentes tunicas, caligas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas (ſic eim etiã appellabatur.) Quas cùm videret Petrus, eam ſuis orationib⁹ ſuſcitauit, ac viuã illis reſtituit. Pauperes quibus benefeceris præcedentes te oſtẽdent in conſpectu Dei bona quæ eis cõtuliſti, & orabũt pro te ad Deũ, quorum orationib⁹ propter tua bona opera factis te ſuſcitabit Deus in nouiſsimo die, vt ſecũ viuas in æternitate. Sic enim & Sapiens dicit: Abſcõde eleemoſynã in ſinu
Eccleſ. 29 pauperis, & ipſa orabit pro te ad Deũ. Sic & B. Laur. reſpondit tyranno ſciſcitanti ab eo, vbi nam eſſent theſauri Eccleſiæ, & dixit: Facultates Eccleſiæ quas requiris, iam in cœleſtes theſauros manus pauperũ deportauerũt. In quadã prouincia mos erat, vt eum quẽ Regem ſibi conſtituebãt poſt aliquot annos à regno ſuo ipſum exulẽ in quãdã miſerrimã inſulam mitterent. Elegerũt quẽdã hominẽ minimè ſtultũ in Regẽ, ipſe autẽ eo tẽpore quo duraturũ erat imperiũ ſuũ, congregãs diuitias ac delitias quas potuit, eas oẽs in inſulã illã tranſmeare fecit. Quare cũ poſtea Regno priuatus ibi exularet, reperit bona quæ ibi tranſtulit, & illis fruitus eſt. Sic & nos debem⁹ facere. Tẽporaria eſt vita nr̃a, etiãſi Rex ſis, amiſſur⁹ es aliquãdo Regnũ, & exul ad alterius vitæ inſulas mittendus es, illũc ergo oĩa bona tua trãſfer. Quod facies ſi pauperib⁹ tribueris, vt cùm illũc trãſmeaueris de bonis tuis opu lẽtus fias. Beati eim de bonis operibus ſuis
Eſai. 3. paſcuntur in alia vita, ſecundũ illud Eſai. Dicite iuſto quoniã benè: quoniam fructũ adinuentionũ ſuarũ comedet. Item idem
Chryſoſt. Chryſ. ait: Fœminæ veſtibus magni precij indui appetunt, atq; ſerica & aurea indumenta per terrã trahere cupiunt. Auſculta ergo conſilium hoc. Quid potiùs conuenit,
Simile. ꝙ domina rectè ornata ſit an ancilla? Nunrectũ tibi videtur, ꝙ ſerua auro ac gemmis ornata incedat, & domina nuda ac diſſuta appareat? Præpoſterus quidẽ hic ordo eſſet. Anima dña eſt, caro autẽ ancilla. Nunquid bonũ tibi videtur, ꝙ ancilla ornetur auro, & dña pellibus veſtiatur? Non id conuenit certè. Auſer ergo veſtes ab ancilla, & dominã illis exorna. Quod tunc fiet, cùm corporis ornatũ in pauperes erogaueris; veſtis lanea quã pauperi nudo dediſti, animã tuã aureo veſtimẽto ornauit. Clamis quam dedit B. Martin. pauperi, ipſum epiſcopali inſula in perpetuum decorauit ac veſtiuit.
Chryſoſt. Vnde & de eleemoſyna idẽ Chryſ. dicit: Aio hanc caput eſſe donorũ, nam cũ huius acceſsione peccata condonentur quid huic par fuerit? Et hom. 35. ad populũ Antoch. Eſt (inquit) eleemoſyna cœli nota ianitoribus, ſpõſalis thalami fores obſeruãtibus, & multa cũ liberalitate ſuos cultores introducet & cõtradicet nemo. Et Proſper Aquin.
Proſper. lib. de promiſ. & prædict. p. 2. c. 7. Eleemoſyna (inquit) â morte liberat, & ipſa purgat peccata. Eleemoſyna bonum munus eſt facientibus eã coram ſummo Deo. Hæc eſt quæ perpetuos ignes extinguit, quę reſiſtit peccatis, quæ Chriſtum paſcit eſurientẽ in paupere, veſtit nudũ, viſitat infirmũ, peregrinũ hoſpitio accipit, quæ omnẽ anguſtiã carceris tollit, inopiam finit. Hæc diuitib⁹ confert remedia, vitã æternam comparat, ad dexterã collocat, iudicis Angelis ſociat ex ſeruis filios Dei fieri præſtat. Leo Mart.
Leo Mar. ſer. 1. de ieiunio decimi menſis inquit: Quæ cyr. maximè ad religioſos ptinent actiones, tria ſunt: oratio, ſcilicet, ieiunij, & eleemoſyna. Idẽ ſerm. 5. de collectis, & eleemoſyna: Nemo (inquit) dilectiſsimi de vllis ſibi vitæ meritis

meritis blandiatur, ſi illi defuerint opera
Eccleſ. 3. charitatis. Et Eccleſ. dicitur: Sicut aqua extinguit ignẽ, ſic eleemoſyna extinguit peccatum. Sed mouet hic D. Chryſo. hoc dubium. Si Deus omnium rerũ æquus mode-
Sap. 6. derator eſt, & de eo Sapiens dicit, quod æqualiter eſt illi cura de omnibus, cur non æqua ſorte omnibus diuidit bona ſua? Quid cauſæ eſt, quòd huic omnia bona abundẽt, & illi omnia deficiãt? Cur hic debet habere putrefactos panes, tinea comeſſas veſtes, quæ illi ſuperabundant; alius autem famelicus ac nudus incedere debet? Poterat quidem Deus huic ſuperflua adimere, & illi cui deſunt addere, vt ſic fiat æqualitas omnium. Tamen huic obiectioni reſpondet Chryſoſt. Id æquo iudicio fecit Deus, ita vt tu dicis. Nam ea quæ huic ſuperſunt, illius ſunt cui deficiunt, niſi ꝙ tu non vis ei dare, quod eſt quaſi rem alienã furripere. Sed vt hic patientiam, ille miſericordiam exerceret, & vtriq; merendi vitam æternã daretur occaſio; ideò permiſit Deus huius abũdantiam, & illius indigentiã, & elegit Deus, vt potiùs de ſua prouidentia dubitaretur, q̃
2. Cor. 8. quòd miſericordię materia ſubtraheretur â mundo. Vnde Paul. dicit: Veſtra abũdantia illorũ inopiam ſuppleat. Sic enim & natura id quod indiuiduo ſuperfluit, in pro-
Simile. pagationem ſpeciei deſtinauit. Cùm Rex aliquid ſeruis, aut creditorib⁹ ſuis debet, & decretarũ pecuniarũ literas ſuo ſigillo roboratas eis tribuit, vt in tali ciuitate de tributis Regijs eis ſoluatur debitũ, & iſti decernit pecunias ſuper tributa ſericatũ Granatenſium; alij ſuper ea quæ per mare vehũtur, vt hi qui his tributis præſunt has decretas pecunias eis ſoluãt. Si iſti nolunt ſoluere ſua culpa eſt, qui ſibi Regis pecunias vſurpare volũt, nec alijs quib⁹ mãdat Princeps reddere. Sic humanis reb⁹ diuina prouidentia ſuccurrit. Nam pauperibus neceſſaria decernit, ſed in diuitibus cõſignat ea: vt egenis huius populi in diuitibus ea quib⁹ indigẽt, aſsignat, vel in Epiſcopo, vel in Canonicis, vel in nobilib⁹, vel in locupletibus mercatoribus. Si iſti neceſſariæ eis nõ ſubminiſtrãt ipſorũ culpa eſt, qui ea quæ pauperib⁹ in illis deſsignauit Deus moderator orbis, ſibi vſurpare non verentur. Decretũ autẽ Dei ſigillo roboratũ id exiſtimes eſſe, cùm pauper neceſsitatẽ patiens amore Dei à te eleemoſynam petit. In eius quippẽ nomine eam à te exigere dicit: Si non tribuis cõtra Dei mandatũ, peccaſti. Vnde Diuus Amb. (vt refertur in c. ſicut hi. 47. d.) ait: *A mbroſ.* Nec minus eſt criminis habẽti tollere, quã cum poſsis, & abundãs ſis, indigẽtibus denegare. Eſurientium panis eſt, quẽ tu detines, nudorũ indumentũ eſt, quod tu recludis, & miſerorũ redemptio eſt, & abſolutio pecunia, quã tu in terra defodis. Tantorũ te ergo ſcias inuadere bona, quantis deſinis præſtare quòd poſsis. Non ſibi ſoli exiſtimet eſſe natũ Chriſtianus, ſed etiam, vt & aliorũ curã ac ſolicitudinẽ habeat. Abrahã *Geneſ. 18.* ad oſtiũ domus ſuæ ſedebat in ipſo feruore diei, quare meruit Angelos hoſpitio recipere, ſecundũ illud Paul. Hebr. Charitas fra- *Hebr. 13.* ternitatis maneat in vobis, & hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci: per hanc enim placuerunt multi, Angelis hoſpitio receptis. Qui enim ad oſtium domus ſedet, nec totus intra, nec totus extra domũ eſt, ſed quę intus gerũtur circũſpicere poteſt; & trãſeuntes etiã attẽdere: quoniã verus orthodoxus, ac Chriſti cultor, non ſolùm ea quæ ſua ſunt quærere debet, ſed etiã quæ ad proximos attinent, curare tenet. Sedeat aliquãdo in oſtio domus ſuę, nõ ſemper ſibi ipſi incluſus ſit, ſed foras exeat, pauperẽ per portas ſuas tranſeuntẽ videat, vt ei miſereatur, paſcat, veſtiat, hoſpitio (ſi opus fuerit) recipiat. Quin imo aliquando per plateas, per hoſpitalia, per pauperum caſulas diſcurrere debęt, vt quaſi venator ad quærendas feras, ſic ipſe ad quærendos pauperes vadat, vt ſic vitam ſibi venetur æternam.

Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare. Amẽ dico vobis, Receperunt mercedem ſuã. Idem docet de oratione, quod de eleemoſyna docuerat: nè ꝓpter gloriã hominum aucupandã oremus, ſicut hypocritę faciũt. Lacedæmonijs mos erat iſte. Homines temulẽtos ducebant ad pueros, vt illos viderẽt, vt videntes indecora ridicula, ac fęda, quę vino madidi faciebãt æbrietatẽ abhorrerẽt. Sic vt in nobis odiũ hypocriſis generaret Chriſtus Dñs, indecora ac vana quę iſti hypocritæ faciebãt nobis corã oſtẽdit. Iſti quippè in Synagogis, & angulis platearũ ſtãtes orabãt, vt viderẽtur ab hominib⁹, hoc eſt, in locis publicis, & inflexib⁹ viarũ. Plateæ amplæ ſunt, vbi multitudo hominũ cõuenire ſolet, ad angulos autẽ ſtatim extenditur viſus. Sunt enim exitus viarũ, per quos eſt via eundi & redeundi ad plateas. ſtantes autẽ orabãt, vt quaſi præeminentes ab omnibus viderẽtur. Vbi & ſuperbia eo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum occultè notatur, qui Deo ſe ſubijcere, aut humiliare renuebant. Quemadmodum & Phariſæus ille ſtans Deum orabat, & ſe laudabat, & proximum ſuum damnabat. Vel, orabant ſtantes: quia ille fortè tunc erat mos orandi. Nam quia legem acceperunt, ſtantes ad oſtia tabernaculorum ſuorum; ideò etiam ſtantes orabant in angulis platearum. Hieron. ſuper illud Zachar. 14. *Hieron.*

Zach. 14. Vſque ad portam angulorum (ait) quòd hic lapis angularis Chriſtus eſt, qui parietem vtrunq; connectit, de quo Eſai. Ponam in Syon lapidem angularē. Super quem vult *Eſai. 28.* nos ſuperædificari Paul. dicens: Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. Hos angulos nō imitantur hæretici, qui omnia gloriæ & lucri cauſa faciunt, & orant in angulis platearum, rectam ſemitam relinquētes. Omnis enim angulus rectam lineam frangit: & ideò me- *Ephes. 2.*
Prouer. 7. retrix in prouerbijs, In angulis platearum iuuenes expectare dicitur; hi ſi ſti ad angulos deflectunt: quoniam lineā rectæ intentionis frangunt, cùm oratio ſit recta eleuatio mentis ad Deum. Aduertendum tamen hic eſt, non loqui Chriſtum in hoc loco, de communibus orationibus ac precibus, quæ *1. Tim. 2.* in Eccleſia fiūt. Has enim, & Paulus inſtituit, & Deus in lege veteri ordinauit, & Apoſtolorum nobis traditione ſtabilita ac firmata ſunt, ſed loquit̄ de priuatis orationibus ac ſpontaneis, quæ nō oportet vt publicè fiant. Vnde & ait: *Tu autē cùm oraueris*, id eſt, cùm orationem tuam priuatam ac ſpontaneam vis facere. Item, hic ſolùm vetat prauam intentionem videri, ſcilicet, ab hominibus orantes. *Amen dico vobis, Receperunt mercedem ſuam.* Receperunt (ait) de præterito: quoniam propter tale opus ſic factum, nullā expectēt mercedē de futuro, niſi retributionem mali operis, quæ fiet eis per iuſtitiā Dei; & vt huic damno obuietur adhibet cautelam, dicens: Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuū, & clauſo oſtio, ora Patrem tuū in abſcondito, & Pater tuus qui videt in abſcōdito, reddet tibi. Ad literam his verbis docemur, quàm fugienda ſit hominū laus, vt potiùs in penetralibus domus, omnibus etiam domeſticis claudentes oſtium orare debeamus, adeò fugiendi ſunt hominū conſpectus, atq; reſpectus. Nam ſi ad literam intraueris in cubiculū tuū claudēs oſtium poſt te, vt homines intelligant te ad orationem intrare, & per hoc eorū aucupes laudes; iam tua oratio publica facta eſt. Sic Aug. lib. de ſerm. Domini in monte. *Auguſt.* Myſticè autem ſic intelligito. Cubiculum eſt ſecretum cordis & *Moralitas* ſpiritus, clauſura oſtij eſt cùm ſenſuū phantaſmata prohibētur intrare. Nam licet ſenſus particulares ſint quinq;, ſenſus tamen cōmunis eſt vnus, qui intus in ſecretioribus animæ eſt, qui componendo phantaſias, & figuras, ac ſpecies ſenſibilium, turbat cordis ſecretum. Et iſtæ phantaſiæ vel figurę, ſunt aues ille, quæ deſcendebant ſuper ſacrificium Abrahæ, quas & ipſe abigebat. *Geneſ. 15.* Sunt etiam muſcæ morientes, quæ perdūt ſuauitatē vnguēti. Ab his ergo oſtium cor- *Eccleſ. 10.* dis firmandum eſt, & intra cubiculum manendum. Vnde dicitur de Iudith. c. 8. quòd *Iudith. 8.* in ſuperioribus domus ſuæ fecerat ſibi cubiculū, hoc eſt, longè ab ſtrepitu ſenſus, in altitudinē ſpiritus, & ibi morabatur mēte, ſcilicet cum puellis domus ſuæ, ſapientia, & intellectus, cōtemplationi & orationi dedita. Vnde Eſai. 26. Vade populе meus in- *Eſai. 26.* tra in cubicula tua, & claude oſtia tua ſuper te, donec trāſeat indignatio mea. Pertranſiet Angelus percutiens Ægyptios, & non *Exod. 12.* percutiet domū clauſam, in qua intus agnus immolatur. Quod tunc ſit quando in abſcondito cordis Chriſti Paſsio meditatur, & Patri per orationem offertur. Vnde Aug. *Auguſt.* lib. 2. de ſerm. Domini in monte. cap. 6. ait: Quid eſt ergo oſtium? Foris omnia temporalia & viſibilia ſunt, quæ per oſtium, id eſt, per carnalē ſenſum in cogitationes noſtras penetrant, & turba vanorū phantaſmatum orantibus obſtrepunt. Claudendum eſt igitur oſtium, id eſt, carnali ſenſui reſiſtendum eſt, vt oratio ſpiritualis dirigatur ad Patrem, quæ ſit in intimis cordis. Et ſic intelligit Gloſ. ordin. illud Eſai. 32. Et erit fru- *Gloſ. ord. Eſai. 32.* ctus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentiū, hoc eſt, vt in ſilētio oremus, nō in plateis, vt Chriſtus docet. Quare D. Antonius, cùm *D. Ante.* totam integram noctem in oratione peregiſſet, cùm Sol oriebatur, quaſi iratus aduerſus illum, aiebat: Quid me impedis Sol? qui ad hoc iam oriris, vt me ab huius veri luminis abſtrahas claritate? Nam per lumē Solis, iam ſpecies rerum ſenſibilium tranquilitatem cordis quaſi inquietare incipiebant. Cuius etiam eſt hæc cœleſtis, & plùs quàm humana ſententia. Non eſt perfecta oratio, in qua ſe monachus, vel hoc quod erat intelligit. Diuus Auguſt. ſuper Pſal. 35. *Auguſt.* ſic hanc ſententiam explicat, dicens: Qui de iu-

de iuſtitia ſua placere vult hominibus, non eo fine, vt homines qui eum vident, Deum laudent; ſed ea intentione vt ipſe laudetur non claudit oſtium contra ſtrepitum: quia patet oſtium in illo ſtrepitu, & non audit Deus, quomodo audire vult in cubili. Cubile ergo, id eſt, cor noſtrum laboremus mundare, & benè erit nobis. *Ora Patrem tuum.* Ecce ſponſus ad quem dirigi debet oratio, ad neminem quippe alium dirigendus eſt pię dilectionis affectus vt Pſal. *Pſal. 140. Cant. 3.* 140. dicitur: Dirigat oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo. Et Cant. 3. Quę eſt iſta quæ aſcendit ſicut virgula fumi, ex aromatibus mirrhæ, & thuris? Sic ſicut virgula quædam recta aſcendere debet oratio noſtra, bonis operibus boni odoris comitata ad Deum. *In abſcondito.* Ecce finis bonæ intentionis, quæ ab omnibus abſcondita ſoli Deo ſe repræſentat, vt de Anna dicitur, Loquebatur ad Deum in corde ſuo, & vox eius *1. Reg. 1. Pſal. 43.* penitus non audiebatur. Pſalm. 34. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Hoc eſt eam conuertam, vt in ſecreto cordis mei fiat. Et *3. Reg. 7.* 3. Reg. 7. Inuenit ſeruus tuus cor ſuū vt oraret te, hoc eſt, inuenit congruum locum ad orādum qui eſt cor. Et Tob. 3. dicitur. Quod *Tob. 3.* Sara aſcendit ſuperius cubiculum domus ſuæ, & tribus diebus permanſit in oratione & nec manducauit, nec bibit. *Et Pater tuus.* Vide quam pium & benè affectum remuneratorem habes. Pater quippe tuus eſt, *Luc. 11.* qui ſemper meliora vult filijs. Luc. 11. Pater veſter cœleſtis dabit ſpiritum bonum petētibus ſe. *Qui videt* In quo ſignificatur acceptatio orationis. Ea enim dicitur Deum videre, quæ acceptat. *In abſcondito.* Vbi excluſa eſt turbans & inquieta multudo. Et ideo *Geneſ. 22.* Geneſ. 22. In monte illo dicitur: Dominus videbit, vbi ſolus fuit Abraham cum puero ſuo: nec enim arbitros tanti operis vel ſeruos ſuos eſſe voluit. Exo. 33. dixit Dominus *Exod. 33.* ad Moyſem: Cùm tranſierit gloria mea ſtabis in foramine petræ, & protegam te dextera mea. Foramen petræ eſt ſecretum intentionis, qua ſoli Deo intenditur, & qui ibi ſtat dextera diuinæ virtutis protegitur. *In abſcondito.* Ab hominum turbationibus, *Pſal. 30.* ſecundum illud Pſalm. 30. Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ, à conturbatione hominum, proteges eos in tabernaculo tuo, *4. Reg. 19.* à contradictione linguarum. 4. Reg. 19. dicitur, quod Deus non veniebat in ſpiritu ſubuertente montes & conterente petras, nec enim in commotione Dominus, nec in igne Dominus, ſed in ſybilo auræ tenuis Dominus. Spiritus, eſt ventus humanæ ambitionis: ſtrepitus commotio, tumultus mundanæ turbationis: ignis, ardor concupiſcētiæ carnalis: & in nullo illorum eſt Dominus. Sybilus autem eſt ſancti Spiritus ſuſurriū, in ſecreto mentis loquens, & ibi eſt Dominus. Et hoc vidit Helias in ſpelunca ſuper montem Dei in abſcondito, vbi viſus eſt à Domino. *Reddet tibi.* In futura vita, vbi repoſita eſt tibi corona iuſtitiæ. Vbi dicit Chryſoſt. O Dei miſericordiam cum admi- *Chryſoſt.* ratione obſeruandam, pro eo quod rogatur à nobis merces promittitur bonis danda! Quis enim Princeps mercede dignum putat, quòd à quibuſdam rogatur, & nō potius ſummum beneficium deputat ſe impēdiſſe, quod orāti aurem ſuique copiam exhibuerit? Hic vero non dicitur Pater tuus donabit tibi, ſed, Reddet tibi, veluti, ſcilicet, debitor nobis factus: & quia illum honoramus orando, magno viciſsim nos honore remuneratur,

Cęterū quoniā hic de oratione prolixior *Moralitas de oratione.* fit ſermo, nō abſre erit nonnulla de eius neceſsitate, ac qualitate prædicare. Et primò ab eius deſcriptionibus exordiendum eſt. Ioannes Damaſce. ſic eam deſcribit. Ora- *Damaſce.* tio eſt aſcenſus intellectus ad Deum. Et accipiendus eſt hic intellectus prout comprehendit duas vires, quæ ſunt propriæ animæ rationalis, quarum vna eſt apprehenſiua, altera motiua. Apprehenſiua dicitur intellectus ſpeculatiuus, motiua intellectus practicus. Tunc autem intellectus ſpeculatiuus aſcendit in Deum, cùm humanos defectus cō ſiderando, imbecillitatemque propriā cognoſcendo, ad contemplationem illius ſufficientiſsimi boni, omnes defectus ſupplere valentis aſcendit. In quo nititur modus quo quis orare debet. Primo enim ſe debet in conſideratione demittere, & humiliare, ſecundum illud Sapientis. Iuſtus in oratione primùm eſt acculator ſui. Quare bonū erit in oratione aliquem Pſalmum ex pœnitentialibus recitare, quo ſe peccatorem eſſe & defectibus plenum confiteatur. Deinde debet ſe in Dei liberalitate, ac omnipotentia eleuare conferendo illam cum ſuis defectibus, vt percipiat quam potens ac liberalis ſit Deus ad ſuplendos illos. Id enim. 3. Reg. *3. Reg. 8.* 8. dixit Salomon, poſtquam templum orationi dedicatum ædificauerat. Si quis cognouerit plagā cordis ſui, & extenderit manus ſuas in domo hac, tu exaudies in cœlo

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancto tuo, &c. Et ex hoc intellectus practicus ascendit in Deum sperando à Deo impleri desiderium suum. Pars enim affectiua ab apprehensiua mouetur. Ex hoc enim quod intellectus apprehendit Deum liberalem ac omnipotentem mouetur pars affectiua ad prædicandum eum. Quare per orationem non tam Deum ad nos trahimus, quã nos rapiamur ad illum. Secundo sic eam definit idem Damascẽ. Oratio est petitio decentium à Deo. Nõ licet filijs omnia indifferenter à Patre petere, sed ea quæ ad gloriam Dei & æternam salutem attinent. Nec decet Patrem omnia indifferenter elargiri filijs (nec enim gladium aut scorpionem debet eis porrigere) solum honesta à Deo postulanda sunt, si impetrare volumus aliquid à Deo. Vnde Seneca in Epistolis. Quanta (inquit) dementia hominum est. Turpissima vota Deo insusurrant, ita vt si quis aurẽ admonerit conticescant, & quod scire homines nolunt Deo narrant. Sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat, sic loquere cum Deo tanquam homines audiant: Non decet filios Dei à tanto Patre, hæc vilia ac corruptibilia petere, qui potest æterna ac immortalia præstare. Vnde idem Seneca. Maior sum & ad maiora natus, quam vt mã cipium sim sensuum meorum. Nec viros decet puerilia petere à Patre, secundum illud Pauli. 1. Cor. 13. Postquam factus sum vir euacuaui quæ erant paruuli. Vnde Gregor. Nicen. lib. de oratione. Orationes ideo fieri dicit, vt fiducia nostra erga Deum stabiliatur, ac confirmetur, quemadmodum, inquit, in nostris quique liberis videmus, qui initio quidem vberibus maternis adhærent, quantum natura capit tantum à matre requirentes: quod si infans adoleuerit, & aliquam loquendi facultatem adeptus sit grãdiora postulat. Diffinitur tertio, oratio q̃ sit pius inentis affectus in Deum directus. Iste affectus desiderium est. Vnde super illud 1. Thes. vltimo. Sine intermissione orate, ait Glossa. Ipsum desiderium bonum oratio est, etsi continuum est desiderium continua est oratio. Pietas autem à qua pius iste affectus, qui dicitur oratio, ofitur, est theosebia siue cultus Deo debitus, qui comprehendit fidem, spem, & charitatem. Vnde & Augustꝰ. de orando Deum ad Probã, ait: Ipsa fide, spe & charitate, continuato desiderio semper oramus. Et ibidem ait: Ora in spe, ora fideliter & amãter. Et talis affectus qui est in Deum, dicitur dirigi ad modum nuntij: nam est veluti nuntius ab homine ad Deum missus. Vnde Glossa. super illud Psalm. Intret oratio mea in conspectu tuo ait: Virtus magna puræ orationis hic notatur, quæ quasi persona quædam ad Deum intrat, & mandatum peragit, quo caro peruenire nequit. De quo & Prouer. 25. dicitur: Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius bonus de terra longinqua. Oratio quippe semper bona nuntiat, nec vacua à conspectu Dei reuertitur, sed bonis cœlestibus onusta redit. Ex quibus omnibus descriptionibus hæc constatur: Oratio est ostensio voluntatis nostræ, ei à quo impetrare expectamus, id quod desideramus. ¶ Oratio autẽ nobis in sacra Scriptura maxime commendatur. Eccles. 18. dicitur: Non impediaris orare semper. Hier. 33. Clama ad me, & exaudiam te. Et. 1. Machab. 3. Et nunc clamemus in cœlũ, & miserebitur nostri Deus noster. Luc. 11. Quærite, & inuenietis: petite, & accipietis: pulsate, & aperietur vobis. Vbi Augustꝰ. ait: Non tamen hortaretur vt peteremus, nisi daturus esset. Erubescat humana pigritia, plus vult ille dare quam nos accipere, plus vult ille misereri, quã nos à miseria liberari. Luc. 22. & Matth. 26. Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Roman. 12. Orationi instantes. Colos. 4. Sine intermissione orate. Iacob. 1. Si quis indiget sapientia postulet à Deo. Et 1. Pet. 4. Vigilate in orationibus. Exempla etiam quamplurima ad orandum nos hortantur. Nam Christus Dominus multoties legitur orasse. Matth. 14. Dimissa turba ascendit in montem solus orare. Et ca. 26. Manete hic donec vadam illuc & orem. Et tertio tunc orauit ad Patrem. Marc. 1. Diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum ibiq; orabat. Luc. 4. Iesu baptizato & orãte apertum est cœlum. Et cap. 6. Factum est in diebus illis, Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione. Et cap. 9. Facta est species eius altera dum oraret. Et Ioann. 14. & 17. Orationes aliquas Christus ad Patrem refert. Sancti etiam tale nobis tribuerunt exemplum. Lucæ legitur, de Anna Prophetisa, quod nõ discedebat de templo ieiunijs, & orationibus seruiẽs die ac nocte. Et Act. 1. Erãt omnes perseuerãtes in oratione vnanimiter, cum Maria Matre Iesu. Et eiusdem 10. Ascendit Petrus in superiora domus vt oraret. Et de Beato Martino legitur, quod etiam moriens oculis ac manibus in cœlum semper intẽtus, inuictum ab oratione spiritum

Damasc.
Seneca.
Seneca.
1. Cor. 13.
Gregor. Nizenus.
Simile.
1. Thesal. vltimo. Gloss.
Augustꝰ.
Gloss. Psal. 47.
Prouer. 25
Ecclesi. 18. Hiere. 33. 1. Mach. 3.
Luc. 11.
Augustꝰ.
Luc. 22. Matth. 26. Roma. 12. Colos. 4. Iacob. 1. 1. Pet. 4.
Matth. 14. Matth. 26. Marc. 1. Luc 4. Luc. 6.
Ioann. 14 & 17.
Luc. 2. Actor. 1
Actor. 10.

spiritum non relaxabat. Et de beato Paulo eremita legitur, quòd mortuus similitudinem orantis præseferebat. Nam inuentus est corpus eius genibus flexis, oculis ac manibus in cœlum erectis, ad modum orantis. De quo & dixit beatus Antonius. Patet quam assiduè quantumq; oraret viuus, qui non desinit orare mortuus. Et Iacobus Alphei quem aliqui aiunt, ex vtero matris suę sanctificatum, ex assiduitate orandi contracrat in genibus duritiem camelorum. Et beatus Bartholomeus centies in die, & centies in nocte genua flectebat. Accedit ad hoc quod ipsemet filius Dei, de hac re maxime nos instruxit. Vix est enim aliquod opus, de quo nos ita instruxit Christus sicuti de oratione. Nã ipse nos docuit quid orãdum, & vbi, & quomodò, & quãdo orandũ: quis finis, quæ necessitas, quæ nos compelleret ad orandum. Noluit ergo nos negligẽter addiscere, quod ipse tanta diligẽtia nos docuit. Pudeat discipulum Christi pigre ad discere, quod tantus Magister tanta solicitudine docuit. Vereatur discipulus id raró facere, quod Magister suus ita frequenter fecit. Præeminet etiam oratio reliquis bonis operibus. Bona est lectio sancta, cui tamen oratio antefertur. Sic Isidorus docet dicẽs: Orationibus mũdamur, lectionibus instruimur, vtrumque bonum est si liceat, si non liceat melius est orare quam legere. Ieiunio item, ac eleemosynæ videtur aliquo modo præferri. Primò in hoc quod oratio est respectu eius quod supra nos est, eleemosyna vero & ieiunium respectu eius quod iuxta vel infra nos est. Quare cùm immediatius oratio respiciat digniorem finem, in hoc & dignior videtur apparere. Præterea eleemosyna, & ieiunium, deseruire videntur orationi: Sunt enim alæ duæ quibus illa ad Deũ celeriter volat. Quod etiam docet Isidorus dicens: Qui vult orationem suam volare ad Deum, faciat illi duas alas, ieiunium, scilicet, & eleemosynam. Tob. 12. Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna. Oratio columba illa est, quæ ramum oliuæ in ore portat ad arcam, quoniam per illam pacem impetramus à Deo. Columba vero auis Spiritus sancti dicitur, deuota autem oratio ab Spiritu sancto est, secundum illud Rom. 8, Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Vnde Bernar. ait: Tepida est omnis oratio, nisi eam præcedat inspiratio. Adde quòd oratio facillimum opus est, à quo nullus excusari potest. Eleemosynam inops elargiri non valet, nec debilis ieiunare, orare autem & mutus potest: quoniam oratio sola mente fieri potest. Vnde Psalmista: Apud me oratio Deo vitæ meæ, & superillud, Iustus autem miseretur, dicit Glos. Semper est aliquid iusto quod det, saltem orationem. Chrysosto. Solam orationẽ quasi tributum spirituale anima offert, de suis visceribus. Deinde orationis officium honorificum maxime est. Cùm Deo colloquia miscere, familiaria verba ac amicabilia loqui, quid honorabilius homini contingere poterit? Vnde Isidorus: Qui vult (ait) cum Deo esse, frequenter oret & legat. Nam cũ oramus ipsi cum Deo loquimur. Immo & est officium quod maximum lucrũ affert. Nam nihil est ad quod oratio valere non possit, secundum illud. 2. Paralip. 20. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solũ habemus residui, vt oculos ad te dirigamꝰ. Et ex hoc officio omni tempore potest homo sibi lucrum acquirere, in Hyeme, & in Æstate, in sereno, & in pluuiali tempore. nocte, dieque: festiuis diebus, & ferialibus: in infirmitate, in sanitate: in iuuentute, in senectute: stando, & sedendo: eundo & redeundo: in domo, & extra domum. Quandoque vna hora plus lucratur homo orando, quam valeat ciuitas quædam opulentissima: quoniam breui, fideli, ac deuota oratione acquirit homo regnum cœlorum. Quòd autem oratio ad omnia sit potens, atque ad multiplices se extendat effectus docet D. Chrysosto. de incomprehensibili Dei natura, homil. 5. dicens: Vis orationis vim ignis extinxit, leones cohibuit, bella compouit, prælia remouit, tempestates substulit: dæmonia expulit, cœli fores aperuit, vincula mortis dirupit: langores eiecit, offensas repressit: vrbes terræ motu mutantes firmauit: plagas cœlitus irruentes, insidias hominum, mala denique omnia deleuit oratio. Hactenus Chrysost. Magna quidem vis est armorum, sed maior est verborũ: quod enim arma non potuerunt, hoc euicerunt verba. Cicero libr. de vera Rethorica. Homines huc, illucque more bestiarum dispersos oratoris alicuius eloquentia, ad cultiorem vitã reductos esse scribit. Ea propter præter cetera vim elocutionis omnes mirati sunt, quæ tantum potuerit vt quietam rempublicam perturbaret, perturbatam in momẽto sedaret: Nam populo in seditionem commoto, vt scribit Virgilius.

Cũ lapides & saxa volãt, furor arma ministrat. Si forte

Idem.
Tob. 12. Figura.
Roma. 8.
Isidorus.
Pſalm. 41
Chryſoſto.
Gloſſa.
Iſidorus.
Chryſoſt.
Cicero.
Virgilius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si forte virumquem
Inuenere, silent, arrectisq; auribus astant.

Tantum potest Sapientis & eloquentis hominis viua vox apud homines. At vero apud Deum quantum momenti habet oratio, si modo suis omnibus partibus constet, non quod ille ex eloquentiæ, sed fidei, spei, & charitatis fontibus depromantur! Non mulcetur Dominus persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed oratione fidei. Gregor. Nizenus libr. de oratione ait: Oratio Ionæ, cete domum effecit, Ezechiã exportis mortis ad vitam reduxit, tribus adolescẽtibus in ventum rorantem flammam conuertit, Israelitis aduersus Amalechitas tropheum erexit, & centum octoginta quinq; millia Assiriorum vna nocte gladio inuisibili prostauit. Atque sexcenta, præter hæc ex his quæ iam acciderunt exempla licet inuenire, quibus palam fit nihil ex his quæ per hanc vitam colunt ur & in pretio sunt orationi præstare. Chrysost. homel. 2. de fide Annæ. Nulla (inquit) profecto res est, quæ possit æquari deprecationi, nec quidquam est fide potentius. Vtrumque vobis declarauit Anna mater Samuelis, cùm his muneribus accedens ad Deum omnia quæ voluit effecit. Siquidem & naturam mancam ac sterilem arrexit, & vuluam quæ cõclusa erat aperuit, & probrum sustulit, & conuitia æmulæ dissoluit, seque ipsam ad magnam restituit fiduciam, dum è petrain frugiferã spicam messuit comãtem. Hęc ille. Denique necessitas, quam in præsenti vita gerimus, orationem magis commendabilem reddit. Tria quippe solent esse occasi oclamandi, ignis: aqua, & hostes. Bernard. ergo sic dicit. Hæc tria quasi singulis diebus inci tare nos debent, vt ad Deum in oratione clamemus, vix enim est dies, in quo domus conscientiæ nostræ non succendatur igne infernali, scilicet, igne praue concupiscentiæ, vnde necesse habemus clamare ad aquã diuinæ gratiæ, & ad aquam lachrymarum recurrere. Ignis iste aliquando ex vna parte extinguitur & ex alia accenditur. Ex ipsa enim aqua lachrymarum vnde debuit extingui quandoque vires sumit, vt cũ aliquis vane gloriatur de hoc quod peccata sua plorat. Item vix est dies, in quo homo non sentiat fluctus malarum cogitationum super caput cordis sui, vt necesse habeamus frequenter clamare illud Matth. 8. Domine salua nos perimus. Item vix est dies, in quo hostes suos non videat ad portas castri sui, vt cum verba mala in ore suo habet, vel fatuam mulierem aspicit. Oratio multum competit loco in quo sumus. Sumus enim in valle miseriæ, & ideo necesse habemus ad Dei misericordiam frequenter orando clamare. Pugnam habemus cum eo, de quo scriptum est. Iob. 41. Non est potestas in terra quæ ei valeat comparari: quapropter necessarium nobis est passim Dei auxilia postulare. In futuro, nõ erit hæc pugna, quare nec ibi erit oratio necessaria. Vnde Augusti. de orando Deo. In vita æterna (ait) nõ erit vlla tẽtatio, itaque nec oratio. Non enim erit ibi boni promissi expectatio, sed redditi contemplatio. De oratione plura in nostris commentarijs super Psalm. 118. diximus præcipue fol. 75. &. 78. & fol. 217. & 218. 522. 523. Sed vltimo aduerte quod hic dicit Christus Dominus. *Cum oratis, &c.* Supponit quippe non semper esse orandum, cũ tamen Dominus per Lucã dixerit: Oportet semper orare. Et Paul. sine intermissione orate. Et tamen præter hæc quod omne opus bonũ oratio (vt statim diximus) est ẽtiam hoc Domini mandatum adimpletur, cùm statutis temporibus oramus. Vel ille dicitur semper orare, qui frequenter orat, quemadmodum in communi modo loquendi dicimus, ille semper literis vacat, qui a frequenter id agit: vel ille semper venationi intendit, quia sæpissime eam exercet, & tamẽ vterque dormit, edit, deambulat, & confabulatur: sed quoniam sæpe illa opera exercet, dicitur semper illa facere. Sic qui frequenter orat dicitur semper orare. Quod fit cum orationibus breuibus, sed ab intimo calore cordis inflammatis (quæ à sanctis orationes iaculatoriæ dicuntur) cœlum frequẽtissime petit, & Deum sæpissime deprecatur. Vnde Diuus Augustinus in Epistol. ad Probam, quæ est numero centesima deorando Deum sic dicit: Dicuntur Fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen breuissimas, & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta (quæ eranti plurimum est necessaria) per productiores moras hebetaretur intentio, ac per hoc ipsi sa is ostendunt hanc intentionem sicut non est obtundenda si perdurare non potest, ita si perduraverit cito non esse rumpendam. Hæc ille. Quare verba hæc quæ statim subiungit Dominus.

Orantes autem nolite multum loqui sicut Ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio sua exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis: scit enim

Gregor. Nizenus.
Bernar.
Chrysost.
Matth. 8.
Iob. 41.
Augusti.
Luc. 18.
1. Thess. 5
Augusti.

enim pater vester quid opus sit vobis, ante quam petatis eum. Hæc inquam verba, non sic sunt accipienda, quasi frequentes aut prolixas orationes prohiberit Christus, cùm ipse in agonia factus prolixiùs orauerit, & multas noctes orando insomnes duxerit: Sed id prohibet nobis quod Ethnici faciunt, qui putabant Deum esse exorandum, sicut homines qui pluribus indigent verbis, vt intelligant, aut suadeantur. Circa quod notandum est quod nomen in Græco hic positũ, pro quo noster intepres transtulit (multiloquium) significat non simpliciter multiloquium, sed nugacitatem, & inutilem verborum profusionem, qualis est cùm idem frequenter, & sine causa repetitur & inculcatur. Hæc quippe dictio (bathalogia) quæ dicitur inutilis repetitio, vsurpata est, & ortũ habuit à quodam Poeta qui Bathus dicebatur, qui in Hymnis suis quos conscripserat eadem multoties inculcabat. Ad quem allusit Ouidius. 2. Methamorph, cùm Batum iudicem facit eadem iterantem, sub illis montibus (inquit) erant, & erant sub montibus illis, cuius bathalogissimum ridiculè imitatus Mercurius. Et me (inquit) perfide prodis, me mihi prodis ait: Vnde nõ omne multiloquium hic prohiberi putes, sed inutile quale erat Ethnicorum, nempe Gentilium. Id enim significat dictio illa Græca, quasi in eadem permanentes in qua geniti sunt natura, scilicet, sine diuina lege. Fingebant enim Gentiles Deos suos humanis affectibus obnoxios, ac proinde existimabant eos more hominum esse exorandos, putantes eos vel dormire, vel longe peregrinari, atq; adeo clamoribus ac sæpe repetitis vocibus eos excitandos esse. Cui causæ allusit Helias (ait hic D. Tho.). 3. Reg. 18. Cùm Sacerdotes Baal sic videns adhortaretur: Clamate voce maiori, Deus enim vester est, & forsam loquitur, aut indiuersorio est, aut forte dormit vt excitetur. Quo etiam figmento, Gregor. Nazianzenus orat. 1. in Iulianum apostatam notat Iouẽ ab Homero describi, lib. Illiad, vt qui peregrè profectus, non tam cito vota sacrificantium exaudierit: Id etiam de Neptuno effingens Odiss. libr. 1. ait Homerus:

Nuper Æthiopas perrexerat ille remotos.
Taurorũ celer occurrens pecudumq; hecatõbis.
Atq; hic accumbens epulabat gaudia mẽtis.

Deus autem noster vbique est, nec Mercurio opus est illi, qui vota nostra explicet: penetrat enim vsque ad intima cordis. Vn-

Bathus. Poeta. Ouidius.
3. Reg. 18.
Nazianz. Homerus.

de Arnobius lib. sexto aduersus gentes (ait) Hoc enim est proprium Dei complere omnia vi sua, non partialiter vspiam, sed vbiq; esse totum, non adesse, non abesse, non cœnatum ad Æthiopas pergere, & post dies bissenos priuatum ad domicilium redire. At vero Deus omnia in omnibus est, per ipsum viuimus, mouemur & sumus, vt quidam Poetarum dixerunt, (ait Paul.) Itaque quis quis oraturus est perpendat Deum omnia scrutari, omnes intẽtiones nosse, & quo fine quisque aliquid requirat: quoniam vt cecinit Orpheus (Principium, medium que tuetur) omnia enim nuda apertaque sunt oculis eius. Chrysost. & Theophil. intelligunt bathalogiam esse eam nugacitatem, & loquacitatem qua non utilia poscimus, sed temporalia, regnum terrenum, honorem, & similia. Verum id non intendisse Christum, ex subiunctis apparet, nam dicit. *Putãt enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Scit enim pater vester quid his omnibus indigetis.* Hinc ait Hierony. Consurgit quædam hæresis Philosophorum quoque dogma peruersum, si nouit Dominus quid oremus, & ante quam petamus scit quo indigeamus, frustra scienti loquimur: Quibus respondendum est, nos non narratores esse sed rogatores, aliud est enim ignoranti narrare, aliud petere scienti. Sed rursus alia consurgit quæstio quam & hic Augusti. mouet. Nam si ideo quia Deus Pater omnia scit, multis verbis vtendum non est, cur etiam paucis verbis vtendum est, vel his saltem quibus mox orare patrem docet? Deinde quo modo conuenit hæc ratio qua reijcit multiloquium? *Scit enim pater vester, &c.* Dici enim potest, quod quamuis sciat, tamen multis verbis vtendum est, vt flectatur ad dandum id quod opus est. Sed ad vtrumque respondetur. Necorationes longas aut breues ex parte Dei necessarias, quasi propter illas sciat quod ante ignorabat, vel mutet consilium, aut æternam suam prædistinitionem: Sed id nobis necessarium est propter nos, qui cùm ex anima & corpore compositi simus, propter vtriusque colligantiam alter alterius ministerio indiget. Quare vt animus excitet necessaria est oris obloquutio aliquãdo, vel magna, vel parua, secundũ vniuscuiusq; indigentiam. Aliqui enim paucis verbis excitantur, alijs plura necessaria sunt. Paladius in historia Lausiaca scribit Paulũ monachũ solitudinis, quæ appellatur Pher menisceti, præcipuã & fere omnem excitationem

Arnobi.
Actor. 17.
Orpheus.
Chrysost.
Theophil.
Hieron.
Augusti.
Paladius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem, in orationibus habuisse. Hic vero (inquit) trecentas preces expressas, & præsticutas habebat totidem addēs in sinu calculos, & in vnaquaque oratione iaciens vnū calculum. Ecce quot orationes iste sanctus faciebat: quoniam ad suum affectum excitandum necessarias existimabat. Et licet Deus non mutetur, vult tamen vt petamus ea quę decreuit nobis dare. Primò quoniam homines non vt stipitem, sed tanquam liberos & voluntate potentes gubernat. Stipiti quidem nulla eius expetente voluntate quicquid necessarium est tribuit, homo vero qui libertate ac volūtate potitur, opus est ipse desideret, desiderium autem non manifestatur, nisi precibus petēdo quod vis. Vnde homini inter alia animantia necessaria est oratio, ad suos exprimēdos affectus. Quare media oratione decreuit nobis Deus sua dona elargiri, vt mox cap. sequenti Deo dante videbimus. Simul & vt ostēderet nobis quanta esset orationis vis, quasi potens esset ad mutandum Deum, si ipse mutari potuisset. Sed de hac plura capite sequenti dicemus. *Sic autem vos orabitis.* Hoc est, nō sicut hypocritæ, vt ab omnibus videamini, nec sicut Ethnici multum loquentes existimantes Deum multis verbis indigere, vt intelligat & moueatur: sed sicut discipuli à tā to Magistro edocti sic orabitis. Quia sicut dicit Glossa. Licet non eisdem verbis quæ hic dicūtur semper oremus, in orationibus personalibus, vel ecclesiasticis: tamē sic oramus, quia sensum contentum in istis, & modum orantes retinemus & obseruamus. Et ideo dicitur Iacob. 5. & 3. Reg. 18. quod Helias orauit, vt non plueret super terram annos tres & menses sex, & tamen sic orauit quia sensum huius orationis non excelsit: quia per hoc, regnum & potestas Dei apparuit. Sic etiā Genes. 25. Deprecabatur Isaac pro vxore sua eo quod esset sterilis, & tamē sic orauit: quia per illam orationem prædestinantis Dei sicut in cœlo dispositum fuit voluntas in terra facta fuit, & sic est de alijs fidelium orationibus, sed de hoc statim.

Gloss. Iacob. 5. 3. Reg. 18. Genes. 25.

Pater noster qui es in cœlis. Hæc oratio inter omnes alias quibus Ecclesia Deum deprecatur excellentias quasdam sortitur, quibus & vtilior & deuotior, atque ad impetrādum efficacior apparet. Quinque enim excellentias continet, quæ in oratione maxime requiruntur. Debet quippe oratio esse secura, recta, ordinata, deuota & humilis. Secura quidem, nam debemus cum fiducia accedere ad thronum gratiæ eius, vt docet Paul. Hebr. 4. Non deficientes in fide. Et Iacob. c. 1. dicit. Postulet autem in fide nihil hæsitans. Hæc autem oratio, tanquam tutissima arx, ac securissimus portus nos tuetur: quoniam qui illam docuit sapientissimus artifex est, excellentissimusque orator, atque aduocatus noster apud Patrem, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Quare optime ordinare sciuit petitiones nostras, de quo. 1. Ioan. 2. dicit: Aduocatum habemus apud Patrem Dominum nostrum Iesum Christum. Vnde Ciprianus in lib. de oratione Dominica sic ait: Cùm Christum habeamus aduocatum apud Patrem pro peccatis nostris, quando pro delictis nostris petimus, aduocati nostri verba proponamus. Et post pauca: Securior apparet ex hoc quod ipse qui orationem exaudit, cùm Patre docuit nos orare, secundum illud Psal. Clamauit ad me & ego exaudiam eum. Quare idem Ciprianus ait: Amica, familiaris, & deuota est oratio Dominum de suo rogare. Quapropter nūquam ab hac oratione sine fructu receditur, nam per eā venialia dimittuntur (vt docet Augustinus) in Epistola ad Probam. Secundò oratio debet esse recta, vt bona & nobis conuenientia postulet, secundum illam Damascē. diffinitionem quam suprà retulimus. Oratio est petitio decentium à Deo. Sæpissime quippe repulsam patitur oratio, quoniam nec decora nec decentia petit, secundum illud Iacob. 4. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Scire autem quid sit petendum, sicut & scire quid est desiderandum difficillimum valde est, cùm oratio ac desiderium pari passu currant. Est enim oratio interni desiderij expressio: quare quæ iustè petimus, iustè etiam desideramus: & è contra. Vnde Paul. Roma. 8. dicit: Nam quid oremus sicut oportet nescimus: ipse autem Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Vocat gemitus inenarrabiles: quoniam Spiritus sanctus dirigit orationes nostras, ad id potius quod ad salutem æternā cōducit, vt id velimus quod ad talē finē cōgruit, etiāsi alia natura desideret. Hi autē fines inenarrabiles sunt, vt cū, verbi gratia, appeto salutē quę propter occultas rationes quas sol⁹ De⁹ nouit mihi nō cōuenit, cū in oratione, qua ꝓ salute deprecor, me Dei ordinationi submitto. Etiāsi videor petere salutē non postulo nisi contrariū: quia id expedit saluti animę meę, etiāsi id ego ignorē vt in

Hebr. 4. Iacob. 1. 1. Ioan. 2. Ciprianus Ciprianus Augustin. Damascē. Iacob. 4. Roman. 8

vt in sequēti cap. Deo dāte videbimꝰ. Christꝰ autē sapiētissimꝰ Doctor est, cuiꝰ est docere quid nos orare oporteat. Quare discipuli eiꝰ. Luc. 11. Dixerūt ad eum: Dñe doce nos orare. Igit ea quæ ipse orare docuit rectissime postulantur. Vnde Aug. vbi sup. Quæcumque autem verba dicamus (ait) nihil aliud dicimus, quam quod in ista oratione Dominica positum est, si rectè & congruenter oramus. Tertiò, oratio debet esse rectè ordinata, sicut desiderium, cùm oratio (vt diximus) sit desiderij interpres. Erit autem tunc debitus ordo, si spiritualia corporalibus: cœlestia, terrenis: desiderando præferamus, secundum illud Matth. Primū quærite regnum Dei, & iustitiam eius. Hāc seriē in hac oratione seruandam nos docuit Christus, in qua primò petuntur cœlestia, deinde terrena. Quartò, oratio oportet quod sit deuota, quoniam pinguedo deuotionis facit, vt sacrificium orationis sit acceptum Deo, secundum illud Psalm. In nomine tuo leuabo manus meas, sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Deuotio autem multoties propter prolixitatem orationis tepescit, ac obtunditur. Quare suprà Christus Dominus hanc prolixitatem resecare volēs, dixit: Orantes autem nolite multum loqui. Et Augustinus ad Probam. Abiit (inquit) ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseueret intentio. Qua ratione hanc orationem breuissimam instituit Christus. Deuotio autem ex charitate consurgit, cuius effectus est: charitas autem est amor Dei & proximi, quorum vtrumque in hac oratione ostenditur. Amor quippe Dei insinuatur cùm eum vocamus Patrem, dilectio autem patris maxima est: quoniā est dilectio principij, quæ maxima esse solet. Dilectio autem proximi in hoc manifestatur: quoniam Deum Patrē non meum, sed nostrum vocamus, in quo fatemur alios homines qui etiā sunt filij Dei fratres nostros esse, quare & pro illis etiam oramus dicentes: Pater noster, quasi in vno omnes filij patrem nostrum deprecemur dicentes etiam: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris idem insinuamus: quoniam ad dimittendū debita fratribus amor proximorum nos cōpellit. Quintò, oratio oportet quod sit humilis, nam Iudith. 9. dicitur: humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Et in Psalm. dicitur: Respexit in orationem humilium. Quod in oratione Pharisæi & Publicani nobis manifestatum fuit. Superbi enim Pharisæi oratio repulsa est, humilis autem Publicani accepta fuit. Hæc autem humilitas in hac oratione seruatur: Nam vera humilitas est, quādo aliquis nihil ex suis viribus præsumit, sed totum ex diuina liberalitate impetrandum expectat. Secundo huius orationis excellentia ac efficacia ex eo patet, quod oratio tria præcipue bona adducit. Primò enim est efficax & vtile remedium: quoniam liberat à peccatis commissis, secundum illud Psalm. Tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus: Sic latro in cruce orauit & remissionem obtinuit, & audire meruit. Hodie mecum eris in paradyso. Luc. 23. & apud Luc. 18. Publicanus orauit, & descendit iustificatus in domum suam. In hac autem oratione remissionem peccatorum, & liberationem à malo poscimus: Oratio liberat à timore peccatorum superuenientium, à tribulationibus & tristitijs, iuxta illud Iacob. vlt. Tristatur quis in vobis, oret. In hac autem oratione postulantes panem quotidianum, assiduum auxilium Dei expoſcimus, quo fortes atque constantes in tribulationibus & tristitijs persistamus, idq; idem postulamus cùm poscimus non induci in tentationem. Etiam oratio à persecutionibus, ab inimicis nostris prouenientibus nos liberat secundum illud Psalm. Pro eo quod me diligerent detrahebant mihi, ego autē orabam. Secundò valet oratio ad omnia desideria obtinenda secundum illud Matthæi. 11. Omnia quæcumque orantes petitis credite quia accipietis. Quod si non exaudimur hoc est, quia nō instanter petimus: nā oportet semper orare & nō deficere. Ideo quia non petimus id quod magis expedit ad salutem. Bonus enim Dominus (ait Augustin.) qui sæpe non tribuit quod volumus, vt tribuat quod mallemus. Quod in Paul. experientia ostenditur, qui ter orauit vt stimulus ille discederet ab eo, & tamen non est assecutus. Quod & in hac oratione videmus. Omnia quippe iusta desideria, in ea Deo Patri nostro manifestamus, vt adimplere ea dignetur. Tertiò est vtilis oratio quia facit nos Deo familiares ac socios, cum illo ita familiariter colloquentes, sicut solet homo loqui ad amicum suum, secundum illud Psal. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Quod est idem dicere cum illo. Intret oratio mea in cōspectu tuo. Per orationem quippe in præsentia Dei sistimur

Matth. 18 Psal. 62. Augustin. Iudith. 9. Psal. 101. Luc. 18. Iacob. vlt. Psal. 118. Matth. 11 Luc. 18. Augustin. Psal. 140. Psalm. 87

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtimur,tanquã domeſtici ac familiares eius. In hac autem oratione Deum Patrem noſtrum vocamus, quo quid familiarius eſſe poteſt? Tertiò huius orationis præſtantia patet. Primum ex dignitate authoris: Deus enim eſt qui compoſuit eam, vnde ei conuenit illud Eccleſ.24. Ego ex ore altiſsimi prodij. Secundum autẽ eſt breuitas, quare Gloſſat. Beda dicit: Orationem compoſuit breuibus verbis, vt citò fiducia, cito annuendi quod breuiter vult rogari. Hoc eſt: Orationem voluit nobis breuem docere Chriſtus vt fiduciam haberemus, citò nos impetratu ros quod petimus. Eſai. (ſicut citat Paul. Romano.9.) ſecundum.70. cap.10. dicit: Verbũ conſummans & abreuians in æquitate: quia verbum breuiatum faciet Dominus ſuper terram. Tria enim Chriſtus Dominus ſuo aduentu in compendium redegit, quæ maxime neceſſaria ſunt ad vitam æternam conſequendam. Hæc ſunt ſacrificia, præcepta & orationes. Plurima veteris legis ſacrificia ad vnum altaris ſacrificium redegit, (vno enim expleta eſt ſacrificio variarum differentia victimarũ) vt ait Leo Papa: Sexcenta tredecim antiquæ legis præcepta, vno charitatis mandato compleuit. Roman.13. Qui diligit proximum, vniuerſam legem impleuit. Ac numeroſas veteres orationes, in hac vna, quam hodie nos docet incluſas voluit eſſe, ne multis affligeremus verbis inutilibus coram Deo. Docuit etiam, vt breuis hæc eſſet oratio, vt omnes fideles minimi & maximi eã addiſcere poſſent, ne quiſquã excuſationem prætexere poſsit, ne addiſceret eam, & ne animus orationis prolixitate ad alia diſtenderetur, ſed his paucis verbis attentius intendere poſſet. Vnde Iſidorus in libr. de ſummo bono ait: Fidei ſymbolũ, & Dominica oratio pro tota lege paruulis Eccleſiæ ad cœlorũ regna ſufficit capeſſenda. Omnis enim latitudo Scripturarũ in eadem oratione Dominica, & ſymbolo breuiter concluditur. Tertia huius orationis præſtantia, fœcunditas ejus eſt. Vnde & Gloſſat. dicit: Nihil deeſt quod in ſeptẽ petitionibus non contineatur. Quartum eſt ſpiritualitas, hæc autem oratio tota ſpiritualis eſt, ſecundum quod Gloſſ. dicit: quia ex ore filij qui eſt veritas proceſsit. Quintum eſt virtus eius quę maxima, veriſimile quippe eſt, quod Chriſtus petitiones quæ in ea ſunt non docuiſſet, niſi eas exaudiri vellet. Vnde D. Auguſt. ait: Quod poſt Euchariſtiã Dominica oratio eſt vnum & maximũ remedium, vel vnum de maximis contra peccata venialia. *Pater noſter.* Quælibet oratio quæ à rethoribus dicitur tribus conſtat partibus, nempe exordio, narratione ac cõcluſione. His etiam hęc conſtat oratio. Exordium quippe orationi deſeruit ad captandam audientiũ beneuolentiam, quibus perſuadere noſtra oratione nitimur. Inurbanus namque videreris, ſi abſque vllis præuijs verbis quibus animum cuiuſpiam alliceres, protinus ab illo aliquid tibi commodum peteres. Prius eius beneuolentiam captas, eum amicum liberalem, atque in te ſemper beneficum ac magnificum appellans, vt poſtquam talibus verbis beneuolum feceris: gracioſius ab eo tua ſit accepta petitio. Sic cùm Moyſes ſe afflictum ſentiret imparque ſuis humeris videretur totius illius populi cura, cùm petere vellet à Deo, vt ſemper illos comitaretur, quaſi prius ipſum beneuolum efficere volens ait Exod. 34. Dominator Domine Deus miſericors, & clemens, patiens & multę miſerationis & verax, obſecro vt gradiaris nobiſcũ. Eodẽ vſu eſt exordio ſancta illa vidua Iudith. cùm ad amputandũ Holofernis caput pergeret. Ait enim clamans ad Deũ. Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt, in coinquinatione ſua, & denudauerunt femur Virginis in confuſionem: & dediſti mulieres illorum in prædam, filias illorum in captiuitatem, & omnem prędam in diuiſionem ſeruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum. Subueni quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ. Sic in hac oratione vt beneuolum nobis Deũ reddamus, patris nomine quaſi blandientes ei eum nũ cupamus: cum patris ſit boneuolè filiorum flagitata & audire & concedere. *Pater noſter.* Hoc nomen (Pater) eſt nomen fontis naturæ, & nomẽ affectus: quia pater eſt à quo fluũt omnia, & Pater eſt ex quo in nos & à nobis in ipſum dulciſsimus tendit amoris affectus. Quod enim Pater ſit à quo fluũt omnia, ex hoc patet quoniam ipſe eſt Pater qui producit verbum, in quo ſunt rationes omnium rerum creatarum. In eo quippe ſunt ſicut in cauſa exemplari, ad cuius ſimilitudinem omnia creata exprimuntur. Vnde Pſalm.109. dicitur: Ex vtero ante lucifer unt genui te, in ſplendoribus ſanctorum, hoc eſt mundorum: quoniam in eo omnia ſancta, ac munda, tanquam in cauſa exemplari ac efficienti ſplendent; & quoniam à

cauſa

à cauſa tam mũda prodijt mundus: Ideo tali nomine gaudet. Omnia quippe creata quatenus à Deo prodeũt pulchra & mũda ſunt, ſecũdũ illud Boetij. Mundũ mente gerens pulchrũ, pulcherrimus ipſe. Nam ab illis rationibus & ideis, quæ ſunt in Deo (ait Plato) quod iſte ordo creaturarum vocatur mũdus, & ſic dicitur Matth.11. Cõfiteor tibi pater Dñe cœli & terræ: Eſt em in cœlo Pater filij, quod eſt ſolius perſonæ patris, & eſt pater & Dñs omniũ creaturarũ, qđeſt cõmune toti Trinitati. Pater noſter eſt quãtũ ad creationẽ, ſecũdũ illud: Nũquid nõ ipſe eſt pater tuus, qui fecit & creauit te? Et eſt pater per regenerationẽ, & adoptionẽ, ſecũdũ illud Petri: Regenerauit nos in ſpẽ viuã. Eſt demum pater noſter: quia nos vocat ad ſuã hæreditatẽ, ſecũdũ illud: Si filij & hæredes. Sic autẽ tota Trinitas, quę eſt vn⁹ De⁹ veriſsimè vocat Pater, ſecũdũ veriſsimã patris rationẽ, quæ colligit ex Ariſt. lib.16. & 17. de animalib⁹. Quod pater eſt, qui ſui aliquid habet in alio, ex quo ille cõſtat in fieri & eſſe pſecto, ſed De⁹ Pater habet in nobis virtutẽ & ſpiritũ & imaginẽ (hæc em ſunt ea quæ ver⁹ pater habet in filio) ergo poteſt dici ver⁹ pater. Habet quidẽ De⁹ in nobis virtutẽ ſuã, quoniã per illã, puehimur, non ſolum ad eſſe, ſed ad bene eſſe ſicut & per virtutẽ ſeminis patris filius in eſſe perfectũ deducit. Per Spiritũ autẽ quẽ habem⁹ à Deo formamur. Inſufflauit em ſpiritũ ſuũ in hominẽ, & factus eſt in animã viuentẽ, ſicut & per ſpiritus illos, quos ſecũ defert ſemen à patre, formaẽ homo in eſſe perfecto hominis. Imaginẽ autẽ habemus à Deo per quã illi aſsimilamur, ſicut filius patri. Igit̃ per virtutẽ in ipſo viuimus, per ſpiritũ in ipſo eodẽ mouemur, & per imaginem ſuã ſumus ſin ipſo id quod ſumus. Virtutẽ largitur Pater, quia ſibi attribuitur potẽtia, ſpiritũ quia generat nos per adoptionẽ, quod tribuitur ſpiritui ſancto: imaginem autẽ, quia homines dat filios Dei fieri, quod filio ſpecialiter tribuitur. Per virtutẽ nos generat, per ſpiritũ nos regenerat, p imaginẽ nos ad filiorũ hæreditatẽ aſciſcit. De quib⁹ p ſingula agẽdũ eſt. Igit̃ p virtutẽ quã De⁹ habet ex nihilo creãdi dicit̃ pater p creationẽ, ſecũdũ illud Eſa. Nũquid ego qui alios parere facio, ipſe nõpariã, & qui generationẽ alijs tribuo ſterilis ero? In Patris pſona nõ eſt ſterilis natura diuina, ſed fœcũda: habet em̃ virtutẽ generãdi filiũ equalẽ ſibi, ſed & in diuina natura quaten⁹ eſt in trib⁹ pſonis virt⁹ eſt generã di, & pariẽdi & ꝓducẽdi ſœt⁹, ab ea quippe oĩs generatio ꝓcedit, ſecũdũ illud Epheſ.3. Flecto genua mea ad Patrem Dñi nr̃i Ieſu Chriſti, ex quo oĩs paternitas in cœlo & in terra nominat̃. Hoc eſt, ab eo eſt oĩs virtus generatiua, à qua oĩs denominatur pater à paternitate quã habet à Deo. Vel (vt alij legũt) à quo oĩs familia in cœlo & in terra nominat̃, quoniã tã Angelorũ familiæ, quã hominũ, quã cæterarũ creaturarũ à Deo ſunt. Quare per hanc virtutẽ producẽtiuã dicitur De⁹ Pater p creationẽ, iuxta illud Eſa.64. Et nũc Dñe Pater noſter es tu nos vero lutũ, & fictor noſter es tu, & opera manuũ tua rũ omnes nos. Et licet p hũc modũ omniũ creaturarũ De⁹ dicat̃ pater, ſecũdum illud Iob: Quis eſt pluuiæ Pater aut quis genuit ſtillas roris? quoniã oĩa ab ipſo cõdita & creata ſunt, tñ etiã, ſecũdũ hũc modũ ſpecialiter dicit̃ De⁹ Pater noſter, hoc eſt hominũ. Nã p illã cõmunẽ creationẽ, ac generationẽ omniũ rerũ dedit nobis virtutẽ, nõ ſolũ adeſſe naturale præſtãtius cæteris animalib⁹, ſed ad optimũ eſſe. Dedit em̃ nobis naturã quæ poſsit eſſe capax gratiæ, p quã ſpecialiter diceremur filij Dei, per adoptionẽ & cõmunicationẽ æternæ hæreditatis, ſecũdũ illud Ioan.1. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credũt in nomine eius. Nã vt Aug. ait: Poſſe habere fidẽ, ſicut poſſe habere charitatẽ naturæ eſt hominũ, licet habere ſit gratiæ fideliũ, vt ſtatim videbimus. Et Pſal.32. dicitur: Qui finxit ſigillatim corda eorũ. Quoniã ſingulas animas ipſe creat in corporibus, ac ſigillatim in eis hãc poteſtatẽ ac virtutem influit, quaſi ſingulariter hoc dederit cuilibet animæ, quod poſsit eſſe huius filiationis capax, quod ſigillatim ac ſingulariter homini dedit, & nõ alijs animalibus. Ea enim quæ ſigillatim facimus operoſiùs illis intendimus, quaſi volentes aliquid excellens illis dare, tanquam reliqua animalia non hac ſingulari conſideratione condiderit Deus. Et in hoc ſenſu non ſolũ de filio naturali intelligi poteſt illud Pſal. 2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu ego hodie genui te. Nunquã enim fons diuinę generationis areſcit, ſed ſemper fundit virtutem ex qua tales filij fingantur, & formentur, tam in eſſe naturæ, quam in eſſe gratiæ. Igitur hoc eſt primum quod Pater Deus ſui habet in nobis, virtutem, ſcilicet, ſic adeſſe nos deducentem. Dicitur etiam Pater: quia ſpiritum adoptionis filiorum habet in nobis. Hic autem ſpiritus nobis iã per gratiã

Universidad de Deusto
Biblioteca

existentibus confert vitã & motũ, & sensum siue cognitionem & affectum. Vitam autẽ dico diuinam: quia nobis eam influit, iuxta
Ioan. 6. illud Ioan. 6. Spiritus est qui viuificat caro non prodest quidquã. Et hæc est vita quã primò in vtero matris Ecclesiæ viuere incipimus, & vitã nostrã manifestare per motũ ad Deum, & aperire cor nostrũ, ad fontem
Deuter. 4 vitæ patris cœlestis. Nam Deute. 4. dicitur:
1. Cor. 6. Vos qui adhæretis Dño vniuersi viuitis. Qui em adhęret Deo vnus spiritus est cum
Psalm. 35. eo, ac proinde accipiendo Spiritũ Dei viuet vita Dei: quoniam apud Deũ est fons vitæ,
Ioann. 1. in quo viuimus, quia quod factum est in ipso vita erat. Quo circa quos sic nũ viuificat pa
Iob. 3. ter abortiui sunt ad nihilum valentes, iuxta illud Iob. 3. considerans se sine gratia Dei natũ, dicebat: Sicut abortiuum absconditũ
1. Cor. 15. non subsisterem. Quare Apostolus quandiù hanc vitam non habuit, se tanquam abortiuum reputauit, vt. 1. Cor. 15. dicit: Nouissimè autem tanquam abortiuo visus est mihi. Hæc quippe vita est motus Dei Patris in hominem, ad commouendum cor eius in vi
Galat. 2. ta Dei, vt Deus viuat in ipso, & non viuat sibi homo, sed dicat cum Paul. ad Galat. 2.
Ibidem. Viuo ego iã non ego, viuit vero in me Chri
Eccles. 4. stus, & illud: Quod autem nunc viuo in car ne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Vnde Eccles.
Ezech. 37. 4. dicitur: Sapientia vitam filijs suis inspira uit. Et Ezech. 37. Veni Spiritus insuffla super interfectos, & reuiuiscant. Sed quoniã vita manifestatur per motũ, postquã Deus largitur nobis esse spirituale, per spiritum suum & vitam hanc spiritus, etiam mouet corda nostra ad se per gratiam, vt appareat, ad quã vitã viuificati sumus. Est autẽ hic mo
Esai. 29. t9 spiritus, impulsus quidã cordis ad Dominũ, ex quo venit Spiritus de quo sic dicit Esa. c. 29. Spiritus robustorum quasi turbo impellens parietem. Robusti sunt, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, licet vna sit eorũ virtus, quorũ Spiritus qui vnus est, protinus vt cor hominis intrauerit ipsum simul cũ corpore, quod est paries, ad se trahit. Ideo quip
2. Cor. 15. pe dicit Pau. 2. Cor. 15. Sicut primus Adã factus est in animã viuentẽ, nouissimus Adã fact9 est, in spiritũ viuificantem, qui animas nostras in præsenti viuificat vita gratiæ, & in futuro vita gloriæ: qui & viuificabit in Resurrectione & mortalia corpora nostra propter inhabitantẽ spiritum eius in nobis. Hæc autẽ vita gratiæ, per motũ cordis mani
f estat in iustis: quoniã est aqua illa viua quã Dns promisit Samaritanæ, quę in corde fit fons aquæ saliẽtis in vitã æternã. Et hoc spi *Ioann. 4.*
ritu mouentur animalia quæ Spiritũ Dei se quũtur, quo etiã spiritu mouẽtur & rotæ se *Ezech. 1.*
quẽtes animalia, vt legitur apud Ezech. c. 1. Nã vbi erat impetus spiritus illuc gradiebã tur animalia sancta, quæ significant Dei filios, quorũ corda quasi rotæ mouẽtur circu lariter, quorũ motus à Deo incipit tanquã à principio, & in Deo terminatur tãquã in fine suarũ intentionũ, & sic cõplent hũc cir cularẽ motũ, quẽ Plato dicebat omnes crea turas debere peragere. Tribuit vltimo spiri *Plato.*
tus iste Patris nostri nobis cognitionẽ, per intellectũ, & affectionẽ per charitatẽ vt dicitur Sap. 7. Est em in illa spiritus intelligẽ *Sap. 7.*
tiæ sanctus. Intelligẽtiæ quidẽ per cognitio nẽ, sanctus autẽ per perfectionẽ: nã hoc spiritu cognoscimus Deũ esse patrẽ nostrũ, & *1. Cor. 2.*
eodẽ diligimus illũ. Et de primò dicit Paul. 1. Cor. 2. Nos nõ spiritũ huius mũdi accepimus: sed Spiritũ qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Et de secũdò Rom. 7. Nõ accepistis spiritũ seruitutis iterũ in timore, sed accepistis spiritũ adoptio *Roman. 7*
nis filiorũ Dei, in quo clamamus Abba pater. Tertiò. Patere st in filio pasimilationẽ, & sic habet Deus in nobis imaginẽ ac simi litudinẽ suã, secũdũ illud Gene. 1. Faciamus *Genes. 1.*
hominẽ, ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã, Sicut em pater carnalis natiuitatẽ filij promouet semper vsq; ad perfectã similitudinẽ ipsius, nisi natura aberret: ita pater spirituũ De9, promouet spiritualẽ hominis genera tionẽ, vsq; ad sui perfectã similitudinẽ, nisi obicẽ ponat homo. Dicit autẽ homo ad ima ginẽ & similitudinẽ Dei: quoniã imago hæc est in similitudinẽ potestatis, q sicut Deus præest omnibus, ita homo cæteris rebus. In similitudine originis: quia sicut ex Deo sunt omnia, ita ex vno homine tota prodijt humana natura. Igit (vt in cõpẽdio dicta redigamus) Deus dicitur pater quia generat ver bũ, quod est singulare personæ Patris. Tota autẽ Trinitas dicitur Pater noster: quoniã est aliquid eius in nobis, nępe & virtus eius qua conditi sumus per creationẽ, & speciaLiter hominũ Pater: quoniã nos condidit ca paces optimi esse qualis est gratia & gloria. Dedit etiam nobis Spiritum suum, quo viuimus vita gratiæ, & mouemur supernaturaliter ad ipsum, ipsius spiritus sequentes impulsum. Est etiam imago eius in nobis, sicut in filio est Patris imago. Primò ergo est Pater noster per creationẽ. Secundò per adoptionem

Malach. 1 adoptionem. Tertiò per asimilationẽ. Pro pter primum debemus ei honorẽ, secũdum illud: Si ego pater, vbi est honor meus? Prop ter secũdu gratiarũ actionẽ ratione redẽp tionis, per quã adoptati sumus in filios Dei.
Iacob. 1. Redẽptori quippe gratiæ debentur, & pa tri adoptanti: quoniam voluntarie nos in fi lios Dei asciuit, secũdũ illud: Voluntate ge nuit nos verbo veritatis, vt essemus initium aliquod creaturæ eius. Propter asimilatio nem autem te nemur boni esse, vt in omni bus tanto patri asimilemur, vt ipse supra dixit: Estote ergo vos pfecti, sicut & pater vester perfectus est. Et hoc qđ modo citaui mus: Vt essemus initium aliquod creaturæ eius, sic debet intelligi. Quoniam propter hoc in nobis suæ naturæ impressit similitu dinẽ ac notã: vt per illam & nos cognosce remus Deum (illa em nota notitia Dei est) & affectu etiã in opere imitantes illum alij per nos in notitiã eius deuenirent. Deniq; in hoc nomine plurima nobis fiducia, amor ac dignitas ostẽdit. Quis em audeat Regem patrẽ vocare? Nos autẽ Deũ ipsum ore pleno patrẽ appellamus, q nec antiquis patri bus cõcessum fuit. Illi em Deũ Dnum, vlto rem, alijsq; imperiosis nominibus Deũ nũ cupabãt, nobis autẽ patrẽ illũ appellare li cebit. Ex quo maxima mihi fiducia orit im petrãdi quicquid voluero. Precipue cũ ad daf. *Qui es in cœlis.* Vbi est omniũ bonorũ abũdantia. Si em pater est misericordiarũ, cui oĩa superabũdant bona, cur nõ miserebitur filiorũ invalle miseriæ degentiũ, vbi
Bernardus & malorũ copia, & bonorũ maxima inopia est? Vnde & Bern. dicit. Iã illud q antiquos tã terribiliter, quã frequẽter intonare solebat (Ego Dns) mihi dicitur in oratione, cuius principiũ dulci nomine paterno, sequẽtiũ petitionũ obtinendarũ præstat fiduciã. Patris quippe est amore maximo affici erga filios, atq; filijs thesaurizare, & oĩa illis bona, & optare & summa diligẽtia quærere. Amor autẽ huius patris, & maternũ etiam
Esai. 46 amorẽ superat, vt pater Esa. 46. vbi sic dicit Deus: Nunquid obliuisci potest mulier infantẽ suũ, vt non miseretur filio vteri suĩ? Etsi illa oblita fuerit, ego tn nõ obliuiscar.
3. Reg. 3. Quinimo Salomon ex amore illius mulie ris meretricis, quẽ ostẽdit ad filiũ suũ, cog nouit q illa esset vera mater eius. Proprium quippe est parentũ amore affici erga filios. Quod si ab illo asciti sum9 in filios Dei, cur
1. Ioan. 3. nrã dignitatẽ nõ nouerimus? Videte qualẽ charitatẽ dedit nobis pater, q filij Dei no minemur & sim9. Charitatẽ vocat benefi ciũ hoc, nec em ex alio prodijt tãtus honor nisi ex amore quẽ erga electos semper ges sit De9. Sicut autẽ pater afficit filio tanquã effectui suo, sic è cõtra filius afficit patri, tã quã causæ & principio suo. Et sicut pater agnoscit filiũ propter similitudinẽ suã quã in eo conspicit, ita & filius patrẽ cognoscit per hoc q est eius similitudo, quare filius dicit nomẽ patris, si naturæ nomẽ accipiat. Quapropter & fili9 patrẽ nominat, ante quã alia verba sciat sonare, itaq; primũ verbum qđ pfert, patrẽ sonat: quia similitudo natu ralis patris afficit eũ ad nominandũ. Vt & nos nullũ alium patrẽ appellare nouerim9 nisi Deũ, secũdũ illud qđ nobis intimauit Christus Dns dicens: Et patrẽ nolite vobis *Matth. 23.*
nominare super terrã: vnus enim est pater vester qui in cœlis est, quare & natura ipsa nos docet, in omnibus pressuris nostris veli mus, nolimus Deũ inuocare. Primũ enim verbum quod occurrit nobis cũ offendẽtes cadimus, aut aliquod repentinũ malũ cerni mus, hoc est, *Vale me Dios.* Quod & Psalmi *Psal. 105*
sta insinuat dicẽs: Et clamauerũt ad Domi nũ cũ tribularentẽ. Et per Oseã dicit Dns: In tribulatione sua mane consurgẽt ad me, *Osea. 6.*
hoc est primò. Puerulus etiã in sinu patris quiescit, potiusq; ibi delectat, quã in sinu nub9 aliorũ virorũ, quos multoties cernit, vt nos in cõplexu Dei requiescamus, atq; in sinu ei9 delectemur dicẽtes cũ Spõsa: Læua ei9 *Cant. 2.*
sub capite meo, & dextera ei9 amplexabit *&. 8.*
me. Et cũ in eius irruerim9 amplex9 dica mus: Tenui eũ nec dimittã. Itẽ infans ad pa rentes currit, siue ridens siue plorans: quo *Cant. 3.*
niam nos tam in prosperis, quam in aduer sis ad Deum recurrere debemus, ne in pros peris eleuemur, & in aduersis deficiamus. Quare sicut pater merito irasceretur filio, qui in suis necessitatibus alium requireret quam se, quoniam patris est filiorum necessitatibus occurrere, sic Deus maxime sucCenset nobis, si alium præter eum, in nostris *4. Reg. 1.*
necessitatibus adiuterem quæramus. Quã obrem iratus est Dominus contra Ochozi am: quoniam misit ad Beelzebub Deum Acharon, vt ciscitaretur eum de salute sua quando e cecidit per cancellos domus suæ, & dixit Helias Thesbites ad nuntios occurrentes eis. Nunquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Acharon? Quamobrem hæc dicit Domi n9: De lectulo super quẽ ascẽdisti nõ descẽ des, sed morte morieris. Et Esa. 50. Vę filijde

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſertores, qui ambulatis vt deſcẽdatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti, &
Idem. 31. erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, &c. & cap. 31. Væ qui deſcendunt in Ægyptum, aut auxilium in equis ſperãtes, &c. Et vt agnoſcamus nos imbecilles ac inualidos ad omnia, niſi à Deo adiuuemur, quemadmodum & infans nihil poteſt ſine
Ioan. 15. parentum iuuamine, vt verum ſit illud quod dixit Chriſtus Dominus. Sine me nihil poteſtis facere. Nam nec capillum album facere aut nigrum poſſumus, cùm tamen minima res ſit capillus. Quare Paul. dicit. In quo clamamus Abba pater. Abba vox eſt puerorum (apud Syros) qui nondum recte ſciũt pronũtiare ſermones, vt doceamur nos tanquã balbutientes pueri ac inhabiles, ad Deũ debere recurrere, qui operatur omnia opera noſtra in nobis. Licet abba pater, reduplicationem ſignificet, ac ſi diceres, pater pater: in quo & oſtenditur maior dilectionis affectus, ad patrem noſtrum Deum, & etiam quod Deus bis eſt pater noſter, nẽpe & quãtum ad naturalia, & quantum ad ſupernaturalia, & quantũ ad corpus & quantum ad animam: quare in vtriſq; ad Deũ tanquam ad patrem accedere debemus. Deinde pa-
Hebr. 12. tris eſt erudire filios, ſic & Deus tanquã pater erudit nos, ſecũdũ illud Hebr. 12. Patres quidẽ carnis noſtræ eruditores habuimus & reuerebamur eos, multo magis obtemperabimus patri ſpirituũ & viuemus. Et illi quidem in tempore paucorum dierũ ſecundũ voluntatẽ ſuã erudiebãt nos, hic tamẽ addit quod vtile eſt in recipiendo ſanctificationẽ eius. Itaq; parentes carnales, ea quæ carnis ſunt docuerunt nos, hic autẽ pater ſpirituũ
Ioann. 3. ea quę ſpiritus ſunt nos docet. Quare Nichodemus dixit ei Ioann. 3. Scimus quia à Deo veniſti Magiſter: quoniã cœleſtia & ea quę Dei ſunt docet filios, ac diſcipulos ſuos.
Hebr. 12. Item patris officium eſt, corripere filios, ad Heb. 12. Quis filius quem nõ corripit pater?
Prouer. 13. Quod ſi extra diſciplinam eſtis adulteri, ergo & nõ filij eſtis? Et Prou. 13. Diſciplinam Dñi fili mi nẽ abijcias, nec deficias cum ab eo corriperis: quẽ em diligit Dñs corripit & ſicut pater in filio ſic complacet ſibi. Et
Apoc. 3. Apoc. 3. Ego quos amo arguo & caſtigo. Ad patrem etiam pertinet theſaurizare filijs, & illis relinquere hæreditatem: Hæreditas autem huius patris cœleſtis, ad quam filios
Pſalm. 15. aſciuit, cœleſtis eſt, ſecundum illud Pſal. 15. Funes ceciderũt mihi in præclaris, etenim hęreditas mea pręclara eſt mihi. Et Nume. 15. Ego ſum hæreditas eorum. Quare Abraham omnem hæreditatem ac ſubſtantiam ſuam dedit filio ſuo Iſaac, filijs autem concubinarum largitus eſt munera: quoniam reprobis hæc munuſcula temporalia largitur Deus, filijs autem cœleſtem ſubſtantiam, immo omnia bona ſua eis in hæreditatem confert. Et quoniam in Chriſto adoptati ſumus, hi qui ſimiles illi fuerint, hanc conſequentur hęreditatem, ſecundum illud Pau. Quos vocauit, hos prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui. Quare (vt diximus) per ſimilitudinem aſciſcimur ad hæreditatem filiorum. Hæc ergo omnia nobis Deus tanquam pater elargitur, nos vero è contra debemus illi filialem amorem, obedientiam ac ſubiectionem, ſimulq; in bonis factis imitationem, aliàs tanquã degeneres foras mittemur, & dicet nobis. Pater tuus Ammorrheus, & mater tua Cethea, & illud: Vos ex patre diabolo eſtis. Vnde nos qui tantum patrem offendimus audiendo patrem, ad lachrymas & compũctionem excitamur, pudoreq; nimio perfundimur, tantæ impietatis ac ingratitudinis recordatione. Vnde Bern. ait: Cogitanti q̃ patrẽ offenderim eſt certũ quod pudeat, & ſi non terreat quadam fronte attollere oculos ad vultũ tam pij Patris, tam malus filius, pudet indigna geſiſſe genitori meo, pudet tanto patre vixiſſe degenerẽ. Gloſſ. etiam ſuper hunc locum ait: Cauendum eſt vnicuiq; à ſordibus, ne tãto patre ſit indignus. Licet alijs hoc audito nomine teneritudinis, ac affectus exprimantur lachrymæ videntes ſe tanti patris vocari filios, ſimulq; fiducialiter ad thronum gratiæ eius accedunt. Ecce quanta ſub hoc nomine, Patris, comprehenduntur. *Noſter.* Non meus ſed pater noſter dicitur, primò quoniã proprium eſt filio Dei illum patrem ſuum ſingulariter vocare: quoniam ſolus Chriſti Deus eſt pater naturalis, aliorum cõmunis eſt pater ſcilicet, per adoptionem. Vnde ſolus Chriſtꝰ in hoc ſenſu dicere potuit. Matth. 26. Pater mi ſi poſſibile eſt trãſeat à me calix iſte. Et Pſal. 2. Dñs dixit ad me: Filiꝰ meꝰ es tu. Et Pſal. 88. Ipſe inuocauit me: Pater meus es tu. Quare ſpecialiter Pater de Chriſto dixit. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Deus autem non cõplacet ſibi niſi in ſe ipſo, ergo Chriſtus filius eius naturalis eſt, cui eamdem numero diuinam naturam, per illam æternam generatio-

Numer. 15 *Geneſ. 25.*

Roman. 8.

Ioann. 8. *Ezech. 16.*

Matth. 26

Pſalm. 2. *Pſal. 88.*

Bernar.

Gloſſ.

ne in

nem communicat, & ipſe Chriſtus dixit: Aſcendo ad patrem meum & patrẽ veſtrũ, quaſi diſtinguens noſtrã filiationem à ſua: nam Deus eſt pater Chriſti per naturã, noſter autem per gratiã. Dicat ergo Chriſtus
Coloſ. 2. peculiari ratione & affectu. Pater mi, nos autem dicamus: Pater noſter. Noſtrum illũ dicimus: quoniam ipſe ſe nobis donauit, cũ filium ſuum vnigenitum nobis dedit, in quo eſt omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, hoc eſt, in veritate & non in vmbra, aut figura ſolum. Donando ergo nobis Chriſtũ ſeipſum, ac Spiritum ſanctum nobis donauit: quoniam vna eſt trium diuinitas ac Maieſtas. Et ipſe Chriſtus nomen patris nobis
Ioan. 17. manifeſtauit, vt ipſe dixit: Pater manifeſtaui nomen tuum hominibus. Per Chriſtum ergo notitiam perſonæ patris agnouimus, quam ante non noueramus; quoniam myſterium Trinitatis, à Chriſto nobis manifeſta-
Roman. 8. tũ eſt. Vnde Paul. ait: Qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non omnia nobis cum illo donauit? Hoc eſt etiam ſe ipſum, ac Spiritum ſanctum, qui ſolus eſt omnia: quoniã in ipſo ſunt eminenter tanquam in cauſa. Non igitur ipſum Deum vſurpamus nobis aut rapimus: quoniam ipſe Deus qui pater
Ioan. 3. noſter eſt, ſe dedit nobis, ſecundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum: vt filiũ ſuum vnigenitum daret. Hoc eſt vt ſe ipſum daret nobis. Dicitur etiam, noſter, vt intelligamus quod Deus abſq; acceptione perſonarum, omnium noſtrum pater eſt, vt eorum vanam ſuperbiam proſterneret, qui de carnalibus parentibus gloriantur, ſpernentes alios qui pauperes vel ignobiles patres fortiti ſunt, cùm nulla illuſtrior natiuitas, aut clarior ſtirps, aut generatio excogitari poſſet, quam eſſe filios Dei per adoptionẽ, quã cũ omnes abſq; acceptione perſonarũ adipiſci poſsimus, nõ eſt cur alter alteri in hoc nos præfetre velimus, ſed qui
2. Cor. 10. gloriatur, in Dño glorietur. Simulq; vt oſtẽdat, quomodo nos tanquã fratres gerere debeamus, in amore atq; opere, nec dedignemur ob hoc etiã pauperes fratres vocare, & eis tãquã cognatis nr̃is opera charitatis exhibere, ſecũdũ illud Paul. Charitas fraterni
Hebr. 13. *Malach. 2.* tatis maneat in vobis. Et Malach. 2. Nũquid nõ pater vnꝰ omniũ noſtrũ? Nũquid nõ Deꝰ vnus creauit nos? Quare ergo deſpicit vnuſquiſq; veſtrum fratrem ſuum? Tamen licet omniũ communis pater ſit Deus, nihilominus ſinguli illũ nũcupamus patrẽ, vt ſcias non minorẽ curã erga te ſolũ habere, quã ſi tu ſolus filius eius eſſes. ſingulorũ enim pater eſt, ac proinde ſingulis paternã curam impertit. Deniq; dicendo, noſtrum, hortamur quantum Deo oratio cõmunis grata ſit: Omnes quippe petitiones iſte omnium & pro omnibus ſunt. Quare Paul. has communes orationes plurimũ cõmendabat, &
Matth. 18. Chriſtus Dñs dixit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi ſum in medio eorum, vt ſimul confundat eos, qui priuatas ſuas orationes communibus anteponunt, nec quãdo fideles in ſolemnibus ac communibus proceſsionibus conueniunt ipſi illis ſociari dignãtur, quaſi ſingularitate quadam, ac ſuperbia velint dicere ſe plus coram Deo poſſe ſuis priuatis orationibus quam fideles omnes illis publicis ac cõmunibus quibus aſtant, quos ego optaſſem vel ad cõmunẽ omniũ vſum reducẽdos, vel omnino ab Eccleſiæ conſortio euellendos. Nã qui ſe à cõmuni more Eccleſiæ ſubtrahũt, quid reliquum erit, niſi ſuos ſingulares mores, in eã intendere velle? quod Deus optimus, maximus auertat obſecro, ſimulq; vt fidelium oculos aperiat, quo hæc mala præuidere poſsint. Ego ſemper communes & vſitatas Eccleſiæ conſuetudines amplexabor, ac venerabor, ſumaq; deuotione ſequar ac ſequẽdas ab omnibus prędicabo, ſi quis ſe ab illis ſeiũxerit tanquã membrum ſeparatũ habebo illum. Vnitas quippe fidelium in hoc verbo maxime commendat. Vnde
Chryſoſt. Chryſo. hom. 14. operis imp. ait. Noſter dicitur vt etiam pro altero ores. Pro ſe em̃ orare naturę eſt, pro altero gratiæ: Pro ſe neceſſitas cogit, pro altero charitas fraternitatis hortatur. Dulcior eſt autẽ ante Deum oratio, non quam neceſsitas reitrãſmittit, ſed quam charitas fraternitatis commendat.
Qui es. Poteſt ſumi ita quod verbum, eſt, non ſit tertium adiacẽs ſed alterum extremorum, vt idem ſit dicere, qui es, id eſt, qui habes entitatem veram, quod eſt proprium Dei. Ego ſum qui ſum, qui eſt, miſit me ad
Exod. 3. vos. Eſſe quippe Dei eſt primum à quo omnia quæ ſunt habent eſſe, & à ſe ipſo indepẽdens à quolibet alio. Quare eſt primũ ens, ex quo ſequitur quod influat in omnia entia. Nam (vt Ariſt. docet) cauſa prima
Ariſtot. ria plus influit quam ſecundaria, quia cum ab alia non accipiat, non poteſt deficere eius influentia. Vnde Iac. 1. dicitur: Omne
Iacob. 1. datũ optimũ, & omne donũ perfectũ deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obũbratio. Neq; em̃ mutaꝰ vt quãdoq; in

Universidad de Deusto
Biblioteca

fluat quando non, ſed ſemper tâquam fons omnia ex ſe bona emittit: Id enim ſignificat nomen Iheuae, hoc eſt, fons eſſendi: Nec viciſſitudinem bonorum accepit, vt modo vnũ habeat modò aliud, ſed omnia ſimulà ſe ipſo habet. Quare omnia ſimul beatis cõfert in æternitate, quę dicit eſſe tota ſimul. Et quia eſt primum ens, eſt purum, ac ſimpliciſsimum ens: probatur enim à Philoſophis quod primũ ens oportet quod ſit actus purus, atq; ſimplex abſq; aliqua cõpoſitione. Quanto autem aliquid ſimplicius eſt, ait Philoſophus, tanto in pluribus intimius reperitur: nam in compoſitis ipſa compoſitio impedit ne pluribus ſe cõmunicẽt. Quare Deus cũ ſit ſimpliciſsimus, omnibus ſe dat, atq; communicat affluenter: nã idem Dñs omnium diues in omnes qui inuocant illũ dicit Rom. 10. Et eſt ſup omnes & p̃oia, & in omnibus nobis: Ad Epheſ. 4. Iure ergo optimo talis pater orandus immo adorãdus eſt quoniã abundãter in omnibus ſua bona influere potens eſt. *In cælis.* Hoc eſt, pater excelſus, ſicut dicebatur prius Abrahã, habitans loca excelſiora: quoniam nullus alius loc⁹ eſt excelſior cœlo. Ideo dicimus ipſum eſſe in cœlo, cùm tamen Deus nullo coarctetur loco, ſed etiam loca imaginabilia cõprehendat & adimpleat. Cœlum & terram ego impleo dicit Dñs. Immo nec cœlũ nec cœli cœlorum ipſum capere poſſunt, cũ ipſe infinitus ſit & illi finiti. Dicitur ergo primò eſſe in cœlo, propter peculiares operationes quas ibi manifeſtat, quemadmodum & anima licet tota ſit in toto corpore & in qua libet parte ei⁹, quoniã indiuiſibilis eſt, tamẽ ſpecialiter dicitur eſſe in capite: quoniam ibi meliores ac digniores operationes exercet, ibi enim præparat, ea quæ ad actionẽ intelligẽdi (quæ optima eſt) requirũtur. Sic licet Deus totus ſit vbiq;, etiam extra omnem locum, tamen quoniam in cœlo empyreo cum ſuis reſidet, ibique ab illis intelligitur atq; videtur, curiãq; ſuã ibi videtur habere, ideo dicitur quod eſt in cœlis, & quia cœlũ perfectiſsimũ corporũ eſt, quia ingenerabile & incorruptibile eſt, & ꝓpter eius ſpectẽ & pulchritudinem, cui nihil fœdũ ad miſceri poteſt. Ideo omnes antiqui in hoc optime cõuenerũt, ꝙ cœlũ eſt cõueniẽs locus primo enti & primo rerũ genitori, ſecũdũ illud: Cœlũ cœli Dño, terrã autẽ dedit filijs hominum: Et illud: Circa cardines cœli perambulat. In his ergo verbis: Pater noſter qui es in cœlis, explicat id ꝙ nos de Deo dicim⁹, nẽpe ꝙ eſt optimus, maximus, bon⁹: bon⁹, quia nos creauit: optimus, quia nos redemit ac regenerauit: maximus, quia in cœlis habitat. Vnde nec alta timere debemus talẽ patrẽ habẽtes, qui ſup cœlos ipſos exaltatur. Quare & Dñs nos docuit per Hier. cũ dixit: A ſignis cœli nolite timere. Vel dicit eſſe in cœlis, vt intelligamus ꝙ ad dandum cœleſtia ſolus ipſe Pater eſt. Reliqui enim patres naturalia largiũtur, De⁹ cœleſtia donat, & ad hoc ſol⁹ ipſe potẽs eſt. Vnde Eſa. 63. dicit: Tu em̃ pater noſter & Abrahã neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos, tu Dñe pater noſter, Redẽptor noſter, à ſæculo nomẽ tuũ. Sic ipſe Dñs dicit: Et patrẽ nolite vobis vocare ſuper terrã, vnus em̃ eſt pater qui in cœlis eſt. Et etiã vt per hoc diſcamus, & cœleſtia petere a patre cœleſti, aliàs Deus conqueritur per quẽdã Prophetã dicẽs: Frumẽtũ & oleũ ruminãt, & me nõ quærũt. Hoc eſt: *Roer ſanctos por lo temporal.* Cur parua hęc à tanto Dño petis, qui cœlorũ etiã Dñs eſt? Tẽporalia quippe, etſi à Deo etiã ſint, nõ tñ quaſi meliora bona, ſed ſicut ólera dãtur nobis ante alios cibos in prãdio, vt per illorũ eſum excitetur noſter appetitus ad dulciora, & optime cõdita edulia, quę apponẽda ſunt nobis, ſic Deus hæc tẽporalia largitur, vt per illa accendaẽ deſiderĩ noſtrũ ad cœleſtia. Sic em̃ intelligo ego illud ꝙ dixit Dñs in Geneſ. Quaſi hortũ & olera dedi vobis hęc. Hoc eſt tanquã comeſtionis iniũtia, vt videtes hæc bona in exilio, ad ea quę ſunt in patria aſpiretis meliora. Et dicit etiã eſſe in cœlis, vt ibi dirigatur noſtri operis intẽtio, vbi & patrẽ & patriã habem⁹, & ibi ſit cõuerſatio noſtra, vbi eſt & pater noſter & ibi cor, vbi & theſaurũ & hereditatẽ paternã habem⁹. Et intelligam⁹ ꝙ dũ viuim⁹ in corpore peregrinamur à Dño, & ꝙ nõ habem⁹ hic manentẽ ciuitatẽ ſed futurã inquirimus: atq; eius abſentiã deplorãtes cũ Dauid dicamus. Heu mihi quia incolat⁹ me⁹ ꝓlõgat⁹ eſt, & quãdo veniã & apparebo ante faciẽ Dei & patris mei? Ecce ergo hui⁹ orationis exordiũ, in quo captare beneuolẽtiã ei⁹ cui preces fundimus exoptamus, tanquã ſi diceremus Deo, fiducialiter ad te precandũ accedimus, quãdoquidẽ, & pater noſter es cui ꝓpriũ eſt miſereri filiorũ. Si enim nos cùm ſimus mali nouimus bona data dare filijs noſtris, quanto magis tu pater cœleſtis dabis ſpiritũ bonum petẽtib⁹ te? Simul etiã potens es (quoniam cœlorum habitator es) & nos reſpicere qui in valle miſeriæ ſumus, & nobis benefacere, vtpote qui cœleſtia & terrena moderaris. Et obſerua quod in hoc

Ariſto.
Roma. 10.
Epheſ. 4.
Hiere. 23.
Simile.
Pſal. 113.
Iob. 22.
Hiere. 10.
Eſai. 63.
Matth. 23.
oſea. 7.
Simile.
Geneſ. 3.
2. Cor. 5.
Hebr. 13.
Pſal. 119.
Pſalm. 41
Luc. 11.

in hoc exordio, tres virtutes Theologales implicite petimus ac confitemur. Vocamus quippe ipſum patrem cui credimus per fidem, noſtrum, quem per charitatẽ amamus, qui es in cœlis, ad quẽ peruenire per ſpem confidimus. Nunc ad narrationem accedamus. *Sanctificetur nomen tuum.* Diuerſimodè ordo harum petitionum intexitur à ſanctis. Omnes cõueniunt quod ſint in hac oratione tres petitiones, & quoniam bonũ eſt ante malum, ſicut habitus ante priuationẽ, ideo prius petimus ea quæ pertinẽt ad promotionem in bonũ. Et quoniam inter bona ſpirituale eſt prius dignitate, quã temporale, ideo prius ponũtur petitiones ſpirituales quã temporales. Et quia inter bona ſpiritualia diuinũ bonum eſt ante bonum meritorium, quod conducit ad conſequendũ diuinum, ſicut finis eſt ante id quod eſt ad finẽ, ideo pri⁹ ponunt ea quæ pertinẽt ad bonũ diuinũ in ſe, deinde ea quæ cõducũt ad hoc ꝙ nos conſequamur illud. His habitis Aug. in Enchiri. ad Laurentiũ. c. 115. ait: Quod in tribus primis petitionibus æterna poſcimus in reliquis quatuor temporalia, quæ tamen propter æterna conſequenda ſunt neceſſaria. Et lib. 2. de ſermo. Domini in monte. c. 17. ait: Harum ſeptem petitionum commendanda & conſideranda diſtinctio eſt. Nam cum vita noſtra temporaliter nũc agatur, atq; ſperetur æterna, & cũ æterna potiora ſint dignitate, quã his temporalibus prius actis ad illa tranſeatur, trium primarum petitionum impetrationes in hac vita, quæ in ſæculo agitur exordiũ capiunt: reliqua vero quatuor, quę petimus ad temporalem iſtã vitã mihi pertinere videntur. Alij volũt omnes iſtas petitiones eſſe ſpirituales, niſi qđ tres primæ pertinent ad vitam gloriæ, quatuor vltimæ ad vitam gratiæ. Quare ab illis exordiri deberẽt noſtrę petitiones niſi ꝙ primæ quia dignitate potiores ſunt, ideo primo loco ponuntur, ſicut Moyſes ab illis præceptis quæ ad Deum attinebant decalogo principia dedit. Nã primum quęrendũ eſt regnum Dei, hoc eſt, primo loco, quia finis prior eſt in intentione, deinde iuſtitia quã ad illud peruenitur opere exequenda eſt. Quare licet aſcendendo ab illis tribus quæ ad gloriam pertinent incipiamus, deſcendendo vero congruo ordine prius petimus liberari ab omni malo, quod eſt peccatum adducens temporalem & æternã mortem, non conſentiendo vlli malæ tẽtationi, humiliter veniam ac remiſsionem peccatorum poſcendo, & vim ac robur ad perſiſtẽdum in Dei gratia, vt ſic voluntas eius perficiatur in nobis, & ſic adueniat regnũ eius æternum in nos, ubi firmiter, ac conſtanter nomen eius ſanctificetur à nobis, & ſic vltimo conſequetur finis, qui licet ſit poſterior in executione, eſt tamen prior in intentione. Alij dicunt quod prima petitione petimus id quod ad honorem & gloriã Dei in ſe ipſo attinet, reliquæ vero ſex ad nos pertinẽt. Alij tres petitiones Deo referũt, alias quatuor nobis: quoniam in primis dicimus nomen tuum, regnum tuum, voluntas tua, in alijs quatuor dicimus panẽ noſtrũ, debita noſtra, & ne nos inducas, libera nos à malo, &c. Poſſumus autẽ huius orationis ordinẽ ſic ſecare, vt dicamus eã diuidi in precationẽ bonorũ, & deprecationẽ malorũ. Precatio quatuor continet partes, quarũ prima ad Deũ ſpectat cui ante omnia optandũ eſt ꝙ ſolũ poteſt ei optari, nẽpe gloriã & honorẽ ab omnibus ei impendi. Reliquæ tres ad nos pertinent hoc ordine, vt primò precemur nobis ſumma bona, videlicet vitã æternã. Secũdo media bona, gratiã, ſcilicet, qua Dei impleamus volũtatẽ, & virtutes ac bona opera. Tertio, infima nẽpe corporis bona, ſicq; impletur Chriſti doctrina dicẽtis: Primũ quærite regnũ Dei & iuſtitiã eius, & hęc omnia adijcientur vobis. Deprecatio vero malorũ tres etiã cõtinet partes ſimili ordine, videlicet vt primo nobis deprecemur ſumma mala, vt ſunt peccata, ſecundo media vt peccandi occaſiones, & tertio infima, vt afflictiones. Aut ſicut eſt veriſimili⁹, in duas tãtũ diuidit deprecatio partes. Prio ri deprecamur mala præterita, quæ cõmiſimus, quę maxima mala ſunt, poſteriori vero mala tũ præſentia, tũ futura per quę periculũ eſt, ne peccatũ cõmittam⁹. Dicit ergo: *ſãctificetur nomen tuũ.* Sic author quidã nõ cõtẽnendus exorditur. Cũ omnes arboris fructus à radice pẽdeant, quidquid eſt in ramis pulchritudinis, ſiue à folijs, ſiue à fructib⁹ quic quid vtilitatis, ad radicẽ referri oportet. Ita cũ omnes à Deo pendeamus, in ipſo viuam⁹, moueamur, & ſimus: neceſſe eſt nos & omnia noſtra, vitã, pietatẽ, induſtriam, ſanctificationẽm Deo accepta referre. Non enim tu radicẽ portas, ſed radix te (inquit Pau.) Et ſicut ex arboribus nihil aliud requirim⁹, & deſideram⁹, quã vt nõ fruſtra e radicibus ſuis viuãt, ſed illis reſpõdeãt, illas honorent, (hoc enim tunc maximè contingit, cũ nec folia nec fructus illi defuerint) ita pri

Auguſt. Idem.
Matth. 11.
Simile.
Roman. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum omnium contendere debemus, ne frustra Deus nos creauerit, & vitali aura donauerit, ne frustra in filios adoptionis per lauacrum regenerationis vocauerit. Hoc autē fiet si nomen eius sanctificauerimus, si nos eius filios esse in omnibus verbis, cogitationibus, & factis demonstrauerimus. Hoc igitur vt in se perfectionem omnem nostram complectitur, ita prima ista omnium postulatio occurrit, vt cùm Deum Patrem nostrum, nos autem eius filios agnouerimus, dicamus: *Sanctificetur nomen tuum.* Cùm nomen Dei in se ipso, non possit esse, aut fieri sanctius, dicēdū est (secundum Augustinū) vt sensus sit hic: Da, vt nomen tuum sanctum habeatur ab hominibus, nec quidquam homines putent nomine tuo, hoc est, te ipso sanctius, augustius, integrius ac proinde nihil magis reuerendum, colendum, & glorificandum. Pro quo nota, quod nomen Dei non dicitur sanctificari, quia illius nomina quibus in hac vita nominatur ore tenus laudamus, aut inuocamus, aut aureis literis scribimus, aut auro inclusas reseruamus, aut cùm audimus eius nomina genua flectimus & adoramus: nam id etiam impij possunt & agunt, sed vera sanctificatio, de qua hic fit sermo, est quæ à pijs fit. Igitur nomen Dei hic accipitur pro publica fama, opinione bona, ac celebri notitia, sicut de celebri quopiam viro dicimus, hic celebratissimi nominis est. Sic ad Dauid dicitur: Feci tibi nomen grande. 2. Regum. 17. & illud Prouer. 22. Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ. Nomen itaque Dei est notitia Dei, fama & bona opinio de Deo, laus, honorq; Dei, quod scilicet, ipse solus est summè bonus, iustus, verax, omnipotens, misericors, à quo omnia sunt, & quod ab ipso (nobis cooperantibus) sit, quidquid boni in nobis est. De hoc nomine Christus ait: Manifestaui nomen tuum hominibus, hoc est, bonitatem, charitatem, & miserationes tuas, erga homines. Sanctum autem est, quod non est commune, aut prophanum, sed singulariter & ab omnibus eligēdum. Idcircò precari iussit, vt nomen Dei sanctificetur, hoc est, iustissimum & vndequaque admirabile esse agnoscatur, credatur, prædicetur. Agnoscatur autem per fidem quandiù hic sumus, in futuro autē, fidei succedit visio. Hac ergo precatione primò petimus fidē, omnis boni originem, vt Deum in dies magis ac magis agnoscamus, agnitum diligamus, dilectum glorificemus. Deinde videntes plures nomen Dei blasphemare ac gloriam Deo debitam creaturis exhibere, petimus, & optamus, vt omnis eum mundus cognoscat, omnes gentes eum adorent, venerentur, ipsum agnoscentes esse summum bonum totius mali expertem, à quo omnia, in quo omnia, per quem omnia subsistunt. Sanctificare igitur pro credere hic ponitur, sicut & in veter. testam. ponitur: quia non sanctificastis nomen meum. Credere itaque fructuose exposcimus omnes. Secundò petimus hic vt omnia vitia, mendacia, hæreses, errores, atque quicquid gloriæ Dei obsistit, penitus à toto orbe euanescat, & eradicetur. Quo quid vtilius petere possis? Tertiò petimus vt nomen Dei non solùm in intellectu per fidem, & in voluntate per charitatem, verumetiamore, opere, corde, & in omnibus operibus nostris sanctificetur, & glorificetur. Nā de hac diuini nominis glorificatione loquitur Ezech. 36. cùm dicit: Sanctificabo nomen meum quod pollutum est in gentibus, quod polluistis in medio earum. Quæ autem sit ista sanctificatio subditur. Dabo vobis cor nouum, &c. & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini. Ecce quomodo diuinorum præceptorum obseruatio, vita religiosa, ac honesta, Dei gloricatio dicatur. Quare sic possumus hæc verba intelligere præter dicta: *Sanctificetur nomen tuum.* Hoc est, quomodo nominauimus te vocando Patrem nostrum, vt velimus dicere: Sic nos in nostris operibus ac actionibus geramus, vt tanti patris filij videamur esse, & per nos hoc paternum nomen tuum glorificetur. Scriptum quippe est in Prouerbijs. Gloria Patris, filius sapiens. Nam cùm mundus nos cernat Dei præcepta seruare, ipsique tanquam Patri obsequentes, beneuolentes omnibus etiam inimicis, Deū ipsū laudet atq; glorificet, ob hoc (quod docet Petrus) vt benefacientes obmutescere faciamus insipientium ora, qui male de nobis loquuntur, ex bonis operibus nos considerantes glorificent Deum. Sicut è contra propter mala opera nostra nomen Dei blasphematur. An non Dei nomini fit iniuria, si sub nomine Christi, sub prætextu Euangelij gentiliter viuis, propriam gloriam quæris, ventrem habes pro Deo, auaritiæ inseruis? Profectohuiusmodivitijs nedū Deū blasphemas, sed & facis vt apud alios nomen Dei male audiat,

Augustin. — 2. Reg. 7. — Prouer. 22 — Ioann. 19 — Prouer. 5 — Ezech. 36. — 1. Pet. 2.

audiat, præsertim apud Gentiles, Iudæosq;, qui Deum ex suis cultoribus æstimāt. Valeat (inquiunt) ille Deus, qui tales habet cultores, de quo Esai. 52. conqueritur, dicens: Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes. Petimus igitur hic, vt mens, lingua, corpus, vita, deniq; & quicquid sumus Deum glorificent, vt qui semel sanctificati sumus & iustificati, perseueremus esse quod cepimus, atque hæc iustificatio in nobis permaneat, atque augeatur. Quo quid vtilius petere poteris? Item petēdo nomen Dei glorificari ac sanctificari; consequēter petimus, vt superbiæ vitium à nobis longè fiat, nè vel minimam gloriæ portionem nobis tribuamus. Superbia quippè & vita, & caput est omnium vitiorum. Et sicut serpens vitam omnem in capite habet, quo mortuo, nulli nocere potest: sic si sola superbia, aut propriæ gloriæ appetentia, è cordibus nostris euulsa esset, faciliter alia vitia cauerentur. Cùm autē hoc vitium nobis quasi innatum sit, nec quisquam sit qui non sibi placeat, ob id nemo est cui non necessaria sit hæc petitio, *Sanctificetur nomen tuum.* Sanctus Latinè, idem est quòd agios Græcè; agios autem idē est quòd sine terra: quoniam terrenorum admixtio, & concupiscentia splendorē diuini nominis offuscat in nobis; & ideò oportet conscientias nostras, in quibus nomen diuinū splendescere debet à terrenorum appetitu mundas custodire. Ideò dicitur. 3. Reg. 6. quod Salomon operuit oraculum, vbi nomen Domini inuocabatur, & vestiuit ex auro mundissimo. Idem habetur Exod. 26. Sicut autem purissimum aurum ab omni fęce, & cōmixtione terrena purgatum est; ita conscientia nihil in se terrenum habens, pura est, & diuinum nomen, quod ex Patre cœlesti est, in ipsa purificatum dicitur. Ideò quippè dicitur Sapientiæ. 3. quod probat Dominus sanctos, tanquam aurum in fornace; nimirum vt ad purum decoquantur. Purum enim in qualibet natura est, quod alienæ naturæ non est admixtum; natura autem terrena, aliena est à cœlesti, & corporalis à spiritali. Vnde semen diuinum, quod ex Patre cęlesti in nobis est, tunc purum est, quando nihil habet admixtum alienum, nempè terrenæ aut carnalis concupiscentiæ. Ideò. 2. Paralyp. 4. dicitur: Omnia quæ ad ritum templi facta sunt, ex auro purissimo & mundissimo sunt facta: quoniam in his quæ ad Deum pertinent nihil debet esse, nisi purè diuinum, & tunc dicetur agios, hoc est, sanctificatum, vel depuratū. Quare de sapientia diuina dicitur Prouerb. 5. Primi & purissimi fructus eius: quia primum, ideò nihil ante ipsum, & quia purissimum, ideò nihil habet admixtum. Sanctificatur ergo nomen Dei per alienæ naturæ depurationem, cùm diuinū nomen Iesus aureis literis ac depuratis, in corde scriptum habemus, vt de B. Ignatio Martyre legitur: *Sanctificetur nomē tuum.* Sanctificare etiam idem est, quòd manifestare: quoniam sæpè cōtingit, quòd quis gerat cor ab omni inquinamēto carnali immixtum, & tamen quòd nomen Dei sit occultum, ac veluti obnubilatum in eo, ita quòd non clarè intelligatur cuius nominis sit. Et hoc fit quando quis gerit rectam intentionem erga Deum, pusillus tamen ac tenuis est in operando opera bona, quibus homines intelligere queant cuiusnā nominis sit. Nam sicut in rebus per operationes naturales, quæ à forma naturali procedunt, cognoscitur nomen illius naturæ, sicut hominem cognoscimus per operationes rationales, quæ à forma rationali procedūt; sic nomen diuinum, quod est in te, per operationes diuinas innotescit nobis: nā videmus procedere à forma diuina, hoc est, à gratia diuina, quæ animā tuam diuinam, ac cœlestē reddit. Et sic intelligitur illud Psal. 81. ego dixi: Dij estis & filij excelsi omnes. Generatio Dei in nobis manifestatur, quia dij dicimur: nominamur quippè nomine Patris, sicut multoties filios propter cognomina parentum agnoscere solemus. Hoc autem nomen tunc imponitur nobis, cùm nihil in nobis apparet, nisi diuinum & à Patre cœlesti genitum. Et hoc fit cùm opera talia in te vident homines, quæ similitudinē referant formæ diuinæ, quę est in te, sicut multoties in gestibus ac incessu cognoscimus aliquem filium esse talis Patris. Vnde & Ioan. 10. dicitur. Si illos dixit Deos, adquos sermo Dei factus est, hoc est, illos qui sermonem Dei opere complent, atq; in operibus & motibus nostris Patris nostri similitudinem exprimimus; tunc digni erimus, vt vocemur nomine Patris nostri. Sic enim ait Augustin. in regula. In incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus vestris, nihil fiat quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Et hoc modo nitebatur Christus Dominus manifestare Iudæis se esse verū filium Dei,

Esai. 52. — Similē. — 3. Reg. 6. — Exod. 26. — Sap. 3. — 2. Paral. 4. — Prouer. 5. — Ioan. 10. — Augustin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec indigne nomẽ diuinum vsurpare sibi, cùm opera sua id perspicuè manifestarent.

Ioan. 10. Vnde ait: Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, ipsa testimoniũ perhibẽt de me.

Ioan. 17. Et Ioan. 17. dicit: Manifestaui nomen tuũ hominib⁹, hoc est, nõ solùm nomẽ tuũ insculpsi in cordibus eorũ, verũetiã talia opera docui eos facere, vt videtes illa cæteri homines glorificent te Patrem omnium, videntes in illis tanti Patris similitudinem exprimi. Nam (vt Philosophus dicit) sanctitas est virtus quæ scire facit, quæ ad Deũ iusta sunt, & ideò quãdo aliquis se ea scire per effectũ ostendit: tunc nomen Dei quod super eum inuocatum est, sanctificat, vt dicitur Hierem. 14. Nomen tuum inuocatum est super me Domine exercituũ. Vbicunq; enim diuinũ nomen in actionibus ac operibus coram hominib⁹ claresci, ibi ab omnibus inuocatur. Ideò ergo per bona opera Dei nomen sanctificatur: quia cognoscitur & celebratur. *Adueniat Regnum tuũ.* Cùm Deus semp regnauerit in oẽs à constitutione mundi, secundũ illud Psal. 144. Regnum tuũ, Regnũ omniũ sæculorũ, & dominatio tua in omni generatione, & generationem, inquirendũ est in quo sensu precemur aduenire Regnum Dei. Pro cuius explicatione notandum est, quòd in scripturis Regnum Dei quadrupliciter sumitur. Primò enim in scripturis sit sermo de Regno Dei, quatenus ipse dominium habet, in omnes omninò creaturas gubernans eas & conseruans, & de singulis disponẽs, secundum beneplacitum suũ, quomodò in prædicta sententia, & in alijs Propheta de Regno Dei loquitur. Quod Regnum cùm ab eo nulla excipiatur creatura, licebit appellare generale, vel vniuersale. Secundò verò est Regnũ Dei quoddam speciale, quod semper ab initio mundi gẽsit in aliquibus iustis, & post primum Christi aduentum cœpit regnare super omnes gentes, quæ fidem eius receperunt, atque se legi Dei humiliter subiecerunt, quod Regnum est illud quod est contrarium Regno diaboli, qui post peccatum tyrannidem exercebat in mundo, & cõtrarium etiam Regno peccati, quod in mortalibus nostris corporibus ab initio regnabat. Quod quidem Regnũ optimè dicitur spirituale: quoniam Deus inuisibili suã potentia, & diabolum pepulit, ac profligauit, & per gratiam suam corda hominum subintrans, à seruitute peccati animas eorum liberas reddit. Tertiò dicitur Regnum Dei, quo in cœlis cum sanctis suis regnat, omni abiecta inimicorum contrarietate, omniq; penitùs excluso aduersariorum metu, quod poterit Regnum beatum appellari. Quartò etiam dicitur Regnum Dei illud, quòd spectamus futurum in secundo Domini aduentu, cùm tradiderit Regnum Deo, & Patri euacuatis principatibus, & virtutib⁹, hoc est, cùm cessauerint bella, ac proinde Duces ac Principes bellorum, & Angelorum custodia ac præsidentia, super homines, ciuitates ac Regna cessauerit, sedatis omnibus scandalis, vnoquoq; in loco sibi debito collocato. Et hoc potest appellari perfectissimum Regnum. De primo Regno certum est, quod non potest intelligi hæc petitio, nisi velimus dicere, quòd hæc petitio non significet optantem animum, sed potius cõgaudentem de hoc quod Deus super omnia regnet. Ac si diceres: Hac petitione explicamus tali nos supersundi gaudio, quod tu Deus noster super omnia regnas, & id quod semper maneat, congaudentes optamus, quod nunquàm tale Regnum nauseam nobis ac fastidium generet, sed semper quasi de nouo cupimus, vt pfeueret. Et (vt vno verbo dicam) gaudet mũdus omnis talem se habere Regem, qui nunquam eo carere velit. Licet hæc interpretatio aliquantulum violenta sit, ideò de alijs tribus Regnis intelligenda est hæc petitio. Petimus enim primò, vt Deus regnet in nobis, per fidem, spem, & charitatem, excluſa iam diaboli ac peccati tyrannide. Christus enim ad hoc venit in mundum, vt & diabolum authorem peccati excluderet, profligaretq;. Nam de primo dixerat ipse Ioan. 10. Nunc iudicium est mũdi, nunc Princeps huius mundi eijcietur foras. Et anteà id illi cõminatus fuerat Deꝰ per Ezechielem Prophetam: Extraham te draco magne de medio fluminũ, in quibus habitas. De secundo autem agit Paul. ad Roma. cap. 5. 6. Vbi docet quomodò Christus per mortem suam, & mortem & peccatum denicit. Et cap. 6. docet, quòd non solùm Christus destruxit peccatũ, verumetiam reliquias quæ remanserunt in carne nostra ex peccato, vt liberati etiam ab illis non ampliùs regnet in nos peccatum, sed ipse Iesus. Ait enim: Hoc scientes, quòd vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt amplùs non seruiamus peccato. Hic veterem hominem vocat reliquias, quæ ex peccato primi Parentis

1. Cor. 5.

Ioan. 10.

Rom. 5. & 6.

rentis remanserunt in nobis, siue illæ sint propensiones istæ ac inclinationes ad malum, quas in nobis sentimus, siue reatus, siue quiduis aliud. Nam quicquid ex peccato illarum est nobis, secundum animam; totum vnico vocabulo (vetustatem) appellat Paul. quoniam senectus deffectus est præter intentionem, & in coordinatione malorum continetur, & secundum veritatem ab antiquo peccato primi Parentis nobis inest. Igitur vetus homo noster, hoc est, animus, non secundum substantiam, sed prout est substractus vetustati peccati, hic simul cum Christo crucifixus est. Non dixit, Mortuus, sed, Crucifixus est: vt ostenderet nobis, quoniã etsi nos mortui sumus peccato, non tamẽ vetus iste homo noster: adhùc enim viget etiam in iustis hæc pronitas atque inclinatio ad malum, inferiùs

Rom. 7. enim clamantem audiemus Paul. atq; dicentem: Infœlix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis huius? Tamen est veluti affixus Cruci. Impeditur enim per

Simile. gratiam Dei, ac dona supernaturalia à suis operationibus. Et sicut ille qui est ligno affixus, manus ac pedes ligatos tenet, ac impeditos, nè quo volunt moueantur: sic pessimæ nostri corporis inclinationes per gratiam Christi, quam in Cruce nobis meruit; & impediuntur nè semper in effectũ prodeant, & vt destruatur corpus peccati: quoniam quantumcunq; per baptismum mortui simus peccato, secundum animam nostram; tamen corpus remanet semper corpus peccati, quasi quod suis inclinationibus deseruiat peccato, secũdum quod infrà dicit: Inuenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, captiuantem me in lege peccati, quę est in membris meis. Quare Christus ad id nobis auxilium gratiæ suæ contulit per Crucem eius, vt destruatur corpus non secundum se, sed secundũ quod est peccati. Ad hoc enim illud affixit Cruci, vt eius vires minuantur, imbecilliusq; sit ad peccãdum, addit is animæ nostrę viribus, quib⁹ illud debellare possimus, vt ampliùs nõ seruiamus peccato, hoc est, vt iam deinceps nõ obediamus cõcupiscentijs carnis. Vnde & paulò post infert: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. Est dicere: Extincto Regno peccati, non ampliùs debet regnare in vobis. Etsi enim vigeat caro, suosq; consuetos motus concitet, vos tamen eis vt Reges imperare debetis, nec eis succumbere, aut vllo modo obedire. Hoc ergo Regnum nobis expoſcimus, vt excluso diabolo & peccato simul; solus Deus regnet in cordibus nostris. ¶ Sed quoniam Regnum hoc spirituale, quod in hac petitione postulamus, est veluti quædã expressio, ac similitudo Regni temporalis; aduertendum est cum Pla- *Plato.* tone in Democraticis, quòd Regnum nihil aliud est, nisi completa in vno potestas & dominatus, iustitia animata, legibus ordinata, vrbanitatibus sicut partibus determinata, armorum strenuitate roborata, ciuitates optimas gubernans, & bonis exterioribus siue copijs organicè, ac instrumentaliter deseruientibus, quantum sufficit superabundans. Dicitur autem Regnũ, completa in vno potestas, ac dominatus: quoniam si in vno potestas non esset, sed diuisa in plures, esset schisma in Republica, & ciuilibus dissensionibus arctaretur, secũdum id quod Christus Dominus dixit Luc. 11. *Luc. 11.* Omne Regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domũ cadet. Essetq; monstrum quoddã immane videre corpus pluribus redundans capitibus; & etiam quia tam in naturalib⁹, quàm in his quæ ratione quadam ac disciplina gubernantur, omnis multitudo reducitur ad vnum. Cùm igitur in Regno necessarium sit, vt sint quàm plures potestates singulares, vtpotè Principũ, Tribunorum, ac Consulum, Prætorũ, Ducum, & Præfectorum, nisi huiusmodi multitudo ad vnum esset ordinata principium, à quo secundum ordinem dirigeretur, confusione maxima omnia turbarentur, in variasq; partes diuisi in semetipsis vastarentur; quare nec disciplina aliqua, nec ipsamet natura constare aut sustineri posset. Hanc autem potestatem docet Plato, vt potiùs sit per modum dominatus, quàm per modum exercentis potestatem. Est autem dominatus celsitudo quædam, quæ ad infima dedignetur inclinari, ita quòd singularem quandam excellentiam sibi vendicet, admirabilemq; eum erga subditos faciat, copia pulcherrimarum rerum, virtutum, scilicet, ac bonorum laudabilium, simulq; prudẽtia ac sapientia, quibus imbutus admirabilis potiùs, quàm imirabilis conspectibus subditorum appareat: sicut 2. Regum. 10. de Regina Saba legitur: Quod vi- *2. Reg. 10.* dens sapientiam, & ordinem Regis Salomonis non habuit vltrà spiritum & dixit: Eo quòd dilexit Dominus Israẽl in sempiternum te constituit Regem, vt faceres iudicium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium. Tamen sicut dominatus iste excelsus est, & tot bonis ac pulchris rebus abundans: ita oportet, vt firmus ac stabilis permaneat, ne cadere, vel nutare à consueta virtute vllo modo possit. Nam si ille qui basis est totum sustinens ædificium cadit; necesse est & omnium consequi ruinam; *Esai.22.* sicut dicitur Esai.22. Subtrahet Dominus manũ suam, & corruet auxiliator, & cadet simul is cui præstatur auxilium. Vnde *Dionys.* Dionysius in lib. de diuinis nominibus ait: Quod Dominus dicit etiam non subiectorum excessum tantùm, sed omnimodam pulchrorum & bonorum laudabilium perfectam possessionem, & veram, & non cadere, vel nutare valentem fortitudinem. Propter celsitudinem autem, quam in dominatu præseferre debet Rex, non licet illi populo commisceri, nè familiaritas illa cõtemptum pariat. Vnde *Aristo.* Aristot. in lib. de regimine dominorum, ait: Quòd Reges Indiæ semel in anno tantum se populo ostendebant, atque tunc cum gloria & maiestate magna procedebant, atque sapienter ad populum concionabantur, insigniaque quædam iudicia, quibus eorum seueritas proderetur, canebantur, vt ex gloria illa ac maiestate admirabiles viderentur, ex sapientia venerabiles, ex iudicij tamen seueritate sceleratis timorem incuterent, in bonis autem amorem, ac laudem sui excitarent. Hoc autem totum pertinet ad potestatem, quam Regia dignitas præsefert: nam (vt Ambrosius dicit) Dominus est nomen potestatis, hæc autem potestas nè noceat, oportet quòd sit viua iustitia. Rex quippè est velut quædam lex viuens, ac animata iustitia: ita quòd non solùm sit iustus, sed ipsa iustitia, taliter quòd tàm sensus quàm intellectus; tàm appetitus, quàm voluntas, esse, viuere, & agere suum, & quicquid ipse est, totum in conseruatione iustitiæ tradat. Aliàs, etsi hæc iustitiæ integritas desit totum Regnum in tyrannidem *August.* vergeret. Nam (vt Augustinus dicit in lib. de ciuitate Dei) absque iustitia Regna nihil aliud sunt, quàm magna latrocinia. Quod etiam ostendit Esaias cap.32. *Esai.32.* cùm dicit: Ecce in iustitia regnabit Rex, & Principes in iudicio præerunt. Et iterum: Non vocabitur vltrà is, qui insipiens est Princeps, nec fraudulentus vocabitur maior. Igitur primum quod debet habere, regia potestas est iustitia, ad quam sequitur secundum, nempè vt legibus ordinata sit.

Docet enim Aristoteles in suis Polyt. quòd *Aristo.* ad Rempublicam continendam non sufficit sermo qui dicitur instructiuus, videlicet, ille qui ignorantes docet, nec persuasiuus, quo boni suadentur ac informantur, sed propter impios, ac sceleratos homines, qui virtutem renuunt colere, flagitia que amant, ac prosequuntur, necessarius est sermo coerciuus, qui in legibus, ac plebiscitis continetur. Quare leges sanctæ sanguine debent esse tinctæ, vt pœnarum ac mortis timore nefarij, ac facinorosi homines à suis flagitijs coerceantur. Hinc *Hesth.3.* Hesther.3. dicit, Aman ad Regem Assuerum: Optimè nosti, quòd non expediat Regno tuo, vt insolescat per licentiam. Et *Ibi.13.* cap.13. dicitur, Iussisse Regem, vt nefarij homines vna die ad inferos descendentes, reddant pacem Imperio, quam turbauerant. Lex enim (vt dicit Tullius ante fi- *Tullius.* nem primæ Rethoricæ) est ius scriptum, ascisens honestum, prohibensque contrarium, & pœnam ei, qui transgreditur interminans. Rex autem, etsi supra legem sit; non tamen est contra legem, immò ipse debet esse viua forma legis, cùm lex nihil aliud sit, quàm iuris forma, ex ea quæ in mente Regis est producta, & ad regulandum populum scripto mandata. Quod & *1. Tim. 1.* Paul. 1. Timot.1 dicit: Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitimè vtatur. Scientes hoc, quia lex iusto non est posita, sed iniustis. Tamen licet lex iusto non sit posita: est tamen à mente iustitiæ cultrice producta; ac proinde tam iusti, quàm iniusti, secundum illam formam iustitiæ, à qua lex procedit, dirigendi sunt. Cæterum, potestas hæc adiutricibus partibus indiget, quas vrbanitates vocat Plato, quæ *Plato.* in tres classes diuiduntur ab eo, vbi suprà. Est enim monarchia, Aristocratia, & Democratia. Monarchia est ipsum Regnum: est enim tota simul in vno stans potestas. Sed quoniam nulla potestas vna æqualiter potest esse immediatè in multis, ita quòd æqua sit virtus eius, & prouidentia in multis (aliàs vel redundans esset talis potestas, vel confusa; ad quod enim secundus aut tertius: si primus æquam cum eis potestatem exercet? & quare non redundat secundus, si nihil aliud agit quàm primus?) Eapropter potestas hæc vnã vniuersalem rationem gerens, necessarias habet singulares potestates, quæ singularibus ac inferioribus prospiciant. Id enim per se prima

potestas

potestas agere non posset. Sicut & primus orbium motor habet particulares motores spherarum, & anima in corpore habet vires membrorum: eodem modo & regia potestas duo genera habet potestatum, quæ in plurimas alias diuiduntur. Vna quidem pars eius vocatur vrbanitas virtutum, hoc est, studiosorum regimen; alia diuitiarum, diuitũ gubernatio. Ad gubernacula quippè gerenda vocandi sunt religiosi viri, virtutum cultores, qui nec corrũpi, aut circun- *Exod. 18.* ueniri possint. Sicut Exod.18. dicitur: Prouide de populo viros, potestates, & timẽtes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiam, & constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicẽt populum omni tempore: quicquid autem maius sit referant ad te, & ipsi tantummodò minora iudicent, leuiusq; tibi sit partito in alios onere. Et talis potestas Aristocratia vocatur ab, aris, quod est virtus, & cratos, quod est potestas; ex his à principio Senatus Romanus conflatus est. *Hesth. 1.* Quod & Hesther.1. habetur, quòd sapientes ex more regio, semper Assuero Regi adhærebant, & eorum faciebat cũcta consilio, scientium leges, & iura maiorũ. Cæterum, quoniam gubernatio ciuitatis, ac multitudinis indiget diuitijs ac copijs, quæ si semper à pauperibus extorqueri deberent Regni iustitia corrumperetur: idcircò alter potestatis ordo inuentus est, Qui thimocratia dicitur, quæ committitur diuitibus, dicta à thymos, quòd sonat diuitias, & cratos, quòd est potestas; ita tamen quòd hæc potestas Senatus, ac Aristocratiæ regimini subordinata sit, quibus & committuntur officia publica; sicut Præfectorum, Ducatus, & huiusmodi: quoniam hi ob indigentiam victus nõ conuerterẽt iustitiam in lucrum; cùm sibi ex suis sufficientes sint. *Eccles.27.* Nam Eccles.27. dicitur: Propter inopiam multi deliquerunt, & qui quærit locupletari à iustitia auertet oculũ suum. His ergo partibus communis Regni potestas distincta est. Sed præter hoc requiritur quartô, vt Regia potestas armorum, & electæ iuuentutis strenuitate roboretur. Vnde dicit *Plato.* Plato in Thimeo: Ad militiam electa scribatur iuuentus, nec vxoribus vtens nec filijs, sed omnes ciues tanquam parentes venerans. Et si vxores aliquando habebant, nunquam eas videre permisi sunt, nè filios suos cognoscerent, & illis magis quàm alijs impenderẽt defensionem. Sed in tenebris admittebantur, & in tenebris separabantur ab illis, & hi vltimas sedes, vbi Regnũ magis timuit, acceperunt, & ibi stabant in munitionibus, & sustinebant ibi insultus, & repellebant. Et si supra vires eorum creuit insultus, tunc demum ciues omnes, & Rex, & potentes armis accingebantur, vt vel honestè, vel liberè viuerent, & hostes seruos acciperent, vel morerentur: quia erat illis (ait Arist.) charior q̃ vita, sub barbarica *Aristot.* seruitute, quæ iustitia legum non vtebatur. Hi ergo milites nunquam otio vacabant nè torpescerent, sed in duo se exercebãt officia, quando indutiæ ab armis dabantur; alterum erat armorum vsus exercendo se in torneamentis, equorum cursibus, ac telorum ictibus, & cæteris bellorum ludis: *2.Reg.1.* quod 2.Reg.1. Dauid præcipit populo, vt filios suos docerent arcum, hoc est, artem sagittandi. Verùm post hæc bellica exercitia musicè dulciter incumbebant, hac ratione, vt qui ex bellicis vsibus seueriores ac ferociores euaserant, nè seueritas illa in perniciẽ ciuium emergeret dulcedine musicæ mitescerent. Plurimùm enim valet musica ad deliniendos animos. Nam cùm Saul tristi illo spiritu ac immani, veluti in furiam vertebatur, ad Dauidis musicam mitescebat. Conuenit enim, vt miles duas habeat facies; alteram leonis; alteram agni, seueritatis, ac pietatis, quarum altera hostes impugnet; altera ciues defendat, ac muniat. Sic enim & Dauidis exercitus ordinabatur. Robur quippè exercitus eius erant Pheleti & Cerethi. Pheleti quippè viuificantes, Cerethi occidentes interpretabantur: quoniam hæ legiones ad hoc deseruiebant, vt Reipub. perturbatores occiderẽt, pacis autem cultoribus vitam darent, atq; defenderent. Sic enim, & Machabæi pro sanctis pugnabant aduersus impios. Cùm *1.Mach.3.* 1.Machab.3. dicebãt: Accingimini & estote viri potentes, & estote parati in mane, vt pugnetis aduersus nationes has, quæ conuenerunt disperdere nos, & sancta nostra: quoniam melius est nobis mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum; sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. Quod & egregius miles ac martyr Mauritius fortiter respondit ad Cæsarem, pro se, suisq; socijs, dicens: Dexteræ istæ pugnare aduersus hostes sciũt, laniare pios nesciunt. Hoc ergo Regum munus est ius suum vnicuiq; tribuere, & per hoc pacem, & gaudium, & libertatem, & fœlicitatem

populo

Universidad de Deusto
Biblioteca

populo confirmare: sicut Esai. 16. dicitur: Prosperabitur in misericordia solium eius, & sedebit super illud in veritate iudicans, & quærens iudicium, & velociter reddens quod iustum est. Primò enim Rex non turpis lucri gratia, aut inani gloria ductus, populum gubernare debet; sed in misericordia subditorum vtilitatibus prouideat, ac deseruiat. Quod autem dicit, In virtute iudicans, id significat, quod secundum verissimas leges iudicia discernit. Quod verò dicit, Quærere iudicium, diligentem causæ examinationem docet, quæ iudicium præcedere debet: & tunc velociter non multas trahēs moras, quibus & res, & litigantium vitæ consumantur, vnicuiq; ius suum reddere curat. Sic enim dicitur Rom. 13. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est in vindictam ei qui malū agit. Et. 1. Petr. 2. Ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Et quoniam hæc optima gubernatio, quæ tam in contractibus (quos mutuo celebrant ciues) quàm in meritis, vel pœnis reddendis, & in bonis communibus distribuendis æquitatem seruat, indiget diuitijs ac copijs sufficientibus; ideò has etiam procurare debet optimus Reipub. Præses. Nam licet hæ res exteriores, quas fortunæ bona dicimus aliquibus in pernitiem sint, eò quòd malè vtantur illis, atque in malos vsus expendant: tamen organa & instrumenta sunt, quæ ad bonum regimen cooperātur: expensas quippè subministrant stipendiorum, ad decoremque ac splēdorem regiæ potestatis subseruiunt. Sic enim legitur de sapientissimo Rege Salomone. 3. Reg. 10. quòd aurū & argentum, ipso regnante, nullius precij erat, & quod magnificatus est diuitijs, sapientia, & gloria super omnes Reges vniuersæ terræ. Hoc enim non ignauiter procurare debet Rex, vt thesauri reconditi conseruentur, vt cùm necessitas se defendendi, vel inuadendi hostem ingruerit, stipendiorum copiæ non deficiant: absque abundanti quippè pecunia nunquam bellum recte geri potuit; sic enim cōfirmatur pax omnibus mortalibus diù concupita. Quapropter, & de Salomone. 3. Reg. 4. dicitur, quòd Rex Salomō habebat pacem, ad omnē partem per circuitum, habitauitq; Iuda, & Israël absque timore vllo, vnusquisq; sub vite sua, & sub ficu sua. Ecce, quid nam sit temporale Regnum, secundum Platonis sententiam. ¶ Cæterum, quoniam Regnum spirituale, etiamsi sit forma & exemplar temporalis: tamen, quia hoc visibile est, & illud inuisibile per huius similitudinem de illo philosophari licebit. Primùm, spirituale Regnum in quadam animi celsitudine ac dominatu consistit, quam efficit in nobis gratia Dei. Ex hoc enim, quod à primo omnium rerū Imperatore, qui est Deus, deriuātur in nobis radij quidam gratiæ suę, quæ super omnia creata nos eleuat, & diuinæ facit esse consortes naturæ, fit, quòd animus noster non se seruilibus hiscè rebus immiscere dignatur, sed super omnia hæc exaltatus, ad ea dumtaxat, quæ ad Deum attinent, aspirat. Et ideò dicitur Luc. 17. quòd Regnum Dei intra nos est; in animo quidē Dei gratia repleto, hæc regalis celsitudo reperitur. Et hoc est indicari nobis magnū nomē Dei (Adonai) quod Dominum significat. Exod. 6. Nam per hoc docemur, quomodò nostrarum actionum, ac appetituum Domini simus, quo pacto omnibus inferioribus imperare debeamus. In tali quippè dominatu ac celsitudine constituti cætera omnia nostro imperio subijcere curabimus. Quo facto, iustitia nos debemus induere; ita quòd ipsa sit vita nostra perpetua, sicut & ipsa immortalis est, vt Sap. 15. dicitur: Nosse te, cōsummata iustitia est, & scire iustitiam & virtutem tuam radix est immortalitatis. Quapropter ad Rom. 15. dicit Paul. Non est Regnū Dei esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Ex quo consequitur, quòd leges diuinæ scribantur in cordibus nostris, inuiolabiliter obseruandæ; sicut dicitur Esai. 8. Liga testimonium, signa legē in discipulis meis. Et Psal. 36. Lex Dei eius in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus eius. Vrbanitates autem, vel particulares potestates, quæ officia Reipub. ac munia gerant in nobis efficiūt virtutes, quæ idoneæ sunt, quia bonæ & sufficienter diuites ad continendum. Hæ autem septem virtutes sunt tres Theologales, & quatuor Cardinales; de quibus dicitur Esai. 4. Apprehendent septem mulieres virum vnum. Nempè Fides, Spes, Charitas, Prudentia, Temperantia, Fortitudo, & Iustitia, quæ in hoc spirituali Regno, sua munia in anima exercent. Arma autem, quibus roboratur hoc Regnum, scripturæ sacræ studia, ac testimonia sunt. Nam arma militiæ nostræ, non carnalia sunt, sed potētia à Deo, ad destructionem munitionū, consilia destructia, & omnem altitu-

altitudinem extollētem se aduersus scientiam Dei. Sunt etiam arma hæc solertiæ, atque vires, & audaciæ, quibus diabolo & tentamentis eius resistimus, secūdum illud Ephes. 6. Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere aduersus insidias diaboli, & in omnibus perfectè stare. Habet etiam hoc Regnū secum sanctorum agmina Angelorum, in ministerium missa propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Sic enim admiratur Spiritus sanctus Cant. 6. dicens: Terribilis vt castrorum acies ordinata. Et in his confidens Helisæus dixit puero suo Giezi: Plures nobiscū sunt, quàm cum hostibus. 4. Reg. 6. Ciues autem, qui sub huius regimine continentur, alij sunt domestici ac interiores vires animæ nostræ, alij sunt exteriores, nempè proximi nostri: vtrique enim ciuiliter gubernādi sunt, vires nostras in officio continendo, fratribus autem charitatis beneficia impendendo, vt Prou. 18. dicitur: Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Nec deficit in meritorum copijs hæc ciuitas, cùm Paul. dicat. 1. Cor. 5. In omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatū est in vobis, ita vt vobis nihil desit in vlla gratia. Vnde Sic ordinatæ ciuitati celeuma canit Psalm. dicens Psal. 86. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Igitur, prædicto modo, Deus Regnum suū confirmat in nobis, vt primò Dominij sui participationem nobis communicet per gratiam, in qua nos mirabiliter exaltat, similesque reddit filio suo, qui in dextera eius sedet, vt cum Apostolo semper quæ sursum sunt quæramus, atque sapiamus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, non autem quæ sunt super terram. Hanc autem animi celsitudinem gratia sua & pulchritudo donorum, quibus nos participes effecit, causat in nobis, vt ab his caducis eleuantes corda in diuinā rectitudinem euehamur. Sicut Esai. 60. dicitur: Populus tuus omnes iusti, in perpetuum hæreditabunt terrā. Insuper leges diuinas tanquam rectam normā habemus; scientes quoniam lex Domini est immaculata, conuertens animas, & mandatum lucerna est, & lex, lux, & via vitæ, increpatio disciplinæ. Prouerb. 6. Aristocratiam etiam habemus in mente, per heroicas virtutes, quæ mentem in suis viribus continent, & omnia irrationalia sub illa secundum metas rationis benè dispositæ tenent, attendentes illud Eccles. 14. Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & in sensu cogitabit circunspectionem Dei. Cæteræ verò virtutes inferiores ac ciuiles Timocratiam faciunt, in omni honestate & in domo cordis nostri pacem facientes, & quasi gladio accinctæ potestates in omnem appetitum, aduersus rationem insurgentem animaduertunt; sicut dicitur Eccles. 14. Homines diuites in virtute pulchritudinis studium habentes, & pacificantes in domibus suis. Ecce quod Regnū petimus à Deo, vt adueniat in nobis, nēpè hunc spiritualem ordinē, quem gratia Dei in nobis efficit. Hoc enim dicitur Regnum gratiæ, per has supnaturales virtutes Deus regnat in cordibus nostris, & nos sumus eius Regnum, secundum illud: Fecisti nos Deo nostro Regnum. Itaque petimus has virtutes, quæ sunt propriæ Christianorum, Fidem, Spem, ac Charitatem; per has enim regnat Deus in cordibus nostris, atq; secundum earum leges nos moderatur, & regit. Et quoniam huic Regno (in quo Deus in nobis regnat per gratiam, & nos etiam regnamus cum illo super terram; vt dicitur Apocal. Superiores omnibus rebus effecti) huic (inquam) Regno gratiæ, succedit Regnum gloriæ; hoc etiam petimus, vt aduenīat nobis. Regnum quippè gloriæ nihil aliud est, quàm complementum quoddam, vel manifestatio Regni gratiæ. Tunc enim apparebit qualis erat filiorum Dei possessio, atque hæreditas, secundum illud Ioan. Scimus enim quoniam filij Dei sumus; sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus; videbimus enim eū sicuti est: quoniam tunc videbimus Regem nostrum in decore suo, vt ait Esai. quem nunc veneramur per fidē in terris. Dicit autē, Regnum tuum, quoniam Regnū illud est Patris Dei, secundum illud Esai. 33. Dominus legifer noster, Dominus Rex noster, ipse saluabit nos. Hoc autem Regnum Pater dedit filio suo Christo, vt Dauid dicit Psal. 71. Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis: & in ipso filios adoptionis fecit sibi; vt cum illo multos filios adduceret in gloria, vt ait Paul. ad Hebr. Et Colos. 1. dicitur, quod eripuit eos à potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum filij dilectionis suæ. Hoc autem Regnum quod Pater tradidit Christo filio suo, ipse filius in fine sæculi tradet Deo Patri plenum cum omnibus ciuibus electis ad illud, vt dicitur. 1. Cor. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Cor. 15. 1. Cor. 15. Cùm tradiderit Regnum Deo, &
Baruch. 5. Patri. Quare & Baruch. 5. dicitur: Adducet illos Dominus ad te portatos in honorem, sicut filios Regni. *Adueniat* dicimus, & non quòd nos veniamus ad Regnum: quoniam virtutem non habemus ex nobis, vt nos veniamus ad ipsum, sed si ipse
Matth. 6. primò venerit ad nos, tunc virtute ipsius veniemus tandem ad ipsum. Propter quod primùm dicitur, quòd quæramus Regnum Dei, & iustitiam eius: quia virtute Regni cœlestis, & iustitiæ eius, tracti veniemus ad Regnum. Nec dicit, Veniat Regnum tuum, sed *Adueniat*, hoc est ad nos veniat. Nam multis venit Regnũ Dei per seipsum, vel per causam, sicut Christus dixit Iudæis Luc. 11. Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos Regnum Dei, hoc est, in vos venit per causam, quæ est gratia & prædicatio Euangelij. Sed non profuit eis: quia non venit ad eos; nec enim dicitur, Venire ad me, nisi quod associatur mihi. Ad illos ergo venit Regnum Dei,
Luc. 11.
quibus coniungitur per gratiã, & per communicationem bonorum operum Quare
Matth. 21 quibusdam dicitur Matth. 21. Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Ac si diceret: Venit quidem vobis Regnum Dei: quoniam vobis prædicatum est, sed non peruenit ad vos: quoniam noluistis associari illi per affectuum, & operum rectitudinem; & ideò auferetur à vobis, & dabitur genti, quæ per fructus bonorum operum associetur illi. Et attende, quòd dicit *Aduenias*, quasi continuè optemus ipsum venire. Nullus enim tanta iustitia præditus inuenitur, cui totum Regnum Dei iam aduenerit, sed paulatim nobis appropinquat,
Matth. 3. sicut supra cap. 3. dictum est: Appropinquabit Regnum cœlorum. Non dicit, Iam totum in nobis est, sed suo motu appropinquat vobis per meritorum incrementum, quo confecto tota eius possessio in altera vita nobis proueniet: hic enim semper magis ac magis per charitatis motus illi appropinquamus. Vnde cùm Matth. 20. Mater filiorum Zebedei oraret, & peteret vt
Matth. 20 duo filij sui federent cum Christo in Regno suo, vnus ad dexteram, & alter ad sinistram: quoniam Regnum eis nondum aduenisset per iustitiam, responsum est eis à Christo: Nescitis quid petatis. Nec enim ad honorem Regni perueniet, nisi cui primùm Regnum aduenit per obseruationem legum & virtutum, & iustitiæ, & potestatis, secundum ea quæ prædicta sunt. Cæterum, quoniam de tertio Regno etiam diximus posse hæc verba intelligi, nempè vt petamus diem illum, in quo Christus se iterum manifestabit hominibus, quasi Rex cum potestate magna, & maiestate, in inimicorum suorum confusionem, sed in laudem & honorem bonorum: petimus, vt adueniat Regnum illud, in quo triumphantem Regem nostrum ab omnibus inimicis suis videbimus. Quæ petitio filiorum est, ac subditorum desiderantium Regi suo honorem summum, atque gloriam. Et quoniam hoc mysterium magnum est, ad multasque materias necessarium, hic modò placet nonnulla de illo proloqui. ¶ Pro quo notandum, atque aduertendum est, quòd Pater Christi Iesu, sic hominẽ istum filium suum dilexerit, vt eum multis re-
Coloss. 2. pleuerit donis, gratijs ac priuilegijs singularibus, vtpotè in quo placuit omnem plenitudinem diuinitatis habitare corporaliter; ita vt videretur omnia cœlestia bona in vnum hominem Christũ cumulata esse; nec mirum, quoniam omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei in ipso sunt absconditi. His beneficijs filius adeò gratus extitit, vt in nulla, vel minima re à tanti Patris voluntate desciuerit, sicut & ipse Pater non semel sua voce testatus est illum esse filium suum dilectum, in quo sibi benè complacuisset. Consummauit opus redemptionis nostræ, quod Pater dederat illi vt faceret, acquisuit etiam electorũ Regnum Deo & Patri, quo nihil desiderabilius Deo offerri poterat. Hoc autem totum tanto dispendio suo compleuit, vt propriam vitam vt hæc omnia consummaret, expenderit, & cum in propria veniret sui eum non receperunt, nec mundus cognoscere eum voluit, nec tanquam verũ Regem suum adorare, quinimò è diuerso eum in ludibrio habuerunt, flagellisque cæsum, spinis punctum, sputis oblitum, opprobrijs plenum, in ligno inter duo nequam suspenderunt, ibique blasphemantes eum inhonorauerunt. Nec tamen iniuriæ illæ, atque contemptus, quibus homines Regẽ Christum floccipẽderunt in gẽtibus illis consummatum est, immò & nunc temporis durat, & vsque in finem mundi duratura sunt. Nam licet Pater iam ad dexteram assumpserit eum, atque intra velum suum super omnes cœlos receperit illũ; adhùc tamen homines in

in sua duritie obstinati perseuerant, suntque quamplurimi, qui illum abnegantes nolunt vt regnet super eos, nec ei Regis sui, ac filij Dei honorem tribuere dignantur. Sunt enim Hæretici, & Pagani ipsum varijs modis abnegantes, nec debitum ei cultum impendere volentes. Sunt & pessimi Christiani ipsum nouis sceleribus irritantes, sua mandata ac legem contemnentes, qui si verbis ipsum fatentur, factis autem negant, atque blasphemant. Oportet ergo, vt vnus discernatur dies, in quo omnes amici simul, atq; inimici, siue inuiti siue spontanei ipsum esse verum Regem, ac filium Dei agnoscant. Ait Paulus ad Philipens. 2. Humiliauit semetipsum Dominus noster Iesus
Philip. 2. Christus, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen; vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Nunc quidem nondum hanc tantam exaltationem Christi videmus; nec enim omnes gẽtes ei genua flectunt, cùm quàm plurimæ ipsum non agnoscant, nec
Hebr. 2. venerentur, sicut & ipsemet Paulus Hebræ. 2. fatetur, adducens de Christo illud
Psal. 8. Psalm. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Nunc autem (ait) non omnia videmus
1. Cor. 15. subiecta ei. Sed. 1. Corint. 15. Quod hoc tunc adimplebitur in die illo, cùm tradiderit Regnum Deo & Patri, cùm euacuauerit omnem principatum & potestatem. Oportet autem eum regnare, donec ponat inimicos suos scabellum pedum eius; omnia enim subiecit sub pedibus eius: cùm autem omnia subiecta erunt ei, procul dubiò præter eum qui subiecit ei omnia. Tunc & ipse filius subiectus erit Patri: vt sit Deus omnia in omnibus. Ac si diceret: Tunc adimplebitur hoc vaticinium Psalmistæ, cùm Christus Dominus electorum Regnum congregauerit, atq; nullo deficiente, ipse vt primogenitus in multis fratribus, multos filios secum in gloriam adducens, illos in conspectu Patris
Esai. 8. præsentauerit, dicens illud Esai. Ecce ego, & pueri mei, quos dedisti mihi: nam non perdidi ex eis quemquam. Quod sacrificium gratissimum in conspectu Dei erit. Cùm euacuauerit omnem principatum & potestatem, hoc est, cùm mundi potentatus, & Antichristi tyrannidem, qui aduersus eum se extollere volebant, deuicerit, atque destruxerit, & sub pedibus suis prostrauerit: tunc omnia erunt ei subiecta. præter Patrem, qui subiecit ei omnia. Tunc autem & subiecta ei erunt omnia, & ipse in quantum homo Patri. Vt sic Deus sit omnia in omnibus: vt solus Deus tunc in cœlo, & in inferno regnet. Quod & Daniel. cap. 7. manifestatum est, cùm ipse *Dani. 7.* dicit: Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli, quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & Regnum, & omnes populi tribus, & linguæ seruient ei. Potestas eius, potestas æterna, quæ non auferetur, & Regnum eius, quod non corrumpetur. Ego Daniel territus sum in his, & visiones, &c. In illo quippè die veniet Christus Dominus in nubibus cœli, cum potestate magna, & maiestate, & acceptam à Patre potestatem iudicandi omnes manifestabit, & omnes populi, linguæ, & tribus obedient ei, & ex tunc manifesta erit omnibus potestas eius æterna, & immortale Regnum eius. Et hoc est, quod ipse à Patre postulauit apud Ioannem, cùm dixit ad Patrem: *Ioan. 17.* Ego te glorificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt facerem; clarifica me tu Pater claritate quam habui, priusquam mundus fieret apud te. Vbi quasi in suæ Passionis præmium petit à Patre, quod omnibus innotescat suæ diuinitatis maiestas, quod in vltimo die cinctũget. Cæterum, in Psalmo. 109. hanc *Psal. 109.* Christi Domini clarificationem expressiùs nobis Psalmista decantat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis. Quo testimonio inimicis suis manifestare voluit suæ maiestatis celsitudinem: nam si ipsi illum vocant filium Dauid, quomodo Dauid eum Dominum vocat? Nam si Dominus, quomodò filius eius est? Vbi ostendit manifestè, quòd etsi secundum carnem filius erat Dauid, secundum diuinitatem tamen Dominus eius erat; immò & in quantum homo supremus eius Iudex, ac Rex erat. Illius etiam humanitatem ad dexteram suam collocauit, atque in optimis bonis suis ip-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum Dominum constituit, donec poneret inimicos eius scabellum pedum suorum. Hoc est dicere, interim his bonis fruere: nam post hunc honorem, quem tibi præsto, ad dexteram meam te constituens: consequetur subiectio inimicorum tuorum sub pedibus tuis. Hic enim est legitimus *Simile.* sensus huius sententiæ. Ac sic Rex amico suo aliquem magnum honorem præstitisset, dicens: Hoc accipe modò, nam post hæc alia tibi præcipua præstabo bona. Non intelligit, quòd cessabit ille honor, quem tunc præstitit, sed quod post illum præstiturus esset alios. Sic & Pater filium alloquitur: Hic sede modò à dextris meis: nam hinc consequetur vltio inimicorum tuorum: Virgam virtutis suæ emittet Dominus ex Syon: dominare in medio inimicorum tuorum. Humanitas Christi vocatur Virga virtutis Dei: nam per illam mirabiliora opera fecit, quàm ea, quæ Moyses virga sua patrauerat; ideò quippè dicitur Christus à Paulo Virtus Dei: Hanc igitur humanitatis suæ virgam emittet Dominus de cœlo in die illo, vt in medio aëris positus Christus homo, omnium inimicorum suorum dominetur, taleque dominium omnibus palam fiat; & adimpleatur illud Zachar. vaticinium, cap. 12. Vi- *Zach. 12.* debunt in quem confixerunt, hoc est, crucifixores eius ibi (velint, nolint) videbunt eum in potestate illa, ac iudicis maiestate. Ibi proditor Iudas, omnium proditorũ dux ac caput, videbit oculis suis inæstimabilem illum Regem, quem ipse pro calceamentis vendidit. Præses etiam iniustissimus Pilatus, ante cuius tribunal ille Dominus iudicatus est; ante eundem quem ipse iniustissimè, ac crudeliter condemnauit iudicandus astabit, vt illud Iob ad- *Iob. 36.* impleatur in illo: Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudicumque recipies. Ibi etiam astabunt illusores eius, ac carnifices, & crucifixores, & qui agitantes sacrilega capita blasphemabant, ac insultabant ei, dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas illud. Videbunt igitur in quem pupugerunt, vel cui insultauerunt, vt Septuaginta legunt. Ibi & hæretici apparebunt qui veritatem eius corrumpere ausi sunt. Simul & pessimi Christiani, qui Sacramenta sua violauerunt, sanguinemque suum conculcauerunt, atque contemptui habuerunt. Tunc enim & ipse Dominus illusores suos subsanabit, atque irridebit, & tunc demum honor qui ei debebatur, reddetur ei. Hoc ergo desiderio flagrant omnes veri eius cultores, ac ideò postulant vt manifestetur Regnum eius mundo, omnibusque maiestas eius palam fiat, & regnet coram omnibus in æternum, vt & nos conregnemus cum ipso, in corpore, & anima, in conspectu eius perpetuis sæculis conuicturi.

Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. *Aug.* Augustinus libro. 2. de sermone Domini in monte, his septem petitionibus, septem dona spiritus, & septem beatitudines, vult vt respondeant, vt ibi videri licebit. Vndè huic tertiæ petitioni tertium donum Spiritus sancti dicit respondere, quod est donum scientiæ. Nam Spiritus sanctus non solùm efficit in nobis donum timoris, quo Deum tanquam Patrem nostrum timore quodam filiali veneremur, nec solùm pietatem donat, qua pio affectu moueamur in eum; sed etiam scientiæ donum nobis communicat, qua sapienter sciamus cuius debeamus auxilio, cuius credere consilio, & nè in nostris viribus, aut prudentia confidamus, consilium Sapientis accipientes, vbi dicitur: *Prouerb. 3.* Nè innitaris prudentiæ tuæ. Qui enim nimis sibi ipsis fidunt, stulti apud omnes reputantur. Quare Prouerb. 26. dicitur: *Prouer. 26* Vidisti hominem sapientem sibi videri; magis illo spem habebit insipiens. Quare per hoc donum docet nos Spiritus sanctus, vt non faciamus voluntatem nostram, sed Dei. Veluti infirmus, cùm aliquid vult sibi præstari à Medico: Verbi gratia, vt det illi potum, aut talem cibum; non præcisè, quod ipse vult petit à Medico, sed si Medico id videbitur suæ saluti expedire, aliàs stultissima esset postulatio eius. Sic, si aliquid volumus à Deo, non secundum voluntatem nostram absolutè debemus velle, sed dependenter à voluntate Dei, si id placitum ante conspectum suum fuerit. Quemadmodum Christus Iesus sic orauit ad Patrem: Pater si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Tunc enim rectum est cor hominis, quando se voluntati diuinæ conformat, quæ forma omnis rectitudinis est. Sic enim, & Ioannis sexto dicebat Chri- *simile.*

stus:

stus: Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. Christus quippè, secundum quòd Deus, eandem voluntatem cum Patre habebat, sed secundum quòd homo, etiam voluntatem habebat humanam à diuina distinctam, sed eam adeò diuinæ voluntati subiectam, vt nunquam ab illa, vel transuersum vnguem discrepare voluerit: & ideò dicimus, *Fiat voluntas tua*, hoc est, id velimus quod tu vis, nos velle: id faciamus, quod tu vis nos facere: id odio habeamus, quod tu vis nos odio habere. Sed etiam quæritur hic, quomodò iubeamur facere *Psal. 134.* voluntatem Dei, cùm scriptum sit: Om- *Hesth. 13.* nia quæcunque voluit Dominus fecit in *Prouer. 19* cœlo & in terra, & non est qui possit resistere voluntati tuæ? Et illud: Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini in æternum permanet? Et illud *Isai. 46.* etiam: Omne consilium meum stabit, omnis voluntas mea fiet? Sed tamen sciendum est dupliciter loqui scripturam de voluntate Dei. Aliquando enim loquitur de voluntate Dei efficaci; qua, scilicet, Deus absolutè vult quædam facere, aut quædam sinere fieri; & hæc à Theologis nuncupatur voluntas beneplaciti, aut dispositionis, & hæc est de qua prædicta loca & alia loquuntur. Sic enim intelligitur illud: Omnia quæcunque voluit Dominus fecit, hoc est, omnia quæ voluit facere, fecit. Sed ali- *1. Timo. 2.* quando loquitur Scriptura de voluntate Dei optatiua, siue imperatiua. Optatiua est illa de qua dicitur, quòd Deus vult *Matth. 23* omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis peruenire. Et illud: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Et ex contrario: Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat. Imperatiua verò voluntas est, qua præscribitur, quæ sint hominibus facienda, vel non facienda. Licebit etiam tertiò ponere aliam voluntatem, quæ dicitur comminatoria, vel promissoria, qua, scilicet, Deus comminatur hæc, vel illa mala inferenda peccatoribus, eorum sceleribus irritatus; quæ tamen posteà non infert: quoniam eorum pœnitentia placatur. Hæc autem triplex voluntas non est sic accipienda, quasi sit aliquis actus in Deo existens, hoc est, in Deo aliquod desiderium, quod non impleatur, aut imperium, vel propositum; sed quemadmodum iram Deo tribuimus, propter vindictam quam in nobis exercet, quæ solet inter nos esse effectus iræ; sic & huiusmodi voluntates Deo tribuimus, propter effectus quosdam ab eo procedentes, qui in nobis proueniunt, ex desiderio, aut imperio, aut proposito aliquid faciendi. Sicut dicitur desiderare omnium salutem: quia multa facit ad hoc congruentia, scribens omnium mentibus legem naturalem, & præcipiens omnibus prædicari Euangelium Regni, atque de nostra salute mandans nos esse solicitos. Sic & imperare dicitur: quia præscribit quid faciendum, vel non faciendum sit. Dicitur velle disperdere hanc, vel illam gentem: quia sic comminatur, etiamsi posteà id minimè faciat. Quare hæc voluntas à Theologis vocatur voluntas signi, cuius adimpletio in nostra est libertate; licet, velimus, nolimus, adimpleamus aliam eius voluntatem, quæ dicitur voluntatis, aut dispositionis: nihil enim facimus, nisi quod Deus disposuit, permittere, & sinere fieri. Nunc autem, cùm precamur voluntatem Dei fieri, præcipuè loquimur de voluntate Dei imperatiua. Vult enim Deus nos ipsum precari, vt quod ipse præcipit, aut consulit nos opere adimpleamus. Itaque sensus est, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra*. Scilicet, vt quemadmodum in cœlis Angeli iussa Dei alacriter, & integrè perficiunt; ita homines in terris alacriter ea exequamur. Vnde Cy- *Cyprian.* prianus: Dicimus (inquit) Fiat volũtas tua, non vt Deus faciat quod vult, sed vt nos facere possimus quod Deus vult. Nam & phrasi Hebraica hunc reddit sensum, Fiat id quod vis: quoniam propriè voluntas Dei cùm sit æterna & ipsemet Deus, non fit; sed ideò oramus, vt in nobis fiat: quoniam, vt eam nos exequamur, opus est gratia & adiutorio Dei, & hoc petimus. Qua petitione etiam à nobis longè propellimus carnis, ac mundi, & diaboli voluntatem; vt sit sensus: Da vt à nobis fiat, non quod caro concupiscit, non quod diabolus suggerit, non quod mundus suadet; sed quod tu vis, à nobis fieri, cuius solius volũtas rectissima est & sanctissima. Diuus Thomas in opusculo secundo, vbi *D. Thom.* hanc Dominicam orationem exposuit, respondet ad hoc dubiũ, quod modò proposuimus, & soluimus. Quod Deus tria vult de nobis, & ea sunt quæ nos petimus, vt ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

impleantur. Primum, quod de nobis vult, hoc est, quòd nos habeamus vitam æternam: nam quicunque aliquid facit propter aliquem finem, ex consequenti id vult illi rei prouenire, pro quo fecit eam. Deus autem hominem fecit propter aliquem finem, non pro nihilo; sicut & Psalmista dicit: Nunquid enim vanè constituisti omnes filios hominum? Ergo fecit Deus homines propter aliquid, sed non propter voluptates (hæ enim communes sunt brutis, ac nobis) igitur propter vitam æternam: hoc ergo est, ꝙ Deus vult, quòd homo consequatur vitam æternam. Sed quando quis consequitur id ad quod factus est, dicitur saluari; sicut quando non consequitur, dicitur se perdere: quare quãdo homo consequitur vitam æternam, dicitur saluari; quando verò ab ea aberrat, dicitur perire. Et hoc est quod Dominus vult secundum illud Ioannis.6. Hæc est voluntas Patris mei, qui misit me, vt omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Hæc autem voluntas Dei iam completa est in Angelis, & in beatis, qui sunt in patria & fruuntur Deo, & vident eum, in quo consistit salus, ac æterna vita. Id est autem, quod nos in hac oratione petimus, quod sicut voluntas hæc Dei completa est in beatis; qui sunt in cœlis; ita compleatur in nobis, qui sumus in terra. Est & alia voluntas Dei in nobis, nempè vt seruemus mandata eius. Nam quando aliquis vult finem aliquem, non solum vult finem, sed etiam media, per quæ consequitur finis: sicut Medicus qui vult efficere sanitatem, vult etiam dietam, & phlebotomiam; Deus autem vult vt habeamus vitam æternam: ergo ex consequenti vult, vt faciamus eius mandata, per quæ peruenitur ad vitam æternam, secundum illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Vnde Paulus Roman.12. ait: Rationabile obsequium vestrum, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens & perfecta. Bona, quia vtilis. Esai. 48. Ego Dominus docens te vtilia. Beneplacẽs amanti, etsi alijs non sit grata, amanti tamen delectabilis est: iuxta illud Psalm. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Perfecta, quia honesta, suprà.5. Estote perfecti: quia Pater vester cœlestis perfectus est. *Fiat voluntas tua.* Aristoteles, & Damascenus docent, quòd voluntas est appetitus cum ratione, in quo differt à concupiscentia, quæ irrationabilis est; voluntas autem, nisi impropriè sumatur, quatuor habet. Primum, quod est libera; coactio quippè repugnat voluntario & libero. Secundum, quòd in hoc hominis Regno voluntas est primus motor, ad cuius nutum cætera omnia membra, & potentiæ ad suas actiones mouentur, siue rationales sint, siue irrationales. Hoc enim est quod Diuus Augustinus ait: Si enim volo, quando volo intelligo, & si volo, quando volo video, & sic de alijs. Tertium est, quòd voluntas efficaciter mouet ad opus, & est causa operis. Quartum, quòd voluntas est in ratione; in irrationali autem parte est concupiscentia, & ira. Ex his quatuor proprietatibus, quatuor consequuntur singulariter in voluntate attendenda. Nam quoniam est libera non vult opus seruile, & quia generalis aliarum potentiarum motrix est, non vult imperfectum opus, aut ex parte, sed integrum, & quoniam ipsa sola impetum facit ad opus, vult illud promptum, atque paratum, sicut Dominus vult promptos seruos ad id quod ipse efficaciter vult, & quia est cum ratione, vult vt opus sit rationabile, ac rectè ordinatum. Igitur his modis poscimus, vt fiat voluntas Dei in nobis. Primò, quòd liberè exequamur mandata Dei, non sicut serui sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti; vt sic opera nostra non procedant ex timore seruili, sed amore filiali. Secundò, quòd integrè & perfectè omnia Dei præcepta seruemus, non ex parte quædam sic, quædam non, cùm vera sit Iacobi sententia: Qui in vno offenderit, factus est omnium reus, & quod illi populo dixit Deus: Maledictus qui non manserit in omnibus verbis legis huius. In omnibus, ait: non enim debet esse manca præceptorum Dei obseruatio. Et tertium, ꝙ próptè, deuotè & delectabiliter ea operemur, quod sit cùm ex amore ea ad implemus, oportet enim in promptitudine animi esse paratos, ad omnia legis onera subeunda Quartò, quòd in his obseruemus rationis regulam, vt sit rationabile obsequium nostrum, vt decet Paulus Roman.12. & vt omnia honestè, & secundum ordinem fiant in nobis, vt alibi docet: Sic autem adimpletur voluntas Dei in cœlo. Et quemadmodum in cœlo omnes adimplent Dei voluntatem, ita petimus

Psal.88. *Matth.19* *Rom. 12.* *Esai. 48* *Psal.96.* *Matth. 5.* *Arist.* *Damas.* *Aug.* *Iacob.2.* *Deut. 20.* *Rom.12.* *1. Cor. 4*

mus quod fiat in terra, quod est petere peccatorum conuersionem ad meliorem frugem, nempè vt & ipsi conuertantur ad obedientiam mandatorum Dei. Quare (vt vult Augustinus) per terram intelliguntur peccatores: nam Adæ post peccatum dictum est: Terra es: per cœlum autem iusti: nam Deus dicit per Prophetam: Cœlum mihi sedes est: & alius: Anima iusti sedes est sapientiæ. Vult ergo dicere, quòd sicut iusti faciunt Dei voluntatem, ad eorum exemplum conuertantur peccatores ad idem. Fiat ergo voluntas tua, sicut ab Angelis, ita ab hominibus. Vbi Cassianus in collatione.9. Abbatis Isaac cap.20. dicit: Non potest maior esse oratio, quàm optare vt terrena mereantur cœlestibus coœquari. Nam quid aliud est dicere, Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, quam vt sint homines similes Angelis? Et sicut voluntas Dei ab illis impletur in cœlo, & hi qui in terra sunt non suam, sed eius vniuersi faciant voluntatem; vt sicut est in Angelis, qui sunt in cœlis, voluntas tua (vt ait Augustinus lib.2.de sermone Domini in monte. c.12.) vt omninò tibi adhæreãt, teq; fruantur, nullo errore obnubilante sapientiam illorum, nulla miseria impediente beatitudinẽ, atq; immutationẽ, ita fiat in sanctis tuis, qui in terra sunt, & de terra, quo ad corpus attinet sancti sunt, & quãuis ad cœlestem habitationem, atque immutationem tamen de terra assumendi sunt. Ad hæc respicit etiam illa Angelorum prædicatio Luc. 2. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: vt cùm præcesserit bona voluntas nostra, quæ vocantem sequitur; perficiatur in nobis voluntas Dei, sicuti est in cœlestibus Angelis, vt nulla aduersitas resistat nostræ beatitudini. De hac autem cœlestium spirituum obedientia apertè cecinit Psalm. dicens: Benedicite Domino omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius: Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius, qui facitis voluntatem eius. Ad quem locum videri potest Dominum hic alluisse. Quod si dicas: Quare id petimus, quod nunquàm futurum est? Quando enim in terris poterit Dei voluntas fieri ea perfectione, qua fit in cœlis? Sed respondetur piarum mentium esse etiam ea desiderare, quæ sciunt nunquam futura, & tamen fieri debere sciunt, vt saltem affectu explicent, quod desiderium intus gerant, vt perfectissimè vbique Dei voluntas adimpleatur. Et aduertendum hic (secundum Diui Thomæ doctrinam, in opusculo.3. citato) quòd ex ipso modo loquendi datur hic nobis doctrina; nec enim dicit, Faciamus, sed, Fiat voluntas tua: quoniam ad vitam æternam duo sunt necessaria, nempè gratia Dei, & voluntas hominis. Et licet Deus fecerit hominem sine homine; non tamen iustificat hominem sine eo, iuxta illam Diui Augustini sententiam: Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Vult enim Deus, vt homo bono cooperetur, secundum illud Zachariæ.1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et.1. Corint 15. Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit. Vt nec tibi credas, sed in gratia Dei fiduciam habeas, nec tamen negligas, sed adhibeas quod potueris studium tuum. Hac ergo ratione non dicit, Faciamus, nè videretur quod nihil faceret gratia, sed nec dicit, Fac, nè videretur subtrahere conatum nostrum, & quod nihil in nostra conuersione cooperaretur voluntas nostra; sed dicit, Fiat, vt vtrumque includat, hoc est, fiat per gratiam Dei, adhibito tamen studio & conatu nostro. Denique tertium quod vult Deus in nobis (ait Diuus Thomas) est vt homo restituatur in statu illo fœlicissimo, in quo primus homo creatus est. In quo tanta erat dignitas ac potestas hominis, vt nec rebellionem carnis aduersus spiritum, nec infirmitatem aliquam, aut quippiam mortale sentiret. Quandiù enim anima subiecta fuit Deo, caro etiam ipsa subdita fuit animæ, vt nullatenus ei contraire aula sit, immò nec dolori, aut infirmitati alicui fuit obnoxia; at mox, vt spiritus & anima, quæ media erant inter carnem, & Deum, ab eo per peccatum rebellarunt; etiam caro aduersus eos concitata est rebellionem, & motus sensualitatis concitans, simul & mortem ac ægritudines afferens. Hæc enim est lex illa, quam Paul. in membris suis præsentiebat repugnantem legi mentis suæ, & captiuãtem in lege peccati: & est etiam bellum illud plusquam ciuile, quo caro concupiscit aduersus spiritũ, & spiritus aduersus carnẽ, quo bello ac rebellione homo quotidie in deteriora prster

Aug. *Genes.3.* *Esai. 66.* *Aug.* *Cassian.* *Luc.2.* *Psal. 102.* *D. Thom.* *Aug.* *Zachar. 1.* *1. Cor. 15.* *D. Thom.* *Rom.7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitur. Vult ergo Deus, vt homo in priſtinam redeat dignitatem, videlicet, vt nihil ſit in carne quod aduerſetur ſpiritui, ſecundum illud. 1. Theſ. 4. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. Hoc autem ſecundum carnem non poteſt in hac vita adimpleri; vſque ad vltimam reſurrectionem, in qua reſurgent beatorum corpora nobiliſsima atque immortalia, animæque, atque ſpiritui nullatenus repugnantia, ſecundum illud. 1. Cor. 15. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. Sed tamen ſecundum ſpiritum poſſunt iuſti in hac vita ad priſtinam gratiæ redire dignitatem: nam per virtutes infuſas, quæ ſunt in anima, poterit carnem in officio continere; ſaltem vt animam in peccatum non ſemper trahat, immò & in mortali nunquàm. Et hoc eſt quod poſtulamus, *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra*, vt per cœlum accipiamus ſpiritum, & per terram carnem: nam ſpiritus ad cœleſtia, caro ad terrena inclinatur, vt ſit ſenſus: Fiat voluntas tua in carne noſtra, per ſubiectionem ad ſpiritum; ſicut fit in ipſo ſpiritu per iuſtitiam ipſum adiuuantem. Bene autem poſtquā precati ſumus, Adueniat Regnum tuum, ſubijcimus, Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra: tùm quod Regnum Dei nobis non veniet, niſi interim hic faciamus Dei voluntatem, & etiam vt diſcamus in hoc exilio cœleſtem meditari conuerſationem, dùm non datur nobis æterno gaudio frui. Atque ob hoc additur, *Sicut in cœlo*, quemadmodum annotauit Chryſoſtomus hic ſcribens: Vides nè optimam conuenientiam? Nam cùm deſiderium imperauit futurorum, atque ad perfectionem illam nos iuſſerit ſemper vrgeri; quandiù tamen illùc non pergimus, etiam hic degentes iubet conuerſationem cum cœli habitatoribus habere communem. Nam deſiderari quidem conuenit cœlos, & ea quæ habentur in cœlis: tamen & antequàm ſuperna illa præſtetur habitatio cœlum quodammodò fieri iuſsit è terra: vt ſcilicet, tales ſint etiam vt degunt, ita & omnia faciant, & loquantur, quaſi ſi prorſus conuerſentur in cœlo. Vltimò aduertendum, quòd in his petitionibus non dicimus, Da vt ſanctificetur nomen tuum, aut, Da vt fiat voluntas tua; ſed idem, ac ſi diceretur: O ſi nomen tuum ſanctificaretur à nobis! O ſi in nos aduenire Regnum tuum, aut fieret voluntas tua! Nam (vt annotauit Diuus Baſilius ſuper Pſalm. 44.) imperatiuum in ſcripturis frequenter ponitur pro optatiuo. Quaſi, ſi benè attēdamus, tres primæ petitiones huius ſaluberrimæ orationis, ſunt potiùs grati animi deſideria quædam, quàm petitiones rerum impetrandarum, vt poſtquam in prohœmio teſtati ſumus Dei bonitatem & omnipotentiam; tribus deinde petitionibus teſtemur grati animi noſtri affectum erga Deum, optando ei, & deſiderando nominis eius ſanctificationem, Regni eius dilatationem, & voluntatis eius adimpletionem, quæ omnia pertinent ad Dei gloriam. Hæc tamen non præſtantur, niſi ſingulari Dei gratia, ac ideò in gloriam noſtram cedunt, quare optando hæc Deo, etiam nobis precamur bona, vt dictum eſt.

1. Thes. 4.
1. Cor. 15.
Chryſoſt.
Baſilius.

Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. Hieronymus ita legit, quoniam in Euangelio Matthæi Hebræo, quod dicit D. Hieronym. ſe vidiſſe eſt (ſegulla) quam dictionē Septuaginta ſemper tranſferunt (epyſion) quod Latinè ſonat ſuperſubſtantiale, & ideò ſic tranſtulit Hieronymus. Quamuis Simmachus transferat (egregium) & ita teſtatur Hiero. ſuper cap. 2. epiſtol. ad Titum. Origenes autem vertit (quotidianum) licet omnes iſtæ tres tranſlationes, vt ait hic Albertus Magnus, in idem decidant. Quia ſuperſubſtantialis eſt: quoniam propter ſubſtantiam ſuſtinendam petitur, hoc eſt, ille qui neceſſarius eſt ad hoc, quod noſtra ſubſtantia conſeruetur. Sicut ſolemus dicere, Petitionem dedi ſuper talem rem; ſic petitio hæc eſt ſuper id quod ad noſtram ſubſtantiam pertinet, qui eſt quotidianus panis, quo quotidie ad vitam conſeruandam indigemus. Verum eſt, quòd non omnes intelligunt hanc petitionem de pane corporali; nam Cyprianus, & alij intelligunt de Euchariſtia, quod nō placet Auguſtino: quoniam illam non quotidie ſumimus, nec etiam id erat in more tempore Auguſtini quotidie communicare, & quando hanc orationem docuit Chriſtus, nondum cōſtitutus erat panis ille Euchariſtiæ. Cur ergo illum hodie petebant? Nec Apoſtoli ſciuiſſent quid poſtularent: nihil enim de illo ſciebant. Alij (inter quos Auguſtinus, & Caietanus) nolunt hanc petitionem de pane corporis intelligere, ſed de pane animæ, qui eſt gratia, ac dona ſpiritualia:

Hieron.
Origenes.
Albertus Magnus.
Simile.
Cyprian.
Ariſtot.
Auguſt.

Caiet. lia: quoniam hæc vnica petitio (ait Caietanus) eſt boni noſtri: nam tres præcedentes fuerunt boni diuini, tres ſubſequentes petunt remotionem à malo. Si ergo hac vnica petitione petimus bonum noſtrum, indecens videtur, quòd ea ſit de pane corporali: potiora enim à Deo poſtulare debemus, maximè cùm hoc eodem cap. moneamur nè de tēporali cibo ſoliciti ſimus. Sed certè, etſi ſecūdum miſticum ſenſum de ſpirituali cibo poſſet hæc petitio intelligi: tamen ſecundum conſequentiam literæ id nō apparet; alioquin hæc quarta petitio nihil differret à præcedenti, in qua dicimus: Fiat volūtas tua. Spiritualis quippè nobis cibus eſt, facere voluntatem Dei Patris, ſecundum illud Ioan. 4. Meus cibus eſt, vt faciam volūtatem Patris mei, qui in cœlis eſt. Accedit ad hoc, quoniā ſi animæ cibum peteremus, potius nobis dicendum erat, Da nobis in æternum, quàm da nobis hodie, ſicut Domino diſrenti de pane cœleſti dixerunt quidam: Domine ſemper da nobis panem hunc. Quare (vt probabilius) dicendum eſt, quòd hæc petitio intelligatur de pane corporali. Nec enim prohibetur à Domino omnis ſolicitudo cibi, ſed ea quæ mundana eſt, & carnalis, non autem pia illa, quam apud Deum Patrem noſtrum petimus ſubleuari, quæ ſolicitudo, propriè non eſt ſolicitudo, nec indecens eſt hunc temporalem victum nos à Deo efflagitare; cùm pijſsimus Pater non dedignetur illum nobis ſuppeditare, immò vult, quòd ab illo illum ſperemus, & poſtulemus. Quinimò hoc pietatem noſtram erga Deum oſtendimus, cùm videamus multis hanc ventris neceſsitatem impedimento eſſe, nè Chriſtum ſequantur. Quare nos illam ab eo petimus ſubleuari, nè propter eam quærendam ſequelam eius intermittamus. Quod & exemplo ſanctorum Patrum confirmatur, qui hæc bona ab eo poſtulauerunt, vt patet de Iacob Geneſ. 28. Et de Salomone. 3. Reg. 8. Et Prouerb. pen. Quare per hunc panem cibum corpori neceſſarium optimè intelligimus. Circa quod notandum eſt ex Auicena, quòd inter omnia alimenta, panis conuenientior eſt homini: ſolidus quippè cibus eſt, & ideò plus confortat, & quia viſcoſus eſt plùs adhæret, & ex temperamento plùs conuenit, atque ex puritate plùs nutrit. Caro enim, & vinum inflammant & oua ſicut facilè conuertibilia in omne in quod primo inueniunt, ſiue bonum ſiue malum ſit. Quare ad nutriendum potior & conuenientior eſt panis; atque ideò caro, quæ ex nutrimento panis generatur, fortior atque ſolidior eſt. Quare nomine panis quicquid ad neceſsitatem huius vitæ deſeruit, petitur. Nam potus non ſumitur à natura, nec deſideratur, niſi propter cibum: quoniam potus fluxu ſuo cibum in membra diſpertit, atque in profundo ſtomachi, vbi decoquitur, traijcit. Vnde ſicut qui petit equū ad equitandum, ex conſequenti cenſetur poſtulare omnia, quæ neceſſaria ſunt ad equitandum, vtpotè frœnum, ſellam, & alia: ſic qui petit panem, ex conſequenti petit cætera, quæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria ſunt. Vnde & petit potum, qui fluere facit cibum ad membra, & cum carne continuat illum: petit etiam veſtem & domum, quibus cibatum corpus fomentum accipiat, quatenus digeſtio poſsit celebrari. Nam ſine veſte, ac domo frigus penetrans caloris actionem impediret, cuius virtute digeſtio fit. Ad quod videtur alluſiſſe Paul. 1. Timot. 6. dicens: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et illud Eccleſ. 29. Initium vitæ hominis, aqua, & panis, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem. Quòd autem alia etiam, præter panem, ſint neceſſaria ad vitam hanc tranſigendam: patet Eccleſ. 39. Initium neceſſariæ rei vitæ hominis aqua, ignis, & ferrum, ſal, & lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum, & veſtimentum: hęc omnia ſanctis in bona, ſic impijs, & peccatoribus in mala conuertuntur. Quod ſi hæc non eſſent vitæ hominum neceſſaria, nunquam Dominus impios cauſaret, quod hæc non præbuerint pauperibus. Vnde & Prouerb. 30. hæc petit Sapiens à Deo, dicens: Diuitias & paupertatem nè dederis mihi, ſed tantùm victui meo tribue neceſſaria. Vel ideò ſolum panem petimus à Deo: quoniam cætera, vel ex luxu, vel ex hominum infirmitate poſt peccatum neceſſaria facta ſunt. Antea quippè nec veſtibus, nec domo vtebatur homo, & in deſerto ſolo manna cibati ſunt filij Iſrael. Habemus igitur quòd in hac petitione neceſſaria vitæ huius poſtulamus. Quod etiā D. Tho. aſſerit in opuſc. 2. iam citato. Pro quo aduertendum eſt, quòd homines poſt peccatum timidi, atque puſilli facti ſumus,

Geneſ. 28.
3. Reg. 8.
Pro. vlt.
Auicena
Ioan. 4.
Ioan. 63.
1. Timo. 6.
Eccleſ. 29.
Eccleſ. 39.
Prouer. 30
D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod indicauit nobis Caim, qui post cædē fratris tremulus vixit super terram. Quare necessaria est nobis fortitudo à Deo, nè in necessitatibus deficiamus. Vnde Esai. 40.
Esai. 40. dicitur: Qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt fortitudinem, & robur multiplicat. Hanc autē fortitudinem Spiritus sanctus dat, sicut dicitur Ezechiel. 2. Ingressus
Ezechi. 2. est in me Spiritus, & statuit me super pedes meos. Est autem hæc fortitudo, quam Spiritus sanctus dat, qua Dei fiducia roboramur, credentes, quòd qui in maioribus nobis subuenit, non deficiet nobis in his, quæ minora sunt, qualis est corporalis victus. Vnde & facit nos postulare, dicendo: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Et ideò Spiritus fortitudinis dicitur: & quoniā ea quæ in tribus petitionibus præcedentibus à Deo poposcimus, in hac vita solùm inchoantur, sed in futura adimplentur: oportebat, vt aliquid peteremus, quod perfectè posit haberi in vita præsenti: ideo nos docuit Spiritus Christi necessaria vitæ postulare, quæ hîc in sua perfectione haberi possunt. Simul, vt intelligeremus, quod etiam hæc temporalia à Deo nobis proueniunt, vtpotè qui sicut corporis & animæ conditor, ita & vtriusq; prouidus gubernator est. Et hoc est quod dicit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* In quibus verbis docet nos quinque peccata vitare, quæ sub prætextu huius corporalis necessitatis nobis contingere solent. Primum est, quòd homo per immoderatum istum appetitum rerum temporalium superflua desiderat ac petit, & non ea dumtaxat, quæ statum eius condecent, sed quæ in immensum excedunt. Appetit namque miles non contentus militari veste, quæ statum eius decebat, sericis ac aureis indui, quibus Comites ac Duces induuntur. Clerici sicut Episcopi volunt ambulare; illi sicut Papa, & similiter in victu. Hæc autem intemperata cupiditas retrahit homines ab spiritualibus: quoniam nimis eos in temporalibus immergit. Quod vitium resecare cupiens Dominus, docet nos, Panem nostrum quotidianum dumtaxat petere, sub quo includuntur solummodò ea, quæ ad vitam transigendam necessaria sunt. Vnde non docuit delitias petere, non diuersa, non exquisita, sed panem, sine quo vita hominis esse non potest, & qui omnibus communis est. Secundum vitium est, quod aliqui ex nimia cupiditate rerū temporalium aliena rapiunt, quæ fortè nunquam restituunt, & peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum: & ideò ad detestandum hoc vitium docet nos petere Panem nostrum, non alienum: quoniam raptores ac fures, non suum, sed alienum panem manducant, secundum illud Psalmi: Qui deuorant plebem meam, vt cibum panis. Et alibi per
Psal. 13. *Esai. 3.* Prophetam: Rapina pauperis in domo vestra. Vnde Tob. 2. dicitur: Non licet nobis edere ex furto aliquid, aut contingere.
Tob. 1. Tertium vitium est superflua solicitudo, hoc est, insaciabilis diuitiarum appetitus,
Prouer. 30 qui nunquam quiescit, sed semper sicut sanguisugæ filius dicit: Affer, affer; & hic appetitus immoderatus est: nam desiderium debet coæquari necessitati: quod expressit nobis illa petitio Sapientis Prou. 30.
Prouer. 30 Diuitias & paupertatem nè dederis mihi; sed tantùm victui meo tribue necessaria, quam immoderantiam docet nos vitare, dicens: *Panem nostrum quotidianum*, id est, vnius diei, vel vnius temporis, & non sicut diues ille Luc. 12. dicebat: Anima
Luc. 12. mea habes multa bona reposita in annos plurimos. Quartum vitium est immoderata voracitas; sunt enim aliqui homines, sicut canes voracissimi, qui vno die consumunt, quod ad decem dies sufficeret, si moderatè cibo vterentur, sicut diues ille auarus, qui æpulabatur quotidie splendidè, & isti non petunt Panem quotidianum, scilicet vnius Dei, sed decem dierum, quare ex his immoderatis expensis contingit, quod omnia consumunt. Scriptum quippè
Prouer. 23. est Prouerb. 23. vacantes potibus, &
Eccles. 9. dantes symbola consumētur. Et Eccles. 9. Operarius æbriosus non locupletabitur. Quintū vitium est ingratitudo. Sunt enim aliqui homines, qui cum diuitijs abundent, delicatèq; pascantur, tamen nunquam meminerūt se à Deo accepisse, quæ habēt, nec pro his gratias egerunt, similes porcis, qui
Simile. nunquam ora eleuant ad eum qui ei glādes excutit, sed solum gruniētes auidissime eas deuorant. Sic nec isti à quo bona hæc acceperint considerant eleuantes ad eum corda, aut laudes referentes pro eis, cùm tamē omnia siue corporalia siue spiritualia à Deo sint, secundum illud. 1. Paralip. 28. Omnia
2. Par. 28. tua sunt, & quę de manu tua accepimus reddimus tibi. Et Ecclesia in quadam collecta canit. Deus à quo bona cuncta procedunt. Ad quod malum remouendum, in hac oratione

tione dicimus: *Panem nostrum da nobis.* Vt doceamur quod omnia nostra à Deo sunt. Item amplius, quoniam multi congregant diuitias, ex quibus nihil vtilitatis capiunt, sed potius damna multa tā spiritualia quā temporalia, multi enim propter diuitias pe-
Eccles. 6. rierunt. Eccles. 6. Est aliud malum quod vidi sub sole, & quidem frequens apud filios hominum. Vir cui dedit Deus diuitias, & substantiā, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec dedit ei potestatem Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus vorauit illud. Idem. c.
Ibidem. 5 5. Diuitiæ cōgregatæ in malum domini sui. Propter quod debemus petere, vt diuitiæ nostræ sint nobis in vtilitatem, & non in damnum nostrum emergant, & hoc petimus cùm dicimus: *Panem nostrum da nobis.* Hoc est: Fac diuitias nobis vtiles, vt in bonū
Iob. 20. & non in malum nobis proueniant, ne nobis contingat illud quod Iob. cap. 20. dicit: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Et illud: Diuitias quas deuorauerat euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus: *Panem nostrum*, Hoc est, illum cibum nobis tribue, qui hominibus pro priusest, prout discernitur à brutis. Sed oritur hic quæstio, cur dicimus nostrum & nō potius meum: nam ex quo quilibet nō petit nisi sibi necessarium, potius debet dici meum quam nostrum? Deinde quod nostrū est non petimus sed accipimus, sed dari nobis petimus quod non est nostrum, vt per donationem nostrum efficiatur? Sed respōdetur optime dici nostrum. Primò, quoniā homo non sibi soli debet petere panem, sed multis quibus tenetur ratione alicuius coniunctionis prouidere, vt filijs, vxori, & seruis. Vel ratione cuiuscumque coniunctionis, siue naturalis, siue ex vinculo charitatis sit: nam omnis petitio in charitate fraternitatis debet fieri: sumus enim inuicem membra, & debemus alter alteri succurrere, tam in spiritualibus orando, vel cōsulendo, quā in temporalibus largiendo. Et hæc est secū da causa quare dicamus panem nostrum, vt intelligas non tibi soli datum, verumetiam fratri tuo, & proximo, quando indiguerit. Ideo quippe dicunt Theologi quod in extrema necessitate omnia sunt communia, hoc est, nostra, & in grauibus tenemur dare indigenti, ex his quæ nobis supersunt, vel naturæ, vel statui, ut Theologi docent in
Iob. 31. materia de eleemosyna. Sic enim & Iob faciebat cūm cap. 31. dicebat: Si comedi bucel lam meam solus, & non gustauit alienus ex ea & Thob. 4. Si multum tibi fuerit, abūdā ter tribue, si parum hoc ipsum libenter im-
Tob. 4. pertiri stude. Et Esai. 54. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam, &c. Aliàs quasi fur arguēris, quod commune est tibi soli vsurpans ac rapiens, secundum illud Eccles. 34. Panis egē-
Eccles. 34 tium, vita pauperum, qui defraudat illum homo sanguinis est. Immò & ingratitudinis arguēris, vt D. Augustt. docet super Psal. 55. dicens: Panem nostrum dicimus, nam ab
August. illo petendo non eris vacuus, tuum conferē do nō eris ingratus. Si enim non dicas, Tuū nō accepisti, rursus si dicas, Tuum, ita quasi à te sit, istud amittis quod acceperas: quia ingratus es illi à quo acceperas. Vbi & alia tangitur ratio, quare dicamus nostrum, ne suis meritis arroget quis quod habet à Deo & tanquam de suo velit gloriari, sed discat quod à communi omnium distributore sibi & alijs bona Dei communicauit. Sic enim & Paul. dicit: Quid habes quod non accepisti? Quid gloriaris quasi non acceperis? Est
1. Cor. 4. & alia ratio quod non est apud Deum effusa petitio, sicut homines, qui libentius tribuunt cùm petis tibi soli, quam cùm petis alijs. Dei largitas ad omnes se extendit, atque ex charitate effusa petitio plus ei accepta fit, & libentius ei annuit. Et ad rationes quas in cōtra adduximus respondetur. Quod si res agitur inter nos & Deum, nihil nostrum dicere possumus: quoniam & nostra ab eo sunt, secundum illud. 1. Paralipo. 29. Tua sunt Domine omnia, & quæ de
1. Para. 29 manu tua accepimus reddimus tibi. Peregrini enim sumus coram te, & aduenæ sicut omnes patres nostri. Et illud 1. Corinth. 4.
1. Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? Si autem controuersia est inter nos & homines, sic aliquid habemus quod potest dici nostrum, iuxta illud quod dicitur ad Hebr. 10. Rapi-
Hebr. 10. nam bonorum vestrorum sustinuistis: Et sic intelligtur hæc petitio, quod à Deo petimus quod est suum, quo modo non est nostrum, & tamen quod non velimus, nec concupiscamus, aut rapiamus illud, quod secūdo modo non est nostrum, nempè quod inter homines dicitur illius, & non meum. Sic enim talis concupiscentia prohibita est.
Exod. 20. Exod. 20. Non concupisces vxorem proximi tui; ergo nec postulari debet, *Quotidianum.* Hæc est causa, quæ nos inducit ad petendum hunc panem. Nam dicitur Quotidianus dupliciter. Vno modo, qui diuisim

Universidad de Deusto
Biblioteca

quotidie est necessarius, & alio modo qui quotidie est petitos. Sed oritur difficultas statim. Quoniam si primo modo quotidianũs dicitur, ergo nihil prohibet quod invna die pro multis petatur, quod est contra illud quod protinus docebit nos Christus dicens: Nolite soliciti esse in crastinum. Sed tamen in eo quod additur restringitur hæc petitio. Dicimus enim: *Da nobis hodie* Non petimus in crastinum, sed dicimus quod cibum istum qui quotidie nobis necessarius est, pro hac die dumtaxat postulamus. Crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi, hoc firma fide credentes, quod qui nobis hodie quæ necessaria sunt præstitit, etiam crastina die suppeditabit. Quare (vt Ianſenius vult) per (hodie) non intelligitur totum tempus nostrum in quo viuimus, sicut ibi sumitur. Hodie si vocem eius audieritis, hoc est, quod petamus victum per totam vitam necessarium, sed dicendum quod Dominus quando dicit Da nobis hodie, non id vult significare non licere Christiano habere aliquid vltra cibũ hodiernum, sed perfectionis Christianæ esse vltra illum non requirere alium, & in diẽ viuere: omnes autem debere esse tales, vt mundana crastini victus solicitudo absit, & vt singulis diebus ad Patrem pro quotidiano cibo recurrant cogitantes illum semper homines pascere, & nisi illo singulis diebus dante non posse nos viuere, etiam de his quę iam habemus. Vnde D. Auguſt. in quodam sermone ait: Quando dicis Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, profiteris te esse mendicum Dei. Sed noli erubescere. Quãtum libet quis sit dives in terra, mendicus Dei est. Stat mendicus ante domum diuitis, sed & ipse dives stat ante domum magni diuitis. Petitur ab illo & petit, si non eget aures Dei oratione non pulsaret: & quid eget dives? Audeo dicere ipso pane quotidiano eget dives: Quare enim abundãt illi omniã? Vnde, nisi quia Deus dedit? Quid habebit, si Deus subtrahat manum suam? Nõne multi dormierunt diuites, & surrexerũt pauperes? & quod illi non defuit misericordiæ Dei est, non potentiæ ipsius. Sed melius intelligitur secundo modo, vt dicatur quotidianus, quia quotidiæ petitus, & hoc propter quatuor causas. Quarum prima est, naturæ quotidiana necessitas, ex actione caloris naturalis proueniens, qui consumit cibum, & in sanguinem ac substantiam alti transfert: Quare exigit vt reparetur per aduenientem de nouo cibum, alias seipsum & subiectũ consumet. Nam (vt medici dicũt) in sero præcipue bibendum est temperatè, ad hoc quod cibum ante sumptum in profundum stomachi potus mergat, vel ad hoc quod viscositatem cibi dissoluat. Quare in sero calida incisiua, & abstersiua qualia sunt lectuaria comedenda sunt: nam hæc viscositatem illam dissoluunt per calorem, & incidunt, & ab stomacho disiungunt, vt in fundum traijciantur, & inde dispergantur per membra: vel comedenda sunt in cœnis aliqua constrictiuæ qualitatis & actionis, quæ stomachum superius constringant, & per consequens, inferius aperiant, vt sic melius fiat digestio. Sicut in olla superius cooperta melius coquuntur carnes. Quare cidonites, id est, *Carne de membrillo*, in cœna medicinalis est. Post sedecim autem horas (ait Galenus) in bene disposito corpore iam cibus ab stomacho seiunctus debet esse, atque inter membra quod purum est ex eo diuisum, impurum uero alueo traiectum: Quapropter tunc indiget stomachus nouo alimento, ne calor naturalis deficiat. Vnde hæc quotidiana naturæ necessitas quotidianum cibum nos cogit quærere, & quia Deus Pater noster est, ab eo quotidie flagitare. Quare Exod. 16. Præcipitur vt Manna, quod significat panem quotidianę sustentationis, quotidie colligeretur, & quod pro numero animarum quas quilibet in tabernaculo suo habebat, pro qualibet colligeret mensuram gomor, hoc est, quantum sufficeret quotidianæ necessitati & non amplius. Secunda causa est, vt quotidie expectetur Patris cœlestis pietas, & quotidie tantæ bonitatis experimẽta sumamus. Hoc enim maximè nostram erga illum deuotionem auget, vt quotidie ad illum dicamus cum Psal. 144. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno, aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Tempus autem opportunum est quotidianum vt dictum est: secundum quod & Actor. 6. significatur cùm dicitur: Factum est murmur Græcorum, eo quo despicerentur viduæ eorum, in ministerio quotidiano. Quod erat distributio ciborum, qui quotidie distribuebantur. Aliæ autem duæ causæ iam superius dictę sunt, nempe vt excluderetur mundana cupiditas, quę in dies plurimos cibos parat, & parum sobria voracitas, quæ in vno die deuorat quod ad plures temperato sufficerent. Quare dicitur quotidianus, id est, ille qui ad hunc diem paratur

Ianſenius

Psal. 49.

Gallenus.

Exod. 16.

Psal. 144.

Actor. 6.

Auguſt.

paratur & sufficiẽs est. Debemus enim simplices cibos edere, vt non sit opus pridie vel biduo anteà præparare, sed pars illius diei sufficiat ad eorum præparationẽ. Da: De largitate summi Patris hũc quotidianũ cibum expectamus, & ideo dicimus Da. Largus quippe Pater nostet cœlestis est in filios: quia largitas sibi connaturalis & substantialis est. Quare largiter dat, prudenter vtiliter, & sine improperio. Nam quia large dat, dat omnibus affluenter vt dicitur Iaco. 1. Hoc enim sibi connaturale est, & quia primus & per naturam suam diues in omnes. Vnde Sap. 16. dicitur. Substantiam tuam & dulcedinem tuam, quã in filios habes ostendebas. Prudenter dat: quia tempore opportuno: & secundum vniuscuiusq; indigentiã, vt patet in distributione talentorum. Matthæi. 24. Et quia in pondere, numero & mẽsura, omnia disponit vt dicitur Sap. 11. Ita tamen quod nullus recedit vacuus à munere. Vtiliter dat, quia ad salutem proficientia. Luc. 11. Si vos cùm sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cœlestis dabit spiritum bonum petentibus se? Et Eccles. 20. Datus insipientis non erit vtilis tibi. Non improperat (vt ait Iac. 1.) Qui dat omnibus affluenter nec improperat. Sic de stulto dicitur. Eccles. 20. Exigua dabit, & multa improperabit. Ergo Pater noster cœlestis qui largitate nites, qui das omnibus affluenter nec improperas, qui vnicuiq; secundũ quod exigit tribuis, vtiliterque distribuis omnia, sic panem istũ quotidianum da nobis, hoc est nostris vsibus non malis vsibus deputandum, quemadmodum pessimi homines faciunt, qui pecunias quæ potius pauperibus erogandæ essent, in auibus, cambijs, equis, histrionibus, ac meretricibus expendunt, vt ille prodigus filius fecit. Contra quod ipse Dominus dicit: Nõ est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus. Infrà. 15. &. c. 7. Nolite sanctum dare canibus. Quare Philosophus quidam dicebat huiusmodi hominũ diuitias esse veluti arbores, qui in altissimis montibus insitę sunt, quoniam fructus nõ hominibus, sed auibus aut bestijs, quæ ibi commorãtur proueniunt. Sic impiorum diuitiæ, non proximis ac iustis prosunt, sed sceleratis hominibus, qui veluti bestiæ in voluptatibus vitam agunt. Nam ideo iste panis quem à Deo poscimus dicitur egregius: quoniam non nisi egregijs conceditur filijs: isti autem copiosius illum tribuunt adulteris ac impijs, qui à Patre omnium Deo degeneres sunt, quam illis qui illum tanquam veri filij imitantur in bonum. Contra quos dicebat quidam. 1. Reg. 25. Tollam panes meos & aquas meas, & carnes pecorum meorum, quæ occidi tõsoribus meis, & dabo viris quos nescio vnde sint. Stat famelicus pauper ad ostiũ pulsans, ac nomine Christi fructum panis postulans, & non accipit: statq; intus aleator, histrio, meretrix, leno, delicatas dapes ac vina preciosa consumens. Quod Thren. 3. deplorabat Hier. dicens: Paruuli petierũt panem, & non erat qui frangeret eis. Paruuli enim sunt humiles, pauperes fragmentum panis poscentes. *Hodie*. Hoc est, huic præsenti necessitati, vt infra docemur. Nolite soliciti esse in crastinũ, & Hebr. 13. Sint mores sine auaritia contenti præsentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram nec derelinquam. Et Philip. 4. Ego didici, in quibus sum sufficiens esse.

Iacob. 1.

Sap. 16.

Matt. 24.

Sapien. 11.

Luc. 11.

Eccles. 20

Iacob. 1.

Eccles. 20.

1. Reg. 25.

Thren. 3.

Hebr. 13.

Philip. 4.

Cęterũ licet hic sit proprius, ac germanus sensus huius petitionis, nõ tamẽ ideo aspernandi sunt alij sensus spirituales, qui sub cortice panis corporalis conteguntur. Pro quo sciendum quod sicut homo est compositus ex anima & corpore, sic erit & triplex cibus eius. Erit enim cibus sustentans corpus, de quo hucusque egimus, & cibus sustẽtans spiritum, & edulium sustentans vtrũq; hoc est, totum coniunctum, ac compositum ex anima & corpore. Edulium autem sustẽtans spiritum erit duplex. Vnum secundũ intellectum, alterum autem secundum affectum. Panis sustentans hominem secundũ intellectum est verbum Dei: Verbũ enim Dei per hoc quod est continens veritatem pascit intellectum, qui sui est capax, & sine quo quasi consumptus inedia destituitur. Vnde Deuter. 8. dicitur: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Et Sapien. 16. Nec enim fructus natiuitatis pascit homines, sed sermo tuus hos qui in te confidunt cõseruat. Psal. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua! Quare verba Sapientum alimentum & conuiuium vocauit Plato, qui in Thimeo loquẽs ad Socratem, & Thimeum & Titium dicebat. Qui hesterni quidem epuli conuiuæ fuistis, hodierni præbitores inuitatoresque ex condito resideatis. Quare & in cœlis verbũ Dei pascit beatos. Sed quoniam de potentia verbi Dei, pluries in hoc opere debet sermo fieri, sufficit hic hæc tetigisse. Panis affectus, ac voluntatis est gratia atq; charitas

Deuter. 8.

Sapien. 16

Psal. 118.

Matth. 15

Matth. 7.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas Dei, quæ comparatur manna, quod in modum roris de cœlo per gyrum castrorũ Israel descendebat: Gratia enim ac charitate Dei omnia dulcescũt. Et hi sunt illi tres panes quos amicus ille petebat, nempe panis corporalis, qui corpus alit, panis verbi Dei, qui intellectum sustentat, & panis gratiæ ac charitatis, qui affectum suauiter in bonum propensum facit. Et quoniam singulis momẽtis ab inimicis propugnamur, quotidianum hunc panem poscimus, hoc est, cõtinuum gratiæ Dei auxilium, aduersus hostes nostros postulamus, quo virtutes interius roborentur, & actus exterius piæ operationis excrescant: Fides quippe intellectũ roborat, charitas ac gratia voluntatem in bonum firmat. Panis autem qui toto conuicto debetur sanctissima Eucharistia est, qui vocatur quotidianus, quia est in se sacrificiũ, quod quotidie in Ecclesia celebratur, qui dicitur panis: quoniam sub speciebus veri panis continetur, & quia corpus & animã roborat. Hic panis origine cœlestis est, substantialiter deificus est: causaliter viuificatiuus: sacramentaliter vnitiuus: effectu viaticus: specie tenui æternæ fruitionis designatiuus. Quòd sit origine cœlestis patet Ioã. 6. Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. Et Psalm. 87. Panem cœli dedit eis panẽ Angelorum manducauit homo. Quod vero substãtialiter sit deificus, patet Ioã. 6. Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me & ipse viuet propter me. Hoc est, quia prædixerat, sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, sic qui manducat me viuit propter me. Hoc est. Quia ego à Deo processi vitã eius æternam communico: Sic qui manducat me vitam meam communicat à me, ac proinde poterit dicere: Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christ⁹. Et illud. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Quapropter viuet vita Dei omnesque suæ operationes à tali vita procedentes deificatæ erũt. Primę etiã ad Cor. dicitur: Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini est? Quod autem sit causa vitæ, gratiæ & gloriæ patet, Ioan⁹is. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in ęternũ. Est etiam sacramentaliter vnitiuus. Nam sicut ex multis granis vnus panis conficitur: sic multi Christiani vnum corpus conficimus (vt ait Paul. 1. Cor. 10.) Vnus panis & vnum corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Et ideo appellatur synaxis, hoc est vnio: quoniam hoc sacramentum per fidem in vno corpore nos vnit. Sicut enim omnia membra eodem alimento sustentantur in corpore, sic omnes Christiani eisdem sacramentis viuimus. Quare in hac petitione communionẽ sacramentorum, & præcipue huius videmur postulare. Quòd autem effectu sit viaticus patet. 3. Reg. 19. Surge comede, grãdis enim restat via. Et ideo filijs Israel dum erant in via non defecit Manna, sed postquam Promissionis terram attigerunt ablatus est eis: nam in Patria non sub alienis speciebus occultatum, sed in sua præsentia ac Maiestate manducabimus illum. Quare specietenus æternæ retributionis est designatiuus: nam ipse idem qui nunc sub alienis speciebus est animæ nostræ cibus, erit etiam in Patria clarè visus nostra substantia. Quod & Matth. 26. insinuasse videtur cum dixit: Non bibam amplius de genimine hoc vitis huius, vsque dum bibam illud nouum in regno Patris mei. Luc. 22. Edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Vtrobique ad mensam Principis sedemus, licet hic sit occultatus ibi clarè visus. Quem & debemus edere stando, quia in alia vita sedendo, vel quia status (vt ait Augu.) rectitudinem significat confortatæ conscientiæ: succincti lumbos, per sensuum restrictionem, ac carnis mortificationem: calceamenta in pedibus, quæ fiunt ex mortuis animalibus portantes: quoniam Christi mortem in memoriam habere debemus vt ipse dixit: Hæc quotiescumque feceretis in mei memoriam facietis. Baculum in manibus, Crucis Christi baiulationem significat: festinatio, famis caliditatem ex igne charitatis causatam dicit: nam calor maximè actiuus est: denique, voracitas per deuotionem sumptionis auiditatem denotat, secundum illud Ecclesiastes. 24. Qui edunt me adhuc esurient. Quanta autem veneratione panis hic sumendus sit, quantaque cordis, ac corporis puritate, alibi Deo dante dicemus.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vniuersum bonum nostrum, tam spirituale, quam corporale, vnica petitione complexus est Dominus. Circa malum vero vitandum tres adiungit petitiones, quarum prima est in hac petione, quæ potius dicitur deprecatio, atque ideo (ait Albertus) ponitur in ea hæc coniunctio, & quoniam sit

Numer. 11

Simile.

3. Reg. 19.

Matt. 26

Luc. 22.

Augus.

Eccles. 24

Albertus

fit transitus ab oratione ad deprecationem. Per debita autem peccata intelliguntur: nã (vt ait D. Thom. opusculo. 3.) per peccatũ auferimus à Deo id quod est sui iuris. Ius enim habet Deus eo quod Pater, Creator, Rex ac Dominus noster est, vt præferamus voluntatem suam voluntati nostræ: peccator autem aufert ab illo hoc ius, quia anteponit voluntatem suam voluntati Dei, qua propter violat ius Dei, ac vsurpat illud sibi, quare debitor eius constituitur. Et etiã quia peccata reddunt hominem debitorem pœnæ vltionis, aut impetrandæ gratiæ quam amisit per peccatum. Vnde Lucas pro debita posuit peccata. Quæ locutio frequens est apud Christum, qui peccata, debita nuncupauit, cùm ad seruũ illum dixit Matth. 18. Omne debitum dimisi tibi quia rogasti me. Luc. 7. Cùm debitores nominauit illos, qui extincti fuerant per ruinam turris Syloe, cùm dixit: Putatis quod illi præ omnibus debitores fuerunt? In quo vult nos admonere quod sumus peccatores, & veram esse Ioann. sententiam qua dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et illud. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? Quapropter Concil. Mileuitanum contra Pellagium definiuit, quod non solùm ex humilitate, sed cum veritate omnes dicimus: Dimitte nobis debita nostra: quoniam excepto Christo Domino, & Beata Virgine (quarum alter ex natura, altera ex gratia impeccabiles fuerũt) nullus rationis cõpos sine actuali peccato saltem veniali est. Igitur per hoc reducimur in memoriam, quod peccatores simus, ne efferamur, & in spem veniæ ducimur, ne in desperationis vitium labamur, ad quod multa alia consequuntur peccata, secundum illud Paul. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ. Hæc autem remissio fraterna debet esse ex corde, vt protinus subiungit Dominus, nec sperare debemus, quod frater ipse à nobis veniam precetur, vt videtur sentire August. in Enchir. ad Laurentium. c. 37. quoniã (vt D. Tho. illum explicat) intelligit de exterioribus signis veniæ, quæ nõ teneor proferre, nisi quãdo frater à me poscit veniam. Nam in corde protinus illi parcere debeo, non expetẽdo vindictam aduersus illum, nec à Deo ipso sub ratione vindictæ & liuoris, licèt sub ratione iustitiæ & correctionis eius licet, & à Deo & ab eius vicem gerẽtibus in terra expetere, dum modo absit à corde, & ab intentione omnis appetitus vindictæ & odiũ: quod in Commentarijs super hunc sermonem Domini in monte videtur idem Aug. sic sentire. Quod autem dicitur. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Non sic intellige quod non maiori charitate dimittat nobis Deus debita nostra, quam nos nostris proximis debita remittimus, sed tantum denotat simplicem similitudinem, videlicet, vt & nos nostris debitoribus dimittamus, & Deus nobis, licèt nõ æquali dilectione. Quẽ sensum satis indicat Dominus cùm mox dicit: *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorũ, dimittet & Deus vobis delicta vestra.* Et Luc. etiam cum dicit: Et dimitte nobis debita nostra: siquidem & nos dimittimus omni debenti nobis. Dicuntur autem peccata nostra: quoniam ea propria voluntate contraximus, secundũ illud Prophetę. Perditio tua ex te. Sed cum duplex insurgat debitum ex peccato, & pœnæ æternæ & temporalis, quæritur de quo horum hic petimus remissionem? Et respondetur quod vtriusque. Nam hęc oratio etiam delet venialia, & pœnam temporalem quæ illis debetur (vt docet August. in Enchir. cap. 17. cum ait:) Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata, delet & illa à quibus vita fideliũ etiam scelerate gesta, sed pœnitendo in melius mutata, discedit. Dum enim dicit Delere illa peccata à quibus discedit vita in melius mutata, omnino videtur loqui de remissione, non tam quoad culpam, quam quoad pœnæ reatum. Immo & petimus hic, vt pœna æterna quæ debebatur peccato mortali commutetur in huius vitæ temporales pœnas, secundum illud dictum August. Domine hic seca, hic vre vt in æternum parcas. Sed quæritur, an qui cum odio fratris ac appetitu vindictæ hanc recitat orationẽ mendatium dicat, cùm hæc profert verba? Et respondetur quod non: quoniam dicit nomine totius Ecclesiæ, & huius corporis mistici vt patet, quia loquitur in numero plurali. In Ecclesia autem multi sunt iusti, qui ex cordibus dimittunt fratribus. Sed an potuerit eam dicere Beata Virgo, quæ nullũ peccatum habuit: Quorum enim peccatorum remissionem peteret quę nullum contraxit? Nihilominus dicimus quòd licet non nomine suo, tamen in omnium peccatorum nomine eam dicere potuit: quoniam charitas aliena peccata propria facit, vt pro eis oret ac veniam petat, quemadmodum & Chri-

D. Thom.

Luc. 11.

Matth. 18
Luc. 7.

Ioann. 1.

Prouer. 20
Concil. Mil.

Ephes. 4.

Augus.

Luc. 11.

Augus.

stus

Universidad de Deusto
Biblioteca

stus Dominus in persona peccatorum dixit illud Psalm. Longe à salute mea verba delictorum meorum. Et illud: Quę nō rapui tūc exoluebam. Nam & Esai. dixerat. Posuit super eum iniquitates omnium nostrorū. Vbi Augusti. & Augustinus dicit: Quod Christus nostra peccata tulit, vt nobis sua merita ac iustitiā largiretur. Tu ergo Pater cui soli peccauimus, qui Deus es ac proinde peccata soluere potes, qui & clauem habes abyssi, aperis & nemo claudit, claudis & nemo aperit, Dimitte nobis debita nostra, & fac vt & nos etiam debitoribus nostris dimittamus. Sed aduerte quod hæc remissio fraterna, non intelligitur de debito peccuniarum, aut alterius rei temporalis, sed solum de culpa, nempe vt condonemus iniurias contra nos illatas, temporalia autem debito ordine recuperemus. Multa quidem circa hoc dici poterant, nisi supra cap. 5. dicta fuissent. Circa hoc quod est condonare iniurias proximis propter Deum, hoc solum tibi, ò Christiane, in memoriam reducere volo, quantum malum sit fraternum odium, quanta vi Deus detestetur illud, cùm sit impedimētum ne tibi tua condonentur peccata. Vnde & Augustinus in quodam sermone super orationem Dominicam ait: Si quid alijs sensibus, alijs cupiditatibus peccaueras, hinc erat sanandum quia dicturus eras: Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus, illo perdito cuncta tenebuntur omnino, nihil dimittitur. Hæc ille. Reuoca etiam in mentem illud quod dicitur Eccles. Homo homini reseruat iram, & a Deo quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecabitur? Et quod Dominus per Esai. conqueritur de illis qui debitores suos repetebant. Nam (vt ait D. Gregor. lib. 10. moral. capite. 1.) Sicut Medicus non curat vulnus quandiu ferrum in illo est, ita nec Deus animam sanat quandiu fraternum odium, ac appetitus vindictæ in ea latet. Educ ferrum & curabitur vulnus, exeat extra viscera tua odium fratris tui, & mox Deus adhibebit medicinas vulneri. In quo etiam aduertendum est, quod num multarū virtutum officia concurrant ad hanc oratio nem Dominicam, nimirum fidei, spei, charitatis, religionis, obedientiæ, misericordiæ, prudentiæ, timoris: Dominus tamen instat pro sola misericordia docens per hoc vniuersam orationis molem fundari super misericordia. Vnde protinus post illam dicit. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorū, dimittet & vobis Pater vester cœlestis debita vestra. Si autē nō dimiseritis. &c. Hoc fuit consilium quod Daniel dedit Nabucho donosor Regi. Cōsilium meum placeat Regi. Peccata tua eleemosynis redime, & delicta tua misericordijs pauperū. Vnde Auglib. de peccat. merit. ca. 4. Si ergo (inquit) desiderijs concupiscentiæ carnis illicita voluntatis inclinatione consenserimus, ad hoc sanandum dicimus: Dimitte nobis debita nostra, adhibentes remedium in opere misericordiæ, in eo quod addimus, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vt autē non ei consentiamus deprecamur adiutorium dicentes. *Et ne nos inducas in tentationē.* Deinde addimus quod perficietur in fine, cum absorbebitur mortale à vita, *sed libera nos à malo.* Tunc enim nulla erit talis concupiscentia, cum qua certare, & cui non cōsentire iubeamur. Vnde hæc est sexta petitio. *Et ne nos inducas in tentationem.* Licet alii qui dicant quod hæ duæ partes vnam petitionem constituant, ita quod non sint in hac oratione nisi solummodo sex petitiones. Nam hæc petitio Libera nos à malo, cū per aduersatiuam coniunctionem cum superiori connectitur, nempe dicendo, sed, non recte potest intelligi noua esse petitio à superiori diuersa, sed dicendum idem per eā rogari affirmatiuē, quod prius rogabatur negatiuē. Quemadmodum non sunt duæ diuersæ petitiones, si quis dicat: Domine ne in furore tuo arguas me, sed remitte clemēter peccata mea: Semper enim in aduersatiua, secunda propositio asserit contrarium eius, quod in priori negabatur, vt si dicam debitori meo, Nolo remittere tibi pecunias sed vt soluas mihi. Tamen quoniam omnes fere Doctores, in septem partiuntur petitiones hāc orationem, vt à principio diximus, & Cathechismus Pij. V. in easdem septem eam diuit, ideo hunc sequentes ordinem dicimus cum August. quod in his duabus vltimis petitionibus, in priori petimus non in duci in malum quo caremus, posteriori vero liberari à malo, in quo iam inducti sumus. Itaque tribus postremis petitionibus triz mala deprecamur, præterita, præsentia, & futura. Ad quod significandum, in celebratione Missæ post orationem Dominicam subinfertur: Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis præteritis, præsentib⁹, & futuris. Iam postquam docuit nos petere veniam peccatorum nostrorum, oportebat, vt etiam doceret, quomodo euitare deberemus

Psal. 31.
Esai. 53.
August.
Dan. 4.
August.
Esai. 58.
Gregor.
Simile.
Cathechis. Pij. V.
August.

mus peccata semel remissa, iterum atq; iterum laberemur. Pro quo aduertendum ex D. Thom. opuscu. 3. supra citato, quòd tentare aliquem nihil aliud est, quam prouocare illum, & quia duplex est opus iustitiæ, alterum cauere mala, alterum bona prosequi, iuxta illud Psalm. Declina à malo & fac bonum, circa vtrumque potest homo probari. In prosecutione boni examinatur homo per tentationem, an prompte bona exequatur omnes superando difficultates, quæ sese obuiam offerre solent. Tunc enim virtus tua erit magna, quando promptus in quolibet euentu inuentus fueris ad bona, & sic Deus dicitur tētare suos, non quòd Deū lateat quid sit in homine, sed vt alijs eorum virtus manifesta sit, quorum & exemplo ad bonum prouocentur. Sic tentauit Deus Abraham, & Iob, sic & Thobiam. Et Deuteron. 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat vtrum diligatis eum an non. Et sic Deus tentat prouocando ad bonum ipsum etiam illum quem tentat, vt cùm ad superanda impedimenta virtutis se parat, vehementiùs in bona opera vehatur, vt in opere Abraham patuit. Tentatur etiam homo quantum ad inductionem ad malum, quòd si homo resistit, nec tentationi succūbit, probatæ virtutis est: si autem consentit in malum, nullius virtutis reputabitur. Et hoc modo nullus tentatur à Deo: quia sicut dicitur Iacob. 1. Deus intentator malorum est, sed sic tentatur à Diabolo, mūdo, & carne. Hi enim sunt hostes cum quibus militiā huius vitæ exercere debemus, quos significarunt tres illi quos Dauid habuit: Saul, qui mundum refert: Absalon, qui carnem: Goliath, qui demonium significat. A carne autem dupliciter tentatur homo. Primò quia caro instigat ad malum: quærit enim carnales delectationes, in quibus sæpe est peccatum: qui enim his carnalibus delectationibus immoratur, spiritualia negligit. Iacob. 1. Vnusquisque tentatur à concupiscētia sua. Secundò tentat caro retrahendo à bono: nam cum spiritus sæpe cœlestia appetat, caro ad terrena aggrauat, iuxta illā Sapientis sententiam. Sap. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Et Roman. 7. Condelector legi Dei secundū interiorem hominem: Video autem aliam legem in membris meis, &c, Hæc autem carnis persecutio grauis ac molesta est: eo quod inimicus domesticus, ac familiaris nobis est, immo maxime coniunctus. Nam sicut dicit Boetius; Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam inimicus domesticus. Quare maxime vigilandum aduersus illam est, vt Christus nos docuit dicens discipulis suis: Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Alius hostis diabolus potentissimus est. Nam si fortè de carne victoriam reportasti insurgit iste hostis antiquus, cui omnis potestas terræ est incomparabilis, (vt ait Iob.) qui non caro aut sanguis corruptibilis est, sed spiritus immortalis, spiritalis nequitia atque princeps tenebrarum. Quare per anthonomasiā vocatur Tentator. Sic. 1. Thessal. 3. Ne forte tentauerit vos is qui tentat. Astutè autēin tētatione procedit. Ideo quippe dicitur omnibus callidior diabolus. Nā sicut calidus Dux priùs vires hostis requirit, & ciuitatem quam obsidet circuit, & pro infirmiori parte eam aggreditur: sic diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, omnesque animæ recessus circumuenit, & quo procliuior eam intuetur, illuc vires omnes applicat suas. Quare illos qui carnem iam superarunt alia via aggreditur, nempe per superbiam, ac iram, ac alia spiritalia vitia eos prosternere nititur: nec statim prima fronte, mala atque peccata eis proponit, sed sub specie alicuius boni à bono illo in quo sunt eos retrahere satagit: quod cum fecerit, facilè existimat illos in quoduis vitium prosternere. Ipse enim Sathanas (ait Paul. 1. Cor. 11.) transfigurat se in Angelum lucis. At cùm iam in laqueum peccati quem parauerat illi, illum tenet diabolus, sic funibus eum constringit, ac difficultatibus circumit, vt à peccato non permittat illum resurgere. Vnde de eo dicitur Iob. 20. Nerui testiculorum eius perplexi. Tot perplexitatibus peccatorem cinxit, vt non possit inuenire locum quo se liberet. Vnde duo hæc mala facit diabolus. quia & decipit hominem, & deceptum tenet in peccato. Mundus etiam, qui tertius hostis est, dupliciter nos tentat. Primò per immoderatum diuitiarum appetitum, nam (vt ait Paulus. 1. Timo. 6.) Radix omnium malorum est cupiditas. Secundo per tyrannorum persecutionem, siquidem omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patiūtur. Ab his ergo tentationibus petimus per Dei auxilium liberari. Sed aduertēdum nos non petere quod non tentemur (hoc enim impossibile nobis est euitare) sed ne inducamur in tentationem, id est, ne cōsentiamus illi,

D. Thom.
Psalm. 33.
Iacob. 1.
Deuter. 13
Iacob. 1.
Sapi. 9.
Roma. 7.
Boetius.
Iob. 41.
1. Thes. 3.
Simile.
1. Pet. 5.
2. Cor. 11.
Iob. 20.
2. Tim. 6.
1. Tim. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.10. illi, secundum illud Paul. 1. Cor. 10. Tentatio non vos apprehendat, nisi humana. Tentari quippe hominum est, consentire autē diabolicum, & ideo petimus non ne tentemur, quod est humanum: sed ne consentiamus tentationi, quod est diabolicum. Et ita

Matt. 26 Christus suis discipulis in horto dixit: Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationē. Non dicit vt non tentemini, sed ne intretis per consensum in tentationem. Accessum quippe diaboli ad tentandum nos minimè possumus euitare: ingressum tamen nostrū ad illam per Dei auxilium valemus. Consensus namq; veluti pes est animæ, quo ingredimur in tentationem, & ideo per orationem hoc poscimus adiutorium. Dupliciter quippe per orationem tentationis consensum cauemus. Primò quia oratio nos retrahit ab his, quibus nos illaqueare vult dęmō, nempe à carnis illecebris, a diuitiarum cupidine, & ab alijs dum per orationem ab his terrenis eleuamur ad Deum, & ad cœlestia. Et secūdò quia per orationē nos sub Dei ,p tectione submittimus, vt ab illo reportemus vires, quibus repugnare hostibus valeamus, sicut miles à Duce auxilium poscit ad debel

Psal.120. landum hostem. Vnde & Dauid dicebat: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Et ideō Christus iubet nos orare, vt non intremus in tentatiō nē: non nē tētemur, cùm tētari lucrum aliquando nobis sit: quoniam si hostes non adessent, nec prælia fierent: si prælia non essent, nulla esset victoria: quod si victoria non sit, nec erit corona aut præmium. Vnde necesse est ad hoc vt victoriam & palmam reportemus, vt tentator adsit, qui nos pro-

2.Cor. 11. uocet ad prælium. Quapropter Paul. dicebat, quod virtus in infirmitate perficitur, infirmitas autem in tentatione cognoscitur. Quare cùm nos aggreditur hostis, cognoscimus nostram infirmitatem, qua cognita ad Dei auxilium properamus, quo roborati resistimus aduersario, & sic perficitur virtus, ac fortitudo nostra: accēditur enim atque

Iacob.1. vires acquirit ad præsentiam aduersarij. Vnde & Iacob. dicebat: Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Ecce vbi præmium legitimè certanti decernitur. Eapropter sancti non solum non petebant ne tentarentur, quinimo postulabant vt tentationibus

Esai.25. probarentur, sicut Psal. dicebat, Proba me Domine & tenta me, vre renes meos, & cor meum. Et alibi: Proba me Domine, & scito cor meū: interroga me, & cognosce semitas meas. Nā sicut bonus miles, qui ab alio prouocatur ad singulare certamen, non debet petere à Rege vel à Duce, vt impediat congressum illum cum hoste (esset enim timiditatis ac pusilli animi nota) sed arma conuenientia debet poscere, quibus cū hoste cō gredi valeat, sic bonus Christi miles nō debet petere ne tentetur, sed arma & auxilia quibus congruè inimicum debellare possit. In cuius signum & Christus Dominus tentari voluit. Habemus enim Pontificē tentatum per omia, ait Paul. ad Hebr. Nam qui non est tentatus quid scit? Vnde & dicimus ad Deum: Pater noster tu cognoscis figmētum nostrum, ac naturæ nostræ imbecillitatem: scis etiam inimicorum nostrorum virtutem ac robur. Concede ergo nobis Patertuum potentissimum auxilium, ne hostium ictibus succūbamus. Quod si permittis nos tentari, non tamen permittas nos tentationi succumbere. Gratia quippe Dei in anima, est veluti gubernaculum ac lignum in naui, illo enim & super aquas sustinetur, cū procellæ in eam irruunt, & se ab hostium periculis per gubernaculū mota subtrahit. Id & Dei gratia in anima efficit. Vnde & Paul. nos docet, vt gratia Dei roboremus corda nostra dicens: Optimum est gratia stabiliri cor. Quare & August. ad Probam dicit ideo nos petere ne inducamur in tentationem, ne deserti eius adiutorio, vel assentiamus decepti, vel cedam⁹ afflicti. Vel (vt Cipriānus dicit) petimus perseuerantiam in bono, qua omnia tentamenta ac inimicorū machinas vincamus, quod fiet cùm & illuminatum nobis intellectum à fide dederit Deus, & voluntatem per charitatem roboratam concesserit. Vnde etiam cum Dauide exposcimus dicentes: Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te. A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, vt pupillam oculi, à facie impiorum qui me afflixerunt. Hoc est, etsi nos per tentationē probes: tamen non reprobes permittendo in eam incidere. Cæterum licèt hoc ita verum sit, tamen secundum Chrysosto. & Ciprianum non solū hic petimus, ne consentiamus tentationi, verumetiam ne tentemur. Admonemur quippe hic proprię fragilitatis, de qua diffidentes nec videre tentationem volumus, nec in occasionem aliquam peccandi deuenire. Itaq; proprijs viribus

Simile.

Ebr.4.
Eccles.14

Simile.

Ebr.13.
August.
Cipriānus

Psal.16.

Chrysost.
Cyprian.

ribus diffidētes petimus, vt nec initiū tentationis sentiamus, si fieri potest, vt nec peccatū vllo modo nobis sese offerat, vel diabo

Leui. 1. li illusione, vel carnis inclinatione, aut mūdi mala cōditione. Idcircò quippe Dñs in Leuit. præcipiebat, vt ad portā tabernaculi afferrēt hostias quas offerre deberēt admonens nos, vt in ipso vestibulo tētationis Deū deprecemur, vel vt à nobis recedat tētatio, vel vt suppetias ferat cōtra illā. Ad ianuam ergo adducere hostias offerēdas est à principio tētationis antequā, vel accedat, vel intret, eā tāquā mōstrū horrēdū timere, atq; à Deo protin⁹ deprecari, vt recedat à nobis

Eccles.21. aduersarius, vel vt nos possimus propulsare illū. Cui sentētię quadrat illud Sapiē. Quasi à facie colubri fuge peccatū. Sicut enim viso serpēte, cōfestim pedē refers ac tergaver

Simile. tis, sic à principio tētationis qua tibi, velvmbra peccati proponitur, mox debes pedē referre, ac dicere: Et ne nos inducas in tētationē, sed libera nos à malo. Itaq; vt vtrāq; tā Aug. quā Chrys. interpretationē cōprehendam⁹: id in hac sexta petitione petimus, vel vt nullo modo nobis adueniat tētatio, vel si id minimè fieri poterit, vt mox nobis subueniat Deus, ne ei succūbamus. In primo em attēdimus diffidētiā propriarū viriū, & in secūdo cōfidētiā auxilij Dei, dicēdo autē: Et ne nos inducas (quod secūdū phrasim Scripturæ significat: Ne sinas nos induci) insinuamus nullā nobis tentationē prouenire, nisi Dei nutu ac permissione, atq; ideo petimus, vel quod non permittat nos tētari, vel

1.Cor.10. quod cōfestim succurrat nobis tētatis. Nam (vt Paul. ait) fidelis est Deus, qui non permittet nos tentari supra id quod possumus, sed faciet etiā cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Vbi ex permissione Dei manifestat tentationes nostras proueni re. Atq; id videtur confirmare septima & vltima petitio, in qua dicimus. *Sed libera nos à*

D.Thom. *malo*. Nam (vt ait D. Tho. hic:) dupliciter nos liberat Deus à malo. Primò præseruādo ne superueniat afflictio. Secundò liberat quandò in afflictionibus consolatur. Primo

2.Tim.3. modo raro cōtingit hic nos liberari à malo: nā (vt ex Paul. intulimus modo) omnes qui piè volunt viuere, in Christo Iesu persecutionē patiūtur. Licet cū aliquibus id faciat

Simile. Deus cōniuēdo, sicut medicus prudēs infirmo debili non propinat pharmacū forte ac violētū, sue cōdescēdēs imbecillitati. Vnde

Apoc.3. Apoc. 3. dicitur. Ecce dedi tibi ostiū apertū quod nemo potest claudere, quia modicā habes virtutē. Itaq; in hac vita pauci ab inflictione malorū liberantur, illi, scilicet, quorū infirmitas tāta est, vt nec initiū mali sustinere possint, licet in Patria hoc erit generale: quia ibi. Absterget Deus omnem lachrymā & Iob. 5. dicitur: In sex tribulationibus libe

Apoc. 7. Iob. 5. rauit te, & in septima non tanget te malum. Hoc est, in huius vitæ tribulationibus, quæ per sex dies significātur, in quibus conditus est orbis auxilia submittet, vt sustinere possimus tribulationes, in septima verò nō tanget nos malū, hoc est in alia vita (per septimū diē significata, qui Sabbatum requietionis est) nullo feriemur, immò nec tāgemur malo. Et ideò forsam Luc. non posuit hanc septimā petitionem: quia in præcedenti includitur, dū in hoc liberamur à malo, ꝙ nec deducimur ad illud, vel etiāsi deducamur nō dimittimur succūbere illi, qđ est induci & intrare in tētationē. Et eadē ratione tacuit tertiā, nēpe, Fiat volūtas tua, &c. quia in prę cedētib⁹ duab⁹ includitur. In hoc em & sanctificamus nomē eius, & adueniet in nos regnū ei⁹, ꝙ volūtatē ei⁹ facim⁹. Quare petēdo illa duo, petim⁹ etiā eius adimplere volūtatē. Sed secūdo modo nos liberat De⁹ à malo, quādo in afflictionib⁹ nos cōsolatur, nè

2.Cor. 7. absorueamur ab illis, secūdum illud Paul. 2. Cor. 7. Quoniā supra modū grauati sumus, supravires, itavt tęderet nos etiā viuere. Sed qui cōsolatur Deus consolatus est nos. Petimus ergo liberari à malo in cōmuni, hoc est ab omni genere mali, nō ab hoc & illo dūtaxat, sed ab omni malo. Et primū à dęmone, qui anthonomaticè dicitur Malus, secū-

Leui.8. dū illud: Venit Mal⁹, & aufert verbū à corde eorū, & sine fructu efficit, vt in hoc malo oīa referamus mala, & cū nobis est infest⁹ frater excusemus illum, & in caput malorū diabolū omnia referamus vt hic nos docet Chris. Secūdò petimus liberari à malis omnib⁹ pœnæ, quæ tot nos in hac vita circunstāt, nimirū ęgritudines, dolores, tristitię, fames, sitis, mors, casuales euentus, & repentini, nehæc mala in detrimentum nostræ salutis cedant, sed æquo animo ea feramus, ne amittamus æterna. Petimus etiam vt liberet nos à malis culpę, quę verè mala sunt, & ne supramodum in his malis penæ fatigemur supra vires, sed ne permittat nos tentari supra id quod possumus. Quid plura? Liberari à gehenna poscimus, & à pœnis purgatorij erui, vt ita hic pro nostris culpis pœniteamus, vt sine debito aliquo ab hac vita exeuntes statim migremus ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominum, vel ſi fortè opus fuerit in purgatorio detineri, citò ab illis pœnis eruamur. Ecce quid in hac vltima petitione flagitamus. Deniq; colligendo omnes iſtas ſeptē petitiones, inueniemus in eis cōpēdiū quod dēarū rerum, quæin ſacra Scriptura à Deo poſtulātur, vt Aug. docet in prædicta epiſt. ad Probā. Nā qui ſic poſtulat à Deo clarificari in omnibus gentibus, ſicut in nobis clarificatus eſt, quid poſtulat niſi hoc quod nos dicimus: Sanctificetur nomen tuum? & qui in oratione dicit: Oſtende nobis faciem tuā & ſalui erimus, hoc eſt dicere: Adueniat regnum tuum. Dicere autē: Greſſus meos dirige ſecundū eloquiū tuū, quid dicit niſi: Fiat voluntas tua? Et qui dicit: Diuitias & mendicitatē ne dederis mihi, id dicit: Panē noſtrū quotidianū da nobis hodie. Et qui dicit: Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidā merito ab inimicis meis, inanis, hoc dicit: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Qui autē dicit: Auferte à me cōcupiſcētiā vētris, idē eſt, ac ſi diceret. Et ne nos inducas in tētationē. Qui autē dicit: Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me, id dicit: Sed libera nos à malo. Qui autē honores, diuitias, dignitates, imperia, à Deo flagitare vult, hæc in hac petitione non inueniet. Erubeſcat igitur, ait Auguſt. id petere quod cōfunditur deſiderare. *Amen.* Hæc eſt poſtrema pars huius orationis, in qua veluti in epylogo, ac peroratione, tota clauditur. Amē em ſignificat vel vere, aut ita fiet vel firmiter, quā dictionem inter alias interpres reliquit in ſuo idiomate, vel propter reuerētiā tanti verbi, quo Chriſtus Dominus ſæpiſsimè in ſua loquella vſus eſt, vel quia vnico verbo non poterat tota eius ſignificatio comprehendi, de quo nos agimus in procœmio cōmentariorū ſuper Pſal. 118. fol. 11. Hoc autē vnico verbo inſinuare vult Magiſter noſter, vt ſi eo animo quo oportet hæc oratio dicatur, fiet verè nobis quod petimus. Hoc eſt, quando pro nobis oramus. Nā nō ſemper orationes quæ pro alijs fiunt ſuum ſortiūtur affectū, ſi piè hoc eſt, fideliter petimus, ſ̄ecundum illud Iacob. Poſtulet in fide nihil hęſitās. Et illud: Amen dico vobis quicquid orantes petitis credite quia accipietis, & fiet vobis. Et alibi: Si habueritis fidem tanquam granum ſynapis, & dixeritis huic monti proijce te in mare, fiet. Debemus tertiò petere perſeuerantes importunè ſicut Chriſtus nos docuit in muliere illa vidua, quæ importuna fuit iudici iniquo, & ob eius importunitatem impetrauit quod voluit: & de eo qui media nocte pulſans fores amici, ipſum fecit à lecto ſurgere, & dare illi tres panes. Et Paul. nos mouet vt inſtemus obſecrationibus die ac nocte. Si ergo oratio hos tres comites habuerit, vt pro ſe fiat piè ac perſeueranter, fiet nobis. Et hoc eſt quod Dominus reſpondit Chananeæ, quæ perſeuerantia grandi ab eo impetrauit ſalutem filiæ ſuæ. Fiat tibi ſicut vis. Quare rectè dicit Sapiens. Melior eſt finis orationis quam principium. Nā in hoc termino finitur hæc oratio, in quo fiduciā quam habemus de Deo exprimimus, ſperātes ab eo conſequi quod poſtulamus. Ac ſi diceremus, firmiter credimus de Deo quod ita fiet nobis, ſicut petimus. Aliās nec initiū nec medium orationis alicuius erit meriti, ſi hęc fiducia quam in fine exprimimus deſit. Veluti ſi tu Principi alicui propoſuiſti petitionem tuā, inſtanter poſtulās, vt tibi aliquid opportunū concederet, ſi poſt oblatā ſupplicationē atq; conceſſa ſubinferres ac diceres te nō poſſe vllatenus credere, quod Princeps ille adimpleret promiſſa, irritā ac vanam faceres petitionem tuā, eſſetq; velutī obliteramētū quoddā ſuperponere illi. Sic ſi diffidens Deo, qui tibi pollicitus eſt quicquid petieris, dare, orationē offerres, tu ipſe impedimentum petitioni tuæ imponeres, ne exaudiretur. Igitur dicere, *Amen*, eſt quaſi ſigillū firmitatis noſtrę opponere petitioni. ac ſi diceremus. Certè, ſecurè, firmiter fiet. Quod ſi ſumatur verbaliter idē eſt ac ſi diceremus, Fiat, vel vtinā fiat, placeat tibi Pater ęterne, ea quę poſtulauimus cōcedere. Vt ergo dicta in cōpēdiū redigamus, ſcito q̄ hęc oratio continet tres partes, ad ſimilitudinē orationis humanę rectè compoſitę, ſcilicet, exordiū, narrationē, atq; cōclusionē. Exordiū in quo beneuolētia captat, cōtinet tria verba priora, nēpè Pater noſter, qui es in cœlis: narratio autē ſeptē petitiones includit, quarū prima ad Deū attinet, quæ eſt hæc: Sāctificet nomē tuū. Alię ſex ad nos pertinēt. In trib⁹ priorib⁹ tria bona nobis precamur: in trib⁹ vltimis tria mala deprecamur. In prima petim⁹ finē, nēpè beatitudinē dicētes: Adueniat regnū tuū. In ſecūda media quib⁹ hic finis ac beatitudo cōſequit, qualia ſunt gratia, virtutes, ac dona Dei, cū dicim⁹: Fiat volūtas tua, ſicut in cœlo & in terra. In tertia, minora bona petimus, qualia ſunt temporalia, ad medietatem ſufficientia, cùm dicimus: Panem noſtrum quotidianum

Auguſt.

Pſal. 79.

Pſal. 118.

Prouer. 20

Pſalm 7.

Eccleſ. 23.

Pſal. 139.

Auguſt.

Iacob. 1.
Marc. 1

Matth. 17

Luc. 18.
Luc. 11.

Matth. 15

Eccleſ. 7.

Similc.

dianum da nobis hodie. In alijs tribus poſterioribus petitionibus, in prima deprecamur ut à nobis ſeparentur mala culpæ, cū dicimus: Dimitte nobis debita noſtra. In ſecunda deprecamur minora mala, nempe occaſiones peccandi. In tertia pro minimis oramus, videlicet pro pœnalitatibus huius vitæ, ne nos in æternas pœnas inducant, dicendo: Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Tertia pars continet concluſionē, ac cōfirmationē huius orationis dicendo: Amē. Quod autem in Græcis Codicibus ante (Amen) legitur quoniam tuum eſt regnum, & poteſtas & gloria in ſæcula, cùm à Hieronymo, Auguſtino Ambroſio ac Cypriano lectum non fuerit, apparet ex ſolenni conſuetudine additum à Græcis, ſicut & ſalutationis Angelicæ quędam addiderunt, videlicet. Quia peperiſti Saluatorem animarum noſtrarum. Immo videtur ad multiloquium pertinere, quod Dominus hic non probat. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & Pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Iam penè locus iſte explicatus manet, ex his quæ diximus ſuprà ſuper illa verba: Dimitte nobis debita noſtra, &c. Solùm hic aduertendum cenſeo cum Ianſenio, quod cùm dicitur Pater cœleſtis dimiſſurus, ſi nos dimiſerimus proximis, intelligendum eſt, quemadmodum omnes ſimiles promiſsiones, niſi quid aliud obſit. Non enim fornicanti ideo quia iniuriam alijs remittit remittetur peccatum ſuum, quamdiù talis perſeuerat: quamuis veri ſimile ſit, & benè ſperandum talem aliquando à Deo ob iniuriæ remiſsionem propter Deum factam conſecuturum miſericordiam, vt reſipiſcens peccatorum ſuorum cō ſequatur remiſsionem. Atq; ob id Dominus videtur iniuriæ condonationē ſingulariter promiſsionis huius priuilegio ornaſſe, quod nulla ſit alia ratio efficacior ad conſequendum remiſsionem peccatorum à Deo, quā ſi ipſi iniuriam aliorum remiſerimus ex animo: ſicut contrà nihil æquè obeſt ad remiſsionem conſequendam, quam iræ & odij reſeruatio. Rurſum quod dicitur: Si vos remiſeritis, & Pater veſter dimittet, non ſic accipiendum eſt, quaſi noſtra remiſsione mereamur Dei remiſsionem, cùm hæc ſit gratuita: ſed intelligitur quod dimittet vobis, ſi illū rogauerimus: *Cùm autem ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, vt appareāt hominibus ieiunātes.* Poſtquā docuit nos modū quo & eleemoſynas & orationes debeamus offerre, quatenus Deo placeant, nunc inſtruit quomodo ieiunare debeamus, vt ieiunium noſtrum gratū ſit Deo. Quoniam eleemoſyna & ieiunium ſunt duę alæ, quibus ſubleuata oratio cœlos penetrat ſecundum quod ſupra ex Auguſt. retulimus vt apud Tob. dicitur: Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna. Igitur nō vult Chriſtus Dominus, vt conſul. ó & atte efficiamur triſtes, quatenus hominibus appareamus ieiunantes. Vnde hic non de triſtitia animæ, ſed de mœſtitia vultus loquitur Dominus ac ſi diceret: Nolite fieri tetrici. *Traher los roſtros abuhetados*, immutato colore, vt homines dicant illos ex multo ieiunio ſic eſſe immutatos. Exterminare autē (teſte Hier.) pro demolire, corrumpere & obſeruare vſurpatur ab interprete. Sunt enim aliqui qui conſultò facies obſcurant, corrumpunt, atq; demoliuntur, vt omnibus hominibus conſpicuum ſit eorū ieiunium. Quòd ſi illi qui ieiunant non debent appetere hominum laudes propter ſuum ieiunium, quāto maior dolus erit, ſi qui non ieiunat exterminet faciē ſuam vt appareat hominibus ieiunans, vt tempore D. Chriſoſt. contingebat. Nam hypocriſis vetuſtiſsima peſtis eſt, & quæ omni tempore viguit: *Cùm ieiunatis.* Hic ſuppo nit Chriſtus ieiunandum eſſe & ita eſt, quoniā ieiuniū eſt op⁹ virtutis abſtinētięque eſt quædam pars temperantiæ, & cùm Deus non præmiet niſi opera bona (nec enim De⁹ eſt veluti mūd⁹, qui paraſytos, ac meretrices præmiat) immò nec opera indifferētia aliquo præmio donat, ſed ea dūtaxat quę abſolutè bona ſunt, & promittat præmiū ieiunio, vt hic patet, hinc ſit vt ieiuniū ſit op⁹ bonū. Ad inueſtigandū autē quantū bonū ſit ieiuniū vtendū eſt regula illa D. Auguſtini qua dicit, quod tanto aliquid eſt bonū, quāto magis addit de bono. Videam⁹ ergo quę bona ſecum afferat ieiuniū. Primū eſt vnū ex operibus ſatisfactorijs quæ Diuus Thomas recenſet in addit. q. 15. art. vlti. ſcilicet, ieiuniū, oratio, & eleemoſyna. Quæ ideò dicūt ſatisfactoria: quoniā per hæc tria opera ſubtrahimus nobis aliquid ad honorē Dei: per ieiunium, bonum corporis: per eleemoſinam, bona fortunæ: per orationem autem ſubijcimus animam Deo: nam ex bonis eius nihil ſubtrahendum eſt. Item per ieiuniū, non minimā cauſam peccatorū excidimus. Nā cū tres ſint peccatorū radices teſte Ioā.

Ianſenius

Tob. 12.

Laudes ieiunij. Aug.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in sua canonica,nempe cõcupiscentia carnis,
1.Ioann.2 concupiscentia oculorum & superbia vitæ:
contra superbiam,est oratio:&aduersus ocu
lorum concupiscentiam,eleemosyna:ita cõ
tra cõcupiscentiam carnis militat ieiunij.
Et tertiò quia omne peccatũ vel cõmittitur
contra Deum,& huic satisfacit oratio sub
mittendo cor Deo: vel est contra proximũ,
cui satisfacimus per eleemosynam: vel con
tra nos ipsos,& huic malo medetur ieiunij.
Vnde & Ecclesia dicit: Qui corporali ieiu
nio uicia comprimis.Ecce quomodo aduerse
tur concupiscentiæ carnis. Mẽtem eleuas,
ac si ieiunij esset orationis ala(ut diximus)
extenuat enim corpus,ne sua grauedine mẽ
tis eleuationẽ impediat. Virtutem largiris
& præmia. Addit enim fortitudinem ani
mæ,cum vires aduersarij diminuat, minus
enim potest caro aduersus spiritũ ,cùm ieiu
nijs extenuata est, &merita ac præmia etiã
animabus amplificat.Ecce quid de bono ad
dat ieiunium, ex quo colligere poteris quã
tum bonum sit. Quod autẽ concupiscentiã
Simile. eneruet ieiunij,ex hoc patet:quoniã quem
admodum olla quæ igni applicata feruescit,
adeò vt foras effluat aqua præ nimio calore,
si illam ab igne tollis, vel prunas quæ circa
illã sunt extinguis,ille nimi⁹ calor tepescit,
ita & de te ipso philosophari licebit. Quid
enim corpus tuũ nisi olla quædã calore con
cupiscẽtiæ feruens? Quid autẽ cibus est,nisi
prunę,ac ligna quibus calor plus accẽdẽ,ita
vt foras in opere prauo exeat cõcupiscẽtia,
in varia,ac fœda effluẽs vitia:Per ieiunium
autẽ prunas ac ligna succẽsa tollis,vt tepesc
at calor ille superfluus. Vnde gula incita
mẽtũ luxuriæ est,secũdũ illud Prou.Luxu
Prouer. 20 riosa res vinum.Ieiuniũ autẽ minister casti
tatis est,Quare Paul.2. Cor.6.ait:In omni
2.Cor.6. bus exhibeamus nos sicut Dei ministros,in
ieiunijs,in castitate.Nam qui in comessatio
nibus,& ebrietatibus vult esse castus,simi
lis est illi qui ministrãdo ligna & oleũ, cõ
Terentius dit extinguere ignẽ. Vis ignẽ extinguere?
Ligna tolle. Vis vt in te ardor libidinis inte
reat?A comessationibus abstine.Nã sine Ce
rere & Bacho friget Venus. Ieiuniũ est ve
Simile. luti diuinæ iustitiæ executor, qui carnẽ cõ
pellit,vt iura rationis seruet , illiq; subiecta
sit. Caro quippe est veluti seruus delicatè
nutritus,qui iã herũ cõtẽnit, & aduersus il
lũ insurgit. Vnde Prou. 20.dicit:Qui delica
Prouer.20 tè nutrit seruũ suũ à pueritia,postea sentiet
eũ cõtumacẽ. Atq;hac de causa ieiuniũ Qua
drageſimæ difficile multis Christianis fit:
quoniã per totũ anni circulũ carnẽ suã de
licatè nutrierũt, quare modô obedire ratio
ni recusat. Vnde Bern.super Psal.Qui habi
tat,Caro(ait)murmurat,quia memor pristi
næ libertatis obedire recusat: quasi caro in- Bernar.
tra se murmurãs diceret:Heri ad libitũ vi
uebam, & nũc noua onera imponere præsu
mũt, atq; fræno os meũ claudere volũt.Nõ
faciã certè.Ex quo insaniã hominũ Christi
cultorũ cõuincitur , qui paucis diebus ante
Quadrageſimale ieiuniũ,liberi⁹ carni indul
gẽt,& quicquid illa voluerit ad saturitatem
vsq; cõcedũt.Perinde quippe faciũt ac cy
tharędus qui corã Rege cytharizare debet, simile.
paucis ante momẽtis ad pilã luderet,quo lu
lu retrahitur manus ac impeditior redditur
ad cytharizãdũ.Equites dextri qui hastilu
diũ exercere debẽt,prius equũ iuxta telam
ligneã instruũt atq; cõpellũt, vt currat, vel
prope parietes directè cursum ferat.Nã si p
plana loca ad eius libitũ cursitare sinerẽt,
ad hastiludij cursum dirigere eũ posteà nõ
valerẽt.Sic tu,ô homo,cuius caro equus est,
cũ quo bellare debes aduersus hostẽ , si illã
vbi libuerit cursitare sinas , quæin alienis
exercitijs ab his quæ aggredi debes occupa
tam atq; distractam habes, quid mirum si
in tempore necessitatis illam rebellem ac
recalcitrantem sentias ? Non ita facere
debes , sed cõsiliũ accipe Sapiẽtis qui Eccl. Eccles.33.
33. dicit: Seruo maleuolo virga & cõpedes.
Pessimũ hoc mancipiũ caro nostra est, quę
dũ plus illi indulges,peior atq; cõtumacior
euadit.In neruũ igitur illã mittere oporte
bit,vt si nõ spõtanea inuita tamẽ ad regulas
rationis retrahatur. Quod Cipri.in serm.de Cyprianus
ieiunio docet dicẽs: Quod ieiuniũ si discre
tione regatur rebelliones carnis reprimit, &
inordinatos eius affectus cõtinens,quasi in
sapho mittit.Hoc est dicere, quod inordina
tos affectus ieiuniũ quasi in manipulo colli
gens,eos in neruũ ac cõpedes conijcit,ne li
berè sicut antea aduersus rationẽ grassẽtur .
Ecce bona quæ ieiunium facit,quare à
sanctis Patribus plurimum commendatur.
Ambrosi.4.lib. Helię & ieiunij & refertur
in Decretis.d. 35. ait: Quod eo die,quo be- Ambros.
stię creatæ sunt, concessus est vsus escarum, D.35.
& cum bestijs orta est edendi potestas , &
vbi cibus cœpit,ibi finis factus est mundi,&
desiuit crescere:quia ex tunc non alias crea
uit creaturas. Deus in paradyso incepit præ
ceptum ieiunij, & gula eiecit nos ab eo, &
qđ vinũ nec suo pepercit author , scilicet,
Noe.In vino incepit irrisio patris in Cham:
incepit

incepit incestus in Loth,quem Sodoma nõ
vicit, vina vicerunt. Denique qui nuntiare
debet Christum,debet esse vt Ioannes Bap
tista non manducans nec bibens. Quare in
Concilio Agathensi clericus ebrius triginta
Hieron. diebus præcipitur communione priuari. Et
D.Hiero.tom. 9.super Epistol. ad Titum
ait:Aliqui vomũt vt bibant: & bibũt vt vo
mant. Digestio vẽtris, &guttur vno occupã
tur officio.Dicat quisq; quod volũt,ego lo
quor cõscientiã meã. Scio mihi abstinentiã
Idem. & nocuisse intermissam, & profuisse repeti
tã.Quinimo idẽ Hiero tom.2. lib.2. contra
Hypocrat. Iouinianũ docet voracitatẽ corporis saluti
minimis officere, atq; vitæ hominũ grãde dã
nũ inferre.Aitem qđ Hypocrates in apho
rismis docet crassa & obesa corpora, quæ
crescendi mensuram compleuerint , nisi
cito ablatione sanguinis imminuantur, in
paralypsim & pessima morborum genera
irrũpere, & idcircò esse necessariã demptio
nem vt cursum habeãt, in quæ possint cres
cere : nõ enim manere in vno statu naturã
Galenus. corporũ,sed aut crescere semper aut decres
cere,nec posse viuere animal,nisi crescendi
capax sit. Vnde & Galenus Hypocratis
interpres,athletas quorũ vita & ars sagina
est,dicit in exoratione medicinæ, nec viue
re posse diũ,nec sanos esse, animasq; eorũ,
ita nimio sanguine &adipibus,quasi luto in
volutas,nihil tenue nihil cœleste , sed sem-
Epycureus per de carnibus,& ructu,& vẽtris inglu
cogitare. Epycure⁹ etiã voluptatis assertor
herbas hortatur vt comedamus: quoniã plu
ris emũtur delicatiores dapes,plusq; ponde
rat cura quærẽdi ac condiendi eos, quã vo
Horatius. luptas comedẽdi valeat . Vnde Horat. ait:
Decerach. *sperne voluptates nocet empta dolore voluptas.*
Decerachus in lib.antiquita.docet , quod
tẽpore Saturni,in quo ętas aurea floruit nul
lus carnes comedebat,sed fructibus quosp̃
te terra gignebat pascebãtur. Xenophõ etiã
Xenophon narrat,quod Persarũ Reges carnibus nõ ve
Basil. scebãtur. Basil.sermo. 2. de laude ieiunij,In
omni(inquit)serio negotio , in omni corpo
ris habitu ieiunij præsto est vtilitas,ac pari
ter omnia cõdecorat ,domos, focos, noctes,
dies,ciuitates,deserta.Ieiunant legislatores
vt bis Moyses quadraginta diebus. Prophe
tę:Daniel,Helias,Ioan.Baptist.Reges:Da
uid,Achab:Ezechias:&Principes,vt Iosue:
Mulieres:Iudith,Hester.Popul⁹ Israel sępis
simè,immò & gẽtiles,vt Niniuitæ. Sacerdo
tes:vt in omni afflictione omnis generis de
niq; homines,prout , & ad saccũ & cinerẽ
inuitãtur à Ioele.Ieiunauit Christus,ieiuna
runt Apostoli, Acto.1. &.13. Ieiunauit post
modũ tota Ecclesia, nã etiã Philo Iudæus
Philo. Ecclesiã apud Alexandriã,à Marco edoctã
refert lib.de vita supplicum.Quod etiã an-
notat Epiphanius lib.1.in hæreses tom.2.&
Epiphan. hæresi.29.cõtra Nazareos, & Eusebius lib.
Eusebius. 2.hist. eccles.c.17. ciborũ parsimoniã velut
fundamentũ quodam in anima collocasse,
nec cibum aut potum sumpsisse ante solis
occasum, immò quosdam per totum triduũ
ieiunasse narrat.Aug. quoq; tom.1.de mo-
August. ribus eccles.c.21. &.23. refert Christianos
olim,non etiam (vt erat omnibus vtilissi-
mum)semel sub noctem corpus cibo refeciſ
se,sed continuũ triduum vel amplius viros,
& fœminas sine potu duxisse. Multa his si-
Paladius. milia Paladius in historia Lausiaca & Theo
Theodoret. doretus in Theophil. de antiquissimis illis
Ascetis narrant,quæ hic commemorare lõ-
gum esset. Leo martyr sermo.4.de ieiunio
Decimi mensis.Et illa quidem(inquit)quæ
Leo Papa. sub Lege rerum futurarum figuras gerebãt,
impletis quæ significauere finita sunt: ieiu-
niorumvero vtilitatem noui testamenti gra
tia non remouit,&continentiam corpori ac
animæ semper profuturam pia obseruatio-
ne susceptt , quoniam sicut permanet apud
intelligentiam Christianam: Dominum
Deũ tuũ adorabis,&illi soli seruies , & dili
ges Dominũ Deũ tuũ,ex toto corde tuo ,&
ex tota anima tua, &proximũ tuũ sicut teip
sum,&cętera taliũ mãdatorũ,ita qđ in eisdẽ
libris de ieiuniorum sanctificatione & cu-
ratione præceptum est nulla interpretatione
vacuatur.In omni enim tempore omni-
que vita huius sæculi ieiunia nos cõtra pec
cata faciunt fortiores . Ieiunia concupiſ-
centias vincunt, tentationes expellunt,
superbiam inclinant,iram mitigant, & om-
nes bonæ voluntatis affectus ad maturita-
tem totius virtutis enutriunt, si tamen in
operibus misericordiæ se prudenter exer-
ceant. Hæc Ille. Clemens etiam Alexan- Clemens.
drinus , Sophronius & alij Apostolorum Alexan.
coætanei , de ieiunio Quadrageſimæ men- Sophro.
tionem faciunt : quare ab Apostolis cre- August.
dimus emanasse , iuxta regulam Augusti-
ni quod quando est aliqua antiquissima
consuetudo in Ecclesia, de cuius prin-
cipio non constat , ab Apostolis dima-
nasse credenda est . Cùm igitur ieiu-
nium opus bonum sit , ideo ab Ecclesia
certis diebus præcipitur: quod ritè potest
facere : quoniam Ecclesia habet ordinariã

Universidad de Deusto
Biblioteca

potestatem in spiritualibus, quare præcipere potest omnia ea quæ iuuant ad arctiorẽ mandatorum obseruationem, & ad consecutionem vitæ æternæ. Substantia autem huius præcepti tribus includitur, nẽpe in qua latate ciborum, in tempore quod debet sumi cibus, & in vicibus quibus escas capere debeamus. Et circa primum aduertendum, quod illi cibi nobis ieiunãtibus interdicunt qui facile conuertuntur in carnẽ, vel in sanginẽ, vnde interdicitur esus carniũ & ouorũ & lacticiniorũ: quoniã caro in carnẽ facilè cõuertitur, & oua & lacticinia in sanguinẽ, & hęc maximas addũt vires carni, quas tamen ieiunantes volum⁹ ab ea auferre, quoniam inimica est. Vis autem quam addit caro cùm comeditur diuturnior est, ac fortior propter naturam cibi, qui maximè conformis est carni: oua autem ac lacticinia, quoniam facilè in sanguinem cõuertuntur, qui calidus est, caloremq; spiritus multiplicat, ex quibus (vt ait Hiero.) caro spumat in libidinem, ideo à talium esu abstinemus cùm ieiunamus, vt ademptis viribus ab inimico, facilius illum nobis subijciamus. Hora autem debet esse duodecima vel prope: quoniam olim consuetudo erat, vt ante vesperarum horam non comederent ieiunantes. Iã autem mos inualuit, vt in duodecima hora vel prope, immo credo iamvsum obtinuisse, vt hora vndecima liceat comedere. Semel autem in die tantum gustandus est cibus, nisi propter extinguendam sitim aliquid sumatur ne noceat potus. Hac enim ratione in nocte aliquid edimus, vt bibamus. Quare esus ille, quem collationem vocamus non sumitur per modum cibi, sed per modũ potus, ne noceat potio. Vnde sequit quòd debet esse breuis, nam ad hoc tantùm sumitur ne nobis noceat, nisi aliunde alia rationabilis causa instet. Qui autem teneantur ad ieiuninm, facilè erit definire. Omnes vtriusq; sexus qui vigesimumprimum annũ compleuerunt, ieiunare tenentur. Excipiuntur primò sexagenarij, qui regulariter sunt à ieiunio exempti, eo quod iam illa ætate natura debilior est, & plus alimenti requirat, ne deficiat. Verum est quòd aliqui in illa ætate adeò robusti sunt, vt alij quadragenarij, & alius minoris ætatis fortè erit debilior & non poterit ieiunare, quare in illis prudentia opus erit, nos autem loquimur regulariter. Mulieres etiam pregnantes, & nutrientes duplici indigent alimẽto, quare non tenentur ad ieiuninm. Nec operarij, qui ex labore suo aluntur, si vel non possunt laborare omnino, vel non tantum sicut non ieiunantes, non tenentur. Qui opus habent suis hæreditatibus assistere, & videre quomodo agri colantur, nec habent cui id opus possint commendare, cum campus maximè cibos consumat, non poterit ieiunare. Qui tam pauper est, vt non possit ad vnum victum sufficienter habere, nec sufficiens alimentum in prima comestione habuit, inuenit qui illum vel inuitet ad cœnam, vel prouideat de ea poterit cœnare. Item qui timoratæ conscientiæ sunt, & bona fide existimant se non teneri non peccant, etiamsi non ieiunent, licet vtilius erit, vel Episcopum vel Parochum super hoc consulere. Qui debilitatem maximam patiuntur, etiam non tenentur ieiunare. Non tamen ideo exemptus erit à ieiunio, qui propterea quod vorax sit, sentiat in ieiunio aliquam difficultatem. Quoniã ideo ieiunium instituitur, vt pessima vorandi cõsuetudo dimittatur, & ad mediocritatem consuescat caro antea malè assueta. Nec ideo quia tu vadis ad venandum, propter tuã delectationẽ exẽptus eris à ieiunio, sed dimitte tunc venationem si non potes ieiunare quia tempus pœnitentiæ est, nisi forte ex ea victites. Deniq; si semper hoc Ecclesiæ præcepto obligamur omnes fideles ad ieiunandũ, maximè his temporibus, quibus hæretici insurgunt has sacras obseruantias inuidentes, nunc verus Christi miles Crucis vexillũ, in quo pœnitentia includitur, plus defendere debet. Ignaui ac inertis militis est, cũ alij terga vertũt, & ipse etiã fugere: sed cũ alios debiles ac pusillanimes sentit ipse tunc plus animi capere debet, ne inimicus victor euadat, & se periculis obijciẽdo alios exemplo suo ad redintegrãdũ bellum trahat, ne omnes pereant. Sic Christi fideles qui multos ab his sacris obseruantijs deficere cernit, se plus animare debet, vt eas obseruet, & alios exẽplo suo ad idẽ inuitare conetur, ne omnino sacræ cõsuetudines pereãt, & per cõtrarias abrogẽtur. Ideo quippe præcipiebat olim Deus, vt in nocte cum in cæteris domibus extinguiẽ ignis, in tẽplo Dei arderet & luceret oliuarũ flãma: vt essẽt deret suis seruis quòd quãdo alij in tenebris peccatorũ dormiunt, ipsi sint in luce fidei, ac deuotio quæ per oliuã significatur plus ardeat tũc in illis. Hac enim ratione nos ad bona opera hortatur Psal. dũ dicit: Tẽpus faciẽdi Doñe: & nũc maximè, quia dissipauerunt

Exortatio ad ieiunia

simile.

Leuit. 6.

Psal. 117.

uerũt iniqui legẽ tuã. Cũ enim impij sacras Ecclesiæ leges corrũpere satagũt, tunc nos eas plus obseruare debemus, quatenus in nobis memoriale sacrarũ eius institutionũ cõseruetur, & sic hæreticos cõfundamus sanctas ac iustas profitẽtes esse ecclesiasticas leges, quibus humiliter & alacriter nos subijcimus attẽdẽtes etiã ꝙ vno die ieiunij multos purgatorij cõpensamus. Igit quoniã hoc opus bonũ est, docet nos Christ⁹ Dñs, quo modo illud rectè exequamur. Et ideo dicit: Cũ ieiunatis nolite fieri sicut hypocritę tristes, &c. Hypocritã iã supra dixim⁹ histrionẽ signific are, qui pſonã aliquã agit in theatro, veluti qui regis personam induit ac repræsentat, cũ tamen ipse pauper ac seruus sit: sic hypocrita agit personã iusti, qui suis dominatur passionibus tanquã Rex, cũ tamen mancipiũ omniũ suarũ affectionũ ac libidinum sit, recta ergo debet esse intẽtio Christi fidelis, vt opus eius perfectum sit. Accipe discrimen inter verè iustum, ac ficti tium & hypocritam, id quod est inter hominem verum ac pictum. Verus homo quia ab alio vero homine genitus est, etiamsi in corpore monstruosus nascatur, aut fœdus cum quatuor brachijs, aut cũ ore quasi porci, vt aliquando visum est, tamen quoniam à vero homine genitus est animam secum rationalem affert, verus homo est. Cęterum pictor etsi pulchre omnes exteriores hominis figuras adũbret nitidisq; coloribus exornet, nunquã tamen illũ hominẽviuũ facere poterit, sed semper pictus & absq; vita permanebit: quoniã nõ ab homine genitus est. Iustus à Deo est genitus, operaque eius ex Deo & ad Deũ tanquã ad finem rectà intẽtione tendunt: quare etiamsi hominibus aliqua eorũ opera monstruosa appareant, vtpote cõtraria mũdo, qualia sunt diuitiarũ ac honorũ despectio, voluptatũ abiectio, in victu & uestitu dejectio, tamẽ quia à Deo genita sunt, vitalia erunt ac meritoria æternæ vitæ. Verũtamẽ impius ac hypocrita quantũcũq; exteriora opera, quæ ab hominibus videtur cõponat, summoq; studio fucis ac coloribus ea condecoret, apertoque ore ab hominibus sanctus predicetur: tamen quia eius opera ex Deo genita non sunt, nec ad illum tendunt, nec vitam nec valorem vllum consequentur, nec perfectionem aut substantiam virtutis attingent. Nam vt Diuus Gregorius docet super illud Iob. 13. pri⁹ vos ostendẽs fabricatores mẽdatij hypocritæ tanquã fabricatores mendatij sunt; quoniam sicut ædificium ex lapidibus & lignis componitur, sic hypocritæ verbis & operibus mentiuntur, & illis fabricant dolos: videbis enim illos summo studio curare, ne opera sua homines calumnijs vituperẽt, vnde ea, quæ in conspectu eorum rectà apparent summopere procurant facere attendentes quid Regibus, quid purpuratis, quid diuitibus, quid denique indocto populo placitum sit, & hæc maximo studio exequi nituntur, cùm tamen intus sint pleni omni dolo, & malitia. Videbis illos superbia tumidos, inuidia liuidos: auaritia marcidos, plenos omni iniquitate: virtutis capitales hostes: astutos, ac vulpinis moribus assuetos: & sic mundum ac Principes eius venantur, qui aliquando his virtutis fucis capiuntur. Christus autem è contra vult nos docere quanta veritate debeamus actiones nostras perficere, non vt homines seducamus, sed vt Deo placeamus. Vnde viri sancti qui hanc Euangelij sinceram veritatem didicerant, atque imbiberant, nitidè ac clarè sine vlla duplicitate inter homines conuersabantur. Beatus Pater Franciscus cum stomachi doloribus affligeretur, qui ex nimia stomachi frigiditate procedebant, & socius eius diceret ei pellẽ vulpinã quæ calida est, subt⁹ vile, ac dissutum, vestimẽtum cõsuturum, vt illam super stomachum deferens eius calore mitigaretur dolor: renuit Beatus Pater dicens: Nunquid frater bonum tibi videtur, quod in oculis hominum appareat habitus dissutus, & sordidus, & intus pelles vulpinas pro delicijs deferam? Minimè id faciam, sed si id ferendum est aliam pellem vulpis super vestem consue, ut omnes videant me illam deferre, & nec oculos hominum vel apparenti mendatio seducam. Ecce veritatem Euangelicam quam imbiberat. Sic enim hic docet Christus. *Vnge caput tuum & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans.* Ac si diceret: Non solum dico ne velis videri hominibus ieiunans, verum vt id occultes si facias, & vngaris oleo (hæc enim erat illius patriæ consuetudo) quòd faciem claram ac splendidam reddit, ne appareas hominibus ieiunans, id est, dicere, è contrario niti debes, ne appareat hominibus ieiunium tuum. Quid enim vis seducere homines, aliud mẽte gerens, aliud opere ostendens? Mos erat apud mauros Granatenses, qui fictè suceperant fidem nostrã, cũ tamen

Moralitas seu concio

D. Greg. super Iob. 4.

simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in corde Mahumetani essent, vt filios suos alio nomine in domibus suis nuncuparent, & alio in vicis & plateis. Vocabant enim eos domi, vel Mahumetos, vel Hali, vel alio suæ sectę ac linguę nomine, sed extra domũ vocabant eos Petros, Ioannes, vel alio Christiano nomine. Dũ ergo interrogabat Christianus aliquis puerulũ, quomodo vocaretur respõdebat illi. Queris nomẽ domus aut no mevię? Nã domi vocor Mahumetus, extra dicor Petrul⁹. Sic, inter Christianos duo no mina habent aliqui, nã intus in corde Mahu metani ac diabolici sunt, foras in plateis Di ui Petri sanctitatem referunt, cùm tamen Christiana religio has duplicitates minimè patiatur, sed eadem sit vox ac res in corde quæ est in voce, idem sis intus, qualis vis ap parere foris. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Alia est hæc sententia, in qua solicitudo di uitiarum à nostris animis resecatur. Vbi aduertendum quòd non prohibemur hic thesaurizare filijs, quod ius naturæ concedit: sed thesaurizare in terra quatenus est locus contrarius & oppositus cœlo. Hoc est, sic inhiare terrenis thesauris, & in tantum confidere illis, vt nihil curemus de cœlestibus. Qui autem thesaurizat in terra, nõ quatenus est locus contrarius cœlo, sed secundum quod subordinatur illi, nempe nõ ob hoc obliuioni tradens cœlestia, nec contra Dei præcepta, aut aliquem virtutis actũ faciens hic nihil contra hoc Domini documentum facit. In cœlo quidem nulla corruptionis est causa, ac ideo ibi thesauri nostri incorruptibiliter conseruantur. Sunt enim *Esai.* manſiones illæ tabernacula fiduciæ, vt Esa. cecinit, vbi nec intus nec foris est aliquid quod timeatur: portæ quippe illius ciuitatis clausæ sunt, vt nec fur intrare possit, vt rapiat aut furetur illum. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Hinc sequitur quod non in eodem loco habeat cor iustus & peccator. Nam (vt ait Sapiens) cor *Eccles.10.* sapientis in dextera eius, stulti in sinistra illius. Iustus habet cor in æternis, quæ per dexteram significantur: stultus in his caducis quas sinistra manus ostendit: Quare cor iusti liberum ambulat, ac à laqueis huius mundi solutum: cor impij in vincu- *1.Tim.* lis est laqueis diuitiarum irretitum. Vnde & Paulus ait: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum. Nam (vt ait Sapiens:) Sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur, *Eccles.9.* sic capientur homines in tempore malo. Hoc est in tempore quo malè suas diuitias *Simile.* quærunt. Et est egregia comparatio. Sicut enim hamũ cũ tegis lumbrice & in fluuium mittis videbis pisces turmatim ad capiendam lumbricem concurrere, iam vnus accedit, & illam ore tangit, alius saliendo super alium eam ictu alio percutit, & agmine facto festinantes omnes eam contendunt deuorare, & tandem vnus est qui eã consequitur, & lumbricem simul cum hamo deglutiens vermem vorat & suffocatus remanet: sic homines pro vermibus, pro rebus minimis contendunt: circumeunt enim mare, & aridam, per saxa, per ignes, vt lumbrices ac vermiculos capiant, vnusque alium in hoc superare nititur, nullumque non lapidem mouent, vt cathedram, aut prouentum aliquem consequantur, & tandem quod capiunt vermiculus est, & in laqueum irretiti remanent. Nam (vt Diuus Gregorius docet) maiores angũt *D. Greg.* curæ diuitem, postquã desideratis diuitijs potitus est, quam erant illæ quæ antecesserunt illas: timet enim ne alij id cum illo perpetrentur, quod ille cum alijs gesit: ne illum dolo circumueniant, sicut & ipse alios dolo cepit: ne ille insurgat contra eum, & de throno aut honore deturbet, sicut & ipse alios de suis sedibus deturbauit. Quemlibet suspicatur furem, quemuis metuit, omnes cauet, omnes existimat inimi cos: consanguineos fugit, amicos deuitat, ne sua ab illo bona extorqueant: & quanto plures diuitias possidet, tanto magis huic mundo subditus fit, cuius dominium omnium opprimentium tyrannidem exuperat. Quo enim plus rei familiaris habes, plures à te impositiones ac tributa exigit mundus: plures oportet quòd habeas equos, plures seruulos qui tecũ gradiantur. Iam vxor tua ac filiæ oportet quòd in equis currilibus ambulent, auro gemmisq; abundent: illos inuitare conuenit, alijs dona tribuere, ut de te magnalia prædicent. Non Cresi puto diuitias pro tot tributis exoluedis sufficient. Ecce laqueum in quem incidisti, cùm diuitias exquirere concupisti. Thesaurizate ergo vobis in cœlo, vbi non laqueus sed suauissima libertas est, non vermiculum ibi capietis, sed summis ac veris perfruemini gaudijs.

Sed

Alia moralitas seu concio. Sed quoniam hoc Euangelium in die Cinerum ab Ecclesia canitur, & quotannis in vniuersa Ecclesia prædicatur, ad illud nunc propositũ oportet exponamus. Quarè primò aduertendum est, quòd licet pia mater Ecclesia per totum anni curriculum parata sit peccatores recipere, apertisque brachijs eos ad se venire inuitet; quemadmodum misericors ille Pater fecit cum filio suo prodigo, atque deperdito; tamen id maximè facit Ecclesia hoc sancto tempore Quadragesimalis ieiunij, in quo omnes suos thesauros exerit, ianuas aperit; immò totã se quasi expoliandam peccatoribus tradit.

4.Reg.20 Veluti Rex Ezechias vnguentorum cameras, ac thesaurorum triclinia Babyloniæ legatis ostẽdit: sic & Ecclesia peccatoribus, qui de Babyloniæ captiuitate, hoc est, de peccatorum cõfusione, in qua per totũ annum, quasi captiui detenti sunt, veniunt omnes suos thesauros aperit, vnguẽtorum cellaria, nempè Sacramẽtorum medicinas eis frequentius hoc sancto tempore propinat, atque cœremonijs, sermonibus, officijs, exemplis, ac varijs repræsentationibus eos ad veram pœnitentiam inuitat. Quare olim hac die, primùm publici peccatores ad pœnitentiam admittebãtur in Ecclesia, cinere super caput eorũ aspersо. Cùm ergo Ecclesia sancta hisce statim diebus nobis proposuerit primorum parentũ peccatum, atque omnium nostrũ in ipsis lapsum, nũc vult nobis medicinas dare contrarias illi morbo, quo omnes infecti sumus. Fuit quidem hominis peccatum superbia, quoniam *Genes.3.* voluit esse sicut Deus: Eritis sicut dij (dixit eis callidus serpens) & crediderunt ei. Fuit etiam gula, atque superfluitas: sufficiebat quippe homini esus aliorum lignorum, qui erant in Paradyso, absque eo quod tangeret lignum vetitum. Ecce quomodò nunc contrarias applicet medicinas. Contra superbiam, cinerem ac lutũ super capita nostra aspergit, atque ob oculos ponit, quòd simus puluis, cinis, & lutum, & stercus, in quod & conuertendi sumus: & contra gulam, dietam nobis indicit, præcipiens quadraginta dierum ieiunium, in quo prudentis medici vicem agit, qui prius indagata ægritudinis causa eam intercidit; deinde medicinas morbo aptas accõmodat. Nostræ ægritudinis causa, superbia, ac gula fuere: huius morbi effectus fuit, expulsio à Paradyso: causas ægritudinis incidit per humilitatem, & ieiunium; exhortans deinde nos vt ad cœleste Regnum nostros thesauros reducamus, vbi securiùs conseruabuntur, hoc est, quòd in Patriam, à qua exulamus, per bona opera reuertamur. Ecce quomodò, & causas & morbum simul incidit: Contraria contrarijs curantur (aiunt medici) calidum quippè frigus, ac humidum sicum expellit. Peccauit homo supra seipsum eleuari cupiens, ostẽdit modò nobis mater Ecclesia, multò nos minores esse quam existimamus. Quid vilius puluere? Quid sordius luto? Intellige ergo homo, quoniam vilissimus ac sordidissimus sis, & quòd nec mundus nec aliquid sis, & quòd non solùm contra Deum eleuari non valeas; immò nec cõtra lutum aut puluerem, quoniam puluis ac lutum tu es. Qui natu- *Simile.* ralium rerum scientiam adepti sunt, dicũt, quòd natura in ijsdẽ rebus quæ damnum inferunt, anthidotum ac medicinam contra ipsum dumnum posuerit; veluti illum quem vipera veneno infecit suo virulento morsu, ipsa vipera frixa, in puluereſque conuersa, sanat, si pulueres illos supra vulneris tumiditatem aspersеris. Momordit te vipera (ô homo) atque serpens ille virulentus in te sua venena diffudit, ex quo morsu tumidus, ac superbus euasisti: puluerem hunc super tumidum vulnus aspерge, te puluerem ac cinerem esse considera, & quod nihil est aliud peccator populi fauore eleuatus, quã puluis aëris adiumẽto in sublime euectus; fauor enim huius mundi, ventus, aër, ac vanitas est, atque hac sapienti consideratione tumiditas hæc humiliabitur, atque euanesceret. Hoc est quod pia mater Ecclesia facit. Super capita nostra cineres spargit, quoniã vulnus hoc in capite est, quia superbia superiores sedes appetit, & quia à capitibus nostris incepit, vt sic nostra retundatur superbia. Petijt Naaman Syrus ab He- *4.Reg.5.* lyszeo, postquã eum mundauit à lepra sua, vt de terra Israël secũ deduceret onus duorum iumẽtorum, nè in deos Syriorum idolatra fieret. Quoniam certè non minimum remedium est, ad hoc, nè in nos ipsos idolatræ efficiamur, ex nobis ipsis superbiẽtes cõsideratio hæc quòd terra sumus: & quòd corpus nostrum nihil aliud est quàm saccus plenus terra, pro quo vehendo iumenta oneraria necessaria sunt; & quòd omnia quæ in mundo sunt, tanquam puluis reputanda sunt, & in puluerẽ tandem conuertenda sunt: & quòd auri pondera terra sunt, & honores onera potiùs reputabũtur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulchritudo etiam stercus & cinis est, qua animaduersione non harum rerum idolatræ efficiemur, nec confidemus in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo. Homo ex limo terræ creatus est, terra autẽ ex nihilo condita, vnde inter hominem, & nihil mediat terra dumtaxat, atq; ita homo est filius terræ, & neptis nihili. Itaq; ascendendo ad quærendum tuæ prosapiæ radicem ac ortum, quod primo occurrit est lutum è terra, & post eam nihil. Ecce tui ortus originem, ecce arboris tuæ generationis stipitem, terra ac nihil. Quid eleuaris, ô puluis? Quid tumes, cùm nihil sis? Vnde alas sibi vsurpat formica? Quid superbit terra & cinis? Memento quòd cinis es, & in cinerem reuerteris. Consideratio hæc veluti clauis quædam est, qua teipsum aperire valeas, intra teipsum ingredi, omnesq; recessus tui met circunspicere, & te totum respersum puluere, cinere ac terra reperies, omniũq; immunditiarum alueum ac receptaculum te esse cognosces. Hac quippè arte deprehendit Daniel cap. 14. furtum quem faciebant Sacerdotes Bel comedentes omnia, quæ vt comederet idolum illud in mẽsa ponebantur, suadentes Regi, quòd Deus ille illa deuorabat, & tamen ipsi sub mensa fecerant secretum introitum, quo de nocte ingredientes ea rapiebant, atque deuorabant. Cribrauit cinerem Daniel per pauimentum templi coram Rege, & egressi foras clauserunt portas signantes anulo Regis. Sacerdotes autem sicut consueuerant, fecerunt, intrãtes viri, mulieres, ac paruuli, & rapientes quæ coram idolo posita erant. Cùmque surrexisset primo diluculò Rex, & aperuisset ianuam templi, & inuenisset omnes escas quas ipse posuerat in mensa non esse ibi: exclamauit, dicens: Magnus est Bel, & non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel, & tenuit Regem nè ingrederetur intro, & dixit: Ecce pauimentum. Animaduerte cuius vestigia sunt hæc. Et dixit Rex: Video vestigia mulierum, virorum, & infantium. Hac arte nos capere vult Ecclesia, nè nos existimemus tãquam deos, vt patres nostri fecerunt. Totam domum nostram cinere cribrat, vt videamus in ea vestigia virorum ac mulierum, & infantium; omnes quippè hanc effigiem post se deserunt: nam omnis ætatis ac sexus homines cuiuscunq; dignitatis ac conditionis, in cinerem ac puluerem conuertuntur. Hæc vestigia relinquũt Reges, cadẽ Principes, ac proceres homines: quod si videre vultis, ite ad sepulchra deaurata eorũ, considerate magnifica Mausoleola, in quib⁹ condita sunt corpora eorũ, & nihil aliud quàm cineres eorũ reperietis. Considera si potes vasculum illud super columnam altam positum apud Romã, quod Cæsari primo Imperatori fabricatũ est, nihil aliud in vasculo videbis, nisi cineres in quibus illius magni Imperatoris corpus resolutũ est, & hoc erat ille qui dominatricem mundi vrbem primus subiecit. Sic pauper, mulier ac infans desinunt. Memento ergo homo, quòd cinis es, &c. Adde, quòd non solùm puluis es, sed & lutum: puluis enim facilè tollitur, lutum autem fortiùs adhæret, vt intelligas non fortuna hoc tibi prouenire, quæ variabilis est, sed à natura, quæ constans est, & semper perseuerat eadem: ea quippè est natura rerũ, in qua Deus ab initio eas constituit, & statim ab initio Deus hominem de limo terræ formauit, igitur à natura id habet, quare indelebile est. Nec hoc dumtaxat habes modò, sed & in cinerem reuerteris. Non aliud eris vnquam, nam filius Regis, etsi modò non sit Rex, tamen quia tandem erit Rex, potest tãquam Rex eleuari, idẽ de filio Ducis. Si ergo aliud quam puluis aliquando posset esse homo, eleuari modò posset; tamen ideò dicitur ei in cinerem reuerteris, vt finis respondeat principio, & adimpleatur sapientis sententia, qua dicit: Reuertatur puluis in terram suam vnde erat. Ecce quomodo huic primo damno medetur Ecclesia, nempè nostram deprimendo superbiam, hac humili consideratione ob oculos posita. Secundum autem damnum per ieiunium resecat, de quo statim plura diximus. Hortatur autem nos, quo pacto debitè ieiunare debemus, dicẽs: *Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes*: hoc est, nõ vos artificiosè tristes faciatis, vita quippè hypocritarũ artificiosa est, atq; arte & cultu cõposita, & propterea parũ duratura est. Ea quippè quæ ab arte cõficta sunt minimæ durationis esse solent, cũ tamen quę à natura fiunt, æternitatẽ quandam fortiantur, vnde ædificia manibus hominum facta tandem pereunt, terra autem quæ à natura est, in æternum permanet. Telas araneæ texuerunt (ait Prophęta) de his: Videbis araneam seipsam euisceratem, vt domunculam illam sibi intexat, quam tamen, vel aër facilimè rapit, vel scopa diruit, vel flatu tenuissimo perit.

Dani. 14.

Esai. 59. *simile.*

Sic

Sic hypocritis euenit, qui seipsos euiscerãt, & studio summo vitam suam componunt, cauentes quomodo mundo ac Principibus placeant, & tamen facili negotio aliter eorũ diruit telas, omniaque arte fabricata opera eorum subuertit. Contrà verò iusti: quoniã opera sua meliori innituntur fundamento, perpetuitatẽ consequũtur; in Deo quippè opera sua instruit iustus, qui naturale, ac supernaturale fundamentum est, atq; cùm fundamenta sint in montibus sanctis, nunquàm talis fabrica perit. Quapropter Christus Dominus cap. sequenti, comparat iustorum opera illi, qui ædificauit domum suam suprà petram, quam nec venti, nec aquæ diruere potuerunt: hypocritas verò similes facit illi, qui ædificauit domũ suam super arenam, quæ inconstans ac mobilis est, ac proinde ædificium sine fossa ac fundamento citò ab aquis ac ventis subuertitur. Et ideò iustus imitatur naturam, hypocrita verò artem, natura à corde incipit, vita namq; ab eo ad alia mẽbra deriuatur. Primum enim quod viuit in homine cor est, nam per illud cætera membra viuunt: ars verò nihil de interioribus aut de vita quærit: figuras, ac colores, & vmbras quas oculi conspicere possunt, pingit; tamen nec cor, nec vitam imagini quam fingunt, tribuit. Sic iusti interiorem vitam animæ curant habere primò, nempè vt anima & cor per gratiam, charitatem, ac per cæterarum virtutum actiones viuant, deinde vita illa ad corporis membra deriuetur, nam externa opera iusti ab interna animæ vita prodeunt, vnde & de quodam iusto dicitur. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Prius intus ardebat Ioannes per charitatem ac cæteras virtutes, deinde per opera à tali vita prodeuntia exterius coram hominibus fulgebat. E contrà hypocrita ea dumtaxat, quæ homines vident, parat, atq; artificiosè confingit, cùm tamen de vita cordis, quæ hominum oculis non patet nihil curent. Quare de eis dicitur: Audi populę stulte, & qui non habes cor, *Hombres descoraçonados*. Et de diuina sapientia dicitur, quòd non permanebit in illa excors, hoc est ille, qui non habet cor, vel ille, qui nihil de vita cordis curat. Et alibi Esai. ait: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Nam sine corde sunt, qui de eius vita minimè curant, sed tantùm exteriorẽ virtutis effigiem fingunt; quare dicuntur simiæ, quæ similitudinem hominis exprimunt, cùm belluæ sint. Misit Rex Saul apparitores, vt comprehenderent Dauid, & cùm illum in lectulo quærerent, nihil aliud quàm pelles inuenerunt; ipse quippè Dauid liber ambulabat foras, atq; panes Propositionis comedebat, fuit autẽ hęc inuẽtio à Michol eius vxore cõficta. Sic & hypocritis cõtingit. Caro quippè has adinuẽtiones confingit, vt effigiem solam virtutis ostendant, ac pelles pœnitentiæ insinuat, cùm tamen ipsi profugi ab ea, sicuti Dauid foras ambulant, immò & panes Propositionis comedunt, hoc est, omnia diuina profanant, nec numen ipsum verentur, dummodò insatiabilem suæ auaritiæ famen expleant. Sic & discipuli Christum in sepulchro quæ fierunt, & tamẽ nihil aliud quàm sindonem inuenerunt funeralem. Proh dolor, si monachum, aut clericũ quæris, fortè solùm caputium, aut superpellitium reperies: ipse enim viuus mundo, mundũ etiam peragrãdo percurrit. Nolite ergo fieri sicut hypocritæ tristes, hoc est, non arte sed natura viuite, in veritate & synceritate coram Deo & hominibus ambulantes. Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuũ, &c. Hoc non ad literam intelligendum est, ait Chrysost. quoniam hic mos vngendi faciem oleo solùm apud Palestinam vigebat, vt patet de Dauid, qui vt lætus appareret populo post mortem Absalon vnctus est oleo, sed vult nos docere Christus, vt hanc potiùs adhibeamus cautelam, nè videamur hominibus ieiunantes. Et 2. vt læti coram Deo ambulemus Sapientis consilium sumentes, qui dicit Eccles. 35. Fili, in omni dato hilarem, fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Scientes (vt Paul. docet) quòd hilarem datorem diligit Deus. *Nè videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito. Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Diuus Basil. ait, quòd sicut artifex, qui opus faciendum ab alio accepit, secundum exemplar illius, qui ei opus mandauit, ac precium soluturus est, debet illud facere, nihil curans quid cæteri homines dicant: sic Christi fidelis opera sua secundum præstitutam formam à Deo debet facere, norma autem lex Dei est, qui & ei mercedem pro opere redditurus est, quicquid homines alij oblatrent ac dicant: sic enim dictum est ad Moysem: Vide vt omnia facias secundum exemplar, quod tibi in monte ostensum est. Lex autem Dei in monte data fuit. Quare & Paul. dicebat:

1. Reg. 19. *1. Reg. 21.* *Luc. 24.* *D. Chrys.* *1. Reg. 19.* *Eccles. 35.* *2. Cor. 9.* *D. Basil.* *simile.* *Exod. 25.* *D. Paul. ad Galat. 1.*

Si

Matth. 7. *Ioan. 5.* *Hiere. 4.* *Eccles. 6.* *Esai. 29.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Paul. 1. Cor. 4. Si adhûc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Et alibi: Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: qui enim iudicat me, Dominus est. Ac si diceret: Illi placere opto opera mea, qui & ea pondere iusto æstimare debet, atque vel præmio, vel pœna digna discernere. Siue placeant, siue displiceant hominibus nihil curo, dum ei placeãt, cui me probaui. Nam Psal. 52. & Psalm. dicit: Quoniam Deus confregit ossa eorum, qui hominibus placent, hoc est, Deus cõteret fortitudinem eorum, qui hominum fauore innituntur, qui debilis admodum ac deficiens est: *Nolite thesaurizare, &c. thesaurizate autem vobis in cœlo*: hoc est, illûc satagite reuerti, vnde expulsi estis. In hac vita thesauros minima securitate possidemus, cum prædonibus passim pateant. Interrogatus Philosophus quidã, cur aurum pallidum esset? respondit: Quoniam multos timet persequutores, pallent autem qui metuunt. Habemus in hac vita tineam, quæ nostra corrodit vestimẽta. Hæc tinea mundus est, qui inuidia prouocatus, aliorũ corrodit bona, siue honoris, siue fortunæ: erugo autem nostra caro est, quæ rubigine fœda animam inficit; latrones autem dæmones sunt, qui tanquam leones rugientes 1. Pet. 5. circuunt, quærẽtes quem deuorẽt. In cœlo autem nihil horum timebis. Nec enim ibi tinea est: quoniam non terra, sed cœlum ibi est, nec mundus sed gloria: erugo etiam à cœlo abest, quoniam ibi non caro sed spiritus est; etsi caro ibi aliquãdo erit, non rubiginem gignet, sed pulchritudinẽ ac munditiem maximam habebit. Ibi non dæmones, sed angeli sunt, qui potiùs custodes, quàm prædones agent, quapropter securior erit thesaurus tuus conseruatus in cœ- D. Chrys. lo. Siquis dixisset (ait Chrysost.) diuiti illi auaro, qui nimis anxius erat pro horreis ad seruandum triticum, & cellarijs ad recondendum vinum, quòd daret illi horrea, ac thecas, in quib⁹ absque corruptione, & triticum & vinũ seruarentur, quanti ille æstimaret? Diues vide quanti debeas facere hoc consilium Christi, qui tibi Regnum cœlorum promittit, vbi omnes thesauri tui incorruptibiles in æternũ conseruentur. Verum obseruare debes, quod baiuli, & agasones qui hunc thesaurũ transferre debent in cœlum, sunt Pauperes, quorum manibus omnia hæc vehuntur. vt supra in principio huius capitis diximus. Illis porrige, vt illa illûc ferãt. Hoc enim est quod Sapiens dicit: Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa inuenies illum. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Et quoniam auarus habet thesaurum suum in arca, ibi habet & cor: itaque theca est auari sepulchrum, quoniam ibi habet humatum cor, inter cuprum & lutum, atq; rubiginem: ibi nobilissimum cor hominis vilissimè recõditum habet. E contrà iustus, quoniam in cœlo habet thesaurum suum, ita & ibi continet cor, inter nobilissimas substantias nobilitatũ, immò & in ipsomet Deo deificatũ: ergo thesauros nostros conseruemus, vbi & pax & requies nostra in perpetuum manet. Eccles. 11.

Secundò, pro eodẽ die sic incipiendum est. Vtinam tam faustis auspitijs sacrosanctum Quadragesimale tempus incipiamus (ô viri Christiani) vt in die Resurrectionis Dominicæ cum illo mereamur in vitæ nouitatem resurgere. Sic enim & Ecclesia deprecatur, dicens: Paradysi portas aperiat nobis ieiunij tempus, suscipiamus illud deprecantes & orantes, vt in die resurrectionis cum Domino gloriemur. Ideò quippè hodie sub cinere sepelimur ac recondimur, vt in illa die cum Christo resurgamus, qui pater, ac principium nostræ resurrectionis est. Et cercè hic est gradus, quo ad illũ statum ascenditur. Si enim homo cognoscat quid est, per hoc perueniet ad id quod supra se est. Gradus quippè fundamẽtalis super quẽ alij gradus eriguntur, quibus ad thronum veri Salomonis ascenditur, humilitas est, virtus propria veri Christiani; immò & prima post fidem, & theologicas virtutes, super quam reliquarum virtutũ ædificium consurgit, per quã ad gloriam resurrectionis, & ad virtutum culmen ascendimus. Ex hoc enim, quod homo cognoscit quid est per peccatum, & in quantas miserias ac calamitates propter illud peruenerit; totis conabitur viribus, vt illud detestetur, & fugiat, & in pristinum gratiæ statum se restituat. Propter quod Ecclesia nobis hodie in memoriam reuocat maledictionẽ illam, qua Deus primum parentẽ post peccatum percusit, cùm dixit Genes. 3. Pulvis es, & in pulverem ibis. Quæ verba Ecclesia ipsomet puluere super capita nostra, in frontibus hodie superscribit, vt ob oculos semper, & in memoria scriptum habeamus quid per gratiam fuerimus, & quid modò per peccatum simus, quomodo miseros ac lutulentos faciat homines peccatum. Vnde & dicit: *Alia moralitas sequitur.* Genes. 3.

& dicit: Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Recordare, ô homo, quomodò per peccatũ, ex immortali mortalis effectus es, & cùm esses Angelus per gratiam in belluam post culpam degenerasti, atq; corpus æneũ tuũ in cinerẽ conuersum est, & cùm cœleste simul cum anima fieri deberet, nunc in terrã ac puluerẽ commutabitur, & putredo ac vermes operimentum eius erunt. Vide quid fueris, & quid modò es, & intelliges quàm malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum: nam homo cùm in honore esset, non intellexit: cõparatus est iumẽtis insipientibus, & similis factus est illis: Memento ergo homo quia cinis es, &c. hoc est, recordare, quòd peccator sis, & quanta sit miseria peccatum. Magnum quippè cõtra peccatum remedium est vtrunq; terminum attendere, à quo, & ad quem: nam propter hoc docent sancti posuisse Deum primum parentem Adam, postquam illum à Paradyso exulem fecit, iuxta Paradysum, vel contra Paradysum (vt. 70. transferunt) vt semper ob oculos haberet à quanta fœlicitate, in quantam miseriam trãslatus fuerit; sicq; intra se tabesceret, & peccatum tanquàm magnũ malum horrens in pristinum locum niteretur redire. Atque ita Dauid post peccatum dicebat: Peccatum meum contra me est semper, vel coram me, aut in conspectu meo est semper: vt multi legunt. Vidit Nabuchdonosor (vt refert Daniel cap. 4.) imaginem magnã in somnis, cuius caput erat aureum, pectus argẽteum, venter ac femora ænea, crura ferrea, pedes autem lutei, & stabat contra Regem. Hæc imago peccatorem refert, qui semper proficit in peius: nam ex capite aureo in pedes luteos prouolutus est. Cùm erat iustus charitate fulgebat, quæ caput est cæterarum virtutum; & sicut aurum alijs præstat metallis, sic charitas omnibus alijs virtutibus præstantior est, secundũ illud Paul. Maior autem horum est charitas. Cùm autẽ amiserit charitatem, decidit in pectus argenteum, quod sonorũ ac clarum est: qui enim à corde virtutem resecat, in lingua solummodò eam collocat: vult enim & apparere & splendescere tanquam iustus, cùm peccator sit, ac de virtute magnificè loquitur, cùm eam inuerecundè à se profligauerit, propter quod in ventrem ac femora ænea peruenit. Relicta quippè virtute, vitia se se in animam intromittunt, hominesq; voraces, Bacho, Veneriq; deditos facit, ex quo in crura ferrea descendunt: quoniam duri ac ferrei effecti sunt, ad ingluuiem quippè ac libidinem, durities cum alijs ac crudelitas sequitur, vt in diuite illo epulone patuit. Deniq; vsque ad pedes luteos submittitur, Luc. 16. nam vsque ad fœces peccatorũ demergitur, *Hasta la lama y el cieno de los vicios llega*, secundum illud: Impius cùm in profundum Prouer. 18 peccatorũ venerit, contemnit. Hanc imaginem debet semper peccator habere coram se, vt videat quomodò ex capite aureo vsque ad pedes luteos desciuerit: Memento homo quia cinis es, &c. Descende, sede in Esai. 47. puluere virgo filia Syon, sede in terra, ait Hierem. Inclina oculos & respice pedes, vt rota vanitatis tuæ euanescat. De quibus Hierem. lamentabatur, dicens: Sordes eius in pedibus eius. Vide quomodò ex capite aureo præceps in luteos pedes irrueris. Nã in primitiua Ecclesia illi patres, qui capita eius fuerunt, aurea charitate fulgebãt, animas suas pro Christo ponentes: tu autem tam longè es à tali fulgore; vt potiùs in fœce peccatorũ sedeas. Nos etiam religiosi deberemus confundi, considerãtes, quantum à capitibus nostris degeneres simus. Memento ergo homo, quia cinis es, &c. Hoc significare voluit Deus, cùm ciuitates illas peccatrices in puluerem ac cinerem redegit, vt Sapien. 10. dicitur: Hæc iustum à pe- Sap. 10. reuntibus impijs liberauit, descẽdente igne in Penthapolim. Quibus in testimonium nequitiæ fumigabũda constat deserta terra, & incerto tempore fructus reddentes arbores. Cùm enim terra illa tanquàm Paradysus Domini fuisset, fontibus irrigua, syluis ac nemoribus consita, postea in testimonium nequitiæ fumigabunda ac adusta remansit, & incerto tempore fructus reddentes arbores. Nam (vt Iosephus refert) Ioseph. fructus quos arbores in terra illa ferebant, visu pulcherrimi erant; quos tamẽ si manu comprimebas, in fauillam & cinerẽ reuertebantur. Sic homo peccator, in cuius anima tanquã in Paradyso quodam virtutum deambulabat Deus, & delectabantur Angeli, in testimonium nequitiæ fumigabũda manet, denigrata super carbones ignis, & facies combustæ, vultus peccatorum, vt Prophetæ dicunt, & fructus eorum hypo- Esai. 13. crisi pleni sunt, cùm hominibus pulchri appareant, & tamẽ si compresseris manum, cùm à talium colloquio exieris, nihil aliud quàm puluerem verborum ac mendatium com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

comprehendes. Igitur hoc est signum peccati, qui se puluere per considerationem aspergit, se peccatorem esse profitetur, sicut
Ion.3. fecerut Niniuitæ cinere aspergẽtes capita:
Iob.42. & Iob cùm ante Deum se peccatorem agnosceret, dixit: Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Et sacrificiũ vaccæ ruffæ hoc idẽ significabat, nam adusta vsque ad cineres illis madefactis aspergebatur populus, &
D. Pau. ad Hebr.9. expiabatur, secundum illud Paul. Hebr. 9. Cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emũdationẽ carnis. Per hoc enim se peccatores agnoscebant ac confitebantur, & sic expiabantur. Igitur, Memento homo quia cinis es, &c. ergo hæc est intentio in hac cœremonia, vt nos esse peccatores agnosceremus: & cùm in sordibus positos nos esse videremus, niteremur à nostris iniquitatibus mũdari. Quare in Euangelio id nos docet, dicens: Vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Si ergo lotos nos vult Ecclesia, cur nos sordib⁹ intingit hodiè? Dicam tibi: Ob hoc ipsum, vt ab eis laues: nam si te sordidũ nõ conspiceres, nunquã mundari procurares. Non nè vidisti aliquando socium
Simile. dissutis vestibus ambulare, & tu magis dissuere illas, ob hoc ipsum, vt obliges illum, vt suas vestes consuat, videns eas iam taliter dissutas: & illũ qui habet pannum, aut faciem parum sordidam, tu illam nouis maculis fœdas, vt illum compellas lauare, qui antea negligebat? Sic Ecclesia quia nos, vel mundos, vel parũ sordidos existimabamus esse, nouis nos sordibus maculat, vt videtes immunditias nostras emundari ab eis cure-
Apoc. 22. mus, secundum illam Apoc. sentẽtiam: Qui in sordibus est, sordescat adhũc. Permittit enim Deus illum qui in peccatis est, & non ea emundare curat, in sordidiora cadere, vt se ita sordidum videns emundari procuret. Vnge caput tuum, hoc est, intellectum qui est altior potentia animæ, sicuti caput altius membrũ corporis; facies autem est vo voluntas: nam quemadmodum in facie apparet pulchritudo, vel deformitas hominis; sic bona vel mala voluntas facit speciosam vel turpẽ animam: oportet ergo caput, hoc
Simile. est, intellectum vngere. Quod vngitur totum illo liquore tingitur, vt penetret & eliquetur in illud, sic oportet intellectum vngere veritatibus fidei, non superficietenus, sed quatenus penetrent illum, & in illo imbibantur, taliter quod semper liquor ille fidei stilletur per cõsiderationes cõtinuas, attendentes, & in memoriam reducentes ea quæ docet fides, nè in vacuum illam accepisse videamur. Nam certè credo quòd labes malorum nostrorum hinc prouenit propter defectum fidei, vel propter inconsiderationẽ eorum, quæ sunt fidei: etenim penè impossibile mihi videtur, si sæpè ea quæ docet fides per considerationẽ attenderemus, quod non minimum nobis auxilium esset ad relinquenda peccata. Quis enim assiduè considerans Dei magnitudinem ac præstantiam, bonitatem eius erga nos, tot & tam magna beneficia nobis exhibita, æternas infernorum pœnas, perpetua Paradysi gaudia, non stimularetur ad detestandum scelera, & ad adamandum Deum? Si habemus fidem in intellectu otiosam ibiq; quasi in quodam recessu nostræ domus oblitã, & (veluti seruus ille negligens) retinemus talentum repositum in sudario & subtus terram absconditum, quomodò ex eo vtilitatẽ capessere valebimus? O fratres hortamur vos, nè in vacuum gratiam Dei recipiatis (ait Paul.) sed operamini dum venit Rex: nam thesaurus absconditus & sapientia inuisa, quæ vtilitas in vtrisque? Hoc est ergo intellectum vngere. *Et faciem tuam laua*, hoc est, voluntatem; nam peccatũ & macula in voluntate consistit: peccatum enim (ait August.) in tantum est peccatũ, in quantũ voluntarium. Vnde Hierem. 4. dicitur: Hierusalem laua à malitia cor tuum. Et Psalm. 50. Ampliùs laua me ab iniquitate mea, vel multum laua me, vel magis ac magis laua me, vt alij legunt, quoniã grandis fuerat macula: quare Dominus præcipit discipulis suis, Vt & puluerem pedum suorum excuterent, hoc est etiã minimas maculas, quæ ex hoc quod terram lutuosam terimus adhærent nobis: nam etiam ex hoc quod in necessarijs rebus huius vitæ occupamur, non paruæ maculæ adhærescunt cordibus, à quibus etiam emundari debemus, nam & Dominus cùm discipulos suos debuisset in terram dimittere, pedes eorum lauit, quod intelligens Petrus dixit: Domine non tantùm pedes meos, sed & manus & caput. Ac si diceret: Si in tantùm creuerint peccata mea, vt nõ solùm pedes, hoc est, carnẽ maculauerint; verumetiam voluntatem, quæ est caput, inficiant, eam etiam lauare volo. Et fortè quia restitit Christo, nè lauaret pedes eius, postèà ascendit macula vsque ad caput, & ad

Luc.19. *2.Cor.6.* *Eccles.20.* *D. Aug.* *Hier.4.* *Psal.50.* *Matth.10.* *Ioan.13.*

vocem

vocem ancillulæ ipsum Dominum ter negauit, cumq; faciem suam sic fœdam postmodum aspexisset, eam nisus est lachrymis suis lauare, nam egressus foras fleuit amarè. Et hæc sunt duæ pœnitentiæ partes, & peccatũ suum cognoscere per intellectum, quod est cinere caput vngere, & per displicentiam detestari culpam, quod est lachrymis cõtritionis faciem suã lauare. Sed quoniã hæc omnia nullius precij sunt, nisi propter Deum fiant; ideo nos docet Christus, vt minimè hæc propter mundum faciamus, sed propter Deum. Nam hoc est
Simile. verum lixiuium, quo animarũ macula deterguntur. Lixiuium quippè non ex aqua frigida fit, sed ex aqua calida, quæ per poros cinerum penetrans maculas lintheaminum tollit. Sic dolor de peccatis intra viscera reconditus, nostras delet culpas, dum tamẽ aqua sit calida, hoc est, dolor sit propter Deum summè dilectum: quoniam Patrem meum irritaui, Dominum meum dehonoraui, illum qui sine precio ac pondere est, pro re minimi ponderis cõmutaui: aliàs si absq; hoc charitatis calore fit, erit aqua frigida, quæ nõ delet maculas: & si ob alias causas à Deo alienas id facimus, dicetur nobis: Amen dico vobis, Receperunt mercedem suam. Et credo, quòd Dominus hic non solùm loquitur de his qui in operibus suis pro scopo ac fine habent mundum, vt ab illo honorentur, & tanquam magni viri existimentur; verumetiam de illis, qui etsi non operentur propter hunc finem, tamen ita tepidè opera sua faciunt, vt nihil aliud in illis videantur intendere, nisi facere quod alij Christiani faciunt, & quod homines intelligant illos esse Christianos, nè suspicentur aliud, hoc est dicere, *No pretenden sino cumplir con el mundo*, & non sic debent fieri opera nostra, sed propter Deum. Non enim debemus esse sicut hypocritæ, qui solùm sunt repræsentatores virtutis. Sunt quippè aliqui homines, qui sunt veluti simulatores virtutis, qui per totam vitam nihil aliud faciunt, nisi tentare, aut probare virtutem, *Toda la vida se les va en ensayos*: & tamen nunquam id in veritate faciunt. Iam
Simile. simulant se velle confiteri, restituere, nouã vitam inceptare, nunquam tamẽ opus illud venit: totam vitam in præludijs ac præparamentis virtutis expendunt, nunquam tamen viam eius ingrediũtur. Quare hi com-
Simile. parantur struthioni, quod animal immundum erat in veteri lege: quoniam videtur auis, & nõ est auis, minatur se velle volare, alas quatit, aëreni verberat, puluerẽ leuat qui oculos lædat, & tamen nunquam pedes eius è terra eleuãtur. Sic hypocritę faciunt. Similitudinem quippè gerũt iustorum, qui tanquam aues super aëra per desyderia, & contemplationem rapiuntur, quod docet D. Grego. super illud Iob. Penna struthionis similis est pennæ herodij, atque accipitris. Similantur hypocritæ in pennis veris seruis Dei: quoniam in loquella, & in his quæ apparent hominibus illos imitantur, & tamen non in veritate sunt. Igitur multi Christiani, de quibus hic loquitur, minãtur multoties opera virtutum, alas extendunt, quasi iam ad bona opera volare velint; sed tamẽ nihil aliud faciunt, quàm aërem verberare, & puluerem leuare, quo confessores cœcutire faciant, persuadentes illis se velle nouam vitam incipere, & in meliorem frugem veterem commutare, cùm tamen id minimè vnquam exequãtur. Videbis illos alas leuare, præconio publico edicere se velle restituere, aërem quatiunt, cùm in aliqua minima re incipiunt aliqua bona operari, & tamen nunquam à suis peccatis desinũt, nec à suis terrenis cupiditatibus eleuantur. Nec quisquam cogitare debet hoc esse suæ salutis signum, quinimò ego potiùs existimo quod sit suæ perditionis indicium. Aliquod quippè debet esse discrimẽ inter Paganum, atque Christianum. Paganus, quia nullam habet Christianã fidem, perpetuo tenore, absque vlla cordis commotione in impietatibus ac vitijs, præceps vadit. Christianus tamen, etsi peccator sit, tamen quia reuelatam habet fidem in anima, non ita securè ac surda aure sua vitia prosequitur, sed nonnunquam fide ipsa intus loquente stimulatur interius, exteriùsque tantillum respiscere apparet, atque in similitudinem fulguris splendorem quendam citò transeuntem melioris vitæ insinuare. Sicut ergo in Pagano continuatio illa pessimæ suæ vitæ, absq; vllo cordis impulsu, vel respiscẽtia, aut stimulo, vel morsu conscientiæ suæ, signum euidẽs perditionis suæ est; sic & in homine fideli hæc simulacra virtutum habere, hos motus citò transeuntes ostendere, cùm tamen nunquam in veritate à malo respiscat, signum etiam mortale suę condẽnationis videtur quod sit. Sicut enim *Simile.* cùm medicus periculosè ægrotanti tangit pulsum, & sentit intercadẽtias, in illo mortem illius propinquam esse prædicit: nam

D. Grego. super. c.39 Iob.

si modò

Universidad de Deusto
Biblioteca

si modò debilis est pulsus, & post paulum fortior apparet; deinde iterum debilitatur, signum est quod natura iam deficit, quæ videtur vndecumq; vires assumere, vt contrario prædominanti resistat, sed propter imbecillitatem suam non potest diù resistere cõtrario iam prævalenti; & ideò protinus illi cedit, & debilior apparet. Sic in anima philosophari licebit, quæ si semel peccato prædominanti succubuit, atq; ex sceleris consuetudine debilior facta est, aliquando fides in homine Christiano, vt resistat contrario, non nihil reuiuiscit, & aliquas bonas consyderationes excitat, vt aduersus peccatum prævaleat: sed quoniam debilis est in anima virtus, quæ diû Dei gratia caret, multasq; vires iam accepit vitium, mox deficit atq; iterum peccato succumbit, quod signum mortiferum est. Pulsus cum intercadentijs in anima, mihi mortale pronosticũ videtur esse: quoniam fides quia mortua est debiliter ac tepidè opera sua exercet, & anima onere peccati grauata sub põdere cadit. Quare similes sunt etiam isti figuris pictis, quæ videntur iam iam ciuitatem ingredi, & semper in ianuis manent immobiles. Alius pedẽ iam in stapeda habet ad consecendendum equũ, & nunquàm ascendit: nauis iam erectis velis, placidoq; insufflante vento apparet picta, & tamen nunquã è portu egreditur, nec maris vndas percurrit: de quibus Psal.38. dicitur: In imagine pertransit homo. Ac si diceret: Quasi picta imago minatur se magna velle facere, virtutum palatia ingredi, & tamen nunquam perficit, sed simulat tantùm, & contra vitiorum monstra velle pugnare, & tamẽ omnia simulacra sunt. Cæterum quoniam non sufficit bonum incepisse, nisi perficias illud: nec malum relinquere, si ad illud protinus reuertaris, & pœnitentia non solùm est medicina sanatiua mali præteriti; verum etiam præseruatiua futuri: ideò subdit: *Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra, &c.* Ac si diceret: Maculasti animam tuam propter amorem rerum temporalium, nẽ iterum adeas reuertaris, sed cœlestes thesauros potiùs appetas, quã terrenos. D. Aug. super illud Psal.61. Diuitiæ si affluãt, nolite cor apponere (ait) quòd in his Christi verbis modò relatis summũ nobis exhibet beneficium Deus. Quoniam sicut artifex, qui te admoneret, vt domui tuæ quæ ruinã iam minabatur profulturas apponeres, lignaq; quibus inniteretur submitteres, nõ minimũ tibi beneficium præstaret; sic Christus Dñs his verbis nos admonet, vt rebus his caducis minimè fidamus: ruitura quippè omnia sunt, ac prope diẽ peritura: quapropter expedit, vt æternis ea fulcimentis instauremus, quatenus talibus innixa subsidijs non pereant, sed in quũ permaneant, quod tunc fiet si etiam tẽporalia nostra in Deũ referamus, illiusq; voluntati ac seruitio subdita esse velimus, atq; in eius honore ea expendamus. Vnde Psal. ait: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Sicut enim magna dementia esset, si quis domui ex paleis, & arũdinibus compositę colũnas lapideas submitteret, quib⁹ arundines fulcirentur: sic rebus temporalibus ac caducis, quæ paleis & arundinibus debiliores sunt, cor humanum submittere, quod nobilissimum est, ac firmissimũ cœlum etiam ipsum sustinere valens, insania magna, atq; dementia videt. Diuitiæ ergo si affluant, nolite cor apponere. *Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuũ.* Et quoniam iusti thesaurum suum habent in cœlo, ideò cupiunt dissolui, & esse cum Christo. & desiderant mortẽ & nõ venit, quasi effodientes sepulchrũ, gaudentq; vehementer, cùm inuenerint sepulchrum, ait Iob. Nam sicut qui thesaurum quærit, quantò plùs appropinquat metallo, plùs laborat & solicitus est, nec definit fodere vsq; dum perueniat ad illud; sic iustus sperat in morte sua vbi thesaurum suũ habet, & cùm se videt propinquum morti, dicit quod Martyres solebant dicere, hoc est, quod ego semper optaui, & vobis omnibus exquisiui: Ecce quod concupiui iam teneo, quod desiderauí iam video. Sicut & Paul. Hebr. 10. docet, dicẽs: Non deserentes collectionem nostrã, sicut consuetudinis est quibusdam, sed cõsolantes, & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem. Cæterum impij, qui in hac vita thesaurũ suum repositum habent, etiam si annos Mathusalem vixerint, pauci sibi videntur, & cùm iam penè exanimes sunt, non possunt credere quod moriantur. Ecce quomodo & mũdari à peccato, & eius damna resarcire debeas.

Tertiò vel quartò aduertendũ est, quôd hoc sacro ieiunij tẽpore videtur quòd Deus quærat amicos suos tentare, vel probare quinam sint veri, aut fictitij, si fortè sunt aliqui inter illos, quibus conueniat illud dictum Sapientis: Est amicus socius mẽsæ, & in tẽpore tribulationis recedit. Sunt quippè inter

Simile. *Psal.38.* *D. Aug. super Psal. 61. Simile.* *Psal.61. Simile.* *Iob.31. Simile.* *Hebr.10.* *Alia moralitas sup. cõcio.*

inter homines, qui tandiu tui familiares erunt, quandiu aliquid quod à te expetunt, porrigis: cæterùm, deficiente vino, recedunt, *Amigos de taça de vino.* Igitur hucusque Christus Dominus amicus noster, prosper, ac beneuolus nobis ostensus est. Ecclesia quippè per anni circulũ eius egregia ac prospera facta nobis narrauit: ostendit enim illum ægrotos sanantem, mortuos suscitantem, famelicos pascentẽ, summoq; cum populi applausu concionantem; itaq; totus mundus auidissimus post illum currebat. Item illum nobis proposuit, blandum, placidũ, in peccatores beneuolũ ac pium, denique totum desiderabilem. Nunc verò versa vice ponit illum nobis ieiunantem, à consorcio hominum separatum, tentatum, persequutiones ab hominibus patientem, opprobrijs ac doloribus saturatum. Nunc ergo veri probabuntur amici, nempè, si hi qui in prosperis illum sequebamur, idem faciamus & in aduersis: quoniam aduersitas est, quæ veros amicos probat; vt sicut libenter ab eo bona suscepimus, sic pro eo mala patienter sustineamus, iuxta illam patientissimi Iob sententiam, qua vxorem suam, quæ aduersus Deum loquebatur, increpauit, dicens: Quasi vna de stultis mulieribus loquuta es. Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Attende amicabilem rationem, non dicit, hæc mala patienter tollerata peccata redimunt, præmia parant; sed tanquam verus amicus rationem amici reddit, dicẽs: Si bona suscepimus, &c. Ac si diceret: Cùm ab eadem manu Dei, qui noster Dominus & amicus est, bona hæc & mala procedant; iustum est, vt tanquam ab amico vtraque æquo animo recipiamus. Si ergo nunc necessarium est Christo ieiunanti ac patienti compati, cur id non faciam si socius bonorum eius fui? Caput in membra influit, & cùm caput languidum est, debilitatem etiam illam suis membris communicat. Igitur si tunc membra à capite diuiderentur, & manus & pes se abscinderent, vt seiungerẽtur à capite, dicentes, Nolumus modò mẽbra esse huius capitis, quod tot mala modò nobis cõmunicat, quid de illis diceres? Vtiq; perirẽt mẽbra, quomodocunq; à capite separarẽtur. Caput tuum Christus est; ergo quicquid in te influxerit, recipere debes vt viuas. Si ergo ille infirm⁹ fact⁹ est, vt te perpetua sanitate donaret; si debilis vt te cœlesti fortitudine roboraret; si labores ac mala sustinuit, vt te ęterna requie reficeret, quid nũc tibi caput tuũ communicare poterit, nisi labores ac mala quæ sustinet? Patiẽter accipe quidquid à capite tibi datũ fuerit, cùm sine illo viuere nõ possis. Per eosdẽ poros radix communicat arbori alimentum, siue bonũ siue malũ sit: arbor qui malum alimentũ non suggit, nec bonũ suggere poterit: quoniam signum est quòd habet occlusas vias ac venas, quib⁹ à radice alimenta suggere consueuit. Radix nostra Christus est: nam fundamentũ est, sicut radix, vt Paul. ait: Fundamentũ aliud nemo potest ponere, præter id quod positũ est, quod est Christus Iesus. Ab eo tanquã à radice & gratia, dona, & probatio, & afflictio procedit, si hæc à radice nõ accipis, alia trahere nequaq; poteris: quoniã impeditas habes vias, quibus radix te alere ac cibare solebat; quare si nec passiones Christi cõmunicas, nec gloriam eius habebis, vt Paul. infert: Si tamen cõpatimur, vt & conglorificemur. Hoc enim maximũ erit argumentũ nos coniungi huic radici ac capiti, si mala etiã libenter acceptamus. Bona quippè maximè nostro cõformia sunt appetitui; nam multa quæ etiam à dæmone intelligimus ꝓuenire, quia tamẽ illi cõformantur, accepramus, quãtò magis ea quæ à bono authore proueniũt. Si ergo mala quæ tibi dissona sunt, acceptas, euidens signũ erit te vnitum esse tuæ radici, nè putes cùm audis bona & gaudia, quæ Deus suis reseruata tenet, & gaudes & appetis ea, signum esse quod es amicus Dei: nã (vt Cõmicus dicit) à quouis homine beneficiũ accipere gaudeas, etiam ab inimico. Cæterũ, qui Christi Crucẽ, opprobria ac passiones audit, illisq; compatitur, atq; cùm opus est ea pro illo sustinet ac complexatur, hoc signũ magnum amicitiæ est: nam sicut bonũ à quocunq; recipitur; sic malum pro amico dumtaxat sustinere velis. Gaudeo in passionibus pro vobis (ait Paul.) & adimpleo, quæ desunt passionum Christi. Quid passionibus Christi deest? In membra transferri. Quid radici deficit? Vt virtus eius in ramos trãseat. Non rectè sentio de mẽbris, quę hisce diebus, cùm capitis nostri ieiunia celebramus, ea fugere ac vitare nituntur, occasionesq; ad hoc quærere procurant, si caput dolet, si dormire nequeũt, si angustias stomachi patiuntur, hoc est, occasiones quærere, vt ab amici laboribꝰ recedas. Quid consequentiæ est (ait Ber.) sub capite spinoso delitiosè viuere. Vides

Iob.2. *Simile.* *Coloss.1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

caput tuum spinis obsitũ, & tu floribus ac odoribus fragras, delitijs affluis. Hoc non à capite spinoso procedit. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Certè has carnis delitias nequaquam ex spinoso capite cõmunicas, nec honoras caput tuum, si ab illo communicare labores, renuis. Facilè hodie Christi fideles, Christi passionibus terga vertunt: quæcunque, vel minima occasio eos à ieiunio reuocat; tenera quidẽ ac delicata membra sub tam duro ac rigido capite fers. Tu ergo cùm ieiunas, vnge caput tuum, hoc est, exhilara caput tuũ, qui est Christus, quod tunc facies, quando ei compati cœperis, coadiutor eius in ieiunijs, & afflictionibus existens. Hoc enim hominibus, in tribulationib⁹ solatium esse solet, quod alij eis compatiantur, & eorum erumnas deplorent, & cum eis ferant, sicut fecerunt amici Iob cum eo septem diebus flentes, & aspergẽtes puluere capita sua sedentes in terra. Sicut ergo fuisti socius gloriæ Christi, sic debes esse & passionũ, & dicere cum Iob: Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Portemus Crucem eius post eum, aliàs seueriores cũ illo erimus, quã crucifixores, qui coegerunt Symonem Cyreneũ, vt tolleret Crucem post Iesum. Cur ergo tu, qui mẽbrum eius fieri gloriaris, ac amicus diceris, ipsum solum cum sua Cruce relinquis? Vnge ergo caput tuum, & vnguentum sit cinis iste, quo te hodie vngit Ecclesia, nẽpè vnguento mœstitiæ & mortis, vt reuoces in memoriam tui capitis peccatum, quod ad te iure hæreditario transmissum est. Quare ego existimo, quòd hac die Ecclesia anniuersarium primorum parentum celebret, in memoriam reuocãs mortis sententiam, quam aduersus eos Deus protulit, cùm dixit. Terra es & in terram ibis. Magna res est, quòd homo seipsum cognoscat: hoc enim difficillimum Sapiens ille existimabat: homo ergo ex corpore compositus est, & anima. Oportet, quòd quoad vtrunque qualis & quid sit, cognoscat. Ob hoc enim existimo dixisse Origin. quòd homo bis fuit conditus; prima vice quoad corpus, & secunda quoad animam. Sic enim & Scriptura refert nobis eius creationem. Primò quippè dicit: Fecit Deus hominem de limo terræ; immò (vt Tertul. docet) priùs hominis figuram de luto condidit, quasi typum, ac proplasticem hominis, quem conditurus erat; deinde dicit: Et insufflauit in eo spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Priùs quippè erat pura terra, iam nunc carnem habet viuam, licet hoc totum simul factum sit, tamen Scriptura diuisim illud nobis narrat, vt intelligeremus duplicem hominis naturam, spiritualem, scilicet, & corporalem. Igitur Ecclesia vicem gerens optimi Magistri, à notioribus doctrinam hanc nostræmet cognitionis incipit; ab his enim incipere debet doctrina à notioribus, & facilioribus: & quia caro notior est, quàm spiritus & anima, à carne hanc incipit notionem. Deinde, quoniam non existimamus rem aliquam perfectè cognoscere, nisi vltimam eius differentiam cognoscamus, & aliqui philosophi per animal rationale, mortale hominem definierint, tanquam mortale esset vltima differentia, hanc nos docet Ecclesia, dicẽs: Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuertêris, id est, scito teipsum quantum ad corpus, quia mortalis & corruptibilis es, & in cinerem debes cõuerti. Tali tuimet cognitione humiliatus meliùs audies vocem Dei clamantem ac dicentem per Hieremiam: Terra, terra, terra audi vocem Dei. Ter terram replicat, quoniam terra es, & in terram ibis, & terrã super te fers. Quid est enim corpus tuum, nisi saccus quidam terra plenus, ac vermibus, quod nec tuipse ferre, aut portare vales? Hoc ergo vnguento vngere debes caput tuum. Sed dices: Si caput meum est Christus, vt Paul. nos docet, quomodò re tam vili, qualis est cinis vngere debeam tam sacrum ac nobilissimum caput meum? Proh dolor! quoniam peccator aliud caput assumit, nempè caput serpẽtis, cuius membrum per peccatum efficitur. Nam licet peccator Christianus, per fidem remaneat membrum Christi; est tamen membrum aridum, ac paralypsi confectum, quod non est capax recipiendi influentias à capite suo, quod est Christus: sed vnitus est capiti serpentis, qui est diabolus, à quo virulentis roribus nutritur, ita quòd ei qui mortaliter peccat possumus dicere, quòd tollit membrum Christi, & facit illud serpentis. Non enim assumis caput Christum: quia non eius nutu gubernaris aut lege, sed serpentem, hoc est, diabolum facis caput tuum. Cùm illius volũtate traharis, animæ tuæ ponis serpentinum caput, quare monstrum ac chimœra quædã efficeris corpus hominis, & caput serpentis habens. Miseranda

Iob.2.
Genes.3.
Origenes.
Genes. 1. Tertul.
Genes.1.
Hiere.29.
Ephes.4.

seranda res, ac deploranda, vtiq; miseria. Cùm enim dicat Paul. quòd caput viri est Christus; caput verò Christi Deus: sequitur, quòd qui in gratia ac amicitia est Christi, à Deo moderatur, & ab eo omnes eius actiones diriguntur: vnde quicquid cogitauerit, dixerit, aut operatus fuerit, diuinum valorem, ac præmium habiturum est. Tu autem, ô miser, tali amputato capite diabolum accepisti, à quo regeris, & cuius legibus impijs obtemperans moderaris. Accepisti loco Christi serpentis caput, quod nihil est nequius, secundum illam Sapientis sententiam: Non est caput nequius super caput colubri. Videte colubrum super terram, ac puluerem reptantẽ, sine ordine aut distinctione membrorum, linguam virulẽtam ad terrorẽ ostẽdentem. Cùm ergo te, ô Christiane, intelligis tam venenosi capitis membrum, tam corruptæ radicis ramum, quomodò non verecundia rubes? quomodò rabidus teipsum dilaniare cessas, tam infame caput gerens? quo quid communicare poteris, nisi infernarum furiarũ rabiem, Cancerberi spumas, ac mortifera venena, quæ corpus, & animam simul in æternum inficiant? Proh Deũ immortalem quod monstrum horrendum refers, corpus hominis, & capud dæmonis! Nam & Christus Dñs, qui nostrum debebat esse caput, homo factus est, vt membra & caput vnius essent omninò naturæ, nè monstruosa res videretur, si caput alienum esset à membris, sed tu corpus hominis, & caput serpentinũ geris, quale erat illud, quod Horatius fingebat, dicens: Si quis humano capiti ceruicem iungat equinam. De qua re admirans Hierem. cap. 12. quærebatur, dicens: Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? Cùm diuersorum colorũ ac figurarum factus est homo, qui inter cæteras creaturas hæreditas mea est, in quo per gratiam & gloriam habitare desidero, nunc autẽ quasi larua diuersarum facierũ factus est mihi. Quare Sapiens ad id nos dehortatur, dicens: Nè accipias faciẽ aduersus faciem tuã, hoc est, nè alienũ vultum, aut caput assumas, nè monstrũ ac chimæra efficiaris. A tali ergo capite, quid nisi terram ac cinerẽ accipere debes? hoc enim est alimẽtum eius: Terrã comedes omnib⁹ diebus vitæ tuæ. Vnde de peccatoribus Dauid dicebat: Inimici tui Dñe terrã lingent. Nam quasi sues in cœnum, ore, & corpore se volutãt, ac veluti serpentes reptãt, semper desiderio ac opere in reb⁹ turpibus volutati iacent. Quod, & lamentabatur Hiere. thren. 3. dicens: Cibauit me cinere. Vide quo cibo te pascit diabolus, cùm illũ tãquam caput affers, quàm diuersum ab eo quod tibi confert Christus caput tuum: Panis quem ego dabo, caro mea est pro mũdi vita. Hic est Angelorũ panis, qui vitã nobis præstat æternã. Igitur ob hoc cinerẽ super caput tuum spargit Ecclesia, vt scias te iam non cœleste caput gerere, sed terrenum ac cœnulentum, quem iam non Christus, sed Antichristus gubernat ac regit, serpentinumque caput tibi cinerem subministrat. Agnosce ergo, ô homo, te, & cùm te agnoueris, secundum carnem transi per cogitationem ad animam, & inuenies eam turbidam, pallidam, ac fœdam: vtpotè quæ cineris colorem ac terrenũ refert. Qualis appareret puella, quæ terrã solet comedere? Pallida facies, terrestris color, rigida labia omnibus ostendũt puellam illam terra pasci. Sic & animam considerare licebit, quæ veneno potata est. Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? *Descoloridæ.* Memento ergo homo, quia cinis es, &c. Quid ergo facies, vt te à tanta fœditate liberes? Vnge caput tuũ, agnosce cũlpas tuas, fatere peccata, cinerem super caput tuũ asperge, significans te proprium caput reliquisse, à quo gratia, charitate, & vnguẽtis preciosissimis vngebaris, & assumpsisse diabolũ pro capite, qui te cœnulentũ ac terrenũ fecit, atq; tali consideratione cor tuũ crema tanti mali pœnitudine ac dolore. Sic enim & auis, quæ dicitur Phœnix, seipsam viuã cremãdo in suis cineribus regeneratur & nascitur. Si tu intùs te cineribus cremaueris, considerando quid in corpore, quid in anima sis: sic dolore ac amore ardẽs, nouus filius Dei iterũ regeneratus apparebis. Vnde Hiere. 6. dicitur: Filia populi mei accingere cilicio, cõspergere cinere, luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarũ. Vide ad quid deueneris. Nam cinis vltima resolutio est, ad quã peruenit res quæ cõburitur. Vide te per peccatum factũ inferni titionẽ, cinerem in quo æternus ille inferni ignis cõseruetur. Luctũ vnigeniti fac tibi. Non quomodocunq; debet peccatũ fleri, sed planctu magno, qualis in vnigeniti morte fieri solet, quem omnes pariter deflẽt, patres, fratres, maiores, ac minores pullatis vestib⁹ ac luctuosis induuntur; immò & parietes ipsi nigris pannis cooperiuntur, omnes se miseros clamãt, orphanos ac desertos dicũt, vtpotè illo quẽ vt

1. Cor. 11.
Eccles. 25.
Horatius.
Hiere. 12.
Eccles. 4.
Genes. 3.
Psal. 71.
Thren. 3.
Ioan. 6.
simile.
Hiere. 12.
Hiere. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

parentē venerari debebant orbatos, omnia lachrymis, ingultibus, ac ſuſpirijs cōplentur. Miſerrima anima, atq; miſeranda, quæ Deum mortaliter offendiſti, æternitatum primogenituræ, ac ius quod ad cœleſtia Regna habebas, ſimul cū gratia amiſiſti, quòd pro lenticularum edulio, velut alter profanus Eſau vendidiſti, propter vmbram fugacis ac perituri gaudij, hæc omnia ſpreuiſti! Quomodò tot mala plāgere debes, niſi ſecundū menſurā damni, quod incurriſti? Pullatis ac luctuoſis induere veſtibus, immò & hic luctus nouus ac extraordinarius ſit; cilicio & ſacco pro luctu induere, cinerem ſuper caput tuū aſperge: luctuoſa incedat anima tua, curua, atq; mœrore confecta ſuper multitudinē peccatorum ſuorū. Potentiæ eius etiam luctuoſæ ſint, defleāt, ſuſpirent, gemitibus aëra quatiant; maximè voluntas, quæ ſuum amorē amiſit; deinde intellectus, qui ſuum perdidit theſaurum; poſtremò memoria, quando tanti mali recordata fuerit, & recordetur ſæpè, nec obliuioni tantū damnum tradat. Parietes etiam nigris operiantur pannis, corpus, ſcilicet, quod velut paries occludit animā, non ſit huius luctꝰ expers, quod particeps in culpa fuit. Lachrymentur oculi, ſuſpiria viſceræ emittant, cor palpitet ac gemat, ſingultus reſonet pectus, peccata ſua cōfiteatur lingua, nec vlla potētia aut ſenſus ab hoc plāctu declinet. Planctū amarum faciat cor, & ſciat quàm malū & amarū ſit dereliquiſſe Dñm: amara quippè anima eſt, quæ ſine Deo eſt, qui ſolus dulcedo eius eſt. Verūtamen ſcito iniquitatē tuam, quòd in Deum præuaricata ſis. Attende quid D. Amb. doceat peccatorē agere: Interrumpendus (inquit) eſt ſomnus gemitibus, ſequeſtrandus orationibus, interpellandus ſuſpirijs, euigilare debet peccator, vt peccata defleat, & lachrymis ſtratum ſuum rigare non ceſſet. Quid dicā tibi ignaue peccator, & fortè nimium fidus, qui tā citò lachrymas abſtergis, peccata obliuiſceris, atq; vnius diei ieiunium nimis aſperū tibi videtur pro tot peccatis cōmiſſis? Si precioſam gemmā perdidiſti, etiam poſtquā recuperaſti eam, adhūc per ſpatium tēporis illa mentis inquietudo durat; & Deum tuū ſuper omnes theſauros deſyderabiliorem perdidiſti, cur tam citò quieſcis, etiam ſi putes te iam recuperaſſe illum? Etiam poſt pœnitentiā & confeſſionem debēt lachrymę perdurare & ſuſpiria. Depropitiato peccato noli eſſe ſine metu.

Geneſ.25.

Ecclei.2.

D. Amb.

Pſal.6.

Simile.

Eccleſ.5.

Sic enim & Petrus, & Magdalena per totā vitam fleuerunt peccata ſua: nam & Petrus ſulcos in maxillis cōtraxerat, quas lachrymarū fluxus ſignauerat: Si quis capite dānatus eſſet, & alius quiſpiam illum è morte eriperet, hac cōditione vt per aliquot dies in monte aliquo deliteſceret, & ille renueret conditionē, nè aliquem capitis dolorem generaret, ſub diu noctes tranſigendo, & potiùs ſe in Cruce ſuſpendi permitteret, q̄ tantillum illud detrimentū pati, non nè irrideres, inſanum ac fatuū reputando illum? Inſaniorem ac furore ebrium te dicam meliùs, ô peccator, qui æternam potiùs eligis ſubire pœnā, quàm ieiuniū vnius Dei pati, aut eleemoſynā, vel orationem pro delictis tuis offerre. Vnde & Iob dicit: Qui timet pruinā irruet ſuper eum nix, *Pot huyr del relampago daren el rayo.* Sed vngamus cinere capita, vt ſic ſerpentis caput euaneſcat, & conuertantur in fauillam & cinerē, & concedat nobis Deus quod per Eſai. pollicitus eſt, dicens: Dabo eis coronam pro cinere, pallium laudis pro luctu, oleum gaudij pro ſpiritu mœroris; & ſic ad gaudia æterna peruenire mereamur, Amen.

Simile.

Iob.6.

Eſai.61.

Sed quoniā ſcio plures eſſe, qui magis appetant ea quæ ad conciones habēdas ad populum conducunt, q̄ alia quæ ad literalem intelligentiā conferant, cùm tamē iſta multo maiori labore cōparentur; ideò etiamſi plura iam circa hoc Euāgeliū diximus, alia etiam addere libet, vt eorū eſuriem ſatiem, qui hæc tanta auiditate concupiſcunt. Nolite theſaurizare (ait Dñs Chriſtus) vobis theſauros in terra, vbi erugo, &c. & vbi fures effodiunt & furātur. Bona tēporalia maximè rapinę ſubiacent: quoniā omnia temporalia rapina dicuntur, quod elegātiſsimè docet D. Tho. ſuper illud Iob. 17. Prædam pollicetur ſocijs, vbi dicit, q̄ per rapinā intelliguntur bona tēporalia omnia, quæ in ſimilitudinē rapinæ poſsidētur. Nam cùm tēporalia omnia, tam inſufficiētia ac egena ſint, vt pluribus ſatisfacere nō poſsint, neceſſariū eſt, vt iſte qui ea poſsidet, ab alio ſurripiat, & q̄ vt iſte ſit diues alius in paupertate viuat: ſunt enim bona hęc reſpectu hominū, ſicut duo cū vno calceo, quē ſi iſte illo calciatur, alius debet diſcalciatus incedere. Sic ſi iſte bona temporalia poſsidet, alius illis carere debet; & ſi iſte ſaciatus cibo, alius illos eſuriat: & ſic de alijs. Et hoc propter eorum inſufficientiam, qui omnibus non poſſunt abundare. Vnde ſi iſte ea ha-

Alia moralitas.

D. Thom. ſuper Iob. 17.

ea habet, ab alio ſurripit, ſiue per violentiā & iniuſtitiam, ſiue per obitū iſtius. Vitam finijt pater tuus, & tu ab illo quaſi rapis bona quæ dimittit, cras morieris tu, & filius tuus à te ſurripiet bona tua. Obeat diem ſuū Epiſcopus, vt Papa eius rapiat ſpolia; Rex ſubditorū bona ſurripiat, & ipſi in ſeipſos prædam exerceant: quoniam omnes ſimul tam egena bona nequeunt poſsidere, ad quod fortè alludens Italus ſuo idiomate rē familiarē vocat (roba) quaſi à rapiendo ſic dicta ſit. Quapropter theſaurizate vobis theſauros in cœlo, &c. vbi fures non effodiunt nec furātur: quoniam bona cœleſtia omnibus ſufficiūt, nec ideò quia hic ea poſſidet, alius eis carere debet; immò communia bona ſunt, & in communi poſsidentur, quæ propter eorum ſufficientiam & abundantiam, omnibus ſufficiunt & abundant. *Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* Et quia nos theſaurū noſtrū habemus in cœlo, ibi debet eſſe cor noſtrū. Plato hominem, inuerſam arborem dicebat eſſe: quoniam ſi eius compoſitionem conſideres, videbis in eo figurā quandam arboris eſſe; quippè qui & truncū habeat & venas, quibus alimentū ſuggit, quēadmodum & arbor. Eſt tamē arbor inuerſa, quia radices habet ſuprà, nempè in capite; ramos autem, quæ ſunt mēbra, habet inferiùs. Arbor quia radices habet ſubtus terram, ab ea alitur & cibatur: homo verò qui radices habet ſuper terrā, & verſus cęlū ab illo alimēta ſuggere debet, quare ad cœlū aperire debet os ſuū, intentiones ac deſyderia; vnde ei omnia bona ſua prouenire debēt. Quocircà & Dauid dicebat: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et alibi: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Nam in phraſi Hebræa leuare oculos ad aliquē, eſt fateri quòd ab eo alitur, vt eſt illud Oſeæ: Peccata populi mei comedunt Sacerdotes, & ad iniquitatem leuabunt animam ſuam, hoc eſt, de peccatis populi volēt ſuſtentari. Quare alia litera habet: Et de peccatis ſuſtentabuntur: quoniam homines oblationes faciebāt pro ſuis peccatis. Igitur leuare debemus oculos noſtros in cœlum: quoniam ab illo alimur & potamur. Quare alibi, & Dauid dicebat: Ad te Dñe leuaui animam meam: ibi enim ſunt noſtræ radices, à quibus alimenta ſuggimus. Hoc enim eſt miraculum huius ciuitatis Hieruſalē terreſtris (vt & ſuprà inſinuauimus) quoniā eſt ædificium inuerſum; habet enim fundamenta ſurſum, cùm tamen ædificium ſit ſubtùs. Fundamētum huius Eccleſię, Chriſtus Dñs eſt, ſecundū illud Paul. Fundamentū aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitū eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus: hoc autem fundamentum in cœlis eſt in dextera Dei ſedens, cùm tamen Eccleſia, quæ ſuper illum fundata eſt, in terris viuat. Hoc tamē ſuauiſſimo ac ſapientiſsimo ordine diſpoſitū eſt, vt Aug. docet ſuper Pſalm. 29. vbi ait: Quod in ædificijs, ibi eſt fundamentū, vbi ędificij pondus inclinat: quoniam à fundamēto ſuſtentatur ædificium: & cùm quælibet res ſuum pondus ac inclinationē habeat, vt ad ſuum centrum feratur; fit vt quia ædificia terrena rebus grauibus conſtant, nempè lapidibus, ac pōderoſis lignis, quæ ſubtùs ſua grauitate feruntur, opus eſt vt infra ſe fundamenta habeant, quibus innitātur nè ſuo pondere decidāt. Cæterùm, ſi daretur aliquod ædificium, quod rebus leuibus cōſtaret, vt ſi v.g. eſſet igneū, cuius inclinatio eſt ſuprà volare, illic deberet habere fundamētum, vbi pondus ſuæ naturæ inclinat illud: aliàs ſi illic vbi fertur nō habet fundamentum cui fulciatur, verſus illam partem corruet. Huius almæ ædificium Eccleſiæ virtutibus Chriſtianis conſtat, nempè Fide, Spe, & Charitate: quę ſuo pondere ſurſum tendunt: Fides quippè deſyderat clarè videre, quod modò obſcurè credit, hoc autē in Patria habebit: Charitas etiam Deū ſuper omnia diligit, qui ſuper omnes cœlos ſubleuatur: Spes etiam illūc volat vbi ſcit eſſe ſuam ſubſtantiam; cùm ergo ſurſum tendat hoc ædificium, illic & debet habere ſuum fundamentum, quo innitatur ac permaneat. Et verè ita eſt, quòd ad dexterā Dei eſt Chriſtus, huius ciuitatis fundamētum, huius arboris radix, vt dicere poſsimus Chriſtiani, cōuerſatio noſtra in cœlis eſt. Et alibi: Vita veſtra abſcōdita eſt cum Chriſto in gloria. Quare quæ ſurſum ſunt debemus quærere ac ſapere, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedēs. Et quoniā theſaurus noſter radix ac fundamentū eſt ſurſum: ſurſum etiā debemus habere corda, vt Eccleſia quotidie nos admonet, Theſaurizate vobis in cœlo. Securior erit theſaurus tuus in cœlo quàm in terra: quoniā ibi cuſtos eſt Deus, hic verò homo. Pluit Dñs manna filijs Iſraēl, & illud quod homines ſeruabāt putreſcebat, & vermibus protinuus ſcatebat, ſi in alterū diem ſeruaretur; ſed quod præcepit Dñs ſeruari in arca ſua, poſitū in vrna multis permānſit ſęculis,

1. Cor. 3.

D. Aug. ſuper Pſal. 29.

Simile.

Philip. 3.

Coloſ. 3.

Exod. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

culis. Sic ſi in Deo operũ tuorũ theſauros recondis in æternũ conſeruabuntur: ſi autem hominibus eos credis, & propter illos operaris, mox computreſcent & peribunt.

2. Timo. 1. Vnde Paul. dicebat: Scio quia potens eſt depoſitum meũ ſeruare in illũ diem. Quapropter ſubdit Dñs, dicens: *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totũ corpus tuũ tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Apud Græcos ſolũmodo dicitur, lucerna corporis eſt oculus, abſq; pronomine Tui, & Tuus, quod ad elegantiam potiùs quàm ad aliquã mutationẽ ſententiæ pertinet. Methaphoricus ſermo eſt, loquens de viſu corporali, etiam ſi aliqui id negent, exiſtimantes de oculo mentis loqui hic Dñm, propterea, quòd dicit, Oculus ſimplex, & nequam, quod nõ videtur poſſe dici de oculo corporali. Sed hæc ratio non conuincit, quoniam etiam oculus ab omni puritate mundatus, dicitur purus, qui ſi lippitudine commacularetur, diceretur malus, vt legũt Græci. Licèt poſſet dici Euangeliſtam conſultò his terminis vſum fuiſſe, quæ potiùs oculo mẽtis quàm corporis accommodantur, vt inſinuaret trãſitum eſſe faciendũ ad ſpirituales oculos. Nam in corpore videmus, quòd oculus fungatur officio lucernę, quæ in domo cùm tenebræ ſunt, oſtendit, quò veſtigia imprimere debeamus: ſic oculus cætera omnia membra illuminat, vt videant quò actus ſuos dirigãt. Quòd ſi oculus limpidus ac clarus eſt, melius hoc officium exercebit quàm ſi lippitudine aliqua obſcuratus ſit, vel omnino luce ſit priuatus. Sic in anima philoſophari licebit, intelligẽdo per oculũ,

D. Chryſ. vel mentem, vt Chryſ. vel intentionem, vt

D. Aug. Auguſt. intelligit. Nam ſi mens abſq; terrenis impuritatibus fuerit, rectè totum hominem illuminabit ad opera virtutis exequẽda: quòd ſi terrenis cupiditatibus immixta fuerit, non ita clarè quæ recta ſunt, videbit, ſed tenebris terrenorũ affectuũ bona opera offuſcabit; & ſic hæc ſententia cum antecedentibus coniungitur. Docuerat enim Dñs vt in omnibus operibus noſtris, non ad terrena ſed ad cœleſtia reſpiceremus: & nè in terris noſtros reconderemus theſauros, doctrinam hac ſimilitudine confirmat. Quoniam ea opera, quæ ob terrenam cupiditatem fiunt, ad quã reſpicit mens, tenebroſa ſunt ſicut terra ipſa, quæ ſecundum ſe claritate caret; ſi autem mens ab his cupiditatibus ſit libera, clara ac cœleſtia reddet opera noſtra, ſicut oculus clarus rectè illuminat membra, quod non ita benè exequitur offuſcatus. Quòd ſi per oculũ cum Aug. intelligas intentionem, ſi ea recta fuerit, rectas & faciet ſemitas tuas: quòd ſi ad aliud quam ad Deum flecteris eam, etiam ſemitæ tortuoſæ erunt: recta enim vel mala intentio bonas vel malas facit operationes noſtras. Si ergo fuerit pura ac ſimplex, non niſi vnum attendens, nempè Deum, tota congeries etiam operũ noſtrorum erit lucida. Si autẽ eam terrenis reſpectibus miſcueris, iam tenebroſa reddet opera tua, ſicut & ipſa tenebris offuſcata eſt. Cùm ergo Chriſtus Dñs docuerit nos, vt opera noſtra ſimpliciter propter Deũ faciamus, tã eleemoſynas quàm orationem, & ieiunia: rectè ſubinfert, hoc eſſe neceſſarium vt opera noſtra ſint digna diuino conſpectu, aliàs tanquàm offuſcata tenebris nõ ea aſpiciet puriſſimus oculus Dei, ſecundum illud Prophetę: Mundi ſunt oculi tui, ad iniquitatem reſpicere non poſſunt. Sed aduertendum, quòd hic dicitur, *ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit*, non debere ſic intelligi, quaſi nihil erroris aut peccati ſit in eo, qui mentem habet purã, ſed quod nihil horum ſit dominaturum ei, & abſoruendum ſit à prædominante luce quicquid adhùc remanet tenebrarum, ratione cuius Epheſijs ſcribens Paul. dicit cap. 15. Bratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Dño. Sed vt hæc dicta melius intelligantur, Nota, quòd ſecũdum Platonẽ oculus videns, qui dirigit opera omnium membrorum corporis, & oſtendit, componitur ex igne claro & tunicis perſpicuis circumpoſitis, per quas egreditur radius luminis interioris, & incidit in res viſas: quoniam ignis clarus, & calidus, caliditate ſua tenet oculum nè rigeſcat, & ſic efficiatur immobilis. Debet autem eſſe purus & impermixtus, nè efficiatur vmbroſus: quoniam vmbra ex permixtione aliorum humorum cauſatur, & offuſcat oculum: claritate autẽ multiplicat lumen, & benè oſtendit id ſuper quod cadit, & vt iſta facere poſſit, interius cuſtoditur. Igitur ſi per oculũ intelligatur mens, vt vult Chryſ. qui ſpiritũ facit oculũ dextrũ: lumen quo mens animæ potentias ac corporis actus illuminat, erit fides per dilectionẽ operãs, quæ ſicut ignis clarus & purus ſe habet, quod lumẽ illuminare habet ex

Abach. 1.

Epheſ. 15.

Plato.

Simile. ex fide, ex calore charitatis habet mobilitatẽ & vſum. Nam ſicut organa ſenſuũ deſtituta calore naturali, rigeſcũt, & immobilia efficiũtur, & oculi obtenebrãtur ex cõtractione tunicarũ, per quas lumẽ illud igneũ egrediebatur; ita etiã refrigeſcente charitate congelatur cor, & rigeſcunt vires, atq; immobiles ad opera meritoria efficiuntur, immò defectus charitatis cõtrahit viſum cordis, vt nõ ita rectè lumine fidei vtatur, vt in

Eccleſ. 43. peccatoribus cernimus, quorum via tenebroſa dicitur. Vnde Eccleſ. 43. dicitur: Frigidus ventus aquilo flabit, & gelabitur chriſtallus ab aqua. Intelligendo autẽ per oculum intẽtionem (vt vult Auguſt. qui dicit, quod intentio eſt volũtas cum fine) aduertendum eſt, quòd eſt intentio præſtituens

Simile. finem, & eſt intentio tendens ipſo opere in finem: ſicut & quærenti viam qua pergere debet ad Patriam, dupliciter oſtenditur ei, vel digito demonſtrando, & nõ illum comitando in via, vel pergens cum eo ipſo actu oſtendit viam. Et primo modo ratio præſtituens & indicans ſinẽ dicitur intentio. Secundo modo dicitur voluntas, quaſi pergens per affectũ in finem. Huius autem intentionis vſus eſt ſicut lucernæ, quæ dirigit greſſus, & oſtẽdit quo ſit eundum, ſicut

Prou. 20. Luc. 12. dicitur Prouer. 20. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Et Lucæ. 12. Lucernæ ardentes in manib⁹ veſtris, hoc eſt, opera veſtra illuminata recta intentione finis. Cæterum lumen quod hanc intentionẽ illuminare debet, eſt etiam lumen fidei, quæ illuminat intentionem, & digito oſtendit quo pergere debet. Id enim poſcebat Dauid

Pſal. 12. Epheſ. 1. Pſal. 12. dicens: Illumina oculos meos, &c. Et Epheſ. 1. Paul. deprecabatur, pro ſuis clientulis, vt Deus daret illis illuminatos oculos cordis. Nam antequam ſit fides in corde, non niſi nihil videt, hoc eſt, ea quæ ſunt materia peccatorũ, vt de Paulo peccatore Act. 9. dicit: Apertis oculis nihil videbat. Sed poſtquã inſtructus eſt de fide, audiuit ab Anania: Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, vt videas & implearis Spiritu ſancto. Imò quidam ſancti addunt ad hoc lumen contemplationis, quo amplius oculus illuminetur,

2. Cor. 4. de quo. 2. Cor. 4. dicitur: Deus qui dixit, de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationẽ ſcientiæ charitatis Dei. Sic autẽ illuminata ratio, & purificata per fidem, quæ per dilectionem

Act. 15. operatur, de qua Act. 15. dixit Petrus: Fide purificãs corda eorũ, ratio quidem ſcit quo pergendum eſt, & verum præſtitit finem noſtris operibus, & voluntas calore charitatis accẽſa, ſciens & prudens hæc opera exercet. Igitur dicit Chriſtus: Lucerna corporis tui eſt oculus tuus, hoc eſt, intẽtio tua: nihil enim magis noſtrum eſt quàm intentio, & ideò dicit, Oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, hoc eſt, ſi intẽtionis oculus fuerit adunatus ad vnum verũ finem omnium operum noſtrorum. Nam ſi vis oculi nõ ſit adunata, ſed ſparſa, nunquam ſecũdum naturam rectè & benè videt oculus, ſed dirigit in diuerſa, & confundit opera, ita quod homo neſciat quò vadat, vt patet in illis qui tortuos habent oculos, hûc, illûcq; eos circunferentes: nunquam enim recta via pergunt, ſed hûc, illûcq; declinant: quoniam lumen eorum in diuerſa diſpergitur. Quare

Cant. 4. in Cantic. c. 4. dicitur: Vulneraſti cor meũ ſoror mea, in vno oculorum tuorum: In vno

Cantic. 1. dicit, in vna intentione, qua reſpicis vnum Deum. Et Cant. 1. Oculi tui columbarum, quæ ſimpliciſsima animalia ſunt. Propter

Matth. 20 quod nos admonet Chriſtus, vt ſimus prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Simplex autẽ intentio eſt, quando ſolùm cœleſtia reſpicit, nec motum habet ad inferiora & mũdanam retributionẽ: tunc enim duplicata intentio eſt, quare tales inconſtantes ſunt, nec in vno permanent, vt Iacob. dicit: Vir duplex animo in-

Iacob. 1. conſtãs eſt in omnibus ſuis: quia ad diuerſa

Geneſ. 19. reſpicit; ſicut & vxor Loth, quia torſit oculos retrorſum ad Sodomã, cùm recta intentione deberet pergere ad mõtem, verſa eſt in ſtatuã ſalis. Et Luc. 9. dicit Chriſtus Dñs:

Luc. 9. Nemo mittens manũ ſuam ad aratrum, & reſpiciẽs retrò aptus eſt Regno Dei. Quare de viro apoſtata dicitur Prou. 6. Quod annuit oculis: quia intentionẽ in diuerſa torquet, nõ vnum verũ bonum, ſed plura fictitia intendens. Igitur, ſi oculus tuus fuerit

Prouer. 6. ſimplex, totũ corpus tuũ lucidũ erit: quoniam tunc opera tua à luce eliciuntur, & luce veſtiuntur, & luce dirigũtur, & terminantur ad lucem. Eliciuntur à luce, quia ab intellectu fide illuminato procedunt, ſimul cum voluntate eodem lumine ac calore accenſa; veſtiuntur autem à luce, quia opera hac intẽtione facta formã & habitũ induũt virtutis. Virtutes autẽ Paul. vocat armа lu-

Rom. 13. cis. Dirigũtur à luce: quia ab intellectu rectè illuminato, & à voluntate benè affecta dirigũtur. Terminantur ad lucẽ, quia æternæ luci

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ luci per intentionem coniunguntur,& tunc totum corpus tuum, hoc est, vniuersa congeries operum tuorũ lucida erit: vt verum sit quod Prouer. 4. dicitur: Semita iusti quasi lux splẽdens procedit, & crescit vsq; ad perfectum diem. Et tales. Dani. cap. 12. comparat stellis fulgentibus in æternitates perpetuas. *Si autem nequam fuerit.* Nequam dicitur ille, qui nequit plus in malo; immò plus vult mali quàm potest, sicut oculus liuidi semper respicit ad nocumentum. Vnde Eccles. 31. dicitur: Memento, quia malus est nequam oculus. Nequius oculo quid creatum est? Hoc est, praua intentione, quę omnia opera nequissima reddit. Et Matth. 20. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? De quib⁹. 2. Pet. 2. dicitur: Oculos habent plenos adulterij, & incessabilis delicti: adulteri enim oculus, vero animæ sponso cõtempto alium respicit, nempè mundũ & eius præmia. Si ergo hic oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit, hoc est, vniuersa congeries operum tuorum mala erit: nam tunc opera tua elicientur à tenebris, vestientur tenebris, stant in tenebris, & diriguntur ad tenebras æternas. Eliciuntur enim à praua intentione, qua vestiuntur opera, & à qua denominantur: vt qui furatur vt mœchetur, potiùs est mœchus, quàm fur: quoniam ab intẽtione talis nominatur. Quare à Paulo vocãtur opera tenebrarum, & in ea fiunt, ac stant, atq; ad tenebras exteriores diriguntur, in quibus tandem propter talia opera detrudendus est, vt dicitur Matth. 22. Proijcite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. *Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?* Corpus nostrum ex se tenebrosum ac obscurum est: est enim corpus opacum, lucis incapax, vt terra. si lumẽ aliquod habet ex mẽte ac anima ei prouenire debet; si autem hoc lumen tenebræ sunt, quia mens & intentio praua sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? quoniam omnia erunt tunc tenebræ, tam corpus quàm anima. Erũt enim veluti tenebræ Ægypti tãm densæ, vt palpari queant, sicut dicitur Esai. 10. & Eccles. 21. Via impiorum complantata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ: nam & si corpus in se tenebrosum est, tamen & illustratur si luminosa est intentio, vt dicitur Mich. 7. Cùm sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Et Psal. 138. Nox sicut dies illuminabitur. Et Esai. 58. Orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, &c. Cassianus in collatione 2. Abbatis Moysi explicat hanc sententiam de discretione, quã B. Antonius protulit in illa collatione virtutem esse maximè necessariam ad prosequutionem virtutis. Est enim veluti oculus, qui tam corporis, quàm animæ actiones moderare ac illuminare debet, nè in nimietatem, vel paruitatem animus declinet, sed media procedat via. Vnde Saul, & Achab propter indiscretionem errauerũt, hic parcens Regi Syriæ, ille Regi Amalech. Et illud Paul. Ephes. 4. Sol non occidat super iracundiam vestrã, explicat de discretione quam vocat Solem, qui illustrare debet omnes actiones nostras. Nam Eccles. 32. dicitur: Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit. Et Prouer. 24. Cum sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur. *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Poterat quis sic intelligere prædicta: Iubemur thesaurizare in cœlo. Benè. Sic faciam: sed thesaurizabo etiam in terra, vtrobiq; thesauros accumulabo, & propterea non incurram damna tenebrarum. Sed vt hãc fallaciam excludat Dominus dicit: Nemo potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, &c. In cõmuni loquitur & generaliter; est enim hoc veluti prouerbiale quoddam dictum, quod vulgò circunferebatur, & loquitur de cõtrarijs dominis diuersa iubentibus; nec enim ad contraria potest quis simul accurrere. *Non potestis Deo seruire, & mammonæ.* Quæ dictio Chaldaica est, significans diuitias, vel dæmonẽ, quem pro Deo colebant diuitiarum. Vbi aduertẽdum est, quòd tota hæc doctrina vsq; in finem huius capitis, est veluti quædam lectio, aut documentum Christianæ philosophiæ, qua Magister noster Christus nos docet, quo pacto possimus trãsire per bona tẽporalia, vt non amittamus æterna. Vult vos diuites certiores facere, atq; fallaciam hãc detegere, qua ipsi decepti detinemini. Impossibile est vos Deo simul & pecuniæ seruire posse: quoniã Dñi sunt inter se dissidentes ac contrarij. Est quidẽ homo vnus, cor eius indiuisibile est, quomodo ergo dividere illud potest, atq; in diuersos dispertire amores, inter se auersos, & cõtrarios, nisi quatenus vnus ad alterũ ordinat. Et sicut nõ potest vnũ arq; idẽ membrũ duobus corporib⁹ ministrare, sic nec vnus homo duobus dñis seruire. Et sicut nec bos vnus sub duob⁹ iugis arare potest, ita nec vnus homo sub potestate ac iugo duorum dominorum stare valet, si dissidentes inter se sint. Vnde Paulus dicebat: Non potestis participes esse mensę Dei, & dæmoniorum. Ac si diceret nostro vulgari. *No podeis tirar dos gajes, o sueldo de Dios, y del demonio, que es comer pan a dos mesas.* Hoc est quod Propheta Helias populo illi inconstanti dicebat, qui modò Deo, modò Baal seruiebat. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus ipse est Deus, sequimini illum: si autem Baal, sequimini eum. Qui vtroque pede claudicat, videtur in duas se vertere partes, & modò versus dexteram passus tendere, modò versus sinistram declinare: & quod ad vtramque partem genu flexiones ac reuerentias faciat. Hoc ergo est, quod vehementer reprehendit Deus, nunc in Dei seruitio vestigia figere, & mox in diaboli obsequium alios passus deambulare. *Dar vn passo en seruicio de Dios, y otro luego en seruicio del demonio.* In templum venis vt reuerentiam exhibeas Deo, & cùm è tẽplo exis aliam diabolo ac mundo præbes: nam mox ad mundi negotia, ad dolos traheris, hoc quidem claudicare in vtrãq; partem est. Hoc est quod Pharao poscebat à populo Dei, vt sacrificaret Domino in Ægypto, quod tamen non permisit Moyses: quoniam impossibile est in tenebris, ac seruitute huius sæculi, Dei obsequio manciparii. Exeundum est ab Ægypto, vt Deo nostro sacrificemus. Liber à peccati seruitute debet esse qui Deo seruire studet, secundum illud Paul. Nunc autem liberati à peccato serui autem facti iustitiæ, habetis fructum vestrum in sanctificationem: quoniam tũc erunt accepta ac sancta opera, ac sacrificia nostra. In cuius signum cum Philistęi captam duxissent arcam Dei, & in templo Dagon eam collocassent, cùm altera die ad tẽplum venissent, inuenerunt Idolum Dagon subtus arcam iacens. Vbi insinuatur nobis quòd Deus non secum diabolum aut peccatum potest ferre: quoniam non benè conueniunt, nec in vna sede morãtur Deus & diabolus. Quæ enim conuentio est Dei ad Belial? Nam vt in prouerbio vulgari dicitur: *Dios y el diablo no caben en vn saco.* Si semel Deum in templo animæ tuæ suscepisti, & arcam testamenti eius, hoc est, legem suam in tuo corde erexisti, necesse est vt corruat Dagon ante eum, cæteræ leges ac Domini subtus illum debent esse: aliàs arcam Dei prophanasti, eam cum idolis tuis parem faciendo. Quid enim tibi proderit si vnum opus hominis Christiani exerces, cùm plures actiones pagani similes facias? Corruat Idolum Dagon, & Deus solus in te dominetur. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Dualis numer⁹ apud Pythagoricos malè audiebat, & tanquam infamis reputabatur: quoniam numerus binarius est principium diuisionis: diuisio autẽ distantię causa est, & contrarietatis ratio: sic enim contraria diffiniuntur. Contraria sunt, quæ maximè distant: Quare cùm Christus dicit: Nemo potest duobus dominis seruire, contrarietatem inter eos videtur significare, quam dualis numerus efficit. Qui enim Regi (sub lege tamen Dei) seruit, non duobus dominis mancipatur, sed vni: sicut qui Duci obedit, aut Proconsuli, in rebus tamen quas iubet Imperator, Imperatori potius obsequitur cuius minister est Proconsul aut Dux: nam vbi vnum propter aliud, ibi vnũ tantum est. Christus autem hic, Duobus dicit inter se dissentientibus, ac contrarijs, qui inter se nullatenus conuenire solent, quales sunt Deus & diabolus: De⁹, & mũdus: De⁹, & diuitiæ. Igitur cor in tam contrarios dominos diuisum nullo modo ferre potest Deus, sed dicit aduersus illud cum Prophetæ: Diuisum est cor eorum modò interibũt. Et illud Eccles. 2. Væ duplici corde, labijs sceleratis, & peccatori terram ingredienti duabus vijs, *Cara de dos haces*, qui Deo simul ac mundo placere contẽdit, cùm tamẽ Paulus dicat: Si adhuc hominibus placerem Christi seruus non essem. Duabus vijs (ait) cùm tamen vnum sit iter ad cœlum, nempe obseruatio mandatorum Dei, obsequi legibus mundi, carnis ac pecuniæ, quæ maximè legi Dei aduersantur, & simul legi Dei, impossibile est. Vnde Dominus in Apocalypsi dicit: Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Tepidus medius est inter frigidum & calidum, vnde vtrumque in se includit extremum. Sic impiorum cor diuiditur, & in diuersa dispertitur: contendit enim simul cum Christo suis etiam cupiditatibus deseruire, aliqua que opera hominis Christiani exercet, & multo plura pagani, vt diximus, sacris interest, sanctas audit cõciones, sacramenta Ecclesiæ communicat,

Prouer. 4. *Dani. 12.* *Eccles. 31.* *Matth. 20* *2. Pet. 2.* *Esai. 10.* *Eccles. 21.* *Mich. 7.* *Psal. 138.* *Esai. 58.* *Cassian.* *Ephes. 4.* *Eccles. 32.* *Prouer. 24* *Moralitas seu cõtio.* *Simile.* *1. Cor. 10.* *3. Reg. 18.* *Simile.* *Exod. 8.* *Roma. 6.* *2. Cor. 6.*

Simile. *Ose. 10.* *Eccles. 2.* *Galat. 1.* *Apoca. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihil autem suarum cupiditatum amittit, vanitatis vindictæ, & quicquid alterius generis peccatorum est non abnuit. Pater (dicet aliquis) ego sum frater confraternitatis Rosarij, & nominis Iesu, omnesque indulgẽtias consequi procuro: tot vicibus in anni circulo confessionis sacramenta, & Euchariſtiæ, recipio: eleemosynas nonnullas confero. Bene habet, non abnuo hoc frater mi, tamen si cum hoc iniusta lucra sectaris, odia ac vindictas seruas, aliaque quamplurima peccata cõmittis, quid totum illud tibi proderit? Vtinã frigidus esses aut calidus: quoniam si non es vndequaque bonus ac perfectus, si tamen in alio vitiorum extremo versaris facilius ad meliorem frugem te verteres, hac enim ratione tepidum hic detestatur Deus. Peccator quippe qui se omni opere destitutum agnoscit, & in extremis vitiorum se cernit collocatum, totis nititur viribus, cunctasque difficultates vincit, vt se ad aliud extremum virtutis, à quo se tam distantem videt, conuertat. Tepidus tamen cùm ante oculos ponit opuscula illa bona quæ sibi videtur facere, illis sibi placet, atq; eis existimat Deum placatum habere, quare ad maiora non contendit, sed in talia opera oculos inijcies, miserias alias, quas habet in mente non cernit, & ideò illa emendare non curat. Non potestis Deo seruire, & mammonæ, hoc est, diuitiarum Deo. Hũc Dominum specialiter nominat Christus: quoniam inter cætera vitia nullũ inuenies, quod plus animum distrahat, atq; ad alia officia peragenda magis occupatum teneat. Auarus quippe nec Dei nec sui ipsius recordatur, immò & omnia vitia in illam velut in compendio quodam malorum inclusa inuenies, iuxta illam Paul. sententiam. Radix omnium malorum est cupiditas. Quasi radix enim ac mater omnia vitia sustentat, vt supra explicatum dedimus. Nullus tyrannus Dominus seuerior reperitur quam pecunia, qui totum hominem subdit sibi, nec ei alterius curæ locum vllum dimittit, immo nec alia vitia secum patitur auaritia, sed sibi soli totum hominem vult, & tanquam rivalia cætera omnia vitia abijcit. Auarꝰ quippe nec aleator est, nec gulosus, immò & frustis panis ab heri & nudiustertius relictis alitur: nec lusui audet pecunias tantumã se dilectas committere: immo nec mulieroſus est, ne sumptus faciat, & etiam quoniã auaritia totum suum animum vniuersique appetitus occupat, vt nec mulieres nec aliud quippiam, præter pecuniam suam diligat. Certe pecunia talem hodie potentatum in hominibus exercet, vt & ipsos dominos qui ipsam possident, in vilia sibi mancipia conuerterit. Non vos pecuniæ domini estis, ô diuites, sed ipsa vobis rigido dominatur imperio. Vnde Seneca epistol. 137. docet, quod auarus non aliter debet dici tenere pecuniã nisi eo modo quo dicitur hominem tenere podagram, vel febrem: quia potius podagra vel febris tenent eum ligatum ac impeditum, sic pecunia potius tenet diutiusque pedibus, ac manibus quasi compedibus constrictum: quoniam nec ei dat copiam sumptus faciendi, vbi oportet, aut quando oportet, immò nec quando necessarium est, nec pedem mouere finit nisi ob sui obsequium: quoniam auarus omnia agit propter lucrũ. Vnde de illo dicitur Iob. 21. Non sunt bona eius in manu illius: quoniam non est in potestate sua illa expendere, nec enim illis vtitur, aut ad cibum, aut ad delicias, vel saltem ad lucrandos cum illis amicos, sed potius ad acquirendum inimicos. Habet quippe pecunia ministros suos, ac seruos, qui illi in diuersis ministerijs ad nutum patent: aliqui enim sunt eius custodes à thesauris, *Guardaropas y tesoreros suyos*. Iam illas centies numerant, atque ab hac camera in illud triclinium trãferunt, & ab hac arca in illam mutant: iam nouas ac firmiores seras illis addunt, nouas constant claues, vt securior à furibus sit. Sicut quidam Romanus Imperator qui habebat horas in die ad hoc deputatas, vt pecunias ab vna in aliam partem transferret. Et senex ille auarus quem Plaurus depingit, qui ollam plenam auro habebat, & nunquã cum illa quiescebat. Alij factores sunt pecuniæ, atque in hoc ministerio ei deseruiunt, multiplicantes illam, atque accumulantes, & addentes alteram cruciatam arcæ, & plura scuta alteri crucianæ. Alij sunt debellatores pecuniæ, qui eas pleno aggredi nituntur agmine. Hi sunt vsurarij, simoniaci, & alij qui omnem violantes iustitiam, pecuniam vndique corradunt, qui Reges veluti circumeunt, & quasi vi quadam ac fame eorũ prouentus rapiunt: nam cùm vrget necessitas, vsurarij contractibus, ac cãbijs eos atq; publicos ærarios expilant. Sunt etiam debellatores pecuniæ, qui Oceanum transmeantes mare æquinoctialem lineã & torridam zonam, atque vtrumque polum peragrarunt, vt aurum & argentum, siue iure, siue iniuria, ab alienigenis raperent. Alij sunt

1. Tim. 6.

Seneca. Epist. 137.

Iob. 20.

Plautus.

sunt veluti milites manipularij pecuniæ, qui in præsidio eius sunt, & quasi Prætorianæ cohortes, qui optimè pecunias conseruant, magnis armati rationibus, ne vel vnũ nummũ alicui, vel commodatum præstent. Ecce quibus sit stipata satellitibus, præsidijs, atque ministris hæc omnium regina pecunia. *Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, nec corpori vestro quid induamini.* Animam pro vita sumit secundũ phrasim Scripturæ, vel sumitur anima pro ea parte, qua animat corpus. Non enim hoc officium exercere potest, nec in corpore permanere sine cibo. Sed obserua quòd Dominus hic non prohibet curam quam debemus gerere pro alenda vita, cùm præcepto naturali ab ipso authore naturæ nobis imposito ad id obligemur: sed prohibetur hic anxia ac nimia solicitudo. Est enim quædã solicitudo quæ pertinet ad prudentiam, & prouidentiam humanam: nec enim homo desidia atque negligentia debet dimittere bona sua perditum iri, sed ea debet & iustè acquirere, & diligenter conseruare, atq; prudenter, ea quæ recta domus gubernatio petit, prouidere. Est autem alia cura ac solicitudo quæ nimis anxium animum reddit, & quasi coarctata, quę constringit illum, ne in aliam curam præter illam feratur, & hanc prohibet Christus in hoc loco. Hæc enim solicitudo, quædam pars est seruitutis diuitiarum, quam paulò ante vetauit. Vnde D. Hieron. in hoc loco dicit: Et quia in sudore præparamus nobis panem, labor exercendus est, solicitudo tollenda. Aduertendum quippe est, quòd cùm animal suffocatur, aër ille qui ascendere debebat ad respirationis officium per os faciendum, detinetur & coarctatur, quoniam occlusæ sunt arteriæ, ac viæ per quas ascendere deberet aër: & ideò animal quod respiratione viuit suffocatur & perit. Sic anima quæ respiratione ad diuina, vita spiritali viuit, cùm his rebus nimis anxiatur & coarctatur, detinet spiritũ, qui ascendere debebat suprà, ac astringit fortiter in his terrenis curis, occludẽdo vias hoc est, dies, horas, ac momenta omnia in eis occupando, ita vt non possit anima hac vti respiratione ad diuina, & ideo strangulatur ac perit. Nec enim tempus sibi suppetit aut memoria, vel vnum suspirium ad Deũ emittendum, vel animam aliquantulum ad Deum eleuandam. Vnde Christus Dominus dicebat, quòd solicitudo vitæ præsentis, ac diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur. Et Paul. ad Timot. ait: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli. Laqueum vocat hãc nimiam curam ac solicitudinem terrenorũ: quoniam per illam, quasi per laqueum strãgulatur anima, vnde & Iudæ hęc cupiditas laqueus quo se suspendit, fuit. Quare secundum. 70. animal formiculosum, immundum erat ad sacrificium. Quod exponẽs Isichius antiquissimus author super Leuit. ait: Formiculosum hominem, aut animal illud esse, quod formicas ex se gignit, aut ad se trahit. Per hos autem significantur homines temporalium rerum nimis cupidi, qui formicas in hac solicitudine imitantur. Nullum animal tanta solicitudine, ac labore suum victum quærit ac formica. Nonne consideras illas in suis foueis seipsas præoccupare congregantes in messe quod comedant? Viam enim ad suam foueam videbis nigram esse, intrant foueã istæ, exeunt illæ, onustæ aliæ, aliæ vacuæ: iam grana, iam vermes, iam paleas, iam nescio quid vehunt: totisque viribus conantur, ea in foueam introducere: iã quælibet per se aliquid portat: iam multæ simul mutuo se adiuuant, cùm singulę aliquid portare non possunt, nec cessant, nec quietas illas vllo momento perspicis. Sic homini cupido euenit. Mille curæ illũ hùc illùc trahunt. *Es vn perpetuo hormiguero de cuydados.* Diuersæ illum cogitationes vexãt, iam illum tritici cura angit, iam vini, iam olei, iam pecuniæ: quid faciet de tritico, quid de vino, quo pacto carius illa vendere valeat, si in nundinas eat, si locare agros expediat, quomodo conseruet quæ acquisiuit, quo pacto acquirat quæ sibi deesse considerat. Ecce onustas curas, ecce simul & vacuas, nec labore cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs. Dives ille auarus, qui copiosas fruges acceperat, anxius ac solicitus erat, vbi eas recondere posset, ne corrumperentur ac perirent. Ecce formicas onustas: quoniam multa res familiaris eum affligebat, & anxietate quadam oppressus dicebat: Quid faciam? Quæ vox angusti animi est. Ille verovillicꝰ à quo Dominus auferebat villicationem, sine qua in egestate fuisset, anxius etiam dicebat: Quid faciam? quia Dominus meus aufert à me villicationem? Ecce formicas vacuas. O miseram animam: quæ his nigris curis tetra ac deformis efficeris, tantaque opprimeris solicitudine, vt nequaquam ad Deum respirare valeas! quam immunda ad sacrificium offerendum Deo efficeris! Miseranda

1. Tim. 6

D. Hiero.

Simile.

Luc. 8.

Luc. 12.

Luc. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

randa res certè animam cernere, tot inutili buscuris distentã atque præpeditã, quæ tamen maiora super se negotia habet, qualia sunt quæ ad æternam salutem conferunt.

quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames?

Sacram famenvocat pecuniæ cupiditatem: quoniam veluti sacrata facta est, ad viros ecclesiasticos ac Deo consecratos se conferẽs: *Hier.6.* nam à Sacerdote vsque ad Leuitam omnes auaritiæ studeant, ait Dominus: Nulli enim statui aut conditioni, hæc labes parcere nouit: quare rectè dicebat Romanus ille, ideo Deæ pecuniarum non oportere facere tẽplum, quoniam vnusquisque in corde suo *Philip.2.* illi templum ædificabat. Audí potius Paul. dicentem: Dominus propè est, nihil soliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Ac si diceret: Nullam oportet gerere anxiã solicitudinem pro qualibet re: quia Dominus propè est sua prouidentia, vt omnibus adsit, illi petitiones vestras offerte: quoniam *1.Pet.5.* illi cura est de vobis, & ideò omnem solicitudinem vestram in illum proijcite (ait Petrus) *Echalde a el el cargo. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentũ?* Argumentum hoc est à maiori ad minus, ac si diceret: Nonné plus fuit animam ex nihilo creare, & corpus ex puluere cõdere, quã modo ea alimentis cibare, & vestimentis indueret? Qui ergo maiora dedit, cur non præstabit & minora? Cœcitas incredibilis est existimare, quod qui animæ tuæ cœlestia regna daturus est, in his minimis ille deesse velit: & qui panem integrum præstat, micas ac frusta negare debeat. *Aspicite volatilia cœli: quoniã nec serũt, necmet ũt, nec congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nõne vos magis pluris estis illis?* Hoc argumẽtum est à minori. Si enim volatilia cœli, quæ minima sunt, Deus sic pascit, quomodo nõ magis homines, qui ad imaginem eius sumus? Vnde consultò dicit: *Pater vester*, nam cum non sit pater auium, sed dumtaxat Dominus hanc curam ac prouidentiam erga eas habet, quanto maiorem erga proprios filios habebit? Immò ideò curam eorum habet, quia nobis necessariæ sunt, & propter nos eas conseruat, quanto magis nos, iuxta regulã *Simile.* topicam: Propter quod vnum quodque tale & illud magis? Veluti pater, qui circa seruulos filiorum suorum est prouidus, rectè inde colligitur quod melius erit erga liberos. Inter omnia autem animalia de auibus mentionem facit: quoniam & minora sunt alijs, & prætereà non adeò alimenti cupida, sed in cantu ac Dei laudibus potius exercẽtur: vt doceat nos potius quærere ea, quæ ad Dei laudem, & honorem attinent, confidẽtes quòd Deus de alijs prouidebit nobis. Sed aduerte non esse sic intelligendum hoc verbum Christi, quòd vellet nos prohibere cultum terræ, ne seramus eam, vt perperam multi arbitrati sunt. Immò ipse homini præcepit, vt in sudore vultus sui vesceretur pane suo, sed proportionabiliter intelligendum est. Nam auibus ea solicitudo, qua naturæ instinctu instigantur ad quærendum victum, sufficit ad hoc quod Deus pascat illas: sic & nobis ea satis erit, quæ hominibus cõsueta est, absq; hoc quod nimis anxij simus, & superfluas curas ac inquietudines habeamus. Proscinde aratro terram, manda ei semina, mete, & congrega in horrea, fidens in Deo, quod necessaria tibi facienti suppedita bit tibi. Et idem dico de alijs curis quæ necessariæ sunt ad victum quærendum, resecatis superfluis & anxijs. *Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubi* *Caieta.* *tum vnum?* Hoc optimè explicat Caieta. sic dicens: Hæc quoque ratio cibo propria est, licet August. existimet ad sequentia pertinere, sicut iterum videbimus. Latet autem quò tendat, nã potest dupliciter intelligi, vel quòd tendat ad idem ex motu augmenti, scilicet, quòd sicut experimur, sine nostra solicitudine quantitatem fieri staturæ nostræ, quod patet ex hoc quòd nulla nostra cogitatione aut solicitudine possumus addere ad staturam nostram cubitum vnũ, ita sine nostra solicitudine Deus qui facit nostrum augmentum prouidebit de cibo. Vel secundo potest intelligi quòd tendat ad affectum cibi: nam solicitudo multorum pro cibo est ad propagandum vitam, timẽt enim nè deffectu cibi minuatur eorum vita. Contra quem timorem affert Iesus rationẽ, ex effectu cibi, in naturali motu augmenti, nempe quod sicut vana est omnis cogitatio humana circa effectum cibi, in motu augmenti, quoniam nullus quantuncumque cogitet, aut comedat potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum: ita vana est omnis solicitudo, circa effectum cibi in motu nutritionis: quantuncumq; enim prouideas de cibo & potu, non propterea poteris adijcere ad dies vitæ tuæ vnicum annum. Quãquam autem nec palmum nec digitum homo staturæ suæ addere possit: tamen cubitum

Euthim. tum dicit, eo quod propriè mensura staturę sit cubitus, vt adnotauit Euthimius hic: Omnis enim homo suorum cubitorum quatuor habet in altitudine, quatuor in latitudine. *Sed de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescant, non laborant nec nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnus ex illis.* Postquam ciborum superfluam solicitudinem Dominus amputauit, nunc minimam curam de indumẽto ab animis nostris eradicare nititur, inducens nos ad hoc, exẽplo florum ac præcipuè liliorum, qui inter flores nitidissimus est, atque quodam decore excellere alios videtur & dicit (lilia agri) vbi non ab homine coluntur, sicut in hortis vbi multum curę omnium debetur. Ploscu-los igitur hos absque humano cultu & solicitudine Deus sic vestit, quanto magis homines, quos Deus speciali prouidentia procurat? *Amẽ dico vobis quia nec Salomon in omni gloria sua &c.* Adducit Salomonis exemplum quoniam super omnes Reges terræ magnificatus, in gloria ac decore diuitiarũ, atque in delicijs, & in omni eo quod concupiscere solent oculi hominum, fuit. Et dicit (In omni gloria sua) hoc est in toto tempore quo vixit: non enim semper aut iterum supe ratus fuit ab istis floribus, sed toto tempore vitæ suæ, nunquam tantam gloriam atque decorem adeptus est, quantam lilia & reliquæ flores habent. Nam (vt inquit Hiero.) *Hier.* Quid sericum, quæ Regum purpura, quæ pictura textrium potest floribus comparari? Quid ita rubet vt rosa? Quid ità candet vt lilium? Violæ vero purpureæ nullo superari murice: oculorum magis quam sermonis iudicium est. Quoniam (vt Christ. habet) quantùm distat à veritate mendacium, tantùm illorum amictus, & horum florum discrimen interiacet. Sed obseruandum quod hæc liliorum cum gloria Salomonis compa ratio, non solùm valet ad adimendam vesti mentorum solicitudinem, sed etiam ad comprimendam hominum in vestitus elegantia superbiam. Quid enim in ea superbit homo, cùm à vilissimis floribus longè in decore superatur? A quibus etiam & Salomon, in omni gloria sua superatus est? Dicit autem: *Non laborant, nec nent*, quoniam nec virorum laborem, nec fœminarum ad quærendum vestimenta assumunt. Et vt ostendat vilitatẽ horum florum, qui in decore & gloria nos tantopere superant, subdit. *si ergo fœnũ agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur,* Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Quod antea appellauit lilia, modo fœnum dicit, vt ostendat vilitatem eorum. Et non dicit fœnum quod aresci t, sed etiam quod tanquam res quæ pro nihilo habetur in clibanum mittitur, & hoc cras, hoc est, protinus vt aresci t: quoniam nec per momẽtum ad aliquid valet. *Deus sic vestit.* Non dicitur simpliciter vestit, sed sic vestit: Emphasim enim particula (Sic) habet, hoc est, tanta pulchritudine, ac decore vestit. *Quanto magis vos modicæ fidei.* Pusillæ quippe fidei indicium est, hęc cũ tanta solicitudine quærere. Increpatiua sentẽtia est. Vnde in Grẽco est dictio significans, parum fidẽtes. Sed obserua, quòd cùm dicit: Non laborant, nec nent, nõ vult prohibere ne nos laboremus: sed vt ostenderet, quod Deus absq; vlla eorum solicitudine ea vestiret, vt nos credamus non defuturum nobis vestitum, etiam si ad illud officiũ ac ministerium ascíti fuerimus, quod non finat nos pro vestitu portando laborare aut nere, quemadmodũ qui ad euangelizandum vocatur. *Nolite ergo soliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt.* In his verbis ostendit nobis Christus Dominus, quod de anxia cura loquitur. Anxij quippe ac stricti animi est dicere: Quid manducabo aut quo operiar? Sicut & diues ille, qui anxia cura premebatur dicebat: Quid faciam? *Hæc enim omnia gẽtes inquirunt.* Quoniam gentes qui de diuina prouidentia parum fidunt, non ei crédentes, hac cura distenduntur, nullum alium existimãtes prouisorem nisi seipsos, cuius erroris videmur participes effici, si tanta anxietate temporalia quæramus. Et etiam quia gẽtes, qui alia bona non norunt, nisi temporalia, non mirum est si circa eorum prouidentiã anxij ac solicíti sint. Nos autem qui alia tãto maiora spectamus, cur his minimis distendimur, incredulitatem gentium imitantes? *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Dulcis ac amoris plena ratio hæc vltima est. Quis enim pater sciens filiorum suorum necessitatem, & valens ea prouidere desinet id facere? Deus Pater noster est, omnipotens est, quod & in Græco insinuatur vbi additur, cœlestis, qui omnia potest, simulque omnia sciens. Si ergo noster Pater est qui optimè nostram indigentiam nouit, simulque potens ad subueniendum ei, cur de Patre cœlesti id ambigam quod de patre terreno dubitare non possum? Nam

filius

Universidad de Deusto
Biblioteca

filius qui optimè paternum affectum iam nouit, intelligens patrem suum suam indigentiam scire, & posse eam prouidere, hac ratione absque cura necessariarū sibi rerū viuit. Consultò autem loquitur de necessarijs, quibus pater tenetur prouidere, nam de superfluis dubitare possumus, & ideò circa illa curam fortè adhiberemus. De necessarijs autem quis ambigit, quod talis pater nō donabit ea? *Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Post præceptum negatiuum prohibens anxiam, ac dubiam & timidam curam, circa victum & vestitutum, nunc adhibet præceptum affirmatiuum, quo instruimur quid quærendum sit, nempe regnum Dei & iustitiam eius. Et (vt hic annotauit Caietanus) nec circa hoc dicit nos debere solicitos esse, quia nec etiam circa regnum cœlorum vult nos dubiā adhibere curam, sed trāquille secureque illud quærere, vtpote innixi fidei, ac spei infallibili. Primùm autem intelligit Caie. negatiuè, hoc est, quod nō respicatur ad secundum necessariò, sicut cùm dicitur, primogenitus, non oportet quod sit alius secundogenitus: aliàs quousque alius nasceretur non diceretur primogenitus iste; sed sufficit quod nullus ante illum sit genitus. Vnde non intelligit hic Christus, quòd primùm quæramus regnum Dei, & secundò necessariò temporalia quæramus, sed quod nihil ante regnū Dei quæramus, sed in omnibus curis nostris primum locū obtineat. Licet D. Aug. aliter hunc locum intelligat. Nempe quòd dicendo: Primùm quærite, voluerit nobis significare, quid posteriùs quærendum sit, nimirum temporalia nobis necessaria. Non enim ideò dixit: Et hæc omnia adijcientur, vt significaret hæc non esse quærenda, cùm in oratione à se præscripta docuerit hæc à Deo quærere: sed vt significaret his qui primum regnum Dei quærūt temporalia veluti secundaria quædam bona obuentura à Deo, & præcipuè eorum desiderio accessura, tanquam quædam necessaria. Ex quibus duabus sententijs hos duos sensus ego colligo. Vt intelligatur primùm, hoc est, ante omnia, & tempore & dignitate. Hæc enim cura regni Dei primùm debet occupare animum hominis Christiani. cum à somno mane surgit, secundum illud Psalm. 5. Quoniam ad te orabo Domine mane exaudies vocem meam, mane astabo tibi & videbo. Et Prouerb. 8. Qui mane vigilauerint ad me, inuenient me. Nam (vt ait Ambrosius super Psalm. 118. in illum versum: Præuenerunt oculi mei ad te diluculò) pudor est si radius solis in stratu ociosum te inueniat, & lux clara feriat oculos somnolentos, adhuc torpore depressos. Arguit nos tanti temporis spacium, si ne vllius deuotionis munere, ac spiritualis sacrificij oblatione feriata nocte trāsmissum. An nescis, ô homo, quod primitias tui cordis ac vocis, quotidie Deo debeas? Quotidiana tibi messis, quotidianus est fructus. Occurre ergo à solis ortu, vt te oriens inueniat iam paratū, ne lumina tua madido sopore adhuc mergentia primus diei fulgor exagitet. Et infrà dicit: Præueni orando & meditando hunc solem quem vides, vt illucescat tibi Christus. Si hunc solem præueneris, antequam iste surgat accipies Christum illuminantē. Diuide saltem Deo & sæculo tempora tua, vel quando non potes agere, in publico quę sunt istius mundi, & tenebræ prohibent nos tis, Deo vaca, indulge orationibus, & ne obdormiscas, psallito, somnum tuum bona fraude fraudato: manè festina ad Ecclesiam defer primitias pij voti, & postea si vacat sæcularis necessitas non excluderis dicere. Præuenerunt oculi mei manè meditare verba tua, & sic securus procedis ad tuos actus. Hactenus Ambros. Vnde & religiosis hoc nunus iniunctum est, saltem illis qui à sanctis Patribus hos mores antiquos receperunt, quos refert Diuus Augustin. libr. 1. de moribus Ecclesiæ. De quo videndus est versus iste à nobis expositus super eūdem Psal. fol. 579 Igitur primùm quære regnum Dei: quoniam hæc debet esse prima occupatio tua, quæ alias omnes præoccupet: nam & de hac diuina Sapientia dicitur, quod præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. Secundò, secundum Augustinum intelligitur (primū) hoc est præcipuè, & ante omnia, non tempore sed dignitate: vt intelligat Christi fidelis, se nullum aliud tam grande gerere negotium quantum est consecutio regni Dei, & hoc solum esse suum negotium quod nullum patiatur ocium, immo nec aliud negotiū q̄ huic aliquod impedimētū præbeat. Quare ego vehemēter iraf cor, cū homines Christianos audio dicentes se ociosos viuere, nullūq; habere negotium quo se impediāt, & ideo quærere cōfabulationes, vel ludos, vel forte alia min⁹ eis cōuenientia: cū tm regni cœlorū negotiū, in cuius assecutione sua sal⁹ atq; fœlicitas sita est, illis incūbat, qđ oīa alia longe superat negotia.

Caieta. *D. Aug.* *Psal. 5.* *Prouer. 8.* *D. Ambr. super Psal. 118.* *D. Aug. libr. 1. de moribus Eccles.* *Sap. 6.* *D. Aug.*

Nam

Nā hoc assecuto etiamsi omnia tēporalia sibi perierint, nihil sibi deest, nihilque se perdidisse arbitrari debet, quod si alia omnia bona habuerit, sibique sæcularia negotia fœliciter euenerint, si regnum cœlorum amiserit, nihil lucratus est, omniaque sibi deesse existimet. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Nam (vt Diuus Augustin. in suis meditationibus ait:) Qui alia omnia habet si te non habet, nihil existimet se habere: qui vero te habet etiamsi cætera non habeat, nihil sibi deesse putandum est. Vnde Dominus ad Martham dixit: Porrò vnum est necessarium. Quoniam vnum tantum negotium debet existimare Christianus se habere, & hoc est acquirere regnum cœlorum, cætera omnia huic collata, quasi nihil despicere debet. Vnde & Sapiens dicit: Si quæsieris eam quasi pecuniā, & sicut thesaurum effoderis eam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Hoc est, si regnum cœlorum super omnia alia appetieris, ea auiditate qua auarus quærit pecuniam, vel qua qui thesaurū reperit fodit, vt inueniat illum: quoniam vterque id tanta cura agit, ac si nullū aliud negotium haberet. Tunc intelliges quodnā sit negotium hominis Christiani, & quæ sit scientia qua Deus suos instruit amicos, nēpe hæc qua quæritur, & acquiritur regnum cœlorum. Quærite ergo primùm regnum Dei, hoc est, præcipuè & ante omnia, & iustitiam eius. Caie. hoc relatiuum, eius, refert ad regnum Dei: debemus enim quærere iustitiam regni cœlorum, qua amplificetur, & honoretur regnum Dei: iustitiam autem regni cœlorum vocat omnia illa, quæ eius amplificationi & consecutioni debentur, ac si diceret. Omnia illa procurate, quæ ad hoc negotium necessaria sunt. Iansenius tamen relatiuum, eius, refert ad genitiuū, Dei, hoc est, iustitiam Dei: nam per illam meremur regnum cœlorum, cum nobis per fidem & charitatem applicatur. Sed tamen mihi videtur in eundē vtrumq; incidere sensum; cùm iustitia regni cœlorum ea sit, quæ ad eius consecutionem requiritur: hęc autem est iustitia nostrorum operum, quæ innititur iustitiæ Christi Dei. *Et hæc omnia adijcientur vobis.* Non dixit, quærite temporalia (ait Augu.) ne duos fines putaremus nobis cōstitutos, & propter se appetēdos, nempe & regnum Dei, & hæc necessaria temporalia. Adijcientur vobis (ait) quoniam nō supputabuntur ad mercedem, sed supra mercedem adijcientur vobis. Sed de hoc iterū confestim dicemus: Obserua cum Chrysost. in Imperfecto, quod in hac sententia segerit Christus Dominus, tanquam medicus quidam prudens, qui postquam damna quæ aduersantur saluti alicuius cibi, verbi gratia, recensuit, protinus remedia *la recepta*, contrà illa adhibet, vt absque nocumento sumātur. V. G. Dicit tibi medicus, quod aqua nocua est infirmo, quoniā in frigiditate, ac ruditate sua oppillationes in distemperato sub iecto gignit. Quid ergo? Nunquid non bibere debet æger? Ita bibat. Tamen confestim contra hæc damna scribit in papyro medicinam, & dicit, quod coquatur aqua anisi, sue glycirrhyza, & sic lenietur cruditas, ac in digestio illa, & non nocebit infirmo. Sic Christus Dominus cum dixisset diuitias maximè nocuas esse, & impossibile esse, vt simul illis, atque Deo obsequeremur, protinus medicamentum adhibet dicens: Quærite primùm regnum Dei, &c. Ac si diceret: Recipe hoc remedium ne quæras eas maxima cura: sed hanc adhibe circa regnū Dei: temporalia verò tanquam bona quædam accessoria, ac multo minus necessaria procura. Item Paul. dicit. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Sunt veluti flegmata diuitiæ, quæ animam suffocant & occludunt vias, quibus anima respiret ad Deum: sed si eas aquis calidis misericordiæ coquas dispertiendo, & dando pauperibus, medicinales potius quā morbidæ tibi erunt. Item Dominus dicit: Impossibile est diuitem intrare regnū Dei. Quid ergo? Omnes diuites, in æternum peribunt? absit. Sed si misericordiam eis adhibueris non peribis. Misericordia quippe tantæ virtutis est, vt impossibile possibile reddat: nam per illam delinitur cruditas illa quam pecuniæ amor effecerat. Similiter diximus auari animam immundam esse, eo quod curæ temporariæ eam formiculosam fecerunt, ac curis nimijs denigrarunt. Quid ergo faciendum? Hanc curam rerum temporalium transferre ad spiritualia. (Ait quippe Chrysostо.) Quod si hoc ipse Christianos suadere posset sufficeret sibi, vt lętus vi tam ageret, nempe vt ea cura dūtaxat qua temporalia procurant, appeterent, & æterna: cùm tamen maioris ponderis sint. Vnde Sapiens secundum. 70. in Prouer. sic dicit: Vade ad formicam, ô piger, & efficere ea sapientior, hoc est, solicitudinem illam, quam

Caieta. *Iansenius* *Aug.* *D. Aug. in meditationibus.* *Luc. 10.* *Prouer. 2.* *Chrysost. Simile.* *1. Timo. 6.* *Matth. 19* *Chrysost.* *Prouer. 6.*

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ea cernis erga cibum corporalem trãsfer ad spiritualem. Sapientia quippe altissimorum scientia est: & cum vides homines rerum temporalium cupidos tanta cupiditate ac anxietate talia quærere, discere talem curam ac solicitudinem erga cœlestia præstare, confundereque atque erubescere, cum circa res minimas alios tantam curam adhibere cernas, qualem tu circa multo maiora nõ geris. Quare hanc medicinam applicat D. Gregor. circa hoc Homel. 36. de tempore dicens: Si ergo cuncta mundi relinquere nõ potestis: sic tenete nè teneamini: sic possidete, nè possideamini: sit res temporalis in vsu, sit æterna in desiderio: sit res temporalis in itinere, desideretur æterna in peruẽtione.

Gregor. homel. 36. de tempore.

Alia moralitas.

Sed quoniam hoc Euangelium in vna Dominicarum post Penthecostem legitur, alia quæ circa illud præmeditatus sum scribam. Hoc autem erit breuiter addendo aliqua, quæ ad ornatum, vel ad amplificationem eorum quæ modò diximus conducere possint. *Nemo potest duobus dominis seruire*: quoniam nulla linea recta ad duo puncta, in eãdem partem terminatur: Sic qui rectè vult pergere ad Deum, non potest simul ad duorum dominorum seruitium terminari, maximè si dominia sint contraria, qualia sunt Dei & diaboli: Vnde & Esaias dicit: Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat: & pallium breue vtrumque opperire nõ poterit. Et. 4. Reg. 17. Reprehenduntur gentes quæ incolebant Samariam: quoniã erãt timentes Deum: & nihilominus id olis seruientes. Et Sopho. 1. dicitur: Disperdam eos qui iurant in Domino, & iurant in Melchõ. *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Hoc est diuitiarum dæmonio, vt aliqui putant, de quo Theoquis antiquissimus Poeta dixit:

Esai. 28.

4. Reg. 17

Sopho. 1.

Theoquis.

Non frustrà te Plute colunt ò maxime Diuũ.

Sed dices, quomodo seruire quis potest diabolo, qui nullum omnino dominium habere potest? Quia non habet vnde superponatur, sed potius supponatur omnibus: quoniã suus casus fuit à recto intellectu, & Deiformi, in prauum & dissimilem Deo, qui est Dominus dominantium? Sed dicitur, quòd ex eo quòd homo ei per peccatum subijcitur, nullum tamen acquirit ipse ius, aut superioritatem, vel altitudinem: quoniam subiectio illa est in vilibus, quæ potius deprimunt actorem, quam eleuent. Sicut si diceretur, quod subijceret se aliquis purgatori latrinarum, à quibus immundior exit, quam intrauerat: quoniam in talibus licet ille, qui se subijcit vilificetur, ille tamen qui se subdit non ob hoc exaltatur, sed deprimitur potiùs. Sed cum inter vilia vilissimum sit peccatum, subdens se diabolo in peccatis, nihil dominij confert diabolo. Vnde licèt homo seruus sit diaboli & peccati, non tamen diabolus est dominus, nec peccatum est dominus peccatoris, nisi forsam largo & improprio modo sic dicatur. Ità Albertus Magnus hic: Etsi instes, quod Dominus hic vocatur, cùm duo domini nominentur. Respondetur hoc dominium potius est boni commutabilis, per quod nos diabolus tentat, & nõ ipsius diabolivel peccati: nã ideò nõ hic nominat diabolum vel peccatum Christus, sed diuitias, quæ inter preciosiora bona cõmutabilia ac temporalia computantur: quoniã talia bona ad minus secũdũ hic & nunc habent vnde superponantur: Vnde illis potius subijcitur peccator, quam diabolo aut peccato. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget.* Deus in quantum est principium omnium rerum nullo modo potest odio haberi: omnia enim suum diligũt principium, & ad illud conuertuntur: sed tanquam iudex, aut inflictor pœnarum potest odio abominationis haberi: Detestor enim ego ea, quæ meæ aduersantur voluptati (vt docet D. Thom. 2.2.q. 54.) Vnde Psal. 73. dicitur: Superbia eorum qui te oderũt (hoc est, iustitiam, & iudicium tuum detestãtur) ascendit semper. Lucas legit, aut vni adhærebit. Deo adhærere nobis bonũ est, sm̃ illud Psal. Mihi autẽ adhærere Deo bonũ est. Diabolo autem quis adhærere poterit? Nã Empedocles dicit, quod odium & lis sunt causa separationis, & diuisionis, & pugnæ: Diabolus autẽ & inimicus & calumniator noster est, qui per odiũ nobiscũ litigare nõ cessat.

Similc.

D. Thom. 2.2.q.34.

Psal. 73.

Luc. 16.

Psal. 72.

Empedo.

Idcò dico vobis, nè solliciti sitis, &c. Sed quæritur de qua solicitudine hic loquatur Dominus: nam non omnis solicitudo vituperatur, cùm Luc. 10. legamus Martham solicitam esse & turbatam erga plurima. Quæ solicitudo constat quod erat circa cibum & potum. Et ad Galat. 2. dicit Paulus: Qui videbantur columnæ esse dexteras dederunt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos in Gentes, ipsi verò in circuncisionem, tantùm vt pauperum memores essemus, quod etiam solicitus fui hoc ipsum facere. Et. 1. Cor. 7. dicit: Qui habet vxorem, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Et tamen talis solicitudo, non damnatur. Sed respondetur, quod est duplex solicitudo: alia suffocans alia prouidentiæ. Suffocare autem significat, & extinguere cum secunda syllaba corripitur, & strangulare, cũ eadem syllaba producitur. Vnde versus:

Luc. 10.

Galat. 2.

1. Cor. 7.

Suffocat extinguit, suffocat guttura stringit.

Solicitudo ergo illa, quæ suffocat verbum, de qua Dominus Luc. 7. loquitur, nempe illa quæ & spiritum charitatis, & deuotionis extinguit, vel quæ adeò strictum cor hominis tenet, vt illum suspirare ad cœlestia nõ sinat: hæc interdicitur hic à Christo. Cæterum solicitudo illa quæ spiritum vitalem non astringit nec operit, vt extinguat, sed potius dilatat, qualis est illa, quæ sit propter Deum, etiam si sit temporalium rerum, vel suarum, vel sibi communium, quæ cùm ordinatur ad Deum dilatatur, vt ascendat per deuotionem & curam suorum ad illum, hæc minimè interdicta hic est. Nam & Paulus Roma. 12. dicit. Qui præest in solicitudine. Et. 1. ad Timo. 5. etiam dicit: Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, hic fidem negauit, & est infideli deterior. Est ergo multiplex solicitudo: laudabilis, vituperabilis, tolerabilis, miserabilis: quę etiã in plura membra diuiduntur, de quibus cõsule Albertum Magnum super hunc locum & Beauxamin in Harmonia Euangelica ibidem. *Nonne anima plus est quam esca, &c.* In rebus, quæ mole magna non sunt, ait Augustinus, idem est maius quod melius esse. Constat autem quòd cibus est propter animam, vt vegetetur & conseruetur, in corpore & vestimentum propter corpus vt tegatur, quæ sunt duo necessaria ad transigendam vitam hanc, secundum illam Pauli sententiam. Habentes victum, & quibus tegamur: his contenti simus. Quare anima melior & dignior est quàm esca, & corpus plus quam vestimentum. Constat autem, quòd animam & corpus habemus ex dono Patris cœlestis, sine labore nostro, ac solicitudine: ergo multo magis addet ea, quę propter animã & corpꝰ creauit. Hoc autẽ optimè explicuit mater illa sancta Machabeorum lib. 2. c. 7. cùm dicit: Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: Nec enim ego ipsa spiritum vobis donaui, & animam, & vitam, nec singulorum membra ego ipsa compegi, sed mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem, quiq; omniũ inuenit originẽ. Igitur qui hæc dedit, & scit quòd sine victu & vestitu esse non possunt, & omnia propter hominẽ creauit, adijciet & sua largitate uictum & vestitum, sine nostra solicitudine.

Luc. 7.

Roma. 12.

1. ad Ti. 5

Alber. Beauxa.

1. Tim. 6.

2. Mach. 7

Respicite volatilia cæli, &c. Quærit quare sumit potiùs similitudinẽ à volatilibus cœli. Et præter eas, quas suprà cõmemorauimꝰ, accipe alias rationes ex Alber. Vna quidẽ est, quoniã altiliũ cibꝰ sparsus ac diuisus est in multa loca, & magis incertus quã cibus aliorũ animaliũ. Quare & natura cõcessit eis, & alas ad volãdũ, & pedes ad ambulãdũ: vt ve loci motu vitæ cibũ, qui in diuersa ac distantia loca sparsus est, acquirãt: & cum illa quæ escam dispersam habent sint sine solicitudine, quãto magis nos, qui propè domũ, & multoties in ipsa domo nostrã escã habemꝰ. Secũdò quoniã nulla animalia minꝰ thesaurizãt, & cõseruãt, quã aues: quoniã gressibilia suos cõdunt thesauros, vt patet de formica & mõtano mure, & natatilibus & alijs quæ habẽt antra, sed volatilia omnino sunt sine solicitudine. Quare de solicitudine tollẽda melior, & prior ab eis sumit similitudo. Tertia ratio est, Ambr, & est moralis: quia per altitudinẽ volatus magis volatilia spiritualibus & cõtẽplatiuis viris assimilatur, secũdũ illud Psal. 54. Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbæ, & volabo & requiescã? *Quanto magis vos, &c.* Emphatica hæc videt loquutio: Vos qui in natura estis ad Dei Patris imaginẽ, & in custodia cõmissi Angelis, qui custodiãt vos, in omnibꝰ vijs vestris, & in præordinatione prædestinationis pręordinati ad vitã æternam. *Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis.* Psalmista dicit. Impectũ meũ viderũt oculi tui. Si ergo Deus nostras indigẽtias nouit, absq; dubio subueniet eis, si suę adhæreamꝰ voluntati: nã filius prodigus extra domũ patris sui indigebat & fame valida cruciabat, cũ in patris ędibꝰ, & panibꝰ, & vestimẽtis abũdaret. Quærite ergo primũ regnum Dei, hoc est, id qđ primo & principaliter vobis cõuenit, tãq; filijs tãti patris, vedigna tali filiatione quęratis. Velquę re primũ, hoc est, in primis vel priꝰ, vt supra diximꝰ, & hic sensꝰ est magis literalis. Sed quæritꝰ quid hic intelligat per regnũ Dei? Chrysolo. dicit, p regnũ ęterñũ intelligi hic retributionẽ ęterñã. Sed tñ hoc est quoadvltimũ finẽ intẽtionis, sed tñ regnũ qđ nũc quęrẽdũ est, est illud quo Deꝰ modò regnat in nobis & est sensꝰ, q̃ militãdo, p̃dicãdo, bene operãdo, instãterq; quęrẽdũ est regnũ Dei, hoc est q̃ Deꝰ regnet cõfirmato regno in hominibꝰ, sm̃ illud Ioã. 15. Ego elegi vos, & posui uos, vt eatis & fructũ afferatis, & fructꝰ vester maneat: iustitia aũt huiꝰ regni est, qua & regnũ hoc cõfirmat, & quæ ad regnũ ppetuũ conducit. Et *hæc omnia adijcientur vobis.* Mira est emphasis in verbo hoc, adijeien-

Albertus

Ambr.

Psal. 54.

Chrysost.

Psa. 1138.

Luc. 15.

Ioann. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur vobis, vel apponētur: significatur enim quòd tanquam minus principalia, & tanquam adiectitia addentur, supra præcipua spiritualia bona, ita vt illa vix dona, vel bona sua velit censeri Deus, vocans ea tantū adiectitia, vel apposititicia: nam pro nihilo ducit illa Deus, quamuis hæc appositio intelligi etiam possit ad eum modum, quo conuiuis apponuntur, vel proponuntur cibaria. Omnes enim quasi conuiuæ sumus Dei, & de eius vnica mensa nos omnes pasci necesse est, quemadmodum Psalmista indicat dicens. Psalm. 103. Oculi omnium in te spectant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno: aperis tu manū tuam, & imples omne animal benedictione. Vult ergo nos non esse solicitos: quoniam diues noster Pater familiàs in mensa sua apponet nobis, quæ erunt necessaria: Quemadmodū non est necesse filios patrisfamiliàs, pro victu solicitos, quibus opportuno tempore discumbentibus ad mensam cibus apponitur patris solicitudine. Refert Cassianus quòd Zenobitæ illū, qui in deserto viuebant milleni, & milleni quendam Prepositum habebant, qui semper oculos habebat fixos in eis, quid vnicuique deesset, si calcei dissuti, aut tunica nimis inueterata, & confestim ea prouidebat vnicuique, ita vt nulli opus esset petere. Et quoniam monachi sciebant illam prouidentiam ac curam super se habere, nullam solicitudinem necessariorum habebant: quanto magis nos qui curam summi Patris, ac prouidentiam instantem super nos habemus, deberemus sine solicitudine esse. Hęc autē promissio cum grano salis est intelligenda, nempè quòd suis dabit Deus, etiam temporalia necessaria, si saluti animæ eorum expediens fuerit, omnia quippe quæ circa electos suos Dominus facit, in salutem eorum æternam ordinat: quare si ad hoc expedit eis vt sint diuites, confert eis: sin verò vt egeant, & etiam necessaria eis desint, hoc etiam permittet Deus vt patiantur. Et sic intelligitur illud Psalm. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quęrens panem. Quoniam iustus etiam si ei temporalia necessaria desint, non se existimat derelictū à Deo, quoniā intelligit id suæ saluti cōuenire, & ideò patiēter suffert. Secūdò aduerte (secūdū Caie.) quòd hęc promissio nō fit omnib⁹, sed solumodo his qui tāto amore mouēt erga Deū, vt quærāt regnum Dei, & iustitiā ei⁹, & hoc primò & principaliter propter ipsum Deū, & non propter bonū propriū. Hoc est, ꝙ etiā ipsa bona spiritualia tatione Dei, & nō proprij boni ratione quęrātur. hoc em̄ significat formaliter quærere regnū Dei & iustitiā eius, taliū em̄ maiorē curā habebit Deus. *Nolite ergo solliciti esse in crastinū, crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi, sufficit diei malitia sua.* Aug. lib. 2. de serm. Dñi in mōte, per crastinū intelligit tēporalia, eo quod crastinus dies nō dicatur, nisi in tempore in quo futurū succedit præterito. Ergo quod dicitur: Ne soliciti sitis in crastinū, vel quòd ipse legit de crastino, est secūdū eū idē, quòd non soliciti sitis de tēporalibus: ita vt cū boni aliquid operamini, nō tēporalia, sed æterna tantū cogitetis. Quòd verò dicitur, Crastin⁹ dies solicitus erit sibi ipsi: secūdū eū hunc habet sensum, Ipsa tēporalia pro seipsis erūt solicita, scilicet, vt adsit tibi cū illis opus erit. Et quod sequitur, Sufficit diei malitia sua, sic exponit. Sufficit quod sumere vrgebit necessitas. Quā ideò hic intelligit vocari malitiā quiā pœnalis est nobis, propter peccatū inflicta homini. Chrys. in Imperfecto per crastinū intelligit, quidquid quotidianę vitæ, quę per hodie significatur, est superfluū: ita quod id quod dicitur: Nolite soliciti esse in crastinū hūc habet sensum. Nihil curetis super id qđ habere vobis necessariū est ad vitā quotidianā. Et quod sequitur: Crastinus em̄ dies solicitus erit sibi ipsi, sic intelligit. Superflua quātūcūq; cōgregaueris ipsa se curabūt, ita vt te eis nō fruente, ipsa inuētura sint dños multos qui ea procurēt, sicut placuerit ipsis. Et quod subdit: Sufficit diei malitia sua secūdū eū est, ac si dicat. Sufficit tibi labor & miseria quam pāteris in vita, ꝓpter vsus quotidianos quos necessarios habes. Noli itaq; pro superfluis laborare, ne labor quidem fiat tuus, fruitio autem alterius.

Verū vtraq; expositio coactior videt quam quę huic loco adaptari possit, maximè cùm idē D. Aug. lib. 1. retract. c. 14. Tāquā incautè hoc dictū retractat dicēs, se nō attēdisse etiā primis hominib⁹ data fuisse in paradyso alimēta, ante quā mortis pœnā peccando incurrissent. Simplici⁹ ergo debet intelligi ꝓut verba sonant de anxia cura futuri prescindēda. Postquā em̄ timidā, & anxiā curā, circa res necessarias resecādā docuit Dñs, nūc etiā ꝓhibet nō necessariā solicitudinē circa futura: per crastinū em̄ diē cōe futurū tēpus intelligit, sic em̄ frequenter sumit in Scriptura, vt cū ait Iaco. Cras respondebit mihi iustitia mea. Et Moyses: Cū interrogauerit te filius tu⁹ cras dicens. Et in lib. Iosue dicitur. Cras filij vestri dicent filijs nostris.

Psal. 103.

Simile.

Cassianus

Psal. 36.

Aug. lib. 2. de serm. Dñi in mō te.

Chrys. in Imperfe

Aug. lib. 1. retract. c. 14.

Gene. 30. Deut. 6. Iosue. 24.

Illa

Illa ergò cura futuri temporis hic prohibetur, quæ superflua est, & secundum regulas prudentiæ non necessaria: aliàs quando recta ratio, atque prudentia dictant de prouidendis futuris, prouidenda sunt: sicut quia Ioseph intellexit futuram famen, tunc prouidit ille seruans frumenta profutura egestate: sicut & formica grana colligit in æstate, pro alimento futuri hyemis, in quo nec inueniet nec ianuas exire licebit. Sic qui timet frumenti penuriam in futuro tempore & nunc congregat, nihil mali facit: hoc em̄ & recta ratio atque prudentia docent, & sic de similibus casibus dici poterit: Nam & Christus Dominus loculos pro futuris necessitatibus habebat: & quia in montibus ac desertis locis frequenter cum discipulis suis degebat, vbi non erant alimenta nisi secum portarent, vt pater Ioann. 6. & ne aliquando homines grauaret, ab eis necessaria sibi & discipulis suis accipiendo. Tamen quando talis non occurrit ratio, vana est huiusmodi afflictio & cura, maximè cùm Patrem ac prouisorem nostrum Christum omni tempore præsentem habeamus: vt ipse Matth. vlti. dixit: Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus, vsque ad consummationē sæculi. Et Paul. ad Hebr. vltimò. dicit Iesus Christus heri & hodie, & ipse in sæcula. Cū igitur Procuratorem nostrum præsentem habeamus non oportet angustiari pro futuris: ipse enim est hodie & cras, & in sæcula. Quare ipse discipulos suos interrogauit dicens Luc. 22. Quando misi vos sine sacculo & sine pera, & sine calceamentis: nunquid aliquid vobis defuit? At illi dixerunt: Nihil. Quoniam secum deferebant prouisorem suum. Quare Chrysost. ait: Qui accedit ad fontem nihil solicitus est de potu, cùm præsentem habeat fontem, à quo aqua manat: sic qui præsentem habet Deum, qui ab vniuersali prouidentia sic vocatur, stultus est si de futuris euentibus anxiè cogitat: cū Deus omnium bonorum fons perennis sit. Ob quod tanquam infideles reprehenduntur à Psalmista Psal. 77. qui malè loquuti sunt de Deo dicētes: Nūquid potest Deus parare mensam in deserto? Nūquid & panē potest dare, aut parare mēsam populo suo? *Crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi.* Prosopopœia figura est, quæ actiones animalium inanimatis tribuit: & quia nos solicitamur in crastinum, illi tribuit solicitudinem nostram. Vnde sensus est: Crastinus dies afferet secū solicitudines conuenientes ijs rebus, quę tunc occurrent. Quid ergo tu nunc præuenis eas? Vndè & Græca exemplaria habent. Crastinus dies solicitus erit pro his, quæ ipsius sunt, aut curam habebit sui, aut curabit sua. Si autem tu hodiernam diem oneras curis diei crastini, veluti iniuriam ei irrogas alienis curis premendo illum, sufficit vnicuique diei sua cura, absq; eo quod oneres eum curis alterius diei. Igitur cum recta ratio dictat, quòd hodiè præuenias pro futuris (vt supra diximus) illa cura propria est huius diei, cū hodiè intelligas illam prouidē tiam necessariam esse. Cum autem ea quæ secundum prudentiam cognoueris necessaria prouideris, cætera quæ ignoras diuinæ prouidentiæ committe. Quæ omnia etiam superuentura perlustrat, nam tu ignoras quid superuentura pariat dies. Vnde Hieronymus ait: Præsentia gratè suscipiamus, & futura post prouidentiam ordinatam Domino committamus. Est ergo sensus: Quod gratè suscipientes præsentia munera Patris, & prouidentia ordinata cauentes futurorum malorum incursus, solicitudinem ampliorē Domino, qui futura nouit, committamus. Vnde Paul. Hebr. 13. ait. Sint mores sine auaritia contenti præsentibus, ipse enim dixit. Non te deseram, nec derelinquam. Quare & infert aliam rationem dicens. *Sufficit diei malitia sua.* Malitia pro afflictione ponitur, vt sit sæpe in Scriptura. Exod. 32. Placatus factus est Dominus, de malignitate quam dixit facere populo suo, id est, de pœnis ac afflictionibus, quas eis volebat infligere. Pœna enim malum quoddam est & vocatur: eo quod contrarium est naturæ bono (vt ait Augustinus Ephes. 5.) Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, hoc est, pleni afflictionibus, & cæteris malis. Et Genes. 47. dixit Iacob ad Pharaonem. Dies peregrinationis vitæ meæ parui & mali. Vult ergo dicere Dominus, quòd non debemus malitiam vnius diei, hoc est, afflictionē, cumulare alteri: quia sufficit vnicuique diei sua cura, velut vno verbo dicit Varablus, labor quotidianus non est augendus cura futuri. Cur enim curas futuras aduocemus ad præsens; cùm nec præsentibus sufferendis sufficientes simus? Subinfert autem cū nota illationis dicere. *Nolite ergo solliciti esse in crastinū*, quoniam similis moris est curam crastinam præuenire, & cura timida de necessarijs, utraque enim ex modica fide erga Dei prouidentiam procedit, & prior est cura de necessarijs ad præsens, po-

Matth. vl.

Hebr. vlt.

Luc. 22.

Chrysost. simile.

Psal. 77.

Prouer. 27.

Hiero.

Hebr. 13.

Exod. 32.

Augustī.

Genes. 47.

Varablus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terior hæc, quæ de futuro incognito cogitat. Sed aduertenda ſunt duo: alterum eſt, quòd Chriſtus Dominus tanquam verus Pater vult nos à cura futurorum exonerare, & vt hoc onus imponamus ſuper eum,
1.Pet.5. ſuæ relinquentes ſolicitudini ac curæ, quã pro nobis gerit, ſecundum illud Petri. Omnem ſolicitudinem veſtram proijcientes in eum: quoniam ipſi cura eſt de vo-
Pſal.55. bis. Et illud Pſalmi: Iacta ſuper Dominum curam tuam. Alia litera habet. Volue ſuper Dominum curam tuam. *Rebuelue ſobre Dios tus cuydados, torna ſe los a el.* Secundò aduerte hoc intelligendum eſſe de cura corporalium: cura enim ſpiritualium omni tempore nos debet habere ſolicitos, hoc enim Dominus vult ſolicitos nos ambulare coram Deo noſtro (vt ait Prophe-
Mich.6. ta) Et Moyſes dixit: Cuſtodi igitur te, &
Deuter.4. animam tuam ſolicitè, & Paulum quotidiana ſolicitudo omnium Eccleſiarum omni tempore premebat. Denique & Dominus
2 Cor.11. dicit: Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.

CAP. VII.

Nolite iudicare, & non iudicabimini: Nolite condemnare, & non condemnabimini. Qui exactam Euãgeliſtarum intelligentiam habere deſiderat, id præoculis habere debebet, illos pauca tam dicta quã facta Chriſti Domini ſcripſiſſe, nimirum ea dumtaxat, quæ aliqualem eius vitæ atque doctrinæ nobis imaginem proponerent, qua docti ipſum imitari niteremur, & quæ illum eſſe verum Meſsiam ac Saluatorem oſtenderent. Quare nec omnia eius verba aut facta, nec ſerie temporum, aut rerum conſequentia obſeruata ea retulerunt, ſed aliquando hęc, nonnunquam illa, prout Spiritus ſanctus eis dabat, referebant. Nec enim dubium eſt, quin in hoc altiſſimo ſermone, ac prolixo fuſiùs & explicatiùs multa alia docuerat, & pleraque alio ordine, quo Euangeliſtæ conſcripſerunt: cùm doctrina hæc (vt diximus) radix ac fundamentum totius pietatis Euangelicę ſit. Quare non eſt cur animis multum defatigemur, quomodo poſteriora cum prioribus connectantur, nec ex ordine ab vno Euangeliſta ſeruato poſſumus ſemper aliorum ſcripta æſtimare. Hoc ideò dixerim, quoniam in hoc ſeptimo capite multa ab Euangeliſta, quaſi miſcellanea & diuerſarum materiarum conſcripta ſunt, quæ ſi alijs voluerimus adnectere tenebras potiùs nobis auoluemus, quàm vtilitatem aliquam erue re valeamus. Tamen aliqualem ordinem ac connexionem, ſi attentiùs contemplemur literam, inuenire poterimus. Videtur enim Ianſenio quòd hæc doctrina de non *Ianſenius* iudicando proximum continuetur cum ea, quæ capite quinto dixerat pertinens ad dilectionem eius. Quarè Lucas poſtquam retulit verba illa: Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt, protinus hæc verba ſubiungit: Nolite iudicare & nõ iudicabimini, &c. Pertinet quippè doctrina hæc ad illam, quæ ad dilectionem proximi pertinet. Itaque poſtquam Matthæus interpoſuit doctrinam Domini, de vitanda cupiditate laudis humanæ in bonis operibus hypocritis propria, & vitanda cupiditate & ſolicitudine rerum terrenarum, qua vulgus hominum ferè occupatur: reddit ad doctrinam dilectionis proximi, quam quinto capite exorſus fuerat. Vel dic tria fuiſſe Phariſæorum peccata. Primum quoniam animus eorum erat inquinatiſsimus, plenus omni dolo ac iniquitate. Secundò foras laudem humanam aucupare volebant. Tertiò contra peccantes ſeueriſsimi animaduerſores ac iudices exiſtebant. His tribus & nos plerunque obnoxij ſumus: Quantuncumq; enim mali ſimus, iuſtitiæ tamen laudem appetimus, vilipendi ægre ferimus, deinde & proni ſumus ad iudicãdum. Igitur hæc tria potiſsimùm Dominus, in hoc ſermone Mõtis impugnauit. Nam in quinto capite; animum rectificauit mundos corde beatos prędicans, ac omnium proximorum dilectionẽ commendans. In ſexto ne humanam gloriã aucuparemur edocuit. In hoc ſeptimo tertium docet, ne, ſcilicet, temerè alios iudicemus cùm ait: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Obſeruandum hic eſt quod Chriſtus hic nõ prohibet iudiciũ ordinariũ, quo nocẽtes dãnãtur & puniuntur: ob id enim gladiũ portãt; tanquã Dei miniſtri in vindictã malefactorum (vt Paul. ait:) Nec prohibet *Roma.13. Matth.18* hic fraterna correctio, hanc enim cap. 18. præcipit dicens. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Vnde nõ dicit. Nolite vos ſuperiores nocẽtẽ punire, nec dicit. Non corripias fratrem errantem, ſed Nolite iudicare.

Quare

Caieto. Quare Caie. dicit quod ordinat hic Dominus animum humanum quantũad iudicium, cùm dicit: *Nolite iudicare.* Hoc eſt: Ne iudicate. Nõ loquitur ad iudices nec vetat iudicium de rebus, quæ euidenti experientia conſtant. Loquitur de perſonis, quarum iudicium ſi occultum eſt ſeruatur Deo: ſi publicum iudici. Non enim licet priuato iudicium ferre de adulteris, aut blaſphemis: erit
Ianſenius enim vſurpatum iudicium eorum. Alij verò (vt Ianſenius) volunt vt hoc intelligatur de iudicio temerario, quo perſona aliqua in factis ſuis abſque cauſa iudicatur ab alio. Circa quod notandum eſt, quòd cùm Dominus in hoc ſermone legem naturæ explicatam nobis dare voluiſſet, cùm illam homines illius temporis dumtaxat de actibus exterioribus intelligerent, nihilq; de interioribus vetitũ eſſe putarent, Chriſtus nos docere voluit etiã interiores actus ſub prohibitione & præcepto cadere. Quarè cùm in octauo mandato decalogi interdicatur nobis, ne falſum teſtimoniũ aduerſus fratrem dicamus: vt intelligeremus etiam interiora iudicia contra illũ interdici, id nobis in hoc capite explicat dicens: *Nolite iudicare:* Hoc eſt: Ne quid tecum etiã, in mente tua cõtra proximi honorem aut opinionem machineris, aut iudicando definias: idem quippe eſt apud alterũ proximum tuum infamare, & apud te ipſum: quoniã idem ius habet frater tuus, vt apud te bonam habeat exiſtimationem ac opinionẽ & nomẽ: cùm illum facta ſua nõ produnt, ſicut & apud alios. Tecum detrahis proximo, cũ tibi per temerarium iudiciũ loqueris aduerſus illum: apud alium cũ ipſum detrahis, cũ ea quæ agitas, & iudicas temerariè contra illum alijs manifeſta facis, immõ primũ eſt radix ac velut origo ſecundi. Quoniam ſi detractionẽ euitare cupis, radicem eius ſeca, nempè temerariè de proximo iudicare: Prius enim mente concipitur malum aduerſus proximum, quam ore proferatur. Bis enim loquitur homo, prius ſibi mente mala concipiendo contra proximum, deindè alijs exterioribus verbis ea proferendo. Igitur ſi non vis pare re, non concipias: ſi non vis mala dicere de proximo, non iudices: nõ vis apud alios eius famam denigrare, ne prius apud te infames illum: vtrũque quippe eſt infamare eum, niſi quod cùm alio dicis quod mente prius iudicaſti, apud plures teſtes illius famæ detrahis. Tam candidè vult Chriſtus Præceptor noſter vt homines Chriſtiani inter nos vitã agamus, vt ſi frons iſta quam gerimus eſſet vitrea, & quæ intra illam mente gerimus omnibus paterent, talia de proximis noſtris cogitaremus, vt poſtquam ea vidiſſent, nec offendi nec quæri de nobis poſſent: ſicuti & talia de eis cum alijs debemus loqui, vt poſtquam ad eorum notitiam peruenerint nullam de nobis querelam habere poſsint.

Moralitas de iudicijs temerarijs

Sed pro huius rei pleniori intelligentia aduertendum eſt, quòd propter tres rationes ſit malum iudicium hoc forenſe ac ciuile, quo homines ab alijs coercentur, & propter caſdem damnatur etiam iudicium hominis aduerſus alterum de quo loquimur. Primò erit iniquitas, ſiquis iuriſdictionis poteſtatem exercet in illum, qui ſuæ non ſubeſt poteſtati: vt ſi iudex ſæcularis, in clericum animaduertere auderet. Iudicium quippe eſt actus iuſtitiæ, iuſtitiæ autem munus eſt homines ad id quod rectum eſt compellere: hoc autem nemo poteſt facere, niſi in illum qui ſuæ ſubeſt ditioni. Ignis non poteſt agere, niſi in ſpheram ſuæ activitatis, nec enim multum diſtans comburere valet: ſic nec iudex vltra ſibi præfixas metas ſui diſtricti nequit iuriſdictionem extendere: aliàs iudicium erit vſurpatum. Secundum quod debet habere iudicium, eſt rectitudo. Hoc eſt, quòd iudex recta ratione procedat, non ex odio, aut inueterata inimicitia aut ſimultate, hæc enim peruertere ſolent iuſtitiam, ac ideo tale iudicium iniquum & peruerſum dicitur. Tertium vt ſecundum prudentiam fiat, omnemque iuris ordinem ac regulas ſeruet iudex, nullaque ei deſit legum circunſtantia aut modus: aliàs iudicium erit temerarium, vtpotè omnes regulas iuris ac modos tranſiliẽs, vndè talis quaſi qui ſe præcipitat in iniuſtitiam ruet. Igitur propter hæc tria iudicare particulari iudicio fratrem, illicitum eſt. Pri- *Rom 14. 1.Reg.17.*
mo enim Dei iuriſdictionem vſurpas: non enim tibi ſubeſt frater in hoc, ſed Deo. O homo ait (Pau.) quis es tu qui iudicas alienũ ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit. Actiuitas tua nõ ſe ad interiora extẽdit ò homo, ſed ſolũ ad ea quę oculis ac ſenſibus patent, *1.Cor.4.*
Dño ſoli cordis iudiciũ relinquẽdũ eſt. Nã homo videt ea quæ apparẽt, Dñs autẽ intuetur cor. Quare Paul. dicit: Qui iudicat me Dñs eſt. Cur ergo tu Dei furaris iudicia, iudicando quæ ſoli ſuæ ſubſunt ſcientiæ, qualia ſunt cordis arcana. Secundò quoniã (vt ſtatim videbim⁹ (hęc iudicia ex malo animo regulariter ꝓcedũt, atq; ex odio qđ aduerſus

Universidad de Deusto
Biblioteca

fratrẽ gerimus. Et tertiò, quoniã cũ absq; rationabili causa proximi facta occulta censemus temerarium ac præceps iudicium tale est. *Arrojadizo juyzio*. Ex quibus omnibus sequitur, quòd iudicium temerarium peccatum sit: quale autem ac quantum sit, dicendum modò est. Pro quo sciendum, quòd ex triplici causa præceps iudicium oriri solet: vel quia tu malus es, & ideò omnia quæ in alio vides mala arbitraris ac iudicas, vera quippe sententia illa Philosophi est: Qualis vnusquisque est, talis alius sibi videtur. Quod in nostro vulgari prouerbio dicimus: *Piensa el ladron que todos son de su condition*. Quod & Sapiens sic etiam dicit in suis Prouerbijs: Stultus in via, cùm ipse stultus sit omnes stultos extimat. Ratio autem huius est, quoniam omne recipiens (vt Philosophi docent) recipitur ad modum recipientis: Nam si aquam in vas rotundum inmittas, rotundam etiam figuram assumet aqua: si autem in vas triangulare aut quadratum, eandem etiam formam accipiet. Sic qui malus est ac sceleratus omnia quę recipit ad sui similitudinem recipit, & ideò oĩa mala, vel mala intentione facta iudicat ad sui quippe mensurã oĩa induit. *Todo lo haze a su talle*. Sicut indumentum ab eleganti corpore indutum elegantem etiam accipit formam, quod si gibbosus, vestit illud, eandem figuram vestis accipit: sic pessimus in suam omnia conuertit malitiam, & qualis ipse est tales & alios vult vt sint. Sicut & Balaam, de talibus in sui personam dicebat. Qui cadens apertos habet oculos. Es quippe tu inuolutus stercore vitiorum, apertosque habes oculos ac eleuatos, vt alios iudices. Secundò temerarium iudicium oriri solet ex odio & inuidia, quam erga alium geris, ex qua radice procedebant iudicia Pharisæorum contra Christum, vehementi quippe odio concitati aduersus illum, omnia opera sua mala esse iudicabant, ita vt & mortuos suscitare & cœcos illuminare prauè ac iniustissimè calumniarentur. Ponderosa res est vel amor, vel odium, vt stateram in bonam vel in malã partẽ inclinet. Nã sicut amãti etiã dilecti fœditas, pulchritudo apparere solet, sic è cõtra odiẽti, vel inuidenti, etiam specioſa alterius, turpia videntur. Quare Sapiens dicit: Odium suscitat rixas, & vniuersa delicta operit charitas. Amor quippe, & defectus, & peccata amati sustinet, atque excusare, & cooperire nititur. *Es capa de peccadores el amor*. Odium verò etiam ex bonis operibus lites ac rixas concitat. Rixari quippe canum est, qui apertis rictibus rixantur: sic pessimi ex odio contra proximos quasi rixantes oblatrant & iudicant.

Arist.

Eccles. 10.

Simile.

Simile.

Numer. 23

Prouer. 10

Tertia causa huius iudicij est longa experientia: nempe cum quis ex crebrò expertis ex quib⁹ tale aut tale malũ accidere solet, cõiectat hũc tale perpetrasse facinus: Ob quam causam senes suspicioſi maximè esse solent: nam in se ipsis vel in alijs experti sunt similia scelera ex talibus causis processisse. Sed quoniam experientia certitudinem parere solet, iudicium quod ab hac causa prodit excusabilius est ac minoris culpæ, sicut quod procedit ex secunda causa grauius omnibus est.

Denique animaduertendum est, quòd tripliciter se potest habere homo in iudicando proximum, vel dumtaxat dubitando, cùm, scilicet, animus pendulus est, atque in neutram partem declinat. Secundò per suspitionem aut opinionem, cùm taliter huic parti assentio quod semper formido restat alterius: Sic enim definitur opinio, quod est assentio vnius partis, cum formidine tamen alterius. Tertiò omnino definiendo & assentiendo tali iudicio, absque vlla formidine aut opinione contraria. Primum nullum est peccatum vel ad summum in aliquo casu veniale, immò aliquando potest esse meritum, nempe cum videor res aliquas, quæ me in suspitionem rapere possent, tamen ego nihil iudico, sed iudicium quasi suspensum detineo nec in hanc nec in illam partem declinando. Poterit tamen aliquando esse veniale: vt quando absq; rationabili causa dubito de huius aut illius fratris sanctitate, vt qui dubitasset de sanctitate Ioannis Baptistę, aut Beatę Virginis (nulla quippe ratio erat quare nõ illos tanquam sanctissimos venerarentur homines) quoniã proximus meus nõ solũ habet ius vt ego malã opinionẽ de illo nõ habeã, verũetiã vt habeã bonã, cũ eius peccata ipsum nõ produnt, nec ratio in contrariũ se manifestat. Cæterũ suspitio regulariter veniale est, nisi ratio talis sit, vt opinionem gignere possit: quoniam hoc leue damnum est, nec charitatem violat, & vt plurimum ab humana tentatione procedit (vt ait Augusti.) nec enim semper suspitiones retinere valemus. Ex causa tamen

potest

potest esse mortale, nempè cùm procedit ex causa & odio mortali, quales erãt suspitiones Pharisæorũ cõtra Christũ, ex tanto quippe odio procedebant, vt effectus ipse ex causa macularetur: ab inimico quippe quælibet iniuria magna reputanda est, quoniam ex tam inimico animo procedit, vt si posset maiora damna inferret: sic quia suspitiones Pharisæorum aduersus Christum, ex iniquissimo animo procedebant, vt si eis suffragaretur ratio, maiora mala de eo iudicarent, vt tandem fecerunt. Aliqui Doctores Theologi dicunt, inter quos est Sotus, quòd suspitiones de re grauissima & multũ infami sunt peccata mortalia, vt quando absque causa opinarer aliquem esse hæreticum, aut criminis nefandi reum: Talis quippe rationabiliter eligeret, vt potius de illo iudicarem esse fornicarium, quam vel suspicarer esse hæreticum: quoniam plus iniuriæ mihi inferunt suspitiones de rebus grauioribus, quam iudicia de minoribus. Tertiũ autem nempe cùm definitiuè iudico de fratre meo malum, regulariter est peccatũ mortale, si tres habeat conditiones. Prima vt omnino id iudicem absque vllo dubio aut formidine alterius partis, vel si formido tam tenuis sit, vt penè pro nulla iudicetur, secũdum illam regulam, parum pro nihilo reputatur in moralibus. Secunda vt indicia non sufficienter moueant animum ad tale iudicium proferendum. Et tertiam quòd sit de re graui, & quæ famam Proximi maximè lædit atque denigrat. Sed aduerte quod indicia sufficientia dicemus non solùm quando delictum testibus probari potest, vel probatur, verùmetiam quando tales rationes militant, vt quemlibet prudentem virum in tale iudicium rapere possint. Exempli gratia, iudicium illud quod Rex Salomõ inter illas duas meretrices protulit, quæ altercabantur coram eo cuiusnam esset filius viuus: & ex materna pietate coniectatus est quænam esset vera mater eius, nequaquam temerarium fuit: quoniam sufficientissimum illud indicium fuit. Nec tamen ob id ad vindictam processit: quoniam iudex & superior quisque, propter alia indicia quæ hominem sapientem mouere possent & inducere ad iudicandum de aliquo quod sit malus, non debet propter hæc vindictam in illum exercere: tamen gratuita denegare potest, vt non illum ad officia & publica munera promoueat, nec suffragetur ei ad ea, quæ illi ex iustitia non debentur: vnde & propter hoc potest suffragium denegare alicui ad officium, quod rectitudinem morum exigit. Igitur hæc regula sit: ea esse indicia sufficientia ad iudicandum, quæ hominem aliàs prudentia, atque sapientia præditum ad id inducere valerent. Vt si noctu video aliquem scalas vt ascendat in domum mittentem, licèt iudicem latronem esse aut adulterum non ei facio iniuriam: quoniam regulariter illud illa hora nisi ad scelus committendum fieri non solet. Similiter si video hominem obscuro loco & absque testibus mulierem petulanter amplexantem, etiam si forte illud non mala fecerit intentione, tamen quia regulariter impudicè id fieri solet, nullam eis iniuriam irrogem, si impudicos illos iudicem esse, & sic de alijs coniectari licebit. Quare secundum indicia de grauitate huius peccati iudicandum est: Talia enim possunt esse indicia, vt nullum sit peccatum iudicare, vt de his quæ modò diximus, & talia vt maius vel minus peccatum sit. Quare cum sæpe de indiciorum sufficientia non constet, non possumus tunc pertè iudicare quale vel quantum peccatum sit. Tertia autem conditio quòd sit de re graui, non sic est intelligenda quòd sit de peccato mortali, sed quòd sit de re quæ proximi famam denigrat: ita quod ille iustè quæri posset de nobis si sciret nos illud de illo iudicium habere, quæcumque culpa in illo sit, siue venialis, siue mortalis, siue nulla. Quare iudicare de iuuenibus aulicis, quòd gerunt amores cum mulieribus, etiamsi aliquando non ita sit, nullam eis facio iniuriam: quoniam ipsi nullam hoc infamiam reputant, immò & de his gloriantur. Similiter iudicare de milite glorioso quod duellum gesit, etiam si falsum sit, non est peccatum mortale: quoniam ille pro gloria id habet non pro infamia. E contra iudicare de aliquo temere quòd sit de sanguine Hebræorum peccatum mortale est: quoniam etsi hoc nullum sit in illo peccatum, tamen pro summa iniuria ipse reputaret, si sciret me id de illo iudicare, nam hoc infame quid, inter Christianos dicit.

Sotus.

3. Reg. 3.

Sed aduertẽda duo sunt, ne scrupulũ simplicibus opponamus, alterũ quod vt iudiciũ tale sit mortale peccatũ, oportet quòd non sit repẽtinũ absq; reflexa intellectus cõside

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratione, ſed q̃ aduertẽs ſe tale de proximo iudiciũ habere adhùc in illo perſeueret: nãſi poſt intellectus ſuper actũ ſuũ reflectat, & aduertens ſe temerè aliquid infame de proximo cogitare, ſuper ſe reuerſus tale iudiciũ excludat, nõ erit mortale. Secũdò aduerte quòd aliud eſt iudicare de facto, aliud de perſona. Si enim vides hominẽ occiſum & iudicas peccaſſe mortaliter, qui illũ occidit, nullũ peccatum commiſiſti, dũtamen non iudices Petrum vel Paulum illum interfeciſſe. Similiter audis de aliquo viro magno aliquod magnum crimen, nec tamen eſt ſufficiens teſtimonium ad iudicandum quòd ille tantum ſcelus commiſerit, ſi iudices cõditionaliter dicens intra te, vel ad alium, ſi ille id fecit, male feciſſe: non peccaſti, dum tamen temere non definias id illum perpetraſſe facinus. Inſuper obſeruandum eſt, quòd aliud eſt diffinitiuè iudicare malũ de aliquo, aliud præſuppoſitiuè, hoc eſt, aliud eſt iudicium diffinitiuum, aliud præſuppoſitiuum. Verbi gratia. Vides hominem pauperem domum tuam ingredientem ad petendam eleemoſynam, qui tamen tibi incognitus eſt, in vultu tamen atque aſpectu neſcio quid mali promittit, ſi eum foras domum tuam mittis, nec ingredi ſinis nihil iudicans de eo, ſed præcauens, quod poſsibile eſt ac ſolet fieri, non ideò temerario iudicio damnatus es: ſed præſupponis quod poteſt eſſe. Velut ſi prohibes filiam tuam aut vxorem à colloquio virorum, non ideò illas aut illos malos eſſe definis, ſed præſupponens quod eſſe poſſet, præcaues nè fiat. Sed de rebus dubijs dubitari ſolet, an teneat illas in meliorem partem interpretari, an verò ſufficiat negatiuè me habere, non malè iudicando. Ad quod reſpondet Sotus lib. 2. de iuſt. & iure, quòd ſemper id quod melius eſt præſumere debeo de fratre meo, niſi ſufficientia indiciaad contrarium cogant. Sed adhùc quæritur quomodo id debeat fieri, an id quod melius eſt præſumẽdo, vel ſi ſufficiet ſuſpendere actum, nec benè nec malè iudicando? Ad quod Sotus vbi ſuprà reſpõdet, quòd ſi ego hominẽ anteà noui, de quo nihil malè vnquam audiui aut vidi, ſed ſemper id quod bonum eſt in eo intuitus ſum, eùm aliquod opus facit dubium, de quo benè, vel malè iudicari poſſet, teneor ſemper id quod melius eſt decernere ſi indicia in aliã partem non cogant: cæterum ſi talis tibi incognitus eſt, ſufficit ſuſpendere actum, nec boni nec mali quippiã de illo opere iudicare. Ecce quid de iudicijs priuatis hominũ dicendũ ſit, quod Dominus in huius capitis initio prohibet. Vnde D. Bern. in ſententijs ſic dicit: Si videas fratrem facere aliquid quod non placet, ſi potes, actum excuſa: ſi non potes quia actus malus eſt, excuſa intentionem: ſi non potes, dicas ex ſurreptione eſſe factum: ſi autem nec id potes, dicas grauiſsimam fuiſſe tentationẽ, Quid ego feciſſem ſi in me irruiſſet? Exemplum eſt in vitis Patrum de quodã fratre, qui veniẽs ad Abbatem Paſtorem dixit ſe maximè turbatum fuiſſe, eo quod audiſſet de monacho quodam rem quandam minus bonam. Cui reſpondit Abbas: Fili, ſi audiſti non debes credere verum eſſe. Cui iuuenis dixit: Ego id à bono viro audiui. Cui dixit Abbas: Certus ſis quòd bonus non ſit, qui hoc tibi dixit: quia ſi bonus eſſet, malum tibi de proximo non dixiſſet, ſed potius occultaſſet. Et ille ſubiunxit: Ego hoc vidi oculis meis. Cui Abbas: Si vidiſti, cogita peccatum tuum tanquam trabem eſſe, & fratris tui culpam velut quandam feſtucam exiſtere, & eijce primùm trabem de oculo tuo, ſicut Chriſtus te docuit. Immò & de Platone legitur, quòd nunquam induci potuit vt crederet quendam diſcipulũ ſuum de ſe malè loquutum fuiſſe.

D. Bern.

Sotus lib. 2. de iuſt. & iure.

Sed quoniam ſuprà diximus quòd etiam hìc loquitur de iudicijs priuatis exterioribus quæ per linguam fiunt, ſcilicet, cùm fama proximi detrahitur, ideò de peccatis linguę modo dicendum eſt. Si mox aduertas, quòd primum malum à quo ſe liberari petit iuſtus cùm ingreditur viam Dei, eſt illud quod à lingua procedit. Nam cùm aſcendit gradus perfectionis atque virtutis, cùm in primo gradu figit pedem ſic dicit: Ad Dominũ cũ tribularer clamaui, & exaudiuit me. Hic eſt primus Pſalmus Cantici, qui dicitur Graduum, in quo ſtans iuſtus metu ac tribulationibus plenus, quæ nouam viam inceptantibus accidere ſolent, clamat ad Deum & dicit: O Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa. Interrogatus autem ab aliquo qui ei dixit. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? Reſpondet: Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatorijs. Quid me interrogas, cur linguam doloſam timeam? Quoniam verba detractoria ac maligna ſunt lagittę accutę à potẽte iactę, quæ corda atq; viſcera cõfigũt, & carbones igniti, qui totum

Sermo de peccatis linguæ.

Pſal. 119.

hominem comburunt, atq; denigrant. Tot enim ſunt peccata, quæ per linguam committuntur, tanque frequentia ac continua, vt paucißimi ab illis immunes inueniantvr. Vnde Sapiens Eccleſ. 14. ait: Beatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo. Ac ſi res hæc mirabilis ac difficilis eſſet. Omnium enim malorũ lingua, quaſi prima causa videtur eſſe. Sepè enim homicidia, ppter linguæ peccata fiunt: adulteria, ſtupra, ac ſacrilegia, per linguam componuntur, & ordinantur. Blaſphemiæ, atque periuria à lingua procedunt; deniq; omnium malorũ inſtrumentum lingua eſt. Quare de lingua Iacobus dicit: Et lingua ignis eſt vniuerſitas iniquitatis: nempe quia cauſa eſt omnis mali. Vnde alij legunt: Mũdus iniuſtitiæ: vtpotè non vnam aut plures continens iniuſtitias, ſed mũdus iniuſtitiæ, hoc eſt, continens vniuerſas iniuſtitias, quaſi faciens vnum vniuerſum iniquitatum. Et comparatur igni: quoniam ſicut ignis inter omnia elementa inaioris actiuitatis eſt, vniuerſaq; conſumit; ſic linguæ peccata vniuerſaliora ac frequentiora ſunt. Scintilla quidem parua totam ſyluam incendit, ſic lingua, modicum membrum, ciuitates ac Regna ſubuertere ſolet. Vnde Iacob. vbi ſuprà: Lingua modicum quidẽ membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quam magnam ſyluam incendit. Lingua inflammat rotã natiuitatis noſtræ inflammata à gehenna, hoc eſt, curſum natiuitatis noſtræ, quæ circulationibus adimpletur, facit dignum flammis gehennæ. Nulla arma bellica, nulla ignea tormẽta, aut gladij, aut catapultæ, aut lanceæ æquiparãtur linguæ: quoniam illa ad certam & determinatam loci diſtantiam feriunt: lingua autem (Deus nos liberet) nulla loci intercapedine capitur: quoniam lingua, quæ hìc eſt, famam eorum, qui in extremis terræ ſunt, ſub alioq; polo degũt, interimit. Vnde Sapiens Eccleſ. 27. Multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguã. Deberet homo attẽdere quantum ſibi beneficium contulerit Deus, præ cæteris animantibus, quòd per linguã poſſet explicare conceptus ſuos. Cur ergo inſtrumẽto illo, quo præ cæteris rebus decoratus ſum Deũ offendere volo? Magnũ ingratitudinis genꝰ eſt, eo bono, quo donatus es ipſum offendere donatorẽ. Non nè aues cœli conſideras, quomodò ſuis linguis, vt poſſunt, Deo gratias referunt, atq; concinunt? Cur tu ſaltem linguam tuam à Creatoris offenſa nõ cohibes? Vnde D. Aug. ſuper Pſal. 51. in illum verſum: Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem, iniquitatẽ magis quàm loqui æquitatem, ſic dicit: Vnam liguam habes, quouis eam vertis, quare potius ad iniquitatem, quàm ad æquitatem? Cibos amaritudinis non das ventri tuo, & cibos iniquitatis das linguæ tuæ malignæ? Sicut eligis quo veſcaris, ſic elige quid loquaris: alioquin euellet te Deus, & emigrabit te de tabernaculo ſuo, & radicem tuam de terra viuentium. Deinde attendere debes, quòd lingua inter omnia membra potiſsimum inſtrumentum eſt rationis: nam per illam ſuas exprimit ratio orationes, atq; diſcurſus. Oportet ergo, quòd etiam inter alia membra præcipuè à ratione regatur, atque moderetur, nec ab illa declinare audeat, cuius ſe inſtrumentum agnoſcit. Die mihi, agnoſcis in te nobilius inſtrumẽtum, quàm linguam, quo ſuperas alia animalia? Quæ etſi oculos, manus, ac pedes habeant, non tamen linguam, qua loqui valeãt, poſſident. Cur ergo re tam obſcœna qualis eſt peccatum, nobiliſsimum membrorum tuorum maculare non vereris? Qui lingua ſua mala ac obſcœna loqui non verentur, fordidiores porcis eos ego dixerim, ac iudicauerim, qui nihil æſtimant in luto aut ſtercore, vbi pedem figunt, etiam & os inquinare. Rurſus attende officia ac operationes linguæ, quàm nobiles, quantæq; dignitatis ſint: Oramus Deũ, cũ illoq; colloquia miſcemus, quod maximè dignitatis eſt. Lingua illi laudes canimus, quod Angelorũ munus, atq; officium eſt. Lingua corpus Chriſti ſumimus, quod ipſis Angelis minimè conceſſum eſt. Quomodò ergo lingua deprecabor Deum, quem ipſa infeſtum, atq; aduerſum me iratum habeo? Nunquid ſi interceſſorẽ quæris cum Rege, inimicum eius aſciſcis? An non potiùs illum, qui Regi maximè gratus eſt? Cur ergo lingua tua ad Deum preces fundis, cum qua illũ millies ad iracundiam, & vindictam prouocaſti? Nam cùm indignus ad precandum mittitur (ait Gregor.) irati amicus ad deteriora prouocatur. Quòd ſi lingua Deũ offendiſti, quomodò laudes, quas eadem lingua illi cãtas, acceptæ ei poterunt eſſe? Vnde ſcriptum eſt: Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Et Iacob. 3. dicitur: In ipſa benedicimus Deum & Patrem, & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti

Aug. ſuper Pſalm. 51.

Pſal. 51.

Simile.

D. Gregor.

Iacob. 3.

Iacob. 3.

Eccleſ. 14.

Iacob. 3.

Eccleſ. 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt. Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio. Si autem & lingua tua vas est, quo recipis corpus Christi, cur illam peccatorum veneno commaculas? Quantum sacrilegium esset, si Calicem quo sanguis Christi consecratur, fœdares, aut arcam in qua conseruatur immūditijs impleres! Cur ergo linguam, qua ipsum sacratum recipis corpus peccatorum maculis, quæ maiores sunt, inquinas? Sed vt hæc linguæ peccata melius explicemus, aduertendum est, quòd homo duo habet maximè æstimabilia & preciosa, hæc sunt honor & fama: honor per contumeliam, & conuitium læditur, quando in faciem ipsum cōtumelijs afficis: fama verò quādo dictis tuis eum detrahis apud alios. Quod tripliciter, aut quadrupliciter fieri solet. Primò, quando falsum testimonium aduersus illum profers, aliquam rem grauem, aut infamem de illo dicendo: & hic modus infamandi est omnium pessimus. Vnde Sapiens dicit: Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur cōtra proximū suum falsum testimonium. Secundus modus denigrandi famam proximi est, cùm verbis tuis maiorem facis fratris culpam, quàm in rei veritate sit, vel addendo, vel accriminando, vel alia quauis via id facias. Quod hac sententia id videtur explicare Sapiens, cùm dicit: Stultus in risu exaltat vocem suam, hoc est, peccator cùm irridens fratrem eius famæ detrahit, exaltat vocem suam accriminādo factum. Tertius modus est, quando delictum fratris secretum alijs reuelas, quod tibi soli cognitum est, aut quàm paucissimis alijs: contra hoc enim Sapiens dicit: Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana; qui autem fidelis est, animi celat commissum. Et alibi: Quæ viderūt oculi tui, nè proferas in iurgio citò; nè fortè emendare non possis, cùm dehonestaueris amicum tuum. Quartus modus, quādo etiam fratris tui bona facta commaculare niteris, aut praua intentione facta esse dicis. Contra quod Esaias clamat: Væ qui dicitis bonū malum, & malum bonum, ponentes dulce in amarum, & amarum in dulce. Cuiusmodi erant detractiones Pharisæorum de Christo Domino, & amicorū Iob, qui patientiam eius hypocrisim nuncupabāt. Solet addi alius modus, vel extēdi iste, quando bona proximi tui, quæ tu scis, vel celas & dissimulas, quando alij coram te bona de illo prædicant, aut quando minuis bona, quæ de alio audis, vel frigidè laudas illum. In hoc enim quod laudas amicus crederis; & ideò maior tibi fides adhibetur, & tepidè laudās nescio quid mali audientes concipiunt de illo. Omnibus his modis fama proximi denigratur; dum tamen detractio huiusmodi sit de re graui, opinioni, ac famæ proximi notabiliter prejudicans, & cùm id ego praua intentione profero ex odio, scilicet, inuidia, aut minus recta voluntate, vel hac intentione, vt alij pessimam de de illo cōcipiant opinionem. Ijs enim conditionibus actū comitantibus erit tunc detractio mortale peccatum, maximèq; pernitiosum Reipub. hoc enim & publicā pacē turbat, & amicitias soluit, & matrimonia dirimit, atque pia fœdera frangit, contractusq; multos dissoluit, qui in Reipub. bonū cedere poterāt. Certè cùm talia considero mori mihi magis libet quàm viuere: considerans me inter ignitos serpentes vitam agere, nec hominem posse quicquam boni, vel mali moliri, quin linguis detrahentium pateat: nihil enim non subiectum calumniæ malorum. O homo, tu quis es, qui iudicas alienū seruum? Domino suo stat, aut cadit. Hos ergo porcis similes iudico. Videbis enim suem ingredientem hortum odoriferis floribus vna parte fragrantem, sed si in alio lutum aut stercus repererint, nō flores ore contingent, sed in luto aut stercore volutabuntur. Sic isti, si quid boni odoris, aut virtutis in fratre viderint (nullus enim homo est, qui aliquod bonum nō habeat, cùm malum non nisi in bono inueniatur: nam si per se subsisteret seipsum destrueret, vt ait Philosophus) isti, inquam, si quid boni in homine vident, non ad id attendunt, nec illud ore contingunt; sed si quid mali etiam minimum fuerit, aspexerint (nullus enim homo est, qui faciat bonum & non peccet) ad illud dirigūt aciem, id in ore sumunt, id efferunt, prædicant, atque omnibus notum esse volunt. Rectè profectò quidam Philosophus, cùm quēdam audiret pessima prædicantem de proximo suo, interrogauit eū, an aliquid boni sciret de illo, cui detrahebat. Et cùm negasset, respondit: Non vereris tantummodò mala de proximo tuo aduertere, & bona nolle conspicere, aut scire? Similes sunt isti canibus, qui molossi dicunt aut alani, quorum rictus, atq; ora sanguine semper plena sunt. Sic isti proximorū sanguine ora tincta tenent, qui semper eorum sanguini insidiantur, famā eorū lingua sua commaculantes. Atq; ita Dominus præcipiebat

Prouer. 25.
Eccles. 21.
Prouer. 11.
Prouer. 25
Esai. 5.
Rom. 14
Simile.
Philosopho
Similes
Leuit. 7.

piebat olim, nè sanguis animalis comederetur: quoniā anima illius in sanguine eius est. Sic præcipit Deus, nè ore famæ proximi detrahamus: quoniam anima, vita, & quidquid homo habet, in bona fama ac opinione eius sita sunt. Conseruntur etiam apertis sepulchris, quæ nihil aliud quàm fœtorē putidum exhalant; sic ora istorum fœtida de alijs proferunt, semperq; ad maledicēdum aperta sunt, de quibus Psalmista dicit: Sepulchrum patēs est guttur eorum, linguis suis dolosè agebāt, venenū aspidum sub labijs eorum. Quorum os amaritudine plenum est. Quare olim Dominus præcipiebat, vt omne vas quod nō haberet operculum, immundū esset; sic os sine operculo quod omnibus detractionibus patet immundum apud Deum est, & à templo suo repellendū. Tales non homines, sed monstra hominū potiùs ego dixerim. Si hominem cerneres æreos dentes, quasi elephantis habentem, non nè illum hominem chimœricum, ac monstruosum esse diceres? Maledicos ijs similes esse crede: nam Sapiens dicit: Est generatio, quę pro dentibus gladios habet. Et Psalmista: Filij hominum dentes eorū arma & sagitta, & lingua eorum gladius acutus, gladius in labijs eorum. Peiores isti feris ac bestijs sunt. Lupus quidem alium lupum non mordet, nec leo leonem decerpit: isti verò similes sibi homines dilacerāt, mordent, decerpunt, cùm turpissimis verbis eorū famam dilaniant ac perdunt. Immò peiores ipso inferno fermè dici poterunt. Infernus quippè solos malos recipit, ac torquet; isti verò nec bonis nec malis parcunt, omnibus simili modo sua ignea lingua nocui sunt. Vnde Eccl. 28. dicitur: De lingua tertia, quòd potiùs vtilis erit infernus, quàm illa. Cur verbum aduersus proximum tuū non dissimulas? Audi quid Sapiens dicat: Audisti verbum aduersus proximum tuū, commoriatur in te, fidens quoniam nō te disrumpet. Sunt isti veluti mulier parturiens, quæ tacere non potest, donec in lucem emittat fœtum suum: sic isti si quid aduersus proximos sciunt, nō quiescunt, donec illa in publicum edant. Sagitta infixa in femore canis sic verbū in corde stulti non requiescit, ait Sapiens: Sed tu crede Spiritui sancto, dicenti: Commoriatur in te, fidens quoniam nō te disrumpet: à facie verbi parturit fatuus. Ait iterum Sapiens. Tria dāna detractor infert. Primùm sibi, interficiens animam suam. Secundò,

Simile.
Psal. 5.
Numer. 19.
Simile.
Prouer. 30
Psal. 56.
Similia.
Eccles. 28
Eccles. 19.
Simile.
Eccles. 16.
Eccles. 19.

famam proximi denigrat. Tertiò, aliorum conscientias polluit. Horum typus fuit bestia illa, quā vidit Daniel tres ordines dentium habentem. Ioannes etiam in Apocal. vidit de ore equorum ignem exire, quo detractor animā propriam exurit, & fumum quo alterius denigrat famam; & demum sulphur pessimi odoris, quo aliorum conscientia polluitur. Videbis homines aliorū facta auidissimè scire cupientes, vt ea omnibus efferant, cùm ipsi interim sua facta peiora ignorent: ad aliena quippè perspicaces sumus ad sua quisq; lucidus est. Apud Plutarchum fingitur mulier quædam perstrigiatrix, & venefica, quę cùm cœca esset tamen quando è domo sua exibat oculos quosdam diaboli arte confictos assumebat, quibus omnia etiam occulta domorum penetrabat, & quidquid intra priuatos parietes fiebat, cernere poterat; ita quòd nec cancelli, nec abdita triclinia eius impedirēt aspectum, quin omnia videret. Verùm cum domū suam ingrediebatur oculos illos magicos deponebat, & nec aranearum telas, quibus plena erat domus eius aspicere poterat. Sic nimirùm quàmplurimis contingit hominibus, qui ad aliorū facta cernenda diabolicos oculos habent: tot enim secreta aliorum penetrant, vt magicè id cognoscere videantur: norunt enim quid tu comedas, bibas, quid in domum tuam præterita in nocte loquutus fueris; si iurgatus fueris cum vxore aut ancillulis, vel seruis: quid facias, quid non facias, quid cogites aut intēdas, ariolari, atq; conjectare videntur: & tamen in domum suam cœci sunt, quoniam nec facta sua, aut suorum domesticorum sciunt: & cùm domus sua spurcitijs scateat, & ipsi nesciant, aliorum facta perspicacissimè norunt.

Dani. 7. Apoc. 9.
Plutarch.
Simile.

Cæterùm aduertēdum est insuper, quòd non solùm illi, qui alijs detrahūt, peccant; verùmetiam qui libenter detractores audiunt: nam si persona alicuius ponderis est; magnum etiam pōdus detractoribus addit, audacioresque ad detrahendum proximorum famę eos facit. Quare si persona grauis est alios coercere murmuratione tenetur; sin verò tantæ authoritatis nō sit saltem in vultu significare debet se talia gratanter non audire. Vnde Sapiens dicit: Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem. Et Eccles. 28. de lingua detrahēte dicitur: Si sufflaueris, quasi ignis exardebit, etsi spueris super illum, extinguetur,

Prouer. 25.
Eccles. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Hiero. guetur, vtraq; ex ore proficiscuntur. Et D. Hieron. Gelantiam monet, nè murmuratoribus aures placidas accõmodet, nè eis (ait) authoritatem de consensu tribuas, nec eorũ vitium nutrias annuendo: nam de iusto dicitur, quòd non accepit opprobrium aduersus proximum suum: Nihil sic inquietat animam, nihil est quòd ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi: hinc enim crebrę dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur, &c. At contrà qui magni est animi, cuique magna est morum grauitas, non temerè de quoquam sinistri quid audire vult: beatusque est qui ita se contrà hoc vitium armauit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Hæc illæ. Et certè cordati hominis est, non omnia quæ de aliorum vita audit credere: quoniam multa fin guntur, adduntur, demuntur, quæ maiorem faciunt culpam, quàm in rei veritate sit. Interrogatus quidam Philosophus, ex illis septem quos Grecia celebrat, quantum veritas à falsitate distaret, respondit: Quantum distant ab auribus oculi, insinuans hac sententia solum his quæ oculis cernimus debere nos adhibere fidem, nam quod ex aliorum dictis ad nostras aures peruenit fictitium

Eccles. 28 ac falsum communiter est. Audi quid de susurronibus ac bilinguis Sapiens dicat Eccl. 27. Susurro ac bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gente in gentem. Ciuitates munitas diuitum destruxit, & domos Magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gẽtes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas

Num. 12. effecit, & priuauit illas laboribus suis. Vidimus etiam Mariam sororem Moysi lepra immundissima puniri, propterea quòd aduersus Moysem & Aaron murmurauerit, immò & ob id scelus, Datham & Abiron aperiens os suum deglutiuit terra: vndè Pau

1. Cor. 10. lus. 1. Cor. 10. ait: Nec murmurauerit is, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Quare sancti atque iusti ora sua obstruunt serisque confirmant, nè labantur verbo ex ore suo. Nam & animalia illa sancta quæ Ezechiel vidit habe-

Ezech. 1. bant quidem manus, pedes, atque alas: non tamen legitur quod haberent ora: eo quod iusti maximè obseruatores sunt silentij, intelligentes quantum periculum in multa lo

Prouer. 10 quela sit: Nam & Sapiens dicit: In multiloquio non deerit peccatum. Quarè & de eis dicit Sapiens: Os iustorum parturit sapientiam, os stulti ebullit stultitiam. Etiam verba prudentiæ, atque redolentia sapientiam iusti ægrè, & quasi parturientes magna cũ attentione proferunt, prius congruo tempore conceptus suos ferentes ante quam in lucem efferant eos. Superest modò breuiter docere quomodò fama restituenda sit, de Sotus. quo consulẽdus est Sotus vbi supra & Theologi: Nunc hæc breui sermone perstringã. Si honorem proximi conuitijs aut contumelijs læsisti, ab eo humiliter veniam pete: nã qui superior conuitiando fieri voluisti, te humiliando coram eo, illum in suo honore restituis: nisi fis tamen persona publica, aut ipsum maximè in authoritate excellens (vt D. Aug. dicit D. Aug. in regula.) Si autem falsum testimonium contrà proximum protulisti quo fama eius denigrata est, teneris dicere te mentitum fuisse, nisi fortè possit esse alia via famæ recompensatio propter differentiam personarum. De quo vide Sotum vbi suprà. Quòd si occultum vitium, tamen verum reuelasti quid facies? Non enim videtur licitum dicere, te mentitum fore: quoniam hoc mendatium est, atq; veniale peccatum, quod ob nullam causam committi debet. Vertas ergo foliũ (ait Sotus) & deinceps bona de illo proloqui incipias. Licèt hoc medium inefficax appareat quod sit. Nam qui te audiui tot mala de illo, heri & nudiustertius dicentem: si modò bona audio intelligam te ob id facere, quod restituere vis illi famam suam, & tantò amplius credam vera esse, quæ anteà dixisti: quare diffi cillime tunc fama restitui poterit, non enim in casum dixit Sapiens: Quæ viderunt oculi Prouer. 25 tui, nè proferas iniurgium citò, nè forte emẽ dare non possis cùm dehonestaueris amicum tuum. Tamen aliqui viri docti dicunt, quòd possum dicere tunc me mentitũ fuisse: quoniam etsi speculatiuè non sum mentitus practicè tamen sic, nam contrà rectam rationem practicam tũc loquutus sum, quæ dictat occulta crimina proximorum nõ esse propalanda. Vnde contrà mentem talia dictantem id dixi. Sed hoc Theologis relinquamus. Nunc ex his dictis attende quomodo in concionibus materia hæc de iudicijs mãtis & linguæ, quę hicà Domnino prohibetur, docenda sit, nam & ego in publico suggestu sic eam aliquando docui. *Nolite ergo iudicare & non iudicabimini*. Nempe de hoc quod iniustè de alijs iudicatis. *Nolite condẽnare, & non condemnabimini*. Hæc clausula in

in Hebræo volumine habetur, non tamen in exemplaribus Græcis, nec in quamplurimis vetustissimis Latinis. Sed tamen hæc secunda clausula posita est ad declarationem prioris. Nam cùm iudicare primò sumatur in malam partem, pro hoc quod est cõdemnare, id explicatur cùm dicitur: Nolite condemnare, &c. Quanquam & in di-

Titelmus. uersam sententiam possit accipi, (vt vult hic Titelmanus) vt, scilicet, condemnatio posterior sit & grauior iudicio, quemadmodum & in causis ciuilibus post iudicium sequitur condemnatio.

Est ergo alter sensus. Si nõ iudicatis nec condemnatis alios, nec illi condemnabunt aut iudicabunt vos. Id enim regulariter cõtingere solet, vt qui candidè circa alios se habet, tam in corde quã in verbis, & ipsi vicissim erga illum candidi sunt. *Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Velut alij legunt: Remetientur vobis. Sunt enim hæc sententiæ à mundi sermone mutuatæ, quibus Dominus hortari ad id voluit, quod infrà mox subijecit: vt omnia quæcunque voluerimus vt faciant nobis homines, & nos faciamus illis; ita em diuinitus comparatum est, vt quales nos fuerimus in alios, tales etiam & ipsi circa

Prouer. 24 nos sint, iuxta illud Prouer. 24. Anima quę benedicit impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Similes sententiæ in Scriptura inueniuntur, quibus benè vel malè operantibus, id ipsum etiam promittatur eis benè vel malè in temporalibus ob uenturum, non quòd semper contingat, sed

Mich. 19. quòd vt in plurimum. Hinc est illud centuplum, quod in hac vita promittitur his qui

Prouer. 18 propter Christum aliquid relinquerint, & illud Prouerb. 18. Qui dat pauperi non indi

Aug. & Chrysost. gebit. D. Augustaut em & Chrisost. alijque veteres has omnes promissiones ad Deum referunt, vt sit sensus. Nolite condemnare vestros proximos, & non condemnabimini à Deo. Remittite alijs quę commissa sunt in vos, & remittentur vobis peccata vestra à Deo. Date indigentibus & petentibus: & vicissim dabit Deus vobis, quæ postulaueritis ab eo. Sic enim sententiæ istæ fient absolutiores, licèt vtraque intelligentia conuenienter amplecti possit, ita vt sit sensus. Nolite iudicare alios, sic fiet vt aliorũ iniquius iudicium effugiatis, aut saltem vt Dei seuerum iudicium nõ experiamini. *In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis.* Prouerbialis sermo est, significans, ita tecum agendum, quomodo tu agis cum altero: vt si tu benè vel malè agas cũ proximo, itidem agatur tecum: quare cùm hoc dictum commune sit, ad aliud propositum apud Marcũ Mar. b. 4. cap. 4. affertur. *In quo etiam iudicio iudicaueritis.* Non dicit in quali: quia non iudicabimini temerario aut iniusto iudicio, quali alios iudicastis, nec dicit: Iudicabit vos Deus, aut ego iudicabo vos, sed iudicabimini, hoc est, patiemini pœnam à recto iudicio vobis illatam; nam iudicium nostrum, quod in alios exercemus erit ratio meritoria qua iudicabimur ad præmium vel ad pœnam. *Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Nam proportionabiliter in pœnis vel in præmijs, secundum merita suave demerita remetietur ei: Nam (vt Paul. dicit.

2. Cor. 9. 2. Cor. 9.) Qui parcè seminat parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et Iud. 1. Sicut Iud. 1. feci, sic reddidit mihi Dominus. Et. 1. Reg.

1. Reg. 15. 15. Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic erit absque liberis inter mulieres mater tua. Et ad Regem Achab dicitur

3. Reg. 21. 3. Reg. 21. In quo loco linxerunt canes sanguinem Naboth, & tuum lingent. Et Hebr.

Hester. 7. 7. Aman suspensus est in ligno quod paraue rat Mardocheo. Nec dicit, eadem mensura temporis, vt obseruauit Augustin. 27. de ciuit.

Aug. 27. de ciuita. Dei. c. 11. Dei, cap. 11. nam ait: Non propter æquale temporis spacium, sed propter vicissitudinẽ mali, id est, vt qui mala fecit mala patiatur eandem dicit mensuram: hoc est dicere, secundum merita cuiuscunq;, dabitur ei tale aut tantum præmium vel pœna.

Moralitas Sed dices: Quid est quod hic nobis dicit Christus, quòd in qua mensura mensi fuerimus remetietur nobis? Quomodo hoc cohæret cum illo, quod alibi nobis idem Dominus dicit: Centum pro vno accipies, si ad

Matth. 29 mensuram meam, quæ maximè limitata est datur mihi præmium? Sed attende frater quòd si vnum pro vno datur tibi, aut decem pro decem: tamen hæc decem, quæ tibi retribuuntur maioris pretij sunt quam decem alia quæ tu dedisti: ita quòd non solum vnũ respectu centum computabitur, immò & apparebit tanquam vnum, si conferatur ad mille millia. Veluti si Rex illi, qui decem

Simile. ereos asses dedit decẽ aurea scuta retribuat, decem pro decem dedit, verùm hæc decem multò maioris pretij, ponderis, ac æstimationis sunt, quam illa alia decem, quæ ei alius dederat. Sic nos qui damus Deo decem calices

Universidad de Deusto
Biblioteca

calices aquæ frigidæ: tamen pro illis decẽ nobis gradus gloriæ tribuuntur decem cœli partes aut Dei(si ita fas esset loqui.) Vnde
Esai.61. Etaias ait: Vt darem eis coronam pro cinere:Nam pro cinere illo quo se asperserunt Niniuitæ,coronam gemmarum capiti suo imposuit Deus. Oleũ gaudij pro luctu. Oleũ
Simile. inter reliquos liquores penetratiuum maximè est,sic iustorum gaudium & animas, & corpora penetrat, ita vt nullum locum vacuum à gaudio relinquat. Pallĩ laudis pro
Baruch.2. spiritu mœroris. Anima quæ tristatur & incedit curua super malitiam suam,dat gloriã Deo. Pro hac ergo gloria quam tribuit anima pœnitens Deo,datur ei pallium laudis, quod eam totam cooperiat: ita quòd nihil turpe aut vituperabile in ea appareat, sed
2.Cor.4. quicquid in ea fuerit totum laudabile sit. Et Paulus ait: Momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ,supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operabitur in nobis.Momentaneum est,quicquid tempore transit, & tandem morte finitur:leue etiam est quodcunq; malum, quod nobis in hac vita accidat:nam lactentes pueri tot mala videmus ferre,quæ maiores viri vix sustinere possent, leue igitur est id quod infantes sustinere possunt. Hoc autem momentaneum & leue quod hic patimur,in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.Pro momẽtaneo,æternum:pro leui, põdus gloriæ nobis cõfertur:nec enim nos põdus illud gloriæ portare possemus, nisi lumine gloriæ adiuti:excedit enim capacitatem nostram tanti gaudij pondus, sicut lumen solis oculos noctuæ. Nam si aliqua gaudia temporalia ita magna sunt, vt ea capere nõ valeant homines, (scimus enim multos præ nimio gaudio interijsse) quanto magis gaudium illud immensum, quod omnem creaturæ mensuram excedit? Nam & ad hoc datur nobis lumen gloriæ, vt corroboret vires nostras, quatenus tantum gaudium capere valeant:nè præ magnitudine corruant atq; deficiant. Quòd autem dicitur (supra modum)non intelligas quòd illud sit vnde quaque infinitum (solus enim Deus est infinitè beatus, reliqui beati ad mensuram recipiunt gloriam) sed dicitur infinitus ex parte obiecti beatitudinis quod est Deus infinitus: vel est modus loquendi, quemadmodũ si diceres, quod ea,quæ ex India in Hispaniam adducta sunt, sint infinita:quoniam si ea numerare velis,nequires: sicut & de annis fertilitatis Ægypti dictum est,quòd abũdantia mensuram excedebat, nec enim modijs aut pondere aliquo metiri poterat frumenti copia. Sic merces copiosissima cœli nulla mensura metiri poterat, adeò abundans atque copiosa est. Ecce ergo quæ sit proportio retributionis Dei. Vnde D. Gre- *D. Greg.*
gorius in Dialogis narrat sanctum quendã virum vidisse multos homines,qui auri fragmenta & pondera in manibus deferebant. Et interrogati à viro sancto, quò illa auri fragmenta veherent. Responderunt, quòd volebant ex illis auream domum cuidam viro sancto ædificare,qui monasterium aut hospitale fortè ædificauerat. Domum Deo dederat, & domus ei retribuitur:sed pro domo lutea,aurea ei domus ædificatur. Quare *Luc.6.*
Lucas cap.6.ait:Mensuram bonam,& confertam,&coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Mensura pro mensura datur, sed nostra defficiens est respectu illius quæ nobis metitur. Illa enim mensura bona est, hoc est;iusta, vera,ac fidelis: *Psalm.61.*
nam filij hominum mendaces sunt in stateris ait Psalmista,quoniam nũquam ad æqualitatem mensuram implent, sed semper aliquid deficit: nec totum amorem aut honorem quem debes proximo, vel Deo semper eis tribuis, illic autem fidelis erit mensura ac iusta: quoniam nec minutũ ex eo quòd tibi debetur deficiet. Et confertam,hoc est, pressam; vt nullus locus sit vacuus tritico; sic nullus erit locus in corpore, aut anima tua vacuus, gaudio ac præmio. Coagitatam, vt non puluis sed grana occupent eam:nam tunc Deus omnes carnales curas à nobis excutiet; vt nihil sit quod impediat aut diuertat gaudium nostrum, sed tota anima nostra totis viribus feratur in Deum, nec per momentum quidem vllo modo ab eo distrahamur. Et supereffluentem:nã Deus præmia vltra condignum. *Dabunt* Qui sunt hi qui dabunt hanc mensuram? Certè meri- *Caiet.*
ta vestra eam vobis acquirent (vt ait Caie- *Aug.lib.*
tanus)vel vt vult Augustl.lib.2. de quæstio- *2.de quæ-*
Euangelic.cap.8. vt concipiatur secundum *stio.Euan-*
eum modum loquendi, quo alibi dicitur. *gelij.c.8.*
Recipiant vos in æterna tabernacula. Deus nomine eorum, in quibus beneficì fuistis dabit vobis hanc mensuram & recipiet vos in æterna tabernacula. Vel quòd concipiatur imperſonaliter,id est,mensura bona dabitur vobis in sinum vestrum,vbi cernamus ea quæ minimè perdere volumus, vel quia gaudium erit internum penetrans & implens omnes recessus atque sinus animæ.

Quid

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo potes dicere fratri tuo,frater sine ejciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita ejce primum trabem de oculo tuo & tunc videbis ejcere festucam de oculo fratris tui. Prohibuit hucusque iudicium vsurpatũ ab eo,qui ex officio iudicare non habet,nodò prohibet iudicium procedens ab indigno,seu hypocrita dicens: *Vides festucam in oculo fratris tui*,hoc est: Cur obseruas & pensas patuum peccatum in conuersatione, vel corde proximi tui iudicando & arguendo eum de minori excessu: & trabem, id est, grande peccatum, in oculo tuo, in animo tuo, seu vita non vides? Hoc recto iuris ordine minimè fit. Nam cum cuiusque charitas à se ipso incipiat, tu qui charitatem in omnibus iudicijs & exhortationibus præ te ferre debes,quomodo non primum te ipsum iudicas, discutis & emendas? *Rom.2.* Qui alium doces, teipsum non doces (inquit Paulus) & qui gloriaris in lege per præuaricationem legis Deum inhonoras. Propter quòd dicit Am- *Amb.lib.*
brosius libro.7.in Luc. Iudicet de errore & *7.in Luc.*
culpa alterius,qui in seipso non habet quod iudicet, nè cùm de alio iudicat in semetipsum ferat sententiam. Scriptum est enim: *Luc.19.*
Ex ore tuo te iudico serue nequam. Omni vitio debet carere, qui in alterum paratus est dicere. Plutarchus in lib. de discrimine *Plutarch.*
adulatoris & amici. Cauẽdum (inquit) quis corripiat,ne & id audiamus. Mederis alijs, *Iuuenal.*
ipse vulneribus scatẽs. Et Iuuenalis ait:

Loripedem rectus derideat: Æthiopem albus. *August.*

Aug.lib.2. de sermone Dñi in monte. c.30. Trabis & festucæ exempla proponit,vt fortè (inquit) verbi gratia, ille peccauit quem arguis,tu odio reprehendas: quantũ enim inter festucam & trabem, tantum inter iram & odium distat. Odium enim est ira inueterata,quasi quæ vetustate ipsa tantum robur acceperit, vt meritò appelletur trabes. Fieri autem potest vt si iratcaris homini velis illum corrigi:si autem oderis hominem non potes illum velle corrigere. *Quomodo ergo dicis fratri tuo: Frater sine ejciam festucam, &c.* *Albertus*
Attende ergo (ait Albertus) quod in iudice maius crimen duobus modis dicitur: ex genere, scilicet,& ex nocumento. Ex genere,vt si quis iudicat ex odio eum qui offendit ira. Nam (vt scribit Aug. *Augus.*
in regula) melior est qui quamuis ira æpe tentetur, tamen impetrare festinat vt sibi dimittat cui se fecisse agnoscit iniuriam, quam qui tardiùs irascitur, & ad veniam pe tendam tardiùs inclinetur. Similiter & in alio genere fortè aliquis accusatur de fornicatione, & iudex interim subiacet incestui, vel adulterio & sic de alijs. Alio modo quan tirate nocumenti dicitur maius crimen iudicis:quia in plures redundat & audaciam dat delinquendi,sicut dicit Gregorius in Pasto rali. Hunc enim peccantem nemo arguere præsumit,& in exemplum culpa vehementer extenditur: cùm pro reuerentia ordinis peccator honoratur, Et hoc olim cecinit *Greger.*
Poeta in his verbis.

Versus.

Tanto conspectius in se crimen habet,
Quantum qui peccat maior habetur.

Et Psalm.72. Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. Peccata igitur Superiorũ trabes sunt(vt hic ait Chrysostomus) peccata subditorum quãdoque sunt festucæ,non si speciem eorum sed gradum peccantis cõsideremus. Rupertus lib.6.in Matth. eorum quæ diximus exemplum proponit: Et sanè fuit festuca in oculo Dauid(inquit)quando iratus propter maledicta Nabal semetipsum, vlcisci voluit, & quando vxorem Vriæ lauãtem se de solario prospiciens vidit, & concupiuit. Tu cùm sis quasi Semei,quemodo de huiusmodi festucis iudicare vel consiliũ dare poteris? Aut istud conueniet tibi tantam trabem habentem in oculo, vt maledicens & lapides mittens,terramque spargẽs dicas tale quid vt est hoc. Aggrederer vir sanguinum, & vir Belial,reddidit tibi Dominus vindictam sanguinem quem effudisti. Quam meliùs Abigail vxor Nabal insipientis & stulti irato Dauid occurrit, vt festucã iracundiæ ex eius oculo erueret! In me sit (inquit) iniquitas hæc. Et quibusdam interiectis: Cùm ergo fecerit tibi Dominus Domino meo omnia,quæ loquutus est bona de te,non erit hoc insingultum, & scrupulum cordis tibi Domino meo quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te vltus fueris. Ita effectum est vt cùm illa sine vlla trabe, & odio, sed cum aptissima gratia ad Dauidem accessisset illum placauerit festucam ex eius oculo eduxit, & in gratiarum actionem illum impulerit. Dixit enim ad Abigail, Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinẽ & vsciscerer me manu mea. Eadem ferè gratia nulla trabe excœcatus Natham ad Dauid accessit,sic enim cum illo egit, & alterius

Rupertus. *1 Reg. 25.* *2.Reg. 11.* *2.Reg.16.* *1.Reg. 25.*

personæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plutarch. Simile.

Plato.

Simile.

personæ prætextu eum suauiter induxit; vt idem ipse sibi festucam eijceret & exclamaret. Peccaui Domino. Plutarchus lib. de discrimine adulatoris, & amici ait: Medicus cũ carnem secauerit, non saltare sed concinnè & aptè se gerere debet, quanto magis cauere eum oportet, qui alterum arguit ne in animi moribus indecorè se habeat. Plato quidem senes monet, vt qui verecundiam studeant adolescentibus incutere ipsi primi reuereantur adolescentes: sicut bonus medicus mauult, somno aut cibo morbum ægroti depellere, quam cauterio aut scammonio. *Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo.* Bene dicit eum hypocritam, ait Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 30. Accusare enim vitia officium est bonorum virorum & beneuolorum, quod cum malefici agunt alienas partes agunt, sicut hypocritę qui regunt sub persona quod sunt, vt ostendant in persona quod non sunt. Hypocritarum ergo nomine simulatores acceperis. Et aduerte quòd Dominus à manifestioribus & notioribus docet. Notiora inducit nocumenta sub exemplo trabis & festucæ: manifestum quippè malum est, vt qui trabem, hoc est, grande peccatum habet, festucam, hoc est, minimum condemnet: indignum vt qui trabem habet in oculo suo, trabem etiã in alieno oculo eruere conetur, iuxta illud. *Rom. 2.* Qui prædicas non furandum furaris, &c. Sed Dominus è notioribus id intelligi voluit. *Matth. 7.* *Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrumpant vos.*

Prohibuit hactenus Dominus mala iudicum ac correctorum, nunc vero mala dispensantium sacra vetat. Quomodo autem hęc doctrina præcedentibus cohæreat, non tam facilè apparet, nisi dicas, vt superiùs dictum est, Euangelistas non ordinem dictorum à Christo ad vnguem obseruasse, sed prout Spiritus sanctus dabat scribere illis. Vel quod Dominus in hoc sermone transit de materia in materiam, & modò hanc modò illam docet. Verum est quòd D. Chrysost. *Chrysost.* sic nititur hæc superioribus connectere. Vt quoniam superiùs iussit Dominus diligere inimicos, & benefacere his qui peccant in nos, hic iam amputare intelligatur malam cogitationem, quæ ex illis præceptis oriri posset: nam ob ea præcepta cogitare possent Apostoli, etiam indignis, & hostibus Dei communicanda esse secreta Dei mysteria; quod Dominus hic declarat ac prohibet. Iã *Iansenius* Iansenius hac ratione subiuncta, hæc cum superioribus iũgit, vt quãmox superiùs docuit, qui non debeant alios iudicare, corripere, & docere: hic iam docet qui non debeant corripi & doceri. Dixerat enim: Eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Nè ergo is qui purus est & trabem iam eijcit de proprio oculo putaret se quoslibet corripere & docere debere, quos videt vitijs aliquibus obnoxios, commodè hanc doctrinam generalem subijcit; nè sanctum daretur canibus: significans, abstinendum ab admonitione illorum, qui admoniti euasuri sunt peiores, & potiùs sunt irritandi quàm sanandi. Caieta- *Caieta.* per (sanctũ) intelligit id quòd est Dei, videlicet secreta Trinitatis, Verbi incarnati, Eucharistiæ non debemus dare canibus, hoc est, impugnatoribus veritatis: qui canes dicuntur, eo quod eorum officium semper est acclamare, oblatrare, ac ringere aduersus veritatem. *Ne forte conuersi disrumpant vos.* Non videtur hæc metaphora rectè conuenire: nam canes non conuertuntur aduersus eos qui eis aliquid mittũt, vt disrumpãt eos. Sed tamen considera quid nomen sanctum significet: nam sanctum absolutè absque additione significat quid mundum, eleuatum à communi vsu, non solùm brutorum, verũ etiam hominum: sanctum enim dicit mundum, competens Deo, non tamen canibus. Videmus autem canes comedentes aliquid *Simile.* quod sibi vtile est, si tunc inuitamus eos dãdo eis aliquid quòd sibi inutile est, quantumcunque preciosum sit, aduersum nos insurgerent vt disrũpant. Sic si domus pessimis impugnatoribus veritatis hæc sancta, quæ vsui eorum non conueniunt irritantur cõtra nos & vellent nos disrumpere & dilacerare: vt si Arrianis mysterium prædices Trinitatis, & Lutheranis Eucharistiæ sacrificium proferas: ij enim tunc aduersum nos insurgerent & disrumperent si possent, vt de facto modò faciunt. *Nec mittatis margaritas vestras ante porcos.* Hoc est ecclesiastica sacramenta nostrorum vsui & dispensationi commissa, quę non solum non debent dispensari hominibus, qui preciositatem ac pondus harũ margaritarum ignorant; verùm nec illis, qui cœno peccatorum prouoluti sunt, ac immersi, quę admodum porcis consuetum est. Fortè enim conculcabunt ea pedibus suis. Fortè dicit in vtraque metaphora: quoniã nõ semper id euenit: potest enim fus vel canis tũc aliorsum

sum diuerti, nihilominus nos tali periculo res sacras exponimus, vt à pessimis ac peccatoribus contemnantur & conculcentur, vt cùm. v. g. Sacerdotia, Episcopatus, professio religionis ac cætera, quæ tanquam pretiosa in Ecclesia Dei habentur, dentur hominibus sola lucra terrena quærẽtibus, hęc enim colligentes, id quod sanctum ac preciosum est mihil pendent. Quemadmodum Herodes, quia propter regnum temporale obeũdum circunciſus est, sacra legis parũpendebat, ipsum legis scopum, Messiam, scilicet, necare ac conculcare satagens. Vnde Pau- *1. Tim. 5.* lus Timotheum instruit dicens. Neminem citò manus imposueris, id est, absque magna morum & sanctitatis consideratione, neminem in Dei ministrum consecraueris. *Chrysost. in Imperf.* Chrysost. in Imperfecto, per sanctum intelligit res sacras, qualia sunt sacramenta Baptismus, Eucharistia, &c. Per margaritas, mysteria veritatis ac sacræ Scripturæ vult significari, quæ margaritis similia dicit esse Theodoretus super Cantica, vtpotè de quibus Psalmista dicit, desiderabiliora esse super aurum & lapidem pretiosum: & amabiliora super aurum & topazion: & Regnũ cœlorum comparatur homini negotiatori has pretiosas margaritas quærenti. Hæc autem veritatis mysteria in sacris Scripturis inclusa sunt, quemadmodum margaritæ inclusæ cochleis positæ sunt in profundũ maris, vt sicut è profundo maris nõ potest tollere nisi artifex qui habet eius rei vsum: ita illa inuenire & explicare nõ possit, nisi vir spiritualis qui habet sensus benè exercitatos. Verum huiusmodi mysteria non solum non sunt communicanda porcis, sed nec etiam bonis quibusdam, qui adhùc sunt infirmi, sicut Saluator Apostolis suis dicebat. *Ioann. 16. 2. Cor. 3.* Adhùc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Et Apostolus 1. Cor. 3. Ego (inquit) cùm venissem ad vos, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed tanquam carnalibus: tanquam paruulis in Christo, lac potum vobis dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed nec dum quidem potestis. Quod & adnotauit Hieronymus libro. 13. super cap. 42. Ezechiel. tomo. 5. *Hiere. lib. 13. super c. 42. Ezech. to. 5* vbi præcipitur Sacerdotibus, quòd quando ex sanctioribus locis templi ad populum exire deberent ponerent vestes sacras, quibus Sanctuario ministrauerant, & vestibus communibus induantur: quoniam abditiora mysteria templi Dei non debent omnibus patere, quia ad hoc capaces non sunt, sed communia & omnibus peruia eis debent inculcari. Quare Iansenius vult quòd idem intelligamus vocari sanctum & margaritam, nempè *Iansenius* doctrinam veritatis, hoc est Euangelicam, quam & posteà margaritæ comparat Dominus. De hac enim etiam hic potissimùm loquutus videtur. Quamuis cùm hæc sit generalis sententia, etiam per sanctum & margaritas possunt significari quæcumque res sacræ, qualia sunt sacramenta quæcumque. Quæ omnia sancta simul & margaritæ dicuntur. Sancta quidem: quia diuina & sanctorum tantum vsui deputata, quæ corrumpere, & prophanare nefas est, quo- *Matth. 7.* modo in veteri lege sancta dicebantur quæ prophanis vsibus adaptare nefas esset: margaritæ verò propter inæstimabile eorum pretium. Per canes autem nonnulli, (vt Chrysostomus in Imperfecto,) infideles intelligunt omnino immundos. Per *Chrysost. in Imperf.* porcos verò Christianos carnalibus voluptatibus deditos, aut è contra, vt Hieronymus, per canes Christianos reuer- *Hieron.* sos ad vomitum: per porcos, qui nondum Euangelio crediderunt, versantes in luto peccatorum. Verumtamen Iansenius Simplicius vult, vt per canes & porcos, eosdem intelligamus, *Iansenius* nimirum eos, qui immedicabili tenentur impietate, quos generali quidem ratione canes vocat, & porcos propter eorum immunditiam: specialiter verò canes quòd semper veritati oblatrant, nec aliquid benè loqui nouerint, ad similitudinem canis, qui ferè nunquam emittit vocem nisi iræ significatiuam: porcos vero quòd carnalia & terrena, & quæque immunda, diuis ac spiritualibus rebus præponant, quemadmodum *Leuit. 11.* porcus lutum prefert margaritis: vterque autem tam canis quam sus à diuinis arcebantur in Lege. Verùm in his parum refert quodcumq; horum dicas, dummodo vera hæc stet sententia Saluatoris, quòd diuina cautè communicanda sunt, & cũ summa reuerentia, & attentione propalanda: nè in derisum & contemptum pessimorũ veniãt. Quare ex intentione non his communicanda sunt, quibus in furorem vertitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritas, aut ſacramenta vitæ in mortem: Nã & Dominus (vt Rupertus hic adnotauit) in diuiſione linguarum filios Heber à cæteris nationibus ſegregauit, quibus Hebræa lingua, quæ in illis ſolis relicta eſt, manifeſtanda erant diuina myſteria, & poſtea ſub ſimulachris & figuris ad hùc ipſis Hebræis ea eſt loquutus, ne omnibus peruia fierent, ſed his quibus pro ſe vel pro alijs vtilia deberẽt eſſe. Sed aduerte quod conſultò diximus ex intentione non debere omnibus exerari diuina: quoniam ſi publicè quis Euangelicã doctrinam prædicauerit, etiamſi multi ex auditoribus eam ſint blaſphematuri, non tamen propterea non eſt prædicanda: debetur enim hæc veritas electis quibus aliquãdo ſe immiſcent & reprobi. Quare ius electorum illis ſeruandum eſt. Nec ſacra communio occultò peccatori deneganda eſt, ſi ipſe ſe ſacris inter bonos immiſcet: nam & Dominus non prohibuit Iudam nè manum ſacrilegam in paropſide cum alijs diſcipulis mitteret, etiamſi illi mortifera deberet fieri buccella, nè occultũ ſacrilegium ignorantibus proderet. Immò & ipſe Chriſtus Dominus multa coram perfidis & blaſphemis prædicauit, quę in pernitiem illis verſa ſunt, & ob ea contra eum conuerſi, morſibus & plagis ipſum diſruperunt: quoniam illa pro his qui ea debebant capere dixit. Vndè Auguſt. hic ait: Quòd Dominus multa dixiſſe inuenitur, quæ multi qui aderant, vel reſiſtendo, vel contemnendo non receperunt, non eſt putandum ſanctum dediſſe canibus aut margaritas ante porcos miſiſſe: nõ enim dedit eis qui capere nõ poterant, ſed eis qui capere poterant & ſimul aderant, quos propter aliorum immunditiam negligi nõ oportebat. Hæc ille. Cùm verò prædicatio veritatis nullum emolumentum allatura eſt, vel ad ſalutem proximorum, vel ad gloriã Dei, ſed appareat canes tantum illam impugnaturos aut porcos contẽpturos, non eſt profe renda: ſic Chriſtum nunc Phariſæis tanquã canibus, nunc Herodi & Pilato tanquã porcis myſteria ſua promere noluiſſe legimus. Obſerua ex Alberto Magno ſuper hunc locum, quòd canis ſecundum Chryſoſto. duas habet immunditias legales, alteram quòd non diuidit vngulam, alteram quod non ruminat. Quare ſignificantur per hoc Pagani, Hæretici & Iudęi, qui duas habent immunditias infidelitatis, ſcilicet, quia non rumi-

Rupertus.

Matth. 16.

Auguſt.

Ioan. 18.

Albertus Simile.

Alia moralitas.

nant nec profitentur rectam fidem: & morum, quia non diuidunt vngulam, ſed totos ſe corruptis moribus immergunt. Cæterum alias tres immunditias habet canis, quæ ad mores pertinent, vnam in latratu & duas in cibo. In latratu duas habet proprietates ſingulares, quæ ſibi ſoli inter animalia conueniunt. Nam inter omnia animalia hoc habet ſpeciale, quòd vix emittit voces niſi ad abigendum ſuperuenientes cum alia animalia ad hoc non vociferent. Secunda eſt, quòd cùm clauſo oſtio ab intus latrat, omni impellenti aut pulſanti oſtium latrat, non aduertens primò an illi qui pulſat ianuam blandiendum ſit cauda, vel oblatrandum vt fugiat. In cibo autem alias duas habet proprietates, quoniam vorax eſt & ſaturatus adhùc ſe ſuperimplet cibis. Secundò quòd reddit ad vomitum & iteratò deuorat eum. Infideles igitur & corrupti in moribus ſignificantur in duabus immunditijs legalibus, vt diximus: contentioſi autem & ſemper contra veritatem garrientes ſignificantur, ex hoc quod ſemper ad veritatem abigendam latrant. Vndè Ioannes in tertia Epiſtola dicit: Diotrepes non recipit nos, propter hoc ſi venero commoneam eius opera quę facit verbis malignis garriens in nos, & quaſi non ei iſta ſufficiant, neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohibet, & de Eccleſia eijcit. Per hoc autem quòd canis latrat, non diſcernendo an amicus ſit, vel non cui oblatrat: ſignificat iram quæ oppugnat, non diſcernendo quid oppugnet. Voracitas autem canum, carnis, & auaritiæ refert inſatiabilitatem, quæ ſunt duæ filiæ ſanguiſuggæ dicentes: Affert affert, vt dicitur Prouerbiorum. 26. Et Eſai. 16. dicitur: Canes impudentiſſimi neſcientes ſaturitatem. Reuerſio autem ad vomitum denotat inconſtantiã pœnitentiæ & virtutis: nam ſi etiam aliquid boni aliquando inceperunt, ſtatim ad priſtina mala relabuntur, iuxta illud 2. Petri. 2. Canis reuerſus ad vomitum, & ſus lota in uolutabro luti. Porcus etiam præter immunditiam legis (quia non ruminat quam tangit Chryſoſt.) habet quatuor fœdiſſimas proprietates, vna (vt ait Alber.) eſt, quòd inter omnia animalia eſt animal monſtruoſum: ſecunda, quia nunquam ſuum caput erigit, ſed ſemper depreſſum

Ioann. 3.

Prouer. 26
Eſai. 16.

2. Pet. 2.

Chryſ. Albertus

preſſum verſus terram habet. Tertia quia capit cibum ſordidiſſimum. Et quarta, quòd in luto ſemper quęrit volutari. Monſtruum animal ſuem eſſe dicimus: quia diuerſorum animalium proprietates oppoſitas in eo coniunctas inuenies, quaſi quædam membra monſtruoſa. Cùm enim nullum animal in duo diuidens vngulam ſit quod non ruminet, porcus in duo diuidit vngulam, & non ruminat. Adhùc, animal habens ciſum pedem in multos digitos, habet multos filios: & diuidẽs vngulam in duos, regulariter tantum vnum fœtum edit, raro autem duos gemellos: porcus autem conuenit cum vtroque; quia non habens in multa ciſum pedem, ſed in duo diuidens vngulam, parit multos ſimul porcellos. Præterea, animal in duo diuidens vngulam habet in vno loco ſignato corporis tantum duas mammillas, per totam ventris longitudinem extenſas; ſues autem in duo diuidit pedem, & tam multas habet mammas, per totam longitudinem ventris extenſas. In pilis etiam eſt medius inter hericium & piloſum, quaſi compoſitus ſit ex vtroque. Habet præterea collumellares dentes, quæ fulmina dicuntur in mandibula inferiori ad corrixandum, & ſimiliter in mandibula ſuperiori licèt minores illis quos Elephans habet, qui & illos habet in mandibula inferiori dumtaxat: vndè multa monſtruoſa inueniuntur in porco. Quare dicitur, porcus quaſi ſpurcus vel ſpurius ex talibus compoſitis: nam cùm à diuerſis animalibus aliquam proprietatem mutuet, ſemper ſpurcama, & ſordidiorem ab eis accipit. Quapropter ſignificat monſtruoſos peccatores ex diuerſis vitijs compoſitos, de quibus Numer. 17. dicitur: Monſtra quædam hominum vidimus ibi. Vndè & ſignificantur per ſerpentem illum, quem vidit Ioannes ſeptem capita habentem, hoc eſt. ſeptem capitalia vitia: nam per depreſſionem capitis eos refert, qui ſe totos terrenis immergunt ac pro lutuoſis rebus inhiãt, de quibus Pſalm. 16. dicitur: Statuerunt oculos ſuos declinare in terram. Daniel. 13. Euerterunt ſenſum ſuum & declinauerunt oculos: vt non viderent cœlum, nec recordarentur iudiciorum iuſtorum. In hoc autem quòd cibis viliſſimis, ac ſordidiſſimis paſcitur, ſignificat eos qui paſcuntur immunditijs, qui eſſe ſub ſentibus delicias putant vt dicitur Iob. 30. Et Eſai. 26. Rapſaces qui diaboli figuram tulit, dicit ſe eſſe miſſum adire eos, qui comedunt ſtercora ſua, & bibunt vrinam pedum ſuorum, quos deplorabat Hiere. Threno. 4. dicens: Qui nutriebãtur in croceis amplexati ſunt ſtercora. Quòd autem in luto volutatur, (vt ait Petrus) eos denotat qui tranſitum de peccato in peccatum faciunt, volutabra vitiorũ mutantes: & non quieſcunt, niſi in fœtoribus peccatorum, de quibus Hiere. 47. dicitur. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua requieuit in fœcibus ſuis. Cæterum immunditia legali hoc animal eſt immundum, ex parte & non ex toto (vt ait Chryſoſt.) quia diuidit quidem vngulam non tamen ruminat: in quo eos refert, qui in fide quidem nõ errant, ſed in moribus corrupti ſunt. De quibus Paulus ad Tim. 1. ait: Confitentes ſe noſſe Deum, factis autem negãt. His ergo margaritæ non ſunt proponendæ: nam vt dicitur Eccleſ. 21. Verbum Sapiens quicumque audiet ſciẽs laudabit & ad ſe adijciet: audiet luxurioſus & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum. Et Prouerb. 23. In auribus inſipientium ne loquaris: quia deſpicient eloquia tua, vel doctrinam eloquij tui. Proijcient enim retrorſum ſermones Dei. Si enim ea quæ Spiritum Euangelicum redolent docueris, nempè ea quæ ad charitatem Dei & proximi attinent, ſinceramque illam veritatem ac fidem quàm homines inter ſe ſeruare deberẽt dixeris, nec penetrãt, nec intelligunt ac ſi eis extranea lingua loquereris. Barbari quippè hodie effecti ſunt homines ad diuina eloquia intelligenda. Si autem res parui momenti loquutus fueris, eiſq; minora vitia, & quæ omnibus patent opponeris, irridebunt te, atque dicent te illa prædicare quia ſtultus es & inſcius nec alia maiora penetres: vel quod ſermonis ſeriem amiſiſti, aut quòd minus ad prædicandum ſtuduiſti. Ecce in quo poſitum eſt hodie Chriſtianorũ vulgus. Quare ego in hoc volumine omnia, quæ publicè docui ſcripta relinquo, vt me citius ab hoc ſæculo nequã eripiam ſolitariuſque ſedeam in cella mea eleuans me ſuper me: indignum quippè cum Domino reputo ſanctum dare canibus, & margaritas meas, quas ex ſacra Scriptura erui, mittere ante porcos. Quod ſi oblatrare aut grũnire voluerint huius calamitoſæ tempeſtatis homines, libellum hunc illis opponam, in eum dicteria iactent, meque liberum ac expeditum ab eis ſinant meam agere rem ſempiternam. Atq; vtinã nõnulli prędicatores hui⁹ tẽporis palatum hominum alijs minoribus rebus non

Numer. 17

Apoc. 12.

Pſal. 16.

Daniel. 13

Iob. 30.
Eſa. 26.

Thren. 4.

Hiere. 47.

Chryſoſt.

Ad Tim. 1.

Eccleſ. 21.

Prouer. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inficiant, & quæ ad rem ipsam non adeò vtiles sint, ita vt illis allueti maiora hæc minimè capere valeant. Pro Deum immortalem quanta hic super hanc rem dixissem, si habilem sperarem auditorem!

Moralitas seu concio de oratione.

Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Docuerat superiùs Dominus petere orando Patrem nostrum. Docuerat & quærere, cùm dixit: Quærite primùm regnum Dei, &c. Modò intendit monstrare quænam vtilitas sit in hoc quod est petere & quærere, adiuncto tertio quod est pulsare. D. Chrysost. aliter hanc connexionem docet, nimirum quòd quia magna erant, & humanæ naturæ propter suam infirmitatem, & corruptionem difficilia quæ hactenus præceperat Dominus; hic iam docet, qua ratione quæ dicta sunt præstare possimus: videlicet, si orationibus nostris auxilium & gratiam Dei implorauerimus, cùm ipse promittat subuenturum petentibus. Si mul etiam per hæc docet nè indita præcepta putemus nostris nos viribus posse implere, sed ad perficiendum ea necessarium nobis esse Dei adiutorium precibus impetrandum. Ideò non dixit: quid petendum aut quærendum sit: sed tantum, Petite, & quærite: quia quæ petenda sunt in præcedentibus memorata sunt, & in his ostensum pro quibus oportebat orare. Intendit etiam hic cõdemnare aliquorum errorem dicentium futiles ac vanas esse orationes nostras coram Deo: erat enim quasi prouidentiam Dei destruere, si nostris orationibus eum flectere æstimaremus, ipse enim nouit quid conueniens aut necessarium sit omnibus rebus, tam quoad temporalia quàm quoad spiritualia. Deinde consilium suum ac voluntas infallibilia sunt, secundum illud: Omne consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Quomodo ergo poterunt illud nostræ orationes immutare? Verùm homines isti vanissimi, ac ignorantissimi non intellexerunt diuinam prouidentiam non impediri, immò exequi potius per causas secundas: ipsa enim diuina prouidentia tales causas ad tales effectus accõmodauit. Quare tales interponendo causas, non solùm contra diuinam prouidentiam non facimus, quinimo exequimur illam. Nam quemadmodum sua prouidentia ordinauit Deus, vt homo in sudore vultus sui vesceretur pane suo, cuius causa terrã coleret proscindendo, fodiẽdo, & seminando eã: quare qui hæc facit non cõtra Dei prouidentiã nititur, licèt Deus absq; his laboribus fructus nostros posset producere: sed potiùs Dei adiuuat prouidẽtiã, si ita fas esset loqui: sic etiã, etsi Deus nrã nouerit indigẽtiã, necessariaq, nra memineritq; prouidẽtia infallibilis sit ac certa, decreuit nihilominꝰ ac ordinauit, vt nos abilo postularemus omne id quo indigeremus, tàm corpori quàm animæ necessariũ, essetq; oratio nostra quasi causa secunda quæ prouidẽtiam suam exequutioni mandaret, qui talem voluit causam talibus effectibus adaptare: vndè nõ solùm electos ad beatitudinẽ tanquam ad finem ordinat, verumetiam media quibus consequi deberent esse fœlices, eadem prædestinatione destinauit. Quare hoc ordine voluit vt Paulus, Stephani orationibus mediantibus, adueram fidem conuerteretur iuxta illam Beati Augustini sententiam. Si Stephanus non orasset, Ecclesia non haberet Paulum. Vndè per orationem recognoscimus Deum vniuersalem omnium rerum prouisorem, ad quem, veluti ad omnium bonorum fontem ac originem, orantes accedimus vt nobis ea quibus indigemus concedat. Quare tàm longè abest vt suę prouidentiæ irrogemus iniuriam, quin potiùs religionis ac reuerentiæ ei cultum exhibeamus, cùm petentes ab illo bona, fatemur ipsum omnium bonorum esse largitorem: vndè ad hunc excludendum errorem hic nos Christus orare docet, importuneq; semper omnia bona nostra ab eo efflagitari. Antiqui illi Gigantes huius erroris capita fuerũt, qui superbia elati, Dei auxiliumposcere dedignabantur, existin antes se illius non indigere: Quemadmodum & Sapiens Eccles. 16. dixit: Nõ exorauerunt pro peccatis suis antiqui Gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti. Et licèt nonnulli hoc testimonium sic intelligant quòd non fuerint sufficientes vt placarent Deum, & alia litera sic insinuare videatur: melius tamen ac proprius intelligitur sicut litera ipsa sonat quod suis viribus confisi renuebant Deo subijci: & ideò diluuij aquis submersi sunt. At verus Magister hic nos docet. *Petite & accipietis.* Vnde Aug. dicit in lib. de verbis Domini. Non nos hortaretur vt peteremus, nisi dare vellet. Et Chrysost. ait: Nunquã oranti beneficia denegat, qui vt orantes non deficiant sua pietate instigat. *Petite & accipietis &c.* Aug. lib. 2. de sermo. Dñi in monte, sic has petitiones distinguit, vt petere sit animi sanctitatem ac firmitatem postulare ad explenda mãdata Dei: quærere autẽ sit inquisitio

Esai. 46.

Chrysost.

Simile. Genes. 3.

Eccles. 16.

August.

August.

Chrysost.

August.

tio veritatis qua saluamur, pulsare autem sit prætensio nostra ingrediendi regna cœlorum. Alij sic explicant. Petite fide, quærite spe, pulsate charitate. Cæterum idem D. Augustinus retract. cap. 19. ait sibi videri Dominum in reduplicatione huius sententiæ vnam tantùm remvoluisse, & hæc est, homines ad orandũ impellere: & vt bono animo ad Deum accederemus per orationem quæ debet esse confidentia plena, diligens, ardens, atque perseuerans. Petere significat confidentiam: quærere, diligentiam: pulsare ardorem atque perseuerantiam dicit: Quis enim absque fiducia ac desiderio petit? Aut quis absq; diligentia atq; solicitudine quærit? Quin potiùs ab omni alia cura ac solicitudine supersedendo. Quis autem perseueranter pulsat, nisi ardenti desyderio intrandi flagret? Cui sententiæ D. Chrysost. subuenit dicens id quod addidit Christus dicẽdo: *Quærite & pulsate.* Hic nos docet, nẽpè quod non pigrè & quasi per trãsenam debeamus cum Deo nostra pertractare negocia, sed maxima cura, patientia, ac perseuerantia: eo modoloquendi, quo vulgò dicitur, *que al que no habla, no le oye Dios. Et qui non quærit non inuenit.* Et non clamanti non respondetur. Itaque vnam tantum rem suis circunstantijs vestitam nos docet hic Christus Dominus: quod indicant subsequuta verba Christi cũ infert: *Quanto magis Pater vester cœlestis dabit spiritum bonum petentibus se?* Vbi non dicit quærẽtibus & pulsantibus, sed solũ petẽtibus: quasi hoc solũ suaderevoluit. Id etiã Pauli oratio nos docuit qui in tẽtatione positus ter Dominũ rogauit, vt ab eo discederet. Vna & eadẽ petitio tribꝰ vicibꝰ fuit repetita, cũfiducia, diligẽtia ac pseuerãtia. Quod & Ambr. super eundẽ locũ cõfirmat dicẽs: Non erubescit aliquid sæpiùs postulare, ne vel diffidere de Dñi misericordia videretur, vel arroganter dolere quod non prima prece aliquit impetrauerit. Aliquãdo quippe diffidentiæ species videtur esse ab oratione tã citò cessare, aliquando arrogantiæ ac superbiæ genus quasi Deo irascamur, quia non protinus nostras exaudiat orationes. Quod & apud Lucam nos docuit Christus in exemplo illo quod adducit dicens: Quis vestrum habebit amicum & ibit ad illum media nocte & dicet: Amice commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me, nec habeo quòd ponam ante illum, & ille deintus respondeat dicens: Noli mihi molestus esse, iã ostium clausum est & pueri mei mecum sunt in cubili, nõ possum surgere & dare tibi? Etsi ille perseuerauerit pulsans dico vobis & si non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter importunitatem tamen eius surget & dabit illi quotquot habet necessarios. Et subdit: Et ego dico vobis. Petite & dabitur vobis, &c. Quo exemplo (nec enim parabola hæc est) nos docet quo pacto in oratione persistere debeamus, quæ etsi hominibus molestiam inferre videatur, Deo autem maximè placet. Quòd si perseuerantia hominem vincit, quanto magis Deũ? Sed attende quid dicat, media nocte, importunior quiptunc hora est, quando sopor homines plus delectat ac tenet, vt scias nullũ esse tempus horam, aut instans quo Deum tuum alloqui non possis: non enim dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israel. Hæc autem hora quæ hominibꝰ molestior est, Deo magis placet, & gratior est. Medianocte Spõsus venit. Oportet vt nos paratos ac vigilãtes inueniat accẽsis deuotionis lãpadibꝰ, laudes Deo cũ Angelis canẽdo, quãdo silentiũ quod omnes res tunc temporis continet suauiùs nos ad diuina contemplanda inuitare videtur. Vnde Psalmist. secundum Hebr. dicit. Tibi silet laus Deus in Syon: quoniam in silentio ac tranquillitate deuotiùs & attentius oramus. Quare in Scriptura silentium aliquando tranquillitatem significat: vt est illud Esaiæ. In silentio & spe erit fortitudo vestra, hoc est, in tranquillitate & pace. Media nocte Angelus primogenita Ægypti interfecit, quoniam illa hora melius interimuntur primordia vitiorum, quę tunc temporis succrescere incipiunt. Christus Dominus in oratione pernoctabat. Beatus Antonius cum sole irascebatur: quoniam ortu suo illum diuertere videbatur ab illa incomprehensibili luce, in cuius dulcissima contemplatione totam consumpserat noctem. Quid me vis (aiebat) cur me ab illa limpidissima luce, cuius tu, vel minimus radius es auertere niteris? Quare sancti Patres antiquarum religionum institutores hunc morem seruauerunt, & suis sequacibus seruandum tradiderunt: vt media nocte ad matutinas decantãdas surgerẽt, atq; Ecclesia damnauit tãquã hæreticum Vigilãtiũ, qui tales condẽnabat excubias, quem potius dormientem Diuus Hieronymus vocat. Vsus quippe sanctorũ Patrum plurimum æstimandus est, immò creditur morẽ istũ ab Apostolis dimanasse,

August.

2. Cor. 12.

D. Ambr.

Luc. 11.

Psal. 118.

Matth. 25.

Psal. 64.

Esai. 30.

Exod. 12.

Hieronym.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plinius Iunior ad Traianū. Theodoſi. Imperator

naim & Plinius Iunior ſcribens ad Traianū refert Chriſtianos tunc temporis intempeſta nocte ſurgere ad Hymnos Chriſto crucifixo decantandos. Et de Theodoſio Imperatore referunt hiſtoriæ, quòd cum ſuis ſororibus media nocte laudes canebat Deo,

Pſalm.18.

forte in hoc imitari volens Dauid Regem, qui media nocte ſurgebat ad confitendum Domino ſuper iudicia ac iuſtitias eius.

Amice commoda mihi tres panes. Panē petere à Deo, hoc eſt, res quæ ſubſtantiam tibi tribuant, animam nutriant atque impinguent, & ſatiare eam valeant qualia ſunt æterna. Quid terrena hæc tanto conamine poſcis, quæ nec animam nutriunt, nec eius famem vel ſitim extinguere poſſunt? Tunc

Pſal.16.

ſatiabor (ait Pſalmiſta) cùm apparuerit gloria tua: quare & in oratione Dominica, panem noſtrum ſuperſubſtantialem poſtulare docemur. Commoda mihi tres panes. Fa-

Luc.11.

melicus poſtulator deſcribitur iſte non plenus edulijs, nec multos eructans cibos. Oratio germana ac conſors ieiunij ſemper eris, amboque ſimul rectè conuenitis. Stomachus cibis redundans, quos vapores putas ad cerebrum mittet? vel quam pacem membris impertiri valebit, vt tranquillè ac purè ad diuina colloquia tranſeamus vel accedamus? Leue oportet vt corpus fiat, nè ſuo pondere animæ volatum detineat, nè ad Deū aſcendat. Quid enim ſi anima quæ ad Deū aſcendere cupit, cibos indigeſtos in ſtomacho reperit? Opus erit vt digerendis illis detineatur. Quomodo tunc alia maiora officia exequi valebit? Si animalia tūc opera exercere debet: à ſpiritualibus quieſcere neceſſarium erit. Cùmvis vt accipiter, aut alietus

Simile.

ardeam volando ſequantur, eos ieiunos, ac famelicos ducis: quatenus velociùs poſſint in altū ipſam volatibus obliquis perſequi: ſi enim ventriculum tunc cibis plenum haberent, nec ita auidè nec adeò celeriter ardeam ipſam inſequerētur. Sic anima quæ ad Deum volare oratione contendit, non fartum ac refertum eſcis ſtomachum debet habere, ſed vacuum ac expeditum, nè animę volatum impediat. Mutuò ſe iuuare ſolent

Tob.12.

ieiunio, & oratio, vt Angelus dixit ad Tobiā: Bona eſt oratio cū ieiunio & eleemoſyna. Quare Eccleſia, horū myſteriorū cōſcia ſemper ieiuniū orationi iūgit. In diebus quippe ieiunij, maiores preces ac orationes iūgit ſimulq; & eleemoſynas mādat: quatenꝰ his alis ſubleuata oratio ad ſuū aſcēdere valeat Protectorē. Propter importunitatē dabit ei quotquot habet neceſſaria: nā Deus plus dat quā nos petere aut deſiderare poſſemꝰ: quoniā maior eſt Deus noſtro corde, hoc eſt, deſiderijs nr̄is: nos em̄ ad noſtrā tenuē menſurā poſtulamus, Deus autē ſm̄ ſuā magnificētiā tribuit, quā nos cōprehendere nō

Baſilius.

valemus. Vnde Baſi. Magnus (inquit.) eſt Rex noſter, & indignatur ſiquis exigua ab illo petat. Perillus quidā Magni Alexādri amicus popoſcit ab eo vt dotaret vnā ex filiabus ſuis. Cui Rex quinquaginta talēta dedit: quo dicēte, Mihi profilia mea ſatis ſunt decē talenta. Reſpondit Alexander: Mihi non ſunt ſatis ad dandū. Sic dona Dei ſuperfluentia ſunt (vt Paul. dicit:) Qui dat omnibus affluēter. Quidā Philoſophus Cynicus petijt ab Antigone Rege dragmā vnā. Cui reſpōdit Rex. Nō eſt datū Regis tā minima res. Subintulit Philoſophus. Da ergo mihi talētū. Reſpōdit Rex. Nec tātū pōdus congruit Philoſopho pauperē vitam profitenti. Quo inſtruimur id petēdū à Deo, & qđ ſuæ magnitudini & noſtræ indigētiæ condecēs

Chryſoſt.

eſt. Igitur oratio his comitata cōditionibus efficaciſſima ſolet eſſe. Audi Chryſoſ. de incōprehēſibili Dei natura Homel. 5. talia de oratione prędicātē. Vis orationis vim ignis extinxit, leones cohibuit, bella cōpoſuit, prędia remouit, tēpeſtates ſuſtulit: demonia expulit, cœli foreſaperuit: vincula mortis diſrupit, languores eijecit: offenſas repreſſit, vrbes terremotu nutantes firmauit: plagas cœlitus irruētes, inſidias hominū, mala deniq; omnia deleuit oratio. Cū populus Iſrael terrā Promiſsionis ingredi cepit, regna euertēs, ciuitates ſubuertēs: campoſq; populi ac omnia demoliri cepit. Per territi Reges terre ad inuicē ſic dicebant. Ita deleuit populus iſte omnes, qui in noſtris finibus cōmorā

Numer.21

tur, quomodo ſolet bos herbas vſq; ad radicē carpere. Bos lingua ſua herbas carpit: paſcua cōſumit, virēteſq; herbas radicitus euellit: ſic populus oratione quæ fit per linguā infernū demolitur, carnis virorē cōſumit, vitiorūq; radices euellit. Videvim quā Helias

Iacob.3.

in lingua habebat (vt Iacob. refert) qui potuit claudere & aperire cœlū: & Ioſue rapidū ſolis curſum lingua ſua ſtare fecit. Habēt

Ioſue. 10.

em̄ iuſti poteſtatē claudere cœlū nubibus, & aperire portas eius: quia linguæ eorum claues cœli factæ ſunt. Nec hoc ſolū poteſt oratio, quinimo animam orantis deificat, ſi-

Simile.

millimamq; Deo reddit: Quemadmodum ferrū quod frequenter igni applicatur ignitum fit, in eoque ſe inuiſcerat ignis, ſic anima

anima quæ cum Deo frequenter colloquia miſcet, ita Deus eam penetrat, vt deificata ac Deo ſimillima appareat, ſecundum illud

2Cor.6.

Pauli. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum eo? Quare Chriſtus in oratione trans-

Chryſoſt.

figuratus eſt, immortalitatiſque effigiem in oratione prætulit. Vnde Chryſoſtomus dicit: Bonum eſt ſemper cum Deo colloqui in oratione. Nam ſi boni viri occurſus meliorem reddit illum quem conuenerit, quāto magis colloquium quod die noctuque

Simile.

cum Deo fit. Quod ſi feroces beſtiæ ex familiari hominum conuictu manſueſcunt & cicures, ac domeſticæ fiunt, vt experientia teſtatur: quanto magis homo, qui inter cætera animalia mitior eſt ex Dei frequenti conuictu mitiſsimus ac humaniſsimus

Matth.11

euadet: quippe qui ſcholam illius Magiſtri frequentat qui de ſe dixit: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde? Quare ergo ſemper agnoui homines, qui verē orationi vacant placidos, iocundos, amiciſsimoſque alijs eſſe, omni liuore vindictæ carentes. Homines ſeueros, difficiles, duros, atque proximis minimè compatientes, de quibus alias audio maximè orationi eſſe deditos, neſcio quomodo id verum eſſe credam. Oſtende mihi fructum orationis tuæ. Superbus es, iracundus es, immiſericors es. Nunquid hoc in oratione didiciſti? An non potiùs contraria dogmata? In ſchola illa, manſuedo, charitas, ac miſeridia docetur. Quomodo tu omnino contraria, in oratione demonſtras? Nonne vi-

Numer.12

des Moyſem ex colloquio Dei ſuper omnes homines mitiſsimum euaſiſſe? Nun-

Pſal. 32.1

quid non vides Dauidem, in oratione clamantem ad Deum ac dicentem: Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius? Qui tamen ambo anteà homicidæ fuerunt. Qui ſolem aſpicit, pulchritudinem ſolis in facie refert: rubicunda quippē ac ſplendida aſpectu ſolis apparet. Cur anima quæ Deum reſpicit, quæ illi alloqui

Simile.

tur, quæ frequentiſsimè cum illo conuerſatur, non euadet ſole ipſo ſpecioſior ac clarior, cùm Deus Sol iuſtitiæ eā aſpexerit, ſuamque in illam impreſſerit pulchritudinem? Quare Sponſa Cant. 5. ſoli & lunę cōparatur. Vbi Ambroſ. Quid hoc (inquit) an non erat in terra cui pulchritudo Sponſæ conparari poterat? Minimè (inquit) quia

Cant.5.

cū nulla re terrena comparari poteſt, qui familiari Dei conſuetudine fruitur: diuinus enim quodammodo ſit neceſſe eſt, qui aſiduè cum Deo verſatur. Qualem reddit nubem ſol, cū eā è directo ſuis radijs ferire cōtigerit, etiamſi obſcura ac tenebroſa ſit eā

Simile. Ambr.

clariſsimam ac pulcherrimam reddit: nam vel eam varijs illis coloribus induit, quos in iride ſolemus aſpicere, vel eam roſeam ac rubicundam reddit, vel auream quaſi auri texturam oſtendit. Tales Deus animas noſtras reddit, quando ei in oratione appropinquamus, quam pulchra, quam decora, quam diuina à diuo colloquio recedit! Accedite ad eum & illuminamini: (ait Pſalmiſta) & facies veſtræ non confundentur. Dicit ergo Dominus: *Petite & dabitur vobis*. Non dicitur dabitur id quod petitis, ſed abſolutè, Dabitur: Quoniam non ſemper expedit nobis vt id concedatur quod poſtulamus, ſed datur nobis id quod magis expediens eſt. Quemadmodum Paulo petenti & ter Dominum roganti, vt Angelus Sathanæ ipſum collaphizans recede-

Pſalm. 33.

2.Cor.12.

ret ab eo, minimè id illi conceſſum eſt, quia non expediebat, ſed gratia diuina ei eſt collata, quæ magis tunc illi neceſſaria erat. Dicit autem: Dabitur vobis, adinſinuandum quòd ea quę pro alijs petimus nō ſemper illis conceduntur, propter eorū demerita, ſecundum illud Hiere. Si ſteterint Moyſes & Samuel corā me: non eſt anima

Hierem.15.

mea ad populum iſtū. Et ideò dicit (vobis) hoc eſt, expedientia omnia quæ pro vobis rectè & vt oportet petitis. Licēt etiā oratio quā pro alijs facimus ex charitate, ſi illisnō

profit, in ſinū tū noſtrū cōuertitur, qđ & in metaphora quā ſubinfert optimè explicat Chriſtꝰ cū dicit: Aut quis eſt ex vobis homo quē ſi petierit filius ſuus panē, nūquid lapidē porriget ei? Aut ſi petierit piſcē nūquid ſerpētē porrigit ei? Panis res neceſſaria eſt, lapis inutilis. Piſcis delitioſꝰ cibꝰ eſt, ſerpēs nociuꝰ. Vt intelligas quòd ſi aliquādo petis aliquid exiſtimās eſſe tibi neceſſariū, cū tū inutile ſit, Deus qui id rectè nouit nō dabit tibi, ſicuti & pater filio petēti ſibi rē neceſſariā nō cōfert inutilē. Et etiāſi quādoq; poſcis rē, quæ tibi delectabilis videt, Deus qui ſcit fore noxiuam non concedet tibi, ſicuti pater filio petēti delitioſum cibū, nō cōferet nociuū, aut mortiferū. Hac ergo ratione Deꝰ nō oīa, quæ ab eo poſtulamus cōcedit: quoniā exiſtimantes nos petere panē, lapidē poſcimus, & putātes ouū poſtulare, pecimus ſcorpionē. Tunc autem non negat id quod volumus, ſed potius concedit id ꝙ magis volumus. Quēadmodū cū medicꝰ negat

Universidad de Deusto
Biblioteca

infirmo aquamvel edulium aliquod nociuũ quod fortè tunc appetit, non ideò contrarius est suæ voluntati qua vult sanitatem, immò maximè conformatur illi. Et sic intelligit D. Tho. illud Iob. 9. Cumq; deprecãtẽ exaudiuerit me, nõ credo quòd audierit vocem meam. Orationes nostræ ac desideria ad cosequutionẽ beatitudinis ordinãtur. Cũ ergo aliquid peto quod huic obstat fini me ignorante, & Deus id negat concedens aliud quod ad beatitudinem cõducit, nõ credo tunc quod audierit vocem meam, & tamen tunc potius exaudiuit me: quoniã præcipuę voluntati meę, qua beatitudinẽ appeto, respondet. Sicut si tu mihi commisisti negotium aliquod tuum, & præcipis vt faciam aliqua quæ illi negotio obstarent, si ego nolem facere, non tuæ contrairem voluntati, immò maximè conformarer illi: nam tua voluntas primaria est, vt illud tibi negotium expediam. Negotium hominis Christiani est salus æterna. Appeto forsam aliquid contrarium huic fini, quod tamen existimo bonum postulo à Deo, si negat, non contraire dicetur meæ voluntati, sed potius secundum illam agere, qua volo esse beatus. Vnde pulchrè D. Augu. ait: Bonus Dñs qui negat quandoque quod volumus: vt tribuat quod malemus: *Si ergo vos cũ sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cœlestis dabit bona petentitibus se?* Malos dicit homines, non quia natura mali sint conditi, vt asserueruntManichæi, sed vel comparatione diuinę bonitatis respectu eius humana etiam bonitas quodammodo malitia est propter magnã disimilitudinem. Vel dicitur homo malus, quia sensus & cogitatio eius ad malum propensa sunt ab adolescentia sua, sicut dicitur Genes. 8. Et quia nemo inuenitur liber ab omni peccato iuxta illud Eccles. 7. Non est enim iustus qui faciat bonum, & non peccet. Sensus igitur est. Cùm tantum valeat affectus ille communiter patribus erga suos liberos insitus, qui quantumuis mali sint patres, tamen filijs bona petentibus compellat, non præbere mala sed bona quæ petunt. Quanto magis Pater cœlestis Deus, qui natura bonus est, omnisque malitiæ expers, à quo & affectus ille beneuolentię in terrenis patribus promanat, facilè daturus est bona, his qui ab eo poscunt? Bona dicit, quoniam non semper concedit quæ petimus, quando mala nobis non intelligentes precamur, sed semper quod bonum nobis est tribuit.

D. Tho. Iob. 9.

Simile.

Augustin.

Genes. 8. Eccles. 7.

Alia moralitas de oratione.

Iterum ad hoc Euangelium, quod in rogationibus canitur reuertamur. Diximus suprà ex Chrysosto. quòd quia multa mandauerat in præcedentibus Christus, quæ superare videbantur humanas vires, ideò ad orationem nos docet confugere, ex qua imbecillitas nostra roboretur vt possit, quæ prædicta sunt adimplere. Nam cùm natura omnia armauerit animalia, vt robore corporis, aut vnguibus, aut dentibus; cornibus, velocitate, vel alio huiusmodi fulcimento: hominem nudum ac imbecillem parit, nullis suffultum armis, nec strenuis viribus præditum: & tamen ei fortissimæ res ac actiones imperantur, & hoc ideò est quia Deus ipse virtus eius est, iuxta illud 2. Regum. 21. Dominus potentia mea, & robur meũ; & Saluator meus: Deꝰ meꝰ fortitudo mea, & sperabo in eũ. Et ideò ad fortitudinem suam post multa ei indicta iubet eum conuerti cùm dicit. Non desperetis de imbecillitate vestra, quia magna impero, sed petite & dabitur vobis. Et secundum hoc, gratiæ robur iubemur petere vnde possimus: & consilium à sapientibus petere, vt intelligamus, secundum illud Deuteronomij 32. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi: & pulsare perseueranter, vt ad perfectum robur perueniamus. Hæc enim perseuerantia est fortitudo illa (ait Rupertus libro. 7. in Math.) qua Iacob. tota nocte luctatus est cum Angelo, donec ex illo reportauit palmam: sic ostia cœlorũ pulsare debemus, donec quod poscimus assequamur. Hæc autem perseuerantia fit suspirijs, singultibus, ac lachrymis iuxta illud Oseæ. 12. qui loquens de Iacob. dicit: In vtero supplantauit fratrẽ suũ: & in fortitudine sua directus est cũ Angelo, & inualuit ad Angelũ & cõfortatꝰ est, fleuit & rogauit eũ. Nã (vt dicit Glos. sup Tob.) oratio Deũ lenit, lachryma cogit, hęc pũgit, illa vngit. Ideòquippè dicit regnũ cœlorũ habere ianuas & claulum esse, vt intelligamus qđ ictibus acvocibus debeat nobis aperiri, hoc est verbis confitẽtes Deũ, & factis hãc confessionẽ roborãtes: sic em etiã Deus nr̃i cordis ianuas pulsat, & dicit: Aperi mihi soror mea quia caput meũ plenũ est rore, & cincini mei guttis noctiũ. Quia etiãsi cõtingat rore perfundi & infundi imbribus, à pulsatione nõ desistemꝰ: quia tãdẽ intrabimus, & perseuerantia vincemus. Quemadmodum & martyres intrauerunt quasi fatigati, diabolo

Ruper. lib. 7. in Mat.

Oseæ. 12.

Glos.

Cant. 5.

diabolo victo. Debẽt tñ præter hoc aliquę adesse conditiones vt oratio tua efficax sit. Requiritur enim, vt non sit in orante legitimum impedimentum, quo se indignũ faciat exauditione apud Deũ, quod primum fit si temporalia mala intẽtione quæramus, secundum illud Iob. 4. Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiscentijs vestris insumatis. Hoc est, ideò temporalia quæritis, vt habeatis vnde luxuriosẽ viuere possitis; sicut filius ille prodigus propter hoc petijt partem hæreditatis suæ. Secundò, si ipsi in alios inclemẽtes fuerimus, nam qui obturat aurem suam ad clamorẽ pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur. Et suprà: Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester cœlestis dimittet vobis. Postremò, si quis in peccandi proposito perseueret, nec studuerit cor suum purificare, nam vt dicitur Prouer. 28. Qui declinat aurem suam nè audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Et Iob. 8. Si Omnipotentem fueris deprecatus, si mundus & rectus incesseris, statim euigilabit ad te. Et 1. Ioã. 3. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habeamus ad Deum. Generales conditiones sunt, quæ in omnibus rectis operibus requirũtur, vt sint meritoria, atque accepta, vt beati misericordes & omnis qui inuocauerit nomẽ Domini: nisi sit aliquid aliud quod impediat: *Omnis qui petit accipit.* Omnis dicit, siue iustus siue iniustus fuerit, siue diues siue pauper, qui orat cum prædictis conditionibus exauditur: Ecce enim sententia fuit illius cœci, & nõdum illuminati totaliter, qui dixit: Scimus, quia peccatores non exaudit Deus. Immò oramus, dicentes: Peccatores te rogamus audi nos. Vnde Ioël. 2. dicitur: Omnis quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Nam (vt Paul. dicit Rom. 10.) Idẽ est Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Itaq; quicquid petitur piè pro se perseuerantes, & pertinens ad salutem conceditur. *Et qui quærit inuenit.* In simplicitate cordis quærite illum: quoniam inuenitur ab his qui non tẽtant eum, apparet autem his qui fidem habent in illo. Et Esai. 55. Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. *Pulsate & aperietur vobis.* Apertio ostij est apertè præsentiam Dei videre, remoto repagulo similitudinis, vestigij, vel imaginis, & introitus est sine medio, perceptio summæ bonitatis. Psal. 117. Hæc porta Domini iusti intrabunt per eam. Et Psal. 23. Attolite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales. *Aut quis est ex vobis homo, quẽ si filius suus petierit panem, nunquid lapidem porriget ei? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester cœlestis dabit bona petentibus se?* Attẽde, quòd in ista similitudine Deus excedit natura hominem: quia nõ imperfectè sed substantialiter & naturaliter est bonus. Matthæ. 19. Nemo bonus nisi solus Deus. In pietate autẽ omnem longè mortalium excedit pietatem, vt ipse dicit. Esai. 49. Nunquid potest mulier obliuisci infantẽ suum, vt nõ misereat filio vteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Filij autem sunt, hi, qui spiritum adoptionis ab ipso accipiunt. Roman. 8. Quicunq, Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Panis autem qui cor hominis confirmat (vt dicit Glos.) est charitas, quæ confortat, secundum illud Cantic. vltim. Fortis est vt mors dilectio. Et si omnis mensa quantumuis delicatissimis cibis affluat, inops est sine pane: ita omnes virtutes inopes sunt sine charitate. Vnde Paul. 1. Corint. 13. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tinniens. Piscis autem est fides, secundum Glos. quia in aquis Baptismi nascitur, & inuisibilibus profundis eruitur, vt Hebræ. 14. dicitur: Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Et per has duas virtutes intelligitur media spes, quam Luc. 11. significat in ouo, in quo nondum habetur pullus, sed expectatur: sicut in spe non habetur beatitudo sed expectatur, vt Rom. 8. Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patiẽtiam spectamus. Lapis significat cordis obdurationem charitati contrariam. Iob. 41. Cor eius indurabitur, quasi lapis. Serpens autem perfidiam erroris cõtrariam fidei refert. Genes 3. Serpens decepit me. Et. 2. Corin. 11. Timeo nè sicut serpens decepit Euam astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri, & excidantur à simplicitate, quæ est in Christo Iesu. Scorpio autem propter aculeum, significat retrò aspicere, quod est causa desperationis. Vndè vxor Loth. aspexit retrò, & versa est in statuam salis. Petenti ergo charitatem non dabit Deus cordis obdurationem: petenti fidem, non dabit serpentem, quæ eum à veritate auertat: sicut nec petenti spem, dabit

Psal. 117.

Iob. 4.

Luc. 15.

Prou. 21.

Prou. 28.

Iob. 8.

1. Ioan. 3.

Deut. 32.

Ioan. 9.

Ioel. 2.

Roma. 10.

Sap. 1.

Esai. 55.

Matth. 19

Esai. 49.

Rom. 7.

Cant. 8.

Simile.

1. Cor. 13.

Hebr. 14.

Luc. 11.

Rom. 8.

Iob. 41.

Genes 3.

2. Cor. 11.

Genes. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scorpionem, qui eum retrò in desperationē deijciat. *Si ergo vos cùm sitis mali, &c.* Hoc est, præter superiùs dicta, in malo originali natiuā omnes nascimur filij iræ. Et Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea. Et quia malò fomitis subiecti. Rom. 7. Scio q̄ non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Et volenti mihi facere bonum video quoniam adiacet mihi malum. Vel mali, hoc est, corruptibilitati, cui omnis creatura subiacet inclinata. Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem, quanto magis hi qui habitant domos luteas, & qui terrenū habent fundamentum consumentur velut à tinea? *Nostis bona*, temporalia, scilicet: data, hoc est, quæ à Deo accepistis dare filijs vestris quos nō feciſtis, sed qui ex vobis facti sunt: nam animam non feciſtis, sed luteam corporis materiam genuistis: quoniam ipse fecit nos, & non ipsi nos. *Quanto magis Pater vester cœlestis*, qui non sustinet mutationem affectuum, sicut terrena, non est Deus vt filius hominis, vt mutet. Num. 24. & Esa. 55. Sicut exaltantur cœli à terra, ita exaltatæ sunt viæ meæ, à vijs vestris: & cogitationes meæ, à cogitationibus vestris. *Dabit*, liberaliter, faciliter, & abundanter. Cant. 5. Manus eius tornatiles, aureę: plenę hyacinthis. In manibus est abundantię potestas, in hoc quòd tornatiles sunt, dandi facilitas: in hoc quod aureæ, donivtilitas: in hoc quod plenę hyacinthis, qui sunt sereno cœlo similes, doni preciositas: in hoc autem quòd plenæ, abundantiæ copiositas designatur. *Bona*, omnia, vt est illud Exod. 34. Ego ostendam tibi omne bonum, & Luc. 11. dicitur: Dabit spiritum bonum, quia vtraque dat & spiritum bonorum distributorem, & bona spiritus eius. *retentibus se.* Filijs quos ipse fecit. Esai. 60. Germen plantationis meæ, opus manuum mearū, ad glorificandum. Minimus erit in mille, & paruulus in gentem robustissimā. Memini modò dicti cuiusdam. D. Chrysostomi super hunc locum qui quoniam mihi placuit, etiamsi ānteà dicendum fuerat, dicam modò (ait quippè:) Quoniam Dominus noster præceperat nobis in inimicos clementes debere esse ac faciles, subdit modò: Si id feceritis petite quidquid volueritis, & ego dabo vobis: quærite quod desideratis, & inuenietis si quid perdidistis. Quòd si clausum ostium pulsaueritis, aperietur vobis: nam si meam voluntatem feceritis, & ego vestram vicissim faciam. *Omnia ergo quæcumq; vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis.* Declarauit in præcedentibus quomodo debeamus petere, nunc manifestat quomodo debeamus quærere, declarando viam quærendā, & inueniendam: & à quibus debeamus quę rere, cùm subinfert. Attendite à falsis Prophetis. Via ergo quærenda est in præceptis affirmatiuis actionum nostrarum erga homines, reducendo omnia ad vnum præceptū *Quæcumq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Vel sic, aut ita vos facite illis vt aliqua exemplaria habent. Vel dic quòd cùm plura de dilectione proximi hucusque in sermone dixisset; hac vna generali sententia omnia claudit, qua ostēdit omnium præceptorum erga dilectionem proximi æquitatem. Nam hæc sententia iuris naturalis ac proinde per sese æquissima est. Sicut enim sunt quædam principia naturalia speculatiua, ab ipsa intellectus natura promanantia, in quibus alia includūtur, vt quodlibet est: vel nō est, sic & sunt quędam principia practica ab ipsa synderesi emanātia, ad quæ reducuntur cætera principia. Tale est hoc, nā quidquid de dilectione proximi præceptū est, ad hoc reduci? principiū. *Omnia quæcumq; vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis.* Nam hæc est natura principiorū, vt sint parua in quantitate, magna verò in virtute, veluti granum quod paruum est in quantitate, in virtute tamen arborem ipsum cum fructibus, & foliis in se continet. Sic & hæc minima sentētia, quidquid ad dilectionē proximi ptinet includit. D. Aug. refert q̄ in quibusdā Latinis exemplaribus inuenit additum, bona, Sic: Omnia ergo quæcumquevultis vt faciāt vobis homines bona, vt explicarent quod de bona volūtate fieret hic sermo. Sed hoc superfluè additum est: quoniam hic de voluntate naturali fit sermo, ad quam nos inclinat rationalis natura. Vnde secūdū Augustinum sumitur hic voluntas prout distinguitur contra cupiditatem, hoc est, pro voluntate rationali, & non pro corrupta & inordinata voluntate & cupiditate. Sed ob serua deinde quòd non præcipitur vt omnia eadem secundum speciē faciamus alijs, quæ volumus nobis exhiberi sed omnia eadem proportionabiliter. Nec enim præcipitur dominis, qui uolunt sibi à famulis vt seruitia sibi exhibeantur, quòd ipsi vicissim seruis suis famulentur detrahendo calceos, si id

Esa. 50. *Roma. 7.* *Iob. 4.* *Psal. 32.* *Nume. 24* *Esa. 55.* *Cant. 5.* *Exod. 34.* *Luc. 11.* *Esa. 60.* *Chrysost.* *Augus.*

id ab illis est eis exhibitum, sed proportionali ratione id fiat; vt sicut domini volunt vt serui sui eis rectè famulentur, vt officiū serui exigit, ita & ipsi præstent quod Domini seruis præstare solent. Quemadmodum & ille Senator Romanus cùm obijceretur illi quòd non tractasset Imperatorem suum sicut dignitas illa exigebat, respondit. Veneretur ipse me sicut Senatorem Romanū decet venerari: & ego ipsum tanquam Imperatorem tractabo. Sic enim impletur à dominis & seruis à viro & vxore, à patre & filijs, & reliquis hominum fortibus, hoc legis naturæ præceptum. *Hæc est enim lex, & Prophetæ.* Acsi diceret. Istud est quod lex Mosayca, atque Prophetarum scripta varijs præceptis exigunt.

Sed dubium est quomodo hic Dominus dicat præceptum istud dilectionis proximi esse Legem & Prophetas: cùm posteà dicat in duobus mandatis pendere totam Legem & Prophetas? Sed respondet Augustinus in hoc loco, quòd hic nō dicitur præceptū istud esse totam Legem & Prophetas, sed tantùm, hæc est Lex & Prophetæ: quia (scilicet) istud præceptum à Lege & Prophetis per varia præcepta præcipitur. Sed tamē lib. 8. de Trinit. cap. 7. intelligit hic Dominum voluisse totam Legē & Prophetas in hoc præcepto consistere, sicut & à Paulo dicitur: Qui diligit proximum, legem impleuit. Et ad Galatas. 5. Omnis Lex in vno sermone impletur, in eo quod scriptum est Diliges proximum tuū sicut te ipsum. Cū enim (ait Augustinus) duo præcepta sint quibus tota Lex pendet & præcepta, dilectio Dei, & dilectio proximi, nō immeritò plerunque scriptura pro vtroque vnum posuit: nimirum quòd neutra sine altera esse possit, sed vtraque in altera includatur. Sed tamen Paulus in illis locis non loquitur de lege in vniuersum, sed tantum de lege quatenus tradit ea quæ ad proximū pertinēt, vt patet ad Roman. 12. Vndè prior intelligentia simplicior est, & per hoc ostendit Dominus, non solùm hoc præceptum esse iuris naturæ, verum etiam à Lege & Prophetis promulgatum. Quare hæc via quærenda est. *Intrate per angustam portam quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam!* Non solùm viam sed & ostium nobis demonstrat quo ingredi debeamus in cœlū. Hęc autem porta. Caietanus putat quòd sit fides: nam per illam patet aditus ad Deū. Habemus accessum ad illum per fidem in sanguine ipsius, ait Paulus. Et Christus dicit: Ego sum ostiū, per me si quis introierit, saluabitur. Ostium ergo est recta fides in Christū: Nā hęreticos, qui per hoc ostiū nō ingrediuntur sed ascendunt aliunde, vocat Christus fures & latrones. Dicitur autem fides angusta porta: quoniam per fidem captiuatur intellectus, & quasi coarctatur ad credendum ea quæ fides docet, absque hoc quòd extendatur ad rationes naturales: nā per iudicium rationis credere lata via est (multa enim per rationem inuestigari possent) fidei autem mysteria solis illis nota sunt, qui captiuantes intellectum in obsequium fidei, credunt. Est etiam via virtutis arcta: quia in medio consistit, à quo si deflecteris, factus es omnium virtutum reus. Est enim via virtutis veluti qui se ad centrum circuli coarctat, sed vitiorum lata est; quia extra centrum latitudo est, & per superficiem extendere se quis potest: in centro autem quod est in medio veluti conclusus est: facilis quippè est digressio à virtute declinando ad dexteram vel sinistram. Vnde virtutes ad certum numerum redactæ sunt, vitia autem infinitatem quandam habent: nam medium attingere non nisi certis modis contingit, ab illo autem deuiare infinitis. Nec enim attingitur medium nisi per bonam voluntatem ad bonum coarctatam: deuiatur ab illa sine regula, per infinitos modos libidinis: nam bonum est ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu, & (vt Glossa ordinaria docet) ĵagittanti difficile est scopum ferire, facile vero deuiare: Vnde & Philosophus quidam sic dicit: *Vno quoq; modo bonus est, multisq; nefandus.* Ianse. docet q̄ quia plura hactenùs docuit Christus, quæ nimis arcta videntur, ne ob hoc auditores desponderent animum. & ab hac via abalienarentur, tum ob eius angustias & difficultates, tum ob paucitatem sectantium hanc vitæ rationē, hortatur, quòd nihilominus hanc strictam viam potiùs amplectamur, quia ducit ad vitam, quàm illam amplam quæ ad perditionem perducit. Et quidem suprà docuit gratia diuina opus esse ad impletionem horum præceptorum cùm orare docuit: hic vero etiam liberi arbitrij & nostri conatus esse insinuat, vt quę dicta sunt præstemus, cùm nos intrare præcepit per angustam portam, significans conatu

Augus. *Aug. lib. 8. de Trin. cap. 7.* *Rom. 12.* *Ad Gal. 5* *Caieta.* *Glossa. Ianse.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

natu & labore opus eſſe, vt anguſtias portæ ſuperemus. Quare hic per anguſtam portã & arctam viam, virtutũ operationem: per ſpacioſam verò & latam, viam iniquitatis, hoc eſt, rationem iniquè viuendi, intelligit. Sed hinc dubium oritur quomodo via Dei arcta & anguſta dicatur, cùm poſteà dicat Dominus: Iugum meum ſuaue eſt, & onus
1. Ioan. 5. meum leue? Et alibi Ioannes mandata eius (inquit) grauia non ſunt. Immò Pſalmiſta
Pſal. 118. oppoſitum huius videtur dicere Pſalm. 118.
Prou. 3. Latum mandatum tuum nimis. Et Sapiens dicit: Viæ eius viæ pulchrę, ad pulchritudinem autem viarum oportet quòd latę ſint, vt & Homerus docuit? Sed ad hoc reſpondetur quòd dicitur anguſta porta & arcta via regni cœlorum ſecundum æſtimationẽ carnalium hominum; quibus graue eſt quid quid Spiritus ſuggerit & requirit, vnde omnia conſonant. Dicitur autem latum mandatum Dei, quod eſt charitas Dei, quia non habet modum hic amor: nam modus charitatis eſt ſine modo diligere. De quo conſule noſtra commentaria ſuper hunc locũ Pſal. 218. Vndè aliqui dicunt, arctam eſſe viam vitæ & anguſtam portam propter rationẽ ſubiunctam: quoniam pauci eam terunt cõparatione eorum, qui per vitiorum viam gradiuntur. Quare textum hunc aliqui cõtinuant ad præcedens charitatis præceptũ, vt anguſta porta quam pauci inueniant ſit charitas perfecta: è contra lata porta quam plerique ambulant, amor ſui. Alij anguſtã
Matth. 19 portam præcepta Dei volunt intelligi, quæ porta dicitur iuxta illud. Si vis ad vitam ingredi,
Geneſ. 6. ſerua mandata: anguſta autem quia carni contraria. Cùm enim, iuxta Scripturam omnis ſenſus & cogitatio hominis prona ſit ad malum ab adoleſcentia ſua, præcepta autem Dei ad bonum inducant, conſequitur præcepta Dei carni contraria eſſe. Ob id vbi nihil niſi caro eſt, vbi non eſt Spiritus ſanctus; caro legem Dei odit, & præcepta contemnit atque abolita vult, id quod maximum peccatum eſt, præcepta Dei nõ ſolum nõ ſeruare ſed etiam odire. Hinc Paulus Roman. 7. ait: Lex bona eſt: ego autem
Rom. 7. carnalis. Peccatum igitur per mandatum operatũ eſt in me omne malum, nitimur
Simile. enim in vetitũ. Sicut calx quæ frigere videtur, infuſa aquâ incenditur, ſic concupiſcentia noſtra irritatur adhibito præcepto, nec quieſcit, niſi ſuperinfuſo oleo Sancti Spiritus: tunc enim animus ad præcepta Dei afficitur. Anguſta igitur porta ſecundum aliquos præcepta Dei ſunt. Alij per anguſtã portam carnis mortificationem, tribulationem, & crucem intelligi volunt per hæc enim tranſitus eſt ad vitam, niſi enim caro moriatur, non peruenietur ad vitam. Verum ſi intimiùs verba Chriſti introſpiciamus & conſideremus apparebit hac metaphora nihil aliud Chriſtum voluiſſe, quàm docere modum quo peruenitur ad vitam. Nam per anguſtam portam intraturus oportet, quod ſe quantum poteſt contrahat & extenuet, non facile tranſibit qui diſtento corpore eſt, qui ſarcina graui & magna amictus eſt, niſi eã abijciat. Hoc ſibi vult Chriſtus, nempe quòd porta ad vitam nõ capiat luxu diſtẽtos, amore temporalium onuſtos: faſtu ac ſuperbia turgidos: niſi hęc ipſa depoſueris non capiet te ianua vitæ, quanto magis hæc auxeris, tanto minus per anguſtam portam intrare poteris. Nihil igitur aliud per anguſtam portam vult Chriſtus quam id quod alibi dixit Matth. 18. Niſi conuerſi
Matth. 18. fueritis & efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum. Paruus fis oportet, id eſt, humilis, in vitam non intrabunt niſi humiles, tenues pauperes ſpiritu, qui non tam ſuis rebus fidunt quã Deo. Verè autem humilem & paruum nõ faciũt niſi fides & charitas: hæc enim faciunt vt homo non tantum paruus, ſed & parum fidat in oculis proprijs. In hunc modum paruus erat Publicanus ille Euangelicus, qui dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori. Ideò intrare potuit. Non ſic Phariſæus
Luc. 18. ille, qui extento collo ambulabat, & magna de ſeipſo prædicabat. Sic tranſire potuerũt Apoſtoli per anguſtam portam: quia omnia reiecerunt externa, iuxta illud. Ecce nos relinquimus omnia, &c. Nunc igitur conſidera dementiam noſtram. Audimus & ſcimus nulli tranſitum eſſe ad vitam, niſi ijs qui parui & humiles ſunt, & ab omnibus terrenis affectibus liberi, & tamen nihilominus diuitijs inhiamus, honores ambimus: & nihil de ſupernis aut facimus aut curamus. Hanc etiam ego rationem adinuenio, quare iuſtorum via arcta ſit, impiorum autem ſpatioſa: quoniam iuſti quanto plus ingrediuntur viam Dei, tanto magis ſeipſos coarctant atque conſtringunt, quoniam magis ac magis penetrant quantum ſit periculum viam Dei deſerere, quantaque illis cura adhibenda ſit, ne ab ea aberrare contingat: nam quanto magis amor Dei creſcit & augetur in ipſis, tanto horribilius ſibi peccatum

Simile. catum apparet atq; tremendum. Quemadmodum ſpecies viſibiles, quæ materia indutæ recipiuntur prius in ſenſibus, quanto magis ad interiores potentias appropinquant, tanto ſpiritualiores ac ſubtiliores efficiũtur vſq; dũ omnino immateriales ad intellectũ ingrediuntur. Sic iuſti quanto plus appropinquant Deo, tanto amplius ſpiritualiores efficiuntur, atque ſeà carnalibus curis expediunt, materiam omnem quantùm poſſunt exuentes: at impij atque peccatores quanto magis viam peccatorum perambulant, tanto amplius ſęuiores, ac audaciores ad ſcelera efficiuntur. Vndę Prouerb. 14. dicitur:
Prouer. 14. Sapiens timet & declinat à malo, ſtultus tranſilit & confidit. *Arrojaſe con confianza.* Cæterum peccatorum via etiamſi ſic conſiderata ampla ſit ac ſpacioſa, tamen cùm ſe iam in peccatorum periculis totum iecit, tunc nimis arcta atque tremenda ſibi appa-
Sap. 1. 7. ret. Nam cùm ſit timida nequitia dat teſti-
4. Reg. 7. monium, condemnata, ait Sapiens. 4. Reg. 7. Sirij fugerunt nemine perſequente. Iob.
Iob. 15. 15. Sonitus terroris ſemper in auribus eius.
Deut. 28. Deuter. 28. Dabit tibi Deus cor pauidum. Verum iuſtorum via è diuerſo à principio anguſtior ac arctior videtur, tamen aſcendẽdo latior illis fit: quoniam charitas, quæ in eis augetur eam reddit faciliorem, donec ad amplitudinem regni cœlorum perueniant.
Ezech. 41. Sic enim Ezechiel. 41. Templum quod ipſe vidit in ſuperioribus erat amplius ac ſpatioſius & aſcendebatur ad illud per cochleam: per quod (vt adnotauit Hieronymus) ſignificabatur quod à principio anguſtior eſt iuſtorum via: nam anguſtiora ſunt
Hierony. quæ deorſum ſunt (ait Hierony.) in ieiunijs & victus continentia, paulatimque dum ad ſumma conſcendimus latior nobis aperitur via, & impletur quod ſcriptum eſt. In tribu-
Clemen. Alexan. lationẽ dilataſti mihi. Clemens Alexan. lib. 4. Stromat. in eam ſententiam adfert celebratiſsima Heſiodi carmina lib. 6. de opere
Heſiodus. & die. Quæ ſic in Latinum verſa habent. (Virtuti ſudorem Dij præpoſuerunt Immortales) longa verò atque ardua via eſt ad ipſam & primum aſpera: vbiverò ad ſummũ ventum fuerit, facilis deinceps eſt quantũ-
Virgilius. uis fuerit difficilis. Hæc illa eſt literæ Pytagoricæ ſignificatio, quam & his verbis Virgilius deſcribit.

Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni,
Humanæ vitæ ſpeciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit, ardua callẽ:
Difficilemq; aditum primũ ſpectãtibus offert,
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter, via lata: ſed vltima meta
Præcipitat captos volnitque per ardua ſaxa.

Hanc Philoſophicam ſimilitudinem Socrates etiam aſſumpſit diſerens cum Ariſtippo, vt ſcribit Xenophon lib. 2. de factis & dictis Socratis, etiam & id Epicharmo adijciẽs quod laboribus nobis omnia Dij vendunt. Et in eãdem rem adducit latam Prodici Sophiſtę de Hercule fictionem. Ait namque Herculem cùm à puerili ætate ad adoleſcẽtiam peruenire (quæ adoleſcentes iam ſui arbitrij effecta oſtendunt ſiue per viam virtutum ſeu vitiorum gradiantur) egreſſum à ciuitate in ſolitudine conſediſſe cogitationibus agitatum, vtram viarum prædictarum præponeret. Ibi duas apud eum apparuiſſe accedere mulieres magnas, alteram honeſtam & liberalem viſu, ex ipſa quidem natura corpus munditia ornatum, oculos vero verecundia: effigiem autem totam caſtitate alba veſte veſtitam: alteram verò ex carnoſitate atque mollitie eſſe nutritam, ornatam verò colorem quidem vt albior atque rubicundior, effigiem vero vt rectior quam à natura eſſet appareat: oculos autem vagantes atque apertos habẽtem, tali veſte veſtitam, ex qua pulchritudo quam maxima coruſcet ſæpeque ſe ipſam reſpicere & attendere: ſi quis etiam alius eam videret nunquam ad propriam vmbram aſpicere. Cùm autẽ propius Herculem acceſſiſſent, illam quę virij perſonam gerebat multa Herculi pollicitã eſſe, delicias, ſcilicet, epulas, & eius generis alectamenta. Alteram è contra magnos docuiſſe labores, iiſque ad fœlicitatem eſſe perueniendum. Herculi verò maximè cauendum nè vitij illecebris demulceatur, cùm & id tandem illum ad ſummam infœlicitatẽ perducturum ſit. Ad quod etiam referendũ videtur trium Dearum iudicium ad Paridem Priami filium ex Poëtarum fictione delatum: cùm harum triumvnica Pallas virtutem profiteretur. Cætera verò potius vitijs tramitem deſignarent: Iuno quidem in diuitijs, Venus verò in delicijs & voluptatibus: ſic duæ ſtabant contra vnam; quòd arctior ſit via quę ducit ad fœlicitatem. Sed quoniam videntur hæc duo vltimo loco dicta ſibi eſſe contraria: ſcito quòd cùm primò dixi quòd homines iuſti quãto amplius viam Dei ingrediuntur, tanto plus ſeipſos coarctare & timere, intelligitur reſpectu ſui, hoc eſt, plus timent Deum offendere. Cæterùm cùm ſecundò dixi, quòd quanto plus pera-

Xenophon

Prodicus Sophiſta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peragrarunt hanc viam ascendendo per illam latior illis fit, intelligitur respectu Dei: nam crescit fides, roboratur spes, augetur charitas, quæ latitudinem cordis efficit, vn dè angustiantur in se ipsis suam agnoscẽdo imbecillitatem: roborantur tamen in Deo suæ maximè confidentes bonitati. Quare in inferioribus angustior est ascensus, in superioribus latior. Igitur Christus Dominus post dilectionem & officia erga proximos similitudine ostendit, non tàm facilè in beatitudinem æternam perueniri, vt quisque hic & concupiscentijs & proprijs affectibus simul indulgere, & salutem consequi possit. Ostendit igitur Christianæ vitæ regulam in charitate, patientia, paupertate, eleemosyna oratione, ieiunio, cæterisque omnibus absolutiorem & perfectiorem esse: quod probat similitudinibus portæ angustæ & vitæ strictæ, cùm ex aduerso liberior carnalium hominum vita per amplam portam & spatiosam viam intelligatur: nam stultorũ infinitus est numer⁹. Vltimò omnia quę di-
Eccles. 1. Chrysost. ximus videntur confirmari quadam doctrina Chrysosto. in Imperfecto, super hunc locum, ideò libet hic transcribere. Ait enim: Porta perditionis est diabolus, porta vitæ est Christus. Via perditionis est spatiosa, quia non est intra regulam veritatis & disciplinæ inclusa, sed per diuersa carnalium voluptatum diffusa. Ambulantes in ea non quod debent agere hoc agunt, sed quidquid eos delectauerit hoc sequuntur, voluntas eorum lex est ipsorum: & non ipsi sub lege, sed lex sub illis est. Via autem vitæ est omnis iustitia, quæ dicitur arcta: quia intra regulam veritatis ac disciplinæ est inclusa, & ambulantes in ea non quod delectat, sed
Simile. quod lex iubet faciunt. Qui autem non ambulat per viam iustitiæ & dicit se cognoscere Christum, mentitur. Sicut enim qui audit quia mel dulce est nec gustat de illo; nomen quidem mellis cognoscit, gratiam autẽ eius naturæ ignorat. Sic & qui audit quia Christus est filius Dei, in iustitia tamẽ eius non fuerit, tantummodo nomen Christi cognoscit, gratiam autem eius ignorat. Vndè
Psalm. 33. Psalm. 33. nõ dixit: Comedite & videte quoniam suauis est Dominus, sed: Gustatate & videte: nam quando iustitiam Christi facimus, tunc Christum gustamus. Ambulantes in via perditionis, gaudentes, & ridentes potantes, &c. In via Christi flentes, ieiunantes, &c. Quam videntes multi timent intrare, vel recedunt ab ea, (vt Dauid dicebat:)

Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Est & spatiosa via diaboli: quia omnia quæ sunt vxores, filij, argẽtum, aurum, militiæ, honores, & quidquid in hoc sæculo delectabile est, viæ perditionis sunt: non quia omnes qui ambulant in illis rebus peccant, sed quia omnes istæ res ad peccatum compellunt. Via autem vitæ angusta est: quia vna est species, id est, abstinentia omnium rerum, qui enim se separat ab omnibus illis, saluatur: animo debet separari, non corpore: actu, non loco: nam quamuis sit in mundo, non videtur esse in mundo, quia non vtitur mundo. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouiũ: intrinsecus autem sunt lupi rapaces, à fructibus eorũ cognoscetis eos.* Sicut quãdo hostiũ aduentus populo innotuerit, ne minus cautus intercipiatur, omnia prospicit, castrorũ & vrbium munitiones, arma bellica, hostiũ etiam insidias & consilia explorat, & ita prudenter se gerit, vt aduersariorum conatus eludat. Ita quidem Christus monet faciendum nè hæreticorum, Iudæorum, omniumque infidelium consilijs obruamur: quoniam via Dei suas habet difficultates cùm sit supra nos, secundum illud Esaiæ. Sicut exaltãtur cœli à terra, ita exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris. Quare has difficultates sine doctore nos intelligere minimè poteramus. Accedit ad hoc quôd tot sunt huius vitæ curæ, quæ ad vitam tranfigendam nos cogunt, vt non minorem partem temporis sibi arrogent, nosque à cæterarum rerum consideratione, & rapiant, & distendant. Quare non satis sibi visum est nos ex cacumine montis rectam viam docuisse, impedimenta ac pericula, quæ sese in hoc itinere offerunt, propalasse: nisi etiam haberemus alios nobis similes homines, quos quasi ductores in hoc peragrando tramite sequeremur. Oportebat autem hos idoneos esse, iti neraque omnia scientes, nè nos in præcipitium ducerent. Sciebat enim ille, cui nulla cogitatio latere potest, quanta deberet esse hostis nostri cura, vt tales Duces nobis daret qui potius præcipitarent, quàm in pascua aut in caulas reducerent gregem. Exercuit enim olim leonis sæuitiam, cùm Martyres tot occidit, nunc autem in serpentẽ versus alia via nobis insidias parare contendit.
Augu. super Psal. 39 Ait enim D. August. super Psalm. 39. Patres nostri iam traditi sunt in concilia, & dixerunt causas apud iudices, & sparsus est sanguis iustus, & illo sanguine tanquam semi-

Psal. 72.

Moralitas seu concio de falsis Prophetis. simile.

Esai. 55.

natione

natione per totum mundum facta seges surrexit Ecclesiæ: consequens autem tempus est scandalorum, & simulationis, & tentationum, per eos qui dicunt: Ecce hic est Christus: ecce illic, hostis ille noster, tunc leo fuit cũ apertè sœuiebat, modò draco est
Psal. 90. cùm occultè insidiatur. Ille autem cui dictum est: Conculcabis leonẽ, & draconem: quoniam corpus eius & mẽbra eius sumus, sicut conculcauit leonem pedibus patrum suorum apertè sœuientem, & ad passionem martyres trahentem: ita modò draconem conculcabit nè nobis insidietur. De quo nos
1. Cor. 11. Paulus cautos reddit. 2. Cor. 11. Aptaui vos vni viro virginẽ castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrũpantur mentes vestræ, à castitate, quæ est in Christo Iesu. Iste serpens castitatem non carnis, sed cordis corrumpere nititur. Sicut autem patribus nostris aduersus leonem opus erat patientia, sic nobis aduersus draconẽ vigilantia; persequutio tamen, siue à leone siue à dracone nunquàm cessat Ecclesiæ, & magis timẽdus est, cùm fallit quam cùm sœuit. Illo tempore cogebat Christianos negare Christum, isto tempore idem docet: sed tũc cogebat, nunc docet: tunc ingerebat violentias, nunc insidias. Videbatur tunc fremẽs lubricus, nunc & oberrãs, difficile videtur. Tunc dicebatur; Nega Christum, modò dicitur Veni, esto Christianus: tunc audiebatur rugiens leo: nunc lubricè tenui sibilo sese ingerit serpens, dicens, Esto Christianus, & sic seminat errores. Igitur cùm hoc tam difficile cognitu sit, & tàm necessariũ, vt cognoscatur, ideò tanta attentione nos admonet Christus Dominus, dicens: *Attendite à falsis Prophetis*, hoc est, cautè animaduertite, quoniam multi deceptores vos circumuenient, aliquando & falsi Prophetæ. Prophetæ olim dicebantur, qui annuntiabant ea quæ futura erant de Christo, quæ populus ignorabat: post Christum autem, & Ioannem Baptistam Prophetæ dicuntur, qui hæc Prophetarum vaticinia, quæ de Christo prædicta fuerant interpretantur, docẽtq; populum ea quæ longè sunt ab eo. Tales ergo oportet considerare quales sint, an verè Christum annuntient, an verò falsè. Nam poteris interrogare aliquem, Vbi
Matt. 24. sit Christus, & ipse falsè respondere tibi, vt ipse Christus nos infrà docet, dicens: Multi dicent vobis: Ecce hic est Christus, aut, Ecce illic, nolite credere. Magna igitur nobis inest necessitas optimos eligẽdi magistros, ex quibus lac purum & non immixtum veneno suggamus. Vide qualẽ *Simile.* ac quantam curam adhibere solent homines, vt nutricem quærant ad lactandũ paruulos suos. Quærunt enim si sana mulier sit, an verò infirma, si solum primum partum an iam plures edidit, si tenuis sit an timida, si solet illi aliquando cessare lac, & multa alia indagare moris est apud homines ad eligendam nutricem filio suo. Animarum lac doctrina est, nutrices, quæ nos ea lactant prædicatores, iuxta illud Paul. Tanquam *1. Cor. 3.* paruulis in Christo lac vobis potum dedi. Ingenti cura ac solerti indagine, attende, quod sit lac quo nutris animam tuam, quæ sit nutrix quæ eam lactare debeat, quęnam sit doctrina, quam docet ille, quem vt magistrum auscultas, sana nè sit an infirma: Oportet enim (ait Paul.) bonus prædicator *Tim. 1.* in doctrina sana exhortari, noua nè sit an vetus. Noua quippe doctrina suspecta tibi semper debet esse, nam & Paulus Timoth. *1. Tim. 6.* docet, vt profanas vocum nouitates deuiteat. Quapropter attendere debes an conformis sit antiquorum Patrum doctrinæ, an voces illorum insolentes sint, nec antea nostris auribus assuetæ, ne tibi ex mortifero lacte
Simile. aliqua infirmitas succrescat. Videbis infantulum hodie, quem nutrix lactat pulchrum, obesulum, ita quòd apparet optimè nutritum: cras autem audies illum mortuum esse, quoniam subitò illum alferecia, quæ est infantulorum infirmitas, rapuit: illa autem ex infirmo lacte obuenit illi, videbat quidem bonum habere lac, sed tandẽ venenũ quod latebat, apparuit. Sic in prædicatoribus ac doctoribus aliquando contingit. Videntur enim animas fertiles, deuotas, ac pulchras nutrire, benè morigeratas in eo quod homines videre possunt. Cæterũ extemplò venenum quoddam falsæ ac pernitiosæ doctrinæ apparet, quod tantam eorum pulchritudinem deuorat: quoniam inter illas deuotionis lachrymas, atq; gestus ambitionis, ac auaritiæ venenum sese insinuat, respectus mundanus se manifestat: ex quo liquet Doctorem illum non sanã doctrinam illos docuisse, quam Christus in hoc monte nos docuit, sed Pharisaico fermẽto immixtam, quod est hypocrisis. Hoc significabat, *Exod. 23.* quod Dominus in veteri lege præcipiebat, nè coqueretur hœdus in lacte matris suæ; lac dulcedinem deuotionis significat, hœdus verò peccatores refert (quoniam hœdi,

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc eſt mali, conſtituẽdi ſunt ad ſiniſtram) Mira ergo res quòd in lacte illo hœdus coquatur, inter illas deuotionis lachrymulas, inter illos ſingultus: ſuſpiria, ieiunia: verborum ac accentuum melodiam, mundus, auaritia, cupiditas, ambitio, inuidia, ſuperbia, hypocriſis: immò aliquando & falſæ doctrinæ coquantur atque condiantur! Ita fit, ſed contra Dei prohibitionem, qui dixit: Non coques hœdum in lacte matris ſuæ, nè ſub obtentu ſanctitatis peccatorũ mõſtra nutrias. *Sepaſe quien mamo la meſor leche.* Quis recta ac ſana imbutus ſit doctrina. *Attendite à falſis Prophetis.* Hoc ſumma attentione ac circunſpectione animaduertite: quoniam magni momenti res eſt. Duobus modis hic poſſumus intelligere falſos Prophetas, vel qui falſam doctrinam docent, vel qui facta dictis non confirmant, (aliud enim docent, & aliud faciunt) & hi in rigore loquendo non poſſunt dici falſi Prophetæ, ſi ſanam ac veram doctrinam docent: fructus quippè boni ſunt, quoniam nõ ſpinæ aut tribuli, ſed vuę, ac ficus vera ac ſana doctrina conuertens animas & optimum in illis fructum producens, de quibus & Chriſtus Dominus dixit: Quæ dicunt facite: ſecundum verò opera eorum nolite facere. Primi autem ſunt lupi rapaces, ac leones rugientes, qui Dominicũ gregem iugulant, ac dilaniant, quos denun-
Actor. 20 tiauit Paulus cùm vale dicens fratribus qui buſdam, quos ipſe ad fidem traxerat dixit: Scio quia poſt diſceſſum meum intrabunt in vos lupi rapaces, non parcentes gregi: & ex vobis metipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe. Hi ſunt qui veniunt in veſtimentis ouium: hoc eſt, ſub obtentu virtutis diſpergunt gregem, & Chriſti antiquos mores euertunt, noua dogmata atque conſuetudines introducunt, multaque alia incommoda adferũt, quibus rebus noti poſſunt eſſe hominibus. Sed quoniam in noſtra Hiſpania, per Dei gratiam, catholica ac ſana doctrina docetur, nec vulpes iſtæ noſtram vineam ingreſſæ ſunt, ideò de his modo agere non tam neceſſarium reputo: nam & Chriſtus hic etiã loquitur de illis Propheticis prędicatoribus, qui prædicant quidem bona non tamen ea faciunt. Et hi adhùc ſunt in duplici differẽtia, quidam enim non ſolum ſanam prædicant doctrinam, verùmetiam ſana intentione, hi ſunt qui etſi alias peccatores ſunt, tamen cùm verba Dei docent, non mundi curam, aut lucri vtilitatem quærunt, ſed candidè & rectè animarum vtilitatem intendunt, nec timore, aut cupiditate aliqua detinentur, quin ſanam & veram fidei doctrinam doceant: quòd ſi in alijs deficiant, in ſuggeſtu tamen publico poſiti, nihil aliud quam animarum ſalutem quærunt. Et hi adhùc non debent numerari inter falſos Prophetas: huiuſcemodi enim ferè ſumus huius temporis concionatores, ſaltèm ego, qui etſi non ea ſanctitate fulgeam qualis in verbi Dei prædicatoribus exigitur; tamen Euangelium ſana ac recta intentione prædico abſque vllo ad temporalia reſpectu, prout Deus omnium bonorum largitor, mihi præſtitit. Aliij verò ſunt qui etſi ſanã doctrinam prædicant, hoc eſt, non falſam: intentio tamen eorum non ita recta ac ſimplex eſt ſicut oportebat eſſe: intendunt enim in omnibus propriam vtilitatem ac commoda, vel lucrum aliquod pecuniæ, vel ſaltem fauorem vulgi & Magnatum aucupare, ſuaſque ſuper alios exaltare perſonas. & ij iam in cathalogo falſorum prophetarum aſcribi poſſunt: Nam etſi falſa non prędicent, tamen ea dumtaxat docent, quæ ad ſuos fines commoda credunt, eaque ſilent quæ illis obſtare viderentur, quæ fortè non nunquam neceſſaria ſunt. Quod, vt ſtatim videbimus, iter aperit ad falſas doctrinas introducendas. Ij ergo lupi rapaces ſunt, ſub ouili pelle occultati: quoniam ſub obtentu ſpiritualis ſanctimonię temporalia rapere, atque lucrari contendunt. Ouis vt videtis *Simile.* manſuetiſsimum animal eſt, humile, atque ſimplici quadam ac miti natura prędituin, totumque vtile alijs: nihil enim in eo eſt quod non vtilitati aliorum deſeruiat. Sic boni atque iuſti homines ſunt manſueti, humiles, pacifici, ſimplices, ac recti, qui totos ſeſe proximorum commodis dederunt, ita vt & ipſi mali homines ac peccatores vtilitatis ipſorum participes ſint: ouili quippè veſte induuntur, bonorum imitari volunt externam conuerſationem, vt vel ſic honorem hominum aucupent, & non tanquam lupi arceantur, ſed veluti oues in pretio ab omnibus habeantur. Tanta quippè virtutis eſt vis, vt vel ipſa vmbra & ſimilitudo eius hominum voluntates afficiat. Aduertendũ tamen diligenter eſt, quòd hęc pellis ipſi oui naturalis ac ſubſtantialis eſt, lupo verò accidentalis, ac appoſititia: ſic hęc exterior facies virtutis, qua velut larua quadam ſe volunt occultare peccatores, in iuſtis veluti proprietas naturalis eſt, veritas eſt, quoniã ex

ex interiori ſanctitate cordis, & illa exterior procedit, veluti effectus eius. In hypocritis tamen de quibus hic loquitur Chriſtus accidens appoſititium eſt, quo veluti larua quadã vult ſe regere caro lupina. Nec enim cum anima continuatur, ſed ſuperficietenus apparet, atque ab ouibus illam pellem tollunt: quoniam à iuſtis ſolùm illã exteriorem faciem furantur, in quantum illis vtilis eſt ad id quod appetunt conſequendum. Verùmtamen (vt ait Auguſt.) etiamſi *Auguſt.* lupus veſtiatur veſte ouili, ouis tamen non deſerat pellem ſuam. Non ideò quia hypocritæ exteriori habitu virtutis ſe induunt debent iuſti illum exuere, ſed ille vtatur ad ædificationem quod alius ad diſſipationẽ *Abacu. 1.* induit. Vndè Abacuch. 1. dicit illos velociores eſſe lupis veſpertinis, qui veſpere egrediuntur ad exercendas prædas, cùm toto die in cauernis lateant. Veſpere fame cruciati exeunt, idque velociter, quia parum diei ſupereſt, atque crudeliter in greges quos offendunt graſſantur. Veſpera vocatur id quod nos dicimus crepuſculum, Hiſpanè, *entre dos luces*, quandò poſt occaſum ſolis aliquantula lux in terris remanet: quoniam iſti hæretici, vel hypocritæ praui, homines illos adoriuntur, qui parum lucis habent, nec multum de hiſce rebus intelligentes ſunt, vel ob ſexus fragilitatem, vel ob ingenij debilitatem, aut imbecillem naturæ conditionem: quales ſunt mulieres, pueri, aut iuuenes, in quibus non adeò roboratus eſt rationis vſus, nec experientia lupos inter ouiles veſtes noſſe dicerunt: vel homines effœminati ingenio faciles, imbecilles quorum natura mollis ea dumtaxat quæ ſenſus excitant penetrant atque diſcernũt, quibus hodie mundus abundat: in hos lupi illi veſpertini ac famelici graſſantur, viuoſque eos non verentur velociter deuorare. Tigris perijt eò quod non haberet prę- *Iob. 4.* dam (ait Iob. cap. 4.) Tigris diuerſorum colorum animal eſt, iſtos refert qui ſe veluti chamaleones in diuerſos colores transformant, & ad vniuſcuiuſque conditionem ſe fingunt vt omnes lucrifaciant, cùm mulierculis, ac puerulis molles in verbis & in phraſi loquendi ſe faciunt: diuitibus quomodò acquiſita conſeruent, atque augeant documenta prebent: Epiſcoporum munia rapiũt quos otio deditos eſſe ſentiunt: omnibus omnia fiunt vt ex omnibus lucra reportent, nec ibi iuuere volunt, vbi has prædas exercere non ualeant. Diuus Gregorius ſuper iſtum locum Iob, dicit quod Septuaginta legunt mirmicoleon', loco tigris. Mirmicoleon autem dicitur formicarum *Gregor. ſuper Iob. 4.* Rex, qui ſe formicam fingit, atque ita apparet quòd ſit, os tamen habet quaſi leonis, *Idem.* qui formicas expectat cùm ad caueas onuſtæ vadunt, & repente eas aggreditur & eas & cibos quos deferunt deuorat. Similes illi, dicit hic Gregorius eſſe hos falſos Prophetas de quibus hic loquitur Chriſtus, quaſi formicas ſe in habitu & loquella fingunt, cũ tamen ora leonũ gerant, atq; formicas, hoc eſt, homines, ac mulieres ſimplices, qui illos exiſtimãtes formicas ab eis non cauẽt, aggrediũt ipſoſq; captiuos ducũt, bonaq, ſua quãtũ poſſunt, deuorãt atq; prædãtur. Attamẽ iſti formicis ſunt leones, leonibus autẽ formicæ: qm̃ in mulierculas quarũ vires tenues ſunt, atq; imbecilles, maximè sæuiũt: pecca ta eorũ, quæ fragilitati fortè cõdonari poſſint, maximè exagerãt, atque in æthera vehũt: qm̃ ab illis nullũ periculũ metuũt. Cæterũ leonibus formicę ſunt: Quoniã Magnates, diuites, ac proceres, quorum peccata in publicam pernitiem cedunt, reprehendere non præſumunt nec audent, immò nec volunt: quoniam & ab eis lucrum expectant & eorum potentiam reformidant, nè propter eos, vel ab opinione, vel à quæſtu decidere incipiant. Atque vtinam ob hoc magnis peccatoribus, atque prorſus indignis abſolutionem negare non audeant, quam ex fragilitate peccantibus impendere ſæpe recuſant: quare iſti ſonum quidem ſuæ virtutis dabunt: emolumentum autem paucum aut nullum efficient. De his enim dicit Iob, quòd tranſierunt quaſi naues portantes poma: quorum pondus, quoniam leue eſt, non retardat naues à ſuo motu, odoremque poſt ſe relinquũt; ſic iſti leues res docent, & quæ non multum ſubſtantiæ habeant, nec enim vt ſubſtantia in pauperes diſtribuatur hortãtur, nec vt iniuriæ ex corde dimittantur monẽt, aut quòd ſeipſum neget homo prædicant, ſed quæ odorẽ tantũ aut faciẽ virtutis oſtendũt dicũt, cùm tñ de bonis prædicatoribus dicatur, quòd facti ſunt quaſi *Prouer. 31.* naues inſtitoris de longè portantes panem ſuum. Hoc eſt, non accidentia virtutis, ſed ſubſtantiã ei⁹ ac integritatẽ docẽtes: charitatẽ quippè ac cęteras optimi Chriſtiani virtutes, inquib⁹ Chriſtianę doctrinę põd⁹ cõſiſtit pdicãt. Hos ergò cũ in mũdo cõuerſari videris, iã eos inter falſos Prophetas poteris numerare: tales eñ, pximi ſunt ad falſa dogma

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta seminãda. Nam quorũ finis, aut scopus nõ est Christus, aut animarum salus, sed venter suus atq; hominũ gloria, cũ ad hęc cõsequẽ da oportuerit falsa docere, quis dubitat quin id facient? Sic enim & Pharisæi fecerunt. Nam cũ illi gloriam Dei non quęrerent, sed gloriam hominum dilexissent, ma-
Ioann. 12. gis quam gloriam Dei (vt Ioannes testatur) ea quæ videbant hominibus magis placere prædicabant. Quare falsa dogmata in populo illo seminauerunt, quæ Dominus in hoc sermone (vt vidimus) reprobauit. Dicebat
Esai. 30. enim populus ille ad illos: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, & sic vt illis
Hierem. 23 placerent faciebant. Quare Hieremias Propheta dixit: In Prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacij. Adulter enim non tam prolem, quàm suam turpẽ libidinẽ adimplere cupit: sic & isti falsi Doctores, non spiritualẽ sobolẽ in animis procreare prætendũt, sed seipsos ale re suasq; crumenas adimplere desyderant. Tale ergo adulteriũ iter est ad mendatium, nãadulterinã intentionem ac falsam, adulterina etiam ac falsa doctrina subsequetur.
2. Cor. 2. Vnde Paul. prohibet adulterare verbũ Dei.
Fab. Æso. Timeo autẽ ne illis contingat quod Æsop⁹ in suis fabulis fingit contigisse lupo, qui se veste ouili induerat, & inter gregem ouium ambulabat. Pastor autem quotidie decrescere gregẽ suũ videbat, atque patefacta fraude ipsum cum veste ouili ex arbore suspendit, quem cùm cæteri pastores conspicerent, dicebant ad illum. Cur tantum facinus commisisset, vt ouem suspenderet (existimabãt enim illum ouem esse propter fallatiam vestis.) Respondit ille: Ouis quidem pellẽ habebat, facta autem lupi exercebat. Fortè cũ mundus detectam hanc fraudem viderit, remq; suam familiarem in illorum domibus cõspexerit, hanc exercebit aliquandovindictam & dicet. Ecce qui oues apparebant: reuera autem lupi rapaces erant. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Sed dices. Fructus boni sunt: videmus enim quamplurimas animas magnos ac optimos fructus ex horum doctrinis concepisse, quomodo ergo eos inter falsos Prophetas recensemus, si ex fructibus agnoscendi sunt & fructus boni sint? Bene habet. Sed aduerte hic magna opus esse discretione, si enim prædicatoris intentio temporalis sit, nec fructum animarum potissimè sed propriam quærat vtilitatem si aliquod emolumentum succreuerit animabus, non tam illorum effectus, quàm ipsius veritatis quam illi prædicauerunt dicendus est. Cùm enim illorum intentio vana ac quæstuaria sit, hic fructus eius erit. Tamen quia Deus veritatem illam ex illis prolatam ordinauit ad istius animæ salutẽ, hic fructus non illius prædicatoris sed veritatis Dei erit. Illius enim fructus suum commodum est: quoniam ille erat finis eius significatus per fructum. Nam sicut fructus vltimum est quod in arbore expectamus, sic finis vltima res est quam consequimur. Illorum ergò fructus, hoc lucrum temporale est, nam ille spiritualis ad veritatem consequutus est, quod apud Iob. cap. 39. optimè declaratum est, ait enim. Penna struthionis similis est pennis herodij & accipitris. Quãdo dereliquit in terra oua sua, tu forsitam in puluere calefacies ea? vbi Gregor. lib. 15. moral. cap. 26. ait: Quòd struthio hypocritam refert, struthio quippè videtur quòd eleuet alas ad volandum, & tamen à terra minimè subleuatur: sic isti alta cœlorum contemplare videtur, cùm tamen terrenis rebus inhiare non desinant: in pennis alijs auibus quę in alta volitant assimilantur, cùm tamen ipsorum pennas in terra iacere videamus. Sed addit: Cùm dereliquit in terra oua sua, tu forsitam in puluere calefacies ea? Struthio oua sua super arenã quasi oblita dereliquit, quæ tamen calore solis in pullos conuertuntur. Quare generatio illa pullorum potiùs soli, quam struthionis solicitudini tribuitur. Sic isti terreni prædicatores quantum in in se est animas in terrenis derelinquũt, (nec enim à cupidine temporalium eas eleuant, plenas enim auaritia, ac ambitione, & vanitate eas videbis.) Quòd si aliquis cœlestis fructus in eis aliquando appareat, ex cœlesti influxu atque radijs Solis iustitiæ qui est Christus illum prouenire credendum est. Nam etsi prophetauerint, dæmonia ejecerint, & miracula fecerint in confirmationem veritatis quam prædicant: hæc non sunt fructus eorum sed Dei; itaque discernere opus est eorum fructus ab his, qui sunt fructus Dei, & ipsius Euangelicæ veritatis. Igitur à fructibus proprijs eorum cognoscetis eos. Vndẽ & subdit: *Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus colligerentur?* Vuæ & ficus fuerũt fructus, quos de terra Promissionis exploratores adduxerunt, tales enim fructus cœlestis Patria producit, quib⁹ & prędicatores pascere debemus audientiũ corda non terrenorum amorem sed despectum, & cœlestium

Iob. 39.

Gregor. lib. 15. moral. cap. 26.

cœlestium bonorum, quæ dulcissima sunt ac vberrima, desyderium, & auiditatem incendere. Ficus autem absque flore producit fructum suum, non flores, hoc est, non exteriorem virtutum virorem dumtaxat, sed internum: in quo fructus, & substantia virtutis consistit, præcipuè ac instanter docere debemus. Et ad idem pertinet quod sequitur. *Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere, nec arbor malabonos fructus facere. Omnis enim arbor quæ nõ facit bonũ fructũ excidetur & in ignẽ mittetur. Igitur ex fructibus eorũ cognoscetis eos.* Per arborẽ voluntatem, & intentionem intellige, â qua veluti ex arbore, mala, & bona opera procedunt. A recta ergo voluntate fructus illi procedunt, qui non sunt communes etiã lupis vestitis veste ouili, sed proprij bonorũ
Ad Gal. 5 ac spiritualium virorum. Hi autem fructus sunt quos Paulus numerat ad Galat. 5. Fructus autem spiritus est charitas, gaudiũ, pax, patiẽtia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, Fides, modestia, continentia, castitas. Si hos fructus & talia opera in eis cernimus, cognoscimus eos esse veros Prophetas, esse bonas arbores, habere bonam voluntatem; si autem tales fructus non videmus, sed si attentiùs aspexerimus eos videbimus; vel quòd aliquod operum carnis quorum ibi Apostolus meminit, vel saltem humana cupiditas, aut gloria illorum fructus sunt: inueniemus eos non esse veros Prophetas, quoniam arbor bona non potest simul bonos & malos fructus producere, sicuti nec arbor mala etiam bonos fructus dare, siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Sed dices quomodò id stat, quoniam arbor mala etiam bonos fructus facit, & hypocritæ aliqua bona opera faciunt, nempè orare, ieiunare, eleemosynas elargiri: nam veniunt in vestimentis ouium? Et similiter bona arbor malos etiam fructus videtur facere: quoniã non est homo quantuncũq; iustus qui non faciat malum & peccet in hac vita? Sed respõdetur, Christũ id in hoc nos docuisse, quòd omnia opera quę à praua intẽtione ac voluntate procedũt mala sunt: Quare fructus horũ falsorũ Prophetarũ de quib⁹ loquimur nõ sunt fructus boni sed mali, itaq; vestimẽta ipsa ouiũ in quib⁹ se occultãt mala sunt: quoniã per illa volũt tegere lupũ, nã sunt effectus malę volũtatis ordinantis hęc oĩa ad malũ finẽ. Peccata autẽ iustorũ nõ sunt fructus bonę volũtatis, deficiẽdo enim à bona volũtate peccat quisquis etiam veniaIiter peccat. Quare semper bona arbor, bonos fructus facit: quoniã nullũ peccatũ etiam veniale â bona volũtate procedit. *Omnis arbor quæ nõ facit fructũ bonũ excidetur, & in ignẽ mittetur, igitur ex fructibus eorũ cognoscetis eos.* Ac si diceret: In hac vita nullũ aliud signũ ad agnoscendos falsos Prophetas habebitis, quã fructus eorũ ac opera, nã cætera signa nẽpè punitio, ac dãnatio eorũ ad futurã vitã regulariter reseruatur. Multa de his falsis Prophetis dicẽda modò mihi essent, nisi q̃ in animo est peculiarẽ circa hanc materiã tractatũ edere, in quo signa falsorũ Prophetarũ tã ex Scriptura, quã ex Sanctis decerpta producã. Interim tñ vt habeatis amplius quod ad populum concionare posìtis; accipite alias circa hoc Euãgeliũ meditationes.

Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos, &c. In monte hoc Christus Dominus partes egit optimi atq; prudentis Magistri: nec enim solùm regiam viam Regni cœlestis hic nos docuit præcepta charitatis proponens, & consiliorum semitas atque compendia dans; verùmetiam quæ sint pericula ac præcipitia, quæ sese in hac via offerunt ostendit. In cacumine montis positus Dominus, vbi hoc Euangelium prædicauit, ibi quasi ex specula totum iter Regni cœlorum perlustrauit; atque indè omnia pericula, & offendicula prospexit, & nobis nota esse voluit, vt cautè secundum Pauli consilium
Ephes. 5. in hac via ambularemus. Et quoniam vnum ex maximis periculis ac impedimẽtis, quæ in hac via Dei occurrere possunt est malignitas bonitatis specie celata, & homines nõ habeam⁹ lynceos oculos vt interiora penetrare possimus, sed tãtũ primã superficiẽ quæ
Hebr. 4. oculis sese offert videamus: opus fuit vt ipsemet Dñs cuius Spirit⁹ (vt Paul. docet) pertingit vsq; ad diuisionẽ animi & spiritus cõpagũ quoq; ac medullarũ, & qui renes ac corda scrutatur nobis detegeret; insidias ac damna, quæ sub virtutis uestimẽto tecta esse solẽt. Nã (vt D. Aug. docet lib. 18. de ciuit. Dei. c. 51.) cũ diabol⁹ vidisset euersum imperiũ suũ, per Apostolorũ prædicationẽ, & quòd homines iã virtutis amore quasi in ectasi tenebãt⁹ capti, technã quãdã machinatus est dignã tãto malignitatis opifice. In ipsamet virtute, quã iã homines tãto prosequebãtur amore, suos laqueos abscõdit, quo iterũ possent homines capere. Nam vestiuit aliquos pessimos homines ac nocuos veste illa virtutis, quę apparet, quatenus illa specie ac figura

Aliamorã litas sen concio.

Augustin. lib. 18. de cinit. Dei. c. 51.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra homines inescati, in laqueum tuum ac nexus premerentur. Tegit enim os lupinū sub ouili pelle, vt licentiùs ac tectiùs in gregem Christi grassaretur. Sed Christus non ignorauit technas eius, quas nobis in hoc Euangelio aperuit: Si enim Paulus dicebat:

2. Cor. 2. Nè quandò circūueniat nos Sathanas, non enim ignoramus cogitationes eius, quantò magis ea Christus optimè nosse potuit, quę sint eius fictiones ac mendacia, quomodò se trāsfiguret in Angelum lucis? Nam (vt ait

2. Cor. 11. Paulus) ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis, nec mirum si ministri eius transfigurant se in Apostolos veritatis. Hac ergò aduertentia concionem suam concludit Christus Dñs dicens: *Attendite à falsis Prophetis, &c.* Tota attentione, toto animo, tota vigilantia id animaduertere debetis, sed tamen ferè eadem animaduersione, quæ ad dignoscendos hos falsos Prophetas necessaria est, eadem forsam nos ad prædicandum hoc Euangelium indigemus: nisi enim attēte & cautè illud explicemus, poterimus forsam iniuriam aliquam, vel ipsi virtuti, vel alicui rei ipsius virtutis irrogare. Nam videtur hic Dominus Christus bona simul cum malis miscere, pellem ouis cum animo lupino, & hoc mixtum est quod hic dānat Christus. Oportet ergò cautè nos distinguere bonum à malo, nè si indiscreta discussione totum simul damnauerimus videamur virtutē ipsam inficiari. Quare ne simul malum cū bono confusè dānemus, oportet nos inter duo extrema quasi media via incedere, quæ in his inter Christianos reperio. Sunt enim aliqui homines, vel adeò amatores virtutis, vel adeò ignorantes in quo sit pondus aut substantia eius, vel ita paruuli ac constricti, quòd in sola exteriori specie virtutis consistunt: & illam laudant, atque in æthera vehunt, atq; illam iudicant esse virtutem. Potest enim hoc ex affectu virtutis in simplicioribus aliquandò emanare: nā adeò sunt virtuti affecti, vt quacūq; vmbra, figura, aut colore eius mox teneantur, atq; protinus vt has virtutis efigies considerant, tanquam veram sanctitatem prædicant atq; denuntiāt: illosq; statim in catalogo sanctorū ascribūt, illosq; tanquā numen quoddam adorant, & tanquā oracula credunt: quod quantū secū periculū afferat, presentis sermonis doctrina nos admonet. Alij verò sunt in alio extremo positi, qui parū cautè presentē doctrinā, vel legētes, vel audiētes, vel quia multoties experti sunt mala quæ sub his sanctitatis tegumētis latebāt, facili negotio tales tāquam hypocritas ac falsos Prophetas condēnant, ambitiososq; eos ac seductores appellare nō verētur, quæ ambo extrema non modicum periculi adferre solēt. Quare media via gradiendū est tali norma, atq; cautela, vt nec exteriori sanctitati consummatū nomē virtutis tribuamus, nec tamen ita paruipendamus eā, vt tanquā rē malā sic celeriter illā dānemus. Quoniā hæc exterior virtutis spēcies pars solet esse veræ virtutis, nēpè quando ab ea tanquā effectus eius procedit: estq; tanti ponderis virtus, vt quæcūq; res sit quę ad eam pertineat, in pretio non minimo habenda sit, & isti extrinseci virtutis effectus, & si non sint tota substantia virtutis nec prę cipua res familiaris eius, tamen suppellectiles sunt virtutis, atq; ad rem eius familiarem pertinent, quare in pretio semper habendæ sunt. Quocirca tanta attentione debemus malū à bono separare, nè simul & bona proijciamus & mala. Segreganda quidem est scoria ab auro, sed non simul proijciendum est aurum. Igitur vtrique parti virtutis suū nomen atq; pondus demus, nè stannum, argentum: nec cuprum, aurum nominemus: sed aurum, aurum: & cuprum, cuprum appellemus: nè ouē lupum dicas, aut lupum ouē, nec totum virtutis honorem vni eius parti, nec tamen magis præcipuè tribuas, sed nec vitium nomines id quod solet esse pars aliqua virtutis. Igitur vnicuique quod suum est tribuamus. Sancti hæc exteriora operavirtutis, qualia sunt ieiunium, oratio, & cæteræ exteriores mortificationes, quæ hominum oculos rapere solent, comparant cineribus, qui conseruare solent prunas, & folijs, quæ licèt non sint fructus eos tamen in arbore protegunt à sole, imbribus atque gelu. Sic hæc exteriora opera virtutis quāuis ipsa nō sint meliores fructus virtutis ac spiritus (hi enim charitatis opera sunt) eam tamen conseruant, atque defendunt, quæ fortè sine illis multo tempore conseruari non valerent. Nec debile tibi sit argumentum, quòd hæc opera exteriora virtutis alicuius momenti sint, cùm videamus diabolum tot bella aduersus illa mouere: nam hæretici huius temporis omnia hæc exteriora opera, atq; cæremonias demolliri contendunt. Scit enim inimicus noster, quòd exsiccatis folijs comburentur fructus, et si secaueris corticem exsiccabitur arbor. Quare rectè Hæretici in Apocalypsi conferuntur locustis, quæ licet botrum immaturum non comedant,

Simile.

Simile. Apoc. 9.

comedant, folia tamē diripiunt, quibus ablatis & vua ipsa exsiccatur ac perit. Sic diabolus si cor virtutis mortificare non valet: cor-

Ioel. 5. ticem tamen secat vt ipse virtutis succus arescat. Quare per Ioelem Prophetā de hoc querebatur Dominus dicens: Gens ascendit super terram meam, fortis & innumerabilis, posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticauit, nudans spoliauit eam, albi facti sunt rami eius. Sunt etiam antemurale, quod murum protegere solet.

Simile. Ciuitates illæ quæ in medio regni sunt procul ab hostibus ædificatæ nullis indigent munitionibus, nec muris, nec antemuralibus, at quę in prospectu sunt hostium omni indigent apparatu, mœnibusque atque propugnaculis oportet esse munitas. In Patria quidem vbi limo: hostis erit nullus, non indigebimus his cæremonijs. Quare D. Ioan.

Apoc. 21. Apocal. 21. Templum in illa ciuitate non vidit: quoniā tunc & consummatum erit, & sacrificium, & cæremoniæ: sed tamen nos dū in hoc exilio peregrinamur in prospectu hostium sumus, quare munitionibus ac propugnaculis indigemus, & muris & antemuralibus munire ciuitates nostras oportet. Muti sunt virtutes quæ animas protegunt & circundant, antemurale sunt cæremoniæ & sacræ obseruantiæ à patribus institutæ. Quòd si hoc antemurale oppugnatum fuerit, facilè murus corruet. Quod Hiere. Thren. 1. de

Thren. 1. plorabat dicens: Luxit que antemurale, & murus pariter dissipatus est. Vnde Christus

Esai. 26. Dominus Esai. 26. dicitur murus, & antemurale: quoniam & cęremonias simul & virtutes nos docuit. Ad rei militaris artem, non solum gladius sed & vagina, quæ gladium conseruat necessaria est. Qui virtutis palestram ingreditur, & virtutes, & obseruantias quæ eas à rubigine protegant, ac conseruent addiscere debet. Non sunt virtutis substantia, sunt tamen accidentia eius: substantia autem absque accidentibus, nec videri nec sentitur, nec pulchritudo eius manifesta fit. Hęc exteriora opera virtutis sunt accidentia, quæ visibilem faciunt virtutē sensibilem atque tractabilem, immò & palpabilem nobis ipsam reddunt, sunt enim facies virtutis color atque odor illius, nec solùm habent hęc, sed cùm in charitate fiunt, & minuunt pœnam & augent gratiam, hoc est dicere, quòd sunt & satisfactoria & meritoria. Hæc & alia multa bona hæc exterior pars virtutis continet, nec hoc hic condēnat Christus: quoniā (vt Aug. docet) non

Augustī. damnat Dominus ouilem pellem, nisi quandò sub illa occultatur lupus. Non sunt abijciendæ hæc extrinsecæ virtutis demonstrationes, nisi quando sub illis malitia, ambitio, auaritia, uel superbia teguntur. Quapropter hoc signum nos docet statim Christus quo possemus hos falsos Prophetas dignoscere. Ait enim: *A fructibus eorum cognoscetis eos, siquidem ex fructu arbor cognoscitur.* Non dicit, in folijs agnoscetis arborem, sed ex fructu. Per folia nec distinguitur, nec agnoscitur arbor bona, nec mala: eadem quippè folia habet oleaster, quæ oliua, & vitis syluestris sicut & culta, & sicomorus vt ficus: sic hypocritæ atque hæreticus occult? in folijs cum bonis conueniunt: quoniam & illi ieiunant, & eleemosynas largiuntur, & ad templum & ad orationes cōcurrunt: hęc autem folia sunt, fructum aspice in quo discernuntur. Fructus (vt supra diximus) vltimum est quod de arbore expectatur & intentionem refert, fines eorum aspice atque consydera: quod si sub ipsa virtutis effigie inueneris hominem vanum, auarum, superbia turgidum, ambitione solicitum, qui præceps post honores, post sceptra, post mithras post lucra currit, illum tanquā falsariū dānare licebit, qui lupinū os sub ouili pelle occultare volebat, non dulcē fructū sed absinthio amariorem habet. non arbor bona est: quoniam nec bonum fructum affert. *Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus?* Rectè eos tribulis ac spinis cōfert Chri- *Simile.*
stus: quoniam etsi inter illas nascitur flos, aut arbor fructifera inuenitur: non tamen carpere florem aut arboris fructus poteris, nisi te prius in spinis vulneraueris atque lęseris. Sic si aliquę virtutes in istis appareāt, non tamen ex illis vtilitatem capere poteris, nisi magno cum periculo tuo. Vulneraberis certè si illos tangere procuraueris: nā etsi in spinis fructus aliquis esset, non posset tamen sine læsione carpi. Vndè non manu eradicandæ sunt spinæ, sed igne comburendæ, nè manus tuas cum eorum manibus iungas, nec tua opera cum illōrum misceas operibus; ne fortè manus infectæ aut sanguine plenæ remaneant, in ignem potiùs mittēdi sunt, vt & hic eorū corpora cremēt & in infernū animæ in perpetuū ardeāt. Quare David in nouissimis verbis suis hæc nobis scripta reliquit. 2. Reg. 23. Præuaricatores, 2. Reg. 23.
(ait) quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, & si quis tangere eas voluerit armabitur ferro aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligno lanceato, igneq; ſuccēſæ cōburentur vſq; ad nihilum. Non poſſunt cum illis colloquia miſcere, niſi viri fortes armis ſpiritualibus muniti, qui ſe ab illorum verſutia defendere ſciant, vtilius eos tradere igni vt
2.Timo.3. Paul. etiam docet dicens: Hos deuita, ſermo enim eorum vt cancer ſerpit. Igitur iſti cùm non ſint arbores bonæ, nec proinde fructum aliquem bonum producunt, folia virtutis habent, fructibus orbati ſunt. Quòd
Dan. 14. ſi periculum virtutis eius facere velis, nihil inuenies. Hoc eſt, quod Daniel dixit Regi Nabuchodonoſor volens oſtēdere illi quòd
Dan. 14. Bel non eſſet Deus. Nè erres Rex (ait) hic forinſecùs eſt æneus: intus autem luteus. Nihil niſi colores habet virtutis, & forinſecùs æneus, fortis, ac ſpiritualis apparet: cùm tamen in corde luteus, terren⁹, ac carnalis totus ſit, vacuus omni virtute & inanis. Vnde vt oſtenderet Regi quòd Bel non eſſet Deus viuens, nec comedens, nec bibens: cri brauit cineres ſuper pauimentum templi, & obſeruatis ianuis exierunt è templo ipſe & Rex. Et facto mane cùm veniſſent apertis ianuis inuenerunt veſtigia virorum, & mulierum, ac puerorum, qui per poſticum quem ſibi in ſecreto loco apperuerant, intrabant, & deuorabant omnia comeſtibilia
Ion.3. quæ ante Idolum Bel in menſa dimittebantur. Per cinerem humilitas intelligit, vt patet in Niniuitis qui cinere aſperſerunt capita in ſignum humilitatis. O ſi modò aliquis Daniel inueniretur, qui tali induſtria nobis horum inſidias patefaceret: quoniam in hu-
Simile. militate probantur qui veri aut falſi Prophetæ ſint! Eſt enim conflatoriū in quo aurum à cupro ſeiungitur, & cotis ex cuius cō tactu valor auri diſcernitur, ſecundum illā Sapientis ſententiam. Ignis probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis, hoc eſt, illi qui in cathalogo iuſtorū poſſunt adſcribi. Nā ſi illos humiliaueris, honoribus priues ac dignitatibus, nec illos videaris in pretio habere, ſed cinere aſpergas illos, & verbis & factis humiliando, tunc apparebit qui nam erant, aurum & cuprum: argentum, vel ſtagnum: boni quippè id æquo animo ferent, falſi & improbi, impatientiſsimè tollerabunt clamantes ſecum iniuſtè agi, atque ſuperba & blaſphemiæ plena verba proferēt. Quòd ſi ipſi omnia moderari cupiunt, ac imperium ſuper omnes gerere volunt & permittitur eis, quid mirum ſi ſe eleuauerint? Impone autem manū tuā ſuper eos, & videbis quòd in faciem maledicant tibi. Sparge cinerem: & veſtigia ſuæ iniquitatis cernes. Homines peccatores ſi ſua peccata coram ſe habent, etiamſi velint ſuperbia erigi nequeunt: eo quod intra ſe ipſos gerunt teſtē, qui eſt propria conſcientia, quo conuicti erubeſcunt. Iſti autem quos mundus quaſi iuſtos veneratur, cùm tamē peccatores ſint & ſibi ipſis iam diù ſuaſerunt quòd ſint boni; nec quidpiam mali in ſeipſis agnoſcunt:
Iob.15. quoniam ſuperba excæcat mentes eorum, ſecundum illud Iob. Operuit craſsitudo vultū eius. Superbia quippè craſſa operit oculos eorum, nè ſe agnoſcant, ſi iſtos alius non humiliauerit: ipſi ſemper in ſua ſuperbia ac
Gregor. vana cogitatione perſiſtent. Vnde Gregor. 14. Moral. cap. 14. ait: Hypocritæ non de ſuis operibus retributiones perpetuas, ſed tranſitorios fauores quærunt: & tamen quia quaſi ſanctos laudari ſe audiunt, eſſe ſeueraciter ſanctos arbitrantur, & quantò ſe ex multorum æſtimatione irreprehenſibiles putant, tāto diem ſtricti iuditij ſecuriùs exAmos.5. pectant, de quibus dicitur Amos. 5. Væ deſiderantibus diem Domini. Igitur à fructibus eorum cognoſcetis eos. In fabulis eſt q̄ Vlyſſes, qui aſtutiſsimus erat, cùm in Ciclopis poteſtatem deueniſſet, qui ſolum vnum oculum in fronte habebat, titione quodam ignito illi oculum combuſsit, ac cœcum dimiſit, & ille indut⁹ ouili pelle inter reliquas oues manus eius euaſit. Mundus vnū ſolū oculum habet: quoniam dumtaxat exteriora hæc circunſpicit, nec ad interiora penetrat, facilè iſtis lupis eſt aſtutijs ſuis hūc oculū illi operire, & cœcū omnino facere, & ipſi ſub veſtimentis ouium euadere, & ſua ſibi commoda ſemper quærere. Animalia autem ſancta quæ plena ſunt oculis antè, & re
Ezech.1. trò omnia vident, omnia ſcrutantur, omnia circunſpiciunt, & quaſi oculos lynceos habētes, lupos inter ouium veſtimenta deprehēdunt, vel tanquam canes venatici odore eos percipiunt ac perſequuntur. Cęterum bonę arbores fructiferæ ſunt, quæ verum fructum
Hierem.2. ferunt, iuxta illud: Ego te plantaui vineam electam, omne ſemen verum, hoc eſt, non fictum. Vuas & ficus adduxerunt exploratores ex terra Promiſsionis: quoniā iſti ſunt veri fruct⁹ cœleſtes, qui charitatē ſignificāt quę omnis fruct⁹ hui⁹ hereditatis eſt, ſm illGalat. 6. lud Gala. 6. Fructus autē ſpiritus, eſt charitas. Eſt (ait) quaſi in illa cęteri fruct⁹ includant: hi enim nō aliorum fines intendunt.
Iud. 9. Ioatham illam narrauit fabulam, cùm

eū vellet poſtſe adducere populū Sichē, & dixit q̄ quādo lignavoluerūt ſibi facere Regem ierunt ad ficum & ad vitem vt imperarent illis, quæ renuerunt dicentes ſe non poſſe deſerere dulcedinem ſuam & imperare illis. Veneruntque ad rhamnum & dixerunt ei: Veni & impera ſuper nos. Qui reſpondit eis. Si verè me Regem vobis conſtituiſtis venite & ſub vmbra mea requieſcite: ſi autem ſnon vultis, egrediatur ignis de rhamno & deuoret cedros Libani. Quoniā boni, qui hic per ficus & vuas ſignificantur, imperia, ac ſceptra, & mithras aſpernantur, plus facientes dulcedinem diuinæ contemplationis, ſecumque ac cum Deo viuere, quā totius orbis imperia moderari. Cæterūm iniqui qui per ſpinas ac tribulos hic intelliguntur, etiamſi ipſi nullius ſint vtilitatis: quoniam nec vmbram alijs facere, nec ab aliquo damno protegere ſciunt; tamen ſuperbia, ac ambitione quadam moti omnibus imperare deſiderant, cùm tamen ſibi & alijs quibus imperant in pernitiem tandem ſint. Deliquit Adam & ſub folijs ficꝰ
Geneſ.3. deliteſcere voluit: quoniam hi homines qui ſolùm folia virtutis habent, id efficiunt, vt peccatores vmbra ſua tegant, lupoſque ſub ouilipelle abſcondant. Verùm iuſti, qui arbores fructuoſæ ſunt, omnium vtilitates, curant, omnibuſque vſui ſunt. Quod ſacra Scriptura innuit, cùm loquens de tempore pacis quādo iuſti dominabūt ſuper terrā dixit: Et requieſcet vnuſquiſq; ſub vite
3.Reg.4. ſua, & ſub ficu ſua. Nam quandohic abundarunt, vel abundabunt in Eccleſia, ſub illorum vmbra cæteri requieſcere poſſunt: multùm enim conferuntiuſti in terra etiam ipſis peccatoribus. Igitur ob hoc iuſti his arboribus fructuoſis comparantur. Vnde Dominus ſubiungit dicens. *Non omnis qui dicit mihi: Domine Domine, intrabit in Regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt.* Hoc eſt, non illi qui dumtaxat flores habent mihi placere poſſunt. Qui dicit mihi: Domine, id eſt, qui me Deum & hominem confiterur, aut qui me feruenter exteriori cultu colit (id enim reduplicatio illa vocis videtur oſtendere) vel qui habet Fidē aut Spem tantum, ſed: Qui fecerit voluntatem Patris mei, quæ conſiſtit in charitate: tota enim illa ſuſtificat, ac ſanctificat animas, atque cæteræ virtutes ſine illa
1.Theſſ.4 inſufficientes ſunt, iuxta illud Pauli. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. Hanc autem ſanctitatem charitas efficit: vtpotè quæ Prophetas] & amicos Dei conſtituit, & quæ operit multitudinem peccatorum. Hæc enim ſola hominem perfectè cum Deo coniungit, ſecundum illam ſententiam Pauli: Super omnia charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis. Dico
Coloſ.3. illam ſolam hanc ſanctitatem efficere: quoniam nunquam ſola eſt, ſed ſemper alijs virtutibus comitata, quæ veluti ancillæ famulantur ei, (vt de ea ait Sapiens) quòd vocauit ancillas ſuas ad arcem. Eſt enim ſpetioſiſsima Regina illa Heſter, quæ in-
Heſter.15. nixa ſuper humerum ancillulæ vnius altera defluentia in humum ſuſtentabat veſtimenta, introiuit ad Regem Aſſuerum, cui Rex ſceptrū inclinauit, illamque ſororem apellans blanditijs liniebat, atque oſculabatur, & amplexabatur eam. Sic charitas eſt, quæ ante Dei conſpectum apparere libere poteſt Fidei innixa, quæ cæteras virtutes ordine generationis præcedit. Spes autem veſtimenta humi defluentia ſubleuat: quoniam deſyderia terrena ad cæleſtia eleuat, atque cogitationes in altum euehit, quam & cæteræ virtutes ſequuntur. Huic Deus ſceptrum inclinat: quoniam Deus cum his qui charitatem habent, non tanquam Rex, ſed tanquam amicus ſe habet, & dicit non eſſe propter illas poſitam legem (vt dixit Aſſuerus ad Heſter:) Quoniam iuſto non eſt poſita lex.
1.Timo.1. Et etiam ſcala illa Iacob, per quam aſcendunt & deſcendunt Angeli. Aſcendunt
Geneſ.28. quippè ad amandum Deum, & deſcendunt ad diligendum proximum, qui eſt ad
Matt. 22. imaginem Dei. Igitur in hoc tota lex pendet & Prophetæ. Quare epylogando concludo, quòd qui ſolam veſtem exteriorem virtutis habuerit, abſque interiori, hypocrita verè dicendus eſt: qui verò interiorem habuerit iuſtitiam, etiamſi de exteriori non multum curet optimus Chriſtianus dici poterit; qui autem vtrumque, ſanctus dicendus erit. Itaque ſola exterior iuſtitia Phariſaicam hypocriſim facit: interior iuſtitiam viri Chriſtiani conſtituit, vtraque perfectionem videtur conſumare: licèt in caſu obligante, exteriori iuſtitia interior explicanda eſt à quolibet Chriſtiano.

Sed circa illa verba. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Adhùc aduertēdū eſt, quod ali qui per fructus, non fructus perſonæ aut vitæ, ſed fructus doctrinę intelligunt, vt cùm Chriſtus dicit: A fructibus eorum cognoſce

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis eos, intelligatur de fructibus eorum, nō quatenus sunt homines, sed quatenus sunt Doctores: sic enim facile erit hos falsos Prophetas dignoscere. Secundum quem intellectum pulchrè distinguit inter fructus & folia, vt intelligatur Dominus voluisse dicere. Nolite attendere ad folia eorum ad verborum probabilitatem & ornatum, aut reliquam virtutum speciem quam ostentant: sed ad fructum qui ex doctrina ipsorum cō sequitur: siquidem & arboris bonæ, vel malæ distinctio, non percipitur satis ex foliis, sed euidentissimè ex ipsis fructibus. Quare secundum istum sensum similitudo arboris bonæ vel malæ, non applicatur ad voluntatem, nec ad hominem bonum aut malum, sed ad doctrinam bonam vel malam: quoniam non potest esse mala doctrina ex qua boni fructus producuntur, nec bona ex qua mali fructus prodeunt. Verum est quòd hęc applicatio, non videtur conuenire ei quod sequitur. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur*, nisi sic fiat applicatio. Sicut arbor bona deprehenditur ex eo quòd fructus bonos profert, & contrà mala ex eo quòd malos facit: sic verus Propheta cognoscetur ex eo quòd sua doctrina in auditoribus bonos fructus producit, falsus autem si sua prædicatione malos fructus progignat. Probabiliter hoc dicitur, nisi quòd illud quod subijcit, de bono & malo homine, magis videtur congruere voluntati ac rectę intētioni qualis fuit prior interpretatio.

Non omnis qui dicit mihi: Domine Domine intrabit in Regnum cœlorum. Explicatio affectus est hæc reduplicatio, & intelligitur de his qui verbo tenùs deuotissimè Deū inuocant, Iesu nomen milliès referunt, cùm tamen cor auersum habeant ab eo. De quibus
Augus. Aug. 3. lib. confess. c. 6. sic dicit: Incidi in homines superbè delirantes, & superbi nimis atq; loquaces, in quorum ore laquei diaboli, & vilcū confectū commixtione syllabarū nominis tui & Domini nostri Iesu Christi, & Spiritus sancti Paracleti: hæc enim omnia non recedebant de ore eorum, sed sonorenus & strepitu linguæ, cæterum cor inane veri. *Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in Regnum cœlorum.* Nam vsurpatio doctrinę sine iustitia,
Aristo. Simile. non est veritas Regni, sed vanitas nudi sermonis, De quibus dicit Philosophus: Sunt qui opera non faciunt: ad rationem autem confugientes quærunt philosophari & esse boni, aliquid simile facientes ægris, qui medicos quidem audiunt studiosè, faciunt autē operandorum nihil: & quemadmodum illi nunquam benè habebunt corpus sic curati, sic nec isti mentem sic philosophantes. Vnde in Regnū cœlorum nō intratur nisi per obseruationem iustitiæ legum ad ipsum regnum pertinentium: hæc autem sunt Dei præcepta, in quibus voluntas Dei consistit. *Multi dicent mihi in illa die: Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis.* *Matth. 7.* *Quia nunquam noui vos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Illa dies est dies iudicij, quæ quasi anthonomaticè dicitur Ille, sicut ille Poeta, ille Orator, per anthonomasiam significat homines celebres in illa arte, vt Virgilium in Poesi, Ciceronem in Oratoria: sic Dies Illa illum diem designat super omnes dies timendum, ac singularē, in quo omnes stabimus ante tribunal Christi reddituri rationem nostrarum actionū, & accepturi prout quisque gesit in corpore, & in quo omnes resurgemus. *Rom. 14.* *2. Tim. 4.* Vnde Paulus: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: In illa ergò die multi dicēt *Matth. 7.* Christo: Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, &c. Prophetia non solùm accipitur hic pro eo quod est ventura prædicere, verùmetiā pro eo quod est sacras Scripturas interpretari. Sed hoc donum, & gratiæ miraculorum sunt gratiæ gratis datæ, quæ etiam peccatoribus obuenire solent: quoniam miracula edere in confirmationē propriæ sanctitatis, non datur nisi iustis: ea autem facere in confirmationem fidei, etiā peccatoribus contingere solet: quoniā tunc non datur hæc gratia propter eum sed propter alios, hoc est, in ædificationem corporis *Ephes. 4.* Christi (vt ait Paulus) Sicuti ego possum inimico meo committere pecuniam meam, nō ob suam vtilitatem sed vt alijs quibus ego voluero tribuat: sic dona hæc etiam inimicis Dei tribuuntur, non in ipsorum vtilitatem, sed in ædificationem Ecclesiæ & Sanctorum. Vnde & Balaam iniustus donum habuit Prophetæ, & Iudas ejiciebat dæmonia in nomine Christi, & forsam tunc etiam erat peccator. *Et tūc confitebor illis quia nunquam noui vos.* Nunquam (ait) quia nec tunc quando faciebatis miracula, & dęmonia ejiciebatis, & futura prædicebatis, Scripturarum occulta manifestabatis, non cog-

cognoscebam vos: quia & tunc peccatores eratis absque interiori iustitia ambulantes. *Nunquam noui vos.* De notitia approbationis loquitur, qua suos Deus agnoscit. De
2. Tim. 2. qua dicit Paulus: Nouit Dominus qui sunt eius, aliàs notitia simplicis intelligentię omnes cognoscit Deus. *Discedite à me.* Hæc est
Matth. 25 sententia illa quam infra cap. 25. refert. Ite
Esa. 26. maledicti in ignem æternum. Et illud Esai. 26. Tollatur impius ne videat gloriam Dei.
Hiere. *Omnes qui operamini iniquitatem.* Non dicit: Qui operati estis (ait Hiero.) ne videretur tollere pœnitentia, sed qui operamini quia in peccato mortali discesserunt, quę voluntas adhùc in eis remanet, & in æternum durabit: Nam (vt ait Damasc.) quod est Angelis casus, hoc est, hominibus mors, & ideò sicut Angeli remanserunt in obstinata voluntate eius quod concupierunt, ita homines
Damas. obstinati permanēt in voluntate peccandi, in qua moriuntur. Et ita intelligе illud Eze-
Ezech. 32. chiel. 32. Descenderūt in infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum. Arma eorum quibus in infernum descenderūt, eorum iniquæ voluntates: gladij, quibus Deum impugnauerūt & Sanctos, sunt conatus eorum ad malum: & iniquitates in ossibus, sunt notæ peccatorū in viribus animæ. Et hæc est causa quòd ignis semper eos incendit: quia voluntates illę perpetuę semper erūt in eis, eo quod nō sunt susceptibiles gratię, quia cùm ceciderunt à statu merendi, impossibile fuit redire ad gratiam, & per consequens necesse est
Dionisius remanere in pœna. Anima enim rationalis, quę (sicut dicit Dionisi.) discussā habet disciplinā per signa vestigij & imaginis acceptam, sine sensu perfici non potest, & casus ab vsu sensuum est impossibilitas sibi resurgendi. Hęc Albertus Magnus docet: *Omnis*
Albertus Matth. 7. *ergo qui audit verba mea hæc & facit ea assimilabitur viro sapienti qui ædificauit domū suam supra petram, & descendit pluuia & venerunt flumina, & afflauerunt venti: & irruerunt in domum illam & non cecidit, fundata enim erat super petram: Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Firma hæc petra, est doctrina Christi infallibilis atque certissima, vt ab eo procedens qui fallere vel mentiri nō potest. Super hanc ędificat quisquis eam auditam custodit in corde, & toto conatu studet, vita atque moribus exprimere, omnesque suas cogitationes, affectiones, sermones, & actiones super eā fundare, id est, secundū eam dirigere est solicitus. Hæc enim est ædificatio, quam prudēs homo super tale fundamentum superstruit, siue superædificat. Venit pluuia, veniunt flumina, veniunt venti, quando tentationes veniunt, vel à carne, vel à mundo, vel à diabolo, quæ nostram ædificationem quærunt subuertere, quæ nos à proposito virtutis, & vitæ Euangelicæ perfectione quærunt dejicere. Ab imo flumina, à supremo venti veniunt: quoniam ex omni parte multiplex, tentatio nos quęrit à statu virtutis euertere. flumina molliter allunt, & velut suauiter circunlambunt domum vt eam dulciter absorbeant: venti autem rugitu magno sęuiūt, & toto impetu in eam irruunt, vt vi prosternant in terram: quoniam prospera per molitiem homines dissoluere quęrunt, aduersa velut impetu prosternere. Vel aliter per cit cūlambentes vndas carnalium tentationū blandimenta, per ventorum flatus, maligno rum spirituum suggestiones signantur. Illę plerunque hominem frequenti solicitatione blandè emolliunt, & mollitie resolutum in se absorbent: hę verò subito impetu magis solent arripere instabiles. Qui autem Christi doctrinę firmus innititur, hunc nec prospera, nec aduersa, nec carnis blandimenta, nec tētamēta diabolica à statu rectitudinis dejcere, vel etiam deflectere poterunt, immò verò ablutis (si quæ adhærebant) sordibus etiam mundior remanebit domus: quoniam tentationibus probat⁹ à Deo nō accipiet spiritualis homo detrimētum, vt etiam euadat mundior. Super arenam verò ędificat quisquis vitam suam, non super virtutem fundat, atque instituir, sed vel secundum carnis suasionem, vel secundum maligni suggestionem, vel secundum errantis multitudinis ac mundi exemplum: vel etiam secundum aliquam purè humanam doctrinam, quæ nec est à Deo, nec diuinæ consona. Quisquis autem ita ędificauerit stultus esse mōstratur, ex eo quòd omnem suam ędificationē perdit, & omnem laborem quem impēdit illi: mox enim aduenientibus tentationibus quibuslibet cedit, & omni ex parte miser efficitur, hinc carnis & mundi blandimētis in quæuis carnalia vitia dissolutus immergitur: illius maligni suggestionibus in quæuis quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tumuis magna facinora impellitur. Et licèt nonnulli ex illis, qui Christi non innitũtur doctrinæ ad tempus videãtur bene stabiles, aduenientе tame tentatione cito monstratur, quoniam is qui tentationum impulsib⁹. cedit, stabili non erat ille gradu. Quam autem magna sit ædificationis huius ruina tũc declarabitur, quãdo cùm ædificante stulto omnis illa stulta ædificatio dabitur in escã ignis eterni. Hæc ante conclusionem huius prolixi sermonis voluit Dominus suos esse præmonitos, vt nemo sibi sufficere puter, quòd verba Christi audierit, sed solicitus sit
Luc.11. vnusquisq; audita fideliter custodire: Beati enim qui audiunt verbum Dei. *Omnis ergo qui audit verba mea hæc.* Est auris nõ audiens
Albert. (ait Albertus) & hæc est idoli, de quibus
Psal.113. Psal.113. Aures habent & non audient. Et est auris audiens & non interiùs percipiens, & hæc est stollidi, qui penè nõ differt à bruto, de quibus in epistola Iudæ dicitur. Quæcunq; autem naturaliter rãquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Est autem auris audiens, & disciplinam interius
Apoc.2. accipiens, de qua Apoc.2. dicitur: Qui habet aures audiendi audiat, quid Spiritus dicat Ecclesijs. *Verba mea hæc.* Nam licèt alibi multa dixerit Christus, quæ in admirationẽ rapiebant homines: tamen ista præ alijs omnem modum perfectionis in se habent.
Apoc.22. De quibus dici potest illud Apoc.vlt. Hæc verba fidelissima sunt & vera. Et *facit ea.*
Rom.2. Nam (vt ait Paul. Rom.2.) non auditores Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis
Iacob.1. iustificabuntur. Et Iacob.1. Estote factores verbi, & nõ auditores tantùm, fallentes vos metipsos. *Assimilabitur viro,* hoc est, Christo: vir enim à virore dicitur, & de Christo
Hiere.17. dicitur Hiere.17. Erit quasi lignum viride, quod ad humorem mittet radices suas: nam à Christo omnis viror est sapientiæ. De eo
Eccles.9. enim dicitur illud Eccles.9. Inuentus est in ea vir pauper & sapiens, qui liberauit ciuitatem sapientia sua. *Qui ædificauit.* Nempè
Ephes.2. ædificatione virtutis, de qua Ephes.2. dicitur: Superædificati super fundamentũ Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu. In quo omnis ædificatio constructa crescit in templũ sanctum in Domino. In quo & vos coædificamini in habitaculũ Dei in Spiritu sancto.
1.Cor.3. Et.1.Corint.3. Dei ædificatio estis. *Domum suam.* Hoc est, Ecclesiã, quæ dicitur domus Dei, secundum illud Paul. Hæc scribo tibi fili Timothee, vt scias quomodò oporteat te conuersari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei. Et Genes.28. Quandò Iacob in visione
Gene.28. vidit templum, quod erat ædificandum in illo loco vbi iacebat, dixit: Nõ est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. *Supra petram.* Hoc est, supra soliditatem veritatis diuinæ. Nam fundamẽtum huius ædificij est Fides,
1.Cor.3. iuxta illud Paul. 1.Corin.3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Et
Psal.86. Psal.28. Fundamenta eius in montibus sanctis, hoc est, in summo vertice articulorum
Matth.16 Fidei. Et illud Matt.16. Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam, hoc est, super hanc solidam confessionem,
Eccles.26. quam fecisti. Eccles.26. Fundamẽta æterna supra petram stabilem. Charitas autem est, quæ dat formam huic spirituali ædificio: est enim charitas omnium virtutũ forma, sine qua ipsa Fides, & Spes informia sunt. Per Spem autem hoc ædificium erigitur, & per alias virtutes compaginatur: eò quòd omnes virtutes sunt cõnexæ, nec perfectè vna sine alia inueniatur. Quare quia aquæ multæ non poterũt extinguere charitatem, nec
Cant.8. flumina obruent illam, non cadet huiusce-
Simile. modi ædificium, immò aliquando flatibus persequutionum, & fluctibus tentationum plus accenditur hic ignis, veluti ignis, qui dicitur vulgari sermone, *de alquitran*, qui aqua plus inardescit. *Fundata enim erat supra petram.* Esa.54. dicitur: Fundabo te sapphyris, & ponam iaspidem propugnacula tua.
Esa.54. Hoc est: Fundabo te Fide, quæ significatur per sapphyrum aërei coloris: sic Fides est cœlestium rerum, & iaspis significat charitatẽ: nam iaspis faciem reddit veluti speculum, & charitas facit animam esse Dei speculũ: quoniam in anima plena charitate resplendet gratia, quæ est facies Dei, iuxta illud: Si
Psal.4. gnatum est super nos lumen vultus tui Domine, & charitas est propugnaculum animæ. Et *omnis qui audit verba mea hæc & non facit ea assimilabitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam, &c.* Nam qui audit verba Dei & non facit ea, non audit nisi more bestiali extrinsecus tantum, se-
Esa.6. cundum illud Esai. 6. Aure audietis & non audietis. Et sequit. Excœca cor populi hui⁹. Et Iacob. 1. Talis comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo:
Iacob.1. consideravit enim se & abijt, & statim obliuius est, qualis fuerit. Et Hebr. 4. Non profuit illis sermo auditus, non admixtus Fidei
Hebr.4. ex his quæ audierunt, hoc est quia aure corporali

porali dumtaxat illum audierunt, nec tanquàm sermonem Dei ex Fide sibi loquentem acceperunt; ideò non profuit eis. *Qui ædificauit domum suam super arenam.* Arena vocatur congeries peccantiũ, & Synagoga multitudine infinita & tumultuosa nullo glutino charitatis vnita, nulla fertilitate fœcunda, pondere terreni affectus grauissima: nam arena est innumerabilis, & stul-
Eccles.1. torum infinitus est numerus Eccles.1. Et tumultuariè arena est congregata, sic inter su-
Prouer.13. perbos semper sunt iurgia. Prouerb. 13. Et
Esai.3. Esai.3. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem: nec glutino est
Ezech.13. vnita, sic mali sine charitate sunt. Ezech. 13. Linunt parietem absq; temperamento,
Eccles.1. dic eis, quòd casurus sit. Eccles.1. Arenam maris quis dimensus est? Quasi dicat, Nullus: quia non est continua in spiritu & glutino charitatis vnita, sicut sancti. Est infœcunda arena: nam ex terra incensa, & imminuta redacta, fit arena: sic mali steriles
Iob.28. sunt, quia concupiscentiæ ignis eos in diuersa desideria diuidit. Vnde Iob.28. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igni subuersa est. Ponderosa est arena, sic peccatum pondere suo in aliud trahit, & vsq; in infer-
Prou.27. num descendit. Prouerb.27. Graue est saxũ & ponderosa arena, sed ira stulti vtroq; grauior. Vnde Apoc.12. dicitur, quòd dra-
Apoc.12. co stetit super arenam. Quare domus illa
Iob.8. corruit. Vnde Iob.8. dicitur: Innitetur super domum suam, & nõ subsistet. Nam ibi habitant dæmones, qui non subsistent,
Iob.18. secundum illud Iob.18. Habitent in tabernaculo eius socij eius qui non est, hoc est, diaboli, cecidit enim veluti Babylon magna, & facta est habitatio dæmonum, & cu-
Apoc.18. stodia omnis spiritus immũdi. Cecidit enim per stillicidiũ concupiscentiæ, & per sæcularis pompæ flumina, & per flatũ dæmonũ: ideò eorum habitatio facta est. *Et facta est ruina eius magna:* Quoniam à fundamento corruit: perdidit enim etiam Fidem, aliàs quandò hoc manet fundamentum reparari potest ædificium per pœnitentiam. Nam quandò fundamentum subuertitur, Fides non remanet: & ideò tunc de pœnitentia
Apoc.16. nõ cogitatur, nec de reædificatione. Apoc. 16. Fracta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderũt. In tres partes frangi, est in perfidiam contra Fidem
Ephes. 4. corruere per suffosionem fluuiorum: in desperationem contra Spem ex mollitie pluuiarum: quoniam carnales ac sensuales desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, & indeclinationẽ à recto contra Charitatem per odium & malam voluntatem. Ideò dicitur magna ruina: quia non habet vnde reædificetur: quia in toto cadit, & quia in infernum corpore & anima cadit: & quia profundè de vitio in vitium cadit; & sic omnia patent ruinæ. Nec locus eorum inuentus est ampliùs in cœlo, vt dicitur
Apoc.12. Apoc.12. *Et factum est cum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius.* Consummauit, hoc est, ad summã perfectionẽ euexit doctrinam suam, super omnes alias doctrinas: nã consummatio sermo-
Eccles.43 num ipse est, vt dicitur Eccles.43. Admirabantur. Verbum Græcum hic significat stupore magno afficiebãtur. Est autẽ admi-
Albert. ratio (ait hic Albert.) suspensio & agonia cordis, in magno aliquo apparente, quod cor nec attingere nec concipere plenè, nec
Damas. tamen negare potest. Vnde Damasce-nus dicit, quòd admiratio est stupor in magna phantasia. Et est hæc admiratio nondum credentis, sed tentantis venire ad Fidem, & quærentis qualiter sit quod apparet. *Erant autẽ admirantes super doctrina eius.* Doctrina propriè dicitur disciplina, quæ à docente per rationes tales proponitur, quæ generales sunt audientibus, qualis est totus hic sermo. Ea enim quæ omiserat lex, & in imperfectione remãserant, propter carnales, qui nondum totum capere volebãt, nec poterant, & tamẽ ratio naturalis probabat illa fore addenda: hæc addidit Christus in sermone: & ideò tales rationes audientes, & in corde illas reuoluentes, admiratione magna capiebantur: nam omnis veritatis inquisitio, incipit ab admiratione, vt dicit Philosophus. Vnde Cant.4. dicitur: Sicut
Cant.4. vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce. Vitta enim dicuntur labia ligantis corda audientium ad dictorum Fidem, vel admirationem: coccinea autem sunt, quia faciunt corda ardere & rubescere per amorem. Est autem eloquium dulce, quando est de suauitate gratiæ & morum honestate. Vnde Psal.44. dicitur Christo: Diffusa est
Psal.44. gratia in labijs tuis. Et Lucas dicit, quòd admirabantur turbæ de verbis gratiæ, quæ
Marc.11. procedebant de ore eius. Et Cant.4. Mel,
Cant.4. & lac sub lingua tua. Quare Ioann.7. dice-
Ioan.7. bant: Nunquam sic loquutus est homo. Huiusmodi autem admirationi subiungit causam, dicens: *Erat enim docens eos sicut potestatem habens: & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

risæi. Habuit potestatem docentis Christus. De qua dicit Arist. 1. metaph. Signum autē omnino scientis est posse docere. Quandò enim rationabiliter probantur dicta, nec inter se cōtrariantur, hoc est signū potestatis docētis: & quandò balbutiendo, & ratione quasi tremente dicūtur: signum est quòd qui dicit ea non intelligit, sed cùm ignorās sit in veritate, sicut simia figuram docentis assumit, & illi sunt magistri erroris. Id dixit Dominus Saduceis. Erratis nescientes Scripturas, & virtutem Dei. Hanc autem potestatem certum est habuisse Christum.

Arist. 1. metaph.

Matth. 22

Est alia potestas persuadēdi in moribus, & hæc sit exemplo vitæ, nam talis doctrina (vt Aristo. docet libr. 1. Ethico.) Non est contemplandi gratia sed vt boni efficiamur, Christus autem cepit facere, & docere, vt dicitur Actor. 1. Confidenter enim & quasi cum potestate suadet bonos mores, qui pri⁹ illos in se habet: confusioni autem proxim⁹ est qui ea docet quæ non facit, quales erant Pharisæi, secundum illam sententiam Christi de eis loquente. Quæ dicunt facite, secundum verò opera eorum nolite facere. Quare Paul. Romanor. 15. dicebat: Non audeo loqui aliquid eorum quæ per me non effecit Christus. Est autem alia potestas docentis, & persuadentis, quandò doctrinā suam miraculis confirmat. Hæc autem potestas illius præceptoris dumtaxat est, qui supernaturalia docet quæ ratione naturali probari non possunt, nec exemplo cōmunium operum persuaderi. Sed oportet quòd artibus supernaturalibus ostendantur esse vera. Talis autem fuit doctrina Christi tot miraculis confirmata, de qua dixit Lucas cap. 24. Quòd Iesus fuit vir Propheta potens in opere, & sermone coram Deo & omni populo. Et Deutero. 18. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tanquam meipsum audietis. Vltima potestas est legislatoris. Vndè tanquam verus Legislator dicebat. Ego autem dico vobis. Ecce potestatem Legislatoris, de quo dicit Esai. Dominus Legifer noster. Fuit etiam Doctrina eius in potestate: quoniam poterat mouere voluntates audientium ad ea quæ docebat: nam (vt dicitur Prouer. 6.) sicut diuisiones aquarum ita & cor Regis in manu Domini, quocūq; voluerit inclinabit illud. Si cor Regis qui nulli subest est in manu Domini, quāto magis reliquorum hominum corda? Vndè & ipse dixit discipulis suis. Ioann. 13. Vos vocatis me Magister & Domine, & benè dicitis, sum etenim. Magister in docendò, Dominus in commouendo voluntates. Quare & miracula tanquam Dominus faciebat imperando nec sic Helias aut Heliæus miracula fecerunt. Fecit & miracula in confirmationem propriæ doctrinæ, qualiter & sancti Patres miracula non fecerant. Quo cira de eo dicebant turbæ. Quid est hoc? Quænā doctrina est hæc nouæ? quia in potestate dæmonibus imperat, & obediunt ei? In potestate docebat qui tanquam iudex æternas pœnas comminabatur, & præmia promittebat. Vndè Chrysost. hic. Terribilis illius iudicij faciens mentionem, se monstrabat esse iudicem de præmijs atque supplicijs, vndè consequens erat, illos per ista turbari. In potestate docebat: quoniam liberè quoruncūq; crimina carpebat, nulliq; assentabatur, aut vllum timebat, quo contra Pharisæi & adulatores erant, nec veram doctrinam docebāt semper, nec spiritum legis intelligebant, nec miraculis suam doctrinam confirmabant, nec iustitiam legis docebant, sed suam quærebant statuere, secundum traditiones hominum, & cùm omnem suam iustitiam in obseruantia exteriori Legis ponerent, nullam potestatem aut virtutem poterat habere eorum doctrina. Christus autē dicitur: 1. Cor. 2. quia verba eius erant in potestate probata. Nam sicut in tactibus eius erat quidem humanitas tangens, deitas autem virtutem dans curandi, ita etiam in verbis eius semper virtus deitatis diffundebatur in audientium corda quantum inse erat. Ex histribus capitibus sumitur alia nota vel signum, quo ostenditur Christum fuisse verum Messiā: nam Esai. prædixerat. Erit iustitia cingulū lumborum eius, hoc est, inseparabilis & cō iuncta ei, vt cingulum iungitur renibus. Et Hierem. 23. Faciet iudicium & iustitiam in terra. Et secūda quòd Decalogus deberet p eum renouari vt Hierem. 31. habetur. Et feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum eis, putà decem verborum Decalogi, sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel. Dabo legem meam in visceribus eorum & in corde eorum scribam eam: quorum vtrumque in hoc sermone præstitit Christus, vt visum est.

Luc. 24.

Deute. 18.

Matth. 15.

Esai. 33.

Prouer. 6.

Ioann. 13.

4. Reg. 4.

Mar. 5.

chrysost.

1. Cor. 2.

Esai. 11.

Hiere. 23.

Hierem. 31.

SIGNA

Signa falsorum Prophetarum.

1. Cor. 11.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Paulus Corin. 11. ait: Oportet hæreses esse: vt qui probati sunt, manifesti fiāt in vobis. Vnde D. Augustin. lib. 16. de Ciuit. cap. 2. tom. 5. ait: Cham porrò, qui interpretatur callidus medius Noe filius, tā quàm se ab vtroque discernens, & inter vtrunq; remanens, neq; in primitijs Israëlitarum, neque in plenitudine Gentium; quid significat, nisi hæreticorum genus callidum, nō spiritu sapientiæ, sed spiritu vertipellis astutiæ, quo solent hæreticorū feruere præcordia, & pacem perturbare sanctorum? Sed hæc in vsum cedūt proficiencium, iuxta illud Apostoli. 1. Corinth. 11. Oportet hæreses esse: vt probati manifesti fiant in vobis. Vnde & scriptum est: Filius eruditus sapiens erit: imprudente autē ministro vtetur. Multa quidem ad Fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorū callida inquietudine exagitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs, & instātiùs prædicātur, & ab aduersario mota quæstio, discendi exitlit occasio. Et lib. 18. cap. 51. ait: Videns diabolus templa dæmonum deseri, & in nomine liberantis Saluatoris currere genus humanum: hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinæ resisterent Christianæ, quasi possent indifferēter sine vlla correctione haberi in ciuitate Dei, sicut ciuitas confusionis indifferenter habuit Philosophos inter se diuersa, & auersa sentientes. Et infrà: Inimici omnes Ecclesiæ quolibet errore obcœcentur, vel malitia deprauentur: si accipiunt potestatē corporaliter affligendi exercent eius patientiam: si tantummodò malè sentiendo aduersantur, exercent eius sapientiam: vt autem etiam inimici diligantur, exercent eius beneuolentiam, siue suasibili doctrina cum eis agatur, siue terribili doctrina, vel disciplina. Item tom. 8. in Psal. 9. in illum Vers. Dum superbit impius incenditur pauper. Mirum est (ait) & verum, quāto studio bonæ spei permulti accendantur ad rectè viuendum comparatione peccatorum, quo mysterio agitur, vt etiam hæreses esse permittantur: non quia ipsi hæretici hoc volūt, sed quia hoc de peccatis eorum diuina operatur prouidentia, quæ lucem & facit & ordinat; tenebras autem tantum ordinat: vt sit earum comparatione iux gratior, sicut hæreticorum comparatione iucundior est inuētio veritatis. Ea quippè comparatione probati; manifesti fiant inter homines. Itē tom. 10. serm. 198. de tempore: Idcirco (ait) doctrinā Catholicam contradicentium obsidet impugnatio: vt fides nostra non otio torpescat, sed multis exercitationibus elimetur. Vnde & Beda super. 1. cap. Exod. Per magistros, quos præposuit Pharao filijs Israël, hæretici demonstrari docet præpositi à diabolo sua æstimatione, vt sanctos affligāt oneribus peccatorum. Quapropter mox post Christum diabolus hæreses concitauit, vt D. Chrysostom. tom. 2. hom. 47. in cap. 13. Matthæi in secunda docet, dicēs: Liquidò hinc apparet, post veritatis semina iam collecta erroris fraudem pullulasse, quod euentus quoque rerum confirmauit. Falsi enim prophetæ, post Prophetas apparuerunt, & fallaces apostoli, post Apostolos, & post Christum Antichristus. Habemus ergo qua ratione oporteat quòd hæreses sint. Has autem magni homines adinuenerunt, vt Aug. docet tom. 8. in Psal. 124. in illum versiculum: Montes in circuitu eius. Hi montes magni (inquit) significant magnas quasdam animas, sed malas. Non enim putetis fratres, quòd potuerunt fieri hæreses per aliquas paruas animas, non fecerunt hæreses, nisi magni homines, sed quantum magni tantum mali: montes, non enim montes erant tales, qui susciperent pacem, vt colles susciperent iustitiam, sed illi dissensionem susceperunt à diabolo patre suo. Montes ergo erant, ad tales montes caue nè fugias. Venturi sunt homines, & dicturi tibi magnus ille vir, & magnus ille homo, qualis fuit ille Donatus, qualis Maximianus, &c. omnes istos montes nominamus, sed naufragosos. Ex hac ergo parte magnam (vt vides) afferunt difficultatem hæretici. Quòd si his addas paruulos, infantes, ac simplices ipsos decipere, maiora intelliges damna esse, & maiori indigere remedio. Hoc autē ex Diuo Augustino patet tom. 8. in Psal. 10. in illum versiculum, Quoniam quæ perfecisti, destruxerūt. Hoc contra omnes hæreticos (inquit) dicitur: Omnes

Augustin.

Idem.

Idem.

Idem.

Chrysost.

Augustin.

Augustin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnes enim quantùm in ipsis est destruxerunt laudem, quàm ex ore infantium, & lactentium perfecit Deus, dum quæstionibus vanis & scrupulosis exagitant paruulos, & eos nutriri Fidei lacte non sinunt. Quasi ergò dictum sit huic animæ, quarè isti tibi dicunt: Transmigra in montem sicut passer? Quarè te de peccatoribus terrent, qui intendunt arcum ad sagitandos in obscura luna rectos corde? Respondet: Ideò vtique me terrent: quoniam quæ perfecisti destruxerunt. Vbi, nisi inconuenticulis suis? vbi paruulos, & interioris lucis ignaros, non lacte nutriunt, sed venenis necant. Beda etiam in cap. 10. 1. ad Cor. ait. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè glorię principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Ille autem qui huiusmodi hominibus credit: homo est imaginatione quadam veritatis, ac pietatis illusus. Augustinus autem in negligentes hæreticos potestatem habere asserit, tom. 3. libr. de Agone Christiano. c. 28. Isti homines decipiunt eos qui negligētes sunt in catholica Fide, & ipsam Fidem suā, quæ in Scripturis manifesta est nolunt dicere, & (quod est grauius, & multū dolendū) cùm in catholica Fide negligenter versentur, hæreticis diligentes aures accommodant. Igitur ex his colligitur, quantam curā res hæc falsorum Prophetarum exposcat, vt oues à lupis verique à falsis Prophetis discernantur. Indagandi quippè sunt hæretici, eorumque technæ omnibus manifestā dæ: quatenus verus orthodoxus, eos qui in occulto nocere solent cauere valeat. Quare beatus Clemens in Epistola Ægyptiorum Pontificum ad Felicem Papam hic refert. Vestrum est (inquiunt Pontifices illi) Pater sanctissimè, Canonica districtione solicitè Ecclesiasticæ regulæ aduersantibus, & fratrum insidiatoribus obuiare, nec permittere nouiter dicere, quod Patrum venerabilium authoritas omnino non censuit. Studiosiùs itaque à catholicis improbis probè resistere nitendum est, nè torpētes, desidia oppressi, culpæ taciturnitate teneamur obnoxij, & quasi fauorem impendentes iudicemus, dum aduersa catholicæ Fidei propulsare negligimus. Vndè dictum est. Negligere quippè dum potsis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et D. Cyrillus, tom. 2. Homel. contra Iouinianum Antiochenum Episcopum taxans illum, quòd non cum cæteris Episcopis contra hæreticos dimicaret (ait) Erexit (vt vides) draco ille multorum capitum, caput prophanum ac sceleſtum, vt in Ecclesiæ filios impietatis suę venenum expuat: occurro illi nudatam habens Sancti Spiritus machęram, pugnoq, aduersus hāc bestiam propter Christum: quàmobrem nō collaboras cùm eo, qui quod bonum est facere conatur? Quarè non simul & ipse consistis in acie? Sternatur omnium manu, commune reputemus hoc certamen; vt simul vincentes gratias referamus Seruatori dicē tes: Contriuisti capita draconis. Et D. Bernardus Epistō. 195. de quodam hæretico, qui dicebatur Arnaldus de Brixia sic ait: Hoc scientes nescio an meliùs salubriùsue, in tanto discrimine rerum agere valeatis, quàm (iuxta Apostoli monitum) auferre malum ex vobis. Quanquàm amicus sponsi ligare potiùs, quàm fugare curabit, nè iam discurrere, & eo nocere plus posset. Denique si capi vulpes pusillas demollientes vineas Scriptura salubriter monet, num multo magis lupus magnus & ferus religandus est, ne Christi erumpat ouilia, mactet & perdat? Et Epist. sequenti. 196. de eodem hæretico loquens (ait:) Hic fertur esse vobiscum. Videte quæso, ne vestra authoritate plus noceat. Nam cùm artem habeat & voluntatem nocendi; si acceſſerit fauor vester, erit funiculus triplex, qui difficilè rumpitur supra modum vt vereor nociturus, &c. Et Diuus Gregorius libr. 8. Mora. cap. 2. Sancta Ecclesia (inquit) studet priùs assertiones hæreticorum falsas ostendere, & tunc prædicamenta veritatis aperire: quia cùm recta se tenere æstimant, recta quæ audiunt contumaciter impugnant. Antè ergò necesse est, vt errorem suum hæretici sentiant, ne audita veritati contradicant. Quia etsi camporum sentes arator vomeris scisione nō eruat; terra accepta semina, in segetes non producit. Et cùm putredinem medicus vulneris apertione non eijcit: nequaquam in loco putredinis sana caro coalescit. Diuus etiā Hieronymus tom. 2. in prima Epistola ad Theophilum, super nefaria hæresi (inquit) quam in multa patientia geris, & putas Ecclesiæ viscera incubantes tua posse corrigi lenitate: multis sanctis displicet, ne dū paucorū pœnitentiam prestolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat. Isichius etiam antiquissimus Doctor super cap. 14. Leuit. vbi præcipit Deus, quòd cùm homo viderit

Beda. *Augusti.* *Clemēs Papa.* *Cyrillus.* *Bernardus* *Idem.* *Idem.* *Gregor.* *simile.* *Hieronym.* *Isichius. Leuit. 14.*

viderit in domo sua speciem aliquam lepræ pullulare; adeat Sacerdotem, & dicat ei: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea, docet id significare: quod cùm in Ecclesia (quæ à Paulo dicitur domus Dei) viderimus aliquam speciem hæreseos apparere: protinùs illam manifestemus, vt emundetur, nec amplius serpat. Quinimò à viris doctis eius frœnum imponitur vt docet D. Hieronymus tom. 5. in cap. 29. Ezechielis in illa verba, Ponam frenum in maxillis tuis, vbi sic ait. Ponit autem Dominus in maxilis istius draconis frenum, & perforat labia eius, atq, constringit armillę circulo: quando per ecclesiasticos viros, qui in Scripturis sanctis eruditi sunt imponitur ei silentium, & vniuersa peruersitatis dogmata dissoluūtur. Item epistola ad Cthesifontem contra Pelagianos: Quia Origenis (inquit) Hæresis destructa est, nequaquam ampliùs antiquus serpens sibilat, sed contortus & euiscerātus, in cauernarū tenebris delitescens, Solem clarum ferre non sustinet. Hæc ergo sequens sanctorum Patrum documenta, id pro meis viribus agere in hoc libello contendam, vt omnia falsorum prophetarum, & præcipuè hæreticorū signa, iuxta sanctorum Patrum doctrinam pandam, quatenùs per ea facilè hic morbus deprehēdatur. Nam hæretici vulpes sunt, quarum interitus in captione cō sistit: sic enim ait Bernardus homil. 64. super Cantica, in illa verba, Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas, vide ne fortè ob hoc ab spōso iubeantur, non quidem exterminari, vel abigi, vel occidi, sed capi, quod videlicet huiusmodi spirituales, dolosasq; bestiolas omni vigilantia, & cautela obseruari oporteat, & exterminari, & sic capi, ideſt comprehēdi in astutia sua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cū conuincitur falsitas, rectissimè tunc dicitur capta vulpes pusilla, quæ demoliebatur vineam. Deniq; dicimus hominem in sermone capi, sicut habes in Euangelio, Matth. 22. Quia conuenerunt pharisęi in vnum, vt caperent Iesum in sermone: ita ergo Sponsus capere iubet vulpes pusillas, quæ demoliuntur vineas, ideſt deprehendi, conuinci, prodi: solùm hoc maligitatis genus hoc proprium habet, vt agnitum iam minimè noceat, itavt agnosci sit illi expugnari. Quis nisi demens comperta decipula sciens & prudens mittit pedem in illam? Sufficit proinde si capiantur, quæ huiusmodi sunt, hoc est, si prodas, & deducas ad medium, quippè quibus apparere, perire est, non sic cætera vitia, nempè manifestè veniunt, manifestè nocent, sciētes captiuant, superant reluctantes: vt potè vi, nō dolo agētia. Ergo cōtra huiusmodi apertè sæuiētes bestias, nō inuestigatione opus est, sed refrœnatione, solas has vulpes paruulas dissimulatrices maximas, quia proditę iam nō nocent, sufficit educi in lucem, & capi in calliditate sua: tali itaq; ex causa vulpes istę, & capi iubentur, & paruulæ describuntur. Et sermone. 65. Et quidem (ait) recensvastatio vineæ vulpē indicat affuisse: sed nescio qua arte fingendi, ita sua confundit vestigia calidissimum animal: vt qua vel intret, vel exeat, haud facilè queat ab homine deprehēdi, cūque pateat opus, non apparet author, ita per ea quæ in facie sunt cuncta dissimulat. Et vide alias mulieres relictis viris, & viri dimissis vxoribus, ad istos se conferunt, vide quāta difficultate hi capi possint, cùm tamen nocuivalde sint: Plus enim nocet, ait hic Bernardus, falsus Catholicus, quam si verus appareret hæreticus. Et D. Augustinus tomo. 8. in Psalm. 80. ait, Capite vobis vulpes pusillas exterminantes vineas, latentes in cauernis tortuosis, capite vobis, conuincite vobis, capis enim eum, quem de falsitate conuincis: vulpes autem solent habere tales foueas, vt ex vna parte intrēt, & ex alia parte exeant, advtrūq; foramen captor vulpiū retia ponat. Et D. Chrysost. tomo. 2. homil. 45. in cap. 23. Matth. in illa verba, Qui similes estis sepulchris dealbatis, ait: Sicut sepulchrum quandiù quidem clausum est, pulchrum videtur à foris, si vero fuerit apertum, horribile est: sic & simulatores bonorum, quandiù quidem non cognoscūtur laudabiles sunt, cùm autem cogniti fuerint, inueniuntur abominabiles. Igitur magna res in insidijs suis illos capere, & dolos eorum aperire. Quare Deus ordinat, vt eorum malitia manifestetur, sicut Paul. docet. 2. Timot. 3. dicens, Quemadmodum Ioannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati: nam (vt ait Hieronym. lib. 2. cōtra Iouinianum. tom. 2.) sicut signa quę faciebat Moyses, imitabantur signa Ægyptiorum, sed non erant in veritate, sed virga Moyses virgas Magorum deuorabat, ita & hæretici. Ait ergo Paulus, ita & hi resistūt veritati homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed vltrà non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit: vbi D. Anselmus dicit,

Hieron. *Bernard.* *Matth. 22* *Idem.* *Idem.* *August. Superillud Si me audieris non erit in te Deus recens.* *Chrysost. simile.* *2. Tim. 3. Hieron.* *Cap. 11. in fine.* *Anſel.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit. Quorum insipientia sit omnibus manifesta cùm ostenduntur palàm omnibus esse insipientes, nè jam aliquos seducere valeant, qui primò tanquam per pollicitationem, & ostentationem excellentis sapientiæ seducebant. Vndè Sapiens Ecclesiastici 1. dicit. Nè fuerishypocrita in conspectu hominum, & nō scandalizaberis in labijs tuis. Attende in illis, nè fortè cadas, & adducas animæ tuæ in honorationē, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio Synagogæ elidat te: quoniam accessisti malignè ad Dominū, & cor tuum plenū est dolo, & fallacia. Quare Dominus hic nos attentos vult esse ab his falsis Prophetis, qui veniunt ad nos inve stimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces: quos à fructibus cognoscendos docet, hoc est, ab effectibus, & operibus eorū. Quare sicut ignis per fumum qui est eius effectus dignoscitur: ita & per quædam effecta horum falsorum Prophetarum, tanquā per signa eos dignoscere valebimus. Sed quoniam res hæc grauis est, nihil ex meo capite, sed ex sacrorū Patrū sententijs proferam. Quos ne videar in meam potius sententiam trahere, quàm citare, ipsissimis verbis testimonia referam. Vestrum autē erit attentè ea legere, verbàque eorum ponderare, vt ex ipsis signa hæc deprehendere valeatis. Sed primùm ex diuo Hieronymo attendendum est quòd verba hæc Domini; Attendite à falsis Prophetis, de omnibus Prophetis intelligi possunt. qui aliud habitu & sermone promittunt, aliud verò opere demonstrant. Sed specialiter de hæreticis, qui ieiunijs & sanctitate se circundant, intrinsecus verò animum habent venenatum, quo innocētes ad ruinam trahunt, ideò lupis cōparantur. Quare interpretando ea de hæreticis, in multis alios falsos Prophetas comprehendemus. Vndè primum signum hæreticorum est hypocrisis, & simulata sanctitas, qua decipiunt simplices, & infantes, iuxta illā Diui Hieronymi sententiam libr. 4. super cap. 9. Esaiæ qua sic ait: Omnis hæreticus hypocrita est, aliud agens, & aliud simulans, & quidquid loquitur licèt videatur esse sapientia, tamen stultitia est. Diuus etiam Athanasius, oratione secunda contra Arrianos hæreticos ait: Simulatores hypocritas reijcite, quòd venenum mortis in abdito teneant, verborumque lenocinijs, ad serpentis similitudinem blandi sunt. Sed hoc in alijs quæ dicturi sumus signis passim deprehendemus. Operepretium tamen erit primùm scire quid sint hypocrita, & hæreticus, & quomodò à Patribus diffiniantur. Diuus Augustinus tom. 10. sermo. 59. de tempore sic ait: Hypocrita Græco sermone simulator interpretatur, qui dum intus malus sit: bonum se palàm ostendit: hypo, enim falsum: crisin verò, iudicium sonat. Nomen autem hypocritæ translatum est à specie eorum, qui in spectaculis tecta facie incedunt distinguentes vultum ceruleo, niueoque colore, & cæteris pigmentis habentes simulachra oris lintea gypsata, & vario colore distincta, nonnunquam colla, & manus creta perungentes, vt ad personæ colorem peruenirent, & populum dùm in ludis agerent fallerent, modò in specie viri, modò in forma fœminæ, & reliquis prestigijs. Quæ species argumenti translata est, in his qui falso incedunt vultu, & simulant quod non sunt. Sed hypocriseorum maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum est. Nam quicumque vult se videri quod non est, hypocrita est. Qui in Synagogis, & platearum angulis orat, vt videatur ab hominibus: hypocrita est. Qui ieiunans demolitur faciem vt ventris inanitatem demonstret in vultu, & hic hypocrita est. Ex quibus omnibus intelligitur hypocritas esse qui faciunt quodlibet, vt ab hominibus glorificentur. Mihi videtur & illum hypocritam esse, qui dicit fratri suo: Dimitte vt tollam festucam de oculo tuo, propter gloriam hoc facere, vt ipse esse iustus videatur. Hæc omnia Augusti. Hæreticus autem sic diffinitur à Beda in cap. 11. 1. ad Corinth. Hæreticus est qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. Ille autem qui huiusmodi hominibus credit, homo est imaginatione quadam veritatis, ac pietatis illusus. Eodem modò, & eisdem verbis definit Diuus Anselmus hæreticum super idem cap. 11. 1. Cor. Diuus etiam Athanasius in quæstione. 73. interrogat vndè dicitur hæresis. Et respondet, ab eo si quis eligat, & exequatur sententiam suam priuatam, & propriam. Quæ omnia in huius libelli discursu clarius apparebūt. Hinc sequitur eos maximè simulatores esse. Sic Diuus Augustinus tom. 4 parte. 2. lib. 2. de sermone Domini in monte. cap. 30. in illa verba: Hypocrita eijce primùm trabem de oculo tuo, docet dicens: Hypocritarum ergò nomine simulatores acceperis, & est multum cauendum, & molestum simulatorū genus, qui

Eccles. 1.

Hierony.

similc.

1. signum. siue. 1. effectus.

Hierony.

Athana.

Augus.

Bedā.

1. Cor. 11. lectione. 6 n fine.

Anselm. Athana.

2. sign seu effectus. 2 August.

qui cùm omnium vitiorum accusationes odio, & liuore suscipiant, etiam consolatores videri se volunt. Item Diuus Hieronymus tomo. 8. in illud Prouer. 11. Simulator ore decipit amicum suum, de hæreticis explicat dicens: Simulator ore, id est, hæreticus, decipit amicum suum, iusti autem liberabuntur scientia Catholica, scilicet, hæreticus simulans doctrinam Catholicam decipit auditorem suum, qui autem iuste veritatem sequuntur Euangelij, liberabuntur scientia Catholica ne decipula rapiantur hæretica. Et hoc est aliud signum, quod in processu magis patebit. Ex quo aliud cōsequitur signum, nempè eos maximè suos errores dissimulare. Aliter enim eos docent cum rudi plebeculæ loquuntur, aliter cum apud Sapientes proferunt. Nam plebi suos errores manifestè dicunt: apud Sapientes autē sic callidè, & dolosè, ac subobscurè fatentur, vt vix falsitas eorum à veritate discernatur. Quod præterquam quòd in Luthero nostris ferè temporibus experti sumus (referentibus Cocleo & Surio in suis historijs quas de illo conscripserunt) nempe illos apud Catholicos sic vafrè suos fassos fuisse errores, vt veritas ipsa viderentur, & posteà miseram plebeculam decepisse, dicentes se Catholicos confutasse, eosque iam suam approbasse doctrinam. Præter hoc argumentum, inquam, sunt duo egregia testimonia apud Diuum Hieronymum. Alterum tom. 2. in Dialogo aduersus Luciferianos, vbi sic orthodoxus loquitur. Sub Rege Constantio, Eusebio, & Hipatio Consulibus, nomine vnitatis, & Fidei infidelitas scripta est, & nunc agnoscitur. Nam illo tempore nihil tam pium, nihil tam conueniens seruo Dei videbatur, quàm vnitatem sequi, & à totiùs mūdi cōmunione non scindi: præsertim cum superficies expositionis, nihil iam sacrilegum præferret. Credimus (aiebant) in vnum Verum Deum, Patrem Omnipotentem. Hoc etiam nos confitemur. Credimus in vnigenitum Dei Filium, qui ante omnia sæcula, & ante omne principium natus est ex Deo, natum autem vnigenitum solum, ex solo Patre, Deum ex Deo similem Genitori suo Patri, secundum Scripturas; cuius Natiuitatem nullus nouit, nisi qui solus eum genuit Pater. Nunquid hic insertum est, erat tempus quandò non erat, vel de nullis extantibus creaturis est Filius Dei? Perfecta Fides est Deum de Deo credere, & natum (aiebant) vnigenitum solum, ex solo Patre. Quid est natum? Certe non factum. Natiuitas suspitionem auferebat creaturæ. Addebant præterea, Qui de cœlo descendit, conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, crucifixus à Pontio Pilato: tertia die resurrexit, sedet ad dexteram Dei Patris: venturus iudicare viuos & mortuos. Sonabant verba pietatem, & inter tanta illa præconia, nemo venenum insertum putabat. De Vsiæ verò nomine abijciendo verisimilis ratio præbebatur: quia in Scripturis (aiebant) non inuenitur, & multos simpliciores, nouitate sua scandalizat. Placuit auferri. Non erat curæ Episcopis de vocabulo, cùm sensus esset in tuto. Denique ipso tempore, cùm fraudem in expositione rumor populi ventilaret, Valens Murensis Episcopus, qui eam conscripserat præsente Tauro Prætorij præfecto, qui ex iussu Regis Synodo aderat: professus est se Arrianum non esse, & penitus ab eorum blasphemijs abhorrere. Res secrete gesta opinionem vulgi non extinxerat. Itaque alia die in Ecclesia quæ est apud Areminum, & Episcoporum simul, & laicorum turbis concurrentibus, Muzonius Episcopus prouinciæ Bizantinæ, cui propter ætatem primæ ab omnibus deferebantur, ita loquutus est. Ea quæ sunt iactata per publicum, & ad nos vsque perlata, aliquem è vobis sanctitati vestræ legere præcipimus: vt quæ sunt mala, & ab auribus, & à corde nostro abhorrere debent, omnium vna voce damnentur. Responsum est ab vniuersis Episcopis. Placet. Itaque cùm Claudius Episcopus prouinciæ Picenæ, ex præcepto omnium blasphemias quæ Valenti inferebantur legere cœpisset, Valens suas esse negans exclamauit & dixit. Si quis negat Christū Deū Dei Filium, ante sæcula ex Patre genitum, anàthema sit. Ab vniuersis consonatum est. Anàthema sit. Si quis negat Filium similem Patri, secundum Scripturas anàthema sit. Omnes responderunt. Anàthema sit. Si quis Filium Dei, non dixerit æternū cū Patre, anàthema sit. Abvniuersis conclamatum est. Anàthema sit. Si quis dixerit creaturā Filiū Dei, vt sunt cæteræ creaturę, anàthema sit. Similiter dictum est anàthema sit. Si quis dixerit de nullis extātibus Filiū Dei, & nō de Patre, anàthema sit. Oēs cōclamauerūt, anàthema sit. Si quis di

Hierony. Prouer. 6. 11.

3. Signum

Lutherus.

Cocleus. Surius.

Hierony.

Muzonius

Universidad de Deusto
Biblioteca

xerit erat tempus, quandò non erat filius, anàthema sit. In hoc cuncti Episcopi, & tota simul Ecclesia plausu quodam, & tripudio Valentis vocem exceperunt. Quòd si quis à nobis fictum putat, scrinia publica scrutetur, plenæ sunt certè Ecclesiarum arcæ, & recens adhùc memoria est. Supersunt homines qui illi Synodo interfuerunt. Et quòd veritatem firmet ipsi Ariani, hæc ita (vt diximus) gesta non denegant. Cùm ergo cuncti Valentem ad cœlum laudibus tollerent, & suâ in eum suspitionẽ, cũ pœnitentia dãnarẽt: idẽ Claudius qui suprà legere cœperat, ait: Adhùc sunt aliqua, quæ subterfugerunt Dominum & fratrem meũ Valentem, quę si vobis videtur, nè quis scrupulus maneat in commune damnemus. Si quis dixerit Filium Dei esse, quidem ante omnia sæcula, sed nõ ante omnino tempus, vt ei aliquid anteferat, anàthema sit. Dixerunt cuncti: Anàthema sit. Multaque alia quæ suspitiosa videbantur, ad pronunciationem Claudij, Valens condemnauit, quæ si quis plenius discere cupit, in Ariminensis Synodi actis reperiet, vndè & nos ista libauimus. His itaque gestis Concilium soluitur, læti omnes ad prouincias reuertuntur. Idem enim Regi, & bonis omnibus curæ fuerat vt Oriens, atque Occidens communionis sibi vincula necterentur. Sed diù scelera non latent, & cicatrix malè obducta in cocto pure disrumpitur. Cœperũt posteà Valens, & Vrsacius, cæteríque nequitiæ eorum socij egregij, videlicet, Christi Sacerdotes palmas suas iactitare dicentes, se filium non creaturam negasse, sed simil ẽ cæteris creaturis. Tunc Vsiæ nomen abolitum est. Tunc Nicenę Fidei damnatio conclamata est. Ingemuit totus orbis, & Arrianum se esse miratus est. Igitur alij intra suã communionem remanere, alij ad eos confessores qui sub nomine Athanasij exulabant cœperunt literas mittere, nonnulli in tam societatẽ meliorum desperatione plan xerunt, pauci verò (vt se natura hominum habet) errorem pro consilio defensauere. Periclitabatur Nauicula Apostolorũ, vrgebant venti, fluctibus latera tundebantur, nihil iam supererat spei. Dominus excitatus imperat tempestati, bestia moritur, tranquillitas reddit. Manifestiùs dicam: Omnes Episcopi qui de proprijs sedibus fuerant exterminati; per indulgentiam noui Principis, ad Ecclesias redeunt. Tunc triumphatorem suum Athanasium Ægyptus excepit. Tunc Hylarium de prælio reuertentem, Galliarum Ecclesia complexa est. Tunc ad reditum Eusebij lugubres vestes Italia mutauit. Concurrebant Episcopi, qui Ariminensibus dolis irretiti, sine conscientia hæretici ferebantur contestantes corpus Domini, & quidquid in Ecclesia sanctum est, se nihil mali in sua Fide suspicatos. Putauimus (aiebant) sensum congruere cum verbis, nec in Ecclesia Dei, vbi simplicitas, vbi pura confessio est, aliud in corde clausum esse, aliud in labijs proferre, timuimus. Decepit nos bona de malis existimatio, non sumus arbitrati Sacerdotes Christi, aduersus Christum pugnare. Multaque alia quæ breuitatis studio prętereo flentes asserebant, parati & suspitionem pristinam, & omnes Arrianorum blasphemias condemnare. Et eodem tomo in Epistola ad Pamachium & Oceanum de erroribus Origenis sic ait: Sic verba temperant hæretici (scilicet, illi de quibus loquitur.) Sic (inquit) verba temperant, sic ordinem vertunt, & ambigua quæque concinnant, vt & nostram, & aduersariorum confessionem teneant, vt aliter hæreticus, aliter Catholicus audiat, quasi non eodem spiritu, & Apollo Delphicus atque Loxias oracula fuderit Cresso, & Pyrrho diuersis temporibus, sed pari illudens stropha. Exempli causa pauca subijciam. Credimus (inquiunt) resurrectionem futuram corporum. Hoc si benè dicatur pura confessio est. Sed quia corpora sunt cœlestia, & terrestria, & aër ille, & aura tenuis iuxta naturam suam corpora nominantur: corpus ponunt non carnem, vt orthodoxus corpus audiens carnem putet, hæreticus spiritum recognoscat. Hæc est enim eorum prima decipula, quę si deprehẽsa fuerit, instruũt alios dolos, & innocentiã simulãt, & malitiosos nos vocãt, & quasi simpliciter credẽtes aiũt. Credimus resurrectionẽ carnis. Hoc verò cũ dixerint, vulgus indoctum putat sibi sufficere maximè quia & ipsum, & in symbolo creditur. Interroges vltra, circuli strepitus commouetur, fautores clamitãt. Audisti resurrectionem carnis, quid quæris amplius? Et in peruersum studijs commutatis, nos sycophantæ, illi simplices appellantur. Quod si obdurauerit frontem, & vrgere cœperis carnem digitis tenẽs, an ipsam dicant resurrecturam, quæ cernitur, quæ tangitur, quæ incedit, & loquitur? Primo redent, deindè annunt

Idem. Hieronym.

annuunt. Dicentibusque nobis: vtrum capillos & dentes, pectus, & ventrem, manus, & pedes, cæteroſq; artus, ex integro resurrectio exhibeat? Tunc verò risu se tenere non possunt. Cachinoq; ora soluentes, tonsores nobis necessarios, & placentas, & medicos, & sutores ingerunt. Et paulò post ait: Non est huius temporis contra dogma peruersum, rethoricum iactare sermonem, non mihi dites Ciceronis lingua sufficiat, non feruens Demosthenis Oratio animi mei possit implere feruorem: si velim hæreticorũ fraudulentias prodere, qui verbotenus resurrectionem fatentes, animo negant. Vtuntur etiam alia simulatione quæ constituit quartum signum, in quo dignosci possunt. Nempè quòd authoritatibus Scripturarum, sed perperàm intellectis, sua conantur dogmata comprobare. Quod eleganter ac pie Vincentius Lyrenienſis antiquiſsimus Doctor, in suo Commonitorio his docet verbis dicẽs: Hic fortassè aliquis interroget an & hæretici diuinæ Scripturæ testimonijs vtãtur. Vtuntur planè, & vehementer quidam. Nã videas eos volare per singula quæq; sanctæ Legis volumina, per Moysi, per Regnorum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Euangelistas, per Prophetas. Siuè enim apud suos siuè alienos, siuè priuatim, siuè publicè, siuè in sermonibus, siuè libris, siuè in conuiuijs, siuę in plateis, nil vnquam penè de suo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samosateni opuscula, Priscilliani, Eunomij, Iouiniani, aliarumq; pestium, cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullã omitti paginã, quæ non noui, aut veteris testamẽti sententijs fucata & colorata sit. Sed tantò magis cauendi & pertimescendi sunt, quantò occultiùs sub diuinæ Legis vmbraculis latitant. Sciunt enim fœtores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi, & simplices exhalentur. Atq; idcircò eos cælestis eloquij velut quodam aromate aspergũt, vt ille qui humanum facile despiceret errorem, diuina non facile contemnat oracula. Itaque faciũt quod hi solent, qui paruulis austera quædã temperaturi pocula, priùs ora melle circunliniunt, vt incauta ætas, cùm dulcedinem præsenserit amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ est, qui mala gramina, & noxios succos medicaminum vocabulis præcolorant, vt nemo ferè vbi suprascriptum legerit remedium suspicetur venenum. Idem denique, & Saluator clamat. Attendite vobis à Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, abintus autem sunt lupi rapaces. Quid est vestitus ouium, nisi Prophetarum, & Apostolorum proloquia, quæ ijdem ouili quadam sinceritate Agno illi immaculato, qui tollit peccata mundi, tanquam vellera quædam texuerunt? Qui sunt lupi rapaces, nisi sensus hæreticorum, feri & rabidi: qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaquà possunt dilacerant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant; manente luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ Legis sententijs, velut quibusdam velleribus obuoluunt: vt cùm quisque lanarum speciem præsenserit, nequaquam aculeos dentium pertimescat? Sed quid ait Saluator? Ex fructibus eorum cognoscetis eos, id est, cùm cœperint illas voces non iam proferre tantùm, sed etiam exponere, nec adhùc iactare solùm sed etiam interpretari: tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur, tunc nouitium virus exhalabitur, tunc prophanæ nouitates aperientur, tunc primùm scindi sepem videas, tunc transferri Patrum terminos, tunc Catholicam Fidem cœdi, tunc Ecclesiasticum dogma lacerari. Tales erant ij quos percutit Paulus Apostolus, in. 2. ad Corinth. dicens: Nam huiusmodi (inquit) pseudo Apostoli operarij subdoli transfigurant se in Apostolos Christi. Quid est transfigurant se in Apostolos Christi? Proferebant Apostoli diuinæ Legis exẽpla, proferebãt & illi. Proferebãt Psalmorũ authoritates, proferebãt & illi. Proferebãt Apostoli sentẽtias Prophetarũ & illi nihilominus proferebant. Sed cùm ea quæ similiter protulerant interpretari non similiter cœpissent: tunc simplices à fabulis, tunc infucatià fucatis, tunc rectà à peruersis, tunc postremò veri Apostoli à falsis Apostolis discernebantur. Et non mirum (inquit) ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergò magnum, si ministri eius transfigurantur sicut ministri iustitiæ. Ergo secundum Apostoli Pauli magisterium, quotiescũq; vel pseudo Apostoli, vel pseudo Doctores diuinæ Legis sententias proferunt, quibus malè interpretatis errores suos adstruere conentur: non dubium est quin authoris sui callida machinamenta sectentur. Quæ ille nunquam profectò comminisceretur, ni

4 Signũ.

Vincent. Lyrenien. in suo commonitorio fol. 33. col. 2.

2. Cor. 11.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si sciret omnino nullam esse ad fallendū faciliorē viam, quam vt vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi diuinorū verborum prætendatur authoritas. Sed dicet aliquis. Vndè probatur quòd sacrę Legis exēplis diabolus vti soleat? Legat Euangelia, in quibus scribitur. Tunc adiumplit eū diabolus, id est, Dominū Saluatorem, & statuit illum supra pinaculū templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum; scriptum est enim, quòd Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuū. Quid hìc faciet misellis hominibus, qui ipsum Dominū Maiestatis Scripturarum testimonijs adpetiuit? Si (inquit) Filius Dei es, mitte te deorsum. Quare? Scriptum est enim (inquit:) Magnoperè nobis doctrina loci istius attendenda, atque retinenda est, vt tanto Euangelicę authoritatis exēplo, quandò aliquos Apostolica seu Prophetica verba proferre contra Catholicā Fidem viderimus, diabolum per eos loqui minimè dubitemus. Nam sicut tūc caput capiti, ita nunc quoq; membra membris loquuntur. Membra, scilicet, diaboli, membris Christi; perfidi, fidelibus: sacrilegi, religiosis: hæretici postremò Catholicis. Sed quid tandē dicit? Filius Dei es, mitte te deorsum. Hoc est, Si filius esse vis Dei, & hæreditatē Regni cœlestis accipere: Mitte te deorsum. Id est, ex istius sublimis Ecclesiæ (quæ etiā templum Dei putatur) doctrina & traditione dimitte. Ac siquis interroget quempiam hæreticorum sibi talia persuadentem. Vndè probas? Vndè doces, quòd Ecclesiæ Catholicæ vniuersalē, & antiquā Fidē dimittere debeam? Statim ille, Scriptum est enim. Et cōtinuò mille testimonia, mille exempla, mille authoritates parat, de Lege, de Psalmis, de Apostolis, de Prophetis, quibus nouo & malo more interpretatis, ex arce Catholica in hęreseos barathrum infœlix anima præcipitetur. Hactenus Lirenien. D. etiā Cyrillus, to. 2. lib. 3. Thesauri. c. 4. Hęretici (inquit) non intelligere Scripturas, sed peruertere conari videntur. Nam verba etiā quædam Saluatoris, ad comprobandam falsitatē proferunt, nec sensum textus exponentes, & multa consequentia, antecedentiaq; consulto prætereuntes, vt ad sententiam suā Euangelij verba dolosè accōmodent. Et in Prologo super libros Thesauri. Nam quoniam multi (inquit) non verentur dicere anathema Iesu Scripturæ sensum vbique deprauantes, & voluntatem suam Scripturæ verbis anteponentes, &c. D. etiam Gregor. lib. 20. Moral. cap. 9. super illa verba Iob, Qui ro debant in solitudine, ait: Rodi solet quod comedi non potest, hæretici autē quia Scripturam sacram intelligere sua virtute moliuntur, eam proculdubiò apprehendere ne quaquam possunt, quam dum non intelligunt, quasi non edunt: Et quia per supernā gratiam non adiuti, hāc comedere nequeūt quasi quibusdam illam nisi bus rodunt. Exteriùs quippe illam contrectant cùm quidē conantur, sed non ad eius interiora perueniunt. Qui quia ab vniuersalis Ecclesiæ societate disiuncti sunt, non quolibet rodere sed in solitudine memorantur. Ad quā nimirum solitudinem, quia prædicatores falsi sequaces suos traherent, longè ante veritas præmonuit dicens: Si dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire. Diuus itidē Augustinus tomo. 8. in Psalm. 48. à principio ait: Omnia diuina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa verò ijs qui ea volunt ad sui cordis peruersitatem detorquere, potiùs quam suum cor ad eorum rectitudinem corrigere. Hæc est enim in hominibus magna, & vsitata peruersitas: quia cùm debeant viuere ipsi secundum voluntatem Dei, Deum volunt viuere secundum voluntatem suam: & cùm ipsi nolunt corrigi, illum volunt deprauari rectum non arbitrantes quod ille vult, sed quod ipsi volunt. Et Diuus Hieronymus capite. 5. Danielis. Hæretici (ait) assumunt vasa Dei, vt Rex Babylonis, id est, testimonia Scripturæ, quibus dant bibere ijs quos decipiunt. Et tomo. 6. in capite. 8. Oseæ in illa verba: Artifex fecit illud, & non est Deus. Hæretici (inquit) ex Scripturis sacris conflant intelligentiæ prauitatem, & artifex est Dei sui. Et D. Gregori. libro. 5. moral. capite. 15. in illa verba Iob: Quasi furtiuè susceptit auris mea verba susurrij eius. Venas (inquit) diuini susurrij furtiuè susciput, qui ad percipiēdam veritatis eius notitiam, deserto publicæ prædicationis ostio, prauæ intelligentiæ rimas quærit. Ecce quomodo proprium sensum in explicatione Scripturarū sequūtur hæretici, cū e cōtra fideles, antiquorū Patrū intelligentiam sequamur, vt Ioannes Driedonis docet in tractatu de via inuestigādi verā in telligentiā sacræ Scripturę lib. 2. c. 3. Catholici (ait) contra hæreticos in Scripturis canonicis intelligēdis irrefragabilē machinā qua

Cyrillus. *Idem.* *Gregorius* *Matth. 24* *Augustin.* *Hieronym. tomo. 4.* *Idem.* *Gregor.* *Ioann. Driedo.*

&ante nos vsi sunt contra eos Ireneus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Athanasi⁹ Basilius, & cæteri Patres Ecclesiastici, secūdum seriem successionis ab initio) in Scripturis videlicet interpretandis seruandam esse Ecclesiæ doctrinam, ab Apostolis traditam, & ab eis deuolutam ad Patres, à Patribus, ad successores descendentem, & vsque ad præsens tempus in Ecclesia permanentem. Hanc machinā docuit beatus Clemens Petri successor scribens ad fratrem Iacobi Episcopum Hierosolymitanum dicens, diligenter esse obseruandum vt lex Dei cùm legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiā legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis diuinis, quę possunt trahi ad eū sensum, quē sibi vnusquisq; præsumit. Et ideò oportet intelligentiam Scripturarum discere ab eo, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat. Hanc machinam seruat contra Valentinianum hæreticum Ireneus: cōtra Marchionem Tertullianus: contra Celsum Origenes: contra Nouatū Cyprianus: cōtra Arrianos Nicenum Conciliū: contra Luciferianos, & Iouinianum Hieronymus: cōtra Donatistas Augustinus. Sed & cæteri Patres, ab initio secundū successionis seriem, ad hęc vsq; tempora contra temporum suorum hæreticos hoc vsi sunt argumento. Quòd siquis piam sacras literas tractans voluerit se ponere in Scripturis interpretandis, ex suo capite afferre glossemata: redibunt mox olim damnatæ, & iamdudum sepultæ hæreses. Et paulò post (ait:) Verū & oportet vt quisque sacræ Theologiæ studiosus, ita intellectū suum captiuum teneat in obsequium Fidei, vt credat eas esse veras, non secundum suum sensum quem sibi præsumit, sed secūdum antiquam Ecclesiæ traditionē interpretata. Non sunt credendæ veræ Scripturarum sententiæ, quæ ab Ecclesiastica traditione discordāt: vt omnis superbia mentis, & ingenij capacitas penitus cedat antiquitati Ecclesiasticæ traditionis. Et infra: Omnis hæresis se palliare studet sub pretextu veri Euangelij doctrinæ sub titulo Christiani nominis, nec oboritur vnquā hæresis, nisi aut veram Scripturarum falso intellectu, aut ex falsarum Scripturarum vsu, quæ cùm non sint Christi, recipiuntur vt doctrinæ Christi. Et ante dixerat. Pelles ouium sunt Scripturę sacrę, foris scriptæ. In membrana visibilia Fidei sacramenta, Christiani nominis superficies foris apparentes, quas hæretici & falsi Prophetæ, intus lupi rapaces foris induunt, in quos Christus Pastor ouium, id est, verorum Prophetarum, & Apostolorum omnium discipulorum Magister futura præuidens voluit nos esse præmunitos. Hæc omnia Driedonis refert. Et Diuus Ambrosius ait: Dum quis propria authoritate vti non potest ad victoriam, verba Legis adulterat, quo sensum suum quasi verba Legis asserat, vt non ratio sed authoritas præscribere videatur. Denique hæc veritas confirmatur ex Diuo Augustino tomo. 9. tractatu. 18. in cap. 5. Ioann. Nec enim (ait) natæ sunt hęreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi cùm Scripturæ bonæ intelliguntur non benè, & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè, & audaciter asseritur. Itaque fratres charissimi, valdè cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli sumus, & corde pio, & cum tremore sicut scriptum est. Hanc tenentes regulam sanitatis, vt cùm secundum Fidem qua imbuti sumus intelligere valuerimus, tanquam de cibo gaudeamus. Quod autem secundum sanam Fidei regulam intelligere non poterimus: dubitationem auferamus, intelligentiam differamus. Hoc est, vt etiamsi quid nescimus, bonum tamen & verum esse minimè dubitemus. Et tomo. 6. lib. 22. contra Faustum cap. 15. An fortè (ait) quæ de nouo testamento similia protulimus, ipsa quoque audent dicere falsa esse atque peruersa? Priuilegio illo suo diabolico, vt quidquid est in Euangelio, vel in Epistolis Canonicis quo adiuuari hæresim suam putent, id esse à Christo, & Apostolis dictum teneant, atque suadeant: quidquid autem ex eisdem codicibus aduersus eos sonuerit immissum ab infalsatoribus ore impudenti ac sacrilego non dubitant dicere. Ecce quomodo hoc sit signum maximum falsorum Prophetarum, testimonijs vti Scripturarum malè intellectis, & ad suū sensum retortis. Hinc sequit aliud signū. Nec enim his falsis Prophetis satis est Scripturas adulterare, falsoque illas pro suis erroribus allegare, verumetiam Doctores sanctos falsò in sui fauorem citant. Quia (sicut docente Augustino didicimus) vt integritas veritatis solis sacris Scripturis deferretur: permisit Deus quod ferè omnes alij Doctores, in aliquibus errarent & deficerent: isti dolosi homines eorum iam oblitos errores suscitare solent,

Clemens Papa. *Driedon.* *Idem.* *Ambros.* *Augustin.* *Idem.* *Ideim.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& magnitudine authoris se tuentes illos de nouo in scholis & Ecclesia introducere conãtur, ea quæ obscurè proferũt, ad suos trahẽtes & interpretãtes errores. Vnde D. Cyrill. to. 2. in sermo. quod verbũ Dei factũ sit homo. Mos (ait) hæreticorum est etiam ea quæ rectè dicta sunt, in adulterinum sensum peruertere. Hos Vincent. Lyrenien. in suo commonitorio illis filijs inuerecundis Noe comparat: qui patris verenda discooperire, non erubuerint, his verbis eos taxans ac dicens. Hoc quidẽ mihi diuinitus videtur promulgatũ esse iudiciũ, propter eorũ maximè fraudulentiã, qui cũ sub alieno nomine hæresim concinnare machinẽtur, captant plerũq; veteris cuiuspiã viri scripta paulò inuolutiùs edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant, vt illud nescio quid quodcũq; proferũt, neq; primi, neque soli, videantur sentire. Quorum ego nequitiã duplici odio dignã iudico. Vel eo quod hæreseos venenũ propinare alijs non pertimescunt, vel eo etiã quòd sancti cuiusq; viri memoriã, tanquã scpitos iã cineres prophana manu ventilãt, & quæ silentio sepeliri oportebat rediuiua, opinione diffamant. Sequẽtes omnino vestigia authoris sui Chã qui nuditatem venerandi Noe non modò operire neglexit, verũ quoq; irridendã cæteris enuntiauit, vndè tantam læsę pietatis meruit offensam, vt etiam posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur beatis illis fratribus lõgèq; disimilibus, qui nuditatem ipsam reuerendi patris, neq; suis temerare oculis, neq; alienis patere voluerũt, sed auersi, vt scribitur, texuerunt eum. Quod est erratum sancti viri, nec approbasse nec prodidisse: atq; idcircò beata in posteros benedictione donati sunt. Hoc autem est ouа alpidum rumpere sicut dicitur Esai. 59. vbi D. Hiero. ait: Isti frãgunt atq; disrũpunt ouа aspidum vt eorum venena, in sua mente suscipiant, quibus in Euangelio dicitur: Serpentes genimina viperarum. Libros enim illos iam clausos, in quibus venenum latebat aperiũt. Sed in hoc signo dignoscẽdi sunt, si præsentes magistros contemnunt, etiam alios quos pro se allegant contempsissent. Sic enim ait D. Chrysost. tom. 2. in Imperfecto Homel. 45. Cùm audieris aliquem beatificantem antiquos Doctores, proba qualis est circa suos Doctores. Si enim illos cùm quibus viuit sustinet & honorat, sine dubio illos si cùm illis vixisset honorasset. Si autem suos contemnit, si cùm illis vixisset illos contempsisset. Hoc autem dicit super illud Matth. 23. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi, quia ædificatis sepulchra Prophetarum. In quo vult eos taxare Dominus, quòd sicut sibi nolebant credere, nec antiquis Prophetis credidissent, vt suo loco videbimus. Aliud signũ est quoniam falli Doctores aliqua vera dicunt, & aliqua bona docent: vt sub illis & falsa & peruersa latenter suaderevaleãt. Nam D. Cyrillus tom. 2. in Epistola ad Eulogium ait: Illud dicendum est, non esse omnia quæ hæretici dicunt fugienda, & recusanda. Nam multi ex illis confitentur, quæ & nos confitemur, vtpote Arriani cùm Patrem omnium conditorem, ac Dominum esse dicunt. Et D. Gregor. lib. 5. Moral. ca. 11. Hæretici (ait) quædam rectè sentiunt, sed tamen inter hæc ad peruersa dilabuntur. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant: quatenus facile sensui audientis illudant: Si enim semper praua dicerent, citiùs in sua prauitate cognĩti, quod vellent minimè persuaderent: rursum si semper recta sentirent profectò hæretici non fuissent. Sed dum fallendi arte ad vtraque deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala, vt recipiantur abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tãgit, dumque hoc quod dulce est primò attactu delibatur: etiam illud quòd est mortiferum indubitanter absoruetur. Itaq; hæretici permiscent recta peruersis, vt ostendendo bona auditores ad se trahãt, & exhibẽdo mala latẽti eos peste corrũpãt. Quos benè in Euãgelio illa decẽ leprosorũ mũdatio designat. In lepra quippè, & pars cutis in fulgorẽ ducit, & pars in colore sano retinetur. Leprosi itaq; hæreticos exprimũt, qui dũ rectis praua permiscent, color ẽ sanũ maculisaspergũt: Hactenus Grego. Quinimo (vt D. Basil. ait) sic simplices ac infantes quos enutriũt seducũt. Nã & sacramẽta eis administrãt, & opera misericordiæ exhibẽt, quibus tanquã retinaculis eos detineant, ne mala quę ibi permiscẽt aduertãt. Ait quippe in Epist. 70. ad Galliæ & Italiæ Episcopos. Quis dabit capiti meo aquã. & palpebris meis fontẽ lachrymarum: & deplorabo complures dies populum peruersis istis doctrinis ad perditionem adductum? In transuersum rapiuntur simpliciorum aures, ac deinceps in consuetudinem transeunt hæreticæ impietatis. In istiusmodi sermonibus doctrinę plusquã impiè educantur Ecclesiæ infantes. Nam quid

Cyrillus. *Vincẽtius Lyrenienſ.* *Esai. 59.* *Hieron.* *6. Signum* *Chryſoſt.* *Matth. 23.* *7. signum* *Cyrillus.* *Greg. l. 11.* *simile.* *Baſilius.*

quid aliud etiã faciẽt? Baptisinata sunt apud hæreticos, illi deducũt peregrè quouis progrediẽtes, inuisunt infirmos, solãtur mœstos, adiuuãt oppressos, ois generis opẽ adferũt, mysteriorũ cõmunionẽ administrãt. Quòd omnia per illos dispẽsantur, ac perficiũtur, quasi retinaculũ quoddãestplebi, quo ad illorũ custodiã astringũtur, vt breui tẽporis discursu, etiãsi restituatur aliqua libertas, nulla tamen spes reliqua futura sit ad veritatis itrũ agnitionẽ reducendi eos, qui diuturnæ dilectionis vinculo hęreticis obstrictisunt. Igitur hoc signũ falsorũ Prophetarum est vera falsis, & bona malis immiscere. Quinimo hi ex omnibus peiores sunt, & nocentiores qui in multis veritati cõsentiũt, vt sub illa mẽdatia sua occultẽt. Quòd D. Ambr. lib. 1. c. 1. de Fide orthodoxa contra Arrianos his verbis docet. Multas quidẽ (inquit) & graues hæreses nouimus à pluribus ebulliri, & veneni vice ad intimũ pectus canceris suivirus infundere, sed vinci illi vel facilè possunt, vel facilè vitari, quorũ prima ppositione oñe consiliũ pectoris pdiẽt. At verò ij qui bus multa nobiscũ paria sunt, facilè possunt innoxias mẽtes, & soli Deo deditas fraudulẽta societate percutere. Dũmalorũ suorumvirus per bona nostra defendunt. Nihil enim periculosius ijs hæreticis esse potest, quam qui cũ integrè p omnia decurrant, vno tamẽ verbo, ac si veneni gutta mœrã illã ac simplicem Fidẽ Dominicę, ac exindè Apostolicæ traditionis inficiant. Vndè vehementer nobiscũ cauendũ est, nè se vel sensibus, vel auribus nostris huiusmodi aliquid latẽter insinuet. Quia nihil tã cogit in mortẽ, quàm sub obtentu Fidei, Fidem violare. Vt enim gypsum aqua permixtũ, lac colore mentitur: ita hic per verisimilem confessionẽ traditio inimica suggeritur. Qua de re non similitudo confessionis, sed sensus mentis est pọderandus, quo cõfessio ipsa firmatur. Deniq; si diligẽtius & accuratiùs attẽdatis, cur voluerint de Euãgelica & Apostolica Fide, & de Patrũ traditione substãtię nomẽ auferre: proculdubio probatis hęresim Arrianã, subtili cõpendio breuicatã sublato hoc nomine intromissam. Nec hoc quidẽ ego suspitione aut opinione collectũ affirmo, nec vt ipsi putãt Academicus disputator assisto, vt simplices sensus verborũ subtilitate contorqueam. Sed vt contortos, & prauos tenui argumẽto cõpositos, in lucẽ cognitionis exponã, quo faciliùs possit cognita, & cõperta iniquitas ab hominibus euitari. Quę etenim causa, quæ ratio existit, vt quod docendũ, & qđcredẽdũ cũctis Ecclesijs fuerat traditũ, quodq; Patres nostri Apostolici viri cõtra vniuersas hæreses, & maximè Arrianã quasi quẽdã obicẽ veritatis, quo omnes aditus pestiferę doctrinę obstruerẽt, Sãcto Spiritu mũdati, catholica ratione posuerũt, nõ sine magno nisu, ab ijs qui tũc elegio Arianę labijs addicti sunt laboretur auferri, nisi vt Filiũ Dei mutabilẽ, & cõuertibilẽ, vtpotè nõ de propria Patris substãtia cõstitisse cõfingãt? Cui & initiũ ex tẽpore, & ortum ex nihilo nomẽ ex altero, vt semper docuerũt. Propter qđ & sæpe dãnati sunt, nũc iã liberè, & securè incũctantęrq; Ecclesijs tradere, & insinuare possint? Sed sic discernendi sunt, vt docet D. Chriso. tom. 2. Hom. 19. in Imperfecto, in illa verba: Nõne in nomine tuo prophetauimus inquiẽs: Quoniã diabolus interdũ verũ dicit. Spiritus autẽ Sanctus nunquam interdũ mentitur: concessum est diabolo, & interdũ veritatem dicere, vt mẽdatium suum rara veritate cõmendet. Si autẽ nunquam diceret verũ, nec ad tentationẽ poterat sufficere seductio eius. Est & aliud vtilissimũ signũ, apud hos falsos Prophetas. Quoniã semper nouas res moliũtur, & noua dogmata docent, tandẽ in omnibus nouarum rerum cupidos se ostendunt. Et tã in verbis, quam in factis, quàm in doctrinis, semper noua adferre satagunt. Quod sic, sæpè citatus Vincentius Lyrenensis; his verbis docet. Hoc apud omnes ferè hęreses quasi solemne est ac legitimum, vt semper prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ, à Fide naufragent. Cõtrà verò Catholicorum hoc ferè proprium, depositа sanctorum Patrum, & commissa seruare, damnare prophanas nouitates, & (sicut dixit & iterum dixit Apostolus,) si quis adnũtiauerit præter quã quod acceptum est anathemare. De quo Paulus discipulũ suũ Timothęũ in prima Epist. c. 6. his verbis admonet dicens: O Timothẽe depositũ custodi, deuitãs pphanas vocũ nouitates, & oppositiones falsi nominis sciẽtię, q̃ quidã pmittẽtes circa Fidẽ exciderũt. Circaquę verba sic ait pfatus Lyren. ô, exclamatio ista & pscięti ę est, pariter & charitatis. Prę uidebat emfuturos quos etiã pdolebat errores. Quis est hodie Timothę?, nisi vel vniuersa Ecclesia vel speciali ter totũ corp? ppositũ, qui integrã diuini cult? sciẽtiã vel habere ipsi debẽt vel alijs infũdere? Quid est depositũ custodi? Custodi

Ambr. *Chryſoſt. Homel. 19* *Lyrenienſ.* *8. Signũ.* *Gala. 1.* *1. Timo. 6.* *Lyrenienſ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

(inquit) propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus superseminent zizania, super illud tritici bonum semẽ quod seminauerat filius hominis, in agro suo. Depositum (inquit) custodi, quid est depositum? Id est, quod tibi creditũ est, nõ quod à te inuentum: quod accepisti, nõ quod excogitasti: rẽ non ingenij, sed doctrinæ: non vsurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis. Rem ad te perductam, non à te prolatam, in qua nõ author debes esse, sed custos, non institutor, sed sectator, non ducens, sed sequens. Depositum (inquit) custodi, Catholicæ fidei talentum inuiolatum, illibatumque serua. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc a te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde, nolo mihi pro alijs alia subijcias: Nolo pro auro, aut impudenter plumbum, aut fraudulenter æramẽta, supponas. Nolo autẽ speciem, sed naturã plane. O Thimothæe, o sacerdos, o doctor, si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina esto spiritualis tabernaculi Beseleel: pretiosas diuini
Exod. 31. dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adijce splendorem, gratiã, venustatẽ. Intelligatur te exponere illustriùs, quod anteà obscuriùs credebat. Perte posteritas intellectum gratuletur, quod antè vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didicisti ita docei vt cum dicas nouè, non dicas noua. Etaliquãtulum infrà. Deuitans (ait) prophanas vocum nouitates. Deuita (inquit) quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, nè te non solùm tactu, sed etiam visu afflatuque percutiant. Quid est deuitare? Cum huiusmodi, nec cibum sumere. Quid est deuita? Si quis (inquit) venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert. Quam doctrinam, nisi Catholicam, & vniuersalem, & vnam eandemque, per singulas ætatum successiones, incorrupta veritatis traditione manẽtem. & vsque in seculum sine fine mansuram? Quid tum? Nolite recipere eũin do-
2. Ioann. mum, nec (aue) ei dixeritis. Qui enim dicit illi (aue) cõmunicat operib⁹ eius malignis. Prophanas (inquit) vocum nouitates. Quid est prophanas? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi, ab ecclesiæ penetralibus, quæ est templum Dei, pœnitus extraneas: Prophanas (inquit) vocum nouitates. Vocum, idest, dogmatum, sententiarum, rerum nouitates, quæ sunt vetustati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur necesse est, vt Fides beatorum Patrum, aut tota, aut certè magna ex parte violetur. Necesse est, vt omnes omnium ætatum Fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines; omnes clerici, Leuitæ, & Sacerdotes, tanta cõfessorum millia, tanti martyrum exercitus: tanta vrbium, tanta populorum celebritas, & multitudo: tot Insulæ, Prouinciæ, Reges, gentes, Regna, nationes: totus postremo iã penè terrarũ orbis, per Chatolicã Fidẽ Christo capiti incorporatus, tanto sæculorũ tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet pronuntietur. Prophanas (inquit) vocum nouitates deuita. Quas recipere, atq; sectari nunquam chatolicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et reuera, quæ vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore, ebulliuit? Quis vnquam hæreses instituit, nisi qui se priùs ab Ecclesię Catholicæ vniuersitati, & antiquitatis consentione discreuerit? Item idẽ 2. Tim.2.
Paulus. 2. ad Timo. 2. ait: Prophana autem, & vaniloquia deuita: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum, vt cancer serpit. Vbi D. Thom. ait: Hæretici dicunt à principio quædam vera, & vtilia, sed D. Thom.
cùm audiuntur euomunt mortifera, & ideò dicit, sermo eorum vt cancer serpit. Nam (vt dicitur Eccles. 11.) A scintilla vna augetur ignis: & ab vno doloso, augetur sanguis. Ecclesiast. 28.
Et D. Anselmus in hæc verba (sermo eorum vt cancer serpit) ait: Sicut piscis qui dicitur caneer, nõ in antè sed retro tendit, sic Anselm.
sermo eorum non auditores suos ad Deũ ducit, sed à Deo retrahit, & apostatare facit. Item D. Cyrillus in cap. 5. Ioan. super illud: Lupus rapit & dispergit oues. Hæreticus (ait) impietate nouorũ dogmatum, à syncritate Fidei seducere tentans animas, lupus quoq; dicit⁹ est. Iniustus itidẽ, & raptor, fideles quosque, atq; humiles sua tyrannide opprimens, tanquam lupus super oues venit. Augustinus etiam de Vera Religione, c. 52. ait: Mi- Augustin.
seri homines, quibus cognita vilescunt, nouitatibus gaudent, libentius discunt quam nouerunt: cùm cognitio sit finis discendi. Beatus etiam Clemens in Epistola Ægyptiorũ Pũtificum ad Felicem Papam: Vestrum est (inquiunt, ait ipse) Pater sanctissime Canonica districtione, solicitè Ecclesiasticæ regulæ aduersantibus, & fratrum insidiatoribus obuiare, nec permittere nouiter dicere, quæ Patrum venerabilium authoritas omnino non censuit. D. itidem Hieron. in. c. 8. Esai- Hieronym.
tom. 5. in illa verba: Et in petram scandali tom. 4.
duabus

duabus domibus Israel, id est, Scribis, & Pharisæis (ait) Quivt Nazarei volunt, qui Christum cum obseruantijs legis recipiunt, orti sunt ex Samai, & Hille, quorum prior dissipator interpretatur, alter prophanus, eo quod ob traditiones suas, & prophanas vocum nouitates legem dissipauerint. Et idem
Oseæ in fi. in cap. 9. Oseæ: Hæretici (ait) semper vetera mutant nouis, & Ethnicorum imitantur errores. In tantum autem noua displicebãt Sanctis antiquis, vt ob solam nouitatis speciem ea confutarent. Nam Diuus AugustiAugust. nus in Epistola quam mittit Hieronymo de ratione animæ, quam in operibus Hieronymi reperies, tom. 4. referens nescio quẽ errorem de paruulis (ait:) Hæc sententia priùs quam refellatur, iam ipsa nouitate displicet. Et tom. 1. lib. 2. de genere, cõtra Manicheos (ait) Nouitatis appetitio, comite errore, in multas deducit angustias, vèrus catholicus nouitates has declinare debet. Quoniam
Cyrillus. (vt ait Cyrill. in Epistola ad Nestorium.) Nouitas est hæresum seminarium, nec nouitatibus insistendum, sed regia via Patrum debere nos incedere. Item conci. 2. Nicen.
Cõc. Nice. Act. 6. & 7. sic traditum est monumentis antiquorum, à nouitatibus Iudaismi omnes ferè hæreses dimanasse. Antiquitas ergò obAugust. seruanda est, nouitas fugiẽda. Nam (si Augustino credimus ad inquisitiones Ianuarij) insolentissimè insaniunt, nescientes quòd si in ijs quæ sunt Fidei condemnamus veteris Ecclesiæ traditionem, quæad hæc vsque in sæcula suum tenuit vigorem, non erit per quod libros Euangeliorum valeamus ostendere esse verorum Apostolorum Euangelia, nec erit nobis vllum scutum, quo doctrinã Fidei, quæ nunc est defendere valeamus, cõtra vllum hominem pertinaciter dicentem se habere, aut alium quendam ex Euangelijs intellectum de personarum dignitate, & de Christi incarnatione cæterisque Fidei articulis, & alia quædam verorum Apostolorum Euangelia: & adducet quisq; pro sua
Ioã. Dre. voluntate quod volet. Vide Ioannem Driedonem lib. 4. de varijs dogmatibus, & libris Apocriphis cap. 5. Hinc & Lyrchiensis ait.
Lirenicns. In ipsa catholica Ecclesia, ad quam non vna natio, non vnus angulus, sed maris multitudo conuertitur, id teneamus quòd vbi, que semper, ab omnibus creditum est. Hoc est enim verè propriéque catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia hæc verè vniuersaliter comprehendit. Quæ cùm ita sint ille est verus, germanus, catholicus, qui quidquid vniuersaliter antiquitus Ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit, id sibi solum tenendum credendumque decernit. Quidquid verò ab aliquo deinceps vno prẽter omnes, vel contra omnes nouũ, & inauditum subinduci senserit; id non ad Religionem, sed ad tẽtationem potius intelligat pertinere. Et folio. 26. dicit: Reuera cũ Idem.
quæque nouitas ebullit, statim cernitur frumentorum grauitas, & leuitas pallearum. Et Hieremiæ cap. 15. Comminatur Dominus Hiere. 15.
eos, qui ambulant per semitam, in itinere non trito. Sed forsitã dicet aliquis. Si nihil nouum docendum est in Ecclesia, nullus ergò in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis. Respondet ad hoc Lyrenienſis Lyrenicns.
folio. 29. Habeatur planè & maximus. Nam quis ille est tam inuidus hominibus, tã exosus Deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, vt verè profectus sit ille Fidei nõ permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa vna quæque res amplificetur: ad perturbationem verò vt aliquid, ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat, tàm singulorum quàm omnium, tàm vnius hominis, quàm totius Ecclesiæ ætatum, ac sæculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia: sed in suo dumtaxat genere, in eodem, scilicet, dogmate, eodem sensu, eademque sententia. Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ licèt annorum processu numeros suos euoluant, & explicent, eadem tamen quæ erant permanent. Multum interest, inter pueritię florem, & senectutis maturitatem, sed ijdem tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescẽtes: vt quamuis vnius eiusdemque hominis status habitus mutetur: vna tamen nihilominus eademque natura, vna eademq; persona sit. Parua lacẽtium membra magna iuuenum eadem ipsi sunt. Tamen quot paruulorum artus tot virorum, etsi qua illa sunt, æui maturioris ętate pariunt, iam in se minus ratione proferta sunt, vt nihil posteà nouum proferatur in senibus, quod nõ in pueris iam anteà latitauerit. Vndè non dubium est hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc rectum atque pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper in gradibus partes, ac formas, numerus detexat ætatibus, quas in paruulis Creatoris sapientia præfornauerat. Quòd si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certè addatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

quippiam membrorum numero, vel detrahatur: necesse est vt totum corpus, vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Christianæ religionis dogma sequatur has decet profectuum leges, vt annis, scilicet, consolidetur: dilatetur tempore: sublimetur ætate: incorrupta tamen, illibatumq; permaneat, & vniuersis partium suarum mensuris, cunctisq; quasi membris, ac sensibus proprijs plenum, atq; perfectum sit. Quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam sustineat diffinitionis varietatem. In tantum autem nouitatum amatores sunt, vt nec in verbis cum alijs conuenire velint, sed noua nomina fingant. Vide Diuum Hieronymum tomo. 1. in Epistola ad Theodoram, vbi ponit nomina exquisita, quibus hæretici vti solebant, nempè Armagil, Barbelon, Abraxas, Balsamuer, Leusiberam. Et de his terminis intelligit Adamus illud Pauli iam citatum, Prophanas vocum nouitates deuita, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidã promittentes circa fidem exciderunt. Hoc est decimum signum falsorum Prophetarum. Promittunt quidem se magna, & abscondita scire, quæ alij Magistri omninò ignorant, & hæc docere cupiunt eos, quos discipulos habent, nec omnibus hæc pandere audent, nisi eis dumtaxat, quos iam quasi captiuos tenent. Quare Diuus Chrysostomus super hunc locum, de Gnosticis hæc verba intelligit, qui hæretici magna se scire promittebant, quorum tamen scientia erat cabalistica, vt ait hîc Caietanus, hoc est, noua, & inusitata, & rerũ nouarum ac mirabilium, reliqua omnia contẽnẽtes. Vnde Glos. Aug. & Anselmi super hunc locum sic dicit: Promittentes; nihil sic amant isti quàm scientiam promittere: & fidem rerum verarum, quas credere paruuli velut imperitiam deridere. Vnde Bernar. hom. 64. super Cant. in illud Capite nobis vulpes paruulas: Omnibus (inquit) vna intentio semper hæreticis fuit, captare gloriam de singularitate scientiæ. Et Diuus Gregorius lib. 18. Moral. cap. 14. Hæretici (ait) sic de eloquij sui nitore superbiunt, vt nulla sacrorum librorum authoritate solidentur. Et ibi explicans illud: O Timothæe, depositum custodi deuitans prophanas vocum nouitates: & oppositiones falsi nominis scientiæ, ait: Dum hæretici laudari tãquam de excellenti ingenio cupiant, quasi noua quædam profe-

9. Signũ.
Hierony.
Adamus.
10. Signũ.
Chrysost.
Caiet.
August.
Ansel.
Bernar.
Gregor.
Idem.

runt quæ in antiquorum Patrum libris veteribus non tenentur. Sicque fit, vt dum videri sapientes desyderant miseris suis auditoribus stultitiæ semina spargant. Et libr. 5. Moral. cap. 18. in illa verba Iob. Porro ad me dictum est verbum absconditum. Verbum absconditum (inquit) hæretici audire simulant, vt auditorum mentibus quandam prædicationis suæ reuerentiam obducant. Vndè & latenter prædicant: quatenus eorum prædicatio tanto sancta, quanto occulta videatur. Communem autem scientiam habere refugiunt, ne cæteris æquales æstimentur. Occulta, vel noua semper exquirunt, quæ dum alij nesciunt apud imperitorum mentes ipsi de scientiæ singularitate gloriantur. Quam occultam (vt diximus) insinuant: quia, scilicet, vt admirationem ostẽdere valeant, hanc se latenter percepisse confirmant. Vnde apud Salomonem mulier hæreticorum speciem tenens dicit Prouer. cap. 9. Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Et lib. 5. Moral. cap. 19. in illa verba Iob, cap. 4. Imago corã oculis meis stetit. Sæpe (inquit) hæretici sibi Deum imaginabiliter fingunt quẽ intueri spiritualiter nequeunt, eiusque vocem quasi aure lenis audire se perhibent: quia ad secreta illius cognoscenda quasi esse se cæteris familiariores gaudent: non enim ea docent quę Deus publicè loquitur, sed quę eorum auri quasi latenter aspirantur. Et lib. 16. c. 3. Hæretici tunc se doctos præ omnibus credunt, cùm loqui de incognitis infœliciùs præsumunt: Et Diuus Hieron. tom. 4. in cap. 23. Hieremię. Magna incredibilia, & ingentia repromittunt hæretici vt seducant miseros, qui nihil profuerunt populo Dei, & illud implent Apostolicum, docentes quę nõ oportet turpis lucri gratia. Qui solẽt malis prospera, & malis contraria nuntiare. Quam quidam (ait) promittentes exciderunt à Fide. Vnde August. tracta. 97. in Ioann. Omnes insipientissimi hæretici (ait) qui se Christianos vocari volunt, audacias figmentorum suorum quas maximè exhorret sensus humanus, hac occasione Euangelicę sententię colorare conantur, vbi Domi nus ait: Adhùc habeo multa vobis dicere, quę non potestis portare modo, quasi ea ipsa sint, quę tunc discipuli portare non poterant, & ea docuerit Spiritus sanctus, quę palàm docere, atque prędicare quantalibet feratur audacia, spiritus erubescit immundus. Hinc Paulus ait: Erit enim tempus cũ sanam

Idem.
Hieronym.
In literâ S. propè fi nẽ. c.
August.
1 Dc. c. 19.
2. Tim. 4.

sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desyderia coacernabunt sibi magistros prurientes auribus. Et à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Item Basilius Magnus in cap. 5. Esa. sic ait: Alij rursus nec pauci cupientes suam multis ostentare scientiam, per auiditatem cũmulandæ pecuniæ, perque inanem gloriam, quasi verò sapientes isti sint alios præcellentes scientia. Cyrillus etiam tom. 2. in lib. 2. Dialog. ait: Morbus hæreticorum hic est: Quod valdè arrogantes sunt, ac putant quòd possint sapere, ac loqui abstrusiùs quidem, quam alij, adornareque verborum pugnas, vnde videantur in bonis actibus enutriti esse, & posse suarum cogitationum versutijs, in omnia validè trahere, eos qui simpliciter viuere voluerint. Dum arundineum quodammodo suis animabus subdunt baculũ, & mundanam sapientiam, adulterorum sensuum paleas colligunt, quòd à rectitudine dogmatum non aberrare (opinor) existimentur. Non enim animaduertunt quòd sanctus chorus filiorum Aaron, igne exustus est: quia sacerdotium vi inuaserat & adulterinum altari ignem attulerat, neq; obtemperauerat Legi clamanti, & dicenti: Non inferes abominationem in domum tuam, & anathema eris, quemadmodum & hoc offendiculo grauiter ostendis, & abominatione abominabilis eris: quia anathema est. Verè enim alienus, ideoque non dignus. Ignis est seruitus mentis, impetus diabolica sapientia plenus, & non sacra Scriptura accensus. Abominatio autem ista est idolum ad figuram Dei effligiatum. Talem illi effixerunt Filium Dei honore quidem, & præclara Deoque digna gloria coruscũ, verumtamen non verum, sed nothis & supositijs quodammodo nominibus & diuinis vocibus fictitium Deum. Quam quidam (ait) promittentes. Promittunt enim sub hac scientia magna, sed his quos illudunt tãtum, quod alia eorum nota sit. Hinc Greg. lib. 18. Moral. cap. 11. in illa verba: Ædificat sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum. Nec meliori potuit comparatione hęreticus demonstrari, ait, qui locũ suæ perfidiæ non nisi in mentibus quas corruperit facit. Qui etiam sequaces suos ab æterno igne liberos esse pollicetur: spondet quippe eis refrigerium quietis æternæ, sed verba eius soliditatem non habent: quia plenitudine veritatis carent. Hinc & aliud eorum signum oritur quòd occultè docere

Basilius.
Cyrillus.
11. Sign.
Gregor.
12. Signũ.

sua dogmata satagunt, contra id quod Dominus suis præcepit discipulis, vt super tecta prædicarent, quæ ipse in cubiculis illis dixerat. Et ad Annã Pontificem dixit Dominus Christus: Ego semper docui in templo & in Synagogis, vbi omnes Iudæi conueniunt, & in occulto loquutus sum nihil. Et in templo inter Doctores inuentus est, (vt Lucas cap. 2. refert.) Et ideò dixit Esai. cap. 2. quod de Syon deberet exire Lex, & verbum Domini de Hierusalem, vt docet Beauxamis Home. fer. 3. post. 4. Domi. Quadragesimæ, & Cõc. Gangrense, vt refertur d. 30. his verbis hoc prohibet cùm dicit. Siquis extra Ecclesiam priuatim populum cõgregat, anathema sit. Et D. Bernard. Hom. 64. super Cant. in illa verba, Capite nobis vulpes paruulas, comparat hæreticos vulpibus de quibus dicit: Astutum natura est hoc genus animantis, promptumque admodum, ad nocendum in occulto. Et Homel. 65. sequenti: Difficultatem (inquit) occultatio facit: nam cùm Ecclesia semper ab initio sui vulpes habuerit, citò omnes compertæ & captæ sunt. Confligebat hæreticus palàm: nã inde hæreticus maximè, quòd palàm vincere cupiebat, & succumbebat. Ita ergò facilè illę capiebantur vulpes. Quid enim si posita in lucem veritate, hæreticus in suæ pertinatiæ tenebris remanens solus foris relegatus aresceret? Nihilominus capta reputabatur vulpes, condemnata impietate, & impio foras misso ostentui vtique iam victuro, non fructui. Ex hoc iuxta Prophetam erãt illi vbera arentia, & venter sterilis: quia nõ repullulat error publicè confutatus, & falsitas aperta non germinat. Quid faciemus his malignissimis vulpibus, vt capi queãt: quæ nocere quam vincere malunt,, & ne apparere quidem volunt sed serpere? Et D. Gregorius libro. 5. Moral. cap. 18. in illa verba, Porrò ad me dictum est verbum absconditum, ait: Hæretici latenter prædicant: quatenus eorum prædicatio tanto sancta, quanto & occulta videatur. Et lib. 5. Moral. cap. 18. in illa verba Iob. 4. Imago corã oculis meis quam modò citauimus. Quo contra de Ecclesia Psalm. 18. dicitur. In sole posuit tabernaculum suum: Vbi August. dicit: In manifestatione Ecclesiam suam posuit, non in occulto: Non velat aperta: nè fortè fiat sicut operta super greges hæreticorum. Ex hoc autem alius effectus in eis consequitur, quo sicut alia nota dignoscuntur. Nempè quòd sicut ipsi in occulto docere præsumunt, ita suos

Ioann. 18.
Luc 2.
Esai. 2.
Beauxa.
Cõc. Gangrens.
Bernardus
Idem.
Psal. 18.
August.
13. Signũ.
Oseæ. 14
Greger.
Idem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos admonẽt, vt in eis sua dogmata occulta permaneant, nec alicui ea prodant, etiamsi peierare opus sit. Dicebant enim iuisvt (D. Bernardus Homel. 65. in Cant. refert) Iura, periura, secretum prodere noli. Et pro ratione subiungebant. Ideo præcipimus secretum, nè mysterium publicemus. Quasi gloria Dei non sit reuelare sermonem. An Dei inuident gloriæ? Sed magis credo quod pandere erubescant, scientes inglorium. Nam nefanda, & obscœna dicuntur agere in secreto. Siquidem, & vulpium posteriora fœtent. Et post pauca. Respondè mihi, ò, homo, qui plusquam oportet sapis, & plusquam dici potest desipis, Dei est an non mysterium quod occultas? Si est, cur nõ ad eius gloriam pandis (nam gloria Dei reuelare sermonẽ) Si non, cur Fidem habes in eo quòd non est Dei, nisi quia hæreticus es? Aut igitur Dei secretum ad Dei gloriam prodant, aut Dei negent mysterium, & minimè se hæreticos negent. Aut certè nihilominus manifestos se fateantur inimicos glorię Dei, qui nolunt manifestum fieri, quod ei norũt fore ad gloriam. Stat nempe Scripturæ veritas: gloria Regum celare verbum, gloria Dei reuelare sermonem. Non vis tu reuelare, non ergò vis Deum glorificare. Sed fortè non recipis Scripturam hanc. Itaest. Solius Euangelij se profitentur æmulatores, & soli respondeant proindè Euangelio: Quod dico (ait) in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prędicate super tecta. Iam non licet silere. Vsquequò opertum est Euangelium vestrum? Suspicor vestrum non est Pauli. Ille suum faretur opertum non esse. Et si (inquit) opertum est Euãgelium meũ, in his opertum est qui pereunt. Videte nè vos diceret, apud quos Euangelium inuenitur opertum. Quid apertius quod pereatis? An fortènec Paulum recipitis? De quibusdam ita audiui. Non enim inter vos omnes, per omnia concordatis, etsi à nobis omnes dissentiatis. At verò eorum verba, & scripta, & traditiones, qui corporaliter cum Saluatore fuerunt pari authoritate Euangelij cunct. (nifallor) indifferenter recipitis. Nũ quit illi opertum tenuere Euangeliũ suum? Nunquid in Deo carnis infirma, mortis horride, Crucis ignominiã tacuere? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum. Vbi Apostolica forma, & vita quam iactatis? Illi clamant, vos susurratis. Illi in publico, vos in angulo. Illi vt nubes volant, vos in tenebris, ac subterraneis domibus delitescitis.

Bernardus

Idem.

Matth. 20

1. Cor. 4.

Esai. 60.

Item Diuus Hieronymus tomo. 1. in Epistola ad Gaudentium, de institutione infantulæ. Si de Scripturis sanctis (ait) aliquid interrogas, interroga publicè, audiant pedissequæ, audiant comites tuæ. Omne quod manifestatur lux est. Bon⁹ sermo secreta nõ quærit, quin potius delectatur laudibus suis, & testimonio plurimorum. Magister egregius contemnit viros, despicit fratres, vt in vnius mulierculę secreta eruditione desuadat? Itidem Hieronymus de regula monachorum, in capite De laude vitanda (ait:) Veritas angulos non amat, nec quærit susurrones. Quinimò ea quæ secretè docent, publicè negant, quod est aliud eorum signum (vt ait Hieronymus in Prologo super libr. 4. Commentar. Hieremiæ) dum ait: In quibusdam insulis præcipuèque Siciliæ, & Rhodi, videm⁹ hęreticos maculare plerosq; & crescere per dies singulos, dum secretò docent, & publicè negant. Et paulò infra ait. Isti publicum fugiunt, & susurrant in angulis perditorum, dolentque quasi pro suis, quæ sua metunt confiteri. Immò nec ea omnibus pandere volunt, sed ijs dumtaxat qui sui nominantur discipuli. Sic enim ait Diuus Bernardus Homel. illa. 65. in Cãtica: Sine exceptione omnibus qui de sua secta non sunt, suum illud quidquid est subtrahendum existimant. Et Hieronymus tomo. 2. in Epist. ad Ctesiphontem contra Pelagianos. Nosti (ait) quid intrinsecus discipulos tuos doceas, aliud ore commemorans, & aliud celans conscientia, nobisque alienis, & indoctis loqueris, per parabolas, tuis autẽ mysteria confiteris. Et hoc iuxta Scripturã te facere iactas: quia dictum est. Turbis Iesus in parabolis loquebatur, & ad discipulos in domo dicit: Vobis datum est scire mysteria Regni cœlorum, illis autem non est datum: Omnia autem ex eo procedũt quod hęretici proprium sensum sequũtur, Sanctorum Patrum neglectis sensibus, cùm nos communem sequamur intellectũ Ecclesię. Vnde Diuus Hilarius lib. 1. de Trinita. §. 3. sic ait: Sed inter hęc emerserunt desperata in se, & sæua in omnes impiè temeritatis ingenia potentem Dei naturam, ex naturę suę infirmitate moderantium, nequevt ipli vsque ad infinitatem opinandi de infinitis rebus emergerent, sed intra finem sensus sui indefinita concluderent, essentque sibi arbitri Religionis: cùm Religionis opus in solo obedientię esset officio. Sui immemores, diuinorum negligentes præceptorũ emen-

Idem.

14. Signũ.

Hieron.

15. Signũ.

Bernardus

Hieron.

16. Signũ.

Hilarius.

Idem in princ.

Ambros.

Gregor. 1. 22.

Athana.

Hieron.

Idem.

1. Cor. 2.

Lyrenięsis

Tit. 3.

Gala. 1.

Tertull.

Driedonis

Athan.

emendatores. Et lib. 2. de Trinit. ait: Extiterunt plures, qui cœlestium verborum simplicitatem, pro voluntatis suæ sensu, nõ pro veritatis ipsius absolutione susciperent; aliter interpretantes quam dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de scriptura est, & sensus non sermo fit crimen. Item D. Ambrosius serm. 50. super illa verba Pauli ad Timot. Hæreticum hominem post primam, & secũdam admonitionem deuita, sciens, quia subuersus est huiusmodi proprio iudicio condẽnatus. Ipse se damnat hęreticus (inquit) cùm de Ecclesia ipse se proijcit, & de cœtu sanctorũ nullo compellente discedit. Ipse enim ostendit quid mereatur à cunctis, qui suo iudicio separatur à cunctis. Ipse (inquam) se damnat hæreticus: quia cùm omnes criminosi Episcopi sententia proijciantur de cõsilio Christiano: hæreticus cuncta præueniens sententia suæ voluntatis abijcitur. Tali ergo hæreticus, quali Iudas pœna damnatur. Nec immeritò: quia Dominum, quem ille vendidit, iste blasphemat: quem ille persequutoribus tradidit, quotidie iste persequitur. Et D. Gregorius lib. 16. Moral. cap. 22. in illa verba, Egrediuntur ad opus suum: Hæretici (ait) non Dei, sed suum opus peragunt, dùm non recta dogmata, sed propria desyderia sequuntur. Scriptum quippè est: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Qui ergo non in via immaculata ambulat, sibi magis quàm Domino ministrat. (sequitur) Vigilantes ad predam præparant panem liberis. Ad predam vigilant, qui verba iustorum ad sensum proprium semper rapere conantur, vt per hæc peruersis filijs panem erroris parent. (sequitur) Agrũ non suum demetunt, & vineam eius quem vi oppresserant vindemiant. Potest agri nomine scripturæ latitudo signari, quã hæretici non suam demetunt: quia ex ea sententias longè à suis sensibus aduersas tollunt. Item Diuus Athanasius in disputatione contra Arrium. Hæc idcircò (ait) præfatus sum, vt agnoscere facillimè queas illum prauitatis errore inuolui, qui prisca Apostolicæ fidei fundamenta deserens, ipse sibi pro suæ voluntatis arbitrio fidem, quam sequi debeat, somniat. Diuus etiam Hieronymus in. 34. c. Ezech. Hæretici (ait) carpũt eloquia scripturarum, & quantum in se est maculant. Sed & Ecclesiastici viri, qui dogmatum non custodiunt veritatem, sed de suo corde fingunt magistram, quam habent præsumptionem simili errore detinent. Qui cum populo per suaserint vera esse quæ fingunt, & in theatralem modum plausus concitauerint & clamores immemores suæ imperitiæ, & adducto supercilio, libratisque sermonibus, atque tritunatis Magistrorum, sibi assumunt authoritatem. Itidem tom. 7. in cap. 7. Oseæ, Omnes (inquit) hæreticorum, & gentilium quæstiones eædem sunt, quia non scripturarum authoritatem, sed humanæ rationis sensum sequuntur. Nos autẽ Catholici, vt Paulus (ait) sensum Christi, & Ecclesiæ suæ habemus, & sequimur, vt Lyrenensis in suo docet Commonitorio dicens: Idcirco multum necesse est propter tantos tam varij erroris anfractus, vt Propheticæ, & Apostolicæ interpretationis linea, secundùm Ecclesiastici, & Catholici sensus normam dirigatur. In ipsa itẽ Catholica Ecclesia magnopere curandum est, vt id teneamus quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est etenim verè proprièque Catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia verè vniuersaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fit, si sequamur vniuersitatem, antiquitatem, consensionem. Sequamur autem vniuersitatem, hoc modo, Si hanc vnam fidem verã esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. Antiquitatem verò ita, si ab illis nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos, maiores, ac patres nostros celebrasse manifestum est. Consensionẽ quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium, vel certè penè omnium Sacerdotum, pariter, & Magistrorum definitiones sententiasque sectemur. Hæreticus à semetipso damnatur (vt ait Paulus) quia in quo damnatur sibi elegit, nobis autem ex nostro arbitrio nihil indulgere licet, sed nec eligere quod quis de arbitrio induxerit. Apostolos Domini habemus authores, qui nec sibi quidquam ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt, sed accepta à Christo sententia fideliter nationibus insinuauerunt, ita vt si etiam Angelus de cœlo aliter Euangelizauerit anàthema diceretur à nobis, vt ex Tertulliano in lib. De præscriptionib⁹ hæreticorũ: refert Ioannes Driedonis lib 2. de via inuestigandi veram intelligentiam sacræ Scripturæ cap. 3. Hinc enim, & hæretic⁹ dicitur aliquis, ab eo quod exæquatur, & eligat sententiam suam priuatam, & propriam, vt docet D. Athanasius in quæst. 73. Ex hoc autem quòd proprium sequuntur sensum, sequitur alius effectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

effectus seu signum eorum, nempè quòd inter se sunt dissentientes, immò & sibi ipsis contrarij. Quòd in hæreticis nostri temporis passim & manifestè videmus. Hinc Diuus Athanasius in oratione prima contra Arrium, ait: Illud quoque prorsus admirabile. Omnes quotquot sunt hæreses in fingendo diuersa pugnantiaque inter se adferre, nec alibi, nisi in falsitate sibi inuicem consentire, atque copulari. Neque id mirum, cùm vnum habeant authorem qui ipsis vbilibet mendacia asseminat. Idem in Decretis contra hæresim Arrianorum. Hæretici (ait) tàm vario sunt animo, & versipelli quàm chamæleontes sunt in mutandis coloribus. Diuus Hieronymus in. 7. cap. Oseæ, in illa verba: Erunt vagi. Hæretici (ait) vagi erunt in nationibus, nunc ad has, nunc ad illas sententias transeuntes: dũ non eis placet quod semel repererint, sed semper vetera mutant nouis. Et lib. 5. in cap. Ezech. 16. Semper errantium (ait) fluctuant pedes, nec sunt solida vestigia, quæ contra veritatem sunt, sed huc illucque discurrunt, & circunferuntur omni vento doctrinæ: dùm de falsitate transeunt ad aliam falsitatem. Diuus Gregor. libro. 3. moral. cap. 14. Habent verò hæretici hoc proprium, quòd in eodem gradu, in quo de Ecclesia exeunt diù stare non possunt, sed ad deteriora quotidie ruunt, & sentiendo peiora, in multis se partibus scindunt, atq; à semetipsis plerumque longiùs confusionis suæ altercatione diuiduntur. Ruptis autem vestibus corpus ostenditur: quia sæpe scisis sequacibus malitia eorum cogitationis aperitur, vt discordia dolos patefaciat, quos grauis priùs concordiæ culpa claudebat Et D. Chrysostomus in Imperfecto Homel. 20. in. 7. cap. Matth. in illud: Deficiãt super arenã. Quia terra (inquit) vnita est, & in seipsam constricta: arenæ autem grana non conueniunt sibi, nec adhærent ad inuicem. Sic sunt & omnes infideles, qui sub diabolo sunt. Non sun vniti nec vnum sapiunt: sed sunt per diuersas opiniones dispersi, & alius quidem sic dicit, alius autem sic. Sic dogmata Philosophorũ nos docent, quę sunt contraria sibi semper. Eodem modo perfidia hæreticorum, qui nunquam sapiunt vnum, sed quot sunt, tot sententias habent. Propter quod arenæ assimilatur omnis diaboli populus. Diuus Cyrillus tom. 2. in Epistola ad Melitinensem Episcopum docet hæreticis tale quid accidere, quod vsu venire solet natare nescienti

17. Signũ siue effect. *Athana.*

Idem.

Hieron.

Idem.

Gregor. c. 19.

Chrysost.

Cyrillus parumpost principiũ.

bus, simulatque præter opinionẽ defluunt, hi quoniã suffocãtur, pedes, ac manus, hac atque illac, inordinatè discijcientes temerè quidquid occurrerit retinendę vitę cupidi, ac malitiosi arripiunt. Item Beda libr. 2. in Samuelem ca. 4. in illud, Reliqui autem dispersi sunt, ita vt non relinquerentur in eis duo pariter. Hæretici (ait) qui ad tempus Ecclesiæ iudicium effugisse sibi videntur, & ab illa longiùs expulsi, & inter se sunt ipsi discordes, iuxta quod Esaias ait. Et concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios: Sabellius enim contra Arrium: contra Nestorium, Euthices: Fotinus, contra Manicheum: & cæteri contra cæteros impij impios arma impietatis commouent. Et lib. 2. cap. 8. Iudęi (inquit) gentiles, & hęretici, cũ sint hostes Ecclesiæ cuncti alterutrùm se singuli verbo gladij feriunt. Ipsi Iudęi per Pharisęos, & Saducęos inuicẽ pugnãt. Item hęretici, & pagani, variorum dogmatum Sacrorumque dissonantia, non minora sibimet quàm Ecclesiæ bella inferunt. Vna est autem (inquit) columba mea, perfecta mea, vna est matri suę, electa genitrici suę, à qua Ionathas ductor ille fortissimus, vt columbę donum vocaretur cognomen virtutis accepit, cuius paci perpetuę etiam malorum discordia seruit. In vna autem falsitate concordes sunt, (vt Gregorius docet libro. 3. moral. cap. 4.) in illa verba, Condixerãt enim sibi vt pariter venientes, &c. Condicunt enim sibi hęretici (ait) quando praua quędam contra Ecclesiam concorditer sentiunt, & in quibus à veritate discrepant, sibi in falsitate concordant. Et id intelligit D. Augustinus significare caudas vulpium ligatas esse, super Psalmum. 80. Et Albertus Magnus in cap. 20. Ioannis id docet, vulpes ad nocendum caudas habuisse ligatas: cùm tamen quęlibet caueam suam quęreret. Sic hęretici ad nocendum vniuntur: cùm tamen quilibet sua lucra intendat. Omnia tamen hęc ex vno malo oriuntur quod omnibus hęreticis familiare, atque capitale est, nempe superbia, quę nota maximè patefacit eos: ea quippe omnium malorum caput est, & præcipuè hęreseos. Hinc Gregorius libr. 18. moral. cap. 14. Hęretici (inquit) sic de eloquij sui nitore superbiũt, vt nulla sacrorum librorum authoritate solidentur. Et libro. 3. capite. 17. Bene dicitur (ait) Venerunt de loco suo. Hęreticorũ quippe locus ipsa superbia est: quia nisi prius in corde intumescerent, ad praue assertionis certamina

Beda.

Idem.

Augst.

Albertus

18. Signũ.

Gregor.

Idem.

certamina non conuenirent. Ita namq; malorum locus est superbia, sicut est è contra humilitas locus bonorum. Vnde Eccles. 10. dicitur. Si Spiritus potestatem habentis super te ascenderit, locum tuum nè dimittas, hoc est, humilitatem nè deseras. Hæretici ergò de sæo loco veniunt: quia contra sanctam Ecclesiam ex superbia mouentur. Et Diuus Chrysostomus tomo. 3. Homel. 37. in Ioannem, ait: Tantùm officit prioris loci cupiditas, & prælatio. Hæc hæreses peperit, hæc gentilium confirmauit impietatẽ. Diuus Hieronymus etiam tom. 2. libro. 2. contra Iouinianum de hæreticis, & hypocritis ait: Loquuntur grandia, & totus eorum sermo superbia est. Item etiam Diuus Augustinus tomo. 1. libro. 2. de Genesi contra Manichæos ait: Quòd hæreticorum mater est superbia. Hęc autem mater est etiam hypocrisis (vt ipse Augustinus tomo. 2. Epistola. 64. docet) Horum morborum (ait) mater est superbia, & humanæ laudis auiditas, quæ etiam hypocrisim sæpe generat. Et ad hoc propositum adducit illud Psalmi. Quoniã Deus cõfringet ossa eorum, qui hominibus placent. Hinc sequitur quòd corrigi nolũt, quod est aliud eorum signum quod Diuus Gregorius libro. 8. moral. cap. 24. in illa verba Iob. Cùm adhùc sit in flore nè carpatur manu, ante omnes herbas aresçit, his verbis docet. Scirpus (inquit) in flore est hypocrita in laude. Acutis vero angulis surgens carectũ manu non carpitur: quia exasperatis per arrogantiam sensibus, de prauitate sua hypocrita corripi dedignatur. In flore suo manum carpentis incidit: quia in laude hypocrita positus, nè hunc quispiam corripere audeat asperitate sua protinus vitam corripientis secat. Sanctus namque esse non appetit, sed vocari. Et cùm fortassè corripitur, quasi in opinionis gloria detruncatur. Deprehensum se in prauitate irascitur, loqui sibi redarguentem prohibet: quia velut in occulto vulnere tactus dolet. Qualis imperitis innotuit, talis vult ab hominibus estimari, & parator est mori quam corripi. Redargutione deterior redditur: quia quasi diræ percussionis æstimat iaculum puritatis verbum. Vndè exasperatus protinus in contumelias surgit, & quæ mala exageret contra vitam correctoris inquirit. Demonstrare longè incomparabiliter reum reprehensorem suum delyderat: vt innocentem se non suis actibus, sed alienis criminibus ostendat, ita vt sæpe homo redargutionis aliquid se dixisse pœniteat, & quasi a catpẽtis manu, sic à corripientis animo quidam, (vt ita dixerim) sanguis mœroris currat. Vndè benè per Salomonem dicitur Prouerb. 9. Noli arguere derisorem, nè oderit te. Neque enim iusto timendum est, nè derisor cùm corripitur contumelias inferat, sed ne tractus ad odium peior fiat. Et D. Hieronymus Dialogum contra Luciferianos his verbis claudit. Vnum tibi confiteor (ait ibi Luciferianus) quia mores eorum apprimè noui, faciliùs eos vinci posse quã persuaderi. Et tomo. 7. in cap. 17. Prouerbiorũ, in illa verba: Expedit vrsę occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua, sic explicat. Faciliùs erat Doctoribus sanctis furori gentilitatis occurrere raptis à se populis aliquibus, atque à bestiali eius sæuitia ad Fidei pietatem prædicando conuersis: quàm hæretico cuilibet confidenti in sui perfidia dogmatis. Quia sua viscera certamen agebant. Et Gregor. libro. 3. moral. capite. 15. in illa verba, Nemo loquebatur ei (ait:) Tacentes aduersarios habemus, si verę Fidei filios generare negligimus; si autem recta loqui incipimus, graues mox contumelias ex eorum responsione sentimus: Nam mutos nos aduersarij diligunt, loquentes odiunt. Augustinus etiã tom. 8. in Psalm. 67. in illum Versum, Dispergę gentes quę bellavolũta, ait: Nõ enim correctioni hæretici, sed contentioni student. Hoc ergò prophetat vt ipsi potiùs dispergantur, qui corrigi nolunt, qui gregem Christi dispergere affectant. Item Beda libro. 4. in Samuelem cap. 9. Quadringenti sanè viri, qui ascensis camelis gladium Dauid totidemque eius militum fugiendo euaserunt; illi sunt profectò qui Catholicorum despecta voce Doctorum, nec corrigi ab ijs consentiunt, nec metuunt damnari, sed virtutum suarum immò tumoris & iactantiæ celsitudine, quasi camelorum gibo confisi, non minus se perfectionis Euangelicæ nomen, & numerum tenere, ac dexteriora, id est, vitæ cœlestis gaudia sperare, & adepturos esse gloriantur. Quinimò sic timent corripi, vt etiam ea quæ alius aliorsum dicit, tanquàm tõtra se dicta querãtur. Quia cùm propria eos conscientia redarguat, quolibet se verbo percussos ęstimãt. Hic Diuus Hieronymus tomo. 1. in Epistola ad Nepotianum de vita clericorũ in fine dicit. Nullum læsi, nullius nomen mea scriptura designatum est, neminem specialiter meus sermo

Chrysost.

Hieron.

Augst.

Idem.

Greg. c. 15

19. Signũ.

Gregorius

Prouer. 9.

Hieron.

Idem.

Augst.

Beda.

20. Signũ.

Hieron.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sermo pulsat, generalis de vitijs disputatio est: qui mihi irasci voluerit, ipse de se quòd talis sit confitebitur. Idem in prologo super lib. 4. Comment. in Hieremiam: Cùm generaliter aduersum vitia quid, & hæreticos dixerimus: se peti queruntur, malumq; conscientiæ dissimulata diù indignatione pronuntiant. Sed quoniam à principio diximus, omnes hæreticos hypocritas esse, & statim affirmauimus superbiam, & hæresim, & hypocrisim gignere; ex qua multa alia mala, quæ eos maximè produnt, oriuntur: ideò hoc præcipuè signũ deinceps tractandum est. Hinc sanctus Leo Papa serm. 5. de ieiunio vltimi mensis, ait: Inter hæc autem dilectissimi opera pietatis, quę nos Deo magis, magisque commendant: dubium non est quin hostis noster nocendi cupidus & peritus, acrioribus inuidiæ stimulis incitetur, vt quos apertis & cruentis persequutionibus impugnare non sinitur, sub falsa Christiani nominis professione corrumpat, habẽs hæreticos huic operi seruientes, quos à Catholica Fide deuios, sibiq; subiectos, militare in castris suis sub diuersis erroribus fecit. Et sicut decipiendis primis hominibus ministerium sibi serpentis adsumpsit; ita horũ linguas, ad seducendos rectorum animos veneno suæ falsitatis armauit. Sed his insidijs dilectissimi pastorali solicitudine (in quantùm Dominus auxiliatur) occurrimus, & ne quid de sancto grege pereat præcauentes paternis vos denunciationibus admonemus, vt labia iniqua & linguam dolosam, à quibus animam suã Propheta liberari postulat, declinetis: quoniam sermo eorũ (sicut ait Beatus Apostol.) serpit vt cancer. Humiliter irrepunt, blandè cupiunt, molliter ligant, latenter occidunt. Veniunt enim (sicut Seruator prædixit) sub vestitu ouium, intùs autem sunt lupi rapaces: quia non possent veras & simplices oues fallere, nisi Christi nomine tegerent rabiem bestialem. Et D. Cyril. in præfatione super librũ de Thesauro, Sicut mulierculæ (ait) turpitudini deditæ veste, atq; auro cæterisq; ornamẽtis, & turpitudinem suam occultant, & non præuidentes ad perniciem attrahunt: eodem modo hæretici, veræ religionis pulchritudinem fingentes scripturæ authoritate errores suos conantur communire. Et D. Bernard. serm. 66. Cant. ait: Non sufficit hæreticos esse, nisi & hypocritæ sint, vt sit supra modum peccans peccatum. Hi sunt, qui veniunt in vestimentis ouium, ad nudãdas oues, & spoliandos arietes. An nõ tibi vtraque res impleta videtur cùm & fide plebes, & plebibus Sacerdotes deprædati inueniuntur? Qui nam isti prædones? Hi oues sunt babitu, astu vulpes, actu, & crudelitate lupi. Hi sunt qui boni videri non esse, mali non videri, sed esse volunt: mali sunt, & boni videri volunt, ne soli sint mali, mali videri timent, ne parum sint mali. Etenim minus semper malitia palàm nocuit, nec vnquam bonus, nisi boni simulatione decœptus est. Ita ergo in malũ bonorum boni apparere studentes; mali nolunt, vt plus liceat malignari. Nec enim apud eos est virtutes colere, sed vitia colorare, quodam quasi virtutis minio. Denique superstitionis impietatem, nomine religionis intitulant. Et Diuus Chrysostom. in Matth. cap. 24. homil. 51. Hypocritæ (ait) sunt Iudæi, & Hæretici illi quia dicũt se Iudæos, & non sunt, cùm sint Synagoga Sathanæ: isti autem quia fingunt se esse Christianos, cùm sint Antichristi, idest, contra Christum. Item si quis videtur in Ecclesia esse, & agat contra Ecclesiam, & ille talis hypocrita dicitur esse. Quinimò multitudo hypocritarum, signum est aduentus Antichristi, vt docet Diuus Augustinus lib. 20. de Ciuitat. Dei. cap. 19. tomo. 5. explicans illud Pauli. 2. Thes. 2. Iam enim mysterium operatur iniquitatis, dicens: Alij vero quod (ait) quid detineat scitis, & mysterium operatur iniquitatis, non putant dictum nisi de malis, & fictis, qui sunt in Ecclesia, donec perueniãt ad tantum numerum, qui Antichristo magnum populum faciat, & hoc esse mysterium iniquitatis; quia videtur occultum. Quod ego sic explico nempè quòd isti hypocritæ, ac ficti Christiani sint veluti metatores Antichristi, qui ei hospitium parant. Quare sicut quando videmus multos metatores ad hospitia parãda Regi, in aliquo populo esse, colligimus Regem iam iam aduentare. Sic cùm multos viderimus hypocritas, iam calles, & hospitia omnia occupare: præstò adesse Antichristum colligemus. Per illos enim iam nunc mysterium operatur iniquitatis: vtpotè qui maximus hypocrita futurus sit. Nũc autem plures hypocritæ Ecclesiam occupant, quod diù iam deplorabat Bernardus, cùm sermone. 33. super Cantic. dicebat: Væ generationi huic a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis, si tamen hypocrisis dici debebat, quæ iam latere præabundantia non valet, & præ impudentia non quærit.

Idem.

Amplificatio primi signi.

Leo Papa.

Cyrillus.

Bernar. in priacip.

Chrysost. in ca. 24. Matth. ho mil. 51.

Simile.

Bern. circa finem.

Serpit

Serpit hodiè putida tabes, per omne corpus Ecclesiæ, & quo latiùs eo desperatius, eoque periculosiùs, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & aresceret, si violentus inimicus absconderet se forsitam ab eo. Nunc verò quem eijciet, aut à quo abscondet se? Omnes amici, omnes inimici: omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quę sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt, & seruiunt Antichristo: honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Hinc fit vt quæcumque faciunt fictè faciant, nec aliud quam virtutis speciem ac faciem colunt. Cùm reuera nihil solidæ virtutis habent. Quod est aliud magnum signum ad dignoscendum eos, præcipuè ab ijs, qui virtutis substantiam ac solidi tatem norunt. Quod hac vna Diui Augustini sententia confirmo quam legi apud quẽ dam Doctorem qui dicitur Ambrosius Espiera Taruisino ordinis Fratrum seruorum Sanctæ mariæ, in quodam Quadragesimali in sermone Cinerum, in primo sermone secundo folio & secunda columna: licèt in ipso Diuo Augustino nec legerim, nec vsque adhùc inuenire potuerim. Verba autẽ quæ ibi reperi, ex diuo Augustino citata, absque insinuatione loci sic habent. Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu, pauperes sine deffectu, benè vestiri sine solicitudine, delicatè pasci sine labore, alijs adulantes, alijs detrahentes, mordaces vt canes, lupi rapaces. Volunt esse sine authoritate iudices, sine visu testes, postremò falsi accusatores, & omnium veritate carentes. Item Diuus Chrysostomus homel. 19. in Imperfecto sic ait. Si quis lupum operiat pelle ouina quomodo cognoscas illum, nisi aut per vocem, aut per actum? Ouis inclinata deorsum balat, lupus in aëre conuertit caput suũ contra cœlum & sic vlulat. Qui ergò secundum Deum vocem humilitatis, & confessionis emittit, ouis est: qui verò aduersus veritatem turpiter blasphemijs vlulat contra Deum, lupus est: sicut dicit Scripturarũ herbas floridas iustitiæ colligentem, ouis est. Quẽ videris autẽ in sanguine persequutionis gaudẽtẽ, lupus est. Adhùc autẽ cõsidera: Virtutes quas facit vtiles sunt, aut inutiles, sunt. Quæ mirabiliter fiunt, ad salutẽ proficiunt: vt puta infirmos sanare, & alia huiusmodi quæ facit Christus. Vacuæ autẽ sunt quæ admirationem quidem faciunt videntibus, vtilitatem autẽ adferunt nullã; vt putà volare per aërẽ, sicut & Dominum diabolus hortabatur, statuas facere ambulare, aut cõmisceri flammæ & non cõburi, & alia qualia Simon fecit. Nam plena opera ex Deo sunt: quia & ipse est plenus, vacua autẽ ex diabolo, sicut & ipse est vacuus & vanus. Nã quia quædã mirabilia fiũt ex Deo, quædam autẽ ex diabolo, demonstrat Nicodæmus, non enim dixit, Nemo facit signa, nisi sit Deus cũ illo, sed, Nemo facit hæc signa quæ facis tu, nisi sit Deus cũ illo. Et tũc quidẽ ex hoc solo cognoscebantur falsi Prophetæ & veri, si vtilia, aut inutilia facerent signa. Nũc autẽ quia futurũ est, vt etiã ex parte bona faciendorũ signorũ diabolo detur potestas, etiam aliud quærere debemus, si necessariũ est secundũ tempus, aut non necessariũ. Si enim mirabilia Christus propter confirmationẽ infideliũ faciebat, non propter ipsos quos sanabat (ipsos enim in Fide sanare poterat, non in signo) manifestum est: quia modo cùm nullus sit infidelis, faciendorum miraculorum necessitas non est. Ergò si inutile fecerit signum, falsus Propheta est: quia non facit vt aliũ ædificet, sed vt se ostendat in opere. Hæc autem Chrysostomus. Dominus etiam apud Esaiam ait: Ego Dominus docens te vtilia annuncians recta. Ecce quomodo vacua & inutilia sint opera eorum. Vndè Augustinus super Psalm. 40. Hypocritis (ait) loquitur, qui nihil solidum docent. Quare minima tantùm docent cùm interim maiora cõtemnant (vt Dominus eis dixit apud Matth. cap. 23.) Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam, & anethum, & cyminum, & & relinquitis quæ grauiora sunt, Legis misericordiã, scilicet, & iudicium. Hinc Gregorius libro. 20. moral. cap. 11. ait: Herbas mãdere est, de Scriptura sacra minima præcepta seruare, maiora cõtemnere. Contra quos Dominus. Relinquitis quę grauiora sunt legis. Vel quia imma & exteriora sunt, quę mẽtes superueniẽtiũ nutriũt. Quare immisericordes sunt & crudeles iuxta illã D. Athana sententiã, in Apologia de sua fuga qua sic dicit. Hæretici in læden dis hominibus naturã non reuerentur, sed veluti tyrannus ille Babylonicus truculentissimè persequentes nullius misericordiæ

Chrysost.

Psalm. 72

21. Signũ.

Augustin.

Ambrosius Espiera Taruisi.

Augustin.

Esai. 48. & 45.

Augustin.

22. Signũ.

Matth. 23

Gregor.

Mm tenen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenentur. Quòd autem hi tales sint, eorum opera declarant, ostenduntque eorum animos feris efferatiores, & Babylonijs crudeliores esse, & sanguinis humani auidi. Et ideò lupis comparantur. *Chrysost.* Nam Diuus Chrysostomus tomo. 2. Homil. super varia loca Matthæi in illud, Cauete à falsis Prophetis. Luporum genus (ait) quantò omnibus bestijs inferius, tantò malitia & crudelitate deterius, quantò subtilius, tantò nocentius: quantò submissius, tantò peius: & incessu humiles, sed actu nocentes: vestitu simplices, sed malitia sæuiores: aspectu mites, sed immanitate crudeles. *Eusebius.* Item Eusebius tomo. 4. de morte Hieronymi, hanc eius (inter alias) sententiam refert. Qui misericordia caret Christianus non est. Sacerdos, & monachus sine misericordia nauis est in medio pelagi vndique perforata. Vana est religio, quæ caret misericordia. A cupidis sine misericordia Sacerdotibus, tanquam
24. signũ à serpentibus fuge. Quod autem omnia virtutum opera ficti faciant, patet. Et primùm de humilitate Hieronymus tomo. 4. in Epistola ad Demetriadem sic ait: Multi humilitatis vmbram, veritatem eius sequuntur pauci. Perfacile est enim aliquam vestem habere contemptam, salutare submissius, manus & genua deosculari, inclinato in terram capite oculisque deiectis humilitatem, ac mansuetudinem polliceri. Lenta voce tenuique sermones infringere: suspirare crebriùs, & ad omne verbum peccatorem se, ac miserum proclamare. Et si vel leuissimè offensus sit continuò atolle re supercilium, leuare ceruicem, & delicatum illum oris sonum insano repente clamore mutare. Virum humilem patientia ostendit iniuriæ. *Chrysost.* Et Diuus Chrysostomus in caput. 7. Matth. tomo. 2. ait: Si videris infidelem humilem, aut manſuetum, scito quòd subdolus est in corde. Talibus enim dicit *Psalm. 54* Propheta Psalm. 54. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Hęc Chrysostomus. Sapiens etiam dicit: Cùm *Prouer. 16* submisserit vocem suam ne credideris ei, septem enim nequitiæ sunt in corde illius, id est, multæ nequitiæ. Nam (vt statim ex Chrysostomo retulimus) luporum genus quantò subtilius, tantò nocentius: & quantò submissius, tantò peius: & incessu humiles sed actu nocentes. *August.* Et Diuus Augustinus tomo. 3. in libro Sentent. sentent. 219. Simulata (inquit) innocentia, non est innocentia, simulata æquitas, non est æquitas, sed duplicatur peccatum, in quo & iniquitas & simulatio est. Et sentent. 246. Non vincit in bono malum, qui in superficie bonus est, & in *Idem.* alto malus, & opere parcens, & corde sæuiens, manu mitis, voluntate crudelis. Et Diuus Hieronymus de Regula monachorum cap. de Simplicitate, ait: Vox ex industria quasi confecta ieiunijs tenuis non fit, *Hieron.* & deficiens. Hinc Paulus ad Colossen. 2. *Coloss. 2.* nos admonet dicens: Nemo vos seducat volens, in humilitate & religione Angelorum. *Anselm.* Vbi Diuus Anselmus dicit. In humilitate & religione Angelorum, quia huiusmodi sectatores plerumque solent in seipsis humilitatem & religionem Angelorum ostendere, vt citiùs credatur eis quasi sanctissimis. Angelos enim iuxta hunc sensum, vel cœlestes spiritus, vel sanctos prædicatores intelligimus. Nemo ita religiosum se fingens seducat vos. Ecce fictam humilitatem quam gerunt. Fictam etiam habent mã *Chrysost.* suetudinem. Nam Diuus Chrysostomus tomo. 1. fol. 2. loquens de hæreticis ait: Habet ille fucatum colorem, & manſuetorum personas induit, tegitque sub ouili pelle lupum, sed tu ne decipiaris, immò hac ipsa de causa illum magis exosum habe, quòd manſuetudinem quidem erga proximum conseruum simulat, contra Dominum autẽ vniuersorum bellum gerit, & contra suã ipsius salutem currit insensatus. Quinimo *Idem.* & modestiam simulant, vt ipse Diuus Chrisostomus (in prima editione super cap. 7. Matthæi Homil. 24. in illud, Conuerti discrumpant vos) ait: Modestiam enim simulant vt secreta condiscant. Cùm verò didiscerint repentè alij ex alijs effecti irridẽt, insultant, atque illudunt, quasi quadam à se arte deceptis. Quos Paulus ad Tit. 2. iu- *Ad Tit. 2.* bet durè increpare. Idem de simulata oratione dicendũ est, vt ex Diuo Crhisost. statim videbimus. Fingunt etiam castitatem, vt quoniam contrarium vitium quantò vilius apud homines est, tantò ipsi apud eosdem illo carentes splendidiores appareant. *Chrysost.* Vndè D. Chrysosto. in prima expositione super. c. 7. Matth. in illa verba: Ex fructibus eorũ cognoscetis eos, ait: Quid ergo, inquis, si etiã mores fingũt honestos? sed facilè deprehẽdũr, atq; capiũt. Talis quippe est natura istiꝰ vię quã vos cõficere precepi, laboriosa prorsꝰ ac dura. Virtutis verò simulator recusat laborẽ, solãq; sui ostẽtationẽ requirit. Propter quod etiam de simulatione conuincitur.

Hieron. uincitur. Nam Antichristus se castum simulabit esse vt docet Diuus Hieronymus capite. 11. Danielis in illa verba, Et erit in concupiscentijs fœminarum, vbi. 70. transferunt, Et concupiscentijs mulierum non subiacebit. Dicit id intelligi de Antichristo: quod ideò simulet castitatem, vt multos decipiat. Ieiunia etiam simulata tenent, quod sanctus Leo Papa sermone *Leo papa.* 3. in Natiuitate Domini his verbis exprimit dicens. Non vos seducant deceptorijs artibus ficta, & simulata ieiunia, quæ non ad purificationem: sed ad perditionem proficiunt animarum. Speciem quidem sibi pietatis, & castitatis assumunt, sed hoc dolo actuum suorum obscœna circumtegunt, & de prophani cordis penetralibus iacula quibus simplices vulnerentur emittunt, vt (sicut ait Propheta) sagittent in obscuro rectos corde. Quos Dominus Matth. 6. corripit dicens: Cùm ieiunatis nolite fieri sicut hypocritę tristes: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiu- *Chrysost.* nantes. Quæ omnia his verbis diuus Chrysostomus comprehendit Homil. 19. in Imperfecto in cap. 7. Matth. à principio dicens. Suprà mandauit Apostolis suis Dominus, nè eleemosynas faciant coram hominibus, vt videantur ab eis, sicut hypocritæ, & nè orent, vt ab hominibus videantur, sicut hypocritæ, & vt ne ieiunent coram hominibus se ostendentes sicut hypocritæ faciunt. Et docuit illos, vt nè faciant sic, & instruxit eos: quia possibile est in hypocrisi, & eleemosynas facere, & orare, & ieiunare. Propter quod quasi iam ad cognoscentes, quia hæc omnia in hypocrisi fieri possunt loquitur dicens. Attẽdite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, ab intus autem sunt lupi rapaces. Quæ sunt vestimenta ouilia? Species videlicet simulatæ Religionis. Eleemosyna simulata vestimentum ouile est, non opus ouile, ieiunium simulatum vestimentum ouile est, non opus ouile & cæteræ species pietatis quibus se vestiunt lupi rapaces. Nulla autem res sic exterminat bonum, quemadmodum simulatum bonũ. Nam manifestum malum quasi malum fugitur, & cauetur: malum autem sub specie boni celatum, dùm non cognoscitur, nec cauetur, sed quasi bonum suscipitur, & ideò coninnctum bono, exterminat bonum. Sic serui diaboli tunc pessimè Christianitatem corrumpunt; quandò se simulant Christianos. De quibus admonet discipulos suos Christus, magis autem nos omnes per illos dicens: Attendite à falsis Prophetis. Quia magna virtus est hominum cognoscere malum, & firma tutela salutis scire quem fugias. Denique omnia opera sua *25. Signum* faciunt, vt videantur ab hominibus, vt Dominus de eis dixerat, nullumque solidum opus faciunt. Nam ideò in hoc capite comparantur spinis ac tribulis, quæ vndique feriunt & vulnerant, vt idem Diuus Chry- *Chrysost.* sostomus docet tomo. 2. Homil. 19. in Imperfecto dicens: Quemadmodum spina, vel tribulus, ex quacumque parte illam conspexeris habet aculeos: sic & serui diaboli ex quacumque parte consideraueris, iniquitatibus pleni sunt. Si loquitur, in dolo loquitur: si tacet, malè cogitat: si irascitur, insanit: si patienter agit, tempus expectat nocendi, & opportunitatem considerat quando noceat: si malè agit, non erubescit: si bene facit, ad vanam gloriam, propter homines facit. Quandò proferet bonum fructum cuius radix diabolus est? Sub arbore bona, & bestiæ, & animalia requiescunt: sub spinis autem nullum animal requiescere potest, nisi tantummodo serpentes. Fructus eorum nulli procedunt ad vsum, vmbra refrigerium non est in eis: & ideò dicuntur spinæ, & tribuli. Hæc Chrysostom. Paulus verò è contra nos docet fructiferos esse, & vtiles, in bonis operibus. Vndè ad *Tit. 3.* Titum 3. dicit: Discant autem nostri bonis operibus præesse ad vsus necessarios: vt non sint infructuosi. Sed signum quod magis *36. signũ.* eos prodit, & quod commnius & proprius illis semper fuit, auaritia, ac vana gloria est. Omnia enim propter lucrum, & vanam gloriam faciunt. Nempè vt videantur ab hominibus, & nomen sanctitatis acquirant, quo eorum exhauriant opes. Quod Dominus in hoc cap. 7. & in præcedenti, & infra cap. 23. clarius manifestat cùm Pharisęos hypocritas dicit, qui omnia propter homines faciunt, vt sibi & honorem & diuitias acquirant. Diuus Petrus etiam in se- *2. Pet. 2.* cunda Epistola capite. 2. sic ait: Fuerunt autem & Pseudoprophetę in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducunt sectas perditionis, & eũ qui emit eos Deũ negãtes, superinducentes sibi celeri perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, & in auaritia fictis verbis de *Nicolaus Lyranus.* vobis negociabãtur. Fictis verbis, ait Lyra. id est: ad decipiendum compositis. De vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis negotiabantur. Bona vestra temporalia subtrahendo. Itaque sub verbis blandis & deuotione plenis bona temporalia piscare volent. Hinc Diuus Paulus ad
Roma. 16. Roman. 16. ait: Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam quam vos didicitis faciunt, & declinate ab eis. Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda
Lyranus. innocentium. Quæ verba, Lyra. sic interpretatur ad literam. Rogo autem vos fratres vt obseruetis eos diligenter considerando: & euitando, qui dissensiones, id est, declinationes à rectitudine Fidei, & offendicula, præbendo alijs occasionem ruinæ. Hæc autem faciebant Pseudoapostoli, quos monet euitare. Et consequenter ostendit qualiter possint cognosci. Quia malum non euitatur nisi cognitum. Et hæc ostendit ex tribus, scilicet, ex fine: quia prædicant, & docent propter bonum vtile, & delectabile. Ideò enim dicit quòd non seruiunt Christo Domino, sed suo ventri. Secundò ex modo loquendi, quia vitia maiorum palpant, & eis adulantur, ideò dicit per dulces sermones, & benedictiones. Tertiò ex eis quibus loquuntur, ideò dicitur, seducunt corda innocentium. Quia simplices primo decipiuntur: quia talibus faciliùs acquiescunt. Et dicuntur hic innocentes, non à paritate conscientiæ, sed ab effectu industriæ, sicut
Prou. 14. Prouerb. 14. dicitur: Innocens credit omni verbo. Et Diuus Thomas super hunc locum ait:
D. Thom. Huiusmodi Christo Domino non seruiunt. Non enim prædicabant propter gloriam Christi, sed propter quæstum, vt suum ventrem implerent. Secundum quod
Philip. 3. ad Philippen. cap. 3. scripsit. Multi enim ambulant quos sæpe dicebam vobis, nunc autem flens dico, inimicos Crucis Christi, quorum Deus venter est. Et per dulces sermones seducunt corda innocentium, id est, simplicium, & imperitorum. Per dulces sermones, in quibus sanctitatem præ-
Psalm. 27 tendunt, secundum illud Psal. Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum: & benedictiones, quibus, scilicet, benedicunt, & adulantur,
Esai. 3. illis qui eos sequuntur. Esai. 3. Populi meus qui te beatum prædicant, ipsi te seducunt.
Matth. 2. Et Matth. 2. Maledicam benedictionibus
Chrysost. vestris. Et Chrysostomus dicit. Rectè autem dicit per blandiloquentiam, vt ipse legit, obsequium quippè illorum, in verbis hæret, mens verò talis non est sed dolo referta. Hos autem qui quæstum ex prædicatione, & sanctitate sua expetunt, acriter arguit Diuus Paulus. 1. ad Timoth. 6. dicens:
1. Tim. 6. Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriũ tur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspitiones, malæ conflictationes hominum mente corruptorum, & qui à veritate priuati sunt, existimantes quęstum esse pietatem. Est autem quæstus magnus pietas cum
D. Thom. sufficientia, &c. Vbi Diuus Thomas sic dicit. Existimantium quæstum esse pietatem, id est, quòd cultus Dei ordinetur ad quæstum, & acquisitionem diuitiarum, se-
Sap. 25. cundum illud Sapientiæ. 25. Existimauerũt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acquirere. Homines ergò huiusmodi qui hoc credunt, de facili contemnunt, & incidunt in
Anselm. mala prædicta. Et Diuus Anselmus existimantium (inquit) quæstum esse pietatem id est, Dei cultum esse quæstum temporalium rerum. Quia Pseudo putabant quòd Christus esset colendus propter commoda præsentis vitæ, non futuræ: quoniam ipsi propter acquisitionem præsentium lucrorum prædicabant. Chrysostomus etiam
Chrysost. tomo. 4. hunc locum explicans dicit. Ostendit eos, non modò ignorantes esse, verum & ipsam eorum ignorantiam, ex negligentia gigni. Denique homines pecuniarum causa pugnantes, quandò persuadere poteris? Non sanè persuadebis huiusmodi, nisi quod cupiunt dederis. Et nec sic quidem
Eccles. 24 illorum faciare appetitum quibis. Auari enim (inquit) non impletur oculus. Qui ergò corrigi nolunt, deuitandi sunt. Hæc Chrysostomus. Vndè cùm semel apud Lucam cap. 16. Dominus auaros, & cupidos
Luc. 16. increparet, nec posse Deo & diuitijs obsequi docere, deridebatur à Phariseis. Ait enim Lucas. Audiebant hæc Pharisei qui erant auari & deridebant eũ. Et ait illis Dominus. Vos estis qui iustificastis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda vestra: quoniã quod hominibus altũ est, abominatio est apud Deum. Quo cõtra D. Petrus in prima. c. 5. ait: Pascite qui in vobis est gregem

gem Dei prouidentes, non coactè sed spontaneè, sed secundum Deum; neque turpis
1. Tim. 3. lucri gratia, sed voluntariè. Et Paulus. 1. Timoth. 3. petit, quòd Episcopus non sit cupidus, nec Diaconi qui prædicare debent,
Tit. 1. sint turpe lucrum sectantes. Et idem ad Titum. 1. Vbi & addit. Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maximè qui de circuncisione sunt, quos oportet redargui. Qui vniuersas domos subuertunt docentes quæ non oportet turpis lucri gratia. Dixit autem quidam ex illis proprius
D. Thom. eorum Propheta. Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Vbi Diuus Thomas ait: In hoc quod dicit, qui vniuersas domos subuertunt, describit horum studium, ex damno quod inferunt: secundò, ex falso quod docent: tertiò, ex lucro quod cõ
Prouer. cupiscunt. Damnum est quia subuertunt domos. Doctrina enim Catholica publicè proponitur in Ecclesia, sed hæretici latenter. Et ideò quærunt latibula. Prouerb. 9. Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis abs
2. Tim. 3. conditus suauior. Et circumeunt per domos, vt seducant præcipuè mulieres. 2. Timoth. 3. Ex ijs sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis: docentes quæ non oportet, id est, noua & inutilia, nec quærunt lucrum spirituale, sed temporale, & ideò addit. Turpis lucri gratia, scilicet, temporalis, vel proprię gloriæ. Dixit, quidam illorum, &c. Ac si diceret. Tales sunt Doctores, sed & auditores sunt similiter seducibiles iuxta testimo-
Epimeni. nium cuiusdam Poetæ ipsorum, scilicet, Epimenidis. Vbi nota quòd Propheta aliquis dicitur, qui a Deo illuminatur secundùm intellectum ad cognoscendum aliqua supra
Num. 12. communem cognitionem. Numeror. 12. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. Item, qui exponit Prophetias eodem spiritu, & eodem modo quo sunt traditæ. Item, qui profert aliquid Propheticum vndè potest proferri aliquid propheticum, ex quodam interiori instinctu etiam præter suum intellectum. Ioannis 11. Caiphas cùm esset Pontifex prophetauit, non enim prophetauit secundum suam intentionem, qui dicebat expedire eum mori ne seduceret populum, nihilominus tamen fuit motus ad dicendum per spiritum. Et hic modus prophetandi est apud illos, qui accipiunt primum verbum aliquorum pro omine, Quod etiam fit à dæmonibus. Et dicit proprius: quia propriè descripsit eorum conditiones. Deindè cùm dicit, Cretenses, proponit testimonium, & notat eos de tribus. Scilicet, de corruptione rationalis, cùm dicit, Semper mendaces. Psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Item de corruptione irascibilis, cùm dicit, malæ bestiæ, id est, crudeles, bestiæ dicuntur quasi vastiæ, quia crudeles sunt. Prouerbiorum. 28. Leo rugiens, & vrsus esuriens; Princeps impius super populum pauperem. Et dicit (malæ) quia secundum Philosophum in Politicis, homo quandò secundum rationem operatur est optimum animalium, sed quando declinat ad malitiam, est pessimum: quia si declinat propter crudelitatem, nulla bestia ita est crudelis. Vndè dicit quòd decies millies est peior malus homo, quàm mala bestia. Item de corruptione concupiscibilis cùm dicit (ventres pigri) id est, pigritiam habentes ex ventre. Erant enim gulosi, & tales quærunt quietem: Luc. 12. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Hactenus Diuus Thomas. Itaque ex his testimonijs colliguntur alia grandia signa falsorum Prophetarum, nempè illos propter temporale lucrum, & vanam gloriam, ac ambitionem omnia facere: & ideò adulatores, blandos, ac dulces in sermonibus esse. Quæ omnia post sacræ Scripturæ loca testimonijs sanctorum, vt hactenus fecimus probãda sunt. Accipe autem vnum istorum depictum à Diuo Hieronymo, in Epistola ad Eustochium, de Custodia
Hieron. virginitatis, tomo. 1. vbi sic ait: Quidam in hoc omne studium vitamque posuerunt, vt Matronarum nomina, domos, moresque cognoscant. Ex quibus vnum qui huius artis est princeps breuiter strictimque describam, quo faciliùs Magistro cognito discipulos recognoscas. Cum sole festinus exurgit, salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiruntur, & pene vsque & ad ipsa dormientium cubicula senex importunus ingreditur, Si puluillum viderit, si mantile elegans, si aliquid domesticæ supellectilis, laudat, miratur, attrectat, & se eis indigere cõquerẽs, nõ tam impetrat quam extorquet: quia singulæ metuunt vere dariũ vrbis offendere. Huic inimica castitas, inimica ieiunia, prædia nidoribꝰ probat, & altilis quę vulgo pipyzo nominatur

Psalm. 5 *Prouc. 28.* *Aristote.*

Alia signa quæ ex his sequũtur coprehendẽtur in. 27. signo quod sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anſelm. natur. Et Diuus Anſelmus in verba Pauli modò citata ad Titum. 1. Docentes quæ non oportet turpis lucri gratia, ait: Quia venter eſt Deus ipſorum, turpis lucri gratia volunt proprios facere diſcipulos: vt quaſi Magiſtri à ſeductoribus alantur, ſiue pecunias accipiant. Vel turpis lucri gratia: quia omnes hæretici dùm peruerſa docent lucratores hominum ſe ſolent aſſerere: cùm non lucrum ſit ſed perditio animas interficere deceptorum. Itaque hi Pſeudoprophetæ, ſub ſpiritualibus verbis, temporalia venari co-
Gregorius nantur. Quod Diuus Gregorius in. 1. caput. libri. 1. Regum, in illa verba, Nouacula non aſcendet ſuper caput eius, explicans illud Micheæ. 3. Prophetæ qui ſe
Mich. 3. ducunt populum meum, qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem, & ſiquis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium, ait: Prophetæ quippè populum Domini ſeducunt, cùm prædicatores reprobi auditorum ſuorum iudicia confundunt, & mordentes dentibus pacem nunciant: quia in appetitu ſuæ capacitatis, dùm terrena flagitiorum dona ſuſcipiunt eis diuinæ indulgentiæ ſecuritatem pollicentur. Super ipſos autem prælium ſanctificant, qui in ore eorum aliquid non dant: quia iuſtos etiam diſtrictis ſententijs terrent, qui eis pro voto terrena non exhibent. Qui nimirùm ſuper caput filij nouaculam ponunt, dùm prætextu charitatis cœleſtia prædicant; vt eis terrena per cupiditatem tol-
Baſilius. lant. Item Baſilius (vt ſupra citauimus) in cap. 5. Eſaiæ ait: Alij rurſus (nec pauci) cupientes ſuam multis oſtentare ſcientiam, per auiditatem cumulandæ pecuniæ, perque inanem gloriam, quaſi verò Sapientes iſti ſint alios præcellentes
Chryſoſt. ſcientia. Chryſoſtomus itidem tomo. 2. Homelia. 10. in varijs locis Matthæi, ait: Hodieque ſunt Chriſtiani, qui nomen habent tantùm, opus non habent, qui propè talia agunt qualia Phariſæi, appetunt laudes humanas, timent detractationes, gaudent lucris, contriſtantur damnis, mendatio nummum acquirunt, impiè agunt, calumnioſè multa rapiunt, non iudicant nec viduæ, neque pupillis, ſed magis opprimunt has perſonas: peregrinos contemnunt, nudos deſpiciunt, pauperes non intendunt. Et Hom. 44. in Imperfecto, Hæretici (inquit) nec ipſi intrant veritatem Scripturæ propter auaritiam, neque alios intrare permittunt propter ignorantiam. Et *Idem.*
Paulo infrà. Hæretici Sacerdotes, aut promiſsionibus corrumpunt, aut minis terrent: non propter gloriam Dei, neque de ignorantia hominum dolentes, ſed aut propter auaritiam, aut gloriam vanam, vt videantur aliquos potuiſſe corrigere. Et Ho- *Idem.*
mel. 45. ſuper illud: Serpentes genimina viperarum, nam ſerpenti dictum eſt: Su- *Geneſ. 73*
per pectus tuum gradiêris, & terram comedes: Quoniam & iſti (ait) qui genimina ſunt ſerpentis, ſimiliter ſicut & ille ſuper ventrem ſuũ, & ſuper pectus repunt, & ſem per manducant terram. Super ventrem quidem, & pectus repunt: quoniam quid- *Idem.*
quid faciunt propter ventrem ſuum faciunt, & propter vanam gloriam pectoris ſui. Et Home. 21. in primam Matth. in cap. 6. Tandiù (ait) hypocrita clarus apparet, quandiù aſsiſtit expectantium multitudo. Immò nec tunc quidem coram omnibus clarus eſt. Norunt enim videntium plurimi, quis ſit quem non eſſe ſimulet, vel quis ſit, cũ quem eſſe ſe ſimulet. Diuus etiam Am- *Ambr.*
broſius libro. 7. ſuper Lucam, cap. 9. in illud: Vulpes foueas habent, &c. Fallax quippè animal vulpes, & inſidijs ſemper intentum rapinam fraudis exercet, nihil tutum, nihil otioſum, nihil patitur eſſe ſecurum: quod inter ipſa hoſpicia hominum predam requirat. Hæreticis autem vulpes comparat. Denique cùm gentes nocet, hæreticos excludit. Vulpes enim plenum fraudis eſt animal, foueam parans, & in fouea ſemper latere deſyderans: ita ſunt hæretici, qui domum ſibi parare non norunt, ſed circunſcriptionibus ſuis alios decipere conantur. Iacob enim domum habitat, hæreticus in fouea eſt: vt fraudulenta vulpes gallinæ illi Euangelicæ doloſsemper inten- *Matthæi.*
dens, de qua ſcriptum eſt. Quoties volui congregare pullos tuos, quemadmodum gallina pullos ſuos, & noluiſti. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Meritò ergo foueas habent: quia domum quam habuerant perdiderunt. Hoc animal nec manſueſcit vnquam. Vndè & Apoſtolus ait: Hæreticũ poſt vnã correptionem deuita. Nec vili vſui eſt, aut cibo vtilis, nõ de hoc dixit Chriſtus: Meus cibus eſt vt faciam voluntatẽ Patris mei, qui in cœlis eſt. Quin etiã *Cant.*
eas à fructibus ſuis relegat dicẽs. Capite nobis vulpes puſillas exterminãtes vineas, hoc eſt, quæ minorem vineam nõ maiorẽ exterminent.

minent. Et ideò Samſon ad caudas earum faces ligauit, & dimiſit eas in meſſes alienigenarum: eo quòd hæretici fructus incendere conantur alienos. Item Diuus
Gregor. Gregorius libro. 8. moral. capite. 27. Hypocritarum opera (inquit) quia nequaquam ſunt in occulto radicata, ſæpe ante deficiunt quàm præſens vita finiatur. Nam plerumque ſtudio ſacræ eruditionis inſiſtunt, & quia hanc non præparandis meritis, ſed promerendis fauoribus inquirunt: ſtatim vt iudicium humanæ laudis corripiunt, & per hoc gratiam tranſitorij profectus aſſequuntur: tota mente ſæcularibus curis inſeruiunt, atque à ſacra funditus eruditione vacuantur, & agendo poſt iudicant quantum temporalia diligant, qui ſola prius æterna prædicabant. Plerumque autem aſſumptæ ſpeciem maturitatis oſtendunt. Quietè ſilentij, longanimitate patientiæ continentiæ virtute decorantur. Sed cùm per hæc quæſiti culmen honoris attigerint, cumque iam ſibi reuerenter à cunctis impenditur, protinus ſe in laſciuiam voluptatis fundunt, & bona ſe
Idem. non ex corde tenuiſſe ipſi ſibi teſtes ſunt, qui hæc citò dimiſerunt. Et libro. 20. moral. capite. 10. in illa verba Iob, Radix iuniperorum erat cibus eorum, Id eſt, auaritia (inquit) quæ eſt radix omnium malo-
1. Tim. 6. rum (vt ait Paulus. 1. Timothe. 6.) Quam quidam appetentes errauerunt à Fide. Quia igitur plerumque hæretici ſola in verbis ſuis exteriora lucra ſectantur, nec ignorant quia peruerſa aſtruunt, ſed erroris prædicamenta non deſerunt: dum ſumptus percipere quaſi Doctorum volunt, benè de eis ſancti viri nunc voce dicitur: Et radix iuniperorum erat cibus eorum. Quia dum totis mentis ſuæ ſenſibus auaritiam cogitant, quaſi eo alimento veſcuntur, de quo naſci proculdubio peccatorum ſequentium punctiones ſolent. Qui ſi quandò in ſacro eloquio quædam quaſi prudenter inueniunt, quæ dum non intelligunt pro
Idem. ſuis eſſe aſſertionibus ſuſpicantur, mox miſeris auditoribus ſuis, quorum non animam ſed ſubſtantias appetunt, hæc vociferantes aſpergunt. Et libro. 8. moral. capite. 28. ſuper illud: Spes hypocritæ peribit, Quid enim (ait) in cunctis ſuis operibus hypocrita ſperat, niſi honoris reuerentiam, gloriam laudis: à melioribus metui, ſanctus ab omnibus vocari? Sed permanere ſpes hypocritæ non valet: quia æternitatem non quærens fugit quod tenet. Nequaquam quippè mentis eius intentio in illa gloria figitur, quæ ſine fine poſsidetur, ſed cum tranſitorijs fauoribus inhiat perdit percipiendo quod laborat, Veritate atteſtante quæ ait: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Matthæi. 6. Sed hæc ſpes recipiendæ *Matth. 6.*
mercedis diù teneri non poteſt: quia pro oſtenſis operibus honor tribuitur: ſed vita ad terminum vrgetur, laudes reſonant, ſed ad finem cum laudibus tempora feſtinant. Et quia nequaquam animus in æternitatis amore radicatur, cum ipſis profectò rebus quas diligit labitur. Nemo namque valet mobilia diligere, & ipſe immobilis ſtare. Qui enim tranſeuntia amplectitur eo ipſo ad curſum ducitur, quo decurrentibus implicatur. Dicat ergò, & ſpes hypocritæ peribit, quia humana laus, quam magnis laboribus appetit, impulſa temporum momentis de-
Idem. currit. Et capite. 28. &. 29. Qui pro virtute quam agit humanos fauores deſyderat: rem magni meriti vili pretio venalem portat. Vndè cœli Regnum mereri potuit: indè nummum tranſitorij ſermonis quærit. Vili ergò pretio opus vendit, quia magna impendit, ſed minima recipit. Quibus itaque hypocritæ ſimiles, niſi fœcundis & neglectis vitibus exiſtunt: quæ per vbertatem fructus proferunt, ſed nequaquam per ſtudium à terra ſubleuantur? Quod pingues palmites germinant, errantes beſtiæ conculcant, & quo hoc vberiùs aſpiciunt proiectum in infimis auidius conſumunt. Quia nimirum hypocritarum opera dum clara monſtrantur, quaſi pinguia prodeunt, ſed dum humanas laudes appetunt, quaſi in
Idem. terra deſeruntur. Et paulo infrà. Sed tamen hac ipſa vecordia ſua paſcitur, quia pro bono opere à cunctis honoratur, cœteris præeminet, ſubiectas hominum mentes tenet, maioribus locis attollitur, fa-
Idem. uoribus nutritur. Et libro. 8. capite. 30. Plerumque fit vt hypocritarum dicta, & audientes non erudiant, & eoſdem ipſos qui ea proferunt elatos laudibus deteriores reddant. Atteſtante enim Paulo ſcientia inflat charitas verò *1. Cor. 8.*
ædificat. Quem enim charitas ædificando non erigit, ſcientia inflando peruertit. Plerũq; ſe hypocritæ mira abſtinentia affligũt, omne robur corporis atterũt & quaſi car-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis vitam sunditûs in carne viuentes extin
gunt, sicque per abstinentiam morti ap-
propriant, & penè quotidie morientes vi-
uunt, sed ad hęc humanos oculos quærunt,
admirationis gloriam expetunt, veritate
attestante quæ ait: Exterminant facies suas
vt appareant hominibus ieiunantes. Nam
ora pallescunt, corpus debilitate quatitur,
pectus interrumpentibus suspirijs vrgetur,
sed inter hæc ab ore proximorum sermo
admirationis quæritur, nihilque tanto labo
re aliud nisi æstimatio humana cogitatur.
Idem. Quos comparat Simoni Cyrineo. Et lib. 15.
cap. 5. Quis est locus (ait) nisi cor adulan-
tium? Ibi quippè requiescit, vbi fauores in-
uenerit. Et eodem libro cap. 3. Rectè hypo-
crita sterquilinio similis dicitur: quia dum
temporalem gloriam habere appetit, modò
per cogitationem apud semetipsum tumet,
modò eandem gloriam alijs inuidet, eamq;
Idem. alios veracitèr habentes irridet. Et libro iti
dè. 15. c. 4. Hypocritarum mètes dùm aliud
est quod agunt, aliud quod hominibus ostè-
ditur: laudes de ipsa sanctitatis ostensione
recipiunt. In æstimatione hominum multis
melioribus præferuntur, & cùm intus apud
se tacita cogitatione superbiant, foris humi
Idem. les demonstrant. Et lib. 8. cap. 29. Hypocri-
tæ (inquit) cùm recta operari appetùt, prius
mente solicita eiusdem operis sui testes quę
runt, & tacita cogitatione pertractant, si
sunt qui gerenda videant, si dignè hæc allo-
qui qui viderint possint. Si verò eorum fa-
cta nullum fortassè hominum contingat
aspicere, hæc se proculdubiò æstimant per-
didisse. Et lib. 15. ca. 2. in illud, Gaudium hy-
Idem. pocritę ad instar puncti, Sępè (inquit) hypo
crita dùm sanctum se simulat, & iniquum
exhibere minimè formidat, ab omnibus ho
noratur, eique sanctitatis gloria defertur
ab ijs qui exteriora cernunt, sed interiora
perspicere nequeunt. Vnde fit vt gaudeat
in prima sessione, hilarescat in primo recu
bitu, inflетur in prima salutatione, eleuetur
in reuerenti voce obsequentium, & super-
ba cogitatione tumeat in famulatu subdito-
Matth. 23. rum. Sicut voce quoque veritatis de talibus
dicitur: Omnia verò opera sua faciunt, vt
videātur ab hominibus. Dilatant enim phi
lacteria sua, & magnificant fimbrias suas,
amant enim primos recubitus in cœnis, &
primas cathedras in Synagogis, & salutа-
tiones in foro, & vocari ab hominibus Rab
bi. Sed ad instar puncti leuatur: quia hypo-
crita præsentis vitæ gaudia dū tangit amit
tit. Nam & Iob. 15. cap. dicitur. Congrega-
tio hypocritarum sterilis est, & ignis deuo- *Iob. 15.*
rabit tabernacula eorum, qui munera liben
ter accipiunt. Et libro. 12. cap. 24. Hypocri- *Idem.*
tę (ait) sæpe æstu auaritiæ accensi, eo maio
ra de se opera humanis oculis ostendunt,
quo amplius sibi ab hominibus offerri mu- *Gregor.*
nera appetunt. Ex hoc autem quod terrena
appetunt fit vt testamenta pro se fieri nitā- *28. Signū*
tur, secundum quod beatus Hieronymus
tomo. 1. cap. 7. ad Nepotianum, de Vita cle *Hieronym.*
ricorum ait: Audio prætereà in senes & anus
absque liberis, quorumdam turpe seruitiū.
Ipsi apponunt matulam, obsident lectum,
purulentiam stomachi, & phlegmata pul-
monis manu propria suscipiunt, pauent ad
introitum medici, trementibusque labijs
an commodius habeant scisciantur. Et si
paululùm senex vegetior fuerit periclitan
tur: simulataque lætitia mens intrinsecus
auara torquetur. Timent enim ne perdant
ministerium, & viuacem senem Mathusa-
lem animis comparent. O quanta apud
Deum merces, si in præsenti pretium non
sperarent! Quantis sudoribus hæreditas
cassa expetitur, minori labore margaritum
Christi emi poterat. Et Hieronymus itidē
tom. 4. cap. 10. Esaiæ, in illa verba, Væ qui *Idem.*
condunt leges iniquas, ait: Contra Scribas
& Pharisæos sermo Propheticus concla-
mat, quòd aduersum Legem Dei iniquas
conscripserint leges, & traditionibus suis
subuerterint iudicij veritatem: vt essent vi-
duæ predā eorum, & pupillos diriperent.
Quos paulò antea ventriloquos dixerat:
quia eorum Deus venter est. Et in capit. 16.
Esai. in illa verba, Quasi anni mercenarij
(ait.) Hoc ostendit quòd falsa doctrina pro
lucro cuncta faciat, atque compendio. Et
tomo. 5. c. 4. in illa verba Hieremiæ Quia *Hierem. 5.*
inuenti sunt in populo meo impij insidian-
tes, quasi aucupes laqueos ponentes, & pe-
dicas ad capiendos viros: sicut decipula ple
na auibus, sic domus eorum plena dolo.
Ideo magnificati sunt, & ditati incrassati
sunt, & impinguati, & præterierunt ser-
mones meos pessimè, causam viduę non iu
dicauerunt, causam pupilli non dixerunt,
& iudicium pauperum non iudicauerunt:
Nunquid super his non visitabo, dicit Domi
nus, & super gentes huiusce modi non vlcis
cetur anima mea? Super hæc (inquam) ver-
ba sic ait Hieronymus. Aquila, & Symma
chius transtulerūt, quasi rete aucupis, quòd
etiam qui bonus inter eos videtur, & rectus,
instar

instar aucupis tendat insidias, dùm inuicē
se venantur ad mortem, & aliorum damnis
atque dispendijs suas complent domos. Vt
impleatur Philosophorū illa sententia: Om
nis diues, aut iniquus, aut hæres iniqui. At
que vtinam ab his tantum fiant, qui viden-
tur foris esse, & quos Dominus indicat, &
non in nostris conuenticulis impleantur,
quos possidet radix omnium malorum auа-
Idem. ritia, ita vt venientium ad nos non ora con-
templemus sed manus. Et in cap. 1. Esaiæ in
illa verba, Omnes diligunt munera, ait idē
Hieronymus. Non dixit, qui accipiunt (hoc
enim sæpe necessitate fit) sed qui non pu-
tant amicos nisi à quibus dona perceperūt,
nec os considerant amicorum sed manus, &
eos sanctos iudicant quorum exhauriunt
marsupium. De quibus Ecclesiastes. 5. dici-
tur. Qui diligit pecuniam, non implebitur
pecunia. Istiusmodi sequuntur retributio-
nes, vt laudent eos à quibus aliquid acce-
perint, vel certè nulli quippiam tribuant, nisi
à quo se recepturos putauerint. Et tomo. 5.
in cap. 23. Hieremiæ. Contemplemur (ait)
hæreticos, quomodo desperantes salutē,
gulæ se tradant, & delicijs, vescantur carni-
bus, frequentes adeant balneas, musco fra-
grent, vnguentis varijs delibuti quærunt
corporum pulchritudinem. Et tomo. 5. Eze-
chielis, capite. 27. in illa verba, Venditores
Sabà, & Raama, ipsi negotiatores tui, De hæ
reticis (inquit) loquitur, qui nihil gratuitò, ac
cipiunt, nec gratis tribuunt, sed vniuersa
mercantur, cùm Reges Arabum, & Sabà
gratis Christo munera offerant. Hi sunt
qui omnia turpis lucri gratia faciunt, & ab
Luc. 4. eo hæc munera susceperunt, qui dicit in
Euangelio, Omnia tradita sunt mihi, & da-
bo tibi, si procidens adoraueris me. Et in
ca. 9. Oseæ, Quidquid hæretici faciunt (in-
August. quit) deliciarum causa faciunt, vt populum
decipiant, & domus deuorent viduarum.
Diuus etiam Augustinus tomo. 9. tractatu
45. in Ioann. in illa verba, Qui non intrat
per ostium in ouile ouium, &c. Hoc tenete
(ait) ouile Christi esse Catholicam Eccle-
siam, quicumque vult intrare ad ouile, per
ostium intret, Christum verum prædicet, &
non solùm Christum verum prædicet, sed
Christi gloriam querat, non suam. Nam mul
ti quærendo gloriam suam, oues Christi spar
serunt, potius quam congregauerunt. Humi
lis est enim ianua Christus Dominus, qui
intrat per hanc ianuam oportet humilem
esse, vt sano corpore possit intrare: qui au-
tem se non humiliat sed extollit, per mace-
riam vult ascendere, qui autem per mace-
riam ascendit ideò exaltatur vt cadat. Be-
Beda. da itidem in cap. 3. 1. ad Corint. ait: Hæretici
à se ipsis seipsos iustos fieri putantes, quasi
hoc eis Deus non dederit, sed ipsi sibi; non
vtique in Domino, sed in semetipsis glorian
tur. Item Diuus Gregorius libro. 16. moral. *Gregorius*
cap. 23. docet hæreticos, vulgus hominum
spoliare. Sic enim ait Iob cap. 24. Vim fece *Iob. 24.*
runt depredantes pupillos, & vulgus pau-
perum spoliauerunt. Propter hoc etiam lu- *29. Signū.*
crum, eos solos sanctos existimant, & prædi
cant, qui ipsos sequuntur. Hinc Gregorius
libro. 12. moral. cap. 15. Hæretici (ait) nullū *Gregor.*
existimant timorem Domini habere, nisi
eum quem potuerunt ad suæ confessionis
stultitiam trahere. Vndè subiungit. Quan-
tum in te est euacuasti timorem Dei. Se
sanctos, ac intercessores, pro hominibus ostē
dunt. Vndè idem Gregorius libro. 10. mo-
ral. capite. 12. Hæretici seu peruersi quili-
bet (ait) per hoc quòd inter homines quasi
innocentes viuunt, videri intercessores pro
hominibus volunt, & cùm sancta loquen-
tes insinuant quod ipsi appetunt, hoc alijs
pro magno pollicentur: dùmque cœlestia
prædicant, in suis repentè responsionibus
ostendunt, quòd ament. Sed nè diù terrena
pollicendo patescant quod sunt, ad verba
rectitudinis citiùs recurrunt. Item apud se
sanctum aliquem esse memorant: vt sub il- *30. Signū.*
lius prætextu tanquam sanctorum consor-
tes credantur. Quòd Diuus Hieronymus in *Hierony.*
Epistola ad Ctheliphontem tomo. 2. docet.
Quomodò mella circundant poculis vene-
na infectis, & vnum sanctum memorent,
vt sub illius prætextu hæresim tegant. Sic
enim (ait: Et iuxta illud Lucretij).

Ac veluti pueris absynthia tetra medentes.
Cùm dare conantur prius ora pocula circum *Versus.*
Contingunt dulci mellis flauoq; liquore.

Ita ille vnum Ioannem, in ipsius libri po-
suit principio, quem & Catholicum & san-
ctum fuisse non dubium est: vt per illius oc-
casionem cæteros, quos posuerat hæreticos
Ecclesiæ introduceret. Illam autem temeri
tatem immò insaniam eius quis digno pos-
sit explicare sermone? Quod liberum ipsi
Pitagorei hominis, absque Christo, atque
Ethnici immutato nomine Sixti marty-
ris, & Romanæ Ecclesiæ Episcopi prænо-
tauit, in quo iuxta dogmata Pytagoricorum
qui hominem exæquant Deo, & de eius di-
cunt esse substantia multa de perfectione

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicuntur, vt qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Denique in ipso volumine nulla Prophetarum, nulla Patriarcharum, nulla Apostolorum, nulla Christi fit mentio: vt Episcopum, & Martyrem, sine Christi fide fuisse contendat. Vndè, & vos plurima contra Ecclesiam vsurpatis testimonia: fecerat hoc, & in sancti Pamphili martyris nomine, vt librum primum sex librorum defensionis Origenis Eugenij Cæsariensis (quem fuisse Arrianũ nemo est qui nesciat) nomine Pamphili martyris prænotaret. Quo (scilicet) egregia illa quatuor Origenis volumina (quæ, scilicet, erroribus scatebãt) Latinis infunderet auribꝰ. Ecce quomodò sanctos inter se fingunt, vt illorum nomine suos propinent errores, ob turpe lucrum, & ob vanam gloriam, vt diximus.

31. *Signũ c.32.* Imò & se sanctos esse æstimant apud semet ipsos, sine vlla alia ratione. Et quia seducti ab eis illos sanctos prædicant, tales & se ipsos credunt esse, quæ sunt aliæ ipsorum notæ ac effectus. *Hieronym.* De primo Diuus Hieronym. tom.9. sic explicat illud ad Galat.6. Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit ipse se seducit. Hoc est, siquis existimat se esse aliquid, in eo quod se putat esse aliquid, nõ ex clementia in proximum, sed ex opere, & labore se iudicat, sua tantum virtute contentus; iste ex ipsa arrogantia nihil sit, & ipse se decipit. *Gregor.* De secundo Gregorius lib.25. cap.4. sic ait. Hypocritarum mentes dùm aliud est quod agunt, aliud quod hominibus ostendunt; laudes de ipsa sanctitatis ostentatione recipiunt, in æstimatione hominum multis melioribus præferuntur, & cùm intus apud se tacita cogitatione superbiant, foris se humiles demonstrant. Cùm ab hominibus immoderatè laudantur tales se esse quoque apud Deum existimant, quales se gaudent hominibus innotuisse. Hacte

32. *Signũ.* nus Gregorius. Ex eadem radice nascitur quod Magistri volunt esse, & vanitatis, &

Acto.20. quæstus gratia: quod Paulus Actor. 20. admonet dicens: Scio hoc quod intrabũt post discessionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipu-

Interlinealis. los post se. Vbi glossa interlinealis sic dicit: Hæretici callidi in fide, fortes in disputatione, crudules in occisione. Hi enim similes sunt illis quos refert Paulus, in prima

1. *Cor.* 1. ad Corinthios Epistola, qui volebant capita esse, vt vnus diceretur Pauli, alius Apollo, alius Cephæ. Contra quos Hieronymus in Dialogo aduersus Luciferianos, ait. *Hieronym.* Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, à quoquã alio nuncupari, vt potè Marcionistas, Valentinianos, Pelagianos, &c. scito non Ecclesiam Christi; sed Antichristi esse Synagogam. Hi enim volunt ab hominibus vocari Rabbi, similes illis, quos Paulus refert ad Galat.6. *Galat. 6.* Qui Circuncisionem prædicabant, ipsi non custodientes legem, vt in carne illorum gloriarentur, hoc est, apud Iudæos glorientur ob circuncisam carnem vestram, quòd fecerint tot proselytos, vt ait Glossa: Ecce quomodò omnia ad vanã gloriam ordinent. Immò ad lucrum (vt Hieronymus ait ad Titum.1.) quia Deus venter est eorum, turpis lucri gratia volũt proprios facere discipulos, vt quasi magistri à gestatoribus suis alantur. Hoc idem, & eisdem verbis Anselmus super eundem locum asserit. Hoc autem istorum magisterium formidabat Diuus Gregorius cum lib. 8. Moral. cap.30. dicebat: Sed vtinam hypocritis sua perditio sola sufficeret, & nequaquàm peruersa eorum studia ardenter alios ad vitam duplicitatis instigarent. Hoc namq; vniuscuiusq; proprium esse solet, vt qualis ipse fuerit tales sibi coniungi, & alios velit. Diuersitatem vitæ refugiunt, atque hoc imitandum imprimant quod amãt. Vnde apud hypocritarum sensum simplicitas omnis in crimine est. Apertas quippè mentes diiudicant, & puritatem cordis hebetudinem appellant, omnesque quos sibi adhærere cupiunt, à simplicitatis itinere diuertunt, & quasi expulsa insipiẽtia eos eruditos se existimant, in quibus puritatem mentis, id est, artem sapientiæ debellant. Vnde subdit, Hæc est enim lætitia viæ eius, vt rursum de terra alij germinentur. Deus non proijciet 33. *Signũ.* simplicem, nec porrigit manum malignis. Ex his sequitur quòd in suis disputationibus victores appetunt videri. Hinc Gregorius *Gregor.* lib.8. Moral. cap.2. Sæpè (inquit) hæretici dũ occasionem ratiocinationis accipiunt, ad iurgia contẽtionis effrœnantur. Vndè & aptè mox subditur. Respondete quæso absq; contentione. Neq; enim hæretici inquisitionibus suis veritatem conantur assequi, sed victores videri. Cùmq; se foris ostendi sapientes appetunt, intùs per stultitiam elationis suæ vinculis ligantur. Vnde fit, vt contentionum certamina exquirant, & de Deo, qui pax nostra est loqui pacificè nesciant, atq; ex pacis negocio rixę inuentores fiant;

1. *Cor.* 11. fiant. Quibus benè per Paulum dicitur. Si quis autem videtur esse contentiosus, nos talem consuetudinem non habemus nec Ecclesia Dei. Et Diuus Augustinus tom.6. lib. 13. contra Faustum. c. 12. Nõ disputare amãt hæretici (inquit) sed quoquomodo superare impudentissima peruicatia, vt congregent quæ nõ peperetunt. Et tom.8. in Psal. 67. in illum versum, Dissipa gentes quæ bella volunt, ait: Non enim correctioni sed contentioni hæretici studeni. Hinc fit quòd viros probos, & doctos timeant, & summo odio prosequantur, & improbis verbis calumnientur. De primò Hieronymus in cap. 19. Esaiæ, in illa verba, Erit Ægyptus sicut mulieres: Ægyptus (inquit) timebit quasi mulier, non timore fortuito qui viris accidere solet, quos non amat Ægyptus sed suffocat, & interficit: sed timore fœmineo quas solas vult Pharao viuere. Et explicans se paulò inferiùs (ait:) Quòd Ecclesiasticum virum, & doctrinis cœlestibus eruditũ omnis hæreticus timeat, & ad recordationem illius terreatur. Et Diuus Augustinus in illum versum, Psalm. 67. Congregatio taurorum in vaccis populorum, vt excludãt eos, qui probati sunt argento, ait: Congregatio taurorũ in vaccis populorum, ideò fit: vt ab eis vaccis excludantur, qui probati sunt argento. Hanc enim habent intentionem hæretici Doctores, vt ab auribus animarum quas seducere molliuntur excludant eos, id est, separent eos, qui probati sunt argento, id est, qui idonei sunt docere eloquia Domini. Hæc Augustinus. Et certè vt separent discipulos suos ab eis maximè tales calumniãtur. Ait enim Basili. in Epistola ad Sophronium Magistrum. Hi sunt hæreticorum ludi, quibus Ecclesijs Dei pro ipsorum commodo illudunt, qui & calumniari homines, & rursus commendari conantur. Item Diuus Cyrillus in Homel. contra Nestorium. Mentiuntur (inquit) hæretici, contra celebritatem, & excellentiam Seruatoris nostri, qui Pharisæorum malitiam, & impietatem imitantur, & Christianam quidem personam prætexunt, mentem verò habent Iudaicam linguamque amaram & virulentã exercuerunt, vt ad hanc Dominus per vocem Hieremiæ Prophetæ dicat: Ecce ego contra te calumniatrix. Et sanctus Hylarius in libro contra Auxentium Arrianum ait: Auxentium hæreticum voluisse suã personam, nempè ipsum Hylarium calumniari, nè audiretur in disputatione aduersus il-

Augustin. *Idem.* 34. *Signũ* *Hieronym.* *Idem.* *Augustin.* *Basilius.* *Cyrillus.* *Hylarius.*

lum. Diuus Gregorius etiam libro.8. moral. cap.22. Hæretici dum sanctam Ecclesiam tẽporali corripi animaduersione cõspiciũt, audaciùs in iactantiam peruersæ prædicationis intumescunt, & super in examinis rectitudinem prætendentes prosperari se ex meritis asserunt, illam vero affligi dignis retributionibus attestantur. Et verbis blandientibus surreptionis aditum protinùs inter dolores quærunt, atque aliorum vitam exprobrantes, aliorum mortibus feriunt. Ac si illi iam iustè defuncti sint, qui de Deo credere digna noluerunt. Et libr.12. cap.25. Quia mens hypocritæ (inquit) nunquam vacat à malis cogitationibus, nam siue terrena quæque, seu laudem appetat hoc alijs inuidet, quæ sibi tribui anhelat, & tanto cæteros ostendere peruersos molitur, quanto videri sanctior omnibus appetit: vt ex eo quòd alij despicabiles fiunt, ipse reuerẽtior semper appareat. Vndè fit, vt de opinione proximi ante humana iudicia linguæ suæ laqueos extendat, vt eorum quibus placere *Idem.* appetit solus æstimationem capiat. Et Paulo infrà. Grauis est iniquitas quando is qui peruersus est ostendere alios peruersos molitur: vt indè ipse quasi sanctus appareat *Nizephor.* quòd alios sanctos non esse docuerit. Nizephorus etiam libro.8. cap. 48. Criminationes, & falsa testimonia quæ Arriani cõtra Athanasium intendebant refert. Et eodem *Idem.* libro. cap.54. excusat Constantinum, quod persequutus fuerat Athanasium exilio: Nã qui ei (ait) persuasere, Antistetes sacrorum fuere, intra se quidem fraudem illi, & dolũ occultantes, extra verò splendorem magnificum præseferentes. Contra quos Hie- *Hierony.* ronymus, in Epistola ad Demetriadem, ait: Vilium satis hominum est, & tuam laudem quærentium, alios viles facere: quia alterius vituperatione se laudari putant, & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione peiorum. Ex eadem radice sequitur eos blandiri maximè ac adulari ijs, cùm quibus loquuntur. Quod D. Paulus 35. *Signum* in loco superiùs citato ad Roman. 16. notat cùm dicit esse aliquos qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. In quo loco Chrysostomus legit, *Chrysost.* per blandiloquentiam. Obsequium quippè illorum (ait) in verbis hæret, mens verò talis non est, sed dolo referta. Et D. Athana- *Athana-* sius in Apologia de sua fuga, ait: Ipsi secundum suum patrem diabolum mollibus sermotiunculis se fucant. Et oratione. 2. cõtra *Idem.* Arrianos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arrianos. Hæreticos, vt simulatores, hypocritasque reijcite, quòd venenum mentis in abdito teneant, verborumq; lenocinijs, ad serpentis similitudinem blandi sunt. Et sanctus Leo Papa sermone. 5. de ieiunio vltimi mensis. Sermo hæreticorum, sicut ait beatus Apostolus (inquit Leo Papa) serpit vt cancer, humiliter irrepũt, blandè cupiunt, molliter ligant, &c. Et D. Bernardus epist. 196. depingens hæreticum quendam, ait: Albertus de Brixia, cuius conuersatio mel, & doctrina venenũ: cui caput columbæ, cauda scorpionis est. Hac ratione Albertus Magnus super. c. 24. Matth. comparat hæreticos vrsis, qui mella comedunt, & in alueolis apium pascuntur. Nam illi vrsi ora habent melle plena, halitus tamen eorum fœtet. Sic isti hæretici mellita producunt eloquia, cùm tamen halitus, hoc est, doctrina, plusquam mille venena fœteat. Hinc D. Hiero. tom. 7. in. c. 2. Prou. in illa verba Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit sermones suos: Potest per mulierem extraneam (inquit) hæreticorũ prauitas intelligi, à Christi & Ecclesiæ membris aliena, quæ mollitia disertitudinis, & linguæ blandimentis corda decipere innocentium solet. Psal. 45. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Et super cap. 5. Prouerb. in illa verba: Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo gutur eius. Cùm in ore (inquit) hæreticorum dulcedo eloquentiæ: non ad sufficientiam solummodo, verumetiam ad superfluitatem resonat, ob id falsitas, quia aptè proferri cernitur veritas à stultis existimatur. Et nitidius oleo guttur eius. Oleo Spiritus Sancti Fides Catholica consecratur, quo nitidius suum guttur ostendunt, qui suos sensus patrum fidei anteponũt. Pater de meretrice, quia & sermonis suauitatem, & formositatem corporis ad capiendos miseros quærit. Et Diuus Gregorius tomo. 2. super cap. 5. 1. Regum, in illa verba: Meliores verò greges, & armenta seruauimus, vt immolemus Deo tuo (ait) Fallacium per hoc cõsuetudo ostenditur, qui dum summis viris latere appetunt, adulãtur. Quid enim est, quod Deũ suum singulariter asserit, nisi, quia eum familiarem Dei amicum ostendit? Domino (inquit) Deo tuo: non meo, sed tuo: quia ego peccator, tu singulariter sanctus es. Sed mirabili vsu fraudis falaces sic se tegũt, vt proferant: & iustificant, vt accusent. Accusationis quoque modum sic temperant, vt accusando iusti appareant, ne excusando innotescant. Dùm enim suum Deum dicit, illũ quidem extollit se minuit, sed dùm abducta ab Amalech asserit quæ Domino immolentur, tacitè profert non vnde reprehendi debeat, sed laudari. Et tomo. 1. lib. 5. moral. cap. 11. in illa verba, Si cœperimus loqui tibi, forsitam molestè accipies. Hoc est solerter intuendum (ait) quod ij qui hæreticorũ speciem tenent loqui molliter inchoant dicentes: Si cœperimus loqui tibi, &c. Ex asperare quippè hæretici auditores suos in exordio loquutionis suæ metuunt, ne vigilanter audiantur, eorumque valde tristitiã declinant, vt negligentiam capiant. Et planè semper blanda sunt quæ proponunt, sed aspera quæ prosequendo subinferunt. Vndè, & nunc amici Iob à reuerentia mansuetæ loquutionis incipiũt, sed vsque ad iacula asperrimæ inuectionis erumpunt. Quia & radices spinarum molles sunt, sed tamen ex ipsa mollitie proferunt vnde pungunt. Sanctus etiam Chrysostomus tom. 2. homil. 42. in Imperfecto super cap. 22. Matth. in illud Magister scimus quia verax es, Hęc est (ait) hypocritarum prima potentia, simulata laudatio. Laudãt enim quos perdere volunt, vt per delectationem laudis paulatim corda hominum ad simplicitatem benignæ confessionis inclinent. Veluti si quis taurum validum viribus non potest subiugare, & vinculo flectere, mollib⁹ manibus nodosam eius fricat ceruicem, vt quem virtute tenere non potuit, per blandimenta comprehẽdat. Sic isti cathenam subdolæ laudis portantes in ore, & gladium malitiæ abscondentes in corde, taurum Ecclesiasticum gregis dolo laudis comprehendere festinabant. Augustinus etiam super illud Psalm. 25. Dextera eorum repleta est muneribus tom. 8. Accipere munera (ait) est propter munera laudare hominem, adulari homini, palpare blandiẽdo, iudicare contra veritatem, propter munera. Et inter munera ponit laudem. Item D. Anselmus super illud Rom. 16. Per dulces sermones, &c. Hoc enim (ait) proprium est hæreticorum, & eorum qui decipiunt audientes, vt dulciter eis loquantur, semper insidiosa, callida, blanda est adulatio, pulchrèque adulator apud Philosophos blandus inimicus diffinitur. Quinimo, & ob hoc adulantes alleuiant peccata eorum aquibus vel lucra, vel laudes appetunt, vt idem Anselmus, vbi suprà ait. Possunt, & dulces eorum sermones intelligi peccatorum alleuationes,

Leo Papa. *Bernar.* *Albert.* *Hieron.* *Psal. 45.* *Prouer. 5.* *Hieronym.* *Gregor.* *Idem.* *Chrysost.* *simile.* *Augusti.* *Anselm.* *36. signũ.* *Anselm.*

uationes, dùm dicunt ea non esse grauia, & securitatem peccandi præbent stultis, promittentes eis impunitatem ex Dei misericordia, crebròque benedictiones illis dant, vt sancti eis appareant: sicque seducunt, id est, à via rectitudinis seorsùm ducunt corda innocentium, id est, simplicium, qui cauere nesciunt. Huiusmodi enim Domino nostro Iesu Christo non seruiunt, sed suo ventri. Nonnulli circumeunt domos loquentes ad gratiam, cùm omni deceptione adulationis, non vt verbo Dei ædificent animas ad virtutes, sed vt per adulationes dulcesque sermones perimant, vt etiam proficere hortentur, in vitijs laudantes, & benedicentes ea quæ correctione digna sunt. Denique hi sunt de quibus sanctus Iudas Thadæus in sua Canonica prophetauit dicens: Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desyderia sua ambulantes, & os illorum loquitur superbiam, mirantes personas quæstus causa: Vbi Glossa dicit: Significãt murmuratores cõtra veros Apostolos Dei ministros. Querulosi siue quereIosi (vt Glossa interlinealis) de deffectu simulato victus, vel vestitus, vt pecuniam extorqueant ab illis, quibus prædicant vt cautius viuant. Ideò subditur, secundum desyderia sua ambulantes. Pecunia namque præbet facultatem viuendi voluptuosè, secundum illud Eccles. 10. Pecuniæ obediunt omnia. Et os illorum loquitur superbiam. De suis operibus & doctrina falsa, & inaniter se iactando, & prædicatores veritatis contemnendo. Vel (vt ait Glossa interlinealis) iactant se nullo timore dimissuros quod agunt, se solos Deum cognoscere. Mirantes personas quæstus causa, id est, mirabiles dicentes personas diuitum non causa dilectionis, sed quæstus. Vel (vt ait Caietanus) adulatores significant, per modum admirationis commendantes personas vtilitatis causa. Vos autem charissimi (subinfert Apostolus) memores estote verborum quæ dicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant nobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores secundum desyderia sua ambulantes, in impietatibus, id est, quòd tali signo cognoscere potestis, cpgulosi, & auari sint, vt Glossa interlinealis. Et anteà dixerat. Væ illis qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Chorè perierunt. Id est (vt ait interlinealis) gladio malæ doctrinæ armãtur in fratres, vt Cain. Malo consilio decipiunt, vt Balaam. Contra Doctores se erigunt, vt Chore. Vide reliqua illius Epistolæ verba. Immò tantus est eis aliquãdo laudis appetitus, vt propter illum etiam lucra, quę aliàs appetũt cõtẽnere videantur. Quod Diuus Gregorius libr. 12. moral. cap. 25. his verbis explicat dicens. Hypocrita itaq; etsi exteriora dona quæ terrenæ forsitam necessitati congruunt accipere recusat, plus est quod sibi retribui appetit, cùm vltra meritum laudare desyderans munus ab ore quærit. Immò & eleemosynas fingunt se tribuere, vt meliora recipiant lucra. Quod Diuus Hieronymus de Regula monachorum, ca. de Paupertate, his verbis docet, cùm inquit. Sunt qui pauperibus parum tribuunt vt amplius accipiant, & sub prætextu eleemosynæ, diuitias quærunt (quæ magis venatio, quam eleemosyna dicenda est). Sic bestiæ, sic aues, sic & capiuntur pisces. Modicum in hamo escæ ponitur, vt Matronarum in eo sæculi protrahant. Quare has technas & dolos cum mulieribus potius exercẽt, quarum fauoribus se munire appetunt, quod est aliud maximum signum, quod eos omnium oculis manifestat. Quod Paulus. 2. Timot. 3. his verbis taxat cùm inquit. Hoc autem scito quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erũt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei. Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desyderijs, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Anselm. prima verba sic explicat: Erũt homines amantes seipsos, quia non curabũt nisi de se ipsis, nec quærent nisi propria lucra, propria commoda, proprios honores, proprias glorias, & ab hoc, velut fonte (quod scilicet, erunt seipsos amantes) manabunt multi viciorum riui. Nam quia secundum præsentem vitam seipsos malè diligẽt, ideò erunt pecuniæ cupidi, corpore elati, superbi mente. Blasphemi, id est, falsa, & impia de Deo loquentes. Parentibus, siue carnalibus, siue spiritualibus non obedientes. Ingrati benefactoribus, scelesti, id est, transcendentes in domum peccati, & in atrocia gra-

Iudas Thadæus. *Caiet.* *Idem.* *Iudas.* *Interlin.* *37. signũ.* *Gregor.* *38. signũ.* *Hieronym.* *39. signũ.* *2. Tim. 3.* *Anselm.*

uiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiter elapsi. Sine affectione, id est, sine visceribus compassionis. Sine pace, id est, discordes, & inquieti. Criminatores, id est, crimen bonis impingentes. Incontinentes, id est, libidinem non cohibentes. Et immittes, id est, asperi, & litigiosi. Sine benignitate, id est, immisericordes: vel (vt Caietanus explicat) non amici bonis hominibus. Proditores, id est, secreta bonorum aduersarijs eorum detegẽtes. Proterui, id est, procaces. Tumidi, id est, vento superbiæ inflati. Voluptatum carnalium amatores, magis quàm Dei, sicut ipse dixit: Quia lux venit in hunc mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: habentes quidem, in habitu, in verbis, sicut falsi monachi, speciẽ pietatis, id est, similitudinem religionis: sed virtutem eius, id est, rem, factis & moribus abnegantes. Adamus tamen pro specie dicit in Græco esse nomen, quod significat formationem. Vnde notat eos (inquit) qui dictis norũt præscribere alijs quomodò debeant viuere piè, cùm ipsi diuersa sequantur. Virtutem autem eius, hoc est, vim eius abnegantes. Hoc est in quo sita est pietas Christiana abijciunt, vt amorẽ, spem. Hæc Adamus. D. Thom. dicit, quòd virtus Dei dicitur illud, ex quo dependet tota virtus eius: tota autem virtus pietatis dependet ex charitate. Ideò dicit virtutem eius, scilicet, charitatem abnegantes. Caietanus sic: Hypocritæ sunt, qui profitẽtur pietatem in apparentia, sed pietatis potentiam non exercent: quia negauerunt illius intimam vim, quæ per opera exercetur, & in sola apparentia sunt pij. Et Hos deuita, hoc est, auersare. Hi enim resistunt verbo, vel saltem facto sanè doctrinæ. Ex his enim sunt. Pronomen (his) peculiariter respicit habentes speciem pietatis, sed potentiam illius negantes. Nam ex illo genere propriè sunt, qui penetrant domos proculdubiò alienas, sub pietatis specie. Et interpres dixit: Penetrant, ad significandum improbitatem illorum. Vnde Lyranus dicit: Qui intrant sub prætextu religionis penetralia, & loca secreta, in quibus mulieres coniugatæ, vel aliæ habitant; illo tempore aspectus hominum refugientes. Et in talibus locis possunt mulieres citiùs decipi in his quæ pertinent ad Fidem, & etiam in his quæ pertinent ad carnem. Ideò subditur: Et captiuas ducunt mulierculas. Vide officiũ pietatis (ait Caie.) priuare libertate mulieres. Dicit autem, mulierculas (ait Glos. ordinaria) quia mulierculas priùs, & per eas viros, vt diabolus priùs Euam, vel viros seductibiles, quasi mulieres seducũt. Oneratas peccatis. Ecce captiuitatis ratio (ait Caiet.) Abducunt siquidẽ mulieres à restitutione rationis, fallendo eas, & subijciẽdo illas nouis præceptis, nouis documẽtis, nouis professionibus, ex quib⁹ nõ solum peccant, sed onustæ peccatis reddũtur. Quo fit, vt & seruitutẽ peccati, & seruitutẽ dogmatum parientium peccata incurrant. Quæ ducuntur varijs desiderijs. Dixerat nõ mulieres, sed mulierculas, vt inter mulieres significaret illas quæ minoris sunt iudicij, quæ leuiores sunt. Verum ne mulierculas humano more intelligeres describit eas, tũ ab effectu, tum ab intellectu. Et ab effectu quidem, quòd non solùm patiantur varias concupiscentias (hoc enim imputaretur sexui) sed quod varijs desiderijs succumbunt. Imò quod à varijs desiderijs dicuntur promptæ ad varia desideranda. Hoc enim instabilitatis est. Hæ sunt quæ facilè falluntur. Ab intellectu verò, semper discentes. Non vituperatur semper discere: quoniam & laudabile, & necessarium est præcipuè mulieribus: sed vituperatur semper discere absq; fructu. Nam discere quodam tempore, ita quod perueniat ad notitiam alicuius veri, & postea discendo cognocere aliud verum, & sic deinceps, laudabile studiũ est. Sed semper discere, & nunquam ad notitiam ample etendę veritatis peruenire, vituperabile est, & ex mala dispositione discentis hoc prouenit. Vndè subdit, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Ex varietate desideriorum prouenit, vt semper discant migrando de discere, in discere. Et ex eadem varia, ac instabili mentis dispositione prouenit, quod nunquam possunt venire ad notitiam veritatis. Quoniam inde prouenit quòd nõ figunt mentis aciem, ad penetrandum, sed in fluxu est talium mens, indeque merentur vt ex diuina gratia non sortiatur fixionem iudicij, circà ea quæ discutiunt, vt pote ad huiusmodi donum contrariè dispositæ, semper discentes, &c. Hæc Caietanus. Adamus ait: Sermo Pauli vehementior est in Græco. Habet enim ad hũc modũ: Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis venire valentes, partim vitio Magistrorum (quia schola Symonis falsò promittebat scientiã) partim quia peccatis obrutæ erant, quibus excœcatur mens. Diuus Thomas illud (qui penetrant domos) sic explicat. Ostenditeorum malitiam, & ad literam potest exponi quasi

Caiet. Caietan. Adamus. D. Thom. Caiet. Glossa.

quasi inordinatè ingerentes se, & circumeuntes propter lucrum. Cõtra quos Eccles. 21. Pes fatui facilis, in domo proximi. Et captiuas, &c. Ostendit eorum astutiam, quia abducunt à libertate, & statu gratiæ, & ducunt in statum seruitutis, qui est status peccati. Et illud (semper discẽtes) dicit D. Thomas, quòd potest referri ad alios qui penetrant domos. Videndus est locus quem paulò supra citauimus ex Diuo Hieronymo in Epistola ad Eustochium. Quòd autem isti falsi Prophetæ fœminarum consortia ascisCant, & earum velint muniri fauoribus, docet Diuus Hieronymus tomo. 2. in Epistola ad Cthesiphontem aduersus Pelagianos his verbis dicens: Cùm hęc ita se habeant quid volunt miseræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circunferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes: & cæteri muliercularum socij prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur, qui vetustissimum cœnum, quasi nouam suscipiunt temperaturam, qui iuxta Ezechielẽ, liniunt parietem absque temperamento, & superueniente veritatis pluuia dissipantur. Simon Magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos præpararet. Appelles Philomenem suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi spiritus prædicator, multas Ecclesias, per Priscam, & Maximillam nobiles, & opulentas fœminas primùm auro corrupit, deindè hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. Arrius vt orbem deciperet sororem Principis ante decepit. Donatus per Africam, vt infœlices quosque fœtẽtibus pollueret aquis, Lucillę opibus adiutus est. In Hispania Agape Elpidiũ mulier virum cœcum cœca duxit in foueam, succesforemque sui Priscillianum habuit Zoroastris Magi studiosissimum, & ex Mago Episcopum, cui iuncta Galla (non gente sed nomine) Germanam huc illucque currentem, alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem. Et Athanasius in Epistola ad Solitarios ait, hæreticos per fœminas commendatos esse Imperatoribus, & ideò cunctis se terribiles præbent. Et Diuus Bernardus sermo. 65. super Canti ca ait, Quid simile illis in nobis ostenditis? An quod vobiscum mulierculas, non vtiq; circumducitis sed includitis? Non æque comitatio, vt cohabitatio suspitioni patet. Verùm quis eam de illis siniſtrum quippiam suspicaretur, qui mortuos suscitabant? Fac tu si militer, & vnà recubantem putabo fœminam virum. Alioquin temere tibi vsurpas illorum dispensationem, quorum sanctitatem non habes. Cùm fœmina semper esse, & non cognoscere fœminam, nonnè plus est quam mortuum suscitare? Quod minus est non potes, quod maius est vis credam tibi? Quotidiè latus tuum ad latus iuuenculæ est in mensa: lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipsius in opere, & continens vis putari? Estò vt sis, sed ego suspicione non careo, scandalo mihi es, tolle scandali causam quo te probes verum vt iactitas Euangelij æmulatorem. Qui scandali zauerit vnum de Ecclesia, nonnè Euangelium condemnat illum? Tu Ecclesiam scandalizas, vulpes es, demolliens vineam, iuuate me socij vt capiatur, &c. Et infra dicit: Vulpes sunt & pusillæ, sed nec illa in quibus malè sentire dicũtur defensibilia sunt, nec tàm subtilia quàm suasibilia, idq; dum taxat mulierculis rusticis, & idiotis. Et Diuus Hieronymus tomo. 4. de Regula monachorum, cap. 21. ait: Hypocritæ tristes exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Et barba prolixa, crine cinere aspersa, fracta vndique, ac rudi & deformi veste, colloquio blando, verbis fictitijs, se sanctos ostendunt, & dealbati parietes, inter mulierculas seminant sectas errorum. Denique loquentes, cuiuscumque vitam, simul cum fama denigrant. Infortunatissimum mulierum genus hamo capitur, vt pisces: ad macellum ducuntur, vt bestiæ. Proteruæ nimirum fœminæ, semper fictitia cupiunt, semper subornata verba deposcunt, exquirunt mendatia, fabulas nouas nunquam fastidiunt. Item Augustinus tomo. 8. in Psalm. 67. in illum versum: Increpa feras arundinis vel calami (vt ipsi legit) Congregatio taurorum, in vaccis populorũ &c. Feræ, ait, sunt hæretici: quoniam non intelligendo nocent. Et feræ, calami sunt: quoniam Scripturarum sensum pro suo errore peruertunt. Nam calamus pro Scriptura accipitur, causa, scilicet, pro effectu. De quibus. 2. Pet. 3. dicitur. Indoctos & instabiles peruertere Scripturas, ad propriũ suum interitum. Hæ sunt feræ calami de quibus hic dicitur; Increpa feras calami. Et de quibus

Eccles. 21. D. Thom. Hieron. Idem. Idem. Hieron. Augustin. Athana. Bernard. 2. Pet. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus subditur: Congregatio taurorum in vaccis populorum. Tauros vocans propter superbiam duræ, indomitæq; ceruicis. Significat enim hæreticos, vaccas autem, populorum seductibiles animas intelligēdas puto: quia facilè hos tauros sequuntur. Non enim populos vniuersos seducunt, in quibus sunt graues, & stabiles, vnde scriptum est: In populo graui laudabo te; sed in his populis, quos inuenerint vaccas. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatis. Cùm tamē Hieronymus contrà doceat in epistola ad Gaudentium de Pacatulę infantulę educatione, dicens: Virgo es, quid te mulieris delectat societas? Quid fragilem, & subtilem ratem, magnis committis fluctibus? & grande periculum nauigationis incertæ securus ascendis? Nescis quid desideres, & tamen sic eis jungeris, quasi aut ante desyderaueris, aut (vt leuissimè dicā) posteà desyderaturus sis. Sed ad ministerium iste sexus est aptior. Elige ergo anum deformem, elige probatæ in Domino continentiæ. Quid te adolescentula, quid pulchra, quid luxuriosa delectat? Veteris balneis, cute nitida, rubicundis genis incedis, carnibus vesceris, affluis diuitijs, preciosa veste circundaris, & iuxta serpentem mortiferum securè dormire te credis. At non habitas in eodem hospitio? In nocte duntaxat, cæterum totos dies in huius confabulatione consumis. Quare solus cum sola, & non cum arbitris sedes? vt cùm ipse non pecces alijs peccare videaris, vt exemplo sis miseris, qui nominis tui authoritate delinquant? Tu quoque virgo vel vidua, cur tam longo sermone viri detineris? cur cum solo relicta non metuis? Saltem auite, & vesicæ cogat necessitas, vt exeas foras, vt deseras in hac re eum cū quo licētiùs quàm cum germano, multò inuerecundiùs quàm cum marito egisti. Sed de scripturis sanctis aliquid interrogas. Interroga publicè, audiāt pedissequæ, audiant comites tuæ. Omne quod manifestatur, lux est. Bonus sermo secreta non quærit, quin potiùs delectatur laudibus suis, & testimonio plurimorum. Magister egregius contemnit viros, despicit fratres, & in vnius mulierculæ secreta eruditione desudat? Quare idem Diuus Hierony. tom. 4. in epistola ad Oceanū, de vita Clericorum, refert & Sulpitius in vita sancti Martini, q̄ cùm Martinus iret ad visitandam quandam virginē eximiæ sanctitatis; illa Sancto noluit aperire ianuā, sed foràs misit xeniū, & per fenestram dixit illi: Pater sancte ora, quia à viro nunquam fui visitata. Gratias egit Deo sanctus Martinus, quòd talibus imbuta moribus castam custodierit voluntatem, & benedicens Deum abijt lætus.

Hieron.

Idem.

Idem de regula monachorum. cap. de castitate. Nociuum genus fœmina (ait) ianua diaboli, scorpionis percussio cùm proximat sti pula accendit ignem, flammigero igne perculit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium. Germinant fœminæ spinas cum viris habitātes, libido nunquam satiatur, & extincta reaccenditur, vsu crescit, & decrescit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur. Quòd si omne fœminarum genus, ad se atrahere nituntur, sed maximè viduas inuadunt; vtpotè quia solutæ à viris, nec qui eas de eorum dolis aduertat habent, nec qui eas detineat quin eis sua bona elargiantur. Quod elegantissimè Diuus Chrysostomus docet in Imperfecto homil. 44. in cap. 23. Matth. in illa verba: Vę vobis, Scribę, & Pharisęi hypocritæ qui deuoratis domos viduarum longas orationes orantes. Sexus mulierum (ait Chrysostomus) incautus, & mollis est. Incautus quidem, quia non omnia quæ videt aut audit, cùm sapientia & ratione considerat. Mollis autem, quia facilè flectitur, vel de malo ad bonum, vel de bono ad malum. Virilis autem sexus cautior est, & durior. Cautior quidem: quia omnia videt & discutit ratione. Durior autem: quia nec de malo facilè inclinatur ad bonum, nec de bono facilè reuocatur ad malum, nam sequitur rationem. Ideo autem durior: quia rationabilior. Hæc autem præmisimus, vt ostendamus mulieres incautas, & faciles. Propterea impostores sanctitatis, circà mulieres facilè se constringunt: quia nec intelligere impostura eorum facilè possunt mulieres, cùm sint incautæ, & ad dilectionem eorū religionis gratia facilè inclinantur, cùm sint molles corde. Maximè autem permanent cum viduis mulieribus, propter duas causas. Primùm, quia virtuta mulier, nec facilè decipitur, habens consiliatorem virum, deindè, nec facilè aliquid de facultatibus suis dat eis: cùm sit in potestate viri. Viduæ autem facilè decipiuntur non habentes consiliatorem virum, & facilè de rebus suis talibus præstant: cùm sint nullius potestati subiectæ. Propterea ergo dum Iudaicos sacerdotes confundit, Christianos monet, vt non cum viduis mulieribus amplius permaneant,

40. Signū

Chrysost.

neant, quàm cum cæteris. Quia etsi voluntas permanendi mala non fuerit, tamen suspicio est mala. Propter hoc ait Dominus: Maius accipietis iudicium. Qui auaritiam vestram, ait ibidem Chrysostomus, religionis colore depingitis, & quasi diabolo Christi arma præstatis, vt ametur iniquitas, dū pietas æstimatur: qui lōgis orationibus, quasi magnis retibus viduarum facultates piscatis: Ob id dupliciter rei, primùm quidem, pro eo qnòd estis iniqui, alterū pro eo quod figmentum sumitis sanctitatis. Lucas legit:

Luc. 20. Mar. 21.

Simulantes longas orationes, & Marcus, Sub obtentu prolixæ orationis: nam hi simulabant se multum tempus orare, cùm tamen tot distenderentur curis, vt vix tempus ad orādum suppeteret: Quod est signum aliud falsorum Prophetarum, ficta oratio, vt supra insinuauimus. Quarè idem Chrysostomus, Home. 13. in ca. 6. Matth. in illud, Qui amāt in Synagogis orare, & in angulis platearū, ait: Non dixit in plateis, sed in angulis platearum, vt nè si in plateis orauerint, quasi simulatores religionis vituperarentur, sed in angulis, vt videantur absconsè orare. Astuta vanitas: Sciunt enim quia hoc ipsum absconsè orare laudabilius est: ideò fingunt se abscondere, vt dupliciter laudentur. Primū quia orant, secundo, quia absconsè orant, & amplius se manifestāt, per hoc ipsum quòd se abscondunt. Dic hypocrita, vt quid vis, vt videaris orans? Nōnè quia laudabilis est res, orare? Vt quid ergò non vis esse laudabilis, qui vis, vt laueris? O insania vanitatis! Esse nolūt, quod desiderāt apparere. Amē dico vobis perceperunt mercedem suam. Vnusquisq; vbi seminat, ibi metet: & quod seminat, hoc & metet. Propter homines orant, non propter Deum: sic & ab hominibus, non à Deo laudantur. Mendaciter orāt, cū nō orēt, & mēdaciter laudanē, cù nō sint laudabiles. Speciem vacuam religionis vendunt, & verbum laudis emunt: sicut oratio eorum Deum non delectat, sic nec laus hominum eos adornat. Quòd enim in verbo positum est, tandiù est, quàmdiù dicitur verbum: cùm autem finitum fuerit verbū, finitur bonum quòd positum erat in verbo: Et Home. 19. in cap. 7. Oratio simulata (ait) vestimentum ouile est, non opus ouile. Et Homel. 11. in varijs locis Matth. in illa verba: Cùm facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Quā odiosum est (inquit) quā peruersum est, quā fœdum, quàm inordinatum opus: nolite imitari superbiā Pharisęorum: Stabant ad orationem, sed non stabāt: si starent, humiles essent corde, non superbi. Multi stare se putant, qui cadere se nesciunt, nec ideò dolent casus suos, quod nō videant. Multi putant in malis operibus iustitiam se tenere, & simplex cor habere. Hinc fit quod negotijs sæcularibus tales maximè implicantur, cùm in omnibus lucra quærant, contra illam Pauli prohibitionem, qua ad Timoth. scribens in secunda Epistola, ca. 2. dicit: Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nullus militans Deo implicat se negotijs tēporalibus, vt ei placeat cui se probauit. Vbi D. Anselmus sic dicit: Et vt more strenui militis Christi possis agere, audi qualiter agat quis talis miles. Nemo militans Deo, &c. Quia nemo potest duobus dominis seruire, id est, Deo, & sæculo. Clericus hac sententia tenetur. Si enim nō contentus stipendijs, quæ de altari, Domino iubente, consequitur, exercet mercimonia, intercessiones vendit, viduarum munera libenter accipit: hic negotiator magis potest videri, quàm clericus. Multò minùs autem licet monacho, vt sit negotiator sæcularium mercimoniorum, vel implicatus curis sæcularibus. Itaque diffinitio boni militis Christi est, quia soli Deo, qui diuidi non potest totus militans, non implicat se negotijs sæcularibus; id est, non se inuoluit, propter terrena lucra curis & actionibus sęculi, sciēs ibi multos peccatorū laqueos absconditos, vt solis diuinis liberè vacās ei placeat, cui se probauit, id est, deuouit. Et verè bonus miles propter Regis sui militiam, nihil debet agere: si eidē Regi vult placere, sub cuius signis decreuit militare: Quia agonista, qui corā appetit agonē suū, debet legitime perficere. Nā & militib⁹ in iure prohibitæ sunt negotiationes tēporales. Et D. Bernar. Hom. 4. super: Missus est. Video, & alios (ait) quod nō sine dolore videri debet, post aggressam Christi militiā, rursus sæcularibus implicari negotijs, rursus cupiditatibus terrenis immergi, cùm magna cura erigere muros, & negligere mores. Sub prætextu quoque communis utilitatis, verba vendere diuitibus, & matronis salutationes. Sed & contra Imperatoris sui editum concupiscere aliena, & sua cum lite repetere, non audientes Apostolum ex imperio Regis tubicinantem: Hoc ipsum (inquit) delictum est in vobis, quòd causas habetis. Quare nō magis fraudē patimini? Ita ne mundum sibi, & se mundo crucifixerunt, vt qui anteavix

41. Signū Chrysost.

Idem.

Idem.

42. Signū

2. Tim. 2.

Anselm.

Bernard.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in suo vico, vel oppido cogniti fuerant, modo circùmeuntes Prouincias, & curias frequentantes, Regum notitias, & Principũ familiaritates assequuti sunt. Et Diuus Hie-
Hierony. ronymus, de Regula monachorum. cap. de paupertate. Quem senseris (inquit) semper aut crebro de nummis loquentem, institorẽ
Idem. habeto potiùs quàm monachum. Et cap. de contemplatione, ibidem ait idem Hieronymus. Si monachus esse vis, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando hoc, esse cœpisti, sed animæ tuæ. Quarè eorũ sapiẽ-
Iacob. 3. tia, carnalis & terrena est, de qua Iacobus, cap. 3. ait: Non est ista sapientia desursum descendẽs, sed terrena, animalis, diabolica.
Gregori. Vndè Diuus Gregorius libr. 3. moral. c. 14. ait. Quòd puluerem super caput in cœlum spargere, est, sæculari intellectu mentem corrumpere, & de verbis cœlestibus terre-
Idem. na sentire. Et lib. 7. cap. 14. ait, quòd hæreticorum substantia est carnalis sapientia.
Beda. Et Beda lib. 4. in Samuelem cap. 9. Super faciem terræ ait, discumbunt hæretici comedentes, & bibentes, qui siuè obscura Scripturarum, siuè legant aperta (hoc enim inter comedere, & bibere distat) nequaquàm per hæc cœlestia, sed terrena semper inquirunt, nec dicere cum Apostolo valent: Nostra autem conuersatio in cœlis est. Quarè ipsi non animas à terrenis eleuant, sed Deo hic effectus tribuendus est. Et prætereà, quę suprà in initio huius capitis ex Diuo Gre-
August. gorio retulimus, accipe hanc Diuini Augustini sententiam, tom. 4. libr. 2. de sermone Domini in monte. cap. 37. in illa verba, Nõ potest arbor mala bonos fructus facere, potest quidem fieri, ait, vt quæ fuerit nix, non sit: non autem potest fieri, vt nix calida fit. Sic potest fieri, vt qui malus fuit, non sit malus: non tamen fieri potest, vt malus bene faciat, qui etiã si aliquando vtilis sit, non hoc ipse facit, sed fit de illo diuina prouidentia procurãte: sicut de Pharisæis dicit: Quę dicunt, facite: quæ autẽ faciunt, facere nolite. Hoc ipsum quod bona dicebant, si ea, quæ dicebant, vtiliter audiebantur, & fiebant, non erat iplorum; cathedram enim, inquit, Moysi sedent. Per diuinam ergò prouidentiam legem Dei prædicantes, possunt esse audientibus vtiles, cùm ipsi non essent de ta-
Hiere. 12. libus. Alio loco per Prophetam dictum est: Seminastis triticũ, & spinas meretis: quia bona præcipiunt, & malè faciunt. Nõ ergò qui eos audiebant, & faciebant quæ ab eis dicebantur, de spinis legebant vuas, sed per spinas de vite legebant vuas. Tanquam si manum aliquis per sepem mittat, aut certè de *Simile.*
vite, quæ sepi fuerit inuoluta, vuam legat: nõ spinarũ est fructus iste, sed vitis. Hinc fit, quòd non solum fœminarum fauores, sed & sæcularium potestatum authoritate, & ex *43. Signũ*
diuitum, ac procerum potentia, sibi conantur auxilia quærere, & apud Principes habere fautores, qui eos coràm eis laudent, atque defendant: quod est eorũ aliud maximum signum, quo possint dignosci. *Athana.*
Vndè D. Athanasius in Epistola ad Solitarios, sic ait: Quin etiam hinc eorum hæresim cognoscere, vel potiùs conuincere possis, quod quisquis ipsis charus est, & eiusdẽ impietatis socius, etiam si alijs delictis, infinitisque sceleribus obnoxius sit, etiamsi ad uersùs se habeat argumenta scelerum suorum, & demonstrationes euidentissimas: probus tamen apud eos, & in pretio habetur. Quinimò statim Imperatoris amicus efficitur, commendabilis, scilicet, sua impietate, & qui nundinator, & pleraque quęstui habet, libertatem quiduis agendi, à iudicibus impetrat. Qui autem eorum impietatem redarguit, & quæ Christi sunt, sinceriter procurat: iste tametsi purus in omnibus, tametsi sibi nihil sit consciùs, tametsi nullum habeat accusatorem, modò ipsi crimen fingant, statim abripitur, quòd in Regem fuerit contumeliosus, quasi in nomen Dei. Et paulò infrà immanis bellua, ait, nempè hæresis ista terras inuasit, vt quæ non verbis velut dentibus suis, homines innocentes lædat, sed & externam vim ad insidias faciendas comparauit: & quod prorsus iniquissimum est, nemo ex illis accusatur, aut si accusatur, iudicio subijcitur, aut si subijcitur, absoluitur. Diuus etiam Cyrillus to-
Cyrillus. mo. 1. in cap. 37. Esai. quandò Senacherib Hierusalem obsedit. Ciuitas sancta, ait, nẽpè Syõ, vel Hierusalẽ typus esse potest Ecclesię Christi, & verioris Syõ: Quã interdũ, id est, ferè semper, veritatis hostes obsidẽt, id est, impiarũ hæresum inuẽtores, nec obsidẽt soli, sed conductis quodammodò mũdi potestatibus, ac dynastijs insufflãte hoc illis intelligibili Senacherib, id est, Sathana, & quasi emittente suos subditos, quicq; eius ne
Bernard. quitiæ solebãt subseruire. D. etiã Bernard. Epist. 195. de quodã hæretico qui dicebatur Arnaldus de Brixia sic ait: Inimicus crucis Christi, seminator discordiæ, fabricator schismatũ, turbator pacis, vnitatis diuisor, cuius dentes, arma & sagittæ, & lingua eius

eius gladius acutus, molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula: Vndè & solet sibi allicere blandis sermonibus, & simulatione virtutum diuites, & potentes:
Psalm. 9. iuxtà illud; Sedet in insidijs cum diuitibus, vt interficiat innocentem. Demùm cùm fuerit de illorum captata beneuolentia, & familiaritate securus: videbitis hominem apertè insurgere in clerum, fretum tyrannide militari, insurgere in ipsos Episcopos,
Gregor. & in omnem passim Ecclesiasticum ordinem desæuire. Diuus itidem Gregorius. 18. moral. ca. 11. Sæpe (inquit) Hæretici in contemptu vniuersalis Ecclesiæ, potentum sæculi patrocinijs fulciuntur, eisque diuites protectione, atque administratione, quanta
Idem. prævalent, opitulari non cessant. Et lib. 16. cap. 23. Hæretici ait, cùm per se potestatem persequutionis non habent huius sæculi potentes commouent, eorumque mentes ad persequendum trahunt, & quibus valent persuasionibus accendunt, quos cùm crudelia agere, contra Catholicam vitam prospiciunt, quasi in ipso solis feruore requiescũt.
Idem. Et libro. 15. cap. 5. Quis est locus hypocritæ, nisi cor adulantium? Ibi quippè requiescit, vbi fauores inuenerit. Chrysostomus tomo
Chrysost. 2. Homel. 47. in cap. 13. Matth. Id certè moris est apud hæreticos (ait) obumbrent seipsos, atque occultent in principijs, quousque maiorem fidutiam capiant, & quodam fauore multitudinis iuuentur: tunc enim cõtagiosa venena intrepidi effundunt. Et Hie-
Hierony. ronymus tomo. 6. in cap. 12. Oseæ. Solent (ait) dicere hæretici. Quidquid fecero, quid quid egero, mihi non poterit imputari: habeo enim diuitias meas, argumenta Philosophorum, habeo populi multitudinem, quã
Gregor. qui aspexerit, me peccare non arbitrabitur. Denique hac vna Diui Gregorij sententia omnia hæc clariùs comprobantur, qui libro. 33. moral. cap. 23. in cap. 41. Iob. in illa verba, Per gyrum dentium eius formido, sic ait: Id est, periniquos prædicatores Antichristi peruersæ huius sæculi protegunt potestates. Nam quos illi appetunt loquendo seducere, multi potentium student sæuiẽdo deterrere. Per gyrũ ergò dentiũ eius formido, est, ac si apertè diceretur: Idcircò, isti peruersi prædicatores aliquos suadentes cõterũt, quia circa ipsos sunt alij, qui infirmorum mentes terrentes affligũt. Quale itaq; illud tẽpus persequutionis apparebit, quando ad peruertẽdã fideliũ pietatẽ, alij verbis sæuiũt, alij gladijs. Quis enim etiã infirmus Leuiathã istius dẽtes nõ despiceret, si non eos per circuitũ potestatũ sæculariũ terror muniret? Sed duplici contra eos calliditate agitur: Quia quod eis ab alijs verbis blandientibus dicitur, hoc ab alijs gladijs ferientibus imperatur. Quæ vtrorũq; actio, id est, potentiũ, atq; loquentiũ, in Ioannis Apoca-
Apoc. 9. lypsi breui est sententia, comprehensa, qua dicitur. Potestas eorum in ore, & in caudis eorũ erat. In ore nãq; Doctorũ scientia, in caudaverò sæculariũ potẽtia figuraẽ. Per caudã quippè, quæ retro est, huius sæculi postponenda tẽporalitas designatur, de qua Paulus Apostolus dicit. Vnum autem, quæ retrò sunt, oblitus: ad ea, quæ ante sunt, extensus. Retrò enim est omne quod transit, antè verò est omne quòd veniẽs permanet. Istis ergò equis, id est, nequissimis prædicatoribus, vbiq, carnali impulsu currentibus, in ore, & in cauda potestas est: quia ipsi quidẽ peruersa suadẽdo prædicant, sed tẽporalibus potestatibus fulti, per ea se, quæ retrò sunt, exaltant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis, per eos sibi reuerẽtiã exigũt, quorũ patrocinijs fulciuntur. Vndè hic quoq; non immeritò, per gyrum dentiũ eius formido inesse describitur: Quia multis terroribus agitur, vt in peruersis eorum prædicationibus, etsi non veritatis sententia, certè temporalis potentia timeatur. Vndè benè eundem Anti-
Psalm. 9. christum Psalmista describit, dicens. Sub lingua eius labor, & dolor: Sedet in insidijs, cum diuitibus in occultis. Quia enim simul & miraculorum fraude, & terrena potestate vtitur, & in occultis, & cum diuitibus sedere perhibetur. Præter hæc signa quæ sub
44. Sign. nomine luporum colliguntur, aliud ex sequentibus verbis Domini colligi potest: Nã subinfert in eodem capite Dominus. Non omnis qui dicit mihi, Domine, domine introbit in Regnum cœlorum. Et alibi: Multi
Chrysost. dicent mihi in illa die, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, &c. Vndè Diuus Chrysostomus Homel. 19. in Imperfecto, super hæc verba ait: Considera, quia in nomine dicunt, non in Spiritu: Quia in nomine Christi multi ambulant, qui non habent spiritum Christi, seducẽdi causa: Ideò nõ ex nomine Christi cognoscẽdi sunt Chri-
Hilarius. stiani, sed de spiritu Christi. Et D. Hila. Cã. 6. super Matth. Regnũ cœlorũ solaverborũ officia nõ obtinent, neq; qui dixerit, Dñe Dñe, hæres eritillius. Quid enim meriti est, Dño dicere, Domine? Nunquid Dñs non

Universidad de Deusto
Biblioteca

erit, nisi fuerit dictus à nobis? Et quæ officij sanctitas est nominis nuncupatio, cùm cœlestis regni iter obedientia potiùs voluntatis Dei, non nuncupatio repertura sit? Et
Aug. Diuus Augustinus libr. 3. confes. cap. 6. ait: Incidi in homines superbè delirantes, & carnales nimis, & loquaces, in quorum ore laquei diaboli, & viscum confectum commixtione syllabarum nominis tui, & Domini nostri Iesu Christi, & Spiritu sancti paracleti. Hæc enim omnia non recedebant de ore eorum, sed sono tenùs, & strepitu linguæ, cæterùm cor inane veri. Bene hic addere poteramus aliud signum, quo olim veri à falsis Prophetis discernebantur, nempè
45. Signũ quòd veri Prophetæ sacco induti prophetabant, vt patet apud Zachariam cap. 13. per quod significabatur, veros Prophetas austeram vitam sequutos fuisse, vt de Ioanne Baptista, qui fuit plusquàm Propheta, patet: Falsos autem Prophetas Paulus deflebat, tanquàm inimicos Crucis Christi, quorum
Chrysost. Deus venter erat. Quòd Diuus Chrysostomus Homel. 24. in cap. 7. Matth. his verbis docet, cùm inquit: Virtutis simulator recusat laborem, solam sui ostentationem requirit, propter quod etiam de simulatione conuincitur. Item Diuus Bernardus sermone 3. de Natali Domini sic ait: Christus vtique non fallitur, elegit quòd carni molestius est; id ergo melius, id vtilius, id potiùs eligen-
46. Signũ dum; & quisquis aliud doceat, vel suadeat, ab eo tanquam à seductore cauẽdum. Item, non multum cultui diuino fauent, quinimò ea quæ ab antiquo ordinata erant à fidelibus, ad cultum Dei pertinentia mutare, atque delere conantur. Quod Lorichius in
Lorichius. cap. 7. Dan. vbi de Antichristo loquens dicit, putauit quòd posset mutare tempora, his verbis docet. Tempora mutare, est, omnes pias consuetudines, & traditiones solennitatum, & cæremoniarum disciplinarumque Ecclesiæ velle commutare. Hæc igitur signa sunt, quibus sancti Doctores falsos Prophetas prodi dixerunt, & hi sunt effectus per quos eos dignoscere poterimus, atque lupos ab ouibus discernere. Quæ omnia, vt suprà diximus, ex vno vitio oriuntur, nempè, superbia, quæ eos nec veritati subiectos, nec authoritati maiorum cedere sinit. Tu autem verè orthodoxe, alia via in-
Vincent. Lyrenien. cedere debes, vt ea, quæ non intelligis humiliter credas, illudque Vincentij Lyrenensis consilium capias, quod ad peruersos colloquens dicit. Dediscant benè, quę didicerũt non benè, & ex vniuerso Ecclesiæ dogmate, quæ intellectu capere possunt, capiant, quę nõ possunt, credant. Et Diuus Athana. de Incarnatione verbi Dei contra Samosatensem: Res magnas (inquit) & apprehensu difficiles, non nisi fide consequi datur. Atq; indè fieri solet, vt ij quibus tenues in cognoscendo vires sunt, in ruinam trahantur, nisi ipsis persuasum sit, vt in fide permaneant, & curiosas quæstiones auersentur: Nã Pau. dicit esse magnũ pietatis sacramẽtũ. 1. Tim. 3. Et paulò inferiùs ait: Qui ea quæ vltra vires suas sunt, indagat, in præcipiti consistit; qui verò traditionibus inhæret, extrà periculũ versatur. Suademus igitur vobis, quod & nobis ipsi suademus, vt traditam fidem retineatis, & auersemini prophana nouitatis verba, & idem reliquis præcipiatis. Augustinus etiam tomo. 9. tractatu. 18. in cap. 5. Ioãnis. Neque enim, ait, natæ sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi du Scripturæ bonæ intelliguntur non benè, & quod in eis, non intelligitur, etiam temerè, & audacter asseritur. Itaque charissimi valdè, cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli sumus, & corde pio, & cum tremore, sicut scriptũ est: hanc tenentes regulam sanitatis, vt quod secundùm fidem, qua imbuti sumus, intellige re valuerimus, tanquàm de cibo gaudeamus: quod autem secundùm sanam idei regulã intelligere non poterimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus: Hoc est, vt etiam si quid nescimus: bonum tamẽ & verum esse minimè dubitemus. Iam ergò nullam poteris excusationem prætexere, si ab his te consentias illudi; cum vndè illos capere possis habeas. Sic enim ait sanctus Leo Papa, in sermone de Epiphania. Hactenus hæretici nocuerunt incautis, hactenus illuserunt imperitis, post hoc nullus excusabilis erit lapsus, nec iam simplex habendus est, sed valdè nequàm, atque peruersus, qui deinceps repertus fuerit nefando obstrictꝰ errore. Hæc simpliciter dicta sunt, vt apud sanctos Doctores reperimus, quæ nisi magna cum attẽtione legantur, minimè prodesse poterunt: tamen si piè, & attente legas, quæ dicta sunt ex testimonijs adductis, ediscas, meamque diligentiam non inanem & sine fructu efficies.

Athana.

1. Timo. 3.

Idẽ Atha.

Augustí.

CAP.

Cap. VIII.

Simil. CVM autem descendisset Iesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Non satis est arboribus si folia habuerint, nisi simul & fructus producant: Nec enim foliis sed fructibus pascimur. Ita nec satis Christus fecisse arbitratus, si populum in monte doceret, nisi quod de arboribus fructiferis dixerat, ipsemet in seipso expectãdum daret, fructus miraculorũ & curationũ proferens, quibus omnes intelligerent, ipsum esse Saluatorem mundi. Eapropter & in monte, & in ipsius descensu oblatos
Actor. 10. curat, sic enim, (vt dixit Petrus Actor. 10.) Pertransiuit benefaciendo & sanando omnes languores. Et primus ei se obtulit leprosus. (Ait Hieronymus): Nec dum poterat
Hierony. enim cum lepra tàm multiplicem in monte Saluatoris audire sermonem. In quo manifestatur aliud signum, quo ostenditur ipsum esse verũ Messiam, nempè edere opera & miracula diuina, in confirmationem suę doctrinæ, quæ præuidit in Messia venturo
Esai. 35. Esai. cap. 35. Ecce Deus noster ipse veniet. & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cœcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum: Hæc autem miracula in hoc capite, & in sequentibus narrantur ab Euangelista. Et cap. 11. dixit Christus Discipulis Ioannis. Ite, &
Matth. 11. Matt. 21. dicite Ioanni quæ audistis, & vidistis. Cœci vident, claudi ambulant, &c. Quare Christus Dominus exprobrauit incredulitatem illarum ciuitatum, in quibus multa miracula fecerat, quia per illa non crediderunt. Eapropter dicitur Christus
1. Cor. 1. à Paulo, Dei virtus, & Dei sapientia. In sermone præfacto ostendit se esse Dei sapientiam; In miraculis editis manifestat esse virtutem, ac potentiam Dei, per quem & condidit, & restaurauit omnia: In quantum est Sapientia Patris, docuit sapientiam perfectorum; In quantum virtus eius est, probat dicta testibus miraculorum: miracula autem non sunt perfectæ virtutis demonstratiua, nisi magna posit, & omnia, qui ea agit. Probatur au-
Albertus. tem in his miraculis (ait Albertus) virtutem Christi esse magnam in hoc, quòd reparat atque restaurat illud quod potentia Dei, quæ omnia condidit, instituit. Ad eandem quippè artem conuenit, & opus facere, & illud posse reparare, cùm cecidit. Hæc autem reparatio potest fieri circa tria; aut penès virtutem, quæ conseruat substantiam secundùm materiam, aut penès illa, quæ per sensum vim motiuã ministrãt, aut circa ea quę vitã administrãt. Pro quo sciẽdũ quòd animatũ ab inanimato duobus maximè differt, motu, scilicet, & sensu; in his quippè duobus manifestatur vita. Et quoniam vita est actus animæ, secundùm suam substantiam, in quantum anima est forma corporis, hinc fit, quod isti duo actus sint principales in animali. In motu autem nutritionis primùm apparet vita in omnibus corporaliter viuentibus: nam vegetabilium vita per hoc manifestatur, quòd per nutritionem accrescunt, & protenduntur. Vndè
Philo. Dionisius. & Philosophus Dionisius dixit, quòd vita est principium generis nutribilis: lepra autem contrariatur huic actioni vitali, quæ est nutrire: quoniam lepra est corruptio omnis nutrimenti ex corruptione venarum ad fontes membrorum deriuata: quare etiam membra cadunt leprosis. Sed perfectissima actio vitalis est secundùm motum, & sensum; & dissolutio illius in instrumentis, sensus & motus est paralysis. Ecce ergo quomodò lepra & paralysis contrariantur primis, & principalibus actibus vitæ. Nam primus actus, in quo vita apparet, est nutrire, cui contrariatur lepra; & præcipui actus vitæ sunt moueri, & sentire, quibus contraria est paralysis, quæ motum, & sensum impedit. Et vlterius procedendo considera, quòd principium vitæ in omnibus corporaliter viuentibus est cor, & accensio extranei caloris à corde, per spiritum & sanguinem per arterias & venas, per totum corpus diffusa, est febris. Igitur in reparatione istorum trium est ostensio magnitudinis diuinę potẽtiæ; Quare in hoc capitulo hęc tria narrantur, & quòd Dñs mundauerit leprosum, & consolidauerit paraliticũ, & socrum Simonis febricitantem sanauerit: in quo se ostendit authorem, & reparatorem vitæ corporalis. Igitur Euangelista refert, q̃ cũ Christus descendisset de monte, sequutæ sunt eũ turbæ multæ. Qui dicunt fuisse vnũ & eundem sermonem quem Matthæus, & Lucas scribunt, dicunt turbam dimissam à Christo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandò aſcendit in montem ; ſed poſteà cùm audiſſent, illum deſcendiſſe, & prædicare iterùm, ad illum conueniſſe. Sed tamen ſi dicamus alterum fuiſſe ſermonem, quem ad turbas habuit, quando deſcendit de monte, quem refert Lucas, ab eo quem Matthæus modò retulit: dicendum eſt, eaſdem turbas illum ſequutum fuiſſe; & tunc mundauit hunc leproſum. Et quia abſque dubio videtur, eundem fuiſſe hunc leproſum, quem Matthæus narrat, & quem Marcus etiam, & Lucas referunt; quoniam eodem modo & eiſdem circunſtantijs narrant miraculum; niſi quod Lucas dicit, hoc miraculum fuiſſe in vna ciuitatũ. Aduertendum eſt ex Toſtato, id quòd dicit Lucas contigiſſe in vna ciuitatum, intelligendum eſſe iuxta vnam ciuitatum; nam ſimile inuenitur in Scriptura Ioſue. 5. cap. vbi in Hebræa veritate dicitur: Ioſue priuſquàm vrbem Iericho cœpiſſet, in Iericho pugnaſſe cum Angelo: Nam vbi nos legimus cùm autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho: Hebræa habent, Cùm autem eſſet Ioſue in Iericho: quia erat propè Iericho. Igitur, cùm deſcendiſſet Ieſus de monte ſequutæ ſunt eum turbæ multæ. In monte cum ſolis diſcipulis ſuis aſcendit Chriſtus: at cùm ad planitiẽ deſcẽdit, iã turba copioſa ipſum ſequitur: nã in rebus arduis, ac difficilimis quæ maximam præ ſe ferunt perfectionem. Pauci ſunt qui ſequuntur Chriſtum, nempè diſcipuli ſui ex pluribus ſelecti, vt cum illo in montem ac culmen perfectionis aſcendant. Cætera hominum turba in facilioribus & ſibi vtilibus illum volunt. Nihilominus ipſe, etſi multoties accommodando ſe turbis, ad eos deſcendebat, eorum infirmos curando, eoſque vtroque pane paſcendo: tamen cùm ab his vacabat, iterùm in alta aſcendebat cum ſuis, imò & aliquãdò inuentus eſt ſolus in monte orans; in hoc exemplum, ac diſciplinam prælatis, ac maioribus præbens, vt ipſi in culmine perfectionis conſiſtant; maioraque munera ſubeant, etſi aliquandò fragilitati ſubditorum conniueant, eorum indigentijs ſollicitè prouidentes: tamen poſtquam hæc fecerint rurſum ad ſuperiora conſcendant, inceptumque vitæ rigorem proſequantur; atque quos poterunt ſecum euehant: Quòd ſi nullus ſequatur, nihilominus cum Chriſto aſcendant etiam ſi ſoli in monte relinquendi ſint. Animalia illa ſancta quæ vidit Propheta, ibant, & redibant: quoniam Apoſtolici viri ire & redire debent. Oportet enim aliquandò vadant, etſi à ſuis contemplationibus deſiſtant, vt proximis, ac indigentibus ſubueniant, tàm in ſpiritualibus, quàm in corporalibus; ſed rurſus reuertantur ad ſemetipſos, & ad alta iterùm aſcendant: quemadmodum & Paulus cupiebat anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis, hoc eſt, ſecundùm Chryſoſtomum volebat ad tempus carere diuinis conſolationibus, quibus in ſuis replebatur contemplationibus, & quaſi ſeparatus ab eis plenus alienis curis illis incumbere, ſuis proprijs commodis derelictis. Et ita præcipitur Epiſcopis in Decretis D. 88. vt id faciant. Nam & Moyſes cùm crebrò intraret tabernaculum, etiam crebrò exibat, & qui intus Dei contemplatione rapiebatur, foris informantium negotijs vrgebatur. Sed & Iacob aſcendentes, & deſcendentes Angelos vidit: quia rectores Eccleſiarum non ſolùm cõtemplando aſcendere debent, ſed deorſum quoque ad membra illorũ miſeranda deſcendere. Vndè & rotæ illæ quos vidit Ezechiel cap. 1. quæ iuſtos deſignabant, cùm ambulabant animalia, ambulabant & rotæ pariter iuxta ea, & cùm eleuarentur animalia de terra, cum euntibus ibant, & cùm ſtantibus ſtabant, & cùm eleuatis à terra pariter eleuabantur & rotæ ſequentes ea, quia ſpiritus vitæ erat in rotis. Hic enim oſtenditur quomodò deſcendere debeant Prælati ad ſubditos; & rurſum aſcendere cum eis ad alta, hoc enim tribuit Spiritus ſanctus qui eſt in eis. *ſequuntæ ſunt eum turbæ multæ*. Quoniam gloria magna eſt ſequi Dominum, vt dicitur Ezechi. 23. & ideò dicit Iob. cap. 23. Veſtigia eius ſequutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui. Sequebantur autem eum quemadmodum omnia animalia ſequuntur ſolem: nam illo præſente atque ſua luce nos illuſtrante offendicula omnia cernimus, à quibus & cauere debeamus. Cæterùm illo ſe abſentante, atque ab obtuitibus noſtris deficiente, paſſim offendimus, vnuſque in alium impingit: ſic & animæ contingit, nam præſente Deo omnia ſcandala ſua luce proſpicit, & ſuo adiuuamine cauet, quo abſente ſecum cadit, & cùm alijs rixis ac diſſenſionibus impingit: & ideò tanquàm ſuum ſolem ſequebantur eum turbæ. Quatuor autem cauſas aſſignat Gloſſa, quare eum ſequebãtur homines

Toſtatus. *Ioſue. 5.* *Moralitas ſeu concio* *Luc. 9.* *Ezech.* *Roman. 9.* *Chryſoſt.* *Diſt. 88.* *Ezech. 1.* *Ezech. 23.* *Iob. 23.* *ſimile.*

Cap. VIII.

Simil.

VM autem deſcendiſſet Ieſus de monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ. Non ſatis eſt arboribus ſi folia habuerint, niſi ſimul & fructus producant: Nec enim ſolijs ſed fructibus paſcimur. Ita nec ſatis Chriſtus feciſſe arbitratus, ſi populum in monte doceret, niſi quod de arboribus fructiferis dixerat, ipſemet in ſeipſo expectãdum daret, fructus miraculorũ & curationũ proferens, quibus omnes intelligerent, ipſum eſſe Saluatorem mundi. Eapropter & in monte, & in ipſius deſcenſu oblatos *Actor. 10.* curat, ſic enim, (vt dixit Petrus Actor. 10.) Pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes languores. Et primus ei ſe obtulit leproſus. (Ait Hieronymus): Nec dum poterat *Hierony.* enim cum lepra tàm multiplicem in monte Saluatoris audire ſermonem. In quo manifeſtatur aliud ſignum, quo oſtenditur ipſum eſſe verũ Meſsiam, nempè edere opera & miracula diuina, in confirmationem ſuę doctrinæ, quæ prędidit in Meſsia venturo *Eſai. 35.* Eſai. cap. 35. Ecce Deus noſter ipſe veniet, & ſaluabit nos. Tunc aperientur oculi cœcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum: Hæc autem miracula in hoc capite, & in ſequentibus narrantur ab Euangeliſta. Et cap. 11. dixit Chriſtus Diſcipulis Ioannis. Ite, & *Matth. 11.* dicite Ioanni quæ audiſtis, & vidiſtis. Cœci *Matt. 21.* vident, claudi ambulant, &c. Quare Chriſtus Dominus exprobrauit incredulitatem illarum ciuitatum, in quibus multa miracula fecerat, quia per illa non crediderunt. Eapropter dicitur Chriſtus *1. Cor. 1.* à Paulo, Dei virtus, & Dei ſapientia. In ſermone præfacto oſtendit ſe eſſe Dei ſapientiam; In miraculis editis manifeſtat eſſe virtutem, ac potentiam Dei, per quem & condidit, & reſtaurauit omnia: In quantum eſt Sapientia Patris, docuit ſapientiam perfectorum; In quantum virtus eius eſt, probat dicta teſtibus miraculorum: miracula autem non ſunt perfectæ virtutis demonſtratiua, niſi magna poſsit, & omnia, qui ea agit. Probatur au- *Albertus.* tem in his miraculis (ait Albertus) virtutem Chriſti eſſe magnam in hoc, quòd reparat atque reſtaurat illud quod potentia Dei, quæ omnia condidit, inſtituit, Ad eandem quippè artem conuenit, & opus facere, & illud poſſe reparare, cùm cecidit. Hæc autem reparatio poteſt fieri circa tria; aut penès virtutem, quæ conſeruat ſubſtantiam ſecundùm materiam, aut penès illa, quæ per ſenſum vim motiuã miniſtrãt, aut circa ea, quę vitã adminiſtrãt. Pro quo ſciẽdũ quòd animatũ ab inanimato duobus maximè differt, motu, ſcilicet, & ſenſu; in his quippè duobus manifeſtatur vita. Et quoniam vita eſt actus animæ, ſecundùm ſuam ſubſtantiam, in quantum anima eſt forma corporis, hinc fit, quod iſti duo actus ſint principales in animali. In motu autem nutritionis primùm apparet vita in omnibus corporaliter viuentibus: nam vegetabilium vita per hoc manifeſtatur, quòd per nutritionem accreſcunt, & protenduntur. Vndè & Philoſophus Dioniſius dixit, quòd vita eſt principium generis nutribilis: lepra *Philo. Dioniſius.* autem contrariatur huic actioni vitali, quæ eſt nutrire: quoniam lepra eſt corruptio omnis nutrimenti ex corruptione venarum ad fontes membrorum deriuata: quare etiam membra cadunt leproſis. Sed perfectiſsima actio vitalis eſt ſecundùm motum, & ſenſum; & diſſolutio illius in inſtrumentis, ſenſus & motus eſt paralyſis. Ecce ergo quomodò lepra & paralyſis contrariantur primis, & principalibus actibus vitæ. Nam primus actus, in quo vita apparet, eſt nutrire, cui contrariatur lepra; & præcipui actus vitæ ſunt moueri, & ſentire, quibus contraria eſt paralyſis, quæ motum, & ſenſum impedit. Et vlterius procedendo conſidera, quòd principium vitæ in omnibus corporaliter viuentibus eſt cor, & accenſio extranei caloris à corde, per ſpiritum & ſanguinem per arterias & venas, per totum corpus diffuſa, eſt febris. Igitur in reparatione iſtorum trium eſt oſtenſio magnitudinis diuinę potẽtiæ; Quare in hoc capitulo hęc tria narrantur, & quòd Dñs mundauerit leproſum, & conſolidauerit paralitictũ, & ſocrum Simonis febricitantem ſanauerit: in quo ſe oſtendit authorem, & reparatorem vitæ corporalis. Igitur Euangeliſta refert, q̃ cũ Chriſtus deſcendiſſet de monte, ſequutæ ſuut eũ turbæ multæ. Qui dicunt fuiſſe vnũ & eundem ſermonem quem Matthæus, & Lucas ſcribunt, dicunt turbam dimiſſam à Chriſto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandò ascendit in montem; sed posteà cùm audissent, illum descendisse, & prædicare iterùm, ad illum conuenisse. Sed tamen si dicamus alterum fuisse sermonem, quem ad turbas habuit, quando descendit de monte, quem refert Lucas, ab eo quem Matthæus modò retulit: dicendum est, easdem turbas illum sequutum fuisse; & tunc mundauit hunc leprosum. Et quia absque dubio videtur, eundem fuisse hunc leprosum, quem Matthæus narrat, & quem Marcus etiam, & Lucas referunt; quoniam eodem modo & eisdem circunstantijs narrant miraculum; nisi quod Lucas dicit, hoc miraculum fuisse in vna ciuitatū. Aduertendum est ex Tostato, id quòd dicit Lucas contigisse in vna ciuitatum, intelligendum esse iuxta vnam ciuitatum; nam simile inuenitur in Scriptura Iosue. 5. cap. vbi in Hebræa veritate dicitur: Iosue priusquàm vrbem Iericho cœpisset, in Iericho pugnasse cum Angelo: Nam vbi nos legimus cùm autem esset Iosue in agro vrbis Iericho: Hebræa habent, Cùm autem esset Iosue in Iericho: quia erat propè Iericho. Igitur, cùm descendisset Iesus de monte sequutæ sunt eum turbæ multæ. In monte cum solis discipulis suis ascendit Christus: at cùm ad planitiē descēdit, iā turba copiosa ipsum sequitur: nā in rebus arduis, ac difficilimis quæ maximam præ se ferunt perfectionem. Pauci sunt qui sequuntur Christum, nempè discipuli sui ex pluribus selecti, vt cum illo in montem ac culmen perfectionis ascendant. Cætera hominum turba in facilioribus & sibi vtilibus illum volunt. Nihilominus ipse, etsi multoties accommodando se turbis, ad eos descendebat, eorum infirmos curando, eosque vtroque pane pascendo: tamen cùm ab his vacabat, iterùm in alta ascendebat cum suis, imò & aliquādò inuentus est solus in monte orans, in hoc exemplum, ac disciplinam prælatis, ac maioribus præbens, vt ipsi in culmine perfectionis consistant, maioraque munera subeant, etsi aliquandò fragilitati subditorum conniueant, eorum indigentijs sollicitè prouidentes: tamen postquam hæc fecerint rursum ad superiora conscendant, inceptumque vitæ rigorem prosequantur, atque quos poterunt secum euehant: Quod si nullus sequatur, nihilominus cum Christo ascendant etiam si soli in monte relinquendi sint. Animalia illa sancta quæ vidit Propheta, ibant, & redibant: quoniam Apostolici viri ire & redire debent. Oportet enim aliquandò vadant, etsi à suis contemplationibus desistant, vt proximis, ac indigentibus subueniant, tàm in spiritualibus, quàm in corporalibus; sed rursus reuertantur ad semetipsos, & ad alta iterùm ascendant: quemadmodum & Paulus cupiebat anathema esse à Christo pro fratribus suis, hoc est, secundùm Chrysostomum volebat ad tempus carere diuinis consolationibus, quibus in suis replebatur contemplationibus, & quasi separatus ab eis plenus alienis curis illis incumbere, suis propijs commodis derelictis. Et ita præcipitur Episcopis in Decretis D. 88. vt id faciant. Nam & Moyses cùm crebrò intraret tabernaculum, etiam crebrò exibat, & qui intus Dei contemplatione rapiebatur, foris informantium negotijs vrgebatur. Sed & Iacob ascendentes, & descendentes Angelos vidit: quia rectores Ecclesiarum non solùm cōtemplando ascendere debent, sed deorsum quoque ad membra illorū miseranda descendere. Vndè & rotæ illæ quos vidit Ezechiel cap. 1. quæ iustos designabant, cùm ambulabant animalia, ambulabant & rotæ pariter iuxta ea, & cùm eleuarentur animalia de terra, cum euntibus ibant, & cùm stantibus stabant, & cùm eleuatis à terra pariter eleuabantur & rotæ sequentes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis. Hic enim ostenditur quomodò descendere debeant Prælati ad subditos; & rursum ascendere cum eis ad alta, hoc enim tribuit Spiritus sanctus qui est in eis. *sequutæ sunt eum turbæ multæ*. Quoniam gloria magna est sequi Dominum, vt dicitur Ezechi. 23. & ideò dicit Iob. cap. 23. Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui. Sequebantur autem eum quemadmodum omnia animalia sequuntur solem: nam illo præsente atque sua luce nos illustrante offendicula omnia cernimus, à quibus & cauere debeamus. Cæterùm illo se absentante, atque ab obtuitibus nostris deficiente, passim offendimus, vnusque in alium impingit: sic & animæ contingit, nam præsente Deo omnia scandala sua luce prospicit, & suo adiuuamine cauet, quo absente secum cadit, & cùm alijs rixis ac dissensionibus impingit: & ideò tanquàm suum solem sequebantur eum turbæ. Quatuor autem causas assignat Glossa, quare eum sequebātur homines

Tostatus. *Iosue. 5.* *Moralitas seu concio* *Luc. 9.* *Ezech.* *Roman. 9.* *Chrysost.* *Dist. 88.* *Ezech. 1.* *Ezech. 23.* *Iob. 23.* *similit.*

reddit faciem, honestioreque habitu induitur, grauiorēq; in verbis se ostendit: signum bonum est, illam iam non fore leprosam, aut peccatricem. Cuius autem caro, aut cutis igne exusta est & sanata; si locus cicatricis quem fecit ignis in alterum colorem mutatus est quem cùm sanata esset, caro non habebat, lepra verisima iudicanda est: quoniam si concupiscentiæ igne exarsisti, & indicia, ac signa remanent exustionis, in loquela enim, in habitu, & in alijs te ostendis alium, quàm anteà cùm sanus eras, permanentque in te veteris vestigia flammæ: Argumentum inde sumitur, quòd leprosus ac contaminatus fis. Ille cuius capilli à capite ceciderunt, caluus, sed non leprosus est; sin autem postquàm capilli exciderunt nouus color in caluitie exortus est, tanquàm immundus reputandus est. Cui à capite, & à voluntate res temporales exciderint, mundus est, etiam si nullus capillus remanserit in eo, hoc est, nec diuitiarum, nec honoris, nec alicuius rei temporalis cupiditas. Si autem ibi nouus exortus fuerit color, iam immundus erit: Hoc est, quòd si postquàm omnia temporalia despexit, aliquis nouus color, nouus amor, circa mundi capillos, quæ sunt temporalia bona, in eo exortus appareat; iam tanquam immundus efficiendus est. Nam etsi capillis caro eius pristina non tegitur, nouo tamen colore tecta est; etsi tēporalia, quæ semel dimisit, non habeat, affectu tamen eorum compungitur: & ideò leprosus reputatur à Deo. Ille cuius macula steterit, & obscuriores redditi fuerint capilli, mundus est: quoniam si peccator cessat à crimine, & incedit tristis, & subobscurus propter mala, quæ fecit, iam tanquà mūdus reputandus est. Leprosos vult Deus segregatos viuere à sanis, nè inficiant eos: Optima respublica illa, in qua pessimi à consortio bonorum arcentur. Cur enim eos inficient sua lepra? Cur meretricibus cum honestis fœminis conniuere licet? Maximè cũ talia vitia contagiosa sint. Prudens Sarra Ismaelem filium Agar, è domo pepulit, nè suis moribus pessimis inficeret filium suum Isaac, nè eum idololatriam doceret. Vndè & Paulus dicebat. Obsecro vos fratres per viscera Domini nostri Iesu Christi, vt abstineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante, & non secundùm traditionem quā acceperunt à nobis: quoniam, vt alibi idem Paulus dicit, modicum fermentum totam massam corrumpit. Qui leprosus iudicatus est, debet habere os opertū veste. Tace peccator leprose, cur verbis tuis pessimis alios lepra inficies? Cur tuos libidinosos actus alijs narras, vt & ipsi ad similia excitentur? Audi Paulum dicentem. Corrumpunt bonos mores colloquia praua: quare turpiloquium nec nominetur in vobis. Debebat habere discoopertum caput, & dissuta vesti menta, vt leprosus agnosceretur, & etiam sanitatis causa: quoniam si uestes nimium inhærentes carni haberet, eorum calore flammesceret sanguis, & vlcera peius haberent: Multi nunc pretiosis vestibus lepram suam tegunt, atque habitu iustos se simulant, cùm tamen intus scabiosi sint. Quòd si lepra scates, cur vestibus indueris, quæ exurant sanguinem, & peius habeas? Lasciuus, ac libidinosus es? cur vestes odoriferas, ac lasciuas fers, quæ plus sanguinem tuæ libidinis inflammēt? Vtere leuioribus vestibus, quas induere, ac exuere absque vlcerum posis læsione. Illi leprosi confutas vestes, ac cooptū caput gerunt: qui excusationes quærūt in peccatis suis, sophisticisque rationibus, ac apparentibus defendere nituntur, vsuras, ac latrocinia sua: vt sic consuetæ vestes lepram fallaciter celent. Ille autem operit caput, quòd significat intentionem: qui se bona intentione mala fecisse defendit; & cum leserit fratrem, dicat, ludens feci (vt dicitur Prouer. 26.) Nec corpora, dūtaxat mūda, & absque lepra requirit Deus in populo suo, verumetiam vestes, & stamina, nè vestis lepra infecta inficiat hominis corpus. Certè parùm honestę vestes multos inhonestos reddiderunt; lasciua vestis etiam igne comburenda est. Magno iudicio vult Deus, vt Sacerdotes de veste leprosa animaduertant: nam non parū nobis confert, quo habitu indui debeamus; qualis debeat esse nostra exterior conuersatio inter gentes: nec de hoc consulendus est mundus, qui vestes leprosas, mundas reputabit, sed iudicio Sacerdotum, & Sapientum relinquendum est: nam & Diuus Petrus in. 1. Epist. Cano. c. 2. docet nos, conuersationem inter gentes habere bonam, vt in eo quòd detrectāt de nobis, tanquàm de malefactoribus; ex bonis operibus, nos consyderantes glorificent Deum in die visitationis.

In cap. 14. ponitur ritus purificationis leprosi. Docuerat priùs quomodò cognoscenda sit lepra, modò docet quomodo sit puricanda. Quàmplurimi omnem suam diligentiam, ac scientiam cōsumunt in carpendis uitijs

Genes. 21. *2. Thes. 3.* *Cor. 5. 1.* *1. Cor. 15.* *Ad Ephe. 5.* *Prou. 26.* *1. Pet. 2.* *Leuit. 14.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitijs, nunquam tamen remedia adhibent, quomodò curentur. Quid tibi prodest notitia quòd leprosus sis, si nunquàm à lepra mundari procuras? Deus nunquam vitia populi sui reprehendit, quin simul instruat quomodò ea cauere debent. Hoc autem interest inter sacerdotes veteris legis, & nouę, quòd illi non habebant potestatem curandi à lepra homines, sed tantùm declarabāt, mundos esse ab illa; nostri verò sacerdotes etiam lepram curare norunt, atque à peccatis absoluere delinquentes. Etiam si mundatus esset à lepra qui eam habuit, non tamen mundorum priuilegio poterat gaudere sine sacerdotum iudicio: quoniam nullus suo se iudicio gubernare debet: in cuius signum leprosum hunc hodie ad sacerdotes mittit Christus. Et ne existimaremus, rem tam facilem esse iustificari, ac mundari peccatorem; octo continui dies expēdebantur in purificatione leprosi: est enim negotium quod suum tempus ac præparationes requirit, licet sit facile in conspectu Dei subitò honestare pauperem. Primùm omnium debebat aspergi sanguine septem diebus; quoniam sine sanguinis Christi aspersione nullus sit mundus, nam lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt ait Ioan. in Apoc. Aspersorium autem, quo debebat purificari leprosus, debebat esse ex ligno cedrino, cui ligari debebat hyssopus, & vermiculus, & passer viuus, cum filo coccineo, & passer viuus dimittendus, & alius passer immolandus est in aquis viuis, & in vase fictili, & illo sanguine aspergēdus est leprosus. Hæc omnia mysterijs scatent, sed in cap. 3. cum de Christi baptismo ageremus hoc explicauimus. Postquam autem aspersus fuerit hoc sanguine, debet lauari ipse, & vestimenta sua, & radat pilos, qui cùm esset leprosus, ei pullularunt: quoniam nec pilus quidem debet remanere de consuetudine peccandi, nec gustus, *ni resabio*, sed mutandus est in virum alterum; pristinas ergo radat cogitationes, desideria, ac opera. Sed posteà septem diebus extra tabernaculum suum remaneat: nam qui rectam agere debet pœnitentiam, domus suæ diuitias obliuiscatur, ac relinquere debet. Post septem dies illos, radet rursus omnes pilos capitis, ac barbæ & supercilia, & lauet iterum vestes, & corpus suum. O Deum immortalē! tantę molis est purificari leprosum, vt tot dies, tot sacrificia, tot cæremoniæ necessariæ sint? & existimat peccator, quòd semel percutere pectus id sibi sufficiat, cùm nec corpus, nec vestimenta sua lauerit, nec pilos raserit, sed in suis permanserit immunditijs: ita quòd nec intùs in corde, nec exteriùs in operatione correctus sit? Deinde offeratur pro eo sacrificium, & vngatur sanguine, & oleo: vt sciat quanta difficultate mūdatur, & caueat iterum lepra peccati infici. Astutia dęmonis sic decipit peccatorem: Priusquam in peccatum cadere faciat ipsum, facilè ostendit illi fore remedium, vt ab illo resurgat, & emundetur: postquàm verò iam in peccatum lapsus est difficillimā illi facit apparere pœnitētiam, vt timore perterritus ab ea fugiat. E contra Deus à principio vult, quòd peccator intelligat quanta cum difficultate emundetur: vt sic peccati horrorem concipiat. Radere pilos, est, malas euellere cogitationes à corde, nec enim mundus erit à peccato, si pessimis delectatur cogitatibus: lauare vestes, est periculosas conuersationes aduersari: aspergi sanguine, est affligere carnem, & pœnitentiæ mortificationem assumere: lauari aqua, est vero dolore ac fletibus offensas Dei deplorare. Deniq; post hæc omnia sacerdos vngat auriculam leprosi sanguine, & oleo. Optima medicina ad præseruandum à residuo peccati, vngere auriculam peccatoris sanguine & oleo, hoc est, minis eum deterrere, & blanditijs afficere; intimet ei quāta pœna reseruetur iniquis, & quanta gloria verē pœnitentibus maneat. Optimus custos hic ad ostium Paradisi, ne iterum te decipiat serpens. Si domus erat leprosa, dominus eius debebat hoc intimare sacerdoti: quoniam ad patremfamiliās pertinet cura suorum, ne peccent, & leprosi fiāt: nam qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Ad ferendum iudicium à sacerdote, an domus esset leprosa, priùs deberet omnem domus illius supellectilē forās educere: quoniam vt recta prodeat sententia à facie iudicis, nō debet aspicere diuitias, aut supelectilē illius, contra quem debet ferre sententiam: aliàs sub illis sericis tapetibus celabitur lepra, & mundus sibi videbitur, qui iniustus est. Cùm ergo suspicio oriebatur, quòd domus esset leprosa, confestim occludebatur. Optimū remedium. Si murmur increuit quòd in domo tua lepra serpere incepit, & quòd ibi loquelæ, ac conuersationes malę audiebant: cłaude ostiū, ne velis, vt iam ingrediantur domum, quę eam

Eccles. 11.

Apoca. 1.

1. Reg. 10.

1. Tim. 5.

reddit faciem, honestioreque habitu induitur, grauioreq; in verbis se ostendit: signum bonum est, illam iam non fore leprosam, aut peccatricem. Cuius autem caro, aut cutis igne exusta est & sanata; si locus cicatricis quem fecit ignis in alterum colorem mutatus est quem cùm sanata esset, caro non habebat, lepra verissima iudicanda est: quoniam si concupiscentiæ igne exarsisti, & indicia, ac signa remanent exustionis, in loquela enim, in habitu, & in alijs te ostendis alium, quàm anteà cùm sanus eras, permanentque in te veteris vestigia flammæ: Argumentum inde sumitur, quòd leprosus ac contaminatus sis. Ille cuius capilli à capite ceciderunt, caluus, sed non leprosus est; sin autem postquàm capilli exciderunt nouus color in caluitie exortus est, tanquàm immundus reputandus est. Cui à capite, & à voluntate res temporales exciderint, mundus est, etiam si nullus capillus remanserit in eo, hoc est, nec diuitiarum, nec honoris, nec alicuius rei temporalis cupiditas. Si autem ibi nouus exortus fuerit color, iam immundus erit: Hoc est, quòd si postquàm omnia temporalia despexit, aliquis nouus color, nouus amor, circa mundi capillos, quæ sunt temporalia bona, in eo exortus appareat; iam tanquam immundus efficiendus est. Nam etsi capillis caro eius pristina non tegitur, nouo tamen colore tecta est; etsi tēporalia, quæ semel dimisit, non habeat, affectu tamen eorum compungitur: & ideò leprosus reputatur à Deo. Ille cuius macula steterit, & obscuriores redditi fuerint capilli, mundus est: quoniam si peccator cessat à crimine, & incedit tristis, & subobscurus propter mala, quæ fecit, iam tanquà mūdus reputandus est. Leprosos vult Deus segregatos viuere à sanis, nè inficiant eos: Optima respublica illa, in qua pessimi à consortio bonorum arcentur. Cur enim eos inficient sua lepra? Cur meretricibus cum honestis fœminis commiuere licet? Maximè cū talia vitia contagiosa sint. Prudens Sarra Ismaelem filium Agar, è domo pepulit, nè suis moribus pessimis inficeret filium suum Isaac, nè eum idololatriam doceret. Vndè & Paulus dicebat. Obsecro vos fratres per viscera Domini nostri Iesu Christi, vt abstineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante, & non secundùm traditionem quā acceperunt à nobis: quoniam, vt alibi idem Paulus dicit, modicum fermentum totam massam corrumpit. Qui leprosus iudicatus est, debet habere os opertū veste. Tace peccator leprose, cur verbis tuis pessimis alios lepra inficies? Cur tuos libidinosos actus alijs narras, vt & ipsi ad similia excitentur? Audi Paulum dicentem. Corrumpunt bonos mores colloquia praua: quare turpiloquium nec nominetur in vobis. Debebat habere discoopertum caput, & dissuta vesti menta, vt leprosus agnosceretur, & etiam sanitatis causa: quoniam si uestes nimium inhærentes carni haberet, eorum calore flammesceret sanguis, & vlcera peius haberent: Multi nunc pretiosis vestibus lepram suam tegunt, atque habitu iustos se simulant, cùm tamen intus scabiosi sint. Quòd si lepra sactes, cur vestibus indueris, quæ exurant sanguinem, & peius habeas? Lasciuus, ac libidinosus es? cur vestes odoriferas, ac lasciuas fers, quæ plus sanguinem tuæ libidinis inflamment? Vtere leuioribus vestibus, quas induere, ac exuere absque vlcerum posis læsione. Illi leprosi confusas vestes, ac coopertū caput gerunt: qui excusationes quærūt in peccatis suis, sophisticisque rationibus, ac apparentibus defendere nituntur, vsuras, ac latrocinia sua: vt sic consuetæ vestes lepram fallaciter celent. Ille autem operit caput, quòd significat intentionem: qui se bona intentione mala fecisse defendit; & cum leserit fratrem, dicat, ludens feci (vt dicitur Prouer. 26.) Nec corpora, dūtaxat mūda, & absque lepra requirit Deus in populo suo, verumetiam vestes, & stamina, nè vestis lepra infecta inficiat hominis corpus. Certè parum honestę vestes multos inhonestos reddiderunt; lasciua vestis etiam igne comburenda est. Magno iudicio vult Deus, vt Sacerdotes de veste leprosa animaduertant: nam non parū nobis confert, quo habitu indui debeamus; qualis debeat esse nostra exterior conuersatio inter gentes: nec de hoc consulendus est mundus, qui vestes leprosas, mundas reputabit, sed iudicio Sacerdotum, & Sapientum relinquendum est: nam & Diuus Petrus in 1. Epist. Cano. c. 2. docet nos, conuersationem inter gentes habere bonam, vt in eo quòd detrectāt de nobis, tanquàm de malefactoribus; ex bonis operibus, nos consyderantes glorificent Deum in die visitationis.

Genes. 21.

2. Thes. 3.

Cor. 5. 1.

1. Cor. 15.

Ad Ephe. 5.

Prou. 26.

1. Pet. 2.

In cap. 14. ponitur ritus purificationis leprosi. Docuerat priùs quomodò cognoscenda sit lepra, modò docet quomodo sit puricanda. Quamplurimi omnem suam diligentiam, ac scientiam cōsumunt in carpendis

Leuit. 14.

uitijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitijs, nunquam tamen remedia adhibent, quomodò curentur. Quid tibi prodest notitia quòd leprosus sis, si nunquàm à lepra mundari procuras? Deus nunquam vitia populi sui reprehendit, quin simul instruat quomodò ea cauere debent. Hoc autem interest inter sacerdotes veteris legis, & nouę, quòd illi non habebant potestatem curandi à lepra homines, sed tantùm declarabat, mundos esse ab illa; nostri verò sacerdotes etiam lepram curare norunt, atque à peccatis absoluere delinquentes. Etiam si mundatus esset à lepra qui eam habuit, non tamen mundorum priuilegio poterat gaudere sine sacerdotum iudicio: quoniam nullus suo se iudicio gubernare debet: in cuius signum leprosum hunc hodie ad sacerdotes mittit Christus. Et ne existimaremus, rem tam facilem esse iustificari, ac mundari peccatorem, octo continui dies expẽdebantur in purificatione leprotic: est enim negotium quod suum tempus ac præparationes requirit, licet sit facile in conspectu Dei subitò honestare pauperem. Primùm omnium debebat aspergi sanguine septem diebus; quoniam sine sanguinis Christi aspersione nullus sit mundus, nam lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt ait Ioan. in Apoc. Aspersorium autem, quo debebat purificari leprosus, debebat esse ex ligno cedrino, cui ligari debebat hyssopus, & vermiculus, & passer viuus, cum filo coccineo, & passer viuus dimittendus, & alius passer immolandus est in aquis viuis, & in vase fictili, & illis sanguine aspergẽdus est leprosus. Hæc omnia mysterijs scatent, sed in cap. 3. cum de Christi baptismo ageremus hoc explicauimus. Postquam autem aspersus fuerit hoc sanguine, debet lauari ipse, & vestimenta sua, & radat pilos, qui cùm esset leprosus, ei pullularunt: quoniam nec pilus quidem debet remanere de consuetudine peccandi, nec gustus, *ni resabio*, sed mutandus est in virum alterum; pristinas ergo radat cogitationes, desideria, ac opera. Sed postea septem diebus extra tabernaculum suum remaneat: nam qui rectam agere debet pœnitentiam, domus suæ diuitias obliuiscì, ac relinquere debet. Post septem dies illos, radet rursus omnes pilos capitis, ac barbæ & supercilia, & lauet iterum vestes, & corpus suum. O Deum immortalẽ! tantę molis est purificari leprosum, vt tot dies, tot sacrificia, tot cæremoniæ necessariæ sint! & existimat peccator, quòd semel percutere pectus id sibi sufficiat; cùm nec corpus, nec vestimenta sua lauerit, nec pilos raserit, sed in suis permanserit immunditijs: ita quòd nec intùs in corde, nec externùs in operatione correctus sit? Deinde offeratur pro eo sacrificium, & vngatur sanguine, & oleo: vt sciat quanta difficultate mũdatur, & caueat iterum lepra peccati infici. Astutia dæmonis sic decipit peccatorem: Priusquam in peccatum cadere faciat ipsum, facilè ostendit illi fore remedium, vt ab illo resurgat, & emundetur: postquàm verò iam in peccatum lapsus est difficillimã illi facit apparere pœnitẽtiam, vt timore perterritus ab ea fugiat. E contra Deus à principio vult, quòd peccator intelligat quanta cum difficultate emundetur: vt sic peccati horrorem concipiat. Radere pilos, est, malas euellere cogitationes à corde, nec enim mundus erit à peccato, si pessimis delectatur cogitatibus: lauare vestes, est periculosas conuersationes aduersari: aspergi sanguine, est affligere carnem, & pœnitentiæ mortificationem assumere: lauari aqua, est vero dolore ac fletibus offensas Dei deplorare. Deniq; post hæc omnia sacerdos vngat auriculam leprosi sanguine, & oleo. Optima medicina ad præseruandum à reliduo peccati, vngere auriculam peccatoris sanguine & oleo, hoc est, minis eum deterrere, & blanditijs afficere; intimet ei quãta pœna reseruetur iniquis, & quanta gloria verè pœnitentibus maneat. Optimus custos hic ad ostium Paradisi, ne iterum te decipiat serpens. Si domus erat leprosa, dominus eius debebat hoc intimare sacerdoti: quoniam ad patremfamilias pertinet cura suorum, ne peccent, & leprosi fiãt: nam qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Ad ferendum iudicium à sacerdote, an domus esset leprosa, priùs deberet omnem domus illius supellectilẽ forâs educere: quoniam vt recta prodeat sententia à facie iudicis, nõ debet aspicere diuitias, aut supellectilẽ illius, contrà quem debet ferre sententiam: aliàs sub illis sericis tapetibus celabitur lepra, & mundus sibi videbitur, qui iniustus est. Cùm ergo suspicio oriebatur, quòd domus esset leprosa, confestim occludebatur. Optimũ remedium. Si murmur increuit quòd in domo tua lepra serpere incepit, & quòd ibi loquelæ, ac conuersationes malę audiebantur: claude ostiũ, ne velis, vt iam ingrediantur domum, qui eam

Eccles. 11.

Apoca. 1.

1. Reg. 10.

1. Tim. 5.

eam linguis suis, aut alijs vitijs inficiebant, & cessabit murmuratio. Tolle ligna, ait Hieronymus, & non erit ignis; Tolle occasiones, & cessabit malum. Lapides, qui macula infecti videbantur tollendi erant, & à domo proijciendi, & loco illorum alijs sani apponendi: quoniam si in domum tuam lepra incepit, tolle foras macula aspersos lapides, pueros, puellas, & seruulos, qui in hac suspicione inuenti fuerint, extra domum tuam pelle, & alios meliores illorum loco asseras, oportebit. Obserua, quot diligentiæ adhibeantur antequàm domus leprosa euertatur: consideretur, occludatur, radantur parietes, maculati lapides tollantur: quod si nec his adhibitis curis, cessauerit lepra, tandem destruatur. Sic se habet Deus cum peccatore. Quòd priùs in eo remedia probat, quàm eum funditus euertat. Supellectilem tollit, rem familiarem eius minuit, occludit eum aliqua grauans infirmitate, vnos tollit lapides, & alios eorum loco sufficit: tollit salutem, & applicat dolores: confert honorem, & apponit hominum despectum; rapit diuitias, & pro eis subijcit paupertatẽ. Quod si hæc non sufficiunt, tandem eum radicitus perdit, mortem confert, quàm sequitur infernus. Adeò autem leprosorum consortia fugere iubemur, vt nec iuxta eos sedere; nec eos, nec vestes, nec lectum eorum tangere debeamus, nè inficiamur peccatis eorum. Maximè libidinosa consortia auertere debemus: nam fornicationem fugiendam esse docet Paulus, & Moyses dixit: Recedite à tabernaculis impiorum, nè inuoluamini in peccatis eorum. Quòd si nec tangere eorũ lectum debemus, quantò minus eis lectum sternere, & molles parare saccones, hoc est, peccatorem adiuuare, suis peccatis nostris adulationibus ei blandientes. Post eius emundationem vult Deus vt ei offerat sacrificium, quatenùs omnia bona nostra Deo accepta feramus. Maneat adhuc septẽ dies postquàm mundatus fuerit, antequàm tabernaculum ingrediatur, vt ostendat quanta cũ reuerentia, & animaduersione peccator debeat ante Dei præsentiam apparere. Docereque iubet Sacerdotes populum, vt ab omni caueant immunditia quoniam, & nos docere debemus Christianos, vt ab omni labe peccati abstineant. Ecce quomodò mundandi sunt leprosi, & agnoscenda, & cauenda lepra peccati.

Igitur, ad miraculum redeundo, tactu mũdat leprosum, vt Deitas in eo corporaliter habitare demonstretur; verbum autem dictum est, vt turbæ adstãti potestas eius significaretur, secundum illud Ioann. 12. Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Sanitatis autem præceptio facta est, vt Dominus, & Creator natura significaretur: Sanitatis autem perfectio subsequuta est, vt Dominus Redemptor omnium venisse probaretur. *Et ait illi Iesus: Vade, nemini dixeris.* Non præcipiendo, sed humilitatis affectum explicando, ei interdicit Dominus publicare miraculum, hoc est dicere, quòd tãta erat humilitate præditus Dominus Iesus: vt ex affectu ad illam vellet non publicari sua egregia facta, nisi propter gloriam Dei aliter expedire vidisset: Quare nec iste nec alij publicando factum peccauerunt, quoniam ob gloriam Dei, quàm etiam ipse Dominus Iesus volebat, id faciebant. Nec enim timebat sibi de inani gloria Dominus noster Christus, sed vt doceat Discipulos, quãtum possint, humanam gloriam euitare. Vel hoc dixit, quia superfluum videbatur verbis diffamare, quod opere in ipso factum esse videbatur. Augustinus vult, quòd in ipso leproso voluit temperare vanam gloriam, nè vanè se iactaret à Domino fuisse curatum: quoniam de bonis à Deo perceptis non oportet gloriari, nec iactare ea in publico, sicut dicit Paulus. 2. Cor. 12. Si gloriari oportet, non expedit quidem. Et Ezechias thesauros ostẽdens perdidit eos, vt habetur Esa. 39. Sed contra hoc videtur, quod Marc. 1. dicitur, leprosum istum diffamasse eum per totam terrã, & publicasse miraculum, ita vt non posset intrare in ciuitatem, sed foras in desertis locis stabat. Et videtur hoc benefeciisse; quia dicitur Tob. 12. Opera Dei reuelare, & confiteri, honorificum est. Iste autem confessus est opera Dei, non ad laudem suam, sed ad gloriam Dei. Vndè Esai. 12. dicitur: Annunciate hoc in vniuersa terra. Ad quod respondet Albertus hic, quòd in veritate Dominus intendit, quòd iste gloriam propriam non quæreret. de hoc, quod dignus habitus esset à Domino prę multis alijs leprosis curari: quia hoc esset iactantiæ, sed tamen hoc op? diuinæ potentiæ ad hoc factum fuit, vt potentia Dei innotesceret, & prædicaretur, & hoc fecit iste, primùm autem cauit, & ideò inobediens non fuit.

Chrysostomus dicit, hoc præceptum fuisse cautelæ: quod patet ex ordine horum præceptorum. Nam priùs dixerat, Nemini dixeris: deinde, Vade, & ostende te Sacerdotibus;

Hieron.

Ioan. 12.

Augus.

2. Cor. 12.

Esai. 39.

Marc. 1.

1. Cor. 6.

Num. 6.

Tob. 12.

Esai. 12.

Albertus

Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus:& ideò primum præceptum non tenebat, nisi donec se ostenderet Sacerdotibus. Nam si anteà prædicasset miraculum, cùm iam Sacerdotes odium concepissent contra Christum, nõ recepissent eum ad iudicium emundationis, sed dixissent eum adhuc immundum, & cũc nullius effectus fuisset prædicatio leprosi: quia calumniam habuisset miraculum, Sacerdotibus dicentibus nõ esse vere mundatum, cùm ad eorum iudiciũ hoc pertineret: maximè cùm lepra sit morbus, qui non de facili cognoscitur, nisi multum processerit in destructionem membrorum. Sed postquàm Sacerdotes eum iudicauerunt mundum, & munus testificans munditiam receperunt, iam non poterant aduersari miraculo, sed potiùs dicere, manifestũest, & non possumus negare: & tunc valuit leprosus prædicare miraculum: ideò quippe
Prouer. 1. de sapientia diuina dicitur Prouerb. 1. quod dat paruulis astutiam & adolescenti scientiam & intellectũ: Vnde Aug. lib. 1. de Trini. vt suprà retulimus, ait, quòd gratanter
Aug. lib. 1. de Trin. recipit osculum columbinũ dulcissima charitas, dentem autem caninum, vel retundit solidissima veritas, vel euitat cautissima humilitas. *Sed vade ostende te Sacerdotibus, & offer munus quod præcepit Moyses, in testimoniũ*
Leuit. 14. *illis.* Leuit. 14. præcipiebatur id leprosis, & quia Christus non venit soluere legẽ, sed adimplere, vult, vt secundùm legis præceptum faciat: & ne videretur Sacerdotum authoritati derogare, & ne mundatus leprosus prohiberetur à consortio hominum à Sacerdotibus: Et tertiò, vt videntes Sacerdotes leprosum Domini beneficio curatum, si quidem crederent, saluarentur: si verò nõ crederent, inexcusabiles fierent. Quas rationes multi intelligunt designari in illis verbis. *Et offer munus tuum in testimonium illis*: nam hoc quidã sic intelligunt, vt hoc ipso quòd meo iussu accedis ad Sacerdotem, & offers munus tuum, sit illis testimonium pro me, quod legis non sum destructor, quemadmodum calumniantur. Alij sic: In testimonium illis, hoc est, vt hæc tua oblatio pro emundatione tua testetur illis meam potestatem, vt aut credãt, aut sint inexcusabiles. Ira Hie-
Hieron. Caieta. ronymus & post eum Caietanus. Vel aliter vt de Chrisostomo statim diximus: secundùm autem hos sensus illud, in testimoniũ, coniungendũ est, non cum verbo, præcepit, sed cũverbo, offer: Potest tamẽ secundũ Hãsenium, hæc pars rectè cõiungi cum verbo, præcepit, in hoc sensu: Moyses præcepit in testimonium illis: hoc est, vt esset illis in legem & statutum, siquidem legem testimonium etiam vocari, vel ex Psal. 118. patet, vt *Psal. 118.* ibi in proœmio nos admonuimus. Itaq; sensus erit. Etsi verè mundus sis, volo tamen, vt quæ Moyses ex iussu Dei Sacerdotibus & toti populo, in testimonium & legem statuit, sancta habeas. Itaq; abi ad Sacerdotem & offer munus tuum, vnde illi partem suam habeant, vt nec authoritatis, nec commodi ex meo beneficio iacturam faciant, nec me culpent tanquam legis transgressorem, & te *Hilar.* veluti immundum abijciant. Et D. Hilarius, In testimonium, coniungit, cum verbo, præcepit, intelligens, Moysen præcepisse in testimonium: quia munera offerẽda signa erant, & vmbræ verorum sacrificiorũ, quæ à nobis Deus magis requirit: Donum, inquit, illud nõ sit ex auibus, sed vt homo ipse à sordibus peccati corporis emundatus in Dei sacrificium transeat: quia quod in lege Moyses præceperit, testimoniũ sit, non effectus. Itaq; post emundationem præcipit ei gratiarum actionem: quoniam in testimonium beneficij accepti hæc oblatio iubebatur. Significatur etiam per hoc, quod etsi quis curatus sit à Deo à lepra peccati per contritionem, adhùc tenetur ostendere se Sacerdotibus per confessionem, secũdùm *Iaco. vlt.* illud Iacob. vlt. Confitemini alterutrũ peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini, & offer munus tuum in testimonium illis; hoc est in testimonium quod sis à lepra curatus: vt ipsi testes sint tuæ curationis: testimonium enim ab aduersarijs laudabile est.

Albertus *Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio rogans eum & dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* Paralysis (vt ait hic Albertus Magnus) est emollitio neruorum per abundantiam humidi, quod cùm repleat neruos impedit viam qua sensus à cerebro ad membra diffunditur, & causat in sensibilitatem: & cùm propter humiditatem emollit, virtutẽ motiuæ detrimentum parat: nam virtus motiua vult habere viam suam siccam & durã, nec enim est receptiua formarum sensibilium, sicut vis sensitiua, quæ propter hoc humida est ac mollis, vt apta sit ad receptionẽ specierum & figurarum, quæ in ea imprimuntur: vis autem motiua est virtus actiua, non receptiua, & actio potentiæ actiuæ roboratur sicco: quia humidum non est instrumentum actionis, eo quòd facilè cedit & labitur

labitur in se ipsum, & potiùs patitur à contrario, quã agat in illum. Rursus cùm humor paralyticus repleat neruos, humiditate illa fit, vt distendat eos in latum, & contrahat à debita longitudine: ex alia parte virtus naturalis nititur eas distendere ad debitum situm, & sic ex lucta morbi, & naturæ, quorum primus nititur contrahere neruos, natura distendere, oritur tremor membrorum in paralytico, & aliquando sensibilis dolor atque tortura magna, præcipuè, si humor dissoluens, & emolliens calidus fuerit. Et talem passionem paralyticus iste sustinuisse videtur. Hęc autem dicta sunt, vt ex magnitudine morbi, magnitudo etiam diuinæ potentiæ curantis appareat.

Moralitas Obserua, quam rectè post datam nobis falsorum Prophetarum notitiam, hos infirmos curasse narratur: quoniam nemo ex corruptis, & dissipatis cisternis aquam exhaurit: aut è littore maris, quod quotidiè alluitur, messem copiosam expectat, sed neque in illis fidem suam collocat. Præmonuerat Christus cauendum ab hypocritis, & falsis Prophetis vt infructiferis arboribus: nunc præter doctrinam, & signa, quæ in monte exhibuerat, se arborem illam esse testatur,
Psalm. 1. Ezec. 47. de quo Dauid Psalm. 1. & Ezechie. cap. 47. prænunciarunt, Fructus eius in cibum sunt, & folia in medicinam: nam quicquid ab eo est ad restitutionem, & nostræ naturæ confirmationem pertinet: hoc statim manifestum apparuit in curationibus, quas è monte descendens compleuit. Expedita quippè celebri concione in monte, & in ipsius procliuio curato leproso Iudæo, occasionẽ captauit Dominus sanandi gentilis, nimirùm Centurionis seruum: Idcircò Capharnaum ingressus audit pro eo supplicantes Sacerdotes, & forte etiam ipsum Centurionem, demum iuxta fidem Domini seruum solo verbo, etiam absentẽ sanitati restituit. Rectè etiam post leprosi curationem, & huius Centurionis seruus curatus, describitur à Matthæo, illic enim Iudæus fide non mediocri præditus assequutus sanitatem describitur: hic verò beneficium describitur exhibitum Ethnico, qui præter alias virtutes, fide etiam præstantiori fuit insignis. Ille enim sibi sanitatem quærebat: hic seruo; ille coràm existentem credidit se posse sanare: hic etiam absentis verbo hoc tribuit: ille ex animi submissione in faciem procidens, insigni profectò modestia orauit, dicens: Si vis, potes me mundare: hic adhùc submissiùs egit, indignum se ducens, qui vel ipse Dominum appellaret, aut ad se venire sustineret. His sanè adumbratum fuit, Euangelicam gratiam Iudæis primùm ex promissione offerendam, nec defuturos, qui illam per fidẽ acceptarent, sed mox multò cumulatiorem, cum fructu transferendam etiam ad gentes, de quo, & ipse Dominus horum occasione mox monuit. Et benè quidem lepra sanatur in Iudæo, paralysis verò in gentili: nam Iudaicus populus, veluti lepra laborabat, quòd ex parte sanus esset, ex parte languidus: gentilis verò populus, veluti paralysi ægrotabat, lecto decumbens, & iam proximus morti: quia nihil in eo sanum, sed omnia in eo morbida erant, & dissoluta iam. Quòd leprosum præsens sanat Dominus, domum autem Centurionis corpore non intrauit, sed absens corpore, præsens maiestate, puerum eius sanauit: significauit, eũ in solo Iudaico populo corpore fore, apud alias verò gentes corporaliter non conuersatum: & tamen implendum quod dictum erat: Populus quem non cognoueram, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. His conuenit quòd seniores Iudæorum causam Centurionis Domino commendant, eumq; ad domũ illi adducũt, quẽ erãt è tẽplo suo, profligaturi: Nam hoc typus erat, à Iudæis, & Iudæorum opera Euangelicam gratiam profecturam ad gentes. Itaque magni cum significatione mysterij Matthæus inter omnia miracula Christi, quæ scribit, primum Iudæum leprosum curatum, deindè verò Centurionis seruum sanatum describit: in
Actor. 10. quo Centurione gentium vocatio, & fides præsignata est, Actor. 10.

Cæterùm ad literam propriùs accedentes, aduertendum est, quòd propter diuersam narrationem Matthæi, & Lucæ huius miraculi, quidam existimant, alterum fuisse Centurionem quem Matthæus narrat, & alterum quem Lucas: quod sanè minimè probabile apparet, tùm ex vtriusque fide verbis explicata: tùm ex eodem beneficio accepto: tùm etiam ex loco, & tempore eodẽ ab vtroque Euangelista præsignato, & ex eisdem verbis, & admiratione Christi: sed quod Matthæus omisit, Lucas suppleuit. Matthæus quidem breuitati studens, omisit quod Lucas dixit, nempè misisse Centurionem ad illum per seniores Iudæorum rogaturus, vt sanaret filium suum: & posteà per amicos, nè veniret ad se, non arbitratus se tanto hospite dignum, verbo soli suo, tan
Luc. 7.

tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam potestatem tribuens: & attribuit Matthæus talia verba ipsi Centurioni: nam quod ipse per Sacerdotes dixit ad Christū, ipse dixit: sicut quod Legati nomine Regis referūt, ipse Rex dixit priùs, & cū veritate dicimus: dixit illi Rex: nam siue per se, siue per Legatos id dicat, ipse dicit. Vel possumus dicere cū Chrysostomo, quòd fortè posteà ipsemet Centurio venit ad Iesum, & hæc verba repetijt, quæ per Sacerdotes ac amicos misit ad eum: & licèt Sacerdotes petiuerint à Christo, vt veniret ad sanandum seruum Centurionis: tamen ipse Centurio non talia verba dixit, sed ipsi ex suo capite finxerunt, credentes hoc velle ipsum Centurionem: nam nec tantam fidem vel humilitatem in illo credebant esse, quam ipsi non habebant, quòd crederet de Christo, solo verbo posse curare morbum suum, & se indignum fateri, quòd tantus hospes limina domus suæ calcaret. Quòd si mysterium in hoc facto Centurionis desideras, inuenies ipsum iam penè subolens, Sacerdotes esse, veluti media inter homines, ac Deum (vt Moyses dixit ad populum, quòd ipse erat sequester eorum) cùm illos ad intercedendum pro se milit ad Christum. Nec te moueat, quòd Matthæus vocat eum puerū, & Lucas seruum: nō enim apud Matthæum nomen pueri pro filio, vt quidam putant, accipitur, sed pro seruo: nam & dictio Græca, quæ hic ponitur, vtrumq; significat, sicut & Latinis nomen, puer.

Chrysost.

Deut.5.

Centurio vnde dicatur.

Obserua deinde, quòd Centurio dicitur, qui centum præfectus est, & sunt, qui pedites fuisse, arbitrentur: nā cùm Romani rem publicam Iudæorum sibi subiecissent, nolsent autem, quàm proni essent ad defectionem, præcipuis vrbibus præsidiarios milites collocarant, quorum erat, nòn modò nouos motus, si qui à Iudæis excitarentur, reprimere, sed & Persarum & AEgyptiorum incursionibus obsistere: ex sacris enim historijs, & Iosepho Iudæo colligimus, quàm frequētibus illorum infestis armis & depręda tionibus Iudęi hactenus oppressi fuerint. Seruus autem idem est, quod mancipium. Iustinianus Imperator in lib. 1. Institutionū tit. de iure personarū in prin. docet, naturā quidem omnes esse liberos, seruitutē autē iure gentium esse profectam: Seruitus enim est, inquit, constitutio iuris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subijcitur. Ex eo autē serui appellati sunt, quòd Imperatores captiuos vendere, ac per hoc seruare, nec occidere solent: vnde serui à seruando dicti sunt, sicut & mancipia, eo quod ab hostibus manu capiantur. Hic autem seruus ait Lucas, quòd erat pretiosus Centurioni: nam scriptum est, Seruum fidelem inuenisti, sit tibi sicut anima tua. Nec enim ideò quòd serui sint, non debemus illorum curam gerere: imò Paulus ad Timotheum docet, quod qui suorum, & maximè domesticorum curam nō habet, infideli deterior est: nam natura pares nobis sunt, licèt cōditione dissimiles. Quod eleganter docet Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 11. Tibi autem, ait, vnde in seruos tantum, & tam immane fastidium, quasi non ijsdem tecum & alantur, & constent elementis: eundemque spiritum ab eodem principio carpant. Vis tu cogitare eos, quos ius tuum vocas, eisdem seminibus ortos, eodem frui cœlo, æquè viuere, æquè mori: serui sunt imò homines; serui sunt imò conserui: si cogitaueris, tantundem in vtrisq; licrèe fortunę, tam tu illum videre liberum potes, quam te ille seruum. Nescis qua ætate Hecuba seruire cœpit? qua Cresus? qua Darij mater? qua Diogenes? qua Plato ipse? Vnde considerandum est multa esse, quæ nos debent mouere, vt benuolo animo simus in seruos. Primò, eadem naturæ cōditio in dominis & seruis: ex quo fiat, vt sicut caput pro membris, ita pro seruis Domini soliciti esse debeant. Philo Iudæus lib. de specialibus legibus: Etsi enim, inquit, forma & conditio vilior dominos à seruis distinxerit: communis tamen vtrisque natura & lex diuina est. Vnde Gregor. Nazianzenus in Tetrathichis ait. Quid dominus, aut seruus? stulta vtiq; diuisio, vnus omnibus creator, vna lex, vnum iudicium. Vnde Paulus ad Colosl. 4. docet, vt ipsi domini seruis tanquàm conseruis vtantur, considerantes sibi dominum esse in cœlis.

Luc. 7.

Ecc. 33.

1. Tim. 5.

Macrob. li. 1. Saturnal. c. 11.

Philo Iudæus.

Greg. Nazianze.

Coloss. 4.

Secundò adde, quòd domini opus habent seruorum ope: vnde & coadiutores illos agnoscunt. Cyrus Theodoretus lib. affec. græc. serm. de prouidentia, inæqualitatem quidem statuum probans, mutuam tamen omnium sympathyam confirmat. Alij pastores, alij lanifici, alij nautæ, & alij alijs artibus addicti sunt: ita sanè, vt alia est membrorū horum & illorum functio, quę in vnici corporis necessarium statum & perfectionem contendit. Tertiò, quoniam ob peccatum seruitutem introductam esse, ait Augustin. lib. 19. de ciuit. c. 15. Quis autem nostrum sine peccato est, vt primus in seruos lapides

Cyr. Theodoret. lib. affec. græc. sermo. de prouidentia.

Aug. lib. 19. de ciuit. c. 15.

lapides mittat? Primus eos contemnat? imò quantò purior & iustior erit, tantò magis in seruos bene afficietur. Sic Iob tā suis se charū, quasi affectu reciproco asserit. Dixerūt, inquit, viri tabernaculi mei quis det de carnibus eius, vt saturemur. Macro. vbi suprà, seruus est quidē, sed necessitate, sed fortasse libero animo seruus est. An nō in seruum venūdatus est Ioseph, & ipse tunc prophetabat? Quātus qualisq: Daniel in Babylonia? & tamē vnus ē captiuis. Ne dicā & Plautum, & ex omni doctissimorū virorū serie per multos pro mancipijs venundatos esse. Quartò habet, & hæc quā leginus in hystorijs magna rerū mutatio, quæ ex seruis dominos, è dñis seruos efficit, magnā vim in omnibus animis, vt iuxta consiliū Apostoli, qui stat, videat, ne cadat. Quintò, Christianos etiā monet tremendum, quod nobis in exitu huius seculi reddetur iudiciū, quo tragica magis rerū mutatio subsequetur, quo deponet Deus potēres de sede, & exaltabit humilē, vt collocet eum cū Principibus, & soliū gloriæ teneat. Diues enim, cùm interierit, nō sumet omnia, nec trāsibit cum eo gloria domus eius: nō dignitates, nō gradus, nō honores, non dominationes, sed quò fortè pluribus imperabat, eò magis ab omnibus deseretur, & quos despexerat, gloria donatos cōspiciet. Sic Hebr. 11. Sancti egētes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: & tamē in paucis probati, in multis bene disponētur. Sextò, quia etiā Christi humilitas, quid de seruis extimare debeamus, efficit. Siquidē, vt scribit Gregor. Nazian. in Tetrasthichis, & ipse Christus seruus visus est: nā exinaniuit semetipsum formā serui accipiens. Phil. 2. His meditationibus impellimur ad beneuolentiā in seruos, vt illos pro confratribus habeamus. Quid enim abiectū censeant Dñi, nō dico, vt ad instar Diui Martini ipse sępè seruo ministres, quod Seuerus Sulpitius scribit, sed vt illū languentē non deseras: ita enim fiet, vt & tu dignus habearis, qui seruos habeas. Quē enim equo dignū putabimus, qui nullā equi nutriendi, & fouendi curā habuerit? Plato lib. 6. de legibus, neminē seligendū in Dominū docet, qui nō educationē mansuetudine didicerit. Idē Xenophō lib. 8. de Præda Cyri, hac ratione docet Cyrū magnas sibi hominū copias demeruisse, quòd magnam erga seruos adhibuerit curā: legē tulit Claudius Imperator, quæ refertur lib. 40. ff. tit. 8. Qui sinē manumissione ad libertatē

Iob. 31.

Macrob.

Psa. 104.

Daniel. 1.

1. Cor. 10.

Luc. 2.

1. Reg. 2.

Psal. 48.

Hebr. 11.

Greg. Nazian.

Philip. 2.

Plato lib. 6. de leg.

Xenophon lib. 8. de Præda Cyri.

Claud. Imper.

perueniunt. â Modestino lib. 6. Regularū. qua lege iubet, vt seruus, quē pro derelicto, dominus in graue infirmitatē habuit, pro libero haberetur. Et Institu. lib. 1. De his, qui sui, vel alieni iuris sunt, adducitur Antonini Imperatoris rescriptū ad Æliū Martianū sub hac forma. Dominorū quidē in seruos suos potestatē illibatā esse oportet, nec cuiquā hominū ius suum detrahi, sed dominorum quidē interest, ne auxiliū contra æquitiam, vel famē, vel intolerabilē iniuriā denegetur his, qui iustē deprecātur: ideoq; cognosce de querelis eorum, qui ex familia Iulij Sabini ad sacrā statuā confugerunt, et si vel duri? habitos, quā æquū est, vel infamia iniuria affectos esse cognoueris, venūdari iube, ita vt in potestatem domini non reuertātur. Itē Greg. Nicenus lib. de Oratione. Quid enim est, quòd tu, quia dñs es, adeò seruū tuū contēnas? Quantū ad naturæ dignitatē attinet eiusdē tecū cōditionis est, qui lege, ac consuetudine tibi subditus est, nec per te factus est, nec per te viuit, nec corporis & animæ efficacias abs te habet acceptas. Quid ergo eum sic despicis? Hæc omnia perpēdebat hic Gētilis. Ideò pretiosum habet seruū ægrotū, domi retinet, curat, & omnia requirit, quæ ad prosperā valetudinē restituendā facere existimat. Qui vbi medicos nihil hic proficere videt, ad summū omniū etiā animarū medicum Iesum contendit dicēs. Dñe, puer meus, &c. vbi ait Chrysostomus, quòd in corde recognouit eū esse fratrē, & apud Deum nō esse distantiam inter dominū & seruū, vt Paulus ait ad Philem. Ideò ad tēpus à te discesit, vt in æternū illum reciperes, iā nō vt seruū, sed pro seruo charissimū fratrē. Et ad Ephe. 2. Vos Dñi eadē facite seruis, remittentes minas: scientes, quia & illorū, & vester Dñs est in cœlis, & personarū acceptio nō est apud Deū. Nō sic fecit Amalech. 1. Reg. 30. Sed dereliquit seruum ægrotum in via, quē tamen Dauid fouit, & refecit: quoniam etsi Pagani in seruos crudeles sint, sed Christiani filij Iesu, qui est filius Dauid misericordes, ac pij debent esse ad illos. Cùm ergo audisset de Iesu, ait Lucas, hoc est, de miraculis eius, cùm & omnium ore celebraretur, & per vniuersam Iudæam, Galilæam, & circum vicinam regionē, verba hæc diuulgarētur, seu cùm audisset Iesum, quem priùs, aut aspectu nouerat in Capharnaum aduenire; misit ad eum Seniores. Matthæus refert verba illa. Domine puer meus, &c. quæ Lu

Inst. li. 1. Anton. Imp.

Greg. Nicen.

Chrys.

Philemō. 1.

Ephes. 2.

1. Reg. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cas tacuit: nutu enim Dei factū est, vt, quod vnus tacuit, alius diceret, vt ex vtriusque testimonio veritas huius miraculi conflaretur, atque constaret. Sedulius Paschasius, de quo Hieronymus lib. de viris illustribus testimonium fert: sic hoc miraculum in suis carminibus refert.

Sedul. Paschasi.

Versus.

Inde recedenti supplex se protinus offert
Centurio, & precibus proiectus talibus erat.
Impubis pueri cruciatur spiritus ager.
Sed iussu miserere precor.
Et male torquetur. Quoniam vt refert Lucas, erat propè mortem: ita iam mortis angustijs angebatur. *Respondit Iesus, ego veniã, & curabo eum.* Sed quæritur, quomodò hoc verum sit, cùm non venerit ad Centurionis domum: & appropinquauit domui eius? Ideò ait, veniam, scilicèt, vsq; ad locū domui tuæ propinquū. Secundò, vt intelligatur conditionaliter, scilicèt, ego veniam ad paralyticum, domūq, tuã, si deſyderaueris hoc: vt sit promissio beneuolentiæ, non assertio operis. Vel dic, secundùm Albertum, quòd secundùm præsentiã Diuinitatis venit. Deniq; propter magnã fidem, humilitatem, charitatem, ac sapientiam Centurionis Christus tam prõptè promisit. *Ego veniam, & curabo eum.* Fides enim Centurionis apparuit in hoc, quòd credidit Christū posse curare lęthaliter infirmantem, quod non fuit multò minùs miraculum, quàm suscitare defunctū: Humilitas, quia indignū se æstimauit in propria persona coràm Christo apparere, vel eum in domo sua recipere, sicut & Petrus dixit: Exi à me Domine, quia peccator sum: Charitas, quòd pro seruo suo, tam instanter rogauit, quem etiam puerum nominat, propter dilectionem ad eum. Vnde Lucas scribit, quòd fuerat ei pretiosus, id est, charus: Sicq; Centurio impleuit illud Sapientis. Seruus fidelis sit tibi quasi filius. Eccl. 27. Est & consuetudo scripturæ, ministros pueros appellare. Vnde in lib. Regum habetur, quòd Elias venit in Bersabee, & dimisit ibi puerum suum, hoc est, ministrum: Sapientia autem Centurionis patet in hoc, quòd Christi diuinitatem cognouit: eūq; solo verbo, vel angelorū ministerio posse dare sospitatē, pēsauit. Christus deniq; ad dandū humilitatis exemplū promisit se ad paralyticū seruū iturum: vt enim in Ioanne habetur, rogatus, vt visitaret filium Reguli, non acquieuit, sed rogatus visitare seruū Centurionis, statim assensit: ne dedignaremur abiectos, & pauperes visitare personas. In quo facto, secūdùm Gre. superbia nostra retūditur, quiin hominib⁹ non naturã, qua ad imaginē Dei facti sunt: sed honores, & diuitias veneraremur. Hinc ait Bernardus: Ad sanandū filiū Reguli, ire noluit, ne diuitias honorare videretur. Ad seruū pergit, ne seruilē conditionē contemnere putaretur. *Et respondens Centurio ait: Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meũ, sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* Hoc responsum per nũcios inter medios fecit hic Cẽturio. Cùm enim aliqui retulissent ei verba Christi, quibus dixit, Ego veniã, & curabo eũ. Tũc misit ad illũ amicos suos, vt diceret hæc verba: Dñe nõ sum dignus, &c. prout Lucas plenius narrat. Itaq; ait: *Non sum dignus, vt intres sub tectũ meũ*, hoc est, in domũ meã, tecto opertam, cùm tu sis Genere Iudæus ego Gẽtilis, tu Saluator, ego peccator, tu Deus, ego homo. Quæ enim conuentio lucis ad tenebras, aut quę pars fideli cũ infideli, & quid tritico cũ paleis? Agnouit Centurio, quã abominabile erat Iudæis ad alienigenam accedere, vel cũ Gẽtilibus mãducare aut bibere, ingredi, vel misceri. Quidã dicunt, quòd ideò dixit Centurio, *Dñe non sum dignus, vt intres sub tectũ meũ*: quia fortassis habuit in domo sua idõla. Sed hoc nõ videtur probabile: quia, vt dictũ est, ipse ædificauit Synagogã Iudæis, propter quod certũ est, quòd fuerat feruẽs cultor veri, ac vnius Dei: sicut Cornelius Centurio. Quis enim nũc spõtè cõstrueret Christianis Ecclesiã, nisi coleret Christum? *Sed tantùm dic verbo.* Hebræa phrasis est, ac si diceret, impera, præcipe, vt sanetur puer meus, & fiet: nõ enim est tibi difficile omne verbũ. Sed vnde habebat Centurio hic tantam fidē de Christi potentia? Dicendum, quòd partim ex fama, qua audierat prædictum leprosum tam potẽter ac imperiosè à Christo curatum, partim ex inspiratione diuina. Præterea, quod non exigeretur corporalis præsentia Christi probat per locũ à minori dicens. *Nam & ego homo sum sub potestate.* videlicèt, homo purus, nõ Deus & homo, vt tu. *Sub potestate constitutus*: id est, superiori Principi subditus, vtpotè Imperatori ac Præsidi: ex parte enim Romanorũ positus fuit Cẽturio in vrbe Capharnaũ, vt eã secundũ legẽ Romanorũ gubernaret, & custodiret. *Habens sub me milites.* Centũ mihi obedientes. *& dico*, imperãdo *huic* militi, *Vade*, quò mitto te, *& vadit*, vt iubeo, *& alio*, secundùm antiquam Grammaticam, id est, alteri

Luc. 5.

Eccles. 27.

3. Reg. 19.

Ioan. 4.

Alber.

Gregor.

Bernar.

alteri militi, *dico Veni* ad me, *& venit, & seruo meo* dico, *fac hoc*, quod tibi iniungo, *& facit.* Per hæc verba dabat Centurio intelligere, quòd Christus solo præcepto, atque Angelorum obsequio, sine sua corporali præsentia poterat facere omne quod voluit, nec indigeret ad curandum paralyticum corpore præsens esse. *Audiens autem Iesus* (ab ore nunciorum) *verba hæc, miratus est.* Hic quæritur, quomodo admiratus sit Christus, qui omnia sciuit, antequàm audiret, & de nullo admirari potuit: quia admiratio est stupor quidam in eo, quod ita magnum est, vt sit vltrà facultatem cognitionis, & operis eius, qui admiratur: & tamen nihil est, quòd taliter excedat Christi facultatem. Ad quod respondet Albertus, Quòd duplex est scientia in Christo; altera Diuina, quam habet à Patre ab æterno, altera infusa sibi in instanti suæ sanctissimæ Conceptionis & secundùm neutram istarum ex auditu admirari potuit: sed est adhuc in illo scientia experimentalis, per quam experientia tangebat ea, quæ per alias scientias sciebat: & secundùm hanc scientiam per auditum cognouit Centurionis fidem, quam isto modo, hoc est, per sensus antea non nouerat, & secundùm hanc scientiam admiratus fuit: quoniam expertus est per sensum auditus fidē, quam de nullo alio talem audierat. Admiratio tamen hæc in Christo non fuit stupor cordis, vt in nobis, sed potiùs ostensio, qua alijs manifestauit, Centurionem illum virum esse mirabilem, in hoc quòd ad modum mirantis se habuit, hoc est, vt ait Iansenius, quòd ad modum mirantis vultum suum composuit: & tunc adimpletum est vaticinium illud Esai. cap. 40. Mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Iste enim Princeps Gentilis de fortitudine Gentium aduenit, sicut & Magi. *Et sequentibus se, dixit.* Cùm non dicatur sequi Christum, nisi Discipuli. Quæritur, quarè non laudauit eũ apud omnes, sed apud Discipulos tantùm. Ad quod respondet Alber. Quòd si hoc verbum in communi protulisset, multos turbasset Iudæorum: eò quòd fidem Gentilis eorũ fidei prætulisset, & hoc facere noluit, secundùm illud. 1. Cor. 10. Sine offensione estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei, sicut & ego vbique, & in omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Licèt forte etiam id coràm illis, qui verba Centurionis illi attulerunt, dixit, vt Iudæorum perfidiam percuteret atq; confunderet. *Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel:* Quod tamen accipiendum est, cùm sub intellectione, hoc est, à tempore prædicationis meæ, nempe ex quo quæro fructũ prædicationis meæ, vt excipiamus fidem Patriarcharum, & Ioannis Baptistæ, quę multò maior fuit. Nec dicit, non inueniam, sed non inueni: quoniam maior futura erat fides Apostolorum, vel non inueni tantam fidem in Israel, nempe in proportione: nam proportionabiliter maior erat fides huiusmodi in Gentili, qui in Scripturis non erat exercitatus, & Iesum tantũ ex fama cognouerat, quàm fides quorumuis, quantumuis magna, qui in Scripturis erant versati, & multis visionibus cœlestibus donati. Quomodo Vidua plus dicitur posuisse in ærarium, quàm omnes diuites. Vel dic cum Alberto Magno: Quòd fides dicitur magna dupliciter, intensiuè, scilicet, & facilitate credendi, & potuit esse quòd intensiuè maiorem inuenerit in quibusdam Iudæis, secundùm statum præsentem (maior enim erat fides Beatissimæ Virginis, quæ tunc viuebat) sed quoad facilitatem credendi nõ inuenit tantam: quia Iudæi inducti & edocti per Scripturas non crediderunt, iste autem non erat edoctus, & credidit. Vel dicitur, quòd non includit eos, quibus loquebatur, sed alios de Israel, sicut consuetum est cùm dicimus quibusdam fidelibus Iudæis, Nõ inuenta est tanta fides in Iudæis, quanta in Gentibus. Qua ratione Iudæi dicuntur fęces: quia eliquatis electis fidelibus ex eis alij quasi fęces fuerunt, quæ eliquato vino remanent: quia nihil rationis, & omnino nihil fidei habuerunt, iuxtà illud Esai. 49. Parum est mihi vt suscites tribus Iacob, & fęces Israel conuertas: dedite in lucẽ Gentium, vt sis salus mea, vsq; ad extremũ terrę. Perro ex hoc loco colligi potest argumentũ sanè efficax contra eos, qui calũniantur inuocationẽ Sanctorũ, quasi arguat diffidẽtiã Diuinæ Bonitatis: Cẽturio enim iste ob suã fidẽ multum à Domino laudatus est: quãuis per alios rogauerit, nõ quidẽ diffidẽs de Christi benignitate, quã eque discere potuit ex fama, atq; potentiã eius: sed ex reuerẽtia prodeũte ex fide, quã de Dño cõcepit credẽs se ob ipsius magnitudinẽ eius colloquio indignũ. Sic ergo & nos recẽtẽ Deũ per Sãctos ipsius interpellamus, si nõ id tam ex

Alber.

Iansen.

Esai. 40.

1. Cor. 10.

Esai. 49.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diffidentia, quàm ex reuerentia faciamus

Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, Iacob in regno cœlorum, filij autē regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium. Quæritur, quarè non nominat nisi duas plagas cœli, cùm alibi dicat à quatuor plagis cœli esse congregandos electos. Ad hoc dicendum, quòd in cœlo est duplex Oriens, & duplex Occidens: nam secundùm motum rectum circuli æquinoctialis mouentur Sol & astra ab Orien e in Occidens, per singulos dies motu rapto primi Mobilis per Meridiem, qui motus designat longitudinem cœli: & tunc manè oritur Sol, & vespere in Occasum occidit, sed secundùm motum obliquum, qui dicitur proprius ipsorum, oritur Sol & cæteræ stellæ, quando ascendere incipiunt à puncto Capricornij, & continuò ascendunt à Meridie in Aquilonem super polos orbis, donec perueniunt ad punctum Cancri in Aquilone continuò rotati, vsque ad punctum Capricornij in Meridie, secundùm quem rursum distinguitur latitudo cœli & terræ. Et quoniam hæc Centurionis fides, excellens omnium Iudæorum fidem, præludium & specimen quoddam fuit fidei Gentium, Christus huius fidei occasione incipit disserere de Gentium vocatione, & Iudæorum reiectione. De quibus Propheta, & maximè Esaias varijs in locis sunt vaticinati. Per eos autem, quos dicit venturos ab Oriente, & Occidente, significat Gentes credituras, ex omnibus etiam extremis terræ partibus, quemadmodùm apertè vaticinatur Esaias capit. 43. dicens. Ab Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te, dicam Aquiloni, da, & Austro noli prohibere. Affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ, & omnem qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum, formaui eum, & feci eum. Educ foras populum cœcum & oculos habentem, surdum, & aures ei sunt. *Recumbent cum Abraham, Isaac, Iacob in regno cœlorum.* Nomine conuiuij gaudia regni cœlorum designans, vt moris est, & locis suis videbimus. Nominat autem hos Patriarchas: quoniam de horum progenie gloriabantur Iudæi, Gentiles cõtemnentes: quoniam ex tantis patribus nõ fuerant propagati: & quia his factæ priùs fuerant promissiones regni cœlorum sub typo terræ Promissionis, quo magis merde ret, atque commoneret Iudæorum animos audientes Gentes esse iungẽdas his Patriarchis, de quorum progenie ipsi gloriabantur: ipsos verò separandos ab illis, quorum semini regnũ fuit peculiariter promissum, & qui ad regnum cœlorum peculiariter inuitabantur. Tenebras autem exteriores, multi intelligunt illas, quæ in inferno damnatos operient: tenebræ quippe nihil aliud sunt quàm priuatio luminis. Lumen verò est duplex, spirituale, sicut est Sapientia, Gratia, & Veritas, & huius priuatio sunt tenebræ interiores, existentes in spiritu: aliud est lumen sensibile seu corporale, cuius priuatio sunt tenebræ exteriores, quæ cognoscuntur per priuationem, sicut silentium dicitur audiri: quamuis enim in inferno sit ignis ille, tamen obscurus est atq; fumosus, non lucidus, nisi forsitan, in tantùm, vt damnati se inuicem videre possint in cumulum suæ miseriæ. Potest quoq; per tenebras istas infernus tenebrosus intelligi, qui propter suæ obscuritatis horribilem dẽsitatem nomine tenebrarum exprimitur, de qua ait Iob capit. 29. Dimitte me antequàm vadam, ad terrã tenebrosam & opertam mortis caligine. Vel vt ibi exteriores sumantur pro superlatiuo, sicut Græcis familiare est, vt intelligantur tenebræ extremę vel extimę. Vnde Vatablus sic declarat, in tenebras exteriores, hoc est, obscurissimas, vel longè positas à luce, vel quæ sunt extra regnum: nam tenebræ extremę vel extimę illæ sunt, quę ab ipsa luce, quàm longissimè absunt, hoc est, tenebræ profundissimæ & obscurissimæ: Quò enim magis tenebræ absunt à luce, eò sunt maiores & grauiores. Igitur â tenebris ad tenebras pergunt, à tenebris interioribus ad exteriores, licèt in inferno vtrisque puniantur. Dicuntur autem eorum tenebræ exteriores, vel extremæ in comparatione ad tenebras huius seculi, siue spirituales, siue corporales, vel certè in comparatione ad tenebras purgandorum: hoc enim satis significat D. Hieronymus Esai. cap. 14. circa illud, Verumtamen ad infernum detraheris in profundum lacus, sic dicẽs. Qui per superbiam dixerat, in cœlum ascendam ero similis altissimo, non solùm ad infernum, sed inferorum vltimum detrahitur, hoc enim significat lacus profunditas, pro quo in Euangelio, tenebras exteriores legimus, vbi est fletus, & stridor dentium. Et Iansenius quidem vult, quòd pe-

Esai. 11.

Tenebræ exteriores quæ sint.

Iob. 29.

Vatab.

Esai. 43.

Iansen.

per tenebras istas exteriores non solùm intelligãtur tenebræ sensibilis lucis priuatiuæ; sed sicut lux regni cœlorum intelligenda est, & sensibilis, & spiritualis: ita tenebræ istæ infernales intelligendæ sunt, & sensibiles, & spirituales: nam & erit ibi summa obscuritas oculis corporalibus perceptibilis, & summa mentis cœcitas, mẽte, scilicet, à vera luce, quæ Deus est maximè elongata. Nec obstat quòd in inferno erit ignis corporalis, qui naturaliter est lucidus: nam Basilio teste, illuminandi vis ab illo igne virtute diuina auferetur, sic enim ille scribit in priori expositione Psal. 28. super illud: Vox Domini intercidentis flammam ignis. Arbitror, inquit, quòd ignis præparatus in supplicium diabolo & angelis eius dissecatur voce Domini, vt quoniam duæ sunt in igne facultates, vstoria & illuminatoria; acris quidem & punitoria vis ignis permaneat apud eos qui digni sunt vt vrantur, illuminatoria verò ac splendida ipsius facultas ad exhilarandos beatorum gaudio fruentes cedat. Vox igitur Domini dissecantis ac diuidentis flammam ignis, vt supplicij quidẽ ignis obscurus sit, lux verò requiei expers vrendi permaneat. Licèt D. Gregor. testetur in illo infernali igne aliquid lucis esse, lib. 9. Moral. super illud Iob. Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: flamma, inquit, comburit, sed nequaquàm tenebras discutit, quãuis ille ignis, & ad consolationem non lucet, & tamen vt magis torqueat ad aliquid lucet: nam sequaces quoque suos secum in tormẽto reprobi, flã ma illustrante, visuri sunt, quorum amore deliquerunt: quatenus qui eorum vitã carnaliter contra præcepta Conditoris amauerunt, ipsorum quoque eos interitus in augmentum damnationis affligat. Hęc ille. Sed nihilominus dicuntur tenebræ extremæ: quia maximè elongatæ à luce regni cœlorum. *Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Cùm fletus lachrymarum non sit sine corporis resolutione, corpus autem quod resoluitur in parte, resolubile est in toto, sequeretur quod mali possunt consumi in inferno. Si fortè dicatur, quod intelligitur de fletu spirituali, cõtra hoc est glossa Hieronymi qui dicit: quòd per hoc intelligitur vera resurrectio corporum, nam fletus, & stridor dentiũ corporis actiones sunt. Quarè dicendum est, quòd ante diem iudicij erit in eis fletus interior, hoc est, summa tristitia, ex qua corporalis fletus solet causari; & dentium stridor, id est, interiorum viscerum horrenda concussio: sed post resurrectionem erit fletus, non qui consistit in lachrymarum resolutione, qui est effectus, sed erit in causa. Pro quo nota ex Alberto hîc, quòd in fletu sunt, tria vnum est constrictio cordis ex tristitia & sensu pœnæ: alterum est causatum ab illo, quod est constrictio panniculorum cerebri ex cordis constrictione proueniẽs: quia panniculi cerebri per neruos & arterias, & venas concuruantur ad cor, & cùm cor extremitates suorum ventriculorũ constringit, tunc attrahit panniculos cerebri, & comprimit cerebrum, & cætera mẽbra, quo panniculi, & venæ, & nerui diffundun tur, & hæc tria sunt in fletu infernaliũ: sed quartũ, quod est lachrymatio quæ prouenit ex hoc, quòd quando cerebrum comprimitur, exprimitur ab eo humor aqueus, qui distillat per oculos, hoc non erit in inferno. Stridor autem dẽtium prouenit ex frigore, sicut & aliorum tremor membrorum: cùm enim frigus constringit neruos, & cõtrahit, virtus naturalis eosdem dstendit, & expugna, quæ est inter contrahens & distendens ex duobus motibus tremor accidit, & ille in dentibus est stridor, & in alijs membris est tremor, secundùm illud Iob. 24. Transibũt ab aquis niuium ad calorem nimium. Et sicut libidini debetur calor ignis, ità frigiditati, quæ prouenit ex priuatione charitatis, debetur frigus algoris, vt sit pœna respondens: nam & Dominus dicit Mat. 24. Refrigescet charitas multorum. Et Hierem. 6. Sicut frigidã cisterna facit aquam, sic frigidam fecit malitiam suam. Sed contrà hoc est: quia licèt in excellentia duorum contrariorũ sit afflictio, tamen in medio mixturæ amborũ est contemperatio & delectatio. Cùm igitur trãseant ab excellẽtia vnius ad alterũ, in medio delectabũtur, quod nõ potest dici. Ad quod respõdet Albertus, quòd calor & frigus in inferno non affligunt in ratione qualitatum elementalium, sed potiùs in virtute iustitiæ vindicantis, quare in se continent virtutem iustitiæ diuinę, tanquã eius instrumenta: & ideò per extremorum excellentias intensas & exacutas, sicut ad tantam vindictam competit, agit ignis ille, tam in animas, quàm in corpora damnatorum. Est exemplũ in calore naturali, quí licèt sit calor ignis, sed tamen non agit ad modum caloris ignis, sed ad modum animę, quæ mouet ipsum tanquàm instrumentum: & ideò in virtute eius potest generare

Basilius super Ps. 28.

Greg. lib. 9. Moral. super Iob c. 10.

Quomodò sit fletus in inferno.

Albert.

Stridor dẽtiũ quid.

Iob. 24.

Mat. 24.

Hierem. 6.

Albert.

simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnem, in quam conuertit alimentum. Vn
Sap.16. de Sapien. 16. dicitur. Creatura enim tibi
factori deseruiens exardescit in tormentum
aduersùs iniustos, & lenior fit ad benefa-
ciendum pro his qui in te confidunt. Et ca-
Sap.5. pit. 5. Accipiet armaturam zelus illius, & ar-
mabit creaturam advltionem inimicorum.
Hæc omnia propter studiosos ac curiosos di
cta sunt: quoniam iterùm de hac re redibit
sermo cap. 24. & tunc clarius hanc veritа-
tem indagabimus: & ideò hic, hæc dicta suf
ficiant. Licet quod attinet ad intelligẽtiam
huius loci simplicior ac facilior videtur mi-
hi interpretatio Caietani, nempè quòd per
Caiet. hæc tria tenebræ, fletus, & stridor dẽtium,
intelligatur vniuersitas pœnarum sensibi-
lium quę in inferno erunt: nam numerus ter
narius perfectionem dicit, cùm constet ex
principio, medio, & fine. Cumulus ergo &
acerbitas tormentorum inferni non potest
ad sensum ostendi, nisi his metaphoris, vt
per tenebras intelligatur tenebrosus carcer:
per fletus incomparabilis tristitia, & dolor
sensibilis sufficientissimus ad exprimendas
sempiternas lachrymas: per stridorem den
tium, vel frigus, vel incredibilis omnium
membrorum ac ossium concussio, quæ stri-
dorem tam dentium quàm ossium efficiet.
Chrysost. Chrysost. lib. de reparatione lapsi. pulchrè
contemplatur pœnas illas futuras, vt pecca
torem ad sui reatus agnitionem reuocet,
ex pluribus verò aliqua hic inferere non
erit superfluum, vbi inquit. Quid agemus?
Nihil erit ibi nisi stridor dentium, nisi vlu-
latus & fletus, & sera pœnitentia cessantibus vndique auxilijs, & vndique inualescen
tibus pœnis, nec solatium quidem est vn-
quàm vllum, nihil occurret oculis nostris, ni
si soli pœnarum ministri, & facies dira tor-
mentorũ, & (quod est omnium tetrius) nec
aeris quidem ipsius vllum erit solatium aut
lucis: circundabunt enim pœnarum loca te-
nebræ exteriores, & ignis ille flammans,
qui sicut naturam non habet consolãdi, ità
nec illuminandi, sed & ignis obscurus &
flamma tenebrosa est. Vide ibi plura.

Dixit autem Iesus: Vade & sicut credidisti fiat tibi. Vade. Hic non rigorem indicat, vt
Mat.4. Matth. 4. sed signum est, exauditæ petitionis: *fiat*, vox Deo familiaris, vt qui quæcumque vult, faciat. *sicut credidisti*, &c.
Quæritur cur effectus miraculorum non
attribuitur ita Charitti & Spei, sicut Fidei.
Albert. Respondet Albertus, quòd sola Fides est
ex auditu: & ideò ex parte illa quærit per-
suasionem: cùm autem auditus Fidei sit de
supernaturalibus, oportet quòd inductiuũ
& persuasiuum eius sit per supernaturalia:
Spes autem & Charitas nõ sunt ex auditu,
sed sunt affectiones simplices, & ideò per-
suasionem habere non possunt. *Et sanatus est puer ex illa hora.* Nescit enim tarda moli
Ambro. mina Spiritus sancti gratia, ait Ambro. Hie
Hier.30. rem. 30. Obducam cicatricem tibi, & à vul
Hier.33. neribus tuis sanabo te. Et Hierem. 33. Ecce
ego obducam cicatrices eorum, & sanabo &
curabo eos in illa hora: quoniam in ictu ocu
Luc.5. li, & in momento temporis, imo in instan
ti operatur Deus. Lucas dicit: Et reuersi qui
Beda. missi fuerant, inuenerunt puerum qui lan
guerat, sanum: vbi dicit Beda: Probatur fi-
des domini & serui sanitas roboratur: po-
test ergo meritum Domini etiam seruis suf-
fragari, non solùm fidei merito, sed etiam
studio disciplinæ. Matthæus pleniùs hoc
explicat, quòd dicente Domino Centu-
rioni: Vade, & sicut credidisti fiat tibi: sana
tus sit puer ex illa hora: sed beato Lucę mo
ris est, quæ plenè viderit ab alijs Euangeli-
stis exposita breuitate, vel etiam de indu-
stria præterire, quæ verò ab eis omissa vel
breuiter cognouerit tacta dilucidare soler-
tius. Mistice verò, ait idem Beda, vt dixi,
Beda. Centurio, cuius fides Israeli præfertur, ele
ctos nimirùm ex gentibus ostendit, qui qua
si centenario milite stipati virtutum spiri-
tualium sunt perfectione sublimes nihilq;
à Domino terrenum, sed sola æternæ salu-
ris gaudia sibi suisq; requirunt. Numerus
enim centenarius, qui de læua transfertur
ad dextram, in cœlestis vitæ significatione
Gen.21. poni consueuit. Vnde est, quòd arca Noe
Gen.26. centum annis fabricatur. Abraham cente-
Exod.27. narius filium promissionis accepit: seuit
Ps.100. Isaac, & inuenit in ipso anno centuplum:
atrium Tabernaculi cẽtum cubitis longum
est; & in centesimo Psalmo misericordia &
iudicium Domino cantatur, & cætera hu-
iusmodi. Talis ergo meriti viri pro his ne-
cesse est Domino supplicent, qui adhuc spi
ritu seruitutis in timore premuntur, quate-
nùs eis paulatim ad sublimiora proiectis
perfecta dilectio foras mittat timorem.
Moralitas

Sed circa illa verba, *Homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites.* Aduer-
tendum est ex doctrina Philosophi in suis
Ethicis, quod est duplex dominium, vnũ
dicitur seruile, aliud ciuile. Seruile est man
Duplex dominium. cipiorum, quando homo alteri in om-
nibus parere debet, nec sibi quidpiã liber-
tatis

Duplex dominiũ. tatis, aut proprietatis reliquit, sed quid-
quid est, domini est. Ciuile est, quando ta-
liter subijcior superiori potestati; vt tamen
& ego liber sim, meique iuris, habeamque
bona propria, possimq; mihi adquirere, &
parare diuitias. Denique vt meis commo-
tiis inseruire valeam: & tale est dominium
quod super vassallos & subditos gerit rex:
atque hoc genere dominij miles etiã subest
Duci: nam etsi illi parere teneatur, ipse
tamen sibi stipendium lucratur, atque li-
ber & sui iuris est. Igitur hæc duo gene-
ra dominij gerit Deus super omnes crea-
turas, & habet homo super se ipsum. Ra-
tionis quippe expertia seruiliter subsunt
Deo, ad nutumque ei obediunt, nec vl-
lo modo ei resistere valent, quoniam libe-
ro arbitrio non vtuntur: homo verò ciui-
liter obedit Deo, vtpotè qui per liberum ar-
bitrium ei vel obtemperare, vel contraire
Eccl.15. valet, vt de facto multoties contra eius vo-
luntatem facit: fecit enim Deus hominem
liberum, & reliquit eum in manu consilij
Iob.25. sui. Quarè sicut miles suo Duci sic homo
Hiere.ii. paret Deo: vnde milites vocantur homi-
nes secundùm illud: Non est numerus mi-
litum eius: & Deus vocatur Dominus Sab-
baoth, hoc est, exercituum, id est, Domi-
nus creaturarum, qui libertatis priuilegio
gaudent, quemadmodùm & milites. Hæc
etiam duo dominia exercet homo supra
seipsum: nam cùm homo ex duobus con-
stet naturis, corporali scilicet ac spirituа-
li, hæc quæ superior est, illi inferiori impe-
rat: tamen membra rationi parent seruili-
ter, ad nutum quippe membra omnia
August. in confes. obediunt rationi. Nam, vt suprà ex Augu-
stino in confess. retulimus, imperat ani-
mus, vt moueatur manus, & tanta est fa-
cilitas, vt vix à seruitio discernatur impe-
rium: Passiones tamen Irascibilis, ac Con
cupiscibilis ciuiliter dumtaxat obediunt:
nam licèt sub ditione rationis sint, ipsę ta-
men suos excitant motus, & etiam mil-
Simile. liès resistentes rationi. Quemadmodum (vt
est exemplum Philosophi) Primum mo-
bile omnes alias spheras inferiores post se
rapit quotidie, ab Oriente, in Occidẽs per
Meridiem: ipsæ tamen nihilominùs suos
proprios motus exequuntur ab Occidente
per Septentrionem. Igitur iustus potest di-
cere cum Centurione: *Ego sum sub potestate constitutus, habens sub me milites*: Nã quia
iustus potestati Dei subditur, ideò passio-
nes suæ subijciũtur ei, Ita subest iustus Deo,
vt seruus domino suo; qui quidquid est,
domini sui est. Vnde hoc nomine gloria-
batur Paulus cùm in suis Epistolis dicebat. *Rom.2.*
Paulus seruus Iesu Christi. Seruum te di-
cis Paule? contemptibile tibi nomen im-
ponis, ac infamia plenum. Minimè, imò
honorificum valde: quoniam si seruum me
nomino, non cuiuscũque, sed Iesu Christi
me esse dico mancipium, cui seruire, regna-
re est, Iesus enim salutem dicit: Christus
vnctionem. Quantò ergo æger plus subdi-
tur saluti, aut medicamini; tantò melius ha
bebit: sicuti quanto aër plus subijcitur lu-
ci, tanto clarior remanebit: Christus au- *Simile.*
tem lux est mundi, & ego sub tenebris pec-
catorum sum: Igitur perfectio mea in hoc,
quòd ei subijcior, consistit. Et secundò, quo
niam Dei voluntas omnis boni regula est,
ergo quantò plus aliquis Dei subijcitur vo-
lũtati, & illi appropinquat, tanto perfectior
erit. Cùm igitur iustus se omnino voluntа-
ti Dei substituat, ideò perfectus est, & ha-
bet sub se milites: quoniam passiones suæ
ob hoc subijciuntur ei, quæ dicuntur mili-
tare contra rationem, quoniam liberè ad-
uersùs eam insurgunt, secundùm illud Ia-
Iacobi.4. cobi. 4. Vnde lites & bella in vobis? Non-
nè ex concupiscentijs vestris, quæ militant
aduersùs animam? Et illud Iob. Militia est *Iob.7.*
vita hominis super terram. Fecit quidem
Deus hominem rectum, vt præesset & sibi,
& cæteris animalibus: vis enim iustitiæ ori-
ginalis passiones omnes tam Concupiscibi
lis, quàm Irascibilis in officio continebat,
ita quòd nullus motus absque imperio ra-
tionis ab eis concitaretur, hac tamen ra-
tione, vt ipse esset subditus Deo: in hoc enim
eius rectitudo consistit, quod & ratio su-
perior Deo subdatur, & passiones rationis
imperio moderentur. Desciuit tamen homo
à Dei obedientia, & mox eius passiones
ab eius imperio segregatæ sunt: nam proti-
nus quòd chorda illa, qua ratio hominis
sub Deo erat, cõfracta est; harmonia illa, in
qua hominem temperauerat Deus dissolu-
ta est, atque inconcinnæ voces factæ sunt:
fuitq; iustissima punitio hæc cõmensurata
ac proportionata culpæ, par pari quip-
pe illi relatum est. Nam si ipse à Deo per
inobedientiam desciuit; par fuit, vt passio-
nes etiam aduersùs eum rebellarent, quod
maximum dedecus hominis est. Ac si rex
magnatem ac nobilem virum in vindictam *Simile.*
sui sceleris suismet mancipijs subderet,
vt eum flagellis cæderent, alapis peterẽt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

opprobrijsq; eum indesinenter lacesserēt: idem enim est hominem suis passionibus trahi, atque vbi ipse voluerit, impelli: nam id maximum opprobrium hominis est, vt in domo sua, vbi ipse imperium suum exercet seruus contra suam voluntatem insurgat: sicuti maximum dedecus patris familiàs esset, vt vile mancipium contra eum superbiret: id enim Saram affligebat, quòd Agar ancilla sua contra dominam eleuaretur. Vnde Paulus. 2. Cor. 12. ait: Datus est mihi stimulus carnis meæ, qui me colaphizet, id est, quòd caro suos fœdissimos motus contra me excitaret, quod fuit veluti colaphizare me. Quod enim maius opprobrium vel iniuria grauior homini inferri potest, quā ipsum colaphis cędere. Vt ergo insinuaret dedecoris magnitudinem, quæ homini contingit, ex huiusmodi carnis lenocinijs, opprobrissimo nomine vocauit dicens, stimulus carnis meæ, qui me colaphizet. Inde est quod. 1. ad Thessal. 4. nos admonet, vt sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificationem & honorem, & non in passione desyderij: nomine passionis, perturbationē animi intelligens, quasi id contra hominis honorem sit. Et. 1. Pet. 2. dicitur. Obsecro vos fratres abstinere à carnalibus desyderijs, quæ militant aduersùs animam. Vnde D. Augustin. lib. 14. de ciuit. cap. 18. Ideò ait, indecorum homini est à carne superari: quia eam sibi subditam fecit Deus. Vnde fit, quòd non erubescamus, etiam si iniustè videamur irasci contra aliquem; pudefit autem homo, si videatur ab alijs accedere ad vxorem suam, cùm tamen hoc iustum sit illud iniustum: quoniam ira audit rationem: ij autem motus impudici contra rationis imperium surgunt. Quarè ex huiusmodi motibus homo maximè pudefit: vnde primi parentes, qui ante peccatum erant nudi, nec erubescebant: posteà maximè erubuerunt: atque folijs ficorum consutis suam turpitudinem tegere laborabant. Nimirùm ante peccatum per originalis iustitiæ vim huius modi motus detinebantur, ne nisi imperante ratione insurgerēt: at postquàm per inobedientiæ crimen, talem gratiam amiserūt, caro relicta suæ naturæ, ipsis nolentibus impudens insurgebat: atque indecòros motus exercens maxima eos iniuria afficiebat: vnde iam membra illa propter infamiam pudenda arbitrantur: & ad exercendos tales motus, etiam ipsi coniuges conspectus publicos fugiunt. Quapropter D. August. de ciuit. Dei. affirmat, Philosophos illos Cynicos, quorū dogma fuit, vt ea, quæ ex se licebant, publicè & palàm exercerentur: atque ideò in plateis, & in vrbium publicis vijs cum vxoribus rem habebant: ait id finxisse, nec in rei veritate potuisse: ipsa enim naturalis verecundia impedimento erat, ne in publico hominum conspectu tales motus, qui tunc necessarij erant, insurgerent, ne tam nefario sceleri deseruirent. Aduertendum tamen est, quod non imputatur homini ad culpam, hos motus atque passiones sentire, sed eis consentire. Nec enim agricola in culpa est, quod in segete sua zizania, atque malæ herbæ nascantur: sed si ob negligentiam suam crescerent, atque suffocarent triticum: si tamen ipse confestim, vt mala sese ostendit herba, eam euellit, segetemq; suam ab illis purgat, optimè suum munus fert. Sic nec equiti imputādum est, si equus ferocitatem hinnitibus excitet, si aliquando cursum teneat atque declinet: sed si frœno non obediat in cursu, non recto itinere currat, ad nutumq; equitis cesset, atque quiescat. Sic non est in hominis potestate hos non sentire motus: sed si eis consentit, protinusq; frœno rationis nō eos coerceat, atque in officio contineat, hoc in culpa hominis est. Nec enim (teste Philosopho) studiosi viri, ratio in nō sentiendo passiones vllas cōsistit, sed in hoc quòd eas regula rationis moderetur ac regat, quod fit, cùm efficaciter imperat eis. Referamus iterùm sententiam ex integro illam D. August. ex lib. 8. Confes. cap. 9. quam suprà ex parte citauimus, quæ sic dicit. Vnde hoc monstrum & quarè? Istud imperat animus corpori, & paret statim: imperat animus sibi & resistit. Imperat animus, vt moueatur manus, & tāta est facilitas, vt vix à seruitio discernatur imperium: & animus animus est, manus autem corpus est: imperat animus, vt velit animus, nec alter est, nec facit. Tamen vnde hoc monstrum, & quarè? Illud imperat, inquam, vt velit, qui non imperaret nisi vellet, & non fit quod imperat, sed non ex toto vult, non ergo ex toto imperat: nam in tantum imperat, in quantum vult, & in tantum non fit quod imperat, in quantum non vult, quoniam voluntas imperat, vt sit voluntas, nec alia, sed ipsa non vtique plena imperat, ideò non est quod imperat: nam si plena esset, nec imperaret, vt esset, quia iam esset. Non igitur monstrum partim velle, partim nolle, sed ægritudo

Similc. *Genes. 2.* *2. Cor. 12.* *1. Thes. 4.* *1. Pet. 2.* *D. Aug. 14. de ciuit. c. 18.* *Gen. 8.* *D. Aug.* *Similc.* *Similc.* *Arist.* *D. Aug. li. 8. confess. c. 9.*

tudo animi est, & hoc adest alteri quod deest alteri. Vult eleganter dicere. D. Aug. quod quia voluntas rationalis non efficaciter & ex toto imperat appetitui, sed se illius libidini aliquantulum accōmodat, non fit semper quod ex recta voluntate voluntas ipsa vult, & hoc ad culpā imputatur ei. Vnde & Paulus dicebat. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. Non dicit non sit, sed Nō, regnet. Per peccatū hîc fomitem peccati intelligens, qui & effectus originalis & causa actualis peccati est. Impossibile quippè est, quin sit in nobis fomes iste sensualium motuum concitator, sed laborādum est, ne regnet, nec tyrannidē exerceat, ne præualeat, ne fiat quod vult (*No salga con la suya*) Quantumcumque enim hos motus sentias, nisi ratione consentias, non peccasti, quemadmodū nec primæ mulieris peccatum consummatū fuit, aut vniuersale, quo adusq; vir etiā cum illa consensit. Ratio gerit vicem viri in homine, caro mulieris; quantumcumque caro velit & concupiscat nisi ratio annueret, aut in mora cōsultò, aut ex negligētia fuerit, nondū peccatum consummatum est. Vnde Paulus dicebat. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in legem peccati. Captiuantem dicit: quia non consentiebat, sed renuente ratione, inuitus tales motus sentiebat; Quēad modum captiuus inuitus ab hero tenetur: ac ideò ter dominum deprecatus est, vt discederet ab eo Sathan: quod erat euidens signum renitentiæ suæ voluntatis. Quarè clamabat atq; dicebat. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius. Captiuum se sentiebat, qui libertatem tantoperè deprecabatur. Subdi ergo passionibus hoc maximū dedecus hominis est. Quarè Esdræ. 3. Iuuenis ille Zorobabel, qui dixerat, nihil fortius muliere; cū id probaret, dixit, se vidisse amicam regis coram eo sedentem, & coronam à capite regis auferentem, imponentemque suo capiti, & super hæc omnia Rex aperto ore eam intuebatur, & ridēti arridebat, & irascenti blandiebatur: & cū hæc diceret omnium purpuratorum oculos in se conuertit. Indecòra certè res, sed in anima peior, quæ cùm regis exerceat potestatem in corpore, (est enim homo breuis mū dus, & quędam parua respublica) tamen caro, quę meretrix & concubina est, coronā & sceptrū sibi vsurpat, atq; ab anima tollit, illiq; sub missa anima & blāditur & arridet, atq; ad libitū ei obtēperat. Quis nō miretur? Quis ad tantū facinus oculos attonitos non conuertat? Quare vt Prouer. 14. dicitur. Iustitia eleuat gentes, miseros autem facit populos peccatū: Quod alij ex Hebræo, probrū, vertunt: nam dictio, Hesed, quæ in Hebræo est, vtrumque significat, id est probro dignos fecit populos peccatum:. Et Psalm. 37. Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finē. Igitur iustus, qui Deo obedit etiam passionibus suis imperat, & potest cū hoc Centurione dicere. *Ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alio, veni, & venit.* Cùm enim non est necessaria iræ passio eā comprimit, & præcipit, vt vadat: Quando autē ad plectēdum impium necessaria est, eam concitat, & mandat, vt veniat: & sic de alijs passionibus. Econtra impius, qui per leprosum significatur, omni libidine rapitur, inquietumque cor, quasi mare feruens habet, vt ait Esaias, indiuersaque desyderia rapitur irrationabiles suas libidines sequens; quoniam eis imperare nescit: Quare præcipiebatur leproso, vt os occlusum gereret: quoniam nescit passionibus suis, vel loqui, vel mandata imponere, sed est tacens non, habens sensum loquelæ. *Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem, & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimisit eum febris, & surrexit & ministrabat ei.* Lucas & Marcus narrant, hoc miraculum factum post curatum quendā dęmoniacum, imò eadē die, & ex Marco constat, factū in principio vocationis Petri & Andreæ: Quarè Matthæus, qui illud interserit, post sermonem Domini in monte, & post leprosum ac seruum Centurionis sanatum, videtur non seruasse ordinem, sed recapitulasse ab hoc loco vsque in finē cap. noni, quæ prius omiserat: Vnde & tali vsus est locutione, quæ non exigit necessariò intelligentiam consequentiæ eorum quæ narrantur. Nam post commemoratam curationem serui Centurionis, subijcit. *Et cum venisset in domum Petri.* Nec dicit, post hæc cùm venisset. Quo circa ex ipso Matthæo colligi potest, quę ab eo narrantur ab hoc loco vsq; in finem capitis. 9. quę inter se ordine quodam hęrēt, debere intelligi contigisse ante sermonem illum in monte: nam ex ipso sermone satis cōstat, eum habitū fuisse ad Discipulos aut ad Apostolos: quod ex Luca fit manifestius, qui etiam post vocationem & electionem duodecim Discipulorū, sermonem hunc ha

Rom. 6. *Rom. 7.* *Rom. 7.* *Esdræ. 3.* *Prou. 14.* *Psal. 37.* *Eccl. 20.* *Luc. 4.* *Marc. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitum esse testatur: Cùm tamen Matthęus cap.9.referat vocationē suam qui fuit vnus ex duodecim. Videtur autē Matthęus prius sermonem Domini præposuisse,vt in principio prædicationis Christi summā doctrinæ eius complecteretur: nam quæ à Luca sparsim ex verbis Christi ponūtur, ab ipso Matthęo hic simul collecta sunt; & hęc est sententia Ianseni, quæ consentanea narrationi aliorum euangelistarum videtur. Glossa D.Aug.dicit quod nihil obstat narrandi diuersitas in Euangelistis vbi eadem dicunt, maximè cùm quisque Euangelista eo ordine crediderit se debere ire, quo Deus voluit narranda recordationi eius suggerere. Nec enim,vt suprà docuimus, multum curarunt Euangelistæ obseruare in omnibus ordinem rerum gestarum(id quod historiographi in primis obseruare curāt)nec enim Apostoli hic nostri historiam,sed euangelium scripserunt. Nō igitur curarunt historiæ ordinem, sed ea ipsis cura fuit Christum nobis ostendere, id quod & in exordio palā testantur. Sicut enim artifex quispiam regi auream coronam ac decōram fabricare volens appositis sibi gemmis, non curat attendere de singulis quo tempore, vel quali pretio comparatæ fuerint,sed hoc solum intendit, qualiter auro superordinatę varietate sua melius placere possint intuentium oculis:sic in proposito, quid aliud agunt Euangelistæ quàm quòd regiam coronam Christi contexunt?Hoc est,ipsum regem omnium ostendere volūt Christum. Aurum igitur diuinæ doctrinæ proponunt, gemmas autem, hoc est miracula Christi intermiscent, non quidem omnia nec eodem ordine, sed quæ magis decori sint regi nostro. Sic in proposito cùm miraculum præsens satis superque luceat in corona regis nostri ac miro modo venustet eum: non curandum nobis quo tempore vel ordine factum sit,nec enim id quicquam ad rem facit. Vtiliora igitur attendamus,nempe quo pacto miraculū istud Christi gloriam prædicet. Vnde & Alber. Mag. hic dicit quod cæteri Euangelistę ordinem ac tempora historiæ seruauerunt, sed Matthęus respicit ordinem,quo magis Dei potētia demōstratur,vt supra diximus. Nā potētia & magnitudo diuina hic ostenditur in restitutione spiritus & caloris vitalis; quoniā febris est calor extraneus accēsus in corde, procedens ex eo, mediantibus spiritu & sanguine per arterias & venas in totum corpus : & talis calor est inflammatus in corde inflammatione tali, quæ impedit operationes naturales. Vnde patet quòd ex corde habet hic calor inflāmationē,&ex cōsequēti,quòd hic calor extraneus est in membro principali & in instrumentis eius præcipuis, quæ sunt calor & spiritus, & in principali nutrimento, quod est sanguis:& ita potentissimā oportet esse virtutem, quæ curat hunc defectum : nam est hic defectus in eo quòd est principaliter sedes animæ, nępe in corde,à quo fluit actus vitæ in totum corpus, & ideò etiam anima diffinitur,quòd est principium & causa vitæ.Est autem vis huius miraculi, quod solo verbo & facto subitò curauit hanc febrim, & quòd in Vetula adeò perfectā sanitatem restituit,quòd potuerit confestim surgere & ministrare,quod febricitātibus, etiam post quàm dimisit eos febris, contingere nequa quàm solet, quantumuis fortissimæ complexionis sint.

Iansen. Glossa. D. August.

Simile.

Albert. Mag.

Sed hic quęritur, Quomodò dicatur, Christum Dominum in Capharnaum intrasse in domum Simonis, cū Simō esset àvico Bethzaida. Caietanus propter hoc dicit in Bethzaida factum fuisse miraculum istud. Sed probabilius videtur quod in Capharnaum fuerit factum : nam socrus Simonis potuit habere domū: ibique erat metropolis,sicut multi ex vicis ad metropolitanas ciuitates transferunt domos suas : vel quod ipsa ibi semper domicilium suum habuerit & illam domum forte dederit Petro cū filia, quam ei despōsauit,vel quòd fuerit domus vbi Petrus & Andreas solebant hospitari, aut quę ambobus ex hæreditate contigerat,propterea quòd Lucas vocat domum illam Petri & Andreæ. Sed iterū quęres, quomodò verum est Discipulos istos omnia reliquisse, postquàm secuti sunt Dominū & modò dicitur, habere domum. Ad quod responderi potest, Domum Simonis vocari hic,quam hactenus possederat, nō quam modò possidebat:nec sic omnia ij Discipuli reliquerūt vt nullam amplius cum suis haberent cōsuetudinem ; sed quòd nulla eis ampliùs esset rerum suarū cura, nullaque possessio,omnibus quę habebant potestati propinquorum relictis:aliàs in veritate dixit Petrus : Ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te.Lucas dicit,quòd imperauit febri, vbi Græci habebant,increpauit febri: ad significandū imperium, quo infirmitates curabat; nam qui multum imperiosè iubēt quasi increpando imperant.

Caiet. *Matt.19.*

Declarat

Moralitas Declarat igitur hoc miraculum,& potentiam,& bonitatē Christi simul: egregia profecto coniunctio potentiæ & pietatis,potentiam enim sine pietate tyrānidem dices. In Christo ergo vtrumque inuenimus: Ad hoc enim & Christus miracula gesit, vt omnibus persuaderet se nihil non posse,vt omnibus beneuellet,vt vel sic omnes ad se traheret:facile enim credimus ei cuius nobis perspecta est & virtus & bonitas : vt potentes seculi doceat, ad hoc eis datam esse potestatem,non vt tyrānidem exerceant,sed vt in oēs beneuoli ac benefici sint: sic enim de Deo dicitur Sap.11.Misereris omnium,quia omnia potes: Vnde & de Regibus Israel dicebatur,quòd erāt clementes, & Sap.12.dicitur: Ob hoc quòd omniū dominus es omnibus te parcere facis. Vbi & aduertēdum est, quòd Deus in natura sic ordinare voluit res,quòd clementia, &potentia, fortitudo & mansuetudo regulariter coniungūtur: leo enim, qui fortissimus est bestiarū, plus habet clementiæ atque mansuetudinis : Nā vt Solinus refert de mirabilibus mundi, leonum clementiæ plurima indicia sunt. Prostratis parcunt,in viros potiùs quam in fœminas sæuiunt,infantes non nisi magna fame vrgente perimunt,nec à misericordia se parantur,hæc Solinus. Vndeversus.

Sap.11. *3.Reg.20.* *Sap.12.* *Solinus.*

Versus. Canes. Nota.

Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

Et per oppositum Deus animalia crudelia potestare priuauit ; Vnde inter canes parui caniculi sunt iracundia ac calore maiores , & tamen nihil possunt lædere, sed quò minus possunt viribus,eò magis abundant latratibus. Sic Christus dominus, qui leo est de tribu Iuda, quibuscumque se per pœnitentiam prosternentibus clementem se exhibet : in viros potiùs, quam in fœminas sæuit,hoc est,in eos qui potiùs ex malitia,quàm ex passione aut fragilitate peccāt: infantes autem hoc est innocentes, non nisi magna fame,hoc est, magno desiderio salutis eorum hic flagellat , secundùm illud, Apoc.3.Et ego quos amo, arguo,& castigo. Sic ergo quælibet anima Christiana pia in eos,qui veniam petunt de offensis, debet esse, præcipuè reges atque potentes: sic enim apud Gētiles Principes instruebantur antiquitus, sicut docet Virgilius lib.6. AEneid, quē citat. Aug.5.de ciui. cap.12. Cū AEneas patrem suum Anchisen per loca infernalia quæsiuisset , & tandem in campis Eliseis reperisset, hanc normam in regendo imperio illi pater dedit.

Apoc.3. *Virg.li.6. AEneid.* *Aug.5.de ciuitat.capit.2.*

Tu regere imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes,pacis componere mores,
Parcere subiectis & debellare superbos.

Versus.

Vnde Anselmus Prosologion cap.11. ex iustitia Dei affirmat ortū habere eius misericordiam dicēs: Sic ergo nascitur de tua iustitia misericordia : quia iustum est te & sic esse bonum, vt parcendo sis bonus. Ergo bene dicit Sapiēs,quòd ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis, scilicet , vt prælis potētia: miteſcas natura vt ait ibi glossa . Igitur in hoc miraculo vtrumque voluit ostendere Christus.

Anselm.11.

Obserua quòd cùm in Capharnaum multę essent domus diuitum & nobilium, procerum ac magnatum, ad nullā tamen illarum declinauit Christus nisi ad domum pauperis piscatoris:vt in hoc doceret imitatores eius, et præcipuè prælatos, ne acceptatores personarum fierent , nec humiliū aut pauperum abhorrerent hospitia,sed pluries despectis diuitibus,qui illorum auxilio non indigent, pauperū necessitatibus subuenire curarēt, non curantes personas,sed id potiùs quod in Dei obsequium & proximi vtilitatem cederet.Proh dolor. Videbis domini sacerdotes ac ministros ante diuites se prosternere, & tamen pauperes despicere atque abhorrere,quòd si potens est ille qui sibi confitetur peccata,quantumuis magna sint & absolutionis beneficio indigna,tamen metu concussos non audere illis negare absolutionē, sed absque cunctatione impendere, cùm interim pauperibus ac humilibus facillimè negent, & à se proiciant: Contra quos Dominus Esai .5. ait: Væ qui iustificatis impium pro muneribus. Et Ezechiel.13. Et violabāt me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis viuificabant animas quę nonviuunt:tunc enim hoc fit,cùm ob lucrum aut timorem mundanum indigno sacramenti beneficium impenditur,cùm tamen Christus relictis diuitibus ad pauperes se conferat sanandos . Et stans super illā,ait Lucas,stabat potestate sua qua super omnes res tamquā superior stat. Et stabat sicut medicus semper super infirmū insidet, vt illius curā habeat:sic Deus super nostras miserias tāquàm earum medicus stat, vt eas subleuet & nos sanitati restituat. Obserua q̄ hęc mulier febricitans animā peccatoris refert peccatorum febribus grauatam. Nec enim febris vlla adeò nocua est corpori, quantum iniquitas nocet animę:nam peccatum animæ humores validius distempe-

Moralitas seu cōtio. *Esai.5.* *Ezec.13.* *Simile.*

rat

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat quâm febris corporis. Est enim febris distemperatus calor, qui quando in sua mẽsura est cum alijs humoribus, totum corpus benè habet, quòd si effrenatus humor prævalet, totum distemperat corpus alteratq;, atque incommodum reddit. Iustus calorem naturalem ac temperatum animæ cõtinet, qui est Deus, in quo tota animæ vita consistit. Dum enim Deus per gratiam suam animam inhabitat, omnia temperata sunt, nec aliquis humor effrenatus insurgit: quoniam omnia ad normam legis Dei & voluntatis diuinæ rediguntur: nec enim amor ad illicita deordinatur, nec ira rationis regulas trãsit. Peccator è contra concupiscentiæ calorem distemperatum ac effrenatum habet ad illicita tendentem, nec vllam ferentem requiem donec consequatur vel voluptatẽ, vel diuitias, vel honorem, vel iræ vindictã, ac ideò animæ pulsus ac spiritus concitatos ac sine ordine habet. Vnde Sapiẽs dicit Iustus permanet vt Sol, stultus vt Luna mutatur. Sol quoniam ex se habet lucẽ, semper eadẽ permanet in illo: Luna quæ à sole eã accipit, diuersos vultus ostendit. Iustus quoniam secum habet calorem gratiæ Dei, eodem ordine semper perseuerat, semper sibi ipsi simillimus est. Impius cùm extraneum patiatur calorem, singulis horis nouam formam mutat. Qui febrem tertianam patitur priùs frigore, deinde nimio calore cruciatur, quinimò frigus ex ipso calore occasionem sumit: nam cùm calor prævalere vult in corpore per antyparistasim frigus vt suo contrario resistat concitatur, donec tãdem calor vincat & prævaleat in corpore. Sic impius frigus & calorem patitur: friget enim ad res diuinas peragendas, cum interim ad humanas nimio feruore calescat. Noctes diesq; in temporalium cura assumunt mali, cùm ad res diuinas peragendas nec horam accipiant integram, & hebdomadam in corporalibus transigant, & cùm dies festus Dei cultui dicatus aduenit, satis putant egisse, si vel breuẽ Missam audierint. Quid hoc est? nisi vtrique extremorum subijci & calori & frigori, cui & similis in alia vita respondebit pœna: scriptum quippe est Iob. 24. Ad calorem nimium tranleant ab aquis niuis. Anteit frigus, sicut infebricitante, quoniam ex tepiditate quã in rebus diuinis habet prouenit effrenatus ille calor in vitijs. Sententia quippe Dei est: Quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo: frigus quippè præcessit peccatum Petri, nam quia frigus erat, stabat & calefaciebat se, & protinus subsecutus est calor ille ac feruor, quo anathematizando & iurando toties negauit Christum. Et *stans super illam imperauit febri*. Oportet quòd Deus stet tãquàm preparatus ad bellum vt sanet peccatorem febricitantem (*que se ponga sobre los estribos*) Esa. 6. Esaias vidit dominũ sedentem super solium excelsum & eleuatum, vt designaret tranquillitatem, qua omnia gubernat, vt & Sapiens dicit. Tu autem pater cum tranquillitate iudicas omnia. Tamen vt peccatorem sanet ac impium iustificet, oportet vt super pedes suos stet, ad designandam difficultatem operis. Oportet enim tantã vim Deũ inferre impio ac si surgeret è solio ad pugnandum cum illo. Quarè maius opus Dei est iustificatio impij, vt Aug. docet, maius opus est quã cœli & terræ creatio: hæc enim ipse dixit & facta sunt: impius verò sue contraire audet voluntati: quarè maiorem videtur exigere vim vt cõuertatur. Vnde & Ecclesia dicit. Deus qui omnipotentiã tuã parcendo maximè & miserando manifestas. *Stans super illam*. Nisi Deus super peccatorem stet, non poterit peccator sanari, hoc est dicere necesse est, vt peccator per timorem videatur super se habere Deum vt conuertatur ad eum: qui enim Dei timore concutitur, videtur quòd super se habeat Deum, sicut & Iob dicebat, Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deũ, & pondus eius ferre non potui. Vnde quando Eliseus suscitauit puerum, posuit se super ipsum: quoniã vt Deus peccatorẽ suscitet, oportet vt per timorem quasi super ipsum stet. Vobis autẽ timentibus Deũ orietur Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius, id est in animæ potentijs, quæ respectu corporis quasi pennæ sunt. Vnde apud Sapientem dicitur. Initium sapientiæ timor Domini: super quod Aug. ait, Sicut seta introducit filum, ita timor charitatem; Nam seta fragilior est ac debilior quàm vt possit corium cõsuere, non tamen consequitur quod si non habeat robur & firmamẽtum lini: propterea sit mala, nam vtilis est inducendo lino quod illa excluſa corium continet. Ita quamuis timor qui præit charitatem, non satis nos Deo conglutinet: vtilis tamen est illæ inducendę, quę foras misso timore id præstat. Vnde Esai. 26. dicitur, Sicut quę concepit cùm appropinquauerit ad partum dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus, à facie tua Domine cõcepimus, & quasi parturiuimus spiri-

Eccl. 27. simile. *Iob. 24.* *Apo. 3.* *Iob. 3.* *4. Reg. 4.* *Mala. 4.* *Eccles. 1.* *D. Aug.* *Esai. 26.*

D. Hiero. 13. spiritum salutarẽ. Vbi Hieronymus. Sicut ad partum, inquit, mulier appropinquans dolore cogitur exclamare, sic nos in angustia requirimus te, & à facie fortitudinis tuę concepimus & peperimus, non carnis liberos, sed spiritus. Sed aduertendum ex D. Tho. 1.2. q. 74. ar. 9. ad. 2. quòd sicut est duplex infirmitas cordis, vna quę est in ipsa substãtia cordis, per quam mutatur naturalis complexio ipsius, quę semper est mortalis: altera est infirmitas cordis propter aliquam inordinationem, vel motus eius, vel alicuius eorum quæ circumstant cor, & talis non semper est mortalis: sic in ratione superiori semper est mortale peccatũ, quando totaliter aufertur ordinatio rationis circa proprium obiectum, quod est rationis æternę, talis inordinatio est in ipsa substantia rationis: sed quando est in ordinatio circa hoc, quod est quando non fit contra ordinem rationis, sed præter illum: tunc tantùm est veniale, & licèt de vtraque infirmitate possit prędens sermo intelligi, tamẽ prę cipuè de peccato mortali loquimur. Et *surgens ministrabat eis*. Hæc est vera salus atque completa, quando in opus exit qui sanus est effectus. Videbis aliquos qui postquam videntur se conuertisse ad Deum, absolutique sunt à peccatis, & sacrum Christi corpus receperunt, tamen tamotiosos ac desides post hæc eos inuenies sicut antea: signũ est magnum eos non percepisse perfectam sanitatẽ. Hypocrates ait in suis Aphorismis: Allegandum. Videbis enim in ęgrotis aliquà do ꝙ apparent nimiũ subleuati à febri, tamen si id non tẽpore congruo accidit, quando secundùm cursum humoris debebat fieri, non tali alleuiationi multum credendum est: Sic cernes innumeros peccatores, qui post magna perpetrata scelera, quia semel in anno confessi ea sunt, iam existimant se integram adeptos esse sanitatem: minimè his fidem adhibeas, sed experire an ad bona opera iam deuotè an frequẽter mouean tur, vt sani facere solent. Si in brachio aut manu ictum sustulisti, nunquàm credes ea sanitati restituta, nisi ea possis huc illuc que mouere sicut anteà consueueras cum sana, illa membra haberes: sic numquàm credẽdum est peccatorẽ à sua infirmitate perfectè sanatum esse, nisi ad opera pœnitẽtiæ atq; religionis & virtutis eum videas properare, sicuti sani ac integri moueri solent. Vnde Paulus. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete seruire iustitię in sanctificationem: ac si diceret. Hoc erit vobis signũ, quòd liberati estis ab infirmitate carnis, quam contraxit peccatum, si membra quæ antea non mouebantur ad bonum, nec opera iustitiæ exercebant, modò ea libẽtissimè faciant. Declina à malo & fac bonum. Doluit tibi membrum aliquod, ablatus est dolor, tamen membrum illud paralysi immotum permansit, numquid dices te sanatum esse? Domine iam cessauit dolor cruris, tamen non possum illud mouere. Non es ergo perfectę sanitati restitutus, Declinare à malo, est dolorem cessasse, si tamẽ ad bonum nõ moueris, adhuc infirmus es, nec perfectę restitutus sanitati. Igitur his non est credendum nisi relicto peccato simul opera bona exerceant, quemadmodùm mulier hæc relicta febri surgens ministrabat Christo: sic tu, relicto peccato, surge ministra pauperibus, cæterisq; sanctis operibus incũbe. Hæc autem febris, quia erat in carne facile curata est: liberet te Deus ab ea, quę in ossibus inuisecrata est (*Calentura en los huessos, dificultosa enfermedad*) De qua & Ezechiel dicebat. facta est iniquitas in ossibus eius: hæc enim sunt peccata vetera ex praua consuetudine in anima iam diù figillata. Hypocrates dicit quòd febris quę non est continua, sed aliquando remittitur, atque subiectum liberum ad tempus relinquit, facilius curatur, quàm ea quæ cõtinua est: sic ille peccator melius resipisceret, qui & si aliquando ex fragilitate vel occasione aliqua cadat, tamen resurgit à peccato & finè illo per tempus viuit, quàm ille qui continuato cursu semper in peccato est: nam languor prolixus aggrauat medicum. Et quia hoc peccatum erat fœminæ, expeditius sanatum est, quàm si esset viri. quoniã pecca ta ex fragilitate commissa melius curantur, quã quę ex certa malitia fiunt, quæ significantur per virum: Quemadmodũ peccatũ Dauid cum Bersabee, quia fuit peccatum fœminæ, hoc est, ex naturæ debilitate commissum vno verbo curatum est: cùm tamẽ Saul peccatum, quia fuit viri ex certa malitia nullo medicamine sanari potuit, & peccatum Adam ideo veniam meruit, quia fuit commissum persuasione fœminę: peccatum autem Luciferi irremisibile fuit: quia ex superbia & certa atque obstinata malitia processit.

Hypo. *Simile.* *Simile.* *Rom. 6.* *Psal. 36. simile.* *Ezechiel.* *Hipoc.* *Eccl. 10.*

Vespera

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vespere autem facto, hoc est die isto ad Occasum tendente, *obtulerunt multos dæmonia habentes, & eiciebat spiritus verbo*: Hoc est, solo vocis suæ imperio, non longa adiuratione vt exorcistę Iudæorum: ab instanti enim quo Christi humanitas vnita fuit verbo personali vnione, subiecta est ei omnis creatura, ideò eius imperio omnia creata obediũt; proprer quod ait Saluator; Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Et *omnes male habentes*, hoc est infirmos, *curauit*. Vicinia autē auditis miraculis, quæ fecerat, adduxerunt ad Iesum omnes languidos suos, & curauit eos, ex omni genere morbi, cæcos, surdos, lunaticos omnibus salutem præstitit: Sic si Christus Dominus in hāc, vel illa ciuitatē intrasset modò ad curādos ægrotos, O Deum immortalem! quot inueniret varijs languoribus iacentes! cæcos qui nolunt lucem veritatis aipicere; surdos ad audiendum verbum Dei, qui nihil nisi assentationes, aut mendacia audire dignantur, lunaticos ac dęmoniacos, quos interim mittit diabolus in auaritiæ ignem, interim in labilem luxurię aquam, aliquando in præcipitia vitiorum, atque in ambitionis profunditatem: lunatici qui tanquam Luna mouentur, ita quòd certis temporibus insallibile sit, illos in hoc vel illud peccatum prolabi: non ita facilè tales morbi curantur: opus est, vt Sol iste occidat ad hoc quòd curentur: solem voco stylum & modum viuendi, quo sese gerunt hodie communiter homines, præcipuè vbi reges residenr, ibi quippe & ambitio præualet, & luxuria regnat, & iracundia fœuit, & auaritia in omnia vagatur. Occidat Sol iste, si curari vultis à tot pestiferis morbis. Oportet ergo cœlũ ac Climata ista immutare, & salubriorem quærere aerem, vt meliùs habeatis. Nõ nè dicit tibi medicus, vt aerem ac Climata mutes, cùm hic benè habere non vales? Sic ego dico tibi, si vis à morbis animæ conualescere, vt populos, vbi vitia vigēt, offendicula quę passim occurrũt, mutemus, alias sem per languidi permanebimus. Sic Deus dixit ad Abrahã: Egredere de terra tua &c. erant enim illius incolæ idolorum cultores, ne inficeretur iustus ab illis, relegatus est. Et per Prophetam dicit Dominus. O, o, o, fugite à facie Aquilonis. Et alibi. O Sion fuge, qui habitas inter filias Babylonis: nisi tibi Sol iste, ac stylus, quo modò se gubernat mundus occiderit: nunquàm à tuis languoribus mundus cuades. *Vt adimpleretur, quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentẽ. Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes portauit.* Hieronymus sic transfert. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dubitatur in quo sensu hoc testimonium hic citauerit Euangelista, in literali, an in mystico? Iansenius videtur dicere, quòd per quandam adaptationem eam applicat Matthæus ad morbos corporales, cum de spiritualibus præcipuè intelligatur, vt supra dixit cap. 2. super illud: Ex Ægypto vocaui filiũ meum. Sed quoniã hic non ita clarè hoc dixit sicut in illo loco, libet omnia verba hic transcribere. Hoc testimoniũ habet: & si ab Esaia potissimum dictum sit de infirmitatibus animorũ, hoc est, peccatis & pœnis, quas pro his merebantur, vt satis patet ex his, quæ apud ipsum sequuntur, atque ex Petri interpretatione. 2. epist. cap. 7. qui sequutus Septuaginta præ dictam authoritatem sic interpretatur; Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignũ. Matthęus tamẽ qui Iudęis scribęs frequenter veteris testamẽti scripturas factis circa Christũ adaptat, hoc testimonium citat de infirmitatibus & morbis corporũ, idque appositè non solùm quòd verba prophetæ, etiam quadrant in Christum ratione curationis corporalium membrorum, sed & obid quod morbi corporales & peccatorum sunt effectus, & morborum animæ typi quidam ac figuræ: Quarè dum illis tollendis à quolibet se Dominus tam facilem præbuit, ostendere voluit se multo faciliorem esse, vt sanet morbos animæ eorum, qui ab ipso petunt. Quò itaque Euangelista insinuaret curatione corporali demonstratum esse curatorem mentis; quod de morbis animæ præcipuè dictum fuit, adaptat morbis corporum: secundùm tamen hanc authoritatem, nõ eodem modo intelligi posset de morbis animi, & de morbis corporis: Nostras enim infirmitates spirituales, hoc est, peccata, ipse Christus tulit: quia in se ea suscepit, pro eis Deo in Cruce nostro nomine satisfaciẽs, sic & dolores nostros ipse portauit: quia quæ nos merebamur supplicia ipse pro nobis pertulit, & perferendo persoluit: Vnde sensum hunc Propheta in sequentibus elucidaturus, Et nos (inquit) reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo: ipse autem vulneratus est, propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus, &c. Cũ verò de morbis

Ioan. 20.

Moralitas.

Genesis. 22

Zachar. 2. & 7.

Esaias. 53.

Hier.

Iansen.

Matthæus.

2. Petri. 2.

Esai. 57.

morbis corporis intelligitur secundùm Matthei citationem hæc authoritas; intelligendum, Christum accepisse nostras infirmitates, non quia eas in se susceperit (nam & si quasdam infirmitates dignitati suæ non indecentes, quales sunt fames, fatigatio, mors, & similes in se susceperit) non tamen eas, de quibus hic est mentio, nempe morbos & languores, vt quæ dedecuissent eius dignitatem: sed accepisse dicitur nostras infirmitates, quia eas à populo abstulit, curando eas, sic & ęgrotationes nostras portasse dicitur, Quomodò Paulus Galatis scribens dicit. Alter alterius onera portate, videlicet, quia cõ dolens ægrotantibus eos subleuauit sublatis morbis. Quidam autem Gręcus intelligit Christum infirmitates corporales, & morbos in se accepisse, & portasse; eò quòd cum multos languores curauit in se eorum reatum transtulit, labores multos ac tandem mortem pro eis perpessus. Verùm prętèr quàm, quod sensus hic non videatur vsque adeo verus; proposito saltem non conuenit. Hactenus Iansenius. Et certè si vt videtur manifestè dicere, intelligat hāc authoritatem citasse Euangelistam, non quia hic sensus eius sit, sed secundùm adaptationem, vt supra cap. 2. de illo: Ex Ægypto vocaui filium meum, dixit, indignum quid contra Euangelistam docet. Nec enim authoritas Euāgelicæ veritatis admittere debet sic impriè testimonia citare; vt non is sit proprius sensus, sed quòd adaptari dumtaxat possit, vt ibi ad longum disputauimus.

Ad Galatas. 6.

Matth. 2.

Claudius Guilliaudus Bellirocẽsis. 1. Pet. 2.

Claudius Guilliaudus Bellirocẽsis in cõmentarijs super hunc locum Matthæi ait, quòd hic locus propriè de infirmitatibus morbisque animæ, quibus nos morte sua Christus liberauit, loquitur. 1. Pet. 2. sed quod Matthæus hoc vaticinium ad ægrotos sanatos accõmodet, eò respexit, quòd cũ Christus curans ita morbos quoslibet, idq; mirifica & gratuita bonitate declararet se eum esse, qui credentes in se ab omni malo esset liberaturus, non abs re tunc impletum esse vaticinium Esaiæ testatur, cum mirificum se adeò Dominus depellendis morbis exhiberet. Quarè ait, ex hoc loco obseruandus est canon Catholicus, per corporalem Christi benignitatem, spiritualẽ, & per corporalia beneficia spiritualia esse, & meditãda & speranda. Rogabis quomodò Christus nostras infirmitates accepit, & ęgrotationes nostras portauit. De hac re dixit se copiosè scripsisse in Paulum, & in primam Canoni. Petri, & super Ioannem. Modò autem dicit, quòd propheta significauit Christum fore talẽ, qui adeò infirmitatibus nostris tãgeretur, & per omnia cõpatereturr, vt illas in se susciperet, hoc est, nostra miseria corde tangeretur, & has auferret, nõ secus hoc negotium agẽs ac si res sua esset. Hoc autẽ cum eo quod Iansenius docet, incidit. Aut dici potest quod Euangelista Esaiam citat de toto Christo, & qualibet eius parte, hoc est, non tantùm de triduo passionis Christi, sed de tota vita Christi: vita autẽ tota Christi fuit susciperę, & portare nostra mala: quia propter nos natus, circumcisus, cõuersatus, comedit, bibit, dormiuit, & vt Paulus ait Phil. 2. Formã serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, & hoc propter nos, ideò si quis Esaiam, de qualibet parte vitæ Christi alle garet, rectè allegaret: quia propter nos sitiuit, ne sitiremus, ita nostrã sitim tulit: propter nostram tristitiã tristis fuit, ita nostram tristitiam tulit, vt læti efficeremur. Ita hic cõpatitur obsessis & ægrotis, & fert in corde eorum mala, vt eos liberet: quia omnia propter nos fecit, vixit, duxit, tulit, & sicut hic corporales morbos hominum compassione tulit, vt corporaliter auferret; ita in passione corporaliter tulit nostra peccata, vt spiritualiter tolleret, & vt in summa dicam, Christus noster & nostra omnia ferre & tollere voluit, siue corporalia, siue spiritualia mala quocunque modo oportuit, ideò Matthæus locum Isaiæ rectè fecit genera lem de toto Christo, & applicat eum ad partem hanc, qua tulit & curauit infirmos: quia Christus est vniuersalis & totalis Saluator corporis & animę. Obserua, Matthęum inducere locum Esaiæ, qui de Christi aduentu prædixit, vt ostendat Iudæis hunc esse Christum promissum, & nullum alium expectandum: quia hic opere probauit, & impleuit quæ Esaias prophetauit: Hactenus Claudius. Quæ licèt rectè dicta esse videantur; tamen non videtur tenere, quod in sensu proprio ac literali hoc testimonium adduxerit Mattheus, sed secundùm quādam applicationem. Qua propter Caietanus in sensu literali contendit fuisse hoc testimonium citatum à Matthæo, nempe quòd loquatur Prôpheta de morbis corporis cuius verba hæc sunt. Et ne pures, vt Porphyrius dixit, Matthęum fuisse ignorantem, discute diligenter textum illum Esaiæ & perspicies sensum istum, esse sensum literalem. Intendit

Esai. 53.

Caieta.

Porphy. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit, enim Propheta de Messia in passione constituto dicere quòd ipse non fiêtè, nôvul gari fama, sed verè miracula sanitatũ effecit alios sanando: & tamen nos reputauimus eũ quasi leprosum, & percussum à Deo: Vnde Principes Iudęorũ illudêtes Christo crucifi
Mat.27. xo, dixerunt, Alios saluos fecit, se ipsum nõ potest saluũ facere &c. Nec modus loquendi, quo vtitur Propheta, obstat, non quidem pronomen, nostras, quoniã clarè patet Prophetam dicere hæc verba, in persona populi, & tã beneficia collata populo Iudæorum, quàm peccata eiusdem contra Christum, vt communia, etiã sibi proferre: sicut enim
Esai.53. ait. Infirmitates nostras, ægrotationes nostras, ita subiungit. Et nos reputauimus eum quasi leprosum &c. Nec verbum, tulit, aut, portauit, obstare, dicendum est, quoniam hoc loquendi modo facilitatem, qua curationes exhibebat Christus significauit, nempe absque medicinis, absque alteratione aliqua, ita quod tam facile ipse tollit à populo nostro ęgritudines corporis, ac si tolleret vnã rem portabilem, & veheret in alium locum. Est itaque literalis sensus Prophetiæ, quòd Messias verè tulit, hoc est, abstulit infirmitates nostras, quæ scilicet ex defectu accidunt, & ægrotationes nostras, quæ super excessu proueniunt, vt omne genus ægritudinis comprehendatur in istis. De animæ vero languoribus, quæ peccata sunt, subdit po
Isai.53. stea Isaias ibidem. Deus posuit in eum iniquitates omnium nostrũm, & ipsa peccata multorum tulit. Hæc Caietanus. Sed quoniam authoritas Petri videtur de animię languoribus hunc locum interpretari, ideò aduertendum est, & tamquàm fundamentum statuendum, quòd in Sacra Scriptura, sub vna litera sunt multi sensus literales. Hoc
Aug. fundamentũ statuit Aug. lib.3.tom.1.super Gene.ad lit.cap.19. &.3. de doctri.Christia. cap.27.Item.1.tom.lib.12.confess.à cap.20.
D.Thom. vsque in finem lib. Idem asserit D. Tho. 1. p.q.1.ar. vlt. & probatur hoc fundamentũ, nam ille locus Gen.1. In principio creauit
Gen.1. Deus cœlum & terram. Habet geminũ sensum literalem. Primus est, ante quàm quicquam faceret, creauit Deus cœlum & terram, ita quòd in principio ibi dicat primũ tempus ordinis. Secundus sensus est. In principio temporis creauit Deus &c., ex prima intelligentia colligitur, quòd Angeli non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul cum ipso. Ex secunda intelligentia sequitur, quòd mũdus non est ab æterno, sed habet principium suæ durationis. Et vterque sensus insinuatur cap. fir
Cap. firmiter de Summa Trinitate. miter de sum. Trinit. Cùm dicitur, Deus sua omnipotenti virtuti simul ab initio temporis vtrãque de nihilo condidit creaturã, corpoream, & spiritualẽ, Angelicã & mundanam. Accipe aliud insigne exemplum ex
Ioan.14. illo loco Ioã.14. Spiritus Veritatis qui à patre procedit. Nam idẽ est spiritus veritatis, ac si dicas Spiritus verax, sicut odor suauitatis, ac si dicas, odor suauis. Sed cõciliũ Ephe
Concilium Ephe. sinum primum insinuat alium sensum in Epistola missa ad Nestoridem, vt idem polleat Spiritus Veritatis, ac si dicas Spiritus
Ioan.13. Filij, iuxta illud Ioã.13. Ego sum via, veritas & vita. Ita in proposito locus iste duos compatitur literales sensus, alter vt intelligatur de infirmitatibus animę, quæ sunt peccata,
D.Petrus quem sensum interpretatus est D. Petrus, nam hæc est vna regula interpretãdi scripturam, vt cum oratio vna plures habet sensus, omnes illos spiritum sanctum voluisse significare. Et hic locus similis est illi, Cæci
Mat.11. Isai.35. vident, claudi ambulant &c. qui ex contextu Prophetæ referri videbatur ad animum: ex interpretatione Domini ad vtramque, totũ enim hominẽ Deus sanat. Quarẽ ver
Hiero. sio Hieronymi præsentis testimonij Isaiæ significantior est, quæ ad vtranque sentẽtiam potest referri, sic enim & D. Cyprianus, in quodam sermone de Eucharistia di-
D. Cypri. cit, simul medicamentum & victima ad sanandas infirmitates, & delendas iniquitates existens, vbi & ad corpore eos morbos medicinã, & ad delenda peccata victimã Christum extitisse dicit. Ne autem videamur gratis loqui, hęc quæ dicta sunt cõsentanea videntur multis Sanctorũ sentẽtijs: nam D.
D.Basil. Basilius in regulis breuioribus in responsione ad interrogationem.177. Languores nostros, inquit, ipse tulit, non quòd in se ille susceperit, sed quòd eos in quibus hæc erant curauit, etiã huic loco pœnitẽtiæ ratio con
D. Chrisostomus in Mat. uenit, curauit enim morbos animę. D. Chrysosto. in Matthæ. cap.8. putat quod Euangelista ad morbos corporis retulerit, & ita ipse de morbis corporis referri possit: potiùs tamen de morbis animæ existimat esse dictum, vt cõueniat cum illo: Ecce agnus Dei
Ioanis.1. qui tollit peccata mundi. Orige. in cap.8. Origen ad Rom. & in cap.15. eiusdem epistolę ad in cap.15. d R om. vtrãque refert hũc locum ad corpus, & ad animã. Theophilactus, Propheta, inquit, Theophil. de peccatis hoc dicit, Matthęus de morbis est interpretatus, quòd plurimi morbi ex pecca-

D.Hier. peccatis oriantur. Quod verò Hieronymus dicit, dolores nostros ipse portauit, conuenienter lectioni Hebrææ septuaginta interpretãtur, id est, pro nobis doluit. D. Am
D.Ambr. cap.22. brosi. in cap.22. Lucæ, de tristitia & dolore interpretans hunc locum, ait: Quia doles Domine, non tua vulnera, sed mea, non tuam mortem, sed nostram infirmitatẽ, infirmatus enim es, sed propter peccata nostra, non quia illa tibi infirmitas erat assumpta, sed pro me susceptа, quia mihi pro
Dyon.Carthus. derat. Dionysius Carthusianus super hũc locũ, Mat. ex c.53. Isaiæ sic dicit, Ipse Christus pœnalitates nostras ex originali peccato cõsequutas, videlicet mortalitatẽ, famẽ, sitim, lassitudinẽ, cæterosq; inde trahibiles defectus accepit in se ipso, & habuit eas, si-
Psal.30. cut ait in Psal. Infirmata est in paupertate virtus mea. Et rursum. Ego sum pauper & dolẽs. Itẽq; repleta est malis anima mea. Et
Gal.6. ægrotationes portauit, id est, nostros ęguores, piè in alijs supportauit, & condolẽdo curauit, sicut Apostolus dicit, Alter alterius onera portate. Nõ tamẽ fuit in Christo in-
D.Dam. firmitas corporalis, ex indispositione cõplexionis proueniẽs secundũ Damasc. Non ergo assumpsit omnes defectus nostros, sed eos dũtaxat, qui integritati & perfectioni naturæ nõ repugnãt. *Videns autẽ Iesus multas turbas circũ se, iussit Discipulos suos ire trãs fretũ.* Aduertendũ hic est, quomodò postquã
Moralitas Christus aliquod miraculũ fecerat, cõfestim publicos vitaret cõspectus, & abibat quasi fugiẽs hominũ gloriã, vt nos idem doceret
Mat.5. facere. Et *accedẽs vnus scriba ait illi. Magister sequar te quocũq; ieris. Et dixit ei Iesus. Vulpes foueas habẽt, & volucres cœli nidos, Filius autẽ hominis non habet vbi caput suũ reclinet.*
Luc.9. Lucas refert hũc Scribã in via dixisse hoc Christo dño. Nos autẽ per viã intelligimus illã qua ibit Christus ad mare, vbi Discipulos iusserat ire. *Alius autẽ de Discipulis eius ait illi. Dñe permitte me primũ ire, & sepelire patrẽ meum. Iesus autẽ ait illi. Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Duoshic variè affectos ad sequendũ Christũ ponit Matthæus, quibus Lucas addidit tertiũ. Primus dicit. Dñe sequar te quocunq; ieris. Secundo dicit Dñs, sequere me. Tertius sequutus fuerat, sed redire voluit, vt domesticis valefaceret: & sic dimissis illis, seque-
Moralitas retur Dñm. Sic profectò, & variè affecti sunt inter nos, qui Christũ sequũtur. Sunt enim qui se ipsos ingerũt, de se præsumunt omnia sibi, nihil Deo adscribũt: hos reijcit Dñs. Quod enim Christũ sequimur, nõ tã nostra volũtas est, quã Dei vocatio, iuxta illud Rom.9. Nõ est volẽtis, neq; currentis, Rom.9. sed miserẽtis est Dei. Meritò igitur his præsumptoribus dicitur: Nõ habet Filius hominis, vbi caput suũ reclinet. Omnia enim plena sunt ambitione, superbia, & auaritia. Sũt deinde alij, qui cũ aliquãdiù vixerint secũdũ spiritũ redeũt ad mundũ, sperãtes, quod vbi aliquãto tẽpore, secundũ desideria mũdi vixerint, post ad priorẽ spiritus vitã redituros, vt secundũ Deũ viuãt. Sed hos Dñs pronũciat ineptos ad regnũ cœlorũ, vt qui mittũt manum suã ad aratrum, & protinus retrocedunt. Sunt demũ & alij, qui Chri- Luc.9.
stũ verè corde sequuntur: hi etsi nondũ omninò liberi sint à carnalibus affectibus: eosdem tamen nõ sequuntur verbo Dei detẽti, & ij demũ verè Christi imitatores sunt, quibus Christus dicit, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Hæc autẽ omnia eò tendũt, vt glorificemus diuinã voluntatẽ, vocationẽ, & bonitatẽ, per quam solùm sequi possumus eum, & stare ne relabamur, & id velle vt sequamur. Multa hic dicenda essent de diuerso ordine, quem videntur sequi Euangelistæ, in narratione harum rerũ à Christo gestarum, nisi iam hoc codẽ capite dicta fuissent. Hoc solũ addendum modò existimo, nõ esse verum, quod
Oſiander. Oſiander conatur ostẽdere, nempe ordinẽ rerũ gestarum à Christo obseruasse Euangelistas, tam temporũ, quã locorum, cùm tamen ex ipsa Euangelistarum loquutione satis colligi possit talẽ ordinẽ ab eis esse neglectum. Sic enim & Lucas descripturus miraculum curati paralytici. Et factũ est, inquit, in vna dierum. Et rursum cap.8. de-
Luc.8. scripturus traiectum Christi per fretum in regione Gerasenorum, Factũ est autem, inquit, in vna dierum, & ipse ascendebat in nauiculam: quæ loquutiones satis arguunt, eum res tantùm, non autem ordinem, ac tempus rerum gestarum voluisse describere, nimirũm quod sciret ex obseruato ordine parum aut nihil obuenturum vtilitatis, ac ob id res ipsas simpliciter, vt occurrebant memoriæ, recensẽt. Nam etsi post leprosi, ac serui Centurionis curationem, alij Euangelistæ scribant Christum cucurrisse per vicos Galilææ, antequàm trans fretum iret, tamen quoniam nullum singulare factum narrant, rectè Matthæus post illa miracula enarrata, ad has singulariter res gestas transit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et accedēs vnus scriba, ait illi: Magister sequar te, quocūq; ieris. Cùm paratū Scriba hic cerneret Dñm ad trāsfretandū, se effert illi in sociū itinetis, & ad perpetuū comitatū. Verū nōnulli ex sacris Doctoribus asserūt, hunc Scribā, nō syncero animo hoc dixisse, sed spe lucri: nimirū cùm videret Dñm tot miracula facientē, sperabat & ipse in comitatu Iesu, & illa discere etiā facere, & sic magnū se lucrum consequuturū, quēadmodū & Symō Magus, Actu. 8. petijt à Petro gratiā miracula faciendi, vt inde pecunias ingēteș lucraretur. Ita Chryſ. Aug. & alij. Aut putabat Dñm tandē regnum tēporale, & secundū carnē inuasurū, cùm tot miraculis clarus admirabilisq; turbis videretur: & obid cupiebat regni huius cōsors fieri. Nec mirū, si hęc suspicio animū huius Scribę occupauerit, cùm Discipulorū animos, qui tot de eius passione toties audierāt, adeō inuaserit, vt nō sint veriti penē æqualitatē cum illo, in illo suo regno quod ipsi fingebāt, postulare: Quod colligūt ex hoc, quod Euāgelista illū dicit Scribā, in quibus maximē auaritia vigebat: imò & ex respōsione Dñi id magis colligitur, vt statim videbimus. Vnde Petrus Chrysologus hom. 19. ait. Decipit, nō accedit, qui promittit Dominū incautē sequi se ad omnia posse, qui promittit, dixisset potiùs, sequar te quocūq, iusseris: humaniùs certè quocūq; volueris. Sic autē dicit, quocūq; ieris, qui inter se, & Dñm quid interſit, ignorat. Sic dicit, qui Christū Deū nō intelligit, sed magistrū. *Sequar te quocūq; ieris.* Petr⁹ per mare sequitur, sed submergitur, ad passionē sequitur, sed negat: et si Petrus sic deficit, sic succūbit ad pauca: iste quis est, qui se ad omnia sequi dñm sic promitti? *Sequar te quocunq; ieris.* Sic dicit iste, quasi posset cū Christo subire conflictū, ignominiā Crucis adire, per gloriam intrare mortis arcē, mortē mortificare per mortē, &c. Et post pauca. Verū & ista iactātia adulationis plena erat, qualis ijs cōtingit, qui dit. 8. Act. Chryſ. D. Aug. Petrus Chryſ. Plutar. Iaco. 4.

tioribus, & honorationibus blanditur, ea propter se seruos, mācipia ad omnia paratissima ore tenus clamāt, nō alia prorsus ratione, quā quòd hisce blādimētis sibi lucrū cōparare studēt: hoc hominū genere aulæ principū scaturiunt: Verū ab his coruis & vulpibus cauendū esse monet Plutar. toto lib. de discrimine adulatoris, & amici. Et quis quæso est, vt Iacobus scripsit, qui crastino sibi certò aliquid spondere possit; aut profecturum se ad mercaturam, aut aliquid quiduis facturum?

Sera nimis vita est crastina, viue hodie. Vers.

Quis demū sentiat suis viribus Christū asse qui posse? Vide quid dicit Iob. 11. Forsitā vestigia Dei cōprehendes, & vsq; ad perfectū Omnipotentē reperies? Et Eccl. 11. Quis est homo, vt sequi possit regē factorē suū? Vnde & respōdit Iesus. *Vulpes foueas habēt, & volucres cœli nides. Filius autē hominis non habet vbi caput suū reclinet.* Ac si diceret. Quid à mea societate diuitias expetis, cū & vulpibus & auibus pauperior sim? Cùm nec hospitiolū propriū habeā, vbi caput meum reclinē, cū vulpes habeāt foueas, & volucres cœli nidos. Meminit aūt vulpiū ac volucrū, quasi notās huius hominis astutiā, simul & vanæ gloriæ cupiditatē. Quidā intelligunt Dñm, per vulpes & volucres voluisse topicē significare dæmones istius hominis animā inhabitātes: quoniā dæmones & dolosi quasi vulpes, & superbissimi sunt, in alta per superbiā, quasi aues volātes, & seminibus sacrificijs virtutū insidiātes: Ac si diceret. Dæmones quidē foueas ac nidos in te habēt, cùm ego nec minimā quidē requiē in animo tuo habeā, nec inueniā. Hylariusverba hæc Scribæ (sequar te quocūq; ieris) intelligit per interrogationē: vt accipiatur hic Scriba dubitasse, an expediēs esset Christū sequi, vel non, & an esset verè Christus? ac deinde Dñm per vulpes intellexisse Pseudoprophetas per volucres cœli, dæmones. Nā cùm Dñs cerneret, quā pauci ipsum sequerētur, exprobrauit legisperitū diffidētem, an sequi ipsum Christū deberet, q̄ subdoli haberēt in multorū cordibus foueas, atque dæmones nidos; ipse autē, cuius caput Deus est, nō haberet locū in animis hominū, qui veram Dei cognitione prædīti essent. Cęterū in hac Dñi responsione obseruāda est eius modestia ac prudētia: ita enim arcana sui cordis manifestat, vt soli ipsimet illum proderet, nec manifestè argueret, vt & illū pudore nō suffūderet, & correctioni, si vellet, illi locus relinqueretur: nec vetuit se sequi, quāuis nō syncerū animū eius agnosceret, sed solùm docuit se nō consequuturū, quod vellet. Obseruandū deinde in Dñi verbis, quanta fuerit in illo pro nobis susceptа pauertas: Nā cum hominū cura præcipua sit, vt vel domicilium habeant quo se tegant, atq; ab imbribus, & calore protegant. & apud Iudæos sollicitè patrum hæreditas conseruabatur, adeò, vt Naboth vineā, quā hæreditario iure acceperat à patribus, nec

Mat. 27. Moralitas Luc. 9. Mat. 5. Moralitas D. Hilar.

nec ipsi regi petenti dare voluerit, ne alienaret paternā hæreditatē: tamen tāta fuit Christi tenuitas, tantaq; demissio, atq; pauertas, vt nec domiciliū, quo delitesceret, haberet. Quod certè varijs de causis id fieri oportebat. Primū, quoniā bona cœlestia tāquam propria annūciare venerat, atq; eorum ipse docebat homines hæc terrena cōtemnere: oportebat ergo, vt id ipse, & exemplo mōstraret, quod & fecit pauperrimā vitam agendo. Secūdō, quia se dicebat non esse de hoc mūdo, sed alibi habere regnū suū, atq; diuitias, huc veluti in peregrinū quendā locum venisse, atq; illic habere sua bona propria, quæ suis daturus esset. decebat enim eū, qui generationis iure hæres erat cœlestiū bonorū, nullā in hoc mundo possidere hereditatē humano iure acquisitam. Tertiò, hoc cōgruebat officio prædicationis, propter quod se supravenisse dicit: nā Prædicatores verbi Dei, vt toti vacent prædicationi: oportet vt omnino sint liberi à secularium rerū cura, qua carere non possunt, qui possident huius mundi facultates. Postremo, sicut mortē corporalē assumpsit, vt nobis vitā largiretur spiritualē, ita corporalem paupertatē elegit, vt nobis spirituales diuitias suas cōmunicaret. Vnde. 2. Cor. 8. inquit Paulus: Scitis gratiā Dñi nostri Iesu Christi: quoniā propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus. Quod Christi Dñi exemplū, etiā si non facto imitemur, vt omnia propter illū relinquamus: docemur tamē affectū à temporalibus diuellere, vt taliter vtamur hoc mundo, ac si illo nō vteremur. Quod Paulus docet. 1. Cor. 7. Quo facto hæresis eorum damnatur, qui voluntariā paupertatē irrident eorum religiosorū, qui omnia à se abdicauerunt, & solis eleemosynis viuūt. Cuius hæresis author fuit quidā Desyderius Longobardus tēpore Alexandri. IIII. Et quidam Guillelmus de Sancto amore. Augus. lib. de hæresi. cap. 40. refert errorē aliquorum, qui diuitias, ac possessionem proprias damnabāt: qui sibi Apostolicum nomen arrogabant, & Apostolici viri dicebātur: cùm tamen Paulus diuites instruendos docet, non sublime sapere, sed facilè tribuere; non tamen dicit, vt omnia sua dimittāt. Alius autem error, quē ibi refert Aug. cap. 50. qui Ecclesiasticos nulla posse habere bona docebat, quē posteà sequuti sunt pauperes de Lugduno Vuicleff, & alij hæretici, iam pluribus cōcilijs dānatus est. Rectè ergo dicit

Cur Christus paupertatem elegerit. Ioann. 18. 2. Cor. 8. 1. Cor. 7. Longoba. Guillel. D. Aug. Rom. 12. D. Aug. Vuicleff.

Christus, Vulpes foueas habent &c. Sed dices, nonne Maria Mater eius, quæ vnica fuit parētibus suis, habuit domū propriam, quæ parentū suorū fuerat, & Ioseph, qui secundùm aliquos adhuc viuebat: nonne propriū etiā habuit tunc domicilium? Respōdetur tamē, probabile maximē esse, quod beata Virgo omnia sua vendidit, egenilq; contulit, & similiter Ioseph; aliter non impleſſent, quòd Christus alios edocuit, & Apostoli perfecerūt, qui relictis omnibus sequuti sunt Christū. Quarè Christus Dominus in summa vixit inopia, proprio carēs hospitio, vt adimpleretur, quod per Hieremiā ad illū per admirationē dictū fuerat. Quarè quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinās ad manendū? Quarè vēturus es, quasi vir vagus? Et Psal. 85. Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Ex quibus conuincitur cœcitas Iudæorum, qui Christū diuitijs affluentem in proprio aduentu expectabāt. *Vulpes foueas habent &c.* Petrus Chrysologus sermo. 19. sic air: Quid est hoc? Vulpes viribus infirma, calliditate potēs, inuentrix doli, fraudis artifex, simulationis magistra, simplicitatis vacua, plena strophis, auium domesticarū prædo, tectis familiaribus inimica. Meritò hanc Christus format in typum Herodis Principis Iudæorū, qui pristinę libertatis oblitus, sub Romana potestate cōsistens, dominabatur arte, calliditate regnabat, imperabat fraude, præsidebat dolis, simulatione pollebat: & quia ab exteris gentibus non valebat referre prędam, familiarē plebē, vernaculos populos, velut plebē domesticā deuorabat. Probat hoc Christus, quando Herodi mādat. Ite dicite vulpi illi, Luc. 13. Verē vulpes, qui regnū dolis rapit, quod nec nascendo meruit, nec viuēdo. Hic ergo Herodes in cordibus Scribarū vsq; ad necē Christi foueas sibi scelerū suorū collocauit, nec reliquit locū, vbi Christus caput suū, quòd Deus est, reclinaret: & ad eius instar Scribæ & Pharisæi vulpes erāt, vt qui dolosis imposturis sibi plebē deuincirēt, aliud vtique ore, aliud corde præferentes. Quod quidē ex tot quæstionibus colligimus, quas ipsi cum honoris prærogatiua, ex Christo quæsierunt, nunc ipsum Magistrum, nunc Rabbi vocantes, cùm tamen illum infestissimo odio aduersarentur.

Luc. 9. Hier. 14. Psal. 85. Petr. Chryſologus. Luc. 13.

Verūm licēt hunc sensum ferè omnes Sancti Patres amplectantur, tamen non video, cur altera sententia non sit valde probabilis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

babilis, nempè non dolofo animo, fed fyncero acceſsiſſe hunc Scribam ad Iefum, & reſponſum Chriſti mite & non aſperũ fuiſſe, ad inſtruendum, & non ad reijciendum: tum maximè, quòd in textu omnino nihil poſsit aſsignari, quod non eâdem facilitate poſſet in bonam, & in malã partem interpretari: & quanquam ipſum profeſsionis nomen odioſum aliquid prima facie ſonet (quoniam Scriba appellatur, quod eſt nomen perſequutorum Chriſti) non eſt tamẽ neceſſe, omnes Scribas fuiſſe malos, & dolofos: quemadmodùm nec omnes Phariſæi, nec omnes Legiſperiti mali erant. Vnde poteſt dici, citra cuiuſcũq; præiudicium, hunc Scribam commotum efficacia verborum Chriſti, cõcepiſſe propoſitum bonũ ipſum inſequendi, hocq; propoſitũ Domino iam abſcedere paranti verbis indicaſſe, quæ ponuntur in textu. *Magiſter ſequar te, quocunq; ieris.* Id eſt, propoſitum habeo te ſequendi, ſi tibi placuerit, me in tuam ſocietatem admittere. Reſponſio autem Domini poteſt accipi: non quaſi dolofo irrefragari velit, ſed quaſi mollibus, & delicijs aſſueto oſtendere difficultatẽ ſuæ ſequelæ. Ac ſi diceret. Bonũ eſt quod poſtulas, non abnuo, approbo; tamẽ circũſpectus ſis, ac prudẽs, priùs attende, an me poſsis in tanta paupertate, atq; indigẽtia ſequi. Tu qui ſemper in delicijs nutritus, atq; tuæ obſequens voluntati fuiſti, omniumq; rerũ, quas deſideraſti affluentia fruitus es, vide an poſsis ſequi Magiſtrum, qui nec puluinar propriũ ad reclinandũ caput, poſsideat. Atq; hoc modo cõ miſerantis potiùs, quã reijcientis vox eſt: *Nota.* ſic enim mos eſt apud religioſos, cũ quis habitum alicuius profeſsionis induere poſtulat, vt ei priùs difficultates, atq; aſperitates religionis proponantur, vt inde perpendat, quid ſibi vtilius videatur, an ea poſsit ferre, vel non. Imo & Athenienſium lex erat (vt Gregorius Nazianzenus, in Epiſtola ad *D. Gregor. Nazian.* Eudoxium rethorem ſcribit) quæ adoleſcentes, cùm pubertatis annos attigiſſent, ad artes in hunc modum duci iubebat. Cuiuſlibet artis inſtrumenta publicè proponebantur, atq; his admouebãtur adoleſcẽtes: quocũq; aũt delectari contigiſſet, ad id accurrere, huius quoq, artem edocebatur, quòd videlicẽt, ea plurimũ rectè ſuccedãt, quæ natura duce aggredimur: at contrà, ea quæ inuita natura ſuſcipiũtur, ſpem fruſtrari ſoleant. Inde fit, vt ſicut ad artes mechanicas cuiuſq; affectio & optio attendenda eſt, ita maximè, vt quis ad Eccleſiaſtica munera obeunda promoueatur: nõ enim omniũ eſt idẽ affectus. Sunt qui mercaturam, alij qui Medicinã, alij iuriſprudentiã ſequi malũt, omniũ autẽ maximè diligi oportet: & qui Theologiã, & ſacrũ Eccleſiæ miniſterium profiteantur: debet enim quiſq; illud conſyderare, q̃ in verſu quodã dicitur. *Quid tandẽ valeãt humeri, quid ferre recuſant.* *Verſus.* Huc refert id quod Dñs dixit per Lucam *Luc. 14.* c. 14. Quis enim ex vobis volẽs ædificare turrim, non priùs ſedens cõputat ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? ne poſteaquã poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vidẽt, incipiant illudere ei, dicẽtes, quia hic homo cœpit ædificare, & nõ potuit cõſumma re. Quod explicãs D. Tho. 2. 2. q. 189. artic. *D. Thom.* 10. ad. 3. ait, Ædificatio turris, eſt perfectio Chriſtianæ vitę, abrenũnciatio propriorũ, eſt ſumptus ad ædificandũ turrim; ſed nullus dubitat, an velit habere ſumptus, vel an poſſet turrim ædificare, ſi ſumptus habet: ſed hoc ſub deliberatione cadit, an ſumptus habeat. Similiter nõ debet cadere ſub deliberatione, an aliquis debeat abrenunti are omnibus quæ poſsidet, vel ſi hoc faciendo ad perfectionẽ peruenire poſsit: ſed hoc cadit ſub deliberatione, an hoc quod facit, ſit abrenũtiare omnibus: ſi quid in ſecreto animi abſconditũ remanet, quod mũdi mores ſuboleat, vel aliquid propriæ voluntatis, an verè abrenũtiauerit omnibus, ſi adid ſe paratũ inuenit, aliàs nõ habet ſumptus. Hæc eſt *Titelman.* ſentẽtia Titelmani ſuper hũc locũ, quę mihi certè nõ diſplicet. *Nõ habet vbi caput ſuũ reclinet.* Poteſt hoc intelligi de loco, vel de puluinari: magis autẽ quadrat, vt de loco intelligatur: quoniã de locis vulpiũ, & auium prẽmittitur, quaſi dicat, habẽt loca ſua aues & vulpes, vbi requieſcãt, & habit ẽt: ego autẽ nec tantillũ proprij loci poſsideo, vbi caput meũ valeã reclinare. Ita verũ eſt, Dñe Ieſu, quòd nec locũ, nec puluinar, vbi caput tuũ reclinares, habuiſti: nã & cùm in Cruce clauis fixus ſtares, & ad emittendũ ſpiritũ propter patris obedientiã, caput inclinans, quaſi annuẽs patris voluntati illud ſuper humerum inclinaſti, nõ habẽs puluinar ſuper quod, vel vulneratum caput poneres. Habuit Iacob petrã, ſuper quã inclinans caput requieuit, tu autẽ nec id commodi habes, ſed ſuper humerum tuum inclinaſti caput, dicens: Pater, in manus tuas cõmen- *Luc. 23.* do ſpiritum meũ. Mira res! grãde ſpectacu-

lum! quod nos, niſi adorãdo, & tacẽdo dicere nõ valemus. Se ipſum nominat Filium hominis, tum humilitate, quia alij vocabãt eum filiũ Dei, tum veritate, cõtra hæreticos *Quarè dicatur Filius hominis.* futuros: quoniã alij erãt negaturi ipſum eſſe Filiũ hominis, alij quòd eſſet Filius Virginis. Tertio dicitur Filius hominis appropriatione quadã: quia ipſe ſolus eſt deditus homini, eſt totus hominis: ad hoc enim venit, vt hominẽ ſaluaret, vt ſe ipſum daret redemptionẽ pro homine, quod eſt nomẽ naturæ humanæ: ſicut Hebræo modo loquendi filij nuptiarũ dicuntur, dediti nuptijs. Filij ſponſi, dediti his, quæ ſunt ſponſi, filij mortis obnoxij morti, & ſic de ſimilibus. Propter hoc enim Dñs Ieſus appropriauit ſibi hoc nomẽ, vt peculiariter diceretur Filius hominis: Sicut & Ezechielem pluries nominat Deus Filium hominis, quoniã illũ dedicauerat illis hominibus, qui tunc erant captiui in Babylonia, vt ibi eſſet Propheta eorũ. *Alius autem de diſcipulis eius ait illi. Domine permitte me primum ire, & ſepelire patrẽ meum. Ieſus autem ait, Sequere me, & dimitte mortuos, ſepelire mortuos ſuos.* *Alexan.* Hunc Diſcipulũ Clemens Alexandrinus lib. Stromatũ dicit fuiſſe Philippũ Apoſto- *Tertulli.* lũ, licèt Tertullianus lib. de Baptiſmo dicat, quòd Matthæus. Dicitur autẽ Diſcipulus, vel quia futurus erat, & poſteà extitit Diſcipulus, vel ſi tunc erat, de illis fuit, qui nondũ fecerant perfectã renunciationem: quemadmodũ Petrus, & alij: nec perpetuò comitabantur Chriſtũ, vt alij. Sed hanc ſibi prætexere videbat excuſationem, vt priùs iret, & ſepeliret patrẽ ſuum. Aliqui, inter *D. Amb.* quos Ambroſius, exiſtimant, patrẽ iſtius iã fuiſſe defunctũ, & ſolũ petere, vt illud humanitatis beneficiũ ſepulturæ impenderet illi: nec ab hoc prohibitũ, quia malum: ſed quia maioris boni impeditiuum. Illud enim obſequiũ ab alijs præſtari poterat, & fortè illũ à Chriſti ſequela retardaret, aut omnino alijs curis, quæ ſe tunc intromittere poterant, diuellere. Alij tamen putant nõ fuiſſe mortuũ patrem ſuum, & id voluiſſe dicere: dimitte me curã patris mei gerere, donec moriatur, & ſepeliam eum, quemadmodùm *Mater sã Ũa Lucia.* Euticia, mater Sanctæ Luciæ, quæ ab eapoſtulabat bona ſua, vt ſe Deo conſecraret, dixit: Tege primùm oculos meos, hoc eſt, dum viuo, ne me deſeras: ſed tege oculos meos, & deinde fac, quod volueris. Quarè Chriſtus rectè reſpondit ei, Dimitte mortuos ſepelire ſuos mortuos. Mortuos vocãs

non peccatores, ſed eos, qui rerum mortalium curam gerunt; ac ſi diceret. Hanc mortis parentis curam illis relinque, qui circa res mortales occupantur: Tu autem, qui æternorum curam capere vis, me ſequere, & annuntia verbum Dei, vt ait Lucas. *Luc. 9.* Quarè etiam ſecundùm primum ſenſum Ambroſij id docet Chriſtus, vt ait idem *D. Amb.* Ambroſius, minora bona pro vtilitate eſſe prætermittenda: maius eſt enim animas mortuas prædicando ſuſcitare, quàm corpus mortui in terra abſcondere. Vnde elicitur quòd quando parentes aliunde habere poſſunt ſuſtentaculum vitæ, vel ſepulturam, filij non impediuntur à religionis ingreſſu. Quòd ſi myſticè per mortuos vis intelligere peccatores, ſecundũ illud Apocalyp. Nomen habes quòd viuas, & mor- *Apoc. 3.* tuus es. Et 1. Timoth. 5. Vidua, quæ in de- *1 Tim. 5.* licijs eſt viuens, mortua eſt. Mortuos ſepelire mortuos, eſt peccatores alios inducere, & adiuuare ad peccandũ. Quanto pauore *Simile.* concutereris, ſi vidiſſes aliquos imaginem caluariam, ac habitum mortuorum ferentes, mortuum in pheretro ad ſepulturam ducere. Hoc eſt, hos peccatores illos ad inferni ſepulchra deducere, quod fit cum aſſentationibus, vel perſuaſionibus, vel alia quauis via peccatores alios ad peccandum adiuuant, vel inducunt. De his quippe dicit Iob: Protegunt vmbræ vmbram eius: *Iob. 4.* id eſt, peccatores alijs peccatoribus vmbram facere ad peccandum. *Et aſcendente eo in nauiculam, ſequuti ſunt eum diſcipuli eius. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipſe verò dormiebat. Et aſcenderunt ad eum diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum dicentes. Domine ſalua nos, perimus. Et dicit eis. Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Porrò homines mirati ſunt dicentes. Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei.* Vt intelligatur ordo & conſonantia Euangeliſtarum, qui in enarratione harũ rerũ videntur in tempore diſcrepare: ſic intellige has res geſtas fuiſſe. Primò, in terra Chriſtus, aut in ciuitate aliqua exiſtẽs iuſsit Diſcipulis ſuis parare nauim ad tranſmigrandum: ex quo loco cùm proficiſceretur ad mare, in via acceſſerunt hi, de quibus priùs dictum eſt Dominũ ſequi volentes: deinde cùm nauim cum ſuis diſcipulis cõſcendiſſet, atque è naui turbam, quę ſequebatur, docuiſſet, veſpere imminente, iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

rurſum ſuis, vt transfretarent, præcepit: ac tunc, vt habet Marcus, Diſcipuli dimittentes turbam, hoc eſt, ſeparando ſe à turba, ſoluendo, ſcilicet ſe à littore, aſſumpſerunt eum in altum, ſcilicet, & profundum maris, ſic vt erat in Naui docens populum, hoc eſt, in illo ſitu, in quo erat, quando docebat populum, antequàm illum mutaret, quem poſteà mutauit, ſignificans hoc modo celerem, ac promptam exequutionem Diſcipulorum, & neglectum mollitiei, aut ſui ipſius in Chriſto, & naues quæ erant cũ illo, ſimul cum eo profectæ ſunt, & admirati homines, qui ibant in eis ad miraculũ Chriſti. Itẽ Marcus videtur eodem die narrare factam transfretationem: in quo videtur diſcrepare à Matthæo & Luca, vt patebit intuenti: quarè cùm Marcus dicit, & factum eſt in illa die, cùm ſerò eſſet factum: intelligendum eſt, diem poſitã eſſe pro tempore, vt ſit ſenſus: factũ eſt in illo tempore, quo, ſcilicet, Chriſtus prædicabat in Galilea: aut ſenſus eſt: factum eſt in tali aliqua die, qua, ſcilicet, è naui Chriſtus docuerat turbas. Dormiebat autem Chriſtus in naui: & vt oſtenderet veritatẽ humanæ naturæ, his ſubditã neceſsitatibus. & etiã, quoniam ſi illo vigilante, tempeſtas ſuccreuiſſet, ipſo inuito factam fuiſſe crederent: nũc verò ipſum dormientem cernẽtes, ad eum confugiunt, & ſuſcitant regantes, vt opẽ ferat. In quo imbecillis fides eorum apparet, vtpotè non credentes, & dormientẽ, & vigilantem omnia poſſe, ſed oportere ipſum à ſomno ſuſcitare, vt ſaluaret eos. Imperauit ventis, & mari, vt ſe eorum Dominum eſſe oſtenderet: non quia ipſi eorum imperiſi ſentirent: ſed quia effectũ ſubſequutũ tranquillitatis videntes homines ipſum Dominum elementorũ eſſe cognoſcerent, & viſa ſubita tranquillitate, tam homines, quàm Diſcipuli mirati ſunt. Ecce quid litera huius miraculi contineat.

Mar.4.

Moralitas ſeu cõtio.

In hoc miraculo tempeſtates, ac perſequutionum procellas, quas Eccleſia quotidie patitur, deſcriptas cerno, & præſens adiutorium Dei, quòd tam ipſa, quàm iuſti, qui cum illa ſimul patiũtur, habent, ſi fide, qua decet ipſum cum Diſcipulis inuocauerint, dicentes. *Domine ſalua nos, perimus.* Tanto autẽ labore confectus erat Dominus, vt neceſſe habuerit ſomnum carpere: atq; ſuper

3.*Reg.* 19. ceruical dormiebat, quemadmodũ & Helias ſub vmbra Iuniperi requieuit. Nec Chriſtus Dñs ſuper culcitras, aut ſuper molles res dormiebat, ſed tanquàm pauper ſuper ceruical, quo pauperes vti ſolent, puſillũ requieſcere voluit. Quinimó nonnulli dicũt, quòd ceruicali pro puluinari vſus eſt, vt ſuper illud reclinaret caput: corpus autem ſuper nudas tabulas iecit, vt noſtras omnino delicias condẽnaret, ſicut & per Amos Prophetam dixerat. Væ qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis veſtris. Taliq; ſomno oppreſſus erat, vt nec ventorum ſonitus, nec fluctuũ vis, qui puppim nauis feriebãt, vbi, vt Marcus refert, dormiebat, nec vndarum ſtrepitus, nec nauis continui, ac impetuoſi motus ipſum excitare potuerint. Tãta laſsitudine fatigatus iacebat. Vnde opus fuit, vt Diſcipuli ipſum excitarent, dicentes. *Domine ſalua nos, perimus.* Vel vt Marcus refert, Magiſter non ad te pertinet, quia perimus? Quos Dñs blandè arguẽs ait. *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Ac ſi diceret Me præſentem cùm habeatis, quem times? quem metuis? quem formidas, à quo fugis, ô homo incredule, ſi Dñs tecum eſt? Et *ſurgens imperauit ventis, & facta eſt tranquillitas magna.* Scriptũ quippè eſt. Tu dominaris poteſtati maris, motũ autem fluctuũ eius tu mitigas. Et apud Iob dicitur. Quis cõcluſit oſtijs mare, quãdo erũpebat quaſi de vulua procedens? Circumdedi eum terminis meis, & poſui vectes, & oſtia, & dixi. Vſque huc venies, & nõ procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

Amos.6.

Mar.5.

Pſal.88.

Iob.38.

Quid hac Nauicula ſignificet.

Nõnulli ex Sacris Doctoribus Nauiculã hanc dicũt eſſe pœnitentiam, quæ dicitur ſecũda tabula poſt naufragiũ: alij animã, iuſti hanc Nauiculã affirmãt eſſe, contra quã tentationũ procellæ inſurgũt: præſentia tamen Dei munitã nõ eam ſubmergere poſſunt. Sunt qui aſſerãt hanc Nauiculam eſſe Chriſti Eccleſiã, cõtra quã Pſeudoapoſtoli, Pſeudochriſti, & alij infideles inſurgũt, nec tamẽ eã ſubuertere poterũt: quoniã ſemper comitẽ habet Deũ, & auxiliares eius copias, quas Angelos dixeris. Et quoniã interpretatio hæc commodior mihi videtur aduertendum eſt, quòd Eccleſia præſens eò dicitur nauis: quoniã ſicuti per nauẽ homines trãſmeare maria ſolent, nec aliter per illud trãſitus patet, niſi per nauẽ, ita Eccleſiã Diui Petri, quæ Romana eſt Nauim dixeris, qua ad deſyderatam patriam tranſmeare debemus: nec alia nobis patet via, niſi hæc: quoniam non eſt aliud nomen relictum hominibus ſuper terram, præter nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti: hoc autem

Act.4.

nomen

nomen in Eccleſia Romana inuocatur. Quare Sacra Concilia definiunt, quod extra Eccleſiam nulli vnquàm patere ſalus potuit.

Prou.14. Quod & Sapiens cap.14. nobis ſignificare voluit, cùm dixit. Tua autem pater prouidentia ab initio cuncta gubernat: quoniam

Sapien.14 & dediſti in mari viam, & inter fluctus ſemitam firmiſsimam. Sed vt non eſſent vacua ſapientiæ tuę opera. Propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem, liberati ſunt. Vbi de arca Noe videtur loqui, in qua ſolum, qui eam ingreſsi ſunt ab inundatione mundi euaſerunt: cui arcæ & Petrus

D. Petrus in prima Canonica cap.3. in.1.Cano.cap.3. comparat præſentem Eccleſiam, de qua & Sapiens dicit, & ſubdit,

Sap.14. Sed & ab initio, cùm perirẽt ſuperbi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens remiſit ſeculo ſemen natiuitatis, quæ manu tua erat gubernãda. Clauus autem, quo Nauis hæc gubernatur, Fides eſt, ac Euãgeliũ, quod in ea creditur, atque prædicatur, quo

Simile. gubernanda eſt Eccleſia; quemadmodũm Nauis clauo ſeu temone huc illucq; circũfertur, ſic nihil in Eccleſia definitur, in hãc vel in illam partem, quod non conforme ſit Euangelicæ doctrinæ ac Fidei. Sic fidẽ vocat Sapiens Prouer.1. cùm dicit. Audiens ſa-

Prouer.1. piens ſapientor erit, & intelligẽs gubernacula poſsidebit; fides ex auditu eſt. Qui ergo per auditum receperit Fidẽ, quę ſapientia altiſsima eſt, gubernacula, quibus ſe gu-

Rom.20. bernet, veluti optimus nauta ſe habere cognoſcat. Hac Fide, ait Paulus, tanquàm clauo quodamaut temone filij Iſrael tranſierunt mare rubrum, tanquàm per aridam terram. Dicit autem Sapiens, quod talis gubernacula, hoc eſt, Fidem poſsidebit: quoniã Fides tanquàm æterna poſſeſsio habẽda eſt, nec vnquàm è manibus cordis, aut linguæ dimittenda: alias ſi vel eam dimiſeris, vel lentè aut tenuiter habueris, naufragus peribis:

Act. 27. ideò quippe nauis, in qua Paulus ibat, periclitata eſt: quoniam laxauerunt iuncturas gubernaculorum, quę ſignificant Fidẽ. Sit anchora Spes, quæ corda noſtra firma inter medios fluctus huius ſeculi continet, ſecundùm quod Paulus Hebræo. 6. illam vocat

Hebre.6. Simile. dicẽs. Fortiſsimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenẽdam propoſitam Spem quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam. Anchora quippe nauem inter ſpumantes fluctus tenet, nec tamen videmus, vbi nam ſe figat: quoniam ſub aquis latet; ſic & Spes id quo fulcitur & innititur, inuiſibile eſt; quoniam Spes eſt de nõ viſis, *Ad Hebreos.11.* Fides enim eſt rerum, nondum viſarum, quę generat ſpẽ eas cõſequendi, quia in malis omnibus, fixi detinentur iuſti. Ideò quippe ſpes *ſimile.* vmbra dicitur: quoniam nos ſub illa refrigeramur in hac via ac detinemur ſub ænigmatibus ac vmbris iſtis, ſub quibus latet bonum, quod credimus ac ſperamus: de quibus & ſponſa dicebat, ſub vmbra illius, quem deſideraueram ſedi. Sub his quippè vmbris, ſe

Can.2. dentes refrigeramur in via. Vela ſiue linthea ſit charitas, his quippè tribus Theologalibus virtutibus Fide, Spe, atq; Charitate nauis hæc quę eſt Eccleſia præcipuè gubernatur. Vela extenſa ſuper anthenam recipiunt ventum, quo mota nauis celeriter peragit curſum ſuum; ſic Charitas Dei, & proximi quæ in ſe Spiritus ſancti flatus recepit, facit, vt celeriter animavolet ad Deum, atque per ſpumantes fluctus, ac procellas, vndas proſcindẽs, portum ſalutis attingat. Quod ſi tibi videtur faciamus anthenã iterum fidem, nam nec anthena ſine velis, nec vela ſine anthenis proſunt

Ad Gal.5 naui, ſic nec Fides ſine Charitate prodeſt, nec Charitas ſine Fide eſſe valet: Fides, quæ per dilectionem operatur eſt quę mouet nauim, vt ad Deum pergat. Extenta autem debent eſſe vela non collecta, vt flatus ventorum recipiant: ſic charitas extendere ſe debet ad omnia opera bona, quæ in Dei cultum & proximi vtilitatem cedunt:

Rom.5. nam & Paulus dicit, quod charitas Chriſti diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Diffuſam dicit charitatem: quoniam ad omnes ſe fundit atque extendit, nec otioſa maut ſtrictam eſſe patitur, ſed illuc, & huc ſe diffundit, vt ipſemet Paulus ait. Charitas patiens eſt, be-

1.Cor.1. nigna eſt, omnia ſuſtinet, omnia ſuffert, ad plures deniq; effectus ſe extendit. Ventus autem qui hanc vehit nauim, Spiritus ſanctus eſt, qui eſt flatus Patris & Filij, à quo Eccleſia hæc gubernatur, & per quem recto tramite ad patriam pergit; vel huc aut illuc, vbi impetus ſpiritus eã ducit, vel ad Indos, vel ad Scythas, vel ad perſequutiones, vel ad alia quælibet. Spiritus enim Dñi à prin-

Gene.1. cipio ferebatur ſuper aquas: quoniã à prima conditione Eccleſiæ ſemper eam gubernat Spiritus ſanctus, in huius mundi fluctibus. Spiritus, vbi vult, ſpirat, & vocem

Ioan.3. eius audis, dixit Dominus Nichodemo. hic autem vult ſpirare, & hic loquitur in hac Romana Eccleſia, & hic auditur vox

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius. Hęc autem sunt principaliores partes nauis, nam cętera minutiora prolixum esset recensere. Igitur in hanc nauiculam Christus, ac Discipuli eius ingrediuntur: quoniã in hac Ecclesia ipse residet cũ suis, extra quam non est Christus, sed Antichristus, non Apostoli, sed Pseudoapostoli, qui transfigurant se in Apostolos Christi. Sed quare diminutiuè dicitur nauicula, & non nauis? Primò, propter humilitatem, nam ipse docuit nos, vt efficeremur sicut paruuli: *Mat.18. Can.8.* & de Ecclesia dicitur in Canticis: Soror nostra paruula: hoc est, humilis. Secũdò, dicitur nauicula, quoniam paucos capit: nam *Eccle.1.* pauci sunt electi, & stultorum infinitus est numerus. Et tertiò, quoniam naues maiores solis velis, vehuntur, minores verò quas fustas dicimus, & velis & remis aguntur: quoniam hanc Ecclesiam & Spiritus sanctus suo afflatu, & homines etiam remigando gubernant, atque ducunt ad portum fœlicitatis æternæ. *Et ecce motus magnus factus est in mari ita vt nauicula operiretur fluctibus.* Ex duobus causis oriuntur tempestates in mari, vel *Vnde oriãtur tempestates in Ecclesia.* ex terrestribus ventis, qui mare commouẽt, & influctus erigunt, vel ex ipsomet mari. Nam cum aqua & præcipuè maris subdita sit Lunę, sœpè contigit, vt per actiones & influentias Lunæ ex ipso profundo maris vapores exurgãt, qui cum multiplices sint, atque huc illucque se mutuò impellant, ipsam aquam ebullire faciunt, & in cœlum vsque spumantes aquas proijcere, accidit quę subinde, vt & bestiæ marinæ cum ipsis fluctibus ascendant, nauemque, huc atque illuc impellant: imò, vt Albertus Magnus hic *Albertus magnus.* refert, aliquando & saxa grandia visa sunt cum ipsis aquis ascendere, quæ naues frangere & disperdere solent: sic & huic Petri Nauiculæ cõingere solet, procellæ quippe irruunt in eã ab extra à terra hæ sunt quas infideles commouere solent, vtpotè Turcha, Mauri, ac cæteri Pagani & Infideles. Aliquando tamẽ tempestas à visceribus ipsius Ecclesiæ prodit, & hæc periculosior est, & immanior, nempè quam ipsi Ecclesiæ filij pessimi, ac peccatores suscitant, atque commouent: Hi enim Lunæ subiecti sunt, *Eccle.27. Simile.* Nam & Sapiens dicit. Iustus permanet, vt Sol, stultus vt Luna mutatur: Sol vniformes motus, ac generationes causat, omnia quippè suo tempore semper contingunt, suo tempore frigus, atque suo calor viget in terra, suo tempore folia & suo flores, & demum in suo fructus nascuntur, & sic de omnibus alijs rebus: Sic iustus, qui ratione ac lege diuina regitur, quę Sol est animæ, vniformiter in suis actionibus procedit. Suo tempore orationi vacat, atque suis horis lectioni, cùm tempus est ieiunij, abstinet, alio tempore comedit: Demum id verum facit quod Ecclesiastes prædicauit: Omnia tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub Sole: hoc est, sub spiritu, quo filij Dei aguntur, vt ait Paulus. Stultus autem, vt Luna mutatur, quę multiplices motus patitur, iam enim plena, semiplena, iam penè nihil ex ea apparet. Huic comparatur caro, quæ in varia desyderia, secũdùm suam libidinẽ mouetur, quę in diuersa passim desyderia rapitur. Tunc enim ex intimo cordis ambitionis vapores educit, quæ magnas in Ecclesia procellas versare solet, dum indignus quisque sibi arrogare primatus nititur. Hinc simoniæ, hinc lites hinc discordiæ maximæ ortum habent. Iste illum, quem sibi præferri metuit, falsis criminibus accusat, alium muneribus corrumpit, immensaque alia monstra parturit, quæ longum esset recensere. Nec dum isti vapores consumpti sunt, & ecce alius ab intimo prodit, qui auaritia dicitur; tot ciens motus ac iurgia, vt penè perditum iri nauicula videatur. Nec enim iste vnica præbenda contentus viuit, sed plures rapit, atque coaceruat, ecclesiasque viduas absque ministris deserit: quòd si eas relinquere compellitur, tunc illicita pacta, secretas simonias, miros atque inusitatos modos sibi relinquendi fructus, vel maiorem partem eorum videbis, quos otiosus, atque vitiosus deuorat, cùm alius, qui laborat, non manducat. Auaritia gulam vniuersumq; luxum generat, atq; hæc impietatem, omniũ malorũ summam, produxit, vt in diuite illo Epulone, visum est. Omnes hos turbidos vapores carnales homines excitant, ex quibus tot procellæ, ac dissensiones oriuntur, secundùm illud Pau. cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nonnè homines estis, & secundùm hominem ambulatis? id est, dicere. Si inter vos lites ac tempestates insurgunt; signum est, quòd caro, non spiritus, vos gubernat. Vnde & Oseæ. 4. cap. dicitur. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Nomine tempestatis vtitur, cùm dicit, inundauerunt, ac si diceret, *Ha venido vna grande auenida de pecados.* Nam sicuti in magna inundatione omnia aquis complentur, nec quicquàm apparet,

Ecclę.5.

Rom.8. Eccle.27.

Moralitas.

Luce.16.

1.Cor.3.

Osc.4.

Moralitas paret, nisi aqua, agri quippe, nec horti non videntur, inudat enim aqua super eos, quòd si in ciuitatẽ intrauerit inundatio, nec plateæ, nec templa penè apparent: sic quando mala abundant, quasi inundatio quædam peccatorum est, nam nihil aliud videmus, nisi peccata: si ad agros oculos tẽdimus agricolas plenos vitijs conspicimus: si plateas videas, vsuris, iniustitijs, ac mẽdacijs plenas videbis, imo & in templis ipsis, quod magis dolendum esset, etiam hanc inundationem fortè videbis, Et sanguis sanguinem tetigit. *Vnos pecados se alcançan à otros como tercianas dobles.* Tangit vnum peccatum aliud. Nec dum superbia quieuit, & iam ira feruescit, adhuc illa ebullit, cùm luxuria ac gula insurgunt, ita vt nunquam â peccatis quieta sit infœlix peccatoris conscientia à qua omnes hæ inundationes prodeunt, se *Iob.41.* cundùm quod Iob. 41. de diabolo dicitur: Qui feruescere facit profundum maris, qua si cum vnguenta ebulliunt. Profundum ma*Isa.57.* ris, est cor impiorum, de quo Isaias dixit, cor impiorum, quasi mare feruens: in quo tamquàm vnguenta ebulliunt peccata: quæ se mutuo impellunt, sic & cor impij vitijs exęstuat. *Hieruen alli los vicios a borbollones* vt oleum, & vnguenta. Nam & ore peccata eructat, manibus ea palpat, oculis haurit, lingua manifestat, omnia in eo membra vitia exæstuant, atque feruent. Cum his autem tempestatibus solent marinæ bestię foras exire, quæ nauem huc illucque impel*Psal.79.* lunt. Hi sunt hęretici, qui sunt apri de sylua qui vineam Domini demoliuntur: Tunc enim isti insurgunt, cùm tempestates, ac diuisiones inter Christianos cernũt: vt patẽt de Mahumeto, qui cùm Arriana hæresis schisma in Ecclesia conflauerat, tunc cùm suo turpi Alcorano se intromisit, Nauiculãque nostram penè tota Asia & Africa expulit. Lutherus etiam cum inter Christianos Principes bella erant, à tota Germania fidẽ Petri profligauit, & sic de alijs. Quam tẽpestatẽ ventus ab extra adiuuare solet: quoniã Pagani ac Infideles etiam nostram Nauiculam quatiunt, atque persequũtur, ita vt vndique procellis atque inundationibus periclitetur, taliter quod videatur flagellis cincta, sicut ait Iob. Flagellis suis me cinxit. Cir*Iob.* *Iob.19.* cundatam eam videmus periculis atque per*2.cor.11.* sequutionibus, vt verũ sit illud Pauli: Foris pugnæ, intus timores. Ab hæreticis & Paganis contra nos, quotidie bella insurgunt, & inter nos timor propriæ conscientiæ nos redarguit, ita vt nullibi pacem videamur habere. *Ita vt nauicula operiretur fluctibus.* Væ cùm aqua iam ipsam nauiculã intrat, cùm nec multa pneumatica organa sufficiãt *quando no bastan muchas bombas à sacarla.* Hoc Ego sic intelligo, quoniam aquæ multæ dicuntur populi multi: Cùm potestates seculares in rebus ac iudicijs Ecclesiæ se intromiserint, Væ nobis, quia perimus: Olim quippecùm Episcopi Imperatorẽ Cõstantinum iudicem in suis causis vellent facere, non acquieuit dicens. Vos Iudices nostri estis, nos vero subditi, vos potiùs nos iudicate, nam ego vos iudicare non audebo. Ambrosius *D. Ambrosius.* etiam excommunicationis sententia ab Ecclesia expulit Theodosium Imperatorem, donec veram redderet Ecclesię satisfactionem propter scandalum quoddam quod fecit. Cæterùm cùm passim res Ecclesiasticas à secularibus pessundari videas, Ecclesia sticorumque famam denigrari; iam aquæ Nauiculam immergunt, vt eam in profundum trahant. Sic enim fertur D. Vincentiũ *D. Vincentius. Ferrer.* Ferrer vaticinatum fuisse, quòd cùm Principes seculares se in rebus Ecclesię intromittere tentarent, signum esset aduentus Antichristi. Sed quomodò audet tempestas nauem, in qua Christus cũ Discipulis suis ibat quatere, atque penè summergere? Quomodò diabolus audet Ecclesiam, vbi Christus & Discipuli sui sunt, impugnare? Ob hoc ipsum, quòd ibi est Christus, eam debellat diabolus, qui superbia sua etiã contra Deũ insurgit, secundùm illud Iob. Cucurrit ad- *Iob.15.* uersùs Deum erecto collo, & contra Omnipotentem roboratus est. *Tiene manos contra Dios el demonio*; Imo hoc est euidens signũ, quòd Deo permittẽte, hęc mala insurgant, quòd ipse pręsens est: nec enim id, nisi ipso annuente, diabolus valeret, cùm nec in por- *Luce.8.* cos intrare, nec Iob lædere, sine Dei licen- *Iob.1.* tia valuit: sed, vt qui probati sunt manifesti fiant, oportet, vt hæreses sint, & vt talibus procellis nostra scelera puniat, secundùm quod ipse per Sapientẽ dicit, Scãdescet in il- *Sapien.5.* los aqua maris, & flumina cõcurrẽt duriter. *Ipse verò dormiebat.* Quid hoc miraculi est fratres? Nauclerus dormit, quid cæteri ministri faciẽt? Scriptũ est, Ecce nõ dormitabit, *Psal.120.* neq; dormiet, qui custodit Israel. Quomodò *Quomodò* ergo nunc dormit? Dormire dicitur Deus, *Deus dor-* quia ad modũ dormientis se habet, quemad- *mire dicatur.* modùm dicit Philosophus de anima nostra, quòd in pueris dormit: quia nullas exercet operationes animæ rationalis, in prouectis

Universidad de Deusto
Biblioteca

euigilat, quia eas incipit exercere: sic, quia Deus homines relinquit liberos in manu consilij sui, ac si nullam de eis curam gereret: ideò dicitur dormire. Sic enim & impij dicunt, Nubes latibulum eius, iuxta cardines cœli perambulat, nec nostra cõsiderat. *Iob.22.*

Psal.13. Et in Psalmo, Dixit Insipiens in corde suo, non est Deus. Vel dicitur Christus dormire: quia Prælati eius dormiunt, qui sunt, veluti oculi Christi, sicut & ipse supra dixit. *Ezec.1.* Vos estis lux mundi. Animalia illa, sancta, quæ vidit Propheta, plena erant oculis ante & retro: quoniam caput hoc nostrum, quod Christus est, plenum esse oculis dicitur, propter eos, qui in Ecclesia sua oculorum officium exercent, qui & ideò videntes, atque speculatores dicuntur, *atalayas y centinelas*. *Isai.56.* De quibus & Propheta dicit. Omnes speculatores eius cœci, quoniam nihil vident. *Ouid.* In fabulis narrat Ouidius, quòd Iupiter adamauit vaccam quandam, cuius custos erat Pastor quidam, qui dicebatur Argos, habens caput plenum oculis, qui vicissim dormiebant, atque vigilabant: venit Mercurius, mercatorum Deus, virgula quadam, quæ somnum inducere valebat, tangebat oculos Pastoris, vt somno victi clauderentur: simul & fistula concinnebat, quo & effectum est, vt omnes eius oculi dormirent: & tunc rapuit ille vaccam. Hæc in rei veritate nihil significant: nec enim hæc facta sunt, vt significarent: sed nos possumus ex spolijs Ægypti populum Dei ditare, atq; captiuam in matrimonium ducere, vt lex præcipiebat, *y hazer del ladron fiel*. Applicando hæc ad fidelium eruditionem. Fingamus ergo hanc vaccam esse Ecclesiam, quam Deus Opt. Max. multum diligit, pastores plenos oculis, ac videntes, imbutos scientia, ac disciplina super eam constituit, vt animas fidelium seruarent: at verò ipsi dormiunt, fistulas audientes, hoc est, blanda verba, atque adulationes: nec eos, qui eis vera personant, auscultant, & Deus mercium illis etiam immittit somnum, quando verum reddunt illud dictum Propheticũ, *Ierem.* A Sacerdote vsque ad Leuitam, omnes auaritiæ student, cùm & augere rem familiarem, & consanguineis diuitias magnas relinquere satagunt. Accedit & tactus virgulæ, qui etiam & eos somnolentos reddit; hic est timor mundanus, qui virgulæ comparatur, respectu Dei punitoris, qui virga ferrea, inimicos suos ferit: timor enim Regum temporalium, qui eis maiores prouentus ac Episcopatus conferre possunt, aut qui eis & temporalia auferre valent, eos detinet, ne id, quod ouibus expedit, faciãt, sed vt eorum cuiuis voluntati subdantur, etiam si in detrimentum Ecclesiasticæ authoritatis vergat. Eapropter Lupus rapit, *Ioan.10.* & dispergit oues: quoniam speculatores eius *Isai.56.* cœci sunt & dormiant, canes muti, non valentes latrare. Quid ergo in tot procellis faciemus? clamemus ad Dominum, quem præsentem in hac Nauicula gerimus. Ecce illic est in altari, & dicamus. Domine salua nos, perimus: vel vt Marc. dicit. Dñe non ad te *Marc.4.* pertinet, quòd perimus? & ita videtur, quòd Deum nihil tangat nostrorum omniũ consumptio, secundùm quod & Sapiens dicit: Quoniã si perierit orbis terrarum, quidad *Sap.12.* te? Tamen hoc olim dici poterat. Nũc autem, postquàm Deus factus est homo, & nostram induit naturam, iam eum tangit malum nostrum: caro enim & frater noster *Gen.37.* est. Vnde & ad Paulum, quia persequebatur suos, dixit ipse de cœlo: Saule, Saule, *Act.9.* quid me persequeris? Persequendo quippe meos Discipulos, & meipsum etiam in ipsis insequeris, ergo iam ad te pertinet, quòd non pereamus: *Salua ergo nos, perimus.* Ne *Psal.78.* quando dicant gentes, vbi est Deus eorum. Ne Paganus tot victorijs aduersùs Christia nos insolens dicat, suum esse verum Deum, nostrum autem falsum: nec hæreticus blasphemet se veritatem docere, nos mendacium. *Salua nos, perimus.* Exurge, quarè ob- *Psal.73.* dormis Domine, exurge, & ne repellas in finem, Num vsq; in finem & internecionẽ *2.Reg.2.* nostram gladius tuus contra nos desæuiet? Quarè faciẽ tuam auertis, obliuiscéris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ? *Salua* *Psal.23.* *nos, perimus.* Saluum me fac Deus, quoniam *Psal.68.* intrauerunt aquæ vsque ad animam meam, hoc est, dãna vsque ad spiritum penetrãt: nec enim dumtaxat pestes famem, ac bella patimur, verùm etiam peccata vigent, hæreses pullulant, multaque spiritualia mala indies succrescunt: Infixus sum in limo pro- *Ibidem.* fundi: vsque ad profundum perueniunt mala, & non est substantia: vires non suppetunt nobis ad ea euitanda, nisi tu eripueris nos: Veni enim in altitudinem maris, & tempe- *Ibidem.* stas demersit me. Et excitatus est, tanquàm *Psal.77.* dormiens Dominus, tanquàm potens crapulatus à vino. Sicut solet extemplò excitari ille, qui post ebrietatem valde sopitus fuerat, si potens viribus est, accipit in manu id quod primò sese offert, & illo percutit

Iud.16. tit eum, qui eũ lędere nitebatur, sicut Samson, postquàm in somnijs ipsum ligauerant Philistęi excitatus à Dalida, in momento funes rumpebat & inimicos fortiter feriebat. Sic forte faciet Dominus, nostris excitatus precibus, hostes suos, ac nostros fortiter insequetur. *Psal.77.* Et percussit inimicos in posteriora: quoniam nouissima peccatorum ducunt ad mortem, opprobrium sempiternum dedit illis, quale patiuntur in æternitate damnati. Et dixit, tace, obmutesce. Et cessauit vẽtus, ait Lucas, quoniã vnico verbo omnia plana faciet Deus, omnia quæ voluerit subuertet, *Psal.67.* Dedit enim Deus voci suę vocem virtutis, vt venti & mare, inferna, superna, suæ sint subdita voluntati, faciantque verbum eius.

Item alia moralitas seu cõcio. Iterum autem ad Euangeliũ hoc reuertamur: quoniam minutiora quædam in eo sunt, quæ iterum atque iterum veniunt consideranda. Dicunt Euangelistę Christum Dominum intrasse nauiculam: & si interroges in qua parte nauiculæ? dicam, quòd in puppi, & dicũt, quòd ibi dormiebat, & quòd super ceruical dormiebat. Minima hæc apparent audiẽti: sed si ea mente pertractauerís, ex his minutis fragmentis, animam condimento quodam his repleto saginare valebis. Id enim & Paulus desiderabat, vt sigillatim ea quæ in Deo sunt, considerantes illius agnitione repleremur, cùm dicebat. Fle- *Eph.3.* cto genua ad patrẽ Domini nostri Iesu Christi, det vobis apertos oculos cordis vestri, vt possitis cõprehendere cũ omnibus sanctis, quæ sit longitudo & latitudo, sublimitas, & profundũ, scire etiã super eminentẽ scięti claritatem Christi, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei, Hoc est, vt sic tot Dei magnalia sigillatim considerantes impleatur anima vestra, & referta sit semper considerationibus Dei. Litera breuior & cõ- *Simile.* iunctior oculos acutiores exigit, quàm quę maior est & magis sparsa; sic hæ minutiæ, quas nobis accumulant Euãgelistæ, exactiorem gerunt considerationem, quàm alia. Ingressus est igitur Dominus in Nauiculam & dormiebat in puppi super cerui cal. Securè poterat in vtramque aurem, vt aiunt, dormire Dominus: quoniã secundùm quòd Deus, nullus illum lędere poterat: in quantum homo, omnis paterna prouidentia super illum *Zach.3.* vigilabat. Vidit Zacharias septem oculos super lapidem vnum, & dixit ei Angelus. Hi sunt oculi Domini, qui discurrunt super vniuersam terram. Numerus septenarius *1.Reg.2.* apud Hebręos multos numeros comprehendit: nã vbi nos legimus, donec sterilis peperit plurimos, legit Hebræus, peperit septẽ: & alij legũt mille. Petra hęc erat Christus, super quam septem oculi Domini qui discurrunt superyniuersam terram, sunt: quoniam prouidentia Dei, quę omnia circunspicit, super ipsum singulariter fixerat oculos, atque Angelorum multitudo in omnibus vijs suis ipsum custodiebat, & obseruabat, *Et ecce motus factus est magnus.* Mira res! intrante Domino in nauiculam, tempestates insurgunt. Mox vt Deus in animã per gratiam ingreditur fluctus tentationum & persequutionum ipsam summergere contendũt, & cùm sit Deus pacis amator, ac tranquillitatis author, bella mouet, prælia concitat in anima quã habitare dignatur: ita, vt Sapiẽs nos præmoneat, dicens, Fili accedens ad ser uitutem Dei, stain patientia & timore, & *Eccl.2.* præpara animam tuam ad tentationẽ. Cùm *3.Reg.17.* Helias ingrederetur domum cuiusdam mulieris viduæ, apud quam hospitabatur, protinus mortuus est filius eius, & domus lachrymis, ac gemitibus impleta est. Et ingredien- *Matt.21.* te Domino sanctam ciuitatem cõmota est, vniuersa ciuitas. Hoc idem refert D. Chry- *D. Chrys.* sost. quẽ cùm quidam Monachus sic interrogasset. Quid causæ est, pater, quod cum essem in sęculo, securus, ac quietus viuebam, postquàm autem habitum hunc religionis indui, tot mihi succrescunt mala, tentationes, tristitiæ, bella, vt nec me ipsum ferre iam possim? Respondit. Interrogabo & te aliud verbum, ad quod, simihi responderis, & quæstio tua soluta remanebit. Cum in pa- *Simile.* lęstra duos equites contendere cernis, ictibusque arma scindere vides, strictisque gladijs se inuicem fortiter ferire, cruorẽq; eorum cum sanguine equorum mixtũ tingere terram, nũquid tu, qui inspector in rotaes, turbaris? tu times? es tu qui trepidè cogitas, quomodò te ab aduersariorum ictibus defendas, quomodò potiùs tu illos gladio ferias? An illi has secum curas verśant & perturbationes patiuntur? illi certe hæc sustinẽt: tu potiùs eos irrides, cum in prælio illo non rectè se gerunt. Sed si tecum inirent certamen, magnoque impetu te adoriri contenderent, iam hæc te vrgeret cura, quæ illos; iam perturbatus animo manum ad arma mitteres, vt te ab eorũ impetu protegeres. Scias ergo frater quod sacra religio palęstra quædam est, in qua milites Christi in spiritualibus bellis se exercent, ibique & contra dæmones, & contra se ipsos atque aduersus

suos

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos irrationabiles appetitus dimicare contendunt. Tu cùm in mundi rota spectator dumtaxat stabas, nec certamini intereras, nihil patiebaris, imò & monachum aliquando irridebas, si ipsum ab aliqua passione vel occasione superatum, videbas irrisorioque libellos aduersùs illum scribebas, Cæterùm postquàm religionē intrasti, iam palæstram ingressus es, iam tibi cura erit, quomodò te à tot aduersarijs defendas: nam in mundo solùmmodò inspector eras, hic iam certator & athleta stas: non mireris si alias perturbationes monachus factus sentias, quas secularis minimè experiebaris. Sic & iustis accidit, vt cùm Deum in illis videant, dæmones confestim aduersus illos insurgunt. Vnde
Can.1. & de sponsa dicitur. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Anima enim quæ Dei amica ac sponsa sit, inter tribulationes, tentationes, atque labores veluti inter spinas viuit, semper autem spirās liliorum fragantiam & odorem, quoniam inter ipsa mala quę patitur, patientiæ ac humilitatis odores emittit. Et Psalmista ait. Seruite
Psal.2. Domino in timore, & exultate ei cum tremore; Nam in aduersis timere, in prosperis tremere debemus. Cum tevides cum Deo delicijs affluere, magnisque videris abunda re meritis, tunc non solùm time, sed treme: quoniam te tunc maiora mala expectant, multaque certamina experieris, vt patet de
2.Corin.12 Paulo postquàm vsque ad tertiū cœlum raptus est. Quarè ipse dicebat. Cum timore & tremore vestram salutem operantes. Quo circa Christus Dominus postquàm Discipu
Ioan.13. lorum pedes lauerat, & Sacrosanctum Eucharistię sacramentum eis contulerat, post quàm eos in sacerdotes ordinauerat, filiolos dixerat, magnaq; amoris symbola dederat, interrogauit eos, si gladios haberēt, aliàs vē derēt tunicas & eos emerent; insinuans per hoc, q̄ post talia Dei munera subsequi solebat maior tentatio, & ideò armis indigerēt, licēt posteà se explicuerit, q̄ nō de materialibus armis intelligeret, sed de spiritualibus, cū dicit. Vigilate & orate vt nō intretis in
Mat. 26. tentationē: ideò vua ad torcular vehitur vt pessundetur, & exprimatur vinū. Ad hoc
Simile. ad religionem venisti vt tentationibus proberis, vnde tunc maximè oppugnaris, cum non sentis te oppugnari. Tranquillitas hęc tempestas est: Exoneretur nauis, sarcinæ in mare proijciantur: vt qui in ea vehuntur viuant: nam & nauis in qua Paulus ibat perijt, vt animę saluarentur; sic temporalia debes dimittere cùm oportet, ne anima tua periclitetur. *Ipse verò dormiebat.* O somnum Dei & somnum timētium Deum! hic enim somnus facit, vt nec tempestatem, nec tentationes, nec labores alios sentiant. Dormiunt iusti ac requiescunt in Deo secundùm illud Psal. 4. In pace in idipsum dor- *Psal.4.*
miam & requiescam: talique sopore detenti nec mala præsentis vitę sentiunt, ne propterea à Dei amore auertuntur. Immisit Do- *Genesis.2*
minus soporem in Adam, & tulit vnam de costis eius ex qua formauit Euam: nam tali sopore impeditus homo, non sensit damnū quod sibi inferebatur exossando illum. Excarnificantur Martyres, minutatim eorum membra secantur, franguntur ossa, & ita Dei amore sopiti sunt, vt vix id sentiant, nec clamorem emittūt, nec lachrymas fundunt, nec querulosas dant voces: quoniam quasi somniantes torquentur. Super ardentes prunas deambulabat Sāctus martyr Ti- *D.Tib.*
burtius, & quasi somniabat se super flores incedere. Dormiebat Petrus in carcere, & *Actor. 12.*
Angelus percussit eū vt excitaret, & tamen nec ille sentiebat. Nihil sentit iustus nisi id quod ab eo possit Deum auferre, cętera quasi inania reputat: quoniam securè dormiunt in Deo. Quinimò & ipse Deus eos dormientes obseruat, ne quis eorum tranquillitatem turbet. Adiuro vos filiæ Hieru- *Can.2.*
salem, ne suscitetis nec euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Quarè iusti mala sua somniando transeunt & bonis vigilando fruuntur; è contra mali bonis suis somniando fruuntur, cū mala & dānavigilantes patiantur. In somnijs vidit Nabuchodonosor statuam illam auri, & argenti, & æris: *Danie.4.*
quoniam bona huius mundi somnia sunt, vt Isai. cap. 19: dixit, Sicut somniat esuriens *Isa.19.*
& comedit, cùm autem fuerit experrectus vacua est anima eius, & sicut somniat sitiēs & bibit, & postquàm fuerit expergefactus lassus ad huc sitit. Somniat quidem malus sicut & bonus, diuersa tamen somnia vtriusque sunt. Sæpe tibi accidere solet vt tam *Simile.*
dulces res ac placidas somnies, quod tibi displiceat si expergefactus fueris à somno: aliquandò tamen tam horribiles res tibi in somnijs repręsentantur, vt sit tibi dulce excitari. Iustorū somnia res dulces sunt, nempe cœlestium contēplatio: impiorum pessi- *Sap.17.*
mæ ac horribiles res illis apparēt, vt Sapiēs *Gen.28.*
ait. Dormiuit Iacob super petram & vidit scalam vsque ad cœlum erectam, & Angelos Dei ascendentes & descendentes per eam:

Can.4. eam: quoniam Angelos & cœlos somniant iusti. Nabuchodonosor autem somnium vidit quod illum pauidum ac perterritum reliquit: quoniam terribilia quę passuri sunt reprobi, in somnijs illis apparent. Igitur dormiēte Domino tempestas irruit, & Discipuli excitauerunt illum dicentes. *Domine salua nos, perimus.* Sapienter quidem fecerunt currendo ad Vitam, quæ est Deus, non ad mundi auxilia in quibus est mors: quemadmodùm cùm sanguis sagitta virulenta tan-
Simile. gitur, ad cor colligitur, & cum illud tangit venenum, interit: sic quia Mundus est cor mali (nam ibi habet thesaurum suū & per consequens cor) cum ad illum confugit impius, mortem iuuenit: quoniam ibi virus latebat. Clama ergo ad Dominum, ne cesses, aut despondeas animum, quia non statim
D. Chrys. respondet tibi, sed perseuera pulsans. Numquid, ait Chrysostomus, si seruus pulsat fores domini sui, & non protinus respondet
Simile. ei alius conseruus, numquid irascitur illi, quia citò non aperuit illi fores? minime, sed si pulsat dominus & confestim non aperitur ei succenset seruis, quia dominus est. Ne tristem vultum, aut similem irato ostendas Deo, quia ad primum ictum non statim respōderit tibi, sed clama, ne cesses, perseuera pulsans, dominus quippe domus est, & tu seruus, & cum ei libuerit aperiet tibi. Tu tamen confestim, cùm audieris vocem eius, respōde, aperi ianuas cordis tui. quia Dominus est, & meritò irascetur tibi: sicut quia sponsa inutilibus excusationibus distu-
Cant.5. lit pessulum ostij sui cubiculi attollere; iratus sponsus declinauit atque recessit ab ea, *Erat autem Christus super cerui cal dormiens.* Aliqui dicunt quòd Christus super nudam tabulā proiecit se, aliquis autē cùm eū sensit somno oppressum, puluinar sub capite eius posuit vt melius haberet: quoniam qui vobis viā salutis docent Christi Euangelium
Luc.10. prędicando, digni sunt, quibus vos operas vestras exhibeatis, eosque eleemosynis ac muneribus vestris alatis: quoniā dignus est operarius mercede sua, nec omne eorum prēmiū Deo remittatis, sed & vos etiam quod commodè poteritis eis exhibete. Vn-
2.Reg.2. de 2.reg.2. Dixit Dauid viris Iabes Galaad qui corp⁹ regis Saulis sepelierūt: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiā hanc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum, & nūc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem. Sed ne videretur omnia ad Deum remitterre subdit. Sed & ego reddam gratiam, eo quòd feceritis verbum hoc. Nam & Paulus dicit. 1. Timot. 5. Qui *1.Timo.5.*
benè præsunt Presbyteri, duplici honore habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. scriptum est enim, non alliga- *Deut.25.*
bis os, boui trituranti.

Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerūt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes sauiores, ita vt nemo posset transire per viam illam. Suæ quidē sunt diebus & noctibus vices, quas Dominus constituit, vocans lucē, diem, sic vt & Man- *Virgilius.*
tuanus cecinit (Nō omnia semper astra, sed alterius nunc hoc nunc imperat illud) atqui Christus noluit tandem diabolicæ versutiæ tenebras nobis incumbere. Venit igitur lux vera, vt eum, qui mortis imperium retinebat, subuerteret: nam & ipse dixerat Ioā. 11. Aduenit filius hominis, vt dissoluat *Ioan.11.*
opera diaboli. Huius suæ intentionis, & facti visibilia signa proposuit, cū malignos spiritus è corporibus & animabus obessorum expulit, & etiam cùm ipsi spiritus, Christo præsente & creditum sibi à Patre munus inchoante, conqueri & rugire cœperunt, vt in præsenti casu accidit. *Occurrerunt ei duo dæmonia habentes.* Marcus & Lucas vnius tantū faciunt mentionē, licèt non asserant vnum solum fuisse, ac proinde nec contraria Matthęo scribunt. Vnius autem tantùm *D.Aug.*
faciunt mentionem, sicut ait Augu. lib. 2. de consensu Euangelij. cap. 24. Siue quod hic inter duos illos clarior esset & famosior, per cuius curationem fama Christi latiùs clariùsque insonuerat: siue, vt vult Chry- *D. Chrys.*
sost. quòd hic fæuior esset, vnde eius fæuitia latiùs à Marco & Luca describitur, quam hic pretermisit Mattheus. Vel tertiò potest dici, ob idvnius tantum factam esse mentionem, quòd forte hic solus fuerit, qui curatus Christum sequi voluerit, & à Christo missus, longè latèque ipsum prædicauerit; nā de suis duobus nihil tale narrat Matthæus. Dicunt ergo de illo dęmoniaco Lucas & Marcus multis temporibus hoc malo afflictum fuisse, nudum incessisse, in domibus non mansisse, nullis cathenis vinciri nec domari potuisse, in deserta actum, in monumentis habitasse, ibique lapidibus se se concidisse, ac vt habet Mattheus, omnibus transeuntibus timori & horrori fuisse: inquo & summam eius miseriam, qui sic vexabatur à dęmone, & maximam diaboli tyrannidem atque sæuitiam, simulq; & Christi misericordiam atque potentiam nobis ostendere

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostendere voluerunt. Vt autem meliùs intelligatur, quomodò hi dæmoniaci habitauerint in monumentis, & in desertis locis, & montibus, sciendum, quòd Iudæi suos non sepelierunt in ciuitatibus, ne contaminarentur, sed extra ciuitatem in agris, & maximè in montibus, ac desertis locis, vbi vnaquæque familia suum habebat sepulchrum in aliqua rupe excisum, aut in aliqua spelunca delectu, aut ex lapidibus, & ex fossione structum, tantam habens altitudinem, & latitudinem, vt multi erecti illud ingredi possent, & multi in eo simul sepeliri. Patet istud ex variis Sacræ Scripturæ locis ex sepulchro Domini, ex sepulchro Abrahę, & sepulchris de quibus legitur. 4. reg. 25. vbi dicitur Ioas vidisse sepulchra, quæ erant in monte, misisseq; & tulisse ossa de sepulchris, & per ea polluisse altare in Betheel. Hinc etiam est quod toties in scriptura dicantur quidam illati, vel non illati in sepulchris patrum suorum. Quarè mirum videri non debet, si dæmoniaci isti in sepulchris habitarent, idque in desertis locis & montibus. Vt autem hic manerent diabolus, adegit eos. Primò, quoniam diabolus iniquitia ac crudelitate gaudet: magnum autem crudelitatis indicium est sepulchra ingredi, & ibi inter mortuorum ossa habitare, quod religioso ac naturali quodam metu omnes abhorrent, & maioris sæuitiæ erat inde exire & incautos viatores adoriri, qui ob hoc magis eos horrebant, quòd è sepulchris eos cernebant egredi contra eos. Chrysostomus & Theophilactus volunt quod dæmones in hoc volebant hominibus peruersum quoddam dogma suadere, nempe quòd animę hominum pessimorum dæmones fiebant. Vnde inquit Chrysost. Aruspices occidunt pueros, vt animam eorum cooperantem habeant, propter quod & dæmoniaci clamant, Anima illius sum. Aug. lib. de hæresib cap. 86. hunc errorem tribuit Tertulliano. Denique hinc discès, quibus rebus dęmones maximè delectentur, nimirum hominum morte: ac vbi sit illorum pars: nam non inter viuos, nec in terra viuentium, sed inter mortuos sors illorum est.

4. Reg. 25

D. Chrys. Theophil.

D. Chrys.

D. Augu.

Aliqui dicunt dæmoniacos hos occurrisse Christo domino animo nocendi illi, sicut alijs solebant, sed cùm Marcus dicat, quòd vnus horum, videns Dominum à longè, cucurrit, & adorauit eũ, ex eo infertur non occurrisse animo nocendi illi. Rectius dicitur, dęmones illos occurrisse Christo, & ad id coegisse dæmoniacos, vel quia Christi virtute ad id cogerentur, vel quod præsentientes dæmones præsentiam alicuius, qui eos torquere posset, sperarent se humili supplicatione aliquid melius posse impetrare: nam cũ nullus hos dæmoniacos ad Christum adducere valeret, propter eorum sæuitiã, Christus ad eos curandos venit, & sibi occurrere fecit, ne si ipse ad eos iret, & vsque ad locũ, in quo erat, requireret, vanæ gloriæ cupidus videretur. Et *ecce clamauerunt dicentes. Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tẽpus torquere nos.* Dolor maximus est dæmoni ab alia potestate pelli ab obsessis. Primò, propter eorum superbiam, quæ nulli alij cedere velit: Secundò, quoniam in hoc maximam voluptatem capit dæmon, quòd homines damno afficit, & quomodocumque permittitur, torquet, vt in Iob vidimus, quãta alacritate ac celeritate facta sibi copia à Deo, ipsum percusserit, & vlcerauit, alijsque quàm plurimis damnis affecit. Impediri ergo ad hoc quod ei tantùm placet, maximè torquet illum, quemadmodùm videmus alij quos homines ad nocendum alijs adeò affectos, vt ab hoc impediri, sit illis maximus dolor. Vel ideò metuebat exire ab homine, timens ne simul præciperet illi extrà regionem illam ire, & in abyssum intrudi, quo sciunt ipsos post diem iudicij incendendos: & ideò dicit apud Matthæum venisse antè tempus torquere nos. Nondum enim dies iudicij aduenit, in quo ita demergemur in abyssum, vt nullo modo liceat nobis inde exire, sicuti modò cùm nocendi nobis tempus datur. Vnde apud Marcũ rogabat eum dæmon, ne expelleret illum extrà regionẽ & apud Lucam, ne præciperet illi in abyssum ire. Quod autem dicunt, quid nobis & tibi Iesu fili Dei? ideò Lucas ait dixisse, Scio quòd sis sanctus Dei: secundũ Ambrosium id dicebant, non quia id certò sciebant (si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent) sed loquebantur secundùm opinionem, quæ de Christo tunc temporis in omnium versabatur ore, quòd esset filius Dei & sanctus, vel si ipsi coniecturaliter aliquid capere de hoc poterant, videntes tot per illum mirabilia fieri: vnde vt id explorarent. id dicebãt: sicut in tentatione fecerunt: Nã & Iacobus dicit quòd dæmones immreitò Deũ contremiscũt: & columnę cœli pauent ad nutũ eius, ait Iob. Verùm hæc inter bonos & malos spiritus differentia est, quòd boni spiritus obsequiũ Deo

Luce. 4. D. Amb.

Iacobi. 1. Iob. 26.

D. Hier.

Deo voluntarium reddunt, mali verò coactum. Vnde Hieronym. in hunc locũ. Non enim voluntatis, inquit, ista confessio est, quam præmium sequitur confitentis, sed necessitatis extorsio, quæ cogit inuitos. Veluti si serui fugitiui post multum temporis dominum suum videant, nihil aliud nisi de verberibus deprecẽtur. Sic & dæmones cernentes Dominum in terris repentè versari, ad iudicandos se venisse credebant. Idem ferè contigisse temporibus Valentis Ariani narrat Sozomenus histor. Eccles. lib. 6. cap. 26. & Ruffinus Aquileiensis lib. 2. cap. 4. Nam duos Macharios Ægyptium & Alexandrinum magni Antonij sectatores Lucius Arianus in exilium depelli fecit, noctu enim comprehensi in Ægyptiã quandã insulam paludibus circumdatã ducti sunt: hãc homines prophani alieni à Christiano dogmate inhabitabant, vnde & antiquum templum quod apud ipsos erat, in magno honore habebant. Cùm autem illinc abirent, ferunt mox filiam sacerdotis dæmone obsessam in occursum illorum venisse, quam homines insulani currentẽ ac vociferantem, re tam repentina & inexpectata stupefacti sequebantur: vbi autem ad nauem venisset inqua sancti senes vehebãtur, obtestabatur eos & ad terrã prouoluta suppliciter, ac magna voce clamabat, inquiens, Vt quid ad nos quoq; venistis, ô magni Dei serui? hæc enim exigua insula antiquum est nobis domicilium, ne cuiquàm molesti sumus, sed cũctis mortalibus ignoti, hoc loco vndique paludibus cincti, delitescimus: si verò placuerit vobis, hanc nostram possessionem vsurpate, & vobis propriam vindicate, nos autem cedemus. Huiusmodi voces edebat puella, increpantibus autem dæmonium ijs qui cum Machario erant, sanæ mentì restituta est. Vnde pater illius vnà cum domesticis & insula illa ad Christianismũ accesserunt, & sinè cunctatione templum destruxerunt, & in Ecclesiam commutarunt.

Sozome. Rufinus.

2. Petri. 2.

Venisti ante tempus torquere nos. Si torturam vocabant inuitos expelli ab obsessis, & impediri, ne nocerent: Volebant dicere. Cur nos à nostris cohibes moribus antiquis, quibus datum est hominibus nocere vsque ad diem Iudicij, qui nondum aduenit? Ergo antè tempus cohibes nos: sic enim dicitur. 2. Petr. 2. Rudentibus inferni detracti sunt de cœlo in hunc caliginosum aërem in locum tentationis reseruati vsque ad diem Iudicij, quando in abyssum inferni cũ omnibus suis condemnabũtur. Vel secundum Albertum antè tẽpus passionis Christi, quando ex scripturis cognouerunt à parte potestatis se fore cassuros. Vnde Apocal. 2. dicitur Draco habere iram magnã, sciens quia modicum tempus habet: licèt enim esset longum, tamen appetitus suæ malignitatis reputat modicũ. Verùm prima & secunda interpretatio simpliciores sunt.

Albertus Magnus. Apocll. 2.

Aliqui dicunt quod ideò poscebant dæmones, ne mitteret eos extra regionẽ: quoniam sicut diuersi dæmones alijs & alijs vitijs, plus delectantur, ita alijs & alijs regionibus magis gaudent, maximè his quibus mores hominum propter veterem consuetudinem cum eis, perspectos habent, ac vbi eis maior occasio, ac spes est nocendi. Abyssus autem pro inferno sumitur in nouo Testamẽto. Existimabãt ergo dæmones quòd si extra regionem eos pelleret Dominus, in abyssum eos esset intrusurus: eò quòd, modò in aëre caliginoso detinentur, dum tempus bellorum contra iustos durat, & certis locis deputãtur, nec ab eis sunt discessuri, nisi præcipites mittantur in infernum, & hoc timore acti timebant, ne pellerentur à regione, ac proinde idem erat petere, ne mitterentur in abyssum. Lucas ait quod interrogauerit dæmonem istum Christus, quod nomẽ haberet, & respondit, Legio: & hoc ideò, vt miraculi magnitudo videretur, qui imperio suo dæmoniorũ legionem expulerit, & vt nos cautos ac solertes redderet, videntes quòd non solum vnus aut alter dæmon, sed legiones & agmina eorum aduersùm nos dimicant. Legio autem secundum Iansenium continet. 1250. milites, non autem. 6666. vt alij putant: nam legio diuiditur in decem cohortes, cohors verò in. 50. manipulos, manipulus in. 25. milites. Quarè cùm priùs dixerunt Euangelistæ hominem occurrisse, qui habebat dæmonium & spiritum immundum; nomen, Dæmonium, & spiritus, collectiuè debet accipi pro tota hac congregatione dæmonum. Nam vt Remigius dicit, Dæmonium, non est Latinum nomen, & in Græco, Diamon, idem est quod intellectus, & Dæmonium, est collectiuum dæmonum, sicut populus est collectiuum hominum. Alij dicunt, quòd dæmonium, est quasi denominatiuum à dæmone, & cum Græci sequentes Platonem, diuidunt dæmones in calodæmones, & cacodæmones: hoc est

Luce. 8.

Iansenius.

Remigius.

bonos

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonos & malos intellectuales: nos accipimus dæmonem pro malo dæmone semper, & tunc est apud nos in vsum significationis idem quod nequam intellectuale. & hoc vlterius transferentes dicimus nequam spirituale, vt ad ephe. 6. dicitur contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. *Ephes. 6.*

Erat autẽ non longe ab illis grex multorum porcorum pascens, dæmones autem rogabant eum dicentes. si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis ite. At illi exeuntes abierunt in porcos & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare & mortui sunt in aquis. Primo quæritur vndenam illi porci venerint, cùm secundùm legem sit animal immundum nec possit edi aut sacrificari à Iudeis? Respondet glossa Hieronymi dicens, quod Gerasa ciuitas est Arabiæ, non longè à monte Galaad, vbi Iacob & Laban fœdus percusserunt gene. 31. & nõ longè à stagno Tyberiadis, in quo porci sunt præcipitati, & ibi Arabes habitabant qui porcis vescebantur. Alij inter quos Iasenius, verisimilius existimant Gadarenos fuisse israelitas, nam alias Christus non isset ad prædicandum eis, quippe qui non fuit missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel: & secundò, quia hæc regio iure pertinet ad Israelitas. Inhabitata enim olim erat à dimidia tribu Manasse, & â tribu Gad, à quo nomine putant quidam ciuitati nomen Gadara datum, & ex Iosepho satis constat Gadarenos fuisse Iudeos: & quoniam his non licebat vesci carne porcina, cuius essum lex Mosaica interdixit, permisit dæmones porcos ingredi & perdere, vt pœnas contẽptæ vel neglectæ Legis darent, admittendo porcos quos contra verbũ Dei aluerant. Et hæc fuit vna ratio quare permiserit Dominus, vt dæmones in porcos intrarent, & secundò, vt appareret crudelitas atque sęuitia dęmonum, qui tanto odio homines prosequuntur, vt quãdo ipsos lędere non permittuntur, in res ipsorum sęuiant vt eas perdant vt in Iob patuit: Sperabant etiam Dominum eis hoc cõcessurum, vt in porcos intrarent, eo quòd animal illud immundum in lege reputabatur atque abominabile erat Iudeis: quare credebant Christum obseruatorem legis Mosaicæ facile eorum petitionem concessurum: & etiam, vt homines illi hoc damno consternati Dominum non reciperent, nec eius prædicationem, quæ tam fructuosa erat, audirent, sicut & postea exparte euenit. Deinde vt ostenderetur re ipsa verum esse, quod dæmones dixerunt legionem ibi habitasse eorum. Voluit etiam confutare errorem Saducæorum qui negabant spiritum esse, aut dæmonem, ac proinde nec homines ab illis vexari posse, sed id tribuebãt ægritudini corporali. Nec enim fingi potest ægritudo aliqua illius hominis, quæ tam citò in porcos transiret, vt illos præcipites daret in mare. Item vt videas quãta sæuitia sit dæmonum si à Deo non coercerentur, quid in homines facerent, cùm talia in res suas operentur. Postremò, vt discas temporalia spiritualibus postponere. Quicumque enim spiritualis profectus omnibus corporalibus rebus præponendus est, ac proinde non æstimauit Christus vt totus ille porcorum grex periret, dum modò spirituale lucrum ex illo consequeretur: & quia Domini est terra & plenitudo eius, nulli in hoc fecit iniuriam Dominus. *Pastores autem fugerunt, & venientes in ciuitatem nunciauerunt omnia, & de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu, & viso eo, rogabant vt trãsiret à finibus eorum.* Ex humilitate ac timore existimauerunt se in dignos præsentia Christi, videntes crudelem illum dæmonia eum sanæ mentis & vestitum circa Christum stare, licet etiam id fecerint amore rerum temporalium, quas cum porcis amiserant. Quare non est comparandus hic timor atque humilitas, cum illa quam Petrus exhibuit Christo infra cap. 10. cùm dixit. Exi à me Domine, quoniam homo peccator sum, nam timor iste Petri reprehensione carebat, eo quòd ex sola animi humilitate procedebat, horum verò timor non ex simplici, sinceraq; humilitate nascebatur, sed partim etiam & magis ex nimio amore rerum temporalium, quibus malè tũnebãt: quarè à Petro non recessit Christus, ab his autem sic.

In hoc miraculo docemur, quòd Deus ob bonũ nostrum permittat diaboli sæuitiam: Sunt enim dæmones fabri qui nobis coronam construunt, vt in Iob, & in alijs vidimus. Vnde Esai. 54. dicitur. Ecce ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, Et ego creaui interfectorem ad disperdẽdum. Omne vas quod fictum est contra te, non dirigetur. Vbi Hieronymus dicit. Hic faber diabolus est, qui prunas peccatorum in suflat, qui & omnium malorum artifex est, nõ necessitate naturæ, sed mentis arbitrio, à quo omnes fabricati sunt qui Ecclesiam impugnant, & propterea non dirigentur, sed præsentes pœnas sentiẽt & futuras. Post nauis tempestatem dæmones occurrũt: vt intelligatur, quòd nunquam deerit persequutio aliqua in Ecclesia, nam etsi homines cessent, dæmones nunquam cessabunt, nec tranquillã patiẽtur esse hãc Nauiculam: quoniam nec lassitudine, nec pœnitudine, nec ob aliquã causam deficient. In his autem dæmoniacis qui in sepulchris habitabant, & qui vincula rũpebant, ostendit suam potẽtiam Dominus: vt ostenderet quòd ipse est de quo cecinit Psalmista dicẽs: Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperãt qui habitant in sepulchris. Hunc hominem obsidebat dæmon: quoniam diabolus totum hominem circundat, obsidet, ac intercipit, vt nullus sit locus per quem Dei gratię aut auxiliares copię cœlestes ad eum ingrediantur. Legio autem illum obsederat: quoniam nullum magnum peccatum est sine magna vitiorum caterua, sic enim inuidia secũ trahit suspicionem, detractionem, vilipensionem, & nonnunquam homicidium, vt in Cain vidimus. Hic in sepulchris habitabat: quoniam talium peccatorũ, sicut qui sunt in sepulchris vulnerati, non recordatur Deus secundùm illud Psalm. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius. Videntur enim isti esse illi, qui cùm in profundum venerint peccatorum, contemnunt. Et ita Deus hos aliquando dimittit, sed vt tendat ad quodlibet genus pecatorum attingit potentia & misericordia sua, etiam hunc demoniacũ sanat. Vel dicitur habitare in sepulchris: quoniã peccatores in sterquilinia, ac spurcitias & fœtorem vitiorum facit diabolus vt delitescant. Nec sine causa additur, quòd dęmoniacus ille die noctuq; clamans seipsum lapidibus cõcidebat: quos enim diabolus obsidet, hos omni turbulentia ac inquietudine replet, vt & se ipsos in conscięntia concidãt, iuxta illud Esai. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus. Et. 57. Cor impij quasi mare feruẽs. Et Hierem. 16. Seruietis ibi dijs alienis, qui non dabunt vobis requiẽ die ac nocte. Alienatus etiam erat mente: quoniam peccatores, insani sunt & amẽtes, atq; animo ac mẽte alienati, cum se in æternos ignes præcipitare velint: quare stultos eos passim Scriptura vocat, & cum ad mentem redijt prodigus ille dicitur, Reuersus insę. Ad quos & clamat Esai. Redite prævaricatores ad cor. Hoc est, ad mentem. Nec solùm autẽ seipsos, sed & alios inquiẽtãt peccatores: ideò quippe additur, quòd nemo audebat transire per viam illam. Cui enim parcit detractor? Non sapienti, non sancto, nõ amico, nõ mortuis, non Deo, tandẽ omnia rodit virulenta lingua, omnia contemnit & deridet. Et etiam quia à peccatoribus omnes fugere debẽt sicut à leproso, ne contaminentur: sicut à serpente quam scis esse in aliqua via non audes per illam transire: sic peccatores fugere debes, ne inuoluaris in peccatis eorum, vt dixit Moyses: Recede à tabernaculis peccatorum, ne inuoluamini in peccatis eorũ. Et Sapiẽs quasi à facie colubri fuge peccatũ. Vnde Cain post peccatum profugus habitauit super terram. Denique denostro dęmoniaco dicitur, quòd nullus eum domare poterat. Proh Deum in mortalem, quot peccatores inuenies, quos non reuerentia, non metus legis, non multitudo hominum, non exhortatio, non minæ, ab insania sua eos reuocare possunt, vt patet de Pharaone; Et Sapiens dicit: Considera opera Dei, quòd nemo potest corrigere quem ille despexerit. Omnia vincula dirũpunt, audẽt quidquid animo collibitum fuerit, ita vt de eis dicat Propheta. A seculo cõfregisti iugum, rupisti vincula, dixisti, non seruiam. Dæmoniaci isti viso Iesu trememere, ac insanire cœperunt. Insani sunt quippe homines pessimi, quoties Euangeliũ audiunt aut Christi doctrinam, quę eorum mala opera arguit ac condẽnat, nec Euangelium velint esse, nec Deum prohibitorem aut punitorẽ habere. Cauſantur se etiã antè tempus torqueri, nam impijs damnatio inopinatò semper & ante tempus venit; habent enim voluntatẽ semper peccandi, si semper viuere liceret. Quapropter & Dei voluntatem hinc intelligere poteris, qui voluit hominem mortalem fieri ne damnationem suam semper peccando augeret.

Ejice nos in porcos. Hoc permisit Dominus, & præter rationes supra datas, hanc accipe, vel extende, si consonat datis: vt latius propagato miraculo pij ad fidem commouerentur, & impijs omnis excusatio adimeretur; sic enim omnia Dei opera ordinantur pijs in bonum, impijs in testimonium. Sic vno quolibet opere omnes homines admonet, sic in subuersione Sodomæ omnes impios terret, sic in submersione Pharaonis omnibus impijs repugnantibus minatur: sic per infirmitatẽ vnius hominis omnes sanos docet quid de se sentiãt: sic per ignominiosam

Gloss. *D. Hier.* *Gene. 31.* *I. Senius.* *Mat. 15.* *Ioseph.* *Moralitas* *Psal. 8.* *Mat. 10.* *Moralitas* *Esai. 54.* *D. Hier.* *Psal. 67.* *Genes. 4* *Psal. 87.* *Prou. 18.* *Esaie. 48* *Idem. 57.* *Hierc. 16.* *Luc. 15.* *Esaia. 46* *Hier. c. 2.* *Numc. 16.* *Eccles. 21.* *Genesis. 4* *Eccles. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortem aliquorum, ad memoriam nobis reducit nostra commissa. Id quod Christus ostenditur, cùm sibi nunciaretur de Galileis à Pilato occisis. Nũquid, ait, putatis hi soli peccauerunt præ omnibus aliis? Imò dico vobis nisi pœnitentiã egeritis, omnes similiter peribitis. Intrant dæmones in porcos: quoniam peccatores spurcitijs deditos, qui capita semper ad terrã submissa gerunt, qui ad peccata redeunt, sicut sus lota in volutabro luti: in talibus, inquam, amat diabolus habitare. In locis humẽtibus, ait Iob, vbi luituosa loca solent esse porcis apta, habitat dæmõ, vbi & vmbra est, peccatorum quæ solis ardores, hoc est gratię Dei detinet, ne tales humiditates peccatorũ siccet, Sic enim ait: Sub vmbra dormit in locis humentibus. Insuper & hinc colligimus nihil posse aduersum nos diabolũ, nisi permissione diuina fiat ei copia. Quare nõ debemus timere illum: Vnde Augustinus super Psal. 55. ait: Nec homine nec diabolum timeamus, nec iste nec ille facit aliquid, nisi quantum permittitur; nihil autẽ illi permittitur nisi quod nobis prodest. Id autem quod rogauerunt eum Gadareni, vt discederet ab eis, etiam si ex timore temporalium id fecerunt; tamen etiam fuit reuerentia quędam, timentes ne intrante viro iusto in finibus eorũ, rememorarẽtur peccata eorum & punirẽtur à Deo: quod & in porcis videbãt inceptum. Sic enim mulier illa cuius filius ad introitum Prophetæ mortuus fuerat, dixit: Quid mihi & tibi, Vir Dei? Ingressus es ad me, vt rememorentur iniquitates meę, & interficeres filium meum.

Luca. 13.

2. Pet. 2.

Iob. 40.

Idem.

D. Aug.

3. Reg. 28.

Cap. IX.

ET ASCENDENS Iesus in nauiculam, transfretauit & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticũ iacentẽ in lectο.

Primò quæritur, quando contigerit hæc curatio paralytici, an statim atq; à Gerasenorum terra egressus est, an quibusdã interiectis? Et occasio huius quæstionis est, quòd D. Marcus statim narrat Archisynagogi Iairi filiæ suscitationem. Eundem etiã ordinem Lucas obseruat. Verũ tamen Matthæus statim atq; de dæmoniacis & transfretatione loquutus est, hanc de paralytico historiã describit. Requirendum igitur est quomodò recõciliari possint. Hoc enim adstrui potest, quòd quibusdã interiectis filia Archisynagogi suscitata sit post egressum Christi è terra Gerasenorum: sed hoc quæritur, an idem de paralytici curatione censendum sit? Dicimus ergo ex ipsa Matthæi narratione colligi, curationẽ paralytici prius esse factam, & tunc demum suscitatam fuisse Archisynagogi filiã. Narrat enim, Archisynagogum hunc ad Christũ accessisse, cùm ille disputaret de Ieiunio cũ discipulis Ioãnis & Pharisęorũ: quod vtiq; post Matthæi vocationem contigit. Atqui Matthæus non modò, sed & Marcus, & Lucas vocationem Matthæi huic paralytici curationi subiciunt. Consequitur ergo, curationem hanc prius esse factam, quàm Archisynagogi filia suscitaretur. Quod autem Lucas & Marcus dicunt, tunc Christum circa mare fuisse, cũ veniret ad eum princeps synagogę, nihil offendit: nam & Christus cum esset in Galilea docens, frequenter circa mare versabatur, cùm præcipuè vrbes Galileę mari Tyberiadis adiaceãt. Adde quòd Lucas, cap. 5. & Marc. 2. præmittunt hãc paralytici curationem illi dæmonum eiectioni quæ apud Gerasenos facta est: ergo multo magis eam præferunt suscitationi filię archisynagogi, quę postea cõtigit. Nec officit ordo hic à Luca & Marco positus ante nauigationẽ ad Gerasenorum regionem; cum multa soleãt per anticipationem narrare: & ex modo loquẽdi hoc liquidò patet apud Lucam tunc ordinem historię non seruasse, dicit enim cũ huius paralytici curationẽ narrat. Factum est in vna dierum, & venit in ciuitatem suam.

Marc. 2.

Lucæ. 5.

D. Aug.

d. Hieron.

Hic quæritur secundò, quenam dicatur hîc ciuitas Domini? Quod diligenter inquirit Augu. lib. de consensu Euangelistarum. Nec enim potest intelligi Nazareth, quę dicitur patria Christi, quia in ea educatus fuit: nã Marcus clarè dicit miraculum hoc in ciuitate Capharnaũ contigisse. Proinde putat Augustinus per ciuitatem suam posse intelligi totã Galileã, in qua erat Nazareth: sicut, inquit, vniuersum regnum Romanum in tot ciuitatibus constitutum, dicitur modò Romana ciuitas; vt ideo dicatur Dominus venisse in ciuitatem suam, quia venerat in Galileam, in quodcumq; oppidũ Galileę venerit. Hieronymus non aliam intelligit ciuitatem suam nisi Nazareth, à qua & Nazareus dictus est. Verùm si hanc Hieronymi interpretationẽ sequi volumus, necesse erit

D. Aug. se erit intelligere, vt docet Augustinus. vbi suprà, prætermisisse Matthæũ, quę gesta sunt posteaquàm venit in ciuitatem suam Nazareth, donec veniret Capharnaum: & huic adiũxisse de sanato paralytico: Sicut in multis (inquit) faciunt Euangelistæ, prætermittentes media, tanquàm hoc continuò sequatur, quod sine vlla prætermissionis significatione subiunguntur: nam non in Nazareth, sed in Capharnaum, quod sequitur miraculum contigisse, ex Marco constat, vt priùs dictum est. Sed rectiùs, secundùm Chrysostomum dicitur, per ciuitatem Domini intelligi Capharnaum: Nam suprà Mattheus cap. 4. dixerat, Dominum, relicta ciuitate Nazareth, venisse & habitasse in ciuitate Capharnaum: quare iam deinceps ciuitatẽ Domini vocat Capharnaum, eo quòd in ea iam principalem delegisset habitationem, quamuis nec in ea vel tantum proprij habuerit, vt esset in quo caput suũ reclinaret.

Chrysost. Matt. 4.

Lyran. Lyran. ait, Capharnaum ideò ciuitatẽ Domini dici, quia erat ciuitas præcipua Galileæ, respectu cuius Nazareth paruũ fuit oppidum illi subiectum: quemadmodùm Parisij dicũtur ciuitas alicuius nati in aliquo oppido iuxta Parisios. Sed hoc non multum refert.

Hieron. *Videns autem Iesus fidem illorum.* Hieronymus vult, nullum respectum habuisse Dominũ fidei paralytici, quæ perexigua erat, sed tantùm respexisse portantium fidem.

Chrysost. Chrysostomus tamen non vult, vt fides huius paralytici excludatur, sed cùm dicitur, Fides illorum, intelligatur fides, tàm ipsius, quàm portantium ipsum: aliàs, si ipse fidem non haberet, quomodò pateretur per tegulas dimitti? & quomodò ei dixisset Christus: Dimittuntur tibi peccata tua, nisi & ipse fidem habuisset? sanitas quippè corporalis, intuitu alienæ fidei solet aliquando concedi: sed ea, quę in peccatorum remissione cõsistit, in adultis, nisi propria fide accipi non potest. Quare quod à quibusdam dicitur: Fidẽ alienam saluare alios, siquidem intelligatur de salute corporis, verum est: hæc enim sine fide accipientis, potest illi impetrari per alterius fidem. Si verò intelligatur de salute animæ, quoniam in adultis requiritur proprius actus, non ita verum est, nisi in hoc sensu, quòd propter alterius fidẽ & orationem Deus velit huic gratuitò donare fidem, & conuertere eum ad se: eo modo, quo dicit Augustinus quòd propter orationem Stephani, Ecclesia habuit Paulum.

Augustin.

Et sic debent intelligi aliquæ sententiæ Sãctorum, vt est illa Ioannis Episcopi, quam refert D. Tho. in Cathena aurea, super hũc locum, quæ sic dicit: Quantum valet apud Deum fides propria, apud quẽ sic valuit alienа, vt intùs, & extra sanaret hominem. Similiter sententia Ambros. super Luc. dicentis: Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoscit alij, & dùm alios probat, alijs relaxat errata. Cur apud te homo collega non valeat, cùm apud Deũ seruus, & interuenieniendi meritum, & ius habeat impetrandi. Intelligendi enim sunt, sic loqui de aliena fide, peccatorum remissionẽ impetrãte, vt non excludant fidẽ eius, qui salutem cõsequitur. Quod ex ipsomet Ambrosio patet cùm subdit. Disce qui æger es, impetrare, si grauium peccatorum diffidis veniam, adhibe precatores, adhibe Ecclesiã, quæ pro te precetur, cuius contemplatione, quod tibi Dominus negare potest, ignoscit. Et sic debet intelligi, quod hic dicitur: *Videns Iesus fidem illorum.* Vel sic potest intelligi, Videns Iesus fidẽ illorum, qui infirmum portabant, idest, quam illi baiuli ostendebant ex iussione infirmi, cui fides illa inerat. Nec abhorret ab hoc, quod statim subiũgitur: Dixit paralytico: *Confide fili, &c.* Sic Titelmanus: Fides autem hic sumitur, non solùm pro assensu illo firmo in credendis de Deo, ac Christo, verùm etiam pro fiducia ex illius bonitate concepta: deniquè pro fide formata, quæ charitatem includit: ex qua talis fiducia gignitur. Quinimò in Scriptura regulariter, imò semper sumitur hic fides, saltẽ cùm ei tribuũtur effectus, qui sine charitate tribui non possunt, nec solent, vt remissio peccatorum, collatio gratiæ, aut gloriæ consequutio. Quemadmodùm est illud quod Ecclesia frequenter cantat: Tu deiecto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna cœlorum: certum est de his loqui, qui fide firmata in Deum crediderunt. Quare fidei peculiariter sanitas huius infirmi tribuitur, etiamsi aliæ virtutes ibi se insinuabunt, nempè patientia in paralytico, studium, officium, ac charitas fraterniatis in alijs cum illo: quoniam fidei propria merces est, consequi id quod credit, & sperat. Et etiam ad recõmendationem tantæ virtutis, qualis est Fidei, ait illi: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Ac si diceret: Bono animo esto, sanitatem quam petis, adipiscêris, quoniam remittuntur tibi peccata, ob quæ in morbũ

Ioannes Episcopus D. Thom.

Ambros.

Ambros.

Titelman.

Cantic. D. Augustin. & Ambros.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moralitas similc.

hunc incidisti, & ablata causa cessabit effectus. Ordinem congruũ ostendere vult nobis Dominus, quo in curandis morbis medicus hic procedit. Sicut enim peritus medicus prius causas, ac radices morborum euellit, deinde ad curandos eos procedit. Sic optimus animarum medicus, sciens radices nostrarum ægritudinum in anima latere (quoniam peccatum fuit causa infirmitatum, nã ante illud non erant. Vnde & Propheta quidam ait: Scito, quàm malum & amarum sit dereliquisse te Dominum Deum tuum. Ex eo enim quòd per peccatũ homo Deum suum dereliquit, in mala hæc omnia prolapsus est, atque exinde dolores, atque amaritudines, ignes & potiones amaras sensit.) Cùm ergò id nouerit Dominus, prius radices morbi tollit, quæ sunt peccata. Quinimo credendum est, & ipsum paralyticum aliquã fidem saltem implicitam habuisse, q̃ Christus posset tollere eius peccata: quoniam credebat ipsum esse potentem ad tollendam quancumque causam ægritudinum, ex quibus vna erat peccatum: & quia credebat ipsum esse Messiam, quem sciebant deleturũ esse peccata: ac proinde credendum est aliquod desiderium simul cum hac fide habuisse, quòd Dominus illi remitteret peccata, licet ipse Dominus præparauerit cor eius tunc ad hoc: quoniam facilè est in conspectu Dei subitò honestare pauperem. *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat.* Sciebant quidem Pharisæi ex Lege solius Dei esse dimittere peccata, & videbatur Christus sibi hoc tribuere, licet ex verbis eius hoc colligi non poterat: quoniam nõ dixit, Dimitto tibi peccata, sed dimittuntur tibi. Quare turba, quæ simpliciter verba eius accepit, non talem malitiam animo cõcepit sicuti Pharisæi, qui & superbi erant, & malitiosi, illaque scientia imbuti erant, quæ inflat, non quæ edificat, & ideò pessimè contra Dominum cogitauerunt. Poterãt enim animaduertisse, quòd sicut solius Dei est dimittere peccata, ita & eius soliu est miracula facere. Sciebant autem hanc potestatem multis viris sanctis datam fuisse, qui miracula magna ediderunt: Cur nõ cogitassent etiam potestatem dimittendi peccata posse concedi alicui à Deo, qui potestate á Deo accepta posset dimittere, sicut nunc sacerdotes in confessione de facto faciunt? *Et cùm vidisset Iesus cogitationes illorum dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua? an dicere, Surge & ambula.* Per virtutem Diuinitatis cogitationem eorum penetrãs (Quoniam omnia sunt nuda, & aperta in oculis eius, nec est creatura aliqua inuisibilis in conspectu eius) dixit: Quid est facilius dicere, &c. Infinitiuus ille à quibusdam legitur coniunctim hoc modo. Quid est facilius dicere, an hoc quòd dixi: Dimittuntur tibi peccata: an illud quòd audietis posterius: Surge, & ambula? Conuenientius tamen videtur infinitiuum seiungere hoc modo. Vtrum horum est facilius, an dicere: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula? Pro qua distinctione facit replicatio infinitiui, alioquin iuxta primam connexionem sufficeret infinitiuus semel positus. Est autem sensus. Vtrum iudicatis facilius, an dicere cum vi effectus, & cum efficatia operis, Dimittuntur tibi peccata: an dicere similiter cum efficatia operis, Surge & ambula? Quasi dicat. Nonne iudicatis vtrumque æquè impossibile naturæ virtute, aut humanis viribus, vt si vnum sit in potestate verbi mei, sit & reliquum? Et hunc existimo planum esse sensum huius sententiæ: licet Caietanus hoc dicto omnes cogitationes Scribarum confutasse existimet. Quidam enim interpretati sunt verbum illud Christi, Dimittuntur tibi peccata, authoritatiuè esse dictum, & isti cogitabant facilè esse id verbis dicere, effectu ipso non viso. Quis enim videre poterat talis effectus subsequutionem? Alij autem cogitauerunt verbum illud artificiosè dixisse Christum, Remittuntur tibi peccata tua, & non dixisse, Surge & ambula; illius enim veritas occulta est, sed huius oportet quòd sit manifesta; & propterea Christus illorum cogitationes patefecit de comparatione horum duorum, Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge & ambula, & ideò subiungit. *Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Tunc ait paralytico: Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit & abiit.* Ac si tibi ego suadere volens coram cœco, me in sermone Domini loqui, dixissem. Vt autem scias tu incredulè, me verba Dei proloqui, tu cœce, visum recipe, & reciperet: efficacissima enim, ac vehemens valdè est hæc sermonis deflexio.

Caieta.

Verba autem illa: Tunc ait paralytico,

Hieremi 2.

Eccles. 12.

1. Cor. 8.

Paren-

Parenthesis est interiecta ab Euangelista:

Sed ad huc quæres, quomodò Christus efficaciter probauit se habere potestatem dimittendi peccata ex potestate curandi aliquem verbo, cùm multi sanctorum hanc habuerint potestatem, non tamen illam? Sed respondetur, quòd Christus Dominus non id probat ex sola potestate curandi paralyticum, sed ex modo, nempè quod cũ imperio, & propria authoritate id faciat, quod nulli vnquam sanctorũ concessum est: imo nec habere possunt talem potestatem cùm sit solius Dei. Et secundò, quoniã cùm Dominus miraculum hoc ediderit in confirmationem huius veritatis, quòd posset peccata dimittere, optimè hoc probauit: nam miraculũ illud sine Dei virtute fieri non poterat, Deus autem mendacio nõ faueret: esset enim illud suo sigillo confirmare, vt in hoc capite videbimus, quod tamen est impossibile. Secundo autem fortè dubitauerit aliquis, quomodo Dominꝰ significat eque difficile esse dicere: Surge & ambula: & dicere, Remittũtur tibi peccata, cũ Theophilact. post Chrysos. dicat difficiliorem esse animę quàm corporis curationem. Et Augu. super illud Ioan. Maiora horum faciet, docet maius opus esse impiũ iustificare, quàm cœlum & terram creare. Respondetur, quòd etsi id verũ sit collatione facta vnius ad alterũ, cum sanare ægrotum virtute naturali fieri posset, remittere autem peccata, nõ: Tamẽ sanare paralyticum hoc modo, nempè solo iussu, & remittere peccata, si referantur ad eam causam à qua sola hæc fieri possunt, eque sunt, & facilia, & difficilia, diuinę enim potentię vtrumq; eque est facile, à qua sola hęc fieri possunt. Vel dic, si placet, quòd cũ iustificationem impij libentius Deus operetur quàm corporis curationẽ; nam vt ipse dicit, non est voluntatis suæ mors impij, sed vt magis conuertatur & viuat, & gaudium sit Angelis cœli super vno peccatore pœnitentiã agente: & ea quæ libentius operamur faciliora nobis videtur. Hinc fit vt æquè facilè faciat Dominus, curare ęgrotũ, & iustificare impium. Sed prior est proprior solutio, licèt hæc secunda sit iucundior. *Et surrexit, et abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt & glorificauerunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus.* Vt omnes obuij cernerent miraculum, præcepit Christus, vt cum lecto abiret in domum suam: nam quẽ antea velut immotũ cadauer in lecto prospexerant, nec ei dederant locum ad intrandũ, dent ad exeundũ, alacrẽ eũ videntes portare lectũ, in quo antea & ipse portabatur, & vt domestici sui videntes eũ domum intrantẽ sanum, crederẽt in Dominum Iesum. Quid autem pharisęi, & scribę ad tantũ miraculũ dixissent? Nihil aliud certè nisi inuidia maxima intꝰ tabescere, & si possent, etiã illud verbis calũniare, vt alijs in miraculis eius faciebant: nam quę glorificauit Deum, turba simplex fuit, non illi.

Theophil.

D. Aug.

Caieta.

Ezechi. 18

Luca. 15.

Hic paralyticus peccatorẽ refert qui potentias animæ ac membra corporis ad bonũ stupida habet: nã ibi vbi Psal. 6. dicit: Cõturbata sunt ossa mea omnia: in Hebręo dicitur, Obstupuerũt ossa mea, & anima mea turbata est: quia post peccatum stupidus fit homo, & paralyticus, vt in Rege Dauid vidimus qui ante peccatum omnia prospiciebat; ad adulterium, & homicidium vt perrexit, non cognouit quid fecerat quousque Nathan ipsum in mentem reuocauit. Membra stupida motum non habent, sic peccatorũ membra ad bonũ inflexibilia sunt, & obrigescunt: nullum enim opus meritorium exercent, iacẽt enim in vitiorum suorũ lecto, in ipsis peccatorum delectationibus cõputrescẽtes, ita vt nisi Deꝰ manũ adiutricẽ illis porrigat, surgere è lecto nõ valeãt. Qui etiã hominum adiutorio indigẽt, qui ipsos immobiles ad Christũ ducãt: nã isti quatuor baiuli qui paralyticũ istũ in lecto suo portabãt, homines charitate insignes significãt, qui peccatores super humeros suos portant, eorũ flẽtes peccata, exẽplo illius veri pastoris qui errabũdã ouẽ super humeros suos tulit. Onus quippe iustorũ solẽt esse praui homines, quos sub sua cura suscipiũt, vt eos corrigãt & emẽdent, maximè illi quorũ officio hoc onus incũbit, vt sunt Ecclesiæ prælati. Ideò quippe super humeros summi sacerdotis descripta erãt nomina filiorũ Israël, vt intelligeret super se habere peccata eorũ, sueque curæ cõmendatos esse, vt pote de quibꝰ rationẽ sunt reddituri. Isti ergo doctrina sua atq; exẽplo peccatorẽ corã Christo trahunt, cùm ad confessionẽ, cõcionẽ atque Sacramẽta eos inducunt. Et aduerte, quòd turba quæ erat ad ianuã, impediebat hominem istum ægrotum, ne intraret ad Christum, quoniam vulgus atquè hominum ignorantium turba magnum ad quodlibet bonũ impedimentum parat. Deus nos à vulgo isto stulto defendat: quoniam omnes eius opiniones & sententiæ, errores atquè stultitiæ sunt. Sed quod magis timendum exis-

Moralitas seu concio Psalm. 6.

Luca. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

timo hoc eſt, quòd illi, qui intra domum vbi Chriſtus erat ſtabant, impediebant infirmum hunc, ne curaretur, nec ad Chriſtum intraret. Dolendum malum maximũ eſſet, fratres, ſi illi qui in domo Dei ſumus eiusq; aſſiſtimus maieſtati, vel moribus, vel doctrinis noſtris populum à Dei cultu auerteremus. Grauiter diuina Scriptura filiorum Hely Sacerdotis reprehendit ſcelera, qui cùm deberent homines ad Dei ſacrificia allicere, ſuis peſsimis moribus potiùs eos auertebãt: quoniam & cùm mulieribus quæ ad Tabernaculum ibant cubabãt, vel ab eis vi carnes, quæ ſibi non debebantur, rapiebant: vnde & dicit Scriptura: Erat igitur filiorum Hely grande piaculum: quia detorrebant homines à ſacrificio Domini: Ac ſi diceret. Illi ipſi qui debebant homines ad Dei ſacrificia inuitare, expellũt eos: illi qui tanquam ianitores ad oſtia domus Domini reſident vt aperiant ianuas veniẽtibus, ſuis incultis moribus, aut falſis doctrinis à domo Dei eos deturbãt. Miſeranda certè res eſt. Quare & de Hely dicit ibi Scriptura, quòd præ ſenectute caligauerant oculi eius, nec poterat videre lucernam Domini antequã extingueretur. Si ille qui te ducere debet cæcus eſt, quo te ducet? Si qui lucernam coram te portat, vt videas quo pergas, viſu caret, quomodo videbit quando extinguitur lucerna, vt reaccendat eam, & te ducat? Si Prælatis, ac Eccleſiaſticis viris, quos mundi luces Dñs appellat, præ ſenectute ac debilitate ſpiritus oculi caligant, quis cæteros ducere poterit? Si iſti non vidẽt quando lucerna extinguitur, hoc eſt, quando falſa docetur doctrina, vel quando peſsimi mores ſuccreſcunt, vt eis obuiam ſe offerãt, vt emẽdent; Quomodò non omnia tenebris ac ſceleribus turbabuntur? Turba magna impediebat introitum domus vbi erat Chriſtus: quoniam non ſolùm res vna, ſed plures introitũ regni cœleſtis nobis impediunt. Væ nobis. Arctiſsima eſt porta cœli, atq; ab oculis noſtris abſcõdita: nec hoc ſufficit, ſed ſubinde tot nos coarctant res, ne ingrediamur per illam, mundus, caro, res familiaris, vxor, conſanguinei, fratres, imò & lapides ipſi videntur inſurgere cõtra nos, cùm Deũ quærere nitimur. Ecce quot emulos Maria Magdalena habuit, cùm Dominũ ſequi decreuit. Simõ leproſus, Iudas qui fuit pditor, imò & alij diſcipuli cõtra eã inſurgũt, ſoror eius Martha querelas aduerſùs eam fundebat ad Dominũ: omnes homines videtur cõ-

1. Regũ. 2.

Matth. 15

Luca. 6.

Luca. 7.

ſpiraſſe cõtra eum qui Deum quærere cœpit. Quid ergo facies? Nimirum quòd illi viri fecerunt, declinauerũt à turba quæ introitum ad Chriſtum impediebat, & aſcẽdebant ſuper tectum, ibiq; aperto foramine illum ſtatuerunt ante Dominum Ieſum. Sic tu à mundi turba atq; confuſione declina, terga verte, circuitus quære, aſcende tecta, vt inuenire poſsis quem quærit anima tua. Sic enim & Deus cùm filijs Iſraël fecit, non via recta eos duxit ad terram illam optimam fluentem lac & mel, ne vidẽtes aduerſum ſe bella inſurgere, exercitus parari, Gigantes armatos occurrere pauidi cederent, nec auderent contra eos pugnare: ſed callidè circumduxit eos per deſertum quadraginta annis, vt beneficijs Dei aſſuefacti, plus deinde in eius auxilio cõfiderent. Oportet circuitus quærere aliquandò, & à ſeculi aſpectu auertere oculos, vt periculoſos tranſitus euitare poſsimus: malorum conuictum declinare debes, ne tibi ingreſſum cœlorum impediant: hi enim ſunt Gigantes illi procèræ ſtaturæ, qui tibi metum in via ingerunt, ne audeas tranſire per illam ad Deũ. Vnde Dominus per Prophetam clamat. O, o, o, fugite à facie Aquilonis. Ola, ola, ola. Ter nos vociferando admonet, vt peſsimorũ cõſortia deuitem⁹, & alcẽdere adalta; quoniã De⁹ in altis habitat. Vnde Eſai. 2. dicitur: Venite, aſcẽdamus ad mõtẽ Dñi. Aſcendere debemus, vt inueniam⁹ Deũ. Zacheus publicanus puſillus ſtatura erat, quare vt Chriſtũ Dominũ videret aſcẽdit ſuper ſicomorũ, & vidit illũ tam felici hora, vt ex illa ſe Chriſtus onuiuam exhibuerit, illi, & domui eius ſalus æterna peruenerit, atq; deinde dimidiũ bonorũ ſuorũ pauperibus diſtribuebat, & ſi quòd alienũ defraudauerat, ſeptuplum reddidit. Oportet quippe ſuper carnẽ hãc inſanam, ſicut erat ficus ſuper quam aſcendit Zacheus, aſcendere eã cõculcando, & ſuper tecta vana huius mundi, ea ſpernendo; vt ſic ſubleuata anima ſuper omnia creata, Deum ac creatorem cernere valeat, & eius æternam benedictionem accipere. Aues & piſces, licet à principio ex aquis creauerit Deus, diuerſum tamen refugium vtraquè quærunt: piſces enim in profundum deſcendunt, vt ſe à tempeſtate, vel à piſcatoribus tueantur: aues autem in altum volant, vt aucupes fugiant, vel accipitrem euadant; ſic boni & mali, è terra vtrerquè genus ducunt, nihilominus diuerſ refugia quærunt. Peſsimi

Exodi. 13.

Zachar. 8.

Eſaia. 2.

Luce. 19.

Simile.

Geneſ. 1.

mũ enim homines in terra auxilia petunt, diuitijs atquè potentijs confidentes; habent enim fiduciam in vmbra Ægypti. Vnde ad eos Dominus per Eſaiam dicit cap. 30. Væ qui ambulatis vt deſcendatis in Ægypto, habẽtes fiduciam in vmbra Ægyti: ad mundum enim recurrere, deſcendere eſt. Quare Dominus præcipit Iſaac ne deſcenderet in Ægyptum; nec enim vult Deus, vt in mũdo auxilia queras, ad quẽ accedere, deſcẽdere eſt, ſed in Deo ad quẽ appinquãdo aſcendis; & ideò iuſſi quaſi aues ad Deũ volant ad petendum auxilium. Hoc enim cõſilium nobis tribuit Sapiens dicens: Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de inſidijs aucupis. Damula quippe ad montes aſcẽdit venatorẽ fugiẽs, & auis alta petit volãdo de manu aucupis. Vnde & Pſal. Montes excelſi ceruis; & ideò ait alibi. Leuaui oculos meos in mõtes, vnde veniet auxiliũ mihi: auxiliũ meũ à Dño, &c. Altos pete mõtes, in altũ cogitationes tuas ſubleua, tecta aſcẽde, ſuper regulas auxilia inuenies. Submiſerunt illum per regulas: quoniam Dominus non habebat duplicata tecta, ſicut habent palatia diuitum, ſed ſimplex tectum duntaxat, vt domus pauperum habere ſolent: nec enim Deus duplicitatẽ in cordibus vel indomibus ſuorum vult.

Eſaia. 30.

Geneſis.

Prouer. 6.

Pſal. 103.

Pſal. 47.

Videns autẽ Ieſus fidẽ illorũ. Quãtum apud Deũ fides ꝓpria valet, cùm tantũ potuerit aliena? Fidẽ quidẽ habebat paralyticus iſte, ſed fortè ita tenuẽ vt vix ſufficeret ad cõſequendã ſalutẽ: ſed adiuncta & comitata cũ fide baiulorũ, ſoſpitatẽ cõſequuta eſt: bonorũ quippe fides corã Deo tãtũ valet, vt propter illos, & malos ſuſtineat, & bonis bona multiplicet. Quoties in Scriptura Dñs cõminabatur exitium regibus Iuda, qui pecatores erant, niſi propter Dauid ſeruum ſuum cuius filij erãt detinerẽtur? Reueretur enim Deus amicos ſuos, vt propter nomen corũ etiam filijs parcat peccatorib⁹. Sic & populi Iſraël propter Abraham, Iſaac, & Iacob, miſertus eſt Deus. Quare multum ęſtimãdi ſunt boni amici, maximaquè diligentia acquirendi & conſeruandi. Memini me legiſſe de quodam amico Regis Darij, qui dicebatur Zopyrus, hoc ſtratagema pro rege feciſſe. Ciuitas Babylonica rebellauit cõtra Regẽ Dariũ, Zopyrus amicus Regis ſibi ipſi præcidit aures & nares, & fugit ad Babylonem fingens ſe à Rege talem iniuriam accepiſſe: crediderunt illi viri Babylonij, & eum magiſtratum ſuper ciuitatem conſtituerunt, qui ita prudenter ſe geſsit, vt ciuitatem illam in poteſtatem Regis redigeret. Deinde cum quodã die alter ex amicis Regis aperiret malum punicum corã Rege, interrogauit Regem, qualium rerum tantam vellet habere copiam, quantum granorũ in malo illo continebatur: Reſpõdit, Zopyrorũ. Hoc eſt taliũ amicorũ qualis fuit Zopyrus: hos enim Reges, magnates, diuites, quærere deberent amicos, qui honeſta monerent, egregiaquè facinora illis præſtarent, non aſſentatores, aleatores, ſcortatores, helluones, atquè ſimilem hominum ſentinam: hi enim morbos gignunt, alij ſanant.

Pſal. 77. Pſal. 88. Pſal. 131.

Videns autem IESVS fidem illorum, vt oſtenderet quòd prædeſtinatio iuuatur precibus ſanctorum, hoc eſt ad conſequendum prædeſtinationis effectum, multum valẽt juſtorum preces. *Confide fili.* Tres virtutes Theologales neceſſarię ſunt ad iuſtificationem impij, Fidei motus eſt primus, ex quo gignitur Spes credendorum, & vltimò Charitas quæ peccatum diluit. *Dimittuntur tibi peccata tua.* Pſalmiſta nomine peccatorum poſtulabat dicens. Non me demergat tempeſtas aquæ, nec abſorbeat me profundum, nec vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Poſcebat, vel quod non ſineretur in peccato cadere, tamen ſi cecidiſſet, ne in profundum peccatorum veniret, & vel vltimo ne occluderetur os putei ſuper illum: hoc eſt, ne ianua diuinę miſericordiæ, clauderetur illi, vt omnino deſperaret remediũ. Quod huic in firmo euenit cũ illi dicitur, *Confide fili*, nõ deſpõdeas animũ, remittũtur tibi peccata, quod eſt propriũ Dei, vt iſti phariſei intra ſe dicebãt. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Quoniam in vniuerſa natura non ſunt vires ad remittendum peccata, nec iſta poteſtas eſt niſi in ſolo Deo, aut in his quibus ipſe communicare voluit. Quod in primis parentibus adumbratum eſt, qui poſt peccatum folijs ficus voluerunt ſuam tegere nuditatem, non tamen potuerũt, ſed Deus illis fecit tunicas pelliceas quibuscale fierent: nam calor naturalis nõ ſufficit ad calefaciendam animam, nec ad operiendam turpidinẽ peccati: quare dolor naturalis de peccato nõ ſufficit ad iuſtificationẽ. Oportet ergo quod De⁹ pellibus pœnitẽtiæ atquè charitatis nos tegat, vt tali calore frigiditas peccati euaneſcat, & turpitudo eius tegatur, ſecundùm illud Sapientis. Vniuerſa delicta operit charitas. Dicebant ergo phariſæi in cordibus ſuis. *Hic blaſphemat.*

Virtute 3 Theologales neceſſaria ad iuſtificationem impij.

Pſalm. 81.

Geneſis. 3.

Prouer. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Blasphemia, prout hic sumitur, est cùm quis id quod Deo conuenit tribuit creaturę, aut ē contra: & quia dimittere peccata est solius Dei, secundùm illud: Ego sum qui deleo
Isaia. 43 peccata tua; ideò blasphemū dicebāt Christū, existimātes id sibi ad scribere, quod solius Dei erat. In cordibus suis hęc dixerūt:
D. Gregor. nā vt diuus Grego. docet, hoc est singulare peccatori, & precipuè hypocritis, vt etiāsi malum corde conceperint, celent tamen il-
Iob. 20. lud in verbis. Nā & Iob ait: Cùm enim fuerit dulce malum in ore eius, abscondit illud
D. Gregor. sub lingua sua. Os hypocritæ, ait Gegorius, cor eius est, quo loquitur sibi, & cùm in corde dulce fuerit malum, hoc est, approbauerit illud; tamen sub lingua abscondit illud,
Psalm. 11. non enim audet illud verbis detegere, ne comprehendatur in illud. Vnde & Psalmista dicit; Labia dolosa in corde, & corde loquuti sunt. In corde, & corde ait, hoc est, in duplicitate cordis. Cor ipsum duplicat atq; implicat malus, ne ab alijs de prehendatur: sed in corde duplicato, non semel iniquitatem approbat. Dissimulāt ergo mala ne deprehendantur in illis. Vnde & ipse Iob ait. Parcet illi & non derelinquet, & in gutture
Iob. 20. suo celabit illud. Parcit malitiæ pecator & hypocrita: quoniam nec puniunt eam, nec corrigunt aut emendant, sed in gutture suo illam celant, vbi eis sapit & approbatur, nēpe in corde, quod est guttur animæ, ibi tegunt eam: sic isti pharisæi in ore cordiū suorum Deum blasphemauerunt, non tamen verbis exorare ausi sunt, ne deprehenderētur in malitia sua. Sed quid illis profuit astutia ipsorum, cùm ante oculos illius starēt,
Prou. 20. cui nihil absconditum aut occultū est? Lynceos enim oculos habet Christus, qui inuestigat secretiora ventris. *Iesus autem vt vidit*
Hiere. 17. *cogitationes eorum*. Proprium Dei est solus cogitationes videre secundùm illud: Prauū est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans renes & corda. Et ratio huius est: quoniā reuelatio cogitationis à voluntate dependet, ipsa enim vel abscondit, vel manifestat eā: voluntas autē nulli subest nisi soli Deo (est enim potentia libera, nec corporalibus, nec spiritualibus subiecta, nisi soli Deo, quoniā boni vniuersalis capax est, quod solus Deus est.) Cū ergo clauis cogitationū sit voluntas, & hāc nullꝰ habeat in manu nisi solus Deꝰ,
Prouer. 21. secundū illud Prouerb. Sicut diuisiones aquarū, ita & cor regis in manu Domini, id est, hominis, qui est rex super alias creaturas; Vel est argumētum à maiori; si enim cor regis, qui nulli subditur est in manu Domini; quantò magis corda subditorum? Vnde subdit. Quocūq; voluerit inclinabit illud. Cùm, inquam, hęc clauis cogitationū, quæ est voluntas, sit in manu solius Dei; hinc fit quòd solus ipse cognoscere poterit cogitationes. Verum est quòd creatura ex aliquibus cōiecturis poterit cognoscere cogitationes aliorum, vel saltem coniecturare de illis; nam homines sapientes videmus penè cogitata nostra penetrare, secūdū illā Sapientis sententiam quæ dicit. Quomodò in aqua resplendent vultus prospicientium se, sic corda *Prouer. 27.*
hominum manifesta sunt sapientibus. Nam sicut per reflexionem specierum in aqua, vel in speculo, aut in alio corpore diaphano videmus faciē eius qui ibi adest, etiamsi in se ipsa faciem illam non videamus; sic per reflexionem quam facit res intus concepta ad exteriora, possumus illam aliqualiter deprehendere, nam res concipitur ab exterioribus rebus, quæ per sensus concipiūtur, & iterum ad eadem exteriora reflectuntur, & ibi aliquo signo resplendet cogitatio, etiam *3. Reg. 3.*
si in se ipsa non videatur. Quemadmodùm Salomon, per illam commotionem viscerū, atq; teneritudinem quam ostendit vera mater de filio suo, non patiens illum scindi, intellexit veritatem intus existentem, quòd illa esset vera mater, & malitiam alterius quæ non erat mater eius. Igitur si homo rudis id potest, quātò magis Angelus qui multo acutioris ingenij est, id valebit? Maximè quia Angelus potest videre phantasiam & imaginatiuam hominis: quia hę potētię corporales sunt, atq; ideò subsunt spiritibus, & ibi solent oriri intellectuales cogitationes, cum omnis nostra cognitio originē trahat à sensibus. Nihilominus etiā si hęc vera sunt, tamen ipsas cogitationes directè & in se ipsis solus Deus videre potest: quare in hac actione se manifestauit esse Deum. *Et dixit*
eis. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Malitiam eorum ob oculos posuit, & interfe- *Simile.*
cit pessimas cogitationes eorum. De aquila fertur, quòd ad dignoscendum filios suos, eorū oculos ad radios Solis ponit, & quem videt fortiter radios Solis aspicere absq; eo quod cæcutiat, tanquam veram prolem suā nutrit ac fouet; verùm illos quorum oculos cernit ad radios cęcutire, tanquam adulterinam sobolem necat, & à nido suo præcipitat. Sic anima facere debet cùm cogitationibus, Eas quæ Deum & cœlestia respiciunt;

cipiunt, tanquam veros filios nutriat & foueat: nam filij Dei sunt, Quoniam cogita-
Psal. 75. tio hominis, ait Psalmista, confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi: hoc est, tanquam veri filij coram patre exultabunt, & festa peragent. Et alibi: Ipsi præparantur cogitationes. Et Iob dicebat:
Iob. 16. Ad Deum stillat oculus meus: id est, cogitatio mea. Cœterū illas quas videris ad radios Solis cęcutire, nec directè ad Deum tēdere, sed terrena atque carnalia respicere; tanquā adulterinas perimē: sic enim ait Psalmista.
Psal. 136. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petrā: Hoc est, Beatꝰ ille qui ab ipso exordio cogitationes suas circūspicit quales sint, & eas quas cognouerit malas, cōfestim allidit & interficit eas. Cū ergo horū pharisęorum cogitationes adulterinas esse videret, tortasq; ac deflectentes ad malum; statim eas in terrumpit dicens. *Vt quid cogi-*
tatis mala. &c. Vt autē scias quia filius ho-
minis habet potestatem in terra dimittendi pec-
cata: tunc ait paralytico, Surge tolle lectum
tuum & vade in domum tuam. Et surrexit &
abijt in domum suam. Ac si diceret. Per hoc opus agnoscere potestis quis sim; nam miracula Christi ostēdebant ipsum esse verum
Simile. Deum, vt statim videbimus. Cognouit Protogenes Appellis manum in duabus delicatissimis lineis, quas stylo accepto super tabulā duxit: quantò magis delicatissima manus summi artificis cognosci poterat per hęc miracula? Delicatissima linea, hominē ęgrotum solo verbo extemplò curare: delicatior, peccata dimittere, occultas cogitationes videre. Vnde accepit omnes timor, hoc est admiratio. Timor quidam reuerentia plenꝰ, qualis est ille quem cœlicolæ corā Deo habent. Sicut enim per timores præsentis mali colliguntur spiritus, & sanguis refugit ad cor, tanquam imminens malum fugientes: sic ex cōsideratione Dei maiestatis, homines in se ipsis cōstringuntur ac humiliātur, quasi fugiētes tantam maiestatem, confitentes se illam non posse capere. Vnde &
In præfa- Ecclesia in præfationibus canit. Maiestatē
tionibus. tuam adorant dominationes, tremunt potestates. Et in hoc sensu ante faciem eius dicitur fugere cœlum: nam & ante regiā hominis potestatem homines quasi trementes assistere solent.
Alia mo- Iterum super hoc Euangelium considera,
ralitas. duo habuisse impedimenta infirmum istū ne accedere posset ad Deum: & turbā multam gentium, & tectum quod cooperiebat Christum. Primum impedimentum euasērunt declinantes à turba; secundum aperiētes fenestram qua ingrederentur ad Christum. Sic duę sunt res quę nos impediunt introitum ad Deum, inquietudo, sollicitudo, turba ac strepitus mundi huius, & curę sa, miliaris coarctatio, quæ videtur nobis tegere cœlū: primū fugiamus relinquēdomūdū, secūdū aperiēdo fenestrā in anima nra, qua & nos cœlū & vicissim cœlū nos respicere valeat. De primo scito quòd Deus delitias suas non ostendit his qui in mūdi strepitu ac inquietudine versantur: nam & Māna nō tribuit Deus filijs Israel nisi in deserto, cùm iam reliquissent Ægyptum, & postquam ciuitates terræ ad quas pergebāt attigerunt, cessauit: quoniam illis duntaxat qui à mundo declinant, dulcedinem suā cōmunicat Deꝰ. Quòd si iterum mūdo te im-
Osea. 2. miscueris, auertetur etiam à te. Et per Prophetam Oseam. cap. 2. dicit: Ducam eam in solitudine & loquar ad cor eius. Hebraica phrasis est. Loqui ad cor est blandè alloqui aliquem, & ea quæ ei suauia sunt & pla-
Genes. 34. cida, in aurē dicere. Sicut Abimelech postquā abusus est Dina filia Iacob, loquutꝰ est ad cor eius, vt deliniret eam: hoc est, blanda & placentia verba ei dixit. In solitudine ergo has delitias animę sibi charitate coniunctæ communicat Deus. Sed dices. Quomodò ego possum mundum relinquere, aut ab eo abstrahi? Me querunt gentes, illas in vicis offendo, necessaria multa habeo cum illis communicare, quid faciam? Fateor difficile esse in mundo esse, & cum mundo non conuersari: tamen non tibi hominum omnē conuictum interdicere volo, sed pessimorū *2. Thim. 2.*
tantùm ac sceleratorum, quorum sermo vt *1. Cor. 15.*
cancer serpit, & quorū praua colloquia corrumpunt bonos mores, iuxta illā Pauli sen- *2. Thess. 3.*
tentiam 2. Thessa. 3. Denūcio vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt abstineatis vos ab omni fratre in ordinatè ambulāte, & non secundum traditionem quā accepistis à nobis: quoniam hi diuersa pergunt via. Tu ascendis, ipsi descendunt. Quomodò hos contrarios motus cū illis perficere poteris. Sume potius cōsilium Sapiē- *Prouerb. 2.*
tis: Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant vt ef- *Genes. 27.*
fundant sanguinem. Quare Iacob fugit à facie fratris sui Esau, & Dauid semper fugiebat Saulē: quoniā sciebant periculosam esse peccatorum familiaritatem, maximè his

Universidad de Deusto
Biblioteca

tẽporibus, in quibus seductores & falsorum dogmatũ seminatores abundãt; Sunt enim operarij subdoli ait Paulus, qui transfigurant se in Apostolos, veritatis, quos maximè cuitare debemus. Post hos detractores abominandi sunt, & à tuis foribus deterrendi; nam D. Bernardus dicit se non audere definire, quid grauius sit, aut alienæ famæ detrahere, aut detractorem audire: & deniq; omnes peccatores qui tibi scãdalũ esse possunt, declinare debes, & hic primum effugies impedimẽtum. Secundum impedimentum est propria domus, rei familiaris & domesticorum cura, quæ sic animos constringere solet, vt nec cœlum respicere aut memorari possimus: quare oportet fenestrã aperire, aliquam diei particulam à domesticis negotijs quasi furatam accipere, vt in ea Dei recordemur, & animæ nostræ negotijs incũbamus, ne tectum domus lumen nobis cœli impediat, & in tenebris tanquam Ægyptij maneamus. Ezechiel totum templum Domini vidit plenum fenestris. Anima in qua Deus habitare debet aperta debet esse ad cœlum, vt lumen eius ac splendorem accipiat, simulq; superno rore perfundatur. Cũ omnes mortales in seruitio Darij Regis occuparentur, ita vt nullus Dei reminisceretur, sed ad Regem etiam pro salute petenda adirent, tunc Daniel fœnestras in domo sua aperuit, per quas ter adorabat Dominum versus Ierusalem: quoniã verus Dei cultor, cùm omnes homines varijs huius mundi curis detinentur, atq; alij Regibus, alij alijs in seruiãt dominis; ipse ter in die, primo manè, meridie, & in nocte versus cœlũ aut Ecclesiam, vbi nomen Domini inuocatur aspiciat, ibiq; se, suaq; vero Deo commẽdet, vel saltem semel in die id facere totis viribus satagat, ne occlusa domus Dei luce non perfruatur. Cùm Dominus Noe cum filijs, & vxoribus filiorum, & tot animalibus in arcã occlusit, & clausit à foris ostiũ; fenestram nihilominus in superioribus arcę aperuit, per quam lumen cœli possẽnt aspicere: quoniã quantunuis filijs, filiabus, nuribus, generis, famulis intra domum tuam includaris, si oues, boues, equosquè habueris, ita quòd ex omni parte à foris videaris occlusus, vt nullis alijs rebus intendere valeas; superiori tamẽ parte domus tuæ fenestram apertam habeas: hoc est, ascẽdere animę tuę tecta, ibiq; diuidens curas, & à te aliquando abijciens, cœlum ac cœlestia circunspice & tracta, ne tantis curis summergaris, sed cum arca su-

2. Cor. 11.

D. Bern.

Ezech. 40

Dan. 6.

Genes. 6.

per vndas tamẽ securus traharis. Ita Abrahã in ipso feruore diei erat ad fores tabernaculi sedens, & Angelos Domini meruit tunc hospitio recipere. Qui in foribus sedet, nec totus intra domũ, nec totꝰ extra domũ est, sed veluti diuisus, pars corporis intra, pars extra est: sic tu, ô homo Christiane, nõ totꝰ in proprijs negotijs occuperis, diuide te, & partem Deo, partem proximi tui vtilitatibus tribue, vt sic Angelos Domini merearis tecum habere, sic enim, & Iob faciebat. In ipsis Regijs negotijs aliorum etiam curã gerebat, vt ipse dicebat. Cumq; sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Et sic intelligo ego modò illud quòd Paulus docet, quod qui habent vxores, tanquã nõ habentes sint, & qui vtũtur hoc mũdo, tãquã non vtãtur: id est dicere, quòd aliquãdo se habeat homo, tãquã qui nec vxorem, nec aliquã curã habet, nisi solius Dei, ita quod nec vxores, nec alicuius alterius rei cura ipsum à Dei seruitio, & obseruantia mandatorum eius impediat, sed tunc tanquam si ea non haberet hic se gerat. Quare in Lege veteri immũdi erãt pisces illi, qui squãmas, & aliculas non habebant quibus super aquas saltare possint, quoniam pisces, qui non habent squammas semper subtus aquas ambulãt, nec extra saliunt: nam illius anima immunda erit, quæ semper curis huius seculi summersa, nũquã extra eas ad cœlestia appetẽda & consideranda salit. Has ergo fenestras in domo tua debes facere, vt per illas Deum videas, & ab eo mutuò videaris; nã his temporibus quibus Deũ sic respicis, & ipse super te oculos suos ponit, sicut &, Sponsa dicebat, En ipse stat post parietem nostrũ respiciens per fenhstras, prospiciens per cancellos: hoc est, per has apertas fenestras, per quas anima extra se salit.

Genes. 1.

Iob. 29.

1. Corin. 7.

Leuitic. 11.

Item super illud, Dimittũtur tibi peccata tua. Ante quam de salute corporis ei verbum faciat, priusquam & ipse infirmus peccatorũ veniam postulet, ipse Dominus omnia hæc præueniens, atquè præteriens dicit infirmò, *Dimittuntur tibi peccata tua.* Nam vt D. Augustꝰ. docet tanto odio Deus peccatum prosequitur, quòd ne in creatura sua videat illud, propter vnã cordis lacrymulam dimittit illud. Quemadmodùm cùm tu alicuius famuli tœdio es affectus, vt illum à te expellas, aliquod illi lucrum, aut beneficium liberaliter tribuis, qua occasione procul à te remittis. Sic ne peccatum cernat in homine

Aliam̃ talitat.

D. Augũ.

Simile.

Deus

Deus misericorditer ac liberaliter illud tã citò ei remittit, vt vix homo dolorem illius cõpleuerit, & iam Deus dicat: Dimittũtur tibi peccata tua; vt Dauid, necdum verbũ hoc finierat, peccaui Domino, & quasi ex ore rapiens Verbum, responsum est illi. Et Dominus quoq; transtulit à te peccatũ tuũ.

Esai. 44.

Vt Esai. 44. dicitur. Delebit vt nubem iniquitatem tuam. Nam sicut virtute radiorũ Solis nebula citò euanescit, vt amplius nec apparet nec existat; ita peccatorum maculæ radijs diuinę misericordię citò abolentur & fugiunt. *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus*: quoniam contra ipsum solũ offensa facta est, quia contra ipsius legem, secundùm illud Psal. 50: Tibi soli peccaui, & ideò solus ipse offensam remittere potest cõtra quem & facta est. Et *cùm transisset inde Iesus, vidit hominem sedentem in Theloneo, Matthæum nomine, & ait illi, sequere me, & surgens secutus est eum.* Statim post curationem paralytici, ait Lucas, fuisse vocationẽ istam cùm pergeret ad mare, vt ait Marcus, ibi enim conueniebat Dominus Iesus: quoniam frequens erat cõcursus populi ad mare cui volebat prædicare. Vnde in via erat locus vbi sedebãt qui vectigalia exigebant, vel potiùs iuxtà mare sedebant: quoniam ibi à præternauigantibus aut applicãtibus vectigalia exigũtur, & Marcus id videtur innuere, cùm prius concessionem Christi ad mare explicuisset, & terræ sanctæ scrutatores dicunt, extra Capharnaum, circa mare demonstrari locum vnde vocatus sit Matthæus. Theloneum autem dictio Greca est, significans, vel mensam vbi numerãtur vectigalia, vel ipsam domũ, aut locũ in quo sedent ipsi publicani, hoc est, publicorum vectigalium exactores. Quod officium infame habebatur in illo populo, vt essent ex eis qui ab ipsis qui liberos se esse existimabãt, vt pote filij Abrahę, & tyrãnicè se oppressos à Romanis putabant, pro illis vectigalia exigerent: & quoniam semper vitiosa cupiditas in his se immiscere solet. Alij autẽ Euangelistę ipsum Leui vocant, ipse autẽ se Matthęũ vocat ac nominat, quoniã erat binomius, quod frequẽs tũc erat. Vel fortè dicebatur Leui, & Dñs illi mutauit nomen, vt cum alijs fecit: nec enim facilè est inuenire quosdã binomios in Scriptura, nisi ferè per mutationem nominis primi, aut per expressionem eiusdẽ nominis per alterius linguę nomen idem significans, quomodò Cephas Petrus dicitur; atq; adeò videtur potiùs Marcus, & Lucas, Matthęũ Leui vocasse, quòd eo tunc apellaretur nomine, cùm à Domino vocatus est, &c. Vel vt dicit Hieronymus, alij Euangelistę propter honorẽ Matthęi noluerunt eũ nomine vulgato appellare, Matthęum verò vulgarum suum nomen expressisse, vt Dei in te benignitatem declararet, ac legentibus ostenderet nullũ debere de salute sua desperare, cum ipse de publicano repentè factus sit Apostolus. Vnde & cùm Apostolorum Cathalogum recenseret, nomen publicani adijcit dicens. Et Matthęus publicanus.

Simile.

Marci. 2.

Theloneũ quid.

D. Hiero.

Miraculum grande nobis enarrat Matthęus, in quo maximè Dei potentia, sapiẽtia atq; pietas resplẽdet, vt repente ex theloneo, & tributorum exactore ipsum in Apostolum suum mutauerit, & vnus ex duodecim consiliarijs suis effectus sit. Hęc mutatio certè dexterę Excelsi est. Cecropem à prisci bisormem fuisse legimus (vt scribit Plutarchus, de his qui serò à numine puniũtur) nõ quòd ẽbono rege ad instar draconis immanis euaserit, sed cõtra quòd peruersus abinitio & terribilis, postmodũ benignè humaniterq; imperauerit. Hoc velut exemplo Plutarchus elicit, Deum serò punire, vt locum pœnitentiæ tribuat, & quandoq; non principũ modò, sed & aliorũ mores in melius diuino quodam instinctu commutari. Hoc etsi à gẽtili dictum est, non tamen lõgè à veritate: vt enim feritas deformauit Cecropem, ita vitia nos in aliam naturam trasferũt, adeò nos ipsos homines esse obliuiscimur. Deus autem vitium purgat, vt nos ad humanam faciem reuocet: eapropter patienter agit pro nobis nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Quod in Matthęo cernere licet, quẽ bisormem fuisse, vt Cecropẽ possumus dicere: nã qui prius fuit publicanus & lucri temporalis cupidus, in Apostolũ Christi conuersus est: vt qui prius tributorum librum scribebat, nunc Generationis librum sua manu exaratum nobis relinquat. Transiens ergo inde Iesus versùs mare vidit hominem sed entem ad theloneũ, Matthęum nõmine. Amor diuinꝰ, ait Dionysius, ipsum Deũ extra se facit, vt quasi sua oblitus nostra curet, & nostros deambulet vicos, atq; plateas pertranseat, circumeatq; domos tanquam ardentissimus noster amator, vt nos vicissim ad amorem suum alliciat. Sic enim & amatores mulierum facere solent, vt eas ad se trahãt. Vndè & Spõsa dicit: En dilectus meꝰ venit,

Moralitas

Plutarch.

D. Dionys.

salièns

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cantic. 2. saliens in montibus, transiliens colles similis capreę hinnuloq; ceruorum. Velociter venientem ad se vidit eum Sponsa, omnia transilientem, Crucem, & Caluariæ montẽ mariaq; transmeantem, & circumeuntem, vt ad se pelliceret hominem. Sicut & modò in sacro sancto Eucharistiæ Sacramẽto plateas, vicos, domos nostras perambulat, quasi ouem errantẽ quærens, vt ad caulas deducat. Iuxtà mare etiam Matthæum quærit: vt quoniam alios Apostolos Petrum, & Andream, ex conchis maris tanquam gemmas eduxit; sic & cũ Matthæo se haberet, ex *Prouer 15* pcelloso seculo eũ ad se trahẽs, vt vna ex duo decim gemmis, ex quibus & fundamenta, & muri ciuitatis Hierusalem constare debebant, fieret. *Vidit hominem. &c.* Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos & malos. Tamen hæc visio non solùm exteriorib⁹ oculis fuit facta, quibus etiam, & rebelles Pharisæos cernebat, sed potius illis secretioribus oculis de quibus scriptum est *Eccles. 12* Ecclesiast. 12. Facilè est in oculis Domini subitò honestare pauperem. Oculi Domini sunt illi quos vidit Zacharias super lapidem vnum, nempè illi septem spiritus, de quibus *Zachar. 3.* scriptum est: Et requiescet super eum Spiritus Domini: Spiritus consilij, fortitudinis, Spiritus scientię & pietatis, & replebit eum *Esai. 11.* Spiritus timoris Domini. Itaq; Deum aspicere, est hos spiritus exercere in aliosquè trãsfundere, vt & ipsi habeant. Hi enim sunt *Math. 2. 7* oculi quibus respexit Petrum se pertinaciter negantem, quibus eum repleuit Spiritu timoris Domini, quo compunctus egressus foras fleuit amarè. Vnde hæc Domini circunspectio, fuit suæ gratiæ præuentio, qua *Simile.* ipsum à somno vitiorum expergisci fecit; quemadmodùm cùm quis dormit, alius eum *Ezech. 16.* aspicit atq; suscitat à somno. Transiens ergo per illũ hoc fecit Christus. Vnde & per Ezechielem dixerat Dominus: Transiens per te, vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo; Viue, dixi, in quam, tibi in sanguine tuo, Viue. Quoniam per sanguinem peccata intelligi familiare *Psalm. 54* est in Scriptura; nam & peccatores viri sanguinum in illa vocantur. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabũt dies suos. Cùm ergo Matthæus in ipsis esset peccatis, transiẽs per illum, vidit illum, & in sanguine peccatorum conculcatum, ad vitam gratię suscitauit: vt intelligamus has diuinas aspirationes, quasi repentè, & ex transitu nobis aduenire, cùm peccator minus de illis cogitabat, cum plus otio torperet, ac vitijs, & voluptatibus indulgeret, repentè ianuas cordis eius pulsat Deus: quòd si non surrexeris, & aperueris ei, transibit, & declinabit à te, vt cum Sponsa contigit illi. Cant. 5. Quoniã in hac *Cantico. 5* vita quasi transiens nos visitat Deus, nam & Moysi dixit, quòd illum videret cùm transiret gloria eius. Et Heliæ ad ostium spelunce vidit eum transeuntẽ: ideò, Trãsi hospes, & orna mensam, ait Sapiens: si Deus veluti *Eccles. 29* hospes, per te transit, ornatã habe mensam mentis tuæ, qua refocilletur talis hospes, vel cubiculum in ea illi facies vbi recumbat, sicut mulier illa fecit cum Heliseo. Vidit ho- *4. Reg. 4* minem sedentẽ. &c. Oculi Domini in pau- *Psalm. 6.* peres respiciũt, dicit Psalmista, & oculi Do- *Psalm. 33.* mini super iustos. Quomodò ergo hunc diuitem & pecatorem respexit? Noli velle iudicare, si non vis errare: nam cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Et vt ostẽderet *Roman 9.* suam libertatem in electione prædestinatorũ, hos eligit in vasa misericordiæ, vt in illis eam ostendat, & illos destinat in vasa irę, *Roman. 11* vt in eis iustitiam suam manifestet. O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Sciẽtiæ Dei, quàm incomprehẽsibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: & peccatores expectat, vt parcendo illis miserentis sibi no- *Esai. 30.* men acquirat, secundùm illud Esai. Propte rea expectat Dominus vt misereatur, & exultabitur parcens vobis. *Hominem.* Hoc nomine solet Scriptura peccatores notare, vt qui secundùm id quod ex humo ac terra habent viuant. Vnde Paulus: Cùm sit inter *1. Corin. 3.* vos zelus & contẽtio, non ne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis? *sedentẽ.* Periculosa res in peccato sedere, in illoquè quietã vitam agere: hoc enim est sedere in Cathedra pestilẽtię; hi enim sunt qui sinè timore aut verecundia peccant, ex quibus erat Matthęus, qui veluti authoritate publica aliena rapiabat, vt modo faciunt scribæ, & procuratores. Hunc ergo ad se traxit Do- *Iob. 28.* minus: quod maximè mirabatur Iob, cũ dicebat: Ferrum de terra tollitur, & lapis resolutus calore in æs vertitur. Per ferrum, hos viros fortes, quos elegit Dominus ad debellandum mũdum, & feriendos mortales ego intelligo, quos ex terra ipsa, ex fece, ex quisquilijs terræ duxit, & eos in gladios Verbi sui conflauit. Ecce Matthæum, antea terrenis cupiditatibus incũbentem prædicatorẽ, & Euangelistam suum factum, qui gladio ferreo Verbi Dei vniuersum orbem debellauit. Et lapis resolutus calore, in æs vertitur:

turt quoniam charitatis ardore successus, duritiem cordis in sonorum æs, hoc est, in Euãgelij prædicatione conuertit. Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes. Ex his duris silicibus ignem sui verbi, ac Euangelij eduxit, quo superbos omnes radicitus humiliauit, & sibi subditos fe- *Luc. 7.* cit. In petris riuos excidit, & omne pretiosum videt oculus eius: quoniam peccatores vt petra durissimos, ità deliniuit, vt in fletus resoluti riuos lachrymarum effuderint, vt in *Actor. 9.* Magdalena visum est. Et omne pretiosum videt oculus eius: ipse enim nouit hominum corda, & quid in quolibet lateat agnoscet: ac proinde, sicut in Paulo vas electionis esse futurum præuidit, ità in Matthæo Euange- *Origenes.* lij sui thesaurum latere cognouit. Vnde Origen. in præfatio. Epistò. ad Roman. ait: In hac ministrorum electione non sequitur opinionem vulgi, sed suum ipsius consilium, etiã præter omnium sententiam. Quis enim nõ putaret facturum ad gloriam regni Christi, si glorioſos, magnos, nobiles, potentes, & sapientes elegisset? An non huius mundi conditiarij suasissent vocare Annam, Caypham, & reliquos magnates huius populi? existimãtes hinc promoueri negotium posse. Sic Saul cùm quereret regni sui promotionem; visus este hoc consilio: si quem videbat virum fortem, & eximium, hunc sibi deligebat. *1. Reg. 14.* 1. Regum. 14. Nimirum humanis viribus agebantur omnia. At verò Christus lõgè disparato modo, non sapientes, nõ Scribas, non Pharisæos, sed homines simplices, & idiotas elegit. Totũ em Euangelicũ negotiũ diuinis viribus regebat. Itaq; nequid hic humanũ futurum arbitraremur, præterhominum expectationem, asciuit pauperes piscatores, hunc etiam publicanum. Faciebat demum & hæc istius electio ad peccatorum consolationem, nè fortè quis desperet, sed omnes bono animo sint, cùm ex his quasi è stercore sibi prępcipuos assumpserit Matthæum, & Paulum. Hæc autem Apostolorũ *Beda.* in diuersis temporibus vocatio, vt docet Beda, ostendit sapientiam, ac dispositionẽ Dei in suis operibus, qui diuersis horis ac temporibus videtur exire ad conducendos operarios in vineam suam. *Et surgẽs sequutus est eũ.* *Porphirius Iulianus.* Non hoc leuitati atribuẽdum est, vt Porphirius, & Iulianus Cęsar blasphemãt: nã prius multa miracula viderat, eius doctrinam audierat, ex quibus colligere poterat absq; cunctatione sequendum fore. Vnde dicit Glos- *Glos.* sa, quòd fulgor Diuinitatis occultę, quæ humana in facie Christi relucebat, extemplò ad sę videntes trahere poterat aspectu. Sicut vis in magnete lapide esse dicitur, quæ anulos, stipulas, & ferrum sibi copulet, quanto magis creaturarũ Dominus ad se trahere poterat quos volebat? Vnde & Sponsa dicit: Vnguentum effusum nomen tuum. In om- *Cant. 1.* nibus quippè creaturis odor Dei diffusus est: nam & de Sapientia diuina dicitur, quod effudit illam super omnia opera sua, ità quòd *Eccles. 24.* quælibet creatura aliquem odorem Dei in se habet, ex hoc quòd Deus per illas transitum fecit. Quemadmodùm loca, & vasa per *Simile.* quæ vnguentum odoriferum, aut ambar per transit, odorem illum referunt. Quare & ipsæ creaturæ nos ducunt ad Deum. *Per el rastro del olor.* Sicut & canis per odorem sequitur leporem, quæ fortè per illam viam transiuit. Quanto magis Christus Dominus cuius opera, verba, gestus, incessus, Diuinitatẽ olebat, poterat omnes tali ad se trahere odore. Vnde & Sponsa dicit: Trahe me post te, *Cant. 1.* curremus in odorem vnguentorum tuorũ: nam quia fimbria vestimenti eius odorem diuinitatis ex se emittebat, illam tangẽs mulier Æmorroysa sanata est: Omnis tur- *Lucæ. 6.* ba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Et quia verba Christi diuinitatis odorem effluebant, dixit *Ioan. 6.* ei Petrus: Quo ibimus Domine, verba enim *Luc. 4.* vitę habes? Et Lucas dicit, quòd mirabantur omnes de verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius. Qua ratione & aspectu corda sanabat, & voce mortuos suscitabat, & manibus leprosos mũdabat, & pedibus super fluctus maris ambulabat, quasi per ipsos sensus, imò & per ipsos poros tanquam per rimulas Diuinitas sese foris proderet, & per carnem, velut per capsam vitream perlucebat: quare non est mirùm quòd homines quasi ad se compelleret. Surgens ergò Matthæus, relictis omnibus (vt ait Lucas) sequutus est *Luc. 5. & 27.* eum. Vbi Beda super Lucam ait: Intelligens *Beda.* Matthæus quid sit veraciter Dominum sequi, relictis omnibus sequitur: sequi enim imitari est, ideòque vt pauperem Christum non tam gressu quam affectu consectari posset, reliquit propria qui rapere solebat aliena, perfectamq; nobis abrenunciationis formam seculi tribuens, non solum lucra reliquit vectigalium, sed & periculum contẽpsit, quod euenire poterat à principibus seculi: quasi vectigaliũ rationes imperfectas atq; inchoatas reliquisset. Tanta enim cupiditate sequẽdi Dominũ ductus est, vt in nullo prorsus

Universidad de Deusto
Biblioteca

prorsus huius vitæ respectũ vel cogitationẽ sibimet reseruauerit: propter quod iusta mercede dum humana sedulus negotia deserit, Dominicorum fidelis dispensator meruit esse talentorũ. Sed quid est hoc quod dicitur, tàm de Matthæo, quàm de cæterisApostolis, quòd reliquerunt omnia, cùm pauperes fuerint, & infimæ sortis, & qui plus dimisit fortè fuit Matthæus, qui tamen nec villas, nec castella habebat, sed aliquos nũmulos fortè dimisit: tamen quia ea voluntate quæ possidebant reliquerunt, vt si plus haberent plus dimitterent: ideò dicitur reliquisse omnia. Et secũdò, quia voluntatem omniũ rerum reliquerunt, & hoc est verè reliquisse omnia: quoniã voluntas draco quidam vorax est, qui omnia desiderat, omnibus rebus implere ventrem suũ cõcupiscit; hac relicta, omnia relicta sunt. Vnde Bernard. in sermone quodam super illud. Ecce nos relinquimus omnia, &c. dicit se vidisse in visione quadã quinque homines, ex quibus vnus ad littus maris arenã, ac pisces deuorabat: alius ad culmen foci fumũ, qui ex illo exibat aperto ore hauriebat. Tertius ad os fornacis scintillas omnes ore carpebat. Quartus super terrã excelsam positus ventu deglutire videbatur aperto ore illũ expectans, imò & flabello quodã ad se trahebat illũ. Quintus propriũ sanguinem è brachijs suis ac manibus suggebat, atque bibebat. Per quos homines intelligit D. Bernar. inordinatũ mortaliũ appetitum, horum ad honores, illorũ advoluptates, cæterorum ad reliqua: & tamen ait, hos omnes macilẽtos ac tenues vidisse: & hoc quoniã proprium sibi alimentũ non sumebant. Vnde ideò Dauid dicebat: Aruit tanquã testa virtus mea: quia oblitus sum comedere panẽ meũ. Proprius panis hominis est Deus, eius voluntatem exequendo, nihil creatum aut visibile cibus hominis est: quare etiam si omnia hęc visibilia habeat, adhùc non satiatur appetitus eius: quoniam obliuiscitur comedere panẽ suũ qui est Deus. Quapropter & Esaias contra tales homines clamat dicens: Quare appẽditis argentũ, & non in panibus: & laborem vestrum, & non in saturitate? Ac si homini alicui qui omnia bona sua expenderet in nucibus, auellanis, & amygdalis, aut parui alimenti herbis, nec curaret panem aut carnes edere, illumque macilentum ac tenuem cerneres, diceres: Cur bona tua in his rebus nihil valentibus insumis? Panem eme, ac cætera maioris virtutis edulia, quibus pascaris & fagineris. Sic Deus hominibus dicit. Quare hæc minutiora quæritis, quæ nihil vobis prodesse possunt, nec vestram satiare famen, aut extinguere sitim? Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quòd miscui vobis, vt abundetis, & satiemini ab vberibus consolationis vestræ. Igitur cùm Apostoli hæc omnia reliquissent, iure optimo dicere potuerunt: Ecce nos relinquimus omnia: & relictis omnibus sequuti sunt Dominum. Sed de hoc infra latius videbimus, ac dicemus, Deo dante.

D. Bernar.

Psal. 101.

Esai. 55.

Simile.

Prouer. 3.

Luc. 14. & Matth. 19

Sed quæritur, An omnes teneanturomnia relinquere, & Christum sequi? Respondetur, duo hic esse, & omnia relinquere, & Christum sequi. Ad hoc secundum omnes tenentur. Ad primum dumtaxat viri Apostolici, qui perfectionis viam professi sunt. Nec tamen quomodocumq; sufficit hæc ęx teriora dimittere, nisi voluntas ab eis diuellatur: nam terrenarum possessionum abiectio, non est perfectio sed perfectionis via, ac dispositio ad illam. Quemadmodùm si turupem altam ascendere cupis, & spolias te vestibus tuis, vt expeditior sis ad ascendendum, nunquid quia exutus es vestibus iam diceris ascendisse? Certum est quòd non, sed dumtaxat te præparasti ad ascendendum. Sic si vis ascendere ad culmen perfectionis, quæ consistit in charitate, secundũ illud Pauli: Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis: si terrena dimittis non iam ascendisti, sed te præparasti ad ascendẽdum, non quòd iam comprehẽderis aut perfectus sis, sed sequeris, si quo modo comprehendas: aliàs si id non feceris omnium ludibrio patebis, velut homo qui cœpit ędificare turrim, & non potuit consumare, vt superius iam habitum est. *Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores discumbebant cum Iesu & discipulis eius.* Matthæus modestię causa non dicit à se factum conuiuium hoc, quod alij Euangelistę enarrarunt, & dicunt cõuiuiũ magnum ibi fuisse factum. Quod nõ dicitur magnũ multitudine discumbentium, sed potiꝰ quòd opulentum esset & pretiosum, quod nos dicimus splendidum. Hoc autem conuiuium ideò fecit, vt & Christum in se tam beneficum videretur honorare, & vt vulgari consuetudini annueret: hic enim mos antiquus fuit, vt amicis & sodalibus vale diceret qui peregrè proficiscebatur, & eos vocaret ad conuiuium. Quod ex facto Eliśei, constat

Simile.

Ad Colos. 3.

Philip. 3.

Luc. 14.

cõstat, cùm Heliam voluit sequi. Verùm ex hoc oritur hoc dubium: nam si Matthęus, (vt Lucas refert) omnibus relictis sequutus est Dominum, vnde habuit expensas ad hoc præparandum conuiuium? idque in domo sua. Quidam dicũt, Matthæum quidem coniunctissimè adhæsisse Christo statim quòd eum vocauit, non tamen indiuiduus eius comes factus, nisi cùm in monte factus est vnus de duodecim. Verùm huic obstat quod Lucas ait, non solùm sequutum fuisse Dominum, sed relictis omnibus post illum abijsse: ergò confestim omnia reliquit. Caietanus super Lucam, intelligit relictis omnibus negotijs sequutũm fuisse Dominum, non tamen relictis adhùc omnibus rebus, & possessionibus. Tamen nec hoc videtur satisfacere: quoniam id intelligimus relictis omnibus, quod postea Dominus dixit: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; idque videtur insinuare Euangelista. Quarè vel intelligendum est cum Iansenio, hoc dictum fuisse per anticipationem, vt mos est apud Euãgelistas, ita quòd statim post vocationem conuiuium hoc parauerit Matthæus, & deinde datis aliquorum dierũ inducijs, prouidens de suis rebus, omnia reliquerit, & sequutus fuerit Dominum: vel quòd negotia omnia, & res aliorum publicanorum, quas apud se habebat, protinùs dimisit, animo simul cætera omnia dimittens, quæ posteà & re ipsa à se abiecit post aliquot dies, atq; interim hoc conuiuium parauisse Domino. Hi autem publicani, qui simul cum Christo discumbebant, vel inuitati sunt à Matthæo propter familiaritatem, vel ipsi videntes Christi benignitatem quam cum Matthæo gesserat, ac videntes Matthæum sequentem, siuè exemplo eius, siuè voce etiam prouocati Dominum sequuti sunt: nam Marcus quasi hanc rationem reddens, ait: Erant enim multi qui sequebantur eum. Hi autem Publicani, & peccatores erant homines vitæ apertè malæ, qui forsan propter sua scelera eiecti erant à Phariśeis, è Synagoga, ac propterea murmurabant cõtra Dominum, vt statim videbimus. Hoc autẽ conuiuium quod in domo Matthæi fit, significat, quòd etiam peccatores, postquam conuersi sunt ad Dominum, suas sentiunt consolationes, nè sibi pœniteat statim quòd omnia terrena reliquerint: Nã per Esaiam ait Dominus: Ecce serui mei comedunt, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: nam ipse Dominus intus in anima illis conuiuia quædam dulcissima parat, quibus in sua se contineant amicitia: aliàs si totum amarum, ac aspetum esset, citiùs pedem referrent, ac terga vertere properarent. Cùm ex alieno domino canẽ aliquem in domum tuam reportasti, à principio vt illum tibi, ac domui tuæ affectum reddas, lautè pascis, atque blandiris, nec facilè irasceris illi, aut percutis, ne à te fugiat & in domum prioris heri reuertatur: at postquam iam illum domui tuæ assuetum sentis, nõ times illum flagellis cędere, certus quòd nec fustibus percussum poteris eum è domo tua propellere. Sic se Deus cum peccatoribus gerit. Ab alieno domino nempè diabolo illos eripuit, ac penè furatus est: cùm tyrones in domo sua sunt, blandè se cum illis habet, illis in corde blanditur, delitijs spiritualibus eorum animas replet, nec facilè illis irascitur, aut tẽtari permittit: at postquam iam sibi affectos sentit, iam tentationibus subdit, ac maioribus periculis exponit, sciens quòd nec fustibus eos ab amore suo deterrebit. Talis erat Paulus, qui & dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an gladius? Certus sum quòd nec mors, nec vita, &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Iob etiã dicebat. Etiã si me occiderit, sperabo in eum. Et Psalmista dicit: Non relinquet Dominus virgã peccatorum super sortem iustorum, vt nõ extẽdant iusti ad iniquitatem manus suas. Hoc est, tyronibus militiæ suæ parcet, nec eos peccatorum virga percutiet, ne deterriti ad priorem dominum, hoc est, diabolum reuertantur. Id ergò significat hoc splendidum conuiuium post conuersionem Matthæi factum, cui assistit Christus. Sed secundò, præparare illi conuiuiũ in domo sua hunc publicanum, id nos intelligere facit, nempe quod debeat peccator postquàm ad Dominum se conuertit, illi in domo sua, hoc est, in corde conuiuium præparare: his enim exterioribus rebus non satiatur Deus: frusta quippe sunt, ac micæ panis, paruique momenti ad præparandum cõuiuium Deo, isti exteriores actus, quales sunt, Ecclesiam adire, orare, ieiunare, exteriores eleemosynas elargiri: nam licet tales res bonæ sint si ex bono animo prodeãt; tamen præcipuus cibus quem nouimus velle Deum, cor rectũ ac spiritus ad Deum directus est: cùm enim Deus spiritus sit, spiritualibus etiam edulijs pascitur,

Caietanus

Luca. 14.

Iansen.

Marci. 14.

Moralitas

Esai. 65.

Simile.

Roman. 8.

Iob. 13.

Psal. 129.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pascitur, vt Christus dixit ad Samaritanã.
Ioan. 54. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare, quod per Psalmistam expressit nobis Dominus
Psalm. 49 dicens: Si esuriero, non dicam tibi, meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. Nũ quid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Quid ergò tibi placitum est? Immola Deo sacrificium laudis, id est, id mihi suaue, atque gratum est,
Psalm. 50 vt intus in corde tuo mihi laudes offeras, ac sacrificia. Vnde alibi dicit: Quoniam si voluisses sacrificium dedissem, vtique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Cordibus pascitur Deus: in corde ergo tuo ei conuiuia para, ac sacrificia. Vnde, & ipse in Apocalyp.
Apoc. 3. dicit. Si quis aperuerit mihi, introibo ad eũ, & cœnabo cum illo. Cordis ianuas aperi Deo, & in visceribus tuis præpara edulia; his enim Deus pascitur atque potatur: nam & ipse dicit: Fili præbe mihi cor tuum.
Prouer. 23. Quid enim proderit tibi hęc exteriora Deo offerre, si cor durum ac obstinatum coram eo præstiteris? Id ergo significat conuiuium quod Matthæus Christo in domo sua præparauit. Nec eo solùm contentus fuit, sed alios etiam publicanos & peccatores vocauit, & ad comedendum cum Iesu adduxit: hoc enim est opus, ac charitatis officiũ, alios secum ad Deum conuocare & adducere, secundùm illud Apocal. Qui audit, di-
Apoc. 22. cat, Veni: id est, alios etiam cõuocet ad conuiuendum cum Deo. Tali nexu cortinæ tabernaculi nectebantur, vt vna alias traheret. Cortina cortinam trahat. Sic vnus Christianus alium suo exemplo, atq; suasione secũ ad Deũ trahat. Sic fecit Matthæus, alios post se omnes peccatores rapere gestiebat, vt Christum cum illo sequerentur. Cùm Helias Heliseũ pallio suo cooperuit, & illum vnxit in Prophetam Domini, protinùs occidit duos boues, & fecit grãde conuiuium:
3. Reg. 19. Nam postquàm Deus aliquem peccatorem pallio suæ misericordiæ tegit, suęque gratię vngit rore, confestim alios ad idem inuitat peccator, cupitque vehementer, vt omnes idem beneficium recipiant. Vnde & An-
D. Anselm. selmus hic dicit: Vnius publicani cõuersio, multis fuit exemplum pœnitentię: quienim cum Iesu & discipulis eius discumbebant, iam publicani esse desierant, nec si in peccatis essent, & perseuerare decernerent, ei qui sine peccato est conuesci auderent, nec forsitan Deus cum eis. Publicani vocantur qui publicis sceleribus fœdantur, vel publicis negotijs implicantur, quæ sine peccato aut vix, aut nunquam tractari possunt. Et pulchrum fuit præsagium: quoniã qui Apostolus & Doctor gentium futurus erat, in sua prima illa conuersione peccantium gregem post se trahit ad salutem, officiumque Euangelizandi, quod proficiente meritovir tutum expleturus erat, à primis iam suæ fidei incepit rudimentis, vt iam proficeret exemplo, qui proficere debebat verbo.
D. Chrys. Et Chrysosto. hom. 31. in Ioan. Concurrunt ait, quasi ad consortem artificij multi publicani, quos Matthæus lætitia nõ parua propter accessum Christi inuitauit, Domino ita disponente, qui omne genus curationis animarum exhibuit, nec dispõdo solùm, aut ægrotos curando, aut inimicos redarguendo: Verùmetiam comedendo, atque bibendo multos à vitijs ad virtutem reduxit, vt nos doctiores his omnibus efficeret, nõ prę terire tempus, vel quod opus, ex quo possumus vtilitatem subducere. Sed de hoc facto murmurabant Pharisæi: nam subditur.
Et videntes Pharisæi dicebant suis discipulis. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester? Hæc murmuratio inuidiosa fuit, & superciliosa ac superba. Nam vt quidam Doctor dicit: Hęc est natura humanæ, siuè iustitiæ, siuè scientiæ, quę charitate & humilitate destituta est, vt cùm sit imperfecta, & tamen perfectam se iudicet, omnia quæ à suo instituto sunt allena, quantumuis perfecta & bona præse, contemnat, & condẽnet, vtquæ superciliosa sit, omnia facilè in peiorem partem rapiens: & leuia quæque grauiter exagerans. Cùm ergò isti Pharisæi de sua iustitia confiderent, quę ipsi superstitiosè non faciebant, existimantes se pollui ex conuictu peccatorum, quemadmodùm ex contactu mortuorum: hoc in Christo calũniare satagebant. Est enim nonnullorum hæc iniusta conditio, vt hoc in alijs condẽnent quod ipsi non facerent, suumque naturalem viuendi modum, regulam alijs viuendi esse volunt: vt qui melancholicus, & tristis ex naturali conditione est, & ideò nulli colloqui ac conuersari placet, statim alios condemnat, qui familiariter, ac suauiter alijs conuiuere norunt. Ille qui ob debilitatem stomachi parcus est, alium protinus tãquam gulosum iudicat, si, quia fortioris complexionis est, plus illo edat. Cur tuam mihi naturalem complexionem, ac conditionem,

religionem

religionem ac normam rectè viuendi facis? cùm nulla alia sit rectè viuendi regula nisi charitas? Gratias ago Deo, qui mihi talem hominem, quem sequi deberem tribuit, qui omnibus se ita accomodare voluit, vt omnes illum sequi possimus. Nam & pernoctare in montibus sciebat in oratione, & de illis descendere, & suauiter cum turbis colloqui & conuersari, & ieiunare quadraginta diebus nouit, & cum
4. Reg. 4. peccatoribus edere atque bibere, & velut alter Heliseus, se ad mensuram pueri incuruauit, brachiaque sua magna cum brachiolis pueri restringere, & cætera membra illi accomodare: vt omnes & parui, &
1. Cor. 9. magni ad illius sequelam sufficientes essemus, vt & Paulus se omnibus omnia factus est: vt omnes lucrifaceret, tàm Iudæos, quàm Gentiles, tàm Barbaros, quàm Græcos: tàm sapientes, quàm insipientes. Regula ergò qua eum sequi debemus, charitas est, ad cuius adimpletionem, si ieiunium necessarium est, tunc erit bonum: si comestio, illa tunc præponenda ieiunio est: si silentium petit charitas, tunc erit maxima virtus: si sermonem exigit, melior erit. *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester?* Lucas sic refert, Quòd hic peccatores recipit & manducat cum illis. In hoc gaudeo & gaudebo ego, qui peccator sum, talem mihi hominem datum, qui non abhorreat peccatores nec nauseam generent illi, sed illos recipiat, atque per portas suas se intromittat ad manducandum & bibendum cum illis. Verba hæc quæ illi obmurmurantes contra Christum dicebant, nos pro omine accipimus: vt habeamus talem Dominum ac Iudicem, vt reos ipse deprecetur, atque ad salutem & veniam inuitet: imò & alijs mei similibus peccatoribus strennas postulare volo, ac dicere. Mihi strennas soluite peccatores, *Dadme albricias*, quoniam iam habemus hominem, qui nos recipiat, blandiatur, inuitet, atque nobiscum gaudens epuletur & bibat. Cœlum nos ferre non potuit: nam Angelos peccatores à se expulit, & in tartara præcipitauit. Nec terra nos sustinere solet: nam os suum aperit & deuorat, atque deglutire solet peccatores viuos: aquam etiam eos absorbere ac suffocare videmus: ignis peccatorum ciuitates comburit: aer domos in quibus habitant quatit atque diruit, nec certum ac securum portum iam in uenire poterimus, nisi infernum, in quo nul libi peius nobis esse poterit. Cum ergò nullus nobis suppeteret refugij locus, sed omnes creaturæ nobis exitium minarentur. Ecce hominem talem misit nobis Deus, qui nobis securus portus atq; tranquillus sit, in quo libentissimè recipimur, imò ad id nos totis viribus inuitat, ac trahit. Et quisnam est portus hic tam securus: Hic homo Christus, qui peccatores recipit & manducat cum illis. Hic in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientiæ Dei. Thesauri autem Dei sunt, misericordiæ diuitię, secũdum illud Pauli: Deus
Ad Eph. 2. qui dives est in misericordia. Hic qui filius est
2. Cor. 1. Patris misericordiarum, quas hęreditario iure etiam ipse possidet. Hic qui & saluare potest atq; damnare, qui à Patre constitutus est
Actor. 10 Iudex viuorum atq; mortuorum. Hic qui
Psal. 134. omnia quęcumq; voluit fecit in cœlo, & in terra, qui & à Patre pro sua reuerentia excęditur. Hic peccatores recipit & manducat cum illis. Quare Paulus quasi sibi ipsi blandiens ac congaudens, sic dicit ad Timoth.
1. Timo. 1. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. *Que merece ser de muy buena gana recebido.* Quoniam Christus Iesus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Fidelis sermo atque securus, & qui magna fide indiget, vt credatur, quòd Christus Iesus, qui & Vnctus & Saluator dicitur, vnctiones, è cœlo attulerit, medicinas atque sacramenta, vt peccatoribus salutem daret, ac veniam, ex quo non modica mihi pars contigit: quoniam ego ex omnibus maior peccator sum.
Simile. Quid ergò quereris Pharisæe cœce? Quid caninis dentibus oblatras, quòd cum peccatoribus manducet & confabuletur? Medicus est, curare morbos venit, qui peccatorum maculis confecti sunt, cur non ingredietur ad eos? Nunquid detrahes medico, quia domos infirmorũ intrat, & eorum qui sani sunt domicilia prętermittat? Qui animarũ medicus est, animas ægrotas quærere debet. Dimitte, dimitte eum, phariſæe cœce, vt infirmorũ dom⁹ animarũ medic⁹ pluſtret. Sine, sine eũ, vt in domũ meã ingrediatur quime peccatorẽ ac morbidũ sentio atq; fateor, me dico indigeo: & ideó illũ inuito in domum meam. Tu qui san⁹ esse putaris, qui propter superbiã tuã putas te nõ indigere medico, ne sinas eũ introire in domũ tuã, remitte illũ mihi qui infirm⁹ sum: nã nõ est opus valẽtib⁹ medic⁹, sed male habẽtib⁹. *Manducabat cũ illis.* Imò Lucas dicit, quòd erãt appropinquantes ad Iesum publicani, & peccatores. Mirares! quis vnquã tale vidit, vt ad iudicẽ
Luc. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

latrones, ac rei appropinquent, & non potius fugiant ab eis? Si virgam lictoris à longè prospexerint, protinus ad templa vel ad montes fugient. Tamen ad Christum qui iudex est, accedunt & appropinquant, ad mensam cum illo sedent. Sed non mireris, ô homo, quoniam etsi iudex futurus omnium sit, modò tamen non ea figura aut apparatu incedit, non enim vt iudex nunc apparet, sed vt Saluator: quoniam vt ipse dicit: Non venit modò vt iudicet mundum sed vt saluetur mundus per ipsum. Vnde Iob.7. dicitur: Auferat à me virgam suam, & pauor eius nō me terreat. Loquar & non timebo eum. Ac si diceret. Si absque iudicis apparatu te viderem, absque timore auderem ad te accedere. Ac si prætori qui fasces ac insignia iudicis defert, iratus contra illum diceres. Fasces corripe. *Arrima la vara.* Et hæc iudicis insignia dimitte, & videbimus alter cum altero, *Hombre por hombre*, quis prævaleat. Id videtur quod velit dicere Iob: Hucusque te vltorem, iudicem te ostendis, Deusque vltionum nominaris, nec est qui te offendat quem non statim acerbissimè punias: sed si hanc tuæ potestatis virgam abscondas aliquandò, atque ab oculis meis tollas, si te aliquando hominem cum hominibus conuersantem aspexero, virgam iustitiæ tuæ subblanda humanitate tectam, gladium vindictæ tuæ sub vagina misericordiæ indutum videro; tum loquar & non timebo cum altero homine mei simili tractare. Igitur peccatores videntes Christum Dominum, non vt iudicem, sed vt amicum cum hominibus conuersari, erant appropinquantes ad illum, tanquàm propinqui ac cognati sui accedebant. Nam licet Christus peccatricem naturam non assumpserit, visus est tamen in similitudinem carnis peccati, de quo & dicebatur: Nos scimus quia hic homo peccator est. Quare tanquàm ad propinquum, & sibi similem accedere audebant peccatores: nam sicut qui se fingere vult alicuius Magnatis cognatum, eius assumit stemmata, coloresque vestium suarum induit, imò & cognomina mutuat. Sic Christus Dominus licèt nullam cum peccato cognationem habuerit, eius tamen habitum atque stemmata sumpsit, cùm pœnalitatibus, quæ sunt indumenta, & signa peccati, se subdiderit, appellarique peccator passus sit, vt sic tanquàm ad propinquum appropinquarent peccatores ad eum: imò & peccatorum cau sam quasi propriam assumit, vt consanguinei solent inter se facere. Quare videtur mihi quòd peccatores dicebant ad Iesum id quòd Ruth dixit ad Booz. Extende pallium tuum super ancillam tuam, quia propinquus es. Pallium misericordiæ atque amoris tui super nos extende: Quia charitas operit multitudinem peccatorum, pallium laudis pro spiritu mœroris nobis tribue: vt sic omnia commutentur in melius.

Ruth.3.

1.Pet.4.

Esai. 61.

Et murmurabant Pharisæi dicentes. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester. Ac si contra Solem ipsum murmurassent, eò quòd radios suos per rimulas in domum suam mittit ac spargit, cum ipsa sit eius natura: sic & Dei misereri, & peccatorum illustrare tenebras: Non tantam tunc Dei experti erant bonitatem ac humanitatem, vt peccatores reciperet, & cum illis comederet, & ideò tanquàm de re insolita murmurabant: quoniam tunc nondum Dominus nobis suum pectus aperuerat, nondùm Longinus lancea latus suum percusserat, nec fenestram fecerat qua viscera misericordiæ eius patefierent nobis: sed Propheta adhùc clamabat dicens: Vbi nunc fortitudo tua & zelus tuus? Multitudo viscerum tuorum, & miserationum super me continuerant se. At nunc iam patent nobis viscera per vulnera, iam adimpletum est vaticium illud Esai. vltimo. Quomodò si cui mater blandiatur: Sic consolabor vos, dicit Dominus. Advbera portabimini, & super genua blandietur vobis. Dedit enim Christo Domino Deus, sicut vero Salomoni, latitudinem cordis, sicut arenam quæ est in littore maris: Arena quippe, quæ sterilis ac ponderosa est, peccatum significat quod infœcundam ac grauem animam reddit tanta latitudo in corde Christi est, vt peccatores arena grauiores, in se recipiat, nec abhorreat peccatricem pedes eius lacrymis lauantem, nec Petrum plorantem, nec latronem secum in Cruce pendentem, omnes pectus Christi capit. Dedit enim ei De⁹ latitudinem cordis, sicut arenam quæ est in littore maris. *Quare cum publicanis, &c.* Pharisęe cæcę ac stulte, nescis quòd nihil magis proprium Deo ac principi, quā delinquētib⁹ parcere? Sicut enim esset mostrum corpus humanū quod non haberet duo brachia: sic & regimen illud monstruosum ac mancum esset quod duo brachia non haberet, vnum

Esai. 63.

Esai. 66.

3.Reg. 4.

Simile.

Luc.7.

Simile.

Simile.

Iob.7.

ad

ad præmiandum, & alterum ad puniendum: imò brachium dextrum debet esse ad præmiandum, vt Titus Imperator dicebat, eo quòd opera facta per brachium dextrum fortiùs, atque perfectiùs fiunt. Vnde electi qui præmiandi sunt in die Iudicij, ad dexteram iudicis erunt. Aristoteles etiam docet quòd princeps propriis manibus debet largiri præmia, alienis autem punire, tanquam illud sibi sit proprium, hoc alienum. Nunc autem omnes siniſtri effecti sunt, læuaque vruntur ad benefaciendum, & dextera ad mala inferenda: nam omnia sanguine luuntur, nec est qui misereri sciat aut parcere. Christus Dominus dextera opera misericordiæ operabatur. Quod Esaias petiuerat dicens: Glorifica manum & brachium dextrum: ob hoc enim omnes glorificabant eum, & post eum currebant peccatores in talium vnguentorum odorem. *Murrabant autem Pharisæi, &c.* Contra Moysen murmur increuit: quia duxerat mulierem Æthiopissam: sic contra Christum murmur Pharisæorum insurgit, quòd peccatores nigredine peccatorum fœdatos, de quibus dicitur: Denigrata est super carbones ignis facies eorum, ad se trahit, vt illos super niuem dealbatos reddat, aspergens illos hyssopo suo, vt Dauid poscebat dicens: Asperges me Domine hyssopo & mundabor: lauabis me & super niuem dealbabor. Ipse enim potest mutare eorum pellem, & facere mundum de immundo, conceptum semine. *Tornar blanco lo negro.* Vt sic abluti peccatores, post iustificationem suam possint dicere: Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem. Hoc anima iustificata dicit. Nigredine peccatorum confecta eram, sed postquàm accessi ad Christum, & me suo cruore lauit, iam candida atque speciosa ante eius oculos videor. In libro Iudicum legimus de Iepthe optimo duce Israel, quem fratres sui è domo patris sui pepulerunt, ad quem tamen accesserunt viri inopes, & latrocinantes, qui exules patria propria carebant oppressi ære alieno, & factus est princeps eorum. Nam Christus Dominus quem fratres sui filij Israel expulerunt extra ciuitatem ne regnaret super eos, factus est veluti princeps peccatorum, qui ad eum accedebant, qui à paradiso extorres debitores infinitæ pœnę, latrocinantes, & rapientes aliena ad eum pro venia accedebant, & ipsum tanquàm ducem sequebantur. Nonnè videtis Zacheum, Matthæum, publicanos ipsum sequentes? Nonne cernitis mulierem peccatricem vsque ad Crucem post illum properantem? Nonnè considerastis eum in Cruce inter duos latrones pendentem? Et idem de Dauid legitur, cùm fugeret Regem Saul. Cæterùm aduertendum est, quòd Christus Dominus conuersabatur cum peccatoribus, non vt eorum faueret sceleribus, sed potius vt eos ex peccatoribus iustos faceret: & sic conuiuere cum peccatoribus, vt eos ex tuo exemplo atque doctrina corrigas & emendes, non vitio tibi dandum est, sed maximæ charitatis studio: aliàs enim Prouerbiorum. 13. scriptum est: Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum, similis efficietur. Et Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui cōmunicauerit superbo, induet superbiam. Sed qui tangit leprosum, non vt sibi adhæreat lepra, sed potius vt mundet eam, hoc potius beneficio maximo tribuendum est: sic enim & Esai. 11. dictum fuerat: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me, ad euangelizandum pauperibus miſit me, vt mederer contritis corde. Hoc est, vt peccatoribus, qui egeni gratia Dei sunt, medicinas daret, quibus cor lapideum in cor carneum mutarent, quod possent conterere atque comminuere præ dolore delictorum suorū, ipsum à malitia cō minuentes & in iustitia integrantes. Vt præ dicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt prædicarem annum placabilem Domino. *Vino á predicar indulgencia plenaria, año de Iubileo, y remission de los peccados*: Quoniam & Sapiens de illo dixerat: Misereris omnium qui omnia potes, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Resciuit autem Christus quę pharisei murmurabant, vel quia discipuli ei retulerunt, vel certè quia ipse omnia nouit, & audiens ait: *Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo & non sacrificium: non enim veni vocare iustos sed peccatores.* His tribus rationibus Pharisęorum maligniſsimam obtrectationem confundit. Primùm certum est, sanos, vt sic non indigere medico, cuius soli indigent infirmi: nec enim medicus damnandus est, qui infirmos visitat, vt statim diximus. Igitur medicus est, peccatores, infirmi, peccatum

Titus Imperator.

Matth.14. Aristo.

Esai.

Num. 12.

Thren.4.

Psal. 50.

Iob.14.

Cantic. 1.

Iudic. 11.

Luc.7.

Matt.27.

1.Reg. 22.

Esai. 11.

Sap.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hier. 8. peccatum, ægritudo: medicinæ, fides, charitas, sacramenta, ieiunia, elemosynæ, & alia similia opera, quæ ministerium atque adiutorium præstant saluti. Quòd autem sit Christus medicus, ex effectibus patet: nam corporibus, & animabus medebatur, & ideò dicebat Hieremi. cap. 8. Nunquid resina non est in Gabaà, aut medicus non est in ea? Quare ergò non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Quinimo nullus alius repertus est in mundo, qui nostram posset infirmitatem curare: quoniam radix ægritudinum corporis fuit peccatum, quod est animæ morbus: hoc autem in corde radicatum ac fixum stabat, imò in ipsis naturæ nostræ visceribus, à quibus nulla
Esai. 1. medicamina, quantuncumquevirtutis fuissent, ipsum eradicare potuerunt: secundum illud Esaiæ. 1. Vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, neque fota oleo, nec curata medicamine: quoniam nec chirurgus, qui vulnus nostrum institis ligaret inuentus est, nec medicus, qui ei fomenta applicaret reperiebatur. Omnes infirmi eramus, ægrotus autem quomodò potest ægroto opem fer-
Roman. 3. re, cùm nec ipse sibi sufficiens sit. Omnes autem nos infirmos ostendit Paulus cùm dicit: Causati sumus omnes esse sub peccato, tàm Iudæos quàm Græcos, sicut scriptum est, quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum. Hoc est, non est qui æqualitatem iustitiæ seruet cum proximo suo: non est intelligens, quoniam etiam mentis cœcitatem per peccatum incurrimus, ignorantiéque defectum contraximus. Vndè & intellectum nostrum morbus hic infecerat. Sed & aliam partem
Psalm. 13. animę quę voluntas dicitur inquinauerat: nam subditur: Omnes declinauerunt simul, inutiles facti sunt. Deflexa quippe est voluntas nostra post peccatum, atque ad malum propter prauam consuetudinem propensa: nam à bono declina-
Ibidem. uerunt in malum, & inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labijs eorum. Adeò, peste infecta per peccatum viscera habemus, vt halitus ipse id testetur, qui & circunstantes offendit, & instantibus horrorem incutit: quoniam venenum aspidum est sub linguis eorum, à quibus blasphemię, periuria, falsa testimonia, detractiones, & turpiloquia procedunt. Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est. Sicut lingua pessimo humore *Simile.* infecta amara facit etiam quę dulcia sunt: sic iniquitas in anima facit quòd & bona proximorum mala illis videantur, & maledictionibus illos passim feriant. Quare Paulus ad Hebręos dicebat: Nequa radix *Ad Hebr.* amaritudinis sursum germinans, & per 12. eam inquinentur multi. Hęc erat infirmitas nostra, tot accidentibus aggrauantibus plena: nam non erat qui requireret Deum, sed omnes quę sua sunt quærebant. Cùm ergo omnes peccassent, & gratia Dei egerent, oportebat vt talis nobis medicus prestaretur, qui animarum nostrarum posset mederi languoribus. Hic fuit Iesus Christus Saluator, & vnctus à patre oleo lætitię & gratię cœlestis, quam ipse sicut caput receperat, quod in membra effluere deberet, opus erat, vt tanquàm verus Samaritanus, oleum, & vinum ex casilidi sua proferret, quò vulneratum à latronibus foueret, & vulnera liniret. Atque hunc medicum poscebant tot Prophetarum oracula, tot Patrum priscorum voces, cùm dicebant: Ostende nobis Do-
Psal. 34. mine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Huc promissa illa tendebant: Iuxta est salus mea vt veniat: Salus mea in sempiternum erit. Et id Nazareis conciuibus explicuit Dominus, cùm exponens illud Esai. proximè citatum, Spi-
Esai. 46. ritus Domini super me, eò quòd vnxerit 49. & 51. me, ad euangelizandum pauperibus misit me, vt mederer contritis corde, ait: Quia hodie hęc verba in vobis adimpleta sunt. Igitur cùm per pulsus ictus in-
Esai. 61. tellexisset nos ex vberantia humorum laborare, nobis dictas, & extenuantes medecinas prępara uit, vocans pauperes beatos,
Lucæ. 4. diuitias infamans, diuites penè à salute desperatos abijciens, cùm dicebat: Impossibile est diuites intrare in regnũ cœlorum. Posthęc autem prępara menta ca-
Matth. 19 *Marci.* 10. licem sanguinis sui nobis propinauit, quo purgationem peccatorum faceret, exuberantesque peccati eneruaret humores. Cùm ergo medicus esset, infirmos debebat quærere. Medicus autem solos illos infirmos curat, qui querulas voces emittunt, qui medicum accersiri iubent, ex quorum relatione infirmitatis qualitates

tates agnoscit: nam illos ægrotos qui necdum suo quærũtur, nec medicũ vocant, nec se infirmos profitentur; non illos curare nititur medicus. Tales autem erant Pharisæi, & ideò ad illos non ingrediebatur Christus, sed ad hos qui se peccatores agnoscebant, & medicum, qui eos curare debebat, & accersebant, & sequebantur. Secũda ratio est, quoniam Deo magis accepta est misericordia quàm sacrificium, secundùm illud Oseæ. 6. Misericordiam volo & non
Osea. 6. sacrificium, & scientiam Dei plusquam holocaustum. Hieronymus, Volui, vertit per
D. Hiero. pręteritum. Septuaginta, Volo, per pręsens tempus. Hæc eadem verba citat Dominus
Matt. 12. Matthæi. 12. cùm Pharisæi calumniarẽtur discipulos suos, quòd Sabbatho esurientes vellerent spicas, & dixit eis: Si autem scire-tis, quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. Ex quibus locis patet, quòd Prophe ta intelligatur loqui de misericordia, prout est virtus in proximum, per quam illius miseria subleuatur. Pro quo reuocanda est in
D. Thom. memoriam doctrina D. Thom. 2. 2. quæstio.
2.2.q. 81. 81. artic. 8. & quæstione. 85. articulo. 2. & 3.
arti. 8. & quod sanctitas quamuis sit eadem cum reli-
q. 85. *art.* gione, distinguitur ab ea ratione quadam:
2. & 3. nam religio respicit cultum Dei in rebus externis: Sanctitas autem purificat mentẽ & cultum exteriorem, & virtutes internas ordinat in obsequium Dei. Sacrifici um autem propriè loquendo, est operatio externa, per quam factis quibusdam sacris in re oblata exercitis fiebat protestatio interni sacrificij. Ab hac doctrina solida & verisima discedebant Iudæi per iniquitatem, partim quòd nulla habita ratione puritatis internæ offerebant sacrificia externa Deo ingratissima: partim quoniam dum affectarent temporale lucrum proueniens ex sacrificijs quæ offerebantur in templo, & illis proueniebant, obliuiscebantur pauperum, nec eorum necessitatibus subueniebant, sub prætextu religionis occultantes auaritiam, & immisericordiam. Pri-
Psal. 49. mum vitium reprehenditur Psalm. 49. vbi dicitur: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Non vituperatur sacrificium externum secundùm se, sed edocemur homines qua ratione debeamus illud populare cum sacrificio interno.
Esai. 1. Ita intelligite illud Esaiæ. 1. Quò mihi multitudo victimarum vestrarum? Plenus sum. Et subdit: Lauamini mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, subuenite oppresso, defendite viduam, &c. Accipe insignem locum apud *Micheæ.* 6 Micheam capite. 6. vbi sic dicitur. Quid dignum offeram Domino? Curuabo genu Deo excelso? Nunquid offeram ei holocaustum, & vitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meũ pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi, ò homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Ecce vbi expressè Dominus omnia sacrificia videtur respuere, tanquàm si ipsa per se non placeant, nisi adsit misericordia, & iustitia, & solicitudo placendi Deo: aliàs si hæc tibi desint, etiamsi mactaueris filium tuum, sicut voluit facere Abraham, non erit acceptum Deo. Et hæc fuit prima malitia Pharisæorum. Secunda fuit auaritia quam reprehendit Dominus infra capit. 15. Quòd *Matth.* 15 irritum fecissent mandatum Dei, de honoratione parentum, propter traditiones suas, quibus suadebant filijs, quòd etiam ea quæ necessaria erant parentibus efferrent in templum: quoniam ea quæ oferebantur in templo eis proueniebant. *Matth.* Matthæi. 23. dicebat illis: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & relinquitis quæ grauiora sunt Legis: Misericordiam, scilicet, & iudicium. Igitur, vt ad hanc authoritatem Oseæ reuertamur, vult dicere Deus. Ego præsero misericordiam sacrificio, ita quòd si aliquod bonum temporale necessarium est ad subleuandam miseriam proximi, non offeratur mihi in sacrificium: quia Misericordiam potius volo quàm sacrificium. Et iste sensus elucidatur optimè Marci. 12. *Marci.* 12. cùm dicitur: Diligere proximum, maius est omnibus holocaustomatibus, & sacrificijs. Ex quo infertur quòd illa negatio: Et non sacrificium: non debet accipi absolutè, quasi Deus nollet sacrificiũ (cùm aliàs instituerit, & manducauerit illa) sed debet intelligi comparatiuè, vtsit sensus: Potius volo misericordiam, quàm sacrificium: quòd altera pars sententiæ explicat, cùm dicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et scientiam Dei plusquam holocaustum. Et ratio huius collectionis est: nam misericordia in actu externo exercitata, necessaria est, proximo ad vitam: sacrificium autem externum non per se pertinet ad cultum Dei, sed ratione maioris manifestationis in religione. Nam per se loquendo satisfit precepto colendi Deum per internum sacrificium, quando externum non est in præcepto, aut non potest exhiberi; quo circa cùm sese offert articulus necessitatis subleuandi proximum à miseria temporali, non est amittenda illa misericordia vt fiat sacrificium externum: quia Deus potiùs vult misericordiam quàm sacrificium. Vnde Beatus Ambrosius. 2. libro. offic. capit. 28. & refertur. 12. quæstio. 2. Canon. aurum, in Decreto. determinat etiam initiata vasa licere confringere, conflare, & vendere in captiuorum redemptionem, & egenorum substentationem: nam verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte: ille verus thesaurus, qui operatur quod sanguis eius operatus est. Tunc vas Dominici sanguinis agnosco, cum in vtroque videro redemptionem: vt calix ab hoste redimat, quos sanguis à peccato redemit. Vnde Beatus Laurentius, thesauros Ecclesiæ pauperibus erogauit. Et hic est propriſsimus sensus huius sententiæ. Referta est omnis Scriptura hac veritate. Quandò seruus ille Abraham iussu Domini sui perrexit ad Mesopotamiam, vt quæreret vxorem filio domini sui Isaac; petijt à Domino pro signo quòd illa mulier, in qua misericordiæ, & humanitatis signa videret, ea esset vxor Isaac domini sui. Ait enim Genesis. 24. Puella cui ego dixero inclina hydriam tuam vt bibam, & illa responderit: Bibe, quin & camellis tuis dabo potum, ipsa est quam præparasti seruo tuo Isaac, & per hoc intelligam quòd feceris misericordiam cum domino meo. Nam certè illa anima erit digna coniugio veri Isaac, qui est Christus, in qua misericordiæ, & humanitatis signa, & opera inuenta fuerint. In quo etiam aduertendum est, quomodò à Deo edocti erant illi Sancti patres, opera hæc misericordiæ hominem probum constituere, cùm tales quærebant vxores ac cognatos, in quibus hæc misericordiæ opera essent. Quare & Rebecca dicit, postquàm illum & camellos adaquauit; Palearum quoq; & fœni plurimum est apud nos, & locus spatiosus ad manendum. Laban quoque frater eius cucurrit ad virum & dixit ei: Ingredere benedicte Domini, cur foris stas? præparaui domum, & locum camellis. Et introduxit eum in hospitio. Et cùm nullus Sodomitarum Angelos hospitio recepisset, Loth solus illos ad se introduxit, tanquàm edoctus à Domino quantum hæc misericordiæ opera placerent illi. Diuus Ambrosius sermone de obitu Theodosij Imperatoris, refert, tantæ fuisse misericordiæ Theodosium, quòd nunquam negauerit misericordiam petenti beneficium. Putabat, ait, se accepisse cùm rogaretur ignoscere, & tunc pronior eratvenię, quando fuisset maior commotio, optabatur in eo, quod ab alijs timebatur, vt irasceretur, & sic verè fuit filius illius qui dicit: Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Augustinus libro. 20. de Ciuitate Dei. capit. 24. explicans iliud Psalmi. 49. Congregate illis Sanctos eius, qui ordinant testamentum eius super sacrificia, id est, qui disponunt, ait: Hæc est omnis vita iustorum, disponere Testamentum Dei super sacrificia. Aut enim opera misericordiæ sunt super sacrificia, id est, sacrificijs præponenda, iuxta sententiam Dei dicentis: Misericordiam volo magis quàm sacrificium. Aut si super sacrificium: in sacrificijs intelligitur dictum, quomodò super terram fieri dicitur quod fit vtique in terra. Profectò ipsa opera misericordiæ sunt sacrificia, quibus placatur Deus, vt supra, libro. 10. capit. 5. dixerat ipse, in quibus operibus disponunt iusti Testamentum Dei: quia propter promissiones quæ in nouo eius Testamento continentur, hæc faciunt: Vnde eis dicitur. Venite benedicti Patris mei, &c. Esuriui enim & dedistis mihi manducare, &c.

Itaque, disponere testamentum Dei super sacrificia, id est, plus facere misericordiæ opera quandò necessaria sunt, quàm sacrificia: Sic intelligentes verbum Domini: quoniam testamentum Dei quod est Lex eius, hoc est, quod præcipuè continet: vel existimantes quod ipsa opera misericordiæ sunt acceptissima sacrificia Deo, quibus regnum cœlorum in Lege, & Testamento Dei promittit. Quod vtinam hisce temporibus intelligere vellent omnes Christiani, qui edocti fortè ab aliquibus qui

d. Ambr. *Luc. 6.* *D. Aug.* *Osea. 6.* *Matth. 23.*

qui Euangelium Christi non sincerè, aut legitimè intelligunt, sed potiùs suis attendentes cõmodis, nihilminùs æstimant, quàm Misericordię opera, existimantes se satisfeciſse, si clausis ad pauperes visceribus, vnã horam in oratione continuare potuerint. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Certè virtus hæc Misericordiæ, non tanti hodie apud Christianos æstimatur, quanti olim æstimari solebat. Quare ego semper illam ad memoriam reuocare satago, tã illã in publicis concionibus docens, & his qui mecum confabulantur suadens, quàm eam in scriptis meis ad perpetuã memoriam recommendans: atq; vtinam, quod opto contingat: cùm scriptum sit: Qui obturat aurẽ suam ne audiat pauperem, & ipse clamabit, & non exaudietur: Et Iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam. Quibus etiam comminatur Deus, quòd obliuiscentur eorum viri misericordes, ſuipsi misericordiam obliti fuerint. Hoc autẽ verbum, semper mihi in corde & in ore sonabit: Misericordiam volo, & non sacrificium: & clamabo, dicens: Qui habet aures audiẽdi audiat. *Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.* Hæc est tertia ratio, qua aduersarijs respondet. Caietanus sic explicat: Quoniã in rei veritate omnes eramus peccatores, & natura filij iræ, neciusti, sed in peccato nascebamur: ideò qui veniebat vocare homines, ex consequenti & peccatores, quales & nos omnes eramus. Vel, vt alijvolunt, nõ veni vocare iustos, hoc est, illos qui se existimant esse iustos, quales erãt Pharisęi: sed qui se fatentur peccatores; & agnoscunt suã infirmitatem: Nam initium salutis, est cognitio peccati. Sed cùm multi tũc temporis iusti reperiuntur, nam & ipse Dominus de Nathanael dixit: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Et de Ioanne Baptista: Inter natos mulierum, &c. Et inter Phariseos ali qui etiãinuenirẽtur iusti, vt Nichodemus, & Gamaliel: Conueniẽtius videtur dici, quòd debeat subintelligi: Ad pœnitẽtiam: quemadmodùm Lucas & Marcus addiderunt, & in multis codicibus grecis inuenitur in Matthæo sic dictum: Nõ veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam, nam iusti non indigent pœnitentia, peccatores autem sic. Sic inter iuniores Ianſenius, & Tithelmanus. Quæ quidem sententia magni ponderis est, & vt peccator non desponderet animum, imò eleuet illum ad Deum, qui dicit se non tam propter iustos, quàm vt peccatores vocaret ad pœnitentiam, venisse. Ac si diceret: Hominum peccata me compulerunt, vt fierem homo: nam si peccatum non fuisset (vt habet verior sententia) Christus nõ fuisset incarnatus. Hoc enim expresit, Et quòd Iudas cum meretrice, quam saltem talem existimauerat, coniunctus est, ex qua Christus secundùm carnem ortus est. Et quòd Samson cum Dalida meretrice copularetur, pro qua & ludibria perpessus est. Et quòd Booz à pedibus eleuaret ad caput Ruth Moabitidem, ex qua etiam originem traxit Christus: nempè, quòd Christus peccatores venerat saluos facere: propter quod ex peccatoribus originem sumpsit. Et quòd eos venerat à pedibus ad caput transferre, sicut cum Maria Magdalena egit, quæ priùs lauit pedes eius, deinde & caput vnxit: & quòd meretrices, & peccatores deberent Phariſeos illos superbos præcedere in Regnum Dei. Aduerte tamen, quòd nõ vocat peccatores ad otium, aut ad voluptates carnis, vel ad libertatem peccandi: sed ad pœnitentiam, quæ præterita plangit, & plangendæ iterum fatagit non committere: vt doleat, & de dolore gaudeat: vt incedat tristis, & incuruatus, & det gloriam Deo: vt per singulas noctes lectum suum lacrymis riget, & exitus aquarum deducant oculi eius: vt pectus & cor percutiens, clamet ad Deum, & dicat. Tibi soli peccaui. Deniq; vt opera veræ pœnitentiæ exhibens, mereatur audire cũ peccatrice: Dimittuntur tibi peccata tua, Vade in pace. *Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis, dicentes: Quare nos, & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant.* Hanc calumniam solis Phariseis tribuit Lucas, Matthæus discipulis Ioãnis: Marcus vtrisquè: quoniam Pharisæi discipulos Ioannis ad hoc induxerunt, & quia tanquam à fonte ab eis exijt, ideò illis tribuit eam Lucas. Matthæus verò solùm discipulorum Ioannis meminit: quoniam verba hæc forsam soli ipsi dixerunt, licèt, inducti à Pharisæis: & ideò Marcus vtrisque hanc calumniam tribuit: quoniã vtrique opposuerunt. Pharisęi inducendo, discipuli Ioannis dicendo. Voluerunt enim per hanc calumniã Christũ Dñm conuincere, q̃ non ob rationes dictas cũ publicanis ederet, sed quia vorax erat & potator vini, vt palã posteà de ipso dicebãt: & obid discipulos Ioannis illi opponuntinam si condẽnas-

Matt. 23. *Luc. 11.* *Prou. 21.* *Iacob. 2.* *Iob. 24.* *Osea. 6.* *Luc. 8.* *Caieta.* *Ianſenius.* *Tithelm.* *Genes. 37.* *Iudic. 16.* *Ruth. 3. & 4.* *Luc. 7.* *Baruch. 3.* *Psal. 106.* *Psal. 118.* *Psalm. 50* *Luc. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſet Ioannem, diſpliceret populo, qui Ioannem tanquam virum magnum habebat: ſin minus, ſe ipſum condemnaſſet. Diſcipuli autem Ioannis facilè ad hanc calumniam inducendam Chriſto perſuaſi ſunt: quoniã iam inuidiæ labes eorũ animos occupauerat: & ideò voluerũt iuſtitiam ſuam diſcipulis Chriſti præferre, illam in exteriori ieiunio collocantes, ſequentes in hoc Phariſæorum ſimulatam iuſtitiam. Sed audi quid reſpondeꝛit Dominus. *Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quamdiù cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt.* Filios Sponſi vocat, non genitos ab Spõſo, ſed phraſi Hebraica illos dicit filios Sponſi, ad quos pertinet conuerſari cũ Sponſo, & illi adhærere. Vnde Marcus dicit: Filij nuptiarũ. Et in Greco eſt: Filij nuptialis thalami: nam apud Hebræos ille dicitur filius alicuius, qui vlla ratione ad illum pertinet: ſic filij iræ & maledictionis dicuntur, qui iræ Dei, & maledictioni ſunt obnoxij. Sic Eſai. 5. locus pinguis dicitur filius olei. Et cap. 21. vocatur Babel filia areæ Dei: quòd ita vt frumentum in area eam vellet conterere. Sic dicuntur filij lucis, & tenebrarum, & filij regni. Sic in propoſito filij Sponſi nuptiarum dicuntur, nõ qui ex Spõſo in nuptijs geniti ſunt, ſed ad quos pertinet Sponſo adeſſe, & nuptialibus gaudijs perfrui. Sciebant autem diſcipuli Ioannis quòd magiſter ſuus Chriſtum Sponſum vocauerit. Igitur ſenſus eſt. Sicut non conuenit his qui ad nuptiarum gaudia vocantur, quamdiù Sponſum comitantur, lugere aut ieiunare, ſed epulari & gaudere: ſic nec meis diſcipulis modò conueniẽs eſt, vt quãdiù mea fruuntur præſentia lugeant aut ieiunẽt: mea quippe præſentia plusquã ieiunia eis prodeſt. Veniẽt autẽ dies cùm auferetur ab eis Sponſus: non abibit, hoc enim eſſet eos fugere, ſed auferetur ab eis, cùm impij ipſum interficient, & tunc ieiunabunt. Per ieiunium autẽ luctus ſignificatur apud Matthæum, vt prius dixerat: & ex propoſito videtur illis inſinuare, quòd ipſis rectè conueniat ieiunium: quoniam diſcipuli Ioannis ſequi debent magiſtrum ſuum, qui auſteram vitam agebat. Ex hoc loco teſte Hieronymo occaſionem ſumpſerunt, Montanus, Priſca, & Maximilla, vt tres Quadrageſimas in anno celebrarent, quarum vna erat poſt Aſcenſionem, quando Sponſus à nobis abijt. Sed ſi hæc ratio valeret, ſemper deberemus ieiunare. Attende quàm ſuauis, imò & gratioſa, atque lepòre plena, fuerit hæc Chriſti Domini reſponſio; nam per eã nec Ioannis ieiunia condemnat, nec vlli iniuriam dicit, ſed dulciter ait, diſcipulos ſuos commorari nunc cum vero animarũ Sponſo, & oportere illos non lugubres ſed hilares Sponſum comitari. Verè. Domine Ieſu, de te dictum eſt, quòd ſit diffuſa gratia in labijs tuis. Mel & lac ſub lingua tua, & eloquium tuum dulce. Fauus diſtillãs labia tua: & quòd mirabantur omnes de verbis gratiæ quæ procedebant de ore tuo. Duas ego hic reperio rationes incluſas: altera ſe tenet ex parte temporis, quod erat nuptiarũ, & thalami, & gaudiorum: ineptum eſt autem tale tempus ad luctum, & mœrorem de quorum numero eſt ieiunium. Altera ex parte perſonæ ſe habet: preſentia enim corporalis Spõſi, gaudij lætitiæq; fons erat. Sapiens autem, Eccleſ. 3. docet quòd omnia tempus habent. Tempus ridendi, & tempus flendi: præcedit autem riſus fletum. Tempus etiam erit ieiunandi, & tempus epulandi: cùm Spõſus tẽporali preſentia celebrat thalamum nuptialem, nec luctus nec ieiunij adeſt tempus. Apoſtoli autem hilares ſequebantur Chriſtum, tanquàm ſi irent ad nuptias: nam & Chriſtus illis dicebat. Gaudete & exultate, quoniam nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Cùm verò venit tempus quo Spõſus prodilectiſſima Sponſa poſuit animam ſuam, tunc quidem fuerunt dies luctus & ieiunij Apoſtolis. Duplex ergò cùm ſit ieiunium corporale: alterum quod pro refrenanda cate aſſumitur, vt mens diſponatur ad contẽplationem: iſtud non erat neceſſarium Apoſtolis, quamdiù cum eis erat Chriſtus corporaliter, quia plus proficiebat eius preſentia quàm corporalis abſtinentia. Aliud eſt ieiunium quod ex plenitudine & perfectione cõtemplationis procedit, quale fuit ieiuniũ Moyſi in monte. Quanto enim anima altius eſt ſublimata per contemplationem, tanto paucioribus eſt contẽta mortalis caro. Quare homines verè deditos contẽplationi, patres eſſe ſolere, experientia docet, vt in Ioãne Baptiſta, Antonio, Francisco, Dominico & alijs viris contemplatiuis videmus. Quare irridendus eſt, quidicit, benè epulatum aptiorem eſſe ad contemplationem. Tale autem ieiunium non conueniebat Apoſtolis, adhùc paruulis & inſipientibus, ſed prius innouandi erant per charitatem Spiritus ſancti: quod quidem perfectum fuit in die Penthecoſtes, & exinde ieiunauerunt, vt in actis

Eſai. 5. & 21.

D. Hier. Montanus Priſca & Maximilla

Pſal. 47. Cant. 4. Luc. 4.

Eccleſ. 3.

Matth. 5

actis Apoſtolorum patet. Vnde & hìc dicit Dominus: Venient dies cùm auferetur ab eis Sponſus, & tunc ieiunabunt. Tertium ieiunium eſt ſpirituale, quod tunc verè impletur cùm ab omnibus vitijs ieiunamus, de quo Eſai. cap. 58. dixit: Nonne hoc magis eſt ieiunium quod elegi? Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, &c. Hoc ieiunium perfectè ſeruauerũt diſcipuli, præter quædam humana quæ paſſi ſunt. Sed hoc ieiunium non ieiunauerunt Phariſæi, nec intellexerunt illud: ea propter Chriſtus eorum ieiunia damnabat, nec imitãda diſcipulis ſuis proponebat: ipſi quippe exterius dumtaxat ieiunabant, cum interim anima nihil niſi vitiorum fœtores eructaret. Chriſtianorum autem ieiunia ad hoc inſtituta ſunt, vt per macerationem carnis animus à ſuis cupiditatibus refrenetur: id enim frequenter Eccleſia in ſuis orationibus Quadrageſimalibus precatur à Deo, vt ſicut populus Chriſtianus per ieiunium abſcis carnalibus abſtinet, ſectando iuſtitiam à culpa ieiunet. Nam, vt B. Franciſcus ſolebat dicere, nemo ſibi debet placere de eo quod & malus facere poteſt: latro quippe poteſt ieiunare, orare, veſtem religionis portare: nec enim debemus omnia prepoſterè agere, in his conſtituentes iuſtitiam totam, quæ de ſe nec bona nec mala ſunt, neglectis his in quibus vera iuſtitia conſiſtit: hoc enim eſſet vulnera ſolùm in ſuperficie curare, nihil curantes ſi intus ſanies ac corruptio tegatur; quod ſi chirurgus ſic faceret, tanquã impoſtor & ſeductor haberetur. Aduerte etiam Chriſti charitatem erga nos, qui Spõſus noſter dici non dedignatur; nam vt Baptiſta dicit: Qui habet, Sponſam Sponſus eſt. Quamuis enim Scriptura vbique manſuetudinem Chriſti commendet, nominando eũ patrem, fratrem, amicum, medicum, paſtorem, Dominum, Redemptorem noſtrum: nihil tamen eſt quod dulcius ſonet in auribus cordis noſtri, quàm quòd ſe Sponſum nominat: hoc enim verbo maximã ſuam erga nos charitatem oſtendit: quemadmodùm fortior dilectio non eſt, quàm ſponſi ad ſponſam, iuxtà illud: Relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ. Deinde & hoc verbo oſtendit ſe nobiſcum habiturum omnia communia, vt & miſerias noſtras ipſe ſuſcipiat, nobisque bona ſua communicet. Si Chriſtus miſerias tuas & mala in ſe recipit, non eſt quod vehementer timeas: ſi bona ſua tibi communicare vult, eſt de quò ſummè gaudeas: Habentes enim talem Pontificem, qui penetrauit cælos, teneamus fidei noſtræ confeſsionem, ait Paul. Qui hoc pacto vident Sponſum, hoc eſt, qui agnoſcunt Deum, & quẽ miſit Ieſum Chriſtum, qui guſtarunt quàm ſuauis eſt Dominus, hi filij Sponſi ſunt, qui lugere non poſſunt. Quamdiù Sponſum hoc modo vident, pacatam habent conſcientiam, gaudent etiã in aduerſis, omnia cum hilaritate mẽtis operantur. E contrà qui Sponſum hunc hoc modo non vident, triſtes ſunt inquietam habẽtes conſcientiam; quod ſi aliquid ad extra faciunt, cum tœdio faciunt, tanquàm ſerui & non filij, ſemper timẽt. Nec mirùm cum non Sponſum, ſed tantũ iudicem credãt eſſe Chriſtũ. Poteſt etiam id intelligi de anima, quæ dum per gratiã ſecum habet Deũ, gaudet, vt modò dicebamus: hilares enim facit animas Dei præſentia, ſecundùm illud Prouerb. Secura mens quaſi iuge conuiuiũ. Cæterùm cùm Deus abeſt, mœrore plena efficitur, quia deficit ei verum gaudium, & eſt abſens Sponſus: ſolus enim Chriſtus verus animæ Sponſus eſt, cæteri prociſunt. Id enim voluit Dominus dicere Samaritanæ Nunc quem habes, non eſt tuus vir. Vnico enim viro, qui Chriſtus eſt, deſpondit nos Paulus: quòd ſi præter illum admittimus alium, non proprius, ſed alienus erit, & tunc debemus plangere veri Sponſi abſentiam. Vnde Ioel. 7. dicitur: Plange quaſi virgo accincta ſacco, ſuper virũ pubertatis tuæ. Hoc dicitur ad animam quę per peccatum amiſit verum Sponſum ſuum. Ruth. 1. etiam dicitur: Ne vocetis me Nohemi, quod eſt pulchra, ſed vocate me mara, quod eſt amara, quia amaritudine valdè repleuit me Dominus. Anima enim ſine Deo vacua eſt: quia animam Dei capacem, nõ implet quicquid Deo minus eſt: nã vt D. Aug. clamat. Quidquid Deo meus nõ eſt, egeſtas mihi eſt. Hoc dixit Nohemi, quia amiſeratvirum ſuũ Elimelech, quod interpretatur, Deus meus Rex. Iud. 18. legitur, quòd cùm ſexcenti viri de tribu Dan introiiſſent in domum cuiuſdam Michæ, tulerunt Deos ſuos conflatiles, quos ipſe fecerat, & abierunt: quod cùm reſciuiſſet Micha perrexit clamans, ac flẽs poſt tergum eorum, cui viri Dan dixerunt. Quid tibi vis? Cur clamas? Qui reſpondit: Deos meos tuliſtis, & ſacerdotem & omnia quæ habeo, & dicitis: Quid tibi eſt? Anima quæ ſe viduã ſentit Deo ſuo orbatã, qui ſibi, & ſacerdos, & omnia bona erat, quid mirum

Eſai. 58.

Moralitas

Ioan. 3.

Matth. 25

Hebr. 4.

Prouer. 15.

Ioan. 4.

1. Cor. 11.

Ioel. 7.

Ruth. 1.

D. Aug.

Iud. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mirum quòd lugeat, quòd clamet, quòd per deserta loca flẽs Deũ suũ quẽrat. Quod si in terroges, quid habet? Quid ploret? Cur sic lamẽteſ & plãgat? Respõdebit. Careo Deo meo, Spõso meo, Sacerdote meo, & dicitis, quid habes, quid ploras? Cũ ergo ab anima Spõsus abeſt, lugere debet, & cũ prẽsens eſt gaudere. Allegoricè etiã de Christo Dño intelligi potest quem plorauerunt Apostoli. Vnde Dauid carmem lugubre compoſuit de Saule mortuo, & Ionatha, id est, Christo. Et Hieremias Threnos siuè lamẽtationes fecit super mortem Iosiæ Regis Iuda, qui præfigurauit Christum. *Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentũ vetus, tollit enim plenitudinẽ eius à veſtimẽto & peior ſciſſura fit.* Hanc parabolam sic ego cum multis intelligo. Qui assumit à panno rudi, hoc est, impolito, nec fullonũ arte extenuato, assumentum aliquod, & cum illo vult vetus vestimentum resarcire, illi assuendo partem illam panni noui, duo incõmoda facit: nam pannum, seu vestimentum nouum remanet deciſſum & imperfectum: quia ab illo sublatũ est supplementũ illud, ac proinde diminuta est integritas illius. Alterum incommodum est, quod ipsum vestimentum vetus scinditur: nam particula noua trahendo veterem scindit eam. Imò ipsemet videns inconcinam, & fœdam vnionem particulæ nouæ cum veste veteri, eam scindere satagit, cùm non benè vetus & nouum in idem conueniant. Sic & Horatius in arte Poetica hac similitudine vtitur, ad ostendendum quòd res dispares, & omnino dissimiles non rectè possint copulari.

2. Reg. 1.

Horatius.

Versus.

Siue Vnus & alter
Assuitur pannus, ceu lucus & ara Dianæ.

Eodẽ modo intelligitur quod sequitur. *Neq; mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouas mittunt, & ambo conſeruantur.* Ecce alia duo incommoda, ex hoc quòd vinum nouum in vtres veteres mittitur, quòd & vtres rumpũtur, & vinum effunditur. Ambæ autem hæ parabolæ huc pergunt, vt reddat Christus Dominus rationem, quare non conuenit modo discipulos suos ieiunijs onerare. Nam ratio præcedens ex inconcinitate temporis ostendit, non esse tunc tempus ieiunij, cũ Sponsi festa agebantur: nunc probat ex ipsorum discipulorum indispositione ac imbecillitate. Homines vetustati assueti, non ita benè quæ noua sunt cupiunt: discipuli Christi adhùc vetustati literæ, & veteris legis assueti erant, in qua ieiunia quę indicebãtur, & carnaliter intelligebantur, & carnaliter adimplebantur, ſolùm vt litera ſonabat, ſine vlla relatione ad ſpiritum, & ad id ad quod principaliter debebat ordinari ieiunium. Ieiunabant quippe Phariſæi: vel vt viderentur externi obſeruatores Legis, & ſic laudem aucuparent humanam, vel ieiunabant corpore dumtaxat, non tamen anima à vitijs abſtinendò, vt modò dicebamus: quippe qui omnem iuſtitiam Legis in exteriori obſeruantia ſolummodò conſtituebãt: quem modum ieiunandi ex conſequenti deſuerunt ſequi diſcipuli eius, & omnis ille populus illos ſequebatur. Ieiunium autem nouę Legis altiori modo fit: necẽ ex ſeruitute Legis, ſed ex libertate ſpiritus prodeũt noſtra ieiunia, nec ad laudẽ captandam humanam, ſed pro gloria Dei fieri debent: nec ſolùm corpore ab eſcis, ſed potiùs anima à vitijs ieiunare prẽcipimur. Hæc autem nec dùm capere poterant diſcipuli eius illi vetuſtati aſſueti, quæ etiam ſignificabat eorum imperfectionem ac imbecillitatem: rudes quippe illos ſelegerat Dominus, & ex media fece plebis, nec ſubito eos à tali vetuſtate purgauit: ſed paulatim eos ad perfectionem nouæ Legis deduxit. Igitur ſi nouæ Legis perfectionem protinùs illis imponeret, duplex eſſet nocumentum: quòd ſcinderetur integritas noui Teſtamenti, dum pars illis imponeretur, nempe ieiunium, & tamen id propter imperfectionem nõ poſſent portare diſcipuli, qui perfectione charitatis ac ſpiritus, quem noua Lex exigit, carebant: & ideò parùm boni, quod ex veteri Lege habebant amitterent, nec Chriſti doctrinam recipiendo, nec antiquam ſeruando: Nam & doctrina eſſet noua, & vita vetus, nec benè vetera cũ nouis copulantur. Et ad idem tendit ſecunda parabola: Nam vinum nouum, eſt doctrina noui teſtamenti, vtres veteres, Apoſtoli, qui adhuc vetuſtati carnis, & Legis veteris adherebant: ſi hoc vinũm nouum in vtres veteres, ac putridos mitteret, nec Legis nouæ ſpiritum capere poſſent, & oneri ſuccumbentes perirent. Oportuit ergò vt prius per Spiritum ſanctum renouarentur, vt ſic Legis nouæ capaces efficerentur. Quare illis dixit Dominus: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto: Hoc eſt, modò veteribus eſtis induti veſtimentis, & ideò nolo vobis aliqua Legis nouæ onera proponere, nè noua cum veteribus mixta parum

Luc. vlt.

rum decoris efficiant: ſed cũ omnino ablata vetuſtate nouo ſpiritu ex alto fueritis induti, tunc vobis perfectionem nouæ Legis docebo. Hoc autem contigit in die Pentheceſtes, quandò Spiritus ſancti igne omnino renouati ſunt. Videmus quippe ferrum rubigine plenũ, ꝙſi in ignis fornacem mittatur, illo igne cõſumit antiqua illa rubigo, & omnino innouatum ex fornace exit: Sic Spiritus ſanctus qui in linguis igneis Apoſtolis apparuit, ſic veterem rubiginem in illis cõſumpſit, vt omnino noui in omnibus viderentur. Quare quaſi de re noua admirabantur de illis turbæ dicentes: Nõne omnes iſti qui loquuntur Galilei ſunt? Et quomodò nos audimus vnuſquiſque lingua noſtra illos loquentes? Mirabantur in illis, quomodo tam citò conſumpta fuerit in illis vetuſtas, quam aliquando in eis agnouerunt, & omni no noui in loquela, & in operibus apparerent. Et ideò dicebant illos, ebrios à vino eſſe: quoniam iam cùm effecti eſſent vtres noui, conſumpta per Spiritus ſancti calorem veteri humiditate, ac ſapore, vinum nouum hoc eſt, lex noua, illis infundebatur, & turbæ illius vini nouivim ſentiebãt: mordet eũ vinum nouum guſtum, ſicut & lex noua corda, & ideò illos muſto madidos eſſe putabant. Sit ergo hic paraphraticus ſenſus. Tantùm abeſt, vt indulgentis ſit negligentiæ, quòd diſcipulos meos non onerem ieiunijs, quemadmodùm vos calumniamini, vt id ipſum maximè ſit prudentiæ & artificij, Sicut enim nemo prudenter partem panno nouo, aut veſti nouæ oblatam aſſuit veſtimẽto veteri, alioquí enim fit, vt duplex incommodum reportet inconcina coniunctione diſſimiliũ: aufert aſſuetam partem, perdẽs ſimul partem nouo panno ablatam, & ſciſſuram veterem ampliorem faciens: & ſicut nemo prudẽter vinum nouum, & ob id adhuc feruẽſcens & forte, immittit in veteres vtres, ne effractis vi vini vtris, & efuſo vino, duplex ferat diſpendium: Ita nec ego prudenter facturus eſſem, ſi nouam ieiunandi rationem, quam noua mea doctrina exigit, diſcipulis meis adhuc infirmis, & incapacibus indicarem. Sic enim vſu veniret, vt & doctrinæ meæ fructus periret, & ipſi a virtutis perfectiore via, quam ſectari cœperunt alienarentur: expectandum proinde quouſque innouentur Spiritu cœleſti, vetuſtate ac infirmitate depoſita, quandò nouis noua congruerent. Porrò Ambroſius has parabolas videtur ſic intellexiſſe, quaſi ſignificare

Similè.

Actor. 2.

Ambroſ.

eis Dominus voluerit, non commiſcẽda præcepta nouę Legis, & Phariſæorum traditionibus, inter quæ erãt ieiunia illa triſtia, & coacta. Et ad id pertinet quod Lucas addidit dicens: Et nemo bibens vetus, ſtatim vult nouum: dicit enim, vetus melius eſt: quoniam ſicut qui aſſuetus eſt veteri, non ita placidè hauſtum noui accipit, quod à principio auſterum eſt, ſed poſtquam per vſum iam illi applicuit guſtum, libens bibit illud, & veteris obliuiſcitur: ſic quia Lex noua incipientibus auſtera ac rigida apparet, qui vetuſtatí peccati aſſueti erant, oportet vt paulatim illi aſſueſcant: nam tunc cum ſuauitate accipient illam, cùm iam diuinus amor in illis creuerit, & omnia dulcia illis reddiderit, ita vt omnino vetera omnia obliuiſcantur. Sicut Iſaac tanto amore accenſus eſt erga nouam coniugem Rebeccam, vt vetulæ Sarę matris ſuæ penitus obliuiſceretur. Vnde Leuit. 26. dicitur: Vſque ad noua comedetis vetera, nouis autem ſuperuenientibus vetera proijcietis. Vbi etiam aduertendum eſt, quòd Dominus Ieſus per has parabolas non tantũ voluit reddere rationem, quare diſcipuli ſui non ieiunabant tunc, ſed quòd occaſione accepta ex verbis Scribarum, & Phariſęorum extendit doctrinam ſuam ad declarandum, quare non exigebat à diſcipulis ſuis ea quæ ſunt nouę Legis. Imò per hãc vltimam parabolam rationem reddit literalem, quare etiam poſt miſsionem Spiritus ſancti, nõ ſtatim abſtraxit fideles ſuos à Legalibus cęremonijs, eo quòd eſſent aſſueti veteri Legi, & ideo paulatim & non ſtatim abſtraxit illos à Legalibus: quoniam aſſuetis vino veteri, non ſtatim ſapit nouum. Aduertenda eſt etiam Dei ſapientia ſuauiter diſponens omnia. Can. 5. dicit Sponſa. Meſſui mirrham meam, cum aromatibus meis, bibi vinum meum cum lacte meo. Mirrha quæ amara eſt, luctum gementium ſignificat, qui cum aromatibus virtutum Sponſum expectant, ſed non confeſtim vino ſe implent: hoc eſt, non protinus ad maiora gaudia rapiuntur, quę inebriare perfectorum animas ſolent, ſed lacte infantilis doctrinæ, & gratiæ vtuntur, vt paulatim in agnitione decreſcant, & tunc purum & eliquatum internæ conſolationis vinum recipiunt. Et ſic quia diſcipuli nondum poterant maiora recipere, lacte eos nutriebat Chriſtus, quia nõ poterant ſolidum cibum digerere, vt Paulus fecit cum Corinthijs. Vnde & Prouerb. 9. dicitur, Sapientiam miſcuiſſe vinum: quoniam

Similè.

Genes. 24.

Leuit. 26.

Moralitas

Cant. 5.

1. Cor 3.

Prouerb. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam incipientes nondum perfecti vinum ſpiritus nouum non caperent, ſed in conſueti talibus etiam ea perdunt quæ prius habuerunt: ſed cum lacte miſcet vinum, vt prius minoribus conſolationibus, quibus tãquam paruuli capaces ſunt, aſſuefiant ad bibendũ vinum quod ad altiora ſapientiæ Dei contẽplanda eleuat. Vidimus enim Petrum nondum ſolido cibo plenum ad vocem ancillulę negaſſe Chriſtum, cuius, poſteaquàm Spiritus ſancti robur accepit, etiam Principes cõſtantiam admirabantur: nam Acto. 4. dicitur, quòd videntes Petri, & Ioannis conſtantiam, comperto quòd homines eſſent ſine literis & idiotæ, admirabantur & cognoſcebant quoniam cum Ieſu fuerunt. Quare ad amicos iã veteres dicitur Cant. 5. Bibite amici & inebramini chariſsimi. Per hoc etiam docemur non debere nouitios & tyrones in exercitio virtutum & ſapientiæ ad maiora munera Eccleſiæ exercenda eleuare: nam inter cæteras conditiones quas in prælato exigit Paulus, vna eſt, ne ſit neophytus, ne in ſuperbiam elatus incidat in tentationem & laqueum diaboli. Nam videns ſe tam citò ad prælaturam eleuari, euaneſcet in cogitationibus ſuis putans ſe maximè neceſſarium eſſe Eccleſiæ, atq; neceſsitate cõpulſam illum aſſumpſiſſe. Quare in concil. Niceno. 2. prohibetur Neophytus ordinari: vnde D. Gregor. lib. 7. Epiſtola. 3. ad Siagrium Epiſcopum, & refertur in Decret. 48. d. ait, quòd Neophytus habendus eſt, qui repentè in religionis habitu plantatus ad ambiendos ſacros ordines irrepſerit. Ordinatè quippe, ait, ad ordines aſcendum eſt: nam caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigium poſt poſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem quod ædificati parietes, non prius tignorum pondus accipiunt quàm à nouitatis ſuæ humore ſiccentur, ne ſi ante pondera quàm ſolidentur accipiant, cunctam ſimul ad terram fabricam deponant: Hæc ille. Hãc autem humiditatem ac virorem iuuentutis, per pœnitentiæ operã per virtutum exercitia excitare debent. Docemur etiã per hoc ne onerоſas ac graues leges ſuper humeros ſubditorum imponant prælati; nemo enim mittit vinum nouum, ideſt, acutam & grauẽ legem, in vtres veteres, ideſt, in homines iam vitijs corruptos: alioquin rumpuntur vtres, id eſt, frangunt leges & vinum effunditur, nam paruipenditur lex, & vtres pereunt, hoc eſt, peiores fiunt: nam, Qui multum emũgit, ellicit ſanguinem, ait Sapiens.

Matth. 7

Actor. 4.

Cant. 5.

Concilium Niceanũ. D. Greg.

Similc.

Prouer. 30

Hæc illo loquente ad illos, ecce princeps vnus accеßit & adorabat eum dicens. Domine filia mea modo defuncta eſt, ſed veni impone manum tuam ſuper eam & viuet. Marc. cap. 7. & Luc. 8. dicunt quòd iſte erat princeps ſynagogæ & vocabatur Iairus: nam vt ſupra docuimus præter templum quod erat in Hieruſalẽ, habebant Iudæi in alijs ciuitatibus & vicis ſynagogas quaſdam, in quibus conueniebant non ad offerenda ſacrificia, ſed ad prædicandum, orandum, & laudes Deo decantandum, & qui illi loco præerat vocabatur Archiſynagogus. *Domine filia mea modò defuncta eſt, &c.* Marcus & Lucas aliter referunt, nẽpe quòd dixerit: In extremis eſt, & quòd moriebatur, Matthęus verò refert, quòd dixerit: Modò defuncta eſt. Sed Auguſt. ſic eos conciliat, quòd quãuis cũ ipſe egreſſus eſt è domo ſua, filia ſua nondũ defuncta erat, tamen quia dimiſit eam iam vitam agentem, atq; in extremis vitæ agonizantem, exiſtimans cum acceſſiſſet ad Ieſum ipſam iam eſſe mortuã, Matthæus poſuit verba quæ ſecundum cogitationem eius dixiſſet etiamſi talia verba non dixerit. Cæteri verò Euangeliſtæ ea verba retulerunt, quæ ipſe ore ſuo dixit: atq; hoc nobis documentum oſtendit, quòd cùm intentio explicatur, etiam ſi eadem verba non referantur, nulla eſt contradictio. Idem enim eſt ac ſi dixiſſet: Domine ego dimiſi filiam meam ita morti propinquam, vt verè exiſtimem illam iam eſſe mortuam, ideò peto vt venias & imponas manum tuam ſuper illam & viuet. Verba ſunt Auguſtini, Non mentiri quemquam, ſi alijs verbis quid dixerit quod aliquis voluerit, cuius verba non dicit: neq; veluti miſeros aucupes vocum putare nos debere, apicibus quodammodò literarum ligandam eſſe veritatem: cùm vtiq; non in verbis tantùm, ſed etiam in omnibus ſignis animorum non ſit niſi ipſe animus inquirendus. Rectius tamen exiſtimo dicendũ, quòd Lucas, & Marcus prolixius hanc hiſtoriam narrauerunt, Matthæus verò breuitati ſtudens verba antecedentia omiſit, quæ tamen Lucas, & Marcus poſuerunt. Venit enim iſte princeps cùm filiã in extremo reliquiſſet & dixit ad Ieſum: Domine, filia mea in extremis eſt, veni, &c. Poſtea venerunt ſerui eius & dixerunt ei iam eſſe filiam ſuã mortuam, & ab hoc loco cœpit hiſtoriam Mathæus. Tunc enim reuerſus ad Chriſtũ dixit ei iterum. Domine, filia mea modò defuncta eſt, ſed veni, impone manum tuam, & viuet; nã non minus de tua virtute æſtimo, quòd

Marc. 7. Luc. 8.

D. Aug.

Moralitas ſeu concio

quòd poſsis ſuſcitare mortuam, ſicut & ſana re ægrotam. Hic primùm videmus hominũ conditionem, præcipuè diuitum ac magnatum, vt niſi puncti & percuſsi à Deo nunquàm eius videantur memorari. Hic Archiſynagogus niſi filiæ inſtantem mortem vidiſſet, forſan non recordaretur Chriſti. Quod & in Nabuchodonoſor vidimus, qui poſtquam à Domino fuit flagellatus, atque regno expulſus, & inter feras per decem annos commoratus, ait: Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum leuaui & benedixi Altiſsimo, & viuentẽ in ſempiternũ laudaui & glorificaui. *Veni impone manum tuam, &c.* Adhuc puſillus erat in fide homo iſte: nam etſi credebat ipſum habere virtutem ad ſuſcitandam filiam ſuam, tamen putabat opus eſſe vt eſſet præſens, & manu ſua tangeret filiam ſuã: ſicut & Naaman Syrus leproſus volebat, quòd exiret ad eum Heliſæus, & inuocato nomine Domini tangeret manu ſua locum lepræ, non credens quòd ſolo verbo ipſum poſſet ſanare: ſic hic princeps non tantum gloriæ dedit Deo, ſicut Centurio ille, qui ſolo verbo faſſus eſt, poſſe Dominum curare puerum ſuum. Nam vt ipſe Dominus dicit: Ego ſum Deus de longè, & Deus de propè: tantam potentiam habet in terra, quantam in cœlo, imò vbique idem eſt. Hac igitur neceſsitate cõpulſus venit Archiſynagogus hic ad Ieſum. Alij verò ſunt qui nec in neceſsitatibus Dei memores ſunt, nec corriguntur, de quibus Hierem. 5. dicitur: Percuſſiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos & noluerunt accipere diſciplinam. *Veni, inquit, impone manum tuam ſuper eam, & viuet. Et ſurgens ſequebatur eum & diſcipuli eius.* Mirares, atq; oĩ attentione digna. *Surgens ſequutus eſt eum.* Nonnè homo ſequi debet Deum factorem ſuum? Nonnè ipſum regem noſtrum ac ducem noſtrum dicit Propheta? Nonnè ipſe via eſt & vita? Potius ergò homo ipſum debet ſequi quã ipſe hominẽ. Itaverũ eſt: tamen vt homo poſſet ſequi Deum ſuum, opus fuit, vt Deus prius ipſum inſequeretur hominem. Fecit quidem Deus hominem rectũ ipſumque in recta via collocauit, qua finem ac beatitudinẽ ſuam pertingere poſſet. Cæterum homo ipſe imprudens ac ſtultus, ſuperbus & arrogans, viam hanc rectam omiſit, ducem ſuum poſt ſe dimiſit, & ante illũ progredi ſuo arbitrio auſus eſt, cùm manda tum eius prætermiſit: quapropter errabat in via nec ad beatitudinem, ſed ad perditionẽ potius properabat. Quare Deus homo factus eſt, vt quem errantem ad caulas reduceret, hominem inſequeretur, vt iterum in viam rectam reuocaret. Id Deo contigit cum homine, quod tibi accidere aliquando ſolet. Conduxiſti hominem qui te per viam duceret ad patriam tuam, cuius viam aut ſemitã ignorabas, & cùm deberes ſequi veſtigia eius, forte incautus, aut ex propoſito tibi nimiũ fidens prætermiſiſti ductorem viæ tuæ, & errabas à via atque in præcipitia ferebaris: quod cùm homo illeuideret, poſt te clamat currens, & vocibus ac nutibus dicit te à via recta declinaſſe, vt ſecum reuertaris ad viã rectam. Deus ductor hominis eſt, illo tamen prætermiſſo ſuam voluntatem exequi nitebatur homo: Quapropter ad inferna loca ferebatur, deſcẽdit Deus atq; homo factus poſt eum pergit clamans, & verbis ac nutibus, prædicatione & exemplo illum reuocare ad rectam viam, à qua aberrauerat, conatur. Quod expreſſerat Eſai. cum cap. 30. dicebat: Erunt aures tuæ audientes vocem poſt tergũ momentis: Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis, nec ad dexteram nec ad ſiniſtram. Torque habenas, ò homo, hanc viam quam ego oſtendo ſequi debes, nec vnguem tranſuerſum declinare ab ea, alioquin peribis. Idem docet Petrus. 1. Canon. cap. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius: Etenim ſicut ille te ſequutus eſt vt tua damna tolleret, ſic & tu indigentem proximum ſequaris, vt eius indigentiæ ſuccurras. Attẽde ſecundò, quàm præſto ſit Deus tuis precibus. Vix princeps iſte ſermonem impleuerat, & protinus ſurgens Dominus ſequebatur eum: Deus olim tardiorem ſe oſtendebat homini, difficultatemque ſecum preferebat, multis em precib* vix excitari poterat à nobis: ſic enim querulus voces Dauid emittebat Pſalm. 68. cum dicebat: Laboraui clamans, rauce factę fauces meę, defecerunt oculi mei dum ſpero in Deum meũ. *No tengo ojos de mirar al cielo.* Et alibi: Exurge, quare obdormis Domine? Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris inopię noſtrę, & tribulationis noſtrę? Videris vſque in finẽ nos dereliquiſſe, à nobis faciẽ auertis ne videas miſerias noſtras, & compaſsionis affectu mouearis ad eas. At poſtquam factus eſt homo, & miſerias noſtras expertus eſt, iam preſto adeſt nobis, ad primamque cordis vocem iam preſens eſt. Quod & Eſaias vaticinatus fuerat cum dixit cap. 3. Plorans nequaquam

Similc.

Eſai. 30.

1. Pet. 2.

Pſalm. 68

Pſal. 43.

Eſai. 3.

Hiere. 5.

Ioan. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteça

quaquam plorabis, miserans miserebitur tui, ad vocem clamoris tui statim vt audierit, respondebit tibi: *No auras echado la palabra por la boca, quando serás oydo.* Vt & tu discas, citò proximi necessitatibus subueni re, nec velis vt vocibus raucus fiat pauper, sed confestim tribue: quia qui citò dat, bis dat. *Surgens, sequebatur eum cum discipulis suis* Videtur mihi, quòd discipuli sequebantur Dominum Iesum, tanquàm practicantes sequuntur medicum, qui doceat illos illius artis praxim: sic discipuli sequebantur medicum hunc corporum, & animarũ, vt hanc pietatis scientiam ab eo discerent. Scientia quippe Euangelij, scientia practica est, quę consistit inexercitio bonorum operũ, præcipuè circa opera Misericordiæ, quam discimus, vt boni & pij efficiamur. Vndè Paulus ad Timothæum scribens, ait: Exercete metipsum ad pietatem, quasi in exercitio huius virtutis consistat praxis Euangelicæ scientiæ: quam praxim discipuli sequentes Magistrum suum ediscebant.

Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam dixit: Confide, filia, fides tua te saluam fecit, & salua facta est mulier ex illa hora. Infirmitas hæc plura habebat incommoda, vt in ea plus sapientia medici splendesceret. Erat enim fœda hæc ægritudo, & populo illi abominabilis, eò quòd à sacris excludebãtur, qui patiebantur eam, & immundos reddebat tangentes eos, qui talem morbum habebant. Erat diuturna, nam duodecim annis eam sustulit, & quasi in naturam iam conuersa erat: medici nihil profecerant curantes eã: propter quod quartò in pauperiem deuenerat erogata omni substantia sua in medicos. Fimbria autem vestimenti Christi, ea erat quam ferebant Iudæi, vt à cæteris gentibus distinguerentur: nam intus circũcisione erant insigniti, & à cæteris populis, per signum illud discreti, & extrà quoq; in vestibus distinguebantur ab illis. Quoniam verus Dei seruus, & intùs, & extrà à peccatoribus debet distingui, & apparere seruus Dei, secundùm illud Pauli: Prouidentes bona, nonsolùm coram Deo, verumetiam coram omnibus hominibus. Et quia in fimbria insigne quoddam sanctitatis præ se ferebant Iudæi, ideò quippè Pharisęi magnificabant fimbrias: propterea illam partem vestis, potiùs voluit tangere, quàm aliam, existimans fortè, quòd sicut per contactũ ossium Helisei, mortuus ille reuixit, sic per contactum vestis Christi illa sanaretur: nõ quòd crederet, quòd in veste secundùm se esset talis virtus (superstitiosa quippè esset talis cogitatio.) Sed propter contactum ad carnem Christi, virtus eius ad illam deriuaretur, ad manifestandam virtutem, quæ in ipso erat. Sicut, ad comprobandam sanctitatem Helisei, Deus dedit virtutem illam ossibus illius, vt ad contactum eius reuiuisceret mortuus: cùm tamen talem virtutem ossa illa secundùm se non haberent. Ex quibus conuincitur Vigilantius, & isti recẽtiores hæretici, qui Sanctorum reliquias contemnunt: cùm videamus, & fimbriã vestimenti Christi, & ossa Helisei, & vmbrã Petri, & semicinctia Pauli ęgrotos sanasse: & habeamus alia quàm plurima miracula edita ad Martyrum memorias, vt docet Hieronymus, scribens contra Vigilantium. & Augustl. lib. 22. de ciuit. Dei. Vbi varia, & admirãda signa, partim à se, partim ab alijs fide digna conspecta recenset. Ambrosius dicit, hanc mulierem fuisse Martham, cui videtur repugnare, quòd hæc mulier omnẽ substantiam suam in medicos erogauerat, quomodò posteà habuit diuitias ad alendũ Christum, & dicipulos eius? Eusebius tamẽ in Eccles. histor. ait, quòd fuit mulier ciuis Cæsareæ Philippi, in cuius testimonium dicit, ante fores domus eius erectam imaginẽ æream genibus prouolutam, iuxtà quam est imago Saluatoris dexteram protendentis ad statuam mulieris: & dicit Eusebius se ista vidisse. In hoc miraculo docemur, quòd omnia deficiunt præter Deum: huic quippè mulieri, nec diuitiæ, nec medicinæ, nec medici profecerant: & tamen cũ omnia hęc ei defecissent, Deus solus illi satis fuit: vt intelligas, quòd etiam si mundus totus te derelinquat, si tamen Deus te assumpserit, nihil tibi deficit. Vnde Psalmista: Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meũ. *Todo me falta, todo me da en rostro.* Sed Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quoniam, & si pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus tamen assumpsit me. Hinc etiam collige, quòd Deus sua prouidentia multoties permittit, vt omnia subsidia temporalia nobis desint, vt ad Deum (qui super omnes res creatas est) accurramus: secundùm illud, quod sanctus Rex Iosaphat

Similc.

1. *Thim.* 4

Moralitas

Rom. 12.

Hieronym.

D. Aug.

Ambr.

Eusebius

Moralitas

Psal. 72.

2. *Para.* 20

Iosaphat dixit: Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solũ reliquum habeamus, vt oculos nr̃os eleuemus ad te Deũ cœli, nã oĩa sicut vestimẽtũ veterescẽt, & velut amictum mutabis ea & mutabuntur. Tu autem Domine in æternum permanes, & anni tui non deficient. Si enim mulier hæc in medicis remedium inuenisset, nõ occurrisset ad Dominum: sic si tu cũ creaturis quæ concupiscis omnia haberes, non Dei aliquando meminisses: deficiant ergò omnia, vt ad illũ qui deficere nequit, accurras. Debes etiam hìc considerare quanta sit voluntas Dei ad benefaciendum nobis, & quàm magna virtus eius. *Que no parece que se da manos á hazer nos bien.* Pergit enim ad suscitandum puellã, & in via sanat hanc mulierem. Tantæ quippe virtutis est Deus, vt omnibus benefacere possit: nec ob id minus huic possit prouidere quòd alteri etiam benefaciet. Hoc enim hominibus contingit propter eorum indigẽtiam, ac insufficientiam. Deus autem dues est in misericordia, & omnibus dat affluenter, nec improperat: nam etsi Angelorum, & hominum curam gerat, qui perfectiores sunt mundi creaturæ, non tamẽ hæc cura illi impedimẽto est, quin etiam passerculis, formicis, ac vermibus necessaria prouideat. Sic enim intelligitur illud Sapien. 6: Æqualiter est illi cura de omnibus: quod proportionabiliter intelligendum est. Nam etsi plures effectus prouidentiæ suæ in homine appareant, quàm in vermiculo, tamen ita illis rebus minimis prouidet ea quæ natura sua efflagitat, acsi earum solùm curam haberet, ac nulla alia creatura sub sua esset cura aut protectione; quoniam infinitè potens est, nec hæc cura ab illa illum diuertit, quippe qui cum tranquillitate omnia sua prouidentia disponit, atque gubernat. Quod in eadem sententia explicatur cùm dicitur: Nõ subtrahet personãcuiusquàm Dominus qui est Dominator omnium, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter est illi cura de omnibus. Vult dicere quòd non desinet Deus rectam prouidentiæ suæ iustitiam erga omnes ostendere propter personarum acceptionem, sicut solent homines: quoniam non subtrahet cuiusquam personam, quia est Dominator omnium, & iustus Dominator, sicut dicitur. 2. Reg. 23. Fortis Israël Dominator hominum iustus, ergo nõ acceptabit personam, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: hoc est, non ob timorẽ magnatum, vel illis parcet, vel melius prouidebit. Et ratio est, quoniam nullus artifex terretur de eo quòd fecit, imò potest destruere illud quando vult: quia omnis artifex potẽtior est suo artificiato: sed Deus fecit pusillũ, & magnũ: ergo. Nec id faciet propter negligentiam: quoniam æqualiter est illi cura de omnibus, & per consequens non plus neglegit vnum quàm alium in suo modo. Vndè Sapien. 12. dicitur: Non est alius Deus quàm tu, cui cura est de omnibus: vt ostendas quoniam non iniustè iudicas iudicium. Ex quo consequitur quare non debeamus inuidere fratribus, nam si illos diuitijs affluere uidemus, & quòd Deus in eis conseruat illos, etiam te in tua paupertate conseruat, & prouidet semper eo quòd indiges, secundum tuum statum ac modum, & tribuit tibi cum paupertate lætitiã: & æquè potens est te diuitem facere si tuę æternę saluti expediret, sicut & illũ. Quare lætus debes agere vitam in quocumque statu sis, nec alteri inuidere: quoniã si tibi Deus id quod alius habet non tribuit, non est quia id nequit facere aut negligit, cùm omnia possit, & omnia prospiciat, sed quia id tibi non expedit ad tuã salutem. Da ergò gratias Deo, & tace. Quare Dauid vocat Dominum Deũ suum dicens: Deus Deus meus. Cur tuum eum vocas, ò, Propheta? Cur omnium Deũ atque prouisorem, tibi soli vsurpare audes? Nunquid furari nobis vis Deum nostrum, & tibi soli illum arrogare? Minimè gentiũ. Nec id volo, nec cogito, sed voco illũ meum, quoniam etsi aliorum sit, tamen talem curã mei habet, ac si mihi soli esset Deus: & vt melius ei gratus sim, mei solius beneficia recolo: vt pro omniam beneficijs ego etiam gratias ei referam. Et cùm meum ego illum voco, quia mihi tanta cura ac solicitudine subuenit, tuũ etiam tu esse existimes, qui tibi etiam eâdem solicitudine Deus ac prouisor est. Ecce quomodò ire ad suscitandam puellam non impedit ei, quin etiam in via Æmorroyssam sanet, vt in hoc te doceat ne pusillo sis animo in prouidendis proximorum indigentijs: nam etsi huic prouides, & Deus tibi ad id contulit facultatem, si animo magno sis, etiam dabit quomodo alteri subuenire possis. Cùm omnibus ergò saltem in affectu paternam curam geras, vt in hoc Patrem tuum imiteris, cui æqualiter est cura de omnibus. *Stetit retrò.* Non enim ausa est in cõspectu Domini apparere propter immunditiam infirmitatis suæ. Debet

Psalm. 101

Ad Ephe. 2.

Sap. 6.

2. *Reg.* 23.

Sap. 12.

Psal. 21. & *Psal.* 62

Sap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteça

bet enim peccator erubescere peccatum
suum, humiliterq; de se sentire, nec protin⁹
ita liberè ante Domini faciem stare, sed cũ
verecundia delicta sua confiteri, veniamq;
Luce.18. eorum cũ sui despectu deprecari. Sic enim
& publicanus longè ab altari stans percutie
bat pectus suum, nec vultum eleuare ad
Deum audebat, dicens. Deus propitius esto
mihi peccatori. Tumidus autem Pharisęus
prope altare stabat, ore ad os cum Deo, qua
si familiarissimus eius loquens, nec se eru-
bescens alium despiciebat publicanum: &
ideò hic descendit iustificatus ab illo in do-
Luce.7. mum suam: sic & Magdalena stans retrò se-
cus pedes Domini Iesu lacrymis cœpit ri-
gare pedes eius. Igitur peccator cùm vere-
cundia prius flere debet peccata sua, nec
protinus se dignum estimare debet, vt ante
conspectum Dei in eius altari appareat.
Quod Dominus ostendere voluit cum Ma-
riam sororẽ Moysi percussit lepra, eò quòd
aduersùs fratrem suum murmurasset, quam
Num.12. cum sic vlceros am Moyses aspiceret dixit
ad Deum. Obsecro Domine, sana illã. Cui
respondit Dominus. Si pater eius spuisset
in faciem illius, non ne debuerat saltem sep
tem diebus rubore suffundi? Separetur sep
tem diebus extra castra, & postea reuocabi
tur. Si propterea quòd patrem tuum carna
lem offendisti, & ipse iratus contra te spuis-
set in faciem tuam, aut alapis te cæcidisset,
vel verba increpatoria contra te dixisset,
propter verecundiam non auderes ante fa-
ciem eius per aliquot dies stare: & Patrem
tuum Omnipotentem offensum habes, &
absq; verecundia vlla statim non solùm an-
te faciem eius, verùm & in mensa eius appa
rere presumis? cur mox vt confiteris imma
nia peccata tua, hoc facies? Separare sal-
tem septem diebus, vt rubore ac verecun-
dia suffundaris: quoniam in faciem tuam
spuit Deus, cùm te tibi peccatorem esse ma
nifestauit, & sic valebis ante conspectum
eius stare. Quare leprosus etiam post emun
dationem arcebatur aliquot diebus à tẽplo.
Et tetigit fimbriam vestimenti eius. Hæc mu-
lier quæ sanguinis fluxum patiebatur, pecca
tores refert: nam quemadmodùm ex alimẽ-
to sumpto generatur sanguis, in quo vita ho
minis consistit (nam quantum sanguinis
Simile. effluit, tantum è vita minuitur, & in con-
seruatione sanguinis in venis, conseruatio
etiam vitæ consistit, eo quòd sanguis est
quasi vehiculum animæ:) sic ex illo cibo
vetito, quem comederunt parentes nostri,
pessimus ac infectus sanguis generatus est
in nobis, quæ est mala carnis hæc nostræ
concupiscentia, qua aduersùs spiritum re-
bellare solet caro: qui pessimus sanguineus
humor si se foras ad opus diffundit, anima
perijt. Quare iustus detinet illũ in venis ne
in opus prodeat, vt sic animæ vita conserue
tur: peccator autem diffundit illum per con *Leuit.25.*
sensum & opus, & ideò dicitur pati fluxũ
sanguinis: quare à templo tales tanquã im- *Psal.54.*
mundi excludebantur, & peccatores vocã-
tur viri sanguinum. Scriptura peccatũ no-
mine fluxus videtur nominare, cùm de non *Ezech.23.*
nullis peccatoribus dicitur alibi: Fluxus
equorum, fluxus eorum; nam tãquã bestiæ
in quælibet immunda effluunt. *Son bestias*
vaciadizas los pecadores: nec enim desideria
carnis suæ detinent, sed per mala opera ea
diffundunt. Erogauerat autem mulier hæc
omnem substantiam in medicos, & nihil
profecerat: quoniam ad sanandam infirmi-
tatem peccati, non est in tota natura crea-
ta potestas aut medicina aliqua: quoniam so
lus Deus est qui delet iniquitates nostras, &
de eo specialiter dicitur: Deus, qui iustificas
impium: quasi titulus hic nulli nisi Deo cõ
uenire possit. Hæc mulier vidit Deum trã-
seuntem. Oportet vt prius Deus per cor
tuum transitum faciat, illudq; manu sua tan
gat ac feriat; vt resipiscat & sanetur, princi
pium enim vitæ, & nostræ iustificationis
Deus est, qui nos prœuenit in benedictioni-
bus dulcedinis. *La primera puntada en esta*
labor ella da, y siempre nos gana por la mano: *Thren.5.*
secundũ illud Hieremi. Conuerte nos Do-
mine ad te & conuertemur. Quiescebat
Sponsa in lectulo suo, delitiosęq; recum-
bebat, cùm Spõsus pulsauit fores petens, vt
sibi ianuam aperiret, quæ tamẽ vanas pre- *Cantic.5.*
texens excusationes nolebat à lecto surge-
re dicens: Exui me tunica mea, quomodò
in duar illa: sed cùm perseueraret pulsans
Sponsus, illa tãdem victa pessulum ostij sui
aperuit dilecto suo. Quoniã cùm anima in
lectulo vitiorum suorum iacet polluta, non
ita facilè ab ea exurgit, vanas pretendens
excusationes: nam cùm semel exuta sit ha-
bitibus virtutum, quas per peccatum perdi-
dit, pigra fit ad iterũ induendũ eas, exuen-
daque vitia quibus iam imbuta est. Ve-
rùm si Deus perseuerat pulsans, vt solet,
quasi eius importunitate anima victa, surgit
à vitijs, & pessulum, hoc est, duritiem ac ob- *Cantic.5.*
stinationem tollit, & Sponso suo aperit. Et
alibi Sponsa dicit: Dilectus meus misit ma-
num

num suam per foramen, & venter meus
intremuit ad tactum eius. Mittit enim De⁹
manum per foramina cordis, quibus ingres
sus est coluber tortuosus, vt eum pellat fo-
Iob.26. ras: nam, vt ait Iob: Obstetricante manu
eius eductus est coluber tortuosus, & ven-
ter ad tactum eius tremit: hoc est, cor quod
gerit locũ ventris in anima (in eo quippe bo
na & mala desideria generantur, nã de cor-
de exeunt cogitationes malæ, furta, homici
Matth.15 dia, &c.) tremit ad tactum Dei & resipiscit.
Igitur à Deo nostra conuersio incipit. *Dixit*
enim intra se: Si tetigero tantùm fimbriam ve-
stimenti eius salua ero. Primum quod in pec
Ad Heb. catore excitatur est fides: Nam accedentem
11. ad Deum oportet primùm credere: quoniã
voluntas in homine est veluti regina cæca,
quam tamen intellectus præcedens illumi-
nat, *Es el pase de acha.* Nihil enim est voli-
tum nisi sit præcognitũ. Vnde fides quæ est
in intellectu præcedit, est enim ancillula il-
4. Reg.5. la quam captiuam tenebat Naamam Syrus
ex populo Israel, qui dixit dominæ suæ: Vti
nam dominus meus iuisset in Samariam, &
sciret ibi esse Prophetã qui curaret eũ á le-
pra sua. Fides quippe dicitur captiua, quo-
niam captiuat intellectum & illum subdit
fidei, absque hoc quod ratio ad hoc illũ cõ-
pellat. Hæc docet voluntatem quę est domi
na aliarũ potentiarũ, ut pergat ad Ecclesiã,
ibiq; Prophetas, ac sacerdotes accersat, qui
illi impendendo absolutionis beneficium,
& cætera sacramenta, emundent eum à le-
pra peccati. *Et fterit retro.* Prę verecundia &
contritione, vt statim diximus: magnam
quippe confusionem peccatorum suorum
debet ferre peccator cùm ad confessoris pe
des stat, indignũ se reputans ante faciẽ tã
ti Principis, cui⁹ imperia cõtẽpsit, adstare.
Et tetigit fimbriam. Non sufficit credere; ni
si opere tangas virtutẽ, nec sufficit contritio
& confusio, nisi in ordine ad claues Eccle-
siæ. Quare per hãc fimbriã intellige sacerdo-
tes iurisdictionẽ habẽtes ab ipso Christo, tã
quàm à Sũmo Pontifice ad absoluendũ pec
cata. Sicut vnguẽtum in capite quod descẽ
Psal.13. dit in barbã, barbam Aaron, quod descẽdit
in orã vestimenti eius. Hæc vnguẽta ac vn-
ctiones gratiarũ, ad medẽdũ peccatis primũ
fuerũt in capite, hoc est, in Christo Dño, qui
tanquã caput hanc potestatẽ accepit, vt eã
inmẽbra diffunderet atq; eis hæc cõmuni-
caret. Et primũ descendit hæc potestas ad
barbam veri Aaron: barba quippe ipsi ca-
piti iũcta est. Quare per barbã intelligo ego
Apostolos, qui immediatè à Christo hanc
potestatem acceperunt in die Cœnę, ac in
die Resurrectionis cõpleta est. Deinde des-
cendit ad oram vestimenti eius, hoc est, ad
alios inferiores sacerdotes: nam Papa ac re
liqui Episcopi loco Apostolorum succesſe-
runt: quare Papa à Christo Dño habet pote
statem, Episcopi à Papa, reliqui sacerdotes
ab Episcopis. Ecce quibus valis ad nos des-
cendit hoc vnguentũ. Sed de his plura para
mus statim dicere. Tetigit ergo fimbriam:
quoniã ad sacerdotes habentes iudiciariam
potestatem ire debemus, nec sufficit crede-
re, nisi & opere tangas Christũ: quoniã non
sufficit sola fides absq; operibus ad salutem.
Iã enim serpẽs ille æneus, qui solo aspectu sa
nabat vulneratos à serpentibus, ab Ezechia
rege destructus est, quoniã cœperat popu- *4.Reg.18*
lus in illum idolatrare. Ita etiam error Lu-
theri, qui dicit sola fide absque operibus &
charitate nos iustificari & saluari, dãnatus
est in Concil. Triden. quoniã nõ sufficit as- *Cõcil.Trid.*
picere ad Christũ per fidem; nisi tendas in
illum per charitatem, & bona opera. *Stetit*
fluxus. Stetit sanguis ne effluueret, sed in ipso
corpore mansit: sic per gratiam Dei fomes
non tollitur, sed detinetur ne exeat in opus
prauum, vt supra cap. 3. explicatum de-
dimus.

Iterùm circa hoc Euangelium quædam *Aliamo-*
aduertẽda sunt, primũm quòd Princeps iste *ralitas seu*
procidens adorauit Iesum: nam ferè omnes *concio.*
qui ad Christum accesserunt vt aliquid ab
eo postularent, adorantes procidebant ante
eũ, quoniã humili ac recta intentione ad eũ
accedebant. Aliter enim cadunt iusti, & ali-
ter peccatores: iusti super faciem suam
cadunt, impij retrorsum, vt illi fecerunt
qui comprehendere Iesum venerant, abie- *Ioan. 18.*
runt, & ceciderunt retrorsum: quoniam
mali casum suum non vident, & pecca-
ta sua ignorant, nec aduertunt in qui-
bus sint malis: iuxta illud Sapientis: Via *Prouer.19*
impiorum tenebrosa, nesciunt vbi cor-
ruant. Iusti autem super faciem suam
cadunt: Quoniam cum in peccata labun-
tur, ea prospicientes mala in quibus sunt,
ab eis velociter surgere nituntur: nam
& peccata, in quibus sunt agnoscunt, &
ea ipsis oculis quibus ea prospiciunt, plo-
rant: sicut & de Balaam Propheta dicitur: *Num.24.*
Qui cadens apertos habet oculos. Nam quia
Propheta erat, lapsus eius iustorum casum
refert, qui postquàm in peccata labuntur,
confestim aperiunt oculos, & agnoscũt mala

Universidad de Deusto
Biblioteça

sua, & ab eis se cito expedire contendunt. Vel ideò super faciem suam dicuntur iusti cadere, impij retrorsum: nam qui ante aliquem in faciem procidit, prope illum accedit, qui verò retrorsum, ab illo se plus separat: quoniam casus iste iustorum non est per peccatum, sed ex humilitate, se coram Deo humili corde prosternentes, & talis casus non eos à Deo separat, sed potius coniungit: quemadmodùm & seruus ille, de quo infra loquitur Dominus, procidit ante pedes domini sui, vt ab eo inducias soluendi debitum acciperet. Vnde & Ioanes in Apocaly. de Sanctis dicit, quòd ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum dicentes: Amen. Casus enim iste ex timore reuerentiali procedit, quo & columnæ cœli ante faciem eius contremiscunt, & pauent ad nutum eius, & potestates ipsę tremunt coram eo: nam eius agnoscentes maiestatem se plus eius submittunt magnitudini. Quare talis casus qui ex humilitate & filiali timore procedit, potiùs eos jungit Deo quàm separet. Sic enim & Magdalena ante pedes Domini procidit, & illi inseparabili amore copulata est: impij verò retrorsum cadunt: quoniam per peccatum est lapsus eorum, quo plus separantur à Deo. Cadunt enim, contra cœlum, aduersùs quod spuere, vt dicitur, volentes, in faciem suam sputum recidit, eâque fœdissimè deturpat. Quare & de eis dicitur: Longè à peccatoribus salus. Et per Hieremiam: Longè es à renibus eorum: & hic lapsus à superbia ortum habet, qualis & fuit Luciferi casus.

Matth.20
Apoc.11.
Iob.26.
Luc.7.
Psal.118.
Hiere.12.

Et surgens sequutus est eum. Quoniam ex humilitate princeps iste coram Christo cecidit, protinus surgens à quiete sua sequutus est eum: nã humilis quasi in quietum reddit eum, vt quasi suam quietem deserens, post illum abeat. Vis post te rapere Deum? Humiliare coram eo: nam cum humilibus & simplicibus sermocinatio eius. Si humilis fueris, vno capillo, vt dicitur, trahes Deum post te. Sic enim & ipse in Canticis Sponsam suam alloquitur dicens: Vulnerasti cor meum soror mea, in vno crine colli tui. In collo tanquam in signo ostenditur superbia, vnde in nostro idiomate superbos, *Cuelli erguidos*, vocauimus, & Dominus apud Esaiã increscitur aduersus filias Syon, eo quòd ambulabãt extẽto collo. Capillus autẽ humilitatẽ significat, eo quòd res minima & contẽptibilis est: dicimus enim cùm rem aliquã contemnimus, *Querriame mas vn cabello*. Igitur Spõsa hoc humilitatis capillo collum superbiæ ligat, & sic Deum ad se trahit, imò quasi extra se rapit: aliaque litera dicit: Excordasti me, hoc est, extra me rapuisti: facit enim humilis vt Deus quasi extra se exiẽs ad illum veniat. Atque hoc capillo Beata Virgo Deum ad se traxit: vt in suo Cantico dicit: Quia respexit humilitatem ancillę suę &c. *Ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, &c.* Et vt Lucas refert, erogauerat omnem substantiam suam in medicos, & peius habebat, vt ait Marcus. Hinc coniectari licebit quam insufficientes sint huius mundi diuitiæ: cùm nec ad conferendam sanitatem prosint, imò obsint multoties.

Prouer. 3.
Cant.4.
Esai.3.
Luc.1.
Luc.8.
Marc.5.

Aduerte obsecro. Prædicatoris officium debet esse arguere mundum: nam de Spiritu Sancto dicitur, quòd arguet mũdum: quẽ prædicatores imitari debent. Est quippe verbi Dei concionator, veluti procurator, ac defensor Dei & veritatis eius: mundus autem aduersatur vtrique, quare qui partes Dei agit aduersus mundum litigare debet, ipsumque iaculis suis ferire. Mundus autem, existimatis vos, quòd sit Idea quedam Platonis in aëre pendens. Minimè gentium. Sed mundus vos estis, ò diuites, in quorum domibus eius tyrannicæ leges ad vnguem obseruantur. Nam vbi aleatores, meretrices, parasiti factiosi commorantur, nisi in domibus diuitum? Ibi vindicta suum exequitur ius, auaritia ibi suum thronum collocat, ambitio, superbia in eorum domibus primatum tenent: denique quicquid aduersum Deum est, ibi viget. Nam etsi hæc pauperes exerceant, hoc ideò est, quia diuitum pane pascuntur, & ideo eis in omnibus obsequuntur, & in eorum domicilijs hæc mala addiscunt. Igitur, diuites, mundus estis. Si ergo prædicator aduersùs mundum litigare debet, & mundus, vt dictum est, sint diuites: consequens est, vt contra diuites arcum tendere, & spicula ac sagittas iacere debeamus. Quare Prophetæ cum Regibus ac Principibus, vt plurimũ loquuntur, atq; in ipso verborũ suorũ vestibulo nomina Regum, qui tunc imperabant, scribebant: vt ostẽdant quòd præcipuè ad illos sua verba dirigere volũt. Et Esa. ca. 1. aduersus principes vaticinatur dicens: Principes tui infideles, socij furum. Accedit ad hoc, quòd predicator verbi Dei, est velut medicus animarum: medicus autem vbi radix morbi est medicamina atque pharmaca applicat. Si ergo in capitibus infirmitas

Iob.26.
Luan.16.
Nota.
Esai.1.

mitas hęc resident, ibi apponere debemus medicinas, ibi ignem, secationẽ, phlebotomias atq; potiones adhibere. Omne caput lãguidũ, ait Esai. ergò in illud medicamina pone: nam quia capita languida sunt, ideò totum corpus infirmatur, iuxtã sententiã illam medicorum: Cùm caput dolet cætera membra dolent. Sic quia maiores languent, & membra inferiora langescunt. Vnde infert Propheta: A planta pedis vsq; ad verticem capitis, non est in eo sanitas. Hoc est dicere: Quia principes vitiosi sunt, & plebs omnis peccatis scatet. *Esta el mũdo hecho vn S. Lazaro.* Quare sancti Doctores diuites maximè suis sermonibus feriunt. Plus quàm ducentas homilias in D. Chrysostо. legi, & affirmare audeo, nullam inuenisse in qua aliquid aduersùs diuites non oblatret, & maximè cõtra auaros. Quid de D. Gregorio dicam? Qui si illos semel in manibus acceperit, omnia eorum ossa comminuere videtur. Vnde diuites soletis dicere vos esse stultorum signũ. *Terrero de nẽcios:* Ego autem potiùs dico Sapientum, cùm Christus Dominus plura cõtra vos dixerit, & nos illum imitari debeamus: nam quia semper assentatores auditis, mendacia, detractationes, turpiloquia; miseremur vobis, & occasiones quærimus, vt veritates quæ rarò aut nunquam in auribus vestris sonant, aliquandò vobis dicamus: quæ si vobis amarę fuerint, tamen vtilissimæ poterunt esse. Quare ex hoc Euangelio ego occasionem sumpsi, vt vobiscum colloquia miscerẽ, admonendo vos, nẽ in incerto diuitiarum multã fidutiã habeatis: cùm non solùm infirmitates nequeant amouerẽ, imò potius eas soleãt secũ trahere. Vnde Paulus ad Timoth. dicit: Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo. Primũ, ait, præcipe illis, hoc est, cũ imperio eos alloquere, vt humiliẽtur: Nam cũ semper adulatores audiãt, qui genibus flexis & aperto capite eos alloquũtur, ex quo per superbiam intumescũt, se semideos arbitrantes, opus est, vt nõnunquã seueriùs cũ eis agas, vt se miseros esse aliquãdò cognoscant, & sciãt quoniã homines sunt, nec sperẽt in incerto diuitiarũ: nã caducæ res sunt, & propè diẽ perituræ, neq; quid certũ promittũt, quoniã insufficientes sunt ad ea quæ videntur prima facie promittere. Quare opus fuit vt eas Christus Dñs fallaces diuitias vocaret, quippè quę se ducũt nos promittentes multa, quæ postea præstare nequeunt. Promittit enim sibi diues multam salutem, longam ac quietam vitam, & alia multa quæ minimè præstare valent diuitiæ: opus fuit, vt hac nota insigniret diuitias Dominus, quatenùs eas agnoscemus quales essent: nam sicuti mãcipium, maximè si albi coloris est, ferro insignim⁹, vt appareat quòd sit seruus & non liber: sic ópus fuit vt Christus sic signaret diuitias hac nota, eas fallaces vocando, ne earũ splendore seduceremur. Quẽ enim nõ attraheret argenti claritas, splendentis auri lucida facies, ambari odor, satellitum ac seruulorum maiestas, nisi Dñs sic eas signaret, dolosque eius atq; mendacia detegeret, fallaces ac vanas eas appellãdo? Nã licet colore liberę ac potẽtes appareãt, miserę tamẽ atq; insufficientes sunt: nec enim aurum sanat, nec argentũ viuificat, nec fericæ vestes salutẽ præbent, nec equites aut clientuli honorem cõferunt, sed assentationem potiùs atq; vanitatẽ adducũt. Si vas quoddã esset plenũ aqua venenosa, quæ tamẽ clara ac potabilis appareret, necessariũ esset vt aliquo titulo super illud præscripto admoneremur ibi esse venenũ absconditũ, ne biberemus illud. Sic quia in diuitijs virus latet, quæ tamen lucidę ac potabiles apparent, opus fuit, vt hũc titulũ superscriberet Dñs, eas fallaces diuitias appellãs. Sic em & Sapiẽs in Prouerb. nos admonet dicens: Nè intuearis vinũ quando flauescit, cũ resplenduerit in vitro color eius, ingreditur blandè, sed in fine mordebit vt coluber, & tanquã regulus venena diffundet: diuitiæ autem vino comparantur, quoniam mentem hominis tanquam vinum capiunt, atque dementant, & inebriant. Igitur parum prosunt diuitiæ debilesque atq; insufficiẽtes sunt. Quare Iob de eis dicebat: Si putaui aurum robur meum, & obrizo dixi, fiducia mea. Si enim ad temporalia mala depellẽda non sufficiũt, quanto minus æterna propellẽt? Vnde Sapiẽs dicit: Nõ proderũt diuitiæ in die vindictæ, iustitia verò liberabit à morte. Vidit Ioannes in Apocalypsi mulierem quãdam, quæ in manu sua habebat vas veneno plenum, & elenabat illud, vt omnes ad eius potum inuitaret: Huic vasculo Christus hunc titulum præfixit, vt cognoscamus fallaciam quam intus habet. Adhortemur ergo diuites, ne sperent in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui nec fallitur nec fallere potest, sed sicut ipse vera vita est, sic omnibus in se confidentibus veram vitam atque salutem conferre poterit. Hoc etiam experientia ip-

Esai.1.
1.ad Tim. 6.
Simile.
Simile.
Prouer.23.
Iob.23.
Prouer. 10
Apoc.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sa testatur: videmus enim pauperes agricolas cùm in morbum aliquem incidunt, nullos aduocare medicos, nulla medicamina sumere, sed beneficio naturæ, vt dicitur, relinquere: & tamen facillimè recuperare salutem, & in pristinam valetudinem restitui, ac redire. Infirmatur diues, medici ex longinquo arcessuntur, omnia Galeni, Auicenæ, atque Hypocratis in eo pericula fiunt, & tandem moritur, & omnes fatentur medicos illũ interemisse, experientias tot in illum volentes tentare. Ecce quomodò diuitiæ potiùs auferant, quàm conferant salutem. Quid dicam de longitudine vitæ? Experientia etiam id nobis ostendit. Videbis Comitum, Ducum, atque magnatum filios paruulos, iam defunctis parentibus super eorũ thronos sedere, & in vicis & pagis offendes homines senes & plurium annorum, adhuc in suo robore viuere: Nã omnis potentatus
Eccles. 10 breuis vita. Nunquid thesauri atque diuitiæ Ezechiæ regis illi valuerunt addere quindecim annos vitæ? Nequaquam, sed sola Dei sapientia id effecit. Non ergò diuitiæ longitudinem dierum conferunt, sed vera virtus
Baruch 3. id à Deo meretur accipere. Quare Baruch. 3. dicitur. Discite vbi sit prudẽtia, vbi sit virtus, vbi intellectus, vt scias vbi sit longitur nitas vitæ. Id est dicere, quod in virtute est,
Eccles. 23. non in diuitijs. Et Eccles. 23. dicitur: Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo: ergò non à diuitijs. Vides quomodò nec salutem, nec longam virtutem & vitam diuitiæ præstent. Dices
Prouer. 17 tamen sapientiam conferunt. Falsum est, cũ Sapiens dicat. Quid proderunt stulto diuitiæ, cùm sapientiam emere non possit. Quin potiùs cum diuitiæ sibi falliciter promittãt sapientiam, ea libertate qua diuites omnia agere solẽt, multas stultitias liberè effutiũt, quæ sibi prudenter dicta esse videntur, & tamen alijs chachinum mouent. At dices: Honorem tribuunt. Falleris, frater mi, certè: nam à quibus putat diues se honorari, contemnitur. Genibus flexis coram te ille manus tuas postulat osculandas, quas tamen vellet cernere truncas, & versa facie mille modis de te detrahere non veretur. Qualem honorem dices diuites habere, quibus & subditi maledicunt, & clientuli eos odio habent, & heredes mortem appetunt, contra quos conuenticula fiunt, in quibus de eorum auaritia, duritia, miseria ac illiberalitate narrantur fabulæ, dicteria proferuntur, multisque modis eorum honori detrahitur. Cui & diues inuidet, quem pauper damnat, & omnes denique odio maximo prosequuntur. Hos honoratos appellas? Miseros ego, & omni dedecore plenos potiùs dicam. Quomodò igitur in pretio diuitias habebis, cùm nec ad præsens seculum nec ad futurum conducant? Dices ergo illas malas esse? Minime: quoniam diuitiæ, nec bonæ nec malæ sunt, sed indifferentes, secundùm quòd benè ac malè illis vsus fueris. Si ad bona opera exequenda eis veteris, nempè vt egenti subuenias, res publicas cures, violentiæ pessimorum obuiam eas: iam bene tibi diuitiæ erunt, sin in prauos vsus conuerteris, videlicet, in lusus, meretriculas, lenonesque ac parasitos factiosos, aliaque huiusmodi monstra tuis pecunijs alueris: iam tibi exitio erunt, & multum tibi nocituras existima. Nam
Eccles. 10 si sic eas expenderis, vel ob vanitates mundi auram capessendam; iam vanitas est, & vanitas vanitatum: quoniam fundamentum, hoc est, intentio, vanitas est, & quicquid super tale fundamentum ædificatur vanitas est. Vnde omnia vanitas sunt. Cæterum bene expendere eas, regnum cœlorum tibi lucratur. Quid ergo, ò stulte diues facis? Cur appendis argentum tuum, & non in panibus? Cur cum illo possis regna mercari cælestia, vanitatem potius
Esai. 55. emis? Sanus ne es, aut mentis omnino inops, & omni destitutus sapientia? Lucas & Marcus referunt, quòd cum plurima turba comprimeret Dominum, & ipse taceret, eo momento quo eum mulier
Luc. 8. Marc. 5. hæc tetigit, dixit: Quis me tetigit? Et responderunt ei discipuli sui: Magister turbæ te comprimunt, & dicis, Quis me tetigit. Et respondit Dominus. Tetigit me aliquis? nam ego sensi virtutem exisse à me. Mirares! multi tangunt Dominum, & ab vno tãtùmse sentit esse tactum, ad cuius efficiendam salutem, virtutem â se exisse cognouit. Quis ad hãc non pauebit sententiam? Multi Christiani, multi præcipuè sacerdotes, Christum Dominum in sacramento Eucharistię tangimus, & tamen vnus aut alter salutem accipit, & à paucis se sentit contactum fuisse Dominus: quoniam vnus aut alter ea fide ac deuotione, qua hæc mulier Dominum tetigit tangunt & ipsi: quapropter se ipsum probare deberet quisque, ne frustra aut in eius potius condemnationem ad Dominum tangendum accederet. Et eapropter
docet

D. Thom. docet D. Tho. quòd etsi attendendo fructũ quem ex sacra communione capimus, sæpe deberemus accedere ad illam: tamen considerando puritatem, reuerentiam, fidem, ac deuotionem quam ad tantam mensam debemus afferre, opus virtutis erit aliquandò ab ea abstinere. Hoc autem & propria conscientia, & ab humanis rebus magis abstracta te docebit, si frequentare aut cessare debeas ab illa, & prudentium ac religiosorum consilium. Ecclesia id nos docet cùm à principio nascentis Ecclesiæ, quando calor fidei & charitatis feruebat, quotidie fideles communicabat, in cuius signum osculum pacis remansit in Missa. Postea tepescente charitate diebus Dominicis duntaxat fiebat cõmunio, cuius tymbolum modò est panis benedictus, qui in Dominicis diebus fidelibus datur: postea cùm deuotio minueretur, tribus Paschalibus festiuitatibus fiebat generalis omnium fidelium communio. Denique iam tantùm semel in anno fit. Metiebatur quippè sacra Mater Ecclesia maiorem vel minorem sacræ Eucharistiæ frequentiam, cum deuotione maiori vel minori, quã in populo fidelium experiebatur. Item hæc
Leuit. 5. mulier dicebat intra se: Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero. Si enim ob hoc quòd quis tangebat sanctificata sacrificia, sanctificabatur & ipse: quanto magis tangendo ipsum omnium Sanctificatorem, qui & finis & consummatio omnium sacrificiorum fuit, sanctificata remaneret anima? Dixit etiam Christus: Tetigit me aliquis, nã & ego sensi virtutem de me exisse: quia natura humana in Christo erat instrumentum diuinæ, per illam transibat virtus diuina ad
Simile. facienda miracula, & ideo videbatur sentire illam cùm transibat. Veluti si canalis per quem transit fons aquæ, si haberet sensum sentiret frigiditatem aquę, quę per illam trã sit: sic humanitas Christi videbatur sentire virtutem diuinitatis, quæ erat fons omnium mirabilium quæ ipsa faciebat: quia
D. Basil. Simile. per illam transibat. Nam, vt ait Basilius: Sicut lumen per capsulam vitream transit: sic per carnem Christi tanquàm per capsulam vitream perlucebat diuinitas: Quare miracula Christi verè testabantur ipsum Deum. Nisi velis dicere, quòd per sentire intelligatur Christus intelligere: quia intellexit à se virtutem exisse ad sanandam illam mulierem: Nam virtus de illo
Luc. 6. exibat & sanabat omnes. Turbæ comprimebant Christum, sed hæc mulier tangit eum: quia hæretici potius comprimunt Christum, & scindunt: sed sola Ecclesia Catholica verè tangit eum. Comprimũt etiam Christum, hoc est, *Atropellan à Dios*. illi qui Dei negotia festinanter, & tumultuariè exercent, vt negotia mundi quietiùs ac põderosiùs exequantur. Videbis homines Christianos, qui iolis Dominicis diebus rem sacram audiunt, & illum quærunt sacerdotem qui festinantiùs eam peragat, nec sacerdotis benedictionem expectant: & benè quidem, quoniam non sunt benedictionis
Genes. 27. filij, sicut nec Esau, qui vt ad venationem pergeret patris sui benedictionem amisit, quam tamen alius filius Iacob, qui domi diligenter patris mandata exequebatur accepit. Sic isti vt ad suas voluptates, vel alia mundi negotia festinanter pergant, Dei benedictionem amittunt, quam qui sedulò Deo astitit, lucratur. Comprimunt etiam Christum: nam non ea deuotione, atque præuentione qua debent ad Domini Sacramenta accedunt: de quibus dicit Bernar
D. Bernar. dus, quòd sicut sunt aliqui quividentes non vident, & audientes non audiunt: sic alij tangentes non tangunt, quia effectum Sacramenti non sentiunt, quia forte non percipiunt. Et sicut principem illum in porta
4. Reg. 7. Samariæ compressierunt turbæ, sic Dominum Christum, qui illos à suis vitijs deterrebat compressierunt: quia odio habuerunt
Amos. 5. corripientem in porta:

Tertiò aduerte circa illud, *Tetigit fimbriã*, in hoc adimpletum fuisse quod Dñs Zacha.
Zacha. 8. 8. prædixerat, dicens: In diebus illis apprehendent fimbriam viri Iudæi dicentes: Ibimus vobiscum, audiuimus enim quia Deus
Alia moralitas seu concio. vobiscũ est. Circa quod nota q̃ tãta vnio fuit diuinę personę cũ nãa humana natura, vt nõ solũ ad carnẽ, quę illi tã iũcta erat: verũetiã & ad vestes quib⁹ caro Christi induta erat diuinitatis virt⁹ deriuatẽ. Fuit quippè vnio quã filij⁹ Dei cũ nãa natura cõposuit tã vna, vt magis vna excogitari nõ posset: cũ illi cõmunicauerit id q̃ in Deo cõmunicabile erat, nẽpè Diuina persona. Nã diuina natura nõ
Sap. 14. potest cõmunicari nisi trib⁹ Diuinis personis, iuxtà illud: Incõmunicabile nomẽ lignis & lapidib⁹ imposuerũt. Nã nõ poterat fieri naturę vnio absq; corruptione alteri⁹, quę in alterã cõuerteret: & natura diuina incorruptibilis est, nec in aliã vllaten⁹ verti potest: humana autẽ etiãsi corrũperetur ad diuinã nõ posset pertingere, propter infinitã distãtiã. Quare restabat, q̃ vnio nõ posset fieri nisi in

Universidad de Deusto
Biblioteca

persona quæ & facta est, ex qua & homo
Aristot. Deus, & Deus homo dicitur & est. Et cùm actiones, secundum Philosophum sint suppositorum (nam anima nō ambulat aut net, sed homo) & in Christo Domino sit tantùm vna persona sub duabus naturis, pro qua & iste terminus Deus & homo similiter supponit: hinc fit quòd actiones quæ Deo sunt propriæ etiam dicuntur de homine. Nam sicut dicimus quòd Deus est Creator, omnipotens, idem de homine in Christo dicimus, qui pro supposito diuino sub natura humana supponit: quare dicebat quòd homo suscitabat mortuos, & illuminabat cœcos, &c. Cæterùm etsi propter hanc rationem Dei opera itidem homini tribuebantur: tamen etiam naturâ humana tanquàm instrumentum coniunctum concurrebat cum diuina. Nam sicut
Cyrillus. Cyrillus docet, quemadmodùm ferrum ignitum remanens ferrum cōburit, exsicat, illuminat sicut ignis, atque in
Simile. alijs effectibus imitatur illum, eo quòd ignem in se ipso inuisceratum gerit; sic quia diuina natura ipsi erat humanitati coniuncta in vnitate personæ, hinc diuinæ actiones humanæ naturæ communicabantur, tanquàm eius coniunctissimo instrumento: nā
Iob.28. Deus ignis consumens est, ferrum autem, vt
d.Cyril. ait Iob: De terra tollitur, & ideò humanam Christi naturam significabat. Vndè, vt idē Cyrillus docet, nullum miraculum legimus fecisse Christum ad quod eius humana natura tanquàm instrumentum non concurrerit: nam vel voce mortuos ad vitam reuocabat, vel manu tangendo lepram, eam emundabat, vt & puellam istam apprehendendo manum eius, & voce eam reuocando suscitauit: in quo maximè nostram naturam honorare voluit, vt sua viderentur opera quæ sunt propria Dei, & cùm Deus earum esset author, honor tamen homini proueniret:
Ezech. 1. Eapropter, & Ezechiel dicit, speciem Christi fuisse quasi speciem electri, hoc est, *del ambar quajado*, quod ex argento & auro conflatur: argentum tamen plus ibi splendet, nam aurū ibi magis latet. Christus Dominus (ait D. Gregor. super Ezechielem) ex
d. Gregor. natura diuina quam refert aurum, & ex humana quæ significatur per argentum constat: tamen natura humana plus videbatur, & experiebatur in Christo quàm diuina: nam licet miracula quæ faciebat, per diuinitatis aurū operaretur illa principalius (nam humanitas solum istrumētaliter concurrebat) tn aurū latebat, argētū sonū dabat: nec enim diuinitas videbatur, sed de humanitate
Ioan. 9. ferebatur fama: nā & cœcus dicebat: Ille homo qui dicitur Iesus hos oculos dedit mihi.
Cantic. 1. Quod & in Cāticis exprimitur, cùm sic dicitur: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento: hoc est, Christū Deū & hominem tibi prædicabimus. Tamen quia argentū sonorum est, aurū verò surdum, etsi opera Christi præcipuè ex virtute diuinitatis fiebant, in hominū tamen ore eius humanitati tribuebantur, dicentes, quòd homo ille talia opera faciebat, ex quo homini tātus honor proueniebat: quoniam diuinitas latebat & humanitas videbatur, cui laus taliū operū tribuebatur. Igitur talis virtus humanitatis, non solū ad animā deriuata est, quę ex tali vnione facta est beata, verūetiam ad carnē Christi, vt modò diximus: & nō solū ad carnē, verū etiā ad vestimēta, quibus ipsa caro Christi induta erat, vt in hoc miraculo patuit: nā tangēdo fimbriā vestimēti eius, sanata est mulier hæc Æmorroysa. Si habes in
Simile. domo tua vas aliquod vnguentis odoriferis plenū, nō solū vnguentū illud odorē suauissimū ex se emittit, uerūetiā vas ipsum in quo vnguentū illud est, olet: & nō solū vas, verū & pāni, & linthei, quibus vas illud inuolutū est, talē etiā fragrantiam emittunt: Sic vnguentū illud suauissimū diuinitatis omnia penetrabat: nec enim dūtaxat ipsa diuinitas talem habebat virtutem, verū & anima Christi & caro eius, quinimò & vsq; ad pannos & vestimenta, quibus caro Christi inuoluta erat, talis fragrantia trāfibat. Vnde & Da-
Psal. 132. uid dicebat: Sicut vnguentū in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in in orā vestimenti eius. Ad literā hoc intelligi potest, quòd odor diuinitatis vsq; ad vestes Christi penetrabat. Quare humanitati Christi, quę vera est Spōsa Verbi illo indissolubili nexu illi sociata, dicit. Odor vestimentorū tuorū sicut odor thuris.
Cant. 4. Thus autē diuinitatem significat, nā & Magi thus Christo obtulerunt tāquā Deo vero: itaq; vestes Christi diuinitatē redolebāt. Mirrha, & gutta & casia à vestimētis tuis, à domibus eburneis. Hæc autē eburnea domus
Psal. 44. humanitas Christi purissima est, quòd sīvnguentū illud quod mulier illa deuota super caput Christi effudit, totam impleuit domū, vt Euangelista testatur: quāto magis diuini
Ioan. 11. tatis oleū in tota Christi humanitate fusum omnia adiacentia penetraret? Sol etiam sua virtute vsque ad viscera terræ penetrat, ibique radios suæ lucis infigit, ex quorum
Simile. virtute

virtute aurū, argētū, gemmæ, ac cætera pretiosa metalla gignūtur. Multò magis diuinitatis virtus vsque ad vestimenta Christi penetrauit, ibique salutem corporum tangentibus efficiet, imò & vsque ad animæ vitę era pertinget & sanabit eam: nam vt est Sanctorum proloquium, Christus quorum corporibus salutem tribuit, etiam & animas simul sanauit: atque hac ratione Lucas dicit, quòd
Luca. 6. omnis turba quęrebat eum tāgere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Ex quo colligo quanta frequentia, ac deuotione ad Christi sacramenta accedere deberemus, & inter omnia ad hoc reuerendum altaris mysterium, in quo totus Christus simul cum diuinitate cōtinetur. Nam etsi sub speciebus illis tanquàm sub alba veste lateat, tamen ipse Christus est quem sumimus, & ad accidentia illa virtus Diuinitatis tranſit: quem si ea
Simile. fide ac deuotione, qua hæc mulier, tangeremus, perciperemus vtique eius Diuinitatis virtutem. Nonnè si semel ambarum, aut aliam rem odoriferam manibus per aliquod tempus contrectasti, aut in sinu tuo tulisti, totus odore illo fragras? Quòd si quis ad te accedens querat, quid habes, quòd taliter fragras, respondes: Nihil. Sed manibus contrectaui ambarum, & in sinu aliquantulum habui, & remāsit hic bonus odor in me. Sic postquā verus Christi cultor corpus Domini sumpsit, etiā absente iā corpore Christi ab stomacho, quod solùm manet per tempꝰ quo species illę in stomacho sunt, nam corruptis illis, etiam corpus Domini se absentat: debet tamen remanere in anima, & in corpore odor illius floris ex radice esse, quā diù in stomacho, & in sinu suo tulit, vt & corpus & anima Dei odorem referant, & os ea quæ Dei sunt loquatur, manus misericordiæ opera tractent, pedes ad bona opera currant, cor cœlestem fragrantiam spiret, & sic totus homo diuinis fragret odoribus. Quòd si aliquis talem admiretur odorem: respondebitur vtique illi. Quid miraris? Deum, cuius odor cœlorum abdita pene
Brouer. 6. trat, secum tulit, quomodò nō diuinū odorem referet? Nam, vt Sapiens dicit: Quis
2.Cor. 15 potest abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant. Cùm autem videris iam odorem istum bonum consumptum iri, iterū atque iterum ad sacramenta accedas, vt sic semper Deū redoleas, & dicere possis cū Paulo: Christi bonꝰ odor sumꝰ.

Nūc ad aliud accedamus miraculum. Venit quippe Christus in domū Principis, & cū vidisset tibicines: hi erant cōducti ad canendū canticū lugubre, vt alios ad fletum
Nota. mouerēt. Tēpore Chrysostomi hic mos erat, & modò etiā apud Cantabros & Vosconios conducūtur personati aliqui homines, aut mulieres qui lacrymas & eiulatus pro morte defuncti fingant. Sed olim tibicines concubebantur, velut requiē cantantes: quē morē à gentibus videntur accepisse Iudæi. Indicat enim Plato. 3. dialogo de Repub. siue de
Platō. iusto, veteribus fuisse quatuor armoniæ genera, Ionicam, videlicet, Doricam, Lydiā, & Phrigiā & hisce cōcētibus variē illos cōmouisse animos hominū, vel ad irā, vel indignationem, vel ad misericordiam, & luctum. Dorica quodammodò referebant clamorē viri fortiter ineuntis prælium. Lydia sonabant quidem lugubre ac funebre, cuius generis hos tibicines cecinisse certum est. *Et turbam tuamultuantem.* His verbis insinuatur excessus nimius, qui in ploranda puella mortua habebatur: erat enim magnus eiulatus ac planctus. Et sicut non decet nos stupidos Stoicos imitari, qui nullo affectu ad mortem aliorum mouebantur: ita nec nimium in hisce dolorem habere debemus, sed quodā Christiano moderamine illis, & propinquis compati, vt fecit Iesus cùm Lazari mortē lacrymis obortis plorauit, cùm vidisset sorores, & alios flentes: & viduę illius misertus est, cuius filius ad sepeliendum efferebatur.
Eccle 3. Nā & Sapiens dicit: Modicum plora super mortuum, defecit enim lux eius: & ideò illos amouet Dominus. *Recedite nolite flere.* Ac si dicerer. Ne fitis increduli quasi iam actū sit de vita puellæ, sed credite me mortuis posse dare vitam. Quare obseruandum est, has voces esse Euangelicas, nimirùm quæ promittunt vitam vbi nulla est amplius vitæ spes, vbi mors est & nihil vitæ, vnde hoc loco flere aduersāri credere: vt intelligas eo tēpore Christū adiuuare solere, cū iā oia protinus desperata sunt. *Nō est mortua puella.* Nō negat Dñs verè mortuā esse puellā secundū naturā, sed cū ita loquit, narrat vt res habet in oculis suis, nō autē vt habebat in oculis eorū qui mortuā lugebant: nam licet alijs mortua esset, sibi tamē, qui vitæ & mortis habebat potestatē, & protinꝰ suscitaturus esset eā, nō erat mortua: nā ipsi qui vita est etiā
Claudiur. Guiliel. mortui viuūt. Et in his verbis ait quidā Claudius Guiliel. tota vis Euangelij exprimitur: quod nihil aliud est quàm lętus nuncius, qui nunciat vitam etiam in ipsa morte, vel mortuis peccatoribus. *Sed dormit:* quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi tàm facile erat mortuam à mortuis reuocare, quàm dormientem à somno suscitare: & quia his qui fidem asserunt resurrectionis, mors dormitio quędam est, cùm ad vocem Archangeli omnes suscitandi sumus. Quare Hebræi sepulturam vocant domum viuentium: Græci cæmeterium, id est, dormitorium: & variæ nationes vocant sepulturam agtum Dei, videlicet, in quem tot grana fructum in æternam vitam productura seminantur & sparguntur, quot illic homines in Christo obdormiscentes sepeliuntur.

Nota. Alia moralitas sen concio.

Tres mortuos legimus suscitasse Dominum Iesum, & hanc puellam duodecim annorum, in lectulo ipso in quo mortua iacebat, & filium cuiusdam viduæ, qui iam foras ciuitatem efferebatur ad sepeliendum, in ciuitate Naim. Tertius fuit Lazarus, quem iã quatuor dies in monumento habentem à mortuis reuocauit Dominus. Per hos tria genera peccatorum designantur. Sunt enim aliqui qui iniquitatem mente conceperunt, sed vel quia facultas non suppetit, vel alia ratione foras ad opus non prodeunt, cùm tamen per voluntatem iam consenserint peccato, & hi significantur per puellam istam, quæ in ipso lectulo suscitata est. Alij non solùm in voluntate, sed etiam in opere peccatores sunt, & foras per mala opera prodeũt: quos significauit iuuenis ille qui extra portam ciuitatis efferebatur mortuus. Iam alios inuenies qui tantopere in peccatis delectãtur, vt per consuetudinem statum in illis fecerint, oscitantesque in ipsis voluptatibus sedem suam posuerunt: & hos refert Lazarus, qui quatriduanus in monumento iam

Psal. 1. fœtebat: de quibus omnibus in Psal. 1. dicitur: Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum: hi enim qui peccato consentiunt cõsilijs impiorum acquiescunt. Et in via peccatorum non stetit: hi sunt secundi qui iam passibus & operibus pessimis viam peccatorum terunt. Et in cathedra pestilentiæ non sedit: hi sunt qui iã in peccato quasi ex proposito sedem suam statuerunt. Circa quod

Nota. obseruandum, quòd radix bonorum, & malorum operum in homine est voluntas, atq; liberum arbitrium per quod homo suis actionibus dominatur & imperat. Ideò quippe bruta nec merentur, nec demerentur in his quæ agunt: quoniam non dominantur suis actionibus (carent enim libero arbitrio) necessitate tamen quadam naturæ rapiuntur ad sua opera. Quare peccatum omne in voluntate consumatur, cùm voluntas peccato consentit: deinde in opus, & in consuetudinem pergit: priùs enim res aliqua seminatur, deinde iam seminata nascitur, postea mittit radices seorsum, quibus in terra maxime firmetur. Seminator peccatiin nostris voluntatibus diabolus est, quem Dominus inimicum zizanię superseminatorem vocat. Est etiam praua carnis nostrę propẽsio ad sensibilia, quàm hereditario iure à patribus peccatoribus accepimus. Igitur quandò voluntas peccato consentit, iam prauũ hoc semen comprehenditur. *Frende la mala semilla.* Remanet enim voluntas quasi matrimonio iuncta peccato, cum ei consensit. *Entontes le dixo el si.* Deinde venit ad opus, & tũc nascitur prauum semen, cùm per exterius opus praua intentio manifestatur: quod per consuetudinem malorum operum adeò solet radicari in corde, vt nec Dei flagella ad eradicandam talem consuetudinem valeãt, nisi potentissimo brachio suo eam expellere velit. De quarto mortuo non legimus quòd Dominus suscitauerit: nam per illum intelligitur obstinatio in peccatum, quandò praua consuetudo in obstinationem transit: in quo gradu fuit Pharao, & Antiochus, & alij qui in hac vita inceperunt obstinationẽ illam, quæ in æternum apud inferos cum illis durabit. Quod & Amos. 3. explicatur, cũ dicitur: Super tribus sceleribus Damasci (& tacet) subinferens tamen, & super quarto nõ conuertam eum. In tertio scelere praua consuetudo peccati intelligitur, & in quarto obstinatio: vult ergò dotere Propheta. Scio equidem quòd potens sit Deus, etiam eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedent illuminare, & quatriduanum Lazarum suscitare: Tamen quia hoc difficulter solet fieri, taceo nec dico quod parcet talibus Deus vel quòd non parcet, sed id Dei misericordiæ relinquo, quæ ad tales peccatores se etiam extendere solet pro bona voluntate sua. De quarto autem scelere, hoc est, de obstinatione in peccato clarè asserò, quod tales non conuertit Deus, sed in suis malitijs relictos de his tenebris ad alias transfert: id enim obstinatio dicit, perseuerantiã in peccato vsque ad mortem. Quod Ioannes vocat peccatum ad mortem. Id etiam apud Ezechiel, ca. 8. adumbratum cernimus: raptus quippe est in spiritu in Hierusalem Propheta, & vidit in templo ad portam Aquilonis idolum zeli ad prouocandam emulationem: postea fodit parietem templi, & ec-

Amos. 3.

1. Ioan. 5. Ezech. 8.

ce om-

ce omnis similitudo reptilium, & animaliũ abominatio, & vniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete, in circuitu per totum. Vidit deinde septuaginta seniores, qui habebant thuribula in manibus suis thurificantes idolis, & ascendebat fumus ab eis. Cumque amplius pergeret, vidit mulieres plurimas plorantes Adonidem, qui fuit iuuenis quidam, à cuius amore fingebant Poetę capram fuisse Venerem. Hæc tria genera peccatorũ, quę diximus, hìc adumbrantur: nam ad portam Aquilonis templi vidit idolum zeli. Primum enim quod animam frigidam facit sunt pessimę cogitationes, atque praua desideria ex eis concepta, quæ cùm ad portam animæ quàm Deus templũ suum consecrauit apparent, prouocant zelum Dei aduersus illam. Offenditur quippe Deus cùm in vestibulo atque ingressu iui templi pessimas cogitationes inuenit, reuertitur enim ab ipso vestibulo, nec ingredi in talem animam dignatur: nam praua desideria occludunt ianuam Deo, ne in talem animam ingrediatur. *Es como dar con la puerta à los ojos de Dios.* Vnde & per quendam

Esai. 1. Prophetam dicebat: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. *Desembaraçad me la puerta*, vt ingrediar ad vos. Auferte hoc idolum ab introitu animarum vestrarum. Deinde cùm parum fodisset, vidit illos seniores idolis thurificantes, & ascendere fumum & vaporem nebulæ: quoniam cùm prauum opus mente conceptum est, nihil expectatur, nisi vel minima occasio vt ad opus prodeat: protinùs enim odorem fumi, & nebulam peccatorum videbis ascendere per aera, & in ore omnium iam peccatum coram versari. Ecce primum & secundum gradum peccati. Mulieres autem plorãtes Adonidem, quifuit Veneris amasius,

Nota. illos significãt homines effœminatos ac mulierosos, adeò suis voluptatibus addictos, vt id maximè defleãt, quòd occasio peccandi abfuit, aut quòd talem voluptatem non sunt experti. Plorãt mariti mortem: quoniã quasi matrimonio sunt iuncti peccato, cuius absentiam deflent, quia perijt occasio nec peccauerunt in illam. Vel illos referent homines voluptuosos, qui cùm iam ex impotentia, ex ętate aut infirmitate causata peccare non possint, id defleãt, miseros se existimãtes, quia iam flos suæ iuuentutis emarcuit, quia iam pulchritudo perijt: plorant quia mortuus est Adonis, hoc est, vel eorum pulchritudo, vel vigor. In peccato autem primi hominis veluti in quodam exemplari id depictum videmus. Priùs enim appetijt esse sicut Deus, & scire bonum, & malum ex suasu Serpẽtis. Nam primum peccatum, primi parentis spirituale fuit, nempè appetitus excellẽtię, qui est superbia, deinde inopus inobedientiæ lapsus est, comedendo de ligno vitę. Tandem tertio fugit à Deo, & subumbra ficus sedit, quod significat quietem in peccato, ad quod opus fuit vt Deus illum euocaret dicens: Adam vbi es? Nam, vt D. Augus. & Chrysosto. docent, vox hæc non fuit ignorantis vbi esset (nihil enim latet Deum) sed potiùs fuit vox docens, & monens vt ad uerteret vbi esset: nam ex arbore vitæ in cõfusionis arborem venerat, qualis est ficulnea: ex statu gratiæ, quæ est animæ vita, in peccatum quod adfert mortem deflexerat. Veluti cùm tu eum qui in opere errat, admones & dicis. Nõne vides quid facias? Vbi sis? Vbi peruenieris? Et deambulabat Deus per paradisum. Qui deambulat coram te videtur, quòd ad te accedens protinùs recedat à te: quoniam terga tibi vertit, verùm cõfestim reddit ad te: Sic Deus accedit ad peccatorem qui sub vmbra peccati delitescit: nam nisi Deus ad illum accesserit clamans: Adam, Adam vbi es, & illum sui damni certiorem fecerit, non poterit peccator respicere. Quòd si hodie non audis vocem corripiẽtis te, terga vertit Deus, & videtur quòd à te fugiat atque derelinquat: non tamen id omnino facit: væ enim peccatori, si omnino illũ dimiserit Deus, nullum enim iam remediũ habebit. Sed alia vice ad eum redit, & alia etiam si opus fuerit, sicut fecit Dominus cũ discipulis in horto dormientibus, clamans ad eum: Adam, Adam, &c. Exi foras ab ista vmbra ac confusione peccati. Nonnè morieris cras? Nonne infernus flammis voracibus te expectat? Quid agis? Quid dubitas? Quid trepidas? Veni ad me. Tandem his excitatus vocibus, prodijt Lazarus à monumẽto, exit peccator à peccandi consuetudine, & dimisso peccato ad Deũ reuerritur. Hos tres mortuos resuscitat Dominus, & ab his tribus peccatis homines reuocat, etiãsi magnis difficultatibus aliquando. Cæterũ quartum mortuum non legimus suscitasse: nam obstinatio est peccatum ad mortem, de quo dixit Ioannes. Non dico vt pro illo roget quis. Super quarto non conuertam eũ. Vbi aduertendum est, quod respectu misericordiæ Dei nullum peccatum est irremissibile: quoniam Deus dicitur præstabilis su-

Genes. 93. D. Aug. D. Chrys.

simile.

Genes. 9.

1. Ioan. 15 Amos. 3. Ioelis. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per malitia, nec enim peccatis exhauriri potest misericordia Dei: quoniam nullum peccatum absolute est infinitum, nec infinita esse possunt peccata. Dei autem misericordia vndecunq; est infinita: quare exhauriri à peccatis non potest, sed semper verum erit quod Sapiens dicit: Sapientia vicit
Sapien.7. malitiam. Sed quia Deus omnia suauiter disponit, & hominem per liberum arbitriū ad se conuertit: quia iste sua voluntate talem obicē ponit, ex hac parte dicitur peccatum aliquod irremissibile: nā iste sua duritie misericordiam Dei & auxilia repellit,
Ezech.8. vt fecit Pharao: quare super quarto isto peccato non conuertit eum Deus. Vnde apud Ezechielem in dicto capite subditur: Certè vidisti fili hominis, & adhuc conuersus videbis abominationes maiores. Vidit enim de inceps viginti quinq; viros dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientē, & adorabant ad Ortum Solis. Hi enim sunt qui terga vertentes Deo solem adorant, aurum, honores & humanum splēdorem supra Deū quęrunt. Et applicabant ramum ad nares suas: hoc significat complacentiam peccati, qui lętantur cùm malè fecerint & exultant in rebus pessimis, &
Prouer.2. quasi per risum operantur scelera; Deumq;
Prouer.10 ipsum & omnia bona consilia contemnunt.
Prouer.18. De quibus & Sapiens dicit: Impius cum in profundum venerit peccatorū contemnit. Nam & prædicatorem irridēt, & aduersùs confessorem irascuntur, cunctaq; bona cō-
d.Thom. temptui habent. Vnde D. Tho. 3. lib. cont. Gen. hanc quam modò citauimus Sapientis sententiam tractans docet, quòd postquam homines ad hunc malitiæ gradum peruenerint, in peccatorum vindictam aufert ab eis
Nota. Deus prædicatores qui vera prædicent, & eos qui auribus pruriunt eis permittit, bonorumq; societatem, atq; Doctorum hominum doctrinam longè ab eis facit, vt sic irremediabiliter pereant, nam & id sua peccata merentur. Quare deberent homines Christiani magni facere eos prædicatores, qui eos veritatem candidè docent: nam cum venerit dies ille, tunc videbūt quantum hoc eis emolumēti attulerit. Eo enim pūcto quò
Exod.14. Deus Moysen ac filios Israēl ab Ægypto tulit, perijt vniuersa Ægyptus, cum rege & exercitibus eius. Et postquam Loth è Sodoma eduxit conflagratione cœlesti dissipata est. Ecce quid bonorū absentia fecerit. Talia ergo peccata dicitur Deus non dimittere ob dictas rationes & in sensu explicato,
Genes.19.

& quia vt diximus sunt peccata ad mortē; quoniam obstinatio in peccato, est finalis impœnitentia. Vnde & subdit Dominus apud Ezechielem, postquam supradicta narrauit. Ecce & ego faciam in furore, non parcet oculus meus nec miserebor, & cum clamauerint ad me voce magna, nō exaudiam eos. Et hæc de duobus his miraculis dicta sufficiant. *Ezech.8.*

Et transeūte inde Iesu sequuti sunt eum duo cæci clamantes & dicentes. Miserere nostri fili Dauid. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci & dicit eis Iesus. Creditis quia hoc possum facere vobis. Dicunt ei, vtiq; Domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens. Secundùm fidem vestram fiat vobis, & aperti sunt oculi eorum. Cum fama tanti miraculi, suscitationis scilicet puellæ, per totam terram illā disseminata esset, transeunte Domino è domo huius principis vsq; in Domum suam, duo cæci ad quos rumor miraculorū Christi accesserat, ipse salutis concepta, cum Dominum misericordem in omnes accepisset esse, sequebantur ipsum clamātes & dicentes, *Miserere nostri fili Dauid.* Hac apellatione non solùm illum ex regio semine natum volūt cōfiteri, sed potius hac periphrasi ipsum verum Messiam profitentur esse. Celebre quippè tunc erat, Messiam ex regio Dauidis semine venturum fore: quod in maximam Pharisæorum confusionem cedit, quī cum essent Doctores in Lege, illum noluerunt Messiam agnoscere, quem ipsi cæci talem acclamabant esse. Et solam Christi misericordiam poscunt, quoniam illam sufficientissimam existimabāt ad quæuis opera grādia faciēda. Patitur autē Dominus cæcos istos post se clamare donec venisset domū, differens aliquandiu miraculum: non quòd difficilem sese præbere voluerit, sed vt desideriū & fidem illorum probatiorem omnibus ostenderet & vt ostentationis notam effugeret, & fugiendam suo exemplo doceret: & ne miracula nimis vilescerent si semper subitò desiderata salus proueniret. Deniq, vt nos doceret instanter orandum esse, nec mox desistēdum ab oratione aut desperandum, si nō statim quę volumus à Deo cō-
Ad Hebræos.11. sequamur. Interrogabat autem eos an crederent ipsum posse illorū oculos illuminare? vt discamus sine fide impossibile esse placere Deo, nec illuminari animas nostras. Hic autem, secundùm Iansenium, sumitur fides
Iansenij procredulitate simul cū fiducia; vtraq; enim necessaria est ad iustificationem nostram,

&

& quòd credamus Christum posse nos iustificare, & simul fiducialiter id ab illo expectemus: nam ex prima credulitate hæc fiducia in nobis nascitur. Vnde hoc verbum Christi quod ad hos cæcos dixit, Secundū fidem vestram fiat vobis, hunc reddit sensum. Sicut creditis me posse vos sanare, & & ob hoc confiditis me curaturum vos, ita fiat vobis,: non enim efficax est fides sine fiducia. *Et comminatus est illis Iesus dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa, &c.* Verbu Græcum, quod hic vertit interpres, comminari propriè significat acriter, & velut iracundè comminati, vox est enim à fremitu dicta; tamen hoc Christus ex humilitate hæc verba dicebat ad instruendum sanctos, vt quātum ex se est studeant declinare humanam gloriam. Dicebat autem hæc verba acriter, vt intelligerent quantum ex animo suo esset id in veritate se velle, licèt propter gloriam Dei, aliàs vellet, vt opera eius manifesta fierent: nam hac ratione præcepit dęmoniaco, vt iret ad suos & prædicaret illis quāta cum illo Dominus fecisset. Quare qui diffamabant eius miracula, vt hi duo cæci, nō peccabant, nec Christus his verbis eis precipiebat, sed manifestare volebat, q̄p cōsiderā do suorum miraculorum prædicationē qua tenùs in propriam gloriam cadere poterat, aut in captatam à se gloriam hominum eam aspernabatur, & prohibere nitebatur: quatenus verò in solam Dei Patris gloriam cadebat, eam volebat & præcipiebat. Ex quo & nos docemur, quandoque quidem bona nostra opera occultare debere, quandoque vero palam facienda, semper tamen vnicam Dei gloriam quærere, nostram negligere. Et quoniam iterum cap. 10. rediturus est sermo de illuminatione cæcorum, illic plura de his miraculis dicemus. Nūc autem scito per
Moralitas hos duos cæcos intelligi posse magistros, qui & ipsi cæci sunt, & discipulos cæcos habēt, de quibus & Dominus infra dixit, *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Duo cæci sunt, & clerus & populus, & adimpletur
Esai.24. Elaiæ vaticinium dicentis: Et erit sicut populus sic sacerdos. *Egressis autem illis ecce obtulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem.* Hoc est, dæmoniacum quendam quem diabolus mutum fecerat, &c. Aduerte quòd non est hic ille dæmoniacus quem Lucas
Luc.11. c. 11. refert: nam de hoc infrà. c. 12. tractauit Matthæus. *Et admiratæ sunt turbæ dicentes. Nunquam sic apparuit in Israel.* Nam tot miracula, tanta facilitate ac celeritate: tanto imperio, ac authoritate, nunquàm ab aliquo Propheta in populo illo facta sunt. Quare hæc est alia nota quòd Christus fuerit verus Messias: quia adimpleuit quod ab Esaia dictum fuerat, vt cap. 11. videbimus. Pharisæi autem murmurabant dicentes. *In Beelzebub principe dæmoniorum ejcit dæmones.* In quo vno verbo vniuersa Christi opera subuertere voluerunt. Dicendo enim quòd in Beelzebub principe dæmoniorum ejcit dęmonia, infamant Christum, tanquàm maximum magum habentem consortium cum principe dæmoniorum. Atque hæc est quarta Pharisæorum calumnia comprehensa à Matthæo in hoc capite. Primo enim calumniati sunt quòd peccata dimitteret. Secundò quòd cū peccatoribus ederet. Tertiò quòd ieiunia non indiceret discipulis suis. Nunc verò quartò inuidiam suam & malitiam cæcam planè ostendentes, non verebātur opę sanctissimū dæmoniacæ virtuti adscribere, malitiam quam corde gerebant semper augentes. Et quoniam in absentia Christi hāc blasphemiam dixerunt, non est eis responsum datum, sicut alibi facit Dominus, vt
Moralitas infra videbimus. Et benè quidem ob mysterium prius cæci illuminantur. Deinde muti lingua laxatur: quia priùs necesse est, vt apertis oculis mentis fide Christum conspiciamus, & cognoscamus: deinde in laudes eius lingua nostra soluenda est. *Et circuibat Iesus omnes ciuitates & castella, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Hæc clara sunt. Sed aduerte quòd
Moralitas Christus Dominus tàm in vicis quàm in ciuitatibus prædicabat, nec dedignabatur, siue in magnis, siue in paruis populis proponere verbum Dei: nam apud Deum nō est acceptio personarum, & Paulus omnibus
Ad Ephe. 6. se esse debitorem fatebatur. Græcis at barbaris, sapientibus ac insipientibus, & cœle-
Ad Coloss. 3. ste Mannā, omnibus tàm pauperibus quàm diuitibus proueniebat. Docebat autē in Synagogis. Nam Synagogę loca erāt designata
Moralitas ad proponendum verbum Dei: vt doceret quòd dignitas prædicationis verbi Dei prorium exigit locum ad tale munus dicatū, nec extra illum debere prædicari nisi vrgens esset necessitas: nam Christus Dominus cùm ad populos conueniebat, in Synagogis prædicabat: sed cùm per deserta loca multitudo illum sequebatur, coactus necessitate, ibi prædicabat verbum Dei. *Et curabat omnem*

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem languorem, & omnem infirmitatem: in quibus verbis breuiter infinitam miraculorum multitudinem comprehendit. *Videns autem turbas misertus est eis: quia erant vexati & iacentes sicut oues non habentes pastorem.*

D. Greg. Moralitas 3. Regum vltimo.

Cum pastor per abrupta graditur, ait Grego. necesse est vt ad præcipitia grex sequatur: & ideò oues iacent in vitijs & erroribus: quia sic se habent pastores ac si non essent: vnde 3. Reg. vlt. dicitur. Vidi cunctum Israël dispersum in montibus, sicut

Ezech. 34.

oues non habentes pastorē. Et Ezechiel. 34. Factæ sunt oues meę in deuorationē bestiarum agri: eo quòd non esset pastor. Inter

Similè.

cætera enim animalia ouis est quæ plus indiget pastore propter suam imbecillitatem ac simplicitatem: sic imperita multitudo plebis multùm indiget pastore, ac doctore, qui eos verbo & exemplo per rectam ducat viam: aliàs peribit sicut ouis sine pastore, &

Abac. 10

à lupis deuorabitur. Vnde Abachuc 10. dicitur: & facies homines sicut pisces maris: nam maris pisces quia non habent ducem aut pastores, qui eos defendāt, minores à maioribus deuorantur: sic & populus cùm non habeat pastorem qui eum ab impijs & hæreticis defendat. Quare & Domi

Ezechiel.

nus per Ezechielem conqueritur clamans ac dicens. O pastor & idolum derelinquēs gregem. Sunt enim aliqui pastores, qui veluti idolùm induuntur vestibus quibus vti solent pastores, bicorni mithra redimentes caput: Tamen nihil amplius faciunt quod ad pastoris officium pertineat, sed suis studentes commodis gregem, quasi non esset sub sui cura, derelinquunt, vt vnusquisq; pro suo libito quidquid voluerit faciat. Vn-

Ezech. 34.

de Ezechiel. 34. dicitur. Lac comedebatis; & lanis operiebamini, & quòd crassum erat occidebatis; gregem autem meum non pascebatis. *No quieren mas que gozar del esquilmo:* Et Hieremi. 50. grex perditus factus est

Hiere. 50.

populus meus, pastores eorum seduxerunt eos. Et ideò subditur ab Euangelista. *Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in vineam suam.* Quos prius dixit oues propter simplicitatem & mansuetudinem, hic dicit messem propter operum bonorum fructificationem: & dicit messis, non seminā: nam quod anteà in Lege, Sāctis & Prophetis seminatum fuit, tempore Legis gratiæ in horreum Ecclesiæ reconditur. Vnde Dominus

Ioan. 4.

Ioan. 4. dicit discipulis suis. Videte regiones: quia albæ sunt iam ad messem. Quod enim priores Sancti in lacrymis de absentia gratiæ seminauerunt, Apostoli colligentes in gratiam cum gaudio messuerunt, secundùm illud Psal. 125. Euntes ibant & flebant

Psal. 125.

mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Nullus enim labor ex omnibus qui ad hoc quod terra fructificet assumuntur, adeò gratus est, quantum est fructus metere: Aliæ enim terrę agriculturæ cum spe dubia percipiendi fructus fiunt: metere autem est finem illorum laborum consequi, qui est recondere fructus in horrea sua: & ideò non eos inuitat ad parandum aut ad seminandum cum labore, sed ad colligendos cū gaudio fructus quos alij seminauerūt: secūdum illud quod dixit Dominus discipulis

Ioann. 4.

Ioan. 4. Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis: nam Apostoli erā idiotę nec ipsi docuerant populum de Messia: iam enim in Moyse & Prophetis instructi de eo erant, & omnis labor eorum ad hunc tendebat fructum, vt ipsi iungerentur Messiæ: quem fructum Apostoli in illo populo

Apoc. 14.

messuerunt. Vndè Apocal. 14. dicitur. Mitte falcem tuam & mete: quoniam maturauit messis terrę: quod Ioel 3. dictum fuerat,

Ioel. 3.

Mitte falces quoniam maturauit messis. *Operarij autem pauci.* Operarios autem vocat

Moralitas

quos antea pastores dixerat: quia Deus plus ad opera quàm ad verba attendit. Operarios dicit, non garrulos aut loquaces prædicatores, hi enim abundant, sed qui verbo & exemplo populum doceant: secundùm

Hiere. 3.

illud Hieremi. 3. Dabo vobis pastores secundùm cor meum, & pascent vos scientia & doctrina. Scientia autem est habitus benè

d. Aug.

conuersandi, vt dicit Agust. nam doctor qui vera docet, proprijs verbis se ostendit

Prouerb.

ad opera obligatum: secundùm illud Prouerbiorum. 6. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propijs sermonibus. Vocantur autem prædicatores operarij: quoniam, vt docet Paulus, dicuntur Dei coadiutores, quos ipse conducit prouentibus Ecclesiasticis: ad hoc quòd operentur in vineam suam. Quare non eos conducit vt post vites dormiant, otiò torpescant, delitijs vacent; sed vt laborent & operentur in agro Dei: alioquin quomodò recipient mercedem laboris quē non assumpserunt. Et dicetur eis à Patre familiās: Quid hic statis tota die otiosi? cùm

Matth. 20

ego vos certo pretio conductos in vineam meam misserim? Quid autem faciet de illis iniquissimis

iniquissimis operarijs, qui non solum in bonum non laborauerunt, vt ager bonos fructus ederet, quinimò vineam dissipauerūt & hæreditatem Dei destruxerunt? Vnde subinfert. *Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in vineam suam.* Tanti ponderis negotium hoc est, vt necesse sit enixè de precari Deum, quatenus bonos operarios mittat in vineā suam. Sic enim Apostoli fe

Actor. 1.

cerunt Actor. 1. Orantes quippè dixerunt. Tu Domine qui nosti corda omnium, ostēde quem elegeris vnum ex istis. Vt mittat, ait, & non patiatur quòd se ipsos introducant: nec enim quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aarō,

ad Hebr. 3.

ait Paul. Hæbre. 3. Aliàs per quendam Pro-

Hiere. 14. & 23.

phetam conqueritur Dominus dicens: Ipsi veniebant & ego non mittebam eos: tales

Ioan. 10.

enim sunt qui non intrant per ostium in ouile ouium, sed ascendunt aliunde, & ideò fures sunt & latrones: nam non suis meritis à Deo vocati veniunt, sed ipsi Episcopatus ambiunt, cùm interim ad tantum munus minimè aptisint, & ideò fures sunt & latrones: quoniam nihil aliud quam Ecclesiasticos prouentus rapere volunt, & in sua cō

Osea 8.

moda omnia conuertere. Ad hoc venerunt & hoc post aduentum eorum fecerunt, ipsi regnauerunt, ait Dominus, & non ex me principes steterunt & non per spiritū meū.

Ioan. 10.

Vnde in illo loco Ioan. 10. subinfert Dominus. Omnes quotquot venerunt id est qui se ipsos intromiserunt, fures sunt & latrones: rapiunt enim veluti exactores Ecclesiasticos prouentus & in suorum commoda transmittunt, nec in subditarum ouium subsidia expendunt. Quare Dominus aduersùs eos querelas emittit dicēs: Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feci-

Luce. 19.

stis illam speluncam latronum. Vnde &

Amos. 5.

Amos. 5. dicitur. Modo vastaberis filia latronis. Illa quippè Ecclesia iram Dei incurrit, quæ tanquam filia tali obedit patri ac prælato, qui bona dissipat ac furatur Ecclesiastica. Propter peccata quippè maiorum & subditi puniri solent. Et alibi de eis dicit

Esaiæ 1.

per Esaiam Prophetam: Principes tui infideles, socij furum: Consentiunt enim & necessarij & amici talium in illam rapinam, vt secum diuidant ouium spolia. Quare hos ve-

Abac. 1.

luti tyrannos irridet diabolus, vt Abachuc. 1. dicitur. Et tiranni ridiculi eius: sic enim ibi Hieronymus interpretatur. Igitur nullus se debet ad hæc munia ingerere, nisi à Deo vocetur. Verum est quod tempore necessita-

tis id viris singulari scientia præditis licebit, vt Esai. cap. 6. Domino dicente, Quem mittam? respondit: Ecce ego, mitte me. E contra autem Moyses, Hieremias, & Ezechiel quantum fas illis fuit se excusauerunt apud Deum, qui tamen vocans errare non potest. Multò magis apud homines talis excusanda est missio, qui in eligendo perperam quotidie aberrant. In messem suam ait: quoniam & semen suum est & fundus.

Esaiæ. 6.

CAPVT. X.

ET Conuocatis duodecim discipulis dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & vt curarent omnem languorem & omnem infirmitatem. Iam à principio diximus, quòd ex illis quatuor faciebus quibus animal illud sanctum quod Ezechiel viderat

Ezech. 1.

constabat, facies hominis impressa est Matthęo; & ideò ipse hanc hominis faciem in Christo depingere conatus est. Et postquā eius faciem depingit per generationem, & regenerationem, & vocationem regeneratorum, & regenerantium, rursus attendens ad faciem hominis, quę vocatur ratio in doctrina quæ secundùm rationem est, & eius cōfirmatione, cernēs quia facies non est cōpleta sine membris, inducit hic corporis illius ordinationem, cuius faciem antè descripsit, & durabit hæc pars vsq; ad. 26. capitulum, vbi incipit agere de his à quibus omnia Ecclesiastica trahunt virtutem, & vigorem, & causam efficiendi quod efficiunt: quæ sunt mysteria passionis Christi. Est autē duplex ordinatio huius corporis cui facies illa imprimitur: altera est prælatorum, qui præcipuas partes in hoc corpore mystico Christi gerunt: altera subditorum qui ad prælatos ordinantur & prælati ad illos: & ideò prius de prælatis agitur in hoc capite, eorum referendo institutionē, & in sequentibus totius populi ordinationem & institutionem docet. Nemo quippè ædificat, ait quidam non

Similè.

contemnendus author, qui non vastam domum columnis suffulciat: & ita Dominus Iesus Ecclesiam in se ipso cōstructurus Apostolos illius columnas esse voluit. Sic enim Paulus de eis censet ad Galatas. 2. scribens:

ad Gal. 2.

Qui videbantur columnæ esse, Iacobus, Cephas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cephas, & Ioannes dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis. Chrysost. sermo. de Penthecoste. Et enim, inquit, vinitores & piscatores erant, & turres, & columnæ, & medici, & duces, & Doctores, & portus, & gubernatores, & pastores, & athletæ, & pugnatores, & coronas gestantes. Columnæ quidem: quoniam virtute sua Ecclesię robur sunt: fundamentum, quia in eorum confessione fundata est Ecclesia, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam: portus autem, quia tempestates impias depresserunt; gubernatores, quia omnem orbem terrarum viam rectam docuerunt; pastores quoniam lupos abegerunt, & oues conseruauerũt; aratores quia spinas eradicauerunt: vinitores quoniã labruscas eradicauerunt & semina pietatis plantauerunt: medici quoniam vulnera nostra curauerunt. Itaq; sicut omnes isti ad constituendam & conseruandam rempublicam, sic & Apostoli ad Ecclesiam sunt necessarij. Vnde & Paul. Vnicuiq; nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios verò pastores & Doctores, ad consummationẽ sanctorum, in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ea propter Christo non satis fuit nunc hos nunc illos sensim in Apostolatum vocauisse, sed simul omnes post signa quædam edita confirmare voluit, quibus & abditiora suæ doctrinæ mysteria cõmunicaret. Diximus enim in superioribus solummodò Philippum, & Andream, & Simonem sequutos esse Christum audito Ioannis testimonio, sed ad laborem manuum reuersos esse. Rursus eosdem, & duos filios Zebedęi vocatos esse: sed & ipsum Matthæum è theloneo: verùm nec adhuc omnes recensebantur. Christus verò nunc ad instar sapientissimi exercitus imperatoris, post hunc & illum sibi pluribus modis, & accitos & deuinctos, omnes quibus res suas crediturus est, simul lustrat & recenset, & ab eis solenne sacramentum exigit: vt alter alterius fide animati, & quasi vnius eiusdemq; corporis membra effecti, idem nitantur facere, & quę illis credita sunt fideliter exequãtur. Idem igitur nunc Christus facit. Nam cum in montem ascendisset, *Vocauit ad se quos voluit, & fecit vt essent duodecim, & misit illos prædicare, & dedit illis potestatem curandi infirmitates & eijciendi dæmonia.* Cæterũ hoc non modò factum est, vt suprà diximus, quãdo illud recensetEuangelista, sed cùm ascẽdisset Iesus in montem. Tamen quia Matthæus id tunc tacuit, vt nobis sermonem Domini & cætera quæ narrauit prius recenseret: hoc cap. 10. quasi per recapitulationẽ nobis ea manifestat quæ omiserat, & quæ Marcus suo loco dixerat. Verum est, quòd licet electio duodecim modò facta non fuerit, tamen missio ad prædicandum modò facta fuit, nempe post decollationem Ioannis Baptistæ, vt Marcus & Lucas narrant, præmissis his quæ in calce capitis precedẽtis Matthæus dixit, qui tamen per anticipationem hic istam missionẽ interserit. Aug. ita lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 30. Vnde vt annotauit Albertus, non dicit, vocatis, quia iam antea vocati fuerant, nec electis, quia iam anteà in Apostolatum electi erant: sed conuocatis, vt doceret eos, quomodò tâm in prædicando, quàm in sentiendo idem deberent, & sentire & prædicare, in eodemq; charitatis affectu simul deberent perseuerare: secundùm illud Pauli: Obsecro vos fratres, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Et Psal. 54. In domo Dei ambulauimus cum cõsensu. Et Ioann. 13. In hoc cognoscent quòd mei istis discipuli, si dilectionem adinuicẽ habueritis. Ecclesia quippè ex vnitate fidei & charitatis constat, saltem quantum ad electos & iustos; nam etsi ij qui solam habent fidem, quales sunt Christiani peccatores, ad Ecclesiam pertineant; tamen etiam charitatis vnio in ea semper perseuerare debet, quãtum ad iustos: quoniam & fides & charitas semper in Ecclesia perstare debent. Quare in Canticis ad Ecclesiam dicitur: Sicut cortex mali punici, ita genæ tuæ. Per genas ego iustos qui sunt in Ecclesia intelligo: nã sicut in genis pręcipuè apparet faciei pulchritudo, ita & in iustis speciositas Ecclesiæ splendescit, quã malo punico comparat. Nam malum punicum in cortice vna restãtummodò apparet, quòd si aperiatur, multa sese proferunt grana, tali tamen ordine coaptata, vt vnumquodq; suum locum teneat absq; prejudicio aut inuidia alterius: & prętерquam quòd omnia grana eandẽ prę se ferunt speciem, vnum alteri suam communicat dulcedinem. Sic in Ecclesia iusti exterius in cortice vnitatem seruãt, in orationibus,

D. Chryst.

D. Aug.

Albert.

Moralitas

1. Corin. 1.

Psal. 54.

Ioann. 13.

Cantic. 6.

Simile.

nibus, in ieiunijs ac cæteris obseruãtijs, quę Ecclesia præcepit, in sacramentorum participatione: deniq; in externa verę fidei professione. Interius etiam vnusquisque cum alio ordinem suum seruat absque alterius damno: nec enim manducans non manducantem spernit, nec non manducans manducãtem iudicat, imò sibi inuicem bona sua tâm corporalia, quàm spiritualia communicant. Vndè in eodem libro ipsæ Sponsæ dicitur. Genę tuæ sicut turturis, hoc est, iusti qui in Dei amore ac proximi viuunt, comparantur turturi, quę indiuiduus comes marito semper existit, nec vnitatem vnquam fraternitatis violat. Hoc igitur est Christum Dominum suos discipulos conuocasse, hoc est, simul eos in vnitatem fraternitatis iunxisse. Et hoc significare voluit Dominus, cũ discipulos suos misit binos ante se ad prædicandum, vt refertur Lucæ. 10. hoc charitatis vinculo vnum alteri astrictum. Nam si duo fuerint simul, ait Sapiens, fouebuntur mutuo: vnus quomodò calefiet? Et frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Duo fratres eduxerunt populum Dei de terra Egypti: duo portabant botrum de terra Sãcta: & animalia bina, & bina fuerunt introducta in arca Noë, vt semper præpositi ait Hieron. super cap. 11. Marc. coniungant opus & scientiam, & duo mandata de duabus tabulis proferant, & duobus vectibus arcam Domini portent, & inter duos Cherubin Deum agnoscant spiritu & mente psallentes. Nam si vnus alteri, vel in doctrina vel in moribus contradicit, vanus erit conatus eorum: adimplebitur quippè in illis tunc sententia illa Sapientis, quę dicit: Vnus ędificans & alius destruens, quid prodest vtrique nisi labor? Esset enim Penelopes telam texere, si quod vnus texeret ali⁹ destrueret. Vel mittere illos illos binos significat quòd deberent docere charitatem Dei & proximi: nam in his duobus mãdatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ: id enim referebat iuge illud sacrificium quo olim duo agni mactabantur quotidie, vnus manè & alter vespere. Hos enim duos amores iugiter offerre debemus Deo: prius amorem Dei, in quo amor proximi fundetur. Hæc duo præcepta, sunt illi duo hædi quos obtulit Iacob patri suo, quibus ita magnificè delectat⁹ est, vt per illos consequeretur Iacob plenissimam patris benedictionem. Sic per amorem Dei & proximi gratiam, ac benedictiones cœlestes accipimus. Vide nè forte hæc duo præcepta fuerint illa duo minuta, quæ vetula illa Euãgelica obtulit in Gazophilatium, quę tamen plus accepta fuerunt Deo, quàm plura alia quæ proceres obtulerunt. Nam sæpe cõtingit, vt multi diuites, multas etiam eleemosynas faciant: tamen quia odio fratrum ac inuidia pleni sunt, nihil illis prosit: & tamen muliercula pauper quæ Dei & proximi amore flagrat Deo grata sit. Nam hi duo amores coccus sunt bis tinctus, quo taberna culum ornabatur: id enim plus ornat Ecclesiæ ædificium, quàm serici ac deaurati panni, cùm, scilicet, in illa fideles in charitate Dei & proximi perseuerant. Mittit ergò Dominus discipulos suos binos: quoniã hæc duo præcepta debebant hominibus prædicare.

Rom. 14.

Cant. 1.

Luc. 10.

Eccles. 4.

Prouer. 18

Exod.

Num. 33.

Genes. 9.

D. Hiero.

Exod. 25.

Eccles. 34

Matth. 22

Num. 18.

Gen. 27.

Luc. 21.

Exod. 25. & 26.

Verùm hic videndum est, quandò vel quomodò electi sunt Apostoli? Cur duodecim tantùm? Cur Apostoli sint dicti? Id autem ex Lucæ Euangelio disces, qui ait: Factum est in diebus illis exiuit Iesus in montem, & erat pernoctans in oratione: cùm autem dies factus esset conuocauit discipulos suos, & elegit ex ipsis duodecim, quos & Apostolos vocauit. Hæc verba quoniam nõ parum conferunt his, quæ hic Matthæus scribit, ideo latiùs explicanda sunt. Primò ante electionem Apostolorum pernoctabat in oratione; nimirum facto docens quod ipse dixit: Rogate dominum messis vt mittat operarios in vineam suam. Sic Apostoli ante electionem Matthiæ orauerunt, vt supra diximus: sic discipuli Antiocheni orantes, & ieiunantes imponebant manus Paulo, & Barnabę. Secundò non seipsos ingerũt Apostoli, sed à Domino vocantur & eliguntur, vt ipse Dominus eis dixit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: quod Marcus explicat, cùm dicit cap. 3. Vocauit ad se quos voluit. Nam cùm verbum Dei sit tanti ponderis, quo nihil præter diuina Sacramenta in terris habemus diuinius: ita non cuiuis licet tractare hæc mysteria, nisi diuinis planè, & à Deo doctis ac missis. Sic enim Moyses in iudices populi eligendos, non nisi probos, Deum timentes, probatęque conuersationis viros eligi vel assumi voluit. Præcepit etiam, vt rex quem contingeret eligi, descriptum apud se haberet: Deuteronomium Legis: quod & Dauid moriturus Salomonem filium suum docebat. Et Ioiada pontifex ipsi Ioab electo in regem, librum Legis in manus tradit. Si ergo in eligendis Magistratibus, etiam prophanis, tanta diligentia

Moralid.

Actor. 13.

Ioan. 14.

Marc. 3.

Exod. 18.

Deut. 17.

2. Para. 22. & 23.

4. Reg. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentia exigitur, quantò magis in comparandis diuinorum ministris inquisitio grandis adhibenda est. Hinc Paulus: Nemini citò manus imponas. Et Titum instruit quales debeat ordinare Episcopos dicens: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c. Sic Christus Petro cōmissurus oues suas, priusquàm interrogat: Petre amas me? Sic Apostoli non audebant quemquam ex discipulis eligere in locum Iudæ, sed Deo id committentes dicebant: Domine qui nosti corda, ostende quem elegeris, &c. Hinc etiam mos est in Ecclesia, vt cùm ordinare ac eligere ministros debeat, in quatuor anni tēporib⁹ ieiunia, & orationes fidelib⁹ iniungat: vt premissis precib⁹ suū imitata magistrū, idoneos ministros eligere norit. Nam & peccatores cōminatur dicens: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum manu per ostium? Quæ autem incommoda sequantur in Ecclesia Dei, ex hoc quòd passim & sine delectu omnes admittantur ad Ecclesiastica officia, ipsa id experiētia nos docet. Sed obserua, quod quatuor genera Apostolorum in Scripturis leguntur. Primum eorum qui à Deo, non ab homine, nec per hominem eliguntur, quales fuerunt Prophetæ & Apostoli, sicut & Paulus de se ipso prædicat. Secūdum genus eorum, qui à Deo quidem vocantur, sed per hominem: quales fuerunt illi septuaginta viri quos Dominus præcepit separari per Moysen, vt illi coadiutores essent. Ex his fuerunt quos Apostoli ordinauerunt, vt Titus & Timotheus. Ad quod genus etiam pertinent hi, qui nunc quoq; per Episcopos, vel cōmunitatem canonicorum eliguntur. Tertium genus eorum qui ab homine, non à Deo vocantur, quales sunt hi qui hominum fauore in sacerdotium, vel prelaturam subrogantur, quales sunt qui vel muneribus, vel alijs impositoris eligentium animos demulcent, & sic eliguntur; de quibus statim proximò cap. diximus.

1. Ad Tim. 5. & ad Titum. 1. Ioann. 21.

Aug. 1.

Ad Gal. 1.

Obseruandum deinde, quòd duodecim Apostolos elegit Dominus, vt vel hoc duodenario numero ostenderet quid per Apostolos acturus esset: nempè quòd quemadmodum Israël secundum carnem ex duodecim Patriarchis propagatus est, sic omnes gentes per duodecim Apostolos regenerandi essent per Euangelicam fidem. Et quemadmodùm Israel egrediens de Ægypto ad duodecim fontes aquarum primò peruenit: sic per hos duodecim Apostolos omnes in deserto huius mundi reficiendi essent. Itē

Cur duodecim fuerint Apostoli.

Moralia de Apostolis.

Exod. 25.

Num. 33.

sunt duodecim illi exploratores qui Promissionis terram considerauerunt: verè enim explorauerunt terram nobis promissam annunciantes nobis, quoniam bona & optima est: nam vt Petrus dixit, Nō inanes fabulas sequuti, sed exploratores facti illius maiestatis, nōnihil tāti boni in Trāsfiguratione prægustauerunt, & id nobis annunciauerūt: quemadmodùm & Esai. ait: Oculus non vidit, Deus, absque te, quę preparasti diligentibus te. Certioresque nos de hostium fortitudine fecerunt, adhortantes nos, vt confisi de diuino auxilio aduersùs eos dimicarem⁹. Præfignati etiam fuerunt in duodecim lapidibus vestis sacerdotalis quantum ad exēplum fulgorem: nam eorum doctrina & exēplo fulget Ecclesia, vt Sole Luna: & in duodecim panibus Propositionis, quoad gratiæ & virtutis refectionem: semper enim calidi in Dei amore extiterunt, atque animas nostras virtutibus quas docebant refecerunt. Item præfigurati sunt in duodecim lapidibus quos erexit Iosue in Iordane, in signū miraculi illius quod diuisisset Dñs aquas Iordanis: sic duodecim fuerunt lapides in fortitudine, & prædicauerūt baptisma quod in Iordane præfiguratum & institutū fuit. Item in duodecim bobus qui sustinebāt mare æneum: Bos enim laboriosum animal est, quod trahens aratrum terram proscindit ac colit, vt fructus ferat; sic & Apostoli aratro Crucis nostra vitia resecarunt, & animas coluerunt, vt Deo fructificarent. Ideò Paulus Christianos vocat agriculturam Dei, quam ipsi Apostoli velut boues exercuerunt. Et Iob cap. 2. dicitur: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxtà illos. Vbi Gregorius ait: Per boues intelligi Prælatos, qui Apostolis succesſerūt, qui coleredebēt hāc Dei agricultūrā, & ex suo labore pascunturasinæ: nam ex sua doctrina animæ plebis rudis pascuntur. Et Prouerb. 14. dicitur: Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: namsi defuerint doctores, actum est de rebus Ecclesiæ. In nouo Testamento signantur duodecim Apostoli, per duodecim stellas, in corona Sponsæ: quia por cœlestium contemplationem in Ecclesia lucent, & quia ad iustitiam eruditurplurimos, fulgent sicut stellæ in perpetuas ęternitates, vt dicitur Daniel. 12. Murus etiam Ecclesiasticę ciuitatis habet duodecim fundamenta, & duodecim portas & Apostolorū nomina n eis scripta: fundatur quippe super eos Ecclesia, quoad veritatis fidei immobilitatem, & est per eos introit⁹ ad

1. Pet. 4.

Esai. 64.

Exod. 18. Exod. 25.

Ioſue. 4.

3. Reg. 7.

1. Cor. 3.

Iob. 2.

Gregorius

Proue. 14.

Apoc. 12.

Dan. 12.

Apoc. 21.

ad Regnum Dei, quoad vsus clauium collationem: quorum vtrumq; Matth. 16. significatur cùm dicit Petro: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā, & tibi dabo claues regni cœlorum. Nota ex Magno Alberto super hunc locum, quòd duodenarius numerus non habet partes, nisi vnum, duo, tres, quatuor, sex, Vnum competit doctrinæ vnitati: duo præceptis geminæ dilectionis: tres autem Trinitati personarum (hæc enim erant quæ prędicare debebant populis.) Quatuor autem respondet quatuor cardinalibus virtutibus, quæ ordinant animas circa passiones, vt rationis normam sequantur: sex autem correspondet perfectioni in opere: nam in sex diebus perfectus est mundus: quæ omnia Apostoli populos docuerunt. August Epist. 120. ad Honoratum ait, quòd hic numerus duodenarius apud Græcos significatur litera. Iu quæ refert signum Crucis, quod gerere & prædicare debebant per vniuersum mundū. Vel, vt vult Anselmus, duodenarius numerus ex quaternario & ternario constat, ad insinuandum quòd Fidem sanctæ Trinitatis per quatuor mundi plagas prædicare deberent. Aduertendum tamen, quòd Christus elegit eos in monte, aperto scilicet loco, vt agnoscerent se in eminentiori loco positos, & ob id diligentem vitæ suæ rationem haberent, vt in quos omnium oculi intenti essent: id quod & supra docuit dicens. Non potest ciuitas abscondi supra mōtem posita. Quare & Paulus dicebat: Spectaculum facti sumus mundo, Deo, Angelis & hominibus. Item vocauit eos Apostolos, hoc est, legatos, vt & ipsi scirent se non dominos sed seruos, non ad otium sed ad laborem vocatos, non sua quærerent sed Domini, non alia agerent quam quæ Dñs præcepit: id enim legati officiū est. Deinde ne authoritas eorum vilipenderetur ab alijs: videntes eos legatione pro Christo fungi, vt dicit Paul⁹. Vide ergo quomodò accipiēdi sint Apostoli, non vt homines, sed vt legati Christi, proinde quod admonent, Deum admonere cogita: quòd nonnunquam vitia corrigebāt, nō ipsis succēsendū, sed tanquā Dei correptionē accipiam⁹. Hinc Paul. laudat Thessalonicēses q̄ prædicationē suā suscepissent, nō tāquā verbū hominū, sed tā quā verbū Dei. Itē Galatis scribit: Susceptis tisme sicut Angelū Dei. Et licet in ore duorūvel triū testiū omneverbū secúdū legē cōstat: tñ quoniā mysteria quæ Apostoli prædicaturi erāt, magna, & super omnē captū hominū erāt, oportebat, vt plures testes nō solū ex auditu, sed etiā ocularesha berēt: quare Marc. dicit q̄ vocauit Dñs discipulos suos ad se hodie, hoc est, ad valdè familiatē amicitiā: Ad se, id est, ad secretiora mysteriorū, ad præsentiā doctrinæ assiduā, & ad spectaculū miraculorū, vt oculati testes esse possint doctrinæ ac rerū per eū gerendarū. Ad se, id est, ad relationē mysteriorū, de quib⁹ dicebat: Vobis datum est nosse mysteria regni Dei: oportebat q; ad hæc oīa assumi Apostolos, quibus in Ascensione sua dicturus erat Iesus: Eūtes in mūdū vniuersum, prædicate Euangeliū omni creaturæ, docentes seruare eos quæcunq; mādaui vobis. Instituendi ergò erant testes in Hierusalem, & in Samaria, & vsq; ad vltimū terræ. Ille autē est fidedignus testis qui q̄ vidit & audiuit testificatur: vnde Apostoli summa cum authoritate respondērunt in Cōcilio Iudęis: Non possumus quæ audiuimus & vidimus non loqui: propter quod Ioannes Apostolus hanc formā testificandi seruauit. 1. Epist. c. 1. dicēs: Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostrę contrectauerunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus & testamur, &c. Ideo ergò vocat eos ad se, vt sibi præsentialiter assistant, & oculis suis spectēt quæ postea prædicaturi erant: vt posset illis dicere quod Ioseph dixit fratribus suis: En oculi vestri, & oculi fratris mei Beniamin videt, quod os meum loquatur ad vos. *Dedit eis potestatem spirituum immundorum, & vt ejicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem.* Ne doctrina Apostolorū propter nouitatē eius, & personarū idiotarū humilitatē contēneretur, imò pluris fieret quā Scribarū doctrina, dedit etiā illis potestatē quā à Patre accepit, & ad ejiciēdos dęmones in nomine suo, & ad curādos omnes generis morbos corporales. Hac certè potestatis cōmunicatione rursum declarās se verè esse Dñū messis, Patri æqualē, nec vsurpare sibi præsumptuose potestatē mittēdi operarios in messem diuinā. Et quidē solēt Monarchæ, Reges, & Principes suis legatis, dū mittūt aliquò, addere ea quæ eis authoritatē concilient apud eos ad quos mittūtur: verūm nihil tale dare possunt, quale suis Christ⁹: vim auri, copias militū, securas machinas dare possunt, vt quib⁹ ipsi abūdēt: sol⁹ autē Christ⁹ impartiri potuit legatis hāc potestatē sup dæmones, super aereas potestates, super omnem languorē ac infirmitatē. Quis,

Matth. 16

Albertus

Ang.

Anselm.

Matth. 5. 1. Cor. 4.

Ad Gala. 4.

Deut. 19.

Marc. 3.

Marc. vlt.

Act. 1.

Act. 4.

1. Ioann. 1.

Gen. 45.

Similes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquã, Imperator talem poteſtatem legatis ſuis tribuit. *Dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum.* Non quia ipſi à naturâ immundi ſint, cùm puriſsimi ſpiritus ſint creati, ſed quia ipſi ſeipſos immundos per culpam fecerunt, & impuros faciant eos quos ſibi ſubdunt. *Et vt eijcerent dæmones.* Sic enim Eſai. 11. vaticinatum fuerat: Non nocebunt, & non occident in vniuerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcientia Domini. Vnde poſtquàm Apoſtoli cœperunt prædicare Euangelium per vniuerſum mundum, dæmonum reſponſa ceſſauerunt: & experientia conſtat, quòd ſi in domo aliqua vbi dæmon habitare ſolebat (hi. ſ. quos *Trasgos* nos dicimus) ſi ibi prædicatur Euangelium, fugatur dæmoniolus ille, nec amplius illius habitatores infeſtare audet. Quòd ſubobſcurè ex Sibilla Cumea his verſibus expreſsit Virgilius:

Occidet & ſerpens, & fallax herba veneni
Occidet

Chryſoſt. Chryſoſto. homil. 1. ad populum Anthiochenũ, Vocat idcircò Apoſtolicam vocem, tubam cœleſtẽ, & lyram ſpiritualẽ: etenim inquit, tanquàm tuba terribile canens & bellicum, hoſtes quidem conſternat, lapſos autem ſuorum ſenſus excitat, & multa implens fiducia mentem adhibentes, diabolo inexpugnabiles reddit, & tanquã lyra rurſum multa cũ iucunditate delectans, abſurdarũ morbos cogitationum ſopit, & multa cũ voluptate nobis offert vtilitatem. Itaque ſicut Dauid ſacra eloquia ad lyram perſonãs 1. Reg. 16. malũ ſpiritum fugauit à Saule: ſic & Verbi Apoſtolica prædicatio Gentilium mentes à prophanis ac diabolicis ſuperſtionibus ad verũ Dei cultum transferebat. Hoc autem quid mirũ eſt, cùm ſecreta quędã virtus verbis inſit quæ ad intima cordis procedat? Ita Dominus per homines cooperatur, & virtutem ſuam oſtendit, ſecundũ illud: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. *Dedit eis* Rupertus. *poteſtatem.* Rupertus libr. 8. ſuper hoc caput Matthæi. Si mirantur, inquit, turbæ ob dæmoniũ à muto eiectum, & dicũt: Nunquam apparuit ſic in Iſrael: mirentur nunc magis Exod. 7. Chriſtũ qui talẽ poteſtatẽ Apoſtolis dedit. Nunquit fuit Moyſes talis? Certè ranas eiecit, & muſcas; Apoſtoli verò principem ranarũ & muſcarũ eijciũt. Nec inuidit Dñs Ieſus hãc poteſtatẽ cõmunicare ſuis, quã ipſe habebat à Patre, ſed ſine inuidia eis cõmu Num. 11. nicat. Et quẽadmodùm cũ Moyſi nunciatũ eſt, q̃ Hedad & Medad prophetarẽt in caſtris, & Ioſue fili⁹ Nũ miniſter Moyſi, timẽs ne ob hoc minueretur authoritas Moyſi, ſi alij præter eũ ſpiritũ prophetãdi haberent, dixit ad illũ: Domine mi Moyſes, prohibe eos: reſponditilli. Quid æmularis pro me? Quis tribuat vt omnis populus prophetet, & det eis Dñs ſpiritũ ſuum? Sic & in preſenti Dñs Ieſus non renuit ſuam poteſtatẽ Apoſtolis ſuis tribuere, & impartiri, vt & prophetarent, & miracula facerent, imò & aliquandò maiora: nõ enim legimus de Chriſto quòd eius vmbra ſanaret ægrotos: quod de Petro legimus. Sed obſerua ex Claudio Claudius Guilielmo. Guilielmo, quòd duplex eſt poteſtas, altera libera & abſoluta, altera miniſtralis & definita. Prior nulla lege, nulloq; ſuperioris arbitrio coerceri poteſt: hæc ſolius Dei non autem creaturæ eſt. Hanc habuit Chriſtus Ieſus vnigenitus Dei Filius, verus quidem homo, ſed verus etiã Deus, de qua ipſe Matth. Matth. vlt. vlt. ait: Data eſt mihi omnis poteſtas, in cœlo & in terra. Alterà eſt miniſterialis & determinata, quæ aliunde accepta ſubeſt maioris poteſtatis arbitrio, quę & ipſa quidem ius habet & facultatẽ faciendi, ſed ea dunta xat quę in cõmiſsis habentur, vltra quorũ limites nonvalet accepta poteſtas. Hãc poteſtatem hoc loco, ſiue poſt Reſurrectionem à Chriſto acceperũt, vt ait Lucas: Super om- Luc. 9. nia, non ſuper omnia ſimpliciter: nimirùm non ſuper Angelos, non ſuper homines, ſed ſuper omnia dæmonia, & ſuper omnem morbum & languorẽ: nec abſolutã acceperunt poteſtatẽ, ut mox illis licuerit agere erga dæmones quidquid placuerit pro arbitrio, addi tur enim vt expellerent ea: ſimiliter nõ vt infligant morbos hominibus, ſed vt ęgrotos ſanent, & ex ęgrotis ſanos reddant. Rurſus Ioan. 10. poſt Reſurrectionem acceperunt poteſtatẽ ligandi & ſoluendi, de qua Matth. 18. Verũ Matt. 18. non abſolutam: nec enim mox poteſtatem acceperunt ligandi quę in cœlis ſunt, & ea ſoluendi quę in infernoſunt: non enim dicit, Quęcumq; ligaueritis in cœlo, ſed, Quęcũq; ligaueritis ſuper terram. Nec etiam ſuper terram licuit quẽuis ligare aut ſoluere: nam vt credentem & pœnitentem Apoſtolus aut Apoſtolicus non ligat, ita impœnitentẽ non ſoluit. Acceperũt etiã poteſtatẽ docẽdi, ſed nõquiduis: Ea, inquit, docẽtes quę ego præce pi vobis. Propriũ em̃ legati mun⁹ eſt, vt ea, quę in cõmiſsis habet fideliter nũciet, vltrà verò de ſuo nihil addat, vt docet Chryſ. ho- Chryſoſt. mil. 2. ſuper Epiſt. ad Rom. Verũ eſt quòd poſtea pleniorem eis poteſtatem tribuit Chriſtus

Ioan. 20. Chriſtus poſt Reſurrectionẽ, vt patet apud Ioan. cap. 20. Item obſeruandum ex eodem quòd committitur poteſtas non ad deſtructionem, ſed ad ædificationem: non aduerſùs veritatem, ſed pro veritate. Aliter quippe Dominus poteſtatem ſuis tribuit, quam terreni Imperatores & Reges: conſuetudinis quippe eſt apud Imperatores, imò & apud pleroſque Eccleſiæ præfectos, vt conferant poteſtatem ſuper regna aut parætias, non in gratiam populi, vt præficiãt bonos Reipublicæ miniſtros, aut vt parætianis verbo & doctrina proficiant, ſed poteſtatem dant in gratiam illorum, quibus illã conferunt, vt habeant vnde ſplendidè, magnificè, ac delicatè viuãt. Deus verò non ita, nam quancumque ſuper alios poteſtatem committit, committit eam, non tàm in eius quem præficit, quàm in eorum quibus eum præficit, commodum. Vnde poteſtatem cõmittit non perdendi, ſed curãdi: ſunt enim Luc. 9. miniſtri medici ſpirituales. Vnde Lucæ. 9. dicentibus quibuſdam diſcipulis, Domine vis, vt dicamus, veniat ignis de cœlo, & conſumat iſtos qui te noluerunt recipere? Reſpondit: Neſcitis cuius ſpiritus ſitis. Filius hominis non venit animas perdere ſed ſaluare. Verbi gratia, qui in Magiſtratu ſunt, in poteſtate ſunt, quam à Deo habent, non vt dominentur ad libidinem, ſed vt populo proſint, populum pateant, noxia pellant, cõmoda procurent & prouehãt: ſicut vir poteſtatem habet ſuper vxorem, vt Dominus mulieri dixit: In poteſtate viri eris, & ipſe Gen. 3. dominabitur tui: Verum non vt pro libidine ſua abutatur vxore, ſed magis eam poteſtatem in gratiam vxoris accepit, nempè vt eam diligat, & amoris impulſu nomnibus ad eam moueatur. Sic & miniſtris ſuis Chriſtus poteſtatem commiſit, non vt magnificè & ſplendidè viuant, & dominentur, ſed vt miniſtrent quæ à Domino acceperunt: alioquin non placebunt ſupremo Paſtori, qui & de falſis paſtoribus conqueritur, Ezechiel. 34. quòd auſterè gregi miſe- Ezech. 34. ro imperauerint. Vnde. 1. Pet. vltimo. ait 1. Pet. vlt. hic ſupremus Paſtor in terris: Paſcite qui in vobis eſt gregem Chriſti, non ſicut dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo. Ac ſi diceret, ex corde & ex viſceribus illum paſcite. Et Actorum. 20. dicit Act. 20. Paulus: Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo poſuit vos Spiritus ſanctus paſtores, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Non eſt igitur mens Chriſti, vt feramus parochum, aut ſimilem in Eccleſia, qui ſibi omnem poteſtatem adſcribat, qua audeat quiduis pro ſua libidine: obedientius tũ his quibus nos ſubiecit, hoc eſt, quos ſua poteſtate munitos nobis præfecit.

Vltimò obſerua, quòd tribuit eis poteſtatem miracula faciendi: quod in tanta rerum nouitate ac mutatione maximè neceſſarium eſt, non autem dat eis arma: vt notum eſſet regnum Chriſti eſſe ſpirituale, non autem corporale, ideò dat eis arma ſpiritualia contra ſpirituales nequitias, vt Paulus eas nominat, id eſt, contra Satanan, peccata, mortem, morbos, & contra omnia quæ diaboli ſunt. Dedit ergò eis poteſtatem aduerſùs dæmones. Potentes dæmones ſunt: non enim eſt poteſtas in terra quæ compa- Iob. 41. retur eis, vt Iob ait. Quare in verbis poteſtatis exaggeratur poteſtas dæmoniorum. nam potentes à potentibus eijciuntur. Niſi enim eſſet potens Satan, ad quid Dominus confert poteſtatem eijciendi illum? Et cùm Satan ſit ſpiritus, difficile eſt illum cauere. Proinde poteſtas hæc diſcipulis à Chriſto data, extendit ſe tã ad eos ſpiritus, qui cõſcientias captiuas tenent in peccatis, quàm ad eos qui re vera corpora hominum obſident. Quare quòd omnes aduerſarios ſpiritus Apoſtolis ſubdit, id ſignificat, nempe quod regnum Dei venit, quodq; ligatus eſt Satanas immundorum ſpirituum princeps. Vnde Chriſtus infra ca. 12. dicit: Quod Matth. 12. ſi ego in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Alioquin quomodò poteſt quis intrare in domum potentis, & vaſa illius diripere, niſi prius vinxerit ſeu ligauerit potentem, & tunc domum illius diripiet? Quare diſcipulis ſuis dixit Dominus: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hoc eſt, quia miſit me Pater ad debellandum diabolum, ad deſtruendum mortem, peccatum, iram Dei, &c. Ad hæc omnia ego mitto vos. Ex quo colligitur maximè Chriſti potentia, eò quòd non ſolùm ipſe Chriſtus omnes ſpiritus immũdos habet ſibi ſubiectos, ſed etiã q̃ & alijs illos ſubijcere poteſt: multi enim ſunt qui etiam ſi præſtare aliquid præ cæteris poſsint, illud tamen non poterunt mox Moralitas alijs præſtare. *Et vt curarent omnem languorem & omnem infirmitatem.* Infirmitas, genus, languor, ſpecies eſt. Obſerua, vtlatiùs alibi videbimus, quòd ea ſola miracula Chriſtus & Apoſtoli fecerunt, quæ prodeſſent alijs, & quibus ſubleuaretur miſeria hominũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo nimirùm Euangelij virtus & effectus ostenditur, qui est consolari homines. Sicut enim in datione Legis populus insolitis signis terrebatur, nempè igne, tonitruo, fulgure, & terræmotu, &c. Quibus nimirũ significabatur Legis officium, quòd est terrere homines, ostendere peccatum, &c. Sic per Euangelij miracula ostenditur Euangelium esse bonum nuncium, ad consolationem deiectorum, &c. *Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt.* Primùm de hoc nomine (Apostolus) disseramus. Apostoli nomine Scriptura illum intelligit, qui ore negotium agit, quod in mandatis accepit, & ore aliquid nunciat. Per quod nomen non tabellionem, sed legatum Græci intelligunt, & qui rem verbis proponat & agat: Latinè autem oratores vocamus. Idcircò Petrus in sua prima Epistola, ait: Apostolus sum Iesu Christi. Id est, in mandatis habeo à Iesu Christo, vt de hoc eodem Christo prædicem. Et præter titulos, illos quos supra Apostolis dedimus, alios etiam nunc addere libet: nam præter Christum Dominum & Matrem eius, hi sunt quos præcipuis laudibus colit Ecclesia. Aliquandò enim dicuntur Ecclesiæ principes, secundùm illud Psalmi. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram. Et Matthæi. 19. Vos qui secuuti estis me, sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël: & de quibus Esai. 1. dicitur: Et redire faciam iudices tuos sicut in principio, & Consiliarios tuos sicut ab initio. Aliquandò dicuntur Ecclesiæ Architecti, atque ædificatores, vt quorum doctrina diuina populus in fide Christi, & dilectione proximi ædificatur & crescit. Sic. 1. Corinth. 3. Dei ædificatio estis, vnusquisque videat quomodò superædificet: Nam, vt dicitur. 1. Corinthior. 10. Non omnia ædificant. Et cap. 14. Qui prophetat hominibus loquitur ad ædificationem. Et ita ẽ regione destructores sunt, qui prauis traditionibus diuinis doctrinis contrarijs, corda hominum obrumpunt. Esaiæ. 49. Venerunt destructores tui, destruentes & dissipantes à te exibunt. Scias autem idem esse Apostolatum, & Episcopatum, cùm Petrus, Actorum. 1. dicens, aliquem subrogandum in ministerium, & Apostolatum, de quo Iudas præuaricatus est, citauerit illud Psalmi: Episcopatum eius accipiat alter. Vocantur etiam Angeli, sicut & Baptista Christi Prædicator apud Malach. Ecce mitto Angelum meum: Angelus enim idem est, quod nuncius, qui ore tenùs negotia alterius refert: & plures alias nomenclaturas in Scriptura inuenies, quæ optimè Apostolis conueniunt. *Nomina autem Apostolorum hæc sunt.* Eos nominibus proprijs appellat, vt veros à falsis Apostolis discernat. Sciebat enim multos Pseudoapostolos etiá veris viuentibus surrecturos, qui transfigurati in Apostolos Christi, in gregem Domini grassarentur. Secundò, vt discerenus non quoslibet idoneos esse ministerio verbi, sed viros graues & illustres, in quibus nulla hereat infamiæ macula: & quorum Deus nomina nouit, & quibus possit dicere, Noui vos ex nomine. Quare id Apostolis suis congratulatur, cùm dicit eis: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Tertiò, vt discerenus consuetudinem Scripturę, quæ solet nominatim eos explicare, quorum opera Deus ad suum ministerium vsus est. Dignum quippe & congruum est, vt quia in memoria æterna debet esse iustus, maneant in hominum memoria qui Deo fideliter ministrarunt. Ad hunc modum Moyses Exod. 35. ponit nomina eorum, quorum industria factum est tabernaculum: & in Paralipomen. 15. commemorantur eorum nomina, qui Arcam Dei in tabernaculum à Dauide factum reduxerunt: & passim. 3. Regum, etiam ex nomine commemorantur, qui ad ornatum templi egregia opera perficiebant. Quantò igitur dignius est, vt eorum nomina sint in memoria, quorum ministerio domus Dei, quæ nos sumus, in vniuerso orbe fabricata est. Quare optimè dies aliqui instituti sunt ipsis Apostolis consecrati, in quibus eorum celebraretur memoria: & eorum nominibus iam Christi fideles nuncupantur, potius ex eorum spirituali progenie gloriantes, quam de Scipionibus, aut Cæsaris, & alijs consimilibus mundanis appellationibus. *Primus Simon, qui dicitur Petrus.* Obserua, quòd Matthæus in hoc cathalogo Petrum non solùm primo loco ponit, vt alij Euangelistæ, sed etiam primum vocat. Hinc em efficaciter satis probari potest primatus, & excellentia quædam Petri inter alios Apostolos. Cùm enim non possit dici primus ob vocationem, certè non videtur quomodò dictus sit primus, nisi ob

Exod. 19. *Malach. 3* *Quid sit Apostolus* *Nominá Apostolorum explicantur.* *1. Pet. 1.* *Luc. 10.* *Exod. 35.* *1. Paral. 15* *3. Reg.* *Simon Petrus.* *Psal. 44* *Matth. 19* *Esai. 1.* *1. Cor. 3.* *1. Cor. 10.* *& 14.* *Esai. 49.* *Actor. 1.* *Psal. 40.*

ob peculiarem aliquam excellentiam. Cæterorum autem Apostolorum ordinem non sic significat Matthæus dicens, Secundus, Tertius: eò quòd reliquorum ordinem non ita referret scire, sed ad Christianam Religionem attinebat scire primatum Petri, imò quòd reliqui omnes in authoritate pares essent. Circa quod aduertendum ex Ioanne Driedone libro. 4. de varijs dogmatibus & libris apocrisis, parte. 3. quod Apostoli omnes quidem simul acceperunt Apostolatum ad fundandum Ecclesias, simul etiam accepisse Spiritum sanctum, & potestatem docendi Fidem, & baptizandi, & remittendi, ac retinendi peccata: hanc tamen potestatem acceperunt à Christo, qui Petrum Apostolum eisdem præfecit iam abscessurus ab illis in cœlum, illum constituẽs suum Vicarium. Nam cùm acciperent Apostoli parem potestatem prædicandi Euangelium, & baptizandi, remittendi, ac retinẽdi peccata, nondùm erat Petrus cæteris forsan prælatus. Quare nihil absurdi sequitur cùm dicitur, omnibus Apostolis pari præditis consortio honoris & potestatis, posteà vnum à Christo esse prælatum. Vnde paritas est multiplex. Est paritas sanctimonię seu meritorum, & de hac non loquimur nos, nec Sancti loquuti sunt. Est paritas Apostolatus, & secundùm hanc omnes Apostoli fuerunt pares, æqualiter à Christo missi ad euangelizandum, docendum, & baptizandum gratis in omni loco in quem venirent. Rursus est paritas potestatis sacerdotalis, est & paritas iurisdictionis, in iudicando & præsidendo, & in hac eminet Petrus. Proinde quanuis omnes Apostoli fuerunt inter se fratres, vnus tamen cæteris est præfectus. Igitur omnes Apostoli fuerunt æqualiter Apostoli, id est, missi ad prędicandum Fidem, & testificandum Euangelium, & ad fundandum Ecclesias, & ad instituendum Episcopos in omni loco, in quem ipsi erant venturi, vt crescceret Ecclesia Christiana, & multiplicaretur in omni terra. Deinde omnes fuerunt æqualiter sacerdotes & Episcopi, sed in dignitate præsidentiæ, & primatus præpositus est Petrus cæteris Apostolis. Et hoc voluit docere Matthæus Petrum in primo loco numerans, & primum eum appellans. Simon qui dicitur Petrus. Et Marcus dicit, quòd impositum Simoni nomen Petrus. Hic quærit Beda quãdò impositum est hoc nomẽ Simoni: & respondet super Marcum idem, quòd hoc nomen ibi recensetur, non quòd tũc omnino fuerit impositum, sed quod volens Euangelista nomina duodecim Apostolorum numerare, necesse habuerit & illius nomen exprimere: quia licet hoc prius donat⁹ fuisset, non tamen eo vocabatur. Ideò autem voluit Christus eum prius alium vocari, vt ex ipsa commutatione nominis Sacramenti viuacitas commendaretur. Idem ergò Græcè Petrus, quod Syriacè Cephas: & in vtraq; lingua nomen à petra deriuatum est, haud dubium quin ab illa de qua Paulus, ait, Petra autem erat Christus. Sicut enim Lux vera Christus donauit Apostolis, vt lux mundi dicerentur: sic & Simoni qui credebat in petrã Christum, Petri largitus est nomen. Chryſ. autem dicit, impositum quidem fuisse tunc Simoni nomen Petri, cũ ad mare Tyberiadis descendisset Dominus, sed illius impositionis promulgationem factam fuisse in mõte, simul cùm illius & cæterorum Apostolorum confirmatione. Nec mirùm esse debet quòd Simoni nomen Petrus dederit, tũ propter dignitatem, & authoritatem quam in Ecclesia habiturus erat, tùm propter confessionem fidei eius: id etiam fecit, vt significaret tantum munus esse ad quod ipsos elegisset, vt necesse esset prorsus in alios viros mutari. Sic Abrahę, & Sarę, & Ismaeli (qui vt carnalis Israelis authores, ita spiritualis typi fuerunt) noua nomina indidit, potissimum autem Petro, Iacobo, & Ioanni nomina mutauit, q eorũ opera maximè in promouendo veritatis negotio vsurus esset, vnde & familiariores habuit. Sicut ergò eos in opere inter alios signare voluit, ita & nominibus singularibus eos inter alios notare placuit. Sed aduerte hic ex Ruperto in cap. 4. Matthæi. libr. 2. de gloria & honore Filij hominis, q in Scriptura non reperitur mutasse Deum nomina, nisi duobus, nempè Iacob quem vocauit Israël, & Simoni quem vocauit Petrum: nã Abrahã nõ mutauit nomẽ, sed auxit, & Sarai minuit: Iacobo autẽ & Ioãni licet cõmutauerit nomina, nõ tamẽ his nominibus vsi sunt, sed quibus anteà vocabãtur. Quæ igitur causa, vel rati o fuit, ait Rupertus, in istis mutandorum nominũ. Arbitrari licet, quòd in ambobus mutandorum nominum causa fuerit instans mutatio rerũ. Nã in Iacob hæc ratio reddita est cùm illi dictum est: Nequaquam vocaueris Iacob, sed Israël erit nomen tuum: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines? Cõtra homines prealere, quid

Ioannes Driedon. *Matth. 5.* *Chrysost.* *1. Cor. 10.* *Gen. 17.* *Rupertus.* *Marc. 3.* *Beda.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliud est quàm homines interficere ? Ex tunc genus Iacob, siuè Israel, non solùmmodo permissum, sed etiam præceptum habuit peccatores occidere, & inprimis Chananæos, quos iustè terra debuit euomere. Quod. 1. Regum. 15. expressum est,
1. Reg. 15. cùm dictum fuit ad Saul: Vade & percute Amalech, & demolire vniuersa eius, non parcas ei, sed interfice, à viro vsque ad mulierem, & paruulum, atque lactentem. Hoc non tantùmmodò permissum, verumetiam vsqueadeò fuit præceptum, vt cùm ille peperciſſet, diceret Dominus ad Samuel: Pœnitet me quòd constituerim Saul Regem: quia dereliquit me, &
Genes. 4. verba mea opere non compleuit. Ab initio autem non fuit sic, sed dixerat Dominus: Quicumque interfecerit Chain reddet septuplum: sed posteà sicut ad duritiam cordis eorum permissum est illis dare libellum repudij vxoribus, cùm tamen ab initio non sic fuerit: sic posteà propter duritiam & delicta hominum opus fuit, vt esset potestas homines malefactores occidendi, & præcipuè istos Amalechitas, qui delere voluerunt omne semen Israel, ne in illo adimplerentur promissiones factæ Patribus. Ad hunc ergò effectum nomen illi commutauit: vt qui contra Deum fortis fuerit, multò magis ad occidendos homines, cùm ius exigit, potestatem haberet. Petro autem commutauit nomen: quoniam commutanda in illum hæc res erat. Præficiebat enim illum Ecclesiasticæ Reipublicæ, quam nouis legibus instituebat, quibus commutandæ in melius res erant, nec iam gladio corporali, sed potius spirituali hæc Respublica regenda erat. Vnde & ipsi Petro amputanti auriculam serui dixit ipse Dominus Iesus: Conuerte gladium tuum in vaginam: omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Sub-
Matth. 26 intelligitur, nisi pœnitentiam egerint. Hoc
Luc. 22. Matthæi. 26. & Lucæ. 22. dicentibus Apostolis: Domine, ecce gladij duo hic, dixit eis: Satis est. Item, Sinite vsque huc, ac si diceret. Gladijs materialibus iam satisfactum est, & in illis hucusque necessario pugnatum est, ob defensionem carnis, de qua me Iesum Christum oportebat nasci, iam sinite gladios huiusmodi, & pugnate alio genere prælij, sicut pugnatum est in die
Esai 9. Madian. Id est, sicut significatum est illic, vbi Gedeon superauit Madian cum lampadibus in lagenis fictilibus perfractis, & cum clangore tubarum pugnatum est. Hoc est, sint dona gratiarum cœlestium, in corporum mortalium membris corruptibilibus: sint & tubæ verbi Dei, quarum sonitu hostes visibiles & inuisibiles terreantur: lagenæ in sinistris, tubæ habeantur in manibus dextris: id est, in minore corpora, in maiore verbum Dei prædicandum, habeatur cura vel diligentia. Quòd si corporum fragiles hydriæ confringantur, nihilùm tunc amplius flamabunt miraculorum clarissima luce, & martyres pretiosa morte coronati, exinde fortius præliabuntur. Fecit hoc ille primus Gedeon, secundùm literam. Et quod
Iud. 7. me facere videritis, ait, hoc facite. Fecit hoc primus iste filius hominis, secundùm spiritum. Et, Hoc est, ait, præceptum meum, vt
Ioan 15. diligatis inuicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Quoniam ergò sic pugnandum erat, materialis gladius necessarius non erat: sicut mutandæ in melius res erant, ita & nomina commutauit, quemadmodùm & Iacob mutauit
Gen 32. nomen quando gladius materialis ei committendus erat. Hæc ille Abbas Rupertus
Rupertus. docet. Sed ipsemet lib. 8. super hunc locum dicit: Nec abs re est, quòd illius in veteri, huius in nouo Testamento nomen commutauit: sed si prudens inspector adsit, pulcherrimum est mysterium huiusce commutationis: quia videlicet hoc agebatur, vt fieret
Esai. 63. quod per Prophetam Esaiam. c. 63. dictum est. Et seruos meos vocabo nomine alio, in quo qui benedictus est, benedicetur super terram: eorum videlicet, seruorum Dei multorum, ille secundùm carnem principium multitudinis duodecim filios: hic autem Dominus noster Iesus Christus secundùm spiritum pater est. Vnde & pulcherrimum hoc est in ministerio spectaculum: quia pater ille secundùm carnem principium multitudinis duodecim filios: hic autem secundùm spiritum principium Christianitatis duodecim genuit Apostolos: & sicut illi patri secundùm carnem, sic non sibimet quidem Pater iste spiritualis, sed primo Vicario suo pristinum commutauit nomen. Hactenùs Rupertus. Sed ego hoc addo, quòd multoties mutantur nomina, vt rei alicuius præteritæ memoria indito nomine conseruet, vt ex ipso nomine sit admonitio rei gestæ, si mul & conseruatio. Sic à Deo vocat⁹ est Adã, id est, terrenus, eò q̃ de terra esset sumpt⁹. Sic Gen. 16. dãt puero: Agar adhuc inuite
Genes. 16. 10

ro existenti nomen Ismael, ex re videlicet, gesta, propterea quòd Dominus audisset vocem & calamitatem Agar: quia enim puer iste futurus erat caput magnę posteritatis separandæ à populo fœderis Dei, voluit Dominus vt ex authoris nomine à quo Israelitæ dicendi erant, admonerentur eius Dei, qui matrem sui generis in calamitate positam audisset, & adiuuisset: vt ex ipso nomine redderentur inexcusabiles istius generis abominationes, & idolatriæ. Sic & nos à Christo Christiani vocamur: vt admoneamur cuius fidei, ac religionis sumus. Sic & Iacob dictus est Israël: vt qui contra Deum fortis fuit, speraret & contra hominem fortiorem esse, & excuteret metum quem acceperat à fratre suo Esau: & posteri illius Israelitæ dicti admonerentur paternæ fidei. Hinc filij nomina à parentibus multotiens mutuant; & vt memoriam, & rerum ab eis bene gestarum in se ipsos conseruent, & in ipso nomine virtutis paternæ reminiscantur. Sic modò qui dicebatur Simon, hoc est, obediens, Petrus, hoc est, firmum fidei fundamentum, dicatur, in ipso nomine soliditatem Ecclesiæ, & fidei Catholicæ præ se ferat, & tantæ fidei memoria conseruetur, erubescatq; fidelis filius Ecclesiæ à tantę fidei soliditate decisceré. Intelligatur ergò semper Ecclesia firmissima petra, contra quam nec portæ inferi præualere possint: intelligant & Ecclesiæ filij, quàm firmiter huic fidei adhærere debeant, & dicant cum Paulo:
Rom. 8. Quis nos separabit à fide & charitate Christi? Et quia Simon dicitur obediens, petrę firmitas ei promittitur tanquàm obedientię prę-
Prouer. 21. mium, contra quam nullus præualet, sed ipse contra omnes: vt verum sit quod Sa-
Andreas. piens in Prouerbijs dicit: Vir obediens loquetur victorias. Et *Andreas frater eius.* Binos, & binos illos describit hic Matthæus, quoniam sic mittendi erant ad prędicandum, rationibus quas suprà retulimus. Et bene in primo binario Petrum, & Andream fratrem eius collocat: quoniam ambo crucifixi martyrium cõsummauerunt. Licet Marcus non sequatur hunc ordinem, sed ponit tres, primum nempè Petrum, Ioannem & Iacobum: quoniam his tribus specialiter commutata fuerunt nomina. Andreas autem interpretatur, de
Claudius. corus, seu præfulgens: quoniam Crucis deuotione mirificè fulsit: vel, vt Claudio, Guilielmo placet, vir dicitur: quoniam virũ firmissimũ se ostendit insufferendis supplicijs; nam biduo viuens pendebat in cruce, & docebat populum. Hic primus eum Petro fratre à Christo vocatus Achaiam *Ioan. 21.* Prouinciam Euangelio repleuit, & in ea Cruci affixus Magistro suo Iesu spiritum reddidit. *Philippus, & Bartholomæus.* Philippus equorum amator, & bellicosus dici- *Philippus & Bartholomeus.* tur: quo nomine dictus est hic Apostolus, qui viginti annis regnum Dei per vniuersam Scithiam prædicauit, apud Hierapolin occubuit. Fuit & alter Philippus Diaconus, qui primus Samaritanis verbum Dei prædicauit, & apud Cæsaream fignis, & prodigijs clarus obdormiuit. Philippus etiam os lampadis interpretatur: vocatus enim à Domino mox inuento Nathanaeli lumen quod agnoscebat prædicauit dicens: Quem scripsit Moyses, &c. Bartholomeus, Syrum vocabulum est, non *Bartholo.* Hebræum, ait Beda: & interpretatur fi- *Beda.* lius suspendentis, hoc est, filius Dei qui prædicatorum suorum mentes ad contemplandum cœlestia suspendit. Grauis & illustris fuit Apostolus, quanuis non multa fiat eius mentio in Euangelio. Indiam citeriorem ad prædicandum verbum Dei fortius est, Indorum qui dicuntur fortunati Apostolus: quòd apud illos prima Fidei semina condiderit, & Matthæi Euangelium Hebręis scriptum literis interpretatus fuerit, sicut Eusebius libro. 5. Hi- *Eusebius.* storię Ecclesiasticę. capite. 10. refert. Dormiuit autem Albanopoli oppido maioris Armenię, vt ait Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis. Aliqui dicunt, quòd hic Bartholomęus fuit Nathanahel, de *Hieron.* quo Ioannis. 1. fit mentio, vt ibi docet Ian- *Ioan. 1.* senius: & hi duo ponuntur in secundo bi- *Ianseni⁹* nario, quoniam ambo, Philippus, scilicet, & Bartholomęus, exteris gentibus, & pene à toto orbe extraneis verbum Dei prędicauerunt. *Iacobus Zebedæi & Ioannes frater eius.* Hos in secundo binario plura exem *Iacobus.* plaria collocant, & Iacobus (penultima longa) dicitur filius Zebedæi, & hic est ille maior, siuè senior, quem occidit Rex *Actor. 12.* Herodes Agrippa gladio, vt Actorum 12. scribitur, cuius gratia nunc non pauci Compostellam Galitiæ adeunt: dictus maior, quod priùs vocatus sit à Christo: familiarior autem quòd primus inter Apostolos, suo sanguine Euangelio subscripserit. Is duodecim tribubus, quæ erant in dispersione prædicauit Euangelium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domini nostri Iesu Christi. Iacobus autem interpretatur supplantator. *Et Ioannes frater eius.* Ioannes dictus est gratia, Zebedei filius, & Iacobi maioris frater, conscripsit Euangelium, quod legitur secundũ Ioannem. Totas Asiæ Ecclesias fundauit, atque rexit, & confectus senio sexagesimo octauo post Passionẽ Domini, anno mortuus iuxtà eandem vrbem sepultus est. Ponuntur autem in hoc secundo vel tertio binario: quoniã Boanerges à Christo Domino suo vocati sunt, hoc est, filij tronitui, vel strepitus, & Hebræa phrasi idem est, ac dicere, qui tonant sicut filius pacis, id est pacificus: eo quòd diuina dogmata mundo intonuerunt veluti tonitruum quoddam de cœlo auditũ. Id à Iacobo factum esse argumẽto est, quod eum Herodes ante omnes alios neci dedit, eo gratificaturus Iudæis indubiè, quòd post Petrum prę alijs Apostolis Iudæis infestior esset Euangelij prædicatione. De illo autẽ maximo tonitruo quod edidit Ioannes eius frater; abundè testatur, præter eius prædicationem, Historia Euangelica in qua veluti è cœlo intonans, omnesque sua voce percellens hæreticos in, clamat dicens. In principio erat verbum, &c. *Thomas & Matthæus publicanus.* Thomas qui dicitur Dydimus, id est, Gemellus, licet aliqui perperam interpretẽtur incredulum. Hic Apostolus Parthis, & Medis, & Persis, & Germanis, & Hyrcanis, & Bactris, & Magis prædicauit. Deinde in ciuitate Calamina quæ est Indiæ, imò nonnulli dicunt quòd prædicauerit in regione noua, quæ modò Hispanis innotuit, quæ dicitur *La China*, & quòd nõnulla eius memoria adhùc ibi remanet, tametsi idolatræ sint. Fuit iste discipulus præ cæteris Apostolis incredulus Resurrectionis Christi, & ideò alij interpretantur nomen eius quòd significet abyssum, fuit quippè incredulitatis abyssus. Vnde in Psalmo dicitur: Abyssus abyssum inuocat: quoniam misericordiæ abyssus qui est Christus, hunc discipulum ab incredulitatis abysso reuocauit, præbens se illi palpandum post suæ carnis verissimã Resurrectionem. Vel ipse Thomas, incredulitatis abyssus, abyssum veritatis inuocauit cùm dixit: Dominus meus, & Deus meus. Dicitur etiam Geminus: quoniam qui duplices sunt animo, nec sinceritatem sequuntur, proximi sunt, vt sint infideles: qui enim & Deo, & mundo placere studeant, & duabus vijs ingredi viam Dei, cùm hæc sit contraria Mundo, propter illam hanc deserunt, imò multoties discredentili: nam, vt ait Apostolus: Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Quare illos, quos ego nimium affectos pecunijs, vel mundanis rebus video, valdè timeo ne in hæreteses, vel errores prolabantur. Nam cùm Dei veritas illorum cupiditati valdè contradicat, quid mirum si vehemens affectus ad vnum omnino ab alio diuellat? Relinquit enim bonam conscientiam, quam quidam relinquentes, ait Paulus: Naufragauerunt in fide. Et alibi dicit: Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt in fide. Matthæus autem dicitur donatus, à Maltan, quod donum significat: dicitur etiam, Leui, quòd Hebraice sonat additum siue applicatum: ex publicano quippè additus est Apostolorum numero ex dono Dei: vt in eo vaticinium Esaiæ adimpleretur ex capite. 54. dicentis. Prosaliuncula ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus. Sic enim intelligit hoc testimonium Diuus Hieronymus, ibi dicens. Saliuncula est herba vilissima, & amara, atq; pessimi odoris: & hoc est dicere, quòd mala vertantur in bona, & pro vitijs nascantur virtutes, id est, pro iniquitate iustitia, pro temeritate fortitudo, pro luxuria temperantia, pro stultitia prudentia: vt Matthæus & Zacheus saliuncula erant, & stipites inutiles amari saporis, & odoris teterrimi dicentes: Computruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ: in Apostolos repentè mutati sunt, & Saulus in Paulum, ex persequutore in prædicatorem. Et cap. 60. ait: Pro ære feram aurum, hoc est, pro eloquentia Philosophorum, vt ait Hieronymus, aurum claritatis: vel pro ære quòd in Thelonio numerabat Matthæus, aurum Euangelicæ veritatis tulit Christus: & pro ferro argentum: hoc est, ex peccati duritia effectus est Matthæus tuba argentea, qua per totum mundum suo Euangelio intonuit, & Paulus ex persequutore effectus est maximus prædicator. Ipse autem se nominat publicanum, non solùm humilitatis gratia (vt Paulus se fatetur Ecclesiæ persequutorem fuisse) verùm etiam, vt se gratum tanto beneficio ostenderet, nec à memoria excidere vnquam velit, quod ex publicano factus sit Christi Apostolus, & Euangelista: & vt nemo quantumuis peccator suæ saluti diffidat: quoniam potens est Deus de lapidibus

Ioannes.
D. Thom.
Psal. 41.
Ioan. 20.
Eccles. 3.
Iacob. 4.
1. Timo. 6.
Matth.
Esai. 54.
D. Hiero.
Psal. 37.
Esai. 60.

Matth. 3. lapidibus facere filios Abrahę, vt in Matthæo Paulo, & alijs quàm plurimis fecit. Iungitur autem cum Thoma, quoniam ambo aliquandò increduli fuerunt, & peccatores. *Et Iacobus Alphæi & Thadæus.* Iacobus filius Alphei dictus ad differentiam Iacobi filij Zebedei, non autem filius Alphei cuius fuit filius Matthæus, sed alterius, vt statim dicemus. Fuit frater Simonis qui dicebatur Zelotes, & Iudæ Thadei: cognominatus est minor ad differentiam maioris, hoc est, senioris, qui Hierosolymis occubuit, de quo paulò ante. Hunc Paulus vocat fratrẽ Domini, vel quòd Christo simillimus fuerit, vel vel quòd cognatus, & consobrinus: huius enim mater soror Virginis Matris Domini fuit dicta Maria Cleophæ, vel à patre, vel à familia Cleophæ: vel vt vult Anselmus, quia fortè Alpheus alio nomine dicebatur Cleophas, vel ipsa post mortem viri, & post natum Iacobum, nupsit alteri viro, qui dicebatur Cleophas: quæ & Iacobi nonnunquã dicitur, non quia vxor, sed quia mater Iacobi. Iacobũ hunc Iustum sacrę literæ nuncuparunt, qui de matris vtero sanctus fuit, vinum & siceram nõ bibit, carnem nullam comedit, nunquàm atronsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo, cui soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum, vt refert Ægesippus, vicinus tẽporibus Apostolorũ. Vestibus laneis nõ vtebatur, sed lineis: tàm frequens flexis genibus pro populo orabat, vt camellorũ duritiem traxisse eius genua crederentur. Alia multa dicit Ægesippus, quæ longum esset recensere, ac numerare. Post passionem Domini statim ab Apostolis Hierosolymitanus Episcopus est ordinatus. Vnam tantùm scripsit epistolam, quæ inter Canonicas enumeratur. De hoc Apostolo fratre Domini refert S. Athanasius, quòd Euangelium secundùm Matthæum, Hierosolymitanæ Ecclesiæ narrauerit. Venerabilis Beda in cap. 1. Act. Apostolor. eos redarguit, qui tertium quendam confinxerẽt Iacobum, quasi is qui Iustus & frater Domini appellatus est, alius fuerit à Iacobo Alphæi: ostendit enim vnum duntaxat eum fuisse Iacobum, qui & Alphei filius, & Iustus, & Iudæ Thadei, & Domini frater nuncupatus est: qui tandem cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhûc semiuiuus tẽdens ad cœlum manus, dicebat: Domine ignosce illis, quod enim faciunt nesciunt: fullonis fuste, quo rudia vestimenta contorqueri solent, in cerebro percussus interijt. Triginta annis Hierosolymis rexit Ecclesiam, id est, vsque ad septimum Neronis annum: & iuxta templum, vndè & præcipitatus fuerat, sepultus est. Vir tantæ sanctitatis & celebritatis in populo fuit, vt propter eius necem creditum sit subuersam esse Hierosolymam: quemadmodùm ipse quoq; Iosephus lib. vltim. antiquita. cap. 20. apertis verbis prodidit. Alpheus interpretatur millesimus, vel doctus, vel Dux pater Iacobi minoris. Marc. 2. & Lucæ. 6. quia iste Alpheus fuit vnus ex mille, doctus in verbo Dei, & Dux in omni opere virtutis. Huius frater fuit alter Iudas, qui ad distinctionem ab altero Iuda proditore dicitur Iudas Iacobi: quia fuit frater Iacobi minoris, qui Iudas, & Thadeus, & Lebbeus quoq; dicitur, ita vt trinomium ipsum fuisse credat Hieronymus. Sed huius diuersæ nomenclaturæ quidam apud Iansenium hanc afferunt mirabilem rationem. Nempè institutum fuisse apud Iudæos, quod & hodie apud eos obseruatur ob reuerentiam nominis Tetagrammaton, si quis in suo nomine proprio tres, vel quatuor literas eius nominis possideat, non temerè eodẽ nomine à quoquã nominaretur, præsertim in familiaribus & quotidianis colloquijs, sed alio quodam fictitio, quod vel idem cum proprio significet, vel certè proprium insigni aliqua notatione insinuet. Hinc quisquis apud eos nomen Theuda, pro quo nos dicimus Iudas sortitus est, vulgò appellari solet Ieo: quia Genes. 49. scriptũ est: Catulus leonis Iuda. Et cùm quis dicitur Ihoiacim, pro quo nos dicimus Ioacim, quod nomen significat extollendum, vulgo vocant Eli, id est, altum; itaq; & sic factum putant in isto Iuda, vt etiam diceretur Lebbeus, & Thadeus: Lebbeus quidem, quia labi, vndè hoc nomẽ deriuatur, leonem significat: Thadeus verò, quia in Hebræo tota dictio idem significat quòd Theuda, nisi quòd sanctum & inefabile nomen in eo nusquam apparet. Hinc & pro Iheouda, contrahendo dicere, & scribere solent Iouda, scilicet, pro Iheouda. hæc Iansenius. Sed fortè dictus est Thadeus à nomine suæ familiæ. Huius dicitur esse epistola, quæ vltimo loco ponitur inter Canonicas. Hic cum suo fratre combinatur. *Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.* Iste Simõ fuit Iacobi, & Iudæ Thadæi frater, ex eadẽ matre Maria Cleophæ, siue Iacobi, matertera Domini natus, dictus Hebræis Chananites, siue Chananæus.

Ægesippus
Iacob. Alphæi.
Athana.
Beda.
Iosephus.
Marc. 2.
Luc. 6.
Thadæus.
Iansenius.
Gene. 49.
Simõ Chananæus, & Iudas Iscariotes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nę⁹, Græcis Zelotes, à Chana, vt author est Hieronymus, vico Galileæ, vbi Dominus aquam in vinum conuertit. Chana enim significat Zelotem seu æmulatorem. Aut Chananęus dictus, quia hoc familię illius cognomen fuit, & propter suum in Christum amorem, & eximium zelum contraponitur Iudę qui proditor fuit. Iudas interpretatur confessio, Iudas autem aliquandò verè confessus est Christum Domini: cognomẽtum habet Ischariotes, vel à vico aut vrbe in qua nat⁹ est, vel à tribu Isachar, vel à facinore: nã Isachar sonat Hebræis mercedem, & pro mercede iniquitatis vendidit Christum, propterea quòd tulit Dominus, quòd mulier illa de uota effunderet pretiosum vnguentum super caput suum: voluisset ipse quippè potius quòd venderetur trecentis denarijs, & ipse ex illis aliquid furaretur, vt Ioann. 12. cap. refert. Celare tamen volebat latrocinium suum sub specie pietatis, dicendo, commodiorem rem fore pretium illius vnguenti dare pauperibus. Quare typum gessit Iudas eorum, qui sub pietatis prætextu Christum vendunt, id est, gratiam Christi produnt, ac vendunt, & quæ pauperibus data sunt furantur. Hunc autem, licèt, facinorosum habuit Dominus in Apostolatus ministerium: vt sciant hæretici, malitiam ministrorum non obstare Sacramentorum gratiæ, aut sanctitati: quoniam Sacramenta à Deo virtutẽ & efficaciam suam habent, & dummodò à proprijs ministris ritè ministrentur, nihil obest malitia ministri: & hinc discant omnes fideles, ne propter vnius flagitiosi ministri malitiam reliquos condemnent, cùm in sacrato duodenario numero Apostolorum vnus proditor fuerit. de quo Psal. 40. dictum fuerat: Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem. Docemur etiam in hoc Iuda, vt nullus sibi fidat quantuncumque in supremo sit gradu collocatus: nullus enim locus tutus à quo cadere non possimus. E cœlo lucifer cecidit, & è paradiso primi parentes deturbati sunt. Semper timendum est, nec sibi inniti homo potest, sed in Deo vero spem, atque auxilium suum collocare debet. In hoc ergo Cathalogo id obseruari debet, illos septẽ prius recenseri, de quorum vocatione memorabili Euangelia meminerunt. Item & illud, cognatos etiam quosdam Dominum inter Apostolos elegisse, docens, Episcopũ sine personarum acceptione ad sacram ysteria rectè assumere carne sibi propinquos, modò illi æquè, atque alij ad ea idonei sint. Non tamẽ inter primos Apostolos cognatos suos constituisse, ne videretur carnalis consanguinitatis habuisse rationem, & respectum. Hos duodecim misit Iesus præciens eis dicens. Cùm Apostoli quasi Christi legati mittantur (Apostolus enim Latinis significat legatum, vt statim diximus) operępretium erat vt more Legatorum instruerentur. Ad legationem autem requiritur, vt legati instruantur primùm mandatis, hoc est, vt suæ legationis capita habeant, vt sciant quid nomine legationis ageredebeãt. Sic in hoc loco cum suis se gerit Apostolis Dominus, capita legationis eis demandata sunt: Vt prædicẽt regnum Dei aduentasse: & in viam Gẽtium ne abeant, aut in ciuitates Samaritanorum intrent, sed ad oues quę perierunt domus Israel requirendas pergant. Muniendi etiam sunt legati literis fidei, quas vulgò vocant credentiæ literas, quibus præparent sibi fidem apud eos, ad quos legati sunt. Hæ autem literæ credentiæ sunt potestas, ac virtutes edendi miracula, vt mox videbimus. *In viam Gentium ne abieritis.* Vt Hieronymus hic docet, non est hic locus contrarius illi, quo Marc. vlti. dicit Dominus: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturę. Hic enim locus dictus est post Resurrectionem, ille verò anteà: mandabat enim Dominus, vt ad solos Iudæos irent, ne haberent excusandi occasionem, cùm reijcerent Euangelium. Docemur etiam, ne in viam Gentium ambulemus, vt quorum religio separata est, separetur & vita. *In viam Gẽtium ne abieritis.* Hoc est, in viam quæ ducit ad Gentes: ire enim ad Gẽtes erat, abire illo tempore. Sic enim Actor. 20. dicitur: Vos scitis quomodò abominatum est viro Iudæo cõiungi, aut accedere ad alienigenam. Hoc autem præceptum, vt modò diximus, fuit ante Resurrectionem: nam posteà per totum mundum misit illos prædicare, modò autem ad solos Iudęos, triplici ratione. Prima oportuit testificari gratiæ promissæ exhibitionẽ, vt Acto. 13. dicitur: Nos annunciamus vobis eam, quę ad Patres nostros facta est repromissio. Vnde, & Paulus Roman. 15. dicit: Dico autem Christũ Iesum ministrũ fuisse Circuncisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum, Gentes autem super misericordia honorare Deum: Hoc est, dicere, quòd quia persona Christi non fuit promissa Gentibus, sed Iudæis: ideò

Iudas.

Ioan. 12.
Moralitas

Psalm. 40

Hiero. Marc. vlt.

Actor. 20

Actor. 13

Roma. 15.

ideò in propria persona functus est officio ministri, apud Iudæos duntaxat: constat enim Christum Iesum ministrasse soli nationi Iudaicæ, tùm verbum doctrinæ, tùm operationes miraculorum, tùm conuersationem socialem, vt ipse dixit cap. 15. Non sum missus, id est, promissus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël: & ideò subdit: Gentes autẽ super misericordia honorare, id est glorificare Deum. Vtraq; fuit misericordia exhibita, tàm Iudæis, quàm Gentibus: sed quæ facta est Iudæis, erat ratione promissionum, quæ factæ fuerant Patribus, veluti quodam iure debita: Gentib⁹ autem non est talis promissio facta: quarè se illis per Apostolos suos reuelare, fuit pura misericordia, propter quam debent glorificare Deum. Secunda causa est: quia salus ex Iudæis est, & ex illis in totum mundum erat deriuanda. Ioan. 14. Salus ex Iudæis est. Ab illis in Gentes debet prodire: cui consonat illud testimonium Esai. c. 27. vbi sic dicit: Qui egrediuntur impetu à Iacob, hi sunt Apostoli, qui ex Iudæis egressi sunt impetu Spiritus sancti percussi. Florebit, & germinabit Israël: hoc ratione credentiũ in Christo dicitur: Et implebunt faciem orbis semine. Hi Apostoli fuerunt, qui relicto Iudæorũ populo propter incredulitatẽ suam, repleti impetu Spiritus sancti Gẽtibus prædicauerunt verbum Dei. Tertia causa est, ne rationabiliter quererentur Iudæi, quòd priùs Gẽtibus, quàm ipsis prędicatum fuisset Euangelium, & hanc prætexerent excusationẽ ad nõ credendũ. Quarè Apostoli sic illis dixerũt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ salutis, & vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Esai. 49. Sic enim præcepit nobis Dñs. Esai. 49. etiã dicitur: Parùm est mihi, vt suscites mihi Tribus Iacob, & feces Israël conuertẽdas. Dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terrę. Gentes autem cùm nec Legẽ accipiant, nec Prophetas, immundæ omninò sunt: quarè canibus comparantur, quibus suprà prohibuit Dominus Sanctum dare, & infrà cap. 15. dixit Chananææ: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Obserua. Etiam videtur Dominus suos voluisse Apostolos priùs ad Iudæos mittere: vt in Iudæa veluti in quadam palestra exercitarentur, & exercitati facilius ad agones orbis terrarum intrarent, & vt eos veluti quosdam debiles pullos ad volatum exerceret. *Et in ciuitates Samaritanorum nè intraueritis.* Non dicit, nè abeant per vias eorum (hoc enim nõ poterat fieri, cùm oporteat sæpè per terras eorum iter agere eundo ad Galilæã) sed prohibet nè intrent in ciuitates eorũ. Samaritani tanquàm immundi habebãtur apud Iudæos, cum quibus non licebat communicare: receperũt enim Legem, & nõ Prophetas, & ideò significantur per porcos, antè quos non licebat mittere margaritas: porcus enim partim est mũdum animal, quia vngulam diuidit, partim immundum, quia nõ ruminat. Sed contra hoc est, quòd Christus intrauit in ciuitatem Samaritanorum, quæ dicebatur Sichar, & prædicauit ibi, & mansit ibi cum eis. Ad quod dicendum, hoc fecisse in transitu, & parùm tẽporis, non quasi ibi venisset ex intentione. *Sed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Israël:* vocat Iudæos oues, propter simplicitatem, vtilitatem, & mansuetudinem Patrum. Domus Israël, hoc est, familiæ Israël. Decebat enim lucernam esse super candelabrum, hoc est, Euangelium super legem, & decebat esse columnam, cui domus Ecclesiæ innititur super basim legis: & deniq; oportuit vt ibi testimoniũ acciperet veritas, vbi testes eius cognoscebantur, & vbi testimoniũ illud intelligebatur: nam & hoc ordine dicitur eis Act. 1. Eritis mihi testes in Hierusalem, & in Iudæa, & in Samaria, & vsq; ad vltimum terræ. Et ita de seipso dicit Dominus: Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Et. 1. Petr. 2. dicitur Iudæis conuersis: Eritis quasi oues errantes, sed conuersi estis nunc ad Pastorem, & Episcopum animarũ vestrarum. Quarè nomine totius populi Israël à vero Pastore aberrantis, dicebat olim Dauid Psal. 118. Erraui sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuum Domine.

Ioan. 14.

Esai. 27.

Matt. 15.

Matt. 15.

Act. 1.

1. Pet. 2.

Psal 118.

Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit Regnum Dei. Vidit Ioannes in Apocalypsi virum quendam, sedentem in equo albo, & in manu sua arcum, quo sagittas aduersùs mundum emittebat. Hi sunt verbi Dei concionatores, qui manu, hoc est, opere flectentes arcum, corda audientium sagittis verbi Dei feriunt, sic enim & Propheta ait: Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum: habent enim pro scopo corda hominum: Hi enim credunt quorum Deus tangit corda, vt in Actibus Apostolorum legitur, hoc est, quorum corda his sagittis vulnerat. Percutiunt autẽ corda, vel amore præmij,

Moralitas

Apoc. 6.

Psalm. 63.

Act. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solon, & Democrit. præmij, vel timore pœnæ iram (vt Solon, & Democritus dicebāt) duo numina mundum gubernant, præmium, & pœna. Amor homines facit bonum prosequi: timor peccatū fugere: sed quia passiones amoris priores sunt, ex quibus aliæ oriuntur, ideo quod primùm ipse prædicauit, & quod Apostolis suis nunc præcipit prædicare, hoc est: *Appropinquauit Regnum cœlorū*, id est, præmium bonorum operum iam ob oculos haberis. In hoc enim differt Euangelium, secundùm finem à lege Moysi: quoniam lex Moysi ferè omnia quæ promittebat, erant terrena, secundùm illud *Deute.* 33. Tantummodò oculus Iacob in terra frumenti, vini, & olei: sed Euangelica promissa ferè omnia sunt cœlestia: nam & Sapien. 10. dicitur: Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei. Et Paulus: Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Et Ioan. 3. Qui de terra est, de terra loquitur: qui de cœlo venit, super omnes est. Quarè Euāgelica prædicatio rerum supernaturaliū est. Vndè dicit: Prædicate: quoniam (vt ait Chrysostom.) ea quæ suprà nos sunt, prædicantur: vt. 1. Cor. 2. dicitur: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit, quæ præparauit Deus diligētibus se. *Quoniam appropinquauit Regnum cœlorum*: quoniam cùm Regnum sit iustitia, & legum distributio, hoc continuò appropinquat, quandò iustitia exercetur: hic est enim omnis prædicationis fructus, vt homines intelligant, credant, sperent, & ament ea quæ sunt Regni cœlorum: quod antè Christi aduentum valdè distabat, non solùm ab animis humanis, sed ab exequutione: vndè nec sancti Patres ad illud perueniebant in morte. Et hoc est secūdùm præceptum, quod hic intimat Apostolis. Primum fuit, Ne abirent in viam Gentium, & ne intrarent in ciuitates Samaritanorum. Secundum autem est, quòd prædicent aduentasse Regnum Dei, vel quòd iam iam veniet. Et hæc eadem præcepta refert Lucas intimasse Dominum septuaginta duobus discipulis: nam voluit Dominus suos ad eundem modum Euangelicam prædicationem auspicari, quo & ipse. & Ioannes eam auspicati erant. Nam & si hic non addatur Dñm iussisse vt ad pœnitētiam agendā inuitarent, & dicerēt: Pœnitētiam agite: tamē *Mar. 3.* etiam hoc esse iussos à Dño patet ex Marco, qui posteà dicit: Et exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam agerent. Nec putandum Dñm voluisse, vt his tantùm verbis prædicarent: Appropinquauit enim Regnum cœlorum: sed his verbis sumam, & caput prædicationis insinuauit. Includitur enim in eo prędicatio contemptus regni terrarum, prædicatio aduersùs vitia; & quæcunque impedientia homines à Regno cœlorum: declaratio quod tempus Regni cœlorum iam esset impletum: quanta item cum alacritate & diligentia se parare deberent ad gratiam iam oblatam, quamq; graue supplitium maneat eos, qui oblatam gratiam non receperunt: & alia id genus similia. Quòd si Regnum cœlorum (vt diximus) sit exequutio iustiæ & bonorum operum exercitium in Euangelio, hoc opinime quasi in compendio quodam continetur. Ideò quippè vocat *Rom. 9.* Paulus Euangelium. Verbū consummās, & abreuians in æquitate: quoniam prolixitatem legum abbreuiauit Deus, & perfecit, & quasi in compēdium redegit in Euangelica doctrina. Nam omnia moralia, & iudicialia precepta hoc vno verbo continentur: Quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos similiter facite illis. Ceremonialia verò vno compleuit sui corporis sacrificio. Et ra- *Matth. 9.* tio huius est: quia Verbū abbreuiatum fecit Dominus: quod de mysterio Incarnationis quidam Patres intelligunt: tunc enim sine diminutione maiestatis assumpta carne Dei Verbū abbreuiatum est: iuxtà quod dicitur *Philip. 2.* Philip. 2. Exinaniuit seme ipsum, formam serui accipiens Dñs noster Iesus Christus. Item dicitur Verbum abbreuiatum: quia in humanitate sua & carne multò plura suæ bonitatis arcana nobis referauit, quàm olim in Lege, & Prophetis: iuxtà quod Paulus *Hebr. 1.* dicit: Multifariè, multisq; modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè dieb⁹ istis loquutus est nobis in Filio. Quasi dicat: Olim alienis verbis loquebatur, hoc Verbo suam nobis immensam charitatem exposuit. Ecce ergo quomodò in Euangelio præstò sunt omnia, quæ pertinē ad Regnū cœlorum. *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate: gratis accepistis, gratis date.* Ecce literas credentiæ sigillo Regis sigillatas, quibus omnibus constet, quòd à Deo missi sunt: facere quippè miracula, hoc est, opera suprà totam virtutem naturæ, solius Dei est, vel illius cui ipse Deus talem conferat virtutem. Si igitur Apostoli Christi legati virtutem acceperunt edendi miracula, signum est eos à Deo fuisse missos, quando quidē opera sua Dei sigillo signant.

Quis

Quis enim idiotis istis hominib⁹, & ex fece populi assumptis crederet, nisi miraculis sua dicta roborarēt, & miraculis simillimis his, quæ Christus patrabat? Et hoc est tertium præceptum. Quartum autem est quod sequitur. *Gratis accepistis, gratis date.* Hoc præceptum à solo Matthęo ponitur, necessariò autem superioribus adiungitur, tùm ad superbiam, tùm ad auaritiam reprimendam. Potest autē referri istud ad præcepta præcedentia, vt significetur & gratis prædicandum, & gratis miracula esse facienda: vel vt significetur solùm non esse accipienda munera pro sanitate præstita: nam eius magis poterat esse periculum, quàm ex prædicatione. Itaq; sensus erit. Accepistis potestatem faciendi miracula gratis, hoc est, sine aliquo pretio vel merito, ergo etiā conferte per concessam vobis potestatem, alijs sani- *4. Reg. 5.* tatem. Sic enim & Helisæus, qui miraculosè Naaman Syrum à lepra curauit, noluit ab eo oblata munera accipere: & quia Giezi puer eius, fraudulenter confictо mendacio ea tulit, lepra miraculosè percussus est. Igi- *Chrysost.* tur hac sententia, vt benè adnotauit Chrysostomus, superbiam Apostolorum, & omnium aliorum, qui dona à Deo acceperunt, comprimit dicēdo: *Gratis accepistis*, hoc est, ne vestris meritis, ingenio, aut industria, sed gratuita Dei volūtate. Quid alieno munere intumescitis? *Date.* Nec hoc tantùm hac sententia agit, sed & causas indicat, ob quas nō liceat spiritualia vendere, aut pretio impartiri: ita vt non simplex sit auaritia vendere illa, sed etiam irreuerentia & iniuria Dei. Nam propter tres causas non possunt spiritualia vendi. Primò, quia non sunt pretio æstimabilia, nec est aliquod temporale pretium ac terrenum, quo possint compensari: *Sapien. 7.* sic enim dicitur de sapientia: Pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur huic nō valent comparari. Ideò quippè Pe- *Act. 8.* trus dixit Simoni Mago: Pecunia tua tecū sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere. Et secundò, quoniam spiritualium rerum nullus est dominus, sed tantùm dispensator, ergo nullus *1. Cor. 4.* ea vendere poterit, iuxtà illud Paul. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores mysteriorū Dei. Et tertiò, quia huiusmodi venditio repugnat origini bonorum spiritualium, quæ proueniunt ex gratuita Dei voluntate: vndè irreuerentiā Deo, rebusq; diuinis exhibet, qui ea vendit, cùm id quod Deus per ipsum gratis vult hominibus conferre, faciat non esse gratuitum. Vt autem videas quanto odio hoc Simoniæ vitium Deus prosequatur, audi Petrum Da- *Petr. Damianus.* mianum in epist. 5. ad Dominicum, & cæteros fratres eremitas. cap. 7. sic dicentem: Interea illud etiam, quod, Hildebrādo Romanæ Ecclesiæ Archidiacono referēte didicimus, hic inserere operæpretiū duximus. Nam cùm adhūc Subdiaconatus fungeretur officio à Victore Papa Aporrisarius ad Gallias destinatus Synodum congregauit, in qua sex Episcopos diuersis criminib⁹ inuolutos ex Apostolicæ sedis authoritate deposuit: inter quos quidam erat Episcopus, qui quoniam per simoniacam hæresim ad Episcopatus culmen irrepserat, Spiritum sanctum verbis exprimere, quibuscunque tentaret nisibus, nō valebat. Et quidē Patrē & Filiū expeditè satis ac facilè proferebat: ad Spiritum verò sanctum cùm peruenisset, mox lingua balbutiens, tanquàm rigida manebat: meritò siquidem Spiritum sanctum dùm emit amisit: vt qui exclusus erat ab anima, procul etiam consequenter esset à lingua. Et has duas vltimas rationes satis insinuant hæc Christi Domini verba.

Gratis date. Hoc verbo Christus auaritiā prohibuit, & contemptum diuitiarum docuit. Nihil enim damnabilius auaritia: Nihil *Eccles. 10.* auaro scelestius (ait Sapien.) qui propriam animā venalem habet. Quid enim non mali ex auaritia sequitur, maximè Principum, & Prælatorum? Romani orbis terrarum victores, non priùs deficere cœperunt, quàm cùm auari esse cœpissent: ex hoc enim fonte intestina bella ortum habuerunt. Quid non mali, vel in Iudæorum populo auaritia fecit? Et quidem tempore Samuelis, qui iudex incorruptus erat, populus & Deo seruiebat, & hostes vincebat: crescente autem auaritia Principum, & Sacerdotū, non solùm à Deo recesserunt, sed in omnes gentes captiui ducti sunt. Ob id nullibi non Prophetæ contra auaritiam prædicauerunt. Principes tui infideles (inquit Esai.) socij furum. Omnes *Esai. 1.* diligunt munera. Et Mich. Principes eius in *Mich. 3.* muneribus iudicabāt, &c. Et sequitur: Propter hoc Sion quasi ager arabitur. Quid *Matt. 23.* tantoperè Christus in Pharisæis redarguit, quàm ambitionem aut auaritiam? Imò quos vnquàm peccatores tàm seueriter redarguit, ac expulit, sicut auaros, qui negotia exercebant in templo? Et, vt semel omnia dicam, *Ioan. 2.* propter auaritiam suam, & Regnū, & ciuitatē amisserunt. Non absre igitur Christus

auaritiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

auaritiam longissimè vult esse ab Apostolis & verbi sui prædicatoribus: vbi enim cor est auaritiæ deditum, ibi plerun ;; conniuemus ad vitia eorum, à quibus nonnihil lucri speramus. Itē non audemus redarguere eos, à quibus externa recipimus: hinc Paulus noluit recipere sumptus à Corinthijs, vt liberè posset eorū arguere vitia: Omnia mihi
2.Cor. 10. licent (ait) sed ego sub nullius redigar potestate. Deindè vbi auaritia cor possidet, illic faciliter flectimus verbū Dei eò vndè plùs lucri nobis accedat: vt non immeritò dictum sit: Munera excæcant oculos prudentum. Id quod Esaias apertissimè testatur, dicens: Speculatores eius cæci, canes muti, nō
Esai.56. valentes latrare: omnes enim post auaritiam
Mich.3. abierunt. Et illud: Prophetæ seducunt populum, & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium, hoc est, aliquo bono colore ipsum persequuntur. Et subiungit: Ideò erit vobis nox pro visione, &c. Vides quomodò auaritia excæcat. Atq; vtinam hæc de nobis dici nō possent, sed vereor ne nimium verè. Si enim tempore Apostolorum statim surrexit Simon ille omnium Simoniacorū Patronus;
Actor.8. si Paulus dicere potuit: Neminem habeo,
Philip.2. qui sincera affectione ,p vobis sollicitus sit. Omnes enim quæ sua sunt quærūt: cur ego id etiam in nobis non timebo? Et quidem si
4.Reg.5. ea pœna punirentur, qua Giezi seruus Helisæi, agnosci possent, quamq; verè, et si lepra corporis careant, pleni tamē sunt lepra animæ & morū. Non igitur abs re Christus tātoperè auaritiam prohibuit, tanquàm pestem nocentissimam, maximè in Euangelicis Prædicatoribus. *Gratis* (inquit) *accepistis,*
1.Thes.2. *gratis date.* Hanc regulā sequutus est Paulus cùm diceret: Non fuimus aliquandò in occasione auaritiæ, aut in sermone adulationis, Deus testis est, nec quæsiuimus ab hominibus gloriā, nec à vobis, nec ab alijs, &c. Sed nūquid solis Apostolis interdicitur auaritiæ? Nequaquàm. Quāuis enim specialiter Christus hic loquatur Apostolis, omnibus tamen dictū est: Gratis accepistis, gratis date. Quicquid habes accepisti, & quidem gratis: noli igitur superbire, noli alios despicere, sed sicut gratis accepisti, sic gratis da, & exhibe alijs: Mea (inquit) sunt quæ habeo, nō audis quod acceperis à Deo. Deindè dicis: Cur huic darem, qui nihil vnquàm de me benemeritus est? Non attendis quod & tu gratis accepisti eadem, & non tantùm ex meritis tuis. Idem contingit in spiritualibus: Quomodò (inquit) possum ignoscere huic, qui tantoperè me læsit? Non attendis, quòd & tu eadem acceperis à Deo. Gratis igitur & proximo ignosce, qui gratis à Deo remissionem peccatorum accepisti: alioquin audies
Matt.10. Iudicem dicentem: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, &c. Ob eam causam, &
Coloss.3. Paulus priùs ea docet, quæ à Deo accepi-
Ephes.5. mus, deindè subdit: Induite viscera misericordiæ: Estote (inquit) imitatores Dei, & ambulate in dilectione. Hûc verò pertinet differentia inter spirituales, & corporales diuitias: nam diuitiæ mundanæ, & externæ vsu & distributione minuuntur, spirituales autem non. Ob id mundani diuites dispensatores rerum suarum quærunt & amant parcos: Christus autē, qui spirituales diuitias largitur, dispensatores quærit largos. Hinc discipulis suis dicebat: *Gratis accepistis: gratis date.* Quasi dicat: Non tantùm illic prædicate, vbi vel gloriam, vel lucrū speratis, sed & pauperibus, à quibus nihil temporalis cōmodi speratur, prædicate. Non enim vult Christus, vt quisquam propter penuriam rerum temporalium à Regno Dei excludatur: id quod fit in externis, vbi si quid bonum ad vēdendum exponitur, solis diuitibus prouenit: hi enim sunt quibus suppetit pecunia ad id cōparandum, pauperibus autem non ita. Christus autem vult, vt gratis sua bona omnibus proponantur ne quis paupertatē prætendere possit. *Nolite possidere aurum nec argētum, nec pecuniam in Zonis vestris.* Hoc est quintum præceptū, quo statuitur quomodò se gerere debeant in via, & quomodò ipsis ficundum. Prohibētur autem quinq; secum in via assumere. Primò, inhibetur illis pretium pro viatico deferre, cùm dicitur: Nolite possidere aurū, nec argentum, &c. hoc est pretium aliquod ne deferatis vobiscum ad comparandū vobis viaticum: hoc est, nullā pecuniæ speciem possideatis: solet quippè pecunia cudi ex auro, argento, & ære: hic enim & Marcus refert. *Marc.6.* Nam (vt author est Budeus) pecunia pri- *Budeus.*
mùm fuit ærea: vndè, æs, nomen genericum est ad omnem pecuniam: non aurum, &c. deferatis, nec quod minus est argentum, aut æs, aut quodlibet aliud genus pecuniæ in zonis vestris, hoc est, in crumenis: nam olim milites in zonis deferebant pecunias; quarè cùm dicebatur de aliquo, perdidit zonam, id erat dicere, perdidit pecuniam, vel crumenam. *Non peram in via, nec duas tunicas, nec calceamenta, nec virgam.* Secundò, prohibet

hibet circumferre cibos, nec ea quibus cibi asportantur, cùm dicit: Nec peram, nec panem: nam hoc postremum addūt Lucas, & Marcus: Cùm posset panis circumferri pera In quo etiam intelligendum, simul & potum circumferre prohibuisse, vndè nec lenticulam potus secum debebant afferre, etiam si id non expresserit. Et postquàm his duobus prohibuit quæ ad victum pertinēt, prohibet deindè duobus præceptis, quæ pertinent ad tegēdum corpus: quarè tertiò prohibet eis ne duas habeat tunicas. Quod non est sic intelligendum, quasi Dominus voluerit, quòd solùm vna induerentur tunica, cùm ipsummet Dominū Iesum Christū
Ioan.19. pluribus indutū fuisse vestibus cōstet (nam milites diuiserunt inter se cætera Christi vestimenta, & super tunicam inconsutilem miserunt sortes:) sed prohibet ne duplices
Hieronym. vestes ferant, hoc est, mutatorias, vt vulē Hieronymus, vt cū istæ sordidatæ fuerint, alias habeant præ manibus, quibus alijs mutatis induantur: vt speciem pro genere sumat, & nomine tunicæ intelligatur vestis, & per duas tunicas duplices vestes intelligere velit. Atq; hoc modo intelligendum
Luc.3. videtur quod dicit Lucas: Qui habet duas
Marc.6. tunicas, det vnā non habenti. Et quod Marcus dicit, dixisse illis Dominum: Ne induerentur duabus tunicis, non debet intelligi, quòd in corpore nō possent duas gerere tunicas, sed ne vicissim nunc hac, nunc illa induerētur tunica. Vndè nō dixit duabus vestibus, sed duabus tunicis, vsus nomine speciei, & per illud significans non duplicādas cuiusuis alterius etiam speciei vestes: ita vt vna induatur, altera futuro tempori seruata deferatur. Quartò, prohibet calceamenta,
Marc.6. cui contrarium videtur quod habet Marcus permissum illis fuisse, vt essent calceati sandalijs. Caietanus intelligit ad nomē (calceamēta) debere etiam repeti numerum binarium, vt intelligantur prohiberi duplicia, sicut duplices tunicæ, hoc est, quòd attritis
Luc.22. vnis alijs vterentur: sed quoniam apud Lucam Dominus dixit: Quandò misi vos sine sacculo & pera, & calceamētis: vbi clarè videtur dicere, prohibuisse illis in totū calceamenta. Et Marcus dicens, permissum illis vt calcearentur sandalijs, videtur insinuare
August. aliquod calceamentorum genus illis interdictum. Ideò cum Augustino dicendum, calceamenta illis prohibita, quæ totū tegerent pedem, sandalia verò concessa, quæ plantam quidē pedis defenderent ab occurrentibus vitæ incommodis, verùm superiorem pedis partem relinquerent nudam: huiusmodi enim calceamentorum genus vocari sandalia refert Augustinus, hoc enim erat genus calceamenti, quo in illa regione pauperes vtebantur. Et quia itinerātes illud genus calceamentorum mutabant, & aliud quod totū pedem tegeret, assumebant: noluit vt id etiam discipuli sui facerēt, sed eodem modo irent ad prædicandū, quo modò ipsum comitabantur. Atq; talibus sandalijs vsum fuisse Dominum, videtur attestari factum mulieris peccatricis, quæ potuit eius pedes lacrymis suis lauare: quia totam partem pedis superiorem nudam inuenit. Sed
Hieron. de hoc cap.3. egimus. D. Hieronym. in Esai. cap.20. ait, sandalia, quēadmodum ibi vertunt Septuaginta, pro calceamentis, significare caligas, quæ sunt tibiarum tegumenta: idemq; in Matthæum scribens, videtur intellexisse, calceamenta in totum prohibita
Plato. Apostolis: nam & Plato sic suos instruit discipulos, præcipiens duas corporis sumitates non esse velandas, nec assuefieri molitiei capitis & pedum: cùm enim hæc habuerint firmitatem, cætera robustiora sunt. *Nec virgam.* Marcus dicit virgam illis permisisse,
Marc.6. Sed relictis opinionibus (tùm Augustini,
August. qui ad sensum mysticum hæc vult referri: tùm Euthymij, qui dicit priùs à Dño in-
Euthym. terdicta esse calceamenta omninò & virgā Apostolis, vt referunt Matthæus, & Lucas, posteà illis permissa sandalia & virgam, eorum imbecillitati cōniuens, vt Marcus scribit) dicitur planiùs virgam hic interdici, nō eam quæ dicitur baculus ad sustentandum corpus (hæc enim apud Marcū eis permittitur) sed qua vti solemus ad vindictam, aut
Psalm 2. desensionem nostram, de qua in Psal. dicitur: Rege eos in virga ferrea. Et quod de hac virga hic loquutus fuerit Dominus, satis cōstat, ex hoc quod postquā dixit eis in Cena:
Luc.22. Quando misi vos sine pera, aut baculo, &c. Nunquid aliquid defuit vobis? Posteà subinfert, dicens: Nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram: & qui nō habet, vendat tunicā suam, & emat gladium. Vbi gladium hic opponit virgæ olim à se prohibitę.
Caiet. Sed aduerte ex Caiet. quòd sicut sandalia concessit, ita intelligitur cōcessisse pileum: hoc enim etiam opportunum propter calorem itinerantibus. Est igitur intentio Saluatoris, his præceptis statuere, ne Apostoli ituri ad prædicandum, præter ea quæ planè essent necessaria, pararent sibi, quæ ad victum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum & vestitum, & defensionē solent sibi itinerantes prouidere, & coassumere, sed his omnibus nudi abirēt, nullis onusti sarcinis, nullis distracti curis terrenis, sed in omnib⁹ pendentes à Dei prouidentia: tùm vt ad legationem susceptā essent expeditiores, & toti vacarēt delegatę functioni, tùm vt iam inciperent discere, quàm tuta res sit totam vitæ præsentis curam cōmendare optimo Patri, tùm vt declarātes suo exemplo, quàm essent à cupiditate lucri, ac vindictæ alieni, plures lucrifacerent, ab omnibus habiti admirationi.

Sed obseruandum, quòd hæc præcepta, sicut fuerunt personalia, nempè ad solos Apostolos pertinentia, sic & fuerunt temporalia pro illo tempore currētia, quo Dominus eis illa insinuauerat: nam loco superiùs citato à Luca, clarè illos ab eis absoluit Dñs. Et Paulus fatetur se suo ære prædicasse Euangelium, quod minimè posset facere, nisi pecuniam in crumenis haberet. 1. Thes. 2. 1. Cor. 9. Et idem Apostolus testatur, Apostolos alios secum solitos mulieres circumducere, à quibus alerentur: sicut viderant fecisse Dominum, qui etiam apud Iudam loculos pecuniarum habebat, quibus cibi ad victum necessarij aliquando emebantur: vt patet, cùm Dominus misit discipulos suos in ciuitatem Sichar, vt cibos emerent: sed modò crasis adhùc discipulis hæc præcepta inculcare voluit Dominus, vt discerent quàm expediti debeant esse Euangelici prædicatores, ab omni temporalium rerū cura submoti, advindictā inermes, totosq; se diuinæ prouidentiæ debeant cōmittere, & sub eius protectione fideliter stare, nihil sibi defuturum credentes quod necessarium foret, si suo attentè incumberent officio. Specimen etiam quoddam paternæ prouidentiæ Dei eis ob oculos ponere voluit, qua præsto semper illis in omnibus adest, vt satis indicant illa verba, cùm eis dixit: Quando misi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid vobis defuit? Vt animosiores facti nihil in posterùm formidarent, etiamsi sibi deficere præsentia videret, etiamsi sibi hostilia imminere prospicerent suo munere intrepidè fungerentur. Igitur in præsenti profectione omnia, vt iussi erant, præstiterunt: postea autem quando per vniuersum mundū sparsi sunt ad prædicandum, non iam hoc eis imminebat diuinum præceptum, sed suæ relicti libertati, sat habuere ad præcipuum scopum attendere, quē Dominus his præ- Ioan. 4. Luc. 22.

ceptis intendere voluit: nimirùm omnem solicitudinem mūdanam à se auertere, tanquàm indignam Euangelico doctore: vt inermes sese vbiq; exhiberent, vt simplicitatis, sobrietatis, & paupertatis exemplā præberent, vt semper à diuina prouidentia in omnibus pendere se declararent. Vndè Hieronymus ait: Qui diuitias detruncauerit, propemodum vitæ necessitatē amputat: vt Apostoli veræ religionis Doctores omninò Dei prouidentia gubernati, ostenderent se nihil de crastino cogitare. Potest etiam dici cum Chrysostomo, quod cùm primos Prædicatores mitteret, propter instantiam prædicationis non poterant cogitare de futuris abundātijs, nisi retraherentur ab instantia prædicationis, & cùm imprimis oportuerit instantissimè prædicare, & non retrahi: ideò futurorū interdixit illis solicitudinem. Cùm autem instantia talis postea orbe conuerso necessaria non fuerit, ad talia non obligātur adhùc: sicut dicitur Marc. 3. Istos duodecim non adhùc in totum orbem misit, sed secum esse voluit, vt eos mitteret ad Iudæos, quibus dictum fuerat quòd peregrinos reciperent: & ideò in tali commissione minor fuit habenda cura futuræ copiæ. Postea autem cùm ad Gentes Legē non habētes miserat, illud relaxauit, quādò Lucæ. 22. dixit eis: Nunc qui habet sacculū, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vēdat tunicam & emat gladium. Dicit ergo eis Dominus: *Nolite possidere aurum, nec argentum in zonis vestris.* Possidere, secundùm Hermen Trimegistrum, dicit quietem in eo quod possidetur: secundùm verò Iurisconsultos, possessio dicit immobilitatem in re quæ possidetur, & hoc modo Doctoribus religionis Christianæ, ait Albert. Magnus, interdicitur possidere aurum, & permittitur habere ad vsum: nempè vt illos in pauperes distrahant, nec sibi finem temporalia hæc bona constituant, aut in thesauros recondant. *Nolite possidere aurum, nec argētum.* Sic enim dixit Petrus cuidam claudo: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do. Et Paulus ait: Argentū & aurum nullius vestrum concupiui. Nam ad Philip. 4. dicit: Non quæro datum, sed fructum in ratione vestra. Id enim & promiserat anteà Dominus per Esai. Ecce suscitabo super vos Medos, qui argentū non quærant, nec aurum velint, sed sagittis paruulos interficiant. Medi, adæquantes & mensurantes interpretantur, significant Apostolos, Hieronym. Chrysost. Marc. 3. Act. 3. Act. 10. Philip. 4. Esai. 13. Luca. 22. Moralitas Hermes Tremegis. Albertus

los, qui ad iustitiæ æqualitatem, & sapientiæ mensuram orbem redegerunt, nihil nisi salutem animarum quærentes, sed sagittis acutis ab arcu Scripturæ excussis paruulos, qui ad Christum veniunt, interficiunt, vt iam non sibi viuant, sed Christo. *Neq; peram.* Albertus Pera (ait Albertus) sumitur pro instrumentis, in quibus esculentum vel poculentum in futurum præparatum deportatur. Vndè Iosue. 9. Gabaonitæ qui in peris, & vtribus esculentū & poculentū portauerunt, deceperūt filios Israēl. Gabaonitę procliues iniquitati interpretantur, & significant eos, qui ventri dediti, de officio prædicationis quærunt implere peras voluptatis, & vtres vino, in quo est luxuria: de quibus Paulus dicit: Huiusmodi Domino nostro Iesu Christo non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducūt corda innocentium. Et Philip. 3. Quorum deus venter est, & gloria in confusionem: peras enim tales non portant, nisi quibus appositā non sufficiunt, sed delicatiora procurant: quod non erat illis necessarium, qui tantum ac talem secum habuerunt procuratorem: & hi mittebantur tempore pacis, & inter eos quibus præceptum fuit, vt peregrinos vocarent, & partes eis mitterent qui non præparauerunt sibi: vt habetur Nehemi. 8. Rom. 16. Philip 3. Nehem. 8.

Adselm. Diuus Anselmus hunc locum sic mysticè interpretatur. Non licet Magistris Ecclesiæ aurū, & argentū, & pecuniam quæ in zonis est, possidere: scilicet, non debēt sapientiam quæ per aurum significatur, & eloquētiam quæ per argentū exprimitur, quasi propria vel ab alio quā à Deo accepta possidere. Et hoc dicitur propter priuatas, & hæreticas doctrinas. Vel aliter. Aurū, & argentū mysticè acceptum nō debent possidere, id est, sibi reseruare, sed potiùs talentū sibi commissum multiplicare. Non debent ferre peram, id est, pondere secli prægrauari, & impediri: nec duplices animo esse quod significatur per duplex vestimentum, ne scilicet, aliter nos Deo aliter mundo præsentemur. Prohibet etiā calceamēta ferre, ne scilicet, pedes, id est, eorum affectiones, mortiferis vinculis alligarentur, sed potiùs sanctā terram ingredientes sensus habeant nudos, & à malorū exemplis semper alienos, vt eis possit dicere Spōsus: Quā pulchri sunt gressus tui in calceamētis. Non debet aliquis calceamenta ferre, id est, non debet stultorū operum exempla conspicere, ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat muniri. Sunt Cant. 7.

etenim multi qui prauitatē suam ex prauitatibus alienis tuentur: vt dùm alios talia fecisse considerant, se hoc facere licenter putant. Sandalijs autē vult nos esse calciatos, nō autem calceamē: is cooperire pedes: Vt nos instrueret, ait Aug. sursùm habere affectus, nō super terrā: sandalijs enim nec pes est desuper tectus, nec nudus super terram. Non virgā, vt discamus soli Deo inniti, non super baculū arundineū huius mūdi, & dicere cū Propheta: Dñs firmamentū meum est. Dñs firmamentum timentibus eum. Et Esai. Quis ex vobis timēs Dñm audiens vocem serui sui? Qui ambulat in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Dñi, & innitatur super Deū suum. *Dignus est enim operarius cibo suo*: quoniam Apostoli auditis superioribus præceptis dicere poterant: Si gratis vis nos & euangelizare, & sanare, & deindè nec quę ad victū necessaria sunt nobiscum circūferre, vndè vict⁹ nobis proueniet quo viuamus? Num vis vt ex mēdicato viuamus? Ad quod respondet eis: Hæc necessaria, à discipulis quib⁹ prædicāt, sibi prouentura fore, vt sine omni rubore & verecundia ab illis possent accipere, nec necesse esse harum rerū onere aut solicitudine sese grauare. Sed hinc citiùs oritur quæstio, quo modo præsens sententia cū illa posset stare, qua paulò ante dixit Dñs: Gratis accepistis, gratis date. Si enim operarius dignus est cibo suo, & ob id debetur illi, quia operarius est, ergo & operario Euangelico cibus suus debetur, ergo nō gratis operatur & euāgelizat. Quā difficultatē auget maximè, quòd Lucas in missione Septuaginta discipulorū hanc sententiam sic affert: Dignus est enim operarius mercede sua, vbi a mēta discipulorū vocātur merces operariorū Euangelij. Ad hāc difficultatē duplici er respondetur. Primò, secundū Caiet. dicitur, has duas sententias esse tantùm parabolas, per quas similitudine desumpta ab operarijs, per locum à simili, vel per locū à minori ostendatur, etiam operarijs Euangelicis deberi alimenta ab his, in quorūm vtilitatē operātur: vt sicut operarijs propter suū laborē debetur merces, sic & prædicatoribus alimenta debeātur: imò multò magis, licet illis debeatur tanquā merces, prædicatoribus verò nō: stat tamē similitudo in hoc, quoniam vtrisq; cib⁹ debetur. Quòd si operarij hominū seeuri sunt de sua mercede, cur nō magis operarij Dei? Cetærū, secundū Iansen. possumus secūdò intelligere has duas sentētias generaliter, Augustin. Iosue. 9. Psal. 17. Esai. 50. Luc. 10. Caiet. Iansenius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt pertineant ad operarios mercenarios, & ad Euangelicos: & victus, & veſtitus, qui debetur prædicatoribus, etiam intelligatur vocari merces, non quidem omninò propriè accepto vocabulo, pro eo, ſcilicet, cuius gratia quis operatur, ſed generaliter, vt merces dicatur omninò illud quod operanti debetur quia operatur, ſiue id ſit ratione mercedis, ſiue ſtipendij. Vndè Grego. homil. 17. *D. Grego.* ſuper hæc Lucæ verba, ait. Conſiderãdum eſt, quòd vni noſtro operi duæ mercedes debentur: vna in via, altera in patria: vna quæ nos in labore ſuſtentat, alia quæ nos in reſurrectione remunerat: merces itaque, quæ in præſenti accipitur, hoc in nobis debet agere, vt ad ſequentem mercedem robuſtius tendatur. Verus ergo quiſque prædicator, non ideò prædicare debet, vt in hoc tempore mercedem accipiat, ſed ideò mercedem accipere vt prædicare ſubſiſtat: quiſquis nempè ideò prædicat, vt hic laudis, vel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubiò mercede ſe priuat, &c. Ex quib⁹ verbis patet, intelligere ipſum, mercedem vocari id, quod debetur prædicatoribus pro vitæ ſuſtentatione, quamuis propriè non ſit merces, ſed proprius vocetur *1. Cor. 9.* ſtipendium. Sic Paulus. 1. Corith. 9. eam vocat, dicens: Quis militat ſuis ſtipendijs vnquàm? Id quod militi datur, non merces, ſed ſtipendium dicitur, eò quòd bonus miles non propter mercedem, ſed pro patriæ ac legum ſalute militare debet: quòd ſi ob ſtipendium id faciat, grandem rem, qualis eſt propria vita præ vili numo exponit. Sic & verus Euangelicus prædicator facere debet: nam ſicut miles ſtipendium accipit, vt ſe ſuſtẽtet, & roboret ad militiam, ſic Chriſti prædicator ob id temporalia à diſcipulis recipiat, vt abſque eorum cura poſsit in Euangelij prædicatione perſiſtere. Quam *Auguſt.* rationem indicat D. Auguſtinus lib. 2. ſuper ſermo. Domini in monte, ſic ſcribens. Sicut autem omnes militãtes accipiunt annonam & ſtipendium, ſic omnes euangelizantes accipiunt victum & tegumentum: ſed non omnes propter ſalutem Reipubicæ militant, ſed propter illa quæ accipiunt; ſic & non omnes propter ſalutem Eccleſiæ miniſtrant Deo, ſed propter hæc temporalia, quæ tanquàm annonam & ſtipendium conſequantur, aut propter hoc *Moralitas* & propter illud. Hæc Auguſtinus. Obſerua. Ideò dicitur Dignus eſt operarius cibo ſuo, vt oſtendat illi deberi cibum, qui dignus operarius eſt. Nam qui ab ouibus alitur, & eas non paſcit, per Ezechielem damnatur, tanquàm malus paſtor, qui quod eſt pingue occidit & manducat, & ſibi meliora gregis vſurpat, & tamen nec quod perierat requirit, nec confracturas conſolidat, nec vtilitatem gregis attendit, ſed ſola ſua commoda ac lucra quærit. O paſtor & idolum dereliquens gregem! Væ illi, quoniam in Dei æterna ſupplicia irruet. Conſultò autem dicit, Cibo ſuo: ſignificatur enim per hoc, quòd præter ea quæ ſunt neceſſaria, non eſſe alia Euangelico operario requirenda, nec ſtudendum ei, vt ex Euangelio, ac ſpirituali operatione diteſcat: ſecundùm illud Pauli: Habentes victum, & quibus *1. Timo. 6.* tegamur, his contenti ſumus. Vndè Theo- *Theophil.* philactus ait: Dixit autem cibo, non luxu: nec enim deliciari oportet doctorem. Ber- *Bernard.* nardus de colloquio Simonis & Ieſu: Viuat (inquit) de altario, non ſuperbiat, non luxurietur, non ditetur, non in clericatu dies ex paupere fiat, ex ignobili glorioſus, non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet, non loculos indè congreget, nec in vanitate aut ſuperfluitate diſpergat, non exꝛollat de facultatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos aut nepotes, ne filias dixerim nuptui tradat. Rurſus. Nec enim ordinauit *Idem.* Deus his qui Euangelio ſeruiunt, de Euangelio quærere diuitias, vel ornatum, ſed viuere ex eo, vt videlicet ſint contenti alimento corporis, non gulæ irritamenta, aut incentiua libidinis, & quibus tegantur, non quibus ornentur. Obſeruandum etiam, quòd non dicit Dominus debere operarium accipere cibum ſuum ab his quibus operatur, ſed ſolùm dicit, Dignus eſt: ſignificans licitum eſſe, imò ius eſſe ei vt accipiat, non autem neceſſariò accipere debet: quod Paulus docet, cùm dicit: Ordina- *1. Cor. 9.* uit Dominus his qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere, ordinauit vtiq; cùm Apoſtolis diceret. Sed idem Paulus docet, non fuiſſe præceptum, ſed permiſſionem, cùm ipſe ſuis ſumptibus prædicauerit, nec ab eis voluerit accipere alimenta, licèt poſſet: quia hæc poteſtas ei tradita fuit à Chriſto Domino noſtro. Sed vt maior ipſi eſſet gloria, & merces apud Deum, ſine ſumptu euangelizare voluit. Bona autem quæ diſcipuli Euangelicis viris elargiri debent, non viliora deberent eſſe, ſed aliquando etiam meliora: cùm ipſe Pau- *Galat. 6.* lus dicat: Communicet autem qui catechizatur

chizatur verbo ei, qui ſe catechizat, in omnibus bonis. In omnibus (ait) non in inferioribus duntaxat. Et ad hoc pertinet *Luca. 10.* quod Lucæ. 10. Septuaginta duobus dicitur: In eadem autem domo manente, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt: innuens quòd ex omnibus quæ habẽt etiam ex melioribus, & delicatioribus, debẽt communicare prædicatori. *In quamcunq; autem ciuitatem, vel caſtellum, intraueritis interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete donec exeatis.* Hoc eſt ſextum præceptum de eligendo & retinendo hoſpitio. Si ergo intraueritis, vel caſtellum vbi muniamini, vel ciuitatem vbi ad hoſpitium recipiamini, interrogate, hoc eſt, ab incolis locorum illorum diligenter inquirite, quis ciuis vel incola in ea ciuitate, aut caſtello dignus ſit veſtro hoſpitio: non enim ad quemlibet indifferenter intrabitis ad veſcendum, vel quieſcendum, ſed ad aliquem bonæ famæ, vel vitæ laudabilis, ne ex diffamia aut peccatis hoſpitis vos recipientis, malam ſuſpicionem incurratis, & alij ſcandalizentur: vndè & veſtræ prædicationis contemptus conſequatur. Hinc multis conſilijs prohibentur clericis tabernæ, cauponatiæ, ne fortè illarum aſſuetudine, & illi contemnantur. Non debetis quærere quis ditior, ſed quis dignior ſit. Verùm aliquis obijciet, Chriſtum etiam ad publicanos & peccatores diuertiſſe. Reſpondeo, quòd hi ad quos Chriſtus diuertit, iam peccatis renunciauerant: pœnituerat enim eos anteactæ vitæ, & ijs ſimiles viſitandi ſunt à Prælatis & Eccleſiaſticis concionatoribus, non modò vt conſolationem accipiant, ſed vt confirmentur de virtute in virtutem. Ita nimirùm *Simile.* medici illos ægrotos viſitant, de quibus ſpẽ ſalutis concipiunt: cæteros verò dedignantur. Induratos quoque peccatores ablegat fidelis concionator, nec apud illos diuertit, vt qui indigni ſunt cum quibus tanti Verbi *2. Tim. 3.* miniſter conuerſetur. Oportet enim, & illum teſtimonium habere bonum, ab his qui foris ſunt (ait Paulus.) Quod autem ait, Dignus eſt, oſtendit magnum hoſpitalitatis eſſe meritum: quod in Abraham Paulus *Hebr. 13.* commendat ad Hebræ. dicens: Hoſpitalitatem nolite obliuiſci: per hanc enim placuerunt multi Angelis hoſpitio receptis. *Hieron.* Hieronym. in Matthæ. Dignus eſt (ait) qui plùs ſe putat accipere cùm dat, quàm dare *Ariſtot.* cùm accipit: nam (vt ait Philoſophus) largi & magnifici eſt velle facere beneficium, & non contrà pati: eò quòd ſibi reputat, nihil poſſe meliùs fieri, quàm beneficium facere. Albertus ſuper hunc locum dicit, *Albertus* quòd in ratione digni hoſpitis tria includuntur. Honeſtas vitæ, cuius pars eſt hoſpitalitatis liberalitas, & facultas copiæ vndè ſuſcipere poſsit, & benignitas qua non amaro animo, ſed iucundo ſuos hoſpites accipiat. *Et ibi manete donec exeatis.* Ne mutetis hoſpitium, quaſi lautiùs excipiẽdi, ſed ibi manete quouſque occurrat vobis iuſta egrediendi occaſio, aut prædicationis, aut alterius boni gratia. Ex illa nimirùm frequentiori tranſmutatione hoſpitij, duplex ſcandalum oriri poterit. Vnum, quòd fortè diſpliceat hoſpes miniſtro, in quo vel in ſuæ familia aliquod inuenerit vitium, quod ſuſtinere non potuit, & ſic domum illam aliqua inuſtam infamia dimittat. Alterum, quòd & ipſe miniſter difficilis ſit, quique delitias & lautitiem amet, aut leuis ſit ad inſtar gyrouagi & vani cuiuſdam hominis. Vndè & Salomon ait: Sicut auis tranſmi- *Prouer. 27.* grans de nido ſuo, ſic homo qui relinquit locum ſuum. Et Pſalm. 34. dicitur: In po- *Pſal. 34.* pulo graui laudabo te. Vndè Theophila- *Theophil* ctus hic ait: Iubet ergo manere, ne tanquàm guloſi malè audiant, & videantur primos qui ſuſceperãt, iniuria afficere: nam Eccleſ. *Eccleſ. 29.* 29. dicitur: Vita nequam hoſpitandi de domo in domum, & vbi hoſpitabitur non fidutialiter aget. Albertus autem excipit *Albertus* ab hac conditione eum qui de domo in domum tranſierit, non voluptatis vel leuitatis, ſed ſpiritualis profectus cauſa: nimirùm vt Chriſto plures lucrifaciat. Nam & filij Iob dies conuiuij quaſi in orbem duxerunt, & tamen Iob illos ſanctificauit, offe- *Iob.* rens holocauſtum hoſpitalitatis pro ſingulis. *Intrantes autem domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.* Hæc ſalutatio Hebraico eſt propria ac Syro ſermoni, vbi dicitur, Scalomladi, id eſt, Pax tibi: pro eo quod nos dicimus: Aue, vel, Salue, vt ait Hieronymus, quo verbo imprecamur om- *Hieron.* nia læta, proſpera, & tranquilla: omnia quippè bona infert ſecum pax, quæ cor Deo, tibi, & proximis tranquillum reddit. Intelligit autem non de quacunque pace, ſed de illa cœleſti, & ſpirituali, quam Pau- *Philip. 4.* lus ſuis imprecabatur, cùm dicebat: Et pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras: hoc eſt, tàm intellectum, quàm voluntatem repleat, vt & idipſum omnes intelligatis,

& velitis: hæc enim eſt pax illa, qua Dominus mundum ingrediens homines per
Luc.2. Angelica ora ſalutauit, dicens: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, id eſt, illis qui bona ſua
Ioan.14. voluntate hanc pacem quærunt. Et cùm à mundo exiret, hanc hæreditario iure ſuis relinquit, dicens: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, non quomodò mundus dat, ego do vobis. Quam & cùm à mor-
Ioan. 20. tuis ſurrexit, ſuis obtulit, dicens: Pax vobis. De quo conſule Commentarios noſtros ſuper Pſalm. 118. in illum verſum: Pax multa diligentibus Legem tuam. Dicite ergo:
Pax huic domui, vt ſic prædicatores Euangelij pacis videamini. Et dicatur vobis illud
Eſai.52. Eſai. Quàm pulchri ſunt pedes Euangelizantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis ſalutem. *Pax huic domui*: Declinabo
Eſai.66. ſuper eos ſicut fluuium pacem (ait Eſai.) Nam ſicut fluuius de vno in alium fluit, ſic & pax ab ore diſcipulorum ad patremfamilias, qui primus ſalutandus eſt, deinde ad alios domeſticos deriuatur. *Et ſiquidem fuerit Domus illa digna.* Fuerit paterfamilias ſimul cum domeſticis eius, huius cœleſtis pacis auidus, Meſsiæ aduentus expectans: denique bonæ voluntatis, vel filius pacis,
Luc.10. vt dicit Lucas, id eſt, pacis ſectator, hæc ſupernaturalis pax veſtra, quam ei imprecamini, veniet ſuper illos. Sic enim per Eſai.
Eſai.48. dixit Dominus: Vtinam attendiſſes mandata mea, multiplicata fuiſſet quaſi flumen pax tua. *Si autem non fuerit digna, pax veſtra reuerteretur ad vos.* Hoc eſt, nihilominùs non erit inutilis, & infructuoſa huiuſmodi precatio pacis, ſed fructꝰ eius ad vos perueniet.
Pſal.34. Quo modo etiam intelligitur illud Pſalm.
Moralitas Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Obſerua, quòd veteres magni æſtimabant piorum benedictiones, & pias imprecationes, nec enim vanæ ſunt, ſi cum fide ſuſcipiantur: nam & hîc dicit Dominus: Si fuerit domus digna, pax veſtra veniet ſuper il-
Genes.48. lam. Vndè Ioſeph curam habuit, vt filij ſui à patre moribundo benedicerentur, quam ſciebat plùs illis profuturam, quàm diuitiæ, quas ille illis relinquere debebat. Quid autem valeãt Sanctorum malę imprecationes, ex pueris illis diſcimus, quibus Heliſęus
4. Reg.2. maledixit. Vndè in Lege ſæpiùs monet Moyſes ne pauperes lædamus, ne (inquit)
Deut.15. clament contra te ad Dominum. Mundus
& 24. autem plùs appetit diuitias, quàm omnes piorum, vel bonas vel malas imprecationes.

Et *quicunque non receperint vos, nec audierint ſermones veſtros, exeuntes foras à domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris.* Ad ciuitatem vel locum, vbi intrauerunt ad prædicandum, dirigitur hoc octauum præceptum, acſi diceret: Vbicunque non receperint vos. Igitur id facietis aduerſùs illos, qui vos non receperunt, & ſunt ſicut ille, de quo dicit Ioannes: Nec Diotrepes *Ioã. epiſt.* ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohi- *3.* bet. *Nec audierint ſermones veſtros.* Sed cum Iudæis cõtinuerint aures, & ſicut illi Sthephanum, ſic iſti prædicatores eiecerint; exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris. Puluis in pedibus ſignũ eſt itineris (ait Tullius.) Vndè *Tullius.* ſenſus eſt, ſecundùm Albertũ: Laborem iti- *Albertus* neris ac defatigati pedis ſigna, contra eos oſtendite: vt ſit in ſignum incredulitatis eorum, quomodò fruſtrà laboraſtis in illos, ſit etiam veſtræ benè geſtæ rei veluti teſtimonium. Sic enim Dominus per Eze- *Eccleſ. 3.* chielem ait: Si annunciaueris impio, ipſe in peccato ſuo morietur. Tu autem animam tuam liberaſti. Et Acto. 20. dixit Paulus: In- *Act. 20.* nocens ego ſum à ſanguine omnium veſtrũ. Non enim effugi, quominùs annunciarem vobis omne conſilium Dei. Et hæc eſt genuina ac literalis expoſitio. Hoc etiam fecerunt Paulus, & Barnabas, excutientes puluerem pedum aduerſùs incredulos Iudæos. Et Paulus excuſsit veſtimenta ſua in illos. *Act. 13.* Secunda expoſitio, ſecundùm eundem Al- *Act. 18.* bertum & alios eſt, quòd puluis ſignificat *Albertus* parua temporalia, & hæc excutienda ſunt in eos, ne putent propter temporalia illa ſibi ſubminiſtratum fuiſſe Verbum Dei. Vel dic id ſignificare nihil ſibi commune cum illis remanſiſſe, nec rem minimam quidem, qualis eſt puluis. Significat etiam, quòd nihil adhæſit illis hominibus de pace Sanctorum, quæ peccata deleret, nihil remanſit Sanctis de eleemoſynis eorũ, quatenus Deum pro illis interpellarent: & aggrauatus eſt contemptus eorum, quòd nec ſanctos receperunt, nec eorũ verba audierunt. Vndè Apocalyp. 18. dicitur: Exite de *Apoc.18.* illa, populę meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis: quia peruenerunt peeccata eius, vſque ad cœlum.

Tertia expoſitio Alberti eſt, quòd pul- *Albertus* uis ſint minutæ negligentiæ, quæ contrahuntur ex ſolicitudine prædicatorum: & quando ſolicitudo eorũ nõ recipitur, etiam hæ

hæ minimæ negligentiæ, quæ propter eos contrahuntur, in eos retorquentur, quia eis
Acto.18. videntur imputari. Vndè Paulus, contradicentibus & blaſphemantibus Iudæis, excutiens veſtimenta ſua dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum, mundus ego ex hoc ad Gentes vadam. Vel, vt Chriſtia-
Chriſtianꝰ Druthmarus. nus Druthmarus vult, excuſsio puluerisſignificat eos in infernum detrudendos, ſicut
Pſal.1. puluis quem proijcit ventus. *Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.*
Caiet. Caietanus ſic explicat. Duplex eſt peccati grauitas, altera ex parte conuerſionis, & ex hac parte grauiora fuerunt peccata Sodomorum: altera ſe tenet ex parte auerſionis,
Iob.22. & hinc grauius eſt crimẽ reſutantiũ Euangelium Chriſti, tanquàm dicentium Domino: Recede à nobis, ſcientiam tuarum viarum nolumus. Roboratur hoc dictum, quoniam crimina Sodomorum videntur fuiſſe contra humanum bonum: crimen autem reſutantium Euangelium, eſt contra bonum diuini ordinis, nempè Fidei, Spei, ac Charitatis in Chriſtum. Et hæc mihi placet expoſitio. *Tolerabilius ergo erit terræ Sodomorum, &c.* hoc eſt, tolerabiliora eis contingẽt: nam minùs punientur. *Ecce ego mitto vos.*
Ianſenius. Ianſenius vult, quòd hæc ſequentia verba non dixerit Dominus nunc, quando Apoſtolos ſuos miſit ad prædicandum populo Iſraël (tunc enim nulla perſequutio eis facta eſt, quinimò proſperè eis ſucceſsit, & hila-
Luc.10. res reuertebãtur ad ſuum Magiſtrum, quoniam dæmonia eis ſubijciebãtur, nec quidquàm de perſequutione meminerunt:) ſed hæc dicta eis ſunt futura, cùm ad Gẽtes poſt diſceſſum Domini mittendi erãt: tunc enim omnia eis ad literam contigerunt: ſed hæc quæ diuerſis locis à Chriſto Domino præueniendo dicta ſunt eis, à Matthęo hîc congeſta ſunt, propter ſimilitudinem quam habebant cum præcedentibus, vt ea quæ ad vnam & eandem materiam, nempè prædicandi Euangelium, conuenire videbantur, in vnum locum congererentur, meliuſq; ſic copulata hauirentur, quàm ſi diuiſim in diuerſis locis, modò hunc, modò illum ſermonem à Domino dictum ſcriptum daret. Ait ergo: *Ecce ego mitto vos.* Dicendo: Ecce, oſtẽdit publicam eſſe legationem, quæ non in occulto, aut in ſilentio ſit peragenda, ſed publicè omnibus proponenda. Vndè apud
Abdiæ.1 Abdiam dicitur: Auditum audiuimus à Domino, & Legatus ad Gentes miſſus eſt. Licèt enim multi fuerint legati miſsi, tamen ſingulariter dicit legatum propter vnitatem & conſenſum: id ipſum enim dicebant omnes. *Ego mitto vos*: vt in hac legatione animoſiores eos faceret, cùm à tanta maieſtate miſſos ſe a[illegible]duertiſſent. Si enim audaciſsimus ille iuuenis Abſalõ præcipiens *1. Reg.13.* ſeruis ſuis, vt Amnon fratrem ſuum natu maiorem interficerent, vt illos animę quioores ad tantum facinus redderet, dixit eis: Ego ſum qui præcipio vobis: Ego, inquam, ſum qui præcipio vobis. Quantò maiores Apoſtolis auſus præbere deberẽt hęc verba ab Omnipotente omnium Domino dicta, cui cætera ſubſunt, cui nullus reſiſtere audebit, ad cuius nutum columnæ cœli contremiſcunt? Si ergo ego mitto vos, ego dabo *Luc.21.* vobis os & ſapientiam, cui non poterunt aduerſarij veſtri reſiſtere. Nam, quia Deus Moyſen ipſum miſit, è balbutiente, regum *Exod. 4.* mirabilem magiſtrum fecit. Ergo ego mitto vos nouiſsimos hominum, illiteratos, omnium perſipſema: vt prodigiuni ſapientibus & potentibus mũdi ſitis. Et Ioannis. 20. di- *Ioan. 20.* xit eis: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, hoc eſt, ea authoritate edendi miracula, mirabilia opera patrandi, peccatores ad meliorem frugem reuocandi: vt poſsitis dicere cum Hieremia: In veritate miſit me Do- *Hieremꝰ* minus. Et cum Moyſe: Deus patrum ve- *Exod.3.* ſtrorum miſit me ad vos. Vos, inquàm, mitto, non vicarios veſtros: vt Epiſcopos animaduerteret, qui loco Apoſtolorum ſucceſſerunt per ſeipſos debere munia ſua exercere, non per vicarios aut miniſtros alios. Si enim ſibi temporalia cõmoda rapiunt, *Moralitas* cur p alios ſpiritualia miniſteria exercẽt? Timeo ne rubiginem contrahant claues in illis, per non vſum: quoniam nec ipſi per ſeipſos prædicant, nec Sacramenta Chriſti per ſeipſos conferũt, nec aliquod aliud munus ſibi propriſsimum obeunt, ſed omnia per alienos exercent, imò & actiones Hierarchicas, quæ à ſolis Pontificibus exercentur, iam facere dedignantur nonnulli: quod maximè miſerandum certè eſt. Quòd ſi dixerit aliquis: Ego miniſtros habeo per quos hæc munia exerceo, quibus ſuos prouentus confero. Reſponderet Eccleſia ſi os haberet. Sis ergo contentus his prouentibus, quos miniſtris tuis confers, qui in his mihi miniſterijs ſeruiunt. Cur tu otioſus tot à me tributa exiges? Nam & de muliere *Prouer.31.* ſedula dicitur, quòd operata eſt conſilio manuum ſuarum, non alienarum. Quòd ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporalia per te colligis, tantamque in eis colligendis impendis curam, cur ſpiritualia per alios exerces? Cùm tamẽ Apoſtolus dicat: Charitas nõ quærit quę ſua ſunt, ſed quę Ieſu Chriſti. Et alibi: Non quæro datum, ſed fructum in ratione veſtra. Sed hæc deploranda potiùs ſunt, quàm inculcanda. *sicut oues in medio luporum.* Videte diſcrimen inter oues & lupos: hoc enim debet eſſe inter prædicatores verbi Dei, & inter populum. Ouis manſuetiſsimum animal, inertiſſimum, inerme, vt Ariſtot. lib. 9. de natura animal. Plini. lib. 8. cap. 49. docent: vtiliſsimum tamen, quia nos ſua carne ac lacte paſcit, ſuo vellere veſtit, ſuo corio calciat. Fœcundiſsimum etiam eſt, nec vnquàm ſterilis ouis inuenitur: ſic verbi Dei prædicator manſuetudinẽ oportet vt habeat, diſcatq; eam à Magiſtro ſuo Chriſto Domino, qui dicit: Diſcite à me: quia mitis ſum; & ideò dicitur Agnus Dei: Qui & ipſe docuit: Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram: nam hac manſuetudine præditi Apoſtoli totum orbem terrarum poſſederunt, atq; lucrati ſunt. Quarè Legiſlator Moyſes omnium mitiſsimus fuit qui erãt ſuper terram. Debent etiam eſſe vtiles alijs, non nociui, aut depopulatores: quia ad hoc ſpiritũ accipiunt mittentis, non vt noceant, ſed vt vſui omnibus ſint, ſecũdùm illud: Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Et alibi: Sine offenſione eſtote Iudæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei, ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile ſit, ſed quod multis, vt ſalui fiant. Et illud: Secundùm poteſtatem meã quam dedit mihi Dominus, in ædificationẽ & non in deſtructionem veſtram. Paſcere etiam debent alios, atq; veſtire, vt Iob faciebat: nam is ipſe dicebat: Si comedi buccellam meam ſolus, & non guſtauit alienus ex ea. Et alibi: Si deſpexi prætereuntem, eò quòd non haberet indumentum, & abſque veſtimento pauperem: ſi nõ benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus eſt. Veſtem etiam ouilem debet habere prædicator, hoc eſt, mitem ac ſanctam conuerſationem cum alijs: vt Iob. 37. dicitur: Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cùm perflata fuerit terra auſtro? Auſtro enim perflatur terra, cùm lenis & callidus ſpiritus procedit à prælato. Sic etiam & mulier Eccleſia quærit lanam, & linum: lanam, ſcilicet, conuerſationis, & linum innocentię cãdoris, & operatur conſilio manuũ ſuarũ, quæ ſunt prælati: & ideò nõ timebit domui ſuæ à frigoribus niuis: quoniam omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus: nam extrà ſanctæ conuerſationis circumferunt habitum, & intùs in conſcientia innocentiæ veſtimẽto induuntur, habentes coram Deo horum teſtimonium. Inermes etiam debẽt eſſe, nec enim ſe vindicare debent, ſed Deo vindictam, tanquàm ſupremo Iudici relinquere, totos ſe curæ paſtoris relinquentes, ſicut & ouis facit: aliàs non poterũt euadere lupos, à quibus circunuenti ſunt: nam ideò eos ſine virga mittit Dominus ad prędicandum. Habent etiam zelum fœcundantem, vt Paulus dicebat: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Et Cant. 4. dicitur: Dentes tui, hoc eſt, prælati tui molentes cibũ alijs, ſicut greges tonſarum, omnes gemellis fœtib⁹, & ſterilis nõ eſt inter eas: nam boni prędicatores ſemper geminos concipiunt, nempè & iuſtos fouendo, & peccatores conuerrendo: lacte etiam alios paſcunt, vt Paulus dicit: Tanquàm paruulis in Chriſto lac potum vobis dedi, non eſcam. Et 1. Petr. 2. Lac cõcupiſcite, vt in eo creſcatis. Sed proh dolor, modò vice verſa legati veniunt in ſpiritu furoris, ſecundùm illud quod comminatur Dominus: Dabo eis Principes in furore meo. Et Oſeæ. 7. Principes furere à vino cœperunt, in nocumẽto deprędationis, vt dicitur per Eſai. Principes tui infideles, ſocij furum. Habitus autem potiùs ſeculare potentiam, quàm Chriſtianam pietateem redolet. Amos. 6. Væ qui opulẽti eſtis in Sion optimates, capita populorũ, ingredientes pompaticè domum Iſraël: Qui dormitis in lectis eburneis, &c. & nihil conpatiebantur ſuper contritione Ioſeph. Concipiunt autẽ dolorẽ & pariunt iniquitatem: paſcunt autem homines in peccato præſumptionis, & alijs malis, atq; ſuis malis exẽplis eos prouocãt. Vndè Abbas Rupertus lib. 8. in Matthæum, multis in locis Euãgeliorum (inquit) Chriſtus ſe Paſtorem, nõ Regem, ita & ſuos agnos & oues, non milites vocat: vt ita ſe gerere moneat Apoſtolos, vt nihil ex illis offendiculi, omnia autem commoda emergãt. Et D. Greg. in hom. ait: Nec enim æquum eſt, vt veritatis prædicator mala inferat, ſed toleret, vt & ipſa ſua mãſuetudine iram mitiget, & peccatorũ vulnera ipſe in alijs afflictionib⁹ vulneratus ſanet. Quoniã etſi quãdo zelus rectitudinis exigit, vt erga ſubditos ſeuiat, furor ipſe de amore ſit, non de crudelitate, quatenùs & iura diſciplinæ foris

1. Cor. 3. *Philip. 4.* *Ariſt. & Plinius.* *Matt. 11.* *Ioan. 2.* *Matth. 5.* *Num. 12.* *1. Cor. 12.* *8. Cor. 10.* *9. Cor. 10.* *Iob. 31.* *Prouer. 31.* *Galat. 4.* *Cant. 4.* *1. Cor. 3.* *1. Pet. 2.* *Oſea. 7.* *Eſai. 1.* *Amos. 6.* *Rupertus.* *D. Greg.*

foris exhibeat, & intùs paterna charitate diligat, quos foris caſtigat. *In medio luporum:* non dicit iuxtà, ſed in medio, vt nuſquã ſit effugere, niſi per captũ luporũ, quia in hoc ſolo ſpes eſt, ſi lupi natura depoſita ab ouibus capi poſſunt. De his enim dicitur: Beniamin lupus rapax, manè comedit prędam, & veſperè diuidet ſpolia. Tales enim lupi ſunt, qui poſsũt fieri filij dexterę: quod ſignificat Beniamin: & tunc prędam quam manè, dùm lupi erant, acceperunt; veſperè conuerſionis ſpolia diuidentes Domino reportant, ſicut fecit Paulus. In cuius ſignum Rachel, quæ ouis interpretatur, enixa eſt Bẽiamin, de quo dicitur, Lupus rapax: quoniam oues tũc lupos edunt, quãdo eos exutos veſte lupina oues Chriſti faciunt. Vndè Chryſoſtom. homil. 34. in Matthæum: Sic (ait) ſicut mittebantur oues, non ſimpliciter inter lupos, ſed in medio luporum. Omnem tamẽ manſuetudinem habere iubet: nec id ſolùm, ſed columbæ quoq; ſimplicitatem, vt tantò virtus eius mirabilior appareat, cùm lupi ab ouibus ſuperabuntur, quæ in medio luporum eſſent, & hinc, atque illinc morſibus luporum lacerarentur: non modò tamen non defecerunt, ſed & lupos in naturam ouium tranſmutarunt. Maius certè, atq; admirabiliùs eſt mentem atq; animũ aduerſariorũ commutare, quàm ipſos gladio ſuperare: præſertim cùm duodecim numero ibi eſſent aduerſùs ceteros homines, qui lupos atrocitate vincebant. Erubeſcant igitur qui cõtra facientes, quaſi lupi aduerſarios ſuos perſequuntur, cùm videãt innumeros lupos ab ouibus vinci pauciſsimis. Et certè quouſque ſumus oues, facilè hoſtes vincimus, cùm verò in naturam luporum trãſimus, tunc ſuperamur: tũc enim nullum nobis à paſtore patrocinium adeſt, qui non lupos, ſed oues paſcit. Roman. 12. dicitur: Si eſurit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi, & carbones ignis congeres ſuper caput eius. Ita vincimus in bono malum: quia Paſtor noſter vincit, & operatur in ouibus ſuis: ille enim eſt qui lupum cum agno, & leonem cum vitulo accubare facit, vt leo carniuorus, quaſi bos comedat paleas, ſicut apud Eſaiam legimus. *In medio luporum.* Quoniam inſti circumcinguntur à malis: ſicut enim cingulum illud quod Hieremias ſub terra abſcondit, & poſteà putrefactum inuenit: ſic peſsimi qui ſub terrenis negotijs conduntur, & computreſcũt, ſicut iumenta in ſtercore ſuo, vt quidam Propheta dixit: circumeunt iuſtos atque conſtringunt, ne aduerſùs ſua illorum opera appareant. Sic enim, & intelligitur illud Pſalmi: In circuitu impij ambulant, hoc eſt, in circuitu iuſtorum: & Phariſæi peſsimi Dominum Ieſum quadam vice circumderunt. Inter hos ergo oues ſuas mittit Dominus, ſicut & in Pſalm. 43. dicitur: Dediſti nos tanquàm oues eſcarum, & in gentibus, tanquàm inter lupos diſpergiſti nos. *In medio luporum.* Contra eos qui volunt mitti in medio ouium, vt adimpleatur vaticinium, dicentis: Lupus, & agnus paſcentur ſimul. *In medio luporum.* Vt patientia ipſorum ſit velut centrum immobile ad omnem circum adiacentem iniuriam: retrò quippè dilaceratur à lupis, cùm de eo dicũt; Hæc, & hæc mala fecit: ante mordetur, cũ dicitur: Tendit ad quæſtum temporalem: à dextris cùm dicitur: Hæc facit vt parentes promoueat: à ſiniſtris, cùm dicitur: Occultè agit mala. Quòd ſi lupos, hoc eſt, aduerſarios minimè habes, te nec ouem eſſe, nec apertè verba Dei pronunciare, apertum indicium eſt: Semper enim Abel ſuum habet Cain, & Euangelium ſuum Mundum, & Satanam: ſcriptum quippè eſt: Omnes qui piè volunt viuere Chriſto Ieſu, perſequutionem patientur. *Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Statuamus primùm verum & germanum huius ſententiæ ſenſum. Tres ſunt hominis partes, nempè corpus, affectus, & intellectus. Quantùm ad corpus, mittit eos paſſuros ſicut oues: quantùm ad intellectum, præcipit prudentes eſſe ſicut ſerpentes: quantùm ad affectum, mandat vt ſint ſimplices ſicut columbæ, vt præparent ſe ad tria, nimirùm, patientiam prudentiam, & ſimplicitatem: & patientiam quidem, ouilem, hoc eſt, omnino inermem, nullo modo ſe hoſtiliter defendentes: prudentiam verò ſerpentinam, ſed ſimplicitatem columbinam. Pro quo notandum, quòd ex his duobus, nempè, ſerpente, & columba, vult ſuos Apoſtolos componere Dominus, vt ex his quæ meliora ſunt in vtriſque eos ſtatuat. Nam (vt Remigius docet) ſimplicitas abſque prudentia facilè decipi poteſt: prudentia autem periculoſa eſt, niſi ſimplicitate temperetur. Quocirca Grego. Paſto. curæ cap. 35. & 1. Moral. ſic docet. Elaborare debẽt ſimplices, vt ſimplicitatis bono prudentiam adiungant, quatenùs ſic ſecuritatẽ de ſimplicitate poſſideant, vt circumſpectionem

Gene. 49. *Geneſ. 35.* *Chryſ.* *Rom. 12.* *Eſai. 11.* *Eſai. 11. Simile. Hierem.* *Pſal. 12.* *Ioan. 10.* *Pſal. 43.* *Eſai. 65.* *2. Tim. 3.* *Remigius.* *Gregorius.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

prudentiæ non amittant. Vtrunq;, ſcilicet, ſerpentem & columbam coniunxit: quia videlicet in electorũ cordibus ſimplicitatem columbæ debet aſtutia ſerpentis acuere & accendere, & ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperare, quatenùs, nec ſeducti per prudentiam calleãt, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcãt. Hinc
1.Cor.14. Paulus ait: Nolite pueri effici ſenſibus: ecce prudentiam ſerpentis audiuimus, nunc de ſimplicitate columbæ muniamur. Ideò ſubdit:
Prouer.11. Sed malitia paruuli eſtote. Et Prouerb. 11. dicitur: Simplicitas iuſtorum diriget eos, & iuſtitia ſimplicis dirigit viam eius. Et
Prouer. 7. Prouerb. 7. Cum ſimplicibus ſermocinatio Dei. His habitis, ſciendum eſt, quòd, vt patet Geneſ. 3. ſerpens dicitur callidior cæteris animantibus, & ſecundùm Hebræos prudentiſsima: quam calliditatem (vt docet
Ariſtot. Ariſtoteles) habet ſerpens ex quodam humido ſubtili, quod etiam prolongabile eſt in longum, quare longiores ſunt ſerpentes cæteris animalibus. Inter alia autem in quibus ſerpẽtis calliditas agnoſcitur, hæc duo ſunt, quòd totum corpus exponit ictibus, vt caput defendat, vel in foueam, vel in terram abſcondat. Item, habet venenum paratum in gutture, vt illud cùm opus fuerit, in hominem, vel in aliud animal euomat. Præcipit ergo hic Chriſtus Dominus, & prudentiam ſerpentinam, & ſimplicitatem columbinam, vt per prudentiam diſcipuli ſui caueant aliorum læſiones & inſidias, & per ſimplicitatem non lædant dùm læduntur, nec malum malo rependant: & rurſùm, vt per prudentiam captent opportunitatem alios lucrifaciendi & pertrahendi ad veritatem, per ſimplicitatem verò id agant ſine omni magno dolo. Hic in ſuma eſt huius ſententiæ ſenſus germanus. Nunc hæc pau-
Moralitas lò latiùs extendamus: Caput noſtrum Chriſtus eſt, vt pluries Paulus docet: columbina ac Chriſtiana prudentia id docet, vt omnia noſtra propter Chriſtum ictibus perſequutorum exponamus. Fides etiam Chriſti dicitur caput: quoniam Fides initium eſt totius Chriſtianæ religionis, ſecundùm illud
Hebr.11. Pauli: Accedentem ad Deum oportet credere primum. Oppetenda igitur prius eſt mors & membra omnia aculeis ſeuiſsimis exponenda, quàm Fides in vobis periclitetur. Et vtraque hæc expoſitio eſt Diui
Auguſt. Auguſtini lib. 2. de doctrina Chriſtiana. cap. 16. Oportet etiam, & opportunitatem quærere, qua aptiùs verba diuina in aures audientium effundant vt illis proſint: quemadmodùm ſerpens virus in gutture ſeruat, vt illud opportunè euomat. Verba Dei ſemper parata debet habere verus Chriſti prædicator, vt cũ ſeſe opportuna obtulerit occaſio illa effundat, quæ venenum ſunt adinterimenda peccata, ſecundùm illam Apo-
1.Pet.3. ſtoli ſententiam: Parati ſemper rationem reddere de ea quæ in vobis eſt fide, & ſpe. Vt ſic ſimilis ſit homini patrisfamilias, qui
Matth.13. profert de theſauro ſuo noua & vetera. Et Apocalyp. 8. legitur, quòd ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas, parauerunt ſe
Apoc. 8. vt tuba canerent: quoniam prædicatores, qui tuba Dei ſunt, ſic oportet eſſe paratos, cùm ſeſe neceſsitas obtulerit. Et de Iuſto
Pſal.1. dicitur, quòd fructum ſum dabit in tempore ſuo. E contrà autem de inſipiente dicitur. Ex ore ſtulti reprobabitur parabola:
Eccleſ.20. quia non dicit illam in tempore ſuo. *Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes.* Serpens ne
Simile. audiat voces incantãtium, cauda ſua vnam occludit aurem, & alteram ſub terra abſcondit, ne incantatoris verba ad eius aures penetrent. Sic verus Dei cultor, ne præſtrigiatoris mundi verba audiat, & ne Sirenarum cantus aures ſuas demulceant, cauda vnam aurem, & terra alteram occludit. Cauda extremum eſt animalis, & ſignificat extremum mortis diem. Igitur per mortis cõſiderationem declinabit ab amore mundi, nec eius mendacia audiet: nam maxima philoſophia eſt (ait Plato) aſsidua conſide-
Plato. ratio mortis. Et Eccleſ. 7. dicitur: Memo-
Eccleſ. 7. rare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis. Aliam ſub terra abſcondat, ſe eſſe puluerem ac terrã conſideret, memineritque, quòd puluis ſit & in puluerem ſit reuerſurus, & ſic veluti ſtercora omnia hæc caudã arbitrabitur. Sic enim Pſalm. 57. dicitur:
Pſal.57. Furor illius ſecundùm ſimilitudinẽ ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocẽ incantantium, & venefici incantantis ſapienter.

Sed quoniam ex his verbis Cabaliſtæ colligunt eſſe vim naturalem in aliquibus verbis, & potentiam ad coercenda aliqua animalia, operæpretium duxi ſtudioſorum gratia non nihil in hac re immorari. Aiunt ergo. Ex hoc teſtimonio probo, quòd ſit potentia incantandi ſerpentes in verbis: nam ſi hæc potentia & vis non eſſet naturalis, non eam naturaliter agnoſceret ſerpens, nec ſe inſtinctu naturali muniret aduerſùs illa obturando aures ſuas: nam aduer-

aduerſùs noxas quæ naturales non ſunt, non armauit natura belluas, nec dedit inſtinctum vt illas effugerent: quod confirma
Hierem.8. tur Hierem. cap. 8. vbi dicit: Ecce ego mittã vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio. Videtur enim comminatio hæc innuere alijs ſerpentibus eſſe incantationes. Quam ſententiam videtur iuuare authoritas Eccleſiæ, quæ iubet exorciſtas vti cõceptis verbis, quaſi illis dæmones fugandi virtus quædam præcipua inſit. Quo etiam ſpe
Marc.vlt. ctare arbitrabitur quis illud Euangelij, In nomine meo dæmonia eijcient, quaſi ipſa nominis Ieſu prolatio efficaciam habeat ingenitam contra dæmones.

Zoroaſter. Zoroaſter Magiæ pater Rex Bactrianorum. Niſi contemporaneus & alij, qui naturalem eſſe ſuam Magiam contendunt, qui inter Hebræos dicuntur Cabaliſtæ, qui ſuam doctrinam iactant à ſecretioribus Dei reuelationibus fuiſſe deriuatam, id aſſerũt, naturalẽ eſſe vim aliquib⁹ verbis ad patrãda
Plinius. miraculoſa & prodigioſa opera: nam, vt Plinius, ex Atali ſententia narrat, prolata hac voce (Duo) viſus ſcorpio prohibetur ne vibrare ictus poſsit: ſicque, vt ait Poëta.

Verſus. *Frigidus in campis cantando rũpitur anguis.*

Verumtamen falſa hæc omnia, atque fictitia ſunt (& præterquàm quòd ab Eccleſia tales artes damnantur, vt patet in toto titulo de Sortilegis) ratio naturalis etiam ad id cogit. Quoniam nihil eſt commune verbis ipſis cũ rebus, nec verba ſunt aliud quã ita diuerberatus aër: nec alia cauſa eſt quare hæc verba has res, illa illas ſignificẽt, quã ex placito aut voluntate hominum profecta cõſuetudo. Quæ ergò vis à natura ineſſe poterit rebus fictitijs ac variabilibus, qualia ſunt verba? Nam ſicut per linguam, ita & per alia ſigna poſſent inter ſe homines conuenire, quibus inuicem ſuos conceptus exprimerent, nempè per digitorum motionem: ſicut noſtris ſeculis agnouimus monachum quendam inſtituti Diui Benedicti dictũ fratrẽ Petrũ Pontium, qui digitorum motu cum mutis à natiuitate loquebatur, imò & hac arte muros illos Comitis ſtabilis fratres quos ſecum habebat docebat loqui, non alia arte quàm docens primùm ſcribere res ipſas digito indicando, quæ caracteribus illis ſignificarentur, deinde ad motus linguæ qui caracteribus reſponderent prouocando. Itaque vt audientibus à loquela, ita auribus captis rectius incipitur ab ſcriptura. Neutrum igitur habet neceſsitatem naturalem. Verum eſt, linguã accommodatiſsimum inſtrumentem eſſe à natura ad exprimendos mentis conceptus, ob illam mirabilem nobiliratem, & quia in ipſa via ſpirit⁹ poſita, eius diuerberatione ſonus edit multiplices auditui hominis, etiam è longè occurrenti. Quòd & ex ipſa natura linguæ capi poteſt: nam eſt mobilis ac ſubſtantia viſibilis, multis ad radicem muſculis prædita, ſuperpoſita laringeni, ſeu gutturi, ſuppoſita palato, circumſepta dentibus, vt ſpiratum per laryngeni aërem excipiens, & ad palatum & dentes multifariam allidens, poſſet multiplices edere ſonitus, quibus pro ſuo arbitrio poſsit homo hominì ſuas exprimere cogitationes. Igitur nulla ratione naturali conſtare poteſt, quòd verba aut caracteres poſsint morbum inferre, aut ſanitatem aut aliud quippiam efficere, quæ ad libitũ ſunt adinuenta. Quòd ſi quædam nomina Hebræa in ſacris Hymnis retinentur incõmutata, id quidem nõ fit quòd Deus Sabbaoth, verbi gratia, maius quippiam ſit quam De⁹ exercitum, ſed, vt Plinij vtar verbis, exter-
Plinius. na & ineffabilia verba audientium animos magis mouent ſemper, quid aliud immenſum expectantes ac dignum Deo mouendo: nam certè neſcio quid magni concipit animus, cùm hæc inuſitata verba vel profert, vel audit, quod in vſitatis non ſentit. Quare etiam ex Græcis quædam verba remanſerunt in Latina Eccleſia, qualia ſunt, Khirieeleyſon, Otheos, Athanatos, Eſchiros, Agios & alia ſimilia, quæ ad deuotionem excitandam remanſerunt. Irriſoria igitur ſunt in-
Plinius. cantatorum verba: quæ etiam irridet Plini⁹, & Dominus iuſtiſsimè in Lege veteri, has incantationes ac auguria prohibuit. ¶ Reſtat ergò vt ad eorum argumenta reſpõdeamus, præcipuè ad illud quod ex Pſal. 57. citatum eſt. Dicendum quippe cenſeo, quòd Sacra Scriptura ad componendos hominum mores ex ipſiſsimis rebus, quæ apud illos circunferuntur ſimilitudines ſumit, vt melius ab hominibus intelligatur: & quoniam tunc inter homines fabella hæc circunferebatur, quòd ſerpens ad incantationes vitandas obturaret aures ſuas, ab illo exemplo, quòd vulgò ferebatur eos docere intendit Spiritus ſanctus, ſacræ Scripturæ Author
Æſopus. quem morem tenuerũt Æſopus, & Cypri⁹, & Lybicus, & alij multi Philoſophi & Poëtæ inter antiquos: inter iuniores verò omnes qui Emblemmata ſcripſerunt, & multa quæ ab illis ad componẽdos mores hominũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

confícta sunt, incautè sucepta sunt à posteris quasi simpliciter, & absque vlla figura dicerentur. Veluti Æsopus narrat, quoniã Castoris genitalia medicinalia sunt, & propter hoc à venatoribus insequitur, cum captum se irritimet, genitalia dentibus præscindit, & in insequentes proijcit, & sic incolumis euadit. Hoc confinxit Æsopus, vt doceret nos propter euitanda maiora, incommoda minora esse subeunda, & ne in peccatum labamur, etiam voluptuosa & delectabilia ascindenda sunt, & merces in mare proijciendas, vt animæ saluæ fiant: & tamen multi quasi veram historiam referunt cùm fabula sit. Sic Propheta Dauid illam fabulam de serpente quæ vulgò circunferebatur, adduxit ad arguendum eos, qui verba sacra audire recusant, & obturant aures suas ne audiant legem, vt Iudæi fecerunt ad verba Christi & Apostolorum eius. Poterit etiam dici quòd licèt verba ex se non habeãt virtutem contra serpentes, tamen si se in illis immiscet dæmon, poterit in serpentem agere, vt potè cui corporalia subsunt (nisi Dei potentia obstet) & motus illos in illa excitare. Cæterum verba quibus vtitur Ecclesia in exorcismis, verè virtutem habent ad expellendos dæmones: quoniam hanc potestatem reliquit Dominus Ecclesiæ suæ, & illã illis verbis applicat ipsa. Sic eim & Ionathã ad Sichimitas vsus est alia fabula, qua illos ad se recipiendum compulit. Estote ergo hac similitudine, & vos prudentes. Præterea serpens acutissimi visus est, & radicibus ruthæ & fœniculi vtitur ad eam conseruandam: quoniam debemus à longè prospicere, & quæ ventura sunt prouidere: qui enim improuidi sunt his assimilantur, qui te nuissimi sunt visus, nec vident nisi ea quæ propè sunt: acutioris autem, visus, etiam quæ longè sunt vident. Homines mundani tenuissimi visus sunt, & duntaxat præsentia, & temporalia cernunt, nihil curantes de his quæ futura vita accidere debent: Cæterùm iusti prudentia serpentum vigent, qui ea quæ longè sunt vident atque aquilinis oculis aspiciunt, de qua dicitur, quòd oculi eius de longè prospiciunt escam. Vndè hanc prouidentiam suo populo precabatur Moyses cùm dicebat: Vtinam saperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent. Et Ecclesiastes 4. dicitur. Melior est puer pauper & sapiens, Rege sene & stulto, qui nescit prouidere in posterum. Hic enim assimilatur illi quem alter seducit dicens: Veni mecum & ducam te per viam amplam, & viridem, arboribus consitam atque fructetis; & tamen ipse non interrogat ad quem terminum via illa producat: ducit enim ad præcipitia & periculosa loca. Talis erat iuuenis ille vecors, quem seducens mulier aliena dicebat: Intexui funibus lectulum meum, straui tapetibus pictis ex Ægypto, aspersi cubile meum myrrha, & oleo, & cinamomo. Veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens: & ignorat quòd ad vincula stultus trahatur donec trasfigat sagitta iecur eius. E contra prudens qui à longè etiam prospicit, de terminò interrogat: qui si periculosus sit, etiã si via ampla ac delectabilis sit, abhorret ab ea: at si finis vtilis sit, etiam si via aspera apparet, non eam abhorret sed sequitur: & quia finis malorum est interitus, etiamsi per voluptates carnis ad eum pergant, imprudentes sunt. E contra boni sapientes dicuntur, quoniam etsi per tentationes & asperitates vitę iter agant: tamen quia terminus vita æterna est, non refugiunt sed amplectuntur eas. Sed aduertendum est, quòd est quædam prudentia carnis mundana, & diabolica, de qua Apostolus Iacobus dicit: Non est illa prudentia de sursum, sed terrena, animalis, diabolica, quam iustus ingenuè fatetur se eam non habere, cùm dicit: Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Hominum dicit, non Dei, hæc enim illum semper comitata est. De hac etiam Paulus dicit esse stultitiam, & mortem, quia mors declarat eam fuisse stultitiam: vt in Alexandro Magno, qui fuit tonitruum mundi, patet. Hic enim post mortem coopertus fuit auro, & tres Philosophi accedentes, hæc in eum dicteria, quasi irridentes iactauerunt. Vnus dixit: Ecce cui non sufficiebat totus hic mundus, nunc tribus brachijs est contentus. Alius, Ecce, ait, qui omne aurum mundi sub sua potestate continebat, nunc continetur ab auro. Tertius dixit: Ecce quem sequebatur totus mundus, nunc est vilissimus ab omnibus despectus. Estote ergò prudentes sicut serpentes. Serpens prudentia sua iuuenescit: nam per rimulas petrę transiens, antiqua pelle seexuit vt noua induatur. Sic nos debemus exuere veterem hominem cum actibus suis, & nouum

Iob.39. *Deut.32.* *Eccles.4.* *Similis.* *Prouer.7.* *Iacob.3.* *Prouer.30.* *1.Cor.3.* *Roma.8.* *Alexan. mag.* *Simile.*

uum induere, qui secundùm Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Hoc autem fit si ingrediamur rimulas petræ, hoc est, vulnera Christi per fidem & compassionem. Aristo. 8. animal. cap. 11. hoc de serpẽtibus dicit. *Estote prudentes, &c.* Remigius in Matthæum sic ait: Pulchrè etiam Dominus prædicatorum prudentiam serpentibus cõparat, quasi per Anthithesim, ac si dicat. Quia hostis callidus fuit ad decipiendum, vos quoque prudentes estote ad detegendũ & repellendum illius insidias. Ille laudauit lignum prohibitum, vos laudate Crucis virtutem: ille ambigua propositione primam mulierẽ decepit, vos autem prudẽtes estote & subtili consideratione & resolutione pensate omnia, probate spiritus si ex Deo sint, quod bonum est tenete, abomni specie mali abstinete vos. Et hanc astutiam cõmẽdat Paulus dicens: Videte fratres quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tẽpus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit volũtas Dei. Nam & serpens omnium animaliũ callidissimus nũcupatur, ita & vos contra vafram & astutam mundi prudentiam prudentes esse necesse est, ne quid præter voluntatem & gloriam Dei admittatis & sicut serpens magna cautione sibi consulit, ita & vos vobis prospicite, ne quid vestræ saluti dispendium fiat. *Estote prudentes, &c.* Astutia serpẽtis hic in bono cõmendat, ppter rationes dictas, & tales qui sic imitantur serpentis astutiam, significantur per serpentem Moysi, qui deuorauit serpentes Magorum: quia astutia spiritus deuorat astutiam, & sapientiam mundi. Psalm. 106. Omnis sapientia eorum deuorata est, &, 1. Cor. 7. Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentium reprobabo. Obserua. Serpens multum timet hominem nudum: & mali illos qui omnia pro Christo reliquerunt. Genes. 1. dicitur ad primos parentes antequàm haberent vestes. Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestijs terræ. Deponit pellem & non venenum, & tamen homo in ægritudine totus depilatus venenosa vitia non deponit, cùm Ephes. 4. dicatur: Deponite vos, secundùm pristinam conuersationem, veterem hominem. Item caudam non curat, & nos nationi patrem nostram vilissimam, & mortem miserrimam non consideramus, cùm Sapiens dicat: Memorare nouissima tua. Id est, extrema tua, hoc est, ortum & occasum tuum, sicut Sapiens dicebat: Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreno illius qui primus formatus est, &c. Item serpẽs habet oculos à dextris & à sinistris, & non ante: sic nos consideramus aduersa à sinistris, vt caueamus: prospera à dextris, vt ea possideamus: præsentanea tamen animæ nostræ pericula, quæ propter peccata nostra nobis imminent, non videmus: cùm tamen Sapiẽs dicat: Palpebræ tuæ præcedunt gressus tuos. Item, venenum non reputat esse venenum, & nos peccata nostra non reputamus esse aliquid, & irascimur si reprehendamur. Prouerb. 12. Qui odit increpationes, insipiens est. Habet linguam bifurcatam, quæ significat homines bilingues, de quibus Psalm. ait: Acuerunt linguas suas sicut serpentes, Pectore & ventre repit: & nos adhæremus terrenis voluptatibus, secundùm illud Psalm. Adhæsit in terra venter noster: Puluerem terræ lingit. Esai. Serpenti puluis panis eius. Et Psalm. Inimici eius terram lingent. Auibus insidiatur, sic malus homo prædicatoribus. Thren. 1. Expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorsum. Multum timet sputum hominis ieiuni; sic mali correctionem boni hominis sobrij. Eccles. 28. Etsi spueris super illam id est, super malitiam, extinguetur. *Et simplices sicut columbæ* De columbis fertur quòd residentes iuxtà fluenta aquarum, vt in aquis videant vmbram auiũ quæ per aërem volant, quæ si rapaces sunt eas in vmbris agnoscunt, ex quibus quędam prædas suas exercent in terra & non in aëre, quædam in aëre & non in terra. Igitur si ex illis est auis, cuius vmbram in aquis videt, quæ in terra prædantur, ad aëra volitat, & sic effugit vngues eius: si autem ex illis est quæ in aëre rapit aues, in terra submissa manet: Sic anima iusti apud Scripturarum riuos rimatur dæmonum vmbras, quæ sunt tentationes: quòd si ex aere vanitatis procedit, in terra se submittit, considerans se puluerem ac cinerem esse: si autem demissius tentatur ita vt in desperationem videatur labi, tunc alas extendit & ad magnificam Dei misericordiam volitat, & sic effugit dæmonum prędа fieri. *Simplices sicut columbæ.* Albertus in hoc loco sic applicat columbæ proprietates ministro. Osculum, inquit, haberis in verborum dulcedine, felle caret amaritudinis, in hepate appetitionis, gemitũ deuotionis edit pro cantu vanitatis, venustatem conuersationis pro pompa. Iustus secula-

Ephes. 4. *Aristo.* *Remigius.* *Dissimile* *Similia.* *Psal 106.* *1.Cor. 7.* *Gen.1.* *Ephes.4.* *Eccles. 7.* *Prouer.12.* *Psal. 139.* *Psal. 43.* *Esai. 65.* *Psal. 70.* *Thren. 1.* *Eccles.28* *Simile.* *Moralia.* *Albertus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

secularis, simplicitatem conuersationis contra hypocriseos vanitatem, cautelam suæ præteruationis contra raptores & prædatores spirituales. Et alius Doctor sic dicit. Quãdo crescunt pullis plumę fugit masculus in terram salsam, & quod fugit ponit in ore pullorum vt assuescant cibo. Sic boni prædicatores debent esse sal suorum discipulorum. Felle caret, circa fluenta residet, rostro non lędit, cadaueribus non insidet, potiora grana eligit: nam boni prædicatores Scripturas contemplantur, animarum zelo prędicant: non in felle amaritudinis, verbis non lædunt, sed ædificant, à peccatorum cuneis, tanquàm à cadaueribus fugiunt, potiorem & saniorem doctrinam eligunt. Quare de
Esai. 60. eis dicitur Esai. 60. Qui sunt hi qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas, id est, Ecclesias, vt ibi generent pullos spirituales. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Serpens seruat caput, ne conteratur à percutientibus: sic dæmon initia tentationis obseruat ne illis resistatur, donec crescat in malus, & non facilè possit ei resistere. Tu ergò caput ejus (quod ipsa maximè cauet) contere, & obsta principijs, ne mala per longas conualescãt moras. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Hoc est,
Iob. 1. quasi prudentes estote ad intelligendas fraudes, simplices ad ignoscendum iniurias. Iob dictus est simplex & rectus. Simplex colũbina simplicitate, rectus calliditate serpentis: nam Spiritus sanctus in columbæ & ignis specie apparuit, vt ostenderet & simplicitatem, & zelum oportere quòd habeant, qui Spiritu Sancto sunt pleni. *Cauete autem ab hominibus.* In hoc oportet vt sitis prudentes sicut serpentes: quoniam serpens callidè cauet ab hominibus, nam ideò dicitur callidior cæteris animalib⁹. Dico autẽ quòd caueatis, non à dæmonibus, non à lupis, non à serpentibus aut basyliscis, non à leopardis aut tigrib⁹: sed ab hominib⁹: isti quippè sunt lupi, leones, serpentes ac dæmones. Vnde
Chrysost. Chrysostomus hic dicit: Sufficerat dicere, Attendite vobis, sed, addit ab hominibus, quia præ omnibus malis est homo pessimum malum. Vnaquæq; enim bestia vnum, & illi proprium habet malum, homo autem omnia: nam homo per rationem plures potest inuestigare modos nocẽdi, quam sint inter cætera animalia. Taurus habet cornua, aquila vngues, leo brachia, serpentes virus; homo hæc omnia & plura alia: arma enim quę hominum liuor atque vindicta adinuenerunt, hæc omnia superant. Plus ensis scindit, quam vngula laceret, plus lancea penetrat quàm cornua tauri, venenis mille modis nocet, in cibo, in potu, in lecto, in veste, in aspectu, in cartha, vbicũq; voluerint venena propinant. Deniq; ab ipso inferno sulphureum ignem reuocauerunt, quem tormẽtis igneis propellentes, non solùm miseros homines in fauillas redigũt, sed & lapideas turres, sed & castra horribiliter diruunt. *Cauete ergo ab hominibus.* Nam etsi pericula sint in mari, in fluminibus, in itineribus, maiora insunt damna in falsis fratribus. Quini mò, ait Chrysostom. homo malus peior est diabolo: quia diabolus non accedit ad sanctum, sed victus fugit ab eo: sed homo malus iustum adoritur & ligat, & interficit eum: & ideò homo malus membrum & arma est
Idem. diaboli: nam, vt ait Chrysosto. Sicut homo sine armis non potest aliquid cõtra hostes, sic diabolus sine homine nõ potest aliquid contra sanctos. Vnde Ioan. 13. dicitur: Cùm
Ioan. 13. diabolus iã misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Scariothis: tanquàm hoc per seipsum diabolus facere nõ posset, vsus est Iuda, tãquã gladio ac instrumento ad tradẽdũ iustũ. Quod autẽ propter ingenium ac rationis adinuentiones sit peior omnibus animalibus nociuis, Matth. 12. insinuatur
Matth. 12. cùm dicitur: Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Habet enim thesaurum malorum, nonvnum malum duntaxat. Vnde Clemens Alexandrinus in stromatis
Clemens Alexan. Indicus Alexãdr. ait: Rectè ab Indico Alexandro sapiente dictum est, hoc solùm adhuc esse incognitum, quantum malum sit homo: nam (vt Plutarchus notat in libr. de Varijs corporis & animi morbis) etsi multis Camaleon coloribus
Plutarch. opertus sit, non superat tamen illa sua varietate hominum varietatem. Tam fallax est
Prouer. 12. istud animalium genus. Vnde Prouerb. 12. dicitur: Dolus in corde cogitantium mala: intus enim suo ingenio tot fabricant homines mala in corde cuius solus Deus est inspector ac cõscius. Quare Hiere. 9. nos admo
Hierem. 9. net: Vnusquisque se à proximo suo custodiat. *Tradent enim vos in concilijs, & in Synagogis suis flagellabunt vos, & ad Præsides & Reges ducemini propter me in testimonium illis & Gentibus.* In suis concilijs trademini, vt causa vestra examinet, & in Synagogis suis flagellabunt vos: quoniam hic mos erat inter Iudæos, flagellis animaduertere in eos, qui contra legem aliquid moliebãtur: quod
2. Cor. 11. Paulo quinquies contigit. Et inter gentes duce-

ducemini, de tribunali ad tribunalia Regũ, Imperatorum, Proconsulum, vt sententiã mortis accipiatis: hoc autẽ erit propter me: quia à me missi estis, quia legati mei estis. *In testimonium illis & gentibus.* Quod dupliciter potest accipi. Primò simpliciter, vt sit sensus. Hæc vobis contingent, vt ipsis Iudæis & Gentibus pro me testimonium perhibeatis, quòd tantò efficatius erit, quantò plura pro me tuleritis mala. Secundò, sensus esse potest. Hæc vobis contingent, vt sit testimonium contra Iudæos & Gẽtiles, quã ta fuerit eorum durities & incredulitas, qui tot miraculis, beneficijs, tot exemplis lenitatis & patientiæ, tantæ doctrinæ assentiri non voluerunt. *Cùm autem tradent vos, nolite cogitare, quomodò aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.* *Anabaptistæ, & Montanistæ* *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Hoc loco Anabaptistæ, & olim Montanistæ abutebãtur, quasi nihil concionatori aut doctori præmeditandum sit. Sed falsò ex hoc loco id isti colligunt. Primũ, quoniam Christus non loquitur de omni tẽpore, sed de illa hora in qua tradendi sunt in illa pressura, in qua ignoratur quid à iudicibus loqueretur. Tunc enim non oportet ad humanum confugere studium, sed promptam tantùm voluntatem Christo, ac Spiritui sancto offerre. Secundò, quia non simpliciter Dominus vetat quanlibet de defendenda veritate cogitationem aut meditationem, sed solicitam tãtùm anxiam, & trepidantem: nam Græcè non simpliciter dicitur: Nolite cogitare, sed, Ne sitis anxij & soliciti: nam idem verbum ponitur. sicut supra. c. 6. vbi dicit: Quis vestrũ cogitans potest adijcere ad staturam suam: vbi verbum quòd ponitur significat anxiè cogitare. Et vbi Luc. 12. dicitur: Ponite in cordibus vestris non præmeditari, verbum Græcum plus significat, nempè cum cura & anxia solicitudine præcogitare: itaque non cogitationem aut meditationem prohibet, sed solicitudinem. Igitur ne soliciti sitis quid loquamini: nam vt Chrysosto. ait: Qui solicitus est quid loquatur, in sua confidit sapientia: & Prouerb. 12. dicitur: Qui confidit in cogitationibus suis corruet. Quod & Paulus confirmat dicens: Non quòd sumus sufficiẽtes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Et Eccles. 43. Multa dicimus & deficimus in verbis, consummatio sermonum ipse est. Nolite ergò cogitare quomodò, hoc est, de modò dicendi, culta & ornata oratione, vel minus culta: non enim attendit Deus ad ornatum verborũ, secundũ illud Iob. 41. Nõ parcã ei verbis potentibus, & ad deprecandum cõpositis. Et Paul. ait: Sermo meus & prædicatio mea, non fuit in persuasibilibus humanę sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & veritatis. *Aut quid loquamini.* Quasi dicat, Nec de materia sermonis sitis soliciti: nam Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Psalm. 54. sed dic cum Esai. Dñe, vim patior, respondepro me, quid dicã aut quid respondebo? *Dabitur enim vobis in illa hora.* A patre luminum, à quo omne datũ optimum descendit. *Quid loquamini.* In illa hora, ait, quia nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia. Et Iob. 7. dicitur: Visitas eum diluculo, & subitò probas illum. Et hoc adimpletum est Actor. 2. Cùm factus est repentè de cœlo sonus, tanquàm aduenientis spiritus vehementis. Nam & Luc. 21. dicit eis Dominus: Dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri, sicut & Psalm. 32. dicitur: Verbo Domini cæli firmati sunt, id est, Apostoli. Quod in Beato Stephano adimpletum est: nam non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur. Et in Beata Catherina martyre habemus exemplum, cui non poterant oratores resistere. Et Dominus dixit ad Moysen: Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cœcum? Nonne ego? Perge igitur, & ego ero in ore tuo, & docebo quid loquaris. Et Eccles. 15. Sapientiæ Dei adstabit laus, & in ore fideli abundabit. Vnde Chrysostom. sic ait: Ædificator potest præuidere quibus lignis indigeat, sed tu nescis qualis interrogatio futura sit, præsertim cum diabolus in iudicibus loquatur: ita si ex vobis loquamini, secundùm verba respondebitis: si autem ex Spiritu, secundùm cogitatum: quare iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet. Et. 1. Pet. 5. Omnem solicitudinẽ vestram proijcientes in eum: quoniam ipsi cura est vobis. *Quid loquamini.* Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Et Zacha. 1. Dixit ad me Angelus qui loquebatur in me. Nec mirùm si non sitis soliciti de sermone. *Non enim vos estis qui loquimini.* Vndè Hieronym. Vos ad certamen accessistis, sed ego prælior: vos verba traditis, sed ego sum qui loquor. *Sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* veluti in organis, vt ait Glos. Interlinealis, & est modus loquendi: Nam sicut

Matth 6. *Luc. 12.* *Chrysost.* *Prouer. 12.* *2. Cor. 3.* *Eccles. 43.* *Iob. 41.* *1. Cor. 2.* *Psal. 54.* *Iacob. 1.* *Ambros.* *Iob. 7.* *Actor. 2.* *Luc. 21.* *Psal. 32.* *Exod. 4.* *Eccles. 15.* *Chrysost.* *Psal. 45.* *1. Pet. 5.* *Zacha. 1.* *Hieron.* *Interlin.*

organa

Universidad de Deusto
Biblioteca

organa remittunt modulationes ad nutum temperantis; ita homo loquitur ad voluntatem Patris inſpirantis.

D.Thom. Sed aduerte ex D.Thom. in hoc loco, q̃ omnis actio, quæ ex duobus cauſatur, quorum vnum eſt principale agens, ſecundum inſtrumentale, debet denominari à principaliori: itaque cùm Apoſtoli agerent inſtrumentaliter, Spiritus ſanctus principaliter, ideò tota actio videtur denominari à Spiritu ſancto. Videndum interim quòd aliquando Spiritus ita mouet aliquẽ, vt perturbet rationem, aliquandò vt confortet: & hæc ſanè differentia eſt inter motum diaboli & Spiritus ſancti. Homo enim nõ eſt Dominus niſi per rationem qua liber efficitur: inde fit, vt quando ſecundùm rationem non mouetur, motus ille dicatur arreptitius: quãdo autem hic motus cum ratione contingit, tunc à Spiritu ſancto procedere dicitur: motus enim dæmoniacus rationem perturbat. Igitur etſi Apoſtoli à Spiritu ſancto loquerentur, remanebat tamen in eis ratio, nec arreptitij incognita verba fundebant. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filiũ, & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficiẽt, & eritis odio hominibus omnibus propter nomen meum.* Hæc omnia nos ex martyrum hiſtorijs colligere poſſumus. Nam & pater beatæ Barbaræ ſua manu illam iugulauit, & multa ſimilia contigerunt illis: Tam dura quippè fidelium conditio futura eſt, vt etiam ea quæ alijs ſolent eſſe præſidio, futura ſint illis damno. *Euthym.* Euthymius in Matth. ait: Per hos amiciſſimos, alios cognatos & familiares intelligit, qui omnem fauorem, amicitiam, imò & humanitatẽ depoſituri ſunt, *D.Thom.* vteos ſolius Fidei ratione perſequantur: Tãta eſt enim virtus fidei (inquit Tho. in Matthæũ) vt non niſi inter conſortes amicitiam firmam ſortiatur. Et Hieron. hic ait: *Hieron.* Hoc in perſequutionibus crebrò fieri videmus, nec vllus eſt inter eos fidus affectus, quorũ diuerſa eſt fides: ita nulla conuentio futura eſt inter Catholicos & hæreticos, qualemcumque ſibi pacem & conciliationem principes perſuadeant. *Æſopus.* Quis enim agnos lupis conciliauerit, ne fortè, vt eſt in Æſopi Apologo, vt pacis prætextu incautas oues deglubant & deuorent. *Gregorius.* Gregor. etiam in homil. ait: Cæterùm minorem dolorem ingerunt mala, quæ ab extraneis, maiorem quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præſumebamus: quia cum damno corporis mala nos cruciant amiſſę charitatis; ita naturæ leges peruertentur, ſuccedent & omnia contra Deum, proximos, & conſanguineos. Hiere. 9. *Eierem. 9* Vnuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Mich. 7. *Mich. 7* Omnes ſanguini inſidiantur, & vir fratrem ſuum venatur ad mortem. Scribunt & Abelem à fratre occiſum eſſe: quod aſſereret contra Chain iudicium poſt mortem & infernum, ita propter cauſam fidei, frater fratris vitæ inſidiatus eſt. Mich. vlti. *Mich. vlt.* Filius contumeliam facit patri, filia conſurgit aduerſus matrem ſuam, nurus cõtra ſocrum ſuam, & inimici hominis domeſtici eius. Hoc autem ſummum genus infelicitatis eſt, ab illis pati damna, à quibus debebas accipere beneficia, ſecundùm illud Pſalm. *Pſal. 54* Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, & ſi is qui oderat me ſuper me magna loquutus fuiſſet, abſcõdiſſem me forſitã ab eo: tu verò homo vnanimis dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos. Et Pſalm. 40. *Pſalm. 40* Homo pacis meę in quo ſperaui, qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Vnde Chryſoſtom. dicit. Si *Chryſ.* in natura deficit amicitia, quomodò inuenietur extra naturam? Hinc illud Ouidij. *Ouidius*

Filius ante diem patrios inquirit in annos. *Verſus.*

Fratrum quoq; gratia rara eſt. Hinc illud Zacha. Dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum, Non viues quia menda cium loquutus es. Cùm autem dicit in tertia perſona. *Et morte eos afficient*: dat intelligere quòd non de Apoſtolis, ſed de martyribus loquatur. *Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Omnibus dicit, hoc eſt, multis: vel vt ſit diſtributio accommoda pro generibus ſingulorum, id eſt, omni generi hominum, viris ac mulieribus, maioribus, ac minoribus, Græcis, ac barbaris. Vnde Ioann. 15. dicit eis Dominus: Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Si enim de mundo fuiſſetis, mũdus, quod ſuum erat diligeret. Et Iacob. 4. dicitur: Quicumq; voluerit eſſe amicus huius mundi, inimicus Dei conſtituitur. *Qui autem perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit.* In exemplaribus Græcis eſt, Qui ſuſtinuerit. Loquitur enim Dominus de his tribulationibus, quas dicit illos paſſuros, in quibus oportet ſuſtinentiam ſeruare vſq; in finem: nam qui in eis deficit, non ſaluabitur. Itaque oportet perſequutiones pati; quoniam per multas

Zach. 13

Iacob. 4.

Actor. 14

multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, & perſeuerare in eis vſque in finem: id enim vult Dominus apud Lucam cùm ait: In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Hoc eſt, in ſuſtinentia harum paſſionum vſque ad mortem. Sed quoniam de perſeuerantia in quibuſcunque bonis operibus, etiam verificatur hæc ſententia, ideò & de hac eam intelligere vtile erit: *Chryſoſt.* nam vt Chryſoſt. dicit: Aſſueuerunt multi in initio feruentes eſſe, in fine remitti & diſſolui. Quæ vtilitas eſt ſeminum primò floręntium, poſteà autem tabeſcentium? *Hieron.* Hieronym. etiam contra Iouinianum ait: Incipere multorum eſt, perſeuerare paucorum. *Chryſoſto.* Et Chryſoſtom. Semper in Principio delectatio eſt, in fine probatio. Quod propter *Ezech. 9.* Deum fit, æternum eſt, ſicut Deus æternus eſt. Apud Ezechiel. cap 9. dicitur: Omnem ſuper quem videritis Thau, ne occidatis. Thau eſt vltima litera in Alphabeto Hebręo, & habet formam crucis & ſignificat *Leuit. 3.* perſeuerantiam in pœnitentia: & cauda animalis præcipiebatur offerri: quoniam illud eſt ſacrificium ſalutare, quòd durat vſque ad extremum vitæ: id enim ſignificat finem, ait Chryſoſto. *Chryſoſto.* Omnẽ vitam nõ duos *Gen. 37.* aut tres annos. Tunica polymitæ, id eſt, diuerſarum colorum, quam fecit Iacob filio ſuo, quæ ſignificat veſtem diuerſarum virtutum, talaris erat: quoniam vſque ad talos, & extrema vitæ debemus perſeuerare in virtutibus: & veſtis ſacerdotalis dicebatur *Sap. 18.* poderis, id eſt, vſque ad pedes. Nam ſi ceciderit lignum ad Auſtrũ, aut ad Aquilonem, *Eccleſ. 11.* in quocunque loco ceciderit ibi erit. Vnde ſi te in bono occupauerit mors, ſaluus eris, *Hieron.* alioquin peribis: nam, vt ait Hiero. hic: Non cepiſſe ſed perſeueraſſe, virtutis eſt. Et Apo *Apocal. 2* caly. 2. dicitur: Eſto fidelis vſque ad mortẽ, & dabo tibi coronam vitæ: nec qui manum *Luc. 9.* mittit ad aratrum & reſpicit retrò, eſt aptꝰ regno Dei. Sed dices: Nunquid perſeuerantia eſt in præcepto? Reſpondetur quòd ſic. *An perſeuerãtia ſit in præcepto.* Quòd ſi arguas, ergò nullus reprobus habet gratiam in præſenti: quia tranſgreditur perſeuerantiæ præceptum. Reſpondetur, quòd duplex eſt perſeuerantia, vna eſt continuatio in bonis operibus, & ad hanc nullus tenetur: ſed eſt alia perſeuerantia, quæ dicit propoſitum ſeu voluntatem benè agendi, & obediendi diuinis præceptis, & de hac loquimur quòd ſit neceſſaria vſque in finem, ne opere contrario aliquandò ab ea deſciſcere: nam in ora ſacerdotalis veſtis erant *Exod. 39.* malogranata, quæ coronam habent, & ſignificant præmium quod in fine conſiſtit. *Al fin ſe canta la gloria.* Et de hac intelligitur illud nuper citatum, ex Luc. cap. 21. In patien *Luc. 21.* tia veſtra poſſidebitis animas veſtras: Vbi dicit Gloſ. *Gloſ.* Dum nobis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſſidere quod ſumus. Mali quidem corda, id eſt, animas quarum vſum non habent, amiſerunt. Oſeæ. 7. *Oſea. 7.* Ephraim factus eſt quaſi columba ſeducta, non habens cor. Hinc Eſai. 42. dicitur ma- *Eſai. 42.* lis: Redite præuaricatores ad cor, quod, ſcilicet, amiſeratis. Vnde Beda de bono perſe *Beda.* uerantiæ dicit: Perſeuerantia ſola meretur viribus gloriam, coronam virtutibus; prorſus abſque perſeuerantia, nec qui pugnat victoriam, nec victor palmam conſequitur. Vigor virium, virtutum eſt confirmatio, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium: Soror eſt patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, ſanctitatis propugnaculum. Perſeuerantiam tolle, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo: denique, Nõ qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit ſaluus erit. Saul cùm eſſet *1. Reg. 15.* paruulus in oculis ſuis, rex eſt ſuper Iſraël conſtitutus, non perſeuerans in humilitate *Iudic. 16.* regnum amiſit & vitam. Si cautela Sanſo- *1. Reg. 11.* nis, ſi deuotio Salomonis perſeuerantiam retinuiſſent, nec hic ſapientia priuaretur, nec *D. Thom.* ille viribus. Hactenus Beda. Igitur, ſicut D. Thom. docet, multis datur gratia, quibus non datur perſeuerare in ea. Eſt autem tantum donum perſeuerantia in gratia vſq; ad mortem, vt non cadat ſub merito, poſſit tamen precibus impetrari. Hæc D. Thom. in fin. 1.2. *Cum autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliã. Amẽ dico vobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.* Fuga hæc dupliciter intelligi poteſt ſecundùm diuerſas conſiderationes: nã quatenùs per fugam declinantur perſequutiones, doctrina hæc Chriſti, non tam præceptum eſt, quàm permiſsio atque licentia, qua hominum fragilitati videtur conniuere Dominus. Cæterùm quatenus per fugam prædicatio Euangelij indignis ſubtrahitur, vt dignis communicetur, & latè propagetur, iam vim præcepti videtur induere, quod Apoſtolos eisque ſimiles ligat. Et licet in vtraque conſideratione appareat Dominũ hanc doctrinam ſtatuiſſe, tamen magis videtur reſpexiſſe Dominum ad hoc, quòd per fugam aut migrationem de ciuitate in ciuitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem Euangelium extendatur, & in plures disseminetur, & indignis subtractum dignis prædicetur: nam & sequens sententia id videtur insinuare, qua datur intelligi semper locum aliquem inueniri posse in quo prædicetur Euangelium. Deindè non absolutè dicit Dominus, Fugite, sed fugite in aliam ciuitatem, vt in ea, scilicet, prædicetis Euangelium. Sed vt hæc Domini doctrina clarius constet, obseruandum est, quandoque quidem esse illicitam fugam persequutionum propter fidem aut iustitiam, quandoque verò non solùm licitam & laudabilem, sed & præceptam & necessariam: rursum licitam quidem nonnunquam, non tamen multum laudabilem aut necessariam. Nam si ex fuga alicuius aliqui grauiter scandalizarentur, iustitia opprimeretur, oues periclitarentur, & veritatis authoritas minueretur, aut sacramentorum administratio dimitteretur, iam tunc peccatum mortale esset fugere. Quandò verò nullum tale periculum timetur, & qui fugit est vir probus, doctus, præsenti necessitati Ecclesiæ maximè accommodus, & qui sufficientem vicarium relinquit, & in alias ciuitates ad quas fugit potest vtilis esse, iam necessaria est eius fuga: nam & hoc modò fugit è Damasco
2. Cor. 11. Paulus, dimissus per sportam è muro ciuitatis. Idem sentiendum de eo qui fugit, tantùm vt det locum iræ, & saluti alterius
Versus. consulat. Nam, vt Philosophus docet.

Dum fervor in cursu est, currenti cede furori.

3. Reg. 29. & 31. Sic enim & Iacob fugit Esau, & Laba, & Dauid Saulem: & Helias Iezabelem. Cùm
Genes. 29. autem quis fugit ex solo timore ruinæ propter propriam infirmitatem, licitè quidem fugit, quamuis vt in plurimum infirmitatem aliquam denotet. Proinde non est
Tertul. audiendus Tertullianus in Lib. de Fuga, in persequutione, in quo docet nullo modò licere fugam, sed fortiter pro Christo moriendum esse: quem tamen taxat Diuus
Hieron. Hieronymus in libro de Ecclesiastis. Scriptura, dicens: Nominatim aduersùs Ecclesiam id asseruisse Tertullianum, cùm constet Christianos in persequutionibus posse fugere. *Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat Filius hominis.* Hæc sententia difficilis est, quam Chry-
Chrysost. Hieron. sostomus, & Hieronymus intelligunt, de prima missione qua tunc Apostoli mittebantur ad prædicandum. Sed tamen cùm post Ascensionem constet, Apostolos de vna in aliam ciuitatem fugisse, etiam ad secundam legationem post Christi abscessum referenda sunt, præcipuè cùm ponantur inter alia præcepta, quæ eis Dominus pro secunda legatione indicit. Vndè Diuus Augustinus, & alij sic intelligunt, sicut & quod sequitur. *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* Hilarius ergò intelligit sig- *Hilarius.*
nificari, ideò semper fugiendum de vna ciuitate in aliam, quòd ciuitates Israël, hoc est, populus Israeliticus, non sit perficiendus in fide, nisi postquam plenitudo Gentium intrauerit, & iam adsit tempus secundi Aduentus Domini. Vnde, Consummare, pro perficere accipitur, & aduerbium, Donec, in tota sua significatione, vsque ad secundum Christi Aduentum. Rupertus *Rupertus.*
verò, qui etiam hic de secundo Aduentu intelligit, ciuitates Israël accipit, non tantùm pro ciuitatibus Israël carnalibus, sed pro omnibus ciuitatibus fidelium, qui tunc Israël spiritualis erunt: Nam cùm Dominus solis ciuitatibus Israël dixerit prædicandum, & de vna in aliam fugiendum, poterant dicere Apostoli: Si ab omnibus expellemur, in quam domum fugiendum erit? Cui tacitæ obiectioni respondit Dominus, vsque ad diem iudicij semper fore aliquas ciuitates Israël, ad quas confugere possint, nec prius eos ciuitates omnes Israël perambulaturos, quàm iam aduenerit tempus iudicij: oportet enim *Mich. 24. Chrys.*
Euangelium prædicari in vniuerso orbe, & tunc veniet consummatio. Chrysostomus tamen accipit verbum, Consummare, pro hoc, quòd est perambulare omnes ciuitates Israël, & Donec, pro hoc quod est antequam, id est, Non consummabitis ciuitates Israël, antequam veniat Filius hominis. Vt si diceres (ait Titelma- *Titelmo. Simile.*
nus) homini cui multos cibos in mensa ponis, non consummabis omnia hæc fercula, donec satieris ad nauseam, pro eo quòd est dicere, Prius vsque ad nauseam satiaberis, quam omnia hæc fercula consumas. Igitur, Chrysostomus sumendo in his sensibus has dictiones, sic *Chrysost.*
hanc sententiam explicat, & interpretatur. Non poteritis Palestinam prius circuire, quàm ego ad vos veniam. Id est dicere: Ego prius ad vos veniam, vobisque adero vos consolaturus & adiuturos, quàm omnes ciuitates Israël peragraueritis. Et hoc ne timerent aliquandò eos defuturas ciuitates Israël ad fugiendum, ad quas solas

tunc

tunc mittebantur. Hæc interpretatio simplicior & aptior huic loco videtur: licet videatur obstare, quòd postea reuersi discipuli dicuntur conuenisse ad Iesum,
Caieta. non autem Iesus venisse ad eos. Vnde Caietanus, quod dicitur de Aduentu Filij hominis, intelligit de aduentu eius ad Apostolos post Resurrectionem, vt sit sensus: Non perfectè circumibitis omnes ciuitates Israël, nisi cum rursus venero ad
Ioann. 14 vos immortalis. De quo aduentu apud Ioannem dicitur: Non vos relinquam orphanos, vado & venio ad vos. Et certè hi duo sensus tàm Chrysostomi quàm Caietani simpliciores apparent: quibus con-
Vatablus. sonant verba Græca, quæ secundùm Vatablum sic dicunt: Non absolueritis, quin
Anselm. Caieta. ego vos subsequar. Anselmus cum Caietano explicat hunc locum & addit. Nolite putare Iudæos in hac prima missione labori vestro non sufficere: quia certè in eis satis restabit vobis opus vsque ad aliam missionem, quandò mittam vos ad Gen-
Marci. 16. tes, quod erit post Resurrectionem, cùi eis præcipitur: Ite prædicate Euangelium omni creaturæ. Cui videtur etiam consonare quod Lucæ. 10. dicitur de Septua-
Luc. 10. ginta duobus, quod misit eos binos ante faciem suam, in omnem ciuitatem & locum quò erat ipse venturus. Ac si eis diceret: Nolite timere quod vobis defficiant ciuitates ad fugiendum: nam antequam eas finiatis ego vobis adero immortalis & mittam ad Gentes. Vel ego subsequar vos consolaturus vos. Elige ex eis sensibus illumqui tibi plus arridet.

Hieronymus & Anselmus sic spiritua-
Hieron. Ansel. Moralitas liter hanc sententiam intelligunt. Cùm persequuti vos fuerint hæretici, vel Iudæi in vna ciuitate, in vno Scripturarum libro vel testimonio, fugiamus ad aliam ciuitatem, id est, ad aliud testimonium: vel ad alias ciuitates, id est, ad alia volumina. Quantumuis contentiosus fuerit persequu-
Ecbr. 3. tor, antè præsidiù Saluatoris aduenietquã aduersarijs victoria concedatur. Vel hæc fuga de ciuitate in ciuitatẽ, ostendit nos nõ habere hîc manentẽ ciuitatẽ, sed esse peregrinos & hospites super terram. *Non est discipulus super magistrũ, nec seruus super dominũ suũ. Sufficit discipulo si sit sicut magister eius, & seruo sicut dns eius. Si patrẽfamilias Beelzebub vocauerũt, quãto magis domesticos eius?* Postquã Apostolis præcepta indixit, quę in prædicatione Euangelij seruare de-
berẽt, & prædixit mala quę consequutura erãt eorũ legationẽ, nũc eos confortat exhortãdo, vt sustineãt mala quæ eis immine re debeãt. Et quoniã duo sunt genera malorũ magis horribilia, nẽpe ea quę aduersantur honori & vitæ, quæ sunt bona plus ab hominibus amabilia, timorẽ horũ malorũ ab eis excutere nititur exẽplo sui, triplici cõparatione adiecta interse & Apostolos. Prima est, quia ipse Magister, illi discipuli. Secũda, quia ipse dñs, illi serui. Tertia, quia ipse paterfamilias, illi domestici. Quas tñ modestè profert nõ dicẽdo se dñũ & illos seruos, sed in prima persona. *Nõ est discipulus super magistrũ.* Vt cũ viderint ipsum Dominũ flagellatũ, crucifixũ & occisum, non timeant discipuli & seruũ. *Nã si patrẽfamiliàs Beelzebub vocauerũt, quãto magis domesticos eius.* Tacet modò ea quę in corpore deberet pati, & ad ea quę in honorẽ perpeti deberet, se trãsfert. Ac si diceret: Si me patrẽfamiliàs tãto dedecore dehonestauerunt, vt me dicerẽt incantatorem, magum, in Beelzebub eijcientẽ dęmonia, quãtò magis vos infamabũt? Et verè prædicit Dns q̃ rei probauit euẽtus: quoniã tanquãmagi ac præstrigiatores habiti sunt Christiani, vt in historijs martyrũ patet. *Si patrẽfamiliàs Beelzebub vocauerũt.* Albertus Magnus *Albertus Magnus.*
in Matth. tria hæc Christi nomina cõfert, quòd sit Magister, Dominus, & Paterfamilias, quòdq; nos simus discipuli, serui, do- *Moralitas*
mestici. Secundũ illuminationẽ mẽtis Magister est. Vos vocatis me Magister & Dominus, & bene dicitis, sum etenim. Secun- *Ioann. 13.*
dũ obedientiam operis Dominus est: Si ego Dominus, vbi est timor meus. Secundùm *Malach. 1*
præeminentiam generis Pater, secundùm quod nos ipsius genus sumus. Nos autem secundùm doctrinam veritatis eius sumus discipuli. Vnde à principio nascentis Ecclesiæ, Christiani, discipuli vocabantur.

Secundùm coertionem potestatis sumus *Ad Ro. 13.*
serui. Paulus seruus Iesu Christi: secundùm bonitatem aũt similationis & originis sumus domestici. Estis ciues Sanctorum & dome- *Ephes. 2.*
stici eius. Porrò familia illius Ecclesia est, cuius & ille Pater est: non quòd, vt volebat Praxeas, teste Tertulliano cõtra eundem, *Tertul.*
idem sit Pater qui & Filius, siquidem Christus non in ratione diuinæ relationis seu personæ dicitur Pater, sed in comparatione ad nos. Filius est Patris æterni, sed Pater noster est: quia nos creauit, reformauit, in semetipso pascit, & paterno amore di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligit. Regnabit in domo Iacob, ait Angelus, Luc. 2. Domus enim Iacob Ecclesia est: quam ille regit & moderatur, vt paterfamilias. *Beelzebub.* Obserua. Bel pater Nini condidit Niniuem, cui idolum à filio statutum Bel dictum est, à quo Gentes idola Bel Babylonij, Baal Palestini, Belphegor, Moabitæ vocauerunt, quòd Iudæi inderisionem, Beelzebub, hoc est, virum, magistrum seu dominum muscarum dixerunt: propter muscas quæ in cruore immolatitij sanguinis insederunt, & hîc erat Deus Acharon vna ex ciuitatibus Philisthinorum, & hunc dæmonem Iudæi Christo attribuerunt tanquàm in eo signa faceret. Quòd certè solatium mihi non minimum est, cùm propter veritatem aliquid pati necesse esse video. Aduertere quippe debent omnes verbi Dei prædicatores, quòd non solùm apud infideles vel hæreticos pati debent opprobria propter verbum Dei, verùmetiam apud ipsosmet Christianos, qui quantumuis Christo Domino credant, eiusque amplectantur veritatem, tamen si ipsos veritas sua tantillum vulnerat, aut tangit, fumigabunt certè sicut montes: nam vt Diuus Augustinus in suis confessionibus docet, licet homines ament veritatem, non tamen quando ipsos prodit. Ait enim: Diligunt eam lucentem, odio habent eam re darguentem: diligunt eam cùm se prodit, odio habent eam cùm ipsos prodit. Quare statim conuitia, improperia, dicteria, falsa testimonia contra prædicatorem iaculant, & ab hac ciuitate facient illum fugere in aliam: prælatum suum adibunt, epistolas ad Prouincialem mittunt, quibus eum perterreant, ne talem fratrem in illa ciuitate patiatur habitare, ni velit aliquod magnum accidere malum: quoniam liberè & parum prudenter in concionibus se habet. Tunc ego cùm huiusmodi res mihi accidit (non enim semel talia mihi contigerunt) hæc verba ex sinu profero, mihique & alijs prædico. *Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Si me persequuti sunt & vos persequentur.* Satis mihi est si sim sicut Magister ac Dominus meus, & sic nihil vereor, nec eorum ira perterritus Euangelicas veritates tacebo, sed quod infert Dominus facio. *Ne ergo timueritis eos.* Nam sicut dicit Aristoteles: Mors pro virtute illata eligibilior est, forti quâ

Luc.2.

Not.4.

August.

Aristo.

salus. Et Esaiæ. 8. dicitur: Timorem autem eorum ne timueritis, Dominum autem sanctificate in cordibus vestris. Et capit. 51. Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. Et 1. Machabæorum. 2. A verbis viri peccatoris ne timueritis, cuius gloria stercus & vermis est. Hodie extollitur, & cras non inuenietur: quia conuersus est in terram. Et rursus Esai. cap. 51. Quis tu, vt timeas ab homine mortali, qui quasi fœnum ita arescit? *Nihil enim est opertum quòd non reuelabitur, nec occultum quod non sciatur.* Discipulos roborare in tribulationibus missus est Dominus exemplo sui, nunc eos confortat ex hoc quòd in finali Iudicio veritas pateret: nam & eorum inocentia & aduersariorum nequitia in omnium oculis manifesta erit. Nam in illo die omne in hoc mundo opertum detegetur, & omne in hoc mundo occultum scietur, ac per hoc redibit honor ac gloria vestra cum confusione persequutorum vestrorum. Vnde Hieronymus hic ait: Sensus est. Nolite timere persequutorum sæuitiam, nec æmulemini simulatores: quia veniet dies Iudicij in quo & vestra virtus & eorum nequitia demonstrabitur. Ideò quippè dicitur, quòd veritas est filia temporis: nam saltem in illo die in lucem coram omnibus prodier. Vndè aliqui hoc ꝙ dicit: Nihil opertum quòd non reueletur, ad bonosne ferunt: & illud, Occultum quod nõ scietur, ad malos, vt dicit Glos. Interlinealis. Et potest opertum referri ad cogitationes, & Nec occultũ, ad opera, vt Paulus videtur dicere: Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Et Psalm. 75. Cogitatio hominis confitebitur tibi. Et Malachiæ vltimo dicitur: Dies Domini non relinquet in eis radicem nec germen. Per radicem, cogitatio, à qua velut à radice procedit germen operis, intelligitur: vt sit sensus, quòd nec cogitationem nec opus impunita relinquet Dominus in illo die. Et Danielis. 7. dicitur: Iudicium sedit, & libri aperti sunt: Tunc enim legentur scripta malorum, sicut modo in actibus publicis Inquisitores faciunt, & relator erit propria conscientia. *Nihil opertum quòd non reuelabitur, nec occultum quod non scietur.* Opertum, ait Albertus hic,

Esai.28.

Esai.51.

1.Mach.2.

Esai. 51.

Hieron.

Interlin.

1. Cor. 4.

Psalm.75

Malac.vl.

Daniel.7

Albertus

hîc, est quod alio tegente absconditur: occultum autem quod latet per se ipsum, & hæc duo veritatis manifestationem impediunt. Sensus carnalis est primum: nam quasi tegumentum impedit ne veritas pateat: secundum autem est altitudo ipsa mysteriorum, quæ nostræ mentis aciem multum superat: est quippè ad illa intellectus noster, sicut in Psalmo dicitur: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est & non potero ad eam. In die Iudicij hæc impedimenta auferentur: nam anima exuta à carnalibus sensibus, in se ipsam perspicietveritatem, ablatosensuum velamine, & in omnibus veritas vincet sua fortitudine, seseque omnibus insinuabit: nam & Paulus dicit, auferendum esse velamen aliquandò à cordibus. Et 2. Esdræ. 4. Quòd veritas super omnia vincit: & Sophoniæ. 1. dicit Deus: Scrutabor Hierusalem in lucernis: quia illuminabit tunc tenebras nostras, vt nihil in tenebris maneat absconditum. Igitur, ait Dominus, confidite quia quod modò opertum est, & ideò verecundum, in die Iudicij erit omnibus honore dignissimum: nam & Paul. dicit, Quòd si opertum est Euangelium nostrum, in his qui pereunt opertum est, in quibus Deus huius seculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat in eis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei inuisibilis. Et similiter intelligendum est quod sequitur. Et *occultum quod non scietur.* Quia quod modò in profunditate mysterij est occultum, post modicum dato Spiritu sancto multis erit manifestum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei, vt dicitur. 1. Corint. 2. Et tandem in Iudicio extremo splendebit Euãgelij gloria, quę modò ignorata confusio reputatur: tunc enim dicent & impij: Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniant, & finem illorum sine honore: ecce quomodò computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est: ergo ne timeatis, sed potius: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Iam ex hac ratione etiam discipulorum animos roborat: nam possent pessimi homines Christi discipulis imponere, quòd occultè doceant atque tanquàm malè agentes aut docentes fugiant lucem: ad quod hic respondet Dominus. Nè timeatis eos: non enim poterunt dicere vestram doctrinam esse suspectam, eò quòd occultè doceatur: Nam vobis mando, vt si quid seorsum vobis solisdixi, palàm omnibus annũcietis: nihil enim quantumuis secretè Dominus discipulos suos docuit, quod non voluerit omnibus palàm fieri suo tempore: & ideò potuit Dominus dicere: Ego in occulto loquutus sum nihil: nam & si quid seorsum discipulos meos docui, modò tamen volui vt suo tempore omnibus annuncient atque manifestent. Adeò enim clara nitidaque doctrina Euangelica est, vt non oporteat eam erubescere, sed absque rubore vllo omnibus illam prædicare. Sic enim & Paulus dicebat: Non erubesco Euangelium, virtus enim Dei est in salutem omni credenti: In his autem loquutionibus, In tenebris, in lumine, in aure, super tecta, hyperbole est, & metaphora: in tenebris enim dixit, & in aure, pro priuatim & secretò: sic in lumine, & super tecta, pro hoc quod est palàm & omnibus. Loquitur autem secundùm morem Prouintiæ Palestinæ, vbi solent in tectis residere: quia non sunt cacuminata, sed æqualia. Vel secundùm Chrysostomum, Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, id est, quod dico vobis obscurè, & sub ænigmate, prædicate apertè. Ad hoc enim misi vos inter lupos, vt per apertam prędicationem eos faciatis agnos. Vnde Chrysostomus dicit: Non solùm ille proditor est veritatis, qui mendacium pro veritate loquitur: sed etiam qui non liberè pronunciat veritatem quam pronũciare oportet, aut non liberè defendit veritatẽ quã defendere oportet. Istud sacerdotũest, illud autẽlaicorũ. Itẽ tacere veritatẽ corã infidelibus, multi nõ putãt peccatum. Et *nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Postquàm timorẽ de honorationis à discipulis suis longè fecit, iam mortis timorẽ vult ab eis depellere, monens, ne occisores corporis timeamus, qui nec vltrà progredi possunt ad animam, quæ est potior hominis pars, cùm corpus tandem in corruptionem deberet venire, non autem possunt animam lędere, nec ab ea gratiam, aut

2.Esdr.4
Sopho. 1.

1.Cor.2.

Sapien.5.

Ioann.18.

Roma.1.

Chrysost.

Leuc. 10.

Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloriam auferre. Eſt enim triplex vita animæ, nempè vita naturæ eius, ſecundùm quam eſt immortalis & incorruptibilis: vita gratiæ, quam ſolus homo per peccatum aufert: vita gloriæ, & fœlicitatis æternæ, quam vt ſolus Deus confert, ita ſolus Deus aufert, qui ſolus animas hominum condemnat & beat. Vnde D. Auguſtinus ſuper Pſalm. 51. in illum Verſum: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate, ait: Qui potens eſt, cur potentiam ſuam in operando malum oſtendere ſatagit? facere enim malum viliſſima operatio eſt. Ædificare domum magnum eſt, deſtruere quilibet poteſt, ſuſcipere infantem natum, nutrire, educare, ad iuuenilem ætatem prouehere, magnum officium eſt; occidere verò illum vno puncto temporis quiuis poteſt. Quid ergò gloriaris, quia potens es in malo? Multum te iactas. Occiſurus es hominem, hoc & ſcorpius, hoc & cantharides, & vna febris facit. Sicut nouacula acuta feciſti dolum. Ecce quid faciunt Sanctis mali. Capillos radunt. Capilli ſuperfluum corporis ſunt, qui abſque leſione ſcinduntur, & ſignificant temporalia, quæ iuſti tanquàm ſuperflua reſpuunt: decaluant illos, & faciunt illos filios Chore, hoc eſt, calui, illius nempe qui in Caluario occiſus eſt, & cui exprobrando dicebat populus ille pueris ſimilis, Aſcende calue, aſcende calue. Illi autem qui temporalia, vel voluntariè reliquerunt, vel patienter ablata ſuſtulerunt, vt Iob, filij ſunt illius, qui nudus in Caluario pependit, non habens vbi reclinaret caput ſuum. Sed capilli ſunt ad ornatum animæ: nam ea diſpergunt, & dant pauperibus, nudum induentes, famelicum paſcentes, vt faciebat Iob & Martyres, corpora ſua propter Chriſtum poſtrabant. Quare mulier illa laudatur quæ lacrymis rigauit pedes Domini, & capillis capitis ſui terſit: Nam cùm miſereris pauperi, tanquàm lacrymas fundis, cùm ſubenis, capillis tergis, hoc eſt temporalibus adiuuas, ergo acuat nouaculam ſuam Doec Idumeus potentiſsimus paſtorum Saul, in quem Pſalmus ille editus eſt, quia fecit occidere Sacerdotes Domini. Acuat, inquam, nouaculam ſuam perſequutor tyrannus, acuat dolum quantum poteſt, ablaturus eſt ſuperflua temporalia, nunquid neceſſaria ſempiternæ

Auguſt.

Moralitas

4. Reg. 2.

Lenit. 7.

Minimè. Sed poterit dicere, quod ille Philoſophus quem in mortariolo fecit contundere tyrannus. Tunde manticam vel vaſculum Anaxarchi: nam ipſum Anaxarcum non lædis. *Nolite ergo timere eos qui occidunt corpus, & amplius non poſſunt nocere.* Nam & Deus non fecit copiam Satanæ aduerſùs Iob, niſi ſuper corpus, quin potius præcepit illi, vt animam eius ſeruaret: & aduerſarius ipſe, cùm hæc damna temporalia peteret vt inferrentur ipſi Iob, ſic loquutus eſt: Extende paululum manum tuam ſuper eum. Paululum dicit: quoniam minimum damnum eſt, quod in temporalibus fit, inter quæ connumeratur & vita. Quare Diuus Auguſtinus libro. 1. de ciuitate Dei. cap. 10. ait, quòd boni dum temporalia amittunt, nihil perdunt: quia non perdunt bona ſua, quæ ſunt virtutes, non enim habent pro bonis temporalia, nec hìc habent theſaurum ſuum, ſed vbi eſt cor ſuum. Et adducit exemplum de Paulino Epiſcopo Nolenſi, qui ex diuite pauper factus eſt pro Chriſto, dum barbari ipſam Nolam vaſtauerunt, dùm ab eis teneretur, ſic in corde ſuo, vt ipſe poſteà dixit precabatur Dominum. Non excrucier propter aurũ & argentum: vbi eſt oĩa mea tuſcis. Diuites autem tunc cognoſcunt quantum amauerunt diuitias, quando eas cum magno dolore amittunt. Vndè de eis dicitur: Inſeruerunt ſe doloribus multis. Et cap. 11. docet idem Auguſtinus. Parum refert quo genere mortis intereas, cùm ſemel mortuus, ſiuè hoc, ſiuè illo genere mortis, non amplius ſis moriturus: & minus malum eſſe dicebat Cęſar vnam pati mortem moriendo, quàm omnes timere mortes viuendo: nec mala mors putanda eſt quàm bona vita præceſſerit: nec enim facit malam mortem, niſi quod ſequitur mortem. Felicior quippe mors fuit pauperis Lazari, inter canes lingentes vlcera eius, quam diuitis Epulonis, inter purpuram & byſſum: ille enim deportatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ, & iſte ſepultus eſt in inferno. Et capit. 12. ait, quòd etiam ſi caruiſſent Martyres ſepultura propter Chriſtum, non eſſe grande malum: parum enim refert vbi corpus exanime ſepeliatur: nam & Poëte dicere licuit.

Anaxar.

Iob. 2.

D. Aug. libr. 1. de de ciuita. Dei. c. 1.

Exẽplum Paulini Epiſcopi.

1. Tim. 6.

Auguſt.

Cæſar.

Luc. 16.

D. Aug. libr. 1. de ciuit. Dei c. 12.

Cœlo tegitur qui non habet vrnam.

Et ille Philoſophus tyrãno minanti crucẽ reſpondit,

reſpõdit: Mihi parũ refert, humi ne, an ſublimè putreſcam, vt refert Cicero. lib. 1. Tuſcul. quæſt. vocabatur Philoſophus Cyreneus, Theodorus, & Tyrannus, Lyſimachus. Tertullianus etiam in Epiſtola ad Martyres, in fine docet, quòd labor eſt parens honoris & gloriæ, & ideò multi antiqui multos labores ob hoc ſuſtulerunt, vt Lucretia, Mutius Scœuola, Regulus. Et ſpecialiter adducit exemplum de quadam meretrice, quæ cùm eſſet conſcia coniurationis contra quendam tyrannum, cùm inter tormenta coniuratos prodere nollet: ipſa ſuam abſcidit dentibus linguam & mandit, ſicque comminutam ſpuit in os tyranni. Si ergo tanti vitrum quanti margaritum? vt eſt in prouerbio. Quis ergò non libentiſsimè tantum pro vero bono velit erogare, quantùm alij pro falſo? *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* Hoc enim infidelium eſt. Vnde Hierem. 9. dicitur. Nolite metuere quæ timent gentes. Seneca dicit. Mors, exitium, luctus non ſunt ſupplicia, ſed tributa viuendi: quod debeo ſoluere paratus ſum, vbi me fœnerator appellauerit. Quare Eccleſiaſtes. 29. dicitur: In tempore redditionis poſtulabit tempus. Tempus redditionis eſt tempus mortis, cùm nobis repetitur vita quæ ad vſum tantùm conceſſa eſt nobis, & tunc protrahere volumus moras, & poſtulamus, vt plus temporis ad viuendum nobis concedatur. Strenuus miles non timet occidere equum cui inſidet, dummodò egregium facinus, aut pulchrum ictum, vel curſum cum illo faciat: ſcit enim meliorem equum ſibi retribuendum pro illo, quòd amiſit in bello domini ſui. Sic anima, quæ corpori inſidet tanquàm equo, non pauet eius mortem, dummodò pulchrum facinus operetur pugnando pro Domino Deo ſuo: habemus quippe vitam iſtam in depoſito tantùm, & anima eſt in corpore cuſtodita, veluti in depoſito: Seuerè autem Lex in Leuitico præcipit, vt depoſita fideliter reddantur? Quando ergò Domini noſtri honor vitam à nobis exigit, cur non impendemus, reddentes fideliter quod in nobis depoſitum eſt? Quare 2. Machabęorum. 7. tertius ex ſeptem fratribus linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter oſtendit, & cum fiducia, ait: E cœlo iſta poſſideo, ſed propter Leges Dei iſta deſpicio: quia ab ipſo

Cicer. lib. 1. Tuſcul. Cyrineus. Tertul in epiſtol ad Martyres. Exemplũ meretrix.

Hierem. 9

Seneca.

Eccleſ. 29

Simile.

Lenit. 5.

2. Mach. 7

D. Cypria.

me ea recepturum ſpero. Quaſi reddens depoſitum citò ex poſtulatus proferebat. Quare Diuus Cyprianus, vt refertur. 13. quæſtione. 2, inquit: Quàm præpoſterum eſt, quamque peruerſum, vt cùm Dei voluntatem fieri poſtulamus, quando Dominus euocat nos & accerſit de hoc mundo, non ſtatim voluntatis eius imperio paremus, obnitimur, & reluctamur, & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum Domini cum triſtitia & mœrore perducimur, exeuntes hinc neceſsitatis vinculo, non voluntatis obſequio: & volumus à Deo præmijs cœleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti. *Animam autem non poſſunt occidere.* Seneca dicit: In mores fortuna ius non habet. Et Auguſtinus. Nihil fortius anima habente charitatem, quæ facit ſe vincere cùm vincitur. Et Beda ait: Duo ſunt genera perſequutorum, vnum palàm ſęuientium, & aliud fide blandientium: quod pertinet ad hypocriſim Phariſæorum: vtrunque præcipit Dominus non timeri: quia non habent poteſtatem in animas iuſtorum: nam, vt dicitur Sapien. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis. Iuſtorum quidem corpora, tàm in morte quàm in manu hominum ſunt, ſed iuſtorum animæ nec in morte nec in vita ſunt in manu hominum aut diaboli, ſed tantùm Dei. Vnde Dominus dixit ad Satan: Ecce in manu tua eſt, verùmtamen animam illius ſerua. Vbi Gloſſa. inquit: In ipſa iuſtitia permiſsionis miſcetur quædam libera pietas, quia ſi totum deſereret hominem, quid eſſet? Serua, inquit, non quòd ipſe ſeruet, ſed ne audeat irrumpere, ne tentando ſuperet. Vnde Boetius libro. 2. de Conſolatione. Proſ. 6. docet, quòd animo hominis, niſi ipſe homo velit, nullus poteſt dominari. Nunquid libero imperabit animo? Num mentem firma ratione ſibi hęrentem de ſtatu propriæ quieris amouebit? Quaſi dicat: Non. Ergo iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, tàm in vita quàm in morte. Sapien. 7. In manu Dei ſumus, & nos & ſermones noſtri. Ex quo ſequitur, quòd non tanget illos tormentum mortis. Obſerua. q hoc differt inter tactum naturalem, & tactum mathematicum. Tactus naturalis eſt cum paſſione: quia quid quid tangit patitur, ſicut patet. 2. de Anima. &. 1. de Generatione. Tactus autem mathematicus

Seneca. Auguſt.

Beda.

Sapien. 3.

Nota.

Sapien. 7.

Differẽtia inter tactũ naturalẽ & tactũ mathematicum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

thematicus, non est nisi iustà positio corporum, quorum vltima sunt simul, sicut corpora cœlestia tangunt se. Vult ergò dicere, quòd iustos in morte sua non tanget tormentum mortis, tactu, scilicet naturali, qui fit cum passione, afflictione: impios vero sic. Hoc autem tormentum quod dicimus non tangere iustos, consistit in tribus, secundùm Bernardum. *D. Bernar.* Est enim in morte malorum dolor, in exitu horror, in transitu pudor in Dei conspectu. Hæc autem non erunt in morte iustorum, imò pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius. Vndè dicit quidam sanctus Doctor: Mors nihil aliud est quàm exitus animæ de carcere, finis exilij, laboris consummatio, ad portum applicatio, peregrinationis finitio, oneris grauissimi depositio, de equo furioso descensio, de domo ruinosa liberatio, omnium ægritudinum terminatio, omnium periculorum euasio, omnium malorum consumptio, omnium vinculorum diruptio, debiti naturæ solutio, reditus in patriam, ingressus in gloriam, de qua dicitur: Melior est dies mortis die natiuitatis. Et Prouerbiorum. 14. Sperat autem iustus in morte sua. Cur ergò timetis eos qui occidunt corpus, si animam nec tangere nec occidere possunt? Quid enim poterit iusto nocere, cui omnia cooperantur in bonum, secundùm Pauli sententiam, ad Romanos. 8. Nam Angeli eis assistunt, inferiora ministrant, & quæ aduersari videntur illis, vertuntur in occasionem salutis. Quod beneficium, vt docet Chrysostomus, amplificat, ostenditq; multò maius esse Dei donum quàm aures aduersariorum confregisset, vt patet ex illo Danielis. 3. Maius beneficium fuit pueris tribus, quòd ignis ventum roris ministraret, quam quod penitus extingueretur. Hoc idem præstat electis resistentia contrariorum, quibus nulla nocere possunt aduersa, vt quæque reprobis omnia in perniciem vertuntur: quod exprimitur Sapien. 16. Illos, scilicet, inimicos tuos locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum: quia digni erant, ab huiusmodi exterminari, filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat eos. De quo etiam Esai. 11. dicitur: Delectabitur infans ab vbere, super foramina aspidum, id est, qui instar paruuli sincero animo in Ecclesia viuunt, inter venenatorum serpentum cauernas securi incedunt. Hi sunt paruuli, quos Paulus desiderabat cùm dixit: Malitia paruuli estote. Cur ergò timenda est mors, quę in vitam vertitur iustis? *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* 1. Cor. 14. Non hic prohibet omnem timorem hominum potestatem habentium, debetur enim illis timor reuerentiæ: sed & naturale est, vt illos timeamus sicut & mortem ipsam: verùm prohibet timorem inordinatum, quo, scilicet, quis talibus cedat, vt à veritate & virtute deficiat. *Sed timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehenna.* Nec in his verbis vult Dominus suos seruili timore, qui non est in charitate, obtemperare patri cœlesti, sed vult inordinatum illum mundi timorem reprimi, & superari: consideratione & timore eorum malorum, quę Deus infligere potest, qualis timor etiam esse potest in eo, qui est in charitate, si modò non præcipuè & potissimum ob illorum malorum timorem, à malo se temperat, & bonum operatur. Vnde non absolutè timorem Dei quatenus damnationem æternam inferre potest, præcipit, Sed potius, inquit, Timete, ac si diceret: Si quis timendus est, magis timendus est ille, qui corpus & animam potest perdere in gehennam, & illius timor alios superare debet. Vbi nota ex Augustino, quòd sicut seta introducit filum, ita timor charitatem: Nam seta fragilior est, ac debilior, quàm vt possit corium consuere: non tamen consequitur, vt si non habeat robur & firmamentum lini, propterea sit mala: nam vtilis est inducendo lino, quod illa excluſa corium continet. Ita quamuis timor qui præit charitatem, non satis nos Deo conglutinet, vtilis tamen est illi inducendę, quę foras misso timore id præstat. Vndè Esai. 26. Sicut quæ concepit, cùm appropinquauit ad partum dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus. A facie tua, Domine, concepimus, & quasi parturiuimus Spiritum salutarem. Vbi Hieronymus: Sicut ad partum, inquit, mulier appropinquans dolore, cogitur exclamare, sic nos in angustia requirimus te, & à facie fortitudinis tuæ concepimus, & peperimus, non carnis liberos sed spiritus.

Ad Ro. 8. *Chryso.* *Daniel. 3.* *Sapien. 16* *Esai. 11.* *Augusti.* *Esai. 26.* *Hieron.*

ritus. Volumus dicere, quòd timere Deum quia inflictor est pœnarum, bonum est, & laudabile, vt Concilium Tridentinum contra Lutherum definit, & ex hoc loco colligitur, & ex illo Deuteronom. Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me. Secundò dicimus, quòd timere pœnas supernaturales à Deo infligendas, est actus virtutis & laudabilis, quia ad timendum has pœnas inducimur testimonijs Scripturæ, & quia talis timor est quædam fidei protestatio, & non timere has pœnas est signum quoddam incredulitatis, vt Hieremiæ. 5, dicitur: Populo huic factum est cor incredulum, & non dixerunt in corde suo, Metuamus Dominum Deum nostrum. Tertiò dicimus, quòd qui operatur ex timore opera bona, vel euitat mala, tanquàm motiuo, etiamsi alias non esset facturus, benè facit: nam isto modò inducebantur Veteres allecti promissionibus temporalibus, vt quia eis promittebat Dominus bona temporalia, vel comminabatur mala, vt patet Leuit. 26. Et clericus vadens ad Ecclesiam, prætextu distributionum non peccat, nec qui largitur eleemosynam ad preces amici, vt ei placeat: & quia talis metus non tollit ab actu debitas circunstantias. Quartò dicimus, quòd operari ex timore ad euitandum pœnas inferni, non est peccatum, etiam si respiciat hoc tanquàm finem: quod patet, quia actus qui fit ad vitandum mala corporalia, iustus est, vt qui abstinet à cibo ne saluti suæ noceat, ergò multò melius ille qui fit ad vitandum damna spiritualia. Dicimus tamen quintò: Intendere vitationem pœnæ tanquàm vltimum finem, vitiat actum, quod contingit quando propria ratio operandi, & tota est cauere malum proprium, tunc intendit tanquàm vltimum finem vitationem pœnæ, id est, quandò taliter est affectus, quòd committeret culpam nisi timeret pœnam: quia taliter sic affectus habet implicitam voluntatē peccandi mortaliter. Nam si quis haberet hanc voluntatem, Occiderem Petrum, nisi timerem iudicem esset mortale. Nec est. D. Augusti. in Can. Si propterea. Ex quo sequitur quòd quandò quis facit aliquod præceptum propter istum timorem, iste talis non implet legem quantum ad hoc, quòd euadat culpam, vt si quis ita esset affectus quòd non ieiunaret nisi timeret pœnam inferni, ita quòd quodam modò facit inuitus: sed tamen seruat legem quantum ad hoc quòd non tenetur rursum implere actum præcepti: & hæc seruilitas est illa, quæ non est de ratione timoris. Qui autem ideò implet præceptum, quia contrarium est offensę Dei, benè facit: quia talis absolutè refugit offensam Dei. Hoc dicimus propter Lutheranos, qui absolutè timorem seruilem, hoc est, pœnarum, damnant, contra quos Concilium Tridentinum Sessione. 6. Can. 8. sic definit. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, vel peccatores peiores facere: anathema sit. Vbi non dixit timorem seruilem, sed timorem gehennæ, qui non importat formaliter seruilitatem. Sed vt omnia hæc explicata relinquamus, aduertendum, quòd timere pœnas plusquam culpas stat, dupliciter: vno modò comparatiuè, alio modò intensiuè. Si quis comparando pœnas ad culpas, plus timet pœnas, iam peccat, quia hoc est plus pœnas æstimare quàm Dei offensam: intensiuè verò potest quis plus timere pœnas quàm culpas, absque culpa saltem mortali: quia hæc intentio non excludit, quin plus æstimem culpas; sicut mulier aliquandò intensiùs dolet de morte caniculi, quàm de infirmitate filij, & tamen plus vitam filij quàm caniculi æstimat. Et secundò aduerte ex Diuo Thoma. 2. 2. quæstione 19. articulo. 5. ad secundum, quòd timor seruilis, & filialis, non habent eādem habitudinem ad Deum: nam seruilis respicit Deum sicut principiū inflictiuum pœnarum, filialis autē non sicut principium culpæ, sed potiùs sicut terminum à quo refugit mens separari per culpam, & in naturalibus non est idem motus specie, qui est ab albedine, & qui ad albedinem. *Timete ergò eum, qui corpus & animam, simul potest perdere in gehennam.* Non dicit, qui potest corpus & animam occidere (quod videbatur consequenter dicendum, quia pessimi homines id æstimant multoties, animam simul cum corpore perire. *Que no ay mas sino nacer y morir.* Et ideò effrenatè carnis delicijs indulgent.) Sed dixit perdere in gehennam, hoc est, æternaliter totum hominem punire. Et hæc est mors secunda, quæ maximè deploranda ac timenda est. Vndè Isidorus libro. 13. de Summo bono. Illi, inquit, deplorandi sunt in morte,

Concilium Tridentinum. *Nota.* *D. Thom.* *D. Aug.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos miseros infernus ex hac vita recipit, non cœlestis aula lætificandos includit.

Tullius de Paradox. Et Tullius de Paradoxis dicit: Mors est terribilis his, quorum cum vita omnia merita extinguûtur; nõ his quorũ laus emori non potest. Et Augustinus de vera religione.

D. Aug. cap. 55. Qui perfectè, inquit, Deum diligit, non affligitur morte cuiusquam: quoniam qui toto animo Deum diligit, nouit, nec sibi perire quod Deo non perit. Deus autem est Dominus viuorum & mortuorum, & de talibus dicitur, quòd non tanget illos tormẽtum mortis. Quòd figuratum est in tribus

Daniel. 3. pueris, Daniel. 3. vbi dicitur. Illos autẽ non tetigit ignis, neque contristauit, nec quicquam molestiæ intulit: quoniam quos non lædit mors secunda, illaquæ est depositio carnis non nocebit eis: quare bene dicit Dominus, ne timeamus corporum occisores,

D. Basil. Gregor. Nazian. sed corporis & animæ cruciatorem. Vndè D. Basilius (vt refert Gregor. Nazianze. in oratione de eius laudibus) cùm à præfecto Valentini Imperatoris minæ ei intentarentur, constanter ita respondisse legitur. Neq; verò exilium vllum cognosco, qui nullo loco circunscriptus sum, ac nec terram hanc quam nunc in colo mecum habeo, & eam omnem in quam proiectus fuero pro mea duco. imò vt rectius loquar, vniuersam terram Dei esse scio, cuius aduena ego sum & peregrinus. Iam quid accipere queant tormenta cùm corpore caream, nisi fortè primam plagam dixeris (huius enim solius inferendæ potestatem habes) mors porrò beneficij mihi loco erit, citiùs enim me ad Deum transmittet, cuiviuo & munere meo fungor, maximaque ex parte obij, & ad quem iampridem propero. Hæc, ille. *Illum ergo potiùs timete, qui corpus & animam, &c.* Chrysost.

Chrysost. dicit. Eum qui potest animam perdere non timemus, eum qui potest corpus non perdere, sed interficere, timemus. Vnde Prouerb.

Prouc. 29 29. dicitur: Qui timet hominẽ, citò corruet: qui sperat in Domino, subleuabitur.

Iam etiam ex hoc loco habemus & animæ immortalitatem, & reassumptionem corporum in resurrectione: cùm corpus & animam simul dicat, quòd potest perdere

Matth. 5. in gehennam. Quid autem sit gehenna supra capit. 5. explicuimus. *Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem & capilli capitis omnes annumerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Hæc est alia ratio ad roborandum & muniendum suos ad sufferendam mortem pro eius veritate, sumpta ex diuina prouidentia, sine cuius nutu nihil in terra accidit: & est argumentum à minori. Nam si duo passerculi, qui asse veneunt, nec moriuntur, nec capiuntur sine Dei voluntate, & capillos suorum (cùm sit res vilissima corporis) numeratos habeat Deus, ita vt sine eius voluntate, nec capillus vnus Sanctorum pereat: quî fieri potest, vt qûi curam habeat minimarum rerum, desit luis & in maximis rebus? De passeribus mentionem facit: quoniam & ad esum & ad sacrificium vendebantur in illo populo: nam duo passeres erant necessarij ad emundationem leprosi, as autem minimi valoris est moneta. Maximè quòd in Græco est diminutiuum ab asse, quasi diceremus principium ponderum, quòd & libilla vocabatur, ac si diceremus granum. Lucas enim ait: Non-

Luc. 12. ne quinque passeres veneunt dupondio? Dupondiũ autẽ est as duplicatũ. Nec mirũ si duo passeres asseveneunt, quòd quinque duplicato pretio vendantur. Videndus est Budeus libro. 5. de Asse. Habere autem Deum numeratos capillos, id est perfectè & exactè eorum multitudinem cognoscere, sicut & in Psalmo dicitur numerare multitudinem stellarum. Itaque sensus rationis quem hic Dominus prætendit, sic potest explicari. Non est quòd metuatis, ne dùm occidimini, à Deo derelinquamini, aut immatura morte hîc decidatis: nam auicularum nullæ ferè viliores habentur quàm passerculi, quorum tanta est vilitas, vt duo vendantur minimo asse, & tamen ne vnus quidem ex illis vel moritur, vel capitur sine cognitione & voluntate Patris vestri. Si ergo circa hæc minuta & vilia animalcula nihil sine Dei nutu contingit, quantò magis vestri curam geret, qui, præterquàm quòd communis vester & illorum Deus sit, peculiariter vester, non illorum, Pater est, ac paterna prosequitur charitate. Illud vobis affirmo, adeò illum nihil vestri ignorare, aut negligere, vt non solùm capitis vestri curam habeat, sed etiam omnes capillos capitis vestri numeratos teneat, eorum multitudinem exactè cognoscens ac custodiens, veluti quæ sub numero alioquin commendantur. Cùm igitur tanta sit eius erga vos prouidentia, nihil existimate sine illius nutu aut scientia vobis accidere, cùm paterna vos prosequatur charitate, ac in vestrã salutẽ sit propensissimus

Budeus. lib. 5.

Psal. 146.

mus. Persuasi sitis mala nequaquã esse posse, quæcunq; illo sciente, volẽte, ac permittente acciderint, nec illũ passurum vos occidi, nisi cùm maximè vobis expediet mori. Ne ergo metuatis: nam infinitis passeribus præstantiores, & digniores estis vos apud Deum.

Sed dices: Quomodò cohæret hic locus cum illo D. Pauli: Nunquid Deo cura

1. Cor. 9. est de bobus? Cùm hîc dicat, se curam habere de passeribus. Respondetur diuersam curam habere Deum de irrationabilibus, ac de homine: illos enim curat quantùm ad naturalia, non tamen Legem pro illis statuit, nisi inquantùm ordinantur ad homi-

Deut. 25 & 1. Cor. 9. nem: & hoc vult dicere Paulus, cùm citat illud ex Lege: Non alligabis os boui triturranti. Nunquid Deo cura est de bobus? hoc est, nunquid hæc Lex propter boues posita est? Non nisi propter homines, quorum altior est cura apud Deum, quàm boum. Et

Hieron. sic debet intelligi D. Hieronym. in Comment. super. 1. cap. Abacuch, vbi videtur negare prouidentiam Dei circa irrationabilia animalia: nam loquitur comparatiuè ad homines, quorũ est maior & altior prouidentia apud Deum, vt legenti totum Commentarium patebit. Magister

Magister Sentent. lib. 1. Sentent. dist. 39. distinguit duplicem prouidentiam Dei: alteram tanquàm Creatoris & Dei, & hæc generaliter extenditur ad omnes creaturas: alteram tanquàm patris quæ est propria rationalis creaturæ. Nec

Sapien. 6. obstat dictum illud Sapientis: Æqualiter est illi cura de omnibus. Primùm enim de hominibus tantùm est ibi sermo, deindè æqualiter vel similiter, vt est in Græco, dicitur illi esse cura de omnibus: quia sine acceptione personarũ, singulorum habet curam & quia & magnorum, & paruorum, & omninò omnium.

Nonne duos passeres asse veneunt, &c. Secundùm Caietan. hic nititur confirmare

Caiet. Moralitas suos discipulos Dominus, in aduersis & timorem mortis ab eis auferre, ex hoc quòd etsi amiserint corpus, vel membrum pro Christo, in resurrectione omnia restituẽda sunt eis, etiam restàm minimæ, quales sunt capilli. Nam si de passerculi vita, aut morte cũrà habet Deus, cur non potiùs hominum,

1. Tim. 5. & maximè suorũ? Cùm & Paulus dixerit: Si quis suorum, & maximè domesticorum curam nõ habet, fidẽ negauit, & est infideli deterior. Quomodò talis culpa in Deo recipienda erat, qui nullam cõtrahere potest?

Vndè hac fretus cõsideratione, tertius ex septem fratribus postulatus citò linguam protulit, & manus constanter extendit, &

1. Mach. 7. cum fiducia ait: E cœlo ista possideo, & propter Dei Leges hæc ipsa despicio: quoniam me ea recepturum spero. Et alius ex eis ad impijssimum tyrannum dixit: Tu quidem, stultissimè in præsenti nos perdis, sed Rex mundi Dominus iterum suscitabit. Conuenientissimum quippè fuit, vt sicut homo compositus est ex anima & corpore, quibus vel Deo seruit, vel ipsum offendit, integer homo præmiaretur, vel puniretur. Quòd

Ioan. 10. Dominus Ioan. 10. expressit, cùm dixit: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet: hoc est, tàm ingrediẽs per cõtemplationem mẽtis ad visionem diuinæ essentiæ, quàm egrediens per sensus corporis ad videndam Christi humanitatem, inueniet vberrima pascua, quibus & anima & corpus

Theophil. reficiantur. Vbi & Theophilact. ait: Quæ sunt hæc pascua, nisi delectatio futura, & requies in quam nos Dominus introducet? Augustinus etiam in lib. de Spiritu, & Ani-

August. lib. de spiritu, & anima. ma, siue ipse sit author, siue alius, istum ingressum, siue egressum sic declarat. Duo siquidem sensus in homine sunt, interior, & exterior, & vterque bonum suum habet in quo reficitur. Interior contemplatione Deitatis, & exterior contemplatione quantitatis, scilicet, Christi. Propterea enim Deus factus est homo, vt totũ hominem in se beatificaret, & tota conuersio hominis esset ad ipsum, & tota delectatio hominis esset in ipso: vt cùm à sensu carnis videretur per carnem, & à sensu mẽtis per diuinitatis contẽplationem, hoc esset totum hominis bonum: vt siue ingrederetur, siue egrederetur pascua, in factore suo inueniret pascua, foris in carne Saluatoris, & pascua intùs in cõtemplatione Creatoris. Hæc ille. Sicut ergo totus homo beatificãdus esset, ita reassumpto corpore, totus homo viuet duplici vita, scilicet, corporali, & spirituali: quia erit esse corporis & animæ beatificum. Cuius dicti

Hugo de sancto Victore. pulchram rationem assignat Hugo de Sancto Victore in libro de Homine, sic dicens: Deus homo factus est, vt totum hominem in se beatificaret: nam si Creator hominis Deus esset, & homo non esset, esset in ipso quod sensu mentis perciperetur, sed quod sensu corporis perciperetur, nõ esset, & sustineret sensus perpetuum opprobrium absentiæ Saluatoris, & esset in abiectione, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper oberrans, meritòq; semper illi diceretur: Vbi est Deus tuus? Exprobauerunt mihi qui tribulant me inimici mei, dùm dicunt mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus? *Psal. 41.* Hoc autē vocat Hugo in eodem libro, ingredi & egredi, dicens: Deus homo factus est, vt vterq; sensus in Deo beatificaretur, id est, in Christo, & reficeretur oculus cordis in eius diuinitate: & oculus corporis in eius humanitate: vt siue ingrederetur, siue egrederetur, pascua inueniret. Ratio autem huius veritatis sic fundatur: nam secundùm *Themist.* Themistium in Comment. de Anima. Omnes aliæ potentiæ animæ sunt in ministerium intellectus: si ergo per bonum ministerium earū intellectus meruit beatificari, cui dubium quòd iustitia exigit, quòd qui socij sunt tribulationum, socij sint & præ- *D. Thom.* miorum? Quod D. Thom. 3. part. quæst. 49. artic. 6. confirmat, dicens: Iustum est, quòd corpus accipiat recompensationem in patria, ex eo quòd licet principium merendi sit ex parte animæ, tamē corpus est instrumentum actus meritorij: meritum autem importat quādam æqualitatē ad præmium iustitiæ. Nec solùm est hoc iustum ex parte Dei, verumetiam ex parte nostra: quia illud quod appetimus naturaliter non potest esse frustrà: vndè qui dedit arram, hoc est, appe- *Albertus* titum naturalem, dabit etiam integram solutionem. Quarè Albertus in. 4. dist. 49. dicit, quòd anima sic appetit frui Deo, quòd etiā ipsa fruitio deriuetur ad corpus: vt sicut fuit socius passionum, ita sit & con- *D. Thom.* solationum. Et D. Thom. 1. 2. quæst. 4. art. 5. ad. 4. dicit, ꝙ anima sic appetit frui Deo, quòd etiā ipsa fruitio deriuetur ad corpus, sicut est possibile. Igitur si corpus reassumendum est, vt sit in societatē animę, oportebat quòd integrum corpus, cum omnibus suis membris & partibus integrantibus illud, ac decorātibus, restitueretur: quoniam resurrectio Christi fuit exēplar nostræ futuræ; sed Christus surrexit cum omnibus suis membris & partibus integrantibus, vt *Luc. 24.* ipse dixit Lucæ. 24. Videte manus meas, & pedes meos, &c. Imò si aliquod fuit membrum à natura negatū, vel vitio perditum, in resurrectione restituitur: quia in illa reparabitur natura, & intestina erunt plena optimis humoribus: partes etiam quæ sunt ad decorem humani corporis resurgent, vt capilli, & vngues, sunt enim de secunda intentione naturæ ad conseruationem principalium membrorum; sicut in arte militari vagina est de secūda intentione illius artis, ad conseruationem gladij, quod est principale instrumentum. Vndè alibi Dominus dicit: Capillus de capite vestro non peribit, *Luc. 21.* nempè nullus qui ad decorem capitis pertinebit, deficiet tunc: nam omnes quotquot erūt necessarij, numerati sunt, ita quòd nec vnus deficiet. Pro quo nota ex Alberto *Albertus* Magno super hunc locum, quòd capilli dupliciter se habent ad corpus. Vno modo prout generātur à fumo superfluo corporis, eò quòd pilus nihil aliud est nisi fumus per poros de corpore spirās, & ad aērem exsiccatus, & hoc modo nō pertinent ad corporis constantiam, quoniam sine illis esse potest. Alio modo considerantur prout sunt indicia complexionis cerebri, & cooperimentum ipsius, & decor corporis, & hoc modo conferūt, & ad hoc quod intelligatur complexio & habilitas, atq; ingenium habentis, & ad defendendum cerebrum, & ad decoris pulchritudinem ostēdendam: turpè quippè est sine crine caput, & sic cōseruantur à Patre cœlesti, vt resurgant: nam per pilos tunc & sapientia Conditoris, & decor corporis manifestatur. *Ne ergo timueritis eos.* Imò proijcite omnem curam in eum, apud quem nec capillus perit: vndè Chrysostom. *Chrysost.* Timidorū est mortē formidare: mors enim munus est necessarium naturæ iam corruptæ, quæ non est fugienda, sed tanquàm malorum terminus amplectenda. Et alibi: Fiat *Idem.* voluntarium quod futurū est necessarium, offeramus Deo pro munere, quod pro delicto redditur.

Multis passeribus meliores estis vos. Quo- *Luc. 12.* ad statū naturæ, quia ratione prediti: quoad statum gratiæ per adoptionem filij Dei in statu gloriæ beatificandi. Vndè sequitur: *Omnis ergo qui confitebitur me corā hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est.* Ne putaremus ea solùm quæ sunt supererogationis nobis iniungi, addit necessitatem, dicens: Omnis ergo qui confitebitur me, &c. quoniam necessaria est confessio cordis & oris, cùm ratio exigit. Sic enim *Rom. 10.* ait Paulus Rom. 10. Quòd si in corde credideris Dominum Iesum, & ore confitearis, quia Deus suscitauit illum â mortuis, saluus eris: corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *Coram hominibus*, hoc est, publicè ad hominum ædificationem. *Act. 1.* Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. *Confitebor & eum ego, &c.*

Prou. vlt. *ego, &c.* Nam Prouerb. vlt. dicitur: Laudent *1. Cor. 4.* eum in portis opera eius. Et 1. Cor. 4. Tunc laus erit vnicuiq; à Deo. *Coram Patre meo qui* *Psal. 59.* *in cœlis est.* Psalm. 95. dictum est: Confessio, & pulchritudo in conspectu eius. *Qui autem negauerit me.* Corde, vel verbo, vel exemplo *Titum. 3.* prauo, secundùm illud ad Titum. 3. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. *Negabo & ego eum.* Nosse, scilicet, suprà. 7. Confitebor eis, quia nunquàm noui vos. *Coram Patre meo qui in cœlis est.* Nam, vt dicitur *2. Tim. 2.* ad Timot. 2. Si negauerimus, & ille negabit *Luc. 9.* nos. Et Lucæ. 9. Qui me erubuerit, & meos sermones, hūc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum. Vide bonitatem Dei. Si nos illū confessi fuerimus, nihil illi boni accrescit, si negauerimus, nihil mali, nobis autem ex confessione aut negatione ipsius summum bonum, vel summum malum prouenit: & tamē æqua lance vtrunq; compensat. Si confessi fuerimus, confitebitur nos, si negauerimus, negabit nos: acsi æqualitas vlla esset in nostra, & illius confessione, aut negatione, sed pro nostra quæ nihil illi confert, suā quæ nobis vtilissima est, repromit- *Chrysost.* tit: nam (vt dicit Chrysost.) si magnum est esse testem Christi, quanto magis est testem habere Christum?

Dionysius Carthus. Obserua ex Dionysio Carthusiano in Matthæum. Tripliciter Christus negatur: verbo tantùm vt ab his qui timore pœnarū Christum negauerunt: verbo & opere, sed non corde. vt cùm malus Christianus dicit, & agit contra Fidem, cùm tamen non dubitet Fidem esse veram: opere sed non verbo, *Adrit. 1.* iuxtà illud citatum testimonium: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominandi & reprobi. Potest autem addi quartus modus, videlicet, cùm quis corde non credit, & tamen se credere asserit, vel ostēdit: quælibet harum negationū est peccatū mortale, saltim in casu aliquo: vndè *Cyprian.* Cyprianus lib. de Exhortatione martyrij. c. 5. in eam rem profert hæc Scripturæ testi- *Deut. 13.* monia. Deut. 13. quòd nec amico, fratri, filio, filiæ, nec vxori parcendū erat, siquidem ad Deos alienos reuertēdum esse dixissent: quòd nec ciuitatibus ad id consentientibus parcendum sit, sed omnes in ore gladij ferīri & ciuitas succedendi debeat: quòd ea- *1. Mach. 2.* propter Mathathias interfecit eum, qui ad aram sacrificaturus accesserat: quòd & idem *Luc. 12.* Christus moneat, dicens: Qui me confessus fuerit, ideò quippè Spiritus Sanctus in linguis igneis apparuit, nō solùm in linguis, sed igneis, vt inter ipsum ignem appareret lingua: vt ostenderet quòd inter tribulationis ignes lingua eorum debebat cōfiteri Deum, *Dan. 3.* sicut tres pueri de medio fornacis ardentis confitebantur Domino: & Beatus Laurentius dùm in craticula vreretur, Deum non negauit, sed ad ignē applicatus Dominum confessus est.

Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacē mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum: & filiā aduersus matrem suam: & nurum aduersus socrum suam: & inimici eius domestici eius. Hoc videtur desumpsisse Dominum Iesum, ex illo Michæ. 7. quod nuper *Mich. 7.* citauimus: Nolite credere amico, & nolite confidere in Duce: ab ea quę dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui: quia filius contumeliam facit fratri, & filia consurgit aduersùs matrē suam, socrus aduersùs nurum suam: inimici hominis domestici eius. Ver- *Simile.* bum Euangelicum est veluti pharmacum quod malos humores à bonis separat, & sic vult dicere Dominus: Non veni pacē illam mittere, quam mundus dat. Nam & Esaias *Esai. 48.* clamat. Non est pax impijs, dicit Dominus, sed veni ad separādum bonos à malis, filios à parentibus, & domesticos à domesticis, cū illis impedimēto sit, vt virtutis studium non amplectantur: magis quippè Deo, quàm hominibus parendum est: qui enim nobis peccandi occasionē tribuit, quantuncumq; sit pater, aut mater, aut sanguine cōiunctus, à nobis est separandus. Nam si oculus tuus, *Matth. 19* aut pes, aut manus, aut res quantumcunq; chara scandalizat te, erue eam & proijce abs te: nam amici si causam peccandi præbeant, quasi inimici sunt reputandi. Quod *Deuter. 13.* Deuter. 13. dictum esse legimus: Si filius matri suæ dixerit, Veni sacrificemus dijs alienis, ne acquiescas ei.

Non veni (inquit) *pacē mittere, sed gladium.* Hic gladius est verbum Dei, atq; Euangelium Christi: de quo Paulus ad Hebr. dixit: *Hebr. 4.* Viuus est sermo Dei & efficax est, & pene- *Moralitas* trabilior omni gladio ancipiti, pertingens quoq; vsq; ad diuisionem animæ & spiritus compaginum quoq;, atq; medullarum. Est enim gladius ille, quo dimicatum est contra Madian, cùm acclamantes dicebant: Gla- *Iudic. 7.* dius Domini, & Gedeonis. Gladij autē officium propriū, est diuidere: hūc effectū habet amor, nam ideò comparatur morti, secundùm illud Cantic. 8. Fortis est vt mors di- *Cant. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lectio: mortis autẽ effectus est, animâ à corpore diuidere ac separare, cùm tamen corpus & anima ita vnita sint, vt multi Philosophi existimarint, simul vtrunq; interire. Mira res! amor cuius effect? est facere vnũ, facit etiam diuisionem, quomodò hæc contraria stare possunt? Nonne de amore dicitur, quòd sit vnitiuus, quòd facit vnum? Et
2.Cor.6. Paulus dicit: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo: nam qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo: hinc amplexus inter amicos adinuenti sunt, quasi vellent secum amicos vnire, & vnum ex duobus facere. Quomodò ergo nunc dicimus, amorẽ diuisionem causare, vt facit mors? Sed mors diuisionem facit, & ibi sistit, nec vltrà progreditur: amor verò diuidit vt vniat: ideò quippè ab alijs contrarijs diuidit, vt fortiùs amico iungatur; eapropter pater, mater, amici relinquẽdi sunt, cùm hanc perfectam vnionẽ cum Christo impediunt, seiungere ab illis, vt fortiùs Christo inhæreas: nam, vt
1.Cor.7. Paulus dicit: Mulier quæ nupta est, cogitat quæ sunt viri & diuisa est. Diuidatur ergo à viro, nec cum illo vnionẽ contrahat, vt potiùs cogitet quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo. Hinc in sacrificio turturis
Leuit.1. præcipiebatur, vt iugularetur quidem, non tamẽ caput omninò separaretur à corpore; ad insinuandum, quòd diuisionem quam amor diuinus facit, non est vt separetur caput à corpore, sed potiùs vt ei semper inhæreat, etiam post diuisionẽ & amorem. Venit igitur Dominus, homines quantũcunq; propinquos separare ab inuicem: primò auferendo ab eis vnionem carnalis affectionis, & consensum in malo: & hæc est separatio spiritualis necessaria ad salutem, sine qua nemo potest esse seruus vel discipulus Christi. Secundò auferẽdo ab eis vnionem conuictus, & cohabitationis, tradẽdo quosdam ad religionis ingressum, & hæc est separatio
Hieronym. localis pertinens ad supererogationẽ. Hieronymus ad Heliodorum de laude vitæ solitariæ, Recordare, ait, tyrocinij tui diem, quo Christo in Baptismate consepultus, in Sacramenti verba iurasti pro nomine eius, non patri parciturum, non matri: ecce aduersarius in pectore tuo Christũ conatur occidere, ecce donatiuũ quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirat. Licèt paruulus ex collo pẽdeat nepos, licèt sparso crine, & scissis vestib⁹ vbera, quib⁹ te nutrierat, mater ostendat, licèt in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Facilè rumpit hæc vincula amor Dei, & timor gehennæ: non ergo vos carnalis affectus detineat à prædicatione & exequutione verbi Dei. Augustẽ tamen libro. 3. quæst. Euang. cap. 4. D. Aug. spiritualem hũc loci sensum expendit. Venit (inquit) Dominus separare hominẽ aduersus patrem suum: quia renunciat quis diabolo, qui fuit pater eius. Et filiam aduersùs matrem suam, plebem Dei aduersùs mundanam ciuitatem, hoc est, aduersùs pernicioſam ciuitatem generis humani, quam nunc Babyloniam, nunc Ægyptũ, nunc Sodomã, nunc alijs ãtq; alijs hominibus Scriptura significat. Nurum aduersùs socrum, Ecclesiam aduersùs Synagogam, quæ secundùm carnem Christum peperit Sponsum Ecclesiæ. Diuiduntur autẽ gladio, quod est verbum Dei: & inimici hominis domestici eius, cum quibus anteà consuetudine implicatus erat. Hylarius autem ait: Pa- Hylarius.
ter corporis peccatum est, mater animæ infidelitas, ex qua cætera omnia: itaq; gladio Dei in Sacramento Baptismatis ab his rescindimur. *Qui amat patrem aut matrem plusquàm me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.* Timor Eccles.5.
Dei super omnia se superposuit, ait Sapiẽs: Amor etiam Dei omnes amores superare debet: nam ideò comparatur igni qui super omnia elementa supereminet, & oleo quod super omnes liquores supernatat: tunc autẽ diligimus plùs patrẽ, aut filios, quàm Deũ, cùm propter illos illius prætermittimus mandata. Quarè omnia diligenda sunt propter Deum, vt semper Deus plùs ametur, iuxtà regulam Posterioſticã. Propter quod Aristot.
vnumquodque tale & illud magis. Vndè D. Augustinus frequenter in suis meditationi- Augustin.
bus ait: Minùs te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Talis enim Christum habet fundamentum, & super illud alios fabricat amores, vt docet Augustin. D. Aug.
lib. 22. de Ciuit. cap. 26. Vndè Deut. 33. dicitur: Quidixit patri suo, aut matri suę. Nescio Deut. 33.
vos, & fratrib⁹ suis, Ignoro illos. Hi custodierunt eloquium tuũ, & pactum tuũ seruauerunt: iudicia tua ò Iacob, & Legẽ tuã, O Israẽl! Quarè (vt Hieronym. refert in Epist. Hieron.
ad Eustochium, de Epitaphio Paulę) cùm pergeret Sancta Paula Bethleem, & illam vsq; ad mare sequerentur filij eius plorãtes, illa siccos tendebat oculos pietatẽ in filios, pietate in Deum superãs. Nesciebat se matrem,

trem, vt Christi se probaret ancillam, torquebantur viscera, & quasi à suis membris distraherentur, cum dolore pugnabat in eo, cunctis admirabilior quòd magnam vinceret charitatem. Et Exod. 32. dixit Moyses:
Exod.32. Si quis est Domini iungatur mihi, & occidat vnusquisq; fratrem suum, & amicum, & proximum suum, feceruntq; Leuitæ iuxtà sermonem Moysi, & ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Dño, vnusquisq; in filio, & in fratre suo, vt detur vobis benedictio. Vbi clarè docemur nec patribus parcendum propter Deũ: sicut Abraham pro-
Genes.22. prio filio suo non pepercit propter Deum:
Iud.11. nec Iepte propriæ filiæ. Quid magnũ, cùm
Rom.8. Deus Pater proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum. Quinimò, si
Seleucus. Gentilium historijs credimus, Seleucus non pepercit filio suo, quin propter adulterium
Torquatus erueretur illi oculus. Et Torquatus occi-
Agamenon. dit filium suum, quia contra Imperatoris decretum hostem in duello vicit. Nec Agamenon Iphigeniæ filiæ donauit, quin eam offerret in sacrificium pro patria: sed de hoc latiùs cùm de præcepto dilectionis Dei super omnia (Deo dante) tractabimus. *Et qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus.* In præcedenti sententia sub amore patris, & filiorum, qui efficacior esse solet, inclusit omnem amorem hominis ad hominem, quem amor Dei omninò superare debet: nunc autem loquitur de amore proprio, ac si diceret: Qui se plùs amat quàm me, nec pro me patitur mortem quantunuis crudelem, quantunuis ignominiosam, qualis erat quæ in cruce tolerabatur, aut quæuis damna pro me sustinet, cùm opus fuerit, nõ est me dignus. Crucem suã ait, non alienam, sicut Simon Cyræneus alienam crucem inuitus portauit. Obserua. Christus Dominus
Moralitas omnium cruces portauit: quoniam posuit
Esai.53. super eum Pater scelera omnium nostrorũ: quilibet autem nostrũ suam propriam crucem debet portare, hoc est, in ea vocatione, in qua vocatus est permanere, & quod illi
1.Cor.7. statui, in quo vitã agit, debetur adimplere. V.g. coniugatorum crux est, se inuicem tolerare: mulier duritiem ac truculẽtiam viri: vir fragilitates ac infirmitates vxoris: in obsequijs mutuis alterutrum deseruire: mutuo amore seipsos prosequi: filios in sanctitate educare: familiam fideliter administrare: rem familiarem solicitudine cõgrua curare: & super hæc, & Dei & Ecclesiæ præcepta seruare. His operibus debet sequi Christum Dominum, onera matrimonij tanquàm crucem suam propter Deum patienter ferẽdo. Quòd si his prętermissis, vult tanquã religio sus saluari: abstinere à Venere libi licita: dies in Ecclesia transigere absq; cura rei familiaris: solicitudineque filiorũ omissa contemplationi ac orationi vacare: iam alienam sibi surripit crucem, suam propriam relinquendo: quod Deo minimè placere credendum est. Idem de religioso philosophari licebit, qui non debet se negotijs secularibus implicare, sed Deo militare, sub prælati sui obedientia, ac obseruantijs suæ religionis:
1.Cor.7. vt sic consilium Pauli amplectatur, quo nos admonet, vt vnusquisq; in ea vocatione, in qua vocatus est, in ea permaneat. Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem: id est, religioſus es, noli ea quæ coniugatorum sunt amare: alligatus es vxori, noli quærere solutionẽ, hoc est, ne velis curas necessarias statui quẽ geris omittere, sed sicut religiosus semp diuinis vacare, existimãs id Deo gratũ esse: quoniam hoc est alienã surripere crucẽ, sed tui status curas in Deũ volue, & ppter illũ ea quæ tuus status poscit facito, & hoc tibi in meritum computabitur, sicut & religioso suæ vigiliæ. Idem dico de subditis, qui prælatorum crucem accipiunt dantes documenta, quomodò debeãt prælati sui gubernare, cùm ipsi interim subditorum officia præstare renuant. Similiter vidua suæ viduitatis crucem accipiat, nec iam nuptarum velit curas, sed instet obsecrationibus die ac nocte, vt Iudith vidua faciebat, alioquin
1.Tim.5. dicetur de illa illud Pauli: Vidua quæ in delitijs est viuens, mortua est. Cogitet simul cũ viro omnes voluptates ac mundi delitias, & cultus sepelisse, & dicat illud quod apud Poëtam vidua quædam dicebat.

Vergil. *Ille meos primus, qui me sibi iunxit, amores*
Abstulit, ille habeat secũ seruetq; sepulchro.

Qui non accipit crucem suam. Accipit crucem, dicit de præsenti, non de præterito, aut de futuro: quoniam non sufficit accepisse, aut velle accipere, sed semper eã debet portare: nam nemo mittens manũ suam ad aratrum, hoc est, ad crucem quæ proscindit terram nostram, & respiciens retrò aptus est Regno
Luc.9. Dei. Vndè per Lucam cap. 9. dicitur: Qui non accipit crucem suam quotidie. Quotidianus hic labor debet esse, nec vnquàm Christi crux ab humeris deponẽda est, vsq; ad mortẽ, exemplo ipsius Domini, qui postulantibus Iudæis, vt de cruce descẽderet, non cessit, imò manus atque pedes clauis cruci

Universidad de Deusto
Biblioteca

cruci affixit, vt non poſſent ab illa nec ipſa mors, aut tormẽta diuellere illum. Hinc panem noſtrum quotidianũ depoſcimus (hoc eſt, ſuſtinentiam, & fortitudinem ad deferendos quotidianos labores) vt nunquàm hanc Domini noſtri Crucem ab anima deponamus. Et Paulus dicebat: Quotidiè morior propter gloriam veſtram. Et inter labores ſuos numerabat quotidianam ſollicitudinem omnium Eccleſiarũ. Iob etiam ſingulis diebus pro filijs orabat, atque offerebat ſacrificium. *Et ſequitur me.* Parum prodeſt crucem tollere, niſi ſequẽdo Chriſtum: nam & Petrus ait: Chriſtus paſſus eſt pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Sunt quidem qui crucem deferunt, verum coacti, vt Simon Cyræneus, quem angariauerũt, vt tolleret crucem poſt Ieſum. Hi ſunt qui etſi in ſuo ſtatu labores perferant, non tamen propter Deum illos ſuſtinent, nec ad illum eos dirigunt. Qui autem propter Deum illos ſuſtinent, iam cum ſua cruce ſequuntur Chriſtum, ſicut & illæ mulieres quæ Chriſtum ad paſſionẽ ſequebantur plorantes, & compatientes ei, & in cordibus ſuis perferentes crucem eius. Et hoc eſt adiuuare Chriſtum ad ferendam crucem: quoniam ſi ipſe omnium cruces portauit, qui ſuam propriam defert, quaſi leuat Chriſtũ ab onere, & ſic adiuuat eum, ad portandum crucem ſuam, in qua omnium hominum cruces continebantur. Nam verè dolores noſtros, & labores ipſe portauit. Ille ergo accipit crucem, & tamen non eſt dignus cruce Chriſti, nec Chriſto, qui accipit crucem, & non ſequitur Chriſtũ, non ambulãs ſicut ille ambulauit, nõ habens ignem in corde, quo ſuum ſacrificium cremetur. Sine igne ſiquidem, non fit ſacrificium: nam neq; Abraham filium ſine igne ſacrificat. Audi Paulum: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, & charitatem nõ habeam (& ibi ignis detectus) nihil ſum: quia non ſequutus ſum Chriſtum, in cuius pectore tantus ignis ardebat amoris. Obſerua. Tribus modis crux Chriſti tollitur: aut cùm propter fidem Chriſti martyrium ſuſtinetur, & de hoc propriſsimè loquitur hic Dominus, aut cùm pœnitentiæ onus aſſumitur, aut cùm quis proximo compatitur. Primum pertinet ad martyres. Secundum ad confeſſores, & prædicatores, ac religioſos: nam ſcriptum eſt: Qui autẽ ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerũt cum vitijs ac concupiſcentijs. Et Ezechiel. 9. dicitur: Super quem videritis Thau, non occidatis. Thau interpretatur, Erraui, & ſignificat pœnitentiam, & eſt ſignum quòd pœnitens errauit contra Deum. Tertium pertinet ad coniugatos fideles, qualis fuit Tobias, qui Gabello indigenti miſertus, pecuniam ſub chirographo commodauit. Suam autem dicit, hoc eſt, ſuis viribus accommodatam, nec nimiam, nec remiſſam, ſed congruam. Nemo enim plus laboris aſſumere debet, quàm vires ſuppetant, ne obruatur: nec minùs quàm ſerre poteſt, ne otio tepeſcat. Vndè Luc. 2. dicitur: Accepit eum Simeon in vlnas ſuas, hoc eſt, *A ſu medida. Et qui non accipit crucem ſuam, &c.* Id eſt, qui nõ voluntariè meos accipit labores propter me. Aliqui enim propter ambitionem ferunt crucem Chriſti. Vndè Bernardus ait. O ambitioſorum crux, quomodò omnes tor ques, & omnibus places? Hæc crux fuit, in qua Abſalon capillis ſuſpenſus fuit, & Amã ſtrangulatus. Alij hanc crucem portant, vt videantur ab hominibus, vt Phariſæi & eorum ſequaces hypocritæ ſimiles araneis, qui vt vnã capiant muſcam ſeipſas euiſcerant: de quibus dicitur: Telas araneæ texuerunt. Propter commodum paruum temporalem ſe crucifigi patiuntur: ſimiles magiſtro piſtorum Pharaonis, qui ſomniauit ſe onuſtũ panibus, & tamẽ illud onus ſuam præſagiebat mortem: nam in crucem actus eſt, vt ei Ioſeph prædixit Geneſ. 40. Sic iſti propter pugillum hordei & fragmen panis, crucem ferunt, in qua tamen ſuſpenduntur. Alij crucem portant, ne confundantur, & verecundentur apud homines, quia ſemel cœperunt vitam auſtèram agere, ſi retrocedunt ſibylabunt eos homines. Vel quadam humana & mundana æmulatione: quia alij id faciunt, ne videantur ipſi peiores apud homines. Alij tepidè crucem ferunt ac inuiti, murmurantes quotidie, & cupientes illam à ſe abijcere, vt malus latro è cruce blaſphemabat, & murmurabat. *Crucem ſuam.* Non alienam, contra eos qui ſe iactant non ſuorum egregiè factorũ, ſed patrũ, ac auorum ſuorum, cùm ipſi interim nullam benègeſſerint rem: ſicut Phariſæi ſe iactabãt, dicentes: Filij Abrahæ ſumus: ad quos Dominus dixit: Si Filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Vndè Chryſ. ait: Non filij Sanctorũ ſunt, qui tenent loca Sanctorum, cùm multas ſedes videamus bonorum à peccatoribus poſſeſſas, ſed qui exercent opera illorum. Imò nemo confidat in pœnitentia aliena: quia

1. Cor. 15. *2. Cor. 11.* *Iob. 19.* *1. Pet. 2.* *Matt. 27.* *Luc. 23.* *Eſai. 53.* *Gene. 22.* *1. Cor. 13.* *Galat. 5.* *Ezech. 9.* *Tob. 4.* *Luc. 2.* *Bernard.* *2. Reg. 18.* *Eſther. 7.* *Simile.* *Eſai. 59.* *Gene. 40.* *Matt. 27.* *Ioan. 8.* *Chryſoſt.* *Ezech. 18.*

quia filius non portabit iniquitatem patris, ſed iuſtitia iuſti liberabit eum *Qui inuenit animam ſuam, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* Differentia inter præſentem vitam & æternam eſt, quòd æterna non inuenitur hic, ſed ſperatur: præſens autem vita hic habetur. Rurſùs propoſitis humano ſtudio hinc Chriſto, & indè vita, pria, ſi homo ſtuduerit poſthabito Chriſto ad ſeruandã vitã propriam, iam inuenit animam ſuam, hoc eſt, vitam ſuam: quia aſſequutus eſt quod intendebat, eo modo loquendi, quo cum quis ex magno periculo filium ſuum eruit, dicit: Hodie adinueni filium meum, vel hodie exiſtimo illum inueniſſe. Sic qui negando Chriſtum, à morte comminata à tyrannis ſe liberat, poteſt dicere inueniſſe vitã corporalem, quam ſuprà Chriſtum appetebat. Itaq; ſenſus eſt: Qui inuenit, id eſt, qui iam inuẽtam habet, me poſt habito, animam ſuam, ſiue vitam ſuam, perdet eam in futuro ſeculo. Qui inuenit, id eſt, qui tanquàm re inuenta abutitur vita ſua in deriſum Chriſti, perdet eam. Et quando? Cùm irruerit in eum repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit: vt dicitur Prouerb. 7. Qui ducunt in bonis dies ſuos, & in pũcto ad inferos deſcendunt. Iob. 21. Et ex oppoſito. *Qui perdiderit animam ſuam.* Qui non inuenit, ſed ſperans perdiderit vitã ſuam propter me (contrà illam, me poſt habito) vt contrariorum eadem ſit diſciplina, inueniet eam in futuro ſeculo. Vbi & aduertendum ex Caietano, ad literam verificari hæc dicta de anima, quantùm ad officiũ animandi corpus, quod habens vitam corporalem pro inuenta, vtitur ea, cùm debuiſſet illam pro Chriſto exponere, perdet corporalem vitam in æternum. Poſt reſurrectionem enim vita erit eis peior quàm mors: nam quærent mortem, & mors fugiet ab eis. Et ſimiliter: Qui eam exponit pro Chriſto, inuenit vitã corporalem æternã poſt reſurrectionẽ: ſcriptum quippè eſt: Qui me inuenerit, inueniet vitã, & hauriet ſalutem à Domino. *Qui inuenit animam ſuam, perdet eam, &c.* Ac ſi agricolæ diceres: Si ſeminaueris triticum & dimiſeris illud, vt in terra mortificetur, colliges illud decuplum: verùm ſi illud in horreis ſeruas, vermes comedẽt illud & perdes. Sic qui corporis vitam pro Deo exponit, & corpus per pœnitentiam mortificat inueniet hanc vitã corporalem in reſurrectione melioratam. Cæterùm ſi illã diù delitijs ſeruas ac nutris, nec vlli labori, aut incõmodo propter Chriſtum exponis, vermis conſcientiæ in inferno corrodet illud. Qui ignorat tritici ſeminationem, ſi agricolam viderit iactare triticum ſuper terram ſeminando illud, putabit quòd perdit illud, & quòd quaſi rem inutilem à ſe proijcit: tamen ipſe grana ſua ſeminaq, vt tempore meſsis cum incremento colligat. Sic impij qui vident iuſtos diuitias, ac honores à ſe proijcere, corpus caſtigare, imò & morti illud tradere, exiſtimant omnia illa bona ipſos perdere: & tamen potius conſeruant illud, ac ſeminant, vt poſteà melioratum accipiant. Nam (vt ait Paulus) Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale: ſeminatur in corruptione, ſurget in gloria. Vndè & damnati tunc dicent: Hi ſunt quos habuimus aliquandò in deriſum, & in ſimilitudinem improperij, nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & gaudium illorum ſine honore. Hoc eſt, Exiſtimabamus illos oleum & operam perdere, & tamen eccè quomodò computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Acti dicerent: Eccè fructus quos colligunt ex his quæ ſeminabant, cùm nos æſtimaremus illos bona illa perdere. *Et qui perdidit animã ſuã propter me, inueniet eam.* Vel (vt Ioanes dicit) in vitam æternam cuſtodit eam. Oportet cum Deo ludere ludo illo chartarum, quem dicimus, *Gana pierde*, vbi qui perdit, lucratur, & qui lucratur, perdit. Qui ignorat ludũ illum, cùm videt quòd vnus plures colligit chartas, & propè ſe illas iungens componit, exiſtimabit quòd ille lucratur, & tamen ille vocatur onuſtus, & amittit pecuniam expoſitam ludo. Sic qui Dei ignorat mores ac vſum, cùm videt aliquem multas pecunias ad ſe iungere, triticum, vinum, oleumque in horreis ſuis componere, exiſtimat illum maximum lucrum acquirere: & tamen ille eſt qui coram Deo perdit, & cui dicitur: Væ qui coniungitis domum domui, & agrum agro copulatis. Et væ vobis diuitibus, qui habetis hic conſolationem veſtram. Alius autem cœlum lucratur, qui minùs harum rerũ habet: Nam beati pauperes, quoniam veſtrũ eſt Regnũ cœlorum. Lude ergo cum Deo ſic, perde vitam, honorem, diuitias, vt Regnũ cœlorum (vbi hæc omnia cumulata recipies) lucreris. Sic enim à natura ordinatũ eſt, vt quæ minora ſunt, pereant, vt maiora conſeruentur. Intereat ceruus, vt viuat leo: pereat ouis, vt viuat homo: ſic corpus moriatur, vt anima viuat.

Prouer. 7. *Iob. 21.* *Caiet.* *Apoc. 9.* *Prouer. 4.* *Simile.* *Similc.* *1. Cor. 15.* *Sapien. 5.* *Ioan. 12.* *Luc. 6.* *Eſai. 65.* *Matth. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Cor.4. viuat. Vndè Paul.2. Cor. 4. dicebat: Propter quod non deficimus, sed licèt is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intùs est, renouatur de die in diem. Pereat corpus, vt anima sustentetur, honores, & diuitiæ periclitentur, ne Deus (qui super omnia est) amittatur. *Qui inuenit animam suam, perdet eam.* Iustus cùm pro Christo exponit vitam, vel cùm huic mundo & rebus eius moritur, oculis insipientium apparet Aristot. mortuus: & tamen tunc verè viuit. Aristot. docet viuentia illa esse, quæ in se habent principium sui motus: quarè & motus manifestat vitam: quod enim seipsum ab intrinseco mouet, hoc nos dicimus viuere: nam quod ab alio mouetur, non viuit, quia in se non habet principium sui motus, sed ab extrinseco mouetur, vt lapis qui proiectus à te mouetur. Quarè si in rigore loquamur, solus iustus dicitur viuere: quoniam solus ille intrà se habet Spiritum sanctum, qui principium intrinsecum est vitæ spiritualis animæ. Vndè & Paulus dicit: Qui autem sunt Rom.8. filij Dei, hi Spiritu Dei agũtur. Quarè omnia opera quæ iustus operatur, vel ferè omnia merẽtur vitam æternam: quoniam procedunt à principio intrinseco, nempè à gratia, & charitare, quas intùs gerit: & hoc principium intrinsecum, ea mouet ad cœlum. Principium enim huius vitæ spiritualis, nimirùm gratia & charitas, opera iusti ad Deũ dirigit, passusq; eius ac vestigia illuc tẽdere facit. Cæterùm peccator etiamsi annos vitæ Mathusalem superet, dùm in peccato mortali perfistit, nullum ad cœlum motum habet: quoniam nullum opus eius, quantuncunq; bonum, meritorium esse valet: non enim hanc gratiæ vitam agit, quoniam non habet interius principium eius, nempè Spiritum sanctum, sed ab extrinseco mouetur, sicut lapis. Alius illum ad opera sua rapit, nimirùm vel voluptas, vel cupiditas, caro, aut mundus, aut diabolus, quæ illum tanquàm insensibilem lapidẽ quò volunt pellunt, atq; impellunt. Sed quoniam hæc vita spiritus, qua modò iustus viuit occulta est: nam & motus quo percipi debet etiã latet: passus enim quos ambulat, hoc est, opera meritoria quæ exercet, occulta valdè sunt: nam merita nostra vsq; ad retributionẽ latent apud Deũ. Ideò videntur mortui: quoniam non manifestatur modò vita eorum. Cæterùm vita malorũ, quoniam carnis vita est, & secundum carnẽ ambulant, ex motu, hoc est, ex operibus apparet, & ideò viui videntur esse, cùm tamen verè mortui sint (vt diximus.) Vndè hæc Dominus dixit: *Qui inuenit animam suam perdet eam.* Hoc est, qui putat se viuere, mortuus est: etiamsi viuens videatur. E contrà: *Qui perdiderit animã suã, inuenit eam.* Hoc est, qui in hac vita apparet quòd sit mortuus (quoniam non viuit vitam hanc visibilem carnis, sed illam spiritus quã oculi carnis perspicere nequeunt) hic verè viuens est. Vndè Paul. ait: Mortui estis, sed Coloss.3. vita vestra abscondita est cum Christo in gloria: quoniam in ipso merita vestra reseruata sunt. Hæc enim est vita iustorum, quæ manifestatur in motu bonorũ operum. Cùm autem Christus apparuerit vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria: tunc enim manifestabitur vita iustorũ: patebunt enim merita eorum ac passus. Quarè alibi dicebat. Viuo ego, iam non ego, viuit verò in Galat.2. me Christus. Ac si diceret: Vultis scire, quarè non cognoscatur vita quã ego viuo: quoniam non visibilem vitam ago, sed inuisibilem: non enim viuo vitam meã, vitam Pauli, aut hominis, sed vitam Dei ac Christi, quem in meis operibus imitari satago. Quod autẽ nunc viuo in carne, in Fide viuo filij Dei. 2.Cor.6. Ecce vitam quã ago ad hũc viuens in carne. Et alibi ait: Quasi moriẽtes & ecce viuimus: quoniam secundùm opinionem mundi, reputabantur mortui, sed in alia vita viui antè Sap.3. malos apparebunt, & dicent: En ecce viuimus. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. *Qui inuenit animã suam, perdet eam.* Hoc est, qui nimiùm vult conseruare carnem suam, & semper eam præsentem habet, in delitijs eam nutriendo, ac impinguando: eo modo loquendi quo solemus Simile. dicere patri, qui blandè ac delicatè nutrit filium suum. Perdis eum, sic licentiosè eum educando: sicut qui equm indomitum nimis impinguat, & lasciuientem equum asecdit, si illum præcipitem dat, non est mirandum. Sic caro delicatè nutrita cum anima faciet. Quarè Sapiens dicit: Qui delicatè nutrit Prou.29. seruum suum, postea sentiet eum contumacem. Et Eccles.18. Post concupiscentias tuas Eccles.18. non eas, & à voluntate tua auertere: quia si præstas animæ tuæ cõcupiscentias eius, dabit te in gaudium inimicis tuis. Quale gaudium dedit Sanson inimicis suis, quia sequu Iud.16. tus est Dalilam blandientẽ. Quinimò peiùs habet caro delicatè nutrita: plùs enim morbis subiecta est, vt patet in diuitibus, & delitiosè nutritis. Sẽper enim illos mille morbis impeditos videmus. Est enim caro veluti

later crudus, qui quantò plùs lauatur immundior remanet: hinc enim prouerbium Simile. emanauit: Laterẽ lauare. Sic & caro quantò magis eam lauas, sordidior euadit: & quãtò plùs illi indulges, infirmior. Nec enim subiectum capax est caro tãtarum delitiarum: quoniam habet debile fundamentum, nec tantum onus sustinere valet, sed ei succumbet: quare ipsemet delitiæ ipsam prosternunt, ac cadere faciunt. Vndè & Dominus Mich.10. per Micheam cap.1. dicebat: Ponam Samariam, quasi aceruum lapidum. Nam quia Simile. aceruus nullum habet fundamentũ, quãtò plures lapides supermittis, tantò citiùs corruent. Sic caro, quoniam debile ac luteum fundamentum habet (est enim statua illa, Dani.3. quam vidit Nabuchodonosor, quæ habebat pedes luteos) ideò non potest sustinere aurum, argentum & purpuram, aut byssum, sed nimis diuites ipsæ diuitiæ eos in paupertatem redigunt: quia eas non valuerunt conseruare, & edaces languidi viuunt, & citiùs moriuntur. Quarè omnia illis in fauillã conuertũtur. Quapropter iusti cùm hæc videant, animam quæ firmius habet fundamentum, quoniam immortalis est, accuratiùs enutriunt, perituræque carnis multas curas deponunt, hoc scientes, quoniam qui inuenit animam suam, id est, vitam animalem, perdet eam, & qui perdiderit animam suam, inueniet eam. Hæc igitur est lex tua Dñe Deus, qui crucẽ non vult, perdet animam quam seruare volebat. At hominum mores nihil aliud curant quàm animã seruare, crucem repellere. Tot sunt apothecæ vini generosi, tot delicata conuiuia, tot vestes pretiosæ, tot delitiarum inuenta: num hæc crucem sapiunt? Væ vobis qui nunc ridetis, quia flebitis. Væ diuitibus qui habetis hîc consolationem vestrã. Væ his qui in la- Psal.143. bore hominum nõ sunt. Væ his quibus non Sap.2. est ruina macerię, nec transitus nec clamor in plateis eorum. Væ his qui nunc rosis coronantur, & non est pratum quod luxuria eorum non pertranseat. Sanè inuenerunt animam suam nunc, sed in finem perdent eam.

Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit,
Matt.16. *recipit eum qui me misit.* Me recipit, quia vt legati mei venitis hùc. Vide infrà cap.16.
Luc. 10. versùs finem alia plura circa hoc: Qui vos audit me audit, & qui vos spernit, me spernit: & qui me recipit, recipit eum qui me
Ioan.10. & .14. misit. Nam ego & Pater vnum sumus, Ioan. 10, &.14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus. Et Ezec.3. Domus Israël, Ezech.3. nolũt audire te: quia nolunt audire me. *Qui recipit Prophetã in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Et qui recipit iustũ in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Hoc est dicere, Me recipit qui vos recipit, & nõ perdet mercedem: quoniã qui susceperit quẽpiam Prophetam, siue doctorem, aut prædicatorem veritatis, sub hac ratione & consideratione, quatenùs eiusmodi est, id est, quoniam Propheta est, vel prædicator veritatis, hic particeps efficietur mercedis illius, quæ debetur Prophetæ. Non enim potest suum officium rectè exequi Propheta vel doctor, nisi secundũ corpus sustentetur: quasi Prophetam adiuuat, qui eum suspicit & sustentat: sicq; velut illi collaborans meritò particeps efficietur mercedis Prophetæ. Imò qui iustum quemlibet susceperit, etiam si Propheta ille non fuerit, modò eum susciat in nomine iusti (ea videlicet ratione & consideratione, quoniam iustus est, & Dei seruus) particeps erit mercedis iusto illi debitæ, propter temporale quod iusto præbet subsidium, quod illi ad seruiendum Deo est necessarium. Dico autem in nomine iusti, aut Prophetæ: quoniam si alia causa id fit, vel quia cognatus aut amicus tuus est, etiam si iustus aut Propheta sit, nõ ob hoc mercedem accipient iusti vel Prophetæ: eò quòd non in nomine iusti vel Prophetæ id fecerit. Nam qui in nomine Prophetæ vel iusti alicui bene facit, Deum in intentione habet, & propter Deum id facit, non autem ita qui propter cognationem, aut aliud temporale commodum id exequitur.

Titelmanus aliam meditatur hîc interpretationem, & est hæc: Quisquis recipit Prophetam sub intentione Prophetę, inten- Titelmañ dens, scilicet, illum recipere, qui doctor est veritatis: hic à Deo talem recipiet mercedem, qualem meretur is, qui prophetam recipit, qualiscunque tandem sit is qui recipitur, etiam si ipse falsus & nequam esset Propheta, nihilominùs qui eum vt Prophetam, & in nomine Prophetæ recipit, suã accipiet à Deo mercedẽ, ac si verum Prophetã recepisset. Similiter de iusto dicẽdũ esset. Quod ideò potest intelligi à Dño esse prædictum, ne homines nimiũ essent anxij inquirendo, quinã sunt illi quibus debeãt pro Dei amore benefacere, ne hac curiosa inquisitione, & ipsi priuentur hospitalitatis merito, & ministri Euangelici necessario subsidio. Licèt huic interpretationi videantur ob-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiare Domini verba. Debuisset enim tunc dicere: Qui recipit quemquam in nomine Prophetæ, aut iusti (vt benè adnotauit Iansenius) nunc autem dicit: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, & qui recipit iustum in nomine iusti. Quare prior expositio simplicior ac germanior est. Qui enim Prophetæ, quia Propheta est, benè facit, ipsam honorat prophetiam, & qui iustum, quia iustus est, alit, ipsam iustitiam colit, Prophetæ & iusti mercedem accipiat. Sicut ille qui literatorum studijs fauet, illorũ præmijs meretur honorari: veluti Reges qui Ecclesias defendunt, ex ipsarum Ecclesiarum prouentibus præmia recipiunt passim. Nam & Abdias, quia pauit Prophetas, ab Helia Propheta meruit honorari, imò & donum ob hoc Prophetiæ accepit: fuit enim vnus ex duodecim Prophetis. Et vidua recipiendo Prophetam, meruit farinæ & olei indeficientiam. Vndè. 2. Corin. 9. dicitur: Multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ. *Et qui recipit iustum in nomine iusti.* Hoc est, hac ratione, vt in eo sustentet iustitiam (vt Albertus ait:) mercedem iusti accipiet, vt dicitur Eccles. 12. Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam, etsi non ab ipso, certè à Deo. Vndè Iosue. 2. Rahab adiuncta est genealogiæ Domini, quia recepit exploratores. Nam &. 1. Regũ. 30. Lex statuta est à Dauide, vt æqua portio esset euntis ad bellum, & remanentis ad sarcinas. Ille enim remanet ad sarcinas, qui nititur alere, & conseruare, & prædicatores & Prophetas, & sanctos, etiam si nec ipse sit prædicator, aut Propheta, aut nimium sanctus. Quidam de singulari Propheta & iusto, hoc est, Christo, id intelligunt, sed minimũ habet similitudinis. Claudius Gullield. sic explicat hũc locum. Qui recipit Prophetam, non quia homo, consanguineus, aut amicus est, sed in nomine Prohetæ, hoc est, quia venit vt Propheta minister Dei, & præco regni Christi, à quo mysteriũ regni Dei audire, vt in gratiam cum Deo redeat, & hæres beatæ vitæ sit, cupit: is mercedem Prophetæ accipiet, cùm à Propheta mercedem accipiet, quam ipse dare potest, nimirùm institutionem in verbo, quæ merces omnium copiosissima est: tunc mercedem accipiet à Deo quam promittit pro charitatis operibus, hic corporalem & spiritualem benedictionem, & post hanc vitam beatitudinem æternam. Proindè hic est sensus verborum, & promissionis Domini. Quicunque verbi præcones & prædicatores recipit, & eo quidem animo & fine recipit, quia minister est mysteriorũ Christi, ideòq; ab ipso discere cupit mysteria Regni Dei, is haud dubiè intelliget negotium salutis, atque pro temporaria beneficientia, & hospitalitate quam propter Christum in ministrum Christi confert, particeps fiet omnium bonorum ac meritorum illius Prophetæ, & accipiet dona in cœlis nunquàm peritura. Pronunciabit enim Dominus cùm venerit in maiestate sua: Sitiui & dedistis mihi potum: &, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis: Venite benedicti Patris mei, &c. Qui locus apertè declarat mercedem dari bonis operibus. Vndè D. Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei. cap. 27. docet illos qui alijs benefaciunt, ex eorum bonis operibus adiuuari, & adducit carmen Virgilij. 6. Eneid. quod sic habet.

Quig, fui memores alios fecere merendo.

Et sic intelligunt quidam illud, Hic fert fructum, aliud. 30. aliud. 60. aliud centesimum. Quòd sancti pro suorum diuersitate meritorum, alij centenos homines liberent: alij sexagenos: alij tricenos: sic refert ibi D. Augustin. licèt id non doceat. Dominus per Esai. cap. 41. sic dicit: Dabo in solitudine cedrum, & ipinam, & myrthum, & lignum oliuæ. Ponam in deserto abietem, vlmum & buxum simul. Oliua frugifera arbor est, vlmus minimè, & tamen alias plantas quæ fructum ferunt, sustinet. Si enim illi adhæreat vitis, quæ tenuis planta est, poterit in eo sustineri, & fructum suum dulcissimum propagare. Sic in Ecclesia Dei (ait Gregor. 1. Moral.) sunt homines sua doctrina in alios fructosi, sicut oliua: alij verò simpliciores, & idiotę, qui hũc fructum ferre non possunt. Ne ergo isti inanes remaneãt, alios sustineant, alant, atque prout vires suppetunt, curatos velint. Et hi debẽt esse diuites seculares, & proceres in Republica, qui ex charitate tenentur prædicatores ac iustos alere, qui fructum in Ecclesia, quem ipsi nequeunt dare, proferũt. Sic enim nobilis Lazarus, & sorores eius faciebãt Dñm nostrũ, & discipulos eius hospitio susciptẽtes, & pro suis viribus illos alẽtes. Cur tu, ô diues Christiane, in parasitis, sufurronib⁹, meretricib⁹, aleatoribus, diuitias tuas consumis? Nonne melius erit Doctores Ecclesiæ, pdicatores, & eos qui sanctitate fulgẽt, alere, protegere, & alijs bonis eos afficere? Vt si nõ es oliua fructifera in hoc Dei horto, atq; paradiso, saltem vlmi officium geras, vt frugiferas arbores sustineas, & nõ potiùs religiosos viros, ac cõcionatores inhonestis verbis proscindas, inhonores, atque contemptui habeas. Quòd si hoc beneficij genus, in laicis Christianis oportet quòd vigeat: quid erit in Sacerdotibus, atq; Episcopis, quorum coadiutores sumus? Maiori tenebuntur vinculo, ad hæc, hospitalitatis, atque pietatis opera. Vndè D. Bernardus ait: Laicus vnum vel duos suspiciendo, hospitalitatis beneficium impleuit: Episcopus si non omnes recipit, inhumanus est. Ideò docebat Apostolus, Episcopum debere esse hospitalem. Qui ergo recipit Prophetam, in nomine Prophetæ mercedem Prophetæ accipiet. Olim Sancti, qui viros hospitio recipiebant, veluti in Angelos conuersos posteà videbant. Hinc Paulus ad Hebræos ait: Hospitalitatem nolite obliuisci, per hanc enim placuerunt plurimi Angelis hospitio receptis. Nos autem in Prophetas, & iustos conuersos accipimus: imò in ipsum Christum, & Deum Patrem: nam vt modò dixit Dominus: Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit. Imò & subdit Dominus: *Et quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Hoc est, non eos duntaxat præmiorũ meorum dignos æstimabo qui bona sua in Prophetas ac iustos expenderint: verùm & qui calicem aquæ frigidæ vni ex minimis porrexerit: quæ res minima ac facillima est. Aqua enim communissima res est (vt ait Arist.) nec dico tibi, quòd sumptus facias calefaciendo illam, sed si frigidam, vt è vase educitur, dederis, non perdes mercedem tuam. *Tantùm in nomine discipuli.* Obserua. Tantùm, potest iungi cum præcedentibus, in hunc sensum. Qui potum tantùm dederit vni ex minimis, vel non nisi calicẽ aquæ frigidæ dederit, in nomine discipuli. Vel potest iungi cũ eo quod sequitur hoc modo: Quisquis vni ex his minimis potum dederit calicẽ aquæ frigidæ, modò id faciat in nomine discipuli, non perdet, &c. Quid autẽ illud sit (in nomine discipuli) clarius exprimit Marcus qui sic habet: Quisquis potũ dederit vobis calicẽ aquę frigidę, in nomine meo, quià Christi estis. Hoc enim est dare alicui in nomine discipuli. Ne causeris paupertatẽ calicem aquę frigidæ quilibet præstare poterit. Amen dico vobis, hoc est, fideliter dico, & verè, nõ perdet mercedem suam: quia non mittit hæc in sacculum pertusum, vt ait Aggæus cap. 1. Exemplum est de muliere Sareptana, quæ dedit buccellam panis Prophetæ, meruit cum filio à fame liberari. Vndè Gregor. Nazianzenus Orati. de Paupertate fouenda: Da parùm (inquit) da minimum, da quod manus tua proferre potuerit, nihil sine fructu erit. Saltem da lacrymulam. Et Chrysostom. ait: Qui aquæ frigidæ mercedẽ constituit, putò quòd sine opere bonæ volũtati reddet mercedem. Nam, vt ait Paul. Si voluntas prompta est, secundùm id quod habet accepta est, non secundùm id quod nõ habet. Obserua. Primũ ex hoc loco satis retundi sumptuositas potest prædicatorũ, cùm potũ aquæ dicit suis prædicatoribus apponi, qui paucis debẽt esse contenti. Timeãt ergo Ecclesiastici, & illi qui nimis lautè volunt recipi, & nutriri, ne sint prædicatores Bel: de quo dicebat Nabuchodonosor apud Daniel. c. 14. Nonnè tibi videtur Bel Deus viuens? Quia multas escas putabat in vna nocte deuorasse, quas tamen eius sacerdotes comedebant. Tales sunt prædicatores qui delicatè nutriri volũt, & in hoc sumptus nõ modicos facere. Nihilominus secundò obseruãdum, ex hoc loco etiã colligi posse, quòd aliquando eleemosina ex delicatioribus cibis, & qui tibi dulciùs sapiunt facienda sit. Calix quippè aquæ frigidæ delitiosè ac dulciter hauriri solet. Nam & Sapiens Prouerb. 25. dicit: Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum, animam ipsius requiescere facit. Et paulò infrà: Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua. Ex quibus colligitur quòd potus frigidus facit quiescere animam potantis. Imò & medici aiunt contra causones, & ardentissimas febres potus aquæ frigidæ nimium valere. Quare quidam doctor ait: Habet autem & calix aquæ frigidæ aliquod solatium, his qui in Palestina versantur maximè præstantem. Loca enim sterilia, & arida plerunque occurrunt, & maximè Solis ardor. Vndè fit, vt magni muneris loco habeatur calix aquæ frigidæ. Habent & Turcæ suos eremitas, qui hoc offerant viatoribus: nec quidem Xerxes, cùm à piscatoribus paululũ aquæ accepisset, aliquid vnquã se delicatiùs bibisse testatus est. Necessitas loci, & cœli, affectio deniq; offerẽtis, muneris æstimationẽ facit. Sũmi muneris loco habuit Dauid aquã adductã è cesterna Bethleẽ,

Iansenius
Simile.
3. Reg. 18.
2. Cor. 9.
Eccles. 12.
Iosue. 2.
1. Reg. 30.
Gullield.
D. Bernar.
1. Timo. 3.
Ad Heb. 13.
Aristot.
Augustin.
Virgil.
D. Aug.
Esai. 41.
Gregor.
Matt. 25.
Ioan. 11.
Aggæus 1.
3. Reg. 17.
Gregorius Nazian.
Chrysost.
2. Cor. 8.
Dani. 14.
Prouer. 25.
Quidam doctor.
Xerxes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſed quoniã illa cũ periculo vitæ allata fuerat, bibere noluit, ſed libauit eam Dño. Ex his colligo, forſan voluiſſe Dñm ſuos Chriſtianos docere, vt nõ ſemper ex eis quæ ipſi negligũt, & nolũt ſibi, eleemoſynas faciant: veruetiam aliquando ex his quæ ſibi in delitijs ſunt, præcipuè infirmis, qui fallidire ſolent cibos groſsiores. Ab ore tolle buccellã, quę tibi dulcior eſt, & pauperi Chriſto mitte. *Iob.31.* Sic enim, & Iob faciebat, cùm dixit: Si comedi buccellã meam ſolus, & non guſtauit alienus ex ea. Vbi per buccellã quę tibi dulcior eſt, delicatiores cibos intelligere videt: ac ſi diceret noſtro idiomate, *Bocadillos*, qui ſolent in delitijs haberi. Et Chriſtus Dñs in Cœna buccellã illam dulciſsimã ſui corporis, & ſanguinis priùs ipſe guſtauit, atq; quaſi ab ore ſuo extrahens dulciorẽ buccellã diſcipulis ſuis porrexit, dicẽs: Accipite & mãducate. *Matt.30.* Tertiò ex hoc loco obſeruandũ eſt, quanta ſit charitatis potẽtia, quæ res minimas magni valoris eas reddit. Quid enim minùs excogitari poteſt, quã potus aquæ frigidæ ℭ Hic ex charitate datus Regnũ valet cœlorũ. Sicut enim magna ſine charitate facta nihil valent (vt Paul. docet:) ſic minima cum charitate magna fiunt. *1. Cor. 12.* Videtur mihi *Simile.* comparandã cum manibus Regis Midæ, de quo Poëtæ fingunt, ℭ quidquid manu ſua tangebat, in aurũ conuertebatur. Sic quidquid charitas tãgit, etiamſi aqua frigida ſit, in aurũ imò in cœlum conuertitur. Aureæ quippè monetæ ſunt opera ex charitate facta, quibus Regnum cœlorum emitur.

Simile. Vltimò obſerua circa hunc locũ. Conſidero ego in mercatu aliquo, aut in nundinis duos mercatores qui merces ſuas vẽdere cupiunt, & tamen non ſunt qui emãt. Vnus ex eis vt eas diſtrahat, & vẽdat, minuit preciũ, & viliùs ea proponit vendenda. Sic apparet mihi feciſſe Dñm Ieſum. Ipſe, & mundus merces ſuas vẽdere cupiũt hominib⁹: mũdi merces in ſummo pretio ſunt, nunquã enim honores, voluptates, ac cæteræ huius ſeculi merces in maiori pretio fuerunt: ſummo enim labore ac ſumptu eas miſeri mundani acquirunt. Hoc cernẽs Chriſtus Dñs pretiũ *Luc.21.* ita moderauit & minuit, vt pro calice aquæ frigidæ Regna cœlorũ promittat, & viduæ cuidã pro duobus minutis illud dederit, vt ſaltem ſic inueniat ſuarũ merciũ emptores. *Eſai.55.* Quare apud Eſaiam clamat, dicens: Venite, emite abſq; argento, & abſq; vlla cõmutatione. Pro tàm minimo quippè pretio datur Regnũ cœlorũ, vt quaſi gratis dari videatur.

Cap. XI.

ET. Factum eſt cùm conſummaſſet Ieſus, præcipiens diſcipulis ſuis, trãſijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum. Cùm conſummaſſet Ieſus præcipiẽs: Græca eſt phraſis, qua participiu ponitur pro infinitiuo. Et eſt ſenſus. Cùm finem feciſſet præcipiendi, tranſijt indè, vt prædicaret, & doceret in ciuitatibus eorũ. Separauit ſe ab Apoſtolis, vt ſemoti à præceptore ſuo ſui periculũ facerent. *In ciuitatibus eorum.* Si relatiuũ hoc, eorum, refertur ſingulariter ad Apoſtolos, videtur ſignificari Chriſtũ ſubſequutũ Apoſtolos, vt & ipſe prædicaret in ciuitatibus eorum, quibus illi prædicauerũt, quaſi ipſi parauiſſent viam eius prædicationi. Verùm meliùs intelligitur, vt relatiuum, eorũ, referatur ad Iudæos, vt ſignificetur Chriſtũ in illis ciuitatibus prædicaſſe, in quibus præcepit vt Apoſtoli ſui prædicarent, nempè Iudaicis. Frequenter enim ſic ponitur in Scripturis relatiuũ, vt non referatur ad proximum, ad quod videbatur referri debere, ſed ad aliquid non ita clarè expreſſum, ſed ℭ facilè intelligatur. Vt cùm dicitur: Dñe Deus noſter tu exaudiebas eos (vbi loquitur de Moyſe, Aaron, & Samuel) Deus tu propitius *Pſal. 47.* fuiſti eis, & vlciſcẽs in omnes ad inuentiones eorũ. Vbi, eorũ, refertur ad Iudæos, qui fuerũt tẽpore Moyſi, Aaron, & Samuel. Et benè nota, ℭ poſtquã miſit vicarios Apoſtolos ſuos, vt ꝓdicarẽt, noluit ipſe otioſus domi manere, ſed accinxitſe etiã ipſe, vt iret ad prædicandũ: vt in hoc inſtrueret Prælatos, nõ ſatis eſſe vt ipſi habeãt miniſtros, qui eos ad ſua munia exercenda adiuuent, nec ideò ipſi debẽt otioſi domi ſedere, ſed etiã in effi cio ſuo quotidie laborare: ne illis cõtingat qđ Dauid Regi, qui eo tẽpore quo ſolẽt Reges *2. Reg.11.* ad bella ꝓcedere, ipſe miſit duces ſuos & remanſit otioſus in domo ſua: & quia (iuxtà ſententiã Sap.) Multa mala docuit otioſi- *Eccleſ.33.* tas, ipſe adulter & homicida factus eſt. Propter quod in irã Dei incidit, & niſi pœnituiſſet iam omninò à Deo, & à Regno excluſus fuiſſet. *Ioannes autẽ cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittẽs duos de diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Et reſpondens Ieſus, ait illis: Ite, renũciate Ioãni quæ audiſtis & vidiſtis. Cæci vidẽt, claudi am-*

dì ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgũt, pauperes euangelizãtur, & beatus erit qui non fuerit ſcãdalizatus in me. Illis autẽ abeuntibus cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſertum videre? Hominem mollibus veſtitũ? Ecce qui mollibus veſtiũtur, in domibus Regũ ſunt. Sed quid exiſtis in deſertum videre? Arundinẽ vento agitatã? Sed quid exiſtis videre? Prophetã? etiam dico vobis, & pluſquã Prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum, &c. *Malach.3.*

Quoniã Euangeliũ hoc in Eccleſia Ro- *Moralitas* mana canitur in.2. Dominic. Aduẽt. & apud *ſeu cõtio.* nos in.3. Ideò ea quæ in publicis concionib⁹ multotiens circà hoc Euãgelium docui, hìc ſcribere volo: quoniã ſenſum literalẽ, ſiqua in eo difficultas eſt, etiã in ipſis concionib⁹ explicui, vt hìc (licèt in diuerſis locis) filegeris inuenies. Cõtinet enim piã quandã quæſtionem ac legationẽ, quam ſanctus Baptiſta Ioãnes, è carcere, in quo ab Herode detinebatur, per duos ex diſcipulis ſuis miſit ad Chriſtũ Dñm; motus ex celeberrima fama, quę ſiãin ore omniũ per totã terrã ferebatur, tàm doctrinæ, q̃ operũ mirabiliũ Saluatoris noſtri Ieſu, hac intẽtione, atq; cura, vt per ipſum Chriſtũ Ioannis diſcipuli inſtruerẽtur de ea re quæ tantopere illis neceſſaria erat. *Igitur cũ audiſſet Ioãnes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus?* Nulli *Luc.7.* dubium eſſe debet, nõ ideò Ioannẽ hoc interrogaſſe à Dño, qa ipſe neſciebat quis nã eſſet ille, quẽ ex vtero matris tanquã verũ Meſsiã cognouerat. Potiùs hoc interrogauit ob diſcipulos ſuos, quos cernebat non ſolùm ignaros tanti myſterij (nempè quòd Dominus Ieſus ipſe eſſet verus Meſsias ac Chriſtus:) verũ infectos eos ſentiebat tabe quadã inuidiæ aduerſus Chriſtũ Dñm, & diſcipulos eius, eò ℭ viderent illum iam plures facere diſcipulos quã Magiſter ſuus, pluresq; baptizare, atq; fama & opinione illũ apud populũ clariſsimis indicijs ſuperare. Quare optimi magiſtri officiũ exercens eos mittit ad verum magiſtrum, vt proprijs oculis eius opera cernentes, & auribus doctrinam eius audientes, ab ipſo inſtructi in illũ crederẽt. Hoc quippè eſt Chriſtiani magiſtri ac dñi officium, diſcipulorum ac domeſticorũ curam gerere, vt rectè ſint inſtructi in his quæ ad eorum ſalutẽ expectant. Ob quã cauſam debent eos in Eccleſiam nõ ſolùm permittere, verũ & mittere, vt concionibus adſint, vt rebus ſacris aliquãdo interſint, vt Eccleſiæ Sacramenta, in quibus eſt vera ſalus, recipiant: eorum reprehendendo vitia, ſi quæ in eis ſenſerint, exẽplaq; totius virtutis eis oſtendendo. Sic enim & Paulus diſcipulum *1. Tim. 5.* ſuum inſtruit, vt viduas admoneat, ac earum nomine cæteros patres, aut matres familias filios in omni ſanctitate educare, familiam ad metas Chriſtianæ religionis regere, ſecundùm normã quam ab ipſomet Paulo acceperant. Si quis enim ſuorum (ait Paulus) & maximè domeſticorum curam nõ habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Ac ſi diceret. Quomodò credendũ eſt illum fidẽ cum Deo ſeruare, qui cum ſuis domeſticis eam nõ ſeruat. Et eſt infideli deterior: quoniam etſi infidelis, eò quòd eſt infidelis, deterior ſit, quàm Chriſtianus ac fidelis: tamẽ incuria ac negligentia hominis Chriſtiani, eò quòd eſt Chriſtianus, multò deterior ac reprehenſibilior eſt, quàm negligentia infidelis. Quoniam Mahometanus, qui hanc vetitatem nõ agnoſcit, quam nos veri Chriſti fideles habemus, ſi hanc curam cum ſuis domeſticis non habet, condonandũ eius ignorantiæ eſt: quæ etſi in totum non excuſet, quantùm ad hoc tamen plùs excuſationis ſaltem habet, quàm homo Chriſtianus, qui hanc fidem à Deo miſericorditer accepit. Deberet enim eam ornare ac ſociare charitate, quæ præcipit vt ſuorum priùs curã habeat, deindè ad alienos ſe transferat. Nam charitas per nationes, in animas ſanctorum ſe transfert, vt ait Sapiens: & charitas benè *Sap.7.* ordinata à ſemetipſo & à ſuis ꝓcedit. Quare mancipijs ac ſeruis, qui nulla alia libertate fruuntur præter eã quã domini illis concedunt, tenẽtur illos inſtruere de his quæ pertinent ad religionẽ & bonos mores, & concedere illis locũ ad negocia ſuæ ſalutis pertractanda. Idem de filijs, ac pupillis eſt dicendum. Cæterùm erga alios ſeruos qui ſui iuris ſunt, non tàm ſtricto vinculo ad id teneris: tametſi tibi conſtat eos corruptis eſſe moribus, alioſq; ſuis exemplis ad ſe trahere, teneris illos corripere: ℭ ſi non corriguntur à tua domo expellere, ne videaris eorum vitijs fauere: Nam modicum fermẽtum totam *2. Cor.5.* maſſam corrumpit. Quocircà qui ancillas habetis, quarũ impudici mores in ꝓpatulo ſunt, tenemini illas aſperè corripere, ne impudica vitia tantã ſibi licentiã ac libertatẽ acquirant, ſicuti hiſcè temporibus videmus: quia apparet, quòd turpitudo præſcribat, inuerecundèque iam hæc committantur vitia, quoniam nõ eſt qui ea corrigat & emendet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pater id concedit adoleſcentiæ filiorũ, mater id diſſimulat in filia, domina in ancilla, prædicatores ꝓpter dignitatẽ loci verecundamur in ore talia vitia verſare, ne videamur linguas nras, quibus & venerabile Corpus Chriſti, & ſanctiſsima eius verba tractamus, talibus vitijs coinquinare: & ſic remanent hæc vitia impunita. Quãuis Gubernatores, Prætores, & ij quibus Reip. gubernatio cõmiſſa eſt, ad vitia hęc publica coercẽda maximè deberent attendere. Præpoſterus quippè ordo eſt, ꝙ ſecreta peccata inquirantur, cùm interim publica hæc diſſimulentur. In ore omniũ eſt illius cõcubinatus, & alterius adulterium, & qui corrigere deberent, diſſimulant, vt ſic vitia hæc vires acquirẽdo, impunè ac inuerecundè publicè perpetrentur. Secta quędã Philoſophorum, quos Cynicos appellabãt, fuit olim, qui quid quid licebat, nitebãtur in publico facere. Vndè & cum vxoribus in publico rem habere conabantur, nec id potuerunt aſſequi, quoniam publica honeſtas ac verecũdia id minimè permiſit: & quod inter Gentiles nõ eſt admiſſum, inter Chriſtianos permittitur hodie: res certè maximè deplorãda eſt. Imò credo, quòd ideò multi habẽt ſeruos ſuos in domo ſua, qui peccatores ſunt, & lenones, factioſi, gladiatores, & peſsimi: vt heros ſuos in ſuis adiuuent iniquitatibus. Et quia puer ſcit impudicam legationem facere, & puella dominæ ſuæ mala facta celare, amabilis maximè ille eſt. Proh tempora infelicia ac calamitoſa! Diſſimulat Deus, ſed non ſemper, ipſe requiret in tempore ſuo, & cùm ſuſceperit tempus, hæc omnia iudicia iudicabit.

Pſal.74. *Audiuit ergo Ioannes in vinculis opera Chriſti.* Etiam ſi in carcere ſis, in tẽtatione, in infirmitate, in preſſura, poterit Deus ad te intrare. Eſt enim ſubtiliſsimus Deus, qui omnia penetrat, lux quæ per rimulas in animas *Sap.7.* ſubtiliter illabitur. Nam, vt Sap.7. dicitur: Eſt in illo ſpiritus intelligẽtiæ, ſanctus, ſubtilis. Quoniam quãtumuis te mundus teneat cõſtrictum, ſeris ferreis occluſum, quòd nec lumẽ cœli videre poſsis: non tamẽ Deum à te auferre poteſt, nec impedire quin ad te *Dani.14.* veniat. Danieli in lacu leonũ occluſo, & obſignato Deus ab Hieruſalẽ miſit prandium, per Abacuc Prophetam: & in medio for- *Dani.3.* nacis erat cum tribus pueris. Et ſicut nec in vinculis Deus dereliquit iuſtum, ita nec vir- *Sap.10.* tus illum tunc deſeriit: nam è vinculis, quæ eũ ire impediebant, Ioannes miſit duos diſcipulos ad Chriſtũ, vt ab illo inſtruerentur.

Magna certè vis virtutis eſt, quæ nec in vinculis, nec in infirmitate, nec in tribulatione aut labore nouit otioſa permanere, vbiq; comitatur animã, quæ à ſe illam nõ excludit. Ne vanas prętexueris excuſationes, in lectulo infirmus iaceo, in vinculis conſtrictus teneor, mille mẽ circumdant curæ, nihil boni operari poſsũ: nihil hoc impedit homo, quin anima quã non tenent vincula nec morbi, in quocunq; loco, in quacunq; occaſione bona operari poſsit. Vide quid Sap.10. de virtute *Sap.10.* dicat Sapiens. Hæc venditũ iuſtum non dereliquit, ſed à peccatorib⁹ liberauit eũ, deſcenditq; cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit eum. Et de Tobia dicitur, ꝙ *Tob.1.* cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar Regis Aſsyriorũ, in captiuitate tamen poſitus viam veritatis nõ deſeruit. E vinculis opera virtutis exercet Ioannes, & Paulus vinctus Ieſu Chriſti è carcere ſcribebat Epiſtolas Eccleſijs, vt eas in recta Fide conſeruaret. Nam, vt ipſe teſtatur: Verbum Dei non eſt *2.Time.2.* alligatũ. Nec enim vincula animã conſtringunt, verbũ Dei, atq; virtus libera ſemper manẽt. De ventre Cete orauit Ionas, & exauditus eſt, circumſeptus ventre piſcis, circundatus aqua tenebatur, nec vndè reſpiraret locus erat: & tamen fides ibi illum non deſeruit, nec fiducia abfuit, ſed illa fretus ad Deum è tenebroſo loco fudit preces, quę *Iona.2.* illi non vacuæ fuerunt. E lectulo, è lepra, è tenebris, è laboribus Deum orare poteris: quoniã anima ab his expedita, ſemp libera ad bona opera manet. E vinculis ergo Ioannes duos ex ſuis diſcipulis miſit ad Chriſtũ, vt interrogarẽt eum: Tu quis es? non dubitando, ſed vt ſui inſtruerentur diſcipuli (vt diximus.) *Et reſpondens Ieſus, ait illis: Ite & renunciate Ioanni, quæ vidiſtis, & audiſtis, cæci vident, &c.* Corã illis hæc opera fecit, quibus ſuæ interrogationi reſpondit. Optimum argumentũ quo iuſtus aduerſarijs reſpondere poteſt, ſunt opera: multa loca arguẽdi docet Dialectica, plurima Rhetorica, à loco, à perſona, à cauſis, ab effectibus: in arte autẽ, ac ſcientia Chriſti, hic ſolus locus arguẽdi, ac conuincendi docetur, nempè ab operibus. Debẽt quippè eſſe reales Dñi noſtri Ieſu Chriſti diſcipuli, nõ nominales, qui ſolùm vocibus ac verbis Chriſtũ prædicẽt, factis autẽ negẽt. Rebus id debẽt ꝓfiteri, illiſq; palmã tribuere ac ſcientiam, nõ vocib⁹ ac nominibus, quæ fictè pronunciari ſolent. Multi dicent mihi in illa die (ait Dñs:) Dñe *Matth.7.* Dñe, & confitebor illis, quia non noui vos.

Nomi-

Nominales eratis, & ideò nõ mei diſcipuli, qui in rebus ac operibus meæ facultatis rationem pono. Scientia quippè realis eſt ea quã Euangeliũ docet, quæ propinquiſsimũ habet fundamentũ in rebus, nec in ſecundis conſiſtit intentionibus, hoc eſt, in ſpeculatione dũtaxat, ſed potiùs in ipſis rebus conſiſtit. *Iacob.2.* Vndè D. Iacobus ſic arguit: Oſtende mihi Fidẽ tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meã. Tu qui nominalis es, in vocibus dũtaxat oſtẽdis ſiſtere ſciẽtiam tuam: ego verò qui realis ſum, in rebus ac operibus ipſis illã oſtendo. *Cæci vident, &c.* Hæc ad literam fecit Dñs Ieſus, & his operibus conuicit incredulos. *Et pauperes* *Eſai.61.* *euangelizantur.* Sic enim & Eſai. prędixerat: Ad euangelizandũ pauperibus miſit me. Hi ergo pauperes & humiles bonum nuncium *Simile.* Euãgelij accipiunt. Sicut enim prudens mercator non oſtendit, aut euoluit ſuas merces illis, qui ob ſolam curioſitatẽ eas cernere cupiunt, nec tamen emere, aut in domũ ſuam illas vehere, illis autẽ eas libẽter manifeſtat, & è ſacculis educit, quos ſcit eas iuſto emturos pretio: ſic Dñs noſter Ieſus Chriſtus cœleſtes merces quas ſecũ è ſinu Patris portabat, nõ curioſis tantũ ac ſuperbis eas oſtendere vult, ſed potiùs humilibus ac mãſuetis, qui eas ſecũ adducere cupiũt, vt ſibi habeãt.

Luc.2. & 13. Quare etiam corã curioſo Herode tacuit, & ſimplicib⁹ paſtoribus ſe per Angelũ manifeſtauit. Et infrà in hoc cap. confitetur Pa- *Matt.11.* trem, quia abſcõdit hæc à ſapientib⁹ & prudentibus, & reuelauit ea paruulis. Quare & id ſuprà docuit prædicatores ſuos, vt face- *Matth.7.* rent, cùm dixit eis: Nolite ſanctum dare canibus, nec mittatis margaritas veſtras antè porcos, ne fortè conculcẽt eas pedibus ſuis, & cõuerſi dirũpant vos. Ne detis hæc pretioſa canibus, hoc eſt, murmuratoribus, & maledicis, qui nõ veniunt ad audiẽdos prædicatores, niſi tanquàm cenſores ac ſcioli, vt aliquid aduerſùs illos calũnientur. Nec antè porcos mittatis margaritas, hoc eſt, ſenſuales ac carnales, qui omnia irrident, & tanquàm res ludicras accipiũt Dei verba. Ideò quippè Acedia, hoc eſt, faſtidium diuinarũ rerũ, ac ſpiritualium, eſt luxuriæ filia: nam luxurioſus, ac carnalis animus rebus carnalibus immerſus ſpiritualia omnia faſtidit. Ibi enim ſuffocatur guſtus diuinarũ rerum.

Pſal.105. Quare de eis dixit Pſalmiſta: Omnẽ eſcam abominata eſt anima eorũ. Nihil enim illis ſapit, niſi quod carnis ſaporem ſecum fert, poſt quem petulanter vadunt. *Illis autem abeuntibus, cœpit dicere ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſertum videre? &c.* Noluit Ioannis laudes coram illius diſcipulis promere, ne videretur potiùs velle aſſentari illi, quàm illum laudare: vt condemnaret hominum mendaces mores, qui in proſpectu tuo mira de te prædicant, ſed vix terga aut vultum auertis, & nihil tibi parcũt, de te ac tuis rebus acriter obmurmurant, ſcorpionibus non abſimiles, qui cum vultu blan- *Similes.* diuntur cauda venena diffundunt. Hic abuſus iam mundum cepit. Omnia mendacio peraguntur, nec in rebus, nec in verbis tenetur fides: nihil enim eorum quæ verbis promittunt, opere exequuntur. Fateor ego potiùs vellem, vt claris verbis mihi diceres? Non hoc faciã, nec te volo, quàm quòd caput meum impleas vento (vt dicitur:) & deindè nihil aliud facias. Sed dices: Sic iam ferunt hominum mores, vt verba quæ dicuntur, *De cumplimiento*, non obligent: ne credas tu illis. Benè habet. Sed hic mos ſit apud infideles, apud viles, ac nullius ponderis homines: ſed Chriſti cultor, Euangelicæ veritatis diſcipulus, nihil tale facere debet. Audi Chriſtum dicẽtem: Sit autem ſermo veſter, *Matth.5.* Eſt, eſt, Non, non, *Si por ſi, y no por no.* Et diſcipulum eius Ioannẽ: Fratres diligamus, *1.Ioan.3.* non verbo nec lingua, ſed opere & veritate. Seraphin illi, qui in tẽplo erant mutuis vultibus ſe reſpiciebant, nec vnquã auerſis vultibus erant: in quibus iuſti ſignificantur, qui ſemper ſe mutuò reſpiciũt, nec vnquàm à ſe auertunt vultus, tanquàm aliam faciem reddant præſentes, & aliã abſentes, ſed ſemper ſe tanquàm præſentes tractant. E contrà de malis dicitur. Cor ſtultorum diſſimile erit. *Prouc.15.* Aliam enim reddit malus faciem præſens, aliam abſens. Fateor hoc me ex Dñi noſtri Euãgelio didiciſſe, vt veritatẽ cum ꝓximis meis ſemper tractem, & id quod in ore aut vultu gero, id ſit in corde: etſi ſcio, ꝙ hæc claritas hominibus nõ ſemper ſit grata, quia contra morẽ & vſum, vel potiùs abuſum eorum eſt, qui omnia diſſimulare ac fingere norũt. Tamẽ ego plùs volo, vel apicẽ Euangelij imitari, quàm vniuerſum lucrari mundum. Ob hoc ergo expectauit Dñs, vt diſcipuli Ioannis abirẽt, & illis abeũtibus, cœpit dicere ad turbas de Ioanne: *Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinẽ vento agitatã?* Ac ſi diceret: Minimè. Nec enim arundo eſt Ioannes, quæ quolibet circũagitur vẽto, ſed conſtãs, ac firmus in veritate, quẽ nec mortis timor, nec Regalis maieſtas, nec mulieris

Universidad de Deusto
Biblioteca

iratæ mīnæ (quæ cùm ira præoccupatur, & potens eſt, tigres, & ſerpētes ſuperat, ſecundùm illud Sapien. Non eſt ira ſuper irā mulieris) cōmouere potuerūt, quin Regi veritatem ac legem intimaret diuinam, dicens: Non licet tibi habere vxorē fratris tui. Sic & Euāgelicus prædicator debet eſſe, quem nec fauor demulceat, nec minæ timidū reddant: colūna immobilis Eccleſiæ, non arundo mundi à vento agitata oportet quòd ſit, ſed conſtans in veritate, ob nullum humanum damnū, vel commodū eam relinquere debet. Nec enim debet eſſe ſicut Cancerberus, de quo fingebant Poëtæ, quòd ſi bolus panis in eius ore mittebatur, à latratib⁹ ceſſabat. Canes ſunt prædicatores, qui ita ferociter aduerſùs vitia latrare debēt, vt nec flagelli metus, nec panis cupiditas eos à latratibus arceat, nec commodum, nec damnum debēt prędicatoris os obſtruere, nec populi fauor os eis occludat, nec timor frænare poſſit, quominùs veritatē clamēt. Debetq; eſſe importunus vt canis, qui vſq; quo te extrà domū, aut aream, vel ouile educat, nō ceſſat à clamoribus. Sic prædicator perſequatur latratibus ſuis vitia, quouſque ea ab illo populo, vel ciuitate eliminet, atque exterreat. Clama ne ceſſes (ait Eſai.) aliàs dicetur de eis illud Prophetæ: Canes muti, non valentes latrare. Cùm euellere arborem vis, ſi primo ictu nō cadit, addis ſecundū, tercium, & quartū, quouſq; in terrā proſternas illam: ſic ſi vitia euellere cupis, non ſemel aut bis, ſed millies ea perſequi debes, vſq; dùm à populo profligata videas. Clama ne ceſſes, & annuncia populo meo ſcelera eorū. Non eſt arundo Ioannes, nec Iuſtus: quoniā innituntur Deo qui firmiſsimus eſt, vtpotè qui dicit: Ego Deus, & nō mutor. Quarè & Pſalmiſta dicit: Qui confidūt in Domino, ſicut mons Sion. Et Sap. dicit: Iuſtus permanet vt Sol, qui ſemper in eodē gradu integram habet lucem: ſed ſtultus vt Luna mutatur: quia innititur mutabili & variabili mundo, & ideò eſt arundo vēto agitata. Nauis quantūuis anchoris eam teneas, quia tamen labili fluxu aquæ innititur, nunquā quieſcit, in ppetuo motu ſemper eſt: ſic qui mūdo huic confidit qui quaſi mare magnū quoddam eſt. Vndè & Eſai. dicit: Impiorū cor quaſi mare feruēs. Et Apoſtolus nos admonet, vt non circūferamur omni vēto doctrinæ. Nubes, quia in aēre generantur, à quocūq; vento agitātur, maximè quę pōdus aquæ nō habent: ſic qui in huius ſeculi vanitate fundamēta facit. De quibus Apoſt. Thad. ait: Hi ſunt nubes ſine aqua, quæ ab omni vēto circūferuntur: quia enim impij nō habēt in ſe pondus veritatis, & virtutis quod iuſti habēt, facilè à quolibet vēto mouētur. Iuſti autē hoc pondere inter huius mūdi variabiles fluctꝰ ſtabiles ac firmi detinētur. Fauor quippè mundi arundo quædā eſt: quod per Eſai. c. 36. Dñs his verbis dicit: Confidis ſuper baculū arundineū confractū iſtum, ſuper Ægyptū: cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manu eius, & perforabit eā: ſic Pharao Rex Ægypti omnibus qui confidūt in eo. Ægyptus, hoc eſt, tenebræ, mundū hunc tenebris inuolutum refert, cui inniti, eſt arundini corpus ruū fidere, quæ perforat manū, & frangitur, & facit te cadere in terrā, & vulnerari caput aut frōtem. Credis pecunias tuas ditiſsimo mercatori, & qa nō eſt ſoluēdo deficit, *quiebra*, & cadis tu à ſtatu tuo, quoniā cum pecunijs tuis fugit, & te pauperē dereliquit. Inniteris magnati alicui, credis vanis verbis eius, atq; in eius obſequiū, & rem familiarē tuā, & ſalutē conſumis. Cùm autē ſperas mercedem recipere ab eo, dat tibi verba, frāgit fidem, & tu vulneratus cadis à tuo ſtatu, atq; in pauperiem venis. Et perforat manū tuā. Hoc enim mūdus fallax vult, perforare crumenam tuam, & in arca foramē facere quo perfluāt pecuniæ tuæ, & poſteà te dimittere inanē. Sic eſt Pharao Rex Ægypti omnibus qui cōfidunt in eo: ſic mūdus ſoluit illis, qui illi ſeruire ſtudēt, & omnibus qui confidunt in eū. Nunquid arbitraris, q̄ mundus ſit idea quędā Platonis, quę in aēre eſt? Minimè gentiū. In rebus ipſis eſt mūdus. Mundus ſunt magnates, diuites, mercatores, dñi, ſerui: de hoc dico tibi q̄ fallit, & ſicut arūdo debilis frangitur, imò & fracturā iam habet, *Eſtá ſentido*, tantillo pondere iam nō ſtabit, & eum qui ei innititur, proſternet: quoniam veritas in hominibus iam nō eſt, & nō deficit in plateis vſura & dolus. Non ſic autem Ioannes, qui in veritate firmus ſtetit. Aut quid exiſtis videre? Hominē mollibus veſtitum. Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Exemplar ac picturā omnium malorum quæ in mundo ſunt, in domibus Regum, atque magnatum huius mundi inuenies. Poteramus modò agere de hac veſtium ſuperfluitate, qua mūdus hac tempeſtate abutitur, niſi aliæ res maioris ponderis ab hoc auocarent. Adeò quippè mūdus magnis, & innumerabilib⁹ ſcatet vitijs, vt tanquā parua res hæc prædicatorib⁹ apparea-

Ecclēſ. 25.
Simile.
Simile.
Eſai. 58.
Eſai. 56.
Simile.
Eſai. 58.
Malach. 3.
Pſal. 124
Eccleſ. 27
Simile.
Eſai. 57.
Epheſ. 4.
Iacob 1.
Simile.
Iudas Thā daus.
Eſai. 36.
Pſal. 54.

appareat, reſpectu aliarum quę maiores ſunt, cū tñ plura damna hæc veſtimentorum vanitas afferre ſoleat. Si enim diues propter hos ſumptus magnos quos in veſtibus inſumit, ſe impoſsibilem reddit ad ſoluendum debita, ad elargiendas eleemoſynas, perniciosiſsima res eſt. Quare tenetur tales ſumptus temperare, vt habeat vnde poſsit, & ſoluere quod debet, & pauperib⁹ *Luc. 16.* neceſſaria erogare. Nec enim Epulo ille diues atque auarus, ideò ſepultus eſt in inferno, quia induebatur purpura & byſſo, & quia epulabatur quotidie ſplendidè (hoc enim forſan diuitib⁹ cōcedi poteſt, ſi aliàs Chriſtianæ religionis obligationes adimpleant:) ſed ideò damnatus eſt, quia non compatiebatur pauperi Lazaro, nec ei ſaltem micas quę cadebāt de menſa eius porrigebat. Sic ob hoc hæc erūt peccata, ſi his deliitjs nimium indulgentes, nihil depauperibus aut alijs obligationibus curāt. Sed de hoc alio loco forſan redibit ſermo. Quare his pro nunc omiſsis. D. Gregor. in hoc *Gregor.* loco per hos qui mollibus veſtiuntur, intelligit adulatores, qui blādis ac mollibus verbis Regibus, Principib⁹, ac diuitibus aſſentantur. Præbent enim illis in ſuis iniquitatibus fauorem, vt ipſi ſuis diuitijs fruantur. *Ezech. 13.* De quibus Ezechiel. 13. dicitur: Ædificabant parietem, & ipſi liniebant eam luto abſque paleis. Paries dicitur peccatū, quod quaſi paries ac murus diuidit inter nos & Deum, ſecundùm illud Prophetæ: Peccata veſtra diuiſerunt inter vos & Deum veſtrū. Impedit eīm lucē, ac calorē gratię ne trāſeat ad nos, ſicut paries impedit lucē ac calorē Solis. Principes ergò aut diuites ędificāt hūc parietē, hoc eſt, grauiſsima cōmittūt peccata, & adulatores liniūt illa, hoc eſt, plana faciunt ea, & vel licita prædicant, vel valdè excuſabilia. Optimè factum eſt, ait, nec enim magnitudinem tuam decet, vt feras vel minimam iniuriam, ſed acriter vindices & animaduertas in eos qui cōtra te ſe erigunt, ne paſsim alij ad ſimilia audeant. Quid quòd virginem illam rapuerit? Nonne grande illi præſtas beneficium, vt ex tanto viro prolem habeat, & tu eam diuitem facias. His & ſimilibus verbis eorum peccata liniunt. Linire parietem eſt planam eam facere, quòd in noſtro vulgari dicitur, *Meſurar la pared deſpues de jarreada*. Quod etiam ſit cùm omnes contractus licitos eſſe aliqui doctores adulatores, mercatoribus aut regibus, aut magnatibus dicūt. Omnia probant etiam ſi improbanda ſint? Vnde dicit: Liniebant ea luto, hoc eſt, alio peccato, aut falſitate, abſque paleis quę adduntur ad hoc, quòd lutum hæreat parieti. Quoniam adulatio non hęret animæ, nec enim illi vtilis eſt, ſed perniciosiſsima potius, ſecūdùm illud Eſai. Populę meus, qui te beatum prędicant, ipſi te ſeducūt. Adulator autem arena ſola eſt, quę arīdam reddit mentē, nihil illi vtilitatis conglutinans. *Ezech. 13.* Vnde Ezechiel. vbi ſupra. Vę qui cōſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & ceruicalia ſub omni capite. Puluilli ponuntur ſub cubitis, ne duritiēs lapidis ſuper quam cubitos ponis ſentiatur, & ad idem propoſitum ponuntur ceruicalia ſub capite. Adulatio ergò facit, ne duritiēs peccati ſentiatur, minuendo illud, vel cohonestando, dicēdo: Nihil hoc eſt. Hominū magnatū hoc eſt, nec tātū peccattū eſt. His & ſimilib⁹ verbis peccati duritiē blandā faciunt, *Exod. 17.* ne animaduertatur, & ſuſtentant brachia iniquitatis: quemadmodùm iuſti, vt Aaron & Hur, ſuſtentant brachia Moyſi, hoc eſt, *Eſai. 5.* Legis Dei & operum virtutis: contra quos inuehitur Eſai. dicens: Væ qui dicitis bonū malum, & malum bonum, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Dulcedinem enim adulationis in amaritudine peccati ponunt, ne talis amaritudo perci- *Hierem. 2.* piatur, cùm tamen Dominus per Prophetam dicat: Scito quia malum & amarum *Iob. 40.* eſt, dereliquiſſe te Dominum Deū tuum. Iob. 40. Beſtię agri ludent ei. Quoniā adulatores ludum faciunt, & riſum de peccatis aliorum, *Hazer donayre de los pecados de sus amos*. Vt vera ſit Sapientis ſententia, qua dicit: Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus, *Hazen de los pecados conuerſacion*. Vnde & ſubdit Iob: Operient vmbræ vmbrā eius. Nam adulator vmbra ſui peccati cooperit vmbram peccati domini ſui. Facit illi vmbraculum in ſe, vt refrigeretur ſuis verbis vitium. Et ſalices torrentis circundabunt eum. Salices qui ſemper virorem ſeruant, abſque fructu tamen, & ſecùs decurſus aquarum plantantur, aſſentatores referunt, qui præter verborum virorē nullum alium fructum afferunt. Hi circundāt diuites, qui tanquā rapida flumina verſùs infernum præcipitantur. Operient ergò vmbræ vmbram eius. Vmbra eoſdem facit motus, quos corpus cuius eſt vmbra: ſic aſſentatores ſimiles efficiuntur his, quibus *Simile.* adulantur. Si enim dominus mulieroſus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aleator, ac murmurator est, eisdem vitijs, & ipsi intricantur. Vnde Gregorius super illud Iob: De lateribus eius aruina dependet, dicit hos esse sicut aruina, quæ ex pinguedine iecoris generatur, & tamen ipsum iecur veluti irretitum tenet. Aruina, *es el redaño de la assadura*. Sicisti ex diuitijs principum impinguantur, & tamen eos suis mẽdacijs ac assentationibus irretitos, & quasi illaqueatos tenent. Ipsi ex eorum rebus pinguescunt, & tamen dolosè eos irretitos tenent. Non erat huiuscemodi Ioannes, qui potius ob veritatem quam regi intimabat occisus est. Aut quid existis in desertum videre? Prophetam? etiam dico vobis & plusquàm Prophetam. Nam vt ait hic Chrysostomus in Imperfecto. Prophetarũ est Christum prædicare, Ioannes autem in vtero matris aliena lingua, nempè matris, de illo testimonium dedit. Prophetarum est à Deo accipere beneficium, Ioannes autem ipsi Christo baptismi beneficium præstitit. Prophetarum est de Christo vaticinari ante quàm veniret, Ioannes autem digito eum demonstrauit dicens: Ecce Agn⁹ Dei. Prophetarum est de Christo prophetare: De Ioanne autem ipse Christus prophetauit dicens: Iste est de quò dictũ est. Ecce ego mitto Angelum meum, &c. Audeo dicere, ait Chrysostо. Maioris gloriæ esse in Ioanne hominem esse secũdùm naturam, & propter meritum suæ virtutis vocari Angelum; quàm si nomine & natura fuisset Angelus. Quoniam in Angelo esse Angelum potius est naturæ suæ proprietas, quàm propriæ virtutis meritum: hic autẽ homo (Mira res!) in hominis natura sanctitatem Angelorũ excelluit, & per gratiam consequutus est, quod per naturam non habebat.

Iob.15. Gregor.

Chrysost.

Sed dices. Etiam cæteri Prophetæ sancti, Angeli vocantur in Scriptura: quoniã nuncij fuerunt Dei, ante faciem Christi missi, vt eius pronunciarent Aduẽtum. Cur ergò hoc de Ioãne voluit peculiariter hoc dici Dominus? Audi rationem. Cæteri vates ante Christum missi sunt, solus autem Ioannes sic ante Christum missus est, vt ferè cum ipsius persona Christi venerit. Vnde quantò propinquior Christo quàm alij Prophetæ, tantò eius iustitia similior iustitiæ Christi quàm aliorum. Plurimæ sunt stellæ lucem Solis præcedentes ac præannunciantes, sed vna dunt axat nomen Luciferi meretur, qui ipsum comitatur Solẽ. Sic multi Prophetæ Christum qui est Sol iustitiæ præcellerunt eius ortum annunciantes. Vnus tamen Ioannes nomen Præcursoris atque Angeli maioris consequutus est: quoniam non solùm eius nobis prænunciauit ortum, verùm & digito præsentem ostendit dicendo: Ecce Agnus Dei. Quoniam sicut lucifer suis splendescentibus radijs videtur nobis radios Solis ostendere, sic Præcursor Ioannes, sanctitate vitæ atque doctrina & lumine suo, quasi ostẽdendo venit, quænam sit vita atque doctrina Christi: Alij Prophetæ Christum venturum prædixerunt: Ioannes Christum iã venisse prædicat. Alij Prophetæ fuerunt missi ad annunciandum Aduentum Christi, Ioannes ad præparandum vias Christo. Lucifer qui ipsum comitatur Solem. Quare Poetæ Venerem, quæ Lucifer est, Spõsam Solis dicebant: quoniam ipsum semper comitatur Solem. Sic Ioannes, quia cũ Sponso venit, amicus Sponsi dicitur, secundùm illud: Amicus Sponsi audit vocẽ Spõsi & gaudet. Vide alia in D. Chrysost.

simile.

Ioan.3

Alia moralitas seu concio.

Sed circa hæc vltima verba iterum aduertendum est, quòd res quædam mirabilis hic sese nobis offert, si consideremus initium & finem huius Euangelij? Si enim principium attenderis, videbis hominem carceri obscuro occlusum, vinculis adstrictum, compedibus pedes, & manicis manus ligatas: spiculatorem spectans, qui caput eius abscindat. Si autem finem perspexeris, inuenies hominem istum tanto onere vinculorum adstrictum, ita liberum atq; velocem, ita ab omni onere ac impedimento absolutum & vacuum, quòd Angelus Domini nominetur. Sic enim dicitur: Iste est de quò scriptũ est. Ecce ego mitto Angelum meum, &c. Possibile ne est, aut credibile quòd sit aliqua via adinuenta, per quam homines tot miserijs onerati, tanta grauedine detenti, tot erumnis aggrauati, possint in Angelos euadere, ab hisque ponderibus ac fœditate liberi, in libertatem ac pulchritudinem transire Angelorum? Certè ita res se habet. Quinimò hic potius finis noster est, ad quem peruenire speramus, vt simus sicut Angeli Dei in cœlo. Sic enim & Christus Dominus de electis dixit: Erũt sicut Angeli Dei in cœlo. Atq; hoc maximè decebat pulchritudinem illius sacræ dom⁹ Dei cœlestis. Si enim De⁹ condiderat hominem, vt loca malorũ angelorum suppleret, atque eorum loco sufficeretur,

ceretur, si non illos transferret in Angelorum speciem atque pulchritudinem, si cũ his carnis fœditatibus ac imperfectionib⁹ illos inter Angelos collocasset, quid nisi assumentum quodam, & rem omnium oculis fœdam fecisset? Considera pauimentum alicuius pulcherrimæ domus, quod ex iaspide ac porfirido marmore cõstratum est, si aliquod spacium hoc ornamento careret, & lateribus luteis strueretur, nõne fœdum additamentum appareret? Quantum deturparet pulchritudinem domus? Sic domus illa regia sublimibus alta columnis, claro micante auro flammasque imitante pyropo, quam Angeli ac Seraphin ignitis lapidibus clari ornant, atque decorant, si loco illorum homines cum suis fœdissimis imperfectionibus ponerentur, quid esset nisi loco iaspidum lateres luteos apponere? Quidnam similitudinis præ se ferret loco vnius Seraphin, aut Cherubin, piscatorem quendam squamosum ponere, ex fece plebis assumptum? Ad hoc ergò Christus in mundum venit, qui Patris sapientia est, omniumque rerum speciosarum optimus artifex ac conditor, vt suis manibus quibus fabricatus est Auroram & Solem, hominem luteum assumens, sic decorum ac perpolitum redderet, vt Angelus potius quam homo iam appareret. Et ideò ex fœdissimo luto illum, in iaspidem ac lapidem pretiosum conuertit, vt aptus sit illi pulcherrimo ædificio cœlesti adaptari. Ad quẽ effectum duas nobis ostendit vias Dominus. Altera realis spaciosa ac communior: altera strictior, cõpendiosior tamẽ, ac breuior, quæ semita appellatur. De quibus Dauid meminit cùm dicit: Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Spaciosa & lata via, ea est omnibus Christianis communis, nempe decem Mãdatorum obseruatio, per quam qui fideliter transierit, ad Angelorum etiam pulchritudinem perueniet. Semita autẽ, consiliorũ est receptio, quæ Dominus in suo nos docet Euangelio, quæ licet strictior sit, sed securior, laboriosior, sed certior. Per viã quæ regalis dicitur, plaustra iter agunt, bestiæque onerariæ ponderibus magnis onustæ: Per semitam verò non nisi homines soli, expediti veloci cursu pergere solẽt. Semita quippè vix duos collaterales capit, sed vnus post alium currere debet. Qui coniugali tenemini vinculo, etiamsi per decem Mandatorum viam pergatis: tamẽ in plaustris ac onerarijs iumentis iter agitis. Videte, qui curru vehitur quãtò strepitu, ac periculo vadit. Iã subneruatur currus, axis diruitur, mulæ suffocantur, rugit currus, auriga clamat, omnia necessitatibus atque clamoribus complentur. In plaustro coniugate pergis, vxore, filiis, ac familia, & re familiari onustus. Iam subneruatur currus, axis deficit, currus rugit. Iam dissensiones inter coniuges oriuntur, rugit vir, clamat mulier, eiulantur filij, rixantur famuli, diuortia fiunt, rugitus vicinia complet, solicitudo rei familiaris vexat. Prò Iupiter! quot curæ, quot anxiæ sollicitudines, quot labores ac dolores coniugatos constrigunt, ac cor in diuersa versant, vt penè non suppetat illis locus aut tempus, quo Dei recordari possint. Cæterùm in religione quæ semita consiliorum est, veloci cursu iter agimus, expediti ab his curis quibus coniugati tenentur, absque rei familiaris solicitudine, absq; liberorũ aut famulorum cura, nam semitã hæc plaustra nõ capit; sed homines ab his omnibus expeditos ac liberos. Qui in mũdo estis in cymba ac scapha, vel nauicula rei familiaris cura constricti, ac detenti mare hoc pertransitis: nos religiosi per põtem, erecti, liberi, securi vos aspicientes, quot turbinibus ac procellis subiecti nauigatis. Hoc est quod Dominus iuueni illi interroganti quid faceret, vt vitam æternã possideret respondit. Adhùc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, & vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Ecce semitã. Fateor quòd multoties qui in coniugali statu vitã agũt perficiunt iter suũ, & cœlum attingunt, & multi qui in religione sunt media via deficiũt, sicut ille qui in equo currens iter agit, nõnunquã abequo cadit, fracto q; crure, nõ potest iter peragere, quod tamẽ qui in plaustro vehebatur peregit. Sed nihilominus expeditius ac securius agit iter, qui equo vehitur quam qui curru trahitur. Vis hanc semitam per quam homines Angeli euadunt depictam, atq; deliniatã in hoc Euangelio? Vide Ioannem in carcere inclusum, sicut religiosus in suo clausтro, vbi nec lumen cœli videt, vinculis membra alligatũ, & hunc Deus Angelum facit, & per hanc semitã illũ in Angelũ trãsformatũ reddit. Bone Deus! quẽnã hęc arsè Quisnã modus hic est quo homines in Angelos mutas? Quisnã hũc metamorphoseũ vnquã audiuit? Angelus velocissimus est, qui ab vno

similitudo

Psalm.24

Matth.19

extremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

extremo in aliud volat, abſq; hoc ꝙ in me dio detineat: homo autē prēter grauedinē naturalē quā corporis moles cauſat, onuſtus ferro, præpeditus vinculis, ad Angeli celeritatē peruēturus eſt? Eſt Angel⁹ perſpicaciſsimi viſus, qui vno intuitu & effect⁹ in cauſis, & cauſas in effectibus videt: homo autē obſcuro carcere obſtruſus, qui nec lumē cœlividere poteſt, ad Angelicū viſum attingere debet? Attinget quidē quoniā hæc ſapiētia Dei eſt, quę omnē humanā ſapientiā deſtruit. Solet em Deus per exquiſitos tramites & ab humanis cogitatibus remotiſſimos ſuas actiones ducere: vt oſtēdat ſe ſupra omnē humanā ſapiētiā excellere. Nā
1.Cor. 1. & ipſe dixit: Perdā ſapientiā ſapientū, & prudentiā prudētum reprobabo: vt & nos ſtultos eſſe demōſtret opera faciēdo, quæ nobis contraria fini intento vidētur. Vult Deus hominē velocem ſicut Angelum facere, & illū ferro, catenis atq; laboribus onerat, & pondere illo Angeli celeritatem illi confert. Vult illi Angelorū libertatem tribuere, & illū in carcerem mittit, neruo adſtringit, in clauſtris occludit, inter cancellos ac craticulas abſcōdit, & ſic captiuū in libertatē trāsfert Angelorū, illiſq; cōfert eorū lucē, quos anteā in tenebris collocatos tenuit. Qua via Ioſeph in tantā dignitatē euectus eſt, vt ſecunda regis perſona fieret? Nōne vincula, & carceres prius expertus? Quo tramite tantū ſibi acquiſiuit nomē ac famā per totū mūdū, vt Saluator mūdi diceretur ab omnibus? Nōne per infamiā, & falſum teſtimoniū, q̄ aduerſus eū domina ſua cōmentata eſt? Et ēcontra qua via Adā cæcus effect⁹ eſt? Quia aperti ſunt oculi eius, quādo debebebat videre. Quia aperiebātur oculi, tūc obcęcatus eſt: Nam poſt peccatū aperti ſunt oculi amborū, & cū oculis corporis videret, mēte obcęcatus
Simile. eſt. Igitur per cōtraria quę hominibus apparēt, Deus perficit ꝙ vult. Nonne vidiſti hominē qui vt maiori ſaltet velocitate ferreos globos ad pedes adſtringit, quatenus illorum pondere fortiùs aērem ſcindat ac rūpat, ne ſaltum ſuū impedire valeat? Sic quos Deus vult celeres quaſi Angelos per hanc viā reddere, eos ferro, ac vinculis premit, præceptis, cōſilijs, obſeruātijs, ceremonijs, ieiunijs, ac alijs laboribus onerat, quibus tanquā quibuſdā globis difficultates huius mūdi vincāt, ne ſuū celerē curſum impedire valeāt: Nam hęc corporis onera animā velociorē reddere ſolēt. Tāta quip-

pè cōtrarietas inter corpus & animā verſatur, vt ꝙ vni prodeſt, alteri noceat: ꝙ vnū extenuat, aliū impinguat, & quod vnū aggrauat, alium expeditiorē reddit. Vnde & Iob de malis aiebat: Spes illorū abomi- Iob.11
natio eſt animæ, hoc eſt, id quod peſsimi qui carnis deſideria ſequūtur maximè appetunt, hoc anima ſuper omnia deteſtatur. Vnde qui lynceos oculos habet ad terrena omnia prolpicienda, liciosus ac lippoſus eſt ad cœleſtia contēplanda. Ideo quippè hodie homines rudes ad ſpiritualia ſunt, quoniā perſpicaciſsimi ſunt ad corporalia. Qui attentā atq; acutam aurem habet ad huius mundi clamores ac ſtrepitus audiendos, hi ad verba Dei audienda atq; cōſilia adimplenda ſurdus eſt & abſque auditu. Qui celeres habent pedes ad malū, & qui feſtinant vt effundant ſanguinē, hos claudos ac debiles ad opera Dei exequenda in uenies. Diues in temporalibus, eſt pauper in ſpiritualibus. Sanus ac delitioſus, infirmus eſt atq; leproſus. Deniq; cīa cōtraria ſunt. Prō Deū immortalē! quot cæcos & claudos in mūdo videbis, qui nec alijs oculis vident quā corporalibus, nec alijs pedibus ambulant quā carnalibus. E cōtra autē qui nihil horum habet in corpore, hic excellētiſsimè hæc oīa habet in anima. Hoc enim Chriſtus in hoc Euāgelio docet, cùm dixit. *Cæci vident.* Hoc eſt, illi qui oculis carnalibus nō vidēt, id eſt, qui ad iniquitatem huius ſeculi nō aſpiciūt, & ne videāt mala ei⁹, ad deſerta loca, & ad religionē aduolāt: vel ſic ſe habēt in mundo, ac ſi nihil eorū quę in eo tranſigunt viderent, pro nihilo omnia æſtimantes, & in nulla re huius ſeculi oculos figētes: iſti oculis mētis vident ſecretiores ac maiores veritates, quā mūd⁹ videt, quas nec Philoſophi viderunt. Sum⁹ em̄ nos veluti ſpectatores mundanarum rerū & vanitatum, vt eas vilipēdamus, & Pythagoræ
exprobremus. Pythagoras dicebat, ꝙ ſicut ſimile.
in nundinis aut emporijs quidā vadunt vt vendāt, alij vt emant, alij ſolùm vt ſpectatores, vt videant quæ ibi gerutur: ſic in iſto ſeculo alij mercaturā exercent, alij agricul turam, alij vēdunt, alij emunt, alij alijs occupationibus ſunt adſtricti: Philoſophi verò tanquàm ſpectatores ſunt, vt ea hominum facta, vel irrideant vel reprobent: & tales ſumus modò religioſi in mundo.

Surdi audiunt. Hoc eſt, illi, qui aures ſuas obturatas habēt, ne cātus Sirenarū audiāt, & qui cū Dauid dicūt: Fact⁹ ſum ſicut homo

homo non audiēs, qui ad inſana verba mū di aures ſuas non accōmodant: hi quaſi ſurtiuè verba ſuſurrij Dei accipiunt, & poſſunt
Pſal. 84. dicere cum Dauid: Audiam quid loquatur
1.Reg.3. in me Dominus Deus: & cū Samuele: Loquere Dñe quia audit ſeruus tuus. Et claudi ad mala ambulant per viam Dei. Leproſi qui conuictus hominū fugiūt, per deſerta loca commorantes, quos nō dignatur mūdus, ſed tanquā leproſos abominat, de qui
Hebr.11. bus dicit Paulus: In ſolitudinibus errantes, in montibus, & in ſpeluncis, & in cauernis terræ, quibus dignus non erat mundus. Qui poſſunt dicere id quod quidā Philoſophus
Anthiſt. Athenięſis, qui Anthiſtenes dicebatur, cū eſſet exul ab Athenis cuidā id exprobranti ac dicēti, Cares Atheniēſibus, dixit: Imò illi carent me: quoniā iuſtus non caret mūdo ſed mundus illo, quoniā nō eſt dign⁹ eorū aſpectus videre. Iſti, inquā, mūdā in corde: quoniā talibus dicit: Beati mūdo corde.
Matth.5. *Mortui reſurgunt.* Mortui qui non mundo ſed Deo viuunt, qui ita in mundo viuunt ac ſi non viuerēt: quoniam nihil de illo curāt
Galat. 6. ſed dicunt cum Paulo: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo, & hi reſurgunt ad vitā Chriſti & Angelorum, quib⁹ Pau-
Coloſ.3. lus ait: Mortui eſtis, ſed vita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria. *Pauperes euangelizantur.* Pauperes qui ſe terrenis abdicauerunt, iſti bonum nuncium & ſpem retributionis habent. Hæc ergò eſt via, qua ex hominibus in Angelos transformamur. Hoc prælum in quo homines Angelorum figuram accipiunt. Sed oportet vt prius hominis figurā deſtruas, oculos tuos eruas, aures occludas, in neruo ac compedibus injicias pedes, leproſus fias, tua peccata ac maculas agnoſcendo, delictaq; tua ore proprio confitendo, corpus tuum Deo hoſtiam viuentem offeras, omniaq; tua propter illum dimittas. Cumq; te exinanitum in oculis omnium, ſed maximè in tuis perſpexeris, & ad te peruenerit rumor, ꝙ Chriſtus eſt qui homines in Angelos trāsfert, mitte ad eū, & dic: *Tu es qui ꝙ ēturus es?* Es tu Dñe qui venisti vt homines Angelos facias? Et reſpondebit tibi: Cęci vidēt, illi qui pro meo oculos carnis ſibi eruerunt vt nō ſcādalizar ētur, meos eis oculos contuli vt cum illis videāt,
Iob. 29. & ſic dico cum Iob: Oculus fui cæco. Qui claudi ſunt ad faciēdum mala meis pedib⁹
Ibi. ambulāt. Et pes claudo. Qui ꝓpter me ſurdi effecti ſunt, plantaui eis aures vt audiār.
Pſal.43. Qui ſe immundos ac leproſos agnouerunt, hyſſopo meo eos aſpergo, & mundos in corde reddo. Qui corpora ſua hoſtiā mihi obtulerunt, & ꝓpriā voluntatem mihi mactauerunt, vitam meā concedo eis quaviuant, & poſsint dicere cum Paulo: Viuo ego iā
Matth.5. nō ego, viuit verò in me Chriſtus. Pauperibus etiam, qui propter me omnia reliquerunt, bonum nuncium profero dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Optima certe ſortis cōmutatio hęc eſt: pro tuis oculis Chriſti oculi tibi donantur: pro tuis auribus, eius aures: pro tuis pedibus, pedes Chriſti tibi cōferuntur: pro tua lepra, ſua mundities: pro tua vita, eius Spiritus: pro tua vilitate, eius diuitiæ tibi dantur. Ergò iam alter es, non ille qui eras es. Dicam te hominem? Minimè certè. Nihil enim iam hominis priſtini
Iob. 10. habes. Nunquid oculi carnei tibi ſunt, aut ſicut videt homo & tu vides? Nec pedes, nec manus, nec cor hominis habes, in Angelum & in ſpiritū tranſlatus es. Chriſtus enim in ſuo prælo tuum eſſe commutauit, ad menſuram tuam ſe colligendo, ſicut Heliſæus fecit, cum filium hoſpitis ſuæ ſuſcitauit. Sic Chriſtus oculos ſuos ſuper oculos tuos, os ſuum ſuper os tuum, manus ſuper manus tuas poſuit, & pedes tuos abſcidit & ſuos dedit, vt in illum omnino trasformeris. Sic enim & Petrus ait: Chriſtus paſſus eſt pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Vt non tuis pedibus iam, ſed ſuis ambules. Ecce ſe mitam ac modum quo Deus homines Angelos facit, vt illos loco Angelorum in cœlo conſtituat. Habet etiā diabolus ſuos modos quibus homines diabolos faciat, & ſuo charactere eos inſignitos eſſevult, vt poſſit eis dici: Vos ex patre diabolo eſtis. Et
Ioann. 8. ad hoc habet ſuas officinas, & ſua prælia ac exemplaria. In illa domo eos impudicos facit, in alia aleatores, in illa mendaces, in altera latrones, ac vſurarios, diuitijs, honoribus ac delitijs delinitos, eos in dæmones trasfert. Superbos, ambitioſos, Regum palatia faciunt: impudicos muliercularum colloquia, murmuratores ſermones praui, &c. *Et beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Non debet homo in Deo, nec de Deo ſcādalizari, ſed in ſe & de ſe. Si oculus tu⁹
Matth.6. ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Oculus hominis eſt eius ratio: oculus Dei eſt fides: ſi aliquid tibi proponit fides, quod tu non capis, ne ſcādalizeris in ea, ſed oculum tuum erue, rationem tuā & intellectū

tuum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ruum Fidei omninò subde, vt Paulus te admonet dicens: In captiuitatem redigentes
2. Cor. 10. omnem intellectum, in obsequiũ Christi. Ne te scandalizet manus Dei, quæ larga est ac charitate abundans, & præcipit tibi vt de bonis tuis dispergas, & des pauperibus. Non ergò te hæc manus Dei scandalizet, ne amittas eam, sed manus auara tua quam abscindere debes. Non sua mudities, sed tua te impuritas scandalizet, tua opera, non sua, vt eius imitando vitam, faciendo opera, in Angelum transformeris, interea atque caro vt spiritus viuat. Quidquid humanum est in te deficiat, vt ea quæ Dei sunt loco eius sufficiantur, & sic merearis loco Angelorum substitui.

Cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi. Detinebatur Ioannes in vinculis ex
Alia moralitas. mandato Regis tyranni, quoniam publica peccata carpebat, veritatemque illi docere volebat: quia non voluit Ioanes veritatem in carcere pectoris sui vinctam tenere, sed liberam eam dimisit abire, vsque ad aures Regum & Reginarum, eligẽs potius ipse pati, quã quòd veritas pateretur. Ideò ipse detinetur in vinculis, & vt veritatem libertate donaret, ipse manere captiuus decreuit. Vt hoc exemplo condemnet atque confundat prædicatores timidos, qui adulatorum potius officium exercent, & con-
Abac. 1. fessores pusillanimes, qui vident iniquitatem & dissimulant, tacent videntes concul care impium iustiorem se: detinent veritatem, ne ipsi teneantur, eliguntque potius se esse veritatis carcerem, quàm quòd ipsi propter veritatem mittantur in carcerem.
Roma. 1. Contra quos ait Paulus: Reuelatur ira Dei in eos qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Iniustum quippè est veritatem quã Deus præcipit propalari propter mundanos timores, aut rerum temporalium amores detinere: sicut qui medicinam infirmo, aut aquam sitienti impediret. Violẽtiam quippe inferunt veritati, qui eam occultant: quoniam veritas lux est, cuius est natura manifestari, non sub modio timoris, aut commodi humani occludi, aut abscondi. Quare sicut qui ius aut res alienas furripit; iniuriam infert veritati, qui eam occultat: quoniam ius suum ab illa aufert. Sed Ioãnes ne hanc iniuriam veritati inferret, soluit eam, & ipse ligatus est. Hodie autem quàm paucissimos videmus in carcere detentos, ne dicam capite truncatos, propterea quòd veritatem dicunt: Et forte tam necessaria modò est sicut tunc temporis, cùm eam prædicabat Ioannes. Quia tamẽ prędicatores timidi, ac mundani forsan cõmodi auidi sumus, ideò eã iniustissimè celamus. Sed de hoc aliàs, Deo dante, dicemus. Igitur ex vinculis misit duos de discipulis suis, vt instruerentur à Christo, vt paulò ante diximus. Videbat quippè Ioannes, quomodò iam ipse Dominus se manifestare volebat, opera iam mirabilia faciendo, & quæ illum iam demonstrabãt verum esse Messiam: & ideò mittit discipulos, qui ea oculis suis cernentes cõfundantur & credant. Et inter alia signa quæ supra explicuimus, dicit: Et beatus qui nõ fuerit scandalizatus in me. Ac si diceret: Vos scandalizamini in me, quia videtis me comedere & bibere cum peccatoribus, & quòd Magister vester singularem ac austeram vitam agit. Sed deberetis attendere me esse caput: & veluti caput oportet me conformare meis membris etiam debilibus, & infirmis. Id autem non est necessarium magistro vestro, qui caput non est. Ego qui sum regula, & norma omniũ hominum cuiuscunque status, ac conditionis sint, & qui meo exemplo ac vita omnibus modum viuendi præstringo, non debeo singularem agere vitam, quam omnes imitari nequeant, sed communem ac generalem, quam omnes sequi valeant. Vester autem magister non est regula, imò vos mittit ad regulam quæ vos dirigat. Ipse quidem opera digna facit mei testis, sed ego etiam opera digna facio testimonio quod ipse reddit de me.

Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt. Non oportet iam in domibus Regum quærere eos, qui induantur purpura & byssо, sed in domibus sutorum & sartorum iam eos inuenies. Sed Ioannes non est in domo Regum, sed in carcere Regũ, vbi iusti & recti esse solent.

Etiam dico vobis & pluspiam Prophetam. Propheta est, quoniam in carcere vbi modò vinculis alligatus detinetur, mei Præcursoris exercet officium. Vincula quippe illa quibus ipse adstringitur, vaticinantur ea quibus ego ligari debeo. Carcer quo ipse occluditur, quasi vaticinium est sepulchri mei, in quo corpus meũ veluti in carcere tribus diebus detinebitur, & anima mea ad inferni carceres descendet ad educendos iustos, qui ibitot annis includebantur, sicut modò Ioannes de carcere mittit ad

ad me suos discipulos. Est plusquàm Propheta: nec enim solùm ventura prophetizat, verùm est mei testis oculatus omni exceptione maior. Maior cæteris Prophetis est, quoniam illi homines erant per naturã. Ioannes autem est homo per naturam, Angelus autem per gratiam: ipse quippe est de
Malach. 3 quo prædixerat Malachias: Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparauit viam ante faciem tuam. Per quæ verba Christus probat se esse verum Messiam: quoniam protinus subiungit Propheta. Et statim veniet ad templum sanctum suum Dominator quem vos vultis, & Angelus testamenti quem vos quæritis. Nam si Ioannes est Angelus quem prædixit Malachias, post quem verus Messias statim venturus est: Igitur si Angelus est in mundo, etiam Messias qui confestim eum sequuturus est, erit iam in mundo. Et hìc poteris dicere quomodò Christus ex hominibus facit Angelos, quod statim nos docuimus.

Alia moralitas seu concio. *Cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Protinus in his verbis sese offert miserãda ac deploranda res, quòd iustus in vinculis teneatur, quòd veritas sic odium pariat, vt nec respect⁹ quidem iusti habeatur. Sed nihil nouum audimus, veteres sunt simultates inter malos & bonos: ab antiquo iustitia est odio habita, & iustus mundi persequutionibus agitatus. Nec enim homines impij iustum æstimare norunt, nec quid valeat pon-
Sap. 2. derare sciunt, sic enim & Sapiẽs dixit, quòd homines non æstimauerunt honorem animarum sanctarum. Nesciunt æstimare hãc gemmam. Est enim iustus lapis quidam pretiosissimus, ac optima margarita. Cæterùm splendorem suum occultatum habet: quod enim oculis hominũ apparet de iusto, paupertas est ac vilitas: quod autem pretiosum est in eo latet, & ideò homines secundũ
Simile. ea quæ apparent iudicantes, vilipendunt iustos. Quemadmodùm qui in Tabernaculo Dei videbant pelles caprinas, & saga cilicina, quibus inuolutum erat aurum & argentum, & auri texturæ & geminæ, si nesciebant quid sub illis pellibus lateret, omnia existimassent esse vilia, quoniam id solùm oculis cernebant: & qui opertoria videbat, quibus Tabernaculi vasa aurea includebantur, si id nesciret & iudicaret secundùm ea quæ videbat, vilia omnia reputasset: sic qui ignorant quam pretiosæ res sint, quæ sub paupertate, ieiunio, carnis maceratione, cõtẽptu sui, cæterisq; rebus, quas iustus videre tur habere, deliteſcant: nihili pẽdent iustũ, ac veluti rem vilem contemptui habebunt. Mundus autem quia hæc ignorat, ideò bonos tanquàm vilia quædam & despicit & persequitur. Sic contigit Ioanni. Nam quia splendor eius erat intus in anima (erat quippe lucerna ardens & lucens) exterius sub vilibus pellibus eũ videbant, eò tanquàm vilẽ hominem in carcere tenebant, & tanquã vile mancipium ad preces impudicæ puellæ ipsum obtruncauerunt. Apparebit tamẽ quid erit (vt dicit Ioãnes) & tunc quidnã sit iustus videbitur. Vnde & Iob dicit: Deridetur iusti simplicitas. Lampas contẽpta apud cogitationes diuitum parata ad tempus statutum: id est quod Dominus ad Pilatum
Iob. 12. respondit, cùm dixit: Regnum meum non
Ioann. 18 est de hoc mundo. Hoc est, non constat ex his rebus, ex quibus regna huius mũdi cõstant, nempè ex potentia diuitiarum, ex satellitibus, ex armis, ex hoc splẽdore ac strepitu, quem mundi huius Reges efficiũt, sed constat ex gratia, ex victoria sui, ex contẽptu mundanarum rerum. Nam, vt Paulus ait:
Roma. 14 Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax in Spiritu sancto. Hoc autem ab hominibus non videtur, & ideò despiciunt iustum, qui verè Rex est: nam seruire Deo regnare est: quoniã super seipsum, & super dæmones, & super omnia temporalia regnat, quibus omnibus velut Dominus imperat, atque prout vult despicit & dimittit. Et de anima sancta dicitur: Adstitit Regina à
Psal. 44. dextris tuis. Sed hoc floccipẽdit mundus, sicut Herodes Ioannem, qui propter indecoros mores saltatricis puellæ caput eius abscidit. Poterant puellulæ obsoniolo quodam satisfacere, & conferunt ei caput Ioannis in disco. Sed quid mirum? Cùm Domino suo Iesu de quo ipse tãtum protulit testimoniũ, Barabbam latronem, & seditiosum prætulerint. Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quantò magis domesticos eius? *Et mit-*
Matth. 10 *tens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui vẽturus es, an alium expectamus?* Hanc interrogationem fecit Ioannes, non dubitans, vt supra diximus, sed vt discipulos suos instrueret. Sumit enim optimus magister personã ignorantium discipulorum suorum, vt illos instruat, & in se transfert ignorantiam illorũ, ac si ipse esset qui id ignorabat: vt sic eos de veritate doceret. Quemadmodùm & Magister noster Iesus personam peccatoris in se suscepit, vt pro nobis pateret, & sic pro nostris exorat delictis ac si ipse ea cõmisisset.

Vndè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm.21. Vndè & ait in Psalm. Longè â salute mea verba delictorum meorum: cùm tamē delicta essent nostra. Sic Paulus in se transtulit
1. Cor. 4. dissensiones Corinthiorum, vt suauius ad veritatem eos adduceret. Sic enim ait: Hæc fratres transfiguraui in me & Apollo propter vos, vt in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est vnus aduersùs alterum insletur pro alio. Sic Ioannes in se transfert discipulorum suorum ignorantiam, & pro illis interrogat, ac si ipse esset ignorans, vt sic suauius absq; eo quod illis stultitiam suā improperet, de tanta veritate instruantur. *Ite & dicite Ioanni quæ audistis & vidistis. Cæci vident, &c.* Profuudissima responsio hæc est, quæ fit per opera. Simile mihi videtur hoc Christi stratagema illi quod historia quædam narrat. Rex quidā, aduersùm quē magnates insolenter se habebant, sapientē quendam per legatos suos misit consulendum, vt interrogarent ab eo quidnam faceret cum illis, qui sese contra suum Regem superbè gerebant. Accepta legatione vir sapiens nihil omninò verbis respondit, sed cùm esset in horto, cùm eos accepisset, cœpit herbæ cuiusdam quæ papauer dicitur capita, quæ super alias herbas præeminebant absc indere, nec aliud illis responsum dedit. Reuersi legati cùm narrarent factum illud Regi, intellexit Rex stratagemate illo voluisse illi significare, vt sic se haberet cum illis qui volebant supra omnes extollere capita, & absciderat ea, & sic quietus remansit in regno suo. Maiora quidem stratagemata Christus Dominus coram discipulis Ioannis hodie operatus est, illuminando cæcos, suscitādo mortuos, mundando leprosos, &c. *Ite & dicite Ioanni.* Ecce quid respōdeatis ei: Opera hæc non potest facere, nisi qui verus Messias est, & Filius Dei. Hoc est, quod vos quæritis iam habetis. *Ite & dicite Ioanni.* Illis autem abeuntibus cœpit prædicare ad turbas laudes Ioannis. Ipse Dominus illum canonizauit, & ille verè Sanctus est quem Deus
2. Cor. 10. commendat. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus cōmendat. *Quid existis in desertum videre? Arūdinem vento agitatam?* In hoc cognoscetis Ioānem sanctum esse virum: quoniam non mutabilis sed constans est. Variabile valdè cor hominis est, inquietumque membrum, semper enim continuo motu palpitando viuit, nec in eodem statu homo vnquam permanet ac perseuerat, nisi Dei gratia adsit,
Hebr. 13. quæ cor hominis in bono confirmet ac stabile teneat. Sic enim & Paulus ait, ad Hebræos. 13. Optimum est gratia stabilire cor. Hęc est enim panis qui cor hominis confirmat: varium quidem ac vanum cor hominis est, quod tamen si Deo innititur solidum ac constans efficitur. Quemadmodùm arborem tenuem, quem quilibet ventus subuertere potest, si tamen illam trunco alterius arboris fortis appropries, ibi contra quemlibet ventum permanet. *Simile.* Sic homo qui vniuersa vanitas est, & minime in eodem perseuerans, Deo tamen innixus, adeò roboratur & stabilitur, vt nulla eum aduersitas à Deo seiungere valeat: gratia quippè Dei cor eius firmat in bono. Vnde Paulus: Stabiles state, & immobiles abundantes in omni opere Domini semper. Et
Ephes. 4. Ephes. 4. Iam non simus paruuli, nec circunferamur omni vento doctrinæ. Et Ec-
Eccles. 5. clesiastes. 5. Non te ventiles in omnem ventum. Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui. Sic erat Ioannes. *Aut quid existis videre? Hominem mollibus vestitum.* In domibus Regum inueniuntur delicati, molles, delitioli, optimis vnguētis delibuti, atque adulatores. Esaiæ. 13. dicitur, quòd in Babylonia deberent habitare omnium generum ferę, atque serpentes, & syrenæ in delubris voluptatum. Delubra & templa voluptatum sunt domus procerum, magnatum, atque diuitum huius mundi. Ibi quippe voluptati immolatur, Imò hostiam se illi offerunt ac holocaustum: quia toti cremantur carnis delitijs. Ibi enim commessationes, & ebrietates, continuantur, ibi aleatores, parasiti, lenones, meretrices, cantores, & cantatrices: spaltrię, & psaltatrices, & quicquid carnalis voluptatis excogitari potest: quoniam ibi sensualitas suum exercet imperium, sua sceptra tenet, suum regnum habet. Ibi syrenæ canunt, quæ, vt est in Poētarum fabulis, pisces erant facies habentes mulierum, quæ ita dulciter canebant, vt nauigia detinerent, attonitos suis cantibus reddentes homines, & ita influctibus eos absorbebant ac suffocabant. In domibus diuitum adulatores sunt, qui suis blandis sermonibus eos dementatos tenent, vt in vitiorum abysso suffocentur, & immergantur. Multa de adulatoribus supra diximus, sed nunc accipe etiam hæc. Incredibile damnum adulator facit magnatibus: quoniam amor proprius facilè homines inclinat, vt credant bona, quæ de illis dicūtur, etiā si ea non habeāt. Princeps autem

autem, qui Reipublicè præest, opus habet aliquo, qui illum admoneat, ne erret, & errata corrigat ea prudenter illi præponendo: quoniam error Principis, in perniciem maximam Reipubl. vergit. Quòd si assentator errorem suum summam dicit esse sapiētiā, liturā alterius lingua sua lābens, facilè id illi persuadebit, cū homo de se bona semper suspicetur, nec alteri, qui veritatem ei dicat, iam deinde fidē adhibebit. Hæc enim
Gregorius est hominis conditio, vt Gregorius docet super illud. 1. Reg. Cùm esses paruulus in oculis tuis, quòd ille qui mendacibus, & adulatoribus aures libēter præbet, non se suis oculis, sed alterius intuetur; vnde videt quasi bonum quod pessimum est: quia alius malum dicit esse bonum, & sic ab eo seducitur, iustus autem se suis oculis videt, qui veritatem vident, ac dicunt. Propria quippè conscientia verissimus testis solet esse. Hæc super literam dicta sufficiant.

Sed super totam hanc historiam huius Euangelij aduertendum est, quòd Ioānes in vinculis significat animā iusti, in huius corporis carcere detentam, quæ fœtida ac tristissima habitatio est. Vis videre quàm sordida res corpus tuū sit? Cōsidera ipsum post mortem, cùm iam anima dereliquit illud, & videbis eum immunditijs plenum, fœtidum, fœdum, quòd nec per vnum quidem diē possis in domo tua detinere illud. Hoc ergo corpus immundum carcer est animæ post peccatum, quod anteà domus erat, in qua illa habitabat: nam absq; hoc quod cor pus dimitteret, trāsferenda erat simul cum corpore in cœlum. Igitur post culpam domum pro carcere animæ dederunt. Sicut
Simile. contigit aliquādò homini, qui liberè in sua domo habitat, attamen commisit delictum aliquod, & domum loco carceris ei prætor dedit præcipiēs illi, ne ex ea exeat, & claudit illi portas ac fenestras: vndè quę anteà domus erat iam carcer misero illi homini
Plato. est. Huic rei allucinari videbantur Plato
Origenes. atq; Origenes, qui dicebant Deum animas perse creasse absq; corporibus, sed his qui peccauerunt corpora loco carceris dedit, in quibus si rectè vixissent, ab eis in cœlum euolarent, sin malè in inferna descenderēt. Falsa tamen hæc sententia est: Quoniam animæ non ante corpora, sed simul cum illis creatę sunt atq; creantur. Videbantur tamen ad id accedere quod dicimus, nimirum quòd corpora sint veluti nerui, ac car-
Psal. 141. ceres animarum. Quarè & Dauid dicebat. Educ de carcere animam meam, id est de corpore. Et Paulus dicebat: Cupio dissolui, *Phil. 1.* *Soltarme desta carcel,* & esse cum Christo. *Rom. 7.* Et alibi. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et quoniam in his vinculis anima detinetur, parùm de suis rebus agnoscit. Habet enim clausa ostia atq; fenestras, ità quod parum lucis ad eam potest intrare. Quarè etli audit, non videt, nam & si fidem habet quæ per auditum est, non tamen videt modò ea quæ credit: quinimò & de multis rebus nec certitudinem quidem habet: quoniam nescit, bonum ne an malum habeat negotium suum cum Deo, nescit enim vtrùm odio an amore dig- *Eccles. 9.* nus sit. Dicebat quippè Iob: Si venerit ad *Iob. 9.* me non videbo eum, si abierit non intelligam. Inuisibilis namq; est Deus, nec videri se permittit, sed per oculos intrat, & non videtur, per aures illabitur, & non auditur, per sensus ingreditur & non sentitur. Est enim difficultas illa quam Dominus rogabat Iob, cùm dicebat. Dic mihi si nosti, per *Iob. 38.* quam viā spargitur lux, diuiditur æstus super terram? Qua via lux hæc inuisibilis anima intrat, atq; amor hic qua parte calefacit animam? Quarè cùm tam obstrusum negotium hoc sit, nec nos id certò scire videamus; mittimus nuncios ac legatos ad eū qui hæc ab eo scisciteutur dicentes. Tu es qui venturus, &c. Hoc est, explicamus desiderium nostrum, quo dignoscere velimus an ipse sit, qui in anima nostra est, an alienus eam inhabitet hospes. Hic autem ad-
Bernardus uentus est inuisibilis: nam D. Bernard. tres ponit Christi aduentus, duos visibiles, & vnum inuisibilem. Visibiles sunt primus quem fecit in carne mortali veniens in mū dum, & vltimus quem faciet quandò in eadem carne, licet iam immortali, vēturus est ad iudicandum viuos & mortuos. Inuisibilis autē est iste de quo modò loquimur, quē facit in anima veniendo per gratiam, quæ eam gratam Deo reddit. Deus quidem in omnibus rebus est, sicut causa in effectibus qui suam communicant bonitatem. Est autem tribus illis modis essendi in rebus, quos Theologi docent, nempè per essentiam, prȩsentiam, & potentiam. Est in omnibus rebus, sicut causa essendi earum, quem admodùm & anima est in corpore, & in omnibus suis partibus, esse & vitam illi communicando. Per potentiam est quoq; in omnibus rebus in quantùm omnia suæ subsunt potestati, eo modo quo dicimus, regem

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse in omni regno suæ ditionis, per potentiam: quoniam in hac ciuitate & in illa, & vbiq; dominatio atq; potentia sua se extèndit. Per præsentiam autem, quoniam omnia videt, omnibus rebus adest, & omnia nuda & aperta sunt oculis eius, nec est creatura aliqua inuisibilis in conspectu illius. Hi autem tres modi essendi communes sunt omnibus rebus creatis, in quibus sic adest Deus. Cæterum in rationali creatura altiori alio modo, & venit & adest. Nam licet aduentus iste non debeat sic intelligi, quòd Deus aduenìat vbi anteà non erat, cùm in omnibus rebus semper præsens sit, nec sinè illo consistere possent; tamen nouo modo dicitur aduenire in animam, ni mirum per gratiam, per quam dicitur in homine, & in Angelo esse, quæ sunt rationales creaturæ; quo modo in cæteris creaturis non est: quoniam ille nec Deum cognoscunt, nec amant tanquam authorem gratiæ, & veræ beatitudinis largitorem. Hic autem aduentus & præsentia Dei in hominem per gratiam, inuisibilis & incognitus nobis est, nec vllo modo certa scientia illum cognoscere valemus, nisi Deus reuelauerit nobis. Quoniam non possum ego habere scientiam conclusionis, nisi videam principium à quo infertur; principium autem gratiæ Deus est, secundùm illud Psalmi. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Hoc autem principium quod est Deus, nec homo illud videt, nec agnoscit in hac vita perfecta cognitione: Quoniam Deum nemo vidit vnquam. Adeò quippè excellit Deus omnium creaturarum captum, vt nullo modo ad ipsum pertingere aliqua queat, nisi supernaturali eleuata lumine, sicut propter excellentiam radiorũ Solis oculi noctuæ ipsum videre non possunt. Vnde Iob cap. 36. ait. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram. Hoc autem arcanum voluit sapientia Dei nobis occultare, vt semper cauti & timidi viueremus, atq; ad habendam gratiam semper niteremur; vt vel non habitam consequeremur, vel habitam augeri mereremur, vt sic ad impleremus illud Sapientis. Beatus homo qui semper est pauidus. Cæterum etsi euidenter nec infallibili certitudine minimè possimus scire nos in gratia Dei esse; tamen coniecturaliter aliquibus signis de illa possumus certiores fieri, licet non ea certitudine quæ omne dubium ac omnem timorem excludat. Quarè non possum scire me esse in gratia certitudine fidei, qua credo Deum esse trinum & vnum: Quoniam hæc certitudo, nec dubium, nec timorem aliquem compatitur secum, nec etiam certitudine morali qua scio Romam esse, quam nunquam vidi: quoniam hæc certitudo etiam dubium & timorem de opposito excludit. Ea tantùm certitudine id possum scire, quæ suspiciosa ac timida semper est. Talibus enim signis me esse in gratia coniectari possum, vt non omninò quiescam tanquam in re indubia, sed semper metus ac suspicio in me remaneat contrariæ partis. Verum est, quòd hæc coniecturalis certitudo tantò fortior semper sit, quantò homo in gratia, ac charitate Dei indies augetur & crescit. Virtutes quippè illæ præcipuæ quæ Theologales dicuntur, quales sunt Fides, Spes, ac Charitas, quoniam ipsæ è cœlo nobis per infusionem aduenìunt, aliquid ex his quæ in cœlo sunt, vndè & ipsę veniunt, ad nos trahunt. In cœlo autem securitas multa est, ac proinde istæ virtutes aliquid ex illa securitate in nobis gignunt, & quantò plus crescunt, tantò maiorem securitatem nobis pariunt, & certiores nos huius rei faciunt, ea tamen certitudine quæ in hac vita contingere potest. Vnde Paulus ait, Non solum autem sed & gloriamur in tribulationibus scientes, quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Vult dicere, quòd perseuerantia in virtute, & patientia in tribulationibus probationem quandam facit, quæ generat spem Christianam, qua nec verecundamur, nec confundimur: quoniam ea quæ credimus ac speramus, omnia certissima ac vera sunt. Igitur quoniam ex exercitio virtutum & patientiæ resultat hæc spes nostra, quæ non confundit; hinc argumentamur, quòd tales virtutes hanc certitudinem possibilem nobis in via pariant. Igitur hæc coniecturalis certitudo de qua loquimur, saltem magnum iustis solatium affert in hoc exilio. Quæ coniecturæ atque signa, in hoc Euangelio nobis adumbrantur. Prima autem coniectura, vel signum secundùm doctrinam Sanctorum est testimonium propriæ conscientiæ, ꝙ solet esse testis fidelis omni exceptione maior, secundùm illud. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientię nostrę. Vbi &

Bernar-

Hebr. 4.

Psal. 83.

Simile.

Iob. 36.

Prou. 28.

Bernardus Bernardus dicit, Nihil hac lucè clarius, nihil hoc testimonio gloriosius, cum veritas in mente fulget, & mens in veritate se videt. Sed qualem? pudicam, verecundam, pauidam, circunspectam, nihilq; admittẽtem quod euacuet gloriam conscientiæ attestantis in nullo conscium sibi quo erubescat in conspectu veritatis. Hoc planè est quod super omnia bona animæ diuinos delectat aspectus. Quandò ergò anima se in hac veritate videt, quæ in nullo cor reprehendit mortali crimine, nec ante illã pudefit; potest mittere legatos ad Christũ qui dicant ei. Tu es qui venturus es, &c. Es ne tu qui animam inhabitas, an alius? Et respondebit tibi. Vide signa, quibus hæc veritas manifestatur, quorum vnum est. Cœci vident. Si se se anima in hac veritate videt, & non reprehendit eam; signum est quòd habet oculos, vt se ipsam in sua propria conscientia intueatur, & quòd ipsa conscientia tam munda tamq; clara sit, quòd in anima se possit cernere. O magnũ animæ solatium conscientiæ securitas. Nullus, ò Christiani, credere potest, quàm lęta, quantisq; gaudijs referta anima illa sit, quã propria non carpit conscientia. Quàm secura viuit, quàm secura è vita discedit, quod gaudium nemo nouit nisi qui habet. Est quippè mannà illud absconditum, quod nemo nouit nisi qui accipit. Ob hoc solum gaudium quod secura conscientia parit, deberemus in puritate cordis vitã agere. Non loquor tamen de illis conscientijs præsumptuosis, quæ sibi metipsis fidẽtes nullum in se volunt agnoscere crimen. Nec de alijs ità otio torpentibus, qui veluti extinctum veremem conscientiæ videntur habere, de quibus iam suprà largius egimus; sed de illa conscientia, quæ absq; fictione pura ac irreprehensibilis est. Aliud signum vel coniectura est, cùm verba Dei libenter audis, nõ solùm aure corporis, sed potiùs auribus cordis, & intus in visceribus ea libentissimè amplecteris, ac opere comples, sic enim & Dominus Ioann. 8. dixit. Qui ex Deo est verba Dei audit. Vbi Gregorius dicit. Cœlestem Patriam veritas desiderare iubet, mundi gloriam declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset apud se vnusquisq;, si hæc vox Domini in auribus suis intonuit, & quòd iam ex Deo sit cognoscit. Vndè & Dominus hic ait. Surdi audiunt. Qui anteà surdi videbantur ad audiendum verbum Dei, iam placidis auribus, & vtiliter illud audire cupiunt & audiunt. Tertium signum, cùm homines in veritate suam iustificationem in frequẽtatione Sacramentorum procurant. Et hoc est quod hic dicitur. Leprosi mundantur. Maxima nostræ prædestinationis coniectura est Sacramentorum frequentia: Quoniã in illis sanguis Christi nobis applicatur, qui fuit passer ille, qui in aquis viuis immolabatur ad emundationem leprosi. Intingebatur quippè in illo sanguine hyssopus, quo asperius leprosus mundabatur. Sic sanguine & aqua, quæ ex latere Christi exiuit, & cum illa sacramenta, mundatur animæ lepra. Vndè & Dauid dicebat. Asperges me Domine hyssopo & mũdaber, lauabis me & super niuem dealbabor: Et Ioannes dicit. Venit Christus in aqua & sanguine. Hi namq; sunt qui semper peccata sua considerant, atq; ante oculos suos ferunt lacrymis suis purificantes ea, & dicunt cum Dauid. Delictum meum contra me, vel coram me (vt habet alia litera) est semper. Et amplius laua me ab iniquitate mea, vel multũ laua me, magis ac magis lauame. Et per singulas noctes lacrymis suis stratum suum rigant, vt fecerunt Petrus & Magdalena. Qui sepè manum suam in sinũ suum mittunt, & leprosam producunt ac sordidam cum Moyse. Id est, qui sepè voluentes sinus conscientiæ suæ, quidquid immundum ibi repererint, in confessione produnt, vt sic mundentur à lepra. Non loquor modò de illis, qui semel in anno, vel ad summum bis vel ter peccata sua confitentur, & protinus cõscientiæ suæ obliuiscuntur (hoc enim non salutis, sed reprobationis signum est) sed de his de quibus modò diximus, qui semper conscientias suas prę oculis habent, sordes ac immunditias earum abluentes: quod absq; Dei gratia facere non valerent.

Apoc. 19.

Ioann. 8.

Gregorius

Leuit. 14.

Psal. 50.

1. Ioan. 5.

Psal. 50.

Psal. 6.

Aliud signum est: Pauperes Euangelizantur: Hoc est, bonum nuncium accipiunt. Hi sunt quibus res diuinæ sapiunt dulciaq; sunt verba Dei faucibus eorum, super mel & fauum. Qui experimento didicerunt, quoniam suauis est Dominus, qui ea quæ sursum sunt sapiunt: hoc est, *que se saberean de las cosas del cielo*, Non de illis loquor qui gustu quodam à sensibus orto, & in sensibus extincto de cœlestibus sentiunt, quales sunt mulierculorum lacrymulæ; sed de his qui allecti sapore rerum cœlestium, hoc mannà delectari

Universidad de Deusto
Biblioteca

fastidiunt ollas ac cepas Ægypti. Hunc autem saporem, nec carnales, nec superbi percipiunt, sed pauperes spiritu atque
Psal. 87. humiles qui dicere possunt. Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Hæc est alia coniectura, quandò quis nec scandalizatur, nec perturbatur, in cruce Christi, in laboribus, nec in persequutionibus aut tentationibus, nec in hoc quod ei præcipit Christus diligere inimicos, aut præbere alteram maxillam percutienti, & his similibus; sed omnia æquo animo propter Deum fert. Ecce ergo signa, quæ anima carceri huius corporis inclusa habere potest, quòd Dominus verè secum sit.

Alia moralitas seu concio. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* O hominum crudelem nequitiam: iustum in vincula rapitis: quia vobis veritatem prædicat: quia lucem præbet odio habetis illum. Veritas lux est, cur lucis datorem persequimini? Barbara vos inhabitat mens. Indi illi de quorum barbarie totus prædicat mundus, Solem, vt Deum adorabant, quia illis lucem ac claritatem præbebat, & licet in hoc errabant, gratitamen huic beneficio se præbebant: & nũc homines offuscare hanc lucem quærunt, solemq, ipsum tenebrescere satagunt, ne mentibus eorum illuceat. Veritas est lux; qui tibi veritatem prædicat est Sol, qui tibi radium lucis immittit (ideò quippè prædicatores veritatis Deus vocat luces, cùm dicit; Vos estis lux mundi.) Illum in carcerem tenebrosum mittere, quia veritatem dicit, vt fecit Herodes cum Ioanne, quid est nisi eclipsare velle solem, ne luceat mundo? Quæ dementia Indorum ac Scytharum barbariem superat aut sæuitiam; sed sic se habent hodiè hominum mores. Colligitur etiam ex hoc Herodis facto, quòd reges non sibi iustos, sed alijs volunt: quòd subditos moneant, vt regibus morem gerant, non tamen vt ipsis regibus quod tenentur facere dicant. Quandiu Ioannes cæteris prædicabat, vt suum quisq; munus iustè administraret, militibusq; dicebat, vt nemini iniuriam facerent, non violenter aliena raperent, sed contenti essent stipendijs suis: quoniam hoc ex re erat regis, ne seditiones mouerent milites, placebat Ioannes Herodi. Et dum Pharisæos hypocrisis insimulabat, eorum sæuitiam ac crudelitatem carpebat; quoniam videbat illos Herodes ambitione præcipites populum ad se velle allicere, gaudebat tunens tales homines ne aliquid noui in Republica mouerent, & tunc diligebat Ioannẽ, & libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat. Cæterum cùm ad Regem cõuertit sermonem, libereq; illi dicebat, non licere illi habere vxorem fratris sui, illum in vinculis tenebat, & donec caput eius obtruncauit, non quieuit ira eius. Ac si non maius negotium esset quod ad reges attinet, quàm quod ad subditos pertinet, quantò plus saluti subiecti conuenit vulnera capitis, quàm cæterorum membrorum curare. Vellent quidem reges ac prælati, vt subditos admoneremus, vt vectigalia soluant, obsequenteſq; sint maioribus suis, non autem quòd ad illos vllo modo dirigamus sermones nostros. Nec enim vult Episcopus, vt illi dicas teneri ad necessitates tàm spirituales quàm corporales subditorum: vigilare super gregem suum: quoniam de animabus illorum debet rationem reddere Deo, cæteraq; his similia. Sed protinus te liberum hominem acclamabunt, seditiosumq; potius quàm verbi Dei prædicatorem dicent te esse. Sic res se habet, quid nisi Deo gratias reddere facere valemus? Audiuit ergò Ioannes in vinculis opera Christi. Ecce mirabilem Dei prouidentiam, in carcere vbi tenebræ sunt, nec lux locum habet quò luceat, ibi peruenit Dei fama. Hæc enim cura est quam Deus gerit de nobis; vt ea quæ ad salutem nostram pertinent discamus, vbicumq; simus, aliquid de Deo ad nostram perueniet notitiam, quo vel illum agnoscere possimus, vel saltem excitemur ad quærendum, quis nam sit ille cuius tot mirabilia prædicantur. Et sic intelligit D. Augustinus difficilem illum locum 1. Pet. 3. vbi dicit. In quo his qui in carcere erant spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando expectabant Dei patientiam, in diebus Noe, cum fabricaretur arca. Hoc est, dicere quòd idem Dominus Iesus, qui veniens in carne publicè hominibus veritatem prædicauit: Idem ipse in spiritu, hoc est, occultis inspirationibus multotiens prædicat hominibus, quorum animæ in corpore veluti in carcere sunt, secundùm illud educ de carcere animam meam, hoc est, de corpore: vel his qui in vinculis vitiorum circumplexi detinebãtur, qui in tempore Noe, cùm ipse fabricabat Arcam, increduli fuerũt nõ credentes Noe, qui dicebat illis futurum esse diluuium propter peccata populi: his etiam prædicauit, & intus in spiritu per occultas inspirationes, & extra per ministerium Noe, ita quòd nulli vnquam deest diuina prouidentia, in vllo loco aut statu, quin de necessarijs ad salutem illum instruat. Cùm enim hominum voces desunt, ipse hominibus prædicat, per legem naturę cordibus, & spiritibus hominum inscriptam, per occultas inspirationes, per opera Dei publica, quæ eius vociferant maiestatem, secundùm illud. Cœli enarrant gloriam Dei. Deniq; per prædicatores quos ipse ad hoc ministerium mittit, ita quòd nullam prætexere possint homines excusationem. Vndè Paulus. Nunquid non audierunt? Ac si diceret. Præterea non possunt homines hanc ignorantiam, & excusationem, quòd non audierint verba Dei? Minimè, quoniam in omnem terram exiuit sonus eorum: Omnia verbum Dei penetrat, imò & vsq; ad inferos fama Dei descendit. Secundùm illud Iob. Infernus & perditio dixerunt auribus nostris, audiuimus famam eius. In vinculis ergo audiuit Ioannes opera Christi: quoniam vbicunq; Deus sediffundit atque manifestat. *Mittens duos de discipulis suis ait illi: Tu es qui venturus es, &c.* Iam multa de hac legatione diximus, & alia infra (Deo volente dicemus.) Nunc autem perstistentes cum Hieronymo, & Chrysosto. dicimus hanc interrogationem fecisse Ioannem, vt suos discipulos instrueret: nam ipse non erat lux, sed vt testimonium perhiberet de luce; & ideò mittebat discipulos suos ad veram lucem, ac si diceret. Ite discipuli mei vbi illuminantur cæci, nam ego talem potestatem nõ habeo: abite vbi leprosi mundantur, quod ego non possum facere, hoc dum taxat vobis præstabo ministerium, quod ancillula illa Naamam Syri atq; leprosi illi præstitit, cùm dixit, quòd in Israël erat vir Propheta qui mundabat leprosos. Sic ego mitto vos ad verũ Heliseum, qui animarum lepram mundat. Officium veri Dei ministri exercuit. Nam nos ministri Dei, in hoc adimplebimus ministerium nostrum, si homines ad verum Deum mittamus. Abite, ne sistatis in nobis, aut in aliqua re creata, sed ite ad Deũ qui super omnia est. Sic cùm Sponsa quæreret Sponsum, & obuiassent vigiles qui custodiebant ciuitatem, non in eis quieuit sed ait: Paululùm cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea. Quoniam anima quæ Deum quærit, etiam si prædicatores, qui sunt hi qui custodiunt vigilias noctis super gregem Dei, interrogare debeat, vbi nam sit Sponsus suus qui est Deus; tamen audito responso transeat, nam ipsi eum mittunt ad illum, & statim inueniet eum. Ipsi quippè dicunt: Transi, transi per nos, nos enim non sumus quem quęris, sed lingua eius qui illum prædicamus. Vndè apud Esaiam dicitur. Ad me clamant de Seir. Custos quid de nocte? dixit custos. Venit manè. Interrogatio quędam est, qua quæritur quid operis prędicatores in Ecclesia faciant, quid peccatoribus qui in nocte peccatorum sunt prædicent. Et respondet custos. Venit manè. Hoc vobis ministerium præbemus, dicimus enim iam ortum esse solem & auroram lucescere, quòd nox prœcesserit, & quòd appropinquet dies, quòd abijciatis opera tenebrarum, & induamini arma lucis, sicut in die honestè ambuletis. Et hoc etiam officium exercuit Ioannes. Erat quippè Lucifer, qui manè oriebatur, & solem annunciabat: & ideò homines, à nocte mittebat ad diem. Qui post me venit (aiebat) ante me factus est. Hoc est; Transite me, nam super me alium meliorem me multò inuenietis, quẽ ego vobis annũcio. Sic hodiè discipulos suos ad Sponsum, & ad diem mittit: Nolo ait prædicator vt in me sistatis, vel me laudando, vel præmiando, abite ad Deum, illi gratias referatis volo, in illo sistite, illum laudate, ipsi bona vestra offerte, me autem omninò dimittite, postquàm meam auscultaueritis doctrinam. Sunt enim vani prædicatores, qui sibi volunt auditores non Deo, licet absq; vlla improprietate etiam possumus dicere, quod ipse Ioannes, etsi certissimè nouerat Christum esse verũ Messiam, vt ex testimonijs quæ ille de illo protulit, patet; tamen tanto gaudio afficiebatur ex tali nuncio, quòd volebat ex ipso met Domini ore iterum atq; iterum audire. Quemadmodùm mater quæ filium habet captiuum, etsi iam semel & iterum certum nuncium accepit, quòd iam in sua esset libertate; nihilominus, etsi

Psal. 18. *Rom. 10.* *Psal. 18.* *Isa. 28.* *4. Reg. 5.* *Caut. 3.* *Rom. 13.* *Simile.* *August. 1. Pet. 3.* *Psal. 141.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

etsi millies illud audiat, non ei molestum est, sed semper dulciter audit libertatem filij sui, gaudet enim quod tale nuncium vires acquirat, *Huelga que se esfuerça aquella nueua.* Sic Ioannes, cui tam dulciter sapiebat Messiam iam esse in mundo, volebat roborare hanc veritatem ex ore ipsius Saluatoris, ac si diceret. Dic tu mihi ex ore tuo, q̃ sis verus Messias, iam enim ex ore prophetarum, imò ex ore Patris audiui. Sed sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis. Ex ore tuo nunciũ hoc accipere volo, vt plus sapiat auribus animæ meæ. *Cant.2.*

Tu es qui venturus es. Ad literam interrogat eum, an ipse esset verus Messias: quoniam sic appellabatur iam in illo populo, *El venidero*, eo quòd sic nuncupabant eum Prophetę. Vnus dicebat. Qui venturus est, veniet, & non tardabit. Et si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, idest, venturus veniet. Et populus ille quasi irridens Prophetas sic eum vocabat Venturum, fastidiebant enim prophetarum dicta, & quasi irridentes repetebant ea dicentes. Venturus veniet, vt est illud Esai. Manda, remãda, expecta, re expecta, modicum ibi, modicũ ibi. Erant enim veluti serui quos nos dicimus, *Rezõgones*, vel *repostones*, qui repetũt verba quę illis dicunt heri: dicitur illis vadè inforũ, repetunt ipsi & dicunt. Sic vade inforum, vade inforum, nunquam finiet dicere mihi, vade inforum. Sic isti repetebant verba prophetarum, ac si dicerent. Nunquã cessat Deus mandata dare. Hæc mando, hæc facite. Manda, remanda, idem est ac dicere, *Tanto mandar y remandar*, Expecta, reexpecta. Totum est sperare, & nunquã venit hic expectatus. Non cessant dicere nobis, Modicum ibi, modicum ibi, & istud modicum nimis prolongatur. Hunc ergo Christum vocabant Venturum, & hoc est quod quærit Ioannes. Es tu ille quem vocant Venturũ? Vndè apud Græcos est articulus, qui significat illum quem venturum omnes dicunt ac nominant, qui anthonomaticè dicitur venturus, quem prophetę prædicauerunt Agnum esse venturum. Es tu quem pro sua salute vniuersus mundus sperat? Promissus in Prophetis, figuratus in Patriarchis, desideratus cunctis gentibus? Ille qui reparaturus est mũdum, sanaturus animas, suscitaturus mortuos, illuminaturus cæcos, mundàturus leprosos? Hic sensus fuit huius legationis, quem intelligens Dominus, factis aliquibus signis coram Ioannis discipulis, vt refert Lucas. c. 7. dixit illis. *Ite & dicite Ioanni quæ audistis & vidistis.* Operibus respõdet illis & ostẽdit quis sit: sic Christianus operibus debet ostendere qualis sit. Verbis enim confitentur se nosse Deum, factis autem negãt. Verbis testificantur se esse Christi, & factis quòd sunt antichristi. Dulcè quippè est loqui de Deo, & operari de diabolo, vt nos in proloquio dicimus. Quod hodie maximè inter Christianos est in vsu, qui labijs honorant Deum, cùm tamẽ cor eorũ longè sit ab eo. Et Psal. 77. Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Deus autem in veritate vult esse Dominus noster, non cum mendacio: sic enim & ipse per Prophetam Zachariam cap. 8. dicit, Ero eis Dominus in iustitia & veritate; vbi glossa dicit, non in mendacio. Quomodò ipsi re ipsa mentiuntur, qui Dominum eum vocant, nec illius tamen se seruos exhibent, qui se illum diligere prædicant, & tamen si assulserit nũmus; Deum propter nũmum deserunt. *Quæ audistis & vidistis.* Hoc est quod Ioannes volebat. Auribus & oculis, & sensibus experimentum sumere de Deo. Quod contingit his, qui familiariter cum Deo tractant: nam ex tali familiaritate anima impinguatur, ac repletur Deo, quæ plenitudo ad sensus redundat ratione coniunctionis cum anima, & sic in ipsismet sensibus experiuntur Deum. Quemadmodùm Moyses ex nimia familiaritate, quam in monte cum Deo habuerat, ipsa facies corporis eius resplendebat, lux quippè animæ redundabat ad corpus, ac ideò in ipsis sensibus quasi experiebatur Deum. Hinc Paulus dicebat. An experimentũ quæritis, eius qui in me loquitur Christus. Ac si diceret. In loquela & in sensationibus, experimini in me Dominum nostrum Iesum Christum. Ità illo repletus sum. Et Sapien. 1. dicitur. Sentite de Domino in bonitate. *Sentid bien de Dios, tomad buena esperiencia de Dios.* Et Psalmista. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Cice. lib. 1. Officior. à principio, ex Platone docet, tãtam

Habac. 2.
Esa. 28.
Luca. 7.
Tit. 1.
Esa. 29.
Psal. 77.
Zachar. 8.
Exod. 34.
Sap. 1.
Psal.
Cicero.
Platone.

tam esse virtutis pulchritudinem, quæ si oculis cerni posset, mirabiles ex se efflaret amores. Qua propter Deus virtutem visibilem fecit, cùm Filium suum in carne visibili apparere voluit, vt in eo sensibilem experientiam virtutis sumeremus. Quarè & ipse discipulis suis dixit. Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestrę quia audiunt. Et Ioan: ait. Quod vidimus, quod audiuimus, & manus nostrę contrectauerũt de Verbo vitæ, annunciamus vobis: & Paulus. Actu. 17. ait. Quærere Deum, si fortè attrectent eum manibus suis. Benè ergò dicit modo Dominus Ioanni. *Ite & dicite Ioanni quæ audistis & vidistis. Caci vident, &c. Pauperes Euangelizantur.* Quos mundus despicit Deus respicit: & quos mundus inhonorat, Deus honorat. Videte fratres vocationem vestram (ait Paulus) quia non multi prudentes secundùm carnem, non multi sapiẽtes, nõ multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus & infirma, vt confundat fortia. Ad boni gubernatoris munus attinet, ne pauperes ac imbeciles à fortioribus, & ditioribus opprimãtur, neue violentia infirmis inferatur. Et hoc magis ad Dei pertinet prouidentiam, qui quantò maior est, tanto infirmorum cura ad eum remitti debet; nam quando id quod est particulare deficit, tunc id quod magis vniuersale est se intromittere debet, sicut quãdo deest natura particularis, eius defectũ supplet vniuersalis. Vt quando particularis natura non potest supplere vacuum (non enim in casu aliquo suppleri potest, nisi ascendat aqua superius, quod est contra suam particularem inclinationem, quę est descendere:) tunc ergò natura vniuersalis id suppleat, faciendo quod aqua ascendat præter suam particularem inclinationem. Hic pauperculus particularis homo, ac imbecillis, impotẽs est ad hoc quòd se de potentiori defendat; tunc ergò vniuersalior natura, quæ est Deus hunc particularem defectum supplere debet, atq; adiuuare hunc & eleuare, vt possit quod secundùm suam particularem naturam non poterat. Vbi definit physicus, ibi incipit medicus: & vbi minus potest homo, ibi Dei potentia manifestari debet. Quarè pauper cui mundus deficit, sub protectione & cura Dei esse debet. Vnde Esaias dicit. c. 57. Hæc dicit Excelsus & sublimis habitans æternitatem: & Sanctum nomen eius in excelso, & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: vt viuificet spiritum humilium. Ecce quomodò sanctus & sublimis Deus humiles ac pauperes subleuet, atq; adiuuet. Hoc enim Dei celsitudini maximè congruit, vt pauperes & humiles sub sua protectione custodiat. Quod infra hoc eodem capite idem Dominus dicit. Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Nam humilis se ipsum euacuat, nihil in se boni habere existimans: hoc ergo vacuum oportet quòd Deus suppleat. Ideò pauperes Euangelizantur: quoniam Christi Euangelium nõ superbis sed humilibus conuenit.

Matt. 13.
1. Ioann. 1.
Actu. 17.
1. Cor. 1.
Simile.
Esai. 57.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittẽs duos de discipulis suis, ait illi, &c. Ecce quid fecerat charitas: obliuiscitur sui atq; laborum suorum, vt proximi necessitatibus subueniat. Sic & Ioannes quasi vinculorum suorum oblitus, ad discipulorum suorum instructionem anhelabat. Est enim Charitas impulsus quidam vehemens, atq; fortissimus, qui corda extra se rapit, vt proximorum necessitatibus subueniat. Sic enim & Paulus dicebat: Charitas Christi vrget nos, Hoc est, impellit nos & rapit, vt nostrarum rerum obliti, ad aliorum necessitates trãseamus. Et alibi. Charitas nõ quærit quæ sua sunt, non æmulatur, non agit perperam, *No haze cosa mala*, non sibi sed alijs prospicit, non inuidias aut æmulationes trahit; sed omnibus quæ bona sunt optat. Non agit perperam, non æmulatur. Sic & Ioannes è suis vinculis, vbi nihil aliud quàm mortem expectabat, discipulorum suorum cura angebatur, quasi sui oblitus illos tantũmodò rescipiebat. Vndè Paulus ad Philippen. dicebat. Eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis. Ex hoc quòd in corde per charitatem vos gero, etiam in vinculis non possum obliuisci vestri. Sic & Ioannes hodie fecit exemplo Domini ac Saluatoris sui, qui cùm maximis iniurijs afficeretur, colaphis cæderetur, sputis fœdaretur, blasphemus acclamaretur; tamen tot iniuriarum oblitus respexit Petrum, qui illum negabat, vt resipisceret & rediret ad se. Quemadmodùm pastor quem latrones circunuentum habent, & stant percutientes eum, si videt ouem è caulis aberrantem, quasi sui oblitus, oculi

Alia moralitas seu exem.
2. Cor. 5.
1. Cor. 13.
Luca. 22.
Simile.
Phil. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sui videntur rapi post eam. Sic Christus Dominus quem impij vinctum tenebant, quem sacrilegis suis manibus percutiebāt; tamen vt vidit ouem vnam, nempè Petrum, errantem, oculos suos ad illum conuertit, quasi nullam aliam tunc curam haberet. Et respexit Dominus Petrum. *Luca.23.* Et cùm in cruce eleuaretur, & ossa eius omnia contremiscerent, & striderēt, quasi dolorum suorum oblitus ait ad Patrem. Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Et cùm iam iam spiritum efflaturus esset, quasi mortis suę oblitus, & latronis curam gerit, & matris ac Discipuli sui. Sic & Ioannes. *Cum audisset in vinculis opera Christi, mittēs duos de discipulis suis ait illi.* *Ambros.* *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Præter ea quæ supra diximus D. Ambro. vult, quòd hęc interrogatio fuerit ex deuotione, & teneritudine quadam amoris, sicut cùm mater quæ diu caruit filio suo, cùm post multos annos illum videt, in amplexus & lacrymas ruēs ait. Es nè tu filius meus? Teneo ne te? Es tu, an non? Estne possibile quòd sis tu? præ nimio gaudio, quasi non crederet quod videt. Sic Ioannes etsi optime crederebat ipsum esse Christum ac verum Messiam; tamen præ gaudio habebat se ac si non crederet, & dicebat. Es ne tu Christus? Est ne possibile, quòd mundus iam te teneat? Quòd ego iā te viderim? Tu ne es quem omnes expectant? Quem clamant Prophetæ? Quem lacrymis multis postulauerunt Patres? Pia hæc profectò ac deuota consideratio est. Veritas tamen illa est quam suprà non semel diximus, nempè hanc interrogationem factam propter discipulorum suorum instructionem. Nam vt D. Chrysost. *Chrysost.* docet, habuit se hic Ioannes cum discipulis suis, sicut pater moriturus cum filijs suis, qui nimis tunc curat, vt filijs suis tutorem relinquat, qui vices patris agere possit cum illis. Sic Ioānes ex hac vita decessurus, curat optimo tutori suos commendatos relinquere, & sic mittit illos ad Christum, qui dicitur Pater orphanorum. Et *Psal. 67.* qui de se ipso dicit: Et ego quasi nutritius *Osea.11.* Ephraim portabam eum in brachijs meis: *Deuter.32* & Deutero. 32. Expandit alas suas & assumpsit eos, atque portauit in humeris suis. Illos enim nutriebat, sicut gallina pullos suos. Vndè & ipse dicit. Hierusalē, *Matt.23.* Hierusalem, quotiens volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina. Et Psal-

mista dicit: Pupillo tu eris adiutor. Quo- *Psal.9.*
niam est curator minorum, & orphanorum. Talem ergò tutorem discipulis suis nitebatur relinquere Ioannes. *Ite & dicite Ioanni.* Intellexit optimè Dominus Ioannem; quoniam iustus & Deus mutuò se intelligunt, ex illa familiaritate quam interse gerunt, facillimè se intelligunt, imò sicut Angeli conceptus suos mutuo videntur penetrare, & per illos sibi loquuntur: Christus enim magni Consilij Angelus dicitur. Ioannes etiam hic vocatur Angelus, imò cogitationes suas præueniūt alter ad alterum, *Adiuinanse los pensamientos.* Et erit, antequam clamēt ad me, exaudiā *Esai.65.*
eos. Iam ego præueni eius cogitationes, ait Dominus, & intelligo multò antè quid velint. Desiderium pauperum exaudiuit *Psal.10.*
Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Imò nutibus se intelligunt, sicut amantes; vt patet ex illo Canti- *Cant.4.*
cor. Vulnerasti cor meum, soror mea, in vno crine colli tui, & in vno oculorū tuorum. Sic & iustus præuenit multotiens voluntatem Dei, & antequàm veniat tēpus adimplendi illam, iam est præparatus ad hoc. Agnoscunt enim quæ sit volūtas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Sed tamen oculus cuius nutum intelligit Deus, debet esse oculus cordis, illo enim loquitur iustus Deo. Sunt duo oculi in anima: alter est intellectus, alter voluntas, non tamen respondet Deus intellectui, nisi etiā *Matth.7.*
loquatur voluntas. Nam ipse dicit: Multi dicent mihi in illa die; Domine, Domine, nō ne in nomine tuo prophetauimus, &c. Et tūc respondebo illis: Amen dico vobis, nescio vos. Nō vos his signis cognosco nec intelligo, nisi corde loquamini mihi. In vno oculorum tuorum, hoc est, cùm mihi corde nutus amoris fecisti, protinùs vulnerasti me, & tūc in vno crine colli tui me duces quocunq; volueris. Quoniam qui in charitate est, vno calice aquæ frigidæ rapiet Deū post se, *Leuarle ha por vn cabello.* Quia ergò Ioannes oculo cordis loquebatur, & nutus faciebat (nā ex amore Christi, & charitate suorū discipulorū hæc legatio prodibat:) ideò quasi intelligēs eum, admētē respondit ei dicēs. *Ite & dicite Ioāni quæ auditis & videtis.* Hi duo sensus sunt principaliores in homine, nēpè visus & auditus, & ideò hi sunt prius informandi: auditus perfidē, visus per opera, *Αγαπη νερ,* *Exod.28.*
Ἠ πιστις, Fides & opera. Sic enim in Sacerdotali

dotali veste erāt tintinabula, & malogranata. Tintinabula auditum, malogranata visū delectabāt. Habeat verus prędicator, & sonitum verborum, & fructus bonorum *Marc. 7.* operum. Christus cùm surdum curauit, digitos misit in aures, & verba prorulit dicens, *Ephetha.* Quoniam vt nostrarum auriū surditas recte curetur; opus est, vt prædicator, & digitis, hoc est, operibus etiā, & verbis nos instruat. Vę mihi qui verbo tenus prædicator Dei sum, nec digito tango onera legis, inflatus sensu verborum meorum; & ideò surdis auditū non aperio. Quæ audistis & vidistis ait: nam talis Christus *Esa.30.* fuit, de quo Esai. 30. dicit: Erunt oculi tui videntes Doctorem tuum, & aures tuæ audient verba post tergum monentis. Vide- *Luc.24.*
bant & audiebant Christum, qui opere & sermone potens fuit. Cōsule, si placet, Cōmentaria nostra in Psal. 118. fol. 192. tract. 6. *Cæci vident.* Attende. Miracula, quæ Christus Dominus fecit, in hominum vtilitatē cedebant. Nā vel mortuos vitæ reddebat, vel infirmos curabat, vel cæcos illuminabat, aut alia similia faciebat. Homines (vt communis vsus est) opera affectant facere, quæ magna in omnium oculis appareant, etiamsi minus vtilia sint; Deus autem è cōtra ea opera facit, quæ nobis vsui esse possint, etiam si hunc humanum strepitū non *Matth. 12* ferant secum. Petierant aliquando Phari sæi à Christo Domino, vt signum de cœlo ostenderet eis, vel repentè facere mugire tonitrua, micare fulgura, vel quòd sol staret, vt Iosue, aut retrorsū rediret, vt Esaias fecit. Tamen id non concesit illis; quoniā illa opera ostentationem quandam & apparentiam, nō autem vtilitatem præ se ferebant. Hæc autem mundus faceret, sed Deus id quod nobis vtile est, in id suam vult manifestare, imò & insumere potētiā. Illuminare cœcos, mundare leprosos, &c. Mūdus consumit in parasitis suas opes, & pauperi fragmentū panis denegabit, quoniam illi diffamabūt illum apud alios magnates, & in aula Regis magnificentia eius celebrabitur. Sic in mulieris obsequiū multos expēdet aureos, & in hospitalis aut monasterij fabricam nihil conferet. Deus autem in hoc ostendit magnitudinem suam, *Baruc. 6.* vt omnibus benefaciat. Quā rem apud Baruch Dominus docet filios Israēl, quòd ex hoc colligent deos Babylonicos non esse deos, quoniā nulli benefaciunt. Ait enim. Hominem quidem à morte non liberant, nec infirmum à potentiori eripiunt, hominem cæcum ad visum non restituunt, nec de necessitate liberabunt, viduæ non miserebuntur, nec orphanis benefacient: quomodò ergo ęstimandum est illos esse deos? Ex quo ego colligo, quòd multi ex his, quos hæc nostra Babylonia tanquàm diuos colit, non sunt dij veri sed falsi: quoniā nulli benefaciunt. Ab omnibus accipere volunt, præstare autem nulli, quomodò ergo æstimandum est illos esse deos? De Dño autem nostro Deo vero dicitur: Dominus *Psal.145.*
soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos, Dominus custodit aduenas, pupillum & viduā suscipiet. Et Esai. 45. Deus *Esai. 45.*
iustus & saluans non est præter me: & Psal. 67. Deus noster, Deus saluos faciendi, & Domini Dñi exitus mortis. Hoc est Dñi, *Psal. 67.*
qui est dominus vitæ & mortis, est eripere nos à morte, & nomen liberalis benefaciē do nobis acquirere. Quare hæc sunt signa quæ hic suæ diuinitatis ostendit: *Cæci vident, &c. Claudi ambulant. &c. Pauperes euā gelizantur.* Quoniā doctrina Christi nō capit, nisi in humilibus, qui hic dicūtur pauperes, secundū illā sentētiā Sapiētis: Esto māsuetus ad audiendū verbū Dei, vt intelligas: & Apost. Iacob. dicit: In māsuetudine suscipite insitū verbū, ǫ potest saluare animas vestras. Nā Magister Euangelicæ doctrinæ humilis est, vtpote qui de se ipso dicit: Discite à me quia mitis sum, & humi- *In hoc. ex*
lis corde, & ideò etiā humiles discipulos quærit. Superbus autem omnia putat se scire, atque ideò humili Christi doctrinæ se submittere renuit superbus nihil sciens, ait Paulus: hoc est, ideò quia superbus est, nihil scit: quoniam existimans se omnia scire, nihil vult addiscere, ac ideò sēmper stultus ac inscius perseuerat. *Et beatus est, qui non fuerit scādalizatus in me.* Licet hęc fuerit tacita quædam reprehensio discipulorum Ioannis, qui inuidia tacti in Christum scandalizabantur; Tamen etiam ad nos hęc sententia extenditur. Multi enim in doctrina Christi scandalizantur, alij quidem quia superbissimi sunt, & videtur sibi quòd non potuerit Christus prohibere illis, ne suas vindicent iniurias. Quid enim faceret vir ita potens ac illustris sicut ipse est, si iniuria affectus eam vindicare non posset? A mundo potius abeundū sibi iudicaret, quàm absque vindicta suam dissimulare iniuriam. Alij adeò sibi confi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentes sunt,vt ob hoc solùm quòd ipsi ali quid faciunt; existiment ita rectè factum, vt à nullo possit animaduerti. Tales erant Pharisæi olim,& hodie multi, qui imitantur illos. Hi enim sunt, qui aduersùs prædicatores turbines ac iurgia excitare solẽt, Dominus misereatur illis. Alij adeò affecti sunt vitijs,vt nullo modo ferant,vt quis ab illis eos seiungere satagat,aut quòd dicat illis quòd malè agant. Est quippè veluti turbare voluptatem eorum, & amaritudinem miscere in eam. Veluti cùm quis cibum sumit,qui sibi valdè dulcis est,si in eo tunc aliquid amarum,aut acerbum misceres, valdè illius voluptatem turbares. Ille habet multa beneficia, quibus in mundo triumphat,ac gaudet, suosq; consanguineos cum illis diuites reddit; si tunc dicerес illi,quòd non potest ea habere, quòd dimittat,aliàs peribit in æternum;non benè sibi tua verba apparebunt: est enim fel in suo melle miscere. Idem de alio qui suis adulationibus magnates, ac Reges sibi propitios habet:& ille alius suis vsuris multas iam acquisiuit diuitias,quomodò dices illi; quòd dimittat eas? Durus est hic sermo,dicet tibi,& quis poterit eum audire? Philosophus quidam obtulit Antiocho Regi tyranno Asiæ libellum quendam,cui de iustitia titulus erat,quem cùm legisset tyrãnus,iratus aduersùs Philosophum dixit. Quid tu de iustitia seruanda mihi literas mittis,cùm ego omnia iura peruertere velim,atque iure vel iniuria quidquid potuero extorquere satago? Sic isti, omnes, qui contra ea,quę ipsi volunt & appetunt,aliquid dixerint, odio habent:nã & Sapiens dicit: Non recipit stultus verba prudẽtiæ, nisi ea dixeris,quę versantur in corde eius: *si no les dezis lo que ellos quieren*. Quare tàm prædicatores quàm confessores, qui vera dicant,fugiunt. *Illis autem abeuntibus, &c.* Absente iusto,illum laudat Christus:nam vt ait Chrysostom. Vir Sapiens cũ laudatur in facie, flagellatur in cordẽ: vt sic condemnaret mundi mores (vt iam iterum diximus)qui hodie vigent,vt in facie, bona,post tergũ, peruersa de te loquãtur. Contra quos Ecclesiast.10. dicitur, Sicut mordet serpens in silentio;sic qui fratri suo occultè detrahit. Et Psalmista dicit,Exaudi Domine orationem meam,dũ oro ad te.Quid tam anxiè petis,ò Prophetа sanctè? Ne simul tradas me cum peccatoribus,&cum operantibus iniquitatẽ ne perdas me.Quare hòc tam obnixè petis? Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Da illis secundùm opera eorum, & secundùm nequitiam adinuentionum ipsorum. Secundùm opera manuum eorum tribue illis,red de retributionem ipsorum ipsis. Et quia opera eorum traditorum sunt; eos tãquam traditores postulo,vt condemnes. Et alibi de illis dicit idem Propheta. Circundederunt me sicut apes. Quæ mel & aculeum habent:sic isti coram verba melliflua ore suo distillãt, cum postquam terga verteris aculeo venenoso te feriant. D.Bernard. in sermo.de Ioann.Baptista,explicans illam Sapientis sentẽtiam,Iustus permanet, vt sol,stultus,vt luna mutatur: docet,quòd sicut luna habet lumen mutuatum à sole, & secundùm quod ab eo recipit,habet multum,vel parum claritatis: ita qui ab alienis gloriam quærit,modò clarus,modò minus apparet, secundùm quod à laudatoribus mutuat? Sol autem,quia ex se lucidus est,semper idem est; ita Ioannes Baptista, quia ex se habebat lucem,semper idẽ persistebat,& quia laudes hominum fugiebat, à Deo ipso laudari meruit. Quare & Iob. 11.dicitur, Si abstulerit iniquitatem, quæ in manu tua est,stabilis eris, & non timebis.Et Prouerb. 16.Quasi tempestas transiens non erit impius; iustus autem quasi firmamentum æternum: Est enim domus fundata supèr petram. Et de Anna dicitur:Quod non sunt vultus eius amplius in diuersa mutati. Horatius lib. 3. Carmin. Oda. 3. Iustum & tenacem propositi virum sic describit. *Non ciuiũ ardor praua iubentium: Non vultus instantis tyranni mentem quatit solidam*. Cicero.5. Tuscul. ait, Distrahuntur in contrarias partes impotentium cupiditates,ideſt,qui non possunt cohibere affectus suos. Et ratio huius variabilitatis in impio est ; quia dereliquit Deum factorem suum,vt dicitur Thren.1. Non ergo Ioannes erat arundo vento agitata.Hęc de his quæ ad mores & cõciones attinent dicta sufficiant.

Simile.
Ioann.6.
Prou.18.
Chrysost.
Eccl.10.
Psalm.27
Psal.117.
Bernardus Eccl. 27. Simile.
Iob.11.
Prou.16.
1.Reg.1.
Horatius.
Versus.
Cicero.
Thren.1.

Nunc circa literam aduertendum est, quòd etsi Matthæus hanc historiam, post duodecim Apostolorum missionem narret;tamen non tunc hæc legatio Ioannis ad Christum accidit, sed quando Lucas narrat, nempè post miraculum de curatione pueri Centurionis, vt ex sequentibus patebit. Item aduertendum est, quòd in

in hoc facto apparent alia signa, & notæ quòd Dominus noster sit verus Messias. Quoniam in eo adimpletæ sunt Scripturæ,quæ de vero Messia ab Esaia dicta fuerant cap. 35. &. 61. & Malachiæ. 3. dicit enim Esaias cap. 35. ad literam loquendo de Messia.Dicite pusillanimis,Confortamini,nolite timere, Ecce Deus vester vltionem adducet tribulationis, Deus ipse veniet & saluabit vos. Ecce vbi Saluatorem Christum Deum verum promittit: signa autem quòd Saluator iste tam magnus sit in terra subinfert dicens: Tunc aperientur oculi cœcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Quia scissæ sunt in deserto aquæ,& torrentes in solitudine. Ecce ad literam adimpletum hoc Domini vaticiniũ in Christo Domino,cùm & cœcos, & claudos sanauit, postquàm in deserto à Ioanne baptizatus est.Cap.autem.61. dicit:Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me, ad euangelizãdum pauperibus misit me, vt mederer contritis corde. Ecce ad quid vnxerit Deus Pater Filium suum Regem Christum, vt pauperibus, & spiritualiter, & temporaliter subueniret. Vnctio hominum non ad hoc penetrat; vnctio autem Dei, & Spiritus eius,ad opera misericordiæ exequenda fit. Malachias etiam cap. 3. ad literam de Messia, & Ioanne Baptista loquitur : nam statim Christus post illum prodijt in templũ Angelus hic noui testamenti. Quare Sapiens dicebat: Da mercedem Domine sustinentibus te, vt Prophetæ tui fideles inueniantur. Hoc est dicere: Domine hæc quæ per os Prophetarum tuorum protulisti,vera fac, vt Prophetæ tui non mendaces, sed veraces & fideles inueniantur. Tu enim per os eorum promisisti mercedem daturum his qui in te credunt. Da ergo visum cœcis, qui credentes id à te expostulant, & surdis auditum, qui id à te expectant, & mortuis vitam; quia qui eos efferunt,id à te credentes expostulant, pauperibus bona nuncia,testimonium Angeli tui prenunci Ioannis Baptistæ profer: vt sic Prophetæ tui fideles inueniantur. Prosequens autem Ioannis laudes,addit & dicit. *Amen dico vobis non surrexit maior inter natos mulierum Ioanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum maior est illo*. Titelmanus, & multi cum illo communiter intelligunt hoc Christi dictum,quòd inter eos qui cõmuni lege de muliere nascuntur, nullus maior Ioãne Baptista:vt excipiatur Christus Dominus, qui non est communi lege natus.Per regnum cœlorum autem,intelligit cœlum Empyreum , vbi Angeli residẽt & creati sunt, vbi minimus Angelus maior est Ioanne? Quoniam excellentior est cognitio illa beatificæ visionis quam habet sanctorum Angelorum,vel beatorũ spirituum minimus, & in beatifico gradu postremus; quàm sit cognitio prophetica Ioannis, licet eximia. Etenim comparatione ad illum obscura est, & enigmatica, quoniam non est facialis. Et ita explicant Ambrosius, & Hieronymus. Rectius tamen cum Chrysostomo dicitur,quòd de se ipso loquatur Christus, qui se minorem dicit Ioanne: Quia & ætate, & opinione minor fuit apud turbas; nam Ioannem filium summi Sacerdotis sciebant esse,Christum autem filium fabri existimabant. Vel,vt dicit Caietan.minor, quia Ioannes fuit primus prædicator regni cœlorum & baptismi,Christus autem fuit secundus in vtroque: secundus enim minoritatem à primo sonat. Acsi apertè dicat,Quanuis Ioannes nullum priorum habeat maiorem se, qui tamen posterior est illo , in inchoatione regni cœlorum maior est illo.Quare prior pars intelligitur comparatiuè in ordine ad alios Prophetas, ideſt, non surrexit maior Propheta. Sic enim & Lucas dicit : Maior inter natos mulierum Propheta nemo est. Dicitur etiam Christus in regno cœlorum minor, hoc est in Ecclesia militante , quæ est præsens, vbi inchoatur regnum cœlorum. Nam quanuis Christus natura, gratia,& dignitate sit maximus;est tamen officijs minor,secundùm quod & ipse dicit, Quis maior est,qui recumbit,an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestri sum, sicut qui ministrat. Et rursus filius hominis non venit ministrari, sed ministrare,& animam suam dare redẽptionem pro multis.Erit itaq; sensus proprius. Ille qui in regno cœlorum iam inchoato à diebus Ioannis Baptistæ est minor officijs (quia exercet officia minoris & humilitatis obsequia præstat) est maior Ioanne,carente maiore inter priores. Vel secundùm Chrysostom. Per regnum cœlorum designantur bona spiritualia & vniuer-

Esa.36.& 61.
Esai.61.
Malac.3.
Eccle.36.
Titelm.
Ambros.
Hierony.
Chrysost.
Caietanus
Luc.7.
Luc.22.
Matth.20
Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuerſa quæ ad regnum cœlorum pertinent: vt ſit ſenſus: Qui autem minor eſt Ioãne ætate, & minor opinione hominum, hic tamen maior eſt in rebus cœleſtibus & ſpiritualibus, aut maior reputatur in regno cœlorum, ab Angelis, ſcilicet, & Deo, qui nouerunt quanta ſit mea excellentia ſupra Ioannem; Et conſtruendo, in regno cœlorum appoſitiuè cum vltima propoſitione, maior eſt illo, ideſt, maior eſt in regno cœlorum, licet prior conſtructio congruentior videatur, vt in regno cœlorum coniugatur cum prima propoſitione, qui autem minor eſt: Sed vterque proprius, ac genuinus ſenſus eſt. Si autem intelligatis Ioannem omnibus hominibus præter Chriſtum eſſe maiorem, intelligẽdum eſt de prærogatiuis maioribus, quas ſuper omnes alios Sanctos ac Prophetas, ſaltim qui fuerunt ante illũ, habuit. Sic enim dicit Chryſoſtomus, quod ſicut maior eſt in aula, qui vicinior eſt Regi: ita & Ioannes, qui ipſum Chriſtum præſentem quem alij abſentem vaticinatus eſt. *Chryſoſt. ſimile.*

A diebus autem Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud. Quia Ioannes cœpit prædicare regnum Dei, cœperunt homines attendere ad obtinẽdum, imò ad rapiendum regnum cœlorum. Primùm propter multitudinem & feruorem confluentium ad conſequendum regnum cœlorum, quã rationem indicat hic Chryſoſtomus. Secundò quia illi regnum cœlorum contendebant obtinere, quibus non videbatur debitum & promiſſum: Nam cùm illud expectarent Phariſæi & Scribæ, qui ſibi videbantur iuſti, illis excluſis, publicani, peccatores, & meretrices illud veluti præripuerunt, & poſtmodùm etiam Gentes fide occupauerunt, qui tamen Iſraëli potius, aut tantùm videbatur debitum; Hæc enim violentia videtur eſſe: quẽadmodùm ſi regnum aliquod proprijs filijs Regis tolleretur & daretur extraneis, ſic enim dictum eſt ſupra cap. 8. Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent, cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Et infra. 21. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Hinc Hilarius dicit: Regnũ cœlorum vim patitur, quia gloria domus Iſrael à patribus debita, à Prophetis nũciata, à Chriſto oblata, fide gentium occupatur & rapitur, dum per pœnitentiam quam Ioannes prædicauit reuiuiſcunt ad patriam cœleſtem, quaſi in alienum locum penetrantes. Chryſoſtom. & Hilarius ſic explicant. Dicitur pati vim regnum cœlorum, eo modo quo quando in emporio aliqua merces noua, & quã multi expetunt exponitur venditioni, turmatim ad eam emendam confluunt mercatores, & videntur quaſi vim inferrè illi & velle eam rapere: ſic poſtquam â Ioanne cœpit prædicari regnum cœlorum vſque ad Chriſtum incluſiuè, qui illam prædicationem proſequutus eſt, quaſi violentiam videntur homines facere confeſtim confluentes ad illud, tanquàm leones, qui ſe ad agendam prædam violẽter eijciunt, vt de Iuda dixit Iacob. Et Eſai. 59. dicitur: Cùm venerit quaſi fluuius violẽtus, quem ſpiritus Domini cogit. Sic enim iam homines quaſi rapti, atque coacti à Spiritu ſancto, ad regnum cœlorum rapiendum properant. Tertiò ex Hieronymo, & Ambroſio. Cùm terrigenæ cœlum rapiunt, vnde Angeli ceciderunt, regnum cœlorum vim pati videtur; quaſi enim rapere eſt, vbi nullum ius habemus, & quod Angelorum eſt acquirere. Hanc optimam expoſitionem ſequitur Caietan. Nam violentum eſt id quod fit ab extrinſeco paſſo vim non conferente, & ſicut corpus cœleſte non confert vim ad hoc quod ab homine poſſideatur, ſic & regnum cœlorum quod ſupra noſtram naturam eſt, non habet habilitatem ad hoc quòd ab homine poſſideatur, ſed totum eſt ab extrinſeco, ex gratia & ex dono Dei. Vnde gloſ. Hieronym. hic ait. In terra naſci, & cœlum capere, & habere per vim quod per naturam non poſſumus, quaſi violentia quædam eſt. Et Ambroſius ſermo. 15. ait. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, ſed miſericordia condonatur. *Et violenti rapiunt illud.* Quia non ex natura aut ex actionibus noſtris ſecũdùm ſe acquirimus ius ad regnum cœlorum, ſed ex ſupernaturalibus virtutibus & gratia infuſis, quæ nobis ab extrinſeco proueniunt potiùs videmur rapere illud, quàm iure acquirere: nam & ius illud quod iuſti habent ad regnum, ex gratia illis prouenit, non ex natura. Vel violenti rapiunt illud: quia quaſi violentia quadam acquirimus regnum cœlorum, nempè vim infe-

Chryſoſt. *Hilarius.* *ſimile.* *Gen. 49.* *Eſa. 59.* *Hieronym.* *Ambroſ.* *Caietanus* *Hieronym.* *Ambroſ.*

rentes carni & appetitui noſtro, imò & nobismetipſis. Vnde Ambroſi. vbi ſupra, infert. Regnum cœlorum aggredimur, non ferro, non fuſte, non ſaxo; ſed manſuetudine, bonis operibus, caſtitate. Hæc ſunt arma fidei noſtræ, quibus in cõgreſſione certemus. Vt autem his armis vti in vi inferenda poſſimus, antè corporibus noſtris vim quodammodo faciamus. Expugnemus membrorum vitia, vt virtutum præmia conſequamur; prius enim ipſi regnare debemus in nobis, vt regnũ poſſimus diripere Saluatoris. Hæc ille. Terram promiſſionis per vim ingreſſi ſunt filij Iſrael, & Hieruſalẽ per vim & obſidionẽ capta eſt: ſic & Regnum cœlorum. Militia quippè eſt vita hominis ſuper terram, & ideo vncti ſumus in Reges, vt regnũ cœlorum belligerando acquiramus. Infra cap. 25. dicitur, Percipite Regnum, acquiſitum, ſcilicet, per opera miſericordiæ. Hinc paradiſi ianuam Angelus ſtricto gladio obſeruat, vt doceamur quòd per gladios, nouaculas, & pugiones, craticulas ac lanceas debemus dimicantes introire in regnũ Dei. Iuſti etiam videntur vim inferre in regnum cœlorum: nam quaſi poteſtatem quandam videntur habere ſuper illud. Nonne tibi videtur Heliam vim cœlo intuliſſe, cùm illud clauſit annos tres, & menſes ſex ne plueret ſuper terram? Et Ioſue cùm iuſſit ſtare ſolem? Et Eſaiam cùm imperauit, vt duodecim lineas retrocederet? Magnam etiã vim Paulus cœlo intulit, cùm adhuc in corpore viuens, vſque ad tertium cœlum raptus eſt. Et Stephanus diuiſit cœlos cùm dixit, Ecce video cœlos apertos. Certè quaſi cœlorum domini illis imperare videntur. *Ambroſ.* *Matth. 25* *Geneſ. 3.* *Act. 7.*

Obſerua ex D. Bernardo. Quatuor ſunt genera hominum regnum cœlorum poſſidentium. Alij violenter rapiunt illud, alij mercantur, alij compelluntur ad illud. Qui relinquunt omnia & Chriſtum ſequuntur, violenter rapiunt: vnde ſupra. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum: mercantur, qui dant in præſenti temporalia pauperibus, vt in futuro recipiantur ab eis in æterna tabernacula, quæ non niſi per eos merentur habere, vt Lucæ. 16. dicitur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Neceſſe eſt enim omnes, qui in iudicio futuro examinandi ſunt, vel eſſe iudicis amicos, vel apud iudicem amicos habere interceſſores. Habent ergo primum locum beatitudinis, qui intercedunt, habent & ij pro quibus intercedunt: ſecundum furantur, qui bona occultè faciunt laudem hominum vitantes, ſolo diuino teſtimonio contenti. Hic eſt latro, qui pendet cum Domino à dextris, cui dicitur: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo. Compelluntur intrare pauperes neceſſarij, quos hic ignis paupertatis Domino diſpenſante probat, vt in futuro ignis iudicij damnabiliter non puniat. Hi nimirum varijs neceſsitatibus & oppreſsionibus afflicti compelluntur intrare. Vnde Lucæ. 14. Exi in vicos & plateas ciuitatis, & cõpelle intrare vt impleatur domus mea. Vnde D. Auguſt. cum eximiam B. Antonij eremitæ ſanctitatem prædicari audiuit, exclamauit dicens: Surgunt ſimplices & indocti, & rapiunt cœlum, & nos cum literis noſtris volutamur in carne & ſanguine. Hoc autem magnum nobis honorem lucratur, vt nos ipſi noſtris niſibus, atq; proprijs actionibus regnum cœlorum acquiramus, licet â Deo ſupernaturaliter adiuti. *Bernard.* *Matth. 5.* *Luc. 16.* *Luc. 23.* *Luc. 14.* *Auguſt.*

Omnes enim Prophetæ, & Lex vſque ad Ioannẽ prophetauerunt. Hunc locum ſic videtur intelligere Hieronymus, quem ſequitur Claudius Gulielduſ. Quòd omnes Prophetæ & Lex prophetauerunt de venturo Meſsia, & de his quæ ad Meſsiam ſpectant vſque ad Ioannem, qui primus non tantùm prophetauit Meſsiam venturum, ſed præſentem etiam digito demonſtrauit: in Ioanne ergo deſijt prophetia de venturo Chriſto: per hoc quippè confirmatur quod de Ioanne dixit ſtatim, Ab eius tempore regnum cœlorum vim pati: quia ſimul confirmat non eſſe expectandum aliũ Meſsiam à ſe, etiam adeſſe tempus Meſsiæ, de quo & Lex, & Prophetę antea prædixerunt, iam præterijſſe tempus pedagogiæ, typorum, vmbrarum, &c. Per Legem intelligit omne illud tẽpus, quod in Lege, hoc eſt, in quinque libris Moyſi deſcribitur, hoc eſt, ab Adam vſque ad Ioſue. Per Prophetas autem intelligit omne illud tempus, quod fuit à Ioſue vſque ad Ioannem Baptiſtam: ſenſus itaque verborum hic eſt, ac ſi diceret Chriſtus. Quæ vobis narraui de Meſsia, & Ioanne, & eius præcurſore; volo vobis explicatius dicere. Hoc vobis perſuadete, non aliam prophetiam expectandam de futuro Meſsia: omnes enim typi quibus Lex deſignarat Meſsiam venturum, omnia prophetarum vaticinia, quæ promittebant Meſsiã venturum, ſimul atq; venit Ioannes, deſierunt rem futuram promittere: nam Ioannes atte- *Hieronym.* *Claudius.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

atteſtatur hunc futurum, Ieſum eſſe Chriſtum filium Dei, & Agnum Dei, qui tollit peccata mundi. Prædicante Ioanne cœpit gratia annunciari vniuerſaliter omnibus. *Ioann.1.* Dicebat enim, De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia: quia Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt, cœpit abrogari lex, Eccleſia etiam abire ad gentes, alia certè multò diuinior lex exorta eſt prædicante Ioanne, ad quam collatum quidquid claritatis Lex, & Prophetæ habent, vmbra magis quam lux cenſenda eſt: in hoc autem ſenſu de ſolis illis Prophetis debet intelligi hæc ſententia, quorum ſcripta legimus. Nam fuerunt Prophetæ quidam in populo Iſraëlitico, vt eſt veriſimile, qui etſi multa futura prædixerint, aut occulta, nihil tamè de Meſſia vaticinati ſunt. Secundò ſic intelligunt alij, quòd fuerunt alij Prophetæ, qui multa occultè de Chriſto, & de myſterijs Regni cœlorũ prædixerũt; Ioannes verò apertè cœpit Chriſtum oſtendere, & myſteria regni cœleſtis clariùs reſerare.

Caietan. Titelm. Caietanus, & Titelmanus ſic explicant, *Omnes Prophetæ & lex vſq; ad Ioannem prophetauerunt*: Hoc eſt prophetando ad Ioannis tempora reſpexerunt, ad tẽpus ſcilicet gratiæ quod cœptum eſt à prædicatione Ioãnis, à quo cœperũt impleri omnia illa myſteria, quæ de venturo Chriſto vaticinati ſunt Prophetæ. Non ergo dicuntur prophetaſſe vſq; ad Ioannem; quia illorum prophetia ſe extendit vltra Ioannis tẽpora, ſed quia omnis prophetia potiſsimum tendebat ad tempora Ioãnis, in quibus Chriſto adueniente (qui finis eſt prophetarũ & Legis) cœperũt omnia impleri. Nam etſi quædam alia prædixerunt ventura poſt Meſsiam; ea dixerunt vt accidentia connexa, conſequentia & pendentia ad Meſsiam.

Ianſenius Luc. 16. Ianſenius autem alia via procedit propter hoc quòd Lucas hunc locum ſic refert cap. 16. Lex & Prophetæ vſq; ad Ioãnem, ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit. Vbi omninò apparet ſignificare voluiſſe Dominum, vſque ad Ioannem populũ Iudaicum Lege & prophetarũ ſcriptis debuiſſe inſtrui, & doceri de voluntate Dei, ſed doctrina quadam rudi, & quæ nondum abſolutam veritatem & voluntatẽ Dei aperiret: eò quòd externas ceremonias multùm requireret, terrena bona promitteret, & ad timorem potius Dei quàm amorem prouocaret. A tempore verò Ioannis nouã doctrinam exortam, quæ iam non terrena, ſed cœleſtia bona annunciabantur, & perfectior quædam iuſtitia exigebatur. Et ſic intelligit Theophilactus illum locum Lucę, *Theophil.* & propoſito Saluatoris ibi conuenit, vt intuenti patebit. Itaque per Prophetas in illa ſententia non intelliguntur homines prophetantes, ſed prophetarum ſcripta, quemadmodùm ſemper ſolet ea dictio accipi cũ cõiungitur nomini legis, vt cùm dicitur: Hęc eſt enim Lex & Prophetæ, & ibi, Oportet *Matth.7. Luc.24.* omnia impleri quæ ſcripta ſunt, in Prophetis & pſalmis de me. Ergo & in hoc loco veriſimile eſt eundem ſenſum Dominum ſignificare voluiſſe. Qua re in hoc oſtenditur quomodò ſit plus quam propheta, cùm eius doctrina altior appareat quam aliorum prophetarum. Albertus Magnus ſic interpretatur. *Albertus* Lex vſque ad Ioãnem ſtatum habuit in vmbra futurorum; Ioanne autem Chriſtum demonſtrante promiſſa legis exhibita ſunt, & figuræ veritate impletæ, & ſacramenta ſunt impleta per gratiam, ſecundùm *Ioann.1.* illud Ioannis 1. Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Et ideò lex tunc habuit terminum & perfectè terminata eſt; cùm Dominus in cruce dixit conſummatũ eſt, Ioann. 19. Et illud, Ea quæ ſunt de me *Ioan. 19.* finem habent. Similiter prophetæ ſpiritu *Luc.22.* magno videntes vltima, ſicut dicitur Eccle- *Eccl. 48.* ſiaſt. 48. non dicebantur propriæ prophetæ, niſi quia de Chriſti gratijs prophetabãt *1. Pet.1.* ſicut dicitur. 1. Pet. 1. De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt, ſcrutantes quod vel quale tempus ſignificaret in eis ſpiritus Chriſti, quam introduxit Ioãnes. Id enim poſtulabat Sapiens Eccleſiaſt. *Eccl.36.* 36. Da mercedem Domine ſuſtinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur. Hoc eſt da legem gratiæ, in qua promiſsiones factæ adimpleantur, & regna cœleſtia pro mercede dentur, vt ſic prophetæ tui inueniantur veraces. Et ideò licet poſtea fuerunt, qui futura quædam prædixerint, vt Agabus, & filiæ Philippi euangeliſtæ, & fortè adhuc ſint quidam, tamen non ſunt vero nomine prophetæ vocati, ſed ſecundùm diminutam nominis rationem. Ait ergo Legem & prophetias terminari ad Ioannem, & inchoari per ipſum nouę legis exordium, *Figura.* in qua gratia & veritas præfiguratæ exhibeantur. Hæc Albertus dicit. *Lex & prophetæ vſque ad Ioannem.* Ex diuina ſcriptura colligitur, quòd tribus annis ante nuptias Rebeccæ

Rebeccę Sara defuncta eſt: nam nonagenaria peperit, mortua eſt autem cùm eſſet 127. annorum. Iſaac autem cum quadraginta eſſet annorum duxit vxorem Rebeccã: quo ſit vt tribus annis ante nuptias mortua fuerit Sara. Quod nec vacare myſterio credimus: eodem enim modo tribus annis, antequam Rebecca, id eſt, Eccleſia Chriſto coniungeretur, mortua eſt Sara, ideſt Lex: quod enim iam iam moriturum eſt, mortuũ vocare ſolemus? Cùm ergo lex iam iam eſſet moritura, mortuam ex tunc eam vocare poſſumus. A prædicatione autem Ioannis, vſque ad effuſionem Spiritus ſancti tres anni fluxerunt. Vnde rectè dicitur lex vſque ad Ioannem. *Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Helias, qui venturus eſt.* Hoc eſt dicere, Si verbo meo vultis credere, dicam vobis quòd verum eſt ipſum eſſe Heliam illum, de quo *Malac. 3.* apud Malachiam dicitur, quòd ſit præuenturus diem Domini tanquàm præcurſor, & præparator populi ante faciem Domini vẽturi. Quod licet vos difficilè ſuſcipietis, aut credetis, non intelligentes Malachiæ prophetæ verba, niſi de Helia Thesbite aduentum glorioſum poſtremum meum præuenturo; attamen verè ſic res habet, etiam hunc Ioannem apud Malachiam Heliæ nomine deſignari ex ratione officij; eo quòd ſicut ille ſecundum Aduentum, ſic iſte primum debuit præuenire. Atque etiam propter ſi- *Titelm.* militudinem vitæ, zeli, atque conſtantiæ. Hæc interpretatio eſt Titelmani, in qua vult ſignificare quòd in illo teſtimonio etiam loquutus ſit propheta de Ioanne Baptiſta, qui præceſsit primum aduentum Domini, quemadmodùm Helias præuenturus *Claudius.* eſt ſecundum. Imò Claudius Gulielmus per anthonomaſiam vult, quod ibi in illo teſtimonio Malachiæ, per Heliam ſignificetur Ioannes Baptiſta, vel ſaltem per methony- *Caietan. Ianſenius* miam, licet Caietanus, & Ianſenius ſolùm in ſenſu myſtico, id accipere velint; ac ideò dixiſſe Dominũ, Si vultis accipere, ipſe eſt Helias: quoniam ad ſenſus myſticos nemo eſt compellendus. Ego tamen cùm teſtimonia à Chriſto Domino, vel Euangeliſtis, aut Apoſtolis citata video, ſemper in proprio ac genuino ſenſu intelligere volo: quoniam id mihi videtur decere authoritatem dicentis. Pro quo aduertendum, quòd in prophetis, qui de Chriſto vaticinati ſunt multa dicuntur ad primum aduentum ſpectantia, & alia quæ de ſecundo aduentu loquuntur. Iudæi verò neſciebant inter vtrumque Aduẽtum diſtinguere, ſed omnia in vno confundebant. Et quia ea quæ magnitudinem, ac ſtrepitum ſecundi Aduentus ſignificabant, componebant cum primo, & non ea videbant adimpleri in Chriſto, qui in primo Aduentu pauper & manſuetus venerat; ideò ſcandalizabantur in ipſo, & non credebant ipſum eſſe Meſsiam. Et inter alia hoc teſtimonium Malachiæ, quod ſic habet cap. 4. (Ecce ego mittam vobis Heliam prophe- *Malac.4.* tam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ne fortè veniam & percutiam terram anathemate.) Hoc (inquam) teſtimonium de primo Domini Aduentu intelligebant, ſicut & omnia alia. Nos verò qui ſpiritum Domini diſtinctiorem conſequuti ſumus ad intelligendas Scripturas, ſic inter vtrumque Aduentum diſtinguimus: vt ea quæ primo nõ conueniunt, nullatenus illi applicemus, ſed de ſecundo intelligamus, vt ea quæ ſplendorem, maieſtatem ac vindictam præ ſe ferunt: quæ verò primo conueniunt, non de ſecundo intelligamus, vt ſunt ea quæ humilitatem, ac manſuetudinem primi Aduentus declarant. Si verò aliqua ſint, quæ vtriq; abſque repugnantia, aut inconuenienti conueniant, ambobus applicare non veremur. Hæc autem Heliæ præceſsio vtrique Aduentui quadrare poteſt, intelligendo in ſecundo Aduentu ipſam perſonam Heliæ, in primo autem Ioannem Baptiſtam nomine Heliæ præſignatum, propter ſimilitudinem quam cum illo prætulit: ſicut & Dominus Ieſus, ad literam multoties nomine Dauidis, & Salomonis ſignificatur, vt ſupra cap. 2. & alibi oſtendimus. Quod & Hiero- *Hieron.* nymus his verbis videtur oſtendere dicens, Helias Ioannes dicitur. Non ſecundùm ſtultos philoſophos, & quoſdam hæreticos, qui tranſitum animarum ab vno corpore in aliud introducunt; ſed quod iuxta aliud teſtimonium Euangelij venerit in ſpiritu & virtute Heliæ, & eandem ſancti Spiritus vel gratiam habuerit, vel menſuram. Sed & vitæ auſteritas rigorque mentis Heliæ, & Ioannis pares ſunt: ille enim in eremo, iſte in eremo: ille zona pellicea cingebatur, & iſte ſimile habuit cingulum. Ille quoniam Regem Achab, & Iezabel impietatis arguit, fugere compulſus eſt: iſte quia Herodis, & Herodiadis illicitas nuptias arguit, capite truncatur. Hactenus Hieronymus. Quod Angelus Luc. 1. explicuit dicens: Ipſe *Luc.1.* præce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcedet ante illũ, in ſpiritu & virtute Helię. *Et* Dominus infra cap. 17. Diſcipulis interrogantibus ac dicentibus: Quid ergo ſcribæ dicũt, quòd Heliam oportet primum venire? Reſpondens ait: Helias quidem venturus eſt, & reſtituet, omnia. Dico autem vobis, quia Helias iam venit, & non agnouerũt eum, ſed fecerunt in eum quæcunq; voluerũt; ſic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis. Ex quo colligitur, id voluiſſe dominũ ſignificare, quòd teſtimonium Malachię loquebatur quidem de Helia, qui in. 2. aduẽtu omnia reſtituturus erat, ſed nihilominus ibi etiam in nomine Helię includi Ioannem, qui eius officium in primo Aduẽtu exercuit, ac ſi de vtroq; mẽtionem feciſſet propheta in illo loco. Quòd ſi ad prophetiam, vt ait Daniel requiritur intelligentia; ego quidem credo prophetam, tam Heliam verum quàm Ioannem Baptiſtam præſentes tunc in ſua prophetia habuiſſe, ac de ambobus teſtimonium illud protuliſſe: quoniam in re quidquid in illa ſententia de Helia vero dicitur, in Ioanne adimpletur: nam poſſumus ſumere diem Domini magnũ, & horribilem (vt *Claudius.* vult Claudius Gulielmus) pro toto tempore Euãgelij, quod propter diuinam præſentiã mirificam à Deo, & claram, cum timore & tremore ſuſcipiendum eſt: vel dies Domini comprehendit (vt idem author vult) totum illud tempus quod ab incarnatione ad iudicium vſq; Domini currit, ita quòd velit dicere Dominus. Antequam morte filij mei orbem redimam, & populum meum Romano exercitu horribiliter exſcindam, ac radicitus deſtruam, orbemq; vniuerſum propter delicta ſua iudicem; Heliam primum mittã, vt conuertat cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres. Hoc eſt, ſi patres, quia vero Meſsię credunt filij ſui illos fortè odio habuerint, intelligentes per teſtimonia Ioannis illum verum eſſe Chriſtum, deſinãt aduerſus illos iraſci. Vel ſic, quòd Patres ſãcti Abraham, ſcilicet, Iſaac & Iacob, qui auerſi ſunt contra filios ſuos; eo quòd ſuum Regem recipere renuunt, videntes quòd per Ioannis prædicationem illum recipiunt, conuertantur ad illos. Ideò autem dicit prius eſſe conuertenda corda patrum ad filios, quàm filiorum ad patres: quoniam propter orationes illorum patrum, qui Deo placuerunt cõuertenda ſunt corda filiorum ad patres, hoc eſt, ad fidem parentum ſuorum Abraham, Iſaac, &c. quam firmiſsimam de Meſsia habuerunt. Et quod dicit, Ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate, ad literam adimpletũ eſt in Ioanne, propter cuius mortem Deus percuſsit terram Iſrael: nã vt multi ex Iudæis referunt, inter quos Ioſephus *Ioſephus.* de Bello Iudaico, propter iniuſtam necem Ioannis excidium Hieroſolymitanum accidit, licet præcipuè propter mortem iniuſtiſsimè illatã Chriſto peruenerit: ſed quia hoc nimiũ difficile erat populo illi, qui hos duos aduentus diſtinguere neſciebat, ideò dixit Chriſtus, Si vultis accipere. Et ſubdit, *Qui habet aures audiendi audiat.* Nam vt Titelmanus *Titelman.* in hoc loco docet, mos eſt in vulgari ſermone, cùm aliquid dicere volunt homines quod ipſi verum iudicant, alijs tamẽ creditu difficile, & vix credibile fore ſuſpicãtur, ita dicere: Si vultis credere, aut ſi vultis recipere, ita res ſe habet. Eodem modo, qui obſcura & difficilia loquuntur ſolent adiungere, qui poteſt capere capiat, vel intelligat, qui poſsit, aut huiuſmodi aliquid: vbi enim de credendo fit mentio, quod in volũtate ſitum eſt, ſignanter dicitur, ſi vultis credere, vel recipere. Vbi verò de intelligendo, vel cõprehendendo fit ſermo, quod non eſt ita in hominis volũtate poſitum, dicimus, Qui poteſt capere, vel qui valet intelligere, capiat, aut intelligat. Et idcirco nunc vtrũq; ponit Dominus. Primùm dicẽs, Si vultis recipere, ac mox poſt dictum id quod volebat è veſtigio ſubiungens. Qui poteſt capere capiat: quoniam erat dictum illud & creditu, & intellectu difficile. Vnde & Eccleſiaſ. 3. dicitur. *Eccl. 3.* Auris bona audiet cum omni concupiſcẽtia Sapientiam. Quòd ſi obijcias quod Ioannes *Ioann. 1.* refert cap. 1. Sacerdotes ac Leuitas interrogaſſe Ioannem, an ipſe eſſet Helias, & reſpondiſſe, Non ſum: Reſpondetur, ſolùm negaſſe eſſe ipſammet perſonã Helię, non autem quòd eſſet alter Helias, quẽ etiam prophetauerat Malachias præuenturum primũ aduentum Chriſti, quemadmodùm Helias ſecundum. *Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamãtes coæqualibus dicũt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis, lamentauimus vobis, & non planxiſtis? Venit enim Ioannes, nec manducans, nec bibens, & dicunt: Dœmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iuſtificata eſt Sapientia à filijs ſuis.* Cui ergo ſimilem dicam generationem iſtam? Quid hoc miraculi eſt (ait Petrus de Rauena) quòd fons ſa- *Rauenn.* pientię deficere videatur, & ad cogitandum ſtet

ſtet quaſi neſciens cui ſimilem faciat generationem iſtam? Ille in quo ſunt omnes thesauri ſapientię & ſcientiæ abſconditi, & qui linguas infantium diſertas facit. Sed hoc facit ad captandam attentionem audientium, & vt omnes videamus rem magni momenti agi, quæ quaſi ſtudium poſtulet ac præmeditationem, ante quam ore proferatur. Tantæ molis erat Iudęorum incredulitatem declarare, vt opus ſit præuio ſtudio ac cogitatione. *Similis eſt pueris in foro ludentibus.* Optimus magiſter ſe audientium capacitati atemperat, qui ideò talibus ſimilitudinibus vtitur, quæ apud rude *Theophil.* vulgus faciliùs capiebantur. Theophilactus ſuper Lucam ait, fuiſſe tale ludi genus apud Iudęos, vt in duas partes multi pueri diuiderentur, qui rerum præſentis vitę deridentes repentinam tranſmutationem, alij ex vna parte lamentabantur, alij ex altera tibijs canebant, & neque lugentes curabant hi qui ex altera parte, neque tibicines ipſos curabant hi qui lugebant. Verùm vt ludi genus hoc incertum eſt, ita nec conuenit literæ. Non enim in litera dicuntur hi quidem dicere, Cãtabimus vobis & non ploraſtis; ſed vtrunque eiſdem tribuitur. Coęquales autem dicuntur coętanei, & cõtemporanei, non autem quia erãt in partes æquales diuiſi, vt aliqui volunt. Proindè ſimplicius fuerit ſine imaginatione alicuius ſpecialis ludi exemplum hoc intelligere, ſecundùm conſuetudinem communem puerorum, qui in plateis congregati apud ſeſe ſtudent ludẽdo effingere, quod ab alijs ſerio agi intuentur: Vndè nunc magiſtrum & diſcipulos repręſentant, nunc parentes & familiam referunt, nunc pueriles mercationes exercent, nunc proceſsiones publicas celebrant, puerile, A, a, a, a, a, ſolemniter decantantes. Interdum nuptias fingunt, interdum funeralia obſequia exprimunt. Contingit autem, pueros à ſuis æqualibus inuitatos, non æquè ad quemlibet ludum eſſe paratos, ſed iſtum oblatum reſellere, & alium eligere, interdum verò prorſus moroſi quidquid fuerit oblatum reſpuunt, ſiuè lætum ſiue triſtem ludum coæquales propoſuerint, vt potè ſiue tibia canant, vel ad choreas eos prouocent, ſiue lugubrem vocem edant, vt ad planctum eos excitent, quemadmodùm fieri ſolet in obſequijs funeralibus. Huc reſpiciens Dominus dixit pueros dicere, Cãtauimus vobis, ſcilicet tibijs, vt habetur apud Lucam: Lamẽtauimus vobis, hoc eſt, lamentati ſumus, vel planctũ fecimus, vel lugubria cecinimus, vt prouocaremus ad fletum. His habitis, Caietanus *Caietanus* per homines generationis huius non vult intelligere Iudęos cum excluſione Ioannis & Chriſti, ſed cum horum incluſione: & generationem hanc aſsimilari, non parti puerorum iocantium, ſed toti ludentium cœtui, ita vt ſicut inter iocantes pueros aliqui ſunt prouocantes alios diuerſis vijs, & alij neutra via prouocati: ita in generatione illa iudęorum erant aliqui diuerſis vijs prouocantes ad Regnum cœlorum, vt Ioannes, & Ieſus, & alij nec à Ioanne, nec à Ieſu prouocati ad Regnum cœlorum. Ianſenio tamen *Ianſenius* videtur nec hoc ſtare poſſe cum litera, Generationem illam ſimilem eſſe pueris dicẽtibus, Cantauimus, &c. Quod nõ poteſt applicari toti generationi. Proindè ſibi videtur de hac oratione, Generatio hæc ſimilis eſt pueris ludentibus, &c. dicendum eſſe ſicut de multis alijs locutionibus ſequentibus. Cùm enim poſtea dicitur: Simile eſt Regnum cœlorum homini Patri familias, qui exijt primo manè conducere operarios. Aut homini Regi qui fecit nuptias filio ſuo. Aut decem virginibus, &c. Sẽſus eſt, in Regno cœlorum tale quid contingere. Ità & hic ſenſus eſt, In generatione, vel hominibus generationis illius talequid contigiſſe, quale contingit cùm pueri in foro dicunt ſodalibus ſuis, Cantauimus & lamentauimus: hũc enim ſenſum indicat Saluator, exemplum propoſito ſuo applicans. Itaq; ſenſus eſt. Quemamdodùm vſuuenire ſolet in cœtu puerorum ludentium, vt quidam moroſi & præfracti, aliorum nec tibijs nec lamentatione prouocentur, vel ad lætum tripudium, vel ad triſtem fletum; ita in hac generatione contingit, vt pleriq; nec ſeuerioris, nec latioris vitæ exemplo prouocari potuerint ad pœnitentiam & pietatem. Nam Ioannes Baptiſta venit, nõ manducans nec bibens, more ſcilicet aliorum hominũ: quia nec manducauit panem, nec bibit vinum aut ſiceram, & non ſolùm ſuo exemplo vos, ô Iudęi, non eſtis commoti ad deſpectum voluptatum, & ad nouam inchoandam vitã: verùm illum iniuria afficientes dicitis dęmonium habere, cuius virtute ea quæ ſupra humanas vires ſunt poterat agere. Venit poſt illum Filius hominis diuerſa via prouocans vos, edens & bibens inter vos, vobiſcum piè ac familiariter agens: & di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

citis eum comedonem, & vini potatorem, publicanorum & peccatorum amicum, & non solùm non respicitis illum, sed malitia vestra omnia in malum vertentes, hæc & peiora aduersùs illum dicteria iactatis. Itaque in hac parabola non solùm explicat Dominus sibi & Ioanni euenisse quod pueris, quinimò & multò peiora: quoniam non solùm frustra prouocauerunt Iudæos diuersa via, sed quòd etiam calumniâ ex beneficijs suis, & prouocatione ad meliora retulerunt. Benè autem se & Ioannem pueris comparat, propter vitæ innocentiam & simplicitatem. Ipse enim apud Esaiam dicit. Ecce ego, & pueri mei quos dedit mihi Dominus. Iam autem supra cap. 3. diximus quare Ioanni conueniebat vita illa seuerior, cùm nullum miraculum fecerit, ne pro Messia haberetur; oportebat quòd tota vita eius prodigium quoddam ac miraculum magnum esset: Christus autem Dominus, qui omnes ad se conuertere venerat, omnibus se attemperare debebat. *Et iustificata est sapientia à filijs suis.* Caietanus sic hanc sententiam explicat dicens. Conclusio parabolæ hæc est, quòd diuina sapientia tam suauiter disponens trahere vos per vtramque viam ad Regnum cœlorum, iustificata est, hoc est, facta est apud vos iusta à filijs suis, hoc est, ex collatione ad iocum puerorum vestrorum. Pueros illos vocat filios sapientiæ: quia sunt naturalis sapientiæ indices. Vel vt vult Iansenius, iustificata est sapientia, hoc est, laudata, honorata est, sicut supra dixit, Iustificauerũt Deum, hoc est, honorauerũt, & laudauerũt. Honorata, inquam, est ab omnibus filijs sapientiæ (vt dicit Lucas) hoc est, ab his qui verè sunt prudentes, & intelligentes, vel ab his, qui à Patre sunt electi vt sapientiæ Dei sint participes. Hi enim dicuntur filij sapientiæ, sicut filius pacis, ille qui electus est à Deo, vt pacis sit particeps. Vel dicitur ab his filijs sapientia Dei iustificata, magis secundùm propriam vocabuli exigentiam: quia ab eis habita est iusta & irreprehensibilis, vt quæ nihil omiserit eorum, quæ ad salutem hominum conducere potuerũt, feceritq; quod debuit, vt qui pereunt non possint de Dei sapientia iustè conqueri. Alij per filios sapientiæ, intelligunt Ioannem & Christum, à quibus Dei sapientia iustificata est, hoc est, absoluta ab impiorum commendatione, & reprehensione, dum nihil prætermiserunt, quod vtile esset saluti hominum. Et hic sensus videtur esse magis genuinus, ac superioribus magis conueniens, nisi obstaret dictũ Lucæ, qui dicit, Ab omnibus filijs suis: in quo comprehendit cæteros Prophetas, qui his vijs populum illũ ad bonũ trahere nixi sunt, minis scilicet, ac blanditijs, Quarè rectè potuit dicere Dominus. Quid vltrà debui facere vineæ meę, & non feci? Si enim sapientiam Dei in Ioanne taxare velint, quod Doctorem dederit quem humana fragilitas non potuit imitari, cur Christo non crediderunt? Quòd si in hoc offendit eos vitæ communitas, quare ergò Ioanni non adhæserunt? Applicationem autem huius similitudinis ad mores, in alium locum cõmodiorem referamus.

Esai.8. *Esai.5.*

Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius: quia non egissent pœnitentiã. Medicorum quidem & pastorum Ecclesiæ similis conditio est, vt scribit Gregor. Nazianzenus in Apolog. 1. Vt enim illi corporum, ità isti animarum curam habent. Et sicut in curandis corporibus habenda ratio est temperamenti, sexus, ætatis, aeris, temporis, medicamentorum; sic in curandis animabus, ratio eorum quos curare instituerimus habenda est. Illis enim acriora, alijs gratiora pharmaca prodesse possunt. Christus verò modò suauibus ac amicis verbis allicit, modò comminationibus concutit, nũc lamentationibus, nunc cantu, nunc etiam spe incitat. Præmissi fuerant Prophetæ, qui tristia minarentur, quiq; læta nunciarent: nec tamen Iudæos his illorum exhortationibus commotos esse dixit. Nunc etiam terret, Vę, inclamans in Corozaim, Capharnaum, & Bethzaida, idest, in obduratos quosq; peccatores, nunc consolationem adfert, sed pijs discipulis & veluti filijs suis adijciens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est. His enim paruulis se ipsum reuelarat, absconderat autem sapientibus; vt qui omne medici consilium reijcerent: ita hos ab illis distinguit Basil. lib. Coment. in cap. 1. Esai. Hinc scilicet, inquit, factum est, vt vetitum sit in Deuteronomio arare in boue, & asino in vnum: hoc est, eum qui sit prompto animo, & ad labores tolerandos forti, connectere ei, qui sit voluptatum amantior, & captiuus tenetur affectibus: non enim de bobus cura est Deo, sed id causa nostri scriptum est. Contrà

Nazianz. *Simile.* *Basilius.* *Deuter.22.*

trà autem alio loco copulãtur, cum dicitur. Beatus qui seminat super omnem aquam, vbi bos, & asinus calcant. Hoc est qui sermone ad docendũ appositio exsuscitat vim animæ generosam, & laborum patientem, nec eius obsequitur voluptatibus. Et eo prorsus modo Christus, & plebem, & Pharisæos suis exhortationibus flectere volebat. Verùm id ei contingit, quod illi qui furiosum canẽ in foueam delapsum extrahere contenderit; vbi enim ille manum extenderit; tunc canis in eum armatur, & dẽtibus sæuit, liberatorem minimè cognoscens. Ideò Dominus per Esaiam dicit cap. 1. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israël autem me non cognouit. Obduratiores, & brutis illis animantibus minus rationabiles designans, vt qui toties monentem contemnant. Hoc nos ex sequentibus audiemus. Christus enim cùm illos, nec asperitate, nec leuitate vitæ, nec minis, nec promissionibus allectos similitudine prolata docuisset; quàm terribilis eos maneat diuini iudicij expectatio ostendit. *Tunc enim cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius: quia non egissent pœnitentiam.* Non quia nõ credidissent, sed quia non egerunt pœnitẽtiam. Nec enim Fides absq; pœnitentiæ operibus peccatori satis est ad salutem. Vndè Albertus super hunc locum ait. Exprobratio est probri in faciem obiectio. Exprobrat ciuitatibus, non pagis aut villis, id est, rusticis & simplicibus hominibus, sed his qui de politica vita & maiori prudentia gloriantur, apud quos erant & Legis interpretes & Doctores, & verbi concionatores, quibus non deerat institutio in bonis moribus, & doctrina. Et licet illis hæc omnia prę rusticis suppeterent & abundarent, vndè & in fide solidiores, & in moribus meliores, & cultiores esse debuissent: Christum tamen, vt & cæteros olim Prophetas, qui ad eos venerant contempsissent. 1. Esdrę. 4. Manus magistratuum fuit in transgressione hac prima. Nahum. 3. Vę ciuitas sanguinum, vniuersa mendacij dilaceratione plena. Esai. 30. Quomodò facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicij. Causam autẽ exprobrationis, in genere designat dicens. *In quibus factæ sunt plurimæ virtutes*, Actu. 2. Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigijs, & signis quæ fecit per eum Deus in medio vestri, sicut & vos scitis: & ideò id merito eis exprobrari potest. Michę. 6. Populę meus quid fecitibi, aut quid molestus fui? Non autem exprobrauit eis, quod iniquè vixissent, & multa magnaq; peccata perpetrassent; sed quòd pœnitentiam non egissent. Vnicuiq; enim eorum conueniebat quod dicitur Iob. 24. Dedit ei locum pœnitentię, & ipse abutitur eo in superbiam. Et dixit Iesus, *Væ tibi Corazaim, Væ tibi Bethzaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt inter vos olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Verùm tamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.* Corozaim Galileæ oppidum est secundo lapide à Capharnaum. Bethzaida item sita est ad lacum Genezara, de qua in superioribus diximus. Sed quæritur, cur potius harum ciuitatum meminit simul cum Capharnaum. Respondet Theophilactus, ideò factum, quia ex Bethzaida erant Petrus, & Andreas; vt intelligas inquit, eos qui non crediderunt, non à natura sed à voluntate malos esse. Meminit Bethzaidæ, ex qua Andreas, & Petrus, & Philippus, & Filij Zebedæi fuerunt, atq, ità non naturæ, sed voluntatis malitia fuit: nam si naturæ, fuissent & illi mali. Vel ideò his hæc dicit Dominus: quoniam circa vicos, & ciuitates Galileæ, qui erant propè lacum illum Genezareth, vel Genezara frequentius ambulauerit, & prædicauerit, & miracula ediderit. Sed quæritur rursus, qui fiat, vt Dominus qui docuerat benedicere persequentibus nos, Corozaim, & Bethzaida maledicat: Maledictionis enim species est, Væ illud, quod in oppida illa inclamat. Respondet D. Thom. super hunc locum, aliud esse maledicere formaliter, aliud materialiter, quòd formaliter nullus male dicere debeat, materialiter autem possit. Quędam enim, inquit, coniuncta sunt secundùm factum, quæ tamen separari possunt secundùm intellectum: vt in pomo est odor & sapor, quæ quidem secundùm factum separari non possunt, licet secundùm intellectum possint. Eodem sanè modo velle aliquem non puniri, & interim ordinem iustitiæ comprobare, simul, & semel secundùm idem esse re ipsa non possunt, nisi secundum intellectum. Ex eo fit, vt siquis alteri maledicat, quia in eius afflictione delectatur, malè agat, si autem non aut vindictę, aut mali illius appetitu, sed victus ordinæ iustitiæ illi maledicere videatur, id ipsum laudabile est. Non enim propriè maledicit,

Esa.32. *Simile.* *Esai.1.* *Albertus* *1. Esdre.4* *Nahum.3.* *Esa.30.* *Actu.2.* *Mich.6.* *Iob.24.* *Theophil.* *D. Thom.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit, sed maledictionem successuram docet, nisi illum pœniteat. Ad eundem modum se se habet hoc Væ Domini. Non enim propriè maledictio sed diuinæ iustitiæ denunciatio erat. *Quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* Tyrus Metropolis est Phœnitiæ maritima, in tribu Nephtalim, vt dicit Hieronymus, licet filij Israël non potuerint eam obtinere à Chananæis. Sydon secunda est à Tyro, Phœniciæ terminus, olim insignis, & magna: hæ à Chanæis Gentium populis habitabantur. Dominus igitur vulgariter loquutus est, Cùm enim vellet oppidis Galileæ insignem impœnitentiam exprobrare, dicit eos his obstinatiores esse, quos omniù habebant deploratissimos, quales vtiq; Tyrij, & Sydonij illis erant. Qui præterquàm quòd Gentes sine Deo, etiam ob maris commoditates, & commerciorum multorum cõtagionem, moribus erant supra cæteros corrupti: & tamen illis deteriores Galilæos pronunciat; vt qui & audita eius doctrina, & visis miraculis insanabiles sunt. Saccũ & cinerem dicit, quibus nimirum pœnitentes sensum suorum scelerum testabantur, sacco suam nuditatem, cinere corporis sui humilitatem designantes. Nudus ingressus, sed & nudus reuertar, ait Iob. Ideò sicut olim suffecerunt primis parentibus perizomata è ficùs foliis, & tandem mortuorum animalium pelles: sic & sacco nudos se pauperes, & abiectos protestantur. Imò & iam exprimunt suæ sepulturæ typum, quo erit pro crispanti crinec aluitium: pro zona funiculus: pro fascia pectorali ciliciũ, & pro veste pretiosa saccus, seu in sacci modum lintheamen, ipsum corpus inuoluens. In cinere verò demonstrant se è cinere, incinerem reuersuros esse. Vndè discunt humiliari sub potenti manu Dei; siquidẽ & Abraham, Loquar, inquit, ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. Et alibi dicitur. Quid superbis terra & cinis? Philo Iudæus lib. de victimas offerentibus, hanc rationem colligit. Ibi siquidem præmisso Mosis exẽplo, qui è sacri ignis reliquijs cinere præparato, & in vas superinfusa aqua indito, hyssopi ramum hac temperatura intingens, tãdem populum aspergebat; ità colligit. Admonet, inquit, hoc eos qui ad cultum Dei accedunt, vt ante omnia se ipsos noscant, & suam essentiam, nimirum se decinere procreatos esse. Hieronym. lib. 2. Commenta. in Lamẽta. Hieremię. In cilicio, ait, asperitas, & compunctio peccatorum: in cinere autem puluis ostenditur mortuorum: & id circo vtrumq; horum ad pœnitentiam adhiberi solet, vt in compunctione cilicij cognoscamus quid per culpam fecimus, & in fauilla cineris perpendamus, quid per peccatũ facti sumus. Vndè in Cõcil. Agathen. cap. 9. saccus & cinis publicè pœnitentibus deputatur: & sic se indie Cinerum Ecclesiæ præsentabant. Sic & humiliati sunt Filij Israël in sacco & cinere antè Dominum tempore Esther reginę, vt destrueret pessimum aduersùs eos consilium Aman. Et ad Heliam dixit Dominus. Num vidisti Achab humiliatum corã me? Quoniám indutus est sacco, licet regalibus vestibus occultato. Et Iob. vlt. Ago pœnitentiam, in fauilla & cinere. Vult ergò Dominus dicere. Verè pœnituissent, & signa verę pœnitentiæ exhibuissent Tyrij & Sydonij, si ibi facta fuissent signa, quæ in his ciuitatibus operata sunt. Ex quib⁹ verbis D. Augustin. lib. de bono perseueran. cap. 9. &. 10. alijsq; libris, refellit doctè eorum opinionem, qui asserebant homines iudicandos, secundùm ea quæ facturi erant. Confirmatq; hinc gratuitę prædestinationi Dei trĩ buendam Dei electionem & vocationem, non præuisis hominum meritis. Vndè & ibi ait. Non remunerat Deus pro his quæ fecisset, sed pro his quæ facit quisq; *Verumtamen dico vobis, Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicij quàm vobis.* Quia grauior est culpa infidelitatis vestrę, quã Tyri & Sydonis, dum visis tot miraculis apud vos factis increduli permanetis. Et licet alij legant, Tolerabilius erit: idem est ac remissius: nam remissior pœna tolerabiliùs sustinetur. *Et tu Capharnaum, nunquid in cœlum exaltaberis? vsq; in infernum descendes. Quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsq; in hanc diem: Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.* Clarius hoc apud Lucam habetur sine interrogatione, sic. Et tu Capharnaum vsq; ad cœlum exaltata, vsq; ad infernum demergêris. Et ità in hoc loco habent vulgati Græcorum codices. Est autẽ sensus iste satis clarus. Tu Capharnaũ, quæ tam multis & claris miraculis es mirum in modum glorificata, & ad cœlum vsq; exaltata, demergêris in profundum inferni, quã tùm ad eos qui ex his omnibus nihil profecerunt. *Nam si in Sodomis factæ fuissent virtu-*

Hieron. Iob. 2. Esa. 3. Gen. 18. Eccl. 10. Philo. Num. 19. Hieron. Cõc. Agathense. Esther. 4. 3. Reg. 21. Iob. vlt. August. Luc. 10.

tes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsq; ad hanc diem. Nam ex tot hominum millibus, qui ibi morabantur, saltim quinquaginta, aut quadraginta, aut triginta, aut vt minimum decem credidissent, propter quos remaneret liquis indulgeret Deus, vt ipse dixit ad Abraham. Aduerte, quòd in Græco non est fortè, sed sine aduerbio hoc affirmatur, Mansissent vsq; ad hanc diem: nam coniunctio quę est in Græco, expletiua aut potentialis est, nam valet pro vtiq;: Interpres autem hanc coniunctionem, & in Psalmis, & in nouo Testamẽto vertit per fortè, vel forsitan, vtens aduerbio dubitandi pro confirmandi. Licet nonnulli dicant dictum esse fortè, propter libertatem arbitrij homini concessam, & euentus incertitudinem. Obserua deindè simile quid apud Ezechielem cap. 16. haberi. Vbi sic ad Hierusalem dicitur. Samaria dimidium peccatorum tuorũ non peccauit, sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificati sorores tuas omnibus abominationibus tuis quas operata es. Hic mouet Albertus hoc dubiũ. Si Tyrus & Sydon pœnitentiam egissent, si modò facta fuissent in eis miracula, & Sodoma vsq; in præsens mãsisset, cur ergo non potius in illis ciuitatibus prædicauit & signa fecit? Et Respondet, quòd Dominus non fuit missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël: si autem ad Tyrios & Sydonios iuisset, scãdalizarentur Iudæi, & illũ Tyrum & Sydonium dixissent: sicut & Samaritanum vocabant Sodomis autem & Tyrijs, & Sydonijs non defuit intus per legem naturæ prædicando, quam ipsi ab se abdicarunt. Quarè hæc fuit iniquitas maior Iudęorum. Nam alijs per legem naturæ interius dumtaxat prædicauit Dominus; Iudæis autem ipsemet Dominus suo ore, quæ deberent agere docuit, miraculis confirmando suam doctrinã. Hæc autem sunt occultissima Dei iudicia, de quibus Paulus exclamando dicebat. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt iudicia tua! Cui simile est quod apud Ezechielem legimus. Fili hominis, nõ ad populũ profundi sermonis, & ignotę linguę tu mitteris, & si ad illos mittereris, ipsi audirẽt te. Domus autẽ Israël nolunt audire te; quia nolunt audire me. Vel dicamus cũ Iãsenio, Dominũ non dicere tanquàm præscium eorũ quæ futura essent. si illis prædicatũ fuisset, sed tantùm vulgariter hęc vulgò locutũ, quomodò frequẽter solet, vt huiusmodi cõparatione, insignẽ obstinationem animi ciuitatum, quibus prædicauerat significaret. Quomodò dicere solemus. Si tantũ beneficij alteri exhibuissem, gratiorem proculdubiò expertus fuissem. Vt, vt est, sat fuerit hinc nos perpẽdere, quàm singulare beneficium his à Deo conferatur, quibus Euãgelij prædicatio offertur; Sed hos tamẽ nisi respiscãt, & meliores illinc euadãt, peiùs habituros quã Sodoma, ac quique deploratissimi. Hęc Iãsenius.

In illo tempore respondens Iesus dixit. Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea parvulis. Ità Pater, quia sic placitũ est ante te. Cui nam respondit Dominus? Nam Iob. 15. dicitur. Nunquid sapiens respondebit, quasi in ventum loquens? quasi dicat. Non. Vndè aliqui dicunt respondisse Dominum discipulis suis, qui nimio gaudio erãt affecti, eò quòd in nomine Christi dęmonia sibi subiecta viderãt, & alia miracula fecerãt, sicut Lucas refert, dicẽs, quòd post hanc discipulorum legationem exultauit spiritu suo Iesus, & in hanc gratiarum actionem prorupit dicens. Confiteor tibi Pater, &c. Ex quo possumus colligere, vel quòd Christus bis hanc cõfessionem fecerit, Vel quod Matthæus non est sequutus ordinem historiæ, vt Lucas. Glossa dicit, quòd respõdit tacitè obiectioni. Poterat enim aliquis dicere. Quę est ratio, quòd Iudęus notitiam Dei per Prophetas, & Legem habẽs, filium in carne veniẽtem reijcit, & Gentilitas deuota recepit? Et huic obiectioni respondet, sic esse placitum ante Deum, vt relictis superbis, paruulis mysteria gratiæ reuelet. Vel dicere possumus, secũdum Albertum, quòd responsio ista dicta est ad hoc quod supra dixit, quòd iustificata est sapientia à Filijs suis: & est sensus. Ità exprobras reijcientibus gratiam oblatam? Nũquid ita omnes gratiam auditam, & visam reiecerunt? Et respondens Iesus dixit. Minimè. Sed paruuli & humiles eam amplexati sunt, quam superbi, & tumidi renuerunt. Et hoc videtur Alberto magis esse secundùm literam: quoniam filij sapientiæ iustificantes sapientiam, causa sunt gratiarum actionis. De his enim dicitur Ioan. 17. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem meũ seruauerunt, & nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt. Verùm alij Doctores, inter quos Titelmanus, dicunt, quòd respondere interdum dicimur etiam non interrogati, quando occasione alicuius rei moti loqui-

Genc. 18. Ezech. 16. Albertus Ezech. 3. Iánsenius Luc. 10. Albertus Ioan. 17. Titelmã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mur, sicut infra cap.16. in Transfiguratione respondisse dicitur Petrus dicens. Domine, bonum est nos hic esse. Vbi tamen nemo illum interrogauit. Sed respondere dicitur, quia motus illa gloria quam videbat, & inuitate quam gustabat, loquebatur. Sic Dominus modo motus lætitia magna qua ad Patrem afficiebatur, ex hoc quòd ei placuisset, relictis incredulis & superbis, parvulis, & humilibus Piscatoribus se manifestare, huic interno gaudio suo, ex hac occasione orto respondit modo. Oris enim hæc confessio respondere videtur, ac consonare illi interno gaudio suo. Claudius Galieldus ait, quòd est Hebræa phrasis hæc, qua respondere pro dicere sumitur.

Matth.16

Claudius.

Confiteor tibi, Pater, &c. Hoc est gratias ago verbum enim Hebræum Ioda, vtrumq; significat, & confessionem & gratiarum actionem. Gratiarum enim actio, ait hic Albertus, nihil est aliud quàm bonorum habitorũ ad ipsum à quo habẽtur relatio, & magnificentię, & liberalitatis, & virtutis eius propter hoc laudatio. Et hoc vocatur confessio: quia & fatetur se habere gratè, & ad fontẽ vndè primùm bona effluunt referre, iuxta illud Ecclesiast. 1. Ad locũ vndè exeunt, flumina reuertuntur, vt iterum fluant. & Psal. 108. Confitebor Domino nimis in ore meo, & Esai. 12. Confitebor tibi Domine, quoniá iratus es mihi, cõuersus est furor tuus & cõsolatus est me. Ira enim cõuersa in cõsolationẽ, nõ in eo q̃ ira, sed in eo q̃ ad cõsolationẽ irascitur Deus, ira patris est, & hęc habet confessionis laudẽ. Est & alia cõfessio veritatis fidei, in prędicatione, de qua Roma. 10. dicitur. Corde creditur ad iustitiã, ore autẽ cõfessio fit ad salutẽ. Tertia autẽ cõfessio fit peccati, vt est illud Iacob. vlt. Confitèmini alterutrũ peccata vestra, & orate pro inuicẽ, vt saluemini. Iosue etiam. 7. dicitur. Fili da gloriam Deo, & confitere peccatum tuũ, & indica mihi quid feceris. Cęterũ in isto loco (vt diximus) pro confessione laudis sumitur verbum, quod Græci interpretes in illa significatione, qua significat confessionem, retinuerunt, extendentes illud ad laudes significandas. Sic sumitur etiam Esai. 25. dum dicitur. Domine Deus meus es tu, & exaltabo te, & confitebor nomini tuo: quia fecisti mirabilia, cogitationes tuas antiquas fideles. Amen. *Tibi Pater Domine cœli, & terræ.* Tria sunt in omni qui beneficium alteri præstat. Liberalitas, affectus, & facultas: liberalitatis magnificentiam notat, cùm dicit, Tibi. Affectum autem quo vult benefacere, in eo quòd dixit eum, Pater. Facultatem autem qua id potest, in eo quòd dicit Domine cœli & terræ. Dicit igitur: *Confiteor tibi.* Qui omnium bonorum magnificus largitor es, vt est illud Exod. 15. Magnificus in sanctitate. Et Iacob. 1. Dat omnibus abundanter, & non improperat. Et Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Psal. 144. Aperis tu manum tuam, & implesomne animal benedictione. Et alibi. Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & magnitudinem tuam narrabunt. Est autem magnificentia, vt Philosophus docet in suis Ethicis, liberalitas, siue largitas in magnis. Pater. Mei quidem per naturam; eorum autem quibus te reuelas per imaginem & gratiam: Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre. Et Ioan. 20. dixit idem Dominus. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrũ. Domine cœli & terræ. Non Pater, sed Dominus cœli & terræ: quia licet cœlum & terra à te sint; tamen nõ habent tecum naturã vnam forma & specie, sicut ego, nec te imitantur per imaginis & similitudinis consortmitatem, sicut homo. Quare Deus est Pater Christi per similitudinem naturæ, vndè & propriſsimè: hominis autem per similitudinem imaginis, & ideò per metaphorã, propriùs tamen quàm cæterarum rerum, quarum amplisimo loquendi modo Pater dicitur: quia non eius imaginem referunt, vt homo, sed vestigium tantùm. Dicit autẽ Deum cœli & terræ Dominum, quantùm ad præsentem pertinet loquutionẽ, per methonymiam. Cœli enim dicit, propter cœlicolas, qui tunc Angeli duntaxat erant, qui propter eos quibus se reuelat Deus, mittuntur in ministerium. Terrã autem nominat, propter hominem, cui confert suæ cognitionis beneficium. Dominũ autem dicit Deũ, eo quòd dominium, vt dicit Dionysius, non dicit subditorum excessum tantùm, sed dicit insuper omnium bonorum & pulchrorũ veram & omnimodam possessionẽ. Et etiã veram, & non nutare valentem fortitudinem. Et sic dicit altitudinem honoris, & dignitatis, diuitias gratiæ, & virtutis, & fortitudinem omni vigore firmatam. Hic ergo Deus cœli & terræ, cùm sit Dominus, vt dicitur Act. 17. decorem honoris ostendens, ex diuitijs virtutum, larga manu dat dona hominibus, vt dicitur Ephes. 3. Nam terræ confert cœlestia, vt terrena ex cœlestibus

Albertus

Iac.1.

Rom.11.

Psal.144

Psal.144

Ioan.1.

Ioan.20.

Act.17.

Eph.3.

subleuata, in cœlestibus collocentur. Vndè & Roman. 10. dicitur. Idem Dominus omnium diues in omnes qui inuocant illum. Et Iudith. 9. Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ. Cui & illud Esther. 2. adaptari rectè potest: Largitus est munera, iuxtà magnificẽtiam principalẽ. *Quia abscondisti hæc.* Quæ sunt de diuitijs reuelationis tuæ, & de thesauris illis sapientiæ, & scientiæ in me absconditis. Sed aduertendum ex Alberto super hunc locum, quòd absconsio hæc non fit, aliquid agente Deo. nam ipse Deus, & Iudæis, & Gentibus se obtulit, sed Iudæi excæcati propter velamen literę, & carnalis sensus, quod positum est super corda eorum; hanc lucem cernere non potuerunt. Sic enim dicit Paul. Vsquè in hodiernum diem, id ipsum velamen manet non reuelatum. Sicut enim lux æqualiter se offert cæco, & videnti, & tamẽ cæcus manet in tenebris: ità est de claritate notitiæ Dei. Oportet enim nos obicem remouere, si lux illuminare deberet. Et hic obex est obstinata voluntas. Vndè & Iob dicit. In manibus abscondit lucem, & præcipit ei, vt rursus adueniat, & annunciat de eo amico suo, quòd possessio eius sit, & quòd ad eam possit ascendere. Itaq; dicitur Deus abscondere, non per appositionem operculi, sed per negationem luminis, propter eorum delicta, & incredulitatem, & cordis duritiam. *A sapientibus & prudentibus.* Sapientes sunt mũdi scrutatores Philosophi, qui causas rerum inquirunt, quòd philosophari est vocatum, sapientia enim est rerum altissimarum cognitio, quas difficile est hominẽ cognoscere. Prudentes autem sunt circunspecti, & prouidi & vtiles, in conferentibus ad vitam, & ideò circa actus humanos versatur prudentia & circa bona fortunæ ad vitam hominis ordinata. Nam vt docet Aristoteles in Ethic. Prudentia est habitus actiuus humanorum actuum, cũ ratione recta. Igitur Sylpientes euanescunt, in suis rationibus & silogismis, prudentes autem in circunspectione rerum sibi conducentium. Talibus ergo absconditur hęc sapientia. Sed generaliter hos vocat hic Dominus sapientes, qui oculis suis videntur sapere, sicuti hi Philosophi & Pharisæi, qui sibi nimium videbantur sapere, quibus interrogantibus eum ac dicentibus. Nunquid nos cæci sumus? Respondit. Si cæci essetis, non haberetis peccatũ. Nũc autem dicitis quia videmus, peccatum vestrum manet. Et eodẽ modo cùm subinferr.

Rom. 10.

Iudith. 9.

Esther. 2.

Albertus

2. Cor. 3.

Simile.

Iob. 36.

Aristotel.

Ioan. 9.

Et reuelasti ea parvulis de his qui sibi paruuli videntur, loquitur, secundùm illam sententiam quàm dixit Samuel ad Saulem. Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in Israel factus es. Nam & Psalmista dicit. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis, id est, humilibus, ac simpliciter gradientibus, non illis qui Hypocrisis fermento, ac malitia compositi sunt. Nam Dei mysteria abscondita sunt illis, qui se inter homines sapientes reputãt inaniq; intumescunt scientia. Contra quos Esai. 5. dicitur. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobis metipsis prudentes. Quorum sapientiam atq; prudentiam destruendam minatur Dominus, per eundem Prophetam, de quibus & Iob. 36. dicitur. Immanibus, hoc est superbis, abscondit lucem, & annunciat de ea amico suo, hoc est humili. Nam vt docet Gregorius, Tumor mentis impedimentum est veritatis, iuxtà illud Iacob. 3. Deus superbis rẽ sistit, humilibus autem dat gratiam Intellectum quippè dat paruulis: nam vt Beda dicit, humilitas est clauis scientiæ. Et quia Pharisæi tulerunt à se hanc clauem scientiæ, sicut dixit illis Dominus Luc. 11. Ideò ad cognitionem diuinitatis Christi non peruenerunt. Ptholomeus Philosophus in suis prouerbijs dicit. Qui inter sapientes humilior est, ipse inter sapientes sapientior est, sicut lacuna humilior plures aquas cõtinet. Ratio autem quare Deus humiles doceat, superbos in sua ignorantia despiciat, hęc est. Quoniam sicut ipse dicit, quòd non veneric vocare iustos (hoc est illos qui se iustos iactabant, quales erant Pharisæi murmurantes quòd reciperet peccatores) sed peccatores, hoc est, eos qui se peccatores confitebantur (qualis erat publicanus ille qui percutiebat pectus suum & dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori) ità non venit docere sapientes, hoc est, eos qui seculari sapiẽtia intumescebant, & qui dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, de quibus dicit Sapiens: Sapientior sibi piger videtur septẽ viris parabolas loquentibus. Vel eos qui se iactabant, tanquam si essent duces cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditores insipientum, magistros infantium: sed eos qui se vera doctrina vacuos esse existimabant, volentes potius discere quàm docere, qui non præpostero ordine prius ambirent esse magistros, quàm fierent dis-

1. Reg. 15.

Psal. 118.

Iob. 36.

Gregorius

Iacob. 3.

Luc. 11.

Ptholom.

Simile.

Prou. 27.

Rom. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipuli, de quibus ipse Dominus dicit. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Id est, ille qui humiliter verba Dei audit, vt ea sibi addiscat ad bonum. Vndè & Sapiens. Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei, vt intelligas. Id est, esto humilis, & mansuetus; vt addiscas & Iacob. 1. Cùm mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

Ecclꝛ.

Iacob.1.

Aduertendùm secundò, quòd non dicit, Reuelasti ea stultis, & hebetibus, qui opponuntur sapientibus; vt ostendat se nonde testari sapientiam mundanam, & prudentiam, quæ bona sunt, quandò referuntur ad bonum vsum, sed potius detestatur vitium tumoris, & superbiæ de quo dicitur. 1. Cor. 8. Scientia inflat, charitas verò ædificat. Et Ecclesiast. 1. In multa scientia multa est indignatio, & qui addit scientiam, addit & dolorem. Quarè tangit oppositum non sapientiæ, & prudentiæ, sed eius quod eis adiungitur, nempe tumoris & superbiæ, & dicit. *Et reuelasti ea paruulis.* Est autem paruul' minor paruo, & significat eos, qui nec paruis se anteponunt. Quinimo, & nomen Græcum, quòd hìc ponitur, significat infantes, & eos qui per ætatẽ, adhuc loqui nõ possunt, nec sapere: trãfertur tamen & ad animũ, & significat stultos, ineruditos, ac vsu rerũ carentes. Quo modo si accipiatur hęc dictio Græca, intelligendum est Dominum loqui, non de verè stultis, sed de his qui mũdo sunt stulti, sicut nõ de verè sapientibus, sed his qui mundo tales sunt. Sic enim & Paulus, quæ stulta, inquit, sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes. Interpreti verò magis placuit propriam vocabuli sequi significationem, quam & Chrysostomus sequitur, qui adnotauit dictum esse non stultis sed paruulis, hoc est, simplicibus: vt ostẽderetur quibus sapientibus, & quarè abscondita sunt Euangelica mysteria, scilicet, ob superbiæ factum. Paruuli enim & infantes quibus Christus loquitur, sunt, qui humiles erant in oculis suis, quiq; veluti infantes ineruditi erant in mundo, quales erant Piscatores quos delegerat Dominus.

1.Cor.1.

Chrysost.

Quæstio.

Verùm hìc oritur quæstio, quomodò Christus, tantus humanæ salutis amator, gratias agat Patri suo, quòd mysteria sua absconderit sapientibus, cùm hoc potius deplorandum esset? Ad quam quæstionem

Chrysost.

respondet D. Chrysostom. confessionem hanc nõ debere referri ad vtrumq;, absconditi, & reuelasti, sed tantùm ad secundum, vt non intelligatur gaudere, & gratias agere, quòd sapiẽtes non agnouerint, sed quòd paruuli perceperint, vt sit Hebraismus hunc habens sensum. Gratias ago tibi Pater, quòd cùm absconderis hæc à sapientibus; paruulis tamen ac simplicibus reuelasti. In quo sensu intelligendum est & illud Paul. Rom. 6. Gratia autem Deo, quoniam fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde, in eam formam doctrinæ in qua traditi estis. Sensus enim est. Gratias ago Deo, quòd cùm fueritis serui peccati, iam obedistis ex corde Euangelio. Quæ loquutio frequens est apud Hebręos. Licet nullum sit inconueniens de vtroq; gratias egisse Dominum. Nam superborum, & impiorum exæcatio, licet tristitia soleat afficere iustos ac pios, qui illos considerant ad imaginem Dei creatos; tamen quatenus intelligunt, exæcationem illam ad condemnationem iusto Dei iudicio eis prouenire, in quo & iustitia Dei splendet, & gloria eius illustratur, multùmque conducere ad profunda Dei iudicia tremenda, non possunt non de ea gaudere; cùm Dei voluntatem, qua nihil potest cogitari melius, adimpleri videant. Quarè in Psalmis frequenter legimus imprecationes, ad vindictas malis inferendas & exultationes ob vindictã illis illatam. Nec hoc pugnat cum dilectione proximi, sed potius videtur animi æquitatem iudiciorum ponderantis, & animaduertentis. Imò & Christus Dominus, cum gentis suæ cæcitatem ac incredulitatem animaduertisset, quam proximis verbis taxarat, in considerationem altrisimorum iudiciorum Dei raptus, illam interim animi tristitiam expulit, nimio gaudio gestiens, quòd hæc profunda Dei iudicia in his ad gloriam Dei innotescant. Verba enim illa (confiteor tibi Pater Domine cœli & terrę) lætitia nimia perfusa sunt, quasi quòd qui dominus est terrarum ac cœli; quidquid voluerit in cœlo & interra facere possit. Igitur hæc Christi exultatio ex vtroq; oriri potuit, & ex hoc quòd horum condemnatio in Dei gloriam cedebat, & ex hoc quòd Euangelium suum paruulis, & simplicibus innotuerat: vt videas, ò homo fidelis, quàm pium, benignum, quanque salutis nostræ cupidum Deum Scriptura sacra nobis proponat. Legis siquidem & in alio loco, Lucæ. 15. Angelos in cœlo gaudere super peccatore pœnitentiã agente: hic autẽ & Christus ipse exultat in spiritu, propter salutẽ nostram.

Luc.15.

Denique

Esa.26. Denique & Esai. cap. 36. docet, quòd Deus nimio perfunditur gaudio de nostra salute, cùm dicit: Sicut gaudet sponsus super sponsam, sic gaudebit super te Deus tuus: lætatur autem Deus in populo suo, quando populus in Deo gaudet, & illi Deus benefacit iuxta illud Hieremi. 32. Non desinam eis benefacere, & lætabor super eis, cùm eis benefecero: sicut & in calamitate populi dolere se dicit, cùm illum affligit, iuxta illud Esai. 1. Heu consolabor super hostibus meis. Et quid huiusmodi verbis, nisi immensa Dei erga nos beneuolentia declaratur? Verùm, ò peruersitatem nostram! Expectãt Angeli conuersionem nostram & de ea gaudent, gaudet pius Saluator noster, imò & Deus ipse: solus homo cuius interest, id non ostendit, & salutem suam negligit. *Ita Pater quia sic placitum est ante te.* Non aliam huius arcani rationem quæramus quam beneplacitum & voluntatem Dei. Nam vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoq; ad diem malum. Vt dicitur

Esa.1.

Prou.16. Prouerb. 16. Vbi glossa dicit, ideò omnia secundùm suam voluntatem gessit. Voluntas

Glossa. quippè Dei hunc illuminauit, & illum non illuminando in sua cæcitate dereliquit. Nisi enim ipse illuminauerit nos, tàm sapiens quàm stultus, in tenebris suis manebunt.

Esai. 29. Hinc & Esai. 29. dicitur. Et erit vobis visio omnium, sicut visio libri signati, quem cùm dederint scienti literas dicent. Lege istum. Et respondebit. Non possum, signatus est enim. Et dabitur liber nescienti literas, diceturq; ei lege. Et respondebit: Nescio literas. Ecce quomodò liber arcanorum Dei omnibus æque signatus est, tam sapiẽtibus quàm stultis. Nemo enim scit aperire librũ hunc, & soluere signacula eius, nisi Christus Dominus, qui est leo de Tribu Iuda, vt dicitur

Apoc.5. Apocal. 5. Vnde & ipse aperuit sensum discipulis suis, vt intelligerẽt Scripturas, qui tamen nesciebant literas; & dimisit illum signatum Scribis & Pharisæis, qui tamen Doctores erant.

Sed obseruandum, quòd aliter se habet volũtas Dei respectu absconsionis, & respectu reuelationis, vt hìc adnotauit Albertus.

Albertus

2.Thim.2. Nam antecedẽter quidem omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, sicut dicitur. 1. Thimot. 2. Et hoc in duobus intelligitur, quorum vnũ est ex parte Dei: quia æqualiter se omnibus exhibet: vt iam supradiximus, & quod non omnes recipiunt, hoc est ideò, quia non omnes id quod in se est faciunt, vt obicem tollant, qui Dei illuminationẽ impedit. Deus enim fons bonitatis omnibus fluit vno modo quoad se, & sicut dicit Dionysius æqualiter se expãdit super omnes intellectuales vultus. Et sic intelligitur illud Ioann. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Lucem enim etiam super non illuminatum iacere videmus: quare quod nõ omnes illuminentur, non est defectus lucis, sed incuria, aut inhabilitas lucem percipientis. Vnde August. 1. de Trinitat. ait. Si quis alij digito solem ostenderit, & ille solẽ ostẽsum non viderit; culpet potius oculi sui lippitudinem, quàm digiti ostensionem. Itaq; hæc voluntas antecedens, qua Deus omnes vult saluos fieri, ex parte Dei intelligitur omnibus lumen suum offerentis. Secundò ex parte nostra id sciri potest: quia omnib' naturam rationalem indidit, per quam sua potest percipi reuelatio, secundùm illud Ps. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Igitur antecedenti voluntate omnes vult saluos fieri, licet consequẽter hunc propter sua demerita damnet: quia ipse fuit rebellis suo lumini. Itaque hunc positiuè illuminat, lumen illi suum præbendo, illum verò in sua cæcitate reliquit, ipsum obicem non tollendo: quia sua voluntate renuit tollere, cùm posset. Vnde rectè dicitur Oseæ. 13. Perditio tua ex te, Israël, tantummodò auxilium tuum ex me. De talibus enim dicitur: Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Quare beneplacitum est Domino super timentes Deum; sed non beneplacitum est illi, quòd isti non timeant eum, nec sperent super misericordia eius, licet consequentèr si ita fecerint, beneplaceat illi damnare eos. Sed dices, ait Albertus. Deus præscit excæcationem, ergo immobiliter futura est. Respondeo, quòd Dei præscientia non est causa tuæ excæcationis, licet sit causa tuæ illuminationis, & ideò nullam tibi imponit necessitatem: sicut si lumen solis haberet præscientiam, præsciret quidem hominem cæcum non forè à se illuminandum, sed non ipse sol esset, qui in illo cæco tenebras induceret. Cæterum in omnibus videntibus, illuminationem efficeret, eos suo lumine perfundendo, quod ipsi ex illo recipere nõ abnuerint. Quare. 2. Pet. 3. dicitur: Non vult aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Et. 2. Reg. 14. Non vult Deus perire animã, sed retractãs cogitat ne pereat

Dionysius

Ioann. 1.

Augustꝰ simile.

Ioann. 1.

simile.

2.Pet.3.

2.Reg.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

penitus, qui abiectus est. Et Ezechiel. 18.
Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat. Hæc breuiter ex Alberto huc dicta sunt. Scio enim quot habeat difficultates res hæc, quas tamen Theologis differendas relinquamus. *Ita Pater quia sic placitũ est ante te, &c.* Hoc quod dicit, *Ita Pater*, vehementer confirmat quod dictum est, & magnum aliquid ac diligenter notandũ significat. Et hoc modo loquendi alias vsus est
Luc. 12. Dominus, vt Lucæ. 12. Timete eum, qui post quã occiderit habet potestatem mittere in
Luc. 11. gehennam, ita dico vobis hunc timete. Et. c. 11. Ita dico vobis requiretur & ab hac generatione. Simile ferè est quod in hoc eodem capite Dominus dixit. Etiam dico vobis, &
Titelma. pluſquam Prophetam. Hæc Titelmanus, & Iansenius adnotarunt.

De S. Fráciſco. Sed quoniam hoc Euangelium in festo D. Francisci afferri solet; operepretium erit eius exemplo hanc Domini doctrinam confirmare. Nam quoniam humilitate maxima viguit, ad tantum sanctitatis culmẽ euectus est, vt ipsius Domini stigmata, in corpore suo
Figura. expressa tulerit. Videtur enim mihi quod quemadmodùm magnus ille propheta Heliseus ad mensuram paruuli se incuruauit, atque commensurauit, ita quòd os super os eius, & manus super manus eius poneret, sic Dominus noster Iesus Christus, verus Heliseus paruulorum amator, vt vidit Francisci humilitatem, qua tanquàm paruulus in suis oculis erat, cum illo se commensurauit ac cõstrinxit ponens manus super manus eius, & stigmata manuũ illi impressa reliquit, & pedes super pedes eius quos suis clauis infixit, imò & cor super cor eius, vt & lateris vulnus etiam ipse Franciscus præ se ferret: quatenùs viuã Crucifixi imaginem in ipso Fráciſco oculis nostris cerneremus, absentiãq; eius aliqualiter huius sanctissimi viri præ-
Simile. sentia compensaremus; quẽadmodũ sponsa dilectissimi sponsi absentiã aliqua eius effigie deludit, ità vt audacter homini Christiano dicere possimus: Si te visendi Christum cupido aliqua tenet, si ipsum videre nequis, alterumq; simillimum illi quæris; Franciscum intuere, in quo eius vulnera expressis signis rubicũda videbis. Si enim amicorum omnia solent esse communia, gaudiaq; simul ac dolores mutuò inter eos sentiri solent, & Franciscus Christi dilectione maximè se flagrare sensit, vt magnum tãti amoris indicium daret ea quæ Dominus in suo corpore tulit, voluit etiã Franciscus sibi cõmunicari, vt sicut ipse pro nobis doluit, ita & vicissim ipse cum illo doleret. Nam & olim apud Ægyptios mos fuit, vt in signum amoris, quem erga Regem suum subditi gerebãt, si casu aliquo Rex caput doleret, vel crus aut latus; ipsi in capite, crure ac latere vulnerarentur, vt sic id ipsum dolorem cum suo Rege & ipsi sentirent. Antiochus dona *1. Macha. 10.*
quædam propria Regum ad Ionathã misit, his verbis ei mãdans ea. Vt quæ nostra sunt sentias nobiscum. Hæc enim veræ amicitię indicia sunt, vt idẽ amici inter se sentiant. Idem Dominus cum Francisco fecit. Antiochus tamen coronam auream, & purpuram quæ propria Regum stemmata erant, Ionathæ misit: Regis autem purpura, purpureus eius sanguis fuit, quo illum intuẽtes Angeli rubricatum dixerunt. Quare rubrũ *Esai. 63.*
est indumentum tuum? Corona autem illa spinea fuit, qua caput eius sacrum plexum est. Hæc nostri Regis stemmata voluit communicare Francisco, vt secum sentiret quæ sua erant, adimpleretq; in se ipso illud Pauli consilium, quo ad Philippens. 2. nos ad- *Philip. 2.*
monet dicens. Hoc sentite in vobis quod & in Christo Iesu. Qui cũ in forma Dei esset, hoc est, in substãtia Dei, idest dicere. Cùm esset Deus (nã forma Dei non distinguitur à Deo, imò idem est omninò quod Deus, cũ Deus sit actus purus) non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Quoniam & ipse Filius natura Deus erat, aliàs rapinam committeret æqualitatem Dei sibi vsurpando: sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens; formam illam Dei exuere non potuit Filius, vtpotè quæ sibi connaturalis & consubstantialis est, euacuauit autem semetipsum puritate æqualitatis ad Deũ, formam serui accipiẽs, in qua est minor Patre. Nam secundùm diuinitatem, qua non poterat carere, æqualis est Patri; si in sola illa natura perseueraſſet non posset vnquam esse minor Deo, sed accipiendo formam serui, & iungendo has duas naturas humanam, atq; diuinam in vnam personam, iam euacuauit se puritate æqualitatis ad Deum, & se minorem Patre fecit secundùm humanam naturam. Item in natura diuina nullus locus vacuus poterat dari (quippe quæ omnia abũdantissimè adimplet:) ideò naturam humanam assumpsit locis vacuis plenã, in quibus & flagella, & dolores, & liuores, & claui, spinę, lancea, & opprobria capere possent. Vnde vbi nos legimus apud Esaiã, Vidimus eũ *Esai. 53.*
nouissimũ virorũ: Septuaginta legũt: Vidimus

mus eum deficientem præ omnibus viris, & despectum, hoc est (*lleno de vazios*) in quibus opprobria & pœnalitates caperẽt. Hoc ergo Fráciſco accidit, vt sentiret in se quod & in Christo Iesu, qui se ab omnibus huius mundi formis, atque figuris exinaniuit, formam serui humilis accipiens, in qua præ omnibus fuit tanquàm insanus despectus. In suo corpore sensit plagas illas, liuores, atque dolores, quos Christus in suo corpore pertulit. *Simile.* In hoc videmus solem ipsum in gemmis ac lapidibus pretiosis, secundùm magnam eius virtutem in esse, quòd radij eius ac splendores foras in superficie emicant, & quasi lineas quasdam sui luminis, à centro, vsque ad circumferentiam emittit. Radijs quippè huius solis rubicũdi sunt, ac purpurei, radios hos ac lineas in extremitatibus corporis Francisci videmus. Ex quo colligere licebit, solem hunc, in suo centro splẽ-
Simile. dere. Cum Rex aliquem magnatem, qui vices eius gerat in Regno reliquit, ei sigillum suum in quo eius stemmata sunt insculpta, dimittit, quibus sua acta sigillet, vt robur habeant, & authoritatem veri Regis præ se
Esther. 3. ferant; sic enim & Rex Assuerus anulum suum, in quo erat sigillum Regis, Aman amico suo dedit, quo literas suas authoritate Regia roborarent. Christi Domini stemmata, atque sigilla plagæ eius sunt, quas veluti anulos in manibus Francisci dedit; quibus sua opera, atque actiones corroboraret, quòd à Deo essent, atque authoritate Christi Sacer ordo eius institutus sit. Ad quod vide-
Iob. tur alludere Iob cùm dicit. Qui signauit in manibus vniuscuiusque, quæ & qualia sint opera eius. Christi erunt opera quæ signis eius sigillata sunt. Quomodò opera manuũ Francisci Christum non referent, cùm eius sigillo insignita videamus? Quomodo gressus eius non erunt Christiani, quos clauis Christi confixos videmus? Cogitationes ac desideria cordis, qui poterunt non esse sancta, è cuius latere (sicut è Christi) sanguis fluere solebat? Denique euidens signum apparere, quòd imaginem Christi intus gerat, qui eam sic in corpore præsefert? Vt
Esai. 49. & Cant. 8 ostenderet Deus quòd nunquam nostri obliuiscitur, dicit: Ecce in manibus meis descripsi te, vinea mea coram me est semper. Quomodo poterit Christi obliuiscì Franciscus, qui eum in manibus, & pedibus, ac latere descriptum habet? Quomodò poterit non obedire veritati, ante cuius oculos proscriptus est Christus, & in eo ipso crucifixus? vt verbis vtar Pauli ad Galat. 3. Quomo- *Galat. 3.*
dò poterit ei molestus esse diabolus, aut homo, qui stigmata Christi in corpore suo portat? vt idem Paulus, ait Galat. 6. Quomodò *Galat. 6.*
peccatum regnabit in suo mortali corpore, in quo mortificationem Christi circumfert? Aut quomodò inimicus in suo insidebit corpore, in quo portat & glorificat Deũ, vt ait Paulus. Qui portabant characterem bestiæ *1. Cor. 6.*
missi sunt in stagnum ignis & sulphuris; ergo qui portat imaginem Christi cum suo simili glorificabitur. Nam similis similẽ quærit. Qui si aliquando portauit imaginẽ terreni, nunc tamen imaginem cœlestis portat: vt & nos ipsum imitãtes id ipsum faciamus. Nunquàm in toto hoc codice à tanti Patris laudibus silerem, si me ad alia huius operis institutum non raperet. Gaudeo enim maximè huiusmodi fuisse sacrarum & priscarum religionum Patres ac institutores, qui in suis institutis velut quoddam præludium fecerunt, cui qui se subderet, veri Christi imaginem in corde suo imprimeret. In cuius signum eam in corpore Francisci, & si fortè etiam aliorum insculpsit, vt ostenderet talium institutorum obseruatores verã Christi imaginem in se ipsis habere. Quòd si fortè truncam & non vere effigiatam aliqui habeãt, in causa esse, q nõ iustè se prælo huic subijciunt, in quo tam vera Christi effigies sculpta videtur. Nunc ad textũ reuertamur.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Explicat quæ sint ista abscõdita sapientibus, & reuelata paruulis, scilicet mysteriũ Trinitatis: nã his verbis (vt Caietan. vult) mysteriũ *Caietanus*
Trinitatis cõtinetur. Nam dicendo à Patre meo, explicat originem, imò & originis speciẽ, quæ est generatio: Vbi enim Pater, ibi generatio est. Dicendo autem (omnia mihi tradita sunt) æqualitatẽ substantialem cum patre exprimit: nihil enim excipit sed omnia comprehendit tradita per generationẽ, scilicet, esse, viuere, posse, & reliquã quę Dei sunt. Nascendo quippè, per illam æternã gene-
Chrysost. rationẽ omnia accipit à Patre, licet Chrysostomus arctiùs hoc intelligat dicẽdo: Omnia mea tradita sunt mihi, à Patre meo. Au- *August. Hilarius*
gustinus tamẽ & Hilarius, de hac æqualitate in diuinitate intelligunt. Licet non incongruè de humanitate Christi id etiã intelligi possit, quæ vnita est Verbo in vnitate personę. Filio enim Dei (cui tãquã Deo omnia ab æterno tradita sunt per æternã ex Patre generationẽ) eidẽ etiã tãquã homini omnia in tempore tradita sunt, per hypostaticam

vnionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnionem diuinitatis cum humanitate. Sed quoniam non eſſent homini tradita, niſi ab æterno tanquam Deus habuiſſet, in hoc ſenſu quem priùs diximus etiam includitur.

Albertus Albertus Magnus duas pulchras adhoc explicãdum adducit ſimilitudines. Vna in natura nobiliori corporum, quæ tamen imperfecta tantæ rei ſimilitudo eſt. Altera in natura intellectualis animæ, quæ perfectior eſt, ſed tamen nõ omninò completa. In corporibus circunſpice ſolem, qui omnium in terra naſcentium ſecundùm naturam pater eſt (vt Philoſophi docent) ſed tamẽ ſol ipſe nihil omninò cauſat, niſi per lumẽ quod eſt perfecta ſimilitudo ſuæ lucis, & exit ab ipſo per conformitatem ſuæ formæ, & virtutis. Quod eſt dicere. Quòd lumen & habet formam ſolis, & virtutem omnem eius, ſecundùm diuerſitatem omnium, quæ ſub cœlo generãtur, tàm in terris, quàm in aquis, quã in aëre. Quare ſi lumen haberet cognitionem, & ſciret loqui, fateretur vtique, quòd omnia ſibi tradita eſſent à ſole, & quòd ea quæ ſunt ſolis originaliter, nulli poſſent infundi, aut communicari, niſi per ipſum. Et in hac vniuerſali virtute, quã circa generabilia habet ſol, nemo noſſet illum, niſi lumen. Et lumẽ etiam ipſum in tali vniuerſali virtute, quam à ſole cõmunicat, acceptum, nemo noſſet niſi ſol, & cui lumen ipſum vellet reuelare. Quoniam in terra nihil inueniretur vnũ, quod omnium ſimul eſſet capax, quæ lumen accepit à ſole. Quare lumẽ ipſum poſſumus dicere, quòd reuelat ſolem his generalibus, non cuiq; ſecundùm omnẽ virtutem ſolis, ſed ſecundùm partem, pro capacitate & præparatione eorum quibus lumen ſe infundit. Vnde ex his quæ in profundum ſui illuminantur, aliter recipit carbunculus lumen ſolis, aliter ſaphirus, & aliter ſmaragdus. Et ſimiliter ea quæ illuminantur in ſuperficie exterius dumtaxat, diuerſimodè etiam recipiunt ſolis virtutem: quia aliter recipit album, aliter viride, & aliter nigrum, quod ſtat in lumine quaſi cæcum. Hoc facilè poteris ad propoſitum applicare. Similitèr in natura intellectualis animæ id etiam perſpicere poteris. In ea quippè eſt intellectus omnis cognitionis pater & origo: eſt & verbum, quod eſt veluti ſplendor eius, loquens, & manifeſtans omnia quæ ſunt in ipſo: & tunc verbum ſolum ſcit intellectum, & è conuerſo ſolus intellectus ſcit in vniuerſali virtute verbum natũ ex ipſo, & non fit reuelatio vlla niſi ab intellectu per verbum: quia omnia traduntur ei ab intellectu. Audientes autem hoc verbum, non in tota virtute qua ab intellectu procedit, percipiunt illud, ſed vnuſquiſque ſibi percipit proportionabiliter, ſecundùm ſuam capacitatem. Quod præcipuè apparet in verbo, quo intellectus practicus ſe dicit & manifeſtat in tota ſimul virtute ſuæ operationis. Sicut ſi architectus huius domus (verbi cauſa) vno verbo totum eius ædificium manifeſtaret, & ſimul omne donum ædificandi domum manifeſtaret: hoc enim ambiret quicquid intellectus haberet virtutis ædificandi domum, & tamen in ipſo opere ſigillatim hæc virtus reciperetur. Nec enim in ianua includeretur quidquid artis eſt in ædificio domus, ſed id ſingulariter ꝙ ianuæ fabrica poſcit, & ſimiliter feneſtra, aut camera, &c.

Simile.

Et *nemo nouit Patrem niſi Filius, nec Filium quis nouit, niſi Pater, & cui voluerit Filius reuelare.* Hic loquitur de hac perfecta & vniuerſali notitia, ſecundùm quod ipſum eſt Verbum, in quo ſunt omnium ſimul rationes; & eſt perfecta Patris ſimilitudo, faciẽs, & formans, & portans omnia. Hoc enim dicit Filius in eo quòd Verbum, & hoc nemo nouit niſi notitiam patris habeat: tamẽ per hoc non excluditur Spiritus ſanctus, qui filium in eãdem cum Patre nouit notitia, & ideò dicit. *Nemo nouit Filium. &c.* Negatio ſigni negat ſimpliciter & extra genus, ita quòd ſenſus eſt. Nihil nouit Patrem. Sed quia hæc notitia eſt eſſentialis non perſonalis, non excludit alias perſonas, quibus eſſentialia omnia communia ſunt. *Nemo nouit Filium niſi Pater,* ideſt, Nihil nouit Filium, niſi id quod Pater eſt. Quare dicitur Ioann. 6. *Ioann. 6.* Nemo venit ad me niſi Pater meus traxerit eum. Et *nemo nouit Patrem niſi Filius.* Eodem modo intelligitur, quia Patrem in vniuerſali natura & virtute Deitatis nihil nouit, niſi id quod eſt Filius, ſicut lumen ſolis ꝙ rotam ſolis ipſum ſolum attingit; & ideò per Filium ſolum acceſſum habemus ad Patrem ſicut dicitur Roman. 5. Et *cui voluerit Filius reuelare.* Nam licet Pater reuelet, & *Rom. 15.* Spiritus ſanctus, tamẽ reuelatio omnis, quæ ſine ænigmate & ſimilitudine fit, per Verbũ fit, à quacũq; fiat Perſonarum, & Verbũ non eſt niſi Filius, & ideò Filij propriè eſt quo ad nos reuelare, quia Verbum Patris eſt: hoc eſt, quòd per ipſum nobis fiat reuelatio. Quare cuicũq; aliquid notitiæ Patris infunditur, per Verbũ infunditur. Vnde &

Ioan.

Ioann. 1. Ioan. 1. dicitur: Deum nemo vidit vnquam. Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit. Et

Eccle. 1. Eccleiaſt. 1. Fons ſapientiæ verbũ Dei in excelſis. Quare rectè tenet ſimilitudo: Quia ſolem nihil manifeſtat niſi lumen, & intellectum nihil declarat niſi verbũ. Et

Ioan. 17. Ioã. 17. dicitur: Ego te clarificaui ſuper terram, opus conſũmaui, quod dediſti mihi vt faciam. In quo ſenſu de hoc Verbo dicitur

Sap. 7. Sap. 7. Quod eſt candor lucis æternę, & ſpeculum ſine macula Dei maieſtatis, & imago bonitatis ipſius, & emanatio quædam charitatis omnipotentis Dei ſincera. Hæc enim omnia ſunt modi, quib⁹ Pater manifeſtatur per Verbum, quod eſt Sapientia, ſicut per candorẽ manifeſtatur lux, & vultus per ſpeculum, aut imaginem, & fons per id quod ab eo manat. Et quia ſic proprium eſt Filio Patrem reuelare cui voluerit; poſt pauca ibidẽ ſequitur. Quod per nationes in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei, & Prophetas conſtituit. Igitur totius huius ſententiæ hic ſenſus erit. Quòd hæc abdita myſteria fidei, præcipuè Trinitatis arcanum, paruulis reuelata ſunt per Verbum Patris, quod eſt

Caietanus Chriſtus Ieſus filius eius. Quare Caieta. Sic hoc interpretatur. Inter Deum & patrem tãtùm intereſt, quod Deum naturaliter nouimus per ea quæ facta ſunt, vt dicitur

Rom. 1. Roma. 1. Et multò magis nouerunt naturaliter Angeli Deum, Patrem autem, nec Angeli, nec homines naturaliter nouerunt: quoniam myſterium Trinitatis ad quod ſpectant Pater, & Filius, ſupra naturalem notitiam omnium creaturarum eſt: & propterea ſignificantiùs dicit Patrem, & non dicit Deum. Intendit enim, quòd notitia Trinitatis reſeruata eſt ſoli Deo, quamuis notitia Dei ſit naturaliter communicata. *Niſi filius.* Iam diximus quòd per hoc non excluditur Spiritus ſanctus, per illam theologorum regulã. Dictio excluſiua ſeu exceptiua, addita termino perſonali in eſſentialibus, non excludit ab altera perſona diuina. *Et cui voluerit filius reuelare* Nam notitia Patris & Filij, ita eſt propria diuinis perſonis; quòd nulli communicatur naturaliter, ſed tantùm per reuelationem. Appropriatur autem filio reuelare myſterium Trinitatis: quia Filius in carne veniens ſpecialiter illud manifeſtauit ho-

Ioan. 17. minibus, ſicut & ipſe dixit Ioann. 17. Pater, manifeſtaui nomẽ tuũ hominibus. Nã reuelare, op⁹ eſt ad extra, cõmune toti Trinitati; vnde & præmiſit Dñs: *Et reuelaſti ea parnulis.* Sed verbo tenus auribus mortaliũ illud intonans, ſolus Filius hoc myſteriũ reuelauit.

Demum aduerte, quod cùm dicitur: Nemo nouit Filium, &c. Intelligi poteſt de notitia increata, & naturali ac comprehẽſiua, quæ propria eſt Dei. Vnde ſignificantiùs Lucas dicit. Et nemo nouit quis ſit Filius, ni- *Luc. 10.*
ſi Pater, & nemo nouit quis ſit Pater niſi Filius, quaſi de notitia, qua quid Deitas, & eſſentia Dei comprehendit loqueretur.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Venite ad me. Hoc eſt venite fide ad me, cui tradita ſunt omnia, in cuius volũtate eſt reuelare Trinitatis arcana. Ad me verum Deum & verum hominẽ. *Omnes,* quoniam nullum excipio, *Qui laboratis & onerati eſtis.* In hominibus ex actionibus quas operantur, remanet in eis onus & grauamen. *Et ego reficiam vos.* Hoc eſt refocillabo, recreabo, vel refrigerabo vos: id enim ſonat verbum Græcum Aanapaſſo. Sed quoniam hoc Euãgelium in feſto *In feſto. S. Matthiæ moralitas ſeu cõcio.*
ſancti Matthiæ canitur, qui ſorte diuina in locum Iudæ ſuffectus eſt, aduerte, Apoſtolũ hunc dignum eſſe perpetua memoria, cui tã felix contigit ſors. Sortibus iactis voluit illum Spiritus ſanctus eligere, vt oſtenderet nobis diuinam electionem, ſortem, felicẽq; ſortem eſſe: ſors dicitur reſpectu noſtrũ: bona autem, quoniam à Deo eſt. Felix ſors noſtra in manibus Dei eſt, ſecundum illud Pſ. *Pſalm. 30.*
30. In manibus tuis ſortes meæ. Quemadmodùm cum aleis ludis, & alius accipit aleas, vt *Simile.*
pro te ſortes mittat, & ſecundùm quòd ſors ceciderit, vel lucrum, vel diſpendium tibi contingat, ita quòd tunc temporis poteris ei dicere: In manibus tuis, frater, eſt bonum & malum meum. Multò verius totum bonum noſtrum in manu Dei eſt, ſecundùm quod ipſi placuerit, ſic nobis eueniet, ſiue bonũ, ſiue malum (*Como ella pintare tal tendremos la ſuerte*) ſi me ſibi eligit, bona ſe ſortis eſſigies oſtendit, ſi in vanũ cecidit ſors (*ſi ſalio la ſuerte en blanco*) & me à pueris ſuis reprobauit, Væ mihi eſt. Omne ſiue bonum, ſiue malũ meũ, in manu Dei eſt; Malum autem dico, non culpæ ſed pœnæ. Vnde in vltimo die cùm iſtæ ſortes promulgandæ ſunt; tũc reprobi bonorum bonas ſortes intelligent, ac dicent: Ecce quomodò computati ſunt *Sap. 5.*
inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. *O quan bien les pintò la ſuerte.* Habebant quippè illam in manu Dei. Cuidam autem reprobo dixit Petrus, Act. 8. *Act. 8.*
Non eſt tibi ſors in gratia iſta. Ac ſi diceret. Cecidit tibi ſors alba, imò potius nigra &

infe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

infelix: nec enim habebis partem in gratia cõsummata quæ est gloria. Sed obseruãdum, quòd gratia Dei dicitur sors respectu nostri: quoniam absq; meritis nostris eam præuenientibus, gratis in nobis à Deo infunditur, & quasi fortuna quadam magna, ac felicissimo casu eam in mentibus nostris infusam habemus. Prima quippè gratia non cadit sub merito, aliàs gratia non esset gratia, vt Paulus infert. Sic explicat D. Augustin. super hunc versum citatum Psal. 30. In manibus suis sortes meæ. Sors quippè bona dicitur gratia, quæ sine meritis meis mihi obuenit: Saluum me fecit quoniã voluit me, quoniam voluit saluum me fecit: nam in manu eius bona sors mea fuit. Sortem vocauit gratiam Petrus in testimonio proximè citato, cùm ad Simonem Magum dixit: Non est tibi sors in gratia ista, sic enim legit Augustinus: Qui pecuniam æstimasti donũ Dei: id est, non tibi cecidit gratia ista in sortem. Super Christi inconsutilẽ tunicam (ait Augustin.) miserunt sortem. Tunica hæc charitatem significat, quæ omnibus integra debet esse, super quam sortes mituntur: quoniam felici sorte contigit illi, cui Deus eã donare voluerit. Ego tamen, ait ipse (quem hoc latuit) ad tunicam Domini mei sorte perueni. Ac si diceret. Nescio Domine, qua via vestis hæc, quæ operit multitudinẽ peccatorum mihi bona sorte obuenit. Igitur ex parte nostra sors dicitur gratia Dei, quoniã gratis nobis contigit: ex parte Dei est quædam æterna ac gratiosa prædefinitio, qua quem vult eligit, aut reprobat: nam vt ait Paulus: Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Naim respectu Dei nihil casu, aut sorte prouenire posset, sed omnia summo consilio, ac prouidentia gubernantur ab eo. Quare quod respectu nostri casus est, respectu Dei æterna definitio erit. Quemadmodũ si tu duos seruos tuos ad diuersa mitteres mandata, tali intentione tamen, vt in platea vel in tali loco, vel vico sibi inuicem obuiarent, illis omninò nescientibus; obuiatio illa respectu illorum casualis fuit, cùm nihil de illa cogitassent; respectu tamen tui prætensa, & præcognita fuit. Sic multa quę nobis forte fortuna accidunt, nihil nobis de illis cogitantibus, respectu nostri casualia sunt, respectu autem Dei omnia moderãtis & præuenientis, non à casu, sed à bona voluntate sua quę omnia gubernat proueniũt. Vnde Prouerb. 16. dicitur: Sortes mittũtur in sinum, sed à Domino temperantur. Vbi Hebræi legunt. Et à Domino omne iudiciũ earum. Quoniam sortium iudiciũ à Deo est, qui eos secũdum suam voluntatem ad fines sibi cognitos ordinat. Sic etiam temperauit sortes inter Matthiam, & Barnabam, sorte cadente super Matthiam, sors autem quæ declarauit ipsum esse electum à Deo; refert Dionysius, quòd fuit splendor quidam miraculosus, qui super caput eius apparuit, quo innotuit ipsum esse qui locum quem vacuũ dereliquit Iudas, implere deberet, atque tenebras quas ille reliquisse videbatur claresceret: meliusq; fuit supplemẽtum quam defectus fuerat. Ex quo colligere poteris maiorem fuisse in bonitate Matthiam, quam Iudas in malitia fuerat. His dictis, ad Euangelium quod in eius solẽnitate canitur, transeamus. Verba enim consolatoria ac dulcedine plena continet, quibus qui sub iugo Euangelij sumus, mirabiliter subleuemur. Ait quippè. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* O quam onustos homines video in hac misera & onerosa vita! alij curis proprijs onusti sunt, alij peccatis, alij huius vitæ laboribus, ex quibus omnibus oneribus nos Dominus alleuiare vult. Ipsemet homo intolerabile onus sibimet effectus est, præcipuè post carnis aduersus spiritum rebellionem, de qua & Iob cõquerebatur dicens. Quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihi metipsi grauis? Egomet mihi aduersarius importunus sum, ego mecum plusquam ciuile bellum gero, ego volo & nõ volo, affirmo, & nego, ego ego ipse sum, qui mẽte obedio legi Dei carne autem legi peccati. O quàm grauis mihi metipsi factus sum. Attamẽ in Christo onus hoc alleuiatur: quoniam in Christo hæc aduersantia conueniunt. Si in Christi amore te confers, omnia amica erunt, corpus & anima vnum fient. Ita enim Paulus dicebat: Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus. Hoc est, solebam ego esse ego, & inueniebam in me alium ego, qui mihi passim aduersabatur, modò autem vnum dũtaxat habeo, in quo omnia hæc aduersantia conueniunt, quod est Christus. Curæ autem atque onus temporalium rerum, & quæ ad carnis solicitudinem pertinent, magnum nimis, & penè intolerabile est. Facit enim stridere currum, & nonnunquam oneri succumbere iumentum. Vnde Amos. 2. Hoc onere minatur homines Deus dicens: Stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. Hoc est, sic vos carnis curis onerabo,

Rom. 11. August.
Psal. 37.
Rom. 9.
Simile.
Prou. 16.
Dionysius
Iob. 7.
Rom. 7.
Galat. 2.

onerabo, vt sustinere nõ possitis, sicut plaustrum onustum fœno, quod sic stridet, ac si aliquid magnum super se ferret, cùm tamẽ fœnum aridum portet. Axis stridet, rotę fortiter in terra figuntur, boues lassantur, auriga deficit, deniq; & plaustrum ipsum penè perfractum videmus, & tãdem omnia hæc damna fœnum aridum in illo efficit. Fœnũ carnem cum suis curis ac solicitudinibus refert, clamante Esaia, atq; dicente, Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni, exsiccatũ est fœnum, & cecidit flos. Hæc ergo cura grauiter premit homines, præcipuè eos, qui huius seculi legibus subdũtur, quid manducabunt, quomodò rem familiarem augebunt, vt lautius viuant, molliùs vestiantur, pluribus abundent seruis, ac equis. Non huic oneri comparabitur pondus plumbei, cogitabundus, insomnis, inquietus, incompositus. Proh Deum immortalem! quæ põdera super se tollit, vt qui eum ita solicitum attenderit, æstimabit ipsum totum mundum supra se ferre, & tamen nihil nisi fœnum, ac paleas portat. Dispersus est vniuersus Israel ad colligendas paleas in Ægypto: sic isti ventris, ac mundi mãcipia, per vniuersum disperguntur orbem, omnia perlustrant maria, vt paleas istas, ac lutum colligant, vt fœnum hoc quod hodie est, & cras in clibanum mittitur secum vehãt. Ille vt dignitatẽ obtineat, stridet dẽtibus: hic vt officiũ in domo Regis habeat, vociferatur: alius vt cathedram adipiscatur, insanit, & tamẽ omnia fœnũ ac paleæ sunt: Ideò Deus ordinauit, vt hæc onera eis essent, quæ ita auidè quærunt homines. Posuit super eos orbem, fecit illos orbis iumenta, vt omnes eius curas veluti plaustrum super se vehant, strideantq;, ac strepãt, & tamen nihil aliud quàm fœnum portent, quod tanto pondere eos premat, vt orbem super se portare videantur. Hoc onere etiam nos Christus subleuabit, si ad eum accedentes omnia ad pedes eius ponamus, cum Apostolis dicentes: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Et in primitiua Ecclesia ad pedes Apostolorum ponebant primi Christi cultores omnia sua, & illi qui fuerant curiosa sectati, libros suos ad illos afferebant. Hæc enim est plenaria illa abdicatio omnium quam religiosi facimus ac profitemur. Qui autem in effectu hanc non facitis bonorum vestrorum abdicationem, saltem in affectu eam debetis adimplere, ab animo resecantes superfluas curas terrenarum rerũ: vt sic experientia discatis, quantò expeditiores ad Christum sequendum inueniamini. Nam Paulus ait: Qui volunt diuites fieri, inseruerunt se doloribus multis. Ab his se vendicat, qui terrenis affectibus resecatis, Christi sequelæ se totum dedicat. Sic Matthæus post quam thelonei curas dimisit, expeditior ad Christum sequendum est habitus. Aliud onus est peccatorum, quæ non plaustrum onustum fœno, sed repletum ferro efficiũt. Sic enim peccatoribus dicit Deus per quẽdam Prophetã. Triturastis in plaustris fereis. Et ipsimet iniqui dicunt: Lassati sumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles. Et Esai. 5. dicitur, Vę qui trahitis quasi vinculum plaustri peccatum. Vnde talento plumbi comparat iniquitatem Zacharias: & Dauid dicebat: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meũ, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Adeò vt penè oneri succumberet, & inclinaretur. Ait quippè Psal. 16. Inclinauerunt animam meam: nec mirum quandoquidem ipsum Dominum & Redemptorem nostrum, qui peccata nostra in Cruce super humeros suos portabat, inclinare fecerunt. Ab hoc ergo tã graui, ac importabili onere etiam Christus nos liberat, qui peccata nostra super se tulit. Nonnè vidisti Magdalenam hoc onere peccatorum suorum prægrauatam ad pedes Dñi currere, pene exanimatã, & quasi iam, quæ tãtũ onus ferre nõ poterat ad pedes eius corruere? Sed postquàm ab eo surrexit, quàm læta quamq; subleuata abijt. Audit enim à Dño: Dimittuntur tibi peccata multa: vade in pace. Acsi diceret. Iam onus peccatorum tuorum à te deposui, quid moraris? Iam in pace, à tanto onere subleuata abire poteris. Id in se quotidie experitur peccator, cùm à pedibus confessoris surgit, quàm alacer, quàm alleuiatus vadit, ac qui magnum pondus à se deposuit: nunquàm satiatur gratias confessori referre. In hoc tamen cautè aduertendũ est, quòd multotiens alleuiatur infirmus, qui mortali aliqua infirmitate prægrauatus est; tamen quoniam alleuiatio illa non suo tempore aut termino aduenit, fallax atque suspiciosa est; post paululum enim reuiuiscit pessimus humor, & ad interitũ ducit ægrotum. Sic enim & Hippocrates, in quodam aphorismo nos admonet, dicẽs. Alleuiatis. & non secundũ rationẽ, non est credẽdũ. Hoc est, quando alleuiatio nõ tempore congruo, quo secundũ ægritudinis metas accidere debebat, venit. Sic peccatori multotiens, qui

per

Esa. 4.
Matth. 6.
1. Reg. 2.
1. Thim. 6.
Amos. 2.
Sap. 5. & Esai. 5. Zacha. 5.
Psal. 37.
Psalm. 16.
Hippocr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per totũ annũ flagitijs ac peccatis vacat, accidere solet. Venit tempus in quo secũdùm Ecclesiastica iura confiteri debet, tantisper alleuiari videtur, dũ peccata tua, licet tepidè, recogitat, atq; cõfitetur; sed nec eo dolore, aut intẽtione qua tenebatur: fallax regulariter hæc alleuiatio est. Nam quia necessariò confiteri debebas, ne tanquàm infidelis habereris, aut Ecclesiasticis censuris ferireris, aliquantulum videris ab iniquitate cessare, tibi sanus appares. Tamen quia non cõmodè id egisti postridie redintegrabitur rediuiua pestis, animamq; tuam fortius quã antea consumet. Nec enim toto anno Dei vocationi cessisti, quãdo opportuna fuisset alleuiatio tua, modò necessitate compulsus tibi ipsi sanitatem mentiri præsumis. Quomodocúq; autem sit, Christus Dominus ab hoc peccatorum onere nos subleuat: ipse quippè ea delet parcendo. Hoc est autem alleuiare peccata ac dimittere illa. Vndè vbi nostra litera habet apud Genesim id quod dicit Cain: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear: habet lectio Hebraica. Magna est iniquitas mea deleuari, ideſt, vt alleuietur. Quod idem est ac dicere difficilis est iniquitas mea, vt dimittatur: idè quippè est leuare peccata, ac ea dimittere. Benè igitur clamat Dominus, dicẽs: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Vnde D. Augustinus lib. 8. confes. c. 10. Quando super illum surrexit illa carnis ac spiritus lucta, in cõuersione sua visum est illi, quòd matrona quædam magnæ authoritatis, illi inter alia hæc verba dicebat: Quid in te stas, & non stas, proijce te in eum, noli timere, non se subtrahet, vt cadas. Proijce te, securus excipiet te, & saluabit. *Et ego reficiam vos.* Non solum alleuiabo vos, verùm etiam saturitate refectos dabo. Mũdus fame cruciat suos, Deus saturitate eos replet, secundùm illud Esai. Ecce vos esurietis, & serui mei comedent. Et D. Augustinus in suis meditationibus, quæ communiter circũferuntur ait. Mundus clamat, Deficio; & tu Deus meus clamas, Reficio; & tamẽ infelix anima mea sequitur potius mundum deficientem, quàm te Deus meus omnia reficientem: sufficere deberent hæc verba Christi ad hominum maximum solamen; tamen adhuc subiungit dicens. *Tollite iugum meum super vos, & discite ame, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Ac si diceret: Ideò est suaue iugum meum, quia ego mitis sum, & humilis corde. Talibus enim leue ac suaue sit iugum meum. Et certè ita est? Da mihi hominem christianũ humilem, atq; mansuetũ: quoniam tali suauissima omnia Christi mandata erunt. Quãdo ergo iugum hoc, hi duo equi, mansuetudo, & humilitas deferunt, equi mansueti & parui, facile onus efficitur: quoniã lex Christi est mansuetudinis & humilitatis. Vidit Esaias currũ vnum, quem camelus, & asinus deferebant. Camelus mansuetissimum animal est, nec enim habet arma quibus aut offendat, aut se defendat: asinus humile est, quoniam humiliter quodcunq; onus fert. Nam qui mansuetè opprobria suffert & humiliter maioribus se subdit, facilè hoc onus portabit. Deus auertat feroces homines, quales sunt superbi, ac vindictæ cupidi, talibus enim intolerabile sit hoc onus. Quomodò superbus obediet, qui cũcta imperare contendit? Quomodò iracundus iniurias cõdonabit, & alteram percutienti maxillam præbebit, qui vindictam aduersùs proximũ auidissimè exercere satagit? Equi indomiti sunt, qui habenas & vincula rumpunt, qui quasi filios onagri liberos se esse putant, vt ait Iob. Superbus enim se liberum clamat fuisse natum, vt superbi Iudæi dicebant: Filij Abrahę sumus, nemini seruiuimus vnquã. Contra quos & Hierem. propheta dicebat: A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, dixisti, Non seruiam. *Et inuenietis requiem animabus vestris.* Hæc requies quæ in nulla re mundi inuenitur, hanc, inquam, in solo Deo reperies. Sic enim ait Augustinus: In omnibus quæ mẽte pertracto, non inuenio requiẽ præter in te Domine, in quo dispersa mea colligũtur. Quoniam in Deo omnia bona simul collecta consistunt, quæ tamen in rebus alijs diuisa sunt. *Iugum enim meum suaue est, &c.* Duo sunt quæ importabile reddunt onus. Vel quia non rectè accomodatur portanti: nam quando onus scapulis, aut capiti deferentis, non aptè ponitur, vel nerat & premit portatorem. Secundũ quod facit intolerabile onus est, quando ipsummet onus est supra vires portantis ponderosum. Igitur iugũ Domini quod est lex eius, valdè accõmoda est humeris portãtis: quare ex hac parte non potest esse importabilis. Est enim Lex Christi conformis rationi hominis, quam ipsamet ratio & lux naturalis approbant, tanquàm sibi maximè conueniẽtem. Consonat quippè valdè ipsi rationi, ac naturali lumini: quod enim ratio naturalis dictat, hoc est ipsa lex Euãgelica. Quare de ea

Iob. 11.
Ioann. 8.
Hierem. 2.
Augustin.
Esa. 65.
Augustin.

Psal. 18. ea dicitur Psal. 18. Iustitiæ Domini rectæ lętificantes corda, *Son al talle del coraçon*, & ideò suaues ipsi efficiuntur. Præceptum Domini lucidum illuminans corda, id enim amat cor, id est, voluntas hominis, quod intellectus tanquam bonum approbat, atq; proponit. Lex autem Christi est ipsamet lux naturalis cõformis rectæ rationi, quam ipsa ratio tãquam sibi rectè accomodatam approbat: ergò suauissima cordi est. Imò nec funes ipsi quibus hoc onus nostræ ligatur voluntati, multùm nos premunt, sunt enim charitatis & amoris vnicula, de quibus *Osee 1.* dictum est. In funiculis Adam traham eos, *Colos. 3.* in vinculis charitatis. Et Paulus charitatẽ vinculum perfectionis vocat, dicens. Super omnia charitatem habete, quod est vinculũ perfectionis. Hoc est, funes quas super onus debetis iungere, vt cùm corde vestro stringatur, sint charitatis Dei, quæ perfectè nos iungit Deo, & proximo, & leuia facit, tam præcepta quæ ad Deum pertinent, quam quę ad proximum. Vndè ligatura hæc non *1. Ioan. 5.* ferit aut premit, sed leuiora onera facit: quoniam, & præcepta eius (vt ait Apostolus) grauia non sunt: quando quidem Lex eius, non plus continet quàm decẽ verba. *Simile.* Et ipsummet iugum quod amoris est, se ipsum leue facit, quemadmodum alæ in passere, quæ videntur illi oneri esse, potius sunt quæ illum leuificant, vt super aëra volare possit. Sic præcepta Dei, quæ videntur nobis onerosa esse; tamen quoniam præcepta amoris sunt, prorsus leuissimum reddunt onus; amanti quippè nihil est difficile *August.* ait Augustinus. Portabant Arcam fœderis sa*1. Paral. 15* cerdotes, & Scriptura referẽte, dicitur. Adiuuit Dominus Leuitas, & portauerunt Arcam. Et disputantes interpretes, quod nam adiutorium hoc fuit, quod sacerdotibus prę stitit Deus ad portandam Arcam, respondẽt ex traditionibus Hebręorum, id fuisse, quoniam miraculosè ipsa Arca se ipsam ferebat, absq; hoc quod tangeret humeros sacerdotum; nec illis onerosa vllo modo esset. Sic est iugum ac lex Domini. Ipsa se fert manibus suis: quoniam est lex amoris, quæ se ipsam facilè ducere finit. Maximè quoniam ipsemet Deus, qui onus suæ legis nobis imponit, ipse se nobiscum vnit, vt adiuuet ad deferendum. Nam ideò dicitur iugum, quod non vnius sed duorum onus est. *1. Cor. 10.* Quarè Paulus dicit. Non autem ego sed gra*1. Ioan. 5.* tia Dei mecum. Et 1. Ioan. 5. Mandata eius grauia non sunt. Quia omne quod natum est ex Deo, vicit mundum. Hoc est, ideò nõ sunt grauia, quoniam gratia Dei, quæ filios Dei constituit, implentur, qua gratiæ virtute omnia mundi impedimenta vincuntur. Igitur, vt sic sermoni finem imponamus, si iugum Domini suauissimum ac leuissimum est, quam excusationem prætexere poteris (ô ignaue Christi cultor) nisi pessimam cõsuetudinem peccata atq; flagitia tua, desidiam, ac ignauiam tuam, quæ tibi ob tuam culpam, ad præcepta Dei seruanda impedimentum præbent?

In eodem festo motalitas seu alia cocio.

Secundò etiam sic dicere poteris infesto S. Mathiæ Apostolorum Domini festa tanquàm festa paschalia celebrat Ecclesia: quoniam primi Ecclesiæ fundatores fuere. Nam sicut olim primis vrbium fundatoribus apud Gentiles honores diuini decernebantur, sicut Romulo Romæ; sic primis huius inferioris Hierusalem ædificatoribus, quæ exemplar quoddam est illius cœlestis, iustè honores ab Ecclesia decernuntur: non illi qui soli Deo debentur (sicut cæca facie bat Gentilitas) sed qui tantis viris secũdùm rectam rationẽ iudicat deberi, qui & primitias spiritus receperunt, & huius Romanæ ciuitatis perpetuò permansura fundamenta iecerunt. Quòd si omnibus Apostolis, is honor debetur, nescio quid singulare beatus Mathias præfefert, eò quod ab Spiritu sancto in locum traditoris Iudæ suffectus est. Remanserat mancus duodenus Apostolorum chorus, ex quo vnus qui ad tantum scelus progressus est, vt magistrum & Dominum suum, ausus fuerit inimicis pretio dare, laqueo deinde suspensus est, & sic perijt; oportebat, vt aliquis locum istius quem vacuum reliquerat, suppleret, vt perfectus Apostolorum numerus permaneret: & hic fuit Mathias ab Spiritu sancto ad hoc munus electus. Fuerant quidẽ duodecim Christi Apostoli duodecim illæ tubæ argenteæ, *Leuit. 23.* quibus olim sacerdotes, ad Dei festa & ad sabbatha vocabant populum. Quoniam sic duodecim Apostoli fecerunt suis sonoris plusquam argentum vocibus, mundum ad Agni nuptias, ad festa cœlestia, & ad ęternã requiem vocauerunt. Vna autem defecerat, quæ crepuerat (crepuit quippè medius Iudas, & diffusa sunt viscera eius, vt Petrus di- *Acto. 1.* xerat:) quarè remanserant imperfectæ voces, dissonamq; musicam videbantur efficere, & surdus videbatur hic sacer duodenarius numerus, absq; hac tuba quę crepuerat. Quare Mathias loco eius positus est, qui hũc

Universidad de Deusto
Biblioteca

chorum sua voce compleret, & sic per totũ intonaret orbem. Ipse autem populo Israël tuba cecinit, tanquam nobilis, & in Lege doctus, cui merito totus ille populus parere deberet. Quod tamen minimè fecit, quinimò tanquam blasphemus à Iudæorum populo lapidibus obrutus est. Duo autem ex hac Mathię electione pro nostra eruditione colligere mihi videor. Alterũ est hinc discere quam facile sit coram Deo hominũ supplere defectus. Si enim iste aut ille defecit, manus habet faciles, ad hoc quòd aliũ loco eius sconstituat. Da mihi hominem in Ecclesia Dei nimia sanctitate pollentem, literis diuinis eruditum, alijsq; virtutibus præditum, defecit & mortuus est. Mundus quidem eius defectum sentiet, quoniam alterum illi similem efficere non valebit: Deus autem minimè; nam in momento poterit alium ei æqualem, imò & meliorem loco eius constituere. Defecit Iudas, ecce Mathiam loco eius sufflectum videmus. Hinc Deus est, quoniam nullius alterius indiget, *Psal.15.* vt Psalmista dicit: Ego dixi, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non indiges. *Simile.* Videtur mihi quod Deus in hoc se habeat sicut scriba quidam, qui plures pennas ad scribendum habet paratas, quòd si hæc deficit, nec benè characteres depingit, illã à se velociter proijcit, vtpotè qui alias ad scribendum ad manum habeat. Sic Deus in cuius manu cuncta sunt posita, si aliquis ex eius ministris aliquo casu deficit, nõ Deo aliquid interest; habet enim in potestate sua quàm plurimos alios paratos, quos loco *Iob.34.* illius constituere potest: ita enim & Iob dicebat. Qui subuertit plurimos, & innumerabiles, *Sap.12.* & stare facit alios pro eis. Et sapiẽs ait. Quoniam si perierint nationes, quis tibi imputabit? Ac si diceret: In potestate tua cuncta sunt posita, ac præter hoc quòd sine vniuersi consistentia à seculo, & vsq; in seculum tu es Deus, alios orbes quos volueris condere vales, ea facilitate qua mundũ hunc vniuersum condidisti. Suspendatur Iudas, & in infernum detrudatur, ad manum habet Deus Mathiam, qui locum eius *Leuit.24.* optimè implere atq; supplere valebit. Præ- *Num.4.* ceptum erat olim in Lege, vt nunquàm panes calidi deficerent in templo coram Deo: nam quandò isti frigefiebant, alij protinus in eorum loco ponebantur. Hoc significante Spiritu sancto, nunquàm ab Ecclesia defecturos bonos, qui ardore gratiæ, & charitatis calerent. Quod si iste tepescit, & peccatum frigidus effectus est, iam alium loco, eius sub stituet Deus: potens enim est Deus statuere quos voluerit. Hęc erat cura, quę Prophetam Heliam anxium habebat, *Rom.11.et* cùm dicebat. Prophetas tuos occiderunt, & *3.Reg.19.* altaria tua suffoderunt, & remansi ego solus, & quærunt animam meam. Sed quid dicit illi diuinum responsum? Seruaui mihi septem millia virorum, qui non curuauerũt genua sua ante Baal. Ne æstimes te solum ex seruis meis remansisse: nam & si tu occidaris, alios septem mille habeo, qui recto cor de seruiunt mihi. Id est etiam quod Ioannes *Matt.3.* dixit Iudæis. Nè velitis dicere, Patrem habemus Abraham; Amen dico vobis potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę. Quoniam ex lapidibus panes faciet Deus: nam ex Paulo, quondam obdurato tanquam lapis filium Abrahæ fidelissimum, & obsequentissimum fecit Deus, & ex eadem lapicidina Iudeæ plures filios Abrahę constituit. Ex filijs enim Patrum infidelium, Apostolos suos constituit Deus, ex quibus, & hic noster Apostolus fuit. Ecce primum quod ex hac electione Mathiæ discimus. Secundum quod attendere debemus est, quòd cum Mathia venit in sortem alter discipulus qui dicebatur Barsabas, cognomento Iustus; & tamen non super illum cecidit sors, sed super Mathiam, vt discamus non omnes quos mundus tanquam iustos colit, electos à Deo esse. Fallitur enim sepe sepius mundus, non penetrans virtutis essentiam, & in sola exteriori apparentia consistens. Nec enim qui *2.Cor.10.* se ipsum cõmendat ille probatus est, sed quem Deus cõmendat. Hoc est, nec qui se sanctificat, nec qui sanctificatur à mundo ille sanctus est; *Simile.* sed solus ille quem Deus sanctificat, qui solus est qui sanctos efficere potest, sicut solus ille Comes, aut Dux est, quẽ rex ità nominauerit. Sic ille solus sanctus est, quem Deus dixerit sanctum. Vndè & *1.Cor.4.* Paulus dicebat. Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: qui enim iudicat me, Dominus est. Nam his quos mũdus celebrat dicitur alibi. Nomen habes *Apoc.3.* quòd viuas & mortuus es. Ob hoc non solùm non inuideo his quos mundus adhuc viuentes tanquam sanctos celebrat, quin potius misereor illis: quoniam in periculo grãdi superbiendi versantur. Illorum potius comes esse volo, qui in angulo suo sancti sunt, nec de hominum opinione curam habent. Nam qui ab hominibus sancti prædicãtur, maximis

maximis subduntur periculis. Si enim verè sanctus ac iustus es, quorsum tot tuę sanctitatis strepitus? Vt quid cupis quòd omnes norint, te orare, in oratione rapi, ieiunare, aliaq; sanctitatis signa corã hominibus prædicare? Ecce qui à populo dicebatur iustus, taleq; cognomen habebat, non est electus à Deo; vt scias, non illos semper iustos corã Deo, quos in loco iustorum mundus habebat. *Eccle.8.* Et memento illius Sapientis sententiæ qua dicit: Vidi impios sepultos, qui cùm ad huc viuerent, in loco sanctorũ erant, & laudabãtur in ciuitate, quasi iustorum operũ. Sed ad Euangelium rursus veniamus, in quo sic Dominus dicit. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Lassatis & onus est deponendum, & cibus administrandus: Nam sub onere non illis dulcis esset cibus, & ideò vtrũq; id promisit Christus. *Venite ad me.* Non vos ad domum meam voco, non ad Angelos aut stellas vos inuito, sed ad me, qui salus, vita, ac beatitudo vestra sum. Accedite ad eum (ait *Psal.33.* Psalmista) & illuminamini. *Luc.2.* Quoniam ipse est lumen ad reuelationẽ gentium. *Omnes,* Quoniam non est acceptio personarũ apud Deũ, & quia omnibus omnia factus est. Vn- *Ambros.* de D. Ambr. lib. de virginitate sic ait. Omnia habes in Christo. Si vulnera habes, medicus est; si febricitas, fons est: si mortem times, vita est: si sitis, aqua viua est: si fame pereris, alimentũ est: si cæcus, lumen est. Omnia in ipso habemus, omnes ergo ad illũ ac- *Hierem.9* cedam⁹. *Qui laboratis.* Peccatores hic vocat, qui vt iniquè agerẽt laborauerũt. Nec enim plumbum est, quod sic deprimat, nec ferrũ quod ita ponderet, nec arena quæ sic premat ac frangat corpus, quemadmodũ peccatũ deprimit animam. Vnde de peccatoribus dicitur. Descenderunt in profundum quasi lapis. Est lapidem grandẽ collo habere colligatũ, vt submergaris, vnũ habere peccatum mortale in anima, quo in barathrum præcipiteris. Quarè de iniquis dicit Dominus. Expedit ei, vt suspẽdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundũ maris. Nam & plumbeum talentũ vocat *Zachar.11* impietatem Zacharias. Hi ergò accedentes ad Christum à tanto onere subleuantur, vt *Simile.* suprà diximus. Naturales docent miraculũ quoddã naturę in magnete, quę habet virtutem trahendi ad se ferrum. Si ergò magnes in vna statera ponatur, & ferrum in alia; tã lapis quã ferrum suum propriũ pondus habet. Cæterum si magnes semel ad se attraxit ferrum, suamq; illi virtutem communicauit, non tunc plus ponderis habet ferrũ, quã lapis cui hęret, sed solùm pondus lapidis ibi est, non ferri: amittit enim ibi suum pondus ferrũ. Et ratio est, Quoniam per modum finis trahit ad se ferrum, & hoc facit illud vnã rem secum. Hæc est enim conditio finis, quod tanto pondere ad se rapit res, vt vna res ex vtroq; fiat. Peccator, ferrũ est, obduratus malitia peccati. Deus autem est *Psal. 94.* magnes: quoniam Deus magnus est, qui tãquam finis ad se trahit & rapit peccatores, secundum illud. Nemo potest venire ad me, *Ioan. 10.* nisi Pater meus traxerit eũ. Cùm igitur peccator à Deo seiunctus est, pondus per se facit, & ideò grauis, & ponderosus est. Habet enim malitiam peccati, quæ ponderosior omnibus ponderabilibus est, vt statim dixi mus: at verò cùm Deus illum ad se trahit tã quam magnes, suamq; gratiam ac virtutẽ ei comunicat; alleuiat eum à peccati pondere, & tunc iam non est molestus ac grauis peccator, sed suauis ac mitis Christianus. Quarè Iob dicebat: Quare me posuisti contrariũ *Iob.7.* tibi, & factus sum mihi metipsi grauis? Hoc est dicere. Cùm sine te sum, & à te per peccatum seiparatus, grauedine peccatorũ premor, nec me ipsum ferre possum. Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferes iniquitatem meam? Ac si diceret. Sed si semel me tanquã magnes ad te attraxeris, peccatiq; pondus à me abstuleris; iam tunc facile mihi quicquid mandaueris erit. Pone me iuxtà te, & cuiusuis manus pugnet cõtra me. Neminem tunc timebo: quoniam non iam meo pondere, sed tuæ gratiæ ponderari debeo. Habet se peccator sine Deo *Simile.* tanquàm languidus quidam ac valetudinarius, qui sibi metipsi grauis est, & semper querulas voces emittit. Quòd si interrogaueris, eũ quid habet, dicit se nescire, sed q malè habet semper. Et in causa est pessimus ille humor, qui in corpore suo effrenatus prædominatur. Sic peccator inquietus atque tristis multoties incedit; sepe enim illum quasi aliquo humore tristi præpeditũ inuenis. Quòd si interrogaueris illum quid habeat, respõdebit se nescire. Nec enim intelligit, humorem illum pessimum peccati, qui animæ suæ prædominatur, in causa esse suę grauedinis atq; mœroris, cùm è cõtra iustus alacer atque hilarior incedat, etsi alij causam ignorant; quoniam habet thesaurum illum absconditum in corde suo, quo se super omnes res creatas gaudens effert.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rectè ergo dicit Dominus. *Venite ad me omnes qui laboratis, &c. Venite ad me.* Qui finis vester fuum, & deponite apud me omne põdus, & circunstans vos peccatum. Ego enim alleuiabo pondera vestra, & insuper rore meæ gratiæ perfundam atq; reficiam vos. Imò & subinfert. *Tollite iugum meum super vos.* Tollite. Tu debes illud tollere, & volun tariè collum tuum illi submittere. Nõ enim coactos vult Dominus suæ legis obseruatores. Nemo credit nisi volens. Et alibi. Si quis vult post me venire. Imò, & ad discipulos suos dicebat Dominus. Nunquid & vos vultis abire? Ac si diceret. Non coactos ac inuitos vos volo, sed volũtarios ac promptos. *Ioan.6.*

Esai.53. Quarè & Dauid dicebat. Volũtarie sacrificabo tibi. *Tollite iugum, &c. Iugũ enim meũ suaue est, & onus meum leue.* Iugum quidem est Lex Christi, iugum tamen suaue simul, ac honorabile. Plus honoris habet quàm oneris, plus vtilitatis, quàm laboris. Ideò quippè Sapiens legem Dei vocat torquem aureã, quæ honoris causa collo circumcingitur, *Prou.1.* cùm Prouerb.1. dicit. Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Qui enim cathenam superponit sibi, videtur vincula sibi inferre, & tamen potius honorem ac decorẽ sibi addit: sicut *Simile.* qui cathenam auream velleris (quam dicũt del Thuson) collo suo circundat, maximum sibi honorem comparat: sic qui torquẽ hanc huius immaculati agni Christi (cuius vellus aureum est, quia pretium nostræ redemptionis fuit) collo suæ mentis circundat; maximum sibi decorem ac honorem acquirit. Tam longè distat ab onere Lex Dei, vt potius sit honor quem Deus suis amicis facit; vt sua mandata obseruent. Ioseph collum *Genes. 41.* Pharao torque aurea circũspsit, quod signum magni honoris fuit. Sic Christus Dominus, quos vt amicos honorare vult, cathenas suę legis ligat, atque equites illos aurei velleris constituit, ex quo filius eius fuit. Ea propter Paulus forsan dixit, quòd iusto non est *1.Thim.1.* lex posita. Nã etsi iustus legem obseruet, non tamen illi subijcitur quantum ad vim coerciuam, sed quantum ad directiuã. Hoc est, non coactus legem facit & seruat, sed voluntariè ei se subijcit, non tanquàm seruus sub lege, sed tanquam liber sub gratia constitutus. Habet enim pro honore maxi- *Eccles.6.* mo, huic cathenæ esse alligatum. Vndè Ecclesiast. 6. dicitur. Inijce pedem tuum in cõpedes illius, & in torques illius collum tuũ. Subijce humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris in vinculis eius. Hoc est, tu met voluntate tua pedes tuos in compedes illius inijce, id est, nullos passus ambules præter illos quos Lex Domini præcipit; & in torques illius, &c. Tumet huic cathenæ te liga, quæ te potius honorabilem ac liberum reddit. Subijce humerum tuũ, &c. Non enim onus sed honorem portant Dei mandata, non seruitutem sed libertatem spiritus conferunt. *Iugum meum suaue est.* Quoniam tota Lex Christi est Lex amoris, qui omnia dulcescere facit. Vndè *Esai. 10.* & Esaias prædixerat. Computrescet iugum à facie olei. Hoc est duritiem funis lini, & oleum amoris ac misericordiæ, qua abundat Lex Christi. Funiculus putridus facilè rumpitur, nec enim multum grauat; sic Lex Christi, oleo amoris perfusa, facilis nobis efficitur, quæ te potius liberum à corruptione carnis tuæ facit, quàm captiuum. Vndè *Galat.5.* Paulus Galat. 5. dicit. Vos in libertatem vocati estis fratres, tantum nè libertatem vestram in occasionem carnis dederitis. In quo videtur taxare hæreticos nostri temporis, qui sub obtentu libertatis Euangelicæ, desiderijs carnis habenas soluunt. Lex enim Christi ad libertatem spiritus vocat, nè mentes nostras iugo peccati, & diaboli subijciamus: non tamen vt nos carnis nostræ passionibus tanquam mancipia subdamus. Vnde subdit. Sed seruite inuicem, in *Galat.5.* charitate. Seruos quidem adinuicem vos facere volo, sed quòd seruitus vestra sit charitatis atque amoris, quæ potius est libertas ac pax. Nihil enim magis repugnat seruituti, quàm ea quæ examore facimus, quoniam plus voluntariè ea operamur: voluntarium autem repugnat coacto ac violento, quod nomine seruitutis includitur. Ob hoc quippè iugum, Legis à ceruicibus hominum excussit Christus, vt nos in libertatem filiorum vocaret. Sic enim per Esai. dicitur. *Esai.9.* Iugum enim oneris eius, & sceptrum exactoris eius superasti. Et id Isaac vaticinatus *Genes.27.* est cum dixit. Tempus erit, vt excutias iugum eius de collo tuo. *Tollite ergò iugum meum super vos: quoniam suaue est.* Quarè Lex vetus arcui, Noua vero chordæ cõparatur. Arcus ballistæ ferreus est, & inflexibilis: quoniã Lex vetus dura erat, & importabilis, quam populus ille ferre non poterat. Lex autem noua chordæ comparatur quæ blanda est: Quoniam semper ex se emittit sagittas amoris: Hoc est præceptũ meum, vt

Ioan.13. vt diligatis inuicem. In hoc cognoscẽt quod mei estis discipuli, si dilectionem ad inui-
Rom.13. cem habueritis. Qui proximum diligit, Legem impleuit. Plenitudo legis est dilectio. Et alia multa quæ sagittæ amoris sunt, ab hac chorda legis nouę emissę. *Iugũ meũ, &c.* Suum vocat hoc iugum, quoniam etiã Christus huic videtur se subijcere iugo. Si enim eũ amauerim⁹, & ipse vicissim amabit nos.
Ioan. Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus. Ipse se nobiscum vnit ad hoc iugum portandum, vt supra diximus ex Pau-
1. Cor.15. lo qui ait. Plus omnibus laboraui, non autem ego sed gratia Dei mecum. Et tamen licet Deus mecum sit ad merendum; ego tamen sum qui mereor, & opera bona operor. Nam quia hoc vinculum amoris est, ego sum qui facio, secundùm illam amoris regulam qua dicitur. Quod per amicos possumus, per nos ipsos possumus. Amicus quippè est alter ego. Quarè amicus inter propria mea connumeratur: vndè quod per illum facio, per me ipsum facio. Cum tali ergò amico omnia poteris. Sic enim
Philip.4. ait Paulus. Omnia possum in eo qui me confortat. Quare excusationem non habes, ò homo ignaue. Nec dicere poteris. Non suppetunt mihi vires meæ, ad omnia quæ Deus iubet adimplenda. Habes quippè ad manum adiutorem ipsum Deum, & Dominum Iesum Christum. Ipse enim de se
Matt. vlt. dicit. Ecce ego vobiscum sum, vsq; adcõsummationẽ seculi. Et Sponsa dicit. En ipse
Cant.2. stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, aspiciens per cancellos. Ipse se nobis insinuat, & quasi furtiuè nos respicit attẽdens an eius auxilio indigeamus, vt si petierimus, conferat. Imò & ipse præuenit nos pulsando, secundùm illud. En ego sto ad ostium & pulso. Et alibi. Inuoca me, & ego ero tecum. *Super vos.* Quoniam Lex Dei super omnes alias leges debet supersedere, super corda nostra, super oculos nostros, super omnia desiderabilia nostra. Nam timor Dei super omnia se superposuit. Est enim *Simile.* oleũ quod alijs liquoribus supernatat. Super leges hominum debet esse Lex Dei, iniustæ quippè erunt omnes leges, quæ hac lege Dei non fuerint regulatæ. Vę tibi pessime Christiane, qui plus facis hominũ mãdata, quàm legem Dei. Mittet te Deus ad
Hierem.35 Rechabithas per Hieremiam, qui melius obedierunt patri suo mandanti, ne biberẽt vinum, & ne in domibus habitarent sed in desertis: & cùm hæc grauia essent tamen filij Recab obedierunt. Nobis autem præcepit Deus suauia, & non facimus. Multa alia hìc poteris dicere, & consule Commentarios nostros super Psal. 118. in primo versu: Beati immaculati in via, à principio. *Et inuenietis requiem animabus vestris.* Quoniam in fine dumtaxat res quiescunt: Deus autẽ finis omnium nostrum est: vndè Sapiens di- *Eccl.51.* cit. Videte quoniam modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Et Ioan Apo *Apoc.5.* cali. 5. Beati mortui qui in Domino moriũtur, amodò iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Hanc autem requiem Deus nobis in sempiternũ conferat, Amen.

Iterum pauca addam supradictis ad com- *Aliamo-* plementum eorum. *Venite* Hierem. 51. dici- *ralitas.* tur: Qui fugitis gladiũ, venite & nolite stare: Recordamini procul gladiũ. Venite, re- *Hiterem.51* cordamini procul Domini, & Hierusalẽ ascẽdat super cor vestrũ. Venitur autẽ fide, & deuotione secundum illud Esai. 2. Domus Ia- *Esai.2.* cob venite, & ambulate in lumine Dei nostri. *Ad me.* Ecce ad quem, quia ad Verbũ, quod solum est via redeundi ad Patrem, & solus dans notitiam Patris. Vnde Ecclesiast. *Eccles.51.* vlt. dicitur. Appropinquate ad me indocti, & congregabo vos in domum disciplinę Deutero. 33. Qui appropinquant pedibus *Deute. 33.* eius, accipient de doctrina ipsius. *Omnes.* Vt notetur vocatorum generalitas. *Qui laboratis.* Vt manifestetur veniendi necessitas. *Et onerati estis.* Vt ostendatur veniendi vtilitas: nam ad omnes generaliter dicitur. Trã- *Eccles.24* site omnes ad me, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Et Acto. *Actor.10* 10. In omni gente quę timet Deum, & operatur iustitiam, acceptum est illi. Nam cùm homo generaliter capax sit Dei per intellectum, & affectum; nunquam potest esse perfectus nisi capiat, eum secũdùm quod est sapientia, per intellectum, & secundùm quod est virtus, per affectum. Vnde 1. Cor. 1. dici- *1. Cor.1.* tur. Nos prædicamus Dei virtutem, & Dei sapientiã. Quarè ad perfectionẽ fides & charitas requiruntur, vt totus homo totũ Deũ capiat. *Qui laboratis.* Alber. ait. Labor ex tri- *Albertus.* bus caussatur: aut ex contrarietate naturæ, quomodo ægrotũ laborare dicimus, ex hoc quòd vnum contrariorum superabundat, Aut ex contrarietate potentiæ ad opus, vt si quid supra virtutem aut resistere aut opponi videatur. Quemadmodùm caro Spiritui aut Lex membrorum legi Spiritus. Inde fit enim, vt non facile quis bonum ope-

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur resistẽte animali parte. Sed & animalis homo (vt ait Paulus) non percipit quæ
2. Cor. 12. Dei sunt. Hinc nimirum hæreses, hinc infidelitas, hinc etiam carnis opera quæ Paulus
Galat. 5. enumerat ad Galat. 5. Vndè Esai. 45. dicitur Labor Ægypti, negotiatio Æthiopię, &
Esai. 45. Sabbaim, viri sublimes ad te venient, & tui erunt. Labor enim Ægypti idolatrię typum gessit intellectũ affligẽs. Negotiatio Æthiopum nigrorum, exagitatio passionum est. Emergit etiam labor ex tentationibus externis: nam domesticas dicimus eas quę sunt carnis nostræ. Externæ autem tentationes, seu impedimenta virtutis spiritualis, nobis
1. Ioan. 2. à mundo suggeruntur: quia quidquid in mũdo est, aut est concupiscentia carnis, aut cõcupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Hinc segnius emergimus ad opus bonũ, tot contrarijs nobis laborem facessentibus: at verò per Christũ erigimur, & subleuamur; vicit enim ille mumdum, carnem, diabolũ, & peccatum. Sed & hæc est victoria quæ vi
1. Ioan. 5. cit mundum, fides nostra, vt ait Ioannes. Fides autem erit si ad Christum accesserimus. D. Tho. super hunc locum de Iudæis hoc intelligit, qui laborabãt onere Legis: q
Actu. 15. Petrus ait Act. 15. Vt quid tentatis imponere iugum super ceruices nostras, quod nec nos, nec Patres nostri portare potuimus? Sed alij per laborantes Iudæos ob hanc modo dictam rationem, per oneratos Gentiles onere peccati pressos intelligunt; quoniã omnes vocat hic Christus. *Venite ergo ad me omnes qui laborati & onerati estis.* Venerunt
1. Reg. 22. ad Dauid omnes, qui erant in angustia cõstituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est princeps eorum. In angustia constituti sunt malè vel inutiliter laborantes. Oppressi ære alieno sunt, quibus põdus legis, vel exactionum incumbit: amaro autẽ animo, sunt oppressi sarcina peccatorum. *Et discite á me, quia mitis sum, & humilis corde.* Duo dicit esse discenda ab ipso præceptore, quorum vnum temperat mala quæ patimur, & alterũ custodit bona quæ operamur. *Quia mitis sum.* Neminẽ lędo, & læsus vindictam non expeto. Corde autem dicitur esse humilis, hoc est verè; nam vt dicitur
Eccles. 19 Ecclesiast. 19. Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Et *inuenietis requiem.* Non corporibus, quia illa ad laborẽ nata sunt, sed animabus vestris in internis gratię bonis. Sicut enim nulla res requiem inuenit, nisi in loco naturali sibi ad
Simile. quem mouetur; ità anima & cor hominis nõ inuenit requiẽ, nisi in Deo; ad cuius participationem facta est, sicut ex Augustin.
D. Aug. 10. confessio. supra retulimus, vbi ait. In omnibus quæ mente percurro, non inuenio tutum locum animæ meæ præter te, in quo colliguntur sparsa mea. Hierem. 6. State
Hierem. 6. super vias vestras, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona & ambulate in ea, & inuenietis refrigeriũ animabus vestris. Et Esai. 32. Sedebit populus meus
Esai. 32. in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulẽta. Nam hæc requies animæ consistit in visione veritatis, in amore bonitatis, & in securitate æternitatis. Primũ respõdet Fidei, secundum Charitati, tertium Spei. *Iugum enim meũ suaue est, & onus meum leue.* Quoniam onera peccatorum nostrorum posuit Pater super scapulas eius, & fecit illum pro nobis peccatũ, hoc est, pœnã peccati: & quia id ad quod inclinatur naturaliter ratio nostra, nobis præcipit, deinde
Simile. sua gratia nos adiuuat. Et sicut lapis naturaliter atque suauiter tendit ad centrũ, quòd si illum fortiter proieceris, fortius ibit. Sic ad præcepta Decalogi naturaliter fertur ratio hominis: Deinde fortiter nos adiuuat gratia Dei. Suauius ergò ac leuius ad ea implenda pergemus. Consule quę supra diximus ex Cõmẽtarijs nostris super Psal. 118. Verè suauis est Lex Domini, quia nõ tollit, nõ corrumpit, non violẽtat naturã rationalẽ, sed perficit eam. Omnia namq; naturalia & rationalia præcepta Euangelica Lex seruat, & opponit præcepta fidei. Internũ gratiæ donũ suauia reddit, præter hoc quod cõnaturale est homini, vitã, actionesq; suas ducere & dirigere, non scientia sed fide. Fide quippè tenemus Patres ac matres, filios ac vxores; fide cõuersamur, cõmercia, negotiationesq; exercem⁹. Fide respublicę, regnaq; administrãtur: Hęc enim omnia testãtur suaue esse humano animo duci fide, regiq; præceptis fidei à Domino Iesu traditis, qui author naturę est. Dicitur autẽ Lex Dñi iugũ, quatenus secũdũ ipsã, vitã ducere debem⁹, & secũdũ ipsã incedere. Onus verò est, quatenus ipsã ferẽdi siue implẽdi nobis imposita est necessitas. Meũ autẽ dicit: quia onera grauia & importabilia, quę aliqui ministri Ecclesiæ imponũt in humeros hominũ, nõ
Caietanus sunt Christi, cuius onus est leue. Vide Caietanũ. Demũ collige ordinẽ huius doctrinę. Primũ inuitat omnes laborãtes, & onustos ad refocillationẽ; deindè vt loco laboris & oneris suscipiant Euangelium. Iugum suaue

contra laborem, & leue contra onus. Et demum, vt discant mores ab exemplo sui, humilitatẽ, & mãsuetudinẽ, & sic inuenięt requiẽ. Hęc satis in hoc capite dicta sufficiãt.

CAPVT. XII.

In illo tempore abijt Iesus per sata, Sabbatho: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare. Pharisæi autem videntes dixerũt ei. Ecce discipuli tui faciũt, quod non licet eis facere sabbatho. At ille dixit eis. Non legistis quid fecerit Dauid quando esuriit, & qui cum eo erant? quomodò intrauit in domum Dei, & panes Propositionis comedit quos non licebat ei edere, nec his, qui cũ eo erãt nisi solis sacerdotibus. Petrus Chrysologus ser. m. 171. ait. Sicut fulgura cùm saxa, montes, arbores, ipsa domorum culmina terribili collisione dissoluunt, sensus hominũ, mẽtesq; corripiunt; Ità Dominus quoties in Pharisęos intonat, suos timore salutari corrigit & emendat, sicut & consequens Euãgelicus sermo producit. Nam Christũ Pharisæi calũniãbatur, quòd & ipse & eius discipuli legẽ Sabbathi præuaricarẽtur. Discipuli quidẽ, vt qui in Sabbatho spicas vellicarẽt, ipse verò quòd hominẽ manũ aridam habẽtẽ sanitati restituisset. Verùm ità agit Christus, vt ipsos & Scripturis & suis ipsorũ obseruationibus cõfundat. Primũ ex facto Dauid, qui necessitate pressus panes Propositionis comedit ipse, & qui cũ eo erant, quos tamen non licebat edere, nisi solis sacerdotibus. Addit autẽ Dominus, Hi qui cum ipso erant, ne fortè responderent Pharisęi non eandẽ esse rationẽ discipulorũ, & Christi & Dauidis, qui cum esset Propheta sanctus poterat id facere; nã qui cũ illo erãt nõ illo gaudebãt priuilegio, & tamẽ id fecerũt. Et propterea lõgè maius est laicos vesci Propositionis panibus, quã Sabbatho vellere spicas. Nã Sabbathũ violare pluribus ex causis cõtingit; panes autẽ Propositionis comedere, nõ nisi semel in casu grauis, vel extremę necessitatis, qualis ista fuit. Historia refertur. 1.
1. Reg. 21. Reg. 21. Venit Dauid in Nobe ad Achimelech sacerdotẽ, & stupuit Achimelech eo q̃ venisset Dauid, & dixit. Quare tu solus & nullus est tecũ. Et ait Dauid ad Achimelech sacerdotẽ. Rex præcepit mihi sermonẽ & dixit. Nemo sciat rẽ propter quã missus es à me, & cuiusmodi præcepta tibi dederim. Nã & pueris meis cõdixi in illũ, & illũ locũ. Nunc ergo si quid habes ad manũ, vel quinque panes da mihi aut quidquid inueneris. Et respondẽs sacerdos ad Dauid, ait illi: Nõ habeo panes laicos ad manũ, sed tãtũ panẽ sanctũ. si mũdi sunt pueri, maximè à mulieribus. Et respõdit Dauid sacerdoti & dixit ei. Et quidẽ si de mulieribus agitur cõtinuimus nos ab heri, & nudiustertius, quando egrediebamur & fuerũt vasa puerorũ sancta. Porro via hęc polluta est, sed & ipsa hodiè sanctificabitur in vasis. Dedit ei ergò sacerdos sanctificatũ panẽ, nec em̃ erat ibi panis, nisi panes Propositionis, qui sublati fuerant à facie Domini, vt ponerentur calidi.

Duo dubia. ¶ Duo autẽ hîc dubia examinãda sunt ad cõciliationẽ historię cũ verbis Christi. Vnum est quoniã apud Marcũ summus sacerdos Abiathar dicitur, cùm tamẽ scriptura illũ Achimelech nominauerit. Alterũ quomodò Christus dicat porrectos esse panes Dauid, & his qui cũ ipso erãt: cũ Scriptura dicat: Quomodò tu sol⁹, & null⁹ est tecũ? Ad
Theophil. primũ Theophilact⁹ respõdet, quod Abiathar fuit binomius, & simul Achimelech, & Abiathar est dictus, sicut filius eius. Imò videntur hæc duo nomina Achimelech, & Abiathar, patri & filio simul fuisse cõmunia. Nã. 2. Reg. 8. & 1. Paralip. 18. dicũtur in
2. Reg. 8. *1. Paral. 18* diebus Dauid fuisse Principes sacerdotũ Sadoch filius Achiteb, & Achimelech filius Abiathar. Vbi per Achimelech nõ videtur posse accipi nepos ipsius Achimelech, qui occisus fuit: nã huius Achimelech filius Abiathar scilicet, fuit cũ Sadoch omnibus diebus Dauid summus sacerdos, etiã vsq; ad Regnũ Salomonis, à quo Abiothar reiectus fuit à sacerdotio, vt iã solus Sadoch esset sacerdos primus, vt scribitur. 3. Reg. 2. Vndè qui
2. Reg. 8. & 1. Paral. 18. dicitur Achimelech, *3. Reg. 2.* is est qui in. 1. Reg. Abiathar: & qui dicitur Abiathar, is est qui. 1. Reg. dicitur Achimelech. Nã & 1. Paralip. 15. Sadoch, & Abia *1. Paral. 15* thar dicũtur fuisse sacerdotes primi tẽpore Dauidis, cũ alibi dicatur Sadoch, & Achimelech filius Abiathar. Vel potest aliter dici sic. Liber Regũ sacerdotẽ dicit Achimelech. Euãgelista autẽ dicit Abiathar esse Põtificẽ. Vndè hęc nõ sunt inter se diuersa, erat enim sacerdos Achimelech, Põtifex autẽ Abiathar. Vel vt dicit Glossa, licet rũc Abia *Glossa.* thar filius nõ fuerit summus sacerdos; tamẽ quia stat in mortuo patre suo, tẽpore Dauid factus est summus sacerdos, & feliciter hoc mun⁹ administrauit; hoc nomine eũ voluit

Universidad de Deusto
Biblioteca

similes. nūc honorare Christus. Sicut illum qui postea factus est Episcopus, in aliquo facto q̄ cōtigit antequā fieret Episcopus, cùm tūc illud posteà refero, nomine Episcopi voco. Venit igitur ad illū Abiathar Dauid primū tāquā ad familia riorē sibi, & ei suā explicuit necessitatē, & ille illū duxit ad patrem suū, cū quo verba in historia cōtēta habuit.

Ad secūdā quæstionē respondēt aliqui. Dauidem simulasse habere qui eū expectārēt, & essent foras in aliquibus locis occultè expectātes eū, & pro illis etiā petiuisse panes Propositionis, & officiosè mēritū fuisse sacerdoti, vt se & illū à periculo eriperet. Aliqui dicūt aliquos fuisse sequutos. Dauid: sed tā paucos vt ferè solus esse videretur. Anteà enim quā plurimi solebāt sequi Dauidē, tūc autē paucorū comitatū secū ducebat; & ideò dicit ei sacerdos: Quarè tu solus & nullus tecū? Sic enim in cōmuni modo loquēdi dicimus, cū magnatū aliquē videmus paucis cōmitatū: Solus ille ambulat, nec persona quidē fert secū. Licet ego existimauerim, solū quidē Dauidē aduētasse ad Achimelech sacerdotē, tamē dū ille hæc verba ad Abiathar, & Achimelech haberet, venisse aliquos, qui eū tāquā amicissimi semper sequebātur & quærebāt. Nā cū ille solus habuisset verba illa cū Ionatha, & isti amicissimi atq; sodales Dauid eū nō inuenissent; forte alloquutos fuisse Ionathā tāquā secretorū eius cōsciū, & ab eo quęsiuisse qua via pergeret. Quod cū resciuissent, cito cursu post aliquā morā tēporis ipsum cū sacerdotibus in Nobe reperisse. Nec in hac cogitatione difficultatē aliquā quę se offerat inuenio. *Aut nō legistis in lege, quia sacerdotes in tēplo Sabbathū violāt, & sine crimine sunt. Dico autē vobis, quia tēplo maior est hic.* Nam in Sabbathis offerebātur sacrificia, vt patet *Num.28.* Nu.18. Quare tūc sacerdotes in Sabbathis deberēt animalia occidere, pelles detrahere, lauare: Quæ omnia secūdū suā naturā seruilia opera sunt, & apta violare seu prophanare Sabbatū: & tamē sine crimine sunt. Quòd autē hoc exēplū sacerdotū faciat ad excusationē facti discipulorū, ostēdit cum subdit. Dico autē vobis, quia tēplo maior est hīc. Hoc est, in hoc loco. Est enim, hīc, aduerbiū loci, nō pronomē. Intēdit ergo, q̄ quēad modū sacerdotes sine crimine sunt dum in Sabbathis violāt Sabbathū, eò q̄ eorū opera tēpli excuset sanctitas, cui per huiusmodi opera seruiūt: ità & discipuli sunt innocētes, eo q̄ præsente, & permittēte eo, & ad seruitiū eius facerēt quæ fecerūt. Qui maior est templo, vt pote tēpli Dominus. Si enim tēpli sanctitas nō excusat modò, sed obligat, & exigit opus à sacerdotibus in Sabbatho; cur nō magis discipulos excusabit comitatus Christi, qui tēplo sanctior est, ac ei⁹ causa plus merito licere quā tēpli causa? Duplici ergò ratione hactenus suos defendit Dominus. Videlicet & ratione necessitatis quæ ab omni lege liberat, maximè ceremoniali, & ratione diuinioris seruitij, quā erat seruitiū sacerdotū in tēplo. *Si autem sciretis quid est, Misericordiā volo, & nō sacrificiū, nūquā cōdēnasseris innocētes.* Ratione primi exēpli hoc adfert, ac si diceret. Si germano sensu testimoniū hoc Oseæ (q̄ etiā supra addu- *Oseæ.6.* ximus, & nos explicatū dedimus) intelligeretis. Hoc est, q̄ necessitate aliqua cōstrictis permittēdū est poti⁹ aliquid, q̄ alioquin est cōtra leges & ceremonias, quā exigēda ab eis exacta legis obseruatio; non cōdēnasse tis discipulos meos, qui fame premēte obuios sibi parauerūt cibos die Sabbathi. Et etiā per hoc cōfirmatur secūdū exēplū. Si enim propter sacrificiū sinēda est sacerdotibus Sabbathi violatio; multò magis sinēda est miseris, propter misericordiā proximis debitam: quia gratior est Deo misericordia quā sacrificiū. Quòd si dicas, sacerdotes authoritate legis Sabbathū violare, subinfert Dominus dicēs. Dominus enim est filius hominis etiā Sabbathi. Ac si apertè diceret: Sacerdotes violant Sabbathū, & sine crimine sūt, quia authoritate legis fulciūtur; discipuli mei authoritate mea qui Dñs sum vniuersorū, in specie Sabbathi excusantur. In quo se authorē Mosaicæ legis ostendit.

In hoc discipulorū facto aduerte ex Hie- *D. Hiero.* ronymo, quòd propter nimiam importunitatē, nec vescendi quidē habebant locum, & ideò sicut homines esuriebant, &c. Quòd autem spinas segetum manibus fricant, & inediam consolantur, vitę austerioris indicium est, non præparatas epulas, sed cibos simplices quærentes. Et poterat quidem Christus suos abundanter pascere, qui etiā modico pane quinq; millia hominū pauit: Verùm ita malebat suos instituere, vt ferendæ fami assuescerent, discerentq; modicis esse cōtenti. Futurū enim erat, vt post dicessum ipsius, famē experturi essent. Secūdū *1.Cor.11.* illud. In labore & ęrūna, in vigilijs multis, in fame & siti, in frigore & nuditate. Regnum *Rom.14.* ēm Dei nō est esca & pot⁹: sed poti⁹ homini Christiano illud Horatij adaptari licebit. *Horatius.*

Qui

Versus. *Qui cupit optatam cursu contingere metam,*
Multa tulit, fecitque miser, sudauit & alsit.

D. Chryso stomus. Et Chrysost. dicit: Quod hæc est Christi schola in qua pati & esurire discimus, vt tādē abūdemus magis. Nā venter pinguis, sen sum gignit tenuem, vt in prouerbio est. Etenim vt carmine quodam dicitur.

Non iacet in molli veneranda scientia lecto.

Nec inter fercula aut scyphos aliquis ad philosophiā gradū fecit. Quid verò hominibus ventri & delitijs deditis, cū Theologia *Ad Phil. 4.* est? Scio esurire, scio abundare dixit Paulus: Ita tamē vt interim dum abūdaret, esuriret. Vide autem quibus delitijs esuriei prouidebant. Vellebant enim spicas, nam vt dicitur *Prou.17.* Prouer.17. Anima esuriēs etiam amarū pro *Iob.8.* dulci sumit. Et Iob.8. dicitur: Quæ prius nolebat tāgere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt: quātū aberāt ab his de quibus *Amos.6.* Amos.6. dicitur: Comedunt agnū de grege, & vitulum de medio armenti: bibētes vinū in phialis, & optimo vnguento deliburi, & nihil cōpatiuntur super contritione Ioseph, idest pauperum Christi. Potius erant cōputandi, cū eis de quibus Hebr.11. dicitur. Egētes, angustiati, afflicti, quibus dignus nō erat *Ad Heb. 11.* mundus. Et.1. Thimot.6. Habentes alimēta *1. Thim.6* & quibus tegamur, his cōtenti simus. Et.1. *1. Corin.4* Cor.4. Vsq; in hāc horam, & esurimus, & *Moralitas* sitimus, & nudi sumus. Mysticum autē sensum sic accipe. Sacra Scriptura fata sunt, semen literalis intelligētia, per hæc fata Christus abijt dum Scripturā spiritualiter exposuit, & hoc in Sabbatho pectoris. Vnde Au- *D. Aug.* gust. ait. Israel Sabbathū accepit in munere, Ægyptus repletur muscarū multitudine, discipuli vellunt spicas, dum sentētias indè potiores eligunt. Grana verò comedūt, dum opere cōplent q̄ corde tenēt: Moraliter sic. *Matth.9.* Sata sunt auditorū corda, de qua messe supra dixit Christus. c.9. Messis quidē multa, operarij autē pauci: fructus sunt opera bona, quæ reficiunt peccatores esurientes; ea discipuli vellunt verbis, fricāt exēplis, traijciunt Sacramētis. Quare Leuit.2. precipitur *Leuit.2.* sic. Torrebis & cōfringes primitias frugum igne, & cōfringes in morem farris. Hoc est, primitiua opera bona tua charitate informabis. Vel incipiētes quos ad fidē traxeris, igne charitatis torrebis. Et cōfringes in modum farris, idest mola timoris conteres, vt palea inanis gloriæ & cōcupiscētiæ exuffletur. Nā & Deutero.24. fit mentio de mola *Deut.24.* superiori & inferiori, quę significant timorē *Cantic.6.* & spē. Et Cant.6. dicitur: Descendi in hortū meum, idest Ecclesiā, vt viderem poma cō-

ualliū, hoc est, Cōfessores qui in humilitate exercentur: & inspicerem si floruissent vineæ, idest, prædicatores, qui gaudia vitæ æternæ, & diuinū timorem docent: & germinassent mala punica, hoc est, Martyres rubentia suo sanguine grana fundentes. Hoc autem debet fieri Sabbatho, quando ab omni opere seruili vacatur. Nā Eccl.38. di- *Eccles.38* citur: Sapientiā scribe in tēpore vacuitatis, & qui minoratur actu sapiētiam percipiet. Confringēdo autem spicas eleuātur à terra: Nā Leuit.23. dicitur: Feretis manipulos spi- *Leuit. 23.* carum primitias messis vestræ ad sacerdotes, qui eleuabunt fasciculum corā Dño. Sic Ruth colligebat spicas Booz post messores. *Ruth.2.* Idest, in agro Ecclesiæ, prædicatorum spicas colligunt fideles. *Pharisæi autem videntes dixerunt. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbathis.* Scriptū erat Deuter.23. *Deut.23.* Quòd de vinea vel fruge aliena, liceret cædere, non tñ falce metere, aut foras efferre. Et ideò hoc nō calumniantur Pharisæi, sed quia Sabbatho hæc faciebant, in quo nec ea quæ ad vsum necessaria erant parari poterant. In quo datur intelligi iniquorum conditio, qui non bona quæ in alijs sunt, sed mala, vel quæ speciem mali habent, cōsiderāt, vt apud alios detrahāt. Sunt quippè (ait Ba- *D. Basil.* silius) velut muscæ quæ læsas partes animalis querunt, & ibi pascuntur neglectis sanis. *Similes.* Sic & iniqui. Atq; hoc modo se habent mali homines cū religiosis, qui prætermissis bonis quæ faciunt, ea solū modò quæ calūniāpati possunt, quærunt in eis. Significantur etiā per hos Pharisæos, qui hoc in discipulis Domini reprehendebant, illi qui prælatos carpunt, eo quòd nimis solliciti sunt circa gregem suum dicentes.

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Vnde.2. Reg.11. Dauid dixit Vriæ: Vade *2. Reg.11.* in domū tuā, & laua pedes tuos. Vel qui reprehēdūt eos qui sacras Scripturas exponūt.

At ille dixit non legistis quid fecerit Dauid, &c. Hinc colligitur, dispensationem in legē nō debere fieri, nisi in publicā vtilitatem & cōmodū. Vnde Leo Papa dicit: Vbi neces- *D. Leo.* sitas fuerit ad vtilitatē Ecclesię, qui potestatē habet, ea dispensēt. Et Beda ait. Iniquū *Beda.* esse si statuta pro charitate, cōtra charitatē tenerētur. Bernardus etiā de cōsideratione *D. Bern.* ad Eugeniū sic dicit: Nō sum tā rudis, vt ignorē vos dispēsatores esse positos; sed in ædificationē, nō in destructionē. Vbi necessitas vrget, excusabilis est dispensatio. Vbi vtilitas prouocat dispēsationē, laudabilis est dispēsatio. Vtilitas dico, cōmunis, nō propria.

Vbi nihil horũ est, nõ est dispẽsatio sed crudelis dissipatio. *Et cùm inde trãsisset venit in Synagogã eorũ. Et ecce homo manũ habẽs aridã, & interrogabant eũ dicentes: si licet Sabbathis curare? vt accusarẽt eũ. Ipse autẽ dixit illis. Quis erit ex vobis homo, qui habeat ouẽ vnã, & si ceciderit hac Sabbathis in foueã, nõne tenebit & leuabit eam? Quanto magis melior est homo oue? Itaq; licet Sabbathis benefacere.* Chrys. hom. 4. ad populũ Antiochenũ de liuore & inuidia ait. Sicut furentes sæpenumero gladios in se cõuertũt, itidem & inuidi solam inuisi perniciem intuentes, propriam negligũt salutem, hi feris quoq; peiores. Nã ille quidẽ escæ indigentes, vel prius quã à nobis irritẽtur aduersũ nos armãtur; hi verò beneficijs, quoq; frequẽter illecti beneméritos maleficijs prosequuti sunt. Hi quidẽ peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè verò peiores & istis. Hi nãq; contra nos bellum exercẽt imparatum, cõfortibus autem generis nõn inſidiãtur. At verò si Iudæos cõlideres, quis peiores Christi inimicos obseruauerit? Ex eorũ gente Christus natus erat, cum ijs quotidie versabatur, lãguidos eorum curabat, & inuitos licet, ad salutis æternę cognitionem euocabat. Illi è cõtra insidiabãtur ei, & oderãt eũ, retribuebãt mala pro bonis, & quãtũuis diuina opera calũniabãtur. Quod rursus ex cõsequẽte historia colligimus. Vt enim paralytici curationẽ calumniati sunt, quod Sabbatho facta esset: ita restitutionẽ manus aridæ maligno spiritui deputasset, nisi Christus viuis rationibus, & ipsis operibus eorũ calumnias depulisset. Igitur cùm inde transijsset Christus, nõ statim sed in alio Sabbatho, vt ait Lucas, curauit hũc hominẽ manũ habentem aridã. Quem (vt Hieronym. hic refert) in euãgelio quo vtuntur Nazaræi & Hebionitæ, refertur fuisse cæmẽtariũ istius modi vocibus auxilium precantem. Cæmẽtarius erã, manibus victum quærens; precorte Iesu, vt mihi restituas sanitatẽ, ne turpiter mẽdicẽ cibos. Vnde Lucæ. 6. dicitur: Quòd manus erat dextera, qua maximè vtuntur artifices. Sese autem in ipsa Synagoga Christo obtulit, vt ex regione loci & prophetiarum quæ ibi de Christo legebantur, facilius inclinaret eum ad miserendum. Nam vt dicitur Genes. 28. Dñs est in loco isto, non est hîc aliud nisi domus Dei, & porta cæli.

Sed pro huius rei intelligẽtia primo sese offert hoc dubiũ. Nam Marcus. c. 3. & Luc. 6. dicunt, Christũ Dñm sic interrogasse Pharisæos, præcipiendo homini, vt se in mediũ poneret: Licet Sabbathis benefacere, an male? Animam saluam facere, an perdere. Hic verò dicit Matthæus: Quod Pharisæi interrogauerunt Dñm, si licet Sabbathis curare? vt accusarent eum. Sed ad hanc quæstionẽ D. Augustinus lib. 2. de cõsensu Euangelij, respõdet, Quòd illi prius interrogauerint Dñm si licet Sabbathis curare? Deindè intelligẽs cogitationes eorũ, q̃ occasiones eũ accusãdi quærerent, constituit in medio eum quem curaturus erat, & interrogauit quę Marcus, & Lucas eũ interrogasse cõmemorãt. Et tũc illis tacentibus proposuit similitudinẽ quam Matthæus refert de oue; concludens alterũ eorũ quæ interrogauerat, nempè q̃ liceret Sabbathis benefacere, alia interrogatione suã cõfutans & dãnans. Vel fortè quia Pharisæi obseruantes Dñm, an Sabbatho curaret, illã quæstionem animo voluebant; eam nobis ostẽdere voluit Matthæus. Hoc autẽ interrogauerũt, vt accusarent & calũniarentur illũ; nã putabant hac interrogatione capere eum, quidquid respõdisset. Nam si dicoret curare licere, q̃ eum omninò dicturum putabãt; tanquã cõtrarium Moysi & Legi, accusaturi erant eũ: si verò diceret nõ licere curare, accusarent eum crudelitatis, aut impotentiæ, aut obiecturi erant, multò ergo minùs licuisse discipulis in Sabbatho vellere spicas, nec filium hominis esse Dñm Sabbathi. Verũ Dñs spiritu diuinitatis suæ, sciẽs cogitationes eorũ, pulchrè eorum versutiam in ipsos retudit. Et præcepit hominem stare corã, & vt astantes redderet attẽtos miraculo edendo, & vt hominis stantis miseria etiã ipsos Pharisęos ad misericordiã prouocaret, & eos à tã iniquo & sęuo iudicio diuelleret.

D. Aug.

D. Chrys. Inuidi. simile.

Luca. 6.

Gen. 28.

Marc. 3. Luca. 6.

Aduertẽdum hîc est, quòd quemadmodũ referunt Marcus, & Lucas, Pharisæi obseruabant Christũ Dñm an Sabbathis curaret, quoniam hæc actio æquinoca erat, & ad bonum & malũ reflecti poterat. Si enim recta intentione facta fuisset, nempè vt opus charitatis in proximũ exerceretur, bona; si verò fieret vt Sabbathum violaretur, iam mala & vituperabilis esset. Has ergo actiones quę ad vtrũq; retorqueri poterant, obseruabãt Iudæi, vt ad malũ eas flectentes Dñm accusarent. Vnde per Psalmistã dicitur: Ipsi calcaneũ meum obseruabunt. Calcaneo vestigia imprimũtur, per vestigiũ autẽ apprehẽditur quendã hominem per hãc viam trãsisse, nõ tamen q̃ Petrus, aut Ioannes fuerit. Sic has actiones in Christo obseruãt Iudęi, per quas nõ clarè intelligatur bonũ; sed possint etiã retorqueri ad malũ. Cõfutat autẽ eos Dñs, quoniã plus irrationabilib⁹ bestijs tribuebãt, quàm

Moralitas

Psalm. 55.

quàm homini, qui ad imaginem Dei factus est, vt in eis etiam nos vehemẽtissimè reprehenderet, qui ea quæ corporis sunt, maiori cura quã ea quæ sunt animæ tractamus: hoc enim est bestias hominibus anteponere. Si morbus te corripuit, aut filium, aut maritum vexat, si fames terrã premit, si ob terræ siccitatem fructus non matures cunt, quotorationes, quot ieiunia, quot processiones publicæ fiunt. Et tamen peccatorũ onere premimur, vigent scelera, me ipsum mille mortalibus culpis implicatũ inuenio; & nec ob hoc suspirium emitto, aut ecclesiam pergo, aut eleemosynam tribuo, vel sacrificium altaris pro delictis meis offero. Præposterus ordo quidem, quandoquidẽ iumenta hominibus præfero, corpusq; animæ antepono.

Osea. 7. Quare de his videbatur queri Dominus, dũ per Prophetam quendam dicebat: Frumentum, & vinum ruminabãt. Acsi diceret. Pro temporalibus tantùm labia sua in oratione mouebant, & videbantur ruminare, ac murmurare pro eis. Quemadmodùm filij Israël non pro manna murmurabant, sed pro car-

Psal. 77. nibus & cepis Ægypti: Et ea propter seuerè in eos animaduertit Deus: nam adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei incubuit super eos. Cur festa pro corporis necessitatibus celebras; & non potius in animę defectibus eas consecrans. Ecce reprehendũ tur à Dño, qui iumenta curabant in Sabbatho, hominis verò infirmi in illo die nõ miserebantur. Cum tamen dicat Beda super Marcum cap. 2. quod Sabbathũ propter hominem factũ est, & non homo propter Sabbathum: ideò maior cura adhibenda est saluti hominũ, quã custodię Sabbathi. Sic enim mandatum est Sabbathũ custodiri, vt si necessitas esset, non fieret reus qui solueret. Quare inferre poteris, quòd ob salutem infirmi laborare poteris in die Paschæ: imò & rem sacram prætermittere, si talis vrgeret necessitas, quæ id exigeret.

Beda.

Tunc ait homini. Extende manum tuã, & extendit, & restituta est sanitati sicut altera. Manus hominis arescunt, cũ à bonis operibus cessant. Vt autem restituatur sanitati, opus est extendere illam in pauperes. Nã de sancta muliere dicitur: Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extẽdit ad pauperem. Vbi significatur liberalitas in eleemosynis elargiendis. Nec enim solùm manũ aperit, sed & palmas extendit. Nam qui manum solùm aperit, videtur ægre & parcè dare eleemosynam, cum pauliſper extendit manum,

Moralitas

Prouer. 31.

& potest aliquid ex eo q̃ habet in manu, in palmis sibi reseruare, quasi pœnitentia ductus iam non totũ quòd habet in manu vellet dare. Tamen qui palmas extendit, liberaliter omnia quæ habet in manu fundit, nec dubitãs, aut cessans omnia porrigit. Debet enim eleemosyna liberaliter, & hilariter elargiri, secundùm illud Pauli. Non ex tristitia, aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde Ecclesiast. 4. dicitur: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Quare & glossa dicit hic: Frustrà pro peccatis rogaturus manus ad Deum expandit, qui has ad pauperes pro posse non extendit. Quo circa Prouerb. 21. dicitur: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Aruerat manus tua cum eã extẽdisti ad lignum vetitum, & hæc infirmitas ad te deriuata est. Quotiescũq; enim ad illicita extendis manus, arescit: quoniam malum opus aridum est, & sine fructu: sicut quando Ieroboam extendit manum suã cõtra Prophetã, qui ei ex parte Dei loquebatur, cõtinuò aruit manus eius. Ideò oportet, vt extendas illã ad bona opera, vt sic calor charitatis ei restituatur, & ad bona opera mobilis fiat. Hac quippè ratione Christus Dñs in cruce extendit manus suas; vt hanc manuum nostrarũ contractionẽ sanaret, atq; extenderet, & clauis aperuit; vt manus nostræ aperiãtur pauperi. Sed quoniam Lucas dicit, quòd manus dextra erat quam iste homo aridam habebat, & Matthæus dicit q̃ restituta est sanitati sicut altera. Aduertendum est, hũc hominem typum gerere Christianorum, qui in peccato mortali sunt, qui manum sinistrã (per quã significatur fides, quæ respectu charitatis lęua est: quoniam fides sola nõ operatur opera meritoria. Dextra autẽ est charitas per quã fides operatur: sicut Paulus dicit) sanã habent, sani quippè sunt in fide, qui si corã Deo extẽderint manũ suam ad bona opera, restituetur illis sanitati sicut altera. Nã sicut fides in illis sana permansit, ita erit & charitas. Vnde in Cantic. dicitur: Lęua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Nam lęua, hoc est fide, intellectus subleuatur ad intelligẽdum diuina; charitate autẽ nos amplexatur, & nos viciſsim illum. Vndè & Simeõ Christum accepit in vlnas suas. Ambabus eũ amplexatus est manibus; vt eum firmiter teneret: Nam qui vna sola manu eum tenet, eaq; sinistra, sicut Christianus qui in peccato

Prou. 21.

Ecclꝛ. 4.

2. Cor. 9.

3. Reg. 13.

Galat. 5.

Cantic. 2.

Luca. 2.

mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortali est; ille in magno versatur periculo ne sibi decidat Christus, quē solùm læua manu gerit, nempè fide sola absq; charitate. Quare Paulus iubet, vt amplectamur fidelē sermonem, non solùm per intellectum credentes sed etiam per charitatem operantes. *Tit. 1.*

Levit. 1. Quare ea quæ coram Deo offerebantur ambabus manibus eleuabantur, vt accepta fierent, & ambas manus super victimā ponere iubebātur: vt per hoc intelligeremus nō mā ca sacrificia sibi placere, nimirū ea quę sola fide offeruntur; sed opus esse etiam alia manu, quæ operatiua charitas est. Quare per

Malat. 1. quendam Prophetam dicit Dñs: Si offeratis debilem vel claudum, nonne malū est? Claudа est oblatio, quæ sola fide offertur, & languida ac tepida, quæ sine charitatis feruore fit. Si ergo extenderis manum dexteram coram Deo ad opera charitatis, ambabus eris manibus sanus, & ideò expeditus ad ample-

Cantic. 3. xandum Deum, & dices cum Spōsa. Tenui eum nec dimittam. *Exeuntes autem Pharisæi cōsilium faciebant aduersùs eum quomodò perderent eum.* De hoc consilio loquebatur Hieremias cum cap. 18. dixit: Tu scis omne con-

Hierem. 18. Esai. 1. silium eorum aduersùm me, & Esai. 1. Iniqui

Genes. 49 sunt cœtus vestri. Et Genes. 49. In cōsilium eorū non veniat anima mea, & in cœtu eorū non sit gloria mea. Vt eum perderent. Ecce virus peruersæ intentionis ipsorum. Hoc e-

Matt. 26. nim est illud q̄ Matthæ. c. 26. dicit: Conuenerunt Principes Sacerdotum cum scribis & senioribus, quomodò Iesum dolo tenerēr, & occiderent. Et aduerte quòd tria imponebant Pharisæi Christo Dño coram populo. Blasphemiam, Sabbathi violationem, & ti-

Ioann. 10. morem. De blasphemia Ioan. 10. dixerūt ei: De bono opere nō te lapidamus, sed de blasphemia: quia tu homo cū sis, facis te ipsum Deum. De secundo autem dicitur Ioann. 9.

Ioann. 9. Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit. Et de his duobus simul Ioā. 5.

Ioann. 5. habetur. Propterea magis persequebantur eum Iudæi, non solùm quia violabat Sabbathum; sed quia patrem suum dicebat Deū, æqualem se faciens Deo. De timore vero di-

Ioann. 11. citur Ioan. 11. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollēt locum nostrum & gentem. Ab illo ergo die cogitauerūt interficere illum. At verò Christus Dominus ex aduerso se tuetur ab eis; & contra blasphemiam opposuit Dei hono-

Ioann. 8. rem, Ioan. 8. cum dixit: Honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Cōtra Sabbathi violationem, beneficientiæ oppositum ostensionem, cùm Ioann. 8. ait: Multa bona opera ostendi vobis à Patre meo, propter q̄ illorum opus vos me lapidatis? Et contra timorem, illum retorsit in illos dicēs Luc. 19.

Ioann. 8. *Luc. 19.* Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Has autem causas illi præte-

Matt. 27. xebant: nam secundùm rei veritatem aliæ erāt, nempè inuidia, & inanis gloria: Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum.

Ioann. 5. De inani gloria verò Ioan. 5. dicit eis Dominus Iesus. Quomodo potestis credere, qui gloriam ab hominibus accipitis; & gloriam quæ à solo Deo est non vultis? De superstitione supra cap. 9. Quare nos & Pharisæi ie-

Matth. 9. iunamus frequenter, discipuli autem tui nō ieiunant? Iesus autem sciens recessit inde, & sequuti sunt eum multi, & curauit eos omnes, & præcepit eis ne manifestū eum facerent. Sciebat omnia Christus, de quo nimi-

Eccl. 23. rum dictum est Ecclesiast. 23. Circūspicit om-

Iob. 42. nes vias hominū. Et Iob vltimo. Scio quòd vniuersorum memineris, & nulla te latet cogitatio. *Recessit.* Nobis præbens exemplum vt aliquando declinemus persequentium rabiem, & demus locum iræ iuxta illud quod

Matt. 10. supra. c. 10. dixit suis: Si vos persequuti sunt in vna ciuitate, fugite in aliam: nam in hoc etiam consulitur malitiæ aduersariorum. *Sequuti sunt eum multi.* Nota, simplices sequūtur; docti verò persequūtur. Quare non immerito clamabat Augustinus: Surgunt indo-

D. Aug. cti & rapiunt cælum, & nos cum nostris literis volutamur in carne & sanguine. Et ratio est, quoniā, vt ait Paulus, Scientia inflat,

1. Corin. 8. charitas ædificat. Isti autem Pharisæi erant noctuæ diaboli, qui dilexerunt magis tenebras quam lucem. *Et curauit eos omnes.* Vt hoc signo bonitatis aduersarios vinceret. Mira enim fuit bonitas, quòd cùm ad mortem quæreretur, vniuersale omnibus præbuit beneficium. Est quippè benignus super ingratos, vt habetur Luc. 6. Et Paulus ait:

Luca. 6. *Ad Rom. 12.* Noli vinci à malo, sed vince in bono malū: Quoniam præstabilis est super malitia (vt

Iocl. 2. ait quidam Propheta) *No puedē agotar nuestras maldades su bondad.* Nam scriptum est.

Cant. 8. Aquæ non poterūt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam; nam lampades eius, lampades ignis sunt, atq; flammarum. *Et præcepit eis ne manifestū eum facerent.* Hoc præcepit non præcepto executionis, vt sic facerent, sed instructionis, ne auditis tot miraculis à se factis, odium Pharisæorum plus quàm

quàm Vatinianum aduersùs eum succresceret: & vt signo humilitatis cōfirmaret quod supradixit: Discite à me quia mitis sum, &

Ioann. 8. humilis corde. Et Ioā. 8. Ego gloriam meam

D. Hilar. non quæro. Vt Hilarius dicit, iubendo secretum Dominus, gloriandi de se iactantiam declinat, & per hanc tacendi voluntatem dictorum Esaiæ effectus impletur: nam subdi-

Esai. 42. tur. *Vt adimpleretur quod dictum est per Esaiā prophetam dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ, ponam super eum spiritum meum, & iudicium gentibus nunciabit, non contendet, neq; clamabit, nec audiet aliquis in plateis vocē eius; Arundinem quam Satan non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium, & in nomine eius Gentes sperabūt.* Hoc testimoniū est apud Esa. c. 42. Quod Euāgelista citat, nec omninò secūdū Septuaginta, nec omninò secundū veritatē Hebraicā, sed in quibusdā magis consentit cum Hebraica veritate; in quibusdā magis cū Septuaginta. Quædā etiam omisit in medio, quæ suo proposito non conueniebant, quædā rursus mutauit, quibusdam ad explicationē additis, salua tamē originali veritate. Quam licentiam ab Spiritu sancto acceperunt Euangelistæ, vt supra diximus. Hoc autē testimoniū adducit ad explicandā māsuetudinē, quā cū omnibus, maximè cū inimicis suis præstulit Christus. Ideò in principio magis cū Hebraica veritate conuenit. Nam apud Septuaginta sic habetur. Ecce Iacob puer meus, assumam eū. Israël electus meus, suscepit illum anima mea. Quasi testimonium hoc pertineret non ad Messiā, sed ad populum Israëliticum, cùm tamen in Hebræo non sint illa nomina Iacob, & Israël, Sed Chaldæus paraphrastes, sicut & omnes Hebræi de Christo, hunc locum intelligūt, vertit enim. Ecce seruus meus Meschia. In vltima verò parte testimonij cum Septuaginta conuenit: nam dicit. In ipsum Gentes sperabunt, cum in Hebræo sit: Et legē eius insulæ expectabunt. *Vt adimpleretur*, causatiuè vel consecutiuè. Ac si diceret. Sic pepercit eis ne perirent, cùm eos destruere potuisset, vt adimpleretur illud Esai. *Ecce puer meus.* Vox Patris est loquētis de Filio. Puer enim significat subiectionem, ac ideò idem est quod seruus. Ipse autē exinaniuit semet-

Ad Phil. 2. ipsum formam serui accipiens. *Quem elegi,*

Psal. 64. Ad officium redemptionis scilicet, nā de eo in Psal. dicitur: Beatus quem elegisti & as-

Cantic. 5. sumpsisti. Et Cant. 5. Dilectus meus cādidus & rubicundus, electus ex millibus. Nā hoc modo dicitur Rom. 1. Prædestinatus secun-

Ad Rom. 1. dum spiritū sanctificationis. *Dilectus.* Quare

Psal. 44. Psal. 44. qui ad literā loquitur de Christo, est psalmus pro dilecto, hoc est pro Christo: nam in eius typo Salomon dictus est à Nathan propheta amabilis Domino. Quare &

Cantic. 5. Cātic. 5. dicitur: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, hoc est ex Patre, qui eum dilexit, vt ait glo. *In quo bene complacuit animæ meæ.* Metaphoricè sibi applicat animam Deus, sicut & iram, ad designandum intimum affectum & complacentiam, quæ ad animam vsq; penetrabat. Acsi diceret: Nihil in eo esse q̄ displiceret. Et per, Benè, optimus virtutis modus melius explicatur quam per bonū. *Ponā*

Esai. 11. *spiritum meum super eū.* sicut idem Esai. c. 11. prædixerat. Requiescet super eum Spiritus Dñi. Et cap. 61. Spiritus Dñi super me. Et *tu*

Esai. 61. *dicium Gētibus nunciabit.* Per Apostolorum prædicationē Dei iudicium Gētibus manifestum fecit. Et quoniam hoc futurum erat summa cū mansuetudine, placiditate ac suauitate; & nō per vim aut tumultum, sicut Za-

Zachar. 9. char. 9 prædictum est, Ecce Rex tuus venit tibi māsuetus; ob id vates subijcit. *Nō cōtēdet*

D. Ambr. *nec clamabit.* Ambro. dicit. Cōtentio est impugnatio veritatis cū cōfidētia clamoris, sic autē nō cōtendit nec clamauit Christus: Sed in doctrina spiritꝰ & virtutis veritatē demōstrauit. Vnde Prou. 29. dicitur: Vir sapiēs si

Prou. 29. cū stulto contenderit, siue iratscatur siue irrideat, nō habebit requiē. Et 2. Timot. 2. Noli

2. Thim. 2. verbis cōtendere: ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionē audientium. Et ad Tit. 3. Cō-

Ad Tit. 3. tentiones & pugnas Legis deuita. Sed cōtra Hiere. 2. dicitur: Ecce ego in iudicio cōtēdā

Hierem. 2. vobiscū. Et Michæ. 6. idē. Sed respōdetur q̄

Michæ. 6. quādiu fuit in mūdo, nō cōtendit cōtētione iræ & rixæ; sed posteā cōtentione increpationis cōtendet cum peccātibus. *Nec clamabit.* Clamor est cōsulio sonus indignationis in contradicendo. Christus autē id nō fecit: nā vt dicitur. 1. Pet. 2. dū pateretur non cō-

1. Petr. 2. minabatur. Sed contra hoc Ioan. 7. dicitur:

Ioann. 7. Stabat Iesus, & clamabat dicēs: Si quis sitit veniat ad me & bibat. Sed respōdetur q̄ hic clamor fuit prædicationis; cæterū in die Iudicij clamabit aduersùs malos pronūciando ore suo sententiā cōtra illos: nam Esai. 4. di-

Esaiæ. 4. cit, Tacui, semper silui, patiēs fui, quasi parturiēs loquar. *Nec audiet aliquis in plateis vocē eius.* Hoc est, nō litigabit nec clamabit aduersùs cōtentiosos, nec vocē eius tumultuosam aut iactabundam quisquā audiet in plateis:

quem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quemadmodũ facere ſolẽt, qui lingua bella mouent, aut ſeipſos iactant, & in plateis ſonus tumultuantium, aut ſe inaniter gloriantium audiri ſolet. Quimimò de eo ſcriptũ eſt Eſai. 53. Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperuit os ſuũ. Sed audietur vox doctrinæ eius, in ſynagogis, circa mare, in deſerto, alijſq; locis doctrinę accõmodis. Quare Eſa. 8. dicitur: Quia abiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cũm ſilẽtio, hoc eſt, prædicationem Chriſti mãſuetè docẽtis: nã Siloa, quę interpretatur, Miſſus, ſignificat doctrinam Chriſti, quã abiecerũt Iudæi; ad quam tamen cęcus illuminandus miſſus eſt. Et ſicut mãſuetè docuit, ita cum manſuetudine debemus ſuſcipere inſitũ verbum, quod poteſt ſaluare animas noſtras, vt dicitur Iac. 1. *Arundinem quaſſatam non cõfringet, & linũ fumigãs non extinguet.* Quaſſata arundo, populus eſt Iudæorum, iã velut arundo deiecta, ſub poteſtate Romanorum, adhuc tamen aliquid retinens vitę in hoc q̃ habebat templum, & ſacerdotium in Hieruſalem. Vel dicitur arundo propter incõſtãtiam eorum: quia omni vento cedebant, in doctrinis & in moribus: illos ergo iam ſub Romano imperio quaſſatos, modò tamẽ nõ voluit conterere cum poſſet; ſed tempus eis pœnitentiæ dedit vſq; ad annum quadragesimum à morte ſua. Vel ſic vt Chryſoſto. & Theophil. volunt, vt ſignificetur, Dñm noluiſſe hoſtes ſuos perdere, quos tamen tam facile ei perdere fuiſſet, quã eſt facile arũdi nẽ quaſſatã cõterere. Nã. 3. Reg. 14. dicitur: Percutiet te Dñs, ſicut ſolet arundo moueri in aqua: & quàm facile eſt linum tantum fumigans extinguere; ad deſignãdum furorem eorum quo accenſi erant contra Dominum, ſed quorum furorem tã facile fuiſſet Chriſto extinguere, quàm facile eſt linum non ardens, ſed fumigans tantùm extinguere. In quo oſtenditur infirmitas Phariſæorum & omnium hoſtium Chriſti, comparata ad potentiam deitatis. Habẽt enim ſe Chriſti hoſtes ad eius potentiam; ſicut arundo quaſſata quæ facillimo ictu conteritur; vel vt linum fumigans quod breuiter extinguitur. Sed prior interpretatio ad propoſitum accommodatior eſt. Nam propter hanc partem præcipuè ab Euangeliſta adductum eſt hoc teſtimonium. Vnde conſequenter ad priorem interpretationem, per linum fumigans ira Phariſæorum ac furor deſignatur. Nam fumus qui eſt nũtius ignis; ſignificat ignitas & amaras machinationes eorum ad nocendum Chriſto abſq; cooperta inflãmatione irę & rixæ. Et hoc Chriſtus nõ extinxit: quia linum fumigans dum extinguitur conculcatur, Chriſtus autem dum vixit non conculcauit eos pedibus ſuæ maieſtatis, ſed patienter ſuſtulit dicens infra. 15. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum. Quod ſignificatum eſt. 2. Reg. 16. Cũ Semei malediceret Dauid, & vellet hoc vlciſci Abiſai, dixit ei Dauid. Dimitte ei vt maledicat iuxtâ præceptum Domini, ſi fortè reſpiciat Dominus, & reddat mihi bonum pro maledictione hac. Et tamẽ in morte ſua præcepit Salomoni filio ſuo, vt hanc noxam vlciſceretur. Sic Dominus Chriſtus dũ vixit pertulit Iudæorum opprobria; quæ tamen poſteà ſeueriſsimè vltus eſt. Vnde & ſubdit, donec eijciat ad victoriam iudiciũ. Hoc eſt quod Chriſtus non confringet, nec deſtruet temporalem ſtatum Iudæorum, & ſimiliter non extinguet, iniquum eorum ſtudiũ contra nomen Chriſti continuè firmans, donec eijciat adv victoriam iudicium, hoc eſt, donec iudicium quo iudicatus eſt, à Iudæis & Pilato deducat ad victoriam, reſurgendo à mortuis, mittendo Spiritum ſanctum, publicando Euangelium, conuertendo electos ex Iudæis ad fidem, & breuiter manifeſtando miraculis per diſcipulos ſuos, ſe viciſſe mũdũ, & mundi Principem diabolum. Hoc enim facto confregit arundinem quaſſatam, & extinxit linum fumigans per Romanos, quando per Titum, & Veſpaſianũ funditus deſtruxit Hieruſalem. Vel ſecundùm Chryſoſtomum, & Theophilactum, tamdiu tolerabit manſuetè & patienter Iudæos hoſtes ſuos; donec produxerit iuſtum ſuum iudiciũ ad victoriam. Hoc eſt, donec manifeſtũ fecerit, iuſtè ſe abieciſſe Iudæos, nec illos habere aliquam iuſtam contradicendi ſuo iuſto iudicio occaſionẽ; veſania ſcilicet ipſorum eò prorrumpente, vt omnes intelligãt eos meritò repulſos. Tamdiu, inquam, tolerabit eos, quia poſtea de eis ſumet vltionẽ conterendo arundinem, & extinguendo linum fumigans. Quemadmodùm fecit in Iudæis per Romanos ſub Veſpaſiano, & Tito. *Et in nomine eius Gẽtes ſperabunt.* Conuictis Iudæis ex prædicatione & miraculis Apoſtolorũ, q̃ Chriſtus victor regnaret, cõſequutũ eſt vt gẽtes idolatrę crederẽt in Chriſtũ, & ſperarẽt in nomine eius, vt experientia teſtatur. Ita enim & Eſai. 11. dictum fuerat: Erit radix Ieſſe, qui exurget regere Gẽtes, in eũ Gentes ſperabunt: Et erit nomen eius glo-

Eſai. 53.
Eſai. 8.
Ioannis. 9
Iacobi. 1.
D. Chryſ. Theophil.
3. Reg. 14.
Matth. 15
2. Reg. 16.
D. Chryſ.
Eſai. 11.

glorioſum: idem autem eſt, cum eo quod Hebræa habent. *Legem eius inſula expectabunt.* Hoc eſt, deſiderantes ſuſcipient. Qui enim legẽ eius ſuſcipit, & in ea ſperat ſaluari, ſperat etiam ſalutem conſequi per nomẽ eius. Et hæc eſt interpretatio quam videtur intendiſſe Euangeliſtam. Cæterum ſecũdùm
D. Hieron. Hilarius. Hieronymum, & Hilarium, ſignificatur Dominum infirmos & imbecilles, in quibus aliquid eſt bonæ ſpei reliquum, vel ſcintilla aliqua fidei, vel cognitionis ac charitatis diuinæ, non oppreſſurum cõtentione, clamore, & indignatione, ſed contrà potius manſuetudine ſua ipſum eos foturum, vt firmiores fiant, & in Dei cognitione atq; amore magis illuminati & accenſi. Et conſequẽter adhoc interpretantur quod ſequitur. *Donec efficiat ad victoriam iudicium.* Hoc eſt tam diu Dominus infirmos & imbecilles in iſto tempore pœnitentiæ fouebit, inuitãs eos ad maius robur ac lumen, charitatemq; perfectiorem; donec ſublata mortis poteſtate redeat ad iudicandum orbem, quando eius iudicium reducetur ad victoriam; cùm interea temporis videatur iam ſuppreſſum eſſe.
Ianſenius Verum eſt quod Ianſenius non improbabiliter æſtimat, aduerbium illud, Donec, non accipiendum, vt ſignificet certum temporis ſpacium, poſt quod futurum ſit quod vſque ad illud tempus dicebatur non factum eſſe. Sed quomodò frequenter accipitur in Scripturis, vt tantùm ſignificet rei alicuius euentum & conſequutionem, ita vt ſit ſenſus. In credulos Iudæos tolerabit, aut imbecilles fouebit ſua manſuetudine, ita vt hac ratione tandem futurum ſit, vt iudicium eius quod gentibus annunciare venerat, ad victoriam perducatur, veritate, ſcilicet, vbiq; obtinente, & in toto orbe recepta.

Et tũc oblatus eſt ei dæmoniũ habens cæcus, & mutus, & curauit eum, ita vt loqueretur & videret: Et ſtupebant omnes turbæ & dicebant, Nunquid hic eſt filius Dauid? Phariſæi autem audientes dixerunt: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub Principe dæmoniorum. Si quãdo tyrannus, licet armis, Regnum aliquod occupauerit (ait quidam neotericus doctor) tamdiu pacificè regnabit, quãdiu illo nemo ſuperior erit. At vero (vt ſtatim monet Chriſtus) ſi fortior eo ſuperuenerit, vniuerſa eius ſpolia diſtribuet, & captiuum aut morti addicet, aut vinctum in triumphũ reſeruabit. Ita nimirum Maximo tyranno contigit, qui Iuſtina, & Valentiniano iuniore fugatis in Theſſalonicam, Romã occuparat, & Theodoſio victus à militibus eſt redditus, vt ſcribit Nicephorus lib. 12. hiſtoriæ Eccleſ. c. 21. Et quidem ante Chriſti Aduẽtum tyrannidem ſuam dæmones in vniuerſum ferè hominum genus extenderant, dum & Iudęos ſuperſtitionibus, deprauatis moribus, Gẽtiũ infidelitate, cædibus & ſanguine imbuerẽt, & gentiles ad ſuos cultus pertraherent: Et tunc quidem pacificè Satan regnare videbatur, cùm, vt noſter ſcribit Mãtuanus lib. 2. de calamitatibus temporum.

Nicephor.
Mantuanus Chriſtianus.

Æra deos homines, & ligna carentia vita
Eſſe rati lectas pecudes, & debita cœlo
Orgya ponebant ſurdis altaribus.

Versus.

Et Prudentius in Odis de Natali Ieſu;

Versus.

Cum cæca vis mortalium
Venerans inanes nenias,
Vel ligna, vel ſaxa algida,
Vel ſurda putabat Deum.

Tũc quidem in omnes liberè graſſabatur Satan, tum oracula proferebat, tũ ſuas tripodes, & lauros celebres videbat. Chriſtus autem noſtrî miſertus tantam tyrannidem non tulit, ſed (vt ſcribit Ioannes) in hoc apparuit, vt diſſolueret opera diaboli, & Athanaſius lib. de incarnatione Verbi, ſic ait: Olim dæmonia inani ſpecie, ludibrijſq; rerum, intricabant homines, obſeſsis alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atq; ita præſtigijs fatuos in ſtuporem agebant. Nunc verò cùm apparuit Dei Verbum, ſpectra huiuſmodi, & ludibria imaginũ ceſſauerũt. Solo enim Crucis ſigno vtẽs homo; dolos eorum à ſe propellit. Huius Chriſti virtutis argumentum nobis exhibetur in curato dæmoniaco, cæco, ſurdo, & muto: & eiuſdem Chriſti ſentẽtia, quòd in digito Dei eijciat dæmonia, & ad nos peruenerit Regnũ Dei. Obſidebat enim omnium & animas & corpora, mutos in laude Dei, ſurdos ad verbi auditum, cæcos ad miraculorum exhibitionem reddebat: ſed Chriſtus hominẽ eripuit, & vaſa ſua ab iniuſto poſſeſſore vendi cauit. Erat ergo dæmoniacus iſte, cæcus & mutus, & Beda addit, quòd erat ſurdus; conſequitur enim ad eſſe mutũ. Ex quo miraculo turbã cepit admiratio, an ipſe eſſet Chriſtus filius Dauid. Cognatos autẽ eius cepit inſania, exiſtimantes eum in furorem eſſe verſum, vt narrat Marcus: Phariſæos autẽ cepit blaſphemia, dicentes, illum in Beelzebub eijcere dæmonia. Hæc enim eſt Euangelij conditio, vt à diuerſis diuerſimodè etiam accipiatur. Sicut in eodem ſpeculo diuerſæ apparent facies, in recto enim recti,

Beda.
1. Ioann. 3
D. Athanaſius.
ſimile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

recti, in obliquo verò deformes reddun-
tur vultus. Sic qui recto corde Euange-
lium audit, recta eius doctrina videtur, è
contra qui tortuoso corde & ad temporalia
retorso, non rectum sibi apparet quod ibi
prædicatur. Idem cibus serpenti salutiferus,
& homini nocuus: sic eadem prædicatio di
uersos in diuersè dispositis animis causat ef-
fectus. Quoniam omne recipiens recipitur
ad modum recipientis. Igitur Pharisæi di-
cebant: *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Quidam existimant nomẽ hoc
Beelzebub, quoad primã huius nominis par
tẽ, nempè Bel, deriuatum à Belo patre Ni-
ni Regis Assyriorũ, qui pater fuit idolatriæ.
Beroſus. Docet enim Berosus, quòd Nembroth, qui
postea Saturnus dictus est, fuit primus qui
per tyrannidem sibi accepit Regnum, quẽ
proceres occiderunt, vt de Romulo etiam
scribitur, & apud vulgus sparsum est ipsum
à dijs assumptum, vt in varias antiquitates
Annius commentatus est. Qua opinione Iu
piter Belus eius filius delinitus patris Nem-
broth statuam erexit, ad quam confugien-
tes etiam flagitiosi, velut ad Asylum in tuto
essent: successu demum temporis, & statuæ
illius cultus auctus est, & hæc Belò Ioui ad-
scripta est, quòd is eam condidisset, postea
alij Belũ Baal, Beelphegor, Beelzebub, Baa
lim, alij Iouem & Saturnum coluerũt. Hinc
radix idolatriæ post diluuium sumpta est.
Euſebius. Belo enim vita functo templum erexerunt
Babylonij (vt Eusebius Cæsariensis in chro-
nicis Adonis Dienensis, refert, & Saturnus
etiam dictus est: Et quia Bel, solẽ significat,
hinc ortũ habuit aliud idolatriæ genus quo
sol adorabatur, & omnis cœli militia, vt in
4. lib. Reg. & apud Hieremiam patet: sed
quia Bel, siue Baal, significat maritum, aut
Dominum (nam Baalim idẽ est quod dice-
re, vir meus, siue Dominus meus) hinc quia
Gentes dæmonia tanquàm dominos adora-
bant, dicta sunt omnia idola Beel, siue Baal.
Erat enim nomen cõmune, sicut apud Tar-
taros omnes Principes dicuntur Cham: &
apud Turcas Sultani; & apud Moscobitas
Basilius, idest Rex: & apud Seruios Despo-
ta, sic apud Babylonios Baalis nomẽ in vsu
fuit. Et hinc Princeps dæmonum denomi-
natus est. Ait quippè Hieronymus super. c.
3. Abacuch, quòd eunctorum dæmoniorum,
qui in hoc seculo debacchantur, caput est
Beelzebub Princeps dæmoniorum, & sin-
gulæ eorum turmæ habent capita, & Princi
pes suos. Verbi gratia, spiritus fornicationũ
habeat præpositum suum: auaritiæ suum: su
perbiæ, & ambitionis alium, & sic de alijs vi
tijs dices. Beel ergo dicitur Princeps & do-
minus: Zebub autem significat muscã. Vn-
de dicitur Deus muscarum. Nam vt ait Hie *D. Hieron.*
ronymus, Iudæi in irrisionem illius dæmo-
nij, quod inter Philistheos erat maius, illud
nomine spurcissimo vocauerunt, quod cer-
tè musca dicitur, quia perdit suauitatem vn-
guenti, vt dicitur Eccles. 8. Ex quo maior *Eccleſ. 8.*
apparet blasphemia Pharisæorum, qui cõ-
mercium cum spurcissimo dæmone tribue-
bant Christo domino. Vel sicut Beda dicit: *Beda.*
Dictum est hoc idolum, musca; quia muscæ
sanguinẽ immolantium sequuntur, non quia
talis dæmon muscis imperat. Aliàs cur non
esset potius dæmõ qui imperaret leonibus,
aut tygribꝰ? Beelzebub aũt Deus fuit Acha
ron, ad quod Ochozias misit. Beelphegor *4. Reg. 1.*
autem dicitur Deus Moabitarum quem Hie *D. Hieron.*
ronym. super Oseæ cap. 9. Priapum dicit, & *Origenes.*
Origen. hom. 20. super Numeros, idolũ tur-
pitudinis vocat, quod in eius sacrificijs Israë
litæ nefanda se cum Moabitis puellis libi-
dine miscuerunt: sicut & Baal fuit idolum
Sydoniorũ, quod Rex Achab adorauit pro-
pter Iezabel vxorem suam, quæ erat filia
Regis Sydoniorum, vt. 3. & 4. lib. Reg. dici-
tur. Ecce ergo quidnam sit idolum Beelze-
bub. Iustinus martyr quæst. 82. ad orthodo- *Iuſtinus.*
xos docet, hoc nomen cum cæteris dæmo-
num appellationibus, dæmonibus ipsis, do-
centibus, nobis innotuisse.

Iesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis. Absente Christo hæc dixerũt Pharisæi,
quod nõ solum ex aliorum relatione, sed ex
hoc quod secretorum est cognitor Christus,
hæc cognouit, & congregatis ad se Phari-
sæis, hæc eis loquutus est. *Omne Regnum diuisum contra se dissoluitur, & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se non stabit: Et si Satanas Satanam ejcit aduersus se diuisus est. Quomodò ergo stabit Regnum eius?* Ac si diceret.
Omne Regnum in quo fuerit dissidium, ita
vt pars vna aduersus alteram insurgat, inui-
cemq; laborent perdere diuersæ partes, ci-
to dissipabitur & facilè conteretur. Et om-
nis cõgregatio ciuitatis vel domus alicuius,
si ita fuerit in se diuisa, vt pars vna se oppo-
nat alteri, non permanebit stabilis, sed cor- *Salluſtius*
ruet proprijs vulneribus. Vt enim cõcordia
paruæ res crescunt; sic discordia maximæ
dilabuntur. Me autem ejciente dæmonia,
si iuxta calumniam vestram dæmon dæmo
nem ejcit, maior videlicet minorẽ vi cogit

exire

exire locum quem libenter inhabitat, nec,
nisi coactus deserit; consequens est, vt
inter dæmones sit dissidium & pugna. Per
quod soluitur hæc difficultas. Posset enim
quispiam dicere, posse Satanam ejicere Sa-
tanam, non ob discordiam aliquam, quæ
inter eos esset, sed magis ob mutuam con-
cordiam, vt hac ratione homines in errore
aliquo, vel pertraherent, vel detinerent:
quomodò scribitur quòd Apollinarius ma-
gus varia fecit miracula, inter quod narra-
tur quòd dæmones ejecit. Sed respondetur
rectè satisfacere Dominum huic obie-
ctioni, nam illi dixerunt Dominũ non vir-
tute cuiuslibet dæmonis; sed principis dæ-
moniorum ejicere dæmonia, quo significa-
bant contrarietatem quandam inter dæmo
nes, & quòd superior inferiorem etiam in-
uitum expelleret. Si autem dæmones ali-
quando cedunt alijs dæmonibus, & colluso
ne aliqua, non iam potestati cedunt inui-
ti, nec tam expellũtur quàm sponte exeũt,
& ideò exeunt, vt eos quos possederant &
alios etiã plures firmius possideant, in er-
rore aliquo firmiter detentos. Igitur si ita
est (concludit Dominus) non poterit Reg-
num eius stabile permanere, quod tamen
D. Hier. ipse omnibus modis studet stabilire. Sic in-
terpretatur Theophilactus. Hieronymus ve
rò ait, quòd Regnum diaboli vsq; infinem
seculi est duraturum, & erit semper caput
super omnes filios superbiæ: & tamen ex
hoc infertur, quòd anteà, imò quantocius
deficiet Regnum eius, iam iam defecturum,
sicut verè deficiet, secundùm illud verbum
Ioan. 12. Domini. Nunc princeps huius mundi eij-
cietur foras. Id per Christum debet fieri: nã
illi dicebant, quòd per Christum cœperat
immitti inter eos discordia. Si per Satanã
ejiciebat, vel igitur negate me, aut Christus,
in nomine dæmonis ejicere dæmonia; vel
diaboli & inferni victorem, & debellatorẽ
me agnoscite. *Et si ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij vestri in quo ejiciũt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.* Hæc est secunda ratio. Ac si dice
ret. Iterum dicite mihi. Ego, si iuxtà vestrã
calumniam, in nomine Beelzebub principe
dæmoniorum ejicio dæmones, exorcistę ve
stri filij generis vestri, qui inter vos coniu-
rationibus ejiciunt dæmonia; in cuius nomi
ne, & virtute hæc faciunt? An & ipsi in no-
mine Beelzebub ejiciunt dæmones? Nequa-
quàm id fatebimini, sed ex virtute Dei. Lau
datis quippè in eis hoc opus. Quod si de
istis asseritis dæmones ejicere, & non ex pa
cto cum dæmonio, qua rationis apparentia
hoc de me cõprobabitis, quòd aliter ego dę
monia ejiciam quàm ex virtute Dei? Illi fi
possunt ex Deo, quarè nõ potero ego? Quid
aduersùm me habetis nisi vestram inuidiã,
quæ vos facit mea omnia tam facta quàm di
cta in partem iniquam retorquere. Aduer-
te, exorcistas vocare hic, vel Apostolos suos,
qui ex genere erant iudæorum, nam hi in
nomine Christi expellebant dæmones; vel
alios ex Iudæis, qui hoc faciebant, quemad-
modùm & discipuli. Nam & ipsi quadã vi-
ce dixerunt Domino se vidisse quendam,
qui non erat ex illis, in nomine Iesu ejicere
dæmonia, & prohibuisse eum. Imò & ante
Christum fuerunt apud Iudæos ex institu-
tione Salomonis exorcistę aliqui, quales fue
runt illi de quibus Actu. 19. Septem filij cu *Actu. 19.*
iusdam Scenę principis sacerdotum. De Sa
lomone enim scio scriptum esse apud Iose- *Ioſephus.*
phum lib. 8. cap. 2. Præstitit autem ei Deus,
vt etiam contra dæmones artem ad vtilitatẽ
hominum & eorũ curas edisceret, & incã-
tationes instituit, quibus ęgritudines soleãt
mitigari. Modos etiam coniurationũ qui-
bus obstricti dæmones, ne denuò redeant
effugantur, inuenit, & hæc cura hactenus
apud nos multum prędualere dignoscitur. Et
subiungit exemplum à se visum. Vidi ete-
nim, ait, quendam Eleazarum de gente no-
stra, præsente Vespasiano, & eius filijs &
tribunis, alioq; simul exercitu, curãtem eos,
qui à dæmonibus vexabãtur. Modus autem
medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus
eius qui à dæmonio vexabatur anulum ha-
bentem super signaculum radicem à Salo-
mone monstratam. Deinde dæmonium per
nares odorantis abstraxit, & repentè ceci-
dit homo: posteà coniurauit eum, iuramentũ
obijciens Salomonis, nè ad eum denuo re-
mearet, id est Cantica quę ille cõposuit edi
cens super eum. Volens autem satisfacere
atq; probare præsentibus Eleazarus hanc
se habere virtutem, ponebat antè eos calicẽ
aqua plenum, aut peluim, & dæmonio im-
perabat, vt egressus ab homine hęc euerte-
ret, & videntibus præberet indicium, quòd
hominem reliquisset. Hæc ille. De huiusmo
di ergo exorcistis (qui quantum distabant
à modo quo Christus ejiciebat dæmones cũ
suis, facilè patet ex dictis) intelligendus po-
tius videtur hic locꝰ. Tũ quia cũ hęc diceret
Christus nondum missi fuerant Apostoli ad
prędicandum, cum potestate ejiciendi dę-
mones, vt supra ex constituto ordine Euan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gelistarum demostratum est. Tũ etiã quia similẽ passuros calumniam Apostolos suos
Matth.10 Christus demonstrauit, dicens. Si Patrẽ familias Beelzebub vocauerũt, quantò magis domesticos eius? Nã Gentiles constat Chri-
Tertullia. stianis magiã, & infantum cœdẽ imponere, imò & adulteria & incæstus, vt scribit Tertullianus in Apologetic. cap. 9. Et Vigilantius, & eius sequaces, reliquiarũ veneratio-
nem, & imaginũ adorationẽ idolatriã vocant. Et hæretici nostri tẽporis dogmata, traditiones, sacramẽta Ecclesiæ diabolo ad scribunt, imitantes in hoc, & antiquos idolatras, qui Deũ Israël blasphemantes dicebãt, populũ Hebrẽũ ex Ægypto eiectũ esse, eò quòd scabiosus esset. Tũ demum in solitudinẽ admissum sibi tandem templũ extruxisse, & in eo Græcos pueros mactare solitum esse. Sic Appion Ægyptius apud Caium Imperatorem dixit. Igitur, concludit Domin⁹, si filij vestri eijciunt dæmones, & non virtute dęmonum, vt vos dicitis; cur mihi hãc impingitis calumniam? *Ideò ipsi iudices vestri erunt.* Ipsi enim vos condemnabunt, dũ declarabunt vestro de se iudicio, quàm iniqua, maligna, & inexcusabilis sit vestra in me calumnia. Quòd si de Apostolis hoc intelligatur, manifestum est, ipsos futuros esse
Matth.12 iudices cũ Christo. Si autem de alijs exorcistis, de iudicio comparatiuo loquitur, sicut infra de Niniuitis: nã ipsi Deo tribuunt q̃ ipsi dæmonibus adscribũt. *si autẽ ego in spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos Regnum Dei.* Hoc est. Si ego, quod verũ est, dæmones eijcio per Spiritum sanctum ac diuinitatis virtutẽ, quæ in mea humanitate tanquã in instrumento domestico inhabitat. Igitur iam in vos peruenit Regnũ Dei, Tempus nunc aduenit quo inimicus diabolus per me deuincetur, eijcietur, & cõdẽnabitur, regnũq; eius quantũ ad electos prorsus destruetur, & Regnũ Dei surget pro eo in omnibus qui crediderint. Aduerte, quòd Regnũ Dei hic sumitur pro eo quod Ioannes, & Christus prędicauerunt aduenisse cũ
Matth.3. & 4. dicebant: Appropinquauit Regnũ cœlorũ. Verum quęri potest, quomodo Christus ex eo inferat venisse apud Iudæos Regnũ Dei; cùm & ante Christũ exorcistæ eijciebãt dęmonia in spiritu, & digito Dei? Sed respondetur Dominũ ex hoc intulisse aduẽtũ Regni Dei in Iudæos, ex tã multiplici exclusione dæmonũ, ex hoc enim apparebat Regnũ diaboli noua & insolita reperditũ iri, ac proinde Regnũ Dei, iam modo incipere apud homines. Et secũdò quia illa dæmonum sensibilis, & corporalis eiectio, significabat expulsionem illorũ spiritualẽ, qua ex animis & cordibus hominum eos expellebat. Atq; hoc magnũ signũ erat, aduenisse Regnũ Dei, nõ solũ ob sensibilẽ expulsionẽ dæmonũ; verũ multo magis ob spiritualẽ illã quã illa visibilis significabat. Et hæc est tertia ratio quæ ex parte Christi se tenet, nã secunda ex parte filiorũ, & prima ex parte ipsorũ dęmonũ erat. *Aut quomodo potest quispiã intrare in domũ fortis & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortẽ?* Et *tunc domũ eius diripiet.* Fecerat Christus in præcedẽti ratione hãc cõditionalẽ consequentiã. Si ego in digito Dei eijcio dęmonia, ergo peruenit in vos Regnũ Dei. Modò probat illud antecedẽs. Ego indigito & Spiritu Dei eijcio dęmonia: Nã dũ fortis armatus custodit atriũ suũ, in pace sunt omnia quę possidet; si autẽ alius fortior aduersùs eũ inualescat, & alliget eũ, tũc poterit spolia, & vasa eius diripere. Sed ego vasa dęmonis, & spolia eius diripio; nã à corporibus, & animis in quibus antea habitabat, & quorũ erat dominus, ego mea virtute illũ expello, & homines illos quos anteà ipse possederat, ad meã ditionẽ traho & meos facio. Igitur signũ est, me vicisse, & alligasse hũc fortẽ dęmonẽ, ac proinde inimĩcitias, nõ amicitiã cũ illo gerere, nec eius adiutorio, aut virtute in hac expulsione me possevti, cũ vi eũ à suismet rebus propellã. Sic & Esai. cap. 44. prædixerat. Nũquid tollet-
Eccles.44 tur à forti præda; aut q̃ captũ fuerit à robusto, saluũ esse poterit? Nõ enim hoc poterat fieri, nisi à Christo Domino qui hunc alligauit fortẽ. Et hinc patet q̃ Regnũ Dei peruenit ad vos. Ad Regnũ quippè Dei spectat superare dęmonẽ. *Qui nõ est mecũ, cõtra me est, & qui nõ cõgregat mecũ, spargit.* Hęc est, probatio cõsequẽtię, scilicet, peruenit in vos Regnum Dei: vult quippè dicere. Si me in digito Dei propulsante dæmones, & excidẽte Regnum diaboli, nõ peruenisset in vos Regnum Dei, hac sola ratione id euenire potuisset, quia daretur mediũ inter Regnũ Dei, & inter Regnũ diaboli; sed cũ nullũ inueniatur mediũ (quia qui nõ est mecũ, cõtra me est, & qui nõ colligit mecũ, spargit) consequẽs ergo est, vt me sic eijciẽte dęmonia, peruenerit in vos Regnũ Dei. Et hæc sentẽtia, Qui nõ est mecũ, cõtra me est, in diabolo verissima est, nã de homine illo qui nõ sequebatur Christũ, & tamẽ in nomine eius expellebat dæmones, dixit: Qui nõ est aduersùs

Marc.9. sum vos pro vobis est. De diabolo autẽ certissimũ est nõ solũ nõ esse pro Deo, sed omnino aduersariũ Deo, vt patet ex cõtrarietate operũ vtriusque. Imò absolutè verum est, q̃ qui non est cum Deo, est contra Deũ: quia non est medium inter amare Deum, & aduersari illi, quicumq; enim eum non amat, aduersarius eius est.

Moralitas seu cõcio. Hoc Euangelium ex Luca cap. 11. canitur in Dominica tertia Qradragesimę. Ex quo colligimus, quàm dãnosus hospes sit diabolus. Taliter enim hospitalitatem soluit, vt domum quam inhabitat spoliet omnibus bonis, tàm corporis quã animæ. Sed cũ Dominus noster venerit ad restituendum omnia quæ diabolus sustulit, & ad reparandũ mala quæ in mundo quem possederat causauerat, non solùm ab obsessis illum expellebat, verùmetiam ab omnibus malis quæ illis intulerat illos releuabat. Quarè postquã expulit hunc dæmonem, homo & videbat & loquebatur rectè. Ex quo tamen turbæ in admirationẽ adductæ illum dicebant esse filiũ Dauid; cognati eius dicebant eum esse insanum, & Pharisæi ipsum Magum, &
Simile. præstrigiatorẽ blasphemis verbis proclamabant. Vt ex hoc constet diuersitas effectuũ quos Euangelium facit secundùm dispositionẽ audientiũ, cùm omne quod recipitur, recipiatur ad modũ recipientis. Si enim aranea ore contingat florem, illum in venenũ conuertit, ex qua tamen apis mel dulcissimum conficit. Sic isti Pharisæi verba & facta Christi (qui flos est campi, & lilium cõuallium) tanquam araneę in venenosa verba conuertebant, quæ alijs tanquàm mel sapiebant in corde. Sic enim dixit ei Petrus.
Cantic.2. *Ioannis.5.* Quo ibim⁹ Domine, verba enim vitę ętęrnę habes? Et Psalmista, quàm dulcia faucib⁹
Psal.118. meis eloquia tua super mel ori meo. Cæterum quoniam in tempore sacro Quadragesimę hoc Euãgeliũ prædicatur, oportet adnotare, quòd quemadmodùm est tempus quando homines mutant hospitia, *Hazẽ San Juan*, sic sacrum Quadragesimæ tempus accomodatissimum est ad hoc, quòd homines hospitia moueant; atque veteri relicto hospite, alium meliorum quęrant. Nam si per totum annum, vel aliquam partẽ eius hospitabaris cum diabolo; nunc tam nefando relicto hospite, aliũ vtiliorẽ qualis est Christus, accipias, hoc sciẽs q̃ diabolus pernicio sissim⁹ hospes est. Primũ enim domũ in qua habitat diripit, atque omnib⁹ bonis spoliat. Id Dominus in hoc capite innuit, cũ infrà dicit, quòd cùm diabolus domum, vel animã quam aliquando inhabitauit, vult iterũ debellare, primùm eam inuenit vacantem ac scopis mundatam. Non quòd mundam eligat habitationem qui prę omnibus spurcissimus est, sed eo modo loquendi quo dicitis, *Simile.* quando fures rapuerunt omnia quæ alius habebat in domo sua, *Dexaronle la casa limpia*: Sic quia diabolus bona corporis & animę ex anima quã inhabitat rapit atq; destruit; ideò dicitur mundare domũ. Quare Iob. 41. de diabolo dicitur. Faciẽ eius prę
Iob.41. cedit egestas. *Enpobrece el alma donde entra el demonio*, Deindè portas atque foramina claudit, quibus auxilium ad eũ intrare possit, omnesq; vias intercludit per quas auxiliares copię ad eũ possẽt venire. Ideò enim oculos, aures, atque os huius dęmoniaci clausit, vt non esset locus quo lux aut auxilium ad eum intrare posset. O miseram animam quam perfidus hic hospes inhabitat; qualem eam dices esse? Qualis est domus sola absq; habitatore aliquo? Videbis eã vndique clausam, occlusas portas atq; fenestras ferreis anulis alligatas; quod cùm videris, dices. Domus hæc sola est, nec vllus in ea habitat. Iam si in eã ingressus fueris; spurcitijs eam plenam inuenies, obscuritateq;, ac solitudine horrida apparet. Iam ibi paries decidit, iãm hinc craticius simul cum tecti parte interruptus est, stillicidijs ac fœtore plena. Bone Deus, quid hoc mali est? Domus malorum dęmoniorum, aut mulierũ maleficarum hæc domus videtur. Et ita est certè. Domus enim peccatoris habitatio dæmoniorũ est, *Casa de trasgos y de bruxas, es vn infierno portatil*, clausis ianuis ac fenestris signum est carere habitatore. Et ita verum
Prouerb.7 est. Nam non est vir in domo eius abijt, via longissima: quoniam Deus longè est à peccatoribus magno ab eis interstitio distat, *Ay mucha tierra en medio*, deficit vir qui est De⁹ verus, & proprius incola animæ, deest, qui illam adimplebat, integrã atque optimè ornatam tenebat. Occlusa est domus, nec audit, nec loquitur quæ oportebat, stabulum quoddam apparet, nec enim stercorarius locus est tam fœtidus, sicut peccatorum anima. Nunquàm ne in Vitis Patrum legistis de quodam eremita, quem Angelus comitabatur; qui obuiam habuerunt pauperẽ quẽdam leprosum ac scabiosum, fœtorem talẽ ex se emittentem, quòd aęrem ipsum inficere videretur. Quod cum ferre nõ posset sanctus eremita, nares clausit manibus, ne tali

Universidad de Deusto
Biblioteca

fœtore inficeretur: & tamen Angelus qui in forma humana illum comitabatur, nihil tale fecit, ſed ſerenus abſque vllo motu pertranſijt. Deindè tranſiuit propè eos eques quidã iuuenis pulcherrimus odoribus, ac vnguẽtis plen⁹, qui aerẽ ſuaui adimplebat odore, ad cuius trãſitũ Angelus nares occluſit, geſtuq; demõſtrauit, horrorẽ ſibi magnũ hominẽ illũ effeciſſe. Cuius cauſam cùm abeo peteret eremita; cur id non fecit ad trãſitũ illius leproſi, ꝙ ad huius odoriferi iuuenis oſtẽdit? reſpõdit Angelus & dixit, Mihi corpora nõ fœtẽt, frater, ſed animæ. Anima illius pauperis mũda erat; huius autẽ prædiuitis equitis immũda, & ideò eius fœtorẽ ferre nõ potui. Sic & de Beata Catherina de Sena fertur, quòd cũ ei datũ fuiſſet à Deo, vt animarũ odorẽ ſentiret, cũ fortè peccatorẽ aliquẽ videbat, nõ poterat fœtorẽ illius ſuſtinere, in tãtũ, vt ſtomachus eius alteraretur, atq; motus daret qui ad vomitũ prouocabãt illã. Nõ eſt vir in domo eius. Stercorũ cochlea facta eſt peccatorũ anima. Iã quãtis tenebris coopertã eã inuenies dẽliberibus, quã illæ quas paſſa eſt Ægyptus, quæ palpari poterãt. Nec enim rimula aut foramẽ eſt per quod ad eã intrare poſſet lux: omnia quippè occluſa à dæmone ſunt. Surdus, mutus, & cæc⁹ erat hic dęmoniacus, omnia in ea diruta ſunt, atq; perfracta, ſtillicidijs adeò plena, vt volutabrũ luti quo dęmones porcis immũdiores volutãtur. Eſt enim habitatio dæmoniorũ, quæ anteà cùm à Deo habitaretur, tẽtoriũ quoddã pretioſiſsimarũ rerũ erat, iã beſtiarũ ſtabulũ facta eſt, ac ſtercorũ fœtidiſsima latrina. Vnde Eſai. c. 13. dicebat. Nõ ponet ibi tẽtoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi; ſed requieſcẽt ibi beſtiæ, & replebũtur domus eorũ draconibus, & habitabũt ibi Sthruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebũt vlulæ in ędibus ei⁹, & Sirenę in delubris voluptatũ. Anteà Arabiæ aurũ in anima erat, cùm Angeli cœleſtes ſimul cũ Deo eam habitabant, & erat tentoriũ quoddã empyrei cœli; ſed poſt quã eã ingreſſus eſt diabolus, omnia hæc rapuit atq; ab his omnibus ſpoliauit eã. Erat emporiũ quoddam diuerſarũ virtutũ: nam ibi erat tentoriũ vnũ patientiæ, quę eſt prętioſiſsima gẽma ſimul cũ actibus quã plurimis eius: aliud erat charitatis pretioſiſsimũ margaritum, ſimul cum operibus miſericordię, ac eleemoſynis multis: aliud religionis orationibus plenum. Sed hæc emporia interturbat dæmon, *Et rebuelue eſtas feriás,* atque omnia hęc ab anima tollit. Et ideò paſtores ibi non requieſcent; quia omnia in anima peccatoris areſcunt, nec eſt vbi ouile virtutum paſcatur in ea. Cæterũ per hos paſtores ego modò volo intelligere illos, qui pauperum curam gerũt, quales illi ſunt qui hoſpitalibus prędſunt, vel ſibi curam hanc aſſumunt, vt pauperibus alendis eleemoſynas petant. Sunt enim veluti paſtores quĩ pauperculas oues paſcunt, quibus niſi iſti ſubuenirent, perirent fame. Hi ergò in domos horum peccatorum vadunt poſcentes paſtum pro pauperibus, & nihil inueniunt. Statim cauſantur ſe ęre alieno oppreſſos eſſe, nec habere quid tribuant. Sterilia omnia ibi ſunt, nec erit herba pro ouiculis. Pergat ibi paraſitus, meretrix, tales domos petant aleatores, ac gladiatores, quicquid volẽt ibi inuenient: paſtor tamen pauperum impaſtus ab eis recedet. Non ergò hi paſtores requieſcent ibi; ſed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi clamabunt alter ad alterum, & vlulæ reſpondebunt ibi, & Sirenæ in delubris voluptatum. Dracones morãtur ibi, hi ſunt guloſi, ebrioſi, ciborum deuoratores. Ibi piloſi homines ſilueſtres ac feroces, abſq; vlla pietate. Ibi ſunt vlulę, hoc eſt, maleficæ mulieres. Sirenæ in delubris voluptatum, id eſt, meretrices cum dæmonibus, ſaltatrices ac cantatrices, hæc omnia apud tales peccatores hoſpitantur. Sed attendite, quoniam Propheta hic videtur ad literam vaticinari deſtructionem, ac ruinam ciuitatis Babylonię, quę ſecundùm Strabonem facta eſt ducentis annis poſt hoc Eſaię vaticinium. Vel ſecundũ Euſebium ducentis ſexaginta aut ducentis octoginta. Verùm quòd hæc tanta ciuitas, quæ magna erat ſic fuiſſet funditus diruta ac deſtructa; vt in his verbis depingit Propheta, nunquàm legimus, quòd ſicut Sodoma, & Gomorrha fuerit derelicta, licet ſecũdùm aliquas partes eius forſan contigit iam. Quarè ad regulam illam D. Auguſtini accurrere debemus, in qua docet quòdquã do non inuenitur prophetia aliqua ſecundũ quod litera ſonat adimpleta, debemus recurrere ad ſpiritualem ſenſum, & ille erit tunc literalis. Quare ſi fortè prophetia hęc Eſaię non ita ſicut ſonat litera adimpleta eſt in ciuitate illa Babylonia; adimpleta forſan eſt in Iudęa, vt quidam exiſtimãt, quam vocat Propheta ſpiritualem Babyloniam: Hieruſalem quippè ac tota Iudęorum regio, ſic radicitus

Eſai. 13.

D. Aug.

radicitus euulſa atque conſumpta eſt, quam modò, non Chriſtiani ſed Mahumetani dęmonijs ſimiles incolũt. Et hoc vt ipſi Iudæi intelligant promiſsiones illis factas, non tẽporaliter intelligẽdas eſſe, cùm Regnũ eorũ temporale omnino conſumptum ſit, ſed ſpiritualiter potius accipere ea debere. Alij verò hoc Eſaię vaticiniũ nõ ſolũ ſpiritualiter depopulo iudæorũ volunt vt intelligatur; verũ ſingulariter de anima quæ excluſo Deo diabolũ habitatorẽ ſuſcepit, ex qui bus vnus eſt Chryſoſtomus homil. 60. ſuper Matthæũ. Ad quod videtur alluſiſſe D. Ioã nem cùm Apoc. 18. air, ſe audiuiſſe vocẽ fortem Angeli cuiuſdã, qua dicebat. Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorũ, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immũdæ, & odibilis. Vbi certũ eſt, nõ fieri ſermonẽ de ciuitate illa Babylonia, iã enim multis retrò annis adimpleta fuerant vaticinia quę de ea loquebantur: Sed ad literam de mundo hoc loquitur, & de peccatoribus qui in eo ſunt. Nam hi præ confuſione vitiorũ (hãc enim ſignificationẽ reddit vocabulũ Babylonia) à gratia Dei, ac virtutũ gloria in barathrum vitiorũ ceciderunt. Et facta eſt, habitatio dæmoniorũ, *Caſa de traſgos*, ad literã. Et cuſtodia omnis ſpiritus immundi. Silueſtriũ feratũ habitatio, in qua horribiles viſiones peccatorũ videntur. Vbi & adimplebitur illud Iob. Vadent & venient ſuper eum horribiles. Hoc eſt, poſt vnũ peccatũ aliud peius. Abijt gula, iã regnat blaſphemia. Hoc abiecto, auaritia. Vno expulſo dæmone, alius ſucedit, *Es caſa de eſpiritados*. Et cuſtodia omnis volucris immũdę: quidquid enim in anima peccatoris eſt, penè totum immũdũ eſt. Nam cogitationes quæ per volucres ſignificantur, immundę ſunt, aues nocturnę quę funeſtas emittunt voces, ibi ſunt. Nam omnia quæ de peccatore dicuntur, mœrore ac triſtitia plena ſunt, æternumq; annunciãtia malũ. Et quia ferè ad literam hanc ſententiam Eſaiæ videtur transferre Ioannes, quaſi oſtendens debere intelligi de eo quod ipſe illam intelligit; ideò per piloſos clamãtes alter ad alterum, & per vlulas reſpondẽtes ſibi, intellige rugitus ac mugitus, & ferinas voces ac horribiles, quę aduerſùs peccatores in Scriptura emittũtur. Vnde quidã interpretantur Hebræam vocẽ quę hic eſt, per hanc qua dicimus Heu. Maledictiones quippè ac æternas flãmas Scriptura peccatoribus minatur dicens. Væ genti peccatri-

Iob. 20.

Eſaiæ. 1.

ci. Vę vobis diuitibus, væ qui prædaris. Væ vobis ſcribæ, & Phariſæi hypocritæ. Sẽper enim, væ, in ſcriptura æternum comminatur gemitum. Solummodò enim ibi væ eſt, vbi nunquàm quieſcet gemitus: quia nũquã doloris cauſa ceſſabit. Omnia enim ibi ſuſpirijs, gemitibus, ſingultibus, rugitibus, atq; clamoribus repleta erunt. Hos enim cantus funeſtæ aues tibi, ò peccator, prædicentes canunt, quæ mala tibi immineant auguratores. Et Syrenæ in delubris voluptatũ. Sint hæ Syrenæ illę quas poetæ fingebant in mari, habere mulierũ facies, adeòque dulciter canere, vt homines, & nauigia detinerent: quę vt diximus carnis voluptates ſignificãt, quibus mundus templa dicabat. Quid enim erat deæ Veneri tẽplum ac cultũ conſecrare; niſi luxuriæ litare. Et Baccho, niſi ebrietati ſuum proprium decernere cultũ? Hoc eſt, voluptates tanquam deas colere, & adorare. Quod & tu, ò impie ac ſcelerate Chriſtiane, multoties facere ſoles, conſecrans domum tuã in templũ, aut luxuriæ, aut auaritiæ, aut aleæ, vbi concurrere ſolent, qui his affecti ſunt vitijs quaſi ad offerendũ ſua impia ſacrificia. Res miſeranda, ò Chriſtiani, quòd inter vos tolerentur domus in quibus congregentur quaſi in aliorum hominũ cœtus ac conciliabula ad ludendũ, & quaſi ad templũ mille idolorum, imò omniũ dæmoniorum ac vitiorum ibi concurratur. Proh Deũ atq; hominum fidem! cur hos Chriſtiana Reſpublica fert? Cur nõ à fundamentis talem euertit domum, tanquàm quę toti rei publice peſtiferã perniciem minetur? Optimum ſanctuariũ certè, deuotiſsimũ ſacellũ, in quo nõ Deo ſed diabolo orationes fundũtur, ac cultus datur. Non melius eſſet vt ad domos in quibus Dei cultus viget, ac veritas eius prædicatur, cõcurreres? quales ſunt tot religioſorum monaſteria. Sed dices ſunt tardi ac pigri portarij ac clauigeri, qui nos per horam integram immorantur prius quàm vel aperiant ianuam, vt Patrem quem petimus accerſant. Falleris, frater mi, nõ hoc eſt, ſed quia tu tepidè ac penè inuitus pergis ad conſulendos actus tuos, tantilla mora dies aut annus tibi videtur. Times enim ne fortè aliquid ꝙ aduerſetur auaritiæ, aut cupiditati, vel voluptati tuę, audias. Vides, frater mi, qualem ſtruat domũ quam inhabitat diabolus, qualẽ faciat animã quę ei hoſpitiũ parat. Nec enim oculos habet quoniã ipſammet lucẽ non videt; nec aures quia & ſi concioni aſsiſtat, nihil plus ex illa tulit, quã

Universidad de Deusto
Biblioteca

si penitus non audiisset. Sic Deus in Scriptura solet peccatores alloqui, dicens, eos oculos habere, & non videre, & aures, & non audire. Habēt quippè fidem, sed otiosam. Ita enim de supernaturalibus curat, ac si nihil de illis audisset. Audit veritatem, & confestim obliuiscitur illam: idem est ac si nec audisset, nec vidisset. Mutus etiam est, semel enim in anno, quandò deberet loqui & confiteri peccata sua, obmutescit. Bone Deus, quot sunt diligentiæ ad hoc quòd te faciant tua dicere sacerdoti peccata? Admoneat parochus, vociferentur concionatores, censuras profert Episcopus, & adhuc taces. Iam ad pedes assistis confessoris, & dicit tibi. Dic frater peccata tua, & tu quasi elinguis effectus taces, & vultu immutaris, & post moram temporis dicis confessori, vt te interroget peccata tua. Nūquid ego Deus sum, vt cogitationes tuas intelligere valeā? Aut me diuinare vis peccata tua, quæ ego te non vidi perpetrare? Videntur isti mihi similes Nabuchodonosor Regi, qui vidit somnium, quod maximè terruit eum: oblitus est tamē statim somnij sui, & conuocauit diuinos, & ariolos præcipiens eis, vt & somniū quod fugerat ab eo diuinarēt, & simul interpretationem dicerent. Illi tamen dicebant: Rex dicat somnium seruis suis, & interpretationem illi congruā dicemus. Cōtra Rex vtunque exigebat ab eis. Illi autem id soli Deo possibile esse dicebant. Sic isti volunt vt nos ariolemur eorū peccata, & simul solutionem aut absolutionem illis impēdamus. Hoc soli Deo reseruatum est, vt secretatui cordis ac somnia, & cogitationes sciat. Dic tu mihi peccata tua, & tunc ego eis cognitis, vel dabo absolutionem, vel etiā negabo. Ecce quomodò anima, quæ diaboli est hospitiū, per peccatum dicatur cæca, muta & surda. Dic mihi, frater, quis est, qui apud iudicem causam dicere debet; qui prius non cōsideret quæ dicturus sit, vt absoluatur à crimine? Et tu qui tanquā reus ad pedes sacerdotis debes apparere qui loco Dei præsidet, non præmeditaberis delicta tua cū dolore, vt ab eis absoluaris? Vnde & Sapiens dicebat. Ante iudicium præpara animam tuā. Quòd si quis impreparatus ante sacerdotis pedes accesserit, nō debet admitti. Vade frater, dicat ei cōfessor, premeditare peccata tua, alias tuam non audiā confessionē. Etiā si propter hoc contristetur, nihil ad te, sua culpa id fit: abeat & faciat, quod in se est. Verū est, vt omnia doceamus, quòd non eadē conscientiæ discussio exigenda est à rustico & simplici homine, sicut ab aulico & sapiente. Imo & imbecilli aliquādò cōniuēdu, & pedetentim illum ducere, & nonnūquā adiuuare & roborare debemus, vt non vereatur dicere præ verecūdia quod sine illa comittere nō est veritus. Sicut cū Samaritana se habuit Dominus Ioan. 4. c. Nā ipsam ipse suis verbis paulatim ducebat ad hoc q̄ cōfiteretur peccata sua, adiuuādo, & ad memoriā arte quadā diuina ea reducēdo. Talē ergo habet diabolus eū cuius animam incolit, reddit enim illū quasi lignū quoddā insensibile. Imaginemini vos hominē cæcum, surdū & mutū, quasi truncus quidā ligni apparebit, nec quicquā videtur hominis habere. Vnde & dæmō illudit illū; atque irridet eū. Sic enim de eo apud Iob scriptū est. Bestiæ agri ludent ei. Hoc est, dæmones illudēt ei. Passim eos decipit dæmon, facit credere illis quòd in tali mercatura fiet diues, etiā si vsurarius sit cōtractus, aut simoniacus; q̄ tali fruetur voluptate, si se tali periculo opponat; postea autē mentitur eis. Nam in tali negotiatione pauper efficitur, & in illo periculo, vel perit, vel cum infamia deprehenditur; & diabolus post tergū eius cachinū tenere nō potest, & illū irridet. Comprehenderūt Philistæi Sansonē, & oculos eius eruerunt, deinde ludebant cū eo illudentes atq; irridentes ei. Sic diabolus quos sub sua tyrānide cōprehendit, excæcat, & ludit cū eis decipiens multoties eos. Facit enim eos machinari multa, turres vanitatis fabricare, & videtur q̄ dicat eis aliquid, quod tamē nec ipsi intelligunt, *Hethales bernardinas y hazes picar*, & postea omnia in fumū vertūtur, & sic ridet, & irridet eos. Huic bestiæ agri ludēt. Vanitatē meditatū est cor eorū quia cor eorū vanū est. Et Abacuch. 1. dicitur. Ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: & ipse super omnem munitionē ridebit, & cōportabit aggerē, & capiet eā. Illos qui aliquando in gradu heroico, vel grādi perfectionis steterant, & inde suis machinationibus subuertit, atque sub sua tyranni de subijcit, irridet & illudit diabolus. Quarè Paulus Timotheū discipulū suum admonet in secunda Epistola cap. 2. vt tales exhortetur, vt resipiscant à diaboli laqueis, quo captiui tenētur ad ipsius voluntatē. Non solùm his artibus eos sub sua redigit potestate; vetùm tanquā mancipia ad suā eos trahit volūtatē, irridens eos: à qua tamen captiuitate solus Deus eos eruere potest. Opus est, vt fortis

Daniel. 2.

Simile.

Ecclesi. 18.

Ioan. 4.

Iob. 40.

Iud. 15.

Abac. 1.

2. ad Timoth. 2.

tis hic Christus veniat, & alliget dæmonē fortē armatum, & vasa eius & spolia diripiat. Nā postquā antè Domini aspectū hūc dæmoniacū attulerunt; protinus à laqueis diaboli solutus est. *Et videbat & loquebatur.*

Simile. Mox vt sol domum tuam intrauerit; effugātur tenebræ; & portæ atq; fenestræ aperiuntur ad recipiendum lumē solis. Sic cum Deus animam peccatoris intrauerit, confestim diaboli tenebrę profligātur, aperiūturq; ianuę eius, vt tanti luminis radijs tota perfundatur domus. Posce igitur ab eo, ò peccator, vt te illuminet, à te diabolum exterreat, vt illustret tenebras tuas, soluat laqueos, atque funes diaboli dissoluat, te in hac vita protegēdo sua gratia, vt in alia sua perfruaris gloria in secula seculorum, Amen.

Alia moralitas seu concio. Tria in hoc Euāgelio docemur. Primum grauissima, & in comparabilia dāna, quæ diabolus operari solet in animabus illis quas sue tyrannidi subijcit. Secundum quis est qui hæc dāna reparare potest. Tertium quāta cura cauēdum est, ne iterum diabolus nobis imperet: fient enim tunc nouissima hominis illius peiora prioribus. Aduerte ergò q̄ Pharisæi opera hæc Christi egregia diabolo tribuebant, in quo apparet hominum pessima ingratitudo, qui ob hoc quòd Dominus se visibilē ac familiarē illis præbuit, vitę æternæ documenta docendo, infirmos curando, dæmones hostes teterrimos ab eis profligādo, illum magum ac incantatorē dicebāt. Regium est (ait quidā sapiēs) cùm bene feceris malè audire: opus est regali quadā mēte præditum esse illum, vt pro bonis exhibitis mala suscipere patiēter valeat. Adeòq, regium res hæc postulat pectus; vt solus ille, qui Rex regum est & Dominus dominā tium, id perferre potuerit. Quare potius dicēdum est. Diuinum est cum benefeceris, male audire, homines enim id nō possent nisi diuinitus adiuuarentur. Secundò aduerte quid possit inuidia quæ illos in talē blasphemiā cōpellere valuit. Est enim inuidia, veluti pestra tonsoris, in qua acuitur lingua. Est quidē lingua gladius quidā biceps, qui corpus & animā scindit, tamē inuidia ità acuitur & excitatur, vt falsa testimonia aduersus proximos faciat dicere, alienas negligētias, etiā si minimas, acriminare, bona proximi minuere & anihilare, ac praua intētione bona proximorū in deteriorē partē iudicare; *Prouer. 27* ità quòd verum sit illud Sapiētis dictū. Ferrum ferro exacuitur. Hoc est, vnum peccatū alio subleuatur & peius fit, sicut peccatum linguæ per inuidiā exacuitur. Hinc sanctissima Christi facta homines isti dæmonio tribuebāt, quarè pro maledictione eis dicebat quidē. Muta hāc labia dolosa. Sed tribus rationibus quas retulimus, eorum malitiam efficacissime cōfutauit Dominus. In hoc ergo dæmoniaco cæco, surdo, & muto videmus dāna quæ diabolus in his qui sibi subduntur faciat. Et primò aduertēdū est, q̄ inter alias rationes, quę à sanctis Doctoribus afferuntur; quarè Deus permittat q̄ dæmones corpora hominū torqueāt, quas refert D. Chrysost. in homelijs de prouidētia, & fato ad monachum quēdā qui à dæmonio vexabatur, hæc vna est, vt in hoc quasi in imagine quadā ac pictura ostēdatur nobis, quā dira quāq; multa sint tormēta, quibus dæmones animas in infernum cruciāt, cùm videamus illos in præsenti vita quāta sęuitia corpora torqueāt, cū ad id permitteretur à Deo. Semel facta est illis copia intrādi in gregē porcorum, & duo millia simul in mare submerserunt. Cùm tamē cruciādi Iob licētiā accepit (proh Deū immortalē!) quot mala illi intulit! In domos irruit, filios ac filias obtuit, camelos, asinos, oues, boues, & oīa quę habebat simul sustulit. Nōdum nuncius vnius dāni abierat, & ecce alius post illum veniebat. Ipsum percussit lepra, atq; à plāta pedis vsq; ad verticē capitis vlcere pessimo vulnerauit. Amicos, & vxorē, aduersus eum insurgere fecit, deniq; nullum inexpertum reliquit dānum quod illi nō obtulerit. Qui ergò hæc dāna corporibus infert, cum se in inferno viderit carnifex animarum factus, quæ nō in illis exercebit dāna? Insufflabit flammas, horrēdis illos terrebit gestibus, tormēta parabit; deniq; omniū simul malorū cōgeriē vi quadā infernali in illos propellet. Sed secunda ratio, quæ potius proposito cōgruit, hęc est, vt per dāna quę corpori infert, ea quę animabus faciat cognoscamus. Hunc hominē quē possidebat, cæcum, mutum, ac surdum effecerat. Omnia quippè diuerticula occupat, quibus se posset anima liberare, ne fugiat. Et primum eā excæcat, ne videat mala quæ sub eius tyrannide patitur. Si enim hæc videret nec ad momētum qui dē imperium eius ferre posset. Hac arte vsi sunt Philistęi cum Sansone, qui eos persequi solebat. Nā cùm in eorum manus deuenisset, protinus oculos eruerunt, & ad molam laborare fecerunt. Nē videret damnum oculos eruerunt, & in magnis eum laboribus vexauerunt. Sic pessimi homines & peccatores

Psal. 30.

D. Chrys.

Iob. 2.

Iudic. 16.

Simile.

Inuidia.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tores intelligere nō valent, in quot pericula ac labores eos peccata trahant: At cū in die iudicij aperti fuerint oculi eorum, tūc intelligent & dicent: Lassati sumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles. Considera hominē pauperem tempore quo fames premit terrā, circundatum liberis, vxore ac familia, omnes ab eo poscentes quæ miser eis præstare nō potest: vnus enim ab eo petit panē, alius calceos, cōiux vestē, ancilla mercedē; & tamen nihil horum conferre valet. In quot se tūc videbit angustijs inuolutum? Sic mūdus iste crudelis ac diabolus, qui eius opera vtitur, miseros homines, qui eis seruiunt, cōstringunt. Homo quippè suis libidinib⁹ subditus, à multis premitur vitijs ac cō cupiscētijs, & cùm omnibus morem gerere nō valeat, miserè miser cruciatur. Ira quippe ab eo expostulat vindictam, vt illū occidat, alium vulneret, in alium cōuitia iactet. Caro voluptates efflagitat, vt noctes insomnes ducat, vias omnes circumeat, meretricū domū conscendat, donaria tribuat, largè pecunias expendat, multaq; alia pericula subeat. Vanitas aliud latus sæpit, exposcitq; vt induatur purpura & byssо, vt epuletur quotidie splēdidè, vt pretiosissimos equos emat, currus ac plaustra magnifica habeat, & ad hoc infinitū æs alienū conflet, tributa super rem familiarē suā imponat; aleatores ac inutiles seruos alat? Quid faciet miser tot adstrictus malis? Quis ad remos dānatus tot mala perferet? Seruietis ibi dijs alienis (ait Dñs per Hieremiam) qui nō dabūt vobis requiē die ac nocte. Nam nec cibum quiete capere potest, & somnus fugit ab oculis eius. Quis nū adeò mentis inops, si hęc mala perspiceret, nō ab eis vsq; ad Sauromatas fugeret. Sed eustis oculis veluti alterum Sāsonē in pristinum eum molere cogunt peccata, fitq; miser seruus, qui cum Deo seruiebat quasi liber regnare videbatur. Quare Esai. cap. 47. ani mæsic humilitatæ dicit. Descende, sede in puluere virgo filia Babylon. Nō est solium vltra tibi, sede in terra, nō vocaberis vltra mollis & tenera. Tolle molā & mole farinā. Acsi diceret: Iam peccatoris anima, quæ Deo relicto, diabolo & passionibus carnis tuæ te subiecisti, non frueris delitijs illis spiritus, quibus delicata ac tenera nutriebaris, nō est solium vltra tibi, iam nō in regali solio sedebis, quando vt alter Sāson dominabaris Philistheis, hoc est, passionib⁹ ac vitijs tuis, & iudicabas populū tuū, hoc est, de membris tuis, si recto repugnabāt, sumebat vindictā, cū Philistheos, hoc est, dęmones, affligebat. Nā iustus crux est diabolo, & fatellitibus eius. Sic enim fremēs dicebat diabolus ad S. Benedictū. Maledicte & nō benedicte, cur me persequeris. Hæc habet anima cū Deo seruit, sed si postea vt alter Sāson Dalidæ, hoc est carni suæ se subijcit, arcanaq; eius illi fidit, seruiet quibus antea imperauerat, in pristinoq; eū molere facient Philisthæi. Tolle molā, mole farinā, quæ à tāta celsitudine ad tantā miseriā prouoluta es: Molit peccator & seipsum, & alios: nam peccator & sibi & alijs grauis & onerosus est. Factus sum mihi metipsi grauis. Et ad amicos suos peccatores dicebat Iob. Cōsolatores onerosi omnes vos estis. Et in orbē eū ducit diabolus: nā vt dicitur in Psalm. In circuitu impij ambulant. Nec enim via recta tēdūt, sed per mille vitiorum circuitus. Iustus autē via recta incedit. Sic enim scriptum est. Iustum deduxit Dñs per vias rectas. Qui autē per circuitus & viarum anfractus ambulat, cū se putat propè ciuitatem esse, longè ab ea remotus inuenitur. Sic em̄ ait Aug. inuenisse se lōgè esse à Deo in regione dissimilitudinis. Et Psalmista ait. Lōgè à peccatoribus salus. Quendam lunaticum à dæmonio obsessum (narrat Matthæ.) quadā vice attulisse aliquos coram Dño, quem furijs maximis exagitabat dęmon certis tēporibus, & nunc in ignem, nunc in aquam illum mittebat: & tamen illum discipuli Dñi curare nequiuerunt. Tempora hæc ac furiæ quæ peccatorem exagitant, anfractus sunt ac circuli vitiorum, in quibus diabolus eos rapit ac mittit. Nūc enim in concupiscentiæ ignem cadit peccator, modò in aqua cupiditatis terrenæ se immergit, iam in ambitionis voraginē absumitur: sic in diuersa peccata furijs exagitatus rapitur, & hoc quadā quasi compulsus necessitate facit certis tēporib⁹ ac lunis, de quindena in quindenā, vel mēstruis tēporibus eum praua cōsuetudo in assueta trahit. Habet quippè peccator lucida interualla, & nunc quasi trāquillus apparet aliquot diebus. Cæterū cū minus respiciam, illum iterum furia in noua & inaudita scelera traxit. Hoc autem ortum habet ex hoc, q̄ insano dæmoni, ac carni te & tua omnia mancipasti, qui ex tuismet rebus cathenam construunt, qua te ligatum, vbi vellēt pertrahunt. Vnde pater August. lib. 8. Cōfess. c. 5. Velle meū, ait, tenebat inimicus, & inde mihi cathenam fecerat, & cōstrinxerūt me, quippè ex voluntate peruersa facta est libido, &

Sapiēt. 5. Similc.

Hier. 16.

Esai. 47.

D. Aug.

Matt. 17.

D. Aug.

do, & dū seruitur libidini, facta est consuetudo, & dū consuetudini nō resistitur, facta est necessitas, quib⁹ quasi ansulis quibusdā sibimet innexis, tenebat me obstrictū dura seruitus voluptatis. Hac ergo cathena secū trahit diabolus peccatorē ligatum quocūq; vult, & iam illum in aquā, iam in ignem, in omnia deniq; vitia propellit, tantaq, inquietudine illū agit, vt nō possit cōtineri domi, nec intus in anima sua aliquando quiescit.

Marc. 5. Apud Marcum legimus adduxisse ad Dñm quēdam dæmoniacum, quem cathenis ligatū non poterant domi continere: ipse quippè diabolus eū exagitabat foris: & ille perditus filius prodigus festinauit è domo patris sui quantocius abire. Sic & peccatori cōtingit: & ratio est quoniā in se ipso nō reperit bonā habitationem. Est quippè anima eius spurcitijs ac stillicidijs plena, inquietudinibus agitata, nec sibi ibi suaue reperit hospitium prauus: & ideò semper foras vagatur. Quemadmodum qui pessimā domū habet, stillicidijs ac lacunis plenā, non vult ingredi in eam, sed extra maiorem partē tēporis transigit. Sicut & quidam vir facetus dixit, qui cum incommodam habitationem haberet, & casu in lutum quoddā incidisset, non volebat inde separari, sed dicentibus, surge homo & ingredere in domum tuā; respōdebat, Nolo, melius hìc habeo quā domi meæ: sic impius & sceleratus homo, qui animā suā lutuosam habet, ac stercore peccatorū plenam, in quouis loco quantumuis incōmodo videtur sibi melius habere quā secū. Quare & si in lacū lutuosum immersum se videat à dæmone, nō vult inde exire, & ad se redire. Ecce primum damnū q̄ diabolus animabus quas possidet, infert, excæcare eas ne videāt mala, atq; pericula in quibus versantur. Secūdū damnū est, hominē mutū reddere, os claudit, ne per illud peccata sua confiteatur: optime quippè nouit q̄ per os in cōfessione solet homo purgare ac propellere pessimū

Zach. 5. peccatorū humorē Zacharias cap. 5. Vidit impietatē in medio amphoræ, & quòd massa plūbi occlusum esset os amphoræ, vt ibi remaneret impietas intercluſa, ne per os amphoræ egrederetur. Sic diabolus, qui impietatē in medio animæ peccatoris facit, vt sedeat, os tamē eius massa plumbi occludit, ne foras per confessionem exeat, sed intus

Psal. 106. intercluſa perseueret. Vnde Psal. 106. Ait. Omnis iniquitas oppilabit os suum: *Está opilada la maldad en la boca del pecador q̄ no se digiere ni se lança.* Nec enim finit illum, nec gemitū, nec suspirium pro peccatis suis emittere. Scito tamen peccator q̄ per confessionem factam ore, debet egeri malitia: aliàs fiet tibi tanquam virus ac cancer, quo tota mens tua inficiatur. Nam per potū cōtritionis quod in animæ stomacho suscepisti, debet per os in confessione expelli malus iste peccatorum humor ac virus, secundùm illam Sapientis sententiam, qua dicit.

Prou. 28. Qui abscondit scelera sua, nō dirigetur: qui autem ea reliquerit & confessus ea fuerit, misericordiam consequetur. Quinimò & ipsa natura sagax interiectiones instituit, quibus dolores internos homines sibi inuicem manifestarent. Gemit infirmus, & proclamans dicit, Heu, accedit cōiux vel amicus, & quærit ab eo quid habeat, manifestat morbū, & adhibetur ei medicina. Ad animæ morbos manifestandos, opus erat aliquo signo, hoc autē est confessio, heu, q̄ dicit ex corde peccator ex dolore peccatorū procedēs, quādo ipsa cōfitetur, est interiectio qua morbus animę aperitur. Vnde & Dauid dicebat, Hei

Psal. 119. mihi quia incolatus meus prolōgatus est: habitaui cū habitātibus Cedar: Hoc est inter peccatores. Et hoc est Ecchum q̄ respondet peccato post quā factum est, nēpè gemitus in confessione: aliàs quando hoc deficit, nos

Esaiæ. 59. reprehendit Propheta dicens. Peccata nostra non responderunt nobis: Ipse enim vult vt respōdeant. Respōsio quippè peccatoris dolor, & confessio est. Nam quando Dauid

2. Reg. 12. cognouit peccatum suum, dixit: Peccaui Domino: fuit enim Ecchū peccati, & hoc signo malum suum explicauit & curatus est: nam protinus respondit propheta: Dñs quoque transtulit à te peccatum tuum. Quandiu Moyses habebat manum suā in sinu suo ab-

Exod. 4. scōditam, lepra plenam habebat; at quando eam è sinu suo extrahebat, sana, ac munda videbatur. Quādiu peccatorum tuorum lepram celaueris, infecta scabie erit anima tua, profer eam, & in confessione ostende manuum tuarum opera mala, & sanitati restituetur manus tua: erunt enim deinceps opera tua mūda. O stulte peccator quid iniustas moras quęris? Cur peccata tua in sinu tuo celas, quæ velut ignis te assument? Cur nō signa morbi tui pfers? Cur nō quereris? Cur insensibilior brutis efficeris? Illa enim cū dolore p̄mūtur, rugitus, mugitus, ballat⁹, vlulatusq; ac barritus emittūt, mansueteq; ferūt, vt spinaę manu educatur; & tu omnibus brutis irrationabilior flāma peccatorum vteris, & nō clamas? spina delictorū pungeris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris, & nõ gemis? Vę tibi miſer, quia peccata tua nõ reſpondent tibi. Imõ in hoc ſancto Quadrageſimę tempore, id facere debes ꝙ
3. Reg. 18. Helias Propheta fecit, vt euerteret idolum Baal. Erexit altare Dño, ligna viridia ſuper illud cõpoſuit, fecitq; ex ea faſciculũ, fonte aquæ lignaq; ipſa humectauit, orauitq; ad Dominũ, & deſcendit ignis de cœlo qui altare, ligna, & ſacrificia aſſumpſit, & nec cineres, aut fauillæ ex toto ſacrificio remanſerunt. Sic & tu peccator vt idolũ peccatorũ tuorum deſtruas debes facere. Ligna ſtrue, memineris omnium peccatorum oportet, & ex hoc loco vnũ, ex alio in quo fuiſti alterũ ad memoriam reuoca, & ſic compones faſciculum myrrhæ, peccatorum tuorum, & erige altare cordis tui ad Deũ, & ſuper illud ſtruẽ hanc delictorum pone, funde aquæ ductum
Pſal. 118. ſuper eã. Exitus aquarũ deducant oculi tui, fonteſq; lacrymarum funde, quibus alluantur peccata, & ore tuo clama ad Deũ in cõfeſsione veridicè dicẽdo peccata tua, & gratia Dei abolebit ac abſumet illa. Nã quãdo verè ſacramentum abſolutionis accipit peccator, Deus delet omnia peccata ſua, & obliuioni tradet, ac ſi nũquam cõmiſſa fuerint.
Ezech. 18. Sic enim & ipſe per Ezechielem cap. 18. nos admonet dicẽs. In quacunq; hora peccator ingemuerit peccatum ſuum; omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Et aliquando poteſt eſſe tã efficaciſsima cõfeſsio; vt nõ peccata dũraxat deleat, verũm & reliquias etiam peccatorũ abſtergat, pœnaſq; omnes illis debitas remittat, quæ ſignificantur per cineres, fauillas ac fumum: ita ꝙ fomes ferè extinguatur omniaq; tam peccata quàm peccatorum incentiua extinguantur, ſicut in Magdalena contigit, & in alijs celeberrimis peccatoribus. Saltem fumus ignis iam extincti nõ remaneat: nam facilè flatu reuiuiſcet flamma, hoc eſt, ne in corde tuo relinquantur aliquæ reliquiæ peccatorum præteritorum: hoc eſt aliquis vel tenuis affectus ad peccata præterita, aut olfactus eorũ, hoc eſt nec minima complacentia, nec ocaſio aliqua redeundi ad ea: aliàs inſuflauit dæmon & reaccendetur ignis, & erunt nouiſsima tua peiora prioribus, vt cõfeſtim vi-
Iob. 41. debimus. Scriptum quippè eſt: Halitus eius prunas ardere facit, & de ore eius flãma procedit: quæ omnia intima tua conſumat. Ecce ergo quomodo diabolus mutum teneat hominem quẽ poſsidet, ad hoc tantùm illum obmuteſcere facit, nè loquatur quæ animæ ſuæ ſaluti vtilia eſſe poſsint, ſed potius ea quæ aduerſa ſunt, ad quæ loquenda cõferret potius ꝙ eſſet mutus. Qui enim non ea quæ Dei ſunt loquitur, mutus potius æſtimandus eſt. Vnde D. Auguſt. ait. Vę tacentibus de
D. Aug. te Dñe, de te in quam tacentibus: quoniam & ipſi loquaces muti ſunt, cũ non tuas laudes dicunt. Surdũ etiam hominem talẽ reddit diabolus, nec enim aures habet quas petit Dñs vt audiat: quia vel ab Eccleſia fugit ne concionatorem audiat, vel ſi audit non
Eſai. 45. aurẽ præbet cordis vt percipiat. Eſaias quippè de talibus dicit, Educ populum cæcũ & oculos habentem: Non tamen ad videndum ea quæ ſibi conducunt. Nec ſi habet aures, eas accõmodat verbis, quæ ſibi cõferunt, ſed potius quæ ſibi damnum maximũ inferũt. Eſt enim ſurdus etiã ad ea mala, quæ Deus cõminatur: dixerat aliquando Dominus ad
1. Reg. 3. Samuel. Ecce ego facio verbũ in Iſraël, quẽ quicũq; audierit tinient ambæ aures eius (*ſã tiguarle a las orejas*) ſed ad has cõminationes ſurdas facit aures ſuorũ diabolus. Quis ergo talem hominẽ ſanare valebit. Nec enim aures habet ad audiendum, nec oculos ad videndum, nec os aut linguam ad loquẽdũ. Nullus alius poterit, niſi vir fortiſsimus, vir leo ex tribu Iuda, qui aliũ fortẽ, nępè diabolũ alligauit & ſpoliauit eum. Sic enim & Eccle. 9.
Eccl. 9. dicitur: Hanc quoq; ſub ſole vidi Sapiẽtiã, & prouaui maximã. Ciuitas parua & pauci in ea viri, venit contra eam vir magnus, & vallauit eã, extruxitq; munitiones per gyrũ, & perfecta eſt obſidio. Inuentuſq; eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberauit eã per ſapientiam ſuã, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis. Ciuitas parua, anima hominis qui dicitur nicrocoſmos eſt, & pauci in ea viri, quoniam deficiunt ab ea opera bona, quæ ſolent eſſe ei in præſidium & manipulus defenſionis. Venit cõtra eã diabolus fortis vir, cui nõ eſt poteſtas
Iob. 41. comparabilis in terra, vt ait Iob, & ſuis machinationibus cepit eam ſimul cum alijs ſeptem ſpiritibus ſe nequioribus. Quis poterit liberare eam? nullus certè, niſi fortior
Pſal. 87. eo ſuperuenerit. Iſte vir ſapiens, qui dicitur ſapientia Patris, & pauper qui de ſe dicit: Ego ſum pauper, & in laboribus à iuuentute mea: Qui liberauit hominẽ ſapientia ſua,
Eſai. 1. vt dicitur Eſai. 1. Sion in iudicio redimetur; hoc eſt cum diſcretione & ſapientia. Hic enim obſidionem ab animabus tollit, & foras mittit inimicum ſuum, ſecundùm ꝙ ipſe dixit Ioannis. 12. Nunc Princeps huius
Ioann. 12. mundi eijcietur foras. Et nemo recordatus eſt

eſt hominis illius pauperis. Peſsima hominum ingratitudo, quia tanti beneficij tã cito
Eſai. 17. obliuiſcitur. Oblitus es Domini creatoris tui, & fortis adiutoris tui non es recordata. Vnde & ſubdit Sapiens: Et dicebã ego meliorem eſſe ſapientiam fortitudine, quomodò ergo ſapientia pauperis contempta eſt, verba eius non ſunt audita? nimirũ quia nos ingrati ſumus. Circa illud de forti armato,
Caſianus. poteris etiam dicere cum Caſiano lib. 6. de ſpiritu fornicationis, quòd cùm ſpiritus fortiter cuſtodit carnem, in pace ſunt ea quæ poſsidet, ſcilicet tranquillitatem mentis, & ea quæ per virtutem acquiſiuit. Sed ſi vicerit caro, omnia hæc pereunt, & arma diripiũtur, ceſſat quippè oratio, ieiunium & alia ſpiritus arma. Et ſuper illud. Qui nõ eſt mecum, contra me eſt. Pompeius dicebat. Qui non eſt pro me, eſt contra me. Cæſar verò aiebat. Qui non eſt contra me, ipſe eſt pro me. Ego certè nil aliud à mundo exigo, niſi quòd mihi mala non inferat, bona enim certus ſum quòd non exhibebit. Nil aliud ab hominibus peto, quàm quòd non me damnificent, beneficia eorum ſibi ſint. Illum pro amico habeo, qui mihi non nocuerit, etiã ſi nil boni conferat: ſed de hoc adhuc plura dicemus in fine huius capituli.

Ideò dico vobis. Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non remittetur. Hæc ratio quarta eſt ex parte Spiritus ſancti in ipſo Chriſto operante. Ac ſi diceret. Quoniã verò ita apertè & contra omnem rationem auſi eſtis in me tam fœdã proferre blaſphemiam, vt opera manifeſtè Dei virtutẽ teſtantia, ſine vlla ratione vel rationis apparentia diabolo tribuatis: illud ego vobis præmonendo denuncio, quòd omne peccatum quo fortè per fragilitatem, vel per ignorãtiam homines peccauerint, imõ & blaſphemia ipſa, ſi vel ex ignorãtia vel ex fragilitate proceſsit; remitti ipſum contingit, & frequenter dimittitur ipſis qui ſic deliquerunt agentibus ſui peccati pœnitentiam. At verò blaſphemiã qua quis agnitam manifeſtè veritatẽ impugnat, ꝙ à Spiritu Dei euidenter, manifeſteq; procedit, per certam & obſtinatã malitiam dæmonis virtuti aſcribendo, blaſphemiam, in quã, huiuſmodi in Spiritum Dei, vel omninò nunquam, vel rariſsime contingit hominibus remitti. Quoniam vix vnquam huiuſmodi homines ex animo agunt pœnitẽtiã. Meretur enim hoc illorũ obſtinata peruerſitas, & à propoſito aſſumpta cæcitas, vt diuina gratia quã ſcientes impugnarunt non adducãtur ad ſalutarem pœnitentiam. Vbi aduerte, ꝙ plures legũt ſpiritus, vt blaſphemia ſit nominatiuus, ſpiritus genitiuus: licet in alijs exemplaribus legatur è diuerſo ſpiritus blaſphemiæ, vt per hoc intelligatur blaſphemia non ex ignorantia qualis fuit
1. Tim. 1. blaſphemia Pauli dicentis de ſe ipſo, quia fui blaſphemus, ſed quòd ignorans feciſſet: nec ex paſsione, vt blaſphemia iracundi nõ dici blaſphema ſpiritus, ſed quæ procedat ex inclinatione, impulſu ſuperioris partis; ita ꝙ blaſphemia ſpiritus importat vltra blaſphemiam pro cauſa, promptitudinẽ mẽtis ad blaſphemandum. Itaq. ſpiritus humanus ſignificatur cauſa blaſphemię. Licet etiã dicendo ſpiritus blaſphemiæ, poſsit idem intelligi, ſcilicet ſpiritus cogens ex malitia ad blaſphemiam. Nam per hoc ꝙ operã Chriſti, quæ manifeſtè ſe oſtendebant eſſe Dei, tribuebant ſpiritui maligno Spiritum ſanctũ, qui in Chriſto operabatur, blaſphemabant. Et aduerte ſecundò ꝙ dicendo nõ remitteturvobis, nõ dicit irremiſsibilis eſt, ſed euentũ prædicit, nempè quòd non remittetur: quod etiam intelligendum eſt regulariter. Nam nec diuina potentia, nec diuina miſericordia alligata eſt ad non remittendũ blaſphemiam Spiritus: ſed ſecundum regularem curſum eueniet non remiſsio: quia comitem ſemper habebit obſtinationem. *Et quicunq; dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur. Qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei nec in hoc ſeculo, nec in futuro.* Ac ſi diceret, quicũq; verbum aliquod blaſphemiæ dixerit in perſonam Filij (hominis videlicet) ex infirmitate, aut ignorantia, cùm videret Chriſtũ in forma ſeruĩ aſſumpta; tantum myſterium intelligere nõ valens; talis facilè remiſsionem huius peccati obtinere valebit. Cæterum qui blaſphemiam protulerit contra Spiritum ſanctum, vt opera quæ manifeſtè ex Spiritu ſancto procedere apparent, ob inuidiam & voluntariè aſſumptũ cæcitatem, dæmonijs adſcribat; huiuſmodi vel omninò nunquam, vel quàm rarò continget remiſsionem accipere peccati ſui, nec in hoc ſeculo, nec in futuro, ſed in peccato ſuo morietur, pro quo in perpetuũ punietur, cũ reatus talis criminis illũ in perpetuũ comitetur. Hæc eſt paraphraſtica huius loci intellectio, pro cuius maiori explicatione aduertendũ eſt, nomẽ hoc Spiritus ſanctus, non accipi hic formaliter pro tertia perſona Trinitatis; ſed eſſẽtialiter pro

ipſo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſo Deo. Nã hîc diſtinguitur offenſa humanitatis Chri, ab eâ quæ eſt cõtra eius diuinitatem. Blaſphemiæ quæ dicebantur cõtra Chriſtum hominem, erant hæ. Ecce homo vorax, potator vini, peccatorum & publicanorum amicus. Blaſphemiæ autem contra Spiritum ſanctum ſunt illæ, quæ directè tendunt cõtra Deum, quatenus exercet officium Spiritus ſancti. Hoc eſt ſecundùm ꝙ animas & opera hominũ ſpiritualia ac ſancta efficit, & vitæ æternæ meritoria. Ita ꝙ dicere verbum contra Spiritum ſanctũ, eſt verbis impugnare Deum ſanctificantẽ homines, negando quòd ſanctificet. Et opera talia, quæ manifeſtè ſunt à Spiritu ſancto homines ſanctificante, ex quibus erat expulſio dæmonũ ab animabus & corporibus; attribuere ſpiritui maligno, è regione ad Spiritum ſanctum: quod patet ex hoc ꝙ directè has blaſphemias diſtinguit Chriſtus cõtra eas quæ dicuntur cõtra filium hominis, hoc eſt, contra hominem Chriſtum. Sed id ꝙ dicitur, Non remittetur ei, intelligẽdum eſt etiam, vt præcedentia regulariter. Cum quo tamen ſimul memento, ꝙ miſericordia Dei eſt ſupra omnes regulares curſus, & propterea nulli eſſe deſperãdũ. Sed aduerte ꝙ illa verba, Nec in hoc ſęculo, nec in futuro, ad exaggerationẽ huius veritatis dicta videntur, ad inſinuandũ tale peccatũ nullo tempore dimitti. Licet verũ ſit, quòd aliqua peccata dimittuntur in futuro ſæculo, nẽpe venialia, in quibus aliquando decedunt iuſti, quæ in purgatorio remittuntur: mortale verò quòd in hoc ſæculo non eſt dimiſſum, nec in altero vnquam remittetur. Vltimò tamẽ aduerte, quòd perfectum peccatum in Spiritum ſanctum colligitur ex omnibus ſimul ſpeciebus quas Sancti docẽt, & quas D. Thom. refert. 2.2. q. 14. art. 1. ita vt tunc aliquis maximè peccet in Spiritum ſanctum; quandò contra diuinitatis opera ſtupẽda, ordinata ad noſtram ſalutem, aliquis cõuitia iactat, cum propoſito perſeuerandi in illo peccato vſq; ad mortem, abiectis procul ſpe & timore Dei, quæ ſunt remedia cõtra peccata. Et ideò dicitur tale peccatum irremiſſibile: quoniam per illud abijciuntur remedia contra peccatum: ſicut illa infirmitas diceretur incurabilis, quæ omnem abijceret medicinam. Et tale peccatum commiſerũt Phariſæi blaſphemantes cõtra opera Chriſti miraculoſa. *Aut facite arborem bonam & fructum eius bonum; aut facite arborem malã, & fructum eius malum. Si quidem ex fructu arbor cognoſcitur.* Alijs omiſsis, hoc intendit Dominus Phariſæis oſtendere, vt per opera ſuã intentionẽ venẽtur & iudicent. Et quoniã opera ſua bona ſunt, quæ ſe habẽt veluti fructus intentionis, ex eis colligere poterũt, & intentionem etiam eſſe bonam, non dæmoniacam. Quod probat ex arboris ſimilitudine: nam ex fructu arbor cognoſcitur. Si enim bonos fructus in arbore vides, bonam etiam arborem dices eſſe; & ſi malos, malam. Quòd ſi arborem exiſtimas eſſe malam, cõſequenter, & fructus malos eſſe iudicabis. Igitur quoniam vos me tãquàm peccatorem ac magicum exiſtimatis; ex hoc veſtro prauo iudicio iudicatis & opera mea eſſe mala. Et tamen ſi recto iudicio iudicaretis, opera mea bona quidem ſunt: quoniam ſunt religionis, pietatis, miſericordiæ, patientię, humilitatis ac reliquarum virtutum actus. Si ergo opera mea bona ſunt, & intentio, & meus animus bona ſunt: nã ſi fructus bonus, & arbor bona erit. Ecce quid ad literam velit Dominus.

Cantic. 2. *Moralitas*

Obſerua. Chriſtus arbor eſt, vt Cãt. 2. habetur, Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic amicus meus inter filios. Arbor autem bona illa eſt, quæ calorem naturalem ſufficientẽ habet ad hoc ꝙ exſiccare poſsit humidum, ne plus æquo abundet: tũc enim dulces producit fructus. Mala autẽ arbor ea eſt, cuius naturalis calor non ſufficit ad exſiccãdum humidũ, ex cuius ſuperexcreſcentia amari producũtur fructus. Sic & bona anima illa eſt, quæ per charitatis calorem exſiccat humiditatem, ac virorem carnis, & facit dulceſcere opera ſua. Calor enim dulces efficit fructus. Sic charitatis ardor ſimul cum humore pietatis, de qua ſcriptum eſt Ezechiel. 47. In ripis eius ex vtraque parte lignum pomiferum, & non defluet ex eo folium, & non defecit fructus eius. De quo & Cant. 2. dicitur: Fructus eius dulcis gutturi meo. Cor autem quod non habet charitatis calorem, vt deſiccare poſsit carnis humiditatem ac virorẽ, quia abundat talis humiditas, amara & opera eius erunt; quia non perfectè ſunt decocti fructus, manẽte humido in abũdantia. De quo & Sapient. 4. dicitur: Fructus eius inutiles, & acerbi ad mãducandũ, & ad nihilũ apti. Vnde & ſubditur. *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui cum ſitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Vbi Chryſoſtomus dicit homil. 43. Hoc autem dicit & eos incuſans, & eorũ quæ dicta ſunt demonſtrationem ab ipſis præbens.

D. Thom.

Ezec. 47.

Cantic. 2.

Sapien. 4.

D. Chryſ.

Simile.

præbens. Quaſi dicat. Ecce vos cum ſitis arbores malæ, non poteſtis portare fructum bonum: non ergo mirum ſi hæc loquamini; etenim malè nutriti eſtis à malis progenitoribus, & mentem malam habetis. Et vide ꝙ non dixerit qualiter poteſtis bona loqui, cũ ſitis progenies viperarum, nihil enim hoc ad illud pertinet: ſed qualiter poteſtis bona loqui cum ſitis mali. Progenies autem viperarum eos dixit, quia in progenitoribus ſuis gloriabantur. Vt ergo illorum ſuperbiam excluderet, ſeparauit eos à cognatione Abraham attribuens eis progenitores ſimilũ morum. *Progenies viperarum.* Hoc eſt venenati venenatorum filij, lingua virus effundentes,

Iob. 22. *Pſal. 139.* *Matt. 23.*

mali cordis. De quibus Iob. 22. dictum eſt, Occidit eos lingua viperę. Et Pſal. 139. Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentes. Et Matt. 23. Teſtimonio vobis eſtis quòd eſtis filij eorum, qui Prophetas occiderũt, & vos implete menſuram patrum veſtrorum. Itaque cùm ſint generatio ſerpentina, doloſa ac inuidioſa, non mirum quòd ſiniſtra in Chriſtum intentione ducti, mala etiã de eo proloquantur. *Cum ſitis mali.* Nam quando malus ex habitu loquitur, mala loquitur: & ideò ex habitu non poſſunt bona loqui tales, qui habitum malitiæ habent. Nam Eſai.

Eſai. 32.

32. dicitur: Stultus fatua loquitur, & cor eius perficiet iniquitatem, vt perficiat ſimulationem, & loquetur ad Deum fraudulenter. Nam quamdiu homo in malitia permanet; non poteſt bona, aut certè cũ recta intẽtione loqui. Vnde in hoc, Quomodò poteſtis, deſignatur difficultas potius quàm impoſsibilitas. Eò quòd difficulter pleni malitia, linguam cohibere poſsint à malo: iuxta illud. Si mutare poteſt Æthiops pellẽ ſuam, & pardus varietates ſuas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Et ſi enim

Hiere. 13.

contigerit quòd Saul, & Cayphas prophetarent, non tamen id eorum merito, aut ſecundùm eorum intentionem euenit. Neque ſi quis impius bonum opus fecerit; illud cũ intentione bona operatus eſt, aut omninò certè deprauatus non fuit: *ſiquidem ex abundantia cordis os loquitur.* Cor velut radix externorum omnium conſtituitur Matthæ. 15.

Matt. 15.

Nõ enim quæ ex ore ſed quæ ex corde procedunt, hæc coinquinant hominem. Cordis autem nomine cogitatio & affectio intelligitur, quæ magis abundat in mente, vel ſignum eſt intellectus. Vnde ſit (inquit Chryſoſtom. vbi ſupra) vt cùm aliquis mala loquitur, ſignum ſit maioris malitiæ latentis in

D. Chryſ.

corde. Nam ex abundantia habituali cordis, quæ peſsima vel optima ſemper in corde repræſentat, os loquitur, etiam ſine præmeditatione, & hoc eſt ſignum confirmati habitus, vel in bono, vel in malo: nam Prouerbium eſt quod in repętinis cognoſcitur habitus. Vnde Iob. 4. dicitur: Conceptũ ſermonem tenere quis poterit. Et cap. 32. ait: Plenus ſum ſermonibus, & coarctat me ſpiritus vteri mei, loquar & ſpirabo paululum: aperiam labia mea & reſpondebo. Et ſubiũgit hoc idem ſpecialiter in bono, & in malo dicens: *Bonus homo de bono theſauro profert bona, malus autem homo de malo theſauro profert mala.* Theſaurum vocat hîc habitum. Nam quemadmodùm ex multis rebus pretioſis coaceruatur theſaurus: ſic ex plurimis ſimilibus actibus generatur habitus. Vnde & actus exprimunt qualis ſit habitus, ſicut effectus cauſam. Nam ſecundùm Philoſophum, ea quæ ſunt in voce ſunt notę paſsionum animæ, & verba oris ſigna ſunt interioris conceptus. Vnde Prouerb. 18. dicitur: Aqua profunda verba ex ore viri, & torrẽs redundans fons ſapientię. Et infr. 13. Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum ſimilis eſt homini patri familias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Et Michæ. 6. dicitur, quòd in domo impij ſunt theſauri impietatis. Et Eſai. 59. Loquuti ſumus de corde noſtro verba mendacij. Quare hoc argumẽtum eſt ab effectu ſumptum, ad cauſas alioquin occultas cognoſcendas. Vt ridet, ergo lætus eſt. Plorat, ergo triſtis eſt ac dolet. Malè imprecatur, ergo iraſcitur. Sic malè loquitur & blaſphemat, ergo malus eſt. Si ergo malus eſt, non poteſt benè loqui. Ideſt, quãdiu talis erit ſecundùm propriam intentionẽ, malè loquitur. Nec enim ex ære aliud egreditur, quã ꝙ in ipſo eſt; & hinc diſcamus nos ipſos ex verbis agnoſcere quales ſimus. Pro

Iob. 4. *Iob. 32.* *Prouer. 18.* *Matt. 13.* *Mich. 6.* *Eſai. 59.* *Pron. 18.*

uerb. 18. In manibus linguæ vita, & mors. Plutarchus in conuiuio ſeptem Sapientum narrat Amaſim Ægypti Regem petiiſſe à Biante, vt ex victima quam ad illũ mittebat tolleret carnem optimã & peſsimam. Suſtulit ille linguam; vnde magnã gloriã promeruit. Siquidem Æſopus facetè cõparatã linguã ad meliores & peiores cibos dixit. *Quid melius linguâ? lingua quid peius eadem?* Vnde Iacob. 3. dicitur: Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum; huius vana eſt religio. Hieronym. in Pſalm. 119. Lingua nihil medium habet, aut grande malum eſt,

Plutarc. *Æſopus.* *Iacob. 3.* *D. Hiero.*

aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut grande bonum. *Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij:* Ne putaretur quòd per exaggerationem ac hyperbolem, ad terrorē potius Iesus dixisset, verba Pharisæorum nūquàm esse remitenda; existimantes ꝙ peccata linguæ non sunt adeò grauia, subiungit Iesus ꝙ de omni verbo otioso reddenda est ratio in die iudicij; vt intelligamus non ad terrorem solùm, sed in veritate dictum esse, peccata verborū in Spiritum sanctum nūquam remitti. Si enim verbum otiosum discutiēdum seruatur in die iudicij; multò magis verbum blasphemiæ in Spiritum sanctum acriter punietur.

Sapient.7 Tunc quippe scriptum est Sapient.7. Qui loquitur iniqua, nō poterit latere. Ipsa quippe verba proferentem produnt. Est autem

D. Gregor. otiosum verbum (secūdū Gregorium) quod caret ratione iustæ necessitatis, aut intētione piæ vtilitatis. Hieronymus sic definit.

D. Hiero. Diffinitio verbi otiosi. Otiosum verbum est, ꝙ sine vtilitate loquētis dicitur, & audientis. Si omissis seriis, de rebus friuolis loquamur, & fabulas narremus antiquas. Cæterum qui scurrilia replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid turpitudinis profert; hic & otiosi verbi & criminosi tenebitur reus. Basilius illud dicit verbum

D. Basil. otiosum, ex quo nulla vtilitas aut ædificatio contingit. Nolo præterire insignē doctrinā

Damian. Petri Damiani, qui in sermo. 2. de vitio linguæ sic dicit: Audiat ergo vaniloqua, audiat otiosa lingua, audiat & paueſcat, intelligat & circa terribilem sententiā perhorrescat. Audiat terrorem iudicij de ore ipsius iudicaturi. An non habet aures vt possit audire, quę manum habet vt possit occidere? Audiat ergo ꝙ de ore Veritatis dicitur, & subtili meditatione discutiat ꝙ minatur: Omne verbum (inquit) quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationē in die iudicij.

Simile. Ponamus itaq;, vt otiosum verbum, si cōtra Scripturæ sententiam fas est dicere, leue sit & exiguum omninò peccatum. Sed quid millio breuius, quid penna leuius inuenitur? Verūtamen si pennarum vel milliorum innumerabilis multitudo congeritur; necesse est, vt portantis ceruix velut sub graui lapide immoderanter pressa frāgatur. Ex humētibus quoq;, saxis tenuis quidem & rara gutta distillat; sed si vas subesse spatio longiori permittitur, ita plenum acsi profluens vnda discurreret inuenitur. Parui quidem, sed innumeri ciniphes superbi Pharaonis, & totius Ægypti superauere virtutē. Breue tempus est hora, sed dum horæ hora continua succesione congeritur, totius vitæ nostræ cursus impletur. Nemo itaq, semetipsum despiciat, fratres mei, sed peccatū quia leue arbitratur dum pensat; graue videatur in eius estimatione cū numerat. Quid enim durius saxo? Quid aqua liquidius? Et tamē à quodam sapiente dicitur. Gutta cauat lapidem. Consumitur anulus vsu: nimirum, & omnis animæ nostræ fortitudo ac soliditas destruitur, si assiduis velut inundantium verborum fluctibus, atteratur, quamuis & leuiter se peccasse quis asserat, cum Apostolus dicat: Qui legem præterit, Deum inhonorat. Vnde & subdit Dominus. *Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condēnaberis.* Nam sicut ex factis condemnamur aut iustificamur; ita & ex verbis, vt nemo contemnat merita vel demerita verborum: nam & Prouerb. 13. dicitur: Qui custodit os suum & linguam suam; custodit ab angustijs animam suam, Eccles. 4. Beatus vir qui nō est lapsus verbo. Et psal. 38. Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Condemnaberis autem ex verbis tuis, si mala sunt, secundum illud Luc. 19. Ex ore tuo te iudico, serue nequam. &, 2. Reg. 1. Os tuum loquutum est contra te. Eccles. 28. Multi cecidерunt in ore gladij, sed non sicut qui interierūt per linguam. Super quod Chrysostomus homilia ad baptizandos ait: Media nāq; vtriusq; partis lingua est, & si vtriusq; est, tu dominus es; nam & gladius in medio positus, siquidē fuerit aduersùs hostes arreptus, salutaris accipienti reperitur: si verò tenentis viscеribus inferatur, mortem præparat inferenti, non quia talis ferri natura, sed quia vtentis tale consilium est: ita & lingua æstimetur gladius in medio positus. Armetur aduersùs peccata tua, non ad fratris plagam præparetur. Et ideò illam Deus velut muro duplici circundari voluit: nā dentium tegumine & labiorum custodia continetur, ne verba improuida garrulitate proferantur. Refrena igitur linguam, & si non patitur reticere; dentium morsu quiescat & tanquàm carnifici tradatur dentibus: nā hoc est conducibilius sustinere, quàm posteà adinstar diuitis Epulonis in inferno positi, aquæ stillationē nullatenus promereri. Vnde Prouerb. 12. dicitur: Propter peccata labiorum ruina proximat malo, effugiet autē iustus de angustia. De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis, & iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Et cap. 13. Qui incon-

Ad Rom. 2.
Prou. 13.
Eccles. 4.
Psal. 38.
Luc. 19.
2. Reg. 1.
Eccl. 28.
D. Chrys.
Luc. 16.
Prou. 12.

Prou. 13. inconsideratus est ad loquendum, sentiet

Iob. 15. mala. Et Iob. 15. Cōdemnabit te os tuum & nonego, & labia tua respondebunt tibi: cū de verbo otioso præmisisset. Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & loqueris ꝙ tibi non expedit. Sed quoniā plura de peccatis linguæ supra cap. 7. à principio diximus, ideò nunc pauca hæc sufficiant, si tamen tanquàm conclusionem referamus dictum Damasceni Parallelorū cap. 79. quod

D. Dam. ex Eusebio collegit, nimirum quod legimus

Psal. 139. Psal. 139. Acuerunt linguas suas sicut serpētes; venenum aspidum sub labijs eorū. Serpētem (inquit) aiūt atrocem in lingua aculeū habere, sed peiorem lingua. Lacerta nō tam decolor est, quàm homo loquax: scorpij morsus remedium admittit, non item sermo malus Ignem ardentem extinguit aqua, nihil mitigat linguam. Equum duriore ceruice frēnum domat, truculenta fera cicuratur, maritum cum vxore, domum cum domo, filios cum parētibus, fratres cum fratribus cōmittit, deniq, nihil non mali per linguam oritur. Omnes sibi timēt à lingua, sed

D. Hiero. maximè iusti, quos & illa si mendax & peruersa fuerit percutere solet. Vnde Hieronymus in Psal. 119. scribit, ab omnibus iustis id vsurpari posse quod Psaltes deprecatur dicens: Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa: dicit hoc de omnibus hæreticis Ecclesia: dicit de Iudæis, dicit de Arrianis, dicit de Manichæis, dicit & Christus de Pharisæis. Quem scilicet illa nō impetat? Ioannem Baptistam vt dæmoniacum, Christum vt peccatorem, & vt potatorem vini, quiq; magicis artibus vteretur, calumniata est. Calumniatur catholicā Ecclesiā, calumniatur fideles. Nos interim Christi exemplo contra hoc aspidum virus, has vipereas linguas, discamus patientiam, & in pietate & cordis operūq; sinceritate constātiam. Siquidem nos, cùm illis bona pro malis reddiderimus, iustificabimur ex ore nostro: ex verbis etiam suis illi condemnabuntur, nisi ad mētem redierint. Improperabāt

Psal. 34. mihi (inquit Psaltes) ego autem orabā, oratio autem mea in sinu meo conuertetur.

Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis dicentes. Magister volumus à te signū videre, qui respondens ait illis. Generatio prauа & adultera signū quærit, & signū non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista & condemnabunt eam: qui pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hic. Regina Austri surget in iudicio cū generatione ista & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. Alij fuerunt isti ab illis, qui dicebāt in Beelzebub eijcere dęmonia, acsi diceret Matthæus. Cùm iam multis & apertis rationibus calumniam primam Dominus redarguisset, nec haberent quod contra dicere possent: tūc quidam Scribarum & Pharisæorum, qui æquiores videri volebāt, alia ratione Christum aggressi sunt animi furore dissimulato, blandioribus verbis ipsum alloquētes, & simu antes se paratos ad credendum ipsi, si modo id faceret, quod iustè videbātur petere. Illud autem quod dicitur: Nō dabitur eis signū, nisi signū Ionæ Prophetæ; sic intellige. Nō dabitur ad petitionem generationis huius signum aliquod de cœlo quale petunt, & tunc dictio exclusiua, Nisi, accipiēda est simpliciter pro, Sed, quomodo accipitur cum dicit Paulus: Scientes quòd nō iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi. Galat. 8. *Ad Gal. 8.* Sensus ergo est. Nō dabitur eis petentibus signum quale petunt, sed aliquando dabitur eis signum omninò diuersum ab eo ꝙ petunt, nimirum non signum è cœlo sed è profundo terræ. Aut si dictio exceptiua. Nisi, propriè accipienda est, intelligendum est, Dominum, in hac responsione respexisse ad illud quòd olim Iudæis petentibus signum, vt scribitur Ioann. 2. signum hoc Ionæ eis dederit dicens: Soluite templum hoc, & in tribus diebus reędificabo illud. Itaque sensus erit iste, qui omnium videtur cōuenientissimus. Generatio hæc rursum signū quærit, ego verò dico eis, aliud signum à me non assignandum aut constituendum, præter illud, quod olim eis constitui. Hoc autem est signum Resurrectionis, quod vocat signum Ionæ: quia in Iona præfiguratum. Quod signum solùm Dominus petentibus Iudæis assignauit: eo quòd illud omniū efficacissimè demonstraret, quis nā ipse esset, & vt prædictione huiusmodi signi resecaret probabilem occasionem scandali Iudæorum, in cruce & morte sua. Sciebat enim Iudæos in cruce sua maximè scandalizandos, & nihil minus credituros quam resurrectionem suā. Ideoq; vtrumq; prædicendo subtrahit iustā occasionē scandali & infidelitatis. Deinde quoniam indigni erant, vt eis Dominus

Ioann. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conniueret dando ſignum quod petebant daret aliud longè diuerſum, quod & certius comprobaret diuinitatem Chriſti, & minus eſſet calumniæ Phariſæorum expoſitum, & malitiæ ipſorum in ſe exercendæ eos commonefaceret. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis, ita & erit Chriſtus populo Iudęorum. Ille enim fuit in ventre cete tribus diebus, & inde exiuit viuus vt prædicaret Niniuitis; ſic & Chriſtus Iudęis. Illud autem quod fuit tribus diebus & tribus noctibus in ſepulchro Chriſtus Dominus; Hebraiſmus eſt, & perindè valet acſi diceret. Tantùm tribus diebus naturalibus quibus per Synedochen Chriſtus fuit in ſepulchro, cũ fuerit ibi vno die integro ac duorũ dierũ aliqua parte: ſicut & illud, In corde terræ, Hebraiſmus eſt etiã pro eo quod eſt in imo terræ, aut in ima terræ: quomodo dicitur
Pſal. 45. Pſal. 45. Transferentur mõtes in cor maris, pro eo quod eſt in profundum maris. Niſi velis hos dies numerare ab illa hora qua captus eſt Dominus, vt incipiat numerus dierum ab illa hora qua cœpit actio inferens illi mortem, de qua Dominus dixit: Hęc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum: ex tũc enim pro mortuo haberi poteſt. Adhoc eñ emptus & captus eſt, vt occideretur, & in deſinenter ad hoc opera data eſt efficax, & ab illa hora computando, certũ eſt tres dies artificiales inueniri, & tres noctes: nam interuenit nox Paraſceues, media quippè noctè quæ vrgebat ad diem Paraſceuẽ captus eſt, & nox tota Sabbathi, & nox Dominicę à media nocte vſq; ad diluculum, in quo ſurrexit Chriſtus: vt dicitur Marc. vltimo. Sed ſi primo modo dicamus, ad veritatem huius propoſitionis, quòd fuit tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ, ſatis eſt q̃ in parte aliqua trium dierum ac noctiũ ibi fuerit, etiam ſi non integris; nam aliud eſt dicere; Feci hoc tribus dieb⁹, aliud feci hoc tribus diebus integris. Quoniam ad veritatẽ primi ſermonis ſufficit tres interfuiſſe dies, ſiue ſecundùm totum, ſiue ſecũdùm partes; veritas autem ſecundi exigit tres integros occupatos fuiſſe dies. Fuit ſiquidem Ieſus in ſepulchro feria ſexta, Sabbatho, & Dominica, de hoc tamen infra latius dicemus. Sed aduertendum, quòd hoc factum Ionæ in ſenſu myſtico applicatur Chriſto, non in literali: nam in ſacris literis præter ſenſum literalem eſt alius ſenſus myſticus, qui non cõtinetur immediatè in verbis ipſis, ſed mediãte ratione rerũ quæ verbis ſignificantur.

Et ſenſus myſticus eſt neceſſarius ad complementum Scripturarũ. Et primum maximè amplificatur à D. Auguſt. tom. 5. lib. 15. *D. Aug.* de ciuitate Dei cap. 27. & ab Origene hom. *Origenes.* 1. ſuper Leuiti. vbi inquit eleganter, quòd ſicut verbum Dei incarnatum habebat humanitatem manifeſtam ſenſibus, & diuinitatem occultam ac reconditam; ita verbum ſacrę Scripturæ habet quandoq; ſenſum literalem perſpicuum, & tamen ſenſus myſticus in ea eſt maximè reconditus. Hoc proſpicere licet in hiſtorijs veteris Teſtamẽti, & in lege veteri, quibus in locis intelligẽtia literalis eſt in promptu, ſpiritualis verò non item, ſed eruitur maximo labore. Hoc autẽ idcircò voluit Deus in Scriptura quòd eſſet & literalis & myſticus ſenſus, vt ea quæ idẽtidem erant repetenda, maximè memoriæ mandarentur, varijs modis ſignificarentur, partim verbis, partim rebus mirabilibus & raris. Quod D. Auguſt. docet lib. 10. de ciui- *D. Aug.* tate. Cap. 20. vbi verba faciens de paſsione Chriſti ait. Huius ſacrificij multiplicia ac varia ſigna præceſſerunt, vt hoc vnum per multa figuraretur, tanquã verbis multis res vna diceretur, vt ſine faſtidio multum commendaretur. Idem docet tomo. 2. epiſt. 3. ad Voluſianum. Igitur in ſenſu myſtico docet hîc Chriſtus Dominus illud factum Ionæ fuiſſe myſterium mortis, ſepulturæ ac reſurrectionis eius. Sed circa illud de Regina Auſtri, aduertẽdum, ideò dici Auſtri Reginam, quia ab Hieruſalem verſùs Auſtrum erat ſitum Regnum eius, ita tamen vt in Orientem etiam porrigeretur. Secundò eſt ſciendum, quòd duplex fuit Sabba, vna in Arabia, altera in Ægypto. Ioſephus lib. 2. *Ioſephus.* Antiquita. dicit hanc Reginam Ægypto, & Æthiopiæ imperaſſe. Ait enim quod Æthiopia habet inſulam maximè inſignẽ Mediannes dictã, quam Nilus ambitu ſuo complectitur; huius vrbs pręcipua, Sabba, dicta eſt: ſed Cambiſes Rex Meroem eam nuncupauit à nomine ſororis ſuæ. Strabo lib. 17. de *Strabo.* ſitu orbis. Meroem eandem, & inſulam & metropolim totius Æthiopię eſſe deſcribit: & hoc vtiq; adſtipulatur quibuſdam referẽtibus genus Præto Ioannis, ſeu præsbyterĩ Ioannis, Indorum, & Æthiopię Regis ad Salomonem, quaſi ex ipſo & Regina illa Sabba deſcenderit. Aduertendum tamen Meroenos fœminis parere ſolitos, vt etiam teſtatur Strabo lib 16. Sicut & Scythæ Reginas ſuas habebant, & Aſyrij ſnam Semyramidem. Poſt Meroem autẽ, aliæ Reginæ, quæ

quæ poſt illam fuerunt Cãdaces appellatæ ſunt, voce perinde communi illis, atq, Pharaonum, & Ptolomęorũ nomen commune
Plinius. fuit Regibus Ægyptiorum. Vndè Plinius de Æthiopię Regno ſcribens, quomodò Neronis exploratores de eo renũciauiſſent, lib. 6. c. 29. ſic inquit. Retulerunt regnare fœminam Candacem, quod multis iam annis nomen ad Reginas tranſijt. Quarè Eunuchus
Actor. 8. ille, quem refert Lucas. Act. 8. qui erat Candacis Reginæ Æthiopum, quẽ Philippus baptizauit, qui Eſaiam Prophetam legebat, habebat ille, & alij illius regionis notitiam Scripturarum, & lectionem earum, à tępore huius Reginæ Sabba quæ Salomonẽ adijt, nec alia ratione Hieroſolymã quotãnis adire aliquos ex illa regione, niſi religionis gratia quam à tempore Salomonis didicerant. Cæterùm licet hoc probabiliſsimum ſit, nõ tamen caret probabilitate, fuiſſe hãc Reginam ex alia Sabba quæ eſt in Arabia felice, & eſt Auſtralis reſpectu Terrę ſanctę & Paleſtinæ, atq; ideò dicit Chriſtus eam de finibus terræ exiſſe: quia hæc Arabia mari Rubro quaſi terra anguſta ſita eſt, & clauditur ſinu Perſico & Arabico. Quarè dicitur Regina illa egreſſa à finibus terræ: quia hæc terra vndique ſic anguſta mari, à cætero continente diſtat. Et apud Hebręos eſt maxima differentia inter has duas ciuitates, Sabba Æthiopiæ & Sabba Arabiæ felicis: nam, primam ſcribunt per .S. tenue, & Sabbæi illi qui irruerunt in pecora Iob, exiſtimo quòd fuerunt ex Arabia felice: nam de his ait Strabo ſolitos fuiſſe incurſiones in Syriam facere, ante quàm populo Romano parerent, cuius Syrię pars eſt Paleſtina, vel Iudæa.

Moralitas ſeu cõcio. Iam nunc ad ea quæ mores noſtros inſtruunt tranſeamus, nam hoc Euangelium feria. 4. poſt primam Dominicam Quadrageſimæ prædicari ſolet. Inimici Chriſti alij opera eius Beelzebub tribuebant, alij ſignũ de cœlo ab eo fieri petebant, vt eius minuerent authoritatem, ne eius verbis fides adhiberetur quibus illorũ perdiſiſsimos mores feriebat. Diuerſę quidem ſpecies (ait hic
Chryſoſt. Chryſoſtomus) peruerſitas autem vna, & eadem, quę erat infidelitas ac incredulitas illorum, ex qua omnia hæc eorum peccata ortum habebant. Infidelitatis quippè pec-
D. Aug. catum eſt illud (ait Auguſtinus) quo cuncta peccata tenentur. Hinc enim tot horrenda delicta apud infideles vigebant, quæ refert
Ad Ro. 1. Paulus Roman. 1. Nam infidelitate tenebantur incluſa, atque obſerata, nec exire poterant abſque fide quæ clauis eſt, qua aperitur & illuminatur tenebroſus carcer iſte infidelitatis, quo omnia peccata tenentur. Nam ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, ait *Ad Heb. 11.* Paulus, nec agnoſcere mala atque peccata quibus quaſi captiui tenebantur: fides autem hoc ergaſtulum aperit, & foras mittit infidelitatem, & cùm vndequaque perfecta eſt etiam alia peccata quæ cum illa tenebãtur incluſa, expellit. Igitur in his Chriſti aduerſarijs, & horum inuerecunda audacia, & illorum diabolica blaſphemia, ex eadem radice oriebantur, nempè ex infidelitate illorum. *Magiſter, volumus à te ſignum videre.* Hoc nomine malitiam ſuam tegere cupiebant, quaſi gens quæ à tanto magiſtro veritatem addiſcere cupiebat, ac ſi dicerẽt. Ideò opera tua diabolo tribuimus, quoniam nullum ſignum hactenus à te vidimus, quo conuincamur te à cœlo miſſum Doctorem atq; magiſtrum hominum. O malitia quomodò
D. Chryſ. ſapere neſcit (ait Chryſoſtomus:) dum volũt ſuam malitiam obſcondere magis eam manifeſtant. Nam cum plura ab eo ſigna edita vidiſſent, de nouo exigere ab eo ſigna, quid aliud niſi malitiam ſuam prodere fuit? Viderant certè illum mundare leproſos, cõſolidare claudos, illuminare cœcos, & alia mirabilia facere, & tanquàm ſi nullum vidiſſent ſignũ, de nouo ea petũt, vt faciat. Quid hoc? Niſi quia videntes nolebant videre, & ideò ſe habebant tanquàm ſi ea non vidiſſent. Anima abſq; corpore, ait Chryſoſto- *Idem.* mus, videre poteſt, corpus vero ſine anima non: & quia voluntas animæ eorũ hæc ſigna videre renuebat, ideò ſe habebant corporis oculi, ac ſi ea non vidiſſent. Sũt quippè maligni ac peccatores (ait Chryſoſtom⁹) *Simile.* ſicut terra quędam arenoſa ac ſterilis, ſuper quam imbres, ac pluuiæ frequenter deſcendũt, & tamen ſemper arida manet. Sic tu, ò miſer peccator, audis hodie cõcionẽ, & eras, & alia die, legis hodie, legis craſtina die ſacra ac ſaluberrima verba, confiteris hac hebdomada peccata tua, ſacrum Chriſti corpus in euchariſtia recipis, idem alia ſeptimana facis, & tamen ſemper tepidus, ſemper peccator, ſemper in eodem perſiſtis ſcelere: Vbi eſt fructus? quid inte operatũ eſt verbum Dei? Quid Chriſti ſacramenta fecerunt? Nihil certe. Quoniam malitia plena erat anima tua, quæ velut arenoſa terra cœleſtem rorem exſiccat, atque conſumit. Bibit ſatis abundè infirmus, & iterum atque *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

iterum bibit, & tamen semper sitibundus manet, quoniam calor febris humiditatem exsiccat, & calor vigens illam aduocat sitim. Sic malitię calor totum virtutis humorem consumit. Pergis per viam ad rem aliquam, quę te rapit, attentus, & ideò non cernis prætereuntes nec rem ob oculos positā vides: quoniam alibi animus occupatus erat. Sic isti, quoniam inuidia tabescebāt contra Christum, in se ipsos toti rapiebantur, non ad bona Christi opera attendebant, & ideò videntes tot signa, non videbant: quoniam illa ex animo non respiciebāt. Dicitur enim in Prouerbio hispano. *No ay peor sordo que el que no quiere oyr, ni peor ciego que el que no quiere ver.* Sic quia isti nolebant videre bona opera Christi, habebant se tanquam non videntes ea; quia videbant ea quæ nolebant videre, & ideò de nouo petunt signa quasi si nulla vidissent. Sic nec tu ex concionibus vtilitatem capis: quia audis ea quæ nolles audire. Sed quid eis respondet Dominus, audiamus. *Generatio mala, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei.* Generatio mala & adultera. Mala propter infidelitatem, adultera propter idolatriam; nam relicto proprio Deo fiquebantur alienos. Videtur quòd Deus nomina infamiæ plena, & inhonorata peccatoribus imponat, vt videntes se talibus notari titulis respiscant. Nam & apud Esai. sic dicit eis. Væ Genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Semini nequam, id est generationi malæ. Et Moyses sic illos in Deuteronomio alloquitur. Generatio praua & exasperans, hæccine reddis Domino, populę stulte, & insipiens. Econtrà verò bonis honoris plenos titulos tribuit, lucidissimaq; nomina imponit. Vos estis Lux mūdi (ait) Vos estis sal terræ, lucerna super candelabrum, ciuitas supra montem posita. *Signum quærit & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.* Nūc à me postulatis signa, post tot exhibita coram oculis vestris miracula. Nonne me vidistis illuminantem cæcos? Cæci non videntes me viderunt, & vos oculos habentes non me videtis? Non dabitur ergo vobis signum de cœlo, sed de terra. Aliter Deus ad se nititur trahere bonos, aliter peccatores. Bonos promissis, malos minis, illos blanditijs delinit, hos terroribus concutit. Illis signa de cœlo exhibet, atque æternis promissionib⁹ ad se allicit, hos inferni terroribus concussos ad se trahit. Vndè Apostolis tanquàm iustis de cœlo signa dedit. Nam coram tribus transfiguratus est, vbi specimen quoddam cœlestis gloriæ eis exhibuit, & coram omnibus cœlos ascendit; & Stephanus vidit cœlos apertos & Iesum stantem à dextris Dei: talibus enim signis ac nutibus filij ad paternam hereditatem alliciendi sunt. Non dabitur ergo eis signum, *nisi signum Ionæ Prophetæ.* Historia Ionæ apud ipsum nota est. Misit illum Dominus prædicare in Niniuem, & noluit ire sed fugit in Tharsis. Misit Deus post illum tempestatem & procellas, ità vt nauis periclitaretur, ipse verò in profundo maris dormiebat, cùm omnes vota sua dijs facerent vt liberarent eos, & tamen cecidit sors super illum, qua innotuit propter illum ortam fuisse tempestatem; & ideò missus est in mare. Sed præparauit Deus cete grande, & deglutiuit Ionam, & fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus. Et ex ventre ceti clamauit ad Dominum, & dicit. Nam coram tribus transfiguratus est, vbi specimen quoddam cœlestis gloriæ eis exhibuit, & coram omnibus cœlos ascendit; & Stephanus vidit cœlos apertos & Iesum stantem à dextris Dei: talibus enim signis ac nutibus filij ad paternam hereditatem alliciendi sunt. Non dabitur ergo eis signum, *nisi signum Ionæ Prophetæ.* Historia Ionæ apud ipsum nota est. Misit illum Dominus prædicare in Niniuem, & noluit ire sed fugit in Tharsis. Misit Deus post illum tempestatem & procellas, ità vt nauis periclitaretur, ipse verò in profundo maris dormiebat, cùm omnes vota sua dijs facerent vt liberarent eos, & tamen cecidit sors super illum, qua innotuit propter illum ortam fuisse tempestatem; & ideò missus est in mare. Sed præparauit Deus cete grande, & deglutiuit Ionam, & fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus. Et ex ventre ceti clamauit ad Dominum, & die tertia euomuit illum cete in litus, & iuit in Niniuem, & prædicauit pœnitentiam & conuersi sunt ad Dominum, & pœnituerūt, & conuersus est Dominus à furore suo quē cogitauerat aduersùs eos: hęc est historia. Hoc etiam peccatoribus accidit: hi enim fugiunt à facie Domini, tanquàm transfugæ ac rebelles Deo, terga vertunt ei, secundùm illud quod Dominus per Prophetam dicit. Verterunt ad me tergum, & non faciem; Deus autem mittit post illos lictores, qui etiam per vim eos ad se reducant. Mittit tēpestatem, procellas, fluctus, hoc est, infirmitates, dolores, egestates, tribulationes, quibus resipiscant, & ad eum conuertantur, vt intelligant propter illos ortas fuisse procellas, & mala illa propter sua scelera euenire. Et attendite, quòd propter Ionam fuerat orta tempestas, & tamen alijs clamantibus in cœlum, ille in profundo nauis securus dormiebat, sic & peccatoribus contigit. Nam propter illos tempestates oriuntur, fames, pestis, bella, cædes, hostium eruptiones; & tamen ipsi in profundum vitiorum securi dormiunt, & quiescunt. Alij clamant in cœlum propter illos fiūt processiones, litanię, effunditur aliorum sanguis; & tamē ipsi nec corpore quidem pręsentes sunt ad has quæ propter illos funduntur preces, sed securi in profundo vitiorum quiescunt. De quibus & Sapiēs dicit. Impius cum in profundum venerit peccatorū, contēnit. Omnia despicit, & sacra, & prophana, omnia irridet, & minas & pericula paruipendit. Quid ergo faciendum

Esai. 1.

Deut. 32.

Matth. 5.

Ieremi.

Prouer. 18.

faciendum cum illo? Proijciatur in mare, cō mittatur aquis desideriorum suorum, quę eum huc illucq; circunferant, quoad vsque illum in profundum inferni mergant. Quid hoc est, dicere? Si his tempestatibus ac tribulationibus à Deo nobis immissis respiscimus; viuemus, & salui erimus: si verò ad huc perseueramus, in stultitijs nostris demergemur. Volo dicere, fratres mei, Si videntes mala omnia, quibus hodie vniuersa Christiana Respublica premitur, tot obortis hęresibus, tot dirutis templis, tot funditus euersis Ecclesijs, tot cladibus ab infidelibus acceptis, non resipiscimus, non à somno vitiorum surgimus, non aurem Deo loquenti accomodamus; funditus peribimus, fratres, fluctibus maris obijciemur, vt nostris trahamur desiderijs, circunferamur omni vento doctrinę, tanquàm naues absq; gubernaculo, vt ait Iudas Thadæus: vt sic Leuiathā, hoc est, diabolus, in ventrem suum, qui infernus est nos deuoret. Deglutiuit Vallena Ionam atq; in suo ventre clausum tenuit, à quo circumseptus vndiq; exire nō valebat. Sic cùm peccator se suis desiderijs tradit, it cumuallatus ab illis, vndique intercluſus remanet, nec qua exeat, inuenit aut videt: quia tenebris circundatus est. Ex vna quippè parte illum tenet auaritia, quasi compedibus & manicis ligatū, à quibus se non valet expedire: ex alia illum voluptas conglutinatum quasi pice, & resina habet, vt à cōcubinatu discedere nō possit: ex alia vanitatis ventus faciem eius ferit, vt aduersùm illam nauigare ne queat. Quod si ambitionis aut superbię tumor occurrat, ità exitum tu miditate occupauit, vt omnino intercluſus exire non possit. Quarè vndique ventre ceti, hoc est, diaboli te circumuallatum sentit, costisque ac viribus septus prævalere non valet, perplexum quippè illum sua peccata tenent vt ab eis se nesciat expedire. Mercator ille qui vsuris ac dolis plurimas sibi comparauit diuitias, etiam cum magnatibus certat, vnamque ex filiabus principum ducit vxorem, procerumq; more iam viuit; si ea quæ malè lucratus est, restituat, in pauperiem deueniet, splendoremq; illum quem iam tenere cœpit, amittet, vxorq; eius ac affines clamabunt se deluſos esse. Si non restituit, inferni cruciatus sibi imminere cernit. Quid faciet miser tot coarctatus pressuris? Alius qui ex proceribus populi est, alea, & meretricibus, & obsonijs redditus suos iā consumpsit, immensumque æs alienū conflauit. Ex vna parte vellet rē suā alijs impignoratā liberare, quod sine hoc quòd à sumptibus tēperet, facere minimè poterit: ex alia parte vult etiam splendidè, vt nobiles solēt viuere, nec vtrūque videt se posse facere. Ecce illum in ventre ceti vndique inuolutum vides. Alius qui vxorem rapuit alienā, si eam dimittit, maiora ipsa subibit pericula: si retineat, ipse in periculo maiori versatur, quid faciat nescit, & ita perplexus cruciatur circundatus vētre cete: Vnde de talibus dicit Iob. Inuoluti sūt pedes eius. Nec enim se à tot laqueis soluere valet. Vndique terrebunt eum formidines, *Donde quiera halla el pleyto malparado*, vbicunque in conuenientia reperit, quodcūque velit sumere mediū, difficultatem habet. Nam & de diabolo dicitur. Nerui testiculorū eius perplexi. In his inuolutis laqueis ac perplexitatibus ponit diabolus neruos ac vires suas: nā tales difficillimè ab eius ore liberantur. Vnum dūtaxat sibi restat remedium licet graue. Dirūpe vallenæ vterum & fuge, fac tibi foramen quo exeas. Nunquam legistis aut audistis ꝙ de vipera dicitur. Concipit per os, & postea fœtus cùm exire volūt, & non inueniunt locum quo exeant, dirumpunt vterū atq; materna viscera, & sic sibi exitum parant: sic & tu debes facere. Ore te ac parentes tuos vipera hæc deglutiuit cùm ore mentitus est eis à principio, & modo tibi; non potes exire, dilacera ventrem vallenę, dirumpe viscera huius viperæ omnes vince difficultates quibus detineris, ne à peccato tuo exeas, & sic effugies manus eius in nomine Domini. Nihil pudeat ab statu temporali cadere, ne cadas ab æterno. Quid trepidas aliena reddere, quæ propediem peritura sunt, vt æterna quæ in sempiternū permanent, nō amittas? Quid metuis mūdi vanitates abnuere, quæ veluti vmbra prætereunt, vt illud semper permanens Regnum ac quiras? Pereat mulier quia ipsa voluit, & tu Deū ne perdas qui totum tuū bonum est. Vince has difficultates, rūpe hæc vincula diaboli à quo captiuus teneris, vt ad verum Dominū tuū qui Deus est reuertaris. Reliquit palliū propriū pudoratus puer Ioseph in manibus impudicę mulieris, vt ab eius laqueis liberaretur? & tu aliena renuis dimittere, vt à diabolo eruaris? Etiā propria dimittenda sunt in casu, & proprio cedere debemus iuri, ne quod æternū ac incōmutabile est, amittatur. Nūquid perforabis armilla maxillam eius? dicebat Iob. de aduersario. Itaq; perforatam habet

Iudas in sua Epistola.

Simile.

Genes. 39.

Iob. 40.

Iob. 40.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maxillam diabolus, foramẽ habet in maxillis per quod ab ore eius exire valeas. Sed tamẽ occlusum est. Sed nunquid, cera aut pice, vt facilè possis obstaculum tollere & egredi? Minime gẽtiũ. Sed armilla; anulo quodã ferreo in modum circuli facto, vt op⁹ sit dirũpere & dilacerare maxillam, vt fugias. In magnis difficultatib⁹ teneris adstrictus; omnes dirũpe & frange, vt à tanto eruaris periculo. Itẽ habet se modo diabolus tãquam in vtero habens. Nã vterus eius plen⁹ est malis hominib⁹, præcipuè hæreticis, quos modo in vtero suo abscondit sub specie & habitu pietatis ac religionis. Hi enim hæretici sub hypocrisi prius latuerunt (hypocrisis enim vterus est quo diabolus has viperas fouet) postea verò tanto strepitu ac rugitu eas parit, vt per totã Ecclesiã eorũ audiatur vlulatus. Et quemadmodùm puer in vtero materno eodẽ alimento nutritur, quo mater eius: sic & isti eodẽ aluntur cibo quo diabolus, de quo dicitur quod cibus electus est esca eius. Pascitur enim viris electis ac probis: sic isti talibus pascuntur: quoniã in eos maxime debacchãtur. Et sicut cib⁹ Christi Domini fuit, vt ipse dixit, facere voluntatẽ Patris sui cœlestis; sic è contra istorũ antichristorũ esca est, Dei voluntati contraire. Lætantur enim cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Heu quã timeo vallenam istam infernalẽ hisce tẽporibus, impregnatũ vterũ eius magnis, & inauditis malis, & vereor ne iã appropinquet tempus pariendi, turgentẽ namque video vẽtrẽ eius; superbis hominibus ac hypocritis plenũ, vtinam artifex veniat qui illam aborsum facere impellat, ne si iam fœtus integer sit, antichristum nobis teterrimũ pariat. Hi enim non dormiũt nisi male fecerint, nec capitur somnus ab eis nisi supplantauerint, atque sic eorum nutritur ac fouetur caro. Sed quoniã à principio diximus significari electos, qui aliquando terga vertunt Deo, operæ pretium erit, per vallenam (quæ de glutiuit Ionam, in cuius vtero saluat⁹ est, ne illũ fluctus suffoccarẽt) significari tribulationes per quas Deus electos suos aliquando saluat. Perirẽt quippè, atq; fluctibus suorum vitiorum raperentur, nisi eis Deus tribulationem, infirmitatem, vel quid simile præparasset, quibus à tanto periculo detinerentur. Præparauit Deus cete grande, & deglutiuit Ionam. Præparat Deus tentationem aut tribulationem, vt detineat iustum, ne fluctibus suorum desideriorum demergatur. Latro in cruce saluatus est, qui aliàs suis latrocinijs tanquam fluctibus perijsset. Et sicut Ionas de ventre ceti orauit & exauditus est; sic latro de cruce, cùm dixit: Domine memento mei, dum veneris in Regnum tuum. Sic Paulus per tentationem à pericu lo superbiæ, aut vanæ gloriæ erutus est, & ex illa ter Dominum rogauit, sicut & Daniel de lacu leonum. Quare in die iudicij in hoc maximè Dei sapientia fulgebit. Videbunt enim clarè iusti, quòd nisi Deus illos per tot labores duxisset, non poterant aliter saluti fieri. In hoc enim maximè eius sapientia fulgebit, quòd vbi videbatur potius pereũdum esse; ibi saluat suos Deus. In ventre ceti, vbi viui moriuntur, & suffoccãtur, ibi Prophetam suum saluauit Deus. In tentatione vbi alij perire solent, ibi suos saluos facit Deus. Hoc enim est viuere Ionam in ventre ceti, pueros in camino ignis, & Danielem inter leones. Vndè cum sanctos miraretur Ioanes in Apocalypsi, & scisciteretur ab Angelo, qui nam illi splẽdidi viri essent: respondit. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione. Hoc est, qui saluati sunt in ventre ceti. Et post tres dies præcepit Dominus pisci, & vomuit Ionã in litore. Tres sunt dies quibus in hac vita tribulationibus premimur: nam post hoc breue tempus ad ripam cœlestis patriæ appellemur. Tres ad huc dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerij tui. Transacto breui huius vitæ spatio, vocabit Dominus operarios vineæ sue, & reddet illis mercedem. Nõ enim iniustus est Deus (ait Paulus) vt obliuiscatur laboris vestri. Sic & Christus Dominus, postquam breuiter quæ passurus erat retulit, subinfert dicens: Et post tres dies resurgam. Quoniam momentaneum & leue hoc tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operabitur in nobis. Euomuit igitur pisces Ionam in litore, à quo miser Propheta exiuit squamis, & immunditijs plenus, quæ ex fœtido loco in quo iacuerat sibi conglutinata sunt. Sic peccator qui in ventre vallenæ, hoc est, diaboli ac peccati aliquando delituit, quandò per gratiam Dei ab illo exijt, adhuc squamæ, hoc est, reliquiæ peccatorum illi inhærent. Ad huc fœtorem refert quẽ ex immundo loco, in quo iacuerat, secum eduxit, macilentus, debilis, ad huc peccatorum fomite agitatus, & alia quæ sunt reliquiæ infirmitatis peccati. Sicut cùm Paulus à peccato ad gratiam conuersus est, missit illum Dominus ad Ananiam, cui cùm imposuisset Ananias manus, ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ quæ sibi inhæserant in ventre ceti, vbi tot annis delituerat: reliquiæ quippè, ac cęcitates ex tenebris Ægypti ad huc manent in recenter conuerso, saltim signa, quòd hæc aliquandò habuerit. Sic autem oportuit, vt contingeret, tam Ionę, quàm Paulo, vt qui prædicare hominibus debebant mundi huius pericula, ea prius in se ipsis periclitarentur; quemadmodùm, & Hieronimus ad Heliodorum scribens, suadens illi, vt ad eremum rediret, ait. Et hoc ergo nõ integris rate vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum prænoneo, sed quasi nuper naufragio iectus in litus, timida nauigaturis voce denuncio. In illo æstu Charybdis luxuriæ salutẽ vorat, ibi ore virgineo ad pudicitię perpetranda naufragia Scylla eum renitens libido blanditur. Hìc barbarum litus, hìc diabolus pirata cum socijs portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite esse securi, licet in modum stagni fusum æquor arrideat, licet vix summa iacentis elementi spiritu terga crispentur, magnos hic campus montes habet, intus inclusum est periculum, intus est hostis, expedite rudentes, vela suspendite, crux anthenę figatur infrontibus, tranquillitas ista, tempestas est. Sic hi qui è fece mundi conuersi sunt ad Deum, qui & ei⁹ pericula experti sunt, homines hortantur, vt ab huius pelagi periculis fugiant, & dicunt. Ibi est auaritię pelagus, quod multos submergit & interimit, illic est ambitionis incile siue canalis, quæ multos post se rapit ac mergit. Ibi syrtes, quæ suis blanditijs ac canticis animas hominus emolliũt & deuorãt: ibi Charybdis & Scylla, hoc est, dissensionum strepitus, quæ suis latratibus hominibus maximam perniciem adducunt. Nec piratæ desunt ac latrones quales sunt dæmones, qui miseros homines spoliant ac vulnerant, & semiuiuos relinquunt. Igitur quia Ionas prædicaturus hęc pericula erat, opus fuit, vt ea in se prius periclitaretur, & etiam Paulus pericula in mari, & in fluminibus esset expertus, & nocte, & die in profundo maris staret, vt sic melius alios posset hortari. Igitur Ionas cùm ex se expulisset squamas, & cæteras immunditias quæ sibi ex ventre ceti inhęserant; abijt in Niniuem, & prædicauit pœnitentiam. Audieruntq; vocem eius Niniuitæ, & egerunt pœnitentiam, & hoc est, quòd hìc Dominus dicit. *Viri Niniuitæ exurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plusquam Ionas hic.* Non hoc dicit, quòd ipsi futuri sint iudices populi Iudæorum, sed quia cõparatione eorum iudicandi sunt Iudæi à Christo, quippè qui illis prædicauit pœnitentiam, cùm multò sit maior Iona, & noluerunt audire eum. Hoc enim est, quòd Paulus Roma. 2. dicit. Et iudicabit id quod ex natura est præputium legem consũmãs, te qui per literam, & circuncisionem præuaricator legis es, &c. Sic Christianos aliquando Ethnici, & Indi condemnabunt, qui ab impijs hominibus Euangelium acceperunt, & vos Christiani à bonis, & iustis renuitis illud accipere, & exequutioni mãdare. Vndè & per Prophetam dicitur. Erubesce Sydon, ait mare. Mare quod dicitur del Sur, vltràquod Indi qui Euangelium receperunt inhabitant, tibi opprobrio erit: quia eius incolæ pœnituerunt ad prædicationem Euangelij relictis idolis, & tu permanes in peccatis tuis, nec pœnitentiam eorum facere cupis, sed inte iactatur dictum illud Hierem. cap. 8. Nullus est, qui agat pœnitentiam de peccato suo dicens, Quid feci?

Secundo, sic dic. Hi quærebant signum de cœlo, vt ait Lucas, nec tamen videtur hoc incongruè feciſſe, quoniam hæc supernaturalia mysteria quæ Christus prædicabat, testimonijs etiam ac signis supernaturalibus, & cælestibus indigebant, vt eis fides adhiberetur: vt rebus mirabilibus fidẽ prębeant facta mirabiliora aut certè simili ratione miranda. Et ideò oportuit, vt tã Christus quàm discipuli sui miracula ederent, suprà omnem naturam ad confirmandã super naturalem doctrinam quã ipsi prædicabant. Nàm, vt suprà diximus, miracula sunt veluti sigillum Dei, quo opera eius signãtur, quo sigillo cognoscitur quòd sint sua. Quarè ergo ij damnantur, eo quod signa supernaturalia petierunt? Respondetur, vt supra diximus, id ex malitia feciſſe. Nam cum tot mirabilia coram eis Dominus perpetrauerit, illis poterant credere si vellent. Cur modo signa de cœlo petunt? cùm meliori modo ea possent calumniari quàm alia, dicentes, ex palsionibus aeris ea accidisse, vt ait hìc Hieronimus. Vnde illis respondet Dominus: *Generatio mala, &c. Nisi signum Ionæ Prophetæ, &c.* Hoc vnũ obiter annotare hìc libet

Ioan. 4. Prou. 2. Prouer. 4. Genes. 40 Matt. 20. Ad Hebr. 6. Matt. 27. 2. Cor. 4. Luc. 23. 2. Cor. 12. Act. 9. D. Hier. 2. Cor. 11. Ad Rom. 2. Esai. 23. Hierem. 8.

Simile.

Alia moralitas seu concio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libet in nostrã maximã confusionem, quòd hi qui in naui cum Iona ibant pagani, videntes tempestatem aduersùs illos ingruere, clamabant ad Dominũ, & vouebant vota Deo, intelligentes ob dilecta sua periculum illud illis imminere: & nos qui vero Deo credimus, cùm tot flagella Dei innos metipsos quotidie sentiamus, tamen nõ ob id pœnitemus, aut cõuertimur ad Deum, vt dicamus ei, Domine quid fecimus? Et cur percutis nos? Sed quòd de nobis dicit Propheta. Nõ cõuertimur ad percutientẽ nos dicẽtes; Cur me percutis? Quid vis vt faciam? vt dixit Paulus. Et illi quidẽ alleuiabant nauem proijciẽtes merces, scrinia, ac cætera impedimenta in mare; sic nos videntes super nos irã Dei imminere, animam nostram alleuiare ab his vanis curis debemus; abdicantes à nobis omnia superflua, tam in victu quam in vestitu, quàm in acquirendis rebus tẽporalibus. Sic enim & Iob dicebat. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Habebat se Iob quasi qui imminentibus super se fluctibus timore cõcutitur, & nauem ab onere expedire contendit: sic Iob de se dicebat. Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres deliquenti. Ac si diceret. Singula opera metiebar, ne contra te esset aliquod, ne tuæ iræ fluctibus cooperirer. Et ideò à rebus temporalibus se expediebat, ea pauperibus erogando, vt ipse dicit. Ionas vero dormiebat, & erat propter illum tempestas orta. Sic peccatores faciunt, vt modò dixímus. Quoniam vt Seneca dicit in quadã Epistola, hoc est discrimen inter mala corporis, & animæ: quòd corporis ægritudines dum maiores sunt, plus sentiuntur, & aggrauant: & ideò maior in eis curandis cura adhibetur. Cæterum animæ mala quantò maiora sunt, tantò minus sentiuntur, & minor in eis adhibetur diligentia: quoniam quò diuturnior est consuetudo in peccato, eò plus rationis lumẽ offuscatur, atque insensibilior efficitur peccator, vsquedum venit ad tantum malum, vt quasi extinctum habeat vermẽ conscientiæ, nullũ eius morsum sentiẽs, sed fit in eo quod supra ex Sapiente retulimus. Impius cum in profundũ venerit peccatorũ, contẽnit. Dormiebat ergo Ionas in profundo nauis, sed cũ sorte deprehensus esset, dixit. Si propter me orta est hæc tempestas, mittite me in mare. Et ita factũ est, & deglutiuit illũ piscis. Et protinus cessauit tẽpestas. In hoc Ionas maximè fuit figura Christi. Nã sicuti proiecto Iona in vẽtre ceti cessauit tẽpestas, sic proiecto Domino in sepulchrũ, quieuit ira Dei cõtra nos, forteq; quadã hoc ei cõtigit. Cecidit quippè sors super illũ, vt solus Filius extrib⁹ Trinitatis personis in humana natura mortẽ pateretur. Olim, cũ in vsu erãt duella, scuta habebãt milites suspẽsa in ianuis, & qui volebat aliquẽ ad certamẽ vocare, tãgebat eius scutũ, & tunc sorte obueniebat illi descẽdere cũ illo qui tetigit scutũ eius in prẽhum. Inter diuina attributa quę personis diuinis atribui solẽt, Patri omnipotẽtia atribuitur: Filio sapientia: Spiritui sancto amor. Primi Angeli peccatũ scutum Patris tetigit: quoniam contra omnipotentiã Dei deliquit, cupiens in aqui lonẽ ascendere, & similis esse Altissimo: quare si Angeli peccatũ remediũ habuisset ad Patrem attinebat illi damno occurrere. Cæterũ homo scutum filij tetigit: quoniam cõtra sapientiam quæ ei atribuitur, deliquit: nam voluit esse sapiens, vt Deus sciens bonum, & malũ, credens serpentis mendacio. Quapropter ad filiũ sors deuenit, sicut super Ionam, & ipse obligatus mansit, vel potius se voluit obligare, vt pro homine certamen subiret. Vndè, & ipse dixit. Si propter me orta est hęc tempestas, mittite me in mare. Si mihi veluti sorte quadam ęterna ordinatione præuisa hoc munus cõtigit, vt ego debeam hominis nõ solùm naturã, verũ & causam assumere, & propter illũ tẽpestates ac vindictæ Dei, quas in inmundo exercet, ortæ sunt, mittite me in procellas ac fluctus flagellorũ, alaparũ, spinarũ, opprobriorũ, clauorũ, lanceæ, crucis ac mortis: deglutiat me terra, & ibi me mortuum tribus diebus detineat, sicut & Ionam piscis, vt posśim ego dicere cum ipso Iona. Omnes fluctus tui, & gurgites tui super me transierunt. Quod & Esai. c. 53. dixerat: Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrũ. Et sic cessaret tempestas, cessaret ira Dei super nos. Prius quam iste verus Ionas fluctibus passionis traderetur; durissime ira Dei sæuiebat super nos, frequẽtissimæ strages ac cædes hominũ fiebãt. Nõ ne vidisti eũ totũ submergere orbẽ per aquas diluuij? Nõ ne totũ Pharaonis exercitũ aquę maris rubri suffoccauerũt? Ciuitates multę cũ suburbanis suis igne de cœlo misso cõflagrauerũt? Terra deglutiebat homines viuos, serpentesq; ignitę illos occidebãt? Sed huius veri Ionę morte ac sãguine omnia placata sunt; trãquillitasq; magna in toto orbe terrarũ cõflata est, ita quòd cũ Esaia illi referre possumus gratias, atq; dicere. Confitebor

Esai.9.
Acto.9.
Iob.31.
Simile.
Iob.9.
Seneca.
Iona.2.
Esai.53.
Esai.12.

tebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor tuus, & cõsolatus es me. Quinimò cùm in te ipso tempestates moueri, fluctus insurgere, procellas eleuari videris, cùm tentationes te premunt, cùm angustijs constringeris; mitte hunc verum Ionam in mare, ante Patrem mortem tanti Filij præsenta, suorum tormentorum tempestatem in memoriam reuoca, aquam & sanguinem quæ ex latere eius fluxerunt corã Patre liba, & protinus omnia trãquilla erũt. Hoc enim est spiritualiter Ionam in mare mittere; Patri passionem ac mortem Filij sui præsentare, & dicere. Per passionem & crucem tuamlibera nos Domine. Intonuit lonę prædicatio in aurib⁹ regis Niniue, & prædicauit omnibus ieiunium, etiam pueris ac pecoribus; induuntur sacco, cinere aspergunt capita: & sic placauerunt Deũ.

D. Gregor. Nissẽns. Quam Niniuitarum pœnitentiam Nissenus homil. de Quadragesima sic depinxit. Sed & Niniuitæ per abstinentiam irę desuper imminentis suspenderunt ruinam, & paruuli ac pecora pariter abstinentes egressam à Domino plagam atque sententiam iam cadentem, vt sic dixerim, reorserunt, tàm manifestum iudicantes afflictionis remedium, vt sibi & animalium crederent

D. Amb. prodesse ieiunium. Et Ambrosius sermon. 40. ait. Sapiens ergò rex qui sciret quemadmodùm aduersa sibi superare deberet, hostes enim virtute superabat, Deum autem humilitate vincebat: sapiens planè rex qui intelligeret quibus armis vteretur pro tẽporis qualitate. Cùm enim insidiantur illi homines, apprehẽdit armabellica: cùm irascitur ei Deus, corripit arma iustitiæ. Sapiens, inquam, rex, qui pro salute ciuium, peccatorẽ se magis confitetur esse quàm Regem.

Multa quidem in hoc facto nos docere video hos Niniuitas, sed inter alia hoc vnũ principale intueor, nempè exemplar quoddam veræ pœnitentiæ, quæ secunda tabula est quæ à tempestate ac ira Dei nos liberat, post peccatum commissum post baptismũ. Primùm, celeritatem video qua properarunt ad agendam pœnitentiam. Nec enim in aliam illam distulerunt Quadragesimam, vel alium concionatorem præstolauerunt, aut consuluerunt: sed protinus audita Ionæ prædicatione ad pœnitentiam accurrerũt. Omnia suum tempus habent in quo opportuna sunt quo transacto inutilia fiunt. Est enim tempus seminandi, & tempus colligẽdi quod seminatum est; tempus metendi & tempus terendi. Qui quandò debet metere vellet seminare, aut ediuerso, prepostero ordine procederet. Quòd copiosius nobis ostẽdit Sapiens, cùm dicit. Omnia tẽpus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub sole. *Eccles.3.* Pœnitentia etiam suum habet tempus, quo transacto, forsan nullius erit vtilitatis. Dico forsan, quoniam qui differunt pœnitere suo tempore, Deo id iustè permittente, non inuenient posteà spatium pœnitentiæ, etiam si cum lacrymis requirant. Illud tempus autem pœnitentiæ proprium, & opportunum est, cùm te Deus ad pœnitentiam vocat, vel interi⁹ suis secretis admonitionibus, vel exteri⁹ voce prædicatoris, aut alia via. Id enim egerunt ij Niniuitæ, qui vocati à Deo, per prædicationem Ionæ, protinus per pœnitẽtiæ opera responderunt ei. Vnde Sapiens Eccles. 5. ait. Ne tardes conuerti ad Dominũ, & ne differas de die in diẽ, subito enim venit ira illius, & in tempore vindictę disperdet te. Nam si cũ te Deus vocat, & propria conscientia accusat, & prædicator clamat, & confessor consulit, nõ respiscis; quia tempus oportunum prætermisisti, forsitan posteà non inuenies aliud, & putans te agere veram pœnitentiam, te ipsum fortè decipies: quoniam iã sera & absque fructu erit: Non tamen voco pœnitentiam serotinam quam impij in alia vita faciunt, de qua Sa- *Sapient.5.* pient. 5. dicitur. Pœnitentiã agentes, & præ angustia spiritus frementes: Quoniam illa iam extra omne tempus est, *Es agua de por santuan,* & infructuosa: nec enim ex dolore offensæ factæ contra Deum ortũ habet, sed ex suorum tormentorum dolore ac desperatione. Nec etiam voco serotinam pœnitentiam ac importunam, illam, quæ vsq; ad horam mortis differtur; quoniam talem pœnitentiã suspectã habent Sancti. Nam ad excutiendum verũ dolorem qualem verapœnitentia requirit, & ad examinandam cõscientiam ea diligentia qua oportet, dolor infirmitatis, sensuum turbatio, iudicij debilitatio, & alia grauia incõuenienti a, quæ tunc temporis occurrunt, magnum præstant impedimentum. Quarè absque vllo dubio pauci ex his qui vsq; ad illud tempus pœnitentiam differunt, veram faciunt; ac per consequens nec saluantur. Quod clarè Dominus *Matt.25.* ostẽdit in parabola illa de decẽ virginibus, ex quibus quinque fatuę, quę distulerũt prę parare lampades suas, hoc est, animas, vsque ad horã qua Spõsus pulsabat ianuas, exclusæ sunt à nupti js, & clausa est ianua. *Dieron-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

las con la puerta en los ojos. Et quantũcũque ipsę clamabãt, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis; nihil illis profuit, sed surda aure clamor earũ explosus est. Sic accidit ijs qui per totã vitã dendes, ac negligẽtes viuunt, & cũ hora mortis appropinquat, & Spõsus ianuas pulsat, quãdo vix scintilla luminis rationis perstat, tũc properãt accẽdere lãpades, & lumere oleũ, tũc properãter cõfitentur, sacramẽta Ecclesiæ petunt, & Deus iusto iudicio permittit, ꝙ vel nõ accipiant ea, vel non ad vtilitatẽ illis sint accepta, sed ad maiorẽ cõdẽnationem. Putatis, fratres mei, quòd omnes Christiani qui receptis sacramẽtis Ecclesiæ ex hac vita discedũt, omnes inquã, saluãtur? Vtinã sic esset, fratres, imò si medietas eorũ salutẽ cõsequeretur, gaudere ego. Non ne videtis has virgines fatuas, ꝙ omnes lãpades accensas habebant, spõsum, præstolabantur, oleũ postulabãt, Dominũ sponsum vocabant; & tamen non introierunt cũ eo ad nuptias? Sic multi Christiani ex hac vita in alteram transeunt, qui videntur cũ luce ex hac vita migrare, qui lampades fidei habent, qui oleum petunt, & Iesum inuocant, qui cõfitentur peccata sua, qui sacram Eucharistiam accipiũt, qui oleo extremæ vnctionis vnguntur, & tamẽ occlusam paradisi ianuam inueniunt, & illis Deus respõdet; Nescio vos. Quid hoc miraculi est, fratres? Nõ ne sicut cæteri Christiani solẽt, occubuerũt? Falsi sunt peccata sua, sacrã cõmunionẽ, & oleũ extremę vnctionis sumpserunt, Deũ suũ Dominũ inuocauerunt, quomodò ergò perierunt? Verũ est: sed tamen Deus suo iusto iudicio permisit, ne oleũ in vasis animæ haberent, hoc est, ꝙ non ea veritate sacramenta sumerent qua opus erat; propterea quod pœnitentiã suorũ delictorũ ad finẽ vitæ vsque distulerũnt.

Prou.1. Irrisit Dei monita per totã vitã suã, modò in morte sua Deus irridet eũ. Quia vocaui, & renuistis, extẽdi manũ meã, & non fuit qui aspiceret; ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsanabo, cũ vobis id ꝙ timebatis aduenerit. Mira res, fratres dilectissimi.

Genes.6. Centũ, & viginti annos expendit Noe in Arcæ fabricatione, videbãt eũ omnes homines tã grãdẽ struere machinã, appropinquabat diluuiũ, diruebãt domos aquæ, atq; pontes destruebãt, multi in aquis suffoccabãtur; & tamẽ nullus accedebat ad Noe deprecãs, vt illũ in Arca illa saluũ ab illa tẽpestate faceret. Prędicauerũt Abrahã, & Loth Sodomitis, vt exirẽt à ciuitate ne cõflagrarentur

Genes.19. in illa, videbãt quã properãtes illi exibant fugiẽtes, & tamẽ, nec generi, nec alius ex oppidò eis credidit, sed visi sunt eis tanquã deliramẽta loqui. Nõ ne demẽtiã ac insaniam hanc diceres? Maior tua dementia est ò Christiane, miserabilior cæcitas tua, qui sperans iudiciũ Dei propinquũ, ꝙ in hora mortis tuæ, tibi indubitanter eras, vel perẽdie eueniet: id & concionatores alta voce tibi pronũciamus, ob oculos cernis interitus, bella, pestes, principum casus, & Dei plurimas iustitias, & tamẽ nõ in te reuerteris, nõ consideras. Nũquid mẽtis inops es? Nõ ne vides aquas diluuij iam inundare; cõflagrationẽ iã mediam partem castrorum deuorasse, & quod iã vsque ad os ascendit? Quid expectas? Vis & tu suffocari? Non ne vides illã iã perijsse prouintiã? Regnũ aliud destructũ esse? ciuitatẽ illã punitam? Cur nõ periculũ in alijs facis? Cur nõ ad Arcã accedis? Cur nõ ministros Ecclesiæ cõsulis? Quid hoc mali est? Quid sibi in hoc vult Deus? Ad vos accedo, recipite me, ac ab his tantis malis Ecclesiæ præsidio liberate. Dico ergò (vt ad primũ propositũ reuertar) ꝙ ego nõ voco serã pœnitẽtiã istã, nec illã, quę in altera vita fit, nã hęc nullius est roboris, aut valoris. Nec illã quæ differtur vsq; ad horã mortis: quoniã hæc semper fuit suspecta. Sed illã voco serã, quæ cũ hodie possit fieri, differtur ad diẽ crastinũ: imò eã quæ cũ posset octaua hora fieri differtur vsq; ad nonam, quoniã periculosissimæ hæ dilationes esse solent. Nam vt Basilius docet. Si iam iam

D. Basil. moriturus, pharmacum tibi à medico imperatur, quod tibi potest esse in salutem, &

Simile. non vis statim accipere, sed differs vsque in crastinum; non ne merito insanus diceris esse? In vltimis constitutus, & forte vna hora tibi restat quin moriaris, quare differs nec per momentum salutare medicamen quod tibi offertur? Pœnitentia autem animæ medicina est, quæ passim de vita periclitatur, cur illam nec per horam differs? O insane, audi Paulum ad Hebr. 3. cum adduxisset illud Psalm. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; sic dicentem tibi. Videte fratres ne sit in aliquo vestrũm cor prauum, sed adhortamini vos metipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Id est, si hodie te vocat Deus tuus, hodie respondebis ei: quoniam tota vita præsens nihil aliud est, quàm hodie. hoc est, vna dies, & non illa

Ad Heb. 3. *Psal. 94.*

quæ

quiæ viginti quatuor horarum spatium habet; sed instans præsens tantùm; nã quod præterit, iam non est, quod futurum est, nõdum aduenit, nec nostrũ est tempus futurũ, aut aliquod ius habemus ad illud. Cur ergo sperabimus in eo, quod nostri iuris non est? Igitur Niniuitæ confestim pœnitentiã egerunt, & non hoc solum, verùm insignem, ac stupendam; saccis induti sunt, cinere asperserunt capita, prædicauerunt ieiunium à lactente, vsque ad senem, imò & bestijs ipsis pabula subtraxerunt. Primùm quoniã aspicientes se mutuo ita immutãtos; alter alterum ad dolorem prouocaret, secũdum illud Esaiæ. Vnusquisque ad proximum suũ

Esai.3. stupebit, facies combustę vultus illorum. Secundò quoniam audientes mugitus boũ, vlulatus & ballatus ouium, hinnitus equorum, eiulatus lactentium, vlulatus canum, ipsæ voces, ac gemitus internum animi dolorem excuterent. Nam licet vera pœnitẽtia in interno, ac secreto animi dolore consistat; tamen hic exterior pœnitentiæ cultus, multum confert ad excitandum interiorẽ, imò solet esse effectꝰ illius. Ex magnitudine enim interni doloris, hæc exterior immutatio in pœnitente contingit; taliter enim detestatur peccatum, vt vestes etiam, ac cultum corporis, quem in peccato gere-

Simile. bat, abhorreat, ac dimittere cupiat. Quemadmodùm mulier quæ dilectum suum maritum amsit, vestes, ac cultum quẽ illo viuo gerebat, abijcit, ita quòd vestitus ipse internum animi dolorem ostendit. Oportet ergo, vt in vero pœnitente nihil præteritæ

Osea.2. vitæ maneat. Vndẽ Oseæ. 2. dicitur: Et erit in die illa: vocabis me, Vir meus, & non vo-

D. Hieron. cabis me vltra Baalim. Vbi Hieronymus dicit: Quòd Baalim, quod in Chaldęo significat, Vir meus, significat etiam idolum illud quod dicebatur Baalim: Vult ergo Deus, quòd nec in loquela, aut vocibus assimiletur tempori illi quo erat peccator. Quod si tunc vocabat idolum Baalim, & modo hoc nomine appellat Deum Dominum, ac virum suum, non faciat tali voce quali in idolatria vsus est, sed voce Hebraica, quæ alijs literis, ac vocibus id significet. Vndè subdit, Et auferam Baalim de ore eorũ, & non recordabitur nominis eius amplius. Omnia præteritæ vitæ debet peccator iustificatus perpetua obliuione delere, nec illis vllo modo attendere: Nam quemadmodùm cũ Rex

Simile. aut magnas aliquis tristis est, & parasitus ingrediens iocos ac ridicula loquitur, si non alacri vultu ipsum audiat Rex, imo iratum vultũ illi ostendit, egreditur cũ verecundia; sic caro cùm te videat tristẽ, & asperè in victu, & vestitu cũ illa agere, iam lęta ac voluptuosa quæ tibi solebat ingerere, omittet: & verecundabitur in eis.

Tertiò sic dices. Ionas fuit signũ misericordię Niniuitis, sed Iudęis fuit signũ iustitiæ. Quoniã Niniuitæ, qui crediderunt prędicationi Ionę, misericordiã cõsequuti sunt; Iudæi vero Christo, qui plusquã Ionas est, noluerunt credere, & sic fuit eis signum iustitiæ Dei quę in illos exercenda est. Sic Christus Dñs bonũ signũ est bonis, & pessimũ malis. Quoniam pœnitentia Christi, patientia Christi, opprobria, & dolores quos passus est Christus, pessimis & perditis hominibus derisio, & insania sunt; bonis autem gratia & vita æterna. Secundũ illud Pauli:

1. Cor.1. Nos prædicamus Christũ crucifixum; Iudæis quidem scandalũ, Gẽtibus autem stultitiam, his autem qui salui fiunt, ideſt, nobis Christum, Dei virtutem, & Dei sapientiã. Quoniam si homini auaro, ac in curis huius mundi submerso, qui ea tantùm quæ carnis sunt, curat, prędicas horũ omnium abdicationem, & contemptũ, & quòd crucẽ Christi amplectatur, & patientiã, ac humilitatẽ eius imitetur, videberis illi quasi deliramenta loqui. Sicut contigit Christo cũ iuue-

Matth.19. ne illo qui multas habebat possessiones, cui cũ prædicasset abdicationẽ illarũ; abijt tristis, nec amplius corã eo cõparuit. Quòd si hęc eadẽ prędicaueris iusto, cuius Deus aperuit oculos, vt intelligat bona quę ibi sunt, libẽtissimè audiet, atq; exequetur. Vndè & Paulus dicebat: Mihi absit gloriari, ni-

Ad Gal.6 *2. Cor. 12.* si in cruce Dñi nostri Iesu Christi. Et alibi:

2. Cor.4. Libenter ergo gloriabor in tribulationibus, vt inhabitet in me virtus Christi. Id etiã est ꝙ alibi dicit: Christi bonꝰ odor sumus, alijs quidẽ odor mortis in mortẽ, alijs odor vitæ in vitã. Acsi diceret, Euangeliũ quidẽ bonũ est signũ omnibus, & per consequens prædicatio eius; sed sicut in infirmitatibus corporalibus aliqua sunt signa salutis, & vitæ quibusdam, quę alijs mortem augurantur; sic hic cõrigit, ꝙ ea quæ bonis vitã, iniustis mortem administrare videntur. Iustus quippè qui se vel morbis grauatum, vel pauperta-

2. Cor. 4. te, aut tentationibus oppressum videt, si dicatur illi, quòd hęc est via quę ducit ad vitã, & quoniã momentaneũ hoc & leue tribulationis nostrę, suprà modũ in sublimitate æternũ gloriæ põdus operabitur in nobis;

Alia moralitas seu concio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vita illi in infirmitatibus, & ſolatium magnum in tribulationibus eſt. Cæterùm ſi homini huius mundi cupiditatibus dedito inculces reſtituenda eſſe bona quæ poſsidet, ſi vult ſaluari, etiam ſi in pauperiem ei deueniendum ſit, & alia huiuſmodi; non æquo animo audiet certè, vel tibi non credet, ſed ſi audit hoc à concionatore, dicit hiperbolice loqui: ſi à confeſſore, illum nimis ſcrupuloſum arguet, & in ſua nequitia perſtabit. In mari vbi filij Iſraël liberati ſunt, ibi Ægyptij interierunt: ſic idem Euangelium filijs lucis eſt in vitã, reprobis autem in mortem. *Regina Auſtri etiam veniet in iudicium cum generatione hac*. Diuerſis medijs Ionas, & Salomon ad ſe traxerunt homines; quoniam Ionas minis de terruit Niniuitas; Salomon ſapientia, ac dulcedine ſua, diuitijs, ac ſplendore ſuo à finibus terræ traxit ad ſe Reginam Auſtri. Sic & Chriſtus Dominus, vtroque vſus eſt artificio ad trahendos ad ſe homines, & ideò dicitur pluſquàm Ionas, & pluſquàm Salomon. Nam & pœnæ æternæ terrores, & gaudia vitæ æternæ hominibus prædicauit. Solon, & Democritus dicebant, vt refertur l. 1. ff. de iuſtitia & iure, Duo numina mundũ gubernant, præmium, ſcilicet, & pœna. Quod & Dominus
Oſee 11. per Prophetam quendam dicit. In funiculis Adam trahã eos, in vinculis charitatis. Hoc eſt cum funiculis quibus homines filij Adã trahi ſolent, quæ ſunt, vel metus pœnę, vel cupiditas præmij. In Arca Teſtamẽti, & erat virga Aaron quæ floruerat, & vrna in qua erat Mannà: quoniam in Euangelio, quod eſt nouum Teſtamentum, & eſt flagellum, ac punitio, quod ſignificat virga; & eſt dulcedo præmij, quam ſignificat Mannà, *Ay del pan y del palo*, ſunt minę, ac terrores æterni ignis, quæ horripilationẽ capiti ſtatuant, & ſunt ſempiterni boni promiſsiones quæ homines alacres faciant, ad hoc quòd per gladios, & nouaculas tranſeant, vt ea adi-
Matt. 14. piſcantur. Et hoc fuit thema prædicationis Chriſti, dicebat enim. Pœnitentiam agite: ecce pœnam, ecce virgam: apropinquabit enim Regnum cœlorum; Ecce præmium,
Ezech. 2. ecce mannà. Ezechiel. cap. 2. vidit librum ſcriptum intus, & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & Vę. Hoc eſt nouum Teſtamentum, in quo, & dulcia carmina, & lamentationes, & minę continentur. Fuit ergo Chriſtus Dominus Ionas, & pluſquam Ionas: quoniam Ionas extraneis gentibus, & vna die ſolummodò prædicauit. Prætereà minę quas ingerebat, de rebus dũtaxat temporalibus erãt, dicebat quippè: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Cæterum Chriſtus Dominus proprię genti, & populo prædicauit, ſecundùm illud: In *Ioann. 1.* propria venit & ſui eũ non receperunt. Nec vna die tantùm, ſed tribus annis: minæ, ac terrores non temporalium rerum, ſed quæ ſempiternæ ſunt fuerunt. Et tamen Niniuitæ, crediderunt Ionę, & populus ille non credidit Chriſto. Et idem poſſumus dicere, quòd ſit pluſquam Solomon, cùm maior ſit eius ſapientia, quia æterna: maiores diuitię, quia cœleſtes: maiora promiſſa, quia ſempiternorum bonorum: & tamen Regina Sabbà à finibus terræ venit ad Salomonem, & nos nec ad Eccleſiam, quæ propè domum noſtrã eſt, ad id properamus. Hoc eſt quod
Matt. 12. præcedenti capite dixerat Dominus. Cui cõparabo generationẽ iſtam, ſimilis eſt pueris ludentibus in foro, & dicentibus æqualibus ſuis, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis, lamentauimus vobis, & non planxiſtis. Canit nobis Chriſtus in ſuo Euangelio, vt ſaltemus, promiſſa vitę æternę prędicans, ſonum etiam facit nobis, vt triſtemur, ad pœnitentiã nos terroribus ſuis inducens, & ad nullum ſonum ſaltamus. Nec enim ob peccata triſtamur, nec ad cœleſtia lęti aſpiramus. Narrauerunt quadam die Chriſto Domino quomodò turris Siloe cecidiſſet, & plures mortales occidiſſet, ac oppreſsiſſet, & ſimul eiretulerunt, cædem, ac ſtragem, quã Pilatus in Galilęis exercuit, & quomodo miſcuit ſanguinem eorum cum ſacrificijs ſuis, (& quia Chriſtus ex omnibus occaſionem ſumebat, vt nos inſtrueret) dixit: Putatis, quòd illi ſoli prę omnibus peccatores fuerunt? Non, dico vobis, ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Putas ne, ò homo Chriſtiane cùm in proximo cernis miſeriam aliquam, vel quòd repentina morte oppreſſus eſt, vel quod infortunium, aliquod illi ſucceſsit, quòd ſcelus ille correctionem illam meruit? Non, dico vobis, ſed niſi pœnitẽtiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Etiam tua peccata, illa, & maiora merentur, & niſi pœnitentiam egeris peiora experieris. Idem cùm videmus regna, ac prouintias in manus alienorũ deuenire, vel quòd fide vera, ac religione amiſſa in hereſim omnes prolapſi ſunt, vel ciuitatem illam audis incedio periiſſe, in aliam peſtem irrepſiſſe quę maiorem incolarum partem cõſumpſit: Putatis quòd illi prę omnibus peccatores

catores fuerunt. Non dico vobis, &c. Timè, ò homo peccator, metue, ò inclita Hiſpania, quoniam niſi à peccatis noſtris per veram pœnitentiam, & correctionem reſipiſcamus, omnes ſimiliter, cum Gallia, Anglia, ac Flandria peribimus. Idem enim peccata noſtra fortè merentur, niſi quòd Deus pius nos ſua lõganimitate pręſtolatur, vt in alijs periculum facientes, iram eius, iam iam ceruicibus noſtris minantem euitemus. Diuus
D. Baſil. Baſilius refert, quòd cùm Timotheus muſicus ille Magni Alexandri, caneret coram eo, tali arte fides pulſabat, vt quaſi extra ſe raptus Rex à menſa ſurrexerit clamans: Bella, bella. Deindè taliter fides tetigit, vt mœrore nimio affectus Rex lacrymas videretur effundere: ſic in Chriſti Euãgelio fit. Iam ſonant verba terrores ac bella contra vitia, atque dæmones: iterum autem ſonant triſtia, ac mœrorem incitantia: opus ergo
Num. 10. eſt, vt ad vtrumque ſonum cum Alexandro ſaltemus. Cùm Deus populum ſuum per deſertum ad terram promiſſam duceret, pręcipiebat, vt cùm ſimplicem ſonum tubę audirent, intelligerent ſignificare, vt quieti in illo loco permanerent: Cum verò duplicatum ſonum, ac confractum audiſſent, pelles colligerent, & ad iter agendum, & mutandũ caſtra ſe pararent. Sic in Euãgelio aliter ſonat nobis Deus, vt quieſcamus, aliter, vt iter agamus: quoniam aliquando nos monet, vt timeamus, aliquando quòd ſperemus. Modò enim minis, ac terroribus intra nos ipſos nos tenet, & modò ſpe præmij animos attollit, vt ad cœleſtia properemus. Quod eſt dicere, quòd aliquando nobis prędicat vt Ionas, aliquando veluti Salomon: cùm ergo nos Deus ad vnum horum ſuo ſonitu vocat, non debemus ad alium ſalire: hoc enim eſſet extra chorũ ſaltare: quod Dominus per
Eſai. 22. Eſaiam Prophetam his verbis nos docet dicens: Et vocabit Dominus exercituũ in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitium, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudiũ & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Hoc eſt dicere: Lamentauimus vobis, & non plãxiſtis. Forſan nunquàm Deus tam triſtem nobis ſonum cecinit, ſicut in hiſcè temporibus; attamen nos nunquàm illi minus concinimus. Nam per ea quæ videmus id colligere poſſumus. Olim Deus in temporalibus fideles ſuos caſtigabat, vel peſte, fame, vel bellis illos atterendo: At hac calamitoſa tempeſtate in ſpiritualibus (quæ pretioſiora ſunt) nos percutit. Cùm videamus in fide & religione totum orbem periclitari, & vitia, atque peccata faſtigium iam omnium rerum ſumere, & cùm propter hæc mala triſtes deberemus ambulare, ſingultibus, ſuſpirijs implentes aëra, fletibus irrigantes terras, operti ſaccis lacerando crines, ieiunando, & macerando carnes noſtras; tamen ècontrario facimus. Nunquàm homines adeò lætitiæ, riſui, atque luſibus operam dederunt. Loco ſacci, tenuiſsimis, ac pretioſiſsimis veſtibus induuntur, quales nunquàm patres noſtri induti ſunt. Imò hodie filia, vel vxor ſutoris pretioſiùs veſtitur, quam olim Reginæ: nec hoc eſt hiperbolicè loqui, ſed ipſam rei veritatem dicere. Deberemus lacerare crines, & tamen ècontrario capillorum culturæ incumbitis; atque vtinam ſolę fœminæ id facerent, quibus aliquo modo permitti poteſt, & non etiam viri id reclamante natura, contra fas efficerent. Loco ieiunij omnes potationibus, ac conuerſationibus, ſeu commeſſationibus indulgetis, tanta id curioſitate, ac ſolicitudine, acſi Epicuri ſectam profeſsi eſſetis. Ecce ergo quid dicit Dominus, Lamentauimus vobis, & non planxiſtis. Ergo Niniuitæ cõtra nos ſurgent in iudicio: quoniam pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & tamen pluſquam Ionas eſt hic, qui talibus terroribus ad pœnitentiam nos exhortatur. Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis. Alijs vicibus alio ſonitu nos inuitat Deus ad ſaltandum, hoc eſt, prædicat nobis ſicut Salomõ, ad gaudia æternæ vitę nos prouocat, vt eius deſiderio accenſi, ſaliat cor noſtrũ invitam æternã. Et tamen nec huic nos concinimus ſono, ſed potius in terrenis deſiderijs procũbentes iacemus. Accidit vt aliquando inſtru *Simile.* mento aliquo talis cantatur cantilena, vt videamur per illam ad ſaltandum prouocari, & pedes ipſi nobis quaſi inuitis iam moueãtur ad ſonitũ. Talẽ ſonitũ nobis in ſuo Euãgelio facit Chriſtus, tã lætum, tam acutum, vt nos ad ſaltandum totis viribus coram eo videatur prouocare. Quoniã æterna nobis gaudia proponit, vbi nihil aliud quã gaudiũ, atq; lętitia eſt, vbi cantatur Alleluya perpetuũ. Nec ibi eſt nox triſtis, aut importunus hiems, ſed ſemper clara lucet dies, verque perpetuũ ibi viret; vbi nõ eſt luctus, nec clamor, nec vllus dolor, ſed perpetua atq; læta ſemper auribus ſonat muſica, quę Angelorũ eſt, & inſtrumẽtũ dulciſsimũ, q̃ eſt ipſe Deus;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus;& tamen nec vna sola anima huic sal
tat cantilenæ, nec surgit à terrenis, vt ad
cœlestia tali allecta musica eleuetur: adeò
Sap.9. oppressos nos tenet caro, atq; corpus hoc q̃
aggrauat animam, & deprimit terrena inha-
bitatio sensum multa cogitantẽ. Cecinimus
Isaiæ.11. vobis & non saltastis. In Lege olim cautum
erat, vt pisces illi, qui alas non habẽt quibus
super aquas aliquando saltare possint, im-
mundi essent; illi autem qui alas haberent,
quibus super aquas nonnunquã subleuaren-
tur, mundi omninò essent ac vesci possent.
Illas quippè animas Deus tanquam immun-
das reputat, quæ semper sub aquis gemũt, &
curis huius mundi detentæ nunquàm ad cœ
lestia subleuantur, videntur enim sepultas,
summersas ac suffocatas animas sub corpore
gerere, nec vnquam caput, q̃ est cor, extra
fluentes huius mundi curas erigere. Illas ve-
rò mundas & dignas suo esui habet, quę alas
habent quibus nonnunquàm superomnia
terrena saliant, vt ad superna subleuentur,
& terrenis affectibus mitigatis, facilius cœ-
lestia capiant. Videbis quã plures homines
Christianos, o bone Deus, quorũ præcipuũ
studium est semper terrenis negotijs incũ-
bere, dies noctesq; in illis consumere; de qui
Iob.30. bus Iob dixit, quòd esse sub sentibus delitias computabãt, quibus nec ad comedendũ,
aut dormiendum ęgrè suppetit tẽpus. Quo-
modò isti ad æterna salient? Quomodò Dei
recordabuntur? qui semper sub fluidis huius
mundi aquis delitescunt? Immũdi isti sunt,
& indigni Dei conspectibus præsentari. Vn
Leuit.11. de Leuit. 11. sic iubetur: Omne de volucribus
quod graditur super quatuor pedes, abomi-
nabile erit vobis, quicquid autem ambulat
quidem super quatuor pedes, sed habet lon-
giora retrò crura per quę salit super terram,
comedere debetis, sicut locusta, &c. Ea ani-
malia immunda sunt, quæ super quatuor pe
des gradiuntur, quæ significant mẽtes totas
terrenis cupiditatibus inhiantes ac procum
bentes: verũ illa quæ habent longiora retrò
crura, ita q̃ possunt retrorsum retrahi & sal-
tare super terram, vt est locusta, mũda sunt:
Quoniã illi homines, qui etsi necessarijs hu-
ius vitæ negotijs aliquando incumbant; ta-
men nonnunquã retrahuntur ab eis, & dãt
locum, vt transeant, & ipsi tunc expediti ad
æterna transeunt & saliunt (relinquũt enim
nonnũquam temporales curas, dantq; locũ
sęcularibus negotijs vt trãseant, & dimittãt
eos solos ad cogitandum de diuinis) hi mũdi
sunt. Illi enim qui pedibus & manibus, hoc
est desiderijs & operibus super terram gra-
diuntur, immũdi sunt. Animalia illa sancta
quæ vidit Ezechiel, habebant alatos pedes, *Ezech.1.*
quoniã boni Christiani sic se debent gerere
cum mũdo vt aliquando affectus eorum, qui
per pedes significantur, ad cœlestia volare
possint. Vnde & Paulus ait. Calciati pedes *Ad Eph.6*
in præparationẽ Euangelij pacis, ideſt præ-
parati ad currendum per Euangelij viã, quę
nos ad cœlestia ducit. Quare iubebat Deus, *Iosue.6.*
vt ad sonitum buccinæ blandum ac cõfra-
ctum mouerent filij Israël castra, & ad terrã
promissionis properarent. Sic quando in E-
uangelio ad eterna promissa vocamur, debe-
mus per mentis desideria illuc pergere. Vn-
de & de Christo Dño dicit Sponsa. En iste
venit saliens in mõtibus, transiliens colles:
mõtes & colles sublimia loca sunt: quoniam *Cantic.2.*
etiã si in dignitate sis constitutus Pontifex,
aut Episcopus; debes omnia hæc cursu celeri
trãsilire, vt ad cœlestia salias, imò & si Rex
sis: sic enim Rex Dauid saltabat totis viri-
bus coram Dño. Quare viri sancti huic so- *2. Reg.6.*
nitui cõcinentes saltabant corã Domino, vt *Lucæ.1.*
Baptista Ioãnes dum adhuc materno vtero
contineretur, exultauit ad præsentiam pueri
Iesu, qui in vtero clausus ad eum venit, intel
lexit quippè sonitum quem sibi pulsabat, &
saltauit corpusculum in maternis claustris.
Sic & B. Virginis spiritus saltauit, cũ dixit, *Luc.1.*
Et exultauit spiritus meus in Deo salutari
meo, & Apostoli cùm dicebãt. Quo ibimus
Dñe? verba enim vitæ æternæ habes: ac si *Ioann.6.*
dicerent, Vitæ æternæ sonitum nobis con-
cinis, nec continere nos possumus quin ad
illum saliamus. Et Paulus cùm semel saltum
dedisset, vt vsq; ad tertium cœlum pertinge
ret; demissus in terra cupiebat iterũ ad tanta
bona salire, & sentiens q̃ caro esset quæ im-
pediebat animã ne id faceret (in parietibus
quippè eius offendẽs, altiùs non valebat sa-
lire) quasi ob hoc molestiam ferens aiebat. *Ad Rom.*
Infelix ego homo, quis me liberabit de cor- *7.*
pore mortis huius? quod meum motum ad
cœlestia impedit. Hinc sancti qui his desi-
derijs frequenter ad cœlestia saltabant, cor-
pus ipsum, quod ipsis scilicet impedimentũ
erat, secum in aera rapiebant: sicut & de
D. Thoma Doctore nostro legitur, q̃ tri-
bus cubitis eleuatum corpus in oratione ha-
buisse multi viderũt. Sed cùm non possent
simul cum corpore ad cœlestia rapi (scriptũ *Exod.33.*
quippe est, non videbit me homo & viuet)
iterum ad terram demittebantur. Quare D.
Martinus, dum morti appropinquaret, non
permi-

permisit se in latus verti, sed dicebat, Sini
te me cœlum respicere, vt suo itinere spiri-
tus dirigatur ad Deum. Vnde ad egressum
suæ sanctissimæ animæ à corpore, voces in
sublime auditæ sunt & concentus, quasi so-
nitum ad saltum animæ eius cœlestes citha-
rędi concinerẽt. Hinc animæ Christianæ,
dum in carne vitam agũt, semper desiderijs
D. Aug. ac suspirijs ad suprema debent inhiare: nã
vt dicit D. August. Fecisti nos Domine ad
Ioann. 4. te, & inquietum est cor nostrum, donec re-
uertamur ad te. Et de his Dominus dixit
3. Reg. 10. Samaritanæ, quòd fieret in eo fons aquæ
viuæ, salientis in vitam æternã. Quòd si mu
lier illa quæ à finibus terræ venit audire sa-
pientiam Salomonis, non habebat vltra spi-
ritum, videns ordinem domus Regis, vestes
ac officia seruorũ, diuitias ac cibos eius, au-
diensq; sapientiam ab ore eius, dicebat: Beati
sunt serui tui, &c. Dimidia pars mihi non
est narrata, &c. Quantò magis nos Christi
cultores à finibus terræ deberemus venire
omnibus dimissis, vt ad illam veram Hieru-
Sapien. 8. salẽ attingeremus, in qua Rex pacificus, sed
& maiori sapientia præditus? Scit em præ-
terita, & de futuris æstimat, mõstra & signa
Prouer. 3. scit antequam fiant: euentus temporum &
Sapien. 8. sæculorum, diuitias etiam plures habet: nam
in sinistra illius diuitiæ & gloria. Angelorũ
autẽ ordines suis Hierarchijs distinctos mul
tò meliores, familiarisq; conuictus gratio-
sior: scriptum quippe est. Non habet amari-
tudinem conuersatio illius, nec tędium cõ-
uictus illius. Quæ omnia attentè ac dulciter
considerantes, in laudes Dei, omniumq; cœ
licolarum prorumpere deberemus, cum hac
regina cupientes talibus gaudijs semper in-
teresse.

Alia mo-
ralitas seu
concio.

Prou. 30. Aliter sic procede. Petunt isti signum de
cœlo, quoniam superbi erãt, & alta signa fie-
ri cupiebant, de quibus Sapiens dicit: Gene-
ratio cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ
eius in alta surrectæ: sed Christus non vult
illis signum dare de cœlo, sed de terra: quo-
Exod. 8. niam Christus Dñs non ea quæ alta sapiunt
curat, sed potius quæ humilitatem præ se fe-
rũt, diligit. Pharaonis incantatores ranas ac
serpentes fecerunt, ciniphes autẽ facere nõ
potuerunt; quoniam mundus turpia facta,
quæ tamen in oculis hominum magna appa
reant, facere satagit: humilia autem, quę per
minimos ciniphes significãtur, non faciunt:
sed hoc est signum Dei q̃ humilitatem præ
se ferat. Vnde & tunc dixerũt: Digitus Dei
est hic, Acsi dicerẽt, *Dios anda por aqui*: qui
in humilitate se ostẽdit. Vnde & Dauid, vt
hoc signo se ostenderet seruũ Dei, dicebat.
Quem persequeris, Rex Israel, culicẽ vnum?
Tale signum dedit Angelus pastoribus, cùm *Lucæ. 2.*
dixit: Et hoc vobis signũ, inuenietis infantẽ
pannis inuolutum, & positum in præsepio.
Mundus quippè ea facit opera, quę strepitũ
faciant, parum autẽ cõmodi portent: Deus ê
diuersũ ea opera facit, quæ vtilia nobis sint,
etiamsi non multum sonent. Dat dies para-
sito multa denaria eo animo, vt ipse eum
corã Rege & alijs magnatibus laudibus ef-
ferat: & sic de alijs rebꝰ poteris dicere. Chri
autem signa omnia in vtilitatem nostram ce
debant, vt pote suscitando mortuos, sanãdo
ęgrotos, &c. Nisi signum Ionæ Prophetæ. Iu
dæi (inquit Paulus) signa petunt, sed Græci *1. Cor. 1.*
sapientiam quærunt. Erant Gẽtiles curiosi,
rerum nouarum cupidi, & ideò dedit eis sig
num conforme suę conditioni: nempè signu
resurrectionis: quã cum audissent prędicari
Actor. 17. à Paulo, mirati sunt, & nouorum dæmonio-
rum ipsum annunciatorem dicebant. Iudæi
autem signa conformia Scripturis volebãt,
quæ etiam exhibuit eis Dñs. Et hoc signum
resurrectionis secũdum Scripturas fuit: quas
ipsi non intelligentes, scandalizati sunt in
eum, & nõ crediderũt ei. Quare Paulus ait. *1. Cor. 1.*
Nos prædicamus Christum crucifixum, Iu-
dæis quidem scãdalum, Gentibus autẽ stul-
titiam. Sed quæ ratio est, obsecro, cur Ninii-
uitæ Ionæ crediderint prædicãti; vos autem
Christiani nobis prædicantibus non credа-
tis, vt à vestris malis cessetis? Nonne Ionas
peccator fuit; qui à facie Domini cõtra eius
imperiũ fugit, & ita crudeliter in Niniuitas
desæuijt, vt vmbraculũ sibi fecerit, vt indè
spectaret ciuitatis conflagrationem, & ad
uersùs Deum iratus sit, eo q̃ ciuitatem illã
secundùm verbum eius funditus nõ destru-
xerit? Et Ionas ignotus homo erat, quem in
arena euomuit pisces squamis & immundi-
tijs plenus, nec vllũ signum fecit. Hi quibus
prædicauit, peccatores maximi fuerunt, à
Nemrot primo tyranno, & Bello, & Nino
idolatriæ parentibus ortum ducentes. Nos
quidem etiam peccatores sumus, sed sicut
Ionas in ventre ceti orauit, & fecit pœni-
tentiam: sic nos forsitan in secreto cubicu-
li nostri illam facimus, & saltim in habitu
& exteriori cultu, virtutis nos professores
ostendimus. Vos autem Christiani estis, &
Euãgeliũ Christi in baptismo professi estis:
cur ergo illi pœnituerunt ad prædicationẽ
Ionæ, & vos ad nostram surdi estis? Credo
quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

q̃ peccata noſtra & veſtra id efficiunt. Et in ſeminante & in terra quæ ſeminatur, puto quòd ſit culpa quare non fructificet ſemen.

Simile. Verùm interrogabo & ego vos vnum verbum: Quid cauſæ eſt cùm tu ingrederis in loco vbi mola aquaria tanto ſtrepitu triticũ molit, non potes ferre ſtrepitum illum, cauſatq; tibi capitis dolorem, & ipſe molendinarius, qui dies noctesq; circa illum ſonitũ comedit, atq; dormit, nullum incõmodũ, aut impedimentum ad ſuas omnes actiones ex illo ſentit? Certè in cauſa eſt cõſuetudo, tu enim ad tantum ſtrepitum non eras aſſuetus, & molendinarius ſic. Ita & modo mihi videtur. Niniuitæ nunquàm terrores ac minas Dei audierant, nec habuerunt quẽquã, qui ita eis Dei iram prædicaret; & ideò tãquam rei nouæ auditum præbuerunt & pœnitentiam egerunt. Vos verò quotidie hæc auditis, paſsim hæc verba veſtris auribus intonant; & ideò ſicut qui eſt circa molam aquariam frequenter eius ſonitum penè iam non audit; ita nec vos verba Dei. Nam ideò philoſophi aliqui dicebant, nos non audire ſtrepitum quem cœli ſuo motu ſecundum illorum opinionem faciunt, qui magnus eſt; quia nobis cõgenitus eſt. Et ideò verba Dei audiunt hodie Chriſtiani, non ſicut verba Dei, ſed ſicut verba hominũ, Veniunt enim ad concionem, non vt ex verbis Dei ædificentur, ſed vt videant quàm eleganter loquatur cõcionator, quibus verbis, quibus coloribus dicat, quomodò citet teſtimonia, & quomodò ea explicet: an nouũ aliquid dicat hoc anno præter id q̃ elapſo anno dictũ eſt, & cætera huiuſmodi quæ humana potius quàm diuina ſunt. Et ideò quia non auditis verba prędicantis ſicut verba Dei, ſed ſicut verba hominum; hominum autem verba nõ poſſunt talem habere effectũ in anima qualem verba Dei (quoniam non eandem virtutem ſuper illam habet homo qualẽ Deus, qui omnia penetrat, & verbum eius quod eſt gladius biceps, penetrãs vſq; ad diuiſionem animi & ſpiritus, compagum quoq; ac medullarum) hinc fit q̃ non efficiunt concionatoris verba in animabus veſtris effectum illum, quem verba Dei efficere ſolẽt.

1. Theſſ. 2. Vnde Paul. 1. Theſſalon. 2. ait. Ideò nos gratias agimus Deo ſine intermiſsione: quoniã cùm accepiſſetis à nobis verbũ auditus Dei: accepiſtis illud nõ vt verbum hominum, ſed ſicut eſt verè verbum Dei, qui operatur in vobis. Quia accepiſtis illud, vt verbum Dei. In moralibus quippè intentio eſt, quæ dat formam actui: ſi quis enim intendens occidere ferã, & nullo modo intendens occidere hominem, omni diligentia adhibita occidat hominem; ille non eſt homicida formaliter, ſed materialiter: quoniam id non intẽdebat. Sic qui verba Dei audit, non vt verba Dei, ſed vt verba hominum; nõ dicetur formaliter auditor verbi Dei ſed hominum. Hac quippè ratione Deus in ſua lege præcipiebat, vt cùm Sacerdos ingrederetur templum, non communibus veſtibus vteretur quibus homines vti ſolẽt, ſed alijs ſacratioribus; vt videntes illum plenum auro ac gẽmis, tintinabulis ſonãtem, malis punicis aureis ſplendentem, mithra caput tegentem, laminam auream in qua ſculptum erat nomen Dei in fronte gerentem; aliquid diuinum exiſtimarent illum eſſe, etiam non tãquàm hominem, ſed tanquam Deum illum auſcultarent & audirent. Et ſic modo ſacerdotes ad ſacrificia & ad cultum Dei accedimus, non communibus veſtiti indumentis, ſed alijs ſacratioribus & à veſtris differentibus: vt per hoc ſignificemus miniſterium illud gerere, non authoritate purè humana, ſed authoritate diuina quam illis veſtibus referimus. Sic & concionatorem audire debetis, non tanquam qui verba purè humana profert, ſed potius verba diuina; nam qui ſic audit ſuum fructum affert, quem & Niniuitæ traxerunt ex prædicatione Ionæ: quia illius verba tanquam verba Dei audierunt. Secunda ratio huius diſsimilitudinis hæc eſt. Quoniam & ſi multi verba Dei tãquam Dei accipitis; & illa in animo reuoluitis conuicti vera eſſe, quæ ibi audiſtis; tamen de die in diem effectum differitis, & procraſtinatis: quod Niniuitæ non fecerunt, quinimò protinus pœnitentiam egerũt, nec locum reliquerũt iræ Dei, vt ſuper illos deſcenderet: adeò properanter pœnitentiæ incubuerunt. D. Baſilius docet hoc ſibi cõmodũ maximum ex nobis diabolum ſumere, ſi nos differre fecerit conuerſionẽ vſq; ad horã mortis: dicit enim tibi, Hunc diem mihi da, craſtinum dabis Deo. Et cum dies craſtinus illuceſcit, ait, Hodie te mihi tribue, & cras Deo te immolabis, & ſic te de die in diem differens ſuis dolis in perpetuũ tenet. In Lege, talpa & cygnus animalia immunda reputabantur. De talpa docet Toſtatus. fo. 78. q̃ non habet niſi ſignum quoddam oculorum (*como vn raſguño*) quod in pelle eſt videre, cùm mortuo detrahitur & extenditur. Tamẽ cùm hora mortis appropinquat, tan-

D. Baſil.

Leuit. 11.

Toſtat.

Simile.

tãtiſper oculos aperit, propter vim quã tunc morti reſiſtẽdo facit. Sic ſunt aliqui immũdi Chriſtiani, qui cùm per totã vitã oculos mentis clauſos habuerint, nec enim niſi ſignum quoddam oculorum oſtẽdunt, hoc eſt, fidem mortuam quam habent; tamen hora mortis metu coacti tãtiſper illos aperiunt, & tunc auditum præbent conſilijs bonis, licet morte præuenti, nec exequi, nec rectè

Simile. pœnitere potuerunt. Cygnus etiam vſq; ad horam mortis non canit: Chriſtiani per totã vitam muti, qui nihil boni vnquam loquuti ſunt, in hora mortis Deum inuocãt, ſed quia iam ſero eſt, clauditur illis ianua, & dicitur eis, Neſcio vos. Hac ergo ratione nõ prodeſt tibi verbum Dei: quia non confeſtim agis

Eccleſi. 5. pœnitentiam, ſicut Niniuitæ, ſed differs de die in diem, cùm tamen Sapiens dicat. Nõ tardes conuerti ad Deum, & ne differas de die in diem.

Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem & non innenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam & ornatam: tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ. Homo iſte à quo ſpiritus immundus exijt, populus eſt Iudæorum, à quo tunc quaſi diabolus exijt quando ſibi populum illum Deus primùm per Patriarcharum electionem, ac deinde per Legis dationem ſegregauit in peculium ex omnibus Gentibus. Egreſſus autem ab illo populo & excluſus diabolus, obambulabat deſerta Gentium, in quibus aquæ non erant gratiarum ſpiritualium. In eis requiẽ quærit habitans in illis vſque ad tẽpus gratiæ, ſed quam quærit plenè non inuenit: quoniam hoc tempore gratiæ à populo gentium per Euangelij prędicationem debebat foras eijci. Hinc verò electus conſiderat apud ſe diabolus, fortè in Iudaicum populum ſibi permitteretur liber introitus. Et veniẽs in tempore gratiæ credentibus Gentilibus, cernit Iudæos vacantes à gratia Dei quam noluerunt ſuſcipere, ſcopis tamen mũdatos & ornatos, ideſt corporalibus quibuſdam expiationibus exteriùs mundos, & ceremonialibus quibuſdam obſeruantijs, externiſque iuſtificationibus legalis literæ, in quibus confidunt, ſecundùm exteriorem ſpeciem velut exornatos. Et quia ſic volentes ſuam iuſtitiam conſtituere, Dei iuſtitiæ nolebant ſubijci, nec Euangelio credere: id circo diabolica poteſtas illos in manſionem accipiet, ac ſubiectionem, ita vt iam videantur octo obſeſsi dæmonibus, ijſq; impurioribus, qui ante ſuſceptam legem quaſi vnico, eoq; minus malo obſeſsi fuerãt, atque ita fient poſteriora generationis huius prioribus peiora. Quoniam longè peior erit horũ conditio & maior damnatio, quando poſt electionem ſingularem, & promiſsiones ſibi factas, legemq; acceptam, tandem omnibus erunt ingrati & increduli; exhibitam ſibi, & vltrò oblatam gratiam ſuſcipere pertinaciſsimè recuſantes, quàm prius, quando nec adhuc in populum Dei fuerant ſegregati, nec promiſsiones adhuc, vel Legẽ, aut Prophetas accepiſſent.

Sed circa illud, *Reuertar in domum meam, vnde exiui*, aduertendum eſt, quòd in his verbis delineatur nobis magnitudo deſiderij, quod diabolus gerit redeundi in animam, de qua ſemel per gratiam Dei excluſus eſt, & quid in anima reperiat, quod eum inuitet ad intrandum iterum in eam, quotq; incõmoda illi in ſecunda oppugnatione inferat, quàmq; potenter illam deinde poſsideat. Pro quo hoc tanquam fundamentum ſtatuendum eſt, quòd ſemper opera diaboli aduerſa ſunt Deo, ab eo tempore quo ſuperbia elatus neſcio quam æqualitatem cũ ipſo Deo appetijt, & ſibi vſurpare id quod ſolius Dei erat, voluit: hodieq; obſtinatus in eodem perſeuerat deſiderio, ſecundùm illud Iob. Tetendit aduerſùs Deum brachium ſuum, & contra Omnipotentem roboratus eſt: *oſa tener manos contra Dios*: cucurrit aduerſùs Deum erecto collo & pingui ceruice armatus eſt, ſemper enim ſimultates & æmulationes cum Deo gerit diabolus, & veluti pirata crudelis rapere nititur quę Dei ſunt. Honorem quippè Dei ſibi vſurpare non vereretur, & à domo propria illum expellere ſatagit, vt ipſe eius incola fiat. Honorẽ Deo ſuſtulit quãdo ſe in vniuerſo orbe pro Deo adorare fecit, nunc autem domum quoque eius ſuſcipere cupit. Domus Dei in hoc inferiori orbe anima hominis eſt; quoniã nulla alia creatura ſub cœlo eſt, quę Dei ac gratię eius ſit capax, niſi anima hominis dũtaxat. Adeò amplã illã fecit Deus, vt Deũ ipſum capere poſsit. Hoc quippe eſt (ſecundũ Auguſt.) hominẽ ad imaginẽ Dei eſſe cõditũ, hoc eſt ad menſuram Dei (*Al talle de Dios*) q̃ poſsit anima hominis capere Deũ. Triclinia enim ac animæ cameræ ampliſsimæ

Moralitas ſeu cõcio.

Iob. 15.

ſunt

ſunt ad capiendum Deum. Dedit quippè illi intellectum, quo non ſingularia ſed vniuerſaliſsimum ens intelligere poſsit, quod eſt Deus: voluntas etiam ad bonum commu
1. Petri. 2. niſsimum, & altiſsimum ordinatur. Vndè D. Petrus dicebat. Vos tanquam lapides viui in domos ſpirituales edificamini, hoc
2. Cor. 3. eſt Deo qui Spiritus eſt, & Paulus ait. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus ſanctus habitat in vobis? Eſt autem tanta diabolo ſuperbia ac inuerecunda audacia, vt Deum ipſum è propria domo expellere ſatagat, & ſibi eam nimis crudeliter vſurpare contendat. Sed ô hominum dementiam ac iniquitatem, qui Deum ſuum verum poſſeſſorem ac Dominum non vereantur è propria domo expellere, & inimicum eius ac hoſtem noſtrum teterrimum in eam admittere. Duas quippè iniurias Deo infers, ô peccator, hæc faciens: Alteram quòd illum è proprijs expellis (Nam iure creationis verum habet dominium ſuper animam hominis; Iterum iure redemptionis quia illam pretio magno emit, ſua etiam eſt anima.) Qui ergo Deũ ab anima ſua expellit, proprium Dominum eijcit, ac proindè magnam illi iniuriam infert. Sed maius malum eſt aliud quod facit. Quoniam non ſolũ Deum è ſua propria poſſeſsione iniurioſè pepulit, verùm aduerſarium eius ac inimicum loco illius admiſit, quod genus magnum proditionis eſt, Deum verum pro diabolo, amicum pro inimico, bonum ac pulcherrimũ pro nequiſsimo ac fœdiſsimo hoſte commu
Ioan. 18. tare. Quid dicam tibi? Hoc eſt, quòd impij Iudæi tecerunt, cùm ſeditioſum latronem ac homicidam Barabbam ſibi donari petijſſe runt, & Chriſtum Dominum vitæ, & pacis authorem interemerunt. Diabolus latro ac
Ioan. 8. crudeliſsimus pirata eſt, qui omnia tua bona furare contendit, homicida eſt ab initio vt ait Dominus; ille quippè fratricidiũ primum machinatus eſt, ſeditionis ac diſcordiæ pater eſt, ille enim interturbat omnia. Eſt autem Deus reſurrectio noſtra, & vita, omnium bonorum collator, pax noſtra, & recõciliatio noſtra, & hunc à nobis deterremus, vt diabolo demus locum: ingens ac in expiabile ſcelus hoc eſt. Hoc ergo molitur diabolus, vt tuam ſibi lucrifaciat animam. Nec enim rem tuam, aut vitam, aut perſonam quærit, ſed duntaxat animam. Vide quanta licentia in Iob ſeuit, tamen quia animam illius ſeruare iuſſus eſt, nondum quieſcebat, parumque cætera omnia illi videbantur. Quòd ſi in corpore ita debacchatus eſt; id fecit vt per illa corporalia damna, animã ſi poſſet damnificaret, licet obtinere non valuit. Adeò quippè ſuperbus eſt diabolus, atque tanta æmulatione Deum proſequitur, vt eo cibo quo Deus paſcitur, velit & ipſe etiam paſci? Dei autem paſtus animę ſunt: Prouer. 23
ſecundùm illud, Fili, præbe mihi cor tuum; ſic & ipſe animas deuorare deſiderat, nam & de illo Propheta dixit. Cibus electus eſt Habac. 1.
eſca eius. Scit animam hominis paradiſum Prouer. 8.
eſſe Dei: nam ipſe dixit, delitias ſuas eſſe cũ filijs hominum. Hunc ergo hortum Dei depopulari vult diabolus, plantaſque virtutũ ac bonorum operum eradicare. Et tamen licet omnes animas tanta auiditate cupiat, ſed præcipuè illas quas aliquando poſſedit: nam pro ſummo honore ducit, vt eas iterum debellet ac in ſuam poteſtatem redigat, aliàs ſibi opprobrio dari æſtimat, quòd anima deturbetur, & tali dominio priuatus non ad illud redeat. Quarè & eam circuit, circunſpiſcit, omnia tentat, omnia parat, vt iterũ ad ſuam priſtinam poſſeſsionem redeat, & dicit. *Reuertar in domum meam, vnde exiui.* Explorat eam, ſepit, ac voluit attentè conſiderans, ſi aliqua via aditus ſibi ad illam pateat. Vnde & Petrus dicebat: Fratres ſobrij 1. Petri. 5.
eſtote & vigilate: quia aduerſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Incredibile dictu eſt, quot machinas atque technas molitur, vt iterum ad animam illam reuertatur. Quarè hic dicit Dominus. *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit. Reuertar in domum meam, vndè exiui.* Non placet diabolo ſub diu dormire, ſed ſub tecto quieſcere vult. At loca arida (attendite) ſolis radijs perfunduntur, quorum calore & humiditas exſiccatur, loca etiam ſicca firmiora ſunt ac duriora; diabolus autem lubrica loca ac humida quærit. Animas enim illas, in quibus Sol iuſtitiæ, ſuis radijs exſiccat humiditatem vitiorum, ac carnis lubricitatem, ſolidaſque ac firmas in bono cõſtituit, hoc eſt, ſanctas, id enim eſt ſanctum quod firmum ac ſtabile (hinc enim leges ſancita dicta ſunt, hoc eſt, firmes ac ſtabiles:) has, inquã, animas fugit diabolus, nec in eis requiẽ inuenit, ſed in illis quæ lubricæ ac inſtabiles ſunt; nam ambulat per loca inaquoſa. Vnde per Iob dicitur de eo. Sub vmbra dormit, Iob. 40.
in ſecreto calami, in locis humentibus. Nõ dormit, licet fingat ſe dormire, vt nos imparatos

Hierem. 3. ratos pleno agmine adoriatur, Hieremiæ. 3. dicitur: In vijs ſedet, & expectat eos quaſi latro in ſolitudine. *Es cafador de eſpera.* Sub vmbra nos expectat, hoc eſt, in tenebris peccatorum, in vmbroſis locis vbi veritas nõ docetur: nã peccator odit veritatẽ; intenebris ignorãtię amat ſedere. Vndè Patres noſtri ſtatim vt peccauerunt, ſub vmbra ficulneę fugientes deliteſcere voluerunt: nam qui male agit odit lucem. In ſecreto calami. Calamus virorem extrà præſe fert, licet intrà vanus ſit. Delitiæ ſunt diaboli hypocritæ, & illi qui in exterioribus, & cęremonijs tantùm ſe bonos ac religioſos oſtendere ſatagunt, cùm tamẽ in corde omni virtutis me-
Pſal. 65. dulla vacui ſint. Cõtra quos iuſtus holocauſta medullata pmittit ſe offerre. Id eſt, opera pinguia, quæ ex deuotionis ac amoris pinguedine proficiſcantur, ne eis dicatur illud
Eſai. 29. Eſai. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Nam ſicut arũdo, quolibet mouetur appetitu talis, quia vanum abſq; charitatis pondere gerit cor. O quã vereor, fratres mei, ne omnia Chriſtianorum opera hac tẽpeſtate arundinetũ potius, quam medulla ſit. Credo certè q̃ maior pars ex vobis exercitia quæ inter Chriſtianos fiunt, in cortice tantum abſq; medulla ea operetur. Pergitis ad audienda ſacra in Eccleſijs, ad audiendas cõciones, corpore quidem ac pedibus euntes, cæterum ſpiritu debiles ac deuotione aridi: Quod ex pauco, aut certè nullo fructu quem inde reportatis, colligere facilè vobis erit. Videre tot clericos albis ſuperpelliceis indutos, cantores, organa, & omnis generis muſicã, hoc certè arundinetum viride apparet: quòd ſi indè nec pinguedo deuotionis, nec charitatis feruor ellicitur; nihil aliud quam arũdo
Eſai. 29. vana omnia erunt. Cùm ſcriptum ſit. Populus hic labijs me honorat; cor autem eorũ longè eſt à me. In locis humentibus. *Al bene dero, al abreuadero como apaxaros los aguarda.* Id eſt, in corporis voluptatib⁹ eos expectat, vt capiat. Loca humida, lutuoſa ſunt. In fecibus, & in libidinoſis, obſceniſque voluptatibus, vbi carnales, vt porci volutantur, hos enim amat diabolus (nam in gregem porcorum voluit intrare) vt poſtquam eos accepe
rit, *con pantanas*, vt in bello fit, inſultet contra eos & improperans ac ſibilans dicat il-
Thren. 2. lud Threno. 2. Omnes inimici tui ſibilauerunt, & fremuerunt dentibus ſuis, & dixerunt, Deuorauimus. En iſta eſt dies quã expectabamus, inuenimus, vidimus. Cũ ergo per loca arida, & inaquoſa diabolus requiẽ non inueniat, dicit. *Reuertar in domum meam.* Explorat eam ac circuit, & inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Prius inuenit eam vacantem. Quoniã cùm videt animam otioſam, abſque vllo virtutis aut ſpiritus exercitio, ſecurus eã adoritur. Vultis ſcire fratres mei, cur diabolus tot etiam ex Chriſtianis ſub ſua tyrannide habeat? Audite, quoniam certè poſtquam Chriſtianus per Sacramentum pœnitentię, aut Euchariſtiæ ad Deum conuerſus eſt, quaſi iam nihil aliud faciendum reſtaret, ab omni bono opere ceſſat; & tamen tunc plus bonis operibus vacare deberet. Nec enim minoris virtutis eſt, ſalutem conſeruare, quã eam adquirere. Ad conſeruandam autẽ ſpiritualem ſalutem, oportet diuinis ac ſpiritualibus rebus vacare, nẽpe orationi, lectioni, ieiunio, eleemoſynis, ac ſimilibus: alioquin rurſus increſcet rediuiua tẽpeſtas. Sũt enim multi qui ſatis ſibi putant reliquiſſe peccata, & tamen ad opera virtutis manus nõ extendũt, cùm tamen duæ ſint partes iuſtitię, declinare à malo, & bonum facere. Quod ſi primum feceris, & ſecundũ dimiſeris, non totam iuſtitiam adimpleſti. Nã, vt ait Chry- D. Chryſ.
ſoſtomus, ſi ſpina aut aſſula per manum tuã Simile.
ingreſſa eſt, & vulnere illam affecit, nũquid ſatis feciſti educendo ſpinam? an non oportet, & medicamina, ac vnguenta adhibere, quibus vulnus quod in manu tua reliquit, ſanetur, & reliquę carni ſanæ aſſimiletur? Sic quia peccatum ſpina eſt, & aſſula, quæ animã tuã vulnerauit, non ſatis tibi erit ſi ſpinam euulſeris, hoc eſt, peccatũ dimiſeris, niſi medicinas adhibeas quib⁹ cicatrix vulneris, quod peccatum in anima dimiſit, obduretur, & melius fiat. Hoc autẽ bonis operibus fit. Vnde & Pſal. ait. Declina à malo, Pſal. 33.
& fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam. Non ſufficit malũ euitare, niſi & bona opera apprehẽdas, & inquiras. Imò, & perſe
quaris ea. Nam vt ait Chryſoſtomus. Quod D. Chryſ.
fugit perſequimur, bonũ autẽ quod pacem affert, videmus hebenis ſalutis à nobis fugere. Nã vbi non eſt, peto; vbi nam eſt pax illa Actor. 4.
& amor, quando erat omniũ credentium anima vna, & cor vnum in Deo? Vbi nam viſcera illa miſericordię erga pauperes, quibus tot eleemoſynæ à fidelibus fiebãt? Quò abijt deuotio illa ac feruor, quo fideles omnes ad Eccleſiam, & conciones concurrebant? Veritas ac fides quæ inter eos ſeruabatur? Fugit à nobis certè, & quaſi fugiẽtem

Universidad de Deusto
Biblioteca

eam perſequi, ac inquirere debemus. Et ſi boni forſan in cubiculis ſuis ac triclinijs delitescunt, ibi eos quærere debemus: vt eorum exemplo ad meliorem frugem conuertantur. Quia ergò maior Chriſtianorũ pars hæc virtutis officia ac exercitia dimiſit, otioſiſq; vacant rebus: ideò diabolus tam ci-
Eccleſ.33. tò eos iterum atque iterum expugnat atq;
Prouer.28 debellat. Nam vt ait Sapiens. Multam mali
Prouer.12. tiam docuit otioſitas. Et Prouerb. 12. Qui autem ſectatur otium, ſtultiſsimus eſt. Et cap. 28. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate. Hoc enim aditu diabolus ingreſſus eſt Sodomã, & tot mala in ea operatus eſt.
Ezech.16. Ait enim Propheta. Ecce hæc fuit iniquitas Sedomæ, otium eius, & filiarum eius. Et non ſolùm inuenit eam vacantem, verùm etiam ſcopis mundatam, & ornatam. Non quòd diabolus munditiem, & ornatũ in animabus quærat, cùm nihil ſit quod plus odio habeat, imò immunditia delectatur, vt ſta-
Caietanus tim dixim⁹, ſed vt ait Caietanus hac ſimilitudine datur intelligi, tam paratam ſe inuenire animam ad ingrediendum in eam, vt videatur ipſa anima ipſummet diabolum in uitare ad ſe: quemadmodùm domus ornata & mundata aſpicientes quaſi inuitat, vt eã ingrediantur, & habitent. Proh dolor, ô viri Chriſtiani, quàm timeo hoc quod vobis maxima cum verecundia dicã. Credo quòd nunquam minus operis inſumpſit diabolus, in decipiẽdis hominibus, ac ad ſe trahendis, quàm modó: quoniam potius vos illum inuitatis, & ad vos importuniſsimis precibus trahitis. Nam olim cùm ſanctitas in fidelibus fulgebat, magnos labores inſumebat aduerſarius, vt vel animulam ſibi acquireret; hiſce autem infelicibus temporibus, ipſe quaſi qui nullum negotium habeat, vias omnes perambulat, quoniam vos illum ad vos accerſitis, oculiſq; ac ſẽſibus annuitis, vt ad
Ezech.16. vos properet, imò pecuniã, ſi op⁹ eſt, illi datis, vt id faciat. De quo Domin⁹ per Ezechielem cap. 16. conquerebatur dicens. Omnibus meretricibus dantur mercedes. Tu autem dediſti mercedem cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, vt intrarent ad te vndique ad fornicandum. Ac ſi diceret, præpoſtero ordine vſus es certè: quoniam quælibet vilis meretricula vult, vt ſibi amatores ſui donaria mittant, & tu adeò peccatis inhiabas, vt potius amatores tuos pretio conduceres ad te. Vt iniquè agãt, laborãt hodie homines, vt ipſi diabolum ac vitia inuitando ad ſe trahant. Cùm ergò hos aditus inuenit aduerſarius, vadit & aſſumit ſecum alios ſpiritus nequiores ſe. Præſidium ſecũ affert ne iterum è ſuis manibus elabatur anima, ſicut iam altera vice fecerat. Et tunc ſiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus. Nam tunc totam animam ocupat inimicus, omnes potentias ſub ſua tyrannide ſubijcit. Nam intellectum excæcat, de prauat voluntatem, & memoriam bonorũ opprimit, atria etiã ipſa, hoc eſt, corporis ſenſus occupat, portaſq; ac feneſtras claudit, ne vllus pateat aditus Deo ad animã. Sic enim videmus in homine iſto, cuius & oculos, & aures, & linguam occluſerat. Sic & Rabſaces obſedit Hieroſolymam, & circundedit
Eſai.36. eam, ne per aliquam partem alimenta intrarent in vrbe, vt refert Eſai. c. 36. Sic ſe gerit hoſtis tecum ſicut tu met, cùm vis profundo ſomno dormire, claudis quippè hoſtia atque feneſtras, nec vis, vt odoriferę res crementur: nam hi odores impedimento ſolẽt eſſe ſomno; vt nullus ſtrepat, ſed omnia in ſilẽtio ſint, ancillulæ præcipis, vt mẽtiatur ijs qui te quęrũt, & dicat te domi nõ eſſe. Sic diabolus omnes ianuas, ac cãcellos, & feneſtras per quos lux ad animam quã poſsidet intrare poteſt, claudit? Nec enim vult vt cõcionibus interſis, q̃ ſi præſens corpore fueris, aure tamẽ ſurda illas audias, vel potius irrideas concionatorẽ quàm audias. Res odoriferas aufert ne cremẽtur, hoc eſt, orationes, eleemoſynas, & alia bona opera quę placent Deo, & eius naribus odorifer ę ſunt, prohibet ne facias. Vel ſi ad Eccleſiam vadis, quod ibi murmures, vel vana, aut turpia loquaris. Hæc enim ſunt orationes quas dęmõ petit. Et vult, vt nullus ſtrepitus fiat; nullus tibi dicat; Malè facis; nec turbet vitiorũ tuorũ pacem. Præcipit ancillulæ, nempè linguę vt in confeſsione mentiatur, nec dicat ibi eſſe peccatũ, aut cõfiteatur illud. Quòd ſi alĩ quis ianuas pulſauerit, nõ reſpondeat ei vel mẽtiendo eijciat. Primus qui ianuam noſtri *Apoc.3.*
cordis pulſat, De⁹ eſt, vt ipſe dicit. Ecce ego *Cantic.5.*
ſto ad oſtiũ, & pulſo, & dicit. Aperi mihi, ſoror mea. Sed diabolus qui intus eſt, prohibet ne aperiatur ianua. Aperitur enim per confeſsionem quã ipſe impedit, vel quòd omnino nõ fiat, aut q̃ non vt conuenit fiat. Alius qui pulſat, prædicator eſt, cuius verba etiam diabolus expellit. Si quis tibi ex tua patriæ nũcius aduenisſet; quanta alacritate ſuſcepiſſes illum? Venit prędicator tibi cœleſtis Patrię nũcius, cur illũ horres? Cur nõ lætus, & ho-

& hon orificè recipis illum? Ecce mala quæ dæmoni animã quã incolit operatur, totam enim perdit atque corrumpit. Sic enim de
Iob.27. illo apud Iob dicitur. Ædificauit ſicut tinea domum ſuam, & ſicut cuſtos fecit vmbraculum. Tinea quippè ſibi domum facit corrodendo pannum, & teredo conſumendo lignum, vt vanus fiat & confringatur. Sic
Simile. aduerſarius noſter corrodendo intima noſtra, habituſq; virtutum corrumpendo ſibi in nobis ędificat domũ, vt corruat ędificiũ noſtrum. Et ſicut cuſtos fecit vmbraculum. Quod fit ex palis ſiccis abſque vllo fundamento, & quandiu fructus ſunt in vinea habitat illud cuſtos, ſed poſtquàm fructus cõſumptus eſt, relinquit illud, & colubres, mures, talpę, lacertę, ac cętera animalia immũda ingrediuntur illud. Sic hoſtis antiquus abſque vllo fundamento ędificat domum; nec enim virtutibus ſtabilit illam; ſed mendacijs, dolis, ac vaniloquijs. Et quandiu charitatis fructus in anima eſt, & cæteri quos
Ad Galatas.5. Paulus numerat ad Galatas. 5. tunc verus Samaritanus (qui cuſtos dicitur, & qui de
Cant.8. ſe dicit: Vinea mea corã me eſt (ſemper) habitat illã. Sed poſtquã fructus iſti cõſumpti ſunt, tunc fit habitatio dæmoniorũ, & omnis volucris immundę, vt apud Eſai. cap. 34.
Eſai.34. *Apocal.* & Apocal. dicitur. Tunc enim quia iam perit fructus, eam deſolatam relinquit Deus.
Eſai.1. Vndè & Eſaias cap. 1. dicit. Et derelinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium incucumerario, & tanquàm ciuitas quę vaſtatur. Quę dimittit hoſtes intrare, & damna quæ libuerit facere abſque repugnantia vlla. Ecce ergò explicatam rabiem quam diabolus gerit pro anima à qua expulſus eſt, & quãta ſolicitudine illam intrare procurat, & damna tam multa quæ illi infert poſtquàm poſſedit eam, vt diſcas à tam malo hoſpite abhorrere.
Alia moralitas ſeu concio. *Reuertar in domum meã, vnde exiui.* Nulla
Simile. mulieris pulchritudo ſic poſt ſe rapit oculos intuentiũ, nullus libidinoſus vir ſic ſpecioſam concupiſcit fœminam, vt eam deſtruat, & dedecore afficiat; ac diabolus animas innocentum deſiderat, vt eorum deuoret pulchritudinem. Nec murex ſic mures perſequitur, nec accipiter aut leo prædam; vt diabolus animas, quas tanquam leo rugiens quærit deuorandas. Quòd ſi omnium animarum auidus eſt, in primis tamen illarum quas per pœnitentiam iuſtificatas nouit? Nam cùm diabolus omnino aduerſarius ſit Deo, illa opera Dei præcipuè perſequitur, in quibus Dei omnipotentia ac miſericordia maximè ſplendet. Hæc autem ſunt, remittere peccata, & iuſtificare peccatorem; maius, hoc eſt, quàm cœlum, & terram condere, & in quo plus de Dei miſericordia lucet. Nec enim patris illius pietas in filio qui domi quietus erat manifeſtata eſt, ſed in eo qui poſt conſumpta paterna bona, vili habitu indut⁹, pauper ac macilẽtus venit. Huic enim ſtola prima, & anulus, *Lucæ.15.*
huic vitulus ſaginatus occiditur, huic ſymphonia, & chor⁹ adducitur. Sic nec cœleſtis Patris pietas in filio qui innocentiã conſeruauit, & ſemper ſub manu eius, & obedientia perſtitit, ſic eſtẽditur, quãtũ in prodigo ac peccatore, qui paſcens porcos, hoc eſt, ſenſibus obediẽs, patrimonio gratię, ac virtutum decore amiſsis, vili ac ſordido habitu peccati amictus, in ara porcorũ delitescens, ad Patrẽ humilis veniã petiturus accedit. In hoc enim veri patris viſcera apparent, huic infuſarũ virtutum habitus, ac gratię amictus, per ſtolam primam ſignificatus, reſtituuntur; huic annulus priſtinæ amicitiæ redditur, huic vitulus ſaginatus, hoc eſt, Chriſtus immolatur huic eius ſanguis ac Sacramẽta ſeruantur, Deniq; totus Deus ſe peccatori offert, & in eo ſuã cõmendat charitatem, vt
Ad Roma.5. Paulus ait. Cõmendat autem Deus charitatem ſuam nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus ſecundùm tempus Chriſtus, pro nobis mortuus eſt. Et ad Timotheũ ſcri-
1. Timot.1. bens ait. Fidelis ſermo (quoniã fide magna opus eſt ad hoc credẽdũ) & omni acceptione dignus: quoniã venit Chriſtus Ieſus peccatores ſaluos facere, quorũ prim⁹ ego ſum.
Pſal.112. Et Pſal. 112. cuius titulus eſt, Alleluya, hoc eſt, Laudate Dominũ; in hoc totus cõſumitur, vt Deo gratias referat pro iuſtificatione peccatoris. Laudate pueri Dominũ, &c. Suſcitãs à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperẽ: vt collocet eũ cum principibus, cũ principib⁹ populi ſui. A porcorũ ara ad regna cœleſtia peccatorẽ euehit. Qui habitare facit ſterilẽ in domo matrẽ filiorũ lętãtem. Hoc eſt, peccatorẽ bonis operibus ſterilẽ ad ſe trahit, & in domũ ſuam, hoc eſt, Eccleſiã recludit, ipſa matre Eccleſia lętante: quoniã hic filius mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt. Quòd ſi poſt mortale peccatũ nõ poſſemus ad Dei amicitiam redire; ſterilis valdè ac filijs orbata maneret ſancta mater Eccleſia. Cùm igitur opus hoc iuſtificationis peccatorũ tã magnum ſit, & in quo maximè Dei omnipotẽtia relucet; huic ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ximè aduersatius inuidet: & ideò totis viribus nititur animam iustificatam iterum sibi subdere; ad quod assumit alios septem spiritus nequiores se. Numerus septenarius in Scriptura dicit perfectionem, & est dicere. Omnem possibilem adhibet curam ad propugnandum iustificatum, nullum nō lapidem mouet, nihil intentatum dimittit, sep templices diligentias adhibet quàm antea. Quid ergò facies, ne de te palmā referat inimicus? Quid nisi Deum inuocare, suspiria
Psal.120. in cœlum mittere cum Dauid dicendo. Leuaui oculos meos in montes, vndè venit auxiliū mihi? Præliantur multi contra filium
Simile. tuum, nunciumtibi mittit, vt ei suppetias feras, nam in vltimo discrimine fertur; tunc tu cum omnibus famulis tuis illi in auxiliū pergis: sic Deus faciet, si tu suspiria emi-
Psal.69. seris, & lacrymas ad illum, dicens: Deus in adiutorium meum intende, & ipse protinus
Psal.90. tibi aderit, quia ipse dixit: Cùm ipso sum in tribulatione. Timeo, ô fratres quòd in tentatione statim succumbitis, & deinde ad pœnitentiæ remedium accurritis, & tamen satius esset resistere inimico quantum vires suppetunt, & pugnare cum illo: quòd si expugna vulnus reportasti, tunc illi mederi.
Simile. Sic enim qui ad prælia pergūt, faciunt, prius pugnando, & contrapugnando cum hoste certant, quòd si vulneratus recedit, chirurgum adit, & medicinam applicat. Nam & D. Iacobus nos admonet dicens. Resistite diabolo, & fugiet à vobis In prouerbio hispano dicitur. *De ruin à ruin, quien acomete vence,* diabolus timidus est ac iners, nisi tu illi audaciam tribuas; tu etiā iners es, aggredere tu prior illum, & in fugam vertes. Ideò
Deut.20. Deut.20 præcipiebat Deus, vt voce præconis in bello publicè indiceretur omnibus, vt formidolosus ac iners reuerteretur in domum suam, nam militia Christi fortes, non ignauos, aut timidos milites exigit: sed qui inimico resistere ac vultum ostendere possint, non qui statim ei arma dimittant, &
Ad Ephe sios.2. se dedant. Vndè Paulus dicit quòd diabolus operatur in filios diffidentię. Hoc est, in illis qui de diuino auxilio minus confidunt. Sic enim & Christus Dominus resistēdo exterruit diabolum, & de eo deportauit triūphū. Magna quippè solicitudine opus est ad resistendum illi, qui te tāta auiditate ac insidijs
Simile. petit. *Ambulat per loca inaquosa.* Sicut auidus venator, qui in lacuna aut lutuoso loco vsque ad renes se mittit, vt inde possit ictū in ceruum melius dirigere, sic diabolus omnia pericula subit, vt animas nostras venetur. In porcos elegit intrare, vt Christū Dominū ab illis finibus expelleret: ne sua prædicatione homines illos conuerteret. *Reuertar in domum meam, vnde, &c.* Suā vocat peccatoris animam: quoniā ipse peccator peccando seruus effectus est diaboli. Sed vide quāta auiditate animas prosequatur hostis, quod etiam si semel, & iterum, & tertio; & millies ab vna anima expulsus est, non solum ex fastidio cesset eam persequi, sed auidius, & sæuius aduersùs eam insidias tendat. Sic enim de illo dicitur Iob.41. Cor ei⁹
Iob.41. indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Nam malleatoris incus
Simile. dum plures ictus super eā dat malleator, fixius ligno in quo est inhęret. Sic aduersarius noster quò pluries ab anima Spiritus sancti, ac pœnitentiæ ictibus expultus; eo plus illam appetit ac concupiscit, plus indu ratur contra eam, & vellet in ea iterum infigi. Ferrū super incudem malleator emol-
Simile. lit & in illo pulcherrimas effingit figuras, & tamen incus plus induratur, & figitur. Sic
D. Greg. ait Gregorius, diabolus incus est super quā Deus iustos, ac amicos suos perficit, & emollit, vt suam in eis effigiem formet ac coronas fabricet, quibus redimiti capita triumphent, ipse autem plus induratur, peior ac crudelior fit. *Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et assumit secum alios septem spiritus nequiores se.* O pretiosa anima pretioso Christi sanguine redempta, in magno te video versari periculo, tot hostibus circumseptā: Deus te protegat, Deus te defendat, veniat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te Deus. Resiste ergo; ô anima, resiste, ne hosti cedas, ne te in deditionem velis venire. Diabolus dicit ingredi debeo iterum in te, tu valenti animo respondes, non ingredieris. Sume armaturam Dei, fidem pro scuto, verbum Dei pro gladio, & galeam spei, vt Paulus te instruit. In omni-
Ad Ephe sios.6. bus sumentes scutum fidei, & gladium spi-
Simile. ritus, quod est verbum Dei. Quid tibi præstant conspicilia in capsula? Fides locum gerit conspiciliorum, qui à longè faciunt prospicere, *Antojos de larga vista*, quibus res alterius seculi conspiciuntur, si attenderis ad bona, & mala quæ ibi te expectant, forsan sic hostes superabis. Quid hos oculos in capsula habes, quid tibi prestat fides in intellectu tantummodò fitæ? Fidē excita, quæ tibi dicit, præ oculis habe; & sic victor euades. Gladium etiam verbi

Dei

Dei moue, & per ea quæ didicisti ex Euā
Simile. gelio, aduersarium cōfunde, & exterre. Timeo, fratres mei, timeo omnia quæ facitis modò Christiani; insinuationes quasdam virtutis esse potiùs quàm ipsa veritas. Non ne inæstate vides cœlū nubibus nigris cooperiri, inflari ventos, mugire tonitrua, vt iā inundationes ac pericula timeas? Et tamen breuissimo temporis spatio terrores illi transierunt, & in sua serenitate cœlum relictum est. Sic fideles modò quandò sacrū passionis Dominicæ tempus instat, lacrymis, gemitibus aera impletis, concionibus assistitis, confessorem quæritis, peritos Ecclesiæ ministros consulitis, iam imperata facere promittitis: & tamen breuiter transierunt illi dies, & omnia in nihilum redacta sunt. Æs alienum domi tuæ remansit; ad concubinam protinus reuerteris, odia aduersùs proximum in corde fixa remanserūt, nihil aliud quam minæ ac terrores cuncta fuerunt, atq; vtinam multi alij absque vllo correctionis proposito non se ingerant Sacramentis. Proh dolor, proh pudor, tot animas deditas diabolo videre, sanguinem Christi per vias effusum aspicere: sanguine Christi à miserabili seruitute diaboli redemptus es, ad illam redis, quid aliud nisi pretium redemptionis tuæ irreuerenter profundis? Si pœnitentiæ Sacramento anima tua hoc pretioso sanguine repleta est, iterū ad peccata redire, effundere sanguinē Christi est; atque animam tuam ab illo euacuare. Male-
2.Reg.1. dixit Dauid montes Gelboe, vbi tantus sanguis virorum fortiū effusus est. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniat super vos, vbi ceciderunt fortes Israël. Cur hæc maledictio modo non comprehendet terram, in qua tot fortes viros occisos ad æmone videmus? Tanto sanguine per plateas eius effuso, à quo se anima euacuās, exanguis, & mor-
Simile. tua remansit. Ac sicut post bellum gestum campi pleni cadaueribus remanent, ita vt super cadauera gradiendum sit; ita mundus totus plenus est animabus mortuis: plateæ, ac viæ his adimplete sunt, ita vt super animas defunctas nobis gradiendum sit. Ergò nec ros, nec pluuia descendant super te, o crudelis terra, vbi ceciderunt fortes Israël. Quia nec rorem gratiæ, nec aquæ refrigerium mereris accipere: quia tā turpiter sanguinem Christi per calles atq; plateas effundis. Christus, fratres mei, venit in mundū, vt ab illo propelleret diabolum, sic enim, & ipse dixit Ioan.10. Nunc princeps huius mun-
Ioan.10. di eijcietur foras. Et hoc quantū ad idololatriam cōsecutū est, & perseuerat, nec enim amplius idololatria redijt, in illis partibus à quibus per Apostolorū prædicationem relegata est. Cœterum hac porta exclusus dę mon ab orbe, per aliam se intromittere ausus est. Homines quippè pessimos sibi assūpsit, per quos iterum in mundum ingressus est. Nam per Mahumetū mediam ferè orbis partem tenet, deinde per Lutherum, & discipulos suos bonam aliam partem occupat; inter veros autem fideles sic debilis mā sit fides, vt faciliter illos in peccata multa prolabi faciat, ità quod iam iterum mundus à dæmone obsessus sit. Alia vice dæmoniū habet orbis & insanit, & quos Christus à diaboli potestate liberauerat, & in suam induxerat ditionem; iterum ad diabolum transfugerūt. Quare Hieremias dicebat. Perdix *Hiere.17.*
fouet quę non peperit. Nam vt Hieronym⁹ *D. Hiere.*
ait, perdix multotiens alienos pullos enutrit: quoniam alia auis ibi sua oua posuit, vbi perdix habebat sua, & ea sustulit. Deploranda res. Peperit nos Christus Dominus in cruce magnis doloribus (nam ibi dolores fuerunt, vt parturientis, vt ait Psalmista) & *Psal.47.*
tamen filios tanto dolore partos alius possidet, & fructum eorum fert, ita vt iuste Dominus per Esaiam dicat. Filios enutriui, & *Esai.1.*
exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Tamen qui de naturis rerum differunt, aiunt, quòd postquam pulli veræ matris vocem audiut; protinus alienam deserunt, & propriam sequuntur. Et tamen tu pessime Christiane, nec id quidē facis. Clamat enim ad te Deus tanquam verus pater, & tu vocem eius negligis. Clamaui, & renuistis, extendi manū *Prouer.11.*
meam, & non fuit qui aspiceret, ait ipse Dominus in Prouerbijs. Et alibi: Reuertere *Hierem.3.*
ad me, & ego suscipiam te: voca me pater meus es tu, dux virginitatis meæ. Ipse verus pater ac mater nostra est, ad ipsum reuertere, ô anima perdita, reuertere ad verū spōsum, procum relinque, ad Deum redi, & diabolum dimitte, ad pulchritudinem veni fœditatem horre, ad gratiā propera, & peccata defere, audi veræ matris blanditias, vt sic in sinu suo in æternum quieseas.

Super illud: *Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sera peor la recayda que la cayda.* Aduertenda sunt damna quæ ex recidiuo in peccatum oriri solent. Pro quo tanquàm fundamentum notandum id quod supra adnotauimus, quod opera diaboli, & Christi sunt omnino inter se aduersa atque *Aliæ meralitas ser concio.*

contraria, & ad diuersos fines tendentia. Opus diaboli est hominem occidere, corpusque simul, & animam in tartarea flamma Sapient. 2 mas tepelire, nam vt ait Sapiens. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Cæterum Christi opus est animam per gratiam, & gloriam viuificare, & corpus per resurrectionem, & vtrumque in vitam æternam introducere. Roman. 5. Sic enim ait Paulus Romano. 5. Vbi abundauit delictum, super abundauit & gratia, vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita regnet gratia per Iesum in vitam æternam. Et ipse de se dicit. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Scilicet, vt anima habeat vitam gratiæ, & vitam gloriæ, & corpus præsenti vita, & futura perfruatur. Hoc etiam in præsenti Euangelio nos docet Christus cum dicit. Qui non colligit mecum, dispergit, & qui non est mecum contrame est. Et in exemplo fortis armati qui fuit diabolus qui in pace tyrannidem in homines exercebat, sed vbi venit Christus Dominus fortior illo, illum alligauit, & spoliauit, & opera eius dissoluit. Sic 1. Ioan. 3. enim, & Ioannes dicit. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Igitur diabolus, & opera eius, Christo, & eius operibus aduersantur. Sed id certe admiratione dignum est, quòd creatura aduersùs Creatorem suum insurgere audeat, Eccles. & opera eius impedire contendat. Non mireris, fecit enim Deus Angelos, & homines liberos, & reliquit eos in manu consilij sui, vt quidquid voluissent facerent, etiam si contra Deum factorem suũ vellent prælia mouere. Sic enim ei dixit ad quodcunque volueris extende manum tuam. Si enim qui inferioris est naturæ id audet, cur non Angelus qui superior est? Verum est id Deum profundo consilio permittere, vt diabolo sibi contradicente, iusti in bonis operibus exerceantur, coronamque, ac palmam illis resistendo mereantur. Et etiam vt humilientur, suam imbecillitatem in tentatione agnoscendo, & intelligant à Deo sibi necessarium fore auxilium. Propter hoc enim dicit Dominus apud Iosue reliquisse Æueos, Iebuseos, & Amorrhæos, nec eos omnes deleuisse, vt in illis eruditet Israël, vt videns aduersum se insurgere bella, non iners aut ignauus fieret, & clamaret ad Dominum qui sibi auxilium ferret. Ergò diaboli, & Christi opera contraria sunt, cùm manifestum sit, opera Dei esse, lapsum erigere, infirmum curare, dæmones à corporibus, & animabus expellere: è conuerso opera diaboli sint erectum prosternere, eũ à quo electus est debellare iterum, vt iam supra probauimus, & hoc vt maiora dãna sentiat homo. Scit enim diabolus quantum damnum sit recidiuum, & quomodo fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus: qua propter hæc damna hic recensere libet, vt ab illis caueatis.

Primum damnum quod recidiuum cõsequitur, est inquietudo quędam, & anxietas in anima, quæ ortum habet ex quadam vehementi suspicione, & probabili indicio q̃ fortè peccatum illud de quo pœnituisti non sit tibi dimissum ac deletum, cùm postquã semel, & iterum de illo confessus es, & rectè secundùm tuam opinionem pœnituisti, tam cito in illudmet prolaberis, ac si nunquam tibi dimissum fuisset. Doctrina est D. Basilij qui interrogatus à quodam monacho quid nam faciendum esset de eo qui postquã vnũ peccatum confessus est, iterum atque iterũ ad illud redibat; respondit, & dixit. Credite mihi, suspicio magna generari potest nõ deletum sibi fuisse peccatum, in quod tã citò relabitur, sed relictam fuisse radicem in anima ex qua rursum eadem pullulascit iniquitas. Sic enim Eccles. 34. dicitur. Qui Eccl. 34. baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid profuit lauatio eius? In lege iubebatur quod siquis morticinum tangeret, lauaret vestimenta sua, & corpus. Qui Leuit. 11. ergò nunc lauit, quia tetigit mortuum, & confestim illum iterum tangit, quid ei prima lauatio profuit? Sic tu qui semel per peccatum mortale animam tuam interemisti, & ab hac macula per pœnitentiam mũdatus es, si protinus ad mortale redieris quid tibi profuit confessio? Conuinceris certè quòd tua pœnitentia non fuit sufficiens, sed quòd adhuc macula manlit, nec penitus deleta est, cùm tam citò foras exeat. Vndè Psal. 118. dicitur. Non enim qui operantur Psal. 118. iniquitatem in vijs eius ambulauerũt. Quæmadmodũ, Basilius ait, si quis eradicare aliquã arborem vult, si postquã radices euulsit Similo. videt illũ pullulascere, & virorem ab intus proferre, signum manifestum est quòd non ex toto radices exierunt. Sic si tibi videtur quòd per confessionem eradicasti peccatum, si posteà ad illud redis, conuinceris radicem aliquam remansisse, quæ non penitus euulsa est. Vndè Paulus Hebr. 12. Hebr. 12.

Nequa

Nequa radix amaritudinis, ait, sursum germinans, & per eam inquinentur multi. Hoc est videte, quòd radicitus euellatis peccatum, ne si aliqua remanserit radix latens, iterum pullulet nequitia, quæ te & alios cõmaculet. Rationem autem huius doctrinæ D. Basilij, assignant Theologi qui docent, quòd sicut non quicunque dolor sufficit ad delendum peccatum, sed debet esse suis circunstantijs comitatus, nempè quòd sit dolor propter Deum, ex hoc quòd Deus offensus est, cum proposito satisfaciendi Deo pro iniuria sibi illata: sic non quodcunque propositum sufficit, sed debet esse tale, vt pro nulla re mundi iterum ad peccata redeamus. Ita quòd si oporteret fieri collationem omnium rerum cum offensa Dei; potius eligeremus illarum dispendium quàm Dei offensam. Ita quòd debet intendere euitare peccatũ, super omnia euitabilia, super flagella, dedecus dispendium rei familiaris, Ad Rom. 8. vt Paulus dicebat, quòd nec mors, nec gladius, &c. Si ergo tale debet esse propositũ cauendi peccata, & tu postquàm confessus es, mox trãsacta vltima quadragesimæ septimana ad eadem redis peccata; manifestũ indicium fuit, te non tale ac tã grande propositum habuisse, si tam citò, ac tam leui occasione ad eadem peccata reuersus es.

1. Cor. 4. Quarè in die iudicij (in quo vt Paulus docet, illuminabit Deus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordis) multa peccata quæ iam remissa arbitrabamur, inueniemus forsan indigesta, & cruda, quæ nos illa die condemnabunt; eo quod non tã firme, ac integrum propõsitum ea cauendi habuimus, quale necesse fuerat. Vnde & Sa-

Eccles. 5. piens dicebat: De propitiato peccato noli esse sine metu. Quarè qui ità facilè peccata confessa iterat, timeat & paueat quòd de illis non rectam pœnitentiam habuerit. Cæterum ne propter exaggerandam rem, iniuriam faciamus veritati, vel in desperationẽ peccatorũ animas inducamus, oportet amplius hanc veritatem declarare. Nec enim Basilius, aut nos dicimus recidiuum in peccato signum esse euidens, aut infallibile, q̃ peccatum non fuerit dimissum: esset enim hoc error periculosissimus. Multi quippè post veram pœnitentiam peractam, iterum prolapsi sunt, vt patet de Dauid, qui post dimissum homicidium, & adulteriũ, in peccatum superbiæ prolapsus est, & sic potest esse de alijs. Radix quippe ex qua procedit reuersio ad peccata dimissa, est liberum hominis arbitrium, quod in hac vita ad bonũ, & ad malũ vertibile est. Nullum enim velum quod est super turrim, sic ad quemlibet ventum vertitur, sicut liberum nostrũ arbitrium huc illucq; secundùm varia desideria rapitur, atque circumfertur. Quot intensissimi amores, in odia grauissima mutati sunt? Videmus Amnon filiũ Dauid deperisse Thamar sororem suam speciosissimam, 2. Reg. 13. & tamen quam citò eã incredibili odio prosequutum fuisse. Sic & potest esse nunc hominem firmissimum habere propositũ non peccandi, quòd tamen post momentum debilitetur, & oblata occasione mutetur. Ità que non asserimus euidens esse signum hoc, quòd primum peccatum non fuit deletum; sed affirmamus, coniecturam esse qua suspicari, ac timere id possumus propter rationes dictas. Quinimò & addim⁹ modò, sæpè Deum iusto suo iudicio id permittere, quòd peccator qui ad iam dimissa redit peccata, sicut canis reuersus ad vomitũ & sus lota in volutabro luti (vt verbis D. Pe- 2. Petr. 2. tri vtar) non verè pœniteat à peccato suo in tantæ contumaciæ vindictã. Vnde Amos. 1. Amos. 1. dicitur: Super tribus sceleribus Damasci, & super quarto non conuertam eũ: quid hoc est fratres? Non ne Dominus ipse dixit, quòd non solùm septies, sed & septuagies septies Deus parceret peccatori ex corde petenti veniam, hoc est, totiens quotiens? Quomodò nunc dicit, super quarto scelere, non debere parcere Damasce? Id est, dicere, quòd nos dicimus, quòd totiens iteranti peccata, Deus non dabit illi locum pœnitentiæ: si ipse conuertatur, recipiet quidem eum, sed quod sine speciali, & efficaci Dei auxilio id non faciet, hoc aliquando Deus illi negabit propter contumaciã suã. Auxilium quidem sufficiens nulli negat Deus, hoc autem superabundans, quod nulli debet, aliquandò contumacibus negat. Igitur de huiusmodi peccatoribus rectè dicetur, q̃ erunt nouissima eius peiora prioribus; quoniam ex reincidentia non surget nisi ad sepulchra infernalia, & dubium eum reddit, quòd prima peccata non fuerint ei remissa, nec vere conualuit ex prima infirmitate, *sine quedo sano sobre falso*. Vndè & Psal Psalm. 27 mista dicit: Da illis secundùm opera eorũ, & secundùm nequitiam adinuentionum ipsorum, & non ædificabis eos. Hoc est perseuerãtibus in peccatis, & iterãtibus ea, redde eis secundùm merita eorum, & non ædifices eos, nec des eis locum, vt diruta

reædificent, sed in peccatis suis moriantur. Secundum damnum, quòd recidiuũ affert, hoc est, quòd difficiliorem facit curã. Non quòd Deo difficilùs sit peccatorem magnũ quàm paruum curare (omnia enim æquè omnipotentiæ eius subduntur) sed ex parte hominis cui consuetudo peccandi vertitur in naturam, & peccati vires crescunt & animæ ad resistendum minuuntur. Quemadmodùm & in corporis infirmitatibus cerni mus alias alijs difficiliores esse, vt curentur, vel quia humor fortior, & abundantior est, vel quia subiecti vires debiliores ad resistẽdum sunt. Quod elegantissimè in hoc Euãgelio nobis ostenditur, vbi dicit Dominus, quòd cum spiritus immundus exit ab homine, nimis auidè cupit ad illũ reuerti, & vadit & assumit secum septẽ alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi, & fiunt nouissima illius hominis peiora prioribus. Facilius quippè est vnum vincere, ac propellere, quam septẽ, aut octo. Vnus quippè contra vnum proportionem habet, sed in prouerbio est, quòd nec Hercules contra duos; sed vnius ad septem, vel octo, nulla omninò est proportio. Nam si ad resistendum vni aduersario, & vni peccato, specialissimo Dei auxilio indigemus, ad resistẽdum septem, aut octo maiori nobis opus erit adiuuamine. Hoc autem, quòd dicit Euangelista diabolum quærere alios septem nequiores se, hoc habet mysterium. Quoniam Angeli damnati per peccatũ non perdiderunt naturalia, & naturale est inter Angelos habere suas Hierarchias, & ordines; ita quod hi qui sunt in natura minores, naturaliter subdantur his qui sunt maiores, taliter quod perfectior in natura alijs naturaliter præsidet, ideo eos vocat Paulus Principes ac potestates, Principes: quoniã sub se habẽt subiectos. Potestates, quoniã potestatem exercent in inferioribus corrigendo, atque castigãdo illos. Licet hoc in dæmonibus potius sit imperfectio, quã sublimitas, aut perfectio aliqua: eo quòd eorum principatus ordinatur ad malum, esse autem Principem in malo potius est miseria, sicut esse Principem in bono est maxima dignatas & honor. Nam inter dæmones qui maior est peior est. Inferiores ergo milites conuocat, sicut dux facere solet in bello ad expugnandam animam cuius aliquando fuit dominus. Licet in hoc quod dicit nequiores se: lateat arcanum. Nam inter dæmones quantò maior est vnus in natura, tantò nequior est, sicut inter bonos Angelos maior in natura est excelsior in gratia & gloria, & quantò inter dæmones minor est in natura, minor est etiam in nequitia. Vndè Paulus cùm inter dæmones principatus & potestates dixisset, eos vocat nequissimos; dicit enim eos spiritualia nequitię, hoc est, non solùm nequam sunt, sed ipsa spiritualis nequitia. Tanta ergo rabies diabolum apprehẽdit inuadendi animam à qua expulsus est, vt nõ inferiores se cogat ad debellandum eã, sed ad fortiores & nequiores se conferat, vt sibi auxiliares sint aduersùs eam. Sicuti si Dux peditum auxilium petit à Duce equitum. Quarè fortius animam impugnant & fiunt nouissima eius peiora prioribus. Idem & inter bonos Angelos contigit, licet diuerso fine. Mali enim ad malum se mutuò adiuuant, sed boni ad bonum sibi suppetias ferunt. Nam in prophetia Danielis legitur, quòd Angelus qui præsidebat populo Iudæorum, qui erat captiuus in Babylonia, petijt auxilium à Michaële Archangelo, qui toti Synagogę Iudæorum præerat, & sic dicit ille Angelus ad Danielem: Vir desideriorum, Michaël vnus de principibus venit in adiutorium meum. Tot ergo fortissimis hostibus oppugnata anima, necesse erit illis cedere, nisi Dñs suppetias ferat, & fient nouissima eius peiora prioribus. Vnde Psalmista de hac loquens difficultate sic ait, Cõtaminauerunt testamentũ eius, diuisi sunt vultus eius. Tu vero Deus deduces eos in puteum interius. Quoniam isti contaminãt legem Dei quam professi sunt obseruare, & passim vultus mutãt ad peccata dimissa redeuntes: ideo Deus in profundum malitiæ puteũ eos finit, vndè maxima cum difficultate exire possint. Adduxerunt aliquando ad Dominum Iesum lunaticum quendã dæmoniacum, quem certis temporibus secundum lunæ cursum eum arripiebat diabolus, & frequenter in aquam, alijs vicibus in ignem eum proijciebat. Hunc prius tentauerũt curare discipuli eius, sed non potuerunt. Christus cùm sanasset eum, interrogatus fuit à discipulis suis, quare ipsi non potuissent curare eum. Quibus respondit Dominus dicens: Hoc genus dæmoniorum, non ejicitur nisi in ieiunio & oratione. Lunaticus iste peccator est, qui aliquando habet lucida interualla; nunc enim quietus apparet, & benè morigeratus, tamen certis interuallis, ac lunis arripit eum diabolus, & nunc in concupiscentiam carnis, nunc in auaritiæ fluctus

Simile.

Simile.

Dan. 10.

Psal. 54.

Marci. 9.

Ad Eph. 6.

Eccles. 27 fluctus illum mergit. Nam de peccatore scriptum est. Stultus vt luna mutatur. Sic enim consuetudo illum tenet, vt de quindena in quindenam, vel qualibet septimana infallibile sit illum in peccatum cui assuetus est cadere. Et ego cognoui quẽdam hominem qui diebus Veneris solebat in peccatum quoddam infallibiliter incidere; cui ego consului, vt pro illis diebus aliquã eleemosynam elargiretur, & alicui deuotioni se die Veneris assuefaceret, & sic vicit illam pessimam consuetudinem. Talibus non omnes possunt mederi, nec ordinarij ministri sufficiunt eis, nisi supremus artifex, ac peritissimus medicus adfuerit, cui omnes morbi quantumuis magni cedunt. Et vide quàm aptum remedium est contra hanc peccandi consuetudinem, quod hic docet Christus, nempè ieiuniũ & oratio. Causa quippè reincidendi in peccatum est, propterea, quòd te ad creaturam conuertis, ad tuamvoluptatem vtens illa auertens te à Deo. Indulsisti libidini carnis tuæ, & adhæsisti creaturæ contra fas, & ideo à Deo auersus es; vtere ergo ieiunio & oratione: quoniam contraria contrarijs curantur, & per orationem conuerte te ad Deum; nam oratio est eleuatio mentis in Deum; per ieiunium auertere à carne tua; nam corporali ieiunio vitia comprimuntur: ecce huius secundi dãni medicinam, quod difficiliorem facit curam.

Tertium damnum est amissio bonorum. Omnia quippè opera meritoria vitæ æternæ, quæ homo fidelis dum in gratia erat operatus est; omnia pereunt, ac nullius meriti efficiuntur, acsi facta non essent. O detrimentum grande certè, quòd peccando mortaliter iustus patitur, vt thesaurum bonorum operum, quòd iam thesaurizauerat sibi in vitam æternam, amittat, ibiq; eleemosynæ, ieiunia, orationes, & innumera alia bona opera prorsus intereant, in hoc sensu, quòd non proficient tibi ad vitam æternam, quandiu in peccato permanseris.

Ezech. 16. Sententia est diuina per Ezechiel. cap. 16. promulgata, quæ sic dicit: Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundùm omnes abominationes quas operari solet impius; omnes iustitiæ eius quas fecerat non recordabuntur. Rigurosa quidem sententia sed iusta, atque secundùm rectum ius promulgata. Lex quippè est, vt omnia opera bona existentis in gratia, digna sint æterno præmio. Sed id intelligitur, si in Dei amicitia permanserit; nam si ab ea defecerit, iam ius quod habebant opera sua amittit. Mortificantur quidem & nullum iam afferunt fructum, imò quod attulerunt iam non tibi proderit, nisi reuersus ad Deum iterum illud ius acquiras: quemadmodùm & ius ciuile ob certa maiora delicta ad confiscationem bonorum condemnat reum. Sic qui ex iusto peccator, ac proditor factus est; iure optimo confiscantur bona quæ habebat: & quæ dum erat in gratia fecerat; nam iam per illa non meretur præmium æternũ ad quod per peccatum iam amisit ius, & inhabilẽ se fecit ad illud. Sed quæres si in peccato illo moritur iustus; quis in bonis illis succedit, quæ dum erat in gratia fecit? manent enim adhuc ea in acceptatione diuina. Respondeo, quòd Ecclesia succedit in illis. Est enim Ecclesia velut fiscus Regis cui illa bona traduntur. Nam in thesauro Ecclesiæ bona illa reconduntur, quæ posteà fidelibus pro rata distribuit cum omnibus indulgẽtias confert, quæ satisfactione Christi, ac sanctorum conflatæ sunt. Hoc autem intellige Ecclesiam succedere in illa bona opera quantum ad satisfactionem, non quãtum ad meritum. Vnus quippè pro alio satisfacere potest, non tamen mereri. Possum enim pro te ieiunare, flagellari, eleemosynam conferre, & alia opera satisfactoria facere: quoniam existentibus in charitate ratione illius vnionis prosunt (nam amicorum omnia sunt cõmunia, & Psalmista dicebat: Particeps ego sum omniũ timentium te, & custodientiũ mandata tua). Cæterùm mereri minimè possum tibi. Tu ipse debes mereri augmentũ gratiæ, & præmium vitæ æternę, nec meum meritum applicatur tibi (Hoc enim propriũ est Christo, mereri nobis). Nam meritũ sic est opus personale, vt in alium nõ possit transire. Esto exemplũ. Homo sapiens & dies abintestato decedit. fratres eius in bonis temporalibus illi succedunt propter coniunctionem carnalem; ad illos tamen sapientia illius nullo iure trãsit. Sic in proposito, quia omnes sumus fratres per vnionem charitatis, opera satisfactoria mea illis applicari possunt: non tamen meritum quod non transit in tertiam personam. Verum est, quòd postquàm peccator redit ad gratiam, opera illa quæ fecit in gratia, viuificantur & redeunt, secundùm quantitatem dispositionis ad quam resurgit, vt docet D. Thomas. 3. part. quæst. 89. articul. 5. Et quæst. 88. articul. 2, &. 3. docet

aliud

Psal. 118.

Simile.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliud damnum quod ex reincidentia ſequitur, nimirum quòd peccata dimiſſa redeunt per hoc peccatum reincidentiæ, quãtum ad ingratitudinem. Hoc eſt, quòd magis te faciunt ingratum. Quemadmodũ ſi quis pluries deliquit, & Rex dimiſit illi delicta; ſi iterum relabitur, numerat ei Rex delicta præterita quæ ei cõdonauit, quibus grauius apparet peccatum quod modò commiſit. Sic peccatori cui pluries indulſit Deus, & iterum peccat, peccata condonata redeunt; quia faciunt hoc vltimum peccatũ grauius, & peccatorem ipſum maioris ingratitudinis reum. Et ſic fortè poteſt intelligi illud Iacobi; Qui in vno offenderit, factus eſt omniũ reus: quoniam redeunt omnia per ingratitudinem. Ecce damna recidiui. Ora Deum, vt te conſeruet, nè in tot incurras damna, & fiant nouiſsima tua peiora prioribus.

Simile.

Iacob. 2.

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce Mater eius, & fratres ſtabant foras; quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam. Ecce mater & fratres foris ſtant quærentes te. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait. Quæ eſt Mater mea? & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum ſuam in diſcipulos ſuos, dixit. Ecce Mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater & ſoror eſt & mater. Non ſunt hæc verba parui pendentis Matrem & conſanguineos, ſed docentis ſeruandum ordinem, vt diuina opera præponantur humanis, vt diuina prædicatio, vt religio non omittatur, non interrumpatur, propter officia pietatis. Dicit enim Euangeliſta, quòd adhuc Ieſu loquente ad turbas, proculdubio Euangelizando Regnum Dei, importunus quidã dixit: Ecce Mater tua. Nam vt Ambroſius dicit, paternis ſe miniſterijs amplius quã maternis affectibus debere demonſtrabat. Illud autẽ quòd dicit; Qui facit voluntatẽ Patris, &c. ſimpliciter hic intelligi poteſt, q̃ non ſolùm eos diligat tanquam matres ſorores ac fratres, verumetiam quòd loco horum eos habeat, propter cognationẽ ſpiritualem quã cũ illo contrahunt, faciendo voluntatem Patris. Et quia in hac cognatione non eſt maſculus, aut fœmina (vt ait Paulus) ideò fratres & ſorores & matres eos dicit: Nã nos ſuprà c. 1. in illa verba; De qua natus eſt Ieſus, de hac cognatione ſatis egimus. Sed ad confirmationem dictorum accipe hanc doctrinã. D. Gregor. ſentẽtia eſt. Quiſquis iam æterna concupiſcit, in ea quã aggreditur cauſa Dei extra patrẽ, extra tavxorem, extra filios, extra cognatos, extra ſemetipſum fieri debet, vt eo verius cognoſcat Deum qui eius cauſa neminem recognoſcit. Amandi ergo ſunt proximi, impendenda charitas omnibus, & propinquis, & extraneis, nec tamen pro eâdem charitate à Dei amore flectendum. Fideles quidem compatiantur proximis per charitatem; & tamen de via Dei non exorbitent per compaſsionem. *Quæ eſt Mater mea, &c.* Super patre ſuo & matre ſua non inquinabitur, inquit Dominus de Sacerdote Leuit. 21. ſuper quæ verba ait D. Hieronym. Multa nos facere cogit affectus, dum propinquitatẽ reſpicimus corporũ, & corporis & animę offendimus Creatorem. Qui amat patrẽ aut matrem ſuper Chriſtũ, non eſt eo dignus diſcipulus. Ad ſepulturam patris ire deſiderans Saluatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dum patris matrisq; miſerentur, ſuas animas perdiderũt: ſuper patre & matre pollui nobis non licet, quantò magis ſuper fratre, ſororibus, conſobrinis, familia, ſeruulis. Genus regale & ſacerdotale ſumus illum attendamus patrem, qui nunquam moritur, aut qui pro nobis moritur, & qui ideò viuens mortuus eſt, vt nos mortuos viuificaret. Si quid habemus de Ægypto, q̃ princeps mundi ſuum poſsit agnoſcere; tenenti Ægyptiæ cum pallio relinquamus. Sindone opertus adolecens vinctum Dominũ ſequebatur; incurriſſet laqueos niſi expeditus & nudus per ſequẽtium declinaſſet impetum. Reddamus parentibus quæ parentũ ſunt, ſi tamen viuunt, ſi ſeruientes Domino filios ſuos ſibi præferri gloriantur. *Hic meus frater, ſoror, & mater eſt.* Auguſtin. Pſalm. 127. ait. Quomodò mater eius eſt Eccleſia, niſi quia ipſe Chriſtus eſt in Chriſtianis; quos per Baptiſmum continuò parit Eccleſia?

Ambroſ.

Ad Gal. 3

Gregor.

Leuit. 21.

Hieronym.

Moralitas

Geneſ. 39.

Mari. 14.

Auguſt.

Vltimo in toto hoc capite circa hæc verba aduertendũ q̃ Chryſoſtom. homil. 45. in Matt. & Theophilact. ſuus abbreuiator hãc exponentes clauſulã videntur tribuere Mariæ Virgini nonnihil importunitatis. *Acceſsit.* Cõſidera tã matris, quã fratrũ importunitatẽ. Nã cũ debuiſſent intrare, atque cũ turbis ſimul audire, aut ſaltim expectare foris ſermonis finẽ, ac demũ accedere; ambitione quadã, ac oſtẽtatione cõmoti, foras eũ in preſentia omniũ euocauerũt, vt videretur facilè, ac magna cũ poteſtate Chriſto imperare. Vndè patet, inani quadam gloria illos commotos fuiſſe, nihil adhuc magni de illo cogi-

Chryſoſt.

Theophil.

Theophil. cogitãtes. Idem etiam dicit Theophilactus. Item homil. in Matthæũ. 46. Laudans diſcipulorum Chriſti prudentiam, qui temporis opportunitatem expectarunt ad interrogãdum Magiſtrum, inquit ſic. Matrem quoq; ac fratrem feciſſe licuiſſet, non autem palã oſtentationis cauſa foras euocaſſe. Idẽ enarrans miraculum aquæ in vinum conuerſæ homilia. in Ioann. 20. clarius etiam adſcribit ei affectum aliquem ſuperbiæ, inquiẽs; Optabat enim hoc, ideſt, miraculũ fieri, vt ipſe hominum gratiam ſibi cõciliaret, & ipſa clarior filij gratia efficeretur; & fortaſſe aliquo humano afficiebatur affectu, quemadmodùm, & fratres eius, cũ dixerunt: Oſtende te ipſum mundo: cupidi eius miraculis ſibi famam comparare. Ac paulò poſt. Siquidem non adhuc debitam de ipſo opinionem habebat, ſed more matrum Maria iure omnia ſe filio præcepturam cenſebat, cùm tanquam Dominum colere, ac reuereri fas eſſet. Animaduertit hunc locũ apud Græcos Euthymius, nec auſus eſt improbare, ſed apud Latinos D. Tho. 3. p. quæſt. 27. ait D. Chryſoſtom. ciuiliter excuſans, ex impetu dicendi, ſicut oratoribus, & concionatoribus interdum vſu venit, exceſsiſſe, poſſeq; eius verba ſic exponi. Vt intelligamus Chriſtum cohibuiſſe in matre affectum, non qui ei re vera ineſſet, ſed quem alij forſitã exiſtimare potuiſſent eidem ineſſe. Quam excuſationem libentiſsimè accipimus, ne Deiparam Virginem inſigni illo ſuo integritatis priuilegio fraudemus, q̃ ei Tridentinę Synodi Canon hic ſubiectus attribuit. Siquis hominem ſemel iuſtificatum dixerit amplius peccare non poſſe, nec gratiam amittere, atque ideò eum qui labitur, & peccat, nunquàm verè fuiſſe iuſtificatum, aut contra poſſe in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei priuilegio, quemadmodùm de beata Virgine tenet Eccleſia: anathema ſit. Et D. Auguſt. lib. de natura & gratia. c. 36. ait: De ſanctavirgine Maria, propter honorem Domini, nullam prorſus, cùm de peccatis agitur, volo habere quæſtionem. Hæc ſatis dicta ſint in hoc cap. duodecimo.

Euthym.

D. Thom.

Concil. Trident.

Auguſt.

Finis primi Tomi Commentariorum ſuper Euangelium Matthæi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primi tomi errata.

Fol.3. col.1.lin.21.Euangelia,die Euangelica. penul. superabundabit,superabundauit. 5.1.12.posse,potest. 2. credenes,credentes. 30. circumscionem,circumcisionem. 48.res. ne. 6.1.43.loco eo,loco,eó. 7.1.41.Patruũ, Patrum. 19.tribu,Iuda,tribui Iuda. 8.1.8. scursum aberrent,versum aberrarent. 11.2.32.tã,iam. 48.quia, qui à 22.1.28.Moabi idis, Moabitis. 24.1.13.Naalo, Naasson. 26.1.10.ducent,ducunt. 30.1.2. ascendit,ascendet. 30. 30.1.31.cumal,cunual- 31.1.18.blandiatur, blanditur. 32.1.13.fœdidare, fœditate. 46.necdum, nedum. 32.1. 16.suos,tuos 34.1.15.ve vel, 34.1.16.vt habeant verba Hebræa aduerbium, vt habent verba Hebræa, per aduerbiũ, 35.1.8.logi, lexi 36.1.50.&.51. homo, hamo. 36.2.38.fœtu,flatu. 38.1.8.facer, sacer. 43. signi,signifi. 41.1.6.ver, ve 45.1.19.doisam agressa,diosam aggressa. 27.tem nostram, tem. Nam. 47.1.41. atque, absque. 47.1.40.fateor, fatear. 48.1.19. fermur, femur. 33.ingauos,ignauos. vlt.decuit, docuit. 48 1.44. quicunq; , qui nunquam. 49.1.49. pependit, suspendit. 50.1.49. estulti. stulti. 51. 1.9. quaterna , quaterdena. 51.1.19. Thom, tom. 52.1.1. Chrysologolus, Chrisologus. 53. 1.1. Anzotromorphitas, Antropomorphitas. 54.1.41. apro- apo- 55.1.8. Phamelis , Phanuelis. 11. phani, pham. 57.1.17.atq; , ad quæ. 30. nocte , noctua. 57. 1.34. operta quæ, opertaq; . 58.6. tamen si duo, tamen hi duo. 16. eocuntia , coeuncia. 10. euocate , vocate. 21.maram, mará. 60.1.15. manentes , manantes. 50. Accipiat, Accipiebat. 61.1.10.portabat , portabã. 61.2. 52. tacto, iacto. 41.sit, sic. 65.1.3. ne, nec. 16. sit, sic. 66.1.1. plus, pluris. 48.rit,derit. 67.2.14.allud, illud. 74.1.1. appatirio , apparitio. antep. exami, examinan- 74.1.16. humil. in vigilia natita homil.in vigilia natiui- 75. 2.15. cuius operati, cuiuseſt operari. 18. innititur, innuitur. 78.1.14.29. Euos, Enos. 78.2.8. Euos , Enos. 10. Aut hoc Author. 15.simulacræ,simulacra. 38.vel,ve- 76 2.50.vlla, nulla. 80.1.41.peremitẽ, pereuntẽ. 80.1. 51.vsquam, nusquã. 83.2.43. S. Pagnin.sanctis Pagnin. 85.1.10.potétiæ,impotentiæ. 47. vobis,nobis. 86.2.17. conderit,codiderit. 90.1.6. prætermittere , prætermitti. 19.cuetere, euertere.pen.subtilissima, subtilissima. 90.1. 16.incantores, incãtatores. 92.1.45. Hebraice, Græcè. 47.Græco,Hebraico. 96.1.16. comparatentur,comparẽ tur. 30.miæ,tiæ. 97.1.20. cessari, Cæsari.99.1.50.corde, cor. 16.fœmino,fœminino. 30.Atsi Aesi.100.1.35.& accepta referre sic, vt accepta referre. Sic. 101.1.17.sperabitis, operabatis. 102.1. antep. auge ange- 105.1.1. inductã,indutã. 107.1.1.tantum modum , tãtummodò. 107.1.39.Azaele, Rasin. 107.1.40.Phacec filio Fromeliæ Phacel filio Romeliæ. 109.2.44 stincto, extincto. 108.1.47. bro,bo. 108.1.13.quæ,qui. 109.1.47.pœnæ, pœne.109.1.10.rectè,rectæ. 111.45. illa, illã. 116.1.43. præcipius,præcipuus. 118.1.31.anagogia,anagogica.119. 1.5. corrigẽdo Principes, corrigendo. Principes. 120.1. 37. nomen,lumen. 121.1.1. denos, Deus. 3. abscõdito, abscedito. 121.1.34. fructũ, factum. 122.1.27.charistat, charistat. 123.1.3. Oeæ,ac, Oseæ à.123.1.45.confectum, confictum. 124.2.21. hac,hæc. 36. Chananea, Chananæ. 126.2.8.incola, incolæ. 44.nec in, nec.125.1.18. nauitatis, natiuitatis. antep. reliquæ, reliquiæ 125.1.18. multos, multus. 128.2.45. vlalurum, vlularum. 129.2. 47.paralipsi, paralysi. 130.1.13. nium, num. 131.1.1. à qua plurimis, à quam - plurimis. 131.1.27.ex hic, ex his, 47. antea fuit , antea non fuit. 131.1.22. accipit, accepit. 131.2.14.Quoniam, Quam. 12.hominis, honoris. 132. 2.12. non cupabat, nuncupabat. 45.aspi, spi.48. porteat, oporteat. 132. 1.16. flabescit , flauescit . 18. delectetur, delectatur. 133.2.5.crateres, crates.135.1.1.profice, perfice. 5.theusarũ,thesaurum. 135.1.10. luit vrbem,uit orbem. 37. cõmender, cõmendent. 135.2.4.Paulo,paulo.135. 2.44.tantis, tanti. 136.1.31.Hei, ex. 47. dicunt,domi nus. 137.1.11.Lucidius, Lucidus. 35.nasciturus,nasci turum. 137.2.4. effi, effu. 19.nem, nis. 141.1.17.Bethsaidæ, Bethsaidæ. 141.1.3. splendescerat, splendescereret. 143.1.3. transidere, trãsire. 43. anguens, angues. 143.1.1.exitit,extitit. 144.1.4. stellici- illici 26.est, es. 146.1.26.proprior, propior. 147.2.1.spergefacti,exspergefacti. 147.2.34. solem Christum,scilicet solẽ,Christum scilicet. 147.2.35.tamen sub, tamen vt sub. 148. 1.7.& Dns, Dns &. 8.prædicet, prædicans. 148.2.48. stum.12.&, stum.21.annis,&. 150.2.4. Tetrarchis,Tetrarchijs. 151.1.8. Quod, Quid. 40 dicit, discit. 152. 2.4. eius- cuius- 6.quodãmodo, quodã modo. 154.2. 12. olefaciebant , olfaciebant. 155 2.4. quot, quod. 156.2.49.Nec, Hæc. 157.1 3.indiuisibiliter, indiuisibilitate. 35.alios, alia. 158.1.14. testim. testam. 26.ne ipse, nec ipse. 158.2.26.crancos, cancros. 159.2.1.Dauidæ, Dauide. 6.defice- deijce- 160.1.3.&, etiam. 160. 2.5.vi ait, vt ait. 161.2.antep.alias, âlias. 31.fici, fice. 47. Leuit.15. Leuit.5. vltim. Pronunciat, Pronunciet. 163.1.14.sapiens , sapientem. 163.2.4. orationem nostram, omnem naturam. 164 46.Iannis, Ioannis. 165.2. 21. lib.39. lib 32. 24.lib.5. lib.9. 166.1.21.linguam, lingua. 166.1.1.exerant, exerunt. 166.2.39. Athion, Athon. 167.1.22. peruenientem,prouenientem. 37.desperit,despexit. 167. 1.34. nos, gnos. vlt. ipsi.Nam, ipsi (Nã. 168.1.1. ipsi, &, ipsi) &. 168.1.35. refert, refer' 168.1.19. deliniuit, delinit. 19. hibite , hibete. 168.2' 32.Ezech.5.&, Ezech.scilicet,&. 169.1.44. explicans, explicante. 170.1.23. sed quod com, sed com- 170.2. 42.vocabit,vocabitur. 173.1.27.quæ, quibus. 174.1.3. terrant ligent, terram lingẽt. 174.1.12. vasis, basis. 15. aqua, à qua. 176.1.21 generalitates, generaliter. 176. 2.17.qualibet area, qualibet harum. 178.1.28 incorporeus,corporeus. 181.1.32. ascendi, ascendit. 181.1.20. hi act', hiatus. 14.sunt cœli, sunt ei cœli. 36.præcipia,præcipua. 188.1. intelligis,intelligi. 189.1.6. nod est,nõ es. 11.mittis, mitis. 189.2.30.quę modo,quo modo. 190.1. 23. connumerare, connumerari. 191.1.10. bit Deus, uit Deus. 191. 1.45. olibæ , oliuæ. 51. mamo, mano. 191.2.41. virulentis, virulenti. pen. ab ad. 193.1.18. ante Christi, antichristi. 20. emuléti, emoluméti. 193. 2.47.istæ,iste. 194.1.48.duos, duas. 194 1.49. alterũ alterã , alterã. 195.1. 36. agno , in albis quoniam, agno in albis, quoniam. 195. 2.2 S. precare , precari. 196.1.pen. lacticis, lactucis. 196.2.10. batare, habitate. 198.1.3.in die,indies. 44.tientiã, rientiam. vlt.sua siue, suasiuè. 200.1.18.Patruũ, Patrum. 201.1.40.na, gna. 201 1.51. deliniator , delineator. 203.1.pen. in iussu, iniussu. 204.1.41.calidissimi, callidissimi. 15. in iustitia, iniustitia. 205.1.2. At Sapios, Asapios. 25. alios, alias. 205.1.46.expiendunt, explendum. 43. profana- profano- 206.1.23. deliniantur, delineentur. 206.1.36. præcipitari,præcipitare.42.tantum,totum. 207.1.vlt. in sufficientia, insufficientia. 207.1.7.riji, rit. 207.2.23. confingant, confingunt. 25.dominos, domini. 207.1. 33. idolatriæ , idololatriæ. 44. Reubarbi, Reubarbari. 51. fonl. fol pen.præter , propter. 208. 1. 14. At Ad. 209.1.11. dicat: Nonne, dicat, non. Nonne. 209.1.17. Deshaze, Deshaz. vlt & da, & ad. 44. muris, muribus. pen. pro textu, prætextu. 210.2.51.recatando recateando. vlt.es,est. 211.1.est,es. 32.viseum ob- viseum , obsi 211.1 30. sacra Scriptura , sacram Scripturam. 211.1 9. abstinata,obstinata. 31.quod,quod- 211.1.48 quâm iotiùs, quantociùs. 211.2.1. possem , possim. 211.2.19.

excituit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

exercitauit, excitabit. 30. oſcitari, oſcitare. 212.1.44. Chriſtum dominum, Chriſtus dominus. 213.1.penult. abſcondent, aſcendent. 214.2.11. Carthesio, Carcheſio. 31. poteſt, poteris. 215.1.17. Simone, Simeonē. 46. ſtrepet, ſtrepat. 217.1.16. vos, bos. 217.1.37. meum panem habauit, mecum panē, leuauit. 217.2.31. in acceſsis, macceſsis. 36. facerent, faceret. 40. ipſæ, ipſas. 218.1. 0. tibus ſit, tuus acutus ſit. 20. poſsit, poſſet. 42. fructuū, fructū. 219.1.3. iacentes, iacentes. 219.1.4. percuteret, percutere. 219.2.4. caliditates, calliditates. 220.1. 29. ri cœpit, re cœpit. 37. atuem, autem. 220.2.26. præſpicuitatis. perſpicuitatis. 17. omittere voces, omittere voces. 36. dere, deret. 221.1.8. poſſet, poſsit. 221.1. 30. redditur, reditur. 223.1.4. dicit, dici. 7. Philitinoium, Philiſtinorum. 48. idolatria, idololatria. 224.1.15. nia, nica. 42. aſſueti, aſſuetos. 225.2.28. ćto, to. 226.1. 13. redditurus, rediturus 226.2.5. ingreſſus, ingreſſum. 6. Dñs, Dñm. 227.1.5. ab ditiora, ad abditiora. 228.1. 47. quidam, quidem. 228.1.6. cum alimento, eleuauit, eum alimento eleuauit. 228.2.28. fœcundarent, fœcūdarent. 229.1.3. pars faciebat, pars inuenum faciebat. 229.1.11. aureum, aurum. 13. ferreum, ferrum. 232.2. putarent, reputarent. 229.2.53. quæ, qui. 230.1.9. quoquid, quicquid. 31. Eubocios, Euboicos. 38. Seras, Seres. 230.2.14. per horrendum, perhorrendū. 29. humā, humanam. 231.1.40. conſtituatur. Videt, conſtituatur: videt. 231.1.45. ſtremum, ſtrenuum, 231.2.8. Petram tefert, Petrum refert. 232.1.17 piſcarorum, piſcatorum. 47. nubus, nibus. 232.1.23. frectratim, fruſtatim. 234.2.10. 235.1.43. poſſet, puſsit. 235.1.47. nimis, minis. antep. venient, venire. 237.1.vltim. conſtituens, conſtitues. 237.2.15. menti, mente. 24. Silix, Cilix. 238.1.19. dimitteret, dimiſerat. 30. anhelans, anhelantem. 239.2.36. nec dum, necdum. 239.2.47. diga tormenta, illium dolores, podagiam. 240.2.30. an regimē, ad regimē. 242.1.6.51. Nizenus, Nyſſenus Yeſtā ſiempre. 242.1.47. loco compeſtri, locum campeſtrē, 50. mare, mari. 243.1.33. quæ, quem. 248.1.17. cauſans accuſans. 50. offerebar, offerant. 248.2.44 prædicatori prædicatoris. 249.1.7. eccū, Echum. 250.2.13. Hieroſolymitarum, Hieroſolymitanum. 251.1.3. adiungit, adiunxit. 252.1.44. adimplete, adimplere. 252.2.15. Meſopotania, Meſopotamiam. 253.1.27. cuius ære, cuius erat ex ære. 255.1.41. ſitut. ſicut. 255.2.10. qauſi, quaſi. 22. plenū, plenā. 256.1.22. 37. famen, famem. 257.1.5. vel vt, velut. 259.2.2. obeſſa, obſeſſa. 260.1. 18. gloriæ, gloria. 260.2.38. Omnes, omnis. 47. elegis, elegit. 261.1.45. Gregorius Libe Gregorius, Libe- 46. rius. Ad, rius ad. 261.2.24. Qui, Cui. 49. licet, terra, licet terra. 262.1.47 famen, famem. 51. benr, beret. 264.1.5. tangere, licet, tangeret, licet. 32. gat, vitam &, gat vitam, &. 36. Eſaias, Eſaiæ. 41. gitto, gito. 264.2. 17. ctent, tant. 20. exiſtente, exiſtenti. 265.2.19. Reformauit, Reformabit. 36. Claro, Clario. 266.2.12. 14. quodam, quoddam. 267.1.9. ſtans, ſtrans. 268.1.45. taulibus, tualibus. 269.1.8. noctes, noctes lectum meum. 269.1.14. loan. loel. 270.2.34. aggreſis lactucis ædebatur, agreſtibus lactucis edebatur. 270.2.51. poſſet, poſsit. 271.1.27. diſcit, dicit. 271.1.51. ſtenit, tunc qui, fleuit tunc, qui. 273.2.49. ne ſibi, nec ſibi. 274.1.46. iuſtitiæ, iniuſtitiæ. 274. antep. 275.1.12. 275.2. antep. 276.1.33. 276.2.23. famen, famem. 279.1.37. ćtui, ćtiui 283.1.40 totum folium, totum, folin. 284.1.40. eā, eam. 286.1.39 præuia, peruia. 287.1.23. munditié, mundities. 287.2.6. præcipué quip- præcipué: quip- 288.1. vlt. præpter, præter. 291.1.38. æquorum, equorū. 39. æqui, equi. 292.1.47. albos, albis. 293.2.11. geſtu, geſtu. antep. viniretur, vniretur. 295.1. 22. aurei, auri. 296.2.40. qui, quæ. 296.2. vltim. 297.1.2. Sicilia, Cæcilia. 299.1.25. vilis, vilibus. 300.1.47. exiſtis, exiſtitis. 305.1.33. uerſæ, uerſi. 306.2.42. nine, dine. 311.45. illuminandos, illuminandi. 313.1.8. poterit, poſsit. 313. 2.15. populo, pro populo. 315.2. ante. vocare, vacare. 216. 2.34. aliud ſal, aliū ſalē. 317.1.1. voluit, noluit. 319.1.51. terris, terræ. 321. ptura, pturam. 321.2.36. quodam, quoddam. 322.1.3. ſupernaturale, ſupernaturali. 10. era, erat. 323.1.33. agnetia, agentia. 51. planum, plenum. 323.2. 23. qui, quæ. 324.2.40. huuis, huius. antep. lucidiſsimus, lucidiſsimis. 324.2.31. tis, tem. 328.1.47. ſuum, ſuam. 329.1. antep. aliquem, aliquam. 335.1.37. ſol, ſolem. 336.1.52. ceps aut ſponſus, cipem, aut ſponſum. 338.1. 2. iam, nam. 338.1.41. tum, ptum. 339.1.10. ſedit, ſedet. 341.1.28. eam iuſtitiam, ea iuſtitia. 343.1.11. apud Eu, apud Oe- 346.1.37. ille, illi. 347.2.33. eſt in, eſtā. 348. 1.15. ſcolantes, excolantes. 350.2.27. infructuoſe ſimiſime, infructuoſæ minime. 351.1.41. piſcines, piſcinas. 46. voluptuatur, volutatur. 49. rim.) vin.) 353.1.19. Pharisæo, Phariſæo. 353.2.2. ipſa, ipſe. 354.2.8. prodeat, prodat. 356.1.1. præcipere, præcipué. 557.1.14. naturæ: in, naturæ in. 359.1.23. Moloe, Molech. 364.1.45. doctrinam, dictionem. 366.2.15. qua, quæ. 368.1.20. hanc & illam, hunc & illas. 371.2.39. mortale, nec mortale. 373.1.28. horripidationem, horripilationem. 47. iurare, iurari. 376.2.7. ldo, Idolo- 378.1.13. vapulabis, vapulabit. vlt. Socraties, Iſocrates. 379.2.11. vnum, vno. 380.1.1. Rodaumati, & hadamanti. 34. rectē, rectæ. 380.2.23. dealbata, dealbare. 37. volentibus, vellentibus. 381.1.11. dictum, delictum. 42. poſſem, poſsum. 382.1.40. rudos, rudes 385.1.34. docere, docentem. 43. ceſſeret, ceſſeret. 387.1.30. ligatus, ligatum. 23. æſonans, æs ſonans. 29. duabus, duobus. 388.2.35. ingredine, nigredine. 391.1. vlt. obtulit, intulit. 362.1.31. bent, berent. 33. bicto, bieto. 393.2.40. Eminuit, Emicuit. 393.2. pen. terreas, terras. 394.1.37. Iſtæ, Iſte. 399.1.11. figunt, fingunt. 51. ingererat, ingeſſerat. 403.2.11. es, eſt. 39. dicere, dare. 404.1.6. periculoſæ, periculoſē. 406.2.39. Aquin. Aquitan. 408.2.12. ille, illæ. 409.1. Sponſus. Scopus. 411.2.40. mutates, nutantes. 410.1. ad prædicandum, ad deprecandum. 410. addit, ad id. 421.1.1. quando, quandoque. 418.2. ad quod, ad quid. 419.1.13. poteſtates, potentes. 434.1.8. Ac ſic, Acſi. 438.2.25. Epyſion, epiuſion. 439.1.21. diſienti, diſſerenti. 25. loan. 63. loan. 6. 441. 1.1. peritos, petitus. 442.1.21. aluco, aluo. 443.1. cambijs, canibus. 447.1.1. mus peccata, mus ne in peccata. 447.2.18. calicius, callidus. 451.1. antepen. vobis, nobis. 451.2. penul. excidimus, excindimus. 452.2.18. æquū, equū. 453.1.10. uolſit, voluerit. 20. paralypſin, paralyſin. 453.1.39. Decerachus, Dicæarchus. 455.1.30. affert, verus, affert, & verus. 456.2.48. diuitias, diutiæ. 457. 2.12. ſordius, ſordidius. 21. dumnum, damnum. 44. ido, idolo- 458.1.2. idola, idolola 460.2.19. cercé, certé. 464.2. notis, votis 469.2.8. qui, quę. 466.2.42. paralypſi, paralyſi. 465.1.14. Can- Canis. 468.1.14. lucto, luctu. 468.2.15. Dei, dici. 52. ſaciatus cibo, ſaciatur cibis. 469. 2. antep. protinuus, protinus. 470.1.8. flecteris, flexeris. 475.1.11. qua, quæ. 477.1.32. quæ, qui. 478.14. veſtitutum, veſtium. 478.2. diluco diluculo- 479.2.11. protipro- 480.1.39. Theoquis, Theoguis. 483.1.7. profutura, pro futura. 51. ina- inani- 484.2.7. auoluemus, inuoluemus. 25. reddit, redit. 485.1.26. diſtricti, diſtrictus. 486.2.18. extimat, exiſtimat. 487.2.27. tun ca pertunc aper- 489.1.14. & 489.2.6. ligua, lingua. 489.2. 48. amicus, animus. 490.2.10. peſsimam de, peſsimam. 490.2.17. ſuem ingredientem, ſues ingredientes. 492.1.

17. illæ, ille. 17. adbibere, adhibere. 492.2.38. iniurgiū. 50. mātis, mētis. 493.1.19. ſunt, ſint. 21. Velut, Vel, vt. 494.2. cernamus, ſernamus. 497.1.41. diuis, diuinis. 1. neminem, nemini. 498.1.11. exerari, reſerari. 498.2.39. Affert, affert, Aſſer, affer. 47. inuolutabro, in volutabro. 499.1.3. Moſtruum, Monſtroſum. 10. ciſum, ſciſſum. 35. ſpurcama, c, ſpurcam, ac. 39. ſigni- ſignifi- 502.1.9. iuiſticias, iuſticias. 502.2.17. Antigone, Antigono. 503.1.3. dia, cordia. 503.2.11. diuo, diuino. 504.1.18. nolem, noliem. 505.2.8. ſi omnis, & ſicut omnis. 505.2. 40. ſpectamus, expectamus. 1. ecce enim, cæca enim. 506.1.11. inclinata, inclinati. 13. tuis, ſuis. 507.2.40. quoqi, quiſqi. 510.1.10. vitæ, viæ. 49. guſtatate, guſtate. 511.1.0. lubricus, nunc &, lubricus nunc, &. 511.1.8. timida, tumida. 513.2.21. ſint exagerāt, ſent, exaggerāt. 514.2.19. dereliquit, derelinquit. 33. quantum in, quantum. 515.1.48. eſtaſi, extaſi. 516.2.30. præcipuę, præcipuæ. 517.2.3. hæc, hæ. 520.1.42. ſuperbi, ſuperbos. 521.2.21. permo- per mol- 523.2.21. imminuta, in minuta. 523.2. antep. admirationi, admirationis. 524.2.7. Quocira, Quocirca. 525.1.17. hæretici, hæreticos. 18. ſiti, ſitos. 526.1.48. iudicemus, iudicemur 526.2.24. num non. 526.1.42. ſcitione non eruat, ſciſsione eruat. 530. 1.30. vincula, vinculo. 32. in cocto, incocto. 530.2. vlt. redent, ridēt. 533.1.22. Marchio- Maicio- 534.1.36. texuerunt, texerunt. 534.2.29. tāgit, tingit. 535.2. 43. themare, thematizare. 536.2.20. vniuerſitati, vniuerſitatis. 37. effixerunt, effinxerunt. 540.2.3. ſi de, ſed de. 544.2. pen. debebat, debeat. 545.1.23. Taruiſino Taruiſinus. 546.2.38. diſcerint, dicerint. 550.2.24. quis ſit, quis cum ſit. 25. cū quem, quem. 560.1.38. auite, aluite. 561.2. 37. corā, coronam. 49. editum, edictum. 563.2.42. erobit, trabit. 565.1.41. præfacto, præfato. 636.1. excitare, exiccare. 641.1.19. acha, hacha. 643.1. 27. detractationes, detractiones. 644.1.38. falliciter, fallaciter. 646.2. antep. adijcentia, adiacentia. 647.1.10. tua multuantem, tumultuantem. 654. peroſtium, per oſtium. 653.2. loab, loas. 657.2.8. poſsint, poſſent. 658.1.45. Cæſaris, Cæſaribus. 661.1.7. Iſraelitæ, Iſmaelitæ. 11. ido- idolo- 671.2.35. Trimegiſtrum, Trimegiſtum. 677.2.23. perſipſema, peripſema. 679.2.10. diſpergiſti, diſperſiſti. 17. ſum, ſuum. 39. caudam, caduca. 681.2.4. nobilitatem, mobilitatem. 8. viſibi- volubi- 12. larÁngini, laryngem. 681.2.33. Eſechios, Iſchiros. 681. 1.30. lonatham, loatam. 885.2.46. eſt vobis, eſt devobis. 2. impersuaſibilis, imperſuaſibilibus. 687.1. penul. ne, nec. 687.2.1. ſig, ſigni. 688.1.46. tura, toribus. 690.2. miſus eſt, miſus eſt. 47. ſubenis, ſubuenis. 2. quam in manu, quam in vita. 693.1. penul. duria, ducia. 694.1.1. iuſta, iuxta. 695.1.48. Nec, Hæc. 2. intentio, intēſio. 696.1.3. de, in. 697.1.41. duos, duo. 698.1.11. ſumo, fumo. 700.2.9 ominibus, nominibus. 702.1.43. & ibi, en tibi. 733.1.41. mercantur, alij compelluntur mercantur, alij furantur, alij compelluntur. 741.2.2. iuſtificati, iuſtificaſti. 743.1.44. igitur Syl Sa. 45. & ſe, & ſyl. 747.1.17. dijs, dij. 753.1.12. vnicula, vincula. 756. 1.3. ſuum, ſum. 795.1.37. Abiothar, Abiathar. 763.1. 30. conſecrans. conſecraſ. 770.1.16. Tu demum, Tum demum 776.1.40. priſtinum, piſtrinum. 779.2.11. dici dicitur. 781.1.29. loquitur, loquetur. 30. perſiciet, faciet. 31. loquetur, loquatur. 783.2. vlt. de quoniam, de vt quoniam. 786.2. muris, nauis. 791.1.43. pœnitentia pœnitentiæ. 790. 1. dilecta, delicta. 2. ſalutis, ſolutis.

Iuan Vazquez del Marmol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecún-

xit Iesus Mat
sparábo- 21.
o quidam
es qui plá-
ndedit ei,
ſuit tur-
péregrè
upus fru-
it ſeruos
ut fructus
ſis ſeruis
cidérunt,
m miſit
& fecé-
autem
ns: Vere-
Agrícolæ
runt intra
ccidâmus
tem éius.
rent extra
ergo vé-
ciet agrí-
malè per-
is agrico-
póribus
m legiſtis
reproba-
eſt in ca-
eſt iſtud:
ſtis. Ideò
vobis re-
ciénti fru-
per lápidé
quem ver

Universidad de Deusto
Biblioteca